MAGNI GERHOHI ... COMMENTARIUS AUREUS IN PSALMOS ET...

Gerhoh di Reichersberg (di Reichersberg), ...

MAGNI GERHOHI
SECULO XII.
PRÆPOSITI REICHERSPERGENSIS
ORD. CAN. REG. S. AUG.

COMMENTARIUS AUREUS
IN
PSALMOS
ET
CANTICA FERIALIA,

Quo præter amplam luculentamque Divini hujus libri expositionem magna quoque pars historiæ controversiarumque illorum temporum continetur.

Accesserunt, ubi ille deficit, supplementa necessaria ex nondum edito in eosdem Psalmos Commentario Viri eodem seculo longè Celeberrimi

HONORII AUGUSTODUNENSIS
ORD. S. BEN.

Prodeunt nunc omnia primùm tum junctim cum reliquis *Thesauri Anecdotorum Novissimi* tomis, quorum hic *Quintus* est, tum etiam separatim,
EX MSS. CODD. REICHERSPERG. ET MELLICENS.
Cum Indicibus necessariis publici juris facta,
OPERA ET STUDIO
RR. PP. BERNARDI PEZ BENEDICTINI ET BIBLIOTHECARII MELLIC.
ET
FELICIS MARIÆ WIRTENBERGER
ORD. SERV. B. MARIÆ VIRG. CONCIONATORIS.

AUGUSTÆ VINDELICORUM & GRÆCII,
Sumptibus FRATRUM *VEITH*, Anno MDCCXXVIII.

Eugenii III. P. M. Epiſtola ad Gerhohum Praepoſit. Reichersperg.

Eugenius Epiſcopus, Servus Servorum DEI, dilecto filio G. Reicherspergenſi Præpoſito, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Scripta * *devotionis tuæ benignè recepimus, & fervorem tuæ religionis ex eorum inſpectione manifeſtè cognovimus. Concaluit cor tuum intra te, & in meditatione tua exardeſcit ignis: ignitum quoque eloquium tuum vehementer. Super hoc itaque, quod contra peſſimas novitates, commotiones quoque, quæ contra Eccleſiam DEI oriuntur, te zelo charitatis exardeſcere cognoverimus, paterno affectu gaudemus, & devotionem tuam in Domino collaudamus. Verùm quia bonum eſt incipere, ſed multò melius conſummare: dilectionem tuam in Domino commonemus, ut in bono propoſito firmiter perſeveres. Quia nos perſonam tuam, tanquam litteratum & religioſum virum paterna charitate diligimus: Et, in quibus ſecundùm DEUM poſſumus, honorare & manutenere volumus. Data Sutrii XVII. Kal. Junii.*

* *Id eſt*: Commentarium in Pſalmum LXIV. *ſeu* Librum de corrupto Eccleſiæ ſtatu, *à Cl. Baluzio editum.*

AD
REVERENDISSIMUM, PERILLUSTR. ac AMPLISS.

D. D.

HERCULANUM,

CELEBERRIMÆ ac FLORENTISSIMÆ
IN BAIOARIA

CANONIÆ REICHERSPERGENSIS
ORD. CAN. REG. S. AUG.

PRÆPOSITUM VIGILANTISS.
&c. &c.

SACRÆ ANTIQUITATIS ET BONARUM LITTERARUM AMANTISSIMUM,

DISSERTATIO PRÆVIA

DE

Vita & Scriptis Ven. GERHOHI, *ejusdem Monasterii Antistitis.*

Ovem præterpropter anni sunt, Reverendissime, Perillustris ac Amplissime Præsul, cùm à me litteris confidenter appellatus, lectissimos octo membraneos codices, quibus luculenta, & Viris Eruditis hactenus perditè desiderata Sanctissimi juxta ac Doctissimi sex fere abhinc seculis Antecessoris tui Gerhohi Opera inedita continebantur, singulari benignitate humanitateque transmissos meæ fidei & diligentiæ committere haudquaquam dedignatus es. Quos quidem mox ut vidimus (ecquis enim tantum triumphum cum quàm plurimis rerum gnaris non illico communicet?) non potuimus non e vestigio adeò sapientem, in sacratiores Musas facilem liberalemque Præsulem prolixis in cœlum laudibus ferre, eumque toti Orbi litterario effusè gratulari, ut qui nobiliora pretiosioraque veteris litteraturæ monumenta & arcaniora insignis Bibliothecæ suæ cimelia luci publicæ & usui communi exponenda tam promptè ac alacriter cederet, contra quàm non paucis in more positum est, qui, ut meliores veterum Scriptorum reliquias maximo Ecclesiæ commodo Studiosorum hominum manibus vel tantisper indulgeant, ne Pericleis quidem clamoribus & servilibus precibus sese inflecti patiuntur.

Porro ut expectationi tuæ, Reverendissime Fautor, quàm primùm satisfacerem, cùm ego eo tempore edendis aliis vehementer intentus ac obrutus essem, statim amicos circumspexi,, qui si non ad omnia simul his voluminibus conclusa Gerhohi opuscula, saltem ad princeps illius in Psalmos Opus exscribendum typisque evulgandum sese fortiter accingerent. Nec mihi diu laborandum fuit. Namque pulcherrimam hanc provinciam illico Vir ex celebri Ordine Servorum B. Mariæ V. doctissimus A. R. P. Felix Maria Würtenberger, Conventûs Bellicollensis seu Schönbüchlensis non ita procul Mellicio tum dignissimus Prior, sibi strenuè depoposcit, eamque tanto studio & contentione, etiam in afflicta valetudine administravit, ut intra biennii fere spatium universum hoc opus exarando, castigando, illustrando typisque accommodando confecerit. Ac prodiisset ejus unius operâ jam tum splendidus hic Gerhohi Commentarius, nisi optimæ egregii viri voluntati morositas hominum & varietas malignitasque

que temporum intercessissent. Quæ etiam incommoda in causa fuerunt, cur, cùm postea à me longiùs ille disjunctus decumanos suos labores mihi ex integro recensendos & in lucem emittendos sponte sua cessisset, tot annos intra privata scrinia premendi fuerint, exspectantes scilicet cœlum paulò serenius & tempora bonis litteris faventiora. Quæ cùm benè fortunante Deo nunc illuxisse videantur, en adest, Amplissime Præsul, nova facie novaque luce Gerhohus tuus, longiores tenebras dedignatur, in theatrum, quo dudum dignissimus erat, provolat, &, quod ornamentorum maximum est, in Augustissimo nomine Cæsarum Maximi & Sapientissimi Caroli VI. apparet.

Cæterùm dubio locus nullus est, quin hic benignitatis tuæ fructus Religiosissimum tuum animum maximopere delectaturus sit, facileque inducturus, ut credas, benevolentiam tuam in hominem fuisse collatam, qui alienæ quàm propriæ laudis cupidior eorum nihil prætermittere voluit, quæ ad ornandam Gerhohi memoriam & amplificandam apud posteros gloriam spectare videbantur. Quæ ut ampliùs constent, duo hic mihi agenda pro more censeo. Primum est, ut de vita & rebus à Gerhoho cum laude gestis uberiùs disseratur: alterum, ut non unius solummodo in Psalmos Commentarii, sed & omnium, quotquot equidem hactenus detegere potui, Scriptorum Gerhohi recensionem accuratiùs instituam. Quæ utraque si rectè exsecutus fuero, liquido patebit, me nomen *Magni* non adulandi aut Herois mei præter meritum ornandi studio, sed jure sanè optimo Gerhoho adscripsisse.

Jam verò ad primum quod attinet, non equidem difficile foret, ex ipsis Gerhohi Operibus, quæ tum in præcedentibus *Thesauri* mei voluminibus edidi, tum in præsenti & consecuturis edam, longè accuratiorem, rebusque singularibus locupletiorem Gerhohianæ vitæ historiam contexere, quàm apud Doctissimum Matthæum Raderum S. J. extet. Verùm cum promptam voluntatem angustiæ temporis excludant, eruditum Lectorem rogatum velim, ut in Raderiana Commentatione, saltem scite ac eleganter conscripta, tantisper acquiescat, dum id, quod innui, aut a me, cùm ampliùs vacaverit, aut ab alio quocunque exsecutioni mandetur. En igitur elogium Gerhohi a Radero in volumine altero *Bavariæ Sanctæ* conscriptum, resectis tamen nonnullis

quæ Lectorem odiosius morentur, nec cum rebus Gerhohi necessariò conjuncta sunt.

„Illustre fanè & primæ notæ est hoc Reicherspergensis „Asceterii Sidus, cujus hodieque fulgor ingenii in libris & „literarum monumentis non est extinctus, quem sanctitatis „quoque fama & splendor virtutis magis accendunt. Pollin„ga Boiariæ primæ vicus, Cœnobio nobilis, haud procul opi„do Weilhaimiano, nobis Gerhohum edidit. Majus ille pa„triæ decus, quàm patria illius: quod sæpe usu venit. Ne„sciretur Stagira, si Aristotelem non tulisset alumnum. Na„tus est anno cIↃ. XCIII. mortuus anno cIↃ. C. LXIX. cum „annum ageret LXXVI. Nec est, quod Gretserum in edi„ta Gerhohi vita carpas, ubi pro cIↃXCIV. trajectis nume„ris, fœdo XX. annorum errore, legitur cIↃ. C. XIV. fœ„dum operarum vel librarii sphalma est, non Gretseri. Pro „IV. tamen legendum arbitror III.

„Elementa liberalium disciplinarum in patrio solo cogno„vit, deditque gustum indolis in ipsis propè cunabulis, cùm „ostendit, quàm capax amplumque pectus ad thesauros eru„ditionis hauriendos adferret, cùm æquales discendi celeri„tate longè præcucurrit, quibus tamen in puerili astutia & „ingenii calliditate facilè cedebat, quando eximio se animi „candore, qui vel maximè amabilem reddit illam ætatem, „morumque simplicitate plerisque omnibus commendabat. „Jam ex ephebis excessurus, cùm sextum decimum annum „esset ingressus, imò fortasse jam egressus, fœdissima psoræ „scabie (quæ pueritiæ potissimum est infesta) caput asper„sus, & à contubernalibus velut catharma horrebatur, & „simul infamis morbi verecundia torquebatur, ut taceam cru„ciatum doloresque, quibus assiduè affligebatur. Sed ab„stersa tandem clemente cœlo fœda capitis impetigine rece„ptaque valetudine Gerhohus simul animum mentemque „ab omni impura Veneris contagione segregavit, totumque „se castimoniæ, quæ plurimum ad complectenda sapientiæ „studia valet, addixit.

„Fruxinum inde & Mospurgum, nota Boiariæ opida „profectus, omne tempus DEO & Musis consecravit. Et „cùm id temporis apud Saxonas Hildeshaimii juventus literis „optimè excoleretur, ibi quoque Gerhohus triennium in „cultu ingenii posuit, haud paullò doctior in patriam rever-

sus,

ſus. Etiam famam non mediocrem eruditionis ſibi conci-„ liârat, cùm Auguſtam Vindelicorum accerſitus principi„ Gymnaſio, quod tum doctore carebat, præficitur. Erat„ Gerhoho facies liberalis, frons ſerena, gratus oris aſpectus„ genæ prima lanugine florentes, totus corporis habitus, ſi-„ ne cultu, natura ipſa ad gratiam compoſitus, mores emen-„ dati. Quæ omnia naturæ ornamenta & præſidia com-„ mendabat ingenii felicitas & exiſtimatio eruditionis, quæ„ fecerunt, ut Hermannus Pontifex Auguſtanus oculos ad„ Gerhohum adjiceret, illumque in conſilium ſacrorum Pa-„ trum adſciſceret. Verſabatur id loci Gerhohus inter Ec „ cleſiæ Diaconos nondum Sacerdotii honore inſignitus; „ quo tempore Henricus Imperator, quem Romani IV.„ Germani V. numerant, & Pontifex Paſchalis ultimis in-„ ter ſe odiis diſſidebant, & Hermannus Pontifex Auguſta-„ nus à Cæſare adversùs Pontificem ſtabat, à quo malis da-„ mnatiſque artibus ad infulam eſt provectus. Trahere &„ Gerhohum in partes ſtuduerat, ſed is nulla vi vel auctori-„ tate ſeu Cæſaris ſeu Hermanni ſe paſſus eſt à vero tramite„ abduci, quin & à ſocietate ſe Epiſcopi, quem Baronius pſeu-„ doëpiſcopum appellat, primo clam cœpit abſtinere, dein„ palam etiam cauſam Pontificis propugnare, quoad reddita„ per Calliſtum anno cIↃ.C.XXII. pace Imperator in ſinum„ Eccleſiæ receptus eſt, & qui diris execrationibus devoti„ erant, vinculis anathematis exſoluti. Hermannum quoque„ cum Pontifice in gratiam rediiſſe tradit auctor: *His*, inquit,„ *ut dictum eſt, finitis & ſedatis, jam dictus Epiſcopus in gra-*„ *tiam Romanæ Eccleſiæ, ipſo* (Gerhoho) *mediante, rece-*„ *ptus eſt. Ita gratus et acceptus erat jam tunc ipſi Romano*„ *Pontifici et toti Curiæ Romanæ....*

At enim Gerhohus jam diu ad ſeverioris vitæ diſciplinam„ aſpirabat, & in contubernium ſe religioſorum virorum abde-„ re cupiebat, cùm parentum fratrumque cura impetum ejus„ & ſtudium pietatis moraretur, quibus priùs conſultum vo-„ lebat, quàm omnium rerum humanarum cogitationem ab-„ jiceret. Perſuaſos ergo, ut ipſi quoque certiorem breviorem „ que ad cælum viam quærerent, utrumque parentem Raiten-„ buchenſi cœnobio, quod fœminarum olim & virorum du-„ plex fuit, cum geminis fratribus incluſit, quos ipſe mox ſe-„ cutus, exemplo vitæ, doctrinæ & pietatis ad conſtantiam„ laborem, excubias & vigilias, aſſiduaſque virtutes excitavit.„

„Est Raitenbuech cœnobium per vetus in Boiaria superio-
„re, inter Etalense & Pollinganum situm, à Guelfone IV. pri-
„mo Boiariæ ex ea stirpe Principe, anno cIↃ. LXXXV. con-
„ditum. Huc cùm Gerhohus vitæ religiosæ studio venisset,
„acceptus est ingenti omnium lætitia veluti Sol novus domi-
„cilium illustraturus. Posuit cultum sacrum, ut sacratiorem
„indueret; amplas & opimas Sacerdotii conditiones rejecit, ut
„in modico cultu, sobrio parcóque victu expeditius iter cœ-
„leste ingrederetur: opes humanas, honores, infulas etiam,
„quas poterat sperare, paupertati, despicientiæ, humilitati vi-
„tæ posthabuit, ut olim ditior, clarior, illustriorque apud Su-
„peros appareret. Ubi rudimentum religionis posuit, tiroci-
„niumque exegit, in leges Ordinis more majorum conceptis
„verbis juravit. Sed non rarò fiebat, ut adolescentuli in sacra
„Religiosorum contubernia admissi jurarent ex præscripto
„se S. Dominici, Francisci, Basilii, Benedicti, Bernardi, alio-
„rumque Patrum victuros, cùm præscriptas vivendi ratio-
„nes nunquam aut legissent, aut vidissent, aut cognovissent.*
„Quod eò magis demirandum est in Gerhoho, cùm is & lite-
„ris probè tinctus esset, & sapientiæ laude floreret. Nam post-
„ea quam nomen inter D. Augustini sodales professus est, tum
„primùm quæsivit, quæ esset norma, ad quam sibi omnes vi-
„tæ actiones ex D. Augustini sententia & lege essent exigen-
„dæ. Sed nusquam nec Raitenbuechii nec in aliis ejusdem in-
„stituti vicinis Phrontisteriis poterant ullæ, quas vocant, Re-
„gulæ inveniri.

Equidem cùm hæc in Reichersbergensi volumine since-
„rè perscripta viderem, primùm damnavi temporum & ho-
„minum id loci viventium socordiam, qui vota susciperent,
„suamque fidem Deo conceptis verbis astringerent, se has il-
„lasve horum Patrum vel illorum leges secuturos, & interim
„eas ipsas leges nescirent, inibi etiam ignoratas, nec conscri-
„ptas, nec exhibitas iis, qui ad eas nomen profiteri debebant.
„Nam audi, quid vetustissimus Annalium Reichersbergensi-
„um conditor de Gerhoho profitente testetur: *Nec enim sa-*
„*tiabatur illis diebus dulcedine illa mirabili, quam inveniebat*
„*legendo in Excerpto de dictis Sanctorum de vita Canonica,*
„*quo & eatenus pro regula usi fuerant fratres sui, sed*
„*exquirebat omni animadversione, quomodo sibi vivendum*
„*esset secundùm regulam S. Patris nostri Augustini; vel quæ*
„*esset illa regula, secundùm quam vivere professus fuerat.*
Nihil

* *Miramur, & vehementer dolemus, Viro probo ac erudito ista excidisse, in quibus tot ferè errata, ne dicamus falsa, quot verba esse ignorat nemo, qui in Monastica historia à seculo XII. usque ad proximiora tempora vel mediocriter versatus sit.*

Nihil enim sufficere pro regula visum est ei, quod illa non es-„ set, quam professus fuerat. Quæ regula tamen tunc in illis„ locis non inveniebatur, sed nec in aliis ejusdem professionis...„ Pro qua re necessarium duxit, Romanum adire Pontificem„ cum quibusdam fratribus de claustro; quatenus regulam,„ quam unà cum omnibus communiter fuerat professus, clau-„ stro illi, cui erat obligatus, stabiliret, quod & factum est.„

Enimvero ubi me collegi, animadverti ea fuisse tempo-„ ra, quibus plerique religiosorum virorum leges non ceris,„ tabulis, membranis chartisve inscriptas circumferebant,„ sed in usu, tractatione, mente, cordibus, moribus, &„ exercitatione habebant, ùt olim Ecclesia Christiana, prius-„ quam sacri Evangelii præcones sua præcepta in literas re-„ ferrent. Sic quippe idem auctor paullò suprà de Gerhoho:„ *Tum verò quanto ardore ac studio iter communis vitæ arri-„ puerit, quantoque zelo rectitudinis accensus vixerit, testis„ est ei omnis illa Ecclesia Raitenbuechensis, testes sunt ei omnes„ longè vel propè positi, ad quos fama sanctæ conversationis„ ejus pervenit, testes sunt, inquam, qualiter exardescere„ cœperit zelus ejus initio conversionis suæ; ita videlicet, ut„ ex instantia orationum & lectionum Divinarum in tantum„ eloquium Domini inflammaverit eum, ut & eloquium ejus„ ignitum fieret vehementer, & verbum ejus, sicut de Helia,„ scriptum est, tanquam facula arderet. Unde Confratres„ suos non solùm dictis, sed & exemplis* ad servandas bonas„ consuetudines *arctioris vitæ*, & instituta Sanctorum Patrum„ *sine intermissione provocabat. Quin etiam arguebat, obse-„ crabat, increpabat, secundùm Apostoli præceptum, in omni-„ bus seipsum præbens exemplum, in vigiliis multis, in fre-„ quenti meditatione ac lectione Sacrarum Scripturarum, in„ multa patientia, in castitate, atque in omni exercitatione„ bonarum virtutum, postremò in universa morum honestate„ præclarum se reddebat. Unde etiam ab omnibus bonis ac re-„ ligiosis valde amabatur. Domitor etiam corporis sui ita ve-„ hementissimus extitit, ut à necessariis quoque cibis sumendis„ aliquantò immoderatiùs abstineret, adeò ut absumptis inedia„ carnibus, cutis ferè ossibus cohæreret. Ardebat itaque to-„ tus incomparabiliter per inextinguibilem sanctissimæ dile-„ ctionis ignem ad DEUM, & per infatigabile animi ejus stu-„ dium ad communis vitæ decorem.* Hæc auctor Reicherspergensis de Gerhoho.

Cæte-

„Cæterùm quemadmodum ædiles & architecti, quamvis ex oculorum conjectu, quam altum, latum rectumque „sit opus, quoquo modo ex usu visuque judicant, si tamen ipsum moliri ædificium, turrim, mœnia, parietes „velint, perpendiculum adhibent, ad cujus angulos & rectam lineam surgens opus quotidie, imò singulis prope horis examinant: ita nisi vivendi norma tabulis comprehensa, „labente sensim disciplina, exhibeatur, paullatim à vero rectoque in pravum declinat. Et hoc fuit, quod Gerhohus „urgebat, cùm cæteris religiosior, ex iis, quæ sparsim in „Patrum monumentis cognôrat, de communi statueret, „quæ priscorum fuisset disciplina religiosorum. Quam cùm „segniores negarent, illumque urgerent, ut omnia, quæ „doceret, auctoritate stabiliret (jam enim in usum & consuetudinem quædam, utì fit, irrepserant, quæ ipsi non „videbantur ex lege, norma, veterumque Patrum auctoritate fieri) Romam profectus ibi de veris religionis suæ legibus inquisivit, cumque secum attulisset, quod quæsierat, „non mediocriter cessantium animos offendit. Quanquam „enim nihil pro imperio gereret, sed factis ipsis à genere vivendi negligentiorum declinaret, idipsum tamen ferre non „poterant, & luce virtutum ejus velut noctuæ & vespertiliones perstringebantur, & emendatam ipsius vitam omni ratione sequendam, amandam, & ambabus manibus amplectendam, suæ vitæ interpretabantur reprehensionem & castigationem. Nec hactenus stetit illorum improbitas: sed cùm „vitia domesticorum non laudaret; desidiam, otium, intempestiva colloquia, & malos denique mores odisset, cœpit ipse „dissimilibus odio esse, vexari, exagitari, imò vitâ nonnunquam periclitari.

„Cùm interim fama virtutibus ejus excitata gratissimos „per omnem Germaniam spargeret odores, quibus afflatus „Chuno Reginoburgensis Pontifex (quem primum hoc nomine habuêre antistitem) Gerhohum ab communi sodalitii „Raitenbuechensis in socium laborum petiit, cujus in provincia lustranda, & Pontificatu administrando consiliis uteretur, „quem & impetravit, & sacris Sacerdotii honoribus initiavit. „Quanquam nec ibi magna quies Gerhohum secuta est, cùm „res communes Conradus turbaret. Designato a Proceribus „Imperii Germanici Lothario Saxonum Regulo, viro inclito in

Regem

Regem Romanorum, Conradus Friderici Ducis Suevorum „ qui Fridericum Ahenobarbum Imperatorem procreavit, ger-„ manus, regnum affectavit, profectúsque Mediolanum ibi Rex „ consalutatus ab Archiepiscopo regium insigne suscepit. Chu-„ no Reginoburgicus Pontifex, & cum illo Gerhohus ab Con-„ radi factione abhorrens justum Principem Regem Lothari-„ um secuti sunt. Quod Conradus peragrè ferens utrumque, „ ultimis odiis insectatus, etiam vitæ illorum insidias non rarò „ posuit: præsertim Gerhohum sæpiùs ad necem quæsivit, „ quod ipsum in publica celebritate & supplicatione ad popu-„ lum, tyrannum proclamâsset: quæ causa fuit, ut paroeciam „ Chamensem, quam ab Chunone procurandam acceperat, ad „ quam coenobium condere statuerat, propter factiosos & „ Conradi fautores, qui ultimas illi minas intenderant, coactus „ fuerit destituere. „

Inter hæc Chunone anno cIↃ. C. XXX. Reginoburgi de-„ functo, Conradus Salisburgensis Pontifex, vir optimus & san-„ ctissimus Gerhohum in tutelam suscepit, suoque nomine non „ semel in Urbem ad summum Pontificem Legatum misit, qui „ res inibi feliciter sui Præsulis transegit. Multum enim pro-„ pter singularem virtutem & eruditionem gratiâ apud curiam „ Romanam valebat. Interea temporis Reichenspergii Coeno-„ bii Præses ad vitæ metam procurrens facem alteri ferendam „ reliquit. Conradus Pontifex Salisburgensis non alium aptio-„ rem ad regendum id Monasterium (quod Juvaviensis antisti-„ tis auctoritatem ditionemque respiciebat) Gerhoho ratus, il-„ lum ipsum anno cIↃ. C. XXXII. eò destinavit, quam ipse sa-„ cram præfecturam per annos omnino septem & triginta cum „ summo Reipublicæ bono administravit, auxit, ornavit, quan-„ do pietas & religio, constantiaque & virtus in usum fructum-„ que totius Germaniæ redundavit. Ille Principes, ille Reges, „ & Imperatores, ille Præsules & Antistites, ille summum & am-„ plissimum Orbis Christiani Consilium Patrum Romæ Purpu-„ ratorum, ille Patrem ipsum & Rectorem nominis Christiani, „ ausus est summa cum libertate, contemptis omnibus vitæ pe-„ riculis, sicubi usus fuit, adhortari, monere, verbis etiam „ castigare. „

Quæ dicendi scribendique libertas cum virtute & religio-„ ne conjuncta tantam illi auctoritatem peperit, ut virtutem „ ejus Galli mirarentur, Boëmi prædicarent, Pannones suscipe-„

)( )(ren-

,,rent, Græci denique adorarent, Pontifices colerent, Cardina-,,les venerarentur. Ita tabulæ Reicherspergicæ testantur: *Igi-,,tur*, inquiunt, *in regimine positus qualem se exhibuerit, quali-,,terque a Deo confortatus in omnibus postmodum Ecclesiæ tri-,,bulationibus nunquam ei defuerit, sed veritatem constanter co-,,ram regibus & principibus non sine vitæ suæ periculo sæpissi-,,mè confessus sit ac tuitus, ei tota Germania lumine doctrinæ ejus,,& ipsa illustrata, & fervore Spiritus ejus super multis excessi-,,bus & abusionibus redarguta. Testes sunt ei omnes hi, inter,,quos conversari vel quibus commanere ei aliquamdiu contigit.,,Maximè autem sanctum fratrum ejus & sororum novit colle-,,gium, quàm sanctè, quàmque irreprehensibiliter inter eos jam,,per quadraginta ferè annos vitam duxerit. Noverunt omnes,,,quàm quietus in vacando lectionibus & orationibus extiterit;,,quàm nullas horas à pietatis exercitiis vacuas habuerit. Nam,,corporalis exercitatio ad modicum utilis esse ei cum Apostolo vi-,,sa est, nisi cum Monasterii necessitas poposcisset. Quin etiam,,usque in exteras terras lampas cordis & oris ejus radiavit. Non,,Francia, non Boëmia, non Ungaria, sed neque Græcia, gra-,,tiæ, quæ de corde & ore ejus radiant, expertes factæ sunt. Tan-,,tanamque gratia diffusa erat in labiis ejus, ut his ipsis, quos,,arguebat, gratus existeret. Unde & Romani Pontifices, Domi-,,nique Cardinales semper eum, licèt in multis arguentem se di-,,lexerunt. Non reges ac potentes pertimuit, quò minùs nuncia-,,ret eis id, quod justum & salutare fuit, cum se opportunitas id,,faciendi obtulisset. Magnates, mediocres, ac populares, sive in,,publicis Ecclesiæ conventibus, sive in privatis colloquiis ad,,oris ejus dulcia & salutaria verba pendebant. Sic namque Di-,,vino Spiritu adeo potatus fuit, ut pæne semper & indeficienter,,flumina de ventre ejus fluerent aquæ vivæ sive loquentis sive,,scribentis aliquid ad utilitatem & eruditionem proximorum.*

,,Et mox infra: *Quàm notus & gratus quàmque acceptus,,fuerit ipse beatus Summis Romanis Pontificibus, qui suo tem-,,pore Romanæ Sedi præsederunt, Callisto Papæ primùm supe-,,riùs commemorato, & deinde singulis successoribus suis usque,,ad Papam Alexandrum; quamque venerabiliter ipsi Roma-,,ni Pontifices fervorem religionis suæ & studium atque doctri-,,nam, nec non et scripta sua susceperint, collaudaverint et ap-,,probaverint: quam etiam celerem effectum consecutus semper,,fuerit in omnibus negotiis suis, quotiescunque Romanam Cu-*

riam

riam interpellare necesse habuit, aut per seipsum, aut per nuncios, sive per solas literas suas pro qualibuscunque causis, testantur literæ Apostolicæ, nec non & literæ Dominorum Cardinalium frequenter aut pro eo ad alios missæ, aut ad eum specialiter destinatæ: vel quas ipse per se ab Urbe sæpius veniens de causa sua vel aliorum detulit, quarum omnium exemplaria adhuc inveniuntur. Quantum etiam ipsi Romani Pontifices pro ipsius reverentia & dilectione, ad petitionem ejus ipsum locum, quem regebat, Cœnobium videlicet Reicherspergense, sub sua, & B. Petri protectione susceptum, honoraverint, & manutenuerint, & sæpe contra graves inimicos & infestatores defenderint, qualémque libertatem & justitiam ipsi loco concesserint, & firmaverint in perpetuum sua auctoritate, indicant privilegia Papæ Innocentii et Papæ Eugenii eidem loco ejus industriâ elaborata ac impetrata. Hos posthæc piè imitati Pontifices, Salzburgensis Chunradus senior et Eberhardus ejus successor; nec non et Principes regni, Duces videlicet et Comites, quique pro suo jure plurimis privilegiis eundem locum munierunt. Similiter et alii Pontifices, scilicet Babenbergensis, Pataviensis, Frisingensis, prædia et possessiones eidem loco aut per se ipsos, aut per alios in suis Episcopatibus collata, suis privilegiis eidem Cœnobio firmaverunt. Novissimè etiam ipse dominus Imperator Fridericus ipsum Reicherspergense cœnobium cum omnibus eò pertinentibus in suam imperialis majestatis et omnium successorum suorum regum et imperatorum tutelam suscepit, et privilegio suo antiquam et primitivam libertatem confirmavit, interventu Episcoporum Eberhardi Bambergensis atque Hartmanni Brixinensis, secundùm postulationem hujus sæpe dicti patris."

Sed hos ingentes Viri præstantissimi spiritus vis incredibilis ab intimo animo profecta alebat, vim à cœlo accepit, quæ illius egregiis conatibus defuit nunquam. At enim parùm prudenter agit, qui foris Rempublicam juvat, domi perdit, cùm natura Magistra sibi quemque primum, suisque, deinde aliis, consulere doceat. Non egit hoc Gerhohus, cujus omnis actio, ratioque vivendi & docendi ab officina domesticæ virtutis & disciplinæ profluxit. Hoc primum egit, ut subjectorum suorum & domesticorum mores a veterum Patrum norma degenerantes languentesq; ad pristinum vigorem revocaret, elementa vitiorum eraderet, incisos passim virtutis nervos red-

„integraret, & denique novam suo contubernio faciem formamque vivendi induceret. Itaque idem mitis & benignus esse in obsequentes, promptos, verecundos, & religiosæ vitæ observantes: tristis & severus in delinquentes, refractarios, contumaces; quam tamen severitatem ita mansuetudine & charitate temperabat, uti cernerent viderentque omnes & salutem cujusque singillatim, & communem omnium illi maximè esse cordi, qua ratione efficiebat, ut non ægrè ferrent, qui castigabantur, sed amarent passim omnes.

„Corrigendi porrò modus erat efficacissimus, quem ipse vitæ exemplo præibat. Adeo mores ipsius domesticis erant pro legibus. Inde factum, ut domestica disciplina sancita domique emendati mores sese foris ostenderent, hominesque paullatim in sui contemplationem inducerent, novam & innocentem vivendi rationem juxtà laudantium & admirantium. Quæ domesticorum religio, Nobilium, Principum & Pontificum invitavit liberalitatem, uti non solùm sarta tecta Coenobii instaurarent, amplificarentque (malè enim materiatam, angustam & ruinosam Gerhohus domum est ingressus) sed ex nobilitate complures ipsi nomen religioni darent, secumque opes non exiguas inferrent, quibus ædes illa brevi magnopere auxit. Adjecit & novum Gerhohus Virginum sacrarum domicilium, in quo nobilissimæ tenerrimæque Virgines cælesti se Sponso æternùm proprias dedicârunt. Tam foecunda fuit Gerhohi virtus & facundia.

„Interibi dum ipse domum ædificat, disciplinam restituit, novos religionis colonos adsciscit, manum quoque non passus est cessare, quæ ab erudito & excellente ejus ingenio multa præclara pietatis, religionis & doctrinæ plenissima opera & monumenta extorsit. Meditatus est in sanctissima regii Vatis Psalmorum odaria, volumina octo, quæ hodieque præter duo, quæ interciderunt, leguntur. Certavit calamo adversùs sectatores Abaiolardi. Alia misit Othoni nobili historico Fruxinensi, Ahenobarbi patruo, fratri Conradi Regis: alia ad alios tum Principes, tum Pontifices, ex quibus nihil perennavit præter explanationes ad carmina Davidis, Librum de Antichristo; de Virgine in coelum assumta; de Fide; Vigilia noctis quarta; de Divini Spiritus ordine donorum. Ultimis annis magnopere laboravit, uti dissidia Imperatoris Friderici I. & Pontificis Alexandri III. componeret, eaque de re ad eosdem

varias

varias lucubrationes missitavit. Ipse tamen semper meliori,, saniorique parti se adjunxit, ac post ingentes labores & fructus,, ex illis copiosè perceptos, nocte media, quæ S. Joan. Baptistæ,, diem, quo prolixè ad populum dixerat, secuta est, cùm biduo,, antè Sacra Christiana percepisset, anno clↃ. C.LXIX. a. d. V.,, Calend. Quintil. ad societatem beatorum evolavit.,,

Corpus biduo pòst ad S. Crucis, quam vivus semper in cor-,, de gestabat, aram funeratum. Imago Gerhohi Reicherspergii,, hoc adscriptum hodie elogium præfert: *Anno Domini clↃ.C.,, XXXII. Dominus Gerhohus SS. Theologiæ Doctor insignis, ter-,, tius hujus loci Præpositus creatur. Hic in corrigendis Magna-,, tum moribus laboravit, ac monasterii Sanctimonialium B. Vir-,, ginis extitit fundator.* Jejunas falsasque Aventini calumnias,,, quibus Gerhohum, ùt ipse appellat, inquinare conatur, tanti,, non facio, ut apponendas scripto meo putem, ab Gretsero no-,, stro dudum retusas & obtritas. Tu Dive, quem supplices vene-,, ramur, ardentem & duplicem, quem possedisse videris, Eliæ,, spiritum in nobis languentem aut certè senescentem excita &,, instaura, ut hebescentem Christianæ virtutis aciem exacuamus.

Hactenus Raderus de vita & rebus gestis Gerhohi, cujus lucubrationes cùm sub finem jejuniùs ac parciùs, quàm tanti Viri de Ecclesia merita ferant, annumeret: operæ pretium me facturum existimavi, si nunc ordine singulas, quæ quidem in notiam meam venerunt, curatiùs distinctiusque recenserem, quod suprà me facturum recepi. Igitur ingenii monumenta, quæ Gerhohus reliquit, sequentia sunt:

I. *Syntagma de Henrico IV. & V. Impp. & Gregorio VII. Summo Pontifice*, quod teste Casimiro Oudino Commentar. de Scriptor. Eccles. T. II. col. 1427. *diversis constans Opusculis cum refutatione Alogiarum Annæ Comnenæ in Alexiade edendum curavit Jacobus Gretserus Soc. Jes. Theologus, Ingolstadii in 4. anno* 1611. *apud Angermariam.* Vehementer doleo, ad manum non esse hoc Opus, dum ista scribo, nec Oudinum *varia* illa *Opuscula* recensuisse. Hôc enim modò aliquid certius statui posset de mox recensendis, quorum fortè aliqua ab illis prioribus diversa non sunt.

II. *Commentarius in Psalmum LXIV.* sive *de corrupto Ecclesiæ statu ad Eugenium III. Papam*, quem Eruditissimus Stephanus Baluzius ex Codice Bibliothecæ Colbertinæ, in quo inscribitur *Tractatus de negotiis Ecclesiasticis*, primus in lucem cum insigni elogio extulit *Libro V. Miscellaneorum* a pag. 63. ad 237. idque anno 1700. Eundem, cùm ab reliquo in Psalmos Commentario abesse non posset, hic ex integro recudendum curavi.

III. *Tractatus adversus Simoniacos ad S. Bernardum Abbatem Claravallensem.* Hunc licèt acephalum ex MS. Cod. Monasterii Dunensis prelo dignissimum censuit & publicavit Clarissimus & indefessus P. Edmundus Martene è Congregatione S. Mauri Benedictinus *Tomo V. Novi Thesauri Anecdotorum* à col. 1457.

IV. *De Gloria & Honore Filii Hominis ad Hartmannum Episcopum Brixinensem & Eberhardum Archiep. Salzburgensem Liber.* Extat Tom. I. hujus *Thesauri* Par-

te II. a col. 165. Hujus operis sub titulo *Libelli de Glorificatione Filii Hominis* etiam meminit Chronographus Reicherspergensis ad annum MCLXIX.

V. *Liber contra duas hæreses sui temporis ad Godefridum Abbatem Admontensem.* Opus excusum habes citato *Thesauri* loco a col. 283. estque *Prologus galeatus*, ut ipse vocat, in Commentarium in Psalmos. Godefridus hic is ipse est, cujus præstantissimas Homilias in Dominicas & Festa duobus in fol. Tomis nuperrimè publicavi.

VI. *BB. Berengeri & Wirntonis Abbatum Formbacensium in Baioaria Ord. S. Ben. Vitæ.* Prodierunt in eodem *Thesauri* mei Tomo Parte III. a col. 399.

VII. *Liber de ædificio DEI*, seu de studio & cura disciplinæ Ecclesiasticæ *ad Chunonem Episcopum Ratisbonensem.* Eum editum habes Thesauri Tom. II. Part. II, a col. 223.

VIII. *Dialogus de differentia Clerici Secularis a Regulari ad Innocentium II. P. M.* Evulgatus est ibidem a col. 437.

IX. *De Investigatione Antichristi & Schismate Libri II. ad Eberhardum Archiep. Salzburgensem.* Hos ex Codice Reicherspergensi prelo paravit Adm. Reverendus P. Reinerus Reitter, doctissimus sodalis meus, typis mandandos in aliquo sequentium *Thesauri* voluminum. Raderus unius duntaxat *Libri de Antichristo* meminit, ut qui Opus ipsum nunquam inspexerit: sed re vera duo sunt.

X. *Dialogus adversus errores Græcorum*, cujus mentionem sub nomine *Dialogi inter Græcos & Latinos* facit suprà laudatus Chronographus Reicherspergensis. Prodibit proximè unà cum Libris de Antichristo, quorum alteri in eodem Codice insertus est.

XI. *De Ordine donorum Spiritus Sancti.* Perennat in Codice Reicherspergensi, signato Num. 52. unde Opus unà cum duobus sequentibus prelo maturum habeo industriâ & diligentiâ præstantissimi Viri, Ven. P. Leopoldi Wydemanni, Vicarii Cartusiæ Gemnicensis.

XII. *Dialogus de Quarta Vigilia noctis & periculis Schismatis.*

XIII. *Liber de Fide in illud Proverbiorum.* Mulierem fortem quis inveniet, *ad Heinricum Presb. Cardinalem tit. SS. Nerei & Achillei.* Prius Opusculum memorat Raderus, posterius Chronographus Reicherspergensis, qui *Libellum de Fide rogatu Domini Heinrici Card. Presbyteri* à Gerhoho scriptum esse loco citato testatur.

XIV. *Libellus de Assumptione Sanctæ Dei Genitricis Mariæ*, etiam Radero laudatus. Hoc Opusculum nobis servavit coævus ferè Codex celebris Monasterii Mariæcellensis in Austria, ex quo illud Vir Cl. & Eruditissimus Jo. Fridericus Schannatus, Historiographus Fuldensis, dum mecum hic aliquamdiu ageret, eruere gravatus non est, suo loco edendum.

XV. *Commentarius in Canonem Missæ.* Ita Martinus Canonicus & Bibliothecarius Claustroneoburgensis in Catalogo librorum Monasterii sui, ad finem seculi XIV. confecto, quem olim ex Codice Bibliothecæ Canoniæ Sanct-Dorotheanæ Wiennensis exscripsi. Sed non memini hoc Gerhohi Opus videre me in Bibliothecæ Claustroneoburgensis codicibus, duodecim fere abhinc annis à me perlustratis.

XVI. *Opuscula ad Papam Alexandrum* (III.) *& ad Dominos Cardinales & ad Episcopum Babenbergensem Eberhardum de Glorificatione Filii Hominis.* Ita Chronographus Reicherspergensis, *Opuscula*, ni fallor, nominans diffusiores ad prædictos Ecclesiarum Antistites *Epistolas*, quas ex Codice Admontensi præter *Librum ad Adrianum* P. Adm. Rev. & Doctiss. P. Godefridus Depisch, Sodalis noster exscripsit, & Tomo VI. *Thesauri* publicandas reliquit. Porrò iisdem Opusculis meritò accenseas prolixam Gerhohi Epistolam ad Eberhardum Ep. Babenberg. *Quomodo secundùm S. Hilarium glorificaturus Filium major, glorificatus autem Filius minor non sit* &c. quam typis expressam habes Tom. I. ejusdem Thesauri Part. II. a col. 315.

XVII. *Liber de Novitatibus hujus temporis ad Adrianum IV. P. M.* Hunc ipse Gerhohus initio Libri *de Gloria & Honore Filii hominis* agnoscit sic scribens: *Similiter Adriano Papæ, cùm esset Beneventi agens illic de concordia inter se ad Siculum Tyrannum, præsentatus est Libellus ad ipsum dictatus, in quo Novitates hujus temporis magna ex parte congessi, atque ab illo responsum petii, quo vel approbaret vel improbaret, quæ sensi & sentio, paratus illi per omnia consentire; quia nunquam in doctrina fidei à Sancta Romana Ecclesia dissentire volo* &c. Opus brevi legent Eruditi ex nuro, præcedente adducto codice, quem Cl. & præstantissimo P. Sigismundo Müenich, Bibliothecario & Superiori Admontensi, indefesso adjutori meo, debeo.

XVIII. *Scripta ad Anastasium IV. P. M.* de quibus iterum ipse Gerhohus cit. Libro: *Post Eugenium*

genium verò non est inventus similis illi in Ecclesia Romana Pontifex, qui scriptis meis ita benignè arrideret, quique oleum superfunderet ac thus poneret: quia qui ei postea successerunt, non ita me habuerunt notum, ùt ille. Attamen scripta mea quasi similam diligentissimè tritam Papæ Anastasio misi, quibus ille non respondit, qua de causa, non judico. Jam verò hæc Gerhohi *scripta* ejusdem fuisse argumenti, cujus est *Liber ad Adrianum*, scilicet de gloria & honore Hominis in Deum assumpti, & de emendatione morum Ecclesiasticorum, nullum est dubium. In his enim totus ubique est Gerhohus. Interim incertum habeo, ubi hæc *scripta* delitescant.

XIX. *Plurima scripta ad Episcopum Pragensem Danielem.* Hæc Gerhoho totidem verbis tribuit Chronographus Reicherspergensis. Verùm eorum nihil hactenus in Germanicis bibliothecis repertum est.

XX. *Opusculum contra discipulos Petri Abailardi ad Episcopum Frisingensem Ottonem, fratrem Regis Chuonradi, & ad ipsos Frisingenses diversa Opuscula & scripta teste, eodem Chronographo.* Quæ omnia excidisse videntur. Saltem in Frisingensis Ecclesiæ vicinorumque Monasteriorum codicibus, quos evolvi, nullum horum vestigium deprehendi.

XXI. *Epistolarum volumina duo*: Sic enim scribit idem auctor: *quantum esurierit & sitierit justitiam, denique quomodo vel qualiter, aut quantum dilexerit omnem justitiam, & omnem viam iniquitatis odio habuerit, legentibus & scire volentibus patet in diversis opusculis suis, quæ scripsit ad Papam Innocentium & ad Papam Eugenium, & ad Dominos Cardinales, & in aliis Opusculis ad diversos scriptis: Similiter & in Epistolis suis patet, quas ad diversos diversis temporibus scripsit, quæ etiam ferè omnes adhuc inveniuntur in registro & epistolario suo libro in duobus voluminibus.* Hujus infiniti ad Historiam Ecclesiasticam thesauri cùm cupidissimus essem, dedi quidem literas ad te, Reverendissime ac Amplissime Præsul: sed nihil amplius horum voluminum Reicherspergii superesse, cum ingenti dolore intellexi. Ast fortè velut ex inferis ad lucem redibit eorum nonnihil, si non solùm omnes anguli & foruli bibliothecæ, sed etiam archivii iterum iterumque excutientur. Una epistolarum Gerhohi, quæ est *de erroribus Folmari* Præpositi Triessensteinensis, excusa extat *Tom. XIII. Bibliothec. SS. PP. pag. 346. edit. Coloniensis.* Alias quatuor videsis Tom. I. *Thesauri mei Part. II. a col.* 329. ubi, nescio quomodo, irrepsit & epistolium *A.* id est: *Adami* Abbatis non *Egensis*, ut equidem disertè habet Codex Reicherspergensis, sed *Ebracensis* seu *Eboracensis*, ad Gerhohum, dudum jam edita in eadem Bibliotheca & alibi. Plures Gerhohi Epistolas proferam Tomo sequente, sed quæ nequaquam dignitatem & nomen duorum voluminum, quæ adeò avidè desiderant omnes, exæquent.

XXII. Chronicon Monasterii Reicherspergensis, typis impressum primùm Monachii in 4. anno. 1611. curâ Cel. Viri Christophori Gevvoldi postea recusum a Cl. V. Petro Ludevvig volum. II. *Scriptorum Rerum Germanicarum* à col. 129. Primus hoc opus Gerhoho tribuisse videtur Aventinus, qui inter eos, quibus in condendo Annalium Boiorum Libro VI. se usum fuisse testatur, laudat *Magnum* (ita puto Aventinum pro more sui seculi vetus Theodiscum nomen *Gerhohi*, cujus posterior pars *Magnum* seu *sublime* sonat, Latinè reddidisse) Richobergensem, Flaminem Augustinianum, qui sub Imperatore Hainrico Sexto Cæsare Augusto Chronica scripserit. Aventinum secuti sunt Casimirus Oudinus in Supplemento Bellarmini *de Scriptorib. Eccles.* pag. 459. & Gottfrid. Olearius *Biblioth. Script. Eccles.* Tom. I. pag. 283. quorum prior tamen erratum agnovit *Comment. de Script. Eccl.* T. II. col. 1428. ubi ex anno MCLXXVIII. ad quem Chronicon Reicherspergense attingit, colligit, Gerhohum, anno MCLXIX. demortuum, ejus auctorem esse non posse. Sed restat corrigendus adhuc alius ejusdem Oudini error in Gerhoho admissus, dum ita in Commentario scribit: *Nullus, quem cognoscam, Nomenclatorum, illius Gerhohi meminit, præter Carolum Dufrenium du Cange in Indice Scriptorum, quem præmisit Glossario mediæ & infimæ Latinitatis, columna* 102. *& Gerardum Joannem Vossium Lib. III. de Historicis Latinis part. 4. cap. 6. pag. 769. ultimæ editionis, quem tamen malè ad annum* 1080. *assignat.* Verùm non hi Nomenclatores soli Gerhohum celebrârunt, sed etiam Aubertus Miræus in *Auctar. de Script. Eccl.* cap. 328. & Ludov. Elies Du Pin, qui tamen Gerhohum malè Monachum ex Canonico Reg. facit, in *Nova Biblioth. Script. Eccles.* Tom. IX. pag. 186. qui ambo non potuerunt non probè cogniti esse Oudino. Ad ipsum Chronicon Reicherspergense quod attinet, nec in eo nec uspiam alibi ullum extat certum vestigium, unde cognoscas Gerhohum præ alio quocunque Canonico Reicher-

pergensi hujus Operis auctorem esse. Certè si id genuinus Gerhohi fœtus esset, id haudquaquam dissimulâsset Chronographus, quicunque demum is sit, in Gerhohianorum Operum recensione, in qua licèt non omnia, paulò tamen majoris momenti, cujusmodi Chronicon istud esse nemo negaverit, satis accuratè annumerat. Sed ad certiora revertor.

XXIII. *Commentarius in Psalmos.* Hoc ipsum Opus est, quod nunc in manibus tuis versatur, erutum ex Reicherspergensibus Codicibus. Initio hujus Dissertationis pro merito laudatis. Sunt Commentarii hujus universim nunc septem manu exarata volumina, nec duo ut Raderus tradit, sed unum duntaxat intercidit, quod ut recuperarem, nullam non operam, sed nequicquam dedi. In iis enarrationes Psalmorum hoc ordine se consequuntur.

Primum volumen in 4. majori, ut vocant, signatum Num. 47. continet expositionem viginti priorum Psalmorum unà cum Prologo Galeato seu Libro de duabus hæresibus, de quo suprà Num. V.

Secundum, notatum Num. 48. complectitur explicationem Psalmi XXI. & novem consequentium.

Tertium, Num. 49. à tergo inscriptum, exhibet expositionem Psalmi XXXI. reliquorumque usque ad XLIV.

Quartum, quod interpretationem Psalmi LXIV. eorumque, qui in L. desinunt, continebat, nunc Reicherspergæ nusquam comparet, estque illud ipsum, quod amissum paulo ante ingemui.

Quintum, Num. 50. insignitum, expositiones Psalmorum à LI. orditur, & finit in LXIV.

Sextum, Num. 51. notatum, incipit cum enarratione Psalmi LXV. & desinit cum interpretatione LXXIV.

Septimum, quod Num. 52. præfert, retinet explanationem Psalmi LXXV. sequentiumque usque ad Psalmum CXVIII. Quocirca notandum, prolixiores pro more ac elegantiores Gerhohi expositiones, hoc Septimo volumine contentas, ultra Psalmum LXXVII. non progredi. Eò enim cùm Vir Sanctus attigisset, coorta tempestas schismatis pulcherrimi Operis filum intercepit. Qua de re ita in proœmio expositionis Psalmi LXXVIII. loquitur Gerhohus: *Psalmo LXXVII. expleto sequens, videlicet LXXVIII. esset exponendus, nisi quòd jam nox illa imminet, in qua nemo potest operari. Saltu ergo facto abhinc usque ad Psalmum CXVIII. quem antehac, prout Deo favente potuimus, exposuimus continuando tunc expositionem usque in finem Psalterii, nunc imminente potestate tenebrarum cogimur cessare ab expositione. Sed ne medios Psalmos intactos præterisse videamur per negligentiam, en reddimus causam. Spiritalis Antiochus jam regnat, cujus Tyrannicâ violentiâ sic Ecclesia opprimitur, sic templum DEI violatur & profanatur atque polluitur, ingravescente nimis periculo schismatis, ut magna sit materia canendi vel potiùs lamentandi & flendi secundum verba hujus Psalmi: Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum.* Hæc Gerhohus, qui nullum, ut dixi, Psalmum à LXXVI. usque ad CXVIII. ex integro ac ad Versum edisserit, sed singulorum duntaxat titulos ex Augustino potissimùm, ac unum itemque alterum Versum ex Gregorio Magno explicat, ampliorem ex ingenio suo omnium explicationem opportuniori tempori reservans, quod tamen nunquam nactus fuisse videtur. Itaque nos, ne perenni atque continua omnium & singulorum Psalmorum enarratione Lectorem fraudaremus, depromptis his ex Augustino & Gregorio laciniis ineditam hactenus Honorii Augustodunensis, de quo late actum in Dissert. prævia in Tom. II. hujus *Thesauri*, expositionem ex Codicibus Mellicensibus, rem exsequente Cl. P. Felice Maria, suffecimus, indidem etiam septem Psalmorum expletâ lacunâ, quorum explanatio cum quarto Gerhohi volumine deperiit.

Octavum denique volumen, signatum Num. 53. continet diffusam iterum, & ad primum Gerhohi institutum exactam omnium Psalmorum à CXVIII. usque ad ultimum interpretationem. Sequuntur in eodem volumine *Canticorum* quoque quæ *Ferialia* dicunt, expositiones, quæ cùm Gerhohum auctorem habeant, à Commentario in Psalmos nequaquam separandæ videbantur. Hæc de membraneis & ipsi Gerhoho coævis Codicibus, ex quibus præsens in Psalmos Commentarius exprompus est.

Jam verò interiorem hujus Operis præstantiam quod spectat, ea tantò major est, quantò plura singularia affert, tam quæ ad formandos è veterum præscriptis Christianorum ac præprimis

mis Ecclesiasticorum mores, quàm quæ ad illustrandam diversorum temporum, præcipuè Seculi XI. & XII historiam, tam denique quæ ad penitiùs noscendas fidei ac doctrinæ, quæ eruditos eorum temporum viros maximè exercebant, controversias pertinent. Nimirum propositum Viro Sancto fuit in hoc genere B. Augustinum imitari, qui multa egregia Ecclesiasticæ doctrinæ, disciplinæ, historiæque monumenta suis itidem in Psalmos enarrationibus intertexuit & ad posteritatem transmisit. Audiendus hac de re ipse Gerhohus in Psalmi X. versum III. *Jam nunc ignoscant nobis Magistri litterati, si nos verba Psalmorum ita coaptemus nostri temporis cursui, sicut B. Augustinus ex latere semper notavit in expositione Psalmorum sui temporis cursum. Si enim omnium temporum hæretici* arcum suum, *id est*, Sanctam Scripturam ad suum *errorem* intenderunt, *& illi, qui nunc sunt hæretici, Simoniaci & Nicolaitæ, non desinunt* arcum suum *secundum suum sensum detorquere Scripturas depravando: quarenon liceat nobis uti eisdem Scripturis ad eorum prava sensa confutanda; non quasi arcu violenter in transversum curvato, sed quasi gladio ancipiti & bis acuto? Neque enim conamur Scripturas à suo sensu deflectere, sed, quod datum nobis fuerit, in gloriam dantis loquimur, non nostra scripta Magistrorum magnorum scriptis conferendo vel præferendo, sed illorum pio desiderio satisfacere cupiendo, qui hoc opus à nobis exigunt, quasi de uberrimis pascuis Pastoris David quandam refectionem, & consolatorium quoddam ferculum, justitiæ sale conditum, quod esurientibus & sitientibus justitiam, ut magis dulce sit & sapidum, non extorquemus de Psalmis violenter alienum sensum, sed consona Patribus dicendo, & nostri temporis hæreses interdum refellendo ultroneum & sponte occurrentem sensum tenemus.* Hucusque Gerhohus, qui hac ratione id feliciter consecutus est, ut ejus Commentarius non mera primorum ac antiquiorum Scriptorum expilatio, quod ferè omnibus medii ævi auctoribus familiare est, sed opus penè novum ac singulare videri posset. Reprehenderunt quidem hoc nomine Gerhohum adversarii, sed eos egregiè rejecit in Ps. XXXVIII. v. 4. *Æmuli mei*, ait, *nolentes, immò & dedignantes credere, quòd istiusmodi ardeam igne, moventur contra me addentes igni fervoris ignem doloris unde non solùm caluit, sed igne gemino* concalescit cor meum intra me, *dum peccat aliquis, ac penè scandalizatur in me, quòd scribo, quòd in Psalmorum Tractatu ex dictis Patrum quædam colligens, aliquid supererogo, præsumptioni deputans & vanagloriæ. Verumtamen quomodocunque volunt, præsentes de nobis judicent, futuri clementiùs judicabunt. Dum enim vivimus, ait vir illustris B. Hieronymus, & vase fragili continemur, videntur amicorum prodesse studia, & nocere æmulorum opprobria. Postquam autem reversa fuerit terra in terram suam, & tam nos, qui scribimus, quàm eos, qui de nobis judicant, pallida mors subtraxerit, & alia venerit generatio, primisque cadentibus foliis virens sylva succreverit, tunc sine nominum dignitate sola judicantur ingenia, nec considerat, qui lecturus est, cujus, sed quale sit, quod lecturus est, sive ille Episcopus, sive laicus, Imperator & Dominus, miles & servus, aut in purpura & serico, aut in vilissimo panno jaceat: non honorum diversitate, sed operum merito judicabitur.*

Enimverò nihil ardentiùs operosiùsve in hoc Commentario egisse videtur Gerhohus, quàm ut contra recentiores sui temporis scholas *gloriam & honorem Hominis in Deum assumpti & in Deum nati* tueretur. Imò Chronographus Reicherspergensis hoc ipsum Psalmos explanandi occasionem & ansam Ger-

hoho præbuisse apertè tradit: *Pro defensione*, inquit, *sententiæ de gloria Hominis in DEUM assumpti & in DEUM nati, in qua diversos & graves contradictores atque impugnatores per omnem vitam suam à juventute habuit, scripsit diversa Opuscula & epistolas. Primùm hac de causa, auctoritate Romanorum Pontificum & Dominorum Cardinalium, & aliorum plurimorum Patrum, qui videbantur columnæ esse in Ecclesia eo tempore, fecit Expositionem Psalmorum in octo voluminibus.* Secundùm hanc sententiam Gerhohus constantissimè statuit, propter perfectissimam, intimam & arctissimam Verbi Divini cum natura humana unionem eidem humanæ in Christo naturæ, saltem pleraque competere & communicata esse per gratiam & unionem, quæ Divinæ in eodem Christo naturæ conveniunt per essentiam, salva tamen utriusque naturæ essentia, longissimeque relegata utrarumque naturarum confusione, ùt videre est in quàm plurimis hujus Commentarii locis, præsertim ad Psal. XV. vers. 6. & Psal. XXXV. vers. 10. & seqq. ac ex professo in toto ferè Libro de Gloria & Honore Filii hominis, reliquisque propè omnibus Opusculis ac epistolis de hoc argumento conscriptis, Eutychete etiam nominatim non semel rejecto atque damnato. Verùm quidquid caverit Gerhohus, evitare non potuit censuram Stevartii, clarissimi Theologi, qui referente Pinio *Nov. Biblioth.* Tom. IX pag. 186. existimavit Gerhohum, dum unum extremum, Nestorianismi, refutat, ad alterum, id est, Eutychianismum delapsum fuisse. Certè aspera & vehementer dura sunt, quæ de humana Christi natura in Psal. VIII. v. 2. LVI. 4. & XIII. 1. & alibi passim commentatur & scribit.

Cæterùm si Gerhohus in quæstione subtilissima & perplexissima longiùs fortassis æstu disputationis abreptus fuit, veniam apud rerum ac temporum gnaros facilè merebitur. Certè seculo XII res hæc in Germania, ubi maximè pugna fervebat, multis etiam doctis ac insigniter eruditis Episcopis tam difficilis visa fuit, ut in quam partem se dederent, ignorarent. Quin nec Roma, quid illico decerneret, satis promptum & explicatum habebat. Cùm enim Gerhohus longo cum Eberhardo, doctissimo Babenbergensi Episcopo certamine defunctus, controversiam ad Alexandrum II. P. M detulisset, suamque sententiam, quam certissimam habebat, Apostolico calculo confirmandam definiendamque speraret, Pontifex tantum à litis definitione abfuit, ut rem relinquens in medio, etiam utrique contendentium præceperit, ne deinceps ulli ad populum de hac quæstione sermones haberentur, utpote ex quibus plus perturbationis quàm commodi in eundem redundaturum esset. Edemus in VI. qui jam sudat sub prelo, Tomo tam Gerhohi quàm Eberhardi & Alexandri epistolas, ne quis putet, me non satis explorata hoc loco in medium afferre. Demum quæcunque fuerit Gerhohi de gloria humanæ in Christo naturæ sententia, is certè nunquam Catholicus esse desiit, ut qui *nunquam in doctrina fidei à Sancta Romana Ecclesia dissentire voluerit*, quod suprà vidimus ex ejus Libro de Gloria & Honore Filii hominis. Denique observatione dignissima sunt, quæ idem Gerhohus in Præfatione ad expositionem Psalmi LXIV. de sua opinione testatur: *Erat quidem nobis*, inquit, *propositum*

in

❧ ❧ ❧

in præsenti adbreviare nunc Tractatum Romano Pontifici (Eugenio III) tunc destinatum ac præsentatum & ejus approbatione roboratum. Sed quia sententia nostræ de glorificatione in DEI Filio humanæ substantiæ à quibusdam contradicitur, quam ea intentione atque consilio Eugenio Papæ in hoc Tractatu proposuimus, ut ejus in hac vel tenenda vel non tenenda judicium teneremus, quamquam Romanos Pontifices antiquos in eadem sententia nobis consentaneos haberemus, coacti sumus totum nunc offerre lectori pensandum, quod tunc obtulimus Romano Pontifici dijudicandum, ut, quia ille gratum & ratum habuit, quod in hoc tractatu à nobis affirmatur, omne os obstruatur contraria docentium, & roboretur fides hominum Hominem in DEO glorificantium, immò à Patre summo summè glorificatum venerantium, & adoratione, qua solus DEUS est adorandus, adorantium &c. Ex quibus liquet, Gerhohum cum tot Pontificibus Romanis, ejus doctrinam, licèt privatim duntaxat collaudantibus & approbantibus, à Catholica veritate aut declinâsse nunquam, aut certè declinâsse sine culpa.

Sed de vita & Scriptis Gerhohi jam satis. Tuum nunc erit, Reverendissime, Perillustris ac Amplissime Præsul, me cum eodem ad gratiosum sinum tuum benignè admittere, ac, si qua alia Gerhohiana adhuc possides, iis meum Thesaurum locupletare. Quod cùm clementer feceris, non solùm me, sed totam Rempublicam Litterariam tibi quàm maximè obstrictam ac devinctam habebis. Interea DEUS ter Opt Max. tuum religiosissimum regimen omnigenis bonis & commodis sospitet ac fortunet!

)()()(2 Visio

Visio Gerhoho divinitus oblata de Commentario suo in Psalmos.

Libet hic in gratiarum actione recordari cujusdam visionis aquam de vita æterna salientem repræsentantis. Frater quidam simplicis & innocentis vitæ diu castigatus in sancta conversatione, visus est videre sibi cœlum apertum. Et ecce globus igneus miræ magnitudinis auro candenti & liquescenti similis apparuit in cœlo, & in circuitu ejus multitudo Sanctorum claritate admirabili fulgentium. Et subitò quasi unum de paradisi fluminibus ex ipso globo in terram cœpit fluere tantæ puritatis, ut auro liquido videretur consimilis. Hoc est, ut arbitror, quod præ manibus habemus, quia juxta Sanctuarium S. Michaëlis, ubi scribere, atque in Psalmis meditando sedere solemus, descendere visus est idem fluvius. Et quia fluminis impetus lætificat civitatem Dei, frater miserante Deo me aliquotiens lætificatum per hujus fluminis impetum compellentem me ad scribendum. Unde jam post magnum diuturnæ intercapedinis spatium, quo in Urbe Roma commoratus, & in eundo ac redeundo multum fatigatus & aliis Ecclesiasticis atque claustralibus occupationibus præpeditus diu à scribendo vacavi, nunc Apostolica fretus benedictione reversus, iterum resumo calamum Divinam rogans clementiam, ut voluntaria oris mei beneplacita faciat sibi, eademque sic me concedat scribere, quatenus in eis aqua illa solummodò sapiat, quæ de vita æterna in vitam æternam saliens lectores benivolos eò, quò currit, unà secum pertrahat, ne aliquis illorum cadat in puteum interitus, qui paratus est Diabolo & Angelis ejus atque Anti-Christo & sequacibus ejus.

Hæc ipse de se Gerhohus, ex quibus unà constare potest, quo jure Commentarium hunc *Aureum* inscripserim.

TRACTA-

TRACTATUS IN PSALMOS
PARS PRIMA.
INCIPIT EPISTOLA
GERHOHI
AD
EBERHARDUM
ARCHIEPISCOPUM SALZBURGENSEM.

Eseleel filius Uri, filii Hur de tribu Juda jun- Exod. 38, 22. & 23.
cto sibi Oliab filio Achisamech de tribu Dan repletus intellectu,
& sapientia fabrefecit tabernaculum testimonii Domino
jubente, ac populo Israël adjuvante. *Viri enim cum mu-* Exod. 35. 22. & seqq.
lieribus præbuerunt armillas, & inaures, annulos, & dextra-
lia, omne vas aureum in donaria Domini separatum est. Si quis habuit hya-
cinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, byssum, & pilos caprarum,
argenti, & æris metalla, obtulerunt Domino, lignaque setim in varios usus.
Sed & mulieres doctæ dederunt, quæ neverant, dederunt hyacinthum, purpu-
ram, & vermiculum, ac byssum, & pilos caprarum sponte propria cuncta tri-
buentes. Principes verò obtulerunt lapides onychinos, & gemmas. Omnes
viri, & mulieres mente devota obtulerunt donaria, ut fierent opera, quæ jus-
serat Dominus. Porro non Beseleel, qui tabernaculum, & utensilia ejus
operatus est, sui operis dedicator, aut sanctificator esse poterat, quia
Pontifex non fuit. Moyses autem qui officio functus Archiepiscopi,
consecrare potuit etiam fratrem suum Aaron in Pontificem, taberna-
culum quod ipse non fecerat sanctificare, ac dedicare idoneus erat, qui
& erexit illud, unxitque, ac sanctificavit cum omnibus vasis suis.
Quorsum istud? Ut Tu Eberharde Præsul sanctæ Juvaviensis Ecclesiæ
promptum exhibeas Te ad considerandum, quod ego licèt minimus in
tribu Juda, veritatem scilicet confitentium particeps, tamen confessio-
nis eorum devotus feci DEO jubente: *Quia DEUS charitas est*, quæ mi- 1. Jo. 4. 8.
hi hoc opus injunxit, cujus Te Archiepiscopum cupio esse dedicato-
rem. Nempe Viri, & mulieres in hoc faciendo me juverunt, quia Prin-
cipes ante me Psalmorum expositores, quasi lapides Onychinos, & gem-

mas pretiosas mihi præbuerunt, sententias videlicet summo artificio politas, & quasi opere gemmario sculptas, quas meo dictamini sic inserui, ut nunc verba eorum cum sensu, nunc sensum eorum verbis meis intexens de meo nihil apposuerim, quod non aptè cohæreat his, quæ Principes orthodoxi præbuerunt, qui Psalmos, aliasque Scripturas divinitus inspiratas ante me tractaverunt: Horum ego pusillus vestigia sequendo cum Ruth Moabitide spicas lego, quæ illorum plena falce metentium potuerunt superesse manibus, grandes acervos in horrea Domini convehentibus. Mecum verò bene agitur, si mihi, aliisque famelicis id ipsum, quod esurio esurientibus, & petentibus, vel spicas ab antiquis messoribus derelictas dabit Dominus messis fricare, atque inde grana electa elicere, vel micas de mensa Divitum Dominorum cadentes colligere, ut liberemur à fame, quæ oppressura est Ægyptios non inventuros cibum; nisi veniant ad verum Joseph, se, suaque dedentes in servitutem Regiam. Accipe igitur hunc spicarum fasciculum, primam videlicet partem expositionis in Psalterium. In quo, si videbuntur aliquæ spicæ quasi ob novitatem virentes, nec eas in sacrificio Dominus reprobat, qui de talibus in lege mandat: ut igne torreantur à Sacerdote, qui elevat hujusmodi fasciculum coram Domino. Et Tu ergo Sacerdos legitime, si quid, ut putatur, novum in scriptis meis repereris, noli statim repudiare, sed igne Sancti Spiritûs adhibito, priùs inter me, ac Te, aliosque fideles fiat inde familiaris collatio, & si opus fuerit aliqua talis consequenter emendatio, quæ viriditatem spicarum sic torreat; ut grana in eis latentia non destruat. Sic Beatus Augustinus in libris Retractationum fecisse legitur, ubi opus esse putabatur. Magni ergo Viri exemplo edoctus, nolo sic in verba mea jurari; ut non patiar inde aliquid retractari. Quin potiùs ego ipse illud retractabo, si quid in eis reperietur, quod sano sensui repugnans esse judicabitur, ab his duntaxat judicibus, quorum simplex, & bene purgatus est oculus, qualium Tu Eberharde Præsul mihi appares præcipuus: Cujus oculi sunt oculi Columbarum. Nolo ego nigris corvorum oculis opus meum ingerere, quorum rostra parata sunt ad laniandum, quia nesciunt oscula Columbarum. Tuis autem columbinis oculis credo placiturum quidquid videris, & probabis rationi, & veritati consentaneum, cui etiam non dubito gratum fore gemitum, vel cantum columbinum in Expositione Psalmorum crebrò interpositum secundum desideria fidelium istud opus petentium, quibus negare non audeo quidquid possum in Domino.

MAGISTER AD DISCIPULOS.

Apostolus Joannes rogatus ab Episcopis Asiæ, aliarumque Rectoribus Ecclesiarum conscribere de Divinitate Christi Evangelium, non consensit rogantibus, nisi oratione, ac jejunio per triduum satagerent à Deo sibi obtinere, ut ipse digna mereretur scribere. Si tantus Apostolus Christi specialis dilectus non præsumpsit majora se non adjutus jejunio, & oratione: Quid mirum, si ego inter peccatores magnus, inter Sanctos minimus, vel nullus, vix, aut nullatenus audeo facere quod rogatis? Attamen, quoniam omnia possibilia credenti, non credo impossibile ad-

juvan-

juvante vera fide, ut satisfiat spei, ac Dilectioni vestræ; sperantibus vobis, ac desiderantibus unà mecum tale de Psalmis pabulum, quo satietur in bonis desiderium nostrum. Nam & hoc ipsum in Psalmo promittitur, ubi dicitur: *Benedic anima mea Domino: & omnia, quæ intra me sunt, nomini sancto ejus. Benedic anima mea Domino: & noli oblivisci omnes retributiones ejus. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis: qui sanat omnes infirmitates tuas. Qui redimit de interitu vitam tuam: qui coronat te in misericordia, & miserationibus. Qui replet in bonis desiderium tuum.* Psal. 102. 1. & seqq.

Itaque ut Ipse repleat in bonis desiderium vestrum, & nostrum, aliorumque fidelium, quorum forte ad notitiam est opus nostrum deventurum: Vos in oratione Dominica, ubi dicitis: *Panem nostrum quotidianum*, Luc. 11, 2. sive *supersubstantialem da nobis hodie*, hoc ipsum tenete in desiderio, ut *panis* Matth. 6, 11. *quotidianus* & *supersubstantialis*, quem quotidiana Psalmodia, & supersubstantialis Psalmodiæ intelligentia continet, nobis ad sapiendum, & erogandum sufficienter abundet. Est enim sancta Psalmodia quasi arca fœderis circumtecta ex omni parte auro purissimo, & mundissimo. Est in ea spiritualis intelligentia quasi urna aurea habens Manna, id est, panem de cœlo datum, habentem omne delectamentum, & omnem saporem suavitatis. Et sicut quondam arca fœderis habens manna, non erat coram populo extra sancta, vel conspicienda, vel tangenda nisi prius hyacinthinis velaminibus, & aliis teguminibus obvoluta; sic mihi videtur Psalmodia, sonare in Ecclesia coram populo sub multo figurarum velamento, quod non penitus est abstrahendum, nisi intra Sancta Sanctorum, ubi facie ad faciem videbitur DEUS Deorum. Tunc enim cessantibus figuris omnibus clarebit, & apparebit veritas, ubi absque figurarum velaminibus omnis spiritus laudabit Dominum.

Nunc interim nobiscum benè agitur, si in bonis ita replebitur nostrum desiderium, ut satisfiat nobis ad repellendum vitæ istius tædium per nectaream Psalmorum intelligentiam, quam DEO favente apprehendere optamus Patrum vestigiis inhærendo, atque illorum sententias colligendo; neque his aliquid interserendo, nisi quod eorum fidei consonet, quodque legentium fidem, spem, & charitatem ædificet. Si quis tamen legere dignabitur, quod mihi servorum suorum ultimo Divina pietas revelare dignata fuerit ex parte cognoscendum, ex parte prophetandum, ad hujus vitæ fastidium relevandum, æternæque vitæ inflammandum desiderium, ubi est, & excitandum ubi necdum est, quoadusque veniat, quod perfectum est, evacuato, quod ex parte est. Cùm enim gloria Dei non ex parte, 1. Cor. 13, 10. sed tota manifestabitur: tunc, ut ait Psalmista: *satiabor*, si nunc esurio, & sitio Ps. 16. 15. justitiam, & Dei gloriam. Sed hæc satietas reservanda est in Patriam. Et nobiscum benè agitur in via, si nobis in delectamento Psalmodiæ satietas erit viatica, & itineraria, qualis data est Eliæ ambulaturo in unius cibi fortitudine quadraginta diebus, & quadraginta noctibus usque ad montem Dei 3. Reg. 19, 8. Horeb. *Quadraginta diebus & quadraginta noctibus* designat vitæ istius tempus laboriosum, in quo deficiente nostra fortitudine opus habemus illius cibi fortitudine, cujus fortitudo cùm nesciat deficere, non desinit reficere, atque confortare. In illius ergo cibi fortitudine claudus ego, ac debilis aggrediar diætam propositi mihi itineris, non in mea, quæ nulla est; sed in cibi confidens fortitudine, qui potest infirma nostra sufficienter confortare. Amen. PRO

PROOEMIUM.

Ps.103. 34. Prov.18. 10. IUcundum sit Tibi eloquium meum O Trinitas sancta! suavis sit Tibi laudatio mea *turris fortissima nomen Domini*, nomen Trinæ Unitatis, & Unius summæ Trinitatis enuntiativum, Nomen Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Cujus laudi, cujus honori, & gloriæ in hoc præsenti opere propositum nobis est, intentionem nostram dedicare, pastum quærendo in pascuis Pastoris David, qui primus, & præcipuus omnium Prophetarum gloriosum Sanctæ Trinitatis nomen evidenter enuntiavit. Cujus trino sapore in Psalmis ter quinquagenis ipse Pastor egregius oves rationales pavit, & pascet usque in finem sæculi. Ipse est enim, de quo in laudibus Pa-
Eccl.47. 10. &c. trum dicitur: *De omni corde suo laudavit Dominum, & dilexit Deum, qui fecit illum, & dedit illi contra inimicos potentiam, & stare fecit cantores contra altare, & in sono eorum dulces fecit modos, & dedit in celebrationibus decus, & ornavit tempora usque ad consummationem vitæ.* Verè hic Pastor egregius dando *in celebrationibus decus ornavit tempora usque ad consummationem*, in quibus celebrationibus, dum suavitate musica conditi resonant Psalmi ejus, tempora perornantur usque ad consummationem. Quia temporalis occupatio in talibus celebrationibus introductio est in æternitatem, quam credimus esse omnium temporum finem, & consummationem; & ita oves pascuæ hujus ingredientes, & egredientes inveniunt pascua, dum & hic ingressi ovile fidei habent suavem delectationem temporalis Psalmodiæ: Et egressis de corporalis vitæ angustia in æternitatis pratum latissimum flores immarcescibilis bonitatis abundabunt in pastum sempiternum cernentes unum trinum Deum, cujus in hac vita pascit nomen dulcissimum Quod (ut præfati sumus) primus omnium Prophetarum luculenter edixit Pastor iste insignis, quem pavisse oves patris, & sacra historia clarissimè narravit, & ipse-
Ps.77. 70. met canit verbis hujuscemodi: *Et elegit David servum suum, & sustulit eum de gregibus ovium, de post fœtantes accepit eum.*

Apud istum Pastorem quod in pascuis uberrimis est sapidissimum, gloriosum videlicet Sanctæ Trinitatis nomen, primum claris (ut præfati sumus) personarum distinctionibus enituit. Quia ipse primus Deum Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum Sanctum expressit; quod Moyses non fecerat, qui Deum Creatorem licèt significâsset genuisse Filium, qui
Ps.139. est hoc verbum, quo *dixit, & facta sunt* omnia: Tamen nec gignentem Deum, nec genitum Verbum clarè Patris, ac Filii nomine, vel Genitoris, aut Geniti vocabulo manifestavit: sed crasso velamine faciem suam tangendo Deum & principium in significatione Patris, & Filii posuit sic di-
Gen.1,1. cens: *In principio creavit Deus cælum, & terram.* Pro eo, ut dicere potuisset:
Gen.1,2. *in Filio suo fecit Pater cælum, & terram.* Dicendo autem: *Spiritus Dei ferebatur super aquas.* Tertiam personam penè manifestaverat; sed quia non dixit: *Spiritus Deus*, vel *Spiritus Sanctus*, relictum est in ambiguo & sub velamine faciei ejus, quis esset ille *Dei Spiritus*. Nam quidam ingeniosi arbitrantes clarè se vidisse faciem Moysi, putabant illic aërem istum significa-
Ps.10,7. tum nomine *Spiritus*: Quia & aër dicitur spiritus; ut illic *spiritus procellarum*. Et Spiritus talis naturali elementorum ordinatione fertur super aquas.

Ita

Ita nimirum propter homines carnales illius temporis velabatur tunc nomen Sanctæ Trinitatis in Moyse Qui licèt aliquando nomen Dei Trinum insinuaverit replicando illud tertiò, ut illic: *Deus Abraham, Deus Isaac,* *Exod. 3.*
Deus Jacob misit me: Tamen Relativa nomina, Personas Tres distinguentia *15.*
sub velamine vultûs sui continuit. Sed apud istum David (quod nos maximè delectare, ac pascere debet) invenimus manifestius expressum fidei nostræ pabulum, videlicet Sanctæ Trinitatis mysterium. Quomodo manifestius expressum? Nimirum non solum sicut apud Moysen triplicato substantiali nomine, quod est Deus, exempli gratiâ cum dicit: *Benedicat nos* *Psal. 67.*
Deus, Deus noster, Benedicat nos Deus: Verùm etiam expressis relativis nomi- *vers. ult.*
nibus, quæ sunt Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus.

Ait enim in ipso loquens Christus: *Dixit Dominus ad me: Filius meus es* *Ps. 2. 7.*
Tu, subauditur: *naturâ,* non adoptione. Sequitur enim: *Ego hodie genui Te.* Quòd dicit *hodie:* sic intelligimus, ac si diceret: *in æternitate, in immutabilitate.* Sicut enim illi est esse, & non fuisse, aut futurum esse, unde & ad Moysen dixit: *Ego sum, qui sum.* Et ad Judæos: *Antequam* (inquit) *Abraham fieret, ego* *Exod. 3.*
sum: Sic in genitura ejus neque *heri,* neque *cras* admittit intellectus fidei no- *14.* *Jo. 8. 58.*
stræ, sed solùm *hodie.* Quod deinde sequitur: Dominum Patrem dixisse: *Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos ter-* *Ps. 2. 8.*
ræ, constat esse dictum pro humilitate nostræ naturæ. Quia secundùm hanc servi formam, & illi congruit, & nobis necessarium fuit Patrem postulare, id est: pati pro nostra salute. Nihil enim aliud intelligere volumus hic in verbo *postulationis,* nisi obedientiam, cujus summa est Sacramentum, sive Sacrificium Sacrosanctæ ejus Passionis. Itidem in alio Psalmo, cùm dicit idem Deus Pater loquens in visione Sanctis suis, quorum se unum esse gratulabatur David: *Ipse invocabit me, Pater meus es tu. Et ego primogenitum po-* *Psal. 88.*
nam illum excelsum præ Regibus terræ. Cùm, inquam, hoc dicit, & Relativa ex- *27. & 28.*
primit nomina *Patris,* & *Filii,* & utramque exprimit naturam unici *Filii.* Nam secundùm naturam Divinam ipse ait: *Invocabit me, Pater meus es tu;* Et secundum humanam: *Deus meus, & susceptor salutis meæ es tu.* Juxta hunc sensum ait: Iste *primogenitus* jam excelsus præ Regibus terræ factus, id est: jam à mortuis suscitatus, jam ad dexteram Majestatis in excelsis æterna ses- *Joan. 20.*
sione sessurus: *Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum, &* *17.*
Deum vestrum.

Spiritum Sanctum idem David primus nominavit dicens: *Ne projicias me* *Psal. 50.*
à facie tua, & Spiritum Sanctum tuum ne auferas à me. Nam eatenus scribeba- *13.*
tur *Spiritus Dei,* sive *Spiritus Domini.* Hic autem, quod sonorius est: *Spiritum Sanctum* primus nominavit. Itaque Relativa nomina sanctæ Trinitatis, quæ sunt *Pater,* & *Filius,* & *Spiritus Sanctus,* hic evidenter edixit, quæ ante ipsum nec Moyses, nec alius sic evidenter expressit. Ad istum repromissio facta est cum juramento, sicut ad Abraham, beati seminis, quod est Christus, quod nasciturus esset de semine ejus: & cantans misericordias Domini dixit ex ore ipsius Domini: *Semel juravi in Sancto meo, si David men-* *Psal. 88.*
tiar, semen ejus in æternum manebit. Unde venerabiliter attendendum est; *36.*
quia beata Trinitas, quæ sese Abrahæ exhibuit in tribus Angelis pro confirmatione promissionis, sive pro magnitudine, & dignitate promissi: Ipsa se sepenè expressit in tribus verbis ad David in promissione ejusdem seminis, id est, Christi: Hæc dicit Dominus exercituum: *Requiem dabo tibi ab omnibus inimicis tuis, prædicitque tibi Dominus: quòd faciat domum tibi Dominus.* In istis *Reg. 7. 11.*

namque verbis initio tantæ promissionis, quæ intelligitur ex subsequenti-
2. Reg. 7. bus, dum dicit: *Cumque completi fuerint dies tui, & dormieris cum Patribus tuis,*
12. & sq. *suscitabo semen tuum post te, quod egredietur de utero tuo, & firmabo regnum ejus usque in sempiternum. Ego ero ei in Patrem, & ipse ædificabit domum nomini meo. Et stabiliam thronum regni ejus usque in sempiternum. Ego ero ei in Patrem, & ipse erit mihi in filium.* In istis, inquam, verbis patenter se ostendit per distinctionem personarum una Divinitas, summæ, & individuæ Trinitatis. Quis enim, vel quæ persona hæc dicit: *& requiem dabo tibi ab omnibus inimicis tuis*, nisi Persona Patris? Sequitur namque, & dicit post modicum: *Ego ero ei in Patrem, & ipse erit mihi in*
Luc. 1. 70. *Filium.* Ergo Persona illa, de qua dicit Dominus Pater: *Prædicitque tibi Dominus.* Ipsa est Dominus Spiritus Sanctus, qui per os Sanctorum Prophetarum prædixit, quemadmodum & Zacharias dicit: *Sicut locutus est per os Sanctorum, qui à sæculo sunt Prophetarum ejus.* Nam de quo protinus ait, quòd *Faciat domum tibi Dominus*, Ipsa persona est Dominus Filius. *Non tres Domini, sed unus est Dominus.* Quantum potuit, vel debuit Sacra hæc Scriptura Sacramentum hoc, & futuris servavit, & illis, qui tunc erant, dum ipsa conderetur, abscondit hominibus: quia distinctionem Trium Personarum portare non poterant; si eis palàm prædicaretur.

Quanta verò putas juxta vocem Evangelicam in isto habet Pater? Di-
Joan. 16. 14. & 15. xit enim Filius: *Cùm venerit Paraclitus Spiritus veritatis, ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.* Statimque subjunxit: *Omnia quæ habet Pater mea, sunt. Propterea dixi, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.* Quanta ergo putas in isto habet Pater, quanta de isto accepit Spiritus Sanctus, & annuntiavit Apostolis, ut clarificetur Filius Dei? Delectat valde: quia postquam ascendit in cœlum Christus Filius Dei; etiam antequam procederet Spiritus Sanctus apparens in linguis igneis, primum quod protulit, de isto
Act. 1. 20 accepit, & Petro annuntiavit, ut diceret: *Scriptum est in libro Psalmorum: Fiat habitatio eorum deserta, & non sit, qui habitet in ea: & Episcopatum ejus accipiat alter.* Jam enim factum fuerat, quòd Evangelista Joannes narravit dicens:
Joan. 20. 22. *Hæc cum dixisset, insufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum.* Quodque
Luc. 24. 45. Lucas ejusdem diei vesperæ gesta scribens dixit inter cætera: *Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas.*

Ut autem impleti sunt dies Pentecostes, & procedens Spiritus Sanctus
Actor. 2. 3. & 4. à throno majestatis *sedit super singulos eorum tanquam ignis; apparuerunt* enim *illis dispertitæ linguæ tanquam ignis, & repleti sunt omnes Spiritu Sancto; & cœperunt loqui variis linguis; prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis*, ut, inquam,
ibid. v. 6. hæc vox facta est, & hac voce facta *convenit multitudo mente confusa*: Nonne quod Spiritus Sanctus per os Petri Apostoli protulit, de isto accepit? Præmisso namque testimonio Prophetæ Joëlis, quòd non essent ebrii, sicut putabant illi, qui ridentes dicebant: *quia multo pleni sunt isti*, protinus data propositione de Resurrectione Domini nostri JEsu Christi, rationem hanc in-
Actor. 2. 25. & sq. tulit: *David enim dicit in eum: Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, ne commovear. Propter hoc lætatum est cor meum, & exultavit lingua mea, insuper, & caro mea requiescet in spe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem. Notas mihi fecisti vias vitæ, & replebis me jucunditate cum facie tua. Viri fratres, li-*
ceat

ceat audenter dicere ad vos de Patriarcha David: quoniam defunctus est, & sepultus: & sepulchrum ejus est apud nos usque in hodiernum diem. Propterea igitur cum esset, & sciret: quia jurejurando jurasset illi Deus de fructu lumbi ejus sedere super sedem ejus: providens locutus est de Resurrectione Christi, quia nec derelictus est in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem. Hunc JEsum resuscitavit Deus, cujus nos testes sumus. Dextera igitur Dei exaltatus, & promissione Spiritus Sancti accepta à Patre, effudit hunc, quem vos videtis, & audistis. Non enim David ascendit in cœlum: dixit enim ipse: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Hoc, ut supra jam dictum est, valde delectat, quod, cùm dicere volumus: quia Pater multa in isto habet, quæ Filius, quæ Filii sunt, sicut & cætera omnia: Omnes enim Scripturæ in Filium tendunt) prima, quæ Spiritus Sanctus protulit per os Petri Apostoli ipso die, quo datus est, perpendimus, quia de isto accepit, in quo Deus Pater testimonia fidelia quàm plurima Filio suo thesaurizavit. Act. 2, 25. & seqq.

Si verò quis movetur, cur istum Pastorem quasi præcipuum Prophetarum, vel primum inter cæteros, imò præ cæteris honoremus, hoc animadvertat, quòd Prophetæ, non pro qualibet futurorum prænuntiatione Prophetæ dicti sint, sed pro eo maximè, quòd de regno Dei, de regno Christi, & Ecclesiæ sublimiter elocuti sunt, Prophetæ dici meruerunt. Siquidem Moyses, aut Josue, sive Samuel, qui ante Prophetas fuerunt; nihil de regno Dei, nihil, vel parùm de pœnis inferni, nihil, vel parùm de judicio, quo & justi salvandi, & impii damnandi sunt, palam verbis dixerunt; non quòd ista nescirent, sed quod Carnales nimiùm terræque amatores ista non reciperent. At verò Prophetæ de hujusmodi magnificè sunt elocuti. Primus David verbi gratia: *Quoniam*, inquit, *non est in morte, qui memor sit tui. In inferno autem quis confitebitur tibi?* Hic primus regnum Christi verbis intelligibilibus cecinit; verbis quoque Personæ ejus patientis, sive resurgentis usus est. Prophetarum igitur primus est, licèt & ante hunc Beatum Job de resurrectione carnis locutum esse apertè, nemo (sit) qui dubitet. Psal. 6, 6.

Hic jam res ipsa satis opportunè suggerit, ut quæramus: ut quid sermo Domini, Spiritus Domini de virtutibus locuturus futuri sæculi Regem sibi, per quem loqueretur, elegit? Imò cur illum, per quem primùm loqui disposuerat de animarum salute, vel vitâ æterna, Regem esse voluit? Nec enim idcirco, quia Rex erat, illum elegit, & per illum loqui voluit; sed quia illum elegerat, & ad hoc officium præparaverat, idcirco Regem illum esse voluit. Cur ergo sic egit, cur sic venit Verbum Domini, cur de tribunalibus primitus audiri voluit, cur de regali solio primas voces emisit? Nimirum propter duritiam nostram, propter vanitatem, & superbiam nostram. Diligenter advertamus, causamque ex nobis esse, vel fuisse jam scienter fateamur. Totum mundi hujus auditorium Deo obsurduerat, & in audienda vanitate superbiebat; omnis homo vivens universa vanitas erat. Ludo vanitatis intenta populosa carnis lascivia, vitæ æternæ seria mortis imminentis negotia scire dedignabatur, audire non poterat. Videmus jam senem, & decrepitum mundum adhuc ex parte maxima lascivientem matura prædicationis Evangelicæ fastidire verba, sicque sani sermonis auditu velut sarcina, aut massa gravari arenarum. Ridentur nonnunquam publicè Prædicatores, nisi caveant, quod & præceptum est dicente sibi Domino: Nolite

margaritas vestras mittere ante porcos. Quantò magis cùm adhuc recens, & vividus luxu juventutis efferretur, personam qualemcunque verbum Domini prædicantem audire dedignaretur? Ergo peregrinum erat huic mundo verbum Domini, non aliter attentos, aut benevolos habiturum divites sæculi, nisi orationem suam inciperet ex ore Regis divitis, Regis magni, Regis manu fortis, & victoriosi, qualis erat iste David.

Sed & hoc parum erat, ut potens persona jam dicto Dei verbo auctoritatem sua pararet potentiâ. Dulcedine opus erat: quatenus alienis ab illo animis per sensus corporis necessaria insinuaretur benevolentia. Procuravit & hoc artifex mirabilis salutis humanæ avidus Spiritus Domini. Eum, quem præparabat ministrum verbi Divini, puerum cytharœdum esse voluit, ut deinde paulatim proficientem ordinatè Psalmistam faceret; ut negotium salutis animarum mixta dulcedine musicâ, & canendo propheta-ret, & prophetando caneret. Ut, inquam, & verba metricis pedibus currendo, & tinnulæ Psalterii chordæ persultando sensim per aures ad animum pervenirent, fidemque, spem, & charitatem Dei dulciter insererent. Erat autem instrumentum ejus in modum Deltæ compositum, interiùs convavum, de foris pellibus mortuorum animalium coopertum, habens decem chordas, desuper sonans. Quæ singula nobis aliquid mysticant. Concavitas interior terrenis facultatibus designat nos fore evacuandos,
Ps. 111, 9. quemadmodum dicit: *Dispersit, dedit pauperibus; justitia ejus manet in sæculum sæculi.* Mortuorum animalium induviæ nos ipsos cùm vitiis, & concupi-
Col. 3, 5. scentiis debere mortificari juxta illud Apostoli: *Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram.* Decachordi positio, Decalogi est observatio. Soni desuper emissio, cælestium tantùm est appetitio, solius Dei dilectio, ut
Phil 3, 20. idem Apostolus: *nostra autem,* inquit, *conversatio in cælis est.* Sonus fidium ipsa est prolatio vocum. Discretio digitorum pluralitas est Spiritus Sancti donorum, quorum etiam motio quorumlibet justorum est operatio. Neque hoc vacat à mysterio, quod, ut diximus, in modum Deltæ Græcæ litteræ, Psalterium, illud musicum instrumentum erat triangulatum. Sed est in hoc non solùm Summæ Trinitatis mysterium, quod Psalmi resonant, sed etiam virtutum præcipuarum quædam trinitas insinuatur, quâ summæ Trinitati sumus reconciliandi.

Tria enim sunt, per quæ ducitur homo ad similitudinem Dei juxta pro-
Gen 1, 26. positum ejus dicentis: *faciamus hominem ad imaginem & ad similitudinem nostram* Hæc Tria sunt Fides, Spes, & Charitas. Nam ad imaginem Dei homo creatus est in eo, quòd rationabilis est. Porro ad ejusdem Creatricis Trinitatis pervenit similitudinem habendo tria hæc, Fidem, Spem, & Charitatem. A quibus primus homo excidens amisit gloriam similitudinis Dei tali ordine, ut non admitteret Charitatem, non teneret Spem, non haberet Fidem. Primùm namque exigebatur ab eo Charitas Dei in eo, quòd cunctis animantibus eum Deus dissimilem fecit: & quia non inveniebatur ei
Gen. 2, 18. adjutor similis ejus. *Faciamus,* ait, *adjutorium simile sui,* videlicet ad propagandam sobolem tam multam, tantæ beatitudinis, ut essent similes Ange-
Gen. 2, 15. lis, *Tulitque eum, & posuit in Paradiso voluptatis.* Pro tantis beneficiis nullum rependit officium Charitatis, nullam vocem gratiarum actionis. Deinde
Ibid. v. 17. Spes ab illo exigebatur in illa positione præcepti: *Ex omni ligno Paradisi comede, de ligno autem scientiæ boni, & mali ne comedas.* Sperare enim debuit ut homo

mo rationalis, ut diceret: Si tanta Deus contulit gratis, nonne si præceptum observavero, majora dabit? At ille non in Domino speravit, sed sibimet placens, quasi liber, & sic Deus esse voluit. Nisi enim tunc tumorem intus habuisset, foris tentatus tam facilè non cederet. Fides ab illo exigebatur: *In quocunque die comederis ex eo, morte morieris.* At ille dicto huic Fidem non adhibuit, imò serpenti magis credidit dicenti: *Nequaquam morte morieris,* & voci malè credulæ mulieris plùs, quàm voci Dei obedivit. Itaque vetus ille Adam à Charitate, Spe, & Fide excidens, se, & posteritatem suam defraudavit, & longè fecit à similitudine Beatæ Trinitatis. Econtra novus Adam reciprocis gradibus, per Fidem, Spem, & Charitatem nos reformavit ad eandem similitudinem Dei. Et *omnis Scriptura divinitus inspirata* ad hoc tendit, præcipuè verò Psalterium ipsum ter quinquaginta Psalmorum trimodum Fidei, Spei, & Charitatis prædicat, ac decantat Jubilæum. A quibus virtutibus (ut jam dictum est) primus homo excidit, primùm Charitate, deinde Spe, ac postremo Fide perdita, sine quibus nullus filiorum ejus salutem recuperat, reciprocato tamen ordine, id est: primùm Fide, deinde Spe, postremo charitate possessa. Hæc autem fides in uno homine, hæc spes in uno eodemque, hæc charitas erga unum eundemque hominem Christum possidenda. Et prima quidem pars, id est, quinquaginta Psalmi, septem periochis recapitulando, quod credere debeamus, prædicat. Secunda autem pars itidem quinquaginta Psalmorum septem nihilominus periochis recursando spem corroborat. Tertia quoque pars quinquaginta Psalmorum charitatem septies recapitulando benedictionibus, & laudibus conjubilat.

In ibid. 1, 18. *Gen. 3, 4.* *2. Tim. 3, 16.*

Cùm autem soleant in initiis librorum plura inquiri, quatuor hic non otiosè quæruntur: *Materia, Intentio, Modus tractandi, Titulus libri.* De quibus breviter dicimus: *Materia* libri est integer Christus, id est, caput cum omnibus membris. *Intentio* est: ipsa membra provocari ad conformationem capitis; ita ut singula membra tali capiti sint convenientia: quia forma corporis est portentosa & monstruosa, si à capite disconveniunt membra, verbi gratiâ: si caput apparet virilis ætatis, & manus, vel pedes apparent infantilia, vel puerilia membra. Unde Apostolus quoque monet nos crescere *in mensuram ætatis plenitudinis Christi,* Christus autem in capite libri hujus insinuatur vir maturus, ubi dicitur: *Beatus vir.* Viri ergo hujus maturitati sumus commensurandi, prout requirit aptitudo cujuscunque membri: ut v. g. qui sunt in Christi corpore magno, quod est Ecclesia, vel manus benè operando, vel oculi contemplando, vel pedes in via mandatorum ejus currendo, sint in mensura ætatis hujus Beati Viri, cui nihil convenit puerile in toto suo corpore, nisi fortè in membro aliquo crescente, vel crescere incipiente, sed *ad mensuram ætatis plenitudinis Christi* se in anteriora extendente. Tales enim parvuli sunt in Christi corpore ferendi, & lacte Psalmorum, seu aliarum Scripturarum Sanctarum pascendi, & nutriendi: usq; dum perveniant in *mensuram ætatis plenitudinis Christi,* quò si nolunt pervenire, sed perseverant in pueritia, pueri centum annorum nullatenus pertinent ad istum Beatum virum, qui non acquiescit consilio impiorum, ut vel unum talem puerum in Scripturis maledictum sustineat in suo corpore, quod est benedictum. Notandum vero, quòd non dicitur: *in mensura Christi,* sed *in mensura ætatis plenitudinis Christi.* Quæ est autem Christi plenitudo nisi

Eph. 4, 13. *Psal. 1.*

Joan. 1, 14. nisi de qua dicitur: *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre, plenum gratiâ, & veritate.* Ergo plenitudo gratiæ, & veritatis in Christo habet ætatem, quia ipse Christus ætate, sapientia, & gratia coram Deo, & hominibus profecit ad virilem antiquitatem, & maturitatem, dum pervenisse creditur usque ad antiquum dierum sic fortis, & sapiens etiam in natura humana, quæ sola in eo profecit, ut antiquo Dierum Deo Patre impotentior, & infirmior non sit: qui etiam viam hujus vitæ ita viriliter cucurrit, ut in consilio impiorum non abierit à rectitudine, nec steterit in via peccatorum, nec sederit in cathedra pestilentiæ. Conformantur autem illi, qui pro mensura gratiæ singula membra formantis, & Capiti configurantis, & ipsi libenter, & diligenter cavent, ne abeant in consilio impiorum. Etsi abierint, ut iste David abiit in consilio peregrini ad se venientis, & adulterium pariter, & homicidium persuadentis; tamen eundem David imitantur non stando, non perseverando in via peccatorum: sed requirunt velociter pœnitentiæ remedium, ne morantes in peccato incipiant sedere in cathedra pestilentiæ. In qua etiamsi cœperint sedere, etiam quatriduani in corruptela pestilentiæ fœtere; adhuc illi Beato Viro, qui non abiit, qui non stetit, qui non sedit in peccato, est possibile tales quoque de sepulchro fœtentis conscientiæ ad lucem confessionis vocare dicendo: *Veni foras*, id est: Confitere quod introrsus occultas. Et sic eidem Viro, qui vita est, conformantur etiam, qui de morte quatriduana revivificantur: & eidem Viro, qui via est, conformantur, qui ad iter justitiæ revocantur: Et eidem Viro qui veritas est, conformantur, à quibus peccata sua veraciter accusantur. Sed tamen tantò est quisque vicinior beatitudini, quantò breviùs abiit, stetit, vel sedit in peccato. Ille autem solus vir est summè beatus, qui nunquam abiit, stetit, vel sedit in peccato, utpote conceptus absque peccato. Huic tali nos conformari summa est Psalmorum intentio tractantium de Christo, & ejus Corpore toto.

Modus verò tractandi Mikticon est: sunt enim tres modi tractandi: *Exagematicus*, *Dramaticus*, & *Mikticon*, id est mixtus: *Exagematicus* est, ubi solus auctor loquitur, & nullus alius, nisi priùs ab ipso auctore, vel scriptore commemoratus, ut in quinque libris Moysi, ubi Moyses
Gen. 17. 19. loquitur, & quilibet illic locuturus priùs ab ipso commemoratur, ut illic: *Dixit Dominus ad*
Gen. 27. 6. *Abraham: Ecce Sara uxor tua pariet tibi filium*, Item: *Dixit* Rebecca *Jacob filio suo: audivi Patrem tuum* &c. *Dramaticon* verò est genus loquendi, vel scribendi, ubi derepentè sine introductionis commemoratione loquuntur diversæ personæ, ac nihil auctor in sua persona, ut in Canticis Canticorum locutiones miscentur nunc Sponsi, nunc Sponsæ, nunc adolescentularum, & aliarum personarum; & illic nihil auctor loquitur in sua persona, qui tamen loquitur totum in personis aliorum. *Mikticon*, id est: mixtum, de utroque genere dicendi est, quando nunc auctor in sua persona loquitur, nunc personæ introductæ, ut in Apocalypsi, & in Boëtio de
Apoc. 1, 9. Consolatione. Nam & Joannes in sua persona loquitur: *Ego Ioannes Frater vester, & particeps in tribulatione*, ac cætera talia suæ soli personæ congruentia: & loquuntur illic septem tonitrua, septem tubæ, atque aliæ diversæ personæ, licèt inter scribendum commemoratæ, tamen in ipsa Joannis visione subitò illatæ, subitò auditæ, vel visæ. Genus *Exagematicum* convenit historiographis currens plano stilo per res gestas, quarum penes auctorem esse debet indubitata veritas, & penes auditorem sive lectorem facilis credulitas. Genus *Dramaticum* variis personis contextum convenit carminibus nuptialibus, ut sunt Cantica Canticorum, Hoc etiam in Comœdiis, vel Tragœdiis agendis observatum est à sæcularibus auctoribus: Quia hoc genus loquendi magis commodum videbatur vel tristitiæ, vel lætitiæ, vel alterius qualitatis animi movendis affectionibus. *Mixtum* verò genus investigationi secretorum est aptius, & magis valet ad persuadendum id, quod rationabiliter est credendum. Unde illo genere usi sunt non solùm Sapientes mundi, dum secreta investigarent, ut habemus in Timæo Platonis, & in libro Consolationis Boetii: sed & Prophetæ usi sunt eodem genere, dùm credenda persuaderent aliqua mirabilia, & ad credendum difficilia. Hoc loquendi, seu scribendi modo contextum est Psalterium.

Psal. 80, 3. Rex enim David Psalmorum dictator, & eximius cytharista, cui fuit *psalterium jucundum*
Paralip. *cum cythara*, dum prospere regnaret, volens cultum Dei magnificare, elegit quatuor millia vi-
cap. 15, 19. rorum, qui non solum voce, sed & musicis instrumentis Psalmos canerent, quibus præposuit
cap. 23, 5. *Asaph, Idithun, Heman, Ethan* vel filios *Core*, qui Psalmos personabant tribus modis: vel
cap. 25, 1. humana voce, vel musicis instrumentis, vel communiter utroque modo, & hoc dupliciter; vel post vocem instrumento, vel post instrumentum voce. Unde, & nomina eorum, ut honorem de ministerio sumerent, titulis interseruntur, maximè per significationem rerum. Ipse quoque David cum ipsis Cantoribus cytharam percutiebat in Domo Domini, & laudes Deo canebat,
Psal. 50, 1. nonnulla interserendo in sua propria persona, ut est illud: *Miserere mei Deus secundùm magnam misericordiam tuam*, Psalmus verò est instrumenti sonus. Canticum humanæ vocis cantus in laudem Dei. Psalmi Canticum, cùm post instrumentum vox: Cantici Psalmus, cum post vocem instrumentum.

Nonnullis autem videtur, quòd secundùm diversos Psalmos ipse modus tractandi varietur. Et hoc ita credi suadet varietas Psalmorum. Nam in aliquibus frequentantur Cantica dramatis, quæ sunt propria nuptialis carminis, aut lamentationis. Pro nuptialis carminis exemplo est

Psal-

Psalmus: *Eructavit cor meum verbum bonum.* Solæ quippe introductæ personæ illic loquuntur, & in Sponsi, ac Sponsæ laudibus currit totus Psalmus. Lamentationis carmen est Psalmus: *Super flumina Babylonis illic sedimus, & flevimus.* In quo nihil ex Auctoris persona dicitur, sed lamentabilis flentium conquestio per introductas personas exprimitur. Et hujusmodi Psalmi per solas introductas personas contexti possunt assignari *Dramatico* generi. De *Mixto verò genere* sit exemplum Psalmus: *Qui habitat in adjutorio altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur.* Nam & primum versum dicit ipse Auctor Propheta, ultimum verò Deus Pater. Cui enim nisi Deo Patri conveniret dicere de homine in se sperante: *Quoniam in me speravit liberabo eum, & protegam eum, quoniam cognovit nomen meum. Clamabit ad me, & ego exaudiam eum; cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum. Longitudine dierum replebo eum, & ostendam illi salutare meum?* In Psalmis verò, in quibus texitur historia, de tertio tractandi modo nobis ostenditur forma, sicut est: *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia ejus* &c. Quantalibet autem varietate Psalmi vel tunc canerentur, vel modò canantur; quomodocunq; ipsæ canentes, aut loquentes in Psalmis personæ varientur, hoc nobis est observandum, ut Psalmorum affectui nostrum in psallendo jungamus affectum. Si enim hoc in comœdiis, & tragœdiis observatum placuit, ut, qui verba gaudentis, vel etiam lugentis in theatricis nugis repræsentaret, ipse gaudentis, aut lugentis affectum simularet: Quantò magis nos in veri Christi laudibus non simulatoriè, sed vera devotione conformari debemus illorum affectionibus, quorum verba resonamus; ut videlicet cum David pœnitente, nos quoq; veraciter pœnitentes dicamus: *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam?* Cum eodem gaudente, nos quoque gaudentes dicamus: *Exaltabo te Deus meus Rex?* Cùm ipso admirante admiremur dicendo: *Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in universa terra!* Cum ipso sperante, nos quoq; sperantes dicamus: *In te Domine speravi?* Solus enim David multas in se personas, multarum personarum affectiones repræsentavit, dum omnibus omnia factus, illum non solùm præcinuit, sed etiam præfiguravit, qui nunc solus psallit in bene, ac sapienter psallentibus, juxta quod ipse loquitur ad Patrem: *Confitebor tibi in populis Domine, psallam tibi in gentibus.*

Psal. 44. Psal. 136. Psal. 90. Psal. 106. Psal. 50. Psal. 144. Psal. 8. Psal. 30. Ps. 56. 19.

Hic est verus David solus Psalmista in omnibus, qui psallunt *sapienter*, id est sapiendo Psalmorum affectus. Quia igitur in affectibus pietatis est omnis virtus psallendi, & orandi; enumeremus aliquot ex ipsis, & exemplis demonstremus: ut quia enumerare non possumus (infiniti enim sunt affectus) quod tamen in omnibus laudabile sit, & Deo acceptum, ex quibusdam conjiciamus. Est affectus *Dilectionis*, cùm fortè mens, vel videns, vel reminiscens id, quod amat, subito amoris igne corripitur. Est affectus *Admirationis*, cùm aliquid novum, & admirabile contemplans in stuporem excitatur. Est affectus *Congratulationis*, cùm acceptabile aliquid, & beneplacitum videns quadam hilaritate perfunditur. Est affectus *Humilitatis*, quando ex consideratione infirmitatis suæ ab elatione sua sponte comprimitur. Est affectus *Mœroris*, quando ex consideratione malorum suorum quodammodo contabescens infirmatur. Est affectus *Timoris*, quando ex consideratione imminentium pœnarum concutitur. Est affectus *Indignationis*, quando in odium adversariorum ex ipsa iniquitatis eorum malignitate inflammatur. Est affectus *Zeli*, quando ex mœrore tristitiæ ad desiderium ultionis accenditur. Est affectus *bonæ Præsumptionis*, quando ex nova aliqua, & singulari fiducia ad vindicandum plùs solito quispiam animatur.

De istis affectibus primi tres ad illud præcipuè genus Scripturarum pertinent, in quo fit laudatio: quia scilicet ex commemoratione bonitatis surgit affectus *Dilectionis*. Ex commemoratione potentiæ, & Fortitudinis surgit affectus *Admirationis*. Ex commemoratione alicujus prosperi eventus, & facti felicis surgit affectus *Congratulationis*. Tres sequentes ad illud genus pertinent, in quo fit commemoratio infelicitatis, & miseriæ; quia videlicet affectus *Humilitatis* surgit ex commemoratione propriæ infirmitatis. Affectus *Doloris* surgit ex commemoratione malorum præsentium, vel ex recordatione præteritorum. Affectus *Timoris* ex prævisione futurorum. Tres ultimi affectus illi magis generi Scripturarum congruunt, quo fit invectio, & accusatio in adversarios, videlicet, qua nequitiam illorum indignamur, contra injuriam zelamus propter malitiam eorum plus de Dei misericordia præsumimus. Exempla singulorum sunt hæc; Ex affectu *Dilectionis* canitur Psalmus: *Diligam* te Domine. Ex affectu *Admirationis* canitur Psal. 17.
Psalmus: *Domine Dominus noster, quàm admirabile* &c. Ex affectu *Congratulationis* canitur Psal. 8.
Psalmus: *Omnes gentes plaudite.* Et in his omnibus est laudatio. Ex affectu *Humilitatis* cani- Psal. 46.
tur Psalmus: *Usquequo Domine oblivisceris.* Ex affectu *Timoris* canitur Psalmus: *Domine,* Psal. 30.
ne in furore. Et in his omnibus mixta est querelæ deprecatio. Ex affectu *Indignationis* canitur Psal. 6.
Psalmus: *Quid gloriaris in malitia.* Ex affectu *Zeli* canitur Psalmus: *Deus ultionum.* Ex affe- Psal. 51.
ctu *bonæ Præsumptionis* canitur Psalmus: *Judica me Domine, quoniam ego in innocentia mea.* Psal. 93. Psal. 25.

Sciendum est, hanc proprietatem in omnibus Psalmis non esse, ut per totam seriem unus affectus extendatur; sed sæpe de alio affectu transitur in alium secundùm quod men[...]sorantium diversis modis affici solent. Hoc autem, qualiter per singulos Psalmos cognosci po[...], explanare non vacat. Volumus tamen hoc in aliquibus exempli causa demonstrare. Forte [...]gitare cœpi, quan-

quanta sit felicitas esse cum Deo, quanta nunc sit miseria vivere in hoc sæculo, quanta demum
calamitas semper cruciari in inferno, & ex hac meditatione magna subito amore cælestis patriæ
Psal. 1. attractus ipso affectu ducente in hæc verba decurro: *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum* &c. Cujus Psalmi totam summam, si secundùm intimum compunctionis sensum inquirimus, quid aliud, nisi hoc ubique dicentem invenimus: Felices, qui nunquam à Deo recesserunt! felices, qui semper cum Deo permanserunt: felices, qui in ejus obsequio fideles, & devoti persistunt? Nam infelices, & miseri illi sunt, qui se ab illo elongaverunt, & cum illo perseverare noluerunt, vel qui priùs ad illum non redierunt. Gratias illi, quantùm perstiti: Confusio mihi, quantum discessi. Nunc autem, quantùm prope sum, elongare me nolo: quantùm longè, redire cupio. Utinam ad illum perveniam, utinam ab illo nunquam recedam! Adjuva me Domine Deus meus: Affectus igitur iste Dilectionis est surgens ex laudatione. Item exemplum alterius. Cogitavi mecum, quanta esset potentia Dei, ac deinde admirari cœpi vesaniam hominum, qui
Psal. 2. tamen voluntati ejus obviare non pertimescunt. Ex hac itaq; admiratione compulsus sum exclamare, & dicere: *Quare fremuerunt gentes?* &c. *Admiratio* mixta *Indignationi*, quia vesaniam admiramur, *Præsumptioni* indignamur, vel certè in nobismetipsis, dum foris assultus vitiorum contrarios, & importunos aspicimus, & intrinsecus de Dei adjutorio præsumimus, ipsam tentatio-
ibidem. num nostrarum molestiam cum quadam indignatione arguimus dicentes: *Quare fremuerunt gentes?* Est & summa totius Psalmi ad hoc tendens, ut per Dei potentiam confirmati insolentes adversitates contemnamus, & tantò nos adversariis nostris fortiores, quanto Deo viciniores sumus, præsumamus. Et hic est affectus *Admirationis Indignationi* mixtus ex laudatione surgens.

Sequentis Psalmi series non secundùm unum affectum texitur, sed sæpè de affectu in affectum transit. v.g. In angustiis constitutus quodammodo me à Deo derelictum video, & ex affectu *Doloris* in hæc verba prorumpo:
Psal. 3. *Domine, quid multiplicati sunt* &c? *Multi dicunt* &c. Rursum ex affectu *Doloris*, vel ex affectu *Bonæ Præsumptionis* recurrens ajo: *Tu autem Domine susceptor meus es* &c. ut & *Mærorem* per *Fiduciam* relevem, & *Fiduciam* per *Mærorem* castigem. Et quis omnes virtutes Psalmorum, quis illas ignitas compunctiones Sanctorum affectuum enumerare potest, quibus in oratione accenditur animus, & gratissimum Deo sacrificium in ara cordis adoletur?

Restat, ut inter psallendum nos conemur formare animum secundùm sensus, & affectus Psalmorum. Bea-
Psal. 31. tificemus amicos Domini nostri, *quorum remissa sunt peccata*, qui sunt *Immaculati, qui scrutantur testimonia ejus.*
Psal. 118. Beatificemus *omnes, qui timent Dominum*, cupientes nos admitti inter consortium eorum. Item ostendamus ei,
Psal. 127. & in Psalmis recitemus nostram miseriam, inimicorum nostrorum Dæmonum, & hominum nequitiam, quærentes, & desiderantes consolationem, & defensionem ipsius contra eam. Laudemus inter hæc ejus potentiam, sapientiam, & misericordiam, ut cùm in Psalmis jubilamus ei, & nos ejus memores, & ipse in bono dignetur esse memor nostri. Hæc dicta sint non solùm de modo tractandi Materiam Psalmorum, sed etiam de modo psallendi ad nostræ mentis exercitium, & invocandum super nos Divinæ consolationis auxilium. Si enim Elisæus Prophe-
4. Reg. 3. ta fecit sibi adduci Psalten, ut psallendi modulatione invocato Spiritu Domini super se faceret miraculum ad refocillandum exercitum sitis nimietate fatigatum; quantum nos debemus confidere in Psalmorum virtute, cùm ecce nunc in Ecclesia per multa Religiosa Cœnobia juvenes, & virgines, senes cum junioribus laudant in Psalmis, & hymnis nomen Domini Sabaoth, id est, exercituum in procinctu positorum, quibus in Psalmodia Divinum quæritur auxilium contra potestates malignorum spirituum, & hominum?

Nunc de *Titulo* dicamus. Volunt quidam, primum Psalmum esse totius Psalterii Titulum, & quasi præfationem, quod non est improbabile. Quia quid est proprium Tituli? videlicet, ut contineat, & ostendat nomen Auctoris, & materiam subsequentis operis. Hoc in primo Psalmo invenimus, quia *Beatus* ille *Vir*, de quo scriptum est in capite libri istius, ipse est Auctor Psalmorum, & ipse idem cum toto suo corpore est *Materia* Psalmorum: & ideo ipse, cùm sit *Titulus*, rectè caret Titulo, vel quia plenè de *Beato Viro* agit, de quo sequentes Psalmi partim dicunt, & ex parte prophetant. Vel quia Esdras, qui Psalmorum titulos posuit, Psalmósq; ordinavit, non ausus fuit huic Psalmo titulum ponere, videns in sequenti Christum de hoc Psalmo dixisse, & quasi Titulum ejus posuisse, ubi ait: *In capite libri scriptum est de me.* Neq; verò decens est hunc Psalmum habere Titulum, qui est
Hebr. 10, 7. caput, & Titulus aliorum Psalmorum. Singuli verò Psalmi suis propriis titulis inveniuntur prænotati, ut in sequentibus patebit.

Nomen Libri est vel *Liber Hymnorum*, vel *Liber Soliloquiorum*. Hymnus est laus Dei cum cantico. Et benè dicitur *Liber Hymnorum*, in quo sunt multæ laudes, & cantiones Divinorum mysteriorum. Vel *Liber Soliloquiorum*, quia à solo SpirituS. administrata est homini absque humano magisterio hæc Prophetia.

Prophetia verò est aspiratio Divina, quæ eventus rerum vel per facta vel per dicta immobili veritate prænuntiat. Multis autem modis hæc gratia data est. Vel per operationem hominum, ut fuit Arca Noë, & Sacrificium Abrahæ, & transitus maris rubri. Vel per nativitates, ut Esau, & Jacob, qui futura significabant. Vel per Angelos, sicut locuti sunt Abrahæ, Loth, & aliis. Vel per visiones, sicut Esaiæ, Ezechieli, & cæteris. Vel per somnia, sicut Salomoni, & Danieli. Vel per nubem, & vocem de cœlo, ut Moysi, vel adhuc aliis modis. David autem nul-
1. Reg. 16, lo horum, sed cœlesti aspiratione intus edoctus Spiritu in eo loquente completus est, ut in libro Regum: *Dire-*
13. *ctus est Spiritus Domini in David.* Et Dominus: *Si David in spiritu vocat eum Dominum, quomodo Filius ejus est.* Spi-
Matth. 22, ritus autem Sanctus sic datus est Prophetis, ut aliquando pro peccatis recederet, & placatus rediret. Et sicut ait
45. Petrus: *Non voluntate humana allata est aliquando Prophetia, sed SpirituS. inspirati sæpe locuti sunt Sancti Dei homi-*
2. Petr. 1, *nes.* Non sunt autem à munere Prophetiæ alieni, qui bus data est facultas benè intelligendi, vel interpretandi
21. Scripturas, vel sapienter in Ecclesia pronuntiandi eas, prout se habet ipsius Psalmodiæ varietas. Agit enim aliquando simul de toto, id est, Christo, & Ecclesia, aliquando de singulis, id est, Christo, vel Ecclesia. De Christo au-
Ps. 109. 3. tem tribus modis. Aliquandò enim de Divinitate, ut ibi: *Tecum Principium.* Aliquando de humanitate propriè,
Ps. 20. 3. ut ibi: *Desiderium cordis eis tribuisti ei.* Aliquando transsumptione, dicendo de eo, quod solis convenit mem-
Ps. 21. 2. bris, ut ibi: *Longè à salute mea verba delictorum meorum.* De Ecclesia duobus modis. Aliquando secundùm perfectos, aliquando secundùm imperfectos. De perditis autem aliquando inserit propter bonos.

PSALMUS

PSALMUS I.

VERS. I. *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit.*

VERS. II. *Sed in lege Domini voluntas ejus die ac nocte.*

Quid nobis hæc prima vox Psalterii prædicat, nisi quia Christus sine peccato est? Sine peccato, inquam, quod credere, cujus rei fidem nos habere oportet. Conceptus, & natus est de Virgine MARIA. Hic est unus, & Cant. 5. 10. solus *electus ex millibus*, cui conveniat præconium Psalmi hujus. Quis enim præter illum unum talis, ac tantus vir? Et quidem, si de peccatis actualibus agitur (ut de Sanctis interim taceam maximis, atque notissimis) quis dinumerare possit multitudinem parvulorum innocentium, qui non *abierunt in consilio impiorum, & in via peccatorum non steterunt, & in cathedra pestilentiæ non sederunt?* Sed si Originale recogites peccatum, nullus omnino est præter hunc unum. 1. Cor. 15. 45. Nam *in Adam*, ait Apostolus, *omnes peccaverunt*. Hic ergo ille *Vir, Vir* verè *Beatus*, cujus Conceptio, & Nativitas extitit secundùm operationem *Spiritûs Sancti*, quod pulchrè insinuatur per hoc dictum.

VERS. III. *Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum.*

Pluraliter namque *decursus* aquarum divisiones intelligimus gratiarum spiritualium, quæ omnes simul in istum Deificum hominem, sive *Beatum virum* ab ipso Conceptionis initio diffusæ sunt. At in alios homines, quicunque illo digni sunt, nequaquam sic, vel tanta plenitudine, sed longè, & incomparabiliter minùs donis divisivis datæ, sive distributæ sunt. Sed in hujus Conceptione tanta virtus Altissimi obumbravit

A Virgini, id est, Spiritus Sanctus, qui in principio ferebatur super aquas, fovendo eas, ut in eis esset spiritualis illa fœcunditas, qua nunc in eis fit regeneratio, quorum fuit vitiosa generatio: Is, inquam, idem ipse Spiritus Virgini dedit fœcunditatem, non abstulit integritatem, formans in ea novum hominem, cujus conceptio, quia tota facta est sub umbra virtutis Altissimi, tanquam sub umbra volucris ovum integrum suo calore ac fotu fœcundantis, tota fuit munda, sicut mater fuit integra. Ipsa enim Virgo integra quasi ovum est integrum, quod in Sancto Evangelio est Scorpioni oppositum dicente Domino: *Aut si petierit ovum, nunquid* Luca 11. 12. *porriget illi Scorpionem.* Scorpio blanditur in facie, sed lædit per caudam arcuato vulnere.
B Sic Diabolus in serpente loquens ad Evam invenenavit eam veneno superbiæ, & incontinentiæ, ut in omni sua posteritate tanquam in cauda scorpionis inveniatur causa mortis usque ad Mariam Spiritu Sancto protectam, & obumbratam, quæ licèt ipsa in peccatis more aliorum hominum fuerit concepta *: tamen velut *hortus* Cant. 4. 12. *conclusus*, & *fons signatus* actualibus peccatis fuit inaccessibilis. Atque ipsa culpa originalis, sicut deficit fumus præ claritate solis, & sicut cera consumitur à facie ignis, in ea defecit, & consumpta est illuminante pariter, & inflammante illam Spiritu Sancto, id est, amore Divino, amore Dei Patris, quo perfusa, & confota concepit integra; sicut in ovo integro avis concipitur agente alterius avis calore, vel sicut
C vermis concipitur de pura terra per solis calorem: Sic Virgo integra, & pura concepit operante in ea cœlesti amore Dei Patris; qui humilitatem ejus respiciens, & castitatem diligens eructavit Verbum bonum in ipsius mentem, & uterum, & sui amoris calore non per carnalem, sed spiritualem delectationem elicuit ab ejus carne carnem sementivam suo semini, suo videlicet Verbo in Virginem (ut diximus) eructato, uniens illam rationali anima divinitus creata mediante cum tanta unionis virtute, ut homo in Virgine per Dei Patris amorem conceptus, in ipsa conceptione fieret Deus, non amittens humanæ naturæ veritatem, sed indutus Divinitatis virtutem, & fortitudinem juxta

* *De hac Gerbohi opinione, nunc fere antiquata, idem volo observatum, quod in Dissert. ad Homilias Ven. Godefridi Abbatis Admont. num. XVI. superiorius monui.*

Psal. 92. 1. illud: *Indutus est Dominus fortitudinem, & præcinxit se virtute.*

Non est autem indutus Divina fortitudine, & virtute tanquam accidentali, & separabili forma, sed ita præ filiis hominum speciosus forma divina (quæ aliud non est, quàm ipsa Divinitas) præfulsit, & præfulget: ut ipsa Divinitas homini taliter concepto sit forma substantialis, imò plusquam substantialis. Nam in connexione naturali substantiarum, & substantialium formarum, vel differentiarum v.g. hominis, & rationalitatis, velut ignis, & caloris, non enuntiantur formæ de substantiis, nisi nominibus adjectivis: v. g. cum dicitur: Homo *rationalis*, ignis *calidus*, nix *frigida*, & aqua *humida*. Cum autem hominem de Virgine natum dicimus *Deum*: non ei hoc nomen facimus adjectivum, sed omnino intelligimus illi substantivum: esse *Deum*, esse *Vitam*, & *Veritatem*. Unde interrogati de homine illo, quantùm ad personam, quis ille sit? rectè respondemus: Ipse est Filius Dei, idemque Filius hominis. Et interrogati quantùm ad essentiam, quid ipse sit, rectè respondemus: Ipse est totus Deus, totus homo, totus omnipotens, & essentialiter bonus, ac sapiens, quæ omnia substantivè de illo sunt enuntiata: quia tota substantia illius hominis est, & verè Divina, & verè Humana; utpotè operante Sancto Spiritu, tota de Deo, tota de homine generata. Sicut enim in humanis generationibus maris, & fœminæ filius totus est utriusque Filius, V.g. Isaac non solius Abrahæ, nec solius Saræ, sed utriusque filius est: ita & Christus non solius Dei Patris, nec solius Virginis Matris, sed utriusque filius est. Ultrò fortasse acquiescit auditor, quòd Isaac, qui ex sanguinibus Patris, & Matris, & ex voluntate, id est, amore carnis, id est, fœminæ, & ex voluntate, id est, amore viri natus est, utriusque etiam, scilicèt viri, & fœminæ sit filius tanquam ex amborum sanguinibus conceptus, & natus. Verùm quia Christus
Joan. 1. 13. *non ex sanguinibus, neque ex voluntate*, vel amore *viri* est natus, sed de solo fœmineo sanguine, vel carne, sine virilis sanguinis, vel carnis admixtione, rectè fortasse videtur Filius fœminæ dici propriè, quia substantiam carnis traxit de sola illius carne. Quomodò autem hic filius fœminæ Virginis etiam dicatur Filius Dei Patris, non facilè capit intellectus, cùm videatur homo ille de homine tantùm, non etiam de Deo generatus, in quantum est homo. In hoc errore fuit Nestorius hæreticus, qui nimiùm dividens hominem à Deo Christum dispertivit in duos filios, assignans soli Matri Virgini solius hominis generationem; unde ipsam Matrem Domini prohibuit dici *Theotócen*; id est, Dei Genitricem: quia solam illi assignavit hominis nativitatem. Nos autem credimus, propter quod & loquimur, fœminam genuisse hominem Divinum, imò veraciùs Hominem-Deum.
Matth. 1. 20. *Quod enim* etiam ex ejus carne acceptum, *in ea* conceptum, & *natum est, de Spiritu Sancto est*, de amore Dei Patris est: & ideo Dei Patris Filius non est solùm Verbum à Deo acceptum, & in ea conceptum, sed etiam illud semen, quod ex ea acceptum, in ea conceptum, & natum est.

Si enim, ut naturalibus utamur exemplis, Isaac ex sanguinibus, & ex voluntate viri, & ex voluntate carnis natus, non dimidius, sed totus est Abrahæ filius; non dimidius, sed totus est etiam Saræ filius, quia de utriusque amore totus est conceptus: Utique & Christus totus est fœminæ filius, & totus Dei Patris Filius, quia de utriusque amore est totus conceptus, & natus, *neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo*, & ex voluntate, vel amore tantùm Divino. Joan. 1. 13. Ideo enim voluntatem, & amorem virginis non dicimus *Voluntatem carnis*; quia voluntas ejus, qua dictis Angeli consensit, non carnalis, sed divina, & spiritualis fuit. Imò unus cum Deo Spiritus fuit Apostolo dicente: *Qui adhæret Domino, unus Spiritus est.* 1. Cor. 6. 17. Et ideo, *quod in ea natum est, de Spiritu Sancto est.* Matth. 1. 20. Fœmina enim Deum amans, divino amore flagrans ab illo semen, id est Verbum æternum accepit, & concepit. Deus, ut erat permansit, & homo esse cœpit; immortale, ut erat, permansit, & mortalitati subjacuit. Namque in ista conceptione Deus non defecit, sed homo profecit; cujus humana substantia non unà cum Verbo à Deo Patre accepta, sed unà cum illo concepta est operante Dei Patris amore: ut & Divinum semen, id est, Verbum Virgo acciperet pariter & conciperet, atque humanam carnem unà cum illo Divino semine unitam conciperet, quam de nullo amatore accepit, sed de Divino amore concepit. Igitur homo iste rectè ipsius Dei Patris dicendus est Filius, de cujus amore totus est conceptus, & Deus rectè dicitur fœminæ Filius, quæ illum à Deo amatore suo accepit, & concepit sine pudore, ac peperit sine dolore verum Deum, verum hominem: ita ut propriè *homo* de *Deo*, & *Deus* de *homine* prædicetur, & dicatur *Deus-Homo*, & *Homo-Deus*. Quoniam asserente Leone Papa in Sermone de Passione Domini sic Deus assumpsit hominem, & homo assumptus est in Deum, ut nihil assumpto Divinum, nihil assumenti deesset humanum.

Huic Homini, huic *Beato Viro*, de amore Divino concepto, & nato, rectè promittitur similitudo ligni plantati *secus decursus aquarum*, quod intelligimus lignum vitæ in paradiso positum, ubi fons ascendebat è terra, & irrigabat paradisum *decursibus aquarum*, id est quatuor fluminum, in quo ligno erat fructus, vitæ indissolubilis effectivus, à cujus esu tunc homo est exclusus propter gustatum vetiti ligni mortiferum fructum. Lignum istud vitale in medio paradisi est æterna DEI Sapientia in medio rationalis creaturæ posita, quæ Angelorum, & hominum quasi tenens medietatem utrisque se fecit accessibilem, utrisque obtulit sui fructûs æternam dulcedinem, *secus decursus aquarum*, id est, omnium suavitatum, & gratiarum irrigantium rationalem, ac spiritualem paradisum. Sed rationalis natura prævaricans mandatum ab hoc ligno seclusa, & in exilium detrusa est; ita ut ei Divinæ Sapientiæ dulcedo per se ipsam

non

non sit accessibilis, quia interpositus est gladius versatilis. Quia igitur homo non potuit ad eam accedere, dignata est ipsa Sapientia venire ad hominem assumendo verum, & purum hominem, cui contulit omnem suæ utilitatis, & dulcedinis virtutem, ut, quomodo Sapientia lignum vitæ est Angelis beatis, ita *Beatus vir*, Sapientiæ unitus, lignum vitæ sit pariter & Angelis, & hominibus. Quomodo Sapientiæ fructus beatis Angelis est beatitudinis effectivus: ita fructus corporis, & sanguinis Christi vitam, & beatitudinem conferat sui participibus. Corpus enim Christi est beata terra, de qua fons ascendit per quatuor fluminum, id est quatuor Evangeliorum, aliarumque aquarum, id est multarum gratiarum ubertatem, irrigans paradisum, id est, Ecclesiam. Vel certè ipsa terra, quam non operabatur homo, est Virgo MARIA, de qua fons ascendit, quando Christum peperit,
Joan. 7. 37. fontem vivum, qui dicit: *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat.* Qui fons inde dividitur per quatuor fluminum capita, id est, quatuor Evangelia, vel quatuor Sacramenta, videlicèt: *Incarnationis*, quæ in hoc primo Psalmo insinuatur: *Passionis*, quæ in secundo manifestatur, ubi dicitur: *Quare fremuerunt gentes: Resurrectionis* & *Ascensionis*, de quibus in tertio Psalmo agitur, ubi dicitur: *Ego dormivi* &c. Nam quòd dicit: *Exurrexi, quoniam Dominus suscepit me*, resurrectionem indicat. Quòd autem dicit: *Gloria mea exaltans caput meum*, suæ Ascensionis est indicativum. Quomodo verò istis quatuor fluminibus terra irrigata fructificet, Quartus Psalmus edocet: *A fructu*, inquiens, *frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt.* Nonne ergo verissimè dictum est: Quia *iste Beatus vir, tanquam lignum plantatum secus decursus aquarum dabit fructum suum?*

Sed dicis mihi: Si ipse est lignum vitæ, quare non statim efficiuntur immortales, qui gustant fructum ejus, qui comedunt corpus, & sanguinem ipsius? Hîc notandum: Quia

dabit fructum suum in tempore suo.

Si enim tu manendo in peccatis mortalibus intempestivè accedis, & comedis corpus ipsius, non ille *dabit*, sed tu rapis, & ideo judicium comedis. Si autem de præteritis peccatis doles, & de futuris libenter caves, ille *dabit fructum suum*, cibum vivificum, sed *in tempore suo*: Quia & hic animam ex fide vivificat secundùm
Rom. 1. 17. quod scriptum est: *Justus ex fide vivit.* Et item *in tempore suo*, id est in die novissimo, corpus vivificabit, pariterque cum anima beatificabit. Est ergo ipse *tanquam lignum* vitæ *plantatum secus decursus aquarum.* Sed cum dicitur *tanquam lignum*, non ita putes tibi manifestari similitudinem, ut hæc similitudo non habeat veritatem. Est enim in hac similitudine verbum caro factum, non semiplenum, sed omninò *plenum gratia, & veritate.* Esset autem semiplenum; si solum verbum verbum esset vivificum. Nunc autem, quia caro ejus æquè ut divinitas est vivificatrix indissimili efficacia, totus Christus est lignum vitæ; imò ipsa vita, sicut ipse ait: *Ego sum via, & veritas, & vita.* Et ideo: quia caro ejus vivificat sicut spiritus, ipsa caro est spiritus; quia *spiritus est, qui vivi- Joan. 6. 63. ficat.* Nec est illud absurdum, ut corpus de Spiritu Sancto conceptum dicamus esse spiritum. Si enim quod natum est de carne, caro est, ut quisque nostrum: & quod natum est de Spiritu, Spiritus est, ut animæ ex aqua, & Spiritu renatæ: Utique corpus, quod in ea natum est de Spiritu Sancto, quæ concepit de Spiritu Sancto, spiritus est, quia de spiritu natum est, & nihilominus caro est, quia de vera carne virginei corporis natum est. Et hoc est mirabile in oculis nostris, quòd eadem res est caro, & spiritus; sed non est mirabile in oculis fidei, quia omnia possibilia credenti. Alioquin verum non esset quod dicitur: *Factus est primus homo in animam 1. Corinth. viventem*, secundus homo *in spiritum vivificantem.* 15. 45. Quòd dicitur: *In animam viventem*, sonat magnam paupertatem, quia nec ipse per se vivere, nec alios potuit vivificare. Quòd autem dicitur: *In spiritum vivificantem*, tantam sonat gratiæ, & veritatis plenitudinem, ut quomodo spiritus DEUS per se vivit, & Angelos vivificat: ita homo factus *in spiritum vivificantem* valeat per se vivere, atque in se credentes vivificare. Vivit autem iste homo *per se*, non *à se*; quia *sicut Pater habet vitam* in se manentem; *sic dedit Joan. 5. 26. & filio vitam* in se manentem. Et sicut Pater suscitat mortuos, & vivificat, sic & Filius; atque ut expressiùs dicam: Filii quoque corpus, quos vult, vivificat, sicut Filius dicit: *Omnia, quæ Joan. 10. 15. habet Pater, mea sunt*, id est æternitas, omnipotentia, immortalitas, & cætera Divinitatis præconia: Sic homo in DEUM assumptus verè dicere potest: *Omnia, quæ habet* mea Divinitas, *mea sunt*, ut est vivificandi efficacia, & omnium virtutum veritas, qua ita impletum est corpus natum de Virgine, ut sit plenum gratiâ, & veritate; non veritatis, vel tantùm inani similitudine.

Unde cum dicitur iste *Beatus vir tanquam lignum plantatum secus decursus aquarum*, in similitudinis promisso plena plenæ veritatis est significatio, ut illic: *Vidimus gloriam ejus, gloriam Joh. 1. 14. quasi unigeniti.* Et Joannes agnum vidit *tanquam Apoc. 5. 6. occisum.* Non enim ideo dicitur *quasi unigenitus*, ut non sit intelligendus verè *unigenitus*; nec ideo dicitur *tanquam occisus*, ut sit intelligendum non verè occisus. Ita & hic homo dicitur *tanquam lignum* vitæ, quod est sapientia, in quo non tam similitudo, quàm veritatis notanda est plenitudo. Quia idem ipse est virtus, & sapientia Patris, qui est filius Virginis Matris; idem ipse factus est *in spiritum vivificantem*, qui factus est ex 1. Corinth. 15. semine David secundùm carnem, unus Emanuel 45. in naturis duabus, sed non in dignitatibus duabus. Unus gigas geminæ substantiæ, sed non geminæ gloriæ: quia una dignitas, una gloria est utriusque in Christo naturæ, maximè postquàm de hoc mundo ad Patrem vadens illam claritatem suæ carnis obtinuit, quam ipse in Jo. 17. 5. Divinitate habuit priusquàm mundus fieret apud Patrem. Et habuit quidem istam Divinitatis claritatem ab hora conceptionis. Verùm

propter nos homines obscurè, & in peccatis A natos [Phil. 2. 7.] *exinanivit se formam servi accipiens*; quia mortalis existere dignatus fuit is, qui morti nihil debuit. Sed post mortis triumphum DEUS Pater sponte humiliatum sic exaltavit, ut cui in conceptione dederat veritatem nominis, *quod est super omne nomen*, per Resurrectionis, & [Ibid. 10.] Ascensionis gloriam daret ipsum *nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine JESU omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur: quia Dominus JESUS Christus in gloria est DEI Patris.* Nam sicut puer David secretò imprimis unctus est in Regem, ac deinde post multa pericula superata Regis etiam nomen accepit: Sic & Christus in Virginis utero accepit regnum æternum dicente [Luca 1. 32.] Angelo: *Regnabit in domo Jacob in æternum*, B quod est regnum super omne regnum. Sed in hoc regno tunc primò est nominatus, cum interfecto spirituali Goliâ, & Saule, id est, morte, mortificata humanitas ejus fulsit in divina glo- [Psal. 8. v. 6. & 7.] ria, de qua dicitur: *Gloriâ, & honore coronâsti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum.* Nec est inconveniens, quòd homo in æternum regnans, æternus Rex nominatur: quia homo quidem habuit initium, sed regni ejus non est finis, aut initium; cum illud constet, quòd homo iste, qui non semper fuit homo, fuit DEUS æternaliter, & semper. Hoc etiam in rebus usitatis non est inusitatum, ut enuntietur prædicatum de subjecto in hunc modum. Si enim homo manens quod erat, scilicet homo, incipit esse aliquid, quod priùs non erat. v. g. Episcopus, benè & verè dicimus: Episcopus iste suxit ubera matris, vel nutricis, C quamvis tunc Episcopus non fuerit, quando matris ubera suxit. Si autem homo aliquid esse inciperet, ita ut homo esse desineret, sicut uxor Loth statua salis esse cœpit, & homo esse desiit: non esset recta prædicatio, vel conveniens enuntiatio, si quis diceret: hæc statua comedit, hic lapis suxit ubera matris. Quia homo in lapidem, vel statuam commutatus, illud esse desiit, quod fuit, quando comedit, quando matris ubera suxit. Igitur cum DEUS DEI Filius esse homo cœpit, manens, quod erat, Pontifex factus officium sacrificandi habere cœpit, quod in divinitate sua non habuit, cui nimirum in sua divina essentia nec sacrificium, nec templum præstò fuit. Sed ut dixi, manens quod erat, videlicet DEUS, & Rex æternus cœpit esse, quod non erat, factus homo, factus Pontifex in se habens & sacrificium, quod D offerret, & templum, in quo suam, & Patris, ac Spiritûs Sancti Divinitatem placaret: Factus, inquam, homo, & Pontifex, quod erat, esse non desiit. Et ideo rectè, ac propriè de homine DEO, de Pontifice pariter, & Rege dici convenit, quòd iste homo, iste Pontifex mundum creavit, & ante mundum regnavit: quamvis tunc homo in re non fuerit, quando vel mundum creavit, vel ante mundum regnavit, sed erat tamen iste Pontifex tunc Rex, & in [Jac. 1. 17.] regno ejus non est ulla transmutatio, *aut vicissitudinis obumbratio.* Similiter in essentia ejus A non est ulla *transmutatio, aut vicissitudinis obumbratio.* Quamquàm in actibus, aut passionibus illius Personæ aliqua notetur transmutatio, & vicissitudo. Atque ideo in his necessaria est determinatio, qua notetur, quid secundùm quod dicatur. Verbi gratia: Quòd Lazarum [Joan. 11.] mortuum flevit, actio Christi secundùm humanitatem fuit: quòd in cruce pendens mortuus est, Passio ejusdem secundùm humanitatem fuit. Quòd autem Lazarum suscitavit, quòdque ipse à morte resurrexit, actio ejus secundùm Divinitatem fuit: totus tamen Christus hoc totum fecit, & passus est, quod non secundùm totum se passus est: sicut homo totus dicitur tristis, quamvis tristitia sit in anima sola; totus videns, licèt visio sit in solis oculis. Nec est B figurativa locutio, cum dicit homo: ego video; quasi totum sit positum pro parte, quia totus homo per solos oculos intelligit, & sentit se totum videre. Similiter cum diceret Christus: *Ante Abraham ego sum*, sensit totus ipse homo DEUM se ante Abraham fuisse, imò magis *esse*: quia futurum, & præteritum removetur à divinitatis essentia, cui omnia sunt præsentia. Unde non dixit: *ante Abraham ego fui*, nec [Joh. 8. 58.] dixit: *ante Abraham fuit mea divinitas*, sed *ego sum*, inquit; quia suum etiam humanum suæ Divinitati præsens fuit. Lege Hieronymum ad Paulam, & Eustochium de assumptione Sanctæ Mariæ, & cum illic inveneris hominem in Christo DEO coæternum, sic habeto eum *tanquam lignum* divinitati *complantatum secus decursus aquarum*, ut scias ipsum hominem salva humana essentia esse in divinitatis omni- C moda gloria, & omnipotentia. Nam & prædictus Hieronymus vir illustris exponens istum Psalmum nihil affirmat intelligendum per istud *lignum*, nisi ipsum Christum; & ut hoc magis habeat pondus promissionis, quòd *Beato Viro* hujus *ligni* similitudo promittitur, cum similitudo soleat esse inter diversa: ipsum Beatum Virum exponit non esse intelligendum Christum, sed quemlibet electorum, ut expressius intelligatur *lignum* illud esse Christum, cujus aliqua similitudo promittitur cuilibet electorum; ne si Christo, qui Summus est, similitudo promittatur ligni quantumlibet pretiosi, videatur summitati ejus derogari.

Alii verò tractatores Catholici, & magni videntes nullum hominem præter unum, & solum Christum posse inveniri, qui *non abierit*, D & *steterit*, & *sederit* in peccato originali; firmiter affirmant solum Christum hîc *Beatum Virum* prædicari. Nos ergo vitantes utrobique absurditatem, & per *Beatum Virum* intelligimus Christum, & per *lignum*, sapientiam æternam; cui Beatus iste Vir qualiter sit complantatus, novit Spiritus Sanctus artifex hujus plantationis, Fons aquarum decurrentium de isto ligno ad irrigandum paradisum Ecclesiæ, in quo paradiso diu nos tenuit unius principalis ligni contemplatio, gustantibus & videntibus nobis, quia bona est negotiatio ejus. Et ideo negotioso, & prolixo tractatu eorum sensum in capite libri hujus

Vide Tom. I. Thesauri Anecdot. Noviss. Part. II. ubi Opusculum hoc edidimus.

hujus reprobavimus, * qui hominem DEO unitum dicunt non esse DEUM proprie dicendum, sed figurativè: quasi totum nominetur pro parte: Cùm etsi actionum, vel passionum in Christo sit differentia (ùt prædictum est,) tamen divinitatis nulla est differentia; sed quàm propriè Verbum DEUS dicitur, quàm propriè Pater DEUS dicitur; tam propriè homo in DEUM assumptus DEUS dicitur. Quandoquidem non diversa, sed eadem divinitas de Patre hominem Deificante, & de homine Deificato, imò DEO facto, & in DEUM nato prædicatur, cùm dicitur *Homo-DEUS*, & cùm dicitur Pater DEUS. Verùm quia decurrendo *juxta decursus aquarum viventium* fortasse nimis evagati sumus, dum circa lignum *secus decursus aquarum plantatum* libuit nos deambulare; nunc retrahendo pedem ab ardua semita quæstionis hujus, quam in * Opere de glorificatione filii hominis plenius, prout præstante Domino potuimus, pertractavimus, nunc ad propositum redeamus.

* *Hoc Opus eodem Tom. citato habes.*

Proposuimus enim demonstrare breviter in hoc Psalmo Sacro-Sanctam Domini, & DEI nostri JESU Christi humanitatem, quòd absque peccato fuerit tam originali, quàm actuali, & hoc perficere nunc sufficit ternis oppositionibus istis. *Non abiit in consilio impiorum, sed in lege Domini Voluntas ejus. In via peccatorum non stetit,* sed *in lege Domini meditabitur die, ac nocte. In cathedra pestilentiæ non sedit*, sed *est*, vel *erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo.* Jam ergo duo opposita demonstremus consilia, quorum isti terni effectus valde contrarii sunt. Quod *consilium impiorum*, in quo *abiit*, id est, à DEO recessit ille non *Beatus vir*, ille vetus Adam? Nimirum hoc, ut, qui erat *pulvis*, præsumeret velle, ut esset sicut DEUS. Quod econtra *consilium* piorum, in quo firmus persistens *non abiit*, id est, à DEO non recessit iste *Beatus vir*, iste novus Adam? Nimirum, ut, qui naturâ erat DEUS, in pulverem nostrum descendere dignaretur. Illud fuit consilium spiritûs diaboli: Istud autem consilium Spiritûs DEI. Inde oppositiones istæ, quas diximus ternæ sunt; quia ille secundùm illud consilium abiit, & istius *voluntas* secundùm istud consilium *fuit in lege Domini*. Imò, & sicut Apostolus dicit,

Gal. 4. 4.

sub lege factus est, cùm esset Dominus legis. Ille *in via peccatorum stetit*; malam quippe cogitationem ambitionis opere demonstravit. Iste *in lege Domini die, ac nocte meditatus est*, ut quod præfigurabatur per legales cæremonias, v. g. Paschalis agni, & vituli, ac cæterorum hujusmodi, veritate suæ passionis impleret. Ille *in cathedra pestilentia sedit*, id est: pestilentiam mortis utriusque scilicet animæ, & corporis; posteris suis hæreditariam dereliquit. Iste autem ùt *lignum* fructuosum hunc *fructum in tempore suo* dedit, ut comedentes carnem, & sanguinem ejus ab illius cibi vetiti reatu simus liberati. Hic igitur primus Psalmus fidem Incarnationis Christi personat, quod scilicet in primo Adam iste secundus neque *abierit*, *neque steterit*, *neque sederit*: eò quòd de Virgine con-

A. ceptus, & natus sit. Unde & liber est à peccato originali. Cætera Psalmi, quæ sequuntur: *Sed in lege Domini voluntas ejus* &c. actualem ejus justitiam commendant. Itaque credentes in eum tam ab originali, quàm & ab actualibus peccatis rectè liberamur, ut simus *justi*, quorum *Dominus iter noverit*, nam *iter impiorum peribit*, id est, qui huic *Beato viro* contradicendo permanent increduli, cujus tamen verbis dignum est firmissimè credi. Quia

Folium ejus non defluet,

id est, verbum ejus non erit irritum, sed est cælum, & terra durabilius; ut ipse ait: *Cælum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.* Pro-

Math. 24. 35.

misit pauperibus Spiritu regnum cœlorum. Promisit lugentibus peccata sua & aliorum conso-

B. lationem. Promisit misericordibus misericordiam. Promisit & aliis aliter sibi obedientibus alia beatitudinis præmia, quæ verbis quasi foliis *fructus* teguntur, & custodiuntur, & in nullo falsa inveniuntur. Unde hoc? Quia scilicet non alius promisit, & alius promissa complebit, quod non esset promittere, sed prædicere. Imò ipse, qui promisit, promissa complebit, quemadmodum in Propheta dicit: *Et quomodo descendit imber, & nix de cælo, & illuc ultrà non revertitur, sed inebriat terram, & germinare eam facit: sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo, non revertetur vacuum, sed faciet quæcunque volui, & prosperabitur in his, ad quæ misi illud.*

Isa. 55. 10. & 11.

Prosperabitur, inquit, quia

Omnia,

C. *quæcunque faciet, prosperabuntur.*

Petrus, cùm esset junior, cingebat se, ut esset paratus cum Christo & in carcerem & in mortem ire, sed non est *prosperatus* in *faciendo*, quia quotiens de se præsumpsit, totiens negare permissus est. Et nos quamdiu ad aliquod bonum peragendum nostris viribus nimis innitendo conabimur, non *prosperamur*, sed cùm eruditi adversis casibus frustra conari desinimus, & manus in orationibus, aut eleemosynis extendimus, ut ille nos cingat sua virtute, vel cinctorio fidei, per quam sunt omnia possibilia credenti: tunc ipse Christus, qui benè operantibus bona promisit per seipsum in nobis dignatur facere, quod ipse nobis præcepit facere, quodque nos absque illo non potuimus facere,

D. atque tunc in nobis *prosperè* procedit, & regnat, quoniam non quæ nos facimus, sed *quæcunque* ipse *faciet*, *prosperabuntur*, etiamsi adversa videbuntur. Novit hoc Beatus Pater Augustinus, qui sic oravit: Domine, da quod jubes, & jube quod vis. Novit hoc Paulus Apostolus, qui dixit: *Scimus, quoniam diligentibus DEUM omnia cooperantur in bonum, his, qui secundum propositum vocati sunt sancti. Nam quos præscivit, & prædestinavit; quos autem prædestinavit, hos, & vocavit; & quos vocavit, hos & justificavit; quos autem justificavit, illos & magnificavit.*

Rom. 8. 28. & seq.

Si ergo didiceris homo, quòd tu temetipsum non potuisti prædestinare, nèc prædestinatum potuisti temetipsum vocare, nec te vocatum potuisti, aut poteris justificare, aut magnificare;

Quid

Quid tibi restat, nisi ad illum manus extendere A. qui solus in his faciendis *prosperabitur*? Et cùm Prov. 3. 9. ipse in te salutis opus agere cœperit, *Honora Dominum*, non te ipsum, *de tua substantia*, de opibus tuis, non à te tibi acquisitis, sed ab ipso tibi datis. Honora Dominum *de primitiis frugum tuarum.* Quid sunt Primitiæ, & quid sunt fruges? Fruges tuæ sunt æternæ beatitudinis præmia tibi reposita, & promissa: sed antecedunt primitiæ meritorum istas fruges præmiorum. Ergo de primitiis tuis illum honora, recognoscens & attribuens illi merita, & opera bona, quæ in te operatur, & tecum, dum te sui operis dignatur facere consortem, qui bonorum tuorum non indiget, cum quo benè tecum operante tu sic operaris, sicut manus tua tecum operatur, quæ sine te nihil potest. Expressiùs dico: sicut tu operaris cum instrumento tuo, & instrumentum tuum, quod manu tenes, operatur tecum: sic utitur DEUS te instrumento, quando tu operaris aliquid boni cum eo. Sicut enim artifex ferrarius primò vel malleum, vel aliud instrumentum operatur. deindè per instrumentum operatur, & instrumentum cooperatur: sic DEUS primò bonam voluntatem libero arbitrio inspirat, & postea bonæ voluntati aspirat, ut operetur, sibique illam, & per illam operanti cooperetur. Hæc dicendo liberum arbitrium non destruimus, sed instruimus, ut sciat se sine DEO nihil posse: sicut palmes nihil potest, nisi manens in vite: sicut manus nihil potest nisi in corporis unitate: C. sicut nihil operatur quodlibet instrumentum, nisi moveatur per artificis manum. Sic enim prædicamus humanæ rationis arbitrium esse liberum, ut pariter attestemur, esse illi necessarium liberari amplius.

Sunt enim tres libertates in scripturis notatæ, quibus omnibus indigent animæ in DEO, & cum DEO beatificandæ. Est libertas *à necessitate*, *&* est libertas *à peccato*, & est libertas *à miseria*, quæ est pœna peccati. Ex prima libertate, quæ est *à necessitate*, liberum arbitrium dicitur *liberum:* quia nulla necessitate, aut fatali, aut naturali, aut accidentali ullo modo cogitur, vel prohibetur, quin sit liberum ad omne, quod vult, volendum, sive bonum, sive malum. Veruntamen si habet super se aut peccati, aut pœnæ gravamen, necessariam D. habet ipsum liberum arbitrium geminam libertatem, seu liberationem; videlicet *à peccato*, & *miseria*, ut ei sit libertas vera. De qua Do-
Joan. 8. 36. minus in Evangelio: *Si* (inquit) *filius vos liberaverit, verè liberi eritis.* Nam prima libertas *à necessitate* nobis est ex DEO Patre nos creante. Sed quoniam hac libertate homo est abusus, liber quidem permansit, ac semper permanet *à necessitate*, sed nisi Filius eum liberet *à peccato*, *&* *miseria*, non erit verè, ac plenè liber: quia una hominis libertas prægravatur à servitute gemina, *peccati*, scilicet, ac *miseriæ*. Quorum neutro per se potest carere: Quia inter hominem peccatorem, ac miserum, & DEUM justum, ac beatum tantæ sunt inimicitiæ; ut homo peccator ad justum, miser ad beatum nullatenus possit propinquare propter iniquitatis, & miseriæ chaos magnum inter ista contraria firmatum. Sed ut peccatores miseri reconciliari possent justitiæ, ac beatitudini, venit in medium Christus mediator DEI, & hominum: & quia unius Mediator non est, utriusque partis congruentiam suscepit retentans justitiam, & assumens miseriam, ut peccatori misero per miseriam sponte susceptam congrueret: & per justitiam DEO Patri cohæreret, atque sic hominem liberaret non solùm *à miseria*, sed etiam *à peccato* per eam obedientiam, qua ipse tulit *miseriam* sine peccato. Et ideo constat, quòd nisi Filius nos liberaverit à jugo *peccati*, & *miseriæ*, verè liberi non erimus; quamvis ex B. creatrice gratia Patris *à necessitate* semper liberi simus: & ideo cùm per Christum liberantem nos à *peccato*, & *à miseria* facimus bona opera, ipse facit hæc in nobis, & omnia, quæ ipse facit in nobis, *prosperabuntur* nobis, non quærentibus nobis nostram, sed DEI gloriam.

Non sic impii, non sic. VERS. IV.

Quia non cohærent DEO per humilitatem.

Sed tanquam pulvis, quem projicit ventus à facie terræ.

Disperguntur per elationem, & gloriam inanem *à facie terræ*, id est, Ecclesiæ per humorem gratiæ Christi consolidatæ, cujus gratiæ humore carentes vento superbiæ, quæ petit alta C. & inflat, *projiciuntur à facie terræ*, videlicet stabilitatis æternæ, quæ *terra viventium* dicitur: quia ùt hæc *terra* morientium nutrit, & continet hominem exteriorem mortalem; ita illa interiorem, & immortalem. Et quia *ventus* eos *projicit*: ideo

Non resurgunt impii in judicio. VERS. V.

Id est: tollitur, & denegatur eis, quod superbi ambiunt, id est: *ut judicent*, ut sedeant judices *in judicio*, in quo soli pauperes, & humiles *Judices* erunt, & *judicabunt*, qui cum Petro dicere possunt: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.* Quibus & Dominus in Petro respondet: *Cùm sederit Filius ho-* Matth. 19.
minis in sede Majestatis suæ, sedebitis & vos su- 27. & 28.
D. *per sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israël.*

Vel, *non resurgunt impii in judicio* judican- Joan. 3: 18.
di; quia qui non credunt, jam judicati sunt. Vel *impii* blasphemi in Spiritum Sanctum *non resurgunt in judicio*, ut per confessionem, & pœnitentiam *judicent*, atque accusent se ipsos. Nam *si nosmetipsos judicaremus*, ait Paulus Apo- Rom. 11. 31.
stolus, *non utique judicaremur.* Vel: *non resurgunt in judicio*, *quo* DEUS *judicat* arguendo, & corripiendo *impios*, & *peccatores* in hoc mundo, ut non cum hoc mundo damnentur, qui saltem per flagella emendabiles inveniantur. Nam, dicente Apostolo, cùm *judicamur, à Domino* 1. Cor. 11.
corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. 32.
Judicari à Domino in hoc mundo, ut non damnentur cum hoc mundo, sanctis est optabile. Undè

Psal. 42. 1. Unde quilibet illorum dicit: *Judica me Deus, & discerne causam meam.* Sed in hoc *judicio resurgunt* prima *resurrectione*, qui se flagella DEI meruisse dolent, & ampliùs timent, & libenter cavent dicentes de præterito: Matth. 6. 12. 13. *Dimitte nobis debita nostra*; & de futuro: *Ne nos inducas in tentationem.* Qui autem sunt *impii*, vel penitus infideles, ut pagani, vel Christiani à Christo Apostatici obstinati, *non resurgunt* hac prima *resurrectione.*

Neque peccatores in consilio justorum.

Sicut in principio Psalmi *Beatum* prædicavit *virum, qui non abiit in consilio impiorum*: sic nunc infelices ostendit peccatores, *qui non resurgunt in consilio justorum.* Contraria sibi sunt ista *consilia*. Nam *consilium impiorum* (ut prælibatum est) fuit superbire *pulverem*, & extolli ad DEI similitudinem. *Consilium justorum* est, non alta sapere, sed humilibus consentire, & humiliari sub potenti manu DEI, & meminisse hominem, quia *pulvis* est, & in *pulverem* revertitur. Item *consilium justorum* est, non solùm facere præceptum, sed adjicere aliquid per *consilium*, ut Apostolus de Virginibus in-
1. ad Cor. 7. quit: *Præceptum Domini non habeo, consilium*
Matth. 19. 21. *autem do.* Et Dominus in Evangelio: *Si vis* (inquit) *perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus.* In tali *consilio non resurgunt peccatores*, qui vix, aut nullatenus etiam solis præceptis obedire acquiescunt.

Alia translatio habet: *In concilio justorum*, & huic Hebraica veritas concordat, quæ sic habet: Neque *peccatores in congregatione justorum.* Justis enim est anima una, & cor unum in DEO, maximè his, qui unanimes habitant
Psal. 132. in domo, & cantant: *Ecce, quàm bonum, & quàm jucundum, habitare fratres in unum.* Sed *in* tali *congregatione peccatores* pertinaciter *peccantes non resurgunt*, quia sic in unum congregatis aut nullatenus, aut fallaciter adjungun-
Psal. 40. 7. tur. Et si ingreditur talis, vana loquitur cor ejus, congregat iniquitatem sibi. Congregat illic iniquitatem, ubi deponere deberet priùs congregata, & tandem societate bonorum gravatus ingreditur, vel mente, vel corpore foras,
Ibid. 8. & loquitur in ipsum vanitatis, & iniquitatis augmentum. Sciendum est, hic non agi de quolibet impio, vel *peccatore.* Nam testante Apostolo Christus pro *impiis* mortuus est, & ipse venit quærere, & salvum facere, quod perierat, & non venit vocare justos, sed *peccatores* ad pœnitentiam. Unde certum est *impios* multos, & *peccatores in congregatione justorum resurgere.* Sed hîc agitur de *peccatoribus* induratis ad similitudinem Pharaonis, quibus nulla verbera, nulla signa prosunt propter duritiam cordis obstinatam, & DEO notam.

VERS. VI. ## *Quoniam novit Dominus,*

qui sunt ejus, & *novit viam justorum*, nec latet ipsum *via impiorum*. Novit *viam justorum* per approbationem, sicut dicit Moysi: *Novi te ex nomine.* Dicit autem impiis: *Nescio* Exod. 33. 12. *vos*: & ideo *Iter impiorum peribit.* Matth. 25. 12. *Via justorum, & iter impiorum* ponitur hîc pro desiderio eorum. Nam sicut *via*, vel *iter* tendit ad destinatum aliquem locum: sic desiderium bonum, vel malum tenditur, & extenditur ad aliquid obtinendum. Si tepidè aliquid desideratur, quasi tardè ambulat, vel repit in suo motu spiritus. Cùm autem desiderium vehemens efficitur, cursus animi velox est ad comprehendendum, quod concupiscit. Et revera exceptis parvulis, & valde fatuis omnes currunt, quia omnes concupiscunt, sive bonum, sive malum. *Omnes quidem currunt, sed unus* 1. Cor. 9. 24.
accipit bravium. Omnes *justi* reputantur pro uno, quia eorum omnium desiderium est in uno, & ad unum in uno DEO sibi propitiando, ad unum DEUM contemplandum, & vivendum, atque ideo *Viam*, id est, desiderium *justorum Dominus novit*, id est, approbat largus ad dandum, quod quisque *justorum* desiderat. Sed *iter impiorum peribit*, quia non ad unum tendit, sed in diversa tenditur, & dissipatur. Et in hoc *iter* eorum *peribit*: quia quisque illorum concupita, & malè acquisita, vel malè habita, tunc non habebit, cùm evigilabit juxta illud: *Dormierunt somnum suum, &* Psal. 75. 6.
nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis. In hac vita somniant, quando phantasias temporalium divitiarum cum desiderio habendi versant. V. g. in corde suo cogitationum somniis, vel domos pulchras ædificant, vel epulas deliciosas ruminant, vel rixas dictant, vel pretiosa, & speciosa hujus mundi non in re, sed in phantasia tractant: etiam cùm orant exteriùs, ita somniar. interiùs, ut nunc aliis dominari, vel magistrare, nunc aliorum dominium, vel magisterium repudiare se putent somniantibus omnino similes: quia versant in corde solas rerum formas, & imagines non eas abdicando, & dividendo, ut Sancti & *justi*, sed amando, & cum eis fornicando ut *impii.* Dicente namque Domino: *Si quis viderit mu-* Matth. 5. 28.
lierem, id est: mundi hujus speciositatem *ad concupiscendam eam, jam mœchatus est eam in corde suo.* Polluitur etiam cum ea velut in somno nocturno, in qua pollutione nulla spes prolis est, quando eam complectitur in cogitationis delectationem, sed non habebit in re. Si autem res concupita ei proveniret, aliqua spes prolis inde proveniret, vel malæ prolis, si indè malè faceret; vel bonæ prolis, si de mammona Luc. 16. 9.
iniquitatis faceret sibi amicos, qui eum reciperent in æterna tabernacula. Nunc ergo quia in *itinere* pravorum, & mundanorum desideriorum ita moriuntur, ut neque hîc, neque in futuro desideriis eorum satisfiat; *iter* eorum *peribit*: sicut illius divitis in inferno *iter*, id est, desiderium, *periit*, quando guttam aquæ desideratam obtinere non potuit: sed *viam* Lazari, desiderium scilicet illius *noverat Dominus*, quod erat illius desiderium. Consulamus Evangelium. Dicente namque Abraham: *Nunc ax-* Luc. 16. 25.
tem hic consolatur, tu verò cruciaris, manifestè colli-

colligitur: quod in sua miseria, & ægritudine Lazari desiderium habuit consolationis, quam & obtinuit; & ideò *iter* ipsius non *periit*: quia desiderando consolationem pervenit ad consola- Luc. 6. 24. tionem. Ideò in Evangelio dicitur: *Væ vobis divitibus, quia habebitis consolationem vestram*; propterea quod ista consolatione præditi non desiderant aliam, quam ideo Lazarus fortiter desideravit, fortique desiderio ad eam cucurrit, & pervenit; quia stimulis paupertatis, & ægritudinis, ac nimiæ desolationis cogebatur semper, ac vehementer desiderare abundantiam consolationis. Ita puto, cùm videbitur desolationis abominatio in diebus Antichristi, fortissimo consolationis desiderio urgente illos de- Eph. 4. 13. solationis flagello current electi, donec *occurrant in virum perfectum, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit.*

Impius in DEUM, *peccator*, in se, *pestilens* in proximum dicitur. Hæc tria verba: *Abiit, stetit, sedit*, tracta sunt à similitudine exulantium, qui dum sunt *in via*, faciliùs revocantur. Cùm jam in exilio stant difficiliùs. Demum difficillimè, cùm ibi Magistri, & Domini effecti *Cathedras* tenent. Hinc est, quòd novissima tempora magis erunt periculosa, quando mali 2. Tim. 4. 3. homines *ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus*, quorum tandem *iter peribit*: quia contra eorum desideria *cathedris* eorum subversis regnabit ille *Beatus vir, qui non abiit &c.*

Solet hic Psalmus in veneratione Martyris, aut Confessoris, vel multorum Sanctorum decantari, pro eo, quòd in eis invenitur magna conformitas *Beati viri, qui non abiit.* Nam & ipsi *non abierunt in consilio impiorum*, vel dæmonum, vel hominum, vel carnalium suggestionum per consensionem, *& in via peccatorum non steterunt* per actionem peccati, *& in cathedra pestilentiæ non sederunt* per defensionem. Sic Adam *abiit*, cùm persuasioni diaboli, & Evæ consensit, *stetit*, cùm pomum momordit, *sedit*, cùm se excusavit. Aliter. *Abiit* Adam cùm à Deo recessit, *stetit*, cùm delectatus est peccato, *sedit*, cùm in superbia confirmatus redire per se non potuit, nisi per istum liberatus, qui nihil horum habuit.

Sed in lege Domini voluntas ejus. Voluntas alia *sine lege*, & alia *sub lege*, & alia *in lege*. Secundùm diversos status loquitur Apostolus de semetipso. Nam secundùm primum statum di- Rom. 7. 9. cit: *Vivebam ego ipse aliquando sine lege.* Se- Rom. 7. 22. 23. cundùm medium statum dicit: *Condelector ego legi DEI secundùm interiorem hominem. Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivum me ducentem in lege peccati*, & mortis. De tertio statu di- Gal. 2. 20. cit: *Vivo autem jam non ego, vivit verò in me Christus.* Ante Moysen *sine lege* fuit mundus, qui autem per Moysen datam *legem* susceperunt, Joan. 1. 17. ipse *sub lege fuerunt. Et lex quidem per Moysen data est, gratia, & veritas per JESUM Christum facta est.* Unde qui ejus gratiam receperunt, non servi *sub lege*, sed filii gratiæ fue- Joan. 1. 12. runt. *Quotquot enim receperunt eum, dedit* A *eis potestatem filios DEI fieri.* Filii vero non sunt *sub lege* sicut servi, qui timent legem transgredi, & vellent, si auderent, sed *voluntas* filiorum est *in lege*, quia non discrepat à lege. Pueri adhuc parvuli, quamdiu nullâ concupiscentiâ tentantur, *sine lege* sunt. Adolescentes autem, qui tentantur, & peccare non audent, *sub lege* sunt. Qui verò tentantur, & non peccant, non quia non audent, sed quia nolunt sordes vitiorum, & amant pulchritudinem virtutum, ipsorum voluntas non *sub lege*, sed *in lege Domini* est. Et sunt isti filii, non servi. *Quod si filii, & heredes, heredes quidem DEI,* Rom. 8. 17. *coheredes autem Christi.* Illi autem, qui concupiscentiâ tentantur, & tentari gaudent, & B peccare audent, filii sunt gehennæ: sed fieri possunt filii gratiæ tentationibus reluctando, easque superando. Quantò enim eas victoriosiùs vincunt, tantò propinquiores luci fiunt, & omninò desinunt esse filii tenebrarum, eruntque filii lucis in Domino, si tentati nullatenùs peccato consentiunt eò tendentes non consentiendo tentationi, ubi vivant non sentiendo tentationem. Hæc autem pax non est hujus vitæ tentationibus plenæ: quia tentatio est vita hominis super terram, sed hic tentationibus non consentiendo futuram vitam inquirimus, in qua tentationes non sentiamus. In hac verò vita etiam Sancti, qui per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, tentati sunt. Sed quia *in lege*, non *sub lege* fuit *voluntas* eorum, quia non coacti, sed *voluntariè* tenuerunt suam C devotionem, non sunt inducti in tentationem, sed ad tentationem ducti, à lege DEI non poterant separari: & ubi non poterant eam operibus ostendere: tamen *in lege* ipsa *meditabantur die, ac nocte* versantes in oratione, quod non poterant in actione.

Quia verò talis *voluntas*, & talis meditatio, vel oratio cassari non potuit, erant etiam *tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo.* Nam ad similitudinem Christi veritatem contestantis, & ob hanc morientis, & ipsi fructum confessionis, & Martyrii, vel occulti, vel manifesti fecerunt. *Et folium eorum non defluxit*, quia in dictis eorum veritas fuit. *Et omnia quæcunque faciebant prosperabantur*, D quia *diligentibus DEUM omnia cooperabantur in* Rom. 8. 28. *bonum.* Unde separati sunt ab *impiis, quos projicit ventus à facie terræ*, qui *non resurgunt in judicio*, quorum *iter peribit*, & inventi sunt *in consilio*, & *congregatione justorum*, quorum *viam novit Dominus.* Unde in fine Psalmi nos inopes eorum saluti, & beatitudini congaudentes in gratiarum actione pro illis in Domino glorificatis, in supplicatione pro nobis in eodem Domino glorificandis cordibus exultando, & capita nostra humiliando canimus:

Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto.

Contra pestem Arianam ista laus Trinitatis à Patribus in Nicæno Concilio collectis fuit deprompta: quia ille iniquus, & iniquitatis filius

filius negavit *Patri, & Filio, & Spiritui Sancto* A esse gloriam coæqualem; prædicans *Filium Patre* minorem, & *Spiritum Sanctum* ambobus minorem. Quo contra canit Ecclesia Catholica: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto.* Primitus dicebatur: *Gloria Patri, & Filio & Spiritui Sancto in sæcula sæculorum.* Sed Beatus Hieronymus eandem glorificationem adauxit interponendo; *sicut erat in principio, & nunc, & semper.* Idem Beatus per epistolam obtinuit apud Damasum Papam, ut ex Apostolica institutione laus eadem recitaretur in fine Psalmorum, quod etiam ita solet observari, nisi cùm ratio exigit eandem glorificationem intermitti; sicut & *Gloria in excelsis* interdum solet prætermitti. Quod autem crebriùs Psalmodiæ, quàm aliis Scripturarum recitationibus interseritur *Gloria Patri, & Filio,* B *& Spiritui Sancto,* non credimus in consuetudinem venisse absque divina dispositione. Nam quia gloriosum Trinitatis nomen, ùt in Procemio diximus, primò in Psalmis evidenter declaratum est, quòd sub velamine vultûs Moysi usque ad istum David fuit absconditum: Rectè idem nomen gratiosum, & pretiosum subnectitur in fine Psalmorum tanquam finalis intentionis eorum significativum. Quis est enim finis, ad quem tendunt, qui Sapienter psallunt, nisi glorificatio *Patris*, qui nos mirabiliter creavit ex nihilo? Et *Filii*, qui nos mirabiliùs redemit à Diaboli, & peccati Dominio vel servitio? Et *Spiritus Sancti*, qui essentiæ nostræ fabricam, quam *Pater* de nihilo ædificavit, *Filius* destructam reædificavit, illuminat, ac perornat? Il- C luminat scientiâ veritatis, perornat amore virtutis, ut simus in laudem *Gloriæ* ipsius cui psallimus.

Est etiam alia in hoc utilitas, quòd in fine Psalmorum, in fine Responsoriorum de Psalmis, aut aliis libris exceptorum commemoratur sancta
Proverb. 18. 10. Trinitas. Quia cùm dicat Salomon: *Turris fortissima nomen Domini: ad ipsam fugit justus, & exaltabitur*, cùm fortè, aut sapienter psallendo colligimus bonæ spei thesaurum, aut negligenter psallendo amisimus illum, nonne habemus necessarium tutum aliquod refugium, quo vel thesaurum collectum in tuto reservemus, vel amissum per gratiam recuperemus? *Turris*, autem *fortissima nomen Domini; ad ipsam fugit justus*, ait ipse Salomon. Sed nos divina dispensatione semota legis austeritate, jam in D tempore pietatis, & gratiæ audemus dicere:
Matth. 12. 42. plus Salomone, quia *plusquàm Salomon hic*: Dixit ille de hac *turre fortissima, quæ est nomen Domini* Trinum, & Unum, quod ad *eam fugiat justus.* Dicimus nos, quòd ad ipsam fugiendum est justo, & injusto; justo, ut justificetur amplius: injusto, ut mutetur totus: atque ideo, sive sapienter, sive, quod avertat DEUS, negligenter psallamus, tutum est, ut ad istam turrim fortissimam confugiamus commemorantes nomen sanctæ Trinitatis in gratiarum actione pro benè cogitatis, dictis, & factis, in confessione, ac pœnitentia pro malis cogitationibus dictis, & factis. Nam quia de cogitatione generatur sermo, de cogitatione pariter, & à sermone procedit actionis pulchritudo: in hoc ipso quædam est æternæ Trinitatis apta similitudo, & eidem ex hoc debetur *gloria*, & gratiarum actio, si in nobis bona cogitatio præcessit in cordis credulitate ad justitiam, & de hac oris confessio processit ad salutem, de utroque autem perfecta operatio. Sic enim, & in fide cordis benè cogitantis *gloria* est *Patri*: & in sermone bono *gloria* est *Filio*, Verbo scilicet incarnato, DEI æternæ sapientiæ, quæ de ore altissimi processit: & in bonis operibus glorificatur *Spiritus Sanctus.* Quia *hæc omnia operatur unus atque* 1. Cor. 12. 11.
idem Spiritus dividens singulis prout vult.

Et revera benè nobiscum agitur, si non solùm in Psalmis, sed & in omnibus motibus nostris nihil fiat, nisi ad *gloriam* summæ Trinitatis clarificandam in nobis. Sed *quis sapiens, &* Psal. 106. 43.
custodiet hæc. Et *delicta quis intelligit*? Quis Psalm. 18. 13.
mortalium dinumerare valeat, quanta inter Psallendum vana cogitantur? Solus *Dominus scit co-* Psalm. 93. 11.
gitationes hominum, quoniam vanæ sunt. Utinam vana, quæ cogitantur, saltem in fine Psalmorum hoc flabello sanctæ Trinitatis abigantur! utinam sic ea, in cogitatione sentiamus, ut eis non consentiamus! utinam sic nos tangant, ut nullatenus moveant! Hoc est enim quod orantes dicimus: *Non veniat mihi pes su-* Psal. 35. 12.
perbiæ, & manus peccatoris non moveat me. Quosdam sic movet manus ista, ut ad psallendum stare, vel sedere non valeant, & non solùm corde, sed & corpore vagentur foris aliter, quàm conveniat. Utinam ergo vel sic in nobis cogitationes vanæ grassentur, ut nobis non dominentur: quia *si mei non fuerint dominati* motus cogitationum inutiles, & vani, *tunc immacu-* Psal. 18. 14.
latus ero, & emundabor à delicto maximo, quod est malarum cogitationum industriosa consensio! Ad quid verò hæc infortunia cogitationum commemoravimus, nisi ut finitis Psalmis, vel actibus aliis *in turri fortissima, quæ est nomen Domini*, non solum quæramus firmum tutamentum, *ubi nec ærugo, nec tinea, nec fur* diminuere va- Matt. 18. 6. 20.
leat nostrum depositum, sed quæramus in ea medicamentum contra delicta cogitationum, locutionum, & actionum sufficienter salvatorium? Hoc modo si bene cogitatum, dictum, & actum sit, *Gloria* sit *Patri, & Filio, & Spiritui Sancto*, ex quo hæc omnia, per quem hæc omnia, in quo hæc omnia. Si verò minùs benè cogitatum, dictum, & actum est, ubi abundavit iniquitas, superabundet gratia, ut de majori medela Trinitati medicanti sit major *gloria.*

Item prædictus Salomon volens nunquam esse hominem absque societate, sive meditatio- Eccles. 4. 9. & seq.
ne sermonis DEI, dixit: *Melius est esse duos, quàm unum, habent enim emolumentum societatis suæ. Væ soli, quia cùm ceciderit, non habet sublevantem. Et si dormierint duo, fovebuntur mutuò, unus quomodo calefiet? Et si quispiam prævaluerit contra unum, duo resistunt ei.* Statimque subjunxit: *Funiculus triplex difficilè rumpitur.* In eo sanè, quod laudat, & commendat societatem, & societatis emolumentum duobus pariter dormientibus, & se mutuò foventibus, quid aliud insinuatur, quid aliud suadetur, nisi ut mens rationalis nunquam sola maneat, sed semper cum verbo DEI delicietur in thalamo cordis, non

sine magno utilitatis emolumento, quia si quis *prævaluerit contra unum, duo resistunt ei.* Si quis tentationum assultus contra solum hominem est prævaliturus, & eidem homini sermo DEI fuerit junctus in sancta fide, ac meditatione, *duo*, id est, homo, & DEI sermo resistunt ei, qui si solum hominem inveniret, utique illi *prævaleret*, sicut peregrinus ille David prævaluit, quando eum solum in solario invenit. Hi duo pariter dormiendo *fovebuntur mutuò*: nam *unus*, id est, homo solus, *quomodo calefiet? Fovebuntur mutuò* sermo DEI, & homo: quia calet, & calefacit sermo DEI hominem secum dormientem, secum in secreta meditatione quiescentem, & per se calescere non valentem. Sed quis mortalium in iniquitatibus conceptus invenitur,
Joan. 8, 29. qui nunquam solus reliquatur? solus Filius Virginis dicere potuit: *Qui me misit, mecum est, & non reliquit me solum: quia quæ placita sunt ei, facio semper.* Si nos ex dono ipsius aliquando
Cant. 2, 9. cogitamus, quæ placita sunt ei, nunquid in hoc semper perseveramus? Nonne *dilectus noster similis est capreæ, hinnuloque cervorum*, nunc in silva secretorum suorum latitans, nunc per
Joan. 3, 8. campos revelationum se manifestans? Nonne *spiritus ubi vult, spirat, & vocem ejus audis, sed nescis, unde veniat, aut quo vadat?* Quis ergo ita continuato contemplationis somno dormit cum eo, ut non ad horam recedat ab eo? licèt enim dicat de
Joan. 14, 23. dilectore suo: *Ego, & Pater veniemus, & mansionem apud eum faciemus*: Tamen secundùm fidei, & charitatis radicem in ipsis permanens, juxta quendam modum ab eis recedit, eosque ad horam suæ infirmitatis relinquit, sicut reliquit Petrum, & David dilectores suos. Quid ergo est agendum sic relictis, nisi ut anchora spei eorum connexa sit ad illum funiculum triplicem, *qui difficile rumpitur*, qui funiculus non est aliud nisi Trinus, & Unus DEUS, cujus nomen super nos invocamus, quotiens canimus: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto.*

Contingit aliquando, ut Israëliticus Dux & Judex Gedeon, id est, quilibet spiritualis in Oratione pugnator, contra phalanges vitiorum toto exercitu suo, toto videlicet exercitio suæ spiritualis meditationis privetur: Sed confisus tandem in triumphali nomine sanctæ Trinitatis triumphat in solis trecentis, medicatus vel adjutus per invocationem, & per nomen sanctæ Trinitatis, aut etiam per salutiferum, & victoriosum signum sanctæ crucis, cujus mysterium fulget in trecentis: Quia sicut per V. litteram notamus *quinque* & per X. litteram notamus *decem*: Sic Hebræi per T. ' .eram notant *trecentos*, & hæc littera speciem crucis ex-
Gen. 14. primit. In cujus etiam virtute Abraham Patriarcha contra quatuor reges triumphavit cum trecentis & ter senis vernaculis procedens ad bellum contra innumerabilem exercitum quatuor regum, *quinque* reges cum Loth fratruele suo captivantium. Nota est hujus pugnæ historia; Quæramus mysteria. Abraham Patriarcha spiritus est fidelis. Fratruelis est ejus illi cohærens vita sensualis, quæ quinque sensibus velut quinque regibus fungitur, & quisque illorum sensuum quasi rex comitantem se habet exercitum, v. g. visus habet exercitum
A imaginum scilicet, seu phantasiarum turbas, quas per oculos hausit: quia rerum, quas forinsecus videmus, imagines, & similitudines intrinsecus in campo memoriæ retinemus. Similiter auditus in eodem campo suum habet exercitum, videlicet quasdam repræsentationes verborum, & vocum, quæ intraverunt per auditum. Sic etiam de tactu, de gustu, & de olfactu sentimus in nobis quasdam phantasias per horum sensuum januas intrâsse, quæ omnes cum ipsa sensualitate deberent manere in vicinitate Abrahæ, in eo scilicet, ut non vagarentur à rationis tramite. Verùm à quatuor mundanis passionibus, id est, cupiditate injusta, timiditate iniqua, gaudio perverso, tristitia hujus sæculi plerumque ita captivatur sensualis
B vita cum suis phantasmatibus etiam nobis orantibus, ut hoc nimiùm serò animadvertat interdum per tristem recordationis nuntium spiritus ipse fidelis, in eo Abrahæ fideli consimilis, quod ipse in talibus non habet sensum approbationis. Imitatur ergo etiam in hoc spiritus fidelis fidelem Abraham, ut per invocationem sanctæ Trinitatis, vel per signum sanctæ crucis persequatur prædam, & requirat eam: Quia interdum subtiliùs, & affectuosiùs perficitur oratio, & laudatio; cùm dolentes de præterito attentiùs muniunt se nomine Trinitatis, & signo crucis, quando *multiplicatæ sunt infirmitates eo-* Psal. 15, 4.
rum, & ipsi postea accelerant.

Item in ipsis electis talis infirmitas non est ad mortem, sed pro *gloria* DEI, pro *gloria* Me-
C dici, ut glorificetur DEUS Medicus per eam; sicut glorificatus est *Filius* DEI per mortem Lazari quatriduanam. Fiet autem glorificatio ista tantò magnificentiùs, quantò Martha, & Maria rogant attentiùs. Dilectio DEI est in nobis Maria. Dilectio Proximi est Martha. Vel Fides Divinitatis est Maria: Fides temporalis in Christo Dispensationis est Martha. Quarum sororum voce dicitur: *Domine, si hic fuisses,* Joan. 11.
non esset mortuus Frater meus. Si hic fuisses, non esset mortuus Psalmus absque intentione cantatus. Sed nunc scio, quia quæcunque volueris, erunt. Quia talium devotione promerente resurgent Psalmi, qui nobis quasi mortui fuerunt; Quando sine attentione nostra per os nostrum transierunt. Dicit enim Christus: *Ego sum Resurrectio, & vita*: Resurrectio vide-
D licet eorum, pro quibus Martha, & Maria intercedit. Vita ipsarum sororum, quæ non morientur; quia charitas nunquam excidet, quæ geminato affectu in DEUM & proximum geminarum sororum similitudinem habet. Ubi verò hæc gemina charitas non est; *sine* Matth. 8, 22.
mortuos, ait Dominus, *sepelire mortuos suos*, Quia sine charitate fides etiam, quæ montes transfert, mortua est: Quantò magis Psalmodia? Quod autem in illa, de qua loquimur glorificatione interponitur:

Sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in sæcula sæculorum Amen. Sic apertè intelligere possumus, ut *principium* referamus ad æternitatis ævum, in

quo

quo prædestinata est *Patri, & Filio, & Spiritui* A *Sancto* plena *gloria* in domo sua, quæ est Ecclesia. Omnis enim domus fabricatur ab aliquo. Et Moyses quidem, licèt famulus esset in domo non sua: Tamen quia erat fidelis administrator
2. Cor. 3. 7. ejus, ita fuit in *gloria*, ut propter *gloriam vultus ejus Filii Israël non possent intendere in faciem ejus*. Quanto magis erit in *gloria* glorificandus in domo sua, à familia sua Dominus domûs, & fabricator ejus? Plena est quidem omnis terra *gloria* ejus. Imo pleni sunt cœli, & terra *gloria* ejus, quæ *gloria*, quoniam latet, optamus, ut manifestetur in mundo, *sicut erat in principio* prædestinata plenissime. Manifestetur, inquam, *nunc*, id est, quamdiu dicitur *nunc*. *Et semper & in sæcula sæculorum*, id est, in perpetuum. Quod caret initio, & fine, di- B citur æternum; sicut est illud *principium*: in quo prædestinata sunt omnia, de quo velut fonte currunt omnia, quæ *nunc, & semper, & in sæcula sæculorum* currendo tendunt ad idem *principium* quasi ad fontem suum. Et hæc habent esse perpetuum, non æternum sicut ipsum *principium*, quod est *Amen* id est, veritas. Et ponitur in fine tanquam signaculum nunquam corrumpendum; sicut & *principium* est incorruptibile, cui insunt omnium rerum primordiales causæ. Sic certè rerum earundem finalis terminus, qui est *Amen*, id est, veritas (cum destruetur omnis falsitas) erit, & apparebit in- C corruptibilis, atque hoc ipsum nos optamus in glorificatione summæ Trinitatis *Amen*. Dicendo enim *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto*, subaudiendum est: ita sit *nunc, & semper, & in sæcula sæculorum Amen*: id est, in prædestinationis executione, & adimpletione, *sicut erat in principio*, id est, in ipsa prædestinatione, ac rerum præordinatione. *Principium* rerum est illa sapientia, in qua vidit DEUS, quod esset bonum. Finis rerum est illa veritas, in qua tandem dicetur: *& factum est ita*.
Genes. 1. Utrumque in Moyse legimus: Quia *& vidit* DEUS, *quod esset bonum*, & ait: *Fiat* hoc, vel hoc, *& factum est ita*. Quòd vidit, pertinet ad sapientiam prædestinantem; quod ait, ut fieret, & *factum est ita*, pertinet ad veritatem operantem. *Vidit* sapienter, quod fieri *bonum* esset. Dixit potenter, & veraciter, ut fieret, *& factum est ita*. Quòd dicitur: *factum est ita*, partim est historia, partim Prophetia. Verbi gratia, quòd dixit: *fiant luminaria in firmamento cœli*, & addidit: *factum est ita*, quantum ad ista luminaria visibilia, solem scilicet, ac lunam spectat, vera est historia: Quantum verò pertinet ad futurum, vera est Prophetia, quæ tunc plenè apparebit adimpleta, quando consummatis omnibus Fulgebunt justi sicut sol, & quando sicut *stella differt à stella in claritate*, 1. Cor. 15.
sic erit resurrectio mortuorum: tunc revera dici 41. 42. poterit: *Et factum est ita*. Quo facto in æternum dicetur *Amen*: quia cognoscetur ab omnibus, DEUM in sua prædestinatione servasse veritatem. Sic intelligendo etiam de cæteris, quæ DEUS præordinavit *in principio*, & consummabit in finem manifestata suæ prædestinationis veritate, rectè optamus in glorificatione sanctæ Trinitatis, ut *principio* finis fiat consimilis; quo pacto dicetur *Amen* in laudem, & glorificationem DEI obviante sibi in electis misericordia, & veritate, *Misericordia*, quæ fuit in prædestinatione: *Veritate*, quæ in ejusdem prædestinationis patebit adimpletione. Tunc perfecta erit armilla, & circulus in idipsum con- Job. 40.
ductus in maxilla, & naribus Leviathan: quando *principio* prædestinationis jungetur finis, & consummatio adimpletionis: quod fieri optamus, cùm *Gloria Patri* eo sensu, quo dictum est, canimus commemorando illic *principium*, & *Amen*, id est, prædestinationem, & finem fine carentem. Hoc licèt à paucis dicatur intelligenter, à multis dicitur fideliter: quia pauci intelligunt, sed multi credunt verum esse quod canunt, videlicet, quod Alpha & Omega, *principium* & *finis* est *gloria* indissimilis.

PSALMUS II.

Quare fremuerunt Gentes?

Sicut primus Psalmus fidem continet Incar- D nationis: ita consequenter hic secundus fidem continet Passionis. Dicitur tamen
Act. 13. 33. hic Psalmus in Actibus Apostolorum primus: Vel quia præcedens Psalmus non tam pro Psalmo, quàm pro Psalmorum titulo est habendus: Vel quia eorum Psalmorum est primus, quibus tituli sunt præpositi. Est autem hujus Psalmi titulus.

Psalmus David. *Psalmus* dicitur ille sonus, qui in Musico instrumento, quod dicitur Psalterium, fit motu manus, & chordarum, & significat bonam operationem. *Canticum*, quod fit mentis exultatione, significat cœlestem jucunditatem. Unde Psalmus ille, qui incipit morando in bona operatione, & aliquid dicit in exultatione speciali, dicitur *Psalmi canticum*. Cùm autem incipit ab exultatione morando ibi, & finit in opere bono parum tangendo, dicitur *Cantici Psalmus*. Cùm autem est de sola operatione, tunc est *Psalmus*. Cùm de exultatione, tunc est *Canticum*. In hoc ergo titulo nomen habemus *Psalmi*, non *Cantici*, quia nihil hîc inseritur, de exultatione spirituali: sed agens de Christi passione incipit ab admiratione, terribileque judicium tangit in fine dicens: *Cùm exarserit in brevi ira ejus*. Quia ergo in sua passione Christus ipse manibus propriis in cruce psallendo bonum opus Redemptionis nostræ operatus est: rectè hic *Psalmus* continens passionem veri *David*, dicitur *Psalmus David*.

Est etiam *Psalmus David* cujusque imitatoris ejus, qui ei paratus est commori, & fremitus bestiales, vel in se carnalium perturbationum, vel contra se impiorum sævientium mavult ferre dolendo quasi passionem, quàm eisdem consentiendo habere hujus mundi delectationem. Primum de Christo exponamus hanc Prophetæ admirationem.

VERSUS I.

Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania.

Res quippe digna est admiratione, quòd Cant. 5. 10. iste *dilectus* est *candidus & rubicundus. Candidus* in sancta, & munda conceptione, seu etiam in sua illa conversatione, quam præcedens Psalmus prædicat: „ *Rubicundus* illa passione, quam hic sequens Psalmus denuntiat. *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania.* Dixit enim quodam loco Judæis, & quod illis dixit, omnibus & *gentibus & po-* Joan. 8. 46. *pulis* dixit & dicit: *quis ex vobis arguet me de peccato? si veritatem dico, quare non creditis mihi?* Quid aliud sibi vult percontatio ista: *quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania:* Idcirco taliter hunc *Psalmum* Secundum primo, vel præcedenti conjungimus, quia juxta propositum, & hominem sine peccato fuisse conceptum, vel natum, atque conversatum Christum Dei filium in illo primo agnoscimus: & in isto secundo causam, cur passus fuerit, quam *gentes, & populi meditantes inania* non cognoverunt, expositam intelligimus. Et in hoc est Esaiæ 53. 12. mirabile, quod *cum iniquis reputatus est* in passione, quia constat de ipsius munda conceptione, & sancta conversatione. Talis quoque admi- Cant. 5. 10. ratio est in Isaia de dilecto isto *candido, & ru-* Es. 63. 1. *bicundo,* ubi dicitur: *Quis est iste, qui venit de Edom tinctis vestibus de Bosra? iste formosus in stola sua gradiens in multitudine fortitudinis suæ.* Ad hanc percontationem respondet ipse Dile- C ctus candidus, candorem suæ vitæ insinuans hoc Ibid. modo: *Ego, qui loquor justitiam, & propugnator sum ad salvandum,* quod idem est, ac si dixisset: *Ego sum Beatus Vir, qui non abii in consilio impiorum, & in Via peccatorum non steti, & in cathedra pestilentiæ non sedi, sed in lege Domini voluntas mea, & in lege ejus meditabor die, ac nocte, & sum lignum vitæ plantatum secus decursus aquarum dans fructum in tempore, & folium meum non defluet, & omnia, quæcunque facio, prosperabuntur.* Quod deinde in Isaia dici- Es. 63. 2. tur: *Quare ergo rubrum est indumentum tuum, & vestimentum tuum sicut calcantium in torcula-* Es. 53. 12. *ri?* id est: *quare passus, & cum iniquis reputatus es,* cùm tu loquaris justitiam? Consonat huic admirationi, qua nunc dicitur: *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania?* Admiratus est Propheta, & nos pariter admiremur, atque ipsis veritatis inimicis indigne- Joan. 8. 46. mur, quibus ipse dixit: *Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi.* Revera hoc est mirabile, cùm idcirco dignum sit loquentibus credi, si veritatem loquuntur: vos ideo non creditis, quia veritas dicitur vobis. *Quare fremuerunt gentes?* Non miramur de Scribis, & Pharisæis, quorum sæpe increpavit avaritiam, quod illi eum persecuti sunt. *Quare* autem Matt. 20. 19. *fremuerunt gentes?* Traditus est enim *gentibus ad illudendum, & crucifigendum, & conspuendum, flagellandum, & occidendum. Gentibus* ipse non prædicavit, nec peccata eorum increpavit. *Quare ergo fremuerunt* adversùs eum ùt bestiæ sine ratione *gentiles*, Pilati, & Herodis milites: *po-* A *puli* autem Judæorum turbæ videlicet quasi ex consilio, & ratione *meditati sunt inania* cupientes, & cogitantes in morte illum detinere, & in sepulchro clausum custodire, atque hoc modo efficere, ne mundus post eum abiret, ne Romani venirent, & tollerent ipsorum & locum, & gentem? Hæc *meditati sunt inaniter*, quia ipse contra eorum consilium & à morte revixit, & de sepulchro surrexit, & in mundo præordinatis testibus apparuit, mundusque jam totus post eum abiit. *Ita defecerunt scrutantes scrutinia, & meditantes inania,* ut eorum consilium sit versum in contrarium. Dixerunt enim: *Si dimittimus eum sic, venient Romani,* Joan. 12. 48. *& tollent nostrum locum, & gentem.* Et si eum dimisissent, Romani non venissent in vindictam B sanguinis justi; sed quia eum non dimiserunt, ideo Romani venerunt, & civitatem dissipaverunt. Quia pueri stulti verum Eliseum in loco calvariæ quasi calvum irriserunt: ideo duo ursi, duo Principes Romani Titus, & Vespasianus de sylva gentilis populi venerunt, & pueros irrisores Christi discerpserunt. Ergo *meditati sunt inania*, & frustrà: quia res non ita processerunt, ut ipsi disposuerunt. Ipsi enim cogitaverunt de vero Joseph malum, vendendo ipsum, sed DEUS vertit illud in bonum, faciendo illum Dominum totius terræ Ægypti. Ipsi pejores Philisteis rerum Samsonem in inferno clausum teneri voluerunt, sed ipse media nocte portas inferni tulit, & in monte Divinæ celsitudinis evexit hominem, dans *illi nomen, quod* Philip. 2. 9. *est super omne nomen,* non quòd ipse homo accepit, sed idem ipse Deus cum DEO Patre hoc suæ humanitati dedit. Ipsi pejores Saulo meditati sunt verum David configere ad parietem damnando illum quasi blasphemum, & peccatorem, sed ipse de medio tulit parietem inimicitiarum, *delens, quod adversum nos erat, chiro* Coloss. 2. 14. *graphum. Lancea* tamen eorum *casso vulnere* 1. Reg. 19. 14. pervenit ad *parietem*: quia non ùt voluerunt, extinxerunt JESVM, & tamen ipsi homicidæ thesaurizaverunt sibi malum dicendo: *Sanguis* Matt. 27. 25. *ejus super nos, & super filios nostros.* Ipsi revera satellites Babylonici Regis, id est, Diaboli, fornacem succenderunt, quando Pilatum inflammaverunt, dicentes: *Si hunc dimittis, non es* Joan. 19. v. 12. D *amicus Cæsaris.* At ille revera magni consilii Angelus ita in fornacem Passionis descendit, ut faceret *medium fornacis quasi ventum roris flan-* Dan. 3. 50. *tem,* non solum sibimetipsi, sed etiam suis pueris pro nomine Trinitatis, vel ante se passis, vel post se passuris. Ita semper Christus, unde putabatur annihilari, inde consuevit exaltari, & magnificari. Ergo *meditati sunt inania, suisq́;* destinationibus contraria, quæ tamen divinis consiliis inveniuntur consona, & cooperantia.

Gentium quidem *fremitus, & populorum meditatio* fuit *inanis,* utpote minorum, & quod volebant, auctoritate propria nec incipere audentium. Sed ut pararetur illis minoribus auctoritas, & audacia, Herodes & Pilatus tunc temporis Tetrarchæ ac *Reges* Judaicæ *terræ* VERSUS II. *astiterunt,* vel sibi mutuò assensu favendo,

vel

vel minoribus audaciam tribuendo contra Christum, quem & *Herodes sprevit cum exercitu suo,* (Luc. 23. v. 11. Matt. 27.) & *Pilatus flagellatum tradidit* voluntati pessimorum. Atque ut major videretur in damnatione illius justi sanguinis auctoritas, non solùm *Reges* prædicti *astiterunt* cum mora, & deliberatione stabiles in sententia, sed etiam *Principes* Annas & Caiphas *Convenerunt in unum* consilium, in *unum* perversitatis assensum, *Adversus Dominum* Patrem, *Et adversus Christum eius,* quia qui contradicunt Filio, & Patri: qui missum inhonorant, & mittentem. Ita *convenerunt in unum adversus* Patrem, & Filium dicentes:

VERSUS III. *Dirumpamus vincula*, id est præcepta *Eorum,* Patris, & Filii, vel Christi, & Apostolorum, *Et projiciamus à nobis jugum,* id est, legem *ipsorum.* Onus eorum licèt leve, & jugum eorum licèt suave, non est nobis suave. *Projiciamus* ergo *à nobis jugum ipsorum.* Miserunt enim legationem post Christum dicentes: *Nolumus hunc regnare super nos.* (Luc. 19. 14. Matt. 21. v. 38.) Dixerunt inter se: *Hic est heres, venite, occidamus eum, & habebimus hereditatem ejus.*

Aliter. Illi infideles *Reges, & Principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum ejus.* At nos, qui scientes Sanctum nomen omnino negare non possumus, *dirumpamus vincula eorum,* respuamus consilia *eorum & projiciamus à nobis jugum ipsorum.* vel *jugum* antiquæ legis, & paternarum, vel potiùs Pharisaicarum traditionum, atque Dominium *eorum,* sunt enim contemnendi, & irridendi non solùm hominibus, sed & DEO, quia parùm (Esa. 7.) *illis est molestos esse hominibus,* cùm sint *molesti & DEO.*

VERSUS IV. Hinc apparet, quia ipse altissimus, *Qui habitat in cœlis,* id est in bonis angelis, & sanctis hominibus, *irridebit eos,* custodes eorum juxta sepulchrum terrendo, & eis ignorantibus resurgendo: & ipse *Dominus subsannabit eos,* quasi naso indignationem spirante, quando Apostolorum sagacitate, ac discretione satagente cœpit mundus credere in eum, quem illi negaverant *ante faciem Pilati, judicante illo dimitti.* (Act. 3. v. 13.) Vel *irridet eos* in præsenti exterminato loco, & gente illorum per exercitum Romanum, & *subsannabit* in judicio futuro, (Matt. 19. 28.) quando filii eorum, id est: Apostoli erunt judices eorum condemnando duodecim tribus Israël, quia ipsis credentibus illæ credere noluerunt. Dixisti tu Pilate Judex impie ad Judicem Christum, cùm staret ante te, ac taceret: *Mihi non loqueris? Nescis, quia potestatem habeo dimittere te, & potestatem habeo crucifigere te?* (Joan. 19. 10.) Miratus, & indignatus fuisti: quòd *quasi agnus coram tondente,* (Isaiæ 53. 7.) sic coram te flagellante ille agnus verus *non aperuit os suum* ad tuum placitum. Sed expecta paulisper, expecta, donec videas illum venientem in nubibus cum potestate magna, & majestate:

Tunc loquetur ad te, tunc sine dubio, quando eum videbit omnis caro, omnis oculus, etiam illi, qui eum pupugerunt: VERSUS V. *Tunc,* inquam, *loquetur* ad te, & *ad eos in ira sua,* id est, in vindicta justa, quæ, ipso manente in sua imperturbabili tranquillitate, videtur impiis *ira.* Sicut enim sol iste visibilis manens in sua qualitate impermutabilis, videtur tamen oculis pridem sanis, & postea sauciatis in asperitate, mutatus: ita sol justitiæ in semetipso semper idem ipse videtur hominibus pejoratis exasperari ad *iram,* cùm ipse in tranquillitate judicet, & cum magna reverentia disponat omnia. Et illis quidem, qui ab eo puniuntur, videtur ipse in vindicando *iratus,* percutere inimicos *in ira,* & *furore.* In *ira,* quantum ad præsentem vindictam, *in furore* quantum ad æterna. Sed ipse hoc facit non quasi iratus, aut furens, cùm sit omni perturbatione carens; immò ipse *Rex* justus justitia exigente punit impios, quantum ad hoc regale officium constitutus est à DEO. Ex abundanti est, quod nos eum contestemur *constitutum Regem.* Ætatem habet iste *Beatus Vir,* ipse de se loquatur. Audiamus, quid dicat:

Ego autem (inquit) *constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum eius prædicans præceptum ejus.* VERSUS VI.

Ego, contra quem *fremuerunt,* quem *regnare* noluerunt: Ego, inquit, in humanitate mea *constitutus sum Rex.* Nam in divinitate mea sum æternus *Rex* omnium sæculorum. Homo tamen Spiritu Sancto perunctus in *Regem* (1. Reg. 9. 9.) non de lenticula sicut Saul, & Jehu, (4. Reg. 9. 1. 6.) sed de cornu sicut David, & Salomon (1. Reg. 16. 13. 3. Reg. 1. 39.) Regalem potestatem accepi. Primitus in secreto uteri virginalis, ut David in domo Patris: deinde in specie columbæ Spiritu Sancto descendente, (Matt. 3. v. 16.) ac manente super me, *constitutus sum Rex super Sion montem Sanctum ejus,* super populum DEI peculiarem, qui est *Sion* propter speculationes Prophetarum: *Mons* propter Davidicum Regnum: *Sanctus* propter Leviticum Sacerdotium. In illa *constitutione* Spiritu Sancto super me manente, eò quòd unxerit me manifesta voce Patris audita:

Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui TE. VERS. VII.

Dixit enim: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* (ubi sup. v. seq.) Hoc etiam in monte vox de nube sonuit, ubi mihi transfigurato Moyses, & Elias affuit præsentibus electis discipulis. Ubi cùm iterum dixisset Dominus ad me: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui,* (Luc. 9. v. 35.) additum est: *ipsum audite.* Non dictum est:

ipsos

ipsos audite; ne posset putari, quod Moyses, A & Helias essent constituti Reges super *Sion montem Sanctum ejus*, sed de me solo dictum est: *Hic est Filius meus dilectus, ipsum audite*, id est, ipsi obedite, huncRegem vestrum, ac Præceptorem recognoscite. Ego enim sum Propheta, de quo ipse Moyses, qui tunc mecum erat in mon-
Deus 18. 15. te, olim prædixerat: *Irophetam vobis suscitabit Dominus de fratribus vestris, ipsum audietis tanquam me, & erit omnis anima, quæ non audierit Prophetam illum, exterminabitur de populo suo.* Ergo rectè Moysi consonans vox Paterna *dixit* de me: *ipsum audite.* Eidem quoque in David Patre meo secundùm carnem consonando ipse Pater *Dominus dixit ad me*: *Filius meus es tu, eo hodie genui te.* *Filius*, inquit, meus es tu, non adoptivus, quales non genui, sed adoptavi.
Psal. 109. *Filius meus* naturalis *es tu*, is, quem ego ex u- B tero ante Luciferum *genui*; non præterito aliquo tempore, sed *hodie*, id est, in æternitate semper mihi præsente, sicut apud homines in tempore semper præsens est *hodie*: quia dum dicitur *hodie*, id est, omni tempore, præsens est *hodie* habens hanc similitudinem cum æternitate, quòd & ipsa semper præsens est, sed longè simpliciùs, quàm dies hodiernus, quia in die hodierno est aliquid præteritum, & aliquid futurum: In æternitate verò nihil futurum, nihil est præteritum, sed est in ea simplex, & æternum quoddam, non tempus, sed ævum hodiernum.

De hoc æterno hodierno *Dominus dixit ad me*: *Ego hodie genui te*, Paulus Apostolus meus C loquens de me in Actibus Apostolorum dixit ad
Act. 13. 33. Judæos: *Et nos vobis annuntiamus ea, quæ ad Patres nostros repromissio facta est, quoniam hanc DEUS adimplevit filiis nostris resuscitans JESUM, sicut & in Psalmo primo scriptum est: Filius meus es tu: ego hodie genui te.* Secundùm Pauli sensum potest intelligi dies Resurrectionis meæ per *hodie*, in quo primogenitus ex mortuis multis fratribus aperui viam regenerationis, id est, resurrectionis: Ego, ùt dixi, primogenitus, id est, primus à mortuis resuscitatus in hac *hodierna* Resurrectionis meæ die sum ego
Rom. 8. 29. primogenitus in multis fratribus, In æternitatis autem *hodierno* sum ego unigenitus, *& sicut*
Psalm 101. 8. *passer solitarius*: quia in hac genitura nullus est mihi socius. Ideo & Dominus, qui me unigenitum habet, & primogenitum, vel tanquam D primogenito, vel tanquam unigenito dicit mihi: *ego hodie genui te.* Hac ergo Patris testificatione commendatus, *Ego constitutus sum Rex ab eo super Sion montem Sanctum ejus prædicans præceptum*
Joan. 16. 15. *ejus.* *Præceptum* Charitatis, quod est *præceptum ejus*, & meum: quia *omnia, quæcunque habet Pater, mea sunt.* Unde *prædicans præceptum*
Joan. 15. v. 12. *eius* dixi confidenter: Hoc est præceptum *meum, ut diligatis invicem.* Hoc præceptum docui *super Sion montem sanctum eius*, docens
Matt. 15. 24. Apostolos, & non gentes, quia *non sum missus, nisi ad oves, quæ perierunt, domus Israël.* Ut autem etiam usque ad gentes Regnum meum dilataretur, ipse, qui me *hodie*, id est, æternaliter, *genuit, dixit mihi*:

A *Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam.* VERSUS VIII.

Ad hanc Patris dictionem ego Patri *obediens* *Philip. 2. 8.*
usque ad mortem postulavi ab eo, ut *daret* mihi *gentes.* *Postulavi* enim in monte oliveti non solùm pro his, quos dederat mihi, pro Apostolis scilicet; sed etiam pro his, qui credituri erant per verbum eorum, & ita *postulavi* eos mihi dari, *ut omnes unum sint*, tam *Joan. 17. 21.*
Apostoli, quàm gentiles eorum verbis creduli. Ita ego unitas, ego lapis angularis pro unione, & conjunctione duorum parietum *postulavi*, ut fideles mei tam ex gentibus, quàm ex Judæis unum sint; sicut *ego, & Pater unum sumus.* *Joan. 10. 30.*
Postulavi hoc, ut dixi, orans in monte Oliveti sanguineo sudore meo decurrente in terram. B *Postulavi* hoc idem pendens, & moriens in cruce, offerens in ara crucis me ipsum hostiam non solùm vivam, sed & vivificam. Nam idcirco illic sanguis de latere meo exivit cum aqua, ut sanguinis mei sacrificio & Pater DEUS placaretur, & homo reus vivificaretur; dum ex adjunctione sanguinis mei sacri, & sacrificati & aqua sanctificaretur, ac fœcundaretur in virtutem baptismatis, & populus per aquam sanctificatus, per aquam renatus, vitâ æterna frueretur. Vita enim æterna eorum, qui per baptismum in morte mea mihi consepulti sunt; propterea, ut quomodo ego à mortuis resurrexi per gloriam Patris, ita & ipsi in novitate vitæ ambulent: Vita, inquam, eorum æternaliter viventium, est illud semen, quod in Esaia mihi C est promissum in pretiosæ mortis meæ præmium sempiternum. Dicitur enim illic de me: *Si po-* *Esaia. 53. v. 10.*
suerit pro peccato animam suam, videbit semen Congævum, & voluntas Domini in manu ejus dirigetur.

Ipsa igitur mea crucifixio grandis fuit po- *Hebr. 5. 7.*
stulatio exaudienda pro sua reverentia. Ipsa mors mea non tantum postulatio, sed & fortis erat exactio ad obtinendum promissum mihi semen longævum, ad voluntatem Domini bonam in manu mea dirigendam, ad possidendam *hereditatem* mihi promissam dicente Patre in hoc ipso Psalmo: *Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam,*

& possessionem tuam terminos terræ.

D Præceptum erat Patris, & mandatum charitativum, quòd Pater mihi dixit: *Postula à me.* Et sicut mandatum dedit mihi Pater, sic feci, sic *postulavi*, obediens illi usque ad mortem.
Ecce agnus, qui coram tondente se obmutuit, *Esaia 53. 7.*
nec aperuit os suum, quomodo in Psalmo nunc aperit os suum per proprium balatum demonstrans non sine causa se inter flagella detonsum, vel in cruce immolatum; cùm hæc ipsa immolatio fuerit ista postulatio, de qua *dixit* Pater: *Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* *Hereditas* dicitur ab *Hero*, qui in ea libera potestate dominatur. *Hereditas* autem tunc possidetur, quando non negligitur, sed colitur, ut fructificet,

fructificet. Ideo à Judæis ablatum est regnum, A. & datum est *genti facienti fructus ejus*, quia *gentes possessio* sunt ejus, qui *possedit*, & fecit, & creavit eas. Creavit de nihilo, fecit de limo ad imaginem suam. *Possedit* sanguine suo redemptas per gratiam suam; sicut & populum Judaicum similiter creavit de nihilo, fecit de limo ad imaginem suam; *possedit* ex Ægypto liberatum sanguine agni Paschalis. Unde eidem populo tantis beneficiis ingrato per Moysen dicitur: *Haccine reddis Domino popule stulte, & insipiens? Nunquid non ipse est Pater tuus, qui possedit* te, & fecit, & creavit te?

Matth. 21. 43. — *Deut. 32. 6.*

Si ergo ille populus antiquus redarguitur B. tanquam stultus, & insipiens, qui fuit ingratus, & reddidit mala DEO pro tantis beneficiis; quantò magis nos redarguendi sumus, si tantam neglexerimus salutem, quæ non sanguine bruti animalis, sed pretioso sanguine agni tollentis peccata mundi est acquisita nobis *gentibus*, nobis Ethnicis, qui eramus longè à DEI *possessione*, sed facti sumus propè in sanguine Christi? Cui *Postulanti* à Patre sumus dati, non ut ipse nos negligenter teneat, sed diligenter colendo *possideat* in populum sibi acceptabilem, sectatorem bonorum operum, bonorum fructuum, prout decet talem taliter *postulatam*, taliter datam hereditatem: ut & Patri promittenti, ac *danti*, *atque* Filio *postulanti* sit inde gloria. Quia non esset gloriosum à tanto promissore, tanto postulatori aliquando hereditatem sterilem *dari*, maximè in præmium tantæ C. postulationis, tantæ obedientiæ.

Tit. 2. 14.

Audito autem jam totiens verbo, sive mandato, quo dixit: *Postula à me*, modum quoque, sive qualitatem postulationis attenti debemus nosse. Quomodo nisi moriendo *postulavit?* Humilitas procul dubio sacrosanctæ ejus passionis postulatio fuit, sacrificium fuit, præter quod aliud holocaustum, & pro peccato DEUS noluit. Est ergo sensus: Idcirco Ego Beatus vir, qui morti nihil debui, quia peccatum non feci, mortis debitum solvi, quando *fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania*, quando *astiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum, adversus Dominum, & adversus* me *Christum ejus*: idcirco, inquam, tacui, semper silui, patiens fui, D. qui poteram usquequaque dicere, quod semel dixi: *Ego sum; & abierunt retrorsum, & ceciderunt* retrorsum, quia *Dominus* Pater *dixit ad me: postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Ad hanc Patris dictionem, cùm multa consonent, illud quoque pertinet, quod Isaias, sicut jam supradictum est, inter cætera dixit: *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum, & voluntas Domini in manu ejus dirigetur.* Unde autem mors ejus tanti esset, aut tantum valeret, nisi idem homo, qui in sæculo natus est, DEUS ante sæcula existeret? Propterea dicturus Pater: *Postula à me*, præmisit: *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Ac si diceret: Quia *Fi-*

Joan. 18. 6. — *Esaia 53. 10.*

A. *lius meus es tu*, quem *ego hodie*, id est, in æternitate *genui*: Idcirco audenter *postula*, quod vis: quia quicquid *postulaveris*, impetrabis. *Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam. Postula*, inquam, *& dabo tibi gentes.* Tum quia tu *Filius meus es*, qui *postulas*: tum quia hereditas tua est, quam *postulas*. Etenim per duas res, id est, per Filii humiliter postulantis gratiam, & legitimi heredis justitiam, impossibile est me justum, & bonum non flecti. Cæterum, quæ sequuntur usque ad finem Psalmi, summa hæc est, quam dixit: *Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum.* Item dixit: *Data est mihi omnis potestas in cælo,* B. *& in terra.* Potestas utique Judiciaria à dextris, & à sinistris, quæ designatur hoc brevi versiculo.

Joan. 12. 32. — *Matth. 28. 18.*

Reges eos in virga ferrea, tanquam vas figuli confringes eos.

VERSUS IX.

Patrem æternum coæterno Filio suo sic dicere non est aliud, quàm *Regem* illum *constituere*, sicut superiùs ipse Filius dixit: *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus.* Dicit ergo: *Reges eos*, id est: Regna super eos, non tyranniza. Regna, sed *in virga ferrea, virga* inflexibili, ita ut sit *Virga directionis, Virga Regni tui.* Et quia tu ab æterno dilexisti justitiam tuorum fidelium in æterna prædestinatione, nunc in ipsius prædestinationis exhibitione *reges eos in virga ferrea* casti- C. gando eos fortissima disciplina.

Psal. 44. 7.

Rursum quia tu ab æterno semper odisti iniquitatem inimicorum tuorum, *tanquam vas figuli confringes eos.* Ita enim positus es *in ruinam, & resurrectionem multorum in Israël*, ut & illos *regas*, quibus positus es in resurrectionem, & illos *confringas*, quibus positus es in ruinam. Sanè confractio vasorum fictilium juxta sensum Propheticum bifariàm distinguitur. Nam & Jeremias in domo figuli vidit vas fictile *confringi*, atque ad placitum figuli aliud vas ex eadem testa formari. Et Isaias Propheta vas fictile prædixit ita *confringendum*, ut non remaneat fragmentum testæ, in qua portetur igniculus. Est ergo confractio ad emendationem, & est confractio ad irrevocabilem damnationem. Nam D. testa mollis confracta denuo potest reparari, ut Jeremiæ demonstratum est in domo figuli. Testa verò indurata potest quidem *confringi*, sed impossibile est illam in vas alterum formari. Sic Pharao induratus decem plagis contritus, & confractus est, nec tamen emendatus, aut in vas alterum formatus. *Moyses* autem, *& Aaron in Sacerdotibus ejus, & Samuel inter eos, qui* invocabant *nomen ejus*, quasi molle lutum inter verbera invocabant Dominum, *& ipse exaudiebat eos: In columna nobis loquebatur ad eos. Custodiebant testimonia ejus, & præceptum, quod dedit illis. Domine DEUS noster, tu exaudiebas eos, tu propitius fuisti eis, & ulciscens in omnes adinventiones eorum.* Ulciscente igitur te, Domine, *confracti* sunt, quia propitius fuisti eis, formati

Luc. 2. 34. — *Jerem. 19. 11.* — *Esaia 30. 14.* — *Psal. 98. 6.* — *Psal. 98. 7. & 8.*

mati sunt in vas alterum. Sic, sic potestatem
Rom. 9. 21. habet figulus non solùm aliud vas in honorem, aliud in contumeliam facere; sed & factum, & *confractum* in vas alterum formare, prout convenit suæ justitiæ, ac misericordiæ. Nam ubi testa sic est indurata, ut sit iniquitas penitus obstinata, non convenit justitiæ ac misericordiæ divinæ nisi testam pertinaciter duram penitus *confringere*, ut non remaneat fragmentum ad hauriendum aquam, ad obtinendam inter flammas gehennæ guttam aquæ, aut in quo portetur igniculus ad mitigandum infernale frigus, quoniam ab aquis nivium transeunt ad calorem nimium: & ideò
Matth. 8. 12. in calore nimio *fletus*, & in frigore nimio *stridor dentium* prædicitur talibus in Evangelio, qui torquendi erunt frigore atque calore nimio in inferno, ubi tarda, nimiumque sera erit pœnitentia. Ideo

VERS. X.

Nunc Reges intelligite:

2. Corinth. 6. 2. Quia nunc *tempus acceptabile, nunc dies salutis*, in qua omni petenti dabitur, & omni pulsanti aperietur. Nimiùm serò petivit ille dives in inferno guttam aquæ, quam in hac vita neglexit petere. Ideo *nunc Reges intelligite Regem constitutum super Sion montem sanctum terminos terræ in possessionem* & regnum accepisse. *Nunc intelligite*, dum tempus est acceptabile: *intelligite*, id est, per vosmetipsos animadvertite.

Quod si non potestis, *Erudimini* ab aliis vos, *Qui judicatis terram.* Et licet vos sitis Reges, vel habendo in hoc mundo regalem potestatem, vel corpus nostrum; tamen *Regis* altissimi a DEO Patre *constituti* vos recognoscite servos esse, ideoque servite illi.

VERS. XI.

Servite Domino in timore,

Non servili, sed filiali, qui est initium sapientiæ. Servite, inquam: sed ne servitus vestra sit misera, & onerosa, *Exultate ei*, non in lascivia, ne in temeritatem eatur, dum de misericordia ejus nimiùm speratur: sed *cum tremore* mentis. *Exultate cum tremore* corporis, quia timor ad mentem, tremor ad corpus pertinet: & est natura corporis humani, ut quantò fuerit in loco altiore, tantò majore concutiatur *tremore*, quamdiu inde cadere putatur possibile. Ideo vos *Reges*, vel mundani, vel spiritales in alto rerum culmine positi, *exultate* quidem in Domino de vestra exaltatione, sed *cum tremore*, ne fortè cùm alios regatis, cùm aliis prædicetis, ipsi reprobi efficiamini. Tremor iste fuit in Paulo Apostolo, qui dixit:
1. Corinth. 9. 27. *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne fortè cùm aliis prædicaverim, ipse reprobus*

A. *efficiar.* Ideo & vos *Reges* tanquam Apostolum imitantes

VERS. XII.

Apprehendite disciplinam:

Castigate corpus vestrum, & in servitutem redigite. *Disciplinam*, licèt fugitivam, vos *apprehendite*, disciplinam flagellantis DEI *apprehendite*, & gratam habete: *quem enim diligit Dominus, corripit.* Proverb. 3. 12. Huic *disciplinæ* subjacete, non contra stimulum calcitrando, sed veniam, & clementiam precando.

B.

Ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via justa

præcisi de Christo, qui est *via*, ideo justa, quia est non so- Joan. 14. 4.
lùm *via*, sed & *veritas*. *Via* exemplo: *Veritas* in promisso. Ideo *via justa*, quia in *via* præceptorum, vel exemplorum ducitur usque ad effectus promissionum, in quibus promittitur æterna beatitudo, in qua idem Christus, qui est nunc *via* in exemplo, veritas in promisso, erit vita beata in præmio.

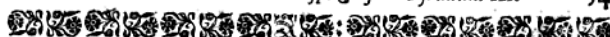
VERS. XIII.

Beati omnes, qui confidunt in eo.

Beati, non *qui confidunt* in proprio merito, C. sed *qui confidunt in eo* scientes eum veracem in promisso, veracem in verbo suo, quo promissum, *ut omnis qui credit in ipsum, non* Joan. 3. 15.
pereat, sed habeat vitam æternam, & evadat pœnam æternam super incredulos venturam, *Cùm exarserit*, cùm plenè inflammata fuerit *Ira ejus*. Quod licèt videatur tardum, tamen erit *In brevi*, vel quia velociter, & festinus veniet, & non tardabit, quoniam *jux-* Deu. 32. 35.
ta est dies perditionis, & adesse festinant tempora: Vel quia judicium fiet *in brevi*, dum non singuli hominum, vel singula operum sigillatim, D. & separatim, sed simul omnia ducuntur in judicium *in momento, in ictu oculi, in no-* 1. Corinth. 17. 52.
vissima tuba. Tunc revera miseri erunt, qui non credunt in Christum, & *beati omnes, qui confidunt in eo.*

Gloria Patri, *Filium hodie*, id est, æternaliter *gignenti*, eumque Regem *constituenti*, atque *postulationem* ejus tanquam Pontificis exaudienti. *Gloria Filio* Patrem pro nobis postulanti, & *gentes in hereditatem* usque ad *terminos terræ possidenti.* *Gloria Spiritui Sancto*, qui est illa beatitudo, qua *Beati omnes, qui confidunt in eo.* Non dicitur *in eis*, sed *in eo*: quia Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus est unus DEUS.

PSAL-

PSALMUS III.

D*Omine, quid multiplicati sunt, qui tribulant me?*

Psalmi hujus titulus est:

Psalmus David, cùm fugeret à facie Absalonis Filii sui.

Mos est Prophetiæ ab Historia incipere interdum, sed inde transire ad mysterium. Titulus Psalmi hujus hoc innuit, quia David illum cantavit, *cùm fugeret à facie Absalon filii sui* admirans, quòd ita multiplicati erant inimici ejus, ut & *filius* ejus eum persequeretur, & toto corde pene universus Israël ipsum *Absalon* B sequeretur. Quod autem sequitur: *Ego dormivi, & somnum cepi, & exurrexi*; si velis ad litteram accipere, nullum habet saporem. Quid enim ponderis est in sensu, quid utilitatis est in auditu verbi hujus: *Ego dormivi, & somnum cepi*, si ad litteram intelligatur, *David* Regem *dormivisse*, ac postea *surrexisse*? Verùm de Christo intellectum, Dominicæ Passionis, Mortis, & Resurrectionis prædicat mysterium, sicut patebit in sequentibus. Et ideo non historico tantùm, sed & mystico sensu accipiendus est hic titulus hoc modo: *Psalmus David, id est, operatio veri David manu fortis, & desiderabilis Regis JESU Christi continetur hic.* Illa videlicet operatio, in qua laboravit, *cùm fugeret à facie* C *Absalon*, id est, Judæ traditoris, qui assimilatur *Absaloni*, & propter significationem nominis, & propter similitudinem mortis. Absalon quippe interpretatur *Patris pax*, quod nomen tam Judæ, quàm *Absaloni* convenit. Nam & ille Absalon, qui persecutus est Patrem, diu simulaverat pacem: & Judas velut Absalon, qui per pacem didicit facere bellum, osculando, ac pacem simulando tradidit Dominum JESUM Christum, patrem discipulorum suorum, de quibus dicit: *Nunquid possunt filii sponsi jejunare, quàm diu cum illis est sponsus?*

Matth. 8. 15.

Igitur uterque Absalon Patrem persequens persecutione consimili rectè meruit perire morte D consimili. Periit enim *Absalon* suspendio derelictus à mula, prout quoque suspendio Judas derelictus à Synagoga. Dicentibus enim Principibus ad Judam crimen suum confitentem:

Matth. 27. 4. *Quid ad nos? Tu videris:* Ipse derelictus est ab illis detestantibus & ipsum, & pretium quoque sanguinis ab ipso projectum, nec ab illis receptum. Dixerunt enim de triginta argenteis: *Non licet eos mittere in corbonam, quia pretium sanguinis est. Fugit utique à facie filii sui David*, videlicet & Christus, qui est manu fortis contra inimicos, & desiderabilis amicis suis. Et *David* quidem fugit corporaliter: Christus autem, & corporaliter, & spiritualiter. Nam

A corporaliter fugit à cœnaculo, ne superveniens Judas occideret eum in occulto, qui voluit capi, & mori in aperto. Fugit in montem oliveti, ut oratio ejus illic expleretur, antequam caperetur, & ligaretur. Fugit inde in hortum trans torrentem Cedron, ubi comprehendi voluit, peccata illius expiaturus, qui de horto deliciarum culpa sua fuerat ejectus. Fuga verò spirituali tunc fugerat à facie *Absalon*, à facie, id est, à mente traditoris, quando illum in peccato suo derelinquens dixit: *Quod facis, fac citiùs. Tunc introivit in illum Sathanas.* Perquisito nunc sensu tituli, perquiramus favente DEI B gratiâ textum Psalmi. Joan. 13. v. 27.

Notandum verò: quòd præmisso primo Psalmo de fide incarnationis, & secundo de fide passionis, consequenter hic agit de fide resurrectionis, & ascensionis. Et videtur hic tractari de Passione, ùt in Psalmo præmisso, sed non ita est: quia Passionis quidem fit commemoratio, ubi dicitur: *Domine, quid multiplicati sunt, qui tribulant me?* Sed Principalis narratio, & gratiarum actio est de gloria resurrectionis, & ascensionis. Nam postquam fremuerunt gentes, & populi gentiles, & Judæi, usque dum interimerent eum, læti sunt, & multipliciter quasi vicissim gloriati sunt, ipsam ejus mortem pro magno tenentes experimento, quòd C non fuisset à DEO, quòd fuisset seductor, & idcirco periisset nomen ejus, & nulla esset in DEO salus ejus. At ille, & tunc mortuus, post triduum loquebatur, & nunc usque vivens loquitur ea, quæ continet sequens Psalmus: *Domine, quid multiplicati sunt, qui tribulant me? Multi insurgunt adversum me. Multi dicunt animæ meæ, non est salus ipsi in DEO ejus. Tu autem, Domine, susceptor meus es, gloria mea, & exaltans caput meum. Voce mea ad Dominum clamavi, & exaudivit me de monte sancto suo. Ego dormivi, & soporatus sum, & exurrexi.* Quis nisi dormiens dormitione peccati, & soporatus alto sopore fallaciæ non agnoscit hanc vocem resurgentis, hæc esse verba resurrectio-D nis? Filius ergo ad Patrem loquitur:

Domine, inquiens, *quid multiplicati sunt, qui tribulant me?* VERS. II.

Multi erant, qui me tribulaverant in mea persona, quod eis non sufficit. Nam etiam postquam dormitione mortis *dormivi*, & resuscitatus à morte *surrexi*, adhuc *multiplicati sunt, qui tribulant me* persequendo me in Apostolis, & aliis membris meis. Amatores, & veneratores nominis mei pauci sunt, & simplices: persecutores verò *multi* sunt, & multiplices. Adeo *multi*, ut etiam de numero discipulorum sint *multiplicati*: quia & Judas, & alii

 multi

multi discipulorum abierunt, & cottidie abeunt retrorsum. Et ideo admirans dico: *Quid*, hoc est, in quantum, quàm multum *sunt multiplicati, qui tribulant me*, sicut *David* servus meus, ac Pater meus fidelis tribulatus est, quando filius suus eum persecutus est?

Adhuc admirans de *multitudine* ipsorum, dico: *Multi insurgunt adversum me.* Sicut enim contra Dominum suum *David* multi insurrexerunt, qui Absaloni adhæserunt: Sic & illi, qui traditoris Judæ consilium susceperunt, vel etiam qui Anti-Christo adhærebunt, *multi sunt.* Alii corpus meum necare; alii nomen meum negare audent. Et utique *multi sunt.* Nam & illi *multi* fuerunt, qui me, & Martyres meos occiderunt, & illi *multi* fuerunt, & sunt, qui nomen Divinitatis mihi negârunt, quorum præcipuus fuit Arius, cujus quasi alterius Achitophelis consilium est infatuatum, quando meliore, ac saniore consilio Catholicorum nomen Divinitatis in me sic est glorificatum, ut hoc mihi non accidentale, vel adoptivum sit credendum: sicut diis multis, quibus dicitur: *Ego dixi, Dii estis, & filii excelsi omnes*, sed omnino substantiale, utpote homini, qui neque ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex DEO natus sum, ac proinde DEUS naturalis ego sum, non DEUS falsus, ùt Dii gentium, qui *oculos habent, & non videbunt, aures habent, & non audient, neque enim est spiritus in ore ipsorum.* Non DEUS adoptivus, ùt illi, quibus donata est participatio: non plenitudo Divinitatis; sed omnino DEUS naturalis ego sum, cui Divinitatis non participatio, sed plenitudo donata est, quando Verbum caro factum est, quando idem Verbum Divino amore in Virgine conceptum, & natum est, manens quod erat, & factum quod non erat. Unde contra *multos tribulantes* dico:

Psal. 81. 6.

Psalm. 134. 17. & 18.

VERS. IV. *Tu autem, Domine, susceptor meus.*

Luc. 1. 55. In sancta conceptione. *Suscepisti* enim me puerum tuum recordatus misericordiæ tuæ, sicut locutus es ad Patres nostros Abraham, & semini ejus in sæcula. *Suscepisti me* puerum tuum, ita ut essem puer tuus, filius unigenitus, ac primogenitus.

Item contra *multos*, *qui insurgunt adversum me* dico, quia tu es *Gloria mea* resuscitans me à morte, ac dicens mihi: *Exurge Gloria mea.* Ex quo intelligitur, quòd & ego Filius *gloria* sum Patris, & ipse DEUS Pater *gloria mea* est. Si enim *Gloria Patris* est *Filius sapiens*, quantò magis *Gloria* Patris Filius Sapientia, sicut aliàs dicitur: *Ego Sapientia ex ore altissimi prodivi primogenita ante omnem creaturam?* Et si *gloria* Filii est Pater sensatus & honorabilis, quantò magis Pater DEUS immortalis? Ergo non vanè dico ego Filius, quòd tu es *gloria* mea DEUS Pater, suscitans me de mortis ignominia: Et contra eos, qui

Psal. 65. 9.

Eccl. 24. 6.

dicunt, non est salus ipsi in DEO ejus, tu *Exaltans Caput meum* glorificatione Ascensionis: contra hæreticos, qui me dicunt creaturam, *tu exaltans caput meum*, id est, me, qui sum caput corporis mei, adeò *exaltas*, ut ego non dimidius, sed totus prædicer altissimus altissimi filius.

Ipse quoque David Pater meus, persequentem illum *filio suo Absalone*, sustinuit hoc improperium, ut diceretur ei: *non est salus ipsi in DEO ejus.* Verùm *tu exaltasti* eum interempto Absalone, suspenso Achitophel reducens eum in regnum suum. Sed longe gloriosiùs *exaltasti caput meum* in regno meo, & tuo, quod est unum regnum indivisum, in quo supra omnem Principatum, supra omnem creaturam ego secundùm Divinitatem meam altus, & secundùm humanitatem *exaltatus*, jam non ùt Arius voluit, dicendus sum creatura. Propriè namque dicitur creatura, quod antequam aliquid fieret, nihil fuit. Sed ego, antequam aliquid fierem, non nihil fui: quia priusquam homo fierem, DEUS æternus fui, & manens quod eram, factus sum, quod non eram. Propterea non sum inter creaturas computandus, ut voluit Arius. Imò supra omnem creaturam sum venerandus, & unà cum Patre adorandus: quia, & ante omnem creaturam fui secundùm Divinitatem, & super omnem creaturam *exaltatus* sum secundùm quod homo sum. Ita Pater tu magnificâsti super omne nomen me Sanctum tuum, dans mihi homini, quod est super omne nomen, *exaltans caput meum*: quia ego *lapis, quem reprobaverunt ædificantes*, sum factus *in caput anguli.* Porro priusquam sic *exaltarer* in passione humiliatus, Psalm. 117. 22.

Voce mea * *ad Dominum clamavi.* VERS. V. *Cod. magna.

Multi *clamant*, sed nec *voce* sua, nec *ad Dominum clamant.* Qui dicit DEO: *Pater noster*, & ipse non vult esse filius, *voce* aliena *clamat.* Qui orando aliud à Domino desiderat, quàm ipsum Dominum, non *clamat ad Dominum.* Sed neque dicendus est *clamare* in oratione, qui orans aliquid non vehementer desiderat, quod orat: quia vehemens desiderium clamor est, vel *ad Dominum*, si bonum est, vel contra Dominum, si est malum. Unde est illud: *Desiderium pauperum exaudivit Dominus*: quia videlicet ipsum desiderium fuit clamor magnus exauditione dignus. Et Moysi tacenti, & desideranti dictum est: *quid clamas ad me?* In malo autem turpe desiderium clamor fuit contra Dominum in peccato Sodomorum, & Gomorrhæorum. Ego autem *voce mea ad Dominum clamavi*, quando dixi: *Pater, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te.* Item in cruce: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum.* Psal. 9. 16. Exodi 14. 15. Joan. 17. 1. Luc. 23. 46.

Et

Et exaudivit me Pater *de monte sancto suo.*

A

Luc. 22. Vel de monte oliveti, ubi prolixiùs oravi: Vel de celsitudine misericordiæ suæ, quam significat *mons* oliveti: vel de me ipso, qui
Psal. 67. 16, 18. sum *Mons* oliveti, *Mons DEI, Mons pinguis, Mons, in quo beneplacitum est DEO habitare in eo. Quòd voce mea ad Dominum clamaverim*, ex hoc potest agnosci, quòd ei usque ad mortem obedivi: nam in ejus obedientia

VERS. VI.

Ego dormivi.

Somno mortis in cruce, & somnum cepi mortuus jacens in sepulchro. Quòd autem clamantem me Dominus Pater exaudiverit, ex hoc potest agnosci, quòd postquam *dormivi*, & *soporatus sum* usque in diem tertium
Psal. 87. 6. *inter mortuos liber*; demum virtute propria *exurrexi* à mortuis, *quoniam Dominus suscepit me*, non qualicunque susceptione, seu ita *susceperat me* in ipsa conceptione Dominus, ut sim Dominus; ita quoque *suscepit me* in resurrectione immortalis, impassibilis, ut & ego ultra sim immortalis, & impassibilis, cui ultra mors non dominetur: quoniam *Dominus* ita *suscepit me*, ut & ego Dominus domi-
Esai 63. 3. ner morti, & illa subjaceat mihi quasi *torcular*, quod ego *calcavi*, mihiqúe subjeci. Licèt enim ego botrus de terra promissionis in vecte crucis portatus, ad horam fuerim in eodem torculari calcatus: tamen & ego *torcular calcavi*; cùm de morte triumphans *resurrexi*: *quoniam Dominus suscepit me*. Quod sequitur:

VERS. VII.

Non timebo millia populi circumdantis me.

Vox est euntis in cælum sedere à dextris DEI, ubi *millia populi* non possunt nocere vel tangere illum: quæ *millia* vel corpus ipsius in passione, vel corpora Sanctorum *circumdederunt*, sed animam occidere non valentes in circuitu ambulaverunt, & ad mediam vitæ medullam pertingere non potuerunt. Multò magis autem, postquam Christus in cælum ascendit, persecutores ipsius tanquam pessimi Sodo-
Gen. 19. mitæ percussi cæcitate in circuitu ambulant, non valentes invenire ostium, id est, ipsum,
Joan. 10. 9. qui dicit: *Ego sum ostium*. Unde nunc dicit: *Non timebo millia populi circumdantis me*. Quia verò Christus jam constitutus in sua securitate, tamen interpellare non desinit pro membris sui corporis; consequenter sequitur vox interpellantis:

Exurge Domine, salvum me fac.

Id est, meos fac salvos. Quia verò ille ordinatè petit futura beneficia, qui non est ingratus de præteritis, gratiarum actio est, quod sequitur.

VERS. VIII.

Quoniam tu percussisti omnes adversantes mihi sine causa:

Quia odio habuerunt me gratis. Ista continuatio non retro pendet, sed respicit sequentia. Non enim ideo *salvum facit* Christum, *quoniam percussit adversantes* ei: sed quoniam adversarios mendaces *percussit* pugno veritatis in os falsiloquum, inde *sunt contriti Dentes* eorum, id est: maledica verba in irritum ducta sunt. Vel *dentes* sunt Principes, qui quosdam de numero Sanctorum præcidunt, & malis incorporant. Hujusmodi quoque *dentes* vel salubriter *sunt contriti*, quando prædicantibus Apostolis multa turba Sacerdotum obediebat fidei, vel terribiliter *contriti sunt*, quando venerunt Romani, & tulerunt eorum & locum, & gentem. Venerunt etiam dæmones & tulerunt

B

animas eorum in infernum, juxta illud: *Ignis* Deut. 32. 22, 23, 24, 25, 26.
succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima, devorabitq; terram cum germine suo, & montium fundamenta comburet. Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis. Consumentur fame, & devorabunt eos aves morsu amarissimo. Dentes bestiarum immittam in eos cum furore trahentium super terram, atque serpentium. Foris vastabit eos gladius, & intus pavor, juvenem simul, ac virginem, lactentem cum homine sene. Et dixi: ubinam sunt? cessare faciam ex hominibus memoriam eorum. Ita nimirum *contriti sunt*, ut jam non supersit memoria eorum, quoniam in oblivione sunt ante DEUM. Sed

C

Domini est salus, & super populum tuum benedictio tua.

VERS. IX.

In hoc versiculo mediatoris vice fungitur vel Christus ipse, vel Propheta, vel Psalmista quilibet. Mediator enim unius non est, Unius partis fautor non est. Qui mediator (est) inter duas partes, ambas in unum conciliare studet. Sunt autem duo quædam inter se dissidentia, videlicet populus malus, & bonus Dominus. Unde in hoc fine Psalmi discretus mediator Christus, & ad *populum*, & *ad Dominum* loquitur verba reconciliatoria suadens *populo*, ut credat: quia *Domini est salus*: *Et non* Act. 4. 12.
est in alio aliquo salus. Et orans Patrem *Dominum*, ut *super populum* sit *benedictio* sua. Si autem Propheta, vel Psalmista quilibet hîc lo-

D

quitur, & ipse quasi mediator dicit *populo*: Vos omnes, quicunque salvari vultis, hoc habetote certum, quia non liberi arbitrii, non fatalis necessitatis, non virtutis humanæ, sed *Domini est salus*. *Domini* Patris, *Domini* Filii, *Domini* Spiritûs Sancti. Unius trini, & simplicis *Domini est salus*. Unde vos omnes Ægyptii, omnes homines, qui fame laboratis, *ite* Gen. 41. 55.
ad Joseph verum *Dominum* Ægypti, quoniam ipsius *Domini est salus*. *Neque enim datum est* Act. 4. 12.
nomen aliud sub cælo vobis *hominibus*, *in quo oporteat* vos *salvari*. Ad ipsum ite, qui venundatus est in hanc Ægyptum propter *salutem* hominum, eidem nunc exaltato, ut sit *Dominus* Ægypti, vos date omnia, quæ habetis, ne fame pereatis. Rogate illum, ut emat vos, & assumat in servitutem Regiam, præbeatque

frumentum, non solùm ad vescendum, sed A
Gen. 47. 25. etiam ad seminandum. Dicite illi: *Salus no-*
stra in manu tua est, Domine. Respiciat super nos
misericordia tua, ut securi serviamus tibi. Hæc
dicta sint ad persuadendum *populo*, quod *Do-*
mini est salus.

Nunc ad *Dominum* conversus iste media-
tor suppliciter orans dicat: O *Domine, super po-*
pulum tuum sit *benedictio tua.* Nam & hoc sum-
mus mediator Christus interpellans apud Patrem
credendus est ineffabilibus verbis & precibus
dicere, atque obtinere: ut *super populum*, pro
quo ipse venundatus est, sit Patris *benedictio.*

Et pium est ex persona David, vel cujus-
libet psallentis in his verbis hoc optari, ut *su-*
per populum Domini sit *benedictio* Domini. Ali- B
ter Homo DEUM, atque aliter DEUS homi-
nem benedicit. Homo DEO, vel DEUM be-
nedicit, cùm illum in suis operibus, vel vir-
tutibus justè, vel misericorditer agentem lau-
dat, magnificat, superexaltat: non quòd DEO
laus hominis aliquid magnificentiæ conferat,
sed quòd homo inde magnus, & justus fiat, si
divinæ justitiæ, vel misericordiæ concordat, non
illi obmurmurans aliquando, sed eam semper
laudando, & magnificando. Porrò cum DEUS
hominem benedicit, vel à malo mutat, vel in
bonis ampliat. *Benedictio* mutationis illa fuit,
Gen. 32. 8. quia dictum est ad Jacob: *Nequaquam ultra*
vocaberis Jacob, sed Israël erit nomen tuum. Be-
nedictio ampliationis illa fuit, qua dictum est
Gen. 1. 28. primis parentibus ante peccatum: *Crescite, &* C
multiplicamini, & replete terram. Item ad
Gen. 22. 17. Abraham: *Multiplicabo semen tuum sicut stellas*
18. *cœli, & sicut arenam, quæ est in littore maris*
(ait DEUS) *& in semine tuo benedicentur omnes*
Gen. 17. 1. & *tribus terræ.* Item: *ambula coram me, & esto*
6. *perfectus, faciamq́; te crescere vehementissimè.*
Gen. 13. 17. Item: *Surge perambula terram, quoniam tibi da-*
turus sum eam, & semini tuo post te. Omnia
hæc sonant *benedictionem* ampliationis in bono.
Dicamus ergo tibi DEUS noster, cujus in ma-
nu *salus* nostra est, ut *super populum tuum* sit
benedictio tua, qua *benedictione* divinitus operante
à malis mutetur, & in bonis amplietur, atque
Joan. 6. consumetur. Tu *benedixisti* quinque panes in
deserto, & ex hac benedictione tanta eis ac-
cessit ampliatio, ut quinque millibus homi- D
num inde satiatis major superesset quantitas
fragmentorum, quàm fuisset ipsorum panum.
Tu benedixisti panem, & vinum, atque tua
benedictione convertisti ea in tui corporis, atque
sanguinis ineffabile sacramentum, in quo distri-
butio visibilis non multiplicat numerum in frag-
mentis, quoniam in omnibus, quæ videntur,
particulis est unus indivisibilis panis major cœlo,
& in terra, major omnibus creaturis, quia ipse est
corpus creatoris. Magna quidem intelligitur vir-
Psal. 148. 5. tus divinæ dictionis, quæ contulit rebus esse: *Ipse*
enim *dixit, & facta sunt.* Sed non minùs magna
est virtus divinæ *benedictionis*, quæ confert re-
bus beatum esse. Ipse enim *benedicit* materia-
lem terræ fructum in altari, & per hunc *bene-*
dictum fructum beatificantur, quotquot reci-
piunt eum. *Quotquot* enim *receperunt eum,* Joan. 1. 12.
dedit eis potestatem filios Dei fieri. Hic est *bene-*
dictus fructus ventris virginei, cujus *benedictio-*
nem populo DEI optamus, dicentes: O Domine,
super populum tuum sit *benedictio tua*, mutans à
malo, consummans in bono, Amen.

Est alia lectio Psalmi hujus, in qua lo-
quitur integer Christus cum suis, & in suis mem-
bris persecutionem patientibus. Nam quilibet
persecutor ipse est Absalon permaximè, si pacem
simulat, quoadusque persequendi aptum tem-
pus inveniat, sicut fecit Absalon. *Multi* tali-
lium *dicunt animæ meæ: non est salus illi in DEO*
ejus. Anima mea, vel totius corporis Eccle-
siæ ordo est Patrum orthodoxorum, quorum vi-
gore animatur corpus Ecclesiæ. Sed *multi di-*
B *cunt* huic *animæ meæ: non est salus illi in DEO*
ejus. Aliter enim non sperarent deleri posse
Sanctam Ecclesiam latè pullulantem, nisi hoc
crederent, quod huic *animæ meæ non sit salus*
in DEO.

Tu autem Domine susceptor meus es in Chri-
sto, in quo *suscepta est* natura mea per verbum in
unitatem personæ. Tu *es* etiam *gloria mea*,
quia *suscepta est* in identitatem *gloriæ*, ita ut
rectè *omnis lingua confiteatur: quia Dominus JE-* Philipp. 2.
SUS Christus in gloria est DEI Patris. Tu es 11.
etiam *exaltans caput meum*, id est, ipsum
Christum *constituens* in dextera tua *super omnia* Psal. 8. 7.
opera manuum tuarum. Te igitur, Pater cle-
mentissime, suscipiente, glorificante, & exal-
tante naturam meam in Christo *Voce mea cla-*
C *mavi:* quia *vox*, & oratio Christi *vox mea* fuit.
Clamavi ad te Dominum, & exaudisti me de
monte Sancto tuo, id est, de Christo, in quo
& *dormivi* complantatus similitudini mortis ejus,
& *soporatus sum* consepultus cum illo per Bapti-
smum in mortem: *& exurrexi, ut quomodo* Rom. 6. 4. &
surrexit ipse, *ita & nos in novitate vitæ ambule-* 5.
mus, quoniam ipse *Dominus suscepit me.*

Unde *non timebo millia populi circumdantis*,
quæ *millia* ut non timeam: *Exurge Domine, sal-*
vum me fac, DEUS meus. Exurge ad me *salvan-*
dum, qui dudum *surrexisti* à morte ad viven-
dum. *Exurge Domine, salvum me fac*, quod
quamdiu non facis, mihi *dormis*, mihi *sopora-*
tus es. Exurge mihi nunc in salutem, & in
D adjutorium, & in defensionem, atque in *dentium*
carnes meas lacerantium contritionem, quoniam
& aliis tuis membris jam dudum, ac sæpè *sur-*
rexisti dentesque contrivisti eorum, qui devora-
bant plebem tuam sicut escam panis. Hoc
omnes una mecum orate, ut qui *surrexit* sibi
ad regnandum, *surgat* semper ad semper
salvandum populum suum, quoniam solius ipsi-
us *Domini est salus*, nec *est* in alio aliquo *salus.*
Et quia id credit populus ad fidem vocatus. O
Domine, *super populum tuum* sit *benedictio tua* con-
ferens illi talia opera, pro quibus audire debeat
in judicio tuo: *Venite Benedicti Patris mei.* Matth. 25.
Benedictio tua, Christe, non discrepat à *Benedi-* 34.
ctione Patris. Unde *benedictos* Patris tui, ante
constitutionem mundi præordinatos, tu appa-
rens in mundo *benedixisti*, quando in cœlum Luc. 24.
ascen-

Psal. 84. 1. 2. ascendens elevatis manibus *benedixisti, Domine,* A *terram tuam*, discipulos tuos, ea *benedictione*, qua *remisisti iniquitatem plebis tuæ, operuisti omnia peccata eorum.* Et nunc, Domine, *super populum tuum benedictio tua* maneat, quæ peccata præterita remittat, & operiat, atque à futuris custodiendo *benedictis* tuis discipulis, ipsum *populum* ex eorum fide regeneratum, conformare non desistat, ita ut non super solos discipulos tuos, sed etiam super universum *populum tuum* sit *benedictio* tua.

Item est alia lectio, secundùm quam simul sunt in homine uno *David & Absalon*, Christus & Judas. Dictum est ad Rebec-
Gen. 25. 23. cam. *Duæ gentes in utero tuo, & duo populi ex utero tuo dividentur, sed major serviet minori.* Populus minor est mens, vel animus condelectatus legi DEI, qui etsi videatur solus, tamen quasi *David* pro decem millibus computatur, in quibus decem millibus quasi minor populus dominatur populo majori, id est, carnalium, concupiscentiarum tumultuosæ multitudini, quando mens legi DEI condelectata non consentit pravæ suggestioni, & malis cogitationum motibus, qui aliquando *multiplicati* ultra modum *dicunt* menti, licèt fideli: *non est salus ipsi in DEO ejus.* Nam ex multiplicatione tentationum surrepente interdum salutis desperatione dicitur *animæ meæ: non est salus ipsi in DEO ejus. Tu autem, Domine, susceptor meus es, gloria mea:* neque enim de mea virtute glorior, C sciens, quòd de sua virtute gloriantes tu humilias. *Tu* ergo *es gloria mea: Tu exaltans caput meum*, id est, Christum, vel animum divinis intentum. Quod ex hoc agnosco, quia inter tentationes non consensi pravæ suggestioni, sed *voce mea ad Dominum clamavi* urgentibus me tentationibus, & ipse *exaudivit me* vel removendo, vel temperando vim tentationum, sub quibus ad horam *dormivi, & soporatus sum*, videlicet factus immemor DEI & mei, oblitus veritatis tanquam inter somnia cogitationum phantasticarum. Sed visitante me divina gratia excitatus & in me reversus *exurrexi*, & in reliquiis cogitationum feci diem festum, diem resurrectionis, abdicando suggestiones mortis. Ita *exurrexi, quia Dominus suscepit me* more Medici. D Ideo *non timebo millia populi*, millia turbarum, id est, cogitationum turbidarum, *quoniam Dominus suscepit me*, animum divinis intentum, *suscepit me* in suæ voluntatis consensu: ideoque interdum, quod in cogitationibus vanis operor, non intelligo: quoniam, quod odi malum, hoc in cogitationibus ago; sed tamen non ego, mens, vel ratio illud operor. Quod perinde apparet: quia nec intelligo, nec animadverto,
Rom. 7. 17. dum in cogitatione illud operor. Unde *quod habitat in me peccatum*, suum sine me facit actum, quem actum non approbans ego animus quasi *David fugio à facie Absalonis*, & exexercituum ejus, qui velut suspendio interimitur, quando pravæ suggestioni consensus rationis denegatur. Persequitur verò illum exA ercitus *David*, quando bonæ, ac sanctæ cogitationes de consensu mentis venientes fugant vanas, & noxias cogitationes. Quæ ne aliquando prævaleant *exurge, Domine, salvum me fac, DEUS meus*, custodiens imposterum: *Quoniam* in tentationibus jam superatis *percussisti omnes adversantes mihi sinè causa, dentes peccatorum contrivisti.* Sed inde non glorietur victrix ratio, quòd victa est mala tentatio: quoniam *Domini est* hæc *salus. Domini est* hæc victoria mentis peccatorum suggestionibus resistentis, & quasi *à facie Absalonis fugientis*, quam mentem cum suo exercitu, cum suorum castrorum, id est, rationabilium meditationum acie ordinata populum DEI esse cognoscimus. Unde huic tali B *populo benedictionem Domini* optamus dicentes: *O Domine, super populum tuum* sit *benedictio tua.*

In pluribus Psalmis inveniri potest hæc lectio triformis, quam in hoc Psalmo consideravimus, quam triformitatem nos alicubi tangendo in multis prætermittimus, quo volentibus per se meditari in Psalmis, & in expositis meditandi viam aperiamus, & in non expositis exercitium relinquamus. Sicut in primo Psalmo diximus, quòd licèt principaliter de Christi agat munditia & justitia, tamen canitur etiam in commemoratione Sanctorum ipsius: Ita licet in præsenti Psalmo, & aliis multis Psalmis talem sensum concipere, qui Sancto cuilibet valeat convenire, quod per singula vitamus assignare, timentes fatigari lectorem nimia prolixitate.

Ille autem, qui clavem habet David, qui eundem David nimia obscuritate clausum, cui vult, aperit, & claudit, & nemo aperit, sic dignetur adesse nostræ diligentiæ in expositione præsenti, ut thesauros meditationum sanctarum, quarum est in Psalmis abyssus multa, & copia inexhausta, saltem sic demonstremus, quomodo in agro Evangelico demonstratur thesaurus absconditus. Licèt enim non totus thesaurus effodiatur, dum in agro absconditus demonstratur: Tamen dum in agro latere thesaurus cognoscitur, præ gaudio illius ager comparatur. Sic aspirante Sancti Spiritûs gratia, quæ est clavis David, non intendimus totum agri hujus thesaurum effodere, quia hoc est impossibile, ut clarè videatur, quod est invisibile: comprehendatur, quod est incomprehensibile: Sed gloriosam summæ Trinitatis faciem, prout se ipsa dignabitur manifestare, libenter ostendemus per singulos Psalmos ad gloriam ipsius, non quod in omnibus Psalmis manifestè sint expressæ tres æternæ Deitatis personæ. Sicut enim in hydriis, quæ positæ fuerant ad purificationem Judæorum, divisa fuit capacitas metretarum capientibus singulis *metretas binas, vel ternas:* ita in Psalmis, qui Joh. 2. 6.
positi sunt ad purificationem Christianorum, diversa est manifestatio Personarum, cùm in Psalmis aliquibus duæ Personæ, in aliquibus verò inveniantur tres Personæ Deitatis unius,

vel per effectus, vel per nomina sua expressæ, ac designatæ.

Dicamus ergo in fine præsentis Psalmi: *Gloria Patri*, qui *exaltans caput meum*, id est, Christum in eo ipso glorificatur, quòd ab eo tale *caput* super omnia *exaltatur*. *Gloria Filio*, qui *dormivit*, *& soporatus est*, *& exur-*

A *rexit*. *Gloria Spiritui Sancto*, qui est illa *salus*, & illa *benedictio*, de qua dicitur: *Domini est salus, & super populum tuum benedictio tua.* Nam sicut illa DEI dictio, quia dixit, & facta sunt omnia, DEI verbum DEI filius est: Sic illa DEI *benedictio*, qua sanctificantur creata, Spiritus Sanctus est.

PSALMUS IV.

Cum invocarem, exaudivit me DEUS.

Titulus Hujus Psalmi est:

VERS. I. *In finem, Psalmus Cantici David.* (*a*)

Finis duobus modis dicitur: Pro consumptione, quando aliquid deficit. Pro consummatione, quando aliquid perficitur. *Finis* est panis consumpti ipse defectus ejus. *Finis* est belli consummati gloriosa victoria. Sic in titulis Psalmorum accipitur *Finis*. Unde ubi nos habemus, *in finem*, in Hebræo habetur *Victori*. Psalmus ergo iste attitulatur *in finem*, sive in victoriam, quia de operatione hic agitur consummativa, & victoriosa Magni Regis David, qui post suam in cœlos ascensionem in præmisso Psalmo tractatam Spiritum Paraclitum dedit Apostolis, quo confirmati sunt, & lætificati. Unde hodie dicitur *Psalmus Cantici*. Nam Psalmus, qui fit motibus digitorum, discretionem, & operationem significat donorum Sancti Spiritus, qui super Apostolos apparuit, eosque confirmavit. *Canticum* verò, quod fit per vocem, significat mentis exultationem, qua interius lætificati sunt ita, ut ex tunc nemo tolleret ab eis gaudium eorum. Tribus igitur Psalmis prioribus, ubi per Ordinem Incarnationis, Passionis, Resurrectionis, & Ascensionis Christi Propheticus Spiritus testificatus est fidem, quarto jam Psalmo de acceptione Sancti Spiritus Apostolica gratulatur Ecclesia dicens:

VERS. II. *Cùm invocarem, exaudivit me DEUS justitiæ meæ, in tribulatione dilatâsti mihi.*

Nonne voces istæ conveniunt rei gestæ, & voci illius diei, quo Spiritus Sanctus de cœlo veniens discipulos Domini lætificavit orantes, ita ut dicere congruat conventui illi, &

B omni Ecclesiæ sequenti: *In tribulatione dilatâsti mihi, cùm invocarem, cùm* orarem? *Omnes* enim *erant perseverantes unanimes in oratione cum mulieribus, & Matre Domini JESU* Maria, & fratribus ejus. Dicit ergo Ecclesia illa unanimis: *Cùm invocarem, exaudivit me DEUS.* Ascenderat in cœlum, subtraxitque mihi desiderabilem sui vultûs aspectum, sed promiserat Spiritum Paraclitum, atque ideo, ut justificaretur in sermonibus suis, esset que mihi *DEUS justitiæ*, verax promissor, *exaudivit me*, cùm illum non solùm quasi absentem *advocarem* ad me, sed *invocarem* intrà me: tunc *exaudivit me DEUS justitiæ meæ*. Nam inter ipsum promittentem, & me suis promissis cre- *Act. 1. 14.*

C dentem servatur *justitia* sua, & *mea*; dum & ipse in sermonibus suis justificatur dando, quod promisit: & quia *justus ex fide vivit*, mihi quoque credenti *DEUS* auctor est justitiæ meæ, pro qua *exaudivit me*. Nisi enim credidissem, nisi credendo *justitiam* non operum, sed fidei tenuissem, non *exaudisset me DEUS justitia mea*, nec esset *justitia mea justitia* dicenda, quæ promisso veritatis esset inscedula. Nunc autem credentem *exaudivit me DEUS justitia mea*, quem quia jam præsentem intra me habeo, ad ipsum verba convertens, atque illi gratias agens dico: *Rom. 1. 17.*

D *In tribulatione dilatâsti mihi.* Nonne ita contigit illis, in quos venit Spiritus Sanctus, ut sonat ista vox Spiritus Prophetici: *In tribulatione dilatâsti mihi?* Eatenus quippe non latum, imò valde angustum fuerat eorum & cor, & os. Quomodo angustum cor? Homines erant sine litteris, & idiotæ. Quomodo angustum os? Unius habebant rusticitatem linguæ Hebraicæ, ita ut loquentes ex idiomate suæ locutionis statim fierent manifesti, quòd essent Galilæi. Qui sic angusti cordis, & angusti fuerant oris, ita dilatati sunt, ut & Scripturas intelligerent, & loquerentur linguis

(*a*) Juxta vulgatam: *in finem in carminibus*. *Psalmus* David. Hieronymus *Victori in Canticis Psalmus David* legit. Græcus verò habet: εἰς τὸ τέλος ἐν ὕμνοις ψαλμὸς τῷ δαυίδ.

linguis, & quod maximum est, non in pace, A sed *in tribulatione. Ibant enim Apostoli gaudentes à conspectu Concilii, quoniam digni habiti sunt, pro nomine JESU contumeliam pati.* Magna, & mira *dilatatio* eorum, qui unanimiter perseverantes in oratione secundùm istam vocem Propheticam: *Miserere mei, & exaudi orationem meam*, sic exauditi fuerant, ut in corde Scripturas, in ore linguas, in utroque adepti constantiam loquerentur Magistratibus, dicerent tam plebi, quàm Magistratibus:

Act. 5. 41.

VERS. III. *Filii hominum usquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?*

Scitote, quoniam mirificavit Dominus Sanctum. Quid enim aliud sapiunt verba illa: *Viri Israëlitæ, DEUS Patrum nostrorum glorificavit filium suum JESUM, quem vos quidem tradidistis, & negastis ante faciem Pilati, judicante illo dimitti. Vos autem Sanctum, & Justum negastis, & petistis virum homicidam donari vobis; auctorem verò vitæ interfecistis, quem DEUS suscitavit à mortuis, cujus nos testes sumus, & in fide nominis ejus, hunc quem vos vidistis, & nostis, confirmavit nomen ejus, & fides, quæ per eum est, dedit integram sanitatem* C *istam in conspectu omnium vestrûm. Et nunc fratres scio, quia per ignorantiam fecistis, sicut & Principes vestri. DEUS autem, quæ prænuntiavit per os Prophetarum pati Christum suum, sic implevit. Pœnitemini igitur, & convertimini, ut deleantur peccata vestra.* Et quàm pulchrè, quod hic scriptum est in Psalmo: *Irascimini, & nolite peccare*, & quod illic dicit Apostolus Petrus: *pœnitemini, ut deleantur vestra peccata*, unum idemque significat, quod hic scriptum est: *Ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Quàm rectè illud redarguitur *mendacium*, quod jam ante illam diem, quo prædicare cœperunt Apostoli, divulgatum erat apud Judæos, *mendacium*, inquam, quod quæsierant, & emerant datâ militibus *pecuniâ copiosâ*, ut dicerent: *Quia di-* D *scipuli ejus venerunt noctè, & furati sunt eum nobis dormientibus? Mendacium* si ultrò, & gratis offerretur, dignum, & justum esset, ut respueretur, nec reciperetur. Nunc autem pecuniâ datâ militibus *quæsistis mendacium* diligendo vanitatem, & odiendo veritatem. Dilexistis locum, & gentem, dilexistis terrenam prosperitatem, caducam, & vanam felicitatem, & ne hanc amitteretis, *quæsistis mendacium*, & *mendacium* posuistis spem vestram, atque *mendacio* protecti videbamini vobis tuti. Sed nos veritatem vobis annuntiamus dicendo:

Act. 3.

Matth. 28. 12. & 13.

VERS. IV. *Et scitote, quoniam mirificavit Dominus Sanctum suum.*

Verùm *Diapsalma* hîc interpositum notat, & conjunctiunculam non ad ante dicta continuandam. Nam ubi nos habemus *Diapsalma*, Hebræi habent *Sela*, quod interpretatur *semper*, & est confirmatio præcedentium, vel sequentium. Solebat autem, cùm Psalmi ante arcam cantarentur, in hujusmodi locis fieri quædam verborum intercisio, ut quasi suâ, & singulari laude intelligerentur sequentia, aliud, quàm præcedentia continere. Unde Septuaginta Interpretes sensum magis attendentes, quàm verba, pro eo, quod est *Sela*, noluerunt transferre *semper*, sed posuerunt *Diapsalma.* Quo verbo significatur verborum divisio. Et certum est, ubi Diapsalma ponitur, rerum aut perso- B narum fieri mutationem, ùt hic post increpationem *mendacii* Christus proponitur in veritate mirificatus, & glorificatus. Intelligendum est in hoc *Diapsalmate* Prophetam vidisse ineffabilia, quibus pergit, & continuat effabilia, dicendo: *Et scitote, quoniam mirificavit Dominus Sanctum suum*, per quem *Sanctum* sic *mirificatum* atque interpellantem pro me *Dominus* Pater *exaudivit me, cùm clamavero ad eum* in futuro, sicut jam in præterito, *cùm invocarem* eum, *exaudivit me.* Quia ergo paratus est *exaudire* maximè pœnitentes, vos

Irascimini vobismetipsis de peccatis VERSUS V. præteritis dolendo: *& nolite* ulteriùs *peccare* imposterum vobis cavendo. Vel *Irascimini*, quod est humanum, sed *nolite peccare*, iram vestram perducendo ad actum: quia venialis est ira, quæ non ducitur ad actum, & hic motus iræ non est in potestate nostra, quia surgit interdum sine voluntate nostra, sed juvante gratia DEI à nobis potest frænari: Et ideò, quod prohiberi non potest, permittitur; quod autem potest cohiberi, penitus interdicitur, cùm dicit: *nolite peccare* in opere, licèt ira surgat in *cordibus vestris, & in cubilibus vestris.* Vos Judæi in iracundia terræ loquentes, terrenaque commoda perdere timentes crucifixistis Christum, & adhuc *irascimini* testibus veritatis amando *mendacium:* sed *nolite peccare, nolite* in *mendacio* perseverare. Potiùs de his, *quæ dicitis in cordibus vestris*, id est, quæ intus cogitatis *compungimini*, & de his, quæ volvitis *in cubilibus vestris*, vel lectulis vestris, vel in volutabris carnis, item compungimini stimulis pœnitentiæ.

Aliter: *Quæ dicitis* ore lectitando Moysen & Prophetas, *dicite* quoque *in cordibus vestris*, & inter legendum, seu canendum *in cubilibus vestris compungimini*, ne ultra conqueratur de vobis Dominus dicens: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.* Diapsalma hic interpositum notat à veteri vita per pœnitentiam transeundum in novam. In qua *Matth. 15. 8.*

Sacri-

VERS. VI. ***Sacrificate sacrificium justitiæ,*** non vetus, sed novum, non in sanguine taurorum vel agnorum, sed in spiritu contribulato.

Et sperate in Domino, non in vestro merito. Sed quia in multis est futurorum bonorum diffidentia, ***multi dicunt, quis ostendit nobis bona,*** quibus nos Apostoli respondemus: Quia

VERS. VII. ***Signatum est super nos lumen vultus tui.***

Signatum per signum crucis, per sigillum veritatis, impressum *cordibus vestris*, ut in nobis B tanquam in drachma Evangelica splendeat imago veritatis.

Aliter ad glorificationem Sanctæ Trinitatis legi potest iste versiculus: *Signatum est super nos lumen vultûs tui, Domine,* ***Dedisti lætitiam in corde meo.*** Dominus enim, cui hæc dicuntur: *Signatum est super nos lumen vultûs tui*, ipse est Pater. *Vultus* Domini, ipse est Filius. *Lumen vultûs* Domini, ipse est Spiritus Sanctus Patris, & Filii. Filius idcirco rectè dicitur *vultus* DEI Patris: quia sicut in *vultu* alicujus hominis affectio lætitiæ, vel mœroris potest percipi: sic per Filium voluntas DEI Patris mundo innotuit. *Lumen vultûs* Domini idcirco rectè intelligimus Spiritum Sanctum Patris, & Filii: quia sicut *lumen* alicujus rei valde lucentis viam, & prospectum pandit corpora- C libus oculis, verbi gratiâ, sicut claritas solis depulsa caligine noctis nobis efficit diem: sic Spiritus Sanctus depulsis ignorantiæ tenebris docet nos omnem veritatem: quia per ipsum, & Filium scimus & Patrem, & ipsum cognoscimus ex utroque procedentem. Quis, quando, & ubi *signavit super nos* hoc *lumen vultûs tui, Domine?* Dominus JESUS Christus, quando adhuc latebat *vultus* tuus in illa humanitate, ut crucifigi posset. Nisi enim latuisset, nisi se
Joan. 18. 6. continuisset, & cessasset dicere: *Ego sum*, omnes abirent retrorsum, & caderent in terram, nec possent comprehendere eum. Dominus, inquam, noster JESUS Christus, cùm adhuc lateret in carne ejus *vultus tuus, signaturum* se promisit *super nos* hoc *lumen vultus tui*, & con- D tinuò *signavit*, ut verè Pontifex summus pro jure officii sui, cujus est *signare* non solam frontem corporis, verùm etiam frontem animæ credentis. Dixit enim ipsa nocte, qua tradebatur.
Joan. 15. 26. *Mittam vobis* Paraclitum *Spiritum veritatis, qui à Patre procedit.* Et multa hujusmodi ad distinctionem pertinentia trium personarum Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, & deinde ipsa, qua resurrexit die, stans in medio discipulorum præmissô bonô pacis nuntiô, quam fecerat inter DEUM, & homines, insufflavit,
Joan. 20, 22. & dixit: *Accipite Spiritum Sanctum*, scilicet in remissionem peccatorum; sequitur enim: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Et die Pentecostes misit eundem Spiritum in divi- A sione gratiarum multis coruscantibus miraculis.

Ita *signatum* habentes *super se lumen vultus tui, Domine*, cœperunt eadem die vocare alios, & adducere, ut signaretur super eos id ipsum *lumen* per ipsorum ministerium, & manuum impositionem. Eadem quippe die, qua receperunt sermonem, baptizati sunt in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, & appositæ sunt in illa die animæ circiter tria millia, qui omnes unà cùm Apostolis dicere potuerunt: *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine, dedisti lætitiam in corde meo.* O utinam (quoniam de singulis dictis non possumus effodere thesaurum in eis absconditum, excedit quippe hoc possibilitatem nostram) saltem unius dicti hujus sensum penetrare liceat, quod dixit: *dedisti lætitiam in corde meo!* sed quis penetrare possit, nisi qui eandem *lætitiam* accepit? Hoc interim scire, & dicere possumus: quia *lætitia* hæc Spiritus Sanctus est. Planè Spiritus Sanctus sicut *lumen vultûs* Domini, sic rectè dicitur & est *lætitia* Patris, & Filii. Ubi Spiritus Sanctus inhabitat, illic sempiterna, & inenarrabilis est lætitia, nec aliud, quàm ipse est *lætitia*, quam importat. David ipse, per quem hæc ipsa dicta sunt, *lætitiam* ipsam expertus fuerat. Etenim pleno eam cornu acceperat, sicut scriptum est: *Imple*, ait Domi- 1. Reg. 16. 2.
minus ad Samuelem, *cornu tuum oleo, & veni, ut mittam te ad Isai Bethlehemitem. Providi enim in filiis ejus mihi Regem. Tulit ergo Samuel cor-* ibid. v. 13.
nu olei, & unxit eum in medio fratrum ejus, & directus est Spiritus Domini in David à die illa & in reliquum. Verumtamen ad horam sibi *lætitiam* hanc diminuit, & ut verbis utar Apostoli dicentis: *Et nolite contristare Spiritum San-* Ephes. 4. 30.
ctum DEI, tunc Spiritum Sanctum ipse contristavit, quando in Uriam Hethæum peccavit. Quod sciens ipse, & sentiens, *redde*, inquit, Psal. 50. 14.
mihi lætitiam salutaris tui. Sciunt enim sancti homines, quorum pectora sunt habitacula Spiritus Sancti, quomodo fiat illud, quod Apostolus fieri non vult, dicens: *Et nolite contristare* Ephes. 4. 30.
Spiritum Sanctum DEI, in quo signati estis in diem Redemptionis. Est enim quidam tactus ejusdem Spiritûs Sancti, quo interdum sensibiliter hominem tangit, dum vult eum suscitare ad optandum, ut non negligat gratiam, quam ipse contulit illi. Qui si mente quieta tunc incedit, aut in secreto secum est, sive somno indulgens pro tempore sive pervigil, blandum & suavissimum tactum illum persentit tanquam familiarem appellationem præsentis amici. Quod si aliter est, si verbi gratiâ festuca irruens mentis oraculum turbavit, & pro hoc nondum satisfecit, tunc ille tactus & tardior accedit, & asperior est sensu, ita ut dicere conscientia non dubitet: Ecce contristatus est Spiritus Sanctus DEI. Quanto magìs contristatus fuerat Spiritus Domini, & dicere habebat David: *Redde mihi lætitiam salutaris tui*, propterea ibidem Ps. 50.
quia venit peregrinus, scilicet Diabolus à regno, & civitate DEI longè alienus, ad divitem David, & ille *parcens sumere de ovibus, & bobus* 2. Reg. 12. 4.
suis

ſuis, ut exhiberet convivium peregrino illi, tulit ovem viri pauperis, & præparavit cibos homini, qui venerat ad ſe? Sed quia ipſe, ſecundùm quod ſcriptum eſt: *Iraſcimini, & nolite peccare*, ſibimetipſi fuit per pœnitentiam iratus, & noluit ulteriùs peccare, non quòd vivere poſſet in hoc ſæculo ſine omni peccato, ſed quòd vivere decreviſſet ſine peccandi propoſito in DEI ſervitio; *Spiritus* ejus *contribulatus* fuit *ſacrificium juſtitiæ*, per quod ita recuperavit, & rehabuit munus divinæ *lætitiæ*, ut poſſet in gratiarum actione Deo dicere: *Dediſti lætitiam in corde meo.* Dediſti primum, poſteà reddidiſti ſecundum, quod oravi dicens: *Redde mihi lætitiam ſalutaris* tui.

Psal. 50.

Et vide, quàm pulchrè credentes à non credentibus Spiritus Propheticus diſtinxit in ipſo modo locutionis. Nam de non credentibus dixit: *Multi dicunt: quis oſtendit nobis bona?* De multitudine verò credentium quandam unionem factam inſinuans cùm dixiſſet: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultûs tui Domine*, protinùs, uti maluit ſingulari numero dicens ex perſona iſtorum: *Dediſti lætitiam in corde meo.* Et rectè, quia multitudinis credentium erat cor unum, & anima una, quam videlicet unitatem cordis, & animæ illud quoque adverbium interpoſitum pulchrè exprimit: *Quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me.* Ita namque Spiritus Sanctus de *Multis* efficit unum. Qui autem hunc non habent, multis, immò, & contra ſemetipſos ſenſibus diverſis, & in pleriſque per ſectas contrarias diviſi ſunt. Quid ergo eſt, quòd præmiſſo: *In pace in idipſum dormiam, & requieſcam*, cauſam ſive rationem iſtam ſubjungit: *Quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me*, niſi ac ſi diceret idcirco: quia nunc ſtudeo ſingularitati, ſive unitati huic, de qua & Apoſtolus dicit: *Sicut enim in uno corpore multa membra habemus; Omnia autem membra non eundem actum habent: ita Multi unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra. Habentes autem donationes ſecundùm gratiam, quæ data eſt nobis, differentes, ſive Prophetiam ſecundùm rationem fidei, ſive miniſterium in miniſtrando, ſive qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in ſimplicitate, qui præeſt in ſollicitudine, qui miſeretur in hilaritate: Dilectio ſine ſimulatione: odientes malum, adhærentes bono: charitate fraternitatis invicem diligentes: honore invicem prævenientes: ſollicitudine non pigri, ſpiritu ferventes, Domino ſervientes, ſpe gaudentes: in tribulatione patientes: orationi inſtantes: Neceſſitatibus Sanctorum communicantes: hoſpitalitatem ſectantes. Benedicite perſequentibus vos, benedicite, & nolite maledicere. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus: Idipſum invicem ſapientes: Non alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes?* Quam unitatem facit unus Spiritus, & una fides. Idcirco, inquam, illuc me ſpero perventurum, ubi *dormiam, & requieſcam in* tanta *pace*, quanta intelligi vult dictio hæc, quam dixi: *In idipſum.* Pro hujuſmodi ſenſu variatur modus locutionis ſecundùm varietatem ſingularis, & pluralis numeri, ut cùm pluraliter dixerit: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultûs tui Domine*: ſtatim ſingulari dictione dicat: *Dediſti lætitiam in corde meo.* Ruſumque cùm dixerit pluraliter: *A fructu frumenti, vini & olei ſui multiplicati ſunt*, ſtatim ex perſona univerſæ multitudinis eorum, quorum eſt, vel eſſe debet cor unum, & anima una, ſive unus ſpiritus, & una fides, ſtatim, inquam, ſingulariter dixit: *In pace in idipſum dormiam & requieſcam.*

Rom. 12. 4.-16.

Poteſt quidem de reprobis, ſive terrenis dictum intelligi:

A fructu frumenti, & vini, & olei ſui multiplicati ſunt, ut ſit ſenſus vituperationis, quòd gratulentur ejuſmodi: quia *multiplicati ſunt* à terrenis divitiis. Sed nihilominus econtra venerabiliter accipitur, quòd ex eo *multiplicati ſint* boni, quòd Chriſtus tanquam granum *frumenti* cadens in terram mortuum fuit, & duo data Spiritûs Sancti dedit, de quibus jam ſæpè dictum eſt, tanquam *fructum vini, & olei.* VERS. VIII.

Hæc unitas, ſive ſingularitas, quæ in iſto Pſalmo, & in pleriſque cæterorum loquitur, ipſa eſt, quam poſtulabat ipſe Dominus Chriſtus ipſa nocte, qua tradebatur. *Pater ſancte:* inquit, *ſerva eos in nomine tuo, quos dediſti mihi, ut ſint unum ſicut & nos.* Item *non pro his autem*, ait, *rogo tantùm, ſed & pro eis, qui credituri ſunt per verbum eorum in me: ut omnes unum ſint, ſicut tu Pater, in me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unum ſint, &c.* quæ ita finivit: *Ut dilectio, qua dilexiſti me, in ipſis ſit, & ego in ipſis.* Quam videlicet dilectionem non aliud, quàm Spiritum Sanctum oportet intelligi. Cum Apoſtolis, in quorum perſona cantatus eſt hic Pſalmus, nos quoque Apoſtolica doctrina informati voces noſtras jungamus, illud permaximè optantes, ut

Joan. 17. 11.
Ib. v. 20. 21.
Ibid. v. 26.

In pace in idipſum dormiamus & cum ipſis requieſcamus in tribulatione dilatati, non anguſtiati, *lumine vultûs* Domini *conſignati. lætitia cordis* exhilarati *à fructu frumenti, vini, & olei multiplicati. Frumenti* quod cadens in terram mortuum eſt, & multum *fructum* attulit: *Vini* quòd lætificet cor hominis: *Olei* per quod exhilaratur facies, quo fuit unctus David: quod eſt oleum effuſum per verum David, cujus unctione ſumus Chriſtiani *in pace in idipſum* convocati. *A fructu enim frumenti, & vini, & olei* Apoſtoli & diſcipuli Chriſti ſunt *multiplicati*, quando propter verbum Dei in Hebræa lingua Chriſto interfecto, & diſcipulis fugatis mortificatum, ſed in omnibus linguis *multiplicatum* per donum Sancti Spiritûs geminum, *vino & oleo* ſignificatum, credidit multitudo virorum, ac mulierum una die ad tria millia virorum, alia die ad quinque millia virorum, qui omnes cum mulieribus VERS. IX.

Act. 2. 41.
Et ibid. 4. 4.

& parvulis suis *vino* Sancti Spiritûs inebriati, A populo acquisitionis, licèt in persecutione, quâ & *oleo* ejusdem Spiritûs in frontibus animarum *consignati, in pace in idipsum* dormiendo, & quiescendo consummati sunt in unum, quia *erat eis cor unum, & anima una* in Domino,
Act. 4. 32. *nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat.* Tanta virtus erat *vini* sive musti, quo dicebantur pleni: tanta virtus erat *olei*, quo in Reges, ac Sacerdotes erant uncti, ut eis postea in persecutione dispersis dicat Petrus
1. Pet. 2. 9. Apostolus: *Vos estis genus electum, Regale Sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, ut virtutes annuncietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum.* Ex quibus verbis Petri Apostoli animadverti potest, huic occisus est Proto-Martyr Stephanus, dispersso per regiones Ponti, Galatiæ, Bithyniæ, ac Samariæ, permansisse cor unum: tam fortiter *vino*, seu musto debriati *obdormierunt in pace in idipsum*, ut persecutionis violentia posset illis excutere somnum dulcissimum. Dicat ergo unusquisque nostrûm ex intimo cordis desiderio: *In pace in idipsum dormiam, & requiescam.*

Gloria Patri Domino: *Gloria Filio vultui ejus*: *Gloria lumini vultûs ejus*, quod est *Spiritus* Paraclitus.

PSALMUS V.

Verba mea auribus percipe Domine.

Titulus Psalmi hujus est:

VERS. I. *In finem pro ea, quæ hæreditatem consequitur.*

Gen. 16. 15. Legitur in Genesi, quod Abraham de an-
Ibid. 21. 2. cilla Agar genuit Ismaëlem, & de libera Sara genuit Isaac. Ismaël autem major natu persequebatur Isaac, propter quod ejecta est ancilla cum filio, & libera cum suo filio *consecuta*
Gen. 25. 6. *est hæreditatem. Filiis autem concubinarum* Abraham *largitus est munera.* Sed Isaac possedit paternam hæreditatem, paternam fidem; ut is, qui dictus est *Deus Abraham*, sit etiam dictus *Deus Isaac*. Iste Isaac cum Rebecca uxore sua C nobili habens *hæreditatem*, hæreditariam videlicet Patris Abrahæ fidem, transmisit, & commisit eam filio suo Jacob. Unde idem, qui dictus est *Deus Abraham, Deus Isaac*, dictus est etiam *Deus Jacob*. Ab hac hæreditate projectus est Esau, licèt nobilis esset secundùm carnem, propter voracitatem, & mentis ignobilitatem. *Jacob autem genuit Judam, & fratres ejus*,
Matth. 1. 2. & 3. quibus eandem fidei reliquit *hæreditatem*, cujus in figura distributa est eis terra promissionis in hæreditariam possessionem. *Judas autem genuit Phares, & Zaram. Phares autem genuit Aminadab*, & sic cæteri fideles Patres genuerunt filios fideles, & nobiles paternæ fidei hæredes usque ad *Joseph Virum Mariæ, de qua natus est JESUS* verus Isaac filius nobilis, cui D sociata est Rebecca, sancta videlicet Apostolica Ecclesia, de qua in Psalmo antecedente actum est, cujus legitimus filius est omnis Catholicus Apostolicæ fidei, ac doctrinæ sectator, & amator. Cui tanquam dilecto filio Isaac, & Rebeccæ vestimentorum fragrantia testatur deberi hæ-
Gen. 27. 29. reditariam illam benedictionem, ut *incurvamur ante illum filii matris suæ*, & sit *Dominus fratrum* suorum, quibus non est fragrantia vestimentorum, quibus non est odor agri pleni, quum inanes, & solo nomine sunt Christiani:

B *Quoniam non est in ore eorum veritas, cor eorum vanum est, linguis suis dolosè agebant.*

Sed quomodo Ismaël, & Esau, qui erant secundùm carnem, persequebantur Isaac, & Jacob, qui erant secundùm Spiritum: ita & nunc. Nam filii concubinarum, quibus benignus Pater largitus est munera temporalia, bonis, & malis communia, filiique carnales venationibus fugitivarum sæculi cupiditatum nimis occupati filiis nobilibus, filiis benedictis cupiunt in hoc mundo imperare, ac dominari, seu principari, cùm sint expertes illius fidei, cujus pro ardore Petrus Apostolus accepit Ecclesiæ, ac totius orbis principatum, cujus pro constantia Senatus Apostolorum Princeps orbis terrarum factus est. Atque utinam cum dominationis principatu habere vellent fidem, Principatus istius hæreditatem legitimam, *ut esset in ore eorum veritas, & cor eorum non esset vanum.* Sed quia dividunt, quod Deus conjunxit, similes inveniuntur Israëlitis, qui nobilem Joseph in servitutem redegerunt, sed fidem ejus tenere noluerunt. Similes quoque sunt Idumæis, qui terram promissionis populo Dei auferre moliti sunt in tempore Josaphat Regis Juda, sed fidem illam recipere noluerunt, per quam filii Israël in eandem terram intraverant. Solummodo super Sanctos volunt principari, sed factis abnegant fidem, quæ sola digna est principari: propter quam dicti sunt Patriarchæ, id est Principes Patrum, sive principales Patres, qui erant præcipue in ea pollentes, ut Abraham, Isaac, & Jacob: propter quam (ut prænotatum est) Senatus Apostolorum constitutus est Princeps orbis terrarum, judicaturus mundum totum, cùm suæ fidei debitum plenariè habebit principatum.

Nunc verò, dum iniquè principantur, qui non habent fidei veritatem, oratio necessaria est contra eam turbam, quæ iniquè rapit *hæreditatem*, Judiciariam videlicet potestatem solis fidelibus debitam & hæreditariam, & *pro ea*, non turba, sed paucitate fidelium, *quæ consequetur hæreditatem*, id est, principatum & judiciariam potestatem, per quam comparebit clarè,

clarè, ***quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.*** Non modò apparet, sed ***manè***, cùm ***astabo tibi, & videbo***, quod nunc videre non valeo, dum videris velle hanc iniquitatem, ut super justos habeant injusti potestatem. Injustos dico Judæos Christi sanguine pollutos, Paganos idolatriæ deditos, hæreticos non habentes fidei veritatem, falsos Christianos non habentes veram charitatem. Quotiescunque aliqui talium habuerunt super fideles judiciariam potestatem, gravata est Ecclesia illa, cujus est ***hæreditas*** ipsa judiciaria potestas. Sic Judæi habentes judiciariam potestatem condemnaverunt ipsum caput Ecclesiæ Christum judicante Pilato illum dimittendum. Stephanum quoque plenum gratia, & fortitudine statuerunt in Concilio, & testibus contra illum auditis quasi legitimo judicio condemnaverunt
Act. 6. & 7. illum. Apostolos etiam in conspectu Concilii sui contumeliam passos de finibus suis ejecerunt, & Paulum Apostolum Romanis tradiderunt. Postquàm agentes Judæi ***secundùm multitudinem impietatum*** suarum ***expulsi sunt***, & ejecti de pervasa ***hæreditate***, de præsumpta judiciaria potestate, Sanctâ interim Ecclesiâ Psalmum, quem versamur, canente atque orante pro confirmanda fide, ***quæ*** sola ***hæreditatem*** consequi digna est, adhuc premebatur eadem Ecclesia judiciis injustis & violentis Paganorum Principum usque ad Imperatorem Constantinum, qui primus ex Imperatoribus manifestè legitimum principatum est adeptus. Nam ante ipsum Philippus Imperator occultè fuerat Christianus effectus anno ab urbe condita millesimo, qui prædicatione Origenis conversus pauco tempore post conversionem vixisse perhibetur. Sed Ecclesia (ut diximus) usque ad Constantinum non sensit fidele imperium. Tunc est exaudita de Paganis tyrannis Ecclesia: quoniam & illi ejecti sunt à judiciaria potestate, ***secundùm multitudinem impietatum*** suarum expulsi à pervasa hæreditate.

Successerunt illis in nequitia Imperatores Hæretici Constantius Constantini filius, Julianus Apostata, & Arianorum amicus, Catholicorum verò inimicus, Valens Imperator totus Arianus; Reges Gothorum penè omnes Ariani, quorum temporibus ita potentes contra fidem Catholicam fuerunt hæretici, ut Athanasius vir per omnia Catholicus ab eis in exilium pelleretur, & nullus Catholicus Episcopus in cathedra sua sedere permitteretur. Nonne tunc Sancta Ecclesia necessariò cantavit præsentis Psalmi versiculum: ***Decidant à cogitationibus suis: secundùm multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam irritaverunt te Domine.*** Illis ergo secundùm ***multitudinem impietatum*** suarum expulsis de Sancta Ecclesia, de potestate judiciaria, successerunt illis in nequitia falsi Christiani, quorum præcipui sunt Judices Ecclesiastici, & sæculares, qui fidem verbis confitentur, factis autem negant. Sejunguntur quidem ab hæreticis, quia fidem Catholicam confitentur, sed non junguntur Catholicis, quia eam negant in opere. Qui siquando accipiunt in Ecclesia judiciariam potestatem, gravant fideles tantò deteriùs, quantò interiùs: & necessariò pro talibus expellendis clamatur ab ea, & ***pro ea, quæ consequitur hæreditatem***, ut ab illis auferat DEUS judiciariam potestatem, quorum pernimia multitudine, quia valde vexatur Ecclesia circa ***finem***, Psalmus hic rectè intitulatur ***in finem***, quia multoties liberata Ecclesia nondum ***consecuta est*** liberationis ***finem***, vel consummationem. Talem ***finem*** jam nunc optando psallamus ***in finem***, & dicamus, immò psallat Ecclesia Mater illibata, & dicat:

Verba mea auribus percipe Domine. VERS. II.

O Domine qui ***dominaris potestati maris, motum autem fluctuum ejus tu mitigas.*** Psal. 80. 10. ***O Domine*** dominantium, quia tu dominaris super omne Dominium Judæorum, tyrannorum, hæreticorum, falsorum Christianorum, ***Verba mea auribus percipe.*** Aures tuæ sunt potentia, & clementia, qua potes, & vis misereri. ***Auribus*** istis ***percipe verba mea***, ut secundùm quod vis, & potes, ab alienis me liberes.

Intellige clamorem meum; quia ***verba mea*** non carent ***clamore***, dum vehementia est in orationis intentione. Sic famulus tuus Moyses clamavit, licèt orans in silentio, quia oravit cum liberationis magno desiderio, videns appropinquare currus Pharaonis cum exercitibus, vidensque anxiari populum DEI timentem captivari, & occidi. Valida tunc Moysi attentio fuit ***Clamor Domini*** in conspectu tuo. Sic modo imminente, & irruente super me sponsam tuam falsorum fratrum exercitu, anxietas mea sit ***clamor***, quem tu ***intelligas***. Nota in his verbis esse transsumptionem à similitudine humana. Cùm enim in DEO non sit differentia inter ejus ***aurem***, & cor, tamen hic distinctè ait: ***Auribus percipe verba, & intellige clamorem*** quasi corde.

Intende quasi mentis quodam studio VERS. III. *voci orationis*: ***voci***, quæ non est murmurationis contra te, contra tua judicia, sed est ***orationis*** pro impetranda liberatione tua *Rex meus* Christe Fili Dei vivi, *& Deus meus.* Tria nomina posuit in hac trina ***oratione***. Primò ***Dominum***, quem intelligimus Patrem: deinde ***Regem***, quem intelligimus Christum: Postremò ***Deum***, quem intelligimus Spiritum Sanctum. Tribus loquens non dicit pluraliter: ***Auribus percipite verba mea, intelligite clamorem meum, intendite voci orationis meæ.*** Sed ***percipe, intellige, intende*** dicit singulariter, quia non tres ***Domini***, vel tres ***Reges***, vel tres ***Dii*** sunt, cùm quisque trium sit ***Dominus, Rex, Deus***, sed tres unum sunt, unus ***Dominus***,

unus *Rex*, unus *DEUS*. Nec Pater seor- A sim dominatur absque Filio, & Spiritu Sancto, nec Filius regnat seorsum sine Patre ac Spiritu Sancto, nec Spiritus Sanctus deificat Sanctos Angelos, & bonos homines absque Patre, ac Filio. Nam quorum est indivisa essentia, eorum est indivisum dominium, & regnum: & Deitas trium est indivisibilis, quia nullius accidentis omnino est susceptibilis, nec aliquid est in rebus, quod valeat dividi, nisi quod per accidentia potest variari. Cum magno itaque ardore sancti desiderii *Dominus*, *Rex*, *DEUS* invocatur, cùm Sancta Ecclesia iniquo dominio, perverso regno illius gravatur,
2. Thess. 2. 3. qui cùm sit *homo peccati*, *filius perditionis*, tamen sedet in templo DEI, *ostendens se tanquam*
Ibidem v. 4. *sit Deus*. Imò, *& extollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur*, non sub DEO, sed contra DEUM dominari, & regnare audens in Ecclesia, quæ templum DEI est.

Nota distinctionem, ac partes Psalmi hujus. Primò namque orat *pro* illa *hæreditate* trinâ oratione ad trinum DEUM, sicut præsignatum est. Deinde asserit se exauditam ibi: *Quoniam ad te orabo*: Posteà dicit æmulam excludendam ibi: *Neque habitabit*. Quartò orat auxilium in conflictu, ne impediatur ab inimicis in via ibi: *Domine deduc me*. Quintò prænuntiat, quæ pœna malis ibi: *Judica illos DEUS*, & quod præmium est justis ibi: *& lætentur*.

Notandum est in trina, quam præmittit, oratione, cùm tria nomina ponat, videlicèt: *Dominum*, *Regem*, *Deum*. *Dominum* nominat absolutè, *Regem* verò ac *Deum* nominans apponit pronomen possessivum dicendo: *Rex meus*, *& Deus meus*. Cùm enim sit unus *Do-* C *minus* omnium tam bonorum quàm malorum, sic est unus Judex vivorum & mortuorum, non erat huic nomini aliquid apponendum, quo significatur ejus Dominatio in omni generatione, & generatione indissimiliter veneranda, & metuenda. *Rex* autem specialiter est Judæorum, id est confitentium nomini ejus, eo-
Psal. 22. 2. rum, qui dicere possunt: *Dominus regit me, & nihil mihi deerit*. Regit enim flexibiles, & tanquam vas figuli frangit inflexibiles. Item specialiter dicitur *Deus* eorum, quibus pro sua fide hoc est hæreditarium, ut ipse *Deus* eorum sit, non solùm in vita præsenti perseverans adjutorium, sed etiam post hanc vitam beatificans præmium, quando *ipsi populus ejus erunt, & ipse*
Apocal. 21. 3. *Deus cum eis erit eorum Deus*. Dicat ergò Ecclesia: *Intende voci meæ Rex meus, & Deus meus*, qui & in præsenti vita me regis, & nihil mihi deerit, & in futura deificabis & beatificabis non alio præmio, nisi te ipso. Tu *Rex meus intende voci meæ*, *intende* desiderio meo æstuanti pro tuo regimine, ut tu solus regnes in me, & non regnet peccatum in meo mortali corpore. Tu solus *Rex* habearis in toto mundo, & sit regnum tuum regnum omnium sæculorum, sic implendo universum mundum, sicut lapis ab-
Dan. 2. 35. scissus absque manibus, & *factus est mons magnus* implens totum mundum priùs contrito auro, A argento, ære, ferro, ac testa regnorum veritati contrariorum. Tu *Deus meus intende voci meæ*, *intende* mihi cordis voce hoc oranti, ut tu *Deus meus* solus *Deus* habearis in mundo, & ille fiat de medio, tollatur de medio, qui cùm sit homo peccati, vult se coli pro Deo, immò extollitur supra omne quod dicitur *Deus*, aut quod colitur, super astra Dei exaltando solium, super Sanctos, & electos tuos agens dominium, sedens in monte Testamenti, dum quasi ex auctoritate Veteris & Novi Testamenti sibi vult servire & obediri, & à Sanctis hominibus, quibus tu solus es Deus, & ideò licèt secundùm te, ac propter te sit obediendum Dominis Regibus, Episcopis *non tantùm bonis, & modestis, sed etiam* *1. Pet. 2. 18.*
dyscolis, tamen contra te nulli est obediendum. Immò si quis contra te, & tuos Apostolos evangelizat, hunc Apostolus tuus in tuo spiritu lo- B quens in tua virtute judicans anathematizat. Sic oravi, & sic *orabo ad te* non ad tua obtinenda: quia *in finem* tendit Psalmodia mea *pro hæreditate consequenda*, quæ non est aliud, quàm tu ipse, quem *Regem*, & Deum habere est hæredem Dei esse, & cohæredem Christi, ac proinde nullius indigere: quia tu *Rex meus*, *& Deus meus* plenissimè sufficis omni te habenti *Regem & Deum*.

Quoniam sic *ad te* ipsum consequen- VERS. IV.
dum *orabo*, tu *exaudies vocem meam*, non expectato meridie, sed *manè*, id est, in-
cipiente in me luce justitiæ, quando *nox* peccati *Rom. 13. 12.*
præcessit, *dies autem* justificationis appropinquavit.

Aliter: *Exaudies* me, id est: intelligere me facies esse *exauditam manè* finita hujus mundi C nocte in claro adventu tuo, quando pro meo desiderio solos fideles, solos amatores fidei videbo judices esse hujus mundi, & ipsius quoque diaboli, sicut Apostolus tuus loquitur. An *1. Cor. 6. 3.*
nescitis, quoniam & angelos judicabimus? Tunc in illo *manè*, in illa inchoativa claritate futuræ in æternum serenitatis, & serenæ semperque lucentis æternitatis, quaodo lux perpetua lucebit Sanctis tuis Domine.

In illo *Manè* Judices illi, perfectis- VERS. V.
simi contemptores mundi, sedebunt super sedes *Luc. 22. 30.*
duodecim judicantes mundum justè, à quo judicati sunt injustè. Sed ego Ecclesia pro majori portione *astabo* àd dexteram judicanda. *Et* tunc *videbo*, quod modo non video, & non D videns credo, *quoniam non Deus volens iniquitatem tu es*. Videris nunc velle *iniquitatem*, quia sustines in Ecclesia tua, in regno tuo iniquos Judices: sed *manè*, cùm soli perfecti erunt Judices, tunc *astabo*, *& videbo*, *quoniam non DEUS volens iniquitatem tu es*.

Neque habitabit juxta te ma- VERS. VI.
lignus voluntate nocendi plenus; neque
injusti, quibus dices: *Esurivi*, *& non* *Mat. 25. 42.*
dedistis

dedistis mihi manducare, *permanebunt ante*
ibid. v. præc. *oculos tuos.* Statim enim, ut tu dices: *discedite à me maledicti in ignem æternum*, *non perma-*
ibid. v. 46. *nebunt ante oculos tuos*, quia *ibunt in supplicium æternum*. Verè *non DEUS volens iniquitatem tu es.*

VERS. VII. Quoniam *odisti omnes, qui operantur iniquitatem.*

Psal. 44. 8. *Dilexisti justitiam*, *& odisti iniquitatem. Odisti omnes, qui operantur iniquitatem*: non eos, *qui operati sunt*, & jam pœnitet eos, verùm eos,
Psal. 13. 1. qui *operantur* industriosè, qui *corrupti sunt in studiis suis*, quia studiosè peccant, & peccatum sic amant, ut velint aut libenter peccare, aut impunè peccâsse. Pœnitentes autem, qui nec volunt peccare, nec impunè peccâsse (puniunt enim peccata sua in se) non sunt *maligni*, quia nolunt peccare, nec *injusti*, quia nolunt peccatum suum præteritum remanere impunitum, nec jam *operantur iniquitatem*, sed æquitatem, puniendo in se suam *iniquitatem*, nec *loquuntur mendacium* excusando peccatum suum, sed *loquuntur* veritatem confitendo suam iniquitatem.

Tu autem justus Judex *perdes omnes, qui loquuntur mendacium* defendendo, vel excusando peccatum suum, vel etiam fallendo proximum suum, aliud habendo in ore, aliud in corde, vel, quod est pejus, mendaciis omnibus contradicendo veritatis testimonio, quod expressum est in scripturis veritatis, quod hæreticorum est proprium. Tu *perdes* non *omnes*, *qui locuti sunt mendacium*, sed *qui loquuntur mendacium*: *qui* habent in ore, vel corde *mendacium*, non qui
Apoc. 14. 5. aliquando habuerunt, sed *in ore eorum non est inventum mendacium.*

Sunt, qui putant, aliqua de causa utile *mendacium*, & sanctis aliquando concessum dicere falsum exemplò Jacob, qui se mentitus est esse primogenitum filium Esau. Quibus respondemus, non esse *mendacium*, quando in dicto aut facto significatur verum. Jacob autem spiritu Prophetiæ illuminatus, dictis & factis figurativis præsignavit veritatem de reprobatione Judaici, & electione gentilis populi. Unde non fuit *mendacium*, quod dixit, & fecit: quia veritatem significavit.

Similiter per *mendacia* obstetricum in Ægypto, quæ laudantur, putant aliqui aliquando magnam utilitatem valere ad excusationem alicujus *mendacii*. Sed animadvertendum est, eas remuneratas, & laudatas pro beneficio parvulis Hebræorum exhibito, non pro mendacio, quod Pharaoni fecerunt, non quia parvulos Hebræorum, sed quia se interfici timuerunt, quibus si non accidisset *mendacium*, longè ampliùs fuisset remuneratum beneficium. Martyres quippe fuissent effectæ, si veritate indicatâ pro salvatione infantum Hebræorum à Pharaone fuissent interfectæ. Non itaque illis per *mendacium* accessit, sed multum decessit in præmio, quod illis parabatur non pro *mendacio*, sed pro beneficio.

Facta, & dicta Rahab meretricis nuntios Josue abscondentis, & eos *mendacio* protegentis conferre possumus cum dictis, & factis Propheticis Jacob, quæ supra memoravimus. Nam & ipsa licet mentiens veritatem præfiguravit, & significavit, quam nunc Ecclesia de gentili populo conversa in se completa, & adhuc implenda recognoscit, quæ nuntios veri JEsu recepit, eosque in solario memoriæ, vel mentis suæ abscondit. Quos illa verissimè ad JEsum reversos dicit, licèt eos habeat apud se absconditos: quia sancti Apostoli primi salutis nostræ nuntii sic reversi ad Christum regnant cum illo, ut nobis adsint fideli patrocinio. Magna ergo veritas præsignificata est in verbis Rahab meretricis nuntios à se abiisse dicentis, & eos apud se retinentis. Nam & Apostoli à nobis (ut diximus) recesserunt, & tamen sunt nobiscum per corpora sua, quæ in pace sepulta sunt nobiscum, per suæ conversationis exemplum, per suæ fidei compendiosum symbolum, per scripta doctrinarum suarum, per præsentiam suorum beneficiorum. Absit ergo, ut illis dictis assignemus mendacium, in quibus magnum fuit veritatis præconium.

Item de illo facto Evangelico, ubi se Dominus finxit longiùs ire, putant aliqui etiam perfectis licere falsum aliquod fingere. Quod non ita est. Nihil enim falsum Dominus finxit, sed quia *fingere* dicimus *componere*, *unde*, *& compo-* *S. Gregorius*
sitores luti dicuntur figuli: *Talem se finxit*, *& Magnus*
composuit discipulis exterius, *qualis apud illos erat* *Hom 23. in*
interiùs. Nihil egit veritas pro duplicitate, sed *Evang.*
per omnia suam tenuit simplicitatem, talem se discipulis exhibendo, videlicet peregrinum & longius iturum, qualis erat in cordibus ipsorum, quibus illud & amor fecerat propinquum, & diffidentia ignotum. Et revera nisi illum invitassent, non eis fuisset in fractione panis recognitus, sed permansisset incognitus, & hoc esset *recessisse longiùs.* Imitemur ergo veritatem, teneamus per omnia simplicitatem, & si nos fingamus, vel componamus ad aliquid faciendum, verbi gratiâ ad longiùs eundum, nisi nobis in via fuerit oblatum hospitium, ita sit, ut fingimus: quia tali fictione mendaces non erimus, quando illud, quod fingimus, in voluntate habemus, nisi fortè interveniat eventus, vel quem præcogitamus, vel alius impræmeditatus, quo interveniente liberè mutamus consilium, nec tamen incurrimus *mendacium*, quod in sola duplicitate cordis invenitur, quando in corde, & corde quis loquitur, unde audiens decipiatur.

Taliter quis mentiens rectè *perdetur*, quoniam à veritate, quæ habet solidum esse, divertit ad *mendacium*, quod est inane figmentum, non habens existentis rei fundamentum. Unde
in Apocalypsi *mendacium* dicitur *Puteus abyssi*, hoc *Apocal. 9.*
est puteus carens fundo: quia, ut diximus: *men-* *2.*
dacium caret fundamento, & ideo in perditionem demergetur, nec ab ullo fundamento fulcietur, cujus in ore *mendacium* invenietur.
Unde legitur de sanctis: *in ore ipsorum non est in-* *Apocal. 14.*
ventum mendacium; *sine macula sunt ante thro-* *5.*
num DEI. *In ore*, inquit, *ipsorum non est inventum mendacium*, & si fuit aliquando in ore ipsorum, tamen non est illic inventum, quod aut charitas operuit, ut *mendacium* obstetricum

in Ægypto, & *mendacium* Rahab meretricis, aut significatio veritatis excusavit, ut *mendacium* Jacob, aut certè pœnitentia expurgavit, ut *mendacium* Petri Apostoli post mendacium flentis amarè. Quorum verò in ore invenitur mendacium, timeant quod dicitur: *Perdes omnes qui loquuntur mendacium.* Licet tamen sanctis verum tacere, ac celare, quibus non licet falsum dicere. Nam & ipse Dominus
Joan. 16. 12. *multa*, inquit, *habeo vobis dicere*, *sed non potestis portare modò.* Ut autem lucidiùs videatur, quàm cautè ab omni *mendacio* sit cavendum, de Beati Patris Augustini sententiis quædam hic excerpta ponemus, quibus, etsi tædiosum lectorem fortè gravemus, tamen studioso lectori de quæstionibus *mendaciorum* satisfieri credimus, & cupimus.

Augustinus in libro de *Mendacio*:
* Cap. 14. * *Primum est capitale mendacium, longèque fugiendum, quod fit in doctrina Religionis, ad quod mendacium nulla conditione quisquam debet adduci. Secundum, ut aliquem lædat injustè, quod tale est, ut nulli prosit, & obsit alicui. Tertium, quod ita prodest alteri, ut obsit alteri, quamvis non ad immunditiam obsit corporalem. Quartum sola mentiendi, fallendique libidine, quod mirum mendacium est. Quintum, quod fit ad placendum cupiditate de suaviloquio. His omnibus penitus evitatis, atque rejectis, sequitur Sextum genus, quod nulli obest, & prodest alicui in temporalium rerum commodo: velut si quispiam pecuniam alicujus injustè tollendam sciens ubi sit, nescire se mentiatur. Septimum, quod nulli obest, & prodest alicui ad tuendam vitam, velut si nolens hominem quæsitum prodere mentiatur. Octavum est genus mendacii, quod & nulli obest, & ad hoc prodest, ut ab immunditia corporali aliquem tueatur.*

* Ib. Cap. 21. *Non* * *igitur mentiendum est in doctrina pietatis, quod magnum scelus est, & primum genus est detestabilis mendacii. Non est mentiendum secundo genere, quia nulli facienda est injuria. Non est mentiendum tertio genere: quia nulli cum alterius injuria consulendum est. Non est mentiendum quarto genere propter mendacii libidinem, quæ per se ipsam vitiosa est. Non est mentiendum quinto genere: quia nec ipsa veritas sine placendi hominibus enuntianda est: quantò minùs mendacium, quod per se ipsum, quia mendacium est, utique turpe est. Non est mentiendum sexto genere. Neque enim rectè etiam testimonii veritas pro cujusquam temporali commodo, ac salute corrumpitur. Ad sempiternam verò salutem nullus est ducendus opitulante mendacio. Neque septimo genere mentiendum est: non enim cujusquam commoditas, aut salus temporalis veritati præferenda est. Neque octavo genere mentiendum est: quia & in bonis castitas animi pudicitia corporali, & in malis id, quod ipsi facimus, eo, quod fieri sinimus, majus est.*

A *In his autem octo generibus tantò quisque minùs peccat, cùm mentitur, quantò emergit ad octavum. Tantò ampliùs, quantò mergitur ad primum. Quisquis autem esse aliquod genus mendacii, quod peccatum non sit, putaverit, decipiet se ipsum turpiter, cùm honestum se deceptorem arbitratur aliorum.*

Idem: * *Mendacium est falsa significatio cum voluntate fallendi.* Item: * *Faciat homo etiam pro temporali hominum salute, quod potest, cùm autem ad hoc ventum fuerit, ut tali saluti consulere non peccando non possit, jam se existimet non habere, quod faciat, quando id reliquum esse perspexerit, quod non rectè faciat.* * Lib. contra Mendac. cap. 12. * Ibid. c. 17.

Idem de verbis Apostoli: *Cum verò humilitatis causâ mentiris, etsi non eras pec-*
B *cator, antequam mentireris, mentiendo efficeris, quod evitaras. Veritas in te non est, nisi te ita dixeris peccatorem, ut etiam esse cognoscas. Veritas autem ipsa est, ut, quod es, dicas. Nam quomodo est humilitas, ubi regnat falsitas?*

Idem in quinto Psalmo: *Ne quis arbitretur perfectum, & spiritualem hominem pro ista temporali vita, in cujus morte non occiditur anima sive sua, sive alterius, debere mentiri. Sed quoniam aliud est mentiri, aliud est verum occultare (siquidem aliud est falsum dicere, aliud verum tacere) si quis forte vel ad istam visibilem mortem non vult hominem prodere, paratus esse debet verum occultare, non falsum dicere, ut neque prodat, neque mentiatur, nec occidat animam suam pro corpore*
C *alterius.*

Idem: * *Duo sunt genera mendaciorum, in quibus non magna culpa est, sed tamen non sine culpa: cum aut jocamur, aut pro utilitate proximi mentimur. Illud primum in jocando, ideo non est perniciosum, quia non fallit. Novit enim ille, cui dicitur, joci causâ esse dictum. Secundum autem ideo mitius est, quia retinet nonnullam benevolentiam. Illud verò in quo non est duplex cor, neque mendacium quidem dicendum est, tanquam verbi gratiâ si cui gladius commodetur, & promittit se redditurum, cùm ille, qui commodavit poposcerit, & si fortè gladium suum repetat, furens, manifestum est, non esse reddendum, ne vel se occidat, vel alios, donec ei sanitas restituatur.* * In hunc Psal. num. 7.
D *Hic ideo non est duplex cor, quia ille, cui commodatus est gladius, cùm promittebat se redditurum poscenti, non cogitabat furentem posse repetere. Manifestum est, non esse culpandum aliquando verum tacere. Falsum autem dicere non invenitur concessum sanctis.*

Idem de eodem: * *Nemo sanè mentiens judicandus est, qui dicit falsum, quod putat verum, quando (quantum in ipso est) non fallit ipse, sed fallitur. Non itaque mendacii, sed temeritatis arguendus est, qui falsa incautus credit, ac pro veris habet, potiusque è contrario, quantum in ipso est, ille mentitur, qui dicit verum, quod putat falsum.* * In Enchirid. cap. 18.

Quan-

Quantum enim ad animum ejus attinet, quia non, quod sentit, hoc dicit, non verum dicit, quamvis verum inveniatur esse, quod dicit: nec ullo modo liber est à mendacio, qui ore nesciens verum loquitur, sciens autem voluntate mentitur.

Ibid. post pauca. Idem: * *In ipsarum consideratione rerum, quæ dicuntur, tantum interest, qua in re quisque fallatur, sive mentiatur, ut cùm falli, quàm mentiri minus sit malum, quantùm pertinet ad hominis voluntatem, tamen longè sit tolerabilius in his, quæ à religione sunt sejuncta, mentiri, quàm in his, sine quorum fide, vel notitia DEUS coli non potest, falli.*

Ibid. cap. 22. Idem: * *Homo non solùm quando scit ipse, quod verum sit, sed & quando ipse errat, & fallitur, sicut homo, hoc debet loqui, quod animo gerit, sive illud verum sit, sive putetur, & non sit. Omnis autem, qui mentitur, contra id, quod animo sentit, loquitur voluntate fallendi.*

Officiosa verò *mendacia*, quæ fiunt non voluntate fallendi, sed consulendi, nec fiunt pro malitia, sed pro benevolentia, dicit quidam * non nimis execrabilia: quia qui nonnisi sic mentiuntur, merebuntur, ut ajunt, aliquando ab omni *mendacio* liberari. (*S. August. in hunc Psalm. num. 7.*) Verumtamen etiam in his consuetudo mentiendi est valde periculosa, quia facilè inducit ad nequiora mendacia. Est ergo tutissimum Christiano ab omni penitùs abstinere, atque cavere *mendacio*, propter illud, quod scribitur: *perdes omnes, qui loquuntur mendacium.* Novi ego quandam Virginem DEO devotam, quæ, cùm pro quadam ancilla illa, quam domina sua verberibus castigare voluit, sic intercessisset, ut verbis suis benigna *mendacia* quædam intersereret, nocte insecutâ vidit Beatam Felicitatem septem filiorum matrem, se in visione duriter increpantem pro factis *mendaciis* quantumvis levibus. Cui & hoc vehementer ad pœnitentiam indixit, ut sicut corpus ab omni genere fornicationum, sic animam custodiret ab omni genere mendaciorum, eò quòd *mendacium*, per quod prima fœmina fuit corrupta, in mente sic animas castas devirginaret, sicut fornicatio Corpus. Non hæc visio inter vana somnia deputanda est, quia veritati scriptæ satis concordat, cujus testimonio constat, nunquam fuisse pecuali corruptioni obnoxia corpora humana, si à Patre mendacii non fuissent falsitate corrupti Parentes nostri. Sed quia homo, cùm in honore esset, veritatem non intellexit, nec veritati adhæsit, quando *mendacium* serpentis recepit, post mentem falsitate corruptam corruptioni quoque carnali subditus *comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* (*Ps. 48. 13.*) Unde Apostolus, cùm nos ad castitatem informaret, ait: *State ergo succincti lumbos vestros in veritate*, quia videlicet veritatis *justitia cingulum lumborum; & fides* veritatis *cinctorium est renum*, (*Ephes. 6. 14. Esai. 11. 5.*) quo nimirum cingulo, sive cinctorio veritatis per *mendacium* serpenti creditum penitùs amisso, parentes nostri ad mutuam turpitudinem pecualiter concitati fecerunt sibi perizomata de foliis fragilibus: & eos adhuc imitatur genus humanum de ipsis propagatum, quotiens turpia sua tegit falsitate verborum inanium veritatis fructu carentium.

Christus autem ait: *Ego sum via, veritas, & vita*; (*Joan. 14. 6.*) ut si volumus illi adhærere, caveamus erronea diverticula, quæ ducunt per avia. Caveamus *mendacia*, quibus non est veritas amica. Caveamus à morte peccatorum pessima, ut vivamus rectâ, & verâ vitâ. Subtilizent quantùm volunt, qui *mendacia* quædam excusabilia dicunt: Apostoli Pauli sinceram doctrinam fermentare non possunt, qui cùm

B

dixisset: *Renovamini spiritu mentis vestræ, & induite novum hominem, qui secundùm DEUM creatus est in justitia, & sanctitate veritatis*, (*Ephes. 4. 23. 24.*) consequenter adjunxit: *Propter quod deponentes mendacium loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo*; (*ibid. v. seq.*) quasi dixisset: Hæc est justitia, & sanctitas veritatis, ut veritatem & corde teneatis, & ore loquamini: *quoniam*, ait, *sumus invicem membra.* (*Ibid.*) Nunquid Paulus præcipiens, ut veritatem loquamur, indulget *mendacia* jocosa, vel quæ videntur benigna? Minimè. Nam si acciderint hujusmodi *mendacia* viro veritatis amico, potiùs fletu, & pœnitentiâ sunt abolenda, quàm excusanda, vel defendenda. Licèt enim venialia videantur talia *mendacia*, tamen si defendantur fieri

C

absque omni culpa, & in ipsa horum defensione talis contrahitur culpa, & tale fit *mendacium*, de quo verissimè dici conveniat: *perdes omnes, qui loquuntur mendacium*: quia inter cætera *mendacia* magis est execrabile *mendacium*, quando *ad excusandas excusationes in peccatis* (*Ps. 140. 4.*) mendaciter excusatur, vel defenditur *mendacium*, vel aliud indubitabile peccatum Propheticis, Apostolicis, & Evangelicis doctrinis prohibitum. Propheta namque dicit: *Maledictum, & Mendacium, & homicidium inundaverunt, & sanguis sanguinem tetigit.* (*Ose. 4. 2.*) Ecce, qui *mendacium* & homicidium conjunxit, æqualiter utrumque detestatus est. Qualiter verò litteræ Apostolicæ mendacium prohibeant, sufficiant, quæ jam diximus.

D

Dominus verò in Evangelio sic docet loqui simplicem veritatem, ut *sit omnis sermo noster, est, est, non, non*: (*Matth. 5. 37.*) quod ita decorum simpliciter observatur, si, cùm affirmatio est in corde, sit etiam in ore; quia hoc est geminum *est*, cùm, quod in corde est, id etiam in ore est. Item si negatio in corde, sit etiam in ore, per *non*, & *non* expressa, ne pariter *est*, & *non* sint apud nos repugnantia sibi, dum os contradicit cordi. Dominus enim JESUS Christus non erat *est*, & *non*, sed *est* in illo fuit: quia foris loquebatur, quod intùs habuit. *Non sic impii, non sic.* (*Ps. 1. 5.*) Unde ab illo sunt reprobati, ubi dicit: *Quomodo potestis bona loqui, cùm sitis mali?* (*Matth. 12. 34.*) Item: *Quid,*

ait,

ait, *vocatis me Domine, Domine, & non facitis, quæ dico.* Sufficiant nunc ista contra *mendacium* veritatis testimonia. Persequamur cætera.

VERS. VIII. *Virum sanguinum*, id est, homicidam, quem supra diximus injustum, & virum *Dolosum, qui* videlicet, cùm sit iniquus, *Loquitur mendacium*, quo simulat se bonum, hunc talem *abominabitur*, id est exhæreditabit, *Dominus*, quia cùm esset *Vir sanguinum, & dolosus*, malo & infelici omine se quasi hæredem honorari voluit in regimine super Ecclesiam præsumpto, ideo erit abominabilis propter malum omen. Vel *abominabitur* eum *Dominus*, cùm nec inter homines erit illi locus, qui se in templo DEI non solùm supra homines ex-
2.Thess. 2.4. tulit, sed & *supra omne, quod dicitur DEUS, aut quod colitur.* Propria est enim hæc descriptio Anti-Christi, & cujusque sui membri, *Vir sanguinum, & dolosus*: quia post manifestos tyrannos, ac Martyrum tortores Tyrannorum satellites, qui erant *Viri sanguinum*, maligni, iniqui, *operantes iniquitatem*, & post hæreticos *loquentes mendacium*, de quibus jam dictum est, iste *Vir sanguinum, & dolosus* ex tyrannorum violentia *vir sanguinum*, & hæreticorum fraudulentia *dolosus* rectè
1.Joh. 2. 18. intelligitur Anti-Christus. *Et nunc Anti Christi multi sunt*, ait Joannes Apostolus, intendens ad horam novissimam, quam si tempore suo Joannes dixit imminere pro nimia ejus vicinitate: multò magis nos eam nunc imminere cernimus, qui Anti-Christos multos videmus *Viros sanguinum* propter violentiam tyrannicam, *& dolosos* propter fraudulentiam hæreticam, & Simoniacam, qua gemina impietate sic abutuntur Christi *hæreditate*, ut
Psal. 82. 13. etsi non verbis, tamen rebus dicant: *hæreditate possideamus sanctuarium DEI*: quia non aliter possident, ac vendunt Ecclesias, quàm si eorum sit propria *hæreditas*, confidentes in sua pariter & violentia, & fraudulentia, quòd contra eos nulla valeat potestas judiciaria. Sed tamen *Dominus abominabitur* talem *Virum sanguinum*, & dolosum, ejiciens illum quandoque de sua *hæreditate*, ac destruens illum illustratione sui adventus.

Notanda est hic differentia nominum, & verborum gradatim sui sensûs pondere, reatûs, & damnationis augmenta exprimentium. Primum posuit *Malignos* in sua videlicet voluntate nocivos. Deinde posuit *injustos* opere malo propter utilitatem suam nocivos. Deinde *operantes iniquitatem*, id est: in opere malo non tam suam utilitatem, quàm ipsam diligentes iniquitatem. Post notavit hæreticos pro suo *mendacio* perdendos. Ad ultimum posuit *virum sanguinum, & dolosum.* Et *malignus* quidem non *habitabit juxta te DEUS*, & potest tamen videri
A quasi à longè, ut visus est ille dives in inferno ab Abraham, & ille *vidit Abraham à* Luc. 16.23.
longè, & Lazarum in sinu ejus. Iniqui autem *non permanebunt ante oculos tuos* vel tuorum, quia tolletur impius ne videat gloriam DEI. *Odisti* etiam *omnes qui operantur iniquitatem*: Quia tu es *Rex* justus, qui dilexisti semper justitiam, & *odisti iniquitatem*, quam quia illi dilexerunt, animas suas proprias oderunt: & ideo in odio tuo *DEUS permanebunt.* Et illos quidem satis acriter *odisti*, acriùs autem, & terribiliùs *perdes* hæreticos, & *omnes, qui loquuntur mendacium.* Sed *Virum sanguinum, & dolosum, Virum* Divinæ charitati, & veritati omnino contrarium *Dominus* non solùm *odit*,
B & *perdit*, sed etiam *abominabitur*, & in æternum detestabitur.

Ego autem sponsa tua, redempta tua, columba tua non excludar ab *hæreditate*, sed *Introibo in domum tuam* cum nobili prole mea: *Introibo* non qualicunque introitu, sed, quali solet introduci sponsa legitima *in domum* viri sui, ut sit *hæreditatis* compos ipsa cum filiis legitimis nunquam à domo ejicienda, sicut ejicitur ancilla, & filius ejus: Verùm in ea sic maneat, ut etiam cuncta cellaria *domûs* hujus possideat una cum sponso suo Rege sempiterno, de quo dicit nunc in spe, tunc au-
C tem dicere poterit in re: *Introducit me Rex* Cant. I. 3.
in cellaria sua: quia deliciis cellariorum istorum fruetur æternaliter in sponso, & per sponsum suum. Igitur *ego* sponsa *introibo*, non quidem in justitia operum meorum, sed *in multitudine misericordiæ tuæ Rex meus, & DEUS meus*: quia misericorditer prævenisti, ut bona vellem, & *misericordia tua* subsecuta est me, ne à bona voluntate, quam à te sponso meo concepi, deficerem, sed semper de die in diem proficerem vel bona devotè operando, vel ea cùm operari non possem, devotiùs amando etiam in aliis, quorum opera præcellebant operibus meis. Ideo *tuæ domus* exspecto, & spero introitum.

D Sed nunc ante januam quasi excubando, *Adorabo ad templum sanctum tuum.* Sic quondam Judæi, ubicunque terrarum erant, versùs templum tuum visibile orabant, & adorabant. Sic *ego* invisibile sanctuarium, invisibile templum, videlicet hominem super omnia exaltatum, ac tota divinitatis plenitudine dedicatum in superna Jerusalem venerabor adorando, non solùm ad DEUM, qui est in ipso templo, sed *adorabo ad* ipsum *templum. Adorabo* ipsum *templum*, quia in homine illo, in *templo* illo sic habitat DEUS, ut sit Homo-DEUS. *Adorabo* igitur *ad* illud *templum sanctum* desiderando, sanctificari per ipsum, in ipso, ad ipsum: sicut sanctificantur sacerdotes in *templo*, ad

ad *templum* per Pontificem. Sed quia in hoc *templo*, qui est Pontifex, ipse est & *templum*; *adorabo ad templum Sanctum* sanctificari optans in ipso, per ipsum, ad ipsum. Verùm quia multa sunt impedimenta, multæ sunt inimicorum insidiæ circa viam, quæ ducit *ad templum*.

VERS. IX. *Domine*, tu ipse, qui es *templum*, *Rex meus, & Deus meus, deduc me in justitia tua*, quæ differt à justitia hominum: quia hominum justitia est reddere bona pro bonis, & mala pro malis. Tua verò est *justitia* primitus pro malis reddere bona, pro quibus bonis reddas bona meliora, & majora; Verbi gratiâ pro peccatis reddis pœnitentiam, pro ipsa pœnitentia malorum reddis opera virtutum, pro quibus tandem dabis te ipsum. *Deduc* ergo *me in* hac *tua justitia propter inimicos meos*, & tuos, quorum quia mihi tecum sunt communes inimicitiæ, sit mihi contra eorum violentias, & insidias tutamen deductionis tuæ in via *justitiæ tuæ*. A quibus ne aliquando patiar vera opprobria, *Dirige in conspectu tuo*, qui non falleris, *viam meam*, conversationem meam, ut non sit torta, sed in via rectitudinis directa.

Aliqui libri habent: *Dirige in conspectu meo viam tuam*, id est: *Dirige in conspectu meo*, in mea conscientia, ubi vituperatores mei non vident *viam tuam*, dilectionem veram, per quam venis ad homines juxta promissum tuum, quo
Joan. c. 14. 23. dicis: *Si quis diliget me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Ita *deduc me in justitia tua*, & *dirige in conspectu tuo viam meam*, vel *in conspectu meo viam tuam*. Et si hoc non facis, eò quòd amicus meus sis, tamen propter improbitates inimicorum meorum, & tuorum, *propter inimicos meos* hoc facere non differas, neque deducere, ac dirigere non desistas attendendo maledictiones, & detractiones eorum iniquas, & falsas.

VERS. X. *Quoniam non est in ore eorum veritas.*

Nolunt loqui bona de me, quæ sciunt vera, & loquuntur mala, quæ nesciunt vera. Et hoc nonmirum, quòd in ore habent *mendacium*, quia *Cor eorum vanum*, id est, terre-
Eccles. 1. 2. num *est*, sub sole est, sub quo *vanitas vanita-*
Matt. 13. 41. *tum* est, & non in *sole justitiæ*, in quo *fulgebunt justi sicut sol*, quorum *cor* non *est vanum*, sed omnino cœleste, sapiens non ea, quæ
Coloss. 3. 1. sub sole sunt, sed quæ sursum sunt, ubi Christus
Malach. 4. 2. est *sol justitiæ in dextera DEI* Patris. *In ore ipsorum non est veritas*, in *corde* illorum *est* vanitas. Quid dicam de gutture, quod est in *oris* & *cordis* medietate?

VERS. XI. *Sepulchrum patens est guttur eorum.*

Philip. 3. 19. Quia & voraces sunt, *quorum Deus venter est*: A & fœtor mortis exhalat inde, cùm propter voracitatem adulatores effecti *linguis suis dolosè agebant*. *Agebant* nimirùm dolosè non solo vocis molimine, sed actione dolum intendunt.

Judica illos DEUS. Non opto illis damnationis judicium, sed prævidens illud futurum prædico. Non opto; vel etiam orans dico: *Judica illos Deus* in præsenti ad salutem. *Judica*, & discerne *illos* de gente non sancta.

Decidant à cogitationibus suis, propriâ conscientia eos accusante, propriis *cogitationibus* suis eos arguentibus. Vel decidant à cogitationibus suis, ut mala, quæ cogitant, ad effe-
B ctus malitiæ perducere non valeant.

Secundùm multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam irritaverunt te, Domine.

Tu *secundùm multitudinem impietatum suarum expulisti* quondam Judæos ab *hereditate* pervasa tollens eis regnum, & sacerdotium, & locum, & gentem propter sanguinem Prophetarum, & tuum quoque sanguinem,
de quo dixerant: *Sanguis ejus super nos, & super* Matth. 27.
filios nostros. Unde justô judiciô tuô venit 25.
super eos *omnis sanguis justus à sanguine A-* Ibid. 23.
bel usque ad sanguinem Zachariæ, ut meritò *Ex-* 35.
pellerentur à pervasa, & injustè possessa *hereditate*, dum abuterentur judiciaria pote-
state: de qua *sunt expulsi*, ut jam sedeant *sine* Osee 3. 4.
C *Rege*, sine Sacerdote, ùt scriptum est in Osea, sinè templo, sine sacrificio. Tu *secundùm multitudinem impietatum* suarum *expulisti* quon-
dam de *templo* manufacto Heliodorum à *Seleuco* 2. Machab.
Rege Asiæ missum *ad spoliandum ærarium*: hunc 5. 18.
ab Angelicis ministris flagellatum cum suis satellitibus de Sanctuario tuo manufacto ejecisti exauditis precibus Oniæ Sacerdotis. Et ecce, plusquam Onias hic. Et Heliodorum quidem alienigenam gentilitatis errore involutum, ac proinde utcunque per ignorantiam excusabilem breviter flagellâsti, ac postea sanâsti per Oniæ Sacerdotis intercessionem. Sed Oziam Regem Juda temerario ausu in Sanctuario Domini thurificantem percussisti lepræ insanabili plaga, propterea,
D quòd cùm Rex esset, officio Sacerdotum, quod ei non licuit, se præsumptuosè ingessit. Ob hoc igi-
tur percussus lepra in fronte ab Azaria Pontifice 2. Paral. 26.
à Sanctuario Dei ejectus, etiam Regni administra- 20.
tione privatus habitavit seorsum juxta legem leprosorum. Et ecce plusquàm Azarias hic. Filios
Aaron Nadab, & Abiu offerentes in Sanctuario Levit. 10. 4.
ignem alienum, & ob hoc ultione divina interfectos exportari fecit Moyses de Sanctuario. Et ecce plus quàm Moyses hic. Etenim tu, magne Ponti-
fex Jesu, tu Sacerdos magnus, qui *in tempore ira-* Eccl. 44. 17.
cundiæ factus es reconciliatio, præsentialiter habitas in templo tuo, in Sanctuario tuo, quod est universalis Ecclesia toto terrarum orbe diffusa: & coram tuis oculis cuncta cernentibus multi spoliant Sanctuarium auferentes inde victualia pauperum tuorum multò nequius quàm Heliodorus.

Multi Laici, ac laicæ conversationis homines, & laicali etiam communione indigni, sive litterati, sive illiterati altaris ministerio se applicant multò præsumptuosiùs, quàm Ozias Rex Juda. Multi etiam de filiis Aaron, de tribu Levitica, cui non est possessio in terris concessa, quia vivere debent sub Regula Apostolica, maximè, qui eam sunt professi, tamen cupiditatis mundanæ ignem portant in suorum cordium thuribulis, aut, quod pejus est, ignem turpissimæ libidinis, & sic accedunt altare, audentes tractare Sanctum Sanctorum, cùm sint ipsi ministri turpitudinum. Quid ergo his, eorumque similibus est optandum à nobis, nisi ut *decidant* non solùm ab actionibus, sed & à *cogitationibus suis* per humilitatem verè pœnitentem?

B Si autem ipsi voluntariè obstinati, semperque resistentes Spiritui Sancto nolunt emendari, TU Domine JESU, qui major es Moyse, ac Sanctis omnibus, facto de resticulis flagello, *secundùm multitudinem impietatum eorum expelle eos* de Sanctuario tuo, de sancta *hereditate* Principatûs Ecclesiastici. Gen. 21, 10. *Ejice ancillam*, & filios ejus, ut solius liberæ, ac filiorum ejus cognoscatur *hereditas* esse, de qua in titulo Psalmi hujus est mentio, circa quam etiam totius Psalmi hujus versatur intentio. *Expelle eos*, non quoniam peccaverunt, quod est humanum, sed *quoniam irritaverunt te*, Domine, peccata sua pertinaciter amando ac defendendo, aliosque ad peccandum perniciosè animando, quod omnino diabolicum est.

Alia translatio habet: *Amaricaverunt te, Domine*, quod est peccatum gravissimum. C Cum enim tu sis panis de cœlo descendens, dulcis, & habens omne delectamentum, omnemque saporem suavitatis, tamen ipsi *te amaricaverunt*: quia comedentes peccatorum uvam acerbam, dentes suos ita stupidos fecerunt, ut tua dulcedo sit eis amara. Item cùm tu sis lux æterna serenis animorum oculis jucunda, ipsi *Te* sibi *amaricaverunt*, quando lippitudinem peccatorum per obstinatam pertinaciam sibimetipsis irremediabilem fecerunt. Tu ergo potentiæ, sapientiæ, ac benignitatis tuæ radios expandendo à summo cœlorum usque ad hæc infima terrenorum perlustranda fulgore tuo illos voluntariè, atque Matth. 25, 30 obstinatè lippientes *expelle in tenebras exteriores*, ubi sit eis *fletus, & stridor dentium secundùm* D *multitudinem impietatum eorum*, in quibus impietatibus *irritaverunt*, vel *amaricaverunt te, Domine.* Hoc tamen optamus, ut eis expulsis in tenebras exteriores, ubi est fletus, etiam in hac vita excommunicatis & flentibus peccata sua sit hic expulsio & fletus pœnitentialis, ne in inferno sit pœnalis.

VERS. XII. *Et lætentur omnes, qui sperant in te, Domine.*

Post retributiones malorum de adepta *hereditate* supponit, quæ est præmium bonorum, ut sicut pœna terret, præmia invitent, quasi dicatur. Illi *decidant*, & humilientur, aut si humiliari nolunt, expellantur. Econtra *lætentur omnes, qui sperant in te. Lætentur*, inquam, non in affluentia temporali- A um divitiarum, quibus etsi affluant, non est cor apponendum: *sed lætentur* in æternum, *qui sperant in æternum* solo æternorum desiderio flagrantes. Hæc lætitia sine dubio eis est futura, & permansura in gaudio mentium, quod eis erit ita copiosum, ut etiam in corporibus eorum ad incorruptionis beatitudinem translatis perficiatur exultatio, quia *in æternum* exultabunt. Et hoc inde: quoniam **habitabis in eis** tanquam in templo: & inde, quia te totius exultationis fontem in se habebunt, erit eis æterna non solùm exultatio, sed & in ipsa exultatione corporis, & in lætitia cordis erit eis jucunda, & secura gloriatio, propterea, quia gaudium eorum nemo tollet ab eis.

Et inde cum magna securitate *gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum.* Hoc scilicet *nomen tuum*, quo tu diceris eorum *hereditas*. Gloriosum hoc *nomen* non tibi Angelus, aut homo imposuit, sed tu ipse tibi hoc *nomen* posuisti, quando Moysi famulo tuo amica locutione dixisti: Filiis Levi non dabis *hereditatem* in terra. *Ego enim ero* Num. 18. 20. *Hereditas* eorum. In hoc igitur *nomine*, in hujus *nominis* veritate solida velut in fundo hereditario spem suam collocantes modò, & rem tenentes in futuro *gloriabuntur in te omnes, qui diligunt* hoc *nomen tuum*, quo tu *Rex, & Deus* omnium fons inexhaustus beatitudinum diceris *Hereditas* eorum, in cujus æternis frugibus, & fructibus vitæ, quæ nunc est, & futuræ beatitudo consistit, quoniam hæc *hereditatis* Psal. 84. in ult. *terra dedit fructum suum*, Sanctum videlicet Spiritum, qui & in præsenti vita gratìs justificat, & in æterna gratìs beatificat, gratiam pro gratia dans heredibus, gratiæ filiis videlicet illius, *quæ hereditatem consequetur*, quando & injustus, qui dixit, *ut* Psal. 35. 2. *delinquat in semetipso*, maledicetur dicente talibus Judice: *Ite maledicti in ignem æternum*: & justus gratis per gratiam justificatus benedicetur eodem Judice dicente: *Venite, Benedicti Patris mei per-* Matth. 25. 34. *cipite Regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi.* Tunc, ùt supra dictum est, in illo judicio, in illa æternæ claritatis aurora, in illo *Manè astabo tibi, Rex meus, & DEUS meus, & tunc videbo: quoniam non DEUS volens iniquitatem tu es.* Nec tibi placet injustos principari super justos:

Quoniam illic maledices injusto, & VERS. XIII *benedices justo* ex fide potiùs veritatis, quàm ex operibus legis justificato; atque ut justificaretur gratuita voluntate, *voluntate* tuæ bonitatis adjuto, quæ illum, antequam justificaretur, misericordiâ præveniente prædestinavit, vocavit, & postquam illa operante justificatus est, misericordia subsequente ita custodivit, atque undique munivit, ut esset illi ipsa *voluntas tua bona scutum*, & corona: *Scutum* in pugna, corona de victoria. Igitur Prædestinatricis

tricis, vocatricis, justificatricis, ac magnificatricis A gratiæ filii dicant in æterna gratiarum actione: *Domine, ut scuto bonæ voluntatis tuæ coronâsti nos.* Corona enim circulus est floridus, aut aureus in idipsum reductus, in quo principium fini conjungitur, ut quod longum erat, rotundetur, & corona consummetur. Sed in litterali sensu corona non est scutum: in spirituali autem sensu versiculi hujus *scutum*, & corona idem esse intelligitur, cùm dicitur: *Domine, ut scuto bonæ voluntatis tuæ coronâsti nos.*

Ex quo animadvertimus, quàm invictus in suo proposito est omnipotens Deus, qui secundùm propositum *voluntatis* suæ naturaliter *bonæ* salutem electorum ab æterna prædestinatione inchoavit, eosque vocando, justificando, ac magnificando quasi longam lineam floribus virtutum texuit, B aut ex auro charitatis geminæ fabricavit, nec antè desistit ab opere, quàm æternitati prædestinationis æternitatem conjugat beatitudinis electorum, quod est cujusdam longitudinis circumductio in idipsum, ut primo jungatur extremum. Nec sit distinctio, aut varietas inter primum, &

Rom. 8. 29. ultimum: *Quos enim præscivit, hos*, & non alios *prædestinavit conformes fieri imaginis Filii. Quos autem prædestinavit, hos* omnes, licèt non solos *vocavit: Quos autem vocavit, hos*, etsi non omnes, tamen solos, & non alios *justificavit. Et quos justificavit, hos* & solos, & omnes, ac non alios *magnificavit*, non aliter, quàm æternaliter prædestinavit, ut sicut prædestinatum fuit ab æterno, ita & magnificatio, seu beatificatio electorum permaneat in æternum, sitque una & eadem æternitas, una & eadem æternitatis bonitas non solùm causale ac pri-C mordiale principium, sed & finalis consummatio beatitudinis electorum, ut omnino æterna sit corona eorum ab æterno inchoata, & consummata in æternum per longum vocationis, & justificationis ambitum circumflexa, & tandem indissolubili æternitatis nodo in idipsum contexta.

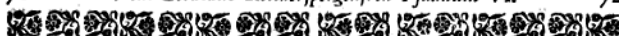
Job. 40. 21. Hæc est armilla Divinæ operationis, qua *perforata* est *maxilla Leviathan.* Hic est indissolubilis *circulus* positus *in naribus ejus*, quo ligatus trahitur ille fatuus, ut, velit nolit, imò penitus nolens, tamen indefessus cooperetur etiam ipse beatorum testificationibus, volens quidem eos impedire, sed, ut diximus nolens cogitur eis in salutem servire. Malleus ipse, ac faber universæ terræ, per quem fabricatur corona electorum, quæ corona sine dubio per ipsum fabrum, sive malleum D destrueretur, ac dissiparetur, nisi quòd ipsa corona *bonæ Dei voluntatis* nunc protegit electos, ut scutum inter bella tentationum, coronandos tandem post bella omnium periculorum. Per hoc igitur inexpugnabile *scutum* liberati ac defensi, per hanc indissipabilem coronam laureati

Hebr. 11. 33. omnes, *qui per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones*, persolvant in æternum æternas gratiarum actiones dicendo libe-ratori suo: *Domine, ut scuto bonæ voluntatis tuæ coronâsti nos.*

Nos quoque peccatores inter pericula tentationum eodem *scuto* indigentes, eandem coronam ex Divina promissione per *bonam* DEI *voluntatem* expetentes, licèt in nobis timore, ac tremore pavescamus; tamen Sanctis jam coronatis in eorum præcipuè natalitiis congaudeamus, eorumque triumpho congratulantes dicamus: *Scuto bonæ voluntatis tuæ coronâsti eos, Domine.* In festo etiam unius Martyris, vel Confessoris congratulantes illi dicamus: * *Lætentur omnes, qui sperant in te, Domine, quoniam tu benedixisti justo, scuto bonæ voluntatis tuæ coronâsti eum.* Non me derideat quisquam lecturus ista, quasi cantilenarum levitatibus intentum. Ego enim hæc non scribo seu legenda ingero austeris, ac doctis magistris, qui vocantur ab hominibus Rabbi, sed mihi famelico, meisque similibus maximè hoc ipsum opus petentibus, aut legere dignantibus in pascuis uberrimis pastoris David conquiro pastum, etiam in sapore Antiphonarum de Psalmis exceptum, seu etiam Responsoriorum, & aliorum canticorum, quæ de Psalmis excepta, ut sapiant jucundius, & dulcius, nos illis musicæ suavitatis notulas interdum supernotamus, quoniam & ipse primus enunciator Psalmorum pastor David Musica suavitate per Cantores, per Psalterium jucundum cum cythara perque alia musica Instrumenta verborum temperavit austeritatem. *In fine* hujus Psalmi recommemorando principium, ubi trina præmittitur Oratio in Trinitatis nomine, Trinitati eidem referimus gratias dicendo:

Gloria Patri cui dictum est: *Verba mea auribus percipe Domine.* Gloria Filio, cui dictum est: *Intellige clamorem meum.* Gloria Spiritui Sancto, cui dictum est: *Intende voci orationis meæ.* In hoc autem *Gloria* est *Patri*, quod *Verba* orantis Ecclesiæ *auribus percipit*: quia licèt sit antiquus dierum tamen clarè audit multùm dissimilis Diis gentium, qui *aures habent*, & Psal. 113. *non audiunt.* In hoc est *Gloria Filio*, quòd ipse, licèt à Judæis homo nondum habens quinquaginta annos denegetur Abraham vidisse, visusque fuerit insanire dicens: *Ante Abraham ego sum*; Joan. 8. 57. tamen ipse *clamorem intelligit* Ecclesiæ, qui clamor cœpit à sanguine Abel clamantis de terra, & durat usque ad illud *mane*, est quo dicitur: *Manè astabo tibi. Gloria Sancti Spiritus* est, quòd ipse *intendit voci* orantis Ecclesiæ, quæ dicit: *Manè exaudies vocem meam.* In quo *manè* quis gloriabitur castum se habere cor? Clarescente namque Judicii die cœlum, & terra pavebit. Nam & ipsæ *Virtutes cœlorum movebuntur.* Sequitur ergo sex-Matth. 24. 29. tus Psalmus Pœnitentialis, in quo prævenimus faciem Judicis orando non solum pro nobismetipsis, verùm etiam pro inimicis nostris.

* *Huic Versui addita in Codice sunt notulæ quædam antiquæ Musicæ, quæ utpote in aliis quoque codicibus passim obviæ consultò prætermisimus.*

PSALMUS VI.

DOMINE, *ne in furore tuo arguas me.* A

Titulus hujus Psalmi est:

VERSUS 1. *In finem, Psalmus David pro Octava.*

Octava est adventus Domini, quem quidam ideo dixerunt *octavam*, quia venturus est Dominus post septem millia annorum, ùt ajunt; omnia sed nulli hoc tempus notum est. Potius dies judicii dicitur *octavus*, quia hujus mundi tempora septem dierum repetitione volvuntur. B Ille autem dies *octavus* volubilitati septem dierum suppositus nullam habet varietatem: quia tunc omnia mutabilia certam accipient stabilitatem juxta illud: *Adhuc* semel, *& ego commovebo* non solùm *terram*, sed & *cœlum*, dicit Dominus. (Agg. 2. 7.) Quod Capitulum versans Apostolus: Cùm, inquit, *semel dicit, significat mobilium translationem tamquam factorum, ut maneant ea, quæ sunt immobilia.* (Hebr. 12. 27.)

Itaque regnum immobile suscipientes juxta consilium ejusdem Apostoli praeparemus nos in occursum illius diei, illius lucis *octave*, in qua regnum DEI apparebit immobile, cujus immobilitas pulchrè per octonarium significatur, qui est primus numerus cubicus & solidus C quadratus, quod notum est Arithmeticis, & facilè dignoscitur, si à binario ipse octonarius constituatur hoc modo: bis bini faciunt quadraturam talem ▪▪ qualis in quatuor punctis conspicitur. Dicamus ergo bis bini bis, aut quatuor punctis in plano substratis alia quatuor supposita intelligantur, per quem in modum tesseræ quatuor latera, & octo anguli figurantur æqualis dimensionis, in qua non sit latus aliud aliô brevius, aut longius: quia numerus iste octonarius per binarium est undique solidus, & quadratus. Et hæc ipsa quadratura solida, & perfecta in aliis multis numeris occurrit. Verbi gratiâ in millenario, quia decies decem talis est quadratura, qualis in hac figura * conspicitur. Sed in latere marginali distinctius apparet,

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	
I											X
II											IX
III											VIII
IV											VII
V											VI
VI											V
VII											IV
VIII											III
IX											II
X											I
	X	IX	VIII	VII	VI	V	IV	III	II	I	

quomodo per decies decem quadratura formatur, cui ex omni latere denarius adaptatur. Huic tali quadratæ figuræ, si adhuc decies aliæ tales tam latæ supponantur, quod in pictura demonstrari non potest, ita ut dicatur decies decem, decies millenarius perficitur, qui denarius quadratus æquilater numerus cubicus, & solidus invenitur. Sed hæc talis tam solida quadratura, cùm sit in multis numeris, primitùs occurrit in octonario: quia hic primus per binarium formatus æquilater numerus, ùt demonstratum est, cubicus quadratus, & solidùs invenitur. „ Hujusmodi autem quadratum corpus non est volubile, sed firmiter cubat in quolibet suo latere. Unde hic numerus & cubicus, & æquilater dicitur, per cujus involubilitatem perfectio Resurrectionis exprimitur, quæ die C *octava* post septimanam Passionis Dominicæ in corpore Christi, & his, qui cum eo surrexerunt, peracta est, & post omnem septimanam nostræ passionis, quæ est omne tempus volubile per septem dies in nobis, imò & in omnibus Christi membris est perficienda. In qua omnis animarum, & corporum natura in Christo resurgentium, & illi occurrentium in virum perfectum solidabitur in octonarium ulteriùs non volubilem, sed omnino cubicum, & æquilaterem. Dicuntur enim numeri æquilateres, qui ex omni latere sunt æquales, ut bis bini bis, id est, octo.

Aliquorum verò numerorum est parte altera longior forma: ut bis bini ter, id est, sex. Talis tam inæqualis formæ sumus in hac septem dierum volubilitate, in qua *omnis creatura* sex diebus facta *ingemiscit, & parturit usque adhuc, Non solùm autem* (Rom. 8. 22. & 23.) D *illa, sed & nos ipsi*, ait Apostolus, *primitias spiritûs habentes, & ipsi intra nos gemimus redemptionem corporis nostri expectantes, quoniam & ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis in libertatem gloriæ Filiorum Dei.* (Rom. 8. 21.) Hæc est autem Gloria Christi membris promissa, ut sint sicut Angeli Dei post resurrectionem & immutationem: *Omnes enim resurgemus, sed non omnes immutabimur.* (1. Corinth. 15. 51.) Mortui quidem omnes resurgent

* *Omisso minutiori Schemate, posteriorem ex margine in ipsum contextum intulimus.*

resurgent incorrupti, hoc est, in omnibus membris suis integri, sed non omnes immutabuntur: quia soli electi, quia in hac vita sunt ab infidelitate ad fidei fidelitatem, à malignitate ad benignitatem permutati, tunc mutabuntur ad immutabilem, beatitudinis æternæ stabilitatem & immobilitatem, in qua corporis & animæ in unum compacta natura, cujus nunc est parte altera longior forma, quia infirmior est caro, quàm anima, & in ipsis electis, in quibus etsi Spiritus promptus est, caro tamen est infirma, ipsa, inquam, corporis, & animæ natura tunc erit omnino solida, & quasi cubica nulli deinceps volubilitati obnoxia: quoniam caro tunc non minùs erit impassibilis & incorruptibilis, quàm anima, quum non dimidia, sed tota creatura humana in electis liberabitur à servitute corruptionis, & tota nobilitabitur in *libertate Gloriæ Filiorum DEI,*

Et nos, ait Apostolus, *immutabimur.* Quomodo? certè per octo graduum ascensum, quibus ascenditur in ædificium Ezechieli demonstratum. Qui sunt illi octo gradus? Gradus nimirum octo beatitudinum: [*Matth. 5. 3. & 4.*] Quoniam *beati pauperes spiritu* habebunt *regnum cælorum. Beati mites possidebunt terram* Paradisiacam, & plusquam Paradisiacam, quando fiet *voluntas Dei sicut in cælo, & in terra.* [*Matth. 6. 11. & 5.*] Beati lugentes, tunc planè consolabuntur. Beati esurientes, & sitientes justitiam justitiæ dulcedine tunc saturabuntur. *Beati misericordes* tunc *misericordiam consequentur. Beati mundicordes* tunc [*Matth. 5. 8. & seqq.*] *Deum videbunt. Beati pacifici* tunc *filii Dei vocabuntur. Beati qui* nunc *persecutionem patiuntur propter justitiam,* tunc in regno cœlorum coronabuntur [*2. Timoth. 4. 8.*] *coronâ justitiæ, quam reddet illis Dominus in illa die justus Judex,* qui eos in illa die *octava* circumcidet non manu facta circumcisione auferens ab eis præputium totius corruptionis, à quibus hîc ablata est per Baptismum vel aliud remedium corruptio iniquitatis. Hanc circumcisionem die *octava,* die novissima consummanda præfiguravit illa dies *octava,* in qua lex præcepit filios Israël masculos suos circumcidere. In hac die octava caro Christi, & cum eo resurgentium est ab omni corruptione circumcisa, & purgata, quod ipsum expectatur futurum in tota Ecclesia, quæ per octo gradus provecta, & hic circumcisa persecutionis cultrò in gradu *octavo,* tunc erit ampliùs circumcidenda, & purganda in die *octavo,* quando electis erit corporum suorum non solùm de morte resurrectio, sed etiam de mortalitatis corruptione plena immutatio, quasi plena circumcisio.

Adhuc aliter octo graduum erit ascensus, quia natura humana quinque limitibus distincta est. Habet enim esse cum lapidibus & aliis corporibus vitalis vigoris expertibus: habet vivere cum arboribus, & cæteris vigorem crescendi habentibus: habet & sentire cum animalibus: habet ratiocinari supra irrationabilia animalia sub angelis: habet agnitam veritatem intelligere cum angelis. Illis quinque limitibus quasi quibusdam gradibus natura humana in resurrectione provehetur, quia cùm immutabuntur electi, corpus naturale absorbebitur à vita, non, ut non sit, sed, ut vita sua inferius aut infirmius non sit. [*1. Corinth. 15. 43. & 44.*] Cùm quod *seminatum* A *fuit animale, surget spirituale,* quod *seminatum est in infirmitate, surget in virtute.* Similiter ipsa corporis vita in suum superius glorificabitur, videlicet in sensum non jam animalem, sed omnino spiritualem. Sensus autem tunc spiritualis, non tunc erit sub ratione, uti nunc est ipse sensus quinque partitus aliquotiens rationi contrarius, ita ut ei sapiat interdum aliquid voluptuosum rationi penitus insipidum & contrarium: sicut rationi pro veritate sapit martyrium vel quodlibet atrox tormentum, quod penitus horret infirmitas quinque sensuum. Tunc autem inter sensum, & rationem tanta erit sentiendi, & consentiendi unio in electis, cùm totus homo erit spiritus vel spiritualis, ut nulla unquam interveniat contrarietas, vel diversitas: quoniam in tota natura B humana regnabit unitas; cùm impletum fuerit, quod Christus oravit pro electis videlicet, ut sint [*Joan. 17. 23.*] *consummati in unum.* Quod ut perficiatur parum est corpus vitæ, vitam sensui, sensum rationi adunari, nisi humana ratio Angelorum sanctorum adjuvetur intellectu, ut sint sicut Angeli Dei homines beati, nullumque sit ultra divortium inter angelicum, & humanum de veritate intellectum.

Istis quinque ascensionum gradibus, quibus agitur, ut sit homo totus angelicus, hoc sine dubio [*Joan. 6. 45.*] adjicietur, quod veritas promisit dicens: *Erunt omnes docibiles Dei.* Nam *Spiritus veritatis docebit* [*Joan. 16. 13.*] eos *omnem veritatem,* & Filius manifestabit se ipsum dilectis, & Pater diliget eos. Atque hoc erit eis illuminari die octava, cùm quinquepartita humana natura Trinitatis manifesta visione beatifica- C bitur: quia Spiritus Sanctus docens omnem veritatem introducet ad Filii (qui est veritas) visionem, Filius manifestando se ipsum, in semetipso manifestabit & Patrem: quoniam ipse in Patre, ac Pater in ipso est. Igitur naturæ humanæ quinque distinctîs limitibûs, quasi quinque virginibûs sapientibûs intromissîs ad jucundam visionem trium Personarum tenetur dies *octavus:* quia quinque ac tres octo sunt, quamquam tres Deitatis Personæ unum sint. Imò & illæ quinque Virgines introibunt ad nuptias, & erunt una sponsa sponso Christo ita conjuncta, ut sint duo non solùm in carne una, sed & in uno spiritu: quoniam *qui adhæret Domino,* ait Apostolus, *unus Spiritus est.* [*1. Cor. 6. 17.*]

Istarum nuptiarum janua claudetur fatuis quinque Virginibus: quia impiorum neque intelle- D ctus, neque ratio, neque sensus, neque vita, neque corpus admittetur intra nuptiales delicias, quarum præparatoria est vera charitas, quæ significatur, per oleum. Quia sicut oleum supernatat cunctis liquoribus: ita charitas antefertur cunctis virtutibus. *Nam si linguis hominum loquar, & Angelorum,* ait Apostolus, [*1. Cor. 13. 1. 2. 3. 4.*] *Charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens: & si habuero Prophetiam, & noverim mysteria omnia, & habuero omnem fidem, ita ut montes transferam: Charitatem autem non habuero, nihil sum: Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum, ita ut ardeam: Charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Ac ne quisquam fallatur, ne aliqua fatua virgo putans habere se oleum charitatis in vase

cordis

cordis sui: Manifesta ponit Apostolus indicia, quibus agnosci potest charitas vera & sincera, & non ficta. *Charitas*, ait, *patiens est, benigna est.* Patiens videlicet inter adversa, quæ patitur à malis: *benigna est* ad reddendum bona pro malis, etiam ipsis malis, & inimicis. *Charitas non amulatur*, id est: non invidet bonis alterius, *non de* sua felicitate *inflatur, non agit perperam*, id est, perversè contra judicium propriæ conscientiæ. *Non est ambitiosa*, id est, aliis præponi non desiderat. *Non quærit, quæ sua sunt*, quia communia propriis, non propria communibus anteponit. *Non irritatur, non cogitat malum*, fortis scilicet non solum ad non vindicandas, sed etiam ad non commemorandas injurias suas. *Non gaudet super iniquitatem* alterius, *congaudet autem veritati*, id est, justitiæ. Pro qua veritate, sive Justitia si mala temporalia ingruunt; *Omnia suffert*: & quamvis non omnia Spiritui credat, tamen probatum habens aliquem spiritum, quod ex Deo sit, eidem de Scripturis loquenti *omnia credit*, & de futuris promittenti promissa *omnia sperat*, quæ si differuntur, *omnia sustinet. Charitas nunquam excidet*: quoniam *aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem, neque flumina obruent illam*: quia nunquam vertetur in odium, quod per veram charitatem fuit aliquando dilectum.

Cant. 8. 7.

Talis charitas est oleum illud Evangelicum, per quod lampades ardent in præsenti vita, & multo magis in adventu Sponsi, qui tum quinque Virgines introducet in illud nuptiale triclinium, ubi architriclinus est unus ac trinus DEUS, ubi trium personarum una est ipse Sponsus, ibi tribùs dilectione mediante adunatis cum quinque perficietur ille octonarius perfectus cubicus & solidus quadratus, ab omni volubilitate alienus, cujus in consideratione dies resurrectionis omnium, & beatificationis non omnium Virginum, sed quinque solummodò sapientum charitatis oleo abundantium dicitur dies *octava*.

Sed quia tunc non solùm hoc habet multùm dulcedinis, quod dicitur: *intraverunt cum eo ad nuptias*, sed hoc habet multùm terroris, & amaritudinis, quod dicitur: *clausa est janua*, & quod dicitur fatuis Virginibus: *Nescio vos*: pro ipsa die *octava* solicitus *David* pœnitens, ùt quilibet homo timens ùt *David*, cantabiles habet justificationes hujus Psalmi Pœnitentialis, ut in quinario fatuarum Virginum non resideat, sed usque ad octonarium sapientum pertingat, quò nullus pertinget, nisi aut per veram innocentiam ùt infantes baptizati, qui in innocentia moriuntur, aut per veram poenitentiam, de qua in septem Psalmis Pœnitentialibus agitur, quorum iste *Psalmus* est primus intitulatus pro die *octava*, quæ fortasse propter jam dictas rationes dicitur *octava*. Vel sicut quidam hujus Psalmi tractatores volunt, ideo dicitur *octava*, quia superponitur septenario pertinenti ad corpus, & ad animam hoc modo: Duæ vitæ sunt, una pertinet ad corpus, ad veterem scilicet hominem, cui & Vetus Testamentum datum est, in quo regnavit mors: Altera pertinet ad animam in Christo innovatam. Ad corpus autem pertinet quaternarius, quia & ex quatuor constat elementis, & quatuor afficitur qualitatibus, sicca, humida, calida, frigida, & quatuor ministratur temporibus, verno, æstate, autumno, hyeme. Ad animam verò pertinet ternarius, scilicet diligere DEUM ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota virtute. Peractis igitur his, quæ ad corpus pertinent, actionem & exercitium animæ per trinam dilectionem quasi septenario numero veniet *octavus* dies judicii, ubi cuique pro meritis reddetur. Unde timens *David*, id est, quilibet pœnitens, vel tota Ecclesia semetipsam exercens in pœnitentia, sicut pœnitens *David* orat in hoc Psalmo, qui intitulatur *Psalmus*, quoniam ad benèoperandum invitat; & attribuitur *David*, id est, pœnitenti Ecclesiæ tendenti in finem, id est, in Christum, qui est *Principium*, *& finis*, id est, inchoatio & consummatio ad justitiam omni credenti, & justam solicitudinem habenti pro *octava*, quam timet, id est, pro die judicii.

Matth. 25. 10.

Apoc. 1. 8.

Est autem iste *Psalmus* primus pænitentialium *Psalmorum*, qui sunt septem propterea, quoniam potest deleri per pœnitentiam veram, quicquid delinquitur in sæculi septimana, quæ septem diebus volvitur, in qua etiam labor pœnitentium durat: & propterea quum septem sunt præcipuè modi remissionis propositi, scilicet primò Baptismus: secundò Martyrium: Tertiò Eleemosyna: Quartò, quod aliis peccata dimittimus; Quintò, quod cæteros ab errore convertimus: Sextò gemitus pro peccatis: Septimò, Communio corporis, & sanguinis Domini. Agitur autem hîc de pœnitente, & loquitur Ecclesia in persona peccatoris gravibus peccatis implicati, ut nullus de misericordia desperet, si pœnituerit. Secundùm verò formam omnium Pœnitentialium incipit ab amaritudine pœnitentiæ, & finit in certitudine veniæ. Primò est exordium, in quo captat benevolentiam. Vt autem sciatur, quod sit exordium, quod habemus in multis initiis Psalmorum, de distinctionibus Rhetoricæ Orationis aliquid dicendum est.

Nam licèt Rhetorica sæcularis scientia sit, tamen ipsa cum cæteris liberalibus artibus velut quædam famula Dominam suam, Divinam videlicet sapientiam in Sanctis Scripturis ita comitatur, ut siquis eam animadvertere voluerit, & potuerit, omnes Rhetoricos colores in ea invenire possit. Similiter cæteræ artes liberales Grammatica, Dialectica, Arithmetica, Musica, Astronomia, Geometria, sive Practicæ, id est, activæ laboranti collaborant quasi ancillares famulæ, sive Theoriæ, id est Divinæ contemplationi solemnizanti & vacanti assident quasi honestæ pedissequæ. Quod quia de singulis artibus ostendere ad præsens non vacat, nunc de Rhetorica oratione pauca dicamus, cujus multas proprietates in *Psalmis* habemus.

Rhetoricæ orationis sex partes sunt. Exordium, narratio, partitio, confirmatio, confutatio, conclusio. Exordium est, ubi ante narrationem captatur auditoris benevolentia, docilitas, attentio. Narratio est, ubi causa narratur, circa quam tota Oratio versatur. Partitio est, ubi caussa distinguitur in partes, Confirmatio est, ubi pars, quæ placet,

cet, confirmatur. Confutatio, ubi pars, quæ non placet, reprehenditur, Conclusio est artificiosus terminus Orationis.

Dividitur autem Exordium in principium, & insinuationem. Principium est, brevis captatio benevolentiæ, vel attentionis. Insinuatio est longa per ambages circumducta captatio benevolentiæ, attentionis, vel docilitatis. Principio, id est, brevi captatione utuntur Prophetæ, cùm narraturi præmittunt: *Hæc dicit dominus.* Per hæc enim pauca verba redditur sensatus auditor attentus, & benevolus: quoniam attentè, ac libenter audiendum est, quod Propheta non de Spiritu proprio, sed de Spiritu Divino loquitur. Similiter Diaconi Evangelicam narrationem pronuntiaturi cùm præmittunt: *In illo tempore dixit Dominus JESUS discipulis suis*, benevolentiam, & attentionem eorum breviter captant, qui audientes Evangelium cupiunt esse de numerodiscipulorum. Porrò cùm præmissæ captationi attentionis, & benevolentiæ addunt: *parabolam*, vel *similitudinem hanc*, docilem reddunt auditorem ad subsequentem narrationem, ne, quod narratur, historicè dictum, seu factum credatur. Exemplum posuimus de principio, quo utendum est in illo causarum genere, cui auditor facilè potest acquiescere.

Verùm si Auditoris animus ab acquiescendi facilitate videtur elongatus, insinuatio est necessaria, qua paulatim longa, & morosa circumlocutione ipse animus auditoris præparetur ad recipiendam narrationis persuasionem. Quod cùm in multis ostendi valeat unum Evangelii capitulum ponamus pro exemplo, in quo plenaria invenitur distinctio sex partium Rhetoricæ orationis quas præsignavimus.

Luc. 7. 36. & deinceps. *Rogabat Jesum quidam Pharisæus, ut manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisæi discubuit. Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix, ut cognovit, quod accubuisset in domo Pharisæi, attulit alabastrum unguenti, & stans retro secus pedes ejus, lachrymis rigabat pedes ejus, & capillis suis tersit. Videns autem Pharisæus, qui vocaverat eum, ait intra se: Hic si esset Propheta, sciret utique, quæ, & qualis est mulier, quæ tangit eum: quia peccatrix est.*

Attendamus nunc Simonem Auditorem, & Dominum nostrum Jesum Christum plusquam Rhetoricum Oratorem, qui cognoscens animum Auditoris à misericordia, & compassione nimis alienum, antequam narrationem ingrederetur, præmisit Exordium per insinuationem hoc modo: *Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister dic. Duo debitores erant cuidam fœneratori. Unus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta. Non habentibus autem illis, unde redderent, donavit utrique. Quis ergo eum plus diligit? Respondit: Æstimo; quia is, cui plus donavit. Dicit illi: Rectè judicasti.*

Ecce quàm longa insinuatio, quàm longa indevoti Auditoris præparatio! Quàm statim sequitur narratio dicente Domino: *Vides hanc mulierem?* Præsentia quippe officiosæ, ac pœnitentis mulieris erat materia, circa quam versabatur tota hæc Oratio, cujus jam audivimus membrum, quod dicitur Exordium per longam insinuationem. Audivimus & membrum, quod intelligimus esse brevem narrationem. Audiamus nunc membrum, quod dicitur Partitio, quæ sub antithesis posita est hoc modo:

Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti; Hæc autem lachrymis rigavit pedes meos, & capillis suis tersit. Osculum mihi non dedisti, hæc autem, ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxisti, hæc autem unguento unxit pedes meos.

Ecce quàm cauta partitio, quàm rationabilis distinctio! quâ diligenter consideratâ, quid confutandum, quid confirmandum sit, facilè dignoscitur. Unde statim confirmatio sequitur dicente oratore, interpellatore, & Advocato pœnitentis mulieris.

Propter quod dico tibi: remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.

Confutatio est, quod sequitur: *Cui autem minùs dimittitur, minùs diligit.* In qua confutatione hic sapiens & mansuetus orator parcit auditori, cujus partem confutat loquens de illo quasi de alio minùs diligente, minùsque indulgentiam quærente.

Tandem subjungitur Conclusio, id est, artificiosus terminus orationis, cùm dicitur ad mulierem pœnitentem: *Fides tua te salvam fecit: Vade in pace.* Fides etenim salvam eam fecit, quæ se à Salvatore salvari posse non dubitavit. Nonne tibi videtur hæc mulier, etsi non verbis, affectu tamen cordis, & effectu extrinsecæ obsequelæ *Psalmum* Pœnitentialem complevisse, præsertim cùm *Psalmus* ad operationem spectet, quia in Psalterio decachordo digitorum sive manuum artificiosa moderatio facit *Psalmum*? Quod autem fuit psalterium istius mulieris humillimæ sapienter psallentis, nisi ipse Christus? Tetigit namque benè psallens fœmina non solùm exteriùs psalterium istud manibus; Verùm quòd multò ampliùs profecit ad salutem, interiùs per fidem, credendo illum Salvatorem, qui posset salvare talem quoque peccatricem, quæ neque bonam conscientiam, neque bonam haberet famam. Talis est Ecclesia de gentibus collecta, talis est etiam peccator, seu peccatrix, cujus est polluta non solùm conscientia, sed & fama. Quid igitur huic restat, nisi ut ex intima fide ad Salvatorem confugiens dicat?

Domine, ne in furore tuo arguas me. VERS. II

Primò ponit exordium, in quo capiat benevolentiam per potestatem Judicis, per infirmitatem suam, per consuetudinem parcendi: quia vult non à mortuis, sed à vivis rogari. Secundò narrat su-

ad ærumnas, ut cognoscatur afflictus, ibi: *laboravi.* Tertiò sequitur correctio, cùm se sequestrat à malis ibi: *discedite à me.* Quartò jam liberatus exultans orat pro inimicis, ut convertantur, ibi: *Erubescant.* Intentione verò incitat ad pœnitentiam. Clamat ergo: *Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.* Ut ex Græco exemplari colligitur, *Furor*, & *ira* idem sunt. Unde & in Latinis exemplaribus de Græco translatis variè dicitur, alicubi prius *furor*, post *ira*, uti nos cantamus: alicubi priùs *ira*, post furor, ùt in Responsorio de Romanis exemplaribus tracto canimus: *Domine, ne in ira tua arguas me, neque in furore tuo corripias me.* Est autem *ira* vel *furor* indignatio gravis, per quam futurum judicium accipitur. Unde in Propheta legitur. *Dies illa dies iræ.* (Soph. 1. 15.) Et Apostolus impœnitenti peccatori dicit: Tu *autem secundùm duritiam tuam, & impœnitens cor tuum thesaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis justi judicii DEI.* (Rom. 2. 5.) Item: *Revelatur enim ira DEI de cœlo super omnem impietatem hominum eorum, qui veritatem Dei in injustitia detinent.* (Rom. 1. 17.)

Argui verò, *& corripi* diversa sunt. Nam *argui* gravius est, quasi accusari, unde damnatio timetur. *Corripi* verò minus est, id est, emendari, vel erudiri. *Arguuntur* autem in judicio, qui sunt sine charitatis fundamento: hi enim damnantur omnino. *Corripiuntur* verò, id est, emendantur, & purgantur, qui fundamentum quidem habuerunt, sed super illud ædificaverunt *ligna, fœnum, stipulam,* (1. Cor. 3. 12.) quæ dum igne judiciali consumuntur, ipsi per ignem salvabuntur. Quidam namque habentes charitatem, superædificant aurum sapientiæ in secreta cordis contemplatione: argentum verò eloquentiæ in proximorum ædificatione, ac lapides pretiosos in exemplorum fulgida exhibitione, dum quæ docent verbo, moribus, & operibus ostendunt in exemplo. Istorum ædificium non habebit in igne detrimentum. Sunt autem, qui superædificant eidem charitatis fundamento stipulam sæcularium cogitationum, fœnum sæcularium locutionum, ligna sæcularium, non tamen criminalium actionum. Et sicut ab igne citò consumitur lignum, citius fœnum, citissimè stipula, sic in igne purgatorio differenter, & dissimiliter puniuntur, & delebuntur facta, dicta, & cogitata mala purgabilia in his, qui habent fundamentum charitatis. Nam his, qui hoc fundamento carent, ignis judicialis non erit ad purgationem, sed ad damnationem.

Peccator igitur pœnitens, & sciens, quòd *horrendum est incidere in manus Dei viventis,* (Hebr. 10. 31.) non vult ibi neque *argui* ad damnationem, neque corripi ad emendationem. Unde orans dicit: *Domine, ne in furore tuo, & in ira tua,* id est, in futuro judicio, ne *arguas,* id est, convincas me damnandum: neque etiam, quod minus est, *corripias me* castigandum, quod minus est: sed potiùs hìc sana, hic emplastrum gratiæ tuæ adhibe, hic medelam, quam nosti expedire, impende. Sana hic suavitatis, & miserationis tuæ unctione, dum tempus est gratiæ, ne tunc damnandus, vel etiam sanandus inveniar dura ustione, dum tempus erit *furoris & iræ*: Non quod in te sit *furoris* aut *iræ* ulla commotio, sed quod ipsa, quæ tunc erit ultio eam sustinentibus, ita erit insupportabilis, ac si procedat ex *ira*, vel *furore* Judicis. *Tu autem,* Domine, ait sapiens, *in tranquillitate judicas, & cum magna reverentia disponis omnia.* (Sap. 12. 18.)

Aliter: *Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.* *Furor* etsi gravis, tamen in judice sensato brevis est commotio. *Ira* verò cùm est justa in judice justo, erit longa, nisi cùm eam breviat pœnitentia, & misericordia. Potest ergo per *furorem* intelligi commotio Judicis, quæ in die *octava* etsi gravis, tamen etiam brevis videbitur: quia sententia judicialis tunc sinè mora quasi cum furore dabitur, cùm impiis dicetur: *Discedite à me maledicti in ignem æternum.* *Ira* verò ejusdem judicis, per quam detinebuntur sinè fine in æterno supplicio, idcirco erit longa, quia eam non breviabit ulla pœnitentia, vel misericordia: Non quòd impiorum tunc nulla sit pœnitentia, sed quia erit nimiùm tarda, & ideo minimè fructuosa: Non quòd Judicis æterni non sit æterna misericordia, sed quòd hæc eadem misericordia non immisericordibus, sed misericordibus erit impendenda, juxta illud: *Beati misericordes; quoniam ipsi misericordiam consequentur.* (Matt. 5. 7.) Idcirco dum tempus est pœnitentiæ fructuosæ, dicit pœnitens *octavam* diem timens: *Domine, ne in furore tuo corripias me, neque in ira tua arguas me* per æterna supplicia, neque etiam, quod minus & brevius est, *in furore tuo corripias me,* in ipsa die *octava* dicendo mihi: *Servè male, & piger, quare pecuniam meam non dedisti ad mensam.* (Matth. 25. 26) Vel: *De ore tuo te judico, serve nequam.* Vel: *Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogâsti me. Nonne ergo oportuit & te misereri conservi tui, sicut & ego tui misertus sum?* (Matt. 18. 33.) Antequam veniat illa dies *octava*, illa dies *iræ*, dies *furoris, dies calamitatis, & miseriæ.* (Soph. 1. 15.)

VERSUS III.

Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum pariter ex languore peccati, & ex languore miseriæ, quæ est pœna peccati. Unde quia multiplex & magna est mea infirmitas, multiplex & magna mihi necessaria est medicina, per quam saner non solum exteriùs in carne languida, sed etiam interiùs in ossibus, id est, in ipsius animæ rationalis naturalibus viribus non parùm, vel ex parte, sed in toto, & per totum conturbatis: *quoniam conturbata sunt* omnia *ossa mea,* id est, vires, ac virtutes animæ, ita ut non possit carnem regere sua rationali, id est, ossea fortitudine, sed quasi caro mollescit ipsum robur animæ. Unde dico:

VERSUS IV.

Et anima mea turbata est valde.

Ecce, confiteor! Ecce, vulnera ostendo tibi clementi, & omnipotenti, & sapienti Medico!

Sed

A *Sed tu Domine*, qui per clementiam vis, per omnipotentiam potes, per sapientiam scis medicare, ac sanare infirmos, *Usquequo* differs clamantem audire, infirmantem sanare? Innuit se hic pœnitens diu luctatum contra vitia, cùm ei tam longa est medicinæ mora. Non est autem crudelitas dilatio DEI, sed ut persuadeat animæ, quòd in magna mala se præcipitavit, nec breviter ac leviter orans exaudiri poterit. Nondum enim tam perfectè orat, ut ei DEUS omnium exauditor dicat: adhuc loquente te dicam, adsum. Orantem aliquantulum differt, ut cùm exauditus fuerit, de cætero magis caveat sibi, & ut ostendatur, quæ pœna sit non conversis; si tanta difficultas est conversis. Unde est illud: *Si justus vix salvabitur, impius & peccator ubi parebunt.* (I. Pet.4.18.)

B Aliter: *Sana me Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea*, id est, mens mea *conturbata* est ad pœnitentiam: & *anima mea*, id est, etiam sensualitas *turbata est valde* reluctans consuetudini pravæ diu inolitæ, atque vix coaptando se disciplinæ multùm insolitæ. *Et tu Domine usquequo?* Usque quo differs, quin sanes?

VERS. V. *Convertere Domine*, non differas, (Zach.1.3.) sed mihi converso *convertere* juxta illud: *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos.* Vel quia perfectæ conversioni nostræ semper est paratus, videtur dici *Convertere*, id est: fac me inverti. Sentit enim convertendi difficultatem: Unde ait: *& eripe animam meam* in conversione multis impeditam. Vel *Convertere* à vindicta, & ita *eripe animam meam* ligatam peccatis, & dando virtutes *salvum me fac* non *propter* merita C mea, quia justa est peccati damnatio, sed *propter misericordiam tuam.*

VERS VI. *Quoniam non est in morte, qui memor sit tui.*

Ideo hîc festino per confessionem sanari: *quoniam* post *mortem* in terra oblivionis *non est*, *qui memor sit tui*. *Et in inferno* post judicium *quis confitebitur tibi?* Nullus. Nam ante judicium potuit dives *in inferno* sepultus aliqua luce videre Lazarum in requie, cujus comparatione coactus est confiteri sua mala; sed post judicium in profundioribus tenebris nullam DEI lucem videbunt, cui confiteantur. Vel *mortem* dicit contemptum divinæ legis eò, quòd ducit ad *mortem*: *Infernum* verò cœcitatem animi, quæ D post hujusmodi *mortem* ita eos involvit, ut dentur in reprobum sensum. Horum autem neuter *confitetur.* Ab his nititur liberari, qui dicit:

Laboravi in gemitu meo.

Gemit, dum videt, quæ mala fecit, quæque pro his mala promeruit. Et tanquam parum profuerit *gemitus* absque lachrymis, addit: *Lavabo per singulas noctes lectum meum* plorans in *lecto meo per noctes.* Vel *lavabo lectum*, id est, corpus *per singulas noctes*, *per singulas* iniquitates. Et si non possum dinumerare horas, & momenta *noctium*; tamen summam *confitebor* iniquitatem *singularum*. Potest etiam dici *lectus*, in quo æger animus quiescit, voluptas carnis, & delectatio sæculi quam *lachrymis levat*, qui se ab illa conatur extrahere. *Lachrymis meis stratum meum* A *rigabo. Stratum* est idem quod *lectus*. Vel potest dici *stratum* cumulus peccatorum, quasi de multo stramine congestus palearum. Unde hoc *stratum lachrymis rigat*, & *rigando* in stercus vertit, ut futuræ fertilitati proficiat. *Per noctes* verò, quæ, cùm diebus alternantur, significat, quòd quasi alternatim patitur *noctes*, cùm carne servit legi peccati: & dies sentit, cùm mente servit legi DEI. Ut ergo nox convertatur in diem, *per singulas noctes*, id est, per singulos lapsus *lavat lectum*, id est, conscientiam, in qua sani aliquando laboribus mundi lassati requiescunt: ægri autem in eodem *lecto* torquentur, sicut ille *puer*, de quo dictum est: *Jacet in domo paralyticus, & malè torquetur.* (Matt.8.6.) *Lavabo lectum* conscientiæ, atque *rigabo stratum*, id est, sensualitatem. Hanc *rigabo* quasi hortum, ut resoluto B *lachrymarum* imbre arida sensualitatis novam virtutum germinet messem.

Turbatus est à furore oculus meus. VERS. VIII.

Furor DEI fuit contra veterem hominem Protoplastum usque adeo magnus, ut peccati, ac pœnæ morbus ab illo posteris ejus sit factus hæreditarius excepto solo Christo, qui conceptus est de Spiritu Sancto. *Furor* DEI est etiam in præsenti, cùm dat peccatores in reprobum sensum: *Furor* in futuro, cùm puniet. Ab utroque *furore* dicit *oculum turbatum*; quasi dicat: *Lavabo lectum*, *rigabo stratum*: quia cùm attendo, quæ in primis parentibus fecisti, quæ etiam in futuro minaris, quæ etiam in præsenti facis, *Oculus meus*, ratio mea, sive animus meus *turbatus est à furore* tuo propter judicium, quod incipit hîc, ubi sunt interiores tenebræ cum C aliqua luce, ubi *est turbatus oculus*, non extinctus. Tunc autem erunt impii in summa cœcitate, cùm penitus extra DEUM ubique præsentem sicut cœcus extra lucem sibi præsentem erunt, missi videlicet in tenebras exteriores. Nunc autem non cœcatus ex toto, sed *turbatus est oculus meus*, & ideò timeo, timensque refugio ad te illuminatorem meum, ne socier impiis omnino cœcandis, omnis lucis visione privandis, & in tenebras exteriores mittendis. Meritò enim nunc *turbatus* majores pœnas timeo: quia *Inveteravi inter omnes inimicos meos*. Inveteravi, membrum veteris hominis factus: *inter inimicos meos*, id est, vitia, dæmones, homines malos: & non tantùm inter quosdam, sed *inter omnes*: quia omnibus consensi, ex omnibus vetustatem contraxi. Flebilis narratio! D Nunc autem, quia tantus pœnitentiæ labor non est inanis, ne quis de gravitate peccatorum desperet, exauditum se significans subdit:

Discedite à me omnes, qui operamini iniquitatem. VERS. IX.

Correctus ab illis separat se, quorum collegio & societate peccavit. Vel est prophetia, quòd ita in judicio in die *octavo* illis dicetur: discedite à me omnes, qui operamini iniquitatem. Judice hoc dicente, consentiente quolibet justo, & pœnitente.

Notandum: quod non dicit in illa die *octava*; *qui operati estis iniquitatem*, sed *qui operamini*: quia videlicet *iniquitas* eorum non erit præterita, quam nulla delevit condigna pœnitentia. Unde in Evangelio etiam eos, qui in nomine suo prophetârunt, & virtutes multas fecerunt, sed absque pœnitentia peccatorum de hac vita recesserunt, ipse Judex pronuntiat in die *octavo* damnandos, &

operarios *iniquitatis* nominandos. Si ergo illic A censentur *iniquitatis* operarii, ubi ligatis manibus, & pedibus, in tenebras exteriores missi ulteriùs non poterunt *operari*, & propter solam voluntatis malitiam tunc permanebunt à societate bonorum in æternum separati: non est mirum, si nunc impiis prava, & turpia manifestè operantibus dicit homo per pœnitentiam justificatus: *discedite à me omnes, qui operamini iniquitatem*; tanquam dicat: nolo vestrarum amicitiarum societatem. Si non loco, tamen affectu fugio vestram iniquitatem, ne videamini mihi placere, si manens vobiscum non ostendam vos mihi displicere. Nolo immundum tangere per occultam *iniquitatis* consensionem: volo à societate malorum exire per aptam *iniquitatis* redargutionem. *Discedite à me*: Nolo ultra B socius vester esse, nolo pro iniquitatibus alienis damnari, cui DEUS concessit à propriis per lachrymas lavari.

Quoniam exaudivit Dominus vocem fletus mei. *Vocem* dico intimam cordis compunctionem, qualis fuit in corde Mariæ flentis, & nihil dicentis ore, sed altè clamantis pia cordis compunctione: *Exaudivit Dominus deprecationem meam* pro auferendis à me peccatis: & orationem meam pro impetrandis virtutibus suscepit, quasi acceptabilem oblationem. Repetitio crebra ex affectu nimio procedit, quia pro exauditione gaudenti non sufficit semel dicere: *exaudivit Dominus vocem fletus* C *mei*, sed addit:

VERS X. *Exaudivit Dominus deprecationem meam*, & adjungit:

Dominus orationem meam suscepit.

Ter ponit, *Dominus*, quia Sanctam Trinitatem precibus suis affuisse ostendit.

Exordium *Psalmi* triste fuit, ubi sub timore *furoris*, & *iræ* benevolentiam Judicis captavit. Narratio erat flebilis, ubi se *inter omnes inimicos inveteratum* narravit. Partitio cauta, ubi se ab impiorum societate separavit. Confirmatio ra- D tionabilis, ubi se indicans *exauditum* tertiò eundem sensum repetivit, ut trina repetitio esset non solùm suæ exauditionis confirmatio, sed etiam devota gratiarum actio ad Sanctam Trinitatem. Nunc tandem sequitur adversariæ partis confutatio, cùm dicit:

Erubescant, & conturbentur vehementer omnes inimici mei. VERS. XI.

Prædicit, quod futurum sit inimicis, qui hîc *erubescere* nolunt, qui conversos etiam irrident, & *erubescere* faciunt. Reddit ergo eis talionem, & dicit: *erubescant* in futuro de malis, quæ fecerunt, qui non solùm in se mala fecerunt, sed & in aliis bona irriserunt. *Conturbentur*, dicentes: *nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam. Ecce, quomodo computati sunt inter filios DEI, & inter Sanctos sors illorum est.* Sap. 5. 4. *Conturbentur* non parùm, sed *vehementer* sicut peccaverunt *vehementer* ex odio vehementi *omnes inimici mei*, qui volunt mala mihi. Hæc dicta sint ad confutationem adversariorum ex consensu divinæ justitiæ.

Verumtamen ego misericordiam consecutus ex intuitu miseriæ magis oro, ut antequam *erubescant, & conturbentur* in divino judicio, quod erit in die *octavo*, dum tempus est miserendi, *convertantur* per veram pœnitentiam cordis contriti ad justitiam, *& erubescant* per veram confessionem oris ad salutem, sicut & ego conversus erubui. *Convertantur*, ne illuc eant, quò tendebant, *& erubescant* recordatione malorum, ut per verecundiæ stimulum cogantur conversi redire ad Salvatorem, ne illum habeant Judicem, & damnatorem in die *octava*, quæ veniet *valde velociter* super impios ad conversionem tardos: Quia cùm dixerint, pax, & securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus. Itaque oro in *Psalmi* hujus postrema conclusione, ut antequam superveniat eis repentinus interitus, ipsi prius *convertantur*, & erubescant *valde velociter*. Talis oratio in fine *Psalmi* posita est artificiosus terminus eorum, quæ præmissa sunt in exordio, narratione, partitione, confirmatione, confutatione. Unde quod hîc in fine dictum est, jure tenemus prò totius Psalmi conclusione, qua Judex quasi conclusus tenetur, ut sic pro inimicorum salute oranti sit propitius, qui nunquam damnare potest eum, qui pro ipso diligit *Inimicos*, & libenter exorat pro adversantibus & calumniantibus, & libenter benefacit his, qui oderunt eum.

Gloria Patri Domino, *qui exaudivit vocem fletus mei. Gloria Filio* Domino, *qui exaudivit deprecationem meam. Gloria Spiritui Sancto* Domino, qui orationem meam suscepit.

PSAL-

PSALMUS VII.

D*Omine DEUS meus, in te speravi.* A

Septimò Psalmo reditur ad caput, id est, ad fidei nostræ principium, ad Christi Passionem, orantis in eadem Passione, per quam nos salvari credimus. Intentio namque Prophetæ est in hoc Psalmo introducere Christum secundùm humanam naturam Verbo sibi unito loquentem, & orantem, ut liberet illum, nequando prævaleant ei maligni, & ut à morte resuscitet illum: & deinde ostendentem sub quadam concessione improborum damnationem, & justorum gloriam ex Resurrectione sua proventuram, & etiam ex ipsis malignantibus posse quosdam consequi veniam, B si conversi agerent pœnitentiam.

Titulus hujus *Psalmi* est:

VERS. I. **I***N finem Psalmus David, quem cantavit Domino pro verbis Chusi filii Jemini.*

De sensu tituli hujus Magni Patres dissentiunt. Nam Beatus Augustinus, cui consensit Cassiodorus, affirmat, in hoc titulo tangi historiam, quæ legitur in secundo libro Regum, ubi habemus manifestè nomen *Chusi*, qui cùm David fugiens Absalonem filium suum de civitate exiret, consilio ipsius *David* cessit in partem Absalom, ut quæ filius moliretur in Patrem, exploraret, & renuntia- C ret. Dedit autem Achitophel hoc consilium, ut Absalon permitteret Patrem suum improvisum occidi. Hoc autem mutatum est consilio *Christi*, qui & consilium Achitophel infatuavit, & ipsi *David* secretò mandavit, ut de campestribus fugeret, & se, suosque servaret. *Pro verbis* hujus *Chusi*, quibus & consilium Achitophel infatuavit, & quæ Regi *David* mandavit, putant hunc *Psalmum* cantandum à David, sub altiori tamen intellectu assignantes ad allegoriam, quæ dicta sunt secundùm historiam.

Chusi enim interpretatur silentium. *Gemini* dexter. *Achitophel* ruina fratris. *Absalon* Patris pax. Igitur ut mysticum sensum parumper tangamus, *Absalon*, quod interpre- D tatur Patris pax, Absalon, inquam, filius & hostis in mysterio est Judas Apostolus & Diabolus, falsa Patris & Magistri pax, quem osculo, pacis signo, tradidit, in quem Sathanas introivit, cùm esset unus de duodecim, sicut idem Sathanas agitavit Absalonem contra Patrem, cùm esset Patri dilectus. Proinde & pœna ipsius justitiæ amatorem multum delectat: Quia judicio DEI mente captus se suspendit, in quo non jam mysterii profundum, sed ipsa rei gestæ superficies Judam, & Absalon in pœna demonstrat esse pariles. Nam & iste pendens quercu, mula, cui sedebat, pertranseunte desertus dignas protinus sagittas, id est æternæ mortis sententias in anima suscepit. Et ne parùm putes, quòd unus Absalon unius Judæ formam prætulerit, Achitophel quoque consiliarius ejus suo suspendio interiit, qui secundùm sui nominus proprietatem *Fratris ruinam*, id est, mortem *David* meditatus in pravo consilio, infatuatus est, consilio salubri *Chusi*.

Chusi autem, quod interpretatur *silentium*, tam nomine, quàm facto significat Apostolum Petrum. Sicut enim ille Chusi exterius adhæsit Absaloni, & visus est abnegare *David*, cujus tamen in corde amicus intimus fuit: Sic Apostolus Petrus malorum societati ad horam conjunctus Christum verum *David* negavit ore, cujus tamen amicus permansit in corde, quemadmodum à magnis Patribus ante nos dictum est. Constantia ipsius aliquantulum turbatâ, cùm cœpisset mergi passionis Dominicæ tempestate sæviente, sed dextera Divini respectus illum conservante, Charitas Petri non excidit: quia Christus illi non venerat in odium vel in tædium, quamquam à Confessione ipsius tenuerit silentium. Per hunc ergo alterum *Chusi*, videlicet per Apostolum Petrum consilium Judæ, ac Judæorum infatuatum est: Quia Christi nomen, quod extinguere voluerant, per ipsum dilatatum est cooperantibus illi Apostolis. qui etiam per nomen *Chusi* aptè designantur; quia omnes relictò Christò fugientes, & se discipulos ejus non profitentes, amicitiam & dilectionem ipsius in silentio tenuerunt. Et licèt in silentio suo tacerent ab aperta Christi confessione: Tamen verba orationis, & boni consilii erant in tacita Resurrectionis expectatione, quæ nimirum in corde Petri erat ferventior, postquam de negatione amarè fleverat. Sanè amarè flentis Petri pœnitentia in *Psalmo* præmisso non incongruè intelligitur, expressa: Quoniam & ipse oraverat pro *octavo*, pro die videlicet Resurrectionis, ne Domino, quem negaverat, resurgente ipse de negatione sua corriperetur, & argueretur in furore, aut ira. *Usque* adeò verò suscepta est ejus pœnitentia, ut Angelo Resurrectionis teste illum specialiter nominante, ac Domino illi singulariter apparente, id est, die *octava*, in die Dominica, omnis tristitia ejus in lætitiam fuerit conversa, quod & cæteris Apostolis contigit, quibus ipse Christus in cœna sua dixerat: *Mundus* quidem *gaudebit, vos* Joan. 16. 20. *autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Chusi* autem, sive Petrus Apostolus, sive totus Apostolorum cœtus intelligatur, ut assignatum est, benè dicitur *Filius Jemini*, id est, *filius dexteræ*, ne propter, fugam, & silentium in passione putentur ad sinistram deputati esse.

Verumtamen quia iste *Chusi*, *filius Jemini* dicitur in titulo, & *Chusi*, de quo in historia Regum legitur, *filius Arachi*, non *filius Jemini* appellatur; Beatus Hieronymus, cui consentit Remigius, magìs asserit hunc *Psalmum* prætitulatum nomine alterius *Chusi*, qui de tribu Benjamin fuisse intelligatur. Ait enim ipse Beatus Hieronymus: Plerique eruditissimi Viri arbitrantur hunc Psalmum tunc esse *cantatum*, quando *Chusi filius* Arachi, amicus David, destruxit consilium Achitophel, & ad eum nuntios misit,

ut de eremo fugeret. Verùm sciendum est eos graviter errare. Primùm, quòd nomen *Chusi* ibi scriptum est per Samech, hic per Sin. Deinde quòd ille *Filius Arachi* dicitur, hic *Filius Jemini*. Præterea *David*, qui præceperat Joab, & 2.Reg.18.12. cæteris Ducibus dicens: *Parcite puero Absalon*, nunquam de morte filii loqueretur ita dicens: *Concepit dolorem, & peperit iniquitatem. Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foveam, quam fecit*, maximè qui morte ejus audita ejulans cla- ibid.v.ult. mavit: *Fili mi, Fili mi Absalon!* Nec etiam hic vocaret leonem, quem ibi vocaverat puerum quasi ex ignorantia peccantem. Sciendum itaque, *Chusi* interpretari Æthiopem, & totum Psalmum contra Saul esse conscriptum, in cujus persona potest interpretari totus, qui propter terrores dicitur Æthiops. Qui & benè dicitur: *Filius Jemini*, qui fuisse de tribu Benjamin in libro Re- 1.Reg.9.1. gum legitur ita: *Et erat vir de tribu Benjamin, & nomen ejus Cis*, & huic *filius*: nomen ejus *Saul*. Per Semei quoque, qui erat de familia Saul, idem probatur, quem *David* vocat *filium Jemini*.

Mysticè *Chusi* Æthiops significat diabolum. Nec est contrarium, quòd dicitur *Filius Jemini*, id est, *dexteræ*. Creatus enim est Filius DEI, deinde vitio factus est Æthiops. Quod *Chusi* sit Æthiops, indicat Aquila transferens: *pro verbis Æthiopis*. Ubi Symmachus *pro verbis Chusi*. Contra Æthiopem loquitur Christus ad Patrem, in quo consentit Augustinus, Ait enim: Potest & hic Psalmus in persona Christi intelligi, si quæ humiliter dicta sunt, ad humilitatem nostram referantur. Quòd autem ad ipsius Christi per- Rom.10.4. sonam referatur, innuit etiam illud, quod in titulo legitur: *In finem*: *Finis enim Christus ad justitiam omni credenti*. Cùm ergo dicit: *in finem*, ab historia removet, & mittit ad Christum. *Psalmus*, quia bonam continet operationem, qui attribuitur *David*, id est, Christo. Vel attribuitur *David*, id est, pœnitenti Ecclesiæ, ac per ipsam pænitentiam justificatæ jam, atque translatæ de injustitia *in finem*, id est, Christum, qui est justitia. Sicut enim in Psalmo præcedenti loquebatur pœnitens anxiatus: Ita in hoc Psalmo potest idem intelligi loquens jam de venia certificatus, ac per eam sic justificatus, ut possit confidenter dicere: *Judica me, Domine, secundùm justitiam meam, & secundùm innocentiam meam super me.* Item: *Justum adjutorium meum à Domino, qui salvos facit rectos corde.* Pro inimicis quoque hic talis *David* respiciens in *octavam* dixit in Oratione: *Convertantur, & erubescant valde velociter.* Sed nunc respiciens quosdam ex inimicis, pro quibus oraverat, ita inconvertibiles, ut eis convenire valeat nomen Æthiopis, qui non mutat suæ pellis nigredinem, petit non jam pro tali inimico, sed prophetat contra ipsum dicens: *Convertetur dolor ejus in caput ejus, & in verticem ipsius iniquitas ejus descendet.* Quare? *Quia concepit dolorem, & peperit iniquitatem.* Quâ causâ præmissâ justa invenitur contra conceptorem doloris, & machinatorem iniquitatis Prophetia, vel imprecatio doloris, maximè, quia impœnitens per nomen Æthiopis intelligitur, qui à sua nigredine penitus est inconvertibilis. Unde est illud in libro Regum de Banaja præcipuo inter fortes David, qui interfecit *virum Ægyptium, dignum spectaculo*, per Virum Ægyptium vel Æthiopem intelligitur Semei nequissimus, qui pro eo, quod male- 2.Reg.23.21. dixit *David*, jubente Salomone interfectus est à Banaja filio Joiadæ. Sic ergo iste Semei *filius Jemini*, cùm esset genere Israëlita, propter hoc dicitur Ægyptius, quod à nigredine suæ impietatis non fuit immutatus. Ita vel Saul impius persecutor *David*, vel quilibet Antichristus inconvertibilis, & inemendabilis persecutor Christi, qui est verus *David*, potest vocari *Æthiops*, quòd intelligitur per *Chusi*, quando scribitur per litteram Sin. Sive igitur contra ipsum Anti-Christum, sive contra quodlibet illius obstinatum membrum rectè orat Christus in se, vel in suis membris, ut non veniat in potestatem talis Æthiopis, neque capiatur dentibus talis leonis.

Primò igitur utens principio, id est, brevi captatione in exordio suo Dominum DEUM invocat, per quem liberari orat prætendens meritum. Secundò petit Resurrectionis Dominicæ adjutorium, ibi: *Exurge Domine in ira tua.* Tertiò de futuro judicio commemorans agit de occultis, ibi: *Dominus judicat populos.* Quartò de manifestis in futuro: *DEUS Judex justus, fortis.* Quintò sequitur conclusio læta de confessione laudis, ibi: *Confitebor Domino secundùm justitiam ejus, & psallam nomini Domini altissimi.* Ad hanc laudem intendit provocare per verba *Chusi*, sive silentii, sive Æthiopis: quia quolibet modo interpreter nomen *Chusi*, tamen vehementia, & nequitia persecutionis notatur contra Christum grassata, & tandem in caput ipsius persecutoris eam concipientis, & machinantis tota conversa, ubi dicitur: *Convertetur dolor ejus in caput ejus, & in verticem ipsius iniquitas ejus descendet*, sicut contigit Achitophel, Absaloni, Sauli, Semei, & multis aliis persecutoribus *David*.

Multò ampliùs autem, atque districtiùs hoc in persecutoribus veri *David* cognoscimus adimpletum, & adimplendum, & ideo totum, quod in hoc *Psalmo* de verbis *Chusi* habemus, in confessione quidem laudis est concludendum: Sed ut ad laudandam justitiam Judicis animus fiat concitatior, de vehementia persecutionis est præmittendum. Dicat ergo *David*, dicat Christus ad Patrem, dicat Christianus in persecutione positus clamando ad Christum contra Diabolum, contra impugnans aliquod grande genus tentationis, vel persecutionis, contra ipsum Anti-Christum, vel quodlibet ipsius membrum pessimum, qualis fuit Julianus Apostata, quo apud Persas interempto: *quoniam dolor ejus conversus est in caput ejus*, non solùm in Ecclesiis Christianorum, sed & in theatris gentilium personuit confessio laudantium justum, & victoriosum Christum. Dicebant enim: *Maximè fatue, maximè fatue, ubi sunt vaticinia tua? Vicit DEUS & Christus ejus.* Dicat nunc *David* justus, id est, Christus, dicat *David* peccator, sed per pœnitentiam sanatus, & justificatus, ac propter justitiam ab injusto persecutore graviter gravatus.

Domine omnium per potentiam, qua VERS.II. dominaris ubique, *DEUS* omnium per creationem, *Meus* per dilectionem: quia ipsi, qui te diligunt, *populus tuus erunt*, & *tu ipse* Apoc.21.3. *DEUS eris cum eis eorum DEUS*, ita quasi proprius eorum, ut temetipsum habeant, & nunc adjuto-

adjutorem, auctorem, conservatorem meritorum bonorum, & in futuro te habeant summam præmiorum, ita ut sis *DEUS* eorum. Tu *Domine DEUS meus*: DEUS Abraham, Isaac, & Jacob te diligentium: *DEUS* & *meus*, quia te diligo, te totius justi laboris mei præmium expecto.

In te speravi, non in mea virtute. *Salvum me fac.* Tu factor omnium fecisti me, ut aliquid essem, ut essem homo nobilis creatura. *Salvum me fac*, ut si beata creatura tua. Illa fuit vetus creatura, qua me fecisti, ut essem homo. Ita sit nova creatura, qua voluntariè genuisti nos verbô veritatis, ut simus initium aliquod creaturæ tuæ creati & facti non solùm, ut homines simus, sed ut salvi simus.

Ex omnibus persequentibus. Ego cùm nôn essem, non me potui facere, ut essem. Similiter cùm nondum sim *salvus ex omnibus* me persequentibus, non possum ego *me salvum facere*: Tu ergo, qui ex eo, quòd *Dominus es*, potes: ex eo, quod *DEUS* es, nôsti: Ex eo, quòd *meus es*, voluntatem bonam erga me habere credendus es: *In te speravi.*

Ecce hic in tribus nominibus unius *Domini, DEI, Mei* unitatis trinitas insinuatur, qua in pascuis uberrimis pastoris *David* pia fidei aviditas ampliùs delectatur, & pasci desiderat. Nam cùm dico: *Domine, DEUS, Meus*, trinum, & unum invoco, in quo tria unum significo, videlicet potentiam, sapientiam bonitatem. Qui enim *Dominus* dicitur, ipse potens Dominator intelligitur. Cùm dicitur *DEUS*, intelligitur sapiens, vel potiùs ipsa sapientia, quod evidentius apparet in Græca ethymologia. Theòs enim, quod Græcè dictum, sonat apud nos DEUS, à verbo *Theorò*, id est, video, tractum est. Unde Theoria dicitur: id est, visio, sive contemplatio: & in hoc est virtus theoricæ vitæ, ut fiat ratio humana particeps æternæ sapientiæ, quæ non est aliud, quàm ipse *DEI* filius. Unde licèt propriè substantialiter, & æqualiter sit Pater *DEUS*, filius *DEUS*, Spiritus Sanctus DEUS: Tamen hoc nomen DEUS in Latino, vel Theòs in Græco, quod theoriam æternæ sapientiæ insinuat, specialiter quodammodo filio assignatur; cùm DEUS per hoc nomen, quod est, DEUS, invocatur: quia per hoc nomen ipse omnia scire, & videre notatur. Similiter licèt propriè, substantialiter, & æqualiter Pater *Dominus*, Filius *Dominus*, Spiritus Sanctus *Dominus* prædicetur: tamen quoniam à Patre Creatore, ac Dominatore omnium habet Filius, & Spiritus Sanctus æquale cum ipso Patre Dominium, ab ipsius Patris Dominio indivisum, specialiter quodammodo Patri Dominium assignatur, cùm Dominus per hoc nomen, quod est *DEUS*, invocatur. Item licèt æqualiter totius Trinitatis visione sit homo bonus beatificandus, quia *qui videt me*, ait Filius, *videt & Patrem*: Tamen ipsa hominis beatificatio specialiter pertinet ad ipsam DEI bonitatem, quæ non est aliud, quàm Spiritus Sanctus, qui cùm sit *DEUS*, & *DEI* donum, bonus homo ex tali DEI dono DEUM suum dicit specialiter, qui est omnium DEUS generaliter. *Joan. 14. 9.*

Dicit ergo iste confidenter *Domine, DEUS Meus*, in quo habitat hoc *DEI* donum, quod est bonitas DEI, & est ipse DEUS: quia Spiritus Sanctus à Patre, ac Filio datus, non est à dante separatus. *Domine* Pater, *DEUS* Filius Patris, *Meus* Paraclitus, tu Sancte Spiritus in Baptismo mihi datus. *Domine DEUS*, cui est posse, nosse. *Domine*, cui est potentia, quæ non vincitur, quia omnibus bonis, & malis ipsa dominatur. DEUS, cui est sapientia, quæ non fallitur: quia ipsa omnia bona, & mala videt, nec à malis ipsa videtur. Tu *Domine DEUS* per bonitatem tuam *Meus*, qua bonitate sola bona vis, & mala non vis. *In te speravi*: quia cùm possis omnia, scias omnia bona & mala, vis tamen, & diligis non mala & bona, sed sola bona, ideò *in te speravi*, quod per te à malis omnibus, quæ tibi non placent, valeam liberari. Neque enim contra tuam voluntatem stare possunt mala, quæ omnino tu non vis esse, nisi quantum ea esse bonum est. Cùm enim tu sis naturaliter bonus, malos esse non sineres, nisi malos esse bonum videres propter bona, quæ de malis tu benè operaris in salutem electorum, quorum bonitatem adauges etiam de malitia eorum, qui eos persequuntur: sed tandem liberas bonos à malis persequentibus. Ideo in te speravi: quia ex eo, quòd te *Dominum DEUM meum* recognovi, hanc potentiam, hanc sapientiam, hanc bonitatem tibi Trino, & Uni, *DEO meo* esse animadverti, ut possis, scias, & velis *in te sperantes liberare*. Tu ergo *salvum me fac* ex omnibus persequentibus me, *& libera me*: *Si vos Filius liberaverit, verè liberi eritis*, ait veritas: *Joan. 8. 36.* Et item alibi: *Veritas*, ait, *liberabit vos.* *ibid. 32.* Ut ergo verè liber permaneam, tu Omnipotens, & optima veritas, cui non prævalet falsitas, *libera me*, ut verè liber sim ex omnibus persequentibus me.

Ne quando rapiat persecutor Diabolus, **VERSUS III.** vel homo *ùt leo animam meam.* Et si rapit ex concessione tua substantiam meam, ùt Beati Job: *Ne quando rapiat animam meam leo*, qui *rugiens circuit quærens, quem devoret*; *1. Pet. 5. 8.* vel impius homo, qui est *ùt leo*, videlicet similis ipsi *leoni* Diabolo.

Sciendum est, quòd cùm homo vitiis permittitur, Diabolus pugnat in illis: liberatus autem ab illis, à Diabolo quoque liber est. Propria verba ponit. Nam *Domini* est *liberare*, ac salvare; *leonis* est *rapere*. *Libera me Domine, dum non est qui redimat, neque qui salvum faciat*; quasi dicat: sine te Redemptore, ac Salvatore, qui pretium redemptionis dedisti, & gratiam salvationis largitis, *non est, qui redimat, neque qui salvum faciat.* Ideò si tu non salvas, ille perdit. Si tu non *liberas*, & *redimis*, ille rapit.

Domine Deus meus, si feci istud. **VERSUS IV.** Jucundum Trini DEI nomē repetit dicendo: *Domine, DEUS, Meus*, & subjungit innocentiæ suæ meritum, & est ordo: *Domine DEUS meus, si feci istud.* Si prior mala inferens *feci*, & effeci mihi *istud*, quod patior ego *David, persequente me* Absalone, consulente contra me Achitophel, secundùm quod mihi est intimatum ex *verbis Chusi.* Vel: *si effeci mihi illud*, quod me, persequitur Saul, qui dicitur *Chusi*: id est, æthiops, & quod mihi maledicit Semei, vir moribus Æthiops, & Ægyptius; *tunc decidam meritò ab inimicis meis*, maximè *si est iniquitas in manibus meis*. Nam fortassè fuit aliqua *iniquitas*

in manibus meis, per quam *feci*, & effeci *istud*, quod nunc moliuntur inimici mei contra me: sed quia pœnitentiam *feci*, quia Pœnitentialem *Psalmum pro octava* jam præmisi: non *est* hæc *iniquitas* nunc *in manibus meis*: etiamsi fuit, jam non *est*. Unde confidenter dico: *si est iniquitas in manibus meis*, &

VERS. V. *Si reddidi retribuentibus mihi mala decidam merito.*

Confido enim, quòd jam non *est iniquitas in manibus meis*, quam aut vitavi per cautelam innocentiæ, aut ablui de *manibus meis* per lachrymas pœnitentiæ. Confido etiam de merito patientiæ, quia non solum prior mala non intuli, sed nec *reddidi retribuentibus mihi mala*. Quod dicit: *decidam inanis*, non est oratio vel mali casus imprecatio, sed concessiva Prophetia indicans, quod conveniat se vindicantibus. Hi enim, dum se in retribuendo mala erigunt per vindictam, *decidunt* victi à sua ira repleti malitia, *inanes* à gratia, qui si vincerent propriam iram postponendo vindictam, essent fortiores, & meliores expugnatoribus urbium.

Nota, quòd non dicit: *si reddidi* facientibus *mihi mala*, sed ait: *retribuentibus*, Magna quidem est patientia, *si* ab his, quibus bona non fecit, *mala* sustinuit: sed major est, *si* ab his, quibus fecit bona, mala sustinet, & non reddit *mala* pro *malis* etiam his inimicis, qui retribuunt illi mala pro bonis.

Tales inimici *David* fuerunt Absalon, Achitophel, quorum consilia, & machinamenta infatuata & cassata sunt *verbis Chusi*. Talis inimicus ejus fuerat ante istos ipse Saul, cui, ùt prædictum est, convenit nomen *Chusi*. Ampliùs autem verus David Christus tales inimicos habuit Judæos, quibus ipse Joh. 10.32. ait: *multa bona opera operatus sum vobis*. Et ipsi *retribuendo mala* pro bonis usque ad mortem persecuti sunt eum instigante Diabolo, pessimo Æthiope, cooperante Juda nihilo minùs Diabolo, & Æthiope, contra quos erat Christus homo ad suam, & Patris, ac Spiritus Sancti Divinitatem. Tales inimicos 2. Tim. 3.12. adhuc Sancta Ecclesia, & omnis, qui vult piè vivere in Christo, tales inimicitias patitur ab Antichristo, vel quolibet ejus membro, cui potest coaptari nomen *Chusi*, id est Æthiops, Illis autem, qui patiuntur, congruit nomen alterius Chusi, quod interpretatur *silentium*, tunc maximè, cùm videntes opprimi veritatem, quæ Christus est, non habent auctoritatem, vel confidentiam, sive lo- Matth. 10. 27. cum loquendi super tecta in publico, quibus tamen in cubiculis per orationes, & secretas collationes non desunt *verba Chusi*, id est, *verba* silentii, pro quibus *verbis in finem*, id est in Christum relatis contexitur *Psalmus* iste *David* manu fortis, & insuperabilis Regis contra fortem *leonem*, de quo jam dictum est: *Ne quando rapiat ut leo animam meam*, & de quo adhuc dicit:

VERS. VI. *Persequatur inimicus animam meam.*

Quasi dicat: Supra concessi, ut *si* sum culpabilis contra inimicos meos, *decidam meritò inanis*. Nunc etiam, quod graviùs est, concedo, videlicèt, ut singularis inimicus Diabolus *persequatur animam meam* prava suggerendo, *& comprehendat* ad consensum pertrahendo, *& conculcet* per opus pravum *vitam meam*, sensualitatem videlicet, qua vivo, *conculcet in terra*, ut sapiendo, & amando terrena fiat *terra*, ùt serpens, cui dictum est: terram *manducabis*, eam manducet, sibique incorporet. Gen. 3.14. *Et gloriam meam*, id est, rationalem mentem, cui *gloria* imaginis, & similitudinis DEI est impressa, quia ipsa ratio ad imaginem DEI facta est. Item *gloriam meam in pulverem deducat*, *in pulverem* redigat, ut ipsa *gloria mea* ipsa ratio mea fiat *pulvis*, *quem projicit ventus* tentationis *à facie terræ*.

VERS. VII. *Exurge Domine in ira tua.*

Precatur hic fidelis *Chusi*, verba gratiâ, Petrus, vel alius Apostolus in silentio ante Resurrectionem, ut acceleretur ipsa Resurrectio: vel etiam quilibet fidelis contristatus, & oppressus, ùt post passionem & ante resurrectionem fuit Beatus Petrus, ipse hic petit accelerari sibi Dominicam resurrectionem. Dormit enim Christus, & quodammodo mortuus ac sepultus est miseris, qui vel ipsi dicuntur *Chusi*, id est silentium, quando non habent loquendæ veritatis, & exequendæ charitatis apud se ferventis auctoritatem & locum; vel ipsi opprimuntur *verbis Chusi*, hoc est, Æthiopis, exemplo Saulis humilem *David* persequentis, & exemplo Semei *Filii Jemini* maledicentis *Davidi*, econtra benefacienti, & benedicenti. Talibus taliter oppressis dormit Christus, cùm eos non consolatur, dum eis abscondit faciem suæ clementiæ. Resurgit autem, dum eis apparens in multis argumentis, consolatur eos per suæ miserationis evidentiam erga homines, & per manifestam iram suam contra hominum vitia, & errores. Igitur vel silens *Chusi*, vel oppressus aliquis per *verba Chusi* Æthiopis optet sibi Christum resurgere, ita dicens: *Exurge Domine in ira tua*, id est, manifestare in tua justa vindicta irascendo peccatis, non hominibus, *& exaltare*, id est, magnificeris, & glorificeris *in finibus inimicorum meorum.*

Non dico *in finibus* hominum prosperantium, ut eorum prosperitas *finem* accipiat; sed *in finibus inimicorum* Te Deum meum, consolatorem meum rogo sic exaltari, ut desinant inimicari mihi, & sit *finis* inimicantium, non *finis* prosperantium Sit *finis inimicorum*, ut desinant esse *inimici*, & sint parati ad exequendum, & implendum præceptum charitatis, quod mandâsti, cùm & in lege dixisti: *Diliges amicum tuum*. Levit. 19. 18. Et in Evangelio: *Diligite inimicos vestros*. Matth. 5. 44. Item alibi dixisti: *mandatũ novũm do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos*. Joan. 13. 34. Item: *Hoc est præceptum meũ, ut diligatis invicem*. ibid. 15. 12. Ad hoc præceptum decet, implendum: quia non sufficit humana infirmitas, Tu *Domine DEUS meus*, *Domine* omni potentatui dominans, *DEUS* in sapientia, quæ tu ipse, es cuncta ordinans, *Meus*; quia te ipsum dedisti mihi, quando charitatis donum tu *DEUS* charitas dedisti; & ideo tu omnium *Dominus* per potentiam; Omnium *DEUS* per providentiam; Tu es *Meus* per indultam mihi dilectionem tuam. *Charitas* enim *Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*: Rom. 5.5. Et ipse spiritus amor est, per quem *DEUS* omnium *DEUS meus* est, ait Ecclesia Spiritu sancto repleta, cujus est vox ista: *Deus, Deus meus ad te de luce vigilo*. Psal. 62.2. Item: *Deus meus, ne sileas à me*. Psal. 27.1. Item: *Deus meus, in auxilium meum respice*. Psal. 70.12. Ac multa talia in Scripturis inveniuntur, ubi *Deus* generaliter omnium propter Charitatis donum

solis

solis electis indultum dicitur specialiter DEUS A eorum. Igitur quilibet electus charitatis donum usque ad inimicos diligendos per gratiam divinam consecutus, ipse confidenter dicat: *Domine DEUS meus*, qui charitatis præceptum dedisti.

Exurge in præcepto, quod mandasti.

Non enim quasi nos priores dilexerimus te, sed
Rom. 5. 5. quoniam tu prior dilexisti nos, ideo *charitas* tua *diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Itaque cùm tu nos te dilecturos prior dilexisti, tu ipse *in præcepto, quod mandasti, exurrexisti*, quia per dilectionem tuam nos prævenientem *præceptum* tuum à nobis fecisti servari, qui & tuæ dilectionis exemplum prior ostendisti, & ipsius dilectionis cordibus nostris infudisti affectum, quem ut perducas ad effectum fructuosum nobis, tibi gloriosum; *Exurge in* B *præcepto, quod mandasti*, ita ut adimpleas in nobis, & consummes omnino *præceptum, quod mandâsti*, quodque in nobis utcunque inchoâsti, & inchoando pariter, & consummando ipsum *præceptum*, quod mandasti, prior diligas inimicos, & facias eos tuos, & meos amicos fieri, atque in hac amicitia consummari, & conservari. Tu in carne tua mortuus victâ morte surrexisti à
Rom. 6. 9. mortuis, & jam non morieris, nec mors tibi ultra dominabitur. Similiter surge *in præcepto, quod mandasti*, ut victis inimicitiis tu in te, ac tuis tanta dilectione diligaris non solum à nobis, verùm etiam ab his, qui adhuc inimici sunt, & amici futuri sunt, ut jam charitas ista non excidat, & odium ei ultra non dominetur, non prævaleat, ut vincam à malo, sed vincamus in bono malum. Itaque sicut surrexisti in carne ad C tempus mortua, ita *exurge in præcepto* charitatis in impiis mortuo. *Surge* insuperabili potitus resurrectionis triumpho.

VERS. VIII. *Et Synagoga populorum circumdabit te.*

Synagoga, id est, congregatio *populorum* te
Hebr. 1. v. 12. diligenuum, *circumdabit te* quasi vestis, *& velut amictum mutabis eos, & mutabuntur*, cùm tibi circumdabuntur.

VERS. IX. *Et propter hanc Synagogam* trahendam *in altum tu regredere in altum*, ubi eras priùs. Nam quasi nudus de *alto* in hunc mundum venisti. Exiisti enim à Patre altissimo, & in hunc mundum venisti: quia in omnem creaturam venisti, quando in homine, qui est D omnis creatura, omnem creaturam assumpsisti, & omni creaturæ prædicari fecisti Evangelium, cui credens, & obediens in homine omnis creatura facta est quasi vestis tua. Unde tu, qui quasi nudus exiisti à Patre, in mundo induisti tunicam desuper contextam, sanctam videlicet Ecclesiam, quæ non est *Synagoga* unius Judaici populi, sed *Synagoga populorum*: quia in omnem terram exivit Evangelium colligens in unitatem fidei, spei, ac dilectionis diversarum gentium diversorum *populorum Synagogam*, quæ est plenitudo gentium. Propter hanc in imis colligendam *surge in præcepto, quod mandâsti. Et propter hanc* ad summa trahendam *in altum regredere.* Tu in carne tua semel mortua semel surrexisti, semel ascendisti: sed in tuis, vel peccato mortuis, vel pœnitentia mortificatis resurgis assidua & continua resurrectione, dum te operante peccatores convertuntur, & tibi commortificati pœnitentes Paschali resurrectionis habitu induuntur, ita ut sit *aspectus* eorum *sicut fulgur, & sicut nix.* Matth. 24. 3.

Aliter exponitur hæc littera, ut sint verba ipsius *David* Christi mortem prænoscentis, & de resurrectionis triumpho loquentis hoc modo: *Exurge Domine in ira tua*, id est, exerce iram tuam, hanc scilicet, *in finibus inimicorum meorum. Exaltare*, id est, efficere *altus*, ut non intelligant iram tuam super se, & ita excœcati te crucifigant, & *in præcepto, quod mandâsti*, apparens humilis *exaltare*, id est: altus esto; ut quare sis humilis, non intelligant, & ita excœcatîs tua humilitate Judæîs, transeuntibus discipulis ad gentes *Synagoga*, id est, non pauci, sed congregatio *populorum*, id est, gentium *circumdabit te* fide.

Et iterum propter hanc in altum regredere, propter hanc habentem nomen tuum, nomen Christianum, sed hoc ipsum nomen factis negantem Matth. 24. 12.
regredere in altum, desine intelligi. Hoc circa *finem* continget, cùm *frigescet charitas multorum*, Luc. 18. 8.
ut verè possit dici: *Cùm venerit filius hominis, putas, inveniet fidem super terram?*

Dominus judicat populos.

Hoc secundùm utrumque sensum sequitur. Nam post Ascensionem, post universalem sui corporis resurrectionem, in qua *omnes resurgemus* 1. Cor. 15. 51.
(ait Apostolus) *sed non omnes immutabimur*, post ipsorum electorum immutationem, post ipsius Judicis *in alto* manifestationem ipse Dominus *judicat populos. Judicabit* enim vivos, & mortuos. Similiter post excœcationem Christianorum falsorum veniet de cœlo Christus, *veniet, & non silebit*, sed judicabit populos. Psal. 49. 3.

Judica me, Domine, secundùm justitiam meam.

Judicium fiducialiter petit, qui faciem judicis præoccupat in confessione ac pœnitentia, & cui tædio est jam ipsa in carne conversatio, & cui de indulta venia testimonium dat sua jam in cœlis conversatio, sua in cœlestibus potiùs quàm in terrestribus occupata meditatio. Ordo bonus, Cùm enim in superiore *Psalmo* infirmus vocatus, & compunctus ad pœnitentiam dixisset: *Salvum me fac propter misericordiam tuam* judicium justitiæ timens, modò quoniam vocatus servavit mandatum patientiæ, seu charitatis usque ad dilectionem inimicorum, jam non timens judicium audet orare: *Judica me, Domine, secundùm justitiam meam*, quæ est in bonis conservatis, *& secundùm innocentiam* in malis evitatis, *quæ justitia*, & *innocentia* non est mihi à me, sed *super me desursum descendens à Patre luminum.* Jacob. 1. 17.

VERS. X. *Consummetur nequitia peccatorum.*

Quidam Codices habent *consummetur*, & est sensus; *Consummetur*, id est: Compleatur usque ad Apoc. 22. 11.
summum *nequitia peccatorum*: ut *qui in sordibus est, sordescat adhuc*: Et quia crescente malorum invidiâ

crescant

rum, consequenter adjungit: *Diriges justum.* A Ut sicut is, qui in sordibus est, sordescit adhuc: sic *justus* justificetur adhuc.

Sed quoniam hoc nescitur propter hypocrisin, quis dirigatur *justus* in sua fide ad *justitiam*, ut justificetur, adhuc, & quis consummetur in sua *nequitia; Dominus* autem *judicans* omnia, ipse scit, rectè subjungit: *Scrutans corda, & renes Deus.* Per *corda* cogitationes, per *renes* declarationes accipiuntur: quia in *renibus* est generandi voluptas: In *corde* generandi, vel aliud quid agendi voluntas. Ideo per *corda* cogitantium voluntates, per *renes* autem earundem voluntatum significantur finales intentiones, in quibus homo cogitans, & cogitationes generans delectatur. *Deus* autem *scrutatur corda*, id est, intelligit, quo B animo fiant cogitationes, & opera, & *renes*, id est quo fine delectent.

Secundùm Hebraicam verò veritatem legendum est: *Consumetur nequitia*, ut intelligatur, *nequitiam consumi*, non consummari. *DEUS*
Deut. 4. 24. enim *ignis consumens est.* Unde nunc dicitur: *consumetur nequitia peccatorum*, & ita consumptîs peccatîs de peccatore fit *justus*, *& tu diriges justum.* Pluraliter dixit de *peccatoribus*: *Consumetur nequitia peccatorum*, & adjecit singulariter: *diriges justum*, vel quia multi sunt *peccatores*, *Justi* verò pauci: vel quia de multis *peccatoribus* consumptâ per ignem charitatis eorum nequitiâ fit unus *justus* occurrentibûs omnibus *justis* in unum *justum* virum perfectum in mensura ætatis plenitudinis Christi. Ergo tu *diriges justum scrutans corda, & renes DEUS*, id est, cogitationes, C & intentiones. Cùm autem cogitationes, & intentiones sunt in Domino, non solùm dirigit *justum*, sed & adjuvat. Unde subdit:

VERS. XI. *Justum adjutorium meum à Domino.*

Duo sunt officia medicinæ. Sanare morbum, & sanitatem servare. Secundùm primum dixit infirmus in præcedenti Psalmo: *quoniam infirmus sum, sana me Domine.* Secundùm alterum dicit jam sanatus, & per pœnitentiam confortatus: *Justum adjutorium meum à Domino.* Illic sinè meritis petit miser misericordiam: hìc autem, quia *mala retribuentibus* non *reddidit*, *justum adjutorium* exposcit *à Domino*, D *qui salvos facit rectos corde.* Non adjungit nunc de *renibus*, ùt supra: quoniam si cogitatio recta est, & delectatio; sed non convertitur. Quoniam in multis est recta delectatio, sed non recta cogitatio. Omnes enim homines delectat beatitudo, sed non omnes *dirigit* ad eam recta cogitatio. Multos enim abducit error devius, qui cupientes beari, beatitudinem quærunt in rebus fallacibus. Qui autem quærunt beatificari per gaudium, quod est de sola veritate, isti sunt *recti corde*: sicut illi habent cor perversum, qui beatificari se putant per mendacium, quod veritati est oppositum. Solus autem
Psal. 115. 11. DEUS verax, *& omnis homo mendax.* Malus verò Angelus, Princeps mundi hujus, mendax est, & Pater mendacii. In solis ergo DEI promissis constituendus est finis, & consummatio beatitudinis, ad quam consequendam non est via recta, nisi per ipsius DEI præcepta, in quorum rectitudine quisquis purè intendit ambulare, etsi nondum rectus est coram hominibus actione publica, quia fortasse in actu non potest ostendere, quod habet in corde: Tamen jam est *rectus corde* pro sola voluntatis rectitudine. Sed hoc hominibus est absconditum, nisi procedat in actum, nec proximus inde multùm juvatur, quòd in sola voluntate bona est intentio. Unde ut per bonam intentionem *rectus corde* perveniat ad bonam actionem, *justum adjutorium* petit *à Domino, qui salvos facit rectos corde.*

Deus judex justus, fortis, & patiens. VERS. XII.

Dixerat superiùs: *Dominus judicat populos.* Nunc ad commendationem judiciorum ejus addit de justitia *Judicis*, & fortitudine, & longanimitate, metu futuri judicii terrens *Chusi* Æthiopem, id est, quemlibet in peccatis suis obstinatum; & consolans quemlibet à peccatis suis emendatum. Cui ad consolationis certitudinem de se jam posuit exemplum dicens: *Justum adjutorium meum à Domino, qui salvos facit rectos corde*, ut quilibet *rectus corde* sui exemplo speret *justum adjutorium.* Quasi dicat: Mihi à pravitate mea emendato per pœnitentiam, mihi diligenti non solum amicos in DEO, sed etiam inimicos propter DEUM, est in promptu *justum adjutorium.* Idipsum DEI *adjutorium* confidenter sperare potestis vos omnes, qui conversi fueritis: quia *DEUS Judex justus, fortis, & patiens* non *irascetur* vobis *per singulos dies.* Quod ut acriùs, & vehementiùs enuntiet sub interrogatione dicit: *Nunquid irascetur per singulos dies?* subauditur: *conversis.* Sed vos Æthiopes, qui nomine *Chusi* estis in titulo *Psalmi* hujus denotati, hoc sciatis: quòd

Nisi conversi fueritis, ipse *Judex justus, fortis, & patiens* vobis *irascetur*, qui *Conversis* non *irascetur.* In Græco significantiùs est pro *irascetur*: *adducetis iram*: quia non in ipso est *ira*, qua punit, sed in Angelis *ira*, per quos punit, qui non propter justitiam, qua non gaudent, sed propter malitiam pœnâ hominum delectantur: quia hominibûs illuc vocatîs, unde ipsi ceciderunt vehementer invidendo sunt irati. Et ideò quotiens permittuntur homines punire, pro animositate *ira* suæ DEUS videtur *iratus*, qui tamen etiam per Angelos *ira* operatur in tranquillitate. Cùm autem sic refrænantur illi spiritus *irati*, ut non admittantur ad puniendum, nisi quantum attinet ad exercitium, sicut *Angelus Sathanæ* colaphizans 2. Cor. 12. 7.
Paulum Apostolum, sicut Sathan fatigans Beatum Job, non debet ullo modo videri *DEUS iratus*: quia quod permittit, permittit, propitius, non *iratus*, quamquam his, qui talia patiuntur, videatur *iratus*.

Ipse

Ipse autem neque sic irascendo suis electis A
2. Cor. 12. 9. *irascetur per singulos dies. Irascetur* tamen tamdiu,
1. Jo. 4. 18. donec *virtus in infirmitate* perficiatur, quæ dum fuerit perfecta, sicut *charitas perfecta foras mittit timorem:* sic virtus perfecta foras mittet, ac longè
2. Cor. 12. 8. fugabit angelum Sathanæ. Unde licèt Apostolus ter Dominum rogans non fuerit exauditus, cùm adhùc in eo esset virtutis tanta teneritudo, ut nisi angelus Sathanæ illum colaphizâsset, magnitudo revelationum extollere illum potuisset: Nullatenus tamen est credendum: *per singulos dies* vitæ suæ tantum Apostolum sub talibus colaphis jacuisse depressum. *Nunquid* enim *irascetur per singulos dies DEUS Judex justus, fortis, & patiens?* Nunquid potuit, vel debuit vasi electionis per vias iræ ad plenum polito *justus Judex* ultra molestus esse per talem B stimulum carnis, per talem angelum Sathanæ, quem non immisit, nisi pro virtute, id est, pro humilitate, virtutum regina, perficienda? Nec mirum, quòd Apostolo adhuc adolescenti potuit subesse fomes aliquantulum superbiendi pro magnitudine revelationum. Sic enim ipse de se
1. Cor. 13. 11. fatetur dicens: *Cùm essem parvulus, loquebar ut parvulus: quando autem factus sum vir, evacuavi, quæ erant parvuli.* Concedendum est ergo *justo Judici*, qui non *irascitur per singulos dies*, ut per illos *dies*, quibus Apostolus adhùc parvulus ad superbiæ ruinam fuit pronus, castigaret, & humiliaret illum per angelum Sathanæ, per stimulum carnis velut *iratus:* sed *nunquid irasci*, nunquid per angelum iræ molestus esse debuit *per singulos dies* eidem Apostolo, quando jam C factus vir evacuaverat, quæ erant parvuli? Absit hoc ab illo *Judice*, de quo jure psallimus & canimus: *DEUS Judex justus, fortis, & patiens, nunquid irascetur per singulos dies?*

Non me irrideat quisquam, velut cantilenis deditum, sed accipiat excusationem meam, quam & jam supra posui, ubi similiter notulas quasdam in Ecclesia usitatas *Psalmorum* textui superposui, & interposui, quod ipsum fortasse adhùc faciam frequentiùs eâ æstimatione, quòd ea, quæ scribo, magnis Doctoribus non ingero, quibus nostra omnia fastidiosa esse timeo, cùm tamen eis nihil Deo favente inveniatur insertum, quod à Sanctorum Patrum sensu, & à charitatis ædificatione sit alienum. Licèt enim D ante nos Magni Patres Apostolum de stimulo carnis, de angelo Sathanæ auferendo non fuisse à Domino exauditum non semel, sed tertiò rogantem asseruerunt: non tamen eisdem Patribus est contrarium, quòd nos eundem Apostolum jam ab extollentiæ morbo sanatum, quando erat perfectus vir, credimus, & confidenter asserimus ab illo angelo Sathanæ penitus liberatum, quem constat, non ob aliud fuisse colaphizatum, nisi ut vir-
2. Cor. 12. 9. tus humilitatis in infirmitate perficeretur. Putasne Apostolum divinitùs edoctum: quia propterea ter postulans non fuit exauditus, quòd virtus in infirmitate in colaphorum tali assiduitate perficienda erat, statim cessâsse à precibus? Non ego puto, illum tunc à precibus cessâsse, sed preces mutâsse, atque id vehementer, & indesinenter orâsse, ut virtus humilitatis in se ita perficeretur, ne talis angelus ad illum colaphizandum esset necessarius. Quisquis Apostolum hoc negat frequenter orâsse, neget illum, si potest, Orationem Dominicam non frequentâsse, dicat illum aliter, quàm docuit, fecisse, qui *sine* 1. Thess. 5. 17.
intermissione orare præcepit. Cùm igitur constet, Apostolum frequenter orâsse, ut nomen Dei in eo sanctificaretur, ut regnum Dei illi adveniret, in quo regno Angelus Sathanæ nihil suum habet, ut *fieret voluntas Dei sicut in cælo, & in terra*, qua voluntate in cœlo, id est, in animo cœlestia desiderante, & in terra carnis humanæ perfecta nec extollitur animus, quantalibet fuerit magnitudine revelationum glorificatus, nec ipsi carni stimulus est necessarius, qui eam colaphizet, quasi rebellem Spiritui. Postremò cùm se rogaverit liberari à malo, nec induci in tentationem: quis negare audeat, in hoc ejus exauditam indesinentem orationem, ut inhabitante in se virtute Christi liber esset à colaphis, quibus edomita fuerat ejus insolentia, donec in eo esset virtus perfecta? *Nunquid* enim *Deus judex justus, fortis, & patiens irascetur*, vel *iram adducet per singulos dies?*

At tamen vos Æthiopes nomine *Chusi* denotati hoc scitote: Quòd hic *justus Judex fortis, & patiens* durantibus vobis in malitia *irascetur per singulos dies*: quia *nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit*, imo jam *vibravit:* quia sic futurum præfixit contra vos. *Gladius* est Christus, qui in primo adventu vagina humilitatis tectus secundò coruscabit, lumen suis, terror impiis. Igitur *gladium suum* verbum præacutum, romphæam bis acutam de ore suo procedentem *justus Judex vibrabit*, quando semetipsum in sua claritate manifestabit, qua claritate justos ab injustis ita distinguet, sicut sol clarè lucens oculos aquilinos ab oculis vespertilionum, & bubonum distinguet illos delectando, istos in tenebras exteriores agitando.

Dicendo autem: *Nisi conversi fueritis*, etiam ipsis impiissimis innuit spem veniæ repositam si *conversi fueritis*. Audite igitur impii, audiat omnis *Chusi*, audiant omnes in peccatis suis nigri, audite cuncti Æthiopes: quia *nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit.* Et licèt sit *patiens*, tamen ne per ejus patientiam sitis remissi: Hoc scitote, quòd non est ejus remissa patientia, quoniam *arcum suum* jam *tetendit*. *Arcus* est Scriptura, in qua sicut lignum chordâ, ita Veteris Testamenti duritia Novi Testamenti gratiâ domatur & flectitur. Hunc arcum *paravit*, quando ipsam Scripturam per ora Prophetarum, & Apostolorum condidit, & tetendit, quando eandem Scripturam, & rerum evidentiâ, & expositorum diligentiâ intelligibilem fecit.

Et in eo arcu paravit, id est, di- VERS. XIV.
sposuit *vasa mortis*, id est obscura quædam loca, unde non Deo impellente, sed culpa sua merente hæreticis fiat mors animæ, non intelligentibus veritatem Scripturæ, ut inde quasi ventilabro agitatæ Scripturarum sententiæ fulgescant velut sagittæ, in quarum luce imus *in splendore ful-* Hab. 3. 11.
gurantis hastæ, si ardemus agnoscendæ veritatis, &

tenendæ virtutis amore. Etenim *sagittas suas* non tepidis, non pigris, sed *ardentibus efficit*, *ardentibus* igne, quem Dominus misit in terram, & voluit vehementer ardere.
Luc. 12. 49. *Ignem*, inquit, *misi in terram*, & *quid volo, nisi ut ardeat?* His est percussa, quæ dicit in Canticis: *Vulnerata charitate ego sum.*

Vel ipsi Apostoli sunt & *vasa mortis*, & *sagitta ardentes*, vel ardentibus juxta illud: *Aliis*
2. Cor. 2. 16. *sumus odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mortem.*

Aliter. *Deus Judex justus, fortis, & patiens &c.* In tribus namque dictionibus adjectivis, quibus laudatur *Judex Deus*, & dicitur: *Justus. Fortis*, & *Patiens*, intimatio videtur esse totius Sanctæ Trinitatis in judicio operantis. Nam *justum*, quem dicit ipse, Veritas DEUS Filius est, ad B quem principaliter ac specialiter respicit facere
Ioan. 5. 22. judicium, dicente ipso: *Neque enim Pater judicat quemquam; sed omne judicium dedit Filio.* Unde
Iob. 23. 7. & vir Sanctus: *Nolo*, inquit, *multâ fortitudine contendat mecum, nec magnitudinis suæ mole me premat, æquitatem proponat contra me*: quasi dicat: nolo, ut Pater ad me ad judicandum veniat, utpote nihil habens de meo, sed solummodo metuendus de suo, ac proinde magnitudinis suæ mole me premat. Sed quid? *Æquitatem proponat contra me*, id est, Filium mittat ad judicandum me, habentem de meo, quod homo est, & de suo, quod DEUS est. Ad quod etiam & illud pertinet, quod illi ad Moysen: *Loquere*, inquiunt,
Exod. 20. 19. *tu nobis, & audiemus te, non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur.* Igitur *Deus Judex justus* & æquus ipse DEUS Filius est. *Deus* C autem *Fortis* ipse DEUS Pater est totius creaturæ conditor, & Dominus. DEUS verò *Patiens* & benignus ipse DEUS Spiritus est. Neque verò solus Filius *Justus*, sed & Pater, & Spiritus Sanctus unus cum eodem Filio *Justus* est: sicut Pater non solus *Fortis*, sed unus cum eo Filius & Spiritus Sanctus est *Fortis*. Nec solus Spiritus Sanctus *patiens* & benignus, sed unius ejusdemque cum eo Pater, & Filius patientiæ, ac benignitatis est. Et cùm Filius specialiter *Deus Judex justus* sit; tamen nec Pater in judicio deerit: nam & Filius in Patre, ac Pater in Filio est, qui nimirum Filius totam fortitudinem Patris naturæ jure possedit, ut quos justè voluerit, eos continuò vel salvare, vel damnare possit. Ante judicium verò patientia, quæ Spiritus Sancti opus & officium
Rom. 2. 4. est, prærogatur. Unde est illud: *An ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?*

Tribus ergo adjectivis dictionibus, quibus magnificatur *Judex Deus*, & dicitur *Justus, Fortis*, & *Patiens*, tria competenter subordinantur membra in eo, quod subjunctum est: *Nunquid irascetur per singulos dies? nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit &c.* Nam quia *patiens* est, ideò non *irascitur per singulos dies*: quia *fortis* est, *gladium suum vibravit*: quia *justus*, *arcum suum tetendit*, & *paravit illum*, & *in eo paravit vasa mortis, sagittas suas ardentibus efficit.* Proinde bonus *Chusi* videns patientiam Dei peccatores ad pœnitentiam adducentem, longanimitate spei non deficiat, nec malus *Chusi* thesaurizare sibi iram in A die iræ, & revelationis justi judicii præsumat, sed sicut uterque *Chusi*, quia non solùm *patiens*, sed & *fortis* est, qui *gladium* tam *forti* manu *vibrare* valeat, ut ejus fortitudini nemo impunè resistat. Ac ne fortitudo Dei nimia peccatorem, seu justum terreat, ut dicat: *Nolo multâ fortitudine, contendat mecum*: sciat uterque, quia non solùm *fortis*, sed & *justus* est, ita ut justum cum impio non perdat, sed tanquam doctus sagittarius *arcum tendens & parans*, Scripturæ Sanctæ fortitudinem cum lenitate temperans, ita ut nôrit non solùm humerum recedentem, superbiæ pulmonem, & avaritiæ stomachum, ac cætera vitiorum membra distringere: sed creaturam in Christo novam conservare.

Ecce parturiit injustitiam.

VERS. XV.

Dixit hic in proximo de *Judice justo*, quòd *gladium suum vibravit, arcum tetendit, & paravit illum.* Sed ne putemus *Judicem*, qui tranquillus est de se, sine causa præcedente proferre, unde puniantur iniqui: Ostendit, quòd Deus non excogitat, unde puniat, sed judicio æquitatis ordinat, ut quæ fuerunt oblectamenta peccati, sint instrumenta Deo punienti: quasi quærat aliquis, & dicat: Unde est, quòd *gladium vibravit, arcumque hunc tetendit justus Judex?* Respondetur: Ecce in evidenti est causa. Nam iniquus ille *Chusi* Æthiops, cui quasi naturalis effecta est peccati nigredo, primùm diabolo suggerente *concepit dolorem*, id est, amorem temporalium, quorum amor ideò dicitur dolor, quia cùm sint amissibilia, & necessariò à suis amatoribus auferenda, cum tanto majore amittuntur *dolore*, C quantò majore concupita & habita sunt amore. Unde illorum amor verè dicitur *dolor*: quia finis habendi eam, non est nisi *dolor*. Neque enim aliud in inferno facit impiis de temporalium amissione *dolorem*, nisi quòd etiam in ipso inferno eorum intra se habent amorem, quæ tunc habere non potterunt: sicut ille dives in inferno epularum desiderio ardens, neque guttam aquæ habere potuit, quia micas pauperi esurienti, cùm satur esset, non dedit. Rectè itaque de illo divite dici potest, quia in hac vita *concepit dolorem*, non in sui qualitate, sed in semine. Amor quippe semen *doloris* est, cùm illa res amatur, quæ teneri non potest, & auferri potest invito. Sic dicitur fœmina concepisse hominem, non quòd semen ab ea conceptum statim fit homo: sed quia fiet D homo, si permanserit in utero. Ita etiam, qui diabolo suggerente in mentis utero concepit rerum temporalium amorem, si perseveraverit, vertetur in *dolorem*, quando res, quæ amatur, ab invito eripitur. Hinc est, quòd Sancti temporalium contemptores carebunt eis absque *dolore*, quia non habent ea hic in amore, sed in necessitate: gaudentque, cùm fuerint exempti ab ipsa necessitate, inhæsuri solius veritatis visioni, quæ illis non poterit auferri, quia eam in mundo amaverunt, & extra mundum, supra mundum in solo Christo, qui veritas est, quæsierunt. Qua contempta iniquus *Chusi* concipiendo temporalium amorem, concepit in se infernalem *dolorem*. Nam ecce *parturiit injustitiam*, ut injustè auferat ab altero, quod perversè amat: & hoc

hoc est indè, quia *concepit dolorem*, quem *parturit* moliendo aliquid iniquum, & *peperit* producendo ad actum, sicut est furti, rapinæ, vel mœchiæ actus, qui est ipsius diaboli filius, utpote conceptus de semine ipsius, quod est amor mundanus. Quid autem intellexerit in verbo *conceptionis*, diffinit ex affectu dicens:

VERS. XVI. *Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foveam, quam fecit.*

Lacus est terrena cupiditas. *Lacus* profundus carens fundo: quia quantò ampliùs acquiruntur concupita, tantò ampliùs concupiscuntur acquirenda, ut sit cupiditas infinita, & profunda. Hunc *lacum* sibi *aperuit* iniquus concipiendo ex habendi delectatione fraudis inchoationem, vel turpitudinis machinationem: & *effodit eum*, dum instituit operi: & *incidit* pariendo, id est, opus perficiendo: *in foveam quam fecit*: quia verbi gratiâ, dum fraudator pecuniæ cupit decipere alium, prior & pejùs damno læditur innocentiæ, quàm ille pecuniæ. Cur ergo *Judex* tanquam crudelis habeatur, cùm iniquus non nisi propriorum operum funibus constringatur? Non enim alieno dolore, aut aliena iniquitate gravabitur in judicio, sed potius

VERS. XVII. *Convertetur dolor ejus*, quem *concepit*, *in caput ejus, & in verticem ipsius iniquitas ejus descendet.*

Caput est mens, in qua est *vertex* ratio. *Dolor* autem, quem impius *concepit*, *& iniquitas*, quam *peperit*, *convertuntur in caput*, *& verticem*, quando peccandi libido suffocat mentem, & rationem, & totus homo efficitur servus peccati dominantis menti, & rationi. In futuro autem *dolor*, & *iniquitas* super verticem, quasi de alto judicio Dei cum impetu magno *descendet*, ut pœnaliter conterat.

Ego autem parvulus *David*, id est, humilis pœnitens liberatus à *verbis*, & consiliis *Chusi* Æthiopis, vel adjutus *verbis*, & consiliis alterius *Chusi* mihi condolentis, & saltem in silentio me diligentis.

Confitebor Domino secundùm justitiam ejus. VER. XVIII.

Læta est hæc totius *Psalmi* conclusio, in qua sonat non peccatorum, sed laudis confessio jucunda, decoraque laudatio, dicente justo per fidem, & pœnitentiam justificato: *Confitebor Domino secundùm justitiam ejus*, qua malos malè perdit, & vineam suam locans aliis agricolis *justum adjutorium justus* justè justificatis impendit, non humanâ, sed divinâ justitiâ, qua gratis prærogat merita, ut justè superaddat præmia dans gratiam pro gratia. *Confitebor* ore pronuntians devotionem, quam habeo in corde, & *psallam* opere, ut fit *Psalmus* in finem, *nomini Domini altissimi*, qui ex hoc ipso est laudum confessione dignus, quòd est altissimus.

Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto *Domino, Deo, Meo*, de cujus *nomine* trino *Psalmi* splendet *inchoatio*, cujus etiam *nomini* persolvitur confessio *in fine Psalmi*, ubi commemoratur *nomen Domini altissimi*.

PSALMUS VIII.

Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in universa terra.

Psalmi hujus titulus talis est:

VERS. I. *In finem Psalmus David pro torcularibus.*

Sæpe in Scripturis eadem res variis ostenditur similitudinibus. Nam Ecclesia, quæ alibi per aream, hic per *torcular* eàdem ratione accipitur. Sicut enim in area grana à paleis: ita in *torculari* vinum dividitur à vinaceis, quæ tamen est necessarium simul & nasci, & crescere, atque ad maturitatem venire. Ita nimirum in Sancta Ecclesia boni cum malis permixti opere ministrorum Dei secernuntur aliquando spiritualiter, cùm docentur boni, ne malis consentiant; aliquando & corporaliter, cùm in sua malitia pertinaces impios excommunicationis ventilabrum foras ejicit, ne contagione pestifera plurimos perdant.

Parcendum quippe interdum esse malis propter bonos ipse Christus insinuat, ubi tractans de parabola zizaniorum docet ea sufferenda propter triticum. Sed in hac sufferentia, illud est notandum, quod dicitur: *Sinite utraque crescere.* Matth. 13. 29. 30.
Quamdiù enim crescentibus zizaniis pariter & triticum crescere non impeditur, consultò aliquando utrisque parcitur; ne fortè simul cum zizaniis eradicetur & triticum. Verùm si ita exuberant zizania, ut suffocent frumentum, jam non illis est parcendum: quia in eorum sufferentia tritici nullum est incrementum, sed detrimentum; quando videlicet sola zizania nituntur agrum dominicum, id est, hunc mundum sic occupare, ut nec *hortus conclusus* valeat ab eis esse tutus, qui Cant. 4. 12.
clavibus divinæ auctoritatis est obseratus dicente Domino: *Nolite tangere Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari.* Malis ergo in Eccle- 1. Paral. 16. 20.
sia contra bonos malignantibus, neque hoc ipsum, quòd tolerantur, tolerantibus, non est causa, cur parcatur, maximè si Ecclesia contra tales conqueritur, sicut conquesta est Sara contra filium ancillæ in conspectu Patris Abrahæ. Notandum verò, quòd hic filius ancillæ unà cum filio liberæ tamdiù sinebatur in domo paterna crescere, donec inventa est iniquitas in eo tanta, ut persequeretur filium liberæ. Persecutione verò propalatâ dixit mater libera: *Ejice ancillam, & filium ejus.* Idem tamen Isaac à do-

à domestica persecutione liberatus, à Palæstinis alienigenis multa mala est perpessus, qui successibus ejus felicibus invidentes, puteos, quos foderat, obruerunt, atque illum de loco ad locum fugere compulerunt. Ex quo animadvertimus, quia hostes domesticos, videlicèt malos Christianos, cùm potest Mater Ecclesia, debet etiam à bonis corporaliter separare, qui tamen boni à Paganis, & excommunicatis compelluntur aliquando iræ ipsorum loco dare. Sic interdùm bonis malos persequentibus, & eos de Sancta Ecclesia pellentibus, interdùm verò iisdem bonis malorum persecutionem sustinentibus in *torculari* Dominico vini & acinorum, olei & amurcarum fit separatio, nunc particulariter, sed in futuro fiet hoc
Mat. 25. 34. universaliter, dicente Judice ad pios: *Venite bene-*
Ibid. v. 41. *dicti Patris mei*: & ad impios: *Ite maledicti in ignem æternum.*

In quo judicio, quoniam *revelabunt cœli*
Job. 20. 27. *iniquitatem* impiorum, *& terra adversùs* eos *consurget*, rectè in hoc *Psalmo pro torcularibus conscripto*, & de cœlis dicitur: *Quoniam videbo cœlos opera digitorum tuorum*, & de terra: *Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra.* Cœli enim sunt illi Sancti per-
Sap. 3. 8. fectissimi, qui cum Domino *judicabunt nationes, & dominabuntur populis in magna constantia* stan-
Ibid. c. 5. 1. tes *adversùs eos, qui se in torcularibus* angustiaverunt. Illi autem terra bona, & fructifera intelliguntur, qui pro fructibus eleemosynarum in ju-
Mat. 25. 35. dicio salvabuntur dicente Domino: *Esurivi, & dedistis mihi manducare &c.*

Aliter. Ecclesia dicitur *torcular*, quia in ea verbum divinum sono & intellectu, figuris & earum significatis, quasi vinaceo & vino, quasi amurcâ & oleo compositum est: quod cum eodem sono fertur ad aures, aut etiam per litterarum, seu picturarum, vel etiam totius mundanæ fabricæ figuras ingeritur visui, & ita ipsum verbum visu, vel auditu comprehensum, quasi in *torculari* discernitur: dum soni auditi, & figuræ conspectæ foris manent, intellectus verò ad interiora manans, & in lacu memoriæ diligenter exceptus inde transit ad habitum mentis, & morum disciplinam quasi in
Cant. 2. 4. cellam vinariam, de qua dicit Sponsa: *Introduxit me Rex in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem.* In hoc sensu pro *torcularibus* rectè dicitur *admirabile esse nomen Domini in universa terra*: quia *nomen*, & laudem fabricatoris mirabiliter magnificat & terrena creatura, quæ sui magnitudine creatoris omnipotentiam, sui statûs & motûs ordinatissimâ dispositione sempiternam sapientiam, suorum fructuum utilitate bonitatem æternam demonstrat. Et in his tribus, videlicet omnipotentia, sapientia, bonitate, trinus Deus insinuatur, cujus *admirabile nomen in universa terra* prædicatur. Et hujus nominis dulcedo per visibilem creaturam intellecta, quasi oleum expressum de amurca ita beatas mentes delectat, ut jucundum sit eis cantare: *Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in universa terra*, quæ videlicet quasi quædam pagina nigris litteris conscripta sapientem inspectorem ad illius vini mittit saporem, quod cor hominis lætificat, & illud oleum repræsentat, de quo dicitur: *Oleum effusum nomen tuum.* Quod Cant. 1. 3.
nomen est admirabile in universa terra: quia *mi-* Psal. 32. 5.
sericordia Domini plena est terra. Cùm autem cœlos cœlorumque virtutes aspicimus *opera digitorum* Dei, & *lunam*, ac *stellas*, quasi paginam legimus aureis conscriptam litteris insinuantem, quòd *Domini magnificentia* super suam celsitudinem *est elevata.* Unde Joannes unus cœlorum rationabilium, *qui*, inquit, *post me venit, ante me fa-* Joan. 1. 27.
ctus est, cujus non sum dignus, ut solvam ejus corrigiam calceamenti. Me oportet minui, illum Joan. 3. 30.
autem crescere. Hoc dixit homo, quo *inter na-* Mat. 11. 11.
tos mulierum non surrexit major. Angelus etiam Princeps militiæ cœlestis, quo inter Angelos non est major, suo nomine indicat, quòd minor sit illo, cujus *magnificentia super cœlos est elevata.* Dicitur enim Michaël, quod interpretatur, *quis ut Deus.* Et David: *Quis*, inquit, *in nubibus* Psal. 88. 7.
æquabitur Domino. Et Petrus Princeps Apostolorum noluit erectus crucifigi, ne videretur Domino suo crucifixo assimilari. Solus ille, qui voluit esse similis altissimo, cum suis complicibus non habet locum in *cœlo*, sed in infimo inferno, à cujus consortio, vel ab acino acidissimo, velut ab amurca spurcissima longè separati, & eliquati sancti homines, & Angeli per *torcular* judicii divini laudant *admirabile nomen Domini*, cujus *magnificentia super cœlos est elevata.*

Aliter. Ecclesia dicitur *torcular*: quia sæpe in ea, velut in *torculari* per prelum Martyrii bonorum corpora in terris remanent quasi acinum & amurca: animæ verò in requiem emanant æternorum cellariorum, quibus tandem in resurrectione adjungentur & ipsa corpora per *torcularia* passionum ita purificata, ut & ipsa unà cum suis animabus digna sint recipi in æterna tabernacula, in æterna cellaria, de quibus dicitur: *In domo Patris mei mansiones multæ sunt.* Joan. 14. 2.
Pro torcularibus ergo, id est, pro Ecclesiis instituendis vel institutis psallitur *in finem*, id est, in consummationem, ut videlicet claritas *lunæ*, ac *stellarum* puritas, & serenitas cœlorum, quam Propheta conspexit in libro æternæ prædestinationis, inveniatur in Ecclesia consummata *in finem*, id est, in Christum. *Finis enim legis Chri-* Rom. 10. 4.
stus ad justitiam omni credenti. Propterea demonstrativus est hic Psalmus ad Christi commendationem, de cujus *gloria & honore* loquens intendit auditores exhortari, ut eidem Christo voluntariè subjiciantur, cui etiam, qui nolunt subjici, subjacent inviti.

Ut autem potenter intelligatur, cur hunc *Psalmum* dicimus demonstrativum, vel quemlibet alium Psalmum, qui est de simili genere causarum, paulò altiùs dicendum est de causarum generibus in arte quidem Rhetorica distinctis, verumtamen non nisi de arte artium, divina scilicet sapientia descendentibus, & in hoc Psalmorum libro distinctè suas facies ostendentibus. Tria enim sunt genera causarum, deliberativum, demonstrativum, judiciale, quæ quidem conveniunt per intensiones, & depulsiones: quia in omnibus causarum generibus, & alii sunt, qui intendunt, & alii sunt, qui econtra depellunt, id est,

contra

contra se dicta refellunt. Sed tamen tria hæc genera causarum suis qualitatibus inter se differunt: quia genus deliberativum de futuro agit, tendens ad persuadendum utile, & dissuadendum inutile, currens totum sub intensione, ac depulsione: quia qui suadet, intendit: qui dissuadet, ipse depellit, quod alter suasit.

Similiter demonstrativum genus causæ sub intensione laudantis, & depulsione vituperantis tendit ad honestum aliquid commendandum, & inhonestum vituperandum, agens de præsenti, maximè cùm aliquis in honorem dignitatis alicujus eligendus, laude aut vituperiò dignus ostenditur.

Judiciale genus causæ agit de præterito, tendens ad justum, & injustum, quando accusator intendit aliquem pro facto jam præterito jure damnandum, & defensor studio depulsionis aut negat factum, aut concedens factum, negat illud jure puniendum.

De genere deliberativo est illud, quod in Psalmo duodecimo dicitur: *Quamdiu ponam consilia in anima mea, dolorem in corde meo per diem.* Loquitur enim de futuro, deliberans in consilio illud eligere, quod constiterit utile. De genere Judiciali est illud, quod in Psalmo nonagesimo tertio dicitur: *Exaltare, qui judicas terram, redde retributionem superbis.* Agit enim de præterito, accusans malorum superbiam, docens eam jure puniendam. De genere demonstrativo est iste *Psalmus*: agit enim de Rege magno *gloria, & honore coronato* ante oculos omnium, quasi præsente atque conspicuo, cui voluntariè subjici probat honestum, nolle autem subjici ostendit inhonestum, cùm velint, nolint, inimici ejus non possint effugere imperium, cujus *pedibus omnia subjecta* demonstrantur; sive quæ illi famulantur intentione, & actione, sive quæ illi adversantur sola intentione, famulantia tamen velint nolint actione vel passione.

Habet autem ista demonstratio argumentationis perfectæ, & absolutissimæ formam, quinque partibus expletam secundum artem Rhetoricam. Absolutissima namque apud Rhetores & perfectissima argumentatio est, quæ in quinque partes distributa est. Prima pars est propositio. Secunda ratio. Tertia rationis confirmatio. Quarta exornatio. Quinta conclusio, sive complexio posita in orationis termino, seu concordans principio.

Propositio est, quod dicit hic magnus Orator, magni Regis demonstrator: *Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in universa terra.* Illo namque versiculo Propheta summatim ostendit, quid sit, quod probare intendit. Proponitur enim his dictis Rex magnus, & *admirabilis.*

Ratio est, quod sequitur: *Quoniam elevata est magnificentia tua super cælos. Ex ore infantium, & lactentium perfecisti laudem propter inimicos tuos, ut destruas inimicum, & ultorem.* His enim dictis ratio redditur, quare iste Rex *admirabilis* non in una *terrarum* parte, sed *in universa terra* Dominator Dominus annuntietur.

Rationis confirmatio est, quod sequitur: *Quoniam videbo cælos tuos, opera digitorum tuorum, lunam, & stellas, quæ tu fundâsti.* Per hæc dicta ratio confirmatur: quia quod ratione persuasum est ad credendum, videlicet *elevatum esse* Christum supra *cælos cælorum*, hoc etiam visu comprobatur, si *cælorum*, id est, Apostolorum; *lune*, id est, Ecclesiæ, *stellarum*, id est, minorum Sanctorum pulchritudo consideratur, quæ post Christi supra *cælos* elevationem cœpit fulgere misso per illum Sancti Spiritûs igne, ac lumine ad illuminationem *cælorum, luna*, ac *stellarum* spiritualium.

Splendida verò totius orationis exornatio est in eo, quod dicitur: *Quid est homo, quod memor es ejus, aut filius hominis, quoniam visitas eum? Minuisti eum paulò minùs ab angelis, gloria, & honore coronasti eum, & constituisti eum super*
B *opera manuum tuarum. Omnia subjecisti sub pedibus ejus, oves, & boves universas: insuper & pecora campi, volucres cœli, & pisces maris, qui perambulant semitas maris.* Illis enim versiculis insignitèr honestavit, & locupletavit rem copioso ornatu pietatis, admirando magnitudinem Divinæ dignationis: quomodò *hominem* tam longè invidiâ Diaboli ab æternitate dejectum tantopere requisierit.

Tandem postrema pars argumentationis, quæ est conclusio sive complexio dicitur, in qua etiam reditur ad principium, ita subjungitur: *Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in universa terra*: quasi dicat peritus Orator spiritus Propheticus, quod in principio argumentationis, ratione, rationis confirmatione,
C & exornatione verum esse patuit. Unde revertens ad propositionem, talem facio complexionem, sive conclusionem, quæ nullius hæretici sophistica deceptione valeat infirmari: quia repetitio confirmatio est. Nunc redeamus ad totius *Psalmi* continuam expositionem. Incipit ergo Propheta à laude ita dicens:

Domine omnium per potentiam, *Do-* VERS. II.
minus noster id est, rationalis creaturæ per cultum, *quàm admirabile est nomen tuum in universa terra!* quàm infinitæ admirationis, & laudis celebritate dignum est *nomen tuum*, per quod in carne manifestatum, in mundo creditum, & assumptum in *gloria*, Tu
D qui eras *notus* tantùm *in Judæa DEUS*, nunc es *Ps. 75. 2.*
nominatus, celebris, & inclytus *in universa terra*, non in Judæa tantùm, ut dicunt Judæi, nec in Africa sola, ut ajunt Donatistæ.

Supponit autem rationem, quare sit *admirabile*, quasi dicat: Ideo dico *nomen tuum admirabile*: *Quoniam magnificentia tua*, id est, Filius tuus, vel humanitas ipsius, per quam tu es magnificatus, *elevata est* loco *super cœlos*, quando ascendit quadragesima post resurrectionem die. *Elevata est* etiam glorificatione *super cælos*, id est, *super* omnes *cælorum* virtutes, *super* omnes rationales creaturas usque ad altissimam DEI Patris confessionem: quia, ut ait Apostolus, *consedit in dextera sedis magnitudi-* *Hebr. 8. 1.*
nis DEI homo assumptus in DEUM, æquè omnipotens

potens per omnipotentiam, quam ex tempore accepit, sicut est Pater omnipotens per omnipotentiam, quam ex æterno habuit: æquè altissimus DEUS per altitudinem & divinitatem, quam ex tempore accepit, sicut est Pater altissimus DEUS per altitudinem & Divinitatem, quam ex æterno semper habuit. Neque enim aliquid DEUS Pater habuit, quod homini filio suo non dederit.

Luc. 10, 22. Unde ipse ait: *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo*: ac si dicat: In eo, quod mihi tradidit, ut sit Pater meus, in eo mihi tradidit *omnia*, quæ habet, non solùm ut omnia creata *subjecta sint pedibus meis*, sed etiam, ut *omnia* quæ ipse habet ex natura sua divina, verbi gratiâ: omnipotentiam, æternitatem, & cætera talia, ego quoque habeam, ita videlicet, ut sicut ipse est omnipotens & æternus DEUS, ego quoque accepta æterna Divinitate sim DEUS omnipotens, æternus, non quòd semper homo fuerim, sed quòd semper DEUS fuerim, ea Divinitate, qua non solùm ante Abraham, sed & ante Adam ego sum. Non dixit Christus: *ante Abraham ego fui*; quia Divinitatis non est fuisse, sed esse. Neque dixit: *ante Abraham pars essentiæ mea fuit*.

* Sententia Hugonis de S. Victore. * Non enim pars Christi Verbum est, sed ipse Christus Verbum est, totus Verbum, sicut totus Deus, non dimidia pars Christi Verbum, & dimidia pars homo, sed totus Christus Verbum, & totus Christus homo: quia idem ipse DEUS & homo. Intelligis, quod dico? si non intelligis, crede tantùm. Credi potest, si intelligi non potest. Verum est tamen: quia Christus idem ipse DEUS, & homo fuit, nec tertia pars Verbum fuit, nec aliquid ex carne, & anima, & Verbo quasi ex partibus compositum totum fuit: quia totum ipsum Verbum fuit. Divinitas enim pars non fuit, ut ex ipsa totum esset majus ipsa, nec in ipsa pars fuit, ut in ipsa esset aliquid minus ipsa. In humanitate sola partes invenimus, & totum ex partibus constat. Nam homo quiddam totum est, duabus partibus constans, animâ, & corpore. Hoc totum DEUS assumpsit; huic toti totam divinitatem dedit, & de hoc toto tota divinitas prædicatur, ita ut homo totus propriè DEUS dicatur. Unde Beatus Augustinus libro septimo de Trinitate ait: *Christus in forma DEI æqualis est Patri: in forma servi mediator DEI & hominum. Quia verò forma DEI accepit formam servi, utrumque DEUS, & utrumque dicitur homo, sed utrumque DEUS propter accipientem DEUM, & utrumque homo propter acceptum hominem. Neque enim illa susceptione alterum eorum est mutatum in alterum, nec Divinitas quippe in creaturam mutata est, ut desisteret esse Divinitas, nec Creatura in Divinitatem, ut desisteret esse creatura.*

Ambrosius autem in libro, quem de Trinitate scribit, ita dicit: *Dicimus igitur factum esse hominem, & ad hominem hoc esset referendum. Denique & alibi habemus:*

Rom. 1, 3. *Qui factus est ei ex semine David secundùm carnem. Secundùm carnem utique David factus est ex semine. DEUS autem ante secula ex DEO natus est. Nec tamen factum esse semper ad creationem refertur. Scriptum est*

Psalm. 89, 1. *enim: Domine refugium tu factus es nobis.* Et paulò post: *Ergo si factum esse frequenter ad aliquid,*

A *non ad naturam refertur, etiam creatum non semper ad creaturam refertur. Unde intelligimus illud, quod de Incarnatione Domini scriptum est: Dominus creavit me principium viarum suarum in opera sua, illud significare, quòd ad redimenda opera Patris Dominus JESUS ex virgine sit creatus.* Item in eodem: *Paulus*, inquit, *probibet me creaturæ servire, & Christo admonet serviendum. Non ergo creatura Christus: Paulus, inquit, servus JEsu Christi.* Rom. 1. 1. *Et bonus servus, qui Dominum recognoscit, ipse creaturæ servire nos probibet. Quemadmodum ergo Christo ipse serviret, si Christum creaturam putaret? Video ergo quomodo Christum & factum, & creatum secundùm aliquid affirmat, quem tamen creaturam esse negat.* Idem quoque in eodem libro Christum non adoptivum, sed natura-

B lem filium esse testatur dicens: *Per adoptionem nos filii dicimur, ille per veritatem naturæ. Quomodo ergo ex nihilo, qui ex nihilo omnia fecit?*

Ita oportet secundùm testimonia scripturarum fidei vestigia formare, ut rectæ credulitati sinceræ confessionis puritatem adjungamus, atque in Christo non solùm increatam naturam Divinam, sed & creatam naturam humanam corde credamus, & ore confiteamur *super cælos cælorumque* virtutes altissimam, nec jam inter creaturas computandam, sed super omnes creaturas adorandam eadem adoratione, qua DEUS Pater adoratur. In sancta enim Synodo Ephesina sub anathemate interdictum legimus, ne humanitatem Christi Verbo DEI quis dicat *coadorandam*, quam Sancti Patres in eadem Synodo prædicant

C *adorandam* simplici adoratione, qua non homo à Verbo distinguatur, sed ex duabus, & in duabus naturis unus Emmanuel super omnia Deus benedictus colatur.

Hujus *magnificentia est elevata super cælos*, id est, super scripturas, quoniam omnium linguarum, & scripturarum eloquia excedit elevatio humanitatis in altissimam gloriam summæ divinitatis: & tamen hujus *magnificentiæ* laus ex *ore infantium & lactentium perficitur*, quando quod credimus confitemur, nec tamen illud effari valemus: quia est ineffabile. Unde sequitur:

Ex ore infantium, & lactentium perfecisti laudem. VERS. III.

Lactentium dicit non ætate, sed simplicita-

D te, sicut Petrus ait: *Quasi modo geniti infantes*, 1. Petr. 2. 2. quibus Apostolus *lac* simplicis doctrinæ dedit, *non escam.* Ex his Dominus, non dico, facit, sed *perficit laudem*: quia non consuleretur humano generi, nisi in Ecclesiis cum perfectis minimi nutrirentur. Hi præfigurabantur per Hebræorum pueros, qui Dominum venientem ad passionem laudabant. Unde Dominus ibi utitur hoc exemplo dicens: *Non legistis: quia ex ore infanti-* Matth. 21. 16. *um, & lactentium perfecisti laudem?* Dicuntur & *infantes* Apostoli: quia *stulta mundi elegit Deus*, ut 1. Cor. 1. 27. confunderet sapientes. Unde perfectior *laus*, quam *non caro, & sanguis revelavit, sed Pater, qui in cælis* Matth. 16. 17. *est*: quia ad eam non humana sapientia, sed divina gratia accendit propter *inimicos* gratiæ, hæreticos, Philosophos destruendos. Unde cum dixisset *ex ore infantium, & lactentium perfecisti* laudem,

landem adjecit *propter inimicos tuos*, subauditur *destruendos.* Unde supponit:

Ut destruas inimicum, & ultorem. Philosophi sunt *inimici* crucis Christi, quibus DEUS abscondit, quæ parvulis revelavit. Hic *inimicus destruitur*, cùm Sanctus quilibet veraciùs in cruce Domini nostri JESU gloriatur, quàm Philosophus aliquis potuerit unquam gloriari in sapientia hujus mundi. Quomodo enim quis glorietur in illa sapientia, quam stultam fecit, & ostendit DEUS? Aut quomodo non est gloriandum in cruce Domini nostri JESU Christi, per quem sanctis crucifigitur mundus, & ipsi crucifiguntur mundo? *Ultorem* sive *defensorem* vocat hæreticum, qui in eo, quòd est *ultor* & *defensor*, est etiam *inimicus.* Impugnat enim fidem, quam videtur defendere. Similiter Philosophus, cùm dicatur amator sapientiæ & *defensor*, potiùs est *inimicus*: quoniam dimisso filio DEI, qui est virtus, & sapientia; suadet, ut elementa colantur. Judæus etiam est *inimicus* veritatis & *ultor* suæ legis ac *defensor* paternarum traditionum. Quosdam tales *destruit* frangendo, dum nolunt flecti: quosdam *destruit* flectendo, quia ipsi acquiescunt flectenti, ut Saulus *inimi-*
Act. 9. 6. *cus & ultor*, qui divinâ manu tactus dixit: *Domine, quid me vis facere?* Judas autem *inimicus* Christi *& ultor* sui damni, quod in effusione pretiosi unguenti super caput JESU visus est habuisse,
Act. 1. 18. quia noluit flecti, fractus est, *& crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera ejus.* Similiter Arius Hæresiarcha, quia noluit flecti acquiescendo Catholicæ fidei & veritati, fractus est *& effusa sunt omnia viscera ejus.*

Quid in hac demonstrativa oratione his dictis laudatur, nisi Christus insuperabilis imperii Rex, ac semper magnificus triumphator contra omnem *inimicum* veritatis, *& defensorem* sui erroris? Quia omnem *inimicum*, *& defensorem destruere* potens hic solus dignus est imperio, dignus *gloriâ, & honore coronari, & constitui super opera manuum* Patris; imò dignus est, ut jam *gloriâ, & honore coronatus, & super omnia constitutus* Rex magnificus agnoscatur, & ei ab omnibus gentibus, tribubus, populis & linguis devotè serviatur, cui servire est regnare. Hic est filius hominis, quem vidit Daniel in nubibus cœli: quia ipse est in sanctis Angelis, & hominibus, qui
Dan. 7. 4. per nubes intelliguntur. Et datum est, inquit, ei regnum, & honor, *& omnes populi, tribus, & linguæ servient* ei. Sequitur:

VERS IV.

Quoniam videbo cælos tuos, opera digitorum tuorum, lunam, & stellas, quæ tu fundasti.

Audivimus Oratoris hujus demonstrativam propositionem, ubi dictum est: *Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in universa terra!* Audivimus etiam propositionis rationem, ubi dictum est: *Quoniam elevata est magnificentia tua super cælos. Ex ore infantium, & lactentium perfecisti laudem propter inimicos tuos, ut destruas inimicum & ultorem.* Nunc audiamus rationis confirmationem, cùm dicitur: *Quo-*
A *niam videbo cælos tuos.* Id est enim, ac si dicatur: Verè *super cælos elevata est magnificentia tua*: *quoniam* nisi tu sol justitiæ, splendor Paternæ gloriæ, sol, qui cognovisti occasum tuum, post ipsum tuæ mortis occasum, denuo per Resurrectionem fuisses *elevatus*, neque *luna* stetisset in ordine suo, neque stellæ vicissent noctem ignorantiæ. Nunc autem *quoniam* per Resurrectionem, & Ascensionem *elevatus est* sol, *& luna* stetit in ordine suo, *videbo* ego *cælos* tuo splendore illustratos, *videbo* Prophetas priùs obscuros, nunc autem claros. *Videbo* Apostolus priùs in tua morte contristatos, postea verò *gaudentes in conspectu concilii, quoniam* Act. 5. 41.
digni habiti sunt pro nomine JESU contumeliam pati. Hinc ego certum habeo, quod *elevata est magnificentia tua super cælos: quoniam videbo cælos*, id est, Apostolos, *opera digitorum tuorum*: quo-
B niam spiritus tuus, qui per *digitum* sive *digitos* intelligitur, ipse confirmavit, & ornavit *cælos* in igneis linguis veniendo super illos, & per illos *cælos* operante gratia tua *luna* id est: Ecclesia est fundata cum *stellis* in claritate differentibus, id est, cum electis quibusdam divisiva gratiarum munera obtinentibus. Aliter. Verè tu *Dominus noster perfecisti laudem.* Nam per scripturas eam *perfecisti.* Et verè per scripturas, quia eas ita illuminasti, quòd ego *videbo*, id est, intelligam perspicuè contemplando *cælos* id est, ipsas scripturas ex quibus incipit *laus*, cùm non expositæ, sed involutæ pronuntiantur. Perficitur autem ea laus, cùm per expositiones explicantur, & usque ad capacitatem *infantium* inclinantur.

Vel: Verè *destrues inimicos*: *quoniam* ab
C humilitate historicæ fidei incipiens, scilicet quòd natus, passus, mortuus, & sepultus es: Per hæc, & cætera similia infirma confirmatus in fide *videbo cælos*, id est, in robur sublimis intelligentiæ provectus, quasi per lutum de sputo Dominici oris factum illuminatus *videbo*, quòd *cæli* enarrantes gloriam tuam sunt *Opera digitorum tuorum.* Per *digitum* intelligitur Spiritus sanctus, Exod. 8. 19.
quo lex scripta est. Pluraliter autem dicit *digitorum*, ut operationem Trinitatis insinuet: sicut alibi dicitur: *appendit tribus digitis molem terræ.* Isa. 40. 12.
Vel propter multas, & diversas gratias, quas idem spiritus dividit singulis, prout vult. 1. Cor. 10. 11.

Aliter. Verè dixi: *ex ore infantium*, quoniam in spiritu *videbo cæles tuos*, id est, Apostolos, quòd ex industria humana nihil sapiunt, sed
D quicquid erunt, à gratia erunt. Unde omnes virtutes hujusmodi *Cælorum sunt opera digitorum tuorum. Videbo & lunam*, universalem scilicet Ecclesiam, quæ quare per *lunam* accipiatur, in Psalmo decimo exponetur. *Videbo* etiam *stellas*, id est singulas Ecclesias per loca, & munera distinctas, quas tu, non illi, *fundasti.* Neque enim Petrus, vel cæteri Apostoli Ecclesias *fundaverunt*, sed tu, qui dixisti, *super hanc Petram* Matth. 16. 18.
ædificabo Ecclesiam meam. Ædificanti domum, & in altum fodienti, ac ponenti fundamenta supra Petram, tibi homini sapienti, tibi homini-DEO Petrus, aut alius gratiæ minister, ut sapiens architectus fundamenta ponendo ministrat, sed non nisi de tuo tibi ministrat, ideo tu solus Ecclesias *fundasti*, quia in te solo consistit stabilitas,

tas, & auctoritas fundamenti. Unde Apostolus tuus Paulus, qui ut sapiens architectus fundamenta ponens plus omnibus laboravit, ipse de se hu-
1.Cor.15.10. milia sentiens dicit: *Non ego autem, sed gratia DEI mecum.*

VERS. V. *Quid est homo, quod memor es ejus?*

Hoc ad exornationem dicitur sub admiratione, ut verè clarescat *nomen Domini* esse *admirabile*; sicut dicitur & in prima Psalmi hujus propositione, & in extrema ejus complexione: quasi dicatur: Verè *nomen tuum Domine in universa terra est admirabile*: quia cùm sit *elevata magnificentia tua super cœlos*, tamen misericordia tua respicit bonos, & malos, imò respicit & requirit malos, ut faciat bonos. *Memor es hominis*, ut de *homine* faciat *filium hominis*, ut de vetere faciat novum, & hoc est *mirabile*. *Quid est* enim *homo, quòd memor es ejus?* cujus est pretii per se *homo*, ut tu *Domine Deus noster* debeas *esse memor ejus?* *aut quid est filius hominis quoniam visitas eum?* *Homo est* putredo, & *filius hominis* vermis. *Homo est* lutum, & *filius hominis* vas luteum. Et tu tamen *es memor hominis*, & *visitas filium hominis*. Revera hoc est *mirabile*. Non dicit: *quid est homo, & filius hominis*: sed *quid est homo, aut filius hominis?* qua disjunctione significatur differentia inter *hominem*, & *filium hominis*. Omnis enim *filius hominis, homo*, sed non omnis *homo filius hominis*. Adam namque *homo*, & non *filius hominis*.

Hominis ergo nomine significatur quicunque portat imaginem terreni, ex quo parturiente pœnitentiali dolore nascitur novus, qui portat
1.Cor.15.47. & seqq. imaginem cœlestis. *Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cœlo cœlestis: qualis terrenus tales & tereni.* Unde hortatur Apostolus, ut, sicut portavimus imaginem terreni, *portemus & imaginem cœlestis.* Portavimus namque imaginem terreni eidem inobedienti similes effecti per inobedientiam: portemus ergo imaginem cœlestis eidem obedienti similes effecti per obedientiam. Quisquis portat imaginem veteris, ipse in hoc *Psalmo* dicitur *homo*: qui verò portat imaginem cœlestis, ipse hic dicitur *Filius hominis*, quem quasi familiarem tu *Domine, Dominus noster* visitas, & respicis quasi proximum. Nam veteris quasi longè positi *es memor*, dum in hac vita subsistit, antequam
Ps.87.6. descendat in infernum, ubi sunt *vulnerati dormientes in sepulchris, quorum non es memor amplius*: quia
Ibid. v. 13. non *cognoscentur in tenebris mirabilia tua, & justitia tua in terra oblivionis.* Verumtamen hic *me-*
Ps.35.7.8. *mor es hominis* temporalia conferendo. Nam *homines, & jumenta salvabis Domine, quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam.* Veterem *hominem* salvas ea salute, qua salvas etiam jumenta: novum autem, qui dicitur *Filius hominis* propè respicis, & *visitas*, dum interiùs lumine vultus tui faciem ejus illustras. Unde cùm dicitur: *quid est homo*, depressivè legendum est, ac si dicatur: quàm vilis res *est homo!* Et ideo est *mirabile*, quòd tu *Domine Dominus noster memor es ejus.* Cùm verò dicitur: *Quid est filius hominis?* exaltativè legendum est, ac si dicatur: quam pretiosa res *est filius hominis!* Quod inde apparet: quoniam tu *Domine Dominus* A *noster visitas eum.* Principali visitatione *filius homi-*
nis visitatus est, cùm *Verbum caro factum est*, cùm Joan. 1.14.
Deus factus est *homo*, de quo propter infirmitatem carnis rectè dicitur:

Minuisti eum paulò minùs ab angelis. VERS. VI.

Et *hominem* quidem peccato & miseria plenum, *hominem* veterem, multùm *minuisti ab angelis* peccato & miseria carentibus: Istum verò novum *hominem*, qui peccatum non fecit, *minuisti paulo minùs*: quia cùm per justitiæ virtutem superior sit *angelis*, tamen propter mortalitatis infirmitatem, qua carent *angeli*, minor fuit *angelis paulo minùs*, id est, ad modicum tempus, videlicet usque ad mortem. Sed post mortis triumphum destructo per ejus mortem eo, qui habebat mortis imperium,
B *gloria* Resurrectionis, & *honore* ascensionis *coronasti eum*: carnis quoque tanta clarificatione, ut quod in eo erat corpus infirmitatis, nunc sit corpus claritatis ad similitudinem solaris corporis: Unde, quem Redemptorem suscepimus in corpore infirmitatis, ipsum *Salvatorem expecta-* Phil.3.21.
mus Dominum Jesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Tunc justi fulgebunt sicut sol: fulgebunt quo- Matth.13.3.
que sanctorum corpora sicut solare corpus Christi, quod fulgore suo illustrat omnia. Sicut enim ita regnat plenitudo ignis ætherei in solari corpore, ut inde calorem, & splendorem habeat mundus totus: sic in Christi corpore corporaliter inhabitans omnis plenitudo Divinitatis illuminat veritatis agnitionem, inflammat virtutis amore cœlum, & terram, id est, cœlestem, & terrestrem Eccle-
C siam. Igitur *gloria, & honore coronatus est filius hominis* per clarificationem Resurrectionis, & Ascensionis. Nam corpus, quod erat in Christo inferius, quando *paulo minus ab angelis* erat minoratus, hoc ascendit de æternæ Divinitatis, & claritatis tantam summitatem, ut rectè dicatur: *Filius hominis gloria, & honore* Deitatis *coronatus*. Corona enim dicitur: cùm circulus aureus in se ipsum est reductus, ita ut aurea lamina in se ipsam reducta non habeat finem: quia finis principio junctus imitatur infinitatem per interminabilem rotunditatis æqualitatem. Similiter, & plusquam similiter, quia humana in Christo substantia usque ad summam Divinitatis gloriam est evecta, divinitate humanitatem non consumente in finem defectionis, sed consummante in finem perfectionis, ut perfectus *homo*, idemque perfectus Deus quasi ro-
D tundæ atque interminabilis *gloriæ* sit. Quippe *filius hominis gloria, & honore* dicitur coronatus, quando assumptus homo in *gloria, & honore* Divinitati assumenti est identatus. Unde licèt in veritate Christus sit factus ex semine David secundùm carnem, tamen non jam connumerandus est inter opera Divina, sed adorandus *super* omnia *opera manuum* Patris. Sequitur enim:

Et constituisti eum super opera manuum tuarum, etiam *super angelorum* summos choros, à quibus *minuisti eum, & super omnia*, quæ sub te sunt. Cùm autem dicit: *omnia*, nihil non subjectum dimitit. VERS. VII.

Omnia

VERS. VIII. *Omnia*, inquit, *subjecisti sub pedibus ejus.*

Per *pedes* intelligitur Christi humanitas, sicut per caput ejus Divinitas. *Omnia* ergo *subjecta sunt* non solùm capiti, sed etiam *pedibus ejus.* Unde ipse *homo* jam *gloria* Resurrectionis *coronatus* dicit: *Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra*: quia in cœlo, & terra *subjecta sunt* illi *omnia.* Matth. 28. 18. Quæ *omnia*? Bona scilicet, & mala.

Oves & boves universas, insuper, & pecora campi. Mittit nos ad mysticum intellectum, cùm relictis altioribus ponit ima. Per *oves* accipit innocentes: per *boves* Prælatos, qui verbo Dei arant terrenos, ut fructificent. Per *oves* etiam intelliguntur *angeli* ex eo, quod legitur, quòd relictis nonaginta novem, quæ sunt *angeli*, venit quærere *ovem* centesimam, id est, hominem. Luc. 15. 4. B Et est sensus: *oves* id est, angelos cœlestes in cœlo vacantes, *& boves*, id est, Evangelistas in terra laborantes *subjecisti*: *insuper, & pecora campi*, id est, non solùm bonos illi *subjecisti*, sed & malos, qui sunt in *torcularibus* permixti bonis, ut vinacea vino, & amurca oleo, sunt enim *pecora campi*, quia vivunt in carne, satisfacere semper cupientes ventri, & carnali concupiscentiæ in lata, & spatiosa via, quæ ducit ad *campos* desideriorum terrestrium, vitantes arduam, & angustam viam, quæ ducit ad pascua justitiæ, quæ est sicut montes Dei. Inde etiam Abel occiditur in *campo*. Gen. 4. 8. Hi sunt, qui dicunt: *Uxorem duxi, & ideò non possum venire.* Luc. 14. 20.

Subjecisti etiam *pedibus* ejusdem filii hominis

VERS. IX. *Volucres cœli*, id est, superbos, qui, ut eleventur super cæteros in hoc mundo, acquisitionibus terrenis inhiant, quibus acquisitis velut alis quibusdam se in cœlum posse volare putant, cùm reliquos homines comparatione sui pauperes & inglorios quasi longè sub se positos despiciunt. Hi sunt qui dicunt: *villam emi*, & ideò non possum venire. Luc. 14. 18.

Subjecisti etiam *pisces maris*, id est, curiosos, *qui perambulant semitas maris*, in profundo sæculi hujus quærentes temporalia, quæ quasi *semita maris* evanescunt. Hi sunt curiosi scrutatores vitæ alienæ, ac desidiosi correctores vitæ propriæ. Vel etiam in hoc *semitas maris perambulant*, quòd libros Poetarum, seu Philosophorum sæcularium legendo in his velut in *semitis maris perambulant*, in quibus laquei & retia errorum vix caveri poterunt. Prov. 1. 17. *Frustra* autem *jacitur rete ante oculos pennatorum*: quia sancti non ut *pisces* in *semitis maris*, non in tenebrosis viis scientiarum sæcularium vagantur, sed in sereno cœlo, cœlestium scientiarum pulchritudine delectati altè volant, & laqueos errorum longè prævidentes contemplatione supervolant: vel etiam pœnitente rostro dilaniant, si quando in eis ad modicum tenentur, ut Petrus negatione trina irretitus, qui quando amarè pœnitens flevit, vel etiam quando confessione amoris tertiò repetita trinam negationem expiavit, quasi acuto rostro laqueos, quibus tenebatur, contrivit. Unde sancti pœnitentes per indulgentiam soluti dicunt. Ps. 123. 7. *Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium. Laqueus contritus est, & nos A liberati sumus. Pisces* verò laqueis, aut retibus implicati tanquam cœcitate profunda comprehensi magis, ac magis implicantur, dum semper ad profundiora se immergere conantur. Hujusmodi homines non veniunt ad lucem confessionis: quia *omnis, qui malè agit, odit lucem, ut non arguantur opera ejus.* Joan. 3. 20. Hi sunt qui dicunt: *Juga boum emi quinque, & coprobare illa.* Luc. 14. 19. In his tribus culpis, voluptate scilicet, superbia, & curiositate concluduntur omnia vitia, quæ Joannes Apostolus enumerat: scilicet *concupiscentia carnis*, ambitio scilicet sæculi, quæ est *superbia, & concupiscentia oculorum*, per quos curiositas maximè prævalet. 1. Joan. 2. 16.

Aliter. *Pecora campi* sunt homines carnales, & pecuales, sive animales, in quibus hoc solùm culpatur: quia non percipiunt ea, quæ sunt spiritûs Dei. Percipiuntur autem hæc duobus modis, fide scilicet, qua spiritualia creduntur: intellectu, quo eadem cernuntur, non quidem perfectè, sed per speculum, & in ænigmate. Hæc spiritualia *non percipit homo animalis*, quia non sapit *ea quæ sursum sunt.* 1. Cor. 2. 14. *Volucres* autem *cœli* spirituales nequitiæ sunt in cœlestibus, id est, in aere, qui cœlum dicitur, positi, quibus non sufficit ad culpam, quòd ea non percipiunt, aut sapiunt, quæ sunt spiritûs Dei. Persequuntur enim per se, ac per malos homines ea, quæ sunt spiritûs Dei. Et ideo ipsi homines, qui dæmonibus associantur propter diabolicam nequitiam & superbiam, & ipsi *volucres cœli* appellantur, maximè si spirituales non solùm non diligunt, sed & persequuntur. Qui autem non aperta persecutione, sed occultè insidiando quasi *pisces* in silentio ambulantes, contra bonos amaricantur, ipsi non incongruè pisces *maris* vocantur. Verumtamen in hoc *mari* magno, quamquam sint *reptilia*, Ps. 103. 25. C *quorum non est numerus, omnia subjecta sunt* soli Dominio illius, cui & in prima Psalmi hujus propositione, atque in finali ejus conclusione, seu complexione dicitur:

VERS. *Domine Dominus, noster quàm admirabile est nomen tuum in universa terra!* In fine hujus demonstrativæ orationis per conclusionem, seu complexionem recurrit ad principium, per hoc insinuans, quòd bona operatio, à qua dicitur *Psalmus*, ad eum referenda est, à quo procedit, qui est *Alpha, & Omega, Principium, & finis*, inchoator, & consummator totius boni operis. Apoc. 1. 8.

Gloria Patri, qui *omnia subjecit Filio hominis*: *Gloria* ipsi *Filio*, qui cùm esset *filius* Dei, D dignatus est *filius hominis* fieri, dignatus est *ab angelis minorari*, & nunc est *gloria, & honore coronatus* quasi Pontifex, & Rex, ut nos ipse Pontifex, humanitatis linea mitra infulatus, ipse Rex, aurea Divinitatis corona ornatus ita sanctificet, atque gubernet, sicut talem Pontificem & Regem decet: *Gloria Spiritui Sancto*, qui per *digitos* intelligitur, de quibus in Psalmo isto dictum est: *Videbo cœlos opera digitorum tuorum.* Gloria uni, ac Trino DEO, cui & in principio, & *in fine Psalmi* dicitur: *Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in universa terra.*

PSALMUS IX.

CONfitebor tibi Domine in toto corde meo.

Hic Psalmus inscribitur sic:

VERS. I. *In finem pro occultis filii, Psalmus David.*

Et est sensus: Iste Psalmus attribuendus est, *David*, id est, manu forti, & desiderabili & perfectæ Ecclesiæ tendenti *in finem*, id est, in Christum, ut ei sit conformis. *Pro occultis filii*, id est consideratione *occultorum* judiciorum, quæ ad
Joh. 5.22. *filium* pertinent sicut scriptum est: *Pater non judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio*, qui antonomasticè Filius dicitur, sicut idem testatur:
Joan. 8.36. *si filius vos liberaverit, verè liberi eritis.* Intentio Prophetæ est in hoc *Psalmo* introducere perfectam Ecclesiam de occultis judiciis gratias DEO omnibus modis agentem, & per hoc minora membra instruentem, ut nihil casu fortuito, sed justo DEI judicio omnia in mundo credantur fieri. Quod divinum judicium licèt contingat interdum esse *occultum*, nunquam continget esse injustum. Verbi gratiâ: In primo Christi adventu quidam eum tantum hominem esse putaverunt, pauci verò, id est, electi Deum & hominem intellexerunt: sicut adhuc aliqui etiam Christiani Deum-hominem, vel hominem Deum esse non intelligunt, quod DEI *occulto* judicio factum est, & fit, videlicet, ut & tunc quibusdam pateret, alios lateret, & nunc aliquibus pateat, & alios lateat: *quod verbum caro factum est*, quod Homo-DEUS est. Item de secundo adventu quidam male sani dubitant, quique autem fideles ut certum exspectant: quod similiter justo judicio DEI fit, justo, inquam, sed *occulto*, quo quidam eliguntur, quidam relin-
Math. 24. 40. quuntur juxta illud: *Duo in agro, unus assumetur, & alter relinquetur. Duo in pistrino, unus assume-*
Math. 24. 41. *tur, & alter relinquetur. Duo in lecto, unus assu-*
Luc. 17.34. *metur, & alter relinquetur.*

Et potest quidem interdum aliquo indicio cognosci etiam in hac vita, qui sint assumendi, & qui relinquendi in Divino judicio, quo bonorum, & malorum plenaria fiet separatio: Quo tamen die, vel qua hora futurum sit ipsum Judicium, omnes æqualiter ignorant, quia non est nostrum
Act. 1.7. *nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.* Usque adeò est hoc tempus *occultum*
Marc. 13.32. inter cætera *occulta filii*, ut etiam ipse *Filius* dicat se non nosse, qua hora sit venturus. Non quòd sibimet hoc ignoret, cui Petrus dicit fidelissimè: *Domine tu omnia scis, tu omnia nosti*, sed quòd Apostolis de die illa sciscitantibus inventus est velut ignorans *Filius*. Sicut enim DEUS dicitur nobis cognoscere, quando nos facit cognoscere; ver-
Gen. 12. 12. bi gratia, cùm dicit Abrahæ: *nunc cognovi, quòd timeas Dominum*, pro eo, ut diceret: quod mihi semper notum fuit, nunc te cognoscere feci: sic *filius* DEI nobis dicitur ignorare, quod nos facit ignorare, non quòd ipse aliquid ignoret, cùm sint omnia nuda, & aperta oculis ejus, cùm sit ipsa Sa-
Sap. 8. 1. pientia attingens *à fine, usque ad finem fortiter, & disponat omnia suaviter.* Si ergo ipse *filius* Dei Sa-
A pientia disponit omnia: ergo disponit *occulta* novissimæ diei tempora: nec disponere posset, si hæc ignoraret. Sed tamen hæc nobis ignorat, & angelis: quia nec hominibus, nec angelis manifestat, qua hora sit venturus, ut semper expectetur, quasi proximus. Etiamsi angeli horam illam sibi sciunt, nobis nesciunt, quia nobis eam non ostendunt, quia ipsi *occulta Filii* tanquam servi, vel amici consecretales custodiunt.

Quare autem quidam salventur, quidam reprobentur, cùm omnes ex eodem parente veniant, *occulto* DEI judicio fit, quod similiter omnibus ignotum est. Illud etiam, quòd in præsenti sæculo mali exaltantur, & boni deprimuntur, *occulto*, & justo DEI judicio fit. *Occulto* quidem malis, bonis autem ex parte magna manifesto. Præterea quod filius perditionis circa finem sæculi tantopere supra Ecclesiam se extollet, eamque
B tanta persecutionum acerbitate affliget, *occulto* & justo Dei judicio fiet. In quibus omnibus gentes, & malè intelligentes errant, & Deum blasphemant: perfecta verò Ecclesia non solum DEUM non blasphemat, sed in omnibus eum totis viribus attentè laudat dicens:

Confitebor tibi Domine in toto corde meo, narrabo omnia mirabilia tua. VERS. II.

Duobus igitur præcedentibus *Psalmis* concinentibus recapitulatam Passionis, & Resurrectionis fidem, quæ necessaria est ad æternam salutem, rectè hic subsequitur, in quo *occulta* ejusdem
C *filii* judicia confitendo sancta Ecclesia miratur secundùm sensum Apostoli dicentis: *O altitudo divi-* Rom. 11. 33.
tiarum, sapientiæ, & scientiæ DEI, quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus. Dixit enim hæc de cœcitate, quæ ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret. Quæ videlicet cœcitas *occulto* nimirum judicio statim contigit, ubi Christus juxta præcedentem *Psalmum* gloria, & honore coronatus est. Ordo bonus. Nam cùm in *Psalmo* proximo sit præmissa Regis, ac Pontificis Christi gloria & honore coronati confirmativa demonstratio, & rationabilis collaudatio: in isto sequitur cum ejusdem Christi laude Antichristi confutatio per demonstrationem suæ impietatis, & inhonestatis, pro qua sic est ipse Antichristus cum suis membris gloria, & honore privandus,
D sicut Christus pro sua pietate, & honestate nunc in se ipso est gloria, & honore coronatus, & in suis membris partim coronatus, partim adhuc honorandus & coronandus. Unde sicut in natali cujusque Martyris ad laudem Christi replicamus: *Gloria & honore coronasti eum*: ita exaltatione cujusque impiissimi, quando *laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur*, non incongruè ad confutationem antichristi dicimus: *Exurge Domine, non confortetur homo.* Item: *Contere brachium peccatoris & maligni* &c. quæ in hoc Psalmo ad confutationem Antichristi sunt inserta, sicut patebit in continua Psalmi expositione, quæ hoc modo distinguitur.

Primò

Primò Propheta lætus psallit, quia cultura Diaboli adventu Christi destruitur, & ipse Christus regnat, judicat, adjuvat. Secundò admonet fideles, ut psallant, prætendens beneficia præsentis temporis, & futuri, ubi dicit: *Psallite Domino, qui habitat in Sion* &c. Tertiò inducit de Antichristo invocans auxilium Christi contra ipsum, ubi dicit: *Exurge Domine, non confortetur homo* &c.

Ait ergo: *O Domine*, quidam videntes affligi æquè bonos ac malos, ignorantes, cur fiat, detrahunt tibi putantes, quæ divina fiunt administratione, casuum temeritate contingere. Sed ego, qui cerno *occultas* causas, quibus hoc justè facis, *confitebor tibi*, id est, laudabo te *in toto corde meo*. Alii in parte cordis laudant, qui quædam opera Domini approbant, quædam blasphemant: Sed ego *in toto corde meo confitebor*, qui omnia rectè & disponi, & fieri sentio. B *Narrabo* etiam aliis non nostra opera, sed *omnia* opera *tua* esse *mirabilia*, nunquam reprehensibilia. Cùm quidam mirentur exteriora facta, ut Lazarum suscitatum in corpore, non verò mirantur Paulum suscitatum in mente, quod est *mirabilius*. Mirantur quædam, sed non *omnia*. Ego verò *omnia*, visibilia & invisibilia generaliter, quorum scilicet quæcunque *narrabo*, *narrabo* esse *mirabilia*. Et hæc *narrando* aliis apud me

VERS. III. *Lætabor*, non in laudem hominum, non in terreno quæstu, sed *in te*, hoc est, in *occultis Filii*, Ps. 4. 7. ubi lumine vultûs tui sumus signati. Optans etiam, ut hæc lætitia semper crescat, *exultabo*.

Aliter: *Lætabor* mente, *& exultabo* corporis alacritate. Vel *Lætabor* in anima juxta illud: Luc. 1. 47. *Magnificat anima mea Dominum*: & *exultabo* in spiritu, ita ut confidenter possim dicere: *Magnificat anima mea Dominum, & exultavit spiritus meus in Deo salutari meo*. Et quia hæc lætitia, & exultatio regnans intùs in anima quinque sensus vegetante, & in spiritu cogitationes bonas & malas examinante, debet etiam exteriùs apparere ad ædificationem Matth. 5. 16. proximorum, ut videntes *opera nostra bona glorificent Patrem* nostrum, *qui est in cælis, non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo Domine gloriam* totius boni operis assignando: Ps. 113. 1. *Psallam nomini tuo altissime*. Non solùm interiùs *lætabor*, & *exultabo*, sed etiam foris psallam in opere dans gloriam *nomini tuo*, quod solùm in hac vita cognoscitur. O *altissime*, qui pro tui *altissima* celsitudine longè remotus es à mortalium cognitione, sicut tu D ipse dicis Moysi: Exod. 33. 20. *Non enim videbit me homo, & vivere potest*. Confitebor itaque gaudens, & exultans, non in tuæ substantiæ cognitione, sed in tuorum operum consideratione maximè delectatus in eo, quòd contra diabolum pro nobis certando victor appares.

VERS. IV. *In convertendo inimicum meum retrorsum.*

Solebat enim præcedere, cùm totus penè mundus eum sequeretur. Nunc autem nondum quidem ablatus est, sed foras missus, & post tergum tuorum detrusus, velut alter Pharao veros Hebræos à se recedentes *retrò* redire, & persequitur. Vel etiam ita *conversus est retro*, ut A ipse spiritualis Pharao cum toto suo exercitu, qui priùs fugabat, nunc fugiat sic dicendo: *fugiamus Israelem, Dominus enim pugnat pro eis*. Exod. 14. 25. Justi autem victricem manum tuam laudantes in *occultis Filii* tutum habent refugium, quia inter ipsos, & *inimicum* Pharaonem, seu exercitum ejus est mare rubrum, videlicet sanguinis Christi, mysterium *occultis* virtutibus plenum, per quas *infirmabuntur, & peribunt à facie tua* omnes inimici. Quomodo *infirmabuntur*? quia videlicet portæ inferi non prævalebunt adversùs Ecclesiam.

Videntur quidem aliquamdiu invalescere, sicut invalescebant voces eorum, qui clamabant: *crucifige, crucifige eum*: sed non prævalebunt, sicut Luc. 23. 21. nec illi prævaluerunt, quia quod voluerant, non perfecerunt. Neque enim crucifigendo Christum depresserunt, sicut voluerunt, sed magis exaltaverunt, sicut ipse prædixerat Christus dicens: *Cùm exaltaveritis Filium hominis, tunc cognoscetis, quia ego sum*. Matth. 8. 28. Item: *Sicut exaltatus est serpens in eremo: ita exaltari oportet filium hominis*. Joan. 3. 14. *Et ego, si exaltatus fuero à terra, omnia*, inquit, *traham ad me ipsum*. Ibid. 12. 32. Sicut ergo illi tunc sunt *infirmati*, cùm velut *sagitta parvulorum factæ sunt plagæ eorum* Ps. 63. 9. non valentes extinguere Christum solem æternum, qui etsi per plagas eorum descendit ad mortis occasum, tamen sua virtute per Resurrectionis triumphum reversus est ad orientem: *ascendit* enim super cœlos cœlorum *ad orientem*: Ps. 67. 34. sic & modò *infirmabuntur* impii: quia cùm velint justos deprimere, & Ecclesiam Dei conculcare, ipsi magis C deprimuntur, & sub pedibus conculcabuntur, nunc particulariter, sed in futuro judicio universaliter.

Et peribunt, vel quia impii conversi non erunt *impii*, sicut periit Saulus, cùm cœpit esse Paulus: sicut perierunt, qui sanguinem Christi fuderunt sæviendo, & eundem sanguinem postea in remissionem peccatorum biberunt in eum credendo. Vel *peribunt* sicut Judas *periit, ut abiret in locum suum*. Act. 1. 18. *Peribunt à facie tua*, id est, à memoria *tua*: quia omnium iniquitatum eorum non recordaberis. Vel *sicut fluit cera à facie ignis*, sic *peribunt à facie tua*: Ezech. 18. 22. Ps. 67. 3. *quia tu Deus* noster *ignis consumens es*. Deut. 4. 24. Sic *perierat* ille, qui dixit: *Vivo autem jam non ego*. Galat. 2. 20. Ideò *infirmabuntur, & peribunt à facie tua* dæmones, & mali homines:

Quoniam fecisti judicium meum, & causam meam. VERS. V.

Ego enim reus homo seductus à Diabolo per peccatum inobedientiæ, offensum habens Deum, duobus indigui, videlicet *Judicio* adversùs Diabolum seductorem, Propitiatione ad Deum creatorem. Et tu mediator DEI, & hominum Christe JESU *fecisti judicium meum* adversùs Diabolum vincendo illum, sicut ille me vicerat, fallendo ipsum divinitatis hamo, sicut ipse me fefellit, reddendo illi pœnam, quam in seductione mea promeruit. Et tu idem propitiator *fecisti causam meam* apud Patrem interpellans pro me, ac reconcilians me per tuam obedientiam pro me illi exhibitam: sic *fecisti causam meam*.

Joh. 12,31. De *judicio* tu dixisti: nunc *judicium est mundi, nunc princeps mundi ejicietur foras.* Justo enim *judicio* ille foras erat mittendus, qui hominem de paradiso foras in hujus mundi miserias ejecerat, ut Matth. 7. 2. in qua mensura mensus est, remetiretur ei. Sed hoc justo *judicio* fieri non posset, nisi quomodo vicerat hominem, sic ab homine vinceretur. Sed quis illum vincere posset, qui DEUS non esset? Homo ceciderat in conflictu adhuc non mortalis, & quomodo nunc staret, ac triumpharet factus mortalis, & fragilis? similiter angelus ceciderat nemine tentante, & quomodo nunc staret in fortissimo certamine? solus homo debuit, sed solus Deus potuit contra diabolum triumphare, justaque vicissitudine ipsum victorem revincere, ut justo *judicio* foras ejiceretur, qui licèt non justè intraverit, sed fraude velut serpens irrepserit in Dominium supra genus humanum: tamen quia homo propter voluntarium consensum justè patiebatur, & injustum ejus dominium justum fieri oportuit *judicium*, ut foras non ejiceretur, nisi priùs ab homine vinceretur; Ergo tu Christe *fecisti judicium meum*, pro me in mea vice superando illum, primitus in deserto tentationes ejus vincendo, deinde per mortem tuam ipsum, qui habebat mortis imperium, destruendo.

Fecisti etiam *causam meam* Patri tuo tantam persolvendo humilitatem & obedientiam pro me, ut superbiam & inobedientiam meam remittere deberet, qui tantam *causam* remittendi eam haberet, quanta non erat causa irascendi. Licèt enim Rom. 5. 19. verum sit, quòd *sicut per unius hominis inobedientiam peccatores constituti sunt multi, ita & per unius obedientiam justi constituentur multi*: tamen *non* Ib. 15. *sicut delictum, ita & donum.* Delictum enim de paradiso dejecit humanam naturam: donum verò in Christo supra cœlos cœlorumque virtutes exaltavit eam. In qua exaltatione *sedisti* o Christe ad dexteram Patris, & *sedes super thronum, qui* licèt sis judicatus injustè, tamen tu *judicas justitiam* & æquitatem, nunc particulariter, sed in *judicio* tuo extremo universaliter, quando omnes impii *peribunt à facie tua: quoniam fecisti judicium meum, & causam meam.*

Hoc etiam potest referri ad personam Patris hoc modo: Verè o Pater inimici tui peribunt: *quoniam fecisti judicium meum*, id est *judicium*, quo judicatus est Christus, *fecisti meum*, id est mihi utile. Sic nautæ ventum sibi utilem dicunt suum. *Et causam* proqua damnabatur, *fecisti meam*, id est, mihi utilem. Nam quòd ipse vera loquens damnatus est pro veritate, quasi blasphemus, eò quod *Filium* Dei se dixit, multum per omnem modum utile fuit mihi damnato propter mendacium à serpente protoplasto persuasum. Inde autem tanta utilitas processit, quod tu *sedisti super thronum*, id est, super animam Christi: quoniam tu Deus eras in Christo mundum reconcilians tibi, *qui judicas justitiam*, sive ut alia translatio habet: *judicas æquitatem.*

Est autem *æquitas*, ut sicut per unius delictum omnes homines venerunt in condemnationem: ita per unius *justitiam* omnes veniant in justificationem, nisi qui repellunt medicinam sibi paratam, & omnibus hominibus oblatam. Unde nulla est habenda solicitudo, quòd alicui salvari cupienti desit A gratia, sed ne quis desit gratiæ Dei, monet Apostolus, & in Apostolo Christus, cui nunc dicitur, qui *judicas æquitatem*; quasi dicatur: non approbas hanc iniquitatem, ut salvetur aliquis contra suæ impietatis obstinatam voluntatem. Licèt enim aliquando de invito facias voluntarium: tamen te *judicante justitiam* & *æquitatem* voluntariè obstinatus in malitia impius, tua salvatione semper indignus, tua increpatione tandem exterminabitur, sicut sæpè sunt exterminati, qui erant in malitia sua pertinaces, & obstinati. Tu enim Spiritu sancto de cœlis misso postquam *sedisti super thronum*, sublimatus ad æterni Patris consessum, eodem Spiritu per Apostolos mundum arguente, *de peccato, & de justitia, & de judicio.* Joan. 16. 8.

B *Increpasti gentes, & periit impius.* VERS VI.

Verbi gratiâ per Apostolos, & Exorcistas increpatis gentibus *periit impius* diabolus de cœlo, de cœlesti cultura, quæ in idolis illi exhibebatur, depulsus extra fines *gentium* tibi Christe credentium. Cùm de perfectione doceres Apostolos tuos, prohibuisti eos in crastinum esse solicitos pro terrenis, addens: *Hæc enim omnia gentes inquirunt.* Ergo qui Matth. 6. 32. discipulatum, seu disciplinam sunt aggressi nihil proprium possidendi, si hæc inquirunt, quæ & gentes inquirunt, ipsi utique inter *gentes*, vel *gentiles* deputandi erunt. Hujusmodi *gentes* in Anania, & Act. 5. Saphira *increpasti* per Apostolum Petrum, & *periit* impius Ananias cum uxore sibi consentanea, & suæ fraudis conscia. Sic *peribit* omnis *impius* per Spiritum sanctum *increpatus* de simili fraude rerum C Ecclesiasticarum, vel etiam de Apostasia post aliquod sanctum propositum aggressum, & postea dimissum.

Aliter. *Increpasti gentes* per Apostolos, & alios veritatis præcones, & *periit impius*: quia destructa impietate factus est pius. Adeò *periit*, quòd *nomen eorum*, scilicet impiorum *delesti in æternum.* Cùm enim priùs dicerentur vasa iræ, nunc *deleto* isto *nomine* dicuntur vasa misericordiæ, non ad horam, sed *in æternum*, quod *æternum* est *in sæculum sæculi.* Nam *sæculum sæculi* quædam descriptio est æterni. Habent alii libri *in sæculum, & in sæculum sæculi.* Per *sæculum* ergo intelligitur omne spatium temporum decurrentium & recurrentium velut in quendam circuitum. Ex ipsa enim D temporum vicissitudine non ex toto deficit, sed sic transit, ut redeat, unde per ipsam sui recursûs identitatem quodammodo imitatur æternitatem: sed tamen propter sui mutabilitatem recedit ab æternitate. *Sæculum sæculi* est ipsa æternitas, quæ *sæculum sæculi* dicitur, quia post præsens istud *sæculum* secutura est. In hoc *sæculo sæculi* peribit omnis virtus diaboli. Nam ipsius

Inimici defecerunt frameæ in finem. VERS. VII.

Id est, in Christum allisæ. Sicut enim *frameæ* destruuntur, quæ ad petram solidam alliduntur: sic *defecerunt frameæ*, id est, omnis impietatis, & rebellionis machinæ *in finem*, id est, in Christum allisæ. Vel circa *finem* præsentis & peregrinantis Ecclesiæ *defecerunt*, id est, absque dubio deficient omnes *inimici*, id est, Anti-Christi persequentis *frameæ*, quando

quando illum Christus, qui est *finis* infinitus, destruet illustratione adventûs sui.

Et civitates destruxisti.

Hoc non semel etiam ad litteram factum est. Nam & olim Babylonia pro eo, quòd populum Dei captivum tenuit, & afflixit, Persis, & Medis eam expugnantibus *destructa est*, & priùs Gomorrha, & Sodoma, cæteræque finitimæ *civitates destructa sunt*, quia immunditiis, & nequitiis deservierunt. Et Hierosolymorum *civitas* non semel *destructa est* propter legis divinæ transgressionem, quam & olim Nabuzardan *4. Reg. 25.* Princeps coquorum *destruxit*, & Antiochus Epiphanes magna ex parte *destruens* templum in ea per idolatriam polluit, & profanavit, atque novissimè propter interfectionem Christi, & discipulorum ejus Romanus eam *destruxit* exercitus. Ipsa etiam civitas Roma in sæcularibus Regum ædificiis ita cernitur *destructa*, ut non tam *civitas*, quàm civitatis ruina esse appareat, pro eo, quòd contra Sanctos Apostolos, & Ecclesiam tyrannizans crudelia edicta per omnes imperii sui fines misit. Verumtamen ex meritis Apostolorum, & Martyrum, quorum sanguine *civitas* illa est purpurata, licèt in sæculari altitudine *sit destructa* & humiliata, tamen spiritualis potestas victoriosâ excellentiâ omnibus mundi hujus civitatibus est prælata, non auctoritate humanâ, *Matth. 16. 18.* sed divinâ, dicente Domino ad Petrum: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam.*

Spiritualiter etiam *civitates destruuntur*, cùm *forti armato* diabolo *custodienti* atrium suum fortior supervenit, & universa illius arma *destruit*. Quod fieri cernimus, quando priùs Deo rebellis aliquis homo, vel aliquis populus veritati, quam impugnavit per inobedientiam, se humiliter subdit per obedientiam; tunc universa *Esai. 2. 4.* iniquitatis arma *destruuntur*, *& conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces*, ut de armis paratis ad nocendum fiant instrumenta virtutum. Tunc membra, quæ fuerunt arma iniquitatis, fiunt arma pietatis. Tunc cadunt propugnacula defensionum priùs erecta contra Deum, & locus ille fit quasi terra cultilis, qui *Matt. 21. 2.* priùs videbatur inexpugnabilis. *Ite*, ait Dominus, *in castellum, quod contra vos est.* Castel- D lum igitur Christo, & discipulis ejus contrarium, discipulis introeuntibus *destruitur*, quando per veritatis annuntiationem vel homo, vel populus aliquis Deo rebellis cadit sive ad salutem sui prostratus, ut Saulus, sive ad perniciem sui ut Saul Rex iniquus, & multi tyranni sic *perierunt* cum edictis, quæ contra Dei Ecclesiam fecerunt. Unde sequitur:

Periit memoria eorum cum sonitu.

Periit jam *sonitus* persecutionis, & successit annuntiatio pacis. *Periit* etiam *memoria* persecutorum *cum sonitu* ipsorum: quia sicut sonitus vocis velociter transit, nec prolatus aliquo modo A subsistit: sic & pariter cum sonitu transeunte velociter transierunt. Vel *periit memoria eorum cum sonitu*, id est: cum fragore magno, ad similitudinem vastæ arboris cum sonitu fragoris de alto ad ima ruentis. Vel *periit memoria eorum* apud Deum obliviscente Deo, quod erant impii, sicut per Prophetam dicit: *Et peccatorum eorum non recordabor ampliùs.* *Jer. 31, 34.* Item in Psalmo decimo quinto dicit: *Nec memor ero nominum eorum per labia mea.* *Periit* namque *memoria eorum cum sonitu* bonæ confessionis, id est, per sonitum, quo peccata sua non jam defenderunt, sed accusaverunt. Ita perierunt impii, sive humiliati, sive fracti. Sed

Dominus in æternum permanet. VERS. VIII.

B Frustra igitur adversùs Deum impii fremuerunt, qui eos judicabit. Jam enim in occulto *paravit in judicio*, quo judicatus est, *thronum suum*, id est, judiciariam potestatem per patientiam, qua cœlum acquisivit.

Et ipse, qui judicatus est iniquè, tandem judicio manifesto *judicabit orbem terræ in æquitate* meritis digna reddendo. VERS. IX.

Quod dixit, adhùc repetit dicens: *judicabit populos in justitia.* Repetitio sermonis certitudinem, & velocitatem significat adimpletionis: sicut repetitum somnium Pharaonis interpretante Joseph significabat velocitatem, C ac certitudinem adimpletionis. Ergo citò judicabit, citò aream suam ventilabit, & à paleis grana separabit. Sed quia judicium illud præcedit mora quantulacunque, ne interim noceat inimicus retrò conversus, & nondum ex toto contritus.

Dominus est factus refugium VERS. X.

ad vitanda mala. Cui? *Pauperi*, qui nihil transitorium amat. Magnum est ipsum Judicem esse *refugium*, atque tutorem. *Adjutor* etiam est ad agenda bona. Quando? *In opportunitatibus.* Qualiter? Permittens eum aliquamdiu esse *in tribulationibus.* Non enim opportunè homo convertitur ab hoc sæculo, nisi hujus sæculi voluptatibus dolores misceantur. Indè enim gratius auxilium, quo gravius periculum.

Et ideo ô Domine *sperent in te*, VERS. XI. non in se, aut in sæculo, *qui noverunt nomen tuum.* *Nomen* scitur, cùm ille, cujus est *nomen*, cognoscitur. Designans autem Dominus *nomen* suum ait: *Ego sum, qui sum, & qui est, misit me ad vos*, *Exod. 3. 14.* id est, immutabilis, cujus est esse super omnia, non transire inter omnia. Nam & Angeli transierunt à statu, in quo esse cœperunt, *& homo fugit velut umbra, & nunquam in eodem statu permanet*, *Job. 14. 2.* atque omnia, quæ sub sole sunt, vana, & transitoria sunt. Solus igitur ille est, qui est,

cui

cui nulla mutabilitas potest accidere. Illi ergo noverunt ejus *nomen*, qui mutabilia contemnentes devotè serviunt illi soli, *qui est*. Tales itaque *sperent in te*, ô Domine, *qui es*, & non frustrabuntur: *Quoniam* etsi videantur ad horam derelicti, tamen non ex toto, non in tempore opportuno *derelinquis quærentes te*, non temporalia.

VERS. XIII. *Psallite Domino, qui habitat in Sion.*

Hucusque Propheta laudavit Deum, quia inimicus factus est retro, impii converti, Dominus refugium pauperi. Nunc addit de persequentium vindicta, quæ necdum dixerat determinatè, & de beneficiis, quæ confert bonis in præsenti. Pro hujusmodi fideles provocat ad psallendum, quasi dicat: Vos quærentes se non relinquit: Ergo *psallite Domino, qui habitat in Sion*. *Sion* interpretatur *Speculatio*, & significat præsentem Ecclesiam, quæ per speculum, & in ænigmate quasi de longè speculatur aliquid de Divinitate. *Jerusalem* visio pacis dicitur, quæ significat futuram Ecclesiam, quæ facie ad faciem videbit pacem, id est, Christum, qui est pax nostra solvens inimicitias inter Deum, & hominem. De hac *Sion* itur ad illam Jerusalem, sed non nisi Dominus habitet in hac, & perducat ad illam. Ergo *psallite Domino, qui habitat in Sion*, psallite benè operando, & posteà *annuntiate*: priùs benè facite, ac deinde
Act. 1. 1. benè docete, sicut legitis: quia *cœpit Jesus facere, & docere*. Nam cujus vita despicitur, restat, ut & prædicatio contemnatur. Ideo prius
Psal. 80. 3. *psallite Domino, qui habitat in Sion*. Tenete *Psalterium jucundum cum cythara. Sumite Psalmum, & date tympanum*, ut in Psalmo sit bona operatio, & in cythara vel tympano sit carnis mortificatio.

Et sic præparati ad evangelizandum verbum Dei *annuntiate inter gentes studia ejus*. *Annuntiate*, quibus studiis vel ipse requirat salutem gentium, in omni gente se timentium, vel etiam quibus studiis ipse sit quærendus, qui nos prior quærit, ut nos illum posteà quæramus. Quærit enim ipse Pastor ovem perditam, ut ipsa ovis reducta in ovile, pastorem deinceps quærat, semperque illi adhærere cupiat. Multi excusant se per non datam sibi facultatem benè operandi, verbi gratiâ: non habentes, unde faciant eleemosynam, non valentes jejunare propter infirmitatem suam, sed nemo excusari potest à studiis: quia studere potest omnis homo pro viribus sibi à Deo concessis. Et est interdum studium vehementissimum sine manifesto effectu operum. Sic studet omnis negotiator ditari, & tamen non omnis negotiator ditatur pro magnitudine sui studii in terrenis lucris. Si autem pro divinis lucris vehemens habeatur studium, etiamsi in hac vita non proveniat ad manifestum effectum, dummodo studium non relaxetur; sine dubio in vita æterna effectus consequetur. Studeamus igitur in hac vita castificari, etsi contingat per stimulum carnis nos fatigari, tantummodo studium castitatis non deponamus, & sine dubio vel in hac vita, vel certè in futura castitatis corona ornabimur. Similiter studeamus in cæteris virtutibus. Et licèt studiis nostris aliquamdiu effectus denegetur, tamen à studendo non cessemus, & sine dubio vel in hac, vel in futura vita, quod quærimus, apprehendemus. *Omnis enim qui petit, accipit,* Matth. 7. 8.
& qui quærit, invenit, & pulsanti tandem aperietur, si à pulsando non cessetur, & si in petendo, quærendo, pulsando, studium pro posse habeatur.

Qui autem negligit benè studere in studiis bonis, sine dubio mancipabitur studiis pravis, de quibus dicitur: *Corrupti sunt, & abominabi-* Psal. 13. 1.
les facti sunt in studiis suis. Studet penè omnis homo qualicunque studio. Sed vos qui psallitis, *annuntiate studia* condigna Psalmis vestris. Dicitis fortasse: Jam sæpe nuntiata sunt hæc studia, & occisi sunt annuntiantes talia: sic & nos fortasse occidemur, si hominibus annuntiamus, quæ nolunt audire. Ad hoc respondeo: quod si taliter occidemini, mors vestra non erit sine fructu, sicut & mors piorum Sanctorum habet fructum, quo fructu in æternum fruentur coram Domino.

Quoniam requirens sanguinem eorum recordatus est. VERS. XIII.

Requirens in judicio *sanguinem eorum*, quem videbatur oblivioni tradidisse, *recordatus est* occisos glorificare, & occisores perdere. Et ne putes Deum ita recordatum, quasi penitus oblitum, subdit:

Non est oblitus clamorem pauperum.

Videtur quidem oblitus Deus, cùm diu differt facere, quod facturus est. Infirmorum affectui hoc videtur, propter quos etiam ipse Deus *recordari* dicitur: quia scriptura sæpe secundùm infirmantium affectus loquitur.

Miserere mei Domine, vide humilitatem meam. VERS. XIV.

Exemplum se ipsum Propheta proponit in studiis bonis, in studiosis precibus: quia de studiis est locutus: ut quisque illius exemplo studeat optare, quod optat, & sic optare, sicut ipse optat in oratione studiosa dicens: *Miserere mei Domine, vide humilitatem meam. Miserere* intrinsecò misericordiæ affectu, *vide* forinsecò, & manifesto miserationis effectu. Aspectus tuus auxilium est. *Vide* igitur *humilitatem meam*. Vide quantùm sim humiliatus, quanta sit humiliatio mea de inimicis meis. Nam quanta sit humilitas mea, potest pensari de inimicis meis, qui sunt exaltati de mea humilitate, & humiliatione. Sicut enim Christo usque ad mortem humiliato, & in humili sepulchro jacente gloriati sunt inimici ejus, & exaltati quasi victores, & superiores: Ita nunc depauperatis, aut etiam occisis fidelibus gloriatur in exaltatione sua hic mundus. Gloriantur inimici super fideles in hoc mundo exaltati. Sed tu *Domine vide humilitatem meam de inimicis meis*, Tu

Qui

VERS. XV. *Qui exaltas me de portis mortis.*

Inimicos meos in elatione sua non tu *exaltas*, sed exaltari permittis non supra, sed intra *portas mortis:* me verò ab illis humiliatum tu *exaltas de portis mortis*, id est, de cupiditatibus, quibus itur ad mortem, quarum delectatio non jam *porta mortis*, sed ipsa *mors est*. Cupiditas enim, quæ ante voluptatem quinque sensuum præcedit, quasi per quinque vias ad portas deducit, & introducit ad mortem. Delectatio verò eorundem quinque sensuum, quæ in ipsa voluptate est, consummata mors est. Unde
1. Tim. 5. 6. dicitur: Vidua *quæ est in deliciis, vivens mortua est*: quia videlicèt ipsa deliciarum delectatio spiritualis vitæ interfectio est. Sed tu Deus meus *exaltas me de portis mortis*, id est, de cupiditatibus, quibus itur ad mortem, id est, ad ipsam carnalem delectationem.

Ut annuntiem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion.

Sion antiqua est Ecclesia Christi adventum in Patriarchis, & Prophetis de longè speculata. *Filia Sion* Testamenti Novi est Ecclesia, quæ nutrita uberibus prioris Ecclesiæ similis illi est in fide velut filia Matri suæ. Portæ hujus *filiæ Sion* sunt auditores verbi Dei benevoli, dociles, & attenti, quibus, & per quos benè laudes Domini annuntiantur, dum non porcis verbi divini margaritas calcantibus, aut canibus verbo Dei oblatrantibus sanctum datur, sed auditoribus devotis, auditoribus maximè his, qui sint idonei & alios docere, ut per eos quasi per *portas* intrent in Ecclesiam, id est, in Sanctorum communionem, qui ab illis audiunt sermonem.

Aliter. *Portæ mortis* sunt corporei sensus, à quibus exaltantur, qui quærunt, non quæ videntur, sed quæ non videntur. Et *Portæ Filiæ Sion* sunt Sacramenta legis, & initia fidei, quæ pulsantibus aperiuntur, ut perveniant ad occulta
1. Cor. 2. 9. Filii intelligenda, quæ *oculus non vidit, nec auris audivit.*

Aliter. *Portæ mortis* sunt vel maligni homines, vel dæmones, qui aliquos introducunt, vel intromittunt ad mortem. *Portæ Filiæ Sion* sunt Angeli Ecclesiarum visibiliter, aut invisibiliter in mini-
Ps. 137. 1. sterium salutis humanæ à Deo missi. Cùm ergo in conspectu Angelorum psallimus, vel in silentio audientibus Angelis invisibilibus, vel apertè audientibus Angelis visibilibus, id est, hominibus in Angelorum consortio deputatis, tunc *in portis filiæ Sion* annuntiamus laudes Domini. Et quia tu Deus Pater per occulta Filii tui *exaltas me de portis mortis*, ideò

VERS. XVI. *Exultabo in salutari tuo.*

In eo exultabo, quòd Filius tuus per occulta salutis mysteria salutaris est mihi, & propitius, qui terribilis, & insuavis est gentibus interitum animarum, vel corporum facientibus. Et ideò *infixæ sunt* ipsæ *gentes in interitu, quem fecerunt*, quando aut aliquos à fide avertentes in anima interfecerunt, aut aliquos in

A fide solidatos corporalibus tormentis interemerunt, vel etiam substantias eorum ad interitum perduxerunt. In hoc interitu ipsæ gentes infixæ sunt: quia unicuique sua propria iniquitas est pœna, & catena, dum suorum peccatorum funibus constringitur iniquus. Unde sequitur:

In laqueo isto, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum.

Laqueus occultus est dolosa cogitatio: *pes* animæ est amor, qui si pravus est, dicitur cupiditas: si rectus est, dicitur & est charitas. Eo pede per quosdam passus desideriorum anima movetur quasi ad locum, quò tendit, id est, ad delectationem bonam, vel malam: Quò si per-
B venerit, lætatur: si non pervenerit, contristatur: vel si hoc adeptum perdiderit, ampliùs dolet, quàm si nunquam habuerit. Ergo in *laqueo, quem absconderunt*, id est, in fraudulento consilio *pes*, id est, amor *comprehensus* tenetur: quia eum delectatio carnalis adeò ligat, ut si conetur abscedere, dolor non sinat. Hæc sunt *occulta filii*. Hæc sunt secreta judicia Dei, quæ in hac vita cognoscuntur à paucis. Verùm in futuro adventu Judicis, qui ut fulgur adveniet,

Cognoscetur Dominus judicia faciens. VERS. XVII.

Tunc ab omnibus cognoscetur Judex *judicia faciens*. Tunc videbitur, quod modò latet, quomodo *in operibus manuum suarum*
C *comprehensus est peccator*, per quæ *opera* secernuntur hic à bonis affectu, in futuro autem secernuntur etiam pœnis exterioribus, quando separati à justis mittentur in tenebras exteriores, ubi erit fletus, & stridor dentium.

Nota, quòd non aliundè, nisi ab ipsis peccatoribus procedit pœnarum qualitas, aut quantitas, quibus punientur, quando in tenebras exteriores mittentur. In tantum enim tunc invitos involvent exteriores tenebræ pœnarum, in quantum nunc eos volentes delectant interiores tenebræ culparum.

Hìc interponitur canticum diapsalmatis propter occultam lætitiam separationis, quæ fit inter bonos, & malos.

D *Convertantur peccatores in infernum.* VER. XVIII.

Quasi dicat: *Peccatores, qui comprehensi sunt in operibus suis*, quorum pes est illaqueatus in laqueo, quem absconderunt, quia nolunt converti ad Deum in hac vita, *convertantur* saltem tardâ pœnitentiâ, ut Judas, qui dixit: *Peccavi tradens sanguinem justum.* Talis conver- Matt. 27. 4.
sio non erit de inferno ad Deum, sed *in infernum*, ne semper peccare sit liberum, ne semper teneantur delectatione mortifera.

Omnes gentes, quæ obliviscuntur Deum, quæ sicut non probaverunt Deum habere

habere in notitia, *tradidit illas Deus in reprobum sensum, ut faciant, quæ non conveniunt*, & ut
Rom. 1. 28. sint *infixa in interitu quem fecerunt*, & *pes eorum sit in laqueo*. Sed ne semper exultent in rebus pessimis, tandem concedo, & judicio Divino consentiens volo & opto, ut *convertantur peccatores*, ne gaudeant in voluptate, saltem in inferno. Dictum est hoc manifestè, ne se alibi putent mittendos, ne locum expectent in cœlo, quibus locus paratus est in inferno, in quem tandem abibunt, sicut Judas festinavit se ipsum la-
Act. 1. 28. queo suspendere, *ut abiret in locum suum*, & derelinqueret alteri Episcopatum à se indignè occupatum. Sic fiet reliquis Judæ similibus. Neque hoc in longum differtur.

VERS. XIX. *Quoniam non in finem oblivio erit pauperis.*

Etsi videatur esse quædam *oblivio pauperis*, dum florent mali divitiis: tamen *non in finem oblivio erit pauperis*. Ante *finem*, ante omnimodam pauperis defectionem recordabitur Dominus *pauperis* in sua paupertate patientiam habentis, quoniam *patientia pauperum non peribit in finem*. Hæc *patientia* permaxima est causa divinæ miserationis: quia si pauper in sua paupertate impatiens fuerit, vel tardum, vel nullum Dei solatium de sua paupertate habebit: quia quantumlibet fuerit exarata bona terra, tamen fructum non afferet nisi in
Luc. 8. 15. sola *patientia*, sine qua nec proprias possidebi-
Luc. 21. 19. mus animas Domino dicente: *In patientia vestra possidebitis animas vestras.*

Est autem triformis *patientia* nobis necessaria. Primò ad Deum, ne inter flagella ipsius tædio affecti murmuremus, cui non aliud inter flagella sua, nisi preces, & laudes atque peccatorum confessiones debemus. Preces, ut parcat: laudes, quia in hac vita castigat omnem filium, quem recipit: Peccatorum confessiones, quibus eadem flagella meruimus. Deinde ad proximum, ne ab illius pace per impatientiam discedamus, neque illo nos odiente ad odium provocari valeamus. Postremò etiam ad ipsum Diabolum patientia nobis est necessaria, qui dum nos per carnis delectationes infestat, necessaria nobis est patientia, ne vel per impatientiam libidinis illi consentiamus, vel per intemperatam temperantiam corpus ita perdamus, ut non sit idoneum ad Dei servitium. Nonnulli per impatientiam libidinis etiam post castitatis votum redierunt ad sæculum sive occultè sive manifestè. Nonnulli per impatientiam intemperatæ temperantiæ semetipsos manibus propriis castraverunt, aut jejuniis vigiliisque pernimiis ad talem ægritudinem pervenerunt, in qua patientiam servare non potuerunt, atque ita per impatientiam devenerunt ad majorem impatientiam. Possideamus igitur animas nostras in omnimoda *patientia*: quoniam *patientia pauperum non peribit in finem.*

VERS. XX. *Exurge Domine, non confortetur homo.*

Loquendo de fine sæculi venit in memoriam
A crudelitas Antichristi circa finem sæculi regnaturi. Unde quasi territus exclamat: *Exurge Domine.*

Hic notandum est, quòd sicut superior Psalmus continet Rhetoricam argumentationem Prophetæ confirmantis, confirmat enim admirabile esse in universa terra nomen Domini: sic iste Psalmus continet argumentationem confutantis. Ibi confirmavit hominis novi exaltationem super cœlos, ex ore infantium, & lactentium laudatam: Hic autem confutat inimicum hominem peccati, filium perditionis, ut ait Aposto-
lus: *qui extollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur.* 2. Thess. 2. 4.
Nam sicut illic à primo versu: *Domine Dominus noster*, usque ad eundem versiculum in fine repetitum perfecta est
B confirmantis argumentatio, quæ distributa est in quinque partes, id est propositionem, rationem, rationis confirmationem, exornationem, complexionem, de quibus partibus illic dictum est: sic nunc ab isto versu, quo dicit: *Exurge Domine, non confortetur homo*, usque ad eum: quo ait: *Exurge Domine Deus, exaltetur manus tua*, item si ritè perpendas, perfecta quinque partium confutantis argumentatio est. Proponit enim dicens: *Exurge Domine, non confortetur homo, judicentur gentes in conspectu tuo. Constitue Domine legislatorem super eos, ut sciant gentes, quoniam homines sunt*, quibus dictis hoc summatim se intendere ostendit, ut persuadeat judici Deo Patri, vel Christo, ne robur Antichristi & suorum sinat stare vel ampliari contra Ecclesiam. Sequitur: *Ut quid Domine recessisti*
C *longe? despicis in opportunitatibus, in tribulatione. Dum superbit impius, incenditur pauper, comprehenduntur in consiliis quibus cogitant.* Hæc dicendo rationem reddit, quare contra fortem illum hominem, Antichristum scilicet, fortior Christus debeat exurgere, viresque illius reprimere. Ideo videlicet: quia est opportunum adjutorium afflictis piis & superbientibus impiis. Rationis confirmatio est, quod subjungitur: *Quoniam laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur.* Confirmat enim non sine causa impium superbire contra pauperem: quoniam unde arguendus esset peccator, inde per linguas adulantium laudatur ipse peccator in desideriis animæ suæ: & iniquus inde *benedicitur*, unde maledici deberet, si esset, qui inter
D *impium, & pauperem* rectè judicaret. Quæ deinde sequuntur ab eo loco: *Exacerbavit Dominum peccacor*, usque: *Oblitus est Deus, avertit faciem suam, ne videat in finem*: splendidâ exornatione causam totam exaggerando, & amplificando, dum nequitias Antichristi enumerant, clementiam Dei provocant ad subveniendum pauperibus, quos premit ille iniquus, ille perditionis filius, qui dicit in corde suo: *Oblitus est Deus, avertit faciem suam, ne videat in finem.* Sequitur deinde complexio, qua in fine argumentationis repetit id ipsum, quod proposuit in principio. Ibi dixit: *Exurge Domine, non confortetur homo.* Hic dicit repetendo id ipsum: *Exurge Domine Deus, exaltetur*

manus

manus tua, ne obliviscaris pauperum. His ergo prælibatis, & ad formam Rhetoricæ argumentationis breviter assignatis. Nunc redeamus ad continuam expositionem litteræ.

Exurge Domine, non confortetur homo, quasi dicat: Ego dixi: *Patientia pauperum non peribit in finem.* Sed quia fragiles tui pauperes non possunt ferre nimiam violentiam Antichristi, ne fortè per immoderatam crudelitatem ipsius patientia pauperum pereat, *exurge Domine, non confortetur* super pauperes tuos ille homo, qui cùm sit homo, & non simpliciter homo, sed, ut ait Apostolus tuus: *Homo peccati, filius perditionis*, tamen sedens in templo tuo, quod est Ecclesia, ostendet se tanquam sit Deus, imò etiam extolletur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur. Sed tamen quia ipse homo, & non Deus, neque naturalis ut Christus, nec adoptivus ut verus & Catholicus Christianus, tu Christe, qui naturalis Deus es, quique adoptivos Deos fecisti, quos inter membra tua numerari voluisti, *exurge* contra istum non Deum, sed hominem purum, vel potiùs impurum. *Exurge Domine*, id est
Ps. 109. 2. contra illum surgens *dominare in medio inimicorum tuorum.* Exurge Domine, ac Dominium tuum exerce, ne vacet illi homini spurcissimo in Ecclesia tua diu dominari. *Non confortetur homo*, non sit illi ulla fortitudo contra pauperes tuos: quia non Deus, ut ipse fingit, sed purus, vel potius impurus homo est.

Ego quidem rogo, ut *non confortetur ille homo*, sed tamen acquiescens dispositioni tuæ Deus, consentio illum in tantum elevari, ut non prævaleat, sed aliquantulum invalescat. Sicut invalescebant voces crucifigentium te: sic volo invalescere illum, ut *judicentur gentes* per eum. Judicati sunt Judæi per Barnabam latronem, quando datâ illis optione Christum reprobaverunt, & latronem elegerunt. *Judicentur* etiam *gentes* per Antichristum, quod fieri videmus, quando in eligendo aliquo Pontifice vel Romæ, vel alterius civitatis pauci clamant virum bonum, & multi clamant aliquem Barrabæ latroni consimilem. Quod in ipso capite malorum Antichristo tantò fiet magnificentiùs, quantò ipse putabitur non homo, sed Deus propter hypocrisim suam, qua palliabit nequitiam suam. Ergo tamdiu, & in tantum elevetur, ut per ipsum dijudicentur, qui sunt gentes, licèt nomen Christianum habeant, quod in hoc ipso abnegant, quòd hominem Christo contrarium dominari, & super Ecclesiam exaltari approbant. Ideò justum judicium est, ô Domine Jesu Christe, ut per illum *judicentur in conspectu tuo*, ubi pauci Sancti vident in occultis tuis. Hoc modo *judicentur*, quia te, & tuam legem noluerunt.

VERS. XXI. *Constitue Domine super eos legislatorem.*

Illum videlicet filium perditionis, pravæ legis latorem, constitue non inter eos Principem, sed super eos oppressorem, ut saltem vexatio det intellectum auditui, & *sciant gentes* experimento rerum edoctæ, *quoniam homines sunt.* Quia enim Filium hominis dimiserunt, & hominem peccati super se posuerunt, jure debent cognoscere filios hominum pertinentes ad sanctam novitatem se non esse, sed homines veteres homini seni stulto & infatuato comparandos & consimiles, qualem senem Deus odit. Nam testante sapientia tria sunt, quæ odit Deus. *Pauperem superbum, divitem mendacem, senem fatuum, & insensatum.* Eccli. 25. 4. Huic seni homines consimiles non possunt vocari filii hominum, sed sunt vocandi homines veteres fatui, & insensati senes deliri, & in reprobum sensum traditi. *Sciant ergo gentes* Antichristo adhærentes, *quoniam homines sunt*, ut hoc scientes cito innoventur per pœnitentiam, & qui nunquam voluerunt pœnitere, jam non habeant excusationem de peccato suo, sed inexcusabiliter pereant cum præambulo suo traditore Juda, qui sciens quid esset, & quid fecisset; manifestè ait: *Peccavi tradens sanguinem justum.* Matt. 27. 4. Scivit ille se hominem peccatorem, sic sciant & justi: *Quoniam homines sunt.* Sic impius Antiochus contra Deum elatus, cùm tandem plagâ divinâ tactus in suis visceribus putrescens torqueretur, & fœtore illius exercitus ejus gravaretur, per momenta singula doloribus ejus augmenta capientibus, ad extremum cognovit se hominem esse Deo inferiorem. Dixit enim dolore coarctatus: *Justum est hominem Deo subdi, & mortalem non parià Deo sentire.* 2. Machab. 9. 12. Similiter cùm Judæi negatores, & necatores Christi, sicut in Actibus Apostolorum legitur Herodi acclamâssent fausta quædam, in quibus erant voces non hominis, sed Dei. Verbi gratiâ: *Rex in æternum vive*, aut aliquid tale: quia Act. 12. 22. laudes Deo soli debitas sibi mortali audiens acclamatas, non dedit honorem Deo, percussit eum Angelus Dei, & scaturiens vermibus expiravit, ferturque dixisse jam proximus morti: Ecce Deus vester. Sic ab illo ipso sunt irrisi, qui homini mortali acclamaverunt voces, & laudes Dei: quia videlicet ille fatuus vexatione tandem eruditus benè scivit se hominem esse, non Deum. Cogebant quoque laudatores ejus scire se homines, id est mendaces, non Deos, id est veraces. Cùm enim scriptum sit: omnis homo mendax, solus autem Deus verax, omnes veraces jam supra homines Deo veraci inhærentes Dii rectè vocantur, & soli mendaces propriè homines vocantur: quia omnis homo mendax. A talibus hominibus, à talibus mendacibus laudandus est Antichristus. *Sciant* ergo isti, *quoniam homines sunt.* Sciat & ipse ad similitudinem Antiochi, vel Herodis plagatus, quoniam homo est. Cogatur ipse hoc scire sicut & illi: quia homo mendax est. Coarctante illum conscientiâ, sicut præconem suum Judam, compellatur id confiteri: quia peccavit in eo, quòd se Deo prætulit, aut ab aliis præferri consensit, dixit ille: *Peccavi tradens sanguinem justum.* Dicat iste: *Peccavi*, conculcans, & faciens, conculcari eundem *sanguinem justum.* Sciant gentes ipsum tibi Christe præferentes, *quoniam homines sunt*,

sunt, quoniam vani, & mendaces sunt. Illi qui te Christe occiderunt, bonum malum dixerunt, quando te, qui pertransisti apud eos benefaciendo, malefactorem clamaverunt. Isti qui Antichristum, vel quemlibet ministrum ipsius malefacere consuetum, & paratum, tibi anteponunt, aut Ecclesiæ superponunt in aliqua dignitatis cathedra, quando eum laudibus extollunt, malum bonum dicunt. Sed uterque attestante Scriptura abominabilis est apud te.

Eccli. 11, 33. Videlicet, qui bonum malum, & qui malum dicit bonum contra suæ conscientiæ testimonium; præcipuè illius, quem falsò laudat, seu vituperat vita contradicente. Igitur utrique, scilicet, qui malos laudant, & bonos vituperant ipsa veritatis evidentia clarescente, sciant: quoniam vani, & mendaces ipsi sunt, cùm sint homines illi homini concorporales, de quo scriptum est: homo vanitati similis factus est, & de cujus consimilibus dictum est: *Universa vanitas omnis homo vivens*; & omnis homo mendax. *Psal. 38. 6.* Hujus vanitatis, & mendacii opprobrium soli homines illi evadunt, qui homini illi velut membra inhærebunt, qui cùm sit homo, tamen veraciter dixit: *Ego sum veritas.* *Joan. 14. 6.* Veritati enim contraria est vanitas, & falsitas, atque ideò à vanitate, & mendacio liberantur, qui homini illi, qui est veritas, incorporantur. A cujus corpore quoniam recesserunt multi solo nomine Christiano sibi retento, *sciant, quoniam homines sunt*, id est, vani, & falsi, tam in laudando malum, quàm in vituperando bonum, permaximè cùm per laudes falsas in cathedris Moysi, immò in cathedra Christi, super Sanctam Ecclesiam sublimant indignum, vel per vituperia falsa dignum depellunt à dignitate, ne fortè illo principante minùs liceat illis insanire. *Sciant* ergo isti tales: *quoniam homines sunt*, quoniam vanitati similes, aut etiam ipsa vanitas effecti sunt, nec dissimulare, vel occultare, seu quolibet modo palliare ultra valeant sua mendacia vanissima pro Antichristo contra Christum prolata ipsis scientibus, & fateri coactis, atque omnibus agnoscentibus, *quoniam homines sunt.*

In hoc loco Diapsalma interpositum notat Prophetæ orantis lætam jubilationem, propter illam, quam sperat, exauditionem jam partim præmissæ, & adhuc partim dicendæ orationis, quàm à quæstione vel conquestione sic incipit:

Psalmus X. secundùm Hebræos. *

* *Hic titulus deest apud Gerhohum.*

VERS. I. **Ut quid Domine recessisti longè?**

Nimietate namque malorum permotus quasi voce gementium, & conquerentium quærit: *Ut quid Domine recessisti longè?* Mox quasi subitò intellexerit, solvit. Ideò videlicet *recessisti*: quia *despicis in opportunitatibus, in tribulatione.* Licèt enim tu non recedas, qui ubique es, tamen dum non succurris in tribulatione, dum differs auxilium, videtur gentibus, quòd longè recesseris, quòd tuos despicias, nullamque de illis curam habeas. *Sap. 12. 13.* Verùm non ita est: quia tibi *de omnibus* cura *est.* Sed sicut tu adjutor in opportunitatibus adjuvas tuos opportunè in tribulatione: sic etiam interdum *despicis*, imò despicere videris eos in *opportunitatibus in tribulatione*, quam sicut mitigas opportunè: sic etiam aggravari permittis opportunè, hoc scilicet consilio, ut cùm in tribulatione anxiantur, magis magisque adventûs tui desiderio incendantur: hoc est, quod sequitur:

VERS. II. ***Dum superbit impius, incenditur pauper.***

Incenditur planè tam dolore, quàm amore. Dolore, propter mala, quæ videt: amore ac desiderio bonorum, quæ non videt. *Incenditur* etiam, velut aurum in fornace, in qua, dum cremantur ligna, purgatur aurum. Sicut necesse fuit hæreses venire, ut veritas ampliùs quæreretur, probaretur, ac probata magis amaretur: sic etiam necessarium & opportunum est aliquando impios exaltari, ut eorum tyrannide sæviente quærantur boni etiam ab ipsis malis, qui *comprehenduntur in consiliis, quibus cogitant* alios comprehendere. Quæ autem ista sint consilia contra pios excogitata, in quibus comprehendentur impii, latiùs exponuntur ab his usque: *Exurge Domine Deus, exaltetur manus tua.* Prius enim quasi tempestas permaxima describitur, ut quasi periclitante nave Dominus excitetur per hæc verba: *Exurge Domine.* Nunc videamus tempestatum flumina flatibus perversorum consiliorum partim jam concitata, partim adversùs Ecclesiam adhùc concitanda. Quasi enim ventus contrarius est illud, quòd *laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur.* Si enim in desideriis pravis peccator argueretur, & iniquus propter iniquitates apertas malediceretur, & excommunicaretur, fortassè humiliaretur: sicut humiliatus est impius Achab redargutus ab Helia. Nunc autem

VERS. III. ***Quoniam laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur.***

Inde est, quòd fluctus feri maris contra navem Petro commissam despumantes extolluntur. Nam ipse impiorum præcipuus Antichristus, vel quilibet minister ipsius insignis tollitur tanquam sit Deus, quando *laudatur in desideriis animæ suæ*, & ipse cùm sit *peccator*, qui debe-

ret Deum sibi placare per pœnitentiam, exacer- A bavit eum per impœnitentiam, & arrogantiam, hoc est, quod sequitur:

VERS. IV. *Exacerbavit Dominum peccator.*

Unde verò apparet, *exacerbatum esse Dominum?* Inde scilicet, quòd *secundùm multitudinem iræ suæ non quæret* peccatorem exacerbantem se ille pastor, qui requirit ovem errantem, sed non *exacerbantem se*. *Peccator* verò *exacerbans* Deum, & provocans contra se multitudinem iræ Dei, sic privatur lumine veritatis, ut & ipse longè sit à Deo, & Deus longè sit ab eo: quia

VERS. V. *Non est DEUS in conspectu ejus.*

Deum non recognoscit: Deum, quasi B nusquam sit, contemnit. Ideo *inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore* vitæ suæ, vel *in omni tempore*, id est omnium temporum iniquitate. Sicut enim super Judæos, Christi ac discipulorum ejus interfectores, omnis sanguis justus venit effusus super terram à sanguine Abel justi usque ad sanguinem Zachariæ: sic super Antichristum Sanctis omnibus inimicum venient inquinationes omnium retroactorum temporum: & ideo *inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore.*

Auferuntur judicia tua à facie ejus.

Putans enim quòd tu Judex vivorum, & mortuorum non judices de humanis actibus: C judicii tui non frænabitur timore; atque ideo sine respectu Domini super se dominantis ipse, tanquam sit summus, *omnium inimicorum suorum dominabitur* partim per violentias, partim per artes magicas, & malas.

VERS. VI. *Dixit enim in corde suo: non movebor dominando à generatione in generationem sine malo.*

Id est, sine malis artibus. Hoc *dicit in corde*. Nam in ore simulat se bonum, & malis artibus inimicum: sicut Saul Rex impius, & superbus propter comparandam sibi famam bonam simulavit se malis artibus inimicum, eradens magos, & ariolos de terra. Qui tamen quàm fuerit confidens in eisdem pravis artibus,
1. Reg. 28. 8. per hoc patefecit, quòd in arcto positus pythonissam consuluit, & de vitulo illius comedit, qui vitulus creditur dæmonibus fuisse immolatus, atque ideo pariter & arte magicâ & idolatriâ inquinatus, cùm se per mala ista putavit promovendum à *generatione in generationem* crudele odium habens contra David, & ejus generationem, celerem suæ dominationis invenit finem.

Aliter. *Dixit in corde suo, non movebor*, id est, non inquietabor, sed ero *à generatione in generationem sine malo*, sine infortunio, sine inquietudine. Ita sibimetipsi prophetat, & promittit prospera: sed Ecclesiæ Dei promittit, ac minatur aspera ille homo peccati.

Cujus maledictione os plenum est, & amaritudine, & dolo. VERS. VII.

Os ipsius contra bonos *plenum est maledictione*: quia maledicit eis, & male loquitur de eis: *Et amaritudine*, quia minatur eis: *Et dolo*, quia interdum blanditur eis. Sed cùm Sanctis blanditur, tunc licèt in lingua sonet jucunda promissio, tamen *sub lingua*, id est, in corde de ipsius est *labor, & dolor*: quia illud cogitat, qualiter illis *laborem, & dolorem* inferat: *laborem* affligendo: dolorem occidendo.

Aliter. *Sub lingua ejus labor, & dolor.* Hoc est, ita periculosa est lingua ejus, quòd *labor, & dolor* Sanctorum, qui est in cruciatu corporum, comparatus pessimæ ipsius linguæ *sub lingua ejus est*, id est, minus periculi habet, quàm *lingua ejus*, cujus noxia dolositas non facilè deprehenditur: quia cum mora multa præcogitat, quàm astutè malitiam suam exerceat. Nam

Sedet in insidiis cum divitibus in occultis, ut interficiat innocentem. VERS. VIII.

Sedet cum mora pertractans consilia, *in insidiis* ut latro, *cum divitibus* ut tyrannus ostentando eos, quos ipse ditavit: *In occultis*, ut non facilè valeat deprehendi, quid inter ambigua occultè conquisita sit eligendum. Hoc totum facit, *ut interficiat innocentem*, hoc est, ut faciat nocentem. Aliud est enim interficere hominem, aliud est interficere innocentem. Nam ille interficit hominem, qui corpus torquet usque ad animæ separationem. Sed ille interficit innocentem, qui auferens ab eo innocentiam suam facit eum nocentem. Illa fuit persecutio tyrannorum tempore Martyrum, ut occiderentur homines Regum voluntati consentire nolentes. Ista est persecutio Antichristi, ut occidantur innocentes. Quamquam & in tempore Martyrum fuerit interfectio innocentum in his, qui terrore suppliciorum negantes Christum de innocentibus facti sunt nocentes. At D tamen quoniam Antichristus magis animas, quàm corpora quærit interficere, ad hoc *sedere* dicitur *in insidiis, ut interficiat innocentem.*

Oculi ejus in pauperem respiciunt. VERS. IX.

Vel quia fingit se misericordem erga quemlibet *pauperem* spiritu: quia tales cùm non valet persequendo, quasi eorum miseriæ miserendo attrahit sibi. Vel etiam *respiciunt in pauperem*: quia intendunt pauperare quemlibet sibi non consentientem. Dum enim foris *oculi ejus* vel quasi benignè, vel reverà malignè, ac torvè *respiciant*

ciunt in pauperem, ipse per malam intentionem **insidiatur in abscondito, quasi leo in spelunca sua.** Prima persecutio contra Ecclesiam violenta erat, quando Martyres agebantur tormentis ut sacrificarent idolis. Altera fraudulenta per Hæreticos, & falsos fratres. Novissima per Antichristum, & ejus ministros erit pariter & fraudulenta & violenta. Unde ipse Antichristus comparatur *leoni insidianti in spelunca*. Per *leonem* vis: per *speluncam* dolus intelligitur. Multi tales jam sub nomine Regum, vel etiam Pontificum præcesserunt, qui contra Ecclesiæ puritatem violentiâ pariter, & fraudulentiâ suâ nequiter egerunt. Multi etiam tales adhuc sequentur usque in finem sæculi. Sed quis eorum sit præcipuus nomine Antichristi specialiter notatus, cùm ex tempore Apostolorum teste Joanne sint Antichristi multi, penitus ignoratur, donec illustratione Dominici adventûs reveletur ille iniquus, *quem ipse Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione adventûs sui.* Beatus est pauper ille, qui non capitur insidiis ejus, quibus non caremus nos, in quos fines sæculorum devenerunt: quia cottidie operando mysterium iniquitatis **insidiatur, ut rapiat pauperem.** Repetit verbum de insidiis, ut & nos magis cautos reddat, & intentionem insidiantis exponat, quæ est, *ut rapiat pauperem.* In hoc autem intelligendus est **rapere pauperem, dum attrahit eum** ad sui perversi principatûs consensum. Quomodo attrahitur?

2. Thess. 2. 8.

VERS. X. **In laqueo suo**, id est, in dolo suo: vel in sua munificentia dolosa, & laqueosa **humiliabit eum.** Sicut enim virginem dicitur humiliâsse, qui eam corrupit: sic Antichristus dicitur pauperes humiliare, quos dolo, aut muneribus potuerit corrumpere. Cùm verò non potuerit eos ita corrumpere, ut pravitati ejus velint consentire, dominium suæ crudelitatis exercet contra eos. In quo tamen non proficiet: quia **cùm dominatus fuerit pauperum, inclinabit se, & cadet.** *Inclinabit se* in otium securitatis. Verùm cùm sic inclinatus in lecto quietis putat se requiescere, repentino interitu *cadet*: quia cùm ipse, ac sui complices dixerint: pax, & securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus, & non effugient. Quod illi continget justo judicio.

VERS. XI. **Dixit enim in corde suo: Oblitus est Deus** & salvare pauperes, & me punire. **Avertit faciem suam, ne videat** me, vel illos usque **in finem** sæculi. Vel quia terra est ultimum elementum in fine mundanæ fabricæ quasi pro fundamento positum, negat Deum videre *in finem*, ita ut videat res humanas, quæ in terra fiunt, in quibus nihil agitur, nisi ordinante ipso, qui omnia videt. Sed quia ipse videns omnia non videtur ab hominibus, hoc secretum inter *occulta filii* deputatur, quod solis, & paucis electis revelatur: Quibus in tot periculorum tempestate nihil restat nisi Christum precibus excitare, qui solus potest mala tanta sedare imperando ventis, & mari, ut fiat tranquillitas magna. Unde sequitur: Matt. 8. 26.

VERS. XII. **Exurge Domine**, citò excita, & manifesta potentiam tuam. **Exaltetur manus tua**, ut fortiùs percutiat, cornuaque peccatorum confringat, & pauperes eripiat. Psal. 74. 11. **Ne obliviscaris pauperum**, sicut mali putant, qui dicunt: *Avertit faciem suam, ne videat in finem.* Jam verò de suæ orationis exauditione certus insultat impiis Deum irritantibus. Hoc est, quod sequitur:

VERS. XIII. **Ut quid irritavit impius Deum?** Quid ei profuit *irritâsse Deum?* Quem reverà irritavit, non tam in eo, quòd peccavit, quàm in eo, quòd suis peccatis impunitatem promisit ex Dei negligentia, quem putavit, non curare facta humana. **Dixit enim in corde suo**, hoc scilicet: Deus **non requiret** facta singula vel bona, vel mala. Hoc ille dixit cogitans, te non videre occulta sua. Sed tu Deus

VERS. XIV. **Vides ut tradas**, id est, qualiter *tradas eos*, id est, Antichristum, & suos complices **in manus tuas**, id est, in vindictas tuas. Hoc vides, & ad judicium te præparas: **Quoniam tu laborem, & dolorem consideras.** Illum videlicet laborem, & dolorem, de quo supra dictum est: *Sub lingua ejus labor & dolor.*

Aliter Augustinus: *Solent*, inquit, *homines non sumere vindictas, timentes laborare, vel irasci, quod sentientes alii audaciùs peccant in eos. Sic iste impius dixit in corde suo de Deo: Deus non requiret: quia non posset tot & tanta punire, quin laboraret & irasceretur, & sic dolore pariter & labore fatigaretur.* Quod quia videtur ita esse, dum Deus tamdiu sustinet mala, convertit se Propheta ad Deum, quasi conveniat eum super hoc. * *Eget autem sensus iste pronuntiatione, in qua si erratum fuerit, obscuratur.* Ait ergo: O Domine, *impius dicit in corde suo: Deus non requiret.* Et ego dico: *Videsne* solummodo, & non requires, aut judicabis illa, quæ facit propter hoc, quod tibi imponitur, nolle te laborare in judicando mala tot, & tanta? An ideo *vides* & sustines, quia *consideras laborem* tuum & iram sive *dolorem* tuum, nolens in tantum laborare, *ut tradas eos in manus tuas?* Manus Dei vocantur aliquando Angeli Apostatici. Unde in Job dicit Sathan Domino: *Mitte manum tuam, & tange os ejus, & carnem.* Hæc dicendo Sathan se ipsum intellexit manum Dei, per quam vasa multa fabricantur, & quædam

* S. August. Enarr. in Ps. IX. ad hunc locum.

Job. 2. 5.

dam ex his limantur, ut fulgeant, quædam conteruntur, ut intereant. Unde in Isaia *malleus terræ* sub nomine Nabuchodonosor, id est, Sathan dicitur:
Isai. 54. 16. Et Dominus de illo dicit: *Ego creavi fabrum sufflantem prunas*: quia ipso velut fabro, seu malleo, vel etiam sua manu Dominus omnipotens utitur ad fabricandum, seu conterendum, vel etiam limandum quodcunque vas, prout ipse internoscit, quid cuique vasi conveniat. Cùm hoc ita sit, nunquid o Domine, qui habes angelos bonos quasi manum dexteram, & angelos malos quasi manum sinistram, tibi est laboriosum? aut nunquid videns inimicos tuos multiplicatos in hoc *laborem* & *dolorem* tibi esse consideras, *ut tradas eos in manus tuas?* ut tradas eos angelis tortoribus in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die judicii? Nunquid tibi laboriosum est mittere in eos iram indignationis tuæ, indignationem, & iram, & tribulationem, immissionem per angelos malos, ut aut illi emendentur; aut si emendari noluerint Ægyptii cum suo Pharaone, cum Antichristo scilicet flagellati, saltem liberentur Hebræi, id est, veri Christiani? Absit hoc à te DEUS exercituum, qui habes multos exercitus angelorum, quasi manum validam, ut quasi rem tibi laboriosam prætermittas, aut in longum differas vindicare pauperum tuorum injurias, & oppressiones. Regem Ægypti Pharaonem domuisti per quosdam tuos exercitus tuæ voluntati famulantes, videlicet per exercitus non leonum, aut ursorum, sed muscarum, cyniphum, locustarum, bruchorum, & vesicarum turgentium. Neque hoc faciendo laborasti, sed solo verbo id
Ps. 104. 34. factum est: quia tuus famulus Moyses *dixit*, *& venit locusta, & bruchus, cujus non erat numerus.* Atque hoc tali exercitu Rex magnus cum suo exercitu est flagellatus, tandemque undis tibi famulantibus in mari rubro est mersus, & populus tuus est liberatus. Herodes quoque, cùm scaturiret vermibus, ipso exercitu vermium superatus est, & humiliatus, ut se mortalem cognosceret, laudesque Divinas à populo stulto sibi acclamatas tandem repudiaret. Nunquid o DEUS exercituum, cui sic famulantur exercitus innumeri, *tu laborem & dolorem consideras, ut tradas eos in manus tuas?* Captivatâ quondam arca tua inimicos tuos percussisti in posteriora, & agris eorum ebullientibus mures, per ipsorum murium exercitus tu DEUS exercituum perfecisti contra eos gloriosum triumphum. Absit ergo, tibi esse *laborem*, ut vindices tibi derelictum quemlibet pauperem, qui præter te non haberet protegentem. Nam in afflictionibus divitum consolatores multi, sed soli **Tibi derelictus est pauper**, qui propter te derelinquens omnia, factus est *pauper*, & ita *pauper*, ut sit orphanus ac pupillus, cui mundus pater est mortuus: quia paternas, ac maternas consolationes in mundo non invenit, quem propter te mundus odio habet. Huic tali pauperi, tali **orphano**, tali pupillo **tu eris adjutor.**

Igitur noli ultra modum judicia tua differre, cui subest, cùm volueris, posse. Cui famulatur orbis terrarum pugnans pro te contra insen-
A satos. Noli, noli tuos pauperes auxilio, & solatio tuo destituere, ne fortè paupertate, ac desolatione cogente, cùm vident abominationem desolationis contra se stantem, id est, perseverantem in loco sancto, principante videlicet non consolatore, sed Ecclesiarum, & pauperum desolatore in loco sancto, ne inquam tali desolatione cogente pauperes tui frangantur, & inimicis tuis & suis nimiùm supplicare cogantur. Festina in adjutorium eorum, &

Contere brachium, id est fortitudi- VERS. XV.
nem **peccatoris & maligni.** *Peccatoris* dico, propter iniquam violentiam. *Maligni* propter dolum. Vel *peccatoris* in se: *Maligni* in alios. Vel *peccatoris* in actu peccandi: *Ma-*
B *ligni* in affectu perseverandi. Fuit Petrus Apostolus ad horam peccator, & Christi negator, sed non fuit *peccator malignus*. Unde non est *brachium* ejus *contritum*, sed per veram pœnitentiam ita confirmatum, ut eidem brachio por- Matth. 16. 18.
tæ inferi non prævaleant. Judas verò mercator pessimus, *peccator* fuit *malignus*. Unde jure *contritus*, & confractus *crepuit medius*, *& diffusa* Act. 1. 18.
sunt in terra *omnia viscera ejus*. Ita o DEUS! parce quidem *peccatori* non *maligno*: sed *contere brachium peccatoris maligni.*

Ecce oravi, & non incassum preces fudi! Nam DEO volente, ac preces pauperum suorum exaudiente, judicium, quod opto, non differetur. Sed **quæretur peccatum illius**
C judiciaria examinatione. *Quæretur* quod, & quale, & quantum sit peccatum illius, ut de illo judicetur. **Et** ita impius judicatus **non invenietur.** Sic factum est olim, quando Pharao judicatus, nec ad sepulturam inventus est. Sic impia Jezabel de alto præcipitata cum præcipiente Jehu fuisset quæsita, non est inventa: summas manuum, & calvariam canibus eam devorantibus residuum invenerunt, sed ipsam non invenerunt. Sic in Senatu Romano, licèt gentilitatis errore adhuc implicito, quæsitum est peccatum Neronis, & ipse non inventus: quia, ut fertur, cùm se audisset à Senatu judicatum & damnatum, qui priùs timebatur ab omnibus, ipse timens omnes ad sylvarum latebras fugit, & ul-
D tra non comparuit, quia periit sive à lupis devoratus, sive, ùt quidam putant, fame interemptus. Similiter itaque o DEUS! *Contere brachium* Antichristi: *quæratur peccatum illius*, *& non inveniatur.*

Et certè sic erit. *Quæretur peccatum illius*, & peccato diligenter exquisito ipse peccator *non invenietur*: quoniam vel conversus desinet esse peccator, vel damnatus in suæ damnationis altitudine *non invenietur ampliùs*. Licèt enim ipse Antichristus omnino perdendus, nec per veram pœnitentiam convertendus credatur: tamen de ipsius complicibus magna pars convertetur, & in suis peccatis *non invenietur.*

Aliter: Quoniam dum superbit impius, incenditur pauper, & per hoc purificatur, quæretur peccatum illius, an sit adhuc necessarium

ad purgandos bonos. Quibus omnibus tunc purgatis *non invenietur* ipsum *peccatum* necessarium ad purgandos bonos: sicut quando ferrum est planum, non est necessaria lima. Hoc ergo solùm restat, ut de medio fiat, nec in medio Ecclesiæ inveniatur, sed in carcerem promeritæ damnationis retrusus ita sit, quasi non sit: justo nimirum judicio, quia ipse Christum voluit esse quasi non esset, sic volens in Ecclesia regnare, quasi destructo regno Christi regnum ipsius deberet in æternum perseverare. Quod longè aliter eveniet. Nam ipse Antichristus est Bestia, quæ fuit, & non est. Christus autem est Rex omnium sæculorum, cujus regnum, & imperium sinè initio erat, & sinè fine permanet. Unde sequitur:

VERS. XVI. *Dominus regnabit in æternum, & in sæculum sæculi.*

Regnabit in æternum, quia regnum ejus principio & fine caret. Sed quia regnum ejus nondum clarè apparet, nondum positis omnibus inimicis ejus in imo, ut sint scabellum pedum ejus, regnabit manifestè *in sæculum*, quod subsecutivum est *sæculi* præsentis, in quo sæculo sæculi subjacebunt illi omnes ipsius inimici scabellum pedum ejus effecti.

Sed vos *gentes*, Antichristi complices, *peribitis de terra illius*, quæ est terra viventium, quoniam pauperes, & mites habebunt eam: quia Matth. 5.4.

VERS. XVII. *Desiderium* ipsorum *pauperum*, quo cupiebant diem Domini, *exaudivit Dominus, præparationem cordis eorum audivit auris tua*, id est, cor pacatum servire tibi audivit auris tua, id est, potentia tua. Hoc est autem *desiderium pauperum*, ut ad victoriam perveniat judicium tuum Deus Judex juste, cujus justitiæ, ac misericordiæ competit

VERS. XVIII. *Judicare pupillo, & humili, ut non apponat ultra magnificare se homo super terram.*

Principalis *pupillus* fuit in hoc mundo JESUS Christus filius tuus, habens in terra matrem sinè Patre, sicut in cœlo te Patrem habuit sinè matre. Huic tali *pupillo* in conspectu matris flagellato, colaphizato, ac morte turpissima condemnato, judicium quæritur, ut videlicet justo judicio à te Patre judex vivorum & mortuorum constitutus appareat justè judicans, qui est judicatus injustè. Sic Pater juste, quem mundus non cognovit, filio tuo, in hoc mundo pupillo, judicium postulamus, ut mater ejus, eademque sponsa ipsius Ecclesia, quæ illum quasi pupillum humilem patre carentem dolet exhæredatum, imò à malis colonis extra vineam sibi hæreditariam projectum, & interfectum, ipsa eum videat resuscitatum, vidensque, ac tenens illum secundum multitudinem dolorum in corde suo consolationibus copiosis lætificet.

Multitudo dolorum fuit in corde Dominæ A nostræ Sanctæ Mariæ, cum filium suum dilectissimum in hoc mundo pupillum, & humilem vidit crucifixum: Stabat enim juxta crucem cum discipulo dilecto. Sed tristitia ejus versa est in gaudium, quando eum vidit gloriâ, & honore de triumpho mortis coronatum. Sic nimirum benè judicatum est *pupillo, & humili*, quando mater ejus & discipuli pro illius exhæredatione ac morte contristati plenè sunt lætificati. Qui enim putabatur exhæredatus, ipse confirmatâ sibi hæreditate post resurrectionem dixit: *Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra.* Matth. 28. 18. Quasi diceret: Inimici mei suspendentes me in cruce cœlo, terrâ (quantum in ipsis erat) me privaverunt, dum me pupillum humilem injustè judicaverunt. Sed justè judi- B cante mihi DEO meo, Patre meo, *data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra*, ita *ut non apponat ultra magnificare se homo super terram.*

Homo Pilatus *magnificavit se super terram*: quia terra mea caro mea data erat in manus impii, unde magnificando se dixit ad me: *Nescis, quia potestatem habeo dimittere te, & potestatem habeo crucifigere te?* Joh. 19. 10. Sed morte per victoriam resurrectionis triumphata *non apposuit ultra magnificare se homo* Pilatus vel Judæus *super terram*, id est, carnem meam: quia data est mihi omnis potestas in cœlo super angelos, in terra super homines. Tunc discipulorum pauperum desiderio satisfactum est, quia benè judicatum est pupillo, & humili, *ut non apponat ultra magnificare se homo super terram*, nimis exaltatam super omnes cœlos, quando Christus, qui usque ad mortem se humiliando descendit, ipse etiam C ascendit super omnes cœlos, ut adimpleret omnia.

Sed quia Titulus Psalmi hujus est *in Finem pro occultis Filii*, passio verò ejus, qua in carne passus est, fuit aperta passio: de occultis ejusdem filii passionibus prolongatis in finem, quibus crucifigitur Christus in suis membris usque in finem sæculi, videtur aliquid dicendum, ut agnoscatur *desiderium pauperum*, de talibus passionibus judicium & consolationes desiderantium. Quæ passus est Christus in sua persona, textus Evangeliorum continet: sed quæ passus est, & patitur in suis membris, quis enarrare, quis conscribere valeat? Verumtamen summatim adjuvante ipso conabimur perstringere Sacramentum Passionis suæ tripartitæ, quam ipse primitus in se, deinde quasi reliquias assi piscis ejusdem trimodæ Passionis calicem transmisit Ecclesiæ suæ. D

Passus est enim primò illos ministros mortis, Matth. 2. *qui quærebant animam pueri*, qui propter ipsum interficiendum pueros multos occiderunt Herode jubente, cujus Filius Herodes in necem ipsius Christi consensit complendo mensuram patrum suorum. Unde super eos justo judicio venit omnis sanguis justus, qui effusus erat, à sanguine Abel justi usque ad sanguinem Zachariæ. Talis Passio Christi in morte Innocentium inchoata, sed in morte ipsius est consummata. *Cùm enim accepisset JESUS acetum dixit: consummatum est, & inclinato capite tradidit spiritum.* Joh. 19. 30. Tunc stabant juxta crucem JESU mater ejus, & Joannes, hoc habentes desiderium, ut

DEUS

DEUS Pater *judicaret pupillo*, *& humili* suspenso in cruce. Et *desiderium pauperum* illorum exaudivit Dominus. Nam *ecce velum templi scissum est, & terra mota est, & petræ scissæ sunt, & monumenta aperta sunt*, & tenebræ à sexta hora usque in horam nonam in universo mundo manentes mortuo Christo recesserunt. Quibus miraculis visis non *apposuit* ultra *homo* carnifex *magnificare se super* terrenam Christi substantiam clamante centurione: *Verè Filius DEI erat iste.* Milites quoque sepulchri ejus custodes non poterant *se magnificare super* hanc *terram*: quia fulgureo angeli aspectu pariterque terræmotu desursum, & deorsum territi *facti sunt velut mortui*. Sic nimirum justè judicatum est *pupillo*, *& humili* propter pupillos & humiles mortuo, & sepulto: *Ut non apponeret magnificare se homo super terram* ad tempus in manus impiorum traditam, in quantum ipse voluit, qui mari vectem & ostia posuit, & dixit: *hucusque venies, & hic confringes tumentes fluctus tuos.* Non ergo se marina impietatis procella ultra exaltare vel *magnificare super terram* potuit, quam ille destinavit, qui calicem Passionis suæ, ac suorum fecit mensurabilem, & tolerabilem. Si enim fidelis est DEUS, qui non patitur suos tentari supra id, quod possunt, sed faciet cum tentatione etiam proventum, ut possint sustinere: multò magis est credendum in sua propria Passione illum sic mensurasse vires Matris, & Discipulorum suorum, ut possent sustinere consolante illos & miraculorum ostensione & citò maturata resurrectione, qua ille pupillus humilis agnitus est esse Altissimus Filius Altissimi Patris.

Matth. 27. 51.

Ibid. v. 54.

Ib. 28. v. 4.

Job. 38. 11.

1. Cor. 10. 13.

Passus est etiam idem *pupillus*, *& humilis* falsos testes verborum ipsius depravatores, quorum primi fuerunt contribules ejus, qui ejus doctrinam subsannaverunt pro eo, quòd Matrem, & cognatos ejus cognoverunt. Novissimi fuerunt illi, de quibus in Evangelio scribitur: Et *cùm multi falsi testes accessissent*, *novissimè* accesserunt *duo falsi testes* dicentes: *Hic dixit: possum destruere templum, & post triduum reædificare. Et non erat conveniens testimonium* eorum. Neque enim ille sic dixerat, sed: *solvite*, inquit, *templum, & ego in tribus diebus excitabo illud.* Ipse quoque ut falsus testis est punitus: quia Patrem suum dicebat DEUM, nec receptum est ab eo illud veritatis verum testimonium, sed receptum est eorum falsum testimonium, qui dixerunt eum seductorem, malefactorem. *Si non esset*, inquiunt, *hic malefactor, non tibi tradidissemus eum.* Sicut igitur carnifices primus, & secundus Herodes, atque Pilatus cum suis cooperatoribus Judæis, atque militibus Christum crucifigentibus compleverunt mensuram carnificum, atque laniatarum, interficiendo in Christo corpus visibile: sic falsi testes prænotati compleverunt mensuram falsitatis & mendaciorum proferendo, & persuadendo falsum testimonium contra Christum DEI verbum æternum, de quo dicitur: *In principio erat Verbum.* Hoc Verbum caro factum non est falsificatum, sicut voluerunt isti falsi testes: imò permansit, ac permanet verum. Unde sicut Christus licèt occisus adhuc vivit: sic licèt falso testimonio confutatus adhuc permanet verax & veritas juxta istud: *In æternum Domine permanet verbum tuum in cælo*, in sæculum sæculi *veritas tua*. Sed quia hæc gemina carnificum & falsorum testium tortura, Christo illata, per ipsius resurrectionem, perque resurgentis manifestationem in multis argumentis veritatis per dies quadraginta sic est cassata, ut Christus & vivus, & verus, ac fidelis testis credatur, *ita ut non apponat ultra magnificare se homo* carnifex *super terram*, ad cœlos in Christo exaltatam, nec etiam *apponat ultra magnificare se homo* falsiloquus *super terram*, scilicet super veritatem solidam cœlis enarrantibus in mundo creditam: De occultis ejusdem filii Passionibus juxta hujus Psalmi titulum dicendum est aliquid. Nam prædictæ duæ Passiones à carnificibus, & falsis testibus Christo illatæ manifestæ fuerunt, quibus inimici vitam mortificare, veritatem falsificare voluerunt, sed non prævaluerunt.

Matth. 26. 60. & seq.

Marc. 14. 59.

Joh. 2. 19.

Joan. 18. 30.

Joh. 1. 1.

Ps. 118. 89.

Est autem Christus *via*, *veritas*, & *vita*. *Veritas* in doctrina, & promissis. *Via* in exemplis & sacramentis. *Vita* in præmiis geminis geminarum stolarum, videlicet corporis, & animæ. Ipsum ergo Christum vitam persecuti sunt interfectores. Ipsum veritatem persecuti sunt falsi testes. Ipsum viam persecuti sunt exemplorum ejus contemptores, & sacramentorum ejus conculcatores. Et hæc tertia passio *in occultis Filii* fuit, quam nunc latiùs prosequimur, quia de *occultis filii* Psalmus iste agit. Notum est ex Evangelica traditione, quia usque ad annum ætatis tricesimum Christus in privata conversatione subditus erat Parentibus, & legalibus constitutionibus, dans formam, præostendens viam humilitatis, qua debeat homo peccator subdi patribus, & sacramentalibus legis Divinæ constitutionibus, cùm DEUS factus homo sine peccato, tamen suis Parentibus obedientiam exhibuit, & sacramenta legis antiquæ in circumcisione, in sui ad templum oblatione, in trium solemnitatum celebratione obedienter servavit. Novæ quoque legis, cujus lator ipse est, in se sacramenta suscepit baptizatus in Jordane. Multò verò magis eadem sacramenta confirmavit in sua Passione, resurrectione, & ascensione. Pharisæi autem, ait Evangelista, consilium DEI spreverunt, in eo videlicet, quòd Baptismum neque Joannis, neque Christi receperunt. Sed & illi consilium DEI spreverunt, qui contra sacramentum corporis, & sanguinis ejus murmuraverunt litigantes atque dicentes: *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum, & sanguinem suum ad bibendum?* Et hi tales cùm priùs viderentur esse de numero discipulorum, tamen abierunt retrorsum dicentes: *Durus est hic sermo, quis potest eum audire?* Multò verò amplius consilium DEI sprevit impius Judas, qui in cœna Domini, sacramentenus pedes ablutus, totus permansit lutosus, longè

Joan. 14. 6.

C

D

Joan. 6. 53.

Ibid. v. 61.

longè à numero eorum seclusus, de quibus ipse A Christus inibi dixit: *Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Et vos*, inquit, *mundi estis, sed non omnes.* Hic tu Judas mercator pessime, Hypocrita nequam fuisti notatus, in immunditia tu permanens etiam inter sacramenta emundationis, & purificationis. Tu panem Domini manducasti, sed panem Dominum longè à te alienasti. Tu ablutionem pedum suscepisti, sed juxta illud: *Qui in sordibus est, sordescat adhuc*, in sordibus tuis permansisti. Atque utinam tu solus in sordibus tuis permansisses, nec eas ad posteros tuos transmisisses! Nunc autem videmus, & dolemus mercatores pessimos, hypocritas, hæreticos, & Simoniacos Divinis interesse sacramentis, nec tamen purgari à suis immunditiis. Et quidem sacramenta veritatis & vitæ via fiunt ad ipsam vitam, & veritatem, quia nullus transibit ad terram promissionis, nisi per mare rubrum sacri Baptismatis, nullus in deserto hujus mundi vivus ad vitam tendit æternam, nisi panem Angelorum habeat viaticum, quem qui sumere non curat, ipse Christum in suo sacramento conculcat. Qui autem indignè sumit, ipse *reus corporis, & sanguinis Domini* ipsum corpus Domini potius (quantum in ipso est) rapit more canum, quibus non est sanctum Domini committendum, quamvis illud accipiat more fidelium, qui corpus Christi accipiunt omni acceptione dignum illud judicantes, & manducando Christi corpus fiunt Christi corpus: fiunt, quod accipiunt, quia non vanè ipsum dicentem audiunt: *Accipite, & comedite: Hoc est corpus meum. Accipite, & bibite: Hic est sanguis meus. Accipite*, inquit, id est, omni acceptione dignum judicate, ac proinde cum veneratione *manducate*, & *bibite* sacramentum, quod vobis est via, seu viaticum ad veritatem, & vitam. Sicut ergo Christus honoratur à fidelibus in suis sacramentis: ita sine dubio ipse conculcatur, & patitur ab impiis in ejusdem sacramentis, quorum pessimus fuit Judas mercator, pessimus contemptor Christi Sacramentorum, in quibus ipse, quantum in ipso erat, occidit Christum, dum in ablutione pedum suorum nec est mundatus, nec ad humilitatem provocatus, dum de manu Domini buccellam accipiens, bonum non benè sumendo intrà convivium vitæ mortuus permansit, imò mortuus exivit, vel potius quasi morticinum cadaver, ac fœtidum foras projectus est. Nam continuò post buccellam introivit in illum Sathanas mortis præpositus, per quem usque ad laqueum est agitatus, morte condigna peremptus, qui Sacramenta vitæ, quantum in ipso fuit, cassavit, in quibus ipsi Christo Passiones multas intulit manifestè illi adhærendo, sed in occultis exempla, & sacramenta ipsius contemnendo, & quantum in ipso fuit calcando.

Joan. 13. 10.

Apoc. 22. 11.

1. Cor. 11. 27.

Matth. 26. 26.

Sic ipse Christus tripliciter passus, à carnificibus, à falsis testibus, à Sacramentorum suorum contemptoribus, ipse, inquam, Christus pisci tripliciter assus reliquias de hac triplici assatura sua dedit suis discipulis, & in his toti Ecclesiæ suæ, quæ est corpus ejus.

Hæc itaque complantata similitudini Passionis Christi passa est innumera tormenta carnificum à tempore Neronis, qui primus universalem Ecclesiæ indixit persecutionem usque ad Imperatoris Constantini conversionem. Cujus in tempore abundante per omnes Ecclesias tranquillitate, ac pace, dum increpatis à Christo ventis, & mari facta esset tranquillitas magna, dum dicerent: pax & securitas, tunc repentinus supervenit interitus falsorum testium, quorum permaximus fuit Arius Hæresiarches, contra cujus pestiferam doctrinam, dum hinc inde confligitur, maxima tempestate navis Ecclesiæ periclitata est, ita ut in errorem inducerentur multi etiam, qui videbantur electi. Tunc multiplicatis falsis testibus super numerum testium veB ridicorum Constantio Ariano Rege eosdem paucos in exilium agente, ac peste Ariana omnes Ecclesias occidentales, & orientales inficiente invalescebant voces eorum, qui contra fidem Catholicam in Ariminensi concilio convenerunt, in quo fidem Niceni concilii proscripserunt, & in Athanasii Catholici Pontificis damnationem subscripserunt. Accessit huic falsitatis veneno aliorum falsorum testium innumera multitudo, quorum alii Christum purum hominem, & non DEUM esse, alii verò DEUM illum esse, nec verè hominem, sed hominis phantasma induisse affirmabant. Alii ante Mariam illum non fuisse. Alii de non extantibus ante mundum cœpisse illum dogmatizabant. Alii per Mariam quasi per fistulam illum transisse. Alii de Maria totam substantiam suam C habere Christum ore impio docebant, & alia multa falsitatis testimonia multi falsi testes garriebant, quibus Christum, eti non in carne necabant, tamen secundùm quod ipse veritas est, ipsum negabant. Et utique parum vel nihil distat in scelere necare illum, atque negare. Imò certè minus est illum necare, quàm negare. Nam qui necat illum, non tamen consequitur, ut Patrem necet. Sed qui negat illum DEI Patris omnipotentis omnipotentem filium, consequitur necessariò, ut & Patrem neget negando illum ejus filium, de quo ipse testatus est: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Verùm contra hoc Patris testimonium invalescebant voces falsorum testium, Christum DEI virtutem, & DEI sapientiam negantium, à quibus negato D Christo negata est ejus Ecclesia: quia Synagoga Sathanæ finxit se tunc Ecclesiam, & veram Ecclesiam in paucitate electorum tunc servatam negavit Ecclesiam esse divino consilio providente, ut vera & Catholica Ecclesia Christo conformaretur in similitudine quoque hujusce passionis, quam à testibus falsis tulit ante faciem Pilati negatus, & postea passus est ab hæreticis illum negantibus.

Matth. 17. 5.

Tandem cunctis errorum nebulis radio veritatis per Catholicos Doctores fugatis, & fide Catholica in toto terrarum orbe clarescente, in tertia nunc Passione sancta Ecclesia Christo compatitur, qui in suis sacramentis Judam proditorem, & mercatorem passus adhuc multos Judas, multos mercatores, multos immundos patitur, quorum quidem pedes abluuntur sacra-

Sacramentotenus, dum Sacramenta Christi tractant, vel eis participant, sed ipsi permanent in sordibus immunditiæ suæ cum Juda mercatore pessimo mercatores & ipsi pessimi: quia Sacramenta DEI ministrando quærunt, quæ sua sunt, non quæ JESU Christi, regnante in eis avaritia,
Os. 3. 5. *quæ est idolorum servitus*, de qua gignitur Simonia, cujus multa in nostro tempore superabundant exempla. Sicut enim quondam tyrannizante Jezabel & filia ejus Athalia Prophetæ Domini sunt occisi, & altaria suffossa: ita nunc regnante avaritia, & filia ejus Simonia Prophetæ veritatis occiduntur, dum veritatem loqui non sinuntur, & altaria suffodiuntur, quæ Simoniacis Clericis à Simoniacis Episcopis committuntur
3. Reg. 19. 18. Reliquiæ tamen virorum electorum, quos reliquit sibi Dominus, ac servavit, ne curvarent genua sua ante Mammon, quem colit avaritia & Simonia, in sua puritate consistunt, & Christo in suis Sacramentis injurias patienti compatiuntur. Et quidam eorum cum Helia zelantes justitiam ad deserta loca fugere compelluntur, quibus in spelunca carnis positis, aut etiam de spelunca per contemplationem egressis, nisi veniret sibilus auræ lenis, nulla esset consolatio, dum in quolibet loco Sancto abominatio desolationis cernitur stare, dum Principales, ac Matrices Ecclesiæ subjacent avaritiæ, ac Simoniæ.

Hæc est causa commotionis & spiritus conterentis petras, & ignis omnia vastantis, ut re-
3. Reg. 19. 11. velatum est Heliæ: quia propter Simoniam, & avaritiam conteruntur petræ, id est, qui videntur fortes esse, & totus orbis est in commotione, & ignis cupiditatis, aut ignis visibilis vindex malorum invalescit. Sed quia nihil consolationis habet Ecclesia in his manifestis, cùm neque in spiritu conterente petras, neque in commotione, neque in igne sit Dominus, orat atque suspirat ipsa Ecclesia *pro occultis Filii*. Propter quod dicitur Heliæ: *Post ignem sibilus auræ lenis, & ibi Dominus*, ibi consolatio, ibi recreatio, *in occultis Filii*, in sibilo lenis auræ indubitanter exspectetur: quia secundus Christi adventus, licèt fiat impiis terrificus, tamen electis erit quasi sibilus auræ lenis. Tunc *desiderium pauperis exaudiet Dominus, præparationem cordis eorum audiet auris tua* DEUS! Tunc juxta *desiderium pauperum sic judicabis pupillo, & humili, ut non apponat ultra magnificare se homo super terram*.

Et quidem jam ex parte *desiderium pauperum exaudivit Dominus judicans pupillo, & humili, ut non apponat ultra magnificare se homo* carnifex *super terram*: quia interfectis Martyribus, & Spiritibus eorum in cœlum receptis ita per innumera miracula glorificata sunt eorum terrena corpora, *ut non apponat ultra magnificare se homo* carnifex super illa: factique sunt ipsi Martyres Christi convivæ non solùm in reliquiis assi piscis, verùm etiam in favo mellis: quia per societatem Passionis Christi, gloriæ quoque illius ita sunt consociati, *ut non apponat ultra magnificare se homo super terram*, id est, super corpora eorum in pace sepulta, miraculis coruscа, dæmonibus terribilia, infirmos medicantia, & multimodâ virtute radiantia, & illam gloriam expectantia, in qua & nos *expectamus Dominum JESUM, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ*. Philipp. 3. 20. 21.
In diebus quippe Martyrum juxta vaticinium Isaiæ *jugum oneris* ablatum, & *Sceptrum exactoris ita est superatum sicut in die Madian*. Esai. 9. 4.
Sicut enim Gedeon pugnans contra Madian sonantibus tubis, fractis lagenis, coruscantibus lampadibus conterruit hostes, ut in fugam verterentur: ita Christus pugnans contra hujus mundi Principem sonantibus Apostolicis testimoniis, cùm *in omnem terram exivit sonus eorum*, & fra- Rom. 10. 18.
ctis Martyrum corporibus, & exinde miraculis coruscantibus hostes Ecclesiæ vertit in fugam, ita *ut non apponeret ultra magnificare se homo super terram*, id est, super corpora Sanctorum juxta desiderium pauperum in pace sepulta, miraculis innumeris coruscantia, sicut in die Madian lampades coruscabant, quibus castra Madian sunt fugata, & illis fugatis pax super Israël firmata est, & *desiderium pauperum exauditum est*: quia Sceptrum exactoris superatum est sicut in die Madian.

Longè hoc prævidens Isaias Propheta præmisit Ecclesiæ hanc pacem dicens: *Et erit in die illa, cùm requiem dederit tibi DEUS à labore tuo, & à concussione tua, & à servitute dura, qua ante servisti, sumes parabolam istam contra Regem Babylonis, & dices: quomodo cessavit exactor, quievit tributum? Contrivit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium, cædentem populos indignatione plagâ insanabili, subjicientem in furore gentes, persequentem crudeliter. Conquievit, & siluit omnis terra, gavisa est, & exultavit. Abietes quoque lætatæ sunt super te, & Cedri Libani.* Verè namque abietes, & cedri Libani lætabuntur, quando persecutionibus Ecclesiæ cessantibus conquievit, & siluit omnis terra, id est, omnis Ecclesia, in qua erant Sancti minores velut abietes, & majores quasi cedri, qui omnes firmata Ecclesiarum pace sunt lætificati. Non solùm verò in Martyrum glorificatione *desiderium pauperum exaudivit Dominus*, sed etiam in Sanctis Confessoribus gloriosus apparet Dominus, quos similes *fecit in gloria Sanctorum, & in verbis* eorum *monstra* hæreticorum *placavit. Glorificavit* illos *in conspectu Regum*, & dedit illis coronam gloriæ. Statuit illis testamentum sempiternum, & dedit illis Sacerdotium magnum, & beatificavit illos in gloria in tantum, *ut non apponat ultra magnificare se homo* hæreticus, falsus testis *super terram*, id est, super solidam, & facundam eorum doctrinam. Cantemus ergo in veneratione Martyrum, & Confessorum, & jubilemus dicendo: *Desiderium pauperum exaudivit DEUS.* Nam juxta *desiderium* Cap. 14. 3. 4. 5. 6. 7. 8. — Eccl. 45. 2.

pauperum sic *judicavit pupillo, & humili* Martyri vel Confessori, *ut non apponat ultra magnificare se homo super terram* virtutum floribus, & fructibus fœcundam, dum & per Martyrum corpora fiunt miracula gloriosa, & per Confessorum doctrinam in bonis moribus, & operibus fructificant fidelium corda.

Sed adhuc æstuat in corde pauperum vehementissimum desiderium necdum plenè, ac sufficienter exauditum. Nam Judas mercator pessimus cum suis complicibus avaris, & Simoniacis adhuc se magnificat super terram, super Sanctam videlicet Ecclesiam pro Sacramentorum indifferenti similitudine, quæ tam à Simoniacis, quàm à Catholicis in tanta fiunt identitate, ut in errorem inducantur, si fieri potest, & electi æstimentque ab omnibus indifferenter accipienda Christi Sacramenta. Sed pauperum desiderium jam ex parte super hoc malo exterminando exauditum est: quia manifestè Simoniacæ, & incestuosorum Clericorum à sede Apostolica interdicta sunt officia. Non autem usque adeò convaluit hæc interdictio, *ut non apponat ultrà magnificare se homo super terram*: quia licèt interdicti, tamen gloriantur super Ecclesiam Simoniaci & Nicolaitæ pessimi pro similitudine signorum Sacramentalium. Sic in Ægypto Jannes, & Mambres magnificabant se contra Moysen & Aaron pro similitudine signorum: sed postquam digitum DEI contra se operantem in signis Moysi, & Aaron persenserunt, *non apposuerunt ultra magnificare se super terram*, super DEI populum. Sic, sic, O Domine DEUS fac manifestum, quod in officiis interdictis digitus tuus, Spiritus Sanctus, nullam salutem, nullam virtutem operatur, qui in officiis Catholicorum salutem & virtutem operatur: hoc ita manifesta judicans *pupillo & humili*, cuilibet Catholico, ut veritate hujus rei patefacta *non apponat ultra magnificare se homo super terram*, non apponat ultra Simoniacus, vel Nicolaita incestuosus magnificare se super terram, super Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam, licèt in paucis reliquiis coarctatam, tamen adhuc fructiferam: quia licèt abundante iniquitate charitas multorum refrigescens pæne defecerit, attamen in paucis electis desiderium illud flagrat, quod creditur exaudiendum propitiante DEO: & præparationes cordis eorum vehementer æstuant, quoadusque judicetur pupillo, & humili Catholico, tali nimirum judicio, *ut non apponat ultra magnificare se homo* mercator pessimus *super terram*, id est, super Ecclesiam, vel etiam, super terrenam possessionem, & acquisitionem suam, quæ, cùm sit pretium sanguinis Christi, oblata videlicèt Ecclesiasticis in sustentationem DEO ministrantium, & aliorum Christi pauperum, sine dubio constat, quòd in sepulturam peregrinorum, in qua requiescant Christi pauperes in hoc mundo peregrini, eadem possessio est expendenda, atque talibus est inde requies providenda. Fieri hoc potest in aliquibus per talem pœnitentiam Simoniacorum, qualem habuit Judas, qui pœnitentiâ ductus retulit triginta argenteos, quos deinde legimus in sepulturam peregrinorum expensos. Sic pænitentia Judæ licèt ipsi non fuerit fructuosa, tamen peregrinis fructuosa fuit & utilis, dum non apposuit ipse Judas ultra magnificare se super terram, super agrum sanguinis comparatum triginta argenteis, pretiò videlicèt pretiosi sanguinis in sepulturam peregrinorum.

Exod. 7. 11.

Vidimus nos oculis nostrîs quosdam Episcopos à Simoniacis Regibus investitos, qui pœnitentia seu vera seu falsa ducti retulerunt pretium sanguinis, id est, ipsum Episcopatum ad Domnum Apostolicum, abrenuntiantes tali administrationi, ad quam non erant Canonicè promoti. Qua satisfactione utcunque purgati per Domnum Apostolicum denuò jussi administrare temporalia & spiritualia Episcopatuum bona, ita de ipsis procuraverunt agrum in sepulturam peregrinorum, ut essent studiosi ædificatores, & ditatores cœnobiorum in sepulturam, & requiem peregrinorum Christi pauperum. Sed est hujusmodi seu verè, seu fictè pœnitentium tantilla paucitas in tanto numero Simoniacorum, & aliorum Judæ mercatori similium super terram se magnificantium, ut meritò anhelet pauperum desiderium, ferveantque præparationes cordis eorum vehementer hoc desiderantium, quatenus amplietur numerus pœnitentium, dignos pœnitentiæ fructus afferentium in sepulturam peregrinorum, nec inveniatur *homo, qui apponat ultra magnificare se super terram*; dum & verè pœnitentes, verè humiliati salvantur, & fictè pœnitentes cum Juda Mercatore pessimo strangulantur effusis in terram visceribus eorum, patefactîs videlicèt secretis, immunditiîs eorum, suspensisque ipsis inter terram & cœlum, ut careant utroque, terrestri videlicèt ac cœlesti honore, qui contra DEUM se præsumunt super terram magnificare. Factum est illud ex parte permodica: sed desiderium pauperum, & præparatio cordis eorum in hoc se vehementer extendit, ut sicut carnificibus humiliatis, & hæreticis confutatis *non apponit homo ultra magnificare se super terram*, id est, super Martyrum carnem claris miraculis honestatam, & super confessorum doctrinam testimoniis veritatis coruscam: sic mercatoribus pessimis, & immundis cum Juda mercatore à cœna Domini, à mensa Dominicorum Sacramentorum exeuntibus, & quod faciunt, citò facientibus, pretium videlicet sanguinis projicientibus, ac peccatum suum confitentibus *non apponat ultra* ullus talis *homo magnificare se super terram*, id est, super aliquam dignitatem Ecclesiasticam. Sint autem soli, & omnes illi magnifici in Ecclesia, de quibus dicit Apostolus, *quos DEUS præscivit, & prædestinavit conformes fieri imaginis filii sui. Quos autem* (ùt nunc ita dicamus) vel Sacerdotes, vel Episcopos vel in alia dignitate insignes fieri *prædestinavit, hos* & divina, seu canonica vocatione *vocavit*, ùt Ambrosium, Martinum, similesque illorum: *Et quos itâ vocavit, hos etiam justificavit:* quia eos justos judices, & ju-

Rom. 8. 29. & seqq.

stè

stè viventes in suis dignitatibus exhibuit. Quos A autem sic per merita *justificavit*, *illos etiam* præmiis magnificavit. Quos justificavit, ut viverent laudabiliter, illos & magnificavit, ut alios regerent auctorabiliter. Non ergo talium quisquam se super terram magnificavit, sed magnificante se DEO semetipsum humiliavit.

Rectè igitur æstuat *desiderium pauperum* pro multiplicandis talibus. Rectè *præparatio cordis eorum* est, ut eisdem Rectoribus gubernetur Ecclesia Christi, per quos operis sui vicarios idem Christus reliquit: qui si constituantur Principes super omnem terram, tunc desiderium pauperum ita exauditum erit, *ut non apponat ultra magnificare se homo super terram.* Sed licet B hoc in manifesto ultimi examinis judicio sit universaliter complendum, quando humiliabitur omnis, qui se magnificavit super terram, *ita ut non apponat ultra magnificare se homo super terram*; tamen per occultos Christi adventus, quibus ipse quotidie suam visitat, & examinat Ecclesiam deponens potentes de sede, & exaltando humiles, constituens eos Principes super omnem terram, valde jucundatur desiderium pauperum, dum secundùm præparationem cordis eorum, quod exspectatur in universitate futurum imminente judicio manifesto, nunc magna ex parte fit cottidie in occultis judiciis Filii; pro quibus *occultis Filii* secundùm titulum Psalmi hujus Ecclesia suspirante, *desiderium paupe-* C *rum* suorum ita *exaudiat Dominus*, *ut non apponat ultra magnificare se homo super terram.*

In Hebræo titulus hujus Psalmi talis est: *Victori super mortem filii.* Talis intitulatio multùm concordat sensui nostro: quia victoriam *super mortem filii* testamur. Nam de morte, qua in carne mortuus fuit, *victor* surrexit, & jam vivit, & vita hominum cum eo surrexit. Item de morte, qua falsi testes illum oppresserunt, quando illum quasi falsum testem confutaverunt, ipse victor surrexit, & veritatis testes multiplicavit, qui essent ei testes in Jerusalem, & in omni Judæa, & Samaria, & usque ad D ultimum terræ. Similiter de morte, qua illum in suis Sacramentis mortificaverunt, qui ejus carnem, & sanguinem quasi mortui cadaveris æstimaverunt, ipse victor convaluit, quando ipse in tantum carni, & sanguini dissimilem se ostendit, ut Sacramentum carnis, & sanguinis ejus communicantibus in fide sit Spiritus vivi-
Joan. 6, 63. ficans juxta illud: *Si ergo videritis Filium hominis ascendentem, ubi erat priùs, Spiritus est, qui vivificat, caro non prodest quicquam.* Caro enim carnaliter æstimata non prodest quicquam. Sed quia Caro Christi vivificat, quod est opus & officium Spiritûs, ipsa secundùm virtutem suæ operationis rectè creditur & dicitur esse Spiritus: quia facit, quod facere non potest nisi summus & vivificator Spiritus. Vivificat enim Sanctam Ecclesiam, & in die judicii sic vivam exhibebit illam, *ut non apponat ultra magnificare se homo super eam.* Nec est incredibile, quod credendum suademus, ut videlicet caro verbi credatur Spiritus. Si enim, Apostolo asserente, *qui* 1. Cor. 6, 17.
adhæret Domino, unus Spiritus est: multò excellentiùs ac diviniùs caro, quæ in DEI Verbo adhæsit Spiritui summo, summus & unus cum eo Spiritus est, ita valens vivificare Sanctam Ecclesiam, *ut non apponat ultrà magnificare se* carnalis *homo super* illam.

In Hebræo sic habetur: *Desiderium pauperum audivit Dominus: præparâsti cor eorum, ut audiat auris tua, & judices pupillum, & oppressum, & nequaquam ultra superbiet homo de terra.* Hebraica ergo veritas favet nostro intellectui, qui desideriis pauperum, & præparationi cordis eorum ita satis fieri optamus, ut justô judiciô exaltetur pupillus, & oppressus Christus, vel Christianus, ita ut *nequaquam ultra superbiat homo de terra.* Homo de terra est Anti-Christus. Nam *primus homo de terra terre-* 1. Cor. 15, 47. & seq.
nus, secundus homo de cœlo cœlestis. Qualis terrenus, tales terreni, & qualis cœlestis, tales cœlestes. Qui de cœlo venit, super omnes est. Unde conveniens est, consequens est, necessarium est, ut contra illum nequaquam ultra superbiat homo de terra, homo totus terrenus, ac proinde homini cœlesti, qui de cœlo venit, omnino contrarius, unde & dicitur Anti-Christus, id est, Christo contrarius, quem beati pauperes Spiritu sic humiliari desiderant secundùm præparationem cordis eorum, *ut non apponat ultra magnificare se* ille *homo super terram.*

Gloria Patri, qui occulta generatione Filium genuit. *Gloria Filio*, qui occultis judiciis Ecclesiam suam sanctificat & regit: Qui etiam de tripartita Passione sua post mortem victor existens Ecclesiæ quoque suæ, quæ est corpus ejus, de ipsa trimoda passione victoriam donat. *Gloria Spiritui Sancto*, qui pro occultis Filii manifestandis, vel pro mortis ejus victoria triformiter consummanda *desiderium pauperum* gemitibus inenarrabilibus inflammans exaudibile illud facit. Amen.

PSALMUS X.

IN *Domino confido.*

Titulus talis est:

VERS. I. *In Finem, Psalmus David.*

Quid sit *in finem*, quid *Psalmus*, & qualiter *David* sit intelligendus, patet in Psalmis præcedentibus. Agitur autem hic invective contra hæreticos, qui callidè insidiantur simplicitati Ecclesiasticæ, super quos, quia peccatores sunt, quia *ignis* concupiscentiæ, & *sulphur* malorum operum *pars calicis* eorum fuerunt, & hæc eos inebriaverunt: Idcirco Dominus pluit laqueos, ut per Scripturam Sacram multipliciter illaqueentur, imò malè intelligant, malè interpretentur, Intentio est nos hortari, ut hæreticis resistamus in confidentia Dominicæ Auctoritatis. Modus tractandi est bipartitus. Primò dicit, qualiter Hæretici bonos nituntur in suam trahere pravitatem. Secundò exponit, quid utrique parti Dominus faciat, qui, & *super peccatores pluit laqueos, & oculi ejus in pauperem respiciunt.* Ordo præposterus est, cùm antequam narret, quid dicant sibi Hæretici, respondet dicens:

VERS. II. *In Domino confido; quomodo dicitis animæ meæ: transmigra in montem sicut passer.*

Ex hac nempe responsione intelligitur, quid dicant hæretici viro Catholico, quem videlicet *transmigrare* suadent *in montem*, id est, in eminentiam sententiarum suarum. Quibus quid sit respondendum, Psalmi docet exordium, quod tale est: *In Domino confido.* Et ideo quantaslibet maledictiones & suasiones malas contra me proferatis, ego benedictionem pro hoc spero: Quia *confido in Domino.* Scriptum est enim:
Jerem. 17. 7. & seqq. *Benedictus vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus. Erit* enim *quasi lignum, quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas, & non timebit, cùm venerit æstus. Et erit folium ejus viride, & in tempore siccitatis non erit solicitum, nec aliquando desinet facere fructum.* Hæc est benedictio viri, qui *in Domino confidit.* Et ego sperans ita esse benedictus, *in Domino confido.* Vos autem estis homines. Quamdiu enim zelus, & contentio est inter vos, nonne homines estis, nonne carnales estis? Nonne cùm sitis homines carnales, animales, zelum, & contentionem inter vos habentes, minimè convenit, ut in vobis, aut sententiis vestris confidamus, & sententiam Domini
Matth. 23. 2. 3. relinquamus? Dominus dicit: *Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi; omnia ergo quæ dixerint, servate, & facite;* quæ autem faciunt, *nolite facere.* Igitur licèt sitis homines, licèt sitis carnales, libenter vos audirem, libenter

A obedirem, si sederetis in Cathedra Moysi docendo legitimè, licèt non vivendo legitimè. Nunc autem quia sedetis in Cathedra pestilentiæ, beatus vir, qui non abiit in consilio vestro, & in via vestra non stat, & in cathedra vestra non sedet, sed confidit in Domino, & in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die, ac nocte, & erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo, nec aliquando desinet facere fructum juxta Hieremiæ vaticinium prælibatum. Cathedras vendentium columbas Domi- Matth. 21. 12.
nus evertit, & mensas nummulariorum dejecit.
B Cùm igitur videam vos esse venditores columbarum, qui mensas Domini, id est, altaria Christi facitis vobis mensas nummulariorum: *quomodo dicitis animæ meæ*, ut ante cathedram vestram reverenter stando, & mensis vestris communicando recedam à Domino, in quo confido? Dominus est, qui mihi dicit per Apostolum suum Paulum: *Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum; magis autem redarguite.* Vos Eph. 5. 11.
autem suadetis mihi ab hac sententia Domini migrare, atque omnibus mensis indifferenter communicare tam hæreticorum, Simoniacorum, quàm Sacerdotum Catholicorum. Et licèt ego confidens in Domino ostendam rationabile mandatum Romanorum Pontificum in Cathedra Petri & Moysi sedentium, cunctas missas manifestè
C incestuosorum & Simoniacorum Clericorum terribiliter quasi peccatum ariolandi proscribentium, & eas audire prohibentium: tamen vos *dicitis animæ meæ: transmigra in montem*, id est, in eminentiam sententiarum nostrarum. Tene sententiam litteratorum Virorum, Magistrorum insignium, subtiliter astruentium, omnibus missis indifferenter communicandum, quamdiu quilibet Episcopus tolerat in parochia sua Sacerdotem quantumlibet manifestè incestuosum, & Simoniacum. Christus in Petro, & Petrus in suo Vicario dicit mihi: Noli tales audire, noli talium officia interdicta recipere. Sed dicit mihi aliquis Magister litteratus, quasi favente sibi Patre Augustino, quòd nulli Sacramento facienda est
D injuria. Injuriam verò Sacramento fieri putant, si propter ministrum reprobum contemnatur inviolabile Sacramentum, quod licèt malè ministrantibus non conferat salutem; tamen in simplicitate communicantibus obtinet suam virtutem Quare igitur non attendunt, quod idem Pater dicit: *Tamdiu peccatum cujusque toleratur in Ecclesia; donec aut accusatorem inveniat, aut pravam opinionem pertinaci animositate defendat.* Pertinaci verò animositate, non tam pravam opinionem, quàm pravam conversationem Simoniaci & Nicolaitæ incestuosi defendentes, quia non erant ulterius tolerandi, canonicè sunt interdicti. Et de manifestis quidem est hæc sententia: Secretorum autem cognitor, & Judex

dex DEUS est. Sed vos hæretici à Romana Ecclesia multum dissoni ad vestram Cathedram, super quam in templo DEI sedetis extollendo vos
2. Thess. 2. 4. *supra omne, quod dicitur DEUS, aut quod colitur,* me provocatis, ut innitar montuosæ magnitudini vestræ auctoritatis tolerans omnia, quæ vos toleratis, dissimulans, quæ dissimulatis, communicans missis interdictis, quibus vos communicatis. At ego *in Domino confido*, & sicut nolo confidere in homine, in alicujus hominis auctoritate: ita nolo fiduciam ponere, ut à Domino
Jerem. 17. 5. & 6. recedam: quia scriptum est: *Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & à Domino recedit cor ejus: erit enim quasi myrica in deserto, & non videbit, cùm venerit bonum, sed habitabit in siccitate, in deserto, in terra salsuginis, & inhabitabili.* Propter hoc nolo in homine confidere, ita ut recedat cor meum à Christi auctoritate. Sed vos *dicitis animæ meæ*, utique ad animam meam dirigitur vestra suasio: quia humiliatis tyrannis, & per triumphos Martyrum crudelitate illorum superata, qua interficiebantur corpora, vos hæretici non corpora, sed animas quæritis interficere. Unde *dicitis animæ meæ*, quam interficere quæritis: *Transmigra in montem*, id est, in nostram auctoritatem. Vel *transmigra in montem*, id est, in Christum, qui est apud nos. Hoc dicitis, quasi vos soli Christum habeatis. *Dicitis*, inquam, *transmigra* sicut avis: quia si hoc fecero, ero sicut avis instabilis. Vel *sicut passer*, id est, sicut spiritualis habens pennas virtutum. Sic loquendo, & me passerem nominando auribus prurientes in cor sagittas mittitis.

VERS. III. *Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum suum paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde.*

Hæc dicendo facit Apostrophen convertendo se ad fideles ab hæreticis infidelibus, quos post unam, & secundam correptionem vitandos docet Apostolus. Quasi enim una fuit correptio,
Tit. 3. 10. quod dixerat: *In Domino confido.* Secunda, quod adjunxit: *Quomodo dicitis animæ meæ: transmigra in montem sicut passer.* Nunc ab illis propriô judiciô condemnatis, & industriosè mala sua defendentibus, ac per hoc animas audientium sagittantibus avertendo se loquitur fidelibus præmuniens eos, ut sibi caveant. *Quoniam*, inquit, *ecce peccatores, intenderunt arcum suum.* Ecce in manifesto manifesti peccatores, manifesti Simoniaci, & Nicolaitæ pro manifestis criminibus interdicti: Ecce ipsi peccatores, & abundantes in sæculo obtinuerunt divitias corporales, & spirituales! Nam possident Ecclesias, & sciunt Scripturas, & ideò de ipsis Scripturis veteris, & novi testamenti fecerunt, & *intenderunt arcum* ad se detorquendo, & flectendo sensum earum juxta errorem suum. Quia enim Psalmus iste intitulatur *in finem*, non est absurdum vel hunc vel alios Psalmos *in finem* intitulatos ita interpretari, ut nos, *in quos fines sæculorum devenerunt*, 1. Cor. 10. 11.
his, quæ nunc circa finem mundi fiunt, coaptemus Verba Psalmorum, non ùt hæretici de suo sensu in nostrum sensum, sed ultroneam exponendo consensionem, quæ invenitur & in verbis Psalmorum, & in eventibus nostrorum temporum. Sic Pater Augustinus Doctor Augustus & eximius tractando Psalmos in homiliis multa inde notavit apta eventibus temporum suorum. In suis quippe temporibus licèt multi hæretici exiissent à nobis, qui non erant ex nobis, ùt Ariani, Donatistæ, ac cæteri, quos idem Pater vitandos docuit: Tamen Judas mercator pessimus & homo immundus adhuc intus erat, propter quem cùm discipulis dixisset Dominus: *jam vos mundi estis*, addidit: *sed non omnes. Scicbat* Joan. 13. 10. & 11.
enim quisnam esset traditurus eum; propterea dixit: non estis mundi omnes. Igitur iste mercator pessimus, & immundus in tempore Martyrum, & Sanctorum Confessorum nondum exierat foras, quoniam dies erat. Sed postquam per manifesta Pontificum decreta denotatus est, quòd ipse, qui intingit manum in paropside, Christi traditor est, continuò introëunte in illum Sathana *exivit foras* de occultis latebris ad manifestas nundinas. Erat autem nox, quando exivit: quia tenebrîs invalescentibûs vix agnoscebatur esse mercator pessimus, qui Ecclesias, & Ecclesiastica vendidit vel emit. Vix etiam agnoscebatur homo immundus, qui in Sacerdotio uxorem, vel concubinam habuit. Sed nunc ecce à tempore junioris Nicolai per ipsum Nicolaum, per Leonem nonum, per Alexandrum secundum, per Gregorium septimum, perque alios Romanos Pontifices Christus traditorem suum hominem immundum in Simoniacis, & Nicolaitis foras projecit. Unde sicut Judas postquam foras exivit, in nullo Apostolico ministerio discipulis est conjunctus; imò interfectoribus Christi sociatus est: Ita nimirum post manifestam manifestæ Simoniæ, vel incontinentiæ damnationem Simoniaci vel Nicolaitæ per interdictorum officiorum celebrationem Christum denuo crucifigunt, & quantum in ipsis est, interficiunt. Quia igitur officia sua celebrant per inobedientiam, quæ teste Samuele scelus est Idolatriæ, 1. Reg. 15. 23.
sicut Idolatriam censemus cavendam eorum in interdictis officiis participationem: quoniam & hoc est à sede Apostolica interdictum, ut nullus Christianus præsumat audire Missas eorum, ubi eorum Simonia, incontinentia, & inobedientia manifestè scitur.

Eant nunc magni Magistri Scholarum, qui in tractatu Psalmi hujus introducunt Beatum Augustinum, volentes probare per illum indifferenter audiendas esse Missas omnium Sacerdotum. Eant, inquam, & videant, cui tempori conveniat, quod ille Beatus Pater dicit. Nam in expositione versiculi hujus: *Quoniam quæ perfecisti, destruxerunt, justus autem quid fecit?* Secundùm sensum ipsius Beati Augustini dicitur: *Si hæretici offenderunt, justus autem, id est, Christus, quid fecit vobis? Nonne ipse pacem reliquit nobis? nonne Judam patienter toleravit?*

Nonne furem & traditorem, quem etiam Diabolum nominavit, prædicatorem tum discipulis fecit, ut ostenderet per tales posse dona DEI ad eos, qui fide accipiunt, pervenire, etiamsi talis sit, per quem accipiunt, qualis fuit Judas? Benè laudamus hunc sensum B. Augustini suo adaptatum tempori. Loquitur enim ille de Juda necdum foras projecto, necdum laquei sui nexu strangulato. Et nos juxta doctrinam hanc fures, latrones, & immundos in Sacramentorum communione, vel celebratione intra Ecclesiam toleramus propter pacem, quam nobis reliquit Christus. At postquam viderimus propter talia scelera Judam interdictionis laqueo suspensum ab officio, & diffusa fuerint in terram viscera ejus, manifestatis videlicet turpitudinibus B ejus, ex tunc velut morticinum & immundum, ac fœtidum cadaver devitantes officia talium, nihil facimus contra B. Augustinum: quin potius imitamur illum, qui à Donatistis & Circumcellionibus aliisque sui temporis hæreticis exclusis diligenter abstinuit, neque illis in Sacramentorum celebrationibus communicavit, qui tamen Sacramenta Baptismatis, & ordinationis per eos data in redeuntibus ad Ecclesiam rata recognovit: propterea scilicet, quòd eadem vel manus impositione, vel Catholicæ pacis receptione sanabantur in his, qui ab hæresi ad Ecclesiam revertebantur.

Jam nunc ignoscant nobis Magistri litterati, si nos verba Psalmorum ita coaptemus nostri temporis cursui, sicut B. Augustinus ex latere C semper notavit in expositione Psalmorum sui temporis cursum. Si enim omnium temporum hæretici *arcum suum*, id est, Sanctam Scripturam ad suum errorem *intenderunt*, & illi, qui nunc sunt hæretici, Simoniaci & Nicolaitæ non desinunt *arcum suum* secundùm suum sensum detorquere Scripturas depravando; quare non liceat nobis uti eisdem Scripturis ad eorum prava sensa confutanda, non quasi arcu violenter in transversum curvato, sed quasi gladio ancipiti, & bis acuto? Neque enim conamur Scripturas à suo sensu deflectere, sed, quod datum nobis fuerit, in gloriam dantis loquimur, non nostra scripta Magistrorum magnorum scriptis conferendo vel præferendo, sed illorum pio desiderio satisfacere cupiendo, qui hoc opus à nobis exigunt quasi de uberrimis pascuis Pastoris D David quandam refectionem, & consolatorium quoddam ferculum, justitiæ sale conditum, quod esurientibus, & sitientibus justitiam, ut magis dulce sit, & sapidum, non extorquemus de Psalmis violenter alienum sensum, sed consona Patribus dicendo, & nostri temporis hæreses interdum refellendo ultroneum, & sponte occurrentem sensum tenemus. Hæretici autem *intenderunt arcum*, id est, Scripturam. Nam cùm alii simpliciter intelligentes habeant eam quasi arcum remissum: hæretici eam dicuntur *intendere*, cùm pro sua æstimatione subtiliorem in eo sententiam habuerint. *Paraverunt sagittas suas in pharetra.* De ipsis namque Scripturis paraverunt venenata & intoxicata verba in *pharetra*, id est, in corde suo tenebroso: *ut sagittent rectos corde in obscuro*, id est, in Sylvestri condenso latronum more ipsi latitantes, ut de ipso cordis nequissimi condenso, in quo sunt latibula ferarum, in quo vulpes foveas habent & volucres cæli nidos, latrocinia exerceant; & inde *sagittent rectos corde*, id est, voluntate. Nam sicut homines malæ voluntatis habent cor distortum: sic homines bonæ voluntatis ipsi sunt homines *recti cordis*.

Atque ut ad nostri temporis hæreticos respiciamus, nonne ipsi *Peccatores* pro manifesta Simonia vel incontinentia interdicti, quando se præparant ad officia interdicta celebranda, verbi gratiâ ad Missam canendum, nonne, inquam, tunc sub nomine Missæ *arcum intendunt*, unde sagittas intoxicatas mittunt? Si enim arbor in Paradiso interdicta fructibus suis comedentes intoxicavit, non quòd arbor fuerit mala per naturam, sed per inobedientiam: quanto magis isti per inobedientiam cantantes per inobedientiam sibi communicantibus propter geminam inobedientiam in suis officiis propinant mortem, non vitam? Cùm enim de talibus dicat Dominus: *Maledicam benedictionibus vestris, & benedicam maledictionibus vestris*: Nonne pro sagittis maledictionum sunt habenda verba eorum, cùm in suis interdictis Missis benedicunt populum? Nonne ipsa Missa interdicta est quasi *pharetra* sagittis intoxicatis plena? Hinc est, quòd Papa Innocentius in Epistola ad Alexandrum Antiochenum Episcopum dicit inter cætera: *Ordinati ab hæreticis, vulneratum per illam manûs impositionem caput habent. Ubi autem vulnus infixum est, Medicina est adhibenda, quæ possit recipere sanitatem; quæ sanitas post vulnus secuta sine cicatrice esse non poterit.* Nonne sic loquendo iste Romanus Pontifex hæreticorum ordinationem quasi *pharetram*, sive *arcum*, unde vulnera timentur, docet cavenda?

Malach. 2. a.

Causa 1. q. 1. c. Ventum est.

Sed quia hæc dicta videntur de Arianis aliisque illius temporis hæreticis, videamus, an contra nostrorum temporum hæreticos Nicolaitas videlicet, atque Simoniacos tale aliquid à Sedis Apostolicæ alta specula dicatur, per quod eorum arcus, & pharetra doceatur intentare vulnera. Nicolaus Papa Junior Synodo præsidens in Ecclesia Constantiniana tanquam speculator constitutus in alta specula videns venientem gladium, pharetram, & arcum, curat omnem Christianum reddere cautum, & præmunitum contra vulnera Simoniacorum, dicens inter cætera: *Erga Simoniacos nullam misericordiam in dignitate servanda habendam decernimus, sed juxta Canonum sanctionem, & Sanctorum Patrum decreta eos omnino damnamus.* Item: *De cætero, siquis imposterùm ab eo, quem Simoniacum esse non dubitat, se consecrari permiserit, & consecrator, & consecratus non disparem damnationis sententiam subeant, sed uterque depositus pæni-*

pœnitentiam agat, & privatus à propria dignitate persistat. Item Speculator insignis Urbanus Papa secundus in alta specula stans Herimanno Metensi Episcopo clamat: *Vendentes, & ementes honores Ecclesiasticos, & Sacerdotes, Diaconos, & Subdiaconos, conjugatosq́, quamdiu in suo errore permanserint, nullam suæ ordinationis potestatem habere permittat.* Alexander Papa secundus Speculator egregius ita dicit: *Præcipiendo mandamus, ut nullus missas audiat Presbyteri, quem scit indubitanter concubinam habere, vel subintroductam mulierem. Nam hujusmodi probrum, sive Diaconum, sive Subdiaconum Sancta Synodus officiò privavit, & omnes, qui in canonica sunt, uxores non habeant, & si duxerint, deponantur. Ut Ecclesia, & altaria non vendantur, nec emantur, & qui amodò vendiderint, vel emerint anathemati subjacebunt. Ut Ecclesia per pretium, vel à Simoniacis consecrata denuo consecrentur. Ut Presbyteri à tempore Nicolai Papæ usque nunc & deinceps scienter ordinati à Simoniacis sciant se esse depositos.* Gregorius autem septimus quasi Angelus tubâ cecinit, quia gladium non tam venientem, quàm imminentem vidit. Dicit igitur: *Siqui sunt Presbyteri, vel Diaconi, vel Subdiaconi, qui in crimine fornicationis jaceant, interdicimus eis ex DEI parte omnipotentis, & Sancti Petri Authoritate Ecclesiæ introitum, usque dum pœniteant, & emendent. Si qui verò in peccato suo perseverare maluerint, nullus vestrûm eorum audire præsumat officium: Quia benedictio eorum vertitur in maledictionem, & oratio in peccatum Domino testante per Prophetam: Maledicam*, inquit, *benedictionibus vestris. Qui verò huic saluberrimo præcepto obedire noluerint, idola-*
1. Reg. 15. 23. *triæ peccatum incurrunt, Samuele teste, & beato Gregorio instruente: Peccatum ariolandi est non obedire, & scelus idolatriæ nolle acquiescere. Peccatum igitur Paganitatis incurrit, quisquis, dum Christianum se asserit, sedi Apostolicæ obedire contemnit.* Vox speculatorum in præmissis decretis altè insonuit, ut omnis, qui audiat interdicta officia, quasi pharetram, & arcum, quasi vasa mortis vitare studeat.

Verumtamen ipsi maledicti, & interdicti per sua interdicta officia *intendunt arcum, parant sagittas, ut sagittent in obscuro*, id est, in ambiguo, & *obscuro* iniquitatis mysterio aliquatenus palliato impietatis, & turpitudinis negotio. Quem sagittent? *Rectos corde, rectos* voluntate. Non potest, inquiunt, pollui Verbum DEI, non potest impediri gratia DEI, quin suos effectus operetur, etiam per Ministros Judæ traditori similes. Acquiescimus planè ista dicentibus, verùm ita, sicut supra determinavimus, ubi inter Judam, & Judam differentiam ostendimus. Nam, ùt præostensum est, Judæ traditori inter Apostolos tolerato, in suis officiis nusquam derogatum est. Similiter Simoniacis, & fornicatoribus Clericis adhuc in suo ministerio toleratis, videlicèt antequam præceptis Apostolicis interdicerentur, nusquam derogatum est in suis officiis. At nunc, postquam revelaverunt cœli iniquitatem Judæ, & terra adversùs eum consurrexit, postquam Mercator pessimus ab officio suspensus quodammodo, crepuit medius, & diffusa sunt in terra viscera ejus: ipsius ac similium ejus interdicta officia sunt vitanda secundùm præmissa Patrum Decretalia mandata. Igitur etsi arcum suum intendant, ac parent sagittas, etsi officia sua interdicta nobis ingerant: nos annuente DEO scutum Apostolicæ auctoritatis prætendemus, & sagittas eorum ad cor nostrum pervenire non sinemus. Et hoc illi scientes nos evitant, & *sagittant in obscuro*, id est, in tenebroso sensu, propter carnales & imperitos obscurato, insidiando videlicet simplici popello.

Alia translatio habet: *In obscura luna*, quo dicto significantur infirma, & obscura Ecclesiæ membra. Per *lunam* quippe figuratur Ecclesia, ut in octavo Psalmo notatum est, & hic pleniùs explanandum est. Sunt enim duæ opiniones de Luna, quarum quæ vera est, aut non omnino, aut difficile sciri potest. Alii dicunt eam lumen proprium habere, sed globum ejus dimidium lucere, dimidium obscurum esse. Dum autem partem, quæ lucet, paulatim ad terram vertit, ut videri possit, corniculata apparet, & sic crescit, donec pars illa tota videatur. Et dum iterum convertitur, obscura pars incipit apparere, donec tota nobis iterum auferatur. Hæc est Ecclesia, quæ ex spirituali parte lucet, ex carnali obscura est. Et spiritualis pars modò apparet hominibus, modò latet in conscientia soli DEO nota, & solo corpore videtur.

Alii dicunt, quòd non habet lumen, nisi à sole: sed quando propinqua est illi, eam partem habet ad nos, qua non videtur ab eo, & ideò non lucet: sed cùm recedit, illustratur ab ea parte, quam habet ad nos, donec sole occidente plena surgat ab oriente. Cùm autem ex alia parte soli cœpit appropinquare, superior pars illustratur, inferior obscuratur. Hoc iterum convenit Ecclesiæ, quæ lumen non habet, nisi à sole justitiæ. Forsitan, quæ de luna dicta sunt, aliquibus nimis obscura videbuntur. Quæ si non placent, satis est incrementa lunæ, & detrimenta attendere, quæ cùm deficit, ut renovetur, sic quoque significat Ecclesiam, quæ cùm moriendo defecerit: resuscitabitur. Hucusque dictum est, qualiter per lunam significatur Ecclesia. Nunc dicendum est, qualiter per eandem significetur obscura, in qua hæretici sagittant.

Luna tribus modis obscuratur, vel cùm menstruis cursibus finitur nondum apparens nova, vel cùm nubilo interpolatur: vel in eclipsi, cùm apparet cruenta. Similiter Ecclesia fuit obscurata adhuc nova, dum in initio fidei nondum terris major effulsit. Item cùm nebulis blasphemorum vituperatur, obscura est, vel cùm cædibus Martyrum est cruenta. In hac obscuritate sagittant hæretici, quia sciunt hæc tempora decipiendis infirmis accommoda. Illis autem subversis arbitrantur etiam sibi attrahere rectos corde.

Vel Ministri Ecclesiæ dum peccant, dicuntur *obscura luna*, in qua hæretici sagittant, cùm per tales ministrari Ecclesiæ Sacramenta improperant, per quod quosdam infirmos decipiunt, cùm ministrorum merita attendere suggerunt. Sed nihil timendum ei, qui confidit in Domino; timeat,

timeat, qui confidit in homine. Tanta est enim virtus consecrationis, ut impediri non valeat à malis ministris, dummodò fiat per illos consecratio, non dissecratio. Quamdiu enim quis, Ecclesia non contradicente, habens consecrandi officium exercet illud, ipse consecrat, id est, simul sacrat, simul videlicet cum Ecclesia, cui à Christo consecrationis potestas est indulta. Si verò fuerit excommunicatus, vel officiò privatus judiciò Judicis sui, hoc est: vel Episcopi, vel Archi-Episcopi, vel Primatis, vel Domini Apostolici, cujus est judicare de omni Ecclesia, de omni persona, si non reconciliatus interdictum sibi agit officium, non consecrat iste, sed dissecrat. Et ideo, qui tale officium habet acceptum, non confidit in Domino, sed in homine, qui hominem à Domino separatum putat aliquid posse, B
Joan. 15. 5. cùm ipse Dominus dicat: *Sine me nihil potestis facere. Sicut enim palmes non potest ferre fructum, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis.* Qui autem per qualemcunque ministrum suscipit ministerium non interdictum, ipse confidit in Domino, quem honorat in ministro, licèt indigno, verumtamen dignitatis officium habente sine legitima contradictione. Sancta enim Ecclesia partim regnans in cælis, partim peregrinans in terris, illic fulget ùt sol, hic variatur interdum lucens, interdum obscura sicut *luna*. Et est quidem in bonis Prælatis *luna* plena, *luna* Paschalis, luna perfecta, per quam nox hujus temporis illuminatur sicut dies æternitatis, per quam vespera Sabbathi lucescit in prima Sabbathi, & sicut in Isaia legimus: est *lux*
Isai. 30. 26. hujus *luna sicut lux solis*? quia fulget non solùm C ex dignitate officiorum, sed, quod excellentius est, etiam ex dignitate meritorum, & quasi respiciendo solem per diametrum, & per directum ab eo mutuavit lumen plenum: sicut speculum suscipit hominis vultum plenum, quando anteponitur hominis vultui per directum. Ubi autem sola dignitas est officiorum sine dignitate meritorum, *luna* est *obscura*. Verumtamen est luna, longè quidem sub sole posita, sed super terram exaltata propter dignitatis eminentiam, à qua si fuerit deposita, cùm adhæret caudæ Draconis tertiam partem stellarum trahentis, & hoc modo amittit eminentiam quoque dignitatis, jam nec luna dicenda, nec in amissæ dignitatis vel interdictæ officiis recipienda est.

Nec moveat aliquem, quod reprobum ministrum pro dignitate officii dicimus honorandum, licèt carentem dignitate meritorum. D Sicut enim totus penè honor meritorum dilatus est
Eccl. 11. 30. in futurum dicente Scriptura: *ne laudaveris hominem in vita sua*: Sic officiorum dignitatibus in præsenti vita est honor suus exhibendus. Unde contingit plerumque in præsenti Ecclesia, ut in hoc mundo sine honore sint Sancti, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus est mundus, ut ei præsideant in Ecclesiasticis vel mundanis dignitatibus, & illi per dignitates exaltentur in hoc mundo, quibus dignus est mundus. In futuro autem judicio talis erit commutatio, ut
Matth. 19. 30. fiant *novissimi primi*, *& primi novissimi*: quia qui meritis carentes in dignitatibus & honoribus præsentis vitæ fuerant primi, tunc erunt novissimi: A & qui merita dignitatum habentes habebantur in hac vita novissimi & quasi dignitatibus indigni, tunc erunt primi. Cùm enim divina gratia dona sua distinguat in merita & præmia, exceptis infantibus & aliis, qui mereri nihil possunt: in omnibus mereri valentibus juxta meritorum gradus erit honor in futuro exhibendus. Testatur hoc Evangelium, ubi servo bono dicenti: *Domine, mna tua fecit quinque mnas*, Luc. 19. 18. & 19.
Dominus respondet: *Et tu esto super quinque civitates*. Item alteri dicenti: *Domine, mna tua fecit decem mnas*, respondetur: *Et tu esto super decem civitates*. Secundùm solas ergo, ùt dictum est, meritorum distinctiones erit in futuro distinctio præmiorum, & honorum.

Hæc tamen collatio meritorum præsentium & futurorum honorum non secundùm quantitatem, sed secundùm qualitatem pensanda est. Nam de quantitate constat, quod meritorum quantitatem quantitas præmiorum & honorum futurorum inæstimabiliter superat: Quia *non* Rom. 8. 18.
sunt condigna passiones hujus temporis ad superventuram gloriam, quæ revelabitur in nobis, ùt Apostolus ait, quando *supra modum æternæ gloriæ* 2. Corinth. 4. 17.
pondus operabitur in nobis illud, *quod* nunc *est momentaneum*, *& leve tribulationis*, per quam, ùt ait Petrus, modicum nunc oportet tribulari, 1. Pet. 1. 7.
ut probatio fidei vestræ multò sit *pretiosior auro*, *quod per ignem probatur*, quo igne futurorum dignitatum solis dignis dignè conferendarum nunc fabricatur corona etiam de hac ipsa tortura, quam inde habent boni, quòd indignis dignitates conferuntur in hoc mundo, quæ solis dignis essent conferendæ, nisi quòd illis meliores dignitates in cœlo sint repositæ. Cùm autem per dignitates præsentes aliquando crescant, aliquando verò decrescant merita futurorum bonorum, & illud rarò, istud verò frequenter contingat: Sancti viri, quibus permaxima est cura de augmento meriti, quod crescere solet in loco humili, & quibus est maximus timor de meritorum detrimento, quod evenire solet in loco alto, magis cupiunt in loco humili salvari, quàm in alto periclitari. Unde non ficte, sed ex toto corde fugiunt honores in hoc mundo, quamquam tamen ipse honor benè administratus, & dignitas dignè habita interdum proficiat ad meritorum augmentum. Sed quia hoc fit multùm rarò, honor quidem suscipiendus est cum timore per obedientiam, si Dominus dixerit,
Amice, ascende superius, nunquam tamen appetendus: Et quando aliquis Episcopatum desiderans, non honorem, *sed bonum opus desiderat*, Luc. 14. 10. 1. Tim. 3. 1.
illam tamen regulam à Sanctis depromptam custodiat, ut virtutibus pollens ad honorem accedat coactus, virtutibus carens nec coactus. Cùm enim affirmante Apostolo non sibi quisquam sumat honorem, *sed qui vocatur à DEO tanquam* Hebr. 5. 4.
Aaron: Et si homo virtuosus ipse sibi sumat honorem, quantum ad sensum proprium, honor ejus non erit honor, quantum ad sensum Apostolicum, sed erit ipse *obscura luna*, in cujus obscuritate latrones vigilant, *ut sagittent in obscuro rectos corde*. Nam lunâ pleniter lucente non audent latrones exire. Si autem homo

homo carens virtutibus etiam nolens & aliis cogentibus fuerit ad honores promotus, quia non divina, sed humana coactione provectus est: multò magis ille velut *obscura luna prabet* aptitudinem latronibus, *ut sagittent in obscuro rectos corde.* Hæc obscuritas ideo illis eveniet justo judicio tuo, Domine, in quo confido, quoniam te non probaverunt habere in dilectione, & in notitia. Ideo traditi sunt in reprobum sensum, ut faciant, quæ non conveniunt: & hi, qui tales elegerunt, atque sibi præponi voluerunt, quia te venientem in nomine Patris non susceperunt, neque te in tuis minimis honorare studuerunt: Ideò alios tibi contrarios elegerunt, & sibi eos præposuerunt justô judiciô tuô cœcati, & obscuratum cor habentes, in obscuro suo sagittati, atque Anti-Christo, contrario tuo subjugati tanquam & ipsi contrarii. Contrarii namque tibi sunt, B

VERS IV. *Quoniam quæ perfecisti, destruxerunt.*

Psal. 8. 4. Tu *ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem* tuam. Hanc laudem illi destruxerunt. Quando Scribæ ac Pharisæi de morte tua tractantes te lapidem electum reprobaverunt: Pueri Hebræorum velut infantes, & lactentes ignari quid agerent, ramos palmarum pro signo victoriæ, ac regalis triumphi præferentes tibi laudes

Matth. 21. 9. regales cecinerunt: *Benedictus, qui venit in nomine Domini. Osanna Filio David. Benedictum quod venit regnum Patris nostri David, Osanna in Excelsis.* Hæc illis infantibus, & lactentibus in lau- C dem tuam clamantibus, tu, qui eos tuo spiritu ad hæc dicenda excitâsti, ex ore illorum infantium perfecisti laudis tuæ divina præconia. Sed *quæ tu perfecisti*, hæc isti *destruxerunt*: quia & te ipsum in tua carne crucifixerunt, & te in tuis membris, in tuis minimis persequendo vituperaverunt, & inimicos tuos laudaverunt, eosque suis laudibus in regalem, sive sacerdotalem dignitatem sublimaverunt. Et hoc semper nituntur efficere, ne tu lauderis, ne tu sublimeris in tuis minimis, ne tu sacerdotium, vel regnum in tuis minimis administres, voluntque, ut tu semper sub Principibus Sacerdotum Anna & Caipha, & sub Judicibus Herode ac Pilato similibus jaceas oppressus, tanquam tu non sis Rex atque Pontifex, cui soli (quia in nomine Domi- D ni venisti) est honor debitus ab omnibus reverenter impendendus. Tu etiam ex ore Apostolorum quodammodo infantium (quia piscatores & simplices erant) perfecisti laudem, quando laudaverunt, & elegerunt Stephanum virum plenum fide, & Spiritu Sancto formam dantes electionis in dignitatibus Ecclesiasticis, ut hi potissimùm eligerentur, & laudarentur, qui fide, ac Spiritu Sancto pleni invenirentur. Sed hæc tua instituta, *quæ* tu ex ore Apostolorum *perfecisti*, isti *destruxerunt*, qui carni, & sanguini, qui Regnum DEI non possidebit, pro nobilitate mundi, seu alia terrena causa laudes acclamaverunt, eos promovendo ad honores, qui Annæ & Caiphæ, vel Herodi ac A Pilato sunt consimiles. Ita illi, *quæ tu perfecisti, destruxerunt* laudando, quæ tu non laudas.

Justus autem quid fecit?

Nunquid *justus*, in Domino confidens injustis Dei laudem destruentibus consensit? Absit. *Quid* ergo *fecit*, quando iniquos vidit prævalere in alicujus impii promotione, seu falsitatis assertione? *Quid*, inquam, *fecit* ille *injustus*, qui noluit injustum laudando, vel pro muneribus justificando injustus fieri? Qui cùm nollet assentiri falsitati quasi veritati, ut permaneret justus, *quid fecit*? Audi, quid fecerit. Corde credidit ad justitiam, & ore confessus est ad salutem. Hoc scilicet, quòd propter malos in Ecclesia principantes, propter falsitatem erectam & veritatem oppressam ipse Dominus non dimittit Ecclesiam suam. Deserit quidem illorum domum, quibus dicit: *Ecce relinquetur vobis domus* Matth 23. 38. & 39.
vestra deserta. Non me videbitis amodo, donec dicatis: Benedictus, qui venit in nomine Domini: hoc est: Non me videbitis, non me clementem, seu propitium habebitis, donec in laudando me vel meos illis laudibus consona dicatis, quas vos destruxistis, quando impium pro muneribus laudâstis, & quas ego perfeci ex ore infantium, & lactentium mihi cum palmis occurrentium, & dicentium: *Benedictus qui venit in nomine Domini*. Qui huic laudi non consentiunt, quique illam destruunt, quantum est in se, quia nolunt illum exaltari, vel in Pontificem, aut Regem benedici, *qui venit in nomine Domini, domus eorum relinquetur deserta*, quia regnante in ea Simonia, & immunditia, fugit inde Sancti Spiritûs gratia. Verumtamen

Dominus in templo sancto suo, VERS. V.
in Sanctis videlicet, quos ipse sibi templum facit. *Dominus in cœlo*, quod cœlum est *Sedes ejus.* Anima enim justi sedes est sapientiæ, & ipsa sapientia, quæ Deus est, dicit: *Cœlum mihi sedes est.* In magnis itaque Sanctis Act. 7. 49.
tanquam *in templo suo*, tanquam *in cœlo* Dominus ipse sedet. Atque inde *oculi ejus in pauperem respiciunt*, id est, in quemlibet fidelem *templo*, & *cœlo* inferiorem. Hoc dicit justus, hoc ita esse credit justus, & inde multa ei consolatio, quando per favores malorum exaltatur injustus. Scit enim, quia quantumcunque mali exaltentur & multiplicentur, tamen *Dominus* est *in templo sancto suo, Dominus in cœlo*, sicut jam expositum est.

Aliter: Vos, qui destruxistis laudem, quam ex ore infantium perfecit Dominus, noluistis, nec adhuc vultis justos commendare, quia fortasse vos offenderunt, & offendunt justi, quibus displicent opera vestra injusta, quibus, dum non communicant, magis autem redarguunt justi, fiunt vobis molesti, dum fortasse modum excedunt vos increpando. Sed ille unus justus, qui singulariter est justus, ipse videlicet Christus, quid

fecit, quid vobis mali unquam intulit? In quo A nostram vestram contra se procuravit, ut ea destruatis, quæ ipse perfecit? In quo meruit, ut exaltetis inimicos ejus contra ipsum ad hoc studendo semper, ut sedeat inimicus ejus *in templo sancto ejus* ostendens se, tanquam sit Deus? Verumtamen velitis, nolitis, *Dominus in templo sancto suo: Dominus in cœlo.* Sicut verum est, quòd *Dominus est in templo*, verbum in carne: sic verum est, quod *Dominus*, id est, homo in Deum assumptus, est *in cœlo*, unde non potestis eum deponere, licèt in templo ejus, quod est præsens Ecclesia, possitis Antichristum vel quemlibet ejus ministrum exaltare ad oppressionem pauperum. Sed cùm *Dominus* protector pauperum jam sit *in cœlo*, sitque illic *sedes ejus* (jam quippè sedet illic super Cherubim & super thronos judicans æquitatem) inde *oculi ejus* B *in pauperem respiciunt*. De illa invisibili æternitatis aula, in qua disponuntur omnia ista temporalia, Dominus JESUS, cujus laudem vos destruxistis, in pauperem respicit. Cùm enim in hoc mundo nihil fiat, quod inde non aut
Matth. 28. 18. sinatur aut jubeatur à Christo, cui *data est omnis potestas in cœlo, & in terra*, oculi ejus ita in pauperem à vobis oppressum respiciunt, ut nihil in hoc mundo sinat fieri, nisi quod
Rom. 8. 28. bonum est cuilibet suo pauperi. *Omnia enim cooperantur in bonum his, qui secundùm proposi-*
Matth. 11. 28. *tum vocati sunt Sancti*. Vocati scilicet vocatione ipsius Christi dicentis: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.*
Ibid. v. 29. *Tollite jugum meum super vos, & discite à me; quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris.* In hos pauperes ita vocatos à Christo, qui sedet *in templo sancto suo*, qui sedet, id est, regnat, & judicat in cœlo, semper oculi misericordiæ ipsius respiciunt.

Aliter: Tu DEUS Pater *ex ore infantium, & lactentium* perfecisti laudem Christi Filii tui. Sed *quæ tu perfecisti*, illi *destruxerunt*, qui eum blasphemaverunt, conspuerunt, crucifixerunt, vel etiam quemlibet ipsius discipulum injustè oppresserunt. Parum est illis destruere vel destruxisse, quæ tu perfecisti: ædificant enim, & in quantum in ipsis est, perficiunt, quæ tu destruxisti. Nam tu ideo *ex ore infantium*, & lactentium perfecisti laudem regalem super filium tuum nostrum Salvatorem, ut illo regnante nosque salvante *de-*
Psal. 8. 3. *struas inimicum, & ultorem*, seu defensorem, *inimicum* tuæ legis, *defensorem* suæ legis, *inimicum* justitiæ, *defensorem* suæ injustitiæ atque *ultorem*, D ultiones videlicèt exercentem semper mala intentione, licèt interdum justitiæ invitus militet sua ultione. Talem *inimicum*, talem *defensorem*, seu *ultorem* tu Deus Pater *destruis*, quando filio tuo Pontificatum & regnum defendis. At isti eundem inimicum ædificant, magnificant, & exaltant, qui eum in Pontificem, vel regem exaltandum clamant, vel ordinabiliter prædicant exaltatum, quem constat esse inimicum tuæ justæ legis, & defensorem suæ injustæ legis.

Justus autem quid fecit?

Audistis omnes, qui aures audiendi habetis, A quomodo insaniunt mali ædificatores lapidem illum reprobando, quem Deus Pater aptavit Psal. 117. 22.
superponendum *in caput anguli*, & supponendum in fundamento, ut ipse, qui descendit, & ascendit, impleat omnia: Audistis, quomodo hunc lapidem nituntur destruere dissipando leges ejus, & construendo suas leges iniquas. Et quidem injusti sic fecerunt: *Justus autem* DEUS Pater *quid* fecit? Nunquid & ipse lapidem hunc dejecit, & à se projecit? Absit. Immo ipse *Dominus* omnium est *in templo suo*, ipse Dominus Pater est in Domino Filio, sicut ipse Filius dicit:
Ego in Patre, & Pater in me est. Etiam cùm hoc Joan. 14. 10.
templum à Domino perfectum per impias manus Judæorum destrueretur, nihilominus tamen *Dominus* erat *in templo suo*: quia licèt anima Christi deseruerit carnem per mortis degustationem: tamen Divinitas Patris, & Verbi, & Spiritûs Sancti plenitudinem suæ inhabitationis nec ab anima, nec à carne Christi detraxit: quia homo Deus factus in Deum natus, non adoptatus ante mortem in morte ac post mortem Deus permansit, ac semper permanet, quia *Dominus* ita est *in hoc templo suo*, ut ipsum templum sit Dominus. *Dominus* ita est *in* hoc *cœlo* suo, in homine videlicet concepto, & nato cœlitus, ut ipsum cœlum sit Dominus. *In* hoc *cælo sedes* est *Domini*: quia in ipso inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter. Unde

Oculi Domini hunc *pauperem*, id est, Christum propter nos, & inter nos egenum non de longè vident, sed de prope *in* illum C *respiciunt*, neque unquam suæ dilectionis intuitum illi claudunt: quia ipse unigenitus est in sinu Patris, nullaque tunica ullius culpæ vel creaturæ mediante semper videtur à Patre, ac videt Patrem per ipsum cuncta disponentem. Istum singulariter propter nos *pauperem* singularem, Filium hominis, Filium Virginis, oculis apertis, & nunquam claudendis videt Dominus.

Sed *palpebræ ejus interrogant filios hominum*: *Filios hominum*, qui de vetustate antiquorum innovati dicuntur eorum filii, palpebræ Dei interrogant. Habet enim Dominus in obscuris Scripturarum locis quasi oculos clausos, in manifestis autem apertos. Hæc igitur opertio, & apertio lucis in Scripturis dicuntur *palpebræ* Dei, quæ filios hominum *interrogant*, id est, probant, quia exercentur in obscuris, & non inflantur in manifestis. Item Opertio palpebrarum est, quando hæresis aliqua invalescit: Apertio verò, quando veritas patescit. Vel palpebras suas Dominus claudit, quando iniquos & filios tenebrarum principari sinit, quando peccata, vel peccatorum pœnas abundare permittit: Aperit autem easdem palpebras, quando bonos in sancta Ecclesia exaltat, quando peccata & peccatorum pœnas respectu gratiæ suæ fugans facit, ut tristitia electorum vertatur in gaudium, & nox, ut dies illuminetur. Sic interdum claudendo, interdum aperiendo suas palpebras.

Interrogat justum, & impium: VERS VI.

Quia

quia per tales alternationes & *justus* probatur, & impius reprobatur, quando *justus* nec in adversis frangitur, neque in prosperis extollitur vel corrumpitur: impius autem & in adversis contra DEUM murmurat, & in prosperis non DEUM, sed se magnificat, atque in voluptatibus dilatat. Sic etiam in passione ipsius Christi palpebris ejus clausis per mortem mundus quidem gaudebat, discipuli autem contristabantur, & per id probabantur. In resurrectione quoque palpebris, & clarescente in Christo luce immortalitatis impii sunt contristati, & tristitia discipulorum conversa est in gaudium. Et Petro in passione palpebræ Christi clausæ fuerunt, quando negavit: sed apertis palpebris respexit Dominus Petrum, & flevit amarè. Similiter adhuc *palpebra ejus interrogant filios hominum*. Et non solùm interrogat bonos, quos dicimus

Joan. 1. 9. *filios hominum*, sed universaliter *interrogat omnem hominem venientem in hunc mundum, justum, & impium:* quia *lux* ejus palpebris apertis etiam *in tenebris lucet*, sed *tenebræ*, id est, mentes tenebris, & peccatis amicæ illam *non comprehendunt*, non amplectuntur, non diligunt: quia nec se ipsas diligunt, quod ex eo constat, quoniam

Psal. 10. 6. diligunt iniquitatem. *Qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam*, quia per *iniquitatem*, quæ diligitur, anima perditur.

In Hebraica veritate sic legitur: *Dominus in templo sancto suo, Dominus, in cœlo thronus ejus. Oculi ejus vident, palpebræ ejus probat filios hominum. Dominus justum probat, impium autem, & diligentem iniquitatem odit animam ejus.* Sensus litteræ hujus est apertus, nisi fortè illud videatur obscurum, quòd *impium* dicitur *animam Domini odisse*, cùm Dominus, qui totus est spiritus, non habet animam, *neque* in ipsum cadat

Sap. 12. 18. odium, cui verissimè dicitur: *Tu autem, Domine, in tranquillitate judicas, & cum magna reverentia disponis omnia.* Sed iste usus loquendi de Domino non est rarus, ut dicatur habere iram vel furorem vel odium, non quòd perturbatio talis ei accidat, sed quia impius, qui torquetur, hoc putat, quòd Dominus contra se iram vel furorem habeat, cùm ipse in tranquillitate faciat, quod facit, quando in impiis non quod ipse fecit, sed quod ipsi fecerunt, punit. Ni-

Sap. 11. 25. hil enim odit eorum, quæ ipse tam in impiis, quàm in piis fecit. Sed quia ipse est bonitas æterna, cui malitia est contraria, quam ipse non fecit, sed homo & Angelus, qui à bonitate defecerunt, suo defectu eam fecerunt, punit, & odit illam Deus naturaliter bonus, &

odit eam *anima ejus*, id est, intentio ejus. Anima enim Dei pro intentione, sicut brachium ejus pro fortitudine accipitur, cùm Deus omnino simplex neque animam neque brachium habeat, vel cætera membra humana, seu affectiones humanas. Est enim simplex divinitatis essentia, cui tamen transumptivè assignantur verba humana per membra & affectiones, quas significant, humanas exprimentia, vel potiùs obscurè innuentia efficacias divinas: Verbi gratiâ, per oculos Dei significatur, quod nihil eum latet: per manum, quod cuncta operatur, & sic per cætera humana verba, & membra divina innuitur efficacia. Benè ergò dictum est in Hebraica veritate: *Dominus justum probat; impium autem, & diligentem iniquitatem odit animam ejus.* Ideo

Pluit super peccatores laqueos. VERS. VII.

Apostoli & Prophetæ sunt nubes, quæ imbre verbi Dei animas irrigant. Sed de his nubibus Dominus *pluit* imbrem temporaneum, & serotinum super bonos. *Pluit* etiam inde *super peccatores laqueos*, id est, verba illaqueantia, ut per Scripturam sacram multipliciter illaqueentur malè illas intelligendo, malè interpretando. Quare hoc? Ideò scilicet: quia *Ignis, & sulphur, & spiritus procellarum*, sunt *pars calicis eorum.* *Ignis* concupiscentiæ, *sulphur* malorum operum, *Spiritus procellarum*, tempestas videlicet pœnarum infernalium sunt *pars calicis eorum.* Vel *spiritus procellarum* est in turbidis eorum contentionibus. Unde justò judiciò Dei illaqueantur in suis expositionibus laqueis errorum inextricabilibus. Et hæc omnia mala sunt *pars calicis eorum*, pars illius pœnæ, quæ illis datur per *calicem*, id est, per mensuram. Nam tota quantitas, & numerositas tormentorum, quæ mali accipient per calicem justæ mensuræ, non posset verbis comprehendi: ideo de parte calicis hîc dicitur. Verumtamen totus calix in Apocalypsi quodammodo significatur, cùm de meretrice Babylonia dicitur: *Quantum dilatavit se, & in deliciis fuit, tantum date ei tormentum, & luctum.* Tantum quippe se Babylon meretrix in deliciis suis dilatavit, ut si semper vivere liceret, semper peccare liberet. Ideo justa mensura, justo calice, dabitur illi æterna pœna, & his, qui cum ea meretricantur. Sed nunc interim sunt *pars calicis eorum ignis, & sulphur, & spiritus procellarum.* Apocal. 18. 7.

Quoniam justus Dominus, qui nec VERS. VIII.

 fine

fine mensura competentis calicis permittit suos fideles tentari, nec impios vel hic, vel in inferno cruciari: *quoniam justus Dominus* principaliter ac singulariter: *& justitias* pluraliter dispositas *dilexit*, non solùm in mensura bonorum præmiorum, sed etiam in mensura malorum tormentorum. Unde rectè illum justum Judicem prædicamus: Quoniam in omnibus, quæ ad probandos pios & torquendos impios disponit, *æquitatem vidit vultus ejus.* Vultus ejus est filius ejus, per quem innotescit: quia est justus, hic *vultus æquitatem* videt per approbationem ipsius æquitatis. Sicut autem per Dei vultum intelligitur Filius: ita per visionem vultûs potest intelligi Spiritus Sanctus, qui significatur alibi per septem oculos agri.

Gloria Patri talem vultum habenti: *Gloria Filio*, ipsi Patris vultui: *Gloria Spiritui Sancto*, quo quasi per visionem Filii, in quo videt Pater, illuminantur omnes electi. Amen. Glorietur Dominus, quod sit noster Dominus, & nos boni servi ejus, non servi peccati. Glorietur vultus ejus, quod in nobis tanquam in claro speculo sit expressus. Glorietur visio ejus, quod illuminemur lumine ipsius. Pleni sint cæli, & terra ista Trinitatis gloria, & gloriatione. Gloria est in prædestinatione, gloriatio in prædestinationis executione, & consummatione, Amen.

PSALMUS XI.

Salvum me fac, Domine.

Titulus est:

VERS. I. *In finem Psalmus David pro octava.*

Quæ sit *octava*, in Psalmo sexto dictum est. Ibi peccator timuit *octavam*. Hic petit illam David pœnitens & Propheta, ut destruatur iniquitas sæculi, & veritas futuræ promissionis appareat. Primò à sæculo petit liberari, & salvari. Secundò inducit Deum promittentem consolationem per filium, ubi dicit: *Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus.* Intentio est ab hujus sæculi vanitatibus revocare ad eloquia Dei casta, in quibus est salus.

Potest per David, qui in hoc *Psalmo* psallit *in finem pro octava*, competenter tota Ecclesia hìc accipi, tam in his, qui Christi adventum præcesserunt, quàm in his, qui sequuntur. Nam & præcedens Ecclesia, quæ Christi adventum expectabat, salvationis futuræ desiderio accensa illud orabat, quod nunc per adventum Christi præsens Ecclesia completum sciens adhuc tamen suspirat & orat, ut salutis opus, quod universaliter fecit mittendo Salvatorem totius mundi, perficiat in singulis necdum plenè salvatis, velut etiam ad salutem quidem prædestinatis, sed adhuc à salute alienis. Sicut enim in corpore, quamdiu vel unum membrum non est sanum, totum corpus optat medicum: sic in cœlo Ecclesia licèt Salvator advenerit, multosque jam salvaverit, tamen usque ad *octavam* clamat Ecclesia salvationem sibi necessariam. Ait enim:

VERS. II. *Salvum me fac, Domine*, vel sicut in Hebræo legitur: *Salva me Domine*: *quoniam defecit Sanctus.*

Primò ipse Adam sanctus innocens & mundus à te creatus *defecit*, qui fuit creatus, ut ad consortium sanctorum Angelorum proficeret: Ipse *defecit* usque adeò, ut fit *comparatus jumentis insipientibus*. *Psal. 48. 13.* In cujus defectu totum corruit humanum genus, in quo, ut ait Apostolus, *omnes peccaverunt*, videlicet, qui *Rom. 5. 12.* de illo per concupiscentiam generati sunt & generantur, in quo & nos peccavimus, quorum originale peccatum, quod est mors animæ, cum corporis mortalitate de illo traximus omnes. Unde octavam desideramus dicendo singuli: *Salvum me fac, Domine*, ut in octava careamus non solùm pessima morte animæ, sed etiam corporis mortalitate, in quibus duabus pestilentiis defecit Adam ad id creatus, ut esset sanctus. Deinde per multitudinem peccatorum actualium in tota posteritate illius *diminutæ sunt veritates à filiis hominum.*

Non dico, quòd diminutæ sint veritates *filiis hominum*, vel *in filiis hominum*, sed *à filiis hominum*: Quoniam ab ipsis est culpa diminutionis, non à Deo, *qui solem veritatis facit oriri super bonos & malos, & pluit* veritatis doctrinam *super justos, & injustos.* *Matth. 5. 45.* Illi verò avertendo se à veritate ad vanitatem, diminuunt veritates diligendo vanitates. Tu quidem Deus æterna, & incorrupta es veritas, quæ diminui non potest in se: Sed sicut ab una facie multæ sunt imagines in speculis multis: Ita de te una veritate multæ sunt veritates, quia multæ animæ illustrantur veritatis amore, in tantum, ut nemo velit falli in cognoscenda veritate, sed quia nolentes falli, volunt tamen fallere; *diminutæ sunt veritates à filiis hominum.* Qui si nec fallerentur, nec fallerent, utique veritati plenæ adhærerent sine ipsius veritatis diminutione. Nunc autem diminuta in illis veritate intendunt fallere, quod inde patet: quia

VERS. III. *Vana*, id est, falsa *locuti sunt unusquisque* non ad alienum, sed etiam ad

ad proximum, ad amicum, ad cognatum. Est tamen *proximus* homini homo quilibet, si facit misericordiam in illum. Unde magis noster est *proximus*, qui fecit misericordiam in nos, homo JESUS Christus. Et tamen neque huic proximo veritatem servamus, qui fidem in Baptismo illi promissam violamus, quam etsi verbis fateantur multi in corde, vel actibus negant habentes *labia dolosa*, *labia* garrula, *dolosa*, & deceptoria. Nam per hæc *labia* locuti sunt *in corde, & corde*, id est, multiplici, vel duplici corde, aliud prætendentes, aliud intendentes, cùm sint intra se duplices & multiplices, tamen sunt in malo concordes. *Diminutæ*, inquam, non penitus extinctæ, quia de veritatis scintilla est hoc ipsum, quod nolunt falli, quam scintillam in se nolunt extingui, sed à lumine suo sic imminuunt eam, ut ad proximum non extendant flammam suam, quem fallunt, & à quo falli nolunt.

VERS. IV. *Disperdat Dominus universa labia dolosa.*

Disperdat, hoc est, dissipet, & perdat non homines, *sed labia dolosa universa*. Perdat *labia*, ut non loquantur: perdat *dolosa*, ut non fallant: perdat *universa*, ne sit eis in malo unanimitas, & concordia. Primò *disperdat* in eis universitatem, ne habeant multitudinem in malo unanimem: deinde perdat *labia*, ut non habeant loquacitatem. Postremò perdat in *labiis dolosis* ipsam dolositatem, ut habeant simplicem, & bonam voluntatem. *Disperdat* etiam *Dominus linguam magniloquam*, id est, superbam hæreticorum, Philosophorum & hypocritarum,

VERS. V. *Qui* in suo magniloquio *dixerunt: linguam nostram magnificabimus.*

Et si quis à nobis eorum, quæ dicimus, quæret auctoritatem, nos ipsi pro auctoritate volentes haberi dicemus: *Labia nostra à nobis sunt*, id est, ipsi, qui sumus Magistri, pro auctoritate sumus habendi, etiamsi *labia nostra à nobis sunt*, nec aliunde auctoritatem trahunt. Nam *Quis noster Dominus est?* id est: quis noster Magister? Sic Prophetæ loquentes ad
4. Reg. 2. 3. Helisæum dixerunt: Nescis, *quia hodie Dominus tollet à te Dominum tuum?* Heliam Helisæi Magistrum vocabant ejus Dominum. Sed isti magniloqui, dum nolunt esse discipuli veritatis, Magistri errorum fiunt, & nullum super se Magistrum vel Dominum respiciunt. Unde & dicunt: *Quis noster Dominus est?* Nullius magisterio, nullius regulæ nos patiemur subjici, qui sumus ipsi Domini, & Magistri magni. In desolatione tanta, iniquitate abundante ubique, & refrigescente charitate, quæ nobis consolatio, nisi quòd hìc sensum Apostoli subintelligimus:
Rom. 5. 18. *Sicut*, inquit, *per unius delictum in omnes homines in condemnationem: sic & per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ?* De quo videlicet uno subinde *Psalmus* iste loquitur.

Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus. VERS. VI.

Dominus Pater dicit hoc: *Nunc exurgam*, qui visus sum dormire: *nunc exurgam*, nunc evigilabo, nunc in evidentia rerum hoc manifestabo, quòd ego curam habeo de miseria pauperum. Nam *propter miseriam inopum*, qui & in se miseri sunt, & ab alio non habent opem, *& propter gemitum pauperum*, quibus divitiæ virtutum, vel etiam necessaria corporum desunt, & ideò non contra me murmurant, sed ad me gemunt, *nunc exurgam*, non quòd ego in mea persona visibilis appaream, sed contra *labia dolosa* ego ponam *eloquia casta*: contra *miseriam inopum* ego ponam *argentum igne examinatum*. Et hæc *eloquia casta*, & argentum probatum *ponam in salutari*.

Ut autem ipse JESUS ipse salutaris non doceat, antequam faciat, sed de illo possit veraciter dici: quia *cœpit JESUS facere, & docere*, Act. 1. 1.
primò *fiducialiter agam in eo*. Nam sicut ipse dicit: *Pater in me manens ipse facit* Joan. 14. 10.
opera: ita ego *fiducialiter agam in eo*, tanquam in brachio meo: ejiciam vendentes, & ementes de templo ita fiducialiter, cum tanta fiducia, ut ipsi admirentur dicentes: *In qua potestate hæc* Luc. 20. 2.
facis? Illuminabo cæcos, & sanabo claudos in templo, & ex tunc erit ipse salutaris meus *cot-* Ibid. 19. 47.
tidie docens in templo, usque ad consummationem obedientiæ docens erit in templo dans *eloquia casta* contra labia dolosa. In admiratione, ac veneratione talium eloquiorum dicit Propheta; dicamus & nos cum Propheta:

Eloquia Domini eloquia casta. VERS. VII.

Nam revera *eloquia Domini* sunt *casta*, id est, sine corruptione simulationis, contra illud, quod supra conquesti sumus dicentes: *Vana locuti sunt unusquisque*: & sunt *argentum igne examinatum*, quia probata sunt in fornace tribulationis.

In Hebræo habetur: *Ponam in salutari auxilium eorum. Eloquia Domini eloquia munda, argentum igne probatum, separatum à terra, colatum septuplum.* Quibus dictis manifestatur, quòd *propter miseriam inopum, & gemitum pauperum* inter *labia dolosa* gementium DEus Pater in Christo ponit auxilium per *eloquia casta, & munda*, per *argentum igne probatum, purgatum*, vel *colatum septuplum, purgatum terra*, id est, à *terra*, ut nihil terrenitatis habeat, non terrena, sed cælestia promittat.

Purgatum septuplum, id est, perfectè. Vel *septulum* secundùm septem dona virtutum, & septem gradus beatitudinum, de quibus in *eloquiis castis*, in *eloquiis* Evangelicis dicitur: Beati pauperes; beati mites; beati qui lugent; beati qui esuriunt; beati misericordes; beati

beati pacifici. Igne verò tribulationis, quem continet *octava* beatitudo in beatis, qui persecutionem patiuntur propter justitiam, ipsum eloquiorum Dei *argentum purgatur septuplum*: Quia septempliciter per singulas septem virtutes purgantur, qui *eloquiis Domini castis* informantur. Vel purgantur septuplum per septem illas adversitates, quas enumerans Apostolus

Rom.8.35. ait: *Quis nos separabit à charitate Christi, tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, periculum, an gladius?* Hoc persecutionis igne probantur *pauperes Spiritu*, si verè sint *pauperes Spiritu*. Eodem modo *mites, lugentes, justitiam esurientes, misericordes*, & *pacifici* probantur in persecutionis camino tanquam vasa testea vel aurea. Nam si in igne tribulationis per impatientiam fracti dissiliunt, vasa testea esse probantur: Si autem in patientia possident animas suas in tribulatione, aurea vasa sunt, vel de argento purgato septuplum. Ut autem patenter appareat, quanta est utilitas in hoc *argento*, in his eloquiis castis, Propheta loquitur ad Dominum, & nos cum illo dicamus:

VERS. VIII. *Tu, Domine, servabis nos.*

Tu salutaris noster, quem nobis dedit Pater, in quo posita sunt *eloquia casta*, per hæc ipsa *eloquia* nobis intimata, & à nobis credita *servabis nos*, ne simus in defectu, in quo *defecit Sanctus*. Innovabis etenim nos à vetustate, quam de illo contraximus, ut per te justificati, & in vita regenerati salvi simus, ut in principio *Psalmi* petivimus.

Et custodies nos à generatione hac,

Marc.8.38. generatione vetusta, generatione adultera, quæ non recipit *eloquia casta*, generatione hominum, in quibus *diminutæ sunt veritates*, ab hac generatione *custodies nos* perducendo *in æternum*, in asylum æternitatis, ubi nullus accessus erit impiis. Quare? quoniam

VERS. IX. *In circuitu impii ambulant.*

Et hæc erit magna discretio, quòd *nos custodies*, illos non, in quibus *diminutæ sunt veritates*, in quibus regnant vanitates. Detenti enim in vanitatibus rerum temporalium *ambulant in circuitu*, id est: in cupiditate rerum temporalium & cum tempore volubilium, quæ ideò dicuntur *circuitus*, quia septem dierum repetitione tanquam rota volvuntur, & ideo ad stabilitatem *octavæ*, de qua hic *Psalmus* agit, non perveniunt: quia volubilia sequuntur, & cum rota volubilis mundi volvuntur. De hac rota dicit Salomon in Proverbiis: *Ventilator impiorum Rex sapiens, mittit illis rotam malorum.* Prov.20.26. Et in alio Psalmo dicitur: *Deus meus pone illos ut rotam.* Psal.82.14.

Vel *ambulant in circuitu* sicut asinus, qui trahit molam, & tandem suspendetur hæc mola asinaria in collo eorum, & demergentur in profundum inferni: Quoniam maluerunt cum Diabolo patre mendacii *labiis dolosis* mendacia molere, quàm cum *salutari fiducialiter agente fiducialiter*, & *fideliter agere*. Ita O Domine! Te justè judicante peribunt impii. Et quid erit de *filiis hominum*? Adam, & Eva erant homines, non *filii hominum*. Ad hos homines pertinent, qui in eorum vetustate permanent: Sed qui per Christum regenerantur, & innovantur, *filii hominum* rectè vocantur. Hos *Filios hominum* tu, Domine, *multiplicasti* non in temporalibus, sed sicut stellas cœli secundùm promissionem, quæ facta est Abrahæ. Et hoc *secundùm altitudinem tuam*, cùm de virtute in virtutem crescere facis eos usque ad contemplandam speciem tuæ celsitudinis, tuæ altitudinis.

Aliter: O Domine, multis in circuitu ambulantibus pauci stant in rectitudine, & ideò miramur de tanta hominum multitudine, quorum pauci salvantur, & multi pereunt, quare omnes creati sint? Solutio tamen quæstionis, vel admirationis hujus hæc est: quoniam *tu, Domine, secundùm altitudinem tuam*, secundùm altum, profundúmque consilium *multiplicâsti filios hominum*. De hoc alto consilio non tam differendum, quàm cum Apostolo exclamandum: *O Altitudo divitiarum, sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus!* Rom.11.33.

Gloria Patri, *Domino*, cui dicitur in principio *Psalmi*: *Salvum me fac Domine*: Gloria Filio, de quo dicit Pater: *Ponam in salutari, fiducialiter agam in eo*: Gloria Spiritui Sancto, Spiritui septiformi, quo purificante *argentum igne examinatum, probatum terræ* est *purgatum septuplum*.

PSALMUS XII.

VERS. I. *Usquequo Domine oblivisceris me in finem.*

Titulus Psalmi hujus ex ante dictis patet, qui talis est:

In Finem Psalmus David.

In hoc Psalmo ostenditur, quanto charitatis ardore antiqui Sancti Incarnationem Christi desideraverunt, per quam futuram Redemptionem intelligebant: quanto etiam desiderio Sancti, qui in hoc tempore affliguntur, cupiunt secundum adventum. In prima parte de dilatione conqueritur dicens: *usquequo Domine oblivisceris me in finem?* In secunda parte petit illuminari, ut in præsenti vita immunis permaneat & liber ab omni crimine dicens: *Respice, & exaudi me, Domine DEus meus. Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte.* In Tertia parte se confidens exauditum gratias agit misericordiæ Dei, ubi dicit: *Ego autem in misericordia tua speravi,* & votô se obligat, quòd in ipsa gratiarum actione in Domino exultans ei cantare ac psallere in æternum sit paratus. Dicit enim: *Exultabit cor meum in salutari tuo; cantabo Domino, qui bona tribuit mihi, & psallam nomini Domini altissimi.* Intentio ejus est, nos, & alios invitare ad idem desiderium.

Loquens autem Propheta in persona illorum, qui fuerunt ante Incarnationem, dolet, quòd tamdiu exspectat primum adventum: vel in persona Sanctorum hujus temporis loquens de dilatione secundi adventûs conqueritur.

Aptè autem iste Psalmus concinit præcedenti. Nam cùm ibi dixerit: *Tu Domine servabis nos, & custodies,* id ipsum obnixiùs Christum rogat hic *Psalmus*, ut videlicet non solùm in præsenti nos ab omni crimine custodiat, sed & post hujus vitæ defectum in se ipso exultare concedat in æternum. Dicit ergo David Propheta, vel quilibet cum David sentiens mundi hujus mala nonnisi per *finem*, qui Christus est, auferenda; dicit, inquam, psallens *in finem*, toto videlicet suo desiderio extensus *in finem*, id est, in Christum; *O Domine avertis faciem tuam à me:* quia non das animæ meæ tuæ faciei inspectionem, tui filii, qui est facies tua, subtrahens manifestam cognitionem. Et *usquequo* erit hoc? Nunquid oblitus es mei? Tu dicis in alio Propheta: *Nunquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui.* (Isai. 49. 15.) Hoc dicis omni homini in te credenti, & in utero fidei formato, dum corde credit ad justitiam, (Rom. 10. 10.) atque in lucem nato, dum ore te DEum confitetur ad salutem. Et ego credo *in finem*, id est, in Christum, quem confiteor, non solum esse illud principium, in quo principio creavit DEUS Pater cælum, & terram, sed etiam *omnis consummationis finem*, (Ps. 118. 96.) sicut ipse dicit: *ego sum Alpha, & Omega, principium, & finis.* (Apoc. 1. 8.) Ipse Principium, & fons omnium, de quo sunt omnia: Ipse *Finis* omnium, ad quem facta sunt omnia: quoniam sicut *omnia facta sunt per ipsum*, (Joan. 1. 3.) sic omnia facta sunt ad ipsum, qui erat invisibilis, manifestandum. Sicut enim ad manifestandum suum ingenium facit homo ædificium egregium; sic ad manifestandum filium suum, Verbum tuum, Regem æternum glorificandum fecisti exercitus Angelorum, & hominum. Unde cùm sit ipse *finis* & consummatio omnium, specialius tamen est finis, & consummatio Angelorum & hominum, quos consummat in unam domum *factus* ipse *in caput anguli* tanquam *lapis angularis* (Ps. 117. 22. Ephes. 2. 20.) consummans totum ædificium, quod factum est per ipsum, & ad ipsum, per ipsum principium, & ad ipsum finem. Et ego scio me ab ipso esse. Nisi enim ab illo essem, non essem. Hoc est enim commune omnibus bonis, & malis, videlicet esse ab illo, sive per illum. Sed non omnes tendunt ad illum quasi ad finem sui cursûs: quoniam culpîs exigentibûs quorundam sic obliviscitur, ut neque in pariete sanctorum Angelorum, neque in pariete sanctorum hominum coaptet eos ad se fundamentum, vel ad se angularem lapidem summum. In hac oblivione timeo me esse in hac terra oblivionis inter eos, *quorum non es memor ampliùs, & ipsi de manu tua repulsi sunt:* (Psal. 87. 6.) quoniam nondum video cursus mei *finem*. In superiori Psalmo diximus, quòd *in circuitu impii ambulant*, & ideò cursus non inveniunt *finem*, neque quærunt finem. Ego autem quærens *finem* & consummationem, & timens in oblivione derelinqui, ac diu differri dico tibi DEus meus.

Usquequo Domine oblivisceris me, subaudi: perducere *in finem*, ut sim tua domus *in finem* consummata *in summo angulari lapide Christo JEsu*, (Ephes. 2. 20.) qui est *finis* infinitus? Vel, *usquequo Domine oblivisceris me* faciens, quasi non cures de me? Nunquid usque in finem secundi adventus, quando intelligetur Christus, qui est Initium, *& finis:* vel *usque* ad Incarnationem filii, quando *venit plenitudo temporis*, (Gal. 4. 4.) quæ plenitudo est quidam *finis*, & quædam consummatio. Nonne ante *finem* saltem prærogabis consilia, quibus dirigar *in finem*? Quæro enim consilia certa, consilia fixa desursum descendentia. Si enim *omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est descendens à* (Jacob. 1. 17.) Te *Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio:* ergo & consilium *optimum, & perfectum desursum est à* Te *Patre luminum, apud quem sicut non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio,* ita nec in consilio tuo perfecto & optimo est *aliqua transmutatio, seu vicissitudinis obumbratio.* Tam perfectum, & optimum quæro consilium in anima mea, & non invenio illud ibi: quia non est ibi. Sursum est

apud

apud Te Patrem luminum, & non est in anima mea, in qua dum quæro consilium optimum, & perfectum, pro uno illo perfecto multa occurrunt imperfecta, in quibus est magna transmutatio & vicissitudinis obumbratio, dum consilia consiliis muto frequenter, non inveniens perfectum consilium. Ita unum optimum non habens consilium, multa imperfecta consilia pono in anima, pono, depono, & iterum repono consilia in anima mea. Multa dispono, quia unum non invenio, quo invento ulterius alio non indigerem consilio. Et jam diu hoc feci. Sed quamdiu erit apud me ista consiliorum transmutatio & vicissitudinis obumbratio?

VERS. II. *Quamdiu ponam consilia* tam incerta *in anima mea?*

Anxius optimum, & finale *consilium* quæro, & non invenio. *Pono* tamen qualecunque *consilium* ad mitigandum anxietatis affectum, & non invenio certum solatium: quia fixum non habeo *consilium*. Et ideò sæpe muto *consilia* in corde meo, quia non efficitur, quod cupio. Si enim *consilium* aliquod esset efficax, non esset necesse ponere aliud. In hoc magnus, & infatigabilis ardor animi mei se refocillat, cùm tot *consilia* excogitat, ut possit invenire unum, quod desiderat, & tamen non videt: nec propter hoc lassatur, quin desideret, certus, quòd quandoque petens accipiet, quærens inveniet, & perseveranter pulsanti aperietur, si non eò, quòd amicus sit, tamen propter improbitatem. Verùm, quia spes pertrahitur, crescit desiderium in dolorem: quoniam sicut cor desiderantis exhilaratur & jucundatur, cùm occurrit aliquod *consilium*, per quod speratur posse impleri desiderium: sic profectò, quando *consilium* illud inefficax invenitur, desiderium in dolorem convertitur. Unde per *consiliorum* crebras mutationes crebros habens in corde meo dolores, anxiè clamo: *Quamdiu ponam consilia in anima mea!* Et cassatis *consiliis*, quamdiu ponam *dolorem in corde meo per diem?*

Nunquid *per diem*, id est, cottidie vexabor hac transmutatione? Vel certè *per diem*, id est, per omne tempus vitæ hujus, quod est quædam Sophon. 1. 15. *dies iræ, dies calamitatis, & miseriæ, dies magna, & amara*, postremæ diei prænuntia, variantur mihi consilia. Unde vellem hanc diem volubilium temporum transilire *in finem*, id est, in æterJacob. 1. 17. nitatem, ubi nulla consiliorum *transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio* est, ubi adversarius nullus est, ubi inimicus non admittitur intra diem æternitatis, qui nunc infestat per diem temporalis volubilitatis, & interdum exaltatur super me. Luc. 11. 21. Nam & ante Incarnationem Christi quasi *fortis armatus* custodiens *atrium suum* possedit pene totum hunc mundum paucis in fide Christi adventum ejus expectantibus, & nunc multiplicatis in Ecclesia falsis fratribus, paucis in veritate ac sinceritate ambulantibus, atque carnalibus affectionibus intentionem spiritualem in me ipso assiduè præfocantibus, exaltatur inimicus

A meus super me. Et hoc malum Domine, usquequo durabit?

Usquequò exaltabitur inimicus meus super me? VERS. III.

Multoties dico: usquequo! quoniam magnis doloribus, & anxietatibus æstuo, quasi oblivioni traditus à te Domino meo, cui dico: *usquequò avertis faciem tuam à me: usquequò exaltabitur inimicus meus super me?*

Respice, & exaudi me, Domine DEUS meus. VERS. IV.

B Tu, qui avertisti faciem, nunc *respice*: qui oblitus videbaris mei, nunc *exaudi me* pro meis & pro me orantem, ut mittas eum, quem missurus es.

Illumina oculos meos, ne unquam ex propria desidia *obdormiam in morte*, id est, in aliqua mortali culpa, *oculis* mentis, vel etiam totius Ecclesiæ *oculis*, id est: Prælatis carnalium delectationum somnô gravatis, & tenebratis. Dico, *ne obdormiam* per me propria mea ignavia, neque vincar aliena malitia.

Ne quando dicat inimicus meus Diabolus: *prævalui adversus eum.* VERS. V.

C Hoc dicit inimicus bonorum omnium, si viderit casum meum. Et non solus ipse inde gaudebit, sed & omnes ministri ejus, *qui tribulant me, exultabunt, si motus fuero* de stabilitate fidei. Atque ideo tu Deus meus non solum propter me debes *illuminare oculos meos*, sed etiam propter hoc, ne gaudeat de me *inimicus meus* & tuus cum suis ministris *qui tribulantibus*, & ruinam meam desiderantibus.

Ego autem in misericordia tua VERS. VI. *speravi:* non de mea virtute præsumpsi. Idipsum enim, quod non moveor, non mihi adscribo: quoniam jam moverer superbia, si mihi triD buerem, quod est ex gratuita gratia tua, cujus diem desidero, desiderans exulto, & sicut Abraham, qui diem tuum, diem filii tui futurum *vidit*, Joan. 8. 56. *& gavisus est*, exultans, ut eum videret in re, quem viderat in fide: ita *exultabit cor meum in salutari tuo*, quasi habens jam, quæ desidero: quia certissimè futurum credo, quod desidero.

Cantabo Domino, qui bona in re futura, jam in spe certissima *tribuit mihi*. Tanta est enim virtus fidei, ut ei sit præteritum, quod in tempore adhuc est futurum. *Cantabo* in contemplatione: psallam in opere. *Cantabo*, & *psallam*, id est, cum gaudio gratias agam *nomini Domini altissimi*. Si ergo fidelis Prophe-

Propheta sic desideravit, si sic famulatus est A CHRISTO futuro: qua devotione famulandum, *cantandum*, & *psallendum* est jam suscepto? Dicat ergo quisque nostrûm, qui in Sacramento Altaris jam suscepit Christum: *Cantabo Domino, qui bona tribuit mihi, & psallam nomini Altissimi.*

Gloria Patri, à quo desideratur *Angelus magni consilii* inter dubia *consilia*: *Gloria Filio*, Consiliario, de quo dicitur: *exultabo in salutari tuo*: *Gloria Spiritui Sancto*, qui est lumen *illuminans oculos* humanos, *ne unquam obdormiam in morte.*

AMEN.

PSALMUS XIII.

Dixit insipiens in corde suo, non est B *Deus.*

TITULUS.

VERS. 1. *In finem Psalmus David.*

Patet.

Iste Psalmus voces nobis administrat adversùs omnem *insipientem*, qui dicit in corde suo, sive ille Judæus, sive ille sit hæreticus: *Non est Deus*; subauditur: hic homo Jesus Christus. Agit enim de profunda Judæorum nequitia: quia quem Sancti Patres, eorum Patriarchæ scilicet & Prophetæ nimiò desideriò dari sibi optaverunt, quemque vocibûs præcedentis Psalmi anxiè optaverunt, hi præsentialiter in carne videntes non solùm dicta, & facta ejus respuerunt, sed & ipsum morti tradiderunt. Agit etiam de temporali, & singulari eorum contritione, & futura postmodum æterna damnatione, nec non de Sanctorum gloriosa, & admirabili remuneratione. Primò autem, quia facies illa, quam in præcedenti Psalmo desiderabat Propheta venire, hìc ostenditur venisse. Increpat ejus contemptores, qui faciem illam diu optatam non receperunt. Nam, ùt ait
Joan. 1. 11. Evangelista: *In propria venit, & sui eum non receperunt.* Secundò autem comminatur eis judicium, ubi dicitur: *Nonne cognoscent omnes, qui operantur iniquitatem?* Tertiò prædicitur ex eis reliquiarum conversio, ubi dicitur: *Quis dabit ex Sion salutare Israël.* Nunc textum videamus.

Dixit insipiens in corde suo, non est DEUS.

Christus desideratus est à Patriarchis, & Prophetis tanquam Deus, Dei Filius, tanquam homo-Deus, unus Emmanuel. Sed postquam in carne mortali apparuit, Judæus *insipiens*, non sapiens ea, quæ sursum sunt, in corde suo dixit, id est: cogitavit: *Non est Deus* homo iste
Matth. 13. 55 *Fabri filius*, cujus Patrem, & Matrem novimus. Hoc, inquam, *in corde suo dixit*, non sicut Petrus ab ostiaria requisitus, qui negavit Christum ore, non *corde*, infirmitate, non impietate, quod esset malum sanabile: Sed prorsus *corde* simul, & ore locutus est impietate, non infirmitate, tumore, non timore: *Non est Deus* iste, non Dei, sed *Fabri filius* est iste.

Jam vero, etsi aliquando Divinitatis nomine honoravit Jesum in facie, ùt est illud:
Magister bone, *quid faciendo vitam æternam possidebo?* Luc. 10. 25.
ore illud, non *corde dixit* planè sibimetipsi contrarius dicens bonum, quem negabat Deum. Etenim æquipollentia sunt esse aliquem substantialiter bonum, & esse Deum. Unde &
Dominus ad illum: *Quid me*, inquit, *dicis bonum? Nemo bonus, nisi unus DEUS*: Matth. 19. 17.
ac si dixisset: Quid me dicis ore bonum, quem *corde* negas Deum? sicut ergo unus iste legis alumnus, C sic totus pænè Judaicus populus Divinitatem Jesu negavit *corde*, etiam cùm eum Magistri, vel Boni aut Prophetæ magni honoravit nomine. Unde & de ipso à Domino per Prophetam dicitur: *Populus hìc labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.* Marc. 7. 6.
Sic planè, sic impius, & *insipiens* Judæus *dixit in corde suo*: *Non est Deus. Dixit*, inquam *insipiens*, ac sapere nolens: *Non est Deus*, qui *utinam saperet, & intelligeret, ac novissima provideret.* Deut. 32. 29.

Vel *insipiens* Gentilis *dixit* non de Christo tantum, sed absolutè: quia *DEUS non est*. At hoc non verbis, sed tamen *in corde suo dixit*. Neque enim ipsi sacrilegi Philosophi, qui falsa de DEO sentiunt, ausi sunt di- D cere: *Non est Deus*, vel nusquam *est Deus*, vel nihil *est DEUS*: quia nullus hoc audet dicere, etiamsi ausus fuerit cogitare.

Venerabilis tamen Pater Dionysius Pauli Apostoli discipulus in libro de Divinis nominibus manifestè dicit, quoniam *DEUS nihil est*, quod dicendo non est credendum *insipiens* fuisse sapientis Apostoli discipulus: quia non sensu Judaico, vel sensu Gentili hoc est locutus. Judæus enim est, qui verum Deum confitetur, sed ei pro temporalibus servit. Huic nisi abundent ea, pro quibus DEUM colit, continuò DEUM esse diffidit, quem colit. Unde Judæi antiqui promissionibûs

& exhibitionibûs bonorum temporalium ad hoc A sunt lactati, ut *Deum esse* crederent, à quo recedentes flagellabantur, & cui adhærentes ditabantur. Propterea & Christum *Deum non esse* crediderunt, & *in corde suo dixerunt: non est Deus*, quia disputavit contra eorum duritiam, docuitque paupertatem sectandam. De genere talium Judæorum sunt multi habentes nomen Christianum, servientes videlicet Deo pro acquisitione rerum temporalium. Hi omnes Christum pauperem *in corde suo*, quasi *non Deus sit*, repudiant: quoniam potius Mammonæ, quàm ipsi deliberant servire, cùm non possint utrique
Matth. 6. 24. pariter servire, sicut ipse ait: *Non potestis Deo servire, & Mammona.* Pagani autem in hoc differunt à Judæis, quod à Diis falsis & multis B temporalia quærunt, non à Deo vero & uno, sicut Judæi. Unde cùm & ipsis non arridet felicitas temporalis, *in corde suo* Deos suos blasphemant, & eis virtutem Divinitatis esse negant, verbi gratiâ dicentes: *Non est Deus* Neptunus, qui mare mihi non placavit, sed se invocantem naufragare permisit. *Non est Deus* Jupiter, qui mihi se invocanti non dat pluvias optatas. Ita *insipiens* Paganus *in corde suo* dicit: *Non est Deus.* Atque hoc sapienter diceret, si de quolibet suorum Deorum illud sentiret, & non etiam de Deo nostro, Deo vero, illud affirmaret. Quia enim videt Christianis evenire adversa interdum plusquam Paganis, dicit in corde suo: *Non est Deus* Christianorum Deus.

Neque autem cum Judæis, neque cum Paganis creditur sensisse Sanctus Pater Dionysius: quippe qui in suis scriptis Christum confitetur Deum, & affirmat ipsum Deum superessentialem, id est, non inter omnia, sed super omnia existentem, atque in hoc sensu eum *nihil* nominat: quoniam quod aliquid est, locum habet inter omnia. Deus verò est super omnia, nec propriè dicitur esse aliquid: quia nec propriè dici potest substantia, cùm non sit susceptibilis accidentium, neque ullo modo dicitur accidens. Quod autem neque substantia, neque accidens est, nihil dici potest, eo sensu, quo intelliguntur omnia existentia esse vel substantia, vel de novem prædicamentis accidentium aliqua res. Est autem Deus ultra, & supra omnes res, ex quo omnia, D per quem omnia in quo omnia, & ad quem omnia. Sed ipse *nihil est* inter omnia, cùm super omnia, quæ intelligi possunt, in se ipso manens regat omnia.

Hujus Filius est Christus ex Deo Deus, ex æterno æternus, ex omnipotente omnipotens, licèt non ex natura humana, tamen in natura humana Deus non inter omnia, sed ùt Apostolus ait,
Rom. 9. 5. *super omnia Deus Benedictus.* Etenim natura humana, quæ in illo tota est Deificata, jam sicut æterna Patris Divinitas est super omnia, neque locali motu appropinquat, quando vel in Sacramento Baptismi hic est, qui baptizat, vel in Sacramento Altaris hic est, qui se ipsum sacrificat, quique verus David fertur suis manibûs per

A manum Sacerdotis operantibûs, neq; ullatenus jam subjacet sive localibus motibus, sive aliis mutabilibus accidentibus: imò in throno altissimo Filius Dei homo sedens, id est, regnans, & judicans omnia cum Patre, prout vult, se ipsum præsentat ubique non mobili discursione, vel suarum manuum, aut pedum locali protensione, sed omnino totali, & Divina præsentatione, prout vult. Sicut enim *Spiritus, ubi vult, spirat, & nescis, unde* *Joan. 3. 8.*
veniat, aut quo vadat, sic homo iste, *qui natus est ex Spiritu.* Igitur cùm in Sancto Altari cernitur in specie panis, & vini Christus Deus, non dicat aliquis insipiens vel Judaico vel Pagano sensu: hic *non est Deus*, cùm sit ipse Deus; non solùm in natura Verbi æternus Deus, sed & in natu-
B ra humana summè Deificata in Deum æternum, conceptus, & natus, ita ut cibus carnis, ac potus sanguinis ejus vitam æternam in se, licèt non à se habeat, eamque participantibus conferat, sed habet sine mensura. Confert autem *secundùm* *Ephes. 4. 7.*
mensuram donationis suæ. Propter hoc eum colunt, & amant veri Christiani: & quia Deum se credunt suscipere in se in panis ac vini specie, imperfecti non audent, perfecti autem nolunt corruptionibus terrenarum delectationum subjacere, ne Deus offendatur, quem habent in se, quemque Deum esse sciunt, & ipsum diligunt sivè adversis castigantem, sivè prosperis consolantem. Qui autem cum Paganis, vel Judæis non superna, sed terrena sapiunt; hi & in adversis franguntur, & in prosperis corripiuntur. Quia enim *Deum*
C *non probaverunt habere in notitia*, neque illi sacrificant mentes, & corpora sua, *tradidit illos Deus* *Rom. 1. 28.*
in reprobum sensum, ut faciant, quæ non conveniunt cultoribus veri Dei. Licèt enim singulariter dixerim de uno *insipiente: Dixit insipiens*, tamen ita sunt multiplicati sub nomine Christiano Judæi & Pagani, ut pluraliter de illis dicere possim:

Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt. *Corrupti* per passiones carnalium desideriorum: *& abominabiles* facti per aversiones mentium ab amore Dei ad amorem istius mundi. Ita sunt *corrupti, & abominabiles facti* non à peccatis capti, vel superati, sed in ipsis peccatis ad peccandum ultronei & studiosi. Unde non immeritò
D judicante Deo sunt *abominabiles facti*, non tam in peccatis, quàm *in studiis corrupti* adeò, quòd ex numero talium *insipientium* *non est, qui faciat bonum, non est*, dico, *usque ad unum:* quia nec unus inter eos invenitur, qui Deo dicat ex corde: *Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me.* *Psal. 118. 66.*

Vel generaliter dico: *non est, qui faciat bonum*, non est aliquis bonus in tota multitudine hominum usque ad unum. *Nemo enim bonus, nisi solus Deus.* Et *utique* Deus est Christus, qui sicut est essentialiter Deus, ita est bonus, non accidentali dono, sed essentiali bono, plenè Deus, plenè bonus.

&

& solus bonus : quia nemo bonus , nisi solus Deus. Licèt enim sint Angeli, sive homines boni ejus participatione, nulli tamen sunt boni ejus comparatione : sicut luna lucet solaris luminis participatione, non autem lucet in ejusdem solis comparatione. In eo autem, quòd *insipientes corrupti abominabiles* , & mali sunt, exercentes mala *studia*, non eos excusat ignorantia : quia

VERS. II. *Dominus de cœlo prospexit.*

Sol verus terram illuminavit primò per Prophetas, deinde per ipsum & per Apostolos, Rom. 1, 20. immò & *invisibilia ejus, per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus ejus, & Divinitas ita, ut sint inexcusabiles* tam Gentiles, quàm Judæi : quia cùm & Judæi per Scripturam, & Gentiles per creaturam cognovissent DEUM, non sicut DEUM glorificaverunt, aut gratias egerunt , sed erraverunt in cogitationibus suis, vel sicut supra dictum est, *in studiis suis* omnino inexcusabilibus *:* quia *Dominus prospexit de cœlo* mittens Filium suum. Ex symb. Nicano. Vel ipse Filius *Dominus de cœlo prospexit*, quando *descendit de cœlis* , *& incarnatus est de Spiritu Sancto* , *natus ex Maria Virgine. Prospexit* etiam *de cœlis*, quando legem dedit Judæis, ordinatam per Angelos cœlestes in manu mediatoris. *Prospexit* quoque *de cœlis*, id est, de animabus sanctis , quorum *doctrinâ fulget Ecclesia, ùt sole luna. Prospexit*, dico, *de cœlis super filios hominum*, super Judæos scilicet, qui honoratiùs comparatione hominum, id est, Gentilium dicuntur *Filii hominum* propter cultum unius Dei.

Ad hoc sanè *prospexit*, *ut videat*, id est, videre ipsos homines faciat : quia nihil eum latet in se, sed dicitur videre, vel cognoscere, cùm nos facit cognoscere , ut ad Abraham: Genes. 22, 12. *nunc* , ait , *cognovi*, *quod timeas Dominum*, pro eo, ut diceret : nunc te cognoscere feci. *Prospexit* igitur, *ut videat*, idest, videre nos faciat: *si est intelligens* aliquis intellectu & ingenio supernaturali lumine illustrato Deum esse hominem illum, qui verba Dei loquitur, id est: loquitur verba soli Deo convenientia, ùt: Joan. 10. 30. *Ego & Pater unum sumus.* Ibid. 8. 12. Item : *Ego sum lux mundi,* Ibid. 14. 6. *ego sum veritas, ego sum Principium, qui & loquor vobis.* Ibid. 8. 25. Si hæc verba Dei loquens fuisset mentitus, ut ille mendax, & pater mendacii , qui dixerat : Deus ego sum, & in cathedra Dei sedi, Isai. 14. 14. *& similis ero Altissimo*, si, inquam, ùt ille verba Dei loquens mentitus est, quia nec Deus est, nec similis est Altissimo*:* itaquoque iste fuisset mentitus, non fuisset per Divina miracula Deus clarificatus, immò sicut ille, ita etiam iste fuisset de alto sui cordis in infernum præcipitatus. Nunc autem sic loquenti obedivit creatura sicut creatori, quando ex aqua vinum fecit, & de quinque panibus quinque millia saturavit , quando cœco nato lumen dedit. Habebàt igitur geminum, & legitimum testimonium. *Nam ego sum , inquit, qui testimonium perhibeo de me ipso , & testimonium perhibet de me, qui misit me Pater*, Joan. 8. 18. ut in ore duorum testium staret hoc verbum, quo affirmatur esse DEUS, qui verba Dei loquitur , quod est unum testem habere : & in quo Pater opera Divina operatur, quod est , alterum testem habere. *Pater* enim, ait, *in me manens ipse facit opera.* Joan. 14. 10. Et ipse in Patre, atque cum Patre, etiam adhuc mortalis, claruit Deus ex operibus Divinis *:* ampliùs autem post mortis obedientiam exaltatus, Philip. 2. 9. ut sedeat cum Principibus , imò supra omnes Curiæ cœlestis Principatus unà cum Deo Patre non solùm in Divinitate , sed in humanitate quoque sua solium gloriæ Divinæ tenenti, nunc ei, qui se Deum , Veritatem , & Principium dixit, omne genu flectitur cœlestium, terrestrium, & infernorum. Tanta gloria, & honore nunquam fuisset coronatus, nisi Deum se fatendo verum dixisset.

Solet namque DEUS altissimus vehementer punire, si quis, cùm non sit , fatetur , se Deum esse, ùt Diabolus in cœlo , & Antichristus in templo Dei sedens ostendens se tanquam sit Deus. Et ille quidem per Michaëlem dejectus Apoc. 19. 20. cogitur cognoscere , se Altissimo similem non esse : Antichristus verò Spiritu oris Domini percutietur , & sic interemptus Deo minor esse cognoscetur. Christus autem Filium Dei se nominans, & gloriatus Patrem se habere Joan. 10. 36. Deum, atque se ipsum probans esse Deum, quia verum locutus est, pro veritatis testimonio interfectus ex Divina sua virtute resurrexit, & *ascendit ad cœlos , & sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis*, datâ sibi omni potestate in cœlo, & in terra. Et hujus potestatis multa offendit experimenta per sui nominis confessores tanta in mundo faciens miracula , ut valdè sit mirandum, si quis illum non credit esse Deum, & si quis *insipiens dicit in corde suo : non est Deus.* Homo, qui & in sua persona Divina opera fecit , & per servos suos majora fecit, juxta quod ipse promiserat sic dicens : Joan. 14. 12. *Qui credit in me, opera, quæ ego facio , & ipse faciet, & majora horum faciet.* Quod cùm ita sit evidens, mirum est, quòd inter *insipientes* Judæos, & Paganos non est *intelligens* per se hunc Deum esse, *aut requirens* ab alio docente hunc *Deum*, quem dicta, & opera confirmant esse Deum. Insuper etiam concordes in falsitate

VERS. III. *Omnes* tam Judæi, quàm Gentiles, *declinaverunt* à vero Deo, & *simul inutiles facti sunt* ad simulacra multa, prout ducebantur, euntes. In tantùm *facti sunt inutiles omnes*, quòd *non est, qui faciat bonum, non est usque ad unum*, sicut supra est expositum. Vel *usque ad unum*, idest, usque dum per-

perveniant ad unitatem. *Sepulchrum patens est guttur eorum.* A

Isti tres versus non sunt in Hebræo, quos tamen Apostolus in Epistola ad Romanos inducit contra Judæos ad eorum confutationem, quos more authentici Doctoris ad confirmandam sententiam suam non ex uno, sed ex diversis locis Scripturæ collegit, quem imitata Ecclesia adhuc utitur Psalmo, prout ipse ordinavit: quia illum non minoris auctoritatis, quàm Psalmistam esse intelligit. *Psalmus* tamen iste in sequentibus repetitus, eos non habet.

In his autem exponitur, qualiter illi, qui *declinaverunt*, sint *inutiles* aliis. Verè namque sunt *inutiles*. Nam *guttur eorum* est *sepulchrum*, de quo fœtor malæ persuasionis exhalans multos corrumpit, *patens* ad voracitatem B
semper & loquacitatem: quoniam voracitati amica, & conjuncta solet esse loquacitas. Unde divitis in inferno memoratur arsisse lingua. Tacetur de gula: quia inter superfluas epulas, cùm utroque modo peccetur, videlicèt in voracitate & loquacitate, plus interdum peccatur loquacitate. Et ideo *linguis suis dolosè agebant.* Nam voracibus, & loquacibus comes est adulatio.

Vel *sepulchrum patens est guttur eorum:* quoniam quasi mortuos devorant, quos morum suorum fœtore corrumpunt: & *sub labiis eorum*, id est, in corde est *venenum aspidum*, quod est pejus cæteris venenis, quia C
insanabile. Aspis autem aures obturat, ne vocem incantatoris audiat, & venenum perdat. Similiter & isti aures cordis obturant, cùm non curant præcepta legis, ne contumacis nequitiæ perdant venenum, qui adeò sunt venenosi, ut reddant pro bonis mala. Nec mirum, si dant, unde abundant, & unde pleni sunt.

Quorum os maledictione, & amaritudine plenum est.

Maledictione, id est, blasphemiis, & op-
Matth. 11. 18. & 19. probiis: quia dicunt Salvatori: *Dæmonium habet, & homo vorax, & potator vini.* Et *amaritudine*, id est, minis *plenum est os* eorum.

Pedes eorum, id est, affectiones sunt *veloces*, quia faciunt inconsultè. Vel *veloces*, id D
est, præcipites, & expediti *ad effundendum sanguinem* Christi, & suorum. Et ideo *contritio, & infelicitas in viis eorum.* Omnes enim *viæ* malorum plenæ sunt laboribus, & miseria. *Et* hoc ideò, quia *viam pacis non cognoverunt*, de qua
Matth. 11. 30. Dominus ait: *Jugum meum suave est.* Vel quantum ad Judæos: *Contritio, & infelicitas in viis eorum*; quoniam in hac vita, quæ *via* est ad futura vel bona vel mala, *contriti* sunt per Titum & Vespasianum, & morte infelici descenderunt in infernum.

A Rectè *via* impiorum dicitur *contritio*: quia simul & terit & teritur. Dicitur etiam *infelicitas*: quoniam in eorum contritione nulla est eis ultilitas, ùt Sanctis Martyribus, qui de *contritione* præsenti ascenderunt in cælum. Impii verò præsentibûs malìs *contriti* vadunt in infernum, unde ideo non revertuntur: quia *viam pacis*, id est, Christum *non cognoverunt*. Sicut autem piis *initium sapientiæ timor DOMINI* est Eccli. 1. 16.
inchoativa causa bonorum: sic istis impiis inchoativa causa malorum, quòd *non est timor Dei ante oculos eorum*, quos oculos claudunt, ne veritatem videant, quam tamen, velint, nolint, cognoscent. Nam Spiritus dicit Ecclesiis.

Nonne cognoscent omnes, qui operantur iniquitatem? VERS. IV.

B *Nonne cognoscent* saltem in tormentis, cùm sola vexatio dabit intellectum auditui? Nonne tunc *agnoscent* veritatem, *qui* nunc velut oculîs clausis *operantur iniquitatem*, hanc scilicet, quòd *devorant plebem meam* seducendo? Aut etiam in hoc devorant plebem meam, *sicut escam panis*: quia ministeriô suô abutuntur propter sectanda lucra suorum commodorum à plebe mea, non ad salutem hominum vel gloriam DEI. Et hoc est eis ita suave, sicut *esca panis*. Esca pulmentorum, si fuerit cottidiana, vertitur in fastidium: panis autem cibus, cùm
C sit cottidianus, caret fastidiô, & sapit magis assueto, quàm insueto palato. Similiter & isti, sive spiritualiter, sive sæculariter principantes in *plebe mea*, quam *devorant sicut escam panis*, gaudent lucrîs cottidianîs, in quibus absque fastidio delectantur, nec sentiunt iniquitatis hamum sub tali *esca* occultatum, quo hamo propterea capientur, & strangulabuntur: quia

Dominum non invocaverunt. VERS. V.

Non enim verè *Dominum invocant* in sui cordis hospitium, qui amant peccatum, qui amant non amanda, & timent non timenda, sicut isti:

Illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor, cùm dicerent: *si dimittimus* Joan. 11. 48.
eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani,
D *& tollent nostrum locum, & gentem.* Hæc dicentes *illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor:* quoniam vel in corde non timuerunt, sed se timere simulaverunt, ut *plebem*, quàm *devorabant*, concitarent ad *timorem*: Vel si verè timuerunt, *non timenda timuerunt.* Sed tandem cognoscent:

Quoniam Dominus in generatione justa est. VERS. VI.

Cùm enim dicet in judicio Dominus impiis: *Esurivi, & non dedistis mihi manducare*, il- Matth. 25.
lique respondent: *ubi te vidimus, & non mini-* 42.
stravimus tibi? respondebit ille: *Quamdiu non*
fecistis uni de minimis meis, nec mihi fecistis. Ib. v. 43.
Hæc

Ibid. v. 45. Hæc tunc dicente Judice, *nonne cognoscent omnes, qui nunc operantur iniquitatem: quoniam Dominus in generatione justa* & in plebe *est* minimorum suorum, quibus ipse promisit regnum cœlorum
Matth. 5. 3. dicens: *Beati pauperes Spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum?*

Dominus est in generatione justa. Sed ô miseri vos Judæi! non solùm *generationem justam* sprevistis, sed & *consilium inopis* Christi *confudistis*, id est: recipere sprevistis, & contempsistis humilem adventum Christi, quando venit dare *consilium*, qui venturus est facere judicium, quem vos ideò contempsistis: *quoniam Dominus spes ejus est.* Hoc subsannando dixistis, quando in cruce pendenti
Matth. 27. 43. clamâstis: *Confidit in Deo, liberet nunc eum, si vult. Dixit enim, quia Filius Dei sum.* Sic dicendo vos eum confudistis. Et quia confundendo inopem repulistis *salutarem*,

VERS. VII. *Quis* veniens *ex Sion dabit salutare Israël*, si non ille, cujus vos *inopis consilium confudistis?* subauditur: *nullus.* Nam ille, quem vos *confudistis*, & occidistis, primogenitus simul, & unigenitus Patris est, nec habet alium, quem mittat vobis salutarem. Unde
Zachar. 12. 10. oportet, uti doleatis super eum, *sicut doleri solet in morte primogeniti* simul & unigeniti sic dicendo: *Quis dabit ex Sion salutare Israel?* Non alius quidem veniet in nomine suo, & illum recipietis, vel certè jam, dum psallimus, recepistis. Multi enim Antichristi fuerunt, inter quos ille forsan singularis ferus jam præteriit, quem vos in nomine suo venientem recipietis, vel recepistis. Sed ille non de *Sion salutaris*, sed de Babylonia præpositus mortis est. De Babylonia, inquam, materiali, seu potius tropica,
1. Petr. 5. 13. ùt est civitas Roma, dicente Petro: *Salutat vos Ecclesia in Babylone collecta*, quo nomine Romam tropicè denotavit. Non, inquam, de Jerusalem, sed de Babylonia est: non de monte Sion, sed de abysso est bestia ascendens, utpote Julia-

A nus Apostata, vester seductor & amicus, vel alius similis ei, qui vobis salutem dare nec volet, nec valet. Iste verò, quem inopem confudistis, & si valet, non volet. *Quis ergo ex Sion dabit Salutare Israel*, videlicet carnali? Subauditur *nullus.* Nam de spirituali Israële, & reliquiis convertendis prophanando subjungit:

Cùm converterit Dominus captivitatem Sion, exultabit Jacob, & lætabitur Israël. *Consilium*, inquit, *inopis confudistis, quoniam Dominus spes ejus est. Confudistis*, inquam, sic dicendo: *Confidit in Deo,* Matth. 27. 43.
liberet eum nunc, si vult. Dixit enim: quia Filius Dei sum. Et ipse tamen, quem sic dicendo
B confudistis, salvabit reliquias ex vobis, quod & ego David prophetans opto, & dico, & cuilibet sapienter psallenti hoc ipsum dicendum suggero, ut salutem reliquiarum Israël desiderans pariter mecum dicat: *Quis dabit ex Sion salutare Israël? Quis ex Sion* procedens *dabit salutare*, id est, salutem Israëli, nisi ille, quem humilem spreverunt? Nullus alius dabit salutem, sed ille dabit se *salutare Israel.* Et ideò *cùm* ipse *averterit captivitatem plebis suæ*, cùm damnabit Diabolum captivatorem *plebis suæ*, tunc *exultabit Jacob*, id est, *luctator*, per quem significantur activi; *& lætabitur Israel, vir videns* DEUM, per quem significantur contemplativi.

Nota, quoniam hoc est testimonium, quod de Isaia sumptum ponit Apostolus dicens: *Veniet* Is. 59. 20.
C *ex Sion, qui avertat impietatem ab Jacob.* Sed Rom. 11. 26.
cùm David prior fuerit Isaia, de hoc *Psalmo* sumpta videri potest Isaiæ Prophetia de *plebe* Judæorum in reliquiis convertenda.

Gloria Patri Domino, qui de *cælo prospexit*, quando Filium misit: *Gloria Filio* Domino, qui de cœlo missus in *generatione justa* est. *Gloria Spiritui Sancto*, quo regnante, justificante, ac sanctificante illa *generatio justa* est, in qua DEUS est.

AMEN.

PSALMUS XIV.

VERS. I. *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo.*

TITULUS:

Psalmus David.

Patet.

Agitur hîc de unitate præsentis Ecclesiæ, & de futura quiete. In præsenti enim Ecclesia corporalis cohabitatio malorum cum bonis non permittit scire, qui verè sunt in unitate Ecclesiæ. Quidam enim licèt indigni sint, tamen jactant se esse de Ecclesia. Retundens ergo Propheta
D præsumptionem illorum, quasi Sacerdos adstans ante DEUM interrogat, qui verè militent in præsenti Ecclesia, & qui sint in æterna beatitudine quieturi: & accipit responsum plenæ diffinitionis, per quam quisque benè potest cognoscere, an sit de Ecclesia. Ponit enim decem insignia morum ornamenta, in figuram decalogi distincta. Horum quædam perfectis, quædam imperfectis, omnia soli Christo conveniunt, quæ singula suis locis occurrentia distinguentur. Modus tractandi est sub interrogatione, ac responsione. Ac prima pars habet interrogationem, secunda responsionem.

Potest etiam intelligi, quòd ipse Christus verus *David* loquatur hic diffinitè ostendens, qui

sub

sub nomine *Jacob*, vel *Israël* gloriam sint adepturi. Quia ergo in fine præcedentis Psalmi dictum est: *cùm averterit Dominus captivitatem plebis suæ, exultabit Jacob, & lætabitur Israël*, ne quilibet ad hanc Beatitudinem solam sibi fidem sufficere, inaniter arbitretur. Definitè vult ostendere, qui horum nominum significationem tenentes ad gloriam sint perventuri, quod interrogativè ponit, non quòd in hac re dubitationem tollat. Est autem *Psalmus* iste propriè instructorius morum.

Quasi ergo stans ante Sancta Sanctorum, ante summæ Trinitatis Oraculum Christus mediator Dei, & hominum sic interrogat, seu Propheta, vel etiam quilibet Sanctus id ipsum quærens dicit: *O Domine*, ante faciem tuam sto, & de oraculo tuo veritatis responsa peto. Video enim in Ecclesiam tuam plurimos intrare, sed non est evidens, quis in ea sit servus, qui non manet in domo in æternum, & quis filius, qui maneat in æternum. Quæro igitur:

Quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo.

Tabernacula sunt militantium, in quibus manemus, dum in hac vita sumus, quæ est militia hominis peregrinantis, & in procinctu laborantis. Unde non quæro, quis requiescat in tabernaculis, in quibus est habitatio militantium, & laborantium; sed quæro: *quis habitet in tabernaculo, & quis requiescat in monte Sancto tuo?* Video multos in *tabernaculum tuum* intrare suscepto Christianitatis, aut arctioris Religionis militari vexillo, sed exeunt aliqui à nobis, quia non sunt ex nobis etiam ante mortem suam. Plures autem à nobis auferentur ab Angelis messoribus per mortem suam. Hi non dicendi sunt *in tabernaculo tuo* quasi milites tui *habitare*, sed quasi hostes latitare. *Quis ergo habitabit in tabernaculo tuo* miles probatus, & *quis requiescet* quasi miles emeritus *in monte sancto tuo?* Nam requies, quæ non est plena *in tabernaculo tuo*, ipsa est plena & perfecta *in monte sancto tuo*. Sicut enim Arca fœderis primitus erat in tabernaculo, quod ei fecerat Moyses, & ferebatur de loco ad locum cum ipso tabernaculo, sed posteà collocata est per Salomonem in templo tuo in monte Sion, in *monte sancto tuo*; ita quælibet anima fidelis quasi Arca fœderis in præsenti Ecclesia, velut *in tabernaculo* fertur, de quo tabernaculo ad Jerusalem quæ sursum est, quasi *ad montem sanctum* transfertur, & ibi requiescet: quoniam nemo illic in
Ezech. 13.16 agone contendet, unde & dicitur Jerusalem *visio pacis*: quia nulla erit illic actio, sed sola pacis visio.

Audivimus cautam interrogationem: audiamus cautissimam, & sufficientissimam responsionem. Respondet DEUS Pater Filio suo vero *David*, seu etiam Prophetæ *David*, seu cuilibet Fideli per jam dicta verba interroganti. Tu interrogas: *Quis habitet in tabernaculo, & quis requiescat in monte Sancto meo.* Et ego dico tibi: quòd ille inhabitabit, & requiescet,

Qui ingreditur sine macula: VERSUS II.

Cui scilicet per Baptismum ingredienti aufertur peccati originalis *macula*, quod est primum decus militiæ Christianæ. Deinde locô secundô, ut actualis in eo sit justitia, non est illi vacandum, sed operandum: quia tunc erit acceptus, si absque *macula* ingressus, vel ùt dictum est, in Ecclesiam, vel in alicujus dignitatis ministerium, quod sine ambitionis *macula* illi est collatum, *operatur justitiam.* De quatuor virtutibus cardinalibus, quæ sunt prudentia, justitia, temperantia, fortitudo, solam hîc pono justitiam dicendo: *Qui operatur justitiam*, sciens omnes quatuor comprehendi per hanc solam præ cæteris egregiam: quia qui solam *justitiam* operatur, ipse prudens, ipse temperans, & fortis comprobatur. Quod non ita convertitur: quia inveniri potest homo prudens, id est, malum à bono discernens, & temperans à deliciis, & fortis in adversis absque justitia, qua reddat omnibus debita. Sed si hanc *justitiam operatur*, prudens, temperans, & fortis non dubitatur. Tertiò locò sequitur.

Qui loquitur veritatem in corde suo. VERS. III.

Hoc est pars *operationis justitiæ*, ut neque scienter dissentiat, neque ore disponet à veritate, sed sit sermo ejus: *est, est, non, non*, ita scili- Matth. 5.37.
cet, ut, si est affirmatio in corde, sit affirmatio in ore, quod intelligitur per *est, est*: & si est negatio in corde, sit negatio in ore, quod intelligitur per *non, non*. Quartô locò sequitur:

Qui non egit dolum in lingua sua.

Quod videtur idem esse, cum præsenti, sed differt: quoniam potest aliquis veritatem dicere dolosè aliquid addendo, vel diminuendo. Prohibetur itaque *hic dolositas linguæ*, sicut supra commendata est *veritas* in corde, & ore.

In Hebræo manifesta est differentia. Nam illic dicitur: *Qui non est facilis in lingua sua.* Quibus dictis prohibetur loquacitas, & multiloquium, quæ prohibitio multum convenit ad cavendum mendacium. Et est ordo bonus, ut post prohibitum mendacium consequenter prohibeatur multiloquium, quod nisi caveatur, lingua facilis ad loquendum facile in mendacium prolabitur. Unde jure commendatur: *qui non est facilis in lingua sua.* Post hos gradus justitiæ sequitur quintô locô:

Nec fecit proximo suo malum,

id est: non fecit alii homini, quod sibi nollet fieri. Omni enim homini proximus est alter homo: & ideò debet quisque alteri, quod sibi rectè cupit, fieri. Sequitur sextô locô:

Et

Et opprobrium non accepit adversus proximos suos, id est: non fuit illi acceptum, si audivit improperium adversùs proximum. Septimò locò sequitur:

VERS. IV.

Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus.

Primò ipse Diabolus *malignus* cum suasionibus, & suggestionibus malis *deductus est in conspectu ejus ad nihilum*: quia ei non consensit, sed parvulos cogitatus ab illo venientes ad petram allisit, atque *ad nihilum redegit*. Verbi gratiâ suggessit ei *malignus* fornicationem. *Deducta est* hæc suggestio *ad nihilum*: quia se servavit castum, firmiter opponens Diabolo castitatis propositum solidum, quasi petram, in qua collisit ejus nequitiam.

Similiter *malignus* homo *ad nihilum deductus est in conspectu ejus*: quia pro nihilo habuit eum, quem intellexit *malignum*. Vel si fuit judex caussæ alicujus inter malignum & alium timentem Dominum, *in conspectu ejus*, in judicio ejus, *ad nihilum deductus est malignus*. Verbi gratiâ: si latro fuit deprehensus ad futura latrocinia intentus & *malignus*, illo judicante *ad nihilum deductus est*, quoniam vel suspendio, vel alia pœna impeditus est à malignitate sua: *Timentes autem Dominum*, sive carendo malitiâ innocentes, sive etiam depositâ malignitate veraciter pœnitentes *glorificat*: quia tales in judicio suo non deprimit, sed exaltat. Similiter, si fuit Judex Ecclesiasticus, *in conspectu ejus*, in judicio ejus, aliquis de *malignitate* convictus aut confessus, *ad nihilum deductus est*; quoniam illo judicante honore privatus, & competenti pœnâ humiliatus est, ita ut *malignitas* ejus deveniret *ad nihilum*, cùm non posset pervenire ad effectum: *Timentes autem Dominum glorificat*, quia tales honorat, & honore dignos judicat. Item si de aliquo in Principatum vel dignitatem promovendo cum illo vel coram illo tractabatur, & inter ipsos promovendos aliquis erat *malignus*, ambitione dignitatis inflatus, ille *ad nihilum deductus est in conspectu ejus*, quoniam dignitate indignus est ab illo judicatus, & sic annihilatus: *Timentes autem Dominum glorificat*, quia tales dignitate dignos judicat.

Aliter: *Qui ingreditur sinè macula, & operatur justitiam, qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua, nec fecit proximo suo malum, & opprobrium non accepit adversus proximos suos, & ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus.* Jam per superbiam de occasione tot virtutum tentari potest. At ille, ne habitas virtutes perdat, non se de meritis extollit, sed incertus de fine suo, & de judicio Divino semper *timet Dominum*, & de sibi collatis virtutibus non in tumore se ipsum jactat, sed *in timore Dominum glorificat*. Secundùm

A hunc sensum pluralis Nominativus pro singulari positus est, aut verbum singulare pro plurali. Aut enim sic dicendum est: *Timens Dominum glorificat*, vel: *Timentes Dominum glorificant*, Sequitur octavô locô:

Qui jurat proximo suo, & non decipit. VERS. V.

Hic de votis agi videtur, in quibus homo perfectus *jurat*, id est, firmiter promittit obedientiam proximo suo, alteri videlicet homini propter Deum, *& non decipit*, id est, votum suum non facit irritum. Contingere potest homini fideli, ut *juret*, & jurans decipiatur: quoniam in voto vel juramento suo posteà deprehendit, quod vovendum vel jurandum non fuit, quodque servari ad salutem non expedit. Hic B deceptus est, & non decepit, & ideo licet in melius commutari, quod vovit sive juravit. Hæc ipsa tamen commutatio non propriò arbitriò, sed Patrum sapientum facienda est consiliò. Tunc autem jurans homo deciperet, si malum juraret; sicut Herodes, qui sciens Herodiadem Joanni Baptistæ inimicam, sciensque stultam esse ipsius filiam & matri consentaneam, fecit juramentum incautum & deceptorium talibus fœminis obligando se ipsum sinè dubio aut malignâ cæcitate, qua *noluit intelligere, ut benè ageret*, (Psal. 35. 4.) aut malignissima fraude, ut opportunitatem perficiendæ crudelitatis inveniret, quod videtur innuere Sanctus Evangelista dicens: *Et cùm dies opportunus advenisset.* (Marc. 6. 21.) Similiter si quis sciens aliquem esse improvidum & stultum, atque huic C subjectionis & obedientiæ facit juramentum, id est, votum, *hic jurat proximo*, & *decipit proximum*, ut aliquid putet esse se, cùm nihil sit; multo magìs verò decipit semetipsum, qui sibimetipsi cæcum posuit oculum.

Nona hæc virtus parvæ laudis videtur, ubi dicitur: *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram.* Licèt enim spiritualis pecunia sit ad *usuram* danda, ut duo talenta faciant alia duo, & quinque alia quinque, & una mna faciat decem mnas: tamen temporalem pecuniam dare *ad usuram* coram Deo & hominibus est vituperabile. Neque illud cavere videretur ita multùm laudabile, ut post morum octo insignia præmissa nono gradu videatur dignum, non esse u- D surarium, cum & hoc in supradictis inveniatur exclusum, ubi dicitur: *Nec fecit proximo suo malum.* Nam proximo suo magnum *malum facit*, qui usuris illum anxiat. Ut ergo iste morum gradus nonô locô dignus habeatur, de usura cavendum sic dicatur, ut eam non accipere sit multùm laudabile. Ponamus ergo, ut aliquis homo probus & probatus in prædictis octo morum & justitiæ ornatibus jam dignitate dignus ad hoc in Ecclesia promoveatur, ut spiritualia, vel bona temporalia bona dispensare debeat in Ecclesia. Huic virtus ista est valde necessaria, ut in bonis, quæ dispensat, laudis vel quæstûs temporalis usuram non quærat. Et si offeruntur ultro à devotis & fidelibus

libus licita munera non quæsita, decimus, & ultimus gradus est perfectionis; ut *munera super innocentes non accipiat.*

Videtur quidem, & est, magnæ perfectionis *munera* penitus non accipere, sicut Propheta
Es. 33. 15. Beatum Virum describens ait: *Qui projicit avaritiam ex calumnia, & excutit manus suas ab omni munere.* Sed absit, ut quemquam putemus perfectiorem Christo, qui munera sibi à fidelibus oblata suscepit, & Apostolis quoque hujus rei exemplum reliquit. Nam & illi, cùm essent perfectionis & Religionis non solùm ministri, sed etiam Magistri exemplo Christi *munera* non solùm licenter, sed etiam laudabiliter acceperunt: Hoc nimirum summô studiô præcaventes, ne aliqua *munera super innocentes acciperent.* Unde cùm Simon magus felle amaritudinis plenus pecuniam sanctis Apostolis offerret, ut miraculorum potestatem *super innocentes acciperet*, Petrus Apostolus *excutiens manus* à tali *munere*:
Act. 8. 20. *Pecunia*, inquit, *tua tecum sit in perditione: quoniam donum Dei existimâsti pecuniâ possideri.* Igitur etsi homini privato vel Eremitæ sit conveniens justitiæ hujus perfectio, ut *excutiat manus suas* ab omni *munere*: tamen dispensatori, vel dispensatoris alicujus cooperatori satis est licitum, & est laude dignum, si *munera* in usus pauperum, quos curat, necessaria sic accipiat, ut ea *super innocentes accipere* caveat, ne videlicet propter *munera* nocentum fiat oppressor *innocentium*, vel ne magis honoret nocentem sibi munificum, quam *innocentem* egenum, præ omnibus pestibus fugiendo Simoniam dando gratis, quod accepit gratis, dando dignis, licèt nihil dantibus, negando indignis, licet *munera* dantibus, vel promittentibus. Sic Procurator pauperum potuit etiam interdum licenter eleemosynam exem-
1. Cor. 16. 1. plô Pauli Apostoli, qui multas collectas fecit pauperibus, quibus tamen collectis non fuit ipse ditatus, neque in adulatione vel avaritiæ occasione, ut ipse fatetur, fuit aliquando propter Eleemosynas, neque *munera super innocentes accepit*, quæ tantum propter *Innocentes* & pauperes *accepit*, atque interdum sic requisivit, ut diceret:
2. Cor. 9. 6. *Qui parcè seminat, parcè & metet, & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Unusquisque prout destinavit in corde suo, non*
2. Cor. 9. 7. *ex tristitia, aut necessitate. Hilarem enim datorem diligit Deus.* In his verbis Apostoli aptè potest notari, quòd illa Eleemosyna est acceptabilis oblatio, quæ datur non ex tristitia, vel ex necessitate, sed ex hilaritate. Unde hujus sæculi divites, qui filios suos aut filias offerunt ad Religiosa Cœnobia, si quid cum eis offertur, prout unusquisque destinavit in corde suo, non ex tristitia, vel necessitate, sed ex hilaritate, multum est acceptabile. Si quid autem in vitis extorquetur, non tam est oblatio, quam ablatio nominanda.

Veruntamen est aliquando invitis extorquendum, quod non inviti promiserunt: nec peccat, qui hoc requirit, sed qui requisitionis ei necessitatem imponit. Cautè sibi quidam Cœnobiorum Procuratores in hoc student providere, nihil quidem in talibus exigentes, veruntamen ultroneas oblationes cum infantibus recipientes cum tali cautela, ne gravetur Ecclesia, quod & Paulus Apostolus monet præcaveri in viduis recipiendis, ut veris viduis possit Ecclesia sufficere, dum vitat non veras recipere, illas maximè, quæ sunt curiosæ simul & luxuriosæ, quibusque à filiis & filiabus vel nepotibus provideri possunt necessaria, ut non gravetur Ecclesia. Propter hoc terret Apostolus filios, & alios consanguineos viduarum neglectores dicens:
Qui suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior. 1. Tim. 5. 8.
Similiter nos possumus dicere: Quòd Parentes divites, qui filios suos nolunt curare, sed se cupientes exonerare student Ecclesiam gravare, fidem negaverunt, & sunt deteriores infidelibus: quia illi suis filiis, & filiabus provident necessaria pro facultate sua: Isti autem, ut sæculares filios ditent, eorum quos offerunt nullam, vel parvam curam habent.

Verumtamen propter eorum parcitatem non debent spirituales viri suam honestatem negligere, ut *munera super innocentes accipere* quærant. Nam infantes utique sunt *innocentes*, & debent suscipi, quanti poterunt competenter servari. In quorum susceptione illud est cavendum, ne *munera super innocentes accipiantur*, id est, ne plus *munera* cum ipsis innocentibus oblata sint accepta, quàm ipsi *innocentes*, de qualibus dicitur: *Sinite parvulos venire ad me, talium est enim regnum cælorum.* Qui Marc. 10. 14
sic *innocentes* accipit, non peccat, si *munera* cum *innocentibus accipit*, non *super innocentes*: quia non tantùm diligit *munera*, quantùm *innocentes*; quod in hoc satis probatur, si de parvitate munerum non causatur indisciplinatè, licèt de infidelitate parentum sit dolendum, & hoc sanè providendum, ne ultra modum gravetur Ecclesia. His, quæ diximus diligenter pensatis, clarè potest agnosci, quòd non modica, sed magna virtus est in dispensatore prudente, ac fideli, *quem constituit Dominus* Luc. 12. 42.
super familiam suam; si munera sic accipiat, ut ea *super innocentes* nunquam *accipiat.*

Omnia ista decem virtutum & morum præclara insignia principaliter, & plenè inveniuntur in Christo: secundariò inveniuntur in quolibet perfecto Christiano secundùm mensuram donationis Christi. Nam ipse solus *ingressus est* in hunc mundum *sine macula* Originalis culpæ, sine qua macula nullus hominum præter ipsum venit in hunc mundum: ipse *operatus est justitiam*, qui factus nobis, ùt ait Apostolus, *sapientia, & justitia, & sanctificatio,* 1. Cor. 1. 30.
&

& redemptio: ipse *locutus est veritatem*, quia ipse est veritas, & ipse se loquitur, quando di-
Jan. 14. 6. cit: *Ego sum via, & veritas, & vita*: Ipse *do-
lum non egit in lingua sua* subtrahens aliquid auditoribus, ad quod annuntiandum missus fuit, sed omnia, quæcunque audivit à Patre, discipulis & amicis suis notificanda, nota fecit eis. *Nec fecit proximo suo*, Judæo consanguineo suo, vel Judæ discipulo suo *malum*, pro quo *malo* sibi illato persequerentur illum. *Et opprobrium non accepit adversùs* eosdem *proximos suos*, quibus, etsi aliquotiens crimina sua improperavit, verbi
Matt 23. 23. gratiâ sic dicendo: *Væ vobis Scribæ & Pharisæi,*
Luc 11. 42. *qui decimatis mentham, & anethum, & omne olus, qui circuitis mare, & aridam, ut faciatis*
Matt. 23. 15. *unum proselytum. Qui tulistis clavem scientiæ*:
Luc. 11. 52. Tamen hoc minimè habuit acceptum, quòd in
B eis aliquid erat dignum exprobratione. *Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus* diabolus tentans illum in deserto, quem *deduxit ad nihilum*, quando ei tentanti Scripturæ auctoritatem opposuit, per quam confutato ad ultimum
Matth. 4. 10. dixit: *Vade Sathanas. Timentes autem Dominum glorificavit*: quia non superbos, præsumptuosos in Apostolos & Ecclesiarum magistros elegit, sed pauperes & mites, *Dominum timentes* ita *glorificavit*, ut eos *constitueret Principes super omnem*
Psal. 44. 17. *terram. Juravit*, hoc est: firmissimè promisit *proximo suo* Petro Apostolo, qui ipsi angulari lapidi est in fundamento Ecclesiæ proximus: *Juravit*, inquam, id est: constanter promisit *illi pro-*
Matt. 16. 19. *ximo*: *Tibi dabo claves regni cælorum, & quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum & in
C cælis.* Sic *juravit proximo suo, & non decepit eum*: quia quod magnificè promisit, magnificè implevit constituens eum, totumque Senatum Apostolorum, ut sit Princeps orbis terrarum, rectorque regnorum, in quibus regnis, quod ligat, ligatum est, & quod solvit, solutum. Hæc potestas est ei data super terram, id est, super Ecclesiam. Nam de his, qui foris sunt, quique in hoc ipso, quòd foris sunt, & non credunt, jam judicati sunt, Apostolus docet, non esse Apostolis judicandum; sed de his, qui sunt intus, judicat Apostolorum Senatus, & præcipuè
D Apostolorum Princeps Beatus Petrus, quia specialiter præ cæteris Apostolis ipse fuit petræ *proximus*, à qua dictus est Petrus. Unde audire
Matt. 16. 18. meruit: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam.* Sic *juravit proximo suo* Christus, *& non decepit eum*: quia promissio ejus impleta est ex magna parte, & impletur cottidie usque in finem sæculi cum tanta efficacia contra portas inferorum triumphante Sanctâ
Psal. 23. 7. Ecclesiâ, ut ipsis Principibus inferi dicatur: *Tollite portas Principes vestras.* Vos Principes in-
A ferni tollite portas vestras, *tollite* à facie Principis Apostolorum *portas vestras*, *tollite* Simoniam, & Simoniacos, *tollite* alia perversa & perversos, per quæ patet introitus in infernum. Has *portas tollite* de medio Ecclesiæ, ut *eleventur portæ æternales*, per quas *introeat Rex gloriæ. Qui pecuniam suam non dedit ad usuram.* Imo Judæ pecuniam ad erogandum pauperibus dedit. Et *munera* quidem *accepit* Magorum trium & aliorum fidelium, sed *non* contra *innocentes accepit*, pro quibus ipse animam suam posuit. Jam ad præmissam interrogationem completâ responsione *Psalmus* ita concludit:

Qui facit hæc, non movebitur in æternum.

Sicut *non omnis, qui dicit* Christo: *Domine,* Matth. 7. 21.
Domine, intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem Patris ejus: ita non omnis, qui cantat hæc, *habitabit in tabernaculo* meo, vel *requiescet in monte Sancto* meo, dicit Dominus interrogatus ab ipso filio, vel Propheta, seu alio quolibet Sancto. *Qui* ergo *facit hæc* in tota vita præsenti, ex quo *ingreditur sine macula* vel in Ecclesiam vel in altiorem sanctimoniæ observantiam, seu etiam vocatus absque ambitionis *macula ingreditur* in locum prælationis, qui, inquam, sic vel sic *ingressus absque macula facit hæc* in tempore præsenti, dum dicitur hodie, ipse in futuro æternitatis ævo *non movebitur*, sed *requiescet in monte Sancto tuo*
C *Domine* Deus in æternum, quoniam requies ejus nunquam perturbabitur, nec habebit finem. *Qui facit hæc.* Facit autem hæc non solùm, qui semel cœptam servat innocentiam, sed & qui eam perditam requirit per veram pœnitentiam.
Non solùm enim *Beatus est vir, qui non abiit in* Psal. 1.
consilio impiorum, sed etiam sunt *Beati, quorum* Psal. 31. 1.
remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.

Gloria Patri Domino, qui interrogatus bene hic respondit, gradusque meritorum
D exposuit, quibus ad requiem æternam, & immobilem perveniri potest: Gloria Filio, qui per eosdem gradus ascendit, & sic exaltatus *in montem Sanctum* omnia trahit ad se ipsum, sua videlicet membra: quippe ipse mons magnus implens mundum, ut sua civitas super hunc montem posita in ipso valeat requiescere. Gloria Spiritui Sancto, qui est *requies* vera, & plena *requiescentibus* in Christo, monte Sancto, & excelso. Hujus trini Dei Gloria *pleni sint cæli, & terra*
Amen.

PSALMUS XV.

Conserva me Domine, quoniam speravi in te.

Ab hoc Psalmo Tertia jam Periocha incipit, in quo recapitulatio fit fundamenti ejus, quod fidei maximè necessarium est, quod Passionis Christi mysterium est. Inscribitur autem sic:

VERS. I. *Tituli inscriptio ipsi David.*

Et sciendum est, in hoc Psalmo illud idem debere intelligi, licèt aliis & amplioribus verbis dicatur, quod in titulo Crucis scriptum fuisse perhibetur. Legitur enim in Evangelio, quòd crucifixo Domino Pilatus ei hunc *titulum* superposuit: *Jesus Nazarenus Rex Judæorum*, cui titulo, cùm multi Judæorum contradicerent, legitur respondisse Pilatus: *Quod scripsi, scripsi.* (Joan. 19. 19.) Ibi, quamvis per nescientem, significabat Spiritus Sanctus, quia *titulus* in cruce tanquam in arcu triumphali positus de regno Christi esset inviolabilis: quia regnum Christi per Passionis victoriam acquisitum non destrueretur in æternum. Esdras igitur de illius *Tituli inscriptione*, quam per Spiritum Sanctum intelligebat futuram, rectè commemorat in hoc Psalmo, qui agit de regno Christi, quod erat *Tituli inscriptione* Pilatus significaturus, & est sensus: Regnum Christi, de quo hìc agitur, quod *inscriptione tituli* significatur, attribuitur *David*, non illi Filio Jesse, de cujus titulo nulla narrat historia, sed *Ipsi*, id est, vero *David*, qui per illum intelligitur, Christo scilicet. Ipse enim hic ostenditur esse Rex Judæorum verorum, id est, *confitentium* in omni lingua, dum omnis lingua confitebitur: *quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris.* (Philip. 2. 11.) Unde non in una lingua titulus ille scriptus est, sed Hebraicè, Græcè, ac Latinè, hoc significante Spiritu Sancto, quoniam non in Judæa tantùm, sed per totum Imperium Romanum, quod tunc viguit sapientia Græcorum & fortitudine Latinorum, esset regnum Christi dilatandum in hoc mundo per ejus Passionem, qui regnavit semper in cœlo per suam Divinitatem.

Ipse Rex noster in forma servi loquitur in hoc Psalmo primò secundùm hominem petens conservari, & omnia, quæ pertulit, ad gloriam hæreditatis suæ dicit esse perducta. Secundò agit gratias Patri, pro dato sibi intellectu, & pro perseverantia, & pro resurrectione, & consessione in dextera Dei: ubi dicit: *Benedicam Domino, qui tribuit mihi intellectum.* Intentio est, hortari membra Christi ad conregnandum capiti.

Psalmus iste secundus est eorum, qui breviter de Passione, & Resurrectione agunt. Primus fuit: *Domine quid multiplicati sunt.* A quo differt iste: quoniam ibi latè de adversariis, qualiter impugnent, & vincantur: Hic de bonis latè, qualiter glorificentur, agit Propheta in persona Christi. Narrat itaque nobis Christus, qualiter primum oravit, & ait: Ego in ara crucis quasi victima positus, qui sum *Jesus Nazarenus Rex Judæorum*: Ego idem Sacerdos magnus offerens me ipsum in ara crucis, ubi sacrificavi, & sanctificavi me ipsum pro meis, ut & ipsi sancti sint in veritate: Ego dignus exaudiri pro mea reverentia in cruce oravi, & toto cordis affectu clamavi, & dixi Domino Patri:

Conserva me Domine.

O *Domine* Pater *conserva me*, hominem inter pericula. Vel *conserva me*, id est, meos, pro quibus immolor. *Conserva* eos in nomine tuo, *quos dedisti mihi, cùm essem cum eis, ego servabam eos.* (Joan. 17. 11. 12. & seq.) *Nunc autem* per viam obedientiæ *ad te venio*, factus obediens tibi usque ad mortem, mortem autem crucis, pro meis quos dedisti mihi. *Non rogo, ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos à malo.* Ideo dico: *Conserva* eos. *Non pro eis* autem *rogo tantùm, quos dedisti mihi* in carne manenti discipulos, *sed & pro his, qui credituri sunt per verbum eorum in me.* In his omnibus *conserva me*, qui *sum via, veritas, & vita.* *Conserva* in eis me viam, ut non errent: me veritatem, ut neque fallant neque fallantur: me vitam, ut etiamsi mortui fuerint, vivant, etiamsi mortui fuerint aliquo peccato, non sit eis hoc peccatum ad mortem: sed omnis qui vivit, & credit in me vitam, non moriatur in æternum, etsi moritur ad tempus, non moriatur in æternum. Ita Pater *conserva me*, qui sum Resurrectio, & Vita, ut etiam, si quis ex meis mortuus fuerit, per pœnitentiam resurgat, & vivat in æternum. Ut ergo nullus ex meis pereat, *conserva me Domine*, id est, conserva meos.

Et hoc faciens dando gratiam pro gratia: *Quoniam* tuâ præventus gratiâ *speravi in te*, atque meos feci *sperare in te*, quod est magnum donum gratiæ tuæ, pro qua gratia quasi pro bono merito illam gratiam quæro, ut conserves me, id est, meos. Nam tui erant, & mihi eos dedisti, & sermonem tuum servaverunt, & crediderunt: quia à te exivi, atque ideò secundùm doctrinam meam in te speraverunt. Ego enim inter cætera dixeram eis: *ipse pater amat vos, quia vos me amâstis, & credidistis: quoniam à Deo exivi.* (Joan. 16. 27.) Ideo Pater speraverunt in te, quoniam ego minoratus ab Angelis prædicavi te esse me majorem, & esse Deum meum.

Dixi enim tibi *Domino* Patri meo: VERS. II.
Deus meus es tu.

Atque hoc dicens verum dixi, quia sum homo creatus à te, licèt ego idem Deus sim natus ex te. Igitur ego non secundùm quod factor omnium sed secundùm quod factus sum, *dixi Domino Patri:*

Patri: ***Deus meus es tu.*** Quod inde patet: A

Quoniam bonorum meorum non eges.

Rom. 11. 33. Tu enim naturaliter dives, cui est ***altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ*** Divinæ, in te habens omnia bona, ***bonorum meorum*** non indiges: quia non exspectas bonis meis, vel bonis meorum fieri beatus, sicut ego secundùm hominem exspecto beari, & ditari tuis bonis, quibus indigeo ego pauper in cruce pendens, quibus indigent etiam pauperes mei.

In Hebræo habetur: ***Deus meus es tu, quoniam benè mihi non est sine te.*** Rectè hoc dicit homo in Deum assumptus, cui non benè sine Deo: quia benè illi est in Deo Patre suo, in quo Deo, Deus est ipse. Rectè nihilominùs hoc dicit Job. 14. 1. ***homo natus de muliere brevi vivens*** B ***tempore repletus multis miseriis***, cui est malè sine Deo, nec unquam erit illi benè, nisi Deo, qui summum bonum est, adhæreat. Tam nobilis est enim natura humana & Angelica, ut nonnisi cum summo, & in summo bono possit ei esse benè. Cui summo bono dicit: ***Deus meus es tu, quoniam benè mihi non est sine te.*** Erubescite vos Pelagiani Hæretici, qui dicitis, homines humanâ virtute per liberum arbitrium sine adjutorio gratiæ aliquid boni esse. Filius Dei, secundùm quod est homo, cuncta sua bona Deo Patri assignat. Et nos itaque sensum Christi habeamus dicentes Deo: ***Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges***, vel: ***Quoniam benè mihi non est sine te.*** Ego Filius hoc totum toto cordis affe- C ctu dixi Domino Patri, & ipse Pater exaudivit me, quod patet in effectu: quia

VERS. III. *Mirificavit omnes voluntates meas.*

Licèt una mihi sit voluntas unà cum Patre meo in Divinitate, quæ voluntas non est multiplex, aut variabilis, tamen ego adhùc mortalis in humanis affectionibus multas ***voluntates*** habui, quoniam multotiens volui congregare filios Jerusalem, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & illa noluit. Ego multotiens volui, & illa noluit. Ideo inter eos miracula feci, & prædicavi, ut quasi ad vocem gallinæ pullos de gente mea colligerem. Sed quia illa noluit, voluntatibus meis ad horam defuit effectus. At postquàm resurrexi, & in D cœlum ascendi, atque Spiritum Sanctum misi, non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo, *Sanctis* videlicet, *qui sunt in terra ejus*, qui in mundanis fluctibus laborantes anchoram spei suæ fixerunt ***in terra***, de qua dici- Matth. 5. 5. tur: ***Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram***, sicut Apostoli videntes terram, id est, carnem in me super cœlos exaltatam, ***in*** illa ***terra*** fuerunt, quia in me speraverunt se vel membra mea illuc exaltanda, quò in me capite 1. Cor. 15. 20. præcesserunt ***primitiæ dormientium: Sanctis***, inquam, talibus ***mirificavit omnes voluntates meas*** incipiendo ***in eis***: quia ipsos meos Apostolos pridem infirmos & idiotas misso Paraclito confortavit, & illustravit, atque ita ***omnes voluntates meas in eis mirificavit***, hoc est: mirabiliter adimplevit. Ego adhuc mortalis, antequam in cruce pro eis orâssem, de tarditate intelligentiæ sæpe increpaveram eos, verbi gratiâ dicens Petro: ***Vade retrò*** Marc. 8. 33. ***me Sathanas, non enim sapis, quæ Dei sunt.*** Item filiis Zebedæi: ***Nescitis quid petatis.*** Et: Matt. 20. 22. ***Nescitis, cujus spiritus estis.*** Et aliàs dixi omnibus: ***Adhuc & vos sine intellectu estis.*** Matt. 15. 16. Et: ***Tanto tempore vobiscum sum, & non cognovistis me?*** In talibus dictis ***voluntates meæ*** poterant cognosci, quibus volui Apostolos illuminari. Sed loquendo, & docendo ***in eis*** parum profeci. At postquàm in cruce oravi eos conservari à Patre, ipse Pater ***mirificavit omnes voluntates meas*** eisdem Sanctis meis, pro quibus oraveram, primò ***in eis*** perficiens ***voluntates meas***, deinde per eos in aliis Sanctis, ***qui sunt in terra ejus***, in Sancta videlicèt Ecclesia: quoniam primò ipsi Apostoli per virtutem Resurrectionis, & gloriam Ascensionis, atque per adventum Spiritûs Sancti acceperunt notitiam scripturarum, & omnium linguarum, & qui prius fuerant infirmi, convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello. Deinde per illos multi filii civitatis Jerusalem sunt congregati, quos ego congregare volui sub alas gratiæ, ac deinde aliis Judæis repellentibus verbum meum, & propter hoc ipsis discipulis meis transeuntibus ad gentes evangelizare regnum Dei, ***mirificatæ sunt omnes voluntates meæ***, quas ***voluntates*** de conversione gentium ***multifariam, multisque modis loquens*** Hebr. 1. 1. ***in Prophetis*** prænuntiavi, sed ***novissimè diebus istis*** per me ipsum insinuavi. Dixi enim de prodigo filio ad Patrem reverso, per quem significatur gentium conversio. Dixi aliàs: ***Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui invitati erant, non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus*** Matth. 22. ***viarum, & quoscunque inveneritis, vocate ad*** v. 8. & 9. ***nuptias.*** Item in alia parabola dictum est servo: ***Exi citò in plateas, & vicos civita-*** Luc. 11. v. ***tis.*** Item: ***Exi in vias & sepes, & pauperes,*** 21. & 23. ***ac debiles, cæcos, & claudos compelle intrare.*** Talibus dictis voluntates meas per Evangelium insinuavi de conversione Judæorum & Gentium. Unde quando ad crucem veni, ubi sub titulo Psalmi hujus oraturus fui, non solam asinam feci mihi adduci, sed pullum Matth. 21. 2. cum ea: quoniam non solùm de Synagoga, sed etiam de gentili triumphato populo eram collecturus electos, quos assimilarem equitatui meo in curribus Pharaonis conterendis, & in aquis Baptismi submergendis tanquam in mari rubro: quia eas emisi de latere meo cum sanguine sub *tituli* hujus inscriptione: *Jesus Nazarenus Rex Judæorum.* Quo titulo Rex ego sum publicatus omnium confitentium, omnium corde credentium ad justitiam, & ore confitentium ad salutem, quòd ego,

N 2 quem

quem Judæi negaverunt, cujus etiam *tituli inscriptionem* corrumpere voluerunt, rectè sum titulatus *Jesus*, id est, Salvator: *Nazarenus*, id est, Sanctus: *Rex Judæorum*, non illorum, qui me negaverunt, & adhùc negant, sed confitentium me coram hominibus, ut & ego illos confitear coram Patre meo: quia isti sunt, quos ego ex omnibus nationibus volui congregari sub alas brachiorum meorum expansorum in cruce. Nam quòd brachia mea in ligno Crucis expansa, sint pro alis habenda, olim si-
Exod. 25. & 37. gnificavi, quando inter Sancta Sanctorum duo Cherubim collocari feci alis expansis, in quarum expansione forma Crucis exprimitur. Si-
Esai. 6. 1. militer quando Esaias vidit me *super solium excelsum, & elevatum*, quia exaltatus in cruce omnia eram tracturus ad me per meos Apostolos
Ibid. v. 2. mihi concrucifixos, vidit quoque Seraphim cum sex alis in modum Crucis figuratis, per quod manifestè significabatur, quoniam per ipsos Apostolos igne Sancti Spiritûs inflammatos, & mihi crucifixo configuratos totus mundus meo sanguine redemptus, esset alis brachiorum meorum sub Crucis mysterio protegendus, & sursum vehendus.

In his ergo *Sanctis* meis *mirificavit omnes voluntates meas*, qui abnegaverunt voluntates suas, ideò quia suæ *voluntates* visæ sunt eis fœdæ ac despicabiles: meæ verò miræ, atque laudabiles, quas ita *mirificavit*, ut non solùm ardeant in affectu sanctorum desideriorum, sed etiam luceant in effectu bonorum & mirabilium operum. Quo autem ordine *voluntates* meæ sint in *Sanctis* meis *mirificatæ*, ne quis ignoret, dicam: Quia prius, quàm veniret fides justificans & *mirificans eos*, per jugum legis

VER. IV. *Multiplicatæ sunt infirmitates eorum.*

Vel etiam per meam doctrinam Evangelicam *sunt multiplicatæ infirmitates eorum*: quia multas infirmitates suas, quas anteà ignoraverunt, per meam doctrinam cognoverunt. Unde
Matt. 26, 31. cùm dicerem eis: *Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte*, secundùm quod ego dixi, *multiplicatæ sunt infirmitates eorum*: præcipuè Petri Apostoli: quia de sua fortitudine præsumpsit, *multiplicata est infirmitas*. Quod ideo est permissum, ut velociùs currerent ad me Medicum, quod ita factum est.

Nam cognitis propriis infirmitatibus *posteà acceleraverunt* cum festinatione quærentes medicinam sanandis infirmitatibus congruam. Petrus Apostolus, cujus maximè in-
Matt. 26, 75. firmitas fuit multiplicata, festinanter *egressus foras flevit amarè*. Cujus exemplo adhùc peccator quilibet foras egreditur, quando peccatum, quod intus occultaverat, manifestat foris per confessionem. Vel egreditur foras, quando quasi ex atrio Caiphæ, de malorum separatur societate, non solùm cordis affectione, sed conversationis manifestâ dissimilitudine, admirantibus malis, quod eis non concurritur à bonis in eandem luxuriæ confusionem. Nescit tarda molimina vehemens pœnitentia: ideò *acceleraverunt*, quotquot Medicum receperunt, verbi gratiâ: Zachæus post multiplicatas infirmitates quærens inde Jesum verum Medicum non tardè ambulavit, sed *præcurrens* Luc. 19. 4.
ascendit in arborem sicomorum, ut videret illum: & cùm audisset eum in domo sua mansurum, non tardè, sed *festinans descendit, & excepit* Ibid. v. 5.
illum gaudens. Similiter Matthæus Publicanus, cùm diceret ei Medicus: *Sequere me*, Math. 9. 9.
festinanter *secutus est eum*. Et alii multi, qui suas infirmitates multiplicatas cognoverunt, festinanter illum susceperunt, & suscipiunt. Et *quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem* Joan. 1. 12.
filios Dei fieri, & priorum infirmitatum opprobria penitùs oblivisci, *qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt*: quia non pro nobilitate sanguinum eliguntur ad hoc, ut filii Dei vocentur, & priora nomina eorum non sint in memoria coram Deo. Ideò dicit:

Non congregabo conventicula eorum de sanguinibus.

Id est, congregabo quidem eos in unum, sed non *de sanguinibus*; quoniam non ex sanguinibus, sed ex Deo Patre meo per spiritum regenerantem nati sunt, ut filii Dei, & fratres mei vocentur.

Nec memor ero nominum eorum per labia mea. *Nominum* illorum, quæ priùs habuerunt, quando filii iræ, filii mortis, filii gehennæ nominati sunt, ulteriùs *non ero memor per labia mea*, per quæ *memor* ero ad mala eorum, quibus in judicio dicam *per labia mea: Discedite à me operarii iniquitatis*. Item: Luc. 13. 27.
Serve nequam omne debitum dimisi tibi, nonne ergo Matt. 18. 32.
oportuit & te misereri conservi tui, sicut & ego tui misertus sum? Item: Serve male, & piger:
Quare non dedisti pecuniam meam ad mensam? Luc. 19. 23.
Talium *nominum non ero memor per labia mea* erga eos, qui eadem nomina pridem habuerunt, si *posteà acceleraverunt*, ut ea deponerent per pœnitentiam & melioris vitæ diligentiam.

Aliter: *Non congregabo conventicula eorum de sanguinibus*: quia congregabo quidem de multitudine damnandorum *in conventicula* paucorum electorum, sed non legali ritu hoc fiet *de sanguinibus* vitulorum, agnorum, & hircorum, sed per proprium, & unicum sanguinem meum ego semel ingressus in Sancta Sanctorum *congregabo conventicula eorum*, dicamque pusillo gregi talium *conventiculorum*: *Nolite timere* Luc. 12. 32.
pusillus grex, quia complacuit Patri meo dare vobis regnum. Nec memor ero nominum eorum per labia mea propria, vel *per labia mea*, id est, per Apostolos & Prophetas, quibus tanquam labiis meis loquendo *nomina* impœnitentium eis improperabo. Vel *per labia mea*, quæ sunt duo Testamenta, quæ conso-

conſonanter loquendo impœnitentes damnant; pœnitentium verò priora nomina obliviſcuntur, nec illos damnant. Vel: *Non memor ero nominum eorum per labia mea*; ſicut quondam cùm dicere ſolebam in deſignatione unius populi: *Hæc dices filiis Iſrael*, vel in deſignatione unius tribûs juſſi, vel de tribu Juda Reges, vel de tribu Levi Sacerdotes fieri. Aliquando etiam in deſignatione unius perſonæ fui *memor nominum*, ut, quando juravi *David* ſervo meo, & quando feci jusjurandum ad Abraham. Nunc autem non eſt acceptio *nominum* hujusmodi apud me: quia non ſum perſonarum acceptor, ſed in omni gente, qui ſuas *infirmitates* cognoverunt, & *poſteà acceleraverunt* venire ad me, accepti ſunt mihi. *Nec memor ero nominum eorum* priorum: quia tanta eſt mutatio *eorum*, ut dicantur ſinguli *eorum*.

VERS. V. *Dominus pars hæreditatis meæ*, Id eſt, ipſe *Dominus* eſt *hæreditas* mea, *& pars calicis mei*, id eſt, *calix* meorum: quia cùm alii terrenas, & temporales eligunt *partes*, *pars* Sanctorum DEUS. Cùm alii bibunt mortiferas voluptates, potus Sanctorum DEUS, qui per hujus *calicis* ebrietatem vetera ſtudia obliviſcuntur. Et ideo ego Judex vivorum, & mortuorum obliviſcar *nominum eorum*.

Dico etiam ego Filius in cruce exaltatus, & ob hoc *hæreditate* magna donatus (quia ibi
Pſ.7.8. *poſtulavi Patrem* meum, *& dedit mihi gentes in hæreditatem*) de hac *hæreditate* dico: Quia *Dominus pars hæreditatis meæ*. *Dominus*, qui priùs erat *pars* Levitarum, ipſe nunc eſt *pars* totius *hæreditatis meæ*: *& eſt pars calicis mei*, id eſt eorum, qui ſunt *hæreditas* mea, quam colo, & *calix meus*, quem bibo, mihique incorporo. Vel ipſe *Dominus* eſt *pars*, id eſt, remuneratio *calicis mei*, id eſt Paſſionis meæ.

Tu es, qui reſtitues hæreditatem meam mihi. *Hæreditas* namque mea per peccatum fuit perdita. Sed *tu es*, tu habes verum eſſe, *tu es*, qui es, qui dicis:
Exod.3.14. *ego ſum qui ſum*: cætera currunt, & fluunt, tu ſtabiliter *es*, qui propitiatus mea Paſſione reſtitues *hæreditatem* meam mihi, ut quæ mea fuit in prædeſtinatione, ſit mihi ſubjacens in poſſeſſione. Nam præordinatio prædeſtinationis fuit quaſi quidam funiculus diſtributionis porrectus ab initio mundi usque ad finem ejus. Et in hoc funiculo diſtributionis diviſa eſt rationalis creatura tam Angelorum quàm hominum, quorum alii ſunt *præclari* per bonitatem, alii tenebroſi, & obſcuri per malitiam. Sed

VERS. VI. *Funes ceciderunt mihi in præclaris.* Funiculus dimenſionis in æterna præſcientia, vel ſorte quadam ſecreta *cecidit* mihi in arvis *præclaris* bonorum Angelorum & hominum. Sed à prædeſtinata *claritate* perierant homines. Verumtamen per Paſſionem meam reſtituta in tali *claritate* apparebit, in quali claritate mihi prædeſtinata fuit.

A *Etenim hæreditas mea*, licèt ex parte ſibimetipſi fuerit obſcurata, tamen *præclara eſt mihi*: quia ego novi, ad quantam *claritatem* ſunt præordinati, quos mea Paſſione requiſivi. Etiamſi huic mundo ſint quaſi purgamenta & omnium peripſema illi, qui ſunt *hæreditas* mea: Tamen *hæreditas mea præclara eſt mihi*.

Aliter. *Tu es, qui reſtitues hæreditatem meam mihi*, id eſt, *illam claritatem, quam ha-* Joan.17.5.
bui apud te, priusquam mundus fieret. Hæc enim *hæreditas*, hæc Divina *claritas* mihi eſt hæreditaria ex eo, quòd ſum Filius tuus. Ab iſta *claritate* ad tempus exinanitus, nunc eam quaſi debitam repoſco, non quidem conferen-
B dam meæ Divinitati, in qua eam nunquam amiſi, ſed humanitati, quam in forma ſervili humiliavi, ut in formam Divinæ *claritatis* meritò eſſet exaltanda, quæ cùm nihil morti deberet, usque ad mortem eſt humiliata. Ideò dixi: *Clarifica me Pater apud temetipſum claritate, quam habui, priusquàm mundus eſſet, apud te.* Clarifica me in humanitate, *claritate*, quam habui ſemper in Divinitate. Clarifica non utcunque, non inter ordines Angelorum, ſed ſuper omnes ordines cœleſtium virtutum, apud temetipſum *claritate*, quam habui priùs, quàm mundus eſſet, *apud te*, non infra te, ut Arius voluit, ſed *apud te* in ſumma coæqualitate gloriæ tuæ.

Nec mirum videatur talem *claritatem* eſſe mihi hæreditariam. Nam quando ſum conce-
C ptus de Spiritu ſancto, de amore videlicet Patris *clariſſimi*, tunc *funes ceciderunt mihi in præclaris*, ut eſſem ſcilicet legitimus hæres paternæ *claritatis*. Hoc mihi recognoſcens Pater ait:
Et clarificavi, & iterum clarificabo; tanquam Joan.12.28.
diceret: *Clarificavi*, cùm te in Divinitate ſempiternum Filium genui, per quem creavi mundum, *claritatis* tuæ magnum indicium: quia magna cognoſcitur ſapientia, per quam ſapienter magna & multa de nihilo ſunt facta. *Et iterum clarificabo*, cùm te in humanitatis natura de Spiritu ſancto, de amore meo conceptum, & natum recognoſco filium meum non adoptatum, ſed mei amoris operatione conceptum, & natum, per quem ſicut creavi omnia, ſic inſtaurabo omnem creaturam prædicato Evangelio omni creaturæ, ut omnis, qui credit in te, non pereat, ſed habeat vitam æternam.
D Sic te ſemel clarificatum iterum clarificabo, dum omnis creatura per te Verbum mirabiliter creata, nihilominus erit per te hominem mirabiliter ſalvata.

Hæc dicente ad me Patre DEO, conſtat, quod *funes ceciderunt mihi in præclaris*: quia legitimus hæres ſum Paternæ ac Divinæ *claritatis*, utpote Filius DEI naturalis, non ſolùm ſummè dives in mea Divinitate, ſed & ſummè beatus in mea humanitate, ita ut tam humanitas, quàm Divinitas mea ſit in ſumma claritate. *Etenim hæreditas mea præclara eſt mihi*, quæ Ario hæreſiarchæ fuit obſcura dicenti, quòd ego eſſem

minor Patre, cùm ego non solùm secundùm Divinitatem, sed etiam secundùm humanitatem meam sim in summa claritate. Minoratus quidem fui ab Angelis per mortalitatem: sed nunc accepi non Angelicam, sed super-Angelicam, & omnino Divinam immortalitatem, ut licèt in me permanserit integritas humanæ naturæ, tamen hæc eadem natura sit in summa, & omnino Divina *claritate*. *Volo* autem, *ut ubi ego sum, illic sint & ministri mei, ut videant claritatem meam*, & videndo participent eam, atque fruantur illa, sicut corporales oculi videndo *claritatem* solis, fiunt ejusdem claritatis participes, & fruuntur eâ tantò jucundiùs, quantò eam videant clariùs. Hoc totum volo, ut sicut ego sum in claritate, sic à meis mundos & claros cordis oculos habentibus videar in *claritate*: quia *funes ceciderunt mihi in præclaris. Etenim hæreditas mea præclara est mihi*, & hæc per Passionem restituta est mihi. Propterea in gratiarum actione

Joan. 17. 24.

VERS. VII. *Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum*, quo intelligam claritatem hæreditatis meæ. Primus *homo, cùm in honore esset, non intellexit* honorem suum, neque gratias egit largitori honoris, in quo, & ad quem creatus fuit. Ideo tanquam ingratus *comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis*. Ego autem secundus homo de cœlo cœlestis honorem, & claritatem intelligo collatæ mihi hæreditatis. Ideo *Benedicam Domino, qui tribuit mihi intellectum. Benedicam* etiam pro membris meis, in quibus mihi tribuit intellectum, ut possint intelligere claritatem hæreditatis meæ.

Ps. 48. 13.

Insuper, & usque ad noctem increpuerunt me renes mei. Quia ergo non perfectè Dominum *benedicit*, qui eum de solis prosperis laudat: *Benedico Dominum* de prosperitate *intellectus mihi*, & meis collati, & insuper *benedicam* illum de hoc etiam, quòd *renes mei*, id est, cognati mei, de quorum *renibus* est mihi consanguinitas, *increpuerunt* me dura increpatione passionum, docuerunt me obedientiam, *usque ad noctem*, id est, usque ad mortem.

In Hebræo habetur: *Insuper & noctibus erudierunt me renes mei.* Pro *erudierunt* nos habemus *increpuerunt*: quia per *increpationes* fiunt *eruditiones*, maximè *in noctibus*, id est, in adversitatibus, quibus licèt frangatur homo stultus, tamen eisdem instruitur sensatus.

Aliter: *Me*, id est, meos *increpuerunt renes*, id est, carnales passiones, *usque ad noctem*, id est, usque ad peccandi delectationem. Sed ego

VERS. VIII. *Providebam Dominum coram me semper*, (a) ut neque in me ipso moverer ad impatientiam per *noctem* Passionis, ne-
A que mei moverentur ad peccandi consensum industriosum per noctem delectationis carnalis: *quoniam à dextris est mihi* Dominus, & assistit mihi per suum adjutorium, *ne commovear*.

VERS. IX. *Propter hoc lætatum est cor meum* in cogitando: *& exultavit lingua mea* in loquendo. Sicut enim in Evangelio Matthæus testatur: Exultavi in spiritu per cordis lætitiam, & verba exultativa protulit *lingua mea*. Dixi enim: *Confiteor tibi Pater Domine cœli & terræ, quoniam abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis.*
B Item: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum, antequam patiar*, Item: *Potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam.* Nemo *tollit eam à me, sed ego ponam eam, & iterum sumo eam.* In talibus dictis *lætabatur cor meum, & exultavit lingua mea.*

Matth. 11. 25.
Luc. 22. 15.
Joan. 10. 18.

Insuper & caro mea requiescit in spe.

Supra dixeram: *Insuper & usque ad noctem increpuerunt, vel erudierunt me renes mei*: Nunc dico: *Insuper & caro mea requiescet in spe*, ut sicut illud fuit ad cumulum doloris, quòd *increpatus* sum à consanguineis: ita istud sit ad cumulum consolationis, quòd *caro mea*
C *requiescit in spe* Resurrectionis, quam tu Pater citò accelerabis.

VERS. X. *Quoniam non derelinques animam meam in inferno*, quæ descendit quidem ad inferna propter electos, qui illic *in tenebris, & in umbra mortis sedent* expectantes liberationem: sed velociter inde redibit solutis doloribus *inferni*, juxta quod impossibile est teneri illam ab eo. Ideo dico: *quoniam non derelinques animam meam in inferno*, quæ animam quoque latronis confitentis, mox cùm ingressa fuerit, secum est habitura in Paradiso. Unde potest fideliter credi, quòd velociter inferni spoliatio, & Paradisi referatio fiet secundùm nomen à Propheta mihi designatum, cui dictum est: *Voca nomen ejus: velociter spolia de-*
D *trahe, festina prædari*; Non vanè hoc nomine sum vocatus, quoniam velociter peracta spoliatione inferni tu *non derelinques animam meam in inferno*, quæ cum spoliis multarum animarum ea die, qua de corpore fuerit egressa, erit in Paradiso. Propter hoc sequentem diem Sabbathi sanctus Evangelista vocat magnum diem Sabbathi: quia magnum Sabbathismum celebrabant animæ fideles de inferno liberatæ cum Christi anima, sociatâ illis animâ latronis per virtutem Dominicæ Passionis.

Luc. 1. 79.
Isai. 8. 1.
Joh. 19. 31.

Nec

(a) Vulgata habet: *Providebam Dominum in conspectu meo semper.*

Nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.

Gabriel Archangelus, cum annuntiaret meam conceptionem, dixit matri meæ: *Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque, & quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius DEI.* Sic loquens Angelus corpus meum de Spiritu sancto conceptum vocavit *Sanctum*, non *Sanctificatum*: quoniam illud propriè dicitur *sanctificatum*, cui sanctitas est accidentalis. Cui autem sanctitas est omnino substantialis, non tam sanctificatum, quam *sanctum* rectè dicitur, sicut corpus de Spiritu sancto conceptum, per quod *Sanctum* totius Ecclesiæ corpus est sanctificandum. Hoc *Sanctum tuum* Pater sanctè *non dabis videre*, id est, non permittes experiri *corruptionem*. Cùm enim sola Divina virtute valeat servari à *corruptione* putredinis usque ad tempus celeriter perficiendæ Resurrectionis in die tertia secundum scripturas: tamen, licèt ex abundanti, & humana diligentia sancto corpori meo adhibebitur, per quod putrescere prohiberetur, si illud sua conditione more aliorum corporum vergeret ad putredinem. Adhibebitur enim satis de myrrha & aloe, quæ species aromaticæ corpora non sinunt putrescere, quæ inde fuerint condita. Sed & hoc narrabitur in toto mundo, quòd Maria Magdalena prævenit ungere corpus meum in sepulturam de optimo unguento, quod putredinem corporis mei tardaret, si opus esset. Verùm non est opus, quoniam tu citò maturabis Resurrectionem, *nec dabis* corpus meum, *Sanctum tuum* & totius Ecclesiæ sanctificum *videre corruptionem*. Ideò meritò sicut supra dixi: *Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum*: quia Tu Pater

Notas mihi fecisti vias vitæ. Notificasti mihi, quòd per obedientiam Passionis, per humilitatem, & proximorum, pro quibus morior, charitatem, vado ad Resurrectionem, & per Resurrectionem ad Ascensionem, & per Ascensionem ad consessum tuum in dextera tua. Ibi *adimplebis me lætitia*, qui

Luc. 1. 35.

B nunc plenus tristitia dico: *tristis est anima mea usque ad mortem*: qui nunc dico meis: *Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis*. Tunc ad *implebor lætitia* in me ipso *cum vultu tuo*, quoniam ego nunc mortalis, tunc immortalis erò *cum vultu tuo*, id est, cum Verbo tuo mihi unito, quod est, *vultus tuus*, quia per illud cognosceris. *Cum illo vultu tuo* ego assumptus homo, ego nunc tristis usque ad mortem, posthac lætitiam, & *delectationes* habebo *in dextera tua*, in æterna scilicet claritate tua *usque in finem* sine carentem, *usque in finem*, de quo aliàs dicitur: *Omnis consummationis vidi finem.*

Marc. 14. 34.

Joh. 16. 22.

Aliter. *Notas fecisti mihi*, id est, meis per mea exempla *vias vitæ*, quibus dixi: *Exemplum dedi vobis, ut & vos ita faciatis. Adimplebis me*, id est, meos, *lætitia cum vultu tuo*, id est, cum me *vultum tuum* viderint vivum post mortis triumphum.

Joh. 13. 15.

Vel: *Adimplebis eos lætitia*, quando Spiritum sanctum, qui est vera *lætitia*, mittes eis *cum vultu tuo*, cum Filio tuo, qui sum, ego. Mittes enim desolatis discipulis meis Paraclitum in nomine meo, & ita *implebis* eos *lætitia cum vultu tuo*. Ille namque me *vultum tuum* clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit illis. Tandem consummatis in eis *viis vitæ*, *adimpletisque* illis *lætitia*, cum transierint ex hac vita sinistra, misera, & miseriis plena, *delectationes* erunt illis *in dextera tua*, in æternitatis gloria, *usque in finem*, usque ad talem consummationem, ultra quam nihil desiderari potest.

C *Gloria Patri* æterno, qui Filio suo *præclaram hæreditatem restituit*, eumque *adimplet lætitia*: *Gloria Filio*, qui non solùm in se, sed in membris quoque suis *adimpletur lætitia*: *Gloria Spiritui Sancto*, qui est hæc ipsa *lætitia* sempiterna, qua *impletur* Christus, caput sine mensura, & membra cum mensura, videlicet *secundum mensuram Donationis Christi*.

Ephes. 4. 7.

PSALMUS XVI.

EXaudi Domine Justitiam meam.

Titulus est:

Oratio ipsi David.

VERS. 1. Iste Psalmus & alii quatuor *orationis* nomine intitulantur, quia cùm cæteris Psalmis intermixta sit oratio, in istis sola *oratio* continetur, & si quid orationi aliud interseritur, hoc orationi cooperatur, quæ in his Psalmis principaliter intenditur.

Est autem hæc *Oratio* consonans prioris Psalmi negotio: unde rectè assignatur *Ipsi* vero *David*, cui & in priore Psalmo assignata est tituli inscriptio. Ipse etenim Christus sicut flendo in morte Lazari charitatem in compassione proximorum nos docuit; sicut fugit, ut inconsideratæ temeritatis nobis auferret audaciam; sicut lavit pedes discipulorum, ut daret humilitatis exemplum: ita oravit, ut nos doceret orare. Intendit enim in hoc Psalmo ipsum caput orare Deum pro se, & suis, ne deficiant. Agit etiam de sui persecutione, & de inimicorum temporali, & perpetua damnatione, nec non de futura cum suis gloriosa, & plenaria satietate. Dicit enim Patri moriens in sua obedientia: Pro-

Probasti cor meum, & visitasti nocte. Igne me examinasti, & non est inventa in me iniquitas. Ut non loquatur os meum opera hominum: propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras. Ac deinceps. *Inimici mei animam meam circumdederunt, adipem suum concluserunt, os eorum locutum est superbiam. Projicientes me nunc circumdederunt me, oculos suos statuerunt declinare in terram. Susceperunt me sicut leo paratus ad prædam, & sicut catulus leonis habitans in abditis.* Et hæc quidem de sui persecutione. De inimicorum verò damnatione: *Exurge,* inquit, *Domine præveni eum* &c. Tandem de sua, suorumque satietate gloriosa sic dicit: *Ego autem cum justitia apparebo conspectui tuo, satiabor, cùm apparuerit gloria tua.*

Prima ergo pars versatur in oratione. Secunda in Dominicæ Passionis narratione. Tertia in damnatione inimicorum. Quarta in glorificatione Christi, & suorum. Veram ergo humanitatis naturam Christus ostendens orat dicens:

Exaudi Domine justitiam meam.

O *Domine*, cui ego in forma servi obedio, quem & in eadem forma Dominum recognosco, tu *exaudi meam justitiam.* Sicut enim per unius inobedientiam peccatores constituti sunt multi: sic decens, & justum est, ut per unius *justitiam*, & obedientiam justi constituantur multi. De quolibet largo eleemosynatore
Ps. 111. 9. dicitur: *Dispersit dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi.* Et hæc *justitia* coram DEO exauditur: quia ipsa eleemosyna orat ad Dominum. Multò ergo magis ego, qui pro pauperibus me ipsum DEO eleemosynam facio, & per hoc *justitiam* habeo, exauditione dignam: quia hæc ipsa eleemosyna orat, imò & per justitiam forti exactione requirit misericordiam mihi, & meis exhibendam à te DEO Patre, pro cujus beneplacito & mandato ego feci misericordiam. Misericordibus namque misericordia debetur ex justitia. Et ego sum ille Samaritanus misericors, qui feci *misericordiam* in illum, quem Sacerdos veteris testamenti Aaron præterivit, quoniam eum sanare non potuit in sanguine hircorum, aut vitulorum. Ego autem de meo latere fudi vinum, & oleum in vulnera ejus. Nam sanguis meus oleum est & vinum, de quo dicitur in benedictione Judæ:
Gen 49. 11. *Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ*
Joan. 15. 1. *pallium suum. Ego* enim *sum vitis vera*, & oliva fructifera, de cujus medicinali sanguine tanquam vino & oleo curatur ille homo, qui descendebat ab Jerusalem in Jericho, & incidit in latrones. Cùm ergo fecerim ego misericordiam in illum, *Exaudi Domine justitiam meam*, ut & ego, qui nunc incidi in latrones, crucifixus à latronibus, inter latrones, mihi & meis consequar misericordiam, quam non quæro injustè, sed ex libra & statera justitiæ. Si enim appendatur calamitas mea in statera cum peccatis, quibus iram merui, hæc ipsa calamitas quasi arena maris gravior apparet peccatis, quæ
A super me tuli, peccatis videlicet mundi totius pro quo patior, & immolor ego Agnus tollens peccata mundi credentis in me, damnans verò peccata mundi non credentis in me. Utinam ergo appendantur ipsa peccata meorum, & calamitas mea in statera justitiæ! Imò quia ego jam pendens agonizo in cruce, cujus duo brachia exprimunt stateram, quæro *justitiam* in conspectu Patris & totius curiæ cœlestis, an calamitas mea non sit satis gravis ad præponderandum peccatis omnium in me credentium. Si attenditur, non solùm quid, sed & quis patior in ista calamitate. Ego Filius DEI patior pro servis, justus pro injustis. Nonne habet odorem tale sacrificium, per quem fœtor peccatorum justè sit abolendus, quem in humano
B genere diffudit primus Adam? Nonne habet clamorem orationis validum tale sacrificium dignè audiendum, & exaudiendum, non solùm ex misericordia, sed etiam ex justitia? si propter hominis iniquitatem pateretur homo solummodo, & non DEUS calamitatem, staret statera lancibus æqualibus, tenens hinc in lance judicii iniquitatem, inde verò in lance misericordiæ calamitatem. Sed quia propter solius hominis iniquitatem ego DEUS-homo patior calamitatem pendens in statera crucis homo justus, carens propriis peccatis, DEUS verus, fons *justitiæ*, *exaudi* tu *Domine justitiam meam*, ut calamitas, quam patior in lance misericordiæ gravior appareat, & quasi arena maris præponderans paucis lapillis, id est, peccatis meorum in lance *justitiæ*, super exaltet in judicio ipsam lancem *justitiæ* cum tanto pondere, ut quicquid peccatorum, & malorum est in lance *justitiæ*,
C dum eadem lanx in judicio velociter, & vehementer exaltatur, totum excutiatur in profundum maris. Si enim tanti fuit ponderis immolatio agni contra nequitiam Pharaonis, ut ipse Pharao per eam excuteretur in profundum maris: justum est, ut me vero Agno contra nequitiam invisibilis Pharaonis immolato, ipse cum toto exercitu suo excutiatur in profundum inferni, & veri Hebræi ab ejus vexatione omnino sint liberi. Hoc justum est, hoc rationabile est, ut quia prædo avarus tenere voluit hominem innocentem, amittat etiam nocentem, eidem innocenti ad-
D hærere volentem. Si hoc justum est, imò quia justum est, *exaudi Domine justitiam meam.*

Intende deprecationem meam de malis auferendis: *auribus percipe orationem meam* de bonis conferendis. Vel *deprecationem*, quæ, fit in corde, tu quoque in corde tuo intende, *orationem*, quæ fit ore (unde & dicitur *oratio* quasi *oris ratio*) tu auribus percipe, *orationem* dico prolatam *non in labiis dolosis*, sicut illi orant, qui dicunt: *Domine, Domine*, & non faciunt volun- *Matth. 7. 21.*
tatem Patris, vel qui alios judicant sine misericordia, & ipsi petunt misericordiam.

De

VERS. II. *De vultu tuo judicium meum prodeat : oculi tui videant æquitates.*

Ecce in DEO Patre nominantur aures, oculi, & vultus, cùm sit ipse DEUS incircumscriptus spiritus, neque cor habens intrinsecùs, neque aures, aut oculos extrinsecùs. Sed per hæc verba humana, divina innuitur efficacia: quia is, cui omnis voluntas loquitur, mirabiles habet aures: & quem nullum latet secretum, mirabiles habet oculos. Cùm ergo ei dicitur: *Auribus percipe orationem*, vel: *Oculi tui videant æquitatem*, per *aures*, & *oculos* intelligenda est ipsa Divinitas, cui omne cor patet, & omnis voluntas loquitur, & quem nullum latet secretum. Per *vultum* verò Filius ejus intelligitur, Verbum scilicet, quod erat in principio, & sapientia, per quam facta sunt omnia. De hoc vultu, de hoc verbo, de hac sapientia homo in persona ejusdem Verbi, *Vultus*, & sapientiæ assumptus cuncta sua disponit judicia. Unde & dixit: *Non possum ego à me ipso facere quicquam, sed sicut audio, judico*: quia de Verbi sibi insiti oraculo pendebat ipse assumptus homo. Propterea orat Patrem dicens: *De vultu tuo judicium meum prodeat*, id est, *judicium*, quo ego judex vivorum & mortuorum constitutus judicabo, prodeat *de vultu tuo*, de verbo tuo mihi unito, ut in omni meo *judicio* solum & totum illud judicem, quod audio dictante Verbo tuo *judicium* invisibiliter per me hominem exercendum visibiliter: quia tu Pater non judicabis quemquam visibiliter, sed omne *judicium* visibiliter exercendum, dedisti mihi, filio manifestè judicaturo: *quia filius hominis sum.* (Joan 5.30.) (Matth. 27. 43.)

Judicium quoque *meum*, quo ego nunc iniquè judicor sub Pontio Pilato, *prodeat de vultu tuo*, ut nihil de me homine fiat, nisi quod beneplacitum est in Verbo tuo mihi unito.

Similiter *judicium*, quo ego judicabor in membris meis ante Reges, & præsides, *de vultu tuo prodeat.* Electi quoque mei, qui sedebunt *super sedes duodecim judicantes duodecim tribus Israel*, vel etiam, qui Angelos judicant & ista sæcularia, quorum unus ait: *Nescitis, quoniam Angelos judicabimus? quantò magis sæcularia*, isti agunt *judicium meum*: quia ego in eis & per eos judico: propter quod rogo, ut etiam tale *judicium meum de vultu tuo prodeat*, ne vultui tuo in aliquo displiceat, sed cognoscat mundus, quia & *judicium*, quo ego justè judico, & *judicium*, quo judicor injustè, *prodiit* in effectus præordinatos *de tuo vultu*, de tua voluntate, de tua voluntaria dispositione, tam ad meam, & meorum glorificationem, quàm ad inimicorum damnationem secundùm regulas æquitatum, quibus redditur omnibus debitum per meum judicium. Et si has æquitates non vult mundus videre; saltem *oculi tui videant æquitates*, diligentissima, & perspicacissima discretio, quæ in te est, *videat æquitates* in hac re, tam in glorificatione mea & meorum, quàm in damnatione & confusione inimicorum. Nihil enim æquius, quàm & illos innocentem damnantes damnari; & innocentem injustè damnatum justè clarificari. (Matth. 19. 28.) (1. Cor. 6. 3.)

Aliter. *Non in labiis dolosis judicium meum prodeat*, ut aliud judicem ore, aliud sentiam in corde, vel malum bonum, vel bonum malum dicendo: sed *de vultu tuo*, de ratione sincera & vero intellectu, quem *vultus tuus* approbat, omne *judicium meum* & meorum prodeat. Ne autem fallente rerum obscuritate aliter fiat, *oculi tui videant æquitatem* (sic enim habet quædam translatio.) Igitur hoc oro ego Judex vivorum, & mortuorum, ut & oculi mei, oculi videlicet mentis meæ divina claritate perlucidi videant æquitatem: & oculi mei sancti videlicet rectores Ecclesiarum *videant æquitatem*, ne quando exorbitent B à justitia per cœcitatem. Ne autem videar de jactantia prætendere meam æquitatem, aut inaniter orasse, meam justitiam exaudiri, te scrutatorem cordium testem invoco, quòd ego iniquo judicio damnatus, *& cum iniquis reputatus* iniquitate careo, sicut tu ipse nosti, qui licèt omnia scias, tamen ad majorem veritatis evidentiam Marc. 15. 28.

Probasti cor meum, & visitasti nocte. VERS. III.

Quando fur nocturnus cor meum tentans in deserto de gula, de vana gloria, de ambitione sæculi voluit perfodere domum meam, nec potuit. Postea verò multis tribulationibus inter Judæos detrahentes, invidentes, insidiantes, blasphemantes, & postremo crucifigentes tan-C quam in fornace aurum per *ignem* Passionis *examinasti me, & non est inventa in me iniquitas*, quia neque per nocturnas diaboli tentationes tractus sum ad illicitam concupiscentiam, neque per manifestam persecutionem provocatus, aut perductus ad impatientiam: & ita *non est inventa in me iniquitas*, licèt multum quæsita. *Venit enim princeps mundi hujus* quærens apud me aliquod suum, sed *in me non* invenit *quicquam.* Permissus tamen est per se, ac per membra sua me tentare, ac tribulare: quia tu Pater per has tentationes *probasti* me sicut aurum, & *visitasti* me sicut ægrotum, qui licèt proprias ægritudines minimè haberem, tamen verè languores meorum portavi, quos te visitante D oportuit sic medicari. Quantùm verò attinet ad meam propriam personam, *non est inventa in me iniquitas*, quod etiam tacente me ità, (Joan. 14. 30.)

Ut non loquatur os meum, tu scis esse verum.

Aliter. *Ut non loquatur os meum Opera hominum*, ac si dicat humana natura in Christo Patri DEO: Ne me putet quispiam assignare mihi, non tibi: homini, non DEO: Carni, non Verbo, quòd immunis sum à peccato, *& non est inventa in me iniquitas*: A tali suspicione me hominem expurgo sic dicens: *ut non loquatur os meum opera hominum.* Nam quod immunis sum à peccato, quòd nec originalis, nec actualis culpa inventa est in me, non est opus hominum lege naturali filios generantium, nec eos à peccato servare valentium, VERS. IV.

sed est opus tuum DEI Patris mei, Verbum
tuum in uterum Virginis eructantis, & est opus
Spiritus sancti amoris tui conceptionem meam
ineffabiliter in sensu Virginis super omnem sen-
sum operantis, & est opus verbi ac sapientiæ
domum sibi ædificantis, habitaculum animæ &
carnis mundissimæ sibi compingentis, eandem-
que domum à peccatis actualibus immunem con-
servantis. Hæc, inquam, opera non sunt ho-
minum, sed DEI. Non enim est hominis, ut
immaculata sit via ejus, vel ut mundus appareat
natus de muliere.

Vel usque adeò ***non est inventa in me ini-
quitas***, ut nec in verbo inveniar culpabilis in
tanta custodia custodiens os meum, ***ut non lo-
quatur os meum opera hominum***, quæ dici so-
lent ad jactantiam: sed loquor, & magnifico
DEI opera pro gloria ipsius dilatanda. Dico
Joan. 14. 10. enim: ***Pater in me manens, ipse facit opera***,
quo dicto mihi homini nulla evenit jactantia,
sed sola ipsius per hoc magnificatur gloria, qui
facit opera.

Similiter ***os meum*** v. g. Paulus Apostolus
diligenter cavet, ut non ***loquatur opera hominum***,
1. Cor. 15. 10. qui cùm dixisset: ***plus omnibus laboravi***; ne opus
humanum videretur loqui, adjecit: ***Non autem
ego, sed gratia Dei mecum.*** Nam qui gloria-
tur in se loquens ***opera hominum***, quasi bona
suâ operetur virtute, hic talis servus est non
manens in domo in æternum, servus, in-
quam, est nesciens, quid faciat in se Dominus
ejus. Sed non talis amicus meus Paulus, &
quilibet similis ejus benè sciens, quid faciat in
se Dominus ejus, ***non loquitur opera hominum***,
Isa. 26, 12. sed DEI, tale quid dicens: ***Domine dabis pa-
cem nobis: omnia enim opera nostra operatus es
nobis.*** Sic sic vitatur jactantia, dum in omni
opere bono prædicatur virtus Divina, non hu-
mana, sive ***per os meum*** proprium in loquen-
do satis disciplinatum, sive ***per os meum*** quale-
cunque, videlicet ministrum verbi mei, non
suæ, sed DEI gloriæ cupidum, ***ut non loqua-
tur opera hominum*** jactanter, sed opera DEI ad
gloriam DEI humiliter. Rex Babylonis Nabu-
chodonosor, quia non fuit ***os meum***, os Di-
vinum, os veridicum, ideò jactanter locutus
Dan. 4. 27. est opus humanum dicens: ***Nonne hæc est Baby-
lon magna, quam ego ædificavi in domum regni,
in robore fortitudinis meæ, in gloria decoris mei?***
Unde hic talis servus inutilis, & malus nesciens,
nec scire, vel dicere curans quid fecerit in se, ac
per se Dominus ejus, de domo erat non solùm
æternitatis, sed & regni temporalis ejiciendus,
quod & factum est. Nam cùm adhuc sermo
Ib. v. 28. & 29. esset in ore Regis, vox de cœlo ruit: ***Tibi dici-
tur Nabuchodonosor Rex: Regnum transiit à te,
& ab hominibus te ejicient, donec scias, quòd do-
minetur excelsus in regno hominum.*** Sic superba
gloriatio erat humilianda per verba labiorum
tuorum, quibus tu cognosceris in regno homi-
num dominari, ***ut non loquatur os meum***, os
veridicum, quod est ***meum***, qui sum veritas,
non, inquam, ***loquatur os meum opera hominum***
propter verba labiorum tuorum,
A quibus increpas non solùm Nabuchodonosor, sed
omnem arrogantem de opere magno se ja-
ctantem, quasi aliquod opus bonum, vel ma-
gnum sit opus hominum, & non potiùs DEI
dominantis in regno hominum, & operantis
per homines omne opus bonum, vel magnum,
ut fuit Babylonicæ urbis ædificium.

Solum peccatum DEUS non operaris per
Angelos vel homines peccantes: quia nec pec-
catum propriè dicitur opus, sed destructio, vel
deformatio Divini operis, ut qui excœcat ocu-
lum, destruit, ac deformat opus Divinum. Tu
autem Pater in me manens fecisti opus Divi-
num, quando te operante illuminavi cœcum
natum, vel suscitavi Lazarum, seu aliud opus
B Divinum feci, sive per me ipsum, sive per ali-
quem meorum. Talia opera sic prædico per
me, vel meos, ***ut non loquatur os meum opera
hominum***, non assignet humanæ possibilitati ali-
quod opus utile, vel bonum. Hinc est, quòd
Salomon, qui fuit ***os meum***, post magnum
magni templi ædificium, ne videretur se jacta-
re per illud, quasi per opus humanâ virtute cœ-
ptum vel perfectum, dixit inter cætera: ***Bene-
dictus Dominus Deus Israel, qui locutus est ore*** *3. Reg. 8. 15.*
***suo ad David patrem meum, & in manibus ejus
perfecit.*** Item: ***Domine Deus Israel non est simi-
lis Deus in cœlo desuper, & super terram deorsum,*** *Ib. v. 23. & 24.*
***qui custodisti David patri meo, quæ locutus es ei.
Ore locutus es, & manibus perfecisti, ut hæc dies
probat.*** Sic disciplinatum est omne ***os meum***,
ut non loquatur opera tua DEUS Pater quasi ***ope-***
C ***ra hominum propter verba labiorum tuorum***, qui-
bus increpas angelum & hominem superbum.
Multò magis *Ego* singulariter justus, mitis,
& humilis corde ***propter verba labiorum tuorum***,
id est, Prophetarum conservanda & implenda
(quia ***non veni solvere legem, aut Prophetas***) non
solùm cohibui ***os meum***, ***ut non loqueretur ope-*** *Matth. 5. 17.*
ra hominum, sed etiam *custodivi vias du-
ras*, ***vias*** mortalitatis: Propter quod rogo

Perfice gressus meos, & meorum *VERS. V.*
in semitis tuis.

In semitis æternitatis: ut quia ego à pec-
D catis immunis per vias mortalitatis duras ***propter
verba labiorum tuorum*** durè sum afflictus, hæc
sit mihi remuneratio, ut ***perficiantur gressus*** meæ
humanitatis ***in semitis*** tuæ Divinitatis, ita,
ut non moveantur vestigia mea
super solidum æternitatis fundamentum posita.
Quod ita demum ***perficietur***, si eis, in quibus
ego gradior, stabilitas æternitatis conferetur:
sicut fluctibus maris, in quibus ambulavi, li-
cèt naturaliter fluidis, tamen per impressio-
nes pedum meorum collata est quædam soli-
ditas, per quam significari potuit æternitatis
illa soliditas, quæ conferenda est meis vesti-
giis in omnibus in hoc fluido temporalitatis
& mortalitatis mari magno mihi subjacentibus,
&

& vestigia pedum meorum, id est, exemplorum meorum in se recipientibus. *Perfice* igitur *gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia mea* propria in omnibus meis perfecta soliditate firmata. Vel etiam: *ut non moveantur vestigia mea*, id est, meorum, sicut mota sunt *vestigia* Petri dubitantis.

In Hebræo habetur: *Propter verbum labiorum tuorum ego observavi vias latronis. Sustenta gressus meos in callibus tuis: & non labantur vestigia mea.* Dicat ergo Christus, qui cum iniquis, & latronibus est reputatus: *Ego observavi vias latronis*: quia sicut latro non graditur publica & plana via, sed incedit per saxosa, invia & spinosa: ita ego *propter verba labiorum tuorum* adimplenda non ambulavi secundùm usitatas traditiones scribarum & Pharisæorum, sed per mandatorum tuorum viam ab illis desertam tanquam in solitudine similis latroni ambulavi secundùm eorum judicium, qui me judicaverunt cum latronibus crucifigendum. Imò latrone Barraba dimisso ego quasi latro addictus sum supplicio. Ideò *sustenta gressus meos*, & meorum, *& non labantur vestigia mea*, & meorum.

Aliter: Ego in meis infirmis Petro adhuc timido similibus *custodivi vias duras*; quia talibus in observandis verbis labiorum tuorum videtur difficultas dura. Sed ego pro eis nunc sacrifico me ipsum, ut & ipsi sancti sint in veritate. Non rogo, ut in imperfectione tali tollas eos de mundo, sed sanctifica eos in veritate, ac *perfice gressus meos* in eis non solùm ad gradiendas vias generalium præceptorum, sed etiam, ut rectè ambulent in semitis angustus consiliorum perfectissimorum.

VERS. VI. *Ego clamavi: quoniam exaudisti me DEUS.*

Priùs per minutas tribulationes quasi remissè oravi, & tunc *exaudisti* me Divina opera faciens pro me: ideo certificatus de majori exauditione per magnam Passionem mortis *cum clamore valido* preces effudi, certus, quòd *clamorem* hunc exaudires, *quoniam exaudisti me* priùs leniter orantem, ut in resurrectione Lazari. Tunc in suscitatione unius hominis modicè orantem exaudisti. Ego autem sciens, quia semper me audis, pro suscitatione totius humani generis à morte animarum per mortem meam *clamavi*, & à morte quoque corporum per meam Resurrectionem omnes homines suscitari clamans oravi, quando mortem animarum moriendo destruxi, & vitam corporum resurgendo reparavi. Quid *clamavi*? hoc scilicet:

Hebr. 5. 7.

Inclina aurem tuam mihi, & exaudi verba mea. De alto videlicet summæ Divinitatis ad lectulum humanæ infirmitatis, in quo languores multorum porto, *inclina aurem tuam* Tu medicus mihi ægroto, & verè languores meorum portanti, *& exaudi verba mea*, hæc scilicet

Mirifica misericordias tuas, VERS. VII.

Ut me moriente in cruce velum templi scindatur, factoque magno terræ motu totus infernus concutiatur, & captivitas inde abducatur, cui captivitati per me ab inferis liberatæ paradisi portæ sint apertæ, ita ut hodie post lateris mei apertionem sint mecum in paradiso sociata illis anima latronis, cui dixi: *Hodie mecum eris in paradiso.* *Mirifica* etiam in hoc *misericordias tuas*, ut me resurgente multa corpora sanctorum surgant mecum, & in testimonium meæ resurrectionis appareant multis: *Mirifica* etiam in hoc *misericordias tuas*, ut discipulos mea morte turbatos citò consoleris per lætitiam, quam eis promisi dicens: *Iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* In his omnibus *mirifica misericordias tuas*, quæ magis erunt mirificæ, si tunc aderunt, quando vix creduntur, aut sperantur adesse, quod ita erit. Nam & illi in inferno dicent vel jam penè desperati: *Advenisti desiderabilis, quem exspectabamus in tenebris, ut educeres hac nocte vinculatos de claustris, te nostra vocabant suspiria, te larga requirebant lamenta. Tu factus es spes desperatis.* Et etiam discipuli velut jam desperati dicent: *Nos autem sperabamus, quòd ipse esset redempturus Israël.* In hoc ergo *mirifica misericordias tuas*, ut jam naufragantibus circa desperationem consolationis tu exhibeas in meæ Resurrectionis triumphali gaudio mirabiles consolationes, & tale gaudium, quod nemo tollat ab eis. Ita *mirifica* circa meos *misericordias* tuas, antequam in eis tota spes deficiat. Nam qui dicunt: *Sperabamus* verbo præteriti imperfecti temporis utentes, ostendunt se adhuc habere quasdam reliquias bonæ spei. Et ideo priusquam in eis omnino deficiat bona spes, *mirifica* eis *misericordias tuas*, *qui salvos facis sperantes in te.* Noli, noli consolationem differre nimiùm, ne penitus incidant in voraginem desperationis: quia tu non salvas desperantes, sed *sperantes in te*. Non pro his autem rogo tantum, qui me visuri sunt in die Resurrectionis, sed & pro his, qui credituri sunt per testimonium eorum, & sperabunt in me, ut omnibus illis *mirificentur misericordiæ tuæ*: quia tu salvas non solos videntes me, & per hoc te confitentes, atque in te credentes per me contrectatum seu visum, sicut me Thomas videbit, contrectabit, & sic credet: sed *salvos facis* per me *omnes sperantes in te*, ita ut ego veritas veraciter inveniar dixisse: *Beati, qui non viderunt, & crediderunt.*

Luc. 23. 43.

Joan. 16. 22.

Luc. 24. 21.

Joan. 20. 29.

VERS VIII. *A resistentibus dextera tua custodi me.*

Verbum tuum mihi homini unitum *dextera tua* est: & huic Verbo, huic *dextera tua resistunt*, qui eidem Verbo tuo nolunt obedire. Ab illis itaque *resistentibus dextera tua custodi me* hominem *ut pupillam oculi*, ita videlicet *custodi*, ut innotescat omni mundo, quòd ego Joan. 1.9. assumptus homo in lucem veram, *quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, sum *pupilla oculi* tui: quia sicut pupilla, quamvis parva sit in oculo, tamen per illam dirigitur tota totius oculi visio: sic ego assumptus homo in lucem Divinam, licèt sim parvus in humanitatis conditione, tamen ita sum clarificatus in æterni luminis claritate, ut neminem videas tu Pater, nisi per me *pupillam* tuam, & nemo veniat ad te Pater, nisi per me illuminatus. *Custodi* ergo *me*, *ut* jure debes custodire *pupillam oculi* tui.

Vel *Custodi me*, id est, omnes meos, ut custodis me ipsum, qui sum *pupilla oculi* tui. Volo enim, ut ubi ego sum, illic sint & mei, ut & ipsi pro modo suo clarificati videant claritatem, quam dedisti mihi clarissimæ *pupillæ oculi* tui, quo in principio vidisti cuncta, quæ feceras, & erant valde bona, priusquam emersisset peccati malitia: & nunc in plenitudine temporum eodem oculo, eodem lumine tuo per me *pupillam* humilitate servilis formæ nigram, sed ejusdem luminis unione claram, iterum respicis omnem creaturam tuam, dum per me, ac meos prædicatur Evangelium omni creaturæ. *Custodi* ergo etiam ipsos meos discipulos, per quos lux veritatis diffundenda est, *ut pupillam oculi*. *Custodi* etiam omnes meos illorum doctrina illuminandos *ut pupillam oculi*. *Custodi* eos, ut sicut *pupilla* oculi sint nigri per veram humilitatem, sint clari per veram charitatem. Sic-
1. Joan. 2. 11. ut enim omnis, *qui odit fratrem suum, in tenebris est*: ita omnis, *qui diligit fratrem suum, in lumine est*, & illuminatus est *ut pupilla oculi*. Pro quibus cunctis in cruce nunc orando, vel etiam post crucem & mortem in dextera tua manens interpellando non dico *custodi* meos, sed dico: *Custodi me*. Quamdiu enim unum ex minimis meis non custodis, *me* non custodis: & quamdiu uni ex minimis meis das custodiam sive Angelorum sive hominum angelicorum,
Isa. 62. 6. quos tu *super muros Jerusalem custodes* ponis, mihi das custodiam, & *me* in meis custodis.

Tu me in meis custodisti, quando propter me nasciturum genus Abrahæ non permisisti
Exod. 1. 22. exterminari & annihilari, neque per Pharaonem præcipientem, ut omne masculinum, de quo ego nasciturus credebar suffocaretur in flumine: Neque per Reges Israel odientes & persequentes domum David, cujus ventris fructus ego eram promissus regnaturus, & super solium ejusdem David sessurus. Tua etiam vigil circa me custodia custodiens me *ut pupil-*

A *lam oculi* compescuit Regem Babylonis, ne genus meum penitùs interimeret vel ad adorationem statuæ, quam erexerat compellendo, vel interficiendo. Compescuit etiam impium Aman in regno Persarum, ne sicut voluit, penitus interimeret genus meum. Similiter impeditus est Antiochus Rex Græcorum Diabolo inflammante iratus contra genus meum volens illud penitus delere jam jam imminente mea nativitate, quam Diabolus per jam dictos reges, & tyrannos voluit præanticipasse, ut succisa stirpe, de qua eram nasciturus, ego *pupilla oculi tui*, non venirem illuminare totum corpus Ecclesiæ. Sed jam, ut Joannes dilectus meus testatur, *quinque* isti Reges *ceciderunt*, videlicet Ægyptius, Israeliticus, Babylonicus, Persicus, qui & Medus, & novissimus Rex Græcorum cecidit superatus virtute
B Machabæorum. Unus est Romanus, videlicet Imperator, sub cujus præside Pontio Pilato ego in carne morior, & sub cujus imperii ministris corona Martyrii debetur multis membris meis. Alius, id est, Antichristus, qui non tam corpora, quàm animas meorum quæret occidere, nondum venit, sed venturus est in omni virtute Sathanæ, in prodigiis, & signis mendacibus, ita superbus, ut in templo meo, quod est Ecclesia, sedeat ostendens se tanquam sit DEUS, imò & extolletur supra omne id, quod dicitur DEUS, aut quod colitur, tantasque per mundum nebulas errorum diffundet, ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi, qui sunt quasi *pupilla oculi* mei ad hoc electi, ut non solùm ipsi non errent, sed totum corpus Ecclesiæ contra errorum te-
C nebras illuminent. Hic opus est *custodia* tua Pater, qui me contra omnium transactorum regnorum tyrannides & versutias in meis custodisti *ut pupillam oculi* usque in hanc horam, in qua est potestas tenebrarum, sed permodica: quoniam post mortis brevissimam dormitionem denuo evigilabo ego *pupilla oculi tui*. Imò, quia ego sum *leo de tribu Juda*, vigilantibus oculis dormiam. Nam dum corpus *de torrente* mortis *in via* veloci transitu potatum obdormiet ad similitudinem Noe post ebrietatem dormientis: Ego vigilante spiritu meo in manus tuas Pater commendato, tanquam *pupilla oculi*, satis perspicuè videbo, & discernam inter filios benedicendos, & semen Cha-
D naan propter hoc maledictioni obnoxium, quia non honorat meam nuditatem in hac potestate tenebrarum brevi, & horaria. Sed in illa longa potestate tenebrarum gravius erit periculum, quando regnabit Antichristus in hoc ipso mihi contrarius, quòd sicut ego *pupilla* oculi tui sum lux mundi: ita ille princeps tenebrarum famulantibus illi angelis, rectoribus tenebrarum, & adhærentibus illi omnibus filiis noctis & tenebrarum pænè totum excæcabit mundum. Quia ergo in majori necessitate majori opus est adjutorio, & custodia, tunc me Pater *custodi* custodia diligentissima *ut pupillam oculi*, ne Anti-

Christi

Dan. 3. 6. — Esther c. 6. — 2. Machab. 9. — Apoc. 17. 10. — Apoc. 5. 5.

Christi minister Arius, aut alius aliquis hæreticus me in meis extinguat, ne fidem Divinitatis, qua ego *pupilla oculi* tui plenissimè luceo, in meis diminuat, neve Judæ mercatori pessimo, qui me nunc vendidit, in suis Successoribus potestas
Zach. 11. 13. maneat me vendendi, & *pretium, quo appretiatus sum*, possidendi. Potius cogatur peccatum suum confiteri, & pretium amittere, quod fit in sepulturam peregrinorum, qui sunt *pupilla oculi tui*, ut in pretioso hæreditatis æternæ agro per meum sanguinem acquisito mihi consepulti sint, custoditi ut *pupilla oculi* tui ab omni excæcatione Antichristi.

Sub umbra alarum protege me.

Habes enim tu Pater *alas*, duo videlicet Testamenta, quorum in uno promittis cultoribus tuis temporalia bona: in altero autem promittis æterna. *Sub umbra* istarum *alarum protege me*, ut datâ mihi omni potestate in cœlo, & in terra possim conferre meis perfectis dilectoribus & in rebus temporalibus præsentis vitæ subsidium, & in æternis bonis permansurum fructum sempiternorum gaudiorum. In rebus temporalibus non sit quisquam egens inter eos, sed distribuatur unicuique, sicut cuique opus est. In æternorum verò dilectione sit eis cor unum, & anima una, sic læva tua velut ala una sit sub capite, & dextera tua velut ala altera omnem animam amplexetur, quæ voluntatem tuam Pater faciendo, & me verbum tuum concipiendo, & gignendo mihi mater, &
Mat. 12. 50. tibi sponsa efficietur. *Quicunque enim fecerit voluntatem* tuam Pater, *ipse meus frater, soror, & mater est*. Et si mihi Filio tuo mater est: ergo tua sponsa est. Dicat igitur quælibet hu-
Cant. 2. 6. jusmodi mea mater, tua Sponsa: *Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Ita *sub umbra alarum tuarum protege me*, id est, meos, non ut nihil difficultatis in hoc mundo patiantur, sed ne projecti extra *tuas alas* vel per nimiam rerum temporalium indigentiam incidant vel induant avaritiam, quæ est larva quædam & facies impiorum: vel per nimiam æternorum negligentiam refrigescente in meis charitate induant iniquitatis abundantiam quasi larvam quandam, & faciem fœdissimam, quæ est facies impiorum, qui me affligerunt: quia maximè propter avaritiam Judæi me contra ipsorum avaritiam disputantem crucifixerunt, præcipuè Scribis, & Pharisæis contra me ira-
Joan. 2. 15. scentibus, quòd paulò ante Passionem meam subverti mensas eorum, & cathedras, ejectis eis de templo, & eorum ære in terram effuso.

Similiter in tempore Antichristi refrigescente charitate, atque abundante iniquitate per ipsam iniquitatis & iniquorum abundantiam, tunc affligar in pauperibus meis, qui tunc abundantibus iniquis affligentur nimietate paupertatis, quoniam egentibus, angustiatis, afflictis, quibus dignus non erit mundus, gaudebunt impii facie ad faciem videntes Antichristum, & diligentes ipsum atque ipsius faciem induti: sicut mei quoque dilectores audiunt Aposto-
Galat. 3. 27. lum meum dicentem: Omnes, qui *in Christo baptizati estis, Christum induistis*. Ergo ut in pauperibus meis, meam faciem indutus, ipsa mea facies tanquam in speculis purissimis clarè appareat *sub umbra alarum tuarum*, vel sicut dictum est, vel sub misericordia, & miseratione, quarum alarum altera est in affectu, altera in effectu. *Sub umbra*, inquam, alarum istarum Pater æterne protege illos.

A facie impiorum. VERS. IX.

Ne quando impiis conformentur in avaritia, vel aliâ iniquitate. Vel sub umbra alarum dilectionis videlicet, & misericordiæ tuæ. Dilectionis, qua dilexisti eos ante constitutionem mundi: Misericordiæ, quâ vocas, & justificas eos in mundo. Custodi meos *à facie*, id est, conformitate impiorum.

Inimici mei animam meam circumdederunt.

Nam cùm *facta* essent *Encænia in Jerosolymis*, *& hyems* esset, & ego
Joan. 10. 22. 23. & 24. ambularem *in porticu Salomonis*, *circumdederunt me Judæi*, & dixerunt mihi: *Quousque animam nostram tollis? Si tu es Christus, dic nobis palam.* Sic loquendo *circumdederunt animam meam* intendentes laqueos, quibus tollerent mihi animam meam. Adduxerunt enim insidiosè milites Cæsaris, ut si ego palam dixissem esse me Christum Regem, quasi Regis Romani contradictor statim caperer, & interficerer. Unde non tunc palam dixi me Christum Regem esse, uti volebant, sed dixi, eos non esse ex ovibus meis, ut Romani milites audientes me pastorem potius quàm Regem designari, desinerent mihi indignari vel insidiari, quando curam meam pastoralem non intelligerent habere potestatem regalem, quod tamen, licèt palam non loquerer, omnino non tacui. Dixi enim: *Nemo potest rapere de manu Patris mei*, & nemo potest rapere de manu mea. Et adjeci: *Sed vos non*
Ibid. v. 28. & 29. *creditis: quia non estis ex ovibus meis*. Per hæc ver-
Ibid. v. 26. ba delusis Romanis multa disputavi cum inimicis meis Judæis, contestando eis veritatem, ut facerem benignè, quod illi objecerant malignè. Dixerant enim: *Quousque animam nostram tollis?* Ac si dicerent: quousque non interficis non loquendo nobis, ut volumus? Ego igitur, sicut dixi, benignè veritatem loquendo ad hoc laboravi, ut Deis tollerem animas, malignitatis adipe incrassatas. At illi

Adipem suum concluserunt. VERS. X.

Adipem, inquam, *suum*, incrassatum cor suum, impinguatas animas suas veritati obcluserunt, & quasi tauri pingues contra me insultus faciendo adipem suum contra gladium verbi & doctrinæ meæ defenderunt, mihique animam meam tollere conati sunt. At tamen nemo tollit à me animam meam, sed ego pono eam, & iterû sumo eam. In hac positione animæ meæ *os eorum locutum est superbiam* dicendo: *Vah! qui destruit tem-*
Mat. 27. 40. *plum Dei, & in tribus diebus reædificat. Si Rex Israël es descende de cruce*: & in aliis multis contra me *os eorum locutum est superbiam*.

O 3 Pro-

VERS. XI. *Projicientes me nunc circumdederunt me.*

Mali vinitores, qui anteà servos meos malè tractaverunt, nunc me videntes & cognoscentes (Matt. 21. 38.) hæredem dixerunt: *Hic est hæres, venite occidamus eum*, & nostra erit hæreditas. Hæc inter se dixerunt, & sicut servos meos occiderant, ita nunc, & multò crudeliùs projicientes me extra vineam, crucifigentes extra civitatem, *circumdederunt* quasi ad spectaculum collecti. Et tamen propter nimiam crudelitatem suam, ne videndo meam flagellationem & crucifixionem fortè inclinarentur ad aliquantulam compassionem & miserationem, cùm ego in præsentia eorum flagellarer, conspuerer, colaphizarer, & multis modis cruciarer, *oculos suos statuerunt declinare in terram*, ne inspiciendo miseriam meam saltem ad modicam provocarentur misericordiam.

Vel: *Oculos suos statuerunt declinare in terram.* Hoc solummodo, & maximè intendentes præcavere, ne me vivente amitterent *terram*, & locum, & gentem, atque alios quæstus terrenos, quos in domo Dei negotiando sectabantur contra meam doctrinam, quia frequenter disputaveram contra ipsorum avaritiam. Unde vehementer contra me irati, cùm discipulus me traderet, vel etiam, cùm Pilatus me flagellatum traderet voluntati eorum, aut etiam tradente me te Patre meo, illi

VERS. XII. *Susceperunt me sicut leo paratus ad prædam, & sicut catulus leonis habitans in abditis.*

Leo Diabolus ad escam carnis meæ nimiùm fuit avidus, nesciens, quòd hamo Divinitatis meæ foret capiendus. Principes etiam Judæorum sicut ipse leo, sicut ipse Diabolus, fuerunt avidi mortis meæ nescientes, quòd etiam forent suplantandi, & de terra sua ejiciendi. *Et sicut catulus leonis habitans in abditis.* Caterva dæmonum scilicet cum principali suo leone Diabolo latenter in abditis operando inhiavit morti meæ. Sic populus & ipse quasi *catulus* cooperando Principibus, atque inhians meo sanguini clamavit: (Matt. 26. 66. Luc. 23. 22.) *Reus est mortis.* Item: *Crucifige, crucifige eum.*

VERS. XIII. *Exurge Domine, præveni eum, & supplanta eum.*

Domine Deus Pater meus, qui videris omnia hæc mala non attendens quasi dormires, (Psal. 77. 65.) *Exurge excitatus tanquam potens crapulatus à vino*, & percute inimicos tuos in posteriora. *Exurge Domine*, vigila, & vide, quomodo inimicus meus præcurrit, ut præcludat mihi exitum de sepulchro. Dicit enim Pilato: (Math. 27. v. 63. & 64.) *Domine recordati sumus, quia seductor ille dixit: Post tres dies resurgam. Jube ergo custodiri sepulchrum &c.* Sic timuit inimicus meus, me post tres dies resurrecturum. Sed tu *præveni eum* non post tres dies me resuscitando, sed circa initium diei tertiæ valde mane etiam in media nocte, cùm adhùc tenebræ sint ad monumentum, subitâ & festinatâ resuscitatione inimicum meum *præveni:* & quia ipse contra Deum fortissimum luctatur, tu *supplanta eum.* Luctante quondam tecum Patriarcha Jacob, ut tibi extorqueret benedictionem, tu tetigisti *nervum femoris ejus, & statim emarcuit*: quia (Genes. 32. 25.) hoc futurum fuit, ut postquàm in me semine Abrahæ, qui exivi de femore Jacob, verus Israël benediceretur, statim genus Jacob marcesceret, illud videlicet, quod benedictionem non reciperet. Et ecce iste malignus populus non pro benedictione obtinenda, sed contra benedictionem luctatur. Tu ergo *supplanta eum*, ut cadat, ut locum, & gentem, unde superbit, amittat, atque in infernum præcipitatus, qui me in inferno & morte detinere cupit, luat pœnas debitas.

Eripe animam meam ab impio: non derelinquas animam meam in inferno, ut placet impio, sed *eripe ab impio ipsam animam* meam, *frameam tuam* paratam, & acutam ad debellandas aërias potestates.

In Hebræo habetur: Salva animam meam ab impio, qui est gladius tuus. Nam & impius homo vel Diabolus Dei est gladius, uti Rex Babylonis Dei fuit securis, & malleus. Igitur à tali gladio, à tali securi, à tali malleo *salva*, inquit, *animam meam.*

Vel *eripe animam meam frameam tuam*, qua manus tua, verbum tuum, est armatum. Hanc *eripe* ab *impio* Diabolo, & ab omnibus

Inimicis manus tuæ. Atque ne ultra VERS. XIV. modum superbiendo Ecclesiam meam, quæ est opus manûs tuæ destruant, *ô Domine à paucis de terra divide eos.* Et hoc ne differas in longinquum, sed quid? *Domine* adhùc in vita eorum, dum est locus pœnitendi, cùm etiam de impœnitentibus in hac vita punitis potest exemplum capi ultionis, & judicii tui, *in vita*, inquam, *eorum divide eos de terra*, pro qua obtinenda me crucifixerunt dicentes: *Ne fortè veniant Romani, & tollant nostrum locum, & gentem.* (Joan. 11. 48.) De hac terra divide illos dispergendo per exercitum Romanorum, ut captivi ducantur in omnes gentes. Divide illos, *à paucis*, qui mei electi sunt, priùs disjunctos. Sciendum quippe est, quòd paulò ante tempus destructionis Jerusalem quidam Judæi ad fidem conversi præmoniti sunt à Spiritu Sancto, ut civitatem excederent, & in regnum Agrippæ se transferrent, quod Romanis fœderatum erat, ne cum iniquis perirent. Exaudita est igitur oratio Christi dicentis: *Domine à paucis de terra divide eos*, quoniam *à paucis* electis impii separati de terra sua ejecti sunt *in vita* sua. Licèt enim plurimi eorum fame interempti & gladio interfecti fuerint, captivi tamen *in vita sua* multi abducti sunt. Dicit ergo: *Domine à paucis de terra divide eos in vita eorum.*

Divide illos etiam de absconditis tuis, ut non solùm sint ejecti de terrenis divitiis suis manifestis, sed etiam *de absconditis tuis.* Nempe ipsorum fuit testa-

testamentum & legislatio, & obsequium, & promissa, & eorum fuerunt patres, ex quibus ego Christus secundùm carnem natus sum, & ipsorum erant oblationum, & ceremoniarum *abscondita* mysteria. *De* his omnibus *tuis absconditis in vita eorum divide* illos, ut *sine Rege*, sine
Osc. 3. 4. Sacerdote magno, sine templo, *sine altari*, *sine sacrificio* sint inter gentes.

Non contra hos autem rogo tantùm, sed & contra eos, qui sunt imitaturi eos in tempore Antichristi, ut & ipsi à paucis electis, qui tunc erunt, separati adhùc *in vita eorum* dividantur *à terra*, id est, excommunicentur ab Ecclesia, vel excludantur à terrenarum rerum copia per Antichristum illis collata, & dividantur *de* tuis *absconditis*, de officiis videlicet Ecclesiasticis, non habituri de Secta sua Episcopum, vel Regem, sed sine Rege, sine Sacerdote, sine templo, sine altari, sine sacrificio sint sicut Judæi.

Aliter. Ideo *Domine à paucis de terra divide eos in vita eorum*, quoniam non per ignorantiam peccaverunt. Nam *de absconditis tuis*, de Scripturarum secretis *adimpletus est venter eorum*, id est, memoria eorum, quæ ventri est consimilis, adimpleta est rerum absconditarum notitiis, velut quibusdam electis cibis. Et tamen insuper

Saturati sunt porcinâ, id est, immunditiâ, quæ significatur in lege per carnem porcinam: *& dimiserunt reliquias*
Mat. 27. 25. *suas parvulis suis* dicendo: *Sanguis ejus super nos, & super filios nostros.*

Aliter: *Saturati sunt filiis*, id est, operibus malis, quæ per filios intelliguntur: *Et* cùm saturati essent pœnis meis, *dimiserunt reliquias suas parvulis suis* dicendo: *Sanguis ejus super nos, & super filios nostros.*

Aliter: Ego rogavi eos dividi à terra, quod ita efficaciter adimplebitur, ut primò à Romanis obsessi, & fame coarctati comedant filios suos, & *dimittant reliquias suas parvulis suis.* Hoc narrat Josephus historialiter impletum, dum quædam nobilis fœmina nomine Maria intolerabili fame vexata filium parvulum assatum ex parte comedisset, atque nidorem carnium sentientes alii famelici vehementer in eam irruerunt, ut ei carnes auferrent: Ipsa reliquias earundem carnium humanarum protulit in medium. Qui cùm viderent semiesum parvulum, horrore facinoris perturbati, miseratione pariter, & indignatione repleti sunt.

Aliter: *Saturati sunt filiis*, id est: abundaverunt filiis, & aliis rebus prosperis, neque cogente rerum penuria me interfecerunt contra quæstus avaritiæ disputantem, atque cùm complures haberent filios, vix *reliquia* ipsorum in paucis electis crediderunt, *&* has *reliquias dimiserunt parvulis suis*, id est, humilibus. Nam per Apostolos, qui velut parvæ *reliquia* salvati sunt ex gente Judæorum, posteà conversa est
Act. 2. multitudo parvulorum, quando unâ die tria mil-
Act. 4. lia crediderunt, & aliâ die quinque millia. Propter hujusmodi parvulos non solùm de Judæa, sed etiam de Gentilitate colligendos Ego Jesus, dum caperer ad mortem, dixi: *Sinite* Joan. 18. 8.
hos abire, ut sermo meus *impleretur*, quem dixi: quoniam *quos dedisti mihi Pater, non perdidi ex* Ibid. v. 9.
eis quemquam. Et quia in potestate divina fuit sermo meus præcipientis, ut sinerent hos abire, illi non valentes verbo meo contraire dimiserunt eos abire, quod ego ita volui, quia nondum erant ad mihi commoriendum idonei, & multi parvuli per eos erant colligendi ex Judæis & Gentibus. Ideo *dimiserunt reliquias suas*, id est, Apostolos abire, quod provenit in salutem *parvulis suis*, non illis intendentibus hanc salutem, sed me disponente cùm dicerem: *Sinite hos abire.* Propterea, licèt magna utilitas provenerit de mea morte, ac discipulorum dimissione, tamen illi, qui me interfecerunt, & illas reliquias dimiserunt, rei sunt pro mala sua intentione.

Ego autem in justitia apparebo conspectui tuo. VERS. XV.

Ego, quem seductorem clamaverunt, *in justitia apparebo. Ego*, qui non solùm de meis bonis, verùm etiam de ipsorum malis operatus sum salutem in medio terræ, *justus apparebo*, non solùm in salvando *reliquias*, & *parvulos*, id est, paucos humiles, verùm etiam in damnando superbos multos. Justum quippe est, ut depo-
nam *potentes de sede*, & exaltem humiles. Ju- Luc. 1. 52.
stum est, ut mites discipuli mei possideant ter- Matth. 5. 4.
ram, & constituantur Principes super omnem terram, atque nihilominùs justum est, ut malos malè perdam de terra illa eos ejiciendo, pro qua obtinenda me interfecerunt. *Ego* igitur in omni meo judicio, quo malos colonos malè perdam, & vineam meam locabo aliis agricolis, *justus apparebo conspectui tuo* Pater juste, quem mundus non cognovit, ego autem cognovi te. Proinde sicut justus prædicaris tu Pater juste, qui exigente justitiâ mundum te non cognoscentem damnas, me autem te cognoscentem & meos liberas, & salvas: Ita *Ego* justi Patris *justus* filius apparebo, eos damnando, qui me tuum Filium cognoscere noluerunt, & salvando illos, qui
crediderunt, & cognoverunt: quia à te exivi. Joan. 17. 8.

In Hebræo habetur: *Ego in justitia videbo faciem tuam, implebor, cùm vigilavero, similitudine tuâ.* Quod ita exponi potest: *Ego*, qui nunc mortalis videor tibi Pater dissimilis, *cùm vigilavero* in resurrectione, *implebor similitudine tuâ*: quia justus justi, æternus æterni, omnipotens omnipotentis Patris filius *apparebo conspectui tuo* & tuorum sive Angelorum, qui desiderant in me prospicere, sive hominum sic me videntium, ut videant in me justo Filio te justum Pa-
trem meum. *Beati qui esuriunt & sitiunt* vi- Matth. 5. 6.
dere, atque gustare hanc *justitiam*, *quoniam ipsi saturabuntur*, & ego *satiabor* in eis, *dum manifestabitur gloria tua*, Deus Pater, in me homine Filio tuo, ita ut omnis lingua confiteatur: quia ego Jesus Chri-
stus in gloria tuâ sum. Tunc *satiabor* in me Phil. 2. 11.
ipso,

ipso, ac meis *gloria tua*, tunc *implebor similitudine tuâ* consummato in me, ac per me in meis
Genes. 1. 26. antiquo consilio, quo dixisti: *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram.* Nam & ego singulariter in mea persona videns te *adimplebor similitudine tuâ*, cùm inter me, ac te nulla erit gloriæ distantia glorificata plenè, ac summè humanitate meâ. Cùm etiam reformabo corpora meorum in ultima die configurans ea corpori claritatis meæ, tunc *satiabor* in membris meis *gloriâ tuâ*.

Gloriam tantam esuriendo, ac sitiendo in
A fine Psalmi dicant omnes, qui sperant eâdem gloriâ satiari: *Gloria Patri*, cujus *gloria* in Filio *manifestabitur*: *Gloria Filio*, qui eâdem *gloriâ* nunc in sua humanitate *satiatus est*, & in suis membris adhùc *satiabitur*: *Gloria Spiritui Sancto*, qui est illa satietas gloriæ vel similitudinis Divinæ, quam Christus à Patre accepit non ad mensuram, suisque promisit secundùm mensuram donationis suæ.

PSALMUS XVII.

Diligam te Domine Fortitudo mea.

In hoc Psalmo agit Christus iterum de morte sua, & de resurrectione sua, & quid utilitatis inde provenerit, & per quos, vel quomodo evenerit. Ait etiam de temporali, & æternâ retributione justorum, & de exteriori, & interiori damnatione Judæorum, tandemque de obedientia, & salvatione gentium. Habet autem in titulo sic:

VERS. 1. *In finem puero Domini David, qui locutus est verba cantici hujus in die, qua eripuit eum de manibus inimicorum ejus, & de manu Saul.*

David ipse est Christus verè *manufortis*, verè desiderabilis, ipse est *Puer Domini*. Obedivit enim Domino Patri tanquam puer secundùm formam servi. Huic *in finem*, id est, in omnimodam tendenti perfectionem attribuenda sunt *verba cantici hujus*. In die autem, *qua eripuit eum Dominus de manu inimicorum ejus, & de manu Saul*, quid est, nisi in consideratione illius diei, quâ resurrexit à mortuis ultra jam non moriturus: Suscitando namque illum eripuit Dominus de potestate inimicorum, videlicet Judæorum & Gentium, & de potestate mortis, quæ rectè intelligitur per nomen *Saulis*, quod *petitio* interpreta-
1. Reg. 8, 19. tur. Nam sicut illum contra voluntatem Domini populus petiit in Regem: sic Adam, & Eva contra voluntatem Domini petierunt mortem. Regno autem accepto per peccatum
Rom. 5, 14. *regnavit mors*, ait Apostolus, *ab Adam usque ad Moysen etiam in eos, qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ*: quia vel infantes erant, & in sola originali culpa mortem incidentes in similitudinem actualis prævaricationis Adæ non venerant, vel justitiæ amato-
B res erant, & ideo non erant in similitudine prævaricationis Adæ, justitiam contemnentes, & peccatum suum defendentes. Ad hoc regnum peccati, & mortis, ad hoc regnum Saulis tyrannizantis destruendum, quia non sufficit Moyses, venit legitimus Rex puer Domini David. Sic factum est in imagine umbræ, atque in ipsa rerum veritate. Regnavit enim Saul usque ad Moysen contemnendum, & quantum in ipso erat interficiendum. Dixerat Dominus in lege: *Principium gentium Amalec*, Num. 24. 20.
& in fine perdentur. (a) Item ad Moysen: *Trade*, inquit, *hoc in auribus Josue, & scribe* Exod. 17. 14.
ob monimentum in libro: Delebo Amalec de sub cælo. Cùmque secundùm hæc statuta Moysi præciperet Samuel Sauli in verbo Domini, ut 1. Reg. 15. 3.
deleret Amalec, ipse pepercit Agag Regi
C Amalecitarum, & optimis gregum. De quo peccato, de hac videlicet Moysi transgressione cùm redargueretur à Samuele, culpam defendit, quâ defensione quasi Moysen occidit: quia omnis, qui defendit injustitiam, quantum in ipso est, ipse occidit justitiam. Post hanc legis, & Moysi transgressionem statim audivit: *Quia projecisti sermonem Domini, projecit* Ibid. v. 23
te Dominus, ne sis Rex. Item cùm scidisset pallium Samuelis legem prædicantis, dictum est ei: *Scindet Dominus regnum à te, & dabit illud* Ibid. v. 28.
proximo tuo meliori te. Sicut ergo litteralis ille Saul reprobatus est post Moysi transgressionem: sic post omnimodam legis transgressionem
D regno peccati reprobato suscitatus est electus puer Domini verus *David*, quem sic persecuti sunt ministri mortis, quomodo *David* persecuti sunt ministri Saulis. Tandem Saule mortuo, quia mors mortua tunc est, quando Christus mors mortis resurrexit à mortuis (tunc autem plenariè mors mortis perficietur, quando in resurrectione universali tota vis mortis destruetur, nec ulterius aliquis morietur) nihil post hæc omnia restat, nisi diligere illum, qui ante omnia, & super omnia dignus est dilectione. Unde per se, atque pro membris loquens dicit Christus:

Dili-

(a) Vulgata; *Cujus extrema perdentur.*

VERS II. *Diligam te, Domine.*

Cant. 8. 6. Ita *dilectio fortis est ùt mors*: Quia sicut contra mortem nullum valet medicamentum, quin tandem veniat omni homini mortali, quæ tardari quidem potest, averti autem penitus non & potest: ita & vera fortisque ùt mors dilectio, si turbetur, tamen nunquam excidet. Unde indubitantissimè futuri temporis verbô enuntiatur illa dilectionis consummatio, quæ permanebit electis in futuro Saulis, id est, mortis regno destructò. De hujus dilectionis igne inextinguibili hoc intelligitur, quòd per Moysen de igne Altaris dicitur: Ignis iste perpetuus co-
Levit. 6. 12. ram Domino, *quem nutriet Sacerdos manè subjiciens ligna per singulos dies.* Cùm ergo dicit Christus verè Sacerdos magnus: *Diligam te, Domine*, ignis in templo totius Ecclesiæ suscitatur, B cui nutriendo, ne unquam deficiat, commemoratio multarum gratiarum per ipsius Passionem & Resurrectionem exhibitarum, quasi quædam lignorum congeries in cordis ara supponitur. Unde si volumus hoc igne illuminari & inflammari, non nos pigeat immorari meditationibus Psalmi hujus, qui totus est veræ dilectionis quasi quibusdam scintillis plenus, dum talia Dei beneficia & mirabilia in eo commemorantur, per quæ fideles fideliter psallentes ad veram & æternam dilectionem inflammantur.

Christus ergo pro se ac suis de liberatione sua & suorum gratias agens dicit: *Diligam te, Domine.* In illa die, quando Saul morietur, in consideratione videlicet Resurrectionis, qua mortis imperium destruetur, *ego* in me ipso, & in membris meis *diligam te*: *atque* ut hæc dilectio in C æternum consummata permaneat, magna mihi dilectionis incitamenta sunt, quæ modò commemoro, scilicet, quòd tu es Dominus meus, & ego
Matth. 12. 18. servus tuus, cui dicis: *Ecce servus meus, quem elegi, posui super eum Spiritum meum.* Ideò tanquam servus electus *diligam te* Dominum meum legitimum. Insuper etiam propter hoc *diligam te, Domine*: Quia cùm ex natura humanæ conditionis essem infirmus, non dedisti mihi *fortitudinem* à te creatam, sed tu ipse mihi es *fortitudo*, & firmamentum. *Fortitudo*, ut ego *Puer tuus David* contra spiritualem Philistæum incircumcisum constanter pugnaturus incederem: *firmamentum*, ne pugnâ inceptâ deficerem, sed firmiter in pugna usque ad victoriam perseverarem, capútque
Eccli. 10. 15. illius amputarem, quod est *initium omnis peccati, superbia.* Ideo *diligam te, Domine, Fortitudo mea.*

VERS. III. *Dominus Firmamentum meum, & refugium meum.*

Cùm enim se jactaret ille Philistæus inimicus meus, & exprobraret agminibus Israël, *neque* mihi convenirent arma Saulis, arma videlicet legis, v. g. Sabbathorum observatio, sacrificiorum carnalium oblatio ad debellandum inimicum Israël, Diabolum, tu mihi fuisti *refugium* in deserto luctanti contra illum, A quando ad suggestiones ejus pessimas, videlicet gulæ, inanis gloriæ, atque avaritiæ ad flumina Scripturarum tuarum refugiens inveni lapides divinæ, ac fortissimæ auctoritatis, quibus illum stravi dicens illi, quod in Deuteronomio scriptum est: *Non in solo pane vivit homo, sed in* Deut. 8. 3.
omni verbo quod procedit de ore Dei. Item: *Non* Ibid. 6. 16.
tentabis Dominum Deum tuum. Item: *Dominum* Ibid. v. 13.
Deum tuum adorabis, & illi soli servies. Tunc reliquit me incircumcisus ille tentator, & ex tunc fui liberatus, & liber ab hujusmodi suggestionibus. Propter hoc *diligam* ego liberatus Te, *Liberator meus.* Liber quidem ex tunc fui à tentatione consummatô jejuniô quadraginta dierum, sed non diu fui ereptus ab ejus persecutione, vel insidiis malorum satellitum ejus Judæorum, contra quos ipse Deus meus, qui in eo, quod homo sum, *Deus meus*, & Creator meus est, factus est *adjutor meus*, ut adversis non cederem, sed ea potenter superarem; *&* ideo *sperabo in eum*: quia ex collatione præteritorum beneficiorum spes nata est futurorum, ut videlicet victor factus in me ipso, victor quoque sim triumphaturus in quolibet membro, & electo meo, cùm idem, qui est *Deus meus* potens ad me creandum, sit nihilominus potens ad me adjuvandum. *Deus meus, & adjutor meus, & sperabo*, meosque faciam sperare *in eum*, qui est *Protector meus*, ne os comminuant in me Agno Paschali: *& cornu salutis meæ* ipse est, qui me fecit Rhinocerotem, *cornu* singulare Divinitatis habentem, ac proin non timente venatores, malignos videlicet Angelos & homines, utpote habens Deum Patrem *cornu salutis*, cujus Divina fortitudine contrarium Diabolum, & peccatum potui ventilare, ac dissipare, quod exinde est; quia ipse *Susceptor meus* est, qui me hominem suscepit in suum proprium filium, suscipiens me *Israel puerum suum, recordatus miseri-* Luc. 1. 54.
cordiæ suæ. Ideò de liberatione, atque victoria mea non me jactabo, sed

Laudans invocabo Dominum. VERS. IV.

Laudans Dominum de transacta victoria, *in-* D *vocabo* eum in adjutorium mihi contra futura mala, vel jam imminentia pericula, quæ non sunt modica. Nam

Circumdederunt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbaverunt me. VERS. V.

Cùm duæ sint mortes, altera, qua moritur anima, quæ peccaverit: Altera, qua moritur omnis caro mortalis: Mors animæ *dolores* facit intrinsecos, quando separatur ab anima gaudium, quod est ipse Deus. Mors Corporis *dolores* facit extrinsecos, quando separatur à corpore Spiritus vitalis. Igitur ego alienus à

morte peccatorum pessima, & intrinseca forinsecus A in carne mortali *dolores mortis* habui, qui *dolores* exteriores mortis me non interius repleverunt, sed exteriùs *circumdederunt*: &
Psal.109.7. quia *de torrente in via bibi, torrentes iniquitatis conturbaverunt me.* Subitus namque ac citò transiturus iniquorum super me impetus, quasi
Joan.12.27. *torrens conturbavit me*, ita ut dicerem: *Nunc*
Matth.26.38. *anima mea turbata est.* Item: *Tristis est anima*
Marc.14.13. *mea usque ad mortem: Cœpi tædere, ac pavere*, quia *dolores inferni circumdederunt me.* Tristitia namque, ac tædium, seu pavor connumerantur inter pænas inferni. Sed hæ pænæ, atque hi

VERS. VI. *Dolores inferni circumdederunt me* forinsecus, quia securus eram intrinsecùs potestatem habens ponendi animam in infernum B propter liberandos inde meos, & potestatem habens iterum sumendi eam de inferno solutîs doloribûs inferni, juxta quod impossibile erat teneri illam ab eo.

Enimvero licèt essem à morte animæ inter mortuos liber, tamen *præoccupaverunt me laquei mortis* in membris meis per peccatum Originale præoccupatis in morte gemina, videlicet corporum & animarum. Propter hos mea passione liberandos.

VERS. VII. *In tribulatione*, in ipsa cruce cum clamore valido preces offerens *invocavi Do-*
Matth.27.46. *minum* dicens: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* sic *ad Deum meum clamavi*, C quoniam & ipsa mea Passio fuit clamor dignus exauditione. *Et exaudivit de templo Sancto suo vocem meam.* Ego enim eram templum, ego sacrificium, ego Sacerdos: Ideo de me ipso qui templum sum, *exaudivit vocem meam, & clamor meus*, qui erat intùs *in conspectu ejus, introivit in aures ejus.* Quod in effectu patuit. Nam clamante me in cruce, *atque* inclinato capite spiritum emittente,

VERS. VIII. *Commota est, & contremuit terra.* Terræ motus enim factus est magnus D quia mortem meam clamabat mundus se sustinere non posse. *Commota est terra, & contremuit*, quia & ipse Centurio terrenus videns hoc miraculum *commotus fuit, & contremuit* dicens:
Matth 27.54. *Vere Filius Dei erat iste*, & alii multi moventes ca-
Luc.23.48. pita, & *percutientes pectora sua* contremuerunt, quorum exempla multi sequentes tam ex Gentibus, quàm ex Judæis per pœnitentiam *commoti sunt*, & *contremuerunt.* Nam etiam potentioribûs agentibûs pœnitentiam *fundamenta montium conturbata sunt* per timorem, & *conturbata sunt* ad pœnitentiam. *Fundamenta montium*, corda videlicet Principum superborum *commota sunt*, *quoniam iratus est eis.* *Septem Montes se-* Apoc.17.9.
ptem Reges sunt, ait Angelus in Apocalypsi. Per septem Reges universi hujus mundi Principes intelliguntur, quia septenarius numerus universitatem solet significare. Isti Reges, isti *montes* habent *fundamenta* mobilia, quia super arenam terrenarum concupiscentiarum innitentes necessariò *conturbantur*, quando hæc temporalia, in quibus confidunt, variantur, & manifestata æternitatis veritate nihil esse demonstrantur. Ideo per doctrinam Evangelii Christi *fundamenta montium conturbata sunt, quoniam iratus est eis*, quoniam innotuit eis ira ejus, qui venturus prædicatur judicare vivos, & mortuos, & sæculum per ignem.

Ascendit fumus in ira ejus, & ignis à facie ejus exarsit. VERS. IX.

Fumus lachrymosæ deprecationis & affectuosæ compunctionis tanquam fumus aromatum de cordibus pœnitentium, quasi de thuribulis ascendit in consideratione *ira* ipsius, & eadem thuribula priùs frigida, & *carbones* priùs nigri & extincti *succensi sunt ab eo*, Quid sunt enim affectiones humanæ ante accessum Divinæ visitationis, nisi quidam carbones frigidi, & nigri? Verbi gratiâ: Timor & Amor in homine ante notitiam Dei sunt affectiones, quia cor humanum vehementer afficiunt, dum timentur non timenda, & amantur non amanda in cœcitate quadam tenebrosa, in qua humanæ affectiones, velut nigri, & extincti carbones minimè lucent: Quia neque lucem veritatis, neque calorem charitatis in se habent. At si accedat eis Deo aspirante agnitio veritatis & dilectio virtutis, tunc timor, qui erat in homine priùs inordinatus, utpote anxius circa non timenda, sic ordinatur, ut non timeat non timenda, & ut hæc multum timeat, inflammatur terrore judicii Divini. Similiter amor, qui erat in homine inordinatè sollicitus circa non amanda, gratiâ Divinâ sic ordinatur, ut amet amanda solummodò, atque ut hæc non tepidè amet, inflammatur desideriô futurorum bonorum in regno cœlorum.

Quod autem de timore, & amore diximus, hoc idem intelligi potest etiam de cæteris humanis affectionibus, quæ velut carbones inflammantur, quando per Dei gratiam benè ordinantur, ut videlicet non sit homini timor, nisi unde timendum est, non sit dolor, nisi unde est dolendum, non sit gaudium, nisi unde gaudendum est. Nam simpliciter timere, amare, dolere, gaudere humanæ sunt affectiones, sed hæ vertuntur in vitia, si gaudetur, unde non est gaudendum. Vertuntur verò in virtutes, si timentur timenda, diliguntur diligenda, dolentur dolenda, gaudentur gaudenda. Unde suboritur earundem humanarum affectionum trimembris divisio. Nam simplices affectiones, quasi adhuc frigidi carbones neque ardent neque lucent. Vitiosæ autem affectiones ardent quidem, sed non lucent: Quoniam ignis vitiorum, etsi facit in affectionibus

nibus calorem, non tamen tollit, sed auget ni- A gredinem. Affectiones verò per Divinam gratiam illuminatæ ardent pariter, & lucent. Inde Joan. 5.35. dicitur de Johanne Baptista, quia *erat lucerna ardens, & lucens.* Unde hoc, nisi quoniam *ignis à facie* Christi *exarsit* in Joannem ad salutationem mutuam Mariæ & Elisabeth, quando Luc. 1. 41. igne hoc succensus *exultavit* adhuc *infans in utero*? Sed & tunc *à facie ejus exarsit* in Joanne, quando apud Jordanem vidit Spiritum Sanctum in specie columbæ, vocémque Patris audivit Matth. 17. 5. dicentis: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Carbo* igitur Joannes ita *succensus est* ab eo, ut per illum *carbonem succensum* postea multi succenderentur, quando Evangelio coruscante Joannis testimonium de Christo est auditum non in Judæa tantùm, sed in toto mun- B do. Igitur verè, ac benè dicitur in hoc *Psalmo* de *David puero* Domini, quia *carbones succensi sunt* ab eo, sive *carbones* intelligamus humanas affectiones, sive ipsos homines, de quibus benè candentibus ascendit *fumus* aromatum, id est, odor virtutum ad honorem ipsius. cujus *à facie*, cujus à notitia *ignis exarsit*, quo *carbones* multi *sunt succensi*. De hoc *igne* Luc. 12. 49. ipse puer Domini dixerat in Evangelio: *Ignem veni mittere in terram.* Ignem istum voluit, & vult vehementer accendi, ut quisque suorum flagrans igne isto possit dicere: *Diligam te, Domine, virtus mea &c.* Ideò propter hunc ignem dilatandum

VERS. X.

Inclinavit cælos, & descendit. C

Nam cùm in forma Dei esset Rex Angelorum, cœlestiúmque virtutum omnium, primò *inclinavit cælos* mittens ad infirmantis hominis visitationem cœlestes nuntios Michaëlem, Gabrielem. Nam & Michaël venit in adjutorium populo Dei, & Gabrielis ministerium tam in Danielis visionibus, quàm in Evangelio est apertum, & sæpè cœlestes virtutes leguntur inclinatæ ad visitandas hominum infirmitates ante Christi adventum. Unde nunc dicitur: *Inclinavit cælos.* Per cælos enim cælorum virtutes intelliguntur.

Verùm quia per nullum Angelorum potuit fieri humanæ salutis reparatio, tandem ipse *descendit*, quando à summo cælo egressione facta in utero Virginis est incarnatus, & for- D mâ Divinitatis exinanitâ formâ servi est indutus. Non enim descendisse dicitur quasi de loco ad locum: Quoniam in mundo erat, & mundus per ipsum factus est. Sed de alto claritatis paternæ ad susceptionem carnis de matre ad humilitatem perferendæ mortis pro mortuis nobis resuscitandis, ipse Altissimus Altissimi Filius humiliavit semetipsum factus obediens pro nobis usque ad mortem, per quam *descendit* ad inferna: *& ibi erat caligo sub pedibus ejus*, quia illic ambulavit super aspidem & basiliscum conculcans leonem, & draconem, id est, universos Principes tenebrarum. Et *caligo sub pedibus ejus*, etiam sub minimis vestigiis suæ virtutis, & suorum, quos de tenebris infernalibus liberavit.

Et ascendit super Cherubin. VERS. XI.

Nam qui descendit, ipse est, & qui ascendit super Cherubin, id est, super omnes virtutes cœlorum. Nam parte accepta pro toto, *Cherubin* intelliguntur omnes virtutes beatorum Spirituum, super quos exaltatus ascendit ipse, qui ad inferna descendit.

Vel in ipso inferno, ubi caligo erat sub pedibus ejus, ibi etiam *ascendit super Cherubin*, super electos videlicet illic detentos, in quibus erat plenitudo dilectionis, quæ per *Cherubin* significatur. Nam *Cherubin* dicitur *plenitudo scientiæ*, & plenitudo scientiæ est plenitudo legis, & *plenitudo legis est dilectio.* Tunc ergo Rom. 13. 10. *super Cherubin ascendit*, quando electis, & dilectis in inferno lux vera Christus infudit se ipsam. Vel etiam quando rediens ab inferis ascendit ad Orientem Sol verus clarè illuminando suos discipulos propter dilectionis plenitudinem rectè Cherubin vocatos.

Aliter: Cùm Cherubin staret ante Para- Genes. 3. 24. disum habens flammeum gladium ad prohibendum introitum peccatori, & inobedienti homini, iste homo immunis ab omni peccato consummata per mortem suam obedientia, potenter intravit Paradisum, *& ascendit super Cherubin*: Quia custos Paradisi Angelus reverenter se humiliavit quasi substratorium homini perfectè C obedienti, & plenitudinem Divinitatis habenti, qui se opposuit homini inobedienti & Divinitatem perversè ambienti. Humiliavit igitur atque substravit se Cherubin custos Paradisi non locali submissione, quia Spiritus non continetur vel movetur loco sensibiliter, sed spirituali humiliatione recognoscens Paradisi Dominum, qui & ipse potenter intrare, atque omnes electos, inter quos & latro pœnitens fuit, introducere potuit in Paradisum exultationis.

Aliter: *Ascendit super Cherubin & volavit.* Cherubin quippè *plenitudo scientiæ* dicitur, super quæ Dominus ascendisse perhibetur & *voláße*, quia Majestatis ejus celsitudinem nulla humana scientia comprehendit. *Volavit* ergo *super pennas ventorum:* Quia longè in D altum se ab intellectu nostro in Divinitatem rapuit. Quantalibet enim plenitudine scientiæ quis fulgeat, nequaquam tamen apprehendere valet, quomodo factum sit, ut qui extitit, conciperetur, & ante sæcula auctor hominum nasceretur homo in fine sæculorum, Deus caro esset, verbum infans fieret. Unde rectè illic subditur: *Volavit super pennas ventorum.* Qui videlicet transcendit omnes intellectus animarum: Ventorum quippe nomine pro velocitate sua animæ humanæ non inconvenienter accipiuntur.

Aliter: *Inclinavit cælos*, id est, à celsitudine contemplationis ad activum Verbi ministerium *inclinavit cælos*, altissimos videlicet Sanctos, quorum uni dicitur: *Petre, amas* Joan. 21. 17. *me*, cùmque ille diceret: *amo te*, non semel, sed

tertiò, ut intelligeretur magna in eo cœlestis A amoris altitudo; continuò de alto ad ima inclinatur, cùm ei dicitur: *Pasce agnos meos.* item etiam alios *inclinavit cælos*, & ipse prior *descendit.* Unde & dicit: *Exemplum dedi vobis, ut & vos ita faciatis.* Et *caligo sub pedibus ejus*: Quia impii, ac tenebricosi persecutores *pedum ejus*, id est, Apostolorum, ipsi sunt *sub pedibus ejus*: Quia licèt electi videantur ad horam subjacere persequentibus, tamen per ipsos judicandus erit hic mundus. *Et ascendit super Cherubin, & volavit*: Quia suis dilectoribus esse se incomprehensibilem ostendit. *Volavit* etiam per famam velocissimam: Quia ventos, quibus nihil est velocius, superat fama ejus. Nam in Judæa natus, mox in Oriente Magis per stellam novam est revelatus. In cruce moriebatur, & mortis ejus victoria in inferno sentiebatur. *Volavit* etiam in die Ascensionis visibiliter in altum propria virtute levatus in conspectu discipulorum.

Joan. 13. 15.

VERS. XII. *Et posuit tenebras latibulum suum*, quia nubes suscepit eum ab oculis eorum. Tunc *posuit tenebras latibulum* suum: Quia quod in ipso visibile fuit, in Sacramenta transivit, in quibus non videtur, sed creditur latere; verbi gratiâ: in specie panis, ac vini species ipsius non patet, sed latet. Unde rectè *posuit tenebras latibulum suum*: Quia in Sacramentis ad intelligendum valde obscuris absconditus est humano intellectui, sed non est absconditus rectæ fidei militantium sibi. Unde subditur: *In circuitu ejus tabernaculum ejus.* C

Act. 1. 9.

Aliter: *Posuit tenebras latibulum suum*; quia per impios, qui tenebræ, ac filii sunt tenebrarum, latenter operatur, quod vult. Nam & si non serviunt ei voluntate; attamen serviunt necessitate: etsi voluntas ejus non fiat ab eis, fit tamen in eis, & de eis. Sed feliciùs ei serviunt, qui voluntaria servitute militando ei *tabernaculum ejus* fiunt, de quo dicitur: *In circuitu ejus tabernaculum ejus.* Nam qui militant ei, ipsi & milites, & *tabernaculum ejus* sunt, & ipse in eis est; sicut in figurali tabernaculo, quod dicebatur Sancta Sanctorum, fuit Arca fœderis, in qua erat Manna. Ita nimirum *in circuitu ejus tabernaculum ejus*, quod dicitur Sancta Sanctorum: Quia Ecclesia, in qua est verum Manna, D construitur de multitudine Sanctorum, in quibus Arca fœderis Christus conspicitur, verumtamen non clarè in hac militia tabernaculo extenso, quod antecedit columna nubis, id est, obscura doctrina Prophetarum, quamdiu nubes obumbrant ipsum tabernaculum, quia carnales, & corporales phantasiæ obscurant spiritualem intellectum. Propterea dicitur: *Tenebrosa aqua in nubibus aëris*, id est: Obscura scientia est in Prophetis, vel etiam in ipsis Apostolis, qui ut nubes volant, minis tonant, promissis rorant, miraculis coruscant. Propter hæc ipsa miracula dicitur:

Præ fulgore in conspectu ejus nubes transierunt. VERS. XIII.

Nubes enim Propheticæ Doctrinæ in Judæa remanserunt, neque crebris miraculis illæ *nubes* fulguraverunt exceptis miraculis Heliæ & Helisæi, quorum scripta non habentur. Ideo scripta Prophetarum nulla vel pauca miracula facientium remanserunt in Judæa. Scripta verò Apostolorum pluribus miraculis coruscantium præ fulgore non potuerunt latere, vel in angustia Judaicæ plebis remanere: Quia Christus in eis fulsit, qui est lux mundi, *lux* Joan. 1. 9. illuminans *omnem hominem venientem in hunc mundum*, Ipse verus Sol Justitiæ fulsit in factis & miraculis Apostolorum, qui tam leves, tam candidæ *nubes* fuerunt, ut non solùm ipsæ ab ipso vero sole illuminarentur, sed & per eos radii solaris fulgoris longè latèque diffunderentur. Ideo ipsæ *nubes* clarum splendorem Christi ferentes *præ fulgore ejus transierunt*: Quia in sola Judæa non valentes latere ad Gentes *transierunt*. Inter quas Gentes erant ipsi Apostoli *Grando*, iniquitates objurgando, & *carbones ignis* per ardorem charitatis. Per hoc erant *grando*: Quia per eos

Intonuit de cœlo Dominus, terribile VERS. XIV. judicium comminando: Et per hoc erant *carbones ignis*, quia ipse *Altissimus dedit vocem suam*, per eos videlicet, vocem jucunditatis, vocem exultationis in promissionibus jucundis. Propter hoc ipsi Apostoli sunt *Grando, & carbones ignis. Grando* verbum Dei repellentibus Judæis, & Gentibus: *carbones ignis* ad amorem Christi devotis. Et quidem videntur contraria propter frigiditatem & calorem *grando* & *carbones ignis*: tamen ista contrarietas propter auditores diversos erat in Apostolis, qui erant *aliis odor* 2. Cor. 2. 16. *vitæ in vitam*; *aliis odor mortis in mortem.* Erant *grando*, quæ in montanis rigescit, & in arvo liquescit: Quia Superbos terruerunt, & humiles consolati sunt; illos contuderunt per increpationis duritiam; istos rigaverunt quasi hortum delitiarum per suavem doctrinam, quàm quidam repellentes convenerunt in unum adversùs Dominum, & adversùs Christum ejus. Contra hos ipse Christus

Misit sagittas suas, & dissipavit eos.

Ipsi Apostoli, qui erant *grando*, erant VERS. XV. etiam *sagittæ*. Nam *grando* quidem videtur sine ratione cadere: *sagitta* autem diriguntur quadam rationabili sagacitate, ne in incertum feriant. Sic Apostoli *grandini* sunt assimilati, quoniam stultorum sensui discursus eorum,

eorum videbantur indiſcretè fieri. Sed ipſi erant *Sagittæ* per manum Domini rationabiliter directæ; ſicut Paulus Apoſtolus oſtenſo ſibi per
Act.16.9. viſionem viro Macedone *directus eſt in Macedoniam*, & ſpiritus Domini prohibuit eum ire in Aſiam, & cogentibûs Judæis, ut appellaret Cæſarem, directus eſt Romam. Taliter ipſe Chriſtus contra inimicos ſuos *miſit ſagittas, & diſſipavit eos;* quomodo per Apoſtolum Paulum diſſipati ſunt Phariſæi, & Sadducæi priùs contra veritatem conglobati, *atque* inter gentes per tales *Sagittas* in domo una ſeparati ſunt filii à parentibus, & parentes à filiis, & diviſa eſt mater à filia, & filia contra matrem, murus contra ſa-
Matth. 10. 35. & 36. crum, *& inimici hominis domeſtici ejus* effecti ſunt. Tales diviſiones verus *David*, cui Pſalmus iſte attitulatur, per hoc effecit, quòd contra impios in malo priùs conſentaneos ipſe *miſit ſagittas*, id eſt, Evangeliſtas cum pennis virtutum rectè volantes, *& diſſipavit eos.*

Fulgura multiplicavit, & conturbavit eos.

Fulgura miraculorum *multiplicavit, & conturbavit eos*, ſicut in die Madian.
Judic.7.21. Quemadmodum namque caſtra Madian conturbata ſunt coruſcantibus lampadibus in manibus trecentorum, qui erant cum Gedeone Duce filiorum Iſraël: ſic & multò ampliùs caſtra impiorum turbavit Chriſtus virtutibûs & prodigiîs atque ſignîs micantibûs in operationibus eorum, qui ſunt conſignati per fidem Trinitatis, quæ notatur in trecentis: vel per ſignaculum crucis, quæ item notatur in trecentis. Nam ſicut apud nos V. littera quinque, X littera decem, C. centum, I. littera unum ſignificat: ſic apud Hebræos per figuram Tau litteræ, quæ apud nos T litteræ formam obtinet, trecenti ſignificantur, & figura crucis exprimitur. Ergo Chriſtus verus *David ſagittas ſuas* in pharetra ſuæ prædeſtinationis abſconditas miſit, id eſt: miſit in mundum univerſum contra impios, *& diſſipavit eos. Fulgura* etiam ſignorum per fidem Trinitatis, & per ſignum ſanctæ Crucis *multiplicavit, & conturbavit eos.* Cùm enim *ſagittas* illas emitteret, dedit eis poteſtatem ſuper omnia dæmonia, & ut languores curarent dicens illis: Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, dæmones ejici-
Marc.16.17. & 18. te. Item: *ſigna*, inquit, *eos, qui crediderint hæc ſequentur: In nomine meo Dæmonia ejicient, linguis loquentur novis, ſerpentes tollent, etſi mortife-*
Ibid.v.20. *rum quid biberint, non eis nocebit; ſuper ægros manus imponent, & benè habebunt. Illi autem* velut *Sagittæ* volantes, velut haſtæ fulgurantes divinâ manu dirigente *profecti prædicaverunt ubique Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.*

VERS. XVI.

Apparuerunt fontes aquarum

ſalientium in vitam æternam, quas aquas ipſi Apoſtoli de ſummo fonte Chriſto bibentes audierant: *Qui biberit* aquam, quam ego do:
Joan. 4. 13. & 14. *non ſitiet in æternum ſed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.*

A Adhuc in carne manente Chriſto latuerunt iſti *fontes aquarum*, ſed eô in cælum exaltatô, & Spiritu Sancto ſuper Apoſtolos effuſô, illîſque loquentibûs magnalia Dei *apparuerunt fontes aquarum* in cordibus credentium, apparuerunt etiam rivi earundem aquarum in ore loquentium diverſîs generibûs linguarum.

Et revelata ſunt fundamenta orbis terrarum,

id eſt, ſcripta Prophetarum, ſuper quorum fidem fundatur *orbis terrarum*, id eſt, Eccleſia toto terrarum orbe diffuſa. Illa *fundamenta* priùs velata, & nimis occultata per Apoſtolos *revelata ſunt*, verbi gratiâ: poſt effuſionem Sancti Spiritûs dicente Petro: *Non enim* *Act. 2.15.16. 17.*
B *ſicut vos æſtimatis, hi ebrii ſunt, cùm ſit hora diei tertia: ſed hoc eſt* verbum, *quod dictum eſt per Joëlem Prophetam: Effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem, & prophetabunt filii veſtri, & filiæ veſtræ.* Senſus Prophetiæ priùs velatus, per evidentiam rerum eſt revelatus. Item in electione Matthiæ Apoſtoli in locum Judæ Apoſtatæ: *Scri-* *Act.1.20.*
ptum eſt, ait, *in libro Pſalmorum: Fiat commoratio eorum deſerta, & non ſit, qui habitet in ea, & Epiſcopatum ejus accipiat alius.* Cùm ſic Prophetarum dicta factis conferrentur in his, quæ commemorata ſunt, & in aliis multis, *tunc revelata ſunt fundamenta orbis terrarum.*

Etenim in primordio naſcentis Eccleſiæ ante plenariam revelationem iſtorum fundamentorum plures Judæi contenderunt, quòd *Judæo-*
C *rum DEus tantùm.* Quibus ait Paulus Apoſto-
lus: *An Judæorum DEus tantùm? Nonne & Gen-* *Rom.3.29.*
tium? imò & Gentium. Sed quis Judæorum gentium ſaluti invidentium illud conceſſiſſet, ſi per dicta Prophetarum Paulus hoc non probâſ-
ſet? Ait ergo: *Dico enim Chriſtum JEſum mini-* *Rom.15.8.9. 10.11.& 12.*
ſtrum fuiſſe circumciſionis propter veritatem Dei ad confirmandas promiſſiones patrum; gentes autem ſuper miſericordiam honorare DEum, ſicut ſcriptum eſt: Lætamini gentes cum plebe ejus. Et iterum: *Laudate omnes gentes Dominum, & magnificent eum omnes populi. Et rurſum Iſaias ait: Erit radix Jeſſe, & qui exurget regere gentes, in eum gentes ſperabunt.* Cùm igitur talibus Prophetarum vaticiniis concordaret effectus veritatis in converſione gentium ad unius Dei
D cultum, liquidò agnoſcebatur, quòd Eccleſia de toto terrarum orbe colligenda eſſet atque fun-
danda *ſupra fundamenta Apoſtolorum & Propheta-* *Ephes.2.20.*
rum ipſo ſummo angulari lapide Chriſto JESU. Sic *revelata ſunt fundamenta orbis terrarum.*

Ab increpatione tua, Domine,

Per ora prædicantium Apoſtolorum.

Et quia fruſtra Doctoris lingua laborat, niſi adſit Spiritus, qui ubi vult, ſpirat, *revelata ſunt* etiam, *ab inſpiratione ſpiritus iræ tuæ:* quoniam cum lingua Doctoris exteriùs increpante operabatur intrinſecùs per gra-

tiam Spiritus iræ tuæ audientium corda humiliando ad timorem, qui est initium sapientiæ, ac nascitur ex consideratione *iræ tuæ*, qua in judicio irasceris eis, qui resistunt veritati. Nam ex quo aliquis veritati scienter resistit, ex tunc ira tua. Ideo *ab inspiratione spiritûs iræ tuæ, spiritûs* videlicet timoris, quo timetur *ira tua*, credibilia facta sunt Prophetarum oracula de sancta Ecclesia per orbem dilatanda, & sic *revelata sunt fundamenta orbis terrarum* per spiritum tuum.

Propter quod Ego Ecclesia de Judæis, & Gentibus collecta gratias ago ei, qui hunc Spiritum promisit, & misit. Nam paulò antequam ascenderet hic puer Domini *David*, cui attitulatur hic Psalmus, dixit discipulis suis: *Accipietis virtutem supervenientis Spiritûs Sancti in vos, & eritis mihi testes in Jerusalem, & in omni Judæa, & Samaria usque ad ultimum terræ. Et cùm hæc dixisset, videntibûs illis elevatus est.* Dexterâ igitur Dei exaltatus, & repromissione acceptâ à Patre effudit hoc donum Sancti Spiritûs, quem (Act. 1. 8. & 9.)

VERS. XVII. *Misit de summo* sicut promiserat dicens: *Cùm venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis.* (Joan. 15. 26.) Igitur *de summo* Patre *misit* Filius promissum Paraclitum. *Et accepit me* Sponsam dilectam, & electam ante tempora sæcularia gloriosam Ecclesiam. *Accepit me*, id est, acceptabilem sibi me fecit per fidem inspiratam de Spiritu suo. *Et assumpsit me* in hæreditatem suam, ut sim cohæres ipsius, & omnes filii mei de Spiritu suo regenerante mihi Sponsæ generati sint hæredes quidem Dei, cohæredes autem ipsius Christi Sponsi mei, qui Spiritum Sanctum *misit de summo, & accepit me, & assumpsit me de aquis multis*, id est, de populis multis electam & segregatam, atque de aquis Baptismi sui regeneratam. Vel quia in cibis, & potibus, & variis baptismatibus Pharisaicarum traditionum salus non fuit, *assumpsit me de aquis multis*, de variis scilicet baptismatibus dando unum solum baptisma suum, in quo salus est. Et hoc modo per suum Baptisma, quasi per rubri maris transitum,

VERS. XVIII. *Eripuit me de inimicis meis fortissimis*, de persequentibus me curribus invisibilis Pharaonis, de peccatis scilicet, quæ obruta sunt in Baptismo tamquam in mari rubro. De his *inimicis*, ante Baptismi gratiam perceptam fortissimis contra legem naturalem, & scriptam: quia lex infirmabatur per carnem, ita ut non posset de medio tollere inimicitiarum parietem, *ab his*, inquam, *inimicis fortissimis* per Spiritum Sanctum in Baptismo mihi datum *eripuit me*. (Rom. 8. 3.)

Et ab his etiam, *qui oderunt me*, à malignis videlicet Spiritibus eripuit me: quia non solùm currus Pharaonis, qui de totis peccatorum & vitiorum compacti fuerunt, sed etiam exercitum ejus, qui de malignis Angelis collectus ferebatur in talibus curribus, projecit in mare suffocans eos aquâ & sanguine de latere suo profluente. Ideo ipse per se ipsum à talibus *inimicis eripuit me:* quia novit mihi vires contra eos defecisse, quos nec per legem naturalem, nec per legem scriptam potui superare.

Quoniam confortati sunt super me in actualibus culpis, *& prævenerunt* me in originali peccato, antequam nascerer in hunc mundum. Imò in primis parentibus meis, antequam intrarem Sabbathismum. Ad hoc enim Deus me creavit, & multiplicavit in parentibus meis, quos benè condidit, & ut multiplicarentur, benedixit dicens: *Crescite, & multiplicamini, & replete terram*; (Genes. 1. 28.) ad hoc, inquam, factum est hoc in die sexta, ut natura humana & benedicta multiplicatio ejus, consummatâ obedientiâ, in die sexta introîsset in requiem diei septimæ, in qua requievit Deus consummatîs mundi operibûs. At ego in diem Sabbathi non perveni tunc in parentibus meis, quoniam

Prævenerunt me in die afflictionis meæ. VERS. XIX.

Prævenerunt me pariter Serpens, Eva, & Adam: Serpens decipiendo, Eva illius deceptioni credendo, Adam consentiendo. *Prævenerunt me in die afflictionis meæ:* quia ipsa dies conditionis facta est mihi *dies afflictionis*, cùm in ipsis meis parentibus expellerer de Paradiso, & subjicerer maledictioni peccatorum, & iræ Dei dicentis ad Adam: *Maledicta terra in opere tuo; cùm operatus fueris terram, non dabit fructum suum, sed spinas, & tribulos germinabit tibi.* (Genes. 3. 17. & 18.) Item ad Evam: *Multiplicabo ærumnas & conceptus tuos &c.* (Ibid. v. 16.) sic *prævenerunt me in die afflictionis* intercludentes mihi diem Sabbathi, diem exultationis, quoniam usque ad illum non permanserunt in Paradiso exultationis.

Et factus est Dominus Protector meus, etiam tunc inimicitias constituendo inter fœminam & serpentem, & semen fœminæ ac semen serpentis, atque intercludens mihi viam ligni vitæ, ne, si inde comedissent homines miseri, esset eorum immortalis miseria, & misera immortalitas; quemadmodum Angelorum prævaricantium, qui propter suæ miseræ vitæ immortalitatem non inveniunt reditum ad humilitatem & salutem. Ne itaque mihi similiter contingeret, *factus est Dominus Protector meus* dando mihi tunicas pelliceas, id est, mortalitatem corporum, per quam fieret mihi medicina contra mortem animarum. Et in carcere mortalitatis diu quidem castigavit me, sed tandem in CHRISTO, in homine videli-

videlicet ſine peccato pro peccatoribus mortuo, ac ſepulto, & usque in infernum humiliato, atque à mortuis reſuſcitato ipſe Deus, qui me in eodem homine *accepit, & aſſumpſit de aquis multis*, ùt prædictum eſt, ipſum Dei verbum incarnatum in carne ſua jam glorificata, & clarificata, atque in throno paternæ majeſtatis collocata

VERS. XX. *Eduxit me in latitudinem* æternitatis, de anguſtia temporalis mortalitatis. Hoc jam factum eſt in primitiis dormientium, in homine primogenito mortuorum. Unde quaſi accepto pignore ſalutis in capite meo, dico fiducialiter de me novo novi capitis corpore, quòd *Salvum me faciet* configurans corpus humilitatis meæ corpori claritatis ſuæ. Quod ex eo concipio, & credo: *quoniam voluit me*, antequam ego vellem. Prior ipſe dilexit me, atque voluit me gratuita ſua benignitate in multis beneficiis præveniens me, fecitque, ut ego vellem ipſum, qui prior voluit me. Et ideo, quia nunc habeo ad ipſum cum bona voluntate fidem, ex qua juſtus vivit, hoc ſpero, quod Do-
Rom. 1. 17. minus, qui hanc fidem juſtificantem & ex bona voluntate operantem gratis dedit, ipſe

VERS. XXI. *Retribuet mihi* præmia æterna *ſecundùm juſtitiam meam*, quæ eſt in fide, ac bona voluntate: *& ſecundùm puritatem manuum mearum*, quæ eſt in operatione, *retribuet mihi*.

Eſt autem in hoc loco ſecundùm rationem fidei Rhetorica oratio argumentosè in quinque partes diſtincta; videlicet I. Propoſitionem. II. Rationem. III. Rationis confirmationem. IV. Exornationem. V. Complexionem. Propoſitio eſt, ubi dicitur: *Et retribuet mihi Dominus ſecundùm juſtitiam meam, & ſecundùm puritatem manuum mearum retribuet mihi.* Quibùs dictis hoc proponitur, quòd gemina retributio, videlicet ſecundùm *juſtitiam* fidei, & ſecundùm opera in fide peracta ſit à DEO debita. Ratio eſt, quod ſubjungitur: *Quia cuſtodivi vias Domini, nec impiè geſſi à DEO meo.* Nam in his verbis Ratio redditur, quod rectè iſta retributio quaſi ſtola gemina debeatur ei, qui per fidem cuſtodit vias Domini in voluntate, nec impiè aliquid agens criminaliter offendit in opere. Rationis confirmatio eſt, quod ſequitur: *Quoniam omnia judicia ejus in conſpectu meo, & juſtitias ejus non repuli à me.* Per hæc enim dicta confirmatur & fidei circumſpecta bonitas erga DEum, cui dicitur: *Omnia judicia ejus in conſpectu meo*, & operationis puritas, cùm dicitur: & *juſtitias ejus non repuli à me.* Brevis, & ſplendida eſt exornatio, quod ſequitur: *Et ero immaculatus ab eo, & obſervabo me ab iniquitate mea.* Nihil enim magis ornat præterita benè dicta & facta, nihil magìs honeſtat bonum fidei affectum & boni operis effectum, quàm bona & fidelis devotio ad permanendum & in melius proficiendum in benè cœptis, quæ devotio hìc exprimitur, cùm dicitur:

A *Et ero immaculatus*; ſubauditur: in fide, *& obſervabo me ab iniquitate mea*; ſubauditur: in opere. Tandem poſt Propoſitionem, Rationem, Rationis Confirmationem, Exornationem, ſequitur artificioſus Terminus Orationis, dum repetita propoſitione fit complexio, qua finis Orationis jungitur principio velut inſolubili quodam argumentationis vinculo. Sicut enim in principio propoſuit, ſic & in fine concludit dicens: *Et retribuet mihi Dominus ſecundùm juſtitiam meam & ſecundùm puritatem manuum mearum.* Determinatio eſt, quod adjicitur: *In conſpectu oculorum ejus.* Determinatur enim hìc juſtitia fidei, & puritas *manuum*, id eſt, operum talis, qualem non habent hypocritæ, qui
B omnia opera ſua faciunt, ut videantur ab hominibus, nec eſt illis cura de illa juſtitia, & puritate, quæ eſt *in conſpectu oculorum Dei*, quibus oculis placere contendunt electi. Nunc redeamus ad ſeriem litteræ.

Salvum me faciet in futuro, *quoniam voluit me* in præterito. Vel, *ſalvum me faciet* vocando & juſtificando, magnificando, *quoniam voluit me* prædeſtinando. Hanc nimirum prædeſtinationem, licèt non ex toto mihi revelet in hac vita, tamen per hoc eam innuit, quòd juſtitiam fidei contulit nec petenti nec merenti. *Et* ideo ſcio, & firmiter propono, quòd qui tribuit juſtitiam fidei, ipſe *Dominus retribuit mihi ſecundùm juſtitiam meam*, retribuet gratiam pro
C gratia, pro fide videlicet pura præſtans opera pura: *&* poſteà *ſecundùm puritatem manuum mearum*, id eſt, operum, *retribuet mihi* beatitudinis æternæ Sabbathiſmum, in quo non eſt operandum, ſed vacandum & videndum, quàm ſuavis eſt Dominus. Inde autem non ſuperba præſumptione, ſed humili, & veraci confeſſione mihi vendico juſtitiam, & puritatem manuum.

Quia corde credens ad juſtitiam *cuſtodivi vias Domini* tenendo, & ſequendo veſtigia ejus, acquieſcendo mandatis, & ſperando in promiſſis ejus: *Nec impiè geſſi à Deo meo* factis illum negando. Quod ſi feciſſem, nequaquam *puritatem manuum* habuiſſem. Nunc autem & vias ejus corde ad juſti- VERS. XXII.
D tiam credens *cuſtodivi:*

Quoniam omnia judicia ejus in conſpectu meo: *nec impiè geſſi à Deo meo*, quoniam *Juſtitias ejus non repuli à me*. VERS. XXIII.
Omnia judicia ejus, ex quo in eum credidi, præ oculis habui ſciens, quòd univerſæ viæ ejus miſericordia, & veritas, quòd *omnia judicia ejus* juſta ſunt, quæ licèt non ſigillatim potui attendere, tamen ex quo illi firmiter adhæſi, univerſaliter & generaliter commemoravi, & *in conſpectu* mentis judicia ejus quaſi ſcripta ſemper habui corde credens ad juſtitiam, quòd ipſe ſecundùm juſtitiam judiciorum ſuorum aliquotiens occultorum, ſed nunquam injuſtorum, diſponit omnia; ſive præmia juſtorum, ſive pœnas impiorum, ſive flagella corrigendorum, ſive

tenta-

tentationes probandorum, sive scandala reprobandorum. *Omnia judicia* Dei in talibus per hoc *in conspectu meo* habui, quòd ex quo sapere potui, ea justa esse credidi: etsi pacem peccatorum videns pedibus cogitationum claudicavi,
Ps. 72.2. dum *panè moti sunt pedes mei, panè effusi sunt gressûs mei*, ut aliquantulum hæsitarem quasi dubitans de justitia judiciorum Dei, tamen *in conspectu meo*, in oculis fidei hoc semper scriptum habui, quòd omnia judicia Dei sunt justa, & omnes viæ ejus misericordia, & veritas. Unde licèt pedibus cogitationum aliquoties offende-
Ibid. v. 3. rim, quando *zelavi super iniquos pacem peccatorum videns*, tamen *judicia ejus in conspectu meo* habui, & ad eorum rectitudinem gressus meos aut direxi, aut correxi. Direxi per diligentiam, vel distortos per negligentiam correxi per pœnitentiam.

Aliter: *Omnia judicia ejus in conspectu meo*, quoniam consideravi divina judicia tam præsentia, quàm futura, & vidi ea esse justa, vidi in eis esse justitias. Et has *justitias non repuli à me.* Non habui eas molestas, imò placuerunt mihi, & si aliquando easdem justitias impediente fragilitate perfectè non poteram exequi; tamen eas *non repuli* tanquam exosas, etiam cùm graves eas habui tanquam onerosas. Sed etsi hactenus minus perfectè, nec satis rectè ambulavi coram Deo in judiciis, & justitiis ejus, amodò gratia ejus me custodiente cautus manebo.

VERS. XXIV. *Et ero immaculatus cum eo, & observabo me ab iniquitate mea.*

Ero immaculatus, non quòd carere possim in hac vita omni macula, sed quod nulla mihi
Ps. 18.14. dominetur persuasio dæmonum, qui *si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero: & observabo me ab iniquitate mea* vel eam non faciendo, vel si contra propositum meum acciderit, veloci, & fructuosa pœnitentia eam corrigendo. Et ideo jam non solùm propter charitatis latitudinem, in qua fides per dilectionem operatur, sed etiam propter perseverantiæ longanimitatem.

VERS. XXV. *Retribuet mihi Dominus secundùm justitiam meam, & secundùm puritatem manuum mearum;* quæ justitia fidei & puritas operum est *in conspectu oculorum ejus.* Hanc enim vicissitudinem *justitia* fidei requirit, ut sicut omnia judicia ejus veraciter dixi esse in conspectu meo: sic & *puritas manuum mearum* sit *in conspectu ejus.*

Aliter: *Misit de summo, & accepit me, salvum me faciet, quoniam voluit me.* Ego David puer Domini mortuô Saule, id est, mortuâ morte in resurrectione ab inimicis meis fortissimis liberatus, & de angustia sepulchri eductus in latitudinem regni paterni Advocatus meorum, nunc ago causam eorum, factus propitiatio pro peccatis eorum apud Patrem meum, quem scio, quòd semper me audit in præsenti & in futuro, quod ex præteritis affirmo. Nam antequam ego homo aliquid boni meruissem, ipse Pater summus *misit* Verbum suum de *summo*, id est, de suo corde eructatum, & *assumpsit me* hominem in unitatem personæ Verbi sui, *de aquis multis*, id est, unum electum ex millibus populorum: & in carnis mortalitate conversantem *eripuit me de inimicis meis fortissimis*, quando irruerunt in me fortes phrenetici volentes perdere me Medicum de salute generis humani solicitum. *Et ab his, qui oderunt me*, licèt manus non injecissent in me dicentes: *No-* Joan. 18. 31.
bis non licèt interficere quemquam, tamen odio mortali oderunt me, persuadentes populo, ut Barrabam peterent, me verò perderent. *Quoniam confortati sunt super me*, quando infirmata est virtus mea, quando abscondita est fortitudo mea. *Prævenerunt me*, cùm sponte mori vellem, ut mortem moriendo destruerem, & vitam resurgendo repararem, illi *me prævenerunt* cupientes animam meam tollere à me *in die afflictionis meæ. Et factus est Dominus protector meus*; ita ut nemo eam tolleret à me, sed ego eam posui, ego potenter moriens in manus Patris eam commendavi. Illi autem studentes prævenire mortem meam spontaneam, miserunt milites, qui crura mea frangerent, & sic animam meam corpori meo extorquerent. Sed *factus est Dominus Protector meus*, qui & in lege de me Agno Paschali præceperat dicens: *Os non* Joan. 19. 36.
comminuetis ex eo, & nunc ante crurifragium susceperat Spiritum meum. Fregerunt autem crura latronum, unius pœnitentis, alterius impœnitentis. Ad me verò medium eorum cùm venissent, invenerunt me mortuum, & ideo non fregerunt crura mea, hoc significante Spiritu Sancto per non sanctos, quòd sicut titulus victoriæ meæ capiti meo superpositus non esset abolendus, aut corrumpendus juxta desiderium Judæorum: ita per eorum velle non esset comminuenda fortitudo crurum meorum, id est, Apostolorum, per quos portandus eram in omnem terram. Ergo *factus est Dominus protector meus*, & de angusto populo Judæorum fortibus & in infatigibilibus cruribus meis Evangelium meum & me portantibus *eduxit me in latitudinem* gentium, & *salvum me fecit, quoniam voluit me*, id est: quoniam placui ei.

De his antecedentibus meritis obedientiæ meæ quid sequitur? hoc scilicet, quòd *retribuet mihi Dominus secundùm justitiam meam*, ut de me grano uno mortuo multus fructus fiat. *Et secundùm puritatem manuum mearum retribuet mihi.* Nam quia orans, & me ipsum sacrificans in ara crucis puras manus levavi, *secundùm puritatem manuum mearum retribuet mihi* Pater, ut illæ manus expansæ omnia trahant ad me, sicut ego prædixeram dicens: *Ego, si exaltatus* Joan. 12. 32.
fuero à terra, omnia traham ad me ipsum. Quod inde est: *quia ego custodivi vias Domini, nec impiè gessi à DEO meo* sicut Adam, qui positus in Para-

Paradiso, ut operaretur,& custodiret illum, non custodivit *vias*, id est, mandata Domini, & *impiè gessit à Deo* plus obediendo voci serpentis & uxoris suæ, quàm Deo. Ego autem *custodivi vias* Joan. 14. 31. *Domini* servando mandata, & *sicut mandatum dedit mihi Pater, sic fecit; nec impiè gessi à Deo meo* acquiescendo Sathanæ promittenti mihi omnia regna mundi, ut ipsum cadens adorarem, & sic impiè in Deum meum agerem, quod ego minimè approbavi: *quoniam omnia judicia ejus in conspectu meo, & justitias ejus non repuli à me.* Omnia judicia ejus erant in conspectu meo. Unde Sathanæ tentanti, vel Judæis irritantibus judicia divina in Scripturis expressa ita competenter objeci, ut & Sathanas per Scripturas confutatus Joan. 7. 15. cederet, & dicerent adversarii: *Quomodo hic litteras scit, cùm non didicerit? Et justitias ejus non repuli à me*, cùm pro peccatis meorum flagellarer, justitia Dei exigente, ut nocens homo pœnas debitas non evaderet, nisi innocens homo pœnas indebitas ferens pro eo vapularet. Ego innocens, & purus homo has *justitias ejus non repu-* Isai. 50. 6. *li à me.* Retrorsum non abii, sed *corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus, faciem meam non averti ab increpantibus, & conspuentibus in me.*

Et ero immaculatus cum eo, & observabo me ab iniquitate mea. Nam Judæi quidem pu- Isai. 53. 4. tabant me *leprosum, & percussum à Deo, & humiliatum*, sed ego *ero immaculatus* ab omni lepra peccati *cum eo*, cum Patre videlicet meo sic justus, ut ipse est justus. *Et observabo me ab iniquitate*, quæ putata est *mea*. Vel *observabo me*, id est, meos *ab iniquitate mea*, mihi imposita. Dixerunt e- Matth. 11. 19. nim, esse me voracem, & potatorem vini, & seductorem. At ego non solùm innocens, & mundus sum à tali iniquitate, sed etiam *observabo me*, id est meos *ab iniquitate mea*, mihi videlicet imposita. *Et retribuet mihi Dominus* non solùm in me ipso Resurrectionis & Ascensionis gloriam *secundùm justitiam meam, & secundùm puritatem manuum mearum*: sed etiam in omnibus membris meis *retribuet mihi*, ut & ipsi per me justificentur, & sint puri *secundùm justitiam meam, & secundùm puritatem manuum mearum* pro modo suo conformes effecti mihi capiti suo, *in conspectu oculorum ejus*, quibus ipse Apoc. 22. 11. discernit, quos relinquit in sordibus, ut sordescant ampliùs; & quos justificet, ut justificentur ampliùs. In quo judicio tuo, Deus Pater non eris, judex injustus, ut vel reprobes eligendum, vel eligas reprobandum. Sed

VERS. XXVI. *Cùm Sancto Sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris, & cum perverso perverteris: quoniam tu populum humilem salvum facies, & oculos superborum humiliabis.* Ne- A igitur te accuset, sed suam superbiam, si eum nondum sanctificâsti, *quoniam tu oculos superborum humiliabis.* Nemo desperet se posse sanctificari, si vult humiliari, *quoniam tu populum humilem salvum facies.* Ideo *cum Sancto Sanctus eris* illum sanctificando ampliùs, qui per humilitatem, & per humilem peccatorum suorum pœnitentiam, & confessionem jam Sanctus esse cœpit. Illi *Sancto*, id est, humili tu *Sanctus* videris, non ipse sibi Sanctus videtur, ideò à te Sanctus habetur, quoniam tu populum humilem salvum facies, & *cum* illo *Sancto Sanctus eris*: quia & tu illum Sanctum facis cooperante suo libero arbitrio, & ille tibi Sanctificatori adhærebit, nec à te resiliet per superbiam, B quam si in eo conspiceres, utique illum in superbia *perversum* tu amplius pervertes: & sicut ille tibi *perversus* appareret, sic tu ei *perversus* videreris: quoniam *cum perverso tu perverteris*, id est, *perversis* tu *perversus* videris. Dicunt enim: *non est æqua via Domini*; sed *nunquid est æqua via* Ezech. 18. 25. *mea, & non magis viæ vestræ perversæ sunt?* Tu hoc dicis, qui populum humilem peccata sua confitentem salvum facies, & oculos superborum de sua virtute gloriantium, & de justitia sua præsumentium tu humiliabis, quod faciendo *perversis perversus* videris. At tu *cum Sancto Sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris*: quia qui Sanctus est per humilitatem, hic tibi dicit: *Fidelis Dominus in o-* Psal. 144. 13. *mnibus verbis suis, & Sanctus in omnibus operibus* C *suis.* Ita *cùm Sancto Sanctus eris.*

Similiter, qui per humilitatem est *innocens* verâ innocentiâ, qua nec sibi, nec alteri nocet, ipse te prædicat innocentem, contestans, quòd tu es ille Deus, de quo dicit Moyses famulus tuus: *Deus fidelis, & absque ulla iniquitate*, in Deut. 32. 4. quo non est iniquitas, justus, & Sanctus Dominus, *justus & rectus.* Ita *cum viro innocente innocens eris.* Et *innocens* prædicaris tu, cujus tanta est innocentia, ut penitus nemini noceas, & eos, qui nocent, non sinas nocere impunè, nec alicui injustè noceri. Talis est enim tua innocentia, ut tu neque noceas, neque nocearis, nec aliquem vel injustè noceri, vel impunè nocere patiaris. Nocentibus igitur, quos punis, non tu innocens videris, quia in te sæpè refundunt quasi fatalis cujusdam necessitatis culpam, D qua meruerunt puniri, cùm te immutabiliter omnia præsciente se putant quasi ex necessitate peccâsse. Similiter illis, quos non injustè noceri permittis, tu non innocens videris interdum, quia culpant justum judicium tuum. Sed *cum viro innocente*, qui nec sibi, nec alteri nocet, *innocens eris*, & *innocens* prædicaris.

Et cum electo electus eris. VERSUS XXVII.

Id est ab eo, quem eligis, eligeris, & tu eligis eligentes te; sicut diligis diligentes te. Nisi Joan. 14. 21. enim tu prior eligeres, quos præscivisti eligendos, non essent, qui te eligerent. Sed in eo ipso, quòd de multitudine hominum tam paucos eligis, *perverso perversus* videris, & ita quantùm ad suam

Q æsti-

æstimationem tu *cum perverso perversus eris.* At A tu Sanctus es, innocens es, rectus, & electus es;

VERSUS XXVIII. *Quoniam tu populum humilem salvum facies, & oculos superborum humiliabis.*

Ut *humilis populus* in te Sancto sit sanctus, in te innocente sit innocens, & electus in te, qui es elector humilium, & electus eisdem humilibus.

Aliter. Sicut ego *David* supra dixi ex persona cujuslibet electi, & perfecti: *Et ero immaculatus cum eo, & observabo me ab iniquitate mea, & retribuet mihi Dominus secundùm justitiam meam, & secundùm puritatem manuum mearum in conspectu oculorum ejus:* ita etiam tu quilibet homo B adhuc non habens perfectam Sanctitatem; sed tamen habens ejusdem Sanctitatis voluntatem, si adhærebis Christo, qui est Sanctus, innocens, & electus ex millibus, *cum* ipso *Sancto Sanctus eris, & cum* ipso *Viro innocente innocens eris, & cum* ipso *electo electus eris,* ut & tu dicere posis: *Et ero immaculatus cum eo, & observabo me ab iniquitate mea.* Et si adhærebis Diabolo vel Antichristo, cum ipso *perverso perversus eris.* Quod exinde proveniet, quoniam tu Deus Pater *populum humilem* humili Christo adhærentem, & subjacentem *salvum facies: & oculos superborum* eidem Christo rebellium tu *humiliabis, & salvum facies populum humilem;* C

VERSUS XXIX. *Quoniam tu illuminas lucernam meam, Domine*, vel Scripturas verbi tui, quod *verbum* est *lucerna pedibus meis* patefacien-
Ps. 118. 104. do, vel Prædicatores, qui sunt *lucernæ* ardentes, super candelabrum ponendo, quos ego videns illuminatos etiam pro mea illuminatione rogans dico:

Deus meus illuminas tenebras meas, ut vitiosi affectus mei, qui *tenebræ* sunt, à te *illuminentur*, & in virtutes mutentur, verbi gratiâ: Concupiscentia mea per hoc tenebrosa, quod concupiscit non concupiscenda, sic il- D luminetur, ut solùm & totum, quod concupiscendum est, concupiscens, ipsa lux nominetur à
2. Cor. 4. 6. te, qui dixisti, *de tenebris lucem splendescere.* Similiter ita mea per hoc tenebrosa & *tenebrarum* nomine digna, quód ipsa indignatur interdum etiam bonis, ita illuminetur, ut salvo amore hominum solis vitiis eorum indignetur zelum justum exercens cum dilectione hominum, & odio vitiorum. Cæteræ quoque affectiones mentis meæ nimiùm tenebrosæ à te Deo meo, qui dixisti de tenebris lucem splendescere, sic illu-
Luc. 11. 36. minentur, ut *totum corpus* meum *lucidum sit, non habens aliquam partem tenebrarum, sed sit lucidum totum, & sicut lucerna fulgoris* illuminatum sit per intentionis meæ *simplicem oculum*, qui si fuerit perfectè *simplex*, & purus, *totum corpus meum lucidum erit*, neque mihi intrinsece illuminato forinseca tentatio prævalere poterit:

Quoniam sic illuminatus *in te*, lux lucis, VERSUS XXX.
& fons luminis, *eripiar à tentatione* forinseca, luce fruens intrinseca: *& in Deo meo confortatus transgrediar murum* de duritia peccatorum meorum constructum inter me & ipsum Deum. Etsi non possum destruere ipsum *murum*, tamen Dei ope adjutus, *transgrediar* illum. Nunc inter me ac Deum quasi medius paries est peccatorum meorum dividens me à Deo meo, ita ut ego sim in uno latere muri hujus, cui peccatum adhuc placet, & sit Deus in altero latere, cui idem peccatum displicet. *Prospicit* tamen De- Cant. 2. 9.
us interdum *per cancellos*, & respicit per fenestras, jungiturque facies mea faciei ejus, dum mihi ex parte displicet, quod & ei displicet, videoque illum per fenestras, ubi paries peccati non continuatur, ubi per compunctionis cancellos lux veritatis ad cor immittitur. Sed hoc mihi non sufficit: peto, ut *transgrediar murum*, & sim totus juxta ipsum, accusans & improbans in me, quod accusat vel improbat ipse in me, solumque ac totum illud mihi placeat, quod ei placet, ut mihi placeat: nec ipse jam per fenestras mihi loquatur, sed *osculetur me osculô oris sui*, præ- Cant. 1. 1.
beatque se mihi fruendum per amorem continuum. Ne autem aliquis æstimet, quòd ejus amor admittat pollutionis maculam, hoc dico, quod sequitur:

Deus meus, impolluta via ejus. VERSUS XXXI.

Impolluta dilectio ejus, qua venit ad me suam Ecclesiam, suam Sponsam, quem cùm amavero, casta sum, cùm tetigero, munda sum, cùm accepero, Virgo sum. Sic *est impolluta via ejus*, & eloquia ejus non sunt turpia, imò turpitudinum omnium purgatoria & consumptoria; sicut ignitus calculus purgavit labia Isaiæ à Isa. 6. 7.
pollutione.

Etenim ipsa *eloquia Domini igne examinata.* Sive unum *eloquium*, unicum DEI Verbum Sancti Spiritûs igne cum natura humana conflatum in unum electrum, non solùm nihil habet in se impuritatis, verùm & purificat omnem animam sibi credulam, sibi consentaneam. Et peccata quidem Deus igne tali consumit, ùt ligna, fœnum, stipulam; sed in se sperantium custodit ædificium: quia illi superædi- 1. Cor. 3. 12.
ficant aurum, argentum, lapides pretiosos. Aurum Sapientiæ in cogitatione vel contemplatione, argentum eloquentiæ in prædicatione, lapides pretiosos in splendida virtutum operatione.

Ideo ipse DEUS *Protector est omnium sperantium in se.* Protector videlicet in *igne* tribulationis, quô *examinata* sunt *eloquia* Dei, quoniam & ipsum Dei Verbum incarnatum fuit in tribulatione, atque Prophetæ, & Apostoli Verbum Dei, Verbum vitæ continentes, & ipsi examinati sunt per *ignem* tribulationum. Similiter usque hodie omnes *examinantur*, qui verbum vitæ continentes ardent Sanctitatis desideriô, lucent verbô, & exemplô. Sed

Sed bonum habentes fundamentum fidei, spei, A & charitatis non superædificant huic fundamento stipulam inanium cogitationum, fœnum carnalium locutionum, lingua mundanarum actionum, nisi fortè ita parùm, ut facilè auferatur per *ignem* purgatorium; Ipsi autem propter nobile fundamentum salvi sint, sic tamen, quasi per ignem evadunt per bonam spem in Deum, qui *Protector est omnium sperantium in se*, atque solus est Deus, nec extra illum est alius.

VERSUS XXXII. *Quoniam quis DEUS præter Dominum, aut quis DEUS præter Deum nostrum?*

Quis Deus præter Dominum, cui servimus? Et *præter Deum nostrum*, quem post servitutem B possidemus in hæreditatem & in præmium nostrum? Multos Deos fingunt sibi autores idolorum: sed *quis Deus præter Dominum*, qui dominatur in rebus? *aut quis Deus præter Deum no-*
Gal. 3. 7. *strum*, Deum Abraham, & omnium filiorum Abrahæ, inter quos computamur & nos per fidem, quem habemus in Deum nostrum? Quòd iste Deus noster sit solus Deus, cognosco non solùm ex generalibus beneficiis, sed etiam ex specialibus mihi *David* collatis, quia ipse est

VERSUS XXXIII. *DEUS, qui præcinxit me virtute.*

Cùm præcinctus fuissem gladiò Saulis, non potui sic armatus incedere contra Philistæum, sed his armîs depositîs *præcinxit me Deus virtute* fidei,
Marc. 5. 22. quâ crederem *omnia possibilia credenti*.

Et posuit immaculatam viam meam,
1. Reg. 7. 45. 46. & 47. ut dicerem, Philistæo: *Tu venis ad me in gladio, & hasta, & clypeo; ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Israel, quibus exprobrâsti hodie: & dabit te Dominus in manu mea, & percutiam te, & auferam caput tuum à te, & dabo cadavera castrorum Philistiim hodie volatilibus cœli, & bestiis terræ, ut sciat omnis terra, quia non in gladio, nec in hasta salvat Dominus*: & noverit universa Ecclesia hæc, *quia est* Dominus *Deus in Israel (ipsius est enim bellum, & tradet vos in manus nostras*. Ut ex his dictis intelligi potest, *via* Philistæi ad me venientis in gladio & hasta cum magna superbia fuit polluta via, & maculata. Sed Deus meus, de quo supra dixi, *impolluta via ejus*, ipse *posuit immaculatam viam meam*, fide mundans, D cor meum, ut non pro meo, sed pro ipsius honore, in ipsius nomine venirem ad pugnam *per viam immaculatam*, per viam fidei, qua possibile credidi, ut virtute Divina per me parvulum vinceretur, qui contra *Deum*, & agmina ejus extollebatur.

VERSUS XXXIV. *Qui perfecit pedes meos tanquam cervorum.*

Ut fugiendo Saulem posteà me persequentem sic fugerem per silvestria, & montuosa loca tanquam agilis cervus. *Et super excelsa statuens me*, quando in Rama, quæ Latinè interpretata est *Excelsa, statuens me, præcinxit me*. Illuc enim ad me capiendum & perdendum Satellites, & nuntios miserat Saul? Qui 1. Reg. 19. 20. 21. & 23.
cùm venissent, & cum cuneum Prophetarum vidissent, prophetârunt & ipsi. Cùmque plures nuntii missi fuissent, & omnes Prophetarum cuneo se junxissent, venit tandem & ipse Saul, junctusque Prophetis nudatus prophetavit protegente me Deo meo, qui *super excelsa* in Rama *statuit me*.

Qui docet manus meas ad prælium. VERSUS XXXV.
Et quia præsens mihi est, ad ipsum conversus dico: *Et posuisti ut arcum æreum brachia mea*, quando brachiis meis, velut arcu æreo & fortissimo per fundam stravi Goliam, & manibûs meîs à te doctîs ad prælium caput ejus amputavi propriò gladiò ipsius.

Et dedisti mihi protectionem salutis VERSUS XXXVI.
tuæ contra insidias Saulis multas: *Et dextera tua suscepit me*, quia Divina potentia tua servavit me inter multa pericula, quæ non ad perditionem, sed ad disciplinam sunt mihi à te provisa. *Et* in eisdem periculis *disciplina tua correxit me in finem*, in consummationem scilicèt perfectam & finalem. *Et disciplina tua ipsa me docebit*, ut sim quasi discipulus humilis sub ipsius disciplinæ tuæ Magisterio. Tandem Saule mortuo *dilatâsti gressus meos subtus me*, subdens mihi regnum ejus: *& non sunt infirmata vestigia* C *mea* tot persecutionibûs me vexantibûs. Unde permanente, vel etiam adaucta mihi fortitudine post mortem Saulis acceptâ regnandi potestate *persequar inimicos meos*. Persequar latrunculos, 1. Reg. 30. 8.
qui succenderunt Siceleg, & abduxerunt mihi duas uxores meas & multam prædam. *Persequar, & comprehendam illos, & non convertar, donec deficiant. Confringam illos, nec poterunt stare subtus* pedes *meos*. Et præcinxisti me virtute ad bellum, subplantâsti insurgentes in me subtus me, & inimicorum dedisti mihi dorsum, *Et odientes me* de domo Saulis *disperdidisti. Clamaverunt, nec erat, qui salvos faceret*: quia mortuo Abner non erat, 2. Reg. 3. 6.
qui staret pro domo Saulis. *Clamaverunt* tamen *ad Dominum* non habentes Deum alienum, *nec exaudivit eos. Et comminuam eos ut pulverem ante faciem venti, & ut lutum platearum delebo eos*. Etiamsi aliqui de populo Israël contradicent mihi, ùt Seba filius Bochri, qui dixit: quæ nobis pars in David? *Tu eripies me de contradictionibus populi*.

Hucusque specialia *David* beneficia in littera *Psalmi* denotata sint. Nam quod sequitur: *Constitues me in caput gentium*, &c. litteralem historiam *David* superexcellens ad verum *David* pertinet. Neque enim ille *David* fuit aliquando constitutus in *caput gentium*, neque fuit Rex gentium, sed solùm Judæorum. Coacti ergo hic litteralem sensum dimittere, & ad verum David nos transferre, jam dicta *David* specialia beneficia DEO juvante repetamus, & in his Christi mysteria carpamus.

A Dicit ergo Christus verus *Puer Domini David*, cui Psalmus iste intitulatur: *Deus, qui præcinxit me virtute, & posuit immaculatam viam meam.* Deus Pater, meus verè Deus, qui me hominem *præcinxit virtute* Divinitatis. Nisi enim verè DEUS esset, mihi virtutem Divinitatis conferre non potuisset. Nunc autem Verbo suo, virtuti suæ me hominem uniendo *præcinxit me virtute*, ut homo exiguus ita sim fortis, ùt est ipse DEUS fortissimus Pater meus, & Deus meus, & virtus mea, & fortitudo mea, cui dixit in principio Psalmi: *Diligam te, Domine, virtus mea;* sive ut alia translatio habet: *Fortitudo mea.* Ipse est ergo *Deus, qui* Divina *virtute præcinxit me, & posuit immaculatam viam meam*, ut sicut impolluta via ejus erat ad antiquam Ecclesiam Sponsam suam, quam castâ dilectione

B amavit, quoadusque per Virginem de ipsius impolluto amore concipientem, ego Filius ejus de illa Sponsa natus sum, & novam Novi Testamenti Ecclesiam desponsavi mihi Sponsam: sic etiam posuit immaculatam viam meam, ut & ego sine macula conceptus, & natus, atque in hoc mundo conversatus impolluta dilectionis via veniam assiduè ad Sponsam meam, gignentem

Marc. 2. 19. & 20. filios mihi, de quibus dicam: non *possunt jejunare filii* Sponsi, *quamdiu cum illis est Sponsus. Venient dies, cum auferetur ab eis Sponsus, & tunc jejunabunt*, atque sic jejunantes, & ipsi quoque in via immaculata pariter ambulabunt ad honorem DEI Patris mei, qui *posuit immaculatam viam meam*, & meorum, de quibus alias

Psal. 118. 1. dicitur: *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini.*

Qui perfecit pedes meos tanquam cervorum. Cervus spinas, & hiantia loca transilit: sic ego transilivi peccatorum foveas, & spinas,

Genes. 3. 18. de quibus dictum est veteri homini: *Cùm operatus fueris terram, non dabit fructum suum, sed spinas, & tribulos germinabit tibi.* Hujusmodi spinas ego transilivi: quia sine peccatis in hoc mundo conversatus inter mortuos liber fui, & liber ex hoc mundo ad Patrem transivi alta petendo sicut cervus. *Et super excelsa statuens me* ipse Deus

Philip. 2. 9. Pater meus exaltavit me, & donavit mihi nomen, quod est super omne nomen, quantumlibet excelsum, sive Dominationum, sive Thronorum, sive Principatuum cunctarumque Virtutum cœlestium. Vel *pedes meos*, id est, Evangelistas *perfecit tanquam cervorum.* Cervi erant Patriarchæ antiqui, & Prophetæ præcurrentes adventum meum, qui sum hinnulus eorum cervorum. Illi cervi me nasciturum desideraverunt, quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum. Similiter Apostoli & reliqui *pedes mei* antiquorum cervorum filii, desiderant secundum adventum meum, & in ipsis desideriis currunt obviam Sponso, & Sponsæ veloci, & forti agilitate, sicut cervi tendentes ad excelsa, ubi ego sum, & super excelsa statuens me Pater meus.

Qui docet manus meas ad prælium, ut non solùm sim fortis, & potens in prælio contra Goliam antiquum, sed etiam sim cautus, & doctus contra insidias in cunctis meis & meorum operibus, quibus fortis armatus, est expugnandus.

A *Et* tu Pater *posuisti ut arcum æreum brachia mea* Prophetas, & Apostolos, qui sunt *brachia mea*, tu *posuisti ùt arcum æreum*, ne unquam lassentur à jaculatione verborum salutis. Vel Martyres, qui sunt *brachia mea*, in quibus evidenter apparuit fortitudo mea, tu *posuisti ùt arcum æreum*, atque ante Reges, & Præsides fecisti eos emittere acutissima jacula Responsionum, cùm interrogati confiterentur, cùm etiam linguis privati adhuc loquerentur infatigabili fortitudine stantes & constantes in veritatis attestatione. Sic docuisti *manus meas ad prælium, & posuisti ùt arcum æreum brachia mea* in tempore Martyrum in procinctu positorum.

Et in tempore pacis *dedisti mihi protectionem salutis tuæ. Dedisti mihi*, id est, meis Confessoribus, in pace viventibus, & in pace morientibus,

B *dedisti protectionem salutis tuæ*, quibus licèt arrideret prosperitas temporalis quasi blandimentum sinistræ tuæ: tamen in dextera tua, id est, jucunditas æternorum, & futurorum bonorum, quæ sunt *dextera tua*, *suscepit me*, id est, meos Confessores, meos amatores, meam Ecclesiam, meam Sponsam, ita ut in temporalium contemptu & usu, atque in æternorum dilectione & fructu ornata veraciter dicere posset de me dilecto suo: *Læva ejus* Cant. 8. 3.
sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

Et si quando inter ipsa prospera contigerunt adversa propter me, id est, meos disciplinandos, disciplina tua non me fregit, sicut aridum lignum, quod si fuerit curvum, frangi potest, corrigi

C non potest: sed quia ego sum viride lignum, de quo dixi in Passione mea: *Si in viridi ligno* Luc. 23. 31.
hæc faciunt, in arido quid fiet? Disciplina tua tunc in morte mea *correxit me* hominem per mortalitatis curvitatem ab immortalitatis rectitudine distantem. *Correxit* planè, quoniam ad immortalitatem provexit me *in finem*, in omnis consummationis finalem perfectionem. Sic etiam membris meis, quoniam ego lignum viride sum in eis, & ipsi sunt in me sicut palmites in vite; *disciplina tua correxit me*, id est, ipsos meos *in finem*, id est, in meam conformitatem, qui sum finis legis ad justitiam, qui *sum Alpha, & Omega,* Apoc. 1. 8.
Principium, & finis. In arido autem ligno mihi non cohærenti, quid fiet? Utique non corrigetur, sed frangetur, & in ignem mittetur. Nam in tribulationis disciplina non flectitur ad pati-

D entiam, vel peccatorum pœnitentiam, sed frangitur ad impatientiam dans quasi sonitùm sui fragoris ipsa verba murmurationis in adversis. Ideo tu Pater agricola es, qui omnem palmitem in me virescentem per bonam voluntatem purgabis tribulatione vel tentatione, ut fructum plus afferat, ut fructum afferat in patientia. *Et disciplina tua ipsa me*, id est, meos *docebit*: quia per tribulationem erudiuntur quasi per Virgam disciplinæ, ut vivant disciplinatè secundùm formam doctrinæ sanæ. Ne autem sub hac tribulationum disciplina subreperet anxietatis angustia nimia,

Dilatâsti gressus meos, per charitatis la- VERS. xxxvii
titudinem, dans inter ipsas tribulationes hilaritatem bonorum operum, quibùs velut rectis *gressi-*

bùs

bus itur in cœlum. *Ita dilatâsti gressus meos*, non solùm in me ipso, sed etiam *subtus me*, in membris meis. Vel *subtus me*, id est, etiam in temporalibus, quæ sunt sub sole, id est, sub me. Nam & in his *gressus mei*, & etiam meorum dilatantur, quando mutabilis dispositio temporalium pia intentione in charitatis latitudine refertur ad inquisitionem æternorum. Igitur non impediunt carnales angustiæ: quia latam fecisti charitatem hilariter operantem etiam de his, & in his, quæ *sub me* sunt, mortalibus rebus & membris.

Et non sunt infirmata vestigia mea, id est, itinera mea. Nam sicut fortiter ambulavi in cœlo super aspidem & basiliscum, & conculcavi leonem & draconem, id est, Diabolum venenosum, & rabidum, quando videbam ipsum Sathanam sicut fulgur de cœlo cadere, non valentem viis meis resistere, non valentem caput erigere conculcatum per me: sic *non sunt infirmata vestigia mea* per carnis infirmitatem: quoniam in deserto super ipsius tentatoris caput fortiter calcavi, & adhuc eum calco in membris meis, in quibus licèt infirmis, ego sum fortis, & in Sacramentis meis, quæ *non infirmantur* etiam cùm per infirmos ministros celebrantur, dummodò non sint à Deo damnati, ut designant esse ministri sicut Simoniaci manifesti. Sint modò ministri habentes ministrationis officium sibi non interdictum, & erunt *firma vestigia* Sacramentorum meorum ad conculcandum serpentem antiquum eadem virtute ac fortitudine, qua calcatus est in cœlo & projectus in terram vincente illum fortitudine mea per Michaëlem: sicut nunc eum vincit fortitudo mea per legitimum & Catholicum Sacerdotium, significatum per Michaëlem stantem ante altare
Apoc. 8. 3. aureum cum thuribulo aureo. In tali Sacerdotio, per altare aureum, & thuribulum aureum designato, *non sunt infirmata vestigia mea*: quia fortia, & victoriosa sunt Sacramenta mea, in quibus imitationis meæ certa inveniuntur vestigia: quoniam habent Sacramenta quandam similitudinem rerum, quarum sunt Sacramenta: ideo sunt in eis veneranda *vestigia mea*, qui sum Veritas. Verbi gratiâ: in specie panis agnoscitur similitudo meæ veritatis, qui sum verus panis Angelorum, qui me comedunt sine velamine Sacramentorum: & hominum, qui me comedunt sub velamine Sacramentorum. Illi me comedunt panem solidum: isti me comedunt per Sacramentum Incarnationis quasi versum in lac. Vel certè per Sacramentum Passionis in sartagine frixum, quando sicut in confrixorio confrixus
Levit. 6. 21. sum juxta ritum sacrificii legalis, quod de simila munda oleo conspersa in sartagine calidum offerebatur. In hujusmodi Sacramento *non sunt infirmata vestigia mea*: quoniam cuilibet me dignè manducanti, etsi non verbis, tamen rebus dico: Cresce per hujusmodi quasi lacteum seu oleatum cibum, & adhuc perfectiùs manducabis me solidum cibum. Nec tu me mutabis in te sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me. *Non ergo sunt infirmata vestigia mea*, dum quod fragili ministrorum celebratur officio, ita prodest ex fortissimo Divinitatis meæ auxilio, ut sicut Angelis me manducantibus imprimuntur indelebilia vestigia meæ conformitatis: ita fiat etiam hominibus me in Sacramento altaris manducantibus, nec me in se mutantibus, sed in me panem sic transeuntibus, ut & ipsi sint unus panis, unum corpus, in *quo vestigia* meæ conformitatis per opera virtutum expressa inveniantur.

Similiter sentiendum est etiam de cæteris Ecclesiasticis Sacramentis, in quibus *non sunt infirmata vestigia* mea, quamvis eadem vestigia cupiant abolere inimici mei volentes potiùs me sibi, quàm se mihi conformari volentes etiam membra mea mihi per virtutem Sacramentorum incorporata sibi conformari per malitiam, & incorporari per mysterium iniquitatis, quod jam operatur in filiis diffidentiæ. At ego fortissimus gigas geminæ substantiæ, cujus non sunt infirmata vestigia, persequar geminata inimicorum meorum agmina, videlicet malignorum spirituum & malignorum hominum catervas expugnando,

Persequar inimicos meos, & comprehendam illos. VERSUS XXXVIII.

Contra invisibiles malignorum spirituum suggestiones ego dabo Spiritum Sanctum electis meis, qui suggerat eis omnia, quæcunque dixero eis, & sic per bonas cogitationes in cordibus meorum *persequar* malas, & *comprehendam* illas vivas, *comprehendam* Principes talium gentium, sicut quondam per famulum meum Josue comprehendi Jos. 10. 18. quinque Reges alienigenarum, quos in spelunca 22. & 26. comprehensos, & aliquamdiu inclusos tandem produci fecit Josue atque productos occidit. Sic ego verus Jesus *comprehendam* principales malignantium Spiritus, & in spelunca cordium aliquamdiu castigabo, dum eis effectus malitiarum denegabo, & tandem per confusiones foras productos interficiam omnino.

Et non convertar, donec deficiant.

Non convertar ab hoc studio, *donec deficiant*, & omnes vires perdant. Quas ne possint recuperare, *confringam illos* more antiquorum, qui reos primò in cruce suspenderunt, & postea eorum crura fregerunt, ut juxta legis mandatum eadem die sepelirentur, quâ crucifigerentur; quod jam factum est in latronibus, qui crucifixi sunt mecum. Sed crura mea non sunt fracta: quia *non sunt infirmata vestigia mea*. Et ideò ego cruribus infatigibilibus *persequar* non solùm (ut dixi) invisibiles inimicos meos, verùm etiam visibiles, & *comprehendam illos*. Comprehendam astutos in astutia eorum, ut mihi nescientes & nolentes deserviant, & quæ moliuntur contra Evangelium meum, hæc magis ad profectum Evangelii perveniant. *Et non convertar, donec deficiant* vel per pœnitentiam, vel per pœnam, sicut defecit per pœnam inimicus meus Saulus, & factus est Paulus. Ita etiam à cæteris inimicis meis persequendis *non convertar, donec deficiant. Confringam illos*, quomodo confracta sunt crura duorum latronum, alterius pœnitentis, alterius impœnitentis,

tentis, me sic disponente, ut alterius per talem cruciatum in hac vita consummaretur pœnitentia, & alterius hic inciperet pœna in æternum permansura. Sic omnes inimicos meos *confringam*, alios ad salutem per pœnitentiæ contritionem alios impœnitentes ad damnationem.

VERSUS XXXIX. *Confringam illos, nec poterunt stare.*

Licèt ad horam resistant, tamen *non poterunt stare*, ac durare contra me, sed *cadent subtus pedes meos. Cadent* sive per pœnitentiam, sive per pœnam prostrati. *Cadent subtus pedes meos*, id est, Apostolos, & alios Apostolicos viros, quos ego constituam Principes super omnem terram. *Confringam* quoque invisibiles inimicos dando virtutem electis meis, ut conterant Sathanam sub pedibus suis. Ita Diabolus, ejusque satellites concupiscentiæ ac libidines aut errores *non poterunt stare*, sed *cadent subtus pedes meos*, etiam infima membra mea, *Vel subtus pedes meos*, id est, sub virtutes meorum parvulorum, qui virtutibus velut pedibus speciosis ad me pergentes calcant eisdem pedibus super serpentes, & super scorpiones, & supra omnem virtutem inimici, & nihil eis nocebit.

VERS. XL. *Et præcinxisti me virtute ad bellum.*

Superiùs dixi: *Deus, qui præcinxit me virtute:* nunc iterum velut repetendo id ipsum in gratiarum actione dico: *Et præcinxisti me virtute ad bellum;* quia sicut *me* in mea persona *præcinxisti virtute:* sic etiam *præcinxisti me* in meis tanta *virtute*, quantâ sufficiat eis *ad bellum*, ad quod misi eos dicens: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Item: *Ecce, ego mitto vos sicut agnos inter lupos.* Item: *In mundo pressuram habebitis, sed confidite: ego vici mundum.* Igitur hæc dicendo misi, & animavi eos *ad bellum.* *Et* tu Pater *præcinxisti me*, id est, ipsos meos *ad bellum*, quando misisti eis Paraclitum, per quem dedisti eis gladium Spiritûs, quod est Verbum Dei. Gladio isto super femur suum potenter accincti non timuerunt pericula Mundi.

Luc. 10. 3. Joan. 16. 33.

Et supplantâsti insurgentes in me subtus me.

Insurgentes in me, id est contra me, ac volentes esse super me, vel super meos, *tu supplantâsti*, ut essent *subtus me* tam dæmones, quàm homines maligni, qui neque mihi, neque meis prævalere potuerunt, ut de me, aut meis proficerent, quod voluerunt: imò ego prævalui eis in me, ac meis, ut voluntas mea perficeretur aut in ipsis, aut per ipsos & de ipsis. In ipsis voluntas mea perficiebatur, si conversi sunt ad bonum: per ipsos & de ipsis voluntas mea perficiebatur, si perstiterunt in sua malitia: nam per ipsos exercitavi meos pro velle meo. De ipsis tandem factum est, quod volui; quia ligatis manibus, & pedibus missi sunt, quò ego volui, & ita semper *insurgentes in me subtus me sunt.*

Et inimicos meos dedisti mihi dorsum. VERSUS XLI.

In Hebræo habetur: *Inimicorum meorum dedisti mihi dorsum*, ut videlicèt non audeant mihi resistere, sed, aut humiliter sequantur me, atque ita sint *mihi dorsum:* aut fugiunt à me, quorum fugientium *dedisti mihi dorsum*, ut ego eos persequens percutiam dorsa eorum, præcipuè Judæorum, qui me interfecerunt, & dixerunt: *Sanguis ejus super nos, & super filios nostros.* Illis præcipitatis in infernum, & supplantatis, ita ut *sub me* sint, sub meo videlicet judicio, in meo carcere; adhuc percutio dorsa eorum, id est, posteros & sequaces ipsorum, quibus imprecati sunt sanguinem meum dicendo: *Sanguis ejus super nos, & super filios nostros.* Nam inimici mei erant ipsi Judæi, qui me in ea persona occiderunt, quasi faciem suam ponentes contra faciem meam: illi verò pro dorso eorum computantur, qui eodem Spiritu malitiæ illis concorporati sequuntur eos, me ipsum non videntes, & tamen odientes. *Sed tu inimicorum meorum dedisti mihi dorsum*, gladiis, & sagittis meis vulnerandum, quarum sagittarum acutissimæ, atque ultimæ intelligi possunt hæc verba: *Discedite à me, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis ejus.*

Matth. 27. 25. Matth. 25. 41.

Et odientes me ipsos Judæos *disperdidisti* per exercitum Romanum Ducibus Tito, & Vespasiano. Non simplici perditione perdidisti eos, sicut olim per Ezechielem Prophetam præsignâsti dicens: *Et tu, Fili hominis, sume tibi gladium acutum radentem pilos, & duc eum super caput tuum, & super barbam tuam, & assumes tibi stateram ponderis, & divide eos. Tertiam partem combures igni in medio civitatis juxta completionem dierum obsidionis, & assumes tertiam partem, & concides gladio in circuitu ejus. Tertiam verò aliam disperges in ventum, & gladium nudabo post eos. Et sumes inde parvum numerum, & ligabis eos in summitate pallii tui.* Sicut præfiguratum, sic etiam adimpletum est. Nam gladius acutus radens pilos Romana potentia fuit, qua radente Judæi carentes vitali spiritu quasi pili superflui abrasi sunt à Patriarcharum ac Prophetarum vivo corpore atque ab ipso vitali eorum capite Christo, cui forinsecus adhæserunt, quamdiu habentes templum Domini ceremonias legis tenuerunt. Civitate autem Sanctâ cum templo destructâ, ita ut non relinqueretur lapis super lapidem, & dispersis Judæis per omnes gentes tota barba est abrasa, & partim concisa gladiò in civitate per civiles discordias partim combusta est igne conflagrante civitatem cum templo, partim fame interiit, quæ fames fuit gladius eis acrior gladiò Romanorum, partim dispersa est in ventum: & gladius nudatus est post eos, quia interfecti sunt plurimi eorum gladiò ad spectaculum triumphale Cæsaris. Permodica illa particula barbæ, quam Propheta jussus est ligare in summitate pallii sui, est illa

Ezech. 5. 1. & 3.

illa portio reliquiarum, de quibus dicit Isaias: Isai. 10. 21. *Reliquiæ Israel salvæ fient.* Igitur cùm ita diversis cladibus exceptis reliquis me non odientibus, perirent me odientes Judæi, tu Deus Pater *odientes me disperdidisti.* Putabant illi, quod me negantes te possent habere Deum protectorem, sed non est ità: quoniam omnis, qui negat Filium, nec Patrem habet. At illi stulti propter fiduciam carnis, ac sanguinis Abrahæ perdita fide Joan. 8. 56. Abrahæ, qui *exultavit, ut videret diem meum,* quem illi non libenter viderunt, & propter pulchrum templum

VERS. XLII. *Clamaverunt, nec erat, qui salvos faceret.*

Licèt enim templum Sanctum habentes dicerent templum Domini, templum Domini est. & in ipso templo à Romanis obsessi clamarent: B tamen quia me Dominum templi projecerant extra templum & extra civitatem crucifigendum, *non erat, qui salvos faceret.* Quomodo enim salvarentur, qui me Salvatorem negaverunt, & Barrabam sibi elegerant: Propemodum simile nefas usque hodie committunt, qui data sibi eligendi optione bonas personas nolunt eligere sibi ad principandum vel episcopandum, sed Barrabæ latroni similes faciunt sibi Episcopos aut Principes, quibus postea vexantibus eos clamant, nec est, qui salvos faciat eos: Quemadmodum Judæi electores latronis, reprobatores Salvatoris vexante illos, ùt Josephus refert, intra urbem latrocinió sicariorum, & foris latrocinió Romanorum *clamaverunt, nec erat, qui salvos faceret. Clamaverunt* *ad Dominum*, cujus occiderant Filium, *nec exaudivit eos.* Qui me Filium negaverunt. *clamaverunt* ad Patrem Dominum, *nec exaudivit eos.* Clamant usque hodie sequaces eorum electores latronum & reprobatores bonorum, *clamant ad Dominum,* cujus oderunt famulos, clamant, *nec exaudit eos.* Et ego Judex vivorum, & mortuorum *comminuam eos,* qui dixi tibi Deus Pater: *Odientes me disperdidisti,* ut ostendam, quod, quæ tu Pater facis, hæc & ego Filius tuus similiter facio. Nunc de me dico:

VERS. XLIII. *Et comminuam eos*, te illos disperdente. Quia una est mea, & tua operatio, ego comminuam eos *ut pulverem ante faciem venti.* Ego enim ventilator ejus, ventilabrum in manu ejus est, ego judiciariam potestatem habeo, ego aream meam ventilabo, & purgabo, & congregabo triticum in horreum meum: eos autem, qui se dicunt Judæos, & non sunt, sed sunt Synagoga Sathanæ, vel qui se dicunt Christianos, & non sunt, sed sunt Synagoga Barrabæ, tanquam *pulverem ante faciem venti* projiciam reputando inter gentes idola colentes, de quibus Isai. 40. 15. & 17. dicitur in Isaia: *Omnes gentes quasi pulvis exiguus, & quasi stilla situlæ, & quasi momentum stateræ, quasi nihilum & inane reputatæ sunt.* Ergo quasi pulverem exiguum, quem ventus dissipat, sic ego per ventilabrum judiciariæ potestatis A dissipabo eos, vel qui Deos falsos, vel me Deum verum falsè colunt.

Ut lutum platearum delebo eos.

Lata via sæculi habet *lutum*, multumque luxuriosis & immundis plena est. Hoc *lutum delebitur*, quia mundus transibit, & concupiscentia ejus. Nec invenietur de luto concupiscentiæ mundanæ, vel de sordibus cænosæ immunditiæ, in qua sues volutant se, vel modicum quid, quia mundus transibit totus, & concupiscentia ejus, & 1. Joan. 2. 17. erit nova terra, & novum cœlum, in quibus justitia habitat, nihilque de luto sordium erit in ea, sed omnino de nova terra, in qua tunc fiet voluntas Dei sicut in cœlo, tolletur lutum omnium immunditiarum. Et tunc ego Judex *ùt lutum platearum delebo eos,* qui amant lutum, quibus, ùt Petrus Apostolus meus ait, convenit illud Proverbium: *Sus lota in volutabro luti.* Peribunt 2. Petr. 2. 22. enim tunc impii cum ipsa impietate per scopam judicii detersi, maximè à plateis Jerusalem, quæ sternentur aurô mundô, nec in eisdem plateis audietur ulteriùs talis contradictio, qualis audita est in terrena Jerusalem civibûs ejus mihi contradicentibûs, & dicentibûs: *non habemus Regem, nisi Cæsarem.* Joan. 19. 15. Tu enim Pater meus, & Deus meus.

Eripies me de contradictionibus populi VERSUS XLIV. mihi contradicentis, & Barrabam latronem petentis. Et *constitues me in caput gentium,* ut sim *caput gentium*, Rex gentium C & desideratus earum, lapis angularis in caput anguli positus, copulator duorum parietum, id est, fidelium Judæorum & gentium credentium, vel Angelorum Sanctorum & hominum justorum. Ita Pater *constitues me in caput gentium,* sicut ego veritas prædico futurum. Atque propter indubitabilem certitudinem enuntio quasi præteritum. Dico enim, quòd

VERS. XLV. *Populus, quem non cognovi, servivit mihi.*

Id est, absque dubio serviet mihi populus gentilis, *quem non cognovi*, quem non visitavi corporali præsentia, de quo dixi discipulis meis: *in viam gentium ne abieritis,* Matth. 10. 5. quem neque per legem scriptam, neque per Prophetarum Oracula visitavi, cui ego non sum missus, qui non sum D missus nisi *ad oves, quæ perierunt domus Israël.* Matth. 15. 24. Ille *populus servivit mihi.* Oculis me non vidit, sed per discipulos meos de me audivit, & in *auditu auris obedivit mihi.* Dixi enim discipulis post Resurrectionem: *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ.* Marc. 16. 15. Hoc ante mortem meam non concessi, quando eis dixeram: *In viam gentium ne abieritis.* Oportuerat enim Judæis, quibus eram promissus & missus, primò annuntiari Verbum salutis propter veritatem Dei ad confirmandas promissiones Patrum, & propter collectionem & conversionem eorum, qui erant filii Patrum & Patriarcharum. Sed his electîs, & ad me collectîs.

Filii

VERS. XLVI. *Filii alieni mentiti sunt mihi.*

Filii solo nomine, sed *alieni* perversitate
morum, quibus degeneraverant à nobilitate Pa-
trum: *Filii* Patriarcharum secundùm carnem,
sed *alieni* propter fidei paternæ abnegationem:
Joan. 8. 39. & *Filii alieni*, quibus dixi: *si Filii Abrahæ estis, o-*
40. *pera Abrahæ facite*, sed *quæritis me interficere, hoc*
Abraham non fecit. Vos ex Patre Diabolo estis,
& desideria patris vestri vultis facere. Ille fuit ho-
v. 44. *micida ab initio.* Talia dicendo *Filios alienos* de-
signavi, qui *mentiti sunt mihi* dicentes: *Magi-*
ster, scimus, quia verax es, & viam Dei in verita-
Matth. 22. *te doces.* Vocabant me Magistrum, cujus nolue-
16. runt esse discipuli. Vocabant me Domine Do-
mine, & non fecerunt, quæ dixi. Unde respon- B
Ibid. 12. 34. di eis inter cætera: *Quomodo potestis bona loqui,*
Luc. 6. 46. *cùm sitis mali? Quid autem vocatis me Domine,*
Domine, & non facitis, quæ dico? Parùm est quod di-
co: *Mentiti sunt mihi.* Imò persistentes in odio ve-
ritatis, & amore mendacii, mendacium non solùm
confinxerunt, sed & multâ pecuniâ emerunt lo-
Matth. 28. quentes militibus: *Dicite, quia discipuli ejus fu-*
13. *rati sunt eum nobis dormientibus.* In confirma-
tionem hujus mendacii persecuti sunt Apostolos
meos, veros testes meæ Resurrectionis, & ejece-
runt eos de finibus suis. Ita pertinaciter *mentiti*
sunt, qui cum Patre suo Diabolo in veritate non
stante, & ipsi in veritate non steterunt, qui cum
illo homicida & ipsi homicidæ in mea morte
facti sunt, ut in mendacio, quod ex patre Dia-
bolo conceperunt, mallent perseverare, quàm
ad veritatem per Apostolos meos contestatam re- C
dire per pœnitentiam. Ideò, dico: quòd illi *Fi-*
lii alieni non solùm *sunt mentiti*, sed in menda-
cio suo etiam *inveterati sunt.*

Petrus Apostolus meus, & ipse ad horam
fuit mentitus negando se nôsse me, sed in men-
dacio suo non est *inveteratus*; quia post negatio-
Matth. 26. nem trinam canente gallo exivit foras, & *flevit*
75. *amarè*, atque postmodum firmus permansit in
veritatis contestatione, in qua cùm senuisset, a-
lius eum cinxit, & pro veritate crucifixus (est).
Revera senectus venerabilis erat Petri, qui se-
nuit in veritate. *Sed Filii alieni mentiti*, & in
mendacio *inveterati* omnino detestandi sunt, &
justo judicio per me, atque Apostolos meos de-
relicti sunt, Paulò Apostolo meo, in quo ego
Actor. 13. 46. loquebar, dicente: *Vobis oportebat primùm loqui*
Verbum Dei. Sed quoniam repulistis illud, & in- D
dignos vos judicastis vitæ æternæ: Ecce convertimur
ad gentes. Hoc fuit justum judicium, ut illi
desertores veritatis desererentur, & verba mea
Matth. 23. implerentur dicentis: *Ecce relinquetur vobis do-*
38. *mus vestra deserta.* Neque enim Apostoli prio-
res deseruerunt suos contribules, de quorum per-
versione multum doluerunt, sed ipsi Apostolos
projecerunt & viam veritatis, atque semitam re-
ctitudinis, quam docebant Apostoli, tenere no-
luerunt, sed transversùm abierunt *& claudica-*
verunt à semitis suis. *Claudicaverunt* uno
pede debiles vetus Testamentum in carnali obser-
vantia tenentes, & novum respuentes, litteram
A occidentem sectantes, & spiritum vivificantem
non amantes, Dei traditiones negligentes, & suas
tenentes, ore Deum Abraham invocantes, &
factis illum negantes, Deum Patrem meum De-
um suum dicentes, me Filium ejus Deum ne-
gantes. Ita *claudicaverunt à semitis suis*, quæ *suæ*
deberent esse, à semitis videlicèt veritatis, quæ
promissa est *filiis* Abrahæ, quales ipsi deberent
esse, & quales essent, si verè filii fideles cum fi-
deli Abraham vellent benedici veritatem con-
fitendo, atque dicendo:

Vivit Dominus, & benedictus VERSUS XLVII.
Deus meus, & exaltetur De-
us salutis meæ.

Et illi claudicando fatentur quidem, quòd
mortuus sum, sed nolunt de me dicere: *Vivit*
Dominus. Quia ergo illi *filii alieni mentiti sunt*,
& in mendacio persistunt negantes me vivere:
gentium populus, qui aliquando erat populus
non meus, & nunc populus meus effectus, *in au-*
ditu auris obedivit mihi, qui aliquando non mi-
sericordiam consecutus, nunc autem misericor-
diam consecutus veritatem recognoscit, ipse sci-
ens me non solummodò mortuum, sed etiam re-
suscitatum ipse dicat: *Vivit Dominus.* Absque
dubio, quem vos Judæi dicitis mortuum, jam
vivit, & vita hominum cum eo surrexit. Nam
Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, Rom. 6. 9. &
mors illi ultra non dominabitur: quòd enim mor- 10.
tuus est, peccato mortuus est, quod autem vivit,
C *vivit Deo.* Mortuus est ut homo, sed vivit ut
Dominus. Mortuus ex nostra mortalitate, sed
vivit Dominus in sua Divinitate. Mortuus in
forma servi, sed *vivit Dominus* jam totius creatu-
ræ habens dominium. Unde & dixit: *Data est* Matth. 28.
mihi omnis potestas in *cælo & in terra.* Igitur ho- 18.
mo mortuus, & jam resuscitatus accepta pote-
state dominandi in cœlo & in terra *Vivit Dominus*;
vivit non quomodocunque, sed sicut Pater suus,
qui solus habet immortalitatem, quam dedit &
Filio propter homines homini facto & mortuo.
Sicut enim Pater habet vitam in semetipso, sic dedit & Joan. 5. 26.
filio vitam habere in semetipso. Vivit Dominus &
vivificandi habet potestatem sicut Pater. Sicut
enim Pater suscitat, & mortuos vivificat: sic &
Filius, quos vult, vivificat. *Vivit Dominus*, & jam
non sola Divinitas ejus est vivificatrix mortuo-
rum, sed etiam caro ejus & sanguis, cujus com-
D municatione vivificabuntur etiam corpora in
resurrectione. *Vivit* ergo *Dominus*, quod ex ef-
fectu patet, quia Ecclesiam suam vivificat.

Vivit Dominus, & benedictus Deus meus, qui
est omnium Deus per conditionem generaliter,
ipse Deus *meus* est specialiter per vivificationem, &
benedictionem, qua me vivificat Ecclesiam suam,
ut ex ipsius fide vivam, & benedicit, ut fides mea
fructificet. Primis hominibus benedixit dicens:
Crescite, & multiplicamini, & replete terram, & Genes. 1. 28.
subjicite eam, & dominamini piscibus maris
& volatilibus cæli, & bestiis terræ. Mihi Ec-
clesiæ Sponsæ suæ, atque meis filiis, maxi-
mè illis, quos operis sui vicarios consti-
tuit esse Pastores & Rectores minorum,
simi-

similiter nunc benedicit, quibus non tam voce quàm rerum efficacia dicit: *Crescite, & multiplicamini.* Crescite in profectu virtutum, & multiplicamini per virtutum exercitia & exempla multos convertendo. Ne sitis pauci. Crescite, ne sitis parvi meritò: multiplicamini, ne sitis pauci numerò. Et replete terram, ita videlicet, ut in toto terrarum orbe dilatemini, & tandem repleatis terram Paradisi, terram promissionis, terram lactis & mellis, terram, de qua ejecti sunt homines maledicti in primis parentibus, & in quam introductus est latro benedictus
Luc. 23, 43. per me *benedictum* dicentem ei: *Amen, dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso.* Hanc terram vos replete, id est: ita vivite in hac terra maledicta, & spinosa, ut hinc exeuntes introëatis in illam terram benedictam, floribûs & fructibûs æternæ B jucunditatis uberrimam. Interim verò, dum estis in terra maledicta, quæ habet bestias, volatilia, & pisces, vos dominamini eis per virtutem benedictionis meæ, qua ego *benedictus* benedixi vos præ cunctis animantibus, quæ mo-
Philipp. 3, 20. ventur in terra. Nam vestra *conversatio est in cœlis:* ubi me credentes esse dicitis:

Et exaltetur DEUS salutis meæ.

Quod enim vos creditis, hoc & aliis notum fieri optatis. Creditis, propter quod & loquimini, quòd ego DEUS vester sim Altissimus, Altissimi Filius. Unde tu Ecclesia de gentibus collecta, cujus in typo una peccatrix fœ-
Joan. 20, 7. mina volens me tangere audivit: *Noli me tangere: nondum enim ascendi ad Patrem meum,* nunc in alto me tangis: quia me Altissimum apud Patrem altissimum regnare credis. Et ideò C dicis: *Exaltetur DEUS salutis meæ. Ille vivus, & benedictus DEUS,* qui est *DEUS salutis meæ,* quia me vivificavit, benedixit, & salvat, ne benedictio ejus in me pereat, *exaltetur,* id est: Altissimus esse cognoscatur. Ipse enim *DEUS salutis meæ,* ipse est Sol justitiæ, de quo Scri-
Malach. 4, 2. ptum est: *Orietur vobis timentibus nomen meum Sol justitiæ, & sanitas in pennis ejus.* Propter hanc sanitatem, quæ est in pennis ejus, in misericordia scilicet ac miseratione ipsius, sub quibus pennis speramus, dicitur *DEUS salutis meæ,* Ecclesiæ videlicet ex gentibus collectæ, quam elegit non ex debito promissionis ùt Israël pue-
Luc. 1, 55. rum suum, quem suscepit, *sicut locutus est Abraham, & semini ejus,* verùm ex magna misericordia & miseratione, in quibus, velut pennis D æterni solis est mihi sanitas. Unde opto, ut *exaltetur* iste *DEUS salutis meæ,* ut *exaltetur* iste Sol justitiæ in altitudinem Zodiaci sui, unde faciat per mundum universum dies æstivos, dies
Cant. 2, 11, 12, & 13. longos & claros, in quibus dicamus: *Hyems transiit, imber abiit, & recessit. Flores apparuerunt. Vineæ florentes odorem dederunt.* Quasi depressus apparet iste Sol justitiæ in tempore hiemis imminente persecutionis tempestate. Unde natus in hunc mundum ad perferendas mortalitatis hyemales molestias velut hyeme persecutionis Herodianæ, nec non etiam ad litteram in
Isai. 9, 6. hyemali tempore non altius apparuit; sed *parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis.* Primogenitus verò mortuorum resurgens ex mortuis

A tempus æstivum dedicavit solemnitati suæ Resurrectionis & Ascensionis, & ex tunc in sua persona liber ab hyemis incommoditate adhuc interdum suîs in hoc mundo laborantibûs, & persecutoribûs eorum regnantibûs, apparet iste Sol justitiæ, quasi depressus in signis hyemalibus tempestates minitantibus. Propterea vel Ecclesia, vel quælibet fidelis anima tempora optans meliora, diesque Paschales & æstivos desiderans dicit: *Vivit Dominus, & benedictus DEUS meus, & exaltetur DEUS salutis meæ.* Sic ego, qui veni benedictus in nomine Domini, vivus, & benedictus, atque altus prædicabor in Ecclesia, & ego recognoscens mihi has laudes ex DEO Patre datas, illum benedico, atque illi dico:

B *DEUS, qui das vindictas mihi, & subdis populos sub me, liberator meus de inimicis iracundis.* VERSUS XLVIII. & XLIX.

Et ab insurgentibus in me exaltabis me, & à viro iniquo eripies me.

Sicut enim Sancta optat Ecclesia meam exaltationem: Sic tu DEUS Pater perficis eam, *qui das vindictas mihi* contra Dæmones, & Principes eorum fœderatos, qualis fuit Nero & Decius, vel qualis fuit Arius & cæteri hæresiarchæ nulla digni clementia. Et ideo vindicta dura in eos facta est. Et Principibus persecutionum vel errorum justa vindicta mutilatis, tu *subdis populos sub me,* quoniam tu populum humilem sal-C vum facies, & oculos superborum humiliabis per debitas *vindictas,* quas *mibi das:* quia tu non judicas quemquam, sed judicium omne das
mihi, *quia Filius DEI sum.* Et ideo per me ho- Matth. 27, 43.
minem hominibus propitium sic temperatur *vindicta* mihi à te data, ut soli pertinaces, & in malitia obstinati per terribiles pœnas *vindictæ* subjaceant, *vindictæ* sine misericordia: quia ipsi me, ac meos judicaverant sine misericordia. Sed populus humilis ac simplex, licèt etiam ipse meruerit *vindictam,* tamen quia non erat erga meos, & me sine misericordia, sic temperabitur in illum vindicta, ut eum non perdat, sed mihi *subdat.* Et hæc est pia vindicta, dum rebellis mihi subditur te, Pater, operante, qui *subdis populos sub me,* ut super eos *exalter* ego *DEUS* D *salutis de inimicis meis iracundis* liberatus, *& ab insurgentibus in me* exaltatus, *& à viro iniquo* ereptus.

Sicut enim *Chaldæi tres turmas fecerunt,* Job. 1, 17.
quando servum meum Job spoliaverunt: ita tres turmæ sunt inimicorum meorum. Una turma sunt Judæi, qui in iracundia terræ loquentes, & terram suam, seu terrenos quæstus amittere nolentes, in ira molesti erant mihi & Apostolis meis, atque repleti sunt zelo iracundiæ, quando (ùt in Actibus Apostolorum legitur) videntes turbas gentium ad audiendum Verbum DEI
collectas *repleti sunt zelo, & contradicebant his,* Act. 13, 45.
quæ à Paulo dicebantur, blasphemantes. Zelo quippe invidiæ irascitur senior frater, id est, Judæorum populus, de receptione adolescentioris,

& semper invenimus Judæos impios irasci de A gentium salute. Unde cùm ego in Evangelio de 3.*Reg* 17.10. gentium salvatione loquerer sub exemplo Heliæ 4.*Reg*. 5.14. ad gentilem viduam destinati, & Helisæi Naaman Syrum gentilem curantis, illi odientes gentium salutem repleti sunt irâ hæc audientes. *Inimici* ergo mei *iracundi* sunt Judæi, de quibus constat una turma impugnantium me & Ecclesiam meam. Sed liberatus ego sum: liberabitur & Ecclesia Sponsa mea, corpus meum, *de his inimicis meis iracundis*, propter quod dico in gratiarum actione laudans te DEUM Patrem meum: *Liberator meus de inimicis meis iracundis.*

Altera turma sunt gentiles *Tyranni*, & manifesti persecutores *insurgentes in me*, id est, contra me. Sed ab his tu Pater *exaltabis me* ac meos, B quia quantò mirabiliores elationes maris, quantò altiores procellæ diluvii super altissimos montes exundantis me verum Noë in Arca mea pulsant, tantò altius à terra elevant ipsam Arcam, Sanctam videlicet Ecclesiam, in qua tu Pater *exaltabis me ab insurgentibus in me*, tandemque arcâ meâ in altos montes elevatâ, & ibi locatâ deficient procellæ insurgentes in me.

Tertia turma sunt falsi fratres, qui speciem pietatis habentes, virtutem verò ejus abnegantes dicunt se Christianos, & non sunt; sed sunt Synagoga ipsius Antichristi solo nomine Christiani dicti. De hac turma sunt hæretici, atque schismatici, & omnes iniqui & perversi, qui non de Judæorum, vel gentilium turmis veniunt, sed ex nobis exierunt, quia non erant ex C nobis. Isti sunt exercitus maledictus Gog, & Magog. Nam per nomen *Gog*, quod interpretatur *Tectum*, significatur agmen Antichristi adhuc *tectum* sub velamine ac specie pietatis in eis, qui nondum exierunt à nobis, & tamen intus tecti, & occultati non sunt ex nobis. Per nomen verò *Magog*, quod interpretatur *Detectum*, significatur agmen ejusdem Antichristi *detectum* & revelatum in his, qui à nobis jam exierunt, quia non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum. Sicut ergo Judæi fuerunt *inimici mei iracundi*, *& insurgentes in me* malignantes fuerunt Paganorum Principes: ita *vir iniquus* falsus Christianus est, sive adhuc intùs tectus premat Ecclesiæ corpus, ùt malus cibus, qui cùm digeri & membris incorporari non potest, premit pectus, donec per vomitum ejectus fuerit, sive jam foras egressus, & detracto D sibi velamine malitiæ detectus Ecclesiæ corpus vexet exteriùs, ùt verbi gratiâ Simoniacus aliquis Episcopus jam convictus & depositus, *Act*. 8.10. aut certè alio modo revelatus atque detectus persequitur Ecclesiam, sicut Simon Magus fecit, qui per Apostolum Petrum detectus factus est publicus hostis Ecclesiæ, quam persequi & infestare non cessavit, donec orantibus Apostolis Petro & Paulo Ecclesiam suam Dominus ab illo eripuit. Unde contra illum, & similem illi quemlibet *iniquum virum*, sive tectum sive detectum Dominus orat prophetando, & prophetat orando ad Patrem dicens: *à viro iniquo eripies me.*

Igitur vox exultationis, & salutis in tabernaculis justorum est istud canticum, quod imminente Passione Dominica cantari solet ad introitum Missæ in quarta Feria, quæ Palmas antecedit. Non enim plenè celebrabitur Dominica Palmarum, nisi priùs Ecclesia Sancta obtineat plenum triumphum de omnibus inimicis, qui notantur his paucis verbis, dicente Christo, vel quolibet vero Christiano: *Liberator meus, de gentibus iracundis, ab insurgentibus in me exaltabis me, à viro iniquo eripies me, Domine.* In hoc enim brevi cantico notantur prænotatæ tres turmæ irascentium Judæorum, insurgentium Paganorum, iniquorum Christianorum, sive intus latentium, sive foras projectorum. In Evangelio ejusdem officii tres illas turmas exprimunt Judæi. Cùm enim ambulantem JESUM in Porticu Salomonis circumdederunt ipsi Judæi dicentes: *Quousque animam nostram tollis?* grandem spi- *Joan*. 4.24. rantes in his verbis iram suam, propriam expresserunt nequitiam. Cùm verò *tulerunt lapi-* *Ibid*. 8.59. *des, ut jacerent in eum*, persecutores manifestos, paganos Tyrannos præostenderunt. Quando autem speciem pietatis prætendentes dixerunt: *De* *Ibid*. 10.33. *bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia: & quia tu homo cùm sis, facis te ipsum DEUM*, planè his verbis virum iniquum depinxerunt. qui sub specie pietatis pietatem impugnans, cùm sit contrarius DEO, tamen fingit se obsequium præstare DEO. Convenienter itaque contra istos tres hostium cuneos non solùm in antedicto cantico ante Sanctum Evangelium, sed etiam in offertorio, cantu post Evangelium prætaxatum clamatur ad Dominum liberatorem de inimicis iracundis, de insurgentibus Paganis, de viro iniquo. Dicitur enim in offertorio: *Eripe me de inimicis meis, DEUS meus, & ab insurgentibus in me libera me Domine.* Hic manifestè notati sunt *inimici* Judæi, qui manibus eum non crucifixerunt, sed gentibus tradiderunt, & *insurgentes* Pagani, qui manus injecerunt ipsi & Martyribus ejus. Quia verò *inimici hominis do-* *Mich*. 7.6. *mestici ejus* graviùs eum tribulant, contra *virum iniquum* periculosiùs tribulantes canitur versus offertorii talis: *Quia factus es adjutor meus & refugium meum in die tribulationis meæ, libera me.* Per diem namque tribulationis tempus notatur Antichristi, de quo legimus, quod tunc erunt tribulationes, quales non fuerunt, ex quo *Marc*. 13.19. gentes esse cœperunt. Non enim unus Antichristus, sed Antichristi multi sunt, & væ prægnantibus, & nutrientibus est in diebus Antichristorum, qui dicunt se Christianos vel Christos, id est, unctos Reges, & Sacerdotes, & non sunt. *Dies tribulationis dies hæc*, ait ad Isaiam Rex Eze- *Isa*. 37.3. chias, & quasi exponens ipsam tribulationis magnitudinem: *venerunt*, inquit, *filii usque ad partum, & virtus non est pariendi.* Ideo, sicut ait Dominus, *væ prægnantibus* est in istis diebus, in *Matth*. 24.19. quibus venerunt filii usque ad partum, & virtus non est pariendi, quia etsi sunt, qui veritatem libenter audiant, desunt, qui dicant: ideo virtus pariendi non est, quia Rex Pharao interdicit *Exod*. 1.16. obstetricandi officium, nisi fortè illis obstetricibus, qui omne masculinum interficiant, & sic temporis hujus tribulationem non minuant, sed augeant,

augeant, ut gens Hebræa durè afflicta magis at- A tentè clamet in die tribulationis cum Christo: *Liberator meus de inimicis meis iracundis, & ab insurgentibus in me exaltabis me: A viro iniquo eripies me.*

VERS. I. *Propterea confitebor tibi in nationibus, Domine, & nomini tuo Psalmum dicam.*

Ego Christus propter omnia prænumerata beneficia mihi, & membris meis exhibita, vel
Matth. 11. 25. & 26. exhibenda, *confiteor tibi, Pater Domine cæli, & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & revelâsti ea parvulis. Ita, pater, quoniam sic placitum fuit ante te.* Propterea *confitebor tibi* in nationibus, Domine, faciendo ipsas nationes tibi confiteri verbis; & *Psalmum dicam* faciendo illas psallere, id est, operari virtutum opera non suo nomini per famam dilatando, sed *nomini tuo* magnificando, ad cujus magnificationem dicetur à veris adoratoribus in Spiritu & veritate adorantibus & magnificantibus te, Pater. Quid dicetur? Hoc scilicet:

VERS. II. *Magnificans salutes Regis ejus, & faciens misericordiam Christo suo David, & semini ejus usque in sæculum.*

Quod est dicere: DEUS Pater jure magnificatur à populo suo, à populo Christiano: quoniam ipse est *magnificans salutes Regis ejus*, qui admirabiles, & magnificas facit salutes in populo suo, quas videlicet *salutes* Rex ejus operatur, propter quas etiam *salutes* rectè Salvator nomi-
Matth. 1. 21. natur. *Ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum.*

Pater autem *salutes* istas *magnificans* ipse est etiam *faciens misericordiam Christo suo David. Christo*, id est, uncto præ consortibus suis oleo lætitiæ Spiritu Sancto & virtute. *David* manu forti contra inimicos, desiderabili suis amicis, est ipse DEUS Pater *faciens misericordiam:* quia nulla merita hominis præcesserunt, ut homo sic in DEUM assumeretur, & sic ungeretur, ut esset adeò manu fortis, ut de manu ejus nemo possit rapere, sicut de manu Patris nemo potest rapere.

Et semini ejus usque in sæculum facit misericordias ipse Pater misericordiarum, *semini* scilicet ejus, de quo promissum est in Propheta:
Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen Isai. 53. 10.
longævum. Huic *semini* longævo *usque in sæculum*, vel quia durabit Christianitatis cultus usque in B finem sæculi, vel quoniam transeunte mundo Verbum Christi, quod est semen ejus, manet in æternum, præsertim in terra bona, huic, inquam, *semini* mansuro *in sæculum* Pater faciet *misericordias in sæculum*, imò in æternum permansuras.

In Hebræo sic habetur: Propterea *confitebor tibi in gentibus, & nomini tuo cantabo magnificanti salutem regis sui, & facienti misericordiam Christo suo David, & semini ejus usque in æternum.* Cui versiculo sic potest adaptari extrema conclusio, ita ut dicatur *Gloria Patri magnificanti salutem Regis sui, & facienti misericordiam Christo suo David, & semini ejus usque in æternum:* *Gloria Filio* Regi Christo vero *David*, C qui exiit seminare semen suum. *Gloria Spiritui Sancto*, qui est illa misericordia, quam facit Pater *Christo suo David, & semini ejus usque in sæculum.*

AMEN.

PSALMUS XVIII.

CÆli enarrant gloriam DEI, & opera manuum ejus annuntiant firmamentum.

VERS. I. *In finem Psalmus David.*

Titulus patet. Ordo placet. Tribûs namque Psalmis præcedentibûs commendatâ Passione & Resurrectione atque Ascensione Christi, quæ salutis nostræ summa est, in qua fidei fundamentum consistit, quid dein actum sit, continuò subsequens hic Psalmus edicit.

VERS. II. *Cæli enarrant gloriam DEI, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum.*

Nam *cæli* isti Apostoli sunt, qui cùm priùs fuissent terreni atque infirmi, post Passionem Christi accepto Spiritu Sancto tales effecti sunt, ut rectè dicantur *cæli*, rectè vocentur *firmamentum. Non sunt*, ait, *loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum.* Hoc enim illa die Spiritus Sanctus fecit miraculum, ut in ore eorum omnium genera nascerentur linguarum, Talium cœlorum enarratio non in una tantum regione remansit, sed quid? *In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Et quam DEI gloriam cæli isti enarraverunt? *In sole* inquiunt, *posuit tabernaculum suum, & ipse tanquam Sponsus procedens de thalamo suo. Exaltavit ut gigas ad currendam viam suam. A summo cælo egressio ejus, & occursus ejus usque ad summum ejus, nec est, qui se abscondat à calore ejus.* Exinde legem fidei D Scriptam digitò DEI, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus collaudans dicit: *Lex Domini immaculata convertens animas* &c. circa finem verò *Psalmi* Propheta, vel quilibet sapienter psallens post gloriosam cælorum collaudationem reversus in se ad suimet considerationem fundit orationem suppliciter, qui comparatione cælorum gloriam DEI enarrantium se recognoscit pulverem ac peccatorem terrenum. Unde dicit: *Delicta quis intelligit?* Et addit: *Ab occultis meis munda me &c.* Nunc summatim perstrictâ serie totius *Psalmi* redeamus ad principium, Dominó favente latiùs expositùri sensum totius *Psalmi.*

Lex oratoriæ dignitatis est, ut in publico auditorio loquentibus Oratoribus facundis & ad persua-

dendum peritis inter loquendum præbeatur summum silentium à circumstante vulgi corona. Verùm consummata oratione, præsertim in demonstrativo genere dicendi, si benè fuerit peroratum, populoque circumstanti persuasum, quod intenditur, sive cùm aliquis dignitate dignus commendatur, vel aliquis indignus confutatur, magnus clamor favorabilis in populo attollitur, quo peritia loquentium Oratorum commendatur. Et sic non solùm disserti Oratores, verùm etiam simplices adstipulatores merentur unam gratiam erga electam personam, quæ aliis facundè orantibus & persuadentibus, aliis prona voluntate assentientibus & acclamantibus fuerit commendata, quasi digna dignitate aliqua. Nihilominus etiam parem promerentur offensam apud personam indignam à dignitate repulsam B & hi, qui eam loquendo confutaverunt, & hi, qui loquentibus prono clamore assenserunt. Una est amborum, loquentium scilicet & assentientium gratia penes electum Principem; sed honoris nonnulla distantia.

Igitur ut nos vulgares cum cœlestibus Oratoribus Christum Regem in auditorio totius mundi commendantibus eandem gratiam apud ipsum inveniamus, cum parvulo David primùm
Psal. 130. 1. 2. dicat quisque nostrûm: *Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei, neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus super me.* Quod est dicere: Non me præsumo connumerare magnis, & mirabilibus cælis gloriam DEI enarrantibus. At tamen acclamo, assentior, & ipsos magnos Oratores magnifico, gloriamque ab illis mirabiliter, discretè, disertè, laudabiliter, C enarratam per hoc insinuo mihi gratam, & acceptam, quòd ipsos prædicatores prædico dignos laude, dignos cœlorum & firmamenti nomine. Dico enim: *Cœli enarrant gloriam DEI.* Audivimus in magno hujus mundi Oratorio magnos Oratores magnificè loquentes, magnum Regem commendantes, & gloriam ejus narrantes, quibus applaudimus, acquiescimus, quia non est contradicendi ulla facultas, ullúsve locus absconsionis ab evidentia demonstrationis, quæ demonstrativè loquentes, quod prædicant, monstrant. Ipsi enim, qui loquuntur, *cœli* sunt su-
Psal. 103. 2. per omnem terram extensi: quia *extendens cœlum sicut pellem* Fabricator Orbis, eos extendit, quando eos quasi pellem de carne, id est, de carnalibus desideriis & de carnalibus legis obser- D vantiis abstractos cœlestes fecit: imò fecit, ut ipsi essent *cœli*, quorum conversatio sursum esset, quorumque conversatio nunquam erraret, sicut errant erraticæ stellæ sub cœlo positæ. Nam cœli, quantalibet currant velocitate, semper tamen sui cursus tenentes identitatem, nunquam admittunt erroneam varietatem, neque illis infixæ stellæ fiunt aliquando erroneæ, stationariæ, vel retrogradæ, sicut lucifer, qui mane oriebatur, factus est retrogradus cum tertia parte stellarum, quas ille traxit post se in terram. Sed isti *cœli* firmati sunt verbo Domini, quod *enarrant*, non quærentes mundanam, & vanam gloriam, sed *gloriam DEI.* Nam quia solius gloriæ DEI appetitu aguntur isti *cœli* circa orbem

A terræ, ideò *enarrant gloriam DEI*: quia verba, quæ in eis tonant, & signa, quæ in eis coruscant, gloriam DEI non simpliciter *narrant*, sed *enarrant*, id est, perfectè & expressè narrando nuntiant.

Hos cœlos rationabiles, & eloquentes muti cœli præfiguraverunt, qui natò Christò protinus stellam miserunt, per cujus excellentem, & novam claritatem *Gloriam DEI enarrantem* instructi sunt Reges gentium ad gloriam DEI agnoscendam in puero, cujus eadem stella mancipata fuit obsequio. Isti autem *cœli* magnificentiùs per omnes gentes *gloriam DEI enarraverunt*, quando Paulum Apostolum segregatum à cæteris Apostolis ad evangelizandum gentibus ipsi Apostoli miserunt. *Qui enim operatus est Petro in* Galat. 2. 8.
B *Apostolatu circumcisionis, operatus est & Paulo inter gentes*, & illæ cognoverunt gratiam, & gloriam DEI: quia per illius clarissimum Evangelium *cœli enarraverunt gloriam DEI.*

Adhuc usque in finem sæculi *cœli enarrant gloriam DEI*: quia eorum doctrinâ fulget Ecclesia, sicut à cælo illuminatur terra, vel potiùs, ùt sole luna illustrata fulget. Si enim per cœlos insensibiles *gloria* Rom. 1. 20.
factoris quodammodo *enarratur*, dum *invisibilia DEI per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur:* quantò magis per istos cœlos rationabiles, in quibus Christus habitat Sol justitiæ, de duodecim Apostolis quasi duodecim signis *benedicens* Psal. 64. 12.
corona anni benignitatis suæ, faciensque annum placabilem istud gratiæ tempus, in quo iidem Apostoli quasi duodecim signa solaris circuli ipsumSolem justitiæ repræsentaverunt in toto orbe?
C Unus cœlorum istorum gloriam DEI enarrans: *Vidi-* Joan. 1. 14.
mus, inquit, *gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre plenum gratiâ & veritate.* Et alius: *Ma-* Hebr. 3. 3.
jore, inquit, *gloria iste præ Moyse dignus habitus est, quantò majorem gloriam domûs habet, qui fabricavit eam.* Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo ejus tanquam famulus in testimonium eorum, quæ dicenda erant: Christus verò tanquam filius in domo sua, quæ domus sumus nos.
Item alibi ait: *Quòd si ministratio mortis litteris* 2. Cor. 3. 7. 8. &c.
deformata in lapidibus fuit in gloria, ità ut non possent intendere filii Israel in faciem Moysi propter gloriam vultûs ejus, quæ evacuatur: quomodo non magis ministratio Spiritûs erit in gloria? Quòd si ministratio damnationis in gloria est, multò magis abundat ministerium justitiæ in gloria.
D Item Joannes Evangelista magnificus enarrator gloriæ DEI, cùm enarrâsset ipse gloriam DEI in novo testamento tanquam in uno cæli hemisphærio, lucens de veteri testamento tanquam de altero hemisphærio ad ejusdem gloriæ DEI enarrationem sociavit sibi velut stellam clarissimam Isaiam Prophetam, cujus testimoniis introductis de obcæcatione Judæorum adjecit: *Hæc di-* Joan. 12. 41.
xit Isaias, quando vidit gloriam DEI. Quam autem DEI gloriam viderat Isaias, quando hæc dixit de Judæis: *Excæca cor populi hujus, & au-* Isai. 6. 10.
res ejus aggrava? Planè cùm hæc diceret Isaias, vidit gloriam DEI sicut Joannes testatur. Et hæc erat gloria, quia *vidit Dominum sedentem* Ibid. v. 1. &
super solium excelsum & elevatum, & plena erat 3.
omnis terra gloriâ ejus, & ea, quæ sub ipso erant,
reple-

replebant templum. Solium excelsum est Angelica natura, cujus inter agmina excellentiora sunt Cherubin atque Throni. Et quis est iste Dominus sedens super solium excelsum, nisi homo DEUS in dextera DEI sedens super Cherubin, & super Thronos, & super omnes virtutes cœlorum, quibus unà cum Patre DEO præsidet in DEUM glorificatus homo? Nonne magna est gloria, quod in hoc excelso throno videmus virum, quem adorat multitudo Angelorum? Solium verò elevatum dicimus Chorum Apostolicum de imo terræ sic elevatum usque ad summorum Angelorum consortium, ut & ipsi Apostoli sint throni cælestes, in quibus Christus sedet judicia sua exercens, ita ut ex Apostolorum doctrina plena sit omnis terra, omnis & tota Ecclesia gloriâ ejus: quia gloriæ ipsius militant omnia, dum ei omne genu curvatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum, nullo cœlestium nolente, nullo terrestrium vel infernorum valente ullatenus impedire processum & consummationem gloriæ DEI, quam ***cæli enarrant*** verbis contonando, signîs coruscando, gratiâ rorando, dum sicut in Osea legitur: ***Cæli exaudient terram, & terra exaudiet triticum & vinum, & hæc exaudient Jezrahel.*** (*Ose 2. 21, & 22.*) Delectat in hoc tempore Dominici Adventus, quod nobis inter scribendum annua celebritate revolvitur, istud commemorare, quòd cæli exaudient terram, dum clamatur per omnem terram, per omnem Ecclesiam ad ipsos cælos. Quid clamatur? Hoc scilicet: ***Rorate cæli desuper, & nubes pluant justum, aperiatur terra, & germinet Salvatorem, & justitia oriatur simul.*** (*Isai. 45. 8.*) Multa sunt, in quibus isti ***cæli enarrant gloriam*** Christi, vel qua ipse Patrem glorificavit super terram, vel qua eum Pater glorificavit seu clarificavit, quod utrumque in Græco Evangelio Joannis per unum verbum significatur δοξάσαι. * Glorificavit igitur, seu clarificavit eum Pater apud semetipsum gloriâ, & claritate, quam habuit, priusquam mundus esset: (*Joan. 17. 5.*) quia eam claritatem, & gloriam in humanitate sua nunc habet, quam in Divinitate habuit, priusquam mundus fieret. Verum quia nos de gloriæ cælestis enarratione vix possumus cælos enarrantes intelligere propter gloriam vultûs Christi, quæ non evacuatur, etiamsi à nobis non intelligatur, quasi lassatîs oculîs præ claritate vultûs Christi paululum declinato intuitu nostrô videamus ***opera manuum ejus***, quæ familiari alloquio ***annuntiat firmamentum.***

** Cod. doxaste Latinis clementiæ.*

Non solùm enim ***cæli enarrant gloriam DEI***, sed, ***& opera manuum ejus annuntiat firmamentum. Firmamentum*** sunt idem, qui ***cæli:*** Nam ***verbô Domini ipsi cæli firmati sunt:*** (*Psal. 32. 6.*) & nomen firmamenti accipiunt, quia ***fortes facti sunt in bello, & castra verterunt exterorum*** (*Hebr. 11. 34.*) opera manuum DEI annuntiando in toto mundo. Si enim solam gloriam DEI enarrâssent, verbi gratiâ: Dicendo: ***In principio erat verbum***, & cætera talia, nullos vel paucos in mundo contradictores habuissent pro enarratione cœlestis gloriæ DEI. Sed quia ***opera manuum ejus*** fuerunt per eos annuntianda, præcipuè singulare opus manuum ejus, quod operatus est in cruce, quando expansîs in ipsa cruce manibus omnia traxit ad se, necessaria illis fuit Sancti Spiritûs confirmatio, ut non erubescerent Evangelium Christi in his operibus manuum ejus, in quibus ***Judæis*** erat ***scandalum, gentibus autem stultitia.*** (*1. Cor. 1. 23.*) Sed ***beatus est***, ait, ipse Christus, ***qui non fuerit scandalizatus in me.*** (*Matth. 11. 6.*) Atque stultum DEI sapientius hominibus, & infirmum DEI fortius hominibus esse affirmat ***firmamentum***, cujus firmamenti vox est quasi ***vox tonitrui in rota***, (*Psal. 76. 19.*) ubi dicitur: ***An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Christus?*** (*2. Cor. 13. 3.*) Item, ***quando*** (ait) ***infirmor, tunc fortior sum & potens.*** (*2. Cor. 12. 10.*) Istud ***firmamentum*** in circuitu ab Jerusalem usque ad Illyricum replevit Evangelicæ vocis tonitruô mundum circuactione forti admodum firmamenti firmiter currentis in circuitu mundi cursu mirabili & intardabili, quamquam erraticæ stellæ videantur eidem cursui fortiter obniti, sicut notum est Computistis astruentibus cursum Planetarum ab Occidente per Orientem ad Occidentem, & cursum firmamenti ab Oriente per Occidentem cursus ad Orientem. Talis fuit cursus Pauli Apostoli currentis ad similitudinem firmamenti, quoniam à DEO missus, non ab hominibus, neque per hominem, sed per revelationem JESU Christi ad ipsum DEUM redire festinavit cupiens ***dissolvi, & esse cum Christo***, (*Philip. 1. 23.*) cursu consummato quasi per Occidentem, id est, per temporalium administrationem, & ad Orientem, id est, ad æternæ lucis contemplationem. At ejus cursui videbantur obniti ministri Sathanæ transfigurantes se in Angelos lucis, Pseudo-Apostoli, & falsi fratres, qui de occiduo mundo erant, & de mundo loquebantur, & ad mundum currebant, quia mundus eos audiebat, qui tamen quasi per Orientem cucurrerunt ad Occidentem: quia per spiritualium officiorum administrationem intenderunt mundanorum acquisitionem. Nihilominus tamen Paulus, cæterique Apostoli cursu consummato & fide servata digni habiti sunt non solùm nomine cælorum, sed etiam nomine ***firmamenti:*** quia non solùm ad enarrandam gloriam DEI Spiritûs Sancti illustratione sunt perfecti & ipsi cæli & omnis ornatus eorum, sed etiam ad enarranda opera manuum ejusdem Sancti Spiritus fortitudine ita sunt confirmati, ut non erubescerent Evangelium DEI, etiam in his operibus DEI annuntiandis, quæ videbantur mundo quasi deliramenta. Igitur perfecti sunt cæli, & omnis ornatus eorum ad enarrandam gloriam DEI, & vocavit DEUS cælum firmamentum, quando infirma elegit, & confirmavit, ut confunderet fortia. Sit ergo auditor omnis docilis & benivolus & attentus istis cælis, gloriam DEI enarrantibus, & firmamento huic opera manuum ejus annuntianti: quoniam talis enarratio, & annuntiatio fit cum discretione, præcipuè dum non omnibus omnia narrantur, vel annuntiantur, sed potiùs habitâ rerum distinctione.

Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam. VERS. III.

Dies enim ***diei eructat verbum***, quando sapientiam loquendo inter perfectos ipsi ***cæli enarrant gloriam DEI*** quodammodo in superiori hemisphæ-

misphærio Solem clarum & altum demonstrantes, ut inter loquentes & audientes quasi inter cælum illuminans & terram illuminatam sit clara dies. ***Et nox nocti indicat scientiam***, quando lac præbendo parvulis opera manuum DEI annuntiat firmamentum, quasi ad inferius hemisphærium declinando Solem, ut exhibeat noctem, in qua per altissimi & clarissimi Solis cognitam inclinationem & humiliationem parvuli & humiles accipiant ***scientiam***, & quasi nox per noctem, erudiatur, dum per humilem & mitem Christum humilibus & mitibus dicitur: [*Matth. 11. 29.*] ***Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.*** Et ***dies*** quidem ***verbum*** Sapientiæ, ***verbum*** bonum ***eructat***, quando lux vera Christus planè illuminat Ecclesiæ Doctores, ut & ipsi tanquam dies faciant lucem suam lucere coram hominibus, ut glorificetur DEUS: vel quando ipsi dies effecti & perfecti aliis perfectis de plenitudine Sapientiæ bonum ***verbum*** quasi eructando potiùs quàm disserendo manifestant. ***Nox*** autem ***nocti indicat scientiam*** quando simplices & minùs perfecti considerant Christum in natura humana secundùm formam servi non habentem speciem neque decorem solarem, sed quasi lunarem pallorem, cujus candore cooperante miraculorum & operum quasi luce stellari, etsi non æterna omnibus manifestatur Sapientia, tamen cautè indicatur ***scientia*** humanæ in Christo conversationis, quæ summa disciplina morum est in terris. ***Dies diei eructat verbum***, id est: Sapientiam de gloria Christi, in qua Patri est æqualis. ***Nox nocti indicat scientiam*** de temporali conversatione, ac dispensatione ipsius, in qua erat homo similis nobis passibilis, nostræ nocti sua nocte, nostræ infirmitati sua infirmitate conformatus, nisi quòd noctem nostram tenebrosus turbo peccatorum originalium & actualium possedit, sua verò nox, ut dies illuminata est, quia omnis ejus humana infirmitas in virtutem Divinam, & contumelia temporalis in gloriam transivit æternam. Non enim sua, sed nostra necessitate exigente, non pro sua, sed pro nostra iniquitate abolenda factus est nobis infirmis infirmus, ut nos infirmos lucrifaceret. Unde nox infirmitatis ejus fuit illuminatio in deliciis ejus. Si enim ante sæcularia tempora [*Proverb. 8. 30, & 31.*] ***delectabatur per singulos dies ludens in orbe terrarum*** per suam præscientiam, ***delicias*** reputans ***esse cum Filiis hominum:*** quantò magis ipsa nocte, ipsa infantuli infirmitate, qua natus est nobis habitantibus in regione umbræ mortis, exortâ luce nox ipsa nativitatis ejus fuit magna illuminatio in deliciis ejus, tunc præsentialiter ludens in orbe terrarum vocando gentes per stellam orbi toti conspicuam? Illâ nativitate Sole verò positò sub nube carnis humanæ ***dies diei eructabat verbum***, quando claritas DEI circumfulsit pastores per legem illuminatos loquente ad eos Angelo: [*Luc. 2. 10, & 11.*] ***Ecce, evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus in civitate David. Et nox indicabat nocti scientiam***, quando non loquendo, sed indiciò suæ novitatis & claritatis indicando scientiam stella Magos in gentilitatis tenebroso errore positos instruxit, & usque ad præsepe Domini perduxit. Tunc die diei eructante verbum, id est, Angelò evangelizante pastoribus gaudium magnum, [*Isai. 1. 3.*] ***cognovit bos possessorem suum***, id est, Judaicus populus Dominum suum, & nocte indicante scientiam nocti, dum per mutum signum erudiuntur Magi, ***cognovit asinus præsepe Domini sui:*** quia gentilis populus, licèt comparatus immundo animali, tamen in suis tunc primitiis adductus est ad præsepe Domini sui.

Ampliùs autem adhuc ***dies diei eructat verbum***, quando perfectus Doctor, qui est Angelus Domini exercituum, perfectis auditoribus evangelizat gaudium magnum, Christum Regem Salvatorem mundi ostendens esse in civitate David, id est, in Sancta Ecclesia, licèt Sacramentorum quasi pannis involutum, tamen verè adorandum & unà cùm Patre DEO DEUM glorificandum, sicut pastoribus Angelus dixit: [*Luc. 2. 14.*] ***Gloria in altissimis DEO.*** Et sicut puerò visò [*Ibid. v. 20.*] ***reversi sunt*** ipsi ***pastores glorificantes DEUM in omnibus, quæ audierant, & viderant, sicut dictum est ad illos. Et nox nocti indicat scientiam***, quando idem perfectus Doctor factus infirmis infirmus, minus capaces, quos non potest erudire in verbo, erudit exemplo, ut, quibus non potest eructare verbum Sapientiæ quasi ***dies diei***, sicut Angelus pastoribus, quos claritas DEI circumfulsit, eis demonstraret conversationem lucidam velut Stellam claram præbentem eis ducatum viæ usque ad puerum. Cui sicut pastores non obtulerunt nisi hostiam jubilationis & glorificationis in signum perfectorum, qui exteriora non habentes offerunt in semetipsis hostiam laudis: ita eidem ***obtulerunt*** Magi ***aurum, thus, & myrrham*** [*Matth. 2. 11.*] in signum eorum, qui adhuc nescientes DEUM cum Angelis & pastoribus glorificare, student eum tamen cum religiosis Magis adorare, ac muneribus exterioribus honorare, quamquam eadem munera, videlicet aurum, thus, & myrrha significent munera interiora, quæ offert Sancta Ecclesia dans myrrham per Martyres, & thus per Confessores, aurum per Catholicos Principes: vel myrrham per jejunia & abstinentias aliasque castigationes carnis, thus per orationis incensum, per sanctum desiderium aliasque devotiones mentis, aurum per charitatis opera, quorum præcipuum est eleemosyna, illic thesaurizanda, ubi eam nec fures effodere, nec ærugo possit exterminare. Hujus rei discretam ***scientiam nox nocti indicat***, quando exemplo trium Magorum talia quis offerens exemplo suò alios ædificat. Sed ***dies diei eructat verbum***, quando exemplò Angelorum ***Gloria in excelsis*** canitur, & exemplo Pastorum DEUS caro factus, & pannis involutus laudatur & glorificatur, atque dum hòc exemplò illuminantur alii, annuntiant & ipsi de die in diem salutare DEI, ut dum semper de die in diem dies diei eructat verbum, nullus omnino sit locus tenebrarum, nisi in inferno, ubi nullus confitebitur DEO.

Delectat

Delectat hæc ruminare appropinquante, atque jam inter scribendum instante Natali festivitate Christi, in qua cum Angelis, & pastoribus
Isa. 9. 6. DEUM laudantibus & glorificantibus *puer natus nobis, & filius datus nobis*, glorificatur à perfectis laudatoribus, cum quibus & nostras voces, ut admitti jubeat, fideliter optemus, atque ipsum exemplo trium Magorum humiliter adoremus, ut participes efficiamur illius magni gaudii nos reliquiæ gentium, quod habuerunt primitiæ Judæorum, & gentium. Nam & pastoribus ab Angelo evangelizatum est gaudium ma-
Matth. 2. 10. gnum, & Magi *videntes stellam gavisi sunt gaudio magno valde*. Ecce perspeximus, & manus nostræ contrectaverunt de hoc verbo vitæ, quod dies diei eructat cum summa discretione. Non enim omnia omnibus, sed clari claris sapientiam, quæ est in fructu æternorum, & iidem ipsi facti *nox* tenebrosis *indicant scientiam*, quæ est in cursu temporalium. Hoc autem cùm fiat multùm discretè, fit etiam valde mirificè, ac magnificè. Mirificè, quia

VERS. IV. *Non sunt loquelæ* in diversis generibus linguarum, *neque sermones* in diversitate idiomatum uniuscujusque linguæ, *quorum non audiantur voces eorum*, ita ut ex omni natione, quæ sub cœlo est, admirantes di-
Act. 2. 7. & 8. cant aliqui: *Nonne omnes isti, qui loquuntur, Galilæi sunt, & quomodo nos unusquisque linguam nostram audivimus, in qua nati sumus?* Et cùm sic audiuntur isti cæli enarrantes gloriam DEI mirificè in uno templo seu cænaculo, audiuntur nihilominus magnificè in toto Mundo. Equidem

VERS. V. *In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.*

Primò ipsi Apostoli uno cænaculo inclusi
Ibid. v. 4. *cœperunt loqui* magnalia DEI *variis linguis, prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis*. Et præceptum fuit eis, ne loquerentur in nomine isto, sed Verbum DEI non fuit alligatum, nec potuit includi Apostolorum doctrina, sed *in omnem terram exivit sonus eorum* per ipsos, & per eorum discipulos auditò Evangeliò in toto mundo, tam per sonitum famæ, quàm per verba doctrinæ.
Ibid. v. 2. Primò quidem *factus est repente de cœlo sonus tanquam advenientis Spiritus vehementis*, & posteà visæ sunt linguæ dispertitæ tanquam ignis: quia sic processurum erat Evangelium, ut præcurrente sonò famæ tanquam Spiritus vehementis postea linguæ dispertitæ per omnes diversitates humanæ loquelæ tanquam ignis illuminarent & inflammarent audientium & credentium corda sonitu famæ attonita, & instructa per *verba* rationabilia, quæ *in fines orbis terræ* venerunt, quia etiam ultimos terrarum angulos penetraverunt & replerunt. Et revera grande fuit miraculum, quod ad dilatandum Verbum DEI tunc unus homo loquebatur variis linguis: nunc autem grandius, & utilius est miraculum, quod jam dilatatò DEI Verbò una Ecclesia Catholica & Apo-

A stolica in se habet varias linguas, ita ut in uno corpore unius, & totius Ecclesiæ *omnis lingua con-* Philip. 2. 11.
fiteatur, quia Dominus JESUS Christus in gloria est DEI Patris. Quæ sunt autem verba, quæ in fines orbis terræ venerunt? Verba videlicet Sanctorum ita dicentium:

In Sole posuit tabernaculum suum VERS. VI.
per mysterium Incarnationis assumendo carnis tabernaculum, *& ipse tanquam Sponsus procedens de thalamo suo* natus est de Virgine. Posteà *exultavit ut gigas ad currendam viam* perficiendo in triginta tribus annis cursum suæ obedientiæ, quo per Passionem
B suam consummato de morte surrexit, & ascendit in cælum, unde venerat: quoniam *à summo cælo egressio ejus usque ad summum ejus*. Inde venturus est judicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem, *nec est qui se abscondat à calore ejus*. Ista sunt verba in toto mundo audita, istud est Evangelium per omnes linguas enuntiatum.

Sed audiamus attentius ea, quæ summatim perstricta sunt. Audiamus Apostolos tanquam summi Regis milites ejusdem sui Regis contra Diabolum pugnaturi adventum Evangelizantes & victoriam prædicantes. Dicunt enim: Rex noster adveniens Christus pro nobis pugnaturus *in Sole posuit tabernaculum suum*: quia carnis assumptæ *tabernaculum posuit in Sole*, id est, in Maria Virgine, quæ sol non inconvenienter di-
C citur, eo quòd sola inter mulieres singulari benedictione resplendeat, siquidem nec prima similem visa est, nec habere sequentem: Sicut sol iste materialis dicitur, eò quòd solus lucere videatur. Quæ quidem *Stella maris* dicitur, sed concipiendo & gestando in se Solem justitiæ digna est etiam ipsa Solis nomine, ita ut rectè ipsam omni laude dignissimam prædicantes in ejus veneratione dicamus: *Quæ est ista, quæ ascendit* Cant. 6. 9.
sicut aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol. *In* hoc *Sole posuit tabernaculum suum*: Quia ipse DEUS, DEI Verbum, DEI æterna Sapientia, splendor paternæ gloriæ, qui ignem æthereum pridem latissimè diffusum quarto die collegit atque adunavit in Solare corpus, inde quasi de fonte radios emissurum per mundum
D universum: etiam seipsum ignem divinum, & immensum quasi coarctavit in corpus humanum seu maternum seu proprium de Matre Virgine sumptum, in quo cùm inhabitet omnis plenitudo Divinitatis corporaliter, sicut plenitudo ignis ætherei manet in Solari corpore, certè ipsius Divinum corpus corpus est Solare, in quo velut *in Sole* ipse ignis æternus *posuit tabernaculum suum*, id est, ipsum tale corpus fecit sibi esse tabernaculum.

Etiam illo modo *posuit in Sole tabernaculum suum*: quia carnis lucernam non ad hoc accendit, ut in abscondito poneret, sed super candelabrum, *in Sole*, id est, in manifesto. Voluit enim videri ab omnibus militare habitaculum Divinitatis, quæ priùs latenter *erat in mundo, & mundus eam non cognovit*. Sed ad hoc *taber-* Joan. 1. 10.
naculum

naculum suum posuit in sole, id est, in manifesto A ut cùm in militando pugnaret contra Diabolum, grande foret spectaculum Angelis & hominibus in alterutra parte fœderatis. Et ideo tabernaculò suô jam præparatô noluit intus latere, sed processit in publicum. Qualiter? ***Tanquam Sponsus procedens de thalamo suo.***

Tanquam, in hocloco non tam similitudinem
Apoc. 5. 6. quàm veritatem significat, sicut ibi: ***Et vidi*** Joan. 1. 14. ***agnum tanquam occisum.*** Et ***vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre.*** *Quasi*, quod est adverbium similitudinis, hic significativum est veritatis, quia verè unigenitus est à Patre. Similiter verè Sponsus processit de matre. Per verbum quod enuntiat ***processionem***, cuncti, qui audiunt, B ad spectaculum vocantur: quia solet vocari processio, quando aliqua venerabilis & spectabilis persona cum longa præcedentium & subsequentium pompa reverenter & decenter secundùm habitum suæ dignitatis, verbi gratiâ Pontificalibus aut regalibus ornamentis induta, de loco ad locum vadit multis venerantibus ac spectantibus talem processionem. Verùm si Sponsus præ multis hominibus forma speciosus procedens de thalamo suo secum ducendo Sponsam valde speciosam inter ipsa nuptiarum solemnia se in publico manifestaret, quanta putas vox exultationis & sonus epulantis multitudinis illi applauderet?
Cant. 1. 15. Ita nimirum DEI filius ***pulcher, & decorus***, cujus ***lectulus floridus*** erat virginis uterus, de hoc ipso utero, de hoc ipso lectulo florido ***tanquam*** C ***de thalamo*** suo processit clausô pudicitiæ signaculô: ***tanquam Sponsus de thalamo suo*** processit, qui ad conjungendam sibi Ecclesiam incarnatus DEUS de incorrupto utero Virginis exivit. Hanc Sponsam speciosam quasi manu apprehenderat per carnem, quam ipse DEUS, DEI Verbum sibi unierat in ipso suo thalamo, ubi eam osculatus est osculo oris sui adimpletô ejus desi-
Cant. 1. 1. deriô, quo dixerat eadem Sponsa: *Osculetur me osculô oris sui.* Processionem istam sponsi longa pompa præcessit paranymphorum, videlicet Patriarcharum & Prophetarum: longa nihilominus pompa subsequitur amicorum Sponsi, qui stant
Joan. 3. 29. & audiunt, & gaudent propter vocem Sponsi, ex quibus omnibus ipsa, quæ Sponsa dicitur, constat Ecclesia. Cùm ergo sic Sponsus iste pro-
Psal. 41. 5. cessit ***in voce exultationis & confessionis, sonus epulantis*** Angelicæ multitudinis auditus est. D Nam ubi Angelus unus hanc ipsam processio-
Luc. 2. 13. nem pastoribus nuntiavit, ***subitò facta est cum Angelo multitudo militiæ cælestis*** exercitus ***laudantium, & dicentium: Gloria in excelsis DEO.*** Atque ut hominibus bonis unà cum Angelis esset communis exultatio, adjunctum est: ***Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.*** Quid deinde? In tanta exultantium Angelorum, & hominum jucunditate ipse quoque Sponsus ***exultavit ùt gigas ad currendam viam suam.*** Nam statim in ipsa Natalis sui nocte cucurrit per indicium stellæ, quæ ipso nato mox apparuit, cucurrit, inquam, usque ad extrema terrarum credulos faciens Magos in Oriente positos, quòd natus esset Rex Judæorum, adimpletâ Prophetiâ, quam

A olim prædixerat Balaam ipsorum Propheta: ***Orie-*** Num. 24. 17.
tur, inquit, ***stella ex Jacob, & consurget homo*** & 18.
de Israël, & confringet omnes Duces Moab, & erit Idumæa possessio ejus. Currunt ergo cum muneribus Magi ad regales nuptias: ***Turbatur*** Matth. 2. 3.
Herodes Rex, & omnis Jerosolyma cum illo, quo sæviente in infantes, currendo in Ægyptum, & inde post obitum Herodis recurrendo iste gigas cursum suum præsignavit, quo derelictô ad tempus Judæorum populô cursurus erat in totius mundi hujus Ægyptum, tandem reversurus ad reliquias Judæorum post Herodis obitum, post mortem videlicet Antichristi.

Multi currentes in stadio vitæ temporalis B nesciunt, unde veniant, aut quo vadant, ideò cum tædio, & tristitia currunt, quia finem sui Eccle. 9. 12.
cursus nesciunt. Sed iste Sponsus plenus amore, iste gigas plenus fortitudine, plenus gratiâ, & veritate, gratiâ videlicet amoris & veritate fortitudinis, sciens, quòd à DEO exivit, & ad DEUM vadit, nullatenus dubitans, unde iret, aut quò iret, non erat tristis neque turbulentus, sed ***exultavit ad currendam viam suam***, viam temporalis dispensationis, viam obedientiæ, qua ***cucurrit ùt gigas*** fortis, imperturbabilis, irrevocabilis, insuperabilis ex potentia Divinitatis. Namque ipse geminæ gigas substantiæ, licèt sit mortuus ex humanitatis voluntaria infirmitate, tamen surrexit & vivit ex Divinitate. Etsi ad
horam fuit ***tristis anima*** ejus ***usque ad mortem***, Matth. 26. 38.
C tamen in Spiritu suo ***exultavit ad currendam viam suam*** eò, undè venerat. Nam

VERS. VII.

A summo cœlo, id est, à Patre, DEO altissimo, fuit *egressio ejus*, quando exivit à Patre, & venit in mundum, *& occursus ejus usque ad summum ejus*, quando iterum reliquit mundum vadens ad Patrem. Ideo sciens, quia venit hora ejus, ut transiret ex hoc
mundo ad Patrem, rectè oravit dicens: ***Clarifica*** Joan. 17. 5.
me, Pater, apud temetipsum claritate, quam habui, priusquam mundus esset apud te. Angelos & homines, quos Pater in Filio clarificavit, sub semetipso clarificat. Ipsum verò Filium suum in Divinitatis forma semper clarum, sed in forma servi non habentem speciem neque decorem in sua Passione sic Pater clarificavit gloriâ Resurre- D ctionis & Ascensionis, ut jam non sub ipso, sed apud ***semetipsum*** sit non solùm in Divinitate clarus, sed etiam in humanitate assumpta clarificatus eadem claritate, quam verbum habuit, priusquam mundus fieret, apud ipsum, non sub ipso: quia non minor est jam assumptæ humanitatis, quàm assumentis Verbi apud Patrem claritas, imò prorsus eadem: quin iste gigas, licèt sit geminæ jam substantiæ, manente in eo essentiali discretione assumentis & assumptæ naturæ, tamen est unius, & indivisæ claritatis apud Patrem summum, quia ***occursus ejus usque ad summum ejus.*** Summam siquidem gloriam, quam in Divinitate semper habuit, suæ quoque humanitati, * plenissimè obtinuit non sub Patre, sed apud Patrem. Unde illi fideliter hymnizat Ecclesia dicens: Egressus

* *Addit alia manus fortè non nihil recentior*: scilicet homini assumpto.

Egressus ejus à Patre, regressus ejus ad Patrem, A excursus usque ad inferos, recursus ad sedem Dei. Sedes Dei non intelligitur corporea seu visibilis, sed judicandi, & regnandi potestas invisibilis, in qua homo Deus factus Deo Patri est effectus æqualis. Unde homo Deo creditur considere, id est, conregnare in dextera sedis magnitudinis cùm honore indivisæ potestatis & æqualitatis, propter quam significandam regressus ejus ad Patrem dicitur *occursus*: quoniam qui sunt æquales invicem, sibi solent occurrere servata ad invicem honoris æqualitate.

Quid ad hæc dicis, antique serpens, invidiose, multùm invidens gloriæ Filii Dei? Tu per Arium Hæreticum blasphemâsti, non eum Patri æqualem, nec in Divinitate. Disce nunc per B Hilarium virum totum Catholicum, cujus verba tibi objecturus sum, Filium Patri æqualem in sua quoque jam glorificata humanitate. Si tormentò invidiæ cruciabaris, cùm Filius Patri prædicabatur æqualis in sua æterna divinitate: multò amplius te nunc mordet invidia, cùm idem Filius Patri summo prædicatur æqualis in sua jam glorificata humanitate, in qua licèt ad tempus fuerit minoratus ab Angelis, nunc prælatus est *Angelis, tantò melior* illis *effectus, quantò differentius præ illis nomen hereditavit.*

Hebr. 1.4.

Audi ergo, draco maligne, unde torquearis, audi evidentia testimonia gloriam filii hominis, quam tu per hæreticos imminuis, magnificantia. Audi, inquam, Hilarium non à carne & sanguine, sed à Patre, qui est in cælis, filium glorificante edoctum in libro de Sancta Trinitate nono super hæc verba dicentem: Nunc C honorificatus est filius hominis, & Deus honorificatus est in eo, *si Deus honorificatus est in eo, & Deus honorificavit eum in se, & Deus protinus honorificavit eum. Primam, inquam, dicti Dominici significationem non ambiguam existimo, cùm ait:* Nunc honorificatus est Filius hominis. *Gloria enim omnis non Verbo acquirebatur, sed carni, id est, non naturæ* * *Dei, sed nati hominis dispensationi, Hoc verò, quod sequitur, quid significet, interrogo:* & Deus honorificatus est in eo. *Honorificatum enim in eo Deum audio, & quid istud sit secundùm intelligentiam tuam, heretice, ignoro.* Deus in eo honorificatus est, in Filio utique hominis. *Et quæro, an Filius hominis idem sit & Filius DEI? Et cùm non aliud* * *sit hominis, neque aliud Filius Dei* (Verbum enim *caro factum est*) *& cùm qui Filius Dei, ipse & hominis sit Filius; requiro quis in hoc filio hominis, qui & Filius Dei est, glorificatus sit Deus? Et quia in Filio hominis*, D *qui & Filius Dei est, glorificatus est Deus: videamus, quid sit hoc, quod tertiò subditur: Si Deus glorificatus est in eo, & Deus glorificavit eum in se, quod istud, rogo, Sacramenti mysterium est? Deus in Filio hominis glorificato glorificatum Deum glorificat in sese. In filio hominis gloria Dei est, & gloria Dei* * *gloria filii hominis. Deus glorificat in sese; homo utique non per se glorificatur. Neque rursum, qui in homine glorificatur Deus, licèt gloriam accipiat, non tamen aliud ipse, quàm Deus est. At verò cùm glorificato Filio hominis glorificans Deum Deus glorificat in sese; invenio naturæ gloriam in gloriam naturæ naturam glorificantis assumi. Non enim se Deus glorificat, sed glorificatur* * *in homine Deum glorificans in sese. Quod autem glorificat in se se, licèt non in se glorificet, tamen in naturæ suæ gloriam,* * *gloriam glorificati assumit. Et cùm glorificans Deum Deus, quia glorificatus in homine sit, glorificat in sese eum, quem glorificavit Deum in se inesse demonstrat, cùm eum glorificat in sese.*

* edit. non nativitati Dei.

* edit. alius.

Joan. 1.14.

* edit. & gloria Dei in gloria Fil.

* edit. sed glorificatum in hom. Deum glorificat in sese.

* edit. tamen naturæ suæ gloriam naturam glorificans assumit.

Idem in libro tertio: *Nunc autem quid est, quod apud Patrem glorificationis expectat? Nempe hoc, quod habuit apud eum, priusquàm mundus esset. Habuit plenitudinem Divinitatis, atque habet: namque Filius Dei est. Sed qui erat Dei Filius & hominis esse cœperat Filius. Erat enim Verbum caro factum. Non amiserat, quod erat, sed cœperat esse, quod non erat. Non de suo destiterat, sed quod nostrum est, acceperat. Profectum ei, quod acceperat, ejus claritatis expostulat, unde non destitit.* Idem in nono: *Glorificaturus Filium Pater major est: glorificatus in Patre Filius minor non est. Aut quomodo minor est, qui in gloria Dei Patris est? aut nunquid Pater major non est? Major utique Pater est, dum Pater est: sed Filius, dum Filius est, minor non est. Nativitas Filii Patrem constituit majorem; minorem verò esse Filium nativitatis natura non patitur. Major Pater est, dum gloriam assumpto homini rogatur, ut reddat: Filius minor non est, dum gloriam resumit apud Patrem.* Item Leo Papa Magnus in Sermone de Passione Domini: *Ita Deus univit sibi hominem, ut nihil assumenti humanum, nihil assumpto deesset Dominum.* Item in Sermone de Ascensione Domini: *Post Passionem ruptis mortis vinculis, quæ vim suam in eum, qui peccati erat nescius, in eundo perdiderat, Infirmitas in virtutem, mortalitus in æternitatem, contumelia transivit in gloriam, quam Dominus JEsus Christus in multis, manifestisque documentis multorum declaravit aspectui, donec triumphum victoriæ quem reportavit à mortuis, inferret & cælis.* Item Ambrosius in Lucam: *Licèt cæteri Apostoli sciant, Petrus tamen respondit præ cæteris: Tu es Christus Filius Dei vivi. Complexus est itaque omnia, qui & naturam, & nomen expressit, in quo summa virtutum est.* Item post pauca: *Scivit Petrus, quòd in Filio Dei omnia sint; omnia enim dedit Pater Filio. Si omnia dedit, æternitatem, quam habet, dedit, Majestatemque transfudit.*

Matth 16. 61.

Ita veritatis testimonia quasi acuta jacula te, Ari, confodiunt, qui licèt in inferno sepultus ecce fœtes, & adhuc reliquias tui fœtoris patimur in novis hæreticis detrahentibus gloriæ Christi, tanquam ipse non totus, sed dimidius sit in gloria Dei Patris, qui totus est Filius Dei Patris. Si, ùt Bonosus hæreticus blasphemavit, homo assumptus esset filius adoptionis, & verbum solummodò assumens esset Filius naturalis, posset videri Christus differenter Filius differentis esse gloriæ apud Patrem. Nunc autem quia totus Christus est Filius Dei non adoptatus, sed natus, consequenter intelligitur, & si intelligi non potest, rectè creditur totus Christus esse in gloria Dei Patris, cujus est Filius naturalis; quia eum Pater non solùm ante sæcula æternaliter genuit, sed in fine quoque sæculorum ipsum Verbum suum in cor Virginis eructando, suoque amore, suo scilicet Spiritu operante, uterum ejus imprægnando eam fecit Matrem ipsius ejusdem Filii, cujus ipse Pater est, & qui totus, non dimidius Filius ejus est: Unde rectè omnis lingua confiteatur, quia ipse Dominus JEsu totus in gloria est Dei Patris. Apud ipsum Patrem nunc sedet in throno gratiæ ac pietatis, posthac sessurus in sede Majestatis Judiciariæ: Nunc paratus est ignoscere quasi Pontifex infu-

latus: tunc paratus erit judicare quasi Rex coronatus.

Nec est, qui se abscondat à calore ejus. Nunc enim sedens in throno gratiæ misit ignem in terram, quem vult accendi vehementer. Orantibus namque Apostolis cum mulieribus & Matre Jesu, atque cum fiducia accedentibus ad thronum gratiæ, ut gratiam invenirent, & misericordiam
Act. 2. v. 2. & 3. consequerentur in auxilio opportuno, *factus est repente de cœlo sonus advenientis spiritûs vehementis, & replevit totam domum, ubi erant sedentes, & apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquam ignis.* Nec est, qui se abscondat à calore hujus ignis. Nam sicut ignis, qui comburit sylvam, & sicut flamma comburens montes: Ita ignis iste semel emissus in sylvam generis humani eandem sylvam ex ea parte comburit, redigitque in campos sylvæ, ubi sylvæ hujus terra est bona: sed ubi terra mala est, eandem sylvam bestiis relinquit habitandam, ut in ea sint cubilia draconum, latibula ferarum, ut in ea vulpes foveas habeant & volucres cæli nidos, dum vivis, & malignis Spiritibus Mundus in maligno positus est plenus, qui tandem in fine ardebit cum ipso Diabolo, & Angelis, ejus urente invidas mentes malignorum tam Angelorum quàm hominum eodem isto igne, quo ardebunt Sancti ut lucernæ, imò tunc fulgebunt justi sicut sol in regno Patris eorum. Et hoc erit magnum tormentum invidis inimicis eorum, qui quoniam noluerunt hîc ardere per justitiæ amorem, justis tunc in gloria lucentibus ardebunt per invidiæ tormentum, nunquam illis ex tunc mitigandum: quia sicut ignis divini amoris in hac vita perfectè accensus in electis æternaliter durabit: Sic per eundem ignem Sanctis lucentibus verâ scientiâ, & ardentibus verâ sapientiâ, quando & nox nocti indicat scientiam, & dies diei eructat sapientiam, reproborum in hac vita suscitata invidiæ flamma, si ante mortem non fuerit pœnitendo extincta, sine fine ardebit. Idem namque ignis, qui Sanctos liquefacit quasi aurum, impios durescere facit quasi lutum.

Nec est qui se abscondat à calore ejus? Quin ardeat, aut bonum diligendo, aut bono invidendo, sed utriusque ardoris calor in hac vita inchoatur, & in futura consummabitur. Nam de
Isai. 31. 9. bonis dictum est: Hæc dicit Dominus, *cujus ignis est ignis in Sion, & caminus ejus in Jerusalem.* Per ignem in Sion peregrinantis Ecclesiæ parva & inchoata charitas insinuatur. Per caminum in Jerusalem consummatus ejusdem Charitatis ignis notatur. Qui camino ardenti comparatur, intra quem nihil frigidum, nihil tepidum reperitur, sed solus in eo ignis dominatur, cui quicquid immittitur, in ignem vertitur. Ex opposito autem de impiis
Psal. 20. 10. dicitur: *Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui.* Nam in quibus amor mali & odium boni cœperit ardere in hac vita, dum aliis in bonum, aliis in malum Sancti Spiritûs lucet ignis, ipsi tales mortui post mortem quidem ardebunt sicut tædæ ignis accensæ; sed in resurrectione resumptis corporibus ponet eos Deus ut clibanum ignis in tempore vultûs sui, quando etiam Sancti erunt quasi caminus ignis consummato in eis amore Christi, qui misit ejusdem amoris ignem in terram, *nec est, qui se abscondat à calore ejus.* Etenim sicut *lux vera* Christus Joan. 1. 9. *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* lucendo etiam in tenebris, licèt eam tenebrosæ mentes impiorum non comprehendant: Sic idem Christus, cùm sit splendor gloriæ, quo glorificabuntur & glorïabuntur in eo, qui sperant in eum, suo calore tangit omnem hominem venientem in hunc mundum, etiam frigidas mentes impiorum provocans ad amorem suum, *nec est, qui se abscondat à calore ejus*, quin Matth. 5. 45. *ipse Sol justitiæ oriatur super bonos, & malos.* Verùm sicut ipsum in tenebris lucentem tenebræ non comprehendunt, quia lumen veritatis à se repellunt: Ita ipsum benignas mentes amore sui calefacientem, & usque ad impias mentes extendentem radios amoris, ipsæ mentes impiæ non recipiunt. Quotquot autem recipiunt eum, dat eis pote- Joan. 1. 12. statem Filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine ejus recipiendo & tenendo legem ejus digito Dei scriptam, Spiritu Sancto enuntiatam, qui ideo in linguis igneis apparuit; Quia legem per ipsum Dei digitum scriptam venit exponere operando in Apostolis, ut essent idonei ministri novi testamenti, non litterâ, sed spiritu. Littera enim occidens fuit quasi lex maculata; Spiritus autem vivificans est verè

Lex Domini immaculata: Quia se re- VERS. VIII. cipientes de maculatis immaculatos facit. Littera occidens fuit gravis & opprimens animas ostendendo mandatum, per quod revixit & ampliùs viguit peccatum, dum quisque legis alumnus nitebatur in vetitum; Spiritus autem vivificans, id est, non solùm sciri, sed & amari faciens bona facienda, ipse est *lex Domini* suavis *convertens animas* anteà perversas, quibus, dum per Spiritum Sanctum charitas infunditur, omne, quod in eis erat perversum, convertitur in bonum, & fit de aqua vinum, quando mens pridem frigida, & insipida in lapidea cordis hydria quasi fervorem & saporem vini accipiendo taliter efficitur, ut ab ipso architriclino, id est, à Spiritu Sancto laudetur, atque Sponsus, qui de thalamo suo procedens nuptias celebrat, pro tali vino jucundetur, & glorietur, quòd etiam in fine nuptialis convivii propinetur vinum bonum.

Littera occidens fuit *testimonium Domini*, sed non per omnia *fidele*. Unde per Ezechielem dicit Dominus: *Et ego dedi eis præcepta non bona.* Nempe Ezech. 20. 25. in tabulis lapideis erant quidem præcepta bona, Charitatem Dei & proximi commendantia, sed post Dreatum vituli, quem adoraverant, superaddita sunt illis præcepta non bona multarum ceremoniarum, & grave *jugum* diversarum observationum, *quod* Act. 15. 10. *neque nos*, ait Petrus Apostolus, *neque parentes nostri portare potuimus.* Unde non per omnia *fidele testimonium* fuit, quod non solùm bona, sed etiam non bona præcepta continuit.

Lex autem Spiritûs vivificantis *testimonium Domini fidele est*: Quia nihil omnino præcipit, nisi quod servatum juvat & expedit. Vel in eo vetus lex non erat *testimonium fidele*, quia sui observatoribus promisit bona instabilia & caduca. Lex autem nova per Spiritum Sanctum data *testimonium Domini est fidele*: Quia sui observatoribus promittit bona æterna in æternum permansura in cælis fideliter conservata, ubi fures infideles non possunt

possunt illud auferre, quos inde repellit verbum Domini fidele. Vocatur autem idem testamentum & lex, & *testimonium. Lex*, in quantùm aliquid jubet fieri, vel non fieri: *testimonium*, in quantum repromittit præmium servanti mandatum, vel etiam comminatur supplicium non servanti præceptum. In hoc igitur novum testamentum est *Lex Domini immaculata*: quia præcipit sola salubria: In hoc verò testimonium *Domini fidele* dicitur novum testamentum: quia præmium, quod permittit, est in æternum. Igitur benè dicitur: *Testimonium Domini fidele.*

Sapientiam præstans parvulis:

Quia æternorum bonorum promissio non sapit elatis, & magnis in hoc mundo, sed solis parvulis, id est, humilibus, quos æternorum, & futurorum bonorum sapore dignos judicat Spiritus San-
Jacob.4.6. ctus, qui *superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* In eo autem, quòd superbi repelluntur, & humiles admittuntur ad *sapientiam* & saporem æternorum bonorum, quæ Deus abscondit sapientibus, & prudentibus, revelans parvulis.

VERS.IX. ## *Justitiæ Domini* sunt *rectæ, lætificantes corda.*

Recta, quantum ad repulsam superborum. *Lætificantes* quantum ad susceptionem parvulorum. Ne autem quis valeat excusari per ignorantiam, si per justitias Domini rectas in superbia sua contristabitur, & non in humilitate lætificabitur, *præceptum Domini illuminans*
Exod.34.33. *oculos.* Non enim sicut Moyses posuit velamen super faciem suam, cùm daret præceptum obscurum, non, inquam, sic fecit Christus novæ legis lator, sed *absque* figuris, & ænigmati-
Joan.15.12. bus loquens: *hoc est* (ait) *præceptum meum, ut*
Ibid.13.34. *diligatis invicem.* Item: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem.* Lucidi hujus præcepti observatio facit parvulos, quia *charitas non infla-*
1.Cor.13.4.5. & seqq. *tur: lætificat corda*, quia *charitas non irritatur & congaudet veritati: illuminat oculos* per fidem rectam, & spem firmam, *quia charitas omnia credit, omnia sperat.* Et licèt illud *præceptum Domini lucidum*, quòd charitatem lucidè commendat, per ipsam charitatem foras mittat servilem timorem, tamen individuus comes ejusdem charitatis erit.

VERS.X. & XI. ## *Timor Domini sanctus permanens in sæculum sæculi.*

Nam timor servilis, qui pœnam habet, quoniam pœnam timet, consummatâ charitate omnino deficiet. Sed timor filialis, quo pœnæ non timetur illatio, sed gratiæ jam collatæ vel minoratio vel omnimoda subtractio, tandem gratia consummata & confirmata erit sine pœna, atque ut ità dictum sit, erit timor sine timore cum summa & in summa securitate ac suavitate *permanens in sæculum sæculi* adjunctus charitati permanenti, quæ in Deo in æternum permanet: quia semel radicata, & firmiter fundata nunquam excidet: ideoque timor castus illi adjunctus in æternum permanet. Timor mundi facit timidos, & injustos: *Timor* autem *Domini Sanctus* facit hominem timoratum & justum, sicut *Si-*
Luc.2.25. *meon* Senex legitur fuisse *homo justus & timoratus.*

A Ideo sic justis, & timoratis *judicia Domini vera* sunt, quæ iniquis interdum placent & interdum displicent, quasi non omnia sint *vera.* Hæc timore sancto timoratis & justificatis omnino per omnia placent: quia sunt *vera* ipsa *judicia* Domini, sive cùm parcit, sive cùm punit, sive parcat bonis, sive malis, sive puniat bonos, sive malos, sive cùm *indurat quem vult*, sive cùm prout vult, mise- Rom.9.18.
retur cui fuerit misertus, sicut Moyses dicit: *Mi-*
sereor, cui voluero, & clemens ero, in quem mihi pla- Exod.33.19.
cuerit. Omnia hæc, & similia judicia possunt quidem esse occulta, sed non possunt esse injusta, quæ tamē aliquando videntur injustis injusta. Sed quos *timor Domini Sanctus* repleverit, quosque *præceptum Domini lucidum illuminans oculos* illuminabit,
B *his judicia Domini vera* sunt rationabilia & laudabilia, *justificata in semetipsa*, vel sicut in Hebræo habetur: *in semetipsis*: quoniam ad justificationem sui non indigent auctoritatibus vel testimoniis extraneis, quæ causam & virtutem justitiæ habent in semetipsis. Hinc non minùs Ecclesiasticè, quam Scholasticè ait quidam versificator:

Quidquid in orbe fecêre homines Deus ordinat æquè.
Saulus, Job, Paulus, cæcus modò natus, Herodes.
Corrigit hunc, probat hunc, juvat hunc, levat hunc, necat illum.

Eisdem justis & timoratis ipsa judicia *Domini propter* veritatem, & justitiam, quæ in eis est
C chara, atque

Desiderabilia super aurum VERS.XI.
& lapidem pretiosum multùm.

Verè multùm *desiderabilia super aurum multum, & super lapidem multùm pretiosum. Desiderabilia*, inquam, *super aurum, & lapidem pretiosum multum*, id est, super omnem concupiscentiam oculorum, super omne, quod visui pulchrum est, super omnia visui corporeo delectabilia, quæ per partem sunt omnia significata, per *aurum* videlicet, *& lapidem pretiosum multum*, quæ inter cætera oculis concupiscibilia sunt magìs pretiosa & speciosa, super quæ omnia judicia Domini sunt magìs pretiosa, magísque speciosa.

D

Et sunt dulciora super mel, & favum.

Cùm *omne, quod in mundo est*, ut ait Jo- 1.Joh.2.16.
annes, *aut sit concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ* sive ambitio sæculi. Talis est inter hæc omnia repugnantiæ contrarietas, ut ea, quæ oculos delectant famulantes & intentos mundanæ curiositati, verbi gratiâ: Colores pulchri, & rari minimè delectent gustum, odoratum & tactum, qui tres sensus famulantur concupiscentiæ carnis, & auditum, qui solus de quinque sensibus inani gloriæ, quæ est superbia vitæ, famulatur. Rursum gustandi dulcedo, qualiter est in melle ac favo, & odorandi suavitas, qualis est in lecto meretricis cubile suum myrrhâ & aloë respergentis, & tangendi delectatio, qualis est in fornica-

tionis turpi negotio, minimè delectant visum vel auditum, quæ à talibus ipsa quoque natura sejunxit: quia nemo potest videre vel audire, quæ sit dulcedo gustûs in edendo, quæ suavitas odoratûs in olfaciendo, quæ delectatio tactûs in fornicando. Est quidem impudicus oculus impudici cordis nuntius & impudici tactûs prænuntius, sed tamen ab ipsa tangendi delectatione prorsus alienus. Et revera per impudicitiam visûs fugit castitas ipsa de moribus, etiam intactis ab immunda violatione corporibùs, nisi ab impudica oculorum defixione caveatur: sed tamen ipsa immundæ violationis delectatio non in videndo, sed in tangendo est. Item popularis auræ favor solis pruientibus auribus delectabilis, dum quisquam laudatur vel jam prælatus, vel adhuc præferendus cæteris in aliqua eminentia seu Ecclesiasticæ seu mundanæ dignitatis solummodò auditum demulcet, sensibûs aliîs, id est, visu, gustu, odoratu, & tactu nihil utilitatis, nihil suavitatis in eo sentientibûs, in quo demulcetur auditus.

Sed judicia Domini vera, justificata in semetipsis ità sunt omnibùs in hoc mundo pulchris, & pretiosîs desiderabiliora, ut pariter sint omnibùs in hoc mundo dulcibûs dulciora, & omnibùs mundi hujus dignitatibûs digniora. Per *mel, & favum* parte acceptâ pro toto intelligitur omne, quod concupiscentiæ carnis est jucundum, sicut per aurum, & lapidem pretiosum intelligitur omne, quod pertinet ad concupiscentiam oculorum. Figura hæc Synecdoche dicitur, ubi pars pro toto ponitur. Quod autem hæc ipsa judicia desiderabilia, & dulcia sint, & dignitatibus mundi hujus digniora, inde colligitur, quòd in custodiendis illis est retributio multa, sive ùt in Hebræo legitur: *Fructus multus.*

In custodiendo auro, & lapide pretioso nullus est fructus: quia qui custodit, & amat divitias, fructus non capiet ex eis, dum eas anxiè custodiens ùt servus, largè non distribuens ùt Dominus, manet ab earum utilitate vacuus, quantislibet divitiîs fuerit plenus. De concupiscentia verò carnis arguens Apostolus quos-
Rom.6.21, & 22. dam: *quem*, inquit, *fructum habuistis tunc in his, in quibus nunc erubescitis?* subauditur: nullum. Et revera nullum in his habent fructum, sed magnum damnum, qui usque in hujus vitæ finem in talibus amant voluptatem. *Nam finis illorum mors est. Nunc verò liberati à peccato, servi autem facti Deo, habetis,* inquit, *fructum vestrum in sanctificatione, finem verò vitam æternam.* In dignitatibus ambitis à Deo nullus est fructus; ùt omnis ambitiosus tamquam palmes infructuosus, nisi pœnitentiâ purgetur, sit abscindendus, & in ignem mittendus.

Cùm autem cuncta, sive pulchra, sive dulcia, sivè gloriosa concupiscentiam oculorum & concupiscentiam carnis ambitionémque sæculi nutrientia sint infructuosa, ubi pro illis habendis vel non amittendis contemnuntur *judicia Domini vera justificata*: si custodiantur *judicia Domini vera*, per ipsa *judicia Domini vera* omnibus pulchris, dulcibus & gloriosis prælata fit omnino fructuosus vel eorum usus, quantum ad imperfectos, vel eorum contemptus, quantùm ad perfectos, vel eorum pariter usus & contemptus, quantum ad perfectissimos. Nam imperfecti & non valde boni hominis est per custodiam judiciorum Domini uti divitiis in eleemosynarum largitate erga pauperes Christi. Perfectio valde boni est per eadem judicia custodita contemptis divitiîs fieri pauperem Christi. Ille utens divitiis ædificat libenter templum Domino: iste contemnens divitias fit templum Domini. Ille concupiscentiam carnis restringens à fornicatione, relaxans in filiorum procreatione multiplicat hæredes prædii sui: At iste concupiscentiam omnino in se mortificando efficitur quidem hæres Dei, cohæres autem Christi. Ille temporali-
bus utendo facit sibi *amicos de mammona iniquita-* Luc.16.9.
tis, qui eum recipiant in æterna tabernacula: Iste contemnens temporalia, & omni aviditate concupiscens æterna talis fit, qui non solùm æterna tabernacula possideat, sed & alios in eadem recipere valeat. Iste per conjugium legitimum procreat filios carnales, benè in hoc faciendo, si adaptat eos Divino servitio: Iste melius faciendo in Christo Jesu per Evangelium generando filios tamdiu eos parturit, quoadusque formetur Christus in eis. Ille per custodiam judiciorum Domini Sanctorum pauperum est piissimus consolator: Iste per eadem judicia custodita Sanctæ paupertatis est ardentissimus amator. Ille dignitates dignè administrando per custodiam judiciorum Domini servus servorum Dei efficitur, qui dignus dignè aliis præficitur: Iste nihilominus dignitate dignus est, sed tamen pro custodiendis judiciis Domini libenter caret in hac vita omni dignitate momentanea propter judicia Domini durius agenda, cum prælatis quàm cum subjectis: quia cui plùs committitur, plus ab eo exigitur: Vel quia de numero illorum est, quibus dignus non est mundus, ideo libenter dignitate caret in hoc mundo, qui prælatò dignô dignus non est. Et ideo quacunque judiciorum Domini dictante sententia is, qui dignus est, libenter dignitate careat: quia se dignum non æstimat: ipsâ dignitate libenter carendo dignior efficitur, quàm is, qui in dignitate libenter præficitur aliis, quem hoc ipsum efficit indignum, si, ut aliis præficeretur, ultroneum, nimísque spontaneum præbuit assensum, cùm ista sit Patrum Orthodoxorum doctrina, ut pollens virtutibûs coactus accedat, carens autem virtutibús, nec coactus consentiat promoveri, maximè ad aliquam dignitatem, quæ temporalem spondet commoditatem. Nam si persecutionum temporalium incommoda Ecclesiam turbarent, atque pro vitandis incommodis hujusmodi, omnes probi officium prælationis fugerent, tunc utique, si quis de Martyrii corona in Spiritu Sancto certificatus Episcopatum desideraret, cupiens in periculoso tempore vexillum fidei cæteris anteferre, hic Episcopatum desiderans, bonum opus desideraret. Quod, quia paucis in hac vita contingit, ut videlicet *judicia Domini vera*, verè super se intelligendo
cum Paulo Apostolo dicere valeant: *Certus sum, quia* Rom.8.38.&
neque mors neque vita neque altitudo neque profun- 39.
dum neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei: Reliquum est, ut & qui habent in hoc
mundo dignitates, tanquam non habentes sint, bo- 2.Cor.6.10.
nis per humilitatem socii, malis per auctoritatem Prælati: & qui non habent, nunquam eas in hoc mundo habere ament, sed cùm Petro Apostolo

Christum

Christum ament, ament se amare illum, & amari ab illo, quibus perfectè amantibus Christum, si ab ipso præcipiuntur pascere agnos, & oves ejus, noverint sibi non dominandi, sed ministrandi officium impositum, ut sint servi servorum Dei.

Quo tamen servitio accrescit perfectis major perfectio, si dignè agentes dignitatis ministerium pariter servant ejusdem dignitatis & in corde contemptum & in opere ministerium, honore etiam coram hominibus Prælati subditorum, timore coram Deo substrati pedibus eorum. Hoc perfectissimæ perfectionis culmen tunc Prælatus demum attinget, cùm se existimat non potestate dominandi, sed charitate serviendi felicem disciplinam libens habendo, metuendus imponendo, plùs à discipulis appetens amari quàm timeri, quamvis utrumque sit necessarium propter diversas qualitates discipulorum, quorum cùm quidam sint inquieti, quidam pusillanimes, ipse per timorem corripiat inquietos, per amorem consoletur pusillanimes, & patiens sit ad omnes. Taliter administrando dignitatem usque in finem, qui dignus dignè accessit, magìs dignus in ipsa dignitate factus de præsenti dignitatis laborioso ministerio assumetur in æternæ dignitatis quie-

Matth. 25. 23. tem dicente sibi Domino: *Euge serve bone, & fidelis: quia in pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.*

Sed hujus plenitudine gaudii, nec illo privabitur, qui dignitate dignus per *Judicia Domini vera, justificata in semetipsis* in hac vita permansit in loco humili sive sub digno sive sub indigno Prælato, dignus in se permanendo, dignitate tamen libenter carendo, si tamen dignitatis officium, quod visibiliter non administravit, suis indefessis orationibus adjuvit. Duo erant viri perfecti, Moyses, & Josue; sed imminente bello Amalecitarum Josue ad pugnam dirigitur, Moyses in monte oravit. Et factum est miracu-

Exod. 16. 11. lum grande, ut Moyse manus in orationibus levante vinceret Josue, quibus ab oratione remissis victoria versâ vice Amalecitis cessit, atque tam diu hæc alternatio fuit, quoadusque Moyses manus in oratione levatas non remittendo perseveranter oravit. Sic victo Amalech triumphavit Israël Moyse orante, Josue pugnante. Cui horum putas magis est assignanda hæc victoria? Certè Josue corporaliter plus laborârat: quia Moysen sedentem suppositus lapis sustentabat, atque Aaron & Hur sustollendo brachia orantis Moysi non sinebant illum graviter fatigari. At verò Josue positus in ancipiti bellorum certamine in grandi fuit corporis labore. Verumtamen quia vincendi virtus non ei erat, nisi quantum oratione Moysi fuit adjutus, absque dubio in hoc negotio aut amborum fuit par fructus, aut certè major fructus Moysi, qui orando vires præbuit pugnanti. Similiter nunc in Ecclesia duo sunt viri perfecti, quorum alter in Episcopatum electus quasi ad pugnam destinatur: alter sibi vivens ac Deo vacans privatus relinquitur solis discipulis aut sociis contentus, qui tanquam Aaron & Hur non illum ab oratione impediant, sed ad hanc magis expediant, fulciente illum lapide Christo, super quem cum Moyse quiescit, cùm Jacob dormit, superposito capite, id est, mente, lapidi eidem. Esto, ut ille in ministerio dignitatis injunctæ laboret fortiter. & iste pro eo laborante oret instanter, ambôbus hoc modo agentibûs, imò altero agente, altero vacante per alterius laborem, per alterius orationem fortiter currat Verbum Dei, & perveniat ad victoriam judicium studiô duorum. Nonne uterque istorum auditurus est in fine Dominum sibi dicentem: *Euge serve bone, & fidelis &c.* Audis, quia bonitas & fidelitas remuneratur: labor verò nec commemoratur. Quid ergo est, ais, quod Apostolus dicit? *Unusquisque propriam mercedem recipiet secundùm suum laborem.* 1. Cor. 3. 8. Ad hæc inquam: Nonne considerandum est in eo, qui orat pro laborante, quod laborantis laborem facit suum per bonitatem & fidelitatem, qua suis orationibus juvat laborantem? Ideo audit: *Euge serve bone, & fidelis*: ideo quasi bono, & fideli servo *quinque talenta* in sanctificatione suorum quinque sensuum custodienti, & alia quinque orando pro aliis lucranti etiam illud talentum insuper dabitur, quod à pigro & malo servo tolletur, quando digni subjecti indignus Prælatus ipsa dignitate, qua indignè honoratus fuerat, privabitur per *judicia Domini vera justificata in semetipsis.*

Etenim judicia Domini vera hoc exigunt, ut bonus discipulus, qui malum Prælatum habuit, & ipse bonus perseverans pro illo malo, ut bonus fieret, oravit, ac satis egit, quantum in ipso fuit, nec sui prælati negligentia sibi esset aliquatenus imputanda: Hoc, inquam, exigunt *judicia Domini vera*, ut à Prælato tali tanquam à servo pigro, & malo talentum collatæ dignitatis in ultimo certamine tollatur, & huic tribuatur, qui sua quinque talenta multiplicavit, sanctè videlicet in se ipso videndo, & aliis, ut sanctè viverent, satagendo, sive in Prædicatione pugnans cum Josue, sive in monte vacans, & orans cum Moyse. Nam sicut strenuus Prædicator, ita & strenuus Orator talentum sibi creditum duplicat & multiplicat, nec alter alteri est præferendus secundùm differentiam laboris, sed secundùm differentiam dilectionis & affectionis, quæ sicut major fuit in Moyse orante, quàm in Josue pugnante, quod apparuit ex evidentia pugnæ, cujus non dimidia, sed tota victoria pendebat ex oratione Moysi. Sic & adhuc potest fieri, ut major sit affectio & dilectio in Deum secretè orantis pro convertendis populis, quàm publicè prædicantis & laborantis pro eisdem convertendis. Quòd si par fuerit affectio amborum, parem suæ affectionis poterunt fructum in præmio sperare & ille Prælatus & iste subjectus. Ille *vox tonitrui in rota* Psal. 76. 19. *orbis terræ*: Iste vox clamantis in solitudine cordis, uterque velut Seraphin DEUM laudantes, & alter ad alterum clamantes; *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth.* Seraphim Isa. 6. 3. namque interpretatur *ardentes*, vel *incendentes*, & utique ardent in oratione, qui orant ex affectione vel dilectionis pro dilectis Prælatis, vel compassionis pro eisdem tribulatis, vel certè miserationis pro malis Prælatis commutandis, ac po-

pulo liberando ab eorum iniquo Dominio, & malæ prælationis periculoso periculo. Qui sic orant ex affectu, ipsi sunt Seraphim ardentes. At illi sunt Seraphim *incendentes*, quibus non sufficit intus ardere per orationes, nisi & alios incendant prædicando & exhortando, arguendo, obsecrando, increpando opportunè, importunè, prout eis datus fuerit locus & tempus audientiæ, collata eis vel parva vel magna dignitate cum nomine & officio Sacerdotii, quo fungentes rectè vocantur Angeli: quia scriptum est: *Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus: quia Angelus Domini exercituum est.* Malach. 2. 7.

Angelorum tamen nomine omnes recti censendi sunt, qui in quocunque gradu, in quacunque conditione positi Angelicam vitam student imitari: quia enim Angeli neque nubunt neque nubuntur, omnes, tam fæminæ, quàm viri continentiæ, seu quod pretiosissimum & omnino angelicum est, virginali pudicitiæ studentes angelicæ dignitatis nomine honorabuntur, etiamsi nunquam in hac vita prælationis vel Sacerdotii sortiuntur officium. Unde consequens est, multas personas in devoto fœmineo sexu multis Episcopis inter Angelos plus honorari, quæ plùs illis angelicam vitam student imitari. Nam & Maria Virgo inde meruit familiariter affatum Angeli, quia studuit angelicam vitam sectari. Quam etiam Angelus magni consilii propter hoc sibi in matrem elegit, quia humilitatem ipsius talem respexit, qualem nec inter Angelos, nec inter homines unquam invenit, quæ nec primam similem visa est, nec habere sequentem.
Matth. 22. 30.

Luc. 2. 14. *Gloria* igitur in *altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*, quòd sine dignitatis periculoso nomine, sine prælationis cura periclitationis plena, per *judicia* ipsius *Domini vera justificata in semetipsis* possunt ad Angelorum consortium, ad Seraphim, qui summi Angeli sunt, participium pervenire omnes homines bonæ voluntatis, maximè qui sunt angelicæ castitatis, & humilitatis, tantò incedentes via tutiore, quantò expeditiori ab omni prælationis implicamento, quod sæpè supplantavit, etiam viros præcipuos: quia qui in alto vadit, facilè cadit.

Dicis itaque mihi: quando dignitatis cura est periculosior, tantò eam dignè administrans est pretiosior. Verum est: sed memor esto exempli Moysi & Josue, memor esto illius pugnæ, in cujus victoria plus attributum est oranti, quàm pugnanti, & cognosces administratorem dignum dignitatis alicujus adjuvari aliorum precibus, quibus ipse licèt sit prælatus honore coram hominibus, tamen si sapit, si non est exaltatum cor ejus, neque elati sunt oculi ejus, timore coram Deo substernit se pedibus eorum, quorum oratione ac meritò credit seu cognoscit se navigantem vel naufragantem non incidisse in perditionis profundum.

Iterum dicis mihi: ex eo ipso magnus est magisque commendandus, quòd in alto positus ita humiliter sentit, ut se coram DEO substernat, etiam sub minimos, ut sit quasi cardo substratus ostio ex eorum numero, de quibus dicitur: *Domini enim sunt cardines terræ, & posuit super eos*
1. Reg. 2. 8. *orbem.* Respondeo: quia magna revera est humilitas in alto non alta sapere, sed humilibus consentire. Sed sicut laudabilior est in hoc mundo exaltati & honorificati hominis humilitas, quia non cedit superbiæ lenociniis, dum charitas non inflatur, quantâlibet ventositate honoris & gloriæ tentetur: sic laudabilior est hominis in hoc mundo neglecti & despecti ad Deum charitas, dum non irritatur, quantislibet etiam vilissimorum hominum conculcationibus prematur. Illius tentatur per honores humilitas, ut infletur, arbitrando se adsumptum ad dignitatem, quia Deus sciat illum aliîs digniorem: Istius tentatur charitas per contemptum hominum, ut irritetur & indignetur se dignitatibûs & honoribûs carere, quibûs multos videt exaltatos indigniores se. Sicut ergo in illo est laudabile, quod charitas non inflatur: sic in isto est laudabile, quòd charitas non irritatur. Commendabilis est illius humilitas immobilis inter elationis lenocinia multa: Commendabilis est istius charitas imperturbabilis inter multa irritamenta despectionis & abjectionis; Parum est illam non inflari honoribûs, quin imò tantò amplius coram Deo humiliatur, quantò propensiùs inter homines honoratur, timens per honores momentaneos impediri sibi honores æternos. Parùm est huic non irritari despectionibus, imò, quantò ampliùs in hoc mundo abjicitur & despicitur, tantò ampliùs gloriatur in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem sibi mundum, & se mundo crucifixum intelligit, quando se mundum despicere seque à mundo despici persentit.

Hi sunt duo Seraphim, quæ salvo sacratiore intellectu vidit Isaias ad alterutrum clamantes *Sanctus, Sanctus, Sanctus*, quoniam uterque in altero trinum Deum glorificat, uterque in alterius comparatione se humilians alterum superiorem arbitratur, & ab altero in altero nomen Dei sanctificatur. Hi sunt duo Cherubin, qui se mutuò respiciunt versis vultibus in propitiatorium: quoniam uterque Divinæ propitiationi attribuit, quod in altero venerabile persentit. Hi sunt duæ olivæ, & duo candelabra in conspectu Domini terræ stantia, stationes videlicet suas custodientia. Unde dicit quilibet eorum in Amos:* *Habac. 2. 1.
Super custodiam meam stabo, & figam gradum super munitionem, & contemplabor, ut videam, quid dicatur mihi, & quid respondeam ad arguentem me. Custodit ille se, ne honoribus infletur: custodit iste se, ne despectionibus irritetur. Custodit ille se per humilitatem in gradu honoris, quem non ipse sibi assumpsit, neque enim quisquam talium sibi sumit honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron, sicut & Christus non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad
eum de cœlo: *Hic est Filius meus dilectus, in quo* Matth. 17. 5.
mihi complacui, ipsum audite. Custodit iste se per charitatem in loco plano & humili, quem ipse selegit cum Psalmista dicens: *Elegi abjectus esse in domo* Psal. 83. 11.
Dei mei magis, quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Nam in hoc ipso est magna differentia duorum perfectorum; quòd alter eligitur ad stationem custodiæ suæ in alto: alter elegit custodiam suæ stationis in plano. Nam si vel ille semetipsum per ambitionem volens erigeret in altum, vel iste ab alto nolens & indignans deprimeretur in planum concupiscens locum

locum altum: non illis conveniret nomen perfectorum, sed alter eorum esset membrum Anti-Christi, qui extollitur ita, ut in templo Dei sedeat ostendens se, tanquam sit Deus: alter esset membrum Diaboli, qui concupiscens regnare in cælo, nolens depositus jacet in inferno. Anti-Christus gloriatur se in hoc mundo altum haberi: Diabolus indignatur se in inferno detineri. Propterea membra sunt Anti-Christi, qui per inanem gloriam sunt inflati; & membra Diaboli sunt, qui de sua in hoc mundo humiliatione per indignationem & iram tabescunt.
Job. 11. 12. De illo scriptum est: *Vir vanus in superbia erigitur;*
Isai. 9. 20. de isto scriptum est: *Et aspiciet ad dexteram, & esuriet, & ad sinistram, & irascetur, & maledicet Deo*
Proverb. 30. 13. *suo, & Regi suo.* Item de illo scriptum est: *Generatio, cujus excelsi sunt oculi, & palpebræ in altum subrecta*;
Psal. 111. 10. de isto scriptum est: *Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fremet, & tabescet*: videlicet quando se in comparatione aliorum despectum videt, præ nimia ira tabescet. Aliquando etiam ipsi Deo irascitur, quòd ab illo nimis vel paupertate, vel ægritudine, seu alio gravamine prematur, quódque aliîs indignîs loca dignitatum tenentibûs ipse jaceat quasi nullus. At tamen sive in alto superbientibus, sive in imo irascentibus & tabescentibus una vera & perfecta est medicina, si amare, ac laudare studeant *judicia Domini vera, justificata in semetipsa*, id est, in semetipsis. Accusativus enim casus pro Ablativo est positus ab interprete, quod colligimus ex Hebraica veritate, in qua sic legitur:

Timor Domini mundus perseverans in sæcula: Judicia Domini vera, justificata in semetipsis, desiderabilia super aurum, & lapidem pretiosum multum, & dulciora super mel, & favum redundantem. Planè redundantem in Divinis judiciis dulcedinem nos ecce per gratiam Dei gustamus aliquantisper in hoc ipso tractatu eorundem judiciorum, quæ ruminando illud ex misericordia Divina sapimus, quod in omnibus suis judiciis Dominus pariter est amandus & timendus, illo nimirum timore, de quo hic dicitur: *Timor Domini mundus perseverans in sæcula.* Nam hic timor mixtus amori, si replet humanum pectus, per omnia judicia Divina illud accendit sive ad laudandum sive ad adorandum. Ad laudandum, quando ipsa judicia nobis sunt suavia; ad adorandum, quando videntur gravia. In laudibus debet esse gratiarum actio pro gratuito judiciorum Dei erga nos beneficio: In oratione debet esse deprecatio, & observatio, ut *judicia Domini vera & justicata in semetipsis, desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum in semetipsis, & dulciora super mel & favum redundantem in semetipsis*, id, quod sunt *in semetipsis*, etiam sint nobis in nobis.

Contingit enim aliquando, ut res dulces *in*
Ezech. 18. 2. *semetipsis* non sint dulces aliis. Verbi gratiâ: *Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum* patres imitantium *obstupuerunt.* Ideo panis in se ipso dulcis non sapuit amaricatis dentibus, neque ipsis dulcis fuit, qui tamen in se ipso dulcis permansit. Christus, qui est panis vivus habens omne delectamentum, & omnem saporem in se, non hunc saporem habuit in palato Judæorum, quibus ideo non sapuit ejus delectamentum, quia erant in peccatis propriis & suorum parentum, qui comederant uvam acerbam prævaricando mandatum per gustum ligni vetiti, & dentes filiorum obstupuerunt, qui legem naturalem, seu scriptam transgredientes, & vetita facientes eosdem Patres imitati sunt. Ideo eorum dentibus fastidiosus erat panis in se ipso dulcis, & suavis. Et lux diurna Solis in seipsa desiderabilis, & suavis est, attamen oculis ægris odiosa est, & gravis ad videndum. Similiter *Judicia Domini vera & justificata in semetipsis, desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum in semetipsis & dulciora super mel & favum in semetipsis*, tamen neque vera, neque justificata, neque desiderabilia, neque dulcia sunt non veris, non justificatis, vilissimis & amaris cordibus, quibus in suis judiciis non placet ipse
Deus. Sed *quàm bonus, Israël, Deus his, qui recto* *Psal.* 72. 1.
sunt corde! quàm suavis est panis palato sano! quàm suavis & amabilis est lux oculis à lippitudine ac cæcitate sanatis! *Quàm magna multitu-* *Psal.* 30. 20. & 21.
do dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti in tuis judiciis, quàm *perfecisti eis, qui sperant in te*!
Igitur *sperent in te omnes, qui noverunt* & dili- *Psal.* 9. 11.
gunt *nomen tuum.* Sperent in tuis judiciis dulcedinem sibi conservatam, quam perfecisti eis, qui sperant in te. Ruminemus nunc aliquantulum saltem de micis judiciorum istorum super mel, & favum in sua dulcedine redundantium.

Si Deus omnibus omnia daret sine judiciis agens, omnia confunderet. Verbi gratiâ: Si omnes homines fecisset in hoc mundo æquè divites, nullus alterius ope indigeret, nec esset utilitas in divitiis, quibûs nullus benè posset facere, sibique inde mercedem parare. Similiter, si omnes homines essent pariter egeni, nullus posset alteri subvenire, & hæc esset confusio tædiosa: quia nec dives gaudere posset in divitiis, quas conspiceret abundare omnibus, nec pauper juvaretur ab aliquo; quia omnes gravaret æqualiter magnitudo inopiæ. Nunc autem per ineffabilem dulcedinem judiciorum Dei benè ordinantur cuncta, dum alii divites, alii sunt pauperes, ut & illi, si volunt, possint justificari per opera misericordiæ pauperes consolando, & isti, si volunt, nihilominus possint justificari per patientiam in sua miseria, consolationem habentes tantummodò ex divitum misericordia: quæ si eis non fuerit exhibita, erit eis in futuro amplior corona, & ipsorum divitum inexcusabilis culpa, & ideò pœna justissima.

Sed dicis mihi: Cùm utroque modo sit Deo possibile me justificare, mallem ego justificari per opera misericordiæ, quàm per patientiam miseriæ. Itane tibi perverso Deus perversus videtur, ut ipse sciens omnia, non attendat, quid cui expe-
diat? *Qui plantavit aurem nonne audiet*, quid in- *Psal.* 93. 9.
tentio tua clamet? *Qui finxit oculum, nonne considerat*, quid cuique magis expediat, sive ut fiat laudabilis in bono, sive ut fiat inexcusabilis in malo? Certè ipse novit decipientem, & eum, qui decipitur. Si tu te ipsum decipis, & putas tibi salubre, si abundes in divitiis, quibûs benefacias aliis, meliùs ille te cognoscit, qui te judicavit ex miseria sive probandum per patientiam, sive reprobandum per impatientiam. Nonne ipse
dicit: *Qui in modico iniquus est, & in majore* *Luc.* 16. 10.
iniquus

iniquus est? Sed ipse tibi reliquit aliquid modi- A cum, in quo æquitatis tuæ capiat experimentum. Sicut enim dives habet nummum tibi fortasse necessarium: Sic tu habes bonum verbum, per quod orando juvare potes divitem. Esto largus in eo, quod habes. Nam Paulo Apostolo affir-
1.Cor.8.12. mante *voluntas prompta accepta est ex eo, quod habet, & non ex eo, quod non habet.* Unde si renuit benè operari ex eo, quod habet, falsò blanditur sibi, se benè operaturam, si haberet, quod non habet.: quia vera est illa veritatis sententia, qua dicit: *qui in modico infidelis est, & in majore iniquus est.* Hoc *per judicia Domini vera* deprehensum est in te, quòd tu in modico agens iniquè, in majore similiter ageres iniquè. Ideò te maluit iniquè agere in modico, quàm in magno, ut peccans in modicis quotidie purgeris in camino pau- B
Luc.16.25. pertatis, & Lazaro illi socieris, qui recepit mala in vita sua, quia erant modica mala. Positus quippe in cippo infirmitatis homo ulceribus plenus, non potuit facere vel saltem intendere mala magna: parvis tamen ipse non caruit, pro quibus in hac vita retributionem accepit, quia erant ita modica, ut purgari potuissent per dura præsentis vitæ. Sed dives ille, qui ei micas non dedit, recepit bona in vita sua: quia bona ejus adeo erant modica, ut recompensari valerent per sola temporalia bona. Via enim divitum lubrica est, & anfractuosa, ut etiamsi velint interdum rectè incedere, non facilè possint. Via pauperum dura est & stricta velut inter sepes duas coarctata. Unde
Luc.14.24. in Evangelio *compelli* dicuntur, qui in viis, & sepibus inveniuntur, angustiati videlicet ex uno latere per unam sepem, quæ dicitur miseria, dum per se C pauperes sunt: Ex altero latere, per alteram sepem quæ dicitur inopia, dum nullius ope sublevantur. In hoc ergo *judicia Domini vera* sunt, *justificata, desiderabilia, & dulcia in semetipsis*: quod multi positi sunt in paupertatis via sicca & stricta; pauci verò in divitiarum via lubrica, & anfractuosa.

Similiter via Prælationis ardua est multùm, ex utroque latere habens præcipitium, à dextris, & à sinistris. A dextris per gloriam; à sinistris per ignobilitatem. Item à sinistris per infamiam? à dextris per bonam famam. Multi nimiùm cavendo præcipitium gloriæ ac bonæ famæ ceciderunt in ignobilitatis ac malæ famæ cœnosam foveam. Rursum alii nimis cavendo ignobilitatem & malam famam præcipitati sunt in ruinam gloriæ inanis per bonam famam. Utrobique autem cavere periculum valde paucorum est, ac nimis difficile. Sed via subjectionis plana est, hinc inde munita Prælatis, non tantùm bonis & modestis, sed etiam discolis. Boni, & modesti stant à dextris, ut eos amemus in Christo: Discoli sunt à sinistris, ut eos toleremus propter Christum, sic tamen bonos diligendo, ut eorum, si qua sunt mala quantumvis tolerabilia non diligamus: Sic malos tolerando, ut eorum, si qua sunt bona, quantumvis parva, non ita parvipendamus, quin ea inter multa & magna mala, qui in eis odimus, diligamus. Iterum hoc est planum, si cum dilectione hominum & odio vitiorum sic in eis veneramur dignitatum officia, & officiis congrua facta, ut caveamus contraria. Sed & siquid in eos peccamus, ipsis dominantibus, & nobis dominium eorum portantibus in hac vita pœnas damus, illis autem servatur in futurum sæpissimè, quod in subjectos agunt iniquè. Unde laudanda sunt *Judicia Domini vera, justificata in semetipsis*, quòd paucos ponunt in via Prælationis ardua & periculosa, multos verò ponunt in via subjectionis plana, hinc inde munita.

Dic ergo tu mihi, qui cum statûs tui qualitate rixaris, qui super hoc indignaris, quòd te contempto alios exaltari & honorari cernis, tê viliores & indigniores, ut tu cognoscis, vel credis. Dic mihi, quæso, quid velles facere, si te contingeret illis rejectis præesse? Scio, quia cogitas vel benè, vel malè principari. Si malè: gratias age Deo, quòd sublata tibi est malè dominandi occasio. Si benè; Haud illud credo, nisi ostendas experimentum fideliter agendo in illo modico, quod accepisti. Unde credam te fideliter acturum, si acceperis multum? Si hoc experimentum videbo, beatum te judico de modico, etiamsi nihil magnum accipias, unde majus bonum facias.

Perfectiorem te dicis velle servare in Prælatione, Quare igitur hanc non servas in subjectione? An ignoras, quòd *inter natos mulierum* Matth.11.11. *non surrexit major Joanne Baptista*, qui non baptizavit, nisi in aqua. Tu autem Sacerdos qualiscunque Minister es Baptismi melioris, quem dat Christus per te non in aqua solùm, sed in aqua & sanguine ac Spiritu Sancto. Ille in officio parvo tantus factus est, ut inter natos mulierum non esset major illo; qui cùm esset legitimus hæres legalis Sacerdotii natus de vice Abia, qui de Sacerdotali fuit prosapia, tamen sub C Principibus Sacerdotum iniquis Anna & Caipha Sacerdotiò tunc occupató quasi plebalis fuit in eremo nullo trahente seu eligente illum ad Sacerdotium, quod ex merito, ac generatione fuit ei debitum. Sic ergo, & tu, *si vis perfectus esse, vende,* Matth.19.21. *quæ habes, & da pauperibus, &* Christum *sequere* hoc sentiendo in te, *quod & in Christo Jesu, qui cùm in* Philipp.2.v.5,6,& 7. *forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, & habitu inventus ùt homo*, non ex auro coronatus, aut Pontifex infulatus in habitu dignitatis, sed in *habitu* simplici *inventus* est, *ùt homo*. Meliùs tibi est, ut ejus exemplò inveniaris in habitu simplicis hominis, quàm in exemplo Caiphæ in habitu Pontificis. Si te culmen perfectionis delectat, ad hanc perge via planiore absque dignitatis compede humiliando te ipsum, sicut & D Christus humiliavit se ipsum. Ita esto sub judicibus malis tu bonus, quomodo & ipse sub judicibus pessimis fuit optimus. Quòd si hac plana via non vis ire ad perfectionis palmam, vanè tibi arrogas, ut per arduam, & scrobosam Prælationis viam sis idoneus currere, qui necdum in plano didicisti ambulare. Sed benedictus Dominus, & benedicta *judicia ejus vera, justificata in semetipsis*, qui nos affectantes alta non reliquit nobismetipsis, & posuit nobis in plano viam tantæ perfectionis, quantam accipiunt benè currentes in arduis viis.

Duo fratres fuerunt, Jacobus, & Joannes: ambo Matth.20.22.& 23. à Domino audierunt: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* Ajunt: *Possumus*. Et ille: *Calicem* (ait *meum bibetis*, Passionem videlicèt suam significans, cui uterque fuit communicaturus, quamvis uterque

Act. 12. 2. uterque non legatur per Martyrium transiisse ad regnum: quia Herodes quidem *occidit Jacobum fratrem Joannis gladio*, sed Joannes in pace quievit: Ubi ergo calicem Domini bibit? Nempe non moriendo per passionem, sed compatiendo morienti Christo. Stabat enim juxta crucem cum Matre Domini, ubi sicut animam Matris moriente Filio Deo pertransivit gladius: ita dilecti, & diligentis Discipuli animam creditur gladius pertransiisse Magistro suo dilecto, & diligente in conspectu ejus pendente ac moriente. Si te perfectionis amatorem delectat bibere calicem Domini, non te præsumas idoneum martyrio cum Jacobo, nec temerè te objicias Tyranno, aut mortis atroci supplicio, nisi fortè ab alio cingaris & ducaris quò non vis, Deo disponente, qui te potest in tormentis confortare, ac sine dubio dabit patiendi constantiam, si pateris propter justitiam. Sed cùm persecutor non cingit, paratum quidem cor habeas ad martyrium, si Domino ita de te fuerit complacitum: Verumtamen sta juxta crucem Domini cum Matre, & cum Joanne, ut priùs Christo complantatus per dilectionem, & compassionem fias idoneus ad passionem. Cujus passionis calicem si Dominus transferet à te, sicut eum transtulit à Joanne, in nullo corona minuetur: quia remunerabitur tuæ dilectionis affectus comprobatus per effectum compassionis, quòd erat paratus ad effectum passionis.

Simili modo, si te perfectionis amatorem delectat multis prodesse in Prælatione, non te præsumas idoneum tali officio, nec temerè te ingeras tanto ministerio, nisi fortè ab alio cingaris, quò non vis, Christo disponente, qui te potest suâ dispositione Prælatum confortare, ac sine dubiò confortabit & conservabit ad multorum utilitatem, si tuam comprobat humilitatem sinceram & devotionem veram ad parandam Domino plebem perfectam. Sed si te neque Clerus eligit, neque populus petit, neque major Auctoritas, cui resistere non debeas, cingit, paratum quidem cor habeas ad serviendum Domino, qualicunque ipse dignetur ministeriò. Verumtamen & tu sta juxta crucem Domini, ut prius discas humiliari, quàm affectes exaltari. Quòd si tu fueris perfectè humiliatus & Charitatis alumnus, etsi nunquam habeas magisterium Prælationis, dummodò permaneas discipulus veritatis, Domino transferente à te calicem Prælationis habebis coronam tantam pro affectu comprobatæ in te dilectionis & humilitatis, quantam fuisses habiturus pro effectu bonæ Prælationis, maximè, si tu positus in monte conversationis altæ cum Moyse adjuvas orando pugnantes in campo cum Josuë: si tu sciens illos affligi per alicujus tribulationis passionem sociaris eis per compassionem flendo cum flentibus, gaudendo cum gaudentibus, id ipsum invicem sentiendo, non alta sapiendo, sed humilibus consentiendo. Si autem tibi vitam privatam vel pauperem sub magisterio vel divitum dominio agenti, vita magistrorum, seu divitum per hoc videtur magis pretiosa, & propterea tibi expetenda ipsa Prælatio, quia in ea major tentatio, majorque certaminis occasio: & propterea quærenda rerum copia, quia pretiosior est abstinentia in ipsa rerum affluentia, quàm indigentia: multum erras, qui contra impetum fluminis navigare cupis ingratus Deo, qui te non alta sapientem, sed humiliora petentem paratus est juvare per decursum fluminis dirigendo navem tuam usque ad perfectam charitatis & humilitatis mansionem, ad quam contra impetum fluminis conando vix & cum summa difficultate itur per divitias & Prælationes propter magnas & innumeras tentationes, quæ quasi procellæ spumantes multas divitum & honoratorum demerserunt naves in profundum, ità ut ex nimia tentationum assiduitate contemnerent eisdem se maculatos esse, quod erat eos decidisse in profundum: quia scriptum est: *Peccator, cùm venerit in profundum, contemnet.* Proverb. 18. 3.

Sed dicis fortasse in corde tuo: nollem ego tentationes contemnere, sed contra eas contendere, sciens, quòd unaquæque virtus tantò magis est pretiosa, quantò fuerit vehementiùs pulsata & probata per sua contraria. O insipide, cui non sapiunt *judicia Domini vera, justificata, desiderabilia & dulcia in semetipsis*, vel *in semetipsa*: quoniam in semetipsa redundat eorum vera justitia & desiderabilis dulcedo. Sicut enim lumen solis in semetipsum redundat, propter quod semper lumine suo abundat; sicut exundationes maris in semet redundant, propter quod semper abundant: sic *Judicia Domini vera justificata* redundant *in semetipsa*, propter quod semper in eis abundat veritas & justitia & desiderabilis dulcedo, etiamsi tibi non sapiat. Quàm magna multitudo dulcedinis abundat in eis! Unde (ut supra memoratum est) in Hebræo dicuntur *dulciora super mel & favum redundantem*: quia videlicet sicut abyssus maris per venas terrarum in fontes & flumina exundat, & omnibus fluminibus redeuntibus in mare, ipsum de se, & in se abundat: sic *Judicia Domini vera justificata in semetipsa* exundationes, quas in fontes & flumina gratiarum foras mittunt, in semetipsa recolligunt, unde à suæ veritatis, justitiæ, ac dulcedinis abundantia non deficiunt. Quod tu insipide non sapis, qui contra eorum dispositionem tentationes periculosas judicas appetendas, quas *Judicia Domini vera, justificata in semetipsa* censent fugiendas, servata nimirum in ejusdem judiciis tanta dulcedine, ut interdum virtus carens tentatione sit pretiosior virtute in tentationibus luctante. Quis enim sapiens, & gustans judicia Domini vera, non hoc sapiat in eis, quòd pretiosior fuit castitas Mariæ Virginis, quæ carnis incentiva non sentiens casto Domini amore flagravit, quàm castitas Pauli Apostoli, qui stimulum carnis tolerando viriliter contra eundem pugnavit? Item fortasse tu videns in facie judicas mundi hujus contemptum in illo pretiosiorem, qui habuit multa, quæ dimitteret, quorumque delectatione ad mundi amorem teneri potuisset. Deus autem videns in corde judicat in hac re pensandum potiùs affectum, quàm censum. Pretiosum quippe fuit, quòd Matthæus Apostolus multa dimisit, sed tamen per judicia Domini vera eidem præpositus est Petrus, qui parum dimisit, imò, ut verbis utamur Sanctorum Patrum, ille piscator multùm reliquit, qui sibi nihil retinuit: multùm reliquit, qui

cum re possessa etiam concupiscentiis renuntiavit: A multùm reliquit, qui confidenter dicere potuit: Matth.19. 27. *Ecce, nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.* Unde tibi Petre tam grandis fiducia, ut tu, qui pauper eras, cibos manu, & arte quæsieras, constanter diceres: *Ecce, nos reliquimus omnia?* Scio te reliquisse omnia tuæ piscationis instrumenta, scio Matthæum reliquisse multò majora, & tamen illo tacente tu loqueris, & dicis: *Ecce, nos reliquimus omnia.* Et cùm vobis duodecim, qui relictis omnibûs Christum secuti estis, destinantur sedes duodecim, te Petre video in Apostolicæ dignitatis vertice ante alios residere. Quare hoc, nisi quia *Judicia Domini vera, justificata in semetipsa* tuum pensaverunt affectum potiùs, quàm censum? Simili modo adhuc per *Judicia Domini vera* pensatur in singulis quantitas potiùs affectionis & intimæ devotionis, quàm forinsecæ B operationis, ut nihil simus solliciti, etiamsi non poterimus per magnas divitias vel dignitates ostendere forinsecus boni & magni operis effectum, dummodò intrinsecus magnum Deo exhibeamus amoris affectum.

Sed dicit aliquis: Ergo possumus parificari meritis Apostolorum solummodo habentes magnum fidei, & dilectionis affectum, non operis effectum. Ad hæc, inquam: Perfectus Dei amor nunquam est otiosus. Operatur enim magna, si est; si verò renuit operari, amor non est. Ideo qui videntur habere bonitatis affectum, nisi habeant & effectum temporibus, locis, & officiis suis congruum, comprobantur nec affectum habere, quem se putant, vel ab aliis putantur habere. Verbi gratiâ: Alia fuerunt loca, tempora, & C officia Prophetarum, alia Sanctorum Apostolorum, alia Martyrum, alia Confessorum, alia Pastorum, atque Doctorum, alia verò Pastoribus, & Doctoribus obedientium, & obedire debentium Unde ait Apostolus: Ephes.4. 10, 11, 12, & 13. *Qui descendit, ipse est, & qui ascendit super omnes cælos, ut adimpleret omnia. Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem Sanctorum in opus ministerii, in ædificationem Corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis Filii Dei, in Virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi.* In consummationem, inquit, Sanctorum; quia sicut Sancta Sanctorum visibiliter consummata sunt per Moysen: sic nunc Ecclesia consummatur per Christum, in quo plebs fidelis dicitur simpliciter sancta, portio autem Domini, hæ- D reditas videlicet ejus, de qua ipse dicit: *Etenim hæreditas mea præclara est mihi,* cujus etiam hæreditatis pars, & hæreditas est ipse Dominus, quæ in contemptoribus perfectis mundi hujus intelligitur: Hæreditas (inquam) ista præclara dicitur *Sancta Sanctorum.* In ædificatione hujus tabernaculi, quod, sicuti distinximus, in plebe fideli, & subjecta, dicitur *sancta,* & in bonis prælatis dicitur *Sancta Sanctorum,* posuit Christus Apostolos suo tempore, quibus contemporanei fuerunt quidam Prophetæ habentes gratiam linguarum, & interpretationem sermonum, & revelationes mysteriorum, & futurorum, quorum unus fuit Agabus, qui famem magnam nuntiavit futuram, quæ facta est sub Claudio. Evangelistæ quoque Apostolorum contemporanei fuerunt, sed suis locis, & officiis distincti fuerunt,

& in omnibus illis unus Dei amor operabatur, unus, & idem flagrabat amoris Divini affectus, sed in diversos refulsit effectus pro distinctione locorum, dum *qui operatus est Petro in Apostolatum, circumcisionis, operatus est* Paulo Apostolo *inter gentes:* Galat.2.8. pro diversitate quoque officiorum, dum verbum Dei, quod Apostoli primi annuntiaverunt, Prophetæ post ipsos, & secundùm ipsos latiùs exposuerunt. Evangelistæ autem non solummodo voce prædicaverunt, sed & scribendo Evangelizaverunt. Deinde Pastores & Doctores mundum repleverunt, quorum singuli suis locis præfuerunt & profuerunt, habentes, ùt in Job legitur, cum Job. 38. 36. gallo intelligentiam, per quam noverunt servare tempora, quibûs & semetipsos alîs propriîs concitarent benè operando, & aliis propinquantem diem præcinerent benè loquendo & docendo. Unde rectè Pastores, & Doctores dicti sunt. Pastores, quia exemplô bonæ operationis ducunt oves ad pascua vitæ, sicut de bono Pastore legitur: *Et cùm proprias oves emiserit, ante eas vadit, & oves illum sequuntur.* Joan.10.4. Igitur ante oves ire per exempla bona, boni est Pastoris. Et quia cœpit Jesus facere, & docere, cùm & ipse, quæ facit opere, docet verbô, habet pariter officium Pastoris, & Doctoris. Ovium autem quod erit officium? Utique post Pastorem suum disciplinatè ire, Doctori suo fideliter obedire, ita ut alienum non sequantur, sed fugiant ab eo, qui non debent recipere vocem alienorum. Alienum dico à Pastoris officio & nomine, qui non pascit exemplorum dulci pane. Alienum dico à Doctoris officio & nomine, qui assimilatur cani muto non valenti latrare. Vox autem alienorum doctrina Hæreticorum est, & aliorum prava docentium.

Fuerunt quoque ante adventum Christi Prophetæ, quorum fuit officium ventura Christi mysteria obscurè prænuntiare, quæ Apostoli completa in Christo annuntiaverunt præterita manifestè, quibus juxta suæ distinctionis modum cooperabantur voces Prophetarum sibi contemporaneorum in Ecclesia, ùt Paulus ait, per partes loquentium, & dijudicantium. *Propheta,* ait, *duo, aut tres loquantur* per partes, *& cæteri dijudicent.* 1.Cor.14. 29. Ergo aliud fuit officium Prophetarum adventum Christi præcedentium, aliud Prophetarum sequentium. Nam de illis dicitur: *tenebrosa aqua in nubibus aëris,* Ps.17.12. id est, obscura scientia in Prophetis Per novos autem Prophetas occulta cordium revelabantur, dum Scripturæ sacræ ab eis luculenter exponebantur. Unde ait Apostolus: *Si omnes prophetent, intret autem quis infidelis, vel idiota, convincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus, occulta cordis ejus manifesta fient, & ita cadens in faciem* suam *adorabit Deum pronuntians, quòd verè in* nobis *Deus sit.* Ibid. 24. & 25. Sic Beatorum Martyrum & Confessorum, sicut erant tempora diversa, ita quoque fuerunt officia distincta, quoniam ad illos imminente persecutionis bello pertinuit mori patienter, cùm viverent libenter, cupientes cum Paulo *dissolvi, & esse cum Christo,* Philipp. 1. 23. sed quia manere illos in carne fuit necessarium propter alios, quemadmodum fuit Martyribus mori lucrum, quia per mortis sacræ compendium citò pervenerunt ad Christum: Ita Confessoribus beatis ad libenter moriendum pro Christo paratis, & ad patienter vivendum pro eodem Christo

in

in carne vinculatis & incarceratis vivere Christus A fuit in causa. Pastoribus quoque atque Doctoribus istorum novissimorum temporum non contemnendum vel parvum incumbit officium. Nam sicut in ædificatione corporis Christi, quod est Ecclesia, tabernaculum existens, quod dicitur *Sancta* Sancti Apostoli fundamenta extiterunt, & ipsi super suam atque Prophetarum doctrinam plantaverunt & fundaverunt Ecclesiam sanguine suo: ita Doctores, atque Pastores destinati sunt ad consummationem eorundem Sanctorum, quæ super fundamentum Apostolorum & Prophetarum sunt fundata divina gratia operante, & ipsorum Apostolorum studiô cooperante. Non autem consummatio istius tabernaculi, veri, quod fixit Deus, & non homo, à fundamenti pulchritudine aliquatenus discrepare debet: quia de illo tabernaculo, quod in umbra B
Num. 2.17. dicebatur *Sancta Sanctorum*, scriptum est: *Quomodo erigetur ita & deponetur*, & tectum tabernaculi tam in fronte occidentali, quàm in fronte orientali duplicatum fuit, servata utriusque frontis consimilitudine. Per quæ Mystica dicta, & facta fuit præfiguratum, quòd Ecclesiæ tam extrema consummatio, quæ fit per Pastores & Doctores, quàm primitiva fundatio, quæ facta est per Apostolos & Prophetas, in eadem perfectione debet esse consimilis; licèt Apostolorum gratiæ nullorum Sanctorum illos præcedentium vel subsequentium gratia fuerit coæqualis.

Luc. 10.23. & 24. Ipsis enim dixit veritas: *Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis. Multi Reges, & Prophetæ voluerunt videre, quæ videtis, & non viderunt, & audire, quæ auditis, & non audierunt.* In ista beatitudine Baptista Joanne non fuit aliquis major in- C ter natos mulierum, quia & ipsius beati oculi viderunt unà cum Apostolis, quod non est concessum multis Regibus & justis.
Luc. 1.48. *Beatam* verò *dicent omnes generationes Virginem Matrem*, cujus Beatissimi oculi viderunt videntem se Filium suum hominem Deum.
Genes. 16.13. Et potuit illa dicere: *Tu Deus, qui vidisti me*, quod olim dictum est apud puteum nomine *viventis & videntis* ab ancilla Saræ Agar, cui ancillæ non injuriosè comparatur hæc Domina mundi
Luc. ibid. dicens: *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ*, quæque genuit ipsum, qui est puteus vivens & videns.
Joan. 7. 37. Unde & dicit: *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat.* Illi veteri ancillæ monstravit Angelus puteum nomine viventis & videntis. Huic novæ ancillæ nuntiavit Angelus Gabriel Christum fontem vivum. Illa conceperat de semine Abrahæ: ista con- D cepit semen Divinum, id est, Verbum Dei Patris,
Act. 3. 25. quod in ea incarnatum dicitur semen *Abrahæ in quo benedicentur omnes tribus terræ.* Propterea nec prima similem visa est, nec habere sequentem. Item
Luc. 22. 28, 29, & 30. alibi dicitur Apostolis: *Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis, & ego dispono vobis, sicut deposuit mihi Pater meus regnum, ut edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo, ut sedeatis super thronos duodecim judicantes duodecim tribus Israël.*

Igitur salvô privilegiô incomparabilis dignitatis Beatissimæ Virginis Mariæ, quæ ipsa quoque fugientibus Apostolis permansit cum Filio in tentationibus suis, & Joanne Baptista decenter honorato, qui erat magnus coram Domino, Sanctis Apostolis nulli sancti coæquantur: quia in illis major fuit dilectionis affectus, & operationis effectus: quia Divinæ charitatis *unguentum in* Psal. 132. 3.
capite Aaron, licèt inde usque *in oram vestimentorum ejus descendens* extrema Ecclesiæ membra beatificet, viciniùs & pleniùs venit *in barbam, barbam* videlicet *Aaron*, id est, Christi magni Sacerdotis, cui Apostoli quasi barba inhæserunt, & quasi duodecim lapides in ornamento pectoris ejus fulserunt.

Noli ergo tu quicunque, quantumcunque Sanctus, quantumcunque tibi sit amoris in Deum pius affectus, affectare divitias, quas habere non potes: quia Sanctos Apostolos non potes æquare, neque in amoris affectu, neque in operis effectu. Primi Dominum secuti, posteris viam paraverunt. B In acie veri *David* Sanctæ Trinitatis vexillum annuntiando fidem Catholicam primi portaverunt. Unde sicut de quibusdam fortibus David legitur, quòd fortes quidem fuerunt, *sed usque ad tres pri-* 2. Reg. 23. 1
mos non pervenerunt: sic de omnibus fortibus in acie veri David post Apostolos ordinatis possumus dicere, quòd fortes quidem extiterunt Martyres, Confessores, Pastores, atque Doctores Catholici, & Apostolici viri, sed usque ad tres primos non pervenerunt: quoniam Sancti Apostoli primi Sanctæ Trinitatis annuntiatores aliis fortibus erant fortiores, non sua fortitudine, sed illa, de qua di- Psal. 32. 6.
citur: *Verbô Domini cæli firmati sunt, & Spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Post Apostolos ergò in toto exercitu manu fortis & desiderabilis regis Christi Domini nostri, quando fit collatio inter duos perfectos, quibus est idem Divini amoris affectus, ni- C hil impedit coæqualitatem dispar & dissimilis effectus: quia in ipsa Divinæ charitatis unitate ac simplicitate velut in centro indivisibili conveniunt corda eorum quasi lineæ directæ ab uno puncto medio in circulum eidem puncto circumductum, quem pariter tangere non possunt: quoniam ab ipso puncto in divisum tendunt. Sic aliqui viri, in quibus charitas perfecta: foras jam misit servilem timorem, qui non emittitur, nisi per ipsius charitatis perfectionem, habent quidem in Deo cor unum & animam unam, sed non exercent operationem unam: quia, ùt superiùs perstrinximus, alia est operatio Apostoli, alia Prophetæ, alia Evangelistæ, alia Martyris, alia Confessoris, alia Pastoris, & Doctoris, alia Pastori, & Doctori obedientiam debentis.

D Inter quos omnes post eos fortes, quos verus *David* præ cæteris habuit & haberi voluit ac docuit, quibuscunque bonis est idem bonitatis affectus. Licèt alter eorum sit Martyr, alter Confessor, seu alter dives, alter pauper; sive alter Prælatus, alter subditus, dummodo, ùt dictum est, habeant comparem dilectionis affectum, non distinguuntur propter dissimilem effectum, quin sint æqualiter beati apud Deum illa beatitudine, de qua dicitur: *Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum* Matth. 5. 8.
videbunt. Nimirum par cordis munditia, coæqualis claritas in oculo cordis, non immeritò habebit æqualitatem Divinæ visionis omnes electos beatificantis. Unde in hac munditia impares dispariter & differenter beatificabuntur: pares autem non dissociabuntur, licèt alter eorum ducatur ad

Martyrium, alter non; quia in alterius passione A alter habet, si eam novit, ita fortem compassionem, ut gladius, qui hujus carnem pertransit, ipsius pertranseat animam: quia pro illo, vel cum illo, si traheretur ad supplicium, paratus esset ponere animam, plenus videlicet & perfectus illa dilectione, in qua docet Apostolus animas pro fratribus ponere, sicut & Christus nos diligendo animam suam posuit pro nobis. Item, si alter duorum perfectorum est Pastor, alter grege hujus Pastoris est agnus masculus, anniculus, vel una de ovibus perfectis,
Cant. 6.5. quæ sunt *omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est in eis*, atque contingat persecutio, in qua hic talis Pastor pro talibus agnis vel ovibus exigatur ponere animam suam: Revera in tali Pastore tales agni talesque oves patiuntur, & est fortasse in aliqua ovium fortior, & acutior gladius com- B passionis, quam in Pastorem sæviens gladius ipsius corporalis passionis. Item si duorum perfectorum, alter dives, & alter est pauper, & se mutuò recognoscunt, dum talis pauper à tali divite confovetur, in eorum justitia quædam
Matth. 10. 41. identitas efficietur dicente Domino: *Qui recipit justum in nomine justi, mercedem justi accipiet.* Non dicit mercedem de justo, sed *mercedem*, inquit, *justi accipiet.* Item si duorum perfectorum alter, ut etiam suprà exemplificavimus, est in procinctu prædicationis cum Josue quasi pugnans in campo per gladium spiritûs, quod est verbum Dei, & alter illum diligens pro eo agonizat in oratione, quasi manibûs, id est, Operationum exercitiîs, non lassatîs ad exemplum Moysi orantis in monte: propter boni affectûs identitatem recipient præmiorum æqualitatem, nec separa- C buntur propter affectuum diversitatem. Fuit namque uterque talium paratus ad alterius officium, sed suam distinctionem servantes illi exhibent honorem & famulatum discretum, qui
1. Tim. 3.15. in Ecclesia sua, quæ, ùt Apostolus ait, est columna Dei viventis, alterum posuit quasi basem argenteam pondus columnæ portantem, alterum quasi capitellum nihilominus argenteum sive aureum posuit in alto ejusdem columnæ ornamentum.

Hic sustentatur, ut in alto conspiciatur:
Hic sustentat onus, nec minus inde bonus.
Ambo lucentes, ambo virtute calentes,
Ardor eis parilis, flammaque dissimilis.
Huic vox verborum, vox huic desideriorum,
Diversus clamor sit licèt, unus amor.

Quod cùm ita sit, nulla est omninò causa, D pro qua rationabiliter subditus perfectus locum Prælationis ambire debeat, imò plures causæ sunt, pro quibus perfectus Prælatus locum subjectionis concupiscere valeat, licèt non audeat quærere solutionem post legitimam sui alligationem. Nam qui præest in sollicitudine, anxiatus est pro se ac sibi commisso grege. Qui autem huic anxiato miseretur in hilaritate juvans illum vel prece, vel aliâ ope, liber est ab anxietate, nisi quantùm anxiatur per compassionem, ut attentiùs pro illo anxiato fundat orationem, sicut & Christus propter nos est anxiatus, cùm esset in seipso ab omni anxietate liber. Unde illi congruit titulus Psalmi centesimi primi, qui talis est: *Oratio pauperis, cùm anxiaretur, & effuderit preces coram Domino.* Sicut ergo ille, cùm esset inter mortuos liber, ad hoc anxiebatur, ut effunderet preces pro aliis coram Domino: ita boni & fideles ab hujusmodi sollicitudinibus liberi, pro his tamen, qui præsunt in sollicitudine, ipsi quoque solliciti fundunt preces coram Domino, videlicet in secreto cordis, ubi solus Dominus videt atque audit, quid desideret Spiritus: Quoniam secundùm Deum postulat pro Sanctis gemitibus inenarrabilibus. Quòd si *postulat Spiritus gemitibûs inenarrabilibûs* pro Sanctis, ut videlicet sanctificentur adhuc, Rom. 8.26. & sancti permaneant, maximè, qui ad hoc præpositi sunt aliis, ut Sanctitatis præbeant exempla & documenta: quantò magìs gemitibûs inenarrabilibûs bonorum Spiritus concitatur ad postulandum pro Sanctis emundandis, quando juxta Jeremiæ lamentationem viderit *gentes ingressas Sanctuarium* Domini, *de quibus præceperat, ne intrarent Ecclesiam* suam, tunc gemitibûs Thren. 1.10. inenarrabilibûs bonorum Spiritus, lingua licèt interdum silente, clamat assiduè ac penè continuè cum Psalmista: *Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum.* Vel Psal. 78.1. cùm Daniele dicit: *Exaudi*, Domine, *preces servi tui, illumina faciem tuam super Sanctuarium tuum, quod desertum est.* Dan. 9.17. Sic bonorum cordium bonus non frigescit, aut quiescit affectus, quando aut præsunt in sollicitudine, aut Prælatis miserentur in hilaritate orando pro Sanctis, ut sanctiores fiant: pro non Sanctis, ut à Sanctuario Dei excludantur, & sic anticipante illos misericordiâ Dei corrigantur. Nam post querelam gemituosam de pollutione templi sancti sequitur, quod dicunt boni pro semetipsis, & pro inimicis suis: Domine, *ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum, citò anticipent nos misericordia tua, quia pauperes facti sumus* &c. Psal. 78.8. Sic in consummatione Sanctorum, & tabernaculi veri, quod fixit Deus, & non homo, dum alius quidem sic, alius autem sic in via Dei ambulat, & alio sic affecto, alio aliter affecto per *judicia Domini vera justificata* locus aptus, aptumque officium distribuitur, mirabiliter perficitur & exteriùs tabernaculum, quod dicitur *Sancta*, & post velamentum interius tabernaculum, quod dicitur *Sancta Sanctorum.*

Tabernaculum exterius, quod dicitur *Sancta*, inter cætera ornamenta candelabrum habet aureum septem lucernarum cum emunctoriis suis nihilominus aureis. Cùm ergo candelabri & emunctoriorum ejus sit una materia (de auro quippè mundissimo utraque sunt fabricata) officia tamen, & formæ utrorúmque plurimum differunt; de quorum differentia non est modò dicendum per singula, solùm hoc in præsenti sufficiat notare salvo intellectu sacratiore, quòd in activa, vita, quæ dicitur sancta, præcipuè quantum attinet ad Ecclesiastica ministeria, in quibus est occupatio sancta, dum alius verbò & exempló quasi aureum candelabrum lucet, alii verò in illius cooperatione minora gerunt officia, velut candelabri quædam emunctoria in uno Charitatis affectu, puro, & mundo æqualiter, sed per *judicia Domini vera* distributo pro diversis officiis inæqualiter propter unius charitatis velut auream puritatem possidebunt unam beatitudinis charitatem: neque inter tales cæli stellas altera differt ab altera in claritate

pro

pro diversitate minorum & majorum officiorum, seu affectuum, sed pro differentia majorum, & minorum affectuum. Contingit autem sæpè, ut majora officia cum minoris charitatis affectu, & minora officia cum majori affectu peragantur. Verbi gratiâ: Cùm ad tuam benedictionem, seu Missæ celebrationem locum idiotæ supplens aliquis respondet *Amen*. Distinctio est interdum grandis inter devotionem & devotionem benedicentis, & *Amen* respondentis. Atque in Deo per *judicia Domini vera* distinctio fit retributionum pro differentia devotionum, ita ut interdum fiant novissimi primi, & primi novissimi.

Similiter in contemplativa vita, quæ dicitur *Sancta Sanctorum*, quantùm spectat ad otium sanctissimum sanctissimæ quietis in secreta conversatione Sanctorum, cui oppansum est carnis velamentum, ne pateat aspectibus hominum, duo Cherubin sunt posita mutuò se respicientia versîs vultibûs in propitiatorium. In quo considerandum est, quòd ambo Cherubin locali positione à se invicem distabant, sed materia, & forma concordabant, cùm utraque de auro purissimo essent fabricata, & utraque alas æqualiter expandendo æqualiter quoque in propitiatorium vultibûs pronîs intenderent: per quod innuitur, quòd Sanctorum secreta conversatio & contemplatio multîs modîs variatur, tanquam si localiter distinguatur: sed in Christi amore identatur, qui est verum propitiatorium: quia, ùt ait Apostolus; (1.Joan.2.2.) *ipse est propitiatio pro peccatis nostris.* Unde licèt alterum virum Sanctum in secreto cordis vult intra velum, intra Sancta Sanctorum zelus Domûs Dei comedat, & alterum Divinæ dulcedinis amor demulceat: neutri tamen faciendum est præjudicium, quòd vel ille in zelo suo charitatem non habeat, vel iste in amore Divinitatis careat æmulatione ac zelô rectitudinis: Quoniam ambo tendunt in propitiatorium, dum uterque orando placat judicium divinum. Ille quasi Phinees iram (Num.25.7.) Domini zelô suô placat: Iste quasi Moyses mansuetissimus pro eadem ira placanda in monte vel jejunat vel orat versîs vultibûs in propitiatorium: Quia uterque Deum cupit hominibus etiam impiis pium fore ac propitium, tam ille zelando, quàm iste orando. Neque enim orans absque zelo est; alioquin reprobaretur orationis ejus sacrificium, quod non esset sale conditum, cùm in omni sacrificio sal offerri sit præceptum: Neque zelans, qui offert Sacrificium in sartagine per æmulationis ignem decoctum & calidum juxta legis mandatum, si rectè offert, non inde separabit compassionis & misericordiæ oleum, quod tali sacrificio addi præceptum est: alioquin sacrificium ejus Deo non erit acceptum, quod contra legem sine oleo est oblatum.

Quid verò consequitur ex ista consideratione judiciorum divinorum, quæ in consummatione Sanctorum tam diversè diversos ordinant, ut alium sic, alium verò sic disponant, nisi ut non sit schisma in corpore totius Ecclesiæ, dum cuncta membra sub una complectuntur divinorum judiciorum dissertissima ordinatione, sed alter alterum æstimet superiorem se vel nunc esse vel futurum esse pro humilitatis & charitatis affectione diversa, quæ solius Domini secretîs, & justîs judiciis pensatur; non secundùm extrinseca officia majora, vel minora, sed secundùm intrinseca humilitatis & charitatis fundamenta suîs locîs & suîs officiis & effectibûs vel coram Deo tantùm, vel etiam coram hominibus probata? Quæ nimirum probatio ita fit, ut aliquando charitas magna in magnis, aliquando parva in parvis, aliquando magna in parvis, aliquando parva in magnis comprobetur, ac sibimetipsi notificetur. Nam Deus non indiget experimentis in hujusmodi agnoscendis.

Verumtamen ut ipsius *judicia justificata in semetipsis*, etiam in rebus extrinsecis appareant *justificata*, interdum quædam disponit experimenta, quibus, quæ sibi sunt nota, etiam hominibus & Angelis fiant nota sive per parva sive per magna experimenta retegendo, quæ priùs erant occulta. Verbi gratiâ: in magnis magna est charitas comprobata, quando Petro Apostolo dicenti tertiò ad Christum: *Amo te*, illi quoque tertiò dictum est; (Joan 21. v.15, 16. & 17.) *Pasce agnos meos*, sive oves meas, ut videlicet per magnum pastoralis curæ officium fieret magnæ charitatis pariter judicium & exercitium. In parvis parva charitas comprobata est, quando Adam concesso sibi omni fructu lignorum Paradisi & uno solo ligno interdicto, postposito amore Dei ad ejusdem ligni vetitum cibum comedendum suadentem sibi audivit fœminam, plus obediendo voci ejus quàm voci Dei, neque se in parva re continuit, quia scilicet parvus illi amor in Deum fuit. In parvis magna charitas comprobata est, quando (Luc.21.2.) viduæ offerenti duo minuta in gazophylacium plùs placuit ejus oblatio quàm divitum plura & majora offerentium. Ibidem quoque in magnis parva charitas comparuit: Quia divitum licèt magna oblatio, tamen ex eo fuit, quòd eis abundavit. Vel certè lucidius in magnis comprobatur charitas esse parva sive nulla, quando in magno Dei dantis beneficio apparet accipientis ingratitudo, sicut Angelus in cælo positus ac ceterîs Angelîs pulchrior factus factori suo fuit ingratus, neque ad amorem dantis tantô beneficiô est provocatus. Hunc imitantur multi ex Divina largitate super alios homines vel spiritualibus vel temporalibus donis in hoc mundo ditati, & sola charitate carentes largitori bonorum omnium sunt ingrati non servientes inde conservis, quod acceperunt non pro se, sed pro illis. Non solùm autem per magna, & parva Dei beneficia, sed etiam per magna & parva Dei flagella Divina judicia inveniuntur justificata in his, quos vel salvant pro magna charitate, vel damnant pro parva in Deum charitate. Per magna enim flagella probatus est Beatus Job, magnam habuisse charitatem, de qua scriptum est: (1.Cor.13.4.) *Charitas patiens est*: cùm non est factus impatiens vel ad Deum, ut à laudibus cessaret, & murmuraret, vel ad Diabolum, ut ei flagellum suum quoquomodo assignaret, quod soli Deo assignavit dicens: (Job.1.21.) *Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ità factum est: Sit nomen Domini benedictum*: Vel ad uxorem, & amicos malè suadentes, & importunè ipsi loquentes, ut eis impatienter responderet. Per parvum flagellum Petri Apostoli adhuc parva charitas apparuit, quando ad unius ancillæ vocem negavit veritatem, quam sociam sibi semper habet charitas, de qua scriptum est: (1.Cor.13.6.) *Non gaudet super iniquitate, congaudet autem*

veritati. Per parvum flagellum comparuit magna charitas Regis David, quando pro suo peccato modica increpatione per Prophetam Nathan correptus continuo ad pœnitentiam ductus dixit:
2.Reg.12.13. *Peccavi Domino.* Per magnum flagellum compa-
2.Paral.26.19. ruit charitas parva in Rege Ozia, qui propter suam præsumptionem percussus leprâ non legitur pœnituisse, sed in sua stultitia permansisse, quod ex eo innuitur: quia usque ad diem mortis separatus permansit, neque illo vivente, sed mortuo gloria Dei Prophetæ Isaiæ revelata fuit. Unde
Isai 6.1. dicit: *In anno, quo mortuus est Rex Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum* &c.

Id ipsum de humilitatis experientia dicere possumus, quia est, qui multùm extollitur etiam de parvis Dei donis: & est, qui parùm extollitur etiam de magnis Dei donis. Qui autem parum de parvis, & multùm de magnis extolluntur, sine numero sunt, & in his omnibus pro sua extollentia humiliandis *Judicia Domini vera sunt, & justi-*
Luc.14.11. *ficata:* quia justo judicio Dei *omnis, qui se exaltat, humiliabitur.* Iterum est, qui multum humiliatur etiam in magno dono, vel honore sibi divinitus, vel humanitus collato: & est, qui parùm humiliatur, etiam cùm parum ipse honoratur. Mediorum verò non est numerus, in quibus est medius humilitatis modus. Et in his omnibus pro modo suæ humilitatis exaltandis *Judicia Domini vera, & justificata* sunt *in semetipsis.* Ut autem justificata sint, etiam in experimentis extrinsecis, comprobatur aliquando humilitas magna in magnis, aliquando parva in magnis, aliquando magna in parvis, & parva in parvis experimentis. Magna humilitas Regis *David* comprobata est in magnis: quia magna fuit humilitatis tentatio cæteris fratribus despectis in Regem eligi, ora leonum frangere, ursorum brachia dissipare, timendum cunctis Goliath sternere, Saule tandem interempto super universum Israël regnare. Cui quoniam in istis magnis magna humilitas fuit, post hæc
2.Reg.6.22. omnia dixit: *Ludam, & vilior fiam, & ero humilis in oculis meis.* Hoc dixit ad Michol Filiam Saulis, cùm ab ea despiceretur, eò quòd ludens & saltans ante arcam Domini quasi unus de scurris videretur. In Saule autem parvitas humilitatis comprobata fuit in ejusdem Regni Israelitici honoribus ma-
1.Reg 15.17. gnis dicente ad eum Domino: *Nonne cùm parvus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israël dedi te?*
1.Reg.13.1. *Filius* enim *unius anni erat Saul* (ait Scriptura) *cùm regnare cœpisset, & duobus annis regnavit,* quod est dicere: Simplex & humilis erat, cùm regnare cœpisset, & in hac humili simplicitate duobus annis regnavit. Parva quippe ipsius humilitas inter magnos regni honores diu stare non valens citò emarcuit. Magna humilitas comprobatur in parvis, quando humili ac dignæ personæ vile ac parvum quiddam injungitur, seu despectabile officium, & ipsa inde non indignatur, nec se digniore officio dignam apud se arbitratur, etiamsi apud Deum digna dignioribus habeatur. Sic probata est humilitas Isaiæ Prophetæ, cui præceptum est,
Isai 20.2. ut *nudus & discalceatus* iret portentum Filiis Israël, & ipse humiliter obedivit. Sic probata est humilitas Ezechielis Prophetæ, cui præceptum
Ezech.4.12. est, panem, quô vescendus erat, stercoribus humanis cooperire, quod præceptum tantus Propheta non superbè recusavit, sed humiliter excusavit Præceptori suo indicans esse sibi durum, si contra consuetudinem suam introiret in os ejus aliquid coinquinatum & immundum. Tali tam humili excusatione obtinuit, ut hoc ipsum præceptum fieret magis tolerabile pro stercore hominum permisso sibi fimo boum. In parvis parva humilitas comparuit, quando Naaman Syrus ab Helisæo Propheta jussus lavari septies in Jordane abiit in- 4.Reg.5.10.
dignans. Cui dixerunt servi ejus: *Etiamsi rem grandem dixisset tibi Propheta, certè facere debueras.* Ibid.v.13.
Quibus verbis curatus, & de parva humilitate ad majorem provocatus est.

Cùm ergo talibus experimentis extrinsecùs apparent judicia intrinsecæ charitatis vel humilitatis, pro quibus maximè virtutibus patet regni cœlorum introitus: *Judicia Domini vera justificata* sunt non tantùm *in semetipsis,* sed etiam in humanis, & Angelicis conscientiis. Quando autem nulla penitus apparent extrinseca humilitatis, & charitatis indicia, tunc *Judicia Domini,* alios propter parvam seu nullam humilitatem & charitatem habitam repellentia, alios verò propter magnam charitatem & humilitatem colligentia *justificata* sunt *in semetipsis,* etiamsi eorum justificatio sit abscondita hominibus & Angelis: quia *judicia Domini vera,* etsi possunt esse occulta, nullò modò possunt esse injusta: Ideoque *desiderabilia sunt super aurum, & lapidem pretiosum multum, & dulciora super mel & favum* non omni populo, sed cuilibet servo tuo, Domine Deus.

Etenim servus tuus custodit ea. VERS.XII.

Etiamsi *servus tuus* est aurum vel lapis pretiosus omni charitatis & humilitatis virtute purus & solidatus, vel, si est *mel & favus,* totus in melle mentis, & in favo carnis suæ jucundus: ipse tamen *super aurum, & lapidem pretiosum multùm,* id est, plusquàm semetipsum, vel alium Sanctum sibi consimilem *desiderabilia* judicat judicia tua, & super *mel, & favum,* id est, plusquàm semetipsum vel alium sibi consimilem diligit judiciorum tuorum dulcedinem. Et hoc facit non sine causa: quia *in custodiendis illis est retributio multa,* & fructus multus. Non solùm post eorum custodiam sperat *servus tuus retributionem,* sed etiam nunc in hac vita *in custodiendis illis retributio multa,* & fructus multus, cui omnis hujus mundi fructus non est comparandus. *Quem* enim, ait Apostolus, *fructum* Rom.6.21.
habuistis tunc in his, in quibus nunc erubescitis? & 22.
Nunc verò liberati à peccato, servi autem facti Deo habetis fructum vestrum in justificatione, finem verò vitam æternam. Igitur Sanctificatio vitæ præsentis fructus multus est in custodiendis divinis judiciis: vita verò æterna fructus est post illa custodita, si tamen sine magnis & mortalibus delictis perseveratur in eorum custodia. Dico autem nunc *delicta mortalia,* quæ si non fuerint ante mortem expiata, post mortem erunt inexpiabilia. Quædam verò sunt etiam post mor-

tem

tem expiabilia, licèt in hac vita specialiter non fuerint recognita, vel saltem intellecta. Cùm enim nulla delicta lateant intellectum Divinum, plurima latent intellectus humanos etiam Sanctorum virorum. Nam

VERS. XIII. *Delicta quis intelligit.*

Peccatum propriè dicitur, quando aliquid fit, quod interdicitur. *Delictum* verò, quando illud non fit, quod debet fieri, & præceptum est fieri. Faciliùs ergo peccatum intelligitur: quia hoc humana perpetratur actione præcedente mala intentione. *Delicta verò quis intelliget?* aut quis ea intelligere poterit, quando etiam dormiendo & vacando ea multiplicat, quisquis à faciendis cessat? Unde nolo exspectare, donec intelligam *delicta* mea, quia mihi non sunt intelligibilia: etsi tibi Deus meus omnia sunt intelligibilia, mihi sunt occulta. Nolo, inquam, exspectare, vel differre postulationem veniæ, usque dum videam *delicta* mea, quæ mihi sunt occulta, sed dico: *ab occultis meis munda me, Domine.*

VERS. XIV. *Et ab alienis parce servo tuo.*

Ego *David*, vel ego quilibet similis *David*
Psal. 50. 7. pœnitenti recognosco, quia *in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me Mater mea.* Hæc sunt *occulta mea* peccata, videlicèt originalia, quæ quasi per occulta judiciorum Dei canalia de primis parentibus per medios parentes venerunt in me, atque occultè latent in me, in mea natura, quasi naturalia, quibus postea supervenerunt actualia quasi accidentalia & *aliena.* Propter originalia dico: *ab occultis meis munda me Domine.* Propter actualia dico: *Ab alienis parce servo tuo.*

Aliter: Peccata, quæ in mea sunt conscientia, & de mea intentione procedentia, ipsa sunt *occulta mea:* quæ verò alieno suasu hominis vel Diaboli commisi, eo respectu sunt mihi *aliena*, quòd aliunde sunt invecta. In *meis occultis* assimilatus sum Diabolo, qui peccavit in corde suo superbiendo nullo suadente, in peccato suo ruit, nullò impellente. In *alienis* meis assimilatus Protoplasto, qui peccavit alio suadente, atque in peccatum ruit suasore post suasionis consensum trahente. Ideo dico: *Ab occultis meis munda me Domine*, ne similis inveniar Diabolo seductori: *& ab alienis parce servo tuo*, ne similis inveniar veteri homini seducto. *Ab occultis meis munda me, Domine*, ne veniat mihi pes superbiæ: *& ab alienis parce servo tuo* ne manus peccatoris moveat me.

O Domine, totus contremisco præ timore
1. Reg. 3. 14. occultorum meorum! Ego *David* Rex quamdiu fui afflictus persequente me Saule, propriam uxorem, quam desponsavi mihi centum præputiis Philistinorum, retinere non potui, quoniam Pater Saul mihi eam abstulit, atque alteri tradidit. Hoc patienter sustinui, hanc injuriam cum longanimitate portavi, quoadusque tandem Saule mortuo rehabui uxorem meam. Sensi tamen gravem esse hanc injuriam, si quis tolleret homini uxorem propriam. Sensi & hanc inju-

A riam tunc patiens, nunquam eam à me alicui faciendam credidi. Adeo fuit occulta in me hæc disciplina, ut ego tunc minimè crederem, quòd uxorem alienam alicui tollere deberem. Sed & ipsum Saulem super hoc peccato, atque virum, cui tradita fuit uxor mea, judicavi acriùs fortasse, quàm deberem, nescius, quòd in simile vel majus peccatum casurus essem: quia non intellexi occulta libidinis incitamenta intra me tunc abscondita, sicut ignis absconditur aliquando sub favilla, donec accedente ac flante vento suscitatur ignis, qui latuit. Sic nimirum intra me occulta libidinis & crudelitatis atque infidelitatis incentiva latuerunt quoadúsque alieni venerunt, & forinsecus flando intrinsecùs occultatos ignes excitaverunt, & prodierunt. An non
B fuit alienus ille peregrinus, tentator videlicet malignus, qui venit ad me petens sibi convivium fieri, non de ovibus meis, sed de ove aliena, de uxore Uriæ Hethæi? Sic ab alienis, à peregrino videlicèt illo intus tentante, & ab alienæ uxoris pulchra specie forinsecus alliciente *impulsus, & eversus sum, ut caderem,* & nisi quia Psal. 117. 13.
Dominus suscepit me, qui nec in peccatis deseruit me, sed per pœnitentiam reduxit me ad se, cum alieno illo, cum peregrino illo, exclusus, & alienus permansissem à societate Sanctorum propter crimen adulterii, quod quasi convivium peregrino & alieno illi exhibui, & propter crudelitatem homicidii, quo infideliter peracto sanguine homicidali peregrinum illum potavi. Tunc prostratus in tanti peccati foveam per insolen-
C tiam pacis, & prosperitatis hoc recognovi, quòd judicia Domini vera, & justificata fuerint, quæ me diu sub Saulis persecutione oppressum tenuerunt, quando adhuc *occulta mea* me ipsum latuerunt, sed judiciîs Dei manifesta fuerunt, quibus etiam nunc manifesta sunt *occulta mea*, quæ licèt non videam, cogor tamen, ut ea timeam. Ideo timens de cætero latebras occultorum meorum, vel insidias latronum, vel inimicitias domesticorum hostium, timens quoque accessus, *alienorum* sive hominum, sive dæmonum tentantium ex toto corde rogans dico: *Ab occultis meis munda me, Domine, & ab alienis parce servo tuo.*

Multò magis ego, quilibet peccatore similis *David* fragili & peccatori, sed non simul eidem *David* manu forti necesse habeo dicere: *Ab occultis meis munda me, & ab alienis parce servo tuo.*
D Servos tuos magnos considero, & eorum *occulta* per alienos patefacta intueor, atque inde *occulta mea* magis formidare compellor. Servus tuus Pro- 3. Reg. 13. 4. 6. & 9.
pheta, qui venit de Juda missus ad Regem Jeroboam, Regem ipsam sacrificantem idolis fortiter increpavit, brachium ejusdem Regis arefactum potenti miraculo restituit, munera ejus contempsit, atque ùt jussus fuerat, impransus recessit. Quæ putas in corde ipsius Prophetæ fuerint *occulta*, nisi quædam elationis incentiva de benefactis latenter conflata? Sed hæc *occulta* non patuerunt, donec *alieni* accesserunt, & forinsecus flatus adhibuerunt. *Alienus* quippe Spiritus mendacii, *alienus* etiam fuit spiritu mendacii plenus Propheta, qui 3. Reg. 13. 24.
bonum Prophetam de via reduxit, & seduxit, ut vetitum cibum comederet, ac propter hanc inobedien-

dientiam leoni daretur interficiendus; verumtamen non ab eo devorandus: quia videlicet peccatum, quod in occultis per elationem contraxit, quòdque foris per manifestam inobedientiam adauxit, morte fuit expiatum.

In quo nimirum facto diligenter est notandum, quòd nisi priùs intùs tumuisset, foris tentatus non tam facilè cessisset: sicut & Pater noster Adam nisi prius aviditate Deitatis intùs tumuisset, pomum illud non tam avidè momordisset, per cujus esum fuit ipsi & Evæ promissum, ut essent sicut Dii scientes bonum, & malum. Sic nemo vincitur *ab alienis* foris tentantibus, qui priùs non fuerit victus *ab occultis* suis intrinsecùs illi insidiantibus. Ideo dico: *Ab occultis meis munda me, Domine, & ab alienis parce servo tuo.* Servus tuus Petrus Apostolus, quando

Matt.26.33. dixit: *Etsi omnes scandalizati fuerint, ego nunquam scandalizabor,* jam intus *ab occultis* hostibus in corde suo latrocinantibus vastabatur per Spiritum præsumptionis, cujus tamen præsumptionis intus latuit ignis, donec alieni foris accesserunt, & flaverunt. Sacerdotis ancilla, & in illa spiritus malignus afflatu suo prodiderunt, quantæ præsumptionis prunæ, simul cum charitatis refrigescentis algore tunc in corde Petri fuerunt, quando stabat juxta prunas cum ministris alienis calefaciens se. Certè nisi respiciente se Domino easdem prunas largo & amaro fletu restinxisset Petrus Apostolus, à Christo alienatus cum alienis remansisset, quibus alienis remansisset, quibus alienis ipse non tam facilè cessisset, si non priùs ab occultis præsumptionis tentationibus fuisset superatus. O Domine! ille fuit miles castrorum tuorum eximius, & ego in ejus comparatione sum pulvis exiguus: et si ille latenter ab occultis vastatus, atque ab alienis patenter fuit superatus, quò ego miser fugiam *ab occultis meis, & ab alienis,* nisi ad te, Domine, ad quem & Petrus tandem fugit, postquam ab occultis suis, & ab alienis læsum se persensit. At ego *ab occultis meis, & ab alienis* plùs Petro læsus, etiam sensum doloris perdidi, neque amarè possum flere sicut ille insidiantibûs mihi adhuc multîs occultîs meîs & alienîs. Ne tamen, omnino jaceam in inferno, in quo nullus confitebitur tibi: Ecce confiteor tibi, quia multa mala vulnera passus ab *occultis meis, & ab alienis,* adhuc pejora timeo, atque ideo ad te confugiens tibi dico cum *David* pœnitente, & cum Petro flente: *Ab occultis meis munda me, Domine, & ab alienis parce servo tuo. Parce,* inquam, *ab alienis,* non ut mihi non adversentur, sed ut mei non dominentur. Concedo, ut adversentur, sed rogo, ne mihi dominentur, adversentur ad meam exercitationem, ad gloriosam gloriosi certaminis in bona victoria consummationem, non dominentur mihi, ut eorum voluntas mala de me aliquomodo efficiatur. Non abnuo eorum bella interdum sentire, sed abnuo eorum dominationi super me consentire. Ideo, Domine, sic ab *alienis parce servo tuo,* ut nunquam subdar eorum dominio, quibus potiùs ego in tua virtute dominabor, si ab occultis meis perfectè mundabor. Ideo priùs dico: *Ab occultis meis munda me, Domine,* ac dein subjungo: *Ab alienis parce servo tuo: Servo,* inquam, *tuo:* quia tibi nunc servio tua judicia custodiendo. *Etenim servus tuus custodit ea;* & ideò ego eadem custodiendo *servus tuus ero.* Tuis judiciis non recalcitrabo, sed ea semper laudabo dicens: in omni tuo judicio *justus es, Domine, &* Psal. 118.
rectum judicium tuum. Parce igitur mihi *servo* 137.
tuo, parce sub judiciorum tuorum justissimo flagello posito mihi *servo tuo,* cui licèt sapiat judiciorum tuorum veritas, tamen eadem veritas mihi *servo tuo* est magna severitas, nisi misericordia superexaltet judicium: mihi *servo tuo,* qui pondus judiciorum tuorum timeo in lance justitiæ de mea iniquitate, nisi ex altera parte in lance misericordiæ præponderans gratia superexaltet lancē justitiæ. Utinam mihi *servo tuo* cuncta peccata mea, quæ de *occultis meis,* & de *alienis* contraxi, appendantur in statera, & tu parcens mihi in profundum maris excutias ea, præponderante illis omnibus tua pietate mihi parcente, ac me ulteriùs defendente ab eorum dominatione! Scio enim, quia

Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero. Neque mihi macula ex illis inhærebit, si mihi eorum tentationes in me sentienti, sed eisdem non consentienti libertas plena permanebit ab eorum dominatione, quamquam non plena fiat libertas ab eorum infestatione viventibus in carne. Tamen hoc mihi magnum libertatis bonum erit, quod, *si mei non fuerint dominati* hostes mei occulti seu alieni. *Tunc immaculatus ero, & emundabor à delicto maximo,* id est, à superbia. Nam voluntaria cordis ad iniquitatem consensio fieri non potest absque *delicto maximo,* quod est apostatare à Deo, quòd *est initium omnis* Eccli.10.15.
peccati superbia, quæ à Deo recedentibus prima fuit seductrix, & ad Deum redeuntibus ultima est reluctatrix capiens vires etiam de rectè factis. Cùm igitur ab hac *emundabor* ego *servus tuus, tunc immaculatus ero, & emundabor à delicto maximo.*

VERSUS XV.

Et erunt, ut complaceant eloquia oris mei, & meditatio cordis mei in conspectu tuo.

Domine, secundùm hæc variè dicta ego servus tuus aut notum facio dicens: *Et erunt, ut complaceant eloquia oris mei, & meditatio cordis mei in conspectu tuo semper,* aut notum non facio per promissionem, sed opto per orationem, ut sint placentes sermones oris mei, & *meditatio cordis mei in conspectu tuo.* Cupio enim, ut per ostium, quod Christus est, ingrediens, & egrediens pascua inveniam in eo, quòd *meditatio cordis mei* sit *in conspectu* Divino *semper.* Egrediens verò per oris mei apertionem pascua inveniam in eo, *ut complaceant eloquia oris mei.* Sive ut sint placentes sermones oris mei, talia sint *eloquia oris mei, ut complaceant* auribus Dei. Tales non finit ad horam, sed *semper meditationes cordis mei,* ut acceptæ sint *conspectui* Dei *semper,* id est, absque intermissione.

Ad hoc votum plenè, ac dignè persolvendum, *Domine,* tu sis *adjutor meus, & redemptor meus. Adjutor* in bonis consummandis:

dis: *Redemptor* à malis. *Adjutor*, ut quod vovi & optavi, dignè perficiam: *Redemptor*, ne sub peccato venundatus iterum peccati servus fiam, sed per te *Redemptor* ab occultis, & ab alienis redemptus ab eis amodo liber maneam in tuo servitio, Domine meus: in tuo adjutorio, *Adjutor meus*: in tuæ liberationis libertate, *Redemptor meus*, qui formam servi suscepisti, ut me servum tuum faceres: Cujus virtus infirmata est, ut me infirmum adjuvares: qui temetipsum pretium dedisti, ut me redimeres, qui eram servus peccati, oppressus in peccato, venundatus sub peccato. Nunc autem gloria tibi, Domine *Adjutor meus & Redemptor meus*, cujus adjutorio & redemptione cupio firmari & servari in tua servitute. *Domine Adjutor meus* tendentis ad te: quia *Redemptor* pridem factus es, ut tenderem. Nolo enim vel initium vel consummationem cursus mei ad te mihimetipsi assignare, ne iterum superbia fallente incipiam apostatare à te. Liberè dimente liberatus à malis cœpi bonum velle: te adjuvante intendo ad bonum finem currendo pervenire, sciens tamen, quòd neque mei *volentis* est, ut quod volo perficiam, neque mei *currentis* est, [Rom 9.16] ut quo curro, perveniam: *sed Dei miserentis est*, ut sic velim & curram, ne frustra velim aut curram, *Domine Adjutor meus, & Redemptor meus*.

Gloria Patri, qui est illud summum cæli, de quo in hoc *Psalmo* dictum est: *A summo cælo egressio ejus*. Gloria Filio per Incarnationem egresso, per Resurrectionem & Ascensionem regresso *usque ad summum ejus*, à quo fuerat egressus. Gloria Spiritui Sancto calori & amori Patris & Filii sempiterno, de quo dicitur: *Nec est, qui se abscondat à calore ejus.*

PSALMVS XIX.

Exaudiat te Dominus in die tribulationis.

VERS. I. *In finem Psalmus David.*

Titulus patet.

Materia Psalmi hujus est Passio Domini nostri JEsu Christi secundum Joannem, quo narrante ipse Dominus noster JEsus Christus prolixiùs oravit in monte Oliveti *in die tribulationis*, cùm jam traditus à Juda, & jam capiendus esset ab inimicis, tunc in agonia factus pro nobis anxiatus est, [Luc. 22. 44.] *& factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram*, quando (ut Joannes refert) [Joan. 17.] *sublevatis oculis in cœlum dixit: Pater, venit hora, clarifica filium tuum, ut & Filius tuus clarificet te. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne, quod dedisti ei, det eis vitam æternam. Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti JEsum Christum. Ego te clarificavi super terram, opus consummavi, quod dedisti mihi, ut faciam. Et nunc clarifica me tu Pater apud temetipsum claritate, quam habui priùs, quàm mundus esset, apud te. Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo: Tui erant, & mihi eos dedisti: & sermonem tuum servaverunt. Nunc cognoverunt, quia omnia quæ dedisti mihi, abs te sunt: quia verba, quæ dedisti mihi, dedi eis: & ipsi acceperunt, & cognoverunt verè, quia à te exivi, & crediderunt, quia tu me misisti. Ego pro eis rogo: non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi: quia tui sunt: & mea omnia tua sunt, & tua mea sunt: & clarificatus sum in eis. Et jam non sum in mundo, & hi in mundo sunt, & ego ad te venio. Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut & nos. Cùm essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, custodivi: & nemo ex eis periit, nisi filius perditionis, ut Scriptura impleatur. Nunc autem ad te venio: & hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis. Ego dedi eis sermonem tuum, & mundus eos odio habuit, quia non sunt de mundo, sicut & ego non sum de mundo. Non rogo, ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos à malo. De mundo non sunt, sicut & ego non sum de mundo. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est. Sicut tu me misisti in mundum, & ego misi eos in mundum. Et pro eis ego sanctifico me ipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate. Non pro eis autem rogo tantùm, sed & pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me. Ut omnes unum sint, sicut & tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint: ut credat mundus, quia tu me misisti. Et ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut & nos unum sumus. Ego in eis, & tu in me: ut sint consummati in unum: & cognoscat mundus, quia tu me misisti & dilexisti eos, sicut & me dilexisti. Pater, quos dedisti mihi, volo, ut ubi ego sum, & illi sint mecum: ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi: quia dilexisti me ante constitutionem mundi. Pater juste, mundus te non cognovit: ego autem te cognovi: & hi cognoverunt, quia tu me misisti. Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam, ut dilectio, qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis.*

Totum, quod hujus orationis verbis ante Passionem postulatur, ipsius Passionis, & sanguinis clamore valdè vehementiùs à Deo Patre perquiritur & exigitur. Si enim sanguis Abel clamavit ad DEUM: multò magis Christi Sanguis ad Patrem clamavit, non ùt ille postulando vindictam, sed inimicis etiam suis, qui ipsum sanguinem ejus fuderunt, quærens indulgentiam dicente ipso Filio ad Patrem, Pater ignosce illis; quia nesciunt, quid faciunt. [Luc. 23.34.]

A Unde ab hoc Psalmo quarta periocha jam incipit: quia manifestè agitur hic de summa fidei causa; videlicet sicut jam dictum est, de Passione Christi per Ecclesiam suam ante crucem orantis, & in crucis ara seipsum sacrificantis. Cujus holocausti odorem Propheta præsentiens, & orationem ejus longè præaudiens non dubitando, sed benevolè optando dicebat:

VERS. II. *Exaudiat te Dominus in die tribulationis.*

Et nos jam sedenti à dextris Dei, & interpellanti pro nobis dicimus cum Propheta, dicimus cum antiquis Sanctis, & dicere non cessamus usque in finem sæculi: *Exaudiat te Dominus in die tribulationis*, non quia hoc necessarium ad illius exauditionem sciamus, sed ex nimio desiderio nostras orationes tanquam elementa muta vocali & B clamosæ illi orationi associamus. Quomodo enim, in Grammatica per se nihil sonant muta elementa nisi cum vocalibus juncta, unde mutæ, vel semivocales litteræ dicuntur consonantes, id est, pariter sonantes, quia videlicet per se junctæ sine vocalibus non sonant, sed vocalibus junctæ illis consonant: Ita omnium Sanctorum orationes quasi mutæ & nihil sonantes in conspectu Dei Patris in curia cælesti non possent audiri: nisi Verbum caro factum, verbum totum vocale ac plùs, quàm vocale inveniretur in humanis orationibus vel intermixtum consonantibus. Ideò Christum pro nobis orantem & interpellantem non dubitantes exauditum & semper exaudiendum pro sua Re- C verentia, jungimus illi oranti orationum nostrarum votiva desideria dicentes cum Propheta: *Exaudiat te Dominus in die tribulationis.*

Orationem tuam, Christe, quam fecisti *in die tribulationis*, in die Passionis tuæ, Dominus noster Pater tuus *exaudiat*. Similiter interpellationes, quas nunc facis in cælo, Dominus *exaudiat*. Scimus autem, quod & præscivit Propheta, quia jam oratio tua exaudita est in eo, quod *salvum fecit Dominus Christum suum* de morte suscitando, & ad dexteram suam collocando: sed quamdiu ex minimis tuis unus tribulatur, *in die tribulationis* tuæ oratur tam ab Ecclesia in tribulationibus clamante, quàm à te in cælo pro ea interpellante. Ideò ego David Propheta, vel ego quilibet Psalmista in hoc *Psalmo* tendente *in finem*, id est, in consummationem juxta præmissam ipsius intitulationem pe- D to, ut finaliter, & consummativè Dominus Pater *exaudiat te*, Christe, *in die* hujus *tribulationis*, quæ tibi quidem versa est in diem exultationis, Christe, cui canimus in die Resurrectionis. *Hæc est dies, quam fecit Dominus, exultemus, & lætemur in ea*: sed nobis minimis tuis est adhuc *dies tribulationis*. Unde nobis pernecessaria est pro nobis exauditio tuæ orationis. Ideò dicimus: *Exaudiat te Dominus in die tribulationis.* In eo scilicet *exaudiat te* sursum in cælis, ut *Protegat te* in membris tuis deorsum in terris. *Protegat te*, id est, omnes tuos *nomen Dei Jacob. DEus Jacob*, qui illum benedixit minorem, fratre ipsius majore supplantato & reprobato, ipse *protegat te*, id est, tuos de gentili populo ad benedictionem per Apostolorum maternam pietatem quasi Rebeccam vocatos.

Protegat te, ne vel extraneus hostis quasi Laban persequens interimat te in tuis minimis, vel quod magis formidandum est, ne is, qui frater & inimicus ùt Esau, te interficiat in tuis minimis, Jacob minori filio assimilatis, atque ipsius Jacob exemplo simplicibus & simpliciter in tabernaculo Ecclesiæ cum Matre, id est, cum Apostolica Ecclesiam morantibus, fratre Seniore occupato in venationibus. In his ergo simplicibus consimilibus Jacob *te*, Christe, *protegat nomen Dei Jacob*: ne fortè veniens Esau malus frater, falsus Christianus, percutiat matrem cum filiis, percutiat Liam, sive Rachelem, destruendo videlicet bonæ actionis & sanctæ contemplationis virtutem cum filiis, id est, cum earum fructibus.

Veniens quippe Jacob de Syria cum uxoribus duabus & earum famulabus atque filiis multisque gregibus valde timuit Esau fratrem suum. Propter quod oravit & dixit: *Domine, qui dixisti mihi: revertere in terram nativitatis tuæ, erue me de manu fratris mei, quia valde eum timeo, ne fortè veniens percutiat matrem cum filiis.* Gen. 32. 9. & 11. Quantò magis tu, Domine Jesu Christe, in populo gentiū collecta multitudine fidelium, de quibus instituta est activa & contemplativa vita quasi matres multorum filiorum, quibus abundant greges morum simplicium quasi greges ovium, nunc in cælo credendus es pro talibus orare: ne fortè ùt dictum est, malus frater percutiat matrem cum filiis ac turmis C gregium distinctè gradientium. Nunc ergo te sic orantem, te uxores, ac filios, gregesque habentem *protegat nomen Dei* Jacob, ut sicut ille Jacob non est læsus à fratre suo malo, nec in se, nec in uxoribus, nec in filiis, nec in famulabus, & earum filiis, neque in gregibus: ita quoque tu per *nomen Dei Jacob*, quod nomen in te est, quia tu es *Deus Jacob*, quodque super tuos invocatum est, nunc protegaris ab Esau, qui, ùt Scriptura loquitur, tibi occurrit cum quadringentis viris. Genes. 33. 1. Viri quadringenti sunt, qui Decalogum legis profitentur, sed sola temporalia per custodiam legis quærunt. Nam quadragies decem, vel quadraginta decies sunt quadringenti, & in denario lex notatur, quæ in decem præceptis constat. In quaternario temporalia significantur, quæ cum quatuor temporibus variantur. Quadringenti ergo viri comites D Esau fratris carnalis, omnes illi sunt, qui Antichristo adhærent, sive ipsius contemporanei sint, sive illum præcedant, vel sequantur: quia illum in eo comitantur, quòd per legis professionem temporalia lucra sectantur. Hi cum Esau occurrunt Jacob revertenti in terram nativitatis: quia tales unà cum Antichristo contrarii sunt Christo cum suis redeunti, & suos ducenti in terram nativitatis suæ, ad terram videlicet repromissionis, ad terram lactis, & mellis, frumenti, vini & olei, terram videlicet paradisi, de hac terra incolatus miserrimi. Sed O Christe! O Jacob sancte pastor ovium! qui valde amas Liam filios bonos gignentem, sed plus amas Rachelem clarè videntem, te unà cum omni prole tua, cùm gregibus tuis, atque omni supellectili ad te pertinente *protegat nomen Dei Jacob!*

Mittat

VERS. III. *Mittat tibi auxilium de Sancto, & de Sion tueatur te.*

Tibi, hoc est, omnibus tuis, *mittat auxilium de Sancto*, id est, de te ipso. Vel tibi homini in die tribulationis oranti, & pro tuis agonizanti mittat Pater æternus auxilium *de Sancto*, id est, de Verbo tibi homini unito. Vel *de Sancto* totius Trinitatis interno secreto.

Aliter: *Tibi*, hoc est, cuilibet pusillo tuo nondum sancto, mittat Pater tuus auxilium *de Sancto*, & perfecto aliquo fideli tuo, ut nunquam deficiat in Ecclesia vir Sanctus, per quem capiat auxilium non Sanctus. Vel *Tibi*, hoc est, corpori tuo in terra peregrinanti *mittat auxilium de Sancto* illo tuo corpore, quod in te ipso & electis tuis jam tecum regnantibus regnat in cælo.

Et de Sion tueatur te. *Te* in tuis Sanctis pusillis minimè idoneis ad contemplationem Dominus Pater tueatur *de Sion*, id est, de speculatione illorum, qui sunt alti, & contemplativi, significati per montem *Sion*, quod nomen *speculatio* interpretatur: quia per montem Sion alta vita speculativa seu contemplativa notatur, unde contra omnes errores Deo protegente sancta Ecclesia tuta est. Video autem in die tribulationis tuæ diversa Ecclesiæ tuæ, seu corporis tui pericula, & ideo *auxilium* rogo contra singula.

Primò quasi vir sanguinarius Esau te verum *Jacob* sic persequetur in tyrannis à Nerone usque ad Diocletianum, ut per interfectionem corporum quærat extinguere nomen tuum. Contra hunc talem Esau & omnes ejus complices interfectores corporum *protegat te nomen Dei Jacob*. Hic est enim equus rufus, & sedenti super illum diabolo, ùt in Apocalypsi dicit Joannes, *datus est gladius magnus*. (Apoc. 6. 4.) Contra istum gladium *protegat te nomen Dei Jacob*, ne fortè interficiat matrem cum filiis, ùt jam supra dictum est: Et si corpora Sanctorum interficiat iste gladius magnus, animas tamen non interficiat separando eas à Deo.

Secundum periculum turba est hæreticorum, qui in Apocalypsi designati sunt per equum nigrum, *& qui sedebat super eum habebat stateram:* (ibid. v. 5.) quoniam à statera processit mendacium contra veritatis testimonium, quando Angelis & Apostolis contestantibus gloriam Christi resuscitati à mortuis data est copiosa pecunia militibus, ut mendaciô suô mendacium firmarent Judæorum dicentium, non surrexisse Christum de sepulchro, sed furtô ablatum illîs dormientibûs. Ideo, qui sedebat super equum istum, habebat stateram: quia pro mendacio dedit, & dari persuasit Diabolus, Pater mendacii, copiosam pecuniam. Vel ideo in manu sua stateram habuit: quia per Arium nigrum suum equum totum, albo equo, id est, Ecclesiæ Catholicæ oppositum, præsumpsit inter Patrem & Filium staterâ dolosâ introducere quasi pondus diversum. Contra hunc talem trutinatorem & alios complices ejus hæreticos, verbi gratiâ Macedonium non benè trutinantem Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, quia Patrem dicebat Filio majorem, Spiritum Sanctum Filio minorem, penè usque ad tempora Gregorii Papæ, Magni Doctoris, Ecclesia dimicavit per

A Sanctos contemplatores veritatis. Unde dicitur: *Mittat tibi auxilium de Sancto, & de Sion tueatur te*, quod est dicere: Viri non sancti, neque contemplativi mendacia sua callidè seminando, & tres personas vel Divinitatem & Humanitatem Christi malè trutinando repugnabunt veritati, quos ego *David* Propheta longè prævidens, vel ego quilibet Christianus jam instare, aut venisse videns, orationis clypeum contra illos petendo, & tibi, Christe, oranti orationem meam jungo dicens: *Mittat tibi auxilium de Sancto, & de Sion tueatur te.* Deus Pater mittat auxilium *tibi*, Christe, *tibi* veritati contra mendacium de sancto Apostolorum cœtu, ut contra stateram Judæorum, qui pecuniâ suâ emerunt mendacium, virtute magnâ reddant Apostoli testimonium Resurrectionis

B JEsu Christi Domini nostri: & contra stateram sive Arii sive Macedonii sive alterius hæresiarchæ non rectè sentientis & docentis de Patris & Filii & Spiritûs Sancti naturali coæqualitate, sive de hominis assumpti in DEum vera Divinitate, sive de Verbi incarnati vera Humanitate. *De Sion tueatur te:* De Patribus Orthodoxis in speculatione veritatis magnis & altis tanquam de monte Sion *tueatur te*, id est, membra tua simplicia Deus Pater tuus, Pater veritatis contra Patrem mendacii Diabolum, qui in statera dolosa per doctrinam hæreticorum pondus & pondus, majus & minus ostentat, dum aut Filium Patre minorem, aut Spiritum Sanctum Patre ac Filio posteriorem sive minorem blasphemat, vel dum gloriam hominis assumpti, & gloriam Verbi assumentis malè trutinando in Christo prædicat diversa propter di-

C versa Deitatis & humanitatis naturam, vel propter unam Deitatis & humanitatis gloriam duas in Christo naturas confundit in unam; cùm sic *omnis lingua confiteatur: quia Dominus noster JEsus Christus in* una simplici *est gloria Dei Patris*, (Philip. 2. 11.) ut tamen cauta fides distinguat naturam Divinitatis à natura humanitatis in una Christi persona, cui post Resurrectionis & Ascensionis glorificationem clarificato in ea claritate, quam habuit, priusquam mundus fieret, nunc est una, & individua gloria, una & individua claritas, quam habuit, priusquam mundus fieret. Sed Pater mendacii, qui sedet super equum nigrum, cum statera sua glorificatæ humanitatis & glorificantis Divinitatis in Christo variat pondera, quasi altera gloria humanitati sit collata, quàm ea, quæ fuit Verbo apud Patrem, priusquam mundus fieret. Cùm verò

D ex Evangelicæ veritatis testimonio constet, gloriam, sive claritatem, quam habet Verbum apud Patrem, non dimidiam, sed totam esse homini assumpto collatam, esset astutia iniqui trutinatoris, & *omnis lingua confiteatur, quia Dominus noster JEsus Christus* non dimidius, sed totus *in gloria est Dei Patris.* Sic *de Sion exivit lex, & verbum Domini de Jerusalem*, (Isai. 2. 3.) quando speculatores veritatis, & amatores Catholicæ pacis, Ambrosius, Hilarius, Leo Magnus, quorum testimonia in præcedenti Psalmo intexuimus, cum reliquis Orthodoxis Patribus hæreticos, atque schismaticos confutando una Patris & Filii & Spiritus Sancti gloriam prædicaverunt, & unam in Christo Deitatis & humanitatis gloriam sive claritatem docuerunt.

[Apoc. 6. 8.] Subsecutus est igitur equus tertius, *equus pallidus* falsorum Christianorum, neque sanguine gaudentium sicut equus rufus, neque in statera dolosa veritatem fidei ventilantium sicut sessor equi nigri, sed veritatem fidei ore confitentium, factis autem negantium. Unde habent pallorem quasi medium & mixtum colorem inter album equum veritatis, & nigrum falsitatis. Si enim penitus albi essent, omnino Catholici essent: si penitus nigri, haberentur manifesti hæretici. Nunc autem pallidi quasi mixto & medio colore sunt fucati: [Matth. 10. 36.] quia *inimici hominis domestici ejus*, ex eo, quòd inimici sunt, habent aliquid nigredini vicinum: ex eo verò, quòd domestici sunt, habent aliquid albedini assimilatum. Talium cœtus est *equus pallidus, & qui sedet super illum, nomen illi mors, & datum est illi interficere gladiô, fame, morte, bestiis terræ.* Per tales quippe Diabolus, cui nomen est mors, exerit gladium etiam materialem contra pios, licèt non sit ei datus gladius ita magnus, uti in manifestis Ecclesiæ persecutoribus Neroni vel Decio vel alteri tali, qui significati sunt in specie rufi equi, tamen gladio materiali ferit interdum falsus Christianus verum. Vel gladio illo, [Psal. 56. 5.] de quo dicitur: *Filii hominum dentes eorum arma, & sagitta, & lingua eorum gladius acutus.* Corripiunt enim bonos mores, confabulationes pessimæ.

Interficiunt etiam fame, non tam panis, aut alterius cibi corporalis, quàm fame audiendi verbum Dei, [2. Tim. 4. 3. & 4.] quoniam *à veritate quidem auditum avertentes, & ad fabulas convertentes coacervabunt sibi Magistros prurientes auribus*, quibus Magistris cathedras Doctorum, & Pastorum in Ecclesia Dei tenentibus neque populum docentibus aut pascentibus erit fames magna, qualis fuit quondam temporibus Heliæ: quia propter tales Magistros clausô cælô non erit ros, aut pluvia minoris vel majoris doctrinæ, ac deficiente ubique [3. Reg. 17. 3. & 9.] pane cogitur Helias in desertum fugere, ubi pascant eum corvi, atque in Sarephtam Sidoniæ ad mulierem viduam. Da mihi aliquem Heliam in tali tempore, certè videbis eum fugari, atque ad hoc angariari, ut à corvis pastum expectet, vix inveniens peccatorem de peccato suo pœnitentem, quæ pœnitentia Heliæ cibus est, quasi à corvis allatus. Pascit quoque illum vidua, quælibet videlicet anima paupercula duo crucis colligens ligna. Sed persequitur eum Jezabel dives, & impia fœmina, imò impiorum copiosa turba, quæ velut una meretrix cum Diabolo fornicata [Apoc. 17. 5.] in Apocalypsi dicitur *mater fornicationum.* Certè hac Jezabel meretrice magna quemlibet parvum similem Heliæ persequente, fit, ut hic victu etiam corporis aliquando egeat, ita ut ei sit in gratiam, si etiam corvus, id est, homo sæcularis illi eleemosynam præbet. Scio hominem hujusmodi, qui penuriâ panis cogente coactus est etiam apud alienigenas panem petere Jezabele illum persequente, sessore hujus pallidi equi eum per famem castigante ac debita victualia illi negante.

Sed quia datum est illi interficere, non solum gladio & fame, sed & morte, id est, mortifera peste, sedenti videlicet in cathedra pestilentiæ, ac bestiis terræ, quis contra istum pallidum equum, ejusque sessorem virtute humana posset subsistere? In principio deceptionis diabolicæ serpens unus erat callidior cunctis animantibus & bestiis terræ. Hunc ingressus Diabolus venenô deceptionis corrupit omne humanum genus. Nunc autem diem Diabolus habet multas bestias terræ more serpentium repentes intra paradisum Ecclesiæ sanctæ vel sanctæ cænobialis quoque vitæ, quibus venena sua diffundentibus primò corrumpitur humana sensualitas velut Eva in infirmioribus, deinde in pluribus etiam fortioribus corrumpitur animus, infirmorum pravitati consentaneus effectus, dum pravitatem carnalis immunditiæ vel approbat, vel non dignè castigat, perditâque virilis justitiæ censurâ in una persona carnis & spiritûs, vel in Ecclesia seu congregatione carnalium & spiritualium fit una nequitia vel immunditia, quasi muliere ac viro per bestias malas invenenatis. Nam per bestias valde nequissimi & callidissimi sunt intelligendi. Per fœminam quilibet molles & seductiles. Per viros talibus fœminis conjugatos, fortes intelligimus ipsis mollibus consentaneos, qua continuatione bestiarum ad dæmones, fœminarum ad bestias, virorum ad fœminas longus funis peccatorum contexitur, quo etiam fortis interdum Samson deceptus à muliere ligatur & cæcatur, [Jud. 16. 21.] dum quilibet ante virtuosus pravorum multitudini & consuetudini aliquando efficitur consentaneus.

Cùm ergo tot modis noceat sessor equi pallidi, interficiendo videlicet gladiô, fame, morte, ac bestiis terræ, quo remedio contra eum erit utendum, quibus armis contra eum erit pugnandum? Certamina Martyrum non admittit: quoniam idolorum culturam nulli penitus manifestè ingerit, ùt sessor equi rufi fecit. Testimoniis, & doctrinis Confessorum non est arguendus hic sessor, & agitator fratrum falsorum: quia per ora licèt fallidica confitentur se nôsse Deum, clamando vocibus fidem, quam impugnant moribus. Quid erit, Rex Christe, in die tribulationis hujus de tuo corpore sub talium multitudine periclitante? Quando te verum *Jacob* in tuo corpore, in tua persona persecutus est Edom, protexit te nomen Dei Jacob. Nam quando Herodes iratus quærebat animam tuam, qui erat moribus & genere terrenus Edom, quia natus ex patre Idumæo & matre Arabica narratur, & fuit iratus tibi vero Jacob, sicut ille antiquus Edom, quærens te occidere, tunc protexit te verum Jacob nomen Dei Jacob. Etenim sicut mater Rebecca filio suo [Genes. 27. 43.] Jacob fugam consuluit, ne occideretur: sic Mater nostra, quæ sursum est, libera, circa te adhuc puerum sollicita consuluit, ut fugeres in Ægyptum. Nam ecce Angelus Domini unus de ministris supernæ Matris *apparuit Joseph in somnis* [Matth. 2. 13.] *dicens: Surge, & accipe puerum & Matrem ejus, & fuge in Ægyptum, & esto ibi, usque dum dicam tibi: Futurum est enim, ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum.* Et tunc quidem *vox in Rama audita est* [Ibid. v. 18.] Rachelis, tuæ dilectæ uxoris filios suos plorantis. Verumtamen protegente nomine Dei Jacob te virum suum verum Jacob, licèt *noluerit consolari* pro filiis, *quia non sunt*, consolatio tandem ejus perficietur, cùm tota Prophetia Jeremiæ adimplebitur de Rachele, ac filiis ejus. Nam postquam dictum est à Jeremia: *vox in Rama* [Jer. 31. 15.]

audita

*audita est, planctus, & ululatus multus, Rachel plorans
filios suos, & noluit consolari, quia non sunt,* statim
consolatoria verba sequuntur dicente Propheta:
Ibid. v. 16. & 17. *Hæc dicit Dominus: quiescat vox tua à ploratu, &
oculi tui à lachrymis: quia est merces operi tuo, ait
Dominus. Et revertentur de terra inimici, & est
spes novissimis tuis, ait Dominus, & revertentur filii
tui ad terminos suos.* Ergo sicut ex Prophetia
hac patet, Rachel speciosa, quæ temporalem
consolationem noluit de morte filiorum, qua
morte factum est, ut non sint, ipsa consolatio-
nem æternam suscepit de Resurrectione filiorum,
qua resurrectione fiet, ut iidem filii verè sint.
Unde & dicitur: *Revertentur filii tui ad terminos
suos, & est spes novissimis tuis.*

Talem consolationis reprobationem, & rur-
sum consolationis receptionem sancta Ecclesia B
per hoc imitatur, quòd in die occisionis Inno-
centum *Gloria in excelsis,* atque *Te DEum lauda-
mus,* quæ sunt Cantica lætitiæ, prætermittit quasi
nolens consolari de filiis, quia non sunt, qui per
mortem quodammodo ad non esse venerunt. Sed
in Octava eorundem Innocentum resumit Can-
tica lætitiæ: quia per Octavam Resurrectio com-
memoratur, qua Resurrectione fiet, ut filii Ra-
chel, qui modò non sunt, verè sint. Licèt enim
sub Altare DEI nunc sint animæ occisorum Ra-
chelis filiorum: tamen quamdiu corpora eorum
non vivunt, ipsi toti quodammodo non sunt, sed
exspectant plenum, & integrum esse totius suæ
essentiæ in generali resurrectione, de qua dicitur
in Propheta: *Revertentur filii tui ad terminos suos,
& est spes novissimis tuis.* C

Accepta igitur solidissima spe resurrectio-
nis quiescat vox Ecclesiæ à ploratu de filiis occi-
sis, atque hodiernam diem octavam Innocentum
occisorum celebret cum lætitia. Nam ecce, dum
hæc scribimus, dies nobis illucescit Octava par-
vulorum Deo, sicut credimus, ordinante, ut ex
eo sapiat jucundiùs, quod de Innocentum Octa-
va dicimus: quia hodie, dum de Octava tracta-
tur, ipsa quoque Octava eorum celebratur. Un-
de optamus hodierna die augeri totius Ecclesiæ
speciosæ Rachelis consolationem & Regis Idu-
mæi confusionem. Te autem, Christe, supplan-
tatorem Principis mundi hujus *protegat nomen
Dei Jacob* in tuis membris, sicut protexit te in te
ipso à persecutione Idumæi Regis Herodis. Et
hæc oratio Prophetæ jam (Deogratias) exaudita
est: quia in tempore Martyrum, licèt filii Rache D
lis occisi fuerunt, non tamen est occisa Mater
cum filiis protegente Deo Jacob ipsam Rachelem
uxorem Jacob, sanctam videlicet Ecclesiam Ca-
tholicam, in sibi ablatis filiis magis fœcundam.
Genes. 37. v. 33. Sicut enim olim filius Rachelis Joseph, cùm à
bestia devoratus, & de terra penitus ablatus di-
ceretur, ipse dominabatur in tota terra Ægypti,
Genes. 41. 50. & genuit illic Ephraim, & Manassem, seminaria
videlicet multorum populorum: Ita etiam Beati
Martyres, quando credebantur ablati de terra,
ipsi per miracula dominari cœperunt in tota ter-
ra Ægypti, per ambitum videlicet mundi totius,
præcipuè Martyrum Princeps ipse Christus ma-
gis dominabatur occisus, quàm vivus. Ante
Matth. 28. 18. mortem quippe in sola notus Judæa, post mortem
quid dicit? *Data est mihi omnis,* inquit, *potestas in*

A *cælo, & in terra.* Igitur ut dictum est: exaudita
est plenè oratio Psalmistæ dicentis: *Protegat te
nomen Dei Jacob.*

Etiam illud, quod dicitur: *Mittat tibi auxi-
lium de Sancto, & de Sion tueatur te,* satis exauditum
est, O Christe. Nam in tua persona mendacibûs
Pharisæîs veritatem doctrinæ tuæ persequenti-
bûs misit tibi Deus Pater auxilium de Sancto.
Cùm enim tu esses vivum Dei templum, in quo
Divinitas erat quasi Sanctuarium: de hoc San-
ctuario, de hoc Oraculo sancto tibi homini huma-
nitùs loquenti, administrata sunt congruentissima
responsa contra falsitatis argumenta maligna.
Verbi gratiâ: cùm tibi dicerent insidiatores ma-
ligni: *Magister, scimus, quia verax es, & viam* Matth. 22. 16. & seqq.
Dei in veritate doces. Licèt censum dare Cæsari,
B *an non?* Tibi continuò venit *auxilium de Sancto*
Divinitatis Oraculo, ut congruentissimè respon-
dendo diceres: *Ostendite mihi numisma census.
At illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis Jesus:
cujus est imago hæc, & superscriptio? Dicunt ei:
Cæsaris. Tunc ait illis: Reddite ergo, quæ sunt
Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo.* Item *de
Sion* tuentem te Patrem veneramur, quotiens re-
sponsa illa dignè admiramur, quæ de speculatione
Scripturarum decentissimè sumpsisti. Verbi gra-
tiâ, cùm dixisti: Nonne *scriptum est in lege vestra:* Joan. 8. 17.
quia duorum hominum testimonium verum est? Item
scriptum est: *Quia Domus mea Domus Orationis* Luc. 19. 46.
est. Similiter ubicunque res exposcebat, *de Sion,*
id est, de speculatione veteris testamenti congru-
entissima testimonia respondisti. Et in tempori-
C bus hæreticorum contra falsitatis impetum *de San-
cto,* cuilibet Confessoris ingenio divinitus illustra-
to misit DEus Pater *auxilium, & de Sion* te robo-
ravit, quando ipsis Confessoribus tuæque veritatis
assertoribus congrua testimonia de speculatione
Scripturarum copiosè administravit. Sic enim le-
gitur in Hebræo: *Mittat tibi auxilium de Sancto,
& de Sion roboret te.*

Patet ergo: quia in tua persona sedens in
equo albo, videlicet factus eques unito tibi perso-
naliter homine assumpto victoriosè militâsti con-
tra equum rufum deludens Herodem tua evasio-
ne, ac fuga, deludens Pilatum tua Resurrectione.
Nihilominus victoriosè militâsti contra equum
nigrum deludens veritatis adversarios responsîs
cautissimîs & sapientissimîs. Item in membris
tuis per Martyres equo rufo & sessori ejus illusisti,
D per Confessores equo nigro & sessori ejus vires
ademisti.

Quid autem feceris contra equum pallidum,
aut quid nobis insinues faciendum, quia Sessori
ejus nomen est mors, tantò diligentiùs est perspici-
endum, quantò iste conflictus contra equum pal-
lidum & sessorem ejus minatur vulnera mortife-
ra, quia nomen sessoris dicitur Mors, eò quòd mor-
tem sicut supra dictum est, inferat non uno modô,
sed multîs modîs, gladiô videlicet materiali & spi-
rituali, fame verbi Dei ac debiti stipendii, morte
corporis & animæ, bestiîs terræ, sive spiritibûs
malignîs illi famulantibûs, vel etiam bestiîs terræ
sub humana specie bestialem ferocitatem, serpen-
tinam tortuositatem contegentibûs, & bestiæ, quæ
in paradiso fuit callidior cunctîs animantibûs in
Sancta Ecclesia officium gerentibûs, ut superius

prætaxavimus. Talem bestiam, talem equum pallidum animadvertimus fuisse Judam sub specie Apostoli inimicum & Apostatam sub officio ministerii Christi ministrum diaboli, sub nomine discipuli proditorem Christi. Hunc neque constantia veritatis in doctrina Christi, quam audivit, neque constantia patientiæ in passione Christi, quam vidit, quoquomodo ad bonum provocavit, sed sola virtus cœnæ mysticæ illum exterminavit. Cùm enim accepisset buccellam, qua proditor designabatur, continuò exit, sicut refert Hilarius Doctor, non admissus communioni Sacramentorum cœlestium, quæ post illius exitum Dominus celebravit, postquam cœnavit, postquam vetus Pascha consummavit. Sic enim in expositione super Matthæum dicit Sanctus Hilarius: *Postquam Judas proditor indicatur, sine quo Pascha accepto calice & fracto pane conficitur, dignus enim æternorum Sacramentorum non fuerat communione. Nam discessisse statim hinc intelligitur, quòd cum turbis reversus ostenditur. Neque sanè cum Deo bibere poterat, qui non erat bibiturus in regno, cùm universos istum bibentes ex vitis istius fructu secum posteà bibituros polliceretur.* Hæc dicente Sancto Hilario, licèt aliter ab aliis inde sentiatur, sine dubio ex Evangelistis colligitur, Matthæo, Marco, & Joanne, Sacrificio novi testamenti non interfuisse Judam, licèt aliter videatur habere textus Evangelii secundùm Lucam. Verùm nunc de consensu Evangelistarum non disputatur, sed hoc investigatur, quomodo equus pallidus, qualis fuit Judas, inimicus domesticus, cum suo Sessore sit expugnandus, & exterminandus de Societate verorum Christi discipulorum, quem neque doctrina veritatis verbô, neque constantia Passionis exemplô inclinare potest ad consensum boni, quod etiam cognitum non habet gratum. Videamus, quid contra talem Dominus fecerit.

Humiliter illi cum discipulis cæteris pedes lavit, charitativè illi suæ cœnæ convivium indulsit, sed sacramento corporis, ac sanguinis sui eum exclusit, à quo etiam nunc similes illius excludit, quorum nonnulli, quamquam sacramentotenus communicent mystico cibo Altaris, jejuni tamen permanent ab illo delectamento vivifici panis, de
[Sap. 16. 20.] quo dictum est: Panem dedisti nobis *habentem omne delectamentum, & omnem saporem suavitatis.* At tamen, si dignè præparemur ad hujus panis fractionem, lavando pedes non solummodò amicorum, sed etiam inimicorum, parati servare præ-
[Rom. 12. 20.] ceptum Scripturæ dicentis: *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum, si sitit, potum da illi*, atque cum ipsis malis taliter agendo, qualiter cum Juda egit Christus, tandem nolentes corrigi separemus, in quantum possumus, & debemus: Fiet procul dubio ipsorum impiorum talis exterminatio, qualis fa-
[Matth. 27. 5. Act. 1. 18.] cta est Judæ, qui *abiens laqueô se suspendit*, & *suspensus crepuit medius, & diffusa sunt* in terram *viscera ejus* per virtutem sacrificii salutaris, quo semetipsum Christus obtulit primùm in specie panis & vini holocaustum charitatis igne incensum; deinde in ara crucis iterum holocaustum non solùm charitatis, sed & passionis igne totum incensum. Sicut enim sacrificium Paschalis Agni diversos effectus operabatur Israëlitis, & Ægyptiis, illis videlicet liberationem, istis vastationem per-

[A] ficiens, diversis diversos effectus, liberationis scilicet, & vastationis, quod fieri non potuerat omnibûs præcurrentibûs plagîs: Ita nunc perfecta liberatio bonorum, & perfecta humiliatio malorum, quæ non potuit fieri Martyrum præliis & Confessorum certaminibus, per mysticam sacræ hostiæ immolationem creditur fieri, maximè si eam celebraturi teneamus vestigia Christi tam in bonorum sancta dilectione, quàm in malorum cauta æmulatione. Quod, ut clareat evidentiùs, de utroque ipsius Christi exempla videamus.

Et de dilectione quidem sufficiat nobis testimonium Sancti Evangelistæ dicentis: *Cùm dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* [Joan. 13. 1.] Dilexit planè tanta & tali dilectione, qua major non est. Majorem enim dilectionem nemo habet, quàm
[B] ut animam suam ponat pro amicis suis. Et in ultima cœna totus penè sermo ejus de commendatione solius dilectionis fuit, cujus in semetipso exempla præponens dixit: *Hoc est præceptum* [Joan. 15. 12.] *meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.* Quanta verò ipsius fuerit æmulatio circa falsum discipulum, vel intus convertendum, vel foras mittendum, priusquam distribueret sui corporis, ac sanguinis ineffabile sacramentum, (quod his tantùm censuit participandum in ministerio, qui essent bibituri eum in regno) cauta indiget consideratione: quia res necessaria est non solùm ad cognoscendum, sed etiam ad imitandum, si ritè volumus accedere ad idem Sacramentum celebrandum. Dixit aliàs ipse Christus ad æmulationem emendationis fraternæ suos instruens: *Si peccave-* [Matth. 18. 15, 16. & 17.]
[C] *rit in te frater tuus, argue eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus es fratrem tuum.* Quòd *si te non audierit, adhibe tecum unum, vel duos testes. Quod si nec illos audierit, dic Ecclesiæ. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus.* Ecce descripta est æmulationis fraternæ studiosa, & cauta diligentia erga falsum fratrem à quolibet bono fratre instanter exercenda, quoadusque vel convertatur, vel si converti noluerit, tandem sicut Ethnicus habeatur, neque Sacramentis divinis communicare permittatur.

Hoc idem non contentus docuisse verbô, ipse Christus docuit exempló. Nam celebraturus novum Pascha, priùs celebrans vetus Pascha, cujus celebratio novi Paschæ fuit quædam præparatio, in hac ipsa præparatione tanta æmulatione movebatur erga falsum discipulum, ut eum primò cor-
[D] riperet inter se & ipsum solum, dein adhibitis testibûs. Dixit enim: *Desideriô desideravi hoc Pascha manducare vobiscum, antequam patiar. Verumtamen manus me tradentis mecum est in mensa.* [Luc. 22. 15. & 21.] Item: *Amen,* inquit, *dico vobis, quia unus vestrûm me traditurus est.* [Matth. 26. 21] Sic loquendo arguit Christus traditorem suum intra se, & ipsum solum: quia non poterat aliquis intelligere præter ipsum reum, cujus tangeretur culpa & conscientia per hujusmodi verba. Postea, ut in ore duorum testium staret hujus redargutionis verbum, Petro innuente discipulus ille, quem diligebat JEsus, qui & recubuit in cœna super pectus ejus, ipse aliquantulum suppressa voce dixit: *Domine, quis est, qui tradet te?* [Joan. 13. 25. & 26.] Cui dixit Dominus: *Hic est, cui ego intinctum panem porrexero. Et cùm intinxisset* buccellam, *dedit Judæ.* Ecce, iterum redargutus est sub duobus testibus, videlicet

cet

cet Petro, & Joanne. Postremò singillatim dicentibus discipulis: *Nunquid ego sum, Domine?* [Matth. 26. 21. & 25.] Judas quoque ausus est dicere: *Nunquid ego sum Rabbi?* Cui respondit Dominus: *Tu dicis: & filius quidem hominis vadit, sicut definitum est de illo. Væ autem homini, per quem tradetur.* [Ibid. v. 24.] Hæc dicente Dominô Apostolica Ecclesia teste redargutus est manifestè, atque inter Ethnicos & publicanos deputatus est. Quid enim erat dicere: *tu dicis*, nisi, ac si diceretur: Tu, qui tibi conscius es hujus sceleris, veritatem de te ipso dicis? Et quid erat dicere: *Væ homini, per quem filius hominis tradetur*, nisi ipsum traditorem excommunicare? Ne autem tali exemplô videatur aliquis excommunicandus propter meditatum & nondum perpetratum scelus, hoc est notandum, quòd non dixit: *Væ homini, qui hoc facere disposuit*; sed: *væ homini,* B *per quem filius hominis tradetur*, ut videlicet se tunc intelligeret sub maledictο excommunicationis positum, si meditatum facinus perduceret ad effectum. Si enim ante factum scelus fuisset excommunicatus, osculo ipsius Christi non fuisset admissus. Ultima verò admonitio Christi fuit, quod imminente jam sceleris actu dixit: [Luc. 22. 48.] *Juda, osculô filium hominis tradis?* [Matth. 26. 50.] Item: *Amice! ad quid venisti?* scelere autem jam peracto statim positus fuit sub maledicto, neque ulterius ei fuit ulla cum discipulis Christi communio, qui etiam, ùt supra dictum, & à Sancto Hilario contestatum est, per hoc intelligitur ante distributionem corporis Christi foras exiisse, quod statim finitâ cœnâ, & parvô intervallô interpositô cum turbis reversus C ostenditur.

Ecce, ostendimus documenta, & exempla non solùm dilectionis erga bonos habendæ, sed etiam ferventis æmulationis erga malos exercendæ, præcipuè Sacerdotibus in præparatione celebrandorum Sacramentorum diligenter intentis. Hæc enim Christi exempla illis imitantibûs erit acceptabile illorum & sacrificium & holocaustum: Sacrificium dignè in memoria Dei habendum, & holocaustum pingue redundans videlicet adipe & pinguedine dilectionis geminæ ad DEum primò, qui sacrificio tali honoratur, deinde ad proximum, qui tali sacrificio, & holocausto adjuvatur, vel ut citiùs convertatur, vel certè ut citiùs à malitia sua præpediatur, ne diu peccans ampliora supplicia thesaurizet sibi in die iræ & revelationis justi judicii Dei. Sed quia hic primò in exposi- D tione Psalmorum nobis occurrit simul nomen *Sacrificii & holocausti*, quæ inter hæc duo sit differentia, dicendum, ac de his aliquantò latiùs disserendum est.

Sacrificium in lege dicebatur illa victima, cujus pars in altari per ignem sanctum cremabatur, & pars inde separabatur, videlicet armus dexter, & pectusculum, [Exod. 29. 26.] *armus separationis, & pectusculum elevationis*, quæ duo cedebant in esum Sacerdotis ipsam victimam sacrificantis, ut videlicet ipso cibo suo doceretur, qualiter ipse vivere, vel qualiter alios instruere deberet. Maximè autem propter Sacerdotes nostri temporis hæc scripta sunt, in quos fines sæculorum devenerunt, qui sive in secreta confessione, sive in publica eruditione tractando varias personas sub disciplina Christiana positas quasi ad templum Domini oblatas de aliquibus faciunt sacrificium, de aliquibus holocaustum.

Nam *holocaustum* dicitur totum incensum, quando nihil de victima separatur, sed tota in altari crematur. *Holocaustum* est *virgo cogitans, quæ Domini sunt, ut sit sancta, & corpore, & spiritu* [1. Cor. 7. 34.] in Christo JEsu Domino nostro: quia nihil in tali holocausto separatur, sed totum igne divini amoris crematur in odorem suavissimum. *Qui autem cum uxore est, cogitat, quæ sunt hujus mundi, & divisus est*, partim scilicet intentus, quomodo placeat Deo, & partim sollicitus, quomodo placeat uxori. Talis homo à Sacerdote, vel Confessore suo Deo in sacrificium offertur: quia ex parte Divini amoris igne crematur, & pars ejus inde separatur: neque tamen pro parte inde separata *Sacrificium* contemnitur, quia non frustra hæc pars *armus* dexter *separationis, & pectusculum elevationis* nominatur. Per *armum* dextrum hoc significatur, qui & *separatus* dicitur, quòd ipsa quoque talis hominis actio, qua servit uxori, vel huic mundo, separata esse debet à mundo in maligno posito, & sic modificari, ut per eam connumerari valeat his, qui à dextris Judicis ab ipso Judice sunt audituri: *Esurivi, & dedistis mihi manducare, sitivi, & dedistis mihi bibere &c.* [Matth. 25. 35.] Illi namque, qui toti servitio divino prorsus mancipati *Holocaustum* fiunt, in judicio non stabunt, sed sedebunt juxta Sanctos Apostolos, quia illic sedebunt sedes in judicio, sedes super domum David. Qui autem *Sacrificium* fiunt, ipsi nunc Sacerdotem summum in suis pauperibus pascunt, non solùm per armum dextrum, per armum separationis, sed etiam per *pectusculum elevationis*, quo significatur hilaritas bonæ voluntatis, in qua *hilarem datorem diligit DEus.* [2. Cor. 9. 7.] Nam si porrigat quis pauperi eleemosynam ex tristitia, vel ex necessitate, non jungit armo dextro pectusculum elevationis: quia tristitia pectus premit in ima, quod hilaritate levatur ad suprema.

Aliter. Armus dexter, & separationis datur in cibum Sacerdoti, ut agnoscat sic se debere operari nesciente sinistra, quid faciat ejus dextra; nè actio ipsius inveniatur populi actionibus associata, quæ per excellentiam debet ab eis esse separata. Datur quoque illi pectusculum elevationis, ut semper in pectore ipsius maneat virtus ac celsitudo supernæ contemplationis, ne inaniter dicat: *Sursum corda habemus ad Dominum*, sed cum Apostolo dicere valeat: *Nostra autem conversatio in cælis est.* [Phil. 3. 20.]

Aliter. Quòd armus dexter, & separationis, atque pectusculum elevationis in altari non crematur igne Sancto, significat in sacrificio Domini separationem tunc necessariam, quando Sacrificatorem scandalizat, vel dextera manus quasi armus dexter, propter hoc ipsum separatione vel excommunicatione forinseca dignus, quia latenter fuit separatus, etiam cùm videretur intra corpus Ecclesiæ. De talibus multi exierunt à nobis, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum. Pectusculum verò elevationis intelligi potest is, de quo in Evangelio dicitur: *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & projice abs te.* [Matth. 5. 29.] Nisi enim intumesceret pectus in elatione, non scandalizaret vel scandalizaretur intellectus in contemplatione. Propterea sicut in lege pectusculum elevationis à sacro igne separa-

separatur, per quod superbia Deo & hominibus odibilis condemnatur: ita in Evangelio dexter oculus cùm scandalizat, jubetur erui, & projici, per quod prava intelligentia condemnatur, quæ superbiæ comes est, & ideò pariter cum illa damnabilis, & à sacro altaris igne separanda est. Ubi autem in cœtu fidelium nullum est membrum separatione dignum, revera ibi fit *Holocaustum* tantò *pinguius*, quantò erit ipse fidelis populus meritò & numerò magis adauctus, & quasi adipe bonæ voluntatis, & pinguedine devotæ operationis repletus. Utriusque rei exemplum in sancto Evangelio invenimus. Nam in cœna Domini, sicut prætaxatum est, erat armus dexter per officium, sed sinister per meritum Judas mercator pessimus, jam spiritu separatus ab Apostolis: qui & oculus dexter fuit, sed scandalizans, dexter per similitudinem boni, scandalizans per intentionem malitiæ, & nequitiæ. Ideo ipse summus Pontifex, uti præostensum est, ut suum legitimè perficeret sacrificium, separavit illic armum separationis, licèt dextrum, licèt in officio suo valde utilem visum. Nam cùm funderetur unguentum pretiosum ante Passionem super caput Christi, & ipse Judas diceret:

Matth. 26. 8. & 9. *ut quid perditio hæc? poterat enim istud venundari multò, & dari pauperibus.* Cæteri discipuli consenserunt verbis ejus tanquam bonis, & utilibus. At agnitor ejus nequitiæ JEsus armum illum falsò dextrum, verè sinistrum, & oculum scandalizantem separavit, & reliquos discipulos in sacrificio mystico sanctificavit, sicut in oratione sua dixit:

Joan. 17. 19. *Et pro eis ego sanctifico me ipsum, ut sint & ipsi sancti in veritate.* Quod dicit: *Sanctifico me ipsum,* idem est, ac si diceret: Sanctifico me ipsum, decidens videlicet quoddam membrum meum, ut sint & ipsi sanctificati, vel sanctificati in veritate, remota videlicet falsorum fratrum deceptoria vanitate. Sic sanctifico, vel sacrifico me ipsum faciens de me ipso sacrificium vespertinum pro meis omnibus, ut sint & ipsi sanctificati, à falsis videlicet fratribus omnino separati, & *Sacrificium* acceptabile facti in veritate sinè falsitatis intermixtione: quia nisi priùs fiant *sacrificium* separatione malorum, non posset fieri *Holocaustum*. In Passione igitur Domini, ejus discipuli facti sunt *Sacrificium* separatîs à consortio eorum propter scandalum crucis quibûsdam falsîs discipulîs.

Verùm eîsdem in Resurrectionis fide consolidatîs, & suppleto numero Apostolorum per electionem Matthiæ, cùm pariter fuissent in cœnaculo ex numero discipulorum usque ad centum viginti, quorum nullus erat falsus discipulus,

Act. 2. 2. & 3. *factus est repentè de cœlo sonus advenientis spiritûs vehementis, & replevit totam domum, ubi erant sedentes, & apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquam ignis.* Per hunc ignem, cujus viderunt in linguis igneis quandam significationem, facta sunt eorum corda flammantia, quæ in unum conflata *Holocaustum* nullius erant ex tunc susceptibiles divisionis:

Ibid. 4. 32. quia *erat eis cor unum, & anima una* in DEO. Neque verò macrum fuit illud *Holocaustum*, sed valde pingue abundans eadem pinguedine, qua vitulus ille saginatus, qui pro ipsis fuerat immolatus, & *Holocaustum* factus. Cùm enim singulæ ipsius actiones & passiones infra triginta tres annos pro *Sacrificiis* multis computandæ sint, ultima ipsius immolatio vel in cœna, ubi se ipsum in specie panis ac vini remoto Juda obtulit ac discipulis dedit; vel in monte Oliveti, ubi se orando mactavit, quando pavere, ac tædere cœpit coram discipulis, & *factus est sudor ejus quasi guttæ sanguinis decurrentis in terram,* Luc. 22. 44. vel in ara crucis, ubi mortem nostram moriendo destruxit, pro magno ac pingui habenda est *Holocausto* hæc ipsa ejus ultima, ùt dictum est, immolatio. Qui si pro paucis fuisset immolatus, nequaquam vitulus esset saginatus. Propter hoc orans in monte Oliveti, cùm pro discipulis oràsset, ne illîs tantummodo salvatîs ipse vitulus victimalis, quasi macilentus videtur, per quem tam prava populorum portio salvaretur, adjecit:

Joan. 17. 20. & 21. *Non pro his autem rogo tantum, sed & pro his, qui credituri sunt per verbum eorum, ut sint omnes unum, sicut & nos unum sumus.* Ecce quàm saginatus vitulus, quàm multùm incarnatus, quàm pinguis, quàm corpulentus, quàm magnis & multis membris per charitatis adipem dilatatus, qui non solùm pro discipulis immolavit se ipsum, sed etiam pro omnibus credituris per verbum eorum. Intra quorum consortium *non æstimator meritorum, sed veniæ largitor* admittit multitudinem gentium per paucos discipulos credentium.

Ibid. v. 9. *Ego,* inquit, *pro eis rogo, non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi: quia tui sunt.* Ecce, quomodo hic Sacerdos & hostia factus inter medios ignes *Holocausti* memor fuit sacrificii, separando videlicet mundum incredulum in maligno positum ab his, qui credituri erant per verbum discipulorum. Sed quia de lege *Sacrificii*, quantum nunc attinet, satis dictum est. De pinguedine *Holocausti* hujus, cujus odor suavissimus est, aliquid adhuc juvante ipso, de quo loquimur, dicendum est.

Joan. 1. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud DEum, & DEus erat Verbum: hoc erat in principio apud DEum.* Sicut sapientia vel ars aliqua magna latens est apud ingeniosum animum: sic apud Patrem ingenitum fuit hoc Verbum unigenitum. Et sicut foras exit sapientia per opera secundùm ipsam sapienter disposita, & fit quodammodo visibilis, quæ fuit invisibilis, verbi gratiâ: si ars musica latuit in corde sapienti, & secundùm ipsam artem fiant musica instrumenta magna, & multa, jam quasi visibilis facta est musica, quæ prius erat invisibilis apud animum, sed exivit per opus mirificum, non tamen relinquens animum: Ita Verbum erat in principio apud Deum: sed ut exiret foras, juxta quod scriptum est: ambulavit verbum, & exivit in campis, *omnia per ipsum facta sunt.* Ibid. v. 3. Sicut ergo Musica subtilis in ingenio mentis quodammodo grossescit & crassescit in instrumentis musicis, ut possit videri, palpari, & audiri, atque ab imperitis dulciter sentiri: sic subtile Dei Verbum per ea, quæ in ipso & per ipsum facta sunt, quodammodo grossum deprehenditur, quando, ùt Apostolus ait, *invisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.* Rom. 1. 20. Sempiterna quoque virtus ejus etiam ab impiis ita sentitur, ut sint inexcusabiles. Item: sicut subtilis ars musica de ingenio fertur in pergamenum, quando ipsius artis musicæ conscribuntur subtiles regulæ in parvis & in

magnis

magnis instrumentis musicis observandæ in mensura, & numero, & pondere, sicut patet in Organis, ubi discreta est mensura fistularum, & variatur numerus, ac pondus earum secundùm artis exemplar invisibile, quod est in mente: ita subtile Dei Verbum de corde Patris per scripturas veritatis expressum regulas continet, secundùm quas omnis creatura, specialiùs autem tota Ecclesia, vel quælibet fidelis anima sic modificari debet, ut ejus mensura, numerus, & pondus eisdem regulis veritatis concordet sensibiliter & visibiliter, quas in eodem Verbo dictavit Pater apud se invisibiliter, & exhibuit per creaturam & scripturam visibiliter & subtiliter videndas & legendas, atque in omni operum humanorum mensura & numero, ac pondere tenendas, ut ipsius Verbi æterni subtilitas velut quadam grossitudine operum secundùm ipsam dispositorum quasi pinguis appareat, maximè cùm quis inde facit holocaustum Deo attribuendo totum, quod invenitur benè gestum, servatâ Verbi Dei regulâ in mensura, & numero, & pondere. Nam si aliquid in humanis actionibus ab hac regula discrepat, necesse est primò *sacrificium fieri*, ut quod perperam gestum est, homo sibi attribuat per sacrificium pœnitentiæ, solumque, ac totum bonum Deo, totius & solius boni auctori ad ultimum offerat in *holocaustum*.

Ne autem conveniens *pinguedo* tali *Holocausto* deesset, parum erat Verbo æternaliter à Patre genito sic exiisse per opera, & scripturas. Plus exivit in sua misericordia, quando semen Abrahæ apprehendit. Imo quando ipsum Dei Verbum, ipsum Dei semen, quo germinante facta sunt omnia visibilia & invisibilia de nihilo, fieri voluit semen Abrahæ, cujus rei exhilaratus promissione ipse pater Abra-
Genes. 18. 7. ham, quando tres vidit, & unum adoravit, *cucurrit ad armentum, & tulit inde vitulum tenerrimum*, coxit azyma, & fecit convivium. Nimirùm sagax Patriarcha prævidit Verbum Dei de carne sua incarnandum, ut esset vitulus tenerrimus, ad manducandum suavissimus, prævidit eum plenum gratia & veritate, quasi adipe & pinguedine: Ideò exultavit, ut videret diem ejus, quem se vidisse gratulatur Joan-
Joan. 1. 14. nes dicens: *Et verbum caro factum est, & habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre plenum gratiâ, & veritate. Et de plenitudine ejus*, inquit Joan-
Ibid. v. 16. nes Baptista, *nos omnes accepimus*. Quod ergo Joannes vocat plenitudinem, nos vocare possumus pinguedinem, quoniam tunc membra vel corpora dicuntur pinguia, quando sunt plena. Cùm verò pinguedine vel carnibus fuerint exhausta, neque plena, neque pinguia
Ibid. v. 12. dicuntur, sed macilenta. Ideò omnes, *quotquot eum receperunt*, quibus & ipse *dedit potestatem filios Dei fieri*, suspirant post ipsum quasi macilenti, quasi famelici, quasi fame in regione longinqua vehementer confecti, & nos cum ipsis fœda squalentes macie suspiramus, donec omnes occurramus in virum perfectum,
in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Ephes. 4. 13.

Hoc autem duobus modis erit perficiendum, videlicet separatione malorum, & completione omnium bonorum singulis membris corpori Christi competentium secundùm mensuram ætatis plenitudinis Christi. Separatio malorum fit per *Sacrificium*. Completio, & consummatio bonorum fit per *holocaustum*. Propterea gementes in medio malorum nos intùs torquentium, & extra prementium, quia in nobismetipsis non habemus Deo acceptabile *Sacrificium*, recurrimus ad unicum ac singulare sacrificium, quod Christus in semetipso Patri obtulit, quando ipse bonus inter malos vixit Sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, quorum nullatenùs communicavit impietatibus, imo increpando impios factus est eis etiam gravis ad videndum. Inter hos illum vivere magnum fuit *sacrificium* sempiternâ memoriâ dignum. Unde tibi Christe dicimus:

Memor sit Dominus omnis sacrificii tui, VERS. IV. ut per tuum vivere inter malos absque malorum contagio nos liberemur ab omni malo: Et *holocaustum* tuæ immolationis in cœna tua, in monte Oliveti, in ara crucis *pingue fiat* nobis, ut *pinguedo* dulcis, & dulcedo ejus *pinguis* ita nos reficiat, ut nihil nobis desit in ulla gratia exspectantibus revelationem tuam, simusque, uti tu in monte Oliveti rogâsti, consummati in unum, sicut tu, & Pater unum estis, & dilectio, qua dilexisti nos, in nobis sit, & tu in nobis.

Exaudivit quidem te Dominus orantem illic contra manifestos persecutores & apertos hæreticos: adhùc verò necessarium est, ut *exaudiat te in die tribulationis* orantem contra falsos discipulos Judæ proditori & mercatori pessimo comparandos. Nam contra persecutores Herodi consimiles petisti conservari tuos in corpore corruptibili, sed in nomine tuo, & in nomine Patris tui, ut ad negationem tui nominis per tormenta non possent compelli. *Et exaudivit te Dominus in die tribulationis*: quia te in tuis Martyribus *protexit nomen Dei Jacob*, ne tu verus Jacob Rachele uxore tuâ filios suos, & tuos plorante cum ipsa & in ipsa esses absque consolatione. Nam illa Rachel, sicut supradictum & expositum est, primò quidem noluit consolari consideratione morientium filiorum, sed benè acquievit consolari consideratione futurorum bonorum, inter quæ bona præcipuum valde consolatorium bonum est filiorum Rachelis resurrectio. Quanquam & hoc sit magna consolatio Rachelis & Jacob de filiis occisis, quòd licèt cum Joseph filio Rachelis in cisternam veterem, id est, in mortis foveam sint projecti, licèt videantur à fera pessima devorati, utpote à pessimis

tortoribus interfecti: tamen dominantur in tota A terra Ægypti, & obediunt eis, & Spiritus maligni, qui sunt Ægyptii. Ergo te Christe verum Jacob exaudita oratione tua *protexit nomen Dei Jacob* servans tuos Martyres in nomine tuo.

Similiter orâsti pro tuis Confessoribus, qui erant impugnandi multis erroribus. Hos tu specialiter respexisti, cùm in oratione tua dixisti: *Pater clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te, sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne, quod dedisti ei, det eis vitam æternam. Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti, JEsum Christum.* Sic te Christe orantem *in die tribulationis* generaliter quidem pro tuis omnibus, sed specialiter pro Confessoribus exaudivit Dominus. Nam per eorum doctrinam te Filium suum Pater clarificavit: quia dedit eis illuminantem illos, & clarificantem te Spiritum Sanctum, qui te clarificando de tuo accepit, & annuntiavit eis, ac docuit eos, ut hæreticis te blasphemantibus illi te glorificarent, & in gloria Patris esse docerent. Et quia tu Verbum Dei es, in hoc etiam te clarificaverunt, quòd Scripturam priùs obscuram clarè intellexerunt, & clarè docentes exposuerunt, atque ita Verbum Dei, quod tu es clarificaverunt, remoto que figurarum denso velamine faciem Moysi claram demonstraverunt ex consortio sermonis Dei, qui sermo tu es Christe Fili Dei, qui cum Moyse & Helia loquens in monte resplenduisti ut Sol, nec illi duo poterant splendere in comparatione tui, licèt clarificati fuissent ex tui splendoris participatione. Ideo discipuli tui, qui erant ibi, levantes oculos, qui tres in principio viderant, in fine visionis neminem viderunt, nisi solum JESUM: quia sicut dictum est, quod clarum est in tui splendoris participatione, non est clarum in tuæ claritatis comparatione. Ideò sicut stellarum claritas in comparatione solis evacuatur: ita gloria vultûs Moysi evacuatur propter excellentem gloriam tuæ claritatis. Hujus claritatis omninò expertes cœci hæreti, ô Pater Christi! non cognoverunt te solum verum Deum, & quem misisti Jesum Christum. Sed Sancti Confessores, & viri Catholici verè non solùm fide crediderunt, sed etiam intellectu cognoverunt te, & quem misisti Jesum Christum, esse solum verum Deum. Quod etiam clarissimis doctrinis ostendendo, & hæreticorum tenebras fugando ipsum Filium tuum clarificaverunt. Imo tu Pater in eis Filium tuum clarificâsti, sicut ab eo rogatus fuisti, quando ille orans in die tribulationis dixit: *Pater clarifica Filium tuum.* Tunc misisti ei auxilium de Sancto, & de Sion tuebaris eum: quia de Sancto Spiritu corda Sanctorum replente, ac de Sion, id est, de speculatione Scripturæ triumphatum est per Sanctos Confessores contra omnes hæreticæ pravitatis infestationes, & tu Christe clarificatus es Filius Dei esse in summa gloria Dei Patris, nihil minus habens claritatis, in tua

Joan. 17. v. 1. 2. & 3.

jam clarificata humanitate, quàm in tua clarificante Divinitate, in qua non minus es clarus ipso Patre te clarificante, ut agnoscamus confitendam nobis unitatem claritatis, non solùm in tribus personis unius Deitatis, verùm etiam in duabus unius Christi naturis. Licèt enim assumens Divinitas verbi assumptam humanitatem clarificaverit, tamen non aliam claritatem illi dedit, vel à Patre impetravit ipsum Verbum Dei, quàm eam, in qua ipsum Verbum fuerat apud Patrem, priusquam mundus fieret.

Restat nunc Domine Jesu Christe, ut ad plenam tuæ orationis exauditionem *sit memor* Deus Pater *omnis sacrificii tui*, quod ei obtulisti Joan. 17. 15.
manendo in mundo servans te à malo, sicut
B etiam tuis optâsti dicens ad Patrem: *Non rogo,* 1. Cor. 5. 13.
ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos à malo. Sicut etiam Apostolus tuus docuit dicens: *Auferte malum ex vobismetipsis*, quod licèt ita congruè intelligatur, ut malum, id est, malitiam auferamus à nobismetipsis, quando eam non possumus tollere ab aliis: tamen sermo Græcus, in quo scripsit Apostolus, ut auferamus à nobismetipsis malum, significat hominem malum per masculinum Accusativum. Quomodo autem hunc malum debeamus tollere à nobismetipsis, ut sacrificium nostrum Deo sit acceptum, superius exemplo Christi satis est demonstratum: qui à semetipso Judam abstulit, quando veteris Paschæ obtulit sacrificium, quo se, suosque præparavit ad novi Paschæ holocaustum.
C Et nos quidem diversa tempora distinximus, persecutorum, & hæreticorum, atque falsorum Christianorum, propter distinctiones Martyrum, Confessorum, atque bonorum, seu Christianorum verorum in hoc tempore sub malis periclitantium. Sed nec in tempore Martyrum, vel Confessorum defuerunt falsi Christiani, licèt magno ventilabro Martyriorum & confessionum ventilaretur area Dominica, & vix latere tunc potuisset fraus maligna, qua nunc plena est eadem area, tanquam sola palea replente granaria cuncta. Neque nunc desunt Martyres vel Confessores, licèt rari, quia non offertur modò Sanctis palma Martyrii vel corona confessionis, uti quondam, quando Rex gloriosus Martyrum, corona confitentium, vicit in Martyribus parcendo Con-
D fessoribus. Est autem nunc pugna minus glo- 2. Cor. 11. 26.
riosa, nec tamen minus periculosa, quando Ecclesia vexatur *periculis ex genere, periculis in falsis fratribus*, quæ quondam vexabatur *periculis ex gentibus.* Unde quamdiu in terra peregrinatur Ecclesia, necesse habet orare contra omnem persecutorem ad te Christe, ut protegat te nomen Dei Jacob, & contra omnem hæreticum, ut mittat tibi Deus Pater *auxilium de Sancto, & de Sion tueatur te.* Sed nos maximè, in quos fines sæculi devenerunt, quos bonorum Christianorum inopia, & malorum coangustat copia, necessitate urgente oportet clamare ad te Christe, ut *memor*

mor sit DEUS Pater *omnis sacrificii tui, & holocaustum tuum pingue fiat.*

Itaque præceptis salutaribus moniti, & divinâ institutione adhùc formati oramus, tibique ô Christe! oranti, & sacrificanti, atque holocaustum pingue offerenti favemus, & dicimus: *Memor sit omnis sacrificii tui* DEUS Pater, *& holocaustum tuum pingue fiat. Memor sit omnis sacrificii tui*, ut omne malum à nobismetipsis auferamus prout debemus: & *holocaustum tuum pingue fiat* nobis, ut omne bonum in nobismetipsis habeamus, quo indigemus, & omnem bonum diligamus, ita ut cor unum & animam unam cum eo habeamus. *Memor sit omnis sacrificii tui*, ut declinemus à malo: *& holocaustum tuum* nobis *pingue fiat*, ut faciamus bonum. *Memor sit omnis sacrificii tui*, ut sint lumbi nostri præcincti, ab omni videlicet concupiscentia mala restricti, dum sit justitia cingulum lumborum nostrorum, & fides cinctorium renum nostrorum: *Et holocaustum tuum pingue fiat* nobis, ut lucernæ ardentes in manibus nostris nunquam extinguantur pinguedine hujus holocausti semper abundante in pastum ignis in testa carnis nostræ. *Memor sit omnis sacrificii tui*, ut
Psal. 108. 8. exeat foras omnis Judas, & *fiant dies ejus pauci: & holocaustum tuum pingue fiat*, ut Episcopatum ejus accipiat alter, qui sit meritorum virtute divinâ electione dignus, ut Mathias. *Memor sit omnis sacrificii tui*, ut exeant à nobis, qui non sunt ex nobis: *Et holocaustum tuum pingue fiat*, ut locum eorum tales domestici suppleant, qui cor unum, & animam unam in Deo habentes nunquam ab invicem dissentiant, sed id ipsum dicant & sapiant: *Memor sit omnis sacrificii tui*, ut omnis filius prodigus, qui dissipavit substantiam suam vivendo luxuriosè, in se reversus,
Luc. 15. v. 18. & 19. dicat: *Surgam, & ibo ad Patrem meum, & dicam ei: Pater peccavi in cælum, & coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus. Fac me sicut unum ex mercenariis tuis.* Hoc totum proponat quasi victimam DEO Patri offerendam. Sed non recipiatur hæc victima in holocaustum: quia tale propositum ex parte approbandum, & ex parte separandum, & improbandum est, hoc scilicet, quòd cogitat fieri mercenarius, qui erat filius. Suscipiat ergo Deus Pater hoc sacrificium recognoscendo filium, sed inde separet quasi armum dextrum, quod spectat ad mercenarium.

Non enim parva distantia est inter servum, & mercenarium, & filium. Servus est, qui solo timore pœnarum servat mandatum. Mercenarius est, quem non delectat servitium, sed præmium servitii. Filius est, quem etiam sine respectu præmiorum delectat servare Patris mandatum. Mercenarius dicit in corde suo: Meus cibus est, quod finito labore sum percepturus in præmio. Filius verò quid dicit? Meus, inquit, cibus est, ut faciam voluntatem Patris mei. Illum cibat, & delectat, quod in

A præmio laboris expectat. Istum cibat, & delectat hoc ipsum, quòd secundùm voluntatem Patris laborat. Servus adducitur in servitium per fidem, qua credens bona bonis, & mala malis futura. Plus timet sibi mala, quàm speret sibi bona futura: quia necdum est ei bona conscientia, de qua possit sibi sperare bona futura: & ideò timens mala servit sub virga. De servo autem fit mercenarius, quando jam decrescente timore malorum spes nascitur bonorum futurorum propter bonam conscientiam, qua quis conscius est de peccato præterito dolore, ac de futuro libenter cavet. In tali statu fuit iste prodigus filius, cùm voluit esse mercenarius. At Patre illi offerente osculum dilectionis plenum signum, per ipsam dilectionem
B subitò exuit habitum mercenarii, & indutus est habitum filii, stolam videlicet primam, & accepit annulum Pontificale signum, vituloque saginato refectus pinguis est effectus filius, neque usquam comparuit mercenarius. Ita Domine quilibet prodigus reversus ad Patrem suscipiatur, ut filius, & separetur mercenarius, ut filii reversio fiat sacrificium, de quo aliquid separetur & aliquid sanctificetur. Qui voluit esse mercenarius, crescat in amore Patris, ut sit filius. Et est quidem quasi armus dexter servire Deo in spe futurorum bonorum. Sed proficiente amore filiali separabitur iste armus, cùm de mercenario fit filius, qui cum Christo, & in Christo dicere valeat: *Meus cibus est*, mea Joan. 4. 34.
delectatio est, *ut faciam voluntatem Patris* mei.
C *Memor sit* ergo *Dominus* ô Christe *omnis sacrificii tui*, ut quilibet filius adhùc in regione longinqua positus, saltem fame cogente, saltem pro mercede festinet redire ad Patrem. Sed cùm pervenerit, & mercenarii deposuerit affectum, tunc *holocaustum tuum pingue fiat*, ut vitulo saginato plenè refectus, qui fame defecerat, sine fictione dicere valeat: *Meus cibus est, ut faciam voluntatem Patris mei.* Mercenarium exuendo sacrificium tibi offerat filium induendo, ipse totus jam factus filius, holocaustum fiat, siliquas porcorum cibum fastidiendo sacrificium offerat: epulari autem, & gaudere cum Patre assuescens ipse totus filiali amore succensus holocaustum fiat. Et hoc holocaustum sit pingue, de ipsius scilicet vituli saginati conditum pin-
D guedine.

Memor sit omnis sacrificii tui, ut simus inter virgines à corruptione hujus mundi caventes, de quibus virginibus fiet sacrificium: quia partim excluduntur, partim admittuntur, dum fatuas nescit Sponsus, qui pleno amore conjungetur sapientibus. Ut ergo non cum fatuis pinguedine olei carentibus excludamur, *holocaustum tuum* nobis *pingue fiat*, neque deficiente oleo lampades nostræ extinguantur, sed sufficiente ipsius olei pinguedine non solùm in lampadibus manifestorum operum, sed etiam in vasis occultarum conscientiarum pingue tibi offeramus holocaustum, & septem lampades ardentes ante thronum tibi exhibeamus, in quarum luce non

X 2 ad ho-

ad horam temporalis favoris, sed ad perfectum diem æternæ beatitudinis gaudeamus.

Memor sit omnis sacrificii tui, ut sint multi divites partim sua sibi retinentes, partim tibi offerentes ad pauperum tuorum consolationem. *Et holocaustum tuum pingue fiat*, ut pauperum spiritu sit tanta multitudo & sanctitas, quam tu dignè valeas exaudire, non solùm pro salute divitum benè illis facientium vel pauperum illis compatientium & benè volentium, sed etiam pro conversione aliorum divitum illis malefacientium, vel pauperum illis invidentium, atque ita in cordibus tuorum pauperum tibi fiat magnum holocaustum, cùm in eorum cordibus nec inimicus homo separatur, quin ei bonum cupiatur & petatur per ignem charitatis, qua diligunt amicos in te tanquam tua membra, inimicos propter te, ut fiant membra tua.

Memor sit omnis sacrificii tui, ut perfecta sit abrenuntiatio, qua in Baptismi susceptione vel in sanctioris propositi arctiori voto abrenuntiavimus diabolo, & omnibus operibus ejus ac pompis. *Et holocaustum tuum pingue fiat*, ut affectuosa, & effectuosa sit professio, qua confessi sumus nos credere in Deum Patrem Omnipotentem Creatorem cœli, & terræ, & in Jesum Christum, filium ejus unicum, Dominum nostrum: qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine, passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus: descendit ad inferos: tertiâ die resurrexit à mortuis: ascendit ad cœlos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis: inde venturus est judicare vivos, & mortuos. Credo in Spiritum Sanctum, Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, vitam æternam Amen. In hoc etiam *holocaustum tuum pingue fiat*, ut professionem arctioris vitæ, quam sumus aggressi, plenè observemus cum dilectione tanquam spiritualis pulchritudinis amatores, & bono Christi odore de bona conversatione flagrantes, non sicut servi sub lege, sed sicut liberi sub gratia constituti vivamus.

Memor sit omnis sacrificii tui, ut istas tres petitiones plenè audiat, & exaudiat: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: & ne nos inducas in tentationem; sed libera nos à malo.* Per has namque tres petitiones Dominicæ Orationis Deo *sacrificium* præparamus, dum debita nostra & tentationes & omnia mala separari à nobis optamus. Holocaustum verò præparamus, cùm in quatuor petitionibus dicimus: *Pater noster, qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Ut ergo in his quatuor petitionibus pro te Christe plenè audiamur, & exaudiamur: *Holocaustum tuum* nobis *pingue fiat.* Non vacat modo pensare holocausti hujus pinguedinem, per singulas istas petitiones. At tamen de pane cottidiano vel supersubstantiali, quem petimus, istud credendum suademus, quòd hic est panis, de quo dictum est in benedictione Aser benedicente Patre Jacob filios suos. Dixit enim: *Aser pinguis panis ejus, & præbebit delicias Regibus.* Gen. 49. 20. Meritò hic pinguis panis præbebit delicias Regibus, cùm habeat in se omne delectamentum, & omnem saporem suavitatis, & omnem illam pinguedinem, de qua Pater Isaac dixit ad Jacob: *Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam.* Gen. 27. 28. Item ad eundem: *Ecce*, inquit, *odor filii mei, sicut odor agri pleni, quem benedixit Dominus.* Ibid. v. 27. Agri hujus pleni tota plenitudo est in pane isto, qui dicitur supersubstantialis, & cottidianus. Supersubstantialis, secundùm quod pascit Angelos in cœlo: cottidianus, quia panem Angelorum manducat homo sub cœlo. Supersubstantialis, quia perfectos roborat, quia cor hominis confirmat, quia sanum fidei palatum delectat, ne perfecti deficiant: cottidianus, quia ore perfectorum diligenter masticatus, vel etiam in corpore Matris Ecclesiæ lac factus infirmos nutrit & alit, ut cottidie proficiant. Supersubstantialis est, quia suspendit mentis altam contemplationem, ut ipsis mentibus excedant, & excessus crebros habeant Deo, dum, quod in excessu mentis capiunt, supersubstantiale dulcedinis edulium soli DEO est notum: Cottidianus est, quia eosdem Sanctos facit esse sobrios hominibus & condescendibiles etiam in cottidianis contractibus & confabulationibus humanæ conversationis. Unde in hoc pane supersubstantiali, & cottidiano hoc ipsum dulciter sapit, quòd in Oratione Dominica unus Evangelista videlicet Matthæus vocat eum *panem supersubstantialem*; Alter, id est, Lucas vocat eum *panem cottidianum.* Matt. 6. 11. Luc. 11. 3. Verè in utroque nomine magna pinguedo, magna significatur dulcedo. Supersubstantialis panis pascit Mariam, ut eam delectet sedere ad ejusdem panis mensam sine intermissione, quantalibet sit occupatio sororis Marthæ. Cottidianus idem panis pascit Martham confortando eam, ut alacriter satagat circa frequens ministerium; libenter pascens pastorem suum in suis pauperibus, maximè, qui vacant verbo vel docendo, ut Christus, vel auscultando ut Maria, de quo verbo cottidiana est fortitudo ipsi Marthæ laboranti, & Mariæ sorori ejus supersubstantialis dulcedo vacanti. Per hunc panem sic pinguem, sic plenum totius bonæ pinguedinis & dulcedinis omniumque deliciarum Rex Christus *holocaustum* sit nobis pingue, ut in Sacrosancta hujus panis fractione ac ruminatione delectati, & saginati plenè gaudeamus, & gaudium nostrum nemo tollat à nobis, nemo perturbet, sed integrum perseveret semper. Ita Domine *holocaustum tuum pingue fiat*, non ad horam faciens nobis exultationem, sed *semper.*

Hoc enim loco, ubi Septuaginta posuerunt *Diapsalma*, Hebræi habent *Sela*, id est: *Semper.*

Semper. In utraque lingua veritas est expressa. Nam & in hoc loco velut finita die tribulationis materia Psalmi distinguitur, & de tristitia Passionis ad lætitiam Resurrectionis fit quidam transitus. Unde congruè hic interponitur Diapsalma. Hebræi autem, qui habent in hoc loco *Sela*, quod interpretatur *semper*, licèt propter velamen suæ faciei superpositum non videant æternitatis lucem, quæ per *semper* significatur: tamen ipsi cœci aliis videntibus lumen ingerunt per hoc Adverbium Psalmis crebrò interpositum, quod sicut prædictum est, æternitatis est significativum, cujus interpositio congrua est in hoc loco subjuncta, holocausto in æternum flagraturo, illo sacerdote illud offerente secundùm ordinem Mechisedech, qui non ut Aaron temporale sacerdotium, sed sicut Melchisedech sempiternum habet sacerdotium. Unde, & salvare in perpetuum potest accedens* per semetipsum ad DEUM, semper vivens ad interpellandum pro suis, offerens videlicet holocaustum pro humana salute hominem assumptum, & totum Divinitatis ignem incensum, quod holocaustum in conspectu Dei Patris est pingue *semper*.

* Ita Cod.

Et quidem tu Christe Sacerdos magne *in tempore iracundiæ factus es reconciliatio*, quando in die tribulationis obtulisti sacrificium & holocaustum, de quo jam, prout te donante potuimus, aliqua diximus, ex quibus plùra conjicienda sunt. Sed ex tunc finito tribulationis die non solùm tibi, sed etiam his, quos de inferno liberasti, quorum multa corpora surrexerunt, & introierunt in sanctam civitatem, in cœlestem Jerusalem, successit ipsi diei tribulationis & Passionis læta dies Resurrectionis. Igitur exultemus, & lætemur in ea percurrendo sequentia Psalmi, quæ ad ipsam diem exultationis cuncta referuntur: cùm tibi nunc sedenti ad dexteram Patris corda fidelium tuorum per sancta desideria conjunguntur, ipsis, non quæ super terram, sed quæ sursum sunt sapientibus, ubi tu jam in te ipso dives cum Patre multis bonis indiges in tuo corpore adhuc in terris peregrinantè. Inter multa quibus indiges plurimùm, vel maximè indiges operariis in messe tua multa. Igitur te Domine suppliciter exoramus, ut gregem tuum pastor æterne non deseras: sed per beatos, & bonos operarios continua protectione custodias, ut eisdem rectoribus usque in finem gubernetur, quos operis tui Vicarios eidem contulisti præesse pastores. Hoc tibi gratum, & tuo cordi beneplacitum credimus. Et ideo cum Angelis, & Archangelis, cum Thronis, & Dominationibus, cumque omni militia cœlestis exercitus tuo cordi favemus, & dicimus:

Eccl. 44. 17.

VERS. V. *Tribuat tibi secundum cor tuum, & omne consilium tuum confirmet.*

Tibi Christe nunc sedenti ad dexteram Patris *tribuat* ipse Pater in messem tuam tales operarios, qui sint *secundùm cor tuum.* Fuit quondam Saul Rex prælatus populo suo non *secundùm cor tuum*, sed secundùm cor populi electus, & bonus, quo amoto regnavit Rex David non secundùm cor populi, sed *secundùm cor tuum* electus & bonus, & inventus in numero sanctorum secundùm cor tuum. Unde & dicis: *Inveni David servum meum, & oleo sancto meo unxi eum.* Item: *Inveni David secundùm cor meum.* Similiter itaque nunc oramus, tibique in dextra Patris interpellanti nostra vota sociamus, rogando Patrem, ut omnes operarios, omnes principes, omnes pastores, qui secundum cor populi sunt electi & boni, dum peccatis exigentibus per tales flagellandus est populus, aut facias esse tales, qui sint non secundùm cor populi, sed *secundùm cor tuum*, aut illis amotis tales in principatu tam sæculari, B quàm Ecclesiastico constituas principes super omnem terram, qui non secundùm cor populi sint immemores nominis tui, sed pro Patribus Ecclesiæ nati filii, & principes constituti super omnem terram, sint memores nominis tui *secundùm cor tuum*; & per quos DEUS Pater *omne consilium tuum confirmet*: videlicet, ut plenitudo gentium tota intret, & sic omnis Israel salvus fiat. Vel certè, ut suscitato per omnia regna, super omnes oves pascuæ tuæ David Rege, David Pastore, qui eas pascat in innocentia cordis sui, & in intellectibus manuum suarum deducat eas, ipsæ oves tuæ sint omnes gemellis fœtibus, & sterilis non sit inter eas: dum non erunt fideles tui contenti servare præceptum quasi unum fœtum, sed addunt C præcepto consilium: quia parum erit eis non pejerare, quod est præceptum, sed addunt non omnino jurare, quod est consilium. Parum erit non occidere, quod est præceptum, sed ponunt suas animas pro fratribus, ut ipsi pro fratribus parati sint occidi, quod est consilium. Parum erit eis non rapere, seu furari aliena, quod est præceptum, sed vendunt omnia sua, & dant pauperibus, & sequuntur te Christe, quod est consilium tuum. Tu enim non præcipiendo, sed consulendo dixisti cuidam diviti: *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni, sequere me, & habebis thesaurum in cœlo.* Illud consilium tuum ex parte jam est impletum, sed adhuc in multis restat implendum. Ut igitur *omne* D *consilium tuum confirmetur*, ut sint omnes greges tonsarum ovium ascendentium de lavacro gemellis fœtibus, gemellis fructibus præceptorum & consiliorum fœcundæ, atque sic omne consilium tuum confirmetur: Tu qui de post fœtantes accepisti David servum tuum pascere Jacob servum tuum & Israel hæreditatem tuam, nunc multiplica in Ecclesia super imperfectos vel activos, qui per *Jacob* significantur, & super contemplativos & perfectos, qui per nomen Israel notantur, tales pastores & tales Reges, qui sicut David *secundùm cor tuum* regant, & pascant populum tuum & oves pascuæ tuæ.

Ps. 88. 21.

Math. 19. 21.

Item: Quia tu verus Josue, tu verè JESUS dictus non ita nuncupativè sicut ille antiquus Josue, sed substantivè & effectivè, sicut An-

Angelus exponens rationem hujus nominis tui,
Matth.1.21. quod est JESUS, ait: *Ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum:* Quia, inquam, tu verè JESUS dictus populum tuum es introducturus in veram repromissionis terram lacte & melle manantem, neque hoc facies absque adjutore Caleph, dum gratiam invisibilem das per ministrum quemlibet visibilem, *DEUS Pater tribuat tibi secundùm cor tuum* dispensatores mysteriorum, quibus ita verè conveniat nomen Caleph, quod interpretatur *quasi cor*, dum sint ipsi *secundùm cor tuum*, sicut verè tibi convenit nomen JESUS, eò quòd salvum facias populum tuum à peccatis eorum. Sic *omne consilium tuum confirmetur*, dum per te JESUM salus invisibiliter detur, & per quemlibet Ministrum tuum sacramenta salutis visibiliter administrentur quasi per Caleph socium tibi dilectum, qui secundùm virtutem nominis Caleph tibi invisibiliter operanti cooperetur visibiliter *secundùm cor tuum*, & non cum his, quorum cadavera prosternuntur in deserto extra terram promissionis, moriatur, sed tecum o JESU! in terra promissionis æternis deliciis, frumenti vini & olei perfruatur.

Aliter. Salvatio prædestinatorum taliter per-
Ps.73.12. ficitur, ut Jesus principaliter operetur *salutem in medio terræ*, id est, in corde, quod medium locum tenet in corpore, sed ipsi Salvatori salutem humanam operanti liberum arbitrium cooperatur, si secundùm cor ipsius JESU disponatur, & inveniatur dignum nomine Caleph, quod, ut dictum est, interpretatur *quasi cor*. Et Jesus quidem quasi princeps, & in principatu major Moyse introductor est in terram promissionis, at tamen quærit comitatum, qui sit secundùm cor suum, nostrum videlicet liberum arbitrium sibi volens esse consentaneum. Sicut enim ex omnibus, qui in exitu Israel de Ægypto baptizati sunt in nube & in mari, soli duo, Josue scilicet & Caleph introierunt in terram promissionis: ita nunc ex omnibus baptizatis duo tantùm ingrediuntur in regnum cœlorum, id est: ipse Jesus propter nos in Jordane vel in proprio suo sanguine baptizatus, & populus fidelis per Baptismum ei illi consepultus, atque illius voluntati & cordi per omnia consentaneus, ut secundùm cor Christi se habens in voluntario consensu liberi arbitrii Caleph rectè possit appellari. Tunc autem nostrum liberum arbitrium erit quasi cor Dei, cùm rectè discernit, eligit, diligit. Discernit videlicet à malo bonum: eligit ipsum bonum apprehendendum: diligit apprehensum. Discernit, quæ sit voluntas Dei bona: eligit eam, quæ sit beneplacens: diligit eam, quæ sit perfecta. Pro-
Eph.5.17. pterea inquit Apostolus: *Nolite fieri imprudentes, sed intelligentes, quæ sit voluntas Dei beneplacens, & perfecta*, ut videlicet bona voluntas discernatur, ne quid ei malitiæ admisceatur: Beneplacens eligatur, ne aliquid ei, quod non debet, præferatur: perfecta diligatur, ne unquam in fastidium vertatur. Neque enim unquam fastidium habebit illius rei dilectio, in qua cautè à

A cæteris rebus discernenda non erratur, & in qua eligenda benè deliberatur. Hinc est, quòd hujus mundi amatoribus ipse mundus tandem vertetur in fastidium: quia non fuit cautè deliberatum, cùm suo Creatori prætulerunt mundum creatum. Qui autem Christum discernunt & eligunt sibi diligendum, tandem in ejus dilectione penitus nullum sentient fastidium, quando cor eorum fuerit omnino secundùm ipsum.

Nam in proficientibus, & necdum ex toto cor suum ad ipsum vertentibus, ipse Christus aliquantulum condescendit secundùm cor eorum eis exhibendo seipsum. Sic in die Resurrectionis, cùm adhuc tenebræ essent ad monumentum, in corde Mariæ non credentis illum resurrexisse,
B dubitanti cordi se conformans non in specie nota, sed quasi hortulanus illi apparuit. Aliis item Joan.20.15.
amantibus, & dubitantibus apparuit quasi peregrinus, videlicèt secundùm cor eorum ipsis dispositus. At postquam cor Mariæ confirmatum est in fide secundùm cor Christi, omne consilium Christi confirmatum est in ea. Similiter postquam discipuli pridem *stulti & tardi corde ad cre-* Luc.24.35.
dendum, cor ardens habuerunt secundùm cor Christi, *cognoverunt* Dominum *in fractione panis*. Item discipuli ejus indiscretè piscantes, neque inter dexteram, & sinistram discernentes, viderunt illum in littore quasi hominem ignotum. Joan.21.4.
At postquam secundùm cor Christi ad ejus imperium miserunt rete in dexteram navigii, continuò
C ex ipso effectu piscationis Dominum maris cognoverunt, & secundùm cor ipsius cor suum illi exhibuerunt. Unde finito illic prandio, cùm diceret Petro tertiò: *amas me*, ipse quoque tertiò secundùm cor ipsius respondit illi: *amo te*. Ecce Ibid.v.17.
cor Petri quasi cor Christi se habendo exhibet nobis in comitatu Jesu quasi alterum Caleph, cui & dicit ipse Jesus; *Tu me sequere*, tanquam dicat: Ibid.v.22.
quasi alter Caleph tu me sequere verum Josue, tu me comitare, tu mihi cooperator esto, ut per Jordanem Baptismi populus fidelis introducatur in terram promissionis. Quod ut ita fieret, rectè orando prophetavit, & prophetando fideliter oravit Propheta David sic dicens tibi Christe: *Tribuas tibi secundùm cor tuum, & omne consilium tuum confirmet.* Subauditur:
D *DEUS Pater.*

Et nos postquam hoc magna ex parte impletum cognovimus, tamen in nobis & aliis adhuc sentimus magnam discrepantiam cordis nostri humani à corde Christi, in quo sunt omnes thesauri divinorum consiliorum absconditi, cui omnino sic nos expedit conformari per fidem cum Maria, per cordis ardorem cum discipulis illum in fractione panis cognoscentibus, per amorem sincerum cum Petro, ut manifesta sit nobis in nobis ipsius resurrectio, in qua facta est corporis & spiritûs perfecta coadunatio. Non putemus cum Maria Christum in monumento quærente ipsum necdum ad æqualitatem Patris

Patris ascendisse, vel corpus ejus esse absque spiritu suo. Rursum cum discipulis, qui exi- Luc. 23. 37. stimabant *se spiritum videre*, non putemus Christum carnem & ossa non habere, cùm ipse di- Genes. 2. 23. cat sponsæ suæ, sanctæ scilicet Ecclesiæ: *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea.* Sic omnino cor nostrum sit ardens in nobis, dum loquitur nobis in via, & aperit nobis scripturas, neque inter cor nostrum, & cor Christi aliqua inveniatur damnabilis & noxia nobis diversitas. Quia verò nobis in nobis, vel ex nobis nulla est virtus ad hæc perficienda in no- 2. Cor 3. 4. 5. bis, *fiduciam talem habemus per Christum ad Deum, non quòd simus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex DEO est*, qui etsi nobis propter nos nihil boni debet, quibus nonnisi pœnas debet: tamen hoc Filio suo debet, ut ipse homines illi conformet, qui & obediens ei factus, & homini mortuo ipse mortuus est conformatus. Propterea non rogamus rem tantam dari nobis pro meritis nostris, sed rogamus o Christe, ut Deus Pater *tribuat tibi secundùm* quod meruisti, & *secundùm cor tuum* sic disponi nostrum liberum arbitrium, ut quasi Caleph comitetur te Jesum ad confirmandum in nobis non solùm omne præceptum tuum, sed etiam *omne consilium tuum.* Dicimus ergo: *Tribuat tibi secundùm cor tuum* esse cor nostrum: *& omne consilium tuum confirmet*, ne unquam consiliis tuis divinis affectus humanus recalcitraret, sed cor nostrum per liberum arbitrium *secundùm cor tuum* gradiatur quoadusque in vera promissionis terra lacte, ac melle sempiternæ dulcedinis tecum perfruatur. Ibi

VERS. VI.

Lætabimur in salutari tuo, & in nomine DEI nostri magnificabimur.

Ibi o Pater, o Genitor Salvatoris! in terra promissionis constituti post omnem diem tribulationis, in die solemnitatis & lætitiæ *lætabimur in salutari tuo.* Ego David Propheta, & omnis fidelis Psalmista, & omnis fidelium caterva Caleph nomine digna, imò dignatione divina hoc nomen sortita ibi *lætabimur*, non in nostro merito, sed *in salutari tuo* Pater æterne.

Et in nomine DEI nostri magnificabimur. Nam quos prædestinavit ante tempora sæcularia, hos & vocat, & justificat in tempore opportuno, in tempore accepto, eosdem quoque magnificabit post omnia tempora in æternitatis gloria semper mansura. Hæc dixi conversus ad Patrem. Iterum conversus ad Filium dico:

VERS. VII.

Impleat Dominus omnes petitiones tuas.

O Fili DEI vivi Christe, qui pro nobis interpellas apud Patrem dignus exauditione pro tua reverentia, tibi pro nobis postulanti nostras preces jungimus, ac dicimus: *Impleat Dominus* Pater *omnes petitiones tuas.* Tu es enim nunc Advocatus noster: futurum est, ut sis Judex noster. Sed antequam nos judices, antequam nos ad judicium voces, *impleat* Deus Pater in nobis *omnes petitiones tuas*, quas tu Pontifex ingressus in sancta sanctorum, id est, in ipsum cœlum, ut appareas vultui DEI pro nobis, per hoc ipsum fundis pro nobis, quòd appares vultui DEI pro nobis. Nam tuæ illic humanitatis in Divina gloria jugis apparitio, jugis est petitio pro his in cœlum intrà sancta sanctorum colligendis, qui sunt membra tua, per hoc participes tuæ Divinitatis, quòd tu particeps factus es humanitatis. Itaque o magne Pontifex, qui penetrasti cœlos, qui intrà sancta sanctorum, intrà secreta cœlorum tuæ humanitatis exhibitione *petitiones* facis pro salute hominum, pro glorificatione membrorum tuorum, nos tibi petenti petitiones nostras jungimus, & dicimus: *Impleat Dominus omnes petitiones tuas.* Et non dubitandum est ullo modo exaudiri talem Pontificem in diebus suis DEO placentem: quia etiam longè ante ipsius tempora ego *David* Propheta in diebus meis

Nunc cognovi, quoniam salvum fecit Dominus Christum suum.

Nunc cognovi per Spiritum Prophetiæ, *quoniam* DEUS Pater *Christum* Filium suum Spiritu Sancto & virtute unctum non dico *salvum faciet*, quasi futurum illud mihi sit ambiguum, sed *salvum fecit*: quia immobiliter in præscientia Divina est præteritum, quod adhuc in temporibus est futurum de salvatione totius Christi, id est, capitis, & omnium suorum membrorum, in quibus pro prædestinatione jam *salvum fecit Dominus* Pater *Christum suum.* Sed ut ipsa prædestinatio in effectu appareat, & totum corpus ejus in his quoque membris, in quibus adhuc super terram infirmatur, salvum fiat,

Exaudiet illum de cœlo sancto suo.

Qui exaudivit eum in carne mortali sub cœlo, & sub angelis minoratum, nunc multò magis *exaudiet illum de cœlo sancto suo* in carne immortali super Angelos glorificatum. Qui exaudivit Jesum Sacerdotem magnum in veste sordida orantem, sicut in Zacharia legitur: Nunc multò magis *exaudiet illum* talibus mutatoriis indutum, & talibus coronis coronatum, de qualibus illic dicitur: *Ecce abstuli à te iniqui-* Zach. 3. 4. *tatem tuam, & indui te mutatoriis.* Item: Et factum est verbum Domini ad me dicens: *Su-* Ib. 6. v. 10. *me à transmigratione Holdai, & à Tobia, & ab* 11. & 12. *Idaia, & venies tu in die illa, & intrabis domum Josiæ filii Sophoniæ, qui venerunt de Babylone, & sumes argentum, & aurum, & facies coronas, & pones in capite Jesu filii Josedech Sacerdotis magni, & loqueris ad eum dicens: Hæc ait Dominus exercituum dicens: Ecce vir oriens nomen ejus.* Hic per nomen *orientis* intelligimus gloriam Christi resurgentis post occasum suæ mortis, quando natura humana in Christo, licèt non fuerit in alteram naturam commutata, tamen mutatoriis Divinæ claritatis est induta, & gloriâ Divini splendoris coronata. Ergo nunc mutatoriis indutum, &

coro-

coronis aureis coronatum *exaudiet illum de cœlo* A *sancto suo*, qui eum priùs exaudivit spineâ coronâ co.onatum, & nostris peccatis coinquinatum, Isa.63.3. sicut in Isaia dicitur: *Torcular calcavi solus, & de gentibus non est vir mecum. Calcavi eos in furore meo, & aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea, & omnia indumenta mea inquinavi.* Si ergo in die tribulationis habens vestimenta sordida, sicut sunt vestimenta cal- Hebr.5.7. cantium in torculari, tamen *exauditus est pro sua reverentia*: quantò magis nunc *formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis suæ* dignus est exauditione. Propterea vel ego David Propheta, vel ego quilibet fidelis Psalmista sine dubio affirmo: quòd DEUS Pater Domini nostri JESU Christi, qui eum exaudivit in die B tribulationis, nunc exaudivit & semper *exaudiet illum de cœlo suo*, imò de sinu suo: quia Joan.1.18. *unigenitus est in sinu Patris*, ait Joannes, *ipse enarravit*, videlicet: non aliud enarravit foris, quàm quòd in sinu suo discit, in quo etiam sinu tanquam de vicino petit, quod suis membris expedire novit, ubi *exaudiet* DEUS Pater *de cœlo suo sancto*, id est: de sinu sancto suo, de cœlesti videlicet secreto, ubi inter ipsum, & Patrem nullius vestimenti est interpositio: quia Joh.10.30. *ego* (ait) *& Pater unum sumus.*

Exaudiet ergo *illum de cœlo sancto suo in fortitudine salutis dextera suæ*: sic enim in Hebræo legitur pro eo, quod nos habemus: *In potentatibus salus dextera ejus.* Exaudietur planè in obtinenda fortitudine salutis dexteræ suæ, quia *salus dextera ejus* est C Prov.3.16. *in potentatibus.* Scriptum est enim: *Longitudo dierum in dextera ejus, & in sinistra illius divitiæ & gloria.* Ergo longitudo dierum est æternitas octo beatitudinum. Et ideo *in potentatibus*, sive *in fortitudine* prædicatur esse *salus dextera ejus*: quia nunquam deficiet longitudo & fortitudo & potentatus illius salutis, illorum dierum, illius beatitudinis, quæ est in dextera ejus, in potiori manu ejus, qua distribuit, & largitur æterna bona. Sed in sinistra illius, qua tribuit divitias temporales & gloriam dignitatum præsentium, est quidem quantulacunque *salus*, in qua tamen salute non est potentatus, aut fortitudo, seu longitudo, sed magna infirmitas, magna in- D stabilitas, magna brevitas & brevis jucunditas. Ideo pro hac salute suis obtinenda non orat Christus, quamvis eam tribuat interdum suis fidelibus, quibus de sinistra sua largitur temporalia bona interdum; semper autem de *dextera* sua largitur eis æterna, in quibus est potentatus & fortitudo salutis, pro qua suis obtinenda ipse nunc orat in cœlis. Nos quoque, qui membra ipsius dicimur, ad eandem æternam salutem petendam semper intenti esse debemus, ne cum impiis, quibus placent sola sinistra, sinistri efficiamur, & in hoc mundo ita cum eis extollamur, ut unà cum eis corruamus. Nam

VERS. VIII. *Hi in curribus, & hi in equis.*

Majores *in curribus*, minores *in equis* feruntur: quia mos erat antiquitus, ut quando post victoriam exhibebatur triumphus, majores laureati ferrentur *in curribus*, minores autem pariter ovantes ferrentur *in equis* plebe occurrente cum ramis palmarum, & vocibus magnis celebrante triumphale festum. Unde nunc pro majoribus dignitatibus ponuntur *currus*, pro minoribus *equi*, cùm dicitur: *Hi in curribus, & hi in equis.*

Aliter: *Hi in curribus* vanarum dignitatum, & inanis gloriæ gloriantur: *& hi in equis* cervicosæ superbiæ aut fluxæ luxuriæ feruntur cum Pharaone, & exercitu ejus. *Nos autem* cum Moyse quasi pedestres ab hujusmodi fugiendo cum ipso Moyse cantamus, & alios ad cantandum provocamus dicendo: *Cantemus Domino, gloriose enim honorificatus est.* Exod.15.1. Talia dicentes DEUM de præteritis bonis laudamus, & *In nomine Domini DEI nostri invocabimus* adjutorium Divinum ad consequenda futura bona, quæ sunt in dextera. Nam qui sinistris inhiabant, & pro retinendis dicebant: *Expedit nobis, ut unus moriatur ho-* Joan.18.14. *mo, ne fortè veniant Romani, & tollant nostrum* Ib.11.48. *locum, & gentem*;

Ipsi obligati sunt, & ceciderunt, VERS. IX. locum & gentem amiserunt: ipsi & omnes eorum consimiles temporalia, & sinistra bona æternis, ac dextris præponentes, etsi videantur sibi stare in alto rerum culmine, tamen *ciciderant* obligati funibus peccatorum suorum. *Nos autem*, qui temporalia contemnendo sola æterna desideramus, qui utendo temporalibus, æternis frui cupimus, *Nos*, inquam, gentiles, qui lapides fuimus de lapidibus suscitati, *surreximus, & erecti sumus*, ut simus filii Abrahæ, quorum similitudo illi ostensa est non in terra, sed in cœlo dicente ad eum Domino: *Suscipe cœlum, & numera stellas, si* Gen.15.5. *potes.* Suspexit ille, qui sibi dici audivit: *sic erit semen tuum. Et nos* igitur cum Patre nostro Abraham sursum aspiciendo, & terrena despiciendo, *surreximus, & erecti sumus.*

Domine salvum fac Regem, VERS. X. *& exaudi nos in die, qua invocaverimus te.*

Sumus quidem erecti, sed quia nec nostra virtute surreximus, neque stare per nos possumus, o Domine Pater *Salvum fac* Regem in suis membris, quem jam salvasti in semetipso. *Salvum fac* illum in nobis adhuc infirmis, qui eum salvasti in multis militibus ipsi Regi nostro viriliter militantibus: *& exaudi nos* per illum Pontificem pro nobis interpellantem *in die, qua invocaveri-*

verimus te, à te ipso petentes te ipsum, quod est invocare te. Nam qui aliud à te desiderant, illud invocant, quod desiderant. Nos autem cupimus & per Christum Regem salvari *in potentatibus salutis dexteræ ejus*, & per ipsum Pontificem exaudiri *in die, qua invocaverimus te. In die*, in lucida exspectatione ac desiderio claro illius promissionis, quam ipse Pontifex nobis posuit dicens: *Si quis diligit me, sermonem meum*
Joan. 14. 23. *servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* In hujus promissionis *die* ac luce quandocunque *invocaverimus te*, per ipsum exaudi nos, qui apud te interpellat pro nobis JEsus Christus Dominus noster, qui tecum vivit, & regnat DEUS in unitate Spiritûs sancti per omnia sæcula sæculorum Amen.

Gloria Patri Filium pro nobis interpellantem exaudienti: *Gloria Filio* salutari, in quo lætabimur, sicut in Psalmo isto dictum est: *lætabimur in salutari* ejus: *Gloria Spiritui Sancto*, qui est hæc ipsa lætitia, qua *lætabimur in salutari* DEI Patris.

PSALMUS XX.

D*Omine in virtute tua lætabitur Rex.*

VERS. I. ## *In Finem Psalmus David.*

Titulus *Psalmi* patet. Ordo placet. Cùm enim Psalmo præcedenti fuerit materia sacerdotalis Christi supplicatio in Passione, ac Pontificalis interpellatio in Patris consessione, paucis interpositis de Regali ejus potentia circa finem ubi dictum est: *Domine salvum fac Regem*: Nunc in isto sequenti Psalmo quasi è converso principalis materia est ejus Regalis potentia, cui pauca interponuntur de sacerdotali clementia. Igitur misericordiam, & judicium cantant hi duo Psalmi, & in eorum contextu misericordia, & veritas obviant sibi ordine decentissimo, dum prius propitiator Pontifex in throno gratiæ clementer omnes invitat ad se, ac postea gratiam contemnentibus quasi Rex magnam ostendit potentiam, & virtutem: ut quos hoc non demulcet ad pietatem, quòd ipse est propitiatio pro peccatis totius mundi, hoc saltem à sua impietate deterreat, quòd ipse est invictæ virtutis auctor, & insuperabilis imperii Rex, ac semper magnificus triumphator, qui adversæ dominationis vires reprimit, qui inimici rugientis propria virtute sævitiam superat, qui hostiles nequitias potenter expugnat, cujus virtuti, & fortitudini penitus nemo potest resistere: quia necessarium est, inevitabile est, atque ita inevitabiliter præordinatum est, ut ei omne genu flectatur volentium & nolentium, cœlestium, terrestrium, & infernorum.

Unde rectè attitulatur hic *Psalmus David* manuforti: quoniam sicut de fortitudine *David*
2. Reg. 23. 8. legitur, quòd *octingentos interfecit impetu uno*, quo facto, seu dicto mystico significatur magna *David* manufortis fortitudo: sic de isto vero *David* sanissimè creditur, quòd innumerabiles exercitus dæmonum interfecit, & superavit impetu uno, quando in impetu magni terræmotûs eo moriente in cruce, atque animâ ejus ad infernum descendente ceciderunt ante faciem ejus portæ infernales fugatis earum custodibus. Cùm enim ipse Rex gloriæ Christus infernum debellaturus intraret, & chorus Angelicus ante faciem ejus portas principum tolli præciperet, atque multum populum de inferno eriperet, suæque Resurrectionis participes faceret: in hoc ipso plagam mortis accepit Diabolus cum suis satellitibus, quòd ereptis de manu inferni multis hominibus, quorum saluti valde invidet ille inimicus, ipsum & suos torquet invidia vehementiùs, & atrociùs. Etiam tunc noster *David* quasi octingentos interfecit impetu uno, quando in impetu magno terræmotus factus est magnus ipso resurgente, atque sepulchri *custodes facti sunt velut mortui*: Matth. 28. 4.
per quod significat, omnes inimicos ipsius deputatos æternæ morti, præcipuè illos, qui vellent eum semper in sepulchro jacere nec regnare. Postremo tandem judicio in impetu uno, *in momento, in ictu oculi, in novissima tuba* quasi 1. Cor. 15. 52.
octingentos interficiet, quando his, qui à sinistris erunt, sic dicet: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis ejus.* Matth. 25. 41.
Ex tunc sublata omni tristitia de regno ejus *Domine in virtute tua lætabitur Rex, & super salutare tuum exultabit vehementer.*

Potest iste *Psalmus* pro quolibet Rege Catholico decenter cantari, sicut & præcedens pro quolibet sacerdote Catholico. Siquidem Reges Catholici, si benè regnant, membra sunt Regis hujus, de quo agit hic *Psalmus*. Et sacerdotes ejusdem Regis & sacerdotis membra debent esse, de quo agitur in Psalmo præcedente. Sed nos de capite Regum, & sacerdotum, & omnium, quibus dicit Petrus Apostolus: *Vos estis genus electum, Regale sacerdotium*, nunc agendo, in nomine Domini Psalmi hujus ingrediamur pulcherrimam domum, cujus in Proœmio pulchrum vestibulum vidimus; cujusque bonum titulum in fronte domûs conscriptum legimus, in quo titulo non solùm cognoscitur Dominus Domûs per nomen *David*, sed & consummatio ipsius domûs innuitur, cùm *Psalmus* iste conspicitur intitulatus *in finem*, qua nimirum titulatione instruimur ad hunc *finem*, ad hanc omnis 1. Pet. 2. 9.

Y con-

consummationis perfectionem directam Psalmi A hujus intentionem, ut regno Christi consummato, & inimicis ejus humiliatis fiat plenè, quod in fine Psalmi dicitur: *Cantabimus & psallemus virtutes tuas.* Ibi circa finem Psalmi *virtutes* commemorantur pluraliter propter divisiones
1.Cor.12.11. gratiarum, quas dividit spiritus prout vult, quibus vult. In principio verò Psalmi de singulari *virtute* Regis agitur, qui solus in plena virtute DEI Patris gloriatur: quia ipse DEI virtus & DEI sapientia rectè nominatur, quem solumex millibus electum glorificamus in hoc Psalmo ita dicendo:

VERS. II.

Domine in virtute tua lætabitur Rex, & super salutare tuum exultabit vehementer.

O *Domine* DEUS Pater! Idem Rex, & Sacerdos filius tuus, quem talem Pontificem habemus, ut possit compati infirmitatibus nostris, tentatus per omnia pro similitudine absque peccato, Idem planè propter nos homines homo similis nobis, passibilis in infirmitate nostra, est etiam *in virtute tua* tibi omnino coæqualis. Ideo,
Thren.1.14. qui ex nostra fragilitate dicit: *infirmata est virtus mea*, ipse idem *in virtute tua lætabitur.* Si enim sancti ejus per ipsum convaluerunt de infirmitate, ac fortes facti sunt in bello: quantò magis ipse, postquam resuscitatus à morte convaluit de infirmitate, fortis & potens in prælio
Matth. 28. 18. factus, *in virtute tua lætabitur* sic dicendo: *Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra. Et super salutare tuum exultabit vehementer* addendo:
Marc.16. 16. *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ, qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.* Hoc fidei verbum per os Filii tui Salvatoris nostri enuntiatum dicente illo, *qui crediderit, salvus erit*, hoc, inquam, salutare verbum, quod prædicat, salvum futurum, qui crediderit & baptizatus fuerit, magnæ illi exultationis causa fuit, qui super hoc verbo delicias habuit, priusquam mun-
Prov.8.30. 31. dus fieret, quando delectabatur *per singulos dies ludens in orbe terrarum, & deliciæ* ipsius *esse cum filiis hominum.* Si tunc in deliciis præscientiæ vehementer exultavit: quantò magis nunc exultat, atque in æternum exultare non desinit, cùm per fidem, & baptismum perficitur ejus cohabitatio cum hominibus, & consummantur deliciæ, quas habet in eo, quòd eum delectat esse cum hominibus, ut ante constitutionem mundi desideravit? Unde cohabitans cum homi-
Luc.22.15. nibus homo factus ex magno affectu dixit: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum.*
Deut.32. 11. Nam *sicut aquila provocans ad volandum pullos suos*, ad hoc super eos volitat, ut eos ad volan-
Matth. 23. 37. dum provocet: vel *quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas* cum magno desiderio: sic ipse homo propter homines factus magno afficiebatur desiderio desiderans esse cum hominibus & desiderans homines esse secum. Propter-
Joan.17.24. eà dixit: *Volo, ut ubi ego sum, & illi sint mecum.* Et tu DEUS Pater Christi

VERS. III. & IV.

Desiderium cordis ejus tribuisti ei,

ut factus homo esset cum hominibus, *& voluntate labiorum ejus non fraudasti eum* dicentem: *Volo, ut ubi ego sum, & illi sint mecum.* Verè *desiderium cordis tribuisti ei*, ut sit cum hominibus, *quoniam* in sua conceptione, ubi homo conceptus est, ibi *prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis*, ut peccatum originale, quo fuimus omnes præventi concipientibus nos matribus in peccatis, longè abesset à Virgine Matre concipiente in benedictione, quam deprompsit Angelus ad eam dicendo: *Ave gratia plena Dominus tecum,*
Luc.1.28. *Benedicta tu in mulieribus.* Sic o DEUS Pater!
B mittendo Angelum ad Virginem concepturam tuum Filium *prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis*, ut nihil traheret in se de radice amaritudinis, taliter assumens humanam naturam, ut excluderet culpam tam radicalem sive originalem, quàm actualem. Nam Spiritus sanctus superveniens in Virginem tulit ab ea peccatum originale, & virtus Altissimi obumbrans ei puram, & tutam conservavit eam ab omni peccato actuali, & fœcundans eam tali conceptione, ut Mater benedicta conciperet ac gigneret benedictum filium, quem tu Pater *prævenisti in benedictionibus dulcedinis* dando ei desiderium sui cordis, ut esset sine peccato plenus omnium benedictionum jucunditate & exultatione, quam
C jucunditatem & exultationem tu Pater in ipsa conceptione thesaurizasti super eum, & nomine æterno hæreditasti eum, dans ei nomen, quod est super omne nomen dicente Angelo: *Ecce concipies & paries filium, & vocabis nomen ejus Jesum. Hic erit Magnus, & Filius Altissimi vocabitur.* Super hoc nomen, quod est Jesus, non est nomen altius: quia hic Jesus est una persona Trinitatis, in qua nihil est prius aut posterius, nihil majus aut minus, nihil superius aut inferius. Unius verò personæ in altissima Trinitate nomen est Jesus & filius Altissimi. Per hujus nominis dulcedinem *prævenisti eum in benedictionibus*, quibus ipse prædicatur: *Benedictus, qui venit in nomine Domini*, ut in eo secundùm desiderium sui cordis benedicantur omnes tribus terræ. Hoc *desiderium cordis ejus*
Luc.1.31. 32.
Matth.21.9.
D *tribuisti ei*, quia nunc in semine Abrahæ, quod est Christus, benedicuntur omnes tribus terræ, dum prædicatur Evangelium omni creaturæ, per quod ex omnibus nationibus terrarum colliguntur aliqui ad filem ipsius Christi. Patet ergo: quòd *desiderium cordis ejus* Filio tuo Deus Pater per hoc *tribuisti*, quòd in *benedictionibus dulcedinis illum prævenisti.*

Quòd autem *voluntate labiorum ejus non fraudasti eum* dicentem: *volo, ut ubi ego sum, & illi sint mecum*, per hoc patet, quòd *posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso.* Primitivam scilicet Ecclesiam conjungendo illi,
or-

ornata quaſi *coronam* de omni *lapide pretioſo* : quia duodecim Apoſtoli quaſi duodecim lapides pretioſi tanquam coronam capitis, quod eſt Chriſtus, ornant primitivam Eccleſiam. Inſuper & alii lapides pretioſi caput Eccleſiæ Chriſtum in principio naſcentis Eccleſiæ ornaverunt, qui, ubi Chriſtus erat, & ipſi fuerunt. Unde & dicunt : *Noſtra autem converſatio in cœlis eſt. Unde & expectamus Dominum noſtrum JESUM, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ.* Propter iſtam claritatem omnis lapis pretioſus & clarus in corona capitis prædicatur, cujus capitis claritati cùm totum corpus Eccleſiæ configurabitur de toto terrarum orbe coadunatum, illic erit ipſum corpus, ubi eſt caput, in æterna ſcilicet claritate : quia *non fraudabitur voluntate labiorum ſuorum* qui dixit : *Pater volo, ut ubi ego ſum, & illi ſint mecum, ut videant claritatem meam, quam dediſti mihi, quia dilexiſti me ante conſtitutionem mundi. Poſuiſti* ergo *in capite ejus coronam de* omni *lapide pretioſo*, non ſolùm in primitiva Eccleſia, ſed & in univerſa Eccleſia per circulum terræ dilatata mirificè fabricatam de coſta ipſius per Paſſionem ejus, & clarificatam in quibusdam lapidibus jam facta Reſurrectione, in quibusdam certiſſima Reſurrectionis expectatione conſtante. Nam & *multa corpora Sanctorum, qui dormierant, ſurrexerunt* cum eo, quibus illi conſurgentibus ipſe refulſit ornatus ex eorum claritate tanquam *de* omni *lapide pretioſo*. Et quando in fine corpora omnium ſanctorum ſeminata in infirmitate reſurgent in gloria, tunc omnis Eccleſia, velut quædam grandis *corona* capiti Chriſto coadunata *de* omni *lapide pretioſo* erit fulgida in vita æterna.

Phil. 3. 20. & 21. — *Joan. 17. 24.* — *Matth. 27. 52.* — *1. Cor. 15. 43.*

VERS. V.

Vitam enim *petiit à te. Vitam* ſcilicet æternam *petiit* ſibimet, & ſuis membris, ubi dixit : *Pater clarifica filium tuum*, ſubauditur in Reſurrectione. *Ut & filius tuus ita clarificet te*, ſubauditur : in ſuorum membrorum Reſurrectione, quam Filius tuus ita perficiet, *ſicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis, ut omne, quod dediſti ei, det eis vitam æternam.* Sic *vitam petiit à te*, ſibi, & ſuis, *& tu tribuiſti ei*, non qualemcunque vitam, ſed vitam longævam, vitam æternam, dans ei *Longitudinem dierum in ſæculum ſæculi.* Dies quippe Nativitatis ejus in hunc mundum quaſi breves fuerunt : quia dies vitæ mortalis in illo finem habuerunt. Sed dies Reſurrectionis ejus *longi* ſunt carentes fine : quia *reſurgens ex mortuis jam non moritur, & mors illi ultra non dominabitur. Quòd enim mortuus eſt, peccato mortuus eſt*, ut moreretur peccatum, *quòd autem vivit, vivit DEO*, ut perpetuetur homo : quia mortem noſtram moriendo deſtruxit, & vitam reſurgendo reparavit. Quem Tu Pater à mortuis reſuſcitando *dediſti ei longitudinem dierum*, non ſolùm ut ipſe vivat in æternum, ſed etiam, ut conreſurgentes illi vivant in animabus per fidem *in ſæ*Aculum, id eſt, per longa iſta tempora hujus ſæculi usque in finem temporum, & dein *in ſæculum ſæculi* vivant poſt Reſurrectionem tam in corporibus quàm in animabus abſque omni termino vivendi, abſque omni timore moriendi, usque *in ſæculum ſæculi*, id eſt, in æternum.

Joan. 17. 2. — *Rom. 6. 9. & 10.*

VERS. VI.

Magna eſt gloria ejus in ſalutari tuo, gloriam, & magnum decorem impones ſuper eum.

Vita ejus, in qua dediſti ei longitudinem dierum, non ſolùm erit longa, ſed etiam erit glorioſa non parùm, ſed multùm : quia *magna* erit *gloria ejus*, id eſt, hominis aſſumpti, & à morte ſuſcitati *in ſalutari tuo*, id eſt, in Verbo tuo, dum non diſpar erit gloria Verbi aſſumentis, & hominis aſſumpti atque in DEUM glorificati.

Gloriam, & magnum decorem impones ſuper eum. Revera *ſuper eum* tanquam ſuper immobile fundamentum *impones gloriam, & magnum decorem*, id eſt, Eccleſiam glorioſam non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi. Cujus gloria hæc eſt, de qua Paulus ait : *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Decorem* verò habet in operatione manifeſta & honeſta. Vel *gloria* erit in virtutibus; *decor in miraculis.* Et hoc erit ſinè defectu, quoniam illa benedictio, qua dictum eſt primis hominibus: *creſcite, & multiplicamini, & replete terram, & ſubjicite eam*, nunc in Chriſto implebitur, dum ipſe granum in terra mortuum ſic multiplicabitur, ut ei & ſuis membris omnis terra ſubjiciatur.

2. Cor. 1. 12. — *Geneſ. 1. 28.*

VERS. VII.

Quoniam dabis eum in benedictionem in ſæculum ſæculi.

Ut videlicet creſcat & multiplicetur *in ſæculum ſæculi*, hoc eſt, in æternum. Vel *dabis eum in benedictionem*, quæ promiſſa eſt Abrahæ, ut in ipſo benedicantur omnes tribus terræ. Tandem *lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo. Lætificabis eum* in ſuis membris, cùm dicetur cuique ſuorum : *Intra in gaudium Domini tui*, quod gaudium erit *cum vultu tuo*, id eſt, cum ipſo Filio tuo, qui eſt *vultus tuus.*

Matth. 25. 21.

VERS. VIII.

Quoniam Rex ſperat in Domino, & in miſericordia Altiſſimi non commovebitur.

Primus homo de terra terrenus in paradiſo poſitus in miſericordia Dei non ſtetit, ſed motus eſt per ſuperbiam. Secundus autem homo de cœlo cœleſtis in cœlo poſitus, *in miſericordia Altiſſimi* DEI Patris factus eſt & ipſe *Altiſſimus* : ideo *non commovebitur, quoniam* ipſe *Rex ſperat in Domino.* Cùm adhuc ipſe viveret, in carne ſperavit in Domino, nihil præſumens de humana virtute. Nunc etiam ſperat in membris ſuis, quos facit ſperare in Domino,

 non

non in viribus humanis: Ideo *in misericordia Altissimi non commovebitur*, neque veniet illi pes superbiæ, neque manus peccatoris movebit eum vel suos in misericordia ipsius constabilitos.

Aliter: *In misericordia Altissimi non commovebitur.* Habet iste Rex aliud tempus misericordiæ atque aliud iræ. Tempus misericordiæ est, quamdiu nunc sedet in throno gratiæ pius Pontifex, propitiator pro peccatis totius mundi, suscipiens confessiones & pœnitentias omnium, qui accedunt ad thronum gratiæ,
Hebr.4.16. de quo ait Apostolus: *Accedamus cum fiducia ad thronum gratiæ, ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.* Super hunc thronum gratiæ sedet nunc ante Judicium paratus recipere, ut diximus, confessiones & pœnitentias omnium hominum. Futurum est autem, ut sedeat in sede majestatis suæ trementibus in conspectu ejus cœlis cœlorumque virtutibus. Et tunc nullius pœnitentia, utpote nimis tarda recipietur, sed justo judicio unusquisque judicabitur. Tunc apparebit quasi Rex iratus, & commotus inimicis suis in justitia Altissimi. Nunc verò *in misericordia Altissimi* super thronum gratiæ sedens *non commovebitur*, sed expectat patienter & clementer conversiones & pœnitentias hominum. Tempus utrumque distinguens Apostolus cuilibet homini peccanti ait: *Ignoras, quoniam benignitas*
Rom. 2. 4. & 5. *DEI ad pœnitentiam te adducit? Tu autem secundùm duritiam tuam, & impœnitens cor tuum thesaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis justi judicii DEI.* Nunc ergo, ut Apostolus ait: Benignitas DEI ad pœnitentiam provocat, & adducit. Hæc benignitas quasi manus Divinæ propitiationis plena medicamentis, plena salutiferis unguentis in hac magna totius mundi infirmaria infirmis & ægrotantibus plena, offert omnibus larga pietatis medicamina secundùm divitias gratiæ Divinæ, qua pluit super justos, & injustos. Hanc manum pœnitentes, & confitentes peccatores inveniunt, & ab illa salubres medicinas accipiunt. Superbi verò, & arrogantes peccatores hanc manum non inveniunt, neque medicinas ab illa quærunt. Veniet *dies iræ, dies calamitatis, & miseriæ*, dies
Sophon.1.15. magna, & amara valde; quando hæc manus, quæ modo est lenissima contactu suavissimo, nunc tractans vulnera & ulcera pœnitentium, contra impœnitentes armabitur gladio acutissimo, gladio bis acuto. Tunc in splendore fulgurantis hastæ, judicialis scilicet sententiæ, non erit, qui se possit abscondere: quia dextra judicis vindicantis tunc inveniet omnes, qui eum oderunt, quique medicinas ipsius recipere noluerunt. Quod considerans Propheta nunc dicit;

VERS. IX. *Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inveniat omnes, qui te oderunt.*

Nos quoque cum Propheta & Psalmista psallendo ex medulla cordis dicamus: O Rex Aaltissime, qui nunc in misericordia non commoveris, qui nunc omnibus medicinam porrigis, *ut inveniatur manus tua* lenissima *omnibus inimicis tuis*, ut ex inimicis fiant amici manu tua nunc medicante. Nisi enim nunc inveniant eam lenem, sentient quandoque tuam manum graviter ferientem. Nam *dextera tua inveniet omnes qui te oderunt*, quique illam, cùm poterant, invenire noluerunt. Dicimus itaque orando: *Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis.* Non autem orando, sed judicio tuo justo concordando addimus: *Dextera tua inveniat omnes, qui te oderunt.* Summo quidem desiderio petimus, ut *manus tua* Pontificalis oleum infirmorum consecrans nunc *inveniatur omnibus inimicis tuis*, ut ab illa manu eodem oleo perungan-
B tur & sanentur. Si verò illi pertinaci animositate non admittunt hujus manûs impositionem & unctionem, justo Judicio tuo acquiescimus, ut ipsa *dextera tua* manus gladio sententiæ judicialis armata tandem *inveniat omnes, qui te oderunt.* Non enim sine causa gladium portat manus tua Regalis, quemadmodum non sine causa chrisma & oleum sanctum, sive oleum infirmorum sancta manus tua Pontificalis.

Aliter: Quidam sic ad Dominum convertuntur, ut cum Zachæo quærant videre Jesum, *Luc.19.4.*
& pio desiderio quasi præcurrentes ipsum ascendant in arborem Sycomorum, ut videant illum. Quidam verò non quærunt Jesum, sed cum Saulo persequuntur illum cœcati per ignorantiam, dum nesciunt, quòd membra Christi persequen-
C do persequuntur Christum ipsum. Pro utrisque hic oratur, cùm dicitur: *Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis*, illis scilicet, in quibus desiderium bonitatis tua præveniente gratia suscitatum, te quærit cum Zachæo Jesum, id est Salvatorem, timens te Judicem: Et *omnes qui* te oderunt, qui te cum Saulo in tuis persequuntur, *dextera tua* nunc *inveniat*, salubri fortitudine ostendens illis, quòd eis *durum est contra* tuæ justitiæ *Act 9.5.*
stimulum calcitrare. Si enim te odientes inimici tui non te inveniunt modò salvantem, neque invenientur à te salvante. Tandem te invenient judicantem, & tu judicans invenies eos examinando sæculum per ignem. In quo igne

Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui. VERS. X.

D *In tempore* vultûs tui, id est, vultuositatis tuæ, quando vultus tuus, nunc propitius, apparebit terribilis. *Pones eos ut clibanum ignis*, ut toti ardeant intrinsecùs: atque ut etiam ardeant extrinsecus, *Dominus in ira sua conturbabit eos, & devorabit eos ignis.*

Sciendum est, quòd omnes reprobi, qui ex anima simul & carne peccaverunt, illic in anima pariter & carne cruciabuntur. *Clibanus* namque intrinsecùs ardet: is verò, qui ab *igne* devoratur, ab exteriori incipit parte concremari. Ut ergo sacra eloquia ardere & exteriùs & interiùs reprobos demonstrarent, eos & ab igne devorari, & sicut clibanum poni testantur, ut per ignem crucientur in corpore, & per dolorem ardeant in mente. *In tempore* itaque *vultûs*

Domini

Domini injusti omnes & *ut clibanus* ponuntur, & A ctor, callidè refuderunt, ut quasi tu culpabilis ab igne devorantur, quia apparente Judice cùm à visione illius eorum multitudo repellitur, & intùs per tardam pœnitentiam ardet conscientia, & foris carnem cruciat gehenna.

VERS. XI. *Fructum eorum de terra perdes, & semen eorum à filiis hominum.*

Et hoc facies ò Judex juste! in tempore vultûs tui, ut inimici tui terreni primò Judæi, ac deinde omnes eorum consimiles terrena plus, quàm te diligentes, & *fructus* terrenos perdant, & fructus cœlestes non inveniant, quia *fructum eorum de terra* quæsitum *perdes*. Vel *perdes fructum eorum de terra* promissionis, ut in ea fructum beatitudinis non inveniant, de quo fructu in Ev-
Matth. 5. 4. angelio dicis: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* Judæi autem non solùm *de terra* temporalis promissionis, sed etiam *de terra* æternæ promissionis exterminabuntur, & *semen eorum*, id est, omnis prosperitas eorum, non quæ per carnis successionem, sed per impietatis imitationem est posteritas, *& semen eorum* perdetur *à filiis hominum* damnata, & excommunicata, penitùsque projecta de consortio filiorum hominum, id est, omnium Sanctorum, qui non tam homines, quàm *filii hominum* dicuntur, quoniam à vetustate illorum innovati inveniuntur, qui non erant filii hominum, sed homines tantùm, scilicet Adam, & Eva. Sancti autem, qui Filium hominis diligunt, atque inter ejus membra computati sunt, rectè dicuntur *filii hominum*: quia vetustatem primorum hominum exuerunt, & novitatem filii hominis induerunt. Sine dubio à talibus *filiis hominum* separabitur *semen* impiorum Judæorum, & hoc fiet justo judicio.

VERS. XII. *Quoniam declinaverunt in te*
Joan. 10. 20. *mala* dicendo: *Dæmonium habet, & insanit,*
Ibid. 11. 48. *quid eum auditis?* Item: *Si dimittimus eum sic, venient Romani, & tollent nostrum locum & gentem.* Qui adhùc sunt imitatores & semen eorum, & ipsi *declinant in te mala* sua, & in se declinant bona tua. Nam de bonis tuis extolluntur tanquam sint sua, & tanquam ea non acce-
1. Cor. 4. 7. perint, cùm talibus dicat Apostolus tuus: *Quid enim habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Sua verò *mala* D *in te declinant*: quia inde non se, sed te accusant, quasi per tuam inevitabilem præscientiam constringantur ad facienda mala. Dicunt enim:
Rom. 9. 18. *Deus, cui vult, miseretur, & quem vult indurat, & voluntati ejus quis resistet?* Hoc dicunt quasi de voluntate Dei bona emergant mala hominum. Sic *declinaverunt in te mala* hæretici: Mathematici asserentes fatali necessitate, aut stellarum dispositione actus humanos ordinari. Sic *declinârunt in te mala sua* etiam primi homines, cùm
Genes. 3. v. 12. & 13. dixit Adam: *Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi, & comedi.* Et Eva: *Serpens*, inquit, *decepit me, & comedi.* Talia dicendo culpam suam in te, qui totius & solius boni es auctor, callidè refuderunt, ut quasi tu culpabilis videreris, qui talem mulierem viro dedisti, postquàm illum decipiendum vidisti, & talem serpentem in Paradiso loqui permisisti, cujus loquelâ mulierem seducendam prænovisti.

Adhùc multi sunt imitatores istorum, qui exemplo Adæ prætendunt carnis à Deo creatæ, quasi mulieris suæ fragilitatem, aut ipsius Diaboli tentantis tanquam serpentis astutiam declinantes hoc modo sua mala in Deum Creatorem carnis, & spiritûs illius, qui peccando factus est Diabolus. Omnium talium hominum sua mala in te auctor boni declinantium pessimi erant Judæi, qui *declinaverunt in te mala* non ex ignorantia, sed ex industria cogitantes consilia callida quidem, sed frivola, quoniam *cogitaverunt consilia, quæ non poterunt stabilire.*

B Collegerunt enim Concilium, & dicebant: *Quid facimus: quia hic homo multa signa facit? si dimit-* Joan. 11. v.
timus eum sic, omnes credent in eum. Cogita 47. & 48.
verunt ergo *consilia* in illo Concilio, quibus impedirent, ne omnes crederent in te Christe. Sed non poterunt ista *consilia stabilire.*

Quoniam pones eos dorsum, VERS. XIII.
id est: ita obcæcabis eos, ut sint quasi *dorsum*, Luc. 2. 32.
& non videant te *lumen ad revelationem gentium* præparatum ante faciem omnium populorum. Obscurabuntur namque oculi eorum, & *dorsum* eorum semper incurvabitur. Imo ipsi erunt curvum *dorsum*: *quoniam pones eos dorsum* curvum primitus obscuratis oculis eorum, id est, Doctoribus eorum cæcatis præ invidia & odio veri- C
tatis. Si enim omnis, *qui fratrem suum odit, in* 1. Joan. 2. v.
tenebris est, & tenebræ obcæcaverunt oculos ejus; 9. & 11.
quantò magis in tenebris fuerunt, & tenebræ illos obcæcaverunt, qui te Christe optimum fratrem oderunt, sicut tu dixisti: *Si non venissem, &* Joan. 15. v.
locutus fuissem eis, peccatum non haberent: nunc 22. & 24.
autem, & viderunt, & oderunt & me, & Patrem meum. Ideo *pones eos dorsum* ne videant lumen, quod parâsti ante faciem omnium populorum.

Sed tamen, quia reliquiæ Israël salvæ fient, *in reliquiis tuis præparabis vultum eorum.* *Vultus eorum* fuit clarè oculatus in Patriarchis, & Prophetis. Istum *vultum præparabis*, & repræsentabis *in reliquiis* eorum, quando per Heliam, & Enoch convertentur corda filiorum ad Patres eorum, ut quasi pura, & clara specula concipiant vultum eorum, qui vultus erit conspicuus in ipsorum Judæorum *reliquiis, tuis* effectis, ut in Apostolis, aliisque discipulis ex Judæorum gente conversis clarè splenduit vultus oculatus & formosus usque adeò, ut totum corpus eorum esset oculis plenum *in circuitu, &*
intùs: quin & dorsa eorum *plena sunt oculis*; Apocal. 4. 8.
quoniam & ipsi sunt de beatis illis *reliquiis*, in quibus tu Christe *præparabis vultum* luminosum,
qualis erat vultus Moysi splendidus effectus ex Exod. 34. 29.
consortio sermonis Dei; si enim illius vultus inde fuit clarificatus, quòd ad horam locutus est ei Deus: quantò magis tu Deo homo factus, tu Verbum caro factum per tuæ diuturnæ collocutionis

consortium clarificâsti vultus Apostolorum, & discipulorum tuorum, qui erant reliquiæ tuæ de tanto populo tibi relictæ, sicut ad Heliam dicis:

Reg. 19. 18. *Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curvaverunt genu ante Baal.* In hujusmodi *reliquiis*, qui non curvant genu ante Baal, vel ante Mammon, vel ante Belphegor, vel ante Antichristum, seu aliud idolum, *praparas*, & illustras *vultum* priorum Patrum, convertens ad eos corda filiorum, quod ex parte factum est, & quod adhùc restat faciendum, perficietur Christe in virtute tua. Unde ad conclusionem totius Psalmi dicimus:

VERS. XIV. *Exaltare Domine in virtute tua, cantabimus, & psallemus virtutes tuas.*

B

Psal. 103. v. 20. & 21. Tu es ille *Sol*, qui *cognovit occasum suum*, quique occasu tuo *posuisti tenebras, & facta est nox*. In ipsa nocte pertransierunt *omnes bestia sylva, catuli leonum rugientes, ut rapiant, & quærant à Deo escam sibi*. Sic mortuo Joseph in Ægypto, in quo tu splenduisti sol justitiæ, surrexit Rex novus quasi bestia sylvæ, qui ignorabat Joseph, & hæc bestia cum catulis suis, cum exactoribus pessimis afflixit populum tuum. Sed exaltato te Sole justitiæ in famulo tuo Moyse, illæ bestiæ in cubilibus suis collocatæ, imo in in-

Exod. 15. 5. fernum præcipitatæ sunt, *abyssi operuerunt eas, descenderunt in profundum quasi lapis*. Alii quoque Salvatores ac propugnatores fuerunt in po-

** Vulg. Othoniel.* pulo tuo, sicut Josue, Athoniel, * Barach, Jepte, Gedeon, Samson, Samuel, David Rex, & alii boni Reges, atque cuncti fortes electi ex fortissimis Israël, quibus occumbentibus ò Sol justitiæ! tuus in eis fuit occasus, & facta est nox tenebrosa, in qua pertransierunt bestiæ sylvæ. Sed rursum bonis justitiæ cultoribus in eorum locum succedentibus tu Sol justitiæ tanquam in Oriente splenduisti, quoad usque iterùm ad Occasum tibi cognitum vergendo, noctem fieri permisisti. In talibus noctibus jam bestiæ omnes pertransierunt usque ad novissimam bestiam,

Dan. 7. 3. quæ est Antichristus. Bestiæ illæ, quas Daniel vidit pugnantes inter se, quarum prima fuit leo, secunda ursus, tertia pardus, quarta sine nomine cæteris crudelior in suis noctibus pertransierunt: quia Regnum Babylonicum, quod per leonem: regnum Persicum, sive Medicum, quod per ursum: regnum Græcorum, quod per pardum: regnum Romanum, quod per bestiam quartam notatur, suis noctibus regnaverunt, & tibi Sol justitiæ nunc regnanti cesserunt: quia milites tui, Martyres & Confessores triumphalibus titulis regni tui mundum repleverunt. Et quia tales tui milites occubuerunt, atque in loca eorum falsi fratres Antichristi satellites intraverunt, ecce iterùm facta est nox, in qua pertranseunt bestiæ sylvæ, bestiæ crudeles non corporibus, sed animabus insidiantes, ut interficiant innocentes faciendo eas nocentes, & dum malis, quæ ubique sunt, saltem tacendo consentaneos faciunt, quibus ora obcludunt, miro

A modo sæviunt istæ bestiæ homicidia multa perpetrando sine sanguinis effusione.

Igitur ut nox iniquitatis, in qua pertranseunt istæ bestiæ, omnino destruatur, & dies illucescat, *exaltare Domine* in virtute tua. *Exaltare* ô Sol justitiæ, altus & clarus appare *in virtute tua*. Faciem tuam vidit Joannes in Apocalypsi claram, sicut sol lucet, in virtute sua, quam vir- *Apoc. 1. 16*
tutem tuam desiderantes dicimus tibi: *Exaltare Domine in virtute tua*. Quando in monte coram discipulis tuis transfiguratus es, tunc resplenduit facies tua sicut sol. Et ecce nunc es in monte Paternæ celsitudinis: resplendeat ergo in toto mundo tua facies ut sol, ut per te solem justitiæ sit ubique dies justitiæ.

Redde tuam faciem, videant ut sæcula lumen.
Redde diem, qui nos te moriente fugit.
Legibus inferni oppressis super astra micantem,
Laudent ritè Deum lux, polus, arva, fretum.
Fiat festa dies toto venerabilis ævo:
Cedant lætitiæ, nubila tristitiæ.
Sitque dies pura, sit lux nunquam nocitura.
Noxia nox pereat, lumine cuncta cluant.
Cedant bestiolæ, quæ currunt nocte nocente.
Ambulet in luce lux homo luce duce.

Hæc omnia bona, ut maturè compleantur, *exaltare Domine in virtute tua*. Nam qui in virtute Michaëlis contrivisti draconem, qui quasi Rex magnus per tuos milites Angelos & homines contrivisti multos inimicos, tu solus in tua propria virtute cum Antichristo es con-
C gressurus, tu solus, qui veritas es, falsitatem falsorum fratrum, & Pseudo-Christianorum expugnaturus es. Tu verus David cum Philistæo isto congressurus es, quem & interficies non gladio materiali, sed spiritu oris tui, & percuties terram virga oris tui, & spiritu labiorum tuorum interficies impium, & destrues eum illustratione adventûs tui. Nam priusquam tu Sol justitiæ sic exalteris, & sic altus appareas, ut in sede Majestatis tuæ finale judicium exerceas, præcedet quædam claritas matutina quasi aurora valde rutilans, & in hac illustratione adventûs tui credimus Antichristum cum suis Pseudo-Christianis destruendum: clarissimæ veritati quibusdam Pseudo-Christianis acquiescentibus, & aliis obmutescentibus, quia omninò manifestatâ veritate non erit contradi-
D cendi locus, sed omnis iniquitas opilabit os suum, & aperientur ora te veraciter laudantium Domine Deus noster.

Inter quos & nos *cantabimus, & psallemus virtutes tuas*. *Cantabimus* in contemplatione: *Psallemus* in operatione. *Cantabimus* cordis & oris jubilatione: *Psallemus* artificiosâ motione digitorum & manuum in Psalterio decachordo decem præcepta legis in opere servantes. Atque de tali cantatione vel psalmodia non nostras virtutes ostentantes, *cantabimus, & psallemus virtutes tuas*. Quando enim judicia tua perfectè manifestabuntur, per quæ mendacia Pseudo-Christianorum destruentur, tunc sicut Joannes dilectus tuus

tuus prophetavit: *Cantabimus, & psallemus virtutes tuas* ita dicendo: *Magna & mirabilia opera tua Domine Deus omnipotens, justa, & vera via tua Rex sæculorum. Quis non timebit te Domine, & magnificabit nomen tuum, quia solus pius: quoniam omnes gentes venient, & adorabunt in conspectu tuo, quoniam judicia tua manifesta sunt.* Sic misericordia, & veritas præcedent faciem tuam, & beatus populus, qui tunc sciens jubilationem cantabit, & psallet *virtutes tuas*, non suas. Et nos te donante, qui talia prius, quam fiant, optamus, postquam fient, *cantabimus, & psallemus virtutes tuas.*

Apoc. 15. v. 3. & 4.

A

Gloria Patri, qui Filium suum hominem factum *prævenit in benedictionibus dulcedinis*: *Gloria Filio prævento in benedictionibus dulcedinis*: *Gloria Spiritui Sancto*, qui est illa dulcedo, in qua Pater benedixit hominem Verbo sua unitum. *Gloria Patri*, Filium suum exaltanti: *Gloria Filio* exaltato in virtute sua: *Gloria Spiritui Sancto*, qui est illa virtus, in qua Christus est exaltatus in Resurrectione & Ascensione, atque adhuc est exaltandus in judiciorum suorum clarâ manifestatione, quæ manifestatio dies erit festa & manifesta. Sed hanc præcedit susceptio matutina, de qua favente Deo tractabitur in sequenti Psalmo, & in sequenti Parte.

FINIS *primæ Partis.*

PROLO-

PROLOGUS
IN
SECUNDAM PARTEM
TRACTATUS
IN PSALMOS,
AD
EBERHARDUM,
ARCHIEPISCOPUM SALTZBURGENSEM,
ET
GOTESCALCHUM,
EPISCOPUM FRISINGENSEM.

Iginti Psalmis jam in prima Parte exactis, alteram Partem requiritis à me avidi convivæ. Tu Eberharde Archipræsul Juvaviensis Ecclesiæ, ac tu Dei serve Gotescalche nomen tuum condecorans ex rei veritate. Sicut enim competit Angelo Ecclesiæ Juvaviensis velle juvari eos, quos juvat sive delectat hæc nostra, imò Sanctorum Patrum dicta in unum congesta ruminare; sic Dei servo (ita enim sonat in Latino vulgari nomen Gotescalchus) congruit, quòd servata hujus nominis proprietate se libenter exercet in his meditandis juxta illud: Servus autem tuus exercebatur in tuis justificationibus. *Atque ut modum scias exercitii talis, adjecit*: Nam & testimonia tua meditatio mea est. *Igitur hæc testimoniorum Dei meditatio, in qua versatur hoc opus, benè convenit cuilibet servo Dei. Et rectè servos Dei delectat, quorum unus, cùm nuper ea, quæ scripsimus, legisset, psallendo sapienter dixit aliquid tale*: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua Domine, super mel, *& favum* ori meo. *Hoc jam, vel simile quid in psalmodia sua dixerat ad Dominum. Postea verò conspectui meo præsens ad me conversus, tunc inquit opus debet nominari favus. Puto autem; quia sensit in eo aliquid illius dulcedinis, de qua dicitur Sponsæ in Canticis Canticorum*: Favus distillans labia tua Sponsa. *Item*: Mel, & lac sub lingua tua. *Sic sic oculi columbarum felle amaritudinis carentium nôrunt eligere grana candida, etiam in pauperis hominis area, nec inde ea judicant viliora, quòd is, qui ea seminat, vel triturat, argento, & auro non abundat. Propemodum talis pauper ego sum, qui, quod scribo, vel dicto, non judico aurum, vel argentum, benè arbitrans mecum agi, sicut in Proœmio primæ Partis dixi, si mea qualiacunque scripta comparabuntur lignis in domum Domini comportatis ad illum ignem nutriendum, quem Dominus Jesus misit in terram, & voluit vehementer accendi.*

Psal. 118. v. 23. & 24. — Ibid. v. 103. — Cant. 4. 11.

Procul ergo sit ille ignis alienus, qui oblatus est in seditione Chore, hæretici videlicet sensûs, cui ne ulla scintilla scriptis nostris inseratur, ubicunque novum ædificium facimus, tabulatum Sanctarum auctoritatum circumponimus. Ubicunque novum puteum fodimus, Paternarum sententiarum forti operimento illum (sicut in lege præcipitur) operimus. Unde miror quendam nostri operis lectorem sic ruisse in præceps, & incidisse in puteum, ut vix retrahendus esset longo fune auctoritatum Sanctarum, quarum plures in scripto ad Abbatem Admuntensem contexuimus, quod quasi galeam in capite illius partis posuimus, aliisque in partibus circa principium propterea nos commemoramus, ut qui eas legere voluerit, ad primæ Partis galeatum caput recurrat, atque inde cæteras quoque Partes, quarum hæc Secunda est, communitas animadvertat.*

* *Librum de duabus Hæresibus innuit, editum Tom. I. Part. II. Thesauri Novissimi Anecdotorum.*

PSAL-

PSALMUS XXI.

D*EUS, DEUS meus, respice in me.* A

Psalmi hujus Titulus est:

VERS. I. *In finem pro susceptione matutina Psalmus David.*

Et est sensus: Iste *Psalmus* attribuendus est vero *David*, Christo videlicet verè manuforti, & verè desiderabili. Manuforti contra inimicos: Desiderabili per gloriosam Resurrectionem, de quibus in hoc *Psalmo* plenè, ac manifestè agitur in commemoratione ipsius veri *David* tendentis B *in finem*, id est: in victoriam, quæ *finis* est cursus obedientiæ ejus. Unde ubicunque Septuaginta Interpretes posuerunt in titulis: *In finem David*, Hebraica veritas habet *Victori David*, per quod innuitur, quia consummatio victoriæ *finis* est pugnæ totius, ad quam sicut ad finalem causam refertur, quicquid iste David manufortis & desiderabilis, aut fortiter agendum verbô & exemplô demonstrat, aut sapienter desiderandum suis promissionibus manifestat.

Pro Assumptione matutina, id est, pro Resurrectione, quæ facta est valde manè, cùm adhuc tenebræ essent, agitur in hoc *Psalmo*. Dictum est hoc de Resurrectione, ad similitudinem C Solis. Quia sicut eô paulatim ascendente lux diurna vires assumit, nimirum *matutina* luce, sive aurora præcurrente, & oculos hominum ad aspectum solis præparante: sic & Christo resurgente paulatim mentes discipulorum, & per eos multorum infidelium illuminatæ sunt. Nam quòd Sanctæ illæ mulieres primò à *monumento* vident *lapidem revolutum*, in quo corpus JESU non inveniunt, quòd deinde Angelicas visiones aspiciunt, à quibus fidem Resurrectionis astruentibus concipiunt, quòd subinde ipse Dominus JESUS uni illarum dein apparuit, quòd post hæc uni virorum, videlicet Petro, deinde duobus in villam euntibus visus est, quòd harum appari- D tionum ad discipulos fama præcucurrit à cordibus eorum tristitiæ & infidelitatis detegens nebulam: totum hoc veræ lucis aurora extitit, paulatim, ùt sapientiam decuit, rutilæ Resurrectionis mœstis mentibus inferens gaudia. Quòd verò subinde ipse victor mortis in medio discipulorum videndus, & palpandus apparuit, quòd sensum illis, ut Scripturas intelligerent, aperuit, quòd tandem Paraclitum eis de cælo misit, qui eos in omnem veritatem induxit, replens corda ipsorum gaudiô, quòd nemo ab eis tollere posset: Hoc jam non aurora, seu *matutinum*, sed luminis æterni, ac veri Solis, quantum in hac vita conspicabilis est, plena visio extitit.

Luc. 24. 2. & 4.

Ibid. v. 13.

A Ubi nos habemus: *Pro Assumptione*, vel *susceptione matutina*. Hebraica veritas habet *Pro cerva matutina*, per quod iterum significatur Dominica Resurrectio. Sicut enim *cervarum & cervorum* natura est, ut in tempore *matutino* sint magis alacres & agiles, quoniam tunc feruntur naturali quadam jucunditate provocante saltus majores dare, atque alta libenter conscendere: sic Dominus noster JESUS Christus à morte suscitatus cum alacritate ac jucunditate conscendit ad alta diruptis mortalitatis retibus, quibus propter nos liberandos ad tempus fuerat irretitus, sed in *matutino* diluculo à morte susci- B tatus quasi *cervus* à retibus liberatus velociter cucurrit non contentus intra claustra Judaicæ angustiæ remanere, sed usque in fines orbis terræ currendo per latitudines gentium satis declaravit, se ipsum esse illum *cervum*, de quo Patriarcha Jacob filios suos benedicens ita dixit: *Nephtalim cervus emissus, & dans eloquia pulchritudinis.* Nephtalim quippe interpretatur *latitudo*. Quis est iste Nephtalim *cervus* emissus, nisi Dominus noster JESUS Christus de angustia sepulchri emissus? Qui dedit eloquia pulchritudinis in ipsa die Resurrectionis, quando incipiens à Moyse, & omnibus Prophetis interpretabatur discipulis Scripturas, quæ de ipso erant, & quando *aperuit illis sensum, ut intelligerent* C *Scripturas.* Iste *cervus* emissus etiam discipulos suos quasi cervos de angustis Judæorum terminis emisit cursuros alacriter in omnem terram, & in fines orbis terræ, quando ait ad illos: *Euntes in mundum universum.* Atque ut illi quoque darent eloquia pulchritudinis, adjunxit: *Prædicate Evangelium omni creaturæ, qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.* Ecce quomodo iste *cervus* emissus desiderat ad fontes aquarum Baptismi fonte patefacto non in Judæa tantùm, sed in toto mundo! De hoc fonte, qui renascuntur, etiam ipsi *cervi* emissi rectè dicuntur, emissi videlicet de retibus omnium peccatorum, quæ velut universus exercitus D Pharaonis absorbentur tanquam in mari rubro in Sacro-Sancto Baptismo & sanguinis Christi Sacramento. Nam per Baptismatis intinctionem, & sanguinis Christi participationem retia peccatorum dirumpuntur, & quasi *cervi* emissi de retibus agiles efficiuntur, qui Christo *cervo* emisso configurantur: quæ configuratio nunc inchoatur, dum vetus homo exuitur, & novus per fidem, & bonam conversationem induitur.

Genes. 49. 21.

Luc. 24. 45.

Marc. 16. 15. & 16.

Sed *in finem pro assumptione*, vel *cerva matutina* hic *Psalmus* intitulatur, ut *in fine*, quando per universalem resurrectionem omnibus resurgentibus electi soli immutabuntur, illud consummandum credatur, ut tota tunc Ec-

clesia sit quasi ***cerva matutina*** emissa de univer- A sis retibus, non solùm culparum, sed & pœnarum. Unde in pluribus Codicibus habetur genere fœminino: ***Pro cerva matutina***, quo nomine satis aptè significatur universa Ecclesia Christo ***cervo*** emisso configuranda.

Poteſt etiam per ***cervam matutinam*** significari humana in Christo natura, quæ quasi fœmina in tempore mortalitatis magnam propter nos habuit fragilitatem, sed nunc in diebus æternitatis magnam habet fœcunditatem. Sicut enim granum frumenti ante sui mortificationem
Joan. 12. 24. & 25. solum manet, sed ubi cadens in terram mortuum fuerit, multum fructum facit: Sic ista ***cerva***, humana scilicet Christi natura, licèt à peccatis propriis libera, tamen peccatis nostris onerata, quia DEUS posuit in ea iniquitates omnium no- B strûm, & sola tulit peccata multorum, atque retibus humanæ mortalitatis & fragilitatis usque ad mortem circumvoluta magnam habuit infirmitatem, & fuit quasi ***cerva*** solitaria: Sed in Resurrectione quasi ***cerva*** emissa, & fortis effecta magnam cœpit habere fœcunditatem, tantam generans ***cervorum*** multitudinem, de qua
Psal. 28. 9. rectè dicatur: ***Vox Domini præparantis cervos, & revelabit condensa,*** ut eisdem ***cervis*** pateat via plana currentibus ad alta montium, de quibus di-
Psal. 103. 18. citur: ***Montes excelsi cervis; petra refugium herinaciis.*** Nonne quasi ***cervus*** emissus Petrus Apostolus cucurrit, & eloquia pulchritudinis dedit, quando à carcere carnis liberatus dixit: ***Nunc***
Act. 12. 11. ***scio verè, quia misit Dominus Angelum suum*** &c? Multò magis verò nunc à carcere carnis liberatus C dat pulchritudinis eloquia in conspectu DEI orans pro Sancta Ecclesia. Vel certè in suis vicariis Apostolicæ Sedis Pontificibus, & aliis pastoribus Catholicis per doctrinam sanam dat eloquia pulchritudinis in tota universali Ecclesia super petram, de qua Petrus denominatur, fundata.
Ibid. 16. 23. Item Paulus Apostolus laborans in Evangelio usque ad vincula quasi malè operans fuit inclusus quantum ad carnis materiam, quæ velut infirma
2. Tim. 2. 9. ***cerva*** erat vinculata. Sed quia ***verbum DEI non est alligatum***, & ipsa ejus vincula venerunt ad profectum Evangelii, quasi ***cervus*** emissus dat eloquia pulchritudinis, dum Paulus in ore omni-
Act. 18. 28. um Sacerdotum jura dat præceptorum, docens crucifixum, nec esse alium præter Christum DEUM cum Patre, qui regnat, & Sancto Spiritu, cujus testis Paulus.

D Omnes etiam Doctores Catholici quasi ***cervi matutini***, ***Psalmi*** hujus titulô notantur, qui intra Sanctam Ecclesiam per pascua uberrima spatiantes more ***cervorum*** dare saltus intelligentiæ noverunt, atque contemplationis montes intrepidè conscendere, & sic populis eloquia pulchritudinis dare, ut quod in altitudine contemplationis sublevati didicerint, hoc inferiùs positis strenuè ministrent. Hæc de titulo dicta sufficiant.

Materia hujus Psalmi est Passio & Resurrectio Domini, de qua materia tractat hoc modo: Passionem Domini adhuc in suo tempore futuram ***David*** Propheta contexuit quasi præteritam Historiam transumpta Christi persona in suam personam, ut, cùm David Propheta loqui videatur, Christus in eo, & per eum loquatur de sua propria Passione ac Resurrectione. De Passione quidem, ùt dictum est, quasi præterita: Verbi gratiâ cùm dicit: ***Foderunt manus meas, & pedes meos*** &c. De Resurrectione autem agit per verba futuri temporis, ubi dicit: ***Narrabo nomen tuum fratribus meis, in medio Ecclesiæ laudabo te*** &c.

Intentio est hortari auditores ad commoriendum & conresurgendum Christo; nisi enim commoriamur, non conresurgemus; nisi compatiamur, non conregnabimus. Si autem complantati facti fuerimus similitudini mortis Christi, simul & Resurrectionis erimus. Audiamus ergo primò ipsum Christum in hoc ***Psalmo*** loquentem, deinde quemlibet ipsius morti, & resurrectioni complantari cupientem. Quòd enim propriè Christus loquatur in hoc Psalmo, ipse Agnus DEI, qui magni libri septem signa- *Apoc. 5. 5.*
cula solvit, non utcunque, sed viva voce aperuit. Nam continuò Spiritum traditurus exclamavit dicens: ***DEUS meus, DEUS meus, quare me dereliquisti?*** Paulus quoque Apostolus in Epistola ad Hebræos de Christo loquens: ***Propter quam*** (inquit) ***causam non confunditur fratres eos vocare dicens: Nuntiabo nomen tuum fratribus meis, in medio Ecclesiæ laudabo te.*** Unde manifestè claret Christo patienti, & in cruce pendenti assignandum, quod hîc dicitur: ***DEUS,*** *Hebr. 2. 11. 12.*
DEUS meus, respice in me, quare me dereliquisti? & eidem resurgenti, atque pulchritudinis eloquia danti convenire, quod hic dicitur: ***Narrabo nomen tuum fratribus meis in medio Ecclesiæ laudabo te.*** Dicat ergo ipse Christus in cruce suspensus clamans voce magna, verè magna, non propter sonum altisonum transitorium, qui aures Judæorum & militum crucifigentium tangens corda eorum non tetigit, sed propter magnum clamoris hujus affectum, qui à fine usque ad finem ***attingit fortiter, & disponit omnia sua-*** *Sap. 8. 1.*
viter. Christus enim sacrificium se offerens pro tota Ecclesia, quæ attingit usque ad fines orbis terræ, conqueritur se ***derelictum*** esse, tanquam dicat: quamdiu ex minimis meis unus est ***derelictus, O DEUS meus!*** ego ***me derelictum*** sentio. Ideo dico: ***DEUS*** omnium generaliter, sed ***DEUS meus*** specialiter. ***DEUS meus***: quia cùm in forma DEI essem, non rapinam arbi- *Philip. 2. 6.*
tratus sum esse me æqualem tibi, sed memetipsum exinanavi ***formam servi accipiens, & habitu inventus ùt homo.*** Iterum ***DEUS meus***: quia cùm essem innocens & sanctus homo, non exaltavi, sed humiliavi me ipsum, ***factus*** tibi Pater ***obediens usque ad mortem, mortem autem cru-*** *Ibid. v. 8.*
cis, in qua nunc pendens pro meis omnibus clamo: ***Hely, Hely, lamma-zabacthani***; hoc *Matth. 27. 46.*
est:

DEUS meus, DEUS meus, ut quid dereliquisti me? VERS. II.

Respice

Respice in me, non est in Hebræo, sed interpositum est à Septuaginta, & valet ad exprimendum sensum geminatæ invocationis, qua dicitur: *DEUS meus*, *DEUS meus*, quasi dicatur, O *DEUS*, qui despexisti hominem propter inobedientiam primæ prævaricationis, quia homo sub te DEO dedignabatur esse, affectans tibi similis fieri, tu nunc *respice* pro gemina mea humiliatione, quia videlicet cùm essem DEUS, factus sum homo, ut tu esses *DEUS meus*.

Item cùm essem homo nihil debens morti tamen obediens tibi, qui es *DEUS meus*, humiliavi me usque ad mortem, mortem autem crucis. Ideo ego bis humiliatus, semel ad nascendum & vivendum in carne, secundò ad moriendum in carne, bis dico: *DEUS meus*, *DEUS meus*, ut & tu respectu gemino *respicias in me*: Semel, ut me ipsum resuscites in *susceptione matutina* de morte simpla, scilicet solius carnis: secundò, ut resuscites membra mea de morte gemina corporum & animarum, priùs destruens mortem animarum per mei corporis mortem, deinde corporum vitam reparando per meam Resurrectionem: quia mortem animarum me moriente destrui cupio, & corporum vitam me resurgente reparari desidero, ita ut quàm citò ego moriar in ista cruce, atque de latere meo fluente aqua & sanguine materia existet fabricandæ mihi Sponsæ, statim vivant animæ credentes in me, statim fideles animæ, sive super terram, sive in inferno positæ sentiant sibi apertam esse januam vitæ. Ad cujus rei argumentum fidelis anima latronis confitentis hodie mecum sit in Paradiso, atque me in corpore surgente primogenito mortuorum statim sit aperta janua resurrectionis mortuorum, ad cujus rei argumentum surgant mecum multa corpora Sanctorum. *Luc. 23. 43.*

Sed cum hoc citò sit venturum, tamen quædam prædestinatorum animæ aliquamdiu tardabunt credere, sicut discipulus meus Thomas, & alii discipuli mei, quibus in die meæ Ascensionis exprobraturus sum incredulitatem illorum, & duritiam cordis: quia his, qui viderunt me resurrexisse, non credent, nisi & ipsi me videant & palpent.

Item plura corpora meorum non resurgent ante diem extremum. Propterea dico: *ut quid dereliquisti me? longe à salute mea*, id est: *Quare dereliquisti* meos longè tardari *à salute mea?* Dicet enim aliquis eorum: *Nisi videro in manibus ejus fixuram clavorum, & mittam manum meam in latus ejus, non credam*. Sed hujusmodi verba sunt *Verba delictorum*, non sunt *verba* fidei vel justitiæ dicentium, se velle videre, ut credant, cùm debeant credere, ut videant. Propterea in uno incredulo increpavi tales, & dixi: *Nisi signa, & prodigia videritis, non creditis*. Tales sunt Judæi, qui signa petunt nolentes credere invisibilia, nisi quæ possunt conjicere per signa visibilia. Tales etiam *Joan. 20. 25.* *Joan. 4. 48.*

A sunt Græci, qui sapientiam quærunt nolentes credere, nisi quod humana ratione possunt comprehendere, talia dicentes in corde, qualia dicit unus Thomas corde pariter, & ore; id est: *nisi videro, non credam*. Judæus dicit: nisi videro per signa, quod credere debeam, non credam. Græcus dicit: nisi videro per rationem, quod credendum sit, non credam. Etenim quisque talium tumens inani Philosophia vult humana ratione comprehendere, quod pia mens vivacitate fidei nititur apprehendere. Propterea volventes apud se *verba delictorum*, *longe* sunt *à salute*: quia *longè* sunt à fide. Sed quia delicta illorum super me tuli ego agnus tollens peccata mundi, *delicta* illorum dico *delicta mea*, ut justitia mea fiat justitia illorum. Huic sensui
B consonat, quod dicit Apostolus: *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur justitia DEI in ipso*. Et in Isaia dictum est: *Verè languores nostros ipse portavit, & Dominus posuit in eo iniquitates omnium nostrorum*. *2. Cor. 5. 21.* *Isa. 53. 4. & 6.*

Potest etiam sic legi versus iste, ut sit quæstio, quod dicitur: *DEUS meus, DEUS meus, ut quid me dereliquisti?* Quæstionis autem solutio est, quod sequitur: *Longè à salute mea verba delictorum meorum*. Quasi dicatur: *DEUS* omnium, & specialiter *DEUS meus*, qui *me* nunquam *derelinquis*, ut à te separer per iniquitatem (unde aliàs dixi: *qui me misit, mecum est*, *Joan. 8. 29.*
C *& non reliquit me solum: quia quæ placita sunt ei, facio semper*) *Quare* me dereliquisti ad peccati supplicium, quem nunquam *dereliquisti* ad peccandum? Sed hujus quæstionis ego ipse intelligo solutionem. Nam rogavi quidem, ut transferretur à me calix iste, sed *meorum delicta* hoc exigebant, ut paterer. *Verba* justitiæ meæ clamabant, ut non paterer, per ora quoque judicis iniqui sic dicentis: *Ego non invenio causam in homine isto*. Item: *Ego nullam causam mortis invenio in illo*. Item per uxorem Judicis resonabant *verba* justitiæ meæ dicentis illa: *Nihil tibi, & justo illi: multa enim passa sum per visum propter eum*. Sed *Verba delictorum*, quæ meos premebant, hoc exigebant, ut ego unus homo pro populo morerer, & non
D tota gens periret. Propter hæc, & hujusmodi *verba delictorum meorum* ego sum factus *longè à salute mea*. Cùm enim hæc *salus mea* sit, ut tu me semper audias & *exaudias* (Unde aliàs dixi: *Ego enim sciebam, quia semper me audis*) tamen propter *delicta meorum* ferro meæ Passionis desecanda, & propter *verba delictorum meorum* scripta stilò ferreo in ungue adamantino penitus abolenda, ego velut hircus pro peccato *delictorum meorum* necessariò immolabor *longè* factus *à salute mea*, qui non *exaudior* more solito de calice Passionis à me transferendo. *Peccatum Juda* (ait Propheta) *scriptum est in ungue adamantino stilò ferreo*. Adamantis duritiam dicunt Physici nullatenus posse molliri, nisi in sanguine hirci. Peccatum ergo in ungue adamantino *Luc. 23. 14.* *Ibid. v. 22.* *Matth. 27. 19.* *Joh. 11. 42.* *Hierem. 17. 1.*

tino scriptum ***Verba delictorum meorum*** profundè impressa in ungue adamantino abolenda sunt meo sanguine, qui sum hircus pro peccatoribus immolandus.

Propter hæc ***verba delictorum*** meorum *DEUS* ***meus clamantem*** me ***per diem & noctem non exaudies***, ut à Passione liberes, ut calicem istum transferas: quoniam nimirùm per sanguinem calicis hujus abolendum est Chirographum ***verbis delictorum*** plenum, & tam forti Scriptura conscriptum in ungue adamantino, ut ablui vel deleri non possit sine sanguine meo, qui velut hircus immolabor pro peccatoribus multis, & velut agnus pro innocentibus & justis. Ideò neque ***per diem clamans exaudior, neque per noctem***, quoniam neque justi & Prophetæ, qui quasi ***dies*** luxerunt in mundo; neque peccatores nocti comparabiles B poterant salvari sine calicis mei antidoto medicinali contra venenum peccati. Ideò dum ***clamabo per diem***; si possibile sit saltem justos & Prophetas absque calicis mei antidoto salvari, non bibam calicem, tu ***non exaudies***. Multò minus, dum ***clamo nocte***, respectu ***delictorum meorum exaudies*** me, quoniam ***verba delictorum meorum*** vis deleri per sanguinem calicis, quem das mihi, Pater, sciens non esse possibile, ut aliquis sive justus, ùt Joannes Baptista, sive injustus, ùt latro, salvetur sine mea Passione. Hoc tu scis, & me scire facis; ideò ***non ad insipientiam meam*** fit, quòd ***non exaudior*** ad removendum calicem, qui omnimodis ***exaudior*** ad removendam æternam damnationem eorum, pro quibus bibo ipsum calicem, vel qui dignè biberint eundem calicem. Si enim cuilibet famulo meo tertiò roganti re- C

2. Cor. 12. 9. spondebis, mi Pater: ***Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur***, atque ita ***non ad insipientiam*** fit, quod ***non exauditur***, quando eruditur, quare ***non exaudiatur***: multò magis mihi unigenito Filio tuo, qui sum coæterna tibi Sapientia, nulla in hac re surrepit ***insipientia***, quòd ***non exaudior*** preces fundens in infirmitate pro meis infirmis, ut eorum virtus perficiatur in infirmitate mea. Si enim ego pro fortitudine mea ad mortem accederem sine pavore, nulla præmissa oratione, posthac membra mea infirma, quibus imminente morte pavere ac tædere in natura est, non in potestate ùt mihi, possent frangi desperatione, quasi non pertinentes ad me. Sed cùm legerint, vel audierint, quoniam

Joan. 10. 18. ego, licèt ***potestatem*** habens ***ponendi animam meam & iterum sumendi eam***, tamen instante horâ mortis pavere, ac tædere cœpi: Virtus eorum in infirmitate mea perficietur, quoniam spes & fiducia eorum confortabitur, quòd licèt habentes pavorem, tamen pertineat ad me, qui prior volui pro eis confortandis pavere ac tædere. D

Similiter in alia præter mortem dura obedientia, si famuli mei pavere ac tædere incipiunt, virtus eorum perficietur in infirmitate, si paventes non murmurent contra Dominum, sed exemplô meô in pavore futurarum tentationum rogent se liberari à tentationibus. Propterea cùm ego tertiò rogarem, discipulos quoque diligenter excitavi ad similiter orandum. Dixi A enim: ***Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.*** Matth. 26. 41. ***Non*** ergo est ***ad insipientiam mihi***, quòd ***exauditus non fui***, cùm in mea infirmitate virtus meorum perficiatur, disponente mea propria sapientia, ut quòd contra me insanit aliorum ***insipientia***, sit meorum instructio, ut sciant quòd virtus in infirmitate perficitur, quotiens aliquis meorum ***non exauditur*** ad voluntatem, qui tamen ***exauditur*** ad salutem. Sancta enim Ecclesia persecutionis suæ tempore fide stat, desiderio clamat: sed dolet, se quasi non respiciendo contemni, dum sua videt in tribulationibus vota differri, sive ***clamet per diem*** cupiens retinere prosperitatem, sive ***clamet per noctem*** cupiens removere adversitatem. Alto namque consilio Omnipotens DEUS, cùm Sancti ejus adversariorum persecutionibus comprimuntur, cùmque assiduis precibus, ut liberentur, ***clamant***, differre solet voces petentium, ut merita patientium crescant, quatenus eò magis ***exaudiantur*** ad meritum, qui citiùs ***non exaudiuntur*** ad votum. Dicit ergo Psalmista:

DEUS meus clamabo per diem, nec exaudies. VERS. III. Atque ipsa utilitas de exaudiendi mora mox subditur, cùm protinus subinfertur: *& non ad insipientiam mihi.* Ad multiplicandam itaque Sanctorum sapientiam proficit, quòd postulata tardè percipiunt, ut ex dilatione crescat desiderium, ex desiderio intellectus augeatur. Intellectus verò, cùm extenditur, ei in DEUM ardentior affectus aperitur. Affectus autem ad promerenda cœlestia tantò fit capax, quantò fuerit exspectando longanimis. Sed tamen inter hæc Sanctam patientiam dolor urget ad vocem, & cùm dilati proficiunt, metuunt, ne deficientes vacui rebus despecti reprobentur. Sed quia virtus in infirmitate perficitur, & propterea ***in nobismetipsis responsum mortis habemus, ut non simus fidentes in nobis, sed in DEO, qui suscitat mortuos.*** 2. Cor. 1. 9. ***Nemo * cùm tardiùs exauditur, credat, quòd à superna cura negligatur. Sæpè enim nostra desideria, quia celeriter non fiunt, exaudiuntur, & quod impleri concitè petimus, ex ipsius meliùs tarditate prosperatur. Sæpè vox nostra eò perficitur, quò differtur, & cùm superficietenus petitio nostra negligitur, vota nostra altiùs in cogitationum radice complentur, & sicut semina messium gelu pressa solidantur, & quò ad superficiem tardiùs exeunt, eò ad frugem multiplicatiora consurgunt. Desideria itaque justa dilatione extenduntur, ut proficiant, & ad hoc, quod percepturi sunt, convalescant, exercitantur in certamine, ut majoribus cumulentur præmiis in tribulatione. Labor protrahitur pugna, ut crescat corona victoriæ. Suos ergo Dominus, cùm velociter non exaudit, quo repellere creditur, trahit. Internus quippe est Medicus, & peccatorum in nobis contagia, quæ inesse medullitus reprobat, secat. Abscindit virus putredinis ferrô tribulationis, & quo voces ægri audire dissimulat, eo ægritudinis finem procurat. Hinc est ergo, quod Propheta ait: Clamabo per diem, & non exaudies, & nocte, & non***

* S. Greg. M. Lib. XXVI. Moral. cap. 19.

non ad insipientiam mihi. Ac si diceret: Nequaquam A *mihi ad insipientiam proficit, quòd die, ac nocte clamantem non continuò me audis: quia unde me in temporali tribulatione quasi deseris, inde ad æternam sapientiam plus erudis. Hinc etiam di-* Psal. 9. 10. *cit alibi: Adjutor in opportunitatibus, in tribulatione. In tribulatione quippe dicturus opportunitatem præmisit: quia sæpè in tribulatione conterimur, & tamen opportunum nondum est, ut ad de-* * Edit. ut desiderio. *siderium* * *ereptionis adjuvemur.*

In Hebræo sic habetur: *Longè à salute mea verba rugitûs mei. DEUS meus clamabo per diem, & non exaudies, & nocte, nec est silentium mihi. Rugitus* est propriè vox leonis, qui cùm se viderit in retibus vel in cavea comprehensum, solet magnum dare *rugitum.* Sic leo de tribu Juda in retibus peccatorum nostrorum comprehensus magnos dedit *rugitus clamans* in cruce: *DEUS meus, DEUS meus, quare me dereliqui-* Job. 39. 3. *sti?* Similiter de rugitu *cervarum* legitur in Job, quoniam incurvantur, ut pariant, & *rugitus* emittunt. Ideo hæc *cerva matutina* usque ad crucis opprobrium incurvata, ut pariat multitudinem *cervorum* ac cervarum, quosdam *rugitus* dedit, cùm laniantibus eam canibûs clamavit dicens in magno *rugitu*: *DEUS meus, DEUS meus, ùt quid dereliquisti me?* Aliarum quoque *cervarum* cervos ac cervas parturientium, donec formetur Christus in eis, magnus est in orationibus ac desideriis rugitus quodammodo cum Christo dicentium: *DEUS meus, DEUS meus, quare me dereliquisti?* Pro quibus omnibus tandem exaudiendis ipse in cruce clamavit. Sed quia *non* ibi *est exauditus* ad obtinendam vel protegendam salutem vitæ temporalis, rectè dicit: *Longè à salute mea* sunt *verba rugitûs mei: DEUS meus, clamabo per diem, & non exaudies,* quasi dicat: In eo sunt *longè à salute verba rugitus mei* quia *non exaudiuntur* vel in die ad obtinendam temporalem prosperitatem, vel in *nocte* ad repellendam tribulationem. Et tamen *non est mihi silentium*: quia scio me tandem *exaudiendum* in *rugitu meo.* Nam ego quidem catulus leonis jam captus & morsus inferni sum factus, jam velut alter Jonas in ventre ceti deglutitus, jam velut Samson ligatus, rasus, imò sicut ovis tonsus videor ab his, qui me flagellaverunt, & vestibûs meis denudaverunt atque in cruce suspenderunt.

VERS. IV. *Tu autem in Sancto habitas, laus Israël.*

Tu habitas in cælo *Sancto* tuo, de quo in præcedenti Psalmo dictum est, *exaudiet illum de cælo Sancto suo in potentatibus* salutis *dexteræ ejus.* Atque ideo hîc *non exaudior* petens à me transferri calicem Passionis, quoniam non est in hac petitione salus dexteræ, sed condescensio infirmorum, & ideò videor quidem à te *derelictus. Tu autem habitas* in me *Sancto* tuo, nec dabis me Sanctum tuum videre corruptionem, sed facies me videre non solùm in mea carne, sed etiam in corporibus & animabus meorum gloriam incorruptionis. Nam licet ego quasi alter Job sedeam nunc in sterquilinio mortalitatis, testâ Passionis meæ saniem carnis radens: tamen futurum est, ut in carne mea videam incorruptionem & immortalitatem incorruptionis & immortalitatis æternam & divinam claritatem, quam ostendam his, pro quibus nunc patior: *quia volo,* Joan. 17. 24. *ut ubi ego sum, & illi sint mecum, ut videant claritatem meam,* & videant carnem meam clarificatam ea claritate, *quam habui, priusquàm mundus esset, apud te.* In illa claritate videntibus me Filium tuum in te Patre meo, ac te Patrem in me Filio tuo, tu Pater eris *Laus Israël* omnis viri videntis te DEUM in me DEO unà cum Spiritu Sancto DEO unum DEUM, à cujus facie fugit Adam primus per inobedientiam. Sed ego secundus Adam, ego verus B *Israël* factus nunc obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, ante faciem gloriosæ Trinitatis, ante faciem Patris in me manentis & Verbi mihi uniti, & Spiritûs Sancti, cujus igne ad præsens holocaustum fio, præsentiam meam nunc exhibeo per obedientiam, culpam videlicet illius expiando, qui fugit à DEO in Paradiso confusus per inobedientiam. Ille tacuit à *laude,* sed ego recognosco, & confiteor, quia *tu habitas in Sancto, laus Israël.* Unde in hac *die* malorum non ero immemor bonorum, in hac *die,* qua me *non exaudis* pro transferendo calice Passionis, miserationum tuarum recordabor, in quibus *exaudiendo* populum *Israël* fuisti laus *Israël.* Nam

In te speraverunt patres nostri: speraverunt, & liberâsti eos. Ad te clamaverunt, & salvi facti sunt: in te speraverunt, & non sunt confusi. VERS. V. & VI.

Patres nostri, quando in Ægypto affligebantur, *in te speraverunt,* & tu multis plagis Exod. 12. 28. percutiendo Ægyptum, tandem per immolationem agni Paschalis meam hanc Passionem figurantis mirabiliter *liberâsti eos. Pater* Abraham Genes. 11. 31. *in te speravit,* & tu de Ur Chaldæorum *liberâsti eum.* Isaac Patriarcha *in te speravit,* & tu Ibid. 26. 16. de Palæstinis invidentibus ei *liberâsti eum.* Jacob qui & *Israel* dictus est, *speravit in te laus Israël,* Ibid. 31. 17. & tu de manu Laban, & fratris Esau persequentis *liberâsti eum.* Moyses, & Aaron *speraverunt* Ibid. 28. 5. *in te* persequentibûs eos Ægyptiis juxta littus ru- Exod. 14. 28. D bri maris, & tu per mare rubrum viam pandens *liberâsti eos.* Multi alii *Patres in te speraverunt, & liberâsti eos,* qui per fidem vicerunt regna, ùt Moyses & Aaron vicerunt per fidem Regnum Ægyptiacum. Helias, & Helisæus per fidem 3. Reg. 18. 19. vicerunt Israëliticum, exterminando inde culturam idolorum. Daniel, & tres pueri per fidem Dan. 3. 95. vicerunt Regnum Babylonicum. Mardochæus, Esther. 17. 10. & Regina Hester per fidem vicerunt Regnum Persarum & Medorum. Fortes Machabæi per 2. Machab. 15. 27. fidem vicerunt Regnum Græcorum. Isti, & multi eorum consimiles, atque minores *in te speraverunt, & liberâsti eos.* Alii tamen distenti sunt non suscipientes redemptionem, ut meliorem invenirent resurrectionem, quorum præcipuus ego sum, qui nunc ecce distentus sum in cruce non inveniens redemptionem, seu libera-

 tionem,

tionem, ut meliorem inveniam Resurrectionem non mihi soli resurrecturo primogenito mortuorum, sed etiam omnibus mihi conresurrecturis, qui mihi patienti compatientur, morienti commorientur, quique unà mecum in hoc mundo despicientur, atque mites, & humiles invenientur, qui exemplò meò, cùm maledicuntur, non maledicunt, cùm patiuntur, non comminantur. Cùm enim possem adhibitis, & exhibitis mihi (modò si vellem) plùs, quàm duodecim legionibus Angelorum gloriosiùs pugnare, quàm fideles mei,
Hebr.11.34. *qui castra verterunt exterorum*, tamen ecce non pugno contra Imperium Romanum, vel ejus ministrum Pilatum, ut mansuetudinis, & humilitatis
Genes.14.15. præbeam exemplum. Patriarcha fidelis Abraham cum trecentis octodecim vernaculis quatuor Re-
Jos.10.10. ges una die protrivit. Josue Dux Israel stante sole ad Gabaon quinque Reges pugnando supera-
Jud.7.22. vit. Gedeon in trecentis viris multa millia hosti-
Ibid.15.15. um fugavit. Samson in mandibula asini stravit mille viros. Et omnes isti fortes non per aliam fidem vicerunt regna, seu fortiter egerunt, nisi quia me venturum crediderunt, & in hac fide fortes atque invincibiles fuerunt.

VERSUS VII. & VIII.

Ego autem sum vermis, & non homo: opprobrium hominum, & abjectio plebis.

Omnes videntes me deriserunt me, locuti sunt labiis, & moverunt caput.

Ego, inquam, *sum vermis* ita conculcabilis, tanquam *vermis* & quasi tenerrimus ligni vermiculus adeo sum fragilis, ut conculcare me audeat, non dico ipse Romanus Imperator, sed iste minister ejus Pilatus atque subministri illius milites. Isti vilissimi, qui nec vestes meas mihi sinunt Matri astanti & dilecto discipulo vel aliis meis dare, sed ipsi *diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem*. *Ego autem* in oculis eorum *sum vermis*, imò sum tenerrimus vermiculus ligni, ecce pendens in ligno, qui admoto mihi igne Passionis clamo velut scarabæus de ligno in ignem projecto, qui etiam ita viliter, & contemptibiliter sum conculcatus, tanquam sim *vermis, & non homo*.

Revera tamen in oculis me diligentium *vermis sum, & non homo*: quia sicut *vermis* nascitur de humida terra fœcundante illam solo calore Solis: ita ego natus de virginea carne Spiritu Sancto de rore cæli & de calore Solis æterni eam fœcundante, convenienter appellor *vermis, & non homo*. Non quòd non sim *homo*, sed quia sum plùs quàm
Luc.1.76. *homo*. Si enim Joannes, cùm esset *Propheta Altissimi* à Patre Zacharia vocatus, & ipse nollet, quia erat Propheta ex utero sanctificatus: tamen quia erat non tantùm Propheta, sed etiam plùs, quàm Propheta interrogatus à Pharisæis, an esset Pro-
Joan.1.21. pheta, respondit: *non* sum Propheta: Quantò magis *ego non* simpliciter *homo*, sed plùs, quàm *homo* veraciter dico: quia *sum vermis, & non homo*? Et tamen cùm DEus altissimus *ego* sim, factus sum *opprobrium hominum, & abjectio plebis*. *Opprobrium hominum* in spinis & colaphis opprobriosis, & *abjectio plebis*, quæ me abjecit petens pro me sibi dari Barrabam latronem. Quod tamen totum *non ad insipientiam mihi fit*. Quia enim *Patres nostri*, licèt Sancti, tamen puri homines fuerunt, ideo consolationes humanas in tribulatione *speraverunt*, & per has consolationes alias majores & spirituales consolationes *speraverunt*, ideo bis dico, *speraverunt* adjungoque tandem, *& liberâsti eos*; dando primitùs consolationes temporales, ut est victoria contra hostes & copia frugum, & cætera talia in re, promittens per talia multò majores consolationes æternorum bonorum in spe. Sed *ego*, qui *sum vermis, & non homo*, humano & temporali solatio non indigeo sicut illi, qui erant per hæc temporalia solatia nutriendi, ut sperarent æterna. Quidam etiam carnales pro temporalibus tantummodò servientes, hîc per ea sunt remunerati, & æternis, pro quibus non servierant, omnino privati. Hic est sapientia. Qui habet intellectum, computet, & inveniet inter Deo servientes tantùm distare, *quantùm distat* Psal.102.12.
Ortus ab Occidente. Qui enim pro terrenis Deo servit, servitutis præmiò hic acceptò salvatur, sed ut magis pereat. Qui autem pro æternis militat, stipendiò militiæ in futurum dilatò, hîc punitur, ut alibi gaudeat; puerilem mercedem non curat, ut perfectam suscipiat: parum vel nihil dolet, cùm pro temporalibus orans *non exauditur*, pro quibus etiam sic orat, ut Christum orantem imitetur subjungendo, vel subaudiendo: *verumtamen non sicut ego volo*, sed sicut DEus vult, ita fiat, Matth.26.39.
dummodò quicquid in talibus mihi fiat, *non ad insipientiam mihi* fiat.

Hoc perfectus Dei miles cogitat magis eligens cum Paulo Apostolo, vel etiam cum ipso Christo in talibus *non exaudiri*, quàm cum dæmonibus citò ad voluntatem, non ad utilitatem suam *exaudiri*. Nam legio dæmonum petens gregem porcorum citò *est exauditus*. Paulus ter Dominum rogans, ut discederet ab eo stimulus carnis, *non* 2.Cor.12.8.
est auditus ad voluntatem. Sic & Christus *non est exauditus* ad carnis voluntatem, sed ad utilitatem suorum & necessitatem. Fuerunt enim inter membra Christi, inter electos scilicet ab æterno præordinatos alii tales, quibus competeret per martyrium bibere calicem Passionis, ut eorum sanguine plantaretur Ecclesia, quorum primus erat Beatus *Stephanus gratiâ, & fortitudine plenus*, & Act.6.8.
alii nihilominus Deo chari, quorum præcipuus est Joannes dilectus Christi discipulus, quos à martyrio expediebat liberari, ut eorum doctrinâ rigaretur Ecclesia & illuminaretur. Secundùm horum diversitatem temporum quoque ipsa distincta sunt, ita ut aliud sit tempus belli, & aliud tempus pacis. Nam tempore belli Sancti Martyres calicem Domini biberunt per manifestas passiones, & amici Dei facti sunt. In tempore autem pacis beati Confessores per castitatem & doctrinam Deo servientes calicem Passionis non quidem ablatum à se, sed translatum senserunt, dum cupientes libenter mori, coacti sunt patienter vivere, quod erat eis quædam calicis potatio, dum potum suum cum fletu miscebant, & *carnem suam crucifixerunt cum vitiis, &* Gal.5.24.
concupiscentiis. Non ergo frustra dixit CHRISTUS: *Pater, si fieri potest, transfer à me* Matth.26.39.
calicem hunc: quoniam ubi potuit, & oportuit hoc fieri, Calix iste, ùt diximus, non ablatus,

sed

sed translatus est. Unde cùm eundem calicem A
Petro bibendum porrigeret Christus dicendo:
Joan. 21. 19. *Sequere me*, & Petrus de alio condiscipulo cu-
piens scire, an & ipse deberet eundem calicem
eodem modo bibere, audivit sibi Christum di-
Ibid. v. 22. centem: *Sic eum volo manere, donec veniam: Quid ad te? tu me sequere.* Sic iste dilectus
discipulus calicis translationem creditur obti-
nuisse per istam Christi orationem, qua di-
Luc. 22. 42. xit Patri: Si fieri potest, transfer calicem hunc
à me. Aliter quoque discipulus audiens, quòd
esset ab alio cingendus, & ducendus, quò nol-
let, sanè potuit animadvertere se pertinere ad
illam partem Christi orationis, qua dixerat in
Marc. 14. 36. Passione: *Verumtamen non quod ego volo, sed quod tu* vis, & non mea *voluntas*, sed *tua fiat*, Pater.

In nobis quoque peccatoribus patet hujus B
orationis bipartitæ differens effectus, dum qua-
rundam passionum, quas mundus intentat, calix
à nobis transfertur: quia salvâ DEI gratiâ, &
nostrâ salute hoc potest, & decet fieri, & ubi
hoc non potest fieri, ab alio cingimur, & duci-
mur interdum, quò nolumus, dum patimur,
quæ pati nollemus, si salvâ DEI gloriâ & gra-
tiâ pacem habere possemus. Attamen, quia
Psal. 115. 15. hoc nostro in tempore, licèt *in conspectu Domini sit pretiosa mors Sanctorum* & Martyrum, quibus
ministri Antichristi tollere volunt, aut cum ju-
stitia vivere, aut cum pace vivere, in altero ani-
marum, in altero corporum saluti insidiantes.
tamen in conspectu Ecclesiæ per membrorum
truncationes & rerum spoliationes, quas impii
contra pios moliuntur, non tam corriguntur ani-
mosi mali, quàm perturbantur infirmi boni. C
Oramus, Christe, ut tua super nos oratio *exau-diatur*, per quam nobis, & omnibus, quos per-
sequitur Antichristus, detur aut sic manere, sicut
mansit Joannes translatò à se calice; aut sic te
sequi, sicut te secutus est Petrus bibendo cali-
cem, ut sive vivamus, sive moriamur, tales in-
Luc. 15. 10. veniamur, de quorum vita, & morte *gaudium*
sit non solùm *Angelis* in cælo, qui gaudent *super*
quolibet *peccatore pœnitentiam agente*, sed etiam
piis Ecclesiæ Matris filiis & filiabus paratis gau-
dere cum gaudentibus, & flere cum flentibus.
Et quia tu potum tuum cum fletu nostro tempe-
perâsti, quando in temetipso perfusus oleô læti-
titiæ indefectivæ, tamen bibisti propter nos ace-
tum tristitiæ, cùm tristis erat anima tua usque ad
mortem, per hanc ipsam nostræ tristitiæ participa- D
tionem, quâ tu verus Isaac risus & gaudium existens
Angelorum, factus es consors tristitiæ hominum, da
nobis consortium tuæ lætitiæ, & converte luctum no-
strum in gaudium, ut tristitiâ nostrâ in lætitiam con-
versâ gaudium nostrum nemo tollat à nobis, conces-
sâ nobis tanta gratiâ, ut neque nos unquam Spi-
ritum Sanctum in nobis habitantem contristemus,
aut contristare velimus, neque de nobis unquam
fiat vel piis tristitia, vel impiis lætitia.

Etenim si aliquando *per diem vel noctem cla-mantes non exaudimur* pro velle nostro, fieri po-
test, ut hoc ipsum nobis non sit ad tristitiam,
dum *non* erit *ad insipientiam*, sicut & Christo
Matth. 27. 40. *non* erat *ad insipientiam*, quòd arbitratu Judæo-
rum *non est exauditus*, cùm ei dicerent: *Si Filius*
A *DEI es, descende* nunc *de cruce.* Sed tamen
exauditus est pro sua reverentia, non ad Judæo-
rum insultantium voluntatem, sed ad omnium
suorum *salutem*; sive à quibus transferendo ca-
licem sic eos vult manere, sicut mansit Joannes
Theologus; sive qui bibent calicem sicut Petrus:
Quæ omnia disposita sunt hactenus, & adhuc
disponentur secundùm ineffabilem Divinæ provi-
dentiæ sapientiam. Unde rectè Christus ipse
pendens in cruce dicit: *DEUS meus, clamabo per diem, & non exaudies, & nocte non ad insipien-tiam mihi.*

Et revera multis visa est in prædicatione cru-
cis magna *insipientia*, cùm ipsius Christi cruci-
fixi prædicaretur omnipotentia, quam vix, aut
nullatenus crediderunt, qui crucis infirma
B insipienter inspexerunt, de quibus dicitur in
sequentibus: *Ipsi verò consideraverunt, & conspe-xerunt me. Nos autem* (ait Apostolus) *prædica-* 1. Cor. 1. 23, 24. & 25.
mus Christum crucifixum, Judæis quidem scanda-lum, gentibus autem stultitiam: Ipsis autem Judæis atque Græcis vocatis Christum DEI virtutem & DEI sapientiam: quia quod infirmum DEI est, fortius est hominibus, & quod stultum est DEI, sa-pientius est hominibus. Commemorent Judæi, si
placet, suos fratres homines, verbi gratiâ Josue
victoriosum, Aoth ambidextrum, Gedeonem
tubîs militum trecentorum armatum, Samsonem
fortissimum, David manu fortem, & alios for-
tes homines. Nos econtra dicimus cum Paulo
Apostolo, quia *infirmum DEI fortius est homini-bus.* Revera enim infirmum DEI corpus in cru-
ce fortius est hominibus; quia fortiora fecit omni-
C bûs antiquîs fortibûs. Ibi enim verus Josue in-
troitum terræ promissionis eatenus clausum ape-
ruit, quando Paradisum latroni confitenti, &
omnibus se confitentibus patefecit. Ibi Aoth
verè ambidexter expansîs manibûs omnia traxit
ad se, uti prædixerat: *Ego* (inquiens) *si exalta-* Joan. 12. 32.
tus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum.
Ibi verus Gedeon per victoriam crucis, quæ per
T litteram signatur, in trecentis gloriosè tri-
umphavit. Ibi Samson verus plures occidit mo-
riendo, quàm priùs vivendo. Ibi verus David
leonem & ursum pastorali baculô crucis interfe-
cit liberans oves à diabolo invasas. Ibi contra
superbum Goliath Philistæum quinque vulnera,
vel quinque lapides in pera pastorali, id est, in
D corpore mortali verus David manu fortis habuit,
sed uno lapide, uno scilicet vulnere superbum
illum eatenus insuperabilem stravit per Sacramen-
tum sanguinis & aquæ de latere suo currentis.
Ergo verè dictum est contra scandalum Judæo-
rum, quòd *infirmum DEI fortius est hominibus*;
quia quicquid fortiter actum in eorum libris le-
gitur, nequaquam dignè illi fortitudini compa-
ratur, quam in infirmitate Christi morientis, &
cornua crucis in manibus habentis fuisse constat,
quoniam *ibi abscondita est fortitudo ejus. Abscon-* Habac. 3. 4.
dita revera, non imminuta, quod inde manife-
statur, quia dum ille in cruce moreretur, *ante faciem ejus* ivit *mors*, & videntes eum portæ mor-
tis confractæ sunt, quod palàm contestabatur ter-
ra mota, sol obscuratus, petræ scissæ, monumenta
aperta,

aperta, & velum templi scissum à summo usque deorsum. O Judæi, si, ut vestra consuetudo est, signa petitis, ecce signa multa videtis. Unum hoc est præcipuum signum, per quod ex præcepto Moysi debuistis cognoscere illum Prophetam magnum, quia verbum, quodcunque dixit, aut prædixit, effectu non caruit. Dixit Lazaro mor- Joan. 11. 43. & 44. tuo in sepulchro jacenti & fœtenti: *Veni foras, & prodiit.* Dixit cæco: *Respice, & vidit.* Di- Luc. 18. 42. & 43. xit leproso: *mundare,* & mundatus est. Dixit Luc. 5. 24. paralytico: *Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam,* & surrexit. Prædixit Evangelium suum in toto mundo prædicandum, & ecce, Psal. 18. 5. *in omnem terram exivit sonus* Evangelistarum, *& in fines orbis terræ verba eorum.* Prædixit vos de Luc. 21. 24. loco vestro ejiciendos, & captivos ducendos in omnes gentes: & ecce dispersi, & captivi estis, neque locum vestrum per Principes Romanos vobis ablatum, magis autem per Principes Apostolorum Ecclesiæ Romanæ sociatum rehabere potestis. Cognoscite itaque, quia *infirmum DEI fortius est hominibus*, de quorum fortitudine vos jactatis, cùm tot signa videatis invictæ fortitudinis completæ per mysterium Sanctæ crucis.

Cognoscite per veritatem Prophetiæ faciem Num. 9. 13. veri Prophetæ, de quo dicit Moyses: *Omnis anima quæ non audierit Prophetam illum, exterminabitur de populo suo.* Et quidem, si alienum DEUM vobis prædicâsset, quantalibet signa fecisset, prohibente Moyse vobis audiendus non esset. Dicit Deut. 13. 1, 2, 3, 4, & 5. enim: *Si surrexit in medio tui Prophetes, aut qui somnium vidisse se dicat, & prædixerit signum atque portentum, & evenerit, quod locutus est, & dixerit tibi: eamus, & sequamur DEOS alienos, quos ignoras, & serviamus eis: non audias Verba Prophetes illius, aut somniatoris, quia tentat vos Dominus DEUS vester, ut palàm fiat, utrum diligatis eum, an non in toto corde & in tota anima vestra. Dominum DEUM vestrum sequimini, & ipsum timete, mandata illius custodite, & vocem ejus audite. Ipsi soli servietis, & ipsi adhærebitis. Propheta autem ille aut fictor somniorum interficietur, quia locutus est, ut vos averteret à Domino DEO vestro, qui eduxit vos de terra Ægypti, & redemit vos de domo servitutis, ut errare te faceret de via, quam tibi præcepit Dominus DEUS tuus, & auferes malum de medio tui.* Item, si DEUM vestrum annuntiâsset, & verbum dixisset, quod non fieret, quasi Propheta falsus repu- Ibid. 18. 20. 21, & 22. diandus esset, cùm dicat Moyses: *Propheta, qui arrogantiâ depravatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi, ut diceret, aut ex nomine, alienorum Deorum, interficietur, Quòd si tacita responsione responderis: quomodo possum intelligere verbum, quod non est locutus Dominus? hoc habebis signum: quod in nomine Domini Propheta ille prædixerit, & non evenerit, hoc Dominus non est locutus, sed per tumorem animi sui Propheta confinxit, & idcirco non timebis eum.* Nunc autem, cùm non alienum DEUM nobis annuntiaverit, sed DEUM Abraham, DEUM Isaac, DEUM Jacob, atque in hac testificatione veri DEI vestri omne verbum, quod dixit, efficacia veritatis non caruerit, sicut ecce in dispersione vestra, quam prædixit, patet: quàre non auditis Prophetam istum testimonio Moysi vobis commendatum, qui si DEUM, sive Filium DEI se dicens, ùt putatis, mentitus fuisset, nullo modo Prophetam falsum comitata esset efficacia tanta signorum, in quibus, si non fecit opera Patris seu DEI Omnipotentis, nolite credere, illum esse Filium DEI, vel DEUM. Si autem facit, operibus credite, ut cognoscatis, quia in Patre est, & Pater in ipso unus Omnipotens.

Hinc est, quòd miracula multa, soli DEO possibilia, fecit non rogando DEUM, ùt Sanctus homo, sed imperando, ùt Deus-Homo, quod nulli conceditur, nisi DEO soli. Moyses vester non imperando, sed ad DEUM clamando fecit, ut divideretur mare rubrum in divisiones. Iste autem Propheta major Moyse imperavit ventis, & mari, & facta est tranquillitas magna. *Imperat ventis,* Luc. 8. 24. id est, malignis Spiritibus, *& mari,* id est, procelloso huic sæculo, *& obediunt ei.* Imperavit Romanis, ut tollerent vestrum & locum, & gentem, & obedierunt ei. Imperavit iisdem Romanis, quando voluit, ut à Christianorum persecutione cessarent, & facta est tranquillitas magna. Etsi ad horam permisit, aut permittit in hoc mari suam naviculam, Sanctam videlicet Ecclesiam quassari, tamen sic operatur opera Patris suis, ut sicut in arca Noë Pater suus exundante diluvio octo animas liberavit, ita & ipse per lignum crucis liberet credentes, & in illo spem resurrectionis habentes. Atque ut breviter, & pleniter dictum sit, *quæcunque Pater facit, hæc & Fi-* Joan. 5. 19. *lius similiter facit.* Verè *similiter,* quia æquè omnipotenter operatur, sicut Pater operatur: & verè quæcunque Pater facit, hæc & Filius: quia neque Pater sine Filio, neque Filius sine Patre quicquam operatur. Quòd cùm in multis agnosci, & probari valeat, sufficiat vobis, o Judæi, qui usque in hodiernum diem negâstis Filium DEI, quòd illo in cruce pendente, atque, ut vobis videbatur, nulla tunc signa faciente affuit Paternæ Majestatis potentia per terræmotum magnum & alia signa evidentia tangens etiam corda gentilium, ut illum crederent esse Filium DEI, cujus mortem clamabat mundus, se sustinere non posse. Inde fuit illa vox Centurionis: *Verè Filius DEI erat iste.* Matth. 27. 54. Unde tibi hoc O gentilis Centurio! ut Filium DEI confitereris negante illum Judæo? Unde tibi hoc? Non quia sensisti, quòd infirmum DEI fortius erat hominibus? Hoc inde persensisti, quia mirabilia tanta fieri Christo moriente vidisti: qui licèt reputatus esset tanquam *vermis, & non homo,* factus *opprobrium hominum, & abjectio plebis,* tamen quòd esset Filius omnipotens omnipotentis DEI, claruit ex ipsa potestate moriendi. Nemo enim ab illo animam suam tulit, vel extorsit, sicut animæ latronum crurifragio sunt à corporibus extortæ sed ipse potenter, quando voluit, posuit eam dicendo: *Pater, in manus tuas commendo Spiritum* Luc. 23. 46. *meum,* & iterum potenter sumpsit eam, quando surrexit à mortuis. Sufficiant hæc dicta contra Judæum blasphemantem infirma Dominicæ Passionis, ut aut credat infirmum DEI fortius esse hominibus, aut si non vult manifestæ veritati acquiescere, cogatur obmutescere.

Quid autem dicemus gentibus, & maximè Græcis, qui sapientiam quærunt, stultitiam reputantes

tantes; quòd omnipotens cum tanto labore humanum genus redimeret, quod solo verbo liberare posset? *Nos autem*, ait Apostolus, *prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam.* Et quidem contra scandalum Judæorum probatum est, infirmum Dei fortius esse hominibus. Nunc autem contra Gentes crucis arborem velut Sycomorum, quæ ficus fatua dicitur, irridentes, & in ejus fatuitatem offendentes, hoc est probandum, quòd stultum Dei sapientius est hominibus, quòd fatuitas crucis antecellit in vera sapientia cunctos Græciæ sapientes. Et quia multi Græcorum laudantur de sapientia sua, nos de multis dicere non valemus. Unum in præsenti negotio proponamus, quem apud Græcos & Latinos habitum sapientem non ignoramus, Ulyxem illum, quem & Homerus apud Græcos, & Virgilius commendat apud Latinos tanquam sapientem virum, quem & noster Boëtius commendat, quem tota schola Poëtarum clamat virum sapientem, eò, quòd potuit Sirenum voces audire illæsus, quòd Circes poculis & incantationibus non est victus vel deceptus, quòd aliis innumeris laboribus terrâ, marique agitatus permansit invictus, non tam virium potentia, quàm ingeniosæ mentis prudentiâ ubique tutus. Hic Polyphemum devoratorem suorum sociorum calliditate aggressus, oculo uno, quem solum dicitur habuisse, tenebrato superavit. Hujus artificioso ingenio fertur actum, ut insignis Troja caperetur magis astutiâ consiliorum, quàm viribus armorum, atque ideo hunc virum sapientem, & ingeniosum theatra sonant Græcorum, & Latinorum.

1. Cor. 1. 23.

Veruntamen si stultitiam crucis tantæ sapientiæ conferamus, tale est, ac si lumen solis tædæ accensæ comparemus. Etiam si non ficta, sed facta crederentur, quæ de illo, quem dicunt sapientem, leguntur: Incomparabiliter majora sunt, quæ per crucis mysterium facta, & non ficta sine dubio creduntur. Credunt illi suis auctoribus & scriptoribus, quibus licuit fingere, ac falsa veris miscere. Credamus & nos auctoribus, & scriptoribus nostris, in quorum testimoniis loquitur Spiritus veritatis absque omni admixtione totius falsitatis. Credunt illi oculum Polyphemi sapientiâ Ulyxis perforatum & cœcatum, Et nos credimus, propter quod & loquimur, nares Leviathan sudibus crucis & clavorum ejus perforatas. Ille socios à Polyphemo devoratos non potuit liberare, licèt potuerit vindicare, unde Boëtius * dicit:

Lib. IV. Consol. Phil. Metro VII.

Flevit amissos Ithacus sodales,
Quos ferus vasto recubans in antro
Mersit immani Polyphemus alvo:
Sed tamen cœco furibundus ore
Gaudium mœstis lachrymis rependit.

Christus autem suos de ore Leviathan eripiens armillâ maxillam ejus perforavit, atque de ventre ceti suos eruiturus fuit in eo tribus diebus & tribus noctibus. Unde cum suis victor illæsus exivit, non tamen sine læsione ipsius ceti eum revomentis, ac multos olim devoratos amittentis. Fuerit illi gloriosum dolo, & astutia cepisse Trojam: perampliùs, & perfectiùs glo-

A riosum est Christo per crucis trophæum devicisse infernum, & suis legibus totum mundum subdidisse, alligato, & foras ejecto forti armato. Talia sine dubio facta non ficta contestantur delubra eversa, & Ecclesiæ Christi fabricatæ in toto mundo: nec soli homines, verùm etiam dæmones de obsessis corporibus clamantes, dum exire per virtutem crucis compelluntur, in testimonium nostræ assertionis adducuntur.

Sive igitur facta, sive ficta dicantur, quæ de sapientibus mundi, qualium præcipuus erat jam commemoratus Ulyxes, contestantur paganorum scripta, quod in crucis mysterio stultum ab illis putatur, in infinitum sapientius est hominibus prudentibus & sapientibus, in quibus Græcia gloriatur, & de quorum sapientia frustra inflatur: quia *stultam fecit Deus* 1. Cor. 1. 20.
B *sapientiam hujus seculi*, & perdidit prudentiam prudentum, qui cùm dicerent se sapientes, stulti facti sunt servientes creaturæ potiùs quàm creatori, quod erat maxima stultitia: sicut econtra magna sapientia est in cruce adorare Creatorem & Redemptorem credendo, & confitendo, quòd is, qui crucifixus erat, Deus, ecce per omnia regnat. Hunc nosse vivere, huic servire regnare est. Hujus onus leve est, hujus jugum ferre suave est, hujus præceptis, & consiliis acquiescere, hujus promissionibus credere salus, vita vera, & magna sapientia est. Quod totum, cùm ita sit, non inane dico ego Christus: *Clamabo per diem, & non exaudies; & nocte, & non ad insipientiam mibi*: quia quòd *vermis, & non homo*;
C quòd *opprobrium hominum, & abjectio plebis ego sum*, licèt Judæis videatur infirmum, & Græcis, aliisque Gentibus fatuum & stultum: tamen istud infirmum fortius est hominibus, & istud stultum sapientius est hominibus.

Verùm quia oculis carnalium abscondita est ista fortitudo, & sapientia, *omnes videntes me, deriserunt me, locuti sunt labiis, & moverunt caput.* Sacramentum crucis, cui debuerunt venerationem, exhibuerunt irrisionem. *Deriserunt* in corde, *locuti sunt labiis, & moverunt caput. Moventes* enim *capita sua* dicebant: *Vah qui destruit templum Dei, & in triduo illud reædificat*: speravit in Domino, *liberet nunc eum si vult.* Matt. 27. v. 39. 40. & 43.

D *Speravit in Domino, eripiat eum.* VERS. IX.

Tanta est in *Psalmo*, & in Evangelio verborum identitas, tanquam si mutuò se respiciant hæc duo Cherubin, Psalmista videlicet, & Evangelista versis vultibus in me propitiatorium, qui in cruce factus sum propitiatio pro peccatis omnium credentium. Dictum est in Evangelio: *Confidit in Deo, liberet nunc eum si vult.* Dictum est hic in Psalmo: *Speravit in Domino, eripiat eum, salvum faciat eum, quoniam vult eum.* Sic dicunt, & licèt nescientes verum dicunt, quia tu verè *salvum facies* me resuscitando à morte, quiam tu *vis* me, tu diligis me, quod ex anteactis potest constare.

VERS. X. XI. *Quoniam tu es, qui extraxisti me de ventre, spes mea ab uberibus matris meæ.*

In te projectus sum ex utero. De ventre matris meæ Deus meus es tu.

Tu es, qui extraxisti me de ventre Virgineo, quem vir non aperuit, qui clausus erat ante partum, & in partu, & post partum clausus permansit. Inde scio, quòd etiam de clauso ac signato sepulchro educes me. ***Spes mea ab uberibus matris meæ.*** Antequam haberem matrem, tu mihi eras Pater: sed postquàm habui matrem, cujus ubera suxi, tu mihi non solùm Pater extitisti secundùm genituram, qua me hodie, id est, æternaliter genuisti, sed etiam ***spes mea*** esse cœpisti, secundum quod me hominem in veram filiationem suscepisti, non adoptione, sed eâ sanctificatione, de qua dixi Joan. 10. v. 35. & 36. Judæis: ***Si illos dixit Deos, ad quos sermo Dei factus est, & non potest solvi scriptura: quem Pater sanctificavit, & misit in mundum, vos dicitis, quia blasphemas, quia dixi: Filius Dei sum.*** Ergo ego licèt verus homo, tamen in Deum, Dei filium sanctificatus meritò ***spem*** habeo in te Patre meo, & Deo meo, qui me ante sæcula genuisti, & nunc, ubi venit plenitudo temporis, in Virgineo matris utero sanctificâsti, matremque ipsam Sanctam conservâsti, ut me lactaret uberibus de cœlo plenis, uberibus Virgineis. Ideo dico tibi Pater: ***Spes mea ab uberibus matris meæ:*** quia multum boni licet sperare mihi homini filio talis Matris, ac talis Patris.

In te jactatus sum ex utero, vel ***ex utero*** Matris Virginis tanquam homo infirmus, tanquam infantulus tenerrimus, & pupillus in hoc mundo natus absque Patre homine, ***in te*** Patrem, ac Tutorem ***sum projectus*** per fidem piæ Matris meæ, tibi me attentiùs commendantis. Vel ***ex utero*** matris meæ Synagogæ ***sum projectus***, cujus uterus me non protulit, sed jactavit. Et voluit quidem illa Mater me tanquam abortivum perdere projiciens me: sed ego Psal. 117, 13. ***impulsus, & eversus, ut caderem projectus sum in te spes mea ab uberibus matris meæ.*** Nam quia de ***uberibus*** ipsius ***matris meæ*** Synagogæ carnales consuetudines nolui sugere, inde patuit, quòd tu ***spes mea*** es; qui non caro, sed spiritus; non pater carnalis, sed spiritualis es, de cujus nobilitate spiritali mihi homini filio tuo tanta innata est nobilitas, ut non possem sugere, nisi ***ubera*** de cœlo plena, ubera vir- Cant. 4. 10. ginea, ***ubera vino pulchriora,*** fragrantia unguentis optimis. Inde fastidivi carnalia ***ubera*** carnalium observantiarum, quibus corrupta est Cant. 8. 5. ***mater mea,*** quibus ***violata est genitrix*** mea Synagoga. Et illa videns me non sugere ubera Joan. 9. 16. sua, dicebat intra se: Quia ***hic homo non est à Deo, qui Sabbathum non custodit,*** atque ita me ***projecit,*** quasi vitâ indignum, quasi hominem desperatum. Verumtamen ***tu es spes mea ab uberibus matris meæ, & in te projectus sum ex utero, & de ventre matris meæ Deus meus es tu. De ventre matris meæ*** Virginis ***Deus meus es tu.*** Tu quidem ***ex utero*** tuo ante Luciferum genuisti me, priusquam mundus fieret, priusquam essent ulla tempora, quæ per luciferum, & alia signa siderea distinguerentur, & nunc ubi venit plenitudo temporis, ***extraxisti me de ventre matris meæ*** Virginis. Vel ***extraxisti me de ventre matris meæ*** Synagogæ hominem factum ex semine David secundùm carnem. Sed ***tu*** de ***utero*** tuo mihi ante Luciferum genito non ***es Deus meus;*** in me es Pater meus æternus habens me Filium tibi coæternum. ***De ventre*** verò ***matris meæ Deus meus es tu.*** & ego inde sum creatura tua, quòd ***de ventre matris meæ*** carnem suscipiendo factus sum homo, cui possit accidere tribulatio. Et ideò peto:

Ne discesseris à me, quoniam tribulatio proxima est, & non est, qui adjuvet. VERS. XII.

Homo est, qui tribulet, & non est homo, ***qui adjuvet.*** Noti mei quasi alieni recesserunt à me: quia etiam discipuli omnes me derelicto fugerunt, &

Circumdederunt me vituli multi, tauri pingues obsederunt me. VERS. XIII.

Vituli multi erant homines populares, lascivi, & petulantes. ***Tauri pingues*** erant Principes elati, feroces, & divites, ex ipsa divitiarum pinguedine ferociores. ***Vituli me circumdederunt***, quando cum gladiis, & fustibus me comprehenderunt quasi latronem, qui cottidie apud eos eram docens in templo, & non me tenuerunt, quia nondum venerat hora mea. Modò autem postquàm venit hora mea & potestas tenebrarum, ***vituli*** me ***circumdantes*** corniculis acutis me impetierunt: ***& tauri pingues*** ita ***obsederunt,*** ut non pateret mihi locus effugiendi. Cùm enim judicaret Pilatus me corripiendum, & dimittendum, clamaverunt: ***Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris.*** Joan 19. 12. ***Omnis, qui se Regem facit, contradicit Cæsari.*** Luc. 23. 2. Item: ***Hunc invenimus subvertere gentem nostram, & prohibentem tributa dari Cæsari.*** Item: ***Nos legem habemus, & secundùm legem debet mori: quia Filium Dei se fecit.*** Joan. 19. 7. Talia clamando sic ***me obsederunt*** hinc inde objicientes falsa testimonia tanquam contra Cæsarem & contra legem peccaverim, ut nulla videretur justa ratio, pro qua judicarer dimittendus ego, ut putabatur, inimicus legis & Regis. Ideò ipsi tanquam fidi æmulatores legis & amici Cæsaris

VERS. XIV. *Aperuerunt super me os suum sicut leo rapiens, & rugiens* cum feroci aviditate quasi belluæ, quasi leo, vel hyena patulo rictu inhiantes ad me degluti-endum. ***Aperuerunt super me os suum*** sitientes sanguinem meum. Ideo tanquam ***leo rapiens*** me com-

me comprehenderunt, & tanquam *leo rugiens* A
Mat. 26.66. clamaverunt: *Reus est mortis. Crucifige, cru-*
Luc. 23. 21. *cifige eum.* Talis clamor non erat vox hominis, imò fuit rugitus *leonis* olim in Pharaone contra me sævientis, quando masculos infantes Hebræorum, de quibus eram nasciturus, præcepit occidi. Et nunc postquàm fui natus, in Herode, tanquam altero Pharaone, sanguinem meum sitiens iterùm infantes masculos occidi præcepit, ut me quoque inter illos occideret. Sed quoniam hactenùs frustati sunt sanguinei rictus hujus *leonis* minimè valentis me devorare, isti modò eidem *leoni* cooperando tanquam ipse Diabolus *aperuerunt super me os suum* cupientes me devorare. Primò voluerunt me ita devorare, ut eis incorporatus essem quasi unus ex illis custodiendo Sabbathum, non atten- B dendo, quòd ego sum Dominus Sabbathi. Volebant etiam, quod ego servâssem traditiones Patrum, quas ipsi servabant, & servant irritum facientes mandatum Divinum. Nam Deus dixit:
Exod. 20, 12. *Honora patrem tuum, & matrem*: ipsi autem consulentes avaritiæ suæ munus patri vel matri dandum docent ad altare deferendum. Quod cùm ego arguerem, neque illis talia facientibus incorporari vellem, verterunt se ad aliud nequitiæ suæ artificium, quo me devorarent. Uude *aperuerunt super me os suum sicut leo rapiens & rugiens.* Tamen quomodocunque *os aperirent*, non potuerunt me devorare vel sibi incorporare: Ideo

VERS. XV. *Sicut aqua* vilis *effusus sum* ab eis, *& dispersa sunt omnia ossa* C *mea.*

Quem enim devorare non potuerunt, conculcare præsumpserunt. Sed volentes me conculcare quasi aquam immundam, lapsi sunt lubricitatis eorum vestigiis: per me autem quasi per *aquam* cœlestem, quasi per imbrem matutinum, & serotinum rigata est bona terra, fœcundata est omnis Ecclesia. Sicut enim *aqua* cùm funditur, abluit, & rigat: sic ego *effu-*
Joan. 19. 34. *sus* ablui sordes, & rigavi mentes. Exivit enim *aqua* de templo corporis mei à latere dextro, & omnes, ad quos pervenit aqua ista, salvi facti sunt. Attamen per eandem *aquam* lubrica facta est via inimicorum, ita ut caderent, & via quoque discipulorum meorum, ita ut stare non possent, sed omnes me reli- D cto fugerent: Ideo dico: *Dispersa sunt omnia ossa mea.* Quando enim ego *sicut aqua effusus sum*, tunc *dispersa sunt omnia ossa mea*: quia tunc in illa nocte scandalizati sunt omnes discipuli mei in me, ita ut Petrus, qui unus fuit de firmioribus *ossibus meis*, ter me negaret. Unde præ nimio doloris igne

Factum est cor meum tanquam cera liquescens in medio ventris mei. Et ipsi Apostoli, qui erant priùs constantes, quasi *cor meum*, Passionis igne invalescente ab omni fortitudine sua defece- A runt *tanquam cera liquescens.* Cùmque sit propria sedes cordis intra septa costarum, ipsi velut molle intestinum non intra fortitudinem costarum mearum fuerunt invicti, ut essent quasi *os ex ossibus meis*, imo quasi caro de carne Genes. 2. 23. mea *in medio ventris mei*, id est, in consortio infirmorum nullum robur habentium.

Aliter: *Cor meum*, id est, Scriptura priùs dura *tanquam cera liquescens*, & sua liquefactione lumen faciens dissoluta est. Unde me in cruce moriente velum templi scissum est, & patuerunt secreta sanctuarii priùs velata, hoc significante Spiritu Sancto, viam Sanctorum esse propalatam priore tabernaculo non habente statum. Via Sanctorum via est, quæ ducit intra Sancta Sanctorum, Christus scilicet, qui dicit: *Ego sum via.* Sed hæc via priore tabernaculo habente statum palàm non patuit, quia intra velamentum figurarum Christus latuit, verbi gratiâ in figura Paschalis agni, aut vitulæ rufæ, seu hirci pro peccato multitudinis immolati. Hujusmodi figurarum rectè velum scissum est, quando verus agnus pro innocentibus de nocentibus faciendis, verus hircus pro pœnitentibus de impœnitentibus faciendis est immolatus, quando ipse verus *Pontifex per am-* Hebr. 9. 11. *plius, & perfectius tabernaculum non manufactum, id est, hujus creationis, neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta æterna redemptione inventa.*

Aruit tanquam testa virtus mea, & lingua mea adhæsit faucibus meis. VERS. XVI.

Ipsi Apostoli mei, quibus erat *Spiri-* Mat. 26. 41. *tus quidem promptus, caro autem infirma*, propter infirmitatem carnis *tanquam cera liquescens* erant *in medio ventris mei*, sed propter spiritum promptum *virtus mea, & lingua mea* fuerunt: *virtus mea* per fidem, qua corde crediderunt ad justitiam: *lingua* per confessionem, qua ore confessi sunt ad salutem. Sed hæc *virtus mea* in igne Passionis pariter facta est mollis & dura: mollis *tanquam cera liquescens*, ut per eos lumen fidei dilataretur: dura *tanquam testa*, ut ex ipsis fieret lucerna super candelabrum totius Ecclesiæ ponenda, non sub modio Judaicæ angustiæ. Lucerna quippe lumen est in *testa*, quæ nisi prius in igne duresceret, liquorem pinguedinis in pabulum ignis continere non posset. Est enim caro mortalis & peccatrix quasi mollis *testa*, & lutum vile, quæ nisi desiccata fuerit in his, qui debent crucifigere carnem suam cum vitiis, & concupiscentiis, non potest fieri ministra luminis. Propter quod ego Christus licèt immunis, & totus mundus à peccato, tamen spontè per mortalitatis fragilitatem quasi *testa* mollis existens in Judæa tanquam in domo figuli conclusus, & in agro figuli, sicut constituit mihi Dominus, ipse figulus, projectus, & conculcatus, non eram adhuc paratus *ante fa-* Luc. 2. 31. & 32. *ciem omnium populorum, lumen ad revelationem gentium.*

gentium. At ubi *aruit tanquam testa virtus mea*, dum caro mea non ut fœnum in igne Passionis defecit, sed tanquam *testa* in igne fortitudinem accipiendo profecit, continuò ante faciem omnium populorum lumen ad revelationem gentium sum positus ab eo, qui mihi, priusquam in
Isai. 49. 6. carne apparerem, dixerat: *Posui te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ.*

Similiter Apostoli mei, & reliqui discipuli ante Passionem meam quasi mollis *testa* in domo figuli formabantur, dum per doctrinam meam catechisabantur, sed per Passionem, & Resurrectionem meam consolidati apti fuerunt, ut in omnem terram luceret lux eorum coram hominibus. Et sicut ego verus Job sedens in sterquilinio saniem fragilitatis assumptæ abrasi per *testam* fortitudinis, in qua, cùm volui, animam posui, & iterùm, cùm volui, sumpsi eam: sic & Apostoli mei saniem peccatorum suorum per fidem Passionis & Resurrectionis meæ abraserunt, cùm per dies quadraginta in multis argumentis quasi *testa* firmi de infirmis effecti sunt, & ipsi, qui existentes *lingua mea* per scandalum crucis obmutuerunt (quia tunc
Act. 2. 4. *adhæsit lingua mea faucibus meis*) posteà *cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis.* Attamen, quia ego Christus nunc loquor in Passione constitutus, in qua & ego
Isai. 53. 7. ipse obmutui, & non aperui os meum tanquam agnus coram tondente, atque omnes discipuli non solùm tacuerunt, sed etiam relicto me fugerunt: rectè nunc dico, quòd *virtus mea* priùs probata miraculis *aruit*, id est, viluit tanquam *testa* fragilis: *& lingua mea ad-*
1. Pet. 2. 23. *hæsit faucibus meis*, quia cùm paterer, non comminabar, cùm maledicerer non remaledicebam, atque ita in pulverem mortis deduxisti me Pater, qui dedisti mihi calicem hujus Passionis, in qua *deductus sum* usque *in pulverem mortis* arbitratu Judæorum, qui me putabant nunquam resurrecturum, sed *in pulvere mortis* permansurum. Sed ego longè meliùs dictante meâ pietate *in pulverem mortis deductus sum*: quia per mortem meam ego granum frumenti mortuum ita nunc multiplicor multum fructum afferens, ut etiam inter impios, quos tanquam *pulverem* projicit ventus à facie terræ, fructificem de hoc ipso pulvere suscitans filios Abrahæ, qui sint lucidi, & alti sicut stellæ cœli. Nec mirum, quòd ego tam de Gentibus, quàm de Judæis colligam regna, & congregabo gentes in sinum Abrahæ, ut sint Filii Abrahæ, quoniam, ut hoc fieret, passus sum primò à Judæis, deinde à Gentibus. De Passione, quam intulerunt Judæi, superiùs dixi; *Circumdederunt me vituli multi, tauri pingues obsederunt me &c.* Quia illis tanquam *vitulis*, & *tauris* debebatur jugum legis. De Passione autem, quam Gentes intulerunt, nunc dico:

VERS. XVII. *Circumdederunt me canes multi, &c.*

Nam & in Evangelio, ubi dixi: *Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere* Marc. 7. 27.
canibus, per *canes* notavi Paganos, idolorum cultores. Et primò quidem *circumdederunt me vituli, & tauri*, minores videlicet ac majores Judæi, quando in domo Annæ atque Caiphæ Pontificum colaphis & alapis & sputis atque blasphemiis totâ nocte illuserunt mihi: Manè autem vinctum tradiderunt me Pilato, & gentibus flagellandum, & illudendum, & conspuendum, & crucifigendum. Unde nunc dico *circumdederunt me canes multi*, agitantes & lacerantes me quasi cervam nondum matutinam, sed adhùc vespertinam cursu temporalitatis fatigatam. Sicut enim fatigatus aliquando ex iti- Joan. 4. 6.
nere sedi super fontem, ut me illic mulier Samaritana & Gentilis inveniret, ac de me fonte vivo aquas in vitam æternam salientes hauriret: sic ego cerva *canibus* istis me agitantibus fatigata sedi, id est, humiliavi me usque ad mortem, mortem autem crucis, totius mundanæ sapientiæ atque carnalis concupiscentiæ puteum sessione meâ premens, ut me de Gentibus Ecclesia collecta inveniret fontem aquarum viventium, quæ de latere meo unà cum sanguine fluxerunt, & omnis, qui biberit de aquis istis, non sitiet ultra, quoniam *fiet in eo fons aquæ salientis in* Joan. 4. 14.
vitam æternam. Non ergo sitiet ultra, quia nihil est ultra sitiendo, & bibendo aquam salientem in vitam æternam. Quid ultra vitam æternam sitire quis potest? Verumtamen Sacramento hujus aquæ regeneratus, & aquâ sapientiæ salutaris potatus vehementer sitiet ipsam vitam æternam, quoadusque perveniat ad ipsam vitam, quam cùm semel acceperit, non sitiet ultra, quia ut dixi, nihil est ultra. Igitur quia multi cervi de veneno antiqui serpentis læsi sentientes in semetipsis incendium grassantis veneni per concupiscentiam peccandi, & hoc incendium non poterant extinguere bibendo aquas mundanæ sapientiæ, seu explendo desideria carnalis concupiscentiæ (quia qui biberit de hujusmodi aquis iterùm sitiet, quando peccandi libido per mundanam sapientiam vel expletionem carnalium desideriorum falsò medicata, & ad tempus mitigata iterum vehementiùs exardescet) recto & sano consilio pietatis ego cerva vespertina inter venatores Judæos & canes gentiles fatigata in me ipso demonstravi aperto latere meo aquas omnibus cervis appetendas, quas qui biberit, non solùm participando Sacramentum Baptismi, sed etiam servando in se virtutem ejusdem Sacramenti totus in anima, & corpore medicabitur, & cerva matutina efficietur. Nam & in hac præsenti vita tanquam cervus rejuvenescet perempto serpente, pilis vitiorum depositis, & superbiæ cornibus eradicatis, & in futuro conformabitur mihi cervæ matutinæ, particeps effectus resurrectionis meæ, quando reformabitur *corpus* humanæ *humilitatis configuratum* Philip. 3. 21.
corpori claritatis meæ.

Sed quia peccata multorum porto, propter quæ tollenda nunc mortalitati subjaceo tanquam cerva lassata, cui per spinas multas via est clausa, propter quod significandum spinea corona

capiti

capiti meo fuit imposita: Nunc ecce in lassitudine mea *circumdederunt me canes multi* agi- [*Luc. 23. 7.*] tantes me hinc inde, quoniam à Pilato ad Herodem missus, & rursus ab Herode ad Pilatum sum remissus, nunc in Prætorio, nunc extra Prætorium latratibus eorum, & morsibus fati- [*Ibid. v. 11.*] gatus. Et quidem *sprevit* me tunc *Herodes cum exercitu suo*, imò cum *canibus* suis. Attamen in necem meam consensit Pilato & canibus ejus, quoniam *amici facti sunt* in pacto mortis contra [*Ibid. v. 12.*] me, cùm *antea* fuissent *inimici ad invicem*. Propterea simpliciter non dico: *Circumdederunt me canes*, sed dico: *circumdederunt me canes multi*. Canes videlicet Herodis cum *canibus* Pilati, & quia tunc amici facti convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus me Christum ejus, dico:

Concilium malignantium obsedit me. Non solùm, quando collegerunt Pontifices, & Pharisæi concilium contra me, sed & nunc, quando astiterunt Reges terræ, scilicet Herodes, & Pilatus, & Principes Judæorum convenerunt in unum ad interficiendum me. In isto *concilio malignantium* publicè flagellatus crudelissimè, tandem traditus sum ad mortem crucifigendus à quatuor militibus, qui accepta potestate, ut sibi videbatur, à Pilato; sed quia nec ipse Pilatus potestatem habuisset adversum me ullam, nisi desuper datum fuisset à DEO Patre, illis potestate permissa

Foderunt manus meas, & pedes meos quatuor clavis affigentes me cruci. Hoc foris exhibentes in opere, quod in eorum C pessima intentione fuit: quia per *manuum* fossionem ostenderunt, quòd operibus meis nullam fidem seu reverentiam habuerunt: Per *pedum* fossionem, quòd Apostolos meos laceraverunt, quibus meis *pedibus* calceatis in præparationem Evangelii pacis, meque in toto mundo portaturis clavos tribulationum nimis acutos infixerunt iidem ipsi Judæi, qui me crucifigendum gentibus tradiderunt.

Magis propriè alio verbo uti poteram; verbi gratia dicendo: *Vulneraverunt*, seu *confixerunt manus meas, & pedes meos.* Verùm quia in ista confixione *manuum* ac *pedum* meorum Pa- [*Joan. 15. 1. & 2.*] ter meus Agricola operabatur, benè dico: *foderunt manus meas, & pedes meos*: quia *ego sum vitis, & Pater meus Agricola est*, qui sic *omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet* (sicut D nunc tulit Judam proditorem) & eum, *qui fert fructum, purgabit, ut fructum plus afferat.* Ideoque me fructuosorum palmitum radicem ipse Pater meus agricola per manus carnificum istorum *fodit* sive *suffodit*, & multa stercora submisit: quia iniquitates omnium meorum in me posuit, & ego solus portavi peccata multorum. Propterea isti carnifices, licèt nescientes, ministri fuerunt Patris mei agricolæ, cujus bonæ intentioni maligna intentione isti ministraverunt, quando *foderunt manus meas, & pedes meos. Foderunt* enim corpus meum quasi hortum feracem fructuum plurimorum, & ego quasi granum frumenti cadens in terram diligenter fossam, imò ego idem ipse granum & terra fructum attuli & affero in patientia. *Ego* [*Eccl. 24. 23.*] *quasi vitis* benè culta *fructificavi suavitatem odoris, & flores mei fructus honoris, & honestatis.* Fructificavi suavitatem pœnitenti & confitenti latroni, cui dixi: *Amen dico tibi, hodie me-* [*Luc. 23. 43.*] *cum eris in Paradiso*: & Petro, quem respexi, ut amare fleret, fletuumque amaritudine ad suavitatem æternam pertingeret. Flores quoque mei fructus honoris & honestatis erant in Matre virgine ac discipulo virgine astantibus cruci meæ, cùm dicerem ipsi Matri meæ: *Mulier ecce filius* [*Joan. 19. 26.*] *tuus*: ad discipulum autem: *Ecce Mater tua.* [*Ibid. v. 27.*]

Reverà istæ duæ personæ assistentes mihi patienti, & fossas *manus* ac *pedes* habenti flores B honoris, & fructus honestatis fuerunt, qui de hac fossura tanquam de optimæ terræ cultura quasi primitiæ quædam laudabiles extiterunt. Subsecuta est autem & subsequetur usque in finem sæculi permaxima seges talium fratrum meorum, de quorum unoquoque dicere possum Matri meæ: *Mulier ecce Filius tuus*: quia omnis homo filius est ejus, qui frater meus est. Et tali fratri meo convenienter ostendens Matrem meam in dolore Passionis meæ parturientem & tristitiam habentem dico illi: *Ecce Mater tua*, Non enim sola tunc Mater mea, sed etiam omnium discipulorum primitiva Ecclesia mihi patienti compatiendo quasi mulier, cùm parit, tristitiam habuit, quando *manuum* ac *pedum* meorum fossiones usque ad corda eorum pervenerunt, & ipsius Virginis Matris animam pertransivit gladius acutissimi doloris. Ideo hæc prænuntiando eis ita dixeram: *Mulier, cùm pa-* [*Joan. 16. 21.*] *rit, tristitiam habet, quia venit hora ejus.* Hora hæc tristitiæ fuit Matri & Apostolis in mea Passione, quando carnifices, qui visibiliter *foderunt manus meas & pedes meos*, invisibilis doloris causas manifestas in vulneribus meis fecerunt, per quas animam Matris & animas discipulorum *foderunt*.

Magis autem Pater meus agricola terram carnis meæ per tales fossiones excoluit benè utendo malis fossoribus, quorum *unus lancea latus* meum fodiendo *aperuit*, de quo *exivit* [*Joan. 19. 34.*] *sanguis, & aqua.* Sanguis in redemptionem vineæ per peccatum venundatæ: Aqua in irrigationem ejusdem eatenus aridæ. Unde mihi dicit Propheta Zacharias. *Tu quoque in* [*Zachar. 9. 11.*] *sanguine testamenti tui emisisti vinctos de lacu, in quo non erat aqua.* Propter hanc aquam vinctis meis necessariam de me Petra educendam per duo ligna crucis, quasi bis fui percussus populis iniquis clamorem talem non jam murmurantibus, sed altisono clamore ingeminantibus: *Tolle, tolle, crucifige, crucifi-* [*Joan. 19. 15.*] *ge eum.* De hac bina percussione in figura præcessit, quòd Moyses, in persona Scribarum & Pharisæorum bis percussit petram, & fluxerunt aquæ, & torrentes innundaverunt. Unde ait quidam tam compositè, quàm verè in suis carminibus:

Bis silicem virgâ Dux percußit atque Propheta:
Ictio bina Ducis, sunt duo ligna crucis.
Fons est de petra populo datus absque metreta,
Larga salus homini corpore de Domini.

Potest etiam per Moysen DEUS Pater intelligi, qui proprio suo filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum sic percutiendum, & fodiendum, ut ipse, qui priùs erat velut sicca petra notus in Judæa non revelata cognitione, sed in figurarum nimis obscuro ænigmate, latiùs emitteret de se fluminis impetum ad lætificandam civitatem de duobus parietibus, Judæorum scilicet & gentium in toto mundo ædificatam & dilatatam. Nam ante apertionem lateris Christus erat *fons* clausus, & *signatus* multarum figurarum signaculis. (Cant. 4, 22.) Vel certè ipse fuit liber ille septem signaculis clausus, (Apoc. 5. 1.) quem nullus hominum vel Angelorum dignus fuit aperire, donec ipse agnus, ipse fons, ipse liber aperuit semetipsum priùs aperto in cruce lanceâ militis latere suo dextro, de quo sicut visibiliter exivit elementum aquæ juncto sibi sanguine, sic ex tunc non cessavit exire de ipso invisibilis aqua sapientiæ, qua soli fideles potantur, qui sanguine ipsius purpurantur, complantati videlicet similitudini mortis ejus. Qui enim sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cùm vitiis, & concupiscentiis. Atque his talibus aqua sapientiæ salutaris, cujus figura, & signum est aqua Baptismalis, dulciter sapit, eosque reficit. Hæc de petra, quæ Christus est, fluere non cessat, quia tam de ipso, quàm de Patre procedit Spiritus Sanctus per aquam lateris Christi significatus, qui inde dividitur in septem rivos, videlicet timoris, pietatis, scientiæ, fortitudinis, consilii, intellectus, ac sapientiæ. Unde non sine Divina providentia factum est, ut hæc terra *foderetur* clavis & lanceâ, de qua tam larga salus erat emanatura, ut adimpleretur scriptura, quæ dicit: (Zachar. 13. 1.) *In die illa erit fons patens domui David in ablutionem peccatoris, & menstruatæ.*

Primam fluminis hujus emanationem sensit latro, cui dictum est: (Luc. 23. 43.) *hodie mecum eris in paradiso.* Senserunt quoque illi fluminis hujus impetum, quos in inferno vinctos habuit lacus, in quo non erat aqua. Quàm citò enim de latere Christi exivit aqua Spiritum Sanctum significans, tam citò ipse Spiritus Sanctus in remissionem peccatorum effusus est in electos in inferno detentos, *factumque est vespere, & manè dies unus.* (Genes. 1. 5.) Nam visibilis effusio aquæ fuit quasi *vespere*, invisibilis effusio Spiritûs Sancti, fuit quasi *manè*: *factumque est vespere, & manè dies unus*, quia uno, eodemque momento & visibilis aquæ facta est effusio temporalis, & invisibilis effusio Sancti Spiritûs æternaliter procedentis à Christi latere dextro, id est, ab ipsius Deitate, quæ illi est eadem cum Patre. Anteà quidem Spiritus iste processerat non solùm, ut mundus conderetur, quando idem *Spiritus ferebatur super aquas*, (Ibid. v. 2.) verùm etiam, ut mundus illuminaretur per sanctas prophetias, & alias divisivas gratias, quando ipse Spiritus ferebatur super mentes humanas more aquarum fluidas.

A Nunc verò primùm cum sacramento aquarum de latere Christi fluentium datus est in remissionem peccatorum, & datur cottidie, cùm aqua eadem lavat corpora per Baptismum, lavante pariter hoc ipso Spiritu baptizatorum animas à sordibus peccatorum.

Lucas Evangelista hujus rei sacramentum animadvertit, ubi Christo crucifixo, & aquâ de latere ipsius effusâ, & tota Passione consummata, jam factâ sepulturâ, quando nullus dubitat vesperam fuisse diei Parasceve, ita dicit: *Et erat dies Parasceve, & Sabbathum illucescebat.* (Luc. 23. 54.) Quid est, quod in ipsa Parasceve horâ vespertinâ dicit, quia Sabbathum illucescebat, cùm in illa vespera secundùm consuetam diei B noctisque vicissitudinem non dies illucescere, sed nox inciperet tenebrescere? Nimirum Sanctus Evangelista taliter loquendo insinuat, quòd sanctis animabus in inferno expectatione longa fatigatis Christi Passione consummata, & aqua in remissionem peccatorum de latere ipsius fusa, *Sabbathum*, id est, *requies* illucescebat: quia baptizatis illis per aquam, & spiritum descendente anima Christi ad illos in vespera diei Parasceve, ipsa vespera lucescebat eis in Sabbathum, id est, in requiem, requiescente pariter cum eis anima latronis, quæ unà cum eis ex tunc fuit in paradiso, sicut ei promissum est dicente Christo: *Hodie mecum eris in paradiso.* (Luc. 23. 43.) Ergo sicut dictum est, factum est vespere & manè dies unus, dies unus Sabbathi, *& erat* sicut Joannes C ait, *dies ille magnus dies Sabbathi*, quia in illo cœperunt requiescere ab Abel usque ad latronem confitentem quicunque obierunt in Christi expectatione, ac fide, eatenus quisque talium sitibundus & fatigatus cantaverat: *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te DEUS. Sitivit anima mea ad DEUM fontem vivum, quando veniam, & apparebo ante faciem DEI?* (Ps. 41. 2. & 3.) Sed aperto latere Christi per aquam exinde fluentem in virtute Sancti Spiritûs ita sunt resocillati omnes electi, ut non solùm essent in requie paradisi, sed ipsi quoque paradisus essent, de quo dici conveniat: *Plantaverat autem Dominus DEUS paradisum voluptatis à principio, in quo posuit hominem, quem formaverat.* (Gen. 2. 8.) Plantatis quippe à principio multis electis, quos DEUS *de humo* terræ *produxit* tan- (Ibid. v. 9.) D quam *omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suave*, nunc tandem in sexta ætate, in sexta die ante Sabbathum posuit inter eos hominem speciosum forma præ filiis hominum, ut operaretur, sicut Pater ejus DEUS usque modo operatur, & custodiret hujusmodi paradisum, cujus illum non decebat esse incolam, sed Dominum, vel potiùs iste talis paradisus, talis hortus delitiarum positus est in homine isto secundo Adam: quia ipsius humanitas est illa terra, de qua DEUS produxit, & usque in finem sæculi producere non cessat omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suave, dum in ejus charitate radicati, & fundati omnes electi fiunt ligna fructifera plena illis fructibus, quos enumerans Apo-

Gal.5.22. Apostolus ait: *Fructus autem spiritus sunt, Charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, fides, modestia, continentia, castitas.* Nunquam verò istos fructus terra nostra in opere primi Adam spinis & tribulis addicta & maledicta germinaret, si non eam irrigarent aquæ fluentes de Christi latere dextro.

Gratias igitur agamus DEO providenti nostræ saluti per apertionem lateris Christi. Nam sicut in paradiso terreno fons egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandam superficiem terræ: sic de latere dextro fons aquarum viventium in virtute Sancti Spiritus irrigat universam Ecclesiam. Propterea, licèt ignorantes & malignantes, ministerium salutis operati sunt, qui clavis & lanceâ corpus Christi humanum *foderunt*, quoadusque inde spiritualia & Divina salutis humanæ sacramenta profluxerunt, sanguis in redemptionem, & aqua in emundationem. Nihil enim nobis redimi profuisset, nisi emundari profuisset: quia vasa redempta, si permansissent in immunditia, & sordibus plena, non essent æternæ beatitudinis capacia. Ideo ex Divina dispensatione sicut quondam servi Patriarchæ Isaac *foderunt* in torrente, nec cessaverunt *fodere*, donec repererunt aquam vivam: sic isti, licèt mali servi, tamen Divinæ bonitati servientes, in torrente, quem pertransivit anima Christi usque ad mortem tristis, tamdiu *foderunt manus, pedes*, ac latus, quoadusque in ipso Passionis torrente, inventa est aqua viva vivificatrix, nostræque salutis operatrix operante in ea & cum ea Spiritu Sancto, qui & in principio mundi ferebatur super aquas, & nunc datur per aquas unà cum sanguine redemptionis pretio effusas, ut, sicut dictum est, per sanguinem redempti, per aquas mundati simus capaces beatitudinis æternæ. (Gen.26.32.)

Quod ergo dicit Christus: *Foderunt manus meas, & pedes meos*, ita est intelligendum, ut militum *fodientium* vel servorum Patris Isaac in torrente *fodientium* totum opus animadvertamus, quoadusque sanguini de corpore ipsius currenti per intellectum & fidei memoriam jungamus aquam vivam de lateris ejus fossura cum sanguine manantem, nostræque salutis effectus operantem non solùm in aquis Baptismi, quibus Ecclesia regeneratur, & mundatur, sed etiam in aquis lachrymarum, quibus pœnitentium, si sicca fuerit confessio, benè rigata erit ampliùs fructuosa. Et quidem latronis confessio in cruce non legitur lachrymas habuisse, sed eam rigaverunt aquæ de latere Christi fusæ, quibus idem latro cum tota præcedentium electorum Ecclesia creditur fuisse baptizatus: nec post hujusmodi Baptismum fuit ultra coinquinatus, utpote confestim in ipso Baptismi sui tempore mortuus, quia cruribus ejus fractis vivere non potuit, & statim latere Christi aperto, sicut diximus, baptizatus cum ipso Christo in paradiso fuit. Petrus autem, cui post idem baptisma diu vivere donatum est, ad uberiorem fructum pœnitentiæ profuit, quod *recordatus verbi JESU amarè flevit*. Similiter Catechumeni cum emundationis fide vel per se accedentes, vel per alios portati ad Baptismum, si accepto Baptismo ante criminales coinquinationes moriuntur, etiam sine lachrymis aquæ baptismales ad salutem obtinendam sufficiunt. Verùm illis, quibus accepto Baptismo diu est in hoc mundo vivendum, cum Petro flendum est amarè, vel certè, si cum Lazaro ita fuerint in peccato sepulti, ut eis nulla sit facilitas flendi, aliorum pro illis flentium, pro illis cum Martha, & Maria gementium & intercedentium necessaria est illis devotio, quæ maximè viget in sexu fœmineo, vel cum Martha piis actionibus, vel cum Maria contemplationi dedito sub Christi Magisterio. Subtali scilicet Magistro, in quo Christus loquatur, sicut locutus est in Paulo Apostolo, qui dicit: *An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Christus.* Non quòd huic magno Gentium Doctori, & Apostolo reliqui Ecclesiarum Magistri sint coæquandi, sed in hoc ei omnes debent assimilari, ut cum ipso Paulo quærant, *non quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi.* (2.Cor.13.3.) (Phil.2.20.)

Ampliùs autem totius universalis Ecclesiæ universales lachrymæ inter pias actiones, & contemplationes fusæ permanentibus in Catholicæ veritatis confessione, & Ecclesiasticæ pacis communione prosunt ad vivificationem & resuscitationem de morte peccatorum, si cum Lazaro audiunt vocationem Christi dicentis ad peccatorem intra sepulchrum conscientiæ latentem: *Veni foras*, id est: Confitere, quod intus habes. Sicsic homini pœnitenti corde ad justitiam, & ore confitenti ad salutem prosunt universalis Ecclesiæ universales lachrymæ, quæ sunt aquæ vivæ per illas aquas vivificatæ, quæ semel fluxerunt visibiliter sed invisibili meatu fluunt jugiter de templo corporis Christi à latere dextro, quod est ipsius Christi vita æterna, sicut latus ejus fuit sinistrum vita mortalis, quæ tamen jam transivit in dexteram, quia totus Christus jam sedet ad dexteram DEI Patris, totus dexter, totus vita, & fons vitæ, de quo per totius Ecclesiæ paradisum quasi de loco voluptatis egrediens *fluminis impetus lætificat civitatem DEI*, quia de torrente voluptatis ejus potantur. (Joan.11.43.) (Ps.45.5.)

Locus voluptatis congruè intelligitur, ut prædictum est, vita Christi æterna, cœlestis, & immortalis. Torrens voluptatis intelligitur Spiritus sanctus. Ergo de loco voluptatis egreditur torrens voluptatis ad irrigandum paradisum voluptatis, id est, universam Ecclesiam, vel quamlibet congregationem fidelium Religiosam, vel etiam unam animam in paradiso voluptatis, & horto deliciarum sic affluentem, ut ei rectè dicatur in Canticis Canticorum: *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto deliciis affluens, & innitens super dilectum suum?* Tali animæ vel cœtui talium dicitur in Isaia? *Et eris quasi hortus irriguus, & sicut fons aquarum* (Cant.8.5.) (Isa.58.11.)

Ibid v. 14. Cant. 4. 12. & 13. *cui non deficient aquæ*, quia os Domini locutum est. Item in Canticis: *Hortus conclusus soror mea, sponsa, hortus conclusus, fons signatus. Emissiones tuæ, paradisus.* Item in Ezechiele post commendationem ligni semper virentis, & per singulos menses fructus afferentis, dum causa redditur hujus indefectivæ fructificationis, adjungitur: *quia aqua ejus egrediuntur de sanctuario.* Hæ sunt aquæ, quæ ibidem leguntur egredientes de templo à latere dextro irrigantes torrentem spinarum, & intrantes mare mortuum ad vivificationem piscium marinorum: quia Spiritûs Sancti effusio procedens à throno de Christi latere dextro irrigando terram spinis ac tribulis plenam facit de spinis paradisiacos flores, & in hoc mundo velut in mari mortuo vivificat amaros, & morti destinatos homines velut pisces marinos. In litoribus tamen, & in paludibus non vivificantur: quia homines indurati, & obstinati in immunditiis, licèt eadem Sancti Spiritus inundatione tangantur, dum credunt & contremiscunt per donum Divini timoris, tamen non sanantur, aut vivificantur per donum amoris Divini, quomodo nec dæmones, qui etiam credunt & contremiscunt, sed non diligunt futurum judicium, quod mallent non esse futurum, quia nullam habent fiduciam per illud, Joannes autem dilector, & dilectus Domini de se suique similibus ait: *In hoc charitas DEI in nobis perfecta est, si fiduciam habemus in diem judicii.* Per hanc fiduciam spe gaudentes in ipso suo gaudio sentiunt impetum fluminis lætificantis civitatem DEI illi, ad quos pervenit aqua ista salutifera, quæ fodientibus militibus de latere Christi exivit.

Ezech. 47. 12. Ibid. v. 2.

1 Joan. 4. 17.

Non enim solummodo mali milites mala intentione foderunt manus & pedes atque latus Christi, sed & boni milites bona intentione foderunt, & adhuc fodiunt manus Christi, cùm diligenti perquisitione investigant opera manuum ejus. Fodiunt & pedes ipsius vestigiis inhærere studentes. Fodiunt etiam latus ejus dextrum cupientes elicere inde non solùm sanguinem, quo genæ totius Ecclesiæ ornentur; sed etiam aquam necessariam ad irrigandum paradisum de omni ligno pulchro consitum crescente numero electorum. Unde ait egregius miles Petrus Apostolus: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia ejus.* Proinde nobis extremis militibus, & qualibuscunque servis veri Patris Isaac fodientibus in hoc Dominicæ Passionis torrente non pigrum fuit, sed visum est necessarium, ut in hac præsenti expositione pedes, manus, & latus Christi non cessaremus fodere, quoadusque inveniremus venam salutaris aquæ currentis de Christi latere dextro.

1 Pet. 2. 21.

Nam de pedibus quidem ac manibus Christi exivit sanguis redemptionis: quia per temporalia ejus itinera & facta, quibus Verbi æterna immobilitas est mota, quando ipse bonus Samaritanus iter faciens & appropians vulnerato motus est misericordia divinitus-humana, & humanitus-Divina: Per hæc, inquam, Aitinera & facta natura humana est redempta. Sed in lateris ejus rivo sanguineo pariter & fluminco cognoscimus: quia *hic est, qui venit per aquam, & sanguinem JESUS Christus. Non in aqua solùm, vel in sanguine solùm, sed in aqua pariter, & sanguine* redemptionem pariter & mundationem suorum perficiendo. Eramus enim venundati sub peccato, & ideo necessarium fuit redemptionis pretium, quod est pretiosus Christi sanguis. Eramus etiam coinquinati in peccato, & ideo necessaria fuit lavatio, non solùm per aquam visibilem, quomodo & Joannes in aqua baptizans tantùm potuit lavare, sed per aquam pariter visibilem & invisibilem, quomodo solus Christus baptizat per quemBlibet ministrum adhibendo aquam visibilem, per se ipsum verò & non per alium adhibendo aquam invisibilem, id est, Spiritum Sanctum, cujus adesse præsentiam testatur aquæ visibilis elementum, quando eidem elemento accedit verbum, & fit sacramentum. Testatur quoque ipsius præsentiam invisibilem visibilis aqua lachrymarum, quando pœnitentis anima vel pungente divino timore descendit ad irriguum inferius plorans pro suis excessibus, vel amore Divino compungente ascendit ad irriguum superius plorans pro æternorum bonorum longis dilationibus. 1 Joan. 5. 6.

Nota est Historia de Axa filia Caleb, quæ à Patre suo petiit *irriguum superius, & inferius.* Jos. 15.
Quam & nos imitari debemus petendo à DEO CPatre fontem lachrymarum, vel de timore supplicii, vel de amore regni profluentium, ut habeamus irriguum superius & inferius. Vel certè *irriguum inferius* est effusio lachrymarum visibiliter erumpentium: *Irriguum superius* est invisibilis innundatio Sancti Spiritûs per canale * Divini timoris vel amoris affluens humanis pectoribus. Porriguntur verò hæc duo canalia usque ad latus Christi dextrum, ut inde hauriant, quod huc infundant. Cum enim Christus jam sedeat ad dexteram DEI Patris, inde venturus judicare vivos & mortuos, ibi est causa timoris pariter & amoris: quia venturus Judex vel timetur accusante nos conscientia, vel amatur excusante nos bona conscientia. * Ita Cod.

Ipsa enim conscientia duobus modis accuDsat, & duobus modis excusat. Accusat videlicet, cùm sibi conscia est mens, quòd velit adhuc in futuro peccare, vel peccatum jam factum impunitum remanere, quorum alterum pertinet ad mali volentiam, alterum ad impœnitentiam. Duobus quoque modis eadem conscientia rationabiliter excusat mentem, cùm sibi conscia est mens ipsa, quòd de præterito peccato doleat, & de futuro libenter caveat. Talis dolor cum voluntate ulteriùs cautè vivendi est vera pœnitentia, quam sic definiunt Sancti: Pœnitentia vera est admissa deflere, ac flenda non admittere. Ubi talis est pœnitentia, ibi non remanebunt peccata impunita: quia ipsa pœnitentia dicta est à pœnis, vel à puniendo, quasi *punitentia*, propterea quòd igne doloris punit, & exurit peccator ligna, fœnum, stipulam, id est: acta, cogitata, dicta, vitia.

Totus

Totus enim ordo Judiciarius agitur in corde pœnitentis, ubi conscientia inculpat, ratio judicat, timor ligat, dolor excruciat, suisque punctionibus, & vulnerationibus quasi quendam sanguinem interioris hominis periculo emittit lachrymas, absque dubio aquis illis permixtas & sanctificatas, quæ fluunt à latere Christi dextro:
Coloss. 3. 1. quia inde, ***ubi Christus est, in dextera DEI sedens***, usque ad infima ipsius membra procedit Sancti Spiritûs gratia, sive in fonte baptismi operando remissionem peccatorum, sive in fonte lachrymarum perficiendo inferius & superius irriguum.

Fodimus ergo pro hujusmodi fonte inveniendo manus, pedes, & præcipuè latus Christi dextrum, verbi gratia, cùm dicimus ad ipsum: Per Nativitatem tuam libera nos Domine. Per Baptismum, & jejunium tuum. Per crucem, & Passionem tuam libera nos Domine, & alia in hunc modum, quibus fit commemoratio temporalium ejus dispensationum. Ampliùs autem transcensis omnibus temporalibus, manuum ejus operibus, ac pedum vestigiis usque ad ipsum latus dextrum, lanceam nostræ orationis vel obsecrationis mittimus, cùm in æternitatis ejus beato amore flagrantes dicimus corde, vel ore: Christe Fili DEI vivi miserere nobis, qui sedes ad dexteram DEI Patris omnipotentis, miserere nobis. Item:

Splendor Paternæ gloriæ
De luce lucem proferens,
Lux lucis, & fons luminis
Dies dierum illuminans,
Verusque sol illabere,
Micans nitore perpeti:
Jubarque Sancti Spiritûs
Infunde nostris sensibus.

In his atque aliis talibus invocationibus, in quibus non temporalem Christi dispensationem, sed æternam, & supercœlestem ipsius Almitatem commemoramus: nimirum latus ejus dextrum tangimus, unde ad nos fluit inundatio Spiritûs Sancti vel per canale timoris ad perficiendum irriguum inferius, vel per canale amoris ad perficiendum irriguum superius. Pretiosius autem dicimus esse arvum superius & inferius irriguum, quàm arentem & incultilem sive sterilem, qualis est terra Synagogæ, quæ non recepit aquam egredientem de templo à latere dextro, imò nec ipsam aquam vidit, quia velamine vultûs Moysi præpedita nescit videre, sed invidere. Sancta vero Ecclesia Catholica & in ea quælibet fidelis persona cum jubilatione cantat: ***Vidi aquam egredientem de templo à latere dextro, & omnes, ad quos pervenit aqua ista, salvi facti sunt.*** Salvationis hujus efficaciam non intenderunt, qui Christi manus, & pedes, ac latus in cruce foderunt. Sed Maria Magdalena
Joan 20. 15. nec errando erravit, quando Christum in horto videns hortulanum esse illum existimavit. Nisi enim prudens hortulanus fuisset, fossores istos non admisisset ad fodiendam terram sui corporis, quos ideo in se permisit fodere, quia novit ipse hortulanus, quantus de illa fossione

A proventurus esset fructus, qualisque fons de latere ipsius fosso esset processurus. Igitur non solùm narrando suam Passionem, sed & significando ipsius Passionis fructum plurimum, ipse Christus psallentibus fidelibus in persona ipsius congruè dicit: ***Foderunt manus meas, & pedes meos.***

Dinumeraverunt omnia ossa mea. **VERS. XVIII.**

Quoniam in crucis patibulo me distractum sic distenderunt, quomodo voluerunt, ut ***ossa mea***, & costas meas curioso visu perlustrarent. Atque ut oculos suos malignos de pœnis meis multùm satiarent, non suffecit eis me pendentem, ac distentum in cruce semel aspexisse, sed *consideraverunt, & conspexerunt me**

B diuturno aspectu. Et ego quidem orabam pro eis. *Ipsi* verò de vanitate in id ipsum, ***ipsi*** in ipsa vanitate non mutati, sed ***ipsi consideraverunt*** oculis crudelibus crudelitate flagellationum, & vulnerum carnis meæ satiari non valentibus ***consideraverunt, & conspexerunt***, id est, cum desiderio, & diligentia viderunt me verum Samsonem illudendo mihi, nescientes, quòd ego ab eis in loco Calvariæ decalvatus, id est, non sanctus cum sanctis; sed quasi latro cum iniquis reputatus, cùm essem Nazarenus comâ sanctificatâ conspicuus, plures inimicorum meorum moriendo, quàm vivendo superarem. At illi sicut fatui pueri me verum Helisæum deriserunt qua- *4. Reg. 2. 23.*

C si calvum in loco Calvariæ. Verùm titulus capiti meo comato superpositus contestatur, quòd ego sum Nazarenus cæsarie ita venustus, ut rectè mihi dicat sponsa mea in Canticis Canticorum: ***Caput ejus aurum optimum, & coma ejus*** *Cant. 5. 11.* ***sicut elatæ palmarum, nigræ quasi corvus.*** ***Ipsi*** verò tanquam infidelis Dalila suo arbitratu me decalvantes, & non cum sanctis Nazareis, sed cum iniquis latronibus me reputantes ***consideraverunt, & conspexerunt*** solas contumelias meas exteriores, & quasi fatui pueri mihi vero Hælisæo clamaverunt: ***Ascende calve, ascende calve.*** Propterea duobus ursis traditi sunt lacerandi, videlicet Romanis Principibus Tito & Vespasiano. Neque hoc sufficit ad vindictam, quòd traditi sunt in manus gladii Romani, sed insuper ***partes vulpium***, id est, dæmonum præda *Ps. 61. 11.*

D ***erunt***, & cum illis in inferno permanebunt. Et ego verus Samson recrescente coma capitis mei per gloriam resurrectionis ultionem tantam capiam ex eis, ut omnes, qui me quasi cœcatum, & decalvatum irridentes ***consideraverunt, & conspexerunt***, quique mihi cum subsannatione flectentes genu dixerunt: ***Ave Rex Judæorum***, *Matth. 27. 29.* sentiant me fortissimum, qui possum pro velle meo movere non solùm terram, sed & cœlum. In magna enim domo totius mundanæ fabricæ quasi duæ insignes columnæ sunt cœlum & terra, quas ego Samson fortissimus movebo, sicut ecce me moriente apparet in terræ motu magno, & in sole obscurato. Movebo etiam posthac terrenum Imperium Romanum in ultionem injuriarum mearum, & in judicio extremo

* *Vulgata: & inspexerunt me*

 appa-

apparente me in majestate mea, cùm videritis
Luc.21.27. me *filium hominis venientem in nube cum potestate magna, & majestate*, tunc movebo non solùm terram, sed etiam cœlum. Nam *virtutes cœlorum movebuntur.* Corruente igitur tunc mundi machina, concussis ejus columnis cœlo & terra, ego Samson fortissimus ad plenum de inimicis meis triumphabo, licèt occisus in mundo. Ipsi verò ignorantes, imo scire nolentes me esse Samsonem Annuntiatione Angelica conceptum, & Nazaræum ab utero consecratum, quasi decalvatum, & omni Sanctitatis præsidio nudatum *consideraverunt, & conspexerunt me*, dinumeratis jam ossibus meis.

Cùm enim priùs miracula faciens multos discipulos, & innumerabiles auditores ego Magister verax habuissem, nunc me puniendo quasi mendacem, quasi blasphemum, & falsum testem *dinumeraverunt*, id est, ad parvissimum numerum auditores meos redegerunt, qui mihi etiam de duodecim electis discipulis unum detraxerunt, & reliquos dispersérunt, ut scriptura impleatur dicens:
Matth.26. 31. *Percute pastorem, & dispergentur oves gregis.* Postquam autem surrexero, iterum ossa mea dispersa congregabo, & imminuta multiplicabo, & magnificabo. *Ipsi vero* illud non credentes *consideraverunt, & conspexerunt me* quasi ossibus imminutum, & debilitatum. Ego tamen habeo fortissima ossa, de quibus nullum imminuetur; sicut de agno
Joan.19.36. Num. 9. 12. Paschali scriptum est: *os non comminuetis ex eo*, & de costa mea per aquam & sanguinem meum ex latere meo fluentem fabricatur mihi Virago Ecclesia de me viro viraginis, de me Christo Christianitatis nomen sortita, mihi in tantum assimilata, ut possim ei veraciter dicere:
Gen.2.23. *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: hæc vocabitur Virago, quia de viro suo sumpta est.*

Ipsi verò consideraverunt, & conspexerunt me quasi hominem infirmum suis, & suorum ossibus destitutum. Neque enim ultra infirmæ carnis velamentum videre potuerunt, qui me DEUM omnipotentem non credentes velamen vultûs Moysi super cor habuerunt. Solam igitur nuditatem meam *conspexerunt*, & malitiose *consideraverunt* isti filii maledicti, semen Chanaan & non Juda per omnia imitantes patrem
Gen.9.22. suum Cham, qui patris Noe dormientis verenda nuda consideravit & deridendo conspexit, cum pater inebriatus in vinea sua dormiret. Et quidem filii boni hanc nuditatem in me rectore arcæ, id est, Ecclesiæ venerantes sacramentorum palliis honestaverunt, & contexerunt: ipsi verò filii mali eandem nuditatem meam sine reverentia cum irrisione *consideraverunt, & conspexerunt*: parùmque fuit illis nuditatem meam despexisse, & malitiosè inspexisse, insuper ad cumulum suæ damnationis

VERS. XIX. *Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem.*

Matth.27. 35. Sicut enim quatuor milites, imò carnifices viles *diviserunt sibi vestimenta mea, & super* A *vestem meam miserunt sortem*: Sic & multò nequiùs eorum sequaces diviserunt sibi scripturas, vel sacramenta, quibus ego vestior. Nam ego DEI Patris Verbum scripturis, & sacramentorum figuris vestior, quæ ab hæreticis dividuntur: Verbi gratiâ, cùm impii Manichæi solum novum testamentum recipiunt, & vetus rejiciunt: Judæi verò econtra vetus recipiunt in littera, sed novum non recipiunt in spiritu: & alii complures hæretici vestimenta mea sibi dividunt, dum suos errores contrarios quasi de scripturarum auctoritate conantur defendere. Sed tamen tunicam meam desuper contextam per totum, sanctam Ecclesiam dividere vel scindere non possunt. Et licèt charitatem fictam quasi vestem de filis aranearum consutam valeant re-B scindere odiorum scissuris: tamen charitatem non fictam, quæ vestis est *inconsutilis desuper* Joan.19.23. *contexta per totum*, quia contracta non est ex occasione terrenorum commodorum & infimorum, sed, ut diximus *desuper contexta per totum* inter eos, qui pariter sapiunt, & quærunt ea, quæ sursum sunt, non super terram, illam talem charitatem inter charos inconsutilem, nec ullius divisionis ullo modo susceptibilem, non possunt maligni schismatici dividere, quia desursum datur, non humana electione, sed sola divina sorte.

Attamen & illi carnifices ministri Pilati scientes caro pretio vendendas vestes meas, quæ fimbriarum attactu fugare solebant languores, *diviserunt sibi vestimenta mea.* Et hæretici, at-C que schismatici post ipsos imitati eos *diviserunt sibi vestimenta* mea, non solùm scripturas meas tanquam intrà se contrarias dissipando, sed etiam sacramenta mea, quæ ubicunque sunt, eadem sunt, sic diversificando, ut alius diceret: *Ego sum Pauli*, alius: *Ego Apollo*, alius: 1.Cor.1.12.
Ego verò Cephæ, alius: *Ego autem* sum *Christi*, tanquam ego in Sacramentis meis ita sim varius, ac divisus, ut per sanctiorem ministrum magis sanctum, & per minùs sanctum vel reprobum ministrum detur minùs sanctum vel reprobabile Sacramentum: Quod nequaquam sic est. Quia, dum quilibet ministrat, sit modò minister, quodcunque per illum ritu Ecclesiastico celebratur sacramentum, me Christo per illum operante manet firmum, nec aliquid differt in-D ter sacramentum, & sacramentum à diversis ministris celebratum, quamvis multùm differat inter ministrum, & ministrum. Etiamsi Minister Catholicè ordinatus fiat hæreticus, & maneat hæreticus occultus, Verbi gratiâ Simoniacus, aut Nicolaita, omnino rata sunt per illum data sacramenta. Si autem fuerit manifestatus, post primam & secundam correptionem, maximè *si Ecclesiam non audierit*, quæ talibus Matth.18. 17.
omnium sacramentorum celebrationem interdicit, non est audiendus, sed *sicut Ethnicus, & publicanus* habendus, non tamen ideò, quòd sacramenta per illum celebrata non sint sacramenta: sed quia sunt interdicta judicante sancta Romana Ecclesia talium officia esse vitanda, tanquam speciem quidem pietatis habentia, virtutem vero ejus abnegantia. Si quis tamen à talibus

libus fuerit baptizatus, potest in accepto per il-
los Baptismi sacramento bene salvari, si cùm er-
rores eorum agnoverit, eos improbando Eccle-
siam Catholicam audit, quæ talium officia in-
terdicit. Item si quis fuerit à talibus minister
Altaris ordinatus nesciens eorum hæreses, ra-
tum est, quod per illos accipit, si eos posteà
cognoscens Ecclesiam in vitandis obedienter au-
dit. Qui verò scienter se à Simoniaco permiserit
consecrari, pari cum ipso damnatione involvitur.

Hæc dicimus, non quòd sacramenta scin-
1.Cor.4.2. damus, sed quòd *jam quæritur inter dispensatores,*
ut fidelis quis, & non hæreticus *inveniatur*. Cui
verò inter istas inquisitiones bonæ conscientiæ
testimonium favet, quique se foris exhibet, ut
Ibid. v.3: decet ministros Christi, & dispensatores myste-
riorum, huic potest esse pro minimo, si ab ho-
minibus judicetur, aut ab humano die, cùm ne-
que ipse se ipsum judicet, sed judicium de se illi
reservet, qui solus habet plenam scientiam, quæ
singulos dijudicet. Quòd ergo sancti Patres hæ-
reticorum, Simoniacorum, & manifestè incon-
tinentium clericorum docent officia vitanda, non
est sacramentorum divisio, sed salva integritate
sacramentorum lepræ vitatio, & Antichristi ab-
2.Tim.3.5. dicatio, qui in hæreticorum sacramentis *speciem*
2.Thess.2.7. *pietatis habentibus, virtutem verò ejus abneganti-*
bus jam *mysterium operatur iniquitatis*, donec de
medio fiat exiens de medio Ecclesiæ per manife-
stationem nunc occultatæ nequitiæ, quæ nunc la-
tet in secreto, ut reveletur in suo tempore.

Interim dividunt sibi hæretici vestimenta
Christi atque schismatici, & omnes ministri An-
tichristi. Cùm enim sint vestimenta Christi spe-
cies & virtus pietatis, ipsi hæc vestimenta divi-
dunt habendo speciem pietatis in sacramentis &
officiis Divinis, virtutem verò abnegant pietatis:
quia eadem sacramenta indigni indignis indignè
atque interdum simoniacè administrant, quod fa-
ciendo eadem sacramenta privant sua virtute: quia
malè ministrata neque dantibus, neque accipien-
tibus operantur salutem, & pietatis virtutem, li-
cèt habeant ipsius pietatis quandam speciem. Si
quis tamen participando interdictis hæreticorum
sacramentis mente Catholicus est, excusante il-
lum ignorantia, & pia intentione, non erit par-
ticeps illorum culpæ. Verumtamen hoc non au-
demus contra Evangelicam veritatem affirmare,
quòd de hujusmodi spinis colligat uvas, aut de
tribulis ficus: quia in hæreticorum, & schisma-
ticorum, sive omnium excommunicatorum Mis-
sis interdictis non credimus esse Christi corpus,
sed affirmante Beato Hieronymo corpus *draco-*
nis, qui datus est *in escam populis Æthiopum*.

Non solùm autem perversi milites perver-
sa intentione diviserunt sibi vestimenta Christi.
Matth.27.28. Nam Beatus Matthæus *chlamydem* ponit cocci-
neam, quæ charitatem significat, per quam Chri-
stus de cœlo ad terram descendit, cujus descensio-
nis quandam scalam in libro generationis ab Abra-
Gen. 28. 12. ham usque ad ipsum Christum vidit Jacob in so-
mnis, & nos eam videmus, quando initium sancti
Evangelii secundùm Matthæum attendimus.
Marc.15.17. Marcus ponit *purpuram*, quæ regalem designat
potentiam, quam demonstrat leonina facies ipsius,
A & textus Evangelii ejus totus imperiosus. Lucas Luc.23.11.
ponit *vestem albam* significativam sacerdotalis
munditiæ, quam prædicat in facie vituli sacer-
dotalis victima, & historia Evangelica per eum
contexta. *Vestem purpuream* ponit Joannes Ev- Joan. 19.2.
angelista, quia sicut apud Marcum leo rex est be-
stiarum: sic apud Joannem aquila est rex avium.
Sic ergo isti boni milites, ait Christus: *Divise-*
runt sibi vestimenta mea, ut alius aliud de me
testetur vestimentum virtutis contra malos, qui
cum impio Cham nuditatem meam in cruce ob-
dormientis deriserunt.

Et inimici quidem *consideraverunt, & con-*
spexerunt me delectati nuditate corporis mei
humani, quod eis videbatur omni gloria Divini-
B tatis nudatum, sed amici, tam homines, quàm
Angeli desiderant in me prospicere delectati pul-
chritudine vestimentorum meorum sacerdota-
lium, sive Regalium, quibus non jam mor-
tuum, sed vivum, & vivificum corpus meum
vestitum, & ornatum est. Ego enim sum Rex
omnium sæculorum, & sacerdos magnus, qui
ecce me ipsum in ara crucis immolatum sacri-
fico, & ideo regali veste quasi ad tempus deposita
per id, quòd me ipsum exinanivi, nunc sacerdo-
tali habitu appareo, immo & forma servi susce-
pta jam torcular calco solus quasi omnium servo-
rum meorum servus, quorum sanguis aspersus
est super vestimenta mea. Propterea rubrum
est indumentum meum, & vestimenta mea qua-
si calcantium in torculari, & omnia indumen-
C ta mea coinquinavi, & non est species, neque
decor in me; species regalis, neque decor sa-
cerdotalis honoris. Unde ab amicis compatien-
tibus, & ab inimicis irridentibus verè dicitur de
me: Ecce vidimus eum non habentem speciem, Isa.53.2.
neque decorem, aspectus ejus in eo non est. Li-
cèt enim sim *speciosus forma præ filiis hominum*, Ps.44.3.
tamen viderunt me *despectum, & novissimum vi-* Isa.53.3.
rorum, virum dolorum, & scientem ferre *infirmi-*
tatem: quia *infirmata est virtus mea* in manibus Thren.1.14.
inimicorum meorum, & *ibi abscondita est fortitu* Habac.3.5.
do mea, *ubi ante faciem* meam *ivit mors*, quando
mors mortis ego extiti, & morsus inferni velut
alter Jonas deglutitus ab inferno me mordente,
atque in ventrem suum trajiciente opinantibus
inimicis meis, quòd nunquam de ventre ceti
D sim reversurus.

Tu autem Domine ne elongave- VERS. XX.
ris auxilium tuum.

Sic oravi de ventre inferi, de ventre ceti.
Exaudisti ergo me Pater non longando auxilium
tuum, non longè differens meam resuscitatio-
nem, sicut aliorum, quorum resurrectio differtur
in longum, scilicet usque in diem extremum,
sed tertia die resuscitabis me. Atque nunc interim

Ad defensionem meam conspice,

id est, ad defensionem meorum clementiæ tuæ ocu-
los converte, ne mea morte, ac sepultura consterna-
ti per desperationem pereant, illi potissimùm, qui
velut anima mea debent regere corpus meum, id
est, Ecclesiam meam, qui etiam velut ossa mea de-
bent sustentare carnes meas, id est, carnales &

 in-

infirmos in corpore meo. Scio enim, quòd milites iniqui destinandi sunt ad frangendum crura, & ossa mea nunc in cruce pendentis, & posthac in publicis persecutionibus ad frangendum electos meos. *Tu autem Domine ad defensionem meam conspice*, sicut in lege scriptum
Joan.19.36. est de me agno Paschali: *os non comminuetis ex*
Num.9.12. *eo.* Custodi ergo, & defende nunc ossa mea & crura, in quorum confractione nulla esset significatio bona: & posthac defende fortiora membra mea, quæ velut crura totum corpus Ecclesiæ sustentatura erunt, quorum uni dixi:
Matth.16.18. *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* In talibus cruribus meis custodi, & defende fortitudinem vel soliditatem meam, non solùm osseam, sed & lapideam:
Cant.5.15. quia ego sum ille, de quo scriptum est: *Crura ejus columnæ marmoreæ, quæ fundata sunt super bases aureas.* Pro his cruribus oro, ut non confringantur, etiamsi urgente Passionis, vel tentationis magnitudine concutiantur, sicut fortissimus ex illis ter negando est quassatus, non tamen ex toto confractus: quia etsi constantia ejus turbata, non tamen charitas est aversa, qua me etiam interim dilexit, quando negavit. Unde ad defensionem ejus, & similium ejus tendit hæc oratio mea, ut non deficiat fides ejus, sed ipse conversus confirmet fratres suos infirmiores cum reliquis Apostolis fungendo in Ecclesia, corpore meo, vice crurum, sive columnarum marmorearum. Ista crura, istas columnas inimici volunt confringere. *Tu autem Domine ad defensionem meam conspice*, atque frameam, quam tu ipse contra me suscitasti, amove à me, ut, etsi corpus occidat, animæ nihil noceat. Tu enim dicis in Propheta Za-
Zach.13.7. charia: *Framea suscitare super pastorem meum, & super virum cohærentem mihi. Percute pastorem, & dispergentur oves gregis.* Ipsa quoque framea, id est, mors ad obediendum parata sic dicit: *Percutiam pastorem, & dispergerentur oves.* Hac framea percussus usque ad separationem corporis, & animæ, ne ipsa mortis framea potestatem ullam habeat in anima mea,

VERS.XXI. *Erue* tu DEUS *à framea animam meam*, ita ut & ego triumphata morte anima mea redeunte ad corpus in æternum victurus resurgam, & hoc Martyribus meis obtineam, ne grassante hac framea in eorum corpora cujusquam illorum lædatur anima, quibus & dixi:
Matth.10.28. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.* Sic *Erue à framea* DEUS *animam meam*, & animas meorum, ut ad læsiones animarum non prævaleat mortis framea, sive aliud quodcunque tormentum. Præcipuè autem sic *erue à framea Deus animam meam*, ut die tertia corpus meum hac framea mortificatum recipiat animam meam. *Animam meam*, & animas meorum *Erue* ab hac *framea*, quæ suscitata, id est, permissa est à te Deus ad occidenda corpora.

Et de manu canis unicam meam.

A Judaicus enim populus contra me latrans *canis* est ratione carens, & sine discretione ganniens; vel etiam Pilatus gentilis, aut Herodes alienigena *canis* est, in cujus manum & potestatem sic datus sum, ut dicere præsumpserit ipse Pilatus: *Nescis,* Joan.19.10. & 11.
quia potestatem habeo dimittere te, & potestatem habeo crucifigere te? Cui dixi: *Non haberes in me potestatem, nisi desuper tibi datum fuisset.* Tu ergo DEUS Pater, qui me dedisti in manum talis *canis*, *erue de manu canis unicam meam*, id est, ipsam animam meam *unicam*, & singularem, solam totius peccati prorsus immunem.

Aliter: Sancti & spirituales viri, per quos regendum est corpus Ecclesiæ, ipsi sunt corpori meo, quod est Ecclesia, quasi anima: quia sine illorum regimine vigere non possunt
B infirma membra mea, & ad hoc tendit *framea*, immo ipse diabolus movens hanc *frameam* secundùm permissionem tuam ad hoc nititur, ut interfectis fortioribus in Ecclesia deficiat Ecclesia spiritualium regimine omnino destituta, & sit quasi mortua non habens vitalia sacramenta, illis deficientibus, in quibus vivit sacramentorum virtus, & per quos vitam, salutemque operatur sacramentorum distributor Spiritus Sanctus. Ne igitur sæviente per tyrannos hac *framea* penitus deficiat Ecclesia mea: *Erue à framea DEUS animam meam*, semper tales in Ecclesia servando, per quos vitalia sacramenta ministrentur in Ecclesia, per quorum doctrinam salutarem vivat Ecclesia, quæ est *uni-*
C *ca mea*, quia mihi est unita tanquam palmites viti, tanquam corpus capiti, tanquam rivus fonti, fonti vivo, & inexhausto: quia ego sum petra per duo ligna crucis bis percussa, de qua bibunt homines & jumenta, fortiores scilicet, & infirmiores in Ecclesia, quæ in hac die fabricatur de lateris mei costa, suscipiendo videlicet sanguinis & aquæ de latere meo fluentis mundissima & fortissima sacramenta: quorum sacramentorum vitalis virtus, ut nunquam deficiat in Ecclesia, *Erue à framea DEUS animam meam, & de manu canis unicam meam.*

Est etiam canis quilibet hæreticus impugnans *unicam meam*, id est, Ecclesiam unam, volens scindere illam, ne sit una, vel unica. Talis *canis* futurus est Arius funestus, quem
D ego præcognosco *caninis* latratibus, & lacerationibus contra me, & meos sæviturum, & habebit manum robustam talis *canis*, & favebit illi Constantius Augustus, & Julianus impius, atque alii potentes, per quos scindetur *unica mea* illa tunica inconsutilis, nisi quòd ego nunc in ara crucis me ipsum sacrifico, & sanctifico, ut sit & ipsa sancta in veritate, nec unquam scindatur ulla falsitate. Ideo dico: *Erue à framea* tyrannorum *animam meam, & de manu canis* hæretici *unicam meam*: Ne aut per tormenta spiritualis vigor in Ecclesia deficiat, aut per sectas ipsa Ecclesia discissa una & *unica* esse desistat.

Salva

VERS. XXII. *Salva me ex ore leonis, & à cornibus unicornium humilitatem meam.*

Venit enim Princeps mundi hujus quasi *leo* ad me devorandum, quasi Leviathan ad me deglutiendum propter carnis edulium, sub quo nescit ferrum sive aculeum Divinitatis absconditum ad illudendum ei. *De ore* itaque ipsius *leonis* me, meosque libera, & *salva*, ut, etsi aliquis meorum intret in os ejus, in maxilla ejus perforata exitum inveniat per pœnitentiæ remedium, sicut ecce nunc extrahitur de ore ipsius, qui me negavit Petrus Apostolus, postquàm me respiciente fletu amaro purgatus est. *Os* etiam hujus *leonis* est Pilatus, vel alius Princeps iniquus. Unde salvari opto etiam *ex* hujusmodi *ore leonis*, ne quando meos incorporare sibi valeat. Quos cùm non poterit sibi incorporare, suscitabit *unicornes* ferocissimos ad eos ventilandos ac dissipandos. Ideo tu Deus Pater Omnipotens, cujus omnipotentiæ cornu fortius est omnibus cornibus unicornium, *salva* nunc & semper à *cornibus unicornium humilitatem meam.* Sicut enim unicornis est animal superbissimum, quod dicitur mori præ indignatione, si præter voluntatem teneatur, (dicitur autem *unicornis* ab uno cornu, quod habet in nare) sic Judæi superbissimi sunt quasi *unicornes* terrena tantùm petentes, vel de cultu unius Dei singulariter gloriantes. Sunt etiam *unicornes* quicunque superbi, qui singulariter se erigunt non ferentes consortem. *A cornibus* omnium istorum *unicornium* peto salvari *humilitatem meam*, quæ in me ipso ac meis opposita & contraria est illorum singulari superbiæ: quia nescit humilitas in altum se erigere, sicut erigitur cornu cujusque unicornis; quinimo jacet semper in imo suomet judicio, ut ille qui dixit mihi: [Matth. 8. 8.] *Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum.* [Marc. 1. 7.] Et ille alius, qui dixit: *Veniet fortior post me, cujus non sum dignus, ut solvam corrigiam calceamenti ejus.* Sic humiles erunt, & sunt etiam illi fratres mei, qui nunc in Passione mea percusso me pastore suo in humilitate sua consternati sunt. [Matth. 26. 32.] *Postquam autem surrexero, præcedam eos in Galilæam*, & ibi ô Pater

VERS. XXIII. *Narrabo nomen tuum fratribus meis.*

Ideo *fratribus*: quia humiles sunt inter se fraterno amore concordes. Ideo *meis*, quia diligunt me ac diliguntur à me tanquam mihi conjuncti consanguinitate. Quam consanguinitatem clarè magnificans & commendans vas electionis Paulus, cùm in persona mea præmisisset: *Ecce ego, & pueri mei*, subjunxit: [Ad Hebræos 2. v. 11. 12. 13. & 14.] *Quia ergo pueri communicaverunt carni, & sanguini, & ipse similiter participavit eisdem, ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium.* Unde *non confunditur fratres eos vocare dicens: Nuntiabo nomen tuum fratribus meis.* Ergo ut Propheta meus David prædixit, & Apostolus meus consequenter succinit, ego non solùm secundùm adoptionem, sed etiam secundùm carnis & sanguinis comparticipationem fratres meos recognosco eos, maximè, quibus in cœna mea ultima carnis & sanguinis mei dedi & indulsi communionem. Istis *fratribus meis* repulsis unicornibus ego à morte suscitatus *narrabo nomen tuum* dicens: Ite, *docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti.* [Matth. 28. 19] Et illi hoc mandato accepto euntes in mundum universum prædicabunt Evangelium omni creaturæ, atque ita dilatabitur nominis tui notitia, non in sola Judæa, sed in orbe universo plantata Ecclesia, & ego Christus *in medio hujus Ecclesiæ laudabo te.* Id est, laudari faciam te: Dicam enim non solis ex Judæa collectis, sed in omni gente, qui timent Deum: His ego per Apostolos meos loquente in eis meo spiritu dicam:

Qui timetis Dominum, laudate eum. VERS. XXIV.

Qui timore casto timorati estis, *laudate eum:* quia sicut humanus, & mundanus timor vituperium parit, cùm timidis, & incredulis regnum Dei clauditur: [Apoc. 21. 8.] sic Divinus, & divinitus inspiratus timor ad laudandum Dominum accendit. Igitur ex omni gente quicunque *timetis Dominum, laudate eum.* Laus ista non in Africa tantùm est, ut voluit Donatus: quia ubicunque timetur Deus, ibi & laudatur, & ibi est Ecclesia, quæ est semen Jacob & Israël, cui dico:

Universum semen Jacob glorificate eum. Jacob supplantavit fratrem majorem, & ille major servivit minori. Ergo junior populus majore supplantato benedictus ex omni gente collectus ipse est *universum semen Jacob.* Item quia primogenitus est vetus homo in cunctis per concupiscentiam carnalem conceptis, deinde per gratiam regeneratricem nascitur novus homo, qui velut Jacob in utero Matris gratiæ primogenitum supplantat, cum quo etiam toto vitæ præsentis tempore ita concertat, ut non sine difficultate ipse minor majori servitium sibi debitum extorqueat, & benedictionem præripiat: rectè *universum semen Jacob* intelligitur novus homo in singulis personis contra carnalem vitam, quæ per fratrem pilosum intelligitur, luctantibus, quoadusque obtineat benedictionem, qua ei tam plenum dominium tribuatur, de quo rectè ad *universum semen Jacob* dicatur: *Esto Dominus fratrum tuorum*: [Genes. 27. 29.] & de quo ad universum semen Esau dicatur à Deo Patre: *Dominum tuum illum constitui, & omnes fratres ejus servituti illius subjugavi.* [Ibid. v. 37.] Hoc autem dominium, quia non erit in hac vita sic perfectum & consummatum, ut persequente fratre majore ac piloso, minor ac lenis frater nullum habeat periculum sub Deo Judice, qui solus novit inter hos fratres, quo quisque illorum certet fine,

Timeat eum omne semen Israël. VERS. XXV.

Quia enim *terribilis* est *in consiliis super*
Psal. 65. 5. *filios hominum*, non solùm universum semen Jacob, quod adhuc est in actionis lucta, sed etiam *omne semen Israël*, quod jam pro gratia contem-
Genes. 32.30. plationis gustata dicere potest : *Vidi Dominum de facie ad faciem, & salva facta est anima mea, timeat eum*, qui interdum contemplativos quosdam justo judicio ad carnalem vitam relabi sinit, quod sapienti Salomoni contigit, qui, postquàm vidit Dominum quasi facie ad faciem,
3. Reg. 11. v. 4. & 7. relapsus est ad carnalem turpitudinem. *Depravatum est* enim *cor ejus per mulieres* usque adeo, ut incideret idolatriam, & immolaret in excelsis templo Domini spreto, quod ædificatum fuit per ipsum jubente Domino non alibi sacrificandum, nisi in ipso. Ergo *timeat eum omne semen Israël, & glorificet eum universum semen Jacob.* B

Convenientiùs dici videretur, si sic diceretur : *Timeat eum universum semen Jacob, & glorificet eum omne semen Israël.* Sed quia & summis contemplativis necessaria est humilitas, quam operatur spiritus timoris, & infirmis activis contra carnem luctantibus necessaria est consolatio, quam Divinæ pietatis glorificatio infundit, rectè *universum semen Jacob* ad glorificandum Deum provocatur, & *omne semen Israël* per injunctum sibi timorem Domini humiliatur. Quare autem sic est glorificandus Dominus? Propterea scilicet :

Quoniam non sprevit, neque despexit deprecationem pauperis.

Non sprevit, ut omnino abjiceret, *neque despexit*, ut vilem reputaret *deprecationem pauperis*. Spernere est penitus non curare : despicere est quasi de alto cum contemptu aliquid videre, atque inde citò faciem avertere, & parum inde curare. Dominus autem neque *sprevit*, neque *despexit deprecationem pauperis*, id est, Christi pendentis in cruce, seu etiam cujusque pauperis non de se præsumentis. Jam superiùs dictum est : *Deus, Deus meus respice in me, quare me dereliquisti.* Item : *Clamabo per diem, & non exaudies* : Hic autem ego Christus nobilissimum *semen Jacob, & Israël* Deum Patrem meum Omnipotentem *glorificandum* pariter & *timendum doceo, quoniam non sprevit, neque despexit deprecationem pauperis.*

Nec avertit faciem suam à me, & cùm clamarem ad eum, exaudivit me.

Ille igitur, cui supra dixi : *Deus meus respice in me, quare me dereliquisti*, nunquam *despexit me, nec avertit faciem suam à me.* Sed quia superiùs hæc dicendo transfiguravi in me verba delictorum meorum, clamavi per diem, & non sum exauditus, ut transferretur calix à me, clamavi per noctem acquiescendo, ut calicem, quem dedit mihi Pater, non ad insipientiam mihi datum recognoscerem, & biberem. Totum hoc, ut & calicem bibere formidarem, & eumdem non sine dolore carnis & anxietate animæ biberem, pertinuit ad veterem hominem, cujus in me suscepi languores, & dolores. At nunc finita, & consummatâ Passione, in qua crucifixus est vetus homo, postquàm accepto Passionis toto aceto dixi : *Consummatum est*, jam erit evidens, *quoniam non sprevit, neque despexit deprecationem* mei *pauperis* : quoniam & calix Passionis transferretur (sicut rogavi) à multis membris meis, à Sanctis scilicet Confessoribus, & aliis compluribus, quos sic volo manere, donec veniam, sicut manet Joannes dilectus discipulus meus : Alii verò, de quorum Passione voluntati Patris consensi, cùm dicerem : *Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu*, sic me sequentur per vestigia Passionis meæ, sicut ille alius discipulus, cui dixi : *Tu me sequere.* Igitur ex hoc evidens erit, quoniam Deus Pater meus *non sprevit, neque despexit deprecationem pauperis, nec avertit faciem suam à me, & cùm clamarem ad eum, exaudivit me.* Ad ipsum itaque conversus in gratiarum actione dico illi :
Joan. 19 30.
Mat. 26. 39.
Joan. 21. 22.

Apud te laus mea in Ecclesia magna. VERS. XXVI.

Id est : Laudabo te non solùm apud te in secreto contemplationis, sed etiam *in Ecclesia magna* per evidentiam prædicationis. Laudabo te, id est : Laudari faciam te intus per simplicem fidelium meorum intentionem, & foris in *Ecclesia magna* per orbem terræ dilatata per ipsius bonæ intentionis fructuosam manifestationem. *Sic apud te laus mea* erit in his, qui te in secreto laudant exemplo illius, qui dixit : *Secretum meum mihi, secretum meum mihi*, & *in Ecclesia magna* erit tibi *laus mea* in his, quorum *lux lucet coram hominibus, ut videant opera eorum bona, & glorificent Patrem, qui in cælis est.* Erit *apud te laus mea* in his, qui apud te intra Sancta Sanctorum absconditi remanebunt, & sub tuæ pietatis propitiatorio reconditi, sicut Arca testamenti, & quæ in ea erant reposita post velamentum intra Sancta Sanctorum sub propitiatorio erant collocata, & communi hominum aspectui denegata. Et iterum *laus mea* erit *in Ecclesia magna* per eos, quos quasi mensam propositionis, & quasi candelabrum luminis extra velamentum proponam cæteris ad nutrimentum, & lucis exemplum. Sic enim per magnam propitiationem meam ego novæ legis lator quosdam fidelium meorum diligo, ut eos nolim amittere suæ quietis dulcissimum secretum, quod est tanquam Sancta Sanctorum : Et iterum aliis dico, quod dixi Petro : *Si diligis me, pasce agnos meos.* Uni illi dixi hoc, & in illo pluribus id ipsum est dictum, quos Canonica electio de suo secreto trahet in publicum. Sed de Joanne dixi : *Sic eum volo manere, donec veniam*, quod ipsum in illo uno de cunctis est dictum, quibus ita deputatum est permanere intra Sancta Sanctorum, *sicut urna aurea habens Manna, & Virga Aaron*,
C
Isai. 24. 16.
Matth. 5. 16.
D
Joan. 21. 15.
Ibid. v. 22.
Hebr. 9. 4

A *Aaron qua fronduerat, & duæ tabellæ testamenti* erant intùs, nec apparebant foris, nec extra Exod. 36. 35. Sancta Sanctorum portabantur, nisi velamine hyacinthinarum pellium & aliis operimentis circumtecta esset Arca, in qua erant hæc reposita. Propter hujusmodi fidelium meorum distinctionem, vel etiam propter unius ejusdemque personæ dispertitam diligentiam nunc in secreto contemplandi, nunc in aperto prædicandi, & operandi, egoChristus caput eorum dico tibi Pater: *Apud te laus mea in Ecclesia magna*, non solummodo in Africa, non in Sectæ alicujus angulo coarctata, sed in orbe universo dilatata, *in* hac *Ecclesia* erit laus mea. Etiam eo modo apud te

B *Vota mea reddam in conspectu timentium eum.* Sic laus mea perficietur in Ecclesia magna, ut offeram ego Sacerdos magnus, & offerri faciam sacrificium corporis & Rom. 12. 1. sanguinis mei *hostiam vivam, sanctam, placentem* Deo Patri meo. In hoc Sacrificio complebuntur omnia rationabilia *vota mea* & meorum. Quæ *vota* Deo Patri persolventur *in conspectu timentium eum.* Licèt enim hæc abscondita sint à sapientibus & prudentibus hujus sæculi, tamen *in conspectu timentium* eum sic erunt manifesta hujus sacrificii vota sancta, ut per fidem cognoscant & intelligant in specie panis verum corpus meum, quod sicut pro multis traditum est in remissionem peccatorum, sic pro multis cottidie offertur, & comeditur in remissionem peccatorum. Similiter & *in conspectu timentium* eum quod videtur esse vinum, C per fidem cognoscetur esse sanguis meus, qui sicut pro multis est effusus in redemptionem & remissionem peccatorum, sic usque in finem sæculi, dum piè offertur, & bibitur, operatur multis remissionem peccatorum. Et cùm sit unum indifferens hoc sacrificium, tamen differenter in comedentibus, & bibentibus operatur suos effectus. Alii enim comedunt, & saturabuntur, & alii edunt, & non saturabuntur, sed ita humiliabuntur, ut adorent Dominum, alii cadunt in terram casu pernicioso judicium sibi manducando, & bibendo. Sed hæc dissimilitudo non est in ipso uno sacrificio, quod ubicunque est, unum est. Imò diversitas comedentium facit in eis diversitates D effectuum. Sunt enim pauperes quidam ex ipsis, videlicet mundi hujus perfecti contemptores: & sunt quidam eorum divites in hoc mundo ac pingues terræ, qui aut virtutibus abundare se putant, aut etiam divitiis terrenis abundant. Et pauperes quidem esuriunt, & sitiunt justitiam in communione corporis mei: quia justum est, ut membra suo capiti conformentur, & ideo ipsi saturabuntur, quando & hic per humilitatem, & in futuro per gloriam mihi configurabuntur. Ideo dico, & hæc est mea promissio, qui promittens credentem non fallo,

VER. XXVII. *Edent pauperes, & saturabuntur.*

A Divites non *saturabuntur*, quia non esuriunt justitiam: *pauperes* verò esurientes & sitientes justitiam *saturabuntur*, & ex magna saturitate cor eorum eructat verbum bonum laudando non se, vel sua merita, sed Dominum. Istorum pauperum notatur esuries per id, quod dicitur: *laudabunt Dominum, qui requirunt eum*, qui enim *requirunt*, ipsi esuriunt. *Requirunt* autem non terrenas divitias, aut mundi gloriam, sed ipsum *Dominum* cupientes illi servire, cui servire est regnare, ut habendo ipsum *Dominum* ipsi sint in numero fidelium servorum, qui illi soli serviunt, sicut scriptum est: *Dominum Deum* Deut. 6. 13. *tuum adorabis, & illi soli servies.* Quo contra B infideles, qui peccatis & huic mundo serviunt, tot sunt Dominorum servi, quot vitiorum super se habent dominium. Tales non *requirunt Dominum*, sed hujus mundi oblectamenta, in quibus habent, & habere cupiunt consolationem suam, quibus & dicitur: *Væ vo-* Luc. 6. 24. *bis divitibus, qui habetis consolationem vestram.* Beati autem pauperes *edent, & saturabuntur, & laudabunt Dominum, qui requirunt eum.* Nam divites quærunt implere arcam terrenis divitiis: pauperes quærunt cor implere de Deo. Propterea licèt moriantur & deficiant in corpore: tamen

Vivent corda eorum in sæculum sæculi.

C Divites *vivunt* in hoc sæculo, pauperes autem *vivunt in sæculum* subsecutivum sæculi præsentis. Ergo *vivent in sæculum sæculi*: quoniam transeunte hoc præsenti sæculo, aliud sæculum sequetur, in quo *vivent corda* justorum, in quibus mors secunda non habet potestatem, quia in hoc sæculo acceperunt resurrectionem primam. *Beati* autem sunt, *qui habent partem in* Apoc. 20. 6. *resurrectione prima, quia in his secunda mors potestatem non habet.* Est autem resurrectio prima, in qua per fidem & dilectionem vivere incipiunt corda. Erit posthàc resurrectio secunda, quando in regno cœlorum vivent etiam corpora. Sed illi, quibus est aut fides nulla, aut fides mortua, quoniam in præsenti sæculo non vivunt eorum corda, nullatenùs ad vitam corpora eo- D rum resurgent, sed ad mortis cruciatum sine morte illis permansurum: quia noluerunt in hac vita recipere vitam cordium, quando acceperunt vitæ sacramentum. Quo contra *edent pauperes, & saturabuntur, & laudabunt Dominum qui requirunt eum, vivent corda eorum in sæculum sæculi.* Et quidem Judæi divites, ac superbi, cùm esse debeant hæredes regni secundùm promissiones patrum suorum, non curant accedere ad istud convivium, quo sumitur vita cordium. *Et nuptiæ quidem* illis *paratæ sunt*: sed Matt. 22. 8. *qui invitati erant, non fuerunt digni.* Tamen implebuntur nuptiæ discumbentium, quia Judæis excæcatis intrante plenitudine gentium

Remi-

VER. XXVIII.

Reminiscentur, & convertentur ad Dominum universi fines terræ.

Qui fuerant obliti, ***reminiscentur***: qui fuerant aversi, ***convertentur ad Dominum*** de universis finibus terræ, neque in sola Judæa notus erit Deus, neque Africâ coarctabitur Ecclesia: ***Sed reminiscentur, & convertentur ad Dominum universi fines terræ.***

Et adorabunt in conspectu ejus universæ familiæ gentium.

Adorabunt in conspectu ejus, ubi ipse videt, scilicet in conscientiis, ubi ***veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu, & veritate.*** (Joh. 4. 23.) Vel in conspectu ejus, quo eum ipsi conspiciunt per fidem & dilectio- B nem. Sic adorabunt in spiritu, in quo clamabunt: Abba Pater, (Rom. 8. 16.) ut ipse Spiritus testimonium perhibeat spiritui eorum, quòd sint filii Dei: sic adorabunt in veritate, ut sint verè membra mea, qui sum veritas. Qui enim sunt membra mea in corpore meo, ipsi soli adorant Patrem in veritate: (Joan. 14. 16.) quia ego sum veritas. ***Ego***, inquam, ***sum via, veritas, & vita.*** Via in præceptis, & exemplis: Veritas in promissis: Vita in præmiis. Unde quicunque adorant Patrem aliud ab eo sperando, quàm ego promiserim, ipsi non adorant Patrem in veritate; sed qui currunt in præceptorum meorum via, delectati promissionis meæ veritate, ipsi adorant Patrem in veritate: quia in veritate promisi eis vitam æternam, quæ non est aliud, nisi, ut cogno- C scant me verum Deum cum Patre ac Spiritu Sancto. Ideo non incassum verissimarum promissionum mearum ***reminiscentur, & convertentur ad Dominum universi fines terræ, & adorabunt in conspectu ejus universæ familiæ gentium***, id est, aliqui electi de universis familiis gentium: (Act. 10. 34.) quia ***non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente, qui timet Deum, & operatur justitiam, acceptus est illi.***

VERS. XXIX.

Quoniam Domini est regnum, & ipse dominabitur gentium.

Non hominum superborum, sed ***Domini*** D ***est regnum.*** Tyranni superbi sic se volebant honorari, tanquam essent in æternum regnaturi. Unde sic solebant salutari, ut diceretur cuique illorum: (2. Esd. 2. 3.) ***Rex in æternum vive***, cùm essent mortales, & minimè vel ad modicum tempus regnarent, sed omnino tyrannizarent. Tales erant Reges Ægypti, Reges Israëlitici, à domo David separati, Reges Assyriorum sive Babyloniorum, Reges Persarum & Medorum, & novissimè Imperatores Romanorum, qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tanquam Reges habere visi sunt, cùm reverà tyranni fuerint. Unum solum erat genus Regale domus David, cui regnum divinâ promissione fuit juratum, & firmatum: (Ps. 131. 11.) Quia ***juravit Dominus*** A ***David veritatem, & non frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam.*** Hujus de semine suscitatus est Rex in æternum vivens, cujus regnum regnum est omnium sæculorum non in sola Judæa, sed in omnibus gentibus, ***quoniam Domini est regnum, & ipse*** hoc verum comprobans ***dominabitur gentium*** colligendo ex omnibus Gentibus non solùm pauperes, qui de sua mensa saturentur, ut supra jam dictum est, sed etiam divites, qui manducent, & adorent, manducent Sacramentotenus, adorent specietenus, de quibus hic dicitur:

Manducaverunt, & adoraverunt omnes pingues terræ. VERS. XXX.

Non enim ***pingues terræ***, hujus mundi potentes, ac divites ex divitiis terrenis impinguati, B & dilatati à Sacramento Altaris propter potentiam, vel divitias arcendi sunt. Attamen si fuerint denotati manifesto aliquo crimine, ante publicam pœnitentiam non sunt admittendi, ut Catholicus Imperator Theodosius propter homicidia in Thessalonicenses ab eo commissa prohibitus est à Magno Viro Ambrosio non solùm à Sacramento Altaris, verùm etiam ab introitu Ecclesiæ usque ad pœnitentiæ manifestam satisfactionem. Sic & alii ***pingues terræ*** à Sanctis Patribus pro criminibus manifestis à communione sacra leguntur prohibiti. Ubi autem vel non erant, vel nesciebantur crimina manifesta, ibi unà cum pauperibus ***manducaverunt, & adoraverunt omnes pingues terræ.***

Manducant etiam cottidie cum pauperi- C bus ipsi divites, ac ***pingues terræ*** Corpus Domini: quia propter occulta crimina impii à piis, digni ab indignis inter ***pingues terræ*** humano judicio discerni non possunt. Undè cùm tales non sunt in criminibus manifestis, propter id solùm, quòd sunt pingues terræ, dispensator Corporis Christi exactores pingues istud Sacramentum exigentes non prohibeat manducare, sed moneat timere: quia occulta iniquitas, quæ judicium humanum subterfugit, utique intrante Rege, ut videat discumbentes, non latebit. Nempe ***in conspectu ejus***, qui videt corda & conscientias, in isto convivio alii sedebunt, quibus dicitur: ***Vos estis, qui permansistis mecum in*** (Luc. 22. 29. & 30.) ***tentationibus meis, & ego dispono vobis, sicut*** D ***disposuit mihi Pater meus, regnum, ut edatis, & bibatis super mensam meam, & sedeatis super thronos.*** Alii verò cadent in terram. Nam

In conspectu ejus cadent omnes, qui descendunt in terram.

Si non ***descenderent in terram***, non ***caderent*** in terram, sed quia ***descenderunt*** per culpam, ***cadent*** per pœnam. Quò cadent? In ***terram mortis, & miseriæ, ubi nullus ordo, & sempiternus horror inhabitans***: quò ille descendere vitabat, qui sibi per pœnitentiam præcavendo ajebat: ***Dimitte me*** Domine, sine, (Job. 10. v. 20, 21. & 22.) ***plangam paululum dolorem meum, antequàm vadam ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine.*** Qui autem accessuri ad Al-

ad Altare Domini priùs nolunt plangere peccata, sed sine planctu in hoc mundo viventes, *descendunt in terram* per nequitiam, vel immunditiam voluntariam, licèt hominibus absconditam, sed oculis Dei nudam : ipsi *in conspectu ejus cadent* in terram tenebrosam, & opertam mortis caligine: quia ligatîs manibûs, & pedibûs inviti mittentur in tenebras exteriores, qui voluntariè descenderunt in tenebras interiores, cùm iis essent odiosa opera lucis, & amantissima opera te-
Jos. 2. 6. nebrarum. Propter quod non ascendunt cum Raab peccatrice. Sed pœnitente in solarium, in superiora domûs, ubi cum nuntiis Jesu faciant sibi pacis & salutis confœderationem, per veram pœnitentiam & conversionem, sed quasi vulpes foveas habent, in quas descendendo, & in quibus latendo magis diligunt tenebras, quàm lucem. *Omnis enim, qui malè agit*, non dico: qui B malè aliquando egit & cessavit, sed qui malè a-
Joan. 3, 20. git obstinatè, hic *odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus.*

Etiam illi *descendunt in terram*, qui Sacramentis Christi communicando, vel in eorum celebratione ministrando cupiunt in terrenis acquisitionibus fieri beati spretîs cælestibûs, quod est eis magnus & profundus descensus de cælo in terram, de cœlesti beatitudine ad terrenam.
1. Tim. 6, 6. Existimant enim quæstum pietatem. *Est autem quæstus magnus pietas cum sufficientia.* Cùm igitur quæstum quæstui, terrenum cælesti præfertur in suo desiderio, hæc est illis, ùt dictum est, ad terram de cælo quædam descensio, licèt hominibus abscondita, mihi tamen conspicua, & ma-
Luc. 10. 18. nifesta, qui *videbam Sathanan quasi fulgur de cælo cadentem*, & nunc video multos in administratione vel perceptione Sacramentorum cadentes de cœlo quasi fulgur : quia simulata eorum pietas etiamsi clarè hominibus apparet, in oculis meis & in oculis Patris mei quasi fulgur citissimè disparet, quando lampades Virginum extinguentur etiam in terram descendentium, ut à vendentibus emant assentationis oleum, nec habent illud, quod omnibus liquoribus altè superfertur, quoniam amor cœlestium omnibus terrenarum rerum amoribus in corde electorum supernatat more boni & purissimi olei, quo abundantes oleô non *descendunt in terram.* Pro fæculento terrenæ acquisitionis oleo, quando Sacramentis communicant, vel ministrant. *Ve-*
Psal. 74. 9. *rumtamen fæx* ejusdem olei *est exinanita*, sed *bibent* eam *omnes peccatores terræ, qui descendunt in terram* nunc per avaritiam, & cadent in futuro per manifestam pœnam, quæ licèt hominibus nunc sit occulta, tamen in conspectu ejus est manifesta, qui mihi Filio suo mihi Filio hominis dedit omne judicium vivorum & mortuorum. Propter hoc in gratiarum actione

VERSUS XXXI.

Anima mea illi vivet, & semen meum serviet ipsi.

Anima mea, quæ descendet ad inferna, etsi visa est illis mortua, per quos cum ini- A quis reputatus sum, tamen ipsa *mea anima*, ille videlicèt Spiritus, quem in cruce tradens Patri commendavi dicens: *Pater, in manus tuas commendo Spiritum meum*, ille, inquam, Spiritus inter mortuos liber à morte, *illi vivet*, qui eum quasi bonum depositum in sua manu habet, & mihi eum in Resurrectione reddet cum magno fœnore multarum animarum de inferno ereptarum, & cum anima mea illi viventium. Sicut enim ego resurgens ultra non moriar, & mors mihi ultra non dominabitur : sic etiam multa corpora Sanctorum mecum resurgent, & animæ omnium fidelium ab anima justi Abel usque ad animam latronis, cui dico in cruce: *Hodie mecum eris in Paradiso, illi vivent* mecum Luc, 23. 43.
in Paradiso exultationis, cui & anima mea vivit, quæ nescit mortem peccati, nec separationem pariter insitæ sibi divinitatis, & cùm ipsa separata fuerit à corpore meo mortuo, *illi vivet*, qui eam in manus suas commendatam corpori meo restituet.

(Luc, 23. 46.)

Et *semen meum serviet ipsi.* Hoc est, quod mihi in Isaia promissum est, ubi de me sic dictum est: *si posuerit pro peccato animam suam,* Isai. 53. 10.
videbit semen longævum, & voluntas Domini in manu ejus dirigetur. Hoc igitur *semen meum* mihi promissum, hoc *semen longævum*, omnibus scilicet, qui per meam Passionem, Resurrectionem & Ascensionem credituri sunt, *serviet ipsi.* Licèt enim non omnes baptizati, hoc est, visi- C biliter, & Sacramentotenus tincti serviant ei, tamen omnes renati, & mihi incorporati, *meumque semen* effecti *servient ei*, & erunt ipsius filii adoptivi : quoniam

VERSUS XXXII.

Annuntiabitur Domino generatio ventura: & annuntiabunt cæli Justitiam ejus populo, qui nascetur, quem fecit Dominus.

Et quidem erunt aliqui indisciplinati, & hæretici, qui hanc *generationem* sibi assignare præsumant, ita ut suum Baptisma Sacramentum dicant, & exinde regeneratos filios nomini suo adscribant, ut verbi gratiâ dicantur aliqui Donatistæ, aliqui Ariani, aliqui Nestoriani, vel Euty- D chiani. Sed hujusmodi Sectis inter se compugnantibus, & deficientibus *annuntiabitur Domino generatio futura*, & dicentur à me Christo Christiani, Filii Dei excelsi, non filii cujusquam Baptistæ: quoniam & ipsi *cœli annuntiabunt justitiam ejus*, quando Apostoli mei docebunt non in homine ponendam fiduciam de Baptismi gratia, ita ut alius dicat: *Ego sum Pauli,* 1. Cor. 1. 12.
& alius: *ego autem Apollo*, itemque alius : *Ego verò Cephe*: sed quicunque, vel qualescunque sint Baptistæ, atque administratores, regeneratricis gratiæ, dummodò baptizent legitimè in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, indifferens est ipsum Sacramentum, neque per bonos melius, neque per malos pejus existit. *Annun-*

VERS. XXVIII. *Reminiscentur, & convertentur ad Dominum universi fines terræ.*

Qui fuerant obliti, ***reminiscentur***: qui fuerant aversi, ***convertentur ad Dominum*** de universis finibus terræ, neque in sola Judæa notus erit Deus, neque Africâ coarctabitur Ecclesia: ***Sed reminiscentur, & convertentur ad Dominum universi fines terræ.***

Et adorabunt in conspectu ejus universæ familiæ gentium. ***Adorabunt in conspectu ejus***, ubi ipse videt, scilicet in conscientiis, ubi ***veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu, & veritate.*** (Joh. 4. 23.) Vel in conspectu ejus, quo eum ipsi conspiciunt per fidem & dilectionem. B Sic adorabunt in spiritu, in quo clamabunt: Abba Pater, (Rom. 8. 16.) ut ipse Spiritus testimonium perhibeat spiritui eorum, quòd sint filii Dei: sic adorabunt in veritate, ut sint verè membra mea, qui sum veritas. Qui enim sunt membra mea in corpore meo, ipsi soli adorant Patrem in veritate: (Joan. 14. 16.) quia ego sum veritas. ***Ego***, inquam, ***sum via, veritas, & vita.*** Via in præceptis, & exemplis: Veritas in promissis: Vita in præmiis. Unde quicunque adorant Patrem aliud ab eo sperando, quàm ego promiserim, ipsi non adorant Patrem in veritate; sed qui currunt in præceptorum meorum via, delectati promissionis meæ veritate, ipsi adorant Patrem in veritate: quia in veritate promisi eis vitam æternam, quæ non est aliud, nisi, ut cognoC scant me verum Deum cum Patre ac Spiritu Sancto. Ideo non incassum verissimarum promissionum mearum ***reminiscentur, & convertentur ad Dominum universi fines terræ, & adorabunt in conspectu ejus universæ familiæ gentium***, id est, aliqui electi de universis familiis gentium: (Act. 10. 34.) quia ***non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente, qui timet Deum, & operatur justitiam, acceptus est illi.***

VERS. XXIX. *Quoniam Domini est regnum, & ipse dominabitur gentium.*

Non hominum superborum, sed ***Domini*** D ***est regnum.*** Tyranni superbi sic se volebant honorari, tanquam essent in æternum regnaturi. Unde sic solebant salutari, ut diceretur cuique illorum: (2. Esd. 2. 3.) ***Rex in æternum vive***, cùm essent mortales, & minimè vel ad modicum tempus regnarent, sed omnino tyrannizarent. Tales erant Reges Ægypti, Reges Israëlitici, à domo David separati, Reges Assyriorum sive Babyloniorum, Reges Persarum & Medorum, & novissimè Imperatores Romanorum, qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tanquam Reges habere visi sunt, cùm reverà tyranni fuerint. Unum solum erat genus Regale domus David, cui regnum divinâ promissione fuit juratum, & firmatum: (Psal. 131. 11.) Quia ***juravit Dominus*** A ***David veritatem, & non frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam.*** Hujus de semine suscitatus est Rex in æternum vivens, cujus regnum regnum est omnium sæculorum non in sola Judæa, sed in omnibus gentibus, ***quoniam Domini est regnum, & ipse*** hoc verum comprobans ***dominabitur gentium*** colligendo ex omnibus Gentibus non solùm pauperes, qui de sua mensa saturentur, ut supra jam dictum est, sed etiam divites, qui manducent, & adorent, manducent Sacramentotenus, adorent specietenus, de quibus hìc dicitur:

Manducaverunt, & adoraverunt omnes pingues terræ. VERS. XXX.

Non enim ***pingues terræ***, hujus mundi potentes, ac divites ex divitiis terrenis impinguati, B & dilatati à Sacramento Altaris propter potentiam, vel divitias arcendi sunt. Attamen si fuerint denotati manifesto aliquo crimine, ante publicam pœnitentiam non sunt admittendi, ut Catholicus Imperator Theodosius propter homicidia in Thessalonicenses ab eo commissa prohibitus est à Magno Viro Ambrosio non solùm à Sacramento Altaris, verùm etiam ab introitu Ecclesiæ usque ad pœnitentiæ manifestam satisfactionem. Sic & alii ***pingues terræ*** à Sanctis Patribus pro criminibus manifestis à communione sacra leguntur prohibiti. Ubi autem vel non erant, vel nesciebantur crimina manifesta, ibi unà cum pauperibus ***manducaverunt, & adoraverunt omnes pingues terræ.***

Manducant etiam cottidie cum pauperiC bus ipsi divites, ac ***pingues terræ*** Corpus Domini: quia propter occulta crimina impii à piis, digni ab indignis inter ***pingues terræ*** humano judicio discerni non possunt. Undè cùm tales non sunt in criminibus manifestis, propter id solùm, quòd sunt pingues terræ, dispensator Corporis Christi exactores pingues istud Sacramentum exigentes non prohibeat manducare, sed moneat timere: quia occulta iniquitas, quæ judicium humanum subterfugit, utique intrante Rege, ut videat discumbentes, non latebit. Nempe ***in conspectu ejus***, qui videt corda & conscientias, in isto convivio alii sedebunt, quibus dicitur: ***Vos estis, qui permansistis mecum in*** (Luc. 22. 29. & 30.) ***tentationibus meis, & ego dispono vobis, sicut D disposuit mihi Pater meus, regnum, ut edatis, & bibatis super mensam meam, & sedeatis super thronos.*** Alii verò cadent in terram. Nam

In conspectu ejus cadent omnes, qui descendunt in terram.

Si non ***descenderent in terram***, non ***caderent*** in terram, sed quia ***descenderunt*** per culpam, ***cadent*** per pœnam. Quò cadent? In ***terram mortis, & miseriæ, ubi nullus ordo, & sempiternus horror inhabitans***: quò ille descendere vitabat, qui sibi per pœnitentiam præcavendo ajebat: ***Dimitte me*** (Job. 10. v. 20. 21. & 22.) Domine, sine, ***plangam paululum dolorem meum, antequàm vadam ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine.*** Qui autem accessuri

ad Al-

ad Altare Domini priùs nolunt plangere peccata, sed sine planctu in hoc mundo viventes, *descendunt in terram* per nequitiam, vel immunditiam voluntariam, licèt hominibus absconditam, sed oculis Dei nudam : ipsi *in conspectu ejus cadent* in terram tenebrosam, & opertam mortis caligine: quia ligatis manibus, & pedibus inviti mittentur in tenebras exteriores, qui voluntariè descenderunt in tenebras interiores, cùm iis essent odiosa opera lucis, & amantissima opera tenebrarum, Propter quod non ascendunt cum Jos. 2. 6. Raab peccatrice. Sed pœnitente in solarium, in superiora domûs, ubi cum nuntiis Jesu faciant sibi pacis & salutis confœderationem, per veram pœnitentiam & conversionem, sed quasi vulpes foveas habent, in quas descendendo, & in quibus latendo magis diligunt tenebras, quàm lucem. *Omnis enim, qui malè agit*, non dico: qui malè aliquando egit & cessavit, sed qui malè agit obstinatè, hic *odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus.* Joan. 3. 20.

Etiam illi *descendunt in terram*, qui Sacramentis Christi communicando, vel in eorum celebratione ministrando cupiunt in terrenis acquisitionibus fieri beati spretis cælestibus, quod est eis magnus & profundus descensus de cælo in terram, de cœlesti beatitudine ad terrenam. 1. Tim. 6. 6. Existimant enim quæstum pietatem. *Est autem quæstus magnus pietas cum sufficientia.* Cùm igitur quæstum quæstui, terrenum cæle‑sti præfertur in suo desiderio, hæc est illis, ùt dictum est, ad terram de cælo quædam descensio, licèt hominibus abscondita, mihi tamen conspicua, & ma- Luc. 10. 18. nifesta, qui *videbam Sathanan quasi fulgur de cælo cadentem*, & nunc video multos in administratione vel perceptione Sacramentorum cadentes de cœlo quasi fulgur : quia simulata eorum pietas etiamsi clarè hominibus apparet, in oculis meis & in oculis Patris mei quasi fulgur citissimè disparet, quando lampades Virginum extinguentur etiam in terram descendentium, ut à vendentibus emant assentationis oleum, nec habent illud, quod omnibus liquoribus altè superfertur, quoniam amor cœlestium omnibus terrenarum rerum amoribus in corde electorum supernatat more boni & purissimi olei, quo abundantes oleò non *descendunt in terram*. Pro fæculento terrenæ acquisitionis oleo, quando Sacramentis communicant, vel ministrant. *Ve-* Psal. 74. 9. *rumtamen fæx* ejusdem olei *est exinanita*, sed *bibent* eam *omnes peccatores terræ, qui descendunt in terram* nunc per avaritiam, & cadent in futuro per manifestam pœnam, quæ licèt hominibus nunc sit occulta, tamen in conspectu ejus est manifesta, qui mihi Filio suo mihi Filio hominis dedit omne judicium vivorum & mortuorum. Propter hoc in gratiarum actione

VERSUS XXXI. *Anima mea illi vivet, & semen meum serviet ipsi.*

Anima mea, quæ descendet ad inferna, etsi visa est illis mortua, per quos cum iniquis reputatus sum, tamen ipsa *mea anima*, ille videlicèt Spiritus, quem in cruce tradens Patri commendavi dicens: *Pater, in manus tuas commendo Spiritum meum*, ille, inquam, Spiritus inter mortuos liber à morte, *illi vivet*, qui eum quasi bonum depositum in sua manu habet, & mihi eum in Resurrectione reddet cum magno fœnore multarum animarum de inferno ereptarum, & cum anima mea illi viventium. Sicut enim ego resurgens ultra non moriar, & mors mihi ultra non dominabitur: sic etiam multa corpora Sanctorum mecum resurgent, & animæ omnium fidelium ab anima justi Abel usque ad animam latronis, cui dico in cruce: *Hodie mecum eris in Paradiso, illi vivent* mecum in Paradiso exultationis, cui & anima mea vivit, quæ nescit mortem peccati, nec separationem pariter insitæ sibi divinitatis, & cùm ipsa separata fuerit à corpore meo mortuo, *illi vivet*, qui eam in manus suas commendatam corpori meo restituet. Luc. 23. 46. Luc. 23. 43.

Et *semen meum serviet ipsi.* Hoc est, quod mihi in Isaia promissum est, ubi de me sic dictum est: *si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum, & voluntas Domini in manu ejus dirigetur.* Hoc igitur *semen meum* mihi promissum, hoc *semen longævum*, omnibus scilicet, qui per meam Passionem, Resurrectionem & Ascensionem credituri sunt, *serviet ipsi.* Licèt enim non omnes baptizati, hoc est, visibiliter, & Sacramentotenus tincti serviant ei, tamen omnes renati, & mihi incorporati, *meumque semen* effectì *servient ei*, & erunt ipsius filii adoptivi : quoniam Isai. 53. 10.

Annuntiabitur Domino generatio ventura: & annuntiabunt cæli Justitiam ejus populo, qui nascetur, quem fecit Dominus. VERSUS XXXII.

Et quidem erunt aliqui indisciplinati, & hæretici, qui hanc *generationem* sibi assignare præsumant, ita ut suum Baptisma Sacramentum dicant, & exinde regeneratos filios nomini suo adscribant, ut verbi gratiâ dicantur aliqui Donatistæ, aliqui Ariani, aliqui Nestoriani, vel Eutychiani. Sed hujusmodi Sectis inter se compugnantibus, & deficientibus *annuntiabitur Domino generatio futura*, & dicentur à me Christo Christiani, Filii Dei excelsi, non filii cujusquam Baptistæ: quoniam & ipsi *cæli annuntiabunt justitiam ejus*, quando Apostoli mei docebunt non in homine ponendam fiduciam de Baptismi gratia, ita ut alius dicat: *Ego sum Pauli*, & alius: *ego autem Apollo*, itemque alius: *Ego verò Cephæ*: sed quicunque, vel qualescunque sint Baptistæ, atque administratores, regeneratricis gratiæ, dummodò baptizent legitimè in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, indifferens est ipsum Sacramentum, neque per bonos melius, neque per malos pejus existit. *Annun-* 1. Cor. 1. 12.

tiabitur Domino generatio ventura, quando solius divinæ gratiæ fæcunditas per aquam & Spiritum Filios DEI multiplicabit vel in sancta Ecclesia regeneratos, vel extra baptizatos, & eidem Ecclesiæ reconciliatos, inter quos hæc erit differentia: ut alii ex libera, alii sint nati ex ancilla, quibus tamen unus Pater erit Deus, si Spiritus ejus erit in cordibus eorum clamans: Abba, Pater.

Aliter: *Annuntiabunt cœli justitiam ejus*, quoniam cælestes angeli *annuntiabunt* vel hominibus justitiam Dei, vel Deo justitiam populi sui, qui etiam preces populi offerunt in conspectu Dei non pro instructione, ut eum doceant, sed pro mi-
Hebr. 1, 14. nisterio. *Sunt enim administratorii Spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis.* Itaque sive Angeli, sive Apostoli & Evangelistæ in commune *annuntiabunt justitiam DEI populo, qui nascetur* ex aqua & spiritu per fidem.

Signanter est notandum, quod dicitur: *populo qui nascetur*, quia fieri potest, ut aliquis baptizetur fictus, ùt Simon magus, cujus nulla justitia Domino est annuntiata: quia baptizatus quidem, sed non est renatus, aut renovatus. *Populo* autem, *qui nascetur* in novam sobolem, *annuntiabitur justitia.* Etenim cum ego Christus baptizarer à Joanne, atque hoc ministerium ex-
Matth. 3. 15. pavescens renueret ille, dixi ei: *Sine modò: sic enim decet nos adimplere omnem justitiam.* Quippe hoc justum est, ut homo, qui de terra creatus est, & se ultra cœlos extulit, suum ordinem recognoscat, & quoniam aqua est altius elementum, quàm terra terrena hominis materia sub aquas ad ordinem suum depressa, & humiliata resumat justi-
A tiam in me novo Adam sub aquas humiliato, quam perdidit in primo Adam super cœlos per superbiam elato. Sic ergo decet nos adimplere omnem justitiam, & ideò passus sum, ut intrarent aquæ usque ad animam meam, *veníque in altitudinem maris, & tempestas demersit me*, ut in me adimpleretur justitia humilitatis. Psal. 68. 3. Hanc ipsam *justitiam annuntiabunt cœli*, Apostoli videlicet, *populo, qui nascetur, quem fecit Dominus.* Nascetur ex aqua, & Spiritu per gratiam regenerantem, ille populus, *quem fecit Dominus*: fecit primitus de nihilo, creans, ut esset aliqua creatura, fecit posteà per gratiam, ut esset nova creatura. Gratias igitur agat ille populus, quem fecit Dominus voluntariè gignens eum *verbò veritatis, ut sit ini-*
B *tium aliquod creaturæ ejus.* Jacob. 1. 18.

Gloria Patri populum novum in verbo veritatis gignenti. *Gloria Filio* Sacramentum hujus generationis in sua passione condenti, & aquam regeneratricem de latere suo in cruce fundenti. *Gloria Spiritui Sancto* eandem aquam suæ virtutis admixtione fœcundanti, ut nunc in tempore nascatur populus, quem jam ante sæcula in prædestinatione fecit Dominus. Duo nobis Sacramenta in eadem sua Passione condidit, scilicet lavacrum regenerationis, ubi patefacto latere sanguinem, & aquam profudit, & mysterium corporis ac sanguinis sui, ubi tenens pa-
C nem, & vinum, *hoc est corpus meum: hic est sanguis* Matth. 26. 26. 27.
meus, inquit. Super his continuò perfecta Ecclesia Psalmô vicesimo secundô gratulatur, & dicit:

PSALMUS XXII.

D*Ominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocavit.*

Nam quasi quæreres, cujus in loco pascuæ? continuo subjunxit: *Super aquam refectionis educavit me: animam meam convertit.* Et subinde: *Parâsti in conspectu meo mensam adversus eos, qui tribulant me.* Quænam est aqua refectionis nisi Baptismus salutaris? super hanc aquam Baptismatis, quod est fundamentum bonorum operum: Me, inquit Ecclesia, Dominus educavit, videlicet lacte prædicationis, & deinde (sic enim recto ordine legendum est) deinde, inquam, *in loco pascuæ ibi me collocavit*, id est, studere fecit in Scripturis. Ibi *me regit*, scilicet ne pravè intelligam, *& nihil mihi deerit*, quod intellectui necessarium sit. Quæ autem *mensa, quam parâsti*, inquit, *in conspectu meo adversùs eos, qui tribulant me*, nisi corpus, & sanguis tuus, cujus Sacramentum sub aliis speciebus proposuisti intellectui meo, ne inimici prævalerent in me? Et quia duplex post hæc datum est Spiritûs Sancti donum: *impinguâsti*, ait, *in oleo caput meum, & calix meus inebrians quàm præclarus est*? Nam primò datô Spiritûs Sancti quasi oleô suaviter delibuti sunt Apostoli insufflante illo ac dicente: *Accipite Spiritum Sanctum, & quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Joan. 20. 22. & 23. Secundò autem quasi fœcundo calice inebriati fortes facti sunt atque diserti, ita ùt diceretur: *Mustô pleni sunt isti.* Act. 2. 13. His Sacramentis parata est terra illa, & ille Orbis Domino, de quo protinus Psalmus vicesimus tertius sic incipit: *Domini est,* Psal. 23. 1.
D *terra, & plenitudo ejus.* Nam terra hæc, & iste orbis Ecclesia est, quæ terra, quidem duplici de caussa dicitur, tum propter stabilitatem, tùm propter fœcunditatem. Orbis autem propter perfectionem. Et quia nulli ad habitandum in æternâ Ecclesiâ sola sufficiunt, quæ supra dicta sunt, Sacramenta visibilia, sub interrogatione, melius insinuat sic: *Quis ascendet in montem Domini,* Ibid. v. 3. *aut quis stabit in loco Sancto ejus? Innocens manibus & mundo corde, &c.* Sed redeamus ad Psalmi vicesimi secundi expositionem.

VERS. I. *Dominus regit me, & nihil mihi deerit.* Titulus qui est: *Psalmus David,* patet. Agit hic Propheta de misericordia & utilita-

utilitate Passionis Dominicæ, quam in Psalmo præcedenti tractavit: & sicut ibi locutus est in per-
Psal. 21. 2. sona ipsius Christi dicens: *DEUS meus, respice in me, quare me dereliquisti?* Sic loquitur hic in persona totius Ecclesiæ, vel cujuslibet electi in Ecclesia referendo gratias pro multimoda misericordia & gratia, quæ de Christi Passione provenit; quarum prima est, quòd *in loco pascua* collocatur, qui Sacramentis Dominicæ Passionis imbuitur, dum catechizatur, & Catechumenus efficitur. Secunda, quòd *super aquam refectionis* educatur, quando per aquam Baptismi regeneratur. Tertia, quòd per corporis visibilem ablutionem in Baptismo anima convertitur, ut quæ in Adam fuit aversa, in Christo fit conversa & sancta. Quarta, quòd *super semitas justitiæ* ducitur, ne ipsa Baptismi gratia fiat irrita, si à viis justitiæ aberretur. Quinta, quòd *in umbra mortis non timet mala*. Sexta per *virgam & baculum* data *consolatio*. Septima cœlestis convivii *parata mensa*. Octava *unctio capitis*. Nona *calix inebrians*. Decima *misericordia subsequens*, & usque in finem custodiens. De his decem gratiis tractando intendit per hæc viatica dona gratis collata hortari ad spem cœlestium, & æternorum donorum, quæ oculus non vidit, nec auris audivit, sed intus reposita sunt in domo Domini, de qua dicitur in fine Psalmi, *Et ut inhabitem in domo Domini in longitudinem dierum.*

Ergo vel Ecclesia, vel quilibet electus cum David manu fortis per actionem, desiderabilis per contemplationem, in hoc Psalmo, qui est intitulatus *Psalmus David*, recognoscens dona gratiarum per Christi Passionem effusarum, dicit in gratiarum actione: *Dominus regit me, & nihil mihi deerit.*

In Hebræo habetur: *Dominus pascit me, & nihil mihi deerit, in loco pascua ibi me collocavit.* Itaque gratias ago ego Ecclesia, vel ego membrum Ecclesiæ, quia *Dominus regit me*, ac pascit regendo, sive regit pascendo ipse Dominus meus, ipse Pastor, & Rex meus: *Dominus*, quia dedit mihi esse creando me: *Pastor & Rector*, quia pascendo, & regendo me dat feliciter esse. Pro pastu ergo suo & regimine, quod mihi confert beatum esse, propensiùs ei gratias ago ab eo redemptus, quàm anteà fecerim ab eo creatus. Nisi enim pascendo & regendo conferret mihi benè esse, meliùs mihi esset omnino non esse. Sed ne infeliciter sim, ipse *Dominus*, qui me de nihilo creavit, Pastor mihi: & Rex factus est per id, quòd

VERS. II. *In loco pascuæ*, sive *in loco viridi collocavit me*. Ideo *nihil mihi* deerit, quia & Dominus dives est, qui me pascit, ac regit, & locus pascuæ viridis est, in quo me collocavit. Non ego me ipsum ibi collocavi, sed ille per gratiam prævenientem *collocavit* me ibi, ubi de satietate sum certus: quia sermo Divinus non tantùm incipientes instruit ad fidem, sed etiam credentes nutrit, ùt magis ac magis in fide proficiendo, qui jam DEUM ex fide cognoscunt, usque ad contemplandam speciem Divinæ Celsitudinis perducantur, ubi eis erit satietas absque fastidio: quia & desiderium erit in satietate, & satietas in desiderio, ita ut nec satietas indigentiam, nec desiderium admittat fastidium. In talis *pascua loco me collocavit*, quando me jam Catechumenum, id est, instructum in scientia Scripturarum fundavit, in quibus invenio lac parvulorum, & panem fortium. Talibus cibis confortatum

Super aquam refectionis educavit me, quando ad gratiam Baptismi me admisit prius quidem catechizatum per fidei Confessionem, & veritatis agnitionem, sed post Baptisma pleniùs inveni in eis *aquam refectionis*. Nam ego Ecclesia, sive in his membris meis, quæ per infantiam Sacramento salis & attactu salivæ introducta sunt *in locum pascua*, sive in majoribus membris meis, quæ per ipsam cordis credulitatem instructa & locata sunt *in loco pascua*, in ipso *loco pascua* non haberem cibum reficientem, nisi venissem *ad aquam refectionis*, *educante*, ac nutricante me velut parvulum gratiâ matre. Ista est aqua fluens à latere templi dextro, & omnes, ad quos pervenit aqua ista, salvi facti sunt. Hæc aqua est fundamentum salutis humanæ, propter quod dico: *Super aquam refectionis educavit me.*

Visibilis enim Baptismi aqua significat aliam aquam invisibilem videlicet Spiritum Sanctum, qui in principio ferebatur super aquas, ut ex aquarum labili & instabili materia suæ virtutis admixtione formaret me unam, vel unicam Ecclesiam in charitate radicatam, & fundatam, quæ charitas non datur, nisi per Spiritum Sanctum. Unde Apostolus utique super aquam refectionis educatus, & fundatus ait: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis* (*Rom. 5. 5.*) Item suis discipulis, quos ipse super aquam refectionis cooperante Gratia Dei educaverat, fideliter idem Apostolus optat, ut *in charitate radicati, & fundati possint comprehendere, quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas, & profundum, scire etiam supereminentem scientiæ charitatem Christi, ut impleantur in omnem plenitudinem Dei.* (*Ephes. 3. 17, 18, & 19.*) Si ergo super hanc aquam refectionis educati, & fundati sumus, etsi non solùm visibili aqua loti, sed & invisibili, quæ Spiritus Sanctus est, refecti sumus gustata charitate, quam infundit ipse Spiritus, rectè in gratiarum actione dicimus: *Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascua ibi me collocavit. Super aquam refectionis educavit me*, quæ animæ humanæ in se nullas bonas vires habenti administrat refectionem fœcundando priùs aridam & sterilem, ut non solùm in se abundanter possideat, sed & aliis pariat refectionem. Taliter ego quilibet quasi *David* per intentionem bonam *desiderabilis*, per bonum opus *manufortis* ad aquam refectionis perductus Deo gratias ago non solùm, quia me sic educavit, vel ùt in Hebræo legitur, *enutrivit*, sed quia etiam

VERS. III.

Animam meam convertit.

Quæ fuit mihi tertia gratia, ut anima mea non esset ab ipso aversa, sed ad ipsum conversa post Baptismum, ut quondam Jordanis conversus est retrorsum ad fontem suum. (*Jos. 3. 16.*) Pars enim illa Jordanis, quæ à fonte suo divisa est Arcâ Domini transeunte, fluxit in mare mortuum relinquens alveum suum siccum & vacuum: pars autem illa, quæ conversa retrorsum, se tenuit ad fontem suum, crevit in altum, non solùm implendo, sed valde supercrescendo alveum suum. Sic inter ipsos baptizatos alii defluunt in hujus mundi mortiferas amaritudines retinendo solummodò vacuum & inane baptismi Sacramentum: Alii verò conversi ad fontem, sive principium suum crescunt in altum non solummodò ad sufficientiam sui profectus, quod esset proprium adimplere alveum, sed etiam usque ad utilitatis fraternæ dilatationem. Non ergo modica mihi est referenda modica mihi est gratia, nec modica gratiarum actio pro eo, quòd Dominus *animam meam convertit*, quæ certè post Baptismum defluxisset in mare mortuum descendendo per vitia usque in infernum, nisi quia Dominus erat in nobis, qui animam meam ad mala pronissimam sua bonitate à malitia *convertit* bonam in ea seminando cogitationem, & bonam tribuendo atque augendo voluntatem, per quam solam fit acceptabilis animæ conversio, si tempus & facultas benè operandi desit.

Sed ut lux animæ conversæ luceat non solùm coram hominibus, ut videant opera bona, & in homine benè operante glorificent Deum, quarta gratia superioribus gratiis additur, cùm *super semitas justitiæ* homo à secreto voluntatis usque ad opus manifestum deducitur.

Videtur quibusdam Ordo gratiarum commutatus, & præposteratus: quia prima gratia tertia, & tertia prima videtur. Nam animam, quæ erat aversa in Adam sicut ovem errantem, Christus pastor primò convertit, deinde conversam abluit in Baptismo, ac tertiò divinum sermonem apponens, quo satietur, in loco pascuæ illam collocat, ut in his pascuis delectabiliter spatiando per semitas justitiæ incedat. Hunc ordinem si tenuisset Psalmista, satis placeret. Sed hic ordo, quem tenuit ideò magis placet: quia licèt sit magna gratia hominem ignorantem ad notitiam veritatis ante Baptismum convertere, vel omnino in ignorantia manentem, nec præ infantia scire valentem Sacramentis Christianæ gratiæ admittere: tamen longè copiosioris benignitatis est illa conversio, qua sic post acceptum Baptismi Sacramentum convertitur homo ad suum principium, ut gratiâ Christi, qui est Arca fœderis, eum conservante non sinatur deorsum fluere in infernum. Propterea ego qualiscunque *David*, id est, humilis ut *David*, vel desiderabilis ut *David*, vel manufortis ùt *David*, vel saltem pœnitens ùt *David*, cui Psalmus iste attitulatur, Deo gratias ago permaximè pro illa conversione animæ meæ, qua eam *convertit* post Baptisma, ut malam voluntatem relinquens haberet bonam.

Iterum gratias ago illi, qui post acceptam bonam voluntatem *deduxit me super semitas justitiæ*, ut ambularem in opere bono & justo non propter nomen meum dilatandum, sed *propter nomen suum* glorificandum. *Deduxit* enim sola gratuita bonitate me in boni operis processu *super semitas justitiæ*, super semitas angustas, in quibus pauci ambulant, videlicet super duo præcepta charitatis, quæ sunt incipientibus angustæ *semitæ*, proficientibus autem, & dilatato corde currentibus viam mandatorum non jam iter est in semitis angustis, sed *super semitas*. Ideo illi gratias ago, qui me non solùm angusto calle incipientē deduxit in semitis, sed jam ultra inchoationis angustias promotum *deduxit me super semitas justitiæ* in magnam charitatis latitudinem. Et hoc fecit non propter meritum meum, sed *propter nomen suum* vulgandum, & glorificandum. Et ut hoc ipsum possit competentiùs fieri per me, dedit mihi quintam gratiam, ut nomen Dei magnificans ejusdem nominis adversarios non timeam.

Nam & si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. VERS. IV.

Illa est verè mors dicenda, per quam privatur anima Deo, qui est vita ipsius. Hæc *mors peccatorum pessima* (*Psal. 33. 22.*) nimis metuenda est & valde cavenda. Sed hujus mortis quædam est imago & *umbra*, per quam privatur corpus vitâ suâ. Est enim inter has duas mortes similitudo talis, qualis est inter corpus, & umbram corporis: quia sicut non vivit anima humana, nisi DEO se inhabitante: sic non vivit corpus humanum nisi anima rationali se inhabitante. Unde sicut corpus in sua morte desertum ab anima non habet sensum, sed putrescit & pulvis efficitur: sic anima per mortem peccati criminalis à Deo deserta perdit suum sensum, & in sua corruptione putrescit, & instabilis efficitur *tanquam pulvis, quem projicit ventus à facie terræ.* (*Psal. 1. 4.*) Ideò Sancti, qui propter justitiam fuerunt in mortibus frequenter, scientes mortem corporis non esse nisi *umbram mortis*, Deo dicunt: *Humiliâsti nos in loco afflictionis, & cooperuit nos umbra mortis.* (*Psal. 43. 20.*) Et illis *habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis* (*Isa. 9. 2.*), per quam lucem defensi sunt à morte peccatorum pessima: quia ipsa lux eis orta fuit eorum vita, sicut scriptum est: *Et vita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt* (*Joan. 1. 4. & 5.*): quia *in medio umbræ mortis* animæ Sanctorum vixerunt, & semper vivunt, qui à fide Christi non recedunt, sicut ipse dicit: *Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet* (*Joan. 11. 25.*), hoc est: etiamsi in medio umbræ mortis, in Regione umbræ mortis corporali vitâ privetur: tamen verâ vitâ fruetur, qui credit in me. Nam *ego sum via, veritas, & vita.* (*Joan. 14. 16.*) Cùm ergo sit metuenda mors, non mortis umbra vel imago, ego David quamvis peccator, tamen pœnitens & credens in te, Christe, qui es vita, *non timebo mala mortis* etiam *in medio umbræ mortis* non timebo mortem,

mortem, id est, Diabolum, *quoniam tu*, qui vita A es, dignaris esse *mecum*. *Nam etsi ambulavero in medio umbra mortis* inter ministros umbræ mortis, qui corpora occidunt, & inter ministros ipsius mortis hæreticos, vel etiam Dæmones, qui animas occidere quærunt, *non timebo mala, quoniam tu mecum es*, qui vita es, tu mecum es per fidem inhabitando cor meum, tu mecum es per corporis tui atque sanguinis ineffabile Sacramentum, tu mecum es per crucis tuæ signaculum positum super cor meum, ut te cogitem positum in fronte mea, ut te confiteri non erubescam, sed in te vita vera verè vivam corde credens ad justitiam, & ore confitens ad salutem. Etiamsi corporaliter mortuus fuero, & in medio umbræ mortis ad tribunal tuum deducendus ambulavero, *non timebo mala* damnationis æternæ, *quoniam* B *tu mecum* eris tunc per speciem, qui nunc *mecum es* per fidem ex dilectione tui operantem bona & vitantem turpia.

Nec verò metuendum mihi est, quamdiu tu mecum es, quòd vel hìc dormienti, vel illic medio umbræ mortis ambulanti etiam occurrens mihi Princeps tenebrarum prævaleat, siquidem Eccle. 4. 11. & 12. scriptum est: *Si dormierint duo, simul fovebuntur mutuò, & si quis prævaluerit adversùs unum, duo resistent &c.* Sumus enim duo ego anima rationalis, & verbum tuum, Deus: Diabolus autem unus est tuus, & meus inimicus. Unde si oppofuerit se ad prævalendum vel hìc in somno quietis aut etiam mortis dormienti, vel illic in medio umbræ mortis ad tribunal tuum properanti, nos duo, tu videlicèt, & ego resistemus ei. Igi- C tur *non timebo mala, quoniam* forte illo, scilicet diabolo, *tu* fortior *mecum es*. Mecum est mors tua pro me suscepta, mecum sunt livores tui, & vulnera, mecum plagæ virgarum & sputa, quæ omnia non pro te ipso, sed pro me pertulisti. *Non timebo* etiam *mala* sententiæ judicialis, *quoniam tu*, qui es Judex meus, *mecum es* Advocatus meus: *Judex meus*, quia peccavi: Advocatus meus, quia pœnitentiam egi, neque ullatenus possem liberari te justo Judice me judicante, nisi defenderet te Advocato patrocinante. Sed quoniam tu mecum es, Advocatus & propitiatio pro peccatis meis, non timebo mala sententiæ judicialis. Unde autem scientiam, vel unde aliquod experimentum capiam hujus gratiæ, quòd tu mecum sis? Inde scilicet, quòd D

Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Neque enim sic fecisti mihi, sicut multis impiis facis, quos in sua nequitia nunc impune lascivientes *virgâ* disciplinæ non tangis, quia reservas eos majoribus, & æternis pœnis. Immo *virga tua*, id est, levis disciplina, quâ parvulos, fragiles & infirmos castigas, me assiduè castigavit, & *baculus tuus*, quo grandiores & fortiores percutis vel grandi afflictione illos humiliando, vel molesta tentatione colaphizando, ne magnitudo & fortitudo eorum extollat eos, me aliquotiens tetigerunt, quoniam propter superbiam, ne illa dominetur mihi, & valde multiplicati sunt, qui tribulant me, atque in concupiscentia carnis, & in concupiscentia oculorum datus est mihi stimulus carnis meæ angelus Sathanæ, ut me colaphizet. Vellet quidem ille angelus Sathanæ per hujusmodi stimulum deducere me ad pravitatis consensum: sed, si hoc fieret, non essent isti stimuli mihi pro colaphis ad meam humiliationem, sed pro sagittis mortiferis ad meam interfectionem. Si enim vidua *in deliciis vivens mortua est*: multò magis 2. Tim. 5. 6. ego mortuus essem, si mortifera carnis delectamenta pro deliciis haberem. Sunt autem (Deo gratias) istiusmodi stimuli carnis mihi magis ad colaphizationem, quàm ad delectationem, propter quod castigo corpus meum per jejunia & abstinentias atque vigilias, quantum valetudo permittit, & gratia tua, Deus, concedit.

Aliter: *Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt*: quia cùm oportuit, castigasti me *Virga* disciplinæ, atque iterum, cùm oportuit sustentasti *baculo* misericordiæ, ut semper esset mihi materia *misericordiam & judicium* cantandi Psal. 100. 1. tibi, qui me per judicium flagellasti, ne insolescerem: & per misericordiam sublevasti, ne sub nimiis verberibus tuis omnino deficerem.

Per amplius autem, & perfectius *Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt*, ex quo mihi per Scripturas innotuit, quæ sit *virga & baculus*, in quibus est consolatio, non desolatio. Est enim *virga* consolationis, & est *virga* desolationis. Virga desolationis est pœna æterna, de qua dicitur: *Non relinquet Dominus virgam peccatorum super sortem justorum*. Ps. 124. 3. Item virga, sive baculus desolationis fuit Assur, cui dicitur: *Væ Assur, virga furoris mei, & baculus indignationis in manu mea ipse est*. Is. 10. 5. Non enim per illum baculum, sive per illam virgam castigatus 4. Reg. 15. 29 vel captivatus est Israël ad emendationem, quippe cujus captivitas nunquam est relaxata, sed in Assyrios translatus Israël omnino alienatus est à populo Dei, & à templo Domini. Rex autem Nabuchodonosor, qui tribum Juda captivavit, quasi virga, & baculus consolationis in 4. Reg. 25. 7. manu Dei fuit, quia captivitas per illum facta post septuaginta annos relaxata est, & fuit illis ad emendationem, qui super flumina Babylonis illic sederunt, & fleverunt, cùm recordarentur Sion, *& proponerent* Jerusalem in Ps. 136. 1. principio lætitiæ suæ, nullatenus capti, vel delectati deliciis Babyloniæ. Considerans ergo in Scripturis omnia flagella emendatoria, & per id consolatoria invenio in eis consolationem, quæ antea videbatur esse ad desolationem.

Sic & ipsa mortalitas hominum, & mors corporis inventa est esse ad consolationem, quæ putabatur esse ad desolationem. Si enim homo post peccatum comedisset de ligno vitæ, & viveret in æternum, permansisset in consortio dæmonum, quibus est misera immortalitas & immortalis miseria. Nunc autem, quia de ligno vetito, jam in anima mortuus ab esu ligni vitæ prohibitus est, per corporis mortalitatem, & mortem, talem invenimus consolationem, qualis designata est olim per Moysen. *Projecerunt* enim coram Pharaone Exod. 7. 10. & 12. ac Moyse duo Magi *virgas suas, quæ versæ sunt in dracones*.

dracones. Projecit & ipse Moyses virgam suam, *quæ* similiter *versa est in colubrum*, & devoravit duas virgas magorum, denuóque versa est in suam formam. Quid per colubrum sive draconem significatur nisi mors, quæ suasu, antiqui serpentis intravit in mundum, quámque idem serpens jam factus draco rufus de sanguine masculorum puerorum Hebræorum sanguinolentus quasi virgam furoris exerebat cupiens interfectis masculis omnino delere genus Abrahæ, cujus in semine spes, & promissio fuit reposita salutis & bene-
Genes. 22. 18. dictionis dicente Deo ad Abraham: *In semine tuo benedicentur omnes tribus terræ.* Benè itaque duæ virgæ magorum Pharaonis versæ sunt in dracones: quia machinante Diabolo intraverunt in mundum duæ mortes, animæ una, corporis altera. Cùmque sic esset creata humana natura, ut B floreret immortalitatis geminâ pulchritudine corporis & animæ in modum virgæ speciosæ, jam duæ virgæ in serpentes & dracones inveniuntur versæ; quia grassante antiquæ serpentis veneno regnavit gemina mors in genere humano. Sed noster Moyses novæ legis lator Christus à morte animæ penitus alienus unam solummodò mortem corporis in se admisit, per quam deglutiens duas mortes verissimè se nobis exhibuit *virgam & baculum* consolationis contra duas virgas desolationis. Absorpta est enim utraque mors nostra in ejus victoria, qui mortem animarum nostrarum moriendo destruxit, & vitam corporum nostrorum resurgendo reparavit. O quàm salutaris, & consolatoria fuit mortalitatis & mortis virga, per quam in Christo facta est disciplinatio nostra, C
Isai. 53. 5. sicut Isaias dicit: *Disciplina pacis nostræ super eum, & livore ejus sanati sumus!* Nos peccavimus, & in ipsis peccatis fuimus semper. At ille innocens pro nostris peccatis flagellatus, & usque ad mortem crucis humiliatus, cùm esset virga virtutis, quam emisit Dominus ex Sion, tamen versus est in colubrum, sive serpentem suscipiendo in se mortem peccata nostra punientem. Sed iterum depositâ quasi formâ serpentis absorptâ geminâ morte nostrâ in victoria sua. Hæc virga virtutis per Resurrectionem refloruit, quæ
Psal. 27. 7. in morte defloruit. Unde & dicitur: *Dominus adjutor meus, & protector meus, & in ipso speravit cor meum, & adjutus sum*, & *refloruit caro mea.* O quàm fortis est iste *baculus* nostræ consolationis, quo sublevatur, & sustentatur in Christo natura humanæ carnis ultra omnes virtutes cælorum evecta, & in throno altissimo ad D dexteram Dei Patris altissimi collocata! Tantus est iste baculus, tanta videlicet est in Christo Resurrectionis virtus.

Immò ipse Christus à morte suscitatus tantus ac talis est *baculus*, ut per eum de pulvere mortis erigendum sit omne genus humanum. Multi enim de his, qui dormiunt in pulvere, evigilabunt.
1. Cor. 15. 51. Verè multi, quia *omnes quidem resurgemus*, & baculò Resurrectionis Dominicæ sustentati ante tribunal Christi stabimus. *Verùm* quia illic *non omnes immutabimur*, soli David pœnitenti *Psalmus* iste attitulatur: quia soli, qui per virgam Disciplinæ Christo commortui nunc immutantur ad meliorationem, sicut David pœnitens fuit immutatus, ipsi quoque tunc immutabuntur in gloriam, quando A ipse Christus nostræ senectutis baculus minimè arundineus, immo totus ferreus & solidus in virga ferrea judicans hunc mundum reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Dicat ergo David pœnitens & humilis, dicat quilibet illi consimilis tibi, Rex Christe, qui in virga Passionis & baculo Resurrectionis tuæ tuorum consolationem divinitus operaris. Dicat nunc Israël, dicat nunc Domus Aaron, cujus virga floruit ad ipsius & nostram consolationem. Dicat quisque nostrûm credens te Jesum Christum verum Regem & Sacerdotem virgas aridas & minimè floridas atque ideo desolatorias ac Sacerdotio repellentem, Tibi, inquam, Rex Christe, virgam Sacerdotalem pariterque regalem gestanti: *Omne genu flectatur, & omnis lingua confiteatur:* & dicat tibi: *Virga* Philipp. 2. 10. & 11. *tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt*: quia in morte tua, qua solus inter mortuos liber fuisti, & in Resurrectione tua, qua non solus resurrexisti, *reposita est hæc spes mea in sinu meo*, ut prosit mihi Job. 19. 27. ejusdem tuæ mortis, & resurrectionis communio, per quam post mortem corporis, vel etiam intra ipsum claustrum corporis mortalis liber sim à legibus mortis animâ meâ vivente in te, qui es vita, florente in te, qui es virga florida, & corpore meô quiescente in spe resurrectionis futuræ.

Aliter: *Virga tua*, quâ conteris culpam ab hominibus perpetratam, *& baculus*, quo sustentas naturam à temetipso creatam, *ipsa me consolata sunt.* Nam per mortis virgam finitur culpa: per resurrectionis baculum perpetuatur natura. *Qui enim* Rom. 6. 7. *mortuus est*, ait Apostolus, *justificatus est à peccato*, si tamen mortuus est in Domino: Nam *beati mortui, qui* Apoc. 14. 13. *in Domino moriuntur.* Et hæc est mihi consolatio, quia spero me moriturum, & resurrecturum in te Domino meo, qui, ut in te possim vivere.

Parasti in conspectu meo mensam adversùs eos, qui tribulant me. VERS. V.

Hæc est gratia septima. *Mensa* ista est corpus & sanguis tuus, Christe. Talis *mensa* non est *in conspectu* impiorum & insipientium, qui neque intelligunt, neque credunt verum esse, quòd tu dicis de specie panis: *hoc est corpus meum, quod pro vobis tra-* Luc. 22. 19. *detur* in remissionem peccatorum. Et de specie vini: *Hic est sanguis meus novi testamenti, qui* pro vobis, Matth. 26. 28. *& pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Sed hæc *mensa parata* est *in conspectu meo*, dum Sacramenti hujus virtutem & veritatem sensui carnis absconditam fidei oculis conspicio. *Scio* 1. Tim. 1. 12. *enim, cui credidi, & certus sum* corpus tuum, Christe, quod in altari tuo datur, te auctore idipsum esse te asserente, quod virgo peperit, quodque in cruce pependit. Sic enim dicis: *Quod pro vobis tradetur.* Est ergo idipsum, prorsus idipsum.

Sed *dicit insipiens in corde suo, non est* idipsum. Psal. 52. 1. Ego autem dico, quia est idipsum, quod pro nobis est in cruce traditum. Scio enim, cui hoc dicenti credidi, & certus sum: quia Veritas non est locuta mendacium, nec poterat aliquid dici à Veritate, quòd non esset verum. Sed corpus de Virgine natum pro nobis est in cruce oblatum, & traditum. Est igitur, quod in altari offertur corpus omnino idipsum, idipsum nomine, idipsum essentiâ, idipsum efficientiâ seu efficaciâ. Nominis quippe identitas notatur, cùm tu veritas dicis:

Hoc

Hoc eſt corpus meum. Et quia corpus quoque
tuum Sancta eſt Eccleſia, quod corpus non eſt pro
nobis traditum in remiſſionem peccatorum, ut
ipſam tui corporis eſſentiam ſingularem velut
quadam individuali proprietate ſignares, dixiſti:
quod pro vobis tradetur, quo dicto unici corporis
tui pro nobis traditi ſignificatur eſſentia, cujus
hæc eſt efficacia, ſeu efficientia, ut ejus traditio,
ſeu oblatio proveniat nobis, & multis in remiſ-
Pſal. 115. ſionem peccatorum. *Credidi, propter quod locutus*
10. *ſum*: quia corpus tuum, Chriſte, ſicut præno-
tavi, eſt idem ipſum nomine, eſſentiâ, & effici-
entiâ. Nam ſicut verè nominatur, & eſt cor-
pus tuum, quod ſub Pontio Pilato eſt crucifixum
in medio duorum latronum, ut in medio duo-
rum animalium innoteſceres: ita nihilominus
verè nominatur, & eſt corpus tuum, quod
nunc offertur in altari Eccleſiaſtico ritu in Eccleſia
celebratîs myſteriîs tam ab indignè, quàm à
dignè miniſtrantibûs, & communicantibûs, quo-
rum aliis cum ſiniſtro latrone judicium ſibi
manducant, & bibunt: Alii cum dextro latro-
ne illud in remiſſionem peccatorum accipiunt.
Sicut enim valuit illi dextro latroni ad remiſſio-
nem peccatorum, quod in corpore tuo, cùm vi-
deret infirmitatem, credidit virtutem: ſic modò
prodeſt electis & fidelibus, quòd in eodem cor-
pore tuo, cùm videant ſpeciem panis, credunt
Majeſtatem Divinæ virtutis.

Neque hanc fidem illud imminuit, ſed ma-
pis appretiat, quòd in eodem corpore non eadem
ſpecies vel effigies oculis intuentium ſe manifeſtat.
Luc. 24. 16. Nam & diſcipulis in alia effigie apparuit, & *oculi*
eorum tenebantur, ne eum agnoſcerent, & Mariæ
Joan. 20. 15. Magdalenæ quaſi hortulanus apparuit. Martino
adhuc Catechumeno in habitu & ſpecie pauperis,
quem ſua veſte contexerat, manifeſtatus eſt, ſed
hoc in ſomnio: vigilanti autem Petro Alexan-
drino Patriarchæ, cùm propter aſſertionem Ca-
tholicæ fidei eſſet in carcere, viſus eſt ipſe Chriſtus
quaſi puer parvulus cum veſte diſciſſa: quia tunc
per Arium ſciſſa fuit Eccleſia. Inter ipſa etiam
Miſſarum ſacra ſolemnia multis fidelibus, quos
enumerare longum eſt, viſus eſt Chriſtus præſens
in alia & alia effigie. Nam aliquibus viſus eſt
quaſi puer parvulus, aliquibus quaſi agnus.
Beato autem Gregorio Papæ viſus eſt panis in
cruentam carnem verſus in forma digiti, quaſi
noviter de corpore vivo abſciſſi. Sed per omnem
hujusmodi ſpecierum varietatem Corpus Chriſti,
ſemper idipſum, ſuam non mutat identitatem,
ſed tam nomine, quàm eſſentia idipſum ſuam
operatur efficaciam, ſcilicet remiſſionem pecca-
torum, in his præcipuè, quorum *in conſpectu parata*
eſt hæc *menſa*, inſipientibus abſcondita.

Nimirum hoc eſt, quod legitur in parabolis
Eccli. 31. 19. Salomonis: *Si ſederis cænare ad menſam potentis con-*
ſiderans intellige, quæ apponuntur tibi, & ſic emit-
te manum tuam, ſciens, quoniam talia oportet te
præparare. Nam quæ menſa eſt potentis, niſi
unde ſumitur corpus, & ſanguis ejus, qui pro
nobis poſuit animam ſuam? Et quid eſt ad eam
ſedere, niſi humiliter accedere? Et quid eſt conſi-
derare, & intelligere, quæ apponuntur tibi,
niſi dignè tantam gratiam cogitare? Et quid eſt
A ſic mittere manum, ut ſcias, quia talia oportet te
præparare, niſi quod jam dixi? quia ſicut *pro no-* 1. Joan. 3. 16.
bis Chriſtus *animam ſuam poſuit, ſic & nos debemus*
animas pro fratribus ponere? Etiam eô modô præpa-
rabis talia, qualia Chriſtus præparavit, ſi acceſſu-
rus ad menſam ipſius Chriſti, tuam voluntatem
per omnia ita ſubponas Divinæ voluntati, ùt ipſe
ſuam humanam voluntatem ſubpoſuit Divinæ di-
cendo ad Patrem: *Pater, non mea voluntas, ſed tua* Luc. 22. 42.
fiat. Qui enim ſic acceſſerit ad communionem
Dominicæ menſæ, ut ſuam carnalem voluntatem
Divinæ voluntati contrariam velit aliquo modo
adhuc fieri, talis non deſiderat Chriſto incorporari,
ſed ſi eſſet poſſibile, ipſum Chriſtum ſibi vellet
incorporare, atque ideo *reus eſt Corporis, & ſan-* 1. Cor. 11. 17.
guinis Domini. Reus eſt mortis Chriſti, quem
B interficit, quantum in ipſo eſt. Quis ſapiens, &
intelliget hæc? Neque enim ego hæc intellige-
rem, ſi non eſſet parata menſa hæc in conſpectu
meo.

Nunc autem, quia tu Deus *paráſti in conſpectu*
meo menſam, video in hac menſa tua grande mira-
culum, grande ſpectaculum. Nam ſunt, qui in
hac *menſa* tua ſic tibi incorporantur, ut à ſua vita
penitus occidantur, & interficiantur, ſicut cùm he-
rodio vel accipitri columba incorporatur, ipſa
penitus mortificatur: neque enim avis avi incor-
porari poſſet manente vita priori. Sunt autem
plerique vitam ſuam priorem nolentes amittere,
qui propterea non poſſunt Chriſto incorporari,
quia nolunt ei morienti commori, nolunt cum
eo dicere ad Patrem: *Pater, non mea voluntas, ſed*
tua fiat: quod ſi ex corde de veritate dicerent,
C utique ipſi ſuam carnalem vitam Deo immolarent,
ſuamque voluntatem penitus mortificatam Divi-
næ voluntati adunarent, atque ſic tranſirent in
Chriſti corpus ita ut cum Paulo Apoſtolo dicere
poſſent: *Vivo autem jam non ego, vivit verò in me* Gal. 2. v. 20.
Chriſtus. At illi viri impii dixerunt, & dicunt:
Opprimamus virum *juſtum* injuſtè, & *deglutiamus*, Sap. 2. 10.
eum tanquam infernus vivum. Sciunt enim, quod Proverb. 1.
Chriſtum jam non poſſunt occidere, ideo volunt 12.
vivum deglutire tanquam infernus, tanquam il-
le cetus, qui deglutivit Jonam vivum non valens
mortificare vel ſibimet illum incorporare, ſed *ille* Rom. 6. 9.
jam non moritur, & mors illi ultra non dominabi-
tur. Et illi tamen rei facti ſunt in cogitationibus
ſuis, qui inſipientes, & maligni oderunt ſapien-
tiam, & inſuper præſumpſerunt accedere ad
D menſam ſapientiæ quaſi volentes eam deglutire Proverb. 9. 1.
ac ſuæ inſipientiæ unire, ſed illa *ædificavit ſibi do-* 2. 3. 4. 5. & 6.
mum, excidit columnas ſeptem, immolavit victimas
ſuas, miſcuit vinum, propoſuit menſam ſuam. Miſit
ancillas ſuas, ut vocarent ad arcem, & ad mœnia
civitatis. Si quis eſt parvulus, veniat ad me, & inſi-
pientibus locuta eſt: Venite, & comedite panem me-
um, & bibite vinum, quod miſcui vobis. Relinquite
infantiam, & vivite, & ambulate per vias prudentiæ.
Ecce quomodo ſapientia ſuos convivas vocat ad
arcem, & ad mœnia civitatis.

Arcem vocamus in civitate altiſſimam
turrim cæteris ædificiis celſiorem, qua intelligi-
mus vitam communem in ſancta Eccleſia, cujus
exemplum præfulget in Apoſtolis, & eorum di-
ſcipulis,

Act.4.32. scipulis, quibus *erat cor unum, & anima una* in A Deo? sive propositum vitæ solitariæ, cujus exemplum patet in Baptista Joanne, potest haberi pro arce. Vocantur ergo ad arcem, id est, ad perfectam, & excellentem conversationem convivaturi cùm sapientia parvuli. Sed de ipsis parvulis, & humilibus aliqui sunt infirmi non valentes ascendere ad arcem: hi vocantur saltem ad mœnia civitatis. Mœnia civitatis minora sunt proposita in sancta Ecclesia, verbi gratiâ, conjugatorum, vel etiam continentium, sed proprietates habentium, quibus infra celsitudinem arcis residere concessum est in convivio sapientiæ, dummodo suam voluntatem voluntati sapientiæ studeant subijcere atque adunare, ut fiat, quod
1.Cor.6.17. scriptum est: *Qui adhæret Domino, unus spiritus est.* Notandum verò, quòd insipientibus & ma- B lignis à convivio isto exclusis insipientes humiles vocantur, cùm ipsa sapientia dicat: *Si quis est parvulus, veniat ad me; & insipientibus locuta est: Venite, & comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis.* Ne autem putent sibi licitam esse communionem talis mensæ, nisi priùs relinquant fatuitatem suæ insipientiæ, adjungit: *Relinquite infantiam.* Et quia non sufficit à malis cessare, nisi quis etiam studeat aliquod bonum propositum servare sive in arce civitatis, sive in mœnibus arci vicinis, rectè cùm dixisset: *relinquite infantiam*, adjecit: *Et vivite, & ambulate per vias prudentiæ.* Quia verò insipientibus parvulis ad mensam sapientiæ admissis insipientes maligni, & superbi oderunt sapientiam, neque invitantem audiunt, sed ei magìs contradicunt, C
Proverb. 9. 7. eámque derident, rectè sequitur: *Qui erudit derisorem, ipse sibi facit injuriam: & qui arguit impium, generat maculam sibi. Noli arguere derisorem, ne oderit te.* Et nos itaque à talibus arguendis cessemus, ne illis contra nos rixantibus nobis maculam generemus. Humilibus autem hoc sit à nobis tanquam Deo per nos exhortante persuasum, ne unquam accedant ad Sanctum Sapientiæ convivium, nisi priùs elegerint, vel in arce civitatis, vel intra mœnia ejus certum bonæ conversationis propositum, in quo mortificent velle suum, redigendo illud sub velle Divinum ad nullum penitus actum suam intentendo voluntatem, nisi quem Divinæ voluntati beneplacitum intelligant, vel saltem credant.

Ne autem intellectus eorum, aut credulitas deceptioni pateat, ita ut arbitrentur se obsequium Deo præstare in aliquo actu, qui est contra Deum, scrutandæ sunt Scripturæ veritatis, in quibus liquidò apparet beneplacitum Divinæ voluntatis, quas qui ignorat, ignorabitur; qui autem eas non ignorat, sed contra eas ita facit aliquid, ut sibi hoc non putet nocere, invenenatus est illo antiqui serpentis venenô, quò læsa fuit prima fœmina, nimirum suasu serpentis ita seducta, ut putaret non nocere, sed prodesse, si manducaret vetitum contra Dei præceptum. Qui verò Scripturas intelligens, vel secundùm eas Catholico Doctori credens, contra eas aliquid agere intendit, putans quidem illud nocere, sed non in tantum Deo displicere, ut graviter vindicet in tale quid agentem propter conviventium sodalitatem, A dum quis hominibus morem gerat in his, quæ Deo displicere intelligit, hic perversus, & læsus est illo veneno, quo protoplastus, extabuit, quando voci uxoris plùs, quàm voci Dei obedivit, non quod fecit, credens utile, sed morem gerendo uxori suæ, quàm quia Deus dederat sociam, non arbitratus est grandem culpam, si voci ejus obediret contra vocem Divinam. Non enim fuerat ita seductus in prævaricatione sicut mulier, quæ sibi utile credidit, quod noxium fuit: sed in hoc tamen deceptus est, quia culpam suam in hoc putavit excusabilem, quod noluit conturbare socialem unanimitatem suasioni uxoris contradicendo, quam sociam acceperat à Deo. Unde postmodum redargutus à Deo de peccato suo declinavit *cor suum in verba malitiæ* Psal. 140. 4.
B *ad excusandas excusationes in peccatis*, cùm diceret: *Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi, & comedi.* Genes. 3. 12. Sic multi sequaces ejus contra Dei voluntatem scienter agunt pro sociali conmanentia eorum, cum quibus vivere disposuerunt, à quibus erat potiùs discedendum, quàm eorum voluntati contra Dei voluntatem cedendum.

Taliter dispositis imò perversis hominum primorum voluntatibûs contra voluntatem Dei, accessit ad confirmationem tantæ malitiæ vetitus ille cibus, quem comedens homo gratis est sub peccato venundatus. Unde ait Propheta:
Gratis venundati estis. Reverà *gratis* est homo Isa. 52. 3. *venundatus*, qui se ipsum perdidit, sed pretium sibi à Diabolo promissum non accepit. Quocirca necessaria est Redemptio, in qua totum se
C dare debet homo, ut accipiat pretium sibi à Deo promissum. *Qui* enim, ait Veritas, *perdiderit* Matth. 10. 39.
animam suam propter me, inveniet eam. Quid est animam suam propter Deum perdere nisi voluntatem carnalem seu animalem sic mortificare, ut firmum sit homini propositum, nunquam aliquid sibi faciendum contra Deum, neque Spiritui erroris plùs, quàm Spiritui veritatis credendo, quod peccatum mulier seducta commisit, neque hominum societati morem gerendo, sicut fecit Adam? Taliter dispositis hominum voluntatibûs, cùm accipitur Christi Corpus, ille benedictus Angelorum panis cor hominis confirmat, illa caro, quæ verè est cibus, fit homini antidotum contra geminum venenum primorum parentum, & bona credulitate mala credulitas expiatur, tanquam si homini sic dicatur: Credidisti
D Diabolo, quod non videbas in pomo, ut videlicet illius comestio faceret te similem Deo. Crede nunc Filio Dei, quod non vides, ut videlicet in pane, quem corpus suum nominat, summæ Divinitatis participatio tibi proveniat. Sic enim ait: *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo.* Joan. 6. 57. Item: *si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum, & panis, quem ego dedero, caro mea est pro mundi vita.* Ibid. v. 52. Tu igitur homo, qui credidisti Diabolo deceptori pretium Divinitatis fallaciter promittenti, & in tali credulitate cibum vetitum ab illo tibi oblatum comedisti, crede nunc Salvatori communionem suæ Divinitatis tibi promittenti, & in tali credulitate manduca ipsius carnem, & bibe sanguinem. Sed antequam tale antidotum accipias, venenum à serpente conceptum priùs evomere, cognoscendo & confitendo

confitendo

confitendo malum esse, quòd voluntatem tuam divinæ voluntati superposuisti, quotiescunque peccasti, vel bonum malum, & malum bonum credendo, sicut Eva seducta: vel malum quidem malum, & bonum, sicut erat, credendo, sed hominibus in hoc morem gerendo, ut contra tuam conscientiam, vel malum vitandum admitteres, vel bonum faciendum omitteres, quod fuit peccatum Adæ, cui omnino est oppositus iste secundus Adam, qui non venit facere voluntatem suam, sed voluntatem ejus qui misit eum.

Hujus corpus quotiescunque manducamus, operæ pretium est audire vocem ejus de excelso: Cibus sum grandium, cresce, & manducabis me, nec tu me mutabis in te, sicut cibum carnis tuæ,
Psal. 77. 11. sed tu mutaberis in me. Revera *hæc est mutatio dexteræ Excelsi*, quia mutatur is, qui comedit, in illum, qui comeditur, cujus permutationis in hoc experimentum capitur, si humana voluntas Divinæ voluntati sic adunatur, ut ipsi
Math. 26. 39. Deo in veritate dicat homo: non, quod ego volo, sed quod tu vis, fiat. Qui autem suam carnalem voluntatem contra Divinam voluntatem desiderat adhuc fieri, sive ille sit cum Eva seductus in malam fidem, ut bonum malum, vel malum bonum credat; sive cum Adam deceptus magnum malum minus malum credat fide hac retenta, quòd malum sit malum, sed minus sit malum Deum Altissimum, quàm hominem socium offendere, hic si accedit ad corpus Christi manducandum, & sanguinem ejus bibendum, quia vinum novum in utres veteres mittit, vinum effundetur, & utres pereunt. Effundetur, sed non perdetur. Quomodo enim perire potest,
Luc. 19. 10. qui *venit salvum facere, quod perierat?* Quomodo perire posset corpus, & sanguis ejus, qui ubique est? Attamen, qui hunc sanguinem uvæ prælo crucis expressum in utres veteres mittunt, rei sanguinis hujus fiunt, quasi eum perdiderint, quia in eis non remansit, quod non periit.

Gratias igitur ago tibi Domine, qui regis me qualemcunque famulum tuum David, id est, manu fortem contra tentationes, desiderabilem in virtutibus, vel certè me David pœnitentem, & Psalmum pœnitentialem *Miserere mei Deus* canentem. Gratias, inquam, ago tibi, quia mensam tuam paratam in conspectu meo habeo, dum fidei oculis aspicio, quod mihi voluntatem meam tuæ voluntati substernenti, atque sic in hu-
Psal. 103. 16. militate cordis ad mensam tuam sedenti *panis* tuus, qui *cor hominis confirmat*, magnam virtutem, & fortitudinem, atque tutelam administrat *adversus eos, qui tribulant me.* Nam unde ego vitam, inde illi manducant judicium. Etiam per hoc *Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt*, quòd post virgam disciplinæ quasi baculum sustentantem *parasti mensam in conspectu meo*, de qua mensa jam non alar lacte sicut parvulus, sed jam exercitatus, & ablactatus cum Isaac habeam grande convivium in die ablactationis meæ accipiendo fortiores, & solidos cibos confortatorios mihi, & consolatorios *adversus eos, qui tribulant me.*

Qui sunt *qui tribulant me?* Hi nimirum, quos
Job. 1. 17. designat nuntius Job dicens: *Chaldæi fecerunt*
A *tres turmas, & invaserunt camelos, & tulerunt eos, nec non & pueros percusserunt gladio.* Chaldæi *feroces* interpretantur, quorum nomine hostes Ecclesiæ rectè notantur, qui in tres turmas distinguuntur. Est namque una turma dæmonum, altera turma malignorum hominum. Tertia turma carnalium passionum. Turmæ istæ diverso modo *tribulant me.* Nam dæmones contra me feroces impugnant invisibiliter immittendo cogitationes noxias. Maligni homines, & ipsi feroces impugnant visibiliter, vel ad sui similitudinem me trahere molientes, vel pro sui dissimilitudine persequentes. Carnales Passiones, quibus *corpus, quod corrumpitur, aggravat animam,* *Sap. 9. 15.*
& terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem, & ipsæ feroces velut bestiæ immansuetæ
B multotiens *tribulant me*, cùm volo, & non valeo eas ad plenum domare. Contra omnes hujusmodi hostes, *qui tribulant me, parasti in conspectu meo mensam.* Quod & famulus tuus Ambrosius intellexit, qui paratam habens in conspectu suo mensam tuam sic oravit:

Summe Sacerdos & vere Pontifex, qui te obtulisti Deo Patri hostiam puram, & immaculatam in ara crucis pro nobis peccatoribus, qui dedisti nobis carnem tuam ad manducandum, & sanguinem tuum ad bibendum, & posuisti mysterium hoc in virtute Sancti Spiritûs dicens: Hoc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis. Rogo te per sanguinem tuum pretiosum magnæ salutis nostræ pretium, rogoque per hanc miram & ineffabilem charitatem, qua nos miseros sic amare digna-
C *tus es, ut lavares nos à peccatis nostris in sanguine tuo: Doce me indignum famulum, quem inter cætera dona tua & ad officium sacerdotale vocare dignatus es nullis meis meritis, sed sola dignatione misericordiæ tuæ: Doce me quæso per Spiritum Sanctum tantum tractare mysterium eâ reverentiâ & amore, ea devotione & timore, quibus oportet, & decet. Fac me per gratiam tuam semper illud de tanto mysterio credere & intelligere, sentire & firmiter retinere, dicere & cogitare, quod tibi placet, & expedit animæ meæ. Intret Spiritus tuus bonus in cor meum, qui sonet ibi sine sono & strepitu verborum, loquatur omnem veritatem tantorum mysteriorum. Profunda quippe sunt nimis, & sacro tecta velamine. Propter magnam clementiam tuam concede mihi missarum solemnia puro corde & munda mente celebrare. Libera cor meum ab*
D *immundis & nefandis, vanis & noxiis cogitationibus. Muni me Beatorum Angelorum fidâ, & piâ custodiâ, ut hostes omnium bonorum confusi discedant. Per virtutem tanti mysterii & per manum sancti Angeli tui repelle à me & à cunctis servis tuis durissimum Spiritum superbiæ, & cenodoxiæ, invidiæ, & blasphemiæ, fornicationis, & immunditiæ, dubietatis, & diffidentiæ. Confundantur, qui nos persequuntur, pereant illi, qui cuncta bona perdere festinant. Rex Virginum, amator castitatis, & integritatis Deus cœlesti benedictionis tuæ rore extingue in corpore meo totum fomitem ardentis libidinis, ut maneat in me tenor totius castitatis corporis, & animæ. Mortifica in membris meis carnis stimulos, omnesque libidinosas commotiones, & da mihi veram & perpetuam ca-*

stitatem cùm cæteris bonis tuis, quæ tibi placent in veritate, ut sacrificium laudis casto corpore & mundo corde cottidie tibi valeam offerre. Quanta enim cordis contritione & lachrymarum fonte, quanta reverentia & tremore, quanta corporis castitate & animæ puritate istud Divinum, & cœleste sacrificium est celebrandum Domine, ubi caro tua in veritate sumitur, ubi sanguis tuus in veritate bibitur, ubi ima summis conjunguntur, ubi tu es sacerdos, & sacrificium mirabiliter, & ineffabiliter? Quis dignè potest hoc celebrare, nisi tu Deus omnipotens offerentem dignum feceris? Scio, & verè scio, & idipsum bonitati tuæ confiteor, quòd non sum dignus accedere ad tantum mysterium propter nimia peccata mea, & infinitas negligentias meas. Sed scio, & veraciter ex toto corde credo, ore confiteor, quia tu potes me facere dignum, qui solus facere potes mundum de immundo conceptum semine, & de peccatoribus justos facis & sanctos. Per hanc omnipotentiam tuam tè rogo, concede mihi peccatori hoc cœleste sacrificium celebrare cum timore & tremore, cum lachrymarum fonte, cum lætitia spirituali, & cœlesti gaudio. Sentiat mens mea dulcedinem beatissimæ præsentiæ tuæ, & excubias sanctorum Angelorum tuorum in circuitu meo. Ego memor venerandæ Passionis tuæ, accedo ad altare tuum, licèt peccator, ut offeram tibi sacrificium, quod tu instituisti, & offerri præcepisti in commemoratione tua pro salute nostra. Peto clementiam tuam, ut descendat super panem hunc, & calicem plenitudo tuæ divinitatis: descendat etiam Domine illa Sancti Spiritûs tui invisibilis & incomprehensibilis Majestas, sicut quondam in Patrum hostiis descendebat, qui & oblationes nostras corpus, & sanguinem tuum efficiat, & me indignum sacerdotem doceat tantum tractare mysterium cum cordis & corporis puritate, cum lachrymarum fonte, cum reverentia & tremore, ita ut placidè & benignè suscipias sacrificium de manibus meis ad salutem omnium tam vivorum, quàm defunctorum. Rogo te Domine per ipsum sacrosanctum & vivificum mysterium corporis & sanguinis tui, quo cottidie in Ecclesia tua pascimur, & potamur, abluimur & sanctificamur, atque unius summæ Divinitatis participes efficimur. Da mihi virtutes tuas sanctas, quibus repletus bona conscientia ad altare tuum accedam, ita ut hæc cœlestia sacramenta efficiantur mihi salus & vita. Tu enim dixisti ore tuo sancto, & benedicto: panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Qui manducat me, vivet propter me, & ipse manet in me, & ego in eo. Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi. Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in æternum. *Panis dulcissime sana palatum cordis mei, ut sentiam suavitatem amoris tui, sana eum ab omni languore, ut nullam præter te sentiam dulcedinem. Panis candidissime habens omne delectamentum, & omnem saporem suavitatis, qui nos semper reficis, & in te nunquam deficis, comedat te cor meum, & dulcedine saporis tui repleantur viscera animæ meæ. Manducat te Angelus pleno ore, manducet te peregrinus homo pro modulo suo, ne*

A *deficere possit in via, tali recreetur viatico. Panis sancte, panis vive, panis pulcher, panis munde, qui descendisti de cœlo, & das vitam mundo! veni in cor meum, & munda me ab omni inquinamento carnis, & spiritûs. Intra in animam meam, & sanctifica, sana interius & exterius. Esto tutamen & continua salus corporis & animæ meæ. Repelle à me insidiantes mihi hostes, recedant procul à præsentia pœnitentiæ meæ, ut foris, intusque munitus per te recto tramite ad regnum tuum perveniam, ubi non mysteriis, sicut hoc tempore agitur, sed facie ad faciem te videbimus, cùm tradideris regnum Deo, & Patri, & erit Deus omnia in omnibus. Tunc enim me de te satiabis suavitate mirifica, ita ut neque esuriam, neque sitiam in æternum, Amen.*

B Hac oratione Magni Ambrosii diligenter perspecta evidenter patet, quomodo tu Deus *parasti in conspectu meo mensam adversus eos, qui tribulant me.* Videlicet adversus tres turmas Chaldæorum, id est, ferocium, de quibus jam supra dictum est. Cùm enim hoc oratur, & à viro tanto speratur, ut per virtutem tanti mysterii cor sacrificantis, vel communicantis liberetur ab immundis, & nefandis, vanis, & noxiis cogitationibus, & à Spiritu Superbiæ, Cenodoxiæ, invidiæ, aliisque Spiritibus nequam, una turma Chaldæorum ferociter nobis adversantium, scilicet dæmonum, virtute mystica propulsatur. Item cùm orat, ut confundantur, qui nos persequuntur, & pereant, qui nos per-
C dere festinant, altera turma propulsatur, videlicet malignorum hominum, quos optamus confundi ad pœnitentiam, & perire, ita ut desinant esse mali, & deficiant peccatores à terra, & iniqui, ita ut non sint iniqui.

Postremò adversus eos, qui in tertia turma nos tribulant pugnantibus contra Spiritum carnalibus commotionibus, quasi validissimum scutum, tua Deus mensa paratur, in cujus præparatione minister, seu conviva hujus mensæ sic orat: *Rex virginum, amator castitatis, & integritatis Deus cœlesti rore benedictionis tuæ extingue in corpore meo totum fomitem ardentis libidinis, ut maneat in me tenor totius castitatis. Mortifica in membris meis carnis stimulos, omnes-*
D *que libidinosas commotiones, da mihi veram, & perpetuam castitatem.*

In congressu primæ turmæ, ubi contra Spiritum durissimum superbiæ oratur, humilitatis fundamentum ponitur, quæ velut radix omnium virtutum primitus in corde plantatur, cùm sacrificii virtute mystica superbiæ Spiritus longè fugatur, fugientibus pariter sex aliis nequam Spiritibus, vel etiam septem aliis nequioribus, quibus omnibus ille dux est elato elationis vexillo prævius. Deinde in congressu turmæ secundæ rectè pro malignorum hominum pœnitentiali confusione oratur, & salubris perditio illis optatur. Nisi enim perdant animam suam in hoc sæculo, in vita æterna non invenient eam. Qua ratione quid agitur, nisi ut supra humilitatis fundamentum consurgat perfectæ charitatis templum pacifico Regi Salomoni condignum, *qui facit utraque unum* Ephes. 2. 14.
destructo

destructo pariete inimicitiarum? Extra hoc tem- A plum cassum est omne sacrificium; cassa est omnis oratio, quæ non fit in hoc templo. Nam 1.Cor.13.3. testante Apostolo: *etsi tradidero corpus meum, ita ut ardeam* totus factus holocaustum (quo non est majus ullum sacrificium) *charitatem autem non habeam, nihil sum, nihil mihi prodest.* Unde aptissimè sicut Rex Salomon posuit mensam propositionis in templo: sic tu Deus *parasti in conspectu meo mensam* in sanctæ charitatis ædificio, quod dicitur *sancta*, & est extra velum, quo distinguuntur SanctaSanctorum; quia quantalibet fuerit charitas in præsenti Ecclesia, quæ dicitur *Sancta*, minor est illa charitate, cujus inextinguibilis ignis est intra velum, id est, ultra cœlum, in regno cœlorum intra Sancta Sanctorum, ubi inter diversos ordines Angelo- B rum non est invidia imparis claritatis, quia regnat in omnibus unitas charitatis, *cujus charitatis aliquantulus est ignis in Sion*, sed *caminus* Isai.31.9. *ejus* est *in Jerusalem*: quia charitas hic inchoatur, sed in futuro consummabitur. Hic velut extra velum super altare sacratum nutritur ille sanctus ignis juxta præceptum legis dicentis: Levit.12.6. *Ignis iste perpetuus erit coram Domino, quem nutriet Sacerdos subjiciens ligna manè per singulos dies.* Nam in præsenti quidem vita ignis charitatis ne deficiat, multis indiget bonorum exemplorum nutrimentis & exhortationum fomentis, quæ sufficienter administrare pertinet ad curam Sacerdotis, qui manducat panes propositionis positos in *Mensa*, quam tu Deus *parasti in conspectu meo adversus eos, qui tribu-* C *lant me.* In regno autem cœlorum ita regnabit charitatis incendium, ut nullum ei nutrimentum doctrinæ sit ibi necessarium, ubi *nul-* Jerem.31.34. *lus docebit proximum*, nec dicet vir fratri suo: *cognosce Dominum: quia erunt omnes docibiles Dei, & omnes cognoscent Dominum à maximo usque ad minimum.*

Sed ut ad illam consummationem perveniam, video, & videns gaudeo *in conspectu meo mensam paratam* intra charitatis templum, cujus parietes dilatantur usque ad dilectionem eorum, *qui tribulant me.* Ne autem spiritali dilectioni carnalis dilectionis zizania interserantur, sicut accidit Salomoni, cujus jam senis 3.Reg.11.4. *cor depravatum est per mulieres*, quibus inclinavit femora sua, contra tertiam turmam necessa- D riæ sunt excubiæ vigilantissimæ, ac fundendæ sunt preces assiduæ, quæ possint in cœlum volare jejuniis & eleemosynis alatæ seu pennatæ. Matth.17.20. *Hoc* enim *genus* turmarum chaldaicarum *non ejicitur, nisi in oratione, & jejunio.* Pro hac turma superanda Rex Virginum, amator castitatis rectè oravit ad te Sanctus Ambrosius, & adhuc orabit ad te omnis Sanctus in tempore opportuno, præcipuè ante mensam, quam in conspectu fidelium parasti, ut mortificentur omnes libidinosæ, & illicitæ commotiones in corporibus tuorum, tuæ mensæ communicantium, maximè autem ministrantium, & sit eorum perfecta, & consummata castitas, quam in conspectu tuo perornet humilitas, & charitas: quia tribus istis virtutibus, humilitate scilicet & charitate atque castitate summæ Trinitati sumus reconciliandi, Patri altissimo per humilitatem: Filio per charitatem: Spiritui Sancto per carnalium delectationum in membris nostris mortificationem: quia membra nostra non possunt esse Spiritûs Sancti templum, nisi abdicata omni turpitudine carnali. Propterea tu singulare Humilitatis, Charitatis, & Castitatis exemplar Jesu Christe, quando *parasti mensam* adversus eos, qui tribulant me, sic inter cætera dixisti: *Hoc facite in meam commemorationem.* Luc.22.19. Unde & nos memores tuæ Passionis, Resurrectionis, & Ascensionis ad mensam istam accedimus, ut per hæc tria tres virtutes accipiamus, id est: Humilitatem, Charitatem, & castitatem. Nam quia in Passione tua humiliasti te ipsum, *factus obediens* Patri *usque ad mortem, mortem autem crucis*, Philipp.2.8. rectè per mysterium, & memoriam tuæ Passionis confidimus nobis dari virtutem veræ humilitatis: quia verò in die Resurrectionis apparens discipulis, Passione tua humiliatis, eisdem infudisti donum tuæ charitatis insufflando & dicendo: *accipite Spiritum* Joan.20.22. & 23. *Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis*, rectè inter sacra mysteria commemoramus cum Passione tuam Resurrectionem, ut jungamus humilitati charitatem, cujus ignem tu magne sacerdos in die Resurrectionis tuæ nutrire curasti subjiciens ligna incentiva, quando incipiens à Moyse, & omnibus Prophetis inter- Lucæ 24. pretabaris discipulis tuis scripturas, quæ de te ipso erant. Nimirum sic te loquente, ac ligna multa in discipulorum cordibus congerente factus est in eis charitatis ignis copiosus, ita ut dicerent ad invicem: *Nonne cor nostrum ar-* ibidem v. 32. *dens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas?* Itaque sicut tuæ Passionis commemoratio ad humilitatem, sic memoria tuæ Resurrectionis informat ad charitatem, ut videlicet supra humilitatis fundamentum, qua Patri altissimo reconciliamur, *qui in altis habi-* Psal.112.5. *tat, & humilia respicit, & alta à longè cognoscit*, Psal.137.6. surgat ædificium, seu templum charitatis in confœderationem & gloriam tuam Rex pacifice, magne Salomon, qui factus es nobis ædificator pacis, & lapis angularis, in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum.

Sed ne compages istius ædificationis dissolvantur per illisum flumen carnalis dilectionis, & immundæ libidinis, quasi fortissimum loramentum & firmamentum domûs istius, adjungitur castitas mentis, & corporis, quam fidelibus tuis administrat memoriale mysterium tuæ Ascensionis, qua fit, ut ea, quæ sursum sunt, Coloss.3.2. sapiant, ubi tu es in dextera Dei sedens, quæ sursum sunt] quærant, non quæ super terram. Unde gustata supernæ delectationis jucunditate libenter mortificant membra sua, quæ sunt super terram, fornicationem, libidinem, concupiscentiam malam & avaritiam, ne amittant semel acceptam castitatis munditiam. Totum hoc nobis confert sacrosancta Communio Eucharistiæ, si memoriam Passionis, Resurrectionis & Ascensionis

Dominicæ agimus cum devotione mentis in De- A um exultantis, & gaudentis per oleum lætitiæ. Unde supra dictis donis tuis O *Domine*, qui *regis me*, ita ut *nihil mihi desit*, adjungis mihi Oleum lætitiæ, per quod valeam in te gaudere. Nam

Impinguasti in oleo caput meum.

Quod mihi est octava gratia, in octava die Resurrectionis Dominicæ largiter effusa. Nam post virgam Passionis parata mensa vivi panis, qui coctus est per duo ligna Crucis, quæ cum vidua Sareptena Sancta colligit Ecclesia, per gloriam Resurrectionis *impinguasti* tu Deus Pater *caput meum*, id est, ipsum Christum, qui est caput meum, caput Ecclesiæ. Tunc enim glorificata, & clarificata in Christo assumpta humanitas, quæ in Passione tristis erat *usque* ad mortem, sic est oleo lætitiæ perfusa, ut ultra ei acci- B dere non possit ulla tristitia: *Psal. 132. 2.* quin imò *sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron*, sic de homine in Deum glorificato descendit lætitia in Apostolos ad similitudinem *Joan. 20. 20.* barbæ ipsi capiti conjunctos. *Gavisi sunt* enim *discipuli viso Domino*, & gaudium eorum nemo tulit ab eis, atque inde per illos descendit idem oleum lætitiæ usque in oram vestimenti, usque ad extrema Ecclesiæ membra, inter quæ glorior ego David canendo, & tibi Deo Patri gratias agendo, quòd *impinguasti in oleo caput meum*, id est, mentem meam, vel hominem à Verbo tuo assumptum, qui est caput meum, depulsa illa siccitate, vel ariditate, quam notat Isaias Propheta dicens: *Isa. 53. 2.* *Et ascendit sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra sitienti. Non est ei species, neque decor.* C Sic homo de virgine conceptus, & natus de terra virginea tanquam de terra sicca procreatus in sua Passione humilem, ac servilem prætendit habitum non habentem speciem, *neque* decorem propter quod succisus est judicio iniquorum principum quasi lignum aridum, cùm esset ipse lignum viride. Unde & dicitur: *Luc. 23. 28. & 31.* *Filiæ Jerusalem nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, quia si in viridi ligno hæc facient, in arido quid fiet?* Fuit ergo ipse in rei veritate semper *Psal. 1. 3.* *lignum* viride *secus decursus aquarum plantatum*, de quo in primo Psalmo in capite libri hujus evidenter scriptum est, quòd *folium ejus non defluat*, sed semetipsum exinanivit, ut in sua morte videretur quasi lignum aridum. In Resurrectione autem de Divinitatis suæ pinguissima radice sic refloruit, ut quasi Oliva fructifera materiam luminis, & unguentorum sufficienter administret, qui & in Ascensione Spiritum Sanctum effundendo, & quasi vitis fructificando suavitatem odoris *vinum lætificans cor hominis* abundanter protulit. Et hæc est nona gratia, de qua in gratiarum actione dico:

Et calix meus, Spiritus videlicet tuus in me effusus, *inebrians, quàm præclarus est!* Calix enim tuus, quia tu eum das, & *meus*, quia eum mihi das, *quàm præclarus est!* Neque enim sic inebriat, ut sobrietatem auferat, sed eam potiùs adauget clarificando sensus nunc interioris hominis, & posthac etiam exterioris, quando *reformabitur corpus humilitatis nostræ* *Philip. 3. 21.* *configuratum corpori claritatis* tuæ. Nunc interim sive calix tuus, sive, ut alia translatio habet: *Poculum tuum inebrians*, ita inebriat, ut oblivionem terrenarum vanitatum bibentibus conferat: quia sicut corpus tuum se dignè comedentes tibi Christe concorporat: sic & sanguis tuus & Spiritus tuus bonus dignè se bibentes tibi conviscerat, & convivificat, ut possit quisque illorum dicere: *Vivo autem jam non ego, vivit verò* *Galat. 2. 20.* *in me Christus.*

Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ. VERS. VI.

Hæc est novissima, & decima gratia præcedentium gratiarum præparatrix, & conservatrix. Nam tua Deus misericordia, quæ prævenit *omne datum optimum, & omne donum perfectum* *Jacob. 1. 17.* conferendo ad custodiendum, quod contulit, *subsequetur me. Misericordia*, inquam, tua, id est, Spiritus tuus mihi in pignus datus, *subsequetur me*, non ad horam, sed *omnibus diebus vitæ meæ*, vitæ mortalis, inhabitando, specialiùs autem interdum visitando, & sua collatione, seu vigilantem, seu dormientem ad opus tuum suscitando. In mortali namque carne, dum vivo, diligentissima, & perseveranti custodia indigeo, ne deficiam in via, sed & hic benè curram, & taliter cursum consummando, & fidem servando ad bravium veniam *ut inhabitem* in futuro sine fine *in domo Domini*: *in domo* non manufacta, sed æterna in cœlis: non ad horam, sed *in longitudine dierum* æternaliter. Ista finalis causa de omnibus Superioribus pendet. Ad hoc enim supra dicta concessa sunt, *ut inhabitem in domo Domini in longitudinem dierum*, de servo adoptatus in filium. Nam servus non manet in domo in æternum; filius autem manet in æternum.

Gloria Patri, qui oleo lætitiæ perun- D xit, & impinguavit caput meum Christum Filium suum. *Gloria Filio*, qui est mons Dei, mons pinguis, impinguatus tanquam saginatus vitulus, quem pius Pater occidit prodigo filio suo reverso. *Gloria Spiritui Sancto*, qui est hæc pinguedo, vel oleum, quo Patre ungente impinguatus est homo Christus Jesus, qui etiam Spiritus *calix meus inebrians, quàm præclarus est*. Gloria horum Trium uni æternitati, quæ est illa longitudo dierum, qua Spiritus Propheticus concludit *Psalmum* istum.

PSAL-

PSALMUS XXIII.

DOmini est, terra, & plenitudo ejus.

Titulus est:

VERS. I. *Psalmus David in primam Sabbathi.*

Gentiles à nominibus septem Planetarum dies appellabant, Primum diem in hebdomada vocantes Diem Solis: secundum diem Lunæ: tertium Martis: quartum diem Mercurii: Quintum diem Jovis: Sextum diem Veneris: Septimum diem Saturni. Talibus nominibus honorabant septem Planetas; vel potiùs sua æstimatione magnos quosdam homines, quibus ut Divinitatis honorem conferrent, falsa opinione nomina eorum transferebant in planetas, de quarum cursu, ortu, & occasu putabant fata humanæ vitæ pendere, ut verbi gratia, qui oriente Marte nasceretur, bellicosus, qui oriente Venere, luxuriosus existeret, & sic etiam de reliquis planetis aliquid in se traherent, quicunque illis orientibus, vel occidentibus aliquid agere inciperent.

Sed hujus erroris Paganam superstitionem Christiana Religio penitus abominata diebus hebdomadæ formavit sic nomina, ut prima dies Dominica dicatur, seu prima feria, deinde per ordinem secunda feria, id est secunda dies à feria: Tertia feria: Quarta feria: Quinta feria: Sexta feria: Septima feria, vel *Sabbathum* dicatur. Vel etiam propterea *Feriarum* apud nos dies nomine vocantur, quòd semper Christianis est feriandum, & vacandum à servili opere, quod est peccatum.

Hebræi verò propter dignitatem *Sabbathi* omnes alios dies appellabant nomine *Sabbathi*, & qui primus erat post Sabbathum, dicebatur prima Sabbathi, id est, prima dies post Sabbathum. Alius secunda Sabbathi, & deinceps per ordinem, tertia Sabbathi, quarta Sabbathi, quinta Sabbathi, sexta Sabbathi. Sabbathum. In prima Sabbathi factus est mundus, & lux facta est, ac divisa à tenebris, ut res pridem confusæ clarescerent per lucem ex distinctione formarum. Sic in Resurrectione Christus depositis tenebris mortalitatis clarificatus est, & homo redemptus ablata peccatorum caligine reformatus est, atque sic novus orbis fundatus est.

De hac clarificatione Redemptoris, & redempti hominis restauratione, deque totius Ecclesiæ fundatione agit hic Psalmus ordine congruenti. Nam peracta Christi Passione, ac de latere ipsius aqua Resurrectionis effusa, sicut in duobus præcedentibus Psalmis tractatum est, consequenter occurrit agendum, quomodo per Dominicæ Resurrectionis triumphum fundata sit Ec-
A clesia in orbe terrarum. Loquitur autem ad similitudinem præconis, qui post triumphum prædicat esse terram victori dicens: *Domini est terra, & plenitudo ejus.* In ultimis verò versibus patet intentio, in quibus monet victorem cum triumpho suscipere.

Distinguitur autem hic Psalmus in tres partes. Primò totum Orbem Domini esse dicit, ut sicut nullus ab ejus imperio est exceptus, ita nec à fide seu à fidelitate sit alienus. Secundò determinat, quibus virtutibus debeant pollere, qui adscribi volunt in ejus curia, & militare in ejus militia. De cujus curiæ, seu militiæ disciplina ibi fit quæstio, ubi dicitur: *Quis ascendet in montem Domini?* Tertiò adversarios increpat, & quasi præco viam parat Domino, præcipiens ad introitum victoris de medio tolli *portas*, ante victoriam ei & suis clausas. Ergo sive Propheta, sive devotus Psalmista de Resurrectionis triumpho lætus, humanum genus, quod varia superstitione laborat, alloquitur, & ait:
B

Domini est terra, & plenitudo ejus.

Jure humano dicit quisque possessor agrorum, vinearum, domorum: Iste ager meus est, hæc vinea, vel hæc domus mea est, & propter hoc fiunt bella, & lites, atque contentiones, dum quisque suam possessionem dilatare cupit. Similiter jure fori dicit quisque suum, pro quo in foro dedit pretium. Sed jure Divino *Domini est terra, & plenitudo ejus*, non solùm in parte, sed in universitate: quia *Orbis terrarum* ejus est,

& universi, qui habitant in eo.

Verè suus est *orbis terrarum*, non ab alio si-
C bi datus, sed ab ipso creatus. Et quidem diabolus ejusdem orbis pervasor iniquus duxerat hunc ipsum Dominum *Orbis terrarum* in montem excelsum, & ostendit illi omnia regna dicens: Hæc *Luc. 4. 6.*
omnia *mihi tradita sunt, & cui volo, do illa.* Verè cùm hæc diceret ille Pater mendacii, ex propriis locutus est: *quia mendax est, & pater* *Joan. 8. 44.*
ejus mendacii, quod ipse sibi confinxit. Sed Dominus noster Jesus Christus, *cùm in forma* *Phil. 2. 6. & 7.*
Dei esset, & jure Divinæ suæ majestatis omnia suo dominio etiam ante mortis obedientiam vendicare potuisset, (*Non enim rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo* etiam ante mortis triumphum) tamen *semetipsum exinanivit formam servi* exhibens in se, in *habitu* servili *inventus ut*
D *homo.* In quo tandem habitu consummata obedientia obedientiæ præmium *orbem terrarum* gloria, & honore coronandus accipere dignus erat, homo præsertim, qui ut talem honorem possideret, non naturæ in se humanæ proprium, sed gratiæ recognovit. Unde nec per se, nec per discipu-

discipulos hoc publicari voluit ante mortis obedientiam, quòd sua esset *terra, & plenitudo ejus,* cùm illud justè potuisset ex eo, quòd totus Deus naturaliter Deo natus etiam in humana natura extitit, propter cujus paternitatem verè *Matth. 11. 27.* dixit: *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo*, id est: omnia mihi dedit hoc dando, ut Pater meus ipse sit non adoptivè, sed naturaliter, quia me genuit proprium Filium suum, non adopta- *Phil. 2. 8. & 9.* vit ut alienum. Attamen *humiliavit se ipsum* in terra ipse Dominus cœli *usque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltavit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur cælestium, terrestrium, & infernorum.* Sic ergo exaltatus, licèt verè potuerit, non tamen dixit, vel dicere voluit: mea *est & terra, plenitudo ejus, orbis terrarum, & universi qui habitant in eo*: Sed ita potentiæ suæ dominationem enuntiavit, ut pariter & manifestaret veritatem, & servaret, atque doceret humilitatem. *Matth. 28. 18.* *Data est*, inquit, *mihi omnis potestas in cælo, & in terra*, in quo dicto non sonat potestatis falsa, & jactabunda gloriatio, sed vera, & humilis gratiarum actio, ut & tu quilibet homo purus, qui nihil habes, quod non accepisti, non glorieris vel de non acceptis quasi acceperis, vel de acceptis, quasi non acceperis, ne in regionem dissimilitudinis exulans à Christo illi con- *Ezech. 29. 3.* formeris, qui dixit in Propheta: *Meus est fluvius, ego feci me ipsum.* Item in Evangelio secundùm Lucam regna orbis terræ ostendens in momento *Luc. 4. 6.* temporis: *mihi*, inquit, *tradita sunt hac, & cui volo, do illa.* Qui hæc dixit, gloriabatur de non acceptis quasi acceperit, imò quod pejus est, de raptis, quasi ea non rapuerit. Minister *Joan. 19. 10.* illius erat Pilatus, qui dixit: *Nescis: quia potestatem habeo dimittere te, & potestatem habeo crucifigere te?* Gloriabatur namque de acceptis, quasi non acceptis. Sed revocatur ab hoc typo jactantiæ per humilitatis magistrum sibi dicen- *Ibid. v. 11.* tem: *Non haberes in me potestatem ullam, nisi tibi esset datum desuper.* Poterat quoque diabolum redarguisse dicens: Non tibi tradita sunt regna orbis terræ, neque tu, cui volueris, ea *Dan. 4. 14.* dare poteris; sed sicut legitur in Daniele: *Dominatur excelsus in regno hominum, & cui voluerit, dabit illud.* Sic de mendacio mendax ille redargui poterat. Sed qui venit homines docere, ac dæmones condemnare, in Pilato vanam gloriationem sana doctrina coercuit, in *Matth. 4. 10.* diabolo falsam condemnavit dicens: *vade Sathanas.* Cavenda est ergo hujusmodi gloriatio, ne quisquam se cum diabolo jactet de aliquo bono non suo tanquam suo, sive de accepto, tanquam illud non acceperit, ut Pilatus, cùm nec ipse Dominus Jesus Christus, cui per naturam suæ Divinitatis erant omnia subjecta, voluerit ante peractum obedientiæ meritum sibi omnem potestatem assignare, vel etiam postquam data est ei omnis potestas omnium propter obedientiæ meritum, sic de se ipso loqui voluerit, quasi ea per se habuerit.

Et habuit quidem à die conceptionis homo virginis Filius, idemque Dei filius omnia per se, sed non à se, sicut nec existit à se, sed à Patre generante, omniaque per hanc ipsam generationem dante. Propter hoc omnia, quæ habet, omnia, quæ potest, refert ad gloriam & gratiarum actionem dantis omnia Patris, ubicunque ipse de se, vel de sua potestate loquitur. Sed illius discipuli sic honorificantes ipsum filium, sicut ipse honorificavit Patrem, confidenter illum Dominum totius orbis prædicant, quem dicentem audierant: *Data est mihi* *Matth. 28. 18.* *omnis potestas in cælo, & in terra.* Ergo illum pervasorem, qui falsò dixerat in Evangelio, tradita sibi omnia, & in Ezechiele: *Meus*, inquit, *est fluvius*, illum, inquam, pervasorem per omnes terras missi Apostoli de templis idolorum, & de latibulis cordium infidelium fide introducta potenter ejiciunt, atque illum de mundo in infernum fugantes dicunt ei: Vade Sathanas, vel fuge immunde Spiritus de tota Ecclesia in toto terrarum orbe diffusa, fuge de possessione pervasa: fuge tu draco magne de fluvio humani generis, quem tu falsò tuum esse gloriaris; fuge de aquis dulcibus, quia fontes aquarum sanctificati sunt Christo apparente in gloria: & sicut in Evangelio tibi est concessum intrare in porcos, id est, in homines immundos, cum quibus præcipitandus es in mare fugatus de orbe terrarum in abyssum cum omni tua legione, ut te in profundum cum tuis demerso ille solus dominetur & regnet in terra sicut in cœlo, cujus est possessio legitima per Passionis triumphum acquisita omnis *terra, & plenitudo ejus.* Nam & antequam pateretur, ipsius erat *terra & plenitudo ejus* utpote ab illo, & per illum creata, quoniam omnia per ipsum facta sunt, & quando in mundum venit, in propria venit. At postquam vexilla regis prodierunt fulgente ubique crucis mysterio, & quatuor illius cornibus per quatuor mundi partes extensis, duplici ex jure ipsius triumphantis *Domini est terra, & plenitudo ejus, orbis terrarum, & universi qui habitant in eo.*

Ad literam pervasoris ejectio de terra, in qua illi exhibebatur quasi religio Divina per multa idola, per hoc apparet, quòd crescente in mundo Christiana Religione destructa sunt delubra, constructæ verò, & multiplicatæ sunt Ecclesiæ: nec licet jam diabolo alicubi dominari, nisi quantùm in porcis illi concessis ad hoc sinitur grassari, ut pariter cum illis præcipitetur in abyssum.

Sed in hoc magis de terra ejectus est ille serpens antiquus, quòd tu *Domine benedixisti terram tuam,* *Psal. 84. 2.* terram virginalem, terram fructiferam, cui dictum est ab Angelo: *Benedicta tu in mulieribus.* Reverà *Luc. 1. 28.* *Domini est terra* ista benedicta, *& plenitudo ejus*, de qua plenitudine illi dicitur: *Ave Maria gratia plena.* Et singulari quidem benedictionis privilegio dilecta possessio *Domini est* ista *terra, & plenitudo ejus*, sed universali quodam jure postulans à Deo Patre accepit in *hæreditatem* suam *gentes, & possessionem* suam *terminos terræ.* Unde jure dicimus: *Domini* *Psal. 2. 8.* *est terra, & plenitudo ejus:* quia Sancta Ecclesia non jam terra vacua & inanis sub aquis latet Paganismi, quam Dominus possessor ejus de profundo exaltavit, & super flumina præparavit congregatis aquis, quæ sub cœlo sunt, in locum unum, ut appareat arida, & sit terra fructifera. Nam sicut ad litteram aquæ in principio terram totam operientes depressæ sunt in subterraneos recessus terrarum, ut super maria fundatus, & exaltatus appareret orbis terrarum, & traderet fructum suum: sic post

Resurre-

Resurrectionem Domini nostri Jesu Christi ex mortuis effuso desursum Spiritu Sancto, qui & in principio ferebatur super aquas, Ecclesia est exaltata, quæ rectè dicitur *orbis terrarum.* *Orbis* propter perfectionem, *terrarum* propter diversorum fructuum ubertatem. Etenim sicut in orbe terrarum inde fit copia divitiarum, quòd cùm alia sit terra ferax frumenti, alia vini, alia olei, alia gemmarum, & alia metalli pretiosi, seu raræ vestis, invicem sibi terræ communicant, & fructus, quos habent, singulæ, possident omnes in communione: sic in spiritalibus de singulorum virtutibus fit commu-

1. Pet. 4. 10. & 11. nis omnium fructus, quando *unusquisque, sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrando, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei* satagit, verbi gratia: *si quis loquitur quasi sermones Dei, si quis ministrat tanquam ex virtute, quam administrat Deus, ut in omnibus honorificetur Deus*, cujus *est terra, & plenitudo ejus*, cujus est *orbis terrarum, & universi qui habitant in eo.*

Divinus Evangelista Lucas hoc ipsum notando, quòd *Domini est terra, & plenitudo ejus, orbis terrarum, & universi qui habitant in eo,*

Luc. 2. 1. 2. rectè in ejus Nativitate indicat *edictum* exiisse *à Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis. Hæc descriptio prima facta est* à nascente Domino, cujus est *terra, & plenitudo ejus, orbis terrarum, & universi, qui habitant in eo. Hæc*, inquam, *descriptio* tunc *prima facta à præside Syriæ Cyrino*, quoniam nunquam antea tanta pax fuit, ut totus orbis describi potuisset, tali descriptione, sub qua irent omnes, ut profiterentur. Vix enim partibus orbis terræ imperabant Reges vel tyranni ante adventum Christi. Sed illo veniente in mundum descriptio, & professio fit omnium ad unius regis imperium, quia Christus est unus Imperator & Rex omnium sæculorum, cui rectè assignatur descriptio & professio omnium, quoniam electos ex omnibus gentibus ipse calamus scribæ velociter scribentis assignat in libro suo ad vitam, qui eum nunc profitentur usque ad mortem. Dicant igitur Apostoli, dicant omnes, & profiteantur electi, quoniam *Domini est terra, & plenitudo ejus, orbis terrarum, & universi qui habitant in eo. Domini est terra* fructifera, cujus fructus in virtutibus est: & *plenitudo ejus*, quia non est terra inanis & vacua, quæ Domino eam colente frugibus est plena.

In hanc terram multi veniunt, sed non manent in ea, quoniam ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Sed novit Dominus, qui sunt ejus, illi scilicet, qui habitant in ea terra, quæ non est inanis & vacua, quæ intelligitur sancta Ecclesia in orbe terrarum dilatata. In hac illi soli habitant, qui fidem factis probant. Nam quasi exules in ea sunt, qui fidei, quam fatentur, contradicunt operibus. Meritò autem hæc *terra Domini est*, & istius terræ orbis cum suis habitatoribus *Domini est.*

VERS. II. *Quia ipse super maria fundavit*

Psal. 32. 7. *eum congregans sicut in utre aquas maris.* Quasi enim in utre coarctatur mare, cùm suis cinctum littoribus, vectibus, & ostio clausum non operiat terram *super mare fundatam*, & *super flumina* præparatam. Dum enim flumina descendunt in mare, stat fixus, & immobiliter fundatus orbis terræ. Sic & multò magis Ecclesia *super maria* cupiditatum sæcularium fundata, & *super flumina* tentationum est præparata, quæ superando cupiditates & tentationes ad æternitatem tendit, ad quam Dominus *præparavit eam.* Præparator est enim Dominus regni cœlorum & eorum, qui sunt venturi in illud. Propterea dicet in fine, quando jam parata erunt omnia: *Venite ad nuptias*: quia *ecce* jam *parata sunt omnia.* Item: *Venite Benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est.* Matth. 22. 4. Ibid. 25. 34.

VERS. III. *Quis ascendet in montem Domini?* O Apostoli, qui nunciatis, & demonstratis orbem terræ super maria fundatum, & super flumina præparatum, qui sic loquentes nobis miseris in mari adhuc naufragantibus ostenditis orbem terræ habentem littus altum, littus æternæ stabilitatis, & soliditatis, dicite nobis: *Quis ascendet in montem Domini?* quis de alto maris ascendet in altum excelsi hujus littoris, quod littus est mons Domini? Et Propheta Isaias de monte hoc loquens, *erit*, inquit, *in novissimis diebus mons Domini præparatus in vertice montium, & elevabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi, & dicent: Venite ascendamus in montem Domini, & ad domum Dei Jacob.* Isa. 2. 2. & 3. Multi ergo dicent: Ascendamus: Sed *quis* de omnibus *ascendit in montem Domini?* Multi dicent: *Domine, Domine*: sed quis intrabit in regnum cœlorum? *Multi sunt vocati*: sed qui sunt electi? Multi quasi magno nisu conantur, ut ascendant: sed quis ascendendo perseverabit in finem? *Aut quis stabit in loco Sancto ejus*, ut non recedat retrorsum? Matth. 7. 21. Ibid. 20. 16.

VERS. IV. *Innocens manibus, & mundo corde.*

Vultis scire, quis ascendat? *Innocens manibus, & mundo corde*, id est, qui nullis nocet operibus, *& mundo corde* cavet etiam in cogitatione peccare, nolens quemquam lædere. Neque hoc illi sufficit, quòd alterum nec lædit opere, nec lædere intendit corde ipse *innocens manibus, & mundo corde*, sed cognoscens veram esse innocentiam, quæ nec sibi nec alteri nocet, etiam sibimet ipsi vivit utiliter.

Qui non accepit in vano animam suam. Qui habens oculos non eis utitur ad videndum, in vanum habet eos. Ita homo, qui habens animam rationalem ratione non utitur, sed vivit irrationabiliter, hic *in vanum accepit animam suam*; nec talis *ascendet in montem Domini*: sed is, *qui non accepit in vanum animam suam*, cujus ut pectus est rationabile, ita quoque obsequium est rationabile, quoniam bene utitur, & nunquam abutitur ratione; aut si abusus ea fuerit, satisfacit rationabili emendatione.

Eccle. 1. 2. Aliter: *Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, & omnia vanitas.* Cumq; diligenter enumerasset omnia, quæ

quæ sub cœlo sunt concupiscibilia, sicut sunt mundi hujus divitiæ ac delitiæ atque honores gloriæ temporalis, ad hunc finem loquendi pervenit, ut omnibus istis tanquam vanitatibus transcensis, atque spretis, quia non est eis verum ac solidum, sive constans *esse*, judicet non esse aliud, verum *esse* hominis, nisi ut Deum timeat
Ibid, 12. 13. & mandata ejus custodiat. *Deum*, inquit, *time, & mandata ejus custodi, hoc est omnis homo.* Si ergo in hoc, vel ex hoc est omnis homo, quòd Deum timet, & mandata ejus observat, qui Deum non timet, & mandata ejus negligit, ipse non est homo, immo nec dicendus est *esse*, qui non habet verum esse. Hic talis quasi evanescens cum hujus mundi transitoria vanitate longè separatur ab æternitatis beata soliditate. Opposita quippe sunt inter se *vanum & solidum*, *vanitas* B *& veritas*, *instabilitas & stabilitas*, & quisque hominum talis efficitur, quale est illud, quod ab eo præcipuè quæritur, & diligitur. Qui ergo ista *vana* & transitoria potissimùm diligit, cum ipsis *vanis* evanescit. Qui autem per timorem, & dilectionem atque custodiam legis adhæret Domino, unus Spiritus est, & quantò magìs inhæret veritati, quæ Deus est, obediendo ejus præceptis & credendo promissis, tantò fit longè à *vanitate* fallaci, illi dissimilis, cui sua *vanitas* im-
Psal. 51. 9. properatur, cùm ei dicitur: *Ecce homo, qui non posuit Deum adjutorem suum, sed speravit in multitudine divitiarum suarum, & prævaluit in vanitate sua.*

Rectè divitiis *vanitatem* copulat, quia *esse* illarum penitus est instabile ac *vanum*. Sed est C homo, qui in hoc *vano accipit animam suam*; & est homo, *qui non accepit in* hoc *vano animam su-*
Luc, 16. 19. *am*. *Dives* ille, qui *epulabatur cottidie splendidè, accepit*, & acceptabilem habuit *animam suam*, id est, vitam suam *in* hoc *vano* divitiarum, & delitiarum: sed ipse hoc *vanum* non intellexit *vanum* esse, donec sepultus est in infernum nihil secum ferens de suis divitiis, nisi vanam memoriam delitiarum præteritarum, & ex eo cruciabatur: quia erat omnino præteritum, quod ipse dilexerat
Isa. 28. 19. quasi mansurum. Tunc *vexatio sola intellectum dedit auditui* ejus, quàm *vanum* fuit, in quo *animam suam accepit*, in quo illi acceptabile fuit *animam suam* oblectare, vel *animam suam*, id est,
Matth. 10, 31. vitam suam expendere. *Quisquis* igitur in hoc *vano invenit animam suam, perdet eam, & qui perdiderit animam suam* in hoc *vano, in vitam* D
Joan. 12. 25. *æternam custodit eam.* Quis est, qui invenit *animam suam* in hoc mundo vanitatibus pleno, nisi qui facit voluntatem suam in eo? Et rursum quis est, qui perdit *animam suam* in hoc mundo penitus *vano*, nisi qui mortificat voluntatem propriam, dum *non accipit* illam *in vano?*

Diligenter animadvertendum est, quod dicitur: *Qui non accepit in vano animam sum.* Sic enim creata fuit anima hominis, anima rationalis, ut Divinam indueret æternitatem. Sed postquam Adam nudus ab immortalitatis gloria, indutus est pelliceâ tunicâ quæ utique vestis est vana, quoniam vetustati, & instabilitati est obnoxia, multi sunt ejus posteri, qui in hoc vano indumento *accipiunt animam suam* non odientes eam, quæ carnalis A est, *maculatam* tunicam, sicut Apostolus Judas docet, quoniam delectabile, ac nimis acceptabile illis est in hac tunica pausare, atque in ejus mollitie *animam suam*, id est, animalem, & carnalem voluntatem suam oblectare. *Epist. Judæ*, 8. & 19.

Quo contra quidam, sicut Apostolus Judas docet, oderunt, *quæ carnalis est, maculatam tunicam*, qui sicut Abraham exultando, ut videant diem Christi, Christum induendo exuunt eam: quia non potest ullo modo superindui stola veritatis & immortalitatis, nisi exuta primùm tunica vanitatis, & mortalitatis. Vel sicut Lazarus in eadem tunica doloribus, & ulceribus, ac paupertate gravati, & si necessitate urgente cupiunt saturari de micis, hoc est, de superfluis mensæ divitis, non tamen cum divite quoquam cupiunt vivere in deliciis. In Abraham divite commendatur æternæ lucis desiderium cum longa patientia, qui proinde magis fuit condemnabilis, quia cùm ei affluerent divitiæ, noluit eis cor apponere, noluit in *vanitate* divitiarum *accipere animam suam*, superando scilicet *vanum* vanitatum desiderium, per vehementius desiderium, quo diem Christi ardebat, in quo animam suam cupiebat inveniri abnegatam sibimetipsi. At in paupere Lazaro commendatur hujus præsentis vitæ tædium cum bona patientia, quam sic tenuit in pauperte sua, ut non concupisceret nisi vix necessaria miseræ vitæ solatia, videlicet aliorum superflua sua credens necessaria: neque his concupitis peccavit, qui nec res alienas desideravit: quia divitum superflua pauperum sunt necessaria. Fuit ergo pretiosa in conspectu Domini mors Abrahæ divitis, qui potuit mortificare in divitiis animam suam, non indulgens ei vana divitiarum oblectamenta, quia *non accepit in vano animam suam*, & si aliquando anima sua, id est, animalis, & sensualis cupiditas ei allusit, ipse eam non accepit, sed eam repudiando quasi meretricem, quasi filiam Babylonis miseram non eam habuit acceptam & charam: atque ideo tam ipsam, quàm parvulos ejus allisit ad petram, cujus diem desiderando exultavit, in quo desiderio *accepit animam suam*, cui videlicet indulsit libenter omnia, quæ valere illi possent ad excitandum vel ampliandum tale tam sanctum desiderium. *Ibid.* v. 23.

Si ergo filii Abrahæ sumus, opera Abrahæ faciamus. Non accipiamus in vano animam nostram, subtrahamus illi vanitatis oblectamenta, & ingeramus ei veritatis hortamenta, & si vanum quid acciderit, si vanitatis delectatio veritatis delectationem in anima nostra superaverit, ut sæpè contigit etiam electis, dum aut illicita commiserunt, aut in rebus licitis nimietate quadam veritatis & justitiæ metas excesserunt, saltem post factum non sit nobis acceptum, non sic accipiamus in vano animam nostram, ut permanendo in vanitate non veniamus ad veritatis lucem, in qua luce arguenda sunt opera vana, & castiganda est anima vanitatem volens amplexata tanquam adulterino amore polluta.

Quæ autem vanitati subjecta est non volens, dum necessitate cogente utitur vanis istis temporalibus *propter eum, qui eam subjecit in spe, liberabitur* quandoque *à servitute* vanitatis & *Rom.* 8, 21.
corruptio-

corruptionis in libertatem gloriæ filiorum DEI. Quare? quia subjecta est non volens, & propter eum, qui eam subjecit, portat vana, quæ non vult, ut apprehendat vera bona, quæ vult: nec talis anima sibimetipsi est accepta in vanitate, cui subjecta est non volens, sed in veritate promissoris veraciter promittentis vera bona, ante quorum lucem vanum est nobis surgere, qui sedere, id est, humiliari adhuc jubemur sub jugo obedientiæ propter eum, qui subjecit
Gen.18.1. nos. Ita sedenti Abrahæ apparuit Dominus, quia respexit inter divitias, humiliatum cor ipsius. Apparuit autem sedenti ***ad ostium tabernaculi***, quod est hospitium exulantis, & sedenti ***in convalle Mambre***, id est, in magna & perspicua humilitate. ***Mambre*** namque interpretatur ***perspicuum:*** quia videlicet in perspicuæ veritatis humilitate tanquam in Convalle Mambre jucundum est sedere filiis Abrahæ, ne quando surgant & extollantur de vanæ hujus mundanæ prosperitatis arrisione, quæ maximè contemnenda est in ipso fervore diei suæ his, qui exultant cum Abraham, ut videant diem Christi, qui in ipso fervore diei sedenti Abrahæ apparuit, suumque diem illi præostendit.

Ad hujusmodi verò sessionem perfectæ humilitatis interdum valde proficit cum Lazaro in hoc mundo affligi paupertate, vel corporis infirmitate. Nam licèt Sanctus Job divitiis benè utendo laudabilis extiterit, laudatusque sit à Domino: tamen divitiarum amissione atque corporis infirmitate ad majorem profecit humilitatem, ita ut is, qui anteà non legitur in terra sedisse, tunc sederet in sterquilinio. Unde rectè illi duplicata est consolatio sic vehementer humiliato. Non enim dubium est ipsas divitias homini simplici & recto ac timenti DEUM fuisse ad hujus vitæ consolationem, non ad corruptionem. Sed non fuisset geminata hæc talis consolatio, nisi humilis, & patiens amissis divitiis inflicto sibi vulnere pessimo sedisset in sterquilinio. Sic nimirum & Lazarus dupliciter consolatus, cui sanè in hoc magna fuisset consolatio illic requiescere, ubi requievit Abraham. Sed in hoc amplior, & quasi duplex erat consolatio, quòd dives Abraham pauperem Lazarum quasi pius pater dulcem filiolum fovebat in sinu suo. Ideo non incongruè quidem sanctis censu divitibus, & spiritu pauperibus, ut fuit Abraham, qui cùm dives esset, & cum Domino loqueretur, tamen se pulverem æstimavit,
Matth.5.3. convenit illa promissio: ***Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.*** Sed Lazari similibus, qui usque ad mortem fuit ægrotus & mendicus, illa promissio consolationis congruit, quam in Isaia Spiritus Sanctus edixit hujusmodi pauperibus nullam consolationem ha-
Isai.66.12. bentibus in hoc mundo. ***Ad ubera***, inquit, ***portabimini, & super genua blandientur vobis.*** Qui blandientur? Et quibus blandientur? nimirum sancti divites blandientur sanctis pauperibus Lazari similibus. Imò ipse DEUS blan-
Ibid.v.13. dietur talibus, quia ipse dicit: ***Sicut mater consolatur filios suos, ita consolabor vos.*** An non

A erit hæc magna, & infinita consolatio, quòd quasi mater dulci filiolo blandiens post materna ubera ipse DEUS propria manu ***absterget*** Apoc.21.4. ***omnem lacbrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, sed neque ullus dolor, quia prima abierunt?*** Licèt ergo magnus fuerit Pater Abraham, ***qui non accepit in vano animam suam***, dives, & sinè persecutionibus defunctus: tamen illo major fuit afflictus David, ac per multas tribulationes probatus. Unde Beatus Evangelista Matthæus ante Abraham posuit David in libro generationis JESU Christi ***Filii David, Filii Abraham.*** Matth.1.1. Ordo præposterus, sed necessario commutatus, dum sanctus afflictus valde non afflicto est prælatus, qui & promissionem quasi duplicis consolationis ac-
B cepit non solùm promittente, sed & jurante illi Domino filium de ipso nasciturum pariter & regnaturum, qui Abrahæ promissus est homo ***nasciturus***, nec tamen ei dictus est Rex futurus. Hujus magnæ promissionis consolationem pauper, & afflictus David in eo promeruit: quia ***non accepit in vano animam suam.*** Quippe nihil vanum vel intendit ex deliberatione faciendum, vel approbavit præter deliberationem factum. Nam contra deliberationem & intentionem suam à tentatore præoccupatus evanuit, quando in Uriam Hetæum peccavit. Sed ***non accepit in vano animam suam***, quam de hoc ipso graviter humiliavit, & usque ad cordis contritionem omnimodis afflixit, quòd in vano libi-
C dinis illicitæ oblectamento delectata evanuerat ad tempus, quoadusque ad eum veniret Nathan Propheta enuntians ei veritatem contra peccati perpetratam vanitatem. Audita igitur David veritate nequaquam sibimetipsi complacuit in sua vanitate, sed odiens peccati seductoriam vanitatem accepit, & acceptam habuit Prophetæ increpantis veritatem & severitatem. Propterea pœnitens de sua vanitate gaudet in DEI veritate dicens illi: ***Ecce enim veritatem dilexisti.*** Psal.50.8. Sic à vanitatis laqueo liberatus, & veritati per concordiam adunatus ***ascendit in montem Domini*** quasi penitus ***innocens manibus, & mundo corde:*** quia non illi post pœnitentiam imputabatur, quòd anteà fuerat nocens manibus per homicidium, & immundo corde per adulterium. Tantum ei ad salutem valuit, quòd ***non accepit in***
D ***vano animam suam***, quòd plus dilexit redargutionis & increpationis veritatem, quàm si quis ei obtulisset adulationis vanitatem. Denique sic orat alibi optans correptionis veritatem, detestans adulationis vanitatem, ubi dicit: ***Corripiet me justus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.*** Psal.140.5. Dicat ergo David securus, quod in semetipso fuerat expertus, quoniam ***ascendet in montem Domini*** etiam post peccata perpetrata, ***qui non accepit in vano animam suam***, qui plus diligit veritatem, quàm vanitatem, in qua veritate fundatus non solùm in conversatione, sed etiam in locutione sua studet esse justus.

Nec juravit in dolo proximo suo.

Etsi aliquando cogente necessitate juravit, *non juravit in dolo.* Cùm enim nihil omnino jurare laudabile sit, verum jurare tolerabile, falsum jurare damnabile: sicut nunquam falsum permittimur jurare, sic interdum sinimur verum jurare cogente videlicet grandi necessitate, non ut aliquem in errorem inducamus, sed ut errorem perniciosum juramento vero tollamus. Non igitur offendit in verbo, *nec juravit in dolo proximo* suo, qui diligenter studuit evitare causas ac necessitudines jurare cogentes, ut verbi gratia in lege jurare compellitur, qui depositum perdidit, quòd manum non extenderit in rem proximi. Et si talis necessitas jurandi, vel major emerserit, sine dolo juravit. Ut autem falsum aliquo modo, seu verum ad aliquem decipiendum & lædendum juraret, compelli non potuit: atque ideo iste *vir perfectus est, qui non offendit in verbo*, & huic debetur benedictio; sicut econtra illi maledictio, qui dicit *malum bonum, & bonum malum, dulce amarum, & amarum dulce*, cui scriptura imprecatur væ, quod ponitur pro æterna damnatione: sed qui non offendit in verbo carens videlicet mendacio & dolo,

Jac.3.2.

Isa.5.20.

VERS. V.

Hic accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à DEO salutari suo.

Erit enim inter illos, quibus dicetur: *Venite benedicti Patris mei.* Si cum Abraham suscepit hospitio Angelos, id est, bonos nuntios, in quibus & Christum suscepit, quem in suis honoravit. At si cum paupere Lazaro ipse indiguit hospitio, & alio quolibet solatio, cùm esset esuriens, vel sitiens, nudus, vel hospes, infirmus, vel in carcere, dignè connumerabitur illis minimis, de quibus dicetur: *Quamdiu fecistis uni de his minimis meis, mihi fecistis.* Et ita sive inter judicandos bonos sive inter judicantes *hic accipiet* benedictionem à Domino. Multo ampliùs verò ille pauper & minimus, qui sua erogando pauperibus pauper effectus, *à Domino accipiet benedictionem.* Unde sicut ante nos dictum est: Presbyter, qui sua vel pauperibus erogavit, vel Ecclesiæ rebus adjunxit, & se in numero pauperum paupertatis amore constituit, etsi multa postmodum in Ecclesiasticis facultatibus accipiat, unde & minimis Christi serviat, & ipse inter minimos minimus vivat, non fraudabitur benedictione, sed hic talis duplicia, in terra scilicet viventium possidens bona, cum bonis ministris minimorum laudabitur, & inter ipsos minimos coronabitur. Propterea in festis Martyrum, qui *minimi* fuerunt, quique ad utilitatem, & ædificationem aliorum non solùm sua expenderunt, sed superimpenderunt semetipsos pauperes ipsi & pauperum ministri: quia interdum nec unde viverent, habuerunt, nec vivere permissi per eam charitatem, qua majorem nemo habet, pro fratribus suis animas ponere non dubitaverunt: In festis, ainquam, talium Christi minimorum, & ministris Christi ministrantium dicimus hujus Psalmi versiculum de quolibet illorum: *Hic accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à Deo salutari suo.* Similiter & in festis Confessorum, quibus propter minimos Christi vivere à DEO concessum est, rectè de quolibet illorum canit Ecclesia hunc Psalmum dicens de uno quolibet ipsorum: *Hic accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à DEO salutari suo.* Et dicit de multis:

Matth.25.34.

Ibid.v.40.

Joan.15.13.

Hæc est generatio quærentium eum, quærentium faciem DEI Jacob. VERS. VI.

Sed ne putes hanc benedictionem provenire de meritis absque gratia, vel de gratia sine meritis, nota, quòd & merita requiruntur, ubi dictum est: *Innocens manibus, & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo*: Et misericordia DEI ostenditur esse causa tam meritorum, quàm præmiorum, cùm dicitur: *Hic accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à DEO salutari suo.* Ponitur autem post magna merita major meritis DEI misericordia, ut quantalibet fuerint merita tua, scias te indigere misericordiâ Divinâ. Rursum ne putes meritis humanis misericordiam DEI præveniri, audi, quod dicitur: *Hæc est generatio quærentium eum, quærentium faciem DEI Jacob.* Si ergo voluntariè genuit nos verbo veritatis DEUS; non quia Ceramus initium, sed, *ut simus initium aliquod creaturæ ejus*, ut simus *generatio quærentium* eum, scias misericordiæ, & gratiæ ejus adscribendum, quòd aliquibus reprobatis aliquos elegit, sicut Jacob elegit, Esaü autem odio habuit, cùm necdum aliquid boni fecissent aut mali, quando alter est electus, alter projectus. Ideo quantalibet subsequantur merita, præventionem gratiæ debet *hæc generatio quærentium DEUM* pariter *quærere*, & cognoscere *faciem DEI Jacob*: quia videlicet sicut gratuita bonitate, cùm necdum aliquid fecisset boni vel mali, præventus est Jacob: sic per gratiam prædestinationis, & electionis præventa est omnis *hæc generatio quærentium faciem DEI Jacob.* Neque enim merita sunt bona, nisi de gratia præveniente & subsequente; præveniente, ut fiant: subsequente, ne pereant.

Jac.1.18.

Rom.9.13.

Et licèt *omnis generatio quærentium Deum* quærat *faciem DEI Jacob*, specialiùs tamen, & excellentiùs illi quærunt & inveniunt *faciem DEI Jacob*, qui sicut *Jacob* simplex cum matre habitavit, ejusque pio consilio benedictionem à Patre obtinuit, pro qua fratris Esau persecutionem sustinens exulavit, atque in exilio suo per patientiam servitutis officiosæ duas uxores & multarum greges ovium acquisivit, & postremò ipse Patriarcha Patriarcharum, pater plenus dierum, appositus est ad patres suos: ita ipsi *quærendo faciem DEI Jacob* sectantur exempla virtutum *Jacob*, sim-

simpliciter habitantes in Ecclesia, cujus pio A
Act.12.5. favore benedicuntur à DEO Patre, sicut Petrus Apostolus, cùm servaretur in carcere, & oratio fieret ab Ecclesia ad DEUM pro eo, *benedictionem accepit, & misericordiam à DEO*
Ibid.v.11. *salutari suo*, ita ut diceret: *Nunc scio verè, quia misit DEUS Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Judaeorum.* Ex tunc Petrus ad salvandas gentes persequente Judaico populo, carnali Esau, directus instantiâ prædicationis quasi duas uxores acquisivit: quia Magistros Ecclesiarum ad virtutem eximiam contemplationis & actionis informavit, per quos multos greges ovium ipse Pastor ovium pascit sedulò peragens officium sibi à principe Pastorum injunctum, ubi ei ter-
Joan.20.15. 16. & 17. tiò dictum est: *Petre amas me? pasce agnos* vel *oves meas.*

Post Petrum Apostolum in hac generatione quærentium faciem DEI Jacob nonnulli similiter imitantur Jacob, & ipsi oves & agnos pascendo, persecutionem fratris carnalis ferendo, Patriarchas, id est, electos filios per Evangelium gignendo, & tandem beato fine cum Patribus quiescendo. Convenienter igitur in talis cujusque Patris beata requietione psallens Ecclesia dicit: *Hic accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à DEO salutari suo.* Et ne putetur parvus esse numerus talium, de singulari transitus fit ad pluralem, cùm dicitur: *Hæc est generatio quærentium Dominum, quærentium faciem DEI Jacob.*

Diapsalma, hic interpositum, à dictis dicenda distinguit satis congruè, quia hoc loco mutantur, & variantur loquentium personæ. Contestata enim Christi Resurrectione ac declarata Christiana Religione portæ mortis præcipiuntur auferri: Primò verbis Angelorum, qui DEUM descendentem ad inferos prævenerunt. Nam cùm Rex gloriæ Christus infernum debellaturus intraret, & Chorus Angelicus ante faciem ejus portas principum tolli præciperet, illic primùm auditæ sunt voces imperiosæ dicentium:

VERS. VII. *Tollite portas principes vestras.*

Quibusdam justitiæ rationibus fortibus veluti ferreis vectibus *portas vestras* obfirmare solebatis, quamdiu conscriptum contra hominem chirographum recitabatis, firmissimè astruendo, quòd vestræ potestati, vestroque dominio jure subjaceret homo cum omni sua posteritate: qui cùm liber fuisset, sponte consenserat ad suscipiendum jugum peccatorum, quo jugo trahendus esset in infernum. Sed ecce vectes ferrei confringuntur, quia rationes vestræ licèt fortes, quasi ferrei vectes fortioribus rationibus de-
Rom.6.19. struuntur, cùm verissimè dicitur: *sicut per unius hominis inobedientiam peccatores constituti sunt multi: sic & per unius hominis obedientiam justi constituentur multi.* Et ipsi homines liberati, qui vestro imperio contradicunt, verissimè di-
Rom.5.8.9. & 10. cunt: *Cùm adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. Multò magis igitur justificati nunc, in sanguine ipsius salvi erimus ab ira per ipsum. Si enim, cùm inimici essemus, reconciliati sumus DEO per mortem filii ejus: multò magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius.* Habuistis quidem vos Principes mali quasi *portas æreas*, & vectes ferreos, quando peccatum
regnavit ab Adam usque ad Moysen, etiam in Ibid.v.14.
eos, qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ, qui erat forma futuri: sed postquam venit, qui erat futurus, nunc dignum
est, ut *confiteantur Domino misericordiæ ejus, &* Ps.106.16.
mirabilia ejus filiis hominum, quia contrivit portas æreas, & vectes ferreos confregit, dum & peccati regnum destruxit, & regnum justitiæ
suscitavit, sicut olim promiserat dicens: *Ecce* Jer.23.5.
dies venient, dicit Dominus, & suscitabo David
B *germen justum, & regnabit Rex, & sapiens erit, & faciet judicium, & justitiam in terra.* Ecce hoc est *judicium*, ut Princeps mundi ejiciatur foras de templis, & cordibus, quæ incubat: & hæc est *justitia*, ut sicut per unius hominis peccatum posteri ejus venerunt in damnationem: sic per unius hominis justitiam, quicunque illi per fidem incorporantur, à damnatione sunt liberi, tam illi, qui eum venturum fideliter exspectaverunt, quàm qui eum in carne præsen-
tem receperunt. *Quotquot enim receperunt eum,* Joan.1.12.
dedit eis potestatem filios Dei fieri. Et quotquot eum recipient usque in finem sæculi, dabit eis *potestatem filios DEI fieri*, cùm priùs fuerint filii prævaricatoris Adæ, per quem peccantem
C portæ mortis erectæ sunt, per quem etiam sua peccata excusantem, & defensantem eædem portæ quasi vectibus ferreis firmatæ sunt. Sed quia iste secundus Adam nec peccavit, neque tamen, cùm falso accusaretur ante Pilatum, semetipsum excusavit, portæ mortis confractæ ceciderunt, vectes ferrei contriti sunt.

Igitur o Principes infernales, quorum suasu passus est innocens injustè, amittere debetis etiam eos, quos videbamini quasi ex justitia possidere. *Tollite* itaque *portas vestras*, tollite, quas videbamini habere justitiæ causas, obmutescite illo veniente, in quo *prin-*
ceps vester *non habet quicquam.* Et vos *ater-* Joan.14.30.
nales portæ, videlicet Fides, Spes, & Charitas, *elevamini.* Quasi enim depressæ fuistis in profundum vos *æternales portæ* illis in in-
D ferno detentis, ac penè desperatis, qui nunc ecce cantant nostro, & illorum Domino adveniente: *Advenisti desiderabilis, quem exspectabamus in tenebris, ut educeres hac nocte vinculatos de claustris: te nostra vocabant suspiria, te larga requirebant lamenta: tu factus es spes desperatis.* Utique desperati, sed non desperantes fuerunt, qui hunc triumphum semper speraverunt, sed ab aliis impiis in inferno pariter positis desperati fuerunt, qui sicut in hoc mundo, sic & in inferno spe salutis humanæ cum diabolo caruerunt. In bonis ergo desperatis vos *portæ æternales*, fides, spes, & charitas fuistis depressæ, cùm credentium, sperantium, diligentium animæ diu derelictæ fuissent in inferno. At

nunc *elevamini portæ æternales*, exulta electorum fides, quia ecce venit, quem credidisti venturum, ac proinde, tu Fides jam non eris ultra dicenda fides, quia vides, quod credebas: & cùm tibi Fidei succedit visio speciei, tu per hanc successionem non deprimeris, sed magis elevaris, & consummaris ad similitudinem auroræ, quæ cùm elevatur, consummatur. Jacebas autem tu depressa, quamdiu ea, quæ credenda suasisti, paucis & vix erant credibilia tanta dilatione interposita, ut vix crederentur futura.
Isai.51.17. Sed nunc *elevare, elevare, consurge Jerusalem.* Consurge fides, ut de te fiat visio pacis, & sis tu Jerusalem, quæ fuisti Sion: quæ res futuras demonstrasti per speculum & in ænigmate, nunc eas exhibe in manifesta visione, quia ecce

Introibit Rex gloriæ. O Fides, o porta æternalis, cujus præsentaria visione tu consummaris & elevaris! Et tu o spes electorum portæ æternalis, quoniam habita de bonis æternis tui capaces non fraudabis, nunc elevare ac lætare, quæ in fovea tristitiæ infernalis jacuisti sub tenebris penè detrusa in abyssum desperationis: Elevare, inquam, & lætare: quia ecce *introibit Rex gloriæ* ad visitandos in se sperantes, & tu spes concepta, & habita de promissione adventûs ipsius eris porta æternalis lætitiæ, cùm nihil defuerit æternorum bonorum, quæ sperata & exspectata sunt per te. Ad summum tu Charitas electorum in inferno positorum porta æternalis, quia fide, ac spe deficiente tu nunquam excides in æternum permansura, fuisti aliquomodo depressa, dum quod amasti, esset à te separatum longâ nimis absentiâ. Sed nunc tu porta æternalis elevare, dum nos Chori Angelici ante faciem ejus, quem amas, jubemus tolli portas principum, præparando iter planum ad illius introitum non longè differendum. Nam ecce adest, *& introibit* ipse *Rex gloriæ.*

Aliter: Tu Fides porta æternalis utpote habita de bonis & malis æternis, & tu Spes porta æternalis habita videlicet de solis bonis æternis, & tu Charitas bona æternalis, quæ se-
1.Cor.13.8. mel benè fundata non excides in æternum: Vos tres *portæ æternales* in sanctis Apostolis, aliisque discipulis Christi nimiùm depressæ fuistis tempestate persecutionis, quoniam etiam fortissimus vestrûm in fide defecisset omnino, nisi Dominus pro illo rogasset, ut non deficeret fides ejus, & illi de numero vestro parvam spem
Luc.24.21. retinuerant, qui dicebant: *Nos autem sperabamus, quòd ipse esset redempturus Israel*, in quibus etiam Charitas abundante tunc iniquitate
Ibid v.25. ita erat frigidata, ut verè dicerentur *stulti & tardi corde.* Sed jam nunc vos *portæ æternales*, fides, spes, & charitas, in Apostolorum cordibus depressæ, sic *elevamini*, ut quilibet eatenus penè incredulus in fide confortatus palpato, & conspecto Christi corpore fideliter di-
Joan. 20, 28. cat: *Dominus meus, & DEUS meus.* Et spes vestra firma sit, non quòd adhuc redempturus sit Israel: sed quia hic ipse, qui effusione sui

A sanguinis jam redemit Israel priùs venundatum sub peccatis, jam per suam resurrectionem *ere-* Luc.1.69.
xit cornu salutis vobis *in domo David pueri sui,*
& regnabit in domo Jacob in æternum, & regni Ib. v.32. 33.
ejus non erit finis. Et vos eritis domus Jacob, in qua regnabit in æternum. Ideo vos, qui refrigescente charitate stulti & tardi corde fuistis, nunc recalescente Charitate tales estote, ut verè
dicatis: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis,* Luc.24.32.
dum loqueretur nobis in via, & aperiret nobis scripturas? Ita ergo *elevamini portæ æternales*, quæ in tristitiæ fovea fuistis, ut exultetis & satiemini ab uberibus consolationis vestræ, dum tibi o fides! aderit, quod credidisti, & tibi o spes! dabitur, quod sperasti, & gaudium tuum nemo tollet à te, o charitas! porta æter-
B nalis, *& introibit Rex gloriæ.*

Scimus, quòd iste Rex gloriæ propter nos exivit à Patre, & venit in mundum. Iterum reliquit mundum, & introibit ad Patrem vobis
cernentibus, videntibus enim vobis elevabitur Act.1.9.
ad cœlum. Et vos igitur cum eo elevato *elevamini portæ æternales*, ut in altum tendentes induamini virtute ex alto, & repleamini Spiritu Sancto, qui cùm ad vos introibit, pariter cum eo *introibit* ipse Christus *Rex gloriæ* unà cum
Patre suo, sicut promisit vobis dicens: *Si quis* Joan.14. 23.
diligit me, sermones meos servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Quando in aviditate regni
terrestris dixistis ei: *Domine, si in tempore hoc* Act.1.6.
C *restitues regnum Israel*, sperantes terrenos triumphos, quales habuit Rex David, vel pacem magnam, qualem habuit Rex Salomon in regno Israel, tunc Fides, Spes, & Charitas vestra potiùs temporales quàm *æternales portæ* fuerunt, quoniam potiùs ad temporalia, quàm ad æterna bona capienda patuerunt. Sed nunc *elevamini* vos *portæ*, ut sitis *æternales*, ad æterna videlicet, ac superna bona potiùs, quàm ad terrena patentes, *& introibit Rex gloriæ*, cujus introitu non estis dignæ, quamdiu non estis elevatæ. Igitur *elevamini* sursum ad desiderandum, & quærendum regnum cœlorum, quod non est de hoc mundo, sed à summo cœlo egressio ejus, & occursus ejus usque ad summum ejus. *Elevamini*, quoniam elevata est magnificentia regni
D promissi vobis. *Elevamini*, quoniam elevatus est sol, & luna stetit in ordine suo.

Elevamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ. O vos principes inferni, qui malas portas, fidei tamen vel Ecclesiæ minimè prævalituras, erexeratis, quando eos Christo patiente ad diffidentiam ac desperationem, & ad Charitatis oblivionem urgebatis. Vos nunc *tollite* has *portas vestras*, in vos redundet vestra impietas, *& elevamini* vos *portæ æternales* Fides, Spes, & Charitas ad credenda, speranda, & amanda, quæ sursum sunt, non quæ super terram. *Et introibit Rex gloriæ.* Nos Principes inferni hactenus habuimus dominium in toto mundo tanquam in atrio principis nostri, qui quasi fortis armatus custodivit hoc atrium suum. De hoc atrio quos

quos volebamus, traximus in carcerem nobis commissum, scilicet in infernum, & clauso isto carcere non erat, qui posset exire, cùm tamen introëuntibus paterent ejus portæ, quæ introgressis erant clausæ. Nos etiam custodes carceris custodiebamus carcerem. Sed ecce Angelicus Chorus adest, & lumen refulget in habitaculo carceris, & dicitur Ecclesiæ apud nos captivatæ, Ecclesiæ Patriarcharum, & aliorum antiquorum justorum, qui quantumlibet fuerint justi, tamen vincti fuerunt catenis duabus, actualium scilicet, & originalium peccatorum, dicitur planè huic tam vinctæ nunc Ecclesiæ: *Surge velociter, elevare, elevare, consurge Jerusalem, solve vincula colli tui.* Et ecce jam ceciderunt catenæ de manibus ejus: computruit *jugum* ejus *à facie olei*, à facie cujusdam Regis oleo exultationis uncti præ participibus suis. Et nos quidem novimus, quòd multi Reges & Prophetæ, sive justi cupientes hunc Regem gloriæ videre, quem non viderunt, & audire, quem non audierunt, ad nos venientes portas nostras non fregerunt, imò ipsi apud nos catenati manserunt. Venit ad nos David, & Salomon Reges inclyti, & gloriosi, & alii Reges magni, sed catenis duabus catenati, actualibus scilicet atque originalibus peccatis. Iste autem *Rex gloriæ* non solùm venit sine catenis, sed ipse inter mortuos liber etiam solvit alios à catenis. Et

Isai. 51. 17. Ibid. 52. 2. Ibid. 10. 12. 27.

VERS. VIII. *Quis est iste Rex gloriæ*, quo veniente cadunt portæ nostræ? Forsitan iste est, quem multi Reges, & Prophetæ voluerunt videre, & non viderunt. Dicite vos cœlestes Angeli nobis infernalibus angelis: *Quis sit iste Rex gloriæ*, qui tam *gloriosè magnificatus est*, qui *equum*, & *ascensorem*, cunctosque currus nostri Regis, nostri Pharaonis, *projecit in mare*, suffocans, & interficiens nos proprio sanguine cum aqua de latere suo exeunte?

Exod. 15. 1.

Dominus fortis, & potens iste *Rex gloriæ*. Hoc nos cœlestes Angeli dicimus vobis infernalibus ministris, quòd iste, cujus potentiam vos miramini, *Dominus fortis & potens est*, de quo prædixit Isaias: *Ecce Dominus in fortitudine veniet, & brachium ejus dominabitur.* Venit primò ad terras de cœlo in mansuetudine: sed ecce jam descendit ad inferna cum magna fortitudine *ipse Dominus fortis & potens*, & brachium ejus hic dominatur, quo brachio infernus ecce spoliatur. Iste est verè fortis Samson, in loco quidem Calvariæ ab ipsa Dalila, id est, à Synagoga decalvatus & infirmatus, at nunc recrescente cæsarie istius Nazareni, exerente videlicet se ipsius Divinâ fortitudine, quâ videbatur nudatus ac decalvatus in cruce, jam duas columnas magnæ domûs concutit movendo cœlum, & terram, dum & in cœlo sol obscuratur, & terræmotus fit magnus ipso moriente nec non etiam resurgente. *Dominus fortis* iste est, qui verè David *manu fortis* prævaluit in funda, & lapide triumphans in cruce, in qua erat ei pastoralis virga ipsa crux, & pastoralis pera caro ipsius munda, in qua velut quinque lapides quinque suscepit vulnera. Sed de Sacramento unius vulneris per aquam, & sanguinem lateris sui prostratus est incircumcisus Princeps vester, ô Principes infernales! ideo iste *Dominus fortis* jure prædicatur, *Et potens in prælio.*

Isai. 40. 10.

Potens iste deponit potentes de sede, sacitque, ut mali potentes potenter tormenta patiantur, & *fecit potentiam in brachio suo dispergendo superbos mente cordis sui, nec est, qui possit resistere potentiæ*, ac *voluntati* suæ: quia *in ditione* ipsius *cuncta sunt posita*. Ergo ipse est *potens in prælio* contra Principem vestrum, & contra vos, qui hactenùs in Ægypto populum ejus tenuistis captivum. Nunc autem consummatâ victoriâ per crucem quasi per virgam Moysi vos omnes Ægyptii cum Principe vestro fugamini, & spoliamini: quia hæc est nox, quæ exspoliat Ægyptios, dicat Hebræos. Et quia nemo potest domum fortis intrare, nisi priùs alligaverit, & superaverit ipsum fortem: ideo iste *fortis, & potens in prælio* primò ligatus est, ut solveret mundi ruentis complices. Attamen vinculis ipsius Princeps vester ligatus, & morte ipsius mortuus est, quia *mors mortua tunc est, quando in ligno mortua vita fuit.* Cùm ergo sitis victi cum Principe vestro, iteratò vobis præcipimus, & dicimus:

Luc. 1. 51. Esth. 13. 9.

Tollite portas Principes vestras. VERS. IX. Et similiter dicimus: *Elevamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ:* quia iteratio est confirmatio, ut fiat sine mora, quod jubetur iteratâ præceptione, obediente vestro Pharaone cum suis ministris, quorum vos Principes estis, repetitæ jussioni: sicut quondam iterata visio in somno Pharaonis absque mora completa est obediente universâ Ægypto Joseph vendito in eam, sed tunc exaltato super eam. Venditus namque verus Joseph vivit, & ipse dominatur in tota terra Ægypti, non solùm in mundo, sed etiam in inferno. Ex illius ergo auctoritate vobis dicimus: *Tollite portas Principes vestras*, & vobis dicimus *portæ æternales*, quæ sub Ægyptiorum duris oneribus pressæ fuistis, nunc *elevamini*, & exaltamini, quia ultrà non subjacebitis Ægyptiorum dominationi, sed per rubrum mare sanguinis Christi baptizati extinctis, & mersis Ægyptiis egrediemini vos omnes electi à primo justo, usque ad latronem in cruce confitentem. Qui nimirum latro usque ad portas istas, quas tolli præcipimus, appropinquaverat, sed per pœnitentiam elevatæ sunt in eo *portæ æternales*, fides scilicet, qua Deum credidit, quem morientem vidit: Spes, in qua precem fundens dixit: *Domine memento mei, dum veneris in regnum tuum*: Charitas proximi, qua latronem blasphemantem zelavit, & increpavit: Charitas Dei, qua regnum cœleste amavit, in quo sui mentionem fieri optavit. Itaque iste latro è porta inferi & mortis ereptus elevatis in eo portis æternalibus hodie cum Christo erit in paradiso. Et vos quoque omnes eritis cum eo, quorum fides non defecit, quorum spes longanimis extitit, quorum charitas non exci-

Luc. 23. 42.

excidit per tot retroacta tempora in exspectatione longissima promissi vobis liberatoris, qui nunc ecce adest.

VERS. X. *Quis est iste Rex gloriæ?*

Sic dicitis, & miramini. Audite, vel potiùs præsentialiter videte, quia magnus est iste, cui Throni, & Dominationes occurrunt, quo exurgente *dissipantur inimici ejus, & fugiunt, qui oderunt eum, à facie ejus,* quia fortitudinem ejus ferre non possunt. Est enim *Dominus fortis, & potens in prælio,* est planè etiam *Dominus virtutum.* Primò enim vitia sibi contraria fortiter ac potenter debellando exterminat, posteà ipse *Dominus virtutum* virtutes ædificat & plantat. Primò nunc infernum debellaturus intrat *fortis & potens in* hoc *prælio:* Deinde ipse *Dominus virtutum* virtuosos electos suos de inferno ereptos in paradiso collocabit, ubi absque spinis vitiorum & miseriarum solæ virtutum deliciæ abundabunt illis in horto deliciarum ipso eos glorificante, qui est *Rex gloriæ.*

Psal. 67. 2.

Cuncta hæc dicta ex personis Angelorum, possunt nihilominùs convenienter dici ex personis Apostolorum, Martyrum, Confessorum, atque Pastorum. Dicant ergo Apostoli, quibus datum est nôsse ministerium regni Dei, dicant Principibus Sacerdotum Principes Ecclesiarum Sancti Apostoli: *Tollite portas Principes vestras.* O Principes populi & seniores, qui claves regni habetis, nec vos intrantes, nec alios intrare sinentes, qui mandatum Dei irritum fecistis propter traditiones vestras, per quod portas cœli clausistis, & portas vestras erexistis, *tollite portas vestras,* auferte traditiones vestras Pharisaicas, & vos *elevamini portæ æternales,* divinæ videlicet sanctiones mandatorum cœlestium, per quorum observantiam introitus patet in regnum cœlorum: *& introibit Rex gloriæ* non jam quærens manu factæ circumcisionis, aut carnalium sacrificiorum observantiam, sed solam Trinitatis gloriam, quæ in portis æternalibus insinuatur, sectandam non ad tempus, ut Sabbathum, vel circumcisio, aliæque carnales observantiæ, quæ cessare debent velut umbræ jam præsente veritatis luce apertis & elevatis portis æternalibus, id est, manifestatis præceptis omnino cœlestibus, & spiritualibus, videlicet de charitate, quæ nunquam excidet, de humilitate, castitate, obedientia aliarumque cœlestium virtutum observantia in æternum permansura, quando erunt homines harum permanentium virtutum sectatores, sicut Angeli Dei intra cœlorum portas æternales æternaliter Deum, & se invicem diligentes, humiles, casti, & obedientes, non ad serviendum laboriosè, sed ad laudandum eum, quem laudant Angeli æternaliter.

Quis est iste Rex gloriæ? Hoc dicimus nos Judæi qui *semen Abrahæ sumus, & nemini servivimus unquam,* discipuli Moysi, de quo scimus, quia locutus est ei Deus. Hunc autem, quem vos Apostoli prædicatis *Regem gloriæ,* nescimus unde sit. *Quis ergo est iste Rex gloriæ?* vel quomodo iste credendus *Rex gloriæ,* qui sicut latro pependit in cruce? Dicimus ad hæc nos Apostoli: quia *Dominus fortis, & potens in prælio* est iste, quem prædicamus. Prædixit enim vobis, quòd propter incredulitatem vestram cadetis in ore gladii, & captivi estis ducendi in omnes gentes, & erit ira populo huic. Inde est, quòd *videns civitatem* vestram *flevit super illam* dicens: *Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & coangustiabunt te undique, & ad terram prosternent te, & filios tuos, qui in te sunt, & non relinquent in te lapidem super lapidem, eò, quòd non cognovisti tempus visitationis tuæ.* Est ergo *Dominus fortis, & potens in prælio,* qui per exercitum Romanorum dissipat sibi populum adversarium nullo valente in prælio resistere, quin fiat, quod prædixit iste *Dominus fortis, & potens in prælio.* Nonne mirabilis est fortitudo, & potentia hujus Domini, qui vos suos debellat inimicos Judæos per alios suos inimicos paganos? Est ergo ipse revera *potens in prælio,* cui militavit intra vos ô Judæi domestica seditio, & extrinseca obsidio, ut non vanos effectus habeat vestra electio, qua seditiosum Barrabam prætulistis Christo, qui est *fortis & potens in* hoc *ipso prælio,* quo tulerunt & locum, & gentem Romani.

Joan. 8. 33.

Luc. 19. 41. 43. & 44.

Est etiam *Dominus virtutum,* virtutes multiplicando in nobis, qui virtute magnâ reddimus testimonium resurrectionis ejus, & virtutes multas, ac miracula operamur in nomine ejus, cœcos illuminando, leprosos mundando, mortuos suscitando, aliasque sanitates multas dando. Si ergo vos increduli Principes populi quæritis, *quis sit iste Rex gloriæ,* quem prædicamus, agnoscite in vestrarum portarum disjectione, in vestræ gentis exterminio per Romanos facto, quia ipse est *Dominus fortis & potens in prælio.* Agnoscite quoque in æternarum portarum elevatione, in Evangelicarum traditionum glorificatione, ac magnificatione, quia ipse est *Dominus virtutum,* qui per suum Evangelium non quærit sanguinem hircorum, aut vitulorum, sed nos cibans carne suâ per proprium sanguinem introducit nos in Sancta Sanctorum, id est, in ipsum cœlum, quo præcursor pro nobis ingressus patefecit nobis & omnibus in se credentibus portas æternales. Unde per has portas ingressi gratias agimus introductori nostro, & dicimus: *Nostra autem conversatio in cœlis est.* Qui ergo sic per misericordiam voluit, & per potentiam potuit portas mortis per vos erectas tollere, ac portas æternales per nos infirmos elevare ad laudem gloriæ suæ, reverà ipse est *Rex gloriæ.*

Nunc ex persona Martyrum sunt repetenda, quæ dicta sunt ex Angelorum, & Apostolorum persona. Dicant nunc Martyres Christi: Vos mundi hujus *Principes tollite portas vestras.* Tollite, & auferte mala edicta, & pravas leges, per quas intrare cogitis homines in infernum, dum Christum verum Deum coli prohibetis, & idola colitis, & coli præcipitis in legibus vestris, quæ nimirum leges sunt portæ inferi nullatenus prævalituræ Sanctæ Ecclesiæ supra petram fundatæ. Igitur *tollite* has *portas vestras* ô *Principes* hujus sæculi, & *elevamini* vos *portæ æternales,* id est, bonæ Principum Catholicorum leges, ac præceptiones Ecclesiasticæ paci faventes. Vos tales *portæ* in altum *elevamini,* ut portis inferi depressis, videlicet malis legibus cassatis, vos bonæ leges ubique teneamini. Cessent leges Neronis, teneantur leges

leges Constantini Catholici Imperatoris. Cessent & pereant prava edicta tyrannorum promulgata contra Christum, & serventur ubique bona statuta Imperatorum. *Et introibit Rex gloriæ*, quoniam expulsis dæmonibus de cordibus, & templis introibit in corda per fidem, in templa per veram religionem Christus *Rex gloriæ*.

Quis est iste Rex gloriæ? Miramini vos Principes mundi, quis sit iste *Rex gloriæ?* sed nos Martyres & testes hujus *Regis gloriæ* dicimus vobis, quia iste est *Dominus fortis & potens in prælio*. Cùm enim stemus nos Martyres contra vos horrendos Principes *in prælio*, ita fortiter ac potenter per nos triumphat *iste Rex gloriæ*, ut nullo tormentorum genere vos possitis
Rom. 8. 37. nos milites ipsius terrere ac superare, *sed in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos.* Inde intrepidè contestamur, quia ipse est *fortis & potens in prælio*, qui nos confortat in prælio, cujusque sanctus sanguinis prodigos facit amor milites ejus, dummodo illum liceat cernere dispendio vitæ præsentis. Sicut enim quon-
Jud. 7. 19. dam ille Gedeon in trecentis viris lagenis ac lampadibus armatis cum ipso clamantibus, & tubicinantibus, complodentibus lagenis, lampadibusque coruscantibus vicit castra Madian fortia ac valida nimis: sic Dominus noster iste, quem vos, ô Principes hujus sæculi, miramini, nostro, testium videlicet suorum trecentorum armatus exercitu, Sanctæ Trinitatis numero per fidem insignito, vos ô Principes, superaturus & fugaturus est. Licèt enim corporum nostrorum per vos fragiles confringantur lagenæ: attamen ex lumine miraculorum de nostra morte splendentium, vestrosque oculos percutientium vestra convincitur conscientia, ut manifestæ veritati diu contradicere non valeatis, cui etiam dum in aperto contradicitis, faciem tamen ejus in occulto accipitis, id est, verum Deum Dominum nostrum Jesum Christum negare non potestis. Unde in proximo est, ut in fugam convertamini, impingamini, minuamini. Igitur interrogantibus vobis, ac dicentibus: *Quis est iste Rex gloriæ?* Respondemus vobis confidenter nos testes ejus dicentes: *Dominus fortis, & potens, Dominus potens in prælio.*

Iterum quæritis, & dicitis: *Quis est iste Rex gloriæ?* dum vobis, vestrisque jussis despectis *tolluntur portæ vestræ*, *& elevantur portæ æternales*: Audite, atque hoc sentite in vobis, quod sentimus nos in nobis: quia *ipse est Dominus virtutum*, qui virtutes operatur in nobis non solùm *in prælio* nos virtute suâ confirmando, sed etiam post prælium nobis in pace quiescentibus apud sepulchra nostra sive aliàs per nomina & merita nostra virtutes multas operando. Hujus rei testes sunt etiam ipsi dæmones, quòd *corpora*
Eccl. 44. 14. nostra *in pace sepulta sunt*, & vivunt nomina nostra in æternum, quæ nisi viverent, non eos audita torquerent. Est ergo *iste Rex gloriæ* verè *Dominus virtutum*, qui etiam per nomina nostra operatur signa *virtutum* dæmones torquendo, ac de obsessis corporibus ejiciendo, sive de templis expellendo, & nostras reliquias ibidem collocatas miraculis ac virtutibus clarificando.

Vox Confessorum: *Tollite portas Principes vestras.* Vos Hæresiarchæ, qui noluistis esse discipuli veritatis, & facti estis magistri erroris contra fidem, quæ est porta veritatis, erexistis portas vestras, id est, falsas doctrinas, Nam tu Ari, cujus nomen fœtet omni mundo, seminasti primus in mundo de Filio Dei: erat, quando non erat, tu illum convertibilem prædicasti, tu minorem Patre blasphemasti, atque talia dogmatizando portas mortis erexisti, easque rationibus verisimilibus, & Scripturarum depravatis testimoniis quasi vectibus quibusdam obfirmasti. Similiter, & vos cæteri hæretici contra fidem Catholicam clavibus Petro commissis munitam, portas mortis erexistis, qui veritatem impugnando falsa dogmata fabricastis. At nunc patefacto veritatis lumine in Nicena Synodo, & aliis Orthodoxorum Patrum Conciliis, & Scriptis Omousion, id est, consubstantialem Patri Filium prædicantibus, & omnia falsa dogmata confutantibus, *tollite* vos *Principes*, vos Hæresiarchæ *portas vestras*, id est, pravas doctrinas vestras, vos ipsi damnate, si non vultis damnationi subjacere. Si autem permanebitis in damnatione, vos Principes tenebrarum harum dæmones tollite ad vos in infernum *portas vestras*, id est, malos Doctores, præcipuè Arium, quem turpi morte in secessu eviſceratum in infernum trahetis. *Tollite* pariter & alias *portas vestras*, ut nulla supersit hæretica pravitas vel schismatica, quæ non cum auctore suo sit anathemizata, & vobis in uno fasciculo alligata in igne comburenda, ne ulla deinceps hæresis porta vobis pateat.

O tenebrarum Principes, *tollite*, inquam, *portas vestras*, *& elevamini portæ æternales*, id est, Catholici Doctores cum vestra doctrina vos *elevamini*, post Apostolos in summa auctoritate sitis, & Christus in vobis loquens audiatur, de quo Pater dicit: *Hic est Filius meus dilectus*, *in quo mihi complacui*, *ipsum audite*. Ipsum ergo Matt. 17. 5.
in vobis audiant, quicunque salvari volunt, tanquam veraciter *æternales portæ* introitum pandite vos in regnum æternum prædicando Filium Patri æterno coæternum, quod negat Arius, & Spiritum Sanctum Patri ac Filio coæternum, quod negat Macedonius. Isti hæresiarchæ cum suis similibus mendaciorum fabricatoribus tollantur de medio, & sint in inferno. At vos *elevamini portæ æternales*, *& introibit Rex gloriæ.* Hunc Regem gloriæ Donatus coarctare nisus in Africa sola exclusit illum de toto terrarum orbe suâ æstimatione. Similiter alia quælibet Secta dicens de Christo: *Ecce hic*, *aut ecce* Marc. 13. 21.
illic, in parte illum coarctavit. *Elevamini* econtra vos *portæ æternales*, *& introibit Rex gloriæ*. Imò per vos manifestabitur jam introisse in Ecclesiam Catholicam toto terrarum orbe diffusam. Unde jure à vobis prædicatur non solùm *Dominus fortis & potens in prælio*, sed etiam *Dominus virtutum*: quia per vestram doctrinam & potenter devicta est pars adversariorum, & lucernæ ardentes in manibus vestris manifestant in vo-

in vobis mirabilia dona *virtutum*. Estis enim castitatis laude Angelici, contemptu mundi sublimes, & multis justitiæ meritis Orthodoxi. Fulget in numero vestro gloriosus Pater Augustinus Hæreticorum debellator, præcipuus cum suo Doctore Ambrosio quasi duæ olivæ, ac duo candelabra. Hi duo illustrant meridiem per suæ doctrinæ quasi meridianum splendorem. At Hilarius Episcopus cum suo discipulo Martino quasi clarum Vespere lucent in Occidente. Basilius cum suo Gregorio quasi aurora valde rutilans ornant Orientem. Severinus Coloniensis, & Amandus Cant. 4. 16. Trajectensis in aquilone lucentes dicunt: *Surge aquilo, & veni auster*. Sic per omnes terrarum fines inveniuntur *portæ æternales*, quibus dicitur: *Elevamini portæ æternales*, & introibit Rex gloriæ.

Post Confessorum de fidei assertione triumphum sequitur vox Pastorum, qui rationabiles greges pascere studentes arcent luporum truculentam rabiem à sibi commissis ovilibus. Unde dicunt & malis Principibus: *Tollite portas Principes vestras*. O vos Principes jam non pagani, sed falsi Christiani, qui non manifestè ut Nero vel Decius, impugnatis Ecclesiam, sed lupos, fures, & latrones intromittitis in eam, dum spreta Canonicâ electione non per Christum, qui est ostium ovium, & porta æternalis, sed per Simoniam, quæ est porta infernalis, intruditis sub nomine Episcoporum, Abbatum, Præpositorum, Sacerdotum, Capellanorum, Canonicorum, fures, latrones & lupos rapaces gregi non parcentes, quæ sua sunt, quærentes. Isti sunt non portæ cœli, sed *portæ inferi*: non portæ Dei, sed portæ *vestræ* ô Principes! Unde per has portas vestras non *introibit Rex gloriæ*: quia cùm sint manifesti Simoniaci, Hæretici, Anathemizati, qui Simoniacè per Laicorum Principum violentiam irrumpunt in Ecclesias, nulla Societas luci est ad istas tenebras, nulla conventio Christi est ad Belial, nulla salus est in eorum interdictis Missis. Igitur *tollite portas istas* Joan. 2. 16. *vestras* ô Principes! *auferte ista hinc*, dicit Dominus, *& nolite facere domum Patris mei domum* Luc. 19. 46. *negotiationis. Scriptum est* enim: *Quia domus mea domus orationis est* cunctis gentibus: *vos autem fecistis illam speluncam latronum*. Tollite Simoniam, & illos, qui per illam intraverunt. Auferte has portas inferi: quia non prævalebunt adversùs Ecclesiam. Tollite illas, ne vos pariter tollamini cum ipsis portis vestris, quod in diebus nostris ex parte impletum videmus, quia propter hujusmodi Simonias regno privatus est Quartus Henricus, & ipse anathemizatus est cum suis portis infernalibus, & elevatæ sunt portæ æternales, Catholici videlicet Pastores Ecclesiarum canonicè vocati & electi, Sanctoque Spiritu favente consecrati, sine quo Simoniaci fuerunt non tam consecrati, quàm execrati.

Sed quoniam adhuc multæ supersunt portæ infernales: *Tollite* omnino *portas vestras* ô Principes! Associate vos populo Catholico, ut vestro annisu fiat Sacerdotum Canonica electio: & per legitimam promotionem *elevamini* vos *portæ æternales, & introibit Rex gloriæ*: quia per vestra ministeria, & officia Christi aderit præsen-

A tia sanctificans, & purificans Ecclesiam totam, ut non sit aliud nisi domus Dei, & porta cœli habens hunc titulum superliminaribus impressum: *Terribilis est locus iste, hic domus Dei est, & porta cœli*, & vocabitur aula Dei. Gen. 28. 17. Reverà hic locus terribilis est non solùm dæmonibus, sed etiam sociis dæmonum, ministris immundorum spirituum: quia ubicunque in Ecclesia Dei elevatæ sunt *portæ æternales*, illic non audent propinquare fures. Quis enim ambitiosus audeat Simoniacè offerre pecuniam Pontifici, quem constiterit esse in æmulatione Petri Apostoli dicentis ad Simonem Magum: *Pecunia tua tecum sit in perditione?* Act. 8. 20. Quis Presbyter manifestè incestuosus audeat sibi vendicare officium Sacerdotale præsidente aliquo Episcopo B tali, qualis Episcopus urbis Romæ Clemens discipulus Petri Apostoli, qui in suis decretis Presbyterum cum propria uxore lapsum prohibet omnino perpetualiter à Sacri Altaris ministerio Sacerdotali, vix indulgens tali, ut januas Ecclesiæ claudat, urceum cum aqua manibus Sacerdotum ferat, & cætera minora gerat officia? Est ergo locus terribilis inordinatè viventibus omnis locus in Ecclesia Dei benè ordinatus, & portis æternalibus munitus.

Etiam claustra Canonicorum, seu Monachorum benè ordinata, & portis æternalibus firmata, nimirum terribilia sunt his, qui nolunt strictè vivere, curiosis, & otiosis, quorum Deus venter est, & quorum studium fabulositas, & vagositas est, quorum cursus per infernales portas, C id est, per pravos Rectores ad infernum tendit, dum eos dissolutè viventes nulla disciplinæ districtio cohibet, vel à suis propriis voluntatibus prohibet. Ut ergo universa Ecclesia sit locus terribilis, & vocetur aula Dei, *tollite* omnes *portas vestras*, omnes consuetudines veritati, & saluti contrarias per vos introductas ô Principes errorum defensores pravitatum. Quòd *si* Luc. 23. 30. *in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?* Si in claustris regulariter ordinatis hæc faciunt, in irregularibus conventiculis quid fiet?

Igitur contra universos Principes malitiæ, & nequitiæ donet Dominus efficaciter nos psallere, ac dicere: *Tollite portas Principes vestras, & elevamini portæ æternales*. Non dominetur eis injustitia, sed subdatur semper falsi- D tas veritati. Et nunc interim dum omnino est impossibile, peccatum non esse, quod est porta inferi, hoc saltem concedatur Ecclesiæ, seu Ecclesiasticæ cuique personæ, ut non regnet peccatum in corpore ejus nunc mortali, quoadusque veniat perfecta pax, qua fiet, ut non solùm non regnet, sed nec sit omnino in corporibus tunc immortalibus, cùm absorpta fuerit mors in victoria, & porta mortis, quod est peccatum, fuerit omnino destructa. Tunc non confundetur Ecclesia, seu Ecclesiastica quælibet persona, *cùm loquetur inimicis suis in porta*, Psal. 126. 5. quando *nobilis in portis vir ejus* eam prorsus exalta- Prov. 31. 23. bit *de portis mortis, ut annuntiet omnes lau-* Psal. 9. 15. *dationes ejus in portis Filiæ Sion*, in portis Psal. 147. v. Jerusalem, cui dicitur: *Lauda Jerusalem* 1. & 2.

Domi-

Dominum, lauda Deum tuum, Sion: quoniam confortavit seras portarum tuarum. Tunc nec erunt nec regnabunt in Jerusalem portæ mortis, peccata scilicet. Sed nunc benè agitur, si non regnabunt, si non prævalebunt istæ portæ inferi, dum non possunt ex toto, & omnino tolli.

Interim aperite mihi portas justitiæ vos, qui in turribus estis. Vos, inquam, qui in turribus estis. Vos electi, qui in cœlo regnatis, mihi Ecclesiæ adhuc peregrinanti, mihi, cum Judith inter hostes periclitanti, cum Judith mihi sæpius ablutæ in fonte Bethuliæ per lachrymas pœnitentiæ, mihi non in cubilibus, & impudicitiis Holofernis delectatæ, mihi ejusdem Holofernis interfectrici, id est, pravæ libidinis victrici, mih tali seu Ecclesiæ seu personæ vos, qui in turribus estis, aperite portas æternales, ut ingrediens in eas confitear Do-
Psal. 117, 20. mino. *Hac porta Domini, justi intrabunt in eam.*

Per multas portas pervenitur ad unam portam: quia unum est necessarium. Una hæc porta Virgo est Maria, porta clausa & nulli viro pervia. Sed tamen per eam, licèt clausam, introibunt in regnum cœlorum, quicunque incorporantur ejus filio, qui exivit de illa clauso ejus utero. Inter omnes portas æternales, quibus dicitur: *Elevamini porta æternales*, hæc magis elevata est, quoniam exaltata est Sancta Dei Genitrix super Choros Angelorum. *Hac* verè *porta Domini* est, *& justi intrabunt per eam.* Porta hæc æternalis primò per fidem elevata est, quando Angelo credidit perficienda in se, quæ supra humanam possibilitatem erant. Unde de
Luca 1. 45. illa dictum est ab Elisabeth: *Beata, quæ credidisti, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt ei à Domino.* Tunc elevata fuit hæc porta æternalis per fidem credendo rem incredibilem, & introivit in eam Rex gloriæ. Nunc elevata est super Choros Angelorum, & regnat in ea Rex gloriæ.

Habemus autem hujus æternalis, & singularis portæ unicum exemplum in Officio Missæ, quæ nimirum & ipsa est porta Domini tunc introitu ejus digna, quando ad similitudinem castissimæ Virginis Mariæ invenitur in ea fides incorrupta, qua creduntur illic fieri, quæ sensui humano sunt incredibilia. Nam idem Corpus, quod in Virgine fuit conceptum, præsentatur in Altari, & sine dubio in omnes dignè participantes ejusdem corporis communione *introibit Rex gloriæ*, ad cujus introitum dignè canitur in principio ipsius Missæ Antiphona, cujus titulus est ad introitum: *Quoniam introibit per eam Rex gloriæ:* si tamen hæc porta sic fuerit elevata, ut dignè per eam valeat intrare ipse Rex gloriæ. Quis enim putet Hæreticos, maximè illos, qui manifestati, & excommunicati, sive interdicti sunt, in suis officiis Christum habere? Apud eos depressa est hæc porta, ideo non *introibit Rex gloriæ* per illam, nisi fortè ad exercendum illic judicium:
1. Cor. 11. 21. quia judicium sibi manducant, & bibunt, qui non dijudicantes Corpus Domini communicant indignè. Quantò magis in Missis interdictis judicium, & damnatio sumitur, ubi Deum non ad clementiam, sed ad iram provocat officium, quod contra ejus interdictum præsumitur. Ipse namque suis ministris Ecclesiarum magistris dicit: *Qui vos* Luc. 10. 16.
audit, me audit, qui vos spernit, me spernit. Igitur Ecclesiarum Magistris, Clericorum in domo Domini negotiantium, & manifestè incestuosorum interdicentibus missas Christus in suis loquens interdixit eas. Et ideo, quia ipso contradicente cantantur, & audiuntur tales Missæ, non sunt istæ Missæ portæ in altum elevatæ, per quas introëat Rex gloriæ, multumque timendum est, ne hujusmodi Missæ sint portæ inferi eas præsumptuosè cantantibus, & audientibus.

Notandum verò, quòd aliud est intrare Christum Regem gloriæ; aliud verò eundem intrare Judicem, & vindicem culpæ. Nam ubi intrat ipse Rex gloriæ, ibi regit, & glorificat eos, ad quos intrat. Ubi autem intrat Judex & Deus ultionum, ibi reddit retributionem superbis, quod aliàs optatur, ubi dicitur: *Exaltare, qui judicas terram, redde* Psal. 93. 2.
retributionem superbis. Bene dicit: *Superbis*: quia non omnis peccator superbus est, sed omnis superbus peccator est. Peccatoribus autem pœnitentibus & humiliatis non retributio, sed indulgentia parata est. Quò contra superbis non indulgentia, sed retributio condigna præparata est. Cùm enim sint omnino temporales, temporalia sola quærentes, non eis aperientur portæ æternales, neque Missæ ipsorum sunt ipsis portæ æternales, quas cantant propter quæstus temporales. At si eas audiret aliquis Catholicus, interdictionis ignarus, propter adipiscenda æterna bona, huic esset Missa talis propter suam fidem bonam porta æternalis. Quantò enim veraciùs in Missa dicitur: *Sursum corda habemus ad Dominum*, tantò altiùs elevatur *porta æternalis, & introibit* Rex gloriæ tantò clementior exauditor omnium, quæ in Missa rogantur, quantò sinceriùs illic non temporalia sed æterna desiderantur. Ubi enim per Missam desiderantur terrena, ibi hæc porta non elevata sursum in cœlum, sed in terram depressa est.

Ergone peccat Ecclesia Catholica orans in Missa non solùm pro æterna vita, sed etiam pro pace temporali, pro aëris bona temperie, pro frugibus terræ, pro animarum, & corporum non solùm æterna, sed etiam temporali salute, proque omni, qua præsens vita indiget, commoditate? Absit hoc ita æstimare, cùm sanctissimos viros legamus talia rogasse, talesque preces, & orationes apud Altare Domini frequentasse, in quibus non solùm æterna bona optantur, & æterna mala deoptantur, sed & temporalia bona consequenda, & temporalia mala removenda commemorantur. Quid ergo agemus, cùm tales Missas missorum à DEO virorum inefficaces videmus? Nunquid arbitrandum est, vel Sanctos malè petere, vel Deum benè petentes nolle audire? De malè petentibus ait Jacobus Apostolus: *Petitis, &* Jacob. 4. 3.
non accipitis, eò quòd malè petatis, ut in concupiscentiis vestris insumatis. Igitur qui sic temporalia postulant, ut in suis concupiscentiis ea consumant, ei assimilantur, de quo scriptum est: *Et oratio ejus fiat in peccatum*, Psal. 108. 7.

quoniam ipsa oratio eorum fit peccatum, perA maximè, si æternitatis ineffabile Sacramentum inter Sacra Missarum solemnia sic celebrant, ut inde temporalia suis concupiscentiis insumenda conquirant. Quo contra Sancti viri primùm quærunt regnum Dei, & hæc omnia credunt sibi adjicienda, quæ valent esse ad necessitatem vitæ præsentis traducendæ, & æternæ apprehendendæ. Unde sive petant illa, sive non petant, dummodo regnum Dei attentè quærant, credendum est ea dari non ad serviendum voluptati, sed ad satisfaciendum necessitati.

Et reverà unusquisque vir perfectus cum fideli Abraham sectando pietatem habentem promissionem vitæ, quæ nunc est, & futuræ, amplectitur quasi uxorem liberam, de qua sibi sperat benedictionem proventuram. Sed cùm illa nobilior uxor tanquam Sara sterilis diu differt parere, spiritus fidelis tanquam Abraham senescit in tam longa dilatione promissæ prolis, atque interim, dum exspectat sibi nasciturum Isaac, id est, *risum* æternum, dolet incolatum suum sibi prolonga-

Psal. 119. 5. tum, dicens: *Heu mihi: quia incolatus meus prolongatus est.* In hoc ipso incolatu, quia temporalibus indiget spiritus propter fovendum corpus, vel proprium, vel alienum, nobilis illa promissio æternorum qua primùm nobis quærendum offertur regnum Dei, alteram promissionem, qua dicuntur cætera nobis adjicienda, quasi ancillam suam tradit & sociat spiritui marito, ut ex tali conjugio nascatur Ismaël, quod interpretatur *exauditio DEI*: & interim dum exspectant æterna, in subsidium vitæ præsentis accipiant ista temporalia, quæ petentes cupiunt exaudiri absque dilatione, sicut Agar ancilla Saræ de Abraham concepit sine dilatione Ismaëlem, cujus nomen interpretatur, ut dictum est, *exauditio Dei*, Domina sua interim sterili permanente usque ad senectutem, & penè usque ad sui desperationem. Unde cùm jam nonagenaria se audiret parituram de viro centum annorum,

Genes. 18. 12. *risit*, & dixit: *Postquam senui, & Dominus meus vetulus est, voluptati operam dabo?* Quantùm putas hæc nonagenaria & sterilis desperasset, si vir suus nec de ancilla prolem genuisset? Posset enim putare virum suum frigidæ naturæ, qui nec de juvencula posset generare qualis fuit Agar, & ideo jam emortuâ vulvâ suâ mulier vetula esset omnino fortasse in diffidentiam prolapsa, ita ut Domino promittenti non crederet se de viro illo concepturam, cujus omnino putaret frigidam esse naturam. Nunc autem, cùm Do-

Genes. 17. 19. minus diceret ad Abraham: Ecce *Sara uxor tua pariet tibi filium, & vocabis eum Isaac.* Sara autem risit, sed de risu redarguta, & pœnitens diffidentiæ laqueum evasit, & credula verbis Domini concepit & peperit filium, filio ancillæ præferendum.

Similiter Spiritus fidelis & perfectus, cùm de promissione cœlestium bonorum speret sibi nasciturum *Isaac*, id est, *risum* æternum, quando hujus promissionis jam videtur emortua vulva præ nimia dilatione gaudii sempiterni, aliquomodo accipit consolationem, & Sara uxor ejus, id est, fides, vel exspectatio æternorum non incidet in desperationem, si de promissione temporalium bonorum nunc interim gignit *Ismaëlem*, id est, *exauditionem*, Et rectè hic filius *Ismaël*, id est, *exauditio* vocatur. Nam Divina ad usque exteriora pertingens auditio ea propriè exauditio, quasi in exterioribus auditio dicitur. Promissa enim sunt talia bona, ubi dictum est: *Omnis* *Matt. 19. 29.*

qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut agros propter me, & propter Evangelium, *centuplum accipiet* in hac vita cum persecutionibus, & in futuro *vitam æternam possidebit*. Hoc centuplum Petrus Apostolus in hac vita cum persecutionibus accepit, qui de oblatis pecuniis multa millia hominum communiter sub magisterio suo viventium pavit, ita ut non esset quisquam egens inter eos, cùm priùs ipse cibos manu & arte quærens fuisset pauper & egens, ita tamen, ut sibi esset sufficiens non habens tantas divitias, ut aliorum valeret supplere inopiam. Sed relictis propter Evangelium tantillis, quæ habuit, & omnibus, quæ sibi concupiscere potuit, cùm postmodum propter Christi pauperes pascendos plurimas eleemosynas accepisset, cùmque Paulo Coapostolo suo de pauperibus curam injunxisset, & per illum collectas in gentibus pecunias accepisset, non est fraudatus promissione centupla in hac vita, licèt ærumnis, & persecutionibus plena.

Et quia meliùs est minùs egere, quàm plus habere, Joannes Apostolus in Patmos insula relegatus idem centuplum jucundiùs habuit, quando terrenis consolationibus, & divitiis illic minimè indiguit, non habens illic pauperes, quos pascere deberet, non exspectans illic hospites, quos colligeret, & in se ipso divinis revelationibus, & Angelicis allocutionibus refocillatus nullius terrenæ opis indigeret, utpote jam totus existens in spiritu, cupiensque dissolvi, & esse cum Christo in risu & gaudio sempiterno, quod significat nomen Isaac. Sed cùm ei diceretur ab Angelo, qui ei loquebatur: *Oportet te* *Apoc. 10. 11.*

iterum prophetare populis, quasi nobilis ejus uxoris partus, de qua ei fuit Isaac nasciturus, est in longam senectutem ejus dilatus, & quoddammodo supposita est ei ancilla: quia promissio temporalium subsidiorum fuit ei necessaria diu victuro, & Evangelium non solùm prædicaturo, sed etiam scripturo in hoc mundo. Igitur post interfectionem Domitiani resolutus à captivitate Apostolus etiam eo modo centuplum accepit, ut *in omnibus semper omnem sufficientiam habens* *2. Cor. 9. v. 8. & 9.*

abundaret in omne opus bonum, sicut scriptum est: Dispersit dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi.

Quòd si Apostoli, & alii viri perfecti cùm geminam promissionem haberent, videlicet præsentium subsidiorum & futurorum bonorum, in una promissione, quæ ad præsentem vitam pertinet, frustrati fuissent, poterat in eis periclitari fides futurorum bonorum, cùm verbum orationis eorum quasi semen frigidum nec ad Ismaëlis generationem sufficeret, nec talium quisquam dicere posset: *Benedictus Deus, & Pater Domini* *2. Cor. 1. v. 3. & 4.*

nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus

totius

totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus & ipsi consolari eos,
2. Cor. 6. 10. ***qui in omni pressura sunt.*** Item: *Sicut egentes*, inquiunt, sumus, ***multos autem locupletantes, tanquam nihil habentes, & omnia possidentes.*** Nonne cùm hæc dicunt, quasi nato jam Ismaële gloriantur se viri Sancti exauditos esse, tantoque fiducialiùs futuræ beatitudinis præmia exspectant, quantò nunc eorundem præmiorum prævia merita se accepisse certiùs agnoscunt, dum Deus,
2. Cor. 9. 10. ***qui administrat semen seminanti***, & panem ad manducandum præstat, sic adauget incrementa frugum justitiæ, ut nihil eis desit in ulla gratia expectantibus revelationem Domini nostri
1. Petr. 1. 8. & 9. Jesu Christi, ***in quem nunc non videntes*** credunt, posthàc autem videntes exultabunt lætitia inenarrabili ***reportantes finem fidei*** suæ, ***salutem animarum*** suarum convivio magno cum Abraham & Isaac delectati tanquam in die ablactationis Isaac, immo jam tunc adulto Isaac, & ejecta tunc ancilla cum filio suo, cùm non erit necessarium Sanctis aliquod temporale vel terrenum subsidium. Hic erit ille dies Christi, veri Isaac, de quo Judæis dicit iste Christus:
Joan. 8. 56. ***Abraham pater vester exultavit, ut videret diem meum, vidit, & gavisus est.***

Sed ante hunc diem totum solennem pater Abraham orat pro Ismaële dicens ad Dominum:
Genes. 17. v. 18. & 20. ***Vivat Ismaël coram te***, atque ei Dominus respondet: ***Etiam super Ismaël exaudivi te, faciamque illum in gentem magnam, quia semen tuum est.*** Nam quilibet perfectus, cujus in hac vita prolongatur incolatus, non solùm æterna desiderat, sed etiam temporalia sibi abundare vult, non ad opus malum, quod esset quasi quædam interfectio Ismaelis; sed ad opus bonum, quod est vita ipsius coram Deo. Tale desiderium pauperum exaudiens Dominus quasi per effectus rerum dicit fideli suo: ***Etiam super Ismaël exaudivi te.*** Non otiosè hic dicitur ***etiam***: quoniam principalior est promissio de Isaac, secundaria verò de Ismaële. Quod intelligentes viri perfecti ponunt Jerusalem in principio lætitiæ suæ, semper habentes desiderium principale beatitudinis æternæ, secundarium verò subsidiorum præsentis vitæ.

Sed ad omnia hæc bona obtinenda necessarius est nobis introitus ad nos Regis gloriæ, sine quo neque Angeli boni angelis malis, neque Apostoli Principibus Judaici populi, neque Martyres tyrannis, neque Confessores Hæresiarchis prævalere potuissent, ita ut eis efficaciter & imperiosè dicerent: ***Tollite portas Principes vestras.*** Rursum non introiisset ***iste Rex gloriæ potens in prælio*** vel infernum debellaturus, vel tyrannos humiliaturus, vel Hæresiarchas confutaturus, nisi ablatis portis mortis elevatæ fuissent ***æternales portæ***, per quas introitus erat ipsi ***Regi gloriæ, Domino forti, Domino virtutum.***

Similiter etiam in hoc tempestuoso tempore tres Principes mali erexerunt portas suas, videlicet Judas fur sacrilegus, & Simon Magus, atque Nicolaus fornicator, nimirum simi-
A les in mysterio iniquitatis tribus illis seditionum Principibus Eleazaro, Joanni, & Simoni, qui tempore obsidionis intestino bello, ac cædibus innumerabilibus civitatem vastantes Jerusalem eam quodammodo suæ tyrannidi subdiviserant. Nam unus ipsorum, videlicet Joannes, superiora civitatis loca, id est arcem & montem templi occupaverat. Alter, id est Simon ambitum civitatis tenuit. Tertius inter hos medius, id est, Eleazarus medium civitatis occupavit. An non etiam nunc videas in hoc extremo consummationis tempore Simonem Magum superiora typicæ Jerusalem, id est, Sanctæ Ecclesiæ culmina, honores videlicet Ecclesiasticos occupantem vendere ac vendentem & ementem occupare? An non extrema, vel ambitum civitatis Dei Judas mercator pessimus
B & fur sacrilegus obtinet in lucris rerum Ecclesiasticarum, sacrilegis pervasoribus decimas ac stipem pauperum sacrilegè profligatâ justitiâ sibi vendicantibus? A quorum sacrilegio nec ipsi Episcopi immunes sunt, qui eadem stipendia pauperum in usus laicos transferunt, vel ab aliis translata non reposcunt. Inter hos medius Nicolaus fornicator locum obtinet, dum in Clero, maximè autem in Sacerdotio fornicantes hinc Pseudo-Episcopos superiores respiciunt: Hinc verò Laicis maximè in mysterio iniquitatis superiores existunt, quibus etiam ad inferos unà cum Pseudo-Episcopis portæ fiunt ipsi Pseudo-Sacerdotes, aut ipsa eorum interdicta Officia & Missæ, quas interdictas interdicti canunt, ad inferos eos unà cum Laicis eorum
C contra interdictum auditoribus quasi quædam portæ transmittunt.

O quantas hæ portæ, vel hi Principes per portas suas ad inferos animas, maximè tempore Henrici quarti, vel quinti transmiserunt, & adhùc transmittere non desinunt! Dicendum, & sæpiùs jam per Pontifices Romanos dictum est istis Principibus: ***Tollite portas Principes vestras***, id est, auferte Missas vestras, quas perniciosè cantatis, & cantari facitis, ut per eas, quasi per portas inferi transmittatis eos in infernum, qui tales Missas vel cantant, vel audiunt contra interdictum Romanorum Pontificum, quos justa præcipientes audire debet Ecclesia tanquam ipsum Beatum Petrum. ***Tollite*** has ***portas***: & vos ***elevamini portæ æternales***, scilicet Missæ Catholicorum, in quibus
D regnat principaliter æternitatis desiderium, cui adjunguntur preces fideles, & pro statu temporalium ad usum fidelium per hæc temporalia tendentium ad æterna.

Fuerunt quidem inter Apostolos quidam magni primitivæ Ecclesiæ Principes prædictis Principibus valde oppositi, videlicet Simon Petrus, Apostolorum Vertex, damnans Simonem Magum, & Joannes Theologus privilegium virginitatis præmonstrans contra Nicolaum fornicatorem, & Apostolus Paulus plùs omnibus
laborans in Evangelio Sanctæ civitatis te- 1. Cor. 15. 10.
nens ambitum, qui in circuitu ab Jerusalem usque ad Illyricum replevit Evangelium Christi,

Judæ sacrilego per eleemosynarum largitatem contrarius, quas studiosè colligens à gentibus perferre vel transmittere Sanctis in Jerosolymam sollicitus fuit. Et nunc Deus suscitet, ac multiplicet in Ecclesia multos horum Principum suppares meliores, & *æternales portas* pandentes, Divina Sacramenta ritè, ac Deo placitè celebrantes, quales etiam (Deo gratias) nunc portas pandi, & elevari gaudemus, quibus congratulando dicimus: *Elevamini portæ æternales.* Vos, inquam, *Portæ æternales elevamini*, ut non nobis prævaleant portæ inferi, ut non plus valeant Missæ interdictæ ad exacerbandum Deum, quàm vos ad eum placandum. Imò in tantum vos elevamini, ut per illicitas Missas Deus ad iram provocatus, per vos propitietur usque in finem, & per vos portas æternales & elevatas gemina Ecclesiæ proveniat utilitas, dum & per hoc, quòd estis *æternales portæ*, ditantur fideles æternitatis beatitudine, atque per id, quòd estis *elevatæ*, illud etiam elevetur sursum per usum bonum, quod externâ gravitate vergeret in imum, si per vos *portas elevatas* non elevaretur sursum. Per vos nobilis æternorum promissio pariat nobis Isaac, id est, gaudium, sive risum. Per vos etiam in hac vita centuplum præmium accipiendo suscipiamus Ismaëlem, quod interpretatur *exauditio*, ut ex perceptione præsentium munerum firma sit exspectatio futurorum, & præsentibus donis Dei sufficienter adjuti sempiterna fiducialiùs appetamus. Per

Jacob. 1. 17. vos *portas æternales*, *& elevatas omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum* ad nos descendat *à Patre luminum.* Vos *portas* cœli aperiat Dominus, & pluat nobis per vos manna, ut edamus panem Angelorum, qui est unica refectio animarum, & cibaria mittat nobis in abundantia, etiam ad reficienda corpora, & confortanda in usum bonorum operum.

Sunt verò & aliæ portæ infernales, ac penè innumerabiles innumeras animas ad inferos transmittentes. Tot enim sunt portæ inferi, quot criminalia, vel capitalia peccata mundi in maligno positi. Magna nempe porta, & nimis altè subrecta est superbia, latæ, ac nimis amplæ portæ avaritia & luxuria, ac reliqua ejusmodi vitia capitalia, quibus nostro in tempore alia quædam accessit porta, falsa videlicet pœnitentia, nimirum Pseudo-Sacerdotibus animas decipientibus, & eas, quæ non vivunt, vivificantibus, sicque eas ad inferos sub specie pietatis transmittentibus, ac sub specie medicamenti animas vulnerantibus, imò & falsa præsumptione veniæ occidentibus. Non enim ab eis, sicut in lege præceptum est, *pectusculum*

Lev. 7. 34. *elevationis*, vel *armum dextrum separationis* exigunt, id est: nequaquam ab eis propositum elevatæ ad Deum voluntatis, ac separatæ à sæculo operationis armum dextrum exquirunt, sed odium in corde & concubinas retinentibus, qualibet injusta acquisita vel decimas laicis possidentibus ab officio noxio, à negotio, vel

* f. malitia militia * non recedentibus pœnitentias tradunt, cùm econtra Sanctorum Patrum contestetur auctoritas, non posse quempiam de uno criminali

A pœnitentiam agere, qui ab alio non recesserit. Qui enim *offendit in uno, reus factus est omnium*, Jacob. 2. 10. non quidem secundùm effectum operis, sed quantùm ad consecutionem attinet salutis.

Sed & pro his portis dicimus, magis autem à Spiritu Sancto per Ecclesiæ Rectores efficaciter dici optamus: *Tollite portas Principes vestras.* O Sacerdotes Principes populi atque utinam boni *tollite portas vestras*, id est, unà cum criminalibus peccatis etiam falsas pœnitentias. *Et elevamini* vos *portæ æternales*, istis portis contrariæ, innocentiâ videlicet ac vera pœnitentiâ. *Et introibit Rex gloriæ.* Et benedictus Deus, etiam in hoc auditu implevit, ac magis adhuc implebit desiderium nostrum, ut tale, quod contra falsas pœnitentias, unde rectè gaudea-

B mus, audiamus intonari, sicut à Papa Innocentio falsas à veris pœnitentiis distinguente generali Concilio dictum est: *Sanè*, inquit, *quia inter cætera unum est, quod Sanctam Ecclesiam maximè perturbat, falsa videlicet pœnitentia, confratres nostros Presbyteros monemus, ne falsis pœnitentiis laicorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur. Falsam autem pœnitentiam esse constat, cùm spretis pluribus de uno solo pœnitentia agitur, aut cùm sic agitur de uno, ut non discedat ab alio. Unde scriptum est: Qui totam legem observat, offendat autem in uno, factus est omnium reus. Videlicet quantùm ad vitam æternam. Sicut enim si peccatis omnibus esset involutus, ita, si in uno tantùm maneat, æterna vitæ januam non intrabit. Falsa etiam fit pœnitentia, cùm pœnitens ab officio vel curiali*

C *vel negotiali non recedit, quod sine peccatis agi nullâ ratione prævalet, aut si in corde odium gestetur, aut si officio cuilibet non satisfaciat, aut si offendenti offensus non indulget, aut si arma quis contra justitiam gerat.* Hoc Decretum Innocentii Papæ, si quis eo legitimè utatur, verè *porta æternalis est*, sed adhuc heu! nimium per negligentiam depressa, quæ ut elevetur, ac per eam vera pœnitentia in Ecclesia reformetur, quæ & ipsa unà cum Innocentio *porta æternales* sunt, dicamus singuli, dicamus omnes: *Elevamini portæ æternales.*

Pro omnibus autem portis æternalibus, ut eleventur, *tu Regis alti janua, & porta lucis fulgida* Mater, & Virgo Maria sis nobis adjutrix præcipua, simul orans, ut quotiescunque

D ad canendas, vel audiendas Missas convenimus, per illas quasi verè pœnitentiales portas & elevatas clementer ad nos *introëat Rex gloriæ* Filius tuus *Dominus fortis*, *& plenus in prælio*, in quo prælio judicet nocentes nos, & expugnet impugnantes nos sive dæmones sive malignos homines, sive omnes affectiones contrarias honestati virtutum, quas virtutes amat ipse *Dominus virtutum.* Et quia *ipse est Rex gloriæ*, pariter & in hac vita regat Ecclesiam suam gloriosè, atque in futuro consociet eam gloriæ suæ. Quòd si verbum nostræ orationis adeo est invalidum, peccatis nostris exigentibus, qui tales existimus, ut indigni simus exauditione, quam præsignavit Ismaël, & risu, quem præsignavit Isaac, tu porta æternalis, per quam clausam venit in mundum

dum Patris excelsi, veri Abraham, Verbum æternum, semen benedictum, in quo benedicendæ sunt omnes tribus terræ, pro nobis ora, tuisque fortibus orationibus infirmas nostras orationes eleva o Porta elevata, ut per te sit excusabile, quod fecimus, sit impetrabile, quod petimus, sit acceptabile, quod offerimus, neque unquam desit nobis utile solatium exauditionis in impetrandis etiam vitæ hujus miseræ subsidiis, quoadusque nascatur nobis verus Isaac Filius tuus, quo nato in terris & tu nobilis Mater gavisa es, & corridebant tibi vicini tui, scilicet sancti Angeli canentes: *Gloria in excelsis DEO, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Hic verus Isaac per te nobilem Patris excelsi sponsam nobis in nobis nascatur, crescat, adolescat, maturescat, & ejecto filio ancillæ cum matre sua, cessante videlicet post obitum nostrum temporalium subsidiorum necessitate, ipse totus desiderabilis Isaac nos in hæreditatem solus possideat in manifestatione gloriæ suæ: quia *ipse est Rex gloriæ. Ipse fortis, & potens in prælio* quasi David manu fortis fortissimè, ac potentissimè per gladium bis acutum cunctos inimicos suos debellabit in extremo judicio, *Ipse Dominus virtutum* peracto judicio quasi Rex pacificus Salomon pacatum tenebit Imperium inter agmina cœlestium virtutum, quibus consociabit homines amatores virtutum *Ipse Dominus virtutum, Ipse Rex gloriæ*, cui sit gloria nunc, & in sæcula Amen.

Luc. 2. 14.

Gloria Patri Domino, cujus est mons Domini, de quo dictum est in Psalmo: *Quis ascendet in montem Domini? Gloria Filio* Ipsi monti Domini, qui elevatus in verticem montium, exaltatus videlicet super omnes Choros Angelorum *Fortis est, & potens in prælio*, Dominus virtutum, Rex Gloriæ, *Gloria Spiritui Sancto*, qui est illa benedictio, & misericordia, de qua dicitur in Psalmo: *Hic accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à DEO salutari suo. Gloria Patris, & Filii, & Spiritus Sancti* æternitati, de qua dicuntur *æternales Portæ*, quæ sunt portis inferi contrariæ.

PSALMUS XXIV.

AD te Domine levavi animam meam.

Titulus:

VERS. 1. *In Finem Psalmus David.*

Ordine satis congruo attitulatur hic *Psalmus David* pœnitenti, quia totus oratio est Ecclesiæ pœnitentis. Illi enim, qui appropinquaverunt usque ad portas mortis, & elevatis portis æternalibus, de quibus Psalmo præcedenti actum est, peccata sua recognoverunt, vel adhuc recognoscunt, in hoc Psalmo loquuntur, & petunt sibi *delicta juventutis*, & ignorantias suas non imputari, in quibus deliquerunt vel cum Pharisæis propter mandata hominum irritum faciendo mandatum DEI, vel tyrannis idolatris cedendo, vel hæreticis acquiescendo, vel officia vetita recipiendo, & tales audiendo, de quibus Dominus dicit: *Quotquot venerunt, fures erant, & latrones, & non audierunt eos oves*: aut etiam in veris Doctoribus & Pastoribus ipsum non audiendo, de quo vox Paterna: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite.* Quisquis agnoscit se in talibus errasse, ac pœnitet ex corde, vultque de cætero per viam veritatis incedere, huic benè convenit in hoc *Psalmo* dicere: *Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas doce me. Dirige me in veritate tua, & doce me.*

Joan. 10. 8.

Luc. 9. 35.

Quasi enim de scholis Diaboli veniens ad scholam Christi cupit doceri, quæ sint elementa exordii sermonis DEI: & sicut pueri erudiendi primò discunt litteras, ut his cognitis per eas majora cognoscant: sic David pœnitens in hoc Psalmo proponit elementa quædam Hebraica discenda in Capitibus Versuum Psalmi hujus, de quibus elementis non est modò dicendum per singula, sed aspirante Deo in Psalmo CXVIII. de his elementis pleniùs tractabitur. Nunc autem in hoc *Psalmo* & in cæteris Psalmis per elementa Hebraica titulatis hoc dicere contenti simus, quòd hujusmodi Psalmi doctrinales sunt, & ad moralitatem instruunt, quidam perfectè, quidam imperfectè. Perfectè, qui habent omnes litteras Hebraici Alphabeti: minùs perfectè, qui minùs habent de his elementis. In Psalmo isto pauca desunt de his elementis. Nam primus ejus versus in capite apud Hebræos habet *Aleph*, qui etiam apud Latinos habet A, quæ est prima littera. Sic enim incipit: *Ad te Domine*, Non potuit autem in Latina lingua per omnes versus observari Capitalium litterarum concordia. Sed cùm primus versus apud Hebræos incipiat per *Alpha*, secundus per *Beth*, copulemus has duas litteras, & interpretemur eas.

Alpha enim interpretatur *Doctrina*: *Beth domus.* Et quæ est *doctrina domûs*, nisi doctrina Ecclesiæ, quam resonat *omnis scriptura divinitus inspirata utilis ad docendum & arguendum*? ad docendum, quæ recta sunt: ad arguendum, quæ perperam fiunt. Sed ubi hæc elementa per capitales inceptiones versuum in Hebræo ponuntur seriatim, verbi gratia, ut in lamentationibus Jeremiæ, sit in laude mulieris fortis apud Ecclesiasten, fit hoc planiùs, & pleniùs, quod spectat ad doctrinam domûs Dei, quæ est Ecclesia, quàm aliis in sancta scriptura. Unde similiter inter Psalmos hi sunt magis 2. Tim. 3. 16.

magis doctrinales, qui habent has litteras capitales, quarum prima interpretatur *doctrina*, secunda *domus*: quia in his evidentior doctrina est morum pertinentium ad decorem domûs DEI. Sed de his elementis aliàs pleniùs dicendum est.

Est autem Psalmus iste contra adversa sæculi, quasi oratio populi constituti in Babylone, ubi est expertus pœnitens sua mala post flagella. Proponitur verò aliis hac intentione, ut discant non murmurare, sed orare inter adversa hujus mundi, sicut David pœnitens orat inter adversa ubi dicit: *Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt, de necessitatibus meis erue me.* In prima parte erectus ad Dominum petit doceri vias Domini. In secunda orat pro dimittendis peccatis, ubi dicit: *Reminiscere miserationum tuarum.* In tertia ostendit, quomodo habeantur æterna bona post adversa temporalia, ubi dicit: *Quis est homo, qui timet Dominum, legem statuit ei in via, quam elegit? Anima ejus in bonis demorabitur.* Dicat ergo David pœnitens, dicat peregrina in hoc mundo Ecclesia, dicat & unaquæque pœnitens persona:

Ad te Domine levavi animam meam.

VERS. II. *DEUS meus in te confido, non erubescam.*

Non jam *confido* in traditionibus Pharisæorum; non *confido* in Idolis; non *confido* in hæreticorum sectis, non *confido* in interdictis Simoniacorum, & Nicolaitarum Missis. Sed *In te* C *confido* Domine atque ideò visa elevatione portarum æternalium & ego exemplo talium *Ad te Domine levavi animam meam*: *Animam* eatenus depressam & conculcatam in terra, *levavi*, ea quæ sursum sunt quærendo, & sapiendo. *Ad te Domine.* Ad te apprehendendum, & amplectendum, dicens in anima mea, & in corde
Cant. 8. 2. meo: Dilecte mi *apprehendam te, & ducam te in domum matris meæ.* Ipso: *Osculetur me osculo oris sui.* Talia frequenter cogitando *Ad te Domine levavi animam meam.*
Ibid. 1. v. 1.

DEUS meus in te confido; non erubescam. Primi parentes mei, qui confidendo in semetipsis voluerunt esse *sicut Dii scientes bonum, & malum*, de nuditate suâ erubuerunt, quando D ipsi facti DEO inobedientes, etiam suæ carnis inobedientiam pertulerunt. Sed jam ego discipulinis eruditus non in me ipso, non in foliorum, id est, verborum vanis tegumentis ut Adam *confido*; sed *in te DEUS meus confido*, qui cùm in forma DEI esses, exinanisti te ipsum pro me redimendo, ut tua de summis inclinatio mea fieret ad summa provectio, ut mortem meam moriendo destrueres, & vitam resurgendo reparares. Ideo *in te confido, non erubescam*, sicut erubuit Adam, quando se abscondit à facie tua. Nam ego quærens faciem tuam *Ad te Domine levavi animam meam*, & ideo *confido* sic vestiri, & ornari stolâ gloriæ, stolâ jucunditatis, stolâ candidâ, ut non confundar, nec *erubescam*. Illi meritò *erubuerunt*, & confusi sunt, qui, cùm à te requisiti fuissent ad pœnitentiam, *fugerunt*, & absconderunt se in medio ligni paradisi. Ego venio ad lucem, ut arguantur opera mea, ego ipse ultrò confiteor, & præoccupo faciem tuam in confessione: ideo *confido, non erubescam. Erubescat* Judæus infelix, qui dicit, Christum de Joseph semine esse natum. *Erubescat* Gentilis infidelis, qui dicit Idolo manu facto: *DEUS meus es tu. Erubescat* Hæreticus falsidicus manifesta veritate confutatus. *Erubescant* & illi, *quorum DEUS venter est, & gloria in* Phil. 3. 19. *confusione ipsorum, qui terrena sapiunt.* Ego autem, qui *in te confido, non erubescam* propria vanitate deceptus:

Neque irrideant me inimici mei VERS. III.

B sua seductione supplantatum. Ipsi enim inimici dæmones, vel maligni homines, qui ante perpetrationem peccati sunt ipsius peccati persuasores, post perpetrationem fiunt irrisores. Quorum omnium pessimas suggestiones quoniam sperno, & ea, quæ suggerit Spiritus Sanctus, magis eligo: Ideo *in te*, (cujus obedio spiritui) *DEUS meus confido, non erubescam, neque irrideant me inimici mei.* Nec mirum, quod mihi proventuram confido, multis erogatam, & nullis in te confidentibus denegatam gratiam. *Etenim universi, qui sustinent te* ferentes patienter pondus diei, & æstûs præsentis tribulationis, donec venias, *non confundentur*, neque per se, neque per inimicos. Sustinuit te Beatus Job castigantem, & non est confusus: quia petens parci sibi, tandem clementer est exauditus. Sustinuerunt te Apostoli dormientem in navi sæviente maris tempestate, & non sunt confusi, quoniam tu tandem surgens imperasti ventis, & mari, & facta est tranquillitas magna, & mirati sunt universi. Sustinuerunt te Martyres sancti, & non sunt confusi, sed per multa miracula, vel ante mortem, vel post mortem sunt glorificati. Sustinuerunt te Confessores beati, & non sunt confusi, quia non eis hæretici, sed ipsi hæreticis prævaluerunt. Confusi autem sunt, qui se tuis Apostolis, Martyribus, Confessoribus opposuerunt, quia perficere, quod intenderant, non potuerunt.

Confundantur etiam nunc, *omnes iniqui agentes supervacuè.* VERS. IV.

Confundantur salubri confusione in vera pœnitentia, sustineant commendatoriam disciplinam intrà sanctam Ecclesiam, quam si ferre recusaverint, etiamsi ipsi ab Ecclesia non abscesserint, ab ejus tamen societate projiciantur, ne contagione pestifera plurimos perdant, sed ipsi soli maneant in confusione sua sicut Achar filius Charmi de tribu Juda propter anathema furtivè commissum tandem proditus in sua nimium sera confessione plenus, ac dignus confusione, quia turbaverat Israel, turbatus ac damnatus est lapidante illum universo populo

populo ad præceptum Josue Ducis Israel, qui dixit ad eum: *Quia turbasti nos, exturbet te Dominus in die hac. Lapidavitque eum omnis Israel: & cuncta, quæ illius erant igne consumpta sunt. Congregaverunt quoque super eum acervum magnum lapidum, qui manet usque in præsentem diem. Et aversus est furor Domini ab eis. Vocatumque est nomen loci illius vallis Achor usque hodie.* (Jos. 7. 25. & seq.) Rectè turbabatur Achan, cujus nomen interpretatur *turbatio*, & qui suo peccato turbaverat populum Domini. Rectè etiam nunc turbantur, qui eidem Achar in fermento malitiæ & nequitiæ assimilantur, quando ex tali fermento massa tota corrumpitur, quando suæ pestis contagione plures perdere non timent, quando nolunt emendari à sua malitia, nec sufficit eis malitia præterita, sed adhuc agentes iniqua, peccant *supervacuè*, id est absque fructu, & utilitate. Quem enim fructum habent in his, in quibus post factum erubescunt? Certè non solùm non habent fructum alicujus utilitatis ex peccatis suis, verùm permaxima damna incident per ipsa, & post ipsa peccata. Nam *finis illorum mors est.* (Rom. 6. 21.) Non ergo illud fit crudeliter, sed misericorditer, quòd hujusmodi contra eos fit oratio, qua optatur, ut *confundantur omnes iniqua agentes supervacuè*, ne diutiùs in impunitate relicti, & ipsi multipliciùs pereant, & alios pravo exemplo perdant. Ut autem ego David pœnitens non peream cum talibus,

Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas edoce me.

Vias tuas in activa vita *demonstra mihi* per lucidissima exempla conversationis tuæ in terris: & *semitas tuas doce me* in contemplativa vita, in qua faciem tuam divinam desiderant sancti prospicere in cœlis. Ideo peto mihi *demonstrari vias tuas & semitas tuas me doceri*: quoniam & activa vita *vias* habet planas, etiam *simplicibus* ambulabiles, ideoque facilè *demonstrabiles*, de quibus dicitur: *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini.* (Ps. 118. 1.) Et contemplativa vita *semitas* habet angustas, erroribus proximas, contra quos errores necessarium est me *doceri* per multa veritatis testimonia, de quibus dicitur: *Beati, qui scrutantur testimonia ejus.* (Ibid. v. 2.) Iterum quia ipsæ *via* justitiæ angustæ sunt in ingressu tanquam *semita* nimiùm strictæ, quæ dilatantur in progressu, quando jam ex bona benè vivendi consuetudine non solùm absque angustia, sed etiam cum delectatione curritur *via* mandatorum DEI, & est homini sancto delectabilius jejunare, quàm convivari, flere, quàm ridere, injuriam suam tolerare, quàm vindicare, subesse, quàm præesse bonis, vituperari, quam laudari à non bonis: Opto mihi *demonstrari vias* pariter & *semitas*, ut ad *vias* benè dilatatas curram per *semitas* angustas. Ne autem currens incedam per ambages, fiamque unus illorum, de quibus dicitur: *In circuitu impii ambulant*, (Ps. 11. 9.) ita

VERS. V.

Dirige me in veritate tua,

ut curram directè ad bravium: *& doce me*, ne unquam fallar aliqua veri similitudine alicujus perversæ doctrinæ. *Dirige me* pariter, *& doce me*,

Quia tu es DEUS Salvator meus, & te sustinui tota die.

Duo dixi ad meritum bonum pertinentia, per quæ impetrare opto postulata. Unum est fides, qua credo: *quia tu es DEUS Salvator meus: & non est in alio aliquo mihi spes salutis. Neque enim aliud nomen sub cælo datum est hominibus*, (Act. 4. 12.) ait Apostolus tuus Petrus, *in quo nos oporteat salvos fieri*, præter nomen tuum, quod est *JEsus* Græcè, *Salvator* Latinè, *Soter* Hebraicè.* Ideo credo: *quia tu es Deus Salvator meus*, quæ fides unum membrum est bonorum meritorum, qua te credo *Salvatorem*. Alterum membrum bonorum meritorum est illa bonæ conversationis patientia, in qua *te sustinui tota die* portans pondus diei & æstûs, & fui à dextris atque à sinistris per arma justitiæ munitus, dum & inter prospera in temporali prosperitate non posui mihi salutem, sed firmissimè tenui hanc fidem, qua credidi, propter quod & locutus sum aliis; quia *tu es DEUS Salvator meus*, & inter adversa non defeci, neque me ipsum per impatientiam vindicavi, sed te *sustinui tota die* sciens te dixisse: *Mihi vindictam, & ego retribuam*: (Hebr. 10. 13.) Ideo te non solùm credidi Salvatorem, sed etiam sustinui retributorem, præcipuè hoc optans, ut cùm universæ viæ tuæ sint misericordia, & veritas, tu potiùs per misericordiam retribuas bona pro malis, quàm per justitiam mala pro malis. Propterea, cùm ego interdum potuissem reddidisse vicissitudinem retribuentibus mihi mala pro bonis, nolui tam durus retributor esse, sed te pium retributorem *sustinui*, & exspectavi *tota die* maledicentibus non remaledicens, percutientes non repercutiens.

* Ita Cod. Scribere Gerhohus voluit: Jesus Hebraicè, Salvator Latinè, Soter Græcè.

Aliter: *Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas doce me. Dirige me in veritate tua, & doce me.* Tu dicis: *Ego sum via, & veritas, & vita*, (Joan. 14. 6.) quod omnino verum est: quia tu es *via* in exemplis & præceptis, *veritas* in promissis & minis, *vita* in præmiis. Ideo ego cupiens duci per exempla & præcepta tua dico tibi: *Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas doce me*, per *vias* exempla, per *semitas* intelligens præcepta tua. Iterum quia contemptoribus eorumdem exemplorum & præceptorum tuorum veraciter comminaris æterna supplicia, & eorundem servatoribus veraciter promittis æternæ beatitudinis præmia, dico tibi: *Dirige me in veritate tua*, ut mala, quæ veraciter comminaris, evadam, & bona, quæ veraciter promittis, obtineam. Scio enim *vias* exemplorum & *semitas* præceptorum tuorum esse salubres: *quia tu es DEUS Salvator meus.* Scio etiam promissiones tuas aliquando differri, sed nunquam auferri: ideo *sustinui te tota die* certissima exspectatione cum patientia & sustinentia præparans me ad capienda

pienda promissa tua, quæ nec dubitavi, nec dubito his proventura, quibus ea constat esse promissa. Non enim promisisti omnibus omnia, sed diversis diversa: Verbi gratiâ pauperibus promittis regnum cœlorum, lugentibus consolationem, misericordibus misericordiam.

Et tamen assuetus gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, quando lugebam
1.Reg.15.35. ego David Saulem, quem etiam lugebat Samuel, non accepi consolationem, sed per viginti annos longam sustinui ab illo persecutionem, pervenique ad tantam desolationem, ut vix manus illius evadens, & coactus in exilium non haberem vel unum locum tutum mihi ad latibulum in regno, quod erat mihi per unctionem Samuelis destinatum. Poteram ego in tam longis persecutionibus deposuisse spem regnandi, sed sciens te veracem promissorem, qui mihi David servo tuo jurasti dicens: *usque*
Ps.88. 4. & 5. *in æternum præparabo semen tuum, & ædificabo in generationem, & generationem sedem tuam, sustinui tota die*, pondus diei & æstûs portans in tam longa persecutione. Iterum cùm potuissem illum inimicum meum in spelunca deprehensum, vel dormientem inventum interfecisse, non hoc feci, non sic ad regnandum festinavi, ut mitterem manum meam in Christum Domini, sed *te sustinui tota die*, hoc apud me deliberans, ut potiùs in illius persecutione tuam sustinerem castigationem, quàm eo à me interfecto nimiùm festinus regnator fierem, sciens:
Prov.20,21. quòd *hæreditas, ad quam festinatur in principio, in novissimo carebit benedictione.*

Similiter ego pœnitens Ecclesia, vel ego quilibet pœnitens in Ecclesia, cùm sub regno Saulis, id est, mortis natus fuissem in peccato, per quod sibi mortem tanquam furibundum regem superduxit homo, tamen accepi per sacrum Baptisma, per oleum sanctum, per Chrisma, per mysticam Eucharistiam talem unctionem, qua destructo in me regno peccati & mortis tanquam regno Saulis regnum David, id est, regnum justitiæ in me debuit convaluisse, & regno peccati prævaluisse. Hac spe regnandi nunc per justitiam manufortem, in futuro per gloriam desiderabilem, tibi Christe filio David verè manuforti, & desiderabili adhæsi per communem Christianitatis observantiam, vel etiam per spiritalis propositi magis religiosam vitam. Sed cùm ita sim destinatus, & unctus in regem, tamen post acceptam regalem in Sacramentis Dominicis unctionem, sentio adhuc in carne mea peccati legem tanquam Saulis tyrannidem, & audio mihi, &
1.Cor.6,18. aliis Apostolum tuum dicentem: *fugite fornicationem*, quod idem est, ac si dicat: Fugite Saulis persecutionem. Inter tot peccatorum, & tentationum pericula sæpè insidiata est mihi diffidentia, ut desperarem, me posse evadere, sicut David desperabat se posse evadere, cùm prodentibus, & tradentibus
1.Reg.23. 19. eum Ziphæis esset undique in modum coronæ circumvallatus à militibus Saulis: tamen *sustinui te tota die* certus de tua promissione, qui

A regnum peccati & mortis moriendo destruxisti, & regnum justitiæ reparasti primitus in corpore tuo, in quo Saulis, id est, mortis potentia sic est abolita, ut mors illi ultra non dominetur: deinde id ipsum fecisti in corpore tuo magno, quod est Ecclesia, quæ nunc partim est resuscitata in animabus, & in illorum corporibus, quorum corpora tecum surrexerunt, & introierunt in sanctam civitatem, & apparuerunt multis.

At ego adhuc Saulis, id est, mortis damnatione premor, qui me multotiens lanceâ suâ nisus est confodere in parietem. Sed quia *sustinui te tota die*, in protectione tua confidens quasi casso vulnere mortifera lancea per-
B lata est in parietem non valente diabolo efficere ulla tentatione, ut anima mea, & vita mea per impatientiam extingueretur, quamquam paries carnis nonnihil mali pateretur, cui tamdiu sentio lanceam mortis infixam, quamdiu *video in membris meis legem contrariam legi mentis meæ.* Rom.7.23. Sed hæc lancea in pariete carnis cassum vulnus operatur, quando lex mentis ad consensum legis membrorum non inclinatur: quæ tunc elabitur per fugam, quando à lege peccati, & mortis elongans per intentionem & improbationem dicere potest: *peccatum meum contra me est semper.* Ps.50.5.

Hoc autem tunc verè dicitur, quando non ad peccatum, sed contra peccatum dire-
C cta est intentio mentis, primò, ut non fiat: secundò, ut non maneat. Sic Petrus Apostolus contra peccatum direxerat intentionem suæ mentis primò habens propositum, ut Christum non negaret: secundò postquam peccatum accidit, ut per pœnitentiam illud improbaret, atque ideo quasi casso vulnere perlata est lancea mortiferæ iniquitatis in pariete, quia non valuit penitus extinguere in Apostolo Apostolicam fidem, & illam dilectionem, qua Christum etiam in illa hora dilexit, in qua eum ore, non corde negavit. Propter quod non tardè, sed valde citò resipuit, quia ei peccatum suum nec faciendum fuerat in deliberatione, nec factum in approbatione, sed dicere potuit veraciter: *Iniquita-*
D *tem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper.* Postquàm verò te Christe respiciente amarè flendo accepit medicinam veniæ, tunc ex corde potuit psallere: *Quia tu es DEUS Salvator meus, & te sustinui tota die.* Ego Petrus pœnitens, & utrùm pœnitentia mea suscepta esset nesciens, tamen credidi, quòd tu esses *DEUS Salvator meus*, quem negaveram, *& te sustinui tota die* non festinans ad laqueum per impatientiam, vel indignationem, seu nimium dolorem, sicut fecerat Judas, qui te Salvatorem suum esse non credidit, neque te sustinuit, imò videns, quòd damnatus esses ipso tradente, *abiens laqueo se suspendit.* Matth.27.5. Cui similis efficitur, qui ante & post peccatum quærit opportunitatem, ut illud perficiat sine impedimentis,

sicut

sicut ille quærebat opportunitatem, ut te, Christe, traderet sine turbis, & post peccatum strangulatur laqueô impœnitentiæ. Sed ego Petrus *te sustinui tota die* manens in pœnitentiæ ac luctus magna tristitia portando pondus diei & æstûs ab hora nona Parasceve usque in manè diei Dominicæ resurrectionis. Cùmque sic te sustine-

Ibidem. 28. 1.

rem totâ die Sabbathi, & *vespere Sabbathi, quæ lucescit in prima Sabbathi, venissetque Maria Magdalena, & altera Maria videre sepulchrum*, tunc fides mea, & sustinentia mea dignum accepit fructum, tunc verè mihi penè desperato *gallo canente spes rediit.* Mihi ergo *salus refusa est*, *mucro latronis* ac lancea Saulis *reconditur*, *lapso fides reversa est.* Gallus iste mihi nuntius lucis fuit Angelus, qui dixit mulieribus: *Ite, dicite discipulis ejus, & Petro.* Quando enim sic inter discipulos fui designatus ex nomine, tunc, ô Christe! delectabar & recreabar ex illa fide, qua te credideram: *quia tu es Deus Salvator meus*, & complacuit mihi sustinentia, qua *te sustinui tota die* nolens de salute mea penitus desperare.

Huic Petro pœnitenti ego pœnitens Ecclesia, vel ego quilibet pœnitens in Ecclesia cupio assimilari, ut & ego lancea mortis in carne mea percussus, qua & ille fuerat in lingua te negante vulneratus, tandem experiar fructum fidei, qua ego pœnitens credo, Christe, *quia tu es Deus Salvator meus.* Et licèt ista credens diu sim dilatus, tamen *te sustinui tota die*, *atque* adhuc sustineo, Christe, exspectans hoc præmium sustinentiæ meæ, ac pœnitentiæ diuturnæ, ut me digneris discipulis tuis annumerare, atque certa annuntiatione mihi intimare, ut ex tali nuntio quasi gallo canente spes mihi redeat, mihi ægro salus refundatur, mucro latronis, qui sæpè linguam per loquacitatem, gulam per edacitatem vulnerat, & totum carnis parietem per legem membrorum vulnerare assiduum, & consuetum habet: Mucro, inquam, ille latronis, vel Saulis, id est, mortis gallô canente ita condatur, ut ultra parieti carnis meæ non infigatur, & mihi lapso fides refundatur, non quòd hæc fides in me omnino perierit, pro qua, ne deficeret in Petro, Christus oravit, sed quia hæc fides languida existit, quamdiu eidem fidei Christus non apparet vivus, imò jacet ei quasi mortuus, & sepultus, dum in orationibus invocatus non se præsentat evidentibûs miserationum effectibûs. Propter hoc opto mihi fidem refundi, & velut sopitam suscitari, ut mihi mortuus, & sepultus Christus tribûs diebûs & tribûs noctibûs, tribus videlicet tentationum generibûs, immunditiæ, curiositatis, elationis, per prospera & adversa me vexantibûs, nunc tandem resurgat mihi, & appareat vivus, quemadmodum resurgens à mortuis apparuit Petro, apparuit et-

Joan. 20. 20.

iam aliis discipulis, *quigavisi sunt visô Dominô.* Exhibuit etiam se non solùm videndum, sed et-

Luc. 24. 39.

iam palpandum dicens: *Palpate, & videte, quia Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.* Quasi enim solum Spiritum, non carnem & ossa videtur habere Christus, quando in solis invisibilibus, & Spiritalibus beneficiis facit nobis diem solemnem suæ resurrectionis. Et possent quidem hæc Spiritalia beneficia nos abundanter lætificare, si continuò acceptîs illîs beneficiîs dissolvi & cum Christo esse, quod est optimum, nobis esset concessum. Sed quia vivere in carne bonis hominibus hic fructus est operis, & hoc ipsum necessarium est aliis adhuc meliorandis, nos quibus *vivere Christus est, & mori lucrum*, imò quibus vivere in carne ad

Philipp. 1. 21.

hoc est necessarium, ut post multos fructus operum sit nobis mori lucrosum, & non damnosum: necessarium habemus geminum Dominicæ Resurrectionis solatium, videlicet, ut sicut in die Resurrectionis insufflavit Spiritum suum discipulis, & eisdem quoque manus & pedes, & latus, carnem & ossa exhibuit ad videndum & palpandum: sic & nobis quamdiu nos in carne manere necessarium est propter fructum operis, nunquam desinat Spiritum suum insufflare, per quem *flammescat igne charitas, accendat ardor proximos.* Manus quoque ac pedes, & latus, carnem suam & ossa visibiliter & palpabiliter exhibeat per visibilia & palpabilia suæ miserationis beneficia, quibus juvemur ad Paschalia dignè colenda gaudia, consolati & lætificati non solùm invisibili, sed etiam visibilî ac palpabilî divinæ miserationis præsentia in hac festivitate Dominica, quæ per septem dies præsentis vitæ quasi per integram hebdomadam nobis in albis est celebranda, ita ut nullius turpitudinis, aut nigredinis inhonesta macula in nobis inveniatur.

Quando in universali resurrectione Dominicæ Resurrectionis tota septimana consummabitur, tunc non indigebunt Sancti visibilibûs, aut palpabilibûs Christi apparitionibûs, imò sicut ipse Christus evanuit ab oculis discipulorum, postquam se præbuerat videndum & palpandum sic tunc evanescent omnia visibilia ipsius beneficia, quia non erunt ulteriùs necessaria. Nunc interim gallo canente, Christôque visibiliter apparente *facti sumus sicut consolati, & tunc repletum est gaudiô os nostrum, & lingua nostra in exultatione*, quando sic evidenter sumus adjuti, ut diceret de nobis inter gentes: *Magnificavit Dominus facere cum eis*, & dictum est à nobis, vel nostris: *Magnificavit Dominus facere nobiscum, facti sumus lætantes.*

Psal. 125. 1. & 2.

Ibidem v. 3.

Ut enim ego scriptor hujus operis respiciam ad mea specialia, nonne mihi gallus benè cantavit, quando multiplicati sunt, qui tribulant me, & insurgentes adversùm me multi dixerunt animæ meæ: *non est salus ipsi in Deo ejus*, quia præjudiciîs eorum damnatus fui tanquam schismaticus, & hæreticus, & erat mihi in talium cohabitatione tanquam Petro in atrio Caiphæ magnum frigus ministrîs Anti-Christi me circumdantibûs, & amicîs longè stantibûs? Cùm sic esset mihi nox frigida, & prunæ inimicorum suspectæ mihi fuissent, inter medias tristitias tetræ noctis ecce gallus cantavit, quia Romanus Pontifex persecutionibûs, & causis persecutionum auditîs misit mihi litteras consolatorias hunc in modum continentes:

Psal. 3. 3.

*Cælestinus * Episcopus, Servus servorum, Dilecto Filio* Gerhoho *Richerispergensi Preposito Salutem & Apostolicam Benedictionem.*

Super tribulationibus, & angustiis, quas pro veritatis & justitiæ assertione Dilecti filii nostri G. Diaconi Cardinalis attestatione te sustinere accepimus, Paterna tibi affectione compatimur, & in quibus secundùm Deum possumus, opem tibi, & consilium libenter impendimus. In quibus tantò majorem patientiam te oportet habere, quantò certius est, tuam industriam easdem persecutiones pro defensione justitiæ sustinere. Scis enim, nec novum esse, nec insolitum, quòd juxta Apostolum, qui volunt piè vivere in CHRISTO, persecutionem patiuntur, ab impiis, & dissimilibus, quos Dominus in Evangelio consolatur, beatitudinem æternam illis repromittens, Beati (inquit), qui persecutionem patiuntur propter justitiam. Nos tamen pro debito officii nostri æmulis tuis obviare, & censurâ Ecclesiasticâ eos cobibere volumus. Unde per præsentia tibi scripta mandamus, quatenus proxima Dominica, qua legitur: Ego sum Pastor bonus, nostro te conspectui repræsentes, ut per te ipsum causâ pleniùs cognitâ quieti, & tranquillitati tuæ providere, & sicut dilecto filio opportunè tibi subvenire valeamus.

Per has litteras evocatus ad sedem Apostolicam veni: sed Papam Cælestinum jam inveni defunctum. Cui succelserat Papa Lucius, ** qui suîs item consolationibus factus est mihi gallus matutinus, ut in litteris ipsius potest cognosci, quæ sic se habent:

Lucius Episcopus, Servus Servorum Dei,

Venerabilibus Fratribus Chuonrado Salzburgensi Archiepiscopo,

Romano Gurcensi Episcopo Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

Venientem ad Apostolicam Sedem Dilectum Filium nostrum Gerhohum *Richerispergensem Præpositum paterna benignitate suscepimus, & pro Religione, & honestate sua personam ejus honorantes cum gratia Sedis Apostolicæ ad propria remisimus. Ipsum itaque vestræ Fraternitati attentiùs commendantes per præsentia scripta rogamus, quatenus sicut hactenus obtentu solius Religionis & honestatis fecistis, pro Beati Petri, & nostra Reverentia Ipsum de cætero honoretis, & diligatis, & in necessitatibus suis opem sibi, & consilium tribuatis.*

Idem Venerabilis Papa Lucius, cùm adhuc esset Presbyter Cardinalis, extiterat mihi gallus nocturnus, qui de Sede Apostolica miserat mihi nocturnale gallicinium in hunc modum:

De Abusivis, & abominationibus, quæ hoc tempore in Ecclesia Dei fiunt, multa, Reverende Frater, in charta notâsti, & plura notare potuisti: quia peccatis nostrîs exigentibùs multò plura fiunt in hoc periculoso tempore, quàm in diebus Patrum nostrorum. Quæ tantò liberiùs, & crebriùs fiunt, quantò nulli, aut paucissimi sunt, qui ex adverso ascendant, & murum pro domo Israël opponendo stent in prælio in die Domini. Unde credimus Antichristum vel jam venisse, vel in proximo venturum esse, cujus faciem, sicut in Job legitur, præcedit egestas: Egestas siquidem virtutum, & virtuosorum hominum, ut eò liberiùs voluntatem suam faciat, quo ferè nullus est, qui ei contradicat. Inter hoc autem, bone frater, quid tibi agendum sit, non ignorat tua religiositas à cunabulis sacris litterîs erudita. Ego autem, hoc mihi video faciendum, & utinam faciam! & hoc tibi consulo tanquam charissimo Fratri, ut abominationes, quæ fiunt, Domini adjutoriô vitemus, & super his, qui faciunt, doleamus: quatenus vir ille vestibùs lineîs, de quo in Ezechiele legitur, Tau super frontem nostram signet, & non occidamur.

Hæc de specialibus nostris diximus, ne ingrati videamur esse gratuitæ Clementiæ Dei, qui, ùt in Job legitur, *dedit gallo intelligentiam* ad *Job. 38. 36.* faciendam distinctionem inter lucem, & tenebras. Nisi enim per Apostolicæ Sedis Pontifices, vel per quosdam gallos intelligentes fuissem defensus, jam dudum à Simoniacis & Nicolaitis hæreticis fuissem proscriptus.

Si autem respicimus ad magnas Antichristi tenebras, in quibus liberè fiebant opera tenebrarum, vendentibus, & ementibus Ecclesiastica & spiritualia his, quibus erat nox amica, & lux odiosa, qui in cubilibus, & impudicitiis exercebant opera tenebrosa: Nonne Gregorius Papa VII. fuit quasi gallus nocturnalis canens in mediis persecutionum tenebris interdicendo investituras laicorum & Missas incestuosorum? Post hunc per successores ejus matutina gallicinia multa sunt secuta diem vicinum annuntiantia tanquam dicant: *Nox præcessit, dies autem appropinquavit: abjiciamus ergo opera tenebrarum, &* *Rom. 13. 12.* *induamur arma lucis. Sicut in die honestè ambulemus.* Quid nunc restat exspectandum, & desiderandum post hujusmodi gallicinia, nisi ut *mucro latronis condatur, lapsis fides revertatur, lucifer oriatur, caligo poli solvatur, nauta vires colligat, ponti mitescant freta, & omnis errorum chorus viam nocendi deserat?*

Quæ omnia invisibiliter, & æternaliter prædestinata cùm fuerint, etiam visibiliter, & quasi palpabiliter credentibus exhibita. Sicut gavisi sunt discipuli visô Dominô, & exultaverunt eô palpatô post Resurrectionem: sic & nunc exultare possunt fideles, qui antequam fierent, habuerunt hujusmodi consolationum certam exspectationem tanquam exspectando Christi Resurrectionem, & apparitionem, qui suorum fidelium Pastor totiens eis percutitur, quotiens grex ipsius in desolatione dispergitur, sicut scriptum est: *Percutiam Pastorem, & dispergentur oves ejus:* *Matth. 26. 31.* Et totiens eis resurgens præcedit eos in Galilæam, ut ibi eum videant vivum, quem doluerunt percussum, quotiens misericordiâ sua omnia humana merita præcedente se quasi videndum & palpandum exhibet in Galilæa, id est, in *transmigratione perpetrata* (Galilæa namque *transmigratio perpetrata* interpretratur) in qua gregis

* *Cælestinus II. creatus Anno 1143. 25. Septembris; mortuus Anno 1144. 8. Martii.*
** *Lucius II. Pontifex creatus Anno 1144. 12. Martii; mortuus Anno 1145. 25. Febr.*

gregis Dominici post percussionem & Resurre- A ctionem Pastoris perficitur consolatio, quando his, qui de malis ad bona, vel de bonis ad meliora transmigrant, in eadem transmigratione Pastor suis apparet vivus dicens sic: *Data est mihi*
Matth. 28. 18. *omnis potestas in cœlo, & in terra.* Hoc in tantum dicere, & hoc discipulos suos audire credendum & fatendum est, in quantum sicut in cœlo, ita & in terra fit, quod jubet ipse Christus, cui data est omnis potestas in cœlo, & in terra.

Quod magnificè Apostoli Sancti sunt experti, quando in orbem terræ missi ad prædicandum Evangelium omni creaturæ, non invenerunt aliquam potestatem in omni creatura, quæ posset impedire, vel tardare ipsos euntes in universum mundum ad prædicandum Evangelium. Nam etsi aliquis eorum ligabatur, ut Petrus ab Herode, B Paulus à Nerone, tamen verbum Dei non erat alligatum, sed in omni creatura suum exercebat dominatum. Sicut enim Christus resurgens à mortuis discipulos suos præcesserat in Galilæam: sic transmigratione de Judæis ad gentes perpetratâ quadriga Evangelica boves, quibus trahenda erat, velociter antecessit cum tanta potestate in cælo & in terra, ut & spirituales nequitiæ in cælestibus terrerentur; & de obsessis corporibus,
Psal. 76. 19. vel templis exire compellerentur, quando *vox tonitrui tui*, Deus *in rota* Evangelicæ quadrigæ personuit etiam in his locis, ubi nullus Apostolorum præsentialiter docuit, & potestates terrenæ virtutibus miraculorum quasi de igneo curru veri Heliæ fulgurantibus cederent, interdum non valentes, interdum non volentes resistere currenti C Evangelicæ quadrigæ. Per hujusmodi virtutum evidentias manifestissimas in transmigratione Apostolorum ad gentes factâ clarè in Galilæa videbatur Christus tunc potestatem exercens in cælo & in terra suos adjuvando & per cælestia charismata, ita ut nihil illis deesset in ulla gratia, & per visibilia miracula, quibus terra est illuminata, ita ut antea notus in Judæa Deus tantùm, nunc fit notus in toto orbe terrarum.

Meritò ergo in tanta beneficiorum Dei evidentia gavisi sunt discipuli visô Dominô. Meritò & nos contristamur qualescunque discipuli non videntes Dominum, quoniam peccatis nostris exigentibûs ita nobis absconditus est, ut divinis & humanis auxiliis destituti anxiemur & ignoremus, quid agere debeamus. Unde rectè
1. Machab. 3. 17. cum Sanctis Machabæis dicere possumus: *Congre-* D *gata sunt gentes in multitudine, ut dimicent contra nos, & ignoramus, quid agere debeamus.* Quando columna ignis in Sanctis Martyribus per noctem persecutionis, & columna nubis in sanctis Confessoribus per diem tranquillitatis per hujusmodi
Psal. 113. 1. mundi desertum antecessit populum *in exitu Israël de Ægypto domus Jacob de populo barbaro*, in tanta rerum certitudine non poterant ignorare fideles, quid agere deberent vel contra Tyrannos vel contra hæreticos. Nunc Machabæorum sunt pericula multiplicata in Ecclesia, neque de his pe-
1. Mach. 1. 43. riculis est evasio certa. Nam sicut *scripsit Rex Antiochus omni Regno suo, ut esset omnis populus unus*: ita nunc satagente Diabolo & Anti-Christo agitur, ut sit omnis populus unus, nec sit distantia inter Sacerdotem & populum, sed sit sicut popu-

A lus sic & Sacerdos nullâ differentiâ servatâ inter sanctum & non sanctum, verbi gratiâ inter sanctas Catholicorum Sacerdotum Missas non interdictas, & Missas conductitiorum & incestuosorumSacerdotum interdictas, ac proinde non sanctas. Inter hæc *ignoramus, quid agere debeamus.* Et hæc ignorantia per hoc vehementer augetur, quod neque in interdictis neque in non interdictis Missis Christus triumphator mortis manifestatur, dum neutra pars ab altera superatur. Nam & illi & isti tenent Ecclesias, & illi & isti cantant Missas, & videtur tempus istud illi tempori consimile, quando Christus jacens in sepulchro neque inter Judæos inimicos neque inter discipulos amicos manifestavit suam præsentiam, cùm & inimicis præsens esset ad eos damnandos, & amicis ad eos conservandos. Attamen quia latuit ista ejus præsentia, discipuli ejus ignoraverunt, quid agere deberent stupefacti, & obliti promissionum, quibus audierant Christum resurrecturum. Unde fides eorum Christô mortuô præmortua eôdem suscitatô non fuisset resuscitata, nisi eis apparuisset visibilis & palpabilis caro Christi viventis, & suos discipulos à Judæis inimicis per hoc discernentis, quòd istis insufflavit Spiritum suum, illis non: istis præbuit se videndum & contrectandum, illis non; cum istis comedit & bibit, cum illis non: istis apparuit *in mul-* Act. 1. 3. *tis argumentis per dies quadraginta*, illis non apparuit: Isti gavisi sunt visô Dominô, illi non: Istis ascendens in cœlum benedixit; illis non: Istis de cœlo misit Paraclitum, quo consolante tristitia eorum verteretur in gaudium, illis non. Per hæc omnia, & cætera Divinæ apparitionis argumenta lætificati Apostoli amici Christi, quibus ipse dixerat: *jam non dicam vos servos, sed amicos*, distincti Joan. 15. 15. sunt ab inimicis Judæis, cùm amici gauderent præsentiâ & evidentiâ super se apparente miserationum Divinarum, & econtra inimici torquerentur invidiâ privati talibus beneficiis Dei, qualia videbant, & invidebant Apostolis, & aliis Christianis abundare.

Ut ergo similiter fiat distantia inter Anti-Christi ministros, maximè à Romanis Pontificibus interdictos, & Christi ministros sub obedientia Principis Apostolorum, quærentes non quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi, Ego Ecclesia, vel ego Ecclesiastica persona credens de te Christe, D *quia tu es Deus Salvator meus, quem sustinui totâ die*, hujus tuæ sepulturæ nimium diuturnæ non jam sustinere valens pondus diei, & æstûs, nisi adjuver tuis miserationibus tuarúmque miserationum claris, visibilibûs, & palpabilibûs manifestationibus, nunc ad te clamo:

Reminiscere miserationum tuarum, Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt. VERS. VI.

Prætendi quidem superiùs qualicunque mea merita, fidem scilicet, & sustinentiam; fidem, qua credidi, *quia tu es Deus Salvator meus*: sustinentiam, *qua te sustinui tota die*. Sed quia de meritorũ qualitate diffido,

fido, ad misericordiam tuam confugio, ut impetrem per tuam misericordiam, quod non merui per meam justitiam, imò quòd ex toto demeruisse convincor, si delictorum meorum fueris memor, & misericordiæ tuæ immemor. Ideo dico: *Reminiscere miserationum tuarum, Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt.* Scio, quia misericors es in millibus auferens iniquitates & peccata. *Deut. 5. 9.* Scio, quia justus es *reddens patrum peccata in filiis usque in tertiam, & quartam generationem*: & rursum scio, quia misericors es non in tertiam, & quartam generationum, sed in multa millia generationum. Unde à Sancto *Exod. 34. 7.* Moyse tibi dicitur in veritate, quia *misericors es in millibus auferens iniquitates, & peccata.* *Thren. 5. 7.* *Patres nostri peccaverunt* in paradiso, *& non sunt.*

Peccatis namque in animabus mortui, & in corporibus mortales facti transierunt de beato *esse* ad miserum *esse*, quod est quasi non *esse*, ac per hoc *non sunt.* Attamen *nos iniquitates eorum portavimus*, qui eos in tertia & quarta generatione iniquitatum per malam voluntatem, per malum opus, per malam consuetudinem, seu, quod pessimum est, per malorum defensionem imitati sumus. Et tu Pater noster es, cujus amore, Sancto scilicet Spiritu cooperante, sanguine tuo in Baptismo sumus regenerati. Tu Pater noster es, qui Sponsus es filios habens, de quibus dicis: *Marc. 2. 19.* *Non possunt filii Sponsi jejunare, quamdiu cum illis est Sponsus.* *Psal. 33. 12.* Tu Pater noster es, qui dicis nobis: *Venite filii, audite me, timorem Domini docebo vos.* Et tu non transiisti de beato *esse* ad miserum vel nullum esse. Imò de hoc mundo, in quo est miserum esse, transiisti ad Patrem, ubi manes in æternum, & præparâsti tuis æternas mansiones, quibus ipse dixisti: *Joan. 14. 3.* *Si abiero, & præparavero vobis locum, iterum venio, & accipio vos ad me ipsum, ut ubi ego sum, & vos sitis.* Ergo Tu Pater noster es in æterno & beato esse, ubi tuis paras mansiones. Et si portavimus iniquitates patrum nostrorum, qui peccaverunt & non sunt: multo magis est possibile, imò necessarium & inevitabile, O Pater noster, qui es in cœlis, qui unà cùm Patre tuo, & Sancto Spiritu nobis filiis tuis unus Pater es, ut portemus virtutes tuas. Sicut enim sub peccato venundatis nobis imminebat pondus paternæ iniquitatis: ita nunc redemptis nobis loquitur Apostolus tuus dicens: *1. Cor. 6. 20.* *Empti estis pretiò magnò, glorificate, & portate Deum* in membris vestris. O quàm differens portatio, qua priùs portavimus peccatum, & qua nunc admonemur portare Deum non solùm in mente, sed etiam in corpore nostro! Portavimus peccatum quasi pondus plumbeum deprimens non deorsum: portemus nunc DEUM non solùm in mente, sed etiam in corpore. *Joan. 1, 16.* *Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Portemus charitatem non quasi pondus grave, sed quasi pennas columbæ deargentatæ, ut geminis charitatis alis non deorsum gravemur, sed sursum levemur, ubi Christus est Pater noster, cujus nobis filiis ipsius est hæreditaria culpa. Sicut enim ignobilis patris hæreditavimus ignobilitatem per justitiam: sic nobilis patris nunc hæreditavimus nobilitatem item per justitiam, quæ tamen justitia verè misericordiam osculata est: quia talis justitia non est nisi de misericordia. Licèt enim justum sit, ut pater justus, & nobilis hæreditatem justitiæ ac nobilitatis conferat Filiis: tamen quia eramus naturâ filii iræ, sola misericordia, & miseratio fecit, ut nunc simus gratiæ filii adoptati, scilicet in filialitatem per superabundantem gratiam *miserationum tuarum, Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt.* Ideoque sufficiunt ad abolenda peccata eorum, qui peccaverunt, & non sunt. *Miserationes tuæ* in exhibitione operum, non dico, fuerunt, sed *sunt à sæculo*: qui nunquàm defuerunt, vel defuturæ sunt in sæculo & quia tu es miserator, & misericors miserator in effectu foris conspicuo, misericors in affectu benignitatis intùs abscondito, & tibi naturaliter insito. Sicut tu es, qui es: ita miserationes & misericordiæ tuæ sunt quod sunt. Et sicut *tu idem ipse es, & anni tui non deficient*: *Psal. 101. 28.* Sic miserationes tuæ, *quæ à sæculo sunt*, non sunt mutabiles, & anni eorum non deficient.

Sunt tamen stulti quidam, qui à te sempiterno miseratore quærunt non sempiterna, sed solam temporalem, & brevem misericordiam. *Osea. 6. 4.* Hos arguit Propheta dicens: *Misericordia vestra quasi nubes matutina, & quasi ros manè pertransiens.* Talem sibi quærebant misericordiam Judæi cupientes in hoc mundo prosperari, & propterea respuerunt Christum, quia non invenerunt eum talis misericordiæ largiorem, qui suis discipulis in hoc mundo non promisit sæcularem prosperitatem, *Joan. 16. 33.* sed in *mundo*, inquit, *pressuram habebitis.* Item: *Ibid. 15. 19.* *Si de mundo essetis, mundus, quod suum erat, diligeret. Nunc vero quia de mundo non estis, propterea odit vos mundus.* Item: *Matth. 10. 17.* *Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Tradent enim vos in conciliis, & in Synagogis flagellabunt vos.* *Joan. 11. 48.* Sed vos Judæi, qui dixistis: *Ne forte veniant Romani, & tollant nostrum locum & gentem* diligendo pulchrum locum templique pulchritudinem, & copiosam gentis multitudinem, longam beatitudinis misericordiam, quam Christus vobis obtulit commutastis in brevem ac citò transituram. Nam *quasi ros manè pertransiens, & quasi nubes matutina* transierunt vestra desiderabilia, vestra concupiscibilia, quibûs vobis abundantibûs & manentibûs visus est vobis misericors Deus. At quia talem ejus misericordiam proposuistis æternæ misericordiæ ac miserationibûs, quæ à sæculo sunt, nec æternam misericordiam invenistis, nec istam brevem misericordiam, quam dilexistis, diu retinere potuistis: quia timor, quem timebatis, evenit vobis, & quod verebamini, accidit, quando venerunt Romani, & tulerunt vestrum locum & gentem, crudelissima vastatione locum vestrum destruendo, ac lapidem super lapidem non relinquendo, & gentem vestram partim occidendo, partim in omnes gentes captivam dispergendo.

At ego Ecclesia, vel ego Ecclesiastica persona misericordias Domini in æternum cantabo, misericordias David fideles in hoc Psalmo David quærens dico tibi, Christe, largitor æternæ misericordiæ: *Reminiscere, miserationum tuarum, Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt.* Neque enim cum sæculo venerunt, neq; cum sæculo recedent, sed ante omnia sæcula fuerunt, & à sæculo in sæculo sunt, & post istud sæculum permanebunt in omnia sæcula

cula sæculorum divitiæ miserationum tuarum, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt. Largiris enim tuis electis, & dilectis dona maxima, & media, & minima.

Maxima sunt, quæ hominibus electis cum Sanctis Angelis communia sunt, ùt est charitas, humilitas, sanctitas, obedientia, sapientia, & in his omnibus perseverantia. In talibus donis in æternum permansuris misericordias tuas, Domine, in æternum cantabo, & misericordias tuas, quæ à sæculo sunt, laudamus. Media vero bona sunt, quæ bonis hominibus cum Angelis & hominibus malis possunt esse communia, ùt est castitas corporalis, quæ plerumque reperitur in malis: Scientia, quæ cùm inflet, constat, quia in cordibus malis æquè ùt in bonis locum habet, sed mala corda inflat; bona propter ædificantem charitatem illic habitantem non inflat. Jejunare, multùm orare, multas eleemosynas dare, benè scribere, vel aliud aliquod artificium humanum exercere tam bonis, quàm malis est commune. Sed cum istis donis communibus habent Sancti quiddam non commune sibi cum malis donum semper bonum, scilicet benè uti bonîs, & malîs. Sicut econtra homines pravi habent hoc vitium semper malum, quod est malè uti bonîs & malîs. Minima verò Dei dona etiam cum pecudibus nobis communia sunt, sicut est sanitas corporalis, quæ fulcitur cibîs & potibûs in hominibus æquè ac in pecudibus; vigor verò sensuum, quô pleræque bestiæ; vel pecudes vincunt etiam sanos homines, quia linx, vel dorcas in videndi acumine, canes in olfaciendo, cervi, & capræ in gustando, talpa in palpando, & animalia multa in audiendo præcellunt homines. In corporis etiam amictu quædam animalia irrationabilia ita per naturam sunt munita & ornata, ut nec Salomon in omni gloria sua coopertus fuerit, sicut unum ex illis. Quænam Regum purpura sic est ornata ùt cauda pavonis?

Et quæ pennarum candenti lampadis instar
Lumine demonstras ernica noctis iter.*

* f. cernua.

Tu non solùm inter aves cæteras candore pennarum præfulges, sed etiam Regum vestibûs auratîs fulgidior es. Multùm solent homines gloriari, si de pelliculis peregrinorum murium griseis, variis, aut albis, vel rubeis operimenta, vel tegumenta illîs abundent, in quorum abundantia non est ipsis tam stabilis, ac durabilis ornatus, ùt est ipsis hujusmodi muribus: quia muribus detractæ citò inveterascunt hæ tales pelliculæ, quæ muribus diu durant naturâ servante. In talibus bonis abundantia est misericordia Dei transitoria citò transiens *quasi nubes matutina, & quasi ros manè pertransiens.* Verumtamen talibûs benè uti magnum donum Dei est: eadem verò contemnere, ac meliorum electione parvipendere majus Dei donum est. Omnino verò talibus non egere, sed eorum penitus oblivisci præ magnitudine sempiterni gaudii, permaximum Dei donum est. Et hoc magnum, majus & maximum donum non est de largo fonte *Miserationum tuarum, Domine, & misericordiarum tuarum,* quæ à sæculo sunt, quoniam sunt, & transibunt cum temporalibus bonis, qui eorum vel usu magni, vel contemptu majores, vel oblivione maximi fiunt. Unde non rogâsti, Domine, ut tollerentur tui de mundo; *Joh. 17. 15.* sed ut servarentur à malo, quatenus in mundo viventes, & mundi rebûs bonîs, & malis benè utentes fierent magni, vel eas contemnentes fierent majores: vel eas penitus obliviscentes & conversationem in cælis, & sursum cor habentes essent maximi.

Cùm ergo sic magni, & majores, & maximi essent Apostoli tui, fuerant jam de mundo pro meritis suis transferendi: sed per ipsos magnos voluisti lucrari alios magnos. Unde cum te jubente post *Joan. 21.* Resurrectionem mitterent rete in dexteram navigii, capti sunt centum quinquaginta tres pisces magni, quod erat magna consolatio piscantibus, & visibili effectu probantibus, quòd tu, qui eis dixeras: *Mittite in dexteram navigii rete*, sis Dominus. *ibidem v. 6.* Unde hoc miraculo viso Joannes ait Petro: *Dominus est.* Præcesserat enim piscationis magna difficultas, ut apparitio tua, Domine, magis grata fieret, quæ tantum laborem levigaret, quæque centum pisces quasi magnos, quinquaginta quasi majores, & tres quasi maximos in rete unum congregaret. Licèt enim sit major numerus temporalibûs bonîs & malîs benè utentium, & minor numerus eadem contemnentium, permaximus verò eadem penitus obliviscentium per mentis excessum, & per lenis auræ tenuem sibilum, quem cum Helia sentiunt pauci Sanctorum, qui mente Deo excedunt, & in contemplatione summæ Trinitatis quasi tres pisces maximi capiuntur verbô Domini, quo firmati sunt cæli: Tamen illi, qui sunt numero majores, meritorum qualitate sunt minores, ut videlicet illi centum pisces, qui significant bonos benè utentes mundo, quibus numerô minores, & meritîs majores inveniuntur, qui quasi cum quinquaginta piscibus mundô contemptô celebrant Jubilæum remissioni & festivæ quieti consecratum. Illi verò, qui mente Deo excedunt ex Trinitatis visione, licèt adhuc in carne manentes raptim quidem, & breviter, sed nimiùm dulciter æternæ felicitatis capiunt experimentum, quasi tres pisces numerô paucissimi, sed meritîs maximi sunt. Convenienter autem rete Apostolicum jubente Domino in dexteram navigii missum collegit has tres differentias piscium magnorum centum quinquaginta trium, quoniam ipsi omnibus omnia facti secundùm hanc tripartitam distinctionem piscium, & cum his, qui eadem contemnebant, erant majores, & cum his, qui nunc sobrii sunt hominibus nunc mente Deo excedunt, erant maximi, ac per hoc plenissimè ditati omnibûs thesaurîs *miserationum tuarum, Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt*, quæque post Resurrectionem tuam ad discipulorum tuorum consolationem, & Ecclesiæ totius informationem in jam dicta piscium captione, aliisque argumentis multis per dies quadraginta sunt manifestatæ, atque in die quinquagesimo per adventum Sancti Spiritus consummatæ sunt.

Ego ergo pœnitens Ecclesia, vel ego pœnitens Ecclesiastica persona timens me non esse, Deus, in tua memoria, quia mihi propter tuam mortem & sepulturam lamentanti, & velut in cassum piscanti non sic manifestaris, ut rete prædicationis vel orationis meæ laxatum fiat plenum magnis piscibûs centum quinquaginta tribus. Neque enim ego David, ego pœnitens, ego hunc *Psalmum David* canens, in me ipso tales virtutes habeo, quales in magnis illis piscibus centum quinquaginta tribus præsignatas intelligo, neque Sanctam Ecclesiam talibus personis abundare video, de quorum numero, & merito exprimatur centum quinquaginta trium piscium multitudo, & magnitudo: Sed *paucitas dierum* *Job. 10. 20.*

meorum finitur brevi, quia & ego paucis, aut A nullis virtutum fructibus abundo, & paucos virtuosos in reti Ecclesiæ video. Unde propter magnitudines miseriarum specialium, & communium compellor timere, o Christe, ne fortè simus in oblivione coram te. Dicimus ergo cum

Thren. 5. 1. & seqq.

Jeremia: *Recordare, Domine, quid acciderit nobis; intuere, & respice opprobrium nostrum. Hæreditas nostra versa est ad alienos, domus nostra ad extraneos. Pupilli facti sumus absque Patre, matres nostræ quasi viduæ. Aquam nostram pecuniâ bibimus, & ligna nostra pretiô comparavimus. Cervicibus minabamur, lassis non dabatur requies. Ægypto dedimus manum, & Assyriis, ut saturaremur pane. Patres nostri peccaverunt, & non sunt: & nos portavimus iniquitates eorum. Servi dominati sunt nostri: & non fuit, qui redimeret* B *de manu eorum. In manibus* * *nostris ferebamus panem nobis, à facie gladii in deserto. Pellis nostra quasi clibanus exusta est à facie tempestatum famis. Mulieres in Sion humiliaverunt, Virgines in civitatibus Juda. Principes manu suspensi sunt, facies senum non erubuerunt. Adolescentibus impudicè abusi sunt: & pueri eorum in ligno corruerunt. Senes in* * *portis defecerunt, juvenes de choro psallentium. Defecit gaudium cordis nostri, versus est in luctum chorus noster. Cecidit corona capitis nostri, væ nobis quia peccavimus. Propterea mœstum factum est in dolore cor nostrum: ideo contenebrati sunt oculi nostri. Propter montem Sion quia disperiit, vulpes ambulaverunt in eo. Tu autem, Domine, in æternum permanebis, solium tuum in generationem, & generationem. Quare in perpetuum oblivisceris nostri, derelinques* C *nos in longitudine dierum? Converte nos, Domine, ad te, & convertemur: innova dies nostros, sicut à principio. Sed projiciens repulisti nos, iratus es contra nos vehementer.*

* Vulg. in animabus.

* Vulg. defecerunt de portis.

Huic lamentationi, vel orationi plorantis Jeremiæ adjungo ego pænitens istud Psalmistæ: *Reminiscere miserationum tuarum, Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt.* Non peto leves, aut breves miserationes, non desidero in piscatione mea capere paucos, aut parvos pisciculos, quando singulare sacrificium corporis, & sanguinis tui offero, Christe, vel quando alias preces fundo in conspectu tuo, & pro acquirendis virtutibus, vel convertendis hominibus oro, & nihil, vel parum apprehendo, nihil restat, nisi tuam consolationem, tuique manifestatio- D nem exspectare, qui nunc stas in littore soliditatis æternæ videns tuos laborantes in cassa piscatione, quos interdum quasi despicis propterea, quòd memor es peccatorum nostrorum, & immemor erga nos miserationum tuarum, quæ à sæculo sunt. Ergo, ut in captura magnorum piscium, id est, magnarum virtutum & magnarum personarum fiat nobis certum & apertum solatium, atque ut tristitia nostra omnino vertatur in gaudium, & gaudium nostrum sit plenum, gaudiumque illud nemo tollat à nobis: *Reminiscere miserationum tuarum, Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt*, neque transeunt cum sæculo, quia te stante in littore solido tecum stat *miserationum tuarum, Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt*, firmitas. Ne autem bona tanta impediantur per meas culpas, diligenter in libro memoriæ tuæ scriptas.

Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris. VERS. VII.

Ego Petrus, cùm essem junior, cingebam me, & ambulabam, ubi volebam: quia de propria virtute præsumebam, ideo quotiens præsumpsi, totiens te negavi. Tertiò præsumpsi, tertiò quoque mori timens te vitam negavi. Et reverà fuit, vel si non fuit, esse potuit hic timor in corde Petri pœnitentis de delicto juventutis, in qua se junior accinxerat, quòd Dominus, qui pridem illi dubitanti, & in mari periclitanti dixerat: *modicæ fidei, quare dubitâsti*? Nunc in Matth. 14. 31. illa piscatione, qua Domino apparente ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram plenum magnis piscibus, diceret illi Dominus: modicæ fidei, quare me negâsti? Propterea ipsi Petro pœnitenti & opprobrium negationis timenti coram septem condiscipulis, qui erant socij tunc factæ piscationis, quando in convivio piscis assi & panis nemo discumbentium ausus fuit interrogare ipsum Jesum, quis esset, scientes: *quia* Joan. 21. 7. *Dominus est*, Petro, inquam, illic timenti opprobrium delictorum suorum conveniens fuit sic orâsse: O Domine! qui nunc in tam grandi successu piscationis manifestâsti nobis, quia tu Dominus es, quem ego negavi Dominum & Magistrum, quando negavi me tuum esse discipulum: Tu *delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris.* Recognosco enim, quòd juvenili quadam præsumptione absque Senilis considerationis maturitate, cùm essem junior, cingebam me ad opus, quod erat super me, oblitus proverbii, quo dicitur: *Non glorietur accinctus æque, ut discinctus.* 3. Reg. 20. 11. Ego enim cùm essem juvenilis, præsumptionis gladiô accinctus: quô tanquam juvenis audacissimus amputavi auriculam dextram servo, cui nomen erat Malchus, putabam, quòd inter condiscipulos essem fortissimus. At illa omnis mea fortitudo ad unius ancillæ interrogationem penitus evanuit, planéque mihimetipsi tunc evidens factum est, quòd humanæ præsumptionis fortitudo absque Divino adjutorio nihil est. Hoc autem eatenus ignoraveram, quando me ipsum aliquid esse, vel aliquid posse putabam. Sic mihi cum juvenili audacia mixta erat ignorantia. Ergo *delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris*: quia decet, ut sis pronus ad ignoscendum, quod non de impietatis astutia, sed de juvenili quadam ignorantia præsumptum est.

Quid ais, Petre? vis peccatum negationis trinæ sic tradi oblivioni, ut Medico tuo nulla sit memoria, vel cura vulnerum tuorum curandorum? Absit, inquis, hoc à me, sed volo & opto peccata mea non esse in recordatione Judicis ad ultionem: valde autem precor, ut sint in memoria Medici ad curationem, vel potiùs

ita

ita fiat peccatorum meorum oblivio coram Domino, ut mei pœnitentis pro eisdem peccatis pia sit coram eo recordatio. Utrumque mihi bonum credo, ideo utrumque petens dico: *Delicta juventutis meæ & ignorantias meas ne memineris*, quod est unum bonum.

Et secundùm misericordiam tuam memento mei tu, propter bonitatem tuam, Domine.

Quod est alterum bonum. Ex eadem consideratione hujus geminæ utilitatis aliàs dicere Psal. 50. 11. soleo: *Averte faciem tuam à peccatis meis*, quod est unum bonum: *& ne projicias me à facie tua*, quod est alterum bonum. Sicut ergo rogo ibi faciem Dei averti à peccatis meis, non tamen B averti à me ipso, sic & modò precor oblivionem fieri de peccatis meis, non de me ipso propter quod dico: *Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris*, & adjungo: *secundùm misericordiam tuam memento mei tu, propter bonitatem tuam, Domine.*

Atque ut noveritis, quia de utroque hoc bono desiderium pauperum exaudire Dominus solet, & præparationem cordis eorum audit auris eis in talibus: Notate, quomodo præparationem ac desiderium cordis mei audivit, qui me talia cogitantem exaudivit, Factô enim conviviô surrexit Dominus de loco convivii, & ego Petrus trinæ negationis mihi conscius pavidus exspectabam, quid diceret Dominus mihi, quia eram quidem promptus ad sequenda vestigia C ipsius, non audens tamen quicquam de me præsumere. Tunc ille oblitus delictorum meorum, Joan. 21. 22. sed memor mei dixit mihi: *Tu me sequere*, id est, me imitare, qui cùm essem Deus fortissimus, ad meam tamen Passionem sine omni præsumptione in magnæ humilitatis contritione accessi oratione præmissa, ut si esset voluntas Patris, transferretur à me calix Passionis. Tu ergo, qui me voluisti antecedere in tua juventute, quando cingebas te, & ambulabas, ubi volebas, nunc me sequere, ut tui sequentis humilitas medicinalis curet vulnera tuæ præsumptionis. Et quia desiderium cordis tui est, ut sim penitus immemor delictorum tuorum, sed memor tui, ecce, retribuo tibi bona pro malis. Nam tu, qui me moriente inventus es infirmus præ cæteris, nunc me resuscitato firmior eris cæteris, ut D Luc. 22. 32. impleatur, quod tibi prædixi: *quia oravi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.*

Verumtamen quia sic soleo exhibere misericordiam, ut nunquam obliviscar justitiam, tu qui me tertiò negâsti, oportet, ut me confitearis tertiò, fiátque trina ista confessio trinæ tuæ negationis Joan. 21. 15, 16, & 17. justa satisfactio. Post confessionem quoque trinam, quia suscepi tuam pœnitentiam, trinam impono tibi obedientiam, bis tibi dicendo: *pasce agnos meos*, & tertiò: *pasce oves meas.* Eadem quippe distinctio, quæ fuit in centum tribus piscibus, nunc intelligitur in agnis & ovibus, quibus omnibus te piscatorem & pastorem propono, ut eos de marinis mundi hujus fluctibus trahas tanquam pisces magnos in dextera navigii captos, atque in pascuis A uberrimis pascas tanquàm agnos, & oves ad dexteram statuendos.

O Petre Apostole, quàm felicem te judicare possumus, cùm fructum tuæ pœnitentiæ videmus. Tu enim principaliter in te ipso expertus es, quòd dulcis & rectus Dominus, qui tibi dulciter trinam negationem ignovit, & rectè post trinam sui amoris Confessionem te in Episcopatum totius orbis promovit. Sed quia in tua persona Ecclesiæ pœnitentis, vel cujuscunque hominis pœnitentis forma est præsignata, ea, quæ in hoc *Psalmo* tibi sunt assignata, fac bone pastor, ut nobis ovibus, vel agnis tibi commissis aptè conveniant. Et tu, Christe, qui nos oves pascuæ tuæ tam fideliter tam fideli pastori commisisti pascendos trina pastione in trina piscium vel agnorum sive ovium distinctione, sic nos per illum pasce, ut ex manifesta rerum evidentia, sentiamus exauditas preces Ecclesiæ vel cujuscunque pœnitentis cum David pœnitente, cum Petro pœnitente dicentis: *Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris.*

Juventus enim hìc non tam pro ætate, quàm pro juvenili audacia ponitur, qua sæpè scienter viam justitiæ derelinquendo multa *delicta juventutis* contrahimus. *Ignorantia* verò dicitur, quando malum nescimus esse, quod facimus, vel quando peccatum originale infantes nesciunt esse in se ante Baptismum, vel potiùs illa hîc intelligitur ignorantia, de qua Apostolus dicit: *Quod* Rom. 7. 15. *enim operor, non intelligo*, id est, non approbo. Multas tales ignorantias patimur, quando in edendo, bibendo, loquendo, dormiendo contra intentionis, vel approbationis propositum prolabimur in excessum non tenendo metas licitas in rebus licitis. Tales ignorantias O Deus! ne memineris: quoniam *si iniquitates* tales *observaveris, Domine, quis sustinebit?* Psal. 129. 3. delictorum quidem, & ignorantiarum mearum, ne memineris, Domine, secundùm iram tuam, sed *secundùm misericordiam tuam memento mei*, ut dicas mihi, quod dixisti Petro: *tu me sequere.* Dicas, & dicendo facias, ut sequar te. Facias quoque, ut sicut ille sufficienter te amavit, atque amorem suum tertiò confessus est ad abolendam trinam negationem: Sic ego in amoris tui ferventi ardore, atque sincera confessione purgatus ab iniquitate mea dignus inveniar ea pastione, de qua dictum est eidem Petro: *Pasce agnos*, vel *oves meas.* Non peto mihi curam pastoralem committi, sicut commissa est illi, sed hoc peto, ut quibus pastionem debeo, vel quibus unquam sum debiturus, ita eis impendam passionem sufficientem & necessariam, ne aliquis agnorum tuorum, vel aliqua ovium tuarum contra me justæ querelæ possit vel debeat habere balatum, & pastores mihi superpositi vel superponendi, seu aliis tuis agnis & ovibus præferendi, sic me qualemcunque oviculam tuam tuis humeris ad ovile reportatam, & totum gregem commissum, vel committendum sibi pascant, ut plenariè fiat in Ecclesia illa trina pastio, de quo tertiò dictum est Petro: *pasce agnos meos*, vel *oves meas.* Sit jugis vigilantia in cordibus pastorum quasi una vel prima pastio agnorum & ovium, Sancta verò, & irreprehensibilis conversatio pastorum sit secunda pastio gregum sibi commissorum,

rum. Convenientissima quoque in prædicatio- A ne tritici mensura sit pastio tertia.

1.Cor.7.29. Aliter : Prima pastio sic pascat minimos
30.& 31. agnellos, ut *qui habent mundana, tanquam non habentes sint, & qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur, qui gaudent tanquam non gaudentes, qui flent tanquam non flentes* sint : & quia *præterit figura hujus mundi*, ne ipsi pariter cum ea prætereant, & pereant, mundô sic utantur, ut eo nunquam abutantur. Secundâ pastoralis curæ pastione sic pascantur agni majusculi, ut memores uxoris Loth post mundi abnegationem non respiciant retrò, neque manu in aratrum missa respicientes retrò excludi mereantur à regno Dei, sed potiùs quæ retrò sunt obliti, & in anteriora extenti ad bravium sic currant, ut B comprehendant, sic ab omnibus, quæ non expediunt, abstineant, ut incorruptibilem coronam accipiant. Tertia pastione sic pascantur oves tam majusculis, quàm parvis agnellis majores, ut *non sit sterilis inter eas*, sed *omnes gemellis fœtibus* abundent, quibus lac suum copiosè ministrent. Quòd enim per hujusmodi
Cant.4.2. oves in Ecclesia significentur perfectissimi & fortissimi, ex hoc agnoscimus, quòd in Canticis
Ibidem 6. 5. Canticorum Sponsæ suæ dicit Sponsus : *Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascendunt de lavacro omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est inter eas*. Cùm ergo dentibus, quorum officio totum corpus pascitur, assimilantur oves, vel dentes ovibus : planè cognoscimus nomine ovium significari magnos Magistros nutritores gemellorum fœtuum, qui cum Paulo valeant esse C omnibus omnia præpollentes geminâ virtute sapientiæ, & prudentiæ Mariæ, & Marthæ, vitæ ac doctrinæ, quibus tanquam geminis uberibus gemellos fœtus nutriant imperfectos & perfectos, mundô utentes, & mundum contemnentes, agnellos & agnos, activos & contemplativos.

Ibidem 7. 3. Istarum ovium *duo ubera sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis, donec aspiret dies, & inclinentur umbræ*, pascuis uberrimis ac delitiosis impinguanda sunt, quoniam sæpe suguntur à suis gemellis fœtibus, vel spiritualia, vel etiam corporalia nutrimenta exigentibus, & quadam pia inopportunitate fugendo extorquentibus ab ipsis maternis uberibus lac suave ac D dulce; quod si non invenerint, balatus emittunt querulosæ murmurationis præ nimio defectu in alimoniis vel mentis vel corporis. Et cùm trahuntur ad mulctram ista ubera, nisi ubertas lactis in eis inveniatur, hi qui ea mulgent, cùm nimis fortiter premunt ipsa macra ubera, eliciunt sanguinem pro lacte.

Crudelis hæc tortura uberum usque ad sanguinem eliciendum pene contigerat magnis
Act.6.1. ovibus, id est, Apostolis, quando factus est murmur Græcorum, eò, quòd non benè procurarentur in ministerio cottidiano viduæ eorum. Sic enim pro tali murmure sedando Apostoli, ut quidam volebant, relictô verbô in ministerio mensarum fuissent angariati, tanquam laceratis & nimium pressis uberibus non lac, sed sanguis fuisset expressus : quia neglectô in tanta multitudine verbô Dei corporalium necessitatum quantumlibet studiosa providentia minimè Deo fuisset accepta, & his tamen fuisset onerosa, quibus importunè fuisset extorta : nec expectaretur inde præmium, sed pœna propter melioris & potioris boni negligentiam. Sed quia Petrus Apostolus erat à Principe Pastorum constitutus non solùm super agnos, sed etiam super oves, utrisque sapienter & prudenter providit, quando & multitudini agnorum, sive agnarum præposuit minores ministros mensarum, & sibi ac cæteris Apostolis tanquam grandibus, & lactuosis ovibus in pascuis uberrimis elegit campos latissimos liliis plenos, quia tales oves pascuntur in liliis, *donec aspiret dies, & inclinen-* Cant.2.17.
tur umbræ. Dixit ergo ipse Apostolus Pe- Act.6.2.& 3.
trus : *Non est æquum derelinquere nos verbum Dei, & ministrare mensis. Eligite in vobis viros plenos Sapientia, quos constituamus super hoc opus. Nos autem orationi, & ministerio verbi instantes erimus*. Revera namque oratio, & prædicatio Apostolorum erant pascua uberrima, de quibus ipsi tanquam oves agnorum matres habuerunt ubera de cœlo plena, gemellis fœtibus nutriendis abundanter sufficientia, tam in corporibus, quàm in animabus fovendis & pascendis. Nam de Spirituali pastu dictum est : Quod *virtute magna reddebant Apostoli te-* Act.4.33.
stimonium Resurrectionis Jesu Christi, & gratia magna erat in omnibus illis. Omni autem die in templo, & circa domos non cessabant docentes & evangelizantes Christum Jesum. Et verbum Domini crescebat, & multiplicabatur numerus discipulorum in Jerusalem valde. De corporali etiam pastu scriptum est, quòd *non erat quisquam egens inter eos. Quotquot* Ibidem v.34.
enim possessores agrorum, aut domorum erant, & 35.
vendentes afferebant pretia eorum, & posuerunt ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem singulis, prout cuique opus erat. Tunc oves magnæ pascebantur in liliis, quoniam Sancti Apostoli delectabantur & in Spiritualibus orationum, & prædicationum deliciis, & in bonis Filiis tanquam in pulchris liliis, & ipsi eorum Filii tanquam fœtus gemelli perfecti, & imperfecti habuerunt lactis alimoniam geminam per sanam Apostolorum doctrinam, & largam divitum eleemosynam, quorum copia 2.Cor.8.14.
pauperum Christi tunc supplevit inopiam juxta Pauli Apostoli doctrinam.

Sine dubio tunc fuisti memor *miserationum tuarum, Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt. Delicta* quoque *juventutis, & ignorantias* tuorum quasi nesciens dissimulâsti propter pœnitentiam. Et ideo pastoribus, & ovibus pascuæ tuæ in illa primitiva Ecclesia rorabant cœli desuper

desuper, & nubes pluebant justum: Aperiebatur terra, & germinabat Salvatorem. Nunc autem cœlorum & aëris intemperies, qualis erat vel per nimias pluvias imminente diluvio, vel per nimiam siccitatem in temporibus Heliæ, terrarum quoque olim fertilium nimia sterilitas indicio sunt nobis iræ tuæ imminentis pro delictis Juventutis & ignorantiis nostris. Ampliùs autem fames verbi, & doctrinæ salutaris, & magna penuria dignè docentium, & dignè audientium sanctum Evangelium cœlestis iræ certa sunt indicia. Nam etsi sunt alicubi, qui Verbum Dei libenter audiant, desunt, qui dicant. Item si sunt alicubi, qui Verbum Dei libenter erogent, non habent eos, qui dignè auscultent. Nam soli
Cant. 8. 15. *amici auscultant*; inimici verò, quorum major est numerus, insultant. Et si sunt, quibus abundent charismata spiritalia, desunt eis corporalia sustentamenta, quorum nimia defectio vel murmurationis, vel alterius exordinationis plerumque fit occasio, dum & infirmi sive contra Deum sive contra magistros suos murmurant, vel quod pejus est, clamant, & firmiores necessariis destituti, dum ante januas divitum purpuratorum cum Lazaro mendicant, canum linguis tanguntur, quoniam caninis detractionibus malignorum quasi de crimine avaritiæ arguuntur. Iterum si sunt, quibus abundent corporalia sustentamenta de facultatibus aut suis aut Ecclesiasticis, destituti virtutibus & spiritalibus rectoribus vivunt in deliciis, vacant otiis, & impudicitiis.

Quibus desolationibus, aliisque similibus malis jam penè ubique grassantibus *miserationum tuarum Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt*, videris oblitus. Ideo, quæso, perveniat ad te clamor Ecclesiæ dicentis: *Reminiscere miserationum tuarum Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt. Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris. Secundùm misericordiam tuam memento mei tu propter bonitatem tuam Domine.* Qui Petrum lachrymantem respexisti, imò, qui eum ante lachrymas, ut ei dares lachrymas, respexisti: *Tu*, qui eidem Petro, & Mariæ Magdalenæ pœnitentibus & dolentibus priùs quàm cæteris minùs dolentibus, minúsque desolatis in die Resurrectionis apparuisti: *Tu* qui secundùm misericordiam tuam latronem serò pœnitentem suscepisti, *memento mei*, qui etiam sum latro, aut certè crudelior factus latrone in propriæ animæ seu fraternæ animæ homicidio: quia cùm non animas, sed corpora occidat latro, ego animas occidi pravô exemplô. Sciens autem, quia dixit tibi pœnitens latro in
Luc. 23. v. 42. cruce pendenti; *Memento mei, dum veneris in regnum tuum*, & ego pœnitens latro jam nunc in cœlo tibi regnanti dico: Domine *secundùm misericordiam memento mei tu* faciens me hodie tecum esse in paradiso. Cùm enim sit paradisus
Genes. 2. v. 9. hortus deliciarum, in quo plantatum est *omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suave*, talis paradisus est Ecclesia, seu congregatio Religiosa, per hoc deliciosa quasi hortus delitiarum, quòd est plena virtutum, & virtuosarum personarum tanquam habens omne *lignum pulchrum*
A *visu, & ad vescendum suave*, quoniam bonorum bona exempa & visu pulchra, & imitantibus dulcia, & suavia sunt. De tali paradiso mihi opto dicentem te Christe audire: *Amen dico tibi: hodie mecum eris in paradiso.* Hodie, hoc est, quamdiu dicitur hodie. Fac me Christe in tali paradiso esse tecum, quoniam nec in paradiso bene mihi esset absque te. Ideò *secundùm misericordiam tuam memento mei tu*, ut totum dicas mihi pœnitenti latroni, quod in cruce dixisti latroni, & te in veritate jubente, dum dicitur *hodie*, sim ego tecum in paradiso.

Est & paradisus, & quasi hortus deliciosus ùnus homo sanctus quatuor cardinalibus virtutibus quasi quatuor paradisi fluminibus irrigatus
B habens in se omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suave in bona moralitate, quando speciosa morum honestas quasi lignum pulchrum visu aspicientes delectat, & eorundem morum pretiosa utilitas per imitationem vescentibus dulcis est, & suavis. In tali paradiso habitat homo etiam solitarius & tacitus, quando, nequaquam sparsus extra semetipsum, deliciatur tecum O æterna sapientia! intrinsecus tanquam cum sponsa sua in paradiso illi sociata fœdere nuptiali Domino benedicente, ac dicente: *Crescite, &* Gen. 1. v. 28.
multiplicamini, & replete terram. Hæc est illa sapiens mulier, quam serpens non potest fallere, quæque in conjugio spiritûs rationalis filios gignit condignos paradisiaca terra, propter quod dicitur: *Crescite, & multiplicamini, & replete terram.* Sit ergo mihi optabile de tali etiam pa-
C radiso tè Christe mihi latroni pœnitenti dicentem audire: *Amen dico tibi: hodie mecum eris in paradiso.*

Me miserum! quotiens projectus extra hujusmodi paradisum foris vagatus extra me ipsum incidi ego latro *in latrones*, qui etiam *despoliaverunt me, & plagis impositis abierunt semivivò relictò*! sed nunc Domine *secundùm misericordiam tuam memento mei tu*, & fac me *hodie*, id est, quamdiu dicitur *hodie*, tecum esse in paradiso. *Memento mei* non secundùm iram pro meritis meis mihi debitam, *sed secundùm misericordiam tuam* indebitam. Ego sum dignus recipere, ac sustinere iram, quasi vas iræ aptum in interitum. Tu dignus es gloria & honore, qui de vasis iræ facis vasa misericordiæ *secundùm misericordiam tuam.* Ergo *memento mei secundùm misericordiam*
D *tuam*, ut de me, qui sum vas iræ *atque* contumeliæ, facias vas misericordiæ & gloriæ *propter bonitatem tuam* tibi naturaliter insitam quasi causam præcedentem, & effectivam omnium, quæ facta sunt.

Luc. 10. v. 30.

Nam priusquam aliquid faceres vidisti, quòd esset bonum fieri hoc vel illud, & factum est ita: Verbi-gratiâ vidisti, quòd esset bonum, & dixisti: *Germinet terra herbam virentem, & afferentem* Gen. 1. v. 11.
semen, lignumque pomiferum faciens fructum juxta genus suum, cujus semen in semetipso sit super terram, & factum est ita. Item vidisti, quòd esset bonum fieri luminaria in firmamento cœli, & factum est ita. Tandem vidisti, quòd esset bonum formari hominem de limo terræ, & factum est ita. Quia ergo prædicante, ac præapprobante

bonitate tua facta ſunt omnia, noviſſimè vidiſti A cuncta, quæ feceras, & erant valde bona. Nec mirum, ſi poſtquam perfecti ſunt cœli, & terra & omnis ornatus eorum, bona ſunt inventa, quæ priusquam fierent, viſa ſunt bona, & ob hoc ipſum, quia viſa ſunt bona, ex tuæ bonitatis quaſi materna vulva in lucem ſunt producta, ut de non eſſe venirent ad eſſe, nec ſolùm ad eſſe, ſed ad bonum eſſe, ita videlicet, ut & ſingula eſſent bona, & cuncta ſimul eſſent valde bona.

Specialiùs autem, & quaſi familiariùs inter cætera bona vidiſti lucem, quòd eſſet bona, quoniam rationalis, & angelica natura in quantum capax tuæ bonitatis, tuæque claritatis exiſtens per amorem tui eſt illuminata, in tantum claruit, B & apparuit bona, & ideo lucem bonam à tenebris malis, id eſt, à malis angelis diviſiſti. Ne autem ruentibus angelis malis numerus bonorum à tua bonitate prædeſtinatus eſſet imminutus, ipſa bonitas tua tibi ſuggeſſit hominem de terra creari, & ſic multiplicari, ut repleret terram, ideſt, illam cœleſtem patriam, quam bonitas tua ſic dilatavit, ut homines cum Angelis capere poſſit. Si ergo non peccaſſet homo ad hoc factus & benedictus, ut creſceret & multiplicaretur ſuper terràm, citò electorum numerus fuiſſet conſummatus, & in terra viventium bonis
Pſal.26.13. multiplicatis non eſſet, qui dicere poſſet: *Credo videre bona Domini in terra viventium*, cum omnes boni, & ſoli boni eſſent in terra viventium, neque crederent, ſed præſentialiter viderent bona Domini in terra viventium, nec eſſet utique in C illa terra viventium ulla miſeria, cui neceſſaria foret miſericordia, ſed quia homo peccans non pervenit in terram viventium lapſus in hanc ter-
Iob.14.1. ram morientium, in qua *brevi vivens tempore repletur multis miſeriis*, non ei ſufficit bonitas creatrix & formatrix, niſi adſit etiam Divina miſericordia recreatrix & reformatrix. Ideo creator, & Salvator meus tibi dico: *Secundùm miſericordiam tuam memento mei tu: propter bonitatem tuam Domine. Propter bonitatem tuam*, qua dictante, ac ſuggerente produxiſti me de non eſſe ad eſſe, fac me per miſericordiam tuam de miſero eſſe pervenire ad beatum eſſe. Vidiſti per *bonitatem tuam*, quòd bonum eſſet me creari, & factum eſt ita, nam creatus ſum in Adam. Vide me nunc in D miſeria mea, & *memento mei ſecundùm miſericordiam tuam*, ut facias me recreari in te, qui melior & ſecundus es Adam. Ille factus eſt ad imaginem Dei, in quo & ego factus ſum per bonitatem tuam. Tu es ipſa imago Dei. Ut ergo transformer ego Eccleſia, vel ego David, vel ego pœnitens in eandem imaginem à claritate in claritatem tanquam à tuo ſpiritu, *ſecundum miſericordiam tuam memento mei tu propter bonitatem tuam Domine.* Bonitas tua claritas eſt, & miſericordia tua claritas eſt. Nam in conditione creaturarum claruit bonitas tua, quando vidiſti cuncta quæ feceras, & erant valde bona. Sed in reſtauratione perditarum creaturarum claret miſericordia tua, non minor bonitate tua. Tu es ergo Α & Ω Principium, & Finis. Α ſive Principium *per bonitatem tuam*, cujus fœcunditas procreavit cauſas rerum primordiales. Ω ſive finis *per miſericordiam tuam*, cujus materna benignitas format rerum cauſas finales. Et ſicut ipſa *bonitas* tua eſt omnium cauſarum primordialium cauſa primordialiſſima: ſic *miſericordia tua* eſt omnium cauſarum finalium cauſa finaliſſima. Unde & ego miſericordias tuas
in æternum cantabo, quoniam dixiſti: *In æter-* *Pſal. 88. 3.*
num miſericordia ædificabitur in cælis, præparabitur veritas tua in eis. Poſtquam hæc miſericordia tua fuerit de lapidibus, à luto miſeriæ tractis, ædificata in cœlis, & ad plenum conſummata, deinde finis, cùm tradideris regnum Deo, & Patri. Et quidem non ſolùm miſericordia tua ædificabitur in cœlis, dum ſalvas perditos homines, ſed etiam *præparabitur veritas tua in eis*, cùm de projectis inde angelis nullum recolligis, & ſtantes angelos ibi conſervas. Atque ideo tu es

Dulcis, & rectus Dominus. VERS. VIII.

Dulcis per miſericordiam: *Rectus* per veritatem. At ego infixus in limo profundi, & merſus in locum miſeriæ confugio ad ſolum ſinum miſericordiæ tuæ dicens tibi: *Secundùm miſericordiam tuam memento mei tu propter bonitatem tuam Domine*, ut videlicet ſuper bonitatis creatricis immobile fundamentum conſtruens æternum ædificium tuæ miſericordiæ ſis memor mei, faciasque me tibi exhiberi lapidem tali ædificio congruentem, & conſummes, atque perficias in me, de me, ac mecum tuam miſericordiam finalem *propter bonitatem tuam Domine* primordialem. Licèt enim prænoveris ante mundi conſtitutionem, quòd ego futurus prodigus filius tuus à te diſceſſurus eſſem, tamen mihi æquè ut angelo dediſti portionem ſubſtantiæ, quæ me contingit. Sum enim rationalis, & intellectualis creatura æquè ut angelus, liberô arbitriô æquè ut ille nobilitatus. Et cùm tu prænoſſes me à te diſceſſurum in regionem longinquam, tamen ſuggerente bonitate tua dediſti mihi largam ſubſtantiam, quam quia diſſipavi totam luxurioſè vivendo, nunc recolente memoria mea primordialem tuam bonitatem, quæro à te miſericordiam finalem dicens tibi: *Secundùm miſericordiam tuam memento mei tu propter bonitatem tuam Domine.* Niſi enim eſſes bonus, non ditaſſes me paratum diſcedere à te. *Propter* hanc ergo *bonitatem tuam* nunc *memento mei.* Et licèt non ſim dignus vocari filius tuus, tu tamen *ſecundùm miſericordiam tuam memento mei*, nunc in magna miſeria
vehementer anxiati: quia *fodere non valeo, mendi-* *Luc. 16. 3.*
care erubeſco, & nimia fame tabeſco, ac deficio.
Sed conſiderans, quia multi *mercenarii* in domo *Ibid. 15. 17.*
tua *abundant panibus*, ego miſer, & famelicus
ad te confugio, per quem, *ſi quis introierit, ſal-* *Joan.10. 10.*
vabitur, & paſcua inveniet ingrediens & egrediens. Nam corporis, ac ſanguinis tui cibo quaſi vituli ſaginati eduliô refectus, & ingrediens paſcua inveniet ſapidæ contemplationis, & egrediens paſcua inveniet ſapidæ actionis. Ideoque dum hic talis miſericordias tuas in æternum cantabit,

& alios

& alios ad easdem misericordias cantandas suô exemplô invitabit, symphonia & chorus longè audietur, & inde frater senior, id est, Judaicus populus, & quilibet invidus torquebitur cum Diabolo. Illi fratri seniori tandem iratus petenti hædum dabis, hædum, id est, Antichristum secundùm iram tuam. At ego non hædum, sed agnum, seu vitulum saginatum quærens dico tibi O Pater: *secundùm misericordiam tuam memento mei*, ut des mihi agnum tollentem peccata secundùm misericordiam. Dico tibi O DEUS Fili, ut des mihi sic manducare corpus, & sanguinem tuum, ne mihi proveniat ad judicium, sed ad misericordiam consequendam. Et quia bonitas tua & misericordia non est aliud, quàm spiritus tuus bonus, ita *secundùm misericordiam tuam memento mei tu propter bonitatem tuam Domine; ut spiritus tuus bonus deducat me in terram rectam.* *Psal. 142. 10.*

Sed dicit mihi frater invidus non grandis culpæ, ùt æstimat, sibi conscius: Tu homo peccator, qui substantiam tuam dissipasti vivendo luxuriosè, qua fiducia petis tam magna beneficia? sic mihi Publicano loquitur Pharisæus, & ego respondebo: Ideo cùm sim peccator, & indignus dignatione Divinæ misericordiæ, præsumo petere misericordiam, quoniam *dulcis, & rectus Dominus. Dulcis*, quia per gratiam sinè meritis peccata omnia dimittit. Sed *rectus*, quia etiam peccatis omnino dimissis quasdam pœnas peccatorum permittit inesse, non obesse. *Rectus* planè, quia etiam baptizatis, vel pœnitentia mundatis quasdam pœnas dimittit inesse. *Dulcis* verò: quia non sinit eas obesse, sed facit eas prodesse, vel ad custodiam sanctæ humilitatis, vel ad exercitium vitæ mortalis, vel ad acquisitionem virtutis.

Psal. 83. 7. Aliter: *Benedictionem dabit legislator*, quia qui dedit legem, dabit benedictionem: qui jussit humilitatem, perducet ad veritatem. Quis verò hic est legislator, nisi *dulcis, & rectus Dominus*, qui *Legem dabit delinquentibus in via? In via* quippe *delinquunt*, qui veritatem derelinquunt. Sed nunquid vel sic à dulci Domino derelinquentur? Ipse est ergo *dulcis, & rectus Dominus*, qui legem dat viam humilitatis, per quam redeant ad cognitionem veritatis. Dat occasionem recuperandæ salutis, quia *dulcis* est: non tamen absque disciplina legis, quia *rectus* est. *Dulcis*, quia perire non patitur: *Rectus*, quia punire non obliviscitur.

Aliter: *Dulcis, & rectus Dominus. Dulcis*, quia gratiæ suæ gratis largitur dona: *Rectus*, quia ipsa dona distinguit in merita, & præmia, ita ut merita bona prærogentur *in via* ex gratuita dulcedine gratiæ, & præmia sempiterna dentur in patria ex gratuita rectitudine. Vel *dulcis*, quia prærogat merita: *Rectus*, quia pro qualitate meritorum unusquisque ab eo propriam mercedem accipiet secundùm suum laborem: *Dulcis*, quia gratis dat bona merita: *Rectus*, quia in judicio requirit eadem merita. Nec tamen ejus dulcedo caret rectitudine, nec rectitudo ejus vacat à dulcedine, quoniam in largitate meritorum distribuendo decem mnas unicuique secundùm propriam virtutem servat rectitudinem, & in judicio lucra meritorum non ex crudelitate requirens piam servat dulcedinem. Propterea, quia *dulcis, & rectus* est *Dominus legem dabit delinquentibus in via.* In hoc enim claret ejus dulcedo, quòd ex proprio & libero arbitrio, non ex impulsu necessitatis aliquo *peccantibus dabit Dominus legem* corrigentem *in via* hujus vitæ, ponens eos *in via* disciplinæ, quæ *via* hinc inde habet septa præceptorum bona jubentium & mala prohibentium.

Dabit etiam *legem delinquentibus in via*, qui quamvis delinquant in excessibus humanis, tamen à via fidei Catholicæ non recedunt, neque malum bonum, vel bonum malum esse dicunt aut credunt. Nam si hoc dicerent, aut ita dicentibus aliis crederent, à via veritatis exorbitarent. Nunc autem, quia delinquunt in via credentes, atque dicentes bona bona, & mala mala, quamquam & in malis cavendis, & in bonis exequendis multa surrepant humana delicta, propter hoc ipsum, quia delinquunt *in via, ipse Dominus dulcis, & rectus legem dabit delinquentibus in via*, dum non pereunt per malorum suorum defensionem pertinacem, sed salvantur per confessionem veracem Domino illis dante *legem*, id est, charitatem. *Plenitudo* enim *legis est dilectio*, *Rom. 13. 10.* qua solum, totumque bonum diligunt, qui sunt *in via* divinorum præceptorum, & ideo *charitas* *1. Petr. 4. 8.* in eis *operit multitudinem peccatorum. Charitas* hæc *patiens est, benigna est.* Et ideo *dulcis & rectus Dominus* ex charitativa patientia ipsos *mansuetos* effectos, qui priùs erant feri & indomiti

VERS IX. *Diriget in judicio*: & ex charitativa benignitate *mites* effectos, qui priùs erant immites, *Docebit vias suas*, id est, præcepta, pro quorum neglectu facit eos intelligere sibi evenisse flagella *in judicio. Mansuetos* ad meliora diriget, quorum vox est: *Si nosmetipsos judicaremus, non utique judicaremur. Cùm judicamur autem, à Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.* *1. Cor. 11. 31. & 32.* *Nunc judicium est mundi, nunc princeps mundi hujus ejicietur foras.* *Joan. 12. 31.* Et *in hoc judicio* neque ipse Princeps mundi, neque hic mundus in maligno positus dirigetur ad meliora: quia non est mansuetus inter verbera. Et quia omnis homo immansuetus per injustitiam distortus non est ita flexibilis, ut manu judicis dirigatur, necesse est, ut frangatur.

Dulcis, & Rectus Dominus volens omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, cùm distortos à sua rectitudine tangit virgâ directionis, in præsenti vita per judicium nunc occultum, nunc manifestum, sed semper justum, quos *mansuetos*, & ad pœnitentiam flexibiles invenit, hos in judicio suo dirigit: immansuetos verò atque in sua tortitudine penitus induratos frangit. Sicut enim lignum curvatum, si non fuerit in sua curvitate induratum,

tum, ficcatum, & inveteratum, potest emolliri & dirigi, alioquin frangitur, cùm ad rectitudinem cogitur manente illius duritia, & ariditate: sic inter homines mansuetorum & immansuetorum tanta est differentia, ut *in judicio* Divino illi dirigantur, isti frangantur.

Mansuetos propriè dicimus eos, qui cùm priùs essent intractabiles, posteà edomiti fiunt mansueti, quasi manusueti, cùm ex consuetudine patientiæ manum gratiæ flagellantis aut blandientis æquanimiter sciunt ferre, qui priùs ut equus indomitus recalcitrare, ut canis oblatrare, ut singularis ferus remordere soliti erant. *Mites* autem propriè illos vocamus, quibus est naturaliter suavis, & lenis animus. Immansueti adhuc erant Apostoli Filii Zebedæi, filii tonitrui, cùm dicerent Christo à Galilæis non recepto:
Joan. 9. 54. *Vis dicimus, ut descendat ignis de cœlo, & consumat eos*, sicut & Helias fecit? sed pius Dominus, *dulcis & rectus* eos ad mansuetudinem pro-
Ibid. 55. & 56. vocavit dicens: *Nescitis, cujus spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere sed salvare.* Item Petrus Apostolus adhuc immansuetus ait:
Luc. 22. 49. *Domine si percutimus in gladio?* Neque hoc dicere contentus evaginavit gladium, & amputavit auriculam servi Principis sacerdotum. *Dulcis* autem, & *rectus Dominus* ex insita sibi dulcedine sanavit inflictum vulnus, & ex insita sibi rectitudine dedit legem Petro *delinquenti in via* sic
Matth. 26. 52. dicens: *Converte gladium tuum in locum suum. Omnis enim, qui acceperit gladium, gladiò peribit.* Unde omni homini zelum Petri habenti expedit hanc *legem in via* fidei tenere, ut convertat gladium suum in locum suum. Si enim spiritalem gladium habet, utique debet illum convertere in locum suum, videlicet suo loco illum invaginando, suo loco etiam evaginando secundùm causarum qualitatem nunc tacendi nunc loquendi tempus admittentem. Item: si Dei Minister est gladium portans materialem, convertere illum debet in locum suum, videlicet ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum, illos reprimendo, istos defendendo.

Summa igitur cautela est adhibenda, ne propter hanc legem vel spiritalis, vel materialis gladius accipiatur, id est, rapiatur. *Accipere* namque interdum ponitur pro rapere. Unde quasdam aves rapaces dicimus accipitres, &
2. Cor. 11. 20. Apostolus ad Corinthios ait: *Sustinetis enim, si quis devorat, si quis accipit*, id est, rapit. Sunt itaque raptores gladiorum, qui contra justitiam & misericordiam vel spiritalem vel mundanum exercent judicium innocentes opprimendo & noxios dimittendo. Ibi quippe gladium evaginant, ubi esset invaginandus, & invaginant, ubi esset evaginandus. Et tales procul dubio nisi *legem* accipiant *in via*, nisi pœniteant in hac præsenti vita, gladiò sententiæ judicialis peribunt in die illa, quando cum Domino soli sancti erunt
Psal. 149. 6. & 7. judices, *& gladii ancipites in manibus eorum ad faciendam vindictam in nationibus*, & gladius utraque parte acutus de ore Christi tunc in throno sedentis procedet. Nunc in emendatorio judicio *diriget mansuetos in via*, id est, in præsenti vita: tunc in extremo judicio immansueti, qui gladium sine misericordiæ ac veritatis judicio acceperunt, gladiò peribunt misericordia, & veritate judicium finale dictante, quando his, qui à dextris erunt per misericordiam dicetur:
Venite benedicti Patris mei percipite regnum: & Matth. 25. 34.
his, qui à sinistris erunt per veritatis æquitatem
dicetur: *Ite maledicti in ignem æternum.* Ibid. v. 41.

Aliter: *Dulcis, & rectus Dominus: propter hoc legem dabit Dominus delinquentibus in via. Propter hoc*, id est, secundùm hoc, quòd *dulcis & rectus est, Dominus legem dabit*, id est, legem datam distinguet. Etenim in via egressionis ex Ægypto populo delinquenti tanquam *dulcis Dominus* valde bona præcepta in tabulis digitò suò scripta dedit, in quibus nihil aliud à vero Israëlita exigit, nisi ut timeat, vel diligat Deum, & ambulet in viis ejus. At ubi idem Israël in reatu vituli deliquit, dedit eis, ut ipse per Prophetam loquitur, *præcepta non bona* de ritu cæremo- Ezech. 20. 25.
niarum. Et secundùm hoc *rectus Dominus*, qui per talia exercitationis præcepta populum eundem mansuefaciens direxit, deinde mansuetos *in judicio*, nimirum punitionum, qualia sunt hæc: qui hoc, vel hoc fecerit, occidatur, lapidetur, aut comburatur, & per hæc omnia mites effectos docuit disciplinatè vias suas ingredi ad terram promissionis. Sic verò & in nobis æstimandum est, quos eodem penè introductionis modo ad veram promissionis terram viarum suarum docibles perducet. *Dulcis* igitur, *& rectus* etiam in nobis *Dominus*. Propter hoc enim & nobis dabit *legem* charitatis *delinquentibus in via* justitiæ, ut
charitas in nobis *operiat multitudinem peccato-* 1. Petr. 4. 8.
rum, quos & *diriget mansuetos*, ac mansuefactos per Sacramenta exercitationum, *diriget*, inquam, in judicio Ecclesiasticarum punitionum, quale est illud Apostoli: *quid vultis? in virga ve-* 1. Cor. 4. 21.
niam ad vos, an in charitate, ac spiritu mansuetudinis? sicque mites, dociles scilicet, ac benivolos effectos docebit vias suas. Etenim

VERS X. *Universæ viæ Domini misericordia, & veritas.*

Infinitæ quidem sunt & investigabiles viæ judiciorum ejus incomprehensibilium, sed in his duobus includuntur, *misericordiâ* scilicet, *& veritate. Misericordia* est, qua placabilis in primo adventu non sine justitia peccata dimittit. *Veritas* est, qua incorruptus Judex in futuro adventu non sine misericordia judicat merita. Tenet autem vias istas, cautèque incedit per eas, qui videns se nullis suis meritis, sed per solam misericordiam liberatum deponit superbiam, deinde & severitatem veritatis, & iram veracis judicis cavet. Hæ viæ, etsi notæ non sint aliis, quibus interdum videtur vel misericordia carere veritate, vel veritas esse absque misericordia: tamen quòd *universæ viæ Domini* sint *misericordia & veritas*, patet

Requirentibus testamentum ejus, & testimonia ejus. Testamentum ejus Evangelium de cœlesti hæreditate conscriptum & firmatum his, qui sunt per adoptionem gratiæ matris hæredes quidem Dei, cohæredes

redes autem Christi. Hoc *testamentum* sanguine ac morte testatoris confirmatum, veritate ac misericordia est plenum, quoniam Christus Jesus verus Deus, verus homo se hominibus exhibuit plenum gratia & veritate. Idipsum confirmant ejus testimonia in Moyse ac Prophetis, qui misericordiæ & veritatis, quæ in testamento continentur, testes fuerunt. Similiter Apostolorum & Apostolicorum Patrum prædicationes vel scripta seu miracula per Martyres aliosque sanctos exhibita, quid aliud sunt, quàm *veritas*, & gratiæ manifesta testimonia? quæ omnia testimonia *requirentibus* clarum est & evidens, quòd *universæ viæ Domini* sunt *misericordia & veritas.* Qui verò hæc testimonia vel non recipiunt ut pagani, vel depravant ut Judæi & hæretici, vel contemnunt ut falsi Christiani, neque veritatem inveniunt matrem initialis & servilis timoris, neque misericordiam matrem filialis amoris.

Libet hic paulisper investigare in *testamento* Dei, ac *testimoniis ejus*, an aliquando sola misericordia sine veritate, aut veritas absque misericordia operetur. Sic enim plerisque videtur, apud quos hæc sententia est vulgata, qua Sancti Patres affirmant universas quidem Domini vias simul consideratas misericordia & veritate plenas, cùm alii per veritatem damnentur, alii per misericordiam salventur: Sed si easdem vias ita distinguas, ut seorsum de iniquorum perditione, ac seorsum de bonorum salvatione agas, affirmant solius esse veritatis, quòd impii damnantur, & solius misericordiæ, quòd boni salvantur. Ideoque de universitate viarum Domini ajunt rectè simul misericordiam, & veritatem prædicari: de quadam verò parte solam misericordiam, & de quadam solam prædicant veritatem. Et est planè catholica, & non contemnenda hæc sententia, qua damnationi æternæ impiorum sola veritas & justitia: salvationi autem sanctorum sola coaptatur & assignatur gratia & misericordia Dei. Veruntamen *requirentibus testimonium ejus, & testimonia ejus* apparet non sine causa dictum esse, quòd *universæ viæ Domini* sint *misericordia, & veritas*, cùm secundùm supra dictum sensum convenientiùs videretur dicendum, quòd *universæ viæ Domini* sint *misericordia*, aut *veritas. Misericordiam, & veritatem* Spiritus Sanctus per *Et* copulativam conjunctionem conjunxit in omnibus viis Domini: non disjunxit per *Aut* conjunctionem
Marc. 10. 9. disjunctivam. *Quod* ergo *Deus conjunxit, homo non separet.* In judicio humano divinitus ordinato non est pretiosa misericordia sine justitia, neque justitia sine misericordia: quoniam justitia sine misericordia crudelitas nominatur: & misericordia sine justitia seu veritate fatuitas dici potest. Quantò magis ergo in Divino judicio misericordiam justitia seu veritas, & veritatem justitiæ commendat misericordia?

Cùm enim simplex natura Divinitatis nullius unquam sit susceptibilis divisionis, non est in ea aliud misericordia & aliud veritas, sed sicut unus idemque radius solis in se ipso sibi indissimilis, dissimiles tamen effectus operatur, dum
A uno eodemque calore ceram emollit, lutum indurat, dum uno eodemque splendore sanos oculos delectat, & lippos cruciat: sic una eademque virtus Divinitatis in semetipsa omnino simplex una eademque operatione alios emollit, & alios indurat, sicut in Ægypto una eademque signorum clarificatione benivola corda filiorum Israel emollivit, invida corda Pharaonis, & Ægyptiorum induravit. Est enim talis natura invidiæ, ut corda, quæ præoccupat beneficiis, deliniri non sinat; imò contra benivolentiam sibi vel aliis exhibitam vehementiùs indurescit, & quasi lippiente mentis oculo præclaræ benignitatis fulgorem vertit sibi in cruciatum, quem benivola mens habet sibi in oblectamentum cùm adest, eumque vehementer desiderat, cùm ab-
B est.

Quod ergo dicit Dominus: *Ego indurabo* Exod. 4. 21.
cor Pharaonis, tale est, ac si dicat: Ego beneficia clarissima populo meo in terra Ægypti exhibebo, quorum claro fulgore torquebitur & indurabitur invidum, ac superbum cor Pharaonis. Item quod dicit ad Pharaonem: Ego in hoc
ipsum excitavi te, *ut ostendam in te fortitudinem* Ibid. 9. 16.
meam, & narretur nomen meum in universa terra, idem est, ac si dicat: Ego te non feci invidum, sed cùm ex libero arbitrio tuo scirem te superbum, & invidum, Ego in hoc ipsum excitavi te, ut invidia, & superbia, quæ in te fuit sopita, quasi evigilaret repercussa fulgore beneficiorum meorum. Quando enim tibimetipsi benefeci, fa-
C ciens te regem totius Ægypti, ex claro fulgore beneficii tanti magis ac magis elatus contra me superbiebas, cui gratias agere debuisti, & populo meo in regno tuo exulanti crudelis fuisti. Quando autem eidem populo meo benefeci consolans eum per signa & portenta in terra tua ostensa, tu ex fulgore tanti beneficii præ invidia tua torquebaris, & magis ac magis in malitia tua induruisti. Itaque non per aliud ego te induravi, nisi quòd & tibi benefeci, ac tu inde superbiebas, ita ut haberes cor tumidum: & populo meo benefeci, cui tu sic invidebas, ut ex hac ipsa invidia cor haberes induratum. Quid ergo tibi facerem, quem & propria felicitas extollebat, & aliena torquebat? Nihil aliud restabat, nisi ut in quo tantam ostendi benignita-
D tem, cùm tu eadem benignitate abutereris, in te quoque tantam ostenderem fortitudinem meam, ut ex hac fortitudine ostensa cantaret mihi populus
meus: *Quis similis tui in fortibus Domine? Quis* Exod. 15. 11. 12. 13.
similis tui, magnificus in sanctitate, terribilis, atque laudabilis, & faciens mirabilia? Extendisti manum tuam, & devoravit eos terra. Dux fuisti in misericordia tua populo, quem redemisti, & portasti eum in fortitudine tua ad habitaculum sanctum tuum. Ecce quomodo hic populus Dei misericordiam, & judicium cantat, misericordiam pariter & fortitudinem laudat! Cantatio misericordiæ illud est, quòd dicit: *Dux fuisti in misericordia tua populo, quem redemisti.* Cantatio judicii, seu veritatis atque fortitudinis est, quòd dicit: *Portasti eum in fortitudine tua ad habitaculum sanctum tuum.* Sicut ergo in hac historia tanquam in

brevi tabella conspicitur, quòd viæ Domini sunt A misericordia & veritas: sic in tota universitate judiciorum ejus *Universæ viæ Domini* misericordia & veritas esse inveniuntur à fidelibus *requirentibus testamentum ejus & testimonia ejus.* Nam de veritate, sive justitia judiciorum Dei erga Pharaonem
Exod. 9. 27. testimonium perhibet ipse Pharao dicens: *Deus justus: ego & populus meus impii.* De misericordia verò illud est pro evidenti testimonio, quòd eidem Pharaoni ac populo ejus plagæ per justitiam immissæ, per misericordiam divinam toties remissæ, vel intermissæ sunt quotiens pro eo Moyses, & Aaron intercesserunt.

In populo autem Dei *Misericordia, & veritas* manifestè conspiciuntur ab omnibus *requirentibus testamentum ejus, & testimonia ejus* cantante, ut supra texavimus, ipso Moyse: *Dux fuisti in mi-* B *sericordia tua populo quem redemisti*, & portasti eum in fortitudine tua. Misericordia quippe fuit, quòd gratis absque omni merito præcedente ad Abraham & Isaac, & Jacob loquens populo ex eis nascituro & fidem ipsorum suscepturo, benedictiones in semine ipsius Abrahæ gratis promisit. Veritas autem fortis, & fortitudo vera fuit, quòd multis peccatis Hebræorum irritatus non cessavit illis benè facere usque ad omnimodam completionem veracissimæ promissionis suæ se-
Luc. 1. 73. cundùm *jusjurandum, quod juravit ad Abraham Patrem nostrum daturum* se illis terram promissio-
Deut. 6. 3. nis, *terram lacte, & melle manantem.*

Ampliùs autem spiritalis & universalis Pharao, Diabolus, rex totius Ægypti, princeps mundi hujus, judicatur per misericordiam & verita- C tem, non per ullam crudelitatem, quam etiam cogitare in Domino nefas est. Nonne illud magnæ Dei misericordiæ in illo fuit evidentia, quòd
Ezech. 28. 12. speciosum illum fecit, ita ut esset *signaculum similitudinis* Dei, *perfectus decore, plenus sapientia*, cujus altitudinem cedri non adæquaverunt in paradiso cœlesti? sed quia per liberum arbitrium superbus & invidus contra suum plasmatorem tumuit, sibique connaturales angelos noluit habere conservos, projectus est de medio ignitorum lapidum, id est, Angelorum sancto igne Divinæ charitatis ardentium & lucentium.

Verùm quia non propriè dicitur misericordia, ubi non præcedit miseria: dicamus hoc fuisse Divinæ bonitatis, quòd & spiritalem Pharaonem in cœlo cæteris Angelis clariorem, & in D Ægypto carnalem Pharaonem cæteris Ægyptiis nobiliorem condidit. Ex qua claritate, seu nobilitate, quoniam illi magis superbire, quàm Deo gratias agere maluerunt, peste superbiæ tumescentes miseri esse cœperunt, sed se miseros esse non senserunt. Adfuit ergo miseris Divina misericordia tale illis apponens malagma, unde cogerentur aliquantulum detumescere. Nam benefaciendo in cœlo humilibus Angelis & in Ægypto Hebræis humiliatis, provocavit superbos ad humilitatis gratiam, dum sentirent suæ superbiæ resisti, & humilibus gratiam dari. At illi magis, ac magis indurescentes, & præ invidia tabescentes misericordia Dei sunt abusi, dum ex beneficiis à Deo sibi collatis contra Deum superbierunt, & ex beneficio aliis collato per invidiam indurati sunt.

Quid ergo restat, nisi ut ostendat Deus in eis fortitudinem judicii, qui non receperunt medicinam sui beneficii, ut etiam in impiorum damnatione misericordia & veritas obvient sibi, dum illis misericordiam respuentibus veritatem ostendet judex justus. Ideo dicet in judicio: *Ite maledicti in* Matth. 25. 41.
ignem æternum. Quare? Quia misericordia mea temporali fuistis abusi, æterna misericordia estis indigni. Propter hoc obviabit vobis veritas judicans justè non sine commemoratione misericordiæ, ut Propheta meus fidelis inveniatur, qui de me dixit: *Cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis.* Habac. 3. 2.
En ego in judicio iræ justæ memor sum vobis exhibitæ misericordiæ. An non fuit misericordiæ, quòd vos divites feci, & ego inter vos egenus fui, ut ex mea paupertate ad misericordiam emolliti B benignè mihi faceretis, atque sic justitia mea dictante pro temporalibus æterna bona recipere possetis? At illi Domine inquiunt: *quando te vidimus* Matth. 25. 44. & 45.
egentem, & non ministravimus tibi? Respondebitur illis: *Quamdiu non* benè *fecistis uni* ex minimis meis, *mihi non fecistis.* Possetis vos apud vos causari, quòd sola justitia sine misericordia vobis in judicio meo sit intentata, nisi quòd isti minimi mei, qui inter vos fuerunt pauperes, contra vos in testimonio sunt, quòd misericordiam vobis oblatam respuistis, dum noluistis illis vestra misericordia indigentibus esse misericordes, cùm illi essent inopes, & vos divites. Ampliùs autem, & illud fuit misericordiæ, quòd nec minima bona remanserunt vobis inremunerata: quia recepistis bona in vita vestra, sicut & isti minimi C pro minimis malis mala receperunt in vita sua. Si ergo nunc vos unà cum illis vellem recipere in æterna tabernacula, hæc esset injusta misericordia, ac proinde nec misericordia, siquidem misericordia absque justitia fatuitas est potiùs, quàm misericordia. Item si eos in mundo afflictos, & pro suis peccatis castigatos mitterem vobiscum in ignem æternum, hæc esset nimia immisericordia carens omni justitia. Sufficiat, quòd isti minimi eos recipient secum in æterna tabernacula, qui de mammona iniquitatis eos fecerunt sibi amicos. Matth. 25. 34. & 35.
Talibus ego nunc dico: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis promissum est. Esurivi enim, & dedistis mihi manducare: quod enim fecistis uni ex minimis meis, mihi fecistis.* Igitur quòd hic dicitur: *Venite benedicti Patris mei*, perti- D net ad misericordiam: quod subjungitur: *esurivi enim, & dedistis mihi manducare*, meritum justitiæ commendat. Item quòd dicitur impiis: *Ite maledicti in ignem æternum*, sententia est justitiæ: quod additur: *Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare*, commemoratio est misericordiæ, qua illis Deus prior benefecit, & mala recipiens ab eis patienter sustinuit.

Nonne tibi hæc omnia diligenter consideranti, etsi non clarè, tamen quasi per speculum & in ænigmate apparet, quòd *universæ viæ Domini misericordia & veritas*, quando nec impiis denegata est misericordia, qua præventi sunt: nec piis defuit justitia, qua castigati sunt? Justa est ergo sententia Patriarchæ Abrahæ dicentis ad divitem: Luc. 16. 25.
Fili recordare, quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala; Nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris. Expertus est ille dives misericordiam,

diam, quando recepit bona in vita sua: expertus est quoque justitiam, quando pro sua immisericordia sine misericordia cruciabatur, in quo cruciatu misericordia divina cum justitia pariter operabatur: quia sicut pertinuit ad justitiam, quòd dives puniebatur: sic pertinuit ad misericordiam, quòd ex illius pœna requies & consolatio pauperis visa est magis dulcis. Item pauper expertus est justitiam, quando in hac vita recepit mala: expertus est quoque misericordiam, quando in sinu Abrahæ accepit consolationem, in qua consolatione justitia mixtim cum misericordia Divina operabatur: quia & misericordiæ fuit, quòd pauper consolationem accepit, & justitiæ, quòd ex conspecta illius gloria cruciatus divitis vehementiùs inarsit.

Quod de duobus personis diximus, de universitate piorum, & impiorum dici convenit: quia ex omnium impiorum pœna justissima clarescet misericordia piis exhibita, & ex omnium piorum gloria gratiosa clarescet justitia etiam in impiorum pœnis
2.Tim. 3. 12. observata. Nam *omnes, qui volunt piè vivere in Christo Jesu,* vel censu vel affectu pauperes, *persecutionem patiuntur*, & in futuro consolabuntur cum Lazaro: & via impiorum prosperatur in hoc mundo, quia mundus, quod suum est diligit, sed in futuro torquebuntur cum divite impio, cui omnes alligabuntur in uno fasciculo ad comburendum, qui vel censu vel affectu divites erga pios pauperes non erant misericordes.

In ipsis quoque infantibus ante baptismum de hac luce subtractis non operatur justitia sine misericordia: quia eorum pœna erit mitissima, ut ex justitia de originali peccato puniantur, sed ex misericordia fit ipsa pœna mitissima omnium, qui erunt extra Dei regnum. Baptizati etiam infantes, licèt remissa culpa non hinc transeunt absque infirmitatis & mortis pœna justissima, quam brevem & levem pœnam sequetur æterna Divinæ misericordiæ consolatio. Itaque si Deus flagellat omnem filium, quem recipit, sive parvulum, sive magnum, & flagellat quidem per justitiam, recipit verò per misericordiam: Itemque si nihil odit eorum, quæ in impiis ipse fecit, sed miseretur omnium per misericordiam quæ ipse fecit, puniens tamen per justitiam in impiis peccata, quæ ipse non fecit: manifestum est, quòd in omnibus operibus Dei misericordia & veritas obviant sibi, siquidem & in his, quos justitia judicis condemnat, misericordia naturam conservat, & in his, quos misericordia salvat, veritas promissionum Dei manifesta est. Liceat ergo nobis concludere, quòd *universæ viæ Domini sint misericordia & veritas.* Hoc etsi non comparet omnibus, attamen omnino elucet *requirentibus testamentum ejus, & testimonia ejus.*

VERS. XI. *Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo: multum est enim.*

Dixi paulò superiùs: *quia tues Deus Salvator meus*, & hoc nomen, quod est *Salvator*, dulce est mihi super mel & favum. Nam cùm inter misericordiam & veritatem constitutus timeam veritatis judicium: in hoc solo est mihi solatium, quòd misericordia superexaltat judicium *propter nomen tuum*, quod est *Jesus*, Græcè, *Salvator* Latinè. Ideò dico in magna spe miserationis: *Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo:* quia ego ipse peccatum meum non defendo vel extenuo, sed accuso & magnipendo, sicut jure debeo.

Multum est enim. Videbatur quidem aliquando mihi peccatum meum parvum: quia *cùm essem* 1. Cor. 11. 13.
parvulus, loquebar ut parvulus, cogitabam ut parvulus, & quilibet cogitationis, locutionis, vel operationis excessus videbatur mihi parvulus. Nunc autem consideranti, quòd in conspectu judicis cuncta cernentis in multis multùm offendi, peccatum meum nimis grande mihi apparet, non falsa æstimatione sed vera veritatis discussione. Sciens enim, quòd universæ viæ tuæ Deus sunt misericordia & veritas, nunc ago cum veritate, discutiens judice veritate me ipsum sinè palpatione, atque hoc faciens invenio me multa damnatione dignum propter peccatum meum: *multum est enim.* Reverà *multùm* peccavi, si numerum peccatorum meorum respiciam. Valdè multa sunt: quia multotiens, & *multùm* peccavi super numerum arenæ maris, & multiplicata sunt peccata mea, & non sum dignus videre altitudinem iniquitatis meæ, quoniam irritavi iram tuam, & malum coram te feci, non solùm ante agnitionem justitiæ, sed quod magìs iram tuam irritavit, etiam post acceptam veritatis & justitiæ notitiam. Si verò diuturnitatem peccati mei respicias, *multùm*, diu peccavi ab ineunte infantia usque in hanc horam. Si qualitatem peccati mei appendas in statera veritatis, *multùm* malè feci, qui tibi Deus meus bona mihi facienti pro bonis tuis mala rependi. Si quantitatem peccati pensas, non sunt condignæ passiones hujus temporis ad expurgationem peccati mei, *multum est enim.* Passiones infernales, non hujus temporis ego merui. Passiones æternas, non transitorias ego mihi secundùm duritiam meam & impœnitens cor meum thesaurizavi. Et ideò præter nomen tuum nulla est competens aut sufficiens medicina peccato meo, *multum est enim.*

Sed econtra multa spes medicantis gratiæ redundat in tuo nomine, quod est Jesus, cujus nominis rationem Angelus exponens dixit ad Joseph: *Et* Matth. 1. 21.
vocabis nomen ejus Jesus: ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum. Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo, multum est enim: quia ego pœnitens David, ego pœnitens Psalmista de populo tuo sum. Et ego pœnitens Ecclesia sum populus tuus in multis meis infirmis multas habens iniquitates & peccata, neque in majoribus meis ita carens omni macula, ut de se jactant hæretici Novatiani, qui se Catharos, id est, mundos nominant. Auctor istorum fuit Novatus Presbyter Ecclesiæ Romanæ, qui contra Cornelium Papam disceptans negabat lapsos posse reparari per pœnitentiam, quique sibi suisque sectatoribus tantam vendicavit munditiam, ut non viderentur habere necessariam pœnitentiæ medicinam. Sed cùm sancta Ecclesia recepisset per pœnitentiam emundatos, qui priùs lapsi fuerant, iste Novatus, & sui consentanei recesserunt ab Ecclesia quasi per talium susceptionem polluta, & se nominabant Catharos, id est, mundos quasi nulla pœnitentia indigentes, & munditiam de Baptismo acceptam custodientes, & custodire valentes, ac proinde nullum in Ecclesia locum pœnitentiæ relinquentes. Istis ergo Catharis propter suam contentionem anathematizatis ego Ecclesia

Ecclesia Catholica sciens me habere inter membra mea multos peccatores & peccatrices, pœnitentiæ remedium non abnuo, sed tibi Domine Jesu, qui es verus medicus, dico: *Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo, multum est enim.* Nam & multæ personæ intrà sinum meum foventur multis peccatis obnoxiæ, adhuc emendandæ per veram pœnitentiam: & ipsis perfectis membris meis scio tam multas inesse maculas, ut ipsi de se
1. Joan. 1. 8. & 9. veraciter dicant: *si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Si autem confessi fuerimus, *fidelis est* Deus, *ut remittat peccata nostra.* Item: *In multis offendimus*, inquiunt, *omnes.* Ideo & perfectorum est
Matth. 6. 12. ista vox in oratione Dominica: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Ergo quia ego Ecclesia dimitto debitoribus meis, & B oro pro eis, tu, qui dixisti: *dimittite, & dimittetur vobis*, ut justificeris in sermonibus tuis, *propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo*, quod non defendo, vel excuso, aut extenuo, quia non valeo, etsi volo excusare peccatum meum, *multum est enim.*

Aliter: *Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo, multum est enim.* Quia *universæ viæ tuæ Domine sunt misericordia, & veritas*, ego quoque in oratione mea misericordiam & veritatem socians intuitu misericordiæ tuæ dico: *propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo*: & intuitu veritatis dico: *multum est enim.* Reverà enim hoc pertinet ad magnam misericordiam, quòd *propitiaberis peccato meo*: & hoc sonat magnam veritatem, quod dico, *multum* esse peccatum C meum. Sed quia veritatem veræ confessionis nunquam deserit misericordia vel propitiatio indulgentiæ, ac remissionis, inde constanter peto, & affirmo mihi exhibendam propitiationem, quia non fictam profero confessionem de peccato meo, quod *multum* & magnum esse confiteor: in hoc non mentior, *multum est enim.*

VERS. XII. *Quis est homo, qui timet Dominum?*

Scio peccatum meum præteritum valdè multiplex esse ac magnum & si adhuc de cætero semper de die in diem viventi mihi in carne crescet cumulus peccatorum, quæ mihi spes esse poterit futurorum bonorum, cui cottidie augescit pondus malorum? sed quare tristis es anima mea, & quare conturbas me, quasi non sit ullum certum solatium seu firmum repagulum contra irruens in me pecca- D tum? Nonne Deus posuit mari terminum, vectem, & ostium, & dixit hucusque venies, & hic confringes tumentes fluctus tuos? Vectis mari procelloso, & tumultuanti oppositus est ille timor Domini sanctus permanens in sæculum sæculi, de quo
Psal. 111. 1. scriptum est: *Beatus vir, qui timet Dominum, in*
Psal. 127. 1. *mandatis ejus cupit nimis.* Item: *Beati omnes, qui*
Eccl. 1. 13. *timent Dominum.* Item: *Timenti Dominum benè erit in extremis.* Iste timor, cùm sit initium sapientiæ, finis est procul dubio insipientiæ, atque ideo quasi fortissimum repagulum, quasi vectis fortissimus veteri vitæ opponitur, & ab eo vita nova inchoatur, in qua etsi absque peccato non vivatur, tamen peccatum in ea non damnatur: quia timore Domini homo innovatus jam legi Dei consentit secundùm interiorem hominem, adeo ut non re-

A gnet peccatum in ejus mortali corpore, licèt gravato sub lege membrorum. Sic sic omnis homo timoratus timore sancto est infrenatus, ut si peccare libeat, peccare non audeat. Nam *quis est homo, qui timet Dominum*, & audeat aliquid facere contra Dominum? Planè si eo timore, qui est initium sapientiæ, finisque stultitiæ, quis timet Dominum, non audet audacter offendere Dominum.

Et dæmones quidem credunt, & contremiscunt, ac pessimi homines timore servili gravantur sociique dæmonum in tali timore in pœna quoque illis consociabuntur, nisi pœnitentia liberentur. Sed *quis est homo? Quis est homo* rationalis? *Quis est homo* à dæmonibus, dæmonumque sociis longè disjunctus? *Quis est* rationalis, ac minimè dicendus pecualis? vis audire quis? certè ille, *qui* B *timet Dominum.* Nam & alia scriptura sic dicit:
Deum time, & mandata ejus observa, hoc est omnis Eccle. 12. 13
homo. Si in hoc est omnis homo, quòd Deum timet, & mandata ejus observat, consequens est eum non esse hominem, qui Deum non timet, nec mandata ejus observat. Nam si Deum timere, atque mandata ipsius observare perficit hominis beatum & verum esse: constat illos nec beatè, nec veraciter homines esse, qui Deum non timent, nec mandata ipsius observant. Quærenti ergo, quis verè sit homo, aptè respondetur: *Qui timet Dominum.*

Ne autem putes huic tali timori peccatum dominari, audi quod sequitur: *Legem statuit ei in via, quam elegit.* *In via* fidei & rectitudinis, *quam* ex propria liberi arbitrii destinatio- C ne sibi tenendam *elegit* ipse Dominus, quem timet, *legem statuit ei*, quæ dicitur lex mentis, cui etsi repugnet alia lex, quæ est in membris carnalibus, tamen sic firmiter *statuit* ei Dominus *legem* interiorem proposito mentis firmissimo, quod elegit, ut etsi legem peccati sentiat, eidem tamen sponte non consentiat, sed etsi præoccupatus fuerit in aliquo delicto ut Petrus, & ego David, ille ad negandum, ego ad fornicandum, *legem* boni propositi à Domino intus in mente statutam non penitus abjicit, vel deserit abjectam, sed amarè flendo, & pœnitendo reformat ex parte deformatam. Et ideo

Anima ejus in bonis demorabitur. VERS. XIII

In malis quidem tentatur, & interdum sauciatur, sed in eis non *demoratur*: citò vel Christo respiciente, vel Spiritu veritatis redarguente resurgit D à malis, in quibus ei longa mora dulcis non est. Hic talis *homo, qui timet Dominum*, & cui ipse Dominus *legem statuit in via quam elegit.* Sed & *anima ejus in bonis demorabitur.* Majoribus enim studiis potiora & majora tempora impendet, sanctæque religionis exercitium, quia in hac mortali, & mutabili vita non potest jugiter servare, breviter illud aliquando intermissum sic studet reparare, ut quod non potest esse omnino continuum, sit saltem per longiores moras extensum. Non ita redibit ad ollas carnium in Ægyptum, ut diligat magis tenebras, quàm lucem: sed ultro venit ad lucem per agnitionem & confessionem peccati, sicut ego David redargutus per Nathan Prophetam veni ad lucem benignè audiens arguentem, nec abscondi peccatum, quod à lumine veritatis arguentis fuit manifestatum.

Non

Non sic fecit Adam, qui fugit ad latebras in medio ligni paradisi, cupiens latere absconditus. Unde anima ipsius in bonis paradisi deliciis non diu demorata fuit: quia ejecit eum Dominus de paradiso voluptatis in terram spinis, ac tribulis plenam. Qui autem facit veritatem non suis mendaciis excusans peccatum, sed vera confessione accusans illud, venit ad lucem, hic etsi ad breve tempus conscientiæ accusantis pungitur spinis ac tribulis: tamen audiet sibi Christum dicentem: (Luc. 23. 43.) ***Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.*** Et quisquis tali promisso jucundabitur, ***Anima ejus in bonis*** paradisiacis ***demorabitur***: quia & in præsenti vita quasi quatuor flumina paradisi Evangelica documenta, pœnitentibus regnum DEI promittentia, ipsius animam in bonis demorantem irrigant, & spe futurorum bonorum lætificant, ***in*** quibus ***bonis*** tunc perfectissimè ***demorabitur***, cùm ad matutinum Dominicæ Resurrectionis gaudium admissus perfruetur lætitiâ. (Ps. 29. 6.) Priùs tamen ***ad vesperum demorabitur fletus***, quando cum Petro amarè flebit, ***& ad matutitinum lætitiâ*** fruens cum eodem Petro sentiet, quàm verè anima ipsius in bonis demoretur inter eos, qui gavisi sunt viso ipso Domino, & gaudebat cor eorum, & gaudium illorum nemo tulit, vel tollere potuit ab eis.

Aliter: ***Quis est homo, qui timet Dominum? legem statuit ei in via, quam elegit.*** Multi sunt, qui se putant, vel jactant habere timorem Domini, sed pauci sunt verè timentes Dominum. Ideo res digna est inquisitione, quis verè Dominum timeat. Nam est timor, qui timidos, & est timor, qui timoratos facit, quorum duorum timorum differentia ex ipsa eorum dignoscitur efficientia: quoniam timidus fugit à Domino, timoratus ad Dominum. Timidus adhuc fuit Petrus, cum viso miraculo (Luc. 5. 8.) magnæ captionis piscium dixit: ***Exi à me Domine, quia homo peccator sum.*** Multi huic Petro similes in perturbatione consilium non habent, dum moriuntur, & vitam timent adeò timidi, ut non audeant vias rectas aggredi, licèt in invio sint pavidi. Tu autem, qui cum eodem Petro habente conscientiam testem grandis fiduciæ audes dicere: (Matth. 14. 18.) ***Domine, si tu es, jube me venire ad te super aquas***, cùm non fugis à Domino, sed ad Dominum per multas procellas tentationum seu tribulationum, scito te jam non timidum, sed timoratum. Talis timoratus fuit ille Simeon justus, qui exspectabat cum desiderio, non pavebat cum timore anxio, Christi adventum. Talis timoratus hic inquiritur, cùm dicitur: ***Quis est homo, qui timet Dominum?*** Vis nosse, quis est homo timens Dominum? Is procul dubio, qui constrictus timore Domini viam rectæ conversationis elegit, & cui ipse Dominus ***legem statuit in*** hac ipsa ***via, quam elegit.*** Legem scilicet firmissimi propositi, sive legem disciplinæ, cujus virga flagellat omnem filium quem recipit, ut eruditus per flagella non semel experta sciat sibi tutum non esse, si deviet à semel accepta lege ***in via, quam elegit.***

Potest etiam hic versiculus continuari ad proximum antecedentem secundùm Hebraicam veritatem, quæ sic habet: ***Propter nomen tuum, Domine, propitiare iniquitati meæ, quoniam gravis est.*** Hac oratione ac peccati confessione audita sequitur admiratio similis illi admirationi, qua dicitur: ***Quæ est ista, quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & universi pulveris pigmentarii?*** (Cant. 3. 6.) Nam sicut illud dictum est in admiratione animæ innocentis cum fragrantia virtutum de hoc mundo sursum ascendentis; ita nunc de anima veraciter pœnitente, ac regno cœlorum vim faciente, atque dicente; ***Propter nomen tuum, Domine, propitiare iniquitati meæ, quoniam gravis est***, Spiritus Sanctus admiratur, & dicit: ***Quis est iste vir timens Dominum***, quem docebit in via, quam elegerit? ac si dicatur: Quis est? quàm magnus, quàm admirandus est iste vir timens Dominum, qui quasi alter Jacob luctatur cum Domino in timore sancto? Nam sicut ille dixit: ***non dimittam te, nisi benedixeris mihi:*** (Gen. 32. 26.) sic iste dicit: non dimittam te, nisi propitieris peccato meo. Et sicut illi fortissimè secundùm nomen Jacob luctanti ascendente aurora dictum est: ***nequaquam ultra vocaberis Jacob, sed Israel erit nomen tuum:*** (Ibid. v. 28.) sic & huic viriliter pœnitentiam agenti, indulgentiamque petenti promittitur, quòd ***anima ejus in bonis demoretur, & semen ejus hæreditet terram.*** Reverà *Semen ejus*, id est, bonum opus ejus, quod facit ratio, dum vomere disciplinæ terram, id est, carnem sibi subjectam diligenter excolit, illud, inquam, semen *hæreditabit terram*, id est: causa erit, ut hæreditate possideat terram viventium.

Aliter: ***Anima ejus*** separata à corpore, quamvis absque ipso corpore non habeat illam geminæ lætitiæ plenitudinem, quam exspectat post corporis resurrectionem, tamen interim ***in bonis demorabitur*** conjuncta spiritibus angelicis, ***&*** tandem in resurrectione ***semen ejus***, id est, opus ejus ***hæreditabit terram***, id est, erit causa, quare corpus ejus, quod est terra, restauretur ad solidam hæreditatem possidendam. Quia enim sancti ***euntes ibant, & flebant mittentes semina sua*** (Ps. 125. 6.) cum nonnulla difficultate corporis, justum profectò est, ut quando venerint ***cum exultatione portantes manipulos suos***, ipsum quoque corpus, quod seminatum est animale, surgat spirituale; quod seminatum est in infirmitate, surgat in virtute; quod seminatum est in contumelia, surgat in gloria; quod seminatum est in corruptione, surgat in incorruptione. Interim verò

Firmamentum est Dominus timentibus eum. VERS. XIV.

Dominus immutabilis, non homo mutabilis est ***firmamentum timentibus eum***, timoratis videlicet fugientibus ad eum, non timidis fugientibus ab eo. ***Timentibus eum*** timore Divino divinitus inspirato est ipse ***Dominus firmamentum***: Timidis autem, & incredulis timore humano nullum est ***firmamentum.***

Timor enim Domini dat firmitatem, humanus diffidentiam. Et sicut, antequam positum esset firmamentum in medio aquarum, nulla fuit aquarum discretio vel distinctio, sed posito firmamento divisæ sunt aquæ superiores ab aquis inferioribus: (*Gen. 1. 6.*) Ita priusquam timor Domini sit in hominibus, est in eis magna confusio, sed ***firmamentum est Dominus timentibus eum***, ita ut in eis fiat magna distinctio desideriorum, velut aquarum superiorum & inferiorum. Nam desideria, quæ secundùm DEUM sunt, ut verbi gratiâ desiderium sapientiæ, honestatis, aliarumque virtutum, sunt velut aquæ superiores in supremis Angelis jam versæ in crystallum, quod Ezechiel vidit supra firmamentum: quia non est illis jam timendum, utpote confirmatis, & supra firmamentum timoris Domini consolidatis. Homo autem adhuc in carne positus quasi cum uxore est, quæ nimirum uxor caro est, ad hoc spiritui rationali conjuncta & subjuncta vel subjecta, ut rationabile obsequium pariat. Atque ideo ipse interior homo, qui sic est cum uxore, quantumlibet sit fidelis, tamen divisus est, sollicitus videlicet, quomodo placeat DEO, reddendo illi debitum famulatum, & quomodo placeat uxori suæ, accipiendo & exigendo ab ea debitum subjectionis obsequium, & reddendo illi debitum gubernationis & procurationis officium. Proinde in uno, eodemque homine, cùm sint aquæ multæ variorum desideriorum, necessarium est firmamentum Dominici timoris, ne aquæ illæ, quæ debent esse divisæ, sint confusæ; neve, quæ debent esse suprà, sint subtus, & quæ subtus debent esse, sint supra, id est: ne vel caro spiritui, vel spiritus fiat rebellis Domino, sed caro cum suis desideriis, quæ sunt in appetitibus quinque sensuum, sub timore Domini conclusa maneat, & ratio cum suis desideriis, quæ sunt in appetitu virtutum, super timoris Domini firmamentum & fundamentum solidetur, atque ita sit firmamentum in medio aquarum dividens aquas ab aquis ipse timor Domini, quo sancta desideria fulciuntur, & carnalia comprimuntur, atque in unum locum congregantur, ita ut appareat arida caro humana, neque sit nimiùm aquosa, sed sit germinans herbam virentem & afferentem semen, lignumque pomiferum, id est, omnia genera & species fructuosarum virtutum. Quod totum, ut fiat ***firmamentum est Dominus timentibus eum.***

Et quia ipse Dominus & timor ipsius omnino sunt in secreto propter quod sic habet Hebraica veritas: *secretum Domini timentibus eum*: pro eo, quod nos habemus: ***Firmamentum est Dominus timentibus eum,***) rectè sequitur:

Et testamentum ipsius, ut manifestetur illis. *Testamentum* namque vetus, & novum timentibus Dominum est *firmamentum* firmissimè illis promittens esse futurum, ut manifestetur illis ipse Dominus, qui nunc est in secreto suo absconditus. Unde ipse testator in veteri testamento posteriora sua Moysi videnda exhibens: (*Exod. 33. 23.*) *Facies*, inquit, *mea non videbitur tibi.* Sed in novo testamento eidem Moysi, & Heliæ loquens in monte transfiguratus etiam faciem suam illis exhibuit, atque omni dilectori suo promisit id ipsum dicens: *Et ego diligam eum, & manifestabo ei me ipsum.* (*Joan. 14. 21.*)

A

Etiam per hoc ***firmamentum est Dominus timentibus eum***, quòd eos ita illuminat in scripturis, ut ***testamentum ipsius manifestetur illis.*** Hunc sensum probat Hebraica veritas, in qua sic legitur: ***Secretum Domini timentibus eum, & pactum suum ostendit ei.*** Quo pacto, vel testamento illis ostenso firmantur timentes Dominum, quoniam in eo discunt, quòd non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente, qui timet Deum, & operatur justitiam, acceptus est illi. Propter hoc ego pœnitens David laqueos diaboli non timeo, nec pro eisdem laqueis præcavendis terram inspicere volo, sed

B

Oculi mei semper ad Dominum: quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos. VERS. XVI.

Et cùm soleant in laqueos, & foveas cadere, qui non intuentur ante pedes suos, ego tamen sursum ***ad Dominum*** spectans, quem solum timeo, in omni via conversationis vel actionis meæ non tam hominum quàm ipsius offensam cavere intendo. Neque hoc faciens humanæ, vel Diabolicæ deceptionis laqueos timeo Deo me protegente, ne incidam in laqueos. Et si incidero, dum timori & amori ejus intendo, dum in vultu ejus voluntatem ipsius exquiro, tamen securus ero: ***quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos.***

C

Ideo ipsius vultum vel in scripturis vel in Christo libet inspicere, ut fiam sapiens, de quo dicatur: *Oculi sapientis in capite ejus*, (*Eccles. 2. 14.*) id est, in corde, quod est animæ quasi caput, sursumque debet elevari ad excelsius caput, id est, ad Christum. ***Caput enim mulieris vir, & caput viri Christus, caput autem Christi DEUS***, (*Eph. 5. 23.*) ad quem levanda esse corda insinuat ipsa veritas Evangelica dicens: ***Respicite, & levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra.*** (*Luc. 21. 28.*) Itaque in bona spe ***oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos. Pedes meos***, id est, affectiones, quibus terram tango, dum afficitur oculus in videndi delectatione, gustus in delectatione sapiendi, auditus in delectatione audiendi, & cùm suavia delectant olfactum vel tactum, affectiones, inquam, tales laqueis delectationum

D

captas ***ipse*** Dominus ***evellet*** eripiens me de luto, ut non infigar, neque inhæream, sed adjuvante ac sustentante me dextera sua cum Petro gradiar super fluctus marinos, quibus etsi incipiam immergi, cùm delectatio mundana valido tentationis vento imminente affectiones meas tenet, tamen ***ipse evellet de laqueo pedes meos.***

Est enim aqua delectationis mundanæ laqueis, & retibus plena piscante diabolo in hoc mari magno, in quo sunt ***reptilia, quorum non est numerus, animalia pusilla cum magnis.*** (*Ps. 103. 25. & 26.*) Et hæc aqua totiens nobis transvadenda est, quotiens aliquid incumbit nobis agendum, quod sinè delectatione agi non potest, verbi gratiâ sinè delectamento somni convenientis non possumus dormire, sine delectatione comedendi, & bibendi non possumus corpus reficere, atque iter hujus vitæ agere non possumus nisi per talium delectationum aquas transeamus: ut

ut cùm de defectu eſuriei vel ſitis ad ſatietatis portum transvadamus, tranſitus ille mollis, & delectabilis eſt in ipſa refectione : ſed ipſa talis mollities habet in ſe laqueos & retia plura, quibus implicantur facilè noſtræ affectiones. Atque inde fit, ut cùm portui appropinquamus, laqueis, & retibus delectationum capti viam ipſam finiri doleamus, ac plùs nos delectet viæ ſuavitas, quàm in portu expleta neceſſitas.

Prov. 1.17. Hebraica veritas habet: ***quoniam ipſe educet de rete pedes meos. Fruſtra autem jacitur rete ante oculos pennatorum***, ait ſapientia, & ideo retia, ſive laquei tentationum non ante oculos pennatorum in evidentia tenduntur, ſed callidè abſconduntur, ita ut ſub velamine virtutis aut neceſſitatis obumbret interdum laqueus pravitatis aut voluptatis, ſicut verbi gratiâ, dum verbum DEI benè dicitur, ſeu eleemoſyna diſtribuitur, vana gloria inſidiatur: & cùm corpus cibo neceſſario ſuſtentatur, ſæpè ſub umbra neceſſitatis peragitur negotium voluptatis: quia ſæpe voluptas edendi, quæ velut pediſſequa debet ſequi neceſſitatem, quaſi Domina illam præire geſtiens ultra metas eidem neceſſitati debitas trahit animam ſponte captivatam, libenter illaqueatam, voluntariè irretitam, quæ interdum ſe gaudet deceptam. Sic anima mea miſera, & miſerabilis multotiens gaviſa eſt ſe deceptam cogitationibus inter ſe accuſantibus aut etiam defendentibus actum, qui videbatur ambiguus. Verumtamen laqueo pedum ſe artiùs contrahente, ac duro nodo conſtringente miſeram conſcientiam, ita ut diſſimilare * non poſſet culpam contractam, ut verbi gratiâ cùm indiſciplinatus ructus, ac tortura ventris, vel triduana cruditas, & longa indigeries teſtabatur in edendo modum ſupergreſſum, tum demum levatis oculis ad Dominum perſenſi veriſſimè dictum: ***Quoniam ipſe evellet de laqueo pedes meos.*** Niſi enim fortiſſima evulſione fuiſſem expeditus laqueo gulæ, jam eſſem perditus, & adhuc ero perdendus, niſi oculi mei ſint ad Dominum, qui ſolus potens eſt ***evellere de laqueo pedes meos***, ut me honeſtè, ac virtuoſè agentem aut non capiat, aut ſi ceperit, non teneat rete ſuperbiæ, me laudabiliter viventem non teneat appetitus laudis vanæ, me comedentem, bibentem, dormientem, ſeu aliis modis naturæ neceſſitates explentem aut non capiat, aut ſi ceperit, non teneat laqueus voluptatis, latens nimirum ſub velamine ipſius neceſſitatis. Ergo, iſtud mihi ſit firmum conſilium, fixumque propoſitum, ut ***oculi mei ſemper*** ſint ad ***Dominum, quoniam ipſe evellet de laqueo pedes meos.*** Hærent quidem ipſi pedes miſerabiliter, ſed ipſe Dominus ***evellet*** eos miſericorditer, & mirabiliter : hærent crebrò, ſed ***evellet*** eos continuò, ſi ab illo contuendo non deflectatur oculorum meorum jugis intentio. Igitur ***oculi mei ſemper ad Dominum, quoniam ipſe evellet de laqueo pedes meos.*** Oculis verò meis elevatis, & intentis ad Dominum ſic orabo :

* diſſimulare.

VERS. XVI. *Reſpice in me, & miſerere mei, quia unicus, & pauper ſum ego.*

A ***Reſpice in me.*** Qui facis, ut oculi mei ſint ad te, ſint quoque oculi tui ad me. Quondam in Adam creando me nobilem creaturam vidiſti, quando cuncta, quæ in homine ac propter hominem feceras, vidiſti, ***& erant valde bona***, Gen. 1.31. utpote à malitia peccatorum & miſeriarum aliena. Sed emergente malitia, & miſeria in natura humana diabolico ſuaſu decepta, juſto judicio me deſpexiſti : quem priùs inter cætera bona vidiſti, juſtè avertiſti à me oculos miſericordiæ tuæ. Sed nunc per veram pœnitentiam placatus oculos jamdiu averſos reduc ſuper me. Qui offenſus per inobedientiam primi Adam deſpexiſti me prolem ipſius, nunc placatus per obedientiam ſecundi Adam ***reſpice me*** redemptum ipſius. Poſt longam deſpectionem citò ***reſpice*** B ***in me : In me*** dico, non in peccata mea, quia ſi hæc aſpexeris, conſequens eſt, ut tu juſtus juſtè iraſcaris. Nunc autem ***averte faciem tuam*** Pſ. 50.11. ***à peccatis meis*** quæ feci, & ***reſpice in me***, quem tu feciſti.

Atque ipſum tuum reſpectum comprobans, & manifeſtans ***miſerere mei***, miſerias meas oneroſas levigando, peſtilentioſas curando ac plenè miſerando, ut gaudium meum ſit plenum, cui nihil deſit neceſſarium, nihil redundet ſuperfluum. Habes quidem tu DEUS Pater miſericordiarum, & DEUS totius conſolationis in temetipſo cauſas miſerendi, quando vides tempus miſerendi. Sed in me quoque ſunt magnæ ac multæ cauſæ, quæ miſericordiam tuam va- C leant provocare : ***quia unicus, & pauper ſum ego.*** Solet ***unicus*** plùs amari, & de paupere major dolor haberi. Populus autem Chriſtianus ***unicus*** eſt, non per hæreſes, aut ſchiſmata diſtractus, ***& pauper***, à divitiis ac deliciis mundi abſtractus.

Ego quoque David pœnitens ***unicus, & pauper ſum*** : quoniam fratres mei dereliquerunt, & deſpexerunt me, quorum unus dixit mihi : ***Quare dimiſiſti pauculas oves in deſerto ?*** 1. Reg. 17. 28. ***Ego novi ſuperbiam cordis tui, quia, ut videres prælium, deſcendiſti.*** Itaque licèt fratres ſeptem habuerim, tamen ***unicus*** fui : quia indignum fraternitate ſua reputaverunt, qui me deſpexerunt, & quaſi nullum reputaverunt. Unde me in conſortio ſuo Samueli non repræſentaverunt, D quem vix illo compellente quaſi abortivum noviſſimè ad ipſius præſentiam admiſerunt. Non ſolùm verò inter eos ***unicus***, verùm ***& pauper ſum*** computatus, & nullius probitatis, quem dedignabantur deſcendiſſe ad caſtra quaſi indignum, ut viderem caſtra.

Similiter ego quilibet pœnitens ***unicus & pauper ſum*** : quia omnes, qui me laſcivientem dilexerunt, nunc ſeria tractantem deſerunt ac deſpiciunt: & hoc eſt mihi cumulus miſeriæ, quòd inter ipſos divites ***pauper ſum***, cogorque interdum petere auxilium etiam ab inimicis epulantibus cottidie ſplendidè, indutis purpurâ, quæ eſt veſtis regalis, & byſſo, quæ eſt veſtis pontificalis & ſacerdotalis. Nam & quaſi reges dominantur, & quaſi pontifices vel ſacerdotes de

ſanctitatis imagine gloriantur, dum & per gladios tyrannizant, & officia Divina tanquam ſancti celebrant. Ego autem quaſi Lazarus *pauper*, & ulceroſus canum linguis expoſitus, quia peccatorum meorum purulentia per confeſſionem foras erupit, tegmen qualecunque peccatis meis quæro, ut ſim de numero illorum, de quibus
Pſ. 31.1. dicitur: *Beati, quorum remiſſa ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.* Non ego quæro vel deſidero purpuram & byſſum divitis epulantis cottidie ſplendidè. Video infantem pannis involutum, & reclinatum in præſepio. De his pannis tegmen deſidero, & de fœno illius præſepis paſci opto. Nam cùm omnis caro ſit fœnum, & licèt contemptibile ſit *fænum, quod*
Luc. 12. 28. *hodie eſt, & cras in clibanum mittitur*, tamen illius præſepis fœnum talis eſt caro, quæ non ſolùm ipſa non vidit corruptionem, ſed & confert ſe participantibus tantam, ac talem incorruptionem, ut maneant in æternum: quia
Iſa. 40. 8. ipſa caro eſt Verbum, & *verbum Domini manet in æternum*: poteritque ſe participantibus conferre in æternum manere. Et *plures quidem facti ſunt ſacerdotes* ſecundùm legem byſſo veſtiti, quorum aliis alii ſuccedebant, ſicut fœno deſecto ſuccedit aliud fœnum, *idcirco quòd morte prohiberentur permanere: JESUS autem eò, quòd maneat in æternum, ſempiternum habet ſacerdo-*
Hebr. 7. 24. & 25. *tium. Unde & ſalvare poteſt in perpetuum accedens per ſemetipſum ad DEUM ſemper vivens ad interpellandum pro nobis. Non ergo habemus Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus cujusque unici, & pauperis.* Nam & ipſe cùm dives eſſet, pro nobis pauper factus eſt, & ipſe *unicus* filius Patri ſuo in cœlis & matri ſuæ in terris, talis nobis eſt exhibitus, qui condolere poſſit his, qui ignorant, & errant, quoniam ipſe circumdatus fuit noſtra infirmitate, non noſtra iniquitate. Sed Phariſæorum cœtus purpura & byſſo indutus contemnebat illum quaſi
Iſa. 53. 5. leproſum & percuſſum à DEO. *Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras.* Ad iſtum *unicum & pauperem* confugio: *quia unicus, & pauper ſum ego*, &

VERS. XVII. *Tribulationes cordis mei multiplicatæ ſunt* abundante iniquitate, & refrigeſcente charitate multorum, inter quos multos tribulatur cor meum: quia illis compellor admiſceri occaſione multarum neceſſitatum ad vitam præſentem pertinentium. *De his neceſſitatibus meis eripe me Domine*, ut raró, vel nunquam ſit mihi neceſſe ad talium januas mendicare, vel eorum etiam copioſis epulis intereſſe, in quibus non audiuntur lectiones Divinæ, aut ſermones ædificationum, ſed fabulæ ac næniæ ſcurrarum & mimorum.

Aliter: Natura humana benè condita, ſed ad infirmitatem vitio propriæ voluntatis lapſa in calamitatem cecidit: quia preſſa innumeris neceſſitatibus nihil in hac vita, niſi unde affligeretur, invenit. Sed cùm eisdem naturæ noſtræ neceſſitatibus plerumque plusquàm expedit, deſervimus, mentisque curam negligimus, ex miſeria negligentiæ infirmitati noſtræ addimus ſqualorem culpæ. Neceſſitates namque naturales hoc habere valde periculoſum ſolent, quòd ſæpè in eis minimè diſcernitur, quid circa illas per utilitatis ſtudium, & quid per voluptatis vitium agatur. Crebrò enim occaſione ſeductionis invecta, dum neceſſitati debita reddimus, voluptatis vitio deſervimus, & infirmitatis velamine ante oculos diſcretionis excuſatio noſtra ſe palliat, ac quaſi ſub patrocinio explendæ utilitatis occultat. Infirmitates namque naturæ noſtræ per negligentiam relaxare nihil eſt aliud, quàm calamitati miſeriam addere, ac vitiorum ſqualorem ex eadem miſeria multiplicare. Unde ſancti viri id omne, quod agunt, ſtudioſa intentione diſcernunt, ne quid plus ab eis naturæ ſuæ infirmitas, quàm ſibi debetur, exigat, ne ſub neceſſitatis tegmine in eis voluptas excreſcat. Aliud enim ex infirmitate, aliud ex tentationis ſuggeſtione ſuſtinent, & quaſi quidam rectiſſimi arbitres inter neceſſitatem voluptatemque conſtituti hanc conſulendo ſublevant, illam premendo frenant. Unde fit, ut etſi infirmitatis ſuæ calamitatem tolerant, tamen ad ſqualorem miſeriæ per negligentiam non deſcendant. Hoc ipſum enim eſſe in calamitate eſt neceſſitatis naturæ, & carnis adhuc corruptibilis infirmitatem ſuſtinere. Quas videlicet neceſſitates cupiebat evadere, qui dicebat: *De neceſſitatibus meis eripe me.* Sciebat enim plerumque voluptatum culpas ex neceſſitatum occaſione prorumpere, & ne quid ſponte illicitum admitteret hoc ipſum ſatagebat evelli, quod nolens ex radice tolerabat.

At contra pravi gaudent in his corruptionis ſuæ neceſſitatibus, quia nimirum eas ad uſum voluptatum retorquent. Cùm enim reficiendis cibo corporibus naturæ ſerviunt, per delectationem gulæ in voluptatis ingluviem diſtenduntur: cùm tegendis membris veſtimenta quærunt, non ſolùm, quæ tegant, ſed etiam, quæ extollant, expetunt, & contra torporem frigoris non ſolùm, quæ per pinguedinem muniant, ſed etiam quæ per mollitiem delectent: non ſolùm quæ per mollitiei tactum mulceant, ſed etiam, quæ per colorem oculos ſeducant. Neceſſitatis igitur cauſam in uſum voluptatis vertere quid eſt aliud, quàm calamitatis ſuæ ſqualorem miſeriæ ſociare?

His conſideratis ego pœnitens, ac dolens de malis præteritis, & libenter volens cavere de futuris in recognitione præteritorum dico: *Tribulationes cordis mei multiplicatæ ſunt*: quia cor meum tot vulneribus eſt ſauciatum, quot voluptatibus invenitur ſuperatum. Item in præcautione, ac timore futurorum dico: *De neceſſitatibus meis eripe me Domine*, ut rara, vel nulla ſit occaſio neceſſitatis, per quam expleatur pravitas voluptatis. Scio quidem, quòd me neceſſe eſt comedere, bibere, dormire, veſtiri, ſi volo vivere, ſed ut caream vinculis iſtarum neceſſitudinum, mihi mori eſt lucrum & ideo cupiens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto, Beatam mortem peto dicens tibi DEUS meus: *De neceſſitatibus meis eripe me Domine.*

Dives,

Dives ille, qui malè mortuus est, & sepultus est in infernum, non evasit passiones harum necessitatum, quoniam sitivit guttam aquæ ardens in flammis. At ego taliter mori cupio, ut sim cum Christo. Nam si Lazarus in sinu Abrahæ, antę adventum Christi fuit liber ab istis necessitatibus, quantò magis ego, si dissolutus ero cum Christo, à talibus omnino liber ero? Et hoc ipsum peto dicens: ***De necessitatibus meis eripe me Domine.*** Si autem in carne manere propter aliquos est necessarium, & hinc mihi fructus operis est augendus, si sic vivam, ut mihi vivere Christus sit in causa. O Domine! sic de necessitatibus meis eripe me, ut quæ non possunt mihi viventi deesse, non possint obesse. Sic insint, ut non obsint: serviant, non dominentur: sint mihi ad usum, non ad abusionem, ut liberatus ab earum dominio, servus autem factus Deo, habeam nunc fructum bonum in sanctificatione vivendo sobriè, justè ac piè, finem verò vitam æternam certissimâ exspectatione sperans, & spe gaudens felici experimento cognoscam, quòd non solùm finalis remuneratio, sed etiam exspectatio justorum lætitia est, quando benè viventes exspectant, quod benè morientes accipiant.

Sunt etiam necessitates, quas faciunt sibi homines, ut ille, qui dixit: *Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam.* (*Luc. 14. v. 18. & 19.*) Item alius dixit: *Juga boum emi quinque, & eo probare illa*: quasi probatio illa esset adeo necessaria, ut per illam deberet, ac posset excusari. Et alius: *Uxorem*, inquit, *duxi, & ideo non possum venire.* (*Ibid. v. 20.*) Aliquando etiam perversi, vel incauti tales incidunt necessitates, de quibus nulla sit evasio sine peccato, ut verbi gratiâ Herodes, qui puellæ juraverat, ex eodem juramento postulatus dare caput Joannis necessitate constringebatur, aut homicidium crudele perpetrare, aut perjurium incidere. Sed ille, si sapuisset, inter duo crimina, minus & levius elegisset. Beatior autem, & sapientior fuisset, si ab hac necessitate sibi præcavisset. *De necessitatibus* talibus *erue me Domine*, ita ut eas nunquam incidam, aut si, quod absit, incidero, majus malum per minus evadam, exemplo militum, qui hostilibus muris clausi, necessitate compulsi, ut supra murum saliendo se mittant in casum, ibi eligunt exsilire, ubi existente muro breviore casus minor putatur. Verùm quia etiam casibus minimis periclitari cognoscitur claudus & fragilis quisque ac debilis, ita peto, eripi de talibus necessitatibus, ut ab eis omnino liber maneam, neque per eas unquam excusationem prætendam, quò minùs veniam ad nuptias, quibus ne desim, potiùs opto compelli per aliquas necessitates intrare, quàm per necessitates excusatus foris manere. Sic efficaciter peto liberari à malis necessitatibus, ut ad nuptias compellar intrare constrictus bonis necessitatibus, ut ille, qui dixit: *Coarctor è duobus cupiens dissolvi, & esse cum Christo, multò enim meliùs: manere autem in carne necessarium propter vos.* (*Philip. 1. 23.*) Item necessitate constrictus ad bonum opus ait: *Væ mihi, si non evangelizavero, necessitas enim mihi incumbit.* (*1. Cor. 9. 16.*) Et quia sub talibus necessitatibus aliquis ad bo-

A num opus angariatus amittit operis fructum, sic admittit has necessitates, ut excludat angarias tristes, imò ut hilarem datorem vel operatorem diligat Deus, dicit: *Eadem vobis scribere mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium.* (*Philip. 3. 1.*) Item: *Si volens hoc ago, mercedem habeo: si autem nolens, dispensatio mihi credita est.* (*1. Cor. 9. 17.*) Exemplo illius, qui hæc dixit, cupio liberari à malis necessitatibus, & ad bonum bonis necessitatibus constringi constrictione charitatis fortiter me urgentis, ut possim dicere: *Charitas Christi urget me*, id est, quibusdam fortibus necessitatum manibus trahit me. (*2. Cor. 5. 14.*)

Aliter: Sic fuit creatus homo, ut pro velle suo posset peccare ac non peccare, turbari & non turbari, mori & non mori, quod erat magna hoB minis libertas, in qua nulla fuit necessitas, qui si diabolo tentanti non consensisset ad peccandum prima tentatione superata, sic ab omni tentatione fuisset liberatus, ut non posset peccare, non posset turbari, non posset mori, quæ fuisset hominis Angelica beatitudo. Nunc autem, quia spontè peccavit, in tantam foveam peccati & miseriæ cecidit, ut non possit non peccare, non possit non turbari, non possit non mori, & istæ sunt miseræ necessitates hominis in carne viventis, & secundùm carnem ambulantis. Sed quia nihil damnationis est his, qui licèt in carne vivant, tamen non secundùm carnem ambulant, neque secundùm carnem militant: ita peto de necessitatibus meis liberari, ut quando carnis expleo necessitatem, non secundùm carnem ambulem, neque secundùm carnem militem, tantam videlicet habendo charitatem, quæ operiat C multitudinem peccatorum & excessuum, in quibus non possum non peccare, quæque sit fortis ut mors contra periculum mortis, quia non possum non mori, quæque mihi turbato erga plurima sit unum & unicum solatium, de quo dicitur: *Porro unum est necessarium.* (*Luc. 10. 42.*) Cùm ergo in hoc sensu dico: *De necessitatibus meis eripe me Domine*, idem est, ac si dicam: Domine da mihi perfectam charitatem, quæ mihi poterit esse solatium copiosum contra omnem hujus miseræ vitæ necessitatem. Ut autem non super inane sed super solidum fundamentum ponatur magnum magnæ charitatis ædificium, similis esse cupio homini sapienti ædificanti domum, qui fodit in altum, & ponit fundamenta supra petram. Propterea humiliavi me ipsum per pœnitentiam & confessionem peccatorum præteritorum, ut super profundam meam humilitatem D adhuc superexcellentem accipiam charitatis ædificationem. Verumtamen quia mihimetipsi adhuc suspecta est mea humilitas, neque enim me ipsum judico, Tu

Vide humilitatem meam. Tu VER. XVIII.

exanima, tu proba, tu videndo, & probando primitùs consolida in me fundamentum veræ humilitatis, cui dignè supponi valeat ædificium perfectæ charitatis, cujus tegmine protectus *de necessitatibus meis* nihil damnationis habeam: & si non habeam exinde laboris, propter hunc ipsum laborem dico: *Vide humilitatem meam*, *Et laborem meum.* Vide per misericordiæ tuæ visitationem, quantum sustineo miseriarum laborem, *& dimitte*

omnia peccata mea provocatus ad clementiam per consideratam miseriam, *& laborem meum.*

Aliter. *Vide*, id est, gratam habe *humilitatem meam*, quoniam per jactantiam justitiæ meæ non me ab unitate Ecclesiæ abrumpo, atque inter malos vivendo graviter laboro subjectus omni humanæ creaturæ propter te, sive Regi, quasi præcellenti, sive Ducibus tanquam ab eo missis. Et esset quidem mihi hæc humilitas & subjectio absque labore, si solos dignos in dignitatibus positos super me haberem. Nunc autem, quia subjicior dominis, non solùm bonis, & modestis, sed etiam discolis, magnum sustineo pondus diei & Isa. 1. v. 13. & 14. æstûs. Atque ut tuis Domine verbis utar: *Laboravi sustinens, iniqui sunt* enim *cœtus* eorum. Ergo tu *vide* non solùm *humilitatem meam*, in qua bonis hominibus non solùm mihi prælatis, sed etiam coæquatis vel etiam suppositis judicio humano libenter me humilio, & subjaceo, arbitrans illos me meliores & majores in judicio tuo: Vide, inquam, non solùm talem *meam humilitatem*, sed etiam *laborem meum*, quo indisciplinatos mihi superpositos, vel appositos patienter suffero. *Vide* hanc *humilitatem* meam, & hunc *laborem* meum quasi gratum sacrificium, & placatus hoc sacrificio *dimitte universa delicta mea.* Superiùs oravi dicens: *Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris.* Nunc autem sacrificio humilitatis & laboris mei præsentato ante oculos tuos Domine præsumo plùs orare dicens: *Vide humilitatem meam, & laborem meum, & dimitte universa delicta mea*, sive omnia peccata mea non tantùm in juventute contracta per ignorantiam vel surreptionem, sed etiam, quæ commisi usque in hanc horam sive ignoranter, sive scienter, sive per subitaneam tentationem, sive per industriosam deliberationem.

Hebraica veritas habet: *Vide afflictionem meam, & laborem meum, & porta omnia peccata* Isa. 53. 4. *mea.* Tu es enim, de quo scriptum est: *Verè languores nostros ipse abstulit, & infirmitates nostras ipse portavit.* Tu es agnus, qui tollis peccata mundi. Sic ergo peccata mea omnia porta, ut ea tollas, tu, qui portas, & tollis peccata mundi. Nolo ea sic portes, ut me peccantem supportes, quomodo portas illos, de quibus di- Isa. 1. 14. cis: *Laboravi sustinens*, sed ita porta peccata mea, ut ea tollas, & exportes, aut projicias in profundum maris, ut quondam currus Pharaonis & exercitum ejus projecisti in mare, me autem liberes ab omni dominio peccatorum, ut liberasti de manu Pharaonis populum tuum: & sicut tunc texpexisti castra Ægyptiorum, ita nunc

VERS. XIX. *Respice inimicos meos, quoniam multiplicati sunt, & odio inique oderunt me.*

Respice dæmones tanquam Pharaonis milites, *respice* turbas malignorum hominum tanquam currus, & equos ipsorum dæmonum, *respice* concupiscentias carni meæ ac sensibus insitas, *respice* illarum indisciplinatos motus, de quibus dici conve- Mat. 10. 36. nit: *& inimici hominis domestici ejus. Respice* hos omnes *inimicos meos.* Et quia respicis, quid optem Rom. 8. 26. singulis, quoniam sicut ait Apostolus tuus: *Quid oremus, nescimus, sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*, ipse te spiritus bonus & benignus doceat, quid singulis oporteat inimicis meis fieri, sive dæmonibus, ut avertantur, sive hominibus, ut convertantur, sive concupiscentiis carnalibus, ut extinguantur, sive his hominibus, qui converti nolunt, & in sua malitia sicut Pharao indurati sunt, ut à suis pravis conatibus impediantur, ne populum tuum de Ægypto exeuntem ultra modum persequantur.

Paulò superiùs dixi: *Respice in me, & miserere mei, quia unicus, & pauper sum ego.* Et nunc dico: *Respice inimicos meos quoniam multiplicati sunt, & odio inique oderunt me.* Tu ergo me *respice*, & illos: me *respice unicum*, illos multiplicatos: me *pauperem*, illos *odio inique* inflammatos contra me. *Multiplicati sunt* enim valde, cùm non solùm foris patior infidelium, sed & intùs falsorum fratrum *odia iniqua.* Nihil est enim iniquius odio illo, quo redduntur mala pro bonis. Odium verò illud utcunque dici potest justum & non iniquum, quo redditur malum pro malo. Sed hoc est *odium iniquum*, cùm quis odit diligentem se, persequitur orantem pro se. Tali odio retribuebant mihi mala pro bonis. Tu autem Domine Sabaoth, qui judicas justè, qui probas renes, & corda,

Custodi animam meam servando VERS. XX. & consummando in ea charitatem, quam habet, & habere cupit, etiam erga eos, qui oderunt pacem. *Custodi animam meam*, ne declinet ad imitationem perversorum, & sicubi vides eam declinasse post malos & irretitam per illos, tu erue illam. Sicubi me vides circumventum perplexitatibus eorum, *erue me* de medio nationis pravæ, & perversæ: si me vides tempestate jactatum, & in ventre ceti coarctatum, erue me, dic ceto, qui me devoravit propter meam incautelam sive inobedientiam, ut evomat me in aridam propter meam pœnitentiam. Si me vides in fornace ignis Babylonici, quem nutriunt prava desideria, *erue me* de ipso igne mittendo mihi Angelum, qui faciat mihi quasi ventum roris flantem, ne ignis iræ, superbiæ, aut luxuriæ, seu alterius nequitiæ involvat vel exurat me. Si vides me in lacu leonum, mitte Angelum tuum, qui concludat ora leonum, & erue me de ore ipsorum.

Non erubescam, quoniam speravi in te.

Propter hoc ipsum *erue me*, *ut non erubescam, quoniam speravi in te*, non in mea virtute. Hoc etiam in principio Psalmi rogavi dicens: *Ad te Domine levavi animam meam, Deus meus in te confido, non erubescam.* Et quia vultus mei non sunt ampliùs in diversa mutati, etiam nunc circa finem Psalmi id ipsum rogo, quod rogavi in principio, scilicet ut *non erubescam, quoniam speravi in te.* Valde autem erubescerem, si spes mea frustrata me confunderet, si quod spero, non eveniret, si spes mea periret. *Spes autem* Rom. 5. 5. *non confundit*, ait Apostolus tuus. Unde hoc? Ideo sanè, quia *charitas Dei diffusa est in cordibus nostris*: ideo illa non confundit, quoniam ista infundit. Quid infundit charitas Dei diffusa *in cordi-*

in cordibus nostris? Certitudinem utique consolationis, quæ in hoc mihi certissimè constat, quantùm in hac vita potest homo certificari, quòd

VERS. XXI. *Innocentes, & recti adhæserunt mihi*, quando adversabantur nocentes, & iniqui. Quare autem Innocentes, & recti adhæserunt mihi? Ideo scilicet: *Quia sustinui te. Innocentes*, qui nec sibi, nec aliis nocere volunt, *& recti*, qui etiam distorta libenter corrigunt per cordis consensionem, ideo *adhæserunt mihi* inter malos posito, quia non defeci, ut sequerer illos ad malum: *sed sustinui te* patienter exspectans judicium tuum, quo spero separari ab eis. Ergo isti quoque *innocentes & recti* non erubescant, sed

VERS. XXII. *O DEUS libera* totum *Israël*, id est populum, quem præparasti ad visionem tuam, *ex omnibus tribulationibus suis*, quas intus, & foris patitur, dum foris pugnæ, intus timores tribulant, sicut fuit ille Israël tribulatus, qui primus hoc nomine fuit appellatus.
Genes. 27. 41. Ille namque multas angustias passus est persequente illum fratre suo Esau, & in exilium co-
Ibid. 34. 2. gente, defraudante illum avunculo suo Laban,
Ibid. 35. 22. lasciviente filia sua Dina, fornicante Ruben pri-
Ibid. 37. 28. mogenito suo, vendito Joseph dilectissimo suo, in cujus venditione pariter illum cruciavit ignorantia gestæ rei, & certa notitia de fratrum invidia contra eundem Joseph diu habita. Sed tandem liberatus est ex omnibus tribulationibus suis ille Israël, quia tu eum peregrinantem deduxisti per vias rectas, ut transiret per locum,
Genes. 28. qui priùs dictus est Bethel, & nunc dicitur Bethlehem, in quo loco super lapidem quiescenti ostendisti illi regnum Dei per visionem scalæ, cujus culmen pertingebat usque ad cœlos, per quam Angeli ascendentes & descendentes honorabant Dominum innixum scalæ. Ne autem parum consolationis haberet in ista visione sicut
Genes. 41. Pharao bis septem boves, & bis septem spicas videns non est lætificatus hâc visione, quam ignoravit: Ne, inquam, iste Israël similiter ignorans mysterium visionis parum inde haberet consolationis, tu dedisti ei scientiam Sanctorum, pandens ei mysteria in eodem loco faciendorum mirabilium tuo-
Genes. 28. v. 16. & 17. rum. Unde cùm evigilasset de somno ait: *Verè Dominus est in loco isto, pavensque, quàm terribilis est, inquit, locus iste, non est hic aliud, nisi domus Dei, & porta cœli*; ac si apertè diceret: Verè Dominus, qui mihi apparuit in scala, hic nasciturus est. In cujus typo erexit lapidem in titulum, fundensque oleum desuper, significans apertè illic nasciturum Christum *filium olei*, sicut dicit Isaias:
Isa. 5. 1. *Vinea facta est dilecto in cornu filio olei*, qui est perunctus & perfusus oleo lætitiæ. Nimirum talis visio, talisque visionis manifestatio Jacob exulanti magna fuit consolatio. Sed nondum fuit de omnibus tribulationibus suis liberatus: quia postmodum veniens ad Laban avunculum suum, cùm serviret ei pro filia sua Rachel, multùm laboravit. Sed tu Deus honestasti illum in laboribus, & complesti labores illius, atque in fraude circumvenientium illum assuisti, & honestum eum fecisti, potitum

A videlicet nuptiis optatæ dilectæ sibi Rachelis, natisque illi probis filiis de duabus uxoribus, & earum ancillis, atque amplificatis illi gregibus ovium, cæterisque divitiis, quibus in terra perigrinationis factus est homo inclytus. Attamen per hæc multa commoda Israël ille non fuit liberatus de omnibus angustiis, ac tribulationibus suis. Nam revertentem illum in terram Patrum suorum persequebantur inimici sui, Laban scilicet cum suis. Et tu custodisti eum ab inimicis, & à seductoribus tutasti eum comportato acervo lapidum in pacis ac fœderis testimonium inter ipsum & socerum. Sed nondum fuit illi plena liberatio ex omnibus tribulationibus, Nam juxta Jaboc luctabatur contra illum Angelus, in qua luctatione flendo, & rogando fuit anxiatus.
B Sed tu certamen hoc fortissimum dedisti illi, ut vinceret, & extortâ benedictione ab Angelo sciret, quoniam omnium potentior est sapientia. Post hæc venditum filium suum justum non dereliquisti in vinculis, cui clementer assuisti, donec afferres illi sceptrum regni, & potentiam adversùs eos, qui eum deprimebant. Quo audito, quia viveret atque dominaretur in tota terra Ægypti, tunc primò dixit Israël: *Sufficit* Genes. 45. 28.
mihi: vadam, & videbo eum. Viso ergo filio suo Joseph in gloria magna sufficiens illi tunc primùm fuit consolatio: quia tunc liberatus fuit ille Israël ex omnibus tribulationibus suis.

Ita nunc libera Deus totum Israël deducendo eum per vias rectas, & ostendendo illi regnum Dei, & dando illi scientiam Sancto-
C rum, honestando illum in laboribus, & complendo labores illius, in fraude circumvenientium illum assistendo, & honestum eum faciendo, custodiendo eum ab inimicis, & à seductoribus tutando illum. Et certamine forti luctantem in precibus, & fletibus fac illum vincere, atque benedictionem gratam obtinere, ut sciat, quoniam omnium potentior est sapientia. Sic enim testante Osea Propheta ille primus Israël
in fortitudine sua directus est, & invaluit ad An- Ose. 12. v. 3. & 4.
gelum. Atque ut clarescat, quo genere luctandi invaluit ad Angelum: *Flevit*, inquit, *& rogavit eum.* Tali precum, lachrymarumque luctamine superatus Angelus benedixit eum in eodem loco appellando eum Israël, qui ante dictus est Jacob. Eodem ergo modo tu Deus,
D qui liberasti illum Israël, totum nunc *libera Israël*, nec desistas illum consolari ostendendo ei claritatem veri Joseph dominantis in tota hujus mundi Ægypto, quoadusque illius gloria comperta & experta per gratiosa ipsius munera dicat: *Sufficit mihi: vadam, & videbo eum, antequam moriar.* Et videbo eum nunc per speculum & in ænigmate, antequam moriar: facie verò ad faciem, postquam moriar: Nunc videbo illum dominantem in totâ terra Ægypti: tunc videbo eum regnantem in cœlo destructo regno Ægypti. Nunc videbo eum in Ægypto fratres pascentem, cunctisque populis frumenta distribuentem, Regiæque servituti omnia subdentem: tunc autem videbo eum panem Angelorum existentem, deque sua gloriosa visione Angelos & homines pascentem, atque in paternæ

paternæ majestatis claritate fulgentem. Ut ergo A libera, & lætâ mente talia possit fari omnis Israël, tu *Deus libera* omnem *Israël ex omnibus tribulationibus suis.* Memores nunc in fine illius versiculi, qui Psalmo præsenti coinsertus, ubi dictum est : *Universa via Domini misericordia, & veritas*, dicimus :

Gloria Patri Domino. *Gloria Filio* Veritati. *Gloria Spiritui Sancto* Misericordiæ. Gloria Uni Domino Veraci, & Misericordi : Metuendo propter Veritatem, diligendo propter Misericordiam.
AMEN.

PSALMUS XXV.

JUdica me, Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum.

Titulus Notus est, qui talis est:

VERS. I. *Psalmus David.* *

Non Christo Mediatori vero David Psalmus iste attribuitur, sed cuilibet perfecto, de quo hoc modo agitur. Primò commixtus malis ostendit se ab eis morum qualitate divisum. Secundò petit ab eisdem in judicio etiam localiter separari: Intentio est, ut moneat vitare consortia malorum, & adhærere justis, quia mores ex convictu formantur.

Potest antem congruentissimè hic *Psalmus* assignari eidem David pœnitenti, qui in persona pœnitentis Ecclesiæ, vel etiam cujuslibet unius hominis pœnitentis loquitur in *Psalmo* præmisso. Nam pœnitens *David*, pœnitens Ecclesia, & unaquæque pœnitens persona post confessionem veritatis & misericordiæ præmissam convenienter orat, ut per eandem misericordiam & veritatem Domini tandem discernatur ab impiis. *Judica me*, inquit, *Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum.* Et ut merito in futuro discernatur ab impiis, discernit se in præsenti, & dicit: *Non sedi cum concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo.* Nunc latiùs prosequenda sunt verba *Psalmi.*

Judica me Domine. Cùm interdum ponatur *judicium* pro *damnatione*, ut ibi:
Joan. 3. 18. *Qui non credit, jam judicatus est*: Interdum pro
Psal. 42. 1. discretione, ut illic: *Judica me Deus, & discerne causam meam de gente non sancta*: Non rogo judicium damnationis, sed judicium discretionis. D Nunc enim sum in magna confusione, in magna Babylonia, in magna perturbatione videns bonos cum malis, grana cum paleis, zizania in medio tritici, ita ut vix aliqua discretio inter has diversitates possit notari, cùm sit magna differentia inter duos Dominos, quibus duobus nemo potest pariter servire, interque ultima eorum præmia. Ut ergo sicut inter ipsos duos Dominos, & eorum extrema præmia, sic etiam inter eorum diversos ministros manifesta sit differentia, tu melior, Domine, cui ego elegi adhærere, *judica me*, id est, discerne me à ministris alterius Domini, ut non simus in una massa confusi, licèt in unum vas amplum
Cant. 1. 3. mundi istius infusi. *Oleum effusum nomen tuum*: quia tibi, Domine Jesu Christe, datum est nomen, quod est super omne nomen. Sicut oleum superat omnem liquorem, cujus etiamsi una gutta esset in fundo maris, naturali motu ad superficiem emergeret, & toti mari supernataret. Multò magis in parvo vase aliis liquoribus commixtum oleum B semper tenet summum, neque cum eis infusum patitur se pariter cum illis esse confusum: Sic, ô Domine, cui è duobus Dominis elegi servire, tuum nomen est super omne nomen. Nec mirum: quia tu es perunctus oleo lætitiæ, tu es conceptus Spiritu Sancto, qui in principio tanquam oleum ferebatur super aquas, jam tunc præsignando, quod id conferat sua unctio, ut quisque inde perfusus aquis abyssi non deberet esse confusus. Et tu quidem, Domine Jesu Christe, habes in te hujus olei lenitudinem, & de plenitudine tua cæteri electi tui accipiunt, unde confusionem hujus abyssi, super quam tenebræ sunt, evadunt.

Et ego pœnitens Ecclesia, vel ego pœnitens Psalmista, qui in superiori Psalmo lamentatione C usus væ sempiternum desideravi evadere, vellem nunc tanquam de percepta venia exultare in carmine lætitiæ, secundùm quod illa tria sunt visa in libro, *lamentationes* scilicet, & *carmen & væ.* Sed Ezech. 2. 10.
quomodo cantabo canticum, vel carmen in terra aliena, permaximè in tanta Babylonicæ confusionis perturbatione, ubi nescio, utrum odio, an amore dignus sim? propterea in hoc Psalmo discerni desidero, ut in subsequenti Psalmo discretus ab impiis læto carmine concelebrem, quòd Dominus illuminatio mea sit, & salus mea, & protector vitæ meæ. Quamdiu enim perversis ita sum confusus atque commixtus, ut mihi nullatenus appareat, utrùm oleo illo sim perunctus, quod est, effusum nomen tuum, cùm tamen dicar Christianus ex nomine tuo denominatus: non audeo ex fiducia solius nominis vendicare mihi vocem carminis, ut dicam: *Dominus illuminatio mea, & salus mea.* Psal. 26. 1.
Hoc ergo, ut ex bona fiducia conscientiæ audeam, tu Domine *judica me*, discerne me, fac ut sit differentia evidens, certa, & aperta in mea, & malorum conversatione, quibus etsi non renuam in area una conjungi per corporalem communionem & localem interdum commansionem: tamen desidero differentem ab eis conversationem, & conversationis intentionem, per quam discretus ab eis inveniar, & nunc secundùm judicia diversorum meritorum, & in futuro secundùm judicia diversorum præmiorum. Propterea clamo, & dico: *Judica me Domine*, provo-

* Vulgata: *In finem, Psalmus David.*

provocatus etsi non ex merito bonorum operum meorum, tamen ex merito fidei, per quam de nocente innocens factus sum.

Quoniam ego in innocentia mea ingressus sum. Etsi nocens de utero matris egressus sum propter peccatum Adæ, in quo omnes peccaverunt, in quo & ego peccavi; etsi, inquam, nocens sum egressus de utero matris, de vulva gratiæ paradisiacæ, tamen *in innocentia mea ingressus sum* in uterum gratiæ per Baptismum, in quo eos, quos aut sexus in corpore, aut ætas discernit in tempore, omnes in unam parit gratia mater infantiam, ità ut omnes hoc lavacro absoluti in novam innocentiam renascantur, & qui filius peccati est immersus, proles cœlestis emergat. Sic ego ad Baptismum *ingressus sum in innocentia mea*, non quam illuc attuleram, sed quam illic acceperim. Quid enim habeo boni, quod non acceperim: Si autem accepi, nolo gloriari, quasi non acceperim quærens meam gloriam. Sed volo gloriari in te Domine, per quem accepi hanc innocentiam, de qua nunc dico: *quoniam ego in innocentia mea ingressus sum.*

Sic dicimus *panem nostrum cottidianum*, non quòd ex nostro merito noster sit ille panis Angelorum, sed ex dono gratiæ: Sic dicimus: *Pater noster, à qui es in cœlis, non quòd simus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis*, unde ille sit Pater noster, sed quòd sufficientia nostra ex ipso sit, qui nos in filios adoptavit. Ita & ego nunc dico: *Quoniam ego in innocentia mea ingressus sum*, non quòd ex me mihi sit ulla innocentia, sed ille, ut agnus innocens pro me passus est, qui primitùs in Baptismo aquæ, & Spiritûs, deinde in Baptismo veræ pœnitentiæ vellere me vestivit suæ innocentiæ. Ideo ex confidentia fidei nunc dico: *Judica me, Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum.* Primitùs ad Baptismum, deinde iterum perdita innocentia mea *ingressus sum ad pœnitentiam in innocentia mea.* Verè *mea*: quia mihi per gratiam data: non quia per merita comparata fuit hæc innocentia.

2. Cor. 3. 5.

Duobus etenim gressibus ad Dominum tendimus, Intentionis videlicet, & Actionis. Per intentionem ingredimur, per actionem egredimur. Et fieri potuit, quòd egressus meus alicui nocuit, qui in actione mea offendiculum invenit. Sed ingressus meus, quantum ad intentionem, nullius hominis machinatur læsionem, sed correctionem, sed emendationem, sed meliorationem, sed vitiorum prohibitionem vel cohibitionem atque virtutum ædificationem. Ideo dico, quòd *in innocentia* mea ingressus sum: quia intentione mea nullius malignitatis mihi conscius sum, etiam cùm de meo per actionem egressu alicui aliquod evenit nocumentum.

Hebraica veritas habet: *Judica me, DEUS, quia ego in simplicitate mea ambulavi.* Cui sensui satis congruit, quod de innocentia intentionis meæ dixi, quæ intelligitur ille simplex oculus, qui totum corpus lucidum reddit, cùm ipse in simplicitate sua opus dirigit. In hujus oculi simplicitate ambulavi, cum intentionis innocentiam servare curavi, etiam in illis operationum gressibus, de quibus aliquis est offensus. De illo sanè tempore hoc dictum volo accipi, quo me, vel post Baptismum in innocentia & simplicitate servari, vel eandem innocentiæ simplicitatem per pœnitentiam recuperare studui eo meliorationis, & emendationis studio, in quo usque ad mortem perseverare volo cum Divino adjutorio. Nam si in me considerem, scio quòd deficerem. Nunc autem in Domino confido, *Et in Domino sperans non infirmabor.* Quoniam *qui sperant in Domino, mutabunt, & habebunt fortitudinem, current, & non lassabuntur, assument pennas, ut aquilæ volabunt, & non deficient.* Ideò & ego *sperans in Domino non infirmabor*, aut movebor ut hypocritæ, aut schismatici, qui ut videantur justi & sancti, nolunt esse inter malos, cùm sint ipsi pejores, qui tanquam leves paleæ jam ante ventilationem à vento superbiæ rapiuntur. Ego autem non tanquam superbus rogo sequestrari à malis per ventum elationis, ut appaream sanctior illis in conspectu hominum, sed ut inveniar innocens in conspectu tuo, Domine. Licèt enim dixerim, quòd *in innocentia mea ingressus sim*: tamen quia delicta nullus intelligit,

Isa. 40. 31.

Proba me, Domine, Et tenta me. VERS. II.

Id est, probando, non reprobando *tenta me*, sicut tentâsti Abraham. Probationibus, & tentationibus ostende me, non tibi, sed me mihi, ut & ego puniam mala per secretum pœnitentiæ remedium, & non inveniar aliis pravitatis exemplum. Non sinas me tentari ab illo tentatore, qui non tentat, nisi ut seducat. Sed tu ipse, qui tentas, ut probes, *proba me, & tenta me.* Atque si quid æruginis invenis apud me, *ne tradas bestiis animam confitentem tibi.* Sed tu ipse Psal. 73. 19.

Ure renes meos, Et cor meum.

In *renibus* delectationes: in *corde* regnant cogitationes. Tu ergo *renes meos*, ne quid mali delectet me, *& cor meum*, ne quid mali cogitem, vehementer *ure* igne illo, quem misisti in terram, & voluisti vehementer accendi. Scio, quia *fortis est ut mors dilectio, dura velut infernus æmulatio. Lampades ejus lampades ignis atque flammarum. Aquæ, multæ non potuerunt extinguere charitatem.* Hujus ergo inextinguibili ardore *ure renes meos, & cor meum*, ut nihil me delectet cogitare, nisi quòd igni charitatis examinando probaverit, ita ut de me dici possit: *dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Sed & igne tribulationis urendum judicas *cor meum, & renes meos*, non me sinas tentari supra id, quod possum ferre, sed priùs *proba me* clementer pensando, quid valeam patienter & utiliter ferre in tentatione tribulationis, & *tenta me* præmissa videlicet misericordi probatione, ne fortè reprobus inveniar, si nimiis tribulationibus oppressus fuero, quas ferre non potero cum patientia. Magis autem rogo probari, tentari, & uri per ignem purificantis dilectionis, quàm per ignem purgatoriæ tribulationis, quoniam in altero est opus misericordiæ, in altero opus justitiæ, quorum cùm sit utrumque laudabile,

Cant. 8. 6. 7.

Luc. 7. 47.

bile, opus misericordiæ plus est amabile ac desiderabile; ideò præcipuè in igne charitatis rogo uri secundùm misericordiam tuam:

VERS. III. *Quoniam misericordia tua ante oculos meos est*, & hæc magis desiderabilis est. Verumtamen si necesse fuerit, etiam per ignem tribulationis aliquas maculas meas emundari, non recuso etiam per hunc ignem probari, quod est opus veritatis & justitiæ, quoniam placet mihi veritas, quæ tibi DEUS placet.

Et complacui in veritate tua.

Quamdiu mihi veritas justitiæ displicuit, ego quoque displicui. Sed quàm citò mihi veritas placuit, quæ tibi placet, ego pariter *complacui* tibi cum ipsa *veritate*, in qua velut in speculo prælucido mihi displicui deformatus peccato & mendacio. Sed *complacui* mihi *in veritate* detersîs maculis mendaciorum à facie mentis meæ per veram confessionem peccatorum, & veram conversionem à vanitate ad veritatem. Vultis scire, quàm fuerim amicus veritatis? At priùs audite, quàm fuerim inimicus vanitatis. Cùm enim vanitas, & veritas inter se contraria sint; priùs congruit odisse vanitatem, deinde amare veritatem: nam vanitatis & veritatis amor in eodem corde se non capit.

Atque ut utriusquè rei habeas cognitionem, accipe utriusque descriptionem. Vanitas est, quod ita, ùt videtur, non permanet, sed videntium intuitus deludit, atque inter oculos videntium & videre cupientium subito evanescit. Veritas est, quod ita, ut creditur aut videtur, permanet in æternum. Sed inter multas vanitates in mundo sub sole tumultuantes una est vanitas, quæ dicitur Vanitas vanitatum, diabolicum scilicet mendacium, quod non ita est, ùt videtur, dum ipse Diabolus, qui mendax est, & pater ejusdem mendacii, vel se ipsum fingit similem altissimo, vel eandem similitudinem Divinæ altitudinis promittit hominibus malè sibi credulis. Licèt enim Angelo dictum sit: *tu signaculum similitudinis Dei*: & licèt homo sit creatus ad imaginem, & similitudinem Dei: tamen sic appetenda est utrique similitudo Divinæ bonitatis, ut neuter sibi vendicare præsumat similitudinem Divinæ altitudinis: quàm quia principalis Angelus vana & falsa gloriatione sibi usurpavit, jure dejectus ab altitudine cœli tenetur ligatus rudentibûs inferni, quoadusque in extremo judicio præcipitetur in profundum inferni: & tunc apparebit, quàm verè sit vanitas vanitatum sive falsitas falsitatum illud ipsius mendacium, quo vel sibi altitudinem Dei arrogavit, vel eandem fallaciter homini promisit; Nunc interim, licèt rudentibûs inferni detractus de cœlo sit ligatus in hoc aëre caligoso, adhuc fallaciter sibi vendicat similitudinem Divinæ altitudinis, cùm se suadet quasi Deum adorari, & coli vel apud Paganos in simulacris manu factis aliisque creaturis, vel apud Christianos in simulacris Missarum, quas cantant hæretici cæterique anathemizati, aut officiis privati. Sicut enim

Ezech. 28. 12. Genes. 1. 27.

Pagani Diabolum honorant, & Deum verum inhonorant reverentiam Deitatis exhibendo simulacris non habentibus Spiritum (*neque enim est Spiritus in ore ipsorum*) sic etiam perversi, & falsi Christiani Christum verum Deum, & Spiritum Sanctum inhonorant reverentiam Divinam exhibendo interdictis hæreticorum ac Schismaticorum officiis, habentibus quidem speciem pietatis in Sacramentalibus consignationibus, quæ fiunt ritu Ecclesiastico, sed virtutem pietatis, quæ Spiritus Sanctus est, abnegantibus. Hujus rei testes sunt Leo Papa, Gregorius Papa, Pelagius Papa, Cyprianus Martyr, Augustinus Episcopus, & illustris Vir Hieronymus cum aliis Patribus Orthodoxis, quorum ex parte subnectimus testimonia, ne videamur sine auctoritate interdicta Hæreticorum vel schismaticorum reprobrare officia.

Psal. 134. 17

Leo Papa Leoni Augusto in Epistola, quæ sic incipit: *Litteras Clementiæ tuæ, plenas virtute fidei & lumine veritatis venerabiliter accepi. Apud Christianissimum*, inquit, *Principem, & inter Christi prædicatores digno honore numerandum utor Catholicæ fidei libertate, & ad consortium te Prophetarum & Apostolorum securus exhortor, ut constanter despicias ac repellas eos, qui se ipsos Christiano nomine privaverunt.*

Et post pauca: *Nonne perspicuum est, quibus pietas vestra succurrere, & quibus debeat obviare, ne Alexandrina Ecclesia, quæ semper fuit domus orationis, spelunca nunc sit latronum? Manifestum quippe est per crudelissimam immanissimamque vesaniam omne illic cœlestium Sacramentorum lumen extinctum, intercepta est sacrificii oblatio, defecit chrismatis sanctificatio, & parricidialibus manibus impiorum omnia subtraxêre mysteria. Magnum ergo vobis est, ut diademati vestro etiam fidei corona addatur de hostibus Ecclesiæ triumphatis. Sacerdotale namque & Apostolicum tuæ pietatis animum etiam hoc ad justitiam ultionis accendere debet, quòd Constantinopolitanæ Ecclesiæ puritatem pestilentes obscurant, in qua inveniuntur quidam Clerici hæreticorum sensui consonantes, & intra ipsa Catholicorum viscera assertionibûs suis hæreticos adjuvantes. In quibus deturbandis, si frater meus Anatolius, cùm nimis benignè parcit, segnior invenitur; dignemini per fidem vestram, & istam Ecclesiæ præstare medicinam, ut tales non solùm ab ordine Clericatûs, sed etiam ab Urbis habitatione pellantur, ne ulteriùs Sanctus DEI populus perversorum hominum contagiô polluatur.*

Gregorius Papa in moralibus, libro XXXV. *Notandum magnopere est, quòd conversionis suæ Sacrificium amici Job Domino non per se, sed per Job jubentur offerre. Ait enim:* Job autem servus meus orabit pro vobis, faciem ejus suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia: *ac si apertè hæreticis dicat: sacrificia vestra non suscipio, petitionum vestrarum verba non audio, nisi per intercessionem illius, cujus professionis verba de me veracia recognosco.*

Et post pauca: *Salutem vestram per Catholicam Ecclesiam, quam diligo, postulate. Ipsi enim volo dimittere id, quod mihi in ipsa deliquistis, ut hæc*

hac vestram incolumitatem obtineat, quæ ex vestro languore laborabat. Sola quippe est, per quam sacrificium Dominus libenter accipiat, sola, quæ pro errantibus fiducialiter intercedat. Unde etiam de agni hostia Dominus præcepit dicens: in una domo comedetur, nec efferetur de carnibus ejus foras. *In una verò domo agnus comeditur; quia in una Catholica Ecclesia vera hostia Redemptoris immolatur. De cujus carnibus Divina lex efferri foras probibet, quia dari Sanctum canibus vetat.*

Pelagius Papa Joanni Patritio. *Noli Catholicam semper mentem aliqua schismaticorum communione polluere. Unum CHRISTI corpus, unam constat esse Ecclesiam. Divisus ab unitate veritatem corporis CHRISTI non potest consecrare. Ab Ecclesiæ visceribus divisus, & ab Apostolicis sedibus separatus dissecrat potius, non consecrat. Noli ergo quasi nulla schismaticorum, aut Ecclesiæ sit differentia, velle indifferenter utrorumq; sacrificiis sociari. Non est enim Christi Corpus, quod schismaticus conficit, si veritate duce dirigimur.*

Cyprianus ad Magnum Presbyterum. *Invenimus in tali facinore non solùm duces & auctores, sed & participes pœnis destinari, nisi se à communione malorum separaverint, præcipiente Domino per Moysen:* separamini à tabernaculis istorum hominum durissimorum, & nolite tangere ab omnibus, quæ sunt eis, ne simul pereatis in peccato eorum. *Et quæ criminatus Dominus fuerat, per Moysen implevit, ut quisquis se ab Achore & Dathan & Abiron non separâsset, pœnas statim pro impia communione persolveret. Quo exemplo ostenditur, & probatur obnoxios omnes culpæ & pœnæ futuros, qui se schismaticis contra præpositos, & Sacerdotes irreligiosâ temeritate miscuerint: sicut etiam per Osee Prophetam Spiritus Sanctus attestatur, & dicit:* sacrificia eorum tanquam panis luctûs: Omnes manducant eam, contaminantur, *docens scilicet & ostendens omnes omnino cum auctoribus supplicio conjungi, qui fuerint peccato eorum contaminati.*

Augustinus in sermone de blasphemia Spiritûs Sancti. *Potest esse visibilis forma palmitis, etiam præter vitem: sed invisibilem vitam radicis habere non potest, nisi in vite. Proinde corporalia Sacramenta, quæ portant, & celebrant etiam segregati ab unitate corporis Christi, formam possunt exhibere pietatis: virtus verò pietatis invisibilis & spiritualis ità in eis non potest esse, quemadmodum sensus non sequitur hominis membrum, quando amputatur.*

Hieronymus in sermone de Agno Paschali: *Non putemus Agnum istum ubique posse comedi. Præcipitur nobis, ut in una eum comedamus domo, id est, ne extra Ecclesiam immolari putemus. Ex quo manifestum est, quòd Judæi, & hæretici, & omnia conventicula dogmatum perversorum, quia in Ecclesia non comedunt, non eos Agni carnes, sed draconis comedere, qui datus est in escam populis Æthiopum. Nos verò comedimus azyma sinceritatis & veritatis.*

His testimoniis munitus ego amator veritatis, ex quo *complacui in veritate,* separavi me à vanitate, atque amicus veritatis;

Non sedi cum Concilio vanitatis VERS. IV.
illius, præcipuè vanitatis, quæ est vanitas vanitatum propter excellens diaboli mendacium, quo se fingit Altissimo assimilatum. Cùm enim teste Samuële sit *quasi scelus idolatriæ non obedi-* 1.Reg.15.23.
re, & quasi peccatum ariolandi nolle acquiescere, quis non facilè animadvertat, quòd omnis Clericus, qui contra Sedis Apostolicæ obedientiam sacrificare præsumit, abnegata virtute pietatis operatur mysterium iniquitatis, in quo signis mendacibus ita simplex seducitur populus, ut propter signorum, id est, visibilium Sacramentorum indifferentiam nullam putet esse differentiam inter Missas Catholicorum, quæ canuntur per obedientiam, & missas conductitiorum, Simoniacorum publicorum, & manifestè incestuosorum Presbyterorum, quæ canuntur contra Ecclesiæ interdicentis obedientiam? Est autem permaxima differentia; quia in Missis Catholicorum recognoscitur veritas veritatum,
quæ dicit: *hoc facite in meam commemorationem.* Luc.22.19.
Cui dicenti: *hoc facite,* salubriter obeditur ab eis, quibus illud dicitur. Dicitur autem hoc discipulis veritatis; non sedentibus *in concilio vanitatis,* in quo sedent super cathedras pestilentiæ, qui celebrant Sacramentum summæ obedientiæ cum crimine pertinacis inobedientiæ, in quorum sub anathemate vel excommunicatione interdictis missis recognosci potest vanitas vanitatum mentiente Antichristo, quòd sit ipse similis Christo, mentiente Diabolo, quòd sit ipse similis Altissimo. Sicut enim Pharao per suos Magos in similitudine signorum certans contra Moysen & Aaron contendebat videri similis Domino: sic modò Antichristus vel Diabolus per suos Clericos in Ecclesia negotiantes cum Simone Mago, & fornicantes cum Nicolao, atque insuper interdicta officia præsumentes contendit contra veritatem per Sacramentorum similitudinem, in quibus tamen non magìs operatur digitus Dei, Spiritus veritatis, quàm in falsis signis Magorum Pharaonis, excepto sanè Baptismi Sacramento, quod etiam per quemlibet laicum ritu Ecclesiastico celebratum sine dubio ratum est.

Huc accedit, quod hujusmodi Pseudo-Clericis non est interdictum nisi altaris officium, & Ecclesiasticum beneficium Altaris Ministris debitum. Tolerando ergo illos baptizantes, aut alia officia minora quædam administrantes, in interdicto illis Altaris ministerio eis nolo communicare, ne inveniar sedens *in concilio vanitatis* contra obedientiam veritatis, quæ in Sedis Apostolicæ Præsulibus docet abstinendum à talibus.

Utrum verò conficiatur Christi corpus in eorum Missis nec ne, superfluum est investigare, cùm sine dubio illud constet, quòd ipsæ tales missæ sub excommunicatione sunt interdictæ à Nono Leone & à Papa Nicolao, sicut Successor eorum Alexander Papa contestatur dicens: *Præcipiendo mandamus, ut nullus Missam audiat Presbyteri, quem scit indubitanter concubinam habere, aut subintroductam mulierem. Unde etiam Sancta Synodus hæc à capite sub excommunicatione statuit dicens: Quicunque Sacerdotum, Diaconorum,*

rum, & Sub-Diaconorum post constitutum beatæ memoriæ Prædecessoris nostri Sanctissimi Papæ Leonis, aut Nicolai de castitate Clericorum concubinam palam duxerit, vel ductam non reliquit, ex parte Omnipotentis DEI *auctoritate Beatorum Apostolorum Principum Petri & Pauli præcipimus, & omnino contradicimus, ut Missam non cantet, neque Evangelium, aut Epistolam ad Missam legat, neque in Presbyterio cum his ad Divina officia, qui præfatæ constitutioni obedientes fuerint, maneat, neque partem ab Ecclesia suscipiat.*

Hæc de incestuosis dicta sufficiant, ne quis dubitet sub excommunicatione interdicta esse illorum officia, & omnino respuenda sacrificia. Nunc de conductitiis, eorumque conductoribus, & omnibus in domo Dei negotiantibus: quod anathemati subjaceant, assertio nostra posset requiri. Sed non est necessaria, cùm hoc plenissimè confirmet Paschalis Papæ decretalis Epistola Mediolanensibus directa, in qua sic dicit: *Æternæ mortis crimen incurrit, quisquis, dum potest, fratrem à morte minimè defendit. Nos quoque qui Excellentiæ Vestræ Summum discrimen audivimus, Summi reatûs pœnam incurrimus, si tacemus Domino prophetante, quia profectò sanguinem fundit, qui iniquitatem impiorum tacendo dissimulat. Audivimus enim, quod valde miramur, quòd sacri apud vos Ordines pecuniis distrahuntur, dum quicunque tale aliquid acceptaverint, omnino hæretici comprobentur Spiritu Sancto per Gregorium intonante, quia quisquis per pecuniam ordinatur, ad hoc, ut fiat hæreticus, promovetur. Et ut nostræ paginulæ hujus non præsumptionis, sed timoris causam fuisse monstremus, Beatus idem prosequitur:* Quisquis contra Simoniacam, & Neophytorum hæresim pro officii sui loco vehementer non atserit, cum eo non se dubitet habere portionem, qui priùs hoc piaculare commisit flagitium. *Quibus in verbis cùm Simoniaca, & Neophytorum hæresis exprimatur, quia æterna morte dignissimum crimen sit, apertissimè declaratur protestante per Augustinum Divino Oraculo, ac dicente:* Firmissimè tene, & nullatenus dubites, omnem hæreticum, vel schismaticum, quamvis multas Eleemosynas faciat, vel etiam pro Christo sanguinem fundat, cum Diabolo & Angelis ejus æterni ignis incendiis mancipandum, nisi antè finem hujus vitæ Catholicæ incorporatus, & redintegratus fuerit Ecclesiæ. *Hinc est, quòd Dominus vendentes, & ementes de templo ejecit. Dathan & Abiron viventes terra deglutivit. Simonem quoque Magum tentantem Petrus damnavit, omnesque Simoniacos Ecclesiasticis jaculis perpetuo anathemate damnavit. Et turpe nimis est, ut in plenissimo jam vigore confirmata Ecclesia tam ferali inimico succumbat, de quo in primordio suæ infantiæ tanta virtute triumphabat. Si quis autem objecerit non consecrationes, sed res ipsas, quæ ex consecratione proveniunt, vendi, videtur quidem aliquid dicere, nihil autem penitus sapere. Nam cum Ecclesiæ aut Episcopus aut Abbas, aut tale aliquid sine rebus corporalibus & exterioribus in nullo proficiat, sicut nec anima sine corpore temporaliter vivit, quisquis eorum alterum vendit, sine quo alterum eorum haberi non provenit, neutrum invenditum derelinquit. Quam tamen objectionem sacer penitus Canon exterminat, cùm Procuratorem, vel Defensorem Ecclesiæ, vel Regulæ subjectum à Deo per pecunias ordinari prohibet, ut interventores quoque tanti sceleris anathematis mucrone succidat. Quid plura? si anathemizati, & excommunicati, & ut verè hæretici, Simoniaci, & Neophyti à numero sunt fidelium, & Ecclesia separati, quis non videat, quòd hujusmodi Sacerdotum, vel Clericorum Missæ & orationes Deum ad iracundiam super populum provocent, quem placari talibus credebamus? Scriptum est enim: Omne, quod non est* Rom. 14. 23. *ex fide, peccatum est. Et iterum: Veri Sacrificii locus extra Catholicam Ecclesiam non est. Unde dicitur: Hæreticum hominem post primam, & secundam correptionem devita. Quomodo ergo tales Episcopos, vel Abbates, vel reliquos Clericos devitamus, si eorum Missas audimus, cum quibus si vel oramus, excommunicationem subimus? Quos quidem Sacerdotes esse saltem credere omnino errare est, cùm Petrus Simoni dicat; Pecunia tua tecum* Act. 8. 20. *sit in perditione, quoniam donum Dei existimâsti pecunia possideri. Ubi cum: existimasti dicitur, patet, quia non pro eo, quod fecerat, sed quia se facere posse crediderat, condemnatur. Et nos sub anathemate interdicimus id ipsum de hæresi Simonia, sicut Sancta decrevit Synodus, nullum aut Ecclesiarum consecrationem, aut Archipresbyteratum, aut commendationes Altarium, aut traditiones Ecclesiarum vendere: quisquis conduxerit, aut vendiderit, aut emerit anathema sit, Amen. Et responderunt omnes tertiò: Fiat, fiat.*

Audiant ista conductitii, & conductores Clerici, atque ex his, quæ dicta sunt patenter animadvertant se subjacere anathemati, ac proinde in suis interdictis officiis jure debere contemni unà cum incestuosis Nicolaitis. Illud sanè volumus non ignorari, quod occultæ negotiationes, & fornicationes Clericorum servandæ sunt in judicium futurum. Quorum verò peccata manifesta sunt præcedentia ad judicium, & de quibus, ùt jam præmonstratum est, jam factum est judicium, sic sunt cavendi in suis interdictis officiis, ne dum per eorum interdicta sacrificia operatur mysterium iniquitatis Diabolus vel Antichristus, injurietur Deus Christus, qui cùm sit Altissimus, & filius Altissimi vocetur, atque solus mysterium justitiæ ac pietatis in officiis licitis, & non interdictis operetur, quisquis interdictus, & officiò privatus præsumit sacrificare Sancta Ecclesia Romana per suos Pontifices contradicente, imò in ipsis Domino Jesu Christo prohibente, in eadem invenitur vanitate vanitatum se Altissimo parificate, seu præferre, in qua Diabolus est locutus? *Ero similis Altissimo.* Isa. 14. 14. Nempe dum interdictæ Missæ non interdictis parificantur & assimilantur, vanis, & falsis assertionibus vanitas vanitatum, seu falsitas falsitatum invenitur in ore fabricantium tale mendacium, quod cum primo Diaboli mendacio rectè censetur execrandum, licèt in monte testamenti, in lateribus aquilonis conflatum inveniatur, dum quasi de novo, & veteri Testamento videtur quibúsdam quasi auctoritatibûs communitum.

Non

Non enim ignoramus multos valenter litteratos hoc affirmare, quòd Missæ interdictæ, quamdiu eas Episcopus quilibet in suo Episcopatu tolerat, sint indifferenter audiendæ, licet Ecclesiâ Romanâ prohibente. Atque ista litteratorum Clericorum assertio in tantum convaluit, *ut*
Matth. 24. 24. *in errorem ducantur, si fieri potest, etiam electi.* Verùm qui verè sunt electi, si fuerint in hunc errorem inducti, in hac vita resipiscunt, aut in futuro purgatorias pœnas tolerabunt pro eo, quòd contra Ecclesiam Romanam sentiunt. Mihi autem absit contra Sanctam Romanam Ecclesiam credere alicui, etiamsi linguis hominum loquatur & Angelorum, etiamsi fulgeat virtutibus miraculorum; quoniam qualiscunque meriti sit, qui contra fidem Petri sentit, quique successoribus ipsius legitimis in ratione fidei Catholicæ non consentit, portabit judicium, quicunque est ille, etiamsi de numero fuerit electorum. Sic Beatus Gregorius in Dialogo de quodam Paschasio Romanæ Ecclesiæ Diacono scribit, qui cum esset insignis Dei famulus, cultor pauperum, contemptor sui, & luculentissimos de Spiritu Sancto libros ediderit, adeò sanctus, ut attactu feretri, in quo ipse defunctus ferebatur, dæmoniacus fuerit liberatus, tamen post mortem gravissimas pœnas exsolvit pro eo, quòd contra Symmachum Papam cum Laurentio sensit, non in summo negotio fidei, sed in ipsius Papæ Symmachi electione, cui prædictus Paschasius voluisset, si salva pace Ecclesiæ potuisset, Laurentium prætulisse. Quantò magis ergo in summo fidei Sacramento periculosa & perniciosa est dissensio, periculosa electis in errorem ductis, perniciosa malis in eundem errorem, quos possunt, inducentibus, & ipsum errorem pertinaciter defendentibus? Nam reverà errantes, & in errorem, quos possunt, mittentes, nisi resipiscant, æternaliter damnabuntur. Boni autem per eos decepti, sicut prædictus Paschasius, qui culpam suam in hac vita non deflevit, quam nec culpam esse credidit, si de hac vita in hac deceptione rapiuntur, in alia purgabuntur.

Ego autem pauper David pauper & pœnitens arbitratus multò melius in hac vita emendari, quàm in alia cruciari, ne fortè reprobus inveniar, hoc oro, ut in hac vita probes me: ideò dico tibi Deus meus, qui es veritas veritatum, cui displicet omnis vanitas, maximè vanitas vanitatum. Tibi, inquam, dico: *Proba me* in hac vita, *& tenta me; ure renes meos,* ne me delectent vana: *Ure cor meum,* ne libenter cogitem vana, vel credam illa esse vera, quæ vana sunt, maximè officia & sacrificia interdicta, in quibus deprehensa est vanitas vanitatum à Sanctis Patribus; quorum testimonia supra posuimus, in quibus testimoniis vanitatem reprobantibus, misericordiam verò, & veritatem commendantibus *misericordia tua ante oculos meos est, & complacui in veritate tua,* quam sonant prædicta testimonia. Ideo acquiescens testimoniis veritatis, ex quo ea patienter intellexi, *non sedi cum concilio vanitatis* cavens interesse illorum conventiculis, in quorum Sacrificiis, & officiis interdictis non mysterium veritatis & misericordiæ, sed mysterium est iniquitatis & vanitatis.

Nam etsi, ut plures valenter litterati, contra Ecclesiam Romanam sentientes, contendunt, ibidem conficiatur corpus Christi, non est aliter in manibus eorum, quam fuit in manibus Judæorum crucifigentium, & ideo sunt rei sanguinis & corporis Domini. Attamen saniùs hoc inde sentitur, quod Ecclesia Romana inde sentit, quæ conductitios & incestuosos Ecclesiastico pariter officio & beneficio abjudicavit, neve illorum officia in Ecclesia Dei sustineantur, mandavit. In cujus mandatis exequendis, licèt segnes inveniantur Episcopi nonnulli, ego tamen non *sedi cum concilio vanitatis*, vel sicut in Hebræo habetur, *cum viris vanitatis, qui odientes veritatem diligunt vanitatem,* cum his non placet mihi consessio, id est, consensiò in eorum concilio. Nam etsi eis corporaliter aliquando commiscear, non eis consentiam, neque cum eis approbabo, quod approbant, qui se in temporalibus & vanis rebus beatos putant, quando pro commodis temporalibus & vanis officia interdicta celebrant, vel alia faciunt, quæ videntur bona, & non sunt. Et quoniam vanitas ista omnium vanitatum, vanitas & radix est iniquitatum, quamvis interdum sim cum gerentibus iniqua in area Dominica, in qua cum granis palea est ferenda, tamen

Cum iniqua gerentibus non introibo.

Quoniam ad ea gerenda nec initium consensionis adhibebo, atque cavebo adjuvante Divina gratia, ut non prævaleant apud me portæ inferi adversus illam fidem, quam à Petro & successoribus ejus didici, quorum testimonia ex parte superiùs memoravi. Ideo per illas portas inferi, quas aperuerunt Hæretici, vel aperiunt, cùm Sedis Apostolicæ interdicta contemnunt, *ego cum iniqua gerentibus non introibo.* Sed

Odivi Ecclesiam malignantium, VERS. V.
id est, malignitatis consilia contra proximos machinantium. Nam si quis non dederit eis munera, vel si quis non diligit eorum facta, sanctificant super eum bellum cupientes de cætu Ecclesiæ separare omnes, qui malignitatibus eorum vel solo verbo audent obviare. Propterea *odivi Ecclesiam malignantium.* Non dico simpliciter *odivi Ecclesiam;* nec dico, quòd oderim ipsos malignantes: quia licèt aliàs non improbabiliter dixerim: *Iniquos odio habui, &* Psal. 118.
legem tuam dilexi: tamen hac vice non dico ipsos malignantes me odio habere, quia non esset bonum tale odium, præsertim si contra malignos esset malignum: sed *odivi Ecclesiam malignantium,* id est: odivi hanc oppositionem in adjecto, hanc pugnam in vocabulo contra se diviso, quo illi dicuntur, Ecclesia, qui non sunt Ecclesia, sed sunt malignantes. Cùm enim rectè dicatur Ecclesia convocatio justorum; Synagoga Sathanæ indigna est hoc nomine, ut dicatur Ecclesia. Verum cùm dicitur *Ecclesia malignantium,* tale est, ac si dicatur: animal mortuum, quod si est animal, non est mortuum; si est mortuum, non est animal. Similiter *Ecclesia malignantium,* quia est *malignantium,* non est *Ecclesia,* & ideò res est odio digna, quod dicatur Ecclesia. Propterea *odivi Ecclesiam malignantium*

tium cupiens ita dici Ecclesiam, ut non sit ma- A lignantium, sed vocatio justorum.

Etiam de manufacta Ecclesia eadem stabit sententia, si per Simoniam fuerit consecrata, consonante nobis Alexandro Papa, & dicente in suis decretis: *Ecclesia, quæ per pactionem pretii claruerit esse consecrata,* & *ut verius dicatur, execrata, nullo modo pro Ecclesia habeatur.* Hæc dicente Romano Pontifice nos quoque licenter dicere possumus, quòd Simoniacè consecratas Ecclesias malignantium, vel etiam Ecclesias à Schismaticis consecratas dignò elogiò percutiat istud præconium, quo dicit quisque Catholicorum: *Odivi Ecclesiam malignantium.*

Et cum impiis non sedebo. Qui sunt *malignantes*, ipsi sunt *impii*. *Malignantes* contra proximum: *impii* contra Deum. *Malignantes* B non tenendo fraternam dilectionem: *impii* sentiendo contra veritatem & fidei sinceritatem. In altero schismatica perversitas, in altero hæretica

Psal. 1. 1. paret impietas. Et reverâ *Beatus Vir, qui non abiit in consilio impiorum*, beatior efficitur, si cum eisdem *impiis non sedebit* saltem ad audienda eorum consilia: quia corrumpunt mores bonos confabulationes pessimæ. Ideo hæreticum hominem post primam & secundam correptionem devitans *cum impiis non sedebo*, ne fortè in periculum vertatur talis consessio, & eorum sermo, qui ut cancer serpit, etsi non possit me facere impietati consentaneum, faciat saltem contentiosum ad subversionem audientium. Propterea segregatus à cætu malignantium & impiorum,

VERS. VI. *Lavabo inter innocentes manus* C *meas, & circumdabo altare tuum, Domine.*

Ordo bonus, primùm declinare à malo, dein facere bonum. Nam cum ipsis non sedere, quid est nisi à malo declinare? Bonum verò quis esse dubitet, quòd *lavabo inter innocentes manus meas?* In hac fide, quando manus in præparatione Divinæ servitutis lavo, dicere soleo: Largire sensibus nostris, omnipotens Pater, ut sicut exteriùs abluuntur inquinamenta manuum: sic à te mundentur interiùs pollutiones mentium, & crescat in nobis augmentum omnium Sanctarum virtutum. Et sicut ablutus, vestibùsque sacris indutus *circumdabo altare tuum, Domine*, ut in sacris officiis *audiam vocem laudis tuæ, & enarrem universa mira-* D *bilia tua*, id est, misericordiam & veritatem, quæ sunt universæ viæ tuæ: sunt viarum grandia & mirabilia miracula enarrabo libenter audientibus, non in Ecclesia malignantium, sed in domo tua, & in loco habitationis gloriæ tuæ. Nam sicut *odivi Ecclesiam malignantium*: sic, ô Domine! *dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ.* Ideò *ne perdas cum impiis, Deus, animam meam, & cum viris sanguinum vitam meam.* Impios dico: *in quorum manibus iniquitates sunt*, præcipuè avaritia, existimantibus illis quæstum esse pietatem, dum de Divino servitio, quod pro æterna vita faciendum est, quæstum sæcularem quærunt: *Et dextera eorum repleta est muneribus*, pro quibus ab eis venditur & ipsa Divina servitus, quæ pro sola dextera & æterna mercede facienda est. *Ego autem in innocentia mea ingressus sum*, sicut in principio Psalmi dixi.

In Hebræo habetur: Ego *autem in simplicitate gradiar* maximè ingressu meo ad contemplationem. Nam egrediens ad actionem sollicitus ero, & turbatus erga plurima. Ut ergo à pluribus perturbantibus liberatus ingrediar in locum *habitationis gloriæ tuæ, in innocentia & simplicitate mea* optimam partem capessendo, & unum, quod est necessarium, simpliciter diligendo, & ejus dulcedine fruendo, *Tu redime me, & miserere mei.* unum, quod est necessarium & optimum, tribuendo, & hoc nunquam auferendo, ut dicas mihi: *Optimam partem elegit sibi, quæ non auferetur* ab Luc. 10. 42.
eo, *Pes enim meus stetit in via recta. Pes meus*, id est, affectio, quæ facilè solet labi, quamvis concuteretur scandalis, tamen *stetit in directo*, id est, non recessit à justitia tua servata dilectione tua, Domine Deus. Atque ut eandem dilectionem proximis infinuem: *In Ecclesiis benedicam te, Domine.*

Aliter: *Lavabo inter innocentes manus meas*, pollutas *manus meas*, id est opera mea, *lavabo* per pœnitentiam, quæ si fuerit perfecta, par est innocentiæ. Nam *inter innocentes* regnum DEI possidebunt veri pœnitentes: *Qui* purus est, & inno- Joan. 13. 10.
cens, non *indiget, nisi ut pedes lavet, sed & mundus totus.* Ego autem totus pollutus, quia Vir pollutus labiis, & manibus in medio populi polluta labia habentis habito, non solùm pedes lavandos offero, sed & manus, & caput. Lavando enim per lachrymas *manus*, id est, opera mea, etsi non innocens, tamen ero *inter innocentes*, & obtinebo regnum Dei violentus per pœnitentiam vim faciendo: quia *regnum cœlorum vim patitur, & violen-* Matth. 11. 12.
ti rapiunt illud, quod innocentes non rapiunt, sed quasi hæreditarium sine violentia intrabunt.

Atque ut possim perfectiùs lavare *manus meas*, ero semotus à nocentibus, & conjunctus innocentibus. Nam sicut Petrus inter nocentes negavit, nec inter ipsos positus legitur flevisse, sed *egressus foras flevit amarè*: sic ego, qui nocens in- Matth. 26. 75.
ter nocentes pollui *manus meas*, egressus ab eis, & positus *inter innocentes* amarè flebo, & *lavabo manus meas*, dum intuitu alienæ innocentiæ mihi displicebit pollutio manuum mearum: Et sic *lavabo* eas inundatione lachrymarum, *& circumdabo altare tuum, Domine*, id est, mentem meam fidelem vel ipsam cordis fidem circumdabo amictu virtutum perornando, vel *altare* cæleste, id est, humanam naturam Christi, quam ipse Christus verus Pontifex *erexit in titulum fundens oleum desuper*; Genes. 28. 18.
Altare, inquam, tale *circumdabo* associando me illorum numero, quibus dicit Apostolus: *Omnes,* Galat. 3. 27.
qui in Christo baptizati estis, Christum induistis. His Isai. 49. 18.
omnibus velut ornamento vestieris, ait Propheta. Et ego post lavationem manuum mearum velut ornamentum *circumdabo altare tuum, Domine.* Altare de terra factum super omnes cœlos erectum, in cujus typo erexit Jacob lapidem in titulum fundens oleum desuper.

Hoc altare, id est, hanc altam terram *circumdabo, ut audiam vocem laudis tuæ*, qua videlicet laude tu laudaris ab Angelis & hominibus. Nam & in cœlis juxta aram templi habens thuribulum aureum in manu sua stat Princeps militiæ

militiæ cœlestis exercitus, qui exercitus clamat *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth, plena est omnis terra gloria tua.* Et in terra similiter stante juxta aram templi Sacerdote Catholico Chorus Ecclesiastici exercitûs clamat: *Sanctus Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth, pleni sunt cœli & terra gloria tua: Osanna in excelsis: Benedictus, qui venit in nomine Domini, Osanna in excelsis!* Concentus in cœlo angelicus totus est unisonus, totus consonus: quia projectus est inde antiquus ille disturbator cœlestis harmoniæ, qui reliquis Angelis Trinitatem Sanctam pari laude concelebrantibus dicendo: *Sanctus, Sanctus, Sanctus,* voluit esse quartus, ita similis Altissimo, ut jam non Trinitas in cœlo, sed Quaternitas laudaretur, in qua laude ipse par & similis Altissimo prædicaretur. Sed Angelis beatis in Trinitatis laude perseverantibus, & illum quartum repudiantibus ille Trinitaris inimicus de cœlo est projectus. Eodem modo, qui in Sancta Ecclesia Trinitatis laudem tenet, firmiter eam teneat, donec de medio fiat ille quartus, qui vocatur Antichristus, eò quòd Christo sit contrarius, cùm tamen eidem Christo cupiat videri similis in signis mendacibus, quibus deluditur Pharao & tota Ægyptus usque ad plenilunium Paschale, in quo completo jam numero electorum Ecclesia integra, & sicut luna perfecta erit. Tunc apparebit, quòd non nisi in una domo comeditur Paschalis Agnus. Tunc Israëlitæ discernentur ab Ægyptiis. Tunc apparebit, quanta vanitas vanitatum est in signis Magorum Pharaonis. Tunc in una consonantia

Exod. 15, 1. licebit dicere populo Dei: *Cantemus Domino, gloriosè enim magnificatus est, equum, & ascensorem*

Ibid. v. 11. *projecit in mare.* Item: *Quis similis tui in fortibus, Domine? Quis similis tui, magnificus in Sanctitate tua, terribilis, atque laudabilis faciens mirabilia?* Quæ mirabilia? *Equum, & ascensorem*

Ibid. v. 4. *dejecit in mare. Currus Pharaonis, & exercitum ejus projecit in mari. Electi Principes ejus submersi sunt in mare* rubro. Obsecro, Domine, mitte, quem missurus es, vide afflictionem populi tui in Ægypto, vide quoque afflictionem meam in Ægypto inter Magos Pharaonis. Judica, & discerne me ab illis, ut sanguine Agni Paschalis consignatus

VERS. VII. *Audiam vocem laudis* tuæ inter veros Hebræos te laudans, & tuæ quoque laudis vicissitudinem certa spe exspectans. Nam & laudabiliter laudantes tu in fine laudabis dicens: *Ve-*

Matth. 25. 34. & seqq. *nite benedicti Patris mei, possidete regnum, quod vobis paratum est à constitutione mundi,* scilicet per gratiam prævenientem; non tamen sine meritorum justitia: *Esurivi enim, & dedistis mihi manducare; sitivi, & dedistis mihi bibere,* nudum operuistis me, hospitem collegistis me: Infirmum, & in carcere visitastis me. Nam *quamdiu hæc fecistis uni ex minimis meis, mihi fecistis.* Jucunda est hæc vox laudis tuæ, quam tu laudabis & charissimos tibi tuos minimos, & eorum ministros.

Igitur non pro terreno quæstu *circumdabo altari* tuum celebrans Divinum officium, sed *ut audiam vocem laudis tuæ* in cœlo, & in Ecclesia Trinitatem concelebrantis, & vocem tuæ laudis in die judicii; quem diem desiderans dico: *Judica me, Domine, ut audiam vocem laudis* tuæ inter duos minimos, vel eorum laudabilis ministros. Et quia tu unus es Magister, qui doces hominem scientiam, fac, ut apud tuum *Altare audiam vocem laudis* tuæ inter eos, qui sunt docibiles Dei, & ego à te instructus absque invidia in studio charitatis ædificantis non me, sed te laudem,

Et enarrem universa mirabilia tua.

Tua, inquam, non mea *mirabilia*: quia si quid laudabile, ac mirabile per me agitur, tibi, non mihi est ascribendum, à quo est omne bonum. Me miserum! quid ago, cur mihi hoc officium assigno, ut ego miser homunculus *enarrem universa mirabilia tua,* Domine? Revera damnandus essem propter hujusmodi præsumptionis peccata multa, nisi quod charitas operit multitudinem peccatorum, quoniam nimirum charitas mihi testimonium perhibet, quòd in laudis tuæ narratione, & mirabilium tuorum prædicatione non meam gloriam, vel terrenum quæstum ambivi, sed

O Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. VERS. VIII.

Non dico simpliciter, me dilexisse domum tuam, sed *decorem domûs tuæ*: nec dico me dilexisse *locum habitationis tuæ,* sed *habitationis gloriæ tuæ.* Licèt enim sit multum laudabile pectoris mundi, vel etiam Ecclesiæ habitaculum sanctum, in quo tanquam in domo tua tu Deus habitas: tamen amanti non sufficit, o Domine, ut *domus tua* sit firmiter ædificata, nisi etiam sit glorioso *decore* peroruata. Unde in Canticis Canticorum Sponsæ amantis te vocem talem audivimus: *Lectulus noster floridus, tigna domorum nostrarum cedrina: Laquearia nostra cypressina.* Epithalamium Cant. 1. 16. canit, cubile & thalamum pulchro sermone describens sponsum invitat ad requiem: hoc est enim melius, quiescere & cum Christo esse: Necessarium autem exire ad lucra propter salvandos. Verumtamen nunc opportunitate, ùt putat, inventa ornatum thalamum nuntiat, lectulumque digito demonstrans dilectum, ut dixi, invitat ad requiem, & cum euntibus Emaus cordis ardorem non sustinens ad mentis attrahit hospitium, secum pernoctare compellit, & cum Petro loquitur: *Domine, bonum est nos hic esse.* Jam Matth. 17. 4. quid spiritualiter ista contineant, requiramus.

Et in Ecclesia quidem lectum, in quo quiescitur, claustra existimo esse & monasteria, in quibus quietè à curis vivitur sæculi & sollicitudinibus vitæ. Atque is lectus floridus demonstratur, cum exemplis, & institutis Patrum tanquam quibusdam benè olentibus respersa floribus fratrum conversatio & vita refulget. Porrò domos populares conventus intellige Christianorum, quos hi, qui in sublimitate positi sunt, Christiani utique utriusque ordinis Principes quasi tigna parietes, justis impositis legibus fortiter stringunt, ne sua quique lege vel voluntate viventes tanquam inclinati parietes, & maceriæ depulsæ dissideant à semetipsis,

à semetipsis, & sic omnis structura ædificii corruens dissipetur. Laquearia, quæ à tignis firmiter pendent, & domos insigniter ornant, puto benè instituti Cleri mansuetos & disciplinatos mores, ritéque administrata officia designare. Quomòdo namque stabunt Ordines Clericorum & administrationes eorum, si non Principum tanquam tignorum beneficio, & munificentia sustententur, & potentia protegantur?

Quod autem tigna cedrina, & laquearia cypressina describuntur, natura absque dubio habet in his speciebus lignorum, quid congruat præfatis Ordinibus. Et Cedrus quidem, quoniam imputribile est, nec non & odoriferum, altæque proceritatis lignum, satis indicat, quales oporteat assumi viros in vices tignorum. Ergo validos, & constantes necesse est eos esse, qui super alios ordinantur, nec non & longanimes in spe, atque in superna mentis verticem attollentes, qui etiam bonum fidei suæ, & conversationis ubique odorem spargentes dicere cum Apostolo possunt: [2.Cor.2.15.] *Christi* enim *bonus odor sumus Deo in omni loco.* Cypressus item boni æquè odoris, & imputribile similiter lignum incorruptæ vitæ & fidei etiam quemvis de Clero debere esse demonstrat, ut meritò decori domus, & laquearium ornatui deputetur. [Psal.92.5.] Scriptum est enim: *Domum tuam decet Sanctitudo, Domine, in longitudinem dierum.* Ubi sanè & Sanctimoniæ decus, & indeficientis gratiæ expressa perseverantia est. Oportet ergo virum, qui ad ornatum, & decorem assumitur domûs, bonis ornatum moribus esse, & quamvis semper sit intus, bonum tamen testimonium habere, & ab his qui foris sunt. Sunt & alia in natura lignorum horum competentia his quæ spiritualiter disseruntur, sed brevitatis caussa prætereo.

Notandum verò, pulchrè omnem Ecclesiæ statum brevi unô versiculô comprehensum, Auctoritatem scilicèt Prælatorum, Cleri decus, Populi disciplinam, Monachorum, sive Canonicorum quietem. In horum prorsus, cùm rectè sunt omnia, Sancta Mater Ecclesia consideratione lætatur, & tunc ea quoque offert intuenda dilecto, cùm ad ejus tanquam omnium auctoris refert omnia bonitatem, nihil sibi ex omnibus tribuens. Nam quod ait *noster*, & *nostrarum* non usurpationis signum est, sed dilectionis, quod nimiæ videlicèt fiducia dilectionis nihil ejus, quem valde diligit, à se æstimet alienum. Nec enim Sponsi se contubernio, aut quietis ejus putat arcendam consortio, quæ semper non quæ sua, sed quæ illius sunt, quærere consuevit. Et hæc est causa, cur sibi & Sponso simul sive lectulum, sive domos ausa sit pronuntiare communes. Dixit enim: *Lectulus noster*, & *tigna domorum nostrarum*, & *laquearia nostra*, audacter se comprehensione associans, cui juncta non dubitat in amore. Non ita illa, quæ propriæ voluntati nondum abrenuntiavit, sed per se jacet, per se habitat, magìs autem non per se, sed cum meretricibus luxuriosè vivendo conversatur, concupiscentias loquor carnis, cum quibus dissipat bona sua, & portionem substantiæ, quam sibi dividi postulavit.

Cæterùm tu, qui has Spiritûs Sancti voces audis, vel legis, putasne aliqua horum, quæ dicuntur, valeas tibi applicare, & de felicitate Sponsæ, quæ hoc amoris carmine ab ipso Spiritu canitur, aliquid recognoscere in temetipso, ne dicatur & tibi, quia *vocem ejus audis, & nescis unde veniat, aut quo vadat*? [Joh.3.8.] En fortè appetis & ipse contemplationis quietem, & benè facis, tantum ne obliviscaris flores, quibus lectulum Sponsæ legis aspersum. Ergo cura & tu tuum circumdare similiter bonorum floribus operum, virtutum exercitio tanquam flore fructum Sanctum otium prævenire. Alioquin delicato satis otio dormitare voles, si non exercitatus quiescere appetas, & Liæ fœcunditate neglecta solis cupias Rachelis amplexibus oblectari. Sed & præposterus ordo est ante meritum præmium exigere, & ante laborem sumere cibum, cùm Apostolus dicat: *Qui non vult laborare, nec manducet.* [2.Thess.3.10.] *A mandatis tuis intellexi*, inquit, ut scias, nisi obedientiæ mandatorum contemplationis gustum penitus non deberi. Non igitur putes de propriæ amore quietis Sanctæ obedientiæ actibus, Seniorumve traditioni præjudicium ullatenus faciendum. Alioquin non dormiet tecum Sponsus in lecto uno, illo præsertim, quem tibi pro obedientiæ floribus cicutis atque urticis inobedientiæ aspersisti. Propter quod non exaudiet Orationes tuas vocatusque non veniet; nec enim dabit inobedienti copiam sui tantus obedientiæ amator, ut mori, quàm non obedire maluerit. Sed neque approbat tuæ contemplationis inane otium, qui dicit per Prophetam: *Laboravi sustinens*, significans [Isa. 1. 14.] tempus, quo exul cœlo & patria summæ quietis *operatus est in medio terræ.* Magis autem vereor, ne te quoque involvat illa sententia formidolosa ita intonans in perfidiam Judæorum: *Neomenias vestras, & Sabbathum, & festivitates alias non feram.* [Ose.2.11.] Item: *Kalendas vestras, & solemnitates vestras odit anima mea, facta sunt mihi molesta,* & lugebit super te Propheta, & dicet: *Viderunt eam hostes, & deriserunt Sabbatha ejus.* [Isa.1.14.] [Thren. 1. 7.] Cur enim, quod dilectus repudiat, non irrideat inimicus?

Miror valde impudentiam aliquorum, qui inter nos sunt, qui cùm omnes nos sua singularitate turbaverint, sua impatientia irritaverint, sua inobedientia coinquinaverint, audent nihilominus ad tam fœdum conscientiæ suæ lectulum omni orationum instantia totius puritatis Dominum invitare. At *cùm extenderitis*, ait, *manus vestras, avertam oculos meos, & cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam.* [Isa. 1. 15.] Quid enim? Lectulus non est floridus, magis & putidus est, & tu illuc Regem gloriæ trahis? Ad pausandum hoc facis, an ad causandum? Centurio vetat illum intrare sub tectum suum propter suam indignitatem, cujus tamen fides redolet in Universo Israële: & tu ad te compellis intrare tantorum sordens spurcitiâ vitiorum? [Luc.7. 6.] Clamat Princeps Apostolorum: *exi à me, Domine, quia homo peccator sum*: & tu dicis: intra Domine ad me, quoniam sanctus sum? [Luc. 5. 8.] *Omnes*, inquit, *unanimes in oratione estote, fraternitatem diligite.* [1 Petr. 2. 17.] Et Vas electionis: *Levantes puras manus*, ait, *sine ira, & disceptatione.* [1.Tim. 2. 8.] Videsne, quomodo sibi concordent & eodem Spiritu de pace, & tranquillitate animi, quam habere debet ille qui orat, loquantur Princeps Apostolorum & Doctor Gentium? Perge, totâ die expande ad DEUM manus tuas, qui fratres

fratres totâ die molestas, unanimitatem impugnas, ab unitate te separat. Et quid me vis facere, inquis? Profectò, ut primò quidem emundes conscientiam ab omni inquinamento iræ & disceptationis & murmuris & livoris, & quicquid omnino adverlari cognoscitur aut paci fratrum, aut obedientiæ seniorum, de cordis habitaculo eliminare festines. Deinde & circumdare tibi flores quorumque bonorum actuum, & laudabilium studiorum, atque odoramenta virtutum, id est, quæcunque sunt vera, quæcunque justa, quæcunque sancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ, si qua laus disciplinæ, si qua virtus, hæc cogitare, in his exerceri curato. Ad istiusmodi securè vocabis Sponsum, quem cùm introduxeris, cùm veraciter dicere poteris & tu: *Lectulus noster floridus* redolente nimirum conscientia pietatem: Sed pacem, sed mansuetudinem, sed justitiam, sed obedientiam, sed hilaritatem, sed humilitatem. Et de lectulo quidem sic.

Domum verò Dei Spiritalem se ipsum quisque agnoscat, qui tamen jam non in carne
1.Cor.3.17. ambulat, sed in Spiritu. *Templum enim Dei*, ait, *sanctum est, quod estis vos.* Curate ergo fratres spiritali huic ædificio, quod vos estis, ne fortè cùm in superiora proficere cœperit, vacillet, & corruat, si lignis fortibus non fuerit subnixum, & colligatum: curate, inquam, illi tigna dare imputribilia & immobilia, timorem videlicet Domini illum, qui permanet in sæculum sæculi. Patientiam, de qua scriptum est:
Ps.9.19. *Patientia pauperum non peribit in finem.* Longanimitatem quoque, quæ sub quovis structuræ pondere inflexibilis perseverans in infinita sæcula vitæ beatæ protenditur Salvatore loquente in
Matt.10.22. Evangelio: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Magis autem super omnia cha-
Cant.8.6. ritatem, quæ nunquam excidet, quia *fortis est*, inquit, *ut mors dilectio; dura sicut infernus æmulatio.* Studete deinde his tignis substernere & alligare alia lingua æquè pretiosa & pulchra, cui tamen illa ad manum fuerint in opus laquearium ad decorem domus, sermonem scilicet sapientiæ, sive scientiæ, Prophetiam, gratiam curationum, interpretationem sermonum, & cætera talia, quæ magìs noscuntur sanè apta ornatui, quam necessaria esse saluti. De his præceptum non habeo; consilium autem do. Quoniam quidem istiusmodi ligna constat & laboriosè requiri, & difficillimè inveniri, & periculosè elaborari (Nam & rara ea, præsertim his temporibus, terra nostra producere reperitur) consulo sanè, & moneo, non multopere ista requiri, magis autem ex lignis aliis laquearia præparari, quæ etsi minùs appareant splendida, non minùs tamen valida esse probantur, insuper, & faciliùs possidentur, & tutiùs. Utinam mihi illorum suppetat copia lignorum, quibus hortus Sponsi Ecclesia copiosè densatur, Pax, Bonitas, Benignitas, gaudium in Spiritu Sancto, misereri in hilaritate, tribuere in simplicitate, gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus! An non tu illam domum, quod ad laquearia spectat, satis abundeque ornatam censeas, quam talibus lignis inspexeris sufficienter, compositeque ornatam, & tabulatam? *Domine dilexi decorem domûs tuæ.* Semper da mihi hæc ligna, quæso, quibus tibi semper ornatum exhibeam conscientiæ thalamum; conscientiæ dico meæ, & alterius. His contentus ero: erunt, & qui meo in hac re consilio acquiescere volunt: quia & te puto esse contentum, præsertim in his temporibus novissimis, in quibus abundante iniquitate refrigescit charitas multorum.

Cæterùm in Sanctis Apostolis, & viris Apostolicis majorem *domus tuæ decorem* per multas virtutes, & miracula clarescentem sufficit mihi admirari, & venerari, quia non valeo imitari: sufficit mihi diligere in illis magnum *decorem domus tuæ*: quia gloriam, & magnum *decorem* imposuisti super eos, dum ex illis quosdam fecisti ascensum purpureum coronando eos per Martyrium: quosdam columnas argenteas in Confessione veritatis illustrando per eloquia tua, quæ sunt argentum igne examinatum: quosdam reclinatorium aureum per optimam partem, quam sibi elegerunt. Media vero charitate sunt Cant.3.10.
constrata propter filias Jerusalem, quæ licèt pro infirmitate sui non possint accedere ad Martyrium per ascensum purpureum nimis altum, & arduum, ne valeant esse columnæ argenteæ vel reclinatorium aureum, possunt tamen charitate mediante in ascensu purpureo columnis argenteis atque reclinatorio aureo venerari & diligere. Magnum *decorem domus tuæ*, quem non habent in se, sed habent in aliis per charitatem, non quæ sua sunt quærentem, sed quæ aliorum sunt, bona quasi sua diligentem. In hac ipsa charitate, *o Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Dilexi*, valdeque gratum habeo, ut in tota Ecclesia, in qualibet congregatione Monasticam, seu Canonicam Religionem profitente atque in mea, & alterius conscientia Christiani sint ad *decorem domûs tuæ* tigna cedrina, laquearia cypressina, lectulus floridus, ascensus purpureus, columnæ argenteæ, reclinatorium aureum, pavimentum charitate constratum sicut decet *locum habitationis gloriæ tuæ*, in quo tibi sit gloriosum requiescere tanquam in lectulo florido, seu reclinatorio aureo.

Hunc *decorem* etsi non recognosco in me, tamen ô *Domine*, in aliis *dilexi decorem domûs tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ*, cupiens domum tuam non solum firmiter ædificatam esse super te firmam petram; sed decenter ornatam. Propter quod etiam zelus domus tuæ comedit me multis dehonestantibus domum tuam per negotiationem Simoniacam, & alias multas indisciplinationes, & exordinationes, quas in domo tua vidi, & video dominante Anti-Christo & exercitu suo, universo scilicet collegio impiorum, in domo tua vel cum Balthasar concubinis potantium, vel cum Juda latrocinantium, & cum Simone Mago negotiantium, vel cum Diabolo gloriantium, quasi unusquisque illorum non debeat esse subditus Deo, sed similis Altissimo. Impiis istis mihi indignantibus, & contra me malignantibus, quia nolo illis esse consentiens in sua malitia, multa contraria sum passus, & adhuc multa timeo, illud præcipuè, ne peream cum impiorum turba, cui sum admixtus in area Dominica. Sed ô piissime,

VERS. IX. *Ne perdas cum impiis animam meam, & cum viris sanguinum vitam meam.*

Duobus modis perduntur impii, dum & in præsenti vita incorporantur Filio perditionis, & in futuro judicio cum eodem perdendi præcipitabuntur in infernum. Ego autem, qui Salvatoris membrum esse desidero, & ipsum Salvatorem in judicio præmium exspecto, in timore perditionis & spe Salvationis dico: *Ne perdas cum impiis Deus animam meam, & cum viris sanguinum vitam meam.* Etiamsi terra tradatur in manus impii non cruciantis in corpore, aut etiam spoliantis in subsidiis terrenis; tamen tu custodi animam meam à perditione duplici, qua perduntur *impii* contra Deum, & *viri sanguinum* rabidi contra proximum.

VERS. X. *In quorum manibus iniquitates sunt:* quia opera eorum sunt iniqua, & *dextera eorum repleta est muneribus*, ùt jam supra exposuimus.

VERS. XI. *Ego autem in innocentia mea ingressus sum*, ùt jam supra expositum est. *Redime me, & miserere mei.* Duo sunt, quæ me premunt, videlicet peccatum, & pœna peccati. In peccato agnosco meam culpam, in pœna peccati agnosco meam miseriam. In peccato sum venundatus, ut non possim non peccare: in miseria sum ligatus, ut non possim non turbari. Tu ergo Salvator meus *redime me, & miserere mei*, ut aut redemptio sit mihi remedium contra peccatum, ne per illud efficiar membrum Filii perditionis: Et tua mihi subveniat miseratio, ne cum illo sim perdendus in æterna miseria, sed etsi quid peccavero, advocatum te habeam apud Patrem justum & pium, & tu sis propitiatio pro peccatis meis: & si miserias patior, te consolatorem sentiam, sicut & sensi multoties, quando impulsus & eversus sum, ut caderem, & tamen non cecidi: quia etsi fui aliquatenus inclinatus & incurvatus ad illicitos excessus in loquendo, comedendo, bibendo, cæterisque talibus; tamen

VERS. XII. *Pes meus ita stetit in directo*, ita firmus fuit in tenenda via recta, ut post actam de criminibus pœnitentiam in præcedenti Psalmo expressam, nulla mihi ulterius fuerit voluntatis mobilitas: imò tanta fuit & est immobilitas, ut malim occidi, quàm denuo criminibus implicari, vel etiam ipsis venialibus culpis ex deliberatione inquinari. Et hoc ipsum cæteris custodiendum prædicans *in Ecclesiis benedicam te Domine*: Quia non meæ, sed tuæ virtuti attribuo, quod in via recta sto.

Gloria Patri Domino, cui dictum est: *Judica me, Domine. Gloria Filio* Domino, qui est veritas, de qua dictum est in Psalmo: *Complacui in veritate tua. Gloria Spiritui Sancto*, qui est Misericordia, de qua dictum est: *quoniam misericordia tua ante oculos meos est.* Gloria *Uni ac Trino Domino* Veraci, & Misericordi Amen.

PSALMUS XXVI.

Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo?

Titulus Psalmi est:

VERS. I. *In Finem, Psalmus David, priusquàm liniretur.* *

Hic titulus mittit nos ad historiam. Legitur in libris Regum *David* ter fuisse unctum. Primò adhuc puerulus in Bethleem à Samuele in domo Patris sui Isai in designationem Regni futuri, à qua unctione Spiritus Domini directus est in eum. Secundo mortuo Saule unctus est in Hebron, & regnavit super domum Juda septem annis, & septem mensibus. Postea verò tertiò unctus est, quando totius Israelitici populi provinciam accepit, ut regnaret super Israel universum, & ascendit in Jerusalem, & regnavit triginta tribus annis dejectâ tunc à spe regnandi omni domo Saul.

Quæ unctiones mysticant nobis aliquid. Nam in isto quasi speculo tota unctionis Christi præfulget forma. Ille namque tertiò unctus est. Primò videlicet, ubi Spiritu Sancto conceptus est, qua unctione acceptâ ipse puer David non statim exercuit Regale officium, sed quasi parvulus apud se latuit. Secundò, ubi cùm baptizaretur veniente super illum Spiritu Sancto in specie columbæ demonstratus est, qua secunda unctione cœpit regnare super tribum Juda. Nam ex tunc miracula faciens in Judæa manifestavit se Regem esse Judæorum, quod Pilatus licèt minimè intelligens in titulo crucis expressit. Tertiò, ubi resurgens ex mortuis tantam unctionis suæ gratiam in suos fideles transfudit, quantam hic idem unctus Rex, futurus pater illius, commendare cupit his verbis: *Ecce quam bonum, & quàm jucundum habitare fratres in unum, sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron, quod descendit in oram vestimenti ejus.* Psalm. 132. 1. 2. Ubi enim resurrexit, ipse die stans in medio discipulorum suorum, dicensque: *Pax vobis, insufflavit, &, accipite*, inquit,

* Vulgata: *Psalmus David, priusquam liniretur.*

inquit, *Spiritum Sanctum.* Et postmodum sedens à dextris Dei misit eundem, & iteratò dedit Spiritum Sanctum. Ita unguentum verum de capite in barbam Aaron, & in oram vestimenti ejus descendit idem Spiritus Sanctus de Christo, qui caput nostrum est. Primo in illos fortes, ac perfectos viros Apostolos Christi, ac deinde per ministerium illorum in totam Ecclesiam descendit.

Non solùm autem in Christo præ suis participibus uncto, celebrata est hæc trimoda unctio, sed etiam in quolibet Christiano est idem specialiter considerandum. Sicut enim tertiò unctus est David: sic quique fideles participes debent esse trinæ unctionis. Priùs in Baptismo, ubi Spiritûs Sancti gratia innovantur. Secundò, quando per impositionem manuum Episcopi donis ejusdem Spiritûs Sancti augmentantur. Tertiò in die Judicii, quando ejusdem Spiritualis gratiæ perfectam dulcedinem adipiscentur. Non est credendum *David* hunc *Psalmum*, antequàm in domo Patris liniretur, sed an post illam unctionem statim, an post secundam fecerit, incertum est.

Solent autem non solum Reges, sed & Sacerdotes ungi, ùt Aaron in figura unius Christi, qui futurus erat Sacerdos & Rex, qui & fecit nos membra sua. Unde ad nos quoque pertinet tam Sacerdotalis quàm Regalis unctio, qui & in illo sumus Christi, & cum illo sumus unus Christus, caput, & membra. Sicut autem David in figuram futuri regni apud patrem unctus est: ita nos in domo Diaboli existentes ungimur in Sacramentum futuræ impassibilitatis, in qua sicut David ante regnum laborabat sub hostibus, & desiderabat regnum: ita & nos interim laboramus & gemimus adoptionem filiorum exspectantes, qua secundò liniamur in regno. Unde removens ab historia dicit *In finem.* Finis iste consummationis est, in quem dirigens *Psalmus* iste attribuitur *David*, seu cuilibet fideli agens de his, quæ pertinent ad ea, quæ fecit, priusquàm secundò liniretur susceptus in regnum.

In prima autem parte ostenditur, qualiter post primam unctionem inter adversa sæculi laborans speret in Dominum certus de secunda unctione. In altera verò parte exponitur labor, gemitus, oratio, ut secunda unctio possit haberi, ibi: *Exaudi Domine vocem meam, qua clamavi ad te*, quam etiam per Spiritum Prophetiæ promittit, ibi: *Credo videre &c.* Ultimus versus intentionem aperit, ne quis post primam torpeat unctionem, sed longanimiter expectando secundam, vel tertiam viriliter agat. Sed nunc redeamus ad principium Psalmi, quod continuatur fini præcedentis. Ibi enim dixit: *In Ecclesiis benedicam te, Domine*: hîc autem ostendit, quis sit modus illius benedictionis. Hoc modo dixi ego David: *In Ecclesiis benedicam te Domine.* Quod vovi, persolvo te Dominum benedicens, ac dicens:

Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo?

In duobus malis præoccupaverunt me laquei mortis in primis parentibus, quibus dum oculi carnis aperti fuerunt ad videndum, & concupiscendum lignum vetitum, quod erat pulchrum visu, aspectuque delectabile, omne genus humanum per concupiscentiam ac eis generandum in ipsa radice vitiosæ originis ac ærumnosæ propagationis percussum est pariter cæcitate & infirmitate: cæcitate, ut bonum non videat: infirmitate, ut malum concupiscat. Unde cùm ego David in iniquitatibus conceptus, omnino cæcus & infirmus natus fuerim, cæcus per ignorantiam boni, & infirmus per concupiscentiam mali; cæcus non videndo veritatem, infirmus appetendo vanitatem: Cæcus nesciendo æterna, infirmus concupiscendo temporalia: Dominus misit Samuelem Angelum, id est, nuntium suum, & tulit me de ovibus Patris mei, & unxit me unctione misericordiæ suæ, & directus est Spiritus Domini in me à die illo, & in reliquum. O quantum habet pulchritudinis & gratiæ verbum istud, quo sic dicitur, & *directus est Spiritus Domini.* [1.Reg.16,13.] Non sic dictum est, nec sic dici debuit de Saul æmulo meo, à quo Spiritus Domini erat recessurus, nec de alio quocunque, cujus animam fictam, aut duplicem ille Spiritus amoris recto nusquam osculo dignatur, fictionem ejus post levem attactum statim effugiturus. In me verò per Sacramentum visibilis unctionis invisibilis unctio Sancti Spiritûs directa est quasi ab ore Domini non me obliquè respicientis, imò recto & fideli osculo oris sui os meum demulcentis.

Quibusnam putas ab effectibus claruit mihi, quòd in me Spiritus Domini esset directus, & in Saulem non esset directus? In hoc scilicet: quia ego illum licèt me odientem, & persequentem rectis oculis aspexi, & non diligentem dilexi, atque milites meos compescui, ne illum dormientem interficerent, quibus dixi: *Absit à me, ut manum meam mittam in Christum Domini.* [1.Reg.26.23.] Ita rectis, ac serenis oculis illum aspexi: quia rectus, & directus fuerat in me Spiritus Domini, qui me non sinebat invidere honori persequentis me inimici. At ille non rectis oculis me aspexit, ex quo audierat mulieres decantantes: *Saul percussit mille, & David decem millia in millibus suis.*

Aliis quoque ab effectibus evidenter enituit, quòd post primam unctionem Spiritus Domini fuerit in me directus. Primum à gratia prophetali, deinde & ab opere fortitudinis. Nam ex tunc mente serenatus & illuminatus, Psaltes inclytus factus sum prophetans, & cytharizans magnalia Dei, Psalmosque componens mysteria continentes Filii Dei, ejusdemque secundùm carnem futuri Filii mei: & fortitudine simul, ac salute secundum corpus inductus sum per eandem unctionem, quemadmodum dixi ad Saul: *Pascebat servus tuus patris sui gregem, & veniebat leo, vel ursus, tollebatque arietem de medio gregis, & persequebar eos, & percutiebam, eruebamque de ore eorum. Et illi consurgebant adversum me, & apprehendebam mentum eorum, & suffocabam, interficiebamque eos: Nam & leonem, & ursum interfeci ego servus tuus. Erit igitur & Philistæus hic incircumcisus quasi unus ex eis, qui ausus est maledicere exercitum Dei viventis.* [1.Reg.17.34. & seqq.] Per hoc igitur effectus patuit, quòd directus fuerat in me Spiritus Domini, qui me secundùm veritatem nominis mei fecit & dictis

desiderabilem, & factis ***manufortem***, in typum videlicet Christi Filii mei verè manufortis & desiderabilis Regis futuri, & super solium meum sessuri. Ille sic prædicabit delectabiliter do-
Joh.6.68. cendo, ut ei dicat fidelis discipulus: ***Verba vitæ æternæ habes***, & admirantes dicant ipsius adversarii: Nunquam sic locutus est homo sicut hic homo. Ille nihilominus in domo paterna unctus procedet de thalamo uteri virginalis pariter & sponsus desiderabilis, & gigas fortis atque desiderabilis. Ille suas oves desiderabiliter fovendo, leonem verò Diabolum sive ursum AntiChristum fortiter superando suffocabit, & ovem vel arietem de ore ipsorum eruet. Jure igitur ego David psallens ***in finem***, psallendo videlicet prospiciens in ipsum Christum, qui est finis legis ad justitiam, in Ecclesiis benedicam Domino, dicens: ***Dominus illuminatio mea, & salus mea.***

Hebr.7.19. Scriptum est, quia ***lex neminem ad perfectum adduxit.*** Lex enim ignorantiam docere potuit, infirmitatem adjuvare non potuit. Duo hæc mala in homine fuerunt, & ex his cætera mala hominis processerunt. Unum fuit ignorantia, aliud concupiscentia. Ignorantia boni, concupiscentia mali. Ex ignorantia venit delictum, ex concupiscentia peccatum. Hæc igitur duo in homine ab initio fuerunt. Sed ut agnosceret homo morbum suum, dimissus est totus sibi, ne fortè gratiam superfluam judicaret, si priùs infirmitatis suæ defectum non agnosceret. Positum ergo est tempus naturalis legis, ut natura per se operaretur, non quia per se quicquam posset, sed ut se non posse agnosceret. Illa ergo sibi relicta errare cœpit à veritate, per ignorantiam, & convicta est de cæcitate, postmodùm etiam convincenda de infirmitate. Data est lex scripta, ut ignorantiam illuminaret, sed infirmitatem non corroboraret, ut in ea parte homo, qua defectum suum agnovit, juvaretur: ubi autem per se stare putavit, derelinqueretur. Accepta ergo scientia veritatis per legem conari cœpit, ut perficeretur, sed pressus concupiscentiâ, quia adjuvantem non habuit, ab opere virtutis defecit. Convictus ergo est in utroque, quia videlicet per se nec veritatem potest agnoscere, nec bonum perficere. Post hoc itaque convenienter gratia data est, quæ & illuminaret cæcum, & sanaret infirmum: illuminaret ignorantiam, refrigeraret concupiscentiam: illuminaret ad cognitionem veritatis, inflamaret ad amorem virtutis. Propterea Spiritus Sanctus in igne datus est, ut lumen haberet & flammam: lumen ad cognitionem, & flammam ad dilectionem.

Igitur ego David per unctionem primam illuminatus ad cognitionem veritatis, & inflammatus ad amorem virtutis propter lumen scientiæ dico: ***Dominus illuminatio mea***, & propter virtutis amorem adjungo: ***Et salus mea.*** Sic, inquam dicam in Ecclesiis usque in finem sæculi resonante hoc Psalmo per ora multorum fidelium, tam in mea, quàm in sua persona dicentium: ***Dominus illuminatio mea, & salus mea.*** Non ego me ipsum illuminare valeo, sed Dominus habitans in me, qui lutum fecit ex sputo, & linivit oculos meos per fidem incarnationis, quam ego David futuram credidi, & ego quilibet fidelis jam transactam credo, ipse est ***illuminatio mea*** contra tenebras ignorantiæ, ut jam discernere possim inter bonum & malum: ***& salus mea*** contra infirmitatem, ut jam possim resistere peccato, nimirum libero in me arbitrio per adjuvantem & inhabitantem in me gratiam illuminato, & confirmato, quod priùs in tota humana natura cæcum jacebat, & languidum.

Firmus igitur, & illuminatus, ut sciam, & possim hostem cavere, aut superare, ***quem timebo?*** Nullum utique præter ipsum. Qui enim primâ unctione me illuminavit, & sanavit, ipse me secunda vel tertia unctione sic proteget contra hostes, ut ipse, qui est ***Illuminatio mea & salus mea***, sit etiam defensor meus, cui in gratiarum actione dico:

Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo?

A quo visibilium hostium ***trepidabo?*** Dominus ipse, qui me illuminat, & sanat, ipse quoque me protegit, ne donum illuminationis & salvationis in me pereat. Nam ipse Dominus est ***protector vitæ meæ.*** Licèt magnas illi gratias debeam, quod protegit res meas, & corpus meum, prout vult: attamen inde majores gratias ago, quòd est ***protector vitæ meæ.*** Si enim
justus ex fide vivit, quisquis homini tollit justi- Rom.1.17.
tiam & fidem, ipse illi tollit vitam. Sed ***Dominus est protector vitæ meæ***, ne adversarius meus Saul, vel Sauli similis etiamsi mihi tollit exteriorem substantiam, tollere possit fidem sive
justitiam. ***A quo*** ergo ***trepidabo?*** Inimici mei ***il-*** Psal.13.5.
lic trepidaverunt timore, ubi non erat timor, putantes me intentum ad eos lædendum. Timebat enim Saul per me amittere Israeliticum Regnum, timebant ejus amici ac mei inimici ejus regno finito incidere damnum: Ideo trepidaverunt, quia res perituras perdere timuerunt, quæ ab invitis auferri potuerunt. Ego autem, quia justitiam, seu fidem quasi vitam, imò verè vitam meam diligo, quæ ab invito auferri non potest, ***à quo*** vel dæmone vel homine ***trepidabo?*** Quare trepidem, cùm Dominum sciam ***Protectorem vitæ meæ?*** Justus est ipse non accidentali dono, sed essentiali bono, & justitia, quæ vita mea est, mihi est ab ipso fonte justitiæ, ideo ipse est ***Protector vitæ meæ.*** Etiam, qui caput mihi abstulerit, vitam hanc mihi auferre non poterit: Quia ***Dominus*** est ***protector hujus vitæ meæ*** non solum ante mortem carnis undique latronibus infestantibus, ne perdam justitiam, sed etiam in ipsa carnis morte ne perdam justitiæ palmam. Pal-
ma quippe debetur justitiæ, quia ***justus ut pal-*** Psal.91.13.
ma florebit. Cùm ergo sit omnipotens ***Protector vitæ meæ, à quo trepidabo?***

Dum appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas. VERS. II.

Inde est: quod quidam meorum commilitonum David magni Martyr, milésque fortis in-
sulatat

sultat adversario dicens: *Assatus sum, jam versa, & manduca*: quoniam sic *appropiant super me nocentes*, quasi lupi cupientes edere *carnes meas*. *Appropiant* ergo: quia nihil mihi magis prope est, quam caro mea. Quasi enim à longè me infestarent, si sola exteriora bona mea diriperent; nunc autem non his contenti *appropiant, ut edant carnes meas*: Vel quia delectantur in afflictione carnis meæ, vel quia machinationes eorum ad nocendum dispositas Deus convertit in melius, quoniam quamvis non secundùm intentionem, tamen secundùm effectum ad hoc *appropiant, ut edant carnes meas*, id est, carnalia desideria in me consumant, & carnalia peccata mea, quæ mihi exprobrando, vel derogando quasi dentibus laniant, omnino edant, & absumant, quibus consumptis caro mea fit Spiritus. Potens enim est Deus maledictiones eorum vertere mihi in
Malach. 2. 2. benedictiones, sicut ipse talibus dicit: *Maledicam benedictionibus vestris, & benedicam maledictionibus vestris.* Potiùs igitur eligo talium maledictiones portare, quàm benedictiones captare: quia si de mundo essem, mundus quod suum erat, diligeret. Nunc verò istius mundi odium est mihi magnum testimonium, quod ipse, qui me per primam unctionem designavit ac præaptavit in Regale Sacerdotium, per secundam quoque vel tertiam confirmet, & consummet in me gratiam bene cœptam. Confirmet, inquam, in me David puero suo, ut sim Rex inclytus, Regis æterni Pater temporalis: vel confirmet in me
1. Petr. 2. 9. Sancta Catholica Ecclesia, ut sim *genus electum, regale Sacerdotium, gens Sancta, populus acquisitionis*, annuntians virtutes ejus, qui de tenebris vocarit me in admirabile lumen suum. Unde in hujus luminis dono illustrata dico: *Dominus illuminatio mea.*

Vel certè confirmet in me persona Ecclesiastica gratiam benè in Baptismo cœptam per unam unctionem, qua mihi contulit remissionem peccatorum, de cætero per secundam unctionem daturus in profectu virtutum bona merita, & per tertiam æternæ beatitudinis præmia sempiterna. Ad hæc bona consequenda omnia cooperantur mihi in bonum, quæ Domino juvante, vel permittente sustineo, *dum appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas.* Quod enim pro sola carnalitate mea consumenda sint admissi, inde patet: quia quasi devoratis carnibus meis, peccatis videlicet ministerio eorum consumptis, etiam dum *appropiant super me*, qui scilicet se mihi præferunt, *infirmati sunt* paulatim cassata, & debilitata fortitudine illorum, secundùm
2. Reg. 3. 1. quod scriptum est: *Eratque longa concertatio inter domum Saul, & domum David*, David proficiens, & semper se ipso robustior; domus autem Saul decrescens cottidie. Sic, sic *infirmati sunt*, & tandem omnino *ceciderunt* non tantùm amici simulati, qui blanditiis volunt seducere, sed & inimici mei, qui ex odio aperto tribulant me, *ipsi infirmati sunt*, & ceciderunt, tam maligni Spiritus, quàm maligni homines, vel ipsæ vitiorum malignitates, quibus, dum consensi ad malum,

A non sensi tribulationes eorum. Sed ubi eis disposui, ac firmissimè proposui non consentire, quotiescunque mihi contingit eorum tentamenta sentire, continuò quæ priùs mihi erant ad delectationem, versa sunt mihi in tribulationem & dolorem, & in his, quæ prius dilexi, tribulationem, & dolorem inveni. Tribulatio autem hæc patientiam operabatur, patientia probationem, probatio verò spem; spes autem non confundit: quia charitas Dei diffusa est in corde meo per primam unctionem tam copiosè, ut etiam ipsos inimicos tribulantes diligam, eisque pro malis bona cupiam. Propterea *infirmati sunt, & ceciderunt* malo casu, quo cecidit maximus inimicorum meorum Saul, & filii ejus in monte Gelboë, quos ego plangens dixi: *Quomodo* 2. Reg. 1.
B *ceciderunt fortes in bello, aquilis velociores, leonibus fortiores. Montes Gelboë, nec ros, nec pluvia veniat super vos*, ubi ceciderunt fortes Israël. 23. & 25. Considera tu quisque sapienter psallens hunc sapientis David planctum super casu inimicorum suorum. Non enim insultat illis cadentibus, imò jam per unctionem primam doctus gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus per hoc se dignum exhibuit secundæ ac tertiæ unctionis, quòd ex radice dilectionis condolendo illis, & hîc in Psalmo plangit dicens:

Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt, & ceciderunt!

Et aliàs dicit plorans: *quomodo ceciderunt fortes in bello?* Plangit quisque carnalis cadenti-
C bus charis & amicis, atque gaudet in ruina inimicorum, qui etsi prima unctione in Baptismo sit unctus, per tale gaudium nisi pœnitentia purgetur, justo judicio Dei secunda & tertia unctione privabitur, ne videlicet vel in præsenti vita bonis meritis, vel in futura bonis præmiis ditatus computetur inter filios Regni, sed sit filius iræ, filius gehennæ, quibus dicitur: *Væ nobis, qui ridetis* Luc. 6. 25.
nunc, quia lugebitis, & flebitis. Tu fortasse cadentibus inimicis tuis in monte Gelboë, in alto videlicet superbiæ gaudens in eorum casu cantas, & dicis: *Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? dum appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas. Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt, & ceciderunt.* Sic psallendo sicut David putas te habere bonum sensum, ut sit Psal-
D mus tuus David: sed nescis te esse de numero illorum, de quibus Amos Propheta loquitur: *Sicut* Amos. 6. 5.
David putabant se habere vasa cantici, & nihil patiebantur super contritionem Joseph. Contritio Joseph in hoc loco ponitur pro contritione cujusque fratris mala patientis, qualia ille passus est primò à fratribus, deinde à Domina sua Ægyptiaca. Qui talia vel pejora patientibus ipsis quoque inimicis suis non compatitur, non ei congruit hic Psalmus David, in quo cadentes inimicos plangit dicens in cordis sui contritione: *Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt, & ceciderunt*! Item alibi: *Quomodo ceciderunt fortes in bello?*

Ut autem hunc ejus planctum diligentiùs consideratum in hoc Psalmo ante oculos tuos habeas, tu qui cum David psallere ac plangree desideras,

sideras, animadverte pleniùs, quod de planctu ejus in libro Regum continetur, ubi dicitur: 2 Reg. 1, 17. & 18. *Planxit autem David planctum hujuscemodi super Saul, & Jonathan filium ejus, & precepit, ut doceret filios Juda arcum, sicut scriptum est in libro justorum. Inclyti Israël super montes tuos interfecti sunt &c.* Quis planxerit, quid, vel quare planxerit, amplius autem quid mysticum signet, si ritè consideres: Planctus iste rationabilis, & de thesauro sapientis prolatus est. Quis planxit? Rex unctus electionis suæ non inscius, qui non ignoraret per mortem Saul vacuum factum sibi esse Thronum Regium, ut qui profugerat, jam repatriaret, qui exulaverat, jam regnaret. Mira ergo innocentia, mira adversùs ambitionem temperantia! Parum fuerat manibus temperâsse dicendo: *Propitius sit mihi Dominus, ne extendam manum meam in Christum Domini.* Nam poterat & hæc dicens optare, ut aut dies mortis ejus veniret, aut in prælium descendens periret. Sed ecce, occulta cordis manifestus justitiæ actus defendit, dum & ipse plangit, & per pœnam vel mortem ejus, qui nuntiaverat, nemini suorum exultandum esse decernit. Rectè igitur canat, securè canat David fortis & dicat: Psal. 7. 4. & 5. *Domine Deus meus, si feci istud, si est iniquitas in manibus meis. Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis.*

Quid antem planxit? Illud videlicet: quod Saul, cùm esset Christus Domini, propter superbiam suam hoc commeruit, ut & ipse projiceretur à facie Domini, & cum illo cunctus Israël caderet coram hostibus suis, inclytis suis interfectis. Hoc planè viro sapienti plangendum erat, qui sciret in summa sibi humilitate cavendum esse exemplum ejus, qui cùm esset Christus Domini, superbiendo Spiritui maligno mancipari meruit, & eò usque devolutus est, ut consulto Spiritu Pythonico plena prævaricatione damnabilis vitam præsentem miserabili fine concluderet.

Et quare planxit? *Ut docerent*, inquit, *Filiis Juda arcum, sicut scriptum est in libro justorum.* Arcum, id est, belli fortitudinem, qui profectò arcus, vel quæ fortitudo belli non est alia, quàm manus vel auxilium Domini. Et rectè hoc loco per arcum tota fortitudo belli significatur: quia videlicet maximè per arcum perierat Saul, sicut supra scriptum est: quia secuti sunt eum viri sagittarii, & vulneratus est vehementer à sagittariis, quod utique non evenisset, si suum & ipse tenere arcum, vel intendere voluisset, id est, si suam in Deo spem posuisset, sine quo nunquam vicit, aut fortiter fecit Israël, *sicut scriptum est*, inquit, *in libro justorum.* Liber justorum quamvis quidam liber possit intelligi, qui hodie nusquam inveniri possit, constantiùs tamen liber idem hic intelligitur, de quo scri-
Num. 21. 14 ptum est in Numeris: *Unde dicitur in libro bellorum Domini: Sicut fecit in Mari Rubro, sic faciet in torrentibus Arnon &c.* Liber autem bellorum Domini, quis est nisi omnis Scriptura sacra, ex qua sine dubio docemur bellare bella Domini? Nec enim ante Moysen, qui illud dixit, scriptum fuerat quidpiam hujusmodi. Igitur *ut docerent*, inquit, *Filios Juda arcum, sicut scriptum est in libro justorum*, id est: quia malè pugnaverant Filii Israël ob culpam suam, discerent saltem Filii Juda contribules sui ponere Deum adjutorem suum, sicut omnes justi fecerunt, quorum omnes victoriæ Deo mirabiliter cooperante sunt peractæ, sicut testantur Scripturæ, quæ etsi pluribus libris distinctæ, uno tamen Spiritu conscriptæ sunt, & idcirco rectè in unum reputantur librum, juxta illud; *Et vidi in dextera sedentis super thronum librum scriptum intus, & foris signatum sigillis septem.* Apoc. 5. 1.

Quomodo verò per hujusmodi planctum dicendo: *inclyti Israël super montes tuos interfecti sunt, quomodo ceciderunt fortes in bello aquilis velociores, leonibus fortiores, Jonathas in excelsis tuis occisus est!* quomodo, inquam, per hujuscemodi planctum discunt Filii Juda arcum prædictum? videlicet, ut sit subaudiendum: ab hoc experimento discant quicunque pugnant, quod etsi fortes sint & inclyti multum, etsi velocitatem aquilarum, atque fortitudinem habeant leonum, nullatenus tamen victoriam adversante Deo perficere poterunt: Ab hoc, inquam, experimento istud discant. Nam ecce super montes tuos, o Saul, super montes, inquam, tuos, id est, propter superbiam tuam inclyti Israël interfecti sunt, fortes ceciderunt tecum. Sed & Jonathas in excelsis tuis, tuis, inquam, non suis occisus est. Nam non propter suam, sed propter patris superbiam filius hic meliori patre dignus mortuus est. Repugnat namque quod dicitur: *Sagitta Jonathæ nunquam abiit retrorsum.* Sagitta Jonathæ fides fuit Jonathæ, qua cum ipso David fœdus iniit: & *nunquam retrorsum abiit*, nunquam enim fœdus illud irritum fecit. Dicendo autem: *sagitta Jonathæ* pro eo ut diceret: Fides Jonathæ, pulchrè ad rem gestam respexit. Supra namque scriptum est: *Pepigit ergo Jonathas fœdus cum David. Et addidit Jonathas dejerare David, eò quòd diligeret illum: sicut enim animam suam, ita diligebat eum. Dixitque ad eum Jonathas: Cras calendæ sunt, & requireris: requiretur enim sessio tua usque perendie. Descendes ergo festinus, & venies in locum, ubi celandus es in die, quo operari licet, & sedebis juxta lapidem, cui nomen est Ezel. Et ego tres sagittas mittam. Si dixero puero: ecce sagitta intra te sunt, tolle eas: tu veni ad me, quia pax tibi est &c.* 1. Reg. 20. 16. & seqq. Ergo sagitta Jonathæ nunquam abiit retrorsum. Id est, fœdus, in quo sagittarum signo usus est Jonathas, nunquam fecit irritum.

Hæc dicens, & planctum hujusmodi plangens confortat tamen, & suadet Israël opportunam à Deo sperare consolationem. Ait enim: *Nolite nuntiare in Geth, neque annuntietis in compitis Ascalonis, ne fortè lætentur Filii Philisthiim, ne exultent filiæ incircumcisorum.* 2. Reg. 1. 20. Quod est dicere: quamvis inclyti Israël interfecti sint, quamvis ceciderint fortes, & arma bellica perierint, citiùs resumite arcum vestrumque bona spe roborate brachium, ut non vacet hostibus æstimare, quod plenum de vobis egerunt triumphum, ut annuntient illis, quamvis fortes ceciderint, vos adhuc Deum tamen habere fortissimum.

Quare autem *montes*, inquit, *Gelboë nec ros, nec pluvia veniat super vos, neque* 2. Reg. 1. 21.
sint

sint agri primitiarum? Videlicet, ut ipsa montis A ariditas perpetua permanens posteris sit necessariæ rei documentum, ut semper præ oculis habeant, unde commoneantur futuri Reges
Ibid. v. 21. cavere superbiæ vitium, propter quod ibi *abjectus* sit *clypeus fortium, clypeus Saul*, tam ignobiliter, ac si *non esset unctus oleo*, ac si nunquam efficax rediisset à sanguine interfectorum, ab adi-
Ibid. v. 24. pe fortium. *Filiæ*, inquit, *Israël super Saul flete:* flendus est enim: quia *qui vestiebat vos coccino in deliciis, qui præbebat ornamenta aurea cultui vestro*, subauditur: de prædis hostium, quas agebat, nunc ipse nudus jacet, nunc ipse hostium visibilium, atque invisibilium præda factus est.

Quid tandem planctus iste Mysticum signat, nisi lamentum veri David, id est, ma- B nufortis Christi, quo gentis suæ, gentis Judaicæ
Luc. 19. 41. flevit ruinas? Ille namque per semetipsum *videns civitatem flevit super illam dicens: quia si cognovisses & tu.* Et per Apostolum suum jam peractam deflet ruinam dicente illo, in quo sine
Rom. 9. 1, & seqq. dubio ipse loquitur Christus: *Veritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu Sancto: quoniam tristitia magna est mihi, & continuus dolor cordi meo: optabam enim ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis &c.* Plangit ergo David Saul, & eos, qui ceciderant, fortes & inclytos Israël: plangit manufortis sive desiderabilis Christus superbiam carnalis Israël, falsamque Israëlitarum fortitudinem, de qua ipse in Psalmo: *Et irruerunt*, inquit, *in me fortes*, suam vide- C licèt justitiam statuere volentes, & non in gratia Dei, sed in operibus legis, quasi inclyti gloriantes. Et væ illis, qui planctum hujus David nequaquam pœnitentiæ suæ prævenerunt lamentis! Plangendo autem & hoc *præcipit, ut docerent Filios Juda arcum*, ut docerent Filios confessionis suæ, scilicet Christianum de gentibus populum non gloriari quasi de suis meritis, sed subjiciendo se gratiæ Dei, verum & constantem tenere supernæ fortitudinis arcum. Quod præceptum docendi Apostolus sagaci-
Rom. 11. 17. & seqq. ter exequens: *Quod*, inquit, *si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem, cùm oleaster esses, insertus es in illis, & socius radicis factus es, & pinguedinis olivæ: Noli gloriari adversus ramos. Quodsi gloriaris, non tu radicem portas, sed radix te. Noli altum sapere, sed time. Si enim Deus naturali-* D *bus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat.* Hæc, & cætera cùm dicit, profectò docet Filios Juda arcum, ut scilicet, si fortiter agere velint, non glorientur, sed humiliter stent in gratia Dei.

Nam *inclyti*, inquit, *Israël super montes tuos interfecti sunt, & ceciderunt fortes.* Incly-
Rom. 9. 4. & 5. ti videlicet, *qui sunt secundùm carnem Israëlitæ, quorum adoptio est filiorum, & gloria, & testamentum, & legis latio, & obsequium, & promissa, quorum patres, & ex quibus Christus secundùm carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula, Amen.* Itaque secundùm hæc verè quidem inclyti sunt, sed de his superbiendo falsò fortes sunt. Idcirco interfecti sunt, idcirco ceciderunt, maximè ob culpam Sacerdotum, deceptam plebem devorantium. Propter quod dicit: *Montes Gelboë, nec ros, nec pluvia veniat super vos, neque sint agri primitiarum. Gelboë namque devoratio*, sive *decursus* interpretatur, quo nomine non incongruè Pharisæi, sive Sacerdotes illi denotantur, quos in domo Patris latrocinantes: & prædam de populo facientes Salvator cum flagello ejecit, *devoratores*, & voraces, juxta illud propheticum: *Peccata* *Osee 4. 8.*
populi mei comedunt. Igitur, *montes*, inquit, *Gelboë, nec ros, nec pluvia veniat super vos, nec sint agri primitiarum*, id est, universa valle gentium humilium supernè irrorata & compluta, ut abundet frumento, ut edant pauperes, & saturentur & laudent Dominum, vos alti & B superbi neque rorem, id est, Spiritum Sanctum, neque pluviam accipiatis, id est, salutaris doctrinæ verbum. Nam *& nubibus meis* *Isa. 5. 6.*
mandabo, ne pluant super vos imbre. Nubibus, inquam, meis, id est, Apostolis meis mandabo, ut vestræ superbiæ se subtrahant, pluantque gentibus Evangelii prædicationem. Itaque non eritis agri primitiarum, non eritis primitiva messis, quæ deportetur hoc tempore de vobis in illud cæleste horreum, donec subintret plenitudo gentium. Tunc enim reliquiæ salvæ fient ex vobis, eritque non jam primitiva, sed serotina messis. Quare? quia *ibi abjectus est clypeus fortium, clypeus Saul, quasi non esset unctus oleo.* Ibi, inquam, id est, in superbia vestra ego abjectus sum, qui solus clypeus sum C fortium, qui esse debueram clypeus Saul, id est, defensio, vel protectio furiosi vel arreptitii populi hujus. Vestro namque suasu negavit me ante faciem Pilati, negavit, inquam, dicens: *Non habemus Regem, nisi Cæsarem.* Quid *Joh. 19. 15.*
hac negatione, nisi clypeum suum, clypeum fortium abjecit, quasi non esset unctus oleo, quasi non essem ego Messias, non essem Christus, non essem unctus Spiritu Sancto testimonium habens à sanguine interfectorum, ab adipe fortium, scilicet malignorum Spirituum, vel impiorum hominum, quasi nullam omnino prædam tollere possem de manibus inimicorum meorum.

Igitur post hæc consuluit David Dominum *2. Reg. 2. 1.*
dicens: Num ascendam in unam de civitatibus Juda? Et ait Dominus ad eum: Ascende. Et dixit David: Quò ascendam? Et respondens ait, D *in Hebron.* Hactenus profugus, hactenus exul ploravit, & flevit multa amaritudine inebriatus: nunc autem repatriare, & regnare obedienter paratus in tabernaculo Dei sui cantare & psallere vult, videlicet in exemplum ejus, cujus in persona ipse loquitur: *Paratum cor meum, Deus, paratum cor me-* *Psal. 107. 2.*
um, cantabo & psallam in gloria mea. Nempe & huic consulenti, num ascendam in unam de civitatibus Juda? Ascende, inquit, in Hebron: & illi in sepulchro velut responsum patris præstolanti, quippe qui non à semetipso venit, sed obedienter omnia fecit: *Exurge*, inquit, *gloria mea, exurge* *Psal. 56. 9.*
psalterium, & cythara. Et ille protinus: *Exurgam*, inquit, *diluculo*: & quasi jussus in Hebron ascendere libenter hoc accipiens: *Confitebor*, inquit, *in populis, Domine, & psallam tibi in nationibus.*

bus. Hebron namque civitas sepulchrum erat A Abraham, Isaac, & Jacob, & maximi Adæ, sicut in libro Jesu Nave scribitur. Unde, & Cariath-Arbe dicebatur. *Nomen*, inquit, *Hebron antea vocabatur Cariath-Arbe*, quod interpretatur *ci-*
Jos.14.15. *vitas quatuor. Adam maximus ibi inter Enacim situs est.* Hebron itaque Davidici regni principium propter Abraham quidem & Isaac, & Jacob ibi sepultos populum significat Judaicum: propter Adam autem maximum ibidem situm universum designat genus humanum. Proinde David rectè & in persona sua in Hebron ascendere jubetur, ubi secundò erat ungendus in Regem super tribum Juda, quod interpretatur *confitens*, & in persona Christi cantare docetur: *Confitebor tibi*, inquiens, *in populis, Domine, & psallam tibi in nationibus.* At tamen consulens in *unam* tantum B quærit ascendere *de civitatibus Juda*: quia videlicet non nisi in una unius fidei Ecclesia Christus regnat. Et hic in Psalmo isto: *Unam*, inquit, *petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ.* Quasi dicat: Rectè unam petii à Domino, qui mihi conscius fui tantæ charitatis & unanimitatis, ut etiam inimicos diligerem, ac de ruina illorum plangerem tam unanimi compassione, & tanta condolendi affectione, quanta expressa est in planctu meo, de quo jam dictum est, & adhuc dicendum est. Non enim frustra post planctûs mei completionem statim unam petii, & accepi, unam videlicet de civitatibus Juda, in qua secundam & tertiam suscepi linitionem, sive unctionem in planctûs & luctus mei consolationem. Sed ideo certa ratione, cautaque Dei ordinatione factum est hoc in me C David, vel potius in Filio, & Deo meo vero David flente super civitatem Jerusalem, & plangente inimicos suos ante exaltationem sui, ut tu, quicunque cupis benè psallere hunc Psalmum David ad obtinendam secundam & tertiam linitionem in meritis virtutum & præmiis beatitudinum, scias tibi priùs esse plagendum in charitativa compassione pereuntium inimicorum tuorum, & sic ascendendum in unam civitatum, in qua divina gratia largiente accipias regalem unctionem.

Noli ergo similis esse Sauli superbo & invido, qui arcum suum, divinum scilicet non habens auxilium, vehementer à sagittariis vulneratus, tandem super gladium irruit, ac periit. Habeas itaque tu arcum tuum, dilectionem videlicet veritatis rigidam quasi lignum in arcu, & charita- D tem fraternitatis quasi chordam de carneis visceribus confectam, qua rigor veritatis temperetur, & flectatur ad compassionem. De hoc arcu mitte sagittas contra inimicos tuos orando, & preces assiduas fundendo pro eorum salute. Sint *sagittæ*
Psal.44.6. *tuæ acutæ*, & tunc *populi sub te cadent* non in carnali morte, sed *in corde inimicorum Regis*, ut videlicet corde humiliato ex inimicis Regis fiant amici Regis, & cuilibet parvulo in regem uncto non invideant regnum, quomodo Saul invidit mihi parvulo David uncto in Regem. Si autem te pro illis orante non cadent in corde inimicorum Regis, sed cadent in monte Gelboë, tu eos ita plange, ut tuo planctu doceas Filios Juda arcum sicut scriptum est in libro Justorum: quia omnis Scriptura divinitùs inspirata hoc docet, ut & amicos in Deo, & inimicos diligamus propter Deum. Cùm tibi hujus charitatis conscius fueris, cùm tu non ut Saul sagittis inimicorum vulneraris, quia in improperiis, & convitiis eorum non ita sauciaris, ut sanitatem charitatis perdas, imo ejusdem geminæ charitatis arcu preces assiduas velut sagittas acutas emittis pro salvandis inimicis, cùmque in talis charitatis compassione videns inimicos tuos cecidisse dixeris: *Qui tribulant me inimici mei ipsi infirmati sunt, & ceciderunt*: Tunc ex magna fiducia poteris psallere in finem & dicere:

Si consistant adversùm me castra, non timebit cor meum. Si exurgat adversùm me prælium, in hoc ego sperabo. VERS. III.

Unam petii à Domino, hanc requiram. VERS. IV.

Igitur ego David exul, & profugus à facie Saul ego semel unctus in Regem, sed expulsus à regno mihi destinato, & habitans in Sicleg parvula sub Rege alienigena: Ego, inquam, David conscius mihi & magnæ congratulationis in prosperis inimicorum, & magnæ compassionis in eorum adversis, non credo me coram inimicis ruiturum, sicut ruit Saul: *Sed credo me videre bona Domini in terra viventium.* Ideo *si consistant adversum me castra* Philistinorum, id est Infra v. 13. molimina quorumlibet seu visibilium seu invisibilium inimicorum, *non timebit cor meum*, charitatis fraternæ sibi conscium, quod neque sagittis alienis per opprobria malignorum sauciatur, neque proprio gladio per iram suam confoditur in monte Gelboë, quia non est in altitudine Sathanæ. Et si non tantùm molimina conspirationum adversum me consistant, sed etiam *exurgat adversum me prælium*, id est, manifestus conflictus impugnantium allophylorum, *In hoc ego sperabo*, sciens, *quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Rom.8.28.

Sic mihi David contigit historialiter ante secundam linitionem plerumque, ut exercitatus assiduis præliis idoneus inveniterad secundam & tertiam unctionem. Novissimè autem consurrexit adversum me prælium, quando succensa civitate Sicleg hostes abduxerant uxores meas duas, & omnem prædam captis mulieribus, & parvulis, tunc ego consului Dominum dicens: *Persequar latrunculos istos an non? Et ait: Persequere.* 1.Reg.30.8. *Sine dubio enim comprehendes eos, & excuties* & seqq. *prædam.* Tali responso Domini confortatus dixi: *Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum: si exurgat adversum me prælium, in hoc ego sperabo.* Nec frustratus sum in hac spe mea: nam & hostes victoriosè superavi, & multam prædam tuli, de qua dicebatur: *Hæc est præda David.* Hâc igitur prædâ ditatus, cum subitò audissem cecidisse Saul Regem in prælio æmulum meum, multarum civitatum Dominum,

Dominum, ego *unam petii à Domino*, unam tantum civitatem petii dicens: *Num ascendam in unam decivitatibus Juda?* Et *hanc* unam *requiram*, ut ultra non compellar exulare inter gentes idola colentes, & euntes ad simulacra muta, prout ducuntur; sed *inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ, ut videam voluptatem Domini, & visitem templum ejus.*

Aliter: Ego Christus verus David persequente me Saule. id est, morte in ea nocte, qua tradendus eram ad mortem, superaturus ipsam mortem, unam petii à Domini, & hanc requiram, semper interpellans ego Unitas pro meorum perficienda unione usque in finem sæculi. Nempe vox mea

Joan. 17. 21. hæc est: *Pater, quos dedisti mihi, volo, ut omnes unum sint, sicut & nos unum sumus, ego in eis, & tu me, ut sint consummati in unum.* Sic *unam petii à Domino* tunc moriturus pro gente, & non tantum pro gente, sed ut filios Dei, qui erant dispersi, congregarem in unum, ita ut fiat unum ovile, & unus pastor. Hanc *unam*, hanc videlicet unionem tunc *petii* semel moriendo: *& hanc requiram* cottidiano mortis meæ Sacramento Sacerdotibus meis illud celebrantibus & orantibus pro Ecclesia sancta, quam *pacificari*, *custodiri*, *adunari*, *& gubernari* optantes unam petunt, & requirunt. Imò ego, qui *hanc unam* in mea persona petii, ego idem ipse per ora Sacerdotum *hanc requiram*, dum in Sacramento Altaris annuntiabitur mors mea, donec veniam in fine sæculi, *ut inhabitem in domo Domini* cum pace bellis undique sedatis, & membris meis perfectè mihi capiti adunatis, ac diversis lapidibus super me angulare fundamentum coædificatis, atque Deo Patri conciliatis per me lapidem angularem, ac mediatorem.

Gal. 3. 20. Apostolus dicit: *Mediator unius non est, Deus autem unus est.* Duo enim erant, Deus, & homo, diversi, & adversi. Deus erat justus, homo erat injustus: in hoc nota adversos. Homo erat miser. Deus bonus: in hoc nota diversos. Sic igitur homo & adversus Deo erat per injustitiam, & diversus à Deo per miseriam, propter hoc necesse habuit homo primum quidem justificari à culpa, ut reconciliaretur: postea verò liberari à miseria, ut reformaretur. In hoc ergo mediatore eguit homo ad Deum, ut reconciliaretur illi, & reduceretur ad illum. Sed causam dissidentium agendam convenienter suscipere non posset, qui non aliqua societatis ac pacis amicitia utrimque familiaris, atque propinquus existeret. Propter hoc ergo Filius Dei factus est homo, ut inter Deum, & hominem reconciliationis & pacis mediator esse possit. Suscepit humanitatem, per quam hominibus appropinquaret: retinuit Divinitatem, per quam à Deo non recederet. Factus homo sustinuit pœnam, ut demonstraret affectum: servavit justitiam, ut conferret remedium. Verbum quidem, quod cum Deo Patre unum erat per ineffabilem unitatem, cum homine assumpto unum factum est per admirabilem unionem. Unitas in natura, unio in persona, cum Patre Deo unum in natura, non in persona, cum homine assumpto unum in persona, non in natura. Quid magis unum, quam unitas? Quod unitate unum est, sum-

A mè unum est. Verbum & Pater unitate unum erant, quia natura unum erant. Et voluit ipsum Verbum unum nobiscum fieri, ut nos in se, & per se unum faceret etiam cum illo, cum quo ipsum unum erat. Assumpsit ergo ex nobis nostram naturam, ut eam sibi sociaret per unionem in persona, quæ sociata non erat per unitatem in natura, ut per id quidem, quod de nostro unum secum faceret, nos sibi uniret, ut cum ipso unum essemus per id, quod nostrum sibi unitum erat, & per ipsum unum essemus cum Patre, qui cum ipso unum erat. *Pater*, inquit, Joh. 17. 20. & seqq. *Sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut & nos. Non pro eis autem rogo tantùm, sed pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut & ipsi in nobis sint unum, & mundus credat, quia tu me misisti. Et ego claritatem, quam dedisti*

B *mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut & nos unum sumus. Ego in eis, & tu in me, ut sint consummati in unum, & cognoscat mundus, quia tu me misisti.* Rogat unitas pro unione, verbum cum Patre unum in natura, homo cum Verbo unum in persona, membra cum capite unum primùm in justitia, postea in gloria. Ut enim in justitia unum sint, *cognoscat mundus, quia tu me misisti.* Ut autem in gloria unum sint, *volo, ut ubi ego sum, & illi sint mecum, ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi.*

Hanc *unam petii à Domino, hanc requiram*, hanc *petii* semel oblatus ad multorum exhaurienda peccata per crucem & sanguinem cum aqua de latere meo exeunte delens chirographum, paci & unitati contrarium. *Hanc requiram* cottidiè inter-

C pellans apud Patrem pro meis uniendis nunc in una justitia, posthac in una gloria, ut videlicet in vita temporali sit eis unus Dominus, cui *serviant omnes humero uno*, sicut in Isaia legitur. Sophon. 3. 9. Sit quoque illis una fides, unum Baptisma, sicut vocati sunt in una spe vocationis, ut habentes cor unum & animam unam in bono, unum denarium unanimiter exspectent nunc in vinea laborantes, post hac verò in vita æterna sint consummati in unum in societate Sanctorum Angelorum, quæ societas cottidiè ascendentibus illuc ædificatur ut civitas, cujus participatio ejus in idipsum, id est, in unum. Primò sint unum, ut se diligant invicem, & non sint in eis schismata, sed id ipsum dicant, & sapiant omnes. Deinde mortalitatis tunica exuti adhærentes Patri Spirituum, sint unus Spiritus: quoniam *qui adhæ-* 1. Cor. 6. 17.

D *ret Domino unus Spiritus est.* Adhærentes Patri luminum sint quoque ipsi lux una in Domino; sicut ex diversis lampadibus in una domo lucentibus una claritas perficitur, ut ipsi clari videant claritatem meam, quam dedisti mihi Pater, quia dilexisti me ante constitutionem mundi, priusquam linitus essem vel in Regem, vel in Sacerdotem. Etenim totam linitionem hujusmodi ad naturam assumptæ humanitatis pertinentem præcessit æternalis claritas Divinitatis meæ, in qua dilexisti me ante constitutionem mundi.

Ne autem in me uno Dei & hominum mediatore Divinitas & humanitas haberet claritatem diversam, ego *unam petii* claritatem meæ humanitati, quam in Divinitate mea semper habui. Dixi ergo: *Clarifica me tu Pater apud temetipsum claritate, quam habui, priùs, quam mundus fieret.* Joh. 17. 1. Sic *unam* claritatem mihi homini petii, quam

ego DEUS DEI Verbum semper habui: *hanc requiram* in membris meis desiderio desiderantibus, ut videant ipsam claritatem meam, eamque videndo sint una clara domus, de qua nunc dico: *ut inhabitem in domo Domini*, & de qua dicitur aliàs: *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis.* *Apoc. 21. 3.*

Aliter. Ego David, ego fidelis cum fideli David, ego pœnitens cum pœnitente David, Ego persecutionem ferens cum David, ego deperditionem inimicorum plangens cum David, ego humilis cum humili David, Ego, inquam, talis & talis existens inter perfectos, aut certè saltem inter imperfectos adhuc positus talis esse concupiscens, habens talem concupiscentiam, quasi linitionem primam, ut habeam linitionem secundam, & tertiam in virtute meritorum, & beatitudine præmiorum, *Unam petii à Domino.* Qui in hac vita volunt esse felices, petunt multa, & multiplicia. Ego verò qui post hanc vitam beatus esse desidero, unam petii, unam petitionem feci, unius tantum rei videlicet: *ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ*, *ut videam voluptatem Domini, & visitem templum ejus.* Quæ una res, quoniam indesinenter petenda est, *hanc requiram* omnibus diebus vitæ meæ: omnibus diebus vitæ mortalis requiram, ut inhabitem
Psal. 83. 11. in domo Domini omnibus diebus vitæ immortalis, in qua licet sit sola *dies una melior super millia*, tamen pro una die interminabilis æternitatis, pluraliter dico *diebus*, ut inexhaustam æternitatem quam aliter non possum, saltem humana nominum pluralitate designem. Sive dicatur *unum* neutraliter, ut in Evangelio, ubi dicitur: *porro*
Philip. 3. 14. *unum est necessarium.* Et in Apostolo *unum supernæ vocationis* postpositis multis, *quæ retro sunt*, proponitur *bravium*: sive dicatur fœminino genere: *unam petii*, non differt in sensu, quia ego David fastidiens multa quæ retro sunt, quia temporalia sunt, in quibus turbatus erga plurima sollicitor, unum illud peto, quod est necessarium, unam petitionem petii, quam præ omnibus petitionibus meis cupio exaudiri, videlicet, *ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ, ut videam voluptatem Domini, & visitem templum ejus.* Quamdiu luteam domum fragilem ego fragilis inhabito, longe sum ab illo uno, quod persequor, ab illa una, quam
Job. 14. 1. petii: quia *homo natus de muliere brevi vivens tempore repletur multis miseriis, qui quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodem statu permanet* Ideo contra multitudines miseriarum *unam* beatitudinem, contra instabilitatem vitæ umbraticæ *unam* vitæ permanentis æternalem identitatem *petii, & hanc requiram*, ut à multis miseriis liberatus, & una beatitudine sempiterna ditatus, atque deposita mortalitatis variabilitate unitati semper invariabili configuratus *habitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ*, in domo non manufacta, æterna in cœlis.

Ut videam voluntatem Domini omnibus diebus vitæ meæ, illa petitione pleniter exaudita, qua tibi Deus Pater dicimus: *Fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra.* Hìc enim, dum ab uno separati periclitamur inter multa, nos multiplices unam simplicis Divinæ voluntatis identitatem videre non possumus: quia sicut homo, qui est in motu, turres & montes immobiles putat moveri: sic nos variabiles Divinam voluntatem putantes mutari & variari, ut nunc hoc, nunc illud velit, non possumus clarè videre, quid Deus velit, quisve mortalium in ejus judiciaria sententia odio an amore dignus sit. Ideo illius domus inhabitationem peto, in qua *videam voluntatem Domini* plenè, quam nunc ex parte cognosco. Scio enim, quod sim vocatus, nescio tamen, utrum sim electus & ad beatitudinem prædestinatus. Una unctione jam unctus sum, quoniam ad fidem vocatus *credo videre bona Domini in terra viventium:* Sed quoniam adhuc *Infr. v. 13.*
ignoro, utrum odio, an amore dignus sim, adhuc *unam* unctionem *petii, & hanc requiram*, ut videlicet per charitatis unanimitatem fidei adjunctam sic *inhabitem in domo Domini*, ut possim cantare: *Ecce quam bonum, & quàm jucundum habitare fratres in unum: sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron.* *Psal. 132. 1 & 2.* *Hanc* unctionem de tali unguento peragendam *petii, & hanc requiram, ut* ex hac de beneplacito Dei, erga me certificatus *videam voluntatem Dei, & visitem templum ejus.* *Visitem*, id est, cum desiderio, & jugi frequentia inspiciam templum ejus, id est, cœlestem Jerusalem, vel humanam ejus naturam, quæ est templum Divinitatis.

Alia translatio habet: *ut contempler delectationem Domini, & protegar à templo ejus.* Idem sensus est, quasi dicat: Inhabitem in domo eo Cutiquè fine, ut contempler delectationem Domini, id est, facie ad faciem appareat mihi desiderabilis species Dei, & protegar, id est, absorpta morte induar immortalitate non aliunde data, sed ab ipso protectore templi ejus, in quo habitat. Simulacra gentium proteguntur à suis templis; sed Deus noster in ipso templo manens proteget templum suum. Hæc autem hac fiducia peto;

Quoniam abscondit me in tabernaculo suo. VERS. V.

Ego David persequente me Saule ad *tabernaculum* fugi, atque ibi Sacerdote Abimelech donante panes accepi, quos non licebat edere, nisi solis Sacerdotibus, insuper & gladium Goliath Philistæi reconditum in tabernaculo accepi ad mei defensionem, & protectionem: Sic *Protexit me* Dominus *in abscondito tabernaculi sui.* *1. Reg. 21.*

Item Ego verus David persequente me morte *in abscondito tabernaculi* sum protectus per Divinitatem latentem *in abscondito tabernaculi*, id est, carnis meæ.

Similiter ego quicunque vel innocens cum puero David, vel pœnitens cum peccatore David, confidens in Deo protectus sum *in abscondito tabernaculi sui.* Tabernaculum Deitatis est caro Christi, in qua per fidem & spem me occultat, ne videar à quærentibus me, sicut figuraliter David, cum fugeret Saul, absconditus est in latibulis, ne videretur. *Abscondit*, dico, *in die malorum*, meorum, id est, tempore tentationum, quod est dies vitæ, vel *in die malorum*, quo soli mali florent.

Et

Et *protexit me in abscondito tabernaculi sui.* *In ab-*
scondito dicit, quasi aliæ partes ejus sint forinse-
cæ, & intus sit penetrale, quod utique ita est.
Nos enim forinseci sumus, in quibus per gratiam
habitat. Ipse verò Sacerdos est *in abscondito taber-*
naculi Dei, quia Divinitas de nostro tabernacu-
lo carnem sibi personaliter univit, in qua latuit.
Qui verò in eum credit corde ad justitiam, ad-
mittitur in absconditum tabernaculi. Unde Apo-
stolus: *Vita nostra abscondita est cum Christo in Deo.*

Potest etiam dici: *ut inhabitem in domo Do-*
mini omnibus diebus vitæ meæ, id est, quam diu vi-
vo, non excludar aliqua adversitate ab unitate
fidelium, ad hoc, ut *videam voluntatem Domini*,
id est, ut præcepta intelligam, & si non oculis,
saltem mente *visitem templum ejus*, id est, corpus
Christi, vel me faciam templum ejus, quod uti-
que potero, *quoniam abscondit me in tabernaculo*
suo. Inde panis mihi datur sacerdotalis per sa-
cramentum Altaris. Inde mihi gladius, quod est
Verbum Dei absconditum in panis & vini Sacra-
mento, atque tali pane satiatus, & tali gladio mu-
nitus persequente me Saule, id est, peccato for-
titer ascendam ego David super abruptissimas pe-
tras quasi caprea, quasi cervorum hinnulus, &
dicam in laudibus Dei:

VERS. VI. *In petra exaltavit me, & nunc exaltavit caput meum super inimicos meos.*

1. Cor. 10. 4. *Petra* enim *Christus*, in quem ego David Pro-
pheta credidi venturum, & ego quicunque Da-
vid innocens, vel pœnitens in Ecclesia credo eum
venisse in mundum, & iterum relicto mundo ivis-
se ad Patrem tracturum post se & ad se omnia. In
hac petra, in hujus fidei soliditate *nunc exaltavit*
Matt. 16. 18. *me*, quia *super hanc*, inquit, *petram*, id est,
super me ipsum ædificabo Ecclesiam meam, *& nunc*
etiam in tempore peregrinationis meæ, dum fu-
gio Saulem, id est, peccatum, *exaltavit caput*
meum super inimicos meos. In eo enim, quod
ipso donante corde credidi ad justitiam *abscondit*
me in abscondito tabernaculi sui: in eo verò, quod
ore confessus sum ad salutem, *nunc exaltavit caput*
meum in petra. Dixit enim ipsa Petra uni Petro
Matt. 16. 18. confitenti, & in ipso cuilibet confitenti: *Tu es*
Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesi-
am meam. Sic *In petra exaltavit me, & nunc*
exaltavit caput meum super inimicos meos, qui sunt
portæ inferi, de quibus promittitur firmissimæ
fidei, quia *portæ inferi non prævalebunt adversùs*
eam. Neque enim Dæmones, neque maligni
homines, neque vitiosi motus carnalium cupi-
ditatum, qui omnes inimici, & portæ inferi
possunt intelligi, super hanc Petram fundatam
Ecclesiam, vel mentem cujusque fidelis pote-
runt movere, quia etsi illisum fuerit flumen do-
Matth. 7. 25. mui tali, non poterit eam movere, *fundata enim*
est supra firmam petram. *In* tali *petra exaltavit*
me ponens me in fidei ac virtutum firmitate.

Decreverat enim Saul persequi me etiam su-
per abruptissimas petras, quæ solis ibicibus perviæ
sunt. Et ego quidem levavi oculos meos in mon-
A tes multos & petras multas, unde venit auxilium
mihi à facie Saulis, id est, consensu peccati cri-
minalis fugienti, cujus manus incidissem, si pec-
cato mortali consensissem. Unde in alio loco
dixi: *Si est iniquitas in manibus meis: Si reddidi* Psal. 7. 5. & 6.
retribuentibus mihi mala, decidam meritò ab ini-
micis meis inanis. Persequatur inimicus animam
meam, & comprehendat. Sed inter omnes mon-
tes unus est mons montium, unde venit auxili-
um mihi. Una est *Petra* petrarum, in qua *re-* Psal. 103. 18.
fugium est *herinaciis*, in qua & ego David quasi
parvus herinacius refugium habui, & habeo,
qui licèt peccatorum spinis minutis, & cottidia-
nis totus inveniar coopertus ut herinacius, vel
ericius, tamen in foraminibus Petræ, id est, in
vulneribus Christi, qui est agnus tollens pec-
B cata mundi, spe firmissima requiesco, dum sic-
ut ipse in cruce, ita ego quoque pro inimicis
oro, atque illis cadentibus in monte Gelboë com-
passionis planctum persolvo.

Ideo non solum futuram spero exaltationem
post ultimam regalem unctionem, quæ beatis re-
posita est in finem, quando in resurrectione per-
cipient Sancti Spiritus plenam dulcedinem, ut
gaudium eorum sit plenum, sed etiam *nunc exal-*
tavit caput meum, nunc, licèt corpus mortuum,
id est, absque dubio moriturum sit propter pecca-
tum, tamen *super inimicos meos exaltavit caput me-*
um, id est, mentem, quæ condelectatur, & servit
legi Dei, licèt captiva teneatur in carne serviente
legi peccati. Hanc exaltavit *super omnes inimicos*
meos, id est, super vitiosos appetitus, ut non caro
C Spiritui, sed Spiritus dominetur carni. Vel *caput*
meum, id est, Christum, qui est caput viri, sicut
vir caput est mulieris, exaltavit super omnes cœ-
los, quod ego David Propheta sine dubio futurum
sciens enuncio quasi præteritum. Ego autem qui-
libet Ecclesiasticus cum David fideli fidelis jam
sciens præteritum confidenter dico: *& nunc exal-*
tavit caput meum, id est, Christum totius Ecclesiæ
caput, *super omnes inimicos meos*, Judæos, hæreti-
cos, Paganos & falsos Christianos vel Spiritus ma-
lignos. Pro his omnibus beneficiis

Circuibo, & immolabo in tabernaculo ejus hostiam jubilationis* in grati-
arum actione. Et quia ipse se mihi ducem præ-
bet, ego me illi exhibebo militem, & ipso duce
D quasi miles *circuibo* in castris ejus consociatus illis,
de quibus aliàs dicitur: *Convertentur ad vesperam*, Psal. 58. 7.
famem patientur ut canes, & circuibunt civitatem

In Hebræo sic legitur: *Unam petivi à Domi-*
no, hoc requiram, ut inhabitem in domo Domini omni-
bus diebus vitæ meæ, ut videam pulchritudinem Do-
mini, & attendam templum ejus. Abscondit enim
me in umbra sua, in die pessima abscondit me in se-
creto tabernaculi sui, in petra exaltavit me. Nunc
quoque exaltabit caput meum super inimicos meos,
qui sunt in circuitu meo. Sensus hujus Hebraicæ
veritatis in ante dictis explanatus est, excepto,
quod nunc dicitur: *de inimicis, qui sunt in*
circuitu meo. Quod nimirum rectè dicitur:
De inimicis: quia *in circuitu impii ambulant.* Et Psalm. 11. 9.
ideò quanta differentia est inter centrum simpli-

* Vulgata: *Circuivi, & immolavi,*

ciſſimum & multitudinem ſeu amplitudinem circulorum, centrum quidem circumdantium, ſed ipſum centrum nuſquam contingentium: Tanta eſt differentia inter meum deſiderium, & illorum. Nam ego *unam* petii, illi multa petunt. Laborant illi in circuitu quaſi rota nunc elati proſperis, nunc depreſſi adverſis. Ego verò quaſi centro unitatis cohærens tam proſpera hujus mundi, quàm adverſa deſpiciens in uno ſemper deſiderio fui, & ſemper *unam petii, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ.*

Omnes qui illicita appetunt, vel in hoc mundo videri aliquid volunt, denſis cogitationum tumultibus in corde premuntur, dumque deſideriorum turbas intra ſe excitant, proſtratam mentem pede miſeræ frequentationis calcant. At contra Sancti viri, quia nihil hujus mundi appetunt, nullis procul dubio in corde tumultibus premuntur. Omnes quippe inordinatos deſideriorum motus à cubili cordis manu ſanctæ conſiderationis ejiciunt. Et quia tranſitoria cuncta deſpiciunt, ex his naſci cogitationum inſolentias non patiuntur. Solam namque æternam patriam appetunt: & quia nulla mundi hujus diligunt; magna mentis tranquillitate perfruuntur. An non cunctos à ſe cogitationum tumultus expulerat, qui dicebat: *Unam petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini?* A frequentia quippe terrenorum deſideriorum fugerat ad magnam ſolitudinem, videlicet intra ſemetipſum, ubi eò tutiùs nihil extraneum conſpiceret, quò incompetens nil amaret. A tumultu rerum temporalium magnum quendam ſeceſſum petierat quietam mentem, in qua tantò puriùs Deum cerneret, quantò hunc ſolus ſolum inveniret.

Et quidem ſæculares hoc volubile ſæculum diligentes cum ipſo volvuntur, & in ipſo, atque cum ipſo circumeunt. Ego autem David ſemel unctus unctione Divinæ miſericordiæ per Samuelem, vel ego quilibet innocens, aut pœnitens cum David ſuſcepta unctione prima, quæ eſt peccatorum indulgentia, & ſecundam exſpectans, quæ eſt in virtute meritorum, ac tertiam, quæ eſt in beatitudine præmiorum, Deo gratias agens pro unctione jam ſuſcepta etiam preces offerens pro unctione adhuc ſuſcipienda, *circuibo in tabernaculo ejus.* Si enim in lectulo meo per noctem
Cant. 3. 2. quærens dilectum non invenio, *ſurgam, & circuibo civitatem quærens, quem diligit anima mea.* Nam ipſa civitas tabernaculum ejus eſt, in quo circuibo mente, & inquiſitione cunctos Ordines beatorum percurrens, vel etiam Litanias canens incipiendo à Sanctuario, ab ipſo videlicet Sancto Sanctorum Chriſto, totius Trinitatis oraculo. Hunc primò invocans dico: *Salvator mundi adjuva nos.* Deinde per omnes Ordines electorum factis invocationibus, ut in id ipſum redeat meus circuitus, circa finem Litaniæ revertar ad ipſum Chriſtum, qui eſt Α & Ω, Principium, & Finis, atque in ipſo tali Sanctuario, ſcilicet Incarnationis ejus myſterio circuibo dicens: *Per nativitatem tuam libera nos Domine. Per Baptiſmum, & jejunium tuum libera nos Domine. Per crucem, & paſſionem tuam libera nos Domine.* Sic per obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones, pro cunctis Eccleſiaſticis Ordinibus exhibitas *circuibo & immolabo in tabernaculo* Incarnationis Dominicæ, vel totius Eccleſiæ *hoſtiam* jubilationis in laudibus, & precibus, quibus tandem ſuccedit mentis tanta jubilatio, quæ verbis non poteſt exprimi, licèt non poſſit omnino ſileri.

Non *circuibo* cum hoc volubili mundo, ut ejus adverſis premar, vel proſperis extollar in modum rotæ currentis in luto. Magìs *circuibo in tabernaculo ejus*, id eſt, in tota Eccleſia gaudendo cum gaudentibus, & flendo cum flentibus, aſcendens per alienæ ac fraternæ felicitatis congratulationem, deſcendens per fraternæ miſeriæ compaſſionem, in motum rotarum currentium, non in hujus mundi cœno, ſed *in tabernaculo*, vel potius in cœlo: quia de his ita ſcriptum
eſt: *cùm elevarentur animalia, elevabantur pariter* Ezech. 1. 19.
& rotæ, cum euntibus ibant, & cum ſtantibus ſtabant, & cum elevatis à terra pariter elevabantur. Spiritus enim vitæ erat in rotis. Itaque in modum rotarum ſpiritualium *circuibo in tabernaculo ejus.*

Vel ſicut Martha ſatagebat circa frequens miniſterium, & ſicut Paulus ab Jeruſalem usque ad Illyricum in circuitu replevit Evangelium: vel certè in contemplatione veritatis, principio & fine in modum rotarum cœleſtium carentis, & omnia circumplectentis: Quicquid enim verè eſt, in veritate eſt, & hoc ſolum eſt. Quicquid autem nec verè, nec in veritate ſubſiſtit, falsò eſt, imò nihil eſt. Atque ideò quæcunque intra veritatis circulum non comprehenduntur, quia verè non ſunt, nihil ſunt. Unde qui à veritate fugiunt, ad nihilum tendunt, dum mentitur iniquitas ſibi, aut etiam mentitur aliis dicendo bonum malum, vel malum bonum. Ego autem intra veritatis circulum conſtitutus veritatis luce monſtrante bonum bonum, & malum malum dico, atque in tali veritatis judicio *circuibo in tabernaculo Dei* omne bonum approbans, & omne malum improbans primitus in mea propria perſona, deinde in aliis, qui ſunt in tabernaculo ejus. Nam de his, qui foris ſunt prohibemur
judicare dicente Apoſtolo: *Nonne de his, qui in-* 1. Cor. 5. 12.
tus ſunt, vos judicatis? Quid enim mihi de his judicare, qui foris ſunt? Nam de his, qui foris ſunt, Dominus judicabit. De his ergo, qui intus ſunt, licitè judicamus. Itaque verum judicans *circuibo in tabernaculo ejus, & immolabo in tabernaculo ejus* *Hoſtiam vociferationis*, vel jubilationis, id eſt, laudis conſideratione bonorum, quæ verè bona ſunt.

Aliter. *Circuivi, & immolavi in tabernaculo ejus hoſtiam vociferationis.* Attendi exempla Sanctorum, circumſpexi omnia creata per diverſas pulchritudinum ſpecies quaſi per diverſas voces Creatorem ſuum laudantia. Conſideravi fidem orbis terrarum, per quam Eccleſia cum capite ſuo exaltata eſt. Pertractavi beneficia Divina mihi ſpecialiter, & Eccleſiæ univerſaliter exhibita, & propter hæc omnia *in tabernaculo ejus*, id eſt, in tota mundi fabrica immolavi *hoſtiam vociferationis* omnes creaturas invitans ad laudandum, & benedicendum Creatorem ſuum,

ſicut

sicut fit in Hymno trium puerorum & in ultimis tribus Psalmis.

Item in tota Ecclesia, quæ tabernaculum Dei est, vel consideratione tabernaculi, id est, Incarnationis Christi, qua pro nobis immolatus est, immolavi *hostiam vociferationis* in hymnis, & canticis spiritalibus, vel hostiam jubilationis in sanctis meditationibus, ubi deficiente, vel quiescente sermone sola jubilatio restat. Nam tali hostia jubilationis pro veris Dei beneficiis ipsa æterna veritas delectatur, quæ non falsò, sed verè laudabilis est per omnia, quæ *in tabernaculo* totius mundanæ fabricæ vel ipsius benignitate agente perficiuntur, vel ipsius justitia disponente fieri permittuntur, cujus & operatio semper bona, & permissio semper justa est. Unde super hujus æternæ veritatis misericordia

Cantabo, & Psalmum dicam Do-

Psal. 100. 1. *mino.* *Misericordiam* scilicet, & *judicium cantabo* credens, & ore confitens Dominum misericordem misericordibus, & Judicem sine misericordia immisericordibus. Hoc non solum fide ac voce *cantabo.* Etiam in hac fide *psallam Domino* per operis evidentiam demonstrans fidem meam. Nam quia hoc verum credidi, etiam inimicis meis per misericordiam compassus ego David planxi eos planctu magno, qui planctus magnus quasi *hostia vociferationis* acceptabilis fuit in conspectu veri David suos inimicos plangentis non solùm in lamentationibus Jeremiæ, aliorumque Prophetarum, sed etiam in sua per-

Luc. 19. 41. sona. *Videns* enim *civitatem* sibi rebellem *flevit super illam dicens; quia si cognovisses & tu.* Tandem post hujusmodi planctus ego Christus verus David pendens in cruce, ac pro inimicis reconciliandis moriens *hostiam vociferationis* & jubilationis immolavi sanguine meo vociferante vel clamante melius, quam sanguis Abel. Nam sanguis Abel clamans de terra postulavit vindictam: Sanguis verò meus in ora fidelium fusus clamat de terra, de tota videlicet sancta Ecclesia postulans non vindictam, sed misericordiam, sed indulgentiam, sed gratiam, sed pacem. Propterea dico:

VERS. VII. *Exaudi Domine vocem meam, qua clamavi ad te.*

Sanguine meo clamante ad te de terra, id est, de tota Ecclesia, quæ per fidei confessionem aperuit os suum, & suscepit, atque cottidie suscipit sanguinem meum clamantem & orantem pro illa una impetranda, quam petii semel oblatus ad multorum exhaurienda peccata, & adhuc peto eandem *unam, quam petii,* peto in sacramentis mysticis, peto in membris meis, ideo dico: *Exaudi Domine vocem meam, qua clamavi ad te.* Vocem meam plenam gemitibus inenarrabilibus pro unctione secunda, & tertia *exaudi Domine.*

Et est quidem inter has duas unctiones una, quæ in virtute meritorum consistit, antecedens, quam præcedentem altera, quæ in beatitudine præmiorum æternorum consistit, ita inevitabi-

A liter consequitur, ut ex una præcedente alterius consequentis indubitabilis certitudo teneatur. Unde quidam de duabus istis unctionibus unam tenens de altera se certificatum profitetur dicens: *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fi-* 2. Tim. 4. 7.
dem servavi. De reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex. Consummatio boni certaminis una unctio: Corona justitiæ altera intelligitur. Sed quia de una pendet altera quasi de antecedente inevitabile consequens, rectè non duas unctiones ego David, sed *unam petii à Domino*: quia si una, quæ in virtute meritorum consistit, quasi *datum optimum desursum descendens à Patre lu-* Jac. 1. 17.
minum prædonata fuerit, sine dubio altera, quæ in beatitudine præmiorum consistit, quasi *do-*
B *num perfectum* subsequetur. *Opera enim illorum* Apoc. 14. 13.
sequuntur illos inevitabiliter, *ut requiescant à laboribus suis, qui* fide servata, & cursu consummato *in Domino moriuntur. Beati enim mortui, qui in Domino moriuntur.* Ideo ego David semel unctus in perceptione Sacramentorum fidei, & adhuc exspectans geminam in meritis & prœmiis unctionem regalem rectè solummodò *unam petii, & hanc requiram,* quoniam per unam sine dubio spero alteram. *Credo enim videre bona Domini in terra viventium,* si primitus fuero de hac una petitione auditus in terra morientium. Ideo dico: *Exaudi Domine vocem meam, qua clamavi ad te* pro illa una, vocem interiorem, quæ non in strepitu verborum, sed in vehementia desideriorum clamat ad te, qui audis intentionem & cogitationem, *quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi:* Psal. 75. 11.
C *& reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi,* etiam lingua tacente, sed corde clamante, ac dicente:

Miserere mei, & exaudi me. *Miserere mei,* qui miser sum, quamdiu careo illa una, quam petii, & ideo tu misericors *exaudi me* dando illam unam, quam petii. Dico: *Exaudi, Miserere;* iterum dico: *Exaudi.* Nec sufficit mihi petitio una pro illa unctione, quam petii, quoniam desideria dilata crescunt, & augescunt, quæ si decrescerent, desideria non essent. Nunc autem quantò plus oro, tantò plus accendor ad orandum intus in corde, ubi tu audis, & credo, jam audisti, hoc scilicet, quod

Tibi dixit cor meum. Quid tibi dixit VERS VIII.
D cor meum? Hoc scilicet: *Quæsivit * facies mea faciem tuam.* *Cor* humanum sive mens rationalis, quæ significatur nomine *cordis,* habet *faciem,* & hæc *facies* habet genas, de quibus dicitur ad Sponsam Verbi, mentem scilicet rationalem: *Pulchra sunt genæ tuæ sicut turturis.* Cant. 1. 10.
Putasne invisibilis, & incorporea substantia mentis, nec corporeis distincta membris, nec visibilibus fucata coloribus visibiles habet genas? Hoc delirabat hæreticus Tertullus, qui animæ formam dogmatizabat visibilem, atque in modum corporis circumscriptam. Tu verò spiritalem essentiam spiritali, si potes, attinge intuitu, & ad coaptandum propositæ similitudinis schema cogita animæ faciem mentis intentionem, ex qua ni-

* Vulgata: *Exquisivit te facies mea, faciem tuam, Domine &c.*

mirum rectitudo operis sicut ex facie pulchritudo corporis æstimatur. Porro inverecundiam intellige tanquam colorem in facie, quòd hæc potissimum virtus & venustatem ingerat, & augeat gratiam. *Pulchræ ergo sunt genæ tuæ sicut turturis.* Poterat usitatiùs faciem ponere & describere pulchram, sicut solet, cujus pulchritudo laudatur, pulchra facie, seu decora facie dici. Sed nescio quid sibi voluerit, ut magis *genas* pluraliter dicendum putaverit, nisi quod minimè id putaverim otiosum. Spiritus namque sapientiæ loquitur, cui non est fas, vel modicum quid omnino adscribere otiosum, aut secus dictum, quam oportuerit. Est itaque sine dubio causa, quæcunque illa sit, cur pluraliter *genas* maluerit, quàm singulariter faciem dicere. Et si tu melius non habes, ego, quod mihi videtur aperio.

Duo quædam in intentione, quam faciem animæ esse diximus, necessariè requiruntur: Res & causa, id est: quid intendas, & propter quid. Ex his sanè duobus animæ vel decor vel deformitas judicatur: Ut verbi causâ anima, quæ ambo ista recta atque pudica habuerit, illi meritò, veraciterque dicatur: *Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis.* Quæ verò altero horum caruerit, non poterit dici de ea: *Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis* propter eam, quæ adhuc ex parte erit, deformitatem. Multò autem minùs, illi hoc poterit convenire, quæ neutrum horum habere laudabile invenitur.

At id totum fiet planius in exemplis. Si verbi causa intendat quis animum inquirendæ veritati, atque id solo veritatis amore: nonne is tibi videtur, & rem & causam habere honestam, meritóque sibi vendicare, quod dicitur: *Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis.* Quippe cui in neutra genarum nævus repræhensionis appareat. Quod si minimè quidem veritatis desiderio, sed aut inanis gloriæ, aut alterius qualiscunque commodi temporalis obtentu in veritatem intenderit, jam etsi unam genarum videatur habere formosam, non tamen, ut arbitror, dubitabis judicare, vel ex parte deformem, cujus alteram genam causæ turpitudo fœdaverit. Si autem videris hominem nullis honestis studiis intendentem, sed carnis irretitum illecebris, ventri, & luxuriæ deditum, quales sunt illi, quorum Deus venter est, & gloria in confusione, qui terrena sapiunt, quid istud? Nonne ex utraque parte fœdissimum judicabis, in cujus utique intentione res, & causa reproba invenitur? Ergo intendere non in Deum, sed in sæculum sæcularis animæ est, nec ullam prorsus genarum speciosam habentis. Intendere autem quasi in Deum, sed non propter Deum hypocritæ planè animæ est, cujus etsi facies in hoc decora videtur, quòd ad Deum qualicunque intentione respiciat, ipsa tamen simulatio omne decorum in ea exterminat, & magis per totum ingerit fœditatem. Si autem vel solum, vel maximè ob vitæ præsentis necessaria ad Deum converterit intentionem, non quidem fœce hypocrisis putridam, pusillanimitatis tamen vitio dicimus subobscuram, & minùs acceptam.

Porro è contrario intendere in aliud, quàm in Deum, tamen propter Deum, non otium Mariæ, sed Marthæ negotium est. Absit autem, ut de illa, quæ hujusmodi est, quidquam dixerim deforme. Nec tamen ad perfectum affirmaverim pervenisse decoris: quippe quæ adhuc sollicita est, & turbatur erga plurima, non potest terrenorum actuum, vel tenui pulvere non respergi. Quem tamen cito, faciléque deterget, vel in hora sanctæ obdormitionis casta intentio, & bonæ conscientiæ interrogatio ad Deum. Ergo solum inquirere Deum propter ipsum solum, hoc plane est utramque bipartitæ intentionis faciem habere pulcherrimam, atque id proprium, ac speciale sponsæ est, cui meritò singulari prærogativa audire conveniat: *Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis.* Ut ergo facies cordis mei tota sit pulchra, pulchras utrasque habens genas, tibi Deus meus, qui es vera & æterna pulchritudo supernorum civium, Angelorum, & hominum, cujus gloria, & pulchritudine pleni sunt cœli, & terra, id est, Angelica, & humana in electis natura, *Tibi*, inquam, speciosо formâ præ filiis hominum *dixit cor meum, quæsivit facies mea faciem tuam*, & in hac inquisitione perseverabo. Nam

Faciem tuam, sive *vultum tuum*, *Domine, requiram*, ut *de vultu tuo judicium meum prodeat*, faciesque mea faciei tuæ conformetur in eo, quod sicut tu nihil facis, nisi bonum, & propter bonum: ita intentio mea coram facie tua semper dirigatur ad bonum propter bonum, fulgens & lucens gemina pulchritudine genarum, de quarum pulchritudine supra jam dictum est. Vidisti enim tu cuncta, quæ feceras in principio, & erant valde bona, utpote à te Creatore bono propter bonitatem tuam creata, quibus bonis tu summe bonus es A & Ω Principium & Finis. Itaque tibi facienti bonum propter bonum, scio esse *vultum* bonum, cui conformari desidero vultum meum, ut & ego facie tua faciem meam illuminante, sibi quoque conformante omnimoda cordis intentione ad faciendum bonum propter bonum directus & intensus obtineam pro modulo meo similitudinem vultus tui, Domine, ita ut dicere possim cum omnibus Sanctis: *Signatum est super nos lumen vultûs tui, Domine.* Sicut enim regale sigillum plumbo, vel auro impressum format in eo vultum seu faciem Regis: ita tibi omnipotenti est possibile per impressionem tuæ formæ faciem meam faciei tuæ conformare. Vel sicut facies pulchra in speculum purum intenta format in eo pulchritudinis suæ conformitatem: sic te videmus nunc per speculum, si mentis nostræ faciem benè detersam tibi exhibebis ut speculum purum, in quo appareat vultus tuus formosus. Tu es enim verus Helisæus, & ego sum puer mortuus, neque suscitari possum à morte, nisi tu, qui vita es, venias ad me, & me tibi conformando spiraculum vitæ mihi mortuo conferas. Fiet hoc te applicante vultum tuum vivum vultui meo mortuo, cùm tu verus Helisæus posueris oculos tuos super oculos meos, & os tuum super os meum, & manus tuas super manus meas, quod ego David Propheta per Incarnationis tuæ mysterium credens futurum in hoc ipso *Psalmo* dico: *Credo videre bona Domini in terra viventium.*

Psal. 16. 2.

Psal. 4. 7.

Ego

A Ego autem David pœnitens jam in Ecclesia post Incarnationis accepta sacramenta post vitalem in Baptismo unctionem iterum peccando mortuus, jam secundam quærens unctionem, *vultum tuum, Domine*, id est, Filium tuum præ participibus suis unctum *requiro*, id est, iterum quæro, ut oculos suos oculis meis, & os suum ori meo, & manus suas manibus meis imponendo faciat me vivere verâ vitâ, quæ est ipse, ita ut possim di-
Gal. 2. 20. cere: *Vivo autem jam non ego, vivit verò in me Christus.* Hactenus dominante mihi morte impudicus, malus, & superbus oculus meus impudici, mali, & superbi cordis mei fuit nuntius. Amodo jam dicit spiritus, ut requiescant à laboribus suis oculi mei cum sensibus reliquis, & sit pudicus, benignus, & humilis oculus meus, pudici, benigni, & humilis cordis nuntius, ut ex hoc tali aspectu resplendeat in vultu meo vultus B tuus, Domine. Similiter quia diffusa est gratia in labiis tuis ôre vultûs tui super os meum posito abundet gratia in labiis meis, ut nunquam inutiliter, sed semper utiliter aperiantur ad te laudandum, & proximum ædificandum. Tuæ quoque manus in manibus meis operentur, ut per opera bona fiat evidens ac manifestum sanctæ Matri Ecclesiæ, quod vultus tuus vultui meo superpositus me fecerit vivere. In hac fide & spe cùm signaculum crucis vultui meo imprimo, vultum tuum in ipsa cruce cogito, quem vultui meo applicari desidero, & dico: *Vultum tuum, Domine, requiram.* Tali desiderio æstuabo crebrò in ore
Psal. 66. 1. crebrius in corde habens hunc versiculum: *Deus misereatur nostri, & benedicat nobis, illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri.* Item: C *Illustra faciem tuam super servum tuum.* Item:
Psal. 118. 135. *Faciem tuam illumina super servum tuum, & doce me justificationes tuas.* Verùm quantumlibet sit clarum speculum de facie formosa informatum, tamen erit informe aversa inde formosa facie. Sic rogo tibi, o æterna Sapientia & Pulchritudo, conformari, & vultui bonitatis tuæ assimilari, ut in hac faciei tuæ conformitate permaneam in æternum, non ad horam exultans in luce tua, sed usque in finem fine carentem.

Nunquid verò à semetipsa mens humana potest habere hanc interioris faciei, & genarum invisibilium pulchritudinem? Contradicit Apostolus,
1. Cor. 4. 7. & dicit: *Quid enim habes, quod non accepisti:* Et D
Joh. 3. 27. Joannes: *Non potest homo*, inquit, *à semetipso accipere quicquam, nisi fuerit ei datum desuper.* Et
Jacobi 1. 17. alius testis veritatis ait: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est descendens à Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.* Ego enim creatus ad imaginem, & similitudinem tuam secundùm creationis quidem nobilem conditionem sum speculum, sed peccato, & miseria nimis obscurum: ideo contra peccati æruginem peto justificationes tuas, quibus clarificatum cor meum sit quasi purum speculum capax tuæ pulchritudinis tuæque dilectionis, qua non solum pulchras, verùm etiam fœdas mentes adamas, ut pulchras facias. Ut autem possim obtinere, quod peto,

Ne avertas faciem tua à me. VERS IX.

Et si avertis aliquando per id, quod es incomprehensibilis, & dicis mihi, quod dixisti Moy-
si: *Facies mea non videbitur tibi: non enim videbit me homo, & vivere potest:* Hoc obnixè rogo, Exod. 33. 23.

Ne declines in ira à servo tuo. Sicut enim, qui bona temporalia petit à te largitore bonorum, non te sibi putat iratum, nisi cùm negas, vel tollis ea: sic ego, qui *unam petii*, qui vultum tuum quæsivi, tunc te mihi puto, & sentio iratum, cùm avertis à me vultum tuum desiderabilem, *in quem desiderant Angeli prospicere.* Ita- 1. Petr. 1. 12.
que in aliis bonis interdum præsentari, interdum absentari concedo, dum ea præstando tuam ostendis præsentiam, eandemque tollendo, vel denegando quandam tuæ clementiæ indicas absentiam, ut probes Job servum tuum, vel Tobiam, sive alium talem: sed in absentatione vultûs tui, vel faciei tuæ iram tuam formido. Ideo dico: *Ne declines in ira à servo tuo.*

Declinas enim non *in ira*, cùm avertis faciem tuam à peccatis meis, ut deleas ea, sicut ego David soleo tibi dicere: *Averte faciem tuam à* Psal. 50.
peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele; sive cùm labi permittis hominem, ut cautior fiat post lapsum. Sed sicut dictum est, *in ira* tunc declinas, cùm vultum tuum Sanctis & piis desiderabilem retro inimicitiarum parietem de peccatis constructum sic abscondis ab homine vel ab anima rationali, Sponsa tua, ut non saltem per *cancellos*, Cant. 2. 9.
aut *fenestras* prospiciendo tuam faciem etsi non deosculandam, attamen breviter contuendam & in confessionibus, vel orationibus de voluntate tua consulendam exhibeas. Cancelli ad ornatum domus quasi forinsecus domui adhærent, & de domo, vel in domum prospiciendi arcuatis interiùs columnis aptitudinem præbent. Fenestræ autem domui sic inhærent, ut eam illuminent lumine solis per se intromisso. Congruè itaque per cancellos veteris testamenti Patres, vel etiam sub lege naturali Patriarchas, & justos accipimus, & per fenestras Apostolos, aliosque viros Apostolicos, quorum doctrina fulget Ecclesia, ut sole fulget luna. Cùm ergo tam densus est paries peccatorum nostrorum, ut exigentibus culpis omnino simus in tenebris, intercluso aspectu nostro à facie veræ lucis, tunc nobis Litanias canentibus, & Sanctos antiquos & novos, ut pro nobis rogent, rogantibus interdum quasi per cancellos & fenestras facies Divinæ clementiæ datur inspicienda, ut ex ipsius aspectu remotâ irâ super nos rutilet misericordia. Quam misericordiam ego David, ego innocens, aut pœnitens ùt David semper desiderans dico tibi, Deus meus, misericordia mea, illuminatio mea, & salus mea: *Ne declines in ira à servo tuo.* Sed potiùs

Adjutor meus esto: quia licèt contuleris mihi liberum arbitrium, tamen ipsum arbitrium sicut est ab omnimoda necessitate penitus liberum, ita ut neque fatalis dispositionis, neque constellationis, neque ullius alterius rei constringatur necessitate ad inevitabilitatem pec-
can-

candi: sic est omnimoda miseria miserum & infirmum, ita ut ei etiam ad minimum quodlibet bonum cogitandum, volendum, agendum, tuum adjutorium sit necessarium, cui nunc dico: *Adjutor meus esto*: Et quia cessante adjutorio tuo statim totius humanæ virtutis conatus aut nullus, aut cassus invenitur, sicut propter boni operis inchoationem, & provectionem tibi dico: *Adjutor meus esto*, sic propter ejusdem perseverantiam, & consummationem dico: *Ne derelinquas me*, id est; non intermittas, vel dimittas inceptum.

Neque despicias me, id est, non contemnas, quòd ego mortalis æternum, infirmus fortissimum te Adjutorem audeo invocare, quoniam ad hanc fiduciam non præsumptio, sed fides animat: quia firmissimè credo, ac nullatenus
Psal. 24. 5. dubito, *quia tu es Deus salvator meus*. Tu, qui es creator meus, etiam salvator meus es. Tu creator fecisti mihi arbitrium liberum ab omni necessitate ad peccatum cogente. Sed quia per abusionem libertatis incidi laqueum culpæ ac miseriæ, contigitque mihi per peccatum & pœnam peccati languor fortissimus, tu factus es mihi Salvator, qui eras creator, ut arbitrii libertatem sui quidem conditione satis nobilem, sed in peccato & pœna languentem salves ab utroque, in hac vita dando remissionem peccatorum, in futuro verò beatitudinem gaudiorum æternorum. Gemina est hæc unctio: sed ego *unam petii*, vel, sicut supra dictum est, unam illam, quæ antecedit in virtute meritorum, quorum inchoatio & consummatio est remissio peccatorum primitus originalium, deinde actualium: vel certè alteram unam unctionem petii, quæ in fine subsequetur, qua peracta fidelis anima quasi David perducetur in Jerusalem civitatem regalem, & sanctam sempiternæ pacis visione beatam.

Sic enim sunt contiguæ sibi istæ duæ unctiones, ut unâ qualibet earum impetrata necessariò habeatur altera. Sanè infantibus, quibus nunquam fuit operandi tempus, prior unctio est Originalis peccati remissio. Nam præveniente morte sine mediante unctione meritorum tales perveniunt ad unctionem sempiternorum gaudiorum. Hujus unctionis adhuc ignari Apostoli
Joan. 16. 24. audierunt veritatem sibi dicentem: *Usque modo non petistis quicquam. Petite, ut gaudium vestrum plenum sit.* Ac si diceret: Nisi hanc *unam* petitionem faciatis, qua per unctionem Sancti Spiritus ad plenum gaudium perveniatis, nihil est, quod petitis: & ideo usque modò non petistis quicquam: quia non petistis hanc unam actionem, qua gaudium vestrum fit plenum. O quàm pulchrum, & jucundum est in omnibus orationibus hanc unam petitionem subaudire, vel subintelligere, ut gaudium nostrum sit plenum, verbi gratia cùm oramus: *Pater noster, qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum: fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra &c.* Pulchrè subintelligimus ad singulas septem petitiones, ut gaudium nostrum plenum sit. Quid enim prodest nobis, quòd sine dubio sanctificatur nomen Dei, & adveniet regnum Dei, fiet que voluntas Dei sicut in cœlo, & in terra, nisi hanc unam petitionem accipiamus, ut gaudium nostrum sit plenum, plenè gaudentibus nobis in adimpletione talium petitionum? Porro dæmones, & maligni homines adveniente regno Dei, in quo sanctificatur nomen ejus, & fit voluntas ejus, non habent congratulationis gaudium, sed invidiæ tormentum. Nos ergo netalibus annumeremur, in omnibus petitionibus nostris hanc unam petitionem subintelligamus, ut gaudium nostrum plenum sit, non admittens ullum tormentum malitiæ, secundùm quod scriptum est de Sanctis: *Et non tanget illos tormentum* Sap. 3. 1. *malitiæ.* Nequam Spiritus Angelici, & humani tanguntur, & anguntur nimio tormento malitiæ, & invidiæ: Malitia in sua nequitia, invidiæ de felicitate aliena. Omnes iracundi, & superbi torquentur nimio tormento impatientiæ, cùm fit aliquid contra ipsorum velle. Charitas autem, quæ *non gaudet super iniquitate, congaudet autem* 1. ad Cor. 13. 6. *veritati*, à multis tormentis liberat, & gaudium plenum serenis mentibus confert. Hanc unam petamus, ut gaudium nostrum sit plenum. *Hanc unam petii à Domino, hanc requiram*, ut gaudium meum sit plenum. Quod gaudium, ut ne mo tollat à me, *Adjutor meus esto, Domine, ne derelinquas me, neque despicias me Deus Salutaris meus*. Tu *ne derelinquas me*,

Quoniam Pater meus, & mater mea dereliquerunt me. VERS. X.

Exaggeratio miseriæ humanæ affectum provocat misericordiæ Divinæ. Nam qui suam agnoscit, & confitetur miseriam, per ipsius miseriæ confessionem promeretur Dei miserationem.

Est autem non nova, sed antiqua miseria, quam sustineo ego David: *Quoniam pater meus, & mater mea derelinquunt me? Pater meus Adam, & mater mea* Eva fuerunt benedicti à Deo dicente illis: *Crescite, & multiplicamini, & replete ter-* Gen. 1. 28. *ram, & subjicite eam, & dominabimini piscibus maris, & volatilibus cœli, & universis animantibus, quæ moventur super terram.* Sic benedicti parentes mei si permansissent in fide, & obedientia, omnis posteritas eorum ae benedictionibus Divinæ gratiæ & virtute multiplicata esset benedicta, in qua & ego essem benedictus. Peccato verò emergente dictum est patri meo Adæ: *Ma-* Gen. 3. 17. & 18. *ledicta terra in opere tuo. Cùm operatus fueris terram, non dabit fructus suos; sed spinas, & tribulos germinabit tibi.* Ad matrem quoque meam Evam dictum est à Deo: *Multiplicabo ærumnas* Gen. 3. 16. *tuas, & conceptus tuos: in dolore paries filios tuos.* Ex hujusmodi maledictione sunt spinæ peccatorum, ac tribuli pœnarum in humano genere, in quo multiplicatis ærumnis, & conceptibus mulieris multiplicati sunt super numerum prædestinatorum filii hominum. Tunc ergo *pater meus, & mater mea dereliquerunt me*, quando primi parentes mei exposuerunt me peccatis, & miseriis.

Dominus autem assumpsit me assumendo carnem pro me de sancta Virgine. Quod jam tunc erat in prædestinatione divina ordina-

ordinatum, quando dictum est ad serpentem: Gen. 3. 15. *Ponam inimicitias inter te, & mulierem, & inter semen tuum, & semen illius. Ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo illius.*

Etiam ad litteram ***pater meus, & mater mea dereliquerunt me*** parvulum David: quia minimus fratrum meorum vilis & abjectus fui coram eis, ita ut requirente me Samuele vix admissus fuerim in numero fratrum meorum. ***Dominus autem assumpsit me***, quoniam septem fratribus meis me majoribus contemptis per Samuelem unxit me unctione primâ, unctione misericordiæ suæ in domo paterna videntibus, & invidentibus ipsis fratribus meis. Illam primam unctionem ego David non petii: quia nec petentem, nec opinantem prævenit me Dominus in benedictionibus dulcedinis, & assumpsit me in Regem super Israël. Postea verò ***unam petii*** mortuo Saule dicens: *Num ascendam in unam de civitatibus Juda.* ***Et Dominus assumpsit me.*** Vocans, ut ascenderem in Hebron, ubi denuo unctus in Regem glorior in Deo, & dico: ***Dominus assumpsit me.***

Aliter. ***Pater*** diabolus, & ***mater*** Babylonia, ex quibus in infidelitate natus sum, ***dereliquerunt me*** quærentem te, & contemnentem se. Omnibus quippe in peccato per diabolum invento conceptis Joan. 8. 44. & natis dicere potest veritas: *Vos ex patre diabolo estis.* ***Dominus autem assumpsit me*** in sua Ecclesia: Psal. 44. 11. cui dicit: ***Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviscere populum tuum, & domum patris tui.*** Hâc vocatione factâ ex ore Dei Sanctam Ecclesiam filiam appellantis, & se Patrem ipsius filiæ suæ recognoscentis ego David parvulus, ego qualiscunque ipsius Ecclesiæ Matris filius audeo dicere: ***Quoniam pater meus*** diabolus, pater superborum, imò Rex eorum, ***dereliquit me*** humilem factum, & in filiationem Dei adoptatum, ***& mater mea*** Babylonia civitas, & genitrix impiorum dereliquit me derelinquentem se. ***Dominus autem assumpsit me*** adoptando in filium per unum hominem assumptum sibi in naturalem filium, ***Dominus***, inquam, ***assumpsit me*** factus mihi pater bonus pro malo patre, quia tanquam pater virgâ disciplinæ castigat me, sicut castigat omnem filium, quem recipit. Idem quoque Dominus mihi est mater fovendo, & nutriendo maternis consolationibus, deficiam fractus paternis correptionibus.

Aliter. Ego Christus verus David habens patrem Judaicum populum, de quo carnaliter propagatus sum, & matrem Synagogam, cujus adhuc puer tenui observantiam circumcisus octavâ die, & oblatus in templo cum legali sacrificio, cùm cœpissem jam adultus legales traditiones contemnere, in Sabbatho curans infirmos, à tali patre, ac matre derelictus sum dicentibus contra me Scri- Joan. 9. 16. bis, & Pharisæis: ***Non est hic homo à Deo, qui Sabbathum non custodit.*** Novissimè nimis crudeliter ***pater meus, & mater mea dereliquerunt me***, quando Joan. 19. 15. tradentes me ad mortem dixerunt: *Non habemus Regem, nisi Cæsarem.* ***Dominus autem***, Dei Verbum ***assumpsit me***, quoniam qui in conceptione assumpserat in unitatem personæ suæ, ut ego David verus homo essem, & verus Deus, ipse me in Resurrectione ***assumpsit*** in identitatem regalis gloriæ, ita ut victor mortis gloriâ & honore coronatus tanquam Rex inclytus possem dicere: *Data est* Matt. 28. 18. *mihi omnis potestas in cœlo, & in terra.* Hoc ante mortem meam non dixi, quando adhuc non solùm Deo Patre, sed & Angelis minor extiti. At postquam triumphatâ morte gloriâ & honore coronatus conscendi ad dexteram Patris, Regis cuncta regentis, & ubique dominantis, rectè possum per ora meorum psallere, ac dicere: ***Quoniam pater meus, & mater mea dereliquerunt me; Dominus autem assumpsit me. Dominus***, inquam, ***assumpsit me***, ut ego assumptus homo in Dominum sim Dominus, Domino Deo me hominem assumente jam non solùm in persona, sed etiam in omni dominio unitus: quia data est mihi non particulariter quædam potestas, sed universaliter ***omnis potestas***, id est, in cœlo, & in terra. Potestatem hanc in Divinitate mea ego verus David semper habui, sed in humanitate mea usque ad mortem crucis humiliter se inclinante data est mihi hæc omnis potestas, quàm semper una cum Patre meo omnipotente habuit mea Divina Majestas. Ego enim, & Pater meus non sumus duo Domini, sed unus Dominus. Item ego verus homo, idemque Filius hominis, ita sum unus Dominus, ut in duabus meis naturis nulla sit omninò dualitas dominationis. Rectè itaque dico: ***Dominus assumpsit me.*** Huic Domino me assumenti in naturalem filiationem, & per me meos assumenti in filiorum adoptionem, ego verus David psallens dico:

Legem pone mihi, Domine, in via tua. VERS. XI.

Mihi, id est, meis ***legem pone in via tua***, id est, in me, qui *sum via, & veritas, & vita.* ***Et dirige*** Joan. 14. 6. ***me***, id est, meos, ***in semita recta***, per angustias tribulationum ***propter inimicos meos***, nomen meum blasphemantes in meis, ubi à via & semita recta exorbitaverunt. Ideò non solùm propter bonitatem tuam, sed etiam ***propter inimicos meos*** mihi & meis insidiantes ***ne tradideris me***, id est, meos, ***in animas tribulantium me.*** Si tradideris exteriorem substantiam, vel etiam corpora meorum in manus tribulantium, tamen ne tradideris me, id est, meos, ***in animas tribulantium***, ita ut animæ meorum conformentur animabus inimicorum tribulantium, quod utique fieret, si Martyr me Veritatem negando ad voluntatem & animam persecutoris tribulantis transiret. Scio ego verus David, quàm sint proni ad blasphemandum parvulos meos inimici mei. Nam & ego talia passus sum: *Quoniam insurrexerunt in me te-* Psal. 26. 12. *stes iniqui, & mentita est iniquitas sibi.* Sibi quippe satis conscii fuerunt, quod mendaciter locuti sunt contra me dicentes: ***In Beelzebub*** Luc. 11. 15. ***Principe dæmoniorum ejicit dæmonia.*** Item: ***Dæmonium habet, & insanit, quid eum au-*** Joan. 10. 20. ***ditis?*** Novissimè autem cùm duo falsi testes contra me stetissent dicentes: *Hic dicit: Possum destruere Templum hoc manufactum, & in tribus diebus aliud reædificabo.* Tunc planè ***mentita est iniquitas sibi***, quia *non erat conveniens testimonium eo-* Marc. 14. 59. ***rum.*** Ego enim non dixeram de templo manufacto,

quamvis hoc destruere, atque in momento reædi- A ficare mihi possibile esset: sed dicebam de templo corporis mei: *Solvite templum hoc, & post triduum reædificabo illud.* Postremò etiam tunc *mentita est iniquitas sibi*, quando à militibus
Mat. 28.13. mendacium ementes dixerunt: *Dicite, quia discipuli ejus nocte venerunt, & furati sunt eum nobis dormientibus.*

Talia orante vero David, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus, ego peccator David confidens in tali talis David oratione factâ pro me peccatore, *credo videre bona Domini in terra viventium. Credo* me per virtutem orationis ejus exaudiri orantem, & in ipso, atque cum ipso dicentem: *Legem pone mihi Domine in via tua.* Tu legem posuisti rebus, quando certâ lege, & gyro valla- B bas abyssos, & legem ponebas aquis, & mari, ne transeant fines suos. Hac lege posita inter medium montium pertransibunt aquæ, & mare
Job. 38. 11. sentit sibi legem positam te dicente: *Huc usque venies, & non procedes ampliùs, & hic confringes tumentes fluctus tuos.* Tibi ergo est possibile mihi quoque legem ponere *in via tua*, id est, in Christo, qui est via, ne transeam terminos ambulantibus in via illa constitutos. *Et dirige me in semita recta*, ut sive ambulem in latitudine vitæ activæ tanquam *in via*, sive gradiar in angusta *semita* vitæ contemplativæ non aberrem à justitia, seu veritate, neque inveniar
Psal. 106. 40. aliquando extra viam justæ actionis & *semitam* veræ contemplationis *errans in invio, & non in via.*

Sic dirige ad anteriora semper extendendo C me obliviscentem, quæ retro sunt, *propter inimicos meos* à tergo sequentes, & retro in Ægyptum retrahere volentes. *Dirige me in via* di-
Exod. 13. 21. cente ipso, qui est via, & qui est *columna ignis* propter fortitudinem, & rectitudinem lucentis & ardentis divinitatis, & *columna nubis* propter fortitudinem, & rectitudinem candidæ ac blandæ humanitatis. Vel est *columna ignis* propter zelum veritatis, & justitiæ: *columna nubis* propter mansuetudinem gratiæ ac misericordiæ. Sic
Joan. 1. 14. enim *vidimus eum plenum gratia, & veritate*, credamus ejus ducatum sufficere nobis per diem prosperitatis, & per noctem adversitatis. *Dirige me*, ne apprehenso aratro aliquando retro respiciens non sim aptus regno Dei. *Dirige me*, ne de Sodomis egressus retro respiciam sicut uxor D Loth. *Dirige me*, ne imitator sim eorum, qui
Joan. 6. 61. & 67. dixerunt in Evangelio: *Durus est hic sermo, & abierunt retro jam nolentes ambulare* in via per directum *cum ipso*, qui est via. *Dirige me in semita recta*, ne vadam per anfractus, ut serpens tortuosus, & lubricus, neque incedam per labyrintheos circuitus curarum sæcularium.

Legem pone mihi Domine in via tua, quam demonstrant præcepta tua, *& dirige me in semita recta*, quam demonstrant consilia tua, ne à rectitudine viæ vel semitæ ullatenus declinem, sive ad dexteram, sive ad sinistram: Ad dexteram per malum specie boni opertum: ad sinistram per malum nudum & apertum. *Dirige me*, ut per cursum directum festinem pervenire A ad bravium, sic currens, ut comprehendam. *Dirige me* semper in anteriora *propter inimicos meos* à tergo sequentes & persequentes, à dextris & à sinistris insidiantes, & juxta iter scandalum ponentes, unde si vel modicum deviavero à *rectitudine viæ*, vel *semitæ* incidam in latrones, ut homo ille, qui descendebat ab Je- Luc. 10. 30.
rusalem in Jericho. Latrones illi parati sunt spoliare, ac vulnerare, vel necare omnem hominem descendentem ab Jerusalem. Spoliant auferendo munera gratiæ, ut est fides, spes, & charitas, ac cætera dona perfecta naturæ superaddita: plagis verò impositis vulnerant, quæ auferre non possunt, optima data naturalia, ut est memoria, ratio, voluntas. Et hoc faciunt homini descendenti ab Jerusalem in Jericho. B Sed ego David unctus in Regem, sciensque Jerusalem civitatem esse Regalem, quam Rex Melchisedech antea inhabitavit, quæro ascendere in Jerusalem, ut illic *inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ*, qui persequente me Saule inter gentes idola colentes diu exulavi. Volentem ergo ascendere in Jerusalem, non descendere ab Jerusalem in Jericho tu *dirige me in semita recta*, & omnino sursum versus Jerusalem directa, inter eos, quibus dicit verus David: *Ecce ascendimus Jerosolymam, & con-* Luc. 18. 31.
summabuntur omnia, quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis. Et si tradendus sum gentibus ad illudendum, & conspuendum, & flagellandum, cùm sic ascendo in Jerusalem, tunc oro:

Ne tradideris me in animas tri- VERS. XII. & XIII.
bulantium me: Ut quod desiderat malignitas eorum, perficiant in me.

Quoniam insurrexerunt in me testes iniqui Doëg Idumæus & alii menda- 1. Reg. 21. 9. & 10.
ces, qui mentiti sunt, cùm dixerunt, Achimelech Sacerdotem dedisse mihi consilia contra Saulem, & Sacerdotes alios conjurasse mecum contra ipsum.

In Hebræo legitur: *Ostende mihi Domine viam tuam, & deduc me in semita recta propter insidiatores meos. Ne tradas me Domine animæ tribulantium me, quoniam surrexerunt contra me testes falsi, & apertum mendacium. Ego autem credam, quod videbo bona Domini in terra viventium.* Ergo per apertum mendacium *mentita est iniquitas sibi* contra suam conscientiam: *sibi*, non mihi, quem non movit. Unde major mihi spes, & fides, qua *credo* me visurum vera *bona Domini in terra viventium* pro malis falsis mihi objectis & improperatis in terra morientium. Si falsas objectiones, & detractiones, & iniquitatem sibi mentientem impatienter sustinuissem, nihil inde boni sperarem. Nunc autem quia patienter sustinui, ex merito patientiæ inter mendacia servatæ veraci fide *credo videre bona Domini in terra viventium*, ubi locum non habet iniquitas, aut mendacium. In terra autem morientium, quia locum habet menda-

mendacium, & iniquitas, ipsa *iniquitas mentita est sibi*, quia suo mendacio iniquus delectatur, & cruciatur. Delectatur, cùm sui similibus pro vero persuadet mendacium. Cruciatur, dum à bonis deprehenditur apertum mendacium, quòd mentita est iniquitas sibi: quia omne peccatum in suum auctorem redit, eumque potius, quàm innocentem proximum lædit. Sed ego David, ego pœnitens ut David, inter tot & tanta pericula favente mihi bona conscientia de conservata patientia, vel etiam sequente pœnitentia de non servata patientia fretus aut bonæ conscientiæ aut veræ pœnitentiæ testimonio *credo videre bona Domini* non in terra morientium, in qua granorum bonorum paucitas latet sub multitudine malarum palearum, in qua dies mali sunt multi, & paucitas dierum bonorum finitur brevi: Sed *in terra viventium*, in qua melior est dies una super millia, paleis ac zizaniis de area Dominica ventilatis, & bonis granis in horreum Domini congregatis.

Ego David semel quidem unctus in domo Patris mei, priusquam linitus essem secundò, vel tertiò, cùm essem in Siceleg peregrinus, & ejectus de terra Israël nullam habens civitatem regni mei, *unam petii* dicens ad Dominum: *Num ascendam in unam de civitatibus Juda?* Et jussus ascendere in Hebron, diu sum dilatus ab introitu civitatis Jerusalem, in qua solium regni eram habiturus. Fuit enim longa concertatio inter domum meam, & inter domum Saul, neque mihi concessum est regnare in Jerusalem super universum Israël filio Saulis Isboseth regnante super Israël. In tanta verò dilatione, qua vivente Saule aut filio ejus prohibitus sum regnare in regno totius Israël mihi destinato, non sum fractus per vitium pusillanimitatis à longanimi exspectatione divinæ promissionis, qua dictum erat de me per Samuelem, quòd abjecto Saule deberem regnare. Hoc certissimè credens futurum longanimiter, & patienter exspectavi Dominum sua promissa completurum sciens in suis prædictionibus, & promissionibus nullum esse mendacium, quia quæcunque promittit, hæc & facit. Ideo diu militans ego David, vel in servitio militari sub Saule Rege me mittente ad multa pericula, vel eodem me ejiciente de terra Israël non defeci per diffidentiam, sed viriliter egi magnam habens fidei certitudinem de promisso Dei. Propterea, ut dictum est, viriliter egi, & confortatum est cor meum: cogitavi mihi veracem, & potentem esse promissorem, & sui promissi debitorem Deum, quem sustinui longanimiter, humiliter, & patienter, quoadusque adimplevit mihi, quæ promisit non modicè, sed ita magnificè, ut non solùm mihi regnum stabiliret, sed etiam in futurum genus mihi successurum se juramento constringeret, quod de fructu ventris mei super solium meum talem Regem suscitaret, qui sine fine regnaret, cujus thronus esset permansurus in sæculum sæculi, & virga æquitatis virga regni ejus. Exemplum dedi tibi, quicunque in Baptismo es linitus in regale Sacerdotium, & non statim liberaris ab omni violentia Saulis, id est, mortis. Noli deficere à disciplina Domini, neque fatigeris, cùm eo argueris, & castigaris etiam per ministros impii Saulis, id est, mortis, quibus te affligentibus, & interdum de regno tibi debito expellentibus, ita ut vix locum invenias, ubi tutâ exspectatione maneas, tamen

Exspecta Dominum, qui non fallit, & in exspectatione tua non segniter, sed *viriliter age* non in fortitudine carnali, quia sunt fortes, qui contra te dimicant, sed in fortitudine cordis boni, & optimi. Nam qui in corde bono, & optimo verbum Dei retinent, quæ præcepit amando, quæque promisit exspectando, illorum laudabilis est fortitudo spiritalis. Hanc ut habere valeas, etsi caro lassescat, tamen magis, ac magis de die in diem per fidem, & spem *confortetur cor tuum, & sustine Dominum*. Non putes negatum, quod sentis dilatum. Non deficias desperatione, sed longanimiter exspecta quod credis, & patienter sustine quod pateris. Esto unus de turba sustinente Dominum triduo, ut merearis audire Dominum, aut si non audis carnali auditu, persentias in divinæ miserationis effectu de te dicentem: *Misereor super istum pauperem, quia jam triduo sustinet me.* Sustine Dominum castigantem, & sine dubio senties quandoque consolantem. VERS. XIV. Marc. 8. 2.

Gloria Patri, qui verum David plenissimè unxit, ut regnet super universum Israël. Sit ipsi gloria in talis regni providentia. **Gloria Filio** vero David præ suis consortibus uncto. Sit ipse gloriosus non solùm in se, sed etiam in suis consortibus, ac participibus. **Gloria Spiritui Sancto**, qui est Regalis ac Sacerdotalis unctio. Sit ipsi gloria in Sancta & uncta Ecclesia nunc & in sæcula.

AMEN.

PSALMUS XXVII.

AD te Domine clamabo. Deus meus ne sileas à me: ne quando taceas &c.

Ab isto Psalmo vicesimo septimo jam quinta Periocha fit, cùm ad caput reditur, ad summum fidei quam de Christi Passione, & Resurrectione constare credimus, & scimus. Ad te, inquit, ***Domine clamabo, Deus meus ne sileas à me &c.*** Voces quippe capitis nostri sunt orantis pro Resurrectione sua, ut non sit ***similis descendentibus in lacum***, simulque interponentis damnationem inimicorum sub concessione, qua dicit: ***Da illis secundùm opera, & secundùm adinventionum ipsorum &c.*** Nam quòd ait: ***Dominus adjutor meus & protector meus, & in ipso speravit cor meum, & adjutus sum, & refloruit caro mea,*** certissima post orationem Resurrectionis enuntiatio est, in qua videlicet refloruit caro ejus, quæ cùm de radice Jesse floruisset, sub flagellis, opprobriis visa fuerat defloruisse. Est autem titulus:

VERS. I. *Psalmus huic David.*

Certum est, quòd per David intelligitur Christus in persona, capitis aut membrorum. Sed quando titulus habet: ***huic***, vel *ipsi*, tunc attribuitur Christo, sicut hic, ubi per totum Psalmum loquitur Christus. Est autem hic Psalmus tertius eorum, qui breviter de Passione & Resurrectione commemorant.

Primò precatur exaudiri se tempore passionis & persecutorum, quibus pœnas, quas optare videtur, potius indicat, non studio malevolentiæ, sed contestatione vindictæ. Secundò de sua glorificatione gratias agit ibi: ***Benedictus Dominus.*** Et salutem credentium asserit ibi: ***Dominus fortitudo.*** Intentione monet eos adversa tolerare, qui glorificari cum Christo desiderant. Se autem proponit justis exemplum confidendo in Deo, cùm ipse à Deo dignus totum petit à Deo, & ait:

O Domine DEUS meus ego homo *clamabo ad te:* tu verò *ne sileas*, ita ut *à me*, id est, ab eo, quod homo sum, verbum tuum separes. *Ne quando taceas à me, & assimilabor descendentibus in lacum.* Passio mea clamor est, quia clamans exspiro, & cum clamore valido preces supplicationesque offero exaudiendus pro mea reverentia. Tu igitur Deus Pater ***ne sileas à me***; sed responde mihi per evidentiam tuæ protectionis in Passione, custodiens me à crurifragio, & aliis, quæ non oportet fieri de me, neque scripta sunt de me. ***Ne quando taceas à me***, sed loquere mihi posito in sepulchro: ***Exurge gloria mea, exurge psalterium, & cythara.*** (Psal. 107. 3.) Nisi enim sic loquaris mihi per evidentiam resuscitationis de sepulchro, dum ego psalterium tuum jacens in sepulchro, non ero sonorum de verbo tuo, quod licèt non separetur, tamen silebit in corpore meo mortuo, & sepulto. Ego ex nimiùm longo tali silentio ***assimilabor*** aliis hominibus ***descendentibus in lacum***, quorum nullus habet corpus verbo tuo unitum, licèt plurimi eorum, ut Patriarchæ, & Prophetæ, ad quos factum est verbum tuum, Dii vocati sint. Attamen quando mortui sunt, ipsum verbum, quod ed eos viventes factum est, ita siluit in eis, ut originali culpa obstricti per mortem descenderent in infernum, tenerentque eorum ora in sepulchro longum silentium. His dixisti: ***Dii estis, & filii excelsi omnes.*** (Psal. 81. 6.) Si ergo dixisti eos Deos, ad quos sermo tuus factus est, & ex nomine Deitatis dedisti eis fidem, & spem Divinæ immortalitatis: quantò magis me, quem tu Pater sanctificasti, & misisti in mundum, sic te decet glorificare veloci & festinatâ resurrectione, ut ego psalterium tuum valde sonorum, ego verbum tuum incarnatum, ego psalterium jucundum cum cithara, ego verbum tuum cum natura humana mihi per Sancti Spiritûs plectrum & operationem contemperata non diu habeam silentium in sepulchro sub lapide, militumque custodia? jubentibus enim hostibus meis custodiri sepulchrum usque in diem tertium, nisi die tertiâ manifestata fiat mea resurrectio, ab ipsis inimicis, & fortassis etiam ab amicis ***assimilabor*** aliis hominibus ***descendentibus in lacum.*** Itaque ô Pater ***ne sileas à me.***

Tu es enim leo fortissimus, & ego sum catulus leonis filius tuus. Est autem natura leonis, ut per vocem rugitûs catulos suos mortuos vivificet. Cùm ergo sim ego leo leonis catulus tu leo Pater meus ***ne sileas à me*** in sepulchro jacente, sed rugitu verbi tui suscita me hominem ipsi verbo tuo sic unitum, ut ego ipse sim verbum tuum, sapientia tua, filius tuus, de quo dicitur in benedictionibus Judæ: ***Catulus leonis Juda, ad prædam ascendisti fili mi, requiescens accubuisti ut leo, & quasi leæna. Quis suscitabit eum?*** (Gen. 49. 9.) Ecce ista benedictio, ut me distinguat ab aliis mortuis ***descendentibus in lacum***, dicit mihi ex voce tua Pater: ***Ad prædam ascendisti fili mi.*** Et revera juxta hujus benedictionis vaticinium ego ipse, qui descendi ad deprædandum infernum, cum ipsa præda victor ascendi de inferno in paradisum, de quo dixi latroni: ***Hodie mecum eris in paradiso.*** Sed licèt ego in anima mea victor de inferno in paradisum ascenderim, tamen nisi corpus meum resurgat in die tertia secundùm Scripturas, ego ***assimilabor descendentibus in lacum.*** Ergo tu Pater ***ne sileas à me,***

sed

sed citò de sepulchro voca me, & respondebo tibi. Voca tu me dicens: *Exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara*, & ego respondebo tibi. *Exurgam diluculo.*

In Hebræo legitur: *Ad te Domine clamabo, fortis meus ne obsurdescas mihi, ne forte tacente me comparer his, qui descendunt in lacum.* Propriè *fortis* dicitur leo leonis pater, cui dico ego leo filius ejus: *Ad te Domine clamabo fortis meus, ne obsurdescas mihi*, quasi non audiens me, vel ne obsurdescas propter sordes peccatorum, quæ ego innocens agnus tuli super me. Surdus enim dicitur, qui propter sordes in aurium foraminibus collectas non habet aures patulas. Et ego licèt peccatum non fecerim, nec inventus sit dolus in ore meo, tamen habeo super me peccata, & languores eorum, qui de
Isa.53.4.5. & 6. me dicunt: *Et nos putavimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo, & humiliatum. Ipse autem venundatus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra, & Dominus posuit in eo iniquitates omnium nostrum.* Ne autem putetur violentia paternæ jussionis potiùs, quàm benivolentiâ mea spontanea hoc factum,
Esa.53.7. verissimè item dicitur de me: *Oblatus est, quia ipse voluit, & peccata nostra ipse portavit.* Igitur ego fortis filius ad te clamabo fortis Pater meus, ne obsurdescas mihi, ne propter sordes peccatorum alienorum tanquam surdus mihi sis tardus exauditor: imò per linteum Passionis, qua sum præcinctus, quo, & tersi pedes discipulorum purgans eos à sordibus, volo jam sordes peccatorum, quibus aures tuæ ab exauditione impediebantur, de medio esse sublatas, ne me clamante sive in mea persona sive in membris meis ulla sit mora exauditionis. Esto mihi, & meis ammodo exauditor promptus, & in quacunque die invocavero te, velociter exaudi me; neque sis memor sordium, quas de auribus tuis ego tollo, qui tollo peccata mundi. Neque obsurdescas mihi. Et ego quidem sciebam, quòd semper me audis. Verum propter meos dico: *ne obsurdescas mihi*, quia quamdiu obsurdescis uni de minimis meis, mihi obsurdescis. Ergo ne obsurdescas mihi Pater, ne fortè me jacente in sepulchro comparer his, qui descendunt in lacum, sicut supra expositum est.

Aliter. Solet evenire, ut pusillamines oratores nisi citò exaudiantur, conticescant ab oratione in quodam velut sepulchro diffidentiæ. Non igitur ego Christus pro meis fortibus rogo tantùm, qui, ut in præcedenti Psalmo suasum est, sustinent me triduo velut in sepulchro jacentem, & non eis per manifesta beneficia apparentem, quoadusque *stans in medio eorum* di-
Joan.20.19. cam eis: *Pax vobis:* sed etiam pro his rogo, qui credituri per verbum eorum non sunt ita fortes, ut ipsi discipuli mei, quos ore proprio instruxi ad perseverantiam orandi. Nam etiamsi cuiquam talium media nocte ostium amici pul-
Luc.11.7. santi dicat ipse amicus: *Noli mihi molestus esse, non possum surgere, & dare tibi*, ille tamen perseverabit pulsans, donec accipiat panes quotquot habet necessarios. Pusillanimes autem quasi cum mulieribus plangentes ad monumentum, aquando sibi denegatis beneficiis per me mediatorem à te Patre speratis contristantur, quasi ego sim eis mortuus, & tu surdus, ipsi tales indigent hac oratione, qua in hoc Psalmo dico: *Ad te clamabo fortis meus, ne obsurdescas mihi, ne forte me tacente comparer his, qui descendunt in lacum.* Ipsi enim per me suas preces ad te mittunt Pater, cui dicunt: Exaudi Pater *per Dominum nostrum JESUM Christum Filium tuum:* & ideo, nisi tu eos citò audias, & exaudias, me mutum & te surdum putabunt. Me mutum, qui non valeam pro eis interpellare: te verò surdum, qui non audias preces tibi oblatas per me. Tali diffidentia, & mœrore confecti de me dicunt in cordibus suis: *Nos autem* Luc. 24. 21.
sperabamus, quòd ipse esset redempturus Israel. 25. & 26.
O stulti, & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt Prophetæ. Sperabatis in præterito, & non speratis in præsenti? *Nonne sic oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam* ad tempus disparendo, & iterum suis apparendo? Nonne sic etiam usque in finem sæculi oportet probari fideles, an sint in fide, ac spe longanimes per modicum non videndo, & iterum per modicum videndo Christum? Modicum enim non vident eum, ut sit fides de illo, quod non vides. Si enim vides, jam non est fides. Et iterum modicum, & vident eum per aliquod manifestum gratiæ suæ beneficium, us fides habeat meritum, cui non humana ratio, sed Divina manifestatio præbet experimentum. *O stulti, & tardi corde ad credendum!* dicendo: *sperabamus*, id significatis per verbum præteriti imperfecti temporis, quia nondum ex toto defecerit spes vestra, quæ si omnino defecisset, non vos dicerem habere *cor stultum, & tardum*, sed incredulum, vel perfidum. Nunc autem *ambulate, dum lucem ha-* Joan.12. 35.
betis aliquantulæ spei, *ut non tenebræ* perfidiæ *vos comprehendant.* Dicite luci vobiscum sermocinanti, & ambulanti: *Mane nobiscum quia* Luc.24.29.
advesperascit. Planè tunc in corde vestro advesperascit, quando fidei ac spei lumen ad defectum vergit.

Sicsic increpatis discipulis dubitantibus, ac penè desperantibus ego David fungens mediatoris officio inter discipulos & te Patrem post illorum illisque similium increpationem denuo pro illis orationem fundo, & dico:

Exaudi Domine vocem deprecationis meæ. VERS. II.

Priùs dixi: Ne obsurdescas mihi, nunc dico: *Exaudi Domine vocem deprecationis meæ.* Hæc nempe fuit deprecatio gemina: *Ne sileas à me, & ne quando taceas à me*, sive ut Hebraica veritas habet: ne obsurdescas mihi, ne fortè tacente me mihi comparer his, qui descendunt in lacum. *Ne*, inquam, *tacente me mihi.* Contingit enim, ut tacente me non mihi, qui æternum verbum sum, nullumque apud me admitto silentium, taceam aliis, præcipuè inimicis, ut Herodi, & Pilato, qui mihi dixit:
Mihi non loqueris? Hoc itaque silentium non Joan.19.10.
abnuo, quo inimicis taceo usque in illum diem,

Ps.49.3. de quo dicitur: *DEUS manifestè veniet, & non silebit.* Hoc silentium concedo, quo huic mundo taceo, qui me mutum, & te Patrem surdum putat, sic irreverenter in conspectu meo peccans & in auditu tuo blasphemans, quasi verum sit, *Ps.9.11.* quod dixit in corde suo. Quid dixit? *Oblitus est DEUS, avertit faciem suam, ne videat in finem.* Sic dicit insipiens hic mundus. Et ego *Joan.17.9.* *non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi de mundo*, ne fortè tacente me mihi, id est, apud me, vel meos ab oratione, vel interpellatione, qua oro, & interpello pro eis apud te, tu, dum tarde audis, compareris gentium simulacris manufactis, aures habentibus, & non audientibus, & ego assimiler descendentibus in lacum cultoribus ipsorum simulacrorum, quorum oratio, & sacrificium nullum habent salutis effectum. Ne hoc malum eveniat, *Exaudi Domine vocem deprecationis meæ.* Non sileas, non taceas, non obsurdescas, sed velociter exaudi Domine vocem deprecationis meæ, *dum oro* ante traditionem in monte oliveti, *dum extollo manus meas* in cruce.

Quæ sit differentia *deprecationis*, & *orationis*, jam ante dictum est. Christus dum orat, levat manus suas, ut significet, orantium opera non debere esse depressa, sed elevata sursum *Ps.140.2.* juxta illud: *Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.* Loquitur autem secundùm consuetudinem Judæorum, qui ubicunque essent, versùs templum Jerosolymitanum orabant; sicut Daniel in Babylone, cùm tamen ipsius tempore vix residuæ fuissent exiguæ civitatis ruinæ, ac fundamentorum templi parvæ reliquiæ: Hoc significante Spiritu Sancto, quia licèt Christianæ fidei cultu penè penitus annihilato, & templo, quod est Christus, in cordibus multorum destructo, regnante, imò tyrannizante Rege Babylonico, id est, Diabolo, vel Antichristo, adhuc tamen *ad Templum Sanctum* debet fieri oratio, ut dicat quisque fidelis cum Daniele: *Exaudi Domine preces servi tui, illumina faciem tuam super Sanctuarium tuum, quod desertum est.*

Amplius autem ipse Christus videns templum corporis sui morte dissolvendum, & clavis in cruce suffossum, quod ipse promiserat in triduo reædificaturum; rectè in cruce orans dicit: *Dan.9.17.* *Exaudi Domine vocem deprecationis meæ, dum oro ad te, dum* in brachiis crucis *extollo manus meas ad Templum Sanctum tuum*, poscens ego adhuc mortalis, & jam citò moriturus homo à te Patre, à tua & mea Divinitate auxilium *ad Templum Sanctum tuum* citò reædificandum, templum videlicet corporis mei, quod morte dissolutum, nisi post triduum reædificetur, meus sermo, quod absit, falsus invenietur, quo Ju- *Joh.2.19.* dæis dixi: *Solvite templum hoc, & post triduum reædificabo illud.* Hoc enim dicebam de templo corporis mei.

Similiter si quando abundante iniquitate, & refrigescente charitate multorum vix in paucis remanentibus parvis reliquiis de fundamento fidei abominatio desolationis erit in loco sancto A vastato, annihilato, desolato, hæc sit meis pusillis tunc magna consolatio, quòd nunc orans *extollo manus meas ad Templum Sanctum tuum*, toti videlicet Ecclesiæ usque in finem sæculi in toto mundo permansuræ hoc optans, hoc obtinens elevatione manuum mearum, ut sit ipsa *Templum Sanctum tuum.* Sicut enim hoc templum corporis mei dissolvetur, sed cito reædificabitur, cùm per acceleratam Resurrectionem non dabis Sanctum tuum videre corruptionem in carne moriente, sed minimè putrescente: sic tota Ecclesia, & ipsa *templum* existens, aliquotiens invalescente persecutione, vel abundante iniquitate à decore sui statùs videbitur imminuta, & quasi parietum compage dissoluta per schismata, & hæreses putabitur destructa: B sed quia ego nunc in cruce pro meis rogans levo manus meas *ad Templum Sanctum* tuum, ut videlicet ipsi mei sint una domus, unum ovile, unum corpus, unum *Templum Sanctum tuum*, super me Petram solidam fundatum, portæ inferi non prævalebunt ad ejus omnimodam destructionem: quia ego illud in triduo reædificabo, dum fide, spe, atque charitate meos, ne omnino deficiant, confortabo. Ego enim nunc orans, & extollens in cruce *manus meas ad Templum Sanctum tuum*, rogo non solùm pro Petro, ut non deficiat fides ejus, sed etiam pro tota Ecclesia, & pro unoquoque fideli in Ecclesia, ut fides ejus non deficiat, sed proficiat, ita ut fundamento fidei addatur altitudo spei, & hæc altitudo consummetur in latitudine charitatis. C Hæc enim tria, scilicet Fides, Spes, & Charitas est illud triduum, in quo reædificatur Templum Sanctum, dum DEUS & creditur omnipotens ad faciendum quod vult, & speratur verax ad persolvendum quod promittit, & amatur pro eo, quod in suis electis opera bona facit gratis, quibus æterna beatitudinis præmia gratis promisit. In factis suis agnosce Deum omnipotentem, & habeto ad eum timorem, contra cujus iram non invenis protectorem ipso potentiorem. In promissis suis crede illum veracem, & tu respuens vanas mundi promissiones, imò seductiones tene solam Divinæ promissionis veritatem. In beneficiis suis scias ipsum esse gratuitum, & pro spontanea gratia dilige illum. Sic Timor, Veritas & Dilectio quasi lux trium D dierum illuminabit cor tuum, ut triduo sustineas Dominum, ut exeas de Ægypto per viam trium dierum, ut expectes reædificationem templi Dominici post triduum.

Item si consideres totam hujus mundi fabricam propter hominem conditam, liquidò apparet, quòd homo sic debuit servire Creatori suo in hoc mundo tanquam Sacerdos in templo, rectè utendo creaturis ad servitium Creatoris. Primus quippe homo est ille Sacerdos, de quo dicitur in lege: *Si peccaverit Sacerdos delinquere faciens populum, offeret vitulum pro peccato.* *Lev.4.3.* Revera iste Sacerdos in suo peccato derelinquere fecit populum: quia peccatum ipsius actuale factum est originale omni populo de ipso nato, & nascituro, excepto solo illo, qui tanquam vitu-

vitulus erat offerendus pro eodem peccato abolendo, cujus est hæc vox: ***Ad te Domine clamabo, DEUS meus ne sileas à me, ne quando taceas à me; & assimilabor descendentibus in lacum. Exaudi Domine vocem deprecationis meæ, dum oro ad te, dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum.*** Si enim primus homo cum tota sua posteritate permansisset in DEI servitio, totus mundus fuisset ei pro templo, purumque obsequium acceptabile DEO fuisset sacrificium in hoc templo Divina potentia firmiter fundato, Divina sapientia per varias formas ornato, Divina bonitate ad multas utilitates aptato, ac dedicato ad longam festivitatem Sabbathi celebrandi sine vespere, sine fine in hujus mundi amplissimo templo. Nunc autem quia sacerdos hujus templi peccavit, ac delinquere faciens populum violavit totum templum, ut regnet peccatum per totum hoc templum, id est, per totum mundum, Ego Christus vitulus immaculatus pro eodem peccato abolendo, proque ipso templo instaurando, & purgando nunc ***extollo manus meas ad templum sanctum tuum*** DEUS Pater: Ut qui per me Verbum creasti Mundum, nunc per me hominem crucifixum, per me vitulum immolatum restaures Mundum, ita ut ipse Mundus fiat, & permaneat ***templum sanctum tuum.***

Nunc pensemus, quàm late patet sensus orationis hujus, qua dicit Patri æterno Filius coæternus homo factus. ***Ad te Domine clamabo, DEUS meus ne sileas à me: ne quando taceas à me, & assimilabor descendentibus in lacum. Exaudi Domine vocem deprecationis meæ, dum oro ad te, dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum.*** Non enim solummodo in verbis istis intelligitur vox Filii Patrem orantis, verùm etiam hominis assumpti suam Divinitatem interpellantis, ut sit sensus: Ego assumptus homo ***ad te clamabo DEUS meus, ne sileas à me***, id est: Tu Deitas mea, in qua ego Filius David, Filius DEI sum DEUS æquè ut Pater DEUS & Spiritus Sanctus DEUS: Tu DEItas mea, cùm sis Verbum Patris, ***ne sileas à me*** homine, quem tu Verbum tibi personaliter univisti. Tu Verbum DEUS, ***ne sileas à me*** jam à duodecimo anno ætatis meæ, secundùm quod homo natus sum de Virgine, tu DEUS Verbum sonuisti per me: Tunc enim inventus sum in templo in medio Doctorum audiens, & interrogans illos, atque respondens ita sapienter, ut stuperent, qui audiebant super prudentia, & responsis meis. Postea cœpi facere, & docere usque in hanc horam Passionis & crucifixionis, in qua hora tanta est potestas tenebrarum, ut non solùm discipulus meus præcipuus in hac nocte sit me ter negaturus, verùm ego ipse quoque sicut agnus coram tondente obmutescens non aperiam os meum coram iniquis judicibus, qui non haberent potestatem in me, nisi esset illis datum desuper. Sed licèt terra data sit in manus impii, cui est permissa potestas carnem meam crucifigendi: tu tamen Verbum DEUS mihi homini personaliter unitum ***ne sileas à me: ne quando taceas*** A ***à me.*** Tunc etiam quando putabunt Judices iniqui tibi Verbo DEO impositum esse silentium, propterea quia non sonabis per os meum, illorum prædamnatione, vel ipsa mea morte obclusum, ***ne sileas à me: nequando taceas à me***, sed per vocem sanguinis mei clamantis de terra tu Verbum tunc maximè sona, ita ut etiam in inferno audiaris, anima mea illuc descendente, atque talia illic dicente ac faciente, quibus manifestum fiat principibus tenebrarum, quòd ego ***non assimilabor descendentibus in lacum***, quos illuc trahit pondus peccatorum vel originalium, vel actualium. Ego enim carens omni peccato sic ero in inferno solus ***inter mortuos liber***, ut alios quoque possim inde liberare, atque ipsi morti insultare (Ps. 87.5.) B dicens: ***Ubi est mors victoria tua, ubi est mors aculeus tuus?*** (1. Cor. 15. 55.) Ecce venit princeps & præpositus tuus quærens in me aliquid tuum vel suum, & in me non habet quicquam.

Jure igitur ego injuriosè à te o mors morsus, & quasi alter Jonas huc in ventrem tuum glutitus ero mors tua. Licèt enim te mordente factum sit, ut & corpus meum sepultum jaceat in ventre terræ tribus diebus, & tribus noctibus, atque anima mea sit in ventre inferi tanquam in ventre ceti: tamen o mors ero mors tua, quia sic ero revomendus à te, ut sauciatis, & mortificatis tuis vitalibus per meam doctrinam convertatur Ninnive, id est, mundus, ad quem convertendum priùs ire volui, C cùm dicerem discipulis meis: ***In viam gentium ne abieritis.*** (Matt. 15. 24.) Item: ***Non sum missus, nisi ad oves, quæ perierunt domûs Israel.*** Talia dicendo velut alter Jonas fugiebam de via civitatis Ninnive: sed in ipsa fuga tempestate Judaicæ persecutionis propter me sæviente gravi sopore mortis obdormivi secundùm corpus, & secundùm animam descendi in infernum tanquam in ventrem ceti. Tertia ergo die resuscitatus à mortuis juxta quod impossibile est teneri me in ventre ceti sive inferi, dicam Apostolis meis: ***Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra: euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ.*** (Matt. 28. 18. & 19.) Illi autem profecti prædicabunt ubique in tota Ninive me cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis, atque ita ego, D qui in propria persona mea recusavi prædicare in Ninive, imò in omnibus civitatibus gentium, ego ipse in Apostolis meis loquens, & operans prædicabo in toto mundo pœnitentiam.

Si humana voce mea silente, dum ero in sepulchro, Verbum quoque humanitati meæ unitum pariter sileret, non tanta utilitas de morte mea fieret. Ideo ego moriens homo dico tibi immortali DEO Verbo mihi unito: ***Ne sileas à me, ne quando taceas à me.*** Fac ut promisisti dicens in Propheta: ***Propter Sion non tacebo, & propter Jerusalem non quiescam, donec egrediatur ut splendor justus ejus, & salvator ejus ut lampas accendatur.*** (Isa. 62. 1. 2.) Ecce cùm sim homo ***justus***, & confitente ac dicente centurione: ***verè hic homo justus erat***: (Luc. 23. 47.) & ipso traditore id ipsum fatente cùm dicit:

pecca-

Matt.27.4. *Peccavi tradens sanguinem justum* : consonante
Matt.27.24. quoque Pilato, ac dicente : *Innocens ego sum à*
Matt.27.19. *sanguine hujus justi* : cui uxor dixerat : *Nihil tibi, & justo illi* : Cùm, inquam, sic homo *justus* sim ego, ut etiam ab injustis justitia mea testimonium habeat, claudendus tamen sum in sepulchro sub sepulchrali lapide magno & signato. Item cùm sim ego *lampas*, de qua dici-
Job.12.5. tur in Job : *Lampas contempta apud cogitationes divitum parata ad tempus statutum* à divitibus Principibus Sacerdotum me contemnentibus : ecce jam in morte mea sic ero extinguendus, ut non habeam speciem, neque decorem, & aspectus meus in me non sit, qui quasi lampas aliis aspectum dedi, quando cœcos illuminavi, & alia opera spectabilia feci. Tu autem Verbum DEI Patris, mihi homini unitum, priusquam in carnem descenderes, prænoscens tuæ carnis passiones dixisti, quod
Isa.62.1. & 2. supra est positum : *Propter Sion non tacebo, & propter Jerusalem non quiescam, donec egrediatur ut splendor Justus ejus, & Salvator ejus ut lampas accendatur.* Ut ergo justificeris in sermonibus tuis, ut justus, & verax appareas, tu DEUS Verbum mihi humanæ naturæ unitum *ne sileas à me*, donec ego justus egrediar de clausura sepulchri : *ne quando taceas à me*, donec ego lampas per mortem extincta iterum accendar in Resurrectionis gloria, & per Ascensionem meam ponas super candelabrum totius Ecclesiæ tam in cœlo regnantis, quàm in terra peregrinantis, super Thronos, super Cherubin, & super omnes Principatus, & Virtutes.

Ne sileas à me, neque taceas à me, sed in clamore sanguinis mei tu Verbum clama de terra, & in clamore animæ meæ clama de ventre inferi quasi de ventre ceti, *neque sileas*, vel taceas ab hoc gemino clamore, donec me resuscites, & per gloriam Resurrectionis evidentissimè notum facias, quod *non assimilabor descendentibus in lacum*, sed potiùs ascendam in cœlum, nullum de cœtero silentium habiturus, ut cupit hic mundus in maligno positus. Nam de hoc mundo illi sunt, qui discipulis meis di-
Act.5.28. cunt : *Præcipiendo præcepimus vobis, ne loqueremini in nomine isto, & ecce replêstis Jerusalem doctrina vestra.* Itane, o Judæi, vestra invidia vos torquet, quòd Verbum incarnatum, cui vos putâstis carneum os morte clausum, per Apostolorum ora sonat in Jerusalem? Paululum expectate citò visuri, unde ampliùs torqueamini,
Rom.10.18. quando *in omnem terram* exibit *sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Sic ad æmulationem ducendi, & in terram mittendi estis, ut sanguis ejus, quem imprecati estis vobis &
Matt.27.25. filiis vestris dicendo : *Sanguis ejus super nos, & super filios nostros*, usque in finem sæculi clamet de terra, id est, de sancta Ecclesia contra vos imitatores Cain fratricidæ. Neque iste clamor aliquando admittet silentium, donec de vobis vestrisque similibus omnibus impiis, odio fraterno tabescentibus, plenum fiat judicium, in quo judicio apparebit, quòd Christus filius David, idemque filius DEI æterno Patri

A omnino consimilis falsò à vobis est assimilatus *descendentibus in lacum*, quando cum iniquis reputâstis eum tali astutia, ne ipsius magìs, quàm hominis iniqui doctrina esset authentica. Sic machinati estis intra vos dicendo : *quando morietur, & peribit nomen ejus* : Ps.40.6.
Nam ut moreretur ipse manente bona fama nominis ejus, parum fuit vobis, à quibus ideo cum iniquis reputatus est, ut periret nomen, & fama ejus.

Habetis in hac astutia suppares multos vestræ nequitiæ imitatores, ora justorum volentes, & studentes obcludere machinando, & diffamando multa opprobria, & vituperia contra veritatis assertores, unde vel illi obmutescant, vel illis loquentibus nulla sit eis
B auctoritas. O Judæi, & vos & sequaces vestri vano furore agitamini putantes possibile, ut accidat silentium Verbo æterno, & ut perdat nomen is, cui *datum est nomen, quod est su-* Phil.2.9.
per omne nomen. Etsi ad horam tacuerit os carnis ejus in sepulchro, tamen ejus in Passione agonizantis exaudita est oratio, qua dixit homo mortalis de Verbo sibi insito : *DEUS meus, ne sileas à me, ne quando taceas à me, & assimilabor descendentibus in lacum.* Et utique tanta est virtus hujus orationis, ut non solùm in se ipso æternaliter, sed etiam in suis organis, electis scilicet hominibus, perpetualiter sit sonorum DEI Verbum, & non solùm in se ipso DEUS Homo, sed etiam in suis membris dissimilis inveniatur
C descendentibus in lacum : quoniam palam est, & ipsum ad cœlos, imò super cœlos cœlorum ascendisse, suaque membra omnia trahere ad se, juxta quod ipse dixit : *Ego si ex-* Joan.12.32.
altatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum. Item : *Volo, Pater, ut ubi ego sum,* Joan.17.24.
ibi sit & minister meus.

Redeamus nunc ad ejus orationem, qua post invocationem Patris, & Verbi sibi uniti Spiritum Sanctum quoque invocat in Christo humana natura dicens : *Exaudi, Domine, vocem deprecationis meæ, dum oro ad te, dum extollo manus meas ad Templum Sanctum tuum.* Ego Verus David Patrem meum orans dixi : *Ad te Domine clamabo.* Divinitatem quoque
D insiti, & uniti mihi Verbi æterni orans dixi : *DEUS meus, ne sileas à me, nequando taceas à me, & assimilabor descendentibus in lacum.* Nunc ut oratio mea trina Trinitatem totam naturæ humanæ reddat placatam, & propitiatam dico ad Spiritum Sanctum : *Exaudi Domine* Sancte Spiritus vocem *deprecationis meæ, dum oro ad te*, dum scilicet oro Patrem ad obtinendum te, non mihi, qui semper habeo te : quia tu sempiterna statione requiescis in me, cùm ego sim flos egressus de virga Jesse, super quem sempiternâ requiescis requie tu Spiritus Domini, qui hactenus in tota sylva generis humani tutam requiem non invenisti. Non, inquam, *oro ad te* mihi obtinendum, sed meis, qui-

bus

bus tu Paraclitus es necessarius in remissionem peccatorum, & acquisitionem Virtutum, quorum neutrum mihi est necessarium, cùm ego peccatum non fecerim, nec inventus sit dolus in ore meo, cui necessaria sit remissio. Cùmque sim ego ipse non tam homo virtuosus, quàm ipsa Dei virtus dicenda, cui virtuti ad sui majorationem nulla est virtus adjicienda. Quando enim Spiritus Sanctus supervenit in Virginem Matrem, & Virtus Altissimi obumbravit ei, tunc ego novus homo ita sum conceptus, ut de Adam naturam, non culpam trahentem, & indutus fortitudine, ac præcinctus virtute Divinitatis possim à peccatis liberare, & virtutibus ornare credentes in me, & confitentes
1. Cor. 1. 24. me *Christum DEI virtutem & Dei Sapientiam.* Proinde non propter me, sed propter meos dico tibi Sancte Spiritus: *Exaudi, Domine, vocem deprecationis meæ* liberando meos à peccatis, & pœnis. *Dum oro ad te* pro virtutibus, & aliis bonis obtinendis non mihi, sed meis, *Exaudi me* pro meis orantem, & deprecantem.

Atque ut vocem deprecationis, vel orationis exaudibilem faciat virtus operationis, opus magnæ obedientiæ, magnæ humilitatis, patientiæ, atque charitatis: Operor, *dum extollo manus meas* in cruce. Sic enim expiabitur peccatum Adæ suas manus extendentis ad pomum de ligno vetito comedendum, dum ego novus Adam fortis homo pro vetere homine decrepito & debili satis faciens *extollo manus meas.* Lex naturalis hoc admittit, ut pro decrepito & infirmo Patre filius fortis duellum faciat. Et ego secundùm hujus, legis justitiam pro infirmante genere humano, cujus ego sum filius, qui sum filius hominis, viriliter contra mortis Principem pugno, *dum extollo manus meas* in cruce. Quò extollo? *Ad templum Sanctum tuum.* O! tota Sancta Trinitas.

Principaliter namque templum corporis mei templum totius Trinitatis est, in quo habitat omnis plenitudo Divinitatis corpora-
Joan. 14. 10. & 11. liter, quia *ego in Patre, & Pater in me est*, & in ambobus est unus Spiritus, una charitas, una bonitas, una voluntas. Ego quippe sum æterna Dei sapientia, cui æterna, & Paterna inest omnipotentia cum benignitate, quæ Spiritus Dei est. Quocirca templum corporis mei templum totius Trinitatis est, in quo templo,
Joan. 14. 9. *qui videt me, videt & Patrem meum*, pariterque Spiritum Sanctum. Et licèt quodammodo specialiter ego Sapientia ædificaverim mihi domum sive templum hoc non manufactum, dum solummodo ego Dei Sapientia sim incarnata, non Pater, aut Spiritus Sanctus: tamen dum mihi æternæ Sapientiæ consubstantialis creditur æterna potentia & æterna bonitas, id est, Pater, & Spiritus Sanctus, templum corporis mei, quod ego Sapientia, ego Verbum, ego Filius inhabito per susceptionem Incarnationis Pater quoque ac Spiritus Sanctus inhabitant per plenitudinem Divinitatis suæ, ac meæ, omnem quidem creaturam complectentis, continentis, gubernantis, &

A sustentantis, attamen templum corporis mei corporaliter inhabitantis, non quòd corporalis sit æterna Trinitas & Trina Divinitas, sed quòd incorporata vel incarnata sim ego Sapientia una in Trinitate persona, non in carnem mutata, sed carni adunata.

Proinde *dum extollo manus meas ad templum* sanctum tuum O æterna Trinitas, ego unus de numero trium, qui *tres unum sunt*, ego, inquam, 1. Joan. 5. 7.
unus, & *Templum* sum & Sacerdos templi & Sacrificium, & DEUS factor, & auctor Templi. Templum sum, extra quod nullum est acceptabile sacrificium: Sacerdos sum, Sacrificium sempiternum sum, per quod solum fit remissio peccatorum. DEUS ego sum, cui sola una cum DEO Patre, ac Spiritu Sancto debet offerri sa-
B crificium. Contingit ergo, dum offero me ipsum Sacrificium vespertinum, ut solvatur templum, in quo fit Sacrificium. Ideo non solum de templo jam ædificato nunc oro, & *extollo manus meas*, sed etiam ad *templum* denuo reædificandum intendit hæc oratio mea, *dum extollo manus meas ad templum Sanctum tuum*, id est, ad hoc resuscitatum de morte corpus meum sit *templum* vivum deinceps nulla morte dissolvendum. Sit *sanctum* dedicatione illa sanctificatum, de qua dico mentione meorum præmissa: *Et pro eis ego sanctifico me ipsum, ut sint & ipsi sancti* Joan. 17. 19.
ficati in veritate. Sit etiam *tuum*, secundùm quod dico tibi Pater: *Et mea omnia tua sunt, & tua mea,* vel potius eo modo, quo tu dicis mihi:
C *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Item in Psal. 2. 7.
Evangelio dicis de me: *Hic est Filius meus dilectus,* Matth. 3. 17.
in quo mihi complacui. Sic enim vocas me Filium tuum, & ego voco te Patrem meum, ut hoc Possessivum pronomen ab omnibus adoptatis filiis omnino sit alienum, quos etiam ego à me tuo unigenito distinguo dicens: *Ascendo ad Pa* Joan. 20. 17.
trem meum, & Patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum. Non dico: Ascendo ad Patrem nostrum: quia singulariter ego sum tuus filius Unigenitus consubstantialis, quod dici non convenit de aliis Filiis. Neque dico: Deum nostrum, sed cautè distinguens dico: *Deum meum, & Deum vestrum.* Sic enim es Deus meorum, Deus videlicet Abraham, DEUS Isaac, DEUS Jacob, sive DEUS Israël, ut eis hoc sit magnum & ple-
D num gaudium, quod tu post labores certaminum bonorum dabis te ipsum eis in præmium Beatitudinis, quibus priùs dedisti te in adjutorium laboris. *Deus* verò *meus* es, quia homo sum tuus filius, tibi consubstantialis propter meam Divinitatem, sicut Matri Virgini consubstantialis sum propter meam humanitatem. Sic tuus, ut tu sis in me, & ego in te. Nam ego, & tu sumus unus Deus. Neque tu inveniris extra me *tem-* Exod. 15. 17.
plum tuum Filium tuum, *Sanctuarium tuum, quod firmaverunt manus tuæ*: neque ego invenior extra te Patrem meum. Judæi quærunt te extra me, ideoque non inveniunt te. Ariani secernunt me à te, ideoque non inveniunt neque me, neque te.

Vis autem tu, Lector benevole, admittere A quantulamcunque digressionem, qua tibi demonstretur, in templo, quod Christus est, habitare totam Trinitatem, id est, æternam Potentiam, æternam Sapientiam, æternam Bonitatem, quibus tribus vocabulis jam supra notavimus æternam Trinitatem, non quòd Pater solus sit Potentia, vel solus Filius Sapientia, vel solus Spiritus Sanctus Benignitas aût Bonitas: sed cùm quisque trium substantialiter, & æqualiter sit potens, sapiens, & benignus, tamen hæc differentia notatur in tribus, ut in fide Catholica solum Patrem confiteamur Omnipotentem, cùm æquè constet Filium Spiritum Sanctum Omnipotentem, nec tres Omnipotentes, sed unum Omnipotentem esse sciamus in tribus personis Deum. Ideo verò, ùt arbitror, fatemur B nos credere in Deum Patrem omnipotentem, ne subintret humana cogitatio, putans æternum Patrem jam debilitatum præ nimio senio, ex quo

Dan. 7. 9. dicitur *Antiquus dierum* in Daniele apparens cum cano, & senili capite. Filius autem hominis, qui narratur ibidem usque ad antiquum dierum venisse, ne pro juventute sua putetur minus aliquid sapere suo antiquo Patre, rectè dicitur sapientia, cùm tamen & Pater atque Spiritus Sanctus non minus sit sapientia. Spiritum verò Sanctum poterat humana cogitatio fingere quasi nimis austerum: quia solet austeritas timeri etiam hominum Spiritualium. Ne Dei Spiritus putetur austerus, dicitur benignus, & in his tribus, videlicet æternâ Potentiâ, æternâ Sapientiâ, æternâ Benignitate intelligitur, vel si non potest in- C telligi, sanè creditur tota Sancta Trinitas, quæ sic habitat in CHRISTO tanquam in templo suo non manufacto; ut nulla sit trium confusio, vel divisio. Nam Pater diligit Filium non extra se, sed in se. Quis enim sapientiam suam non diligit in se, quam videt & habet in se? similiter Filius diligit Patrem in se, quia videt se potentem & sapientem in Patre Omnipotente. Dilectio verò, qua se mutuò diligunt Pater, & Filius, ipsa rectè intelligitur Spiritus Sanctus.

Matth. 3. 17. Audi, utrum vox Patris huic, quod loquimur concordet: *Hic est*, inquit, *Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Non separatim dixit: ego mihi complacui, neque dixit separatim: ille mihi complacuit; nec verò simul dixit: ego mihi complacuì, & ille mihi complacuit; D sed dixit: ego *mihi complacui in ipso.* Hoc est, quod de me mihi placet, in ipso est, extra ipsum non est: qui quod ego sum, ipse est: quia enim aliud, quàm quod ipse est, non sum, extra ipsum mihi placere non possum. *Hic est* ergo *Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Quicquid mihi placet, in ipso, & per ipsum placet. Ipse enim est Sapientia, per quam feci omnia, in ipso æternaliter disposui, quicquid temporaliter feci. Et tantò amplius unum quodque opus meum diligo, quantò perfectiùs illud primæ dispositioni concordare video. Nolite putare, quod ipse tantum sit mediator in reconciliatione hominum: quia per ipsum & commendabilis & placita sit aspectui meo conditio omnium creaturarum. In ipso amo cuncta opera mea, quæ facio, & non amare nequeo, quod intueor simile illi, quem amo. Solus ille me offendit, qui ab ejus similitudine recedit.

Siergo vultis mihi placere, ei similes estote, *ipsum audite*, & si forte ab ejus similitudine malè agendo recessistis, ipsum imitando, redite: & in ipso datur præceptum, & in ipso datur consilium: Præceptum, ut persistatis; Consilium, ut redeatis. Utinam tenuissetis præceptum! sed quia hoc transgressi estis, saltem audite consilium, *Ipsum audite.* Magni Consilii Angelus vobis mittitur, ut qui conditis datus fuit ad gloriam, idem veniat perditis ad medelam. *Ipsum audite.* Ipse est Conditor, ipse est Redemptor, ipse Deus vos mecum condidit, qui vobiscum solus homo advenit. *Ipsum audite*, ipse est forma, ipse est medicina, ipse est exemplum, ipse est remedium, *ipsum audite.* Felicius fuisset semper tenuisse ejus similitudinem; sed jam non minus erit gloriosum ad ejus redire imitationem. *Ipsum audite.* Recognosce homo in illo Paternam omnipotentiam, qua de nihilo factus es, venerare in illo Verbi sapientiam, per quod factus es, & de cujus imagine rationalis formatus es. Cole in illo uno Salvatore tuo totam Trinitatem. Cole potentiam filiali, & casto timore. Cole sapientiam veritatis casta inquisitione, ac falsitatis forti abdicatione. Cole benignitatem voluntariâ, & promptâ imitatione, Sicut enim Divina benignitas omnia fecit, & facit ad utilitatem; sic etiam *unicuique datur spiritus ad utilitatem.* 1. ad Cor. 12. 7. Noli esse protervus, ac superbus, ne offendas Christi potentiam: noli esse fatuus, ne offendas ejus sapientiam. Noli esse malignus vel inutilis, ne offendas ejus bonitatem. Esto humilis, prudens & benignus cultor ipsius, & sic non ad judicium tuum vocaris ab ipso Christo Christianus. *Ipsum audite*, ô Christiani, Trinitatis cultum vos docentem. Nam ut sitis humiles Patri Altissimo subditi, & non dicat quis vestrûm in corde suo: similis ero Altissimo, *ipsum audite* dicentem: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Matth. 11. 29. Ut sitis prudentes ad honorem vos illustrantis Divinæ sapientiæ, sitisque benigni per imitationem bonitatis ipsius; *ipsum audite* dicentem: *Estote prudentes, sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.* Matt. 10. 16. In humilitate vestra cultores eritis Patris Altissimi, cui superbus angelus noluit submitti dicens in corde suo: *Similis ero Altissimo.* Isa. 14. 14. In serpentina prudentia cultores eritis Filii, qui sicut serpens exaltatus est in eremo, ita exaltatus est in ligno, *ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Joan. 3. 16. In columbina simplicitate cultores eritis Spiritûs Sancti, qui apparuit in specie columbæ, ubi vox Patris audita est dicens, Hic est *Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite.* Qui habet aures audiendi audiat, quod vox Patris de cœlo super Christum clamat: *Ipsum audite. Deum nemo vidit unquam, sed unigenitus, qui est in sinu Patris, ipse enarravit*, ipsum audite. Joan. 1. 18. Ipsum audite vos instruentem per manifesta opera & verba, quæ *cœpit facere, & docere à* Baptismo Act. 1. 1.

Joannis

Joannis usque in diem, quo præcipiens Apostolis per Spiritum Sanctum, quos elegit, assumptus est. Ipsum audite vos docentem per Sancti Spiritûs emissionem, quo inflammati Apostoli loquebantur variis linguis magnalia DEI. Ipsum audite loquentem vobis in Sancto Evangelio, in

2. Cor. 13. 3. quolibet suo Apostolo. *An experimentum ejus quæritis, qui in me loquitur Christus*, ait unus Apostolorum. Loquitur veritas omne verbum veritatis. Etiam in suis inimicis vera loquentibus, loquitur veritas Christus, ipsum audite. Per omnia, quæ verè sunt veritas, Christus insinuat se ipsum sicut artificiolum ingenium per opus

Matth. 23. 2. & 3. mirificum se ipsum insinuat. *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi, quæ dicunt facite, quæ autem faciunt nolite facere*, ait Christus. Ipsum audite. Ipse veritas, ipse veritatis ostium, ipse Ostiarius, ipse se ipsum aperit, & nemo claudit, ipsum audite.

O homo quid causaris ignorantiam tuam? Ecce ipsa tua natura te arguit, ipsa convincit. Nôsti qualis sis, unde venias, quem factorem habeas, quo mediatore egeas, & tu adhuc impudenter te defendendo contra Deum clamas? Nôsti, quia malus es, & quia à bono opifice malus factus non es, & cessas, & non clamas ad eum, qui fecit te, ut veniat & reficiat, qui creavit, ut redimat? Noli dubitare de potentia ejus, vide opera ejus, quanta sint? Noli dubitare de sapientia; vide opera ejus, quàm pulchra sint, Noli dubitare de benivolentia; vide opera ejus; quomodo ad utilitatem tibi serviunt. Monstrat ergo tibi in suo opere, quantum possit in tua Redemptione. Monstrat tibi idem, quàm formidandum possis expectare judicem, si nolueris habere Redemptorem. Nemo ei resistere potest, quia Omnipotens est. Nemo eum fallere potest, quia sapientissimus est. Nemo eum corrumpere potest, quia omnibus bonus est. Nemo eum declinare potest, quia ubique est. Nemo eum iratum tolerare potest, quia æternus est. Nemo eum flectere potest, quia immutabilis est.

Si ergo nolumus talem sentire Judicem, ipsum amemus pro nobis orantem, & dicentem:

Ad te Domine clamabo, Deus meus, ne sileas à me, ne quando taceas à me, & assimilabor descendentibus in lacum. Exaudi vocem deprecationis meæ, dum oro ad te, dum extollo manus meas ad templum Sanctum tuum. Non enim pro culpa mea, sed pro aliis *extollo manus meas* in cruce, ad hoc scilicet, ut fiant *templum Sanctum tuum* mihi coædificati, & concorporati, qui sum *templum Sanctum tuum*. Ad hoc *extollo manus meas ad templum Sanctum tuum*, ut simul tota Ecclesia super me petram firmiter ædificata, & benè fundata sit *templum Sanctum tuum*. Sit etiam quælibet specialis Ecclesiâ, verbi gratia Romana, vel Antiochena, seu Jerosolymitana, vel altera qualiscunque manens in Catholica fide *templum Sanctum tuum*, neque fiat spelunca latronum, sed vocetur domus Dei habens titulum

Gen. 28. 17. hunc superliminari suo inscriptum: *Terribilis est locus iste, hic domus Dei est, & porta cœli,*

A *& vocabitur aula DEI.* Item; *O quàm metuendus est locus iste, verè non est hic aliud nisi domus Dei, & porta cœli.*

Ad hoc etiam *extollo manus meas* in cruce, ut quilibet unus Catholicus cruce mea signatus, & cum omnibus Sanctis comprehendens, quæ sit ipsius crucis latitudo, longitudo, sublimitas, & profundum, sit *templum Sanctum tuum*, latum, longum, sublime, ac profundum: *Latum* per charitatem, *longum* per fidei longanimitatem, *altum* per spei celsitudinem, *profundum* per judiciorum Divinorum profundum timorem, qui hominem reddit justum, & timoratum.

Postremò etiam ad hoc *extollo manus meas* non in templo manufacto, Judæorum sceleribus

B polluto, sed extra portam sub dio, ut crux mea non unius templi Jerosolymitani, sed totiùs mundi sit ara, & ipse mundus, in quo idolatria grassante immolabatur Dæmoniis amodo sit *Templum*, non Idolium. Sit *templum*, in quo ab ortu solis usque ad occasum laudent pueri nomen Domini. Sit templum, in quo abjectis Idolorum sordibus oblatio munda offeratur, non Diis multis. de quibus dicitur: *Omnes Dii gentium dæmonia.* Psal. 95. 5. sed uni Deo sit templum, Divinâ potentiâ firmiter ædificatum, Divinâ sapientiâ per varias rerum figuras quasi per multas picturas & sculpturas ornatum Divinæ benignitatis gratiâ per *omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum descendens à Patre luminum*, sic illumi- Jacobi 1. 16.

natum, ut *gaudeat tellus tantis irradiata fulgori-* Eccl. in Benedictione cerei Paschalis.

C *bus, & æterni regis splendore illustrata totius orbis se sentiat amisisse caliginem. Lætetur & Mater Ecclesia tanti luminis adornata fulgoribus*, ubique in toto mundo electis fulgentibus, quos expavescentes Principes tenebrarum fugiant in abyssum, nunc sigillatim ac particulariter, sed in judicio universali universaliter, quando cœperint fulgere justi sicut sol in Regno Patris eorum, quando *docti fulgebunt quasi splendor firmamenti,* Dan. 12. 3. *& qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.* Quando æterna lux Beata Trinitas, & Principalis Unitas, quæ nunc videtur quasi per speculum & in ænigmate videbitur manifestè.

Antequam ara crucis esset erecta in mundi hujus templo, densissimæ tenebræ fuerunt, quo-

D niam per creatorem creaturas adoraverunt, & coluerunt, etiam qui sapientiores in hoc mundo visi sunt. Nam gentiles Philosophi pro magna cœli fabrica laudaverunt Jovem, pro temporum dispositione laudaverunt Saturnum, pro maris tempestate placanda supplicaverunt Neptuno. Pro abundantia frugum Cereti obtulerunt sacrificium. Quando vinum à Deo creatum lætificabat corda hominum, ipsum non vini Deum creatorem, sed vinitorem quendam Bacchum laudabant. Rhetores Mercurium, bellatores Martem, pugiles Herculem, Medici Asclepium, * venatores Dianam, fornicatores Venerem, sive Beelphegor adoraverunt, & coluerunt, quibus Idolatriæ sordibus etiam polluerunt *templum Sanctum tuum*, Domine, quod erat in Jerusalem, ut non esset

* *Æsculapium*

Oo 2 vel

vel unum templum in toto mundo, in quo purè sacrificaretur tibi DEO vero. Sed ego Christus verus Pontifex nunc in cruce *extollo manus meas ad templum Sanctum tuum*, id est, ad hoc, ut mundus iste ab Idolorum sordibus purgatus fiat *templum Sanctum tuum*, nunc ubique crescente vera Religione, posthac autem subsequente per ignem tanta mundi purgatione, ut in novo cœlo & nova terra fulgeat claritas Divina, sitque sancta, & munda tota mundi fabrica quasi *templum Sanctum tuum*, in quod nihil ulterius inquinatum introibit, sed immundis de mundo exterminatis tunc sola munditia in mundo regnabit, & in toto mundo tunc innovato tanquam in templo reædificato Trina Divinitas ita clarescet, ut regnanti Dei Potentiæ nulla fiat rebellio, regnanti Sapientiæ nulla fiat contradictio, regnanti Bonitati nihil mali obsistens appareat. Nunc verò ante hanc universalem *templi*, id est, totius Ecclesiæ purgationem tantum proficiet, quod *extollo manus meas ad templum Sanctum tuum*, ut sit ipse mundus *templum Sanctum tuum*, in quo etsi Potentia tua inveniat rebellionem, Sapientia contradictionem, Bonitatem offendat impietas, tamen potens, & benigna Sapientia tua vincat malitiam attingens à fine ad finem fortiter, & disponens omnia suaviter, ita ut non regnet peccatum Idolatriæ, vel alterius nequitiæ in eorum mortali corpore, qui per totum mundum fiunt
Luc. 22, 19. *Templum Sanctum tuum* per hoc meum Sacrificium, quod ego nunc offero, quod meis offerendum instituo dicens illis: *Hoc facite in meam commemorationem.*

Faciant hoc igitur illi, quibus ego dixi: *Hoc facite.* Dixi autem hoc discipulis meis, & in illis ipsorum sequacibus Catholicis fidelibus: Faciant illi, & non alii. Nam si alii in schismate, vel in hæresi aliqua manentes præsumunt hoc facere, cum Nadab & Abiu ignem alienum offerentibus, sive cùm ducentis quinquaginta viris in contradictione Chore contra Moysen, & Aaron thurificantibus peribunt, nisi pœnitentiam egerint, & ritum legitimè sacrificandi per me ac meos institutum tenuerint. Quem ritum fideles Catholici observantes, & quanta valent munditia mundum corporis ac sanguinis mei sacrificium litantes, dum hoc faciunt, non in lucri terreni acquisitionem, sed *in meam commemorationem* ego in ipsis & per ipsos me ipsum sacrifico, ego per ipsos & in ipsis populum benedico, & sanctifico, ego in ipsis & per ipsos *manus extollo ad templum Sanctum tuum.* Etiamsi tales erunt, qui me in altari Sancto immolabunt, quales isti lanistæ sunt, qui ex officio sibi desuper dato me in ara crucis mactant, licèt ipsi sibimet judicium manducent, & bibant, non desino tamen per eorum ministeria populum meum sanctificare ea sanctificatione, quam confert virtus sacrificii, non meritum ministri.

At si ex aliquo legitimo interdicto privati sunt officio, ut manifesti Simoniaci, & manifestè incestuosi, non ego per eos *extollo manus ad templum Sanctum tuum*, quia pollutum, & à me penitus alienum est eorum omne sacrificium, quod offerunt contra interdictum, præsertim si fuerit ipsum interdictum sub excommunicatione, vel anathemate promulgatum, sicut supra in alio Psalmo de interdictione Simoniacorum, & Nicolaitarum planè demonstratum est. Talium præambulus est Judas pessimus mercator, qui me tradit Scribis ac Pharisæis & Principibus Sacerdotum. Ipsi quoque cùm sint latrones, qui domum meam fecerant speluncam latronum, palliantes quodammodo suum latrocinium dicunt: *Nobis non licet interficere quemquam* (Joh. 18. 31.) tradentes me Pilato Præsidi, ut illo me judicante ipsi videantur innoxii, cùm sint latrones pessimi. Ad hoc verò me tradunt cum iniquis reputandum, & inter latrones crucifigendum, ut deleatur nomen meum. Sed tu Domine DEUS Pater, qui mihi proprio Filio tuo non parcis, sed pro peccatoribus liberandis tradis me.

VERS. III.

*Ne simul tradas * me cum peccatoribus.*

Ne me tradas eâ intentione, quâ illi me tradunt. Et quia illi tradentes me perdere cogitant me: Tu *cum operantibus iniquitatem ne perdas me.* Nonne isti operantur iniquitatem, *qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum*, quando per osculum, quod est pacis signum, adimplent homicidium, etiam cùm dicerent mihi: *Magister, scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces?* sic *loquentes pacem* in ore, *mala* cogitabant *in cordibus suis* contra me, qui eram *proximus* eorum, natus de genere ipsorum, & qui non pertransivi sicut Sacerdos & Levita, sed ut verè *proximus* misericordia motus appropiavi, ut in eum, qui erat latronibus vulneratus, misericordiam facerem. (Luc. 10. 31 & 32.) *Mala autem in cordibus eorum*, quia odium voluntarium fuit in intentionibus eorum. *Si non venissem, & locutus non fuissem eis, peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccatis suis. Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Nunc autem & viderunt, & oderunt me* veritatem, & *Patrem meum* veracem, (Joan. 15. 22. & 24) me veritatem peccata sua redarguentem, Patrem verò me gignentem, qui sum veritas, veracis Patris filius, qui sicut audio, veraciter judico bonum bonum, & malum malum, neque ut falsi, & fallentes Doctores, vel bonum malum, vel malum bonum dico, aut judico. Veritate itaque per me cognitâ par fuit, ut veritati acquiescerent, & de malis per me redargutis pœnitentiam agerent.

Et hoc revera facerent, si mala in manibus, vel in operibus tantùm haberent, & non *in cordibus*, id est, in intentionibus. Matthæus, & Zachæus publicani, Maria Magdalena, & Mulier Chananæa non habentes mala *in cordibus suis*, quæ tamen habuerant in operibus, citò auditâ veritate pœnituerunt, & veritatem se redarguentem dilexerunt: exempli gratia, cùm audisset mulier Chananæa propter gentilitatis errorem se canibus comparatam,

* *Vulgata: Trabas.*

tam, gratanter accepit veritatem auditam. Unde audire meruit: *O mulier magna est fides tua. Mala autem in cordibus eorum* sunt, qui de suis peccatis veritatem loquentem magis eligunt odire, quam audire, sicut isti, qui non per ignorantiam peccant, sed odio boni tabescentes diligunt *mala*, quæ sunt *in cordibus suis*, quia eis placent in corde mala perpetrata, vel adhuc perpetranda. Tam longè sunt à vera pœnitentia, qua plangguntur admissa mala, nec admittuntur iterum plangenda, ut ipsi è contrario exultent in rebus pessimis jam perpetratis, & gaudeant, cum mala fecerint. In tali gaudio dicunt mihi: *Vah qui destruit templum Dei, & in triduo illud reædificat!* In tali gaudio dicent & ipsi, & sequaces eorum famulis meis: *Ubi est Deus eorum?* Quia enim gaudent, me tanquam sepulchrum non comparere, cùm permitto servos meos anxiari prosperantibus servis Mammonæ, ipsi servi Mammonæ visibiliter ostendentes Dominum suum Mammon servis meis in hoc mundo angustiatis & afflictis insultant dicentes: *Ubi est Deus eorum?* Quia ergo mali sunt, & *mala* sunt in *cordibus eorum*, ideo consentiens tuæ justitiæ, Deus Pater, dico:

Matth. 15. 28.

Matth. 27. 40.

VERS. IV. *Da illis secundùm opera eorum,* quæ fecerunt, *& secundùm nequitiam adinventionum ipsorum,* quam in cordibus gerunt. Ideò dico: *Secundùm opera, & secundùm nequitiam*, quia ego veritas etiam in ipsis pœnis veram diligo justitiam. Est autem justitia ut eorum mala opera, manifesta manifestam accipiant vindictam, ut cæteri timorem habeant, & occulta nequitia puniatur occulta pœna. Erit autem *secundum opera ipsorum* congrua pœna, ut quia me quasi propter locum, & gentem crucifigunt per ministros impii Romani, veniant Romani, & tollant ipsorum & locum & gentem non relinquentes lapidem super lapidem, qui non destruatur. Tunc propter opera, & *secundùm opera ipsorum* forinseca & manifesta foris manifestè vastabit eos gladius, & intus pavor cruciabit conscientiam secundùm intrinsecam *nequitiam adinventionum ipsorum.* Neque enim verè timuerunt, sed illic trepidantes, imò trepidationem simulantes, ubi non erat timor, dixerunt: *Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent nostrum & locum, & gentem.* Hunc timorem sibi adinvenerunt callidè machinantes, ut simplex populus hoc timore audito consentiret eorum nequitiæ contra me. Ergo Pater justè, *da illis secundum opera ipsorum, & secundùm nequitiam adinventionum ipsorum.*

Joan. 11. 48.

Et quidem licèt sit mala intentio eorum, tamen multis bona est & erit actio ipsorum. Ideo tu non secundùm bonum proventum, sed *secundùm opera manuum eorum tribue illis*, in ipsa retributione operum non pensans, quæ inde bona provenerunt, sed quæ ipsi mala intenderunt. Quamvis aliis ex facto illorum salus provenerit, tu tamen *secundùm opera manuum eorum tribue illis.* Nam in passionibus meis aliud est *opus eorum*, aliud est opus Divinum. *Opus eorum* hoc reputatur, quod ab eis malè intenditur, cùm dicunt in corde suo de me: *Quando morietur, & peribit nomen ejus?* Opus verò Divinum est, quod inde crescet nomen meum, unde ipsi putabant esse delendum, *Opus eorum* est, quod ego granum frumenti per homicidales manus eorum degustata morte in terram cado: sed opus Divinum est, quod resurgens à mortuis multum fructum affero. Tu ergo, qui judicas justè, & discernis opus eorum pessimum, & opus meum sive tuum bonum, *redde retributionem eorum ipsis.* Ego pro malis retribuo eis bona: sed illi *retribuebant mihi mala pro bonis.* Ergo tu, qui judicas justè, *redde retributionem eorum ipsis*, ut sua fallacia, qua putant fallere, ipsi fallantur & in astutia sua comprehendantur *secundùm opera manuum eorum.* Opera mala in me commissa voco propter hoc *opera manuum eorum*, quia studiosè, quod cœperant fecerunt, vel ne per gentiles milites excusent se, quibus me crucifigentibus ipsi ab homicidio in me commisso volunt videri tanquam innocentes, cùm sint ipsi auctores criminis, quod fit per milites, in quo facto retribuunt mala pro bonis mihi auctori totius humanæ salutis. Itaque tu Judex justè *redde retributionem eorum ipsis.*

Psal. 40. 6.

Psal. 34. 12.

VERS. V. *Quoniam non intellexerunt opera Domini.* Esto, ut ipsis mala facientibus de malis operibus eorum proveniat operante Domino utile opus humanæ salutis, quòd licèt non intenderint faciendum, poterant saltem intelligere, ac diligere jam factum, & Apostolis prædicantibus contestatum. Ait enim Petrus: *Jesum, quem vos interemistis suspendentes in ligno, hunc Principem & Salvatorem Deus exaltavit dextera sua ad dandam pœnitentiam Israeli, & remissionem peccatorum. Et nunc fratres scio, quia per ignorantiam fecistis, sicut & Principes vestri. Deus autem, quæ prænuntiavit per os omnium Prophetarum, pati Christum suum, sic implevit. Pœnitemini igitur, & convertimini, ut deleantur peccata vestra.* Hæc dicente Petro & annuntiante opera Domini bona provenisse de Judæorum operibus malis, quidam eorum opera Domini bona *intellexerunt*, & de suis malis operibus pœnitentiam egerunt, atque per opera Domini bona de suis operibus malis liberati sunt. Illi verò, qui opera sua mala dilexerunt, *opera Domini* bona *non intellexerunt* magis diligentes tenebras, quam lucem. Unde apparet, quòd in operibus malis, quæ pertinaciter dilexerunt pertinaciter quoque permanserunt, ideoque lucem oderunt. *Omnis enim, qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus. Nam omne, quod arguitur à lumine, manifestatur.* Non dico: Omnis, qui mala egit, odit lucem: quia multi tam de numero Ju-

Act. 5. 30. & 3. 17. & seq.

Joh. 3. 20.

Ephes. 5. 13.

 dæo-

dæorum Christi sanguine pollutorum, quàm de numerosa multitudine gentium idola colentium, seu voluptates carnis facientium mala egerunt, & de malis suis redarguti à lumine veritatis ipsam lucem, quæ veritas est, dilexerunt, suaque mala per lucem redarguta recognoverunt, & oderunt. Nec rursum dico: Omnis, qui mala agit, odit lucem; sed dico, quòd *omnis, qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem.* Non enim vult argui à luce. Notanda est enim cautè verborum distinctio. Nam omnis quidem, qui malè facit, mala facit, sed non è converso: Omnis qui *mala* facit, *malè* facit. Etenim Dominus ipse, qui nihil malè facit, multa, quæ multis mala sunt, facit. Unde legitur: *Ego Dominus faciens bona, & creans mala, faciens lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans bellum.* Similiter etiam boni homines faciunt multa, quæ malis mala sunt, nec tamen ipsi malè faciunt, cum bona intentione faciunt, quod faciunt, etiamsi alicui malum est, quod faciunt. Nam si *oculus* intentionis *fuerit simplex, totum corpus* actionis *lucidum erit.* Maria Magdalena bonum opus benè operata est ungendo Christum bona intentione, ac sancta devotione. Sed illud bonum opus illi fuit malum, qui dixit: *Ut quid perditio hæc?*

Isa. 45. 7.

Matth. 6. 22.

Matth. 26. 8.

Similiter Judæi malum opus malè operati sunt crucifigendo Christum maligna intentione. Sed illud opus malum credentibus est bonum, & ipsis quoque bonum fieret, si malignitas, qua malè operati sunt, finem haberet. Nam propter malignitatem permanentem in malefactoribus impœnitentibus non dicitur: *Omnis, qui mala egit,* sed *omnis, qui malè agit, odit lucem.* Tanta est virtus intentionis, ut ipsa mutata de malo in bonum faciat illud opus tibi bonum, quod tibi priùs erat malum. Similiter si dedisti eleemosynam, jejunâsti, orâsti hac intentione, ut acquiras vitam æternam, si mutata, & variata intentione captabis inde humanam gloriam, bonum opus tibi fit malum. Si ergo lumen boni operis per malam intentionem tenebrescit, & tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt, quando mali mala intentione malum opus faciunt? Non dico: *fecerunt* secundùm præteritum tempus, sed dico: *faciunt* secundùm præsens tempus: quia propter malam intentionem in sua malitia permanentem ipsum opus malum, quod actu est præteritum, reatu præsens est.

Tale fuit peccatum Judæorum, qui maligna intentione Christum occiderunt, ejusque doctrinam reprobaverunt, qui tanquam mali coloni hæredem interfecerunt, ut haberent ipsi ejus hæreditatem vendicando sibi docendi & judicandi auctoritatem. De qua nimirum auctoritate secundùm legem illis a DEO promissa debuerant facere hunc fructum, quasi boni agricolæ, ut prædicante veritate judicarent bonum bonum, & malum malum. At illi tam pertinaciter judicaverunt malum bonum, & bonum malum, ut Barrabam latronem quasi bonum dimitti peterent: Jesum verò quasi malum occiderent. De hoc scelere post adventum Sancti Spiritûs mundum de peccato, & de justitia arguentis per Sanctos Apostolos, quidam Judæi pœnitentiam egerunt, quidam verò in sua malitia perstiterunt, suumque opus malum dilexerunt, sed opus DEI bonum, quod inde provenit, nec intelligere, nec diligere voluerunt.

De his eorumque sequacibus nunc dicitur in Psalmo: *Secundùm opera manuum eorum tribue illis, redde retributionem eorum ipsis, quoniam non intellexerunt opera Domini.* Etiam cum inter eos, & in eis mirabilia opera fierent suscitatis mortuis, leprosis mundatis, claudis curatis, cæcis illuminatis, & aliis multis miraculis perpetratis, ipsi *non intellexerunt opera Domini* testimonium CHRISTO perhibentia, sicut ipse dixit: *Pater in me manens, ipse facit opera.* Item: *Opera, quæ ego facio in nomine Patris mei, illa testimonium perhibent de me.* Item: *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Item: *Pater meus usque modo operatur, & ego operor.* Item: *Si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis, & credatis, quia ego in Patre meo sum, & Pater in me est.* At illi non *intellexerunt opera Dei*: non, inquam, *intellexerunt*, quæ tamen per rationem sibi datam intelligere debuerunt, & potuerunt, si opera Dei quasi litteras verè significativas legere, & animadvertere voluissent. *Invisibilia enim ipsius à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus ejus, & Divinitas, ita ut sint inexcusabiles,* quicunque per opera visibilia noluerunt intelligere illa invisibilia Dei, quæ per ipsa visibilia facta sunt intelligibilia. Cœli eum Dominum suum indicaverunt, quando gloriam ejus enarraverunt per stellam in oriente Magis lucidam visam, & intellectam. Terra se opus ejus esse indicavit, quando ipso moriente vel resurgente contremuit. Ventis, & mari tanquam Dominus & Creator eorum imperavit, & obedierunt ei sicut suo factori. Nemo alius talia opera fecit imperando, sed sicut Moyses, & Helias, in elementis mundi operati sunt mirabilia orando, non imperando. Sic alii multi fecerunt. Iste autem tanquam Dominus imperavit ventis, & mari, & obedierunt ei tanquam Domino suo, & ideo ejus opera fuerunt opera Domini talia, & taliter facta, qualia & qualiter non possunt operari servi ejus quantumlibet Sancti. Nullus enim illorum sua propria virtute operatur miracula, sed oratione invocatus ille operatur ea per eos, qui facit mirabilia magna solus.

Joan. 14. 10.

Joan. 10. 25.

Joan. 15. 24.

Joan. 5. 17.

Joan. 10. 38.

Rom. 1. 20.

Nonne, inquis, & ipse JESUS oravit, quando Lazarum suscitavit? Verum est; sed cum hoc animadvertisti, hoc pariter debueras attendere, quod inter orandum dicit: *Pater gratias ago tibi, quoniam semper me audis: ego autem sciebam, quoniam semper me audis; sed propter populum, qui circumstat, dixi, ut credat, quia tu me misisti.* Si gratias agebat, vel orabat propter populum circumstantem, non hoc fecit pro-

Joan. 11. 41. & 42.

propter se ipsum. Non necessitate sui, sed charitate nostri oravit, & gratias egit, ut nos instrueret, aliam personam esse patris, aliam sui: Atque ut nos magna facere cogitantes præmittamus per ipsum ad Patrem orationes, quando etiam ipsum cognoscimus orâsse, qui potuit facere magna, si voluisset, absque oratione, solo suæ virtutis imperio, sicut mare, ventosque solo sedavit imperio.
Matth. 8. 3. Solo imperio lepram mundavit dicens: *volo mundare.*
Joan. 11. 43. Et sicut eundem Lazarum de sepulchro exire imperavit dicens: *Lazare veni foras,*
Joan. 21. 6. & sicut discipulis piscantibus dixit: *Mittite in dextram navigii rete, & invenietis.* Quid dicam de imperio? Etiam solo tacito nutu fecit mirabilia iste Dominus, qui dicitur Jesus. Nam cùm in nuptiis præcepisset aquam hauriri pro vino, tacitum ejus nutum sentiens natura exhibuit aquam in vinum factam. Talia sunt opera Domini, qualia nemo alius fecit, & qualiter nemo alius fecit, aut facere potuit. Ex quibus operibus poterat ipse cognosci creaturarum Dominus. At illi *non intellexerunt opera Domini,* qui erant servi
Joan. 15. 15. pessimi, quia talis *servus nescit, quid faciat Dominus ejus.*

Et in opera manuum ejus.

Aliud est intelligere *opera,* & aliud intelligere *in opera. Opera* Domini intelligit, qui hæc Dominum operari intelligit, & qui ex ipsis operibus operantem Dominum intelligit, & diligit. Sed *in opera manuum ejus intelligit,* qui internas, ac mysticas operum causas intelligit, ut verbi gratia: per lutum de sputo Dominici oris & pulvere terræ factum intelligitur Dominicæ Incarnationis mysterium, quo sapientia ex ore Altissimi prodiens pulveream generis humani naturam sibi univit ad medicandam humani generis cæcitatem per Incarnationis Dominicæ fidem, & dilectionem. Ex hoc luto suavissimè liniuntur interiores catechumenorum oculi, & sic mittuntur ad natatoriam Siloë, id est, ad Baptismum. Similiter per tactum fimbriæ mulier sanatam de profluvio sanguinis Ecclesiam ex gentibus significat â sordibus Idolatriæ sanatam per Incarnationis Dominicæ prædicatorem Apostolum Paulum,
1. Corinth. 15. 9. qui se quasi fimbriam fatetur *minimum Apostolorum,* cùm sint ipsi Apostoli quasi Domini vestimentum, cui vestimento Apostolus Paulus æstimat se quasi appendentem fimbriam parvam dicens: *Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus.* Qui sic mysticè intelligit, ipse non solùm *intelligit opera Domini,* sed etiam intelligit *in opera* Domini, id est, in operibus exterioribus interiora *opera Domini,* quæ sunt *opera manuum ejus,* quia his perficiendis impendit se diligentiùs quasi propriis suis manibus. Nam ista visibilia, & exteriora miracula, quibus Ecclesiæ hortus plantatur, & rigatur, etiam per manus ministrorum, & servorum facit Dominus: sed illa interiora miracula, quibus incrementum datur, non nisi per se ipsum suis manibus opera-
1. Corinth. 3. 6 tur. Unde Apostolus: *Ego,* inquit, *plantavi, Apollo rigavit, Deus autem incrementum dedit.* Per illa exteriora Sanctitas interdum manifestatur: per ista interiora Sanctitas inchoatur, incrementatur, & consummatur. Hæc sunt interiora *opera manuum Domini,* quæ longè superexcedunt

A non solùm humanam, sed etiam Angelicam possibilitatem, & non pertinent, nisi ad Agricolam Trinitatem. In *hæc opera manuum Domini* per visibilia opera non suos intellectus intenderunt, qui me Christum Jesum operatorem talium operum occiderunt, & me occiso, ac de morte resuscitato discipulos talium operum meorum testificatores, & prædicatores persecuti sunt.

Habent usque in finem sæculi utrique suos successores, videlicet tam Judæi operum Divinorum negatores, quàm Apostoli eorumdem operum prædicatores, & laudatores, & illi istos persequuntur, quia sibi invicem adversantur. Illis inimicis & contradictoribus operum Domini, primitivis primitivæ Ecclesiæ persecutoribus, non solùm Dæmones & maligni homines, verùm etiam B carnales motus connumerantur: quia hi pariter operibus Domini adversantur. Tu ergo Deus Judex juste *destrues illos, & non ædificabis eos.* Si dicerem *destrue illos, & non ædifica illos,* poteram videri hæc dicere optantis voto, & orantis desiderio. Nunc autem non tam oro, vel opto, quàm prædico enuntians pœnam, quâ digni sunt, & dico: *Destrues illos, & non ædificabis eos.* Hoc dignum & justum est ex vero veritatis judicio, ut quia ipsi templum corporis mei per mortem solventes destruxerunt, & illud in triduo, sicut prædixeram, reædificari posse non crediderunt, imò quantum in ipsis fuit, ejus reædificationem jam factam credi dissuaserunt ementes â militibus mendacium, ut dicerent, me à discipulis furtim ablatum, ne quis crederet templum corporis C mei reædificatum: & ipsi sic destruantur per Romanos & Dæmones corpora & animas eorum vastantes, ut ulterius non reædificentur, sicut quondam per Babylonios destructi post septuaginta annos iterum sunt reædificati. Non ita nunc fiet illis post finem belli Romani, statuta desolatio non sinet eos reædificari ad cultum Judaismi, ne fortè illis in loco Sancto in Jerusalem Judaizantibus impediatur Christianitatis Religio munda & immaculata, ad quam reliquiæ illorum sunt convertendæ juxta vaticinium Isaiæ: Ipsi verò, qui permanentes indurati non convertentur, in destructione, ac desolatione permanebunt: quia & in hac vita *tradentur in manus gladii* Psal. 62. 11.
Romani, & post hanc vitam *partes vulpium,* id est, malignorum spirituum *erunt.* Vel *traden-* D *tur in manus gladii* de corpore videlicet Patriarcharum decisi, & *erunt partes vulpium,* id est, malignorum Principum, qualium unus fuit Herodes, de quo dixi: *Ite, dicite vulpi illi: quia non* Luc. 13. 32.
capit Prophetam perire extra Jerusalem. Per & 33.
tales vulpes *destrues illos,* quia per Romanos Principes captivi ducentur in omnes gentes, neque unquam rehabebunt civitatem, & templum ad exercendum Judaismum, vel consuetum latrocinium, quo domum meam fecerunt speluncam latronum.

Benedictus Dominus, quoniam exaudivit vocem deprecationis meæ. VERS. VI.

Post orationes rectè sequitur gratiarum actio

actio, maximè ubi certa est exauditio. Et ego Fi- A lius Dei unigenitus benè scio, quòd Pater meus me semper audit, & exaudit, ideo exauditus in mea oratione, quam non ex diffidentia, sed ex certa futurorum præscientia fudi secundùm humanitatem, & cum Patre audivi, & exaudivi secundum Divinitatem. Nunc ergo verus homo vero Deo Patri gratias ago & dico: *Benedictus Dominus, quoniam exaudivit vocem deprecationis meæ.* Quæ sit differentia benedictionis, qua homo Deum laudans benedicit, & Deus hominem salvans benedicit, in alio Psalmo dictum est. Sed quia hic Homo-Deus Dei Filius Patrem benedicit, Specialis est ista benedictio specialiter conveniens huic David, cujus mentio fuit in Titulo Psalmi. Est ergo hic sensus in hoc Psalmo, qui

Joan. 17. 1. & in Evangelio, ubi dicit hic David: *Pater, clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te.* B Sed ego Filius me scio exauditum, atque, út oravi, per Resurrectionis gloriam tanta gloria Divinitatis clarificandum, ut *non assimiler descendentibus in lacum*, sed potius videntibus discipulis in magna claritate ascendam in cœlum regnaturus in æternum, & regnum meum erit benedictum, secundum quod ex ore infantium, & lactentium perfectè me laudantium dictum est:

Marc. 11. 9. 10. *Benedictus qui venit in nomine Domini, & benedictum, quod venit regnum Patris nostri David.* Sic ego clarificatus, & benedictus versa vice clarifico, & benedico Deum Patrem meum, sicut aliàs

Joan. 17. 1. dixi: *Pater clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te.* Ecce jam exauditus, & de mea clarificatione certissimus Patrem clarifico, & benedico, magnifico, & laudo dicens: *Benedictus Dominus, quoniam exaudivit vocem deprecationis meæ.* C Per hoc me scio exauditum à Deo Patre meo, quoniam ipse

VERS. VII. *Dominus adjutor meus, & protector meus.*

Adjutor in bonis faciendis, & consummandis,

Joan. 17. 4. ita, ut possim vere dicere ad ipsum: *Ego te clarificavi super terram, opus consummavi, quod dedisti mihi, ut faciam.* Ad hoc est ipse *Adjutor meus*, & ipse idem est *Protector meus* à malis omnibus: & ideo *In ipso speravit cor meum, & adjutus sum, & sic refloruit caro mea* immunis à peccato, quæ defloruit in Adam ex D peccato. Vel quæ priùs floruit peccati immunitate, *refloruit*, id est, iterum floruit in Resurrectione. Propter quod metu mortis consumpto confitebuntur ei illi, in quibus ego sum, & ideo *Confitebor ei*, & hoc *ex voluntate mea*, non ex timore sub lege, sed liberè cum lege.

VERS. VIII. *Dominus*, de quo dictum est, quod *Adjutor & Protector meus* est, idem est contra Diabolum *Fortitudo plebis suæ*, quæ confidens in eo non ostendit, vel jactat suam justitiam: & post pugnam ejus *Protector salvationum Christi sui est*, id est, quas facit Christus, A hoc est, post pugnam salvos factos per Christum in immortalitate proteget.

VERS. IX. *Salvum fac* Domine *populum* à malis sæculi. *Populum Tuum* dico: quia omnia mea tua sunt: *& benedic hæreditati tuæ*, id est, numero, & virtutibus auge: *& Rege eos* in temporali vita, ne declinent ad prava: *& extolle eos* super totum sæculum, *usque in æternum* in intellectu Scripturarum, & in opere, vel à desiderio terrenorum. *Extolle illos usque in æternum*, id est, ad appetenda, & percipienda æterna.

Aliter. *Salvum fac populum tuum, Domine, & benedic hæreditati tuæ*, quamvis ipse populus tuus sit hæreditas tua & mea, juxta quod alibi dicis mihi: *Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam*, Psal. 2. 8. tamen rectè potest intelligi populus tuus totus grex eorum, qui dicunt: *Nos autem populus ejus, & oves pascuæ ejus.* Psal. 78. 13. Illi verò propriè, ac speciali quadam gratiâ sunt hæreditas tua, quibus & tu eris hæreditas dicens ad Moysen: *Filiis Levi non dabis hæreditatem, ego enim ero hæreditas eorum.* Deut. 18. 2. Horum sectatores Apostoli, & Apostolici viri noluerunt habere in terra hæreditatem, ut & ipsi tua, & tu eorum sis hæreditas. Secundùm hanc distinctionem populi tui, & hæreditatis tuæ in primordio Ecclesiæ duæ conspiciuntur vitæ, una, qua infirmorum debilitas retinetur; altera, quæ fortiorum virtus beata perficitur. Una remanens in Segor parvula: altera ad montis altiora conscendens. Una lachrymis, & eleemosynis peccata cottidiana redimens: altera cottidiana instantia spiritualis exercitii merita æterna conquirens. Una inferior, altera superior. Inferiorem tenentes rebus terrenis utuntur: Superiorem sectantes terrena despiciunt. Illi sunt populus Domini, isti hæreditas. De illis dicitur: *Laudabilis populus, quem Dominus exercituum benedixit dicens: opus manuum mearum tu es:* De illis dicitur: *Hæreditas autem mea Israël.* Isa. 19. 25. Tu ergo Deus Pater exaudi Filium tuum in eo, quod salvum facias populum tuum.

Et benedic hæreditati tuæ. Populum tuum salva salute plena, & sempiterna: *Hæreditatem benedic*, & sanctifica, ut illi, qui propter te non habentes in terra hæreditatem, sunt hæreditas tua, sint benedicti, & sanctificati tali benedictione, quæ omnem excludat maledictionem, & tali sanctificatione, quæ omnem fugans pollutionem, sanctam, & benedictam tibi exhibeat ipsam tuam hæreditatem.

De hoc populo, & de hac hæreditate tu mihi olim dixisti: *In Jacob inhabita, & in Israel hæreditare.* Eccli. 24. 13. Igitur Jacob luctans in actione ipse est populus tuus, quem rogo salvari. Israel quiescens in Dei visione ipse est hæreditas tua, quam rogo benedici. *Et ego radicavi in populo honorificato*, de quo dico: *Salvum fac populum tuum. Et in parte Dei mei hæreditas illius*, de qua dico: *Benedic hæreditati tuæ.* Tu quondam benedixisti filios Noë dicens: *Crescite, & multiplicamini, & replete terram, sitque terror vester, ac tremor* Gen. 9. 1. & seq.

super

super cuncta animantia terræ, & super omnes volucres cali cum universis, quæ moventur in terra. Ita ergo, quoniam ego verus Noë per lignum crucis diluvium inundantium peccatorum superavi, & de latere meo, quasi de latere arcæ ostio aperto per aquam & sanguinem regeneratos exhibui alios pusillos, alios magnos: Pusillos tu salva quasi munda jumenta de arca egressa magnos benedic, ut crescant merito, multiplicentur numero, sitque terror auctoritatis eorum super cuncta animantia, & bestias terræ, id est, super omnes homines terrenos, vel brutos, & insensatos more animantium terræ, vel furiosos, & rabidos more bestiarum terræ, ut eorum terrore vel comprimantur, ne possint malum, quod volunt, vel regantur, ut declinent à malo, & faciant bonum. Super omnes quoque volucres cæli sic terror ac tremor eorum sit, ut spiritales nequitiæ in cælestibus gementes, ac trementes fugiant vulneratæ à sagittis orationum, territæ vexillo crucis, quo insigniti sunt isti Filii mei benedicti, & exaltati super universa, quæ moventur in terra, ut eis auctoritate regiminis præsideant.

Quia verò per eos etiam hæc sunt regenda, tu Rex omnium sæculorum *rege eos, & extolle illos usque in æternum. Rege* in Sanctis actionibus, *& extolle* in Sancta contemplatione. *Rege*, ut declinent à malo, *& extolle*, ut faciant bonum. *Rege* in præsenti vita, *& extolle* post hanc vitam *usque in æternum. Rege*, ut eant, *extolle*, ut fructum afferant, & fructus eorum A maneat in æternum. Sic *rege eos*, *& extolle illos usque in æternum*, de præsenti vita usque in vitam æternam. Ecce qualiter interpellat resuscitatus!

Gloria Patri, quem in hoc Psalmo Filius orat. *Gloria Filio*, qui orat dicens, *Ad te Domine clamabo. Gloria Spiritui Sancto*, qui est illa salus, & benedictio, quæ operatur Dei populo, ubi dicitur: *Salvum fac populum tuum, Domine, & benedic hæreditati tuæ.*

Hoc clamore ejus audito Propheta repente Psalmo subsequente vicesimo octavo conclamat: *Afferte Domino Filii Dei, afferte Domino Filii arietum* &c. Hæc enim dicendo com- B muniter omnes fideles adhortatur, ut imitando illum semetipsos Deo offerant, admonens perfectos velut arietes, ut perseverent & augmententur, alios verò, ut vel Filii arietum benè operando ad oblationem ejusdem sacrificii citò promoveantur. Inscribitur autem sic: *Psalmus David in consummatione tabernaculi.* Mittitque nos ad historiam: quia sicut David post receptionem Arcæ sublatæ à Philistæis tabernaculum Domino ad orandum & sacrificandum instituit: sic quique fideles post fidei Catholicæ perceptionem semetipsos præparare debent tabernaculum sanctificationis, in quo Deo offerant sacrificium laudis, videlicet fidem, spem, & dilectionem.

C

PSALMUS XXVIII.

Afferte Domino &c.

Titulus est:

VERS.I. *Psalmus David in consummatione tabernaculi.*

Lib.1. Reg.5. Legitur in libris Regum, quod tempore Heli Sacerdotis Philistæi tulerunt arcam Domini à loco, qui dicitur lapis adjutorii, in Azotum, & posuerunt eam juxta Idolum, quod dicitur Dagon. In crastino vero invenerunt Dagon ante arcam Domini prostratum, & erexerunt, & similiter in crastino invenerunt prostratum, quem & iterum erexerunt, & tertiò invenerunt quoque ante arcam prostratum abscisso capite, & palmis manuum. Fuit autem in regionibus Philistinorum arca septem mensibus, & percussi sunt plaga vehementi: ebulliebant enim mures in terra, & demoliebantur eos, & computruerunt prominentes extales, id est, podices eorum. Hac igitur plaga percussi tandem retulerunt arcam in Gabaa anno vicesimo: & pro peccato miserunt cum arca juxta numerum Provinciarum quinque annos, & totidem mures aureo. Cùm autem David mortuo Saule, & Filio ejus Isboseth prosperè regnaret, tulit arcam de Gabaa in Domum Obed-Edom Gethei, ubi cùm 2.Reg.6. fuisset tribus mensibus, adduxit eam David in Jerusalem, & introduxit eam in locum suum in medium tabernaculi, quod tetenderat ei David, & obtulit holocausta.

Huic igitur Historiæ Propheta alludens de significato potius tabernaculo agit, quod Dominus septiformi gratia consummavit, Ecclesia videlicet reducta à jure Diaboli. Etenim iste D Psalmus convenit David Prophetæ, qui loquitur de consummatione tabernaculi, id est, in consideratione Ecclesiæ consummatæ, in qua in hoc sæculo contra Diabolum militatur.

Primo monet de sacrificiis offerentis. Secundò agit de constitutione tabernaculi, ubi virtutes Spiritûs Sancti enumerat ibi: *Vox Domini super aquas.* Tertiò ostendit, quid faciat Ecclesiæ constitutæ, secundùm quod confirmat, promovet, pòst remunerabit, ibi: *Dominus diluvium inhabitare facit.*

In primis autem versibus aperit, quod intendit, ubi fideles admonet, ut tali consummatori se offerant, dicens: *Afferte Domino Filii Dei, afferte Domino Filios arietum.* Sed antequam ingrediamur

textum Psalmi de consummatione tabernaculi, prius videtur aliquid agendum, & inquirendum de causa ædificandi, & consummandi tabernaculi.

Bis namque legimus Domino ædificatum tabernaculum, semel per Moysen in deserto. Secundò per David in monte Sion. Sed illud antiquius tabernaculum positum in Silo Dominus repulit in figura Synagogæ abiiciendæ, ac repellendæ. Posterius verò tabernaculum per David fabricatum de pellibus non legitur à Deo repulsum, licèt eidem successerit magnum templum, quod Salomon Filius David ædificavit, quodque dedicavit, quando arca Domini, propter quam fuerat utrumque tabernaculum factum, in illud introduxit. Causa namque fuit utriusque tabernaculi, & templi ædificandi Arca Domini, arca fœderis, in qua erat urna aurea habens manna, & virga Aaron, quæ fronduerat, & duæ tabulæ testamenti.

Arca hæc significabat Christum, vel Christi Corpus de Virgine assumptum, in qua erat urna aurea, id est, anima rationalis purissima. & Divinissima, habens manna, id est, illam dulcedinem Divinitatis, quam insatiabiliter gustando vivunt Angeli, de qua etiam vivit homo, quando panem Angelorum manducat in Sacro-Sancto Altaris Mysterio. Hæc arca fuit posita in priori tabernaculo per Moysen ædificato, quando secundùm legem Moysi fides Dominicæ Incarnationis observabatur in populo Judæorum sub velamento litteræ. Sed hoc tabernaculum Dominus repulit, quando Synagoga Dominum repellens, & ipsa repelli meruit. Quia enim Dominum repellentes Judæi

Joan.19.15. dixerunt: *Non habemus Regem, nisi Cæsarem*, justè repellente illos Domino traditi sunt in manum Cæsaris, in potestatem scilicet Romanorum, quibus quasi placere volentes crucifixerunt Christum tanquam legibus Romanis contrarium, & tanquam prohibentem tributa dari Cæsari. Tunc Romanis populum Judæorum vastantibus & captivantibus, ipse Dominus in manus militum Romanorum ab eis traditus, tradidit versa vice in captivitatem

Psal.77.61. 62. *virtutem eorum, & pulchritudinem eorum in manus inimici, & conclusit in gladio populum suum,*

1.Reg.4.11. & 17. *& Arca Dei capta est* à Philistæis, id est, ab ipsis Romanis. Nam Romani, qui Synagogam quasi tabernaculum Silo dissipaverunt, & in hoc Ministri Dei fuerunt, ipsi quoque Arcam Dei captivaverunt Christum persequendo, atque suis edictis prohibendo prædicari fidem Christi. Plurimi tamen Romanorum & aliorum gentilium sic acquiescebant ad suscipiendum Christi cultum, ut pariter, cùm eo staret in hoc mundo cultus Idolorum, quod erat statuisse arcam Domini juxta Dagon in templo. Sed coram arca Domini Dagon cecidit: quia Christi fide in toto terrarum orbe recepta Dagon excidit, cultus Idolorum periit. Ecce ante arcam Domini Dagon jacet prostratus abscisso capite, & palmis manuum: quia florente cultu Christi periit Idolatria non habens caput, id est, Principem aliquem sui defensorem, non habens palmas manuum, quia omnis palma victoriæ Christo, non Idolis militat, & ipse Christus non solùm per fideles, sed etiam per infideles Principes ubique triumphat.

Fuit autem arca in Regione Philistinorum capta, quamdiu Romanis, & paganis Principibus Ecclesiam Dei persequentibus non fuit pax, & libertas Christianæ fidei cultoribus, & prædicatoribus. Sed captivatores arcæ percussi sunt plaga vehementi, cùm eos vastarent mures, id est, maligni & immundi Spiritus, atque computrescerent *prominentes extales* eorum, palam apparente turpitudine ipsorum, quos Deus tradidit in reprobum sensum, ut facerent peccata ignominiosa, & naturali honestati contraria. Hac plaga percussi tandem dimiserunt arcam liberam trahentibus eam vaccis, id est, prædicatoribus in plaustro novo de quatuor rotis Evangeliorum composito. Quod autem ipsi Philistæi *anos aureos, & mures aureos* pro peccato suo dederunt, significat, multos impiorum post fœditates, & nequitias perpetratas per condignos & præclaros fructus pœnitentiæ suas turpitudines cooperuisse, vel cottidie operire, de quibus dicitur: *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.* Ex tunc non est arca Dei inventa in Silo, cujus tabernaculum dissipatum est. Non enim ad Judaismum Christi fide suscepta est redeundum; sed eidem arcæ per verum David novum tabernaculum fabricatur, in quo arca ipsa collocatur cum tanta solemnitate, ac lætitia, quantam significari decet per verba Psalmi, quem versamus, & per facta David Mystica eandem solemnitatem præfigurantia. 1.Reg.5. 1.Reg.5. Psal.31.1.

Consummato enim tabernaculo *congregavit Rex David omnes electos ex Israel triginta millia, surrexitque, & abiit, & universus populus, qui erat cum eo, de viris Juda, ut adducerent Arcam Dei, super quam invocatum est nomen Dei exercituum sedentis in Cherubin super eam. Et imposuerunt arcam Dei super plaustrum novum &c.* Quæ ista festivitas fuit, Prophetæ dicamus, an Regis? Imò melius Prophetæ simul & Regis. Ipse namque, qui in illum directus est, Spiritus Domini, priùs illum Prophetam quàm Regem effecit, priusque illi mysteria futuri Domini & Filii sui, magni Regis, Christi ostendit, quàm thronum ascendere concederet præsentis Regni Israëlitici. Quæ ergo fuit illa solemnitas tanta Prophetæ, & Regis in deductione arcæ Domini? *Ierunt*, ùt in Paralipomenon locupletiùs scriptum est, *ad portandam arcam fœderis Domini de domo Obed-Edom cum lætitia. Cùmque adjuvisset Dominus Levitas, qui portabant arcam fœderis Domini, immolabantur septem tauri, & septem arietes. David autem indutus erat Ephod lineo, universusque Israel deducebat arcam fœderis Domini in jubilo & sonitu buccinæ & tubis & cymbalis & cytharis concrepantes &c.* Num hæc frustra, vel absente Sancto Prophetiæ Spiritu facta sunt? Si ad cantum unius Psaltæ Sanctum Prophetiæ Spiritum Helisæus in pectore suo suscitavit, sicut 2.Reg.6.1.2 1. Paralip. 15.25.&seq.

4. Reg. 3. 15. & seq. sicut scriptum est: *Nunc autem adducite mihi* A *Psalten. Cumque caneret Psaltes, facta est super eum manus Domini, & ait: Hæc dicit Dominus: Facite in alveo torrentis hujus fossas*: Quantò magis in illo tanto jubilo, tantoque buccinæ sonitu, tubarum quoque, & cymbalorum, atque cithararum crepitu evigilasse credendus est idem, qui & in isto erat, Spiritus, præsertim cùm ipse Rex quasi regalis oblitus fastigii luderet, ac totis viribus saltaret ante arcam Domini in tantum, ut uxori suæ Michol videretur despicabilis. Num lasciviente juvenili sanguine, & non potiùs confringente cor humile magna Spiritûs Dei fortitudine sic lusit, & sic saltavit Rex magnus, Rex manufortis, tantò magnus & fortis, quantò parvus & vilis in oculis suis.

Igitur quòd confirmato regno David super populum Israël tanto totius regni tripudio dedu- B citur arca fœderis Domini, ejus rei typus est, pro qua hodie totus tripudiat orbis: quia videlicet resuscitato à mortuis Rege manuforti, & desiderabili, Christo, postquam gloria & honore coronatus constitutus est super opera manuum Patris, continuò per mundum universum resurrectio prædicata est ejusdem Regis victoriosi. Etenim, sicut alibi pleniùs scriptum est, arca mirabilis, arca totos in se retinens thesauros universæ Divinitatis fabrica est humani Corporis, quod Dei Filio Spiritus Sanctus de virginali utero compegit, & hujus arca illa typus extitit. Nam revera super hanc arcam invocatum est nomen Domini exercituum sedentis super Cherubim super eam. Imò ipsa vocatur Dominus C exercituum propter plenitudinem scientiæ totiusque Divinitatis corporaliter inhabitantis in ea. Decantabat itaque populus in Israël, & universa multitudine Israël canticum laudis: David quoque cum cantoribus citharam percutiente sonus

Ps. 18. 4. cantantium in toto mundo auditus est. *Nam non sunt, inquit, loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum. In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*, subauditur dicentium: *In sole posuit tabernaculum suum* &c. *Cæli*, qui *enarrant gloriam Dei*, scilicet Apostoli, ipsi sunt juxta præsentis loci mysterium Asaph, Idithun, He-

Paral. 1. 15. man, & Ethan, id est, *congregantes*, & *transilientes*, *robusti*, & *fortes*. Congregantes spiritalia, transilientes carnalia, robusti ad mala D toleranda, fortes ad bona peragenda, & omni studio in cithara canentes pro octava, id est, in omnimoda mortificatione carnis resurrectionem testificantes, quæ dicitur octava. Juxta litteram pro octava canebant: quia à sexto Psalmo, qui hoc habet in titulo, incipiebant. Pro octava Judæi putabant pro circumcisione: nos autem pro illa, qua innovandi sumus, meliori circumcisione, id est, carnis resurrectione. In medio eorum stabat David tenens & ipse Psalterium, citharamque percutiens, ac totis viri-

Joan. 15. 5. Matth. ult. 20. bus subsiliens. Ipse namque qui dixit: *sine me nihil potestis facere*: Et: *ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*, pulchris digitis suis, id est, Spiritûs Sancti donis pectora concutiebat Apostolorum, ut non tacerent, aut de- A ficerent, quodammodo subsiliens, id est, mira, quibus adjuvarentur, & sermo illorum confirmaretur, opera per ipsos faciens.

Et imposuerunt arcam Dei, inquit, *super* 1. Paral. 13. 7 *plaustrum novum, tuleruntque eam de domo Aminadab.* Plaustrum novum, quo portabatur arca hæc fœderis Domini, novum est Christi Evangelium, quo resurrectio ejus, ùt prædictum est, in toto mundo annuntiatur. Nam quatuor plaustri rotæ sunt Evangelistæ. Domus autem Aminadab, quod interpretatur *populi mei spontaneus*, Domus, inquam, Aminadab, id est, Christi, qui pro populo suo sponte semetipsum dedit, quondam Synagoga fuit. Nunc autem domus ejusdem Ecclesia est, quæ illa invidente fidem suscepit resurrectionis Christi. Et nunc quidem ludentem, atque subsilientem illa irridet nostrum David blasphemo non parcens ori, quemadmodum hîc Michol filia Saul prospiciens per fenestram subsilientem, atque saltantem coram Domino despexit in corde suo David, futurum autem, ut dicat: *Nescivi, anima mea conturbavit* Cant. 6. 11. *me propter quadrigas Aminadab.* Nescivi, inquam. Nam anima mea inopinata rerum mutatione conturbata est, & non intellexi quadrigas Evangelii portantes arcam Dei Aminadab. Cùm enim introierit plenitudo gentium, tunc ista Michol non jam prospiciendo per fenestram despiciet gloriosum Regem David, sed ipsa sequetur, imò & suscipiet arcam Domini, id est, fidem resurrectionis Christi. Nunc interim quasi per fenestram prospicit: quia tantis interesse nolens gaudiis, velut in abscondito insidians machinatur, quid, vel unde blasphemare possit. Sed nos contra insidias ejus Divinum habentes adjutorium, & munimen Regem David cum cantoribus citharizantem Divina favente gratia subsequamur, pariterque cum illo canamus.

Afferte Domino filii Dei, afferte Domino filios arietum.

O *Filii Dei*, non Filii iræ, non Filii gehennæ, non Filii perditionis, sed Filii gratiæ, Filii hominum prævaricantium per naturam, quos in iniquitatibus concepit mater carnalis & genuit in peccato; sed Filii Dei Patris per adoptionem, per gratiam regenerantem: Vos *Filii Dei afferte Domino, afferte Domino Filios arietum.*

Alia oblatio exigebatur, quando tabernaculi ædificatio incepta est in primordio nascentis Ecclesiæ, & alia nunc exigitur in consummatione tabernaculi circa finem sæculi. Tunc enim non *Filii arietum* parvuli, tenelli, sed arietes fortes utroque testamento cornuti fundaverunt Ecclesiam sanguine suo, per cornua fortitudinis eorum dirutis idolis, ventilatis hæresibus, dejectis Judaicis & Pharisaicis traditionibus, & superstitionibus. Nunc autem fundata firmiter Ecclesia supra firmam petram, neque ullatenus

nutante fundamento tabernaculi ad consummationem ipsius tabernaculi, in quo locanda est arca Dei, id est, Corpus Christi, non jam quæruntur arietes, qui videlicet sint Apostolis coæquales, ad Martyria toleranda fortes, ad destruendam Idolatriam robusti, sed *Filii* tantùm *arietum* subpares Apostolorum, quos per Evangelium genuerunt Apostoli duces gregum, ut sint agni novelli. Tales quæruntur in consummatione tabernaculi, ut in ipso tabernaculo conveniant in unum, & sit eis unus Spiritus & una fides, unum corpus, cor unum, & anima una in Deo. De his à Christo dictum est [Joan.21.15. & 17.] Pastori præcipuo : *Pasce agnos meos.* Et quia bis dictum est ei : Pasce agnos meos : Et tertiò, *Pasce oves meas* : Nos quoque cantores veri David bis dicimus *Afferte Filii Dei, afferte Domino Filios arietum* propter tenellos & parvos agnellos, & tertiò dicimus : *Afferte Domino gloriam & honorem* propter oves magnas, propter gregem tonsarum ovium, quæ velleribus rerum suarum depositis ascendunt de lava- [Cant.4.2.] cro pœnitentiæ vel innocentiæ, *omnes fœtæ gemellis fœtibus, & sterilis non est inter eas.* Gemellis fœtibus, inquam; quia non sunt contentæ oves istæ servasse præceptum, sed insuper admiserunt perfectionis consilium dicente [Matth.19.17.] fabricatore hujus tabernaculi vero David : *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Hoc est [ibid.v.21.] præceptum. Item : *si vis perfectus esse, vade, & vende, quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me.* Hoc est consilium, *O Filii Dei*, si tales oves offertis, immò, si vos metipsos tales oves exhibetis, verè gloriam, & honorem offertis. Propter quod dico :

VERS.II.

Afferte Domino gloriam, & honorem. Et ne in ista gloria quicquam vobis adscribatis, iterum dico : *Afferte gloriam nomini ejus*, in consummatione tabernaculi, in consummatione cujuscunque operis boni, & perfecti, unde gloria, & honor [Ps.113.1.] potest haberi. Dicite illi : *Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* Sic *Afferte Domino gloriam, & honorem* : Sic *Afferte gloriam nomini ejus*, ut sive filios arietum parvos, & imperfectos in observatione præceptorum vos, vel alios Deo afferatis, sive oves fœtas in gloriam & honorem Dei per observantiam consilii vos, vel alios exhibeatis, omnia in gloriam Dei, & non vestram faciatis. In fine cujusque Psalmi, & magìs in fine, vel consummatione tabernaculi militantes Deo in hoc ipso tabernaculo, quod est Ecclesia, vel munda caro cujusque vestrûm dicite frequenter, dicite libenter, & ex corde : *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto.* Sic *Afferte gloriam nomini ejus.* Non dico : Nominibus, quasi multis, sed quasi uni, immo verè uni Trinitatis nomini : sicut babtizati estis non in nominibus, sed in *nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Afferte gloriam nomini ejus.*

Aliter. O *Filii Dei* per Spiritum Sanctum regenerati, atque in adoptionem Filiorum vocati, eidem Domino scilicet Spiritui Sancto, per cujus operationem factum est, ut sitis Filii Dei, *Afferte Filios arietum* sicut supra est expositum, & *Afferte illi gloriam, & honorem. Gloriam*, ut credatis, & dicatis eum non esse creaturam sicut Arius & Macedonius blasphemabant. Sed unà cum Patre, ac Filio Creatorem increatum immensum, æternum, & omnipotentem. *Honorem* quoque in hoc illi afferatis, ut corde credentes ad justitiam, & ore confitentes ad salutem prædicetis eum æquali honore unà cum Patre ac Filio ab omnibus creaturis honorandum, ab Angelis & hominibus adorandum. Atque ut operibus comprobetis, verum esse, quod docetis, vos, qui eum adorandum prædicatis,

Adorate Dominum in atrio Sancto ejus vel : *In aula sancta ejus.* id est, in corde per charitatem dilatato, & sanctificato, quod est regalis *aula ejus*, in qua *veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu, &* [Joan.4.23.] *veritate* : In Spiritu credendo corde ad justitiam: In veritate ore confitendo ipsam veritatem ad salutem audientium. Et si quidem volumus distinguere opera Trinitatis, quæ licèt sint inseparabilia, tamen proprietates personarum indicant, alia est præparatio ad ædificandum tabernaculum, alia ipsius tabernaculi ædificatio; atque alia consummatio. Sicut enim pater David filio suo Salomoni in auro, argento, ære, atque lapidibus pretiosis præparavit impensas multas ad ædificandum templum, sed ipse filius Salomon de talibus impensis ædificavit ipsum templum : Sic Deus Pater creando rationalem creaturam per Verbum suum propter bonitatem suam, grandes præparaverat impensas, nobilemque fecit materiam, de qua Filius suus Christus Rex pacificus unam fecit, & facit Ecclesiam factus ipse angularis lapis, quo paries angelorum parieti hominum copulatur, quique non solùm in caput anguli est elevatus, sed etiam in fundamentum positus. Unde ipse de se petra dicit : *super hanc petram ædificabo* [Matth.16.18.] *Ecclesiam meam.* Ergo Pater, qui rationalem creaturam creavit, quique Filium suum misit in hunc mundum, ipse tabernaculi, sive templi impensas, & materiam præparavit, atque immobile fundamentum posuit. *Fundamentum* [1.Corinth.3.11.] *enim aliud nemo potest ponere præter id, quod* ab ipso Patre Antiquo dierum *positum est, quod est Christus Jesus*, qui est Petra solida. Super hanc Petram, id est super semetipsum ædificat ipse Christus Ecclesiam suam, quæ tabernaculum est in Sion, & templum in Jerusalem. Tabernaculum in tempore militiæ, templum in diebus pacis. Hujus tabernaculi consummatio, quod Pater fundavit, Filius ædificavit, rectè assignatur Spiritui Sancto, sine cujus munere imperfecta est Patris, & Filii operatio. Verbi gratia : Judam Apostolum Pater creavit, Filius in Apostolum elegit : sed quia gratiam Spiritûs Sancti non accepit, de Apostolo factus est Diabolus. Ipsi etiam Apostoli supra Petram, quæ Christus est, per fidem ædificati, nisi post Resurrectionem & Ascensionem Christi Spiritum

Sanctum

Sanctum accepissent, imperfecti, & inconsum- A mati remansissent. Caro & sanguis non revelavit Petro Petram, sed Pater, qui Petram posuit, ipse hanc Petro revelavit, atque hunc ipsum Petrum ipsa Petra in fundamento posita sibi sociavit: & tamen quia Spiritus Sanctus nondum erat datus, neque Jesus fuerat glorificatus, Petrus adhuc erat inconsummatum tabernaculum, quando ab unius ancillæ ore flantem ventum sustinere non potuit, sed quasi ruptis fidei funiculis, & spei paxillis evulsis corruit in terram, penitusque corruisset in infernum, si per donum Spiritûs Sancti, ad quem specialiter pertinet remissio peccatorum, non fuisset illi subventum. Nonne quoque in illis discipulis nutabat fidei fundamentum, & spei ædificium, qui pene desperantes dixerunt: B

Luc.24.21. *Nos autem sperabamus, quòd ipse redempturus esset Israël?* Electis etiam Apostolis prima testimonia Resurrectionis quasi deliramenta sunt visa. Adhuc autem, cùm staret Jesus in medio eorum, illis non credentibus, & mirantibus præ gaudio dixit:

Ibid.v.41.& 42. *Habetis hic aliquid, quod manducetur? At illi obtulerunt ei partem piscis assi, & favum mellis*, de quibus cùm dedisset eis reliquias, insufflavit, & dixit eis:

Joan.20.23. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis.* Et tunc Spiritûs Sancti primitiis acceptis cœperunt convalescere in fide, sed ubi ejusdem Spiritûs Sancti igne illuminati, & inflammati datum optimum, & donum perfectum de sursum acceperunt, jam in eis, & per eos quasi taber- C naculo consummato, & in omnem terram exeunte sono ipsorum vox illa septiformis est audita, de qua in hoc Psalmo dicitur:

1. *Vox Domini super aquas.* 2. *Vox Domini in virtute.* 3. *Vox Domini in magnificentia.* 4. *Vox Domini confringentis cedros.* 5. *Vox Domini intercidentis flammam ignis.* 6. *Vox Domini concutientis desertum.* 7. *Vox Domini præparantis cervos.*

Apoc.10.3. Tunc *locuta sunt septem tonitrua voces suas*, quoniam Prophetarum scripta terribilem quidem, sed minimè intelligibilem eatenus habentia sonum tunc locuta sunt voces suas, & manifestas dederunt significationes intellectuum rationabilium. Nonne Petrus Apostolus de so- D no tonitrui vocem intelligibilem expressit, cùm diceret:

Act.2.14. *Viri Judæi, qui habitatis Jerusalem universi, hoc vobis notum sit, & auribus percipite verba mea. Non enim*, ait, *sicut vos æstimatis hi ebrii sunt, cùm sit hora diei tertia, sed hoc est, quod dictum est per Joël Prophetam*: Et erit in novissimis diebus dicit Dominus; effundam de Spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri, & filiæ vestræ, & juvenes vestri visiones videbunt, & seniores vestri somnia somniabunt. Et quidem super servos meos, & super ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, & prophetabunt, & dabo prodigia in cœlo sursum, & signa in terra deorsum: sanguinem, ignem, & vaporem fumi. Sol convertetur in tenebras, & luna in sanguinem antequam veniat dies Domini magnus, & manifestus. Et erit omnis, quicunque invocaverit nomen Domini salvus erit. His, & aliis hujusmodi vocibus intelligibilibus auditis compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apostolos: *Quid faciemus viri fratres? Petrus autem ait ad illos: Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum.*

Non solùm autem per Apostolos, verùm etiam per successores eorum viros Apostolicos & Catholicos ad consummationem tabernaculi veri, quod fixit Deus, & non homo, ejusdem tabernaculi consummator *Spiritus ubi vult spirat, & vocem ejus audis* per hominem, qualemcunque verbi Ministrum, *sed nescis, unde veniat, aut quò vadat.* *Joan.3.8.* Nescis prædestinationem, unde venit, nescis finem consummationis quo vadat. Verumtamen hoc verè sciens, quòd vocem ejus audis, quotiescunque per quemcunque verbum veritatis audis, noli negligenter audire vocem, per quam tabernaculum Dei consummatur, sive tota Ecclesia, sive quælibet Ecclesiastica persona. Audi principaliter ipsum verbum incarnatum Spiritûs Sancti voces in Evangelio depromens. Audi post ipsum Apostolos ejus, audi post Apostolos viros Apostolicos, & si quis tibi aliud evangelizat, quàm illi, anathema tibi sit. Quicunque autem id ipsum prædicat, quod illi, per ipsum illos audi: quia vox veritatis, non vox hominis, sed *vox Domini* est, sive illa vox insinuet timorem Domini *super aquas*, fluctivagas mentes terrentem, sive pietatis virtutem mitibus blandientem, sive scientiæ *magnificentiam*, quæ beatis lugentibus præparat consolationem magnificam, sive donum fortitudinis, *cedros*, id est, homines præsumptuosos, & altos confringentis, sive donum consilii, quo *intercidetur flamma* peccati, ne, dum sentitur, eidem consentiatur, sive donum intellectûs, quo *desertum Cades concutitur*, ut quasi aratro intelligentiæ terra priùs deserta concutiatur, & fiat ager fœcundus, & sit *Cades*, quod interpretatur *Sanctum*, sive postremò donum Sapientiæ *condensa* scripturarum *revelantis, & cervos præparantis.*

Quodcunque horum Spiritalium donorum tibi vox Domini annuntiet, audi eam libenter, ut sis benivolus auditor: audi intelligenter, ut sis docilis: audi obedienter, ut sis attentus, & cautè observes, quid tibi vox Divina insinuet, quæ juxta vaticinium Isaiæ ab acutis incipiens primò Spiritum Sapientiæ posuit, deinde intellectûs, & sic descendendo usque ad timorem gravissimè sonantem benè repræsentavit Christum de summis ad ima descendentem. Tibi verò ascendendum est ab imis ad summa, id est, à timore ad sapientiam: ideo tibi à gravibus chordis initianda sunt septem discrimina vocis. Itaque primo audi vocem terrificam super aquas tonantem, & graviter sonantem: postremò mediis chordis in hoc Psalterio sive cithara ista transcensis audies vocem acutè sonantem, & condensa scripturarum revelantem, in præsenti quidem vita ex parte, quia nunc *ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus*: *1.Corinth.13.9.* In consummatione autem tabernaculi, quando

Spiritus noster erit in consortio Spirituum angelicorum, jam non erit ultra *condensum*, aliquid imperspicuum. Interim verò, ut dictum est, obedienter, libenter, intelligenter audiatur, quid Spiritus dicat Ecclesiis per septem voces, dona septiformis gratiæ suæ commendantes. Nam

VERS. III. *Vox Domini super aquas.* Primò de oraculo carnis Dominicæ *vox Domini* sonuit *super aquas*, id est, super Judæos, qui erant fluxi, & dissoluti. Deinde per Apostolos *Deus majestatis*, id est, Spiritus Sanctus *intonuit super aquas multas*, id est, super gentes. Nam *aquæ multæ, populi multi.* Vel ipse Christus ante Ascensionem reputatus est parvulus, postea in cœlum levatus *Deus Majestatis*, magnus, & immensus inde *intonuit*, non *super aquas* paucas in Judæa tantùm, sed in toto mundo *super aquas multas*. Ideo dico, *intonuit*: quia talibus aquis timorem incussit, sive Judæis tonando de nube carnis Christi, sive gentibus tonitrua commovendo per Apostolos, qui ut nubes volabant in toto mundo. Sic intonando immisit timorem, qui est initium, & prima gratia. Postquam verò perterruit eos, illis ad se conversis fuit habitans *super aquas multas*. Non autem destitit intonare, donec illa

VERS. IV. *Vox tonitrui Domini facta est in virtute.* Quod tunc factum est, cùm adjuncta Pietate timori Domini, quem timet, colit creatura creatorem, quod est virtus, scilicet cultus erga Deum. Huic additur *Vox Domini in magnificentia* operum, vel etiam miraculorum, in quibus Spiritus scientiæ datur, ut scilicèt, qui in cultu Dei est, sciat, qualiter se agat in præsenti; & addit etiam Deus *magnificentiam*, quæ magnificos facit. Hæc est etiam

VERS. V. *Vox Domini confringentis cedros*, id est, in contritione cordis humilians superbos de gentibus: *Et cedros Libani*, id est, magis proceros, id est, superbos Judæos in ultimis temporibus, quando reliquiæ fiunt salvæ, *confringet*, per pœnitentiam ad patienda etiam quæcunque adversa humiliabit, ut in his, qui Spiritu scientiæ cognoscunt, fortes funt dato Spiritu fortitudinis. Cedrus est altissima arbor, quæ non est utilis, nisi succisa, quia manens in sua radice non facit utiles fructus. Similiter succisa superbia, quæ amaros fructus peccati facit, humilitas facit dulces. Sequitur enim: & deposita altitudine

VERS. VI. *Comminuet eos tanquam vitulus Libani.*

In Libano solent impinguari vituli ad sacrificia. Quia mons pascualis est irriguus fontibus. Huic comparantur humiliati superbi, qui *tanquam vitulus* parati sunt pati pro Christo. Vel ita *comminuet eos, ut vitulus Libani*, ramos eorum & virgulta confringens, calcibus verberans, id est, excisa superbia, ac petulantia adducet eos ad humilitatis suæ imitationem, qui *tanquam vitulus* immolatus est. Et iste est *vitulus* saginatus occisus pro salute mundi, qui etiam candidatus dicitur, quia *Libanus* interpretatur *candidatio*. Et quia dixit: *confringet, & comminuet Dominus*, & non determinaverat, quis Dominus, addit: *Et Dilectus*, de quo Pater: *Hic est Filius meus dilectus. Et comminuet eos*, id est, humiliabit exemplo sui, qui cùm in forma Dei esset altior omnibus, exinanivit se, ut esset *Quemadmodum filius unicornium*, id est, ut esset homo, Filius Judæorum secundùm carnem, in qua sicut *vitulus* passus est: Quoniam Judæi dicuntur *unicornes*, qui unum erigunt cornu, dum vel in una lege superbiunt, vel suam singularem justitiam jactant. Vel ita: non mirum, si ita confringuntur; & comminuuntur sicut *vitulus*. Nam & *dilectus* etiam *comminuetur* ipse quoque factus *vitulus Libani*, id est, ductus in victimam per principes sæculi, quos Libanus, qui *candidatio* interpretatur, significat. Unde alibi: *Astiterunt Reges terræ, & principes convenerunt in unum adversus Christum Domini.* Ipse igitur passus non quidem quemadmodum Deus, secundùm quod videri non posset, sed *quemadmodum Filius unicornium*, id est, secundùm quod homo, Filius Judæorum. Luc. 9. 35. Ps. 2. 2.

VERS. VII. *Vox Domini intercidentis flammam ignis.*

Ignis est fomes peccati. *Flamma* consensus, actus, consuetudo. Hanc *flammam* Dominus non ex toto aufert, sed dato Spiritu consilii *intercidit*, ut consensus non veniat usque ad actum, vel actus non consuescat. Hos etiam quoslibet lapsus pœnitentia interrumpit, cùm justus cadit, & resurgit. *Intercidıtur* etiam *flamma*, cùm fortes ex Spiritu consilii agunt, ne per otium *ignis* fomitis erumpat in *flammam*. Potest etiam hoc præter seriem lectionis de Domino accipi ita: *Vox Domini intercidentis flammam ignis*, id est sine læsione ardorem persequentium transeuntis. Vel *intercidentis flammam*, id est dividentis iram illorum, ut illos converteret ad se, alios in malitia sua relinqueret.

VERS. VIII. *Vox Domini concutientis desertum &c.*

Desertum simpliciter vocat gentes, quæ sine lege, sine Deo, sine Prophetis erant. *Desertum Cades* vocat Judæos. *Cades*, sicut in Exodo legitur, est locus in deserto, ubi fluxit aqua de petra. Interpretatur autem *Cades* sanctum legis, in quo erant Judæi, qui legem quidem sanctam & bonam spiritaliter non intelligebant, sed eam Num. 10. 1. & seqq.

tamen

tamen in littera per ceremonias obſervabant. Hos ergo omnes tam gentes quàm Judæos dato Spiritu intelligentiæ concutit ſicut agricola ſterilem terram, ut fructificet, & ſecundùm anagogen, id eſt, Spiritalem intelligentiam intelligentes in Scripturis Dominum credant. Hic autem intellectus convenit eis, quibus eſt mens benè placata conſilio. Sequitur:

VERS. IX.

Vox Domini per hunc intellectum *præparantis cervos* ad montem ſapientiæ, quæ eſt de Divina eſſentia. Non ſolùm autem gentibus nunc, ſed etiam Judæis in fine revelabit ea, quæ ſunt de Divinitate condenſa, ſcilicet umbracula myſteriorum, ut liberè paſcantur, aperiet.

In Hebraica veritate legitur: *Vox Domini dividens flammam ignis. Vox Domini parturire faciens deſertum: parturire faciet Dominus deſertum Cades. Vox Domini obſtetricans cervis, & revelans ſaltus, in templo ejus omnes loquetur gloriam. Dominus diluvium inhabitat, & ſedebit Dominus Rex in æternum.* Hæc eſt armilla, qua perforatur maxilla Leviathan, quo circulus per nares ejus tranſiens circumflectitur in ſe ipſum, dum vox Domini ſuper aquas primò intonans ad hoc tonitrua ſua deduxit, ut ſuper aquas inhabitet, vel inhabitare faciat Dominus. In prima namque ſæculi ætate *vox Domini* ſuper *aquas intonuit*, quando famulo ſuo Noë timorato, & juſto venturas diluvii aquas prædixit. In ſecunda ætate *Vox Domini in virtute* ſonuit ad Abraham præcipiens illi exire de terra, & de cognatione ſua, quæ vox virtutis vocavit illum ad cultum veræ pietatis, educens eum de medio impiorum Idola colentium. In tertia ætate *vox Domini in magnificentia*, ſive, ùt in Hebræo legitur, *in decore* audita eſt in monte Syna, ubi per legis ſcientiam data eſt cognitio peccati, manifeſtatâ ibidem gloriâ Dei magnificâ ſuper verticem montis Syna. In quarta ætate *vox Domini confringentis Cedros* inſonuit, quando factum eſt verbum Domini ad Samuelem Prophetam primùm de confringenda elatione Filiorum Heli in præfiguratione veteris Sacerdotii reprobandi, & novi ſubſtituendi: Secundò de confringenda ſuperbia Saulis per humilem David, qui *tanquam vitulus Libani* de locis paſcualibus eſt aſſumptus in Regem, verè Filius unicornium, id eſt, Patriarcharum fortium, & unum Deum colentium. Quinta ætate *vox Domini intercidentis flammam ignis* in camino tribus pueris perſonuit, quando Angelus Domini dividens flammam ignis *fecit medium fornacis quaſi ventum roris flantem*; illos autem non tetigit omnino ignis, quibus affuerat Divinum conſilium, ne adorarent ſtatuam auream. In ſexta tandem ætate *vox Domini concutientis deſertum*, vel ſicut in Hebræo legitur: *parturire faciens deſertum*, facit, ut ſint *multi Filii magis deſertæ, quàm ejus, quæ habet virum.* Nam & virginalis terra nullo conjugalis copulæ aratro culta, ſed Spiritu intellectûs per fidem illuſtrata dedit fructum plurimum pariendo Chriſtum, & gentilitas eatenus inculta, & deſerta fructificavit faciendo dignos fructus pœnitentiæ, illuſtrata per donum Divinæ intelligentiæ. Ad ultimum *vox Domini præparantis cervos*, vel ſicut in Hebræo legitur: *obſtetricans cervis*, illa eſt vox Divinæ ſapientiæ, qua montes excelſi cervis præparantur in paſcua, dum Sanctis, qui ſerpentes conſumunt, qui cornua elationis deponunt, qui pilos veteres projiciunt, & aquas vivas vehementer ſitiunt, *revelantur condenſa* Scripturarum, de quibus obſtetricante manu Domini ejicitur coluber tortuoſus, ab ipſis voratus, dum peccati venenum de ſerpente antiquo conceptum à ſe projiciunt per confeſſionem, & poſtea pariunt prolem ſanctam per bonam operationem. Et quidem in hac ſexta ætate iſti cervi ingrediuntur in tabernaculum, ſive templum Domini, ſed egredientur in ſeptima ætate corporum mortalitatem exuentes, & paſcua invenient modò & tunc. Nam & modò *Dominus diluvium inhabitat*, qui animalia ſua paſcit in arca per donum intelligentiæ quaſi alter & verus Noë, arcæ gubernator, & diluvii inhabitator, & poſt hanc mortalem vitam ſuos cervos perducet ad paſcua ſapientiæ, ubi *ſedet ipſe Rex in æternum.* Vide ut Charitatem enumeratis ſeptem donis ſociam intelligas; Ipſa eſt enim totius tabernaculi fundamentum.

Dan.3.50.

Iſa.54.1.

Et in templo ejus omnes dicent gloriam.

Hìc vocat templum; quod in titulo *tabernaculum.* In hoc igitur tabernaculo ita conſummato *dicet gloriam* Deo, non ſolùm perfectus, ſed *omnis*, id eſt, unusquisque ſecundùm donum ſuum. Vis noſſe, fidelis auditor, quid ſuo *tabernaculo*, ſuo templo ita conſummato faciat Dominus? Audi quod ſequitur:

Dominus diluvium inhabitare facit. VERS. X.

Verè ita eſt. Nam ſicut quondam per Noë arcam fabricatam, & conſummatam fecit habitare, id eſt, manere ſuper diluvium, ne, vel unum periret animalium, quæ intra eam fuerunt; ita nunc Eccleſiam ſeptem Sancti Spiritûs donis conſummatam *facit inhabitare diluvium*, ne procellæ tentationum vel perſecutionum valeant perdere quemquam, qui modò fideliter permanſerit in Eccleſiaſticæ pacis unitate. Tu autem cave, ne aut foris maneas ùt Ethnicus, aut foras exeas ùt hæreticus, & quaſi corvus ad arcam non reverſurus. Etiam illud caveto, ne corpore intus manendo Spiritu ſis extraneus ab Eccleſia, ut illi, de quibus dicitur: *Animales, ſe ipſos ſegregantes, Spiritum non habentes.* De his erant, quibus veritas dixit: *Quid autem*

Judæ. v. 19.
Luc. 6.46.

tem vocatis me Domine, Domine, & non facitis quæ dico? Intus in arca in tabernaculo, sive in templo illi esse dicendi sunt, qui exteriores, mundanasque delicias contemnendo interna, & æterna gaudia quærunt. De talibus quasi de lignis levigatis arcam fabricatam & consummatam *Dominus diluvium inhabitare facit*, ut sine læsione sint inter pericula inundantis diluvii, sive tentationum, sive persecutionum.

Facit etiam suam arcam, suam videlicet sanctam Ecclesiam *inhabitare diluvium* Baptismi, ut sicut octo animæ salvatæ sunt in diluvio, sic salventur in Baptismo, illi, ad quos pertinet octo beatitudinum promissio, ubi dicitur in Ev-
Matth. 5. 3. angelio: *Beati pauperes Spiritu. Beati qui lugent &c.*

Et sedebit Dominus Rex in æternum.

Cessante namque diluvio, cùm nulla erit ulterius tentatio vel persecutio, neque ulterius egebit aliquis Baptismo, ex tunc *sedebit Dominus Rex in æternum.* Sessionis hujus magnifica erit manifestatio, quando in fine sæculi videntibus bonis & malis hominibus, & Angelis
Matth. 19. 28. *Rex* gloriæ *sedebit in sede Majestatis suæ.* Tunc

VERS. XI. ## *Dabit virtutem populo suo, Tunc Benedicet populo suo in pace.*

Et erit tunc distinctio inter populum, & populum, tam in electis, quàm in reprobis. Nam inter ipsos reprobos erit populus minimè in judicio arguendus: quia pro manife- C
Joan. 3. 18. sta infidelitate, *qui non credit, jam judicatus est*:
Matth. 25. 41. & erit populus taliter judicandus, ut ei dicat Dominus: *Ite maledicti in ignem æternum*, non quia fidem non habuistis, sed quia fidei opera facere noluistis. *Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare: sitivi, & non dedistis mihi bibere.* Similiter inter electos erit populus minimè judicandus, eorum videlicet, qui sedebunt super sedes duodecim judicantes duodecim tribus Isräel: & erit populus taliter judicandus, ut ei
Matth. 25. 34. dicat Dominus: *Venite Benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ante constitutionem mundi. Esurivi enim, & dedistis mihi manducare. Sitivi, & dedistis mihi bibere. Quamdiu enim fecistis uni de his minimis fratribus meis, mihi fecistis.* O quantam *virtutem* D *dabit* tunc Dominus *populo* minimorum suorum, in quibus esurientibus, sitientibus, nudis, hospitibus, infirmis, incarceratis ipse se ipsum confitebitur esuriisse, sitivisse, nudum, hospitem, infirmum, & incarceratum fuisse! Qui verò tales, immo in talibus Dominum ipsum paverunt, potaverunt, vestierunt, collegerunt, visitaverunt, magnifica benedictione pacis donabuntur dicente illis Domino: *Venite benedicti Patris mei.* Cùm ergo & populus perfectorum, & populus imperfectorum sit populus Domini, *Dominus dabit virtutem populo suo* perfecto, in quo ipse honoratur, vel
2. Corinth. 9. 6. injuriatur, & *benedicet populo suo* imperfecto, qui & hìc *seminat in benedictionibus* eleemosynas mundas, & in judicio *de benedictionibus metet vitam* æternam dicente illis ipso Domino: *Venite Benedicti &c.*

Aliter: *Dominus dabit virtutem populo suo*, nunc in prælio, & posthac cessante prælio *benedicet populo suo in pace*, quando *absterget omnem lacrymam ab oculis eorum, &* Apoc. 21. 4.
mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, nec ullus dolor erit ultra, quia prima abierunt, quando *multiplicabitur ejus imperium, & pacis* Isa. 9. 7.
non erit finis.

Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto.

Uni Domino, cujus est hoc nomen, de quo B dicitur in *Psalmo*: *Afferte Domino gloriam nomini ejus.* Hoc nomen, quod est *Pater, & Filius & Spiritus Sanctus*, per cujus invocationem in Baptismo ædificatur & consummatur tabernaculum, nulli unquàm fuit attributum inter Deos vel falsos vel adoptivos. Et quidem vario errore delusa gentilitas quælibet falsorum deorum dicebat omnipotentem ùt Jovem, seu terribilem ùt Plutonem, & aliud quodcunque veri Dei nomen transtulit ad suos falsos Deos. Istud verò solum nomen trini, & unius Dei, quod est *Pater & Filius & Spiritus Sanctus*, nulli unquam Deorum fuit attributum, neque unquam fuit in hoc mundo auditum, antequam *Vox Domini super aquas intonuit* dicens discipulis:
Ite, docete omnes gentes baptizantes eos in nomi- Matth. ult. 19.
C *ne Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti.* Quia ergo dictum est in Psalmo: *Afferte Domino gloriam nomini ejus*, nos huic potissimum *nomini*, cujus notitia *intonuit super aquas multas*, per septem voces in hoc Psalmo depromptas gloriam afferimus dicendo in fine Psalmi: *Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto.*

Aliter: *Gloria Patri*, qui *super aquas intonuit*: *Gloria Verbo*, per quod intonuit, quòdque nubem carnis assumpsit, ut de ipsa nube tonitrua sonarent. *Gloria* Spiritui Sancto septiformi septies voces suas enuntianti ad consummationem tabernaculi, sive templi, cujus mox in sequenti Psalmo sequitur dedicatio. Habet enim in titulo sic: *Psalmus Can-* D *tici in dedicatione domûs David.* Hic titulus mittit nos ad historiam, quia sicut David impensa & apparatu suo templum Domino ædificavit, & postea cum jucunditate, & solennibus verbis ad laudem Domini dedicavit: sic Corpus Christi secundùm singularem nativitatem sine peccato ædificatum & per Resurrectionem in æterna impassibilitatis, & immortalitatis gloria est dedicatum. Dedicatæ Domûs,. immutati, & ultra jam non morituri hominis Deifici voces istæ sunt: *Domine Deus meus clamavi ad te, & sanâsti me.* Item: *Domine in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem*, ac deinceps: *Concidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitiam,*

Et notandum, quod Septena vox Prophetæ invitandis ad Dedicationem rectè interposita est media inter duos Psalmos, quorum prior de Passione, sequens agit de Resurrectione, quoniam ipsa Dominica Passio templi quidem solutio visa est Judæis lapidem angularem reprobantibus. Attamen per ipsam Passionem domus Dei, quæ est Ecclesia, firmiter est ædificata de latere Christi profluente materia in sanguine & aqua, de qua materia fabricata est Ecclesia, ut de costa viri facta est fœmina. Sic nimirum per Passionem Christi ædificato *tabernaculo* sive A templo sive domo (una enim res & *tabernaculum* dicitur, in quo militatur, & *templum*, in quo sacrificatur, & *domus*, quæ inhabitatur) ædificato, inquam, taliter tabernaculo, templo, domo antequam ponatur ei dedicatio, clamor insonuit Psalmistæ dicentis: Afferte *Domino filii Dei, afferte Domino filios arietum*. Tali clamore vocem interrupit Christi clamantis in præcedenti Psalmo pro sui corporis templo reædificando, & ejusdem clamantis in sequenti Psalmo pro eodem templo dedicando, cùm dicit:

PSALMUS XXIX.

Exaltabo te, Domine, quoniam suscepisti me. B

Agit enim hic ipsum caput Ecclesiæ Christus de sua operatione & æterna remuneratione. Hortatur etiam suos fideles, ut suo exemplo psallentes Domino, & confitentes ad eandem lætitiam pervenire mereantur. Licèt autem in titulo habeatur:

VERS. I. *Psalmus Cantici in dedicatione domus David;*

Tamen David non legitur fecisse, vel dedicasse domum Domino, nisi fortè intelligas de tabernaculo in Paralipomenon, cui diversorum officiorum constituisse ministros invenitur. De significato igitur potius intelligendum est. Totus Christus una domus Dei est: quia & in capite, quod est Christus plenitudo Divinitatis habitat, & per aliquas gratias, quas de plenitudine accipit, est Ecclesia templum ejus. Hæc autem domus, quantum ad Christum, fabricata est in ejus conceptione: quantum verò ad Ecclesiam, semper fabricatur, dum in hac vita laborat. Dedicatio verò ejus jam in capite tanquam in fundamento facta est, quia Christus resurgens in immortalitate confirmatus est: C Quantum ad Ecclesiam, fiet in futuro, quando

Sap. 5. 1. *justi* suo capiti sociati *stabunt in magna constantia.* Cùm autem in superiore Psalmo ageretur de consummatione tabernaculi tempore belli, rectè sequitur hic *Psalmus Cantici*, id est, exultationis habitæ pro dedicatione, id est, confirmatione domûs David in æterna pace corpore innovato. D

Loquitur autem totus Christus, & primò ponit canticum pro dedicatione sua, quæ in capite facta est, & aperit quod intendit, cùm in eadem parte Sanctos psallere jubet. Secundò ostendit, quomodo dedicari meruit, ibi: *Ego autem.* Tertiò quomodo accepit Dedicationis gloriam ibi: *Audivit Dominus.* Est autem brevis Psalmus de Resurrectione commemorans & de Passione, ut non terreat Passio, quos spes Resurrectionis lætificat. Præmittit ergo canticum pro dedicatione, & ait:

O Domine exaltabo te, id est, altitudinem tuam laudabo, *Quoniam suscepisti me* dedicando in gloria impassibilitatis. VERS II.
Hanc dedicationem intelligimus etiam domus futuræ. Quod enim nunc ex persona fundamenti dicitur. *Suscepisti me*, ex persona universæ domus dicetur. Sequitur:

Nec delectâsti, id est, non delectari permisisti in dedicatione, quamvis ante permiseris, *super me inimicos meos* Judæos, qui me resurgente confusi sunt, Diabolum etiam & Angelos ejus: à quibus apud inferos teneri non potui, & quoscunque, qui variis persecutionibus per orbem me conati sunt opprimere.

Domine Deus meus (exponit susceptionem) *clamavi ad te, & sanasti me* tollendo infirmitatem passibilitatis. Et VERS. III.

O Domine eduxisti virtute tua *ab inferno animam meam.* Hoc expositione non indiget. VERS. IV.

Salvasti me à descendentibus in lacum. *Lacus* est profunda conditio corruptibilis carnis: *descendentes in lacum* sunt, qui terrenis libidinibus se immergunt. Tales persecuti sunt Christum, à quibus salvatus est & remotus, Immunis etiam à peccato salvatus est à conditione profundæ cæcitatis carnis.

Videtur contrarium vel Deum orare, vel super hominem inimicos non posse delectari. Ad quod dicendum, quod Christus Deus-homo non secundùm quod Deus, sed secundùm quod homo & infirmus est, orat, & est mediator non inter Patrem & homines, sed inter Deum Trinitatem, & homines peccatores. In eo enim, quòd infirmus est, appropinquat nobis: in eo verò, quòd non est iniquus, jungitur Deo. Non tantùm verò secundùm Divinitatem, sed in eo etiam, quod homo est, præest nobis sicut caput, quod quamvis cum cæteris membris unum corpus fiat, tamen quia in eo sunt omnes sensus, dignius est cæteris membris, in quibus est solus tactus. Sic ergo caput

Ecclesiæ Christus secundùm hominem mediator plenus gratia major est membris, quæ de plenitudine ejus accipiunt. Super hoc in Passione jucundati sunt inimici, sed in dedicatione salvatus est ab eis.

VERS. V.

Psallite Domino Sancti ejus.

Vos qui Psalmi hujus titulum notâstis; qui est *Psalmus Cantici in dedicatione domûs David*, quique ipsam dedicationem jam scitis in fundamento, quod Christus est, impletam, & eandem speratis implendam in vobis, *Psallite Domino* benè operando, *Et confitemini* illi in Canticis per exercitia contemplationis, ut expleatis *Psalmum Cantici*, quo *Psalmo*, vel *Cantico* & laudetur Dominus pro *dedicatione* jam facta in fundamento, & exoretur pro dedicatione adhuc facienda in vobis, qui estis in fide *Sancti ejus*, non in falsitate *Sancti ejus*, ut quinque fatuæ Virgines, quæ habentur sanctæ propter virginitatem & ardentes lampades. Attamen, quia veniente Sponso inveniuntur oleum non habere in vasis, non erunt inter Sanctos ejus.

Matth. 25. 1. & seqq.

Vis nosse fidelis anima Christo desponsata, quibus ulnis te amplectatur in vera sanctitate ornatam, non solùm in thalamum futuræ beatitudinis, sed etiam modo commendatam paranymphis Angelis, ac Prælatis bonis? Certè ut omittam, quod *læva ejus sub capite* tuo est, *& dextera illius te amplexabitur*, dum tibi & in præsenti vita per manum lævam auxiliantem cumulat merita bona, & in futura per manum dexteram te beatificantem conservat præmia bona bonis meritis non solum condigna, sed etiam superexcellentia: Ut, inquam, talia nunc tractare omittam, ipse Christus, ipse Sponsus tuus est veritas, & quasi duabus ulnis te vult amplecti demonstrando tibi se ac te. Seipsum ac te ipsam tibi Veritas Christus demonstrat, cùm te in veritate illuminat, cùm se veritatem tibi sic manifestat, ut primò te veraciter cognoscas, quale tu te fecisti, cùm in mendaciis à veritate defecisti, ac deinde per miseriam tuam recognitam cognoscere incipias ipsius veram misericordiam, & misericordem veritatem Sanctis ejus amabilem. De inspectione tui concipe timorem: de inspectione Dei concipe spem. Si te terret tua miseria, consoletur illius misericordia. Sed ut sis capax misericordiæ, dilige veritatem demonstratricem tuæ miseriæ. Undecunque tibi sonet veritas arguens te, tu habeto charitatem ad ipsam veritatem, atque inde tibi sit gloria testimonium conscientiæ, quod tu ipse tibi sis conscius veritatis, etiam te arguentis amicum te semper inveniri. Gloria hæc est omnibus Sanctis ejus, quibus nunc dicitur: *Psallite Domino Sancti ejus.*

Cant. 2. 6.

Quàm multi aliter! Nam plus gloriantur, cum falsò putantur & dicuntur *Sancti*, quàm cùm verè creduntur & dicuntur, quòd sint, videlicet injusti, indigni. Nonnunquam tamen iidem ipsi non amore veritatis, sed quasi fuco fictæ humilitatis etiam ipsi de se confitentur quid sint, non negando se indignos omni dignitate vel sæculari vel Ecclesiastica. Sed si veritas ista A sonuerit ab ore alieno, videres continuò supercilia corrugari, aspectum obliquari, suspiria trahi, anhelitus frequentari. Quod si tibi paterent interiora pectoris, videres in eo tanquam in Idolio quodam grande simulacrum Diaboli, vel potius ipsum Diabolum dicentem in corde suo, id est, in corde humano, quod jam suum est factum: Quid dicit? *Super astra Dei sedebo, & ero similis Altissimo.* Super astra enim Dei sedem collocat, qui hominibus bonis præesse affectat, à qua sede cùm repellitur, quasi flamma infernalis invidiæ zelus illum torquebit, cùm se digniorem exaltari videbit. Etiam bonus homo imperfectus uritur interdum hoc zelo, cùm dignitate fuerit judicatus indignus, & alter quasi dignior illo fuerit electus. Con- B tingit verò nonnunquam, ut sibi talis homo talem affectet repulsam, quæ nonnullam redolet superbiam, videlicet, ut quasi digniori dignitati servandus minore non sit occupandus, quam & ipse dedignatur accipere arbitrans ipsa dignitate se digniorem. Nonne iste habet simulacrum Dianæ in corde suo venando & aucupando altiora se? Dianam quippe quasi Deam venationis colebant gentiles: & iste ipsius Dianæ colit simulacrum fovendo apud se talis ambitionis affectum. Non est ergo tale pectus *memoria Sanctitatis*, imò est memoria vanitatis. Solet vocari memoria cujusque Martyris domus vel Ecclesia, in qua requiescit corpus ejus, vel reliquiæ. Similiter vocatur *memoria Sanctitatis* domus, in qua requiescit Sanctitas, aut ejus C reliquiæ. In domo autem, seu templo corporis Dominici tota Sanctitas requievit, in cæteris verò electis nonnisi quædam sunt reliquiæ Sanctitatis ejus. Inde est, quod cùm comedisset coram discipulis favum mellis, *reliquias* dedit illis: quia nimirum benè agitur cum Christianis, qui saltem reliquias accipiunt Sanctitatis, & dulcedinis, & fiunt memoria Sanctitatis ejus digna dedicatione, quam hic Psalmus insinuat dicens:

Isa. 14. 13. & 14.

Luc. 24. 42. & 43.

Psallite Domino Sancti ejus, & confitemini *memoriæ Sanctitatis ejus.* O Sancti ejus, & humiles corde, qui verè soli estis in numero Sanctorum ejus, vos *Confitemini memoriæ Sanctitatis ejus. Confitemini* vos injustos & indignos ante *memoriam Sanctitatis* ejus. Dici- D te *memoriæ Sanctitatis ejus*, corpori ejus, quod est *memoria Sanctitatis* ejus, in quo habitat omnis plenitudo *Sanctitatis* ejus: Dicite, inquam, illi *memoriæ Sanctitatis*: *Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum.* Dignatio tua est, non dignatio mea hoc requirit, quòd tu digneris intrare sub tectum meum, vel potius me suscipere sub tectum tuum. *O memoria Sanctitatis*, O templum sanctum celeberrimè sanctificatum & dedicatum per gloriam Resurrectionis & Ascensionis.

Matth. 8. 8.

Aliter Dedicatio domus jam facta est in Christo, qui superius dicit Patri: *Domine Deus meus clamavi ad te, & sanâsti me, eduxisti ab inferis animam meam. Salvasti me à descendentibus in lacum*, quibus verbis dedicatio explicatur.

plicatur. Igitur o Sancti ejus, qui dedicationis hujus fidem, & spem tenetis, *psallite Domino, & confitemini memoriæ sanctitatis ejus*, ut bona operando, & mala vestra confitendo fiatis apti ad dedicationis celebritatem. Sicut enim in templo manufacto, quod fecit Salomon primitus processit ædificatio, deinde secuta est exornatio domûs, ac postremò dedicatio: sic & in templo non manufacto corporis Dominici factum est, quod primò in Virginis utero sapientia sibi ædificando septem columnas excidit: quia septiformi Spiritûs omnimoda virtute illud firmavit. Postea præclaris operibus miraculorum, & gratia sermonum, quando cœpit Jesus facere & docere, domus ipsa ornata, postremò in Resurrectione dedicata est. Ita & in vobis hæc tria requiruntur O Sancti ejus, quoniam per fidem estis jam ædificati, qui in nomine Sanctæ Trinitatis ex aqua & Spiritu Sancto renati estis: dedicationem verò in resurrectione communi poteritis certa spe expectare, si tamen inter dedicationem & ædificationem spatio vitæ intercurrente satagetis ipsam domum piis operibus, & bona confessione ornare. Ideo ne domus jam per fidem ædificata inveniatur minùs, quàm decet, ornata, *psallite Domino Sancti ejus* benè operando: Luc. 17. 10. *& cùm feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, confitemini*, quòd *servi inutiles sitis*. Etsi fex temporis hujus non vobis exhibet sanctos, præclaros virtutibus, in quorum comparatione vosmetipsos valeatis inutiles existimare, redite ad *memoriam sanctitatis ejus*, & in ejus comparatione vos humiliate, quoniam ipse, cùm sit Sanctus Sanctorum, propria virtute fecit & facit mirabilia solus, quorum non est numerus. Vos autem pauca fecistis, & facitis, neque de vestra virtute, sed de ipsius gratia benè operamini, seu loquimini. Math. 10. 20. *Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri.* Propterea quando psallitis, *psallite Domino* ad ipsius gloriam bonum opus referendo, & benè loquentes *confitemini memoriæ Sanctitatis ejus*, quoniam, ut jam dictum est, non vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Sanctus.

Attamen per talia opera, & per tales confessiones ornatur in vobis domus Dei, ut sit digna dedicatione in communi omnium resurrectione, quando mortui resurgent incorrupti. 1. Cor. 15. 51. Et *omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur*, id est, non omnes dedicabimur. Nam illi solummodo tunc immutabuntur, & dedicabuntur, in quibus fidei fundamentum, & spei ædificium per opera charitatis, & confessionem veritatis invenietur adornatum, si tamen habuere tempus operandi & confitendi. Nam baptizati, & mox ante annos discretionis defuncti pueri ab hac sententia sunt excepti, qui licèt neque psallendo, neque confitendo sint ornati, sola Baptismi gratia ita sunt candidati, ut ad solennitatem dedicationis apti inveniantur. His ergo exceptis vobis dico sanctis, qui tempus operandi, & confitendi habetis, ut si dignè vultis pertinere ad dedicationem, bene operando, & veritatem confitendo studeatis ornari, dum tempus est operandi & confitendi: quia descendentibus in lacum post mortem tempus non erit operandi dicente scriptura: *Quodcunque facere potest manus tua instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas.* Eccl. 9. 10. Et tu Deus in hac vita suscipis confessionem; *in inferno autem quis confitebitur tibi?* Psalm. 6. 6. Ecce *nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis*: 2. Corinth. 6. 2. quia nunc psallendi, & confitendi tempus est. *Igitur psallite Domino Sancti ejus, & confitemini memoriæ Sanctitatis ejus.*

Si habetis Psalterium jucundum cum cithara, psallite Domino: si nondum habetis, *confitemini* saltem peccata vestra, & orate pro invicem, ut salvemini. *Confitemini* autem non Scribis, & Pharisæis, non hæreticis, vel Schismaticis, non blasphematoribus Christi sicut impius & desperatus Judas fecit, qui coram talibus dixit: *Peccavi tradens sanguinem justum.* Math. 27. 4. Si confessionem istam corde contrito fecisset *memoriæ sanctitatis ejus*, quem ipse tradiderat, sine dubio salubris illi fuisset hujusmodi confessio. Sed ipse non ivit ad *memoriam Sanctitatis*, non ivit ad Christum tunc in cruce suspensum, non confessus est illi. Latro autem, qui simul pendebat verè confessus est *memoriæ Sanctitatis ejus*, dum se nocentem, Christum verò confessus est nihil mali fecisse, cui & dixit: *Memento mei* Luc. 23. 42. *Domine, dum veneris in regnum tuum.* Non mirum, si multum valet deprecatio justi Abel, cùm tantum valuit deprecatio confitentis peccatoris, non assidua, sed una, ut statim audiret: *Hodie mecum eris in paradiso.* Ad illius ergo exemplum latronis *confitemini memoriæ sanctitatis ejus*, qui & tunc appropinquante suæ domûs dedicatione, imminente videlicet jam proxima Dominica Resurrectione latronem, licèt serò pœnitentem, purificavit, suæque dedicationis festivitati associavit, & nunc usque hodie facit idem peccata sua confitentibus in veritate ante memoriam sanctitatis ejus, quæ memoria, ut jam dictum est, corpus ipsius intelligitur, de quo ipse dixit: *Hoc facite in meam com-* 1. Cor. 11. 26. *memorationem. Quotiescunque igitur manducabitis panem hunc, aut calicem sanguinis ejus bibetis, confitemini memoriæ Sanctitatis ejus.* Et non solùm Christo summo Sacerdoti, in quo est omnis plenitudo sanctitatis, *confitemini*, sed etiam cuilibet Sacerdoti Catholico, in quo sunt reliquiæ Sanctitatis ejus, *confitemini* peccata vestra. *Confitemini* veritatem, *Confitemini* quod & latro confessus est, *confitemini* quòd vos quidem digna factis recipiatis, quantalibet mala & molesta sustineatis, hic autem nihil mali fecit, sed nostra ferens crimina crudelem mortem pertulit. *Confitemini memoriæ Sanctitatis ejus*, antequam veniat dies iræ, dies calamitatis, & miseriæ, dies magna, & amara valde.

Quoniam ira in indignatione ejus, & vita in voluntate ejus. VERS. VI.

Antequam veniat ira indignationis ejus, *confitemini memoriæ Sanctitatis ejus*, id est: propter hoc ipsum *confitemini memoriæ Sanctitatis ejus*, quia memor fuit sanctificare vos, qui non eratis memores ejus. Nisi memor fuisset vestri, o Sancti ejus, non dixisset in oratione
Joan. 17. 19. sua: *Et pro eis sanctifico me ipsum, ut sint & ipsi*
Ibid. v. 17. *Sancti in veritate*. Item: *Pater, sanctifica eos in veritate; sermo tuus veritas est*. Quia ergo memor fuit vestri, ut sanctificaremini, vos Sancti
Joan. 15. 4. ejus illi attribuendo quod Sancti estis, *confitemini memoriæ Sanctitatis ejus*, quia *sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite*, sic nec vos poteritis à vobismetipsis habere sanctitatem, nec ullo modo verè Sancti eritis, nisi de illo accipiatis, & in illo habeatis, ut Sancti sitis. Præoccupemus ergo faciem ejus in con- B fessione, antequam veniat dies iræ. *Quoniam ira in indignatione ejus*.

Ira, & *indignatio* cùm sit motus animi perturbati, nullatenus Deo creditur convenire,
Sap. 12. 18. cui verè dicitur: *Tu autem Domine cum tranquillitate judicas, & cum magna reverentia disponis omnia: subest enim tibi, cum volueris posse*. Attamen ejus justa ultio, licèt fiat cum tranquillitate judicantis, tamen his, qui puniuntur, videtur *ira* & *indignatio*, maximè iracundis, & indignantibus: quia sicut Sancto Sanctus, & Electo electus videtur Deus, ita perverso perversus, iracundo iracundus, & indignanti videtur Deus indignans, cùm ipse (ut dictum est) in tranquillitate judicet, sine ira, sine indignatione, sine omni suæ mentis perturbatione.

Vis autem tu homo non sentire Deum iratum tibi vel indignantem? Si hoc vis, cave tu tibi ab ira, quæ te reum facit judicio. Nam si
Matth 5. 22. non extinxeris iram, de ira longa ebullit *Racha*, quod te facit reum Concilio, Post Racha sequitur indignatio, qua indignaris fratri tuo quasi fatuo, unde cæcatus odio etiam in his, quæ fortè simpliciter agit, vel dicit, judicas, & dicis illum fatuum, per quod dictum *reus eris gehennæ ignis*. In igne gehennali senties iram, & indignationem Dei potiùs de tua, quàm de ipsius perturbatione procedentem. Sicut iratus Cain contra fratrem suum Abel ira vehementi, ita ut
Gen. 4. 6. concideret, atque tabesceret vultus ejus, audivit sibi Deum in ira loquentem, & dicentem: *Quare iratus es, & cur concidit facies tua? peccasti, quiesce*. Opportunè dictum est homini vehementer irato: *quiesce*, quoniam longè fuit à quiete habens rixas in corde. Verùm quia noluit quiescere; vel Deo increpanti acquiescere, per iram venit usque ad fratricidium. Quo exemplo nos monemur, ut iram vel non habeamus, vel quàm celerrimè finiamus, ne ira crescat in odium, & trabem faciat de festuca, &
1. Joan. 3. 15. animam nostram faciat homicidam: *Quoniam qui odit fratrem suum, homicida est*.

Hic fortasse ad excusandas excusationes in peccatis tu mihi objicis, qui facile irasceris: Ego non irascor fratri ut Cain, sed vitiofratris: Benè dicis, si ita est, ùt dicis. Debemus enim in fratrum vitiis inveniendis, judicandis, vindi- A candis diligenter satagere cum dilectione hominum, & odio vitiorum. Sed in hoc habes testimonium conscientiæ tuæ, utrum verè movearis ex charitate, si fratri peccanti nullatenus indignaris, sed ex affectu compateris. Vera enim justitia compassionem, falsa dedignationem habet. Si ergo tu ex dedignatione moveris, falsò tibi arrogas quasi zelum justitiæ, cùm agatis zelo nequitiæ. Unde autem probabis te habere compassionem potiùs, quàm indignationem erga fratrem? In eo scilicet, si te magis delectat pro illo fundere ad Christum propitiatorem verba orationis, quàm ad hominem confabulatorem verba detractionis. Porro si te libet vituperare, temerè judicare, non orare, scias te plenum indignatione, alienum verò à compassione. Ideoque quoniam tu *in ira* & *in indignatione* adversus fratrem tabescis, nisi pœnitentia corrigaris, & tu iratum atque indignantem tibi Judicem senties, *Quoniam ira in indignatione ejus*. Verùm si tu compassione afficeris erga fratrem peccantem, ita ut sit in voluntate tua erga illum bonæ vitæ desiderium: quia desideras, & cupis illum beatè, jucundè, ac prosperè vivere, tu quoque senties idem à Deo, quoniam *vita in voluntate ejus*. Ecce qualis recompensatio. Beata, & honesta vita fratris jam est in voluntate tua, neque tamen continuò, ut volueris, illi talem vitam conferre, vel à Deo poteris obtinere, qualem vis. Deus autem, quia est omnipotens, & subest ei, cùm voluerit posse, te tali mercede remunerat, ut *vita* tua *sit in vo-* C *luntate ejus*, atque ut vivas non aliter, quàm ipse vult, & tibi expedit, quoniam sola vita in ejus voluntate disposita est beata.

Caveamus ergo adversus fratres iram, & indignationem, si timemus iram, & indignationem Dei, *quoniam ira in indignatione ejus* irati, & indignantibus. In fratricida Cain dedimus exemplum iræ primitivæ, de qua ira multæ iræ derivatæ vexant quemlibet malum adversùs quemlibet bonum, dum quasi Cain adhuc tabescit adversus Abel. Et quia de ira primitiva manifestum dedimus exemplum inter homines (nam Diabolus piis fuerat iratus pro eo, quòd de cœlo erat projectus) Demus quoque de primitiva indignatione manifestum exemplum, ex qua derivationes agnoscantur multarum indignationum corda humana vexantium. D Prima inter homines invenitur Eva indignata pro eo, quòd erat prohibita comedere de ligno scientiæ. Nisi enim talis indignatio præcessisset in ejus pectore, serpens callidus non habuisset materiam tentandi eam his verbis: *Cur præcepit vobis Deus, ne comederetis ex omni ligno paradisi?* Gen. 3. 1. Verùm quia explorator astutus præsenserat illius indignationem propter unius ligni prohibitionem, tentando eam seduxit ad ejusdem ligni vetiti præsumptuosam deguſtationem in hac falsa promissione, quòd ipsa ex tunc habens scientiam boni, & mali æquè ut Deus, non haberet necessitatem quicquam à Deo discere vel ei subjacere. De hac igitur primitiva indignatione multæ indignationes derivatæ, ac multiplicatæ sunt in filiis, & filiabus Adæ, & Evæ.

De

De quibus indignationibus propter cautelam suggerendam libet agere prolixiùs incipiendo à tentationibus, quibus humanum pectus ad indignationem provocatur, nisi & caput serpentis à fœmina, id est, à sensualitate conteratur, & ipse postea insidians calcaneo fœminæ subtilissimè caveatur. Quid est autem caput serpentis, nisi initium pravæ, ac seductoriæ suggestionis? Verbi gratia: Primis hominibus primò suggessit vetiti edulii cupidinosum, Divinæ scientiæ curiosum, Divinæ similitudinis præsumtuosum appetitum, qua suggestione tanquam capite serpentis fœmina, id est, humana sensualitas illecta in primis hominibus, ventre quoque serpentis ejusdem oblectata, & cauda est ligata. Victam ergo fœminam per hujusmodi suggestionis oblectationem, & consensionem quasi catenatam traxit ad indignationem. Quanta enim putas indigna-
Gen. 3.16. tione movebatur, quando illa, quæ Deo subjecta dedignata fuit, dictum sibi audivit: *Sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui?* Quia enim de latere viri erat sumpta, rectè intelligitur ei socia creata. Si enim de capite viri sumpta fuisset quasi Domina: si de pede, quasi ancilla viri poterat videri. Nunc autem licèt socia creata, per culpam facta est ancilla, ita ut ei dicatur: *Sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui.*

Verum tamen est, ubi ista subjectio per humilitatem ornaturi,ta ut talis humiliatio fœminæ in humilitatem convertatur; sicut in Beata Virgine Maria, quæ licet nescia viri, tamen Viro Joseph desponsata comparuit inter homines tanquam viro subdita, & erga eum fuit ita officiosa, ut ipse putaretur pater JEsu, quod putantibus usque adeo non est indignata illa fœmina beata, ut & ipsa vocaret illum patrem ejus dicens ad ipsum filium suum: *Ecce, Pater tuus & ego dolentes quærebamus te.* Notandum sanè, quod virum sub nomine *Patris* anteposuit, seque cùm esset Angelorum Domina, humiliter postposuit; usque adeo fuit penitus aliena ab omni indignationis vitio, ut ipsa licèt impolluta non dedignaretur servare disciplinam pollutis statutam matribus, quoadusque Apostolis prædicantibus comparuit, quàm excelsa non solùm supra homines, verùm etiam super Choros Angelorum existit, quod ipsum & nos prædicamus, dum canimus: *Exaltata es Sancta Dei Genitrix super Choros Angelorum ad cœlestia regna:* Hæc igitur fœmina inter fœminas benedicta, neque capite serpentis allecta est per suggestionem, neque ventre oblectata per delectationem, neque cauda est alligata per consensionem. Unde nec timuit illum suo calcaneo insidiantem.

Verùm quia in filio fœminæ hujus apparet evidentius, quomodo serpens iste sit in capite conterendus, & in cauda cavendus, per quam insidiatur calcaneo, id est, fini hominis, à quo victus, & calcatus in capite fuerit, illum aspiciamus, in quo serpens iste nihil suum inveniens, tamen præsumpsit capite suo illi per suggestionem appropinquare, quando illum tentavit primò per illecebram gulæ post jejunium quadraginta dierum, & noctium, secundò per curiositatis vitium dicens illi: *mitte te deorsum*: Matth. 4.6.
Tertiò per ambitionem ostendens illi omnia regna mundi, & gloriam eorum. Quia verò per has tentationes capitales in Christo nihil suum invenit Princeps mundi hujus, ad contraria se convertit argumenta, & tentamenta, ligare volens illum cauda sua. Nam cui per se ipsum suggessit appetitum panis benè sapidi, huic postea per impios homines obtulit fel & acetum nimis amarum, ut super hoc indignari faceret illum: quem priùs positum super pinnaculum templi suasit miraculo superfluo spectaculum fieri curiosis Judæorum oculis, hunc postea velata facie atque tectis oculis privavit spectaculis provocans ad motum indignationis: cui priùs obtulit omnia regna mundi, & gloriam eorum alliciens eum ad dignitatem, hunc postea fecit reprobari à Judæis eligentibus magis Regem Cæsarem vel etiam Barrabam latronem, quàm illum, volens hoc modo irritare illum ad indignationem.

Sicut fecit in capite serpens malignus, ita facit etiam in membris. Quos non potest vincere per illecebrosa, ut luxurientur, tentat per amara, ut ipsi amaricentur, & aliis indignentur. Quos non potest vincere per curiosa, ut eos delectet spectaculum, tollit eis aliquotiens omne spectaculum, ut, dum nec ipsi curiosè spectant, nec ab aliis curiosè spectantur, tædio vitæ obscuræ affecti curas habeant mordaces, & indignentur pro eo, quòd non sunt in hoc mundo spectabiles. Quos non potest vincere per ambitionem ostendendo illis omnia regna mundi, & gloriam eorum, hos irritat ad indignationem faciendo illos reprobari, & alios exaltari vel ipsis meliores, vel etiam pejores. Et quidem, quando bonis reprobatis meliores eliguntur, non magìs est illis indignandum, quàm indignatus est Joseph, qui cognominatus est justus, Act. 1.23.
quando Barnaba electo ipse reprobatus fuit. Nisi talis indignatio in talibus caveatur, salus animæ periclitatur Deo indignante, & irascente, *quoniam ira in indignatione ejus.* Nam tali indignatione perierunt Dathan, & Abiron electo Aaron. Tali indignatione periit Saul reprobatus electo David, quem non rectis oculis aspexit indignatus, quòd ipsi Sauli mille, & David 1. Reg. 18. 7.
decem millia data sunt in laude mulierum. Tali indignatione perierunt Scribæ, & Pharisæi audientes, quòd publicani, & meretrices præcederent illos in regnum Dei. Tali indignatione perierunt Judæi pridem electi, sed postea reprobati, quando repleti sunt zelo indignationis gentibus electis. Ipsi quoque Apostoli tali indignatione tacti sunt, quando adversus bonam mulierem de opere bono indignati sunt dicentes: *Ut quid perditio hæc?* Sed quia Domino arguen- Matth. 26.8.
te bonum opus operatam esse mulierem recognoverunt, non perierunt. Pro tali indignatione arguitur oculus nequam illorum, qui porta- Matth. 20. 12.
verunt pondus diei, & æstûs, & indignati sunt, novissimos parùm fatigatos ipsis multùm fatiga-

 tis

Luc. 18. 11. tis pares fieri in præmio, qui non erant pares in labore. Tali periit indignatione Pharisæus contra publicanum inflatus, & arguitur alter Pharisæus mulieri peccatrici pedes Domini tangenti & ungenti indignatus, qui licèt sibimetipsi visus fuisset commotus quasi zelo justitiæ, Domino judicante motus fuerat zelo veræ malitiæ ac falsæ justitiæ: quia vera justitia compassionem, falsa dedignationem habet, quamvis & justi rectè soleant peccatoribus indignari. Sed aliud est quod agitur zelo justitiæ, aliud, quod agitur typo superbiæ. Indignantur etenim justi, sed non dedignantes, desperant, sed non desperantes: quia dum foris per increpationem sæviunt, intus per compassionem diligunt, atque ita versantur inter dilectionem hominum, & odium vitiorum, ut & hominibus charitatem, & vitiis exhibeant severitatem, videlicet pro ipsorum salvatione libenter orando, quorum vitia persequuntur increpando. At contra Pharisæorum similes absque dilectionis compassione ira, & indignatione commoti despiciunt peccatores, certè ipsis despicientibus tantò meliores, quantò fuerint in eorum despectu mansuetiores.

Tali pereunt indignatione multi nobiles eligente Deo ignobilia mundi & contemptibilia, ut confundat fortia, & ea, quæ non sunt, ut ea, quæ sunt, destruat. Etiam soror contra sororem, videlicet Martha contra Mariam cœperat indignari, eò quòd verbo Dei vacans reliquerat eam solam ministrare. Sed ubi Divino judicio laudata est pars Mariæ, quievit indignatio Marthæ. Agnoscamus igitur & nos laudabilem esse partem Mariæ, nec tamen vituperabilem esse partem sororis Marthæ. Mutuò nos invicem exhortemur, ne inflemur, aut indignemur adversùs alterutrum pro diversa dignitate officiorum sive ad actionem, sive ad contemplationem pertinentium. *Si quis loquitur quasi sermones Dei*, dum non est ipse, qui loquitur, sed Spiritus sanctus: *Si quis ministrat tanquam ex virtute, quam administrat Deus*, ut in omnibus Deus honorificetur, & non alter adversus alterum infletur, vel indignetur. Quibus in una congregatione datum est operari opus bonum, non indignentur quieti benè vacantium. Quibus datum est vacare & videre, quoniam suavis est Dominus, non indignentur benè operantibus fratribus, aut sororibus; magis autem studeant non de sui spiritalis otii dignitate, sed de operantium fratrum & sororum societate gloriari: Et si non possunt facere opera fortia exemplo fortis mulieris, quæ manum suam misit ad fortia, sit in eis dilectio, quæ si in corpore mortali, ac fragili fortis est ut mors, nunquam erit odiosa, etiamsi per debilitatem, vel infirmitatem dissolvantur omnia membra.

Luc. 10. 40. (margin)

1. Petr. 4. 11. (margin)

Sic in homiliis Beati Gregorii Papæ legitur de quodam servulo, & de quadam Romula infirmatis gravissimè tota membrorum dissolutione, sed sicut Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones: ita & in istis per fidem ex dilectione operantem non per opus manuum, sed per opus patientiæ, victum est regnum peccati, & consummatum est regnum justitiæ, quod apertè claruit in eorum de hac vita gloriosa migratione. Ubi ergo cum fide, ac Spe fuerit charitas, ibi procul erit otiositas: quoniam amor nunquam erit otiosus. Operatur enim magna si est: Si verò operari renuit, amor non est. Operatur sine cessatione interdum, cùm valet, opus manuum, sed jugiter opus fidei, de quo Dominus in Evangelio Judæis sciscitantibus quid eis esset operandum, *hoc est*, ait, *Opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille*. Item: *Operamini non cibum, qui perit, sed eum, qui permanet*. Hunc cibum toties operamur, quoties in lege Domini meditamur verba Divina quasi grana electa conferendo, ventilando, molendo per aquas lachrymarum spargendo, & per ignem Divini amoris in clibano mentis coquendo. *Operamini*, inquit, *cibum, qui permanet*: quia charitas veritatis in æternum permanet, sicut ipsa veritas in æternum permanet. Quam charitatem operamur, cùm divinis verbis velut quibusdam facibus nos, & alios accendendo in amore justitiæ inflammati proficimus, ita ut ardeamus, & luceamus illius exemplo, de quo dictum est: *Ille erat lucerna ardens, & lucens*. Ardens videlicet charitate, lucens humilitate, in qua dixit non se dignum, ut solveret corrigiam calceamentorum divinorum. Sic semper ubi fuerit ardens charitas, ibi erit socia lucens humilitas, quoniam à fumo superbiæ omnino aliena flamma charitatis purissimos de se mittit radios humilitatis, quam familiariter quasi de vicino respicit Dominus, qui *alta à longè cognoscit*. Donec Dominus, ut observemus humilitatem, & charitatem, sive parùm, sive multùm operemur: quia & per humilitatem alienæ dignitates fiunt nostræ, & per charitatem aliena opera fiunt nostra.

Joan. 6. 29. ibid. 27. (margin)

Joan. 5. 5. (margin)

Ps. 137. 6. (margin)

Dum verò ab industriosè operantibus, & laborantibus nos litterati metimus temporalia commoda, dignum & justum est, ut & ipsi metant nostra spiritalia, & Mariæ otium reputetur Marthæ ad meritum: quia illa non posset otiari, & in verbo Dei delitiari sine adjumento sororis laborantis & erga multa sollicitæ ac turbatæ ad hoc, ut altera soror vacare posset absque turbatione. * *Vacate*, inquit Psalmista, *& videte quoniam suavis est Dominus*. Vacate non inquietis discursionibus, non vanis confabulationibus, aut nequissimis detractionibus, in quibus non gustatur quoniam sit suavis Dominus, sed lectionibus, orationibus, & studiosis, sanctisque meditationibus, ac aliis spiritalibus exercitationibus, maximè devotis missarum celebrationibus, & studiosis ad eas celebrandas præparationibus. Verbi gratia: in scribendis libris, concinnandis luminaribus, coaptandis sacris vestibus, & aliis utensilibus ad decorem domûs Dei sive ad necessitatem famulantium in ea pertinentibus, vel mysticas in ea significationes exprimentibus, formaque visibili gratiam invisibilem symbolizantibus, in quibus omnibus gustatur, quoniam suavis est Dominus. Verè suavis est Dominus, & dulcis,

Psal. 33. 9. (margin)

* aliàs: Gustate.

cis, qui per dulce ac suave charitatis vinculum facit, ut omnia membra sibi concordent in unum, ita ut uno membro glorificato congaudeant omnia membra, & si patitur unum membrum, compatiantur omnia membra.

In sancta ergo charitate confirmet nos Divina misericordia. In sancta humilitate nobis pue-

Dan. 3. 49. rilem simplicitatem habentibus adsit ille Angelus, qui tribus pueris in fornace adfuit, flammamque ignis excussit, & fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem. Illos autem non tetigit omnino ignis, neque contristavit, aut quicquam molestiæ intulit. Sic non tangat nos ignis iræ, amaritudinis, indignationis, aut quicquam molestiæ inferat quantislibet nutrimentis illum Rex Babylonis in hujus mundi fornace adaugeat, sed sicut illi tres quasi ex uno ore laudabant, & glorificabant Deum: ita nos quoque regnante in nobis concordiâ quasi ex uno ore laudemus, & glorificemus Deum viri cum fœminis, litterati cum illiteratis, benè operantes cum benè vacantibus, unusquisque autem in suo ordine canendo hymnum trium puerorum, quem cantabant in camino ignis benedicentes Dominum. Hæc de vitio iræ, & indignationis cavendo inserta nunc sufficiant, ne irascendo, vel indignando iram, & indignationem Dei incurramus actualiter, quam de Adam contraximus originaliter. Quoniam *ira*, seu afflictio, seu pœna, qua primum peccatum Deus vindicavit, fuit *in indignatione ejus*. Quasi enim indignatus est, quoniam commi-

Gen. 2. 17. nationem neglexerunt, qua dixerat: *In qua die, comederitis de ligno, morte moriemini.*

Et vita in voluntate, id est, in impletione voluntatis Dei est, quam solus ille perfectè implevit, qui pro nobis æterno Patri Adæ debitum solvit, & piaculi veteris cautionem pio cruore detersit. Ira verò Dei est non sine spe gratiæ, quoniam sequitur: *& vita* æterna vobis impotentibus redire ad illam, quæ datur, *in voluntate ejus*, id est, non secundum vires vestras, vel merita.

Non tamen mox dabitur illa vita, sed *fletus demorabitur* & cœtera. Conferuntur singula singulis. Quoniam *in indignatione* ipsius est *ira*: Ideo *Ad vesperum demorabitur fletus*. Et quoniam *vita in voluntate ejus* est: ideò *Ad matutinum lætitia*.

Vesperum est, quando sol per meridiem declinat ad occasum. Tunc sapientiæ lux ab homine peccante recessit, & morte damnatus est. Ex tunc durat fletus, quam diu populus, qui natus est ex Adam, laborans expectat usque ad *matutinum* futuræ Resurrectionis: & tunc erit *lætitia*, quia tunc Dominus absterget omnem lachrymam ab oculis Sanctorum. In signum illius matutinæ lætitiæ Christus manè surrexit.

Significatur etiam prima Resurrectio animæ in eodem. Sicut enim Christus non culpâ, sed pœnâ in vespere sepultus, manè tertia die resurrexit: sic homo, qui *vespere* peccans in paradiso quasi sepultus est, quia morte damnatus est, post tempus, quod fuit ante legem, & quod sub lege, tertiâ die, id est, tempore gratiæ fidei lucem suscepit, & hoc manè à morte peccati in anima resurgit. Itaque Resurrectio manè facta, quâ in Christo omnes vivificantur, est causa lætitiæ, quæ demorabitur in matutino, sicut mors, & sepultura secundùm veterem Adam facta, in quo omnes moriuntur, est causa fletûs, qui demorabitur ad vesperum.

Demorabitur enim & *fletus*, & *lætitia*: quia neque *fletus*, neque *lætitia* finitur in brevi, sed longiori mora durabit utrumque. Nam ab illa tristissima vespera, qua ejectus Adam de paradiso incidit causam plorationis, euntes ibant, & flebant omnes filii ejus primam vocem fletûs emittendo, cùm nascerentur in hunc mundum, & sic flentes exierunt de hoc mundo in infernum. In hujus autem vitæ spatio si aliquando riserunt, risus eorum dolore miscebatur, & extrema gaudii luctûs occupavit. Inde est illa vox in alio

Psal. 41. 4. Psalmo: *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die, ac nocte.* Ubi dies & noctes in fletu continuantur, nonne ibi fletus demorabitur à vespera in vesperam? Nonne *fletus demoratur*, ubi nulla interpolatio ridenti conceditur? Nam etsi aliquando rident homines in hac vita ærumnis plena, hoc ipsum quòd rident, vel ridere possunt, flendum est. Ad remediandum hunc fletum demorantem digitus Dei scripsit legem decem præcepta continentem, quæ quia peccatorum vulnera monstravit, non sanavit, neque aliquid ad perfectum duxit, fletum demorantem non solùm non abstulit, sed auxit. Nam sicut in quinque porticibus apud piscinam probaticam languidi prodebantur, non sanabantur: ita per quinque libros Moysi peccatores arguebantur, non curabantur. Demoratus est ergo fletus usque ad Christum, qui in se ipso demonstrans, quanta sit causa flendi in hoc mundo propter mortem & mortalitatem, quam post meridiem circa vesperam incidit Adam, & ipse mortuum Lazarum ploravit humano affectu, quem fuerat resuscitaturus virtute Divina. Extendebatur enim fletus actristitia usque ad illam vesperam, qua propter peccata nostra mortuus ac sepultus est Christus, qui descendens ad inferna, ubi Sanctorum populus detinebatur in morte captivus, voce lachrymabili salutatus est à dicentibus: *Advenisti desiderabilis quem expectabamus in tenebris, ut educeres hac nocte vinculatos de claustris: te nostra vocant suspiria, te larga requirebant lamenta: tu factus es spes desperatis m. c. in tormentis.*

Jam tunc una inferi porta, quæ est mors animæ, destruebatur, quando Sanctorum animabus in inferno eatenus lugentibus lætitiæ aurora illuxit. *Habitantibus enim in regione umbræ mortis lux orta est eis*, quando Christus per animam suam descendit ad infernum vita & lux animarum. Isa. 9. 2. Sed nondum plena fuit lætitia, quia stabat altera inferni porta, scilicet mors corporum, quoniam adhuc nullus resurrexit non moriturus ulteriùs. Ergo *in matutino*, quo Christus primogenitus mortuorum surrexit à mortuis non moriturus ampliùs, multis Sanctorum corporibus cum eo resurgentibus, & via Resurrectionis patefacta est in Christo cunctis, qui moriuntur in Adam, tunc altera mortis portâ destructâ dies lætitiæ plenè

Psal. 117.24. plenè illuxit, de qua dicitur alias: *Hæc est dies, quam fecit Dominus, exultemus: & lætemur in ea.* Exultemus corporis gestu propter Resurrectionem corporum, lætemur mentis affectu propter Resurrectionem animarum.

Sanè quidem credi potest, quod mediâ nocte surrexit verus Samson, mediaque nocte percusserit Ægyptum, id est, infernum, dum medium silentium tenerent omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet. Sed tamen usque *ad matutinum demorabatur fletus* Mariæ flentis ad monumentum, aliarumque fœminarum cum ea flentium, & ipsorum Apostolorum lugentium, & flentium. Diluculo verò imminente ad matutinum cœpit eis lux fieri lætitiæ, *cùm adhuc tenebræ essent* aliquantulæ tristitiæ. Apparentibus quippe Angelis, & viso Domino devotis mulieribus, crebrescente quoque fama Resurrectionis contestantibus Angelis, ex tunc depulsa tristitiæ caligine *ad matutinum* demoratur lætitia: quia Resurrectio in matutino ab Angelis contestata nobis in finem mundi est reservata, quando omnes, qui Christo commoriuntur, ipsi quoque conresurgentes in ipso vivificabuntur, & tunc post vesperam sæculi hujus caliginosi in sereno matutino futuri sæculi perficietur magna illa totius Domûs David dedicatio, quæ jam facta est in fundamento, Christi corpore à mortuis resuscitato. Tunc *ad Vesperum demorabitur fletus* eorum, qui tunc dolebunt mundum, quem amaverunt habere vesperum, id est, finem. Tunc *ad matutinum demorabitur lætitia* eorum, qui futurum sæculum, quod mundo spreto amaverunt, gaudentes videbunt habere initium. Utrumque *demorabitur*, & fletus, & lætitia: quia & illi semper flebunt, quibus in vespero illo dicetur: *Matth. 25. 41.* *Ite maledicti in ignem æternum:* & illi semper gaudebunt, quibus in illo manè dicetur: *ibid. v. 34.* *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi.* Unum quippe idemque judicium aliis erit vesperum, aliis matutinum. *Dan. 12. 2.* *Multi* enim tunc *de his, qui dormiunt in terræ pulvere, evigilabunt, alii in vitam æternam, & alii in opprobrium, ut videant semper.* Qui *evigilabunt in vitam æternam*, illis erit resurrectio & judicium quasi matutinum & quoddam initium illius diei, de qua dicitur: *Psal. 83. 11.* *quia melior est dies una in atriis tuis super millia.* Qui autem evigilabunt *in opprobrium, ut videant semper*, illis erit Resurrectio, & judicium quasi vesperum nimis obscurum, initium videlicet sempiternæ noctis, & illarum tenebrarum, de quibus dicitur: *1. Reg. 2. 9.* *Et impii in tenebris conticescent.*

Hæc differentia futuræ Resurrectionis trahitur de differentia dissimilis conversationis. Nam alii sic in hoc mundo conversantur, ut in hujus mundi concupiscentia statuant sibi diem suam. Talis erat Jerusalem terrena, cujus interitum videns Dominus flevit super illam dicens: *Luc. 19. 42.* *Quia si cognovisses & tu, & quidem in hoc die tua, quæ ad pacem tibi.* Diem suam hic habet anima infidelis, cui dulcis est mundana concupiscentia. Sed quando mundus transibit, & concupiscentia ejus, tunc erit illi vesperum, quâ mittetur in tenebras exteriores, ubi erit fletus, & stridor dentium, & tunc *demorabitur fletus*, quando mora longa erit in æternis pœnis pro concupiscentiis brevissimis. Quò contra diem suam in hoc mundo non habentes, qui per noctem temporalitatis anxiæ desiderant venire in diem æternitatis, quando mundus trar.sibit, & concupiscentia ejus, audiunt sibi Dominum dicentem: *Vos autem, cùm videritis hæc fieri, respicite, & levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra.* *Luc. 21. 28.* Nonne cùm dicitur eis: *Respicite*, quasi matutinum lumen eis demonstratur, quo eorum cor exhilarabitur, quibus pereunte mundo appropinquabit redemptio? Tunc eis monstrabitur lætitia sempiterna pro temporali & brevi tristitia, quam in hoc mundo habuerunt, quem non dilexerunt, illucescente die æternitatis, quam suspiraverunt.

VERS. VII.

Ego autem dixi in abundantia mea, non movebor in æternum.

Illis *demorabitur fletus*, quorum Domus non dedicabitur: quia corpus eorum resuscitatum ad semper vivendum non immutabitur per gloriam ad semper gaudendum. *Ego autem* verus David per hoc mihi, & meis merui dedicationem solennem, id est corporum resuscitatorum glorificationem, quòd *Ego dixi in abundantia mea non movebor in æternum.* In aliis, qui à Deo moti sunt per pedem superbiæ, vel per manum peccatoris moventem, *demorabitur fletus*; sed in me non demorabitur fletus, quoniam ego Christus *in abundantia mea*, id est, in confidentia Diviniratis, mihi abundantis, cujus plenitudo abundat in me, dixi hoc: *Non movebor* à Deo, à quo motus est Adam; *non movebor*, dico, *in æternum*, id est, nunquam. Et hoc poteram confidenter dicere. Nam tu Domine *præstitisti decori meo virtutem.* Primò præstitisti mihi decus immunitatis à peccato, quando conceptus sum de Spiritu Sancto. Illi etiam *decori meo præstitisti virtutem* ad facienda miracula. Quod autem virtus carnis meæ fuerit *ex voluntate tua*, id est, de Spiritu Sancto, qui est Voluntas tua & mea, cujus operatione sum conceptus, inde probatur, quòd caro mea in semetipsa fuit perturbata, quando, licèt spiritu prompto ad Passionem, ipsa tamen fuit infirma. Unde dixi: *Spiritus quidem promptus est,* *Marc. 14. 38.* *caro autem infirma.* Tunc factus sum conturbatus, non ad peccatum, sed ad pœnam carnis infirmitas turbata fuit, quando cœpi pavere, & tædere. Non habet homo, unde præsumere debeat; etiam Christus virtutem, & decorem à Domino dari confitetur. *Ad te Domine clamabo*, te averso conturbor, & ideo, o Domine, *clamabo ad te* de gloria carnis, *& ad te Deum meum deprecabor* de immortalitate dicens: *Quæ utilitas in sanguine meo* &c.

Possunt hæc etiam accipi in persona membrorum, & est causa, quare demoretur fletus, scilicet ideo:

ideo: *Ego* populus, qui loquebar in Adam *in*
abundantia deliciarum positus in paradiso, cùm
Gen. 2. 17. Dominus diceret: *Qua die comederis, morieris*, & Diabolus econtra: *Non morte morieris*,
credidi potius Diabolo, & *dixi: non movebor* ab
hoc bono *in æternum*, sed ero tanquam DEUS.
Tamen o Domine, quod eram, non eram ex
me, sed Tu

VERS. VIII. *In voluntate tua præstitisti decori meo virtutem.* Ex te eram pulcher,
& fortis. Quod ex eo didici, quòd quando
avertisti faciem tuam à me peccante,
privatus lumine notitiæ tuæ ejectus de paradiso,
factus sum conturbatus; & qui fruens
bonis in paradiso laudabam te, nunc o Domine expolitus gemens *clamabo ad te*, & in me,
& in capite meo, qui pro me moriturus jam
dicit:

VERS. IX. *Ad te Domine clamabo.* Quod
verò sequitur: *Et ad DEUM meum
deprecabor*, idem est.

VERS. X. *Quæ utilitas in sanguine meo*,
hoc est, in effusione sanguinis mei, qui sine
culpa fusus est, *dum descendo in corruptionem?* Id est, si statim non resurgo, si
putredine corpus corrumpitur, si templum corporis mei morte solutum per gloriam Resurrectionis non fuerit dedicatum, nulla erit utilitas, quia neminem potero lucrari, & ita peribit confessio tui. Ideo peto, ut non descendam in corruptionem: quia *nunquid confitebitur tibi pulvis?* Si remansero pulvis, peribit confessio. Perit etiam annuntiatio. Nunquid enim pulvis *annuntiabit* ad
salutem cæterorum *veritatem tuam*,
quam reparationi humani generis promisisti?
Vel *Pulvis*, id est, impiorum, qui justificandi sunt meà Resurrectione, mortua congeries,
nunquid confitebitur Tibi manens *pulvis* &c.

Confessio gemina est, sine qua nunquam
esse debemus, scilicet peccatorum, vel laudis.
In tribulatione confiteamur peccata, in exaltatione misericordiæ DEI laudem. Utraque autem perit confessio in illis, ad quos non pertinet dedicatio domûs, id est, immutatio illa,
1. Cor. 15. 51. de qua dicit Apostolus: *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur.* Item: *Mor-*
Ibid. v. 52. *tui*, inquit, *resurgent incorrupti, & nos immutabimur.* Omnes quidem mortui resurgent incorrupti, id est, integri, corpus habentes incorruptum, nulla videlicet naturalis integritatis
parte imminutum. *Sed non omnes immutabimur*
in Angelicæ beatitudinis gloriam, qua sicut privatus est Diabolus, & Angeli ejus, cùm sit
natura eorum integra, sic & homines illis consociandi cùm resurgant incorrupti, id est, integri, eâdem erunt privandi. Propterea dicit
Apostolus: *Omnes quidem resurgent, sed non
omnes immutabuntur.* Quia autem immuta-

A buntur, ipsi dedicabuntur, ut sint aula regalis
tantæ pulchritudinis, ut ipse DEUS, qui est
vera pulchritudo, habitet in eis: tantæ amplitudinis, ut ipse, quem totus non capit orbis,
ambulet in eis. Unde & dicit: *Quoniam in-* 2. Cor. 6. 16.
*habitabo in illis, & inambulabo, & ero illorum
DEUS, & ipsi erunt mihi populus.* Tunc *ab-* Apoc. 21.
*sterget DEUS omnem lachrymam ab oculis eorum,
& mors ultra non erit, neque luctus.*

Nunc autem ante tempus dedicationis hujus, cum domus ista fabricatur, quæ tunc dedicanda erit, crebræ sunt lachrymæ, assiduique luctus, dum semper ad vesperum demoratur fletus & ad matutinum lætitia. Nam salvo
altiore sensu de hoc vespero & matutino superius tractato, etiam in vicissitudine morum cot-
B tidianorum, totiens anima sentit vesperum,
quotiens in charitate patitur defectum, virtusque ipsa charitas urgetur ad occasum contra consilium Apostoli dicentis: *Sol non occidat super* Eph. 4. 26.
iracundiam vestram. Sed respirante anima per
pœnitentiam sol justitiæ, cujus totus fulgor, &
splendor est in charitate, quasi vespere depulso
facit matutinum, quandoque ita splendidum,
ut dicat homo in abundantia sua: *non movebor
in æternum.* Sic ego Petrus Apostolus *dixi in
abundantia mea: non movebor in æternum.* Cùm
enim viderer mihi abundans in charitate Christi, in hac ipsa abundantia mea dixi: *Etiamsi* Matt. 26. 35.
oportuerit me mori tecum, non te negabo. Item:
Etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego non Ibid. v. 33.
scandalizabor. Item: *Paratus sum, & in carce-* Luc. 22. 33.
C *rem, & in mortem ire.* Si loquens *in abundantia mea*, id est, de me præsumpta dixi: *non
movebor in æternum.* Veniente verò tentatione
per ancillam illisum est flumen domui meæ, &
potuit eam movere, quia nondum fundata erat
supra firmam petram per charitatem, quæ *for-* Cant. 8. 6.
tis est ut mors. Hanc si tunc habuissem, non
tam facilè motus fuissem timore mortis, quoniam hunc mortis timorem foras misisset charitas fortis ut mors. Quia verò motus fui in
atrio Caiphæ inter ministros scelerum illudentium & conspuentium Dominum meum, ipso
me respiciente foras egressus flevi amarè, atque tunc *ad vesperum* demorabatur mihi *fletus*,
& erat mihi ploratus & ululatus magnus gravissimè invalescens *ad vesperum*, quando Do-
D minum meum cognovi mortuum, ac sepultum, & me in anima cognovi mortuum. De
hac gemina mea tristitia consolans me quantulacunque lætitia in illo matutino eluxit,
quando Angelus ad sepulchrum Domini commorans discipulos, me specialiter, & nominatim expressit sic dicens: *Ite, dicite disci-* Marc. 16. 7.
pulis ejus, & Petro: quia surrexit Dominus. Matth. 28. 7.
Ubi verò specialiter mihi apparuit, atque hoc
verbum inter discipulos celebre fuit, ita ut dicerent: *quia surrexit Dominus verè, & apparuit Petro*, revera tunc mihi fuit *lætitia* plusquam matutina orto jam sole non solùm per
Christi manifestatam mihi Resurrectionem, sed
etiam per meam de me instructionem.

Ex tunc enim eruditior factus non præsumpsi de abundantia mea ulterius dicens: ***non movebor in æternum***, sed præsumptione jam transacta dixi: ***Domine, in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem***, faciens me non pro merito meo, sed pro voluntate tua de piscatore prædicatorem, & miraculorum operatorem. Sed quia de abundantia mea præsumpsi putans mihi abundare virtutem charitatis præ cæteris Apostolis, ***avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus*** ter negando veritatem: quia nondum perfectam habui ipsius veritatis charitatem. Habui quidem aliquantulam tunc veritatis charitatem, sed necdum abundantem. Si enim fuissem in charitate consummatus, non negâssem ullatenus.

Sunt enim tres gradus charitatis, quorum si vel unus defuerit, facilè à charitate resiliunt, qui se invicem diligere cœperunt. Exemplum istorum graduum capiamus ab ipso DEI Filio, qui ad nos venit in vera & consummata charitate. Fuit enim charitas ipsius primò dulcis, dein cauta, postremò fortis: adeò dulcis, ut assumeret causâ hominum, quos dilexit, non solùm naturam humanam, sed & miseriam. Adeo cauta, ut communicans humanæ naturæ, ac miseriæ nullatenus communicaret humanæ culpæ: quia homo quidem fuit, sed peccatum
1.Petr.2.22. non fecit, ***nec inventus est dolus in ore ejus***, imò cùm totus arderet in dilectione hominum, tamen zelus domus DEI comedit eum propter vitia hominum. Porro cùm sic dulcis, & cauta fuerit charitas ipsius, ut totus flagraret in dilectione hominum & odio vitiorum, poterat ab hac dulci & cauta dilectione averti eorum injuriis & contumeliis irritatus, quorum naturæ amicus, & vitiis inimicus erat, nisi ***fortis***
Cant. 8.6. fuisset, ***ut mors*** ipsius ***dilectio***. Quia verò fortis erat, ut mors dilectio, quomodo mors est languor immedicabilis, ita dilectio ipsius fuit insuperabilis, & sicut medicinæ multæ non superant mortem: sic aquæ multæ, quæ intraverunt usque ad animam ejus, non potuerunt in eo extinguere charitatem. Hinc est, quòd in
Luc.23.34. cruce oravit pro interfectoribus suis dicens: ***Pater dimitte illis, nesciunt enim, quid faciunt.*** Quorum naturam per dulcem charitatem assumpsit, quorumque stultitiam per cautam & sapientem charitatem instruere curavit, pro ipsis moriens, & ab ipsis mortem sibi illatam sciens per fortem charitatem oravit. Nonne ista charitas fortis erat ut mors? Immo dici posset fortior, quàm mors, quam non superavit mors, sed ipsa mortem superavit, nisi quod & ipsa, quæ fortior est morte corporum charitas, mors est vitiorum. Est ergo fortis ut mors: quia ipsa est fortissima mors vitiorum diligens amicum in DEO, & inimicum propter DEUM. Nisi Christus patiens pro amicis tormenta, ipsos in DEO dilexisset, nequa-
Ioan.17.11. quam pro illis orâsset dicens: ***Pater, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi.*** Quia enim eos novit esse in DEO, rectè rogavit conservari eos in eo dicens: ***Pater, cùm essem cum eis, ego servabam eos, quos dedisti mihi. Nunc autem***

A ***ad te venio. Non rogo, ut tollas eos de mundo,*** Ioan. 17.13.
sed ut serves eos à malo. Rursum nisi dilexis- 15.
sem inimicos propter DEUM, non dixissem in cruce: ***Pater dimitte illis, quia nesciunt, quod faciunt.*** Isti inimici nondum erant in DEO, ideo diligi non poterant in eo, sed diligebantur propter DEUM, quando sic oratum est pro illis, ut venirent in DEUM per indulgentiam peccatorum: & quia fortis charitas hoc oravit, quod voluit, impetravit. Nam plurimi eorum, qui sanguinem Christi fuderunt, eundem sanguinem postea fideliter biberunt, & qui polluti erant sanguine, purgati sunt sanguine.

Contemplati sumus dulcem, cautam, & fortem Christi charitatem in ipso tanquam in fonte. Videamus nunc eandem quasi deriva-
B tam in discipulos, quos nimirum volens ipse sibi in charitate assimilari, cùm dixisset eis: ***Hoc*** Ioan. 15.12.
est præceptum meum, ut diligatis invicem, adjecit dicens: ***sicut dilexi vos***, Ac si diceret: sicut ego dulciter, cautè, ac fortiter dilexi vos: ita & vos diligatis invicem. Item: ***Manda-*** Ioan. 13.34.
tum novum do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. Et quidem in Christo tanquam in fonte hujus dilectionis tota plenitudo simul & semel de vena paternæ pietatis infusa nullam unquam habuit imminutionem, simul manens in Verbo, simul manans in hominem Verbo unitum. Sed in discipulis erat variabilis, quibus interdum affuit dulcedo charitatis, & defuit cautela. Interdum verò salvâ dulcedine charitatis, qua bonum dilexerunt, & cautela,
C qua malum oderunt, ipsa eis fortitudo defuit, qua destituta charitas titubavit. Verbi gratia: Pro magna dulcedine charitatis ait Petrus Apostolus: ***Ecce, nos reliquimus omnia, & secuti su-*** Matt.19.27.
mus te. Sed adhuc minùs cautus, & nesciens pertinere ad Christi dilectionem ipsius per omnia sequi voluntatem, volentem mori pro nobis Dominum conatus est avertere dicens: ***Absit hoc*** Matt.16.22.
à te, cùm dixisset Christus, quòd esset flagellandus, & crucifigendus. Item: Cùm lavaturus pedes discipulorum Christus venisset ad Petrum, dixit ei: ***Non lavabis mihi pedes in æter-*** Ioan.13.8.
num. Dixerat hoc in dilectione jucundus, attamen incautus: quia & Christus secundùm suæ sapientiæ consilium erat moriturus, & suo sanguine cum aqua de latere suo fluente non so-
D los Petri pedes, verùm cunctos electos erat lavaturus. De qua nimirum lavatione ait ipse Petro: ***si non lavero te, non habebis partem mecum.*** Poterat similiter dixisse Abrahæ, Isaac, & Jacob, etiam omni homini salvando: ***si non lavero te, non habebis partem mecum***: quia non est introitus in regnum cœlorum ulli hominum, nisi per lavacrum sanguinis & aquæ de latere Christi manantis. Hoc etiam lavacrum expectabant apud inferos electi eodem lavandi, & mundandi, ac liberandi. Unde ad ipsum Christum Zacharias Propheta loquens dicit: ***Tu*** Zach.9.11.
quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non erat aqua. Hoc mysterium ignorans Petrus minùs cautè dixit:
Non lavabis mihi pedes in æternum. Et Domi- Ioan.13.8.
nus: ***Quod ego, inquit, facio, tu nescis modo,*** Ibid. v.7.

scies

scies autem postea. Item: *Si non lavero te, non habebis partem mecum,* quibus verbis cautior effectus Petrus adhibuit consensum ad illum magistri actum, quem primò putaverat quasi absurdum.

Jam Petrus in dilectione dulci & cauta positus, attamen suæ infirmitatis nescius nimium fuit ultroneus, & præsumptuosus: unde mortem Christi, quam prius dissuasit; non solum sequi, etiam se præire posse putavit dicens: *Animam meam ponam pro te.* Verùm quia ejus dilectioni adhuc fortitudo defuit, quod in abundantia sua locutus fuerat, in suo defectu negavit: *Ego*, inquit, *dixi in abundantia mea: non movebor in æternum.* Ego dixi: *Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo.* Propter hanc ipsam præsumptionem tu DEUS *avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus*, dum mori timui, & vitam negavi. Ergo talia dicens Petrus adhuc minimè habuit charitatis fortitudinem, cujus jam habuit dulcedinem. Postmodum verò confirmatus in ipsius charitatis pariter dulcedine, cautela, & fortitudine Domino requirenti tertiò amorem suum confessus est; tanquam ei Dominus diceret: *Petre, amas me* dulciter, *amas me* cautè vel sapienter, *amas me* fortiter? & ille responderet: *amo te* amore dulci, *amo te* amore cauto, *amo te* amore forti. Et Dominus approbans charitatis ejus fortitudinem, qua superaturus erat mortem: *Cum esses*, inquit, *junior cingebas te, & ambulabas, ubi volebas: cùm autem senueris, alius te cinget, & ducet, quò tu non vis.*

Ibid. v. 37.

Matt. 26. 35.

Joan. 21. 18.

Quod in solo Petro est ostensum, in cæteris quoque Apostolis est manifestum: quia videlicet priùs charitatis dulcedinem, deinde sapientiam sive cautelam, postremo fortitudinem acceperunt. Nam vivente adhuc in carne mortali DEI filio audientes ejus prædicationem & videntes mirabilia opera suxerunt *mel de petra*, ipsam videlicet dulcedinem dilectionis ejus: & postquam surrexit à mortuis jam factus immortalis iterum suxerunt *oleum de saxo durissimo*, quando insufflans dedit illis Spiritum Sanctum in die Resurrectionis, & aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas. Adhuc enim caruit eorum dilectio sapientiâ, quando de Scripturis non intellexerunt, quia sic oportebat Christum pati, & ita intrare in gloriam suam, & prædicare in nomine ejus pœnitentiam in remissionem peccatorum. Sed ubi sicut dictum est: aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas, *& incipiens à Moyse, & omnibus Prophetis interpretabatur illis* Scripturas, qui prius erant stulti & tardi corde ad credendum, relicta stultitia, & accepta sapientia persenserunt se suxisse oleum de saxo durissimo, sive de petra firma, quæ priùs infirma in carnis mortalitate sola eos lactaverat mellea suæ dilectionis dulcedine. Quod enim per oleum rectè Sapientia intelligatur, inde satis apparet, quia illæ virgines dicuntur sapientes, quibus oleum in vasis abundat: fatuæ autem, quibus oleum deest in vasis, id est, in suis conscientiis.

Deut. 32. 13.

Luc. 24. 27.

Matt. 25. 4.

Vide nunc in sic ditatis Apostolis per mel, & oleum, id est, charitatis dulcedinem, & sapientiam, quàm parva sit constantia. Certè jam tunc Resurrectionis veritatem visu & tactu exploraverant Christo illis dicente: *Videte manus meas, & pedes meos.* Item: *Palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere.* Jam sicut dictum est, mel & oleum acceperunt; neque tamen ausi fuerunt publicè confiteri, aut prædicare quod noverunt. Hanc autem eorum infirmitatem ipse Dominus cognoscens dixit eis: *Vos autem sedete in civitate quoadusque induamini virtute ex alto.* Virtus ex alto Sancti Spiritus erat fortitudo, quam Christus ascendens in altum misit in illud cænaculum, ubi erant Apostoli eatenus infirmi. Ex tunc accepto spiritu fortitudinis per charitatem dulcem, & cautam, & fortem fuerunt idonei ad contestandam veritatem per totum mundum in omnibus linguis, qui priùs nec in sola Judæa, nec in una lingua Hebraica fuerant ausi Christum confiteri.

Luc. 24. 39.

Ibid. v. 49.

Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis. Nam sicut fideliter dictum, ita fideliter factum est. Dictum est de Apostolis, *ut sugerent mel de petra, oleumque de saxo durissimo, & sanguinem uvæ biberent meracissimum.* Juxta hujus prophetiæ veritatem, sicut expositum est, melle, & oleo nutritis, & alitis Apostolis, cùm sola defuisset fortitudo, in die Pentecostes ipse, qui petra fuderat rivos mellis & olei bibentibus Apostolis *de spiritali consequente eos petra*, factus est illis uva, cujus meracissimo sanguine inebriati putabantur, & dicebantur musto pleni. Tunc Petrus reddens rationem hujus miraculi, quo variis linguis loquentes putabantur ebrii: *Non*, inquit, *sicut vos æstimatis, hi ebrii sunt, cùm sit hora diei tertia, sed hoc est verbum, quod dictum est per Johel*: Effundam de Spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri, & filiæ vestræ. Quibus dictis non eos negavit omnino ebrios, sed ita, sicut illi æstimaverant, qui terreno eos musto plenos putabant. Erant enim revera spiritali musto Sancti Spiritus in sanguine uvæ meracissimo sic inebriati, ut obliviscentes, & præ nimia ebrietate immemores curam sæcularium, & quod magis erat, injuriarum, vel contumeliarum suarum; irent *gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine DEI contumeliam pati.* Ex tunc frumento, & vino stabiliti fortes, & insuperabiles permanserunt, atque similes ebriis in suis adversitatibus gaudere potuerunt.

Deut. 32. 13.

1. Cor. 10. 4.

Act. 2. 15.

Act. 5. 41.

Post Apostolos quicunque ad perfectionem contendunt, tali necesse est ordine procedant, ut & ipsi primitus mel de petra sugant, deinde oleum, postremò frumento, vino, & oleo stabiliti accipiant panem solidum, & vinum dignum dilecto ad potandum, labiisque, & dentibus illis ad ruminandum, DEO illis inspirante primùm suæ dilectionis dulcedinem,

qua spernant mundanam concupiscentiam, deinde ejusdem charitatis cautelam sive sapientiam, qua spernant prudentiam carnis, quæ inimica est DEO, neque ament regi sensu proprio, sed alieno, qui tamen sit secundùm DEUM. Sic abnegando mundum & sensum suum, sequentes alienum arbitrium etiam in tali præcepto, quod sensui humano videtur absurdum, digni efficiuntur pane solido & vino forti, per quem confortentur in Domino, & in potentia virtutis ejus, ita ut & ipsi cum Petro jam dicere possint Christo: *amo te* dulciter, cautè, fortiter.

Sed antequam perveniatur ad istam charitatis dulcem, sapientem, & fortem plenitudinem, sæpe homo imperfectus arbitrans abundare se in charitate dicit in abundantia sua: B *non movebor in æternum.* Avertente autem Deo faciem suam conturbatur, & suæ charitati, aut dulcedinem, aut cautelam, aut certè fortitudinem non abundare certissimis rerum experimentis perdocetur. Nonne huic homini congruit dicere in pœnitentia sua illud quod in præsenti Psalmo versamus, ut videlicet apud se aliquid tale cogitet, & dicat: Ecce in dilectione mea non invenio tantam delectationem, vel sapientiam, vel fortitudinem, seu constantiam, qualem me habere putavi. Nam putans me aliquid esse, cùm nihil sim, ipse me seduxi dicens apud me: *In abundantia mea non movebor in æternum.* Sed tu *Domine in voluntate tua,* cùm voluisti, quamdiu voluisti, ad quod voluisti, propter quod voluisti *præstitisti decori meo virtutem*, & erat virtus decoris mei non in mea potestate, sed in tua voluntate: *Ego autem dixi in abundantia mea: non movebor in æternum,* quasi vel stare, vel cadere meum esset secundùm proprium meum dispositum, & non secundum tuum propositum. *Dixi* hoc *in mea abundantia*, in mea sapientia. Sed hæc sapientia inventa est stultitia, quâ stultitiâ præsumptuosâ tu offensus *avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.*

Ego Rex David ante peccatum commissum in uxorem Uriæ *dixi in abundantia mea: non movebor in æternum*; quia nunquam putavi tam fœdo lapsu me casurum, neque domum meam, licèt necdum dedicatam putavi patere ad illius peregrini introitum, qui sibi esset expostulatu- D rus apud me tale convivium, ut parcens ovibus meis alienam ovem raperem, & Dominum ovis occiderem. Sed tu *Domine*, qui non in mea, sed *in tua voluntate præstitisti decori meo virtutem*, videns in me tam superbam præsumptionem, *avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus* per execrabilem culpam duplicis reatus, adulterii scilicet, & homicidii. Similiter quando præcepi numerare populum, de multitudine populi gaudens *dixi in abundantia mea:* non movebor in æternum. Sed tu DEUS humiles, ac timoratos diligens, & superbis resistens à me superbo *avertisti faciem tuam, &*
2. Reg. 24. 17. *factus sum conturbatus.* Dixique, cùm vidissem *Angelum cædentem populum: Ego sum, qui* A *peccavi, ego iniquè egi, isti, qui oves sunt, quid fecerunt?* Propemodum tale est, quod hic dicitur: *Ad te Domine clamabo, & ad DEUM meum deprecabor. Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem? Nunquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit veritatem tuam?* Sic me in pœnitentia mea clamantem

Audivit Dominus, & misertus est mei, Dominus factus est adjutor meus. VERS. XI.

Convertisti planctum meum in gaudium mihi, conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitiâ. XII.

Ut cantet tibi gloria mea &c. XIII.

Tibi, inquam, confitebor: quia tibi, non mihi unquam assignabo abundantiam meam, si videor abundare in aliqua virtute. Ubi autem non abundo, & hoc tibi confitebor, quasi Medico infirmitatem meam.

Aliter: Ego Christus verus David pro dedicatione domûs meæ jam superiùs Patrem laudavi, & alios ad laudandum, ac psallendum in laude ipsius invitavi dicens: *Psallite Domino Sancti ejus, & confitemini memoriæ Sanctitatis ejus.* Nunc circa finem Psalmi causas explicabo, quare sit laudandus ipse Pater meus. Inde scilicet, quoniam deprecatus sum Dominum. C *Dominus* autem *audivit, & misertus est mihi.* Verè tu Domine *factus es adjutor meus*, id est, non dedisti Sanctum tuum videre putredinem; quoniam *convertisti planctum meum in gaudium*, id est, dolentes pro me Apostolos gaudere fecisti, per hoc scilicet: quia *concidisti saccum meum.* Viderant illi me Magistrum & Dominum suum in sacco mortalitatis quasi frumentum electum, & propter frumentum sibi dilectum voluissent integrum permansisse saccum, ut videlicet non morerer ego, sed viverem in corpore nunquam morituro. Ego autem dixi eis: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet, si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Ergo contra eorum carnalem voluntatem, sicut ego volui, saccus carnis in D passione scissus est, & frumentum cadens in terram mortuum est. Inde fuit *planctus* Apostolis, & mulieribus, & iste planctus fuit *meus*, id est, propter me habitus. Sed tu Pater *convertisti planctum meum in gaudium mihi.* Nam cùm inde fuisset planctus, quia tu *saccum meum conscidisti*, per hoc planctum istum convertisti in gaudium, quòd resuscitans carnem meam à mortuis *circumdedisti me lætitia*, ita *ut non compungar.* Ulterius, quemadmodum lanceâ, & clavis in cruce fui punctus pungentibus me militibus, qui tandem me judicaturum in gloria *videbunt, in quem transfixerunt.* Joan. 19. 37. Et tunc plangent super me omnes tribus terræ, & qui me pupugerunt, sive in membris meis, vel etiam in Sacramentis,

mentis, quæ malè tractaverunt, ipsi tunc amplius plangent. Plangent juxta vaticinium Za-
Zach. 12, 10. chariæ, sicut doleri solet *in morte primogeniti.* O Judæi tunc & vos plangetis, quia me primogenitum Dei perdidistis. Unum filium primogenitum simul & unigenitum Deus Pater æternaliter habuit me in sinu suo. Sed pro salute hominum exivi à Patre meo, & veni in mundum. Vos autem reprobâstis me Dei unigenitum, & exspectâstis alium. Sed Pater meus præter me alium non habet. Primogenitus ego simul, & unicus illi sum, & hoc vos in die judicii videbitis, atque tunc super me primogenitum plangetis, quando alium frustra vos exspectâsse cognoscetis. Tunc, ut in Zacharia legitur:
Zach. 12, 12. *Plangent familia & familia seorsum, & mulieres eorum seorsum.* Discipuli verò mei, & eorum B similes, quorum tristitia convertetur in gaudium, sic lætabuntur, & gaudebunt gaudio consummato, sicut nunc sunt gavisi viso me Domino in die dedicationis & resurrectionis, in qua illis lætificatis tu Pater *convertisti planctum meum in gaudium mihi, & circumdedisti me lætitiâ*, cùm starem in medio eorum, & dice-
Luc. 24. 36. rem eis: *Pax vobis.* Sicut enim illis flentibus, & plangentibus circumdatus eram sacco tristitiæ: ita illis consolatis, & lætificatis per manifestationem Resurrectionis meæ *circumdedisti me lætitiâ* illis circa me stantibus, & gaudentibus tali gaudio, quale de illis expressum est in
Joan. 20, 20. Evangelio, ubi dicitur: *Gavisi sunt discipuli viso Domino.*

Mat. 26. 38. Aliter: Planctum meum, quo dixi: *Tristis* C *est anima mea usque ad mortem*, convertisti commutans planctum mortis in gaudium Resurrectionis. Verè nam *conscidisti saccum meum.* Saccus est vestis aspera in usum laborum, vel in signum tristitiæ. Unde Ninivitæ saccis induti pœnitentiam egerunt. Fit autem de pilis caprarum, & significat mortalitatem, quam de peccatoribus Christus accepit. Hoc sacco Divinitas tanquam frumentum occultabatur. Unde
Psal. 34. 13. in alio Psalmo: *Ego induebar cilicio*, ut occulta lateret in carne Divinitas. Scissus est autem saccus moriendo, & quæ prius celabatur, manifestata est Resurrectione Divinitas, sicut saccus integer celat, scissus aperit frumentum. Quod autem pro tristitia mortalitatis accipiendum sit, quod dico: *Conscidisti saccum meum*, significo in contrario dicens: *Et circumdedisti me*, D vel præcinxisti me, *lætitia* immortalitatis: ut *gloria mea cantet tibi*, id est, Resurrectio mea sit causa, quare lauderis. Et hoc ideo: quia semel passus *non compungar*, id est, non ulterius moriar.

Aliter: Cùm dixerit Christus: *Dominus est adjutor meus* suscitando me, Ecclesia primogenitum ex mortuis consecuta est, & dicit: O Domine, jam nunc in Resurrectione tua *convertisti planctum meum in gaudium* ideò: quia jam *conscidisti saccum meum* in velamentum peccatorum meorum, & tristitiam mortalitatis meæ, *& circumdedisti me lætitia*, id est, cinxisti me stolâ primâ, ut anima ante judicium frueretur beatitudine suâ, ut jam non plangat humilitas, A sed *cantet tibi gloria mea.* Jam enim ex humilitate mea exaltasti me, *& non compungar* conscientia peccati, neque timore mortis, aut judicii, sciens corpus resurrecturum ad gloriam. Ergo, ô *Domine Deus meus, in æternum confitebor tibi*, id est, laudabo te. Hæc est enim gloria mea, ut confitear nihil esse mihi ex me, sed *tibi* confitendum est, quod omnia ex te, qui es Deus omnia in omnibus.

Hæc de illa dedicatione domus David dicta sufficiant, in qua fundamentum, quod est Christus dedicatum, & gloria Resurrectionis illustratum est, atque planctus ipsius in gaudium conversus est gaudente ipso, pariterque congaudentibus Apostolis in die Resurrectionis, in die solennitatis, & lætitiæ. Verùm quia univer- B salis dedicatio totius domus David, totius scilicet Ecclesiæ futura expectatur, in qua totus planctus electorum convertetur in gaudium, quando absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum: Non ab re videtur latius explicare capitulum Zachariæ Prophetæ de planctu illius diei partim convertendo in gaudium, partim perseveraturo in æternum.

Et erit, inquit, *in die illa, quæram conte-* Zach. 12. 9. & sequentibus.
rere omnes gentes, quæ veniunt contra Jerusalem. Et effundam super domum David, & super habitatores Jerusalem Spiritum gratiæ, & precum: & aspicient ad me, quem confixerunt: & plangent eum planctu quasi super unigenitum, & dolebunt super eum, ut doleri solet in morte primogeniti. In die illa magnus erit planctus in Je- C *rusalem, sicut planctus Adadremmon in campo Mageddon. Et planget terra, familiæ, & familiæ seorsum: familiæ domûs David seorsum, & umlieres eorum seorsum: familiæ domûs Nathan seorsum, & mulieres eorum seorsum: familiæ domûs Levi seorsum, & mulieres eorum seorsum: familiæ domûs Semei seorsum, & mulieres eorum seorsum. Omnes familiæ reliquæ, familiæ, & familiæ seorsum, & mulieres eorum seorsum. In die illa, dicit Dominus exercituum, disperdam* Ibid. 13. 2.
nomina idolorum de terra, & non nominabuntur ultra, & Prophetas, & spiritum immundum auferam de terra.

Manifestum est, hæc dicta esse de ultima die, in qua Dominus *conteret omnes gentes, quæ veniunt contra Jerusalem*, id est, contra Ecclesiam, sive sint pagani, sive Judæi, sive D sint hæretici, vel Schismatici, sive falsi Christiani, de quibus quia dubitari poterat propter nomen Christianum, quo signati sunt, quòd ipsi pertineant ad planctum illius diei tremendæ, signanter exprimit excellentiores familias, videlicèt *familiam domûs David*, quæ Regalis fuit, *familiam domûs Nathan*, quæ Prophetalis extitit: *familiam domûs Levi*, quæ Sacerdotalis fuit: *familiam domûs Semei*, quæ Scribis & Doctoribus insignis extitit. *Reliquas* autem *familias* nullis dignitatibus notabiles nominatim non ponit, sed illas digniores nominavit, eisque planctum magnum assignavit, qualis fuit ad *Adadremmon in campo Mageddon* occiso ibidem Rege Josia, in cujus occisione, occisionem Christi præfigurante, planctus magnus fuit in

Thren. 4. 20. Jerusalem. Nam & Jeremias Propheta lamentationis quadruplicis Alphabeti propter eandem occisionem edidit, in quibus de morte Christi patenter prædixit: *Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris, cui diximus: in umbra tua vivemus in gentibus.* Sicut ergo tunc planctus magnus fuit etiam tribubus excellentioribus, eo quòd peccatis eorum exigentibus captus & occisus esset Christus Domini Rex Josias, Rex inclytus, in quo tunc pendebat Judæorum temporalis victoria & salus, cùm tamen longè superexcellat ejus personam, quod in lamentationibus dicitur: *Spiritus oris nostri Christus Dominus, cui diximus: sub umbra tua vivemus in gentibus*; neque enim spiritus oris nostri fuit ipse, aut unquam regnavit in gentibus: Sicut, inquam, tunc, ita & nunc planctus magnus est in Jerusalem effundente Domino super domum David, & super habitatores Jerusalem *Spiritum gratiæ & precum*, & plangent in suis precibus excellentiores *familiæ seorsum, & mulieres eorum seorsum* aspicientes in eum, quem confixerunt Jesum Christum, qui captus est, atque mortuus in peccatis nostris, non suis. Atque ideo nos eum confiximus, qui causa extitimus, quare sit crucifixus. Ista consideratio totiens compungere debet corda fidelium, quotiens vel corporali intuitu per oculos, vel spiritali per cogitationes aspiciunt lignum Sanctæ crucis exaltatum quasi lignum procerum, frondosum, & fructuosum, sub cujus umbra vivimus in gentibus nos, qui credimus in Crucifixum. Tantò autem beatiùs in illo vivimus, quantò attentiùs peccata nostra, propter quæ ille crucifixus est, plangimus.

Plangendum verò est *familiis, & familiis seorsum, & mulieribus eorum seorsum*, ita ut
Joel. 2. 16. juxta Prophetam alium *egrediatur Sponsus de cubili suo, & Sponsa de thalamo suo*, vivantque in tali continentia, qualis est in primitiva Ecclesia
Act. 4. 32. præostensa, ubi *multitudinis credentium erat cor unum, & anima una* in Domino, quibus pœnitentiam de suis peccatis agentibus plangebant familiæ, & familiæ seorsum, & mulieres eorum seorsum. Nam sicut in Actibus Apostolorum Lucas commemorat, etiam viventium virorum fœminæ tunc vixerunt in sancta viduitate *seorsum* à suis, & aliis viris separatæ. Philo quoque Historiographus refert apud Alexandriam sub Marco discipulo Petri Apostoli seorsum viros, & seorsum fœminas cælibem duxisse vitam in sancta conversatione. Et mundus quidem gaudebat, quoniam abscondita erant ab oculis ejus peccata sua, & peccatorum supplicia. Familiæ autem domûs David planxerunt planctu magno. Sicut enim David planxerat planctu magno super Saul Christum Domini occisum: sic multi ex Principibus, qui convenerant in unum adversùs Dominum, & adversùs Christum ejus, postea pœnitentia compuncti planxerunt planctu magno. Et *mulieres eorum* planxerunt *seorsum*: quia vel omnimodam continentiam ser-
1. Cor. 7. 40. vaverunt, vel juxta doctrinam Apostoli *habentes uxores tanquam non habentes* fuerunt. Ex his fuit Princeps Constantinus, qui quasi Rex David cùm esset Rex inclytus, post neces Martyrum, in quibus utique Christum Spiritum oris nostri persecutus est, per planctum pœnitentiæ salvatus est. Hic pio, & religioso aspectu aspexerat in eum, quem confixerat: Quia Crucem Dominicam suo tempore inventam per matrem suam Helenam sic honoravit omni cultu venerationis, ut per illam victor mereretur existere contra Maxentium Tyrannum, & alios hostes, quandoque magis erat gloriosum, contra ipsum diabolum.

Similiter *familiæ domûs Levi planxerunt seorsum*, qui in Clero communem vitam ducentes, & in terra hæreditatem non habentes longè seorsum à mulieribus habitaverunt, quorum Pater Augustinus informator eximius, licèt Canones permittant Clericis cohabitare fœminas propter vicinam consanguinitatem à suspicione alienas, tamen ipse neque cum sorore sua consensit sibi cohabitandum dicens: *Quæ cum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt.* Habitavit autem soror eadem *seorsum* regens congregationem fœminarum sub regula communis vitæ ad exemplum illorum institutæ, quibus legitur in Actibus Apostolorum *cor unum, & anima una* in Deo fuisse, quibusque septem Diaconi leguntur in unum ministerium constituti ab Apostolis, ut ministrarent mensis earum. Similiter enim Beatus Augustinus prædictæ sorori suæ in sui regiminis adjutorium deputaverat Presbyterum, cujus esset major auctoritas ad regendas unà cum sorore sua ipsas Deo devotas fœminas. Si ergo hinc aspicias Beatum Augustinum cum suis Clericis communi, & religiosa vita viventem: Istinc verò sororem ipsius cum Deo devotis fœminis nihilominus religiosè conversantem, nonne tibi videtur impleri Prophetia, qua dicitur: *Familiæ domûs Levi plangent seorsum, & mulieres eorum seorsum?* Longum esset enumerare familias domûs Levi in Clero communis vitæ plangentes seorsum, & mulieres eorum seorsum. Cùm autem hæc forma disciplinæ à Sanctis Apostolis ad nostra usque tempora derivata sit, ut Clericorum, & Deo devotarum fœminarum ab invicem distinctæ sint mansiones, quantò magis ab eis longè debent esse fœminæ sæculares?

Item *familiæ domûs Nathan planxerunt seorsum, & mulieres eorum seorsum.* Nathan iste Propheta fuit, qui Regem David de incestu increpavit quique unà cum Sadoch Sacerdote Salomonem unxit in Regem. Per hunc ergo sicut per Levi potest Ordo Clericalis intelligi, cujus nimirùm est officium non solùm plebejos, sed etiam Reges increpare, atque Regibus aliis descendentibus alios ordinare. Si placet hic sensus, non alia est lex plangendi familiæ domûs Nathan seorsum, & mulieribus eorum, quam illa de familia domûs Levi exposita, quæ non est iterum exponenda, cùm æquè per Nathan sicut per Levi Clericalis continentia sit expressa in planctu eorum familiæ plangentis seorsum, & mulierum eorum seorsum. Neque verò est absurdum in unius Ordinis designatione duas personas cum suis familiis hic poni, unam

unam Regalem, alteram Sacerdotalem, videlicet Nathan de tribu Regali, & Levi de tribu Sacerdotali, cùm Apostolus eandem conjunctionem Regiæ, ac Sacerdotalis dignitatis commendet dicens fidelibus: *Vos estis genus electum, Regale Sacerdotium.* Nimirum in hoc Regali Sacerdotio comprehenditur etiam Ordo Monachorum, qui per Sacras Ordinationes asciti sunt in Clerum per injunctum sibi Altaris ministerium, & prædicationis officium.

1. Pet. 2. 9.

Post Nathan, & Levi sequitur: *Familia domûs Semei seorsum, & mulieres eorum seorsum,* subauditur, *plangent.* Iste Semei de tribu Benjamin existens in sua persona nulla dignitate insignis extitit, sed ideò in bonum hic assumitur ejus memoria: quia fuit de tribu electa, & quia Rex suscepit ejus pœnitentiam post maledictionem sibi ab eo illatam. Potest ergo per hunc Semei aptè significari Ordo pœnitentium, & peccata sua plangentium, ita ut *mulieres eorum plangant seorsum.* Potest etiam per familiam domûs David significari Ordo pœnitentium. Neque verò illud est in Divinis dispositionibus inconsuetum, quod familia domûs David posita est hic ante cæteras tribus, non solùm propter dignitatis Regiæ excellentiam, sed etiam propter insignem, quam egit pœnitentiam. Sic enim & in Evangelio adolescentior filius pœnitens illi est antepositus, qui dixit Patri: *Ecce tot annis servio tibi, & nunquam mandatum tuum præterivi.* Et publicani, & meretrices pœnitentiam agentes præcedunt Pharisæos de sua justitia præsumentes, atque inter ipsos Apostolos omnes electos, omnes pios, & Sanctos illos videmus in apice collocatos ante cæteros Apostolos, Petrum videlicèt, & Paulum, quos constat esse de numero pœnitentium. Neque verò indignatur inde Joannes Apostolus, cujus Deo placuit innocentia, & munditia, quòd ei antelatus est Petrus, & Paulus, in quibus Deo placuit non tam innocentia, quàm pœnitentia. Sic etiam adhùc *erunt novissimi primi, & primi novissimi,* quando *majus gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonaginta novem justis, qui non indigent pœnitentiâ.* Est ergo magnæ dignitatis Ordo pœnitentium, qui dum plangunt seorsum, & mulieres etiam seorsum, suo planctu adaugent gaudium Angelorum. Ex his quidam junguntur cœnobiis, quidam verò extra cœnobia pœnitent sub regulis Ecclesiasticis, quibus castitas indicta est pœnitentibus de criminibus mortalibus, ita ut aut conjugio penitus careant, aut si eis jam conjugatis datur pœnitentia, simul quoque noverint injunctam sibi continentiam, quantam poterunt servare, servata pariter uxorum fragilitate, quas nisi ex consensu non debent fraudare.

Luca 15. 29.

Matt. 19. 30. Luc. 15. 7.

Eorum verò pœnitentium, qui adjuncti fuerint societati communiter & claustraliter viventium quanta sit habenda cura de observanda continentia, ut videlicet ipsi plangant seorsum, & mulieres eorum seorsum, docent instituta cœnobiorum, quæ cùm longum sit inserere, tamen quia de illo planctu agitur, qui adveniente Domino convertendus est in gaudium, ut tunc quisque nostrûm possit dicere: *Convertisti planctum meum in gaudium, conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitia:* non pigeat quemquam de salute sua sollicitum summatim audire legem claustralis, & cœnobialis disciplinæ, in qua penè sola nunc servatur distinctio fructuosæ pœnitentiæ. Nam qui adhùc in sæculo manentes, vel odium in corde retinent, vel injustas acquisitiones habent, vel sic de uno crimine mortali pœnitent, ut in alio maneant, vel si habent uxores, non eas habent tanquam non habentes, isti non dicendi sunt agere, sed fingere pœnitentiam, neque talis est eorum planctus, ut in gaudium sit convertendus, neque talis est eorum saccus, ut illo conscisso exspectandum sit eis indumentum lætitiæ.

Quæ verò sit institutio Cœnobiorum, breviter comprehendit Isidorus Episcopus in libro de officiis ita dicens: *Inter Cœnobium autem, & Monasterium hoc interest, quòd Monasterium possit unius Monachi habitatio nuncupari; Cœnobium nonnisi plurimorum. Quorum quidem conversationem, ut Patrum docet institutio, breviter intimabo. Hi quippe contemptis primùm, atque desertis hujus mundi illecebris in communem vitam sanctissimam congregati simul agunt viventes in orationibus, in lectionibus, in disputationibus, in vigiliis, in jejuniis. Nulla superbia tumidi, nulla invidia lividi, sed modesti, verecundi, placati concordissimam vitam sectantur, cogitationes suas alterutrum revelantes invicem discutiunt, corrigunt. Nemo terrenum sorte peculium possidet. Pretiosis, ac coloratis vestibus non induuntur, sed vilissimis, atque sinctris. Lavacro nunquam utuntur delectatione corporis, sed rarò propter necessitatem languoris. Sine consultu Abbatis nunquam progrediuntur, nec aliquid ab eis sine nutu paternæ jussionis assumitur. Operantur autem manibus ea, quibus corpus pasci possit, & mens impediri non possit. Canunt autem manibus operantes, & ipsum laborem tanquam divino celeumate consolantur. Opus autem suum tradunt eis, quos Decanos vocant, eò quòd sint denis præpositi, ut neminem illorum cura sui corporis impediat à proposito mentis neque in cibo, neque in vestimento, neque si quid aliud opus est vel cottidianæ necessitati, vel mutuæ, ut assolet, valetudini. Ipsi autem Decani tradunt ea Præposito, Præpositus autem cum magna sollicitudine omnia disponens præsto facit, quicquid illorum vita propter imbecillitatem corporis postulat: rationem tamen reddet ipse ei, quem Patrem vocant. Hi verò Patres intellectu, tolerantiâ, atque discretione insignes omnibus rebus excelsi nulla superbia consulunt his, quos filios appellant, magna sua in jubendo auctoritate, illorum in obediendo voluntate. Conveniunt autem omnes frequenter nocte, dicque dato signo festina cum properatione ad orationem solemnium horarum celebrantes fixâ intentione cordis, & usque ad consummationem Psalmorum sine fastidio persistentes. Item conveniunt diebus singulis interpositis, dum adhùc jejuni sunt, in collatione ad audiendum Patrem. Audiunt autem incredibili studio,*

studio, summo silentio affectusq́ animorum suorum, prout eos provocaverint differentes, oratione, vel gemitu, vel fletu significantes per corpus. Deinde cum silentio magno reficiunt tantùm, quantùm saluti necesse est coërcente unoquoque per parsimoniam concupiscentiæ gulam, ne gravetur cor eorum, vel in ea ipsa, quæ præstò sunt, parcè, & vilissimè. Itaque non solùm à carnibus, & vino abstinent pro sufficientia domandarum libidinum, sed etiam ab omnibus, quæ ventris & gutturis provocant appetitum. Sanè quicquid necessario victui superest ex operibus manuum, & epularum restrictione, tanta cura egentibus distribuitur, ut nihil remaneat, quod superabundaverit. Ad cujus Sanctæ militiæ propositum veniunt non solùm liberi, sed etiam plerumque ex conditione servili, vel propter B *hoc potius liberandi. Veniunt quoque ex vita rustica, & opificum exercitatione, & ex plebejo labore tantò utique feliciùs, quantò fortiùs educati. Qui si non admittantur, grave delictum est. Multi enim ex eo numero viri magni, imitandiq́ extiterunt. Nam propterea & infirma mundi elegit DEUS, ut confunderet fortia, & ignobilia elegit, ut confunderet sapientes, & ignobilia mundi, & ea, quæ non sunt, ut ea, quæ sunt, evacuaret; ut non glorietur omnis caro coram Deo. Simili quoque modo extant & cœnobia fœminarum Deo sollicitè, & castè servientium, quæ habitaculis suis segregatæ, ac remotæ à viris quàm longissimè pia tantùm Sanctitatis charitate junguntur, & imitatione virtutis: ad quas nullus juvenum accessus est,* C *neque ipsorum quamvis gravissimorum, & probatissimorum virorum, nisi usque ad vestibulum necessaria prebendi, quibus indigent, gratiâ. His, quæ præsunt, singula gravissima, ac probatissima non tantùm instituendis mentibus, componendisq́ moribus, sed etiam instruendis perita, atque parata. Lanificio etiam corpus exercent, atque sustentant, vestes ipsas Monachis tradunt, ab his invicem, quod victui opus est sumentes. Hos mores, ac vitam, & hanc institutionem tenere videntur Cœnobia Virginum, sicut Monachorum.*

Hæc de dictis Isidori excerpta interposuimus, ut evidens esse monstraremus, quàm verè prædictum est in Prophetia, quòd plangant familiæ virorum *seorsum*, & *mulieres eorum seorsum.* (Zach. 12. 12.) *Omnes*, inquit, *familiæ reliquæ: familia, & fa-* D *milia seorsum, & mulieres eorum seorsum.* Nimirum istud Propheticum præconium consonat Apostolo dicenti: *Reliquum est, ut & qui habent uxores, tanquam non habentes sint, & qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur, & qui gaudent, tanquam non gaudentes &c.* Ad hujusmodi planctum nos invitans ipse primogenitus, qui plangitur nunc occisus, dicit in Evangelio: *Beati, qui nunc fletis, quia ridebitis.* (Luc. 6. 21.) Item: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* (Matth. 5. 5.) Item: *Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis, & flebitis.* (Luc. 6. 25.) Est ergo necessarium super istum primogenitum, peccatis nostris exigentibus occisum, plangere nunc, ne ploremus

A in æternum. Qui enim rident modò, cùm tempus est flendi, flebunt sine spe consolationis, cùm venerit tempus ridendi. *Flebunt seorsum*, separati videlicèt à Societate Sanctorum Angelorum & hominum: *& mulieres eorum seorsum*: quia non eis tunc vacabit in cubilibus & impudicitiis pollui, & polluere, corrumpi, & corrumpere, sed procul ab eis erunt mulieres, id est, omnes illecebræ, omnes pompæ mundanarum deliciarum, quando plangent in tenebris, ubi erit fletus, & stridor dentium. Quò contra Sancti, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, ab illecebris videlicèt carnalibus, nomine mulierum significatis, puri, & sine macula inventi, tunc in æternis, & cœlestibus deliciis jucundabuntur in thalamo cœle-

B stium nuptiarum, ubi tota Ecclesia erit Sponsa, & Christus erit Sponsus procul inde pulsis non solùm corruptoribus, & corruptricibus in sua turpitudiue inventis, verùm etiam fatuis virginibus olei defectum nimium tunc serò plangentibus. Flebunt autem, *& plangent sicut doleri solet in morte primogeniti*, qui vel nunc benè plangunt, vel in futuro pœnaliter plangent. Nam sicut primogenitus plus omnibus filiis diligitur: sic ab eis, qui nunc benè plangunt, Christus primogenitus mortuorum super omnia diligitur: & ideò planctus eorum in die resurrectionis, & dedicationis universalis *convertetur in gaudium*, & tunc *sacco* mortalitatis eorum *scisso circumdabuntur lætitiâ* immortalitatis & gloriæ, quando corpus eorum seminatum in

C contumelia surget in gloria. Quisque talium tunc in illa dedicatione poterit canere, quòd hìc in Psalmo de dedicatione dicitur: *Convertisti planctum meum in gaudio mihi: conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitiâ.*

Ut cantet tibi gloria mea, in qua surrexit corpus meum seminatum in contumelia: *ut non compungar*, quia *mors ultra non erit neque luctus, neque clamor.* (Apoc. 21. 4.)

Domine DEUS meus, qui corpus meum sic dedicâsti, ego in eodem corpore tanquam in templo tibi dedicato *in æternum confitebor tibi* sociatus Angelicis Choris te laudantibus, & separatus à spiritibus malignis,

D & hominibus plangentibus nunc nimiùm serò, quando eis ablato primogenito non erit spes de altero.

O Ariani, qui Christum Filium Dei primogenitum negâstis, cùm in illa dedicationis festivitate illum primogenitum cognoscetis inconsolabiliter super ipsum primogenitum plangetis, quia illo reprobato alterum non invenietis: neque enim est alius extra illum primogenitum Dei Filius, in quo Filiis adoptatis ulla sit salus. Deus Pater cùm introducit hunc primogenitum in orbem terræ dicit: *Et adorent eum omnes Angeli Dei.* (Hebr. 1. 6.) Vos autem prædicâstis illum esse creaturam, neque Angelis; neque hominibus adorandum sicut Pater adora-

adoratur. Vos enim dixistis eum Patre minorem, neque ab illo genitum, sed factum. Nos autem genitum, non factum, consubstantialem Patri hunc primogenitum adoramus, atque unà cum Patre adorandum, & colendum prædicamus, detestantes omnes errores Paganorum, Judæorum, hæreticorum, falsorum Christianorum, huic primogenito contradicentium, vel non obedientium. O vos omnes, qui hunc primogenitum Rachelis, cùm sitis vos Filii Liæ vel ancillarum, non amatis, qui dominationi ejus invidetis, quique illum, quantum in vobis est, impeditis, ne regnet in mundo, cùm adhuc tempus est fructuosæ pœnitentiæ, ad ipsum primogenitum redite jam dominantem in tota terra Ægypti, imò in cœlo, &
Mat. 28. 18. in terra juxta illud ipsius dictum: ***Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra.*** Plangite coram illo, quòd in illum peccâstis, & ille misertus vestri replebit saccos vestros frumento, ne fame pereatis, priusquam ad ipsum perveniatis. Et quidem juxta modum culpæ vestræ sinet vos aliquamdiu plangere, donec dicatis:
Gen. 42. 21. ***Meritò hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum*** primogenitum. Sed tandem conscindet saccos vestros; adeò vos ditando, ut nullus vestrûm indigeat sacco, & circumdabit vos lætitia dando singulis vestrûm stolas decoras, quibus induti, & ornati, atque jam à saccorum onere liberati possitis exultare, ita ut quisque vestrûm dicat eidem primogenito: ***Convertisti planctum meum in gaudium mihi: conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitiâ. Ut cantet tibi gloria mea, & non compungar.*** Quandoquidem & illud versum est in bonum, quod cogitatum fuit in malum, sicut tu bone
Gen. 50. 20. Joseph dixisti fratribus: ***Vos cogitâstis de me malum, & Deus vertit illud id bonum.***

Domine DEUS meus in æternum confitebor tibi. Hoc dicamus omnes, & singuli: quia non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo danda est gloria, quòd fame non perimus, quòd saccos vacuos ad te portantes eosdem frumento plenos reportamus, quando te granum frumenti mysterialiter manducamus, quoadusque saccus mortalitatis nostræ conscindatur, & jam non per mysterium in sacco habearis, sed sacco conscisso tu adeps frumenti saties in bonis desiderium nostrum.

Gloria Patri domum David festivè dedicanti, primitus in fundamento
A resuscitato & glorificato primogenito mortuorum, deinde universaliter in generali mortuorum resurrectione, ac bonorum glorificatione. *Gloria Filio*, qui in hoc Psalmo laudat Patrem pro suæ domûs dedicatione, in se jam dedicato, & in suis adhuc dedicandis. *Gloria Spiritui Sancto*, cujus opus est hæc ipsa dedicatio. Nam sicut Pater David in auro, argento, ære, ac lapidibus pretiosis impensas ædificandæ domûs filio suo Salomoni dedit, ac proinde ipsa domus, quam ædificavit Salomon filius, in hoc Psalmo intitulata est domus David propter materiam, & expensas ejus, quas præparavit David: sic Deus
B Pater de nihilo creans omnia, materiam, & impensas præparavit, unde Filius ejus, æterna videlicet Sapientia ædificavit sibi domum, cujus domûs dedicatio rectè attribuitur Spiritui Sancto, qui hanc domum septem columnis fulcit, septem lampadibus ante thronum Dei lucentibus ornat, & illuminat, ipsumque hominem Deo Verbo unitum quasi aureum candelabrum septem lucernis exhibet coruscum ad dedicandam & illustrandam totam domum David, Sanctam videlicet Ecclesiam, in qua sit ***Gloria Patri***, qui materiam ejus per Verbum de nihilo creavit: ***& Filio***, qui eam unà cum Patre de præordinata materia ædificavit: ***& Spiritui Sancto***, qui eam nunc jam in fundamento dedicavit, & adhuc in fine totam de-
C dicabit, sic scilicet, ut opus creationis, quod Patri est assignatum, non intelligatur à Filio & Spiritu Sancto alienum, neque opus ædificantis Filii dubitetur, & opus esse Patris & Spiritûs Sancti, nec opus Spiritûs Sancti domum dedicantis alienum putetur à Patre ac Filio: quia sicut Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti substantia est inseparabilis: ita & opus eorum est inseparabile, licèt in opere ipso discreto, ut præostensum est, notetur personarum discretio, ut in hac domûs præparatione, ædificatione, dedicatione, vel sanctificatione. In cujus consideratione dicimus: ***Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto: Sicut erat in principio***, quando domus hæc præordinabatur, ***& nunc*** est, cùm ædificatur, ***& erit*** in sæcula sæculorum per æternum dedicationis ejus festum.

A M E N.

PSALMUS XXX.

In te Domine speravi.

Titulus hujus Psalmi est:

VERS. I. *In finem, Psalmus David pro extasi.*

Pro *Extasi*, inquit, id est, pro consideratione profundissimi intellectûs David, id est. Christi de reparatione humani generis, quam per mortem, & resurrectionem suam disposuit, qui intellectûs omnium creaturarum intellectum excedit, ita ut *extasis* rectè dici possit. Extasis Græcè, Latinè dicitur *Excessus*. Fit autem excessus mentis duobus modis: Vel quando mens pavet terrena, vel quando cœlestibus intenta cætera obliviscitur, quæ communium negotiorum cura pertractat. In hoc autem *Psalmo Extasis* maximè accipitur pavor populi Dei de gentium persecutione, & de fidei defectu turbati.

Primò contra pavorem præmittitur spes & oratio, certitudo liberationis & gaudii. Secundò enumerantur, quæ & quanta perturbant; ibi: *Miserere*. Contra quæ sequitur oratio ibi: *Eripe*. Tertia est, in qua quid intendit, aperit, exemplo sui nos admonens benè operari cum spe, & dilectione; ibi: *Diligite*, Loquitur autem totus Christus. Et prima quidem conveniunt Redemptori. Deinde populus redemptus gratias agit; ibi: *Redemisti me*. Postea idem populus diu suam perturbationem enarrat in Secunda parte. Circa finem verò, & in fine interponitur vox Prophetæ; ibi: *Quàm magna*. Et ibi: *Diligite*.

Et attendendum, quod propter tantam varietatem personam non mutat, sed quacunque capitis, aut membrorum mutatione dicit: *Ego, mei, me, mihi*. Et maximè mirum videtur, si unitas Christi & Ecclesiæ, quam fecit charitas, attendatur. Sicut enim lingua, quamvis in corpore sit alia pars, quam pes, tamen pedis suscipit vocem, quando pes dolet, non dicens: Calcas pedem, sed calcas me: sic Christus verba membrorum dignatur transfigurare in se, ut & nos verbis ejus loquamur. Inde est, quod morituro ex nostro, scilicet ex carne, quam habebat, nostram extasin in se transformans, non in se, sed in nobis cœpit pavere. Fit igitur una persona caput & membra, Christus & Ecclesia. Sunt Sponsus, & Sponsa duo in carne una. Ergo & in voce una. Secundùm hanc unitatem dixit
Act. 9. 4. Christus: *Saule, Saule, quid me persequeris*. Non dixit: *meos*, sed *me*, cùm tamen non illum, qui erat in cœlo, sed suos persequeretur in terra. Hanc quoque Isaias commendat, in quo loqui-
Isa. 61. 10. tur Christus & ait: *Sicut Sponso alligavit mihi mitram, & sicut Sponsam ornavit me*. Se unum in carne una dicit Sponsum, & Sponsam voce unâ, quæ est: *mihi*, & *me*.

Iste Psalmus quartus est eorum, qui breviter de Passione, & Resurrectione commemorant, in quo & Martyrum humiliatio describitur & exaltatio, ut videns se nemo superbiat, videns misericordiam non paveat; incipit ergo in persona capitis, & ait:

In te, Domine, speravi, non confundar in æternum. VERS. II.

Nam quòd hæc illius verba sint, ipse orbi universo auditum, & notum fecit clamando voce magnâ: Pater, *in manus tuas commendo* Luc. 23. 46.
Spiritum meum. Ipse igitur est, qui secundùm formam servi speravit in Dominum, ut non confunderetur in æternum, quemadmodum illum inimici confundere voluerunt, juxta quorum æstimationem *factus sum*, ait, *tanquam vas perdi-* Psal. 30. 13
tum, quoniam audivi vituperationem multorum, verbi gratia dicentium: *Vah, qui destruit tem-* Marc. 15. 30.
plum Dei, salvum fac temetipsum. Igitur contra hujusmodi vituperationes inimicorum volentium illum confundere orat, & dicit: *In te, Domine, speravi, non confundar in æternum*: nunquam *confundar*, dum insultabitur mihi habenti similitudinem carnis peccati.

In justitia tua libera me de morte.

Inclina ad me aurem tuam, id est, me humilem exaudi proximus mihi per verbum quod unitum est carni. *Accelera, ut eruas me*, id est, non differas usque in finem Sæculi me à peccatoribus segregare, & animas ab inferno eripere. Quod ut sit, *esto mihi in Deum protectorem, quoniam* tu es *fortitudo mea* ad tolerandos persecutores: *Et refugium meum* ad derelinquendos in morte? *Et propter nomen tuum*, per me innotescendum in gentibus, *educes me*, vel dux mihi eris, id est, per omnia sequar voluntatem tuam: *Et enutries me* paulatim aggregando mihi Sanctos adimplebis corpus meum. *Educes me de laqueo*, vel de muscipula, *quam absconderunt mihi*, id est, ab insidiis, quas occultaverunt mihi, *educes* suscitando, & ad superna elevando frustratis Judæorum consiliis. Unde jam ante Passionem *commendo Spiritum meum in manus tuas*, id est, tuæ potestati *commendo* citò recepturus eum. Hæc sunt verba, quæ in cruce dixit, unde docet se in hoc Psalmo locutum esse:

Redemisti me &c. Hæc verba populo Passione redempto conveniunt. Non enim Redemptori, sed populo redempto dicere congruit: *Redemisti me*.

Possunt etiam præcedentia de eodem populo accipi, qui in *extasi* pavens, à spe tamen incipit ita: *O Domine, speravi in te*, non in me.

Non

Non est pavor sine misericordia, quia sperat humana natura: *Non confundar in æternum.* Non ait simpliciter: *Non confundar*: quia de peccatis ad horam confundi utile est; sed ait: *Non confundar in æternum.* Et quia non statuo meam justitiam, in qua damnares, *in tua justitia*, quæ est mea, à te data, *libera me.* Ecce oro

VERS. III. *Inclina ad me aurem tuam*, id est misericordiam: in mittendo Filium *accelera.* Significat se exauditum, sed moram timens in ipsius exauditionis effectu dicit: *Accelera ut eruas me* à peccatis. *Esto mihi in DEUM protectorem*, id est: protege, *& esto in domum refugii.* Servus ab irato Domino fugit, ubi non est Dominus suus: sed à Deo fugiens, quocunque divertat, Deum iratum invenit. Placatum verò invenit quicunque volens evadere Deum fugit ad ipsum. Ipse enim est *refugium* in domo, quæ est Ecclesia, in qua salvantur homines, sicut in arca Noe. Unde sequitur: *Ut salvum me facias.* Ideò autem te, non alium quæro:

VERS. IV. *Quoniam tu es*, non alius est *fortitudo mea, & refugium meum.* Et quidem non sum dignus ego, sed *propter nomen tuum*, ut scilicet glorificeris, *deduces me*, ne aberrem à te: *& enutries me.* Unus est cibus, quem & pater & mater trajicit in carnem, & factum lac parvulus accipit, qui est accepturus in mensa. Sic Dominus ut suam sapientiam nobis faceret lac, indutus est carne, & hoc lacte nutrit nos, ut tandem escam validi, qua pascuntur Angeli, manducemus.

VERS. V. *Educes me de laqueo hoc, quem absconderunt mihi.*

Hìc affirmat liberationem. *Laqueum* vocat duas portas, per quas diabolus tentat, quæ sunt cupiditas, & timor. Per cupiditatis portam priùs tentavit Dominum tribus modis, scilicet gula, avaritia, vana gloria. Qua porta clausa tentavit per timorem Passionis. Per easdem portas tentat omnes homines, ideò totum corpus dicit: *Educes me de laqueo hoc, quem absconderunt mihi* Christo dicentes: *Magister scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces.* (Marc. 12. 14.) Talia quippe dicendo mihi *laqueum absconderunt*, ut si negarem tributa Cæsari danda, inde me accusarent quasi Cæsaris adversarium, & inimicum Romani Imperii. Si autem danda concederem, quasi contra libertatem & nobilitatem peculiaris Dei populi docens offensam incurrerem. At ego eductus sum de hoc laqueo dicens: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo.* (Ibid. v. 17.) Item cùm ad me duxissent mulierem in adulterio deprehensam, *laqueum* talem *absconderunt* mihi, ut si eam lapidandam dicerem secundùm legis austeritatem, divulgatam de me misericordiæ famam perderem. Si autem eam defenderem, quasi legis transgressor famam justitiæ perderem. Sed tu Deus Pater *eduxisti me de hoc laqueo, quem absconderunt mihi.* Dixi enim: *Qui sine peccato est vestrûm, primus in illam lapidem mittat.* (Joan. 8. 7. &c.) Et ad ipsam mulierem dixi: *Nemo te condemnavit mulier?* Et illa: *Nemo Domine. Nec ego te*, inquam, *condemnabo: vade, & amplius jam noli peccare.* Sic loquendo, & sic faciendo eductus sum de laqueo eorum, neque in Cæsarem, neque in Deum peccando, pariterque justitiam, & misericordiam servando. Nam quod dixi: *Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari*, à Cæsaris offensa me custodivit: quod dixi: *quæ Dei sunt, Deo*, à Dei offensa liberum exhibuit. Item quod dixi ad mulierem: *Nemo te condemnavit mulier? nec ego te condemnabo*, misericordiæ præconium fuit, quæ inter me misericordem, & illam miseram mediatrix & conciliatrix erat: Quod autem dixi Judæis: *Qui sine peccato est vestrûm, primus in eam lapidem mittat*, itemque quod mulieri dixi: *Amplius noli peccare*, justitiæ fuit enuntiatio, quæ non aliter indulget peccata præterita, nisi de ipsis doleatur, & de futuris cautela teneatur. Sic *laqueus* insidiantium mihi contritus est, & ego justus comparui tam erga Cæsarem, quàm erga Deum, pariterque inventus sum justus & misericors. Nec mirum, quod ego *laqueos* eorum evasi. Si enim *frustra jacitur rete ante oculos pennatorum*, (Prov. 1, 17.) quantò magis ante oculos aquilæ acutiùs videntis? Ego autem sum aquila, & electi mei ante ac retro sunt oculati, & undique pennati. Unde tu Pater, qui *educes me* ipsum *de laqueo*, etiam eos, qui mei sunt, vel erunt, *educes de laqueo.*

In Hebræo legitur: *Et educes me de reti, quod absconderunt mihi.* Itaque sive *rete*, sive *laqueum* illi absconderunt. Sed tu, qui vides omnia, & omnia, quæ vis, potes, *educes me*, ac meos *de laqueo* sive *de reti* abscondito coram oculis humanis non coram oculis Divinis, quibus meos ita oculabis, ut scientes reddere Cæsari, quæ Cæsaris sunt, & quæ sunt Dei Deo, non admittant contra se justæ accusationis occasionem in Prætoriis, vel Conciliis: itemque scientes conservare justitiam cum misericordia prudentes ut serpentes, simplices ut columbæ inveniantur, quatenus & justam severitatem, ne crudelis fiat, misericordia condiat, & piam misericordiam, ne remissa fiat, justitiæ zelus accendat, atque ita sint liberi tam è laqueo nimiæ crudelitatis homines odientis, quàm à laqueo nimiæ pietatis vitia hominum foventis. In illis enim sicut semper parata est justa severitas ad ulciscendum, quod perperam geritur: sic pia charitas optat non inveniri, quod justè debeat puniri.

Etiam in fovendis vel castigandis propriis corporibus illis interdum laqueus, vel rete ponitur, ut aut per nimiam austeritatem castigando carnis petulantiam debilitent ipsam carnis naturam, aut per nimiam condescensionem fovendo carnis naturam foveant quoque pariter ipsius petulantiam. Sed tu ***educes me***, ac meos ***de*** ancipiti hoc ***laqueo***, ***quem absconderunt mihi*** diabolus, & homines. Nam diabolus blanditiis in deserto me provocavit ad nimiam carnis condescensionem tentans de gula: postmodùm per homines tentatus sum de austeritate nimia porrecto mihi vino acido cum felle mixto. Sed ego & diaboli panem suggerentis detestatus blandimentum, & hominum fel porrigentium execratus machinamentum docui ab utroque laqueo meis cavendum, & per medium blandimentorum & austeritatum sic incedendum, ut neque prosperis demulcentibus fiat homo remissus, neque amans irritantibus fiat acediosus. Taliter per victoriam tentationis meæ tu Pater placatus, & propitiatus, ***quoniam tu es*** in eisdem tentationibus ***protector meus***, ***educes*** meos ***de laqueo*** tentationum, quarum victor ego pro eis offero tibi ***Spiritum meum*** dicens :

VERS. VI. *In manus tuas commendo Spiritum meum*, id est, animam meam, de

Isa. 53. 10. qua dictum est in Prophetis : ***Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum. & voluntas Domini in manu ejus dirigetur.*** Igitur propter semen longævum de me grano in terram projecto proventurum, & propter voluntatem tuam, Domine, in manu mea dirigendam, ego nunc pro peccato meorum abolendo in cruce pono animam meam, & ***in manus tuas***, Pater, ***commendo Spiritum meum***, id est, ipsam animam meam, sciens, quòd cum lucro longævi seminis citò ad corpus meum remittes eam, spoliatis primò per eam inferis, multisque animabus inde liberatis. Imò ego pono eam, & iterum sumo eam: pono eam nunc in tuæ commendationis sinum, & inde iterùm sumo eam peractâ Redemptione totius Ecclesiæ meæ, quæ tibi acceptâ Redemptionis gratiâ dicit in gratiarum actione : *Redemisti me Domine DEUS veritatis.*

Psal. 50. 8. ***Ecce enim, veritatem dilexisti*** in eo ipso, quòd me redimisti, sicut veraciter locutus es ad Patres nostros, quibus absque mendacio promisisti, quod mihi Ecclesiæ absque dolo exhibuisti. Promisisti veraciter, exhibuisti efficaciter, propterea in ista gratiarum actione voco te ***Deum veritatis:*** quia nisi constans in veritate fuisses, redemptionem promissam non misisses, qui tot peccatis fuisti irritatus hominum, servorum tuorum, ut pro ipsis redimendis minimè filius dilectissimus daretur, nisi veritas promittentis ad hoc suffragaretur.

Notandum tamen, quod sic servatur ista promissionis veritas, ut ab ea destruatur contrariæ promissionis vanitas. Sicut enim verum est, quod verax Deus promisit homini obedienti dicens ad Abraham post exhibitam obedientiam : ***In semine tuo benedicentur omnes tribus terræ*** *Gen. 22. 18.*: Sic falsum est, & omninò vanum, quod diabolus ab initio mendax, & pater mendacii promisit inobedientibus dicens : ***Eritis sicut Dii.*** *Gen. 3. 5.* Hujus falsæ promissionis vanitatem usque adeo quidam observant, ut in sua licèt inobedientia permanentes tamen arbitrentur esse se æquales Diis, id est, hominibus piis, & sanctis. Multò rectius isti facerent, si cum filio prodigo à vanitate ad veritatem redirent, & veraci confessione dicerent: ***Pater, peccavi in cœlum, & coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus*** *Luc. 15. 18. 19.*, jam non dignus associari Sanctis tuis, quibus dicis : ***Ego dixi, Dii estis, & filii excelsi omnes.*** *Psal. 81. 6.* Si sic veraci confessione dicerent, & ulteriùs obedire parati essent, veritas liberaret eos. Nunc autem nimìs exosam habentes veræ confessionis, & in futurum bonæ sponsionis veritatem, diligunt vanitatem, & falsitatem vanâ spe Divinitatis illos decipientem dicente illis diabolo : Facite quod suadeo, comedite vetitum, id est, committite peccatum vobis interdictum, & per multam Dei misericordiam vos tandem circa finem vitæ conversi ***eritis sicut Dii***: vel Deo dissimulante vestram iniquitatem propter insitam vobis fragilitatem ***eritis sicut Dii***, Sanctis videlicèt & castis, ac religiosis hominibus assimilandi. Non enim tam crudelis est Deus, ut perdat multitudinem hominum in peccatis jacentium, & in ipsis morientium. Talia serpentis vanitatem insibilantis fallentia susurria libenter interdum accipit & observat fragilitas humana, quasi decepta fœmina. Sed novus Adam non audit eam, quia ipse est ipsa veritas, cui exosa est vanitas & falsitas. Et tu Deus verax Pater veritatis in ipso Filio tuo, & in omnibus membris ipsius eandem vanitatem respuis, eamque diligentes tu non diligis, quod probatur à contrario: quoniam cùm sint contraria odium, & dilectio, usque adeo dilectores vanitatis non diligis, ut etiam odio habeas eos. Tibi enim verè dicitur :

Odisti observantes vanitates supervacuè. **VERS. VII.** Poterat utcunque tolerari, si homo vanitati similis in se habens vanitatem non observaret, vel defenderet eam. Ideò non dico tibi, Deus veritatis, quòd odio habeas illos, qui habent vanitates. Quis est enim homo filius hominum, de quibus dicitur: ***Universa vanitas omnis homo vivens*** *Psal. 38. 6.*, qui non ex aliqua parte careat veritate illusus à vanitate ? Verumtamen ubi ***vanitati creatura subjecta est non volens*** *Rom. 8. 20.*, ibi vanitas non observatur vel amatur, quoniam talis creatura sub vanitatis gravamine ingemiscit, & parturit fructum veritatis etiam per usum ipsius vanitatis, qua utuntur in bonum omnes, qui ei non consentiunt ad malum.

malum. Unde adhuc illud sanè concedi potest, ut vanitatem quis observet, quam etsi malam non ignoret, usus tamen ipsius utilis, vel necessarius sibi constet: sicut stimulus carnis, cùm sit magna pars mundanæ vanitatis, tamen quoniam Paulo Apostolo fuit utilis, ipse tandem edoctus est illum observare, ac portare quoadusque quasi cauterio quodam illius vanitatis vitium sanaretur habilitatis ad extollentiam propter revelationem veritatis. Nisi datis primitiis veritatis remansissent in Apostolo adhuc adolescente quædam reliquiæ vanitatis ad custodiam
2. Cor. 12. 7. humilitatis, non utique dixisset: *Ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus Sathanæ* &c. Vanitatati ergo subjectus erat Apostolus certè non volens, neque *supervacuè*, sed exigente necessitate pro conservanda humilitate. Credendum verò est absque dubio consummatum postea in humilitate Apostolum non eguisse hoc stimulo,
Gal. 2. 20. sed in magna libertate dixisse: *Vivo autem jam non ego, vivit verò in me Christus.* Verissimè igitur, atque cautissimè dictum est tibi DEUS veritatis: *Odisti observantes vanitates supervacuè.* quoniam illi *supervacuè observant vanitatem*, qui non diligunt veritatem.

Est autem veritas in rebus, quæ manent, ut est Pater & Filius & Spiritus Sanctus, unus DEUS, & virtutes, quæ in illo tanquam in fonte stant & manent, atque inde in electam rationabilem creaturam quasi rivos, & radios extendunt, sicut ipsi fatentur, qui vera & hu-
Ps. 35. 10. mili confessione dicunt: *Domine, apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.* Vanitas verò est in rebus, quæ non manent, sed inter manus volentium tenere penitus evanescunt, & deficiunt, ut omnes illecebræ mundanæ, quia
1. Joh. 2. 17. *mundus transibit, & concupiscentia ejus.* Cùm
Isa. 40. 6. enim sit *omnis caro fœnum, & omnis gloria carnis quasi flos fœni*, absque dubio in brevi arescet fœnum, & flos ejus cadet; *Verbum autem Domini manet in æternum.* Hoc est Verbum,
1. Joh. 1. 1. de quo ait Joannes Apostolus: *Quod vidimus, & audivimus, quod perspeximus, & manus nostræ contrectaverunt de Verbo vitæ, & vita manifestata est.* Contrectemus adjuvante gratia ipsius, & nos illud verbum quasi margaritam solidam, contrectemus meditando, legendo, discendo, docendo, & maximè orando, innitamur illi tanquam fundamento solidissimo, & nunquam casuro, quia verbum Domini manet in æternum. Videamus, quid hoc verbum promittat, & cui promittat, perspiciamus, quid promittat, & quid præcipiat, atque tunc demum firmissimè speremus promissum, cùm diligamus præceptum. Solis enim præcepti sui amatoribus ipse DEUS in præmium est promissus. Si enim præcepta ejus negligimus, & promissa speramus, frustra *vanitatem observamus.* Vanitatem, inquam, non veritatem: quia spem tenemus inanem, non de veritate verbi manentis in æternum conceptam, sed aliunde menti vanitatis amanti afflatam. Propterea tu, Domine, *odisti omnes observantes vanitates supervacuè*: quia non solùm vacuè, sed & *supervacuè* vita speratur, ubi veritas non solùm non promittit vitam, sed insuper minatur mortem æternam.

Ego autem in Domino speravi.

Ego redemptus populus, qui nuper dixi: *Redemisti me, Domine DEUS veritatis*, Veritatem diligendo, & vanitatem illi oppositam respuendo *in Domino speravi*, quem scio non posse mentiri. Namque ut cætera ejus dicta taceam, in quibus omnibus gaudeo esse veritatem solidam, unum ejus dictum penso, in cujus veritate spem multam habeo. Dictum hoc tale est: *Dimittite, & dimittetur vobis: date, & dabitur vobis.* Luc. 6. 37. Dimittam ergo vindictam, & dabo veniam cunctis me offendentibus, & in Domini veritate sperans ero securus, quod & mihi dimittatur, sicut dimitto, & detur, sicut do. De hac fortasse aliqui dubitant: *Ego autem in Domino speravi*, qui non potest mentiri. Sed quia sine misericordia veritas mihi esset severitas, ego magis *Exultabo, & lætabor in misericordia tua*, quæ veritati comes est individua. *Exultare* est cum magna animi alacritate corporis gestu gaudium mentis prodere. *Lætari* est temperata mentis affectione mulceri. Est ergo mihi causa magna exultandi, & lætandi super misericordiam tuam.

Quoniam respexisti humilitatem meam. Magnum fuit, quòd videns vidisti afflictionem populi tui, qui erat in Ægypto, & descendisti liberare eum. Sed multò majus est, quod nunc *respexisti humilitatem meam* tali respectione, ut per illam expietur superbia veteris hominis, quem cum sua posteritate jure despexisti tu, qui superbis resistis. In eo enim, quod dico: *respexisti*, non: aspexisti, noto, faciem tuam fuisse aversam propter odiosam tibi superbiam. Sed ego Christus humiliavi meipsum factus obediens tibi Patri usque ad mortem, mortem autem crucis, in qua pendens dixi: *In manus tuas commendo spiritum meum.* Provocavi etiam alios ad discendum à me, quia mitis sum, & humilis corde, atque expiata hominum superbia per meam humilitatem tu *respexisti humilitatem meam*, & *salvasti de necessitatibus animam meam.* Non dico: *de necessitatibus meis*; quia necessitates humanas dormiendi, comedendi, bibendi, & alia hujusmodi nulla mea necessitate, sed spontanea voluntate ac potestate sustinuit *anima mea*, id est, vita mea usque ad horam illam, qua dixi: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum*; & tu statim exaudiendo suscepisti spiritum meum, id est, *animam meam*, ita ut ex tunc omnino careat mortalis vitæ necessitatibus, quas propterea præter peccatum tulit anima mea in corpore mortali, ut eas destrueret, ne ullatenus essent in corpore immortali omnium mihi commorientium, & conresurgentium. Nam cæteri homines, qui non sunt complantati similitudini mortis & resurrectionis meæ, passiones humanarum necessitudinum habebunt etiam post mortem, sive in pœnis nondum receptis corpo-

 ribus,

ribus, ut anima divitis guttam aquæ sitiens, licèt extra corpus ardens, & illi, quorum juxta vaticinium Scripturarum in inferno post judicium vox illa est: quando rursum vina reperiam? & quibus dicitur in Evangelio: [Luc. 6. 25.] *Væ vobis, qui saturati estis nunc, quia esurietis.* Omnis autem *anima mea*, quæ animæ meæ conformata in carne mortali efficitur mea, post mortem efficitur à necessitatibus humanæ possibilitatis omnino libera, per hoc scilicet, quòd anima mea his necessitatibus erat subdita volens, cùm quæreret creaturam, quæ necessitatum, talium vanitati subjecta erat non volens. Ergo non tantum pro *anima*, & spiritu meo, quem in manus tuas commendavi, sed etiam pro qualibet anima eidem spiritui per fidem, & humilitatem, per charitatem, per mansuetudinem conformata in gratiarum actione dico: *Quoniam respexisti humilitatem meam, salvâsti de necessitatibus animam meam.*

Aliter: Ego populus redemptus, qui superiùs dixi: *Redemisti me Domine DEUS veritatis*, etiam nunc ago gratias, quia sentio me salvatum partim in spe, partim in re, de multis necessitatibus, quibus fragilitas, humana subjacens clamat in alio Psalmo: *De necessitatibus meis eripe me Domine.* Sunt autem necessitates multæ, quas in hac vita omnino caveri est inevitabile, sicut est cor alterius suspicari non benè de bono, vel benè de non bono, nescire, qualis erit cras vita tua vel aliena, mori contra voluntatem, velle bonum quod non possis, urgeri ad malum quod nolis, difficulter ascendere ad bonæ vitæ novitatem, facile descendere, ac sequi veterem peccandi consuetudinem, ad quam si quis trahitur lege memb orum captivante, quæ legi mentis repugnat, clamet humiliter ac suppliciter: [Rom. 7. 24.] *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Et sic humilis liberabitur, & salvabitur, poteritque tibi DEUS dicere in gratiarum actione: Gratias tibi ago, Domine: *Quoniam respexisti humilitatem meam, salvâsti de necessitatibus animam meam.*

Necessitas etiam timoris cogebat animam servire sub lege, ac sustinere grave jugum cerimoniarum, [Act. 15. 10.] *quod neque nos*, ait Petrus, *neque Patres nostri portare potuimus.* Nunc autem ab hujusmodi necessitatibus liberati audimus Apostolum Paulum nobis dicentem: [Rom. 8. 15.] *Non enim accepistis Spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis Spiritum adoptionis Filiorum, in quo clamamus, Abba Pater.* In ipso ergo Spiritu filiationis quisque nostrûm vel appropinquans ad exitum, vel etiam cùm se ponit dormitum, dicat: Pater *in manus tuas commendo Spiritum meum, redemisti me, Domine DEUS veritatis:* Qui ut servum redimeres, filium tradidisti, sicut veraciter in Scripturis promisisti: Per ipsum quoque *salvâsti de necessitatibus* legalium observationum *animam meam*, faciens eam liberam, semperque in promptu habentur sacrificia, quæ offerat, Aquæ cùm priùs non posset habere, culpis gravabatur interdum, vellet, nollet. Si enim pro peccato suo quis debuit offerre tunc hircum, & non potuit habere illum, seu vitulum, seu agnum, seu turtures, vel pullos columbarum, sive de simila coctum sacrificium, vel olei sextarium, tam diu reus tenebatur, quamdiu habere non potuit, quod pro peccato tali, vel tali offerendum fuit. Nunc autem cessantibus hujusmodi necessitatibus, post peccatum si pœnites, in omni loco, in omni tempore, sacrificium acceptabile persolvere potes, tantummodo cures habere spiritum tuum talem, de quo dicere valeas: *In manus tuas Domine commendo spiritum meum.* Hic Spiritus tuus, si fuerit innocens, & pius, acceptabilior est agno legali: si fuerit absque felle amaritudinis in dulcedine fraternæ dilectionis, acceptior est pullis columbarum: si fuerit amator castitatis, vel de castitate amissa luctuosus, acceptior est castis & luctuosis turturibus: vitulum quoque in se mactavit, si fastum cervicosæ superbiæ superavit: hircum immolavit in se mortificata omni libidine prava. Talium sacrificiorum si homo habet copiam, poterit per singula dicere: *In manus tuas Domine commendo spiritum meum*, quem tu digneris habere sacrificium acceptabile, pro innocentia quasi agnum, pro simplicitate quasi columbam, pro castitate vel pœnitentia quasi turturem, pro puritate quasi similam, pro misericordia quasi olei sextarium sex operibus misericordiæ refertum & coagitatum & supereffluentem, quando major est miserendi voluntas quàm facultas. *In manus tuas Domine commendo spiritum meum*, quoniam de necessitatibus persolvendi carnales hostias tu *salvâsti animam meam*, qui pro multis hostiis accepisti unam in crucis ara tibi Pater immolatam, quæque adhuc immolatur cottidie in Sancto altari, cujus assistens ego redemptus, & à necessitatibus legis liberatus tantummodo spiritum meum offero, & dico: *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum*: quia *in me*, non extra me, *sunt DEUS vota tua, quæ reddam tibi* [Ps. 115. 14.] ego Ecclesia, ego populus redemptus & salvatus à legis necessitatibus, mancipatus verò sacrificiis melioribus, & facilioribus. Unde quidam tam scholastico, quàm Ecclesiastico sensu de his loquens metricè inter cætera dixit:

Quicquid enim fit in Ecclesia, tantummodo prosit
Moribus, aut fidei, victima grata DEO est.
Offerimus vitu los lingua, mactamus & hircum,
Solvimus in cineres tbus, oviumque virum.
Dum canimus, vel dum legimus, quod prava refrenet,
Quod populum, quod nos ad meliora vocet:
Tunc etiam vitulus, tunc sacrificatur & hircus,
Cùm fastum calcas, luxuriamque premis.
Agnus ab innocuis, à simplicibusque columba,
Turtur ab his, qui flent, præmia summa procul.

In

In clibano coctos panes altaribus offers,
Si robur mentis nulla flagella movent.
Conspersos oleo si vis, pietas moderetur.
Inque reos infra, quam liceat, libeat.
Non fermentatos, si mens tibi purior adsit,
Excoquat & carnis fluxa supernus amor.
Offers & similam, si quos diviserat error,
Colligis, inque fidem jungis, idemque facis.
Hos catechizans molis in Baptismate mergis,
Unis informans aspera ferre coquis.
Sic eadem, moresque docent, Christumque figurant.
Sic geminos usus cætera legis habent.

Cùm ergo veterum sacrificiorum sit ablata necessitas, & sit novæ gratiæ libertas, dicant nunc, qui redempti sunt à Domino, quos redemit de manu inimici, dicant omnes, & dicant singuli suo Redemptori: *Salvâsti de necessitatibus animam meam.*

VERS. IX. ***Nec conclusisti me in manibus inimici***, in potestate vel cupiditate vitæ illaqueantis, vel timore mortis me constringente: sed ab angustiis mortis liberando ***statuisti in loco spatioso pedes meos***, id est, gressus justitiæ meæ. Non enim accepi Spiritum servitutis iterum in timore angustiante, sed ablato jugo timoris gressum fecisti mihi facilem in lata via charitatis, qui quandoque fuit difficilis in angustia servilis timoris, in quo erat etiam terror mortis nondum cognita gloria Resurrectionis. Nunc autem ex quo Christi Spiritus in manus Patris commendatus ab eodem Patre ad corpus reductus manifestavit gloriam Resurrectionis transactæ in Christo, futuræ autem in toto corpore suo, timor mortis non angustiat, sed spes magis dilatat viam justitiæ, qua etiam per mille pericula mortium eundum est in *locum spatiosum*, id est, in paradisum, sive in patriam virtutum, in charitatis latitudinem, quæ est regio beatorum, & liber locus à potestate Diaboli, in quo *loco spatioso statuisti pedes meos.* Illi enim in terra solida fixa est anchora spei meæ, illuc attingit funis navis meæ. Unde propter certitudinem rei futuræ dico, quod jam *statuisti in loco spatioso*, id est, in cœlesti paradiso *pedes meos.*

Ipsa quoque sancta Catholica Ecclesia per orbem terrarum dilatata est mihi *locus spatiosus* ad manendum in ea, sive currendum in ea usque ad bravium supernæ vocationis. Curritur autem in ea non gressibus pedum, sed gressibus morum ad illud bravium. Et in illo cursu sciendum est, à quo, cùm quo, ad quem curratur. 1.Cor.9.24. *Omnes enim currunt, sed unus ille accipit bravium*, qui ab hoc mundo currit festinanter avertens amorem suum ab eo, & cum proximo currit socialiter copulans amorem suum cum eo, quem pariter secum recognoscit fugere de mundo. Sic autem à mundo cum proximo fugientem & currentem *in loco spatioso*, in hujus vitæ stadio, quis locus tutus accipiat, nisi ad solum DEUM charitatis cursu tendat, atque illi dicat: *Esto mihi in DEUM protectorem, & in locum munitum, & salvum me facias?* Ad quem

A cum pervenerit veraciter, & efficaciter, cantare poterit: *Statuisti in loco spatioso pedes meos.* Nunc autem antequam ad hunc locum perveniatur, dum & mundus, à quo currens fugio, quasi alter Pharao post tergum sequitur & persequitur, & proximus, cum quo socialiter currere volo, interdum est mihi adversarius in via traditurus me judici, nisi concordem illi, præsertim benè currenti: & locus æternæ stationis, ad quem fugio, dum interdum creditur fieri propè, fit longè.

Miserere mei, Domine, quoniam tribulor. VERS. X.

Ego Ecclesia in capite quidem jam glorificato, & quibusdam membris una secum glori-
B ficatis jam sto in loco spatioso: sed in infirmis membris meis diversis angustiis *tribulor*, timens, ne mundus aut blandiens me vel meos alliciat, aut persequens comprehendat, timens etiam, ne socius viæ meæ discordans à me tradat me judici, nisi concordavero illi aut amando aut imitando illum, si bonus est, aut miserando & orationibus adjuvando, si necdum bonus est. Insuper etiam illum timeo, ad quem vado, ne fortè in ejus judicio reprobus inveniar: à tergo timor, ex latere timor, ante faciem timor. Timor mundi persequentis, timor proximi comitantis, timor DEI ad se vocantis. Timor iste tam multiplex adeo tribulat, & anxiat me, ut compellar dicere: *Miserere mei, Domine, quoniam tribulor*, maximè in infirmis meis necdum
C in charitatis pace firmatis. Pacem enim habentibus in animo suo spatiosus est locus, sed rixarum angustias habentibus arcta est via, quæ amantibus est lata. Est ergo nunc tempus miserendi, quoniam tribulor propter multas causas, quas enumerans dico: *quoniam tribulor*, non quoniam morior, quia non jam de morte, quæ in causa justitiæ optabilis esset, sed negata mihi morte de cruciatibus terreor: adeò ***conturbatus est in ira*** tua, vel mea ***oculus meus.***

Oculus est oratio, quæ in DEUM intendit. Hic *in ira* DEI, qua permittit Sanctos affligi, turbatur. ***Anima mea*** etiam, quæ
D quasi in ventre escas, ita in memoria rerum tenet notitias, tenet etiam quanta pro nobis passus est Christus, & quæ fidelibus suis promiserit, ipsa *in ira turbatur.* Vel *anima* sensualitas est, ***venter*** caro, quæ in tribulatione turbantur. Vel *oculus*, scilicet hi, per quos alii vident: *anima*, quorum exemplo alii vivunt: *Venter* infirmi in Ecclesia, *in ira* persecutorum *turbantur.* Vel *in ira* tua, quæ per zelum de peccatis palearum est non extinctus, *sed conturbatus est oculus meus.* Vel brevis *ira* mente concussa & turbata dissipat contemplationem, quæ non est, nisi in mente quieta: quæ verò longa est, & crescit in odium, non zelum, sed judicium damnationis habet, quo mentis oculus excæcatur. Per *animam*, & *ventrem* interiora possunt accipi, quæ turbantur, quan-

quando videntes impios non posse corripi intus irascimur, palàm verò clamare non licet. Ipse etiam Christus turbatus est, ne Sancti in tribulationibus turbati desperent.

VERS. XI. *Quoniam defecit in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus.* *Vita* justorum, qui dissolvi cupiunt & esse cum Christo, nisi propter alios manere in carne necessarium esset, *vita*, inquam, illorum est profectus aliorum. Unde Apostolus: *Nunc vivimus, si vos statis in Domino.* His ergo non proficientibus, propter quos vivitur *vita* justorum, *deficit in dolore*, & rectè dicit quisque illorum: *Quoniam defecit in dolore vita mea.* Vel *vita* est Dominum confiteri, & confessio Domini *defecit in dolore*. Vel ad litteram: *Vita* deficit *in dolore*, id est, virtus animi infirmatur tormentis, ita ut etiam vivere: quia humana fragilitas nihil boni habet in se. *Et anni mei*, tempora vitæ hujus non morte tolluntur, sed sunt *in gemitibus* pro continuis cruciatibus, vel abundante iniquitate, cùm clamare non licet, *anni mei* sunt *in* occultis *gemitibus*. *Infirmata est in paupertate virtus mea*, vel in egestate vigor meus. Eget sanitate corpus, nec parcitur cruciatibus: Eget resolutione, & parcitur morti, & de hoc dico: *Infirmata est virtus mea*, id est, fiducia mea. Vel *in paupertate* aliorum: quia refrigescet charitas multorum, *infirmata est virtus mea*, & *ossa mea*, id est, fortes, qui persecutionibus non turbantur, conturbata sunt tantùm in iniquitatibus fratrum.

1.Thess.3.8.

VERS. XII. *Super omnes inimicos meos*, id est, plusquam iniqui, qui justè pro sceleribus usque ad confessionem torquentur, *factus sum opprobrium*, vel factus sum opprobrium valde pro inimicis, qui sunt super omnes inimicos meos, id est, pro falsis Christianis, & hypocritis, qui sunt deteriores paganis, & Judæis, atque publicanis, quos hypocritas Ezechiel comparat sarmentis de vite præcisis, quæ deteriora sunt silvestribus lignis. Et quidem meliora sunt sarmenta in vite manentia, & facientia fructum, sed præcisa solus ignis exspectat. Silvestria verò etiam præcisa sunt utilia, quia possunt venire in fabricam. Quibus autem propter falsos Christianos Ecclesia fiat *opprobrium* determinat dicens: *Vicinis meis*, id est, volentibus credere, & jam proximis fidei, sed deterriti sunt mala vita gravantium navem. Vel *vicinis*, parentibus. Et *factus sum* etiam *timor notis meis*, quibus exemplo horribili tribulationibus timorem incussi, vel illis, de quibus benè sperabatur, cadentibus in scelera. *Timor factus sum notis meis*, id est, in dubium veni familiaribus meis, qui timent, ne omnes mei tales sint. *Qui vident me*, id est, qui noverunt, quid sit Ecclesia, & quæ spes mea invisibilis, *Fugerunt à me* foras ad visibilia, vel ad facienda schismata, & hæreses.

Ezech.15.2.

VERS. XIII. *Oblivioni datus sum* ab illis, tanquam sim *mortuus à corde* eorum: vivens autem ego usibus Domini *factus sum tanquam vas perditum*, id est: visus sum mihi perisse nullum lucrifaciens, vel acquisitos non retinens. Hoc autem ideo dico: *Quoniam audivi vituperationem multorum in circuitu*, id est, in appetitu temporalium.

Aliter: *Oblivioni datus sum tanquam mortuus à corde.* Ego quidem *factus sum opprobrium vicinis meis valde, & timor notis meis*; atque inde pulsabat cor meum quædam ad tempus recordatio de me ipso, quasi non essem dignus tantis opprobriis coram *vicinis, & notis meis*. Cùm sic in me ipso tabescerem, subitò visitante gratia DEI memor sui DEI, & delectatus sum, atque mei oblitus præ dulcedine memoriæ DEI, *oblivioni datus sum tanquam mortuus à corde*, id est, propria voluntate, qua mortificata in me *factus sum tanquam vas perditum* nihil esse arbitrans me ipsum, præcipuè fugiens ambitiones dignitatum, propterea

VERS. XIV. *Quoniam audivi vituperationem multorum commorantium in circuitu*, id est, in Scripturis audivi eos vituperari, qui ambiunt in terrenis ditari, & honestari, atque tali ambitione *commorantur in circuitu* ad modum rotæ volubilis in anterioribus cadentes, in posterioribus verò ascendentes, vel potiùs ascendere se somniantes. Propter tales quosdam vituperantur omnes Christiani, quorum vituperatores circumeunt Ecclesiam, & non intrant, quia & ipsi rotam temporalium amant, & dum in eo vituperio *convenerunt simul adversum me*, consiliati sunt *accipere animam* meam, ad vitam scilicet, ut non sinerent mori, quod tamen magis vellem. Vel *consiliati* sunt abjicere me ab Ecclesia, & *accipere in eo*, id est, in suo circuitu, *animam meam*, id est, meum consensum.

Aliter. *Qui videbant me*, Christum, *foris*, id est, purum hominem, *fugerunt à me* non intelligentes in homine latentem Divinitatem. Ipsi *foras fugerunt à me*, & excidi ab eis tanquam mortuus excidit à corde hominum, qui cum corpore memoriam quoque sepeliunt. *Factus sum tanquam vas perditum*: quia mortuus abjiciendus existimor: quoniam audivi *vituperationem multorum* Judæorum *commorantium in circuitu*, id est, errantium extra in lege circa carnalia, & spiritualiter non intelligentium punctum veritatis. *Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.* 1.Cor.2.8. Occiderunt autem ex consilio, quod est: *In eo, dum convenirent simul adversum me &c.* Ita illi *consiliati sunt.*

Ego

VERS. XV. *Ego autem*, Christus sciens, quia potestas talium nulla est, *in te speravi* Pater &c. Vel ego Ecclesia intelligens non esse sperandum in homine, *speravi in te Domine, & Dixi*, quia tu, qui es immutabilis, *es Deus meus*, qui salvum facies, quem emendas, &

VERS. XVI. *In manibus tuis sortes meæ*, id est, in potestate tua, non hominum meritis sunt *sortes meæ*. Quærendum est, cur in legibus Ecclesiasticis sortibus uti prohibeamur, cùm sortibus legatur usus Josue in distributione terræ. Ad quod respondetur: Homicidium lege prohibitum est, & tamen cùm sinente Deo quis occiditur, contra legem non peccatur: quia Deus non sub lege, sed supra legem est. Similiter cum Domino permittente sortibus utebatur Josue, per sinentis
Act. 1. 26. auctoritatem defenditur. Apostoli quoque Spiritu Sancto latenter suggerente per sortes elegerunt Matthiam ante Pentecosten. Sed tunc pleniùs illuminati in electione Stephani, & aliorum Diaconorum non quæsierunt indicia sortium, quod eis antea quasi minùs perfectis fuerat concessum. Similiter audientes, quia Samaria recepisset verbum Dei, miserunt Petrum & Joannem non per sortium electionem, sed per Divinam auctoritatem consentiente Scriptura, quòd gentilitas esset convertenda. Quia ergo legis umbra transivit, & lumen verum jam lucet, non sortium sed Scripturarum testimoniis & indiciis dirigenda est qualitas humanæ conversationis in rebus dubiis.

Hìc objicitur, quòd Sanctus Augustinus dicit: *Sors non est aliquid mali, sed est gratia, quæ sine meritis, quos vult, eligit, & in humana dubitatione Divinam indicat voluntatem.* (August. in Ps. 30. v. 16. Enarrat. IV.) Ad quod respondemus: Nec arbor in paradiso interdicta fuit mala; sed malum fuit homini interdictum transgredi. Similiter de sortibus dicendum est. In hoc autem loco dicente Psalmista: *In manibus tuis sortes meæ*, sensus hic est: Quamvis justus, & occultus electionis ordo apud te est, tamen ego, quem hoc latet, ad tunicam Domini, id est, ad charitatem sorte perveni. Vel *Sortes meæ*, id est, tempora vitæ meæ sunt *in manibus tuis*: quia quando vis, vivimus, & morimur. Hunc sensum vult Hebraica veritas, in qua legitur: *In manu tua tempora mea.* Et alia quoque translatio habet: *In manibus tuis tempora mea.* Ideo *Eripe me de manu inimicorum meorum & à persequentibus me.* Persequentes diabolum vocat & ejus ministros.

VERS. XVII. XVIII. & XIX. *Illustra faciem tuam super servum tuum.* Modò enim est confusio mixtis malis cum bonis: sed appareat qui pertinent ad te, id est: notum fac illis, qui putant me negligi, quòd facies tua super me intendat, & quòd servio tibi. Unde in alio Psalmo: *Discerne causam meam de gente non sancta.* (Ps. 42. 1.) Tu quia vera salus es, ut de tua medicinali efficacia sit facies mea illustrata, *Salvum me fac* non in mea justitia, sed *in misericordia tua*, ita ut *non confundar*, id est, non commisceat impiis. *Non confundar*, non erubescam insultantibus mihi ex eo: *Quoniam invocavi te.* Te, inquam, non aliud. Vel hæc est causa, quare *non confundar, quoniam invocavi te.* Vel Christus dicit ad Patrem: *Illustra faciem tuam &c.* id est: manifesta benivolentiam tuam super me, ut sicut de moriente discipuli desperant, ita de resurgente confidant.

Impii verò potiùs, qui lapides invocant, *Erubescant*, contra quod dixi: *Non confundar.* *Et deducantur in infernum*, id est, umbris socientur, contra quod dixi: *Illustra.* Et *Labia dolosa*, garrula, & falsa, quæ hìc non timent judicium, manifestatis tuis in me Sacramentis *muta fiant* in pœnis, ut potiùs dicant: *Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam &c.* (Sap. 5. 4.) *Labia* dico, *Quæ loquuntur iniquitatem adversus justum*, id est: Christum, caput & membra: *in superbia*, quia creatura contra creatorem: *& in abusione* vel contemptu, quia contra usum, quo de beneficiis solent homines esse grati, fecerunt, cùm eum, qui propter salutem eorum venerat, crucifixum & hominem contempserunt, contra quos Propheta admirans exclamat:

Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, qua diligis, quos emendas! VERS. XX. Ut autem dulcedo ipsa plus desideretur, & ne securi negligentiùs agant, *Abscondisti dulcedinem* tui amoris. Sed in futuro patebit solis *timentibus te*, non communis impiis. Hanc autem *dulcedinem perfecisti eis, qui* viventes secundùm filium Dei non timent servili timore, sed *sperant in te* usque in finem. *Sperant* dico, *in conspectu filiorum hominum* confitentes. Unde in Evangelio: *Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo.* (Matth. 10. 32.) Exponit autem perfectionem dulcedinis, & ait:

Abscondes eos à conturbatione hominum, VERS. XXI. ne scilicet turbationem patiantur humanam. Vel dum mali turbabuntur, ipsi erunt *in abscondito faciei tuæ*, id est, notitiæ, videntes te. Nam electus quisque in judicio per internum visum in vultu Divinitatis absconditur, dum reproborum foris cæcitas districta animadversione justitiæ repulsa turbatur. Sancti itaque viri ab importunitate desideriorum temporalium, à tumultu inutilium curarum, à clamore perstrepentium perturbationum semetipsos sacri verbi gladio mortificare non desinunt, atque intus ante

faciem Dei in secreto mentis abscondunt. Unde rectè per Psalmistam dicitur: *Abscondes eos in abscondito vultûs tui à conturbatione hominum.* Quod quamvis perfectè post judicium fiat, & nunc ex parte magna agitur, cùm à temporalium desideriorum tumultibus delectatione in interiora rapiuntur, ut mens eorum, dum in amorem Dei tota tenditur, nulla inani perturbatione laceretur. Hinc est, quòd Paulus per contemplationem mortuos, & quasi in secreto Divinitatis absconditos discipulos viderat, quibus
Col. 3. 3. dicebat: *Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo.* Qui enim mortificare se appetit, valde ad inventam requiem contemplationis hilarescit, ut extinctus mundo lateat, & à cunctis exteriorum rerum perturbationibus intra sinum se intimi amoris abscondat. Dicente nam-
Matth. 6, 22. que veritate: *Ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum*, sicut cor avari pecuniam suam diligentis est reconditum juxta thesaurum suum, vel in arca reclusum, vel etiam terræ suffossum: sic nimirum cor hominis veram vitam, veramque sapientiam perfectè diligentis ibi est absconditum, ubi sapientiæ ac vitæ verum thesaurum, quem diligit, novit reconditum. Hic autem thesaurus *in abscondito* Divinæ *faciei* est occultatus. Attamen sicut sapientia hominis lucet in vultu ejus, & habitus enuntiat de illo id, quod latet in illo: sic in Scriptura Sacra, veteri, ac novo testamento quasi duabus genis vultuata Dei elucet sapientia, & actus ejus, vel habitus utroque testamento notificatus hominibus denuntiat de illo. Est ergo Sacra Scriptura secundùm historialem sensum intellecta quasi facies Dei superficietenus considerata. Mysticus verò, ac Moralis intellectus *absconditum* est hujus *faciei*. Intrabunt verò in illud *absconditum*, qui diligunt internum Scripturæ sensum, vitamque suam dirigunt secundùm illum, semper fixum habendo cor suum juxta hunc thesaurum suum. Cùmque de sua vita sic disposita, sic de hoc thesauro inaurata, & gemmata, sic murenulis aureis argento vermiculatis ornata conturbantur homines ab humo nomen trahentes, & sola terrena diligentes: ipsi ab hac hominum *conturbatione absconduntur in abscondito faciei suæ* pro maximo habentes munimine, quòd se sciunt secundùm tuam voluntatem dispositos etiam in his, quæ hominibus fiunt interdum causa conturbationis.

Absconduntur verò nunc ex parte: in futuro autem perfectè, quando nullum in se sentient motum extra tuæ Deus voluntatis beneplaci-
Gen. 4. 16. tum. De Cain verò legitur, quòd *egressus est à facie Domini*: quia secundùm ejus beneplacitum noluit disponi, sed contabuit in sua malitia, & ad illius malitiæ solatium sola trahebatur delectatione terrenorum. Ideò sibi civitatem primus in terra condidit, quia in solis terrenis munimen sibi, atque solatium posuit. Imitantur autem illum, qui prava, quæ faciunt, exemplis terrenorum sibi consimilium defendunt, & muniunt, in quorum consuetudine, ac multitudine confidentes tanquam

A in civitate munita securi existunt. O DEUS *quis deducet me* in hanc *civitatem munitam*, Psalm. 59. 12.
quis dabit mihi expugnare illam? *Nonne tu Deus* expugnabis illam, *qui repulisti nos* ab illius expugnatione, docens nos tantùm exire de medio ejus dicens: *Exite de illa populus meus?* Isa. 52, 11.
Doces etiam nos orare pro pace hujus civitatis, ut in ejus pace sit pax nostra. Propterea tui fideles *in abscondito faciei tuæ* requiescere cupientes, & non habentes hîc manentem civitatem, scientes, quòd in tabernaculis habitare feceris filios Israël, & quòd in casulis habitabant Sancti Patriarchæ, illorum exemplo cupiunt in tabernaculo tuo habitare potiùs, quàm in illa civitate munita materialiter, sequi exempla paucorum bonorum, de quibus habeant contextum sibi tabernaculum, B quàm exempla multorum ad faciendum malum talium auctoritate ac multitudine munitum. Igitur quoadusque *in absconditum faciei tuæ* admittantur, te dicente singulis: *Euge serve bone,* Matt. 25. 21.
& fidelis, intra in gaudium, quod est faciei tuæ absconditum: *Proteges eos* hîc *in tabernaculo tuo*, id est, in Ecclesia præsenti, vel in umbraculo Sacramentorum & fidei *à contradictione linguarum* hæreticarum, & schismaticarum, dolosarum, iniquarum, quibus interdum clamantibus, interdum susurrantibus *audivi vituperationem multorum commorantium in circuitu. Commorantium* videlicet cum morosa deliberatione sibi concordantium *in eo, dum convenirent simul ad-*
C *versùm me.* Licèt enim in aliis causis essent inter se discordes, tamen convenientes in unum adversùs Dominum, & adversùs Christum ejus in eo consilio commorati, & concordati sunt, quod versabant, *dum convenirent simul adversùm me.* In his scilicet sibi mutuò consentientes, quæ fuerunt *adversùm me*, maximè, ubi *accipere*, id est rapere *animam meam consiliati sunt* cum illo, qui sedet in occultis, ut interficiat innocentem. *Oculi ejus in pauperem* Psal. 9. 9.
respiciunt, insidiatur in abscondito quasi leo in spelunca sua, insidiatur ut rapiat, sciens se *rapere pauperem, dum attrahit eum* ad suæ perversitatis consensum. Hujus isti satellites *accipere animam meam consiliati sunt*, id est, rapere, unde aves rapaces dicuntur accipitres: & Apostolus dicendo: *Si quis accipit*, vult intelligi: si quis rapit: 2. Cor. 11. 20.
D quoniam *accipere* interdum pro *rapere* ponitur, ut etiam in hoc loco, ubi ego de persecutoribus, vel insidiatoribus meis conqueror, qui dum *convenirent simul adversùm me, accipere animam meam consiliati sunt.*

Aliter: Ego Christus perfectus Deus & homo ex divinitate atque anima rationali, & humana carne subsistens, verè humanam habui & habeo *animam.* Hanc Apollinaristæ mihi voluerunt *accipere*, id est, auferre dicentes, me non habere animam rationalem, sed carnem meam vivere solummodo per divinitatem. Isti, & eorum sequaces Hæretici, *dum convenirent simul adversùs me, accipere animam meam consiliati sunt.* At ego Pater, *in manus tuas commendavi Spiritum meum,*

meum, id est, hanc animam meam, sicut in hoc A ipso Psalmo præmissum est. Et tu benè servans commissum veritatis Catholicæ assertores excitasti ad defensionem animæ meæ damnatis hæreticis asserentibus, quòd solam carnem humanam, non animam assumpserim.

Etiam illi, qui me crucifixerunt *accipere animam meam consiliati sunt. Ego autem in te speravi Domine, dixi: Deus meus es tu: in manibus tuis tempora mea*, quæ sic erant præordinata, ut nemo tolleret, vel acciperet, sive raperet à me animam meam: Sed ego finitis temporibus meis in manu tua dispositis posui, & deposui eam in manus tuas quasi pretiosum depositum commendando eam, & iterum de manu tua sumens eam, & habens eam non timeo illos, qui *dum convenirent simul adversùm me, accipere animam meam consiliati sunt.* B Mors enim, quæ solet separare animam à corpore, mihi ultra non dominabitur, & hæresis Appollinistarum volens accipere, id est, rapere, vel auferre mihi animam, per Catholicos Patres auctoritate Spiritûs Sancti damnata ulteriùs non resuscitabitur, gaudentibus Catholicis, quòd ego auctor Salutis humanæ, ut totum hominem sanum facerem, totum in unitatem personæ assumpsi hominem, id est, animam rationalem & carnem de Virgine acceptam de Spiritu Sancto conceptam.

Nequiùs autem cæteris Pharisæi ac scribæ voluerunt accipere animam meam, conantes eam facere consentaneam suis malis traditionibus, legi Dei repugnantibus. Ego autem nolens accommodare talibus consensum animæ meæ, dixi eis: C *Matth. 15. 5. & seqq.* *quare vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Nam Deus dixit: Honora patrem tuum, & matrem tuam. Vos autem dicitis: Donum quodcunque est ex me, tibi proderit, & irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram. Hypocritæ! Benè prophetavit de vobis Isaias Propheta dicens: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me. Sine causa autem colunt me docentes doctrinas, & mandata hominum.* Contra hujusmodi animarum raptores, qui habet aures audiat, quid Spiritus dicat Ecclesiis: *Audite, & intelligite traditiones quas Deus dedit vobis,*

Eripe me de manu inimicorum meorum, & à persequentibus me. Quia *in manibus tuis sortes meæ*, vel *tempora mea* sunt posita, & disposita, D Manibus autem tuis manus inimicorum meorum est contraria. Hoc à pietate tua exigo, ut quia ego in manus tuas commendavi Spiritum meum, & in manibus tuis sunt tempora mea, nihil in me habeat potestatis manus contraria, manus inimicorum meorum. Interdum secundùm quod scri- *Job. 9. 24.* ptum est: *Terra data est in manus impii*, possunt aliquid in corpus nostrum vel etiam in terrenam substantiam nostram potestas & manus impiorum. Sed illud magno voto cordis quæro, ut ego ipse omnino ereptus & liber de manu impiorum, & à persequentibus me, sicut liberatus est quondam famulus tuus Moyses à persequente se Pharaone, ut neque illum, neque populum sibi commissum posset nocere, imò persequendo inventus est profuisse illuc fugando Moysen, primò, ubi in flamma rubi apparuisti ei: secundò, ubi super verticem montis Sinai apparuisti ei loquens ad eum quasi amicus ad amicum, & ex consortio sermonis tui, dum respiceres in eum, sic illustrasti faciem ejus, ut claritatem vultûs ejus non posset ferre mortalis oculus, imò quasi in extasi admirantes, & stupentes timuerunt valde Seniores Israël, cùm non possent intendere in faciem ejus propter gloriam vultûs ejus: quæ gloria vultûs comparata illi gloriæ, quam idem Moyses, & Helias in monte cùm Domino habuit, sic evacuatur sicut lumen lampadis in comparatione solaris luminis evacuatur. Attamen illa prior Moysi gloria sequentis & majoris fuit præparatoria, quæ hoc ordine fuit in illo completa. A filia Pharaonis puer ipse nutriebatur in delitiis, At ipse grandis effectus negavit se filium filiæ Pharaonis eligens magis affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere jucunditatem inter Ægyptios. Deinde percusso Ægyptio in defensione fratris sui, hominis Hebræi, timens Pharaonem, illò fugit, ubi effectus pastor ovium Sephoram unam de septem filiabus Sacerdotis Madian accepit uxorem, de qua duos filios genuit. In hac pastorali cura positus in flamma rubi visionem magnam vidit, & magna præcepta Dei de flamma loquentis audivit, jussus agere legationem ad ipsum suum persecutorem Pharaonem, ad quem veniens non veritus animositatem ejus, denuo eum persequente ipse cum toto populo Israël transivit mare rubrum, & venit ad montem Sinai, ubi apparente, & loquente sibi Domino resplenduit facies ejus in magna claritatis gloria, quæ gloria, & claritas fuit alterius claritatis præparatoria, & præcursoria, quam in Evangelio recognoscimus, ubi præsente ipso Moyse cum Helia transfiguratus est Jesus.

Nonne si ordinem istum consideramus, manifestè noscimus, quòd ad perficiendam & consummandam claritatem vultûs Moysi pariter sibi cooperabantur circa illum & inimicorum Ægyptiorum persecutiones, & inter adversa ipsa Divinæ apparitiones, ac post adversa plenæ Dei consolationes, quarum illa fuit præcipua, quòd facies ejus tam in austeræ legis acceptione, quàm in Evangelicæ gratiæ inchoatione fuit illustrata in tanta claritate, qualem nec sub lege filii Israël, nec in Evangelio Apostoli poterant intueri aspectu immediato? Hinc est, quòd in lege velamen positum est ad splendorem vultûs ejus temperandum, & in Evangelio nubes lucida obumbravit Apostolos adhuc minùs idoneos ad videndam, vel etiam referendam talem visionem. Propterea dictum est eis: *Nemini dixeritis visionem, donec filius hominis à mortuis resurgat.* *Matth. 17. 9.*

Itaque principaliter ego Christus, qui *non veni legem solvere, sed implere*, *Matth. 5. 17.* omnia, quæ præfigurata sunt à Moyse, rectè in hoc Psalmo pro me ipso tibi Deus, in cujus manus Spiritum meum commendo, sic loquor, ut optem de manu inimicorum, & à persequentibus me liberari exemplo quondam liberati Moysi, atque ipsis persecutionibus, tuisque consolationibus cooperantibus ita illustrari, sicut illustrata fuit facies Moysi, & tantò differentiùs præ illo, quantò differentius præ illo nomen habeo, & quantò major est Dominus servo, Deus naturalis Deo adoptato. Nam illi

Exod.7.1. quidem dictum fuit à Deo: *Ecce constitui te Deum Pharaonis*: Psalm.2.7. Mihi autem dicit Pater: *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Ergo ille Deus erat per gratiam super unum regem constitutus: Ego Deus sum naturaliter à Deo genitus, & super omnia opera manuum ejus constitutus. Attamen pro servis liberandis in forma servi humiliatus, ita ut aspectus meus non sit in me, sed videant me amici & inimici non habentem speciem, neque decorem, sic oro ad te Pater: *Eripe me de manu inimicorum meorum & à persequentibus me*, qui non haberent potestatem ullam adversum me, nisi illis esset datum desuper, & nisi ego exinanita in me claritate Domini mei humiliatus essem formâ servi non habens in mea facie speciem, neque decorem. Tu ergo, in cujus mandato sic despectus appareo, ego spe- B ciosus forma præ filiis hominum, post mortis & crucis ignominiam *illustra faciem tuam super servum tuum.* Facies tua clarissima & Divinissima est illa lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Sed hæc facies per hoc fuit exinanita, quòd formæ servi est unita. Volens igitur ego Christus formam & naturam servilem, in qua despectus apparui, claritate, quam habui, priusquam mundus fieret, illustrari, & nunc dico tibi Pater in hoc Psalmo: *Illustra faciem tuam super servum tuum*, & ite- Joan. 17.5. rum dico in Evangelio: *Clarifica me tu Pater apud temetipsum claritate, quam habui, priùs quàm mundus esset apud te.* Hoc est: super servum tuum hominem mihi Verbo tuo unitum, sic *illustra faciem tuam*, ut sit eadem claritas hominis assumpti, C quæ est apud te ipsius æterni Verbi, quod ego sum Filius tuus, ad hanc servilem formam propterea inclinatus, ut regnet in excelso throno ad dexteram tuam sedens homo glorificatus. In hoc enim erit salus, & spes homini reo, quòd in me filio tuo conregnare & consedere tibi Deo Patri creditur humana natura Divinæ claritatis lumine splendida, plusquam facies Moysi fuerit splendida. Si enim vultus illius dignè resplenduit, ad quem factus est sermo Dei: quem ipse sermo Dei, ipsum scilicet æternum Verbum, sibi univit in unam personam clarissimæ Trinitatis quomodo lux summa Beata Trinitas, quæ non admittens quaternitatem, hominem sic admisit ad unam in Trinitate personam, ut geminando in ea naturam non geminaret personam, credenda est quicquam subtrahere de sua summa D claritate humanæ naturæ sic exaltatæ?

At ego Christus adhuc in forma Servi despectus, postquam dixi, quod præmissum est: Pater *in manus tuas commendo Spiritum meum*, rectè pro clarificando etiam corpore servili consequens fuit, ut dicerem: *Eripe me de manu inimicorum meorum* custodientium sepulchrum meum, *& à persequentibus me* in me ipso, & in meis per mendacium à militibus comparatum, quo affirmare nituntur meum servile corpus furto ablatum, & nulla Resurrectionis gloria illustratum. Tu autem Pater *illustra faciem tuam super servum tuum*, virtute magna reddentibus Apostolis testimonium Resurrectionis meæ, illorum aliquo dicente: *Ecce video cœlos apertos, & filium hominis stantem à dextris virtutis Dei.* Deinde gloria illustratæ faciei A meæ prædicetur ubique, ac manifestetur te Domine cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.

Aliter: Ego qualiscunque Christianus redemptus, cujus illa vox est superiùs: *Redemisti me Domine Deus veritatis*, adhuc in medio inimicorum positus, & eorum potestate iniqua tanquam Pharaonis tyrannide gravatus dico tibi Domine Deus veritatis, qui per immolationem Paschalis agni *redemisti* me de Ægyptiaca servitute, ut soli tibi debeam servire: Tu *respice* super castra Ægyptiorum in hac vigilia matutina, qua propinquat lux in æternum permansura. *Respice* quoque me servum tuum ad hoc dispositum, & tale habentem propositum ut & legem in claritate vultûs Moysi, & gratiam in claritate vultûs Christi coruscantem sine interpositione velaminis videam. Sed hoc mihi est impossibile, tantumque legis, & gratiæ lumen est mihi penitus inaccessibile, nisi tu, qui redemisti me, audias, & exaudias me dicentem: *Eripe me de manu inimicorum meorum, & à persequentibus me*, illos in mari rubro submergendo, & me servum tuum in monte legis, & gratiæ statuendo. Non rogo, ut in hoc mari, quod sanguis testamenti novi rubricavit, submergas, vel extinguas homines inimicos meos me persequentes: quia non cupio aliud in eis extingui, nisi quòd sunt persequentes inimici. Salva in eis naturam, sed extingue culpam. Cura & sana in eis, quod ipse fecisti: dele, atque sanguine testamenti novi ablue, quod ipsi faciunt: nesciunt enim quid faciunt arbitrantes obsequium se præstare me persequendo, quem non judicant esse servum tuum. Tu autem Domine, ut evidens facias me servum tuum esse, primitus me confirma in servitute tua, ne ab hac unquam possim deviare, atque hoc manifestum fac persequentibus me, ne scandalizentur in me arbitrando se tibi obsequium præstare persequendo me, quem non putant servum tuum, vel si putant, se putare dissimulant habentes inde occasionem dissimulandi, quòd tu nondum illuminasti faciem tuam super servum tuum. Hinc est, quòd etiam ego ipse interdum fluctuo in servitio tuo, nesciens utrum odio, an amore tuo dignus sim. Tu igitur Domine, qui *non dabis in æternum fluctuationem justo*, Psal. 54. 52. *illustra faciem tuam super servum tuum* sic approbando servitium meum, ut non possit magis esse dubium placere me tibi in numero servorum bonorum, quàm inde fuit ulla dubitatio, quin Moyses fuerit servus tuus, postquam illustrata fuit facies ejus.

Illustra similiter *faciem tuam super* quemlibet *servum tuum*, ne aliquis ignarus peccet in illum putans obsequium se præstare tibi. *Illustra faciem tuam super* quemlibet *servum*, ut sit discretio, & manifesta distinctio inter servientem tibi & non servientem, inter Hebræos & Ægyptios, inter circumcisionem & occisionem, inter pueros Trinitatis nomine insignitos, quos non urit flamma fornacis Babylonicæ & ministros regis, qui eam incendunt, quique incendium, quod augent, pœnaliter sentiunt. Filius tuus O Deus Pater est facies tua. Hanc *Faciem tuam illustra super me servum tuum*, & super alium quemlibet servum tuum. Tu es quasi aurea substantia, & Filius

tuus

tuus cùm sit splendor gloriæ & figura substantiæ tuæ, tanquam regalis aut Pontificalis imago in auro purissimo exhibet se ipsum pro incorruptibili sigillo cuilibet servo suo sibi conformando se imprimens. Tuque Pater hoc ipsum sigillationis opus per ipsum, & cum ipso, & in ipso perficis in servis tuis eidem filio configurandis.

Ut autem hoc ipsum, quod facis, facias valde velociter, non in ira, sed in misericordia tua, ideo dico: *Illustra faciem tuam super servum tuum, salvum me fac in misericordia tua.* Per *faciem tuam* intelligo Filium tuum: per *misericordiam tuam* intelligo Spiritum Sanctum. *Illustra* ergo *faciem tuam*, id est, Filium tuum super me, ut complantatus similitudini mortis & Resurrectionis ejus per veteris hominis mortificationem, B & novitatem justæ vitæ inveniar in unaqualibet illius formosa facie. Habet namque formosam faciem hominis, bovis, leonis, & aquilæ volantis. Conforma me homini, bovi, leoni, & aquilæ volanti per ipsius Dominicæ Incarnationis, Passionis, Resurrectionis, & Ascensionis fidem ex dilectione operantem. Per mysterium sanctæ Incarnationis mihi sit facies hominis habenti prudentiam, quæ faciat rationabile obsequium meum. Per mysterium Dominicæ Passionis mihi sit facies vituli sive bovis, hostiæ scilicet victimalis, habenti temperantiam, qua carnem meam cum vitiis & concupiscentiis crucifigam. Per mysterium Dominicæ Resurrectionis mihi sit facies leonis habenti fortitudinem, in qua viventi mihi mors peccati ultra non dominetur. Per Mysterium Dominicæ Ascensionis mihi sit facies aquilæ volantis, habenti non C meam justitiam, quæ deorsum trahit, sed justitiam Dei, quæ sursum vehit.

Ita Domine *illustra faciem tuam super me*, atque ut omnino sim tutus à quatuor contrariis faciebus, quæ sunt, aspis, basiliscus, leo, & draco, *in abscondito faciei tuæ* conserva me, & *salvum me fac in misericordia tua*, id est in Spiritu sancto Paraclito tale opus, quod operatus es in me, confirmando, ne semel distinctus à consortio perfidorum, & impiorum iterum confundar, id est, commisceat illis: non sim confusus ac simul fusus cum impiis in unum vas perditum, quale illi me autumant, in quorum oculis ego *factus sum tanquam vas perditum.* Non sim cum illis in una Babylonica confusione. Vel *non confundar*, id est, non erubescam, *quoniam* D *invocavi te.* Non tua, sed *te invocavi*: quia te potiùs, quàm tua in me venire desideravi. Super hac invocatione confundor, quotiens non valens demonstrare te habitare in me, audio mi-
Psal. 41. 4. hi dici: *Ubi est Deus tuus, dum dicitur mihi cottidie: ubi est Deus tuus?* Etiam in principio Psalmi dixi in extasi, vel in pavore meo: *In te Domine speravi, non confundar in æternum:* & nunc iterum in pavore meo dico: *non confundar, quoniam invocavi te.* Repetitio affirmatio est. In hac Oratione, qua peto tutus fieri à confusione, ita scilicet, ut neque *confundar in æternum*, *neque confundar, quoniam invocavi te.* Non rogo simpliciter, ut non confundar, quoniam est confusio adducens gloriam, cùm quis con-

A funditur ad pœnitentiam, sed hoc rogo, ut *non confundar*, in æternum, & *non confundar*, id est, in eo, *quoniam invocavi te.* *Invocavi* enim te Auxiliatorem, Consolatorem, Salvatorem, & Conservatorem. Sed tu interdum subtrahis consolationis & salutis auxilium speratum & rogatum, atque per hoc absentas quodammodo te invocatum. Nonne tunc necessario confundor, cùm sic te invocans non exaudior?

Sed esto sit concessum, ut non exaudiar interdum, quoniam lego Paulum Apostolum tertiò rogantem non exauditum, poteratque inde ad tempus confundi, nesciens non ad insipientiam se non exauditum. Nondum quippe scivit psallere: *Deus meus clamabo per diem, & non* Psal. 21. 3.
exaudies, & nocte, & non ad insipientiam mihi. Revera hinc ad tempus Apostolus confundebatur, quòd non exaudiebatur: sed non est confusus *in æternum*, quia citò accepit responsum Divinum, quo instruebatur, non esse tunc utile, quod petebatur. In aliis verò Apostoli precibus & Orationibus, quibus petebatur æterna salus, ipse in nomine Salvatoris petens ita fuit exauditus, ut nunquam legatur inde confusus, quasi æternus adjutor in cassum fuerit invocatus. Ita & ego clamans per diem, & noctem, si non exaudiar æquanimiter fero talem confusionem, dummodo sit *non ad insipientiam mihi*, sed ad eruditionem, quòd virtus in infirmitate perficiatur, victus scilicet firmæ humilitatis in infirmitate infirmæ Orationis, maximè ubi tale quid rogatur, per quod, si datum fuerit, salus æterna impediatur. Ubi autem tale aliquod peto beneficium, quod prodesse possit ad solatium æternum, quæso, *non confundar in æternum*, non mihi denegetur, quod negatum esse noceat in æternum. *Non confundar, quoniam invocavi te* bonorum cordium habitatorem æternum, qui si invocatus non veneris, & me vacuum dimiseris, ero confusus in æternum. Sed, quæso, *non confundar in æternum, quoniam invocavi te*, imò liberatus à tali confusione gaudeam, & exultem non ad horam in luce nocivæ mihi exauditionis, sed *in æternum* de bonis mihi profuturis ex hoc, nunc, & usque in sæculum, in æternum.

Aliter: Tu es sacerdos in æternum, tu es Pontifex futurorum bonorum Domine JESU Christe. Itaque secundùm Officium tuum & Pontificium futurorum bonorum, quæ manent in æternum, quæso *non confundar in æternum* denegatis mihi bonis mansuris in æternum. Quòd enim scriptura vocat confusionem cujusque petitionis denegationem, locus ille pro testimonio est, ubi Bethsabee mater Salomonis ad regem ingressa dixit: *Petitionem unam ergo peto* 3. Reg. 2. 16.
à te: quæso ne confundas faciem meam, Ac si dicat: faciem meam confundis, nisi quod peto feceris. Rex autem Salomon faciem tunc matris confudit, quia non sapienter petivit petens Abysag Sunamitidem dari uxorem Adoniæ, quod Rex prudens regno suo intelligens non expedire, noluit facere. Sic & modò Ecclesia, vel unaquæque fidelis anima interdum *confunditur*, cùm non exauditur, in his maximè, quæ ve-

rus Salomon scit non expedire, si fiant juxta vota petitionis alicujus ad hæc temporalia bona pertinentis. Ne autem & in his confundatur, quibus æterna beatitudo conferenda non dubitatur, dicit: *In te speravi, non confundar in æternum.* Item: *Non confundar, quoniam invocavi te.* Quod idem est, ac si dicatur: Non denegetur mihi effectus petitionum bona æterna quærentium, teque potiùs, quàm tua invocantium.

Quò contra *Erubescant impii, & deducantur in infernum, muta fiant labia dolosa, quæ loquuntur adversùs justum iniquitatem in superbia, & in abusione.* In hoc scilicet *erubescant*, ne desiderium suum obtineant cassatis eorum petitionibus, & obmutescentibus eorum labiis dolosis, B *quæ loquuntur adversùs justum iniquitatem*, petentes bona temporalia, quæ vanè consumant *in superbia, & in abusione*, quibus aliàs dicitur:
Jac. 4. 3. *Concupiscitis, & non habetis: petitis, & non accipitis, eò quòd malè petatis, ut in concupiscentiis vestris insumatis.* Concupiscentiæ autem pravæ regnant permaximè *in superbia, & in abusione*, cùm pro libidine excellendi superbit terra & cinis, atque in corruptelam corporis & mentis audet creaturis abuti, quibus in laudem creatoris debuit uti. Per hujusmodi *superbiam & abusionem* gloriantur quasi exaltati super cœlum similes facti sint Altissimo, dum nullius reguntur obedientiæ jugo. Quò contra, qui reguntur sub sancta obedientia, non *in superbiam & in* C *abusionem* vertuntur sibi vel temporalia vel spiritualia dona concessa. In talium cujusque persona supradixi: *Non confundar in æternum*, id est, non denegetur mihi quodcunque donum prodesse valens per humilitatem, & usum bonum ad obtinendum gaudium æternum. Sed *impii erubescant* sibi denegatis donis tuis, quibus corrumpi affectant *in superbia, & in abusione.*

Ne autem per obstinatam impœnitentiam hi tales pereant, *erubescant* etiam per veram pœnitentiam confusi, *& deducantur in infer-*
1. Cor. 11. 31. *num* per judicium proprium. *Si enim nosmetipsos judicaremus*, ait Apostolus, *non utique judicaremur.* Illi ergo *deducantur in infernum* per judicium proprium, ne priventur cœlo per judicium Divinum. Sic latro dignum pœnali D judicio semetipsum judicans dignus factus est paradiso.

Quàm magna multitudo dulcedinis tua Domine. Dulcedo fuit, quòd latro confitens au-
Luc. 23. 43. divit: *Eris in paradiso:* etiamsi hoc illi esset futurum post multa millia annorum; sed *multitudo dulcedinis* fuit, quod additum est: *Hodie. Hodie*, inquit, *mecum eris in paradiso. Multa* revera in his verbis *dulcedo*, sed non esset *magna* sine ipsius commanentia, qui est fons æternæ dulcedinis. Unde cùm addidit: *Mecum*, plenæ dulcedinis est enuntiatio in hoc dicto: *Amen dico tibi: hodie mecum eris in paradiso. Amen*, id est, ego veritas verè dico tibi: non ultra magnum tempus, sed *hodie:* non cum qualicunque Angelo meo, sed *mecum: eris in paradiso*, id est, in vero delitiarum horto, ubi *magna* A *multitudo dulcedinis.* Quis pensare, vel satis admirari valeat: *Quàm magna multitudo dulcedinis tua Domine, quam abscondisti timentibus te* servili, ac non filiali timore. *Perfecisti* autem *eis, qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum.* Timidis abscondisti, quod sperantibus, & in *conspectu Filiorum hominum* confitentibus perfecisti. Quasi enim quædam est abscensio dulcedinis tuæ, quod dicis: *Qui me erubuerit coram hominibus, & ego erubescam eum coram Patre meo.* Luc. 9. 26. Perfectio verò dulcedinis est in eo, quod dicis: *Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo,* Luc. 12. 8. qui est in cœlis.

Versiculus Psalmi hujus, qui est: *In manus tuas Domine commendo spiritum meum*, fuit in cruce auditus: ideo in toto sensu Psalmi hujus libenter circa crucem versamur, dum magnam multitudinem dulcedinis in eadem cruce Latroni confitenti exhibitam, itidem in hoc Psalmo commendatam asserimus, ubi dictum est: *Quàm magna multitudo dulcedinis tua Domine.* Solus iste Latro sit cunctis pro magno documento, *quòd magna sit multitudo dulcedinis tua Domine, quam abscondisti timentibus te: Perfecisti autem eos, qui sperant in te in conspectu filiorum hominum.* Nempe iste latro fuit confessus Dominum *in conspectu filiorum hominum*, quos timentes Apostoli omnes relicto eo fugerunt. Sed & ipsi postea per Spiritum Sanctum confortati veritatem confessi sunt *in conspectu filiorum hominum* parvi pendentes terrorem humanæ formidinis præ magna multitudine dulcedinis tuæ Domine, quam *abscondisti* eisdem Apostolis adhuc *timentibus*, & timidis: *Perfecisti* autem eis jam confortatis, & sperantibus in te, atque confitentibus tibi *in conspectu filiorum hominum.*

Similiter Christianis adhuc timidis dulcedinem tuam abscondis: eisdem verò sperantibus in te, atque confitentibus te *in conspectu filiorum hominum* perficis hanc dulcedinem, imò jam in tua prædestinatione *perfecisti.* Sed ut ad eam perveniant, neque in conturbatione hominum pereant, *abscondes eos in abscondito faciei tuæ à conturbatione hominum. Proteges eos in tabernaculo tuo à contradictione linguarum.* Sensum versiculi hujus, prout potuimus, Deo donante jam superiùs exposuimus. Sequitur:

Benedictus Dominus, quoniam mirificavit misericordiam suam mihi in civitate munita. VERS. XXII.

Ego David Propheta prænoscens, & quasi facta, & jam præterita videns tanta Dei beneficia, vel etiam ego quilibet Psalmista considerans ea jam completa, nihil inde assigno humanæ virtutis merito, sed in his omnibus gratuitam gratiam Dei magnificans dico: *Benedictus Dominus, quoniam* non pensavit merita humana secundùm justitiam, sed dato Spiritu Sancto *mirificavit*, id est, mirabilem fecit *misericordiam suam.* Quis enim ego sum, aut quæ domus Patris mei, ut mihi homini prædamnato in culpa origi-

Originali, nec justificato virtute actuali, mihi, inquam, cineri & pulveri dignaretur misereri? sed in hoc ipso est mirificata, & mirabilis facta circa me Dei misericordia, quòd eam nulla præcesserunt bona merita gratiam provocantia, sed multa mala merita iram exigentia.

Mirificavit autem hanc misericordiam primò *in civitate munita*, id est, in Jerusalem, quæ civitas erat Angelorum præsidio communita, cui
Isa. 34. 15. nimirum juxta vaticinium Esaiæ *sepe* Dominus *circumdedit*, eamque *circumfodit*. Sepis in altum porrecta fuit Angelica protectio, quæ custodit ex alto. Circumfossio in imo fuit humilitas Patriarcharum, & Prophetarum, aliorumque justorum, sanctorum, & humilium, quibus
Dan. 3. 87. dicitur in Hymno trium puerorum: *Benedicite sancti, & humiles Corde Domino.* Sic civitas, & gens Judæorum fuit munita, de qua per mirificatam, & mirabilem Dei misericordiam primitiva Ecclesia est electa, cujus est ista vox laudis, & gratiarum actionis. *Benedictus Dominus quoniam mirificavit misericordiam suam mihi in civitate munita.*

Similiter Ecclesia de gentibus collecta *civitas est munita*, quam in alto circumsepiunt Angeli fortissimo præsidio contra potestates aëreas, contra principatus mundi, rectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitiæ in cœlestibus, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis per Martyrum prælia, imò per vexillum crucis in terra defixum proveniens quædam circumfossio munit hanc civitatem in imo. Et quoniam hoc est mirabile in oculis nostris, jure in laude gratiæ dicit quisque nostrum: *Benedictus Dominus, qui mirificavit misericordiam suam mihi in civitate munita*, sive ut alia translatio habet: *In civitate circumstantia*, id est, quam circumstant, ùt jam dictum est, Angelorum, & sanctorum præsidia, ut sit *civitas munita*. Vel quia per circulum Orbis Ecclesia dilatata circumstat unumquemque fidelium quasi fortissimum præsidium, ne possit fieri præda Dæmonum, quem circumstat communio sanctorum, quam in fide Catholica profitetur unusquisque, dicant singuli Ecclesiæ filii apud se: *Benedictus Dominus, quoniam mirificavit misericordiam suam mihi in civitate munita.*

VERS XXII. *Ego autem dixi in excessu mentis meæ: Projectus sum à facie oculorum tuorum.*

In civitate quidem benè *munita*, mirificata me custodit misericordia Divina. *Ego autem David*, cùm persequeretur me Saul, *dixi in excessu mentis meæ*, sive in pavore meo: *Projectus sum à facie oculorum tuorum.* De mentis excessu in titulo Psalmi dictum est, quia duobus modis fit, videlicet, cùm mens vel in altum excedit super ista temporalia per contemplationem, vel inferiùs excedit per nimium pavorem. Quia verò in una translatione habetur: *Ego dixi in excessu mentis meæ*: in altera verò: *Ego dixi in pavore meo*, rectè hic accipitur *excessus* ille, qui fit ex nimio pavore. Nam valde pavescentis est, quod se iste David dixisse fatetur: *Projectus sum à facie oculorum tuorum.* Videlicet cum persequente me Saule interdum desperarem posse me evadere. Tunc dixi in pavore meo: *projectus sum à facie oculorum tuorum*, sciens, & confitens non esse mihi ullum meritum tuæ faciei respectione dignum.

Ideo exaudisti vocem orationis meæ, dum clamarem ad te. Ideo, quia sic humiliatus ad te clamavi, *tu exaudisti vocem orationis meæ, dum clamarem ad te.* Dum clamarem non ad obtinenda ista temporalia, sed *ad te*, qui es æternus adjutor ad te clamantibus, & te ante omnia diligentibus. Propterea exemplo meo instructi *Diligite Dominum omnes sancti ejus.*

Hebraica veritas habet: Ego *autem dixi in stupore meo: Projectus sum de conspectu oculorum tuorum.* Vox ista potest convenire Petro, quando in repentina captura piscium stupor circumdederat eum, & dixit: *Exi à me Domine, quia* Luc. 5. 8.
homo peccator sum. Igitur ego Petrus Apostolus à Domino electus *in civitate munita*, super fundamentalem petram proximo loco positus, & inde Petrus nominatus, revera electorem meum benedicens dico: *Benedictus Dominus, quoniam mirificavit misericordiam suam mihi* piscatori *in civitate munita* dicens ad me: *Tu es Petrus, & super hanc* Matt. 16. 18.
petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam, & tibi dabo claves regni cœlorum. Nonne mirabiliter mirificata est misericordia mihi in civitate munita, dum in ea ego sum Petrus à principali petra denominatus, & tanta potestate ligandi, ac solvendi muneratus, ut quodcunque ligavero super terram, sit ligatum & in cœlo, & quodcunque solvero, sit solutum, & hoc in civitate munita contra portas inferi, quæ non prævalebunt adversùs eam sic munitam, ut fundamentum ei aliud nemo possit ponere præter id, quod positum est, quod est Christus JESUS, & Claves illi datas nulla potestas valeat frangere, vel de manu ejus extorquere. Sed cùm tantus essem ego Petrus, tamen videns ventum validum timui, & cùm cœpissem Matt. 14. 30.
mergi, dixi in pavore vel stupore meo: *Projectus sum à facie oculorum tuorum. Ideo exaudisti vocem orationis meæ, dum* sic humiliatus *clamarem ad te* dicens: *Domine salvum me fac.* Continuò enim extendens manum apprehendisti me, sciens, quòd diligerem te, sicut postea explorasti me dicens: *Petre amas me?* Dixisti hoc tertio: quia & ego Joh. 21. 17.
in pavore, vel stupore meo negaveram tertiò, ut negationem trinam, qua *projectus sum à facie oculorum tuorum*, purgaret in conspectu oculorum tuorum trina dilectionis confessio. Oculi tui vident omnia, sicut ego dixi tibi: *Domine tu scis omnia, tu scis, quia amo te.* Sed *à facie oculorum tuorum* omnia videntium *projectus fui* meo arbitratu, cùm tu sciens & videns, ac prædicens me te negaturum, ego è contrario dicerem: *etsi* Matt. 26. 35.
oportuerit me mori tecum, non te negabo Sic præsumens de mea constantia *projectus sum à facie oculorum tuorum.* Et ideo postquam ter negavi inter impios, egressus postea foras flevi amarè dicens intra me in pavore meo: *Domine projectus sum à fa-*

cie

cie oculorum tuorum. Ideo exaudisti vocem orationis meæ, dum clamarem ad te flens amarè. Inde autem scio, quòd exaudisti me, quia post negationem trinam probasti me in trina dilectionis confessione. Nihil dilectione vel amore jucundius: quia quod verè, ac perfectè diligitur, nunquam in fastidium vertitur. Elegeram verò ego mihi in pavore meo flere amarè in luctu & planctu pœnitentiæ meæ. Tu autem Domine, sicut in præ-
[Vers. 12.] cedenti Psalmo cantatum est: *convertisti planctum meum in gaudium mihi, conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitiâ* post fletus amaros dando mihi dulcissimè jucundari in tua dilectione, ut jam cessante fletu amaro in magna jucundita-
[Ps. 29. 13.] te *Cantet tibi gloria mea, & non compungar* stimulo mordentis conscientiæ de trina negatione, cùm tu mihi sis conscius de trina in te dilectione, qua te diligo toto corde, tota anima, tota mente, seu tota virtute. Ad quam dilectionem cupiens exemplo meo agnos & & oves, quibus constitutus sum pastor, provocari, dico: *Diligite Dominum omnes sancti ejus.*

Aliter: *Ego autem dixi in excessu mentis meæ, projectus sum à facie oculorum tuorum.* In illo superiore mentis excessu, ubi conversatio sanctorum in cœlis est, ubi audiuntur arcana verba, quæ non licet homini loqui, ubi sentitur sibilus auræ lenis & tenuis, in quo est Dominus, in illo, inquam, excessu supra me ipsum levatus, me ipsum de alto respexi, & despexi, atque miseriam, & exilium meum recognoscens tibi Deus meus dixi: *Projectus sum à facie oculorum tuorum*, quia
[2. Cor. 5. 6.] dum *sumus in corpore, peregrinamur à Domino: Ideo exaudisti vocem Orationis meæ.* Ideo scilicet, quia in alto contemplationis memor fui humiliationis, qua in protoplasto *projectus sum à facie oculorum tuorum. Ideo exaudisti vocem Orationis meæ, dum clamarem ad te.* Non exspectasti, ut me exaudires post clamorem, sed *dum clamarem*, in ipso clamore meo exaudisti me clamantem *ad te*, id est, amantem te, quoniam qui te amat, ipse ad te clamat. Ipse namque amor est cordis non oris clamor, quem tu libenter audis, uti Moysen famulum tuum te amantem exaudisti, cui te aman-
[Exod. 14. 15.] ti & tacenti dixisti: *Quid clamas ad me?* Ideo quicunque vultis à Domino exaudiri,

VERS XXIV.

Diligite Dominum,

quia ipsa dilectio est efficacissima Oratio. *Diligite Dominum*

Omnes Sancti ejus.

Qui servi sunt mali, & serviunt ad oculum, ipsi non diligunt, sed timent Dominum. Vos autem *Diligite Dominum omnes Sancti ejus*, ita ut dulce ac dilectum habeatis ejus dominium super vos, nec ex timore, sed ex amore vestrum illi exhibeatis obsequium.
Jam non dicam vos servos, sed sanctos, & *amicos*
[Joh. 15. 15.] ejus: *quia servus nescit quid faciat Dominus ejus.* Vos autem omnes sancti ejus benè scitis, quid in
[2. Cor. 3. 5.] vobis faciat Dominus. Vestra enim vox est: *Fiduciam talem habemus per Christum ad Dominum, non quòd simus sufficientes cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Quia ergo Dominus est, qui operatur in nobis & velle, & perficere pro bona voluntate, ideo non alta sapientes, quasi de vera virtute aliquid valentes, sed humilibus consentientes *Diligite Dominum omnes sancti ejus:* quia sanctitas vestra est opus ejus. Diligite Dominum veritatem loquendo, id est, mala vestra vobis, bona verò illi tribuendo: Vos accusando de malis, illum laudando de bonis. Loquimini veritatem, quoniam

Veritatem requiret Dominus, & retribuet abundanter facientibus superbiam.

Veritatem requisivit ab Adam di-
cens: *Adam ubi es?* At ille non est locutus veri- [Gen. 3. 9.]
tatem, ita ut diceret: in peccato sum Domine. Sed peccato prævaricationis addidit peccatum superbæ defensionis, & *retribuit* illi tunc Dominus *abundanter facienti superbiam*, quoniam ejecit eum de paradiso voluptatis in exilium mortalitatis & multarum miseriarum. Filiis quoque illius, & filiabus adhuc patrem suum imitantibus, & *facientibus superbiam* retribuet *abundanter*. Esset peccatum utcunque tolerabile in bona, & honesta operatione pati superbiam, eamque pulsantem sentire, sed ei minimè consentire. Nam Deus, qui neminem vult perire, dissimulat peccata hominum propter pœnitentiam, quæ pœnitentia excludit ab ipsis peccatis superbiam. Sed illi, qui faciunt superbiam, per impœnitentiam sentiunt, quàm verè dictum sit de Domino, quòd *retribuet abundanter facientibus superbiam.* Deus
enim, qui *superbis resistit, humilibus autem dat* [Jac. 4. 6.]
gratiam, non solùm de peccato, sed etiam de virtute sua gloriantes, & superbientes humiliat: & è converso non solùm de virtute, sed etiam de peccato suo se humiliantes exaltat.

Est, qui habet in se superbiam, sed ipse non facit eam, quando eam vexantem sentit, sed ei non consentit, nec in se illam diligit. Iterum est, qui facit superbiam nutriendo illam in se, peccata sua non accusando, sed defendendo. Attamen *abundanter* non facit superbiam si citò derelinquit suorum peccatorum defensionem superbam confugiens ad humilem pœnitentiæ medicinam. Pessimum verò genus est peccantium in peccatis suis perseveranter & obstinatè superbientium. Isti *abundanter* faciunt superbiam, ideoque illis retribuetur abundanter in supplicio futuro nunquam finem habituro. Retribuit etiam hìc Deus quandoque, cùm aliquos puniendo humiliat, quod ideo facit: quia si nullum nunc humiliaret, non videretur vigilare divina providentia: Si verò omnes, non servaretur divina patientia.

VERS XXV.

Viriliter agite & conforteretur cor vestrum, omnes, qui speratis in Domino.

Audistis, quia dictum est: *Diligite Dominum omnes Sancti ejus.* Verùm, ne sit otiosa dilectio, *viriliter agite.* Neque putetis illam esse veram dilectionem, quæ renuit operari ad fraternæ salutis ædificationem. Unde cùm dixisset Petrus Domi-
no: *Amo te*, audivit consequenter: *Pasce agnos* [Joh. 21. 15.]
meos. Sicut ergo Petrus Dominum fideliter dilexit, & in pascendis ovibus viriliter egit: sic & vos gemina charitate ferventes Dei videlicet, & proximi, ipsum Dominum ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota virtute diligite, atque proximum sicut vosmetipsos diligendo ad ejus ædificationem, *viriliter*

viriliter

viriliter agite arguendo, obsecrando, increpando, eumque in suis necessitatibus adjuvando pro viribus, & ultra vires adjuvare cupiendo, atque pro salute ejus orando. In his omnibus, ac cæteris officiosis negotiis, prout locus, tempus, & opportunitas admittit, *viriliter agite*, & inter agendum si occurrunt adversa superiùs memorata, ita ut audiatis vituperationem multorum commorantium in circuitu, *in eo, dum convenirent simul adversum vos*, in Domino confidite, *& confortetur cor vestrum*, ut bonum operantes sine defectu tempore suo metatis *omnes qui speratis in Domino*, ea spe, quam in principio Psalmi audistis, ubi dictum est: *In te Domine speravi.* Singulariter dictum est: *In te Domine speravi*: pluraliter nunc dicitur: *Omnes qui speratis in Domino*, quia granum frumenti, quod in spe messis multæ seminatum est, ubi dicebat: *In manus tuas Domine commendo spiritum meum*, nunc fructum multum attulit, & ideo nunc multis dicit: *Viriliter agite, & confortetur cor vestrum omnes, qui speratis in Domino*, atque in ea spe cantatis: *In te Domine speravi, non confundar in æternum* &c. Sic finis Psalmi connectitur principio, ut isto quasi circulo in naribus Regis Assur posito fatuus trahatur, & retro captus ducatur ab eorum infestatione, qui sperant in Domino, & psallunt cum Christo, & in Christo dicentes: *In te Domine speravi.* Item: *In manus tuas Domine commendo Spiritum meum.* Item: *Illustra faciem tuam super Servum tuum &c.*

Gloria Patri cujus Filius dicit in hoc *Psalmo*: *In manus tuas Domine commendo Spiritum meum.*

Gloria Filio, qui hoc dicit: quique Redemptionem illam perfecit, de qua dicit Ecclesia: *Redemisti me Domine DEUS veritatis.*

Gloria Spiritui Sancto, qui est illa dilectio, & sanctitas, de qua dilectis, & Sanctis dicitur: *Diligite Dominum omnes Sancti ejus*: & etiam illa Fortitudo, de qua dicitur: *Confortetur cor vestrum omnes, qui speratis in Domino.* Sit *Gloria Patri* glorificante illum Spiritu Christi in manus ejus commendato. Sit *Gloria Filio* glorificante illum populo redempto, qui dicit: *Redemisti me Domine Deus veritatis.* Sit *Gloria Spiritui Sancto* glorificantibus illum dilectis, & Sanctis, ac confortatis in ipso, Amen.

Finis Secundæ Partis.

TRACTATUS IN PSALMOS PARS III.

PSALMUS XXXI.

Beati, quorum remissæ sunt iniquitates &c.

Hic Psalmus est secundus de VII. Pœnitentialibus, & repræsentat Spiritum pietatis, qui est secundus gradus de septem Spiritibus. Primus namq; Psalmus septem Pœnitentialium est de timore, & Spiritum timoris insinuat, per quem peccator à malo declinat. Hic autem secundus, qui est de confessione. Spiritum pietatis innuit, per quem pœnitens bonum facit.

Psalmus hic in Ordine tricesimus primus computatur, qui per senarium & quinarium multiplicatur: sive enim sexies quini, seu quinquies seni, triginta faciunt. Per senarium nova lex propter sex opera Evangelii; per quinarium accipitur vetus lex propter Pentateuchum Moysi. Cui monas additur, quia totum per cultum unius Dei completur.

Materia Psalmi est populus pœnitens & peccata confitens. Intentio est nos hortari ad Confessionem, ut per remissionem pertingamus ad beatitudinem.

Verba sumpta videntur de pœnitentia David, cui Dominus peccatum pro uxore Uriæ non imputavit, quia adversum se injustitiam suam Domino pronuntiavit. Dominum refugium posuit, quando tribulatio de Absalon circumdedit. Multa flagella peccans sustinuit; pœnitentem autem misericordia Domini circumdedit. Significat autem pœnitentem populum, cui Dominus peccatum cum carne commissum non imputat, si ipse per confessionem injustitiam suam adversum se pronuntiat, & si flagella sustinet, misericordiam à Domino inveniet. Titulus Psalmi est:

Intellectus huic David.

Hoc est: *huic* populo est *intellectus*, qui est peccata confitens, sicut David, qui hic loquitur, & est intelligens, id est, sapiens. Superior Psalmus dixit redemptionem Ecclesiæ factam ex gratia Dei. Et quia multi ex operibus legis & libero arbitrio se justos reputabant, non ex gratia Divina; convenienter supponitur iste Psalmus, qui dicit nullum justificari nisi per remissionem peccatorum, quæ non fit nisi à Deo. Unde repræsentatur hic persona Publicani in templo peccata confitentis, qui à Domino justificatur, dum jactans de meritis Pharisæus refutatur, qui exprimit vocem populi pœnitentis, & reatum suum in templo eidem confitentis, qui per Christum justificatur, dum arrogans per falsam justitiam reprobatur.

Psalmus hic quatuor modis per tria Diapsalmata distinguitur: quia corpus ex quatuor elementis constans, & anima ex tribus viribus per pœnitentiam affligitur. In prima parte est remissionis beatitudo: in secunda pœnitentis confessio: in tertia beatitudinis commendatio; in quarta indul-
A toris consolatio. Est itaque sensus: dum populus ad regiam urbem properaret, quidam à recta via deviarant, qui denuo ad viam reversi adhuc errantes ad viam invitant. Ad urbem properant, qui per fidem Christi ad cœlestem Jerusalem ambulant. A recto itinere deviant, qui criminalia peccata perpetrant. Ad viam redeunt, qui peccata deserunt, & se nisi per Christum salvari diffidunt. Hi per gratiam justificati alios errantes ad justitiam invitant, quibus & clamant:

Beati quorum remissæ sunt iniquitates. VERS. I.

Beatitudo est immortalitas. Sunt ergo *beati*, qui ad immortalitatem sunt vocati. Qui sunt hi? *Quorum*
B *remissæ sunt iniquitates*. Per quid? Per Baptismum, ùt scribitur: *Baptizate eos in remissionem peccatorum.* *Act. 2. 38.*

Et quorum tecta sunt peccata. Per quid? Per charitatis opera. *Charitas* enim *operit multitudinem peccatorum.* 1. *Petr.* 4.8.

Beatus vir, cui non imputabit Dominus peccatum. VERS. II. Per quid? Per Martyrium Qui enim sanguinis effusione pro Christo immolatur, huic peccatum non imputatur. Trinitas hîc notatur. Per Spiritum Sanctum iniquitates remittuntur; per Filium peccata teguntur; à Patre non imputantur. *Iniquitates* sunt, quæ ante Baptismum geruntur: *peccata*, quæ post Baptismum committuntur. Per Confessionem & pœnitentiam re-
C mittuntur *peccata*. Nemo autem facit confessionem, nisi qui se cognoscit peccatorem. Ille autem se peccatorem agnoscit, qui non ex propriis meritis, sed per gratiam Christi se salvandum intelligit. Est ergo prima intelligentia se peccatorem agnoscere. Pura Confessio est absque humana verecundia confiteri, quæ absque divina verecundia commisisti. Vera pœnitentia est & commissa deflere, & flenda non committere. Remittuntur etiam peccata per misericordiam, si remittimus in nobis peccantibus. *Peccata* sunt fœditates animæ, quæ teguntur bona actione. Quod enim videri erubescimus, hoc superducta veste tegimus. Peccata ergo eleemosynis velentur, ne in judicio reve-
D lentur. Peccatum non imputatur, si homo gratiæ Dei confitens ex corde confitetur, etiamsi desit tempus pœnitentiæ morte spatium ei præoccupante, sicut scriptum est: *In quacunque hora ingemueris, salvus eris.*

Nec est in spiritu, vel *in ore ejus dolus*, ut in Hebræo, *In hujus Spiritu est dolus*, qui cùm sit coram Deo nequam, coram hominibus se justificat. Deum accusat, vel qui de justitia sua se, ùt Pharisæus, jactat: vel qui se peccatorem confitetur, ut ab hominibus laudetur. *In* hujus verò *spiritu dolus non est*, qui corde & ore se peccatorem confitetur, hic gratiam Dei, ut Publicanus, promeretur. Sequitur Confessio. *Diapsalma.*

Quo-

VERS.III. *Quoniam tacui* Confessionem, *inveteraverunt ossa mea*, id est, virtutes in peccatis. Quod inveteratur, hoc vetustate consumitur. Qui peccata confiteri differunt, inveterascunt, & hi â nova vita deficiunt. *Dum clamarem tota die* prævaricando legem omni tempore. Priùs dixit: *Tacui*, nunc dicit: *clamavi*: Quia tacuit â confessione, tacuit â bona prædicatione, tacuit â bona operatione. Clamavit verò bona sua jactando, clamavit mala verbis & exemplis prædicando. Et hoc *tota die*, hoc est, tota vita sua. Cùm enim homo vivit, quasi *dies* est, quia potest bonum operari: venit nox, id est, mors, cùm nemo potest operari. Multi tacent ore, & *totâ die* corde clamant, dum malum vel bonum cogitant. Unde dicit Moysi: *Quid clamas?* cum nihil ore diceret. Exod. 14. 15.

VERS. IV. *Quoniam die ac nocte gravata est super me manus tua.* Hoc est, potestas vindictæ tuæ ùt grave pondus incubuit mihi in prosperis & in adversis, & compressit me ad confessionem. Ideo *conversus sum* ad te ab errore, *in ærumna mea*, id est in miseria pœnarum, *dum configitur spina*, id est, dum pungit me conscientia peccatorum.

In alia translatione habetur: *Dum confringitur spina.* Spina dorsi, quæ totum corpus erigit, superbiam significat, quæ hominem in vanitatem elevat. Hæc *spina confringitur*, dum superba mens per terrorem judicii dejicitur. Tunç ærumnosum se intelligens convertitur ad confessionem, & meretur peccati remissionem. Unde sequitur:

VERS. V. *Delictum meum cognitum tibi feci, & injustitiam meam non abscondi.* *Delictum* est mandatum negligere, & *injustitia* est vetitum facere. *Delictum* Deo cognitum facit, qui injunctum sibi â Deo mandatum dereliquisse se confitendo ingemiscit. *Injustitiam* non abscondit, qui comissa crimina pœnitendo punit.

Dixi, id est, in corde deliberavi: *Confitebor adversum me injustitiam meam Domino.* Hoc est, non Deum, non fatum, non stellas; sed me ipsum de injustitia mea accusabo, & ipse Judex me in malis puniens condemnabo. *Et tu remisisti impietatem peccati mei.* Cùm homo reatum punit, Deus remittit. Cùm homo erubescendo celat, Deus puniendo revelat. Magna gratia! Cùm homo confiteri adhuc deliberat, Deus peccata relaxat. *Impietas peccati* est defensio peccati. *Peccatum* fuit, quod Adam vetitum præsumpsit. *Impietas* fuit, quòd commissum superbè defendit.

In alia translatione habetur: *Cordis mei*, quod est velle abscondere, & non confiteri. Sequitur commendatio pœnitudinis. *Diapsalma.*

VERS. VI. *Pro hac orabit ad te omnis Sanctus.* Hoc est: *Pro hac* remissione, vel *pro hac* impietate *orabit ad te*, qui solus peccata remittis, *omnis*, qui voluerit esse *Sanctus*. Et hoc facit *in tempore opportuno*, hoc est, in ista vitâ, ubi est opportunum orare, & tempus acceptabile: nam in inferno nemo confitebitur Domino.

Veruntamen in diluvio aquarum multarum ad eum non approximabunt. *Diluvium aquarum multarum* est inundatio doctrinarum Philosophorum, vel Hæreticorum, in quibus homines Deo *non approximabunt*, nec Sancti esse poterunt. *Diluvium* quoque *aquarum multarum* sunt variæ purificationes Judæorum, in quibus Deo non appropinquabant, â quo longè per superstitionem recedebant. *Diluvium* etiam dicitur judicium, quia subitò veniet, sicuti diluvium insperatè venit. Et sicut illud diluvium aquarum multarum super omnes montes quindecim cubitis ascendit: ita diluvium igneorum fluviorum eodem modo excrescet. Et sicut tunc omnes perierunt præter illos, qui erant in arca: ita in die illa omnes peribunt præter eos, qui erunt in Ecclesia. Et qui hîc per remissionem Sancti fuerint, tunc summa facilitate sine læsione illud igneum diluvium pertransibunt, & ad Deum se sanctificantem pervenient: impii verò pondere peccatorum gravati in igne remanebunt, *non approximabunt.*

VERS. VII. *Tu es refugium meum â tribulatione, quæ circumdedit me* sive in diluvio hæresum, sive in diluvio tentationum: vel in diluvio anxietatum, vel in diluvio tormentorum impios in judicio involventium: *Exultatio mea*, quia non gaudeo in mundo, sed in te. *Erue me â circumdantibus me* inimicis vel peccatis vel adversis. Hactenus pœnitens se accusando, & Judicem justificando peroravit; deinceps Judicis clementia respondit. *Diapsalma.*

VERS. VIII. *Intellectum tibi dabo*, ut quæ mala erga me vel erga te ipsum feceris, intelligas, & quæ bona neglexeris, quæ amodo facias, intelligas. De hoc intellectu Psalmus intitulatur, quia per intellectum anima illuminatur. *Et instruam te in via hac, qua gradieris.* Hoc est: *in via* Confessionis, quam nunc ingressus es, docebo te benè vivere, ut possis mea arcana intelligere. *Firmabo super te oculos meos.* Hoc est, firmum te faciam in lumine intelligentiæ meæ. *Occuli* Domini sunt misericordia & pietas. Hos super conversum hominem firmabit, quando eum de malis exemptum in conspectu suæ visionis locabit. Sequitur admonitio Divina ad eos, qui adhuc per devia erroris vagantur, ut quantocyus corrigantur.

VERS. IX. *Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus.* Hic exprimitur liberum arbitrium. Si enim fato vel necessitate homo coactus quicquam faceret, nequaquam Dominus, *Nolite*, diceret. Sed cùm arbitrium sit in hominis voluntate liberum ab omni necessitate, utrum Deo ju-

benti velit obedire, an diabolo persuadenti consentire, jure dicitur ei: *noli*. Sed & Deus nihil impossibile jubet: si enim homo ita creatus esset, ut non nisi malè viveret, impossibile tibi esset malum devitare, imo necesse esset, eum peccare, & sequeretur, quòd Dominus injustus esset, si ei peccatum imputaret. Sed & nullus prohibetur ab impossibili. Nemini dicitur: Noli ab Italia in Africam volare; sed omnibus dicitur: *nolite* peccare. Illud enim est homini non impossibile, illud possibile.

Per *equum* & *mulum* intelliguntur luxuriosi. Dicitur ergo fidelibus: *Nolite fieri equus & mulus*, hoc est, sicut illi, qui non DEI voluntate, sed propriâ ad irrationabiles motus more belluino feruntur. Per *equum* quoque gentiles, per *mulum* Judæi in lege pigri denotantur. Vos B Christiani nolite esse sicut Judæi & gentiles luxuriantes, & à vero Deo fornicantes.

Cùm canis dominum suum recognoscat, & equus vel bos præsepe repetat, quæritur, quomodo dicatur: *Quibus non est intellectus*? Sed sciendum est, quod bestiæ sensum, in imaginatione memoriam habent, intellectu penitus carent. Per sensum corporis, quò magis quædam quàm homo vigent, homines recognoscunt, absentes catulos imaginantur, per memoriam aves nidos, boves præsepia repetunt. Porrò sola rationalis creatura bonum & malum per rationem discernit, virtutes & vitia per intellectum conspicit, quod nulla bestia facit. Vox conversorum ad Deum:

In chamo & freno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te. C *Chamus*, qui est ponderosior, ad mulos, *frenum* pertinet ad equos. Per mulos immundi, per equos significantur superbi. Per chamum interior exspiratio, per frenum accipitur exterior disciplina. Vel per chamum contritio, per frenum intelligitur prædicatio. Vel per chamum vehemens invectio, per frenum moderata innuitur correctio. Per *maxillas*, quibus manditur, victualis copia intelligitur. Superbi Deo non approximant, qui luxuriæ & ebrietati vacant. *In chamo & freno DEUS maxillas eorum* A *constringe, qui non approximant ad te*, dum superbis, luxuriosis, ebriosis copiam rerum subtrahit, adversitatibus premit, prædicationibus corripit. *Nolite ergo fieri sicut equus & mulus*, ne forte in chamo tribulationis & freno correptionis constringat vos Deus: quia

Multa flagella peccatoris. VERS. X. Verba ista tracta sunt ab indomitis animalibus, quæ chamum, frenum & *flagella* tamdiu patiuntur, donec recto tramite viam carpere consuescant. Sic vitiis indomiti, recalcitrantes Christo infessori, tamdiu adversitatibus flagellantur, donec Mundi incon modo victi rectoris imperio subdantur. *Sperantem autem in Domino misericordia circumdabit*, Qui fidem & spem in Deo habent, & de meritis suis non præsumunt, hi misericordiam remissionis à Deo habebunt. In die judicii eos *misericordia circumdabit*, ac diluvium ignis eis nocere non sinet. Post correptionem errantium sequitur admonitio in justitia conversantium.

Lætamini in Domino, non in terrenis, VERS. XI. *& exultate justi*, non ex meritis vestris, sed per gratiam justificati. *Et gloriamini* non in vestris virtutibus, sed in Domino *omnes recti corde*, hoc est: *Justi*. *Recti corde* dicuntur, quibus omnia judicia Dei placent, de peccatis se accusant, Deum in prosperis & in adversis laudant. Lætitia ad animam, exultatio pertinet ad corpus, gloria ad utrumque. *Justi* in anima lætantur, cùm in gaudio Domini deliciantur: in corpore exultant, cùm ut sol fulgidi Angelis æquales dulci concentu de bonis Domini jubilant. In utroque gloriantur, cùm in omnimoda gloria visione Dei satiantur. Ideo hic Psalmus de Sanctis cantatur, quia eis lætitia, exultatio & gloria sempiterna præparatur.

Notandum, quod decem versibus, ut quibusdam placet, pœnitens se accusans loquitur, & quinque versibus ei à Judice respondetur: quia videlicet transgressionem decalogi delet quinquepartita passio Christi.

PSALMUS XXXII.

Exultate justi in Domino, rectos decet collaudatio &c. &c. D *Psalmus David.*

Magnificæ deliciæ de promptuario hujus libri proferuntur, per quæ esurientes & sitientes justitiam abundè reficiuntur. Prior Psalmus justificatos (reficit): Hic Psalmus in trigesima secunda ordinis statione locatur, qui numerus per quater multiplicatur. Sunt enim quatuor octoni, seu octies quaterni summam hujus numeri perficiunt: quia omnes justi de quatuor partibus orbis collecti in octo beatitudines conveniunt. Titulus Psalmi est:

Hoc est: Iste hymnus canitur Christo *desiderabili* à populo fideli, contra vitia *manu forti*. Materia Psalmi est laus justorum à peccatis justificatorum. Intentio est nos invitare ad laudem Christi pro collatis beneficiis. Verba videntur sumpta de Josuë, qui & Jesus, qui populum Dei de deserto exemptum terræ repromissionis induxit, huncque in Domino exultare monuit, in cujus vociferatione Jericho corruit. Et Dominus consilia gentium dissipavit; quæ BalacRex & Balaam Sacerdos contra eos excogitavit; cogitationes populorum, consilia Principum contra eos bellan-

bellantium reprobavit; beatam gentem Israeliticam in hereditatem sibi elegit, super quam de cœlo signis & prodigiis respexit, quando Rex Seon per multam virtutem non est salvatus, & Og gigas, Rex Basan, in multa fortitudine non est ab eis liberatus, quando aluit eos in fame per quadraginta annos cœlesti pane. Significat autem verum Jesum, qui populum de errore exemptum Ecclesiæ induxit, quem exultare monuit, quia mundi concupiscentia in ejus jubilatione corruit, consilia gentium contra Ecclesiam dissipavit, consilia Principum persecutorum eam impugnantium reprobavit, beatam gentem Christianorum sibi in hereditatem elegit, super quam de cœlo per Filium suum respexit, quando Rex superbiæ, & gigas diabolus est superatus, fidelis populus pane Angelorum cibatus. Nemo miretur, quòd de tam diversis, & præposteris historiis verba trahuntur Psalmorum, quia hic non quæritur ordo gestorum, sed mysteriorum. Psalmus habet duas sectiones: una est *Exultate justi in Domino*, in qua est justorum conlaudatio: altera est *Beata gens*, in qua est Ecclesiæ de omnibus gentibus coadunatio. Vox est Spiritus Sancti ad justificatos.

VERS. I. *Exultate justi in Domino.* Hic Psalmus præcedenti continuatur: quia populus ab errore conversus in Sanctos per Christum commutatur. In fine illius scribitur: *Lætamini in Domino, & exultate justi*; in capite istius idem repetitur: *Exultate justi in Domino.* Ibidem: *Gloriamini omnes recti corde.* Hic similiter: *Rectos decet collaudatio.* Prior versus est C in sequentem mutatus, quia pœnitens populus in justificatum est translatus. Unde & Publicanus, qui in templo pœnituit, à templo justificatus descendit. *Justi* dicuntur, qui non suam, sed Dei voluntatem in omnibus sequuntur. Tales *justi exultate* vel gaudete *in Domino*, non in rebus terrenis. Nam parvorum exultatio cum caducis finitur; justorum exultatio nunquam finitur. *Recti sunt*, qui cor in regulam veritatis dirigunt. Hos *rectos decet collaudatio. Collaudatio* est multorum in Christo concordium
Eccli. 15. 9. laus. *Non* est autem *speciosa laus in ore peccatoris.*

VERS. II. *Confitemini Domino in cithara, in Psalterio decem chordarum psallite illi.*

Cithara est musicum instrumentum inferius cavatum, sex chordis distentum, quæ percussæ inferiùs dulcissimum sonum reddunt superiùs. Et quædam chordæ benè cantant, quædam murmurant. Citharæ Dei sunt Sancti, qui quasi inferiùs percussi superiùs resonant, dum in terrenis laborantes superna desiderant. Sex chordæ sunt sex opera misericordiæ, esurientem pascere, sitientem potare, nudum vestire, hospitem colligere, infirmum visitare, captum redimere. Hæc in terris fiunt, sonum in cœlis reddunt. Quædam chordæ benè cantantes sunt spirituales hæc hilariter operantes: quædam murmurantes sunt sæculares hæc eadem cum aliquo scrupulo sectantes. Dicitur ergo: *Confitemini Domino in cithara*, hoc est, laudate Deum per hujuscemodi opera. A Deo citharizamus, cùm carnem nostram cum vitiis & concupiscentiis crucifigimus, & Deo in prosperis & in adversis gratias agimus."

Psalterium est musicum instrumentum superiùs cavatum, decem chordis distentum inferiùs reddens sonum. Psalterium sunt Sancti de supernis edocti, qui quasi superiùs tacti inferiùs resonant, dum supernam doctrinam in terris prædicant. *Decem chordæ* sunt decem legis præcepta. Ex his tria pertinent ad dilectionem Dei, septem ad dilectionem proximi. Tria sunt hæc, Deus unus est: Non adorabis Deum alienum. Non perjurabis nomen Dei. Observa diem Sabbathi. In his Trinitas veneratur. Septem hunc hæc: Honora patrem, & matrem. Non occides. Non mœchaberis. Non furtum facies. Non falsum B testimonium dices. Non concupisces rem proximi. Non uxorem & omnia, quæ illius sunt. In his proximus amatur. Hæc in duabus tabulis erant scripta: quia in duobus præceptis dilectionis universa lex pendet & Prophetæ. In hoc Psalterio decachordo Sancti Domino psallunt, dum decem præcepta in dilectione Dei & proximi perficiunt. Deo in psalterio decem chordarum psallimus, dum in quinque sensibus carnalibus & quinque spiritualibus probabiliter vivimus.

Cantate ei canticum novum. VERS. III.

Novum Canticum est nova lex, scilicet Evangelium. *Novum canticum est: Gloria in excelsis Deo*, quod Angeli novo homine nato Christo, nato cantaverunt. *Novum Canticum* cantat; qui inimicum diligit; qui omnia, quæ habet relinquit. *Benè psallite ei in vociferatione*, hoc est, in cantu laudate. In Hebræo scribitur: *Psallite in jubilo.* Jubilum est gaudium animi, quod non potest voce exprimi. Bene psallit, qui implet, quod cantat. In jubilatione psallit, qui ineffabilem Deum laudans credit.

Quia rectum est verbum Domini, VERS. IV.

hoc est, justum est præceptum Domini. *Et omnia opera ejus in fide*, hoc est, *opera ejus* recta sunt, quod hi intelligunt, qui *in fide* sunt.
Vel illa *opera* Dei sunt, quæ in fide fiunt, quia *justus* ad Gal. 3. 11.
ex fide vivit, & fides per dilectionem operatur. Quæ sunt opera Dei?

Diligit misericordiam, & judicium, VERS. V.

Deus est dilectio, ideo omnia ex dilectione facit. D *Misericordiam diligit*, cùm miseris misericordiam impendit. *Judicium diligit*, cùm justos ab impiis sequestrabit. Hîc exhibet misericordiam: ibi judicium. Diligit misericordes, diligit justos judices. Misericors est, qui in se peccantibus ùt David parcit: justus, qui in Deum peccantes ùt Phinees punit.
Misericordes audiant: *Beati misericordes, quoniam* Matth. 5. 7.
ipsi misericordiam consequuntur. Judices audiant:
In quo judicio judicaveritis, judicabimini. Et iterum: Matth. 7. 2
Judicium sine misericordia ei, qui non fecit miseri Jacob. 2. 13
cordiam. Sequitur: *Misericordia Domini plena est terra*, hoc est, totus mundus: quia in universa Ecclesia prædicatur Evangelium, & remittuntur peccata. Et qualiter Ecclesia quasi nova creatura effulserit per novam mundi creationem, mysticè describit.

VERS. VI. *Verbô Domini cœli firmati sunt.* Hæc verba tracta sunt de historia, quando Deus dixit: *fiat* Genes. 1. 6. *firmamentum in medio aquarum*, & vocavit firma- Ibid. v. 14. mentum cœlum. *Et spiritu oris ejus omnis virtus eorum*, quando dixit: *Fiant luminaria in firmamento cœli*, & fecit Deus solem, & lunam, & stellas, & posuit eas in firmamento cœli, ut lucerent super terram.

VERSUS VII. *Congregans sicut in utre aquas maris*, quando dixit: Congregentur aquæ in locum unum; & congregationes aquæ appellavit maria. De his involucris evolvitur Ecclesia. Imprimis Trinitas apertissimè scribitur, cum in *Domino* Pater, in *Verbo* Filius, in *Spiritu oris* Spiritus Sanctus exprimitur. *Cœli* sunt Apostoli, in quibus celantur secreta Dei. Hi *Verbo Domini firmati sunt*, quia per Filium Dei in fide solidati sunt.

Et spiritu oris ejus omnis virtus eorum. Hoc est: omnis virtus Apostolorum per Spiritum Sanctum firmata est. Quòd enim totum mundum prædicatione converterant, quòd signa, & miracula fecerant, totum à Spiritu Sancto acceperant. Os Patris est Filius: per ipsum enim dixit, quæcunque fieri voluit. Ideo dicitur *Spiritus oris*: quia Spiritus Sanctus est Patris & Filii communis Virtus.

Dico: *congregans sicut in utre aquas maris*, hoc est, littoribus circumdans mare. *Uter*, qui fit ex corio mortui animalis, est Ecclesia, quæ mortificat carnem in vitiis. *Aqua maris* sunt populi in vitiis fluidi, in peccatis amari. Hæ aquæ in utre congregatæ sunt, dum populi in infidelitate amari per virtutem Apostolorum in unitatem Ecclesiæ confluxerunt. Non solùm est *aquas in utre congregans*; sed etiam *Ponens in thesauris abyssos.* *Abyssus* est profunditas aquarum. *Thesauri* in abysso sunt margaritæ, quæ tolluntur de conchis maris. Mysticè *abyssus* est profunditas Scripturarum. *Thesaurus* autem DEI sapientia & scientia. *Virtus* ergo Apostolorum in thesauris abyssos posuit, dum profunditatem Scripturarum per sapientiam & scientiam à Spiritu Sancto acceptam exposuit. Et quia *misericordia Domini plena est terra*,

VERS. VIII. *Timeat Dominum omnis terra.* Hoc est, omnes inhabitantes terram *Dominum* ut servi *timeant* recedentes à malo; ut filii patrem diligant adhærentes bono. *Ab eo autem commoveantur omnes inhabitantes orbem* de infidelitate ad fidem, de iniquitate ad justitiam. Vel *omnes* creaturæ à Deo *commoventur*, dum vel prospera vel adversa ejus nutu fiant. Vel *ab eo commoventur omnes inhabitantes orbem*, dum in perfectione positi per eum de virtute in virtutem ibunt. *Orbis* est etiam Ecclesia, quæ in circulo mundi est posita. Qui hunc orbem inhabitant, à Deo commoventur, dum Christiani instinctu Dei ad pœnitentiam convertuntur. Ideo ti-

VERS. IX. meant Deum cuncta,

Quoniam ipse dixit, & facta sunt omnia: ipse mandavit, & creata sunt universa. *Dixit* per Filium: *mandavit* per imperium. Voluntate sua de nihilo fecit materiam informem, materiam formavit in variam speciem. Vel Christus *dixit*, quæ à Patre audivit, & *facta sunt* in Ecclesia, quæ *dixit*. *Ipse mandavit*, per Prophetas legem, per Apostolos Evangelium, *& creata sunt* scilicet Ecclesiastica instituta & fideles vasa regno Dei apta. Ideo etiam terra, id est, terreni Deum timent, quia

Dominus dissipat consilia gentium. VERS. X. & XI. Hæc verba tracta sunt de turri, quando Dominus ædificantes dissipavit, cùm in diversas linguas eos divisit. *Reprobat cogitationes populorum*, scilicet Pharisæorum & Sadducæorum, qui cogitaverunt Christum interficere. *Et reprobat consilia Principum* Annæ & Caiphæ, qui consiliati sunt, ùt Christus crucifigeretur, & in sepulchro custodiretur. Hæc omnia destruxit, dum de morte surrexit. *Consilia* etiam *gentium* contra Ecclesiam dissipavit, dum idolatriam destruens Christianæ Religioni eos subjugavit. *Cogitationes populorum* Ecclesiæ adversantium reprobavit, dum per Doctores eos fidelibus sociavit. *Consilia* Principum tyrannorum Ecclesiam impugnantium reprobavit, cùm ipsos persecutores jugo fidei, ùt Constantinum colligavit. Et quia *non est consilium contra Dominum*, *consilium autem Domini manet in æternum.* Prov. 21. 30 *Consilium Domini* erat, ut per hominem Christum Archangelus Diabolus damnaretur, & homo à paradiso seductus angelicæ dignitati adæquaretur. Hoc *consilium manet in æternum*: quia & homo redemptus gaudium, & angelus malignus habet exitium. *Cogitationes cordis ejus in generationem, & generationem.* *Cor* DEI est ejus sapientia; *cogitationes ejus* æterna prædestinatio, in qua omnia reposita sunt, quæ vel fuerunt vel adhuc futura sunt. Hæ *cogitationes ejus manent in generationem & generationem*: quia omnia, quæ de generatione rectorum vel de generatione pravorum prædestinavit, fixa manebunt. Et quia consilium Domini de salvatione humana in æternum manet.

Beata gens, cujus est Dominus Deus ejus, VERS. XII. *Gens* Christiana ex omnibus gentibus ad cœlestem Jerusalem collecta est, *Beata*, quæ ad æternam beatitudinem vocata, à qua Deus verus colitur, Dominus omnium adoratur. *Populus* fidelium beatus, *quem* Dominus *elegit* de Judæis & gentibus repulsis infidelibus *in hereditatem sibi*, ut & ipse sit hæreditas ejus. Hæc hæreditas erat amissa, sed per Christum recepta. Unde sequitur:

De cœlo respexit Dominus, Hoc est, VERSUS XIII. Pater de cœlo, id est, de Christo humanum genus clementer respexit, à quo indignanter offensus faciem avertit. *Vidit omnes filios hominum* miserando eorum.

In Hebræo habetur: *Super filios Adam & Evæ*,

& Evæ, hoc est, super Judæos & gentiles. Per A Christum enim utrosque visitavit, utrosque ad gratiam per pœnitentiam vocavit.

VERSUS XIV. *De præparato habitaculo suo respexit super omnes, qui habitant terram.* Corpus Dominicum est *Tabernaculum* Divinitati ab æterno *præparatum*. De hoc in cruce extensò Dominus *respexit*, quia omnibus terram inhabitantibus per Christi passionem gratiam suam tribuit. Vel *Tabernaculum* est primitiva Ecclesia, per Christum *præparatum*. De quo Deus *super omnes qui habitant terram, respexit*, quando per Apostolos omnes ad fidem convertit.

VERS.XV. *Qui finxit sigillatim corda eorum.* Hoc est, singulis dat proprias voluntates. Similitudo est à figulo, qui facile de molli terra fingit B formam quam vult. Sic facile est Deo fingere bonas voluntates in singulis fidelibus. Vel qui fidelibus singula dona tribuit alii sermonem sapientiæ, alii sermonem scientiæ, alii gratiam sanitatum, alii operationem virtutum. Vel *qui finxit sigillatim corda eorum*, hoc est: in singulis creat proprias animas. *Qui intelligit omnia opera eorum*, qua intentione quisque bonum faciat, an pro Deo, an pro humana laude. *Homo videt in facie, Deus autem in corde.* Et quia omnes peccaverunt, & egent Gloria Dei, & omnes per gratiam salvantur.

VERS.XVI *Non salvatur Rex per multam virtutem, & gigas non salvabitur in multitudine virtutis suæ.* Tria hic ponuntur, C *Rex, gigas, equus*. Per Regem sæculi potentes: Per gigantem fortes: Per equum intelliguntur veloces. *Rex* per magnam potentiam, *& gigas non salvatur* per multam fortitudinem, & miles non salvatur, per equi velocitatem, sed omnes per De-

Psal. 3. 9. um salvantur, de quo scribitur: *Domini est salus. Rex* vocatur, qui carnem suam ab illicitis motibus regit. Hic si *virtute sua* præsumpserit, *non salvatur*; si gratiæ Dei confidit, salvabitur. *Et gigas non salvabitur.* Hoc videtur tractum de Golia gigante, qui in fortitudine sua non est salvatus, sed à David est prostratus. *Gigas* dicitur ille, qui est contra diabolum & vitia fortis. Hic salvatus non erit, si suæ fortitudini multum se commiserit.

Fallax equus ad salutem. Qui corpus jejuniis refrenat, vigiliis castigat, *equus* est dictus, quod possit alios vehere in virtutibus. Hic per se *fallax* est ad *salutem*, quia *vana salus hominis*. Psal. 59. 13. VERSUS XVII. *In abundantia autem virtutis suæ non salvabitur.* Multi Eremitæ erant plerisque virtutibus præclari; sed quia de se præsumebant, non sunt salvati. Quare? *In abundantia virtutis suæ nemo salvabitur.* Unde ergo erit salus, si nec Rex se ipsum regens, nec gigas fortis contra vitia militans, nec equus alios in virtutibus portans per se salvabitur? A Domino. Sequitur enim:

VERSUS XVIII. *Ecce oculi Domini super metuentes eum, Oculi Domini* sunt misericordia & pietas. Hi *oculi* sunt *super timentes* Dominum & recedentes à malo. *Et in eis, qui sperant* non in meritis suis, sed *super misericordiam ejus.* Ad quid?

VERSUS XIX. *Ut eruat à morte* æterna *animas eorum, & alat eos in fame* Verbi Dei, pane vitæ. Vel esurientes & sitientes justitiam pascit intellectu spiritali, ne deficiant in via. Hæc est salus justorum. In Deum sperantes & justitiam esurientes subjungunt:

VERSUS XX. *Anima nostra sustinet Dominum* expectans misericordiam ejus, ut cibo incorruptibili vescatur. *Quoniam adjutor* noster ad bene operandum, *Et protector noster est* ab impedientibus ad Deum perveniendum.

VERSUS XXI. *Quia in eo lætabitur cor nostrum.* Hoc est, anima nostra habitans in eo æterna lætitia perfruetur. *Et in nomine Sancto ejus*, hoc est, in Christo, qui est nomen Patris, *speravimus.* Sequitur oratio justorum:

VERSUS XXII. *Fiat misericordia tua, Domine, super nos, quemadmodum speravimus in te.* Hoc est: Secundùm quod spes nostra fuit in tua misericordia, sit in die judicii corporis & animæ nostræ salvatio, & cum Angelis in tua visione glorificatio.

PSALMUS XXXIII.

Benedicam Dominum in omni tempore &c. &c.

Clave janua aperitur, clausa cernuntur: Titulo Psalmus recluditur, mysteria panduntur.

Titulus hujus Psalmi est:

VERS. I. *Psalmus David, cùm immutavit vultum suum coram Abimelech, & dimisit eum, & abiit.*

Historia talis est. Saul persecutus est David, qui ad

1. Reg. 21. Achis Regem Philistinorum fugit. Quem Philistei cognoscentes dixerunt Regi, quòd ipse esset, qui Goliam Signiferum & Principem illorum occidisset. D Quem Rex jussit adduci & interfici. Quod David cognoscens ad artem confugit, epilepticum se simulavit, tympanizavit ad portam civitatis, ferebatur manibus, salivæ de ore in barbam cadebant. Quem Abimelech æstimans arreptitium, *dimisit eum, & abiit*; & homo * Psalmum Domino pro ereptione cecinit. Saul diabolum, David significat Christum, *Achis* dicitur *Quomodo est*. Abimelech *regnum Patris mei*, & erat commune nomen Regum Philistiim, sicut *Pharao* Ægyptiorum, & *Cæsar* Romanorum. Propter significationem ponitur in Titulo *Abimelech* commune nomen, & non proprium *Achis*. *David* venit ad *Abimelech*, quando CHRISTUS venit in Regnum Israël, quod erat regnum Patris sui. *Vultum suum coram Abimelech* mutavit:

* *forte legendum: hoc modo.*

mutavit: quia cum in forma DEI esset, formam A servi à Judæis accepit. *Vultum suum* mutavit, quando vetus Sacrificium Aaron Sacrificio novo Melchisedech, scilicet corpore & sanguine suo permutavit. Ergo immutatio *vultûs*, est immutatio prioris sacrificii in novum sacrificium corporis & sanguinis Christi. Agnus namque & hircus vel rufa vitula significativa erant nostri sacrificii. Et cùm Christus hæc se significâsse aperiret, &

Joan. 6. 54. coram Judæis diceret: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, septuaginta discipuli cum multa turba Judæorum, qui priùs crediderant, dimiserunt eum dicentes: *Durus est hic sermo.* Et a-

Joan. 6. 61. lii: *Nonne diximus vobis, quia insanit, & dæmonium habet?* Achis erant, qui dicebant: *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducan-* B *dum?* Et Christus dimisit eos & abiit à cordibus eorum ad gentes, hoc est, gratiam suam subtraxit & contulit gentibus. David tympanizavit. Tympanum est corium in ligno extentum. Significat autem Christum in cruce extensum. Christus tympanizavit, cùm mortem suam Apostolis prænuntiavit. Et hoc ad portam civitatis fecit, quia Apostoli erant porta Ecclesiæ civitatis Dei. Porta etiam sunt corda nostra, quæ Christus tympano crucis aperuit, & per fidem ad nos intravit. Quasi ad portam civitatis catechumenis tympanizamus, dum eis ante Baptismum, quod est introitus Ecclesiæ, sacramenta passionis Christi prænuntiamus. Per salivam infirmitas carnis: Per barbam intelligitur fortitudo Divinitatis. Saliva etiam de ore erant verba ejus, quæ visa sunt infantilia, C

Joan. 6. 57. quando dixit; *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum.* Sed saliva in barbam cadebat; quia Apostoli, qui erant robusti, verba vitæ esse dicebant. Quòd autem David manibus ferebatur, significat, quòd Christus in cœna manibus suis ineffabiliter se ipsum ferebat. David inter manus se comprehendentium concidit, & Christus inter manus crucifigentium pro nobis occubuit. Pro hoc mysterio canitur Psalmus Domino. Unde in tricesimo tertio loco computatur, quota annorum ætate Christus novum & verum sacrificium à Patre in ara crucis immolatur. Hic numerus à ternario surgens in denarium adscendit, & verum in ternario finit, significans, quod opera decalogi per Trinitatem sunt inchoanda, & per Trinitatem consummanda. Idcirco Christus hoc annorum numero completo mori voluit: quia D & pro Judæis, qui sub decalogo legis erant, & pro gentibus, qui gratiam Trinitatis expectabant, occubuit.

Materia Psalmi est laus Ecclesiæ pro susceptione novi sacrificii. Intentio est, ut Christum laudemus, quem in sacrificium suscepimus. Verba sumpta sunt de laude David, quando manus inimicorum evasit, & significat laudem fidelis populi, quòd manus persecutorum evasit. Nota, quòd Titulus est de sacrificii immutatione, & Psalmus de laude Ecclesiæ pro Christi susceptione. Christus enim Judæos *dimisit*, ad Ecclesiam *abiit*. Unde ipsa jubilans canit: *Benedicam Domino in omni tempore.* Similiter in aliis Psalmis observa: A ubi Psalmus est de Resurrectione, Titulus est de Passione, ut in *Domine, quid multiplicati sunt*: ubi verò Psalmus est de Passione, ibi titulus est de Resurrectione; ùt in *Deus meus.* Quæ figura dicitur Synodoche, cum per id, quod sequitur, quod * praecedit, intelligitur; ut cùm dicimus *Mane*, intelligimus noctem præcessisse. *Ita Cod.*

Hic Psalmus secundùm ordinem litterarum Alphabeti apud Hebræos scribitur, & maxima doctrina Divinæ institutionis innuitur. Sexta littera, id est, Vau deest, qui numerus perfectus est: quia quibusdam in Ecclesia perfectio non adest. In ter quatuor species distinguitur. Prima est: *Benedicam Domino in omni tempore*, in qua est Ecclesiæ laudatio, quæ quatuor litteris contexitur. Secunda: *Accedite ad Deum*, in qua est fidelium admonitio, quæ sex litteras complectitur. Tertia: *Venite filii*, in qua est adhuc errantium vocatio, quæ quatuor litteris connectitur. Quarta: *Oculi Domini*, in qua est bonorum & malorum retributio, quæ septem litteris comprehenditur. Nota diligenter singula. In Psalmo *Beati quorum* erat laus ab errore conversorum: in Psalmos. *Exultate justi*, laus à peccato justificatorum; in isto est laus justorum pro susceptione sacrificii, quo peccatores emundantur, & justitiæ præmia donantur. Vox est Ecclesiæ Deum laudantis.

Aleph.

Benedicam Domino in omni tempore. VERS. II. Hoc est, in prosperis & in adversis: vel accepta Christi Sacramenta laudibus instituam. C *Semper laus ejus in ore meo.* *Laus* dicitur à *Lauro*, qua victores solebant coronari. *Semper* laudabo Deum victorem *ore* interiore & exteriore: *ore* cordis, fide & devotione: *ore* corporis & confessione & jubilatione. Hæc laus in sacrificio mutato celebratur, insuper Deo sacrificium laudis ab Ecclesia sacrificatur. Semper Deum laudat, qui jugiter eum ore & mente gestat.

Beth.

In Domino laudabitur anima mea. VERS. III. Hoc est, laudabilis erit vita mea, & ab his, qui Domini sunt, collaudatur. Et quod ego in Domino facio vel dico: *Audiant mansueti, & lætentur.* Qui in Domino nolunt laudari, non D sunt *mansueti*, sed truces, asperi, elati, superbi. *Mansueti* autem, in quibus Dominus quasi in domito jumento sedet, *audiant*, id est, addiscant sacramenta Ecclesiæ, *& lætentur* videntes salutem animæ in hoc sacrificio dignè accepto constare. Et postquam Sacramenta Ecclesiæ intellexeritis,

Gimel.

Magnificate Dominum mecum. VERS. IV. Hoc est, celebrate mecum Divinum Sacrificium: vel nolite me solùm in Domino laudare, sed & ipsum *Dominum mecum* magnum prædicate. *Et exaltemus nomen ejus in idipsum.* Id est; in unum vel in invicem. Nomen Dei in unum exaltatur, cùm choris invicem alternantibus Christus laudatur.

Deleb

Deleth.

VERS. V. *Exquisivi Dominum*, non aurum, *& exaudivit me.* Sic vos eum exquirite, non spatio terrarum, nec angustia locorum; sed in corde fida dilectione: & non pecuniam, nec terrenam substantiam, sed ipsum Dominum, & exaudiet vos sicut *me.* In quo? *Ex omnibus tribulationibus meis eripuit me*, scilicet de fame, siti, mortalitate. Trinitas hic notatur? in *Magnificate Dominum* Pater, in *Exaltemus nomen* Filius, in *Exquisivi Dominum* Spiritus Sanctus intelligitur. Postquam Ecclesia laudes præmisit, choros ordinavit, nunc ad ipsam communicationem populum accedere hortatur.

He.

VERS. VI. *Accedite ad eum* fide, *& illuminamini* intelligentia, quid significet ipsum Sacramentum. Ebriosi, adulteri, superbi non accedant; sed sobrii, casti, humiles, qui conscientiam pœnitentiâ mundant. *Et facies vestræ non confundentur*; sicut illorum confusi sunt, qui non intelligentes abierunt retrorsum. Vel *accedite ad eum* non loco, sed appropinquate DEO per vitæ munditiam, & appropinquabit vobis per gratiam: *& illuminamini* ab ejus luce per sapientiam, *& facies vestræ* non erubescent de peccatis jam remissis in die judicii. Dixisti, quòd te Dominus exaudierit. Unde hoc apparet? Quia

Sai.

VERS. VII. *Iste pauper*, hoc est, Christianus populus, *pauper* spiritu, *clamavit* credendo, intelligendo, magnificando. *Et Dominus exaudivit eum.* In quo? *Et ex omnibus tribulationibus ejus salvavit eum.* Hoc perfectè faciet, quando animas ex omnibus angustiis mundi redimet, & de confusa sæculi clade ad perennem securitatem transferet. Vel *Iste pauper*, Christus pro nobis pauper factus, in cruce *clamavit*, *& Dominus exaudivit eum* resuscitans eum à mortuis: *& de omnibus tribulationibus ejus salvavit eum* instituens in dextris suæ majestatis.

Heth.

VERS. VIII. *Immittet angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos.* In Hebræo habetur: *Circumdat angelus Domini in gyro timentes eum, & eruet eos.* Christus Magni Consilii *Angelus immittet* se *in circuitu timentium* se, *& eripiet eos* ab angustia. Sed & singulis fidelibus dicuntur angeli esse custodes, ne maligni angeli noceant eis, sicut scriptum est: *Angeli eorum*
Matt.18.10. *semper vident faciem Patris, qui in cœlis est*, Hi in gyro justos circumdant, circa DEUM diligentes se immittunt, & à dæmonibus, vel malis hominibus eruent eos. Iterum ad communicationem invitat, in qua tota salus animæ constat.

Deth.

Gustate, id est, sumite ipsum sacramentum, *& videte*, id est, experimento probate, *quoniam suavis est Dominus.* Hoc est, jucundus cibus & salubris. *Gustate* cordis palato, *& videte* intelligentia, *quoniam suavis est Dominus* Angelis & animabus, qui amarus visus est Judæis & gentilibus. VERS. IX.

Sciendum, quòd solis Christi dilectoribus *suavis est Dominus*, & soli crucifixi vescuntur carnibus crucifixi. *Qui enim Christi sunt, carnem suam cum vitiis & concupiscentiis crucifixerunt.* Gal.5.24. Hæc crucifixio non ad exteriorem, sed ad interiorem pertinet hominem. Porro illa crux est charitas. Sicut crux duobus lignis compaginatur: sic charitas genuina dilectione copulatur. Tria cornua crucis erecta est fides Trinitatis, quartum reliqua sustinens est veneratio unitatis. In hanc crucem interior homo extenditur, dum per omnia mandatis Christi obedienter subditur. In altum crucis se extendit, dum fide & spe semper DEUM intendit tota animâ, tota virtute, tota mente eum diligit, nihil Divinæ voluntati præponit. In latum crucis se extendit, dum amicos in DEO, inimicos propter DEUM diligit; proximum suum, quod est homo, homo ut se ipsum diligit, dum nulli, quod non vult, facit pati, & omnibus, quod sibi cupit exhiberi, impendit. In longum crucis se extendit, qui in his usque in finem pro Christo perseveraverit. Clavi pedibus affectionum infixi sunt duo serviles timores: unus, quo timet divinum judicium, quia injuncta mandata neglexit: alter, quo metuit incidere æternum supplicium, quia contra præcepta Domini mala gessit. Clavi per manus actionum transfixi, sunt duo sancti timores: unus, quo timet, ne per negligentiam seu per ignorantiam quicquam committat, unde DEUS offendatur: alter, quo metuit, ne diu à visione DEI differatur. Qui sic vitiis & concupiscentiis crucifixerit se, Christi cibo reficitur & crucifixo, cohæres Christi regno Patris inducitur. Sequitur: *Beatus vir, qui sperat in eo*, & non in incerto divitiarum, quia hìc æterna beatitudine perfruatur.

Jod.

Timete Dominum omnes sancti ejus. VERS. X. Hoc est, omnes sanctificati per eum, *timete Dominum*, à malo recedentes, diligite eum bono adhærentes. *Quoniam non est inopia timentibus eum.* Sæpe DEO servientes magnam inopiam rerum patiuntur, substantia exterior deest, salute corporis carent, bonis suis à tyrannis proscribuntur, ipsi in exilium mittuntur. Et quomodo verum est:

nihil deest timentibus eum? In interiori utique A homine nullam inopiam patiuntur, cùm cibo spirituali, scilicet corporis Christi, vel verbo DEI reficiuntur. In futura vita nihil eis deerit, ubi DEUS omnium bonorum abundantia premium erit.

Caph.

VERS. XI. *Divites eguerunt & esurierunt.* Summum bonum *esurierunt*, & tamen egebunt, id est, carebunt: quia non recta via incedunt. Quinque sunt, in quibus filii hujus sæculi gloriantur: Divitiæ, gloria, dignitas, potestas, voluptas. Divitiæ, ut abundantia rerum, firma munitio ædificiorum, copia pecuniæ, frequentia familiæ, multitudo & fœcunditas animalium, ubertas agrorum, fertilitas vinearum. Gloria, ut est claritas famæ, pulchritudinis, fortitudinis, velocitatis, sapientiæ, eloquentiæ. B Dignitas, ut sunt Magistratus, Præsidatus, Comitatus, Ducatus. Potestas, ut est regnum, imperium. Voluptas, ut sunt speciosæ mulieres, nati elegantes, præclaræ vestes, deliciæ cibi & potûs. Qui hæc habere sitiunt, & corpus Christi, vel verbum vitæ non esuriunt, semper egeni erunt. Nam divitiæ poterunt igne, pestilentiâ, furibus auferri: gloria infamia obscurari, senectute dilabi, dignitas imminui, potestas adimi, voluptas amaritudine inficiari. *Inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono.* Nullo bono carebunt, quando Deum, qui est omne bonum, habebunt, quem solum quærunt. Nunc autem vita C illorum abscondita est cum Christo in Deo, cùm Christus gloria eorum apparuerit, similes ei in corporis claritate erunt; quoniam eum, sicuti est, in Deitate, facie ad faciem videbunt. Argumentum ex contrario sumitur. Contrarium est enim divitiæ & pauperes. Argumentum dicitur argutæ mentis judicium. Est autem argumentum ratio dubiæ rei faciens fidem. Duobus modis attrahit ad dilectionem: per præmium & per pœnam. Pauperes Deum timentes omnibus bonis abundabunt: divites Deum contemnentes omnibus bonis carebunt. Postquam dixit, quòd pauperes esu corporis Christi reficiantur, divites ab hoc edulio repellantur, convertit se Spiritus Sanctus vel Ecclesia ad filios regni adhuc deviantes, & ad salutaria sacramenta eos invitat dicens: Ego dixi: *Timete Dominum.* Et ut ostendam vobis, quid sit timor Domini,

Lameth.

VERS. XII. *Venite Filii*: quos in fide genui, per studium discendi *venite*, obedienter *audite me*, *timorem Domini docebo vos*, per quem ad sapientiam possitis pervenire, de servitute ad libertatem, de exilio ad regnum conscendere. Postquam omnes congregati sunt, omnibus intentè auscultantibus dicit:

Mem.

VERS. XIII. *Quis est homo, qui vult vitam, diligit dies videre bonos?* Hoc est, quis vestrum vult æternam vitam consequi, & omnibus bonis perfrui? Omnibus respondentibus ego, ego, ait:

Nun.

Prohibe linguam tuam à malo. VERS. XIV.
Cohibe te, ne dicas aliquod malum, *& labia tua ne loquantur dolum.* Quod dicis ore, hoc habe corde. *Mors enim & vita in manibus lingua.* Prov. 18. 21. Et *qui putat se religiosum esse non refrenans linguam suam, hujus vana est religio.* Jacob. 1. 62. Custos autem justitiæ silentium.

Lameth.

Diverte à malo. Hoc est, sis innocens, *& fac bonum*, hoc est, sis justus. Destrue vitia, ædifica virtutes. Relinquas omnia, quæ diabolus instigat, fac quæ Christus mandat. VERS. XV.
Inquire pacem, & persequere, hoc est, valde sequere *eam.* Cum omnibus hominibus habe pacem & concordiam, imitare Christum, qui est pax vera, & habebis *pacem* in æterna vita. Talia facere est Deum timere. Et quid, ajunt, consequuntur hæc agentes? Istud.

Sin.

Oculi Domini super justos, & VERS.
aures ejus in preces eorum. Hoc est, XVI.
misericordia & pietas super hæc facientes redundabunt, benignitas & largitas DEI super preces abundabunt. Quod est dicere: Deus semper justos aspicit quid velint, & quidquid petierint, præstabit. Quid autem fiet his, qui hæc non faciunt? Hoc quod sequitur:

The.

Vultus autem Domini super facientes mala. Hoc est, vindicta cuncta cernentis veniet super peccatores. Ad quid? *Ut perdat de terra* viventium *memoriam eorum*, ut nulla mentio, nullæ preces fiant pro eis à sanctis, qui erunt ibi. Justi autem semper à DEO exaudiuntur. VERS. XVII.

Sain.

Clamaverunt justi Abraham, Moyses, VERS.
Joseph, & alii in Ægypto, *& Dominus exaudivit eos, & ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos.* XVIII.

Sade.

D Porro septem Machabæi & alii Martyres quàm plurimi *clamaverunt*, & temporaliter non sunt exauditi, sed pœnis momentaneis consumpti; & tamen in oculto *exaudivit eos* Dominus ab æternæ mortis cruciatu liberando, & optata gloria coronando.

Coph.

Juxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde. Hoc est, prope est his, qui pro ipso sunt in tribulatione, sicut fuit cum Joseph. VERS. XIX.
Et humiles spiritu salvabit in cœlesti regno. Nam qui se hic humiliant, à Deo exaltantur.

Res.

Multæ tribulationes justorum. VERS. XX.
Qui tribulationem non patitur, justus non est. Omnes enim, qui piè volunt vivere in Christo Jesu,

Jesu, persecutionem patiuntur. Multas molestias sustinent justi in hac vita, plures etiam quàm mali. *Et de omnibus his liberabit eos Dominus* in futuro, de fame, de persecutionibus & cæteris omnibus. Tunc judicabunt nationes, & dominabuntur populis. Juxta est eis Dominus, quia

VERS. XXI. *Custodit Dominus omnia ossa eorum, unum ex his non conteretur.* Videndum quomodo hoc sit verum. Multorum namque martyrum ossa sunt confracta, & conflagrante incendio in cinerem redacta, quædam in undam sparsa injecta, quædam minutatim per campos disjecta. Hic liber spiritualis est, & per similitudines interiori homini loquitur, & nostro more non loquitur. *Ossa* Sanctorum sunt firmitates animæ, hoc est, patientia, mansuetudo & cæteræ virtutes. Hæc *ossa* Dominus in sanctis ita custodit, quòd nec unum, id est, minima virtus in eis deperit. Justos omnes Dominus in fine salvabit. Sed Mem.

VERS. XXII. *Mors peccatorum pessima*, quamvis videatur stultis bona, cùm viderint funera divitum purpura & serico vestiri, marmorea sepulcra auro Agemmisq; insigniri; sed animæ tartareo carceri includuntur, & sulphureo profundo immerguntur. *Et qui oderunt justum, delinquunt.* *Qui* Christum *justum oderunt, delinquunt*, id est, peccant, & qui justos propter justitiam odio habentes persequuntur, propter hoc delictum pessima morte, scilicet æterna puniuntur. In Hebræo habetur: *Interficiet impium malitia*. Et quid erit de bonis? Thau.

Redimet Dominus animas servorum suorum. Quos pretio sanguinis sui de potestate diaboli redemit, hos sibi servientes de potestate secundæ mortis liberabit. *Et non delinquent omnes, qui sperant in eo.* Qui in Bstum oderunt, delinquunt; qui sperant in DEO, non delinquunt, ideo illi supplicia, isti habebunt sempiterna gaudia. In alia translatione habetur: *Non derelinquet omnes, qui sperant in eum*, scilicet bonus pastor oves, quas redemit, non relinquit, sed sedula pietate custodit, corpore suo pascit, ad promissum gloriæ præmium perducet. Hunc Psalmum ideo vendicat sibi festum Apostolicum, quia ipsi importaverunt Ecclesiæ novum Christi sacrificium. VERS. XXIII.

PSALMUS XXXIV.

Judica Domine nocentes me &c. &c.

IN hoc opere aliquando lilia albescunt, aliquando rosæ à spinis surgentes rubescunt: quia nunc læta animum diffundunt, nunc tristia mentem pungunt. Superior Psalmus tractavit de mutati sacrificii institutione, hic tractat de Ecclesiæ ejusdem sacrificii imitatione. Hujus autem Sacrificii imitatio est obedientiæ & Passionis Christi imitatio. Qui obedientiam Christi patienter imitatur, hic de Sacramentis Christi verè participat. Idcirco autem tot Psalmi de Passione Christi ad formam patientiæ fidelibus proponuntur, quia per patientiam gaudia adipiscuntur, *Si enim compatimur, & conregnabimus.* Rom. 8. 17.

Hic Psalmus in ordine trigesimus quartus locatur, & huic rei convenienter aptatur. Tricenarius surgit à ternario. Per ternarium fides Trinitatis, per quaternarium Ecclesia de quatuor plagis mundi collecta; per denarium exprimitur æternæ retributionis præmium. Si ergo Ecclesia sub quatuor Evangeliis constituta in fide Trinitatis Christi obedientiam patiendo imitatur, vitæ denario remuneratur. Per Ternarium quoque fideles in activa vita, per quaternarium designantur quatuor virtutibus prudentia, justitia, fortitudine, temperantia fundati in contemplativa vita, quibus in vinea Ecclesiæ laborantibus dabitur in præmio à Christo vitæ denarius. Titulus est:

Psalmus ipsi David.

Ubi *Ipsi* apponitur, Christi propriè persona intelligitur: ubi verò *Psalmus David* tantùm scribitur, populus fidelis accipitur. *David* interpretatur *Manufortis* vel *desiderabilis*. Ergo hic Psalmus, id est, hymnus canitur Christo manuforti & Cdesiderabili, qui nostram mortem vicit, qui nobis vitam æternam repromisit. In hoc *manufortis*, quia mortem vicit; in hoc *desiderabilis*, quia vitam promisit. Quid fortius hac manu, quæ mundum vicit non ferro armata, sed ligno transfixa? Quid desiderabilius eo, quem non videntes Martyres mori voluerunt, ut ad illum venire & videre possent?

Materia Psalmi est oratio Dominici hominis pro Passione, pro Resurrectione, pro inimicorum conversione, pro obstinatorum damnatione. Intentio est nos exemplo Christi ad obedientiam & patientiam informare. Quotquot Psalmi sunt de Christi Passione, horum verba tracta sunt de illa, quam David à Saul, vel aliis pertulit persecutionem. David in propria terra passus est persecutionem à comprovincialibus; in terra aliena imDpugnatus est à gentilibus. Contra utrosque cecinit hoc carmen Domino. Christus pertulit persecutionem à Judæis & gentibus, contra quos Patri hanc orationem fudit. Ecclesia à persecutoribus & Hæreticis impugnatur, contra quos hoc carmine armatur. Quisque fidelis à proximis & fratribus falsis adversa patitur, contra quos hac oratione utitur.

Psalmus habet tres sectiones. Prima est: *Judica Domine nocentes me*, in qua est inimicis Christi imprecatio. Secunda: *Anima autem mea*, in qua est Resurrectionis gratulatio & Passionis enarratio. Tertia: *Confitebor tibi in ecclesia magna*, in qua est liberati confessio, & persecutorum confusio, & justorum exultatio. Vox est Christi in Passione desudantis, & vox Ecclesiæ in passione labo-

laborantis, & vox cujuslibet fidelis in tribulatione ad DEUM clamantis.

VERS. I. *Judica Domine nocentes.* O *Domine* Verbum vel o Trinitas *judica* per judicium, damna *nocentes* dæmones me hominem tentationibus, *expugna*, id eſt, repugnando ſubjice pœnis *impugnantes me* Phariſæos & principes ſacerdotum perſecutionibus.

VERS. II. *Apprehende arma, & ſcutum.* *Arma* ſunt cœleſtia adjutoria; *ſcutum* Divina protectio. *Apprehende arma*, id eſt, mitte mihi homini Angelica munimenta, *& ſcutum*, hoc eſt, defende me tua protectione. Hæc enim oranti, & præ anguſtia ſanguinem ſudanti apparuit ei Angelus de cœlo confortans eum. *Scutum* ei Pater perhibuit, dum quisque eum comprehendere volentium quaſi umbone repulſus retrorſum corruit. Vel *apprehende* per me eos, qui erunt *arma* contra dæmones & vitia terribilia, ut Apoſtoli: *& ſcutum* alios protegens, ut Paulus. Et qui Judæis in mea Paſſione dormi-

*ſupple *videor.* re, * expergiſcere, *& exurge in adjutorium mihi.* Pater *in adjutorium* Chriſti ſurrexit, cùm homo per DEUM diabolum vicit, hominem perditum reduxit.

VERS. IV. *Effunde frameam*, id eſt, evagina gladium, *& conclude adverſus eos, qui perſequuntur me*, hoc eſt, interfice eos. *Framea* DEI eſt anima Chriſti: hujus vagina fuit caro humana. Hæc *framea* eſt effuſa, dum Chriſti anima à carne eſt ſoluta. Hac perſecutores Chriſti ſunt concluſi, dum dæmones victi, Judæi ſunt confuſi. Hanc *frameam* Pater extraxit, & caput malorum diabolum ab Eccleſia amputavit, & idolatriam Chriſtianæ Religionis adverſatricem trucidavit. *Dic animæ meæ*, poſtquam per eam pugnaveris, & hoſtes ſtraveris, reconde eam in vaginam corporis reſuſcitans illud: *Salus tua ego ſum.*

Confundantur dæmones, *& revereantur* Judæi & gentiles *quærentes animam meam*, id eſt conſiliantes perdere vitam meam. Tunc enim ſunt dæmones confuſi, quando per unam animam Chriſti multas animas amiſerunt: Judæi & gentiles reveriti, quando hominem à ſe occiſum, & in tumulo cuſtoditum vivere, & multa ſigna per eum fieri audierunt. *Avertantur* non in ante, ut proficiant, ſed *retrorſum*, ut cadant, & pereant, *& confundantur* in futuro judicio *cogitantes mihi mala*, ſicut Phariſæi & alii Judæi. Vel *confundantur* in pœnitentia, *& revereantur* de peccatis, *avertantur* ab idolatria *retrorſum*, id eſt, non præcedant in ſuperbia, ſed retro ſequantur Chriſtum in humilitate, & *confundantur* pœnitendo de priori converſatione. Sequitur:

VERS. V. *Fiant tanquam pulvis ante faciem venti.* Hoc eſt, ſicut *pulvis* à vento ſpargitur: ſic

A hoſtes Chriſti à tentationibus dæmonum vagi in concupiſcentiis circumferantur. *Et angelus Domini*, id eſt, diabolus *coarctans eos*, hoc eſt, magis inſtiget eos. Vel ita angelo perſequente diſperdantur, ut nihil prorſus ex his vel exiguum relinquatur. Et cùm ſint ut pulvis aridi, & pondere bonitatis vacui, in die judicii à vento tempeſtatis iræ Dei tollantur, & ſulphureo turbini involvantur, & tunc *Angelus Domini*, ſcilicet diabolus, ad vindictam Dei conſtitutus, ſit *coarctans eos*, id eſt, crucians in æternis ſuppliciis.

In Hebræo habetur: *Et angelus Domini impellit eos, qui ejusmodi ſunt.* Vel aliter: *Fiant tanquam pulvis ante faciem venti*, hoc eſt, ad fidem converſi vento Spiritûs Sancti à terrenis deſideriis

B ſubleventur, & à pondere criminum leves in æthereas virtutes perducantur. *Et angelus Domini* bonus *coarctans eos*, ad pœnitentiam conſtringens eos adverſitatibus ad ſanctimoniam. Sequitur:

Fiat via illorum tenebræ & lubricum, id eſt, ignorantia & luxuria vel inconſtantia. VERS. VI. Lumen veritatis non cognoſcant, nec firma ſtatione conſiſtant; ſed de vitio in vitium cæci lubrico greſſu labantur, qui in mea paſſione graſſantur, atque ab Angelo claritatis Dominicæ affligantur. Qui enim in iſta via graditur, hunc diabolus perſequitur. Unde ſubditur: *Et angelus Domini perſequens eos* æternis tormentis. Si *angelus Domini*, cur malus? ſi malus, cur *Domini*? *Angelus* per naturam,

C *Domini* per creationem, malus per propriam voluntatem. In hoc etiam *Domini*, quia Domino ſervit, dum malos punit, juſtos in camino tribulationis, ut faber aurum à ſorde excoquit.

Aliter: *Fiat* converſis *via* peccatorum *tenebræ*, ſcilicet per lucem veritatis tenebroſam videntes exhorreant, *& lubrica*, ut diutiùs in eadem ſtare nequeant. *Et angelus Domini* Chriſtus, magni conſilii angelus, id eſt, Patris nuntius *perſequens eos* caſtigando & corripiendo à malis, ne hæreant in terrenis deſideriis, ſed feſtinent ad viam ſalutis. Hoc modo, ut dixi, perſecutores mei perdantur.

Quoniam gratis, id eſt, ſine mea culpa *abſconderunt mihi interitum laquei* VERS. VII.

D *ſui*, hoc eſt, abſconsè paraverunt mihi mortem, qua illaquearer. *Laquei*, dico, *ſui*, quo ipſi illaqueabuntur. Vel mea mors erat interitus *laquei ſui*, quod ſunt peccata, quæ per mortem meam ſunt deſtructa. *Supervacuè exprobraverunt animam meam.* *Supervacuè*, id eſt, in vanum dicentes me blaſphemum, cùm dixi Filius Dei ſum; vel falsò accuſantes, quòd templum DEI poſſem deſtruere, & aliud non manufactum reædificare. Ideo

Veniat illi laqueus, quem ignorat, VERS. VIII. ſcilicet illi populo eveniat illa mors, quam ignorat per meam mortem evenire. Quod ita contigit. Nam ſubitò venit Romanorum exercitus, & circumdedit eos congregatos ad ſolemnitatem. *Venire* dicitur *laqueus*, cùm aliquis ſe præcipitat

cipitat in laqueum. Et quia non omnes interfecti fuerunt, dicit, quid aliis contingat: *Et captio, quam abscondit, apprehendat eum*, hoc est *captio*, quam absconsè paravit mihi, sit causa suæ captionis, & hujusmodi *captio apprehendat eum*. *Et in laqueum cadat in ipso*, * id est, in Christo, repentinam, quam mihi paravit, & incidat insoveam, quam fecit.

* Al. *In ipsum*.

Aliter. *Veniat illi laqueus, quem ignorat*, hoc est, nexus veritatis, quem ignorat, illum astringat: *& captio, quam abscondit*, id est, mors Christi occultis insidiis machinata *apprehendat eum* à Deo fugientem: *& in laqueum cadat in ipso*, id est, in Christo, scilicet à priori vita *cadat* in vinculum dilectionis absolutus à laqueo dæmoniacæ captionis. Quia hoc est judicium discernere inter bonos & malos, ideo istud totum in bono & in malo intelligitur, & Christus verus Judex pro suis dilectoribus ante Passionem, & in Passione pro suis crucifixoribus oravit, & in cruce quasi in tribunali residens unum de latronibus sicut in judicio sinistros damnavit: alterum sicut adhuc dextros vitæ adjudicavit. Sequitur gratulatio Resurrectionis. Pro morte mea illis sic eveniet:

VERS. IX. *Anima autem mea exultabit in Domino*, Hoc est: Ego resurgam, & *anima mea* lætabitur in Resurrectione facta per Dominum: *& delectabitur super salutari suo*, id est, delectatio erit illi de salvatione, quæ per illam fiet aliis. Hoc est: *suo salutari*. Salus enim mundi erat anima Christi, vel *salutare* animæ Christi erat majestas verbi, unde salus egreditur, & vita præstatur, fons misericordiæ, supplicantium remedium, remissio peccatorum.

VERS. X. *Omnia ossa mea dicent*. Hoc est fortitudo mea & robur & omnes animæ virtutes jubilando clamant: *Domine quis similis tui?* Vel *ossa* Christi sunt Apostoli, infirma carnis, scilicet Ecclesiam adhuc in fide teneram portantes, videntes eum de morte revixisse clamaverunt præ nimia admiratione: *Domine quis similis tui?* Nullus. *Eripiens inopem de manu fortiorum ejus*. Hoc est, humanum genus de potestate diabolorum: *Egenum, & pauperem à diripientibus eum*. Hoc est, à dæmonibus in diversa vitia eum distrahentibus, deinde in diversa supplicia eum rapientibus.

Nota tria: *Inops*, *egenus*, *pauper*. Alia translatione habetur: *Mendicus* pro *pauper*. Humanum genus erat *inops*, quia mortale effectum aliunde non habebat auxilium neque à lege neque à Propheta neque ab alio. *Egenum* erat, quia in labore & sudore panem quæsivit. *Pauper* erat, quoniam de illa sapientia & puritate dejectum solam tenuem & umbratilem ratiunculam possidebat. *Mendicum* etiam erat, quia adjutorium implorabat. Dæmones ei fortiores erant, quia in omnibus ei prævalebant. Et quia eum in potestate habebant, ad quæque Deo contraria rapiebant. Vox est etiam Christi Patri gratias agentis: *Eripiens me inopem de manu fortiorum*, scilicet Judæorum. Christus pro nobis factus est *inops*, ut ejus inopia nos divites essemus. Annas, Caiphas, Pilatus & Pharisæi fortiores ei erant, qui ei mortem carnis inferebant. Ipse *egenus*, quia nullus in Passione eum juvit: Ipse *pauper*, quia ab omnibus suis derelictus: hunc diripuerunt, quando cum fustibus & gladiis tanquam latronem comprehenderunt. Quid deinde fecerint, ipse exequitur.

Surgentes testes iniqui, quæ ignorabam, interrogabant me. VERS. XI. *Testes iniqui*: id est, falsi *surgentes*, hoc est, violenter insurgentes, *quæ ignorabam* per conscientiam, id est, quæ non feceram, *interrogabant me* accusantes: *Nos audivimus, quia hic dixit: Possum destruere templum Dei, & in triduo aliud rædificare*. Matth. 26. 61. Sed Pharisæi de multis falsò accusabant eum ad Pilatum & ad Herodem. Et illi interrogabant eum: *Nihil respondes ad ea, quæ tibi objiciuntur ab his?* Marc. 14. 60. At ille quasi nescius tacuit, quia per conscientiam ignorabant, si filius Dei esset. Quod cùm diceret: *Ego sum*, sciderunt vestimenta dicentes, eum blasphemasse. Et cur hoc? Quia ignorabant, quæ eum interrogabant. Credunt enim Judæi Deum, sed Filium Dei non credunt. Ergo quod non credunt, hoc ignorant.

Retribuebant mihi mala pro bonis. VERS. XII. Pro miraculis opprobria & flagella, pro vita mortem. *Sterilitatem animæ meæ*. Ego bonum semen verbi Dei in eis seminavi, bonis operibus eos fœcundavi, ipsi *sterilitatem* reddiderunt, dum spinas malitiæ protulerunt. Vel animam meam virtutibus fœcundam nitebantur facere sterilem, dum mortuus nullum opus facerem.

Ego autem, cum mihi molesti essent, induebar cilicio. Humiliabam in jejunio animam meam. VERS. XIII. Dominus non legitur in Passione *cilicium* induisse vel jejunasse; sed quia hic liber spiritalis est, spiritaliter loquitur. Cilicium, quod solet morituris substerni, significat mortalitatem. Mors est pœna peccati. Sed quia Christus absque peccato conceptus sine peccato vixit, naturaliter immortalis fuit. Qui quasi *cilicium* induit, dum mortalis esse voluit. Si enim non moreretur, non resurgeret, & sic exemplum æternæ vitæ non præberet. *Cilicium* contexitur de pilis caprarum, & est aptum in pœnitentia & luctu positis. Sicut per oves justi, ita per capras designantur peccatores. Unde oves à dextris, hœdi statuentur in judicio à sinistris. Christus ergo *cilicium* induit, quando à peccatoribus natus mortalem carnem sum-

sumpsit, & de peccato damnavit peccatum. Dum *mihi molesti essent* sputis, colaphis, flagellis, induebam me *cilicio*, id est, mortalitate, sub qua non agnitus latebam. *Et humiliabam in jejunio animam meam.* Cibus Christi est bona operatio. Salutem illorum esuriebat. Sed cùm illi nefanda scelera patrarent, jejunus permanebat. *In* tali *jejunio* suam *animam* humiliabat, dum se illuc ad satiandam insaniam ipsorum tradebat.

Et oratio mea in sinum meum convertetur. Hoc tractum est de historia. Manus Moysi de sinu prolata apparuit leprosa, in sinum reposita inventa est sana. Manus Moysi est prophetia legis de Christo. Sinus est secretum Patris. Manus de sinu extracta leprosa apparuit, dum Christus de sinu Patris descendens infirmam carnem induit. Unde Judæi dixerunt: *Vidimus eum non habentem speciem, neque decorem*, sed *tanquam à DEO percussum & leprosum. Unde nec reputavimus eum.* Sed manus in sinum recepta sana est inventa: quia dum Christus ad Patrem rediit, DEUS majestatis claruit. Sinus Christi est secretum Verbi, in quo sinu est Pater, & ipse in eo. *DEUS enim erat in Christo reconcilians mundum sibi. Oratio* ergo ejus *in sinum suum* est conversa, dum oratio humanitatis intravit in secretum Paternæ Deitatis pro interpellatione humanæ liberationis.

Exod. 4. 6. & 7. — *Isa. 53. 2. & seqq.* — *2. Cor. 5. 19.*

VERS. XIV. *Quasi proximum, quasi fratrem nostrum sic complacebam.* Hoc est, quasi proximo & quasi fratri sic complacui. Alia translatio habet: *Quasi erga proximum, quasi erga fratrem nostrum, sic ambulabam apud eos.* Hoc est, ita eos diligebam, sicuti aliquis amicum & fratrem suum. Vel Judam tali affectu habebam *quasi proximum*, id est, cognatum Johannem vel Jacobum, *quasi fratrem nostrum*, scilicet Petrum vel alium Apostolum. Unitatem Deitatis ostendit, cùm dicit *nostrum*: vel unitatem Ecclesiæ propter communicationem humanitatis. Etenim secundùm Divinitatem est cum DEO DEUS, secundùm humanitatem cum Ecclesia homo. *Quasi lugens & contristatus, sic humiliabar.* Hoc est, sic dolebam de perditione eorum, sicut dolet Pater de morte filii. In Hebræo scribitur: *Quasi lugens mater & incurvata*, scilicet quando ad corpus unici filii lugens & tristis incurvatur. Hæc cuncta pertinent ad ereptionem in opus, quæ sequuntur ad mala, quæ retribuebant sibi.

VERS. XV. *Et adversùm me lætati sunt, & convenerunt.* *Convenerunt* quippe Judæi, ut eum caperent. Capto eo *lætati sunt*, quasi crudelem latronem, sævum hostem cepissent. *Congregata sunt super me flagella*, hoc est, simul coacervata sputa, colaphi, verbera, spinæ: *& ignoravi* per conscientiam culpam, propter quam talia solent fieri.

VERS. XVI. *Dissipati sunt, nec compuncti.* Hoc est, in malitia excæcati, à luce veritatis separati; ideo ad parcendum non sunt flexi. Vel per invidiam, & avaritiam sunt *dissipati*, & à vinculo charitatis relaxati; ideo ad misericordiam non sunt *compuncti*. Vel etiam nunc de terra sua per omnes gentes sunt *dissipati*, & tamen ad pœnitentiam *non compuncti*. *Tentaverunt me* dicentes: *Prophetiza, quis est, qui te percussit*: *Luc. 22. 64.* *Subsannaverunt me subsannatione.* Hoc est, irriserunt me magna irrisione, quando faciem meam relaverunt, alapas dederunt, insuper ut immundum consputrunt. *Frenduerunt super me dentibus suis* dicentes: *Reus est mortis.* *Matth. 26. 66.*

VERS. XVII. *Domine quando respicies?* Hoc est, ipsi me taliter tractabant; sed tu *Domine quando respicies* me ita patientem? quamdiu toleras hæc super unigenitum tuum tibi unicè placentem? quamdiu non vindicas in gentem sic crudeliter sævientem? *Restitue animam meam à malignitate eorum*, id est, à sævitia Judæorum, & ereptam redde corpori, ut resurgam. *A leonibus*, id est, à dæmonibus rugientibus *restitue unicam meam.* Anima Christi erat *unica*, id est, singularis ab omni labe peccati immunis, & ideo receptaculum Divinitatis. Si me resuscitaveris,

VERS. XVIII. *Confitebor tibi*, id est, laudabo te *in ecclesia magna*, in toto mundo diffusa, non parva paucorum Synagoga. *In populo gravi*, scilicet *in populo* Christiano virtutibus *gravi laudabo te*, non in populo Judæorum levi in vanitatibus. His interpositis redit ad Passionem.

VERS. XIX. *Non supergaudeant mihi, qui adversantur mihi iniquè.* Hoc est, non inde gaudium habeant, quòd occidunt me injustè. In alia Translatione est: *Non insultent mihi.* Si non resurrexero, adversarii mei gaudebunt, & meis mortem meam insultabunt. *Qui oderunt me gratis*, hoc est, absque culpa, sed pro benefactis, *& annuunt oculis.* Hoc est, dolis in me usi sunt. Mecum amabiliter agebant, interim oculorum nutibus alterutrum innuebant quasi dicentes: Seductor est, magus est. Unde sequitur:

VERS. XX. *Quoniam mihi quidem pacificè loquebantur* dicentes: *Magister scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces.* *Matth. 22. 16.* *Et in iracundia terræ loquentes dolos cogitabant.* Hoc est, mihi irati propter terrena retinenda hæc pacificè loquentes exteriùs, *dolos* interiùs *cogitabant*, quomodo me in sermone caperent, ligarent, occiderent. Et postquam me ceperunt & ligaverunt

VERS. XXI. *Dilataverunt super me os suum*, hoc est, valde latè aperuerunt quasi me devorare vellent clamantes: *Crucifige, crucifige eum. Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Si hic non esset malefactor, non tibi tradidissemus eum.* Et in cruce: *Alios salvos fecit, se ipsum non potest salvum facere. Si filius Dei est, descendat de cruce.* Insuper *dixerunt*: *Euge euge viderunt oculi nostri*, hoc est, benè, benè videmus oculis nostris, quod videre desideravimus, ut seductor plebis inter latrones *penderet.* Nunc vident oculi nostri, quod priùs diximus, quia signa tua magica erant. In Hebræo scribitur: *Vah, vah*, qua voce insultantes ei in cruce usi sunt. *Joan. 19. 6. & 12. Joan. 18. 30. Matth. 27. 42.*

Vidisti

VERS. XXII. *Vidisti Domine* Pater illusiones eorum & meam obedientiam: *ne sileas* à vindicta illorum, & ne differas dare sententiam in eos puniendos. Cùm Judex silet, reis parcitur: cùm sententiam profert, puniuntur. Pater quasi tacuit, dum Filium in Passione de homicidio non vindicavit: quasi Judex sententiam protulit, dum omnes per Romanos perdidit. *Domine ne discedas à me*, id est: Da mihi constantiam, ne deficiam, & tuæ dexteræ adhæream, donec digná ultione puniantur.

VERS. XXIII. *Exurge* mihi in adjutorium, *& intende judicio meo*, hoc est, diligenter considera, quàm injusto judicio me inter latrones damnaverunt. *Deus meus*, qui me creasti, *& Dominus meus*, quia formam servi indui, intende *in causam meam*, non in pœnam, quia par pœna, sed dispar culpa. Nam mea causa, propter quam judicor, est reparatio humani generis.

VERS. XXIV. *Judica me secundùm justitiam tuam Domine Deus meus.* Hoc est, *Judica me* secundùm hoc, quod justitia mea exigit à tua justitia. Fac mihi, quod mereor, & illis, quod merentur. *Et non supergaudeant mihi* in hoc, quòd ipsi bona, ego habeam mala.

VERS. XXV. *Non dicant in cordibus suis: Ecce euge animæ nostræ*, hoc est, benè *animæ nostræ*, impletæ sunt voluntates nostræ in illo. *Nec dicant: Devoravimus eum.* Hoc est, postquàm ei fecimus omnia, quæ voluimus, occidimus eum. Hoc tunc dicere possent, si non resurrexisset, tunc benè *animæ* eorum esset, si satisfactum esset animæ eorum, tunc gauderent super eum.

VERS. XXVI. *Erubescant* de mea Resurrectione, qui gaudent de mea occisione; sed *&* omnes consentientes *revereantur simul*, id est, valde timeant, *qui gratulantur malis meis.*

Induantur confusione & reverentia, id est, erubescentia & timore circumdentur, *qui maligna* * *loquuntur super me.* *Maligna* loquebantur, dum eo occiso & sepulto dixerunt: Seductor ille, dum adhuc viveret, se surgere repromisit. Sed quia magicâ arte apud vulgus magnus apparuit, hæc ars ei ultra prodesse non poterit. Custodite sepulchrum, ne discipuli ejus furentur eum. Post talia verba multùm coram militibus erubuerunt, quando eum de sepulchro potenter exiisse audierunt. Valdè reveriti sunt, quando eis pecuniam obtulerunt, quia mox se perituros timuerunt. *Confusione* induti sunt, quando Apostolis idiotis hominibus respondere non potuerunt, insuper & signa per nomen Christi fieri viderunt. *Reverentia*, id est, timore perfusi sunt, qui Romanos in suum interitum moverunt.

* Vulg. magna.

Aliter. *Erubescant* de hoc, quod in me fecerunt: *Et revereantur simul*, id est, ad pœnitentiam timentes convertantur. *Qui gratulantur malis meis*, Hoc est, qui lætati sunt de mea morte, contristentur pœnitendo se consensisse. In pudore & *reverentia*, scilicet cilicio pœnitentiæ quasi lugubri veste. Pudor est contra audaciam crudelitatis: *reverentia* contra impudentiam falsitatis. *Reverentia* est timor Domini cum amore permixtus. Duabus curent virtutibus, quod duobus commisere criminibus. *Qui maligna loquuntur adversùm me*, hoc est, qui superbè dixerunt contra me.

VERS. XXVII. *Exultent* in corpore, *& lætentur* in animo Apostoli & alii fideles in Resurrectione mea, *qui volunt justitiam meam*, id est, qui volunt imitari in justitia, vel qui volunt mihi justitiam fieri de Judæis. *Et dicant* ore & corde: *Semper magnificetur Dominus*, hoc est, in æternum subdatur sibi omnis mundus, *qui volunt pacem servi ejus*, id est, qui appetunt illam *pacem*, quam ego servus tuus habiturus sum pro mercede, quod tibi in Passione carnis pro humani generis redemptione servivi, ut nullos motus sustineant in carne neque in anima.

VERS. XXVIII. *Et lingua mea meditabitur justitiam tuam*, scilicet Prædicatores mei cum studio proferent aliis veritatem promissionis tuæ, *totâ die*, id est, jugiter proferent *laudem tuam* per bonam vitam. Hoc modò de capite, nunc videamus de corpore, & membris.

Ecclesiæ non est colluctatio adversùs carnem & sanguinem tantùm, id est, adversùs homines, quos videmus, sed adversùs Principes & potestates & rectores mundi, id est, diabolum & angelos ejus, quos non videmus. De his clamat:

VERS. I. *Judica Domine nocentes me.* Hoc est: O Christe *judica* per tuum judicium dæmones *nocentes me* noxiis suggestionibus: *Expugna* tua gratia *impugnantes* me tentationibus. Vel *judica nocentes me*, id est, discerne me ab infidelibus, qui me nocere cupiunt: *Expugna* per signa & virtutes ad te convertendo *impugnantes me* persecutores & hæreticos.

VERS. II. *Apprehende arma & scutum.* *Arma* dicuntur, eò quòd armos tegant, & significant virtutes, quibus animæ armantur, ne eis insidiæ dæmonum prævaleant. *Scutum* dicitur quasi sculptum, eò quòd fortium virorum gesta olim in clypeis sculperentur, & significat fidem, per quam ignea tela nequissimi, id est, ignitæ concupiscentiæ repelluntur. Dicitur ergo: *Apprehende arma & scutum*, hoc est, fac me apprehendere fidem, & virtutibus contra dæmones armari, ut possim in die malo, id est, in die tentationis vel tribulationis resistere, & vitia revincere. Et quia per me non possum hoc facere, *exurge* per gratiam *in adjutorium mihi.*

Effunde

VERS. III. *Effunde frameam, & conclude adversùs eos, qui persequuntur me*: hoc est, gladius iræ tuæ decidat super eos, atque concludat, ne ad nocendum evagari valeant. Vel *framea* est verbum Dei. Hoc effunditur, dum per scripturam malis resistitur. *Framea* est etiam anima justi. Hæc à Deo effunditur, & inimicus concluditur, dum per animam justi peccator plectitur, sicut per animam Petri Ananias & Saphyra sunt occisi, & per animam Heliæ quinquagenarii consumpti. *Dic animæ meæ*, ut te intelligat: *Salus tua ego sum*, à me eris post mortem vivificanda. Framea quoque effunditur, cùm sancta conversatio animæ undique per bonam famam vibratur. Tunc adversarii concluduntur, cùm de bonis operibus eis silentium imponitur, ut nihil habeant de bonis malè loqui, frameâ sanctitatis illorum transfossi. Horum salus erit utique Dominus.

VERS. IV. *Confundantur & revereantur* dæmones *quærentes animam meam* ad perdendum eam. Dæmones confunduntur, cùm à Sanctis vincuntur. Tunc reverentur, cùm pro Sanctis judicio Dei torquentur. *Avertantur retrorsum* Judæi, qui perverso cursu in præcipitium eunt: *Et confundantur* gentiles in idololatria, & Hæretici in sua versutia *cogitantes mihi mala*, id est, machinantes consiliis mihi persecutiones & tribulationes.

VERS. V. *Fiant tanquam pulvis ante faciem venti.* Non dicit maledicendo; sed prædicendo Dæmones, Judæi, persecutores, Hæretici erunt in die judicii tanquam pulvis ante faciem venti, quando à vento iræ Dei ut palea à frumento Dei, id est, à cœtu justorum tollentur, & camino æstuantis incendii involventur. Tunc *Angelus Domini*, scilicet Christus, magni consilii

Matt. 25. 41. *Angelus* erit eos persequens, dum dicet: *Discedite à me maligni in ignem æternum, qui præparatus est diabolo & Angelis ejus.* Vel Angeli Dei eos tunc persequentur, quia per eos in stagnum ignis & sulphuris præcipitabuntur.

VERS. VI. *Fiat via illorum tenebræ & lubricum*: quia in tenebras exteriores projicientur, & labili flammarum vertigine rotabuntur. Vel pro varietate criminum nunc ignis ardore, nunc frigoris algore cru-

Job. 24. 19. ciabuntur, ut scribitur: *Transibunt ab aquis nivium ad calorem nimium.* Ibi erit *Angelus Domini coarctans eos*, id est, districtum judicium Christi premens eos.

VERS. VII. *Quoniam gratis absconderunt mihi interitum laquei sui*: sine justa causa Judæi, Pagani & Hæretici occultis consiliis & insidiis *interitum* Christianis paraverunt, quod fuit *laqueus* illorum, quia ipsi æternâ morte illaqueati sunt. In Hebræo habetur: *Absconderunt insidias retis sui*, in quo à dæmonibus ut pisces sunt capti in sulphureo torrente diabolo ad pastum coquendi. *Supervacuè exprobraverunt animam meam* dicentes: Vos magum, & pro suis magicis inter latrones damnatum adoratis, & ab hoc bona speratis?

VERS. VIII. *Veniat illi*, id est, tali populo *laqueus, quem ignorat*, hoc est, repentina perditio, quam non sperat: *& captio, quam abscondit apprehendat eum*, id est, fraude, qua decipere voluit, decipiatur: *& in laqueum cadat in ipsum*, hoc est, in foveam mortis, quam fodit, incidat, & funiculis peccatorum manibus & pedibus constringatur, & de consortio Sanctorum in ignem æternum mittatur.

VERS. IX. *Anima autem mea exultabit in Domino*, cùm

A eum facie ad faciem sicuti est, viderit: *& delectabitur super salutari suo*, id est, super Christum delectationem habebit, cùm ei conformis in claritate fuerit, & eum in gloria æqualem Patri conspexerit. Tunc *omnia ossa mea*, id est, omnes justi firmi corde, fortes in persecutionibus, non cedentes tentationibus dicunt gratulantes: *Domine quis similis tui?* Hic ineffabile gaudium Sanctorum exprimitur. *Domine*, quem semper desideravimus, quem semper sitivimus, *quis similis tibi* inter choros Angelorum, inter cœtus Sanctorum? *Eripiens inopem*, scilicet Christianum populum *de manu fortiorum ejus*, id est, tyrannorum, *egenum & pauperem à diripientibus eum*, hoc est, à tortoribus ad diversa supplicia distrahentibus *eum*. Populus fidelium erat inops humanâ ope, id est, auxilio destitutus, egens in re- B bus necessariis, & pauper spiritu pro Christo. Ideo de manibus se opprimentium & de potestatibus tenebrarum eripietur, & super omnia bona Domini constituetur. & X.

Surgentes testes iniqui, quæ ignorabam, interrogabant me, Sicut falsi testes in Susanna, sic multi *iniqui testes* in Ecclesiam insurgentes de multis falsis criminibus Christianos accusabant, quæ ipsi per conscientiam ignorabant. VERS. XI.

Retribuebant mihi mala pro bonis. Ecclesia tribuit bona temporalia, persecutores retribuebant ei supplicia. Ipsa tribuit orationes, illi retribuebant persecutiones. *Sterilitatem animæ meæ.* Ecclesia fertilitatem fidei & bonæ operationis ut oliva fructifera protulit: ipsi ut sterilis ficus sine fructu justitiæ æterno igni habiles aruerunt, insuper & justos C à fœcunditate pietatis ad *sterilitatem* suam tormentis trahere studuerunt. VERS. XII.

Ego autem, cùm mihi molesti essent minis, præmiis, tormentis, consiliis, *induebam* me *cilicio*, & *humiliabam in jejunio animam meam*, hoc est, ornatum sæculi abjeci, divitias contempsi, aspera in corpore & animo pertuli. *Et oratio mea in sinum meum convertetur.* *Sinus* Sanctorum est conscientia ipsorum. Cùm pro suis persecutoribus preces fundunt, sed ipsi semper in pejus proficiunt, tunc *oratio in sinum* eorum *convertetur*, quia bona voluntas illorum plenâ mercede attolletur. Hæc sunt arma justorum, scilicet *cilicium, jejunium, oratio*, ut Martini & Eremitarum. Vox in oratione perfectorum dicit: VERS. XIII.

Quasi proximum, quasi fratrem nostrum sic com- D *placebam*: hoc est, in secreto orationis Christo complacui quasi fratri cohæredi, quasi propinquo meo cognato, quasi amico consecretali. Vox verò pœnitentium in cilicio & jejunio: *Quasi lugens & contristatus sic humiliabar.* Remotus & longe positus à Deo luget, quia non habet, quod desiderat. Qui autem in corde habet, quem desiderat, gaudet, quia ei placet. Deus ubique est, & nullo loco continetur. Ideo ei per loca non appropinquamus, nec per loca ab eo removemur. Luce veritatis ei appropinquamus, nubilo carnis elongamur. Deo propinquare est illi similem fieri, recedere ab illo dissimilem fieri. Aureus nummus & argenteus in uno simul loco ponuntur, & tamen longè ab invicem specie, qualitate, genere separantur. Sic in Deo vivimus, movemur & sumus, & tamen *longè à peccatoribus salus, & prope est Dominus omnibus eum invocantibus.* Psal. 118. 155. Psal. 144. 18.
Ego quidem jejunabam, & orabam, & contristabar. VERS. XIV.

VERS. XV. *Et adversùm me lætati sunt, & convenerunt.* Persecutores adversùs Christianos congregati sunt, & cùm bona eorum diripuissent, insuper ipsos exquisitis pœnis affecissent, *lætati sunt. Congregata sunt*, hoc est, multiplicata sunt *super me flagella.* Revera super Ecclesiam *flagella congregata sunt*, dum alii in persecutione flagellati, alii membris truncati, alii incensi, alii suspensi, alii undis injecti, alii bestiis objecti, alii in rotis confracti, alii indomitis equis distracti, alii serris divisi, alii gladio sunt occisi. *Et ignoravi*, id est, non feci crimina, pro quibus inventa sunt hæc supplicia, quia causa Christi passa sum talia. Vel *ignoravi* alium Deum præter te.

VERS. XVI. *Dissipati sunt* inimici mei Judæi & Pagani & Hæretici bellis, contriti sunt multis flagellis, *nec compuncti* ad pœnitentiam; sed indurati ad malitiam *tentaverunt me* minis, terroribus, blanditiis, promissionibus, *subsannaverunt me subsannatione* irridentes maxima irrisione, ludibrio habentes, & vitam meam ad amaritudinem perducentes. *Frenduerunt super me dentibus suis* multis modis insultantes, & ad varia tormenta damnantes.

VERS. XVII. *Domine quando respicies* me sponsam tuam tot malis laborantem, me viduam desolatam ad te justum Judicem clamantem? Quamdiu non vindicas me ab his, qui mihi propter te insultant, & tot mala super te exaggerantur? Porro justus Judex hoc audiens non tædio, sed amore differt salutem fidelium & vindictam crudelium, donec numerus electorum impleatur, & tunc omnibus simul ex justo judicio spectaculum de adversariis præbeatur. Sed Ecclesia afflicta, & anxia clamat: *Restitue animam meam à malignitate eorum*, hoc est, à sævitia persecutorum. In Hebræo habatur: *A calamitatibus suis*, hoc est ereptam ab angustiis *restitue* paradisi gaudiis. *A leonibus unicam meam*, scilicet Ecclesiam, non hæresibus multiplicem, sed fidei integritatem *unicam*, à dæmonibus sive à sævientibus potestatibus erue, & regno tuo *restitue*. Si hoc feceris,

VERS. XIIX. *Confitebor tibi in ecclesia magna.* In cœlesti Jerusalem, ubi erit magna congregatio Angelorum & Sanctorum: ibi *in populo gravi* virtutum *laudabo te.* Populus fidelium, qui hic non fuit levis moribus tanquam pulvis, quem ventus tentationum per concupiscentias spargit, hunc ventus iræ Dei, ut paleam in judicio à granis ignem non projiciet, sed potiùs ut grave triticum recondet in cœleste horreum. Subsequitur Ecclesia plorans, Divinum auxilium implorans.

VERS. XIX. *Non supergaudeant mihi, qui adversantur mihi iniquè.* Impii *supergaudent* bonis, dum se viderint diffluere divitiarum copia, istos autem angustiari omnium rerum inopia. Cùm hoc sit in ista vita dispositione tua ordinatissima, in illa vita *non supergaudeant mihi*, ut illis sit bene, mihi autem malè. *Qui adversantur mihi iniquè*, id est injuste, quia propter justitiam me persequuntur: *qui oderunt me gratis*, hoc est, quibus nihil nocui: *& annuunt oculis*, hoc est hypocritæ simulati, qui aliud vultu, aliud corde innuunt: aliud nutibus, aliud operibus gerunt.

VERS. XX. *Quoniam mihi quidem pacificè loquebantur* Hæretici vel falsi fratres ad decipiendum, *& in iracundia terræ*, hoc est, mihi irati propter terrena tantùm adipiscenda hoc *loquentes dolos* in corde *cogitabant* quomodo me perderent. Et postquam mihi prævaluerunt,

VERS. XXI. *Dilataverunt super me os suum*, hoc est, magno cachinno insultaverunt mihi. *Dixerunt: Euge euge*, id est, *benè benè: viderunt oculi nostri*, quod desideraverunt te affligi, te tribulari, te cruciari, qui mortuum pro Deo adorasti, qui magum cum latronibus crucifixum ut Deum coluisti, & ab eo tibi omnia bona promisisti, mihi autem immortales Deos exprobrasti, æternas pœnas intentasti. Præ dolore exclamat:

VERS. XXII. *Vidisti Domine*, & illorum insultationem & meam afflictionem, *ne sileas* à judicio, quin potiùs profer celeriùs in eos sententiam damnationis, & meæ liberationis. Et donec judicium veniat, *Domine ne discedas à me*, sicut promisisti: *Ecce ego vobiscum sum usque in consummationem sæculi.* (Matth. 28. 20.) Deus à justis lapsis recedit, & non discedit: recedit, dum miracula per eos non facit, vel ab adversariis tribulari sinit: non discedit, dum eos flagellis ut filios castigat, & purgando à sorde vasa misericordiæ & heredes regni præparat.

VERS. XXIII. *Exurge* Domine ad judicium, qui tamdiu patienter vidisti meum injustum exitium. *Et intende judicio meo*, quàm injustè ab eis morti adjudicatus sum, non pro sceleribus, sed pro justitia, sed pro æquitate, sed pro tui cultura. *Deus meus*, quem ego colo, *& Dominus meus*, cui obedienter deservio, *in causam meam intende*, non in pœnam meam. Eadem quippe patior, quæ fures, quæ latrones. Pœna est similis, sed causa dissimilis: illi pro injustitia, ego pro justitia.

VERS. XXIV. *Judica me secundùm justitiam tuam Domine Deus meus.* Judicare est bonos à malis discernere, id est, segregare. *Judica me*, id est, discerne ab his, qui similia patiuntur pro sceleribus, qualia ego patior pro sanctis moribus. Et hoc *secundùm justitiam tuam*, qua malis mala, bonis retribuis bona. *Et non supergaudeant mihi*, ut ipsi ibi, sicut hic, bonis perfruantur; ego autem malis ibi sicut hic afficiar.

VERS. XXV. *Non dicant in cordibus suis: Euge, euge, anima nostra.* Hoc est persecutores non insultent mihi dicentes sibi: *Anima nostra* gaudete, voluntates vestræ sunt impletæ: Illis maleficis Christianis prævaluistis, despoliastis, omnibus pœnis affecistis. *Nec dicant devoravimus eum*: hoc est, in consensum nostrum eos pertraximus, aut non consentientes occidimus, de terra memoriam eorum tulimus. Ostende per meum præmium & illorum exitium, quòd sibi nocuerunt, mihi autem profuerunt. Hæc verba tracta sunt de aureo vitulo, quem populus (Exod. 32. 20.) in eremo adoravit, quem Moyses comminuit, combussit, in aqua populo potandum tribuit. Vitulus factus in idolum est corpus impiorum colens diabolum. Moyses, quod sonat *De aqua sumptus*, est Christianus populus de Baptismate in regnum Dei sumptus. Hic vitulum comminuit, comburit, in aquam potandum porrigit, dum corpus diaboli, scilicet malos pulsibus prædicationis conterit, igne dilectionis excoquit, aqua Baptismatis, vel lacrymis pœnitentiæ tinctum in corpus Ecclesiæ devorandum trajicit. Quid malis contingat, prosequitur:

VERS. XXVI. *Erubescant* in die judicii, *& revereantur simul, qui gratulantur malis meis.* Vel sicut in Hebræo scribitur: *Qui lætantur in afflictione mea* dæmones, Judæi,

dæi, persecutores, Hæretici, & non solùm, qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. *Induantur confusione æterna, & reverentia*, id est, timore, cùm dicet: *Discedite à me maledicti in ignem æternum.* *Qui maligna loquuntur super me* post mortem meam dicentes: Ecce periit vana spes illorum, cum Christo mago exterminati sunt, ultra non resurgent, ut sibi falso promiserunt. Sed quid bonis contingat, subjungitur:

Matth. 25. 41.

VERS. XXVII. *Exultent* in mortali corpore, *& lætentur* in anima perenni felicitate, *qui volunt* justitiam meam, hoc est, qui diligunt præmium pro justitia mihi repositum. *Et dicant* lætantes: *semper magnificetur Dominus*, id est, in æternum glorificetur Deus, *qui volunt pacem servi ejus*, id est, qui nihil aliud quærunt, quàm pacem Christiano populo, Deo in hoc mundo servienti, præparatam.

Et lingua mea meditabitur justitiam tuam. Hoc est, lingua cordis mei jugi cogitatione te benedicens apud se volvet, quàm justus tu sis, & quàm justè justos coronaveris. *Tota die* jubilans *laudem tuam*, illa, quæ non habet vesperum, scilicet *tota* æternitate sine fine laudans te cum Angelis cantabit, & hymnum jubilationis resonabit. VERSUS XXVIII.

PSALMUS XXXV.

Dixit injustus, ut delinquat in semetipso &c.

Titulus Psalmi hujus de fine præcedentis sumitur, ubi: *Qui volunt pacem Servi ejus* scribitur. Titulus namque hujus est:

VERS. I. * *In finem servo Domini Psalmus David.*

* Vulgata: *Infinem Servo Domini ipsi David.*

Psalmus est bona operatio, *Servus Domini* Christianus populus serviens Domino, qui populus est *David*, id est, *manu fortis* ad benè operandum & vitiis resistendum, *in finem* perseverans in bono pro hoc, quod in fine mundi dabitur, vitæ præmio. Hic ergo hymnus bonæ operationis attribuitur populo, Deo servienti usque *in finem*.

Hic Psalmus est de libero arbitrio & gratia Dei, de impiis & justis: de impiis, qui erubescent & confusione induentur, de justis qui exultent & lætentur. Utraque pars in hoc Psalmo describitur, sed titulus meliori parti adscribitur. Per liberum arbitrium & justitiam Dei tendunt illi ad æternam confusionem: per gratiam Dei & voluntatis libertatem pertingunt isti ad perennem exultationem. Per liberæ voluntatis arbitrium impii iniquitatem operantur; per justitiam Dei in malitia excæcantur, ut de vitio in vitium, in profundum peccatorum, ut rota de alto in imum præcipiti saltu devolvantur. Per gratiam verò justi ad bonum velle excitantur, & ipsi huic gratiæ per liberum arbitrium cooperantur. Illi proprio arbitrio à sacrificio Dei se elongant, isti per gratiam ei appropinquant. Unde & congruè hic Psalmus de libero arbitrio illi continuatur, in quo de sacrificii mutati non in mutatione tractatur.

In tricesimo quinto loco calculum ponit, qui per quinarium & septenarium multiplicatus crescit. Sive enim quinquies septem, seu septies quini summam hujus numeri restituunt. Quinarius carnalem populum sub Pentatheuco servientem exprimit, qui quinque sensibus corporis libera voluntate à Deo recessit. Septenarius verò spiritualem populum, qui per septiformis Spiritûs gratiam ad fidem accessit. Unde iste fonte vitæ regeneratur, ille à vero lumine obtenebratur.

Materia hujus Psalmi est populus libero arbitrio ad malum declinans, & populus per gratiam bono adhærens. Intentio est, ut bonum facientes non deficiamus, quatenus fonte vitæ inebriati in lumine lumen videamus. Verba sumpta videntur de Achitophel, qui iniquitatem in cubili suo est meditatus, dum exitium David est consiliatus. Qui malitiam non odivit, & ideo laqueo vitam finivit. Davidi autem Deus misericordiam prætendit, quem de hostibus eripuit, dum eum impugnantes in bello ceciderunt, & contra eum stare non potuerunt. Significat autem Judam, qui iniquitatem in cubili cordis est meditatus, dum mortem Christi est consiliatus. Qui malitiam non odivit, & ideo animam laqueo extorsit. Deus autem misericordiam Christo prætendit, quem de Judæis persequentibus in Resurrectione eruit, & operantes iniquitatem à Romanis victoribus ceciderunt, & coram eis stare non potuerunt. Significat autem omnes impios, qui contra justos mala meditantur, & ideò à fonte & à vero lumine sequestrantur. Psalmus habet duas partes. Unam: *Dixit injustus*, in qua populus impiorum: alteram: *Domine in cœlo*, in qua exprimitur populus Beatorum. Vox Spiritûs Sancti est:

Dixit injustus, ut delinquat in semetipso. Justitia est Deum diligere & proximum. Hanc justitiam habere est justum esse. *Injustus est*, qui hanc sponte deserit & mandata Dei, ac proximum odit & iniquitatem diligit. Hic talis *injustus dixit in semetipso*, hoc est, statuit in propriæ voluntatis arbitrio, *ut delinquat*, id est, ut malè faciat. Idcirco hic *in semetipso*, id est, in corde deliberat, quia non Deum, sed homines formidat, unde sequitur: VERS. II.

Non est timor Dei ante oculos ejus. Deum ubique præsentem oculis cordis non attendit, & ideo judicium legis prævaricatoribus futurum contemnit.

Quoniam dolosè egit in conspectu ejus, ut inveniatur iniquitas ejus ad odium. VERS. III.

In Hebræo habetur: *Quia dolosè egit adversus eum in oculis suis, ut inveniret iniquitatem ejus ad odiendum.* *In conspectu* Dei *dolosè egit*, qui inquirit, quid *iniquitas* sit, quasi eam habere odio velit, & hoc est inveniri *ad odium*, qui tamen inventam non odit, sed diligit: & hoc est *dolosè* agere, quia dissimulat se, quid bonum quidve malum sit, scire. Vel *iniquitas* illi *ad odium* invenitur, quæ à Deo punitur. Illa non invenitur *ad odium*, quæ deletur per pœnitentiæ remedium. Sequitur:

Verba oris ejus iniquitas, & dolus. VERS. IV.

Iniquitas est, quòd in corde dixit, ut delinquat. *Dolus* est, quòd bonum se scire, & malum nescire dissimulat. *Noluit intelligere, ut bene ageret.* Non dicit: non potuit, sed *noluit*, quia homo

homo non cogitet, sed sponte malum facit. Deus homini intellectum dedit, quo Creatorem intelligere possit. Sed ipse libero arbitrio bonum in malum commutat, dum terrenis inhians bonum scire recusat. De his dicitur: *Sapientes sunt, ut faciant mala, benè autem facere nescierunt.* Quidam bonum *intelligere* cupiunt; sed præ carnis fragilitate non possunt: quia *corpus corruptibile aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem.* Quidam acri ingenio pollentes Poëtarum figmenta, Philosophorum deliramenta summopere inquirunt, Divinæ legis Sacramenta, æternæ vitæ instrumenta intelligere nolunt. Quidam etiam ipsis verbis dicunt: Melius est nos bona ignorare, quàm scienter peccare. Hi sicut in Job scribitur, Domino Deo dicunt: *Recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus.* Et quia Deum à se repellunt, à Deo repellentur, ac duplici pœna plectentur, quoniam malum liberè faciunt, & bonum scire superbè despiciunt.

Ierem. 4. 22.

Sap. 9. 15.

Iob. 21. 14.

VERS. V. *Iniquitatem meditatus est in cubili suo*, hoc est, in corde suo longa meditatione cogitavit malum perficere. Quidam etiam meditati sunt libros contra veritatem componere, & non solùm præsentes exemplo, sed etiam absentes & adhuc futuros conati sunt scripto perdere. *Astitit omni viæ non bonæ, malitiam autem non odivit.* Hoc est, omnem viam iniquam meditando, consiliando, operando ambulavit, alios verbo & exemplo malo attraxit, & in hoc studio firmiter usque in finem perseveravit: insuper bonum in aliis odio habuit, malitiam dilexit.

Nota corpus impiorum per quinque membra distinctum, per quinarium in Titulo expressum, quòd sunt injusti, Deum non timentes, dolosi, iniquitatem se nescire dissimulantes, iniqui, bonum intelligere nolentes, perversi, iniquitatem ad peragendam jugiter in lecto meditantes, malevoli, in pravitate durantes, insuper malitiam amplexantes. In malis est, ut ex se peccent: justi autem non per se, sed per gratiam bonum habent. Quidam contra vitia pugnant, & quia de propriis viribus diffidunt, gratiæ Dei se committunt, adversarium vincunt. Quidam verò pugnare incipiunt; sed quia propriis viribus præsumunt, in hora tentationis victi succumbunt, & propria voluntate ad vomitum redeunt. Quidam non pugnant, sed desideriis trahuntur, & ipsa per omnia sequuntur. Quidam nec trahuntur, sed potius incantationibus vel maleficiis dæmones invitant, & pro adipiscendis terrenis vel desideriis carnis explendis se dominio illorum mancipant. Hoc totum arbitrio adscribitur. De gratia autem sequitur:

VERS. VI. *Domine in cœlo misericordia tua.* Ex arbitrii libertate quidam Angeli in cœlo corruerunt, ex gratia autem Dei alii firmati non ceciderunt. *In cœlo* ergo est *misericordia* Domini, per quam Sancti corroborati sunt Angeli. *Cœlum* etiam Ecclesia vocatur, in qua mysterium Christi celatur. *Misericordia* autem *Domini* est Christus, per quem miseris est misertus. *Misericordia* ergo Domini est *in cœlo*, id est, Christus in Ecclesia, cujus gratia justi dæmones vincunt, qui de *misericordia* ejus præsumunt. Hic describitur multiplex gratia pere-grinanti Ecclesiæ prærogata, & ineffabilis gloria, quæ regnaturæ est præparata, quòd videlicet *oculus non vidit*, quia non est color, ut videri possit; *nec auris audivit*, quia non est sonus, ut audiri possit; *nec in cor hominis ascendit*, quia non est forma, ut imaginari possit, *quæ præparavit Deus diligentibus se*, quæ sunt pax, & gaudium, quæ sola mente intelliguntur. Sequitur: 1. Cor. 2. 9.

Et veritas tua usque ad nubes.

Subauditur: constituendas, id est, Doctores. *Veritas* est Christus, *Nubes* Doctores: quia sicut de nubibus pluit pluvia: sic de illis fluit doctrina. *Veritas* ergo Dei *usque ad nubes* esse dicitur, quia Christus misericorditer homini subvenisse per Doctores cognoscitur. Vel sicut in cœlo misericordia Domini in Angelis confirmatis apparuit: sic in Ecclesia veritas Dei olim repromissa per Prophetas & Apostolos claruit.

Justitia tua sicut montes Dei. VERS. VII.

In Hebræo scribitur: *Justitia tua sicut montes Domini.* Christus est Dei misericordia, quia per eum Angeli confirmantur in gloria, per ipsum etiam liberantur homines à miseria. Ipse quoque Veritas Dei: quia quidquid per Prophetas est repromissum, per Christum constat completum. Ipse etiam *Dei Justitia*, quia per illum justi justa præmia, injusti justa sortiuntur supplicia. *Justitia* hic nominantur Apostoli, qui per Christum justi facti sunt, & Justitiam Dei mundo innotuerunt. Hi erant sicut *montes* alti in virtutibus, quos oriens sol justitiæ irradiavit, & per eos convalles, id est, humiles illustravit. Hoc totum ad commendandam gratiam dicitur. Imprimis misericordia Dei voluntatem hominis prævenit, ut bonum velit. Volentes bonum veritas illustrat, ac arbitrium ejus esse liberum demonstrat. Quo cùm liberè utitur, justitia perfunditur. In hac perseverans salvabitur, Et quia multi nullis præcedentibus meritis per solam gratiam, ut Paulus, vocantur; quidam verò per occultam justitiam, ut ille in Evangelio volens sequi Dominum, reprobantur, sequitur:

Judicia tua abyssus multa. *Abyssus* est profunditas aquarum, quæ nec metiri nec pervideri possit. Tres abyssi scribuntur. Una abyssus altitudo Dei judiciorum, altera profunditas peccatorum, tertia infinitas suppliciorum. De prima dicitur: *Judicia tua abyssus multa*, quia nimis occulta. De secunda scribitur: *Peccator, cùm in profundum malorum venerit, contemnit.* De tertia rogaverunt dæmones, ne eos Dominus mitteret *in abyssum*. Qui in unum mediæ abyssi sponte descendit, hunc pondus desuper pendentis abyssi premit, & in profundum subter patentis abyssi demergit. Meritò dicuntur, *Judicia Dei abyssus multa*: quia sicut magni pelagi interna minimè perspicere, nec latissima ejus spatia possumus comprehendere: sic divina judicia nec mente complecti, nec ratione diffinire prævalemus, cur illum sequi volentem non permittat, istum nolentem attrahat: illum in malis inveteratum ad vitam assumat, istum in bonis decrepitum abjiciat: infidelis infantem eligat, fidelis verò respuat: duos in malitia æquales unum ad bonum convertat, alterum in malo relinquat. Ergo quidam misericordia præventi, veritate illustrati in montem justitiæ conscendunt; quidam

Prov. 18. 3.

Luc. 8. 31.

quidam per juſtitiam deſerti occulto Dei judicio A in profundum abyſſum deſcendunt. Et cùm ſint omnes ejus factura, providit omnibus hujus vitæ neceſſaria. Ideo ſubditur:

VERS. VIII. *Homines & jumenta ſalvabis Domine.* Hoc eſt, intellectuales & beſtiales corporali ſalvatione, qua pluis ſuper juſtos & injuſtos. Unde cum admiratione exclamat. *Quem ad modum*, hoc eſt, quàm mirificè *multiplicaſti miſericordiam tuam Deus*, qui peccatoribus promittis veniam, & juſtis præparas coronam! Sed jumenta tantùm appetunt corporalem ſalutem: *Filii autem hominum in tegmine alarum tuarum ſperabunt.* B *Homines* abſolutè dicuntur peccatores. *Filii hominum* juſtificati. Adam homo erat, ſed non filius hominis. Hujus imitatores dicti ſunt *homines*. Chriſtus autem erat *filius hominis*. Apoſtoli & fideles *filii hominum*, quia per gratiam renaſcuntur. Tegmen Dei alarum eſt protectio Scripturarum. Duæ alæ ſunt duo teſtamenta. Similitudo tracta eſt ab avibus, quarum pulli ſub alis matris ſe tegunt. Dei ſapientia eſt noſtra gallina, cujus pulli omnes fideles: duæ alæ miſericordia & pietas. *Filii ergo hominum in tegmine alarum* Dei *ſperabunt*, dum fideles non in meritis ſuis confidunt, ſed ſpem ſuam in miſericordiam & pietatem Chriſti ponunt, à milvis Hæreticis ſub alas geminæ legis confugiunt, à milvis dæmonibus alas geminæ dilectionis petunt, & crucis alis ſe tegunt. Hi tales

VERS. IX. *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ.* *Domus* Dei eſt Eccleſia, cujus ubertas eſt Sacræ Scripturæ affluentia. De hac *ubertate inebriabuntur*, quia fideles in Eccleſia de redundantia Scripturæ replebuntur. *Et torrente voluptatis tuæ potabis eos*, hoc eſt, inundantia Spiritûs Sancti, qui irrigat omnem animam ſpiritualibus fluentis, ut fructum exhibeant Sanctitatis. Unde ſcribitur: *Spiritus tanquam torrens replevit totam domum*. Tu dabis fidelibus Spiritum Sanctum. *Iſa. 30. 22. & Act. 2, 2.*

VERS. X. *Quoniam apud te eſt fons vitæ.* Hoc eſt, tu es *fons* & origo omnium bonorum, tu das fontem Baptiſmatis, qui eſt *fons vitæ*, per quem datur vita æterna. Vel *Fons vitæ* eſt doctrina Dei, animæ vita. Hæc verba tracta ſunt de paradiſo, ubi eſt lignum *vitæ* & *fons* quaſi *torrens* de loco *voluptatis* profluit, qui nemus paradiſi irrigat. Paradiſus eſt Eccleſia, lignum vitæ Chriſtus, locus *voluptatis* Pater, *fons* inde fluens paradiſum irrigans Spiritus Sanctus à Patre procedens, Eccleſiam fœcundans. De hac Trinitate ſequitur: *Et in lumine tuo videbimus lumen.* Hoc eſt, O Pater æternum *lumen in tuo lumine* Chriſto *videbimus lumen* Spiritum Sanctum.

Nota corpus piorum per ſeptem virtutes deſcriptum in Titulo per Septenarium numerum expreſſum. In his namque regnat miſericordia, veritas, juſtitia, judicium, ſpes, ſapientia, Spiritûs A Sancti abundantia. Hæc faciunt eos miſericordes, veraces, juſtos, juſtè judicantes, in Deo ſperantes, in Scriptura ſapientes, dulcedine Spiritûs Sancti redundantes. Hi tales *inebriabuntur ab ubertate domûs tuæ.* Similitudo trahitur ab his, qui nimio vino ingurgitantur, & inebriati afflictionum obliviſcuntur. *Domus* Dei eſt cœleſtis Jeruſalem. Hujus ubertas eſt affluentia omnimodæ gloriæ. Qui hac ubertate inebriantur, omnium malorum obliviſcuntur. *Et torrente voluptatis tuæ potabis eos. Torrens voluptatis* eſt vehemens inundantia claritatis Divinæ viſionis. Hoc *torrente* potantur, qui in pleno gaudio redundantia omnimodæ voluptatis deliciantùr. *Quoniam apud te eſt fons vitæ.* Hoc eſt, O Pater apud te eſt Chriſtus in Deitate tibi coæternus, ſapientia, B & *Fons vitæ*, de cujus profluentia profundis Verbum, omnium bonorum dulcedinem & gaudiorum plenitudinem. De hoc fonte vitæ & lucis juſti lætabundi ſubjungunt: *Et in lumine tuo videbimus lumen.* Hoc eſt in Chriſto, qui eſt ſplendor æternæ lucis, *videbimus lumen* ineffabile Patrem & Spiritum, non oculis corporis, ſed mentis. Nam alia lux eſt animæ, alia corporis; ſicut alia aqua ſapientiæ manans de fonte vitæ, alia neceſſaria huic vitæ. Lux corporalis per noctem mundo ſubducitur, clauſis oculis ſubtrahitur, ab aliquibus animantibus, ut ab aquilis & lyncibus plùs quàm ab hominibus cernitur: illa verò, quæ lux vera vel veritas vel ſapientia dicitur, à ſolis mundis cordibus intuitu intellectûs conſpicitur. Hìc eſt aliud *fons*, aliud *lux*. Nam *fons* C ſitim, lux tenebras fugat: *lux* algorem, *fons* ardorem mitigat. Apud Deum verò idem eſt *lux*, quod *fons*. Ipſe eſt *fons* plenitudinis gaudiorum, cujus voluptatis impetu ſitientes juſtitiam *inebriabuntur*. Ipſe *lux* æternæ claritatis, cujus fulgore mundi corde illuminabuntur. Hæc eſt promiſſio beatorum. Pro hac ſpe Sancti labores vitæ ſubeunt, pro hac gloria adipiſcenda carnem à deſideriis reſtringunt, dura pati non refugiunt. Sequitur Oratio juſtorum, ut illuc perveniamus.

Prætende Domine miſericordiam tuam ſcientibus te, & juſtitiam tuam his, qui recto ſunt corde. VERS. XI. *Scientes* D Deum ſunt contemplativi, qui Deum & ſpiritualia intelligunt. *Recti corde* ſunt activi, qui in mandatis Domini voluntatem ejus implere ſatagunt. *Prætende miſericordiam tuam ſcientibus te.* Hoc eſt, cùm per te bonum ſciamus, & futura gaudia intelligamus, præveni voluntatem noſtram miſericordia tua, ut bonum velimus, & ſubſequere, ut libero arbitrio implere poſſimus: quia ſic recti corde, id eſt, recta voluntate erimus, quando nihil niſi quod tu vis volumus. Hanc rectitudinem præveni tua juſtitia, hoc eſt, arbitrium meum in bono corrobora, ne de me præſumens ut Adam repromiſſa amittam præmia. Miſericordia ad gratiam, juſtitia pertinet ad liberum arbitrium. Igitur *Prætende* nobis *Domine miſericordiam*, ut per bonam voluntatem pertingamus

ad

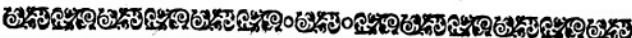
ad gratiam, & per liberæ actionis justitiam percipiamus coronam. Et ne perdam merita justitiæ,

VERS. XII. *Non veniat mihi pes superbiæ*, id est, affectus malitiæ: *Et manus peccatoris non moveat me à bono*, id est, mala actio non dejiciat me à statu meo. *Superbia* est amor privatus. Hic est superbus, qui sibimet nimis placet, & Deum contemnit, & proximum despicit. *Pes superbiæ* est mali affectus, quo homo per illicita graditur, dum scienter præcepta Dei transgreditur. *Pes superbiæ* est Diaboli investigatio, *Manus peccatoris* Adæ prævaricantis operatio. Ergo in bono me confirma per gratiam, ne à proposito sanctitatis decidam per superbiam, sicut diabolus de libertate superbiens de cœlo corruit, & homo de libero arbitrio glorians de paradiso cecidit. Unde sequitur:

VERS. XIII. *Ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem*, scilicet in via superbiæ angeli & homines, *qui* nunc *operantur iniquitatem*. Quisquis exterius malè agit, priùs interiùs per superbiam cecidit. Nam initium omnis peccati superbia. Magna quippe est superbia servum Dominum, creaturam Creatorem in mandatis ejus spernere, & ejus judicium peccantibus propositum contemnere. Diabolus namque superbivit, cùm similis Altissimo esse, scilicet Deus adorari voluit, & hoc pede claudicans cecidit, quia stare non potuit. Homo superbivit, cùm ut Deus esse concupivit, & similiter in hoc pede nutans corruit. De his sequitur: *Expulsi sunt* à gloria dæmones, à voluptate homines, *nec potuerunt stare* post lapsum. Prior ille, qui in veritate non stetit, deinde illi, quos de paradiso dejecit. Per se cadere potuerunt, per se resurgere non potuerunt.

Videndum, quidhic dicat *stare*. *Stare* est in quieto statu manere. Sicut terra est lapidis locus: sic Deus est animæ locus. Et sicut lapis ab alto dimissus non habet requiem, sed est semper cadens, donec ad locum suum terram perveniat: Sic anima vel angelus à Deo dimissus nullam habet requiem, sed semper est cadens scilicet in infinitam abyssum, nisi manus Dei cadentem excipiat, & in proprium locum restituens requiescat. Ideo solemus dicere pro defunctis: *Requiescant in pace*, hoc est, in cœlo, & ideo, cùm sit Deus summum bonum, Deus regnum cœlorum, pax & gaudium, quia nisi anima in illa pace requiescat, semper in abysso multa cadens laborat.

Summam Psalmi breviter concludamus. Imprimis Angelus & homo per liberum arbitrium ad injustitiam declinasse demonstratur, & corpus impiorum quinquepartitum denotatur. Deinde stantes Angeli per misericordiam in cœlo firmati, & homines non ex meritis, sed per gratiam reparati. Promissa Dei per Prophetas, per Christum, qui est veritas, impleta, & præmia bonis ac malis per Christum, qui est justitia, adhuc reddenda, & multi vocati, pauci verò electi occulto Dei judicio, commemorantur. Homines & jumenta, id est, sapientes & insipientes per misericordiam Dei necessaria vitæ habere: filii autem hominum, id est, justi futura bona sperare narrantur; quorum corpus septiforme denotatur, cui ineffabile bonum præparatur, scilicet ubertas domûs Dei, torrens voluptatis, fons vitæ, lumen luminis. Ad extremum oratio, ut tantum bonum per misericordiam gratiæ, & per justitiam proprii arbitrii obtineat; ne illud per superbiam de propriis præsumendo, vel quicquam malè agendo amittat, dum & diabolus & angeli ejus, & Adam & posteri ejus per superbiam ceciderunt, & nonnisi homines per gratiam redire potuerunt. Nota quatuor, quæ justis in regno promittuntur: ubertas, voluptas, fons, lumen. Per ubertatem & voluptatem ineffabile gaudium corporis, per fontem vitæ & lumen inenarrabilis gloria animæ exprimitur, quibus semper Beatorum cœtus feliciter perfruitur.

PSALMUS XXXVI.

Noli malignari in malignantibus &c.

Hujus Psalmi Titulus est:

* Vulg. Ipsi. *Psalmus ipsius * David.*

VERS. I. Hoc est: Hic hymnus adscribitur Christo, Angelis & sanctis *desiderabili*. Attribuitur etiam populo fideli contra vitia *Mansuetis*. Materia Psalmi est correctio eorum, qui de malis divitibus scandalizantur. Intentio est nos ab hujus modi scandalo avocare, ne velimus malos propter bona mundi adipiscenda imitari. Verba sumpta putantur de Saul & David. David in animo scandalizatus, quòd Saul superbus & malignus gloria & divitiis floruit, ipse verò humilis & benignus ipsis etiam vitæ necessariis eguit, à Spiritu Sancto corrigitur, & Saulis dejectio, sua verò erectio prædicitur. Nam gladius cor Saulis intravit, dum proprio ense occubuit. Salus autem David à Domino fuit, qui eum in tempore tribulationis protexit. Saul significat populum Babyloniæ hujus mundi, David populum fidelem Jerusalem. In priori Psalmo lectum est, quia Deus homines & jumenta salvat, dum bonis & malis bona mundi subministrat, & quia sicut quædam bestiæ aliis fortiores infirmiores invadunt, lacerant, devorant: sic quidam bestiales homines aliis potentiores inferiores opprimunt, bona illorum diripiunt, & in malitia grassantes rebus sæculi florent, justi autem inedia, penuria, egestate languent, imperfecti in Ecclesia de hac confusa permutatione scandalizantur, se infelices, se miseros, illos felices, illos beatos, imò imitandos arbitrantur. Qui à perfectis in hoc carmine Spiritûs Sancti corrigantur, & supplicia malorum, atque gaudia bonorum eis prædicentur.

Psalmus hic in tricesimo sexto loco gressum figit, qui numerus à ternario surgens in duodenarium conscendit. Ter enim duodeni, duodecies terni triginta sex fiunt. Ternarius tres partes mundi Asiam, Africam & Europam innuit, quas duodena Apostolorum vel totidem Prophetarum doctrina de gloria mundana ad superna sectanda corrigit. Vel etiam per ternarium tres Ordines Ecclesiæ, scilicet Virgines, Viduæ, conjugati exprimuntur, qui per duodecim Apostolos, sæculi Judices, in cœlestem Jerusalem introducuntur. Hic numerus sexies in se replicatur, quia ad perfectionem hortatur. Sexies enim seni eundem numerum consummant, & utriusque hominis perfectionem intimant. Secundùm Ordinem litterarum Alphabethi distinguitur, & sedecima *Ain*, quæ *Fons* vel *oculus* sonat, deesse deprehenditur: quia ad fontem vitæ non perveniunt, nec lumen in lumine videbunt, qui magis terrena, quàm æterna appetunt.

Tres sectiones habet. Prima, *Noli æmulari*, in qua prohibetur malorum imitatio, quæ sex litteras complectitur. Secunda: *Observabit peccator justum*, in qua malorum invidiosa cruciatio, septem litteris contexitur. Tertia: *Junior fui*, in qua malorum damnatio & bonorum remuneratio, octo litteris connectitur. Vox perfectæ Ecclesiæ:

Aleph.

Noli æmulari in malignantibus. Per *noli* notatur liberæ voluntatis arbitrium: *æmulari* est imitari vel indignari vel inimicari. *Malignantes*, qui & mala faciunt, & bona oderunt. *Zelare* est invidere. *Facientes iniquitatem* sunt, qui lucris, rapinis, fraudibus insistunt. Per *malignantes* intelliguntur potentiores, per *facientes iniquitatem* inferiores. Dicitur ergo: *Noli æmulari in malignantibus*, hoc est, non velis imitari divites malignos: *Neque zelaveris facientes iniquitatem*, hoc est, non invideas iniquis, si abundent in divitiis. Quare?

VERS. II. *Quoniam tanquam fœnum velociter arescent: & quemadmodum olera herbarum citò decident.* Per *Fœnum* flores prati, per *olera* agrestes herbas vult intelligi. *Flores* designant divites, qui hic gloria, & divitiis ad tempus florent; sed cùm per malitiam sibi iram in die iræ Dei thesaurizent, *velociter arescent*, cùm repentinus, & inopinatus eis interitus superveniet & sicut dolor in utero habentis, & non effugient. *Olera* verò designant pauperiores iniquitatem facientes, qui *citò decident*, quando subita & inspecta ta mors eos rapiet. Herbarum radices magis in hyeme virent, in æstate verò solis ardore marcent. Arbores autem in hyeme quasi aridæ visuntur, in æstate floribus & fructu vestiuntur. Hyems est præsens vita, æstas futura. Herbæ sunt sæculi amatores hic radicati, hic virentes, sed in futura æstate ardore æterni ignis arescentes. Arbores sunt Christi dilectores in bonis mundi aridi, in radice charitatis solidi, in futura æstate gloria & honore

ad Colos. 3. 3. floridi. De his scribitur: *Mortui estis*, hoc est, in hac vita aridi estis, *& vita vestra*, id est, viriditas gloriæ, *abscondita est cum Christo in Deo.* Et quando florebit? Cùm post hyemem hujus mundi Christus vita vestra quasi æstas apparuerit, & tunc vos apparebitis cum illo in gloria. Ergo *noli æmulari malignantes* divites, *iniquitatem facientes*, qui sperant in incerto divitiarum, qui erunt quasi ligna arida pabulum flammarum. Sed

Spera in Domino, non in divitiis, *&* VERS. III. & IV.
fac bonitatem, non malitiam, quam respicis in malè florentibus: *& inhabita terram*, id est, Ecclesiam, quam Pater agricola colit, ut sis Arbor fructifera, fide, spe & charitatis opere, *& pasceris in divitiis ejus*, hoc est, delicieris in omnibus bonis Domini. *Pasceris* pertinet ad saturitatem, & ad perennem suavitatem. *Divitiæ* Ecclesiæ sunt hic Sacræ Scripturæ, & æterna spes vitæ futuræ. *Divitiæ ejus* est beata animæ immortalitas, corporis incorruptibilitas, ut solis claritas, Angelorum æqualitas, præsens Dei visio, omnium bonorum perfruitio. In his divitiis pascetur ad saturitatem, qui hic pro Christo patitur egestatem. Ideo *delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui.* Non delecteris in caducis, in transitoriis, sed *in Domino*: ipsius recordatio sit tibi suavis, non concupiscentia carnalis. *Et dabit tibi petitiones cordis, non carnis*, scilicet sapientiam, intellectum, & quam dixi divitiarum saturitatem.

Revela Domino viam tuam. Vela- VERS. V.
men quoddam est densitas peccatorum, quorum via, id est, vita nostra quasi tenebroso amictu vestitur. Hanc revelamus, dum peccata confitendo denudamus. *Revela Domino viam tuam*, id est, confitere peccata Domino, *& spera in eo*, non in merita tua, & ipse faciet tibi veniam. Vel *revela Domino viam tuam*, id est, indica illi quid patiaris, aperi ei quid velis. Quid pateris? Caro concupiscit adversùs spiritum. Quid vis? *Infelix* ad Rom. 7.
ego homo, quis liberabit me de corpore mortis hujus? 24.
Spera in eo, quia ipse faciet hoc: *gratia Dei per Christum Jesum.* Et quid ampliùs faciet?

Et educet quasi lumen justitiam VERS. VI.
tuam, hoc est, vitam tuam justam faciet cunctis imitabilem, ut luceat lux tua coram hominibus, ut videant opera tua bona & glorificent Deum. *Et judicium tuum tanquam meridiem.* Meridies est clarum lumen. *Judicium* Christiani est magis eligere pauperem Christum sequi, quàm malos in divitiis imitari. Hoc *Judicium* Dominus *tanquam meridiem educet*, cùm hoc aliis quasi puram lucem in exemplum proponet. *Educere* est aliquid de tenebris ad lumen trahere. Justitia est, quòd in Domino speras, quòd bonitatem facis, quòd in Domino delecteris, quòd bona æterna ab eo petis, quòd ei peccata revelas, quòd veniam postulas. Hanc Dominus de caligine istius sæculi *quasi lumen educet*, cùm ad futuri judicii claritatem perducet, ubi te de fonte vitæ satiabit, & in lumine Filio lumen Patrem demonstrabit. Et judicium tuum, quo judicasti melius esse cum Christi pauperibus inopiam sustinere, quàm cùm malignantibus copia rerum florere, *tanquam meridiem Dominus educet*, cùm te ut solem in meridie fulgentem,

tem, perſpicuum & Angelis coæqualem faciet. A Pro hac ſpe

VERS. VII. *Subditus eſto Domino,* hoc eſt, obedi præceptis ejus, *& ora eum* pro delictis præſentibus & antiquis, *& ora,* ut hæc bona conſequaris. *Noli æmulari in eo, qui proſperatur in via ſua.* Hoc eſt, noli indignari ei, cui arridet proſperitas in malis, *in via ſua*, id eſt, in injuſtitia, quæ eſt *ſua via*: & noli imitari hominem facientem injuſtitias. In via Dei, id eſt, in dilectione labora, quia ver peccatorum peribit. Ideo

VERS. VIII. *Deſine ab ira, & derelinque furorem.* *Ira* eſt brevis animi commotio, *furor* magna indignatio. *Deſine ab ira*, qui contra Deum murmuras, *& derelinque furorem*, quo Deum B blaſphemas, quaſi injuſtè faciat, quòd malos hìc permittit divitiis abundare, & bonos inedia ſqualere. *Noli æmulari in malignantibus,* hoc eſt, noli eos imitari, ut malè facias, quaſi tunc cum illis ad tempus floreas.

VERS. IX. *Quoniam qui malignantur exterminabuntur.* Duplex cauſa, ſcilicet timoris & muneris proponitur, ut peſſimos imitari nolimus. *Exterminari* eſt extra terminos projici, id eſt, exheredari, ſcilicet à civitate Dei fraudari. Ergo qui malignantur, exterminabuntur, id eſt maligni, qui mala operantur, à regno Dei exheredit antur. *Suſtinentes autem Dominum,* hoc eſt, in paupertate patientiam habentes, & Do- C mini Salvatoris adventum perſeveranter ſuſtinentes, *ipſi hereditabunt terram* cœleſtis Jeruſalem, *terram* fluentem lacte & melle, hoc eſt, omni dulcedine refertam. Hoc trahitur de his, qui in eremo per malitiam exterminati ſunt, & de his, qui terram repromiſſionis poſſederunt.

VERS. X. *Et adhuc puſillum, & non erit peccator.* *Puſillum* dicitur exiguum, quod pugillo clauditur. Suſtinentiam longiſſimam putas? ſuſtine modicum, & accipies ſine fine quod ſuſtines. *Puſillum* tempus, quod adhuc futurum eſt, ſic tranſiet, quemadmodum totum, quod præteritum eſt. *Et non erit peccator*: quia nullus tunc peccab*. Et qui hìc divitiis elatus peccavit, quem tu imitari no- D luiſti, tecum *non erit*, ſed in pœnis erit. *Quæres locum ejus, & non invenies.* In domo magna habent ſuum locum vaſa aurea, habent ſuum fictilia. Aurea ſunt in loco honoris, fictilia in loco laboris. In Dei republica habent ſuum locum juſti, ſuum injuſti. Juſti ſunt in loco filiorum Dei, impii in loco ſervorum. Filii hìc à pio Patre flagellantur, heredes regni diſciplinæ moribus informantur. Servi Domino ſerviunt, dum vaſa miſericordiæ ipſi fabri Dei ut aurum in camino tribulationis excoquunt. In hoc loco nunc neceſſarii ſunt, dum electis per adverſa ſerviunt. Sed quia ibi neceſſarii non erunt, locum inter electos non habebunt. Igitur qui *locum* peccatoris in regno Dei quæret, non inveniet, quia aurum excoctum igne non indiget. Maligni ab hereditate expellentur.

VERS. XI. *Manſueti autem hereditabunt terram* viventium cœleſtis Jeruſalem. *Manſueti* dicuntur quaſi manu conſueti, & ſunt mites & patientes, qui alienam iniquitatem tolerant & neminem ſuâ gravant. Hi quia terrena deſpiciunt, *terram* ſupernæ patriæ *hereditabunt. Et delectabuntur in multitudine pacis.* Delectatio eorum erit frui ſumma pace, ſumma quiete, ubi nullus furor exagitat, nulla concupiſcentia inflammat, nil adverſum, nil poteſt eſſe contrarium, ſed uno modo ceptum ſuaviſſimè perſeverat gaudium. Et quia torquet malos vita juſtorum, ſequitur.

Obſervabit peccator juſtum. Cùm viderit ſceleſtus juſtum honeſtis moribus pollere, timet ſe ejus collatione vileſcere. *Obſervat* ergo eum, ſi in aliquo dicto vel facto poſſit eum reprehendere, quo ſuam vitam valeat defendere, quia æſtimat ſibi omnia jam licere, ſi in minimo viderit eum delinquere. Et ſi non invenerit, *ſtridebit ſuper eum dentibus ſuis*: quia cujus non poteſt mores ſubvertere, vitam ipſam protinus conatur auferre. VERS. XII.

Dominus autem irridebit eum, per VERS. XIII.
Sanctos ſcilicet, qui irrident minas impiorum ut Laurentius Decii. *Quoniam proſpicit, quòd veniet dies ejus,* videlicet *dies* vindictæ, quo reddet unicuique ſecundùm opera ſua. Et quid fecerunt impii Sanctis?

Gladium evaginaverunt peccatores, id eſt, perſecutionem in eos excitaverunt: VERS. XIV.
Intenderunt arcum ſuum, id eſt, inſidias paraverunt eis. *Gladii* namque *evaginatio* eſt aperta oppugnatio, *Arcûs intentio* ſunt occultæ inſidiæ. Ad quid: *Ut decipiant* inſidiis vel conſiliis *pauperem, & inopem,* id eſt juſtum, ſpiritu pauperem & ope hujus mundi egentem. *Ut trucident rectos corde,* hoc eſt, innocentes diverſis pœnis occidant. Sequitur ſententia Judicis:

Gladius eorum intret in corda ipſorum, hoc eſt, vindicta *intret in animas eorum*: VERS. XV.
& arcus eorum confringatur, id eſt, inſidiæ eorum fruſtrentur. Impii gladiis ſuis tunicas tantùm carnis in Sanctis ſciderunt, imò à vinculis carceris eos abſolverunt, animas ad cœli palatium transmiſerunt, ſibimet verò mortem animæ intulerunt, & clauſtris inferni immerſerunt. Vel *Gladius eorum intret in corda eorum*, hoc eſt, mors juſtorum exterior ſit mors interior: *& arcus eorum confringatur*, hoc eſt, dolus eorum annihiletur. Peccatores areſcent, exterminabuntur, occidentur, juſti autem hereditabunt terram. Idcirco

Melius modicum juſto in hac vita *ſuper divitias peccatorum multas* per iniquitatem acquiſitas. *Modicum* etiam juſti eſt humilitas: *divitiæ peccatorum multa* criminum & abundantia delictorum. Illud *modicum* perducit ad regna cœlorum, iſtud autem pondus demergit in tartarum. VERS. XVI.

Quoniam

VERS. XVII. *Quoniam brachia peccatorum conterentur*, hoc est divitiæ, per quas fortes sunt, annihilabuntur, & superbæ actiones comminuuntur. *Confirmat autem justos Dominus* dicens: Ad tempus laboras, in æternum requiesces. Brevis est molestia tua, æterna erit beatitudo tua.

VERS. XVIII. *Novit Dominus dies immaculatorum*, hoc est, præscit quam lucem eis præparavit in tabernaculis justorum. *Immaculatos* vocat innocentes, qui impiis nec minis nec præmiis flexi consentiunt. Horum *dies*, quæ non habent vesperum, *novit Dominus*, id est, disposuit eis dare æternitatem. Unde sequitur: *Et hereditas eorum in æternum erit*, id est, cœlestis Jerusalem. De modico enim pervenient ad æternum gaudium.

VERS. XIX. *Non confundentur in tempore malo.* *Malum* tempus est dies judicii, quando mala malis occurrent. In hoc tempore immaculati non confundentur, cùm impii malis subacti æterna confusione plectentur. *Et in diebus famis saturabuntur.* *Dies famis* justorum sunt nunc: quia sæpe corporaliter esuriunt, dum eis necessaria desunt; sed tamen pane cœli vel exemplis Sanctorum vel scripturis vel spe futuræ promissionis *saturabuntur*. *Dies* etiam *famis* nunc sunt: quia justitiam esuriunt, sed quandoque visione ejus *saturabuntur*. *Dies* autem *famis* malorum tunc erunt, quando gaudia esurient, quæ habere non poterunt, quibus tunc justi sine fine satiabuntur:

VERS. XX. *Quia peccatores peribunt* quando in ignem æternum ibunt. *Inimici verò Domini mox ut honorificati fuerint, & exaltati: Deficientes, quemadmodum fumus deficient.* *Inimici Domini* sunt omnes, qui resistunt veritati. Qui ut ab hominibus *fuerint honorificati*, & dignitatibus *exaltati*, *mox ut fumus* interiùs *deficient*, & à luce veritatis decident. *Fumus* oculis caliginem inducit, in altum surgens evanescit. Sic honores & dignitates mundi visum mentis obscurant, à luce Dei alienant, & quanto altiùs ascendunt, tantò magis à vero bono evanescunt. Et qua caussa pereant, subjungit.

VERS. XXI. *Mutuabitur peccator, & non solvet:* quia mutuò accepit à Domino rationem, liberum arbitrium, bona temporalia: *& non reddet*, id est, non expendet ad honorem. Tunc etiam *mutuatur*, quando verbum Dei audit, *& non solvit*, cùm illud bonis operibus non repræsentat. *Mutuatur* quando diversa beneficia accipit, *& non solvit*, cum nullam gratiarum actionem reddit. *Justus autem miseretur & tribuet.* *Miseretur* sibi benè vivendo, *tribuit* aliis benè docendo. *Miseretur* etiam pauperum & *tribuit* necessaria. Hoc ideo facit,

VERS. XXII. *Quia benedicentes ei hereditabunt terram*, id est, pro acceptis beneficiis laudantes Dominum possidebunt *terram* viventium.

A *Maledicentes autem ei disperibunt.* Id est, blasphemantes Deum malè vivendo ab illa patria peribunt corpore & anima.

In Hebræo sic legitur: *Fœnus accipit impius, & non reddit, justus autem donat & tribuit.* Quia qui benedicti fuerint ab eo *hereditabunt terram*, & qui maledicti, interibunt. Ibi manifestè describitur ultimum judicium. Justi enim hìc pauperibus tribuentes tunc ab eo benedicentur, quando dicet: *Venite benedicti Patris mei:* & tunc *hereditabunt terram* viventium, quando ibunt in vitam æternam. (Matth. 25. 34.) Impii autem, qui bona mundi quasi pro fœnore à Domino accipiunt & eleemosynas non reddunt, tunc maledicti ab eo peribunt, quando audient: *Discedite à me maledicti in ignem æternum.* Et quia justi *terram hereditabunt*, ne quis B putaret ex proprio merito sine gratia hoc se adepturum, subjungit:

VERS. XXIII. *Apud Dominum gressus hominis dirigentur.* Hoc est, per Dominum, non per se dirigitur homo ad bonum opus, scilicet misereri & tribuere. *Et* cùm per gratiam ad bonum directus fuerit, tunc *viam ejus volet*, hoc est, per liberum arbitrium justitiam, quæ est *via* Domini, *volens* faciet. Vel *apud Dominum gressus hominis dirigetur*, id est, Deus diriget affectiones hominum, & sic homo *volet viam* Domini, id est, diliget virtutes. Hunc non permittit Dominus deficere in tribulatione. Quia,

VERS. XXIV. *Cùm ceciderit* in aliquam tribulationem vel angustiam exteriùs, *Dominus supponit* C *manum suam*, id est, auxilium præbet, solatio sustentat, ne cadat. In alia translatione est, *Cùm ceciderit, non conturbabitur, quia Dominus firmat manum ejus*, id est, confirmat eum. Vel *Cùm ceciderit* fragilitate carnis, quia septies in die justus cadit, non collidetur; sed resurget, *quia Dominus supponit manum suam*, id est, pœnitentiam agenti manum misericordiæ, sicut dedit & Petro, porrigit. Et quòd justi à Deo non deserantur, subdit:

VERS. XXV. *Junior fui* ego Ecclesia primis temporibus sæculi, *etenim senui* novissimis temporibus mundi, *& non vidi justum derelictum* in anima, *nec semen ejus*, id est, imitantes eum, *quærens panem*, hoc est, verbum Dei. Porro D juxta litteram multi justi à Deo corporaliter derelicti sunt, qui ab impiis diversis tormentis, ut Machabæi consumpti sunt. Multi etiam panem in magna fame, ut Abraham quæsierunt, plurimi quoque ut Martyres fame interierunt. Sequitur:

VERS. XXVI. *Tota die*, hoc est, omni tempore *miseretur* eleemosynas pauperibus erogando, *& commodat* mutuũ petentibus præstando, *et semen ejus in benedictione*, id est, progenies ejus, in abundantia *erit*. Hoc secundùm litteram nullo modo potest esse, ut homo omni tempore aliis gratìs det, aliis mutuò comodet, & tamen abundet. Justus *tota die*, scilicet toto vitæ tempore *miseretur* animæ suæ justè vivendo, *& commodat* doctrinam proximis impen-

impendendo requirens mutuum, videlicet opus bonum, *& semen ejus*, id est, operatio ejus *in benedictione erit*, quando per illud: *Venite benedicti* benedictionem hereditate possidebunt. Sed *& semen* ejus imitatores ipsius sunt, qui *in æterna benedictione* erunt. Qualiter benedictio consequenda sit, subinfert.

VERS. XXVII. *Declina à malo, & fac bonum*, id est, diverte ab omni malo, & fac bona opera: *& inhabita in sæculum sæculi*, id est, per bonum quod facis, in æternum cum Deo regnabis.

VERS. XXVIII. *Quia Dominus amat judicium*, hoc est videlicet, quo* malum reprobas, bonum eligis: *& non derelinquet sanctos suos* in malis mundi, vel in futuris pœnis, *in æternum conservabuntur* à malo in vita æterna. Idcirco declinandum est à malo, quia *Injusti punientur* in futuro judicio: *& semen impiorum peribit*, sequaces eorum vel opera eorum dicent: *Quid nobis profuit superbia, vel quid divitiarum jactantia contulit nobis? Transierunt omnia tanquam umbra.* Justorum semen in benedictione erit: *Semen autem impiorum peribit.* Ideo faciendum est bonum: quia

* *Cod.* qui.

Sap. 5. 8.

VERS. XXIX. *Justi autem hereditabunt terram* viventium: *& inhabitabunt in sæculum sæculi super eam*, hoc est, sine fine in vita regnabunt. Istud cœlum, & ista terra transibunt: novum autem cœlum & nova terra in æternum stabunt, quæ justi novis corporibus immortalibus & incorruptibilibus *in sæculum sæculi inhabitabunt*. Non dicit *habitabunt in ea*, sed *super eam*: quia corpora tunc levia, ut puta, spiritualia erunt, & non gravi mole, ùt nunc, terræ inhærebunt. Quid Sancti in illa terra acturi sint, sequitur:

VERS. XXX. *Os justi meditabitur sapientiam.* *Os*, cordis cogitatio hic accipitur: non enim lectione, sed purissima cordis visione sapientia ibi colligitur, & omnia Deum in sapientia fecisse manifestè cognoscitur. *Et lingua ejus loquetur judicium*. *Judicium* dicitur quasi *juridicium*, id est, justè dictum. *Justi lingua* tunc *judicium loquetur*, quia per omnia justitiam in judiciis Dei comprobans cum Angelis eum laudans collætatur. Tunc enim clarè videbunt, quàm justè quosdam hic Deus exaltavit, quosdam humiliavit, quosdam ditavit, quosdam pauperie castigavit, quosdam vocavit, quosdam reprobavit.

VERS. XXXI. *Lex Dei ejus in corde ipsius.* *Dei ejus* dicit, quia eum de mundi istius clade liberavit. *Lex Dei* est dilectio. Hæc *in corde*, id est, in anima justi semper erit, qui Deum pro omnibus judiciis & beneficiis tota intentione diligit, & in hac dilectione dulciter gaudebit. *Et non supplantabuntur gressus ejus.* A *Supplantare* est plantis foveas prætendere. Ibi gressus justi nemo supplantare prævalebit, quando & originale peccatum desinet, & Diabolus decipiendi licentiam non habebit. Ergo *justi*, qui hic *sapientiam* corde meditantur, *judicium* rectum ore loquuntur, & quorum *gressus*, id est, affectiones à vitiis non supplantantur, hi terram novam in sæculum sæculi habitabunt. Sed qui velint eos supplantare, subditur:

Considerat peccator justum, id est, inspicit bonam vitam ejus, & ex dolore, & invidia *quærit, ut mortificet* * *eum*, id est, cogitat quomodo occidat eum interiùs in anima, vel exteriùs in corpore. VERS. XXXII.

* Vulgata *Mortificare*.

B *Dominus autem non derelinquet eum in manibus ejus*, id est, non permittet eum in potestate sua, ut conformet eum sibi: *Nec dammabit eum, cùm judicabitur illi.* Stulti putant, quòd hi damnentur, qui hic flagellantur. Sed Dominus in judicio *non damnabit eum*, cui hic *judicabitur*, id est, qui ex judicio Dei hic flagellabitur. Vel justum Dominus in judicio non damnabit, cùm illi de impio judicabitur: quia justum beatitudo suscipiet, impium debita pœna torquebit. Et quia videtur longum esse in tribulatione, confortat eum: VERS. XXXIII.

Expecta Dominum ad judicium venturum patienter. *Et custodi viam ejus*, id est, observa præcepta ejus: *Et veniens exaltabit te* à terra ad cœlum, *ut hæreditate* C *capias terram* viventium. *Cùm perierint peccatores, videbis* illam terram & tuam exaltationem & adversariorum tuorum perditionem. Vel *videbis*, quod tibi placet, te ereptum à suppliciis. Vel cùm peccatores damnati fuerint, *videbis*, quem expectasti Deum, pro qua visione viam ejus custodisti, adversa sustinuisti. Quòd autem impii perituri sint, probat. VERS. XXXIV.

Vidi impium superexaltatum, id est, multùm exaltatum, ùt Neronem, D *& elevatum sicut Cedros Libani*, id est, super alios impios elevatum, ùt Antiochum. *Et transivi* mente ad ultima ejus, *& ecce non erat* exaltatus. Et si iste non, multò minùs alii. *Quæsivi eum* ratione, si haberet locum exaltandi, *& non est inventus locus ejus* exaltationis. *Libanus* dicitur *nitor*. *Cedri* sunt proceræ arbores, quas ventus facile dejicit. *Cedri Libani* sunt sæculi potentes, gloria & divitiis hic nitentes, quos ventus tentationis facilè de monte virtutum evellit, & ad terram cupiditatum prosternit. Hos transibit, qui ad culmen virtutum tendit. Hos quoque in itinere hujus vitæ deviantes justus transibit, cùm pelagus mundi transiens ad judicium Dei pervenerit. Ibi peccator *non erit* in gloriæ bravio, VERS. XXXV. & XXXVI.

bravio, qui hîc non cucurrit in stadio. Ibi *quæretur*, id est, ad memoriam reducetur; & *locus ejus non invenietur*, hoc est, ordo, quem habet in rebus humanis, videlicet, ut multi ei obsequantur, ut jubeat, ut audiatur; sed hæc potestas illo pereunte non invenietur. Vel *locus* peccatorum est iste mundus, in quo scelera perficiunt, in quo divitiis affluunt. Sed *locus* iste cum eorum prosperitate dissolvitur, quando totius orbis corruptibilis gloria terminatur. Cùm ita impio sit futurum,

VERS. XXXVII. *Custodi innocentiam*, id est, ne irascaris contra te tribulantes, ne odio habeas, non invitus patiaris, *& vide æquitatem*, hoc est, *vide* hoc æquum esse, cùm Dominus jubeat diligere inimicos. Vel *vide æquitatem* Dei, qui justis gaudia, impiis irrogabit supplicia. *Quoniam sunt reliquiæ homini pacifico*, hoc est, inimicum diligenti erit vita æterna. *Reliquiæ* vocantur corpora & corporis bona, quæ ab anima relinquentur. *Pacificus* est, qui discordantes concordat, & cum omnibus hominibus, quantum in ipso est, pacem habere desiderat. His *reliquiæ*, id est, bona corporis & animæ esse dicuntur, quoniam *Pacifici Filii Dei vocabuntur*. (Matth. 5. 9.)

VERS. XXXVIII. *Injusti autem disperibunt* in corpore, & anima *simul: Reliquiæ impiorum* A *interibunt* cum eis, temporalia bona, quæ noluerunt spernere, ut reciperent æterna. *Reliquiæ* etiam sunt memoria & laus post mortem posteriùs relictæ. Hæc justis permanebunt, qui in memoria æterna erunt; impii autem peribunt, cùm æternam confusionem subibunt. Unde in Hebræo habetur; *Novissima ipsorum peribunt*.

VERS. XXXIX. *Salus autem justorum à Domino* & nunc per Redemptionem Corporis & sanguinis sui, & generalem resurrectionem, cùm corpora vestimento salutis & immortalitatis vestientur, & animæ indumento justitiæ & stola jucunditatis induentur. *Et protector eorum in tempore tribulationis*, id est, in die Judicii, B quando tribulatio & angustia impios involvet, tunc eos Dominus à malo proteget.

VERS. XL. *Et adjuvabit eos Dominus* in bonis operibus & in judicio contra adversarios, *& liberabit eos* tunc à Diabolo & suppliciis, *& eruet à peccatoribus*, quando grana à paleis, frumentum à zizaniis, agnos ab hœdis segregabit, *& salvabit eos* perducens in æternæ salvationis perennitatem: *quia speraverunt in eo*, non in mundo. Ideo mundo pereunte cum suis amatoribus hereditabunt ipsi cœlum, imò Deum cum suis dilectoribus.

PSALMUS XXXVII.

Domine ne in furore tuo arguas me &c. &c. C

Superior Psalmus tractavit de correctione scandalizatorum ob prosperitatem malorum: hic verò agit de pœnitentia, quam correcti agunt, quia propter caduca & transitoria scandalizati sunt. Ideo hic Psalmus est unus de septem pœnitentialibus, in quibus notantur septem dona Sancti Spiritûs. In primo pro Spiritu timoris à malo declinant: in secundo pro Spiritu pietatis bona facere non cessant, in isto per Spiritum scientiæ scandala devitant & pro peccato suo cogitant. In hoc Psalmo commemoratur pœnitentium afflictio, per quam dabitur peccatorum remissio. Titulus est;

VERS. I. *Psalmus David in rememorationem diei Sabbathi.**

* Vulgata: de Sabbatho.

Psalmus est bonum opus, *David* dicitur *Manufortis*, *Sabbathum requies*: quia illa die requievit Deus à mundi operibus, & præfigurat illam requiem, quam habitura erit Ecclesia post judicium ab hujus vitæ operibus. In hujus *Sabbathi* recordatione canitur hic Psalmus, id est, pro hujus requiei expectatione facit fidelis populus in laudem Dei bonum opus.

Materia Psalmi oratio & afflictio pœnitentium. Intentio, ut per pœnitentiam à ventura ira fugiamus. Verba sumpta sunt de Job, cui sagittæ, id est, plagæ Domini sunt infixæ, nec sanitas est in ejus carne, non fuit pax ejus ossibus, anima ejus impleta est illusionibus, amici sui & proximi adversùs eum steterunt, vanitatem locuti sunt. Ipse verò in flagella erat paratus, & dolor ejus in conspectu ejus. Quem Deus non dereliquit, sed sanato omnia duplicia restituit. Significat autem Christum, cui infixæ sunt peccatorum nostrorum sagittæ, quando pro nobis vulneratus est. Unde *Job* dicitur *dolens*: quia Christus pro nobis doluit, in cujus carne non erat sanitas, quæ est flagris dilacerata & clavis transfixa. Amici sui Judas & alii D falsi amici & proximi ejus Judæi adversùs eum cum gladiis & fustibus appropinquaverunt & vim faciebant, quando eum comprehendentes ligaverunt. Et qui juxta eum erant Apostoli, de longè steterunt, quando fugerunt. Qui quærebant animam suam, id est, vitam auferre, & quærebant mala sibi, id est, mortis supplicia. Dolos tota die meditabantur, quando eum crucifigere consiliabantur. Ipse autem tanquam mutus non aperuit os suum, sed in flagella paratus pro nobis siluit. Super quem inimici gavisi sunt, magna locuti sunt dicentes: Si hic est Christus, descendat de cruce. Post mortem verò sibi detrahebant, qui ei mala pro bonis retribuebant seductorem dicentes,

& se-

& sepulchrum mortui custodiri præcipientes; sed A Deus eum non dereliquit, quia eum suscitavit, & salutem per eum hominibus donavit. Significat etiam fidelem populum, qui hìc aut ad purgationem aut ad probationem flagellatur, & multis doloribus ùt Job atteritur. Ergo pro inquietudine, quam habet in laboris afflictione, canit hunc *Psalmum* in illius *Sabbathi*, æternæ requiei commemorationem.

Psalmus tricesimum septimum locum occupat, & præsentem rem nobis mysticat. Quater enim noveni cum monade hunc numerum restituunt. Quaternarius Ecclesiam hominum de quatuor mundi plagis collectam, novenarius Angelorum multitudinem in novem ordinibus distinctam exprimit, quæ utrorumque societas in uno Deo gaudium & requiem habebunt.

Quadrifaria est hujus Psalmi divisio. Prima B est: *Domine ne in furore*, in qua notatur pœnitentis exoratio. Secunda: *Putruerunt & corrupta sunt*, in qua est bipertitæ calamitatis corporis & animæ narratio. Tertia: *Quoniam in te Domine speravi*, in qua habetur medicinalis consolatio. Quarta: *Non derelinquas me Domine* in qua est exultativa conclusio. Totus Christus hìc loquitur: Imprimis corpus peccatis & ærumnis involutum, deinde caput nostris miseriis indutum.

VERS. II. *Domine ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripias me.* *Furor* intelligitur hìc horribile judicium, *Ira* extrema damnatio. *Arguere* est verbis, *corripere* flagellis. Populus fidelium futurum judicium intelligens, & magni *Sabbathi*, quod judicium sequitur, recordans se de felicitate malorum scandalizatum, expavescens clamat: *Domine ne in furore tuo arguas me.* Hoc est, In judicio cum his, quibus dices: *Esurivi, & non dedistis mihi manducare,* &c. *Neque in ira tua corripias me* cum his, quibus dices: *Ite in ignem æternum.* *Argue* me hîc in misericordia, ut emendes, *corripe* flagellis, ut purges, ne postea opus sit purgatorio igne, qui quamvis multùm differat ab illo æterno igne, in quo in æternum cruciandi sunt impii, tamen gravior erit, quàm quidquid homo potest pati in hac vita.

Matth. 25. 42.

VERS. III. *Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi.* *Sagittæ* Dei sunt verba doctrinæ. In priori namque Psalmo sunt Dei sagittæ divinitus missæ, quæ cordi pœnitentis sunt infixæ. Sunt autem hæ: *Adhuc pusillum, & non erit peccator.* D *Brachia peccatorum conterentur. Peccatores peribunt. Injusti dispersbunt simul, reliquiæ impiorum interibunt.* Hæ sagittæ sibi inhæserant, ideo se peccasse dolebunt. Sagitta erat: *Morte morieris*; alia: *In sudore vesceris pane*; alia: *In dolore paries filios.* *Sagittæ* ergo sunt mortalitas & corruptibilitas, quas sibi humanum genus gemit infixas. *Et confirmasti super me manum tuam.* *Manus* Dei est vindicta. Quæ super hominem confirmatur, dum multis miseriis & ærumnis gravatur.

Gen. 3. 16. & 19.

VERS. IV. *Non est sanitas in carne mea à facie iræ tuæ.* *Ira* Dei est peccatorum offensio; A ab hac *non est in* hominis *carne sanitas*, quam tot morborum jugiter vastat immanitas. Morbi etenim sunt fames, sitis, labor, frigus, æstus: medicamenta verò cibus, potus, somnus, vestes. Inter hæc medicamenta est semper deficiens & ad interitum tendens. *Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum.* Hoc est, vires meæ debilitate & senio deficiunt, quia hanc pœnam peccando incurrerunt.

Aliter: *Non est sanitas in carne mea à facie ira tua*, hoc est, *iram tuam* in Scripturis comminantem peccatoribus intellexi, & ideo carnem meam graviter affligo, adversis subjicio. *Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum*, id est, nullam quietem *ossibus* vel membris indulsi, donec pœnitendo purgarem, quæ peccavi.

Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, quia invalescentibus flagitiis anima victa succumbit. *Caput* animæ est ratio. *Iniquitates super caput* elevant se, cùm amplius sibi vendicant quàm ratio vel justitia patiatur, cùm anima irrationabilibus motibus subjacet, & concupiscentiæ rationem vincunt. *Sicut onus grave gravatæ super me,* quoniam peccata velut plumbum deorsum depriment ac demergunt. Qui enim *iniquitatibus* elevatur, onere afflictionum *gravatur*. Sequitur vox eorum, qui post pœnitentiam ad vomitum relapsi sunt. VERS. V.

Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ. Per quinque versus describun- C tur hîc pœnæ corporis per quinque passiones animæ. *Cicatrix* dicitur, quòd in se cæcum vulnus ostendat. *Cicatrices itaque* præcedentium vulnerum sancta vestigia sunt, quas graviùs constat affligere, quando eas contigerit ad transacta pericula remeare. Peccata sunt animæ vulnera, Hæc vulnera sanantur, dum peccata emendantur. *Cicatrix* apparet, dum commissi memoria remanet. *Cicatrices* putrescunt, dum concupiscentiæ in memoria recudescunt. Quæ corrumpuntur, dum iterum crimina committuntur. *A facie insipientiæ meæ.* *Insipientia* est quemquam periculum sponte repetere, quod constat eum vix evasisse. Hanc *insipientiam* homo incurrit, dum veram sapientiam in paradiso amisit. Unde sequitur: VERS. VI.

Miser factus sum, quia sapientiam & scientiam amittens insipientiâ & miseria repletus sum. *Et curvatus sum usque in finem.* Id est, dolore trahor in mortem: quia enim per superbiam fui erectus volens esse ùt Deus, ideo *sum* in mortem *curvatus*. Corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam. *Tota die*, hoc est, tota vita *contristatus ingrediebar* & de peccatis quæ feci, & de malis quæ patior. VERS. VII.

Quoniam anima mea impleta est illusionibus: & non est sanitas in carne mea, hoc est, *in anima* & in corpore affligor: *in anima illusiones*, in corpore patior *infirmitates*. *Illusiones*, VERS. VIII.

lusiones sunt variæ phantasmatum imaginationes, quæ animam pro veris illudunt, sicut qui supernam Jerusalem quandam urbem, in qua Deum quasi Regem, Angelos quasi milites forma conspicuos, veste splendidos in animo fingunt, vel qui formas mulierum delectando in mente concipiunt. *Infirmitates* verò sunt varii defectus & diversi dolores, qui carnem consumunt. In alia translatione habetur: *Lumbi mei impleti sunt illusionibus.* Per *lumbos* intelligitur carnalis delectatio, quam multimoda illudit carnis titillatio.

VERS. IX. *Afflictus sum* in animo, *& humiliatus sum nimis* in cinere & cilicio. *Afflictus sum* malis mundi, *& humilitatus sum* ab alta gloria cœli: idcirco *Rugiebam à gemitu cordis mei.* *A gemitu cordis,* non corporis rugit, qui vehementiam doloris non valens voce proferre lacrymis tabescit, & interdum vocem inconditam emittit. *Gemitus* dicitur, quasi *geminus luctus.* *Gemitus* corporis est pro terrenis, pro morte gemere; *Gemitus cordis* pro peccatis propriis vel aliorum fletus Ecclesiæ. Cùm pœnitens ingemit, aliquis dicit: Forsitan hoc vel hoc ei accidit, ideo subditur:

VERS. X. *Domine ante te omne desiderium meum.* Non ante homines, non terrena, sed cœlestia desidero, te videre concupisco. Non cum impiis in mundo divitiis florere, sed in illo *Sabbatho* desidero requiescere. *Et gemitus meus ante te non est absconditus,* C licèt sit ab hominibus *absconditus.* Ille *gemitus* à Deo non absconditur, qui pro animæ liberatione effunditur. Corporeis ærumnis flebiliter decursis, animi quoque gravissimos dolores prosequitur.

VERS. XI. *Cor meum conturbatum est,* quia in Adam corrrui: *Dereliquit me virtus mea,* quam in libero arbitrio habui: *Et lumen oculorum meorum* id est, lumen sapientiæ illuminans rationem & intellectum, *& ipsum* D *non est mecum* propter originale & actuale peccatum.

VERS. XII. & XIII. *Amici mei & proximi mei,* scilicet Angeli mihi familiares quasi *amici & proximi*, in gaudio quasi vicini *adversùm me appropinquaverunt,* cùm Dominus super me lugubrem sententiam protulit. Adversùm me *steterunt,* cùm me de paradiso expulit. *Et qui juxta me erant* in loco voluptatis & deliciarum *de longè steterunt* cum Angelo, qui accepit flammeum gladium, ut intercluderet mihi redeundi aditum. *Et vim faciebant* dæmones in vitia & in desideria noxia me impellentes, *qui quærebant animam meam,* ut perderent eam. *Et qui inquirebant mala mihi*, præsentia & futura supplicia, *locuti sunt vanitates*, id est, vana & superstitiosa, docentes se pro Deo coli, æterna oblivisci, transitoria amplecti instigantes, & *dolos tota die meditabantur*, hoc est, omni tempore dolis me circumveniebant, *dolos* docebant, quibus me ad dolorem pertrahebant.

B *Ego autem tanquam surdus non audiebam*, hoc est, à laudibus Angelorum obsurdui, *& sicut mutus non aperiens os suum*, id est, à Divinis laudibus obmutui. VERS. XIV.

Et factus sum sicut homo non audiens concentum Angelorum, *& non habens in ore suo redargutiones*, id est, excusationes, quia dignus eram. Hæc quoque ad caput referuntur cujus patientia afflicto corpori proponitur. Qui *miser factus* est, quando pro miseris in cruce inter latrones pependit. *Incurvatus* est usque *in finem*, quando pro nobis levandis se in mortem curvavit. *Tota die contristatus* est ingressus, quando à cœna egressus dixit: *Tristis est anima mea usque ad mortem. Anima* ejus *completa est illusionibus*, quando ei in domo Caiphæ velata facie ùt Prophetæ & quando apud Herodem alba veste induto ùt Pontifici illudebant, & quando in Prætorio spinea corona, purpurea chlamide, arundine pro sceptro ùt Regem ludentes salutabant. Et sanitas in carne ejus non fuit quando crudelitas impiorum flagellis & clavis dilaceravit. Afflictus erat secundùm humanitatem, quando sensit imminere passionem. Humiliatus erat nimis, quando pedes lavit discipulis. A gemitu cordis rugiebat, quando in cœna turbatus Spiritu dicebat: Amen amen dico vobis, unus vestrûm me tradet. Ante Patrem omne desiderium suum fuit, quando dixit: *Pater, si vis, transfer à me calicem hunc: verumtamen non mea, sed tua voluntas fiat.* Desiderium suum erat, ut per se hominem diabolus vinceretur, & homo perditus redimeretur. Suum desiderium erat, ut à morte resurgeret, & exul homo paradisum reciperet. Gemitus ejus à Deo non erat absconditus, qui in monte gemens oravit, quòd humana natura tantæ calamitati subjacuit, pro qua ipsum mori necesse fuit. Cor ejus conturbatum est, quando cœpit pavere & tædere. Virtus ejus dereliquit eum, quando in agonia factus sanguinem sudavit, & Angelus eum confortavit. Vel virtus, id est, potentia sua eum dereliquit, quando nil adversi furentibus contigit. Lumen oculorum, hoc est, clari- VERS. XV. Matth. 26. 38. Luc. 22. 42.

claritas Deitatis quasi secum non fuit, dum tot indigna ùt peccator pertulit. Amici ejus, scilicet Judas & alii simulatorii amici, & proximi, hoc est, Judæi ejus cognati adversùs eum appropinquaverunt, cùm facibus & laternis ad comprehendendum adversùs eum steterunt cum gladiis & fustibus tanquam ad latronem perdendum. Et qui juxta eum erant Apostoli, de longè steterunt, quia eo relicto fugerunt. Et vim faciebant, qui quærebant animam, hoc est, vitam ejus perdere violenter ùt furem vincientes & ùt reum ad Judicem pertrahentes. Et qui inquirebant sibi mala, id est, mortis supplicia, locuti sunt vanitates, hoc est falsa testimonia. Et dolos tota die illa meditabantur, quibus possent eum accusare & neci tradere. Ipse autem tanquam surdus non audiebat, quia nihil respondebat. Sicut mutus os non aperuit, sed sicut agnus coram tondente obmutuit. Et factus est sicut homo non audiens, quia accusantibus, blasphemantibus nihil respondit. In ore suo redargationes non habuit, quia se falsò criminantes non redarguit. Talia pro hominibus suis participibus sustinuit; de gloria verò Resurrectionis subjungit:

VERS. XVI. *Quoniam in te speravi Domine*, ut me resuscitares: *Tu exaudies Domine Deus meus humilitatem meam* * pro resurrectione mea & meorum redemptione.

* Vulgata: *Quoniam in te Domine speravi: Tu exaudies me Domine Deus meus.*

Quia dixi in oratione: *Nequando*

VERS XVII. *supergaudeant mihi inimici mei.* Supergauderent, si ipse non resurgeret. Gavisi quidem sunt, quando eum occiderunt. Sed supergavisi non sunt, quando eum resurrexisse audierunt. *Et dum commoventur pedes mei* de terra in crucem, *super me magna locuti sunt* dicentes: *Si Filius Dei est, descendat de cruce. Alios salvos fecit, se ipsum non potest salvum facere.* In Hebræo scribitur: *Dum vacillaverunt pedes mei, non magnificentur super me.* hoc est, non inde diu glorientur, quòd Apostoli pedes mei in Passione mea titubaverint. Sed hæc omnia patienter sustinui:

Matth. 27. 42.

Quoniam ego in flagella paratus, hoc est, ad hoc natus *sum*, ut flagella sustinerem & crucem, lanceam, fel, acetum. *Et dolor meus in conspectu meo semper. Dolor in conspectu* ejus fuit, quando Matrem conspexit plorantem, turbam impiorum sibi insultantem, latronem improperantem. Subsequitur vox Ecclesiæ. Hæc omnia passus est pro me,

VERS. XIX. *Quoniam iniquitatem meam annuntiabo, & cogitabo pro peccato meo.* Hæc vox centurionis expressit, quæ in confessionem Dei erupit. Post resurrectionem Christi iniquitatem suam populus jam fidelis annuntiabat, quando per Apostolos credidit in illum, quem occidit. *Pro peccato* hoc gravi cogitavit, quando pœnitentiam de Christi occisione egit. Subjungitur vox capitis: Tu quidem ad pœnitentiam converteris:

Inimici autem mei vivunt, VERS. XX. quia non statim puniti sunt, sed florent, *& confirmati sunt super me*, hoc est, prævaluerunt mihi, *& multiplicati sunt, qui oderunt me iniquè*, scilicet pro bono, pro doctrina, pro sanitate: multi, quia Judæi Pharisæi, Saducæi, Pagani. Et post mortem meam

Qui retribuunt mala pro bo- VERS. XXI.
nis, hoc est Judæi, qui mihi mortem pro vita reddiderunt, *detrahebant mihi* dicentes: *Seductor ille, dum adhuc viveret dixit: post tres dies resurgam. Jube ergo custodire sepulchrum, ne forte veniant discipuli ejus & furentur eum.* Hoc ideo factum est: *Quoniam sequebar bonitatem*, id est, in dilectione perseverabam.

Matth. 27. 63. & 64.

Non derelinquas me Domine VERS. XXII. & XXIII.
Deus meus in morte: *Ne discesseris à me* in inferno. *Intende in adjutorium meum*, dum infernum despoliavero. *Deus salutis meæ* resuscitans me à mortuis, & dans per me salutem hominibus.

Hoc etiam Ecclesiæ congruit, cujus amici, & proximi adversùs eam in persecutione appropiaverunt, & contra eam in accusatione steterunt. Et qui juxta illam erant, de longè steterunt: quia ejus familiares ab ea recesserunt. Et vim faciebant persecutores animam ejus quærentes. Et qui inquirebant sibi mala, locuti sunt vanitates, id est, mendacia objicientes ei falsa crimina. Et dolos tota die, hoc est, toto tempore meditabantur vel Pagani vel Hæretici, quomodo Christianos perderent, bona eorum diriperent. Populus autem Christianus tanquam surdus non audiebat, quia futuram spem intendebat. Sicut mutus os non aperuit, quia convitiis & contumeliis non respondit.

Et factus est sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones, quia cùm posset redarguere veris criminibus se fallaciter criminantes, non fecit, sed patienter exemplo Christi siluit. Quare? Quia in te Domine, non in terrenis speravi. Tu exaudies Domine Deus meus dans mihi promissum præmium, perducens me à labore in *Sabbathum*. Quia dixi orans: *Ne quando*, id est, nunquam *supergaudeant mihi inimici mei*. Inimici Ecclesiæ sunt dæmones. Hi super eam gaudent, si fideles in peccatis comprehenderint. Inimici quoque ejus sunt persecutores & Hæretici. Hi gaudent, si fideles in consensum suum pertraxerint. *Et dum commoventur pedes mei, super me magna locuti sunt.* Pedes Ecclesiæ sunt affectiones. Si qui fideles de statu rectitudinis in carnales affectus moti fuerint, mox inimici magna loquuntur super ruina ejus exultantes. Hic est ille Sanctus, ille prædicator, ille abstinens, ille totum populum convertens! Talia insultant lapsis. Sed hæc pœnitens patienter tolerat dicens: *Quoniam ego in flagella paratus.* Flagella persecutionum, verba detrahentium, maledicentium, blasphemantium, insultantium suffero, quoniam *Deus flagellat omnem filium, quem recipit*, subaudi: pœnitentem. *Et dolor meus in conspectu meo semper*, quem habeo, quia de gaudiis paradisi expulsus sum, & quia in multis Deum

Hebr. 12. 6.

meum offendi, & quia recordor illius *Sabbathi*. *Quoniam iniquitatem meam annuntiabo* humili confessione *& cogitabo pro peccato meo* faciens eleemosynas, fundam lachrymas, dimittam in me peccantibus, obsistam errantibus. *Inimici autem mei vivunt*, id est, bonis mundi florent, Pagani & Hæretici, & me oppressum malis derident. *Et confirmati sunt super me* potentiâ & divitiis: *& multiplicati sunt, qui oderunt me iniquè*, quia propter justitiam.

Vel aliter: Ego in flagellis & doloribus consumor, quia mortalis sum. *Inimici autem mei* dæmones *vivunt*, quia immortales sunt, *& super me* confirmantur, quia Dii immortales vocantur: *& multiplicati sunt, qui oderunt me iniquè* propter te dicentes, quòd mortuum adorem, immortales non colam. *Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi*, scilicet Hæretici. Ecclesia dat spiritualia charismata, Hæretici retribuunt schismata: Ecclesia virtutes, ipsi Hæreses: Ecclesia dilectionem, ipsi detractionem. *Quoniam sequebar bonitatem* imitans te per charitatem. *Ne derelinquas me Domine* in adversitatibus, *Deus meus, quem colo, ne discesseris à me* propter quæ commisi. *Intende in adjutorium meum*, ut dignè ea pœniteam, & dignè pro eis satisfaciam. *Domine Deus salutis meæ*, quia tu es Salvator, & non est aliud nomen datum sub cœlo hominibus, in quo oporteat salvari.

FINIS *Tertiæ Partis.*

INCI-

INCIPIT PROLOGUS GERHOHI IN *QUARTAM PARTEM* TRACTATUS IN PSALMOS.

Ribus jam Partibus in Psalmorum expositione adjuvante Deo expletis, Quartam à nobis exigunt avidi convivæ, quibus in illis tribus Trinitatis dulcedo sapuit, & sapit afficiente illos, ac delectante Sapientia, quæ dicit: Qui edunt me, adhuc esurient, Eccli. 24. 19. & qui bibunt me, adhuc sitient. *Hoc de convivis dictum est. Porro ad ministros, & dapiferos, vel pincernas in isto convivio satagentes circa frequens ministerium pertinet, quod ibidem subjungitur ex persona Sapientiæ.* Qui operantur in me, non peccabunt, & qui elucidant me; vitam Eccli. 24. 30 & 31. æternam habebunt. *Revera istos fructus quasi primitias carpunt, qui operantur in Sapientia, scribendo scilicet, seu legendo, quòd laudabiliter & instanter occupatis hac operatione minimè vacat pœnaliter peccare. Hic est fructus temporaneus.*

Porro serotinus erit, quòd quisque Sapientiam dictis ac factis elucidans vitam æternam habebit, cùm de vita mortali exibit. Nonne operantur in Sapientia, & elucidant eam nonsolùm sapientes, quorum lingua ornat scientiam per dulcem, ac nitidam eloquentiam, sed etiam infantes, atque lactentes, quorum ex ore Deus laudem suam perficit? Non ego pusillus annumerare me audeo magnis Doctoribus, qui Psalmos ante me tractaverunt, & quasi messores magni magnos manipulos in horrea Domini comportaverunt: Sed cum Christi discipulis adhuc parvulis & necdum consummatis, cùm Spiritus nondum fuit datus, quia Jesus nec- Joan. 7. 39. dum fuerat glorificatus, *fame cogente spicas vellicare, atque fricare ipsorum exemplo audeo.*

Et hoc agens in nomine Domini hunc Librum Quartum quasi fasciculum spicarum de sententiis Patrum collectum vobis porrigo, quos in hac mensa Domini convivas me habere gaudeo, petens & exspectans à Domino, ut hoc ipsum gaudium nostrum sit plenum, quo tunc rectè gaudeamus inter epulandum, si Domini pietas concesserit nostris epulis interesse tantam symphoniam & chorum, quantam congruit haberi filio invento, qui perierat, & resuscitato, qui mortuus fuerat. Quis ille putatis est Filius? Ego ego sum ille adolescens, qui in regione longinqua fui, sed reversus, Deo gratias, ad Patrem, stolam sacerdotalem per superabundantem gratiam accepi, & ex tunc siliquis, porcorum cibis, omnino spretis in Psalmorum pascuis libenter maneo, symphoniam, & Chorum diligo, atque pro fratre invido, super hoc indignante, Patrem piissimum rogo. Sed eidem fratri altercare cupienti minimè respondendum deliberans dixi: Custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam, cùm consisteret peccator adversùm me. *Ab hoc igitur Psalmo sit hujus Quartæ partis initium.*

PSAL-

PSALMUS XXXVIII.

Dixi custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea.

Titulus est:

VERS.I. *In finem Canticum David pro Idithun.*

Legitur in Libro Paralypomenon, quòd David, cùm à Philistæis reportasset Arcam Domini in Jerusalem, præfecit cantoribus Idithun, Assaph, Eman, & Ethan. Dum autem senuisset David, Salomonem constituit Regem. Et congregatis principibus Sacerdotum, Levitis, elegit de Leviticis in ministerium domûs Domini viginti quatuor millia, de quibus constituit janitores quatuor millia, & totidem cantores. Reliquos verò in cætera ministeria divisit. Præfecit autem janitoribus filios Chore: Cantoribus verò præfecit filios Asaph, Eman, & Idithun cum fratribus suis, qui omnes fuerunt ducenti octuaginta octo. Hæc autem nomina frequenter posuit Esdras in titulo, tum propter honorem ministerii, tum maximè propter nominum significationes, per quas suppositorum Psalmorum intellectus panduntur. Sicut hujus Psalmi patet arcanum per *Idithun*, quod interpretatur *Transiliens eos.* Docet enim iste Psalmus hinc à delectatione sæculi ad legem Dei transilire, & hinc ad æternitatem. Habet autem titulus *Canticum pro Idithun*, pro eo, quòd licèt grave sit carni de mundana conversatione exire: tamen menti jucundum est humanas illecebras transilire pro æternitate.

Primò posuit linguæ continentiam, & rixarum devitationem per prudentiam inter blasphemos, & optat finem, ubi non est necessarius hujus prudentiæ labor. Secundò dicit, vanitati omnes esse subjectos: & se Dominum expectare, & petit ab iniquitatibus liberari ibi: *Verumtamen universa vanitas omnis homo vivens.* Tertiò petit inter mala sæculi Deum sibi adesse, & peccata dimitti, ut prospero fine exeat, ibi: *Exaudi orationem meam Domine, & deprecationem meam.* Iste Idithun mundana transiliens de bono suo contrahit invidiam, & tamen propter eos, qui etiam bona pervertunt, deliberat inter malos tacere, & ait: *Dixi custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea.*

In superiori quidem Psalmo pro pœnitentibus oravit Christus compatiendo infirmitatibus eorum, & condolendo his, qui ignorant, & errant utpote tentatus per omnia pro similitudine absque peccato. In isto autem Psalmo suum justis innocentibus, & justificatis pœnitentibus exemplum commendans: *Dixi*, inquit, *custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam, cùm consisteret peccator adversum me. Obmutui, & humiliatus sum, & silui à bonis &c.* Hoc exemplum justis quoque est imitandum. Nam & juxta alium Prophetam; *cultus justitiæ silentium. Quod si*, ùt in Regula sua B. Benedictus ait, *à bonis, &*

Isa. 32. 17.
Reg. S. Ben. cap. 6.

A *ædificationum colloquiis interdum propter taciturnitatem debet taceri, quantò magis à malis propter pœnam debet cessari?* Verumtamen ne obstinatè, & indiscretè taceamus, continuò subjunxit: *Et dolor meus renovatus est* &c. Sicut, inquit, priùs peccabam nimis loquendo, ita modò nimis tacendo. Benè igitur habet in titulo: *In finem pro Idithun Canticum David. Idithun* transiliens interpretatur. Significat autem titulus hic *Canticum* hoc *David* illis cantari, qui ad virtutes transilierunt à vitiis, à multiloquio usque ad moderamen linguæ, à temporalibus usque in finem, usque ad illum, ultra quem transiliendum non est, usque ad ipsam æternitatem, quæ Deus est, quam qui adeptus fuerit, nihil ulteriùs quæret. B Maximè autem congruit, ut se à multiloquio compescat, qui ad hunc finem canendo, vel psallendo tendit. Hoc fine consummationis ego David contentus, eique intentus

Dixi custodiam vias meas. VERS. II.

Dixi. Id est: apud me deliberavi sicut rem difficilem, *ut custodiam vias meas. Dixi*, id est, verbis propriis me quasi voto constrinxi hoc proponens: *Ut custodiam vias meas. Custodiam* in silentio coram Deo *vias meas*, id est, opera mea congrua. *Custodiam vias meas*, in quibus non more serpentis repere, vel serpere, sed more cervi decretum est mihi saltus dare, atque transilire silendo dumeta rixarum, & spinas contentionum, ita ut *Non delin-* C *quam in lingua mea* pro maledictis maledicta reddendo, vel obloquentibus indisciplinatè obloquendo. Talia *Dixi* apud me ipsum in corde, ubi sapiens deliberat, quid, quando, cui, quantum, quomodo, quare loquatur, vel taceat. *Dixi*, inquam, talia, *ut non delinquam in lingua mea*, quod cavere nimis est difficile, maximè inter contentiosos. Nam *si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir*: & est rara avis in terra homo non offendens in lingua, quæ ut vulgò dicitur: in udo est, & facillimè labitur, *Quam*, ùt Jacobus Apostolus ait; *Nullus hominum domare potest*: cùm omnia bestiarum genera domita sint à natura humana. Difficile itaque fuit propositum, *ut non delinquam in lingua mea.* Facilius esset omnino silere, D quàm loqui suo tempore, tacere suo tempore, atque in neutro delinquere. Hoc ipsum est, quod proposui, ut neque tacendo, neque loquendo *delinquam in lingua mea.* Propter hoc

Jacob. 3. 2.
Id. 3. 8.

Posui ori meo custodiam, ut *tempus tacendi & tempus loquendi* observetur apud me; non quia bonos timeam, qui quæ approbant, laudant, & dant veniam lapsui linguæ in his, quæ improbant: sed propter malos elegi mihi magis tacendum, quàm loquendum etiam illo tempore, cùm taceri erat difficile, videlicet, *cùm consisteret peccator adversum me.* Cùm peccator non percipiens ea, quæ sunt Spiritûs Dei, *Consisteret* quasi cum mora stabiliter durans in conten-

Eccle. 3. 7.

contentione *adversùm me* quærens calumniandi A occasionem.

Ad augmentum quoque meriti dictum est: *Cùm consisteret peccator adversùm me.* Ac si diceret: non grande meritum esset, si arguente me, vel loquente contra me homine justo patientiam
Psal. 140. 5. exhiberem juxta illud: *Corripiet me justus in misericordia, & increpabit me*, imperante mihi silentium hinc proprii peccati conscientia, hinc arguentis innocentia, quem viderem mihi superiorem in causa. Nunc verò ego in causa superior, innocens, contra peccatorem consistente peccatore, *adversùm me*, cui possem contra falsas criminationes vera multa, & magna crimina objiciendo blasphemum os obstruere, tamen propter patientiæ, & humilitatis conservantiam *posui ori meo custodiam*, videlicet, ne viderer ultio- B nem expetendo reddere maledictum contra maledictum, simul & sperans Dominum humilitatem meam respecturum, ac redditurum mihi benedictionem pro maledictione. Sic & ego verus David quasi agnus coram tondente, coram Pilato tonsore obmutui, & non aperui os meum, ita ut miraretur Pilatus. Discipulis etiam loquens multa inter loquendum transilivi. Unde & dixi:
Joan. 16. 12. *Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò.* Adeo autem *posui* ori meo custodiam, quòd

VERS. III. Obmutui, & humiliatus sum.

Obmutui, hoc est: ita tacui, ut nec mutirem contra obloquentes. Et quia tacent aliqui per superbiam dedignantes respondere his, C quos despiciunt: Ego non solùm *obmutui*, sed etiam *humiliatus sum*, ita ut esset purum, & humile silentium meum, non dolosum vel superbum, seu indignationis fermento permixtum, quia tacui ex humilitate in simplicitate, Vel *humiliatus sum* ad improperia sustinenda,

Et silui à bonis quoque annuntiandis: ne
Matt. 7. 6. *sanctum darem canibus, & mitterem margaritas ante porcos.* Vel *silui* etiam *à bonis* auditoribus alloquendis, dum eisdem intermixtus *consisteret peccator adversùm me.* Vel *silui à bonis* eloquiis, ne in his annuntiandis inciderem vitium loquacitatis, & excederem in verbis vitia hominum vel nimis exaggerando, vel nimis increpando. Timui enim scripturam di-
Prov. 15. 4. centem: *Lingua placabilis lignum vitæ, quæ autem immoderata est, conteret spiritum.* Timui D ergo, ne lingua mea immoderata immoderatè arguens potiùs contereret, quàm ædificaret auditores, & ideo *silui* etiam *à bonis* & ædificationum colloquiis, eligens magìs tacendo & tacitè orando ipsos malos transilire, quàm eos insilire, atque confligere cum ipsis in tantum linguosis, ut verè dictum illud conveniat eis:
Psal. 39. 12. *Vir linguosus non dirigetur in via.* Hos caveri volens Apostolus instruit dilectum discipulum
2. Tim. 2. 14. dicens: *Noli verbis contendere, in nihilum utile est, nisi ad subversionem audientium.* Item ser-
2. Tim. 2. 24. vum Domini ait *non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes.* Ut ergo mansuetus essem ad omnes, interdum *silui, & obmutui.*

Pro obmutui alia translatio habet: *Obsurdui*, & est sensus: Ego Idithun statuens tacere, ut non delinquam loquendo, peccavi tacendo, experimento verum comprobans quod dicit Ethnicus:

In vitium ducit culpæ fuga, si caret arte.

Nam vitium fugiendo vitium incidi, dum timens noxiam loquacitatem incidi noxiam taciturnitatem. Positus enim inter Dominum divitem & conservum pauperem curro inter hos hinc inde saliens, & media transiliens, nunc ad Dominum divitem contemplationis volatu, aut saltu propinquans, nunc inde per compassionis condescensionem proximans conservo pauperi, ut hinc audiam vocem Sponsi, atque istinc erogem pecuniam Domini mei. Dum autem incautus loqui timui, malè tacui, & cavens esse prodigus apponendo escam fastidiosis, factus sum tenax non erogando famelicis. In ipsa quoque tenacia surrepsit pigritia. Piger verò servus damnatur, ut, quia non erogat, non accipiat, imò & quod habuit auferatur ab eo, quod & mihi accidit. Cùm enim scriptum sit: *Qui audit, dicat: Veni*, quotiescunque nimis Apoc. 22. 17. tacendo ad proximum non dixi: *Veni*, ego quoque auditum perdidi, ut non audirem vocem vocantis me Domini, quia ego alios vocare nolui. Sic dum nimiùm silens obmutui, auditum quoque perdens *obsurdui*, & sub talibus flagellis *humiliatus sum*, propterea maximè, quòd *silui à bonis*, & ob hoc *dolor meus renovatus est.* Qui enim priùs dolui me dixisse tacenda, posteà magìs dolere cœpi, eò quòd tacueram dicenda. Et quia dolor est in loquendo, & zelus domûs Dei comedens in tacendo, non dico: *Caluit*, sed ab utraque parte

Concaluit cor meum hinc urente VERS. IV. me igne Dei, & desiderio cœlestium, ubi tutum erit silentium, quia nemo ibi loquetur post universale illud completorium, finale videlicet judicium completivum cunctorum Divinorum operum, in quo *dimittes* quemlibet *servum* Luc. 2. 29. *tuum Domine secundùm verbum tuum in pace*, ac silentio quietissimo nulla ibi existente necessaria docendi vel discendi occupatione: quia *erunt omnes docibiles Dei*, quando videbunt Joan. 6. 45. omnes electi *salutare tuum, quod parasti* tunc exhibendum *ante faciem omnium populorum lumen ad revelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israël.* Quia ergo nondum est mihi hora vel vitæ, vel sæculi extrema, in qua dimittes me servum tuum in pace, ut spero: Nunc interim *concaluit cor meum*, dum neque loqui, neque silere invenio mihi tutum.

Fuit aliquando, ut pro mea paulò ampliùs persona veritatem confitendo loquar, fuit, inquam, ignitum eloquium meum vehementer: sed quoniam abundavit iniquitas refrigescente charitate multorum, frigescere quoque jam cœpit mea culpa eloquium meum, ita ut præmortuis penè cunctis membris meis vix calor vitalis in pectore meo sit relictus. Quo tamen adhuc aliquatenus vigente *concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis*, uti

mihi hæc scribenti testimonium perhibent litteræ Sedis Apostolicæ ad me directæ, quarum textus ita se habet:

Eugenius * *Episcopus servus servorum Dei, Dilecto Filio Gerhoho Reicherspergensi Præposito salutem, & Apostolicam Benedictionem.*

Scripta devotionis tuæ benignè recepimus, & fervorem tuæ religionis ex eorum inspectione manifestè cognovimus. Concaluit enim cor tuum intra te, & in meditatione tuâ exardescit ignis. Ignitum quoque eloquium tuum vehementer. Super hoc itaque, quòd contra pessimas novitates, commotiones quoque, quæ contra Ecclesiam Dei, & personas Ecclesiasticas oriuntur, te zelo charitatis exardescere cognoscimus, Paterno affectu gaudemus, & devotionem tuam in Domino collaudamus. Verumtamen quoniam bonum est incipere, sed multò melius consummare, dilectionem tuam in Domino commonemus, ut in bono proposito firmiter perseveres. Quia nos personam tuam tanquam litteratum, & Religiosum virum paternâ charitate diligimus, &, in quibus secundùm Deum possumus, honorare, & manutenere volumus. Data Sutrii XVII. *Kalend. Junii.*

Has litteras huic operi placuit hoc loco inseri, ut in eis valeat animadverti, quòd ego G. dictaminis hujus minister testimonium habeo non solùm à mea propria conscientia, sed etiam à Sede Apostolica, veraciter me in hoc Psalmo dicere posse non solùm ex persona David, sed etiam propria mea persona: *Convaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis.* Fuit aliquando, ut præmissæ litteræ testantur ignitum eloquium meum vehementer: sed nunc præfocata eloquii flamma, & ore meo penè penitus conclusio, dum loqui, ut solitus eram, inutile puto, & ideo taceo, *ignis* pridem in eloquio, flammescens, nunc se ad interiora cordis contraxit, atque inde *convaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis,* præ cujus magnitudine conceptum sermonem interdum non valeo tenere. Nam etsi voluero tacere, non valeo, neque hoc mihi permitti scio, & bene sentio, atque in hoc ipso gaudens gaudebo propter vocem Sponsi, quam audire desidero etiam per os asinæ, quantò magis per os Prophetæ. Desideranti mihi audire hanc vocem sponsi contigit per ipsius gratiam, ut aliquando per os proprium audirem eam, ita ut verum esse persenserim, quod ipse ait suis discipulis: *Ego enim dabo vobis os, & sapientiam, cui non poterunt resistere, & contradicere omnes adversarii vestri.* Item: *Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Sanctus.* Unde unus talium confidenter ait: *An experimentum ejus quæritis, qui in me loquitur Christus?* Longè quidem sub talium pedibus ego jaceo vinctus peccator longo & multiplici funiculo. Unde quod Ezechieli dictum est, mihi quoque utcunque dici convenit: *Et tu fili hominis, ecce data sunt super te vincula.* Item: *Adhærere faciam linguam tuam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir objurgans, quia domus exasperans est.* Attamen veracem esse didici, si virtutem discretionis habuisset, amicum Beati Job, ubi dixit: *Sed conceptum sermonem tenere quis poßit?* Et quidem conceptum sermonem superfluum, sive malum non posse tenere, vitiosum est & stultum juxta illud sapientis: *Sagitta infixa in femore canis, sic verbum in corde stulti.* Sed econtra conceptum sermonem bonum, & necessarium non posse tenere gloriosum est, quemadmodum Jeremias tenere non valens, cùm dixisset: *Et factus est mihi sermo Domini in opprobrium, & in derisum tota die, & dixi: non recordabor ejus, neque loquar in nomine ipsius,* ita subjunxit: *Et factus est in corde meo quasi ignis exæstuans clausus in ossibus meis, & defeci ferre non sustinens.* Sed æmuli mei nolentes, imò & dedignantes credere, quòd istiusmodi ardeam igne, moventur contra me addentes igni fervoris ignem doloris: unde non solùm caluit, sed igne gemino *concalescit cor meum intra me,* dum peccat aliquis, ac penè scandalizatur in me, quòd scribo, quòd in Psalmorum Tractatu ex dictis Patrum quædam colligens aliquid supererogo, præsumptioni deputans, & vanæ gloriæ. Veruntamen quomodocunque volunt, præsentes de nobis judicent, futuri clementiùs judicabunt. Dum enim vivimus, ait vir illustris Beatus Hieronymus, & vase fragili continemur, videntur amicorum prodesse studia, & nocere æmulorum opprobria. Postquam autem reversa fuerit terra in terram suam, & tam nos, qui scribimus, quàm eos, qui de nobis judicant, pallida mors subtraxerit, & alia venerit generatio, primisque cadentibus foliis virens sylva succreverit, tunc sine nominum dignitate sola judicantur ingenia. Nec considerat qui lecturus est, cujus, sed quale sit, quod lecturus est, sive ille Episcopus, sive Laicus, Imperator & Dominus miles & servus, aut in purpura & serico, aut in vilissimo panno jaceat, non honorum diversitate, sed operum merito judicabitur. Nunc cœpta prosequamur.

Luc. 21. 15.
Matt. 10. 20.
2. Cor. 13. 3.
Ezech. 3. 25.
Job. 4. 2.
Eccli. 19. 12.
Jerem. 20. 8 & 9.

Concaluit cor meum intra me. Non simpliciter caluit, sed *concaluit* cor meum, dum, sicut dictum est, accessit ignis ad ignem. Nam ignis ille, quo ardentes dicunt discipuli: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum nobis loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas?* Cor meum calefecit in amore veritatis obscura illuminando. Huic accessit ignis doloris, qui me tabefecit, ita ut diceretur: *Vidi prævaricantes, & tabescam, quia eloquia tua non custodierunt.* Sic sic gemino igne amoris & doloris *concaluit cor meum intra me,* ubi loquitur homo interior cum Deo suo in secreto soliloquio, & ignis iste geminus exardescet non æstuatione insana, vel tumultuosa, sed *in meditatione,* id est, ex consilio prudenter accensus, unde animus meus reddebatur valde anxius loquererne, an tacerem. Periclitans autem in hac fluctuatione dicendi & tacendi hoc elegi, ut cavens effundere sermonem, ubi non erat auditus, in secreto soli Deo loquerer, cui etiam

Luc. 24. 32.
Psal. 118. 158.

Locutus sum in lingua mea, VERS. V.
ita ut exemplo Annæ linguam, labiaque moverem, sed vox penitus non audiretur. Ergo tacitè *locutus sum in lingua mea* non forinseco auditori,

1. Reg. 1. 13.

* Eugenius Tertius, creatus Anno 1145. 27. Februarii: Mortuus est Anno 1153. 8. Julii.

auditori, sed intrinseco exauditori dicens: A

Notum fac mihi Domine finem meum.

O Domine Dominator vitæ meæ, mihi transilienti, qui à delectatione sæculi ad meliorem, scilicet spiritalem delectationem transilivi, ut me non jam delectet voluptas mundana, sed veritas, misericordia, pietas, justitia, & munditia, mihi, cui sapit sapientia non terrena, sed quæ desursum est, mihi transilienti ea, quæ videntur, & concupiscenti cœlestia, quæ non videntur, *fac notum finem meum*, quo apprehenso non sit ultra transiliendum, quò dum inter scandala curro, mihi sit jugiter tendendum quasi ad bravium certum, benè currentibus destinatum, quo accepto non ulteriùs transiliam,
Psal. 118. 96. sed ibi quiescam dicens: *Omnis consummationis* B
vidi finem, in eo quiescam: *Finis enim legis Christus ad justitiam omni credenti.*

Hunc *finem notum* habent oves de quibus
Joan. 10. 14. ipse ait: *Et cognosco meas, & cognoscunt me meæ.*
Matth. 16. 16. Hunc Petrus cognovit, qui dixit: *Tu es Christus*
Joan. 6. 69. *Filius Dei vivi.* Item: *Verba*, inquit, *vitæ æternæ*
habes, & nos à te quò ibimus? Novit etiam
1. Cor. 1. 24. Paulus Christum *Dei virtutem, & Dei sapientiam.* Unde licèt inter parvulos, & infirmos non prædicaret nisi Christum Jesum, & hunc crucifixum, tamen sapientiam loquens inter
2. Cor. 5. 16. perfectos: *Etsi cognovimus*, ait, *Christum secundùm carnem, sed nunc jam non novimus.* Ac si diceret: Etsi crucifixus, ac mortuus est ex nostra, quam portavit infirmitate, verè tamen C
Joan. 11. 25. dicit: *Ego sum Resurrectio, & vita.* Resurrectio videlicèt hominum de morte animæ corporisque reviviscentium: vita verò Sanctorum Angelorum sempiternaliter viventium. Vel: *Ego sum Resurrectio* meorum cadentium & citò resurgentium in hac vita juxta illud antiquis
Prov. 24. 19. dictum: *Septies in die cadit justus, & resurgit.*
Matth. 18. 22. Nunc autem non dico: *usque septies, sed usque septuagies septies.* Ego sum *Resurrectio* meorum ante judicium, *& vita* invariabilis, atque
Joan. 14. 6. interminabilis post judicium. Item ait: *Ego sum via, & veritas, & vita.* Me viam no-
Psal. 118. 1. runt *beati immaculati in via, qui ambulant in*
Psal. 118. 2. *lege mea.* Me veritatem norunt *beati, qui scrutantur testimonia* mea, verissimam me vitam norunt, qui in me vite quasi palmites vivunt, & bonos fructus faciunt, quique me radicem ha- D
bentes, mihique adhærentes arescere, vel mori non poterunt in anima, neque ipsam carnis mortem gustabunt, donec videant in se re-
Joan. 6. 51. gnum Dei. Item ait: *Ego sum panis vivus, qui*
Joan. 8. 12. *de cœlo descendi. Ego sum lux mundi.* Soli ergo hunc panem norunt, qui habent sanum palatum ad ipsum gustandum & sapiendum. Soli Solem justitiæ sive lucem mundi hunc esse norunt, qui habent cordis oculum sanum ad ipsum in sua claritate videndum. Nam omnes quidem homines, etiam qui eum pupugerunt, videbunt eum venientem in nube cum potestate magna, & majestate, sed nube corporalis manifestationis post judicium remota soli Solem justitiæ in claritate videbunt, & notum habebunt, quorum nunc vota, & desideria exaudientur dicentium: *Notum fac mihi Domine* finem meum, id est: *Notum fac mihi* Christum.

Sed si tu vis illum notum habere, primitus co-
gnosce te ipsum. Nam *si ignoras te*, dicet tibi: *Egre-* Cant. 1. 7.
dere & abi post vestigia gregum. Item talibus, fatuis virginibus præ nimia fatuitate se ipsas ignoranti-
bus dicet: *Amen dico vobis: Nescio vos.* Unde pru- Matth. 25. 12.
denter, ac sapienter orans Beatus Augustinus ait: *O Domine, noverim me: noverim te*: gemina hæc scientia usque adeo est necessaria omni homini, ut eis alia nulla debeat anteponi. Et est quidem prius tempore, vel ordine, ut agnoscas te, ac deinde finem tuum Christum psallendo in finem, & dicendo ad
Patrem: *Notum fac mihi Domine finem meum: quia* Matth. 16. 17.
caro, & sanguis hunc *non revelat, sed Pater*: Attamen hic est ordo præposterus, & necessariò commutatus, dum iste Idithun sapienter psallens & inferiora transiliens primò petit notitiam Christi, quæ dignitate, ac fructu potior est, ac deinde notitiam sui, *ut sciam*, inquiens, *quid desit mihi*, ac si dicat: Primò regnum Dei quærens dico: *Notum fac mihi Domine finem meum.* Sed quoniam ad illud pervenire non valeo, si me ipsum ignoro, ante omnia: *Notum fac mihi finem meum.*

Et numerum dierum meorum quis est, ut sciam quid desit mihi.

Non videatur absurdum, quòd prius est in petitione id, quod speratur in fine cùm dico: *Notum fac mihi Domine finem meum.* Idithun, quod interpretatur *transiliens*, ego sum, qui sic psallo, qui in psalterio decachordo priores & inferiores chordas prætermittens, & quasi transiliens tango summam dicendo: *Notum fac mihi Domine finem meum.* Sed regredior secundùm quod animalia ibant & revertebantur ad inferiora, per quæ ascensus est ad summa, & dico: *Notum fac mihi Domine finem meum, & numerum dierum quis est, ut sciam quid desit mihi.* Ad summa transiliens, quorum necdum capax invenior, compellor inde redire ad ea, quæ subteriora sunt.

Sic Isaias cùm delectaretur inhærere visioni altissimi Domini sedentis super solium excelsum & elevatum, nimietate luminis reverberatus reflexit
intuitum ad *ea, quæ sub ipso erant, & replebant tem-* Isa. 6. 1. 2.
plum. Seraphim, inquit, *stabant super illud, sex alæ* & 3.
uni, & sex alæ alteri, & clamabant Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth, plena est omnis terra gloria ejus. Nota ordinem transilientis primò ad videndum sedentem Dominum super solium excelsum; deinde quasi resilientis ad contemplandum, quæ sub ipso erant, & replebant templum: Postremò inhærentis visioni gloriæ, qua plena erat non solùm templum, sed & omnis terra, quia Creatoris gloria sanos oculos habenti conspicua est in omni creatura sua etiam infima, ut est ista, quam calcamus, terra, quod dictum sit salvo altiore, & sacratiore sensu, quo mysticè intelligitur *terra* hæc terrestris & in hac vita peregrinans Ecclesia: *Templum* in ea spiritalium sancta, & ad

modum templi sacris Ordinibus vita dedicata: *Solium excelsum, & elevatum* Ecclesia jam regnans in cœlo partim consistens de Angelis in excelso creatis & firmatis, partim de hominibus ab imo per gratiam sursum elevatis. Unde jure hoc *Solium* dicitur *excelsum, & elevatum*: *Excelsum* videlicet in Angelis ab initio Sanctis: *Elevatum* in hominibus per gratiam sanctificatis, & de inferno inferiori ad alta sublevatis. Quorum si te delectat societas, ut in ipsis Dominum sedentem, id est, quiescentem, regnantem, & judicantem videas, imitare animalia euntia, & revertentia, ut priùs in laudibus Dei exercearis in terra corde, ore, opere canendo Sanctus, Sanctus, Sanctus in sancta fide, spe, charitate, corde credens ad justitiam, ore confitens ad salutem. Per charitatem, quod bonum est, operando ad omnes, maximè ad domesticos fidei, & sic exercitatus piis operibus eris in numero exercituum Domini Sabaoth, quod interpretatur *Exercituum*, tandemque fies & tu Solium Domini excelsum, & elevatum: *Excelsum* in Spiritu An-

Apoc. 21. 17. gelis coëssentiali & coæquali secundùm *mensuram hominis, quæ est Angeli*: *Elevatum* in corpore glorificato, cùm id, quod seminatur in infirmitate, surget in gloria. Non itaque molestè feras, quòd in transiliendo rogans notum tibi fieri finem tuum, non citò exaudiris. Est ubi nunc interim exercearis, notitia videlicèt dierum tuorum. Hanc pete, ut accipias, & ex tali notitia dicere Deo valeas: *Ecce mensurabiles posuisti dies meos, & substantia mea tanquam nihilum ante te.* Sic proficies per notitiam dierum tuorum mensurabilium, in quibus agnosces te ipsum ad notitiam dierum immensurabilium & interminabilium, in quibus agnosces finem tuum, quem nunc agnoscere *labor est ante te*, donec intres in Sanctuarium Dei, & intelligas in novissimo, quis finis tuus, quisque sit finis omnium in finem psallentium, & in finem transilientium, atque in

Gen. 28, 12. scala Jacob nunc ascendentium, nunc descendentium, donec inveniant finem suum, Dominum scilicet, summitati scalæ innixum, de quo & hic transiliens dicit: *Et nunc, quæ est exspectatio mea? Nonne Dominus?*

Multa sunt in Scripturis exempla Sanctorum ascendentium, & descendentium in hac scala Jacob: Ascendentium ad cognitionem Dei, descendentium ad recognitionem sui. Sic

*Ex Sermone XXXIV. S. Bernardi in Cantica. * *olim Sanctus Moyses, quoniam multum præsumebat de gratia & familiaritate, quam invenerat apud Deum, aspirabat ad quandam visionem,*

Exod. 33. 13. *ita ut diceret Deo: Si inveni gratiam in oculis tuis, ostende mihi te ipsum. Accepit autem pro ea visione longè inferiorem, ex qua tamen ad ipsam, quam volebat transiliendo capere, posset aliquando pervenire. Filii quoque Zebedæi in simplicitate cordis sui ambulantes magnum & ipsi aliquid ausi sunt, quasi transiliendo appetere. Sed ad gradum nihilominus sunt reducti, per quem fue-*

Matt. 20. 21. *rat ascendendum dicente illis Domino: Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Ac si diceret: Si delectat mecum sedere in culmine honoris, exerceat priùs certamen laboris. Ita & Sponsa in Canticis Canticorum, quoniam rem grandem postulare videtur dicens ad Sponsum: Indica* Cant. 1. 6. *mihi, quem diligit anima mea: ubi pascis, ubi cubas in meridie? ne incautè saliendo cadat, reprimitur sanè austeriori responsione, sed planè utili, & fideli, cùm ei à Sponso dicitur: Si ignoras te ô pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum, & pasce hædos tuos juxta tabernacula pastorum. Oportet namque humiliter sentire de se nitentem ad altiora se, ne, dum supra se attollitur, cadat à se, nisi in se firmiter per veram humilitatem fuerit solidatus. Et quia nisi humilitatis merito maxima maximè obtinentur, propterea, qui provehendus est, correptione humiliatur, humilitate meretur. Tu ergo cùm te humiliari videris, habeto id signum in bonum omnino argumentum gratiæ propinquantis.* Nam sicut *ante ruinam exaltatur cor, ita ante* Prov. 16. 18. *exaltationem humiliatur. Sanè utrumque legis,* Jac. 4. 6. *Deum scilicet superbis resistere, & humilibus gratiam dare. Nonne denique servum suum Job, cùm post insignem triumphum tantam & tam probatam ipsius patientiam largâ remunerandam benedictione censeret, priùs in multis & districtis percunctationibus humiliare curavit, & sic parare viam benedictioni?*

At parum est, cùm per se ipsum humiliat nos Deus, si tunc libenter accipimus, nisi quando & per alium hoc facit, sapiamus similiter. Quam ob rem accipe hujus rei mirabile documentum in Sancto David. Aliquando maledictum est illi, 2. Reg. 16. 10. *& à servo. At ille nec cumulatam injuriam sensit, quia præsensit gratiam. Quid mihi, ait, & vobis Filii Sarviæ? O verè hominem secundùm cor Dei, qui se ulciscenti potiùs, quàm exprobranti succensendum putavit! Unde & secura conscientia loquebatur: Si reddidi retribuentibus mihi mala,* Psal. 7. 5. *decidam meritò ab inimicis meis inanis. Vetuit ergo prohiberi maledicum convitiantem, quæstum æstimans maledicta. Et addidit: Dominus misit illum ad maledicendum David. Prorsus secundùm cor Dei, qui de corde Dei ferebat sententiam. Sæviebat lingua maledica, & ille intendebat, quid in occulto ageret Deus. Vox maledicentis in auribus, & animus inclinabat se ad benedictionem. Nunquid in ore blasphemi Deus? Absit: sed eo usus est ad humiliandum David. Nec latuit Prophetam, quippe cui incerta, & occulta sapientiæ suæ manifestaverat Deus. Et ideò dicit: Bonum mihi, quia humiliasti me,* Psal. 118. 71. *ut discam justificationes tuas. Vides, quia humilitas justificat nos? Humilitas, dixi, & non humiliatio. Quanti humiliantur, qui humiles non sunt! Alii cum rancore humiliantur, alii patienter, alii libenter. Primi rei sunt, sequentes innoxii, ultimi justi. Quamquam & innocentia portio justitiæ est, sed consummatio est apud humilem. Qui autem dicere potest: Bonum mihi, quia humiliasti me, is verè humilis est. Non potest dicere, qui invitus portat: minùs, qui murmurat. Neutri horum promittimus gratiam, quòd humiliatur, etsi sanè longè hi duo à se differant, & alter quidem in patientia sua possideat animam suam, alter in suo murmure pereat. Sed enim,*

etsi

etsi unus iram, neuter tamen gratiam promeretur, quoniam non humiliatis, sed humilibus dat DEUS gratiam. Est autem humilis, qui humiliationem vertit in humilitatem, & ipse est, qui DEO dicit: Bonum mihi, quod humliasti me. Nemini prorsus, quod patienter fert, bonum est,
2. Cor. 9. 7. *sed molestum. Scimus autem, quia hilarem datorem diligit DEUS. Unde & cùm jejunamus, jubemur caput nostrum ungere oleo, & faciem lavare, ut nostrum scilicet opus bonum spiritali quodam gaudio condiatur, & holocaustum nostrum pingue fiat. Etenim sola gratiam, quam præfert, meretur læta & absoluta humilitas. Quæ enim coacta fuerit vel extorta, qualis utique est in viro patiente illo, qui possidet animam suam, hæc, inquam, humilitas, etsi vitam obtinet propter patientiam, propter tristitiam tamen gratiam non habebit. Non enim congruit ei, qui*
Jac. 1. 9. *ejusmodi est, illud scripturæ: Glorietur humilis in exaltatione sua; quoniam non sponte humiliatur, neque libenter.*

Vis autem videre humilem rectè gloriantem,
2. Cor. 12. 9. *& verè dignum gloria? Libenter, inquit, gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi. Non dicit, patienter se ferre infirmitates suas, sed gloriari, & libenter gloriari in illis, probans etiam sibi bonum esse, quòd humiliatur, nec sufficere omnino, ut possideat animam suam tanquam patienter humiliatus, nisi & gratiam accipiat tanquam sponte humiliatus. Generalem verò hinc audi regulam: Omnis qui se humiliat, ait, exaltabitur. Significat profectò, non omnem exaltandam esse humilitatem, sed eam tantùm, quæ de voluntate venit, non ex tristitia, nec ex necessitate. Nec enim per contrarium omnis qui exaltatur, humiliandus erit, sed tantùm, qui se exaltat humiliabitur, nimirum ob voluntariam vanitatem. Ita ergo non qui humiliatur, se qui sponte se humiliat exaltabitur, utique ob meritum voluntatis. Esto enim, quòd humilitatis materia per alium ministratur, verbi gratia: probra, damna, supplicia, non tamen idcirco rectè ab alio, quàm à semetipso humiliatus ille dicitur, qui illa omnia tacita, & læta conscientia causâ DEI subeunda decreverit.*

Ad hanc sanè humilitatem per suimet cognitionem & sponsus in Canticis Canticorum, ut paulò superiùs tetigimus, sponsam revocat dicens: *si ignoras te, egredere.*

Ex Serm. XXXV. S. Bernardi in Cantic.: * *Dura, & aspera increpatio, quòd dicit: egredere. Hoc quippe verbum servi audire solent à valde irascentibus, & indignantibus Dominis suis, cùm graviter illos offenderunt: Exi hinc, exi à me, egredere à conspectu meo, & à domo ista. Hoc ergo verbo aspero, atque amaro satis nimiùm increpatorio utitur sponsus contra dilectam sub conditione tamen, si se ipsam ignoraverit. Nil quippe validius efficaciusve ad terrendum potuit in eam intendere, quàm ut egredi minaretur, quod & tu advertere potes, si benè attendas, unde egredi jubetur. Unde enim? quò putas, nisi de Spiritu ad carnem, de bonis animi ad sæcularia desideria, de interna requie mentis ad mundi strepitum, & inquietudinem curarum exteriorum? In quibus omnibus nonne nisi labor, & dolor, & afflictio spiritûs? Quæ enim anima semel à Domino didicit, & accepit intrare ad se ipsam, & in intimis suis DEI præsentiam suspirare, & quærere faciem ejus semper (spiritus enim est DEUS, & qui quærunt eum, oportet eos in spiritu ambulare, & non in carne, ut secundùm carnem vivant) Talis, inquam, anima, nescio an vel ipsam gehennam ad tempus experiri horribilius, pœnaliusve ducat, quàm post spiritalis studii hujus gustatam semel suavitatem exire denuo ad illecebras, vel potiùs ad molestias carnis, sensuumque inexplebilem repetere curiositatem dicente Ecclesiaste: Oculus* Eccl. 1. 25.
non impletur visu, nec auris auditu. Audi enim hominem expertum, quæ loquimur. Bonus es Thren. 3. 25.
B *Domine, inquit, sperantibus in te, animæ quærenti te. Ab hoc enim si quis animam sanctam avertere conaretur, puto haud secus accepisset, quàm si se de paradiso, & ab ipso introitu gloriæ conspiceret deturbari. Audi adhuc & alium similem huic. Tibi dixit cor meum, exquisivit te* Ps. 26. 8.
facies mea, faciem tuam Domine requiram. Unde & dicebat: Mihi autem adhærere DEO bonum Ps. 72. 28.
est. Et item loquens ad animam suam dicit: Convertere anima mea in requiem tuam: quia Psal. 114. 7.
Dominus benefecit tibi. Dico ergo vobis: nihil est, quod in tantum formidet, quisquis hoc beneficium semel accepit, quàm ne gratia derelictus necesse habeat denuo egredi ad carnis consolationes, imò desolationes, rursumque carnalium sensuum sustinere tumultus.

C *Terribilis proinde, & nimis formidolosa comminatio: Egredere, & pasce hœdos tuos, quod est: indignam noveris te illa tua familiari & suavi rerum contemplatione cœlestium, intelligibilium & Divinarum visionum. Quam ob rem egredere de sanctuario meo, corde tuo, ubi secretos, sacrosque veritatis ac sapientiæ sensus dulciter haurire solebas, & magis tanquam una de sæcularibus pascendis, & oblectandis tuæ carnis sensibus intricare. Hœdos quippe, qui peccata significant, & in judicio collocandi sunt à sinistris, dicit vagos ac petulantes corporis sensus, per quos peccatum tanquam mors per fenestras intravit ad animam. Cui & benè congruit, quod sequitur in scriptura: juxta tabernacula pastorum. Non enim supra sicut agni, sed juxta tabernacula pastorum hœdi*
D *pascuntur. Pastores siquidem, qui veri pastores sunt, licèt tabernacula habeant de terra & in terra, corpora videlicet sua his diebus, quibus nunc militant, non tamen de terra, sed de cœlestibus pascuis greges Dominicos pascere consueverunt. Neque enim suam eis, sed Domini prædicant voluntatem. At hœdi, qui sunt corporis sensus, cœlestia non requirunt, sed juxta tabernacula pastorum, in omnibus videlicet bonis sensilis * hujus mundi, quæ est regio corporum, sumunt, unde sua desideria non tam satient, quàm irritent.*

* Edit. sensibilibus

Turpis mutatio studiorum, ut cui ante studio fuerat peregrinantem & exulem animam suam sacris meditationibus tanquam cœlestibus pascere bonis, DEI beneplacitum & mysteria voluntatis ejus

 exqui-

exquirere, penetrare devotione cœlos, & mente A
supernas circuire mansiones, salutare Patres, A-
postolos, & Choros Prophetarum, Martyrumque
admirari triumphos, ac stupere pulcherrimos or-
dines Angelorum, nunc omnibus his omissis turpi
se corporis mancipet servituti ad obediendum car-
ni, ac satisfaciendum gulæ & ventri, ad mendi-
candum in universa terra, unde ex ea, quæ præ-
terit, figura hujus mundi suam semper famelicam
curiositatem aliquatenus consoletur! Exitus aqua-
rum deducant oculi mei super hujusmodi animam,
quæ cùm nutriretur in croceis, demum amplexa-
Job.24.21. *tur stercora. Pavit enim juxta beati viri senten-*
tiam, sterilem, quæ non habebat filios, & viduæ
non benefecit. Et vide, quia non simpliciter:
egredere, sed egredere inquit, & abi post vesti-
gia gregum, & pasce hœdos tuos. In quo, ut B
mihi videtur, magnæ cujusdam rei nos admonet.
Quid istud? Heu quòd egregia creatura olim,
jam facta de grege, & nunc in pejus miserabili-
ter proruens non saltem inter greges remanere per-
mittitur, sed post abire jubetur. Quomodo in-
Ps.48.13. *quis? Quomodo legis: Homo cùm in honore esset,*
non intellexit, comparatus est jumentis insipien-
tibus, & similis factus est illis. Ecce quomodo de
grege facta est egregia creatura! Puto dicerent
Gen.3.22. *jumenta, si loqui fas esset: Ecce Adam factus est*
quasi unus ex nobis. Cùm in honore esset, in-
quit. In quo honore quæris? Habitabat in para-
diso, & in loco voluptatis conversatio ejus, nihil
molestiæ, nihil indigentiæ sentiebat odoriferis sti-
patus malis, fulcitus floribus, gloria, & honore
coronatus, & constitutus super opera manuum C
Plasmatoris. Magis autem ob insigne Divinæ si-
militudinis præcellebat, & erat illi sors, & so-
cietas cum plebe Angelorum, & cum omni
militia cœlestis exercitûs.

Sed mutavit istam gloriam DEI in similitu-
dinem vituli comedentis fœnum. Inde est, quòd
panis Angelorum factus est fœnum positum in præ-
Joh.1.14. *sepio, appositum nobis tanquam jumentis. Ver-*
bum caro factum est, & juxta Prophetam omnis
caro fœnum. At fœnum istud minimè desiccatum
est, nec ex eo cecidit flos: quia requievit super
ipsum Spiritus Domini. Propter hoc namque ali-
quando venit finis universæ carnis, quia Spiritus
Gen.6.3. *recesserat vitæ. Denique ait: Non permanebit*
Spiritus meus in homine in æternum, quia caro
est. Carnis nomine hoc loco vitium designari in- D
tellige, non naturam. Propter vitium ergo omnis
caro fœnum, & omnis gloria ejus quasi flos fœni.
Isa.40.6. *Exsiccatum est,* inquit *fœnum, & cecidit flos.*
Sed non ille flos, qui de Virga & radice Jesse de-
scendit, eò quòd requievit super eum Spiritus Do-
mini. Nec illud fœnum, quod fœnum factum est,
pro eo, quod sequitur in Propheta: Verbum au-
tem Domini manet in æternum. Si enim fœnum
verbum, & verbum manet in æternum, fœnum
quoque necesse est, maneat in æternum. Alioquin
quomodo vitam præbet æternam, si ipsum minimè
Joh.6.52. *manet in æternum?* Ait autem: *Si quis mandu-*
Joh.6.52. *caverit ex hoc pane, vivet in æternum. Et quem*
panem dicat, aperit, cùm subjungit: Et panis,
quem ego do, caro mea est pro mundi vita. Quo-
modo ergo æternum non est, quo æternaliter vivitur?

Sed recole nunc mecum vocem Filii ad Pa-
trem loquentis in ipso: Non dabis, inquit, *San-* Ps.15.10.
ctum tuum videre corruptionem. Haud dubium,
quin de corpore dicat, quod in sepulchro jacebat
exanime. Hoc enim Sanctum, & Angelus, qui
nuntiavit Virgini, locutus est dicens: Et quod Luc.1.35.
nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius DEI.
Quo igitur pacto sanctum fœnum videre poterat
corruptionem, quod de incorrupti uteri perpetuo
virore vernantibus pascuis ortum, & jam avidos
Angelorum in se figere posset obtutus perpetualiter,
& insatiabiliter oblectando? Perdat sanè fœnum
viriditatem, si Maria virginitatem amiserit. Er-
go cibus hominis mutavit se in pabulum pecoris
homine mutato in pecus. Heu tristis, & lachry-
mosa mutatio, ut homo paradisi accola, terræ
Dominus, cœli civis, domesticus Domini Sabaoth,
frater Beatorum spirituum, cœlestium cohæres vir-
tutum, repentina se conversione invenerit & pro-
pter infirmitatem jacentem in stabulo, & propter
pecorinam similitudinem indigentem fœno, & pro-
pter indomitam feritatem alligatum præsepio, sicut
scriptum est. In camo & fræno maxillas eorum Ps.31.9.
contere, qui non approximant ad te. Agnosce
tandem o bos possessorem tuum, & tu asine præ-
sepe Domini tui, ut Prophetæ DEI fideles invenian-
tur, qui ista DEI mirabilia sunt prælocuti. Cogno-
sce pecus, quem non cognovisti homo. Adora in
stabulo, quem fugiebas in paradiso. Honora præ-
sepium, cujus contempsisti imperium. Comede
fœnum, quem panem, & panem Angelicum fa-
stidisti. Sed quænam causa, inquis, tanta deje-
ctionis? Profectò quòd homo, cùm in honore esset,
non intellexit. Quid non intellexit? Non dicit,
nos dicamus. Positus in honore non intellexit,
quòd limus esset, honoris delectatus fastigio, & con-
tinuò in se expertus est, quod tanto post tempore
homo de filiis captivitatis & prudenter advertit, &
veraciter protulit dicens: Qui se putat aliquid esse, Gal.6.3.
cùm non sit, ipse se seducit. Væ misero, quòd
non fuit, qui jam tunc diceret ei: Quid superbis Eccl.10.9.
terra, & cinis? Hæc egregia creatura gregi ad-
mixta est. Hinc bestiali similitudine DEI simili-
tudo mutata est. Hinc societas cum jumentis pro
consortio Angelorum inita est. Vides quàm sit fu-
gienda nobis hæc ignorantia, de qua tot millia
malorum universo nostro generi provenerunt: Ait
enim propterea hominem jumentis insipientibus
comparatum, quia non intellexit. Cavenda pro-
in omnimodis ignorantia, ne fortè si adhuc sine
intellectu & post vexationem inventi fuerimus;
multò plura, & graviora prioribus mala inve-
niant nos, dicatque de nobis: Curavimus Baby- Jer.51.9.
lonem, & non est sanata. Meritò quidem, quòd
nec vexatio intellectum dederit auditui.

Et vide etiam, ne forte sponsus, cùm di-
lectam ab ignorantia tanto increpationis toni-
truo deterreret, propterea minimè dixerit: Egre-
dere cum gregibus, aut: Egredere ad greges, sed:
Egredere, ait, post greges sodalium tuorum. Ut
quid hoc? Sanè ut secundam perinde ignoran-
tiam priore magis pavendam, pudendamque osten-
deret, quòd illa hominem parem bestiis fecisset,
ista & posteriorem. Nam homines merito quidem
ignorantiæ ignorati, id est, reprobati ad tremen-
dum

dum illud judicium stare, & igni perpetuo tradi
habent; non autem & pecudes. Nec dubium fore
deterius his, qui sic erunt, quàm qui omnino non
Marc. 14. 21. *erunt. Melius, inquam, fuerat ei, si natus non*
fuisset homo ille. Non utique si natus omnino non
fuisset; sed si natus non fuisset homo, sed verbi
gratia aut pecus, aut alia creatura quæpiam, quæ
quoniam judicium non habent, ad judicium non ve-
niret, ac per hoc nec ad supplicium. Sciat ergo
anima rationalis; quæ se ob priorem ignorantiam
erubescit, pecudes habere sodales in perfruendis
utique bonis terræ, non etiam similiter socias ha-
bituram in perferendis tormentis gehennæ, & tum
demum etiam ab ipsis gregibus sodalium jumento-
rum cum dedecore exturbandam, nec jam vel cum
ipsis ituram, sed planè post, quando illis nihil ma-
li sentientibus ipsa malis omnibus exponetur, à
quibus non liberabitur in æternum, si secundo qui-
dem ignorare adjecerit. Egreditur quippe homo,
& solitarius abit post greges sodalium suorum, cùm
solus in inferno inferiori retruditur. An non ti-
bi posteriorem videtur tenere locum, qui ligatis
manibus, & pedibus projicitur in tenebras exte-
riores? Et erunt profectò novissima hominis illius
pejora prioribus, quando qui priùs bestiis æquaba-
tur, nunc & postponitur.

Puto quòd in præsenti vita si benè advertas
posteriorem ire pecoribus hominem judicabis. An
non siquidem tibi videtur ipsis bestiis quodammodo
bestialior esse homo ratione vigens, & ratione non
vivens? Nam pecus quidem si se ratione non regat,
excusationem habet à natura, à qua ei hoc peni-
tus munus negatum est. Non habet homo, cui
ab ipsa speciali prærogativa donatum est. Meritò
proin eo ipso censetur homo egredi, & postire gre-
galibus animantibus, quod solum hoc animal con-
versatione degeneri jura naturæ transgrediens ra-
tionis compos, rationis expertia moribus, & affe-
ctibus imitatur. Convincitur autem post greges ire
homo, & nunc quidem depravatione naturæ, post-
modum autem & extremitate pœnæ.

Ecce sic maledicitur homo, qui ignorantiam
DEI habere inventus fuerit: DEI dicam an sui?
Utrumque sine dubio, quia cùm utraque ignoran-
tia damnabilis sit, utralibet sufficit ad perditionem.
Vis scire, quia ita est? sed de DEI minimè du-
bitas, si tamen constat tibi non aliam vitam esse
æternam, quàm ut Patrem cognoscas DEUM ve-
rum, & quem misit JESUM Christum. Audi
ergo sponsum liquidò, & apertè in anima etiam
animæ ignorantiam condemnantem. Quid enim
dicit? Non utique si DEUM, sed si ignoras te
1. Cor. 14. 18. *inquit &c. Patet ergo, quia ignorans ignorabi-*
tur, sive se, sive DEUM ignorare contingat. De
qua utraque ignorantia erit nobis, si tamen DEUS
manum apponat, utilis admodum disputatio.

* Ex Serm. XXXVI. S. Bernardi in Cantic.

* *Sed priùs quærendum existimo, sitne*
omnis ignorantia damnabilis. Et mihi quidem vi-
detur non esse. Neque enim omnis ignorantia
damnat, sed multa, & innumera esse, quæ ne-
scire liceat absque diminutione salutis: Verbi
gratia, si ignoras fabrilem artem, seu carpen-
tariam, & cæmentariam, & quæcunque istius-
modi sunt artes, quæ ad usus vitæ præsentis ab
hominibus exercentur, nunquid impedit ad sa-
lutem? Etiam absque omnibus illis artibus, quæ
liberales dicuntur, quamvis honestioribus, utilio-
ribusque studiis discantur & exerceantur, quàm
plurimi hominum salvi facti sunt placentes mori-
bus, atque operibus. Quantos enumerat Apo-
stolus in Epistola ad Hebræos factos dilectos non Hebr. 11. 4.
scientia litterarum, sed in conscientia pura, &
fide non ficta? Petrus, & Andreas, & filii Ze-
bedæi, cæterique condiscipuli omnes non de scho-
la Rhetorum, aut Philosophorum assumpti sunt,
& nihilominus tamen Salvator per ipsos operatus
est salutem in medio terræ, non in sapientia, quæ
in ipsis esset plus, quàm in cunctis viventibus:
quemadmodum sanctus aliquis de semetipso con-
B *fessus est, sed in fide, & lenitate ipsorum sal-*
vos fecit illos, & jam sanctos, etiam Magistros.
Denique notas fecerunt vias vitæ non in sublimi-
tate sermonis, aut in doctis humanæ sapientiæ 1. Cor. 2. 1.
verbis, sed sicut placuit DEO, per stultitiam
prædicationis salvos fecit credentes: quia mundus
eum in sua sapientia non cognovit.

Videar forsitan nimius in sugillatione scien-
tiæ, & quasi reprehendere doctos, ac prohibere
studia litterarum? Absit. Non ignoro quantum
Ecclesiæ profuerint, & prosint litterati sui, sive
ad refellendos eos, qui ex adverso sunt, sive ad
simplices instruendos. Denique legi: quia tu re- Osee 4. 6.
pulisti scientiam, repellam & ego te, ut non fun-
garis mihi sacerdotio. Legi: Qui docti fuerint, Dan. 12. 3.
fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad
C *justitiam erudiunt multos quasi stellæ in perpetuas*
æternitates. Sed & scio ubi legerim: scientia 1. Cor. 8. 1.
inflat, est rursum: qui apponit scientiam, appo- Eccle. 1. 18.
nit dolorem. Vides, quæ scientiarum est differen-
tia, quando alia inflans est, alia contristans?
Tibi verò velim scire, quænam harum videatur
*utilior, seu ad salutem necessarior: * Illane,* * Ita Cod.
quæ tumet, an quæ dolet. Sed non dubito, quin
dolentem tumenti præferas: quia sanitatem,
quam tumor simulat, dolor postulat. Qui au-
tem postulat propinquat saluti: quoniam qui pe-
tit accipit. Denique qui sanat contritos corde, Luc. 11. 10.
execratur inflatos dicente sapiente, quòd DEUS
superbis resistit, humilibus dat gratiam. Et A- Jac. 4. 6.
postolus ajebat: Dico autem per gratiam, quæ da- Rom. 12. 3.
D *ta est mihi omnibus, qui sunt inter vos, non*
plus sapere, quàm oportet sapere: sed sapere
ad sobrietatem. Non prohibet sapere, sed plùs
sapere, quàm oportet. Quid est autem sapere ad
sobrietatem? Vigilantissimè observare, quid scire
magis, priusve oporteat: Tempus enim breve
est. Est autem quod in se est omnis scientia bo-
na, quæ tamen veritate subnixa sit. Sed tu,
qui cum timore, & tremore tuam ipsius operari
salutem pro temporis brevitate festinas, ea scire
amplius, priusque curato, quæ senseris vicinio-
ra saluti. Nonne medici corporum medicinæ por-
tionem diffiniunt eligere in sumendis cibis, quid
prius, quid posterius, & ad quem modum, quod-
que sumi oporteat? Nam etsi bonos constat esse
cibos, quos DEUS creavit, tu tamen ipsos tibi si
in

in sumendo modum, & ordinem non observes, reddis planè non bonos. Ergo quod dico de cibis, hoc sentite & de scientiis.

Sed meliùs mitto vos ad Magistrum. Non est enim nostra sententia, sed illius, imò & nostra, quoniam veritatis. 1. Cor. 8. 2. *Qui se, inquit, putat aliquid scire, nondum scit quomodo oporteat eum scire. Vides quoniam non probat multa scientem, si sciendi modum nescierit? Vides, inquam, quomodo fructum, & utilitatem scientiæ in modo sciendi constituit? Quid ergo dicit modum sciendi? Quid nisi ut scias, quo ordine, quo studio, quo fine quæque nosse oporteat? Quo ordine? Ut id priùs, quod maturius ad salutem. Quo studio? Ut non ad inanem gloriam, aut curiositatem, aut aliquid simile, sed tantùm ad ædificationem tuam vel proximi. Sunt namque, qui scire volunt eo fine tantùm, ut sciant, & turpis curiositas est. Et sunt, qui scire volunt, ut sciantur ipsi, & turpis vanitas est. Qui profectò non evadent subsannantem Satyricum, & ei, qui ejusmodi est decantantem:*

Persius Satyr. 1. *Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter.*

Et sunt item, qui scire volunt, ut scientiam suam vendant: Verbi causa pro pecunia, & honoribus, & turpis quæstus est. Sed sunt quoque, qui scire volunt, ut ædificent, & charitas est: & item qui scire volunt, ut ædificentur, & prudentia est.

Horum omnium duo ultimi non inveniuntur in abusione scientiæ. Ps. 110. 10. *Quippe ad hoc volunt intelligere, ut benefaciant. Denique intellectus bonus omnibus facientibus eum. Reliqui omnes audiant:* Jac. 4. 17. *Scienti bonum, & non facienti peccatum est illi. Ac si per similitudinem dicat: Sumenti cibum, & non digerenti perniciosum est illi. Cibus siquidem indigestus, & qui non bonam habet concoctionem, malos generat humores, & corrumpit corpus, non nutrit. Ita & multa scientia ingesta stomacho animæ, quæ est memoria, si decocta igne charitatis non fuerit, & sic per quosdam artus animæ, moresque transfusa, atque digesta, quatenus ipsa de bonis, quæ noverit vita, & moribus bona efficiatur, nonne illa scientia reputabitur in peccatum tanquam cibus conversus in pravos noxiosque humores? An non malus humor peccator, an non mali humores pravi mores? An non inflationes, & tortiones in conscientia sustinebit, qui hujusmodi est, sciens videlicet bonum, & non faciens? An non responsum mortis, & damnationis totiens in semetipso habebit, quotiens in mentem venit sermo, quem DEUS dixit:* Luc. 12. 47. *Quia servus sciens voluntatem Domini sui, & non faciens, plagis vapulabit multis. Et vide, ne fortè in persona talis animæ Propheta plangeret dicens:* Jerem. 4. 19. *Ventrem meum, ventrem meum doleo. Nunquid non ipsa ingeminatio geminum videtur innuere sensum, ut præter hunc, quem diximus, etiam alium requiramus? Puto enim, quòd & in sua persona hoc dixisse poterat Propheta, quòd videlicet scientia plenus, & æstuans charitate, & omnino effundere cupiens non inveniret, qui curaret audire, & sic quasi oneri sibi sua scientia erat, quam communicare non poterat. Plangit itaque pius Ecclesiæ Doctor tam illos, qui scire contemnunt quomodo sit vivendum, quàm illos, qui scientes malè nihilominus vivunt. Et hoc pro eo, quòd eundem Propheta planctum repetit.*

Advertisne jam, quàm verum sensit Apostolus, quia scientia inflat? Volo proin animam primò omnium scire se ipsam, quòd id postulet ratio & utilitatis, & ordinis. Et ordinis quidem, quoniam quod nos sumus, primum est nobis. Utilitatis verò: quia talis scientia non inflat, sed humiliat, & est quædam ad ædificandum præparatio. Nisi enim super humilitatis stabile fundamentum, spirituale ædificium stare minimè potest. Porro ad se humiliandam nihil jam vivacius, seu accommodatius potest, quàm si se in veritate invenerit, tantùm non dissimulet, non sit in spiritu ejus dolus. Statuat se ante faciem suam, nec se à se avertere abducatur. Nonne ita se intuens clara luce veritatis inveniet se in regione dissimilitudinis, & suspirans misera, quam jam latere non poterit, quòd verè misera sit? Nonne cum Propheta clamabit ad Dominum: In veritate tua humiliasti me? Nam quomodo non verè humiliabitur in hac vera cognitione sui, cùm se perceperit oneratam peccatis, mole hujus mortalis corporis aggravatam, terrenis intricatam curis, carnalium desideriorum fæce infectam, cæcam, infirmam, curvam, implicitam multis erroribus, expositam multis suspicionibus, obnoxiam mille necessitatibus, ærumnosam, proclivem ad vitia, invalidam ad virtutes? Unde huic jam extollentia oculorum, unde levare caput? Nonne magis convertetur in ærumna sua, dum configitur spina? Ps. 31. 4. *Convertetur, inquam, ad lachrymas, convertetur ad gemitus, & planctus, convertetur ad Dominum, & in humilitate clamabit: Sana animam meam, quia peccavi tibi.* Ps. 40. 4. *Porro conversa ad Dominum recipiet consolationem, quia pater est misericordiarum, & DEUS totius consolationis.*

Ego quamdiu in me respicio, in amaritudine moratur oculus meus. Si autem suspexero, & levavero oculos ac Divinæ miserationis auxilium, temperabit mox amaram visionem meam læta DEI, cui & dico: Ad me ipsum anima mea conturbata est, propterea memeor tui de terra Jordanis. Ps. 41. 12. *Non mediocris DEI visio pium, & deprecabilem experiri, sicut revera est benignus, & misericors, & præstabilis super malicia, cujus natura est bonitas, & cui proprium est misereri semper, & parcere. Tali itaque experimento, & tali ordine salubriter innotescit DEUS, cùm priùs se homo noverit in necessitate positum, & clamabit ad Dominum, & exaudiet eum, & dicet: Eruam te, & honorificabis me.* Ps. 49. 15. *Atque hoc modo erit gradus ad notitiam DEI, tui cognitio, & ex imagine sua, quæ in te renovatur, ipse videbitur, dum tu quidem revelata facie gloriam DEI cum fiducia speculando in eandem imaginem transformaris de claritate in claritatem tanquam à Domini Spiritu Sancto.*

Jam

Jam demum adverte, quomodo utraque cognitio ſit tibi neceſſaria ad ſalutem, ita ut neutra carere valeas cum ſalute. Nam ſi ignoras te, non habebis timorem DEI in te, non humilitatem. An verò ſine timore DEI, & ſine humilitate de ſalute præſumas, tu videris.

Item: Si ignoras DEUM, non amas eum, quia non tibi videbitur totus deſiderabilis, niſi guſtes, & videas, quàm ſuavis eſt, & mitis. Ut ergo utramque ſcientiam DEO donante acquiras, cum Pſalmiſta omnes reliquas ſcientias tranſiliendo *Idithun* fias, & dicas: *Notum fac mihi Domine finem meum, & numerum dierum meorum quis eſt, ut ſciam, quid deſit mihi.*

Notum fac mihi Domine finem meum mea culpa mihi deputatum. Scio enim, quòd inter omnia, quæ poſſideo, vel poſſeſſurus ero, nihil eſt meum, niſi peccatum, & pro peccato ſupplicium debitum. Peccatum quidem via eſt ad ſupplicium, ſed tamen delectat ante ſupplicium. Volens autem Apoſtolus hanc noxiam delectationem ſuis diſcipulis amaram facere, ingeſſit eorum memoriæ talium finem dicens: Rom.6.21. *Quem ergo fructum habuiſtis tunc in his, in quibus nunc erubeſcitis? Nam finis illorum mors eſt.* Igitur ut mihi quoque amareſcat noxia delectatio, quam in peccatis habui, *notum fac mihi Domine finem meum. Finem* ſcilicet peccatis meis debitum, quo notificato *ſciam* me ipſum, neque ulteriùs extollar ſupra me ipſum. Etiamſi adulantium lingua vel propria exiſtimatio me ad hoc provocat, ut putem me aliquid eſſe, cùm nihil ſim, per notificatum mihi *finem meum* ſciam, quid deſit mihi de his, quæ mihi falsò attribuuntur. Sciam, quid deſit mihi aliud non habenti proprium, niſi peccata, & finem eorum peſſimum. Rom.6.21. Nam *finis illorum mors eſt*, & mors non qualiſcunque, Pſ.33.22. ſed mors peſſima, quia *mors peccatorum peſſima.* Notum fac mihi Domine finem meum, ita ut nunquam obliviſcar illum finem meum, quem mea culpa promerui, etiamſi miſericordia tua præveniente fuero deſtinatus meliori fini, qui non propriè dicendus eſt *meus*, quia gratuitus, & gratis datus ipſius gratiæ donantis erit proprius. Ne autem per jugem memoriam noti mihi finis mei ampliori abſorbeat triſtitia, *notum fac mihi* Domine DEUS meus etiam hunc *finem meum* gratis dandum, quem ſic dico *meum*, ſicut panem *noſtrum* dicimus, quem cottidie manducamus dicendo: *Panem noſtrum cottidianum da nobis hodie.*

Notum fac mihi Domine hunc *finem meum*, Chriſtum videlicet, qui eſt Α, & Ω, *Initium, & finis. Initium* ſine initio, *finis* ſine fine. *Notum fac mihi hunc finem meum*, ſicut illis erat notus, quibus in veritate dicit Apoſtolus. Rom.6.22. *Nunc verò liberati à peccato, ſervi autem facti DEO habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam.* Joan.17.3. *Hæc eſt* autem, ait Veritas, *vita æterna, ut cognoſcant te ſolum verum DEUM, & quem miſiſti JESUM Chriſtum.* Rom.10.4. *Finis enim legis Chriſtus ad juſtitiam omni credenti*, quem notum habet, Pſ.118.96. quiſquis verè dicere poteſt: *Omnis conſumma-* A *tionis vidi finem.* Notum fac mihi Domine utrumque finem meum, & illum ſcilicet, qui peccatis meis debetur, & illum, qui per gratiam ſperatur, ut ex alterius notitia humilis, ac timoratus permaneam, quantaſcunque poſt hac virtutes accipiam. Ex alterius verò cognitione ferveam ſanctæ charitatis ardore, cujus geminis fultus alis valeam tranſilire omnia, quæ ſunt infra hunc finem meum Dominum JEſum Chriſtum.

Fac etiam *notum numerum dierum meorum*, non iſtum, qui quamvis videatur *eſſe* huic mundo adhærenti, tamen *non eſt* homini mundana omnia tranſilienti; ſed illum, qui *eſt* numerus innumerabilium dierum; neque per manè incipientium, neque per veſperam deſinen- B tium, de quibus aliàs dicitur: *Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui.* Pſ.76.6. Horum dierum antiquorum, & annorum æternorum numerus eſt immutabiliter permanendo. Verbi gratia: ſemel locutus eſt DEUS: Fiat lux, & facta eſt lux, & permanet dies illa in lucida Angelorum ſubſtantia, ſed non immutabiliter, quoniam quidam eorum tenebreſcentes ceciderunt, & principes tenebrarum facti ſunt: quidam verò ex eorum caſu profecerunt, & adhuc proficiunt, dum & numerus eorum creſcit, accedentibus ad eorum ſocietatem ſanctis hominibus, & innoteſcit eis, ut Apoſtolus ait, per Eccleſiam *multiformis ſapientia DEI.* Eph.3.10. Si ergo in opere primæ diei reperta eſt mutabilitas in cœleſtibus, quantò C magis in creaturis reliquorum dierum corporeis, & corruptibilibus non ſtat numerus dierum invariabilis? Tranſcendenda igitur, & tranſilienda ſunt omnia creata huic Idithun, ut cognoſcat *numerum dierum, qui eſt*, quem etiam ſe cognoviſſe indicat dicens alibi: Pſ.61.12. *Semel locutus eſt DEUS: duo hæc audivi, quia poteſtas DEI eſt, & tibi Domine miſericordia.* Duo iſti dies æterni ſunt, & *numerus eorum, qui eſt*, non imminuetur, vel augetur quantalibet diverſitate creatura varietur ſub iſtis duobus diebus, *Poteſtate* ſcilicet ac *Miſericordia*, Pſ.24.10. quoniam *univerſæ Viæ Domini miſericordia, & veritas*, ſive *Poteſtas*, & *Miſericordia*, vel juſtitia, & pax. Iſti ſunt duo crura ſponſi, quæ ſponſa commendans in Canticis Canticorum di- D cit: Cant.5.15. *Crura ejus columnæ marmoreæ, quæ fundata ſunt ſuper baſes aureas.* Numerus iſte dierum duorum vel crurum ſive columnarum non variatur, quoniam & in ſæculum ſæculi veritas manet, cui eſt, vel potiùs, quæ ipſa eſt poteſtas æterna, & miſericordia ejus ab æterno, & uſque in æternum ſuper timentes eum. Hinc eſt, quòd ego Idithun tranſiliendo dies mutabiles, iſtos *dies* immutabiles dico *meos* per donum gratiæ, quia & *Potentiam* timeo, & *miſericordiam* ſpero, ac diligo.

Sed *ut ſciam quid deſit mihi* ad perfectionem timoris, & ſpei, ac dilectionis, *notum fac mihi Domine finem meum, & numerum dierum meorum* qui eſt apud te invariabilis, licèt varietur in nobis, quibus nunc potentiam, nunc miſericordiam oſtendis terrendo ſeu feriendo

per potentiam, sanando & consolando per misericordiam. Qui te feriente humiliatur, & per humiliationem, quæ via est ad humilitatem, in ipsa humilitate consummatur, ut sit mitis, & humilis corde, huic dies *Potentiæ* notificatur, & per gratiam dies Divina sua quoque dies efficitur. Quoniam autem humilibus das gratiam, cùm sic humiliato, & humili præstatur, ut in charitate, & humilitate radicatus ferat virtutum fructus ad dantis honorem, & videntium ædificationem, tunc intelliget se ab æterno dilectum per Divinæ prædestinationis indicia

Ps. 102. 17. talibus fructibus enitentia. Et quia *misericordia Domini ab æterno, & usque in æternum super timentes eum*, qui sentit se ab æterno in prædestinatione dilectum, gratia DEI præventus diligit in æternum, & sic notum habere incipit *finem suum, & numerum dierum suorum, qui est*, in *Potestate* DEI æterna, & in *Misericordia* nihilominus æterna in æternum cantanda. Hoc totum, & tantum bonum brevi oratiuncula opto ego *Idithun* cùm transiliendo inferiora summum bonum intendo dicens: *Notum fac mihi Domine finem meum, & numerum dierum meorum qui est, ut sciam quid desit mihi.* Et ecce in mediis precibus exauditus, licèt necdum *notum* habeam *finem meum, & numerum dierum meorum, qui est*, tamen scio, quid desit mihi de numero dierum stantium, & immensurabilium, qui totus versor sub diebus instabilibus & mensurabilibus. Unde & dico:

VERS. VI. *Ecce mensurabiles posuisti dies meos, & substantia mea tanquam nihilum ante te.*

Ps. 76. 6. *Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui* cupiens, & optans mihi notificari *finem meum*, & *numerum dierum meorum qui est.* Sic omnia inferiora transiliendo summa concupivi. Sed *ut sciam, quid desit mihi* priusquam ipsum bonum, quod deest, accipiam, hìc demonstratur mihi dierum meorum brevitas, ut ego videns multum mihi deesse de antiquorum dierum æternitate, humilior fiam, & de præsentis justitiæ gloria, quæ evacuatur, minimè superbiam, sed in vera humilitate dicam: *Ecce mensurabiles posuisti dies meos.*

Et in Hebræo legitur: *Ecce breves posuisti dies meos, & vita mea quasi non sit, in conspectu tuo: omnia enim vanitas omnis homo vivens semper.* Sive itaque *mensurabiles*, sive *breves* dicantur *dies* hominis, idem sensus est, hoc significante Spiritu sancto, nondum prolatam esse viam ad dies immensurabiles, & æternos, quamdiu *in imagine pertransit homo, & frustra conturbatur, thesaurizat, & ignorat cui congregat ea.* Dico ergo: *Ecce mensurabiles, & breves posuisti dies meos.* Nam & ante peccatum positus mihi fuit numerus mensurabilis, & brevis dierum, quibus transactis essem transferendus ad diem unum, diem longum, nulla vespera claudendum. Quantò magis post

A peccatum *dies mei breviabuntur, & solum mihi superest sepulchrum?* Job. 17. 1.

Licèt enim interior homo renovetur de die in diem, de die temporali in diem æternum, tamen exterior, & vetus homo corrumpitur sicut vestimentum quod comeditur à tinea usque adeo, ut verè possim dicere: *Ecce breves posuisti dies meos, & substantia mea tanquam nihilum ante te. Substantia mea*, dum citò transit ex se vel ad comparationem substantiæ tuæ vel ex comparatione claritatis tuæ, *tanquam nihilum est*, quod ita verum esse, quamvis humanis oculis non pateat, tamen intus utcunque sentitur, ubi tu vides, & à mundis cordibus videris. Est ergo *tanquam nihilum ante te*, in tuo videlicet conspectu, quod ante homines magnum quid ap-

B paret. Nam quilibet in hoc mundo potens & abundans divitiis magnus putatur.

Verumtamen universa vanitas est *omnis homo vivens*, quantumlibet crassus, & dives. *Omnis homo vivens* vita scilicet mortali, non solùm vanus, sed etiam *Vanitas.* Alibi dicitur: *Homo vanitati similis factus est.* Ps. 143. 4.

Hic plus dicitur, dum *universa vanitas omnis homo* esse affirmatur. Dicitur autem evanescere, quod inter manus contrectantium, vel sub oculis contuentium subitò disparet. Unde & de Domino dicitur, quòd post resurrectionem discipulis apparens ad horam *evanuit ex oculis eorum.* Luc. 24. 31.

Et ille quidem licèt evanuisset ex oculis eorum, non tamen

C evanuit de cordibus ipsorum. Unde & postmodum dixerunt: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur nobis in via, & aperiret nobis scripturas?* Est enim *vanitati* contraria veritas. Et ille homo veritas est, sicut ipse dicit: *Ego sum via, & veritas, & vita.* Joan. 14. 6.

Neque ad illum pertinet ullo modo quod dicitur: *Universa vanitas omnis homo vivens.* Est quippe veritas, & non vanitas homo, qui desursum est, ubi veritas est; non deorsum, ubi vanitas est omne, quod sub sole est. Licèt enim *veritas de terra orta* sit: tamen ipse, Ps. 84. 12.

qui de cœlo venit, super omnia est constitutus, videlicet super omnia, etiam super solem, longè in infinitum superexcellens omnia vana sub sole posita, cùm sit ipse ipsa veri-

D tas, cui opposita est vanitas. Ipsi ergo adhærens omnis homo verax est: ab ipso recedens omnis homo mendax, & proin vanus, sive *vanitas* est, & non solùm *vanitas*, sed *universa vanitas.* Vanitati enim universa creatura subjecta est in homine solo: quia omnis creatura homo. Unde cùm homini soli annuntiatur Evangelium, dicitur ipsum prædicari omni creaturæ. Similiter cùm solus homo similis esse *vanitati*, seu ipsa *vanitas* dicitur, universa creatura vanitatis in homine arguitur pro eo, quòd evanescit, *qui quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodem statu permanet.* Job. 14. 2.

Verum-

VERS. VII.

Verumtamen in imagine pertransit homo.

Fuit quidem creatus homo ad imaginem, & similitudinem DEI, ut videlicet in hominis libero arbitrio refulgeret divina imago, in bonitate verò ejus DEI similitudo. Sed ille per malitiam Diaboli depravatus venit in longinquam regionem dissimilitudinis, alienatus videlicet à similitudine Divinæ bonitatis. *Verumtamen in imagine pertransit* sive ad æternam beatitudinem, sive ad interminabilem pœnam: quia liberum in eo arbitrium non perimetur, sive illo benè utens beatificetur, sivè male utens damnetur. Libertas quippe arbitrii, qua liberum est à necessitate, indifferenter Deo universeque tam bonæ, quàm malæ rationali convenit creaturæ, nec peccato, nec miseria amittitur, vel minuitur, nec major in justo est, quàm in peccatore, nec plenior in Angelo, quàm in homine. Quomodo namque ad bonum conversus per gratiam humanæ voluntatis consensus eo liberè bonum, & in bono liberum hominem facit, quo voluntarius efficitur, non invitus pertrahitur: sic sponte devolutus in malum, in malo nihilominus tam liberum, quàm spontaneum constituit suæ utique voluntatis ductum, non aliunde coactum, ut malus sit. Et sicut cœlestis Angelus aut etiam ipse DEUS permanet liberè Bonus, propria videlicet voluntate, non aliqua necessitate: sic profectò diabolus æquè liberè in malum corruit, & persistit suo utique voluntario nutu, non alieno impulsu.

S. Bernard. Lib. de Grat. & Lib. Arbitr. cap. IV.

* *Manet ergo voluntatis libertas, ubi etiam sit captivitas mentis, tam plena quidem in malis, quàm in bonis, sed in bonis ordinatior, tam integra quoque pro suo modo in creatura, quàm & in creatore, sed in illo potentior.*

Quòd autem solent homines conqueri, & dicere: Volo habere bonam voluntatem, & non possum, nequaquam huic præscribit libertati, ut quasi vim, aut necessitatem in hac parte voluntas patiatur, sed planè illa libertate, de qua dicitur, à peccato, se carere testatur. Nam qui vult habere bonam voluntatem, habet voluntatem; non enim vult habere bonam, nisi per voluntatem. Quòd si voluntatem, & libertatem, sed libertatem à necessitate, non à peccato. Nempe ut non valeat, cùm velit habere bonam, sentit quidem sibi deesse libertatem, sed profectò libertatem à peccato, quo utique dolet premi, non perimi. Quamquam jam procul dubio utcunque bonam habet, ubi habere vult: bonum quippe est quod vult. Nec posset bonum velle, nisi bona voluntate, sicut nec velle malum, nisi mala voluntate. Cùm bonum volumus, bona est voluntas, cùm malum volumus, est voluntas mala. Utrobique voluntas, & utrobique libertas. Cedit siquidem voluntati necessitas. Cùm autem non valemus, quod volumus, sentimus quodammodo ipsam libertatem peccato esse captivam, vel miseram, non tamen amissam.

Ex hac ergo tantùm libertate, qua liberum est se ipsam voluntati judicare, vel bonam, si bono, vel malam, si malo consenserit (quippe qua in neutro nisi certè volendo consentire se sentit) liberum arbitrium credimus nominari. Dicitur enim tribus modis libertas in scripturis, videlicet libertas à necessitate, sicut jam dictum est, libertas à peccato, libertas à miseria. * Est enim *libertas à peccato sicut Apostolus ait: Cùm enim servi essetis peccati, liberi fuistis justitiæ. Nunc verò liberati à peccato, servi autem facti DEO habetis fructum vestrum in sanctificatione, finem verò vitæ æternæ. Quis verò in carne peccati à peccato sibi vendicat libertatem? Hac ergo libertate nequaquam opinor dictum liberum arbitrium. Est item libertas à miseria, de qua videlicet Apostolus: Et ipsa,* inquit, creatura liberabitur à servitute corruptionis in libertate gloriæ filiorum DEI. *Sed nunquid & istam sibi quispiam in hac mortalitate præsumit? Et hac itaque liberum nominari arbitrium non immerito abnuimus. Est ergo quam magis ei congruere arbitror, libertas, quam dicere possumus à necessitate, eò quòd necessarium voluntario contrarium videatur, & è converso.*

** S. Bernard. de Grat. & Lib. Arbitr. Cap. III.* *Rom. 6. 20.* *Rom. 6. 22.* *Rom. 8. 21.*

**Nam ex illa, quæ dicitur à peccato, congruentiùs forsitan liberum consilium; & item ex illa, quæ dicta est à miseria, liberum potiùs complacitum posset dici, quàm liberum arbitrium. Arbitrium quippe judicium est. Sicut verò judicii est discernere, quid liceat, vel non liceat: sic profectò consilii probare, quid expediat,* vel non expediat. *Sic complaciti quoque experiri, quid libeat, vel non libeat. Utinam tam liberè nobis consuleremus, quàm liberè de nobis judicamus, ut quemadmodum liberè per judicium licita, illicitaque discernimus, ita per consilium & licita tanquam commoda nobis eligere, & illicita tanquam noxia respuere liberum habemus. Jam enim non solùm liberi arbitrii, sed liberi procul dubio consilii, ac per hoc & à peccato liberi essemus. Sed quid si totum, solumque quod expedit, & licet, etiam liberet? Nonne liberi quoque esse complaciti meritò diceremus? quippe qui ab omni proinde, quod displicere potest, hoc est ab omni miseria liberos nos sentiremus? Nunc autem, cùm multa per judicium vel admittenda, vel omittenda esse discutiamus, & decernamus, quæ per consilium nequaquam pro judicii rectitudine aut eligimus, aut contemnimus, rursumque non omnia quæ tanquam recta, & commoda consultè observamus, etiam ut beneplacita libenter amplectamur, sed insuper quasi dura, ac molesta vix æquanimiter ferre perduramus, liquet, quia nec liberum consilium habemus, nec complacitum.*

** Idem ibid. cap. IV.*

Certissimè autem habituri sumus, cùm Deo miserante obtinemus, quod oramus: Fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra. *Hoc nempe complebitur, quando idipsum, quod nunc cuncta passim rationali, ut jam dictum est, creaturæ commune videtur, liberum scilicet à necessitate arbitrium, erit etiam in electis hominibus, uti jam in sanctis Angelis, & cautum à peccato, & tutum à miseria, probantibus tandem triplicis libertatis felici experientia, quæ sit bona voluntas Dei, ac beneplacens, & perfecta. Quod quia necdum est, sola interim plena, integraque manet in hominibus libertas arbitrii. Nam libertas consilii ex parte tantùm, & hoc in paucis spiri-*

Matth. 6. 10.

spiritalibus, qui carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis, quatenus jam non regnet peccatum in eorum mortali corpore. Porro ut non regnet, libertas facit consilii; ut tamen non desit ex integro, captivitas est liberi arbitrii. Cùm autem venerit quod perfectum est, tunc evacuabitur quod ex parte est. Hoc est, cùm plena fuerit libertas consilii, nulla jam erit captivitas arbitrii. Et hoc est, quod cottidie petimus in oratione,
Matth. 6.10. cùm dicimus: Adveniat regnum tuum. Regnum hoc necdum ex toto pervenit in nos, cottidie tamen paulatim adventat, sensimque in dies magis, ac magis dilatat terminos in his duntaxat, quorum per adjutorium DEI interior homo renovatur de die in diem. In quantum ergo gratiæ regnum dilatatur, in tantum peccati potestas minuitur. In quantum verò minus est adhuc propter corpus mortis, quod aggravat animam, & ob necessitatem terrenæ inhabitationis utique deprimentis sensum multa cogitantem, necesse habent etiam, qui perfectiores in hac mortalitate videntur, con-
Jac. 3.2. fiteri, & dicere: In multis offendimus omnes.
1. Joh. 3.8. Et: si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Quapropter orant & ipsi sine intermissione dicentes: Adveniat regnum tuum. Quod non erit vel in ipsis consummatum, quousque peccatum non solùm non regnet in mortali eorum corpore, sed nec sit, nec esse possit omnino in immortali jam corpore.

* Idem Bern. loco cit. cap. V. * Jam de libertate complaciti in hoc seculo nequam quid dicemus, ubi vix sufficit diei malitia sua, ubi omnis creatura ingemiscit & parturit usque adhuc, vanitati nimirum subjecta non volens, ubi vita hominis tentatio est super terram, ubi quoque viri spirituales, qui primitias spiritûs jam acceperunt, ingemiscunt & ipsi intra semetipsos exspectantes redemptionem corporis sui? Nunquidnam inter ista ullus locus est hujuscemodi libertati? Quid unquam liberum nostro relinquetur complacito, ubi totum videtur occupare miseria? Neque enim vel innocentia, seu justitia, quemadmodum à peccato, ita etiam à miseria tuta es-
Rom 7.24. se poterunt. Hic ubi justus exclamat: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis
Ps. 41. 3. hujus? Et iterum: Factæ sunt mihi lachrymæ meæ panes die, ac nocte. Ubi dies, & noctes in mœrore continuantur, nullum profectò temporis spatium complacito vacuum relinquitur. Denique qui volunt piè vivere in Christo, ipsi persecutionem magis patiuntur, quoniam judicium à domo DEI
Ezech. 9. 6. incipit, quod & præcepit à meo, inquiens, incipite.

Sed etsi non virtus, vitium fortè in tuto est, & aliqua interim ex parte potest vacare complacito, cavere miseriam. Absit. Nam qui lætantur, cùm malè fecerint, & exultant in rebus pessimis, tale est, quod faciunt, quale cùm rident phrenetici. Nulla autem verior miseria, quàm falsa lætitia. Denique in tantum est miseria, quod videtur felicitas in hoc sæculo, ut sapiens di-
Eccl. 7. 3. cat: Melius est ire ad domum luctûs, quàm ad domum convivii. Est quidem in bonis corporeis nonnulla jucunditas, videlicet in edendo, bi-
A bendo, calefaciendo, cæterisque talibus fomentis, vel tegumentis carnis. Sed nunquid vel ista vacant aliquatenus à miseria? Bonus est panis, sed esurienti. Potus delectat, sed sitientem. Denique saturo cibus, & potus jam nequaquam sunt grata, sed gravia. Tolle famem, & panem non curabis. Tolle sitim & limpidissimum fontem, ac si paludem respicies. Similiter umbram non quærit nisi æstuans. Solem non curat, nisi algens, aut caligans. Alioquin nihil horum libebit, si non præcesserit urgens necessitas. Quæ si perfectè tollatur è rebus, statim in tædium, atque molestiam convertitur ipsa, quæ videtur in eis esse jucunditas. Fatendum igitur, & in hac parte omne, quod præsentis vitæ est, occupare miseriam, nisi quod in communibus tribulationibus graviorum la-
B borum leviores utique qualescunque sunt consolationes, & dum fortè pro tempore, ac rerum eventibus vicissim sibi gravia, leviaque succedunt, minorum experientia aliqua miseriæ videtur interpolatio, ut cùm aliquando post experta plura gravissima in minùs fortè molesta evaditur, felicitas putetur.

Attamen fatendum est, eos, qui non expertes contemplationis, rapti quandoque in spiritu quantulumcunque de superna felicitatis dulcedine degustare sufficiunt, totiens esse liberos à miseria, quotiens sic excedunt. Hi planè quod negandum non est, etiam in hac carne, rarò licèt raptimque, complaciti libertate fruuntur, qui cum Maria optimam partem elegerunt, quæ non auferetur ab eis. Qui enim jam tenent, quod auferen-
C dum non est, experiuntur utique, quod futurum est; sed quod futurum est, felicitas est. Porro felicitas, & miseria eodem tempore simul esse non possunt. Quotiens igitur per spiritum illam participant, totiens istam non sentiunt. Itaque in hac vita soli contemplativi possunt utcunque frui libertate complaciti, & hoc ex parte, & parte satis modica, viceque rarissima. Porro libertate consilii fruuntur etiam quilibet justi ex parte quidem, sed non modica. Cæterùm libertas arbitrii, ut supra liquidò apparuit, cunctis pariter ratione utentibus convenit non minor, quantum in se est, in malis, quàm in bonis, tam plena in hoc sæculo, quàm in futuro.

* Sed & in hoc apertè monstratum esse * Idem Bernard. ibid. cap VI.
D puto, quòd hæc ipsa libertas tamdiu premitur, quamdiu illam aliæ duæ libertates minimè, aut minùs plenè comitantur. Nec aliunde noster ille defectus venit, de quo Apostolus: ut non quæ- Gal. 5. 17.
cunque vultis, ait, illa faciatis. Velle siquidem est nobis ex libero arbitrio, non etiam posse, quod volumus. Non dico velle bonum, aut velle malum, sed velle tantùm. Velle etenim bonum profectus est, velle malum defectus. Velle verò simpliciter ipsum est, quod vel proficit, vel deficit. Porro ipsum, ut esset, creans gratia fecit: ut proficiat, salvans gratia facit: ut deficiat, ipsum se dejecit. Itaque liberum arbitrium nos facit volentes, gratia benè volentes. Ex ipso nobis est velle, ex ipsa bonum velle. Quemadmodum nam-

namque aliud est timere simpliciter, aliud timere A *Deum, & aliud amare simpliciter, aliud amare Deum (timere quippe & amare simpliciter quidem prolata affectiones, cum additamento autem virtutes significant) ita quoque aliud est velle, aliud velle bonum.*

Simplices nempe affectiones insunt naturaliter nobis tanquam ex nobis: additamenta ex gratia. Nec aliud profectò earum profectus est, nisi quod gratia ordinat, quas donavit creatio, ut nil aliud sint virtutes, nisi ordinata affectiones. Scri-
Psal. 13. 5. *ptum est de quibusdam, quòd illic trepidassent timore, ubi non erat timor. Timor fuit, sed inordinatus. Ordinare illum volebat Dominus in discipulis, cùm*
Luc. 12. 5. *diceret:* Ostendam vobis, quem timere debeatis.
Psal. 33. 12. *Et David ait:* Venite filii audite me, timorem Domini docebo vos. *Item de amore inordinato ar-* B
Joh. 3. 19. *guebat homines, qui dicebat:* Ego lux veni in hunc mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem. *Idcirco postulat Sponsa in Canticis*
Cant. 2. 4. *dicens:* Ordinate in me charitatem. *Similiter quoque de inordinata voluntate arguebantur, qui-*
Marc. 10, 38. *bus dicebatur:* Nescitis quid petatis, *sed ad lineam rectitudinis edocti sunt distortam reducere voluntatem, cùm audierunt:* Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? *Et tunc quidem verbo, postmodum etiam exemplo voluntatem ordinare docebat, cùm orans instante Passione, ut*
Matth. 26, 35. *transferretur ab eo calix, statim subjecit:* Verumtamen non quod ego volo, sed quod tu vis. *A Deo igitur velle quomodo & timere, quomodo & amare accepimus in conditione natura, ut essemus aliqua creatura. Velle autem bonum, quomodo* C *& timere Deum, quomodo & amare Deum, accepimus in visitatione gratia, ut simus DEI creatura.*

Creati quippe quodammodo nostri in liberam voluntatem, quasi Dei efficimur per bonam voluntatem. Porro bonam facit, qui liberam fecit, & ad hoc bonam, ut simus initium aliquod creatura ejus: quoniam expedit profectò nobis magìs omnino non fuisse, quàm nostros permanere. Nam qui voluerunt sui esse, utique sicut Dii scientes bonum & malum, facti sunt non tantùm jam sui, sed & diaboli.
2. *Tim.* 2. 19. *Ad hoc pertinet, quod dicitur:* Novit Dominus
Matth. 25, 12. qui sunt ejus. *Nam illi, qui non sunt ejus:* Amen dico vobis, *inquit,* nescio vos. *Dum ergo per malam voluntatem sumus diaboli, quoddammodo interim non sumus Dei, sicut cùm per bonam voluntatem* D
Matth. 6. 24. *efficimur Dei, desinimus jam esse diaboli. Nemo siquidem potest duobus Dominis servire. Caterùm sive Dei sumus, sive diaboli, non tamen similiter desinimus esse & nostri. Manet quippe utrobique libertas impii, per quam maneat & causa meriti, quatenus meritò vel puniamur mali, quod tanquam liberi ex propria voluntate efficimur: vel glorificemur boni, quod nisi aquè voluntarii esse non possumus.*

* *Idem Bernard. ibid. cap. VIII.* * *Manet ergo etiam post peccatum liberum arbitrium, etsi miserum, non tamen non integrum, & quòd se per se homo non sufficit excutere à peccato sive miseria, non liberi arbitrii signat destructionem, sed duarum reliquarum libertatum privationem. Neque enim ad liberum arbitrium, quantum in se est, pertinet, aut aliquando pertinuit posse vel sapere, sed tantùm velle, nec potentem facit creaturam,* A *nec sapientem, sed tantùm volentem. Non ergo si potens, aut sapiens, sed si volens esse desierit, liberum arbitrium amisisse putanda erit. Ubi enim non est voluntas, nec libertas. Non dico, si velle bonum, sed si velle omnino creatura desierit, fatendum sine contradictione, ubi jam non ex voluntate bonitas, sed ipsa ex toto voluntas perit, etiam liberum deperire arbitrium. Quòd si velle bonum tamen non poterit, signum est, quòd ei desit liberum non arbitrium, sed consilium. Si autem non quidem velle, sed ad id, quod jam vult bonum, ei posse desuerit, noverit sibi deesse liberum complacitum, non liberum periisse arbitrium. Si ergo liberum arbitrium ita ubique sequitur voluntatem, ut nisi illa penitus esse desinat, isto non careat, voluntas verò sicut in bono, ita etiam in malo aquè perdurat:* B *Æquè profectò & liberum arbitrium tam in bono, quàm in malo integrum perseverat, & quomodo voluntas etiam posita in miseria non desinit esse voluntas, sed dicitur & est misera voluntas, sicut & beata voluntas: ita nec liberum arbitrium destruere, sive, quantum in se est, aliquatenus imminuere poterit quacunque adversitas, vel necessitas.*

Sed licèt ubique pariter sine sui diminutione perduret, non tamen pariter sicut de bono potuit per se in malum corruere, ita quoque per se de malo in bonum poterit respirare. Et quid mirum, si jacens non valet per se resurgere, quòd stans in aliquid melius nullo suo conatu valebat proficere? Denique dum adhuc duas alias libertates ex aliqua parte secum haberet, non potuit de inferioribus illarum gradibus ad superiores ascendere, hoc est, de posse non peccare, C *& de posse non turbari ad non posse peccare, & non posse turbari. Quòd si libertatibus illis etiam utcunque adjutum, non prævaluit tamen se de bono in melius extendere, quantò minùs eisdem prorsus destitutum de malo jam in id, quod fuit bonum, poterit per se ipsum emergere.*

Habet ergo necessarium homo Dei virtutem, & Dei sapientiam Christum, qui ex eo, quòd sapientia est, verum ei sapere reinfundat in restaurationem liberi consilii, & ex eo, quòd virtus est, plenum posse restituat in reparationem liberi complaciti, quatenus ex altero perfectè bonus peccatum jam nesciat, ex altero plenè beatus adversum nil sentiat. Sed sanè ista perfectio in futura vita expectetur, quando utraque nunc amissa libertas libero arbitrio plenariè restaurabitur, non quomodo D *justo cuivis in hoc sæculo quantumcunque perfecto, non quomodo vel ipsis primis hominibus datum fuit habere eas in paradiso, sed sicut eas nunc Angeli possident in cœlo. Interim verò sufficiat in hoc corpore mortis, atque in hoc sæculo nequam ex libertate quidem consilii peccato non obedire in concupiscentia, ex libertate autem complaciti adversa non formidare pro justitia. Est autem in hac carne peccati, & in hac diei malitia non mediocre sapere, peccato, etsi non ex toto carere, certè non consentire, & est posse non parvum adversa, etsi necdum omnino feliciter non sentire, viriliter tamen pro veritate contemnere.*

Discendum sanè hic interim nobis est ex libertate consilii jam libertate arbitrii non abuti, ut plenè quandoque frui possimus libertate complaciti. Sic profectò Dei in nobis reparamus imagi-

nem, sic antiquo honori illi capessendo, quem per peccatum amisimus, per gratiam præparamur, & Eccli. 31. 9. *beatus qui de se audire merebitur:* Quis est hic, & laudabimus eum, fecit enim mirabilia in vita sua, qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit.

* Idem Bernard. ibid. cap. IX. ** Puto autem in his tribus libertatibus ipsam, ad quam conditi sumus, auctoris imaginem atque similitudinem contineri, & imaginem quidem in libertate arbitrii, in reliquis autem duabus bipartitam quandam consignari similitudinem. Hinc est fortassis, quòd solum liberum arbitrium sui omnino defectum seu diminutionem non patitur, quod in ipso potissimùm æterna & incommutabilis Divinitatis substantiva quædam imago impressa videatur. Nam etsi habuerit initium, nescit tamen occasum, nec de justitia, vel gloria capit augmentum, nec de peccato, vel miseria detrimentum. Quid æternitati similius, quod non sit æternitas? Porro in aliis libertatibus quoniam non solùm ex parte minui, sed ex toto amitti possunt, accidentalis quædam similitudo sapientiæ ac potentiæ Divinæ imagini superducta cognoscitur. Denique & amisimus illas per culpam, & per gratiam recuperamus, & cottidie alii quidem plùs, alii minùs aut in ipsis proficimus, aut in ipsis deficimus. Possunt etiam sic amitti, ut jam non valeant recuperari, possunt & ita possideri, ut nec amitti queant aliquomodo, nec minui.*

Hujus bipartitæ similitudinis sapientiæ & potentiæ Dei non quidem gradu summo, sed qui ipsi esset proximior, homo in paradiso est conditus. A quo illo per peccatum imò nobis in illo, & cum illo corruentibus, rursus per gratiam non quidem ipsum, sed pro illo quendam inferiorem gradum recepimus. Neque enim hic possumus esse absque peccato & miseria, possumus tamen gratia juvante nec peccato superari, nec miseria, quamquam tamen scriptura 1. Joan. 3. 4. *loquatur:* Omnis qui natus est ex Deo, non peccat. *Sed hoc dictum est de prædestinatis ad vitam, non quòd omninò non peccent, sed quòd peccatum ipsis non imputetur, quod vel punitur condigna pœ-* 1. Pet. 4. 8. *nitentia, vel in charitate absconditur.* Charitas quippe cooperit multitudinem peccatorum. *Et:* Psal. 31. 1. *Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum* Ibid. 2. *tecta sunt peccata. Et: Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum. Divinæ igitur similitudinis summum gradum summi Angeli, nos infimum, Adam tenuit medium. Porro dæmones nullum. Supernis nempe spiritibus datum sine peccato & miseria perdurare: Adæ autem absque his quidem esse, sed non etiam permanere: nobis verò nec esse quidem absque his, sed ipsis tamen non cedere. Ceterùm diabolus & membra ejus sicut nunquam volunt reluctari peccato, sic nunquam possunt declinare pœnam peccati.*

Cùm igitur duæ istæ libertates consilii atque complaciti, per quas rationabili creaturæ vera sapientia & potentia ministratur, ita Deo, prout vult, dispensante, quibusque pro causis, locis, temporibus varientur, quatenus in terris modicè, in cœlestibus plenariè, mediocriter in paradiso, apud inferos nullatenus habeantur: libertas verò arbitrii de ipso, quo condita est statu aliquatenus non mutetur, sed æqualiter, quantùm in se, semper in cœlis, in terris, & inferis possideatur: meritò illa similitudini, hæc imagini deputatur. Et quòd apud inferos quidem utraque libertas perierit, illa scilicet, quæ ad similitudinem pertinere dicuntur, scripturarum testatur auctoritas. Nam verum illic sapere, quod utique de consilii libertate concipitur, omnino non esse locus ille manifestat ubi legitur: Quodcunque potest Eccle. 9. 10. manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia est apud inferos, quò tu properas. *Porro de potentia, quæ per libertatem complaciti datur, Evangelium sic loquitur:* Ligatis Matt. 22. 13. manibus, & pedibus mittite eum in tenebras exteriores. *Quid est namque manuum, pedumque ligatio, nisi omnimoda potestatis ablatio?*

Sed dicit aliquis: Quomodo non est ibi aliquid sapere, ubi mala, quæ tolerantur, cogunt pœnitere malorum, quæ facta sunt? Nunquid aut in tormentis quispiam non pœnitere, aut pœnitere mali non esse sapere potest? Hoc autem rectè opponeretur, si non opus tantùm peccati, sed etiam voluntas mala puniretur. Nulli quippe dubium est, quòd nemo in tormentis positus actum iterare peccati delectetur. Verumtamen si voluntas etiam in tormentis mala perdurat, quid ponderis habet operis abnegatio?

Et ideo sapere quis putetur, quòd jam in mediis flammis luxuriari non libeat? Denique in malevolam Sap. 1. 4. *animam non introibit sapientia. Unde autem probabimus quòd mala & in pœnis voluntas perseveret? Certè, ut cetera omittam, nollent omnino puniri. Justum est autem puniri eos, qui punienda gesserunt. Nolunt igitur, quod justum est. Sed qui non vult, quod justum est, ejus justa non est voluntas. Eò igitur injusta, ac per hoc mala est voluntas, quò justitiæ non concordat. Duo sunt, quæ injustam comprobant voluntatem: vel cùm peccare, vel cùm impunè peccasse libet. Quibus ergo peccare libuit, quamdiu licuit, & cùm jam non possunt, inultum remanere volunt, quod peccaverunt, quid in his veræ sapientiæ, quid bonæ voluntatis apparet? Sed esto, pœnitet eos peccasse. Nunquid enim si optio detur, malint adhuc peccare, quàm pœnam sustinere peccati? Et tamen illud iniquum est, hoc justum. Quomodo verò voluntas bona magis quod iniquum, quàm quod justum est, eligeret? Ceterùm non verè pœnitent, qui tam non dolent se sibi vixisse, quàm hoc ipsum jam non posse. Denique foris ostenditur, quid intus agatur. Nam quamdiu corpus vivit in flamma, tamdiu constat in malitia persistere voluntatem. Itaque de similitudine, quæ in consilii, & item complaciti libertate continetur, apud inferos penitus nihil est, nec esse potest, imagine tamen etiam illic per liberum arbitrium immobili permanente.*

** Sed neque in hoc sæculo æquè inveniri uspiam* * Idem Bernard. ibid. cap. X. *posset similitudo, sed adhuc fœda, & deformis jacuisset imago, si non Evangelica illa mulier lu-* Luc. 15. 18. *cernam accenderet, sapientia in carne appareret, everteretque domum, videlicet vitiorum dragmam suam requireret, quam perdiderat, hoc est, imaginem suam, quæ à nativo spoliata decore sub pelle peccati sordens tanquam in pulvere latitabat, inventam tergeret, & tolleret de regione dissimilitudinis pristinamque in speciem reformatam similem faceret in gloriam Sanctorum, imò sibi ipsi per omnia redderet quandoque conformem, cùm illud scriptura*

videlicet

1. Joan. 3. 2. *videlicet impletur:* Scimus, cùm apparuerit, A similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. *Et revera cui potiùs hoc operis con-* * Cod. ingruebat *gruebat* * *quàm Dei Filio, qui cùm sit splendor gloriæ, & figura substantiæ Patris portans verbo universa, ex utroque facilè munitus apparuit, & unde reformaret deformem, & unde debilem confortaret, dum splendore figuræ fugans tenebras peccatorum redderet sapientem, & ex virtute verbi contra tyrannidem dæmonum potentem efficeret.*

Venit ergo ipsa forma, cui conformandum erat liberum arbitrium, quia ut pristinam reciperet formam, ex illa erat reformandum, ex qua fuerat formatum. Forma autem est sapientia: Conformatio, ut faciat imago in corpore, quod B Sap. 8. 1. *facit forma in orbe. Porro illa attingit à fine usque in finem fortiter, & disponit omnia suaviter. Attingit à fine usque ad finem, hoc est, à summo cœlo usque ad inferas partes terræ, à summo Angelo usque ad minimum vermiculum. Attingit autem fortiter, non quidem mobili discursione, vel locali diffusione, vel subjectâ creaturâ tantùm administratione officiali, sed substantiali quadam, & ubique præsenti fortitudine, quâ utique universa potentissimè movet, ordinat, administrat. Et hæc omnia nullâ sui cogitur facere necessitate. Nec enim aliqua in his laborat difficultate, sed disponit omnia suaviter placidâ voluntate. Vel certè attingit à fine usque ad finem, hoc est, ab initio creaturæ usque ad finem* C *destinatum à Creatore, sive in quem urget natura, sive quem accelerat causa, sive quem concedit gratia. Attingit fortiter, dum nil horum evenit, quod non potenti providentia disponit.*

Sic ergo liberum arbitrium suo conetur præesse corpori, ut præest sapientia orbi, attingens & ipsum à fine usque ad finem fortiter, imperans scilicet singulis sensibus, & artubus tam potenter, quatenus non sinat regnare peccatum in suo mortali corpore, nec membra sua det arma iniquitatis, sed exhibeat servire justitiæ. Et ita jam homo non erit servus peccati, cùm peccatum non fecerit, à quo utique liberatus jam libertatem recuperare consilii, jam suam vendicare dignitatem incipiet, dum Divinæ in se imagini condignam vestierit similitudinem, imò antiquam reparaverit venustatem. Curet autem hæc non minùs suaviter, quàm fortiter, hoc est: non ex tristitia, aut D *necessitate, quod est initium, non plenitudo sapientiæ, sed prompta, & alacri voluntate, quod facit acceptum sacrificium: quoniam* hilarem datorem diligit Deus. 2. Cor. 9. 7. *Sicque per omnia imitabitur sapientiam, & dum vitiis resistet fortiter, & in conscientia requiescet suaviter. Verùm cujus ad talia provocamur exemplo, indigemus & adjutorio, quo ipsi videlicet per ipsum conformemur, atque in eandem imaginem transformemur à claritate in claritatem tanquam à Domini Spiritu.* 2. Cor. 3. 18.

Unde si à Domini Spiritu non adjuvatur, quamquam in imagine pertranseat homo, tamen *frustra conturbatur.* Sic enim habet alia translatio.

In Hebræo ante hunc versiculum ponitur Diapsalma, quo significatur distinctio antecedentium à subsequentibus. Rectè nimirum. Nam in anteriori versu agitur de universa vanitate, quæ in solo redarguitur homine, pro eo, quòd vita ejus vapor est ad modicum parens, & citò evanescens. Nunc verò subinfertur de illa imagine, quæ sine defectu permanebit in homine libero, videlicet arbitrio ejus nullum defectum penitus admittente, quasi dicatur: *Universa* quidem *vanitas omnis homo* dicitur pro eo, quòd instabilis est vita hominis super terram. *Verumtamen in imagine pertransit homo*, in imagine scilicet stabiliter, & immobiliter permanente, quantum ad arbitrii libertatem indestructibilem, quæ tamen, si non à Domini Spiritu adjuvatur, non solùm in otio torpescit, dum non eam spiritus excitat, *sed & frustra conturbatur*, si per spiritum solummodo excitatur ad benè volendum, nisi eodem spiritu trahatur ad fortiter currendum. *Igitur non volentis, neque currentis* est virtus, *sed miserentis Dei* est munus, ut & Rom. 9. 16. volens bonum quod vult accipiat, & currens quò tendit, perveniat. Alioquin, ut dixi, volens & currens *frustra conturbatur*, frustra conatur, cujus conatus nulli sunt, si à gratia non excitentur, & cassi sunt, si à Domini Spiritu non adjuventur. Ipse enim Spiritus adjuvat infirmitatem nostram. Proinde qui absque Spiritu Domini sola sua virtute conatur, *frustra conturbatur.*

In Hebræo legitur: *Quantùm in imagine ambulat homo, tantùm frustra conturbatur. Congregat, & ignorat, cui dimittat.* Quod idem est, ac si dicatur: Quantum in solo suo libero arbitrio sine gratia juvante ambulat homo, tantùm frustra conturbatur: quia solis temporalibus, & transitoriis intendit flammante avaritia, quæ radix est omnium malorum, quæque sic Divinæ imaginis in homine lumen extinguit, ut in tenebris ambulet nesciens quò eat. Inde est, quòd *congregat, & ignorat cui dimittat.* Nescit enim, si filius ejus possidebit eam, qui fortè non nascetur ei, aut luxuriando consumet, aut extrema morte accedente amittet: fortè etiam auferetur, ut ad filii possessionem non transeat.

Beatus Gregorius in Job locum istum perstringens dicit inter cætera: *Quanquam in imagine Dei ambulet homo, tamen vanè conturbatur. Plerumque agitur, ut conturbetur vir sanctus exteriùs, & inturbabilis duret interiùs, & quòd vanè conturbari potest, de infirmitate carnis fit, quamvis quidem in imagine Dei ambulat de virtute mentis, quatenus & roboretur intus Divino adjutorio, & tamen adhuc foris sarcina prematur humana. Magna namque est securitas cordis nil concupiscentiæ habere sæcularis. Nam si ad terrena adipiscenda cor inhiat, securum tranquillumque nullatenus esse potest: quia aut non habet, & concupiscit, ut habeat; aut adepta metuit ne amittat, & dum in adversis sperat prospera, & in prosperis formidat adversa, huc illucque quasi quibusdam fluctibus volvitur, ac per modos varios rerum alternantium mutabilitate versatur. At si semel in appetitione supernæ patriæ forti stabilitate animus figitur,*

figitur, minùs rerum temporalium perturbatione A *vexatur. A cunctis quippe externis motibus eandem intentionem suam quasi quendam secretissimum secessum petit, ibique commutabilia cuncta transcendens ipsa jam tranquillitate quietis suæ in mundo extra mundum est. Excedit profectò ima omnia intentione summorum, & cunctis rebus, quas non appetit, libertate quadam superesse se sentit, nec tempestatem rerum temporalium intus sustinet, quam intuetur foris, quia terrena omnia, quæ concupita opprimere mentem poterant, despecta subterjacent.* Et nunc *Idithun* super terrena infra cœlestia positus videns infra se vanitatem, quam transilivit, & super se veritatem, ad quam se extendit, exclamat:

VERS. VIII. *Et nunc quæ est expectatio mea?* B

Postquàm cætera transilivi, *quæ est expectatio mea?* *Nonne Dominus?* Ego *Idithun* ante legem, vel sub lege Dominum Jesum Christum expectavi Redemptorem primo Adventu, & Judicem secundo Adventu venturum, visaque mihi erat longa mora expectanti, & desideranti illum. Verbum *Expecto* compositum est à verbo frequentativo *specto, spectas.* Nam sicut frequenter legens dicitur lectitare: sic frequenter aspiciens dicitur *spectare.* Solent autem desiderantes adventum domini vel amici sui crebrò spectare versùs loca, unde speratur venire, quem præstolantur. Aliquotiens etiam per fenestras, vel cancellos prospiciunt, & inde dicitur *Exspectatio* actus exspectan- C tium, id est, extra per fenestras, vel cancellos crebrò spectantium. Sic Abraham Pater exultavit exspectans, ut videret diem Christi, & à longè vidit, & gavisus est. Qui vidit, gavisus est: qui exspectat & spectare desiderat, quandoque afficitur tædio moræ, quandoque desiderio spectandi quod exspectat, ideoque frequenter spectat ad omnem sonitum vel motum, spectat, & exspectat, si quod indicium ejus, quem spectare desiderat, inveniat. Sic Sancti antiqui exspectaverunt Christum in carne venturum Salvatorem, sic ego *Idithun* exspecto eum judicaturum. Sanctorum sic exspectantium mòrs rectè dicitur *Obitus*: quià tales moriendo obviant ei, quem exspectant cupientes dissolvi, & esse cum Christo: multò D enim hoc est meliùs, permanere tamen in carne aliquamdiu est necessarium Sanctis quoque sive propter se ad sui meliorationem, sive propter alios ad eorum ædificationem.

Veruntamen quantalibet exempla bonitatis videat in imagine, tamen pertransit homo, qui contentus propriæ voluntatis libertate, de qua dicitur liberum arbitrium, sic pro libitu suo ambulat, ut à similitudine Divinæ bonitatis alienus in longinquam regionem dissimilitudinis pertranseat. Ibi dissipat substantiam suam cum meretricibus, illecebrosis videlicet serviendo voluptatibus, & fit pastor porcorum cibaria vitiorum præbendo spiritibus immundis. Etiam talis aliquando in se reversus bono saltu transilit porcos. Post hæc etiam transiliendo se ipsum revertitur ad Patrem: & dicit: *Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego* *Luc. 15. 17. & 18.* *autem hic fame pereo! surgam & ibo ad patrem meum? Quæ est enim exspectatio mea? Nonne Dominus?* Non enim sum dignus vocari filius, ut illum audeam exspectare, quasi Patrem consolantem. *Quæ est ergo exspectatio mea? Nonne Dominus?* Nonne saltem inter servos, aut mercenarios me recipiet, & tanquam Dominus me servum suum pascet? Ego enim hîc fame pereo, dum ad imaginem Dei creatus in imagine quidem ambulo, sed similitudine Dei careo, quamdiu in regione dissimilitudinis habito. Surgam ergo, & ibo ad Patrem meum, vel potiùs ad Dominum meum, quem Patrem vocare non audeo. Surgam, & transiliam cuncta, quæ me ab illo disjungunt, & dissimilem faciunt. Ille Sanctus est, & ego jam desidero cum Sancto Sanctus esse, sicut ipse dicit filiis suis: *Sancti estote, quia & ego Sanctus sum.* *Lev. 11. 44.* Tædet me ulteriùs in regione dissimilitudinis esse cum populo, qui à Sanctis longè factus est: felicem judico eum, de quo dici potest veraciter. *Similem illum fecit in gloria Sanctorum.* Item *Eccli. 45. 2.* ait veritas. *Qui audit verba mea, & facit ea,* *Matt. 7. 24.* *assimilabo eum viro sapienti, qui ædificavit domum suam supra petram.* Cui hoc dicitur, ille non solùm ad imaginem Dei formatus, verùm etiam ad similitudinem Dei reformatus rectè prædicatur, quia cum Sancto Sanctus, & cum electo electus, insuper etiam cum Deo Deus, cum Deo naturali Deus adoptivus recognoscitur, cùm tali ejusque similibus Deus dicit: *Ego dixi Dii estis,* *Psal. 81. 6.* *& filii excelsi omnes.* Isti sunt Dii, quorum Deus stat in medio Deos dijudicans juxta illud: *Deus stetit in medio eorum, Deos* dijudicans*. *Psal. 81. 1.* A Diis istis ego separatus, & comparatus jumentis insipientibus, & similis factus illis positusque in villa, ut pascam porcos, quid faciam? Scio quid faciam, scio quid dicam: Surgam, & ibo, atque transiliam ad Patrem meum, & dicam ei: Domine! Substantia quidem mea tanquam nihilum ante te, imò penitùs in nihilum redacta est, ac dissipata cum meretricibus: attamen hæc est exspectatio mea, ut quia non sum dignus vocari filius, maneam inter servos, tu dicaris Dominus meus, & tunc substantia mea apud te est, quæ apud me periit. Nam quod dissipavi ego vivendo luxuriosè, tu restaurabis, tu meliores vestes, quàm ego perdiderim dabis, tu dices conservis meis: *Citò proferte stolam primam, & induite il-* *Luc. 15. 22.* *lum, & date annulum in manus ejus, & calceamenta in pedes ejus.* Tu me famelicum reficies occiso propter me vitulo saginato. Qui ergo meam substantiam mihi datam perdidi, sed mihi apud te reservatam perdere non potui, nonne rectè dico:

Substantia mea apud te est?

Scio enim, quia copiosa est apud te redemptio, cui canimus: *Apud Dominum misericor-* *Psal. 129. 7.* *dia, & copiosa apud eum redemptio.* Sic ergo & tu Dominus meus es, cui servire ulteriùs volo. Et sub-

* Vulgata: *Deus stetit in Synagoga Deorum, in medio autem Deos dijudicat.*

Et substantia mea apud te est. Jam quippe sum de
Rom. 8. 24. numero eorum, qui dicunt: *Spe salvi facti sumus.* Ubi ergo est anchora spei meæ, illuc mente transilire cupiens adhuc retardor peccatorum meorum compede gravi. Propter quod dico tibi Domine:

VERS. IX. *Ab omnibus iniquitatibus meis erue me.* Scio enim, quia nullus est hominũ super terram sine peccato natus de peccato, quantacunque transilierit peccata, reluctans peccato, ideo dico: *Erue me ab ab omnibus iniquitatibus meis*, præteritis, præsentibus, & futuris, ne videlicet revolvar in ea mala, quæ transilivi, præsentibus, ne dominentur
Psal. 18, 14. mihi: quia *si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero:* Futuris, ut aut non veniant, aut si venerint me sic munitum ac protectum sub alis tuis inveniant, ne nocere valeant, & tu contra ea scapulis tuis obumbres mihi, & sub pennis tuis ego sperabo, inde quoque mihi adaucta spe in te, quòd *opprobrium insipienti dedisti me.* Dum enim fecisti terrena & vana transilire, tunc *opprobrium insipienti dedisti me.* O quanta opprobria, quantas irrisiones inde sustinui, quòd consuetudines pravas pravorum transiliens factus sum illis dissimilis, quibus placui, dum essem eis consimilis! Sed si adhuc hominibus talibus placerem, Christi servus non essem. Dum verò illis placere non studeo, imò tibi Deus meus ammodo placere cupiens eorum decipulas libenter transilio, tu, qui mihi hoc propositum dedisti, *opprobrium insipienti me* fecisti.

Aliter. *Et nunc quæ est expectatio mea?*
Gen. 49. 10. *Nonne Dominus?* Dixit Patriarcha Jacob: *Non auferetur sceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec venit, qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium.* Antequam veniret, erat expectatio Judæorum Christus in lege illis promissus. Dico enim Christum Jesum ministrum fuisse circumcisionis ad confirmandas promissiones Patrum, sibi promissum Messiam expectantium. Gentes autem super misericordia Deum honorant, non quia eis promissus, sed quia eis datus est Christus à Judæis repulsus. *Scitis*, ait
1. Cor. 12. 2. Apostolus, *quoniam cùm gentes essetis, ad simulacra muta prout ducebamini, euntes.* Non ergo tunc sibi Dei omnipotentis Filium in carne venturum expectabant, quando ad simulacra muta, prout ducebantur, ibant, sed nunc dicit quilibet ex illis conversus ad Deum. *Quæ est expectatio mea? Nonne Dominus?* ac si diceret: Ego transiliens muta simulacra tempore Martyrum, quid expectem, nisi Dominum Jesum Christum de cœlo venturum, & etiam priusquam veniat suos Martyres coronaturum? Item in temporibus hæreticorum ego transiliens falsas doctrinas eorum quid expectem nisi Dominum, Catholicæ fidei Confessores clarificaturum? Similiter in extremo nunc tempore Antichristo vel apertè regnante, vel mysterium iniquitatis latenter operante, præcipuè in Officiis Clericorum synodaliter interdictorum, cùm talium Missas interdictas transilio, & solas Catholicorum Missas libenter audio, & ob hoc opprobria sustineo, *quæ inter hæc expectatio mea? Nonne Dominus?* Nonne ipse Dominus Jesus destruet Antichristum *illustratione adventûs sui!* 2. Thess. 2. 8
Nonne *interficiet spiritu labiorum* suorum eum, cujus est operatio secundùm operationem Sathanæ in omni virtute, ac prodigiis, & signis mendacibus? Contra tyrannos valuit, & prævaluit Martyrum fortis constantia. Contra hæreticos valuit, & prævaluit Confessorum docta, & doctrix eloquentia. Contra mysterium iniquitatis, refrigescente multorum charitate per Antichristum abundantis, nihil valet, nisi Spiritus labiorum Christi, & illustratio adventûs Dominici. Et nunc ergo abundante iniquitate *quæ expectatio mea? Nonne Dominus.* Nonne illustratio adventûs ejus? Nonne Spiritus labiorum ejus Antichristum interfecturus, & contra omnes impietates ejus per suam pietatem potenter triumphaturus?

Ne autem in cassum talia expectem, recenseo fidem, per quam teneo fidejussorem te Domine Deus, qui contra desolationes abominationum Antichristi tales consolationes promisisti, & ego tuis promissionibus credidi, atque in pignus certitudinis tuam substantiam substantiæ meæ per mysterium Incarnationis unitam teneo, partimque credo corde ad justitiam, & ore confiteor ad salutem, quod *substantia mea apud te est.* Assumpta quippe est à Filio tuo substantia mea, non culpa mea, & hæc *substantia mea apud te est. In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Nunc autem in fine sæculorum *Verbum caro factum est, & vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre.* In hoc Unigenito caro mea, sive *substantia mea apud te est.* Minor quidem te in natura, sed non minor in gloria, quia gloria Unigeniti, quam in Christo habet mea substantia, non est minor gloriâ Genitoris, neque tu, qui hunc Unigenitum genuisti, & paulò minùs ab Angelis minuisti, aliquid ei gloriæ tuæ subtraxisti, quem & in tua substantia virtutem, & sapientiam tibi consubstantialem genuisti, & cui in mea substantia tuam virtutem, tuamque sapientiam plenissimè dedisti etiam in ipsa conceptione secundùm hominem, quantò magis in ejus exaltatione, quæ facta est per Resurrectionem, & Ascensionem? Dico ergo, quia sicut Verbum in principio erat apud te in summa gloria: ita nunc *substantia mea apud te est* in eadem gloria, quia gloria Verbi assumentis, & hominis assumpti una est, & eadem, quamquam natura Verbi & hominis non sit una & eadem.

Joan. 1. 1.

Hinc rectè confitetur omnis lingua, *quia* Philip. 2. 11.
Dominus Jesus in gloria est Dei Patris, & est apud Patrem in gloria coæquali, immò in gloria una, & penitus indifferenti. Unde nequaquam homo assumptus Verbo assumenti est coadorandus, aut conglorificandus, quasi alter alteri, sed una, & simplici adorandus adoratione in una gloria, in una omnipotentia, in una, & individua claritate, quam ipse sol justitiæ habuit apud Patrem priusquam mundus fieret, in sua Divinitate, quamque nunc habet in sua humanitate juxta orationem ipsius dicentis ad Patrem: *Clarifica me Pater apud*

temetipsum claritate, quam habui priusquam mundus esset, apud te. Rectè itaque dico tibi Deus meus, quòd *substantia mea* in Filio *apud te est* in eadem gloria, qua Verbum erat apud te. *Omnia per ipsum* Verbum *facta sunt*: omnia per ipsum hominem restaurata, vel restauranda sunt. *Sine ipso* Verbo *factum est nihil*: sine ipso homine salvatur nemo. *Quod factum est in ipso* Verbo, *vita erat*: quod salvatum, vel salvandum est in ipso homine, qui ante omnes prædestinatus est Filius Dei in virtute, prædestinatum erat. Verbum erat *lux hominum*: mortem hominum moriendo destruxit homo, qui de se veraciter dicere potuit: *O mors ero mors tua.* Rectè igitur una, & indifferens debetur adoratio, & glorificatio Verbo assumenti, & homini assumpto. Quod Sancti Patres in Ephesina Synodo perpendentes circa finem Concilii dixerunt: *Si quis audet dicere, assumptum hominem à Verbo coadorari cum Deo Verbo oportere & conglorificari, & connuncupari Deum tanquam alterum alteri, (Adjectio enim unius syllabæ, id est co, hoc cogit intelligi) & non magis una reverentia veneretur Emanuel, unamque glorificationem dependerit secundùm quod Verbum factum est caro, anathema sit.*

Job. 1. 3.

Osea 13. 14.

Quidam versuti argumentatores conantur astruere, quòd natura humana in Christo nihil habeat gloriæ Divinæ præter in persona, propterea quòd assumpta creditur non in naturam, sed in personam Divinam. Unde quidquid gloriæ Divinæ ascribitur Christo, sic assignant ejus naturæ Divinæ atque personæ, ut inde sequestrent essentiam naturæ humanæ. Hujus assertionis videntur sibi habere patronum B. Augustinum, cujus prætendunt scriptum super Epistolam ad Ephesios in eo loco: *Qui descendit ipse est, qui ascendit.* Hic, inquiunt, Augustinus docet, quid naturæ, quidque personæ singillatim conveniat. Ait enim: *Hic dicendum, quòd inter personam, & ejus substantiam ratio dividit, eò quòd sæpe multarum substantiarum est una persona. Substantia autem uniuscujusque dicitur forma substantiæ ejus, ut Divinitas Dei Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, & sua cujuslibet corporalitas corporis. Ex his persona, & omnia, in quibus illæ formæ sunt, dicuntur substantiæ generaliter, & secundùm specialem earum diversitatem hoc corpus, hic Spiritus appellatur. Sæpe autem aliquid ex ita diversis compingitur, ut ex corpore atque spiritu unus homo, de quo utriusque non solùm substantias, sed earum propria convenit dici. Homo namque & coloratus corpore, & intelligens spiritu dicitur verè. Nec minùs constat ratio veritatis, si verborum significatio præter congruentiam sit proprietatis, ut coloratus intelligit, quandoquidem unus est, qui coloratus corpore intelligit mente. Sic igitur Christus, quoniam ejus substantia est Divinitas, qua ipse est Deus, & omnia illa, ex quibus homo substantia est, rectè dicitur non solùm Deus, & homo, sed & esse ubique secundùm Divinitatem, & loco contineri secundùm substantiam corporis humani, & quæcunque illius sunt naturaliter propria, nec præjudicat veritati dictorum inconsequens connexio dictionum. Quia namque sæpe unius personæ est diversa substantia, non est contra rationem veritatis supposita persona per nomen, quod est illius ex una substantia, vel ex proprio ejus, dici de ipsa vel substantiam aliam, vel proprium ejus, ut: Deus est homo, & qui ubique est, loco continetur. Juxta hanc ergo rationem Christus & altus est secundùm Divinitatem, & ascendit secundùm humanitatem, secundùm quam ille, qui priùs erat altus, descendit.*

Ephes. 4. 10.

In his dictis primò notandum, quod licèt Beato attribuantur Augustino, multùm diversa sunt à stilo ejus, & in Collectario ejus dictorum super Apostolorum hæc non reperire potuimus. Unde verisimile animadvertimus, quòd hæc dicta* non sint ipsius. Attamen si sunt ejus, ita sunt intelligenda, ut aliis ejus dictis Catholico sensu promulgatis minimè inveniantur contraria. Quisquis enim putat illum Beatum virum sensisse hominis in Christo solam personam, non etiam naturam Divinitatis habere gloriam, quasi non magis Divinitas possit esse humani spiritûs & corporis, quàm color mentis, vel intelligentia corporis, ac proinde non magìs propriè dicatur homo Deus esse, quàm coloratus intelligere, prout se habere videtur illa, quam dicunt Beati Augustini, assertio præmissa, hic sine dubio fallitur, quod ex aliis illius Beati Scriptis evidentissimè comprobatur. Dicit enim in Tractatu* de verbis Domini: *Homo Christus dicitur Filius Dei, quod etiam sola caro ejus in sepulchro meruit appellari.* Item: *Christus est Deus, & anima rationalis & caro. Christum in his omnibus, Christum in his singulis confitemur.* Item exponens* illud: *Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem: Naturæ*, inquit, *humanæ gratulandum est, eò quòd sit assumpta à Verbo unigenito, ut immortalis constitueretur in cœlo, atque ita fieret terra sublimis, ut incorruptibilis pulvis sederet ad dextram Patris. Hoc enim modo se iturum ad Patrem dixit. Quis non hinc gaudeat, qui sic diligit Christum, ut & suam naturam immortalem gratuletur in Christo, atque id se speret futurum esse per Christum?* Item: *Adveniens Divinitas in uterum Virginis Mariæ auctoritate illâ, quâ in paradiso Adam de limo formavit, carnem sibi ex substantia ipsius Mariæ fabricavit, quam pro salute nostra suscipiens, & sibi coadunans natus est Deus & homo.* Item: *Hanc Beatitudinem Spiritus Sanctus Paraclitus attulit, ut ab oculis carnis servi forma remota, quam de Virginis utero accepit, in ipsam Dei formam, in qua Patri æqualis, cùm in carne dignatus est apparere, permansit, purgatæ mentis acie tenderetur, ut eodem Spiritu repletus Apostolus diceret:* Etsi noverimus Christum secundùm carnem, sed jam non novimus: *quia & carnem Christi non secundùm carnem, sed secundùm Spiritum novum, qui virtutem Resurrectionem ejus non palpando curiosus, sed credendo certus agnoscet non dicens in corde suo:* quis ascendet in cœlum, hoc est Christum deducere, aut quis descendit in abyssum, hoc est, Christum à mortuis reducere. Sed propè est, inquit, verbum in ore tuo, quia Deus est Christus, & si credideris in corde tuo, quia Dominus illum suscitavit à mortuis, salvus eris. Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.

* In margine perantiquæ manus hæc notat: Glossis Magistri Gilberti super Apostolum inserta, & à discipulis ejus B. Augustino attributa.

* S. Aug. Tract. LXXVIII. in Job.

* Idem ibid. Joan. 14. 28.

2. Cor. 5. 16.

Rom. 10. 6. & 7.

Rom. 10. 10.

Item in libro Retractationum dicit: *Exposui Apostoli Epistolam ad Galatas non carptim, id est, aliqua prætermittens, sed continuanter, & totam. Hanc autem expositionem uno volumine comprehendi. In quo illud, quod dictum est*: priores ergo Apostoli veraces, qui non ab hominibus, sed à Deo per hominem missi sunt per Jesum Christum, scilicet adhùc mortalem: verax etiam novissimus Apostolus, qui per Jesum Christum totum jam Deum post Resur-

Resurrectionem ejus missus est, *propter immortalitatem dictum est: totum jam Deum, quam post resurrectionem habere cœpit, non propter Divinitatem semper immortalem, à qua nunquam recessit, in qua totus Deus erat, & cùm moriturus adhuc erat. Hunc autem sensum sequentia manifestant. Adjunxi enim dicens*: priores sunt cæteri Apostoli per Christum adhuc ex parte hominem, id est, mortalem: novissimus est Apostolus Paulus per Christum jam totum Deum, id est, omni ex parte immortalem. *Hoc enim dixi exponens quod ait Apostolus*: non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum, & Deum Patrem, *quasi jam Christus non sit homo. Sequitur enim*: Qui suscitavit illum à mortuis, *ut hinc appareret, cur dixerit*: neque per hominem. *Proinde propter immortalitatem jam nunc non homo Christus Deus: propter substantiam vero naturæ humanæ, cum qua ascendit in cœlum, etiam nunc mediator Dei & hominum homo Christus Jesus: quoniam sic veniet, quomodo viderunt eum, qui viderunt euntem in cœlum.* Idem in Epistola ad Philippenses: *Homini donavit nomen super omne nomen, non Deo, ut cum forma servi nominetur unigenitus Filius Dei.*

Gal. 1. 1.

Quisquis hæc dicta Beati Augustini fideliter legendo perspexerit, sanè intelligere poterit, quia tantus Doctor nunquam sensit, quod isti eum arbitrantur sensisse in præmissa ipsius, ut dicunt sententia. Si enim, ut ipsi volunt, non magis propriè natura humana Divinitatem habere intelligitur, cùm homo Deus prædicatur, quàm coloratum corpus intelligentiam, cùm coloratus intelligens enuntiatur: sique, ut astruunt, ad solam personam, non etiam ad naturam pertinet assumpti hominis celsitudo & claritas æternæ Divinitatis, quomodo stare poterit, quod Beatus Augustinus, ut præmisimus dicit: *Pulverem sedere ad dexteram Patris*? Nonne pulvis est nomen inferioris portionis in humana substantia? Quæ si non est ad dexteram Patris collocata nisi tantùm in persona, ut dictum: frustra & sine causa dicit Beatus Augustinus gaudendum, cùm illud, pro quo gauderi suadet, non sit verum. *Quis*, inquit, *non hinc gaudeat, qui sic diligit Christum, ut & suam naturam immortalem gratuletur in Christo, atque id se speret futurum esse per Christum*? Item: *Propter immortalitatem*, inquit, *dictum est: totum jam Deum, quam post Resurrectionem habere cœpit, non propter Divinitatem semper immortalem, à qua nunquam recessit, in qua totus Deus erat, & cùm moriturus erat.* Nonne sic loquendo Beatus Augustinus manifestè dat intelligi, talem in Christo naturam hominis accepisse immortalitatem, per quam Deificata sit plenè ac taliter sicut Verbum ab æterno Deus fuit.

Absit enim, ut intelligatur talis, & non major in Christi humana natura immortalitas, quàm nunc habent Angeli, & habituri sunt homines beati. Illi etenim etsi propter beatam immortalitatem sibi collatam, vel conferendam dicantur Dii & filii Excelsi, non tamen naturales Dii vel filii Dei possunt nominari. Hic autem, cui à mortuis propriâ virtute resurgenti æterna & sua Divinitas contulit suam immortalitatem, non adoptatus in Deum, sed natus naturalis Deus, & Dei Filius habet nomen, quod est super omne nomen. Unde non injuriosè creditur sedere ad dexteram Dei Patris omnipotentis data sibi omnipotentia Divina, ut judicium faciat, quia filius hominis est, & ratio Divinæ justitiæ requirit, ut in ea quoque natura judicet, in qua judicatus est, atque per omnia illi conregnet, cujus ad dexteram sedet. Hoc est, unde suis discipulis asseruit gaudendum dicens ante suæ humanitatis glorificationem. *Si diligeretis me, gauderetis utique quia vado ad Patrem.* Joan. 14. 28. Summa quippe gaudii nostri est, quòd vera carnis nostræ natura in illo nos hominis filio præcedens consedit à dextris Dei, quem venientem juxta Danielem in nubibus cœli venerandus ille antiquus dierum cum millibus millium sibi ministrantium, & decies millies centenis millibus sibi assistentium in illo throno suo flammeo suscepit, dignam cano capiti suo sententiam elocutus juxta Patrem ipsius secundùm carnem David: *Sede à dexteris meis* &c. Psal. 109. 1.

Quod si non sic accipimus, ut Humaniformii putant, quòd Deus ita, ut nos, dexteram hinc atque inde habeat sinistram, & humana forma circumscriptus sit, aut hoc ipsum, quòd Deus sedere dicitur, flexis poplitibus fieri putandum est: *ne illud incidamus sacrilegium*, inquit Augustinus, *in quo execratur Apostolus eos, qui commutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem corruptibilis hominis.* Tale simulacrum Deo nefas est Christiano in templo collocare, multò magis in corde nefarium est, ubi verè Dei templum est. Sedere ergo quòd dicitur Deus, non membrorum positionem, sed judiciariam significat potestatem. Et quòd ait Christo Domino: *Sede à dextris meis*, id est, in mei æqualitate, quod idem est, ac si dixisset: Conregna mecum. Et hoc secundùm humanam naturam illi dictum est: quia secundùm illam datum est ei regnum, & honor, & omnes populi, tribus, & linguæ servient ipsi. Unde est illud: *Psallite Domino, qui ascendit super cœlos cœlorum ad Orientem.* Psal. 67. 33. & 34. Humana quippe Christi natura dignitatem virtutum omnium, & sanctitatis omnem excessit naturam in tantum, ut ascenderet usque *ad Orientem*, id est, usque ad Verbum sibi personaliter unitum, quia post Deum nihil transcendendo dimisit. Ubi notandum est, quia non dixit ad ortum, vel oriturum, sed *ad Orientem.* Illa enim ineffabilis genitura non secundùm præteritum vel futurum consideratur, sed sempiterno præsenti Filius à Patre generatur. Veruntamen hoc localiter quoque accipiendum est, quia ascendit super firmamentum cœli, & hoc versùs Orientalem plagam. Nam quod dictum est usque *ad Orientem*, id est: usque ad Verbum sibi personaliter unitum, non utique secundùm locum, sed secundùm humanæ naturæ immutationem dictum est, qua in mutatione & nos juxta Apostolum pro modo nostro immutabimur.

Nec verò sic immutata est, ut in illam Orientis substantiam vera carnis substantia transiret, sed accessit gloria, non decessit natura, absorpta est passibilitas, accessit impassibilitas, periit mortalitas, acquisita est carni Verbi immortalitas. Sic in similitudinem lapidis durantur aquæ. Crystallus namque similitudo lapidis est, non suapte natura lapis, quia duratâ gelu aquæ substantia, sicut ajunt Physici, speciem hanc efficit. Quod ad prædictam immutationem carnis aptâ similitudine referri Gregorius perhibet in Ezechielem, dum

Ccc 2 dicit:

* Lib. I. in Ezech. Hom. VII.

dicit: * *Corpus Redemptoris nostri, quia usque ad mortem passioni subjacuit, aquæ simile juxta aliquid fuit: quia nascendo, crescendo, lassescendo, & esuriendo, sitiendo, moriendo usque ad Passionem suam per momenta temporum decurrit. Sed quia per Resurrectionis suæ gloriam ex ipsa corruptione in incorruptionis virtutem convaluit, quasi crystalli more ex aqua duruit, ut in illo & hac eadem natura, & ipsa jam, quæ fuerat, corruptionis mutabilitas non esset. Aqua ergo in crystallum versa est, quando corruptionis ejus infirmitas per Resurrectionem suam ad incorruptionis firmitatem solidata.*

Notandum, quia cùm species crystalli perpulchra sit, dicitur in hac significatione quasi aspectus crystalli horribilis, quia Redemptor noster unus idemque serenus justis, injustis autem apparebit terribilis. Igitur sicut aqua non pereunte substantia, vel substantiæ quantitate, sed solâ qualitate, quæ fluxa fuerat, in soliditatem transeunte in similitudinem lapidis duratur: Sic assumptus homo, cui psallimus, non pereunte substantiâ membrorumque servato numero, vel quantitate ascendit, primùm quando resurrexit, ascendit, inquam, illocaliter ad Orientis, id est, Divinitatis, de qua supra dictum est, conformitatem, atque immutabilitatem, sola penitus absorpta quasi fluxâ qualitate, secundùm quam timuit, potuitque tædere, & pavere,

Matth. 26. 38. & dixit: *Tristis est anima mea usque ad mortem*, & cætera talia. Secundò autem ascendit, etiam localiter, videntibus Apostolis super firmamentum cœli, ut supra dictum est, ad Orientalem plagam. Ubi autem, & quomodo Dominicum corpus in cœlo sit curiosissimum, & supervacuum est quærere, inquit Augustinus in libro de fide Catholica, Tantùmmodo in cœlo esse credendum est. Non enim est fragilitatis nostræ cœlorum secreta discutere. At illi argumentatores, qui, ut putant, omnia rimando vident invisibilia, comprehendunt incomprehensibilia, derident simplicitatem fidei Christianæ, in qua psallimus, & psallendo cum Idithun transilimus omnia sub Deo posita, atque in ipsius Deitatis altissima gloria veneramur substantiam humanam dicendo: *Et nunc quæ est exspectatio mea? Nonne Dominus? Quæ*, inquam, *est exspectatio mea*, qui sum servus? *Nonne Dominus?* Nonne ut intrem in gaudium Domini mei? Sed unde hoc mihi servulo, ut veniat gloria, vel gaudium Domini mei ad me? Inde scilicet, quòd ô Domine mi *substantia mea est apud te*, quòd in summa gloria, Rex æternæ gloriæ, Deus Pater, *substantia mea apud te est*. Sub te quidem secundùm essentiam, sed *apud te* secundùm gloriam, sicut in principio Verbum erat apud te, non sub te secundùm naturam, & gloriam. Quid est enim esse *apud te*, nisi in tuæ gloriæ coæqualitate? Hoc erat in principio apud te Verbum Deus. Sed & nunc in fine sæculorum *apud te* propitiatio est, ubi etiam interpellat pro me homo Deus mihi consubstantialis in eo, quòd homo: tibi consubstantialis in eo, quòd Deus. Ipse propitiatio, & propitiator in quantum homo: ipse propitiationis largitor, in quantum Deus. Quia igitur in illo *substantia mea apud te est* apparens vultui tuo pro me Idithun, vel pro me tota Catholica Ecclesia, tu per eum placatus

Ab omnibus iniquitatibus meis erue me. VERS. IX.

Volenti quippe mihi transilire universam vanitatem, iniquitates meæ mihi sunt impedimento quasi compedes gravissimæ. Sed tu ab *omnibus iniquitatibus meis erue me*, ut similis capreæ, hinnuloque cervorum dumeta omnium vanitatum te juvante transiliam. Dum in imagine pertransivi contentus libertate arbitrii, ad imaginem tuam Deus conditi, multas iniquitates contraxi manens in regione dissimilitudinis: quia factus ad æternæ rationis imaginem æternæ sapientiæ, ac bonitatis nolui habere similitudinem. Et liberum quidem retentans arbitrium penitus amisi liberum consilium, liberumque complacitum, quia liber utique permansi à necessitate, sed compeditus peccato, & miseria carui libertate geminâ consilii videlicèt, & complaciti. Nunc autem volens transilire omnia vana, sentio me gravatum peccatis, atque pœnis per liberum arbitrium contractis. Unde ad te omnipotentem liberatorem clamo: *Ab omnibus iniquitatibus meis erue me.*

Propriè dicitur *iniquitas*, ubi ea, quæ Deus æquat, homo non æquat. Est autem Deus trinus & unus in trina unitate & una trinitate: neque in hac trinitate ulla est inæqualitas, quia nihil est in Deo trino majus, aut minus, sed est æqualis Patri Filius, Patri & Filio Spiritus Sanctus. Unde rectè damnatus est Arius, qui Filium Patri, & Macedonius, qui Spiritum Sanctum Patri & Filio pestifero errore inæqualem dogmatizavit. Hic trinus Deus in antiquo suo consilio propositum habuit formare hominem ad imaginem & similitudinem suam, ita videlicèt, ut Divinæ imaginis expressio esset in hominis libero arbitrio: in libero verò consilio & libero complacito bipartita esset sapientiæ ac bonitatis Divinæ similitudo, essetque in homine trina libertas, arbitrii, consilii, complaciti, à necessitate, à peccato, à miseria in tanta æqualitate, ut quàm liberè per arbitrium bona malave discerneret, tam liber per consilium bona eligeret malaque respueret, ac nihilominus per suæ bonitatis complacitum totius miseriæ gravamine careret, atque sic æternæ, ac summæ Trinitatis imaginem in arbitrio, similitudinem in consilio & complacito repræsentaret. Factus verò ad imaginem Dei in ipsa creatione provehendus erat ad similitudinem per ipsam, quæ in imagine fuit, rationem, qua si rectè usus fuisset, ad similitudinem Dei sine interpositione iniquitatis profecisset, ac tres libertates jam prænotatas æqualiter obtinuisset, tam liber à peccato per consilium, & à miseria per complacitum, quàm liberum à necessitate acceperat arbitrium. Sed quoniam libertate arbitrii fuit abusus, inde peccanti surrepsit iniquitas, quòd harum trium libertatum non remansit æqualitas. Nam permanente arbitrii libertate in sua prorsus integritate, parva in hoc mundo, nulla verò in inferno est homini libertas consilii, vel complaciti, sicut superiùs ostensum est.

Ergo

Ergo dum tempus est in hac vita, ut destruatur iniquitas seu inæqualitas ista, & fiat summa æquitas & æqualitas trium in homine libertatum, sine cessatione per juge sacrificium cordis illi est postulandum, ut eruatur ab iniquitatibus, & fiat liber æquè à peccato & pœna, sicut liber est à necessitate. Ergo qui priùs in imagine sola pertransivit, similitudinem autem Divinam minùs plenè habuit, maximè in regione dissimilitudinis, nunc recapessat * æquitatem penitus abnuendo iniquitatem seu inæqualitatem, quæ in hoc deprehensa est, quòd homo in imagine ambulans & pertransiens in regionem dissimilitudinis, integram quidem habet rationem, sed non integram habet sapientiam vel bonitatem. Trahit autem Pater ad Filium, quando eo donante ratio ducit ad sapientiam. Dat Pater & Filius donum suum, sanctum videlicet Spiritum, quando ratio sapiens in homine accipit bonitatem. Quantò verò magis in homine ad imaginem DEI creato crescit similitudo sapientiæ ac bonitatis Divinæ, tantò magis liberatur ab iniquitate, ut coæquetur similitudo cum imagine, nec jam homo in imagine sola pertranseat in infernum, sed in similitudinem DEI provectus transiliat infernum, transiliat Mundum similis capreæ, hinnuloque cervorum, similis illi, de quo dicitur in Canticis Canticorum: *Ecce iste venit saliens in montibus, & transiliens colles.* Fiat quoque similis homini sapienti, & ædificanti domum suam supra petram. Dum assimilatur sapienti, recuperat libertatem consilii: dum assimilatur ædificanti, recuperat libertatem complaciti, quoniam & in consilio verum sapere, & in ædificio supra petram firmato bonum & complacitum posse significatur, dum & qui assimilatur viro sapienti, benè sibi consulit, & firmiter ædificans prodit se intellexisse, quæ sit voluntas DEI bona, & beneplacens, & perfecta. Tunc autem bona, & beneplacens, & perfecta DEI voluntas in homine completur, cùm iniquitas illa omnino destruetur, qua nunc in homine minor invenitur DEI similitudo ipsius imagine. Quia verè non veniet imaginis & similitudinis æqualitas vel æquitas, nisi destruatur iniquitas vel inæqualitas, dicat Idithun: *Ab omnibus iniquitatibus meis libera me Domine.*

* Cod. recapesset.

Cant. 2. 8.

Multæ sunt iniquitates de prænotata iniquitate venientes. Nam quia homo de paradiso in imagine pertransivit perdita similitudine DEI, inde est & illa iniquitas, quòd etiam, cùm spiritus promptus est ad transilienda omnia vana, tamen caro est infirma, quæ, si homo non peccasset, æquè ut spiritus, esset prompta. Item est alia iniquitas, ubi esse deberet æquitas vel æqualitas. Sicut enim exhibuimus membra nostra servire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, cùm servi essemus peccati, & liberi à justitia: ita nunc exhibenda sunt membra nostra servire justitiæ in sanctificationem, ut serviamus DEO liberi à peccato. Sed in quantum nunc minus est in nobis justitiæ studium, quàm fuerit ante ad peccandum, non est in studio nostro æquitas vel æqualitas: quia

A pœnitentia nostra non est in tantum fructuosa, in quantum perversitas nostra fuit damnosa. Ab hac iniquitate jam liberatis loquitur Apostolus dicens: *Cùm enim servi essetis peccati, liberi fuistis justitiæ. Nunc verò liberati à peccato, servi autem facti DEO, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem verò vitam æternam.* Item cùm Dominus in lege dicat: *Non habebis in sacco diversa pondera, sit tibi æquus modius, æquusque sextarius*, contra istiusmodi æquitatem grandem committimus iniquitatem, cùm pondus & pondus, majus & minus habemus, nec æquali lance nostram proximique causam pensamus: cumque nobis mensuram bonam & confertam & coagitatam & supereffluentem dari à DEO velimus, nos non tali mensura proximis indigentibus damus, etiam cùm suppetit facultas, quæ si deesset, sola sufficeret larga voluntas. Utinam saltem in voluntate nostra sit æquitas, ut sic proximo indigenti subvenire velimus, quemadmodum nobis à DEO subveniri cupimus, eadem scilicet mensurâ, eodem modio, eodemque sextario! Nam qui per sex opera misericordiæ merebuntur audire: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est*, isti bonum sextarium sex operibus misericordiæ plenum dederunt, & ideo plenam retributionem accipient exigente justitia & æquitate, ut eis remetiatur eadem mensura, qua mensi sunt Christum in suis minimis pascendo, potando, vestiendo, colligendo, visitando, consolando. Item dignum C & justum est, æquum & salutare, nos illi semper & ubique gratias agere, nosque illi gratos exhibere, qui nos gratis, cùm non essemus, creavit, cùm perditi essemus, pretio magno redemit. Cùm ergo simus emptitii servi pretiosè comparati, æquum est, ut simus pretiosi. Proinde contra nostrum Redemptorem grandem committimus iniquitatem, si non æquam illi retributionem rependimus, à quo empti sumus. *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi?* si me ipsum dabo, parum est, quia pretium pro me datum valde magnum est. Scio tamen quid faciam. *Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo.* Sic rectè fiet æqualitas inter pretium pro me datum, & pretiosum calicem pro me illi oblatum. Si sic D decero, æquitatem utcunque servabo, maximè, si post acceptum calicem salutaris nomen Domini invocabo. *Omnis enim, quicunque invocaverit nomen Domini salvus erit.*

Rom. 6. 20.
Ib. 22.
Deut. 25. 13.
Matt. 25. 34.
Ps. 115. 12.
Act. 2. 21.

Est etiam grandis iniquitas vel inæqualitas, cùm nobis volumus plenè dimitti debita nostra, & nos plenè dimittere nolumus debitoribus nostris. Cùm ergo tam multæ sint iniquitates in conversatione humana & mundana, benè hanc transilire cupiens ego Idithun dico tibi: DEUS meus *ab omnibus iniquitatibus meis erue me*, in summa æquitate confirmans me, ita ut mihi sit æquè liberum consilium, quàm liberum arbitrium, æquè prompta caro & spiritus juxta illud: *Cor meum & caro mea exultaverunt in DEUM vivum.* Item: *Sitivit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea.* Sit

Ps. 83. 3.
Ps. 62. 2.

Sit mihi æquus modius, æquusque sextarius, ut fiat æqualitas, dum mea abundantia impleat aliorum inopiam, & aliorum copia meam. Calicem quoque salutaris taliter accipiam, ut illum Redemptori offerens gratias agam, sicut dignum & justum est, æquum & salutare, quatenus per omnia servans æquitatem vel æqualitatem non præpediar ulla iniquitate in transiliendo mundum cum sua vanitate. Fateor tibi DEUS meus, quia corripiendus eram pro iniquitatibus meis magnis & multis, ac proinde gratias ago tibi, quia per linguas canum curasti me quasi alterum Lazarum nimis ulcerosum, & ulceribus peccatorum plenum. Benè tamen illi erat: quia canes veniebant, & lingebant ulcera ejus. Lingebant, non mordebant, ac proinde curabant. Mea verò ulcera non solùm boni canes linxerunt, sed & mali dentibus suis laceravernnt exprobrando, detrahendo, vituperando. Poteram ergo interdum talibus respondisse, sed tacitus attendi, quòd illi nihil possent contra me, non te disponente, atque ideo penitus *obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu fecisti.* Quid fecisti? scilicet *opprobrium insipienti dedisti me.* Propterea licèt in aliis, quæ dicebant, essem paratus, & promptus respondere, atque veritati Catholicæ resistentes redarguere, tamen ubi ventum est ad vituperia, ego animadvertens, quòd tu *opprobrium insipienti dedisti me,*

VERS. X. *Obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu fecisti.*

Tu justo judicio tuo non sine misericordia per linguas eorum putredines vulnerum meorum secasti: nam *lingua eorum gladius acutus.* (Ps. 56. 5.) Tu dentibus eorum rimatus es quasi medicus medicinalibus ferramentis purulentias ulcerum meorum: nam *dentes eorum arma, & sagittæ.* Rectè igitur inter hæc *obmutui, quoniam tu fecisti.* Beatus Gregorius in expositione Job super hunc locum dixit: (* Lib. XXIII. Moral. c. 18.) **Obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu fecisti. Flagellatus homo considerans, quia illo major est DEUS, in omni, quod patitur, ejus judicio se postponit; cui se minorem esse non dubitat. Et quod à meliore patitur, justum credit, etiamsi ejusdem justitiæ causas ignoret. Quisquis enim pro peccato percutitur, nisi murmurando renitatur, eò ipso jam justior esse incheat, quò ferientis justitiam non accusat. Homo namque sub DEO est conditus, & ad conditionis ordinem redit, quando sibi æquitatem Judicis sui, etiam quam non intelligit, anteponit, ut considerata potentia creatoris deserveat tumor mentis per memoriam conditionis. Unde David Propheta, cùm percussionis pondere in excessum vocis erumpere cogeretur, ad considerationem conditionis suæ se recolligens ait: Obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu fecisti* me. *Pensavit enim conditionis suæ ordinem, & justitiam percussionis invenit, quia qui benignè eum, qui non erat, condidit, eum profectò, qui erat, non nisi justè percussisset.*

Aliter: *Obmutui*, vel *obsurdui*, sicut alia translatio habet, & quasi opprobria mihi facta non audierim, tacui, cavens mihi, & à contentione indisciplinata contra homines, & à murmuratione contra te DEUM meum factorem meum, *quoniam tu fecisti* & me ipsum, & meum flagellum, tu *qui fingis laborem in præceptum.* (Ps. 93. 20.) Fingis laborem sive dolorem in præceptum. Fingere enim componere dicimus, unde & compositores luti figulos vocamus. Et tu factor sive fictor noster, qui nostram substantiam finxisti, adhuc fingis & formas dolorem flagelli tui in præceptum, ut inde instruas hominem quasi per præceptum. Propter hoc *obmutui* à contentione ac murmuratione, sed non ab oratione: imò flagellis tactus attentiùs oro, & dico:

VERS. XI. *Amove à me plagas tuas. Manus tuæ* (Job. 10. 8.) *Domine fecerunt me, & plasmaverunt me totum in circuitu, & sic repente præcipitas me? Nolo multa* (Job. 23. 6.) *fortitudine contendas mecum*, quoniam

VERS. XII. *A fortitudine manus tuæ ego defeci.*

Scriptum est, quòd *manus Moysi erant graves,* (Exod. 17. 12.) quia lex graviter feriens peccatores per illum data est. Sub hujus fortitudine atque gravitate defeci ego Idithun ante gratiam. Nunc verò quia *gratia & veritas per Jesum Christum facta est,* (Joan. 1. 17.) *Amove à me plagas tuas*, amove, quæso, manus Moysi graves, nec magnitudinis tuæ mole me premas, ita ut deficiam omnino, sicut jam ex parte *defeci à fortitudine manus tuæ* fortiter verberantis increpationibus, quæ sive per justos, sive per injustos administratæ sint, ipsæ tamen prorsus justæ sunt, quia

Propter iniquitatem corripuisti hominem. Nam quando te disponente corripuit me vel justus in misericordia, vel injustus in nequitia, seu duritia, correptio tua per illos administrata fuit justa, quia *propter iniquitatem corripuisti hominem.* Sunt peccatores, qui *cum hominibus non flagellabuntur: ideo tenuit eos superbia.* (Ps. 72. 5.) Sed tu *propter iniquitatem corripuisti* hominem transilientem culmina superbiæ, ut magis ac magis proficiat in humilitate, qua consummata parcis tu, qui superbis resistis, humilibus autem das gratiam. Quod ergo dico: *Amove à me plagas tuas*, ita volo accipi, ac si dicam: Fac, ut sim perfectè humilis, cui debeas gratiam; non superbo, cui debeas plagas tuas tibi consuetas, qui semper soles resistere superbis, colaphizare pronos ad extollentiam, deponere de sede ac dispergere superbos mente cordis sui.

In Hebræo legitur: *In increpationibus pro iniquitate corripuisti virum.* Est qui corripitur in damnatione, diabolus scilicet, & quilibet obstinatus, qui dum corripitur, non emendatur: sed virum sive hominem rationabili consilio utentem pro iniquitate sua emendabili corripuisti in increpationibus, id est, in eruditionibus, ut per ipsam correptionem acciperet correctionem.

Et

Et tabescere fecisti sicut araneam animam ejus.

Iste est modus eruditionis, quòd *tabescere fecisti sicut araneam animam ejus*, quem corripuisti. Aranea, dum pro capiendis muscis texit telas inanes, siccatur & evisceratur & moritur: sic homo dum in congregatione rerum temporalium laborat, totus evisceratur, & ab humore virtutum siccatur & moritur, quod ita esse inter flagella divinæ increpationis cognoscitur. Propterea dico: *In increpationibus pro iniquitate corripuisti hominem*, & per hoc agnovit, quòd ipse sit, quòd *tabescere fecisti*, id est: permisisti *sicut araneam animam ejus*.

Aliter: In Hebræo habetur: *Et posuisti quasi tinea desiderabilia ejus.* Tinea desiderabilia & pretiosam vestem reddit vilem: sic tu hominem creatum ad beatam & desiderabilem gloriam æternitatis vilificâsti per infirmitatem corruptionis & mortalitatis. Vel desiderabilia ejus posuisti, ut sint homini quasi tinea. Si enim sibi conscius est operum, seu virtutum laudabilium & desiderabilium, talis conscientia per suggestionem gloriæ inanis latenter & silenter eum quasi tinea demolitur, maximè, si desiderabilia sua thesaurizavit in terra sinens scire sinistram suam, quod fecit dextera sua, id est, cupiditatem vanæ gloriæ intermiscens intentioni vel operationi sanctæ. Contra hujusmodi tineam volens esse cautos discipulos
Matt.6.20. suos ait veritas: *Thesaurizate vobis thesauros in*
Matt.6.3. *cœlo, ubi nec ærugo, nec tinea demolitur.* Item: *Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua. Cœlum* dicitur à *celando* quia celata sunt à prospectu hominum, quæ in cœlo sunt. In cœlo ergo thesaurizamus, cùm nostra laudabilia celamus, non ut proximi opera nostra non videant ad sui ædificationem & DEI gloriam, sed ne cupiamus ea sciri, ut nos videamur inde laudabiles; alioquin mercedem non habebimus apud DEUM: quia tinea inanis gloriæ consumit desiderabilia nostra. Quod quia DEO justè judicante fit, rectè illi dicitur: *Et posuisti quasi tinea desiderabilia ejus.* Vel posuisti quasi tineam desiderabilia ejus, quæ illi vertuntur in tineam valde nocivam, qui de ipsis desiderabilibus captat humanæ laudis inanem gloriam. Quæ nimirum tinea illi non nocet, qui in cœlo thesaurizat, id est, qui cœleste, ac celatum vel secretum judicium timoratus expectat, nesciens utrum illic odio, vel amore dignus judicetur, maximè cum de fine bono vel malo Divinum judicium pendeat, nec ipse homo ante finem suum perfectè sciat, etiamsi frequenter orans dicat: *Notum fac mihi Domine finem meum.*

Aliter: *Et posuisti sicut araneam animam ejus.* In compositione hominis ex anima & carne compositi, anima est pretiosior res carne. Unde per illud hominis, quod est in eo pretiosius, potest notari & significari pretiosior & laudabilior conversatio ejus, maximè contemplatio, vel officiorum spiritalium laudabilis Administratio, quæ quasi anima vivificat opera & officia inferiora & terrena, quibus vel in una persona vel in una congregatione, vel etiam in universali Ecclesia per vinculum charitatis inserta, vel cohærens fuerit talis anima vitam illis administrans, & ea secundùm se ordinans. Ponitur autem hæc anima *sicut aranea*: quia nisi præcaveatur, mordet, venenumque infundit, unde tumor inanis gloriæ vehementer excrescit: & tabe superbiæ introrsus latente anima ipsa inde tabescit sicut aranea, dum per inanem, & vanam gloriam inanescunt & evanescunt in hominis vita ipsa quoque spiritalia exercitia, ita ut non sint pro anima vivificante, sed pro aranea mortificante. Propter quod rectè dicitur: *Et tabescere fecisti*; vel sicut in Hebræo legitur: *Posuisti sicut araneam, vel tineam animam ejus.*

Aranea, quæ in septuaginta interpretum translatione ponitur, citò mordet, nec homo sic invenenatus mortem celerem potest effugere, nisi medicina competenti succurrente. Non est enim venenum araneæ sicut venenum aspidis insanabile: quia peccatum extollentiæ seu jactantiæ aliquotiens uno colapho medicatur, vel interdum secreta seu manifesta satisfactione facilè curatur. *Tinea* verò, quæ in Hebræo ponitur, lenta, & diuturna clade vestem pretiosam demolitur, nisi fortiter excutiatur: caput quoque tineosum fœdari non desinit, quod semel tinea invaserit, nisi forte lavetur, & pectinibus assiduis radatur. Unde captè per *araneam* septuaginta significaverunt manifestam, facilèque curabilem superbiam. Veritas verò Hebraica per tineam notat lentam, & latentem, nec se per tumores jactantiæ ostendentem, ac proinde minùs facilè medicabilem, quæ sive in veste, id est, in actione, sive in capite, id est, in intentione deprehensa fuerit, fortiter est & vestis hujusmodi excutienda, ne à tinea lædatur, & caput hujusmodi lavandum lachrymis, ac pectendum confessionibus assiduis, ne tineosum permaneat, suaque turpitudine totum corpus fœdum reddat. *Tu ergo, cùm jejunas*, ne ab hac tinea lædaris, Matth.6.17.
unge caput tuum oleo, & faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunans, sed Patri tuo, qui est in abscondito, & Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. Oleum supernatat cunctis liquoribus: & merces æterna superexcellit, & pretiosior est cunctis opibus mundi, & omnia quæ in sæculo desiderantur, huic non veniunt comparanda. Oleo ergo purissimo caput ungimus, cùm solo intuitu mercedis æternæ bonum opus agimus. Et in capite nostro sic uncto nulla tinea locum habet inter nostra desiderabilia & laudabilia opera, quibus merces in cœlo est reposita. Hinc est, quòd caput viri, dum sanctificatur, aut raditur aut etiam ungitur oleo sancto, ut Pontificis, & Regis, quia forti, & virili actioni magis *tinea*, quàm *aranea* insidiatur, contra cujus læsionem intentio quasi caput viri servatur sanum, & pulchrum, si lachrymis lavatur, non solummodo caput, sed & lectulus, ubi caput reclinatur, quod

quod totiens fit, quotiens viro sancto contingit
Ps.6.7. veraciter dicere: ***Lavabo per singulas noctes lectum meum.*** Caput quoque viri sacerdotali vel regali unctione perfunditur, cùm solummodo ad honorem summi sacerdotis & regis actio fortis agitur, & appetitus privatæ gloriæ quasi rodens tinea prorsus excluditur.

Porro dum fœmina sanctificatur, ejus caput sacramentali velamine tegitur, cui etiam capilli pro velamine dati sunt, quia minùs fortis actio minori eget contra superbiam tutamento, quæ illi non quasi ***tinea***, sed quasi ***aranea*** insidiatur. Et scimus, quòd ***aranea*** lenissimo velamine secluditur, & leni tactu seu etiam flatu abigitur, quæ non calcaneo, ut serpens repens in terra, verùm capiti desursum, videlicet pendens insidiatur. Et ideo velum nigrum, quod est humilitatis indicium, capiti sanctificatæ mulieris imponitur, quod nullo modo congruit nuptis fœminis, quia dum tribulationem carnis habent hujusmodi concipiendo in ærumna, & pariendo in dolore, magis indigent calceamento contra serpentinam fornicandi pravitatem, earum calcaneo insidiantem, quàm velamento capitis contra superbiæ ***araneam***: quæ quia maximè sanctis, & bonis operibus insidiatur, ut pereant, contra eam non tam nuptæ, quàm sanctimoniales pugnant, quæ humilitatis velum non incassum portant. Nuptis quoque in desponsatione sua imponitur velamen, non utique nigrum ad signum humilitatis, sed album in signum consolationis, ut videlicet non desperent, sed firmiter sperent se posse salvari,
1.Tim.2.15. ut Apostolus ait, ***per filiorum generationem, si permanserint in fide.*** Hæc propter differentiam intentationum aliàs ***tineam***, aliàs araneam in Psalmo habentium placuit innectere. Accipiat sibi Lector in Psalmi hujus meditatione de diversis, quod ei magis placet, cavens araneam pariter, & tineam.

Aliter: ***Corripuisti*** hominem superbientem, & per flagella fecisti humilem, quod inde patet: quia ***tabescere fecisti sicut araneam animam ejus.*** Nimirum hoc illi ostendisti, quòd anima ejus fragilis est sicut aranea, quæ adeo tabida est, ut leviter tacta cadat, nec etiam contra hominis flatum stare valeat. Unde sapiens Da-
2.Reg.23.8. vid sedens in cathedra, qui octingentos interfecit impetu uno, ipse tamen ***quasi tenerrimus ligni vermiculus*** fuisse scribitur, ideo scilicet, quia tu DEUS propter iniquitatem, quam in Uriam & uxorem ejus commisit, ***corripuisti hominem*** illum, & ***tabescere fecisti sicut araneam animam ejus.*** Inde est, quòd sicut aranea in alto suspensa fila subtilia facit, in quibus faciendis viscera sua egerit, usque dum tota desiccatur: sic homo Divina correptione tactus, & tabescens, quia quasi tabem visceribus araneæ consimilem suam horret conscientiam, egerit eam per confessionem & orationem, totusque in alto suspenditur, usque dum per veram pœnitentiam desiccatur, & mortificatur. Sic discipulos suos Apostolus voluit mortificari, qui-
Coloss.3.5. bus ait: ***Mortificate membra vestra, quæ sunt super*** A ***terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & avaritiam.***

Verumtamen vanè conturbatur omnis homo. Etsi omni exercitio pœnitentiæ se desiccet & eviscerer atque mortificet, dum in imagine pertransit homo in regione dissimilitudinis, frustra conturbatur cupiens implere ventrem suæ avaritiæ de siliquis, porcorum cibariis. Frustra, inquam, conturbatur: quia unde saturari, & impleri cupit, inde nunquam saturabitur congregans, & ignorans cui dimittat. Quia ergo tunc frustra & vanè conturbatur in avaritia, quæ interdum non obtinet concupita, nec etiam servare valet acquisita, justo judicio agitur, ut propter iniquitatem correptus, & tabescens velut aranea interdum timeat B etiam non timenda. Et sic vanè conturbatur in incerto nondum exaudita oratione, qua supra dixit: ***Notum fac mihi Domine finem meum.*** Quantislibet enim polleat virtutibus, tamen quamdiu nescit homo, utrum odio, an amore dignus sit, meritò ***conturbatur***, interdum ***vanè***, interdum non vanè. Timens namque timenda non vanè conturbatur. Timens verò non timenda, vanè conturbatur. Vanè conturbatus est Petrus, quando stupor eum circumdederat in captura piscium, ita ut diceret: ***Exi à me Domine, quia homo peccator sum.*** Luc.5.8. Timuit non timenda, timuit Salvatoris præsentiam, cujus potius absentia timenda est peccatori, quia si te peccatorem consideras ait sapiens quidam, oportet, ut à te Dominum non repellas. Si velut C ***aranea tabescis*** in amaritudine spiritûs contriti, in amaritudine animæ tuæ, noli vanè conturbari, ut timeas non timenda, ut timeas arctioris vitæ vias aggredi, & velut in perturbatione consilium non habeas eos imitans, qui vanè conturbantur, dum moriuntur, & non mortem, sed vitam timent. Si anima tua timore Domini tabefacta subtiles meditationes, & operationes desursum ad similitudinem tunicæ Dominicæ desuper contextæ per totum contexit sicut aranea, quæ corporetenus in alto, non in terra operatur, & egestione internorum viscerum extenuatur, noli conturbari per salvationis tuæ diffidentiam, sed habeto confidentiam, & dic animæ sic tabefactæ: ***quare tristis es anima mea, & quare conturbas me?*** Ps.41.12. Multæ sunt hujusmodi D consolationes animæ tabescentis: ***Verumtamen vanè conturbatur omnis homo*** rationalis & sensatus, ***vanè*** utique, sine causa videlicet interdum, quamdiu nescit finem suum.

Diapsalma hic interponitur, quia de conquestione, ac lamentatione habita super incertitudine finis transitur ac transilitur hic ad petitionem, qua petit Idithun, priusquam abeat, sibi notum fieri, etsi non finem suum, attamen refrigerium suum, ne ulteriùs vanè conturbetur, sed ita de remissione peccatorum certificetur, priusquam abeat, ut securus de bono fine post multas anxietates refrigeratus finem suum cum gaudio exspectet. Ait ergo:

Exaudi

VERS. XIII. *Exaudi orationem meam Domine, & deprecationem meam.* Suprà orans dixi: *Notum fac mihi Domine, finem meum.* Cùm hoc oravi, aliud pro alio accepi, quia pro notitia, vel certitudine finis mei accepi notitiam de incerto esse meo, de fragilitate substantiæ meæ, quæ tanquam nihilum est ante te. Sic, sic eram erudiendus per scientiam minorem ad scientiam majorem: per notitiam mei ad notitiam tui Deus, qui es finis meus. Et ideo non sine causa fui dilatus in prima mea petitione, quia desiderium crevit ex dilatione, quod excrescens, & in lachrymis liquescens iterum erumpit in orationem, cùm dico: *Exaudi orationem meam Domine, & deprecationem meam: orationem*, qua in votis piis opto bonum finem: *deprecationem*, qua malum finem devotare non cesso, quamdiu illum timeo. Bonum finem oro, ut veniat: malum deprecor, ne veniat. Tu ergo, cui etiam tacens omnis voluntas loquitur, sive oret, sive deprecetur, *exaudi orationem meam, & deprecationem meam.* Et quia lachrymæ quoque habent vocem suam coram te,

Auribus percipe lachrymas meas. Licèt enim plura mala transilierim, tamen quamdiu ignoro, an transilire valeam finem malum, flere magis, quam ridere libet. Plorans ploro in nocte hujus ignorantiæ, in qua non valeo videre finem meum, & lachrymæ in maxillis meis potiùs quàm in genis meis. Pulchræ namque sunt genæ meæ sicut turturis, quia cùm in genis notetur voluntas vel intentio, ita ut ex certo voluntatis indicio, quod in genis est, ipse locus genarum vultus dicatur: ex quo transilivi hujus mundi fœditates, voluntas, & intentio mea pulchra est quasi turturis, castissimæ videlicet aviculæ, quia semel amputatas immunditias nunquam ulterius volo vel intendo reiterare, sed volo, & intendo castus permanere, sobriè, & justè, ac piè vivendo in hoc sæculo. Et sic habeo, ùt spero, pulchras genas, quamquam in maxillis meis adhuc inveniatur tanta edacitatis fœditas, ut jure propter hanc fundam lachrymas, quotiens invenior modum necessitati debitum nimis excessisse usque ad vitium crapulæ, vel indigeriei, quæ cùm gravet omnem hominem in via Dei ambulantem, permaximè impedit me Idithun, ne saltu alacri valeam transilire in sanctam contemplationem alios ambulantes in actione bona. Inde aliquotiens lachrymæ sunt in maxillis meis, quia ut sapienter comedam & bibam, non quantum cupiditas exigit, sed quantum necessitas rationabiliter exposuit, velle adjacet mihi, perficere autem non invenio.

Item: Sicut in principio Psalmi dixi, licèt posuerim custodiam ori meo, necdum tamen habeo adhuc moderamen verborum tam discretum, quin interdum dicam tacenda, taceam dicenda. Usque adeo indisciplinata est maxilla mea, ut inter edendum, seu loquendum indiscretè moveatur. Atque inde mihi est luctus multus, & assiduæ lachrymæ, quibus pulso aures tuas clemens Deus. Tu ergo *Auribus percipe lachrymas meas*, præcipuè illas, quæ sunt in maxillis meis, ita ut des mihi transilire culpas maxillæ indisciplinatæ. In camo, & fræno maxillas meas constringe ab edacitate & loquacitate, quæ duo vitia non approximabunt ad te. O si mihi sic oranti tu piissime respondeas verba bona, & consolatoria! O si dicas animæ meæ: *Salus tua ego sum*! (Psal. 34. 3.) Quia enim tuam consolationem desidero in exilio vitæ præsentis, ita dico:

Ne sileas: quoniam advena ego sum apud te, & peregrinus.

Fratres Joseph licèt in Ægypto advenæ fuerint, attamen non omnino fuerunt peregrini, ubi per fratris sui potentiam pariter, & clementiam tuti fuerunt ipso dicente ad eos: *Nolite timere, ego pascam vos, & parvulos vestros.* (Gen. 50. 21.) Adhuc autem illo silente, ac per interpretem durius loquente, verè peregrini & advenæ fuerant, quia licèt cogniti ab ipso, ipsum tamen non agnoscebant, quando magnam anxietatem ferentes, & majorem timentes mutuo loquebantur: *Meritò hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum, videntes angustiam animæ illius, dum deprecaretur nos, & non audivimus, idcirco venit super nos tribulatio.* (Gen. 42. 21.) Isti fratres nescierunt finem rei, propterea erant anxiati, quamdiu Joseph siluit, nec se, quis esset, aperuit. Tandem Joseph loquente, ac dicente: *Ego sum Joseph, quem vendidistis in Ægyptum*; (Gen. 45. 4.) priusquam verba consolatoria his dictis adjungeret, aliquantulum quidem consternati sunt, sed continuò exhilarati dicente illo: *Non sit vobis durum, quod vendidistis me in his regionibus, nolite timere. Vos cogitâstis de me malum, & Deus vertit illud in bonum, sicut in præsentiarum cernitis.*

Sicut ergo illi fratres tacente Joseph tristes fuerunt, sed loquente ipso exhilarati sunt: sic & ego Idithun te magne Joseph, qui dominaris in tota terra Ægypti, erga me tacente, jure contristor, & quia tuæ locutionis consolationem spero, dico tibi: *Ne sileas à me, quoniam advena ego sum apud te, & peregrinus* in hac terra Ægypti apud te verum Joseph. *Advena sum, & peregrinus apud te* clementem, *apud te* bona pro malis rependentem, *apud te* injuriarum tuarum penitus immemorem, si videris hominem verè pœnitentem, suásque culpas absque dolo confitentem, sicut illi qui dixerunt: *Meritò hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum.* Quæso te, *ne sileas, quoniam advena ego sum apud te, & peregrinus*, *sicut omnes Patres mei.* Sicut illi Patres, & Patriarchæ in Ægypto peregrini, & advenæ fuerunt, vel antequam cognoscerent Joseph, vel postquam mortuo Joseph surrexit novus Rex in Ægypto, qui ignorabat Joseph.

Aliter: *Advena sum, & peregrinus*, quoniam *quamdiu sumus in corpore, peregrinamur à Domino*, (2. ad Cor. 5. 6.) *sicut omnes Patres mei*, quibus hic mundus erat exilium,

lium, & cælum patria. Vel *advena sum apud te*, non apud Diabolum, quia nolo esse in consortio advenarum, qui veniunt ad Diabolum, & manent cum illo, sed eorum, qui ad te Deus veniunt, ac tecum permanere volunt. Hoc modo: *Advena sum apud te, & peregrinus sicut omnes patres mei*, qui in hoc mundo peregrini fuerunt, & ideo hinc abierunt, unde certum est, quod & ego abibo; sed abire timeo, nisi priùs mihi fiat plena, & certa peccatorum remissio. Dico ergo:

VERS. XIV. *Remitte mihi, ut refrigerer, priusquam abeam.*

Plus ego in te peccavi, quàm Fratres Joseph in eum. *Remitte* itaque *mihi*, ut *refrigerer*, sicut illi post remissionem, & indulgentiam tunc refrigerati ab æstu cordium, & ab anxietatum suarum gravi sarcina relevati. *Remitte mihi* debita mea, sicut & ego dimitto debitoribus meis, quibus opto veram pœnitentiam, & largam ac celerem indulgentiam, nullam de his quærens vindictam, nisi forte illis necessariam, & sic emendatoriam, ut emendari & salvari non possint, nisi per eam. *Remitte mihi, ut refrigerer* ablatis tentationibus, & datis mihi consolationibus copiosis, *priusquam abeam* de hac vita, *& amplius non ero*. Quidam de hac vita sic abierunt, ut iterum redirent, & in hac vita essent, sicut illi, quos resuscitatos legimus. At ego sic me cogito abiturum, ut non sim in hac vita, & ideo peto *refrigerari, priusquam abeam, & ampliùs non ero*. Si enim cum peccatis ab hac vita recessero, neque in hac vita ero ampliùs, neque in illo vero Esse, quod est esse cum Deo. Ergo *remitte mihi Deus meus, priusquam abeam, & amplius non ero*. Tale est, quod dicit, ac si latro sibi conscius, quod digna factis reciperet, si in carcerem truderetur ampliùs inde non exiturus, ante introitum carceris diceret Judici: *O Judex remitte mihi, priusquam in carcerem abeam, & amplius non ero*, si illuc ibo, ubi non est bonum seu verum esse. Non tamen reus in carcerem iret, si debitum ei remitteretur. Sic & ego Idithun timens eum debito illuc abire, ubi *amplius non ero*, si illuc non refrigeratus venero priusquam abeam, vel obeam, peto mihi dari veniam plenam & certam, sciens pro certo, quòd si accepta indulgentia refrigeratus abibo, illuc ibo, ubi ampliùs in æternum ero in vero & beato esse, unde ulterius nusquam transiliendum erit, quia ibi numerus dierum, qui est, non transibit, sed erit stabilis in æternum permanebit, notusque homini beato suus finis erit, ultra quem transilire, vel aliud quid petere non libebit eum, qui felici saltu illuc transilierit, ubi omnis consummationis finis erit ipse, qui dicit: *Ego sum A & Ω.* Apoc. 22. 13.

Gloria Patri, qui sic ad imaginem sui creavit hominem, ut in imagine pertranseat, nec eam ullo modo amittat. *Gloria Filio*, qui finis est hominis in imagine sic pertranseuntis, ut imagini Divinæ in se Divinam quoque coaptet similitudinem per æternæ sapientiæ conformitatem & bonitatis Divinæ claritatem. *Gloria Spiritui Sancto*, cujus opus est illa remissio, & refrigeratio, quæ optatur in Psalmo, ubi dicitur Deo: *Remitte mihi, ut refrigerer, priusquam abeam.* Sit Trinitati gloria regnanti superomnia, cujus fides per opera in nobis fit clarissima. Amen.

PSALMUS XXXIX.

Expectans expectavi Dominum &c. &c.

Sexta jam periocha in hoc Psalmo formosum caput habet. Hic enim Propheta ad fidei nostræ principium, id est, ad Passionem Christi redit, quod maximè versiculus iste innuit: *Sacrificium, & oblationem noluisti, aures autem perfecisti mihi. In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam: Deus meus volui. Noluisti*, ait, *sacrificium & oblationem*, quæ in lege præcipiebatur offerri: *aures autem perfecisti mihi*, id est: intellectum dedisti mihi, ut solus perfectè intelligerem, cur illa nolles, quodque magis velles, *tunc dixi: Ecce venio.* Ecce incarnatus viam obedientiæ ingredior paratus, *ut faciam voluntatem tuam*, sicut *in capite libri scriptum est*, id est, sicut in sapientia tua, mihi personaliter unita, dispositum est ab æterno tunc præordinante consilium antiquum, quod in fine sæculorum, sexta videlicet ætate mundi, quæ finis est & consummatio temporum, esset complendum. Finis iste notatur in titulo, qui talis est:

VERS. I. *In finem Psalmus David.*

Quamvis enim per *in finem* intentio psallentis dirigatur semper ad Christum, tamen diversis modis loquendo nunc agit de Passione, nunc de resurrectione Christi, nunc de novo testamento per Christum dato, nunc de fide Catholica per ipsum inspirata. Hic autem per *in finem* plenitudo temporis, quo novum testamentum datum est, notatur, in quod vetus esse mutatum demonstratur hac intentione, ut dimissis superstitionibus Idolorum, & veteris legis, quæ nihil ad perfectum adduxit, amemus testamentum novum, testamentum consummans.

Loquitur autem totus Christus primò ostendens Ecclesiam expectasse, & accepisse Deum, & novum testamentum ab eo. Secundò enumerat mirabilia facta per Deum ibi: *Annuntiavi.* Et quoniam difficile erat Judæos à consuetis cerimoniis, & gentiles ab Idolatria revocare ad novi testamenti confirmationem, utitur Propheta auctoritate Patrum, qui illud prædixerunt, sicut Abraham & alii. Utitur etiam testimonio Christi, & universalis Ecclesiæ, quod asserit esse impletum. Ait ergo Christus in persona membrorum:

Ex-

VERS. II. *Expectans expectavi*, id est, assiduè expectavi in promissionibus Prophetarum non legem, non hominem, qui potest fallere, & falli, qui etiam indiget Medico, sed *Dominum*, qui quamvis differat, tamen salvat. Unde benè sequitur. *Et* Dominus non avertit se, sed benivolus *intendit*, non me, sed *mihi*. Non me, ut perdat, propter quod vultus ejus est super facientes mala, sed *mihi* ut prosit.

VERS. III. *Et* qui abscondit se à Prophetis, *exaudivit preces meas*, ut in novo testamento mihi fulgeat, quod multi Prophetæ videre voluerunt, & non viderunt. *Et eduxit me de lacu miseriæ*; id est, de inferno, *& de profundo* concupiscentiarum carnalium, *& de luto fæcis*, id est, de malis operibus, quæ pedes inquinant, & fœtent, & mergunt in hoc lacu, & retinent, & sunt vilia ut fæx ad comparationem vini. In hoc lacu, & luto sunt colentes Idola, ùt Pagani, vel amantes terrena, ùt Judæi.

Lib. 1. Homil. 9. Beatus Papa Gregorius in Ezechielem pertractans locum istum dicit: *Quicunque adhuc ex superbia gestimus, jam de æternitatis timore aliquid videntes dignum est, ut per pœnitentiam cadamus. Et cùm infirmitatem nostram subtiliter cognoscentes humiliter jacemus, per Divini verbi consolationem surgere ad fortiora opera debemus. Et cùm jam in bonorum operum soliditate persistimus, necesse est, ut unde nosmet ipsos corrigimus, inde jam prædicantes & alios revocemus. Nam jacenti non præcipitur, ut ad prædicationem pergat, ne infirmus quisque hoc, quod verbo ædificare potest, opere destruat. Rectè ergo Propheta, postquam se de luto fæcis eductum asseruit, statutosque pedes suos supra petram conspexit, immissum in os suum canticum novum asseruit. Priùs enim de luto pravitatis educitur, ut ejus pedes in petra solidentur, & postquam boni operis pedes & gressus jam in petra fixerit, tunc prædicationis canticum accipit, ut hymnum Deo dicere possit & operibus & vocibus. Sic Saulus, dum superbus Damascum pergeret, Redemptoris voce prostratus jacuit, & qui prædicator futurus erat, non tamen mox ut prædicaret,* Act. 9. 7. *quod viderat, audivit, sed ei jacenti dicitur:* Ingredere civitatem, & dicetur tibi, quid te oporteat *facere. Jacens ergo hoc solum audire potuit, ut surgens disceret, surgens vero hoc didicit, ut quæ dedicerat,* D *prædicaret.*

Aliter: *Ego Abraham expectans expectavi Dominum*, qui mihi promisit, quod in semine meo benedicendæ forent omnes tribus terræ, *&* ipse Dominus *intendit mihi*, *& exaudivit preces meas, & eduxit me de lacu miseriæ*, quoniam eductum de Ur Chaldæorum fecit me divitem non solum in possessionibus, verùm, quod majus est, in benedictionibus, quas per meum semen dilatavit, quod quasi *petram* solidam in fundamento Ecclesiæ conspexi, quando exultavi, ut viderem diem ejus, vidi, & gavisus sum gratias agens ei, qui *statuit supra petram pedes meos*, fidem scilicet, ac spem meam consolidans in Christo: *& direxit gressus meos*, non solùm dum A ego peregrinarer in Geraris, vel in Ægypto propter famis nimietatem, sed multò magnificentiùs *direxit gressus meos*, id est, seminis in Ægypto peregrinantis, & inde ad terram promissionis ducatu Moysi, & Aaron revertentis. Tunc reverà

Immisit in os meum, id est, in gentis meæ, VERS. IV *canticum novum, carmen Deo nostro* Moyse præcinente ac dicente: *Cantemus Domino, gloriosè enim magnificatus est.* Exodi. 15. Item: *Audite cœli, quæ loquor, audiat terra verba oris mei.* Deut. 32. 1. Similiter meo semine terram mihi promissam possidente, atque in ea promissam benedictionem expectante, qua in semine meo erant omnes gentes benedicendæ, non semel *immisit in os meum*, id B est, cognatorum meorum, *canticum novum carmen Deo nostro.* Hinc eadem ipsa *cantica* sunt, quæ in Psalterio decachordo deprompta sunt. Hinc etiam *Cantica canticorum* & alia *cantica* legalia, quæ ob hoc dicuntur *vetera*, quia per occasionem terrenorum beneficiorum sunt cantata, licèt spiritalium beneficiorum fuerint significantia. Verbi gratia, cùm dicitur in hujusmodi Canticis: *Currus* Exod. 15. 4. *Pharaonis, & exercitum ejus projecit in mare.* Quoniam *sterilis peperit plurimos, & quæ multos habe-* 1. Reg. 2. 5. *bat filios, infirmata est*, per terrena quidem beneficia significantur cœlestia, sed quia populus veteris testamenti non intellexit nisi terrena, *cantica* illa rectè dicuntur eis fuisse *vetera*, quibus non illuxit nova novi testamenti gratia.

Porrò *Cantica* Evangelica omnino sunt *no-* C *va*, ùt Canticum Virginis Dei Genitricis Mariæ, Canticumque Zachariæ, atque Simeonis Canticum, qui *expectans expectavit Dominum, & intendit ei*, & exaudivit eum de luto fæcis, & de lacu miseriæ, statuitque supra petram pedes ejus, & immisit in os ejus canticum novum, quod est hujusmodi: *Nunc dimittis servum tuum, Domine,* Luc. 2. 29. & 30. *secundùm verbum tuum in pace: Quia viderunt oculi mei salutare tuum.* Dicat nunc non solus ille Simeon justus & timoratus expectans consolationem Israël, sed omnis homo justus & timoratus, expectans & ipse consolationem Israël, dicat, inquam: *Expectans expectavi Dominum, & intendit mihi, & exaudivit preces meas.* Dicat hoc totiens, quotiens intelligit exauditum se in aliqua consolatione Israël, ùt nunc in anno Dominicæ In- D carnationis MCXLVIII. magna provenit consolatio Israël. Fuerat in annis præteritis magna desolatio in eo, quòd persæpè Reges & Principes convenerunt in unum adversùs Dominum & adversùs Christum ejus; nunc autem Reges, & Principes conveniunt in unum ad faciendam vindictam in nationibus Ecclesiam Dei vastantibus & civitatem Jerusalem, in qua sepulchrum Domini est, impugnantibus. En lectulum veri Salomonis multi fortes ambiunt ex fortissimis Israël, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi, lectulum, scilicet sepulchrum Domini defendere, ac munire parati! Uniuscujusque ensis super femur suum propter timores nocturnos: quia Christiano exercitui lex continentiæ indicitur, ut sint

castra Dei munda, & benè ordinata. Inde mihi cuilibet fideli, & Catholico jucunda est in hoc Psalmo præteritorum temporum commemoratio, & cum præsentibus eorum collatio. Nam ego Ecclesia in Abraham, ùt dictum est, *expectans expectavi Dominum, & intendit mihi*, & exaudivit preces meas. Ego in multis Prophetis & justis, qui voluerunt videre consolationem Israël *expectans expectavi* Dominum, *& intendit mihi*, mittens tandem quem missurus erat ad consolationem Israël.

Act.2.2. Ego item in Sanctis novi testamenti post ascensionem Christi *expectans expectavi Dominum*, promissum videlicet Paraclitum. *& intendit mihi*, quia subitò inter expectandum *factus est repente de cælo sonus tanquam advenientis Spiritus vehementis, & replevit totam domum, ubi erant sedentes*, & expectantes Paraclytum septiformem, fortissimum tutorem contra septem draconis capita, septem videlicet mundi hujus principalia regna in regno Romanorum conglobata. Ibi Regnum Ægyptiorum, quod Augustus victo Antonio & Cleopatra subjugavit, ibi regnum Judæorum, quod per Machabæos fuit Romanis confœderatum, & tandem sub eis in tetrarchias comminutum. Ibi Chaldæorum, sive Assyriorum, ibi Medorum sive Persarum, ibi Macedonum, sive Græcorum fortitudo imperialis tota convenit ubique terrarum tunc imperantibus & dominantibus Romanis. Ex his regibus nascente primitiva Ecclesia quinque ceciderant, videlicet Rex Ægyptius, Rex Israëliticus, Rex Assyrius vel Chaldaicus, Rex Persicus vel Medus, Rex Græcus. Jam sextus erat ipse Imperator Romanus, qui per Bestiam quartam in Danielis visione significatus est, quoniam à Regno Chaldæorum, sub quo visio illa fuit, post Regnum Persicum & Græcum quartum tenet locum ipsum Romanum Imperium, rectè assimilatum Bestiæ terribili & forti, quia terribiliter & fortiter Ecclesiam Dei pressit primitus in torculari Passionis Dominicæ, in quo pressus est ille botrus, quem in vecte crucis per fidem duorum populorum ad nos deportatum cognoscimus, deinde in Passionibus Martyrum, quibus à Nerone usque ad Maximianum & Diocletianum decies repetitis quasi per decem cornua bestia illa fuit terribilis.

Tunc imminentibus pressuris nimiis ego Ecclesia *expectans expectavi Dominum, & intendit mihi, & exaudivit preces meas, & immisit in os meum canticum novum*, dans mihi *Spiritum Sapientiæ* contra Philosophos mundi resistentes Christianæ simplicitati, Spiritum intellectus vivificantem contra Judæos legem carnaliter tenentes & litteræ occidenti nimis inhærentes, *Spiritum Consilii* contra Pharisæos, qui consilium Dei spreverunt non recipientes Baptismum vel Joannis vel Christi, quorum alterum gratiæ præcursorium, alterum verò gratia & veritate plenum ego Ecclesia per Spiritum consilii monita recepi, & jam cessante præcursionis officio solum Christi Baptismum teneo. Datus est etiam Spiritus fortitudinis, quo confirmante multimoda tyrannorum tormenta sperni ac su-

A perari possent, quibus illa bestia secundùm Danielem quarto loco, & secundùm Joannem sexto loco posita Ecclesiam Dei vexavit. *Septem*, ait Joannes, *montes septem Reges sunt; quinque ceciderunt, & unus est, alius nondum venit*, quia tempore Joannis Regna quinque, videlicet Ægyptiacum, quod populum Dei afflixerat, Israeliticum à domo David scissum, & regno Dei adversarium, Chaldaicum, quod populum Dei captivaverat, Persicum sive Medicum, quod in Aman hoste Judæorum fuit infestum populo Dei, Græcum, quod Antiocho Epiphane Machabæos aliosque bonos Judæos vexaverat. Ista quinque regna tempore Joannis ceciderant, & sextum Romanorum tunc stabat. Septimum, quod est Anti-Christi, nondum venerat, quam- Apoc.17.9.& 10.

B vis jam tunc Anti-Christi multi fuerunt. Hujus præcones erant hæretici, quibus in Ecclesia grassantibus, & errorum suorum nebulas diffundentibus ego Ecclesia Catholica *expectans expectavi Dominum, & intendit mihi, & exaudivit preces meas, & eduxit me de lacu miseriæ, & de luto fæcis, & statuit super petram pedes meos, & direxit gressus meos*, dans *mihi Spiritum scientiæ*, quo contra errores, & falsitates hæreticorum triumphante *immisit in os meum canticum novum*, quia tunc in Nicena Synodo cœpi cantare: *Credo in unum Deum*, & Athanasio docente cœpi frequentare Canticum novum: *Quicunque vult salvus esse, ante omnia opus est, ut teneat Catholicam fidem &c.*

Post hæc invalescente multimoda impieta-

C te, ac multiplicatis in Ecclesia, vel mundo fornicatoribus, raptoribus, homicidis, perjuris, incendiariis, latrocinantibus non solùm in sæculo, sed etiam in domo Dei, quam fecerunt speluncam latronum, item ego Ecclesia *expectans expectavi Dominum, & intendit mihi, & exaudivit preces meas*, quia ecce, dum hæc scribimus contra nequitias, & impietates, manifestum *Spiritûs Pietatis* opus in Ecclesia Dei videmus, quod & suprà tetigimus, et si Dominus voluerit, alias plenius exequi Domino annuente parati sumus, cùm tantæ commotionis finem viderimus, cujus nunc initium videmus multis millibus ultro currentibus in expeditionem contra Paganos, Dominico sepulchro inimicos. Certatim curritur ad bellum sanctum cum jubilantibus tubis argenteis Papa Eugenio II. & ejus Nuntiis, quo-

D rum præcipuus est Bernhardus Abbas Clarevallensis, quorum prædicationibus contonantibus, & miraculis nonnullis pariter coruscantibus terræ motus factus est magnus. Multa millia Teutonicorum cum Rege suo, multa millia Francigenarum cum Rege suo in frontibus suis, & galeis, in scutis, & vexillis præferunt signum victoriosissimæ crucis. Præter hos turbæ magnæ, quas dinumerare nemo potest, ex diversis tribubus, & linguis, & populis currunt in procinctum rapto signo, & vexillo Dominicæ crucis. Neve sit infructuosum, quod agunt, exemplo Zachæi multi ex eis, primitus ablata, seu fraudata restituunt, & quod majus est, exemplo Christi suis inimicis osculum pacis offerunt, injurias ignoscunt, & ultro ad prælium vadunt, ubi cupiunt aut immolari pro Christo

quasi

quasi victimæ, aut non sibi, sed Christo vivere dicente unoquoque apud se: ad Philipp. 1. 21. ***mihi vivere Christus est, & mori lucrum.*** Nonne illi est mori lucrum, qui moriendo lucratur Christum? Nonne illi est Christus vivere, qui destinavit non sibi, sed Christo vivere? Et quidem non dubitamus in tanta multitudine quosdam verè ac sincerè Christo militare, quosdam verò per occasiones varias, quas dijudicare non est nostrum, sed ipsius, qui solus novit corda hominum sivè rectè, sive non rectè militantium. Hoc tamen constanter affirmamus, quòd multi ad hanc militiam vocati, pauci verò electi sunt.

Ita quondam in exitu Israël de Ægypto paucis Deo fidem servantibus multi eum irritaverunt, quorum corpora in deserto prostrata sunt. Gedeone quoque Duce Filiorum Israël cum multitudine magna procedente ad bellum contra Madianitas pauci cum eo remanserunt, soli trecenti videlicet multis retrò abeuntibus. Beati qui sic Deo militant, ut ipsum suæ militiæ præmium requirant. Beati qui vivunt non sibi, sed Domino. Apoc. 14. 13. Multò magis vero ***Beati, qui moriuntur in Domino.*** Pretiosa in conspectu Domini pugna militum ejus, Psal. 115. 15. & multò magis ***pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus.*** Quis enim dubitet in numero Sanctorum computandos, qui & pugnantes ac triumphantes lucrantur Christo, & morientes lucrantur Christum? Qui securi hostes Ecclesiæ interimunt, securiores ab illis intereunt, qui non faciunt animam suam pretiosiorem quàm se, dummodò consumment cursum suæ militiæ habituri secum in prælio verum Josue. Porro Sacerdos Aaron cum tota tribu Levitica sociatus est vero Moysi oranti sursum, ubi pro nobis interpellat: & est grande spectaculum videre hinc milites in campo pugnantes duce Josue, hinc verò Beatum Augustinum quasi alterum Aaron stipatum Levitis, & Sanctum Benedictum quasi Hur stipatum Religiosis Monachis orantes & agonizantes in monte alto, videlicet proposito, quod verus Moyses in capite novi testamenti posuit, quando suis discipulis à turba semotis non in loco campestri, sed in monte beatitudines capessendas proposuit dicens: Matth. 5. 3. ***Beati pauperes Spiritu &c.*** Hæc sunt pia de Spiritu Pietatis provenientia spectacula, cujus operationi & hoc assignamus, quòd in diebus istis magna est libertas canonicis electionibus Episcoporum, Abbatum, Præpositorum, & aliarum Ecclesiasticarum personarum provehendarum in dignitatibus, quas per multos annos penè à tempore Ottonis Primi Imperatoris usque ad Imperatorem Heinricum Quartum vendere solebant ipsi Reges, vel Imperatores regnante ubique Simonia, dum per Simoniacos Episcopos in Cathedra pestilentiæ positos mortifera illa pestis dilatata est usque ad infimos Plebanos, & Capellanos, per quos valde multiplicatos Ecclesia penè tota fœdabatur usque ad Gregorium Papam Septimum, qui se opposuit murum pro domo Israël, reparando in Ecclesia Canonicas electiones juxta pristinas Canonum sanctiones. Sic ordinatis in Ecclesia Episcopis & reliquis Prælatis per Canonicam electionem sancta universitas populi Christiani adjuvatur per eorum rectas prædicationes, & pias orationes.

Hinc post longam Simoniæ hyemem vernali suavitate spirante reflorescit vinea Dominica, constituuntur Cœnobia & Xenodochia, & nova crebrescunt laudum cantica, ita ut videamus, & gaudeamus impleri quod dicitur: ***Jubilate Domino omnis terra, servite Domino in lætitia.*** Psal. 99. 1. Nam & in Cœnobiis canticum novum celebratur, cùm à tempore prædicti Papæ septimi Gregorii cursus Beatæ Mariæ frequentatur, ut Dei servitio duplicato quasi duplum manna jam proximante Sabbatho magno, & ultimo festivitatis die fidelibus abundet. Atque in ore Christo militantium Laicorum laus Dei crebrescit, quia non est in toto Regno Christiano, qui turpes cantilenas cantare in publico audeat, sed ùt diximus, tota terra jubilat in Christi laudibus etiam per cantilenas linguæ vulgaris, maximè in Teutonicis, quorum lingua magis apta est concinnis canticis. Inter hæc etiam hoc auget miraculum, & sanctum spectaculum, quòd Sanctæ mulieres in Cœnobiis Deo vacantes, per continua orationum, & supplicationum studia parant aromata cum Maria Magdalena, & mulieres conjugatæ, quarum filii, vel mariti vadunt ad bella contra Paganos agenda. Sic plorant cum Rachele, ut nolint consolari, quia non sunt earum filii, vel mariti à tali militia revocandi, ac proinde ipsa Rachelis vox plorantis auditur in Rama, id est, in excelsis.

Anno præterito ab Incarnatione Domini millesimo centesimo quadragesimo septimo ploratus, & ululatus multus auditus est in terra nostra Paganis cum Boëmis, & Ungaris tyrannizantibus, & Christianos captivantibus, ac mulieres eorum crudeliter pariter ac turpiter vexantibus. Item Anno Dominicæ Incarnationis millesimo, centesimo, quadragesimo quinto à Paganis capta civitate Edissa, quæ altero nomine Roas dicitur, ploratus & ululatus multus auditus est & exauditus in excelsis. Unde permotus Papa Eugenius misit litteras Christianis Principibus ac militibus, ut convenirent ad faciendam vindictam in nationibus. Et ideo raptim convolatur ad arma, quia promittitur militantibus & pœnitentibus indulgentia peccatorum à Sede Apostolica, permaximè his, qui morientur in tam sancto prælio, reddentes vicem Salvatori suo, qui pro eis mortuus est.

Igitur fidelis Psalmista, qui ***expectans expectavit Dominum*** pietatis opera mirifica facturum in ordine septem Spirituum, quorum jam quinque, ùt prælibatum est, operati sunt, sicut evidenter apparet in opere Sapientiæ contra Philosophos, in opere intellectûs contra Judæos, in opere consilii contra Pharisæos, in opere fortitudinis contra Tyrannorum violentiam, in opere scientiæ contra hæreticorum fraudulentiam, rectè nunc in operibus piis per Spiritum Pietatis provenientibus, psallens dicere potest: ***Expectans expectavi Dominum, & intendit mihi, & exaudivit preces meas, & eduxit me de lacu miseriæ, & de luto fæcis, & statuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos, & immisit in os meum canticum novum***

carmen Deo nostro. Statuit supra petram pedes meos, ut Christum, qui est petra, speratem suæ pietatis opera evidenter facturum post evidentia opera quinque Spirituum, priusquam veniat judicium, quod in Spiritu timoris est peragendum: & ideo ***direxit gressus meos***, quoniam ascendenti mihi per scalam septem graduum, septem videlicet Spirituum post opus fortitudinis, quod in Martyribus, & opus scientiæ, quod in Confessoribus enituit, opus pietatis ***expectans expectavi***, & in hac expectatione Dominus ***immisit in os meum canticum novum, carmen Deo nostro.*** Cursum Sanctæ Mariæ, in quo ***carmen Deo nostro***, frequentatur, pietatem atque clementiam ipsius provocans, cùm dicitur assiduè:

Rex Christe Clementissime,
Tu corda nostra posside,
Ut tibi laudes debitas
Reddamus omni tempore.

Quod idem est, ac si dicatur: O Rex gloriæ, qui fortissimè Sanctos Martyres, & scientissimè beatos Confessores gubernâsti, tu nunc piissimè, atque clementissimè dispone regimen Ecclesiæ regnans in ea per evidentissima tuæ pietatis opera, ut tibi laudes debitas reddamus omni tempore, sicut laudes debitas reddiderunt Apostoli & Evangelistæ per Spiritum Sapientiæ, intellectus, & consilii triumphantes in tempore suo; & sicut Martyres per Spiritum fortitudinis, beatique Confessores per Spiritum Scientiæ suis temporibus victoriosè agentes reddiderunt congruas laudes, ita nos gubernante clementia pietatis summæ reddamus laudes debitas omni tempore.

Dicat quisque nostrûm in experientia operum de Divina pietate procedentium: ***Expectans expectavi Dominum, & intendit mihi, & exaudivit preces meas***, quod in effectu apparet, quoniam primò ***eduxit me de lacu miseriæ, & de luto fæcis*** liberans à malis, deinde firmando in bonis, & consolidando in præceptis, atque consiliis Christi ***statuit supra petram pedes meos***, id est, sensus meos, qui priùs erant cum Diabolo, & in luto vacillantes in lubrico, ***statuit supra petram*** solidam (Petra enim est Christus) ***& direxit gressus meos***, id est, opera, ut ea, quæ retro sunt, obliviscens in ea, quæ ante sunt, extentus sequar ad palmam supernæ vocationis, manuque missa in aratrum, non respiciam retro, ùt uxor Loth. Post hæc duo beneficia ordine competenti addidit tertium, quia ***immisit in os meum canticum novum, carmen*** sive hymnum ***Deo nostro.*** Judæus, & quilibet sæcularis terrenorum appetitor canticum vetus non tam cantat, quàm rauco gutture mussitet, unde & dicitur ad illum in Isaia:
Isa.29.4. ***Et erit quasi Pythonis vox tua, & de humo eloquium tuum mussitabit.*** Quasi enim de humo eloquium illius mussitat, qui de terra est, & de terra loquitur, solaque terrena concupiscit in his, quæ loquitur & agit vel in Ecclesiasticis vel etiam in sæcularibus negotiis. Dominus verò ***immisit in os meum canticum novum***, quia in omnibus, quæ loquor, & ago, veterem hominem cum actibus suis deponere, ac novum induere cupio, ac proinde omnia turpia & theatralia cantica quasi pannos putridos abjicio, & nova laudum cantatione me ornare intendo, non vetera canens cum Judæis terrena quærentibus, vel cum gentilibus idola colentibus, sed jucundum novi testamenti canticum cantabo *Deo nostro*, Deo videlicet nostram naturam induto, nostras culpas per mysterium suæ Passionis expianti, & nos à vetustate in novitatem vitæ transformanti, cùm Deus Pater holocaustum & pro peccato non postularet, sed novum solummodo sacrificium expeteret. Tunc dixit Deo Patri Deus Filius: ***Ecce venio. Videbunt multi*** venisse illum, qui dixerat: ***Ecce venio. Videbunt*** venisse in suæ præsentiæ manifesta exhibitione, qui in æterna prædestinatione dixit: ***Ecce venio.*** Viderunt Judæi, & inviderunt, viderunt, & oderunt & ipsum & Patrem ejus, mortuumque est granum per odium ipsorum, quod multiplicatum est in fide multorum populorum ex omni tribu & lingua credentium in ipsum. Viderunt Pharisæi, & oderunt, sed ***videbunt multi*** ex gentibus conversi, ***& timebunt. Videbunt*** annuntiatum venisse ***multi*** præcedentium imitatores, ***& timebunt*** audita prædicatione illius, quia se peccatores intelligent, & judicium futurum expavescent, propter quod latam viam iniquitatis dimittent, & per angustam ire, contendent, quæ ducit ad vitam, quam diligentissimè requirent, & tamen ***sperabunt in Domino*** potiùs, quàm in suis operibus, aut in suæ virtutis fiducia. ***Sperabunt in Domino***, non sine fructu magno. Nam

Beatus vir, cujus est nomen Domini Spes EJUS. VERS. V.

Beatus vir, à virtute denominatus, ***cujus Spes est nomen Domini. Nomen Domini*** est in præsenti loco Dominus, quo nomine innuitur, quod ipse dominatur in omnibus, & super omnia. Unde in solo illo habenda est fiducia, & spes firma, quia ipse veraciter dicit in Cantico Moysi: ***Ego percutiam, &*** *Deut.32.39.*
ego sanabo, & non est, qui de manu mea possit eripere. Percutiam dando cor pœnitens, & sanabo dando indulgentiam peccatorum. ***Beatus*** ergo ***vir, cujus est*** firma ***spes nomen Domini*** Dominatoris omnium. Et ideo illi adhærens nullum timet adversarium, quia nullus prævalere potest contra ipsum; & ideo, ***qui confidunt in Domino, sicut*** *Psal.124.1.*
mons Sion non commovebitur in æternum, sic & ipsi non commovebuntur in æternum.

Cùm dicitur: ***Beatus vir, cujus est nomen Domini spes ejus***, ***Ejus*** est in littera superfluum, quia sufficeret dixisse: ***Beatus vir, cujus est nomen Domini spes.*** Hoc frequenter contingit in translationibus ab Hebraica veritate aliquantulum discrepantibus, ut aliquid superfluum positum, vel necessarium prætermissum inveniatur, sicut est hîc. Nam in Hebraica veritate sic legitur: ***Beatus vir, qui posuit Deum confidentiam suam, & non est aversus ad superbias, pompasque mendacii.*** Attamen sic legi potest, ut ***Ejus*** non sit superfluum hoc modo: ***Beatus vir, cujus est | spes nomen Domini ejus***, quia cùm sit ipse Domini sui specialis famulus ille, qui est communiter omnium Dominus, est specialis Dominus ***ejus***, qui & in Propheta dicit ei: ***Servus meus es tu Israël, quia in*** *Isai.44.21.*
te glorificabor, Item: ***Noli timere, serve meus Jacob.*** *Isai.44.2.*
Item: ***Magnum tibi est vocari servum meum. Beatus*** ergo ***vir***, qui est ita fidelis, & specialis Domini

Domini omnium ſervus, ut ſit ipſe illi ſpecia- A lis Dominus, & tunc rectè Dominus *ejus*, vel nomen Domini *ejus* eſt fiducia & ſpes *ejus*.

Aliter: *Nomen Domini* Salvator eſt, & ideo: *Beatus vir, cujus eſt nomen Domini ſpes ejus*, qui non aliquid temporale ſperat à Domino, ſed ipſum tantummodò ſperat ſibi dominaturum, ſeque ſalvaturum juxta nomen ſuum, quo dicitur *Salvator* omnium hominum, & maximè fidelium. Unde ab illo ſolo ſperat ſalutem, imò ipſum ſibi ſperat fore ſalutem qui dicit: *Salus populi ego ſum.* Ita verò Dominus & Salvator eſt firma ſpes ejus in futurum, ſi poſtquam per pœnitentiam eductus eſt de lacu miſeriæ & de luto fœcis, atque per bonam converſationem ſtatutus à Domino ſuper ſe petram, carmen laudis vel prædicationis in os accepit, ad relictas B pravitates pedes directos non reflexit, & non reſpexit in vanitates, id eſt, in terrena, quæ Eccle. 1. 2. omnia vana ſunt, ùt ait Eccleſiaſtes: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.*

Non reſpexit etiam *in inſanias falſas*, id eſt, ludicras, vel theatrales ac ſcenicas, in quorum ſpectaculis eſt quidem inſania vera, ſed ob hoc rectè dicitur *falſa*, quòd, dum aut ſimilantur nuptiæ, amatoriæque næniæ, ùt in comœdiis, aut amaræ hiſtoriæ, ut in tragœdiis, perſonæ larvatæ, quæ illic introducuntur, non hoc ſunt, quod dicuntur. Verbi gratia, qui dicitur illic Davus aut Parmeno, non eſt, quod dicitur, neque Thaïs meretrix illic, aut miles Thraſo verè nominantur, ſed omnia in falſitate aguntur, imo ſimulantur. Porro illæ ſunt omnino veræ inſaniæ, ubi turpia vel crudelia ſeriò aguntur, nec perſonæ falſæ introducuntur, ſed veraciter illic inſaniæ perpetrantur, dominante, imò inſaniente ira in rixis ac pugnis, & laſciviente prava libidine in actibus fœdis & immundis. Cùm ergo ſit nocivum falſas quoque inſanias hiſtrionum reſpicere, quantò magis pernitioſum eſt veras, aut in ſe, ac per ſe Chriſtianum perficere, aut in aliis *reſpicere*, id eſt, amare? Ponitur enim *reſpicere* pro amare, quia quod amatur, hoc frequenter & libenter aſpicitur. Unde jure *Beatus* prædicatur, qui eductus de lacu miſeriæ ſtansque ſupra petram, & carmen Deo canens minimè *reſpexit*, vel dilexit *inſanias falſas*, quas qui odit, illum conſtat magis odiſſe veras. Ut D autem conſueti in ſpectaculis non priventur ſpectaculis, imò vera & ſalubria ſpectacula, ſi volunt, habeant pro vanis & nocivis,

VERS. VI. *Multa feciſti tu, Domine Deus meus, mirabilia tua.*

O *Domine Deus meus*, tu *feciſti mirabilia* non pauca, *ſed multa* in corporalibus, & ſpiritualibus. Qui delectatus in ſpectaculis miratur inſignes hominum fabricas & aurigas & funambulos, miretur potiùs cæli, ac terræ mirabilem fabricam. Qui miratur aurigam, equos in camo & freno regentem, potiùs miretur hominem continentem, ſibique inſitæ libidinis varios & erroneos A impetus benè regentem, & cohibentem ad caſtitatis anguſtum limitem. Qui miratur funambulum, potiùs miretur Petrum mariambulum in ligno, & nos una cum ipſo in re calcantes *hoc mare magnum*, totum videlicet ſæculi hujus fluxum procelloſum, in quo ſunt *reptibilia, quorum non eſt numerus.* Pſ. 104. 25.

In eo enim ſunt iſta ſalubria illis vanis mirabiliora ſpectacula, quòd illa ſtudioſè didicit homo ab homine: Tu autem Domine Deus meus, qui facis mirabilia magna ſolus, nullum habes in hoc Doctorem, ſed in conſiliis ab æterno diſpoſitis, *& cogitationibus tuis* feciſti illa *mirabilia multa*, de quibus cognoſcitur, quòd *non eſt, qui ſimilis ſit tibi* etiam in *cogitationibus*, nedum in operationibus. Beatus S. Greg. Mag. lib. VI. Moral. cap. XV. B Papa Gregorius in expoſitione Job libro ſexto dicit: *Multa feciſti tu, Domine Deus meus, mirabilia tua. Quis omnipotentis Dei mirabilia perſecutari ſufficiat, quod cuncta ex nihilo creavit, quòd ipſa mundi fabrica mira potentiæ virtute diſpoſita eſt, & ſuper aëra cœlum ſuſpenditur, & ſuper abyſſum* terra libratur: *quod ex rebus inviſibilibus omnis hæc univerſitas viſibilium exiſtit, quod hominem fecit, ut ita dixerim in breve colligens mundum alterum, ſed rationalem: quòd hunc ex anima & carne conſtituens, inveſtigabili virtutis diſpoſitione permiſcuit ſpiritum & lutum. Ex his itaque aliud novimus, & aliud ſumus, ſed tamen mirari negligimus, quia ea, quæ comprehenſibili indagatione mira ſunt, humanis oculis uſu viluerunt. Unde fit, ut ſi mortuus homo ſuſ- C citetur, in admiratione omnes exiliant. Et cottidie homo, qui non erat, naſcitur, & nemo miratur, cùm procul dubio omnibus conſtet: quia plus ſit creâſſe, quod non erat, quàm reparare, quod erat. Quia arida Aaron virga floruit, cuncti mirati ſunt: Cottidie in areſcente terra producitur arbor, virtusque pulveris in lignum vertitur, & nemo miratur. Quia quinque ſunt panibus quinque millia hominum ſatiata, creviſſe eſcas in dentibus cuncti mirati ſunt: cottidie ſparſa grana ſeminum plenitudine multiplicantur ſpicarum, & nemo miratur. Aquam ſemel vino permutatam videntes cuncti mirati ſunt: Cottidie humor terræ in radicem vitis adtractus per botrum in vinum vertitur, & nemo miratur. Mira itaque ſunt omnia, quæ mirari negligunt homines, quia ad conſiderandum, ùt prædiximus, uſu torpeſcunt.*

Item in libro vigeſimo quinto: * *Annuntiavi, & locutus ſum, multiplicati ſunt ſuper numerum. Vocante Domino ſuper numerum multiplicantur fideles, quia etiam hi ad fidem veniunt, qui ad electorum numerum non pertingunt. Hinc enim fidelibus per confeſſionem admixti ſunt, ſed propter vitam reprobam illic numerari in ſorte fidelium non merentur. Propheta itaque intuens tantos hoc Eccleſiæ tempore ſpecietenus credere, quantos nimirum certum eſt electorum numerum ſummamque tranſire ait*: Multiplicati ſunt ſuper numerum, ac ſi diceret: *Multis Eccleſiam intrantibus, etiam ad fidem ſpecietenus veniunt, qui nimirum à regno cœleſti excluduntur, quia electorum ſummam ſuâ videlicet multiplicitate tranſcendunt.* Cap. VIII.

Poſſumus etiam ad ſtatum temporis hujus aptare

aptare quod dicitur: ***Videbunt multi, & timebunt, & sperabunt in Domino.*** Videbunt ***multi mirabilia,*** quæ facta sunt retroactis temporibus, & quæ modò fiunt. ***Videbunt*** septiformem Sancti Spiritûs operationem penè totam expletam usque ad ultimam factorum ventilationem. Nam, ùt supra taxatum est, per spiritum sapientiæ hujus mundi Philosophi confutati, per spiritum intellectûs carnales cerimoniarum ritus in spiritales commutati, per spiritum Consilii Pharisæi consilium Dei spernentes repudiati & gentes assumptæ sunt: Per Spiritum Fortitudinis Tyranni à Martyribus triumphati, per Spiritum scientiæ Arioli & Hæretici à Confessoribus præfocati sunt. Et nunc ecce in diebus nostris, utì superiùs monstratum est, manifestè Spiritus Pietatis operatur, post quem solus Spiritus timoris expectatur operaturus terribile pariter ac desiderabile opus examinationis ultimæ, terribile impiis; desiderabile piis, imò etiam sanctis terribi-
Luc.21.26. le simul ac desiderabile. Nam ***virtutes cœlorum movebuntur*** timore pariter ac amore. Timore, quia videbunt pœnas malorum: Amore, quia videbunt prœmia Beatorum. Talia considerantes, & novissimum tempus instare arbitrantes, ***videbunt multi, & timebunt***, atque timore compuncti, & meliorati postea ***sperabunt***, experimento suæ spei probantes, quòd verè ***Beatus vir, qui sperat in Domino, & Beatus vir, cujus est nomen Domini spes ejus***, & Beatus, qui non respexit retro, qui semel extentus & intentus in anteriora non respexit sicut uxor Loth, ***non***, inquam, ***respexit in vanitates & insanias falsas.***

Nota, quod aliud est videre vanitates, aliud respicere vanitates, atque aliud respicere in vanitates. Nam qui videt mulierem, sed non ad concupiscendum eam, videt quidem vanitatem, & etiam ***respicit*** eam, si delectat aspectum ejus carnis pulchritudo & cutis decus, quod est quasi
Isa.40.6. flos fœni (quoniam ***omnis caro fœnum***) sed ***non respicit*** in vanitatem, si non ad concupiscendum eam studio trahitur, imò ab ea retrahitur, dum etiamsi jaciuntur oculi ejus in carnis pulchritudinem, figuntur in neminem. Neque enim pulchrarum facierum personas prohibemur videre, sed appetere, aut ab ipsis appeti velle criminosum est, quia dum se mutuo contra se figunt oculi curiosi & libidinosi, etiam intactis ab immunda violatione corporibus, fugit castitas ipsa de mente. Nec putare debet, qui in fœminam figit oculum, & illius in se diligit fixum, quod à nemine videatur. Videtur omnino, & à quibus se videri non arbitratur, ab Angelis scilicet bonis & malis, & ab hominibus astutis. Qui etsi à nemine videatur, quid faciet de illo desuper inspectore, quem nihil latere potest, qui non ideo putandus est non videre, quia tantò videt sapientiùs, quantò patientius? Illi ergo vir Sanctus timeat displicere, ne delectet, cùm vanitates videt, illum cogitet omnia respicere,
Psal.52.3. ne velit in vanitates respicere. ***Deus*** enim ***de cœlo prospexit super filios hominum, ut videret, si est intelligens, aut requirens Deum***, ut videat, si est intelligens per se, aut requirens

A per alium docentem cognoscere ***multa mirabilia***, de quibus hìc dicitur tibi Deus: ***Multa fecisti tu Domine Deus meus mirabilia tua, & cogitationibus tuis non est, qui similis sit tibi.***

Fecit Moyses mirabilia. Helisæus, & Helias quoque fecerunt mirabilia, & multi Sanctorum fecerunt mirabilia in vita sua, sed non fecerunt mirabilia sua, quia non sua virtute fecerunt mirabilia, sed virtute aliena. Unde Petrus in Actibus Apostolorum claudo sanato:
Quid, inquit, ***nos intuemini, quasi nostra virtute, aut pietate* fecerimus hunc ambulare? Deus Patrum nostrorum glorificavit Filium suum, & in fide nominis ejus hunc, quem videtis, & nostis,*** Act.3.12. * ita Gr.
B ***confirmavit nomen ejus, & fides, quæ per eum est, dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrûm.*** Si omnes electi Dei mirabilia facientes in nomine Christi, quem aut futurum prædixerunt ùt Prophetæ, aut venisse nuntiaverunt ùt Apostoli, mirabilia ipsa, quæ fecerunt non sua, sed Dei esse recognoverunt, Tu autem ***Domine Deus meus multa fecisti mirabilia tua*** per virtutem tuam propriam, ***& cogitationibus tuis*** propriis, ea prædictantibus. Unde ***non est, qui similis sit tibi.***

Hoc ego David credidi, propter quod locutus sum, & *annuntiavi* aliis, *& multiplicati sunt super numerum*; quia innumerabiles sunt homines, Deo tamen nume-
C rabiles, qui receperunt hoc verbum juxta illud in Apocalypsi: ***Post hæc***, inquit, ***vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, & populis, & tribubus, & linguis stantes ante thronum, & palmæ in manibus eorum.*** Apoc.7.9.

Aliter: ***Annuntiavi, & locutus sum.*** Incipit hoc loco pars secunda Psalmi hujus, in qua enumerantur mirabilia cæteris mirabilibus mirabiliora, quæ sunt Incarnatio Verbi, prædicatio justitiæ in Ecclesia magna annuntiatæ, liberatio hominum ab iniquitatibus, confusio inimicorum, lætitia superantium. Quid enim plus mirum quàm Incarnationis Dominicæ Sacramentum, quod annuntiatum est ab Angelis,
D creditum est in mundo, assumptum est in gloria? Non solùm verò annuntiatum est ab Angelis, Prophetis, & Apostolis, verùm, quod omni acceptione dignum est, ab ipso Domino incarnato, qui nunc dicit in Psalmo: ***Annuntiavi, & locutus sum.*** Non solùm per Prophetas prænuntiavi, sed etiam per me ipsum præsentialiter ***annuntiavi, & locutus sum*** Judæis, quibus, ***si non venissem, & locutus fuissem, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo***, Joan.15.22. quia cùm ego eos vocassem in unum, ut esset eis cor unum, & anima una in Deo, illi à fructu frumenti & vini & olei ***multiplicati sunt super numerum*** illorum paucorum, qui mihi credentes habebant cor unum. Nam dum

dum ego *annuntiavi, & locutus sum* de novo sa-
crificio, ideo quia tu DEUS Pater sacrificium ve-
tus, & *oblationem* veterem *noluisti*, dixerunt :
Joan. 6. 61. *Durus est hic sermo, quis potest eum audire* ? Et
ex hoc multi discipulorum meorum abierunt re-
trorsum. Multi abierunt, quia *multiplicati*
erant discipuli *super numerum* electorum,
& beatorum discipulorum, quibus mecum re-
manentibus ego tandem sermonem durum ex-
posui, & mollem atque manducabilem quasi pa-
nem feci. Illi multi dentem fregerunt, quibus
durum fuit, quod annuntiavi, & locutus sum.
Unde per duritiam offensi abierunt retrorsum,
quia erant super numerum. Sed Petrus, qui
Joan. 6. 69. verè pertinebat ad numerum, dixit mihi : *Ver-
ba vitæ æternæ habes, & nos à te quò ibimus* ?
Postea per eosdem Apostolos in omnem terram
exeunte sono prædicationis annuntiavi eundem
ritum novi sacrificii, & multi receperunt ver-
bum, ita quòd super numerum prædestinatorum,
qui certus est, multiplicati sunt admixtis falsis
Matth. 22. 14. fratribus: *Multi enim vocati, pauci vero electi.*

Vel *multiplicati sunt* gentiles credentes *su-
per numerum* Judæorum credentium olim, quan-
do numerati sunt in deserto per Moysen, sicut
in libro Numeri legitur. Vel *multiplicati sunt
super numerum*, quia DEO quidem numerabiles,
hominibus tamen facti sunt innumerabiles. Ideo
autem Judæis per me ipsum & gentibus per A-
postolos meos *annuntiavi* ritum novi sacrificii,
quia tu DEUS Pater

VERS. VII. *Noluisti* ulteriùs *sacrificium* de ani-
malibus, quorum pars comburebatur, *& ob-
lationem* panum, olei, thuris & hujusmodi,
quæ de fructibus terræ obtulit Judaicus populus,
quasi alter Cain terræ cultor, & non cœle-
stium appetitor.

Constat etiam quòd nunquam ea voluisti,
sed ad tempus permisisti. Unde in Isaia dicis:
Isa. 1. 11. & 12. *Quò mihi multitudinem victimarum vestrarum ?
plenus sum. Holocausta arietum, & agnorum, &
hircorum nolui, quis quæsivit hæc de manibus ve-
Jerem. 7. 21. & seqq.* *stris* ? Item in Jeremia : *Holocaustomata vestra
addite victimis vestris, & comedite carnes, quia
non sum locutus cum patribus vestris, & non præ-
cepi eis in die, qua eduxi eos de terra Ægypti de
verbo holocaustomatum, & victimarum : sed hoc
verbum præcepi eis dicens : Audite vocem meam,
& ero vobis DEUS, & vos eritis mihi populus,
& ambulate in omni via, quam mandavi vobis,
Ps. 49. 13. ut bene sit vobis.* Item aliàs dicis : *Nunquid
manducabo carnes taurorum, & sanguinem hirco-
rum potabo* ? Attamen hæc permisisti tibi offerri,
ne populus Judaicus ad idolatriam pronus eadem
offerret idolis aut dæmonibus, quemadmodum
Ps. 105. 20. in deserto fecerunt, ubi *commutaverunt gloriam
suam in similitudinem vituli comedentis fœnum*,
atque immolantes ei hostias dixerunt : Hi sunt
Dii tui Israel, qui te eduxerunt de terra Ægy-
Ezech. 20. 25. pti. Ideo ut in Jeremia dicis : *Dedisti eis præ-
cepta non bona* de sacrificiis tibi offerendis, quæ
non diligis. Attamen quia malis quoque homi-
A num malorum tu summè bonus benè uteris,
prout vis, in eisdem sacrificiis tibi molestis præ-
figurasti unum sacrificium quod diligis, quo
præsentato, tibique oblato illa vetera omnino
cessare deberent, maximè te reclamante, ac ver-
bis Isaiæ dicente : *Neomenias vestras, & Sabba* *Isa. 1. 13. 14.*
*tha vestra odivit anima mea, facta sunt mihi
molesta, laboravi sustinens. Ne afferatis ultra in-
censum frustra.* Qui aures audiendi habuit in
populo tuo, ipse te in Prophetis hujusmodi sa-
crificia repudiantem audivit, potuitque in ve-
ritate dicere : *Si voluisses sacrificium, dedissem* *Ps. 50. 18.*
utique, holocaustis non delectaberis. Attamen
ille populus, de quo in Isaia dicis : *Educ foras* *Isa. 40. 8.*
*populum cœcum, & oculos habentem, surdum, &
aures ei sunt.* Ille, inquam, populus cœcus &
B surdus neque te audivit in Prophetis neque me,
cùm præsens *annuntiavi, & locutus sum* illis.

Mirum dictum, quòd populus ille oculos
habuit, & tamen cœcus fuit: aures habuit, &
tamen surdus permansit. Sed sciendum, quòd
oculos habuit in eo, quòd veritatem videre po-
tuit: sed in hoc cœcus fuit, quia videre noluit.
Similiter aures habuit, quia audire, vel obedi-
re potuit : sed in hoc surdus permansit, quia
obedire noluit. Propterea, quod solus Rex il-
lius populi Sedechias passus est in corpore,
totus ille populus, reliquiis exceptis, passus est
in mente. Sicut enim illum Rex Babylonis ef-
fossis primitus oculis, quibus benè uti noluit,
in Babylonem captivum duxit, & incarceravit:
sic iste populus non solùm præpeditur velamine
C vultûs Moysi, ne videat, sed etiam perditis
omnino interioribus oculis captivitatem sustinet
Babylonici regis. Insuper quod Spiritus loquens
in Ezechiele comminatus est meretrici Oollæ,
sive Oolibæ, constat huic genti peccatrici acci-
disse. *Suscitabo*, inquit, *contra te amatores tuos,* *Ezech. 23. 22.*
*& denudabunt te vestimentis tuis, nasum tuum,
& aures tuas præcident, & quæ remanserint, gla-
dio concidentur.* Illa igitur justo judicio tuo
DEUS Pater suas aures amisit, quibus bene uti
noluit, cujus etiam filii *continuerunt aures suas,* *Act. 7. 54. & 56.*
& stridebant dentibus in eum, qui annuntiavit
eis bonum nuntium. Justè igitur privati sunt
auribus, ut eis omnino induratis jam non sit ul-
lus auditus. Hujus interiorum sensuum mutila-
tionis auris illa dextera servi Pontificis per Petrum
D abscissa signum visibile extitit. Ex tunc etenim
etiam si qua de scripturis testimonia Christi au-
diunt, aure solùm sinistra ad odiendum, non
etiam dextra ad diligendum audire possunt. At
ego novus homo aures perfectas habeo. Nam
illis quidem aures justo judicio abstulisti,

Mihi autem *aures perfecisti*, id est,
perfectè fecisti me intelligere quid velles. Vel, ut
in alia translatione habetur : *Corpus aptasti mihi*,
ne populus tuus ablato veteri & umbratico sacri-
ficio, careret novo, quod sic antecellit ve-
tus, ut umbra corpus. *Corpus* enim *ad-
aptasti mihi*, quo velut solari corpore surgente
aspiret dies, & inclinentur umbræ, imò, cùm
sicut à summo cœlo egressio ejus, ita erit ad sum-
mum cœli occursus erit, deficiant umbræ penitus,

& tunc indicari sibi poscet sponsa mea, ubi pascam, ubi cubem in meridie, quando umbræ sunt brevissimæ, nec adeo densæ, ut sunt umbræ nocturnæ. Remanebunt enim quædam reliquiæ umbrarum in signum, quod positum est Cain, id est, populo fratricidæ, ut nemô illum occidat. Quid est enim circumcisio & azyma Judæorum undique dispersorum, nisi quoddam signum de reliquiis umbrarum antiquarum? Umbram enim habuit lex futurorum, non ipsam imaginem rerum. Sed umbra sub lege densa, & quasi nocturna fuit: nunc autem solari corpore justitiæ in altum levato vix apparent modicæ umbrarum reliquiæ.

In Hebræo legitur: *Aures fodisti mihi*, quod idem est, ac si dicatur: perfectæ obedientiæ virtutem & meritum indidisti mihi in eo, quòd me DEUM sublimem, & hominem humillimum genuisti, ut videlicet ego Filius & servus tuus non solùm scirem voluntatem tuam ex eo, quòd filius, sed & paratus essem ad obediendum ex eo, quòd servus. Verè enim filius, siquidem de tua substantia in eo, quòd DEUS genitus, & per amorem tuum in eo, quòd homo sum natus. Verè etiam servus, siquidem ancillæ tuæ filius, nec ideo degener ex aliqua parte, quòd ancillæ filius, sed magis ingenuus totus, utpote in eo, quòd homo sum ex homine in DEUM natus.

Etenim & Matrem meam prærogativa tui Spiritûs nobilitasti adeo, ut à facie olei jugum in ea servilis timoris computresceret, & ex ancilla in sponsam proficeret, nec tamen ideo non ancilla, quia sponsa, nec ideo non sponsa quia ancilla. Neque enim ideo non humilis, quia sublimis: nec ideo non sublimis, quia humilis. Nam quòd sublimis sponsa, provehentis se dignitatis privilegium est: quòd verò humilis & ancilla, non solùm naturalis conditionis, sed & devotionis voluntariæ, ac proinde virtutis est. In sua enim fundatissima humilitate permansit etiam tunc, cùm per amoris spiritum in sponsam DEI & Reginam cœli profecit. Erat namque ipsa, sed non ipsa, ipsa quidem per naturæ humanæ humilem conditionem, quam in ea virtus tua obumbrans ei conservavit: sed non ipsa per sponsalis & nuptialis amoris dignitatem, quo tibi Domino DEO suo, & amico tanquam consorti thorideicere potuit: *Osculetur me osculo oris sui &c.* Cant. 1. 1.

Ex tali sublimitate simul, & humilitate *mihi* homini, ac DEO servo, & filio nato *aures* tu DEUS Pater *perfecisti*, id est, perfectam tuæ voluntatis intelligentiam simul & obedientiam indidisti, ut ex eo vellem ac deberem, quòd homo servus: ex eo scirem & possem, quòd DEUS ac tibi consubstantialis filius, causam hominis suscipere, & tuæ DEUS voluntati in ejus liberatione deservire. Neque enim aures mihi perfectæ essent, si horum aliquid, videlicet voluntas vel potentia, debitum vel scientia deesset. Nunc verò *aures mihi perfecisti*, in eo, quòd me Deum-Hominem, filium ac servum genuisti, cui nec debitum, nec scientia, nec voluntas, nec potentia tibi obediendi in causa hominis exequenda deesset. Sic tu Deus Pater *aures perfecisti mihi*.

Præceperas in lege Moysi, ut victima, quæ cauda, vel auribus amputatis esset mutilata, non reciperetur in sacrificio ad votum persolvendum, significans in hoc mandato, nullum tibi acceptum sacrificium, cui desit vel obedientia, quæ significatur per aures, vel perseverantia, quæ significatur per caudam, quæ finis est corporis ut perseverantia finis est boni & bene consummati operis. Propterea quia vetus homo neque sub lege naturali, neque sub lege scripta obedientiæ aures habuit, neque in bono cœpto perseveravit, *sacrificium & oblationem* ejus *noluisti*, *aures autem perfecisti mihi* novo homini, qui obediens tibi usque ad mortem, mortem autem crucis, hostia perfecta fui, non mutilata vel in auribus vel in cauda, quia mihi neque obedientiæ, neque bonæ perseverantiæ virtus defuit. Quod non tamen attribuo mihimetipsi, quia ego à me ipso non sum, sed tibi DEO Patri meo, qui me DEUM genuisti, & hominem fecisti, quique *mihi* Homini-Deo *aures perfecisti*, quia virtutem perfectæ obedientiæ mihi dedisti, ut essem idonea victima pro totius mundi peccatis abolendis in his, qui credunt in me, ac per me mediatorem in te, pro quibus in crucis ara semel immolatus, in altaris quoque ministerio frequenter immolabor usque ad finem sæculi ad salutem credentium. Incredulorum autem Judæorum

Lev. 22. 23.

Holocaustum & pro peccato non postulasti. *Holocaustum* de vitula rufa, quæ tota incendebatur, *& pro peccato*, id est, hircum emissarium, cui peccata imponebantur, & mittebatur in solitudinem, *non postulasti*, sed à me Filio tuo sacrificium perfectum exegisti, & ego, *qua non rapui, tunc exsolvebam*, quia Lev. 16. 10. Ps. 68. 5.

Tunc dixi: Ecce venio. VERS. VIII.

Dixeram hoc ab æterno in prædestinatione qua prædestinatus eram filius DEI in virtute secundùm spiritum sanctificationis concipiendus non in concupiscentia carnali, sed in spiritu sanctificationis. Distuli autem facere, quod prædestinatum erat, usque dum venit tempus miserendi. At ubi venit plenitudo temporis, non ultra distuli, sed *tunc dixi: Ecce venio.* Tunc figuris cessantibus *dixi* non jam prædestinando, sed obediendo: *Ecce venio. Ecce* in evidenti: non dico per verbum futuri temporis: *veniam*, sed sine mora præsentialiter dico, quia *venio*. Tempus est, ut veniant promissa, quia auferuntur promittentia.

Notandum, quod ex hoc loco immutationem veteris legis probat Apostolus dicens: *Ideo ingrediens mundum dicit: Hostiam & oblationem noluisti.* Sciendum quòd vetera sacrificia erant quasi verba DEI promittentis, qui cùm in figuris diceret: *dabo*, &: *mittam* Filium meum, postquam res venit, mutat verba, & non dicit: *Dabo*, sed: *Dedi*, &: misi. Ipso ergo veniente noluit ea, quæ erant ejus figura. Si quis Hebr. 10. 5.

quis autem dicat adhuc apud Judæos durare veterem ritum, & ita figuras non esse ablatas, non est verum. Non enim habent Regem, neque sacerdotem, & ablata sunt sacrificia, quamvis sicut Cain DEUS posuit signum, ut nemo eum occideret, ita Judæus retinuerit circumcisionem & azyma, & hujusmodi, & habens hoc signum non occiditur, sed maledictus est Cain à terra, quæ sanguinem fratris, quem ipse fudit, excepit, id est, maledictus est ab Ecclesia, quæ excepit sanguinem Christi. Hæc est enim
Gen.4.10. terra, de qua dixit DEUS: *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Clamat utique, sed Judæus, qui fudit, qui spiritaliter non bibit, non audit, neque enim aures audiendi habet. Similiter gentilis, qui sacrificat idolis, clamorem sanguinis hujus non audit. Falsus etiam Christianus, qui confitetur se nosse Deum, factis autem negat, nec ipse vocem sanguinis hujus clamantis audit. Si enim audiret, utique obediret. Quid enim clamat aspersio sanguinis hujus melius clamans quàm sanguis Abel, nisi pœnitentiam, obedientiam, & peccatorum indulgentiam? Ille sanguis vindictam clamavit contra impœnitentem, contra desperantem, &
Gen.4.13. ex desperatione dicentem: *Major est iniquitas mea, quàm ut veniam merear.* Iste autem sanguis in obedientia & pœnitentia fusus remissionem peccatorum postulat omnibus obedientibus & pœnitentibus, pro quibus DEO Patri obedivit Christus, pro quibus etiam pœnitentiam quadraginta dierum in deserto fecit, quam demum suæ Passionis doloribus consummavit pro nobis dolens, & vulneratus propter iniquitates no-
Isa.53.4. stras, quia non simulatoriè, sed verè *languores nostros ipse tulit, & peccata nostra ipse portavit, & disciplina pacis nostræ super eum.* Mira res! Nos propter peccata nostra eramus castigandi & disciplinandi, ut redderetur nobis pax & gratia DEI. Si omnes infernales & temporales pœnæ in nobis disciplinandis & castigandis expenderentur, non sufficerent ad disciplinam pacis nostræ consummandam. Ideo cùm nos flagellaremur multis miseriis, ipse innocens medium se interposuit, & disciplinam pacis nostræ operatoriam super se accepit. Quid ergo faceret pius & justus Pater videns innocentem, sibique coæqualem filium ad hoc humiliatum, ut non solùm pro nequam servis intercederet orando, sed etiam disciplinam eorum exciperet vapulando, & mortem
Hebr.5.7. illis non sibi debitam gustando? Qui *in diebus carnis suæ preces offerens cum clamore valido exauditus est pro sua reverentia*, dignus videlicet à Patre audiri, & exaudiri, quem & ipse audivit, sic-
Joan.5.30. ut ait: *Non possum ego à me ipso facere quicquam:*
Joan.15.15. *sicut audio, judico.* Item: *Omnia quæcunque au-*
Joan.14.31. *divi à Patre meo, nota feci vobis.* Item: *Sicut mandatum dedit mihi Pater sic facio.* Hæc sunt verba filii Patrem suum libenter & obedienter audientis. Ac proinde constat, quòd ille, qui sic audivit, aures perfectas habuit. Unde nunc dicitur: *Aures autem perfecisti mihi*, ut clarè audirem, quòd *holocaustum & pro peccato non postulasti*, sed ut ego in mundum venirem, & sacrificium fierem voluisti. *Tunc dixi: Ecce venio* paratus, ut

A faciam, voluntatem tuam Deus meus volui. Perfecta fuit hæc obedientia mea, non tarda, non pigra, quia te dicente, imò scribente **in capite libri**, hoc est, in me ipso, qui sum caput libri, totius videlicet sacræ scripturæ, cujus est caput, sive initium, ubi ego nominor *Principium* dicente Moy-
se: *In principio creavit Deus* cœlum & terram, scribente, inquam te in illo *capite libri* Gen.1.1.

Ut facerem voluntatem tuam, VERS. IX.

tunc dixi: Ecce venio. Vox dicentis *Ecce venio*, innuit obedientiæ alacritatem remota omni pigritia. Item vox dicentis: *Voluntatem tuam* **Deus meus volui**, notat voluntariam obedientiæ hilaritatem. Qui enim voluntatem Dei
B præcipientis patienter sustinet, & facit, quod ille jubet, in patientia quidem possidebit animam suam, sed non meretur illam dilectionem, qua hilarem datorem diligit Deus: nec dicere potest: *voluntatem tuam Deus meus volui*, cùm potius dicere veraciter possit: voluntatem tuam sustinui. Ego autem Christus unus pro meis omnibus perfectam solvens obedientiam *voluntatem tuam Deus meus volui*, sicut *scriptum est de me in capite libri*, id est, in Divinitate insita mihi, qui sum liber vitæ, qui sum Verbum tuum tibi coæternum, qui sum verbum per os omnium, qui à sæculo sunt, Prophetarum prænuntiatum, & per os Apostolorum annuntiatum, qui sum liber scriptus intus, & foris, id est, in Divinitate simul & humanitate mea. Quod in Divinitate per æternam prædestinatio-
C nem scriptum est, hoc in *capite libri scriptum* esse dicitur. Attamen & in pelle humanitatis calamo scribæ velociter scribentis tota sapientia Divinitatis inscripta est. Insuper etiam *in capite libri* hujus Psalmorum primo Psalmo, qui est caput & quasi titulus aliorum, scriptum est de me Viro Beato, *ut faciam voluntatem tuam*, quam & ego *volui*, quia non invito mandatum dedisti mihi obediendi usque ad mortem: sed ego *voluntatem tuam volui*, quia unius voluntatis ego & tu sumus. Unde quod tu Pater vis, ego etiam volo Divina quidem voluntate Divinitus, humana ve-
rò humanitus. Unde & dixi: *Non quod ego volo,* Marc.14.36
sed quod tu vis fiat, subdens videlicet humanam meam voluntatem tuæ ac meæ voluntati Divinæ, in qua neque naturaliter neque actualiter discre-
D pamus ego & tu, quia unum sumus. Humana verò mea voluntas à Divina discrepat in natura, & ante mortem discrepabat actione, qua renuebat calicem Passionis. Post Resurrectionem verò & Ascensionem licèt sit alterius naturæ quàm Divina, ipsa tamen est in omnimoda virtute Divina sine dissonantia, ita ut ego novus homo dicere possim: *Voluntatem tuam Deus meus volui*, id est, voluntati Divinæ voluntate humana omnino consensi, **& legem tuam in medio cordis mei** habeo sicut *in capite libri*, id est, in primo Psalmo scriptum est de me, ubi
dicitur: *Sed in lege Domini voluntas ejus,* Ps.1.2.
& in lege ejus meditabitur die, ac nocte. Quod enim *in capite libri* dicitur: *in lege Domini voluntas ejus*, consonat verbo hic dicto:

Voluntatem tuam DEUS meus volui : & quod ibi dicitur : ***Et in lege ejus meditabitur die, ac nocte***, idem est cum eo, quod hic sonat : ***Et legem tuam in medio cordis mei.***

VERS. X. *Annuntiavi justitiam tuam in Ecclesia magna.*

Quòd legem tuam in medio cordis mei habui, quodque voluntatem tuam volui, hoc erat mihi plantatum esse me tanquam lignum secus decursus aquarum. Quòd autem ***annuntiavi justitiam tuam in Ecclesia magna***, hoc erat mihi fructum dare in tempore opportuno, secundùm quod scriptum est in capite libri de me,
Psalm. 1. 3. ubi dictum est de me : ***Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo.***

Aliter : Ego Christianus, vel ego David pœnitens, vel Psaltes, qui ***exspectans exspectavi Dominum***, corde credidi ad justitiam, quia ***voluntatem tuam DEUS meus volui, & legem tuam in medio cordis mei*** habui. Ore quoque confessus sum ad salutem, quoniam ***annuntiavi justitiam tuam in Ecclesia magna.*** Justitiam tuam, quæ ex fide est, quam tu inspiras, non justitiam operum, quæ in lege sunt. ***Annuntiavi justitiam tuam in Ecclesia*** non parva ut priùs, sed ***magna***, toto terrarum orbe dilatata. Et

Ecce labia mea non prohibebo à locutione veritatis territus eorum timore, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. Inter hæc aliquotiens blasphemor tanquam simulator, sed o Domine *Tu scisti.* Tu mihi testis es, quòd non propter timorem prohibeo labia mea loqui cùm taceo, neque in hypocrisi loquor ea, quæ loquor. Vel ***tu scisti***, id est, ab æterno ita futurum disposuisti. Unde patet hanc annuntiationem justitiæ tua fieri auctoritate, non in dolo, sed in veritate. Hoc tu ***scisti***, qui vides cor meum, quo id ipsum credo ád justitiam, quod ore confiteor ad salutem. ***Tu scisti*** quotiens labia mea non prohibui, quòd non in corde & corde locutus sui per duplicitatem, sed in puritate cordis per intentionis bonæ simplicitatem. Non enim abscondi in corde meo, quando loquendum credidi, quod justum intellexi.

VERS. XI. *Justitiam tuam non abscondi in corde meo*, sicut illi faciunt, qui dicuntur canes muti non valentes latrare. Sciens enim, quia justus ex fide vivit, justitiam fidei cordetenus tenui, sicut eam tenendam credidi, propter quod & locutus sum. Quid locutus sum?

Veritatem tuam, & salutare tuum dixi. Non abscondi misericordiam tuam, & veritatem tuam à concilio multo. ***Veritatem tuam*** in pro-
A missionibus per Christum, qui est veritas, partim impletis, partim adhuc implendis, ***& salutare tuum***, id est, eundem Christum, qui est veritas ad confirmandas promissiones Patrum, & Salvatorem non solum Judæorum, sed & gentium ***dixi***. ***Dixi enim JESUM Christum*** *Rom. 15. 8.*
ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem DEI ad confirmandas promissiones Patrum, gentes autem super misericordia honorare DEUM. Et ideo ***non abscondi misericordiam tuam, & veritatem tuam à concilio multo. Non abscondi à concilio multo***, id est, propter multos oloquentes, ***misericordiam tuam***, qua peccata dimittis verè pœnitentibus, ***& veritatem tuam***, qua peccata punis in his, qui non verè pœnitent, aut quod pejus est in defensione pec-
B cati & in affectione peccandi manent. Sic ego, prout expedire credidi, utrumque, misericordiam scilicet & veritatem dixi. Attamen pro sola misericordia mihi vel aliis conferenda in oratione supplicavi, & adhuc supplico dicens :

Tu autem Domine ne longè facias miserationes tuas à me. VERS. XII.

Sicut enim finitis Nocturnalibus in Ecclesia lectionibus in fine subjungitur : ***Tu autem Domine miserere nobis*** : ita quoque finitis prædicationibus & enuntiatis contra noctis filios increpationibus ego, qui veritatem, & misericordiam annuntiavi, misericordiam solam mihi, & auditoribus optavi. Nam justitia quidem
C semper vigilat, quam Propheta Jeremias ***virgam vigilantem*** vocat, neque ad hoc est oratio necessaria, ut excitetur justitia reddens cuique sua, sed pro misericordia excitanda, quæ in navicula etiam discipulorum dormit, aliquando necessaria est oratio. Unde nunc dico : ***Tu autem Domine ne longè facias miserationes tuas à me.*** Utrumque nuntiavi ego, misericordiam scilicet & justitiam. Tu autem Domine solam primo exhibe misericordiam peccata remittendo, & emendationem fructuosam tribuendo, ut justitiam tuam ferre possit homo reus & miser, qualis ego sum David pœnitens vel psallens, cui ultro vicina est justitia tua parata ulcisci, quod male feci.

D ***Tu autem Domine ne longè facias miserationes tuas à me.*** Ostende in me primo ad informationem credentium, & me audientium, quòd ego te veraciter misericordem testatus sum. Fac ut miserationes tuæ appareant in me, ut possim dicere : ***Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quòd Christus JESUS venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum. Sed misericordiam consecutus sum.*** Sic ne longè petantur exempla de tua misericordia, rogo, ***ne longè facias miserationes tuas à me***, ut de miserationibus tuis exemplum capiant in me, qui audiunt me loquentem de te. *1.Tim. 1. 15.*

Quando enim ego te prædico misericordem dicens, quòd tu es patiens & multùm misericors, & præstabilis super malitia, cùm econtra videatur ho-

hominibus, quòd tu velut immisericors perire sinas innumerabiles homines in sua malitia, pro quibus convertendis orat Ecclesia: Ego de vicino vellem demonstrare tuæ miserationis evidentia testimonia, ne dicatur mihi cottidie: Ubi est Deus tuus, quem prædicas misericordem? Hæc dicentibus ego monstrare soleo illa scripturarum gazophylacia, ubi sunt misericordiæ tuæ antiquæ repositæ ac signatæ. Verbi gratia sic di-
Psal. 135. 1. & seqq. cens: *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia ejus. Qui facit mirabilia magna solus. Qui fecit luminaria magna. Solem in potestatem diei: Lunam & stellas in potestatem noctis. Qui percussit Ægyptum cum primogenitis eorum. Qui eduxit Israël de medio eorum* & cætera fecit mirabilia multa, & antiqua, in quibus manifestavit, quòd *in æternum misericordia ejus.* Hujusmodi verò tuæ Deus miserationis exempla quasi à longè videntur mutuata, nisi ad præsens demonstrari valeant vel illis consimilia, vel illis majora. Tu ergo *ne longè facias miserationes tuas à me*, ut de vicino in evidenti possim demonstrare novas miserationes tuas, quas præsignaverunt misericordiæ tuæ antiquæ. Verbi gratiâ: *Qui firmasti terram super aquas*, firma Ecclesiam tuam super Scripturas. *Qui fecisti luminaria magna, solem & lunam*, fac in diebus nostris ut luminare magnum clarescere Sacerdotium *in potestatem diei*, spiritalis videlicèt Sanctimoniæ ac regiminis, & fac regnum quasi lucidum plenilunium *in potestatem noctis*, temporalis videlicèt militiæ ac regiminis. *Qui percussisti Ægyptum cum primogenitis eorum*, percute infernum cum suis primogenitis dæmonibus. Percute hunc mundum cum suis primogenitis, malis Principibus: & educ Israël populum tuum de medio eorum in manu potenti & brachio excelso, ut non tam pro antiquis, quàm pro novis, præsentibus & evidentibus mi-
Exod. 15. 1. & 21. serationibus *cantemus Domino, gloriosè enim magnificatus est, equum* enim, *& ascensorem projecit in mare*, & quisque nostrum præsentialiter liberatus à dæmonibus, & malis hominibus, vel etiam à vitiis, & moribus Ægyptiacis dicat
Psal. 114. 14. pro misericordia sibi vicina: *Fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem. Iste Deus meus, & glorificabo eum.* Ne igitur ulteriùs dicatis mihi, ubi est Deus tuus, ecce dico: *Iste Deus meus, & glorificabo eum*, qui mihi antiquas misericordias facit novas, & priùs occultas & longinquas nunc facit manifestas, & proximas, meo tempore, in mea persona, & quod majus mihique gratius est, *in Ecclesia magna* mihi contemporanea manifestas, prout ego annuntiavi justitiam in Ecclesia magna, non abscondens misericordiam istam à concilio multo. Unde qui priùs oravi dicens tibi Domino Deo meo: *Ne longè facias miserationes tuas à me*, in mediis precibus, aut in spe, aut in re clementer, & evidenter exauditus muto vocem orationis in vocem gratiarum actionis dicens:

Misericordia & veritas tua semper susceperunt me.

Gratias tibi ago Domine, quia misericordiæ tuæ, quæ priùs videbantur longinquæ, nunc ecce inveniuntur mihi propinquæ. Recognosco enim, & sentio, quòd *misericordia tua, & veritas tua semper susceperunt me.* Misericordias tuas priùs in aliis attendi, & consideravi opera tua & expavi, ne fortè remanerem expers miserationum tuarum, quas in aliis cognovi. Sed nunc tua gratia revelante cognosco, quòd *misericordia tua & veritas tua susceperunt me* semper in æterna prædestinatione, ut nunc apparet in tempore.

Aliter. Tu autem Domine fac, ut non careat effectu quod dixi: *Ne longè facias miserationes tuas* à me misero, & miserationibus indigente. Perfice opera misericordiæ tuæ semper mihi præparatæ ab origine mundi, ut audiam in fine mundi, quod audituri sunt benedicti, quibus dices: *Venite benedicti Patris mei, perci-* Matt. 25. 34.
pite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Semper enim, ab origine mundi, à primo justo susceperunt me ducendum ad te *misericordia*, qua bonus, & *veritas* tua, qua justus es. Consideratis enim retroactis mirabilibus tuis attendo te bonum & amo, video justum & timeo, atque sic amor, & timor producunt me. Securus enim de remissione convertor, securus de veritate pollicentis præmia perseveranti usque in finem contendo perseverare usque in finem. Contendo quidem pro viribus mihi à te Deus concessis: attamen scio quòd stare non valeo, nisi tuo adjutorio liberer ac muniar à malis me undique circumdantibus.

Quoniam circumdederunt me VERS. XIII.
mala, quorum non est numerus. Cùm essem filius iræ, totus in maligno positus, repleverunt me *mala quorum non erat numerus.* Nunc autem quia Princeps mundi hujus foras ejectus non habet locum in meo corde propter pacem, quæ data est hominibus bonæ voluntatis, quorum unus ego esse cupio, foris me impugnat, foris infestat per suæ nequitiæ satellites, dæmones & pravos homines. Unde nunc dico: *Circumdederunt me mala, quorum non est numerus.*

Aliter: *Circumdederunt me mala, quorum* non est numerus, peccata scilicet, ac pœnarum diversa genera, quorum non est numerus apud homines, etsi est apud Deum, qui omnia in mensura, & numero, ac pondere dispensat non solùm bona, sed etiam mala, quæ benè bonus irrogat, quando per talia vel castigat emendando, vel punit condemnando quosque, prout novit misericorditer aut justè tractando. Benè dico *mala, quorum non est numerus.* Quis enim dinumeret peccata, quæ sunt nobis à nobis, & quæ suggeruntur ab alienis? *Delicta quis intelligit?* Quis autem enumeret,

quæ non intelligit? Peccavi super numerum arenæ maris, & multiplicata sunt peccata mea. Si arenæ minuta sunt innumerabilia, quantò magis peccata super arenam multiplicata ego dinumerare non valeo, nec etiam quod minus est, videre sufficio? Unde hoc? Inde scilicet, quia

Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui, ut viderem. Sicut enim Regem Sedechiam comprehenderunt Chaldæi, & excœcaverunt eum priùs interfectis filiis ejus, ipso vidente: ita ***comprehenderunt me iniquitates meæ***, meque cœcaverunt, virtutibus, quas habui, primò extinctis me vidente: quia quòd virtutes habitas amisi, non accidit per ignorantiam. Sed his amissis ad tantam ignorantiam deveni, ut mente cœcatus non possim videre, in quantis malis jaceo sub Rege Babylonico incarceratus ab illo, quia peccatis exigentibus carcer mihi est etiam corpus proprium, quod corrumpitur & aggravat animam, dum ***terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem.*** Cap. 9. 15.

Aliter: ***Comprehenderunt me iniquitates meæ***, sicut Philistæi comprehenderunt Samsonem, eumque cœcaverunt, & molere fecerunt fallente illum fœmina, quia blandiente mihi vel carne meâ propriâ vel alienâ illiciente ***comprehenderunt me iniquitates meæ***, oculosque mentis mihi abstulerunt, & me quasi asinum posuerunt ad molam circumagendam ad molendam farinam, non de qua fiant panes azymi ab Israëlitis comedendi, sed de qua fiant panes fermentati Ægyptiis, vel etiam Philistæis apti. Quid enim sunt cogitationes vanæ, quas aliquotiens molo, nisi farina Philistinorum, spirituum scilicet malignorum? Qui nisi primò mihi abstulissent oculos interiores, non eis suggerentibus molerem curas exteriores & inutiles, quibus me prementibus ***non potui, ut viderem. Non potui*** aliquo conatu efficere, ***ut viderem***, vel me peccatorem, vel te Deum peccatores justificantem. Tanta infirmitas inde mihi provênit per iniquitates meas, quòd ipsæ iniquitates

Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei. Caput meum Christus est, capilli capitis hujus sunt Sancti in illo radicati, super quos multiplicati sunt iniqui. Vel capilli sunt hujus capitis universæ virtutes de illo procedentes, ***super*** quos ***capillos multiplicatæ sunt iniquitates***, quia plures inveniuntur vitiorum phalanges, quàm virtutum sint acies, cùm unamquamque virtutem duo vitia impugnent, ut verbi gratiâ humilitatem impugnat superbia vera, & humilitas falsa. Pietatem impugnat impietas vera, & pietas falsa. Hoc idem in cæteris patet. Unde rectè dicitur, quòd iniquitates ***multiplicatæ sunt super capillos capitis mei***, super virtutes scilicet, quas caput meum Christus in se radicatas habet.

Aliter: ***Multiplicatæ sunt iniquitates meæ***

A ***super capillos capitis mei.*** Ego Nazaræus, ego Samsoni similis tamdiu eram fortis, quamdiu non sunt præcisi capilli capitis mei. At ubi per carnem propriam, vel alienam quasi per Dalilam meretricem deceptus, & rasus sum, perditis videlicet sanctis meditationibus, quibus quasi capillis pulchris ornatur principale hominis, quod est mens rationalis, continuò cœcatus molere cœpi cogitationes inutiles, vel noxias, aliquotiens inter psallendum versando aliud ore, aliud corde, quoniam & ipsum *cor meum dereliquit me* ita, ut essem persæpe immemor Dei, & mei quasi columba non habens cor. ***Ephraim***, ait Oseas Propheta, ***factus est quasi columba non habens cor.*** Hoc im- Osē. 7. 11.
B properium proinde mihi rectè convenit, quia cor meum dereliquit me. Non eram sanè absque corde, ut columba non habens cor: sed cùm essem cordatus & rationalis conditus, ***cor meum dereliquit me.*** Unde pejus est mihi, quam columbæ cor non habenti, & etiam felle carenti, quia ego & felle plenus, & corde vacuatus undique malis premor, nec est, qui de manu opprimentium malorum possit eruere me, nisi complaceat tibi Domine, ut eruas me.

Aliter: ***Cor meum***, id est, ratio mea ***dereliquit me***, qui non appetit profutura, & se etiam non cognoscit. Sicut Petrus cor suum non comprehendit cùm dixit: ***Non te negabo.*** Et nota, quòd Matt. 26. 35.
dicit: ***Cor meum dereliquit me.*** Non enim naturaliter erat sine corde creatus, vel natus homo, sed
C quod ante peccatum erat naturaliter in homine, culpâ primi hominis ipsum & posteros ejus dereliquit, ita, ut sit comparatus jumentis insipientibus, & cor sive rationem non habentibus. Et ita homo non est cœcus natura, sed cœcatus ex culpa sicut Sedechias à Chaldæis, & Samson à Philistæis leguntur sua culpa cœcati.

Aliter: ***Multiplicatæ sunt iniquitates meæ***, id est, meorum ***super capillos capitis mei.*** Nam ego Christus caput sum corporis mei, quod est Ecclesia, & sunt capilli mei, sive barba mea electi, qui mihi viciniùs inhærent, qui sunt adeò pauci, ut in eorum comparatione iniqui sint multi. Non dico de iniquis hujus mundi, sed de his, qui sunt in Ecclesia, de quibus jam supra dixi: ***Annuntiavi, & locutus sum: multiplicati sunt super nu-***
D ***merum.*** Insuper ***& cor meum dereliquit me***, id est, homo pacis meæ, in quo speravi, in quo cor meum fiduciam habuit, ***me dereliquit***, quod grave nimis est, quia nihil nocentius, quàm sustinere illum inimicum, quem diligis quasi cor tuum. Sic ego Judam dilexi, quantum in me fuit, quamdiu inter Apostolos apparuit. Sed ille me dereliquit, suæque fraudis multos imitatores post se in Ecclesia futuros reliquit, à quibus omnibus

Complaceat tibi Domine Deus Pater, VERS. XIV.
ut eruas me unicum Filium tuum cum omnibus membris meis talium fraude gravatis, atque ut in loca molorum palmitum præcisorum inserantur boni, & fructuosi, utque non solùm in locum Judæ Matthias positus fructum faciat, sed & omnium similium Judæ mercatoris pessimi

pessimi loca similes Matthiæ Apostoli obtineant, & fructum afferant. Tu *Domine ad adjuvandum me respice.* Me veram vitem *respice* tu Pater agricola, tuoque respectu me adjuva inutiles palmites amputando, quia
Cant. 2. 12. *tempus putationis advenit*, bonosque purgando, ut fructum plus afferant.

VERS. XV. *Confundantur, & revereantur, qui quærunt animam meam, ut auferant eam.* *Confundantur* me Resurgente, *qui quærunt animam meam*, non ut fruantur ea in bono, sed *ut auferant eam*,
Joan. 10. 17. quam tamen nemo tollet à me, sed *ego pono eam; & iterum sumo eam.* Cùm ergo eam resumo, illi *confundantur & revereantur, qui volunt mihi mala*, non solùm qui faciunt, sed & qui volunt.

VERS. XVI. *Et ferant confestim confusionem suam*, id est, agant pœnitentiam, *qui dicunt mihi Euge, Euge.*

In Hebræo legitur: *Pereant post confusionem suam qui dicunt mihi Vah, Vah.* Quod idem est, ac si dicatur: Illi, qui mihi dicunt:
Matt. 27. 40. *Vah, qui destruit templum Dei, & in tribus diebus reædificat*, sic pereant, ut hujusmodi subsannationes vel timore ac reverentia constricti non audeant efflare contra me, ac meos, vel amore devincti nolint.

Aliter: *Confundantur*, id est, miraculis per me, ac meos coruscantibus turbentur ad pœnitentiam. Et ne sit infructuosa eorum pœnitentia deinceps, *revereantur* me, ac meos reverenter audiendo, *qui* nunc, dum est potestas tenebrarum, *volunt mihi mala* nescientes quid faciant, seducti videlicet per eos, qui me seductorem di-
Joan. 18. 30. cunt, & malefactorem. *Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum*, ajunt ad Pilatum. Item ad eundem: *Domine*, inquiunt, *recordati sumus, quia seductor ille dixit: post tres dies resurgam.* Dicentes de me tanta mala *volunt mihi mala*, & faciunt, ut alii quoque per ipsos decepti velint mihi mala. Sed ego novi, & decipientem & eum, qui decipitur. Decipientem per malitiam, & eum qui decipitur per ignoran-
Luc. 23. 34. tiam. Dico ergo: *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt*, signanter pro illis orando, qui per ignorantiam potiùs, quàm per malitiam peccant in me. Unde audient posthàc à
Act. 3. 17. discipulo meo Petro: *Et nunc fratres scio, quia per ignorantiam fecistis, sicut & Principes vestri.*
Ibid. 19. Et addet: *Pœnitemini igitur, & convertimini, ut deleantur vestra peccata.*

Aliter: *Confundantur* & induantur sicut diploide confusione suá, & *revereantur* pudore, & reverentia pœnalis timoris, nisi qui aliquando voluerunt, & nunc desierunt, seu aliquando desinent velle mihi mala: sed *qui* perseveranter & obstinatè *volunt mihi mala* scienter & nequiter, qualibus & dico: *Si cæci essetis, non haberetis pec-* Joan. 9. 41.
catum. Nunc autem quia dicitis: Videmus, peccatum vestrum manet: Tales *volunt mihi mala*, etiam cùm dicunt mihi bona, verbi gratiâ: *Magister* Matt. 12. 16.
scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces: licet censum dare Cæsari, an non? Sic dicentes mihi bona *volunt mihi mala* captando sibi occasiones, per quas me accusent quasi hostem regni, & Cæsari contradicentem. *Confundantur, & revereantur*, qui sic loquentes bona volunt mihi, & meis mala. Sæpe enim quis mala intendit, etiam cùm benè dicit, sicut maledicentes cœco illuminato ipsi mente cœcati dicebant: *Tu di-* Joan. 9. 28.
scipulus illius sis. Bonum dicebant, sed malum volebant. Sæpe etiam à nesciente bono animo laudatur peccator in desideriis animæ suæ, quod est excusabile per ignorantiam. Sed cùm dolosè illud fit, peccatum est inexcusabile, quoniam ambo isti volunt mihi Christo mala, tam ille, qui sciens me bonum, dicit me malum, quàm ille, qui sciens quemlibet adversarium meum esse malum, dicit eum bonum. *Confundantur* ambo isti manifestâ bonitate illorum, quos malos, & malitia eorum, quos bonos dicunt. Nam ille iracundus est: iste dolosus. Iracundus vituperat bonum: dolosus laudat malum. Uterque malus & cavendus, & contra utrumque orandum est, ut *confundantur*, sicut dictum est, & *revereantur.* De iracundis jam dixi, & oravi, ut *confundantur.* De dolosis adhuc dico: *Ferant confestim confusionem suam, qui dicunt mihi: Euge, euge.* In iracundis benè sustineo moram, quia expedit nonnunquam vel mihi, vel meis talium invectio, ut mihi David fuit utile audire maledictiones & improperia Semei, pro cujus maledictionibus ego sperans benedictiones, graviter accepi æmulationem filiorum Sarviæ pro me, atque patienter & longanimiter sustinui vituperia contra me jaculata, quæ mihi erant utilia. Sed in adulatoribus audiendis noxia est mora. Et ideo rogo, ut illi sine mora *ferant confestim confusionem suam, qui dicunt mihi; Euge, Euge.*

Aliter: *Complaceat tibi Domine, ut eruas me.* Non dico: *Placeat: sed complaceat tibi Domine:* quia ego pœnitens David intelligo Dominum meum trinum & unum. Propter Trinitatem Personarum dico: *Complaceat*, optans, ut simul tota Trinitas in salvatione mea consentiat, & non unius personæ, vel duarum solummodo in me opus enitescat, sed omnibus tribus *complaceat, ut eruar* à malis cavendis, & adjuver in bonis faciendis. Neque rursum dico: *Complaceat vobis*, sed *Tibi* propter trium unitatem, quia tres unum sunt. Dico ergo: *Complaceat tibi Domine, ut eruas me* à malis. Et quia non sufficit declinare à malo, nisi faciam bonum, juxta quod alibi dicis mihi: *Declina à* Psal. 36. 27.
malo & fac bonum. Domine ad adjuvandum me in bonis faciendis *respice.* Te Trinum, & Unum invoco in adjutorium meum secundùm tuum complacitum, quia te per speculum, & in ænigmate video Trinum pariter & unum. Speculum est creatura. Ænigma verò Sacra Scriptura. Et utique in speculo

speculo creaturæ appares tu Pater omnipotens, qui magna & multa de nihilo facere potuisti, & fecisti, atque per hoc te omnipotem Creatorem demonstrasti. Similiter tu Fili, Dei æterna Sapientia, te manifestas in creaturarum sapientissimâ ordinatione attingens à fine usque ad finem fortiter, & disponens omnia suaviter. Tu quoque Spiritus Sancte Paraclite per hoc appares in hoc speculo totius creaturæ, quòd omnia potenter à Patre creata, sapienter per Filium disposita, facis utilia Sanctis & electis, quibus omnia cooperantur in bonum, quod est bonitatis tuæ magnum & evidens judicium in speculo creaturarum. Adhuc in trina rerum machina cœli, terræ, maris tu Trine Deus agnosceris, quoniam & tu Pater in cœlo esse diceris, cùm tamen ubique sis: & tu Fili carne de terra facta indutus in terris visus es, & cum hominibus conversatus es: Tu quoque Spiritus amborum, qui in principio super aquas ferebaris, & nunc animabus vivificandis aquas fœcundas, quique invisibilem Pharaonem cum suo exercitu in aquis Baptismi, sanguine Christi rubricatis, mortificas, & per idem mare rubrum populo Dei facis transitum ad terram promissam: qui etiam per aquas lachrymarum super nivem dealbas vitam pœnitentium, rectè in aquarum elemento tibi familiari agnosceris, cùm tamen æquè ut Pater & Filius ubique sis omnia replens interiùs, & omnia continens exteriùs, quia tu es ille Spiritus, de quo scriptum

Sap. 1. 7. est: *Spiritus Domini replevit orbem terrarum, & hoc, quod continet omnia, scientiam habet vocis.*

Convertentibus ergo vobis oculos ad inspectionem trinæ rerum machinæ, quasi per speculum videmus te ipsius fabricatorem trinum in unitate, atque unum in Trinitate, Patrem venerantes in cœlo, Filium incarnatum in terra, Spiritum Sanctum in aquarum sibi familiari elemento, cùm tamen tu Deus trinus totus ubique sis in tua Majestate, qua complentur, continentur, gubernantur omnia. Pleni sunt cœli, & terra gloria tua, qui

Jerem. 23. 24. dicis: *Cœlum, & terram ego impleo*, qui cœlorum contines thronos, & abyssos intueris, terram palmo concludis, montes ponderas, attingens à fine usque ad finem fortiter, & disponens omnia suaviter. Qui mundum movens non moveris, visibilia regens non videris, continens omnia non contineris, & tamen in his, quæ moves, regis & contines, cognosceris, ut in speculo solis contemplamur imaginem, cujus oculi nostri ferre non possunt, ut videant in se ipso claritatem. Ipse quoque solaris corporis globus, de quo nascitur splendor, ac procedit calor, splendor terram illuminans, calor eam fœcundans, ipse, inquam, globus, qui est mundi oculus, quoddam speculum Dei est, in quo apparet splendor Paternæ gloriæ ipse Filius, & de quo procedit calor charitatis fœcundæ in totum corpus Ecclesiæ, qui non est aliud, quàm Spiritus S. in eo maximè conspicuus, quòd in igne super Apostolos visus adhuc sentitur in eorum linguis igneis, quotiens audimus eos loquentes in scripturis vel epistolis suis.

Ampliùs autem in speculo Angelicæ atque humanæ creaturæ tu Pater ostendis tuam potentiam, dando eis vitam usque adeo potentem, ut sive in æterna beatitudine sive in æterno supplicio sit mansura, nulli * obnoxia morti vel defectui sit in æternum duratura, quia etsi ad tempus moriantur hominum corpora, spiritus tamen rationalis tam humanus quàm Angelicus non amittit semper vivere, etiam cùm amittit benè vivere, quod in speculo rationalis creaturæ magnum est indicium tuæ Pater omnipotentiæ, cui nihil omnino valet resistere. Similiter & tu Fili Dei æterna sapientia clarè appares in rationali creatura, quæ non habet aliunde, quod est rationale, nisi quòd tu ratio æterna eam illuminas, quæ illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum. Inde est, quòd ratio Angeli vel hominis discernit lucem à tenebris etiam in his, qui dilexerunt magis tenebras quàm lucem, quia tu lux incircumscripta circumscribis omnia corda sive te odientium sive te diligentium. Sicut ergo lux diurna tangit æqualiter claros & lippos oculos, attamen illos delectat istos cruciat: sic tu lux vera tangis pariter omnes rationales mentes, alias in adjutorium, ut fiant probabiles, & alias in testimonium, ut sint inexcusabiles, dum magis diligunt tenebras, quàm lucem sibi ostensam in eo, quòd discernunt mala & bona per eam. Sicut Pharao, qui dixit: *Dominus justus, ego autem, & populus meus impius*, & tamen sic noluit intelligere, ut benè ageret. Sic etiam Judæi & viderunt, & oderunt, & te lucem veram & Patrem tuum, Patrem luminum. Quid de cæteris impiis filiis tenebrarum dicam? Nonne tu lux indeficiens luces, etiam in tenebris, licèt ipsæ tenebræ te non comprehendant, dum se potius, quàm te amant? Nonne cognoscent omnes, qui operantur iniquitatem, quòd tu lux vera improbas iniquitatem, sive per legem naturalem cogitationibus invicem accusantibus aut etiam defendentibus cujusque vitam vel opus, sive etiam per legem scriptam præceptis evidentibus mala interdicentibus & bona præcipientibus? Per hæc omnia tu lux vera cognosceris in speculis creaturæ sensatæ ac rationalis: magis autem clarè illa te specula mentium repræsentant in se, quæ à vitiis detersa, & usque ad purum decocta, seu limata & polita sunt. Tu autem Spiritus Sancte, qui disciplinæ effugies fictum, nec habitabis in corpore subdito peccatis, & aufers te à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, solas bonas mentes inhabitas, & in his tanquam in speculis pellucidis te manifestas esse Spiritum timoris faciendo participes tui timoratos, & pauperes Spiritu. Tu quoque Spiritus pietatis in beatis mentibus, Spiritus scientiæ in beatis lugentibus & iniquitatem suam cognoscentibus, Spiritus fortitudinis in beatis esurientibus & sitientibus justitientiam, Spiritus consilii in beatis misericordibus, Spiritus intellectûs in beatis mundo corde videntibus Deum, Spiritus sapientiæ in beatis pacificis manifestaris tanquam in speculis puris, & claris.

* Cod. nullique

Exod. 9. 27.

Qualiter itaque tu Trine Deus per speculum videaris, examplicfiandi gratia, quæ dicta sunt, modò sufficiant. Sed qualiter ænigmate scripturarum trinus, & unus cognoscaris, qui legit, intelligit, si prudenter animadvertit, quòd non sine causa tu Deus unus dixisti: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Gen. 1. 26.

Exod.3.15. *nostram.* Item dicis: *Ego sum Deus Abraham,*
Deus Isaac, & Deus Jacob, hoc nomen est mihi in æternum. Pluralis numerus, & nomen Dei tertiò repetitum tunc insinuat esse trinum, cùm dicis: *Faciamus.* Et: *ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob.* Sed cùm dicis; *hoc nomen mihi est in æternum*, te insinuas unum. Alioquin diceres: hæc nomina nobis sunt in æternum, si per nomen Dei tertiò repetitum velles intelligi pluralitatem Deorum, nec diceres: *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob,*
Deut. 6. 4. sed nos sumus Dii tres. Item cum dicis: *Audi Israël,*
Deus tuus unus est, fidem doces unitatis in Divinita-
Matth.22.37. te. At cum dicis: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua,* trinum te insinuas, quia trina dilectione te colendum demonstras. Et hæc aliaque hujusmodi trinæ majestatis tuæ indicia sub velamento legis in ænigmate obscuro investigata vix elucent, sed in Prophetis aptiùs clarent summæ Trinitatis testimonia, ubi manifestè agnoscitur Pater, cujus puer nobis natus, & cujus Filius nobis datus asseritur, qui &
Isa.41. 1. illic de se loquitur: *Spiritus Domini super me, propter quod unxit me. Ad evangelizandum mansuetis misit me.* Ecce in Prophetia Summæ Trinitatis clara inveniuntur nomina, imò unum nomen Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, quia tres unum sunt. Unde in Ev-
Joan.10.30. angelio apparens in carne veritas dicit: *Ego & Pa-*
Marc.16.15. *ter unum sumus.* Item: *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ, qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.* Atque ut regula baptizandi constaret firma & perfecta: *Ite,* inquit, *docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti.* Non ait: in nominibus, ne pluralitas Deorum in tribus intelligeretur, sed *in Nomine*, ait, *Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti*, ut unum Deum trinum sciant sibi colendum, qui acceptum servare volunt Baptismum.

O summa Trinitas, quomodo eris colenda, quæ, sicut dictum est, in Speculo creaturæ, atque in ænigmate scripturæ agnosceris? Puto, imò firmissimè credo, ac nullatenus dubito, quia sicte oportet coli, sicut ibidem prædicaris colendus, ubi & monstraris agnoscendus. Et tu quidem videris illic in ænigmate, sed qualiter sis colendus, non tam in ænigmatis obscuritate, quàm in tuæ lucis claritate vide-
Matth.22.37. tur, ubi dicitur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtu-*
Matth.4.10. *te tua.* Item: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi*
Matth.6.24. *soli servies.* Quare illi soli: Audi Evangelium: *Nemo potest duobus dominis servire,* Item: *Non potestis Deo servire, & Mammonæ.* Uni ergo, ac Trino Deo serviamus colendo illum fide atque charitate. Fide ad Patrem, spe ad Filium, charitate ad Spiritum Sanctum religati religione sincera. Colamus illum tres Patriarchas Abraham, Isaac & Jacob: Tres justos, Noë, Daniel & Job: Tres Reges, David, Ezechiam, Josiam: Tres pueros Ananiam, Azariam, Misaëlem: Tres filios Mathathiæ, Judam Machabæum, Jonathan & Simonem: Tres Apostolos, Petrum, Jacobum, Joannem à Domino in montem assumptos diligenter imitando, & illorum exemplo. Colamus illum sobriè, justè ac piè vivendo: in sobrietate Patrem, in justitia Filium, in pietate venerando Spiritum Sanctum. Colamus illum audiendo verbum illius obedienter, intelligenter, & libenter, sive delectabiliter. Obedientia Patrem, qui reverendus est, intelligentia Filium, qui Sapientia est, ac delectatione libentissima venerando Spiritum Sanctum, qui æterna verbi Dei dulcedo est. Colamus illum sic loquendo verbum Dei, ut moveamus, ut doceamus, ut delectemus auditorem attentum, docilem, benivolum reddendo, attentum Patri, docilem Filio, benivolum Spiritui Sancto exhibere studentes inter audiendum Dei verbum. Colamus illum cautè investigando & intelligendo, quæ sit voluntas ipsius Trini Dei bona, & beneplacens, & perfecta: Bona in cultu Patris, beneplacens in cultu Filii, perfecta in cultu Spiritûs Sancti. Colamus illum rationis imagini ab ipso nobis impressæ addendo bipartitam similitudinem Sapientiæ ac bonitatis ejus, ut sicut immutabilis in nobis rationis imago Patrem in nobis exprimit, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio: ita Sapientia Filium, & bonitas in nobis exprimat Spiritum Sanctum. Colamus illum dilectione gemina, quæ sit fortis, cauta, dulcis. Fortis ut mors ad honorem Paternæ omnipotentiæ, cauta in devitandis malis ad honorem Filii, qui est Sapientia, dulcis in adimplendis bonis ad honorem Spiritûs Sancti, qui est æterna bonitas. Colamus Trinum Deum præteritæ vitæ memoriam per pœnitentiæ lamenta purificando, præsentis affectionem de terra in cœlum levando, futuræ intentionem simplici pietatis oculo illuminando, ut videlicet memoria candidata Patrem, affectio cœlestis inde nascens Filium unigenitum, qui de cœlo venit & super omnes est, de ambobus procedens, intentio simplex & pura glorificet Spiritum Sanctum. Colamus illum cogitatione munda, locutione cauta, operatione benigna. Colant eum in Choro virorum senes, juvenes, & pueri, atque in Choro fœminarum, turba Martyrum, Virginumque, ac simplices puellulæ voci concordes pudicis in concentibus, ut in senibus & matronis antiqui dierum cana maturitas, in juvenibus & Virginibus nostri Salvatoris & propugnatoris alacritas, in pueris ac puellulis beata Sancti Spiritûs honoretur munditia, & simplicitas. Colamus eum jejunantes, orantes, & eleemosynas facientes nesciente sinistra quid faciat dextera, ut non hujus mundi, sed solius Trini Dei captetur gratia per hæc tria Christianæ Religionis exercitia Patre non incarnato approbante nostrum jejunium, quo purgamur à fæce carnalium desideriorum, Filio incarnato suscipiente in suæ carnis thuribulum nostræ Orationis incensum, Spiritu Sancto, qui est amborum charitas, acceptante nostras eleemosinas non ex tristitia vel necessitate, sed ex hilaritate charitativa datas.

Colamus Trinum Deum in nostro pariter eloquio & silentio. Nam Pater dixit, & facta sunt ista omnia, quibus indiget vita nostra super terram. Filius docuit vitam alteram sua Resurrectione testificatam, quæ non est in hoc mundo. Spiritus Sanctus loquendo in Sanctis postulat gemitibus inenarrabilibus. Loquendo igitur de necessariis hujus vitæ in servitio Dei transigendæ, honoramus Patrem, quia ipse scit, quòd his omnibus indigemus; loquendo verò de gloria vitæ futuræ in Christi Resurrectione præostensæ Filium honoramus. Porro in laudibus, & gratiarum actionibus, vel orationibus honoratur Spiritus Sanctus, quia ipse per talia vel soliloquia in secreto, vel symphonias in Choro postulat in Sanctis &

pro Sanctis gemitibus inenarrabilibus, dum quod profertur ore, hoc versatur in corde. Colamus etiam trinum Deum in silentio, quo à reliquis locutionibus labia & linguam frenamus, ut hæc tria membra in supra notatis tribus bonis locutionibus impolluta semper Deo exhibere valeamus.

Colamus Trinum Deum tribus digitis pingendo crucem ejus in facie nostra sub fide ac nomine Trinitatis. Colamus eum tribus digitis de illo scribendo. Colant eum fœminæ tribus & ipsæ digitis non solùm bona & sancta scribendo, sed etiam tribus digitis apprehendendo, & tornando fusum,
Prov. 31. 19. sicut laudatur mulier fortis, eò quòd *digiti ejus apprehenderunt fusum*. Item in Ecclesiaste dicitur:
Eccle. 3. 7. *Tempus scindendi, & tempus consuendi*: Hoc nimirum excepto intellectu sacratiore, quo acus intelligitur vel timor Domini acutus, subtilis, omnia pe-
Matth. 19. 24. netrans, vel ipse Christus. Unde in Evangelio diviti negatur facilis transitus per foramen acûs, quia divitias amantem non recipit angusta porta, quæ est ipse Christus. Hoc, inquam, tempus consuendi etiam ad opus manuum fortis mulier adaptare potest, quæ vestes pauperum consuendo tribus digitis acum tenendo operatur opus, unde in pauperibus Trinitas glorificatur. Non solùm autem de tribus digitis bene operantibus, verùm etiam de tribus farinæ satis in tota substantia hominis Trinitas glorificatur, & colitur, si fit, quod Apostolus orat dicens:
1. Thess. 5. 23. *Deus pacis sanctificet nos per omnia, ut integer Spiritus vester & anima, & corpus sine querela in adventu Domini Jesu Christi servetur.*

Quod ego David psallens, vel pœnitens opto in me compleri. Propterea non unam personam Trinitatis, sed totam Trinitatem invoco dicens: *Complaceat tibi Domine.* Complaceat, id est, simul placeat omnibus tribus, qui tres Unum sunt, ut eruas à malis, quæ non expediunt, vel quod pejus est, impediunt me à vero cultu summæ Trinitatis, atque adjuver in bonis operibus, & virtutibus ad honorem ipsius æternæ ac summæ Trinitatis viriliter exequendis, ne me irrideant inimici quasi pigrum operarium & inutilem servum, sed videntes te summa Trinitas perfectè à me coli, *confundantur, & revereantur* præcipuè illi, *qui volunt mihi mala*, & qui adulantes dicunt mihi: *Euge euge*, quorum alii sunt Gogitæ, alii Magogitæ ampliantes exercitum Antichristi, qui dicitur Gog & Magog. Qui enim simulantes bona mea se amare subdolo corde dicunt mihi: *euge euge* quasi applaudendes mihi de bonitate, ipsi sunt Gogitæ videlicet sic tecti, ut malitia eorum non valeat facilè agnosci. Qui autem vituperant apertè, ipsi sunt Magogitæ, quia detecti sunt esse inimici, cùm priùs forsitan putarentur amici. Tolerandi sunt isti Magogitæ ad tempus, quia exercent patientiam, purgant culpam, suaque iracundia Divinam sæpe avertunt iram, dum nocere affectantes prosunt inviti eis, maximè, quibus omnia cooperantur in bonum, etiam, quæ illis intenduntur ad malum Sed illi Gogitæ, qui simulantes amicitiam *dicunt mihi: euge euge, ferant confestim confusionem suam* deprehensa ipsorum adulatione, ut illius Gogitæ, qui me verum David, cùm doloso corde nominasset Magistrum bonum, confestim reper-
Luc. 18. 19. cussus est à me dicente: *Quid me dicis bonum? Nemo bonus, nisi solus Deus.* Ita omnes, *qui dicunt mihi*, id est, meis per adulationem, benè, benè actum est à te,

A *ferant confestim confusionem suam* clarissima rerum evidentia confutati, quod nemo bene operatur, nisi solus Deus. Nam cæteri *omnes declinaverunt*, Psalm. 13. 3. *simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum* & solum Deum, qui faciat benè, vel bonum, quia ipse solus est, qui operatur & velle & perficere pro bona voluntate. Unde sobrius operator dicit: *Non autem ego, sed gratia Dei mecum*, subaudis: operata est. 1. Cor. 15. 10.

Ferant igitur *confusionem suam*, qui mihi Christiano, mihi palmiti attribuunt bonum, quod in me cernunt, cùm fructus omnis, quem vitis vera per me vel in me operatur, licèt videatur in me, non tamen mihi sit ex me, sed ex vite Christo, vitisque radice Deo, quia caput Christi Deus, ex quo per ipsum vivit omnis palmes fructuosus. Neque enim
B Christus vera vitis palmitibus in se manentibus vitam dare posset, nisi idem, qui homo est hominibus connaturalis, pariter quoque Deus esset Patri Deo connaturalis & consubstantialis. Inde mihi manenti in eo bona est cogitatio quasi pampinus, bona intentio quasi flos præcedens fructum, bona operatio quasi fructus bonus, pro quo cùm dicitur mihi: *euge euge*, quia gloria Dei transfertur in me, qui hoc dicunt, *Ferant confestim confusionem suam* repercussi operum bonorum tanta magnificentia, quam nullus humanus intellectus mihi valeat vel dignetur ascribere, lucente in operibus meis Divinæ gratiæ manifesta & sola operatione, atque illa dignatione, qua cùm essem indignus, dignata est operari per me, ac mecum suum opus Divinum, & Divinitus ita magnificatum, ut me quoque tacente
C cogatur ferre confusionem suam, qui mihi homunculo præsumpserit attribuere gloriam Divinam soli Deo debitam, qui facit mirabilia magna solus, & in quo solo rectè gloriandum est omni Sancto, qui facit mirabilia in vita sua, quæ non aliunde fecit, nisi quia ille in eo fecit, qui facit mirabilia magna solus, In quibus faciendis bonorum meorum non indiget, sed tamen per me fecit, & facit bonum, quod tibi placet. Tu ergo solus in me lauderis, & glorificeris, qui, cùm ego videor benè facere, tu bene facis per me. Quia verò illud commune est bonis, & malis, ut per eos benè ac bona tu bonus opereris, cum solis autem illis operari diceris, quos per bonam intentionem tui boni operis consortes efficis, Inde magis

Exultent, & lætentur super te omnes quærentes te, & dicant semper: magnificetur Dominus, qui diligunt salutare tuum, qui amant Christum Salvatorem verum, quòd cùm dives sis, ego vero egenus & pauper sim, tu tamen gratiæ tuæ dona non deserens etiam per me pauperem & egenum, atque mecum sic operaris opera mirifica, ut si quis ea mihi assignaverit aliquo sobrio auditore audiente, confestim ferat confusionem suam, dicatque illi: Quare attribuis peccatori homini opus justitiæ, opus virtutis, opus Domini? Quare homunculo exiguo assignas opus magnificum, quod constat fieri non posse, nisi à solo Deo? VERS. XVII.

Aliter: *Exultent, & lætentur*. *Exultent* corporis alacritate: *lætentur* mentis hilaritate *super te omnes quærentes te, super te* fundati: *quærentes te* glorificare, non me, atque glorificantes te in me: & di-

& dicant semper: Magnificetur Dominus. Dicant A semper interdum labiis, jugiter autem clamore cordis, quid *dicant? Magnificetur Dominus*, vel semper *Magnificetur Dominus* in servo suo, quem justificando, ac magnificando se ipsum demonstrat magnum, seu magnificum. *Semper* itaque *magnificetur Dominus* in eo, quòd multiplicetur servorum ejus numerus, ac *magnificetur* non ad horam, sed *semper* quilibet servus ejus, cujus respectu ipse magnificetur & glorietur appellari Dominus. Est namque apud homines quoque usitatum, ut cùm videtur honestus & pretiosus cujusquam Domini servus, inde honorabilis ac magnificus appareat ipse Dominus. Ergo ut in servorum suorum clarificatis ac magnificatis virtutibus *magnificetur Dominus, dicant semper: Magnificetur Dominus*, qui volunt *salutare tuum Domine.*

VERS. XVIII. *Ego verò egenus, & pauper sum, Deus adjuva me.* Illi, qui mihi dicunt: euge euge sive adulando, sive, ut putant, veraciter laudando quasi divitem bonisque multis vel spiritualibus, vel etiam temporalibus abundantem glorificant & exaltant me suis laudibus. *Ego verò egenus, & pauper sum*, judicio meo proprio: quia ego me ipsum cognosco meliùs, quàm ipsi, & scio, quòd *egenus & pauper sum. Egenus*, quia multis indigeo: *Pauper*, quia non habeo, quibus indigeo. Est, qui multis indiget, & multa quoque habet, quibus indiget, hic licèt sit *egenus*, non tamen est *pauper*. Est item qui paucis indiget, & pauca, quibus indiget, habet, neque hic pauper est, imò ille se ditioribus, qui pluribus indigent, pluraque habent, copiosior est, quia meliùs est minus egere, quàm plus habere, C divesque satis est illa paupertas, quam nulla coangustat egestas. Unde est illud: *Sufficiebat nobis paupertas nostra, ut divitiæ computarentur. Ego, verò egenus, & pauper sum*, quia multis indigeo, quæ non habeo, multis indigeo propter me ipsum, quia fragilis ego sum, neque modicis vel paucis hujus vitæ adminiculis contentus esse possum. Gravis quoque Tob. 5.25. sum: nam *factus sum mihimetipsi gravis*, neque ad supernalevari possum paucis aut modicis virtutum Job. 7. 20. vehiculis, aut raris morum sanctorum pennis. Ita in me ipso propter me ipsum pluribus indigeo, quæ quia non habeo, *pauper sum.*

Præterea propter alios per me juvandos & consolandos item pluribus egeo quæ non habeo. Illi quidem clamant vel respiciunt ad me quasi ad divitem se consolari vel adjuvare valentem ac deben- D tem. *Ego verò egenus & pauper sum.* Scio me debere illis adjutorium, & solatium, sed inde miserabilis *egenus & pauper sum*, quòd constringor debito ad alios juvandum, qui nec mihimetipsi prodesse possum, quia *egenus & pauper sum*. Est autem in hoc mihi spes unica salutis & consolationis, quòd *Dominus sollicitus est mei.*

Hebraica veritas habet: *Egenus & pauper sum*, quod jam est expositum. Nostra translatio habet: *Mendicus sum & pauper*, quod ita exponi potest: Alii cùm se laudari audiunt apud se intumescunt, & cum Pharisæo dicunt: *Gratias tibi ago Deus, quia non sum sicut cæteri hominum. Ego autem mendicus sum* dicens cum publicano suos pollutos oculos ad Luc. 18. 11. cœlum non levante: Quid dico? *Deus propitius esto mihi peccatori.* Sic *mendicus sum & pauper* judicio proprio, etiam cùm extollor judicio alieno. *Mendicus* sum pro impetranda peccatorum indulgentia, qui magnificor apud alios de virtutum copia. *Mendicus* sum, non ut avarus, qui petit etiam superflua, sed ut pauper petens necessaria. *Mendicus & pauper sum* quia peto, & necdum sufficienter exauditus sum. *Mendicus sum*, quia peto: *& pauper*, quia mihi non sufficio. Ideo adhuc mendicans dico:

Adjutor meus & protector meus tu es Deus meus, ne tardaveris. O Domine *Adjutor meus* es, qui hactenus in multis bonis adjuvisti me: *Protector meus* es, qui à malis multis protexisti me. *Deus meus* es, qui fecisti me. Hoc totum constat. Sed ne deficiam in via, peto, *ne tardaveris* adjuvare in bonis, protegere à malis, ac deificare in præmiis participatione tuæ Deitatis. *Tu adjutor me-* B *us, protector meus, Deus meus*, dico tibi: *Ne tardaveris*, quia nisi festines dies malos breviare, in errorem inducentur, si fieri potest, etiam electi, quanto magis ego mihi timeo, qui utrum sim electus, ignoro. *Væ prægnantibus, & nutrientibus in illis*, vel potiùs in Matth. 24. 19. istis *diebus* malis, in quibus ego egenus vel mendicus & pauper angustor undique videns prægnantibus & nutrientibus incumbere magnum væ. Nam væ prægnantibus, i. e. alienarum rerum desiderio intumescentibus, & væ nutrientibus, i. e. malè acquisita diligentibus, & reddere nolentibus. Ego verò *egenus sum & pauper*, quia dum omnia, quæ justè habere potui & potero, dedi & do pauperibus, & siquid aliquem defraudavi, reddo quadruplum, *pauper, & mendicus* ego sum factus. Pauperes juvando *pauper* factus sum: Mendicos juvando *mendicus* factus sum, mendicans à divitibus, quod darem pauperibus.

Legi dictum: Meliùs est non habere quod tribuas, quàm impudenter petere quod des. Quod pensans nolui mendicare impudenter, sed mendicavi humiliter cum magno pudore. Nunc autem ne mendicans existimer lucra turpia congerere sub eleemosynarum specie, *Adjutor meus esto Domine*, ut te juvante, atque in adjutorio tuo minimè tardante sufficiens inveniar, & jam ulteriùs in mendicitate, & ferro non constringar, sed in omnibus necessitatibus meis & meorum beatum consolatorem experiar, qui intelligat super me egenum & pauperem, intelligat, dico, non audiat: vel me mendicantem audire opus habeat, sed per se ipsum pietate motus intelligat super me, vel alium egenum & pauperem & tacentem. Præcipuè talem consolationem *expectans expectavi* à te Domine, ut in principio Psalmi dixi, Tu ergo *Domine ne retardaveris*, quin sine mora semper ut *expectans expectavi*, mihi & meis auxilieris.

Aliter: *Dicant semper: Magnificetur Dominus, qui diligunt salutare tuum.* Hoc dicant in laudando & magnificando te Domine, sed in suimet consideratione dicat unusquisque: *Ego verò egenus & pauper sum.* Hoc de se quisque dicat, &, ut dicit, verum esse intelligat: quia *Beatus qui intelligit super* se ipsum *pauperem, & egenum*, cùmque se pauperem dicit vel peccatorem, sic intelligit, ut dicit. Ego de me hoc intelligo, quoniam paupertatem & iniquitatem meam ego cognosco. Unde pariter & hoc intelligo, quod *Dominus sollicitus est mei*, à quo hunc intellectum habeo, cui & dico: *Adjutor meus, & protector meus tu es Deus meus, ne tardaveris.*

Aliter. *Ego autem mendicus sum & pauper.* Cùm ego verus David, qui loquor in hoc Psalmo, satiassem de quinque panibus quinque millia hominum, illi

Joan. 6. 15. illi satiati volebant me rapere ac Regem facere Joan. 18. 36. Sciens autem ego, quia *regnum meum non est de hoc mundo*, fugi ab eis in montem solus orare ac mendicare, quia cùm dives essem, propter alios ditandos *egenus & pauper* in hoc mundo visus sum, & *mendicus* inter homines, à quibus mendicavi per me vel meos ista temporalia, ut eis darem cœlestia. Sic mendicavi aquam à muliere Samaritana, ut eam potarem longè meliore aqua. Per amplius autem, & perfectius mendicavi pro meis orando ad Patrem dicens: Joan. 17. 11. 12. *Pater serva eos, quos dedisti mihi, non pro his autem rogavi*, & mendicavi tantum, *sed etiam pro his, qui credituri erant per verbum eorum in me, ut omnes unum sint in me, sicut ego & Pater unum sumus*, qui cùm sit Pater meus, quia Deus Dei Filius ego sum, est etiam Dominus meus, quia memetipsum exinanivi formam servi accipiens & illi fideliter serviens, Joan. 14. 31. quia *sicut mandatum dedit mihi, sic facio*. Unde & ipse Dominus, cujus in servitio ego humiliatus sum, non obliviscitur mei vel meorum, sed *solicitus est mei* & meorum, cui & dico: *Adjutor meus & protector meus es Deus meus*. *Adjutor* in persolvenda obedientia: *Protector* contra mala, quæ occurrunt in ipsa obedientiæ arcta via: *Deus me-* Joan. 20. 17. *us* & meorum, quibus dixi: *Ascendo ad Patrem meum & Patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum*. Scio, quòd me ac meos adjuvas & protegis, sed peto: *Ne tardaveris*, imò ita velociter adjutorium & protectionem meorum opereris, ut notum fiat omni mundo, quòd velociter currit sermo tuus, per quem tuos adjuvas, & protegis, in quo faciendo rogo Pater ne moreris, *Ne tardaveris*. Tu quidem per Prophetam de me puero tuo Isa. 8. 3. loquens dixisti: *Voca nomen ejus: accelera velociter spolia detrahere, festina prædari*. Et ego secundùm nomen meum cupiens opera mea celeriter, velociter, festinanter in obedientia mea & meorum consummari te adjuvante ac protegente me in meis, rogo, *ne tardaveris, ne moreris*.

Gloria Patri Domino, quem *expectans expectavi*, & intendit mihi. Gloria Filio, qui dicit in hoc Psalmo: *Ecce venio. In capite libri scriptum est de me: ut facerem voluntatem tuam Deus meus*. Gloria Spiritui Sancto, qui est illa voluntatis Paternæ ac Filialis unio & communio, in qua Deo Patri Deus Filius homo factus dicit: *Voluntatem tuam Deus meus volui*. Cùm enim dicit Patri Filius: *Voluntatem tuam volui*, significat se Patrem diligere, ac se à Patre diligi, quia idem velle idemque nolle in bonis amicitia firma est, etiam in contractibus hominum: quantò magìs inter Patrem, & Filium quibus idem volendi sempiterna unio est illa dilectio, quæ Spiritus Sanctus rectè intelligitur: qui affirmante Joanne Apostolo amor est? Glorietur Pater & glorificetur, quòd illo intendente mihi exauditus sum, & eductus de lacu miseriæ, & de luto fæcis. Glorietur Filius, & ab omni creatura glorificetur, quòd aures perfectas habuit, quibus Patrem perfectè audivit, eique pro nobis obedivit. Glorietur & glorificetur Spiritus amborum, quo Apostolos inflammante pariter & illuminante annuntiata est justitia in Ecclesia magna gentium, quæ ante Sancti Spiritûs adventum clausa fuit in parva Synagoga Judæorum. Glorietur, & glorificetur summa Trinitas cui dicitur: *Complaceat tibi Domine, ut eruas me*, quia Salus mundo non provenisset, nisi tribus in unum complacuisset, qui tres unum sunt. Unde non dicitur: *Complaceat vobis Dominus*, sed: Complaceat tibi Domine, ut agnoscatur Unitas in Trinitate, ac Trinitas in Unitate, cui sit honor & gloria semper ubique sine fine, sine defectu in Ecclesia Magna, per omnia Sæcula Sæculorum Amen.

PSALMUS XL.

B*Eatus, qui intelligit super egenum, & pauperem &c. &c.*

Titulus est:

In finem Psalmus David.

Vel secundùm Hieronymum: *In finem intel-* Num. 26. 11. *lectus, Filiis Core*. Core, sicut in libro Numeri legitur cum Dathan & Abiron altercantibus contra Moysen, & Aaron surrexit, quibus absorptis à terra cum omni substantia sua Core cum ducentis quinquaginta incensum offerens cum eisdem igne consumptus est in figura perditionis eorum, qui Christi Sacerdotio contradicunt. Quidam autem filii Core patris sui nequitiam non sunt imitati, Unde & à David postea in ministerio domus Domini ordinati sunt & à Domino æterno gaudio benedicti. Unde etiam Psalmi, qui præscribuntur Filiorum Core, nihil triste habent. Interpretatur enim Core *Calvaria*, qui locus fuit Resurrectionis, cujus, quicunque filii, tristes esse non possunt. Nam & ipsa Passio Christi, quæ per Calvariam designatur, gloria nostra est. Unde Apostolus ait: ad Galat. 6. 14. *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi*. Hæc Calvaria in Elisæo præsignata est, qui cùm de Jericho ascenderet in Bethel, egressi sunt de Bethel quadraginta duo pueri, qui cùm Elisæum irriderent dicentes: *Ascende calve*; 4. Reg. 2. 23. jussit Elisæus duos ursos exire de saltu, à quibus pueri interfecti sunt. Sic & Christus, cùm ascenderet in Bethel, id est, *in domum Dei*, quæ erat Synagoga, irrisus à parvulis jussit exire duos ursos, hoc est, diabolum & angelos ejus, vel Vespasianum & Titum, à quibus quadraginta duo interfecti sunt: quia post Resurrectionem anno quadragesimo secundo destructi sunt qui, hoc annorum numero dato sibi ad pœnitentiam non pœnituerunt. Hujus ergo Core filii sunt, qui humilitatem ejus imitantes signum crucis, quod fuit ignominiæ, susceperunt, quorum *intellectus in finem* Christum dirigitur, à quibus creditur esse Deus, quamvis pauper & passus, quod est intentio Psalmi, & est gloria eorum etiam Calvaria Passionis.

Nota, quotiens *Intellectus* titulo ascribitur, aliud, quàm videatur, superintelligendum est. Loquitur autem ipse Christus in isto Psalmo. Quis enim alius hoc dicit: *Homo pacis meæ, in quo sperabam, qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem. Tu autem Domine miserere mei, & resuscita me, & retribuam eis*. Nempe dubitare de hoc non sinit, qui cùm dixisset sub ipso Passionis

Joan. 13. 18. nis articulo: *Ego scio, quos elegerim*, continuò subjunxit: *Sed ut impleatur Scriptura: Qui manducat panem meum, levabit contra me calcaneum suum*: Ipse igitur, qui cùm dives esset, egenus & pauper pro nobis factus est, & in fine præcedentis Psalmi dixit: *Ego autem mendicus sum, & pauper, Dominus sollicitus est mei*: Et hic in principio sequentis: *Beatus, qui intelligit super egenum, & pauperem* &c. Ostendens etiam damnationem miseriamque eorum, qui scandalizantur in eum reputantes eum tantùm egenum, & pauperem, id est, hominem: & illorum beatitudinem, qui non scandalizantur in eum, credentes eum verum esse hominem, & verum Deum.

Distinguitur autem Psalmus iste in tres partes, quarum in Prima sonat vox Prophetæ, vel cujusque Doctoris Orthodoxi docentis, illum esse beatum, qui Christi videns infirmitatem intelligit, quòd ejus virtus Divina etiam in infirmitate humana perfecta fuit. Secundâ sonat vox capitis de sua Passione agentis ibi: *Inimici mei dixerunt mala mihi.* Tertiò de Resurrectione ibi: *Tu autem Domine miserere mei, & resuscita me.* Hunc textum Psalmi latiùs explicemus.

VERS II. *Beatus, qui intelligit super egenum, & pauperem.*

Christus in superioris Psalmi fine dixit: *Ego egenus & pauper sum.* Sed, *Beatus, qui intelligit super egenum & pauperem* istum. Ipse enim,
2. Corinth. 8. 9. *cùm dives esset, pro nobis pauper factus est, ut nos illius paupertate divites essemus.*
ad Philip. 2. 6. Nam *cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo.* Erat igitur æqualis in divitiis Deo Patri semper in sua Divinitate. Ipse quoque homo factus dicit:
Matth. 11. 27. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.* Erat ergo dives, qui & in Divinitate sua semper habuit omnia, & cui in humanitate sua tradita sunt omnia quæ habet Pater. Habet Pater omnia condita in potestate sua visibilia & invisibilia, sive Thronos sive Dominationes, Principatus & Virtutes, aliaque Angelorum agmina, & cuncta quæ intelligi & sentiri possunt, vel quæ intellectus Angelicos & humanos excedunt, & soli Deo nota sunt, ut illa incomprehensibilia judicia ejus & viæ investigabiles, in quibus ei nemo est consiliarius, & pax Dei, quæ exuperat omnem sensum. Cuncta hæc habuit semper & habet Pater, atque omnia simul tradita sunt Homini-Deo à Patre suo. In eo enim, quòd homini Divinitus concepto dedit hoc, ut ipse sit Pater ejus non adoptando, sed generando, pariter illi dedit omnia, quæ idem filius priùs una secum habuit in Divinitate sua. Quid habuit? omnia utique habuit, quæ Pater, non solùm in possessione, sed etiam in gloria, qua gloriosus fuit ante sæcula. Gloriam hanc egenus, & pauper homo de Virgine genitus ab ipsa conceptione habuit plenè, sed noluit in ea manifestè apparere occultans gloriam suam pro nostra salute. Si enim hunc Dominum gloriæ homines vel principes cognovissent, nunquam illum crucifixissent.

Apparuit ergo *egenus, & pauper*, ita ut non haberet, ubi caput suum reclinaret carens hospitio proprio in hoc mundo. *Beatus* tamen, *qui intelligit super egenum & pauperem.* Beatus erat Simon Bariona: quia caro, & sanguis non revelavit ei, sed Pater cœlestis, ut intelligeret super egenum, & pauperem istum. Non *super egenum & pauperem* istum, sed longè *sub eo* intellectum
Marc. 8. 28. habuerunt homines, quorum alii dicebant eum esse Joannem Baptistam, alii Heliam, alii verò Hieremiam, aut unum ex Prophetis. *Beatus* verò discipulus, quem Pater summus docuit, *super egenum & pauperem* hunc intellexit, hoc scilicet, quod ei Pater ipse revelavit. In eo enim, quòd se Patrem egeni ac pauperis hujus, & illum non adoptivum sed naturalem filium suum Deus Altissimus revelavit, illud quoque pariter innotuit, quòd ipse non ut unus ex Prophetis egenus & pauper sit. Quis enim Prophetarum sic est in se ipso dives, ut sua virtute possit, non dico bona maxima vel bona omnia, sed bona pauca vel minima? Quis de numero Sanctorum omnium dicere in veritate potest: *Omnia possum*, nisi addat:
ad Phil. 4. 13. *in eo, qui me confortat?* Quis autem confortat electos, nisi Christus,
Sap. 8. 1. *Dei virtus, & Dei sapientia* fortiter attingens à fine usque ad finem, & disponens omnia suaviter? Et quis vel quid *egenus & pauper* iste, quem in sua paupertate à Judæis derisum vidimus non habentem speciem, neque decorem, nisi Dei Virtus, & Dei Sapientia? Joannes, Helias, Hieremias, aut unus quilibet ex Prophetis poterat vocari & intelligi sapiens & virtuosus: nullus tamen eorum dici poterat *Sapientia* seu *Virtus Dei*, quia nulli eorum data fuit hæc Altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, ut esset ipse ipsa Sapientia Dei. Sed huic egeno, & pauperi, quem dicunt homines esse filium hominis propriè, Dei autem non propriè pro assumpta mortalitate, omnino datum est æquè propriè Filium Dei, ut filium hominis esse: Alioquin de Filio hominis interrogatus Petrus non verè dicere potuisset:
Joan. 6. 70. *Tu es Christus Filius Dei vivi*, nisi Filius hominis esset & Filius Dei. Quòd si Filius Dei est homo non per adoptionem sed per generationem, divitias utique Patris jure possidet, non sicut *egenus & pauper* admissus per solam gratiam in hæreditatem sibi alienam, sed sicut filius naturalis ingressus in hæreditatem propriam, de qua egressus videbatur ad horam, quando
Ps. 18. 7. *à summo cœlo egressio ejus* excursum fecit usque ad inferos, quibus despoliatis, & multis divitiis inde ablatis *egenus & pauper* iste regressus est ad Patrem sibi recipiens hæreditariam divitiarum sempiternam claritatem, quam habuit, priusquam mundus fieret.

Etenim hæreditas ejus in præclaris divitiis fuit, etiam quando egenus & pauper in hoc mundo apparuit. Fuit quidem egens & pauper naturâ humana necdum in Deum assumpta, cùm esset in massa sua indistincta: sed ubi per Spiritum sanctum segregata, & in Deum hominem novum formata est, jam segregatus à peccatoribus egenis, & pauperibus, & excelsior cœlis factus rectè dives intelligitur, non ùt ille, qui partem divitiarum Dei acceperit, sed ut ille, cui Pater omnia dedit, & qui veraciter dicit: *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.* Hoc Petrus agnovit, qui super *egenum & pauperem* benè intelligens dixit: *Tu es Christus Filius Dei vivi.* Super hunc locum Beatus Ambrosius in Lucam dicit: *Licèt cæteri Apostoli sciant, Petrus tamen respondit præ cæteris*: Tu es Christus Filius Dei vivi, *Com-*

plexus est itaque omnia, qui & naturam, & nomen expressit, in quo summa virtutum est. Item ipse post pauca: *Sicut Petrus, quòd in Filio Dei omnia sint. Omnia enim dedit Pater Filio. Si omnia dedit, æternitatem, quam habet, dedit, majestatemq; transfudit.*

Hæc dicente Sancto Ambrosio, & nos consona sentiendo *super egenum & pauperem*, de quo hic agitur, sic intelligimus, ut eum æquè divitem asseramus, ut est Pater ipsius. Unde in summa suæ paupertatis humiliatione commemorans Evangelista, qualiter suis discipulis pedes lavit, ait Joan. 13. 3. & 4. inter cætera: *Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus, surgit à cœna, & ponit vestimenta sua.* Ecce is, cui Deus Pater dedit omnia, *ponit vestimenta sua*, linteoque præcinctus cœpit lavare pedes discipulorum suorum. Nisi enim semetipsum exinanisset, nisi linteo nostræ passibilitatis cinctus fuisset, nos à peccatis non lavisset. Attamen in ipsa humiliatione exinanitionis suæ scivit, *quia omnia dederat ei Pater in manus*: omnia, inquam, sine omni exceptione dederat ei Pater quando illud dedit, ut ipse sit ei Pater, cui & dicit: 1. Paralip. 17. 13. *Ego ero ei in Patrem, & ipse erit mihi in filium.* Item: Psal. 2. 7. *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Genui ait, non adoptavi, ut alios filios, ideoque rectè pauper & egenus iste super omnes intelligitur filios Altissimus Altissimi, Ditissimus ditissimi Patris Filius omni altitudine divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei ditatus in humanitate non minùs, quàm semper dives erat in sua & Patris Divinitate, quoniam homo in Deum, Dei Filium natus nihil non habere potest, quod Deus Dei Filius habet, cùm Filius hominis idem sit, qui Filius Dei. Habet Filius Dei Deum Patrem, similiter Filius hominis habet eundem Patrem. Habet Filius Dei Divinitatem, in qua Deus perfectus est: Filius quoque hominis habet Divinitatem, in qua ipse idem Deus perfectus est. Licèt enim Deus assumendo humanitatem non sit mutatus in hominem, qui semper mansit & manet idem, nunquam se ipso minor, vel major: tamen humanitas accipiendo æternam Divinitatem sic profecit ad æternæ gloriæ majestatem in Dei Filio, ut non sit homo inferior aut pauperior Deo in omnimoda gloria sibi data, licèt minor Divinitate sit natura humana, quæ non crevit in sui conditione, crevit autem in suæ gloriæ confirmatione in qua eum Pater confirmavit sibi Ps. 79. 18. coæqualem, sicut ei dicitur: *Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ, & super filium hominis, quem confirmasti tibi.* Fragilis enim etiam in filio Dei erat natura humana, quoadusque per divinitatem sibi insitam firmata est, quæ in conceptione superveniente Spiritu Sancto & virtute Altissimi obumbrante confirmata est latenter, sicut etiam David latenter primò fuit unctus in Regem, postea mortuo Saule unctus est manifestè. Sic & Christus, ubi mortem nostram moriendo destruxit, & vitam resurgendo reparavit, confirmatus est manifestè omni fragilitate, quam pro nobis gessit, absorpta, & gloria ejus revelata, quæ in conceptione quidem data, sed per Resurrectionem & Ascensionem, sanctique Spiritûs distributiones manifestata est. Unde illi Pater pro suæ humanitatis clarificatione oranti dicit: *Et clarificavi; & iterum clarificabo.* Joan. 12. 28. Quasi dicat: Clarificavi in conceptione latenter, & iterum clarificabo evidenter. Tunc te unxi Regem in domo Virginalis uteri dicente Angelo ad Virginem: *Et dabit illi Dominus Deus sedem David Patris sui, & regnabit in domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit finis.* Luc. 1. 32. Item: *Hic erit magnus, & Filius Altissimi vocabitur.* Posthac manifestabitur in toto mundo, non quidem omni populo, sed testibus præordinatis, quòd tu es ille, de quo scriptum est: *Dixit Dominus Domino meo: sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* Psal. 109. 1. Nonne homo pauper & egenus, cui, vel de quo hæc dicta sunt, intelligendus est *super egenum, & pauperem*, id est, longè in infinitum supergressus egeni & pauperis hominis habitudinem, qui licèt sit *habitu inventus ut homo, humiliatus usque ad mortem, mortem autem crucis*: ad Philip. 2. 7. tamen habet *nomen, quod est super omne nomen*?

Beatus qui intelligit hoc nomen, cujus intellectus est *super egenum & pauperem*. Nam in habitu egeni & pauperis non solùm intelligi, sed & videri, ac malè tractari potuit, & Beatus erat, qui non fuerat scandalizatus in eo, intelligens Deum impassibilem, qui in habitu egeni & pauperis sustinuit Passionem. *Nos*, ait Apostolus, *prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam, ipsis autem vocatis Judæis atque Græcis Christum Dei virtutem & Dei Sapientiam.* 1. Corinth. 1. 23. Quare aliis est stultitia, vel scandalum Christus crucifixus, aliis autem Dei virtus & Dei sapientia? Ideo scilicet, quia illi non intelligunt *super egenum & pauperem*, non intelligunt in eo aliquid *super* quàm visum est in eo, nihil *super egenum & pauperem*, nihil *super* hominem, neque credunt esse Deum, quem audiunt crucifixum. Isti verò intelligunt eum non solùm egenum & pauperem pro nobis factum (nam & hac intelligentia accedenti ad Deum opus est, siquidem, ut ait Apostolus, *pro nobis pauper factus est, ut illius inopia divites essemus*, 2. Cor. 8. 9. *& quod infirmum est Dei, fortius est hominibus, & quod stultum est Dei, sapientius est hominibus*) 1. Corinth. 1. 25. non, inquam, eum solum pauperem intelligunt, sed multum per omnem modum *supra* intelligunt eum, scilicet divitem, æternum & omnipotentem esse ac fuisse Deum, quo moriente sol obscuratus est, velum templi scissum est, petræ scissæ sunt, & terra contremuit, quo item resurgente terræ motus factus est, & multa corpora Sanctorum surrexerunt cum eo, & apparuerunt multis, quo etiam ascendente, atque spiritum promissum suis mittente loquebantur variis linguis magnalia Dei contestantibus signis, prodigiis, & virtutibus, & Spiritûs Sancti distributionibus, quòd non esset pauper & egenus solùm, qui ascendens in altum captivam duxit captivitatem, deditque dona hominibus, qualia dare non posset pauper solùm & egenus, qualia non posset dare, nisi ditissimus Deus, qui etsi crucifixus tanquam pauper & egenus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei, nec

pro

pro paupertatis inopia contemnendus, sed magis glorificandus & diligendus est, siquidem pauper erat non necessariè, sed voluntariè, non conditione, vel generis indignitate, sed dignatione, non casu fortunæ, sed rationabili ac sapientissima electione.

Beatus igitur, *qui intelligit super egenum & pauperem*, qui intelligit, id est, diligit. *Quod enim operor*, ait Apostolus, *non intelligo*, id est, non diligo, non approbo, *sed quod odi malum, hoc facio*. (Rom. 7. 15.) Si Apostolus rectè dicit se non intelligere, quod non diligit, suumque interiorem hominem per hoc excusat, quòd non intelligit sed odit malum, quod illi adjacet, cùm non habitat in carne ipsius bonum: & nos eâdem licentiâ possumus dicere beatum, *qui intelligit*, id est, diligit in egeno & paupere Christo id, quod *super egenum & pauperem intelligit*, videlicet Deum Altissimum corde credendo ad justitiam, & ore confitendo ad salutem, qui propter nos homines, & propter nostram salutem, cùm dives esset, pro nobis pauper, & egenus factus est, ut nos illius inopia divites essemus: *Beatus* est, *qui* hoc *intelligit*, id est, diligit. Nam qui viderunt & oderunt & ipsum & Patrem ejus, beati non fuerunt ex eo, quòd cùm essent mali coloni, satis intellexerunt, ipsum hæredem esse dicentes: *Hic est heres, venite occidamus eum, & nostra erit hereditas.* (Marc. 12. 7.) Qui ergo fide per dilectionem operante ultra humanitatem ejus tendens *super* hoc, quod erat in hoc mundo, egenus & pauper, eum intelligit esse Deum, & hoc intelligens colit, hic *beatus* in facto suo erit. Nam *in die mala liberabit eum Dominus*. *In die mala*, in die scilicet Judicii, quæ malis mala & amara erit, *liberabit eum Dominus* ille, quem Dominum intellexit, cùm vel in cruce vel in præsepi eum quasi *pauperem* conspexit, quemque in altari videns in specie panis & vini panem vivum & veram vitem Dominumque vineæ suæ *intellexit*, in qua operarios tanquam Dominus conducit, quos in die malo liberabit, qui denario æternæ remunerationis ditabit illos, qui eum divitem intellexerunt, quando quasi *pauperem & egenum* in cruce conspexerunt, atque illo conducente in vinea laboraverunt, quia denarium promittenti crediderunt.

Aliter: *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem.* Nimis egenus & pauper fuit Christus in Passione, suis quoque vestibus illi ablatis nudatus. (Gen. 9. 21.) Tunc verus Noë rector arcæ, sanctæ videlicet Ecclesiæ, obdormiens in vinea sua nudus conspectus, & irrisus est à Cham filio maledicto, Judaico videlicet populo. Sed *beatus* est populus gentium, *qui intelligit super egenum & pauperem* istum nudum, cujus etiam nuditatem pallio decentissimæ honestatis operit: quia in sacris ministeriis in commemorationem faciendis cultu sacro & sacris vestibus ornato illum honorat, ac nuditatem ejus velat exemplo bonorum filiorum Noë, qui Patris nuditatem superjecto pallio cooperuerunt faciebus aversis. Et nos quidem facies nostras à scelere Judæorum, qui Christum nudum irriserunt, avertimus, cùm eorum facta improbamus. Attamen illius nuditatem per hoc velamus & honoramus, quòd sacramenta Passionis ejus apud sanctum Altare non solùm religiosè in secreto, sed honorificè ac pomposè interdum celebramus circumstante populo, conjubilante choro in Ornatu vestium sacrarum splendido & mundo, cujus etiam Angelos delectat pulchritudo, si extrinseco vestium decori non contradicit vitæ ac morum turpitudo. Alioquin si ut Ethnicus ait:

Introrsum turpes, speciosi pelle decora

foris & non intus nitidi apparemus, dicitur nobis: *Væ vobis Pharisæi, qui mundatis, quæ deforis sunt calicis, & paropsidis, intus autem pleni estis rapina & immunditia.* (Matth. 23. 25.) Porro cùm Dominus dicat: *Mundate priùs quæ intus sunt, & quæ foris sunt, munda erunt*, (ibid. 26.) satis indicat, quòd ei forinseca vestium & calicum placet munditia, si præcesserit ministrantium puritas intrinseca: & tunc decenter in vestitu deaurato vel nitido Altari assistimus, cùm sicut Petrus Apostolus ait: *Fides nostra multo pretiosior auro, quod per ignem probatur, invenitur in laudem, & gloriam Christi, in quem nunc non videntes credimus, videntes autem exultabimus letitia inenarrabili reportantes finem fidei nostræ, salutem animarum nostrarum* (1. Petr. 1. 7.) beatitudine illa in nobis completa, de qua nunc dicitur: *Beatus qui intelligit super egenum, & pauperem.*

Aliter: *Beatus, qui intelligit super egenum & pauperem*, quia dum in quolibet suo paupere Christum intelligit esurientem cibari, sitientem potari, nudum vestiri, hospitem colligi, infirmum vel in carcere positum visitari, sic pauperibus, & egenis causa Christi ministrat, ut in ipsis ipsum Christum intelligens & credens opus bonum sano intellectu & fide sancta gratiosum reddat, dum Christi pauperibus tanquam ipsi Christo reverenter & libenter ministrat, sive dum in infirmis membris illius pedes ungit & capillis tergit, sive dum sanctos illius, vel ipsum per obsequia Divina, mystica & fidelia honorando caput ejus perfundit unguento pretioso. In utroque ministerio intellectus bonus omnibus facientibus eum. Nam & ille beatus est, qui in pauperibus Christi pedes ejus intelligit, quos per eleemosynas ungit. Et ille ter, quaterque beatus est, qui in Altari Christum intelligit, cujus caput ungit, qui ejus Divitatem credit, & colit, vel ipsius cultore, sministros videlicet sanctos ad hoc sustentat & procurat vel adjuvat, ut eis vacet liberè Deo servire in sanctitate & justitia coram ipso omnibus diebus suis. Hujusmodi enim sacri altaris ministri, maximè qui laborant in verbo, sunt illi minimi Christi, de quibus ipse dicet in die judicii: *Quamdiu fecistis uni de minimis meis, mihi fecistis.* (Matth. 25. 40.)

Beatus ergo, *qui intelligit super* hujusmodi *pauperem, & egenum*, cui, qui tribuit petenti, benè facit. Sed qui tacentis, & non petentis intelligens necessitatem spontaneam illi exhibet charitatem juvans eum pro posse, volensque juvare ultra posse, melius facit, quoniam nullo monente pec

per se *intelligit super egenum & pauperem* thesauri zans illam sibi beatitudinem, qua *beatus* prædicatur, *qui intelligit super egenum & pauperem*. Hunc *in die mala Dominus liberabit*, cui fideliter in suis pauperibus ministravit. Priùs autem, quàm veniat illa dies mala præ omnibus diebus malis, nunc in temporali vita

VERS. III. *Dominus conservet eum*, quoniam dies mali sunt, in quibus conservari opus habet quisque in extrema die mala judicari timet. Dominus igitur *conservet eum*, qui habet hunc bonum intellectum *super egenum & pauperem*: ne inter mala sæculi ab hoc intellectu recedat, sed usque in finem firmiter permaneat. Et in hoc manentem *Vivificet eum, & beatum faciat eum in terra*. *Vivificet* per fidem & justitiam, ut ipse justus ex fide vivat, & mortem animæ nunquam incidat. *Vivificet* quoque illum in Resurrectione cum suis pauperibus glorificandum, quibus ministravit. *Et beatum faciat eum* non solùm tunc æternaliter in cœlo, sed etiam nunc temporaliter *in terra*, ut beata vita ejus *in terra* beatioris vitæ in cœlo sit prævia, & præparatoria, & salus temporalis in terra salutis æternæ sit præcursoria. Vel *beatum faciat eum in terra* viventium, de qua dicitur: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.*

Aliter: *Beatum faciat eum in terra*, ut *terra*, id est, caro ipsius non gignat ei spinas & tribulos vitiorum, sed germinet illi herbam virentem, & afferentem semen lignumque promiferum, & omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suave in operibus bonis aspectu delectabilibus, & ad imitandum gustu suavibus, ut tam in ipso, quàm in suis imitatoribus terra det fructum suum centesimum, sexagesimum, & tricesimum. Benè optat Propheta intelligenti *super egenum & pauperem*. Talis autem optatio vel oratio certissima est promissio. Pietas enim, quæ in bono intellectu *super egenum & pauperem* exercetur, ad omnia valet promissionem habens vitæ, quæ nunc est & futuræ. Promissionis autem verbum hoc est: *in die mala liberabit eum Dominus*. Ut ergo in die mala penitus ab omnibus malis liberetur, Prophetæ sive cujusque psallentis oratio subjungitur, cùm dicitur: *Dominus conservet eum, & vivificet eum, & beatum faciat eum in terra*. Et nos cum orante oremus, cum prophetante prophetemus optando, ut illum beatum virum, *qui intelligit super egenum & pauperem, Dominus conservet, & vivificet, & beatum faciat eum in terra*, quæ orantis, vel prophetantis verba cùm sint supra exposita, videamus nunc sequentia:

Et non tradat eum in animam inimicorum ejus. Et si tradiderit eum corporaliter vexandum in manus inimicorum, qui corpus occidunt vel affligunt, *non* tamen *tradat eum in animam*, id est, in voluntatem inimicorum ejus, ut voluntas illorum de illo fiat: Et si aliquando infirmabitur, virtus in infirmitate illius perficiatur. Quod ut fiat

VERS. IV. *Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus.*

Lectus doloris est infirmitas carnis. In hoc lecto paralyticus jacet, ac malè torquetur, quando corpus, quod corrumpitur, aggravat animam, quæ tunc malè torquetur, quando per carnis molestiam vel ad impatientiæ vel murmurationis vel alterius iniquitatis consensum perurgetur. Quod ne huic beato viro accidat, *Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus*, ut sanatus Paralyticus lectum portet, sanatus animus carni dominetur & imperet, neque illa jam sit ei lectus doloris ulteriùs, imò sit ei suavissimus lectus quietis, ita ut possit dicere: *Caro mea requiescet in spe.* Item: *In pace in idipsum dormiam, & requiescam.* [Act. 2.26.]

In Hebræo legitur: *Beatus qui cogitat de paupere: In die malo salvabit eum Dominus. Dominus custodiet eum, & vivificabit eum, & beatus erit in terra, & non tradet eum animæ inimicorum suorum. Dominus confortabit eum in lecto infirmitatis.* Quæ igitur in nostra translatione sunt verba orantis, ibi sunt verba prophetantis vel promittentis. [Ps. 4. 9.]

Aliter: *Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus*, uti contigit Ezechiæ, cui oranti additi sunt anni quindecim. [4. Reg. 20. 6.] Numerus iste mysticus est. Nam si ab uno usque ad quindecim per incrementa numerandi procedas, habebis centum viginti, qui numerus eorum fuit, quibus in primitiva Ecclesia commorantibus & orantibus in cœnaculo Spiritus Sanctus datus est, cujus paraclisi lectus doloris eorum versus est in lectum quietis, quando Ecclesia priùs infirma numero & merito crescebat & confortabatur ambulans in timore Dei, & consolatione Spiritûs sancti replebatur. *Beatus* ille discipulorum Christi cœtus, qui benè cogitavit super egeno & paupere illo, quem Deum esse intellexerunt, quando eum in cœlos ascendentem viderunt! *Beatus*, inquam, *populus, cujus Dominus Deus ejus! Beatus qui intellexit super egenum, & pauperem!* [Ps. 163. 15.] Ideo Dominus conservavit eum, & beatum fecit eum in terra, & non tradidit eum in animam inimicorum ejus, & Dominus opem tulit ei super lectum doloris ejus. Attamen priùs universum stratum ejus in infirmitate versaverat, quando in Passione tristati & turbati omnes relicto Domino fugerunt, & penè ab illo intellectu exciderunt, quo egenum, & pauperem divitem intellexerunt, quem filium Dei voce unius Petri confessi sunt. Sed *Dominus opem tulit illi super lectum doloris ejus* adjiciens ei quindecim annos, ut prædictum est, quando Spiritum sanctum super centum viginti discipulos misit. Item per quindecim annorum in infirmitate adjectionem significatur promissio bonorum vitæ, quæ nunc est, & futuræ. Habet enim in se numerus iste septem & octo. Septenarius propter septem dies, quibus totum tempus vitæ præsentis volvitur & revolvitur, promissionem continet vitæ, quæ nunc est. Octonarius verò propter octavam Resurrectionis promissionem habet vitæ futuræ. Cùm ergo pro infirmo dicitur: *Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus*, competenter intelligi potest Dominus, qui Ezechiæ in lecto doloris posito adjecit quindecim annos. Ipse quoque huic *Beato viro, qui intelligit super egenum & pauperem*, talem *ferat opem super lectum*

lectum doloris ejus, ut & vitæ præsentis obtineat solatium per cottidiana incrementa virtutum ac meritorum, & vitæ futuræ possideat gaudium plenum & solidum. quod in octonario numero solido significatur, qui primus parium numerorum solidus invenitur. Nam cùm dicitur bis bini, bis primus par numerus fit æqualis & solidus, quo benè (ut in Sexto Psalmo demonstratum est) significatur dies Resurrectionis octavus. Beatus Gregorius in Job * super hunc locum dicit: *Universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus. Quid hoc loco per stratum, nisi requies temporalis accipitur? Cùm enim quisque curis secularibus fatigatus deserere per divinam gratiam hujus mundi itinera laboriosa compungitur, cogitare solet, quomodo præsentis vitæ desideria fugiat, & ab ejus laboribus requiescat, sibique mox desideratæ quietis ordinem quærit, & velut quod-* B *dam stratum, sic à cunctis laboribus cessationis locum invenire concupiscit. Sed quia in hac vita adhuc positus in cujuslibet ordinis secreto recessu vivere sine tentationibus nullatenus potest, plerumque in eo, quod ad requiem construitur, major dolor tentationis invenitur. Unde & rectè per Prophetam dicitur:* Universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus. *Ac si diceret: Omne quod sibi hic paravit ad requiem, hoc ei mutasti occulto judicio ad perturbationem. Quod pio quidem consilio agitur, ut hujus peregrinationis tempore electorum vita turbetur. Via quippe est vita præsens, qua ad Patriam tendimus: & idcirco hic occulto judicio frequenti perturbatione conterimur, ne viam pro patria diligamus. Solent enim nonnulli viatores, cùm amœna fortasse in itinere prata conspiciunt, pergentes moras innectere, & accepti itineris rectitudine declina-* C *re, eorumque gressus tardat pulchritudo itineris, dum delectat. Unde electis suis ad se pergentibus Dominus vitæ hujus mundi iter asperum facit, ne dum quisque vitæ præsentis viæ amœnitate pascitur magis, eum diu pergere, quàm citiùs pervenire delectet, nedum oblectatur in via, obliviscatur, quod desiderabat in patria.*

* S. Greg. M. Lib. XXIII. Moral. cap. 24.

In Hebræo legitur: *Totum stratum ejus vertisti in cogitatione sua*, quod ita intelligi potest: *Totum stratum*, quod sibi disposuerat ad requiem, vertisti ei ad laborem, non *in cogitatione tua*, sed *in cogitatione sua*. Si enim tua, non sua cogitatione se homo regeret, sine dubio requiem suæ animæ inveniret, secundùm quod tu dicis: *Tollite jugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris.* D *Jugum enim meum suave est, & onus meum leve.* Qui ergo sub jugo tuo non vult esse mitis & humilis corde, sed intumescit *in sua cogitatione*, cu *stratum ejus* ad requiem sibi excogitatum *vertisti* in contrarium, ut tandem suis cogitationibus, & infirmitatibus defatigatus, cùm sola vexatio intellectum dabit auditui, quo intelligat se in sua culpa infirmari, desinat vana & præsumptuosa cogitare, discatque peccata sua confitendo frequenter orare, ac dicere

Matth. 11. 29.

VERS. V. *Ego dixi: Domine miserere mei, sana animam meam, quia peccavi tibi.*

Notandum sanè, quòd *beatus vir, qui intelligit super egenum, & pauperem* ita in strato suo inquietatur, ut prædictum est. Sed ille, *qui non intelligit super egenum* & pauperem, finitur aliquando in hoc mundo habere, ut sibi videtur, magnam in strato A suo quietem, Deo illum reservante ad æternam damnationem. Sic ille dives, qui *epulabatur cottidie splendidè*, in strato suo fultus multa congerie palearum, terrenarum videlicet copiarum quievit mollissimè recipiens bona in vita sua, quia dignus non fuit castigari, & emendari, cùm non haberet ullum pietatis intellectum *super egenum & pauperem* Lazarum ante januas ejus jacentem. Porro illius pauperis & egeni, qui in hac vita pro strato requietionis habuit lectum doloris, talis intellectus fuit *super* se ipsum *pauperem & egenum*, ut in oratione ac peccatorum suorum confessione diceret assiduè tale aliquid, quale his verbis exprimitur: *Ego dixi: Domine miserere mei, sana animam meam, quia peccavi tibi.* Unde non incongruè in Dominica, qua legitur Evangelium de divite ac Lazaro paupere, Gradualis Cantus de hoc Psalmo sumptus est: *Ego dixi: Domine miserere mei, sana animam meam, quoniam peccavi tibi. Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus.* Ad introitum quoque illius Officii, dum cantatur: *Domine in tua misericordia speravi*, vox pauperis & egeni repræsentatur, qui non respiciente illum divite per misericordiam ullam, Divinam tantò magis misericordiam speravit, quantò ab humana destitutus, etiam canibus eum lingentibus fuit expositus.

Luc. 16.19.

Contingit nonnunquam, ut quasi ulcera in cute appareant, cùm peccata cujusque pauperis in confessione se manifestantis nuda sunt & liberè tanguntur linguis detrahentium seu redarguentium, per quod interioris hominis sanitas acquiritur. Sed dives introrsum turpis, exteriùs quasi purpura & bysso vestitus molliter cubat in lecto quietis, paupere se hac & illac versante in lecto doloris, cujus tu Deus *universum stratum versasti in infirmitate ejus* immittendo ipsam infirmitatem, vel inde non liberando. Sicut enim diceris indurasse cor Pharaonis non duritiam immittendo, sed à duritia non liberando vel defendendo: & sicut diceris inducere in tentationem, quem non liberas, vel defendis à tentatione; sic non incongruè diceris *versare stratum in infirmitate* privans infirmum sanitate vel quiete, ut non possit jacere in uno latere, sed præ doloris magnitudine versetur assiduè à latere in latus, ita ut lectus ejus totus versatus non sit quieti aptus. Cùm hæc aguntur verè *beatus* est *qui intelligit super egenū & pauperem*, qualemcunque pro posse illi conferens consolationem & opem super lectum doloris ejus. Nam *beati misericordes, quoniam & ipsi misericordiam consequentur.* Qui autem talibus micas consolationum denegant, *in die mala* non liberabuntur, sed istis consolationem pro mœrore transactæ pœnitentiæ recipientibus ipsi cruciabuntur, quoniam & siqua eorum fuerunt bona merita, pro eis receperunt bona in vita sua, & pauper similiter mala in hac vita recepit pro his maximè peccatis, quæ confessione ac pœnitentia purgavit dicens: *Ego dixi: Domine miserere mei, sana animam meam, quia peccavi tibi.*

Matth. 5.7.

Igitur ego David, vel ego quivis pœnitens in hoc Psalmo jucundo cum cythara, carne videlicet in lecto doloris afflicta dico libenter, dico intelligenter; vexatione strati mei versati dante intellectū auditui meo. Quid dico? Verbum confessionis, & orationis, hoc scilicet: *Ego dixi: Domine miserere mei, sana animam meam, quia peccavi tibi.* Ego sum, qui peccavi,

ego iniquè egi, ego *peccavi tibi*, hoc dico, & crebro dixi, quando strato meo versato etiam innocentes personas inquietari contigit, cum quibus mihi sua-
2. Reg. 24. 17. viter quiescendi optatum fuit. *Ego dixi: Ego sum, qui peccavi, isti, qui oves sunt*, qui simplices & innocentes sunt, *quid fecerunt*? Ego *peccavi tibi soli*, cùm in abscondito, te solo sciente Deus meus commisi mala cavenda, vel omisi bona facienda. Verbi gratia: Cùm ego David concupivi alienam uxorem in solario solo te vidente: Vel cùm delectatus in corde meo numerositate militum volui, ut numeraretur populus. Tunc antequam vel carnis concupiscentia, vel mentis elatio ad effectus venisset, ita ut vel alienam uxorem pollueram, vel populum numerari præciperem, dicere debui, & potui: *Domine miserere mei, sana animam meam, quia peccavi tibi*, quia necdum proximos læseram, sed in animam meam solam peccaveram tibi, hoc est: ad injuriam tui Deus meus, quia malum coram te feci, quod coram hominibus necdum feceram. Sed tunc illud non dixi, quia vulnus animæ quasi nullum despexi. Propterea *universum stratum meum*, totum videlicet regnum meum, in quo mihi erat jam Saule mortuo quiescendum, *versasti in infirmitate mea*, ita ut ego manu fortis David graviter infirmatus, & robore meorum destitutus filio meo Absalon persequente fugerem sicut infirmus, qui antea lusi cum leonibus quasi cum agnis, gigantes in bello straveram. Tunc ego egenus & pauper non solùm de actibus manifestis, verùm etiam de illicitis cogitationibus intimè pœnitens dixi: *Domine miserere mei, sana animam meam, quia peccavi tibi.* Tunc etiam

VERS. VI. *Inimici mei dixerunt mala mihi*, quorum præcipuus erat Semei maledicens, & di-
2. Reg. 16. 7. cens mihi: *Egredere vir sanguinum &c.* Non solus autem Semei, sed & alii complures inimici mei Absaloni adhærentes & me odientes dixerunt mihi, & de me: *Quando morietur, & peribit nomen ejus?*

VERS. VII. *Et si ingrediebatur* aliquis fautor filii mei Absalonis, *ut videret, vana loquebatur cor ejus*, etiam cum bona loquebatur os ejus. Intus manens *congregavit iniquitatem sibi.* Qua congregata *Egrediebatur foras, & loquebatur in id ipsum.*

VERS. VIII. *Adversùm me susurrabant omnes inimici mei: adversùm me cogitabant mala mihi.*

VERS. IX. *Verbum iniquum constituerunt adversùm me* dicentes: Iste David non surget nunc depressus, amodo non dominabitur. Hoc dixerunt de me, quasi omnino essem mortuus, nec in me ullus esset vitalis Spiritus. At ego dormieram quidem in peccato vel concupiscentiæ in uxorem alienam vel superbiæ in numerando populum, sed tamen per Nathan Prophetam increpatus, & flagellis tactus os meum aperui confitendo peccatum, & attraxi Spiritum bonum, per quod apparuit me non mortuum in peccato, quoniam à mortuo perit confessio, sed soporatum, & ideo evigilatum. *Numquid* enim, *qui dormit*, qui non industrioso malitiæ studio, sed obrepente peccati somno cadit, *non adjiciet, ut resurgat?* Sed illi hoc non credunt, qui me stantem & vigilantem fictè dilexerunt, & nunc jacentem non solùm non levant, sed ut amplius cadam, supplantant.

VERS. X. *Etenim homo pacis meæ, in quo sperabam*, consiliarius meus Achitophel, *ampliavit adversùm me supplantationem*, dans consilium, ut ego ejectus ab urbe regia non permitterer quiescere, nec in silva.

VERS. XI. *Tu autem Domine miserere mei, & resuscita me* reddendo mihi gloriam regni mei, *& retribuam eis* bona pro malis, qui mihi retribuebant mala pro bonis.

VERS. XII. *In hoc cognovi, quoniam voluisti me, quoniam* etsi ad horam gavisus est, non tamen diu *gaudebit inimicus meus super me*, sed videbit unde doleat, quando manifestum erit, quòd Tu reprobato Saule ob nequitiam, propter

VERS. XIII. *Innocentiam suscepisti me: & confirmasti me in æternum* dicens: *Juravi Da-*
Psal. 88. 5. *vid servo meo: usque in æternum præparabo semen tuum.* Et ego confirmatori meo gratias agens dicam:

VERS. XIV. *Benedictus Dominus Deus Israël à sæculo, & in sæculum: fiat fiat.*

Aliter: Ego verus David, qui sine peccatis originalibus natus, & sine peccatis actualibus conversatus sum, tamen dixi: *Domine miserere mei, sana animam meam*, quæ tristis est usque ad mortem. Sana eam à languore tristitiæ, quam tristitiam perinde habeo, quia peccata multorum super me tuli, & pro eis dico nunc: *peccavi*, pro quibus aliàs dico *Verba delictorum meorum. Peccavi*, i. e. peccata meorum super me accepi, & hoc tibi ad honorem, cui obedio usque ad mortem, qua imminente jam tristis & languida est anima mea, & quidem volens, attamen verè dolens, verè tristis non torquente conscientia, sed attrahente benivolentia & compassione super peccatis meorum, pro quibus ego innocens à peccatis, dico tamen: *Domine miserere mei, sana animam meam, quia peccavi tibi.* Quod cùm pro membris meis dicam confitendo, mihique assignando eorum culpam, ut eis conferatur mea justitia, *beatus qui intelligit super me pauperem & egenum*, quem non gravat peccatum proprium, sed alienum, quod super me tuli ego agnus, qui tollo peccata mundi.

Sed hoc nolentes intelligere *inimici mei dixerant mala mihi.* Videntes enim populum post me abire clamaverunt me seductorem & malefactorem. Unde dixerunt Pilato: *Si non esset hic malefactor non ti-* Joan. 18. 30.
bi tradidissemus eum. Item: *Ne forte veniant Romani,* ibid. 11. 48.
& tollant nostrum & locum, & gentem. Expedit, ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Potiùs, ajunt, expedit, ut moriatur unus & pereat quàm tota gens pereat. Sic avidè inhiantes morti meæ inimici mei dixerunt: *Quando morietur, & peribit nomen ejus?* Non sufficit nobis, ut moriatur, nisi etiam

etiam *nomen ejus* ita deleatur, ut non sit fama de illo. Sap.2.20. Ideo ajunt: *Morte turpissima condemnemus eum*, quia de morte quidem gloriosa solet provenire bona fama, sed de *morte turpissima*, ut est mors latronum, provenire non solet bonum nomen. Propterea inter latrones medium suspenderunt me virum justum condemnantes injustè, ut pariter cum vita mea periret etiam fama mea. Sed hoc in contrarium cessit; non enim periit nomen meum. Nam sicut non periit granum seminatum, quod in bona terra projectum facit fructum multum: sic & nomen meum de morte mea magis crevit in copiosam segetem fidelium confitentium nomen meum, quod est super omne nomen, ita ut in nomine meo rectè omne genu flectatur cœlestium, terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia ego Dominus Jesus Christus in gloria Dei Patris sum, nominatus & inclytus æquè ut Pater super omnia gloriosus. Concitat tamen adhuc diabolus in Ecclesiam persecutiones, ut vel sic pereat nomen meum. Sed ossa Martyrum seminata germinant, ut fidei magis calescat fruges in terra de sanguine illorum incrassata. Unde
Ps.140.7. & dicunt: *Sicut crassitudo erupta est super terram, dissipata sunt ossa nostra.*

Est autem aliud malum occultum gravius hoc aperto malo, quia non solummodo *mala dixerunt mihi inimici mei* aperti, sed etiam simulati amici. Nam etsi *ingrediebatur* aliquis eorum, *ut videret*, id est, exploraret, & cum lingua ejus vera loqueretur,
Math.22.16. Verbi gratia: *Magister scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces*, tamen *vana loquebatur cor ejus* Magistrum vocans, cujus noluit subesse disciplinatui. Quod exinde patuit, quia cùm ego doctor justitiæ docuissem discipulos meos ab iniquitate abstinere, ille, qui fictus intravit contra doctrinam meam
Ps.16.12. *congregavit iniquitatem sibi*. Sicut *mentita est iniquitas sibi*, non mihi: sic etiam *congregavit iniquitatem sibi*, non mihi. Postea iniquitate congregata gravante illum regula æquitatis in domo æquitatis, cum sua iniquitate *egrediebatur foras. & loquebatur in idipsum*, quod intus congregavit sibi augmentandum. Fictus amicus *ingrediebatur*, ut congregaret iniquitatem sibi, sed apertus inimicus *egrediebatur foras, & loquebatur in idipsum.* Vel tacente ore *cor ejus congregavit iniquitatem sibi*, & inventa occasione per locutionem *egrediebatur foras, & loquebatur in idipsum*, quod priùs cogitaverat, quando vana loquebatur cor ejus tacente lingua ejus. Uno igitur aliquo insigniter & apertè contra me loquente vel clamante reliqui *adversùm me susurrabant*, quibus placuit, quod adversùm me audiebant. Unde in idipsum, quod apertè audierunt, ipsi occultè susurraverunt.

Aliter: *In idipsum*, id est, pariter & concorditer *adversùm me susurrabant omnes inimici mei*. Nam etsi antea erant inimici, ubi *adversùm me* agendum vel susurrandum fuit. *in idipsum* concordantes *adversùm me* convenerunt in unum. Sic principes Herodes, & Pilatus, qui antea erant inimici, ad invicem sibimet in morte mea conciliati convenerunt in unum *in idipsum* susurrantes, sibique mutuas legationes mittentes *adversùm me*. Hoc fecerunt *omnes inimici mei* ad detrahendum & susurrandum semper parati & prompti latenter & insidiosè. Ideo universaliter hoc de omnibus inimicis meis dico, quia magna est murmurantium vel susurrantium turba, qui, etsi clamare non audent contra doctrinam veritatis, attamen audent susurrare.

Isti habent aliquem unum signiferum singularem ferum, de quo & ego singulariter dico: *Egrediebatur foras, & loquebatur in idipsum.* Unus apertè loquebatur, & multi occultè susurrabant, quia pauci sunt auctores sceleris audentes manifestè agere, quæ mala sunt, quibus *in idipsum* concordantes multi susurrant non audentes evidenter detegere consilia cordium congregantium mala sibi. Revera sibi, non mihi mala, quia mihi & meis bona sunt, quæ contra me cogitata pro malo malorum voto sibi mala sunt, mihi verò bona propter effectus bonos, qui de malis eorum provenerunt & adhuc provenient usque in finem, sicut Psalmus iste attitulatus est *in finem.* Nam ipsi quidem *congregaverunt iniquitatem sibi*: sed mihi, & meis provenit iniquitas eorum ad magnam utilitatem.

Tandem post omnia mala susurria *verbum iniquum constituerunt adversùm me*, hac videlicet intentione, ut periret nomen meum salutare de memoria hominum dicentes ad Pilatum: *Domine recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc vivens:* Math.27.63.
Post tres dies resurgam. Jube ergo custodiri sepulchrum usque in diem tertium, ne forte veniant discipuli ejus, & furentur eum, & dicant plebi: surrexit à mortuis, & erit novissimus error pejor priore. Hoc *verbum iniquum* contra fidem Resurrectionis excogitatum *constituerunt* & confirmaverunt militibus dando pecuniam copiosam coëmentes ab eis falsum testimonium, quòd illis dormientibus corpus meum sublatum sit, nec à morte surrexerim. Hoc est consilium malignantium pessimorum colonorum de suo Domino sui Domini filio, legitimo hærede dicentium cùm viveret: *Venite occidamus eum.* Et postquam Marc.12.7.
mortuus est, in malo adjicientium: *Habebimus hæreditatem ejus.* Habebimus, inquiunt, securè, quia *mendacium posuimus spem nostram, & mendacio protecti sumus*, divulgato verbo isto, quòd is, quem occidimus non resurrexit, sed furto à discipulis suis ablatus sit. Itane vos pessimi coloni putatis, quòd flagellum inundans non tangat vos mendacio isto protectos? Dicitis enim, sicut in Isaia de vobis legitur: *Percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Flagellum inundans, cùm transierit, non veniet super nos: quia posuimus mendacium spem nostram, & mendacio protecti sumus.* Vos coloni pessimi denotati estis in hac Prophetia, quia ut ibidem legitur: *flagello inundati eritis in conculcationem*, venientibus Romanis, & tollentibus vestrum & locum, & gentem. Nam sine dubio delebitur fœdus vestrum cum morte, & pactum vestrum cum inferno non stabit: quia neque mors, neque infernus vobis parcere poterit, cùm per ipsam mortem corporis à Romanis, & animæ in inferno Deus vos flagellari voluerit cassato mendacio, quo vos protegendos putabatis. Neque enim sic recipietur pro vero mendacium vestrum, sicut vos putatis. Imò incredibile judicabitur, quod prædicatis.

Nunquid enim *qui dormit non adjiciet, ut resurgat?* Qui *dormit* sponte, non ita mortuus, ut putatis, *non adjiciet ut resurgat* citò evigilaturus? Mortuus dormivisse dicitur, quia sponte posuit animam citò iterum accepturus eam, & sicut Adam, qui forma erat futuri, dormivit, ut de latere ejus Eva fieret: sic Christus in cruce dicitur dormivisse, de cujus la-

tere sacramenta fluxerunt, unde formata est sponsa ejus Ecclesia. Qui ergo habet potestatem ponendi animam suam, nonne habet & resumendi? Ipse namque utrumque dixit: *Potestatem*, inquit, *habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam.* Ecce posuit animam suam. Nonne adjicit, ut iterum sumat eam?

Quomodo autem contigerit, ut poneret animam suam dormiendo in cruce, qui nosse vult, ipsum audiat dicentem: *Homo pacis meæ* præcipuus eorum, qui verbum iniquum constituerunt adversùm me, finxit se hominem pacis meæ, quia signo pacis tradendo me per osculum adimplevit homicidium, de quo ista est Prophetia. *Qui edebat panes meos*, id est, doctrinam, vel bucellam, de qua iterum est Prophetia, *in quo speravi*, id est meos discipulos permisi sperare, cùm ego nossem illum esse diabolum. Homo, inquam, ille *magnificavit*, id est, magnificam fecit *super me supplantationem*, vel *levavit contra me calcaneum suum*, id est, pedem suum, ut me conculcaret, erexit, mira supplantationis pertinacia. Nam cùm ego illum paratus fuerim redimere, ille me cogitavit vendere, atque ita me supplantavit faciens de me, quod ipse voluit, non sinens per me se ipsum redimi, quod ego volui, qui omnes homines volo salvos fieri. Vendidit me Redemptorem, cùm ego illum sub peccato venundatum redimere voluissem. Vendendo ille me supplantavit, quem ego redimendo volui erigere.

In Hebræo legitur: *Inimici mei loquuntur malum mihi, quando morietur, & periet nomen ejus? Et si venerit, ut visitet, vana loquetur cor ejus, congregavit iniquitatem sibi, egrediens foras detrahet. Simul adversùm murmurabant omnes odientes me, contra cogitabant mala mibi. Verbum diaboli infundebant sibi: qui dormivit, non addet, ut resurgat? Sed homo pacificus meus, in quo habui fiduciam, qui manducabat panem meum, levavit contra me plantam.* Revera nimis altè levavit plantam suam, qui me altissimum videns egenum & pauperem sic voluit conculcare, ut morte obdormiens non adjicerem, ut resurgerem.

* Ita Cod.

VERS. XI. *Tu autem Domine miserere mei* egeni & pauperis. *Miserere* in affectu, *Et resuscita me* ostendens in effectu, quòd verè beatus est, qui intelligit super me pauperem & egenum, qui cùm pauper & egenus videar in cruce, dives apparebo in Resurrectione: qui cùm petam ut homo, faciam ut Deus, quod peto, ut alibi dico: *Solvite templum hoc, & ego post triduum resuscitabo illud.* (Joan. 2. 19.) Igitur ego quidem resuscitabo templum corporis mei, quia resurgam propria virtute. Sed tamen, ut doceam petere meos, & ego peto dicens: *Tu autem Domine miserere mei, & resuscita me*, *Et retribuam eis* partim per misericordiam bona pro malis, partim per justitiam mala pro malis. Nam pœnitentibus inimicis meis, ac super me pauperem & egenum intellectum hunc recipientibus, quòd sim Deus copiosus in misericordia omnibus invocantibus me, remissis peccatis reddam bona pro malis dando eis vitam æternam, quibus propinantibus ego de torrente bibi mortem temporalem: sed impœnitentibus interfectoribus meis *retribuam* retributionem justitiæ auferendo eis locum & gentem secundùm vanum timorem, quo dixerunt: *Ne forte veniant Romani, & tollant nostrum & locum, & c. gentem.* (Joan. 11. 48.) Igitur castigabo quidem omnes, sed alios ad emendationem, alios verò ad damnationem: alios de inimicis amicos faciendo per indulgentiam peccatorum lætificando, alios pertinaciter inimicantes in tristitiam & in iram mittendo juxta illud in Isaia: *Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem, in gentem insipientem, in iram vos mittam.* (Rom. 10. 19.) Peccator enim, qui me pauperem & egenum usque ad mortem odit, ipse meam gloriam post Resurrectionem dilatari videbit, & irascetur, dentibus suis fremet, & tabescet præ nimia tristitia, quæ mihi & meis erit causa lætitiæ.

Nam *In hoc cognovi, quoniam voluisti me, quoniam non gaudebit inimicus meus super me.* Tunc inimicus meus gauderet, si me semper pauperem & egenum videret, si contingeret, quod ipse optavit dicens: *Quando morietur, & peribit nomen ejus?* Verùm quia post Resurrectionem, & Ascensionem meam dives ego apparebo, meos quoque ditabo accipiens dona in hominibus, & dans dona hominibus, intellectum bonum super me habentibus, qui priùs videbar pauper & egenus, intellectum verum super me non habentibus, Ideo *non gaudebit inimicus meus super me*, quod mihi est causa lætitiæ, qui *in hoc* ipso *cognovi*, & meos cognoscere feci, *quoniam voluisti me*, id est, quòd semper dilexisti me, quia talia de me, ac meis ordinabis misso Paraclito, quibus visis *non gaudebit inimicus meus super me*, imò erubescet cognita glorificatione mea, & meorum.

Nam in convertendo inimicum meum retrorsum, illum quidem propter malitiam suam repulisti, *Me autem propter innocentiam suscepisti & confirmasti me in conspectu tuo in æternum. Me*, inquam, *suscepisti*, quem ad horam dereliquisti, cùm dicerem tibi: *Ut quid dereliquisti me?* (Marc. 15. 34.) Dereliquisti enim me, non à me recedendo, quia ego maneo in te ac tu in me inseparabiliter, sed mihi proprio filio tuo non parcendo, & manibus impiorum me tradendo. Verùm quia peccatum non feceram, nec inventus est dolus in ore meo, imò innocens tanquam ovis ad victimam ductus non aperui os meum, cùm ego innocens immolarer pro nocentibus, justus pro injustis, tu *propter innocentiam suscepisti me* in Resurrectione, qui dereliqueras in Passione, *& confirmasti me in conspectu tuo in æternum. Confirmasti me* non quomodocunque; *sed in æternum*, videlicet dando mihi nomen æternum, quod est super omne nomen, ita ut mihi in vitam æternam confirmato, & super omne nomen exaltato infirmitas mortalitatis ultra non dominetur. *Confirmatio* ista, qua *me in æternum confirmasti*, etsi hominibus super me pauperem & egenum non intelligentibus est abscondita, tamen est manifesta *in conspectu tuo*, & in conspectu beati cujusque viri, qui intelligit super me pauperem & egenum ad tempus quidem infirmatum, quando infirmata est virtus mea in manibus inimicorum meorum, sed nunc ea fortitudine firmatum, de qua aliàs dicitur: *Firmetur manus tua, & exaltetur dextera tua.* (Ps. 88. 14.) Item: *Fiat manus tua, super virum dexteræ tuæ, super filium hominis, quem confirmasti tibi.* (Ps. 79. 18.) Ego enim licèt egenus & pauper sim visus in infirmitate mea, tamen sum ille dives, & fortis, de quo scriptum est:

Et

Isa. 9. 6. ***Et vocabitur nomen ejus admirabilis consiliarius, Deus, fortis, Pater futuri sæculi, princeps pacis.*** Ego etiam sum fortis, & potens in prælio, qui fortior fortem armatum debellabo, ac despoliabo ejiciens illum de atrio suo quantumlibet fortiter munito, & spolia ejus auferens meos ditabo, atque pro intellectu illo beatificabo, quo super me pauperem & egenum intellexerunt, quod oculis videre non potuerunt. Videndo namque me pauperem, & egenum hominem secundùm carnis mortalitatem crediderunt, atque per signa, & doctrinas meas intellexerunt me Deum omnipotentem omnia scientem. Unde aliquis eorum dixit mihi: (Matth. 8. 2.) *Domine si vis, potes me mundare.* Item alius: (ibid. 8.) *Domine* (inquit) *non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantùm dic verbo, & sanabitur puer meus.* Illi super me pauperem & egenum intellexerunt, quia potentiam meam confessi sunt, non qualem habent sancti mei, qui orando sanitates impetrant, sed qualem solus Deus habet, qui omne, quod vult potest, quique jubet, & fit quod jubet. Alius etiam Divinam intelligens in (Joan. 21. 17.) me scientiam dixit mihi: *Domine tu omnia scis, tu scis quia amo te.* Qui ergo me hominem confessus est omnia scire, utique intellexit me Deum esse, quia nonnisi solius Dei est omnia scire. Sic super me pauperem & egenum Divinas magnificentias intelligentibus tu Pater *confirmasti me in æternum* dans effectum fidei vel intellectui ipsorum, dum alter à lepra mundatur, alterius puer in domo sanatur: Alterum præsens, alterum absens non prece, sed imperio sanavi, quia in duobus illis duorum populorum salutem præfiguravi scilicet Judaici & Gentilis populi, quorum alterum præsens per me ipsum curavi, alterum per Apostolos meos absens verbo sanavi. Quisquis ergo super me pauperem & egenum intelligit, si bonum intellectum verbis competentibus depromere cupit, ipse dicat:

VERS. XIV.

Benedictus Dominus Deus Israël à sæculo, & in sæculum fiat, fiat.

Læta conclusio Psalmi est, cùm in laudem pauperis & egeni hujus dicatur: *Benedictus Dominus*, qui revera Dominus est dives in omnes, qui invocant illum Dominum, volentes esse servi ejus, qui est *Deus Israël*, id est, videntium se, qui videntes in cruce Christum pauperem & egenum dicunt apud se, quod dixit Israël. (Gen. 32. 30.) *Vidi*, inquit *Dominum facie ad faciem, & salva facta est anima mea.* Ille videns Angelum sic infirmum, ut in lucta illi prævaleret, tamen confessus est se vidisse Dominum, quia intellexit in Angelo aliquid super Angelum. Et tu videns in cruce Christum pauperem & egenum confitere te vidisse Dominum, intelligens videlicet supra id, quod vides. Intellige, quia nec Deus est, nec homo pendens, quam cernis, imago, sed Deus est, & homo, quem certa figurat imago. Dum igitur oculis cernis hominis pauperis & egeni pendentis in cruce vivificam imaginem, intellige intus in corde te videre Dominum facie ad faciem, dum sana fide sapis illum esse Deum, quem cernis hominem: esse Dominum divitem, quem cernis egenum & pauperem: esse omnipotentem, cujus in cruce vides infirmitatem; esse vitam mortuorum, quem cernis mortuum: esse Salvatorem, quem cernis vulneratum. Sic videns Dominum facie ad faciem & tu mereberis audire: *Nequaquam ultra vocaberis Jacob, sed Israël erit nomen tuum.* (Gen. 35. 10.) Israël namque interpretatur *Vir videns Deum.* Cùm ergo tu in depicta imagine Christi crucifixi Deum intelligis, Israël dici poteris, & ad te pertinet quod hic dicitur: *Benedictus Dominus Deus Israël*, id est, videntium Deum, videntium, non invidentium: videntium fidelium revelata facie, non invidentium Judæorum, quibus est velamen super cor ipsa egeni & pauperis humilitas, in qua non eis apparet altissima ipsius Divinitas. Attamen populus ille major servit minori. Sunt enim Judæi capsarii nostri, qui nobis codices portant, quorum testimonio ipsi & Pagani & hæretici confutantur, si quando quod de Christo vel Ecclesia dicimus, contradicunt. De chartis enim inimici Judæi convincitur adversarius Paganus, ut dicere non audeat, quòd sibi testimonia confinxerit Christianus, cujus assertioni testimonium porrigit etiam inimicus Judæus. Si enim de isto egeno & paupere, qui sub Pontio Pilato judicatus est injustè, fiat quæstio à Pagano aliquo: An Dominus Deus ipse sit, Judæus Christiano assertori chartam porrigit, qua Paganum convincit esse indubitanter verum, quòd is, qui in principio Psalmi hujus egenus & pauper describitur, est *Benedictus Dominus Deus Israël* sicut in fine Psalmi nunc dicitur: *Benedictus Dominus Deus Israël.* Quomodo ais est homo hic Deus intelligendus? Nunquid recens: Nunquid initium & finem habens? Absit. Imò Dominus Deus ipse est *à sæculo, & in sæculum.* A sæculo præterito carens initio, & in futurum sæculum carens fine. Licèt enim iste pauper & egenus cœperit esse pauper & egenus: tamen nunquam cœpit esse Dominus Deus, imò semper fuit Dominus Deus, licèt non semper fuerit homo. Sicut enim aliquando verè dicimus novum Episcopum, qui est homo senex, quia videlicet factus noviter Episcopus non desiit esse homo senex: ita nimirum, quia Deus existens æternus novus factus homo, Deus, ut erat, permansit, rectè homo novus, Deus antiquus antiquo dierum Patri suo coæternus, & Deus antiquus homo novus dicitur, Qui est *benedictus à sæculo*, ex quo creata omnia cœperunt administrari, & erit *benedictus in sæculum* futurum, ubi temporalitatis cursu finito æternitatis regnum erit immobile, pacatum, & sine fine quietum. *Fiat, fiat.* Hæc geminatio significat his, quæ dicta sunt à nemine contradicendum, sed ab omnibus annuendum.

Pro *Fiat, fiat*, in Hebræo scribitur: *Amen Amen*, quod interpretatur *verè* seu *fideliter*: quia verè ac fideliter dicitur: *Benedictus Dominus Deus Israël à sæculo & in sæculum*, is, qui propter nos pauper & egenus fuit in sæculo ad modicum tempus, & est dives Dominus Deus *à sæculo & in sæculum.* Per hoc enim, quòd *benedictus* prædicatur, dives esse significatur. Sic servus Abraham Dominum suum *benedictum* à Deo probavit, cùm (Gen. 24. 34.) divitias ejus in argento, & auro, & pecudibus, aliisque possessionibus Rebeccam filio Domini sui sponsaturus narravit. Similiter Isaac filio suo benedicens amplas illi divitias imprecatus est dicens:

Gen. 27. 27. *Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni, quem benedixit Dominus. Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam, serviant tibi tribus populi, esto Dominus fratrum tuorum, & incurventur ante te filii matris tuæ.* In agro pleno, multis fructibus odorifero, apparet benedictio. Similiter è contrario, maledicta terra est, quam cùm operatur homo, non dabit fructus suos, sed spinas & tribulos germinat. Cùm ergo egenus, & pauper in sæculo visus prædicatur *benedictus à sæculo & in sæculum*, o quanta significatur altitudo divitiarum, quæ *à sæculo* sunt, & *in sæculum* durabunt, quia non habent initium, neque finem!

Magnum quoddam, & admirabile cœlisque ac cœlorum virtutibus venerabile spectaculum apparet in illa hujus pauperis & egeni ditatione, qua eum Deus Pater sic ditavit, ut omnia ei B
Luc. 10. 22. dederit, sicut ipse: *omnia*, inquit, *mihi tradita sunt à Patre meo*, omnia scilicet, & quæ in se habet naturaliter, & quæ sub se condidit potentialiter. Amplas ergo divitias accepit iste pauper & egenus, qui etiam in diebus paupertatis suæ dicere
Joan. 16. 15. potuit, & dixit veritatem: *Omnia, quæ habet Pater, mea sunt.* Habet Pater in se naturaliter Verbum de se natum: sed hoc eructante illo habet homo ille in se incarnatum. Habet Pater Spiritum Sanctum à se procedentem: nihilominus habet homo ille Spiritum sanctum semper in se requiescentem, & de se procedentem. Ipse namque thronus est, de quo canitur: Spiritus sanctus procedens à throno Apostolorum pectora invisibiliter penetravit. Si enim anima justi sedes est Sapientiæ, multò magis anima Christi C thronus Divinitatis corporaliter se inhabitantis est. Condidit sub se Pater cœlum potentialiter & terram & omnia, quæ in eis sunt, Angelos & Archangelos, Thronos & Dominationes, Principatus, Potestates, Virtutes, Cherubin, atque Seraphin, Drachmamque decimam, id est, hominem: conjunxit verò in se ipso & pacificavit hæc omnia vetus hic homo Christus, & super hæc omnia constitutus est, & omnia subjecta sunt sub pedibus ejus. Sedet super thronum Pater ille antiquus dierum: sedet & agnus hic Filius hominis.
Joan. 5. 22. Imò *Pater non judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio*, & sicut alibi dicitur: *Potestatem*
ibid. 27. *dedit illi, & judicium facere, quia Filius hominis est.* O Altitudo divitiarum, quas egenus & pauper iste accepit à Deo Patre suo plenè ditatus, non D ad mensuram.

Sed & de plenitudine ipsius divitiarum dona divisiva pauperes cives ejus accipiunt, & pro modulo suo divites fiunt habendo sempiternos thesauros, qui non veterascunt. Tale quid & in Beati Laurentii responsis invenimus, qui dum Decio pauperes ostendisset, non de panniculis vel morbidis eorum corporibus, sed de donis Sancti Spiritûs, quem credentes acceperant, dixit: *Ecce isti sunt thesauri æterni, qui nunquam minuuntur, nec decrescunt, qui in singulis asperguntur, & in omnibus inveniuntur.* Divisiones namque gratiarum pauperes Christi accipiunt, suoque singuli A munere funguntur, sed suam singuli divisivam gratiam omnibus impertiuntur, verbi gratia: Spiritus Scientiæ spiritusque Pietatis bonæ partes thesauri cœlestis in singulis, Petro & Paulo aspersæ sunt, sed in omnibus inveniuntur, dum ab ore Pauli scientia cunctis auditoribus pro captu auditorum affluit: pietas autem Petri suomet erudita lapsu cunctis peccatoribus rite pulsantibus misericordiæ competentis januas aperit. Sic universo corpori & oculus videt, & auris audit, nec potest dicere oculus manui: operâ tuâ non indigeo, neque caput pedibus: non estis mihi necessarii.

Si verè fratres divites esse cupitis, veras divitias amate, ait quidam sapiens *: quia fallaces divitiæ non inveniunt, sed augent egestatem, quæ B si distribuentur, minuuntur: si autem servantur, possessores earum frustra sollicitantur, & fructus non capient ex eis. Illæ autem veræ divitiæ sunt, quæ, ut dictum est, in singulis asperguntur, & in omnibus inveniuntur, quæ distributæ non minuuntur, neque tinea eas demolitur, neque fures effodiunt, neque ut vestimentum veterascent, aut aliquando deficient. Omnes, qui eas accipiunt & custodiunt in præsenti sæculo, divites erunt per merita virtutum, & in futuro per gloriam beatitudinum. Fiat, fiat utrumque bonum.

* *S. Greg. M. Hom. XV. in Evang.*

Aliter: *Dominus Deus Israël*, qui propter nos egenus & pauper factus est in ipsa natura humana, in qua pauper fuit, per Patris & suam sanctique Spiritûs Divinitatem *benedictus* est in Re- C gem & Pontificem: In *Regem* omnium sæculorum: in *sacerdotem* magnum. Rex autem benedictus ad regendum populum debitor est, ut regat populum: sic & Pontifex ad officium Pontificale benedictus debitor est, ut sibi commissum benedicat populum. Igitur & Christus Rex *benedictus à sæculo & in sæculum*, id est, ita ut sit Rex omnium sæculorum, debitor est, ut regat populum suum. Similiter quia benedictionem omnium gentium dedit illi Pater faciens illum Pontificem non Judæorum tantùm, sed & Gentium, debitor est, ut ipse Pontifex benedictus benedicat nos, qui sumus populus ejus & oves pascuæ ejus. *Fiat, fiat. Fiat* ut nos regat, ne peccemus, sed etsi quis peccaverit, *fiat* ipse Pontifex propitiatio pro peccatis nostris.

D Quidam Psalterium distinguentes in quinque libros, primum librum volunt hîc esse finitum, & hoc signaculo gemino per *Fiat, fiat*, vel: *Amen Amen* communitum.

Gloria Patri, cui dicitur: *Tu autem Domine miserere mei, & resuscita me.* *Gloria Filio*, qui propter nos dormiens in cruce hoc dicit. *Gloria Spiritui Sancto*, qui est illa misericordia, quæ postulatur, cùm dicitur Patri à Filio incarnato: *Tu autem Domine miserere mei*, Gloria Trino, & uni Deo, qui est *benedictus Dominus Deus Israël à sæculo & in sæculum. Fiat fiat*, Amen.

Amen.

PSALMUS

PSALMUS XLI.

Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum.

Titulus est

VERS. I. *In finem intellectus filiis Core*

Et est sensus: *Intellectus* designatur his subsequentibus vocibus ascribendus filiis *Core*, id est, imitatoribus crucifixi Domini nostri JEsu Christi, qui per ipsam imitationem tendunt *in finem*, id est, in bonum consummatum & summum, ultra quod nihil est appetendum. *Core* enim interpretatur *Calvitium*. Et ponitur pro ipso loco, ubi Dominus fuit crucifixus, qui Hebraicè dicitur Lithostratos, *a*) Latine autem calvariæ, videlicet propter calvarias decollatorum ibidem sparsim jacentes. Verumtamen eandem interpretationem competentiùs posuit per nomen *Core*, quam per nomen ipsius loci: quia *Core* persona fuit, & multos filios habuit. Dicuntur autem *Filii Core* filii calvi, quem, qui irrident, à Diabolo & angelis ejus devorantur, ut pueri à bestiis, qui Helisæum deriserunt, dum dixerunt: *Crucifige, crucifige.* Hoc fuit puerili fatuitate dicere:
4. Reg. 2. 23. *Ascende calve, ascende calve.*

Agit hic Psalmus de desiderio invisibilis Dei, quod non solum Catechumenis fontem Baptismi desiderantibus convenit, sed etiam baptizatis adhuc in vita hac à Deo peregrinantibus, qui quantò magis bibunt, tantò magis sitiunt fontem bea-
Ps. 35. 10. titudinis æternæ, de quo scriptum est: *quoniam apud te est fons vitæ.* Ad hunc ergo fontem Baptismi, vel vitæ monet Propheta relictis Idolis & depositis vitiis currere.

Primò desiderium suum ostendit, cui quoniam malorum insultatio obviat dicentium: *ubi est Deus tuus*, ne à tristitia sæculi in desperationem vel tædium trahantur, secunda parte sensualem animam consolatur. Ratio ibi: *Quare tristis es anima mea?* Cavendum, ne qui suavitatem Domini gustaverunt, solos in hoc Cantico se esse putent, sed potiùs hanc vocem credant unanimitatis Christianæ ita dicentis:

VERS. II. *Quemadmodum desiderat cervus &c.*

Cervus perempto serpente desiderat, ut medicetur, & refrigeretur *ad fontes aquarum*: ita ardenti desiderio anima mea relictis Idolis, consumptis vitiis ampliùs *desiderat ad Deum vivum.* Exquisito exemplo figurat desiderium suum. Cùm autem cervis fideles multis similitudinibus conferantur, præsens locus illud principaliter exigit in comparationem adduci, quòd serpentem cervus naribus haurit, & æstuans veneno acriùs desiderat fontem, quo hausto pilos, & cornua deponit. Similiter anima, ubi se cognoscit avaritiæ, fornicationis, idololatriæ, & aliorum hujusmodi vitiorum æstuare veneno, currit ad fontem aquarum Christum, qui benè dicitur fons, quia semper est irriguus, & ab ipso quæcunque fluunt, reficiunt: perempto autem in se antiquo serpente diabolo, extinctis vitiis quasi depositis pilis, eradicatis superbiæ cornibus item quærit fontem salientis aquæ in vitam æternam, quò cum se noverit transituram, ardentiùs inflammatur. Unde quia poterat cervus desiderare causâ lavandi vel bibendi, determinat desiderium suum esse causâ bibendi dicens:

Sitivit anima, id est ratio non jam ad simulacra mortua, sed *ad Deum fontem vivum.* VERS. III.
Igitur *filii Core*, id est imitatores crucifixi, & egeni pauperis supradicti, qui super paupertatem humanitatis ejus intelligunt divitias Divinitatis ejus dicunt omnes, dicunt singuli: *Quemadmodum cervus* consumpto serpente summa agilitate *desiderat* venire *ad fontes aquarum* valde sitiens: tanto desiderio, tanta festinatione æstuat *anima mea* hausto veneno diaboli per multas tentationes carnis venire ad te potandum, & tibi comparticipandum, ut sic juvenescat facta tibi conformis, qui es fons aquæ frigidæ indesinentis, in quo est omnis plenitudo jucunditatis. Hæc dicenti primùm fonte Baptismi refrigerari convenit. Dicit enim in sequentibus ejusdem Psalmi: *Propterea memor ero tui de terra Jordanis*, id est, ex eo, quòd sum terra Jordanis facta per Baptismum irrigua, & fertilis, quæ priùs eram arida, & sterilis. Nunc textum Psalmi latiùs expositori adjuvante Domino ab exordio incipiamus.

Serpens decepit me, ait mater mea Eva. Revera decepta fuit, quæ serpenti Divinitatem promittenti credidit, quando illo suadente cibum vetitum comedit, & viro suo, patri meo, comedendum porrexit. Gen. 3. 13.
Quid enim consecuti sunt in illo cibo? utique tantum veneni, quantùm, si comedissent corpus ipsius serpentis vel draconis, qui postea datus est in escam populis Æthiopum. Continuò enim vestibus innocentiæ nudati per concupiscentiam, cæteraque vitia persenserunt in se vim grassantis veneni de corpore serpentis in se transfusi, & in omnes posteros eorum, quorum unus ego sum, ego David vel ego pœnitens. Et quidem cùm essem solummodo filius parentum venenatorum, non dolui grassante in me concupiscentia vel superbia & reliquis venenosis motibus, imò adauxi vim veneni, cùm talibus motibus per consensum mentis me subdidi. Sed nunc ex quo cœpi esse *filius Core*, filius Crucifixi, & Sathanæ omnibusque suggestionibus ejus venenosis contradixi, primò *in terra Jordanis*, quando Baptismum in remissionem peccatorum accepi, deinde *in monte modico Hermonyim* quando incen-

dium

a) *Golgotha.* Nam locus, ubi Pilatus sedit pro tribunali, dicebatur *Lithostrotos*, Joan. 19. 13.

dium & ruinam Sodomæ fugiens in monte modico cum Loth salvari optavi, ex tunc ego interior homo, vel ego filius *Core* condelectatus legi Dei secundùm interiorem hominem, graviter & ægrè tuli venenum peccati, venenum serpentinum sen-
Rom. 7. 18. tiens, quia *non habitat in me, hoc est, in carne mea bonum.* Pili quippe vitiorum, & elationis cornua sunt in carne mea, licèt per Baptismum in terra Jordanis lota.

VERS. III. Sed *anima mea* condelectata legi Divinæ *sitivit in te Deus quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum.*

Sicut enim cervus devorato serpente veneno illius moreretur, si non citò per aquas fontales medicaretur, & ideo velociter currit ad fontes aquarum, ut aquis bibitis refrigeretur in eo fervor æstuantis veneni mortem operantis: ita *desiderat anima mea ad te Deus.* Cùm enim sim homo natus de muliere, per serpentem corrupta, re-
* Cod. interfectus pletus multis miseriis, infectus * multis venenis, absque dubio moriar, nisi te natum de Virgine incorrupta, te panem verum, terræ sanctæ fructum, te granum *in terra Jordanis* mortuum & rursus multiplicatum pro antidoto accipiam, ut te manducato venenum mortiferum non sentiam, & cornibus elationis ac pilis vitiorum caream. Licèt enim caro mea langueat, multisque infirmitatibus tabescat: attamen quia spiritus promptus est, anima mea sitit, & jam diu *sitivit ad Deum fontem vivum.*

Putavi aliquando in regione ista longinqua inveniri plenam refectionem & refrigerationem, sed quia sentio non esse hìc nisi cibum porcorum, siliquas inutiles, jam reversus ad me ipsum, cognoscendo me ipsum, tendo super me ipsum ad
Luc. 15. 18. Deum vivum, ad patrem meum dicens illi: *Pater peccavi in cœlum, & coram te, jam non sum*
Ps. 35. 10. *dignus vocari filius tuus.* Item. *Quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen: prætende misericordiam tuam scientibus te, & justitiam tuam his, qui recto sunt corde.* Talia in orationibus me dicente licèt caro sit infirma, tamen *sitivit anima mea ad te Deum fontem vivum* longè dissimilem cisternis manufactis, quarum aquas qui biberit iterum sitiet, quoniam satisfaciens quis desiderio suo per mundanæ vel prudentiæ vel concupiscentiæ oblectamenta iterum sitiet, nec unquam siti suæ in talibus remedium stabile inveniet. Qui autem *Deum fontem vivum* inveniet, semel de illo potatus ultra non sitiet, quoniam
Joan. 4. 14. *fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Propterea cisternis mundanæ sapientiæ vel concupiscentiæ spretis *anima mea sitivit ad Deum fontem vivum.*

In Hebræo legitur: *Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum,* quod ita exponi potest. Multi dicuntur Dii, quorum est falsa Deitas, parva fortitudo, nulla vita, quia sunt simulacra muta, Deitate, fortitudine ac vitâ carentia, nisi quòd in hoc est eis fortitudo quantulacunque, quòd aliqua eorum sint lapidea, vel metallina, quæ luteis ac ligneis aliquantulum sunt fortiora, sed tamen ignis domat omnia. Deus autem verus est fortior omnibus, qui solus veraciter dicere potest: *Vivo ego, quia mihi flectetur omne genu.* Item: Rom. 14. 11.
nemo potest rapere de manu mea. Prædicatur qui- Joan. 10. 29.
dem apud gentes ad simulacra muta, prout ducuntur, euntes, quòd Hercules eorum Deus erat fortis, & in fortitudine sua multùm celebris, eò quòd leonem Nemeum interfecerit, quòd hydram Lernæam superaverit, quòd Antæum luctando suffocaverit, quòdque alia multa fortia gesserit: sed fortior eo fuit amor muliebris, qui eum usque ad muliebria deflexit opera, & fortius eo fuit venenum Nessæi sanguinis, quo amisit fortis iste vitam pariter & fortitudinem, quam non potuit ullatenus recuperare, quoniam non habuit potestatem sic animam suam ponendi, ut iterum posset eam resumere surgendo à mortuis. Itaque dum anima mea sitit in Deum vivum, talem Deum nolo, cui mortem, seu aliquid aliud prævaluisse, vel adhuc prævalere posse invenio: ad Deum fortem vivum suspiro, cui verè conveniat ista invocatio; *Sanctus Deus, sanctus fortis,* sanctus *immortalis miserere nobis.* Item: *Deus invictæ virtutis auctor, & insuperabilis imperii Rex, ac semper magnificus triumphator.* Item. *Omnipotens sempiterne Deus, qui vivorum dominaris simul & mortuorum, omniumque misereris, quos tuos fide & opere futuros esse prænoscis.*

Hujusmodi sempiterna, & omnipotens Deitas non invenitur extra illum Core, extra illum calvum in loco Calvariæ crucifixum, quem pro suo calvitio irridentes Judæi puerili fatuitate meruerunt in manus bestiarum tradi. Non est Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis extra illum pauperem & egenum, cui supra cecinimus: *Beatus, qui intelligit super egenum & pauperem.*
Ipse est enim, cui aliàs canitur: *Non est sanctus ut* 1. Reg. 2. 2.
est Dominus, neque est enim alius extra te, & non est fortis sicut Deus noster. Est quidem alius Filius, alius Pater, alius Spiritus sanctus, sed non est alius Deus, alius fortis, alius immortalis Pater & Filius & Spiritus Sanctus, quorum una est Deitas, una fortitudo, una immortalitas. Neque enim est alius extra te pauper & egene Core tibi compar, vel major in fortitudine, quoniam Pater æquè fortis, æquè omnipotens, æquè Deus vivus, ut tu, non est
extra te, sed in te, ut tu dicis: *Ego in Patre, & Pater* Joan. 14. 10.
in me est. Item: *Qui videt me, videt & Patrem.* ibid. 9.
Item: *Ego, & Pater unum sumus.* Ergo tu & Pater Id. 10. 30.
& Spiritus Sanctus estis unius Deitatis, unius fortitudinis, unius immortalitatis. Nam etsi *memor ero tui de terra Jordanis,* in qua mortuus, tuoque sanguine baptizatus es, in qua sicut ovis coram tondente non aperit os suum, sic non aperuisti os tuum coram Judice Pilato, vel milite illus te flagellante, ac decalvante, vestibusque tuis te nudante, ut non solùm calvus tanquam Helisæus, sed etiam nudus tanquam Noë derisui habereris: attamen oblivisci nolo, quòd tu idem in eadem terra Jordanis opera Divina, opera fortia operatus es, quæ nemo alius fecit. Tu illic non infirmitatem habuisti, per quam tibi nolenti posset mors inferri, sed potestatem habuisti, per quam pro velle tuo animam tuam posuisti & iterum sumpsisti. Etsi ad tempus in terra Jordanis particeps fuisti nostræ infirmi-

infirmitatis: attamen deposita infirmitate ista ibidem fortissimus es & potentissimus, vel potiùs omnipotens apparuisti discipulis tuis, quibus te
Matth.28.18. post Resurrectionem videntibus dixisti: *Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra.*

Dixeras & ante illius tuæ voluntariæ infirmi-
Luc.10.22. tatis depositionem: *Omnia mihi tradita sunt à Pa-*
Joan.10.29. *tre meo.* Item: *Nemo potest rapere de manu mea.* Unde constat, quòd in terra Jordanis, maximè in loco Calvariæ tu Homo-Deus Divina fortitudine non caruisti, sed ibi abscondita est fortitudo tua, ibi sub edulio nostræ infirmitatis latuit fortitudo invictissimæ Divinitatis, quæ tibi Verbo Dei naturalis tibi homini data est, non ut Deus nuncupativè, vel adoptivè dicaris ut Angelus vel homo particeps Divinitatis. Non enim te Deus Pater adoptavit in Deum seu filium suum, sed genuit non solùm ex utero suo ante luciferum, sed etiam in utero Virginis eructando in ea Verbum suum semen suum fœcundando, eam per amorem suum, Spiritum Sanctum, cujus operatione semini Dei semen Virginis ita est unitum, ut quod natum est in ea, rectè vocetur Filius Dei. Audi Angelum hæretice, si mihi
Luc.1.35. non credis. *Spiritus Sanctus* (inquit) *superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: Ideoque & quod nascetur ex te Sanctum vocabitur filius Dei.* Ideo, inquit, quia Spiritus Sanctus amor Dei Patris desursum veniet in te fœcundans te, & quia virtus Altissimi obumbrabit tibi, ne sentias æstum carnalis delectationis, in qua concepit Eva, & in qua concipiunt reliquæ mulieres: tu sola benedicta es inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui, non benedictione plebeja, sed benedictione illa, in qua benedicendæ sunt omnes tribus terræ. Non benedictione, in qua benedicendi sunt aliqui inter omnia, sed benedictione qua rectè prædicatur super omnia Deus benedictus ipse tui ventris fructus benedictus. Et non solummodo Verbum sanctum, Divinum, quod venit in te, sed etiam Sanctum tuum de tua carne sumptum, quod Semini Dei, Verbo Dei unitum nascetur ex te *Sanctum, vocabitur Filius Dei*, non quòd sint duo Filii Deus & homo, sed unus Filius Deus-Homo, cui & ex Patre naturalis est Divinitas, & ex Matre naturalis humanitas. Nam & humanitati data est Divinitas, & Divinitati sic unita est humanitas, ut idem sit homo, qui Deus, idemque Deus qui homo: idem Filius Dei, qui Filius Virginis, & Filius hominis, qui Filius Dei Patris.

Et de Verbi quidem æterna Divinitate pauci unquam, exceptis Arrianis, dubitaverunt. De hominis autem Verbo uniti Divinitate non solùm Nestorius cum suis complicibus olim dubitavit, sed usque hodie multi dubitant, qui hominem Deum non propriè, sed figurativè dici affirmant. Contra quorum insaniam, quoniam aliàs responsum est, ut puto, sufficienter introductis testimoniis Orthodoxorum Patrum hominem propriè Dei Filium ac Deum affirmantium, & aliter sentientes anathematizantium, nunc sufficiat animæ meæ flagranti desiderio suo in hoc satisfacere, ut *quemadmodum desiderat cervus* venenatus ad fontes aquarum propter medicinam de aquis vivis capiendam: ita desideret ipsa venire ad illum *Core*, quem cùm sciat esse hominem in Calvaria

A derisum, scit nihilominus esse *Deum fortem vi-*
vum. Non dicat illi: *Ostende nobis Patrem, &* Joan.14.8.
sufficit nobis, quasi non ipse sufficiat, imò in ipso sibi omnem sufficientiam constituat, quoniam qui habet Filium, habet & Patrem, qui videt Filium, videt & Patrem. Sufficiat animæ meæ veneno serpentino intoxicatæ antidotum de vera humanitate veraque Divinitate confectum, sufficiat ei manna cibus Angelorum, cujus est gustus quasi similæ cum melle vel quasi panis oleati: quia simila mundissimæ humanitatis cum melle vel oleo Divinitatis ita est sapienda, ut ex duabus, & in duabus naturis panis unus Emanuel intelligatur, in quem, non ultra quem desiderant Angeli prospicere, quoniam ultra ipsum nihil est, in quo & Pater & Spiritus Sanctus est, quique unus
B Deus fortis & vivus est unà cum Patre suo, qui ante sæculum illum genuit, quique in fine sæculorum suo amore, Sancto videlicet Spiritu, Virginem fœcundavit, ut hominem gigneret, cujus Pater ipse DEus esset.

Non ergo ultra ipsum, sed ad ipsum rectè *sitivit anima mea*, quæ nec infra ipsum requiem invenire poterit, nec ultra ipsum quærere aliquid
opus habebit. Unde & credit ipsi dicenti: *Ve-* Matth.11.28.
nite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis,
& ego reficiam vos. Item: *Tollite jugum meum* ibid.29.
super vos, & discite à me: quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, & onus meum leve.
Item: *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat, & de ventre* Joan.7.37.
ejus fluent aquæ vivæ. Audiens hæc *anima mea* non
C inveniens requiem in se, neque in sæculo, *sitivit ad Deum fontem vivum*, sive *ad Deum fortem vivum*, quo invento non sitiat ultra, quia nihil est ultra, qui etiam sufficit unus, quia non est solus. Neque enim vel homo solus est absque Divinitate, neque Filius solus est absque Patre, vel Spiritu Sancto, cùm & homo salva naturæ suæ indestructibili essentia sit Deus Altissimus, ac Filius Altissimi vocetur, & Filius unà cum Patre ac Spiritu Sancto unus Altissimus rectè nominetur. Non enim vel homo, & Verbum duo Altissimi, vel Pater, Filius, ac Spiritus Sanctus tres Altissimi sunt, sed unus Altissimus, quomodo non tres Dii, vel tres Omnipotentes, sed unus omnipotens dicitur, neque Trinitas Deitatis, vel omnipotentiæ in numero personarum crevit per id, quòd homo factus est omnipo-
D tens Deus, imò Deus-Homo unà cum Patre, ac Spiritu Sancto est unus Altissimus, unus omnipotens, unus Deus, unus fortis, unus immortalis: quia sicut Deus non moritur: sic homo sua Divina virtute resurgens ex mortuis jam non moritur, & mors illi ultra non dominabitur. Sicut Deus habet immortalitatem, id est, immutabilitatem, sic homo in dextera Dei sedens habet immortalitatem. Nam omne, quod à statu suo in alium statum mutatur, non incongruè mori dicitur. Unde solus
Deus propriè immortalis dicitur, *qui solus habet* 1.Tim.6.16
immortalitatem, id est immutabilitatem, quam dedit homini ad dexteram suam sedenti, & exaltato non solùm super omnia accidentia mutabilitatem in rebus facientia, sed etiam super omnia subjecta mutabilitatum & accidentium susceptibilia.

Hhh

Igitur

Igitur anima mea carnalis, fragilis, mutabilis, ardens, sitiens Deitatem, fortitudinem, immortalitatem rectè intendit ad *Core*, id est, ad Christum *Deum fortem, vivum*, ut & ipsa Deificetur, confortetur, vivificetur. Deificetur inhærendo suo superiori, & confortetur ad benè regendum suum inferius, vivificetur, ne à tali vita, quam desursum accepit, & inferiori tribuit, quandoque mutetur. Similiter anima totius Ecclesiæ, vita scilicet Religiosa officiis Divinis mancipata, & ipsa Deificetur inhærendo suo superiori, & confortetur ad regendum suum inferius, totius scilicet Ecclesiæ corpus, & vivificetur, ne sanctum vivere desursum accipiens, & inferiori administrans quandoque amittat noxia mutibilitate vel morte.

O anima mea sitiens ad Deum fortem vivum ecce invenisti florem virgineum plenum Divinitatis, fortitudinis & vitæ, gratia & veritate! suge illum tanquam sagax apicula, suge tibi, suge toti Ecclesiæ dicens assiduè in oratione ad ipsum Deum fortem vivum: Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis miserere nobis. Sanctus Deus, cui thus, Sanctus cui aurum, Sanctus immortalis cui myrrha offertur, miserere nobis tibi thus offerentibus, quia te Deum adorandum, & sacrificiis honorandum credimus: Aurum, quia Regem divitem & fortem fatemur: Myrrham, quia mortale quondam corpus tuum myrrha immortalitatis & incorruptionis conditum prædicamus. Miserere nobis singulis, & universis; singulis, ut Spiritus cujusque nostrum & anima & corpus te colat, te diligat, te venturum sitiat, ita, ut integer Spiritus noster & anima & corpus sine querela in adventum tuum servetur. Integer Spiritus tibi Deo thus offerat in sanctuario mundi pectoris habens illic altare thymiamatis plenum semper igne dilectionis. Integra etiam anima tibi fortissimo Regi offerat aurum de tuo dono ad tui laudem benè disponens regimen suum per omnes artus membrorum. Integrum quoque corpus tibi myrrham semper offerat, dum spe immortalitatis à mortalibus culpis & corruptelis omnino se alienat & quasi terra sitiens imbrem matutinum & serotinum te vivificatorem suum nunc & in futurum expectat. Ita rogo singulis misericordem fore *Deum fortem vivum*.

Universis autem, toti videlicet Ecclesiæ tu Sancte Deus, Sancte fortis, Sancte immortalis ita miserere, ut totum totius Ecclesiæ sacerdotium sanctum tibi Deo vero thus offerat lucidissimum per orationis incensum purissimum: & totum totius Ecclesiæ regnum Christianissimum tibi Regi vero & forti offerat aurum per exteriorem Divini cultûs ornatum, qualis est in sacris vestibus, aureis calicibus, templis, vel Ecclesiis deauratis, ac benè ditatis regali munificentia, pariterque securis regali tutela expurgata inde tota scoria per Antichristi regnum [Isa. 1. 22.] conflata, ne ultra dicatur Ecclesiæ: *argentum tuum versum est in scoriam*, sed sit Ecclesiæ tam argentum, quàm aurum purissimum, id est regnum Christianissimum, & thus lucidissimum, id est sacerdotium mundissimum, ita ut in auro ostendatur Regis Regum potentia, in thure Sacerdotum Pontificis magnificentia, & in myrrha Dominica sepultura, consepulta nimirum Domino suo inter mortuos libero tota Ecclesia, ita videlicet, ut sicut ejus corpus liberum fuit à corruptione conditum myrrha, & præventum celeri vivificatione: sic tota Ecclesia per myrrham continentiæ à vitiis castigata, & virtutibus vivificata, sit à corruptione ac fœtore peccatorum libera, etiam nunc inter mortua, putrida & fœtentia ipsius Antichristi membra, *quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui*, [2. Thess. 2. 8.] non mortem inferendo, sed mortuum, & à vera vita penitus alienum illum ostendendo, ac tandem in judicio suo sempiternæ pœnarum eum morti tradendo. De illo scriptum est: *Faciem ejus præcedet egestas*: quoniam semper [Job. 41. 13.] avarus eget, qualem illum fore non dubitamus, cujus in tempore *quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum.* [Matt. 24. 12.] Quænam rogo est illa iniquitas, per quam refrigescet charitas non quærens quæ sua sunt, nisi avaritia quærens, quæ sua sunt? Hac igitur abundante ante faciem Antichristi præcedet egestas, quoniam avarus quilibet Antichristo militans dum quærit, quæ sua sunt, quantò de die in diem se ipso ditior, tantò etiam se ipso fit avarior, ut semper ante faciem ejus præcedat egestas, per quam refrigescet charitas multorum, faciem hujus avari antecedentium, revera quidem egentium, sed sua æstimatione ac superbia, spiritu semper & interdum rebus divitum. Quo contra faciem Dei fortis vivi processio Sanctorum antecedit, in quorum fronte *beati pauperes spiritu* [Matth. 5. 3.] ponuntur, quos reliqui beatorum ordines continuatim subsequuntur, inter quos loco sexto ponuntur *beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* [ibid. v. 8.] *O quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?* quando veniam per gradus beatitudinum usque ad illum statum, in quo inter beatos mundo corde videam Deum?

Aliter: *Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?* id est: quando mihi sic apparebit facies Dei, ut & ego libenter appaream ei? Quando ero certus esse me de numero illorum, quibus dixit Apostolus: [ad Colos. 3. 4.] *Cùm enim Christus apparuerit, vita vestra, tunc & vos apparebitis cum Christo in gloria?* *Quando* exuam totum veterem hominem cum actibus suis, cum cervinis cornibus, & pilis de peccati vetustate nimiùm excrescentibus? *Quando* sic rejuvenescam cervus innovatus, cornibus elationis & vitiorum pilis dejectis, ut non fugiam vel abscondam me cum vetere homine inter ligna paradisi timens faciem Dei? *Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?* Deus meus lux est vera, & tenebræ in eo non sunt ullæ. Ego autem vetustate caligosos, & lippitudine peccati saucios habens oculos adhuc timeo lumen, quoniam qui malè agit odit lumen. Unde & ego fugio lumen adhuc filius tenebrarum & noctis, quasi vespertilio libenter volitans in obscuro conscientiæ malæ angulo. Sed Deus meus quando erunt mihi oculi sani, oculi aquilini, cum quibus delectabiliter *appaream ante faciem Dei* mei, solis æterni, & luminis incircumscripti, ut ille, qui securus veniebat *ante faciem Dei* dicens: *Cupio dissolvi* [ad Philip. 1. 23.] *& esse cum Christo?* Vetus homo fugit, & abscondit se à facie Dei, eò quòd nudus esset. *O quando* ero sic vestitus veste nuptiali, ut nuditatem meam non erubescens confidenter *veniam & appaream ante faciem* Dei? Cain quoque fratricida egressus à facie Domini vagus, & profugus fuit in terra, nec est reversus ante faciem Domini sibi placandam per veram pœnitentiam, quam nec agere voluit, quia desperationis

sperationis abysso immersus *faciem Dei* non quæsivit. Ego autem licèt peccati mihi conscius ut ille, tamen non desperans veniam ut ille. Scio quòd abyssus peccati abyssum gratiæ invocat, ut ubi abundavit peccatum, superabundet gratia. Unde post magnam peccati abundantiam sperans abundantem
Gen.4.13. gratiam, non dico: *major est iniquitas mea, quàm ut veniam merear*, sed dico: *Quando veniam* per veram pœnitnetiam, *& apparebo ante faciem Dei* accipiens
Ps.125.6. veram indulgentiam? Scio, quòd Sancti *venientes venient cum exultatione portantes manipulos suos* ante faciem Dei, sed prius est, ut euntes eant, & fleant *mittentes semina sua*. Præcedunt ergo semina lachrymarum: sequuntur manipuli gaudiorum portandi *ante faciem Dei*. Hujus ordinis & ego memor jam flevi assiduè, jam seminavi lachrymans, per ipsas lachrymas agrum cordis mei rigans. Parum est, B quòd lachrymas seminavi, qui non solum potum meum cum fletu temperavi, sed etiam lachrymas quasi panem delectabilem manducavi. *Nam*

VERS. IV. *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die, ac nocte*, dum in lacrymis meis erat mihi refectio, non amaritudo vel defectio, sicut homini Christiano, & vero *Core* filio. Qui enim talis est, afflictionibus eruditur, lacrymis pascitur, opprobriis exercitatur, & luctu suo anima pascitur, cùm ad superna gaudia flendo sublevatur, quæ intus quidem doloris sui gemitum tolerat, sed eò refectionis pabulo pascitur, quò hic vis amoris per lacrymas emanat. Sic & ego lacrymis meis quasi pane reficior *die, ac nocte*, id est, omni tempore, vel *die* prosperitatis, & *nocte* adversitatis.

Dum dicitur mihi quotidie: ubi est Deus tuus? Hæc enim jugis insultatio pravorum causa est lacrymarum, dum quisque Paganus Deum suum lapideum vel argenteum seu aureum digito monstrare potest, aut etiam dum avarus nummum, luxuriosus Beelphegor quasi Deum suum demonstrans mihi insultat dicens: *Ubi est Deus tuus?* Ubi est Deus, quem tu prædicas amatorem & auctorem justitiæ, munditiæ ac totius honestatis morum & vitæ, cùm in toto mundo regnent, nimiumq; abundent vitia injustitiæ, immunditiæ, malitiæ, & nequitiæ, ac totius exordinationis morum & vitæ?

Aliter. Qui seorsum greges faciunt, sibique discipulos à mundo segregatos colligunt, quia sibimet quietè vivunt, pacemque habentes cum mundo nullas ei leges imponere contendunt, bonos, & malos diligunt, quorum & munera indifferenter accipiunt, ac per hoc in bonis & in personis crescunt, quia multi partim lenitate ipsorum, partim novitate observationum tracti libenter eis vel sua, vel etiam se ipsos tribuunt, isti revera in
Psal.125.3. Deo suo gloriari possunt dicentes: *Magnificavit Dominus facere nobiscum*, quia *magnificavit Dominus facere cum eis*, ita ut interdum per eos etiam miracula fiant, quibus non se, sed Deum suum magnificant, per quem hujusmodi magnalia evidenter sibi adesse demonstrant. At tu Fili *Core*, Fili hominis in cruce derisi per hoc in deriso haberis & in similitudine improperii, quòd illum *Core* imitaris, qui maledixit pueris insensatis di-

A cens eis: *Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ,* Matth.23.13. &c.
qui clauditis regnum cælorum ante homines. Vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis intrare. Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, qui comeditis domos viduarum oratione longa orantes. Væ vobis Scribæ, & Pharisæi, qui circuitis mare & aridam, ut faciatis unum proselytum, & cùm fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos. Væ vobis duces cæci. Væ vobis, qui decimatis mentam, & rutam, & anetum, & cyminum, & reliquistis quæ graviora sunt legis, judicium & misericordiam & fidem. Hæc oportuit facere, & illa non omittere. Duces cæci excolantes culicem, camelum autem glutientes. Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, qui mundatis quod deforis est calicis, & paropsidis, intus autem pleni estis rapina, B *& immunditia. Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, qui similes estis sepulchris dealbatis, quæ à foris parent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia. Sic & vos aforis quidem paretis hominibus justi, intus autem pleni estis hypocrisi & iniquitate.* Quia verò taliter, tam personaliter increpati se increpantem & ejus discipulos erant persecuturi, consequenter subjunxit interpositis paucis: *Ecce ego mitto ad vos Prophetas, & sapientes, & scribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in Synagogis vestris, & persequemini de civitate in civitatem,* & reliqua. Notandum sanè in verbis hujus *Core*, pueros fatuos maledicentis, quòd non solùm vitia execratus est, verbi gratia immunditiam, nequitiam, & avaritiam, qualia & nos liberè vituperare sine offensa hominum possumus, C verùm, quod amplius est, ipsas personas ex nomine tetigit, in quibus hæc vitia reprehendit, quod nullus doctor potest facere sine magna hominum offensione. Tu ergo, qui istum *Core* in hoc imitaris, quòd personas vitiosas demonstrativè tangis, & mundi consuetudines immutare contendis, qui malorum suas iniquitates defendentium, & verbum Dei non recipientium respuis munera, excutiens etiam pulverem de pedibus tuis in eos, qui te non audiunt crimina detestantem, & leges Christi non solis Monachis, vel solis Canonicis, sed cunctis populis Christianis pariter servandas intimantem: Tu, inquam, taliter agens, & docens, quem facis in Ecclesia fructum? Quis Episcoporum te audit, ut secundùm Canones Ecclesiam sibi commissam regat? Quis Regum te audit vel Du- D cum seu aliorum Principum, ut suum regimen purè absque nævo avaritiæ impendat ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum? Quis Clericorum te audit, ut clericaliter vivat castè ministrans Altari, & sobriè vivens de Altari, ita ut habens victum & vestitum necessarium his contentus sit? Qui Monachorum te audiunt, ut solitudinem sectando multitudines hominum sæcularium fugiant, & vel nunquam vel raró se curiis Principum immisceant? Quæ sanctimoniales te audiunt, ut exemplum Dinæ vagantis caveant, & exemplum Mariæ sedentis ad pedes Domini teneant? Qui milites te audiunt, ut neminem concutiant, neque calumniam faciant, sed contenti sint stipendiis suis? Qui uxorati te audiunt, ut suas uxores diligant, sicut Christus Ecclesiam? Quæ mulierum te audiunt, ut subditæ sint viris suis

in Domino sicut Sara obedivit Abrahæ Dominum illum vocans? Qui Dominorum te audiunt, ut servis suis præstent, quod justum est? Qui servorum te audiunt, ut fideliter subditi sint Dominis non tantùm bonis, & modestis, sed etiam discolis? Quis innocentum te audit, ut suam innocentiam custodiat? Quis pœnitentium te audit, ut dignos pœnitentiæ fructus faciat? Quis divitum te audit, ut de duabus tunicis unam tribuat, & de cibis similiter faciat? Quis pauperum te audit, ut cum Lazaro paupere divitias mentis possideat? Longum esset nimis per singula evagari, & cuncta dinumerare hominum genera, quæ tu tibi fecisti & facis infesta docens, quæ illis minimè sunt accepta. Unde miror te non quiescere, ac tui solius curam gerere vel te libenter audientium tibique voluntariè obedientium, seu tibi commissorum. Quid ad te arguere, B quæ non pertinent ad te? Quis tibi commisit vel injunxit vituperationem multorum commorantium in circuitu, dum conveniunt simul adversùm te? Qui etiam interdum accipere animam tuam consiliati sunt volentes tibi mortem, vel membrorum truncationes machinari timentes per te infestari. Si Deus tuus appareret, sermonem tuum confirmando sequentibus signis, aut si ostenderet se inimicum inimicis tuis, rectè sufferretur quod à te dicitur. Nunc autem *ubi est Deus tuus? Ubi est Deus*, qui execratur, quod tu execraris, qui detestatur, quod tu detestaris? Ubi se ostendit velle, ut mundus tales habeat Episcopos, tales Reges, tales Clericos, Monachos, milites, & alias hominum manerias tales, quales tu ex auctoritate verbi ejus commendas? *Ubi est Deus tuus?* Ubi latet, quòd C suam potentiam secundùm tuam, imò suam doctrinam non exercet?

VERS. V. *Hæc recordatus sum, & effudi in me animam meam.* *Hæc* opprobria, & eis consimilia, quia multotiens audivi, nunc inter psallendum *recordatus sum*, & non me præparavi ad respondendum, ubi non est auditus, neque cogitavi reddere opprobriis opprobria, sed patientiam servavi, & *effudi in me animam meam*. *Anima* Cant. 5. 6. enim *mea liquefacta est, ut dilectus locutus est* sive per me, sive per alium de sollicitudine omnium Ecclesiarum, de statu, & ornatu earum, de singulis ordinibus in ea distinctis, de picturis, aut sculpturis palmarum, Cherubin in parietibus templi Ecclesiam significantibus * de leonibus, & bubus, & Cherubin in basibus expressis, de omnibus lapidi- D bus eis quadratis & serratis ad regulam quandam, de duabus columnis mirificè ornatis, quarum altera *Jachin*, id est, firmitas, altera *Booz*, id est, in robore vocabatur in præfiguratione sacerdotalis & regalis potentiæ, vel misericordiæ & justitiæ, quæ vetus Salomon disposuit ad fulcimentum & ornatum totius Ecclesiæ: de tribus templi tabulatis tres ordines, videlicet conjugatorum, continentium, atque rectorum significantibus, deque aliis templi ornamentis, de quibus scriptum est: *Omnia ex lapidibus pretiosis, qui ad normam quandam, atq; mensuram tam intrinsecus, quàm extrinsecus serrati erant à fundamento usque ad summitatem parietum, & intrinsecus usque ad atrium majus. Fundamenta autem de lapidibus pretiosis, lapidibus magnis decem, sive octo*

* *Cod.* significans

3. Reg. 7. 9. 10.

A *cubitorum.* Lapides isti lapides pretiosi, & fundamenta hæc illa sunt, quibus vel de quibus Apostolus dicit: *Jam non estis hospites, & advenæ, sed estis cives Sanctorum, & domestici Dei superædificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum &c.* Et illa quidem ædificatio manu facta, sicut omnis terrena constructio, fundamenta deorsum habens tendebat sursum: hæc autem ædificatio spiritualis fundamenta sursum habet, quemadmodum Psalmista *Fundamenta*, inquit, *ejus in montibus Sanctis.* Etenim fundamentum fundamentorum est Christus. Nulli dubium, quin sit ipse Altissimus lapis, *ad quem accedentes*, ait Petrus, *lapidem vivum & ipsi tanquam lapides vivi superædificamini.* Neque tamen eò tendit, ut super illum debeamus elevari. *Ad normam*, ait, *quandam, atque mensuram tam intrinsecus quàm extrinsecus serrati erant.* Ac deinceps: *Æqualis mensuræ secti erant.* Hoc planè secundùm unam eandemque fidem intelligendum est. Nam fide quidem omnes isti lapides vivi, lapides pretiosi æquales sunt, & tam intrinsecus, quàm extrinsecus serrati sunt, quia tam coram Deo, quàm coram hominibus idem dicunt, & idem sapiunt, unde & tanquam serrati, sive secti benè conjungi & sibi cohærere possunt: operatione autem vel potentia plurimùm differunt. Unde & Apostolus: *Hæc autem*, inquit, *omnia operatur unus, atque idem Spiritus dividens singulis prout vult.* Et benè *ad normam quandam atque mensuram.* Unus enim, & solus, qui sine ulla mensura omne datum optimum & omne habeat donum perfectum, ille est, de quo Joannes Baptista: *Non enim*, inquit, *ad mensuram dat Deus Spiritum.* Illi omnia Pater dedit in manus: nos autem omnes ad mensuram de plenitudine ejus accepimus.

ad Ephes. 2. 19.

Psalm. 86. 1.

1. Pet. 2. 4. 5.

3. Reg. 7. 9. & 11.

1. Cor. 12. 11.

Joan. 3. 34.

Similiterque de cedro, inquit, tam in atrio majori, quàm in atrio domûs Domini interiori, sive in porticu domûs cum lapidibus, vel super lapides ordinantur & cedri: quia videlicet in ædificatione Dei decet, ut & tanquam lapides simus per patientiam stabiles & firmi, & tanquam cedrus imputribilis bonis eos, qui foris sunt provocemus exemplis, dicamusque cum Apostolo: *Christi bonus odor sumus Deo in omni loco.* Sanè atrium domûs hi sunt, qui propter charitatem intus positorum ad exteriora se extendunt, ut eis excludentibus importuna quæque sanctum non inquietetur otium illorum, qui Religioni & Sanctæ contemplationi magis idonei sunt. Usque ad illud D atrium pertingit opus Salomonis accuratissimum: quia profectò, quidquid operatur Christus in eis, qui sibi intus assistunt, illis proficit, qui, ut prædictum est, propter eos fideliter laborando ad exteriora se se negotia distendunt. Similiter in tabernaculo per Moysen ædificato, & in ejus atrio multa erant ornamenta, Ecclesiæ decorem præfigurantia, de quibus non est modò dicendum per singula. Hoc dixisse me nunc sufficiat, quòd *anima mea* ingrediens *in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei* liquefacta est igne amoris, ut dilectus locutus est de talibus, & ideo *effudi in me animam meam*, cùm non possem forinsecus ostendere talia ornamenta in re, qualia leguntur in præfiguratione. Si aliquando foras *effudi animam meam* quærendo exteriùs,

3. Reg. 7. 12.

2. Cor. 2. 15.

exteriùs, quæ de tabernaculo, vel domo Dei memoriter tenebam interiùs, quærebam in opere suo verum Salemonem cuncta mirabiliter, & visibiliter ornantem, verbi gratia, Leones, & boves & Cherubin in basibus templi, hoc est, in Prælatis exprimentem sicut in Stephano Protomartyre, qui
Act. 6. 8. erat *plenus gratia, & fortitudine, gratia* videlicet bovinæ mansuetudinis erga bonos, quibus ministravit: *fortitudine* leoninæ austeritatis contra ma-
ibid. 9. & 10. los, quos increpavit, & *sapientia* Cherubin, cui non poterant resistere disputantes cum illo. In opere, inquam, suo forinseco & manifesto quæsivi verum Salomonem, & non inveni illum: vocavi, & non respondit mihi.

Ampliùs autem & hoc animam meam per ignem compunctionis liquefecit, vel etiam tabefecit, quòd igne Babylonico domum Dei destructam, columnasque illius dejectas vidi, vel stantibus utcunque parietibus ejus dominabatur in ea Rex profanus, Rex Antiochus Machabæis, id est, omnibus Catholicis interdum fictus amicus, interdum manifestus inimicus. Quoniam sicut Antiocho vendente sacerdotium impio Jasoni ignis sacrificii, qui per septuaginta annos Babylonicæ captivitatis, in qua vixerat, extinctus est: ita regnante nunc Simoniâ domus Dei facta est spelunca latronum & domus negotiationis, atque ut verbis utar Leonis Papæ IV. ad Leonem Augustum scribentis, *extincta est virtus sacrificii.* Et Beatus Augustinus dicit: *Ignis Sancti Spiritûs non lucet in eorum sacrificiis, qui domum Dei domum negotiationis fecerunt.*

Inter hæc omnia *dicitur mihi quotidie, ubi*
Psal. 68. 12. *est Deus tuus?* Ubi est, qui dixit: *Zelus domûs tuæ comedit me?* Ubi est, qui facto de restibus flagello cœpit ejicere vendentes, & ementes de
Matt. 16. 18. templo? Ubi est, qui dixit Petro: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam?* Nonne vides portas inferi, portas principum infernalium stare in altum subrectas, & quid valet, quod
Ps. 23. 9. contra easdem portas psallitis, & dicitis: *Tollite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ? Quis*, vel ubi *est iste Rex gloriæ? Ubi est* iste *Deus tuus? Hæc recordatus sum, & effudi in me animam meam*, ut intra me ipsum tacitè pensarem, ubinam Deum meum demonstrare possem. Meditatus sum sicut docet Psalmus titulatus *in finem intellectûs filiis Core.*
Rom. 1. 20. Unde quoniam *invisibilia Dei*, sicut ait Apostolus, *per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur*, effudi animam meam, id est, ad intelligentiam dilatavi, & per sensuum fenestras exteriora collustrans ipsa quidem ad affectiones sensuum propriis qualitatibus variata distinxi, Deum verò, quia qualitatibus istis non subjacet, his sensibus non cognovi. Relictis ergo sensuum instrumentis per se ipsum cœpit animus meus ea, quæ non subjacent sensibus, contemplari sicut sapientiam & se ipsum & hujusmodi. Sed & variabilia hæc invariabilis Deus excedit. Ut ergo eum aliquatenus attingerem, qui est ultra me, *effudi animam meam* super me. Et quare hoc feci?

A *Quoniam transibo*, Vel ingrediar *in locum tabernaculi admirabilis*, id est, per Ecclesiam, in qua sunt admirabiles sancti, ad cœlestem Jerusalem perveniam. Præsens Ecclesia *Tabernaculum* est, extra quam si quis quærat Deum, errat. Hoc est *admirabile tabernaculum*, quoniam in corpore fidelium non regnat peccatum, sed anima facit corpus arma justitiæ, & ipsa dominans corpori obedit Deo sibi dominanti, cujus adjutorio spernit illecebras, tolerat aspera, tendit ad alta, transit ultra omnia transitoria. Ipsiusenim vox est: *Quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei*, æternam in cœlis, ad quam suspirans in hoc tabernaculo præsentis Ecclesiæ gemens ego anima
B solatia multa interim habeo

In voce exultationis & confessio-
nis: quia *vox exultationis & salutis est in taber-* *Ps. 117. 15.*
naculis justorum tam consona, tam dulcis, ut non solùm spiritalis auditor in ea jucundetur, & corde sursum elevetur *usque ad domum Dei*, sed etiam sæcularis aliquis adhuc militans huic mundo admiretur, & afficiatur in voce exultationis & confessionis, dum auditur sonus epulantis Ecclesiæ, dum saginatus vitulus manducatur, dum symphonia & chorus auditur, de quo frater invidus miratur etiam ille, qui non desiderat vitulum jugo destinatum obedientiæ, sed hœ-
C dum petulcum, & fœtidum cum suis amicis manducare, quem foris expectans dari sibi non vult intrare, nisi fortè patre invitante, quem pro talibus orare debemus, ut etiam his introductis ad societatem multitudinis epulantis impleatur gaudium patris neminem volentis perire, sed omnes ad agnitionem veritatis venire. Tunc enim in voce exultationis & confessionis *sonus epulantis* familiæ celebrior audietur, cùm plenitudine gentium primò introducta ipse Pater familias reliquias Judæorum colliget, vel carnales & litterales Judæos à littera occidente vocando ad spiritum vivificantem, vel eos, qui confitentur se nosse Deum, factis autem negant, perfectè convertendo, ut sicut nominetenus dicuntur Judæi, id est,
D *confitentes*, ita sint in veritate non solùm verbis, sed etiam factis Judæi, id est, Confessores Christi.

In Hebræo legitur: *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes per diem ac noctem, cùm diceretur mihi totâ die: ubi est Deus tuus? Hæc recordatus sum, & effudi in me animam meam: quia veniam ad umbraculum, tacebo usque ad domum Dei, in voce laudis, & confessionis multitudinis festa celebrantis.* Nonne qui dicit: *tacebo usque ad domum Dei*, satis indicat: extra domum Dei manentibus non posse aptè responderi, dum dicunt Christiano fideli: *Ubi est Deus tuus?* Veniant in *domum Dei*, auscultent non foris à longè, sed intus de prope scripturas & Cantica Divina *in voce laudis, & Confessionis multitudi-*

nis epulantis, ac festa celebrantis. Cantent se mel in veritate Canticum Graduum usque ad quartum decimum, & quintum decimum Canticum radiuum, ne semper extra positi dicant mihi: *Ubi est Deus tuus.* Certè ibi eum invenient, quoniam *illic mandavit Dominus benedictionem, & vitam usque in sæculum.* Illic sentient *unguentum, quod descendit in barbam, barbam Aaron, quod descendit in oram vestimenti ejus sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion.* Ibi per gratiam Dei ego filius *Core* jam positus *in finem* psallo, & sicut cervus desidero adhuc ultra gradus istos ascendere in finem dicens: *Quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei* non manufactam, æternam in cœlis, ad quam ducor in voce exultationis, & confessionis, dum spirituali aure auditur sonus epulantis, ac festa celebrantis multitudinis.

Is. 132. 3. ibid. 2.

Trahitur hic forma loquendi ab illa similitudine, qua cùm homines festa vel nuptias celebrant, organa introducunt & alia musica instrumenta voluptati aurium servientia. Et si quis quærit, quid illic agatur, ne videantur inepta cantica, dicunt se nuptias, aut festum diem celebrare palliantes honesto nuptiarum seu festi nomine rem luxuriæ. Sic ergo sonus æternæ festivitatis mulcet aures cordis, & excusatur delectatio exteriorum aurium, si major est interiorum, si videlicet delectat plus sensus intellectum, quàm cantus auditum. Nam cùm mihi accidit, ut me plus delectet cantus, quàm res, quæ cantur, pœnaliter peccare me confiteor, ait in libro * Confessionum B. Augustinus. Mulceat ergo auditum cantus, nunc suavis, nunc altisonus, nunc Psalmorum, nunc Hymnorum, vel Canticorum spiritualium: sed plus mulceat spiritum spiritalis intellectus, dum quod profertur ore vel percipitur aure, hoc ipsum spiritaliter intellectum versetur in corde. Inter hujusmodi symphonias, & psalmodias rapitur cervus, ipse videlicet rationalis animus ad fontes aquarum, quas interdum bibens ita compungitur & perfunditur, ut etiam exterior homo inde habeat aquas lacrymarum: attamen corpus, quod corrumpitur aggravat animam ex infirmitate carnis ad consueta relabentem, & phantasias cogitationum inutilium quasi muscas importunas sustinentem. Igitur animus animam, ratio sensualitatem, vir mulierem confortat dicens:

* X cap. 33.

VERS. VI. *Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me?*

Ego animus, ego ratio, ego vir, ego interior homo ad imaginem Dei creatus, jam spe introgressus in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei te animam, te sensualitatem, te fœminam visibilibus & carnalibus detentam volo mecum trahere. Sed quia tu retraheris per corpus corruptibile aggravans te, in hoc *conturbas me*, quòd non comitaris me, ut tibi sapiant invisibilia, quæ sunt veritas, bonitas, justitia, sapientia, cæteraque domûs Dei fercula invisibilia quidem tibi, sed mihi visibilia, quia intus video, & sapio illa. Etiam in hoc valde *conturbas me*, quòd mihi talibus ferculis avidè inhianti maximè inter psallendum & orandum tu quasi Eva serpenti consentanea, vel per carnem languida phantasticas turbas cogitationum de visis, auditis, gustatis, olfactis, & tactis, extrà sensibilibus conceptas importunè ingeris memoriæ, quæ mihi homini interiori cùm sit quasi os aut venter, recordationibus inutilium cum recordationibus rerum utilium repleta sic conturbatur, sicut venter tuus exterior carneus turbatur, quando cibis non solùm utilibus, sed etiam inutilibus aut etiam venenosis repletur. Hoc autem quotiens contingit, tu anima carnem sensificans valde turbaris, quia cùm tui sit officii carnem animare, ciboque illius in stomacho decoquere, multus tibi labor incumbit, non solùm quæ utilia sunt in cibis, per artus corporis digerenti, sed etiam surfures per secessum, & maximè venenosa per vomitum egerenti. Cùm ergo tibi animæ sit onerosa hujusmodi turbatio, *quare tu conturbas me* ingerendo mihi phantasias cogitationum inutilium & noxiarum? Scio quòd inde *conturbas me*, quia tu conturbaris à carnalium quinque sensuum delectatione tanquam à serpente mala suadente & illicita ingerente vel suggerente. Ab isto serpente conturbata *conturbas me*, contristata contristas me suggerendo & ingerendo inutilia & noxia, quodque tu pateris in rebus, me pati cogis in cogitationibus. Nam sicut tu ad res per oculos visas, per aures auditas, per gustum, odoratum & tactum sensas moveris & turbaris, eisque, cùm delectent, subtractis, cùm offendunt, ingestis contristaris: ita per rerum phantasticas imagines *conturbas me* tu anima priùs turbata per res. Beata esses tu anima, si esses imperturbabilis ad res: & ego animus essem beatus, si essem imperturbabilis ad cogitationes. Nunc autem quia tu conturbaris ad res, & ego turbor ad cogitationes, *infelix ego homo! quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum*, istum videlicet *Core*, qui in loco Calvariæ passus est pro me animo, ac pro te anima, insuper etiam pro humana carne liberanda. Hoc sciens

Rom. 7. 24.

Spera in Deo, quia Deus fortis, vivus assumpsit & me spiritum, & te animam, & carnem nostram, tria videlicet sata farinæ, id est, naturæ humanæ fermentando in unum, ut per Divinitatis fermentum in his tribus satis absconditum fiat, quod Apostolus ejus dicit: *Deus autem pacis sanctificet vos per omnia, ut integer Spiritus vester, & anima, & corpus sine querela in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur.* Quia enim tria hæc assumpsit, utique tria hæc liberabit. Serpens autem, id est, libido carnalis ab illo non fuit assumpta, quia non illum Eva libidine infecta concepit, sed Virgo inviolata sancto Spiritu obumbrata, & ab æstu carnalis concupiscentiæ omnino aliena. Ideo ipse non ut cervus invenenatus pro sui remedio desiderabat

1. Th. 5. 23.

rabat ad fontes aquarum, quia non erat in eo ullus pravæ libidinis motus, aut venenum, qui nunquam ex prava libidine videndi, audiendi, gustandi, olfaciendi, tangendi aliquid vidit, audivit, gustavit, olfecit, tetigit.

Spiritus tamen malignus in deserto illum tentans hoc efficere voluit, ut ipsum de pane loquentem gustandi aviditate audiret, de omnibus regnis mundi & gloria eorum suggerentem libenter adoraret, quasi cupidus videndi, audiendi, gustandi, olfaciendi, tangendi pulchra, & delectabilia quinque sensuum irritamenta regibus mundi abundantia: [Matt. 4. 9.] *Hæc*, inquit, *omnia dabo tibi, si cadens adoraveris me.* At ille quinque limpidissimos lapides habens in pera sua, de uno tentatorem stravit, quoniam quinque sensus in carne sua mundos ab omni libidine habens, verba quidem diaboli auditu simplici percepit, sed verbis ejus deceptoriis verba veritatis respondit, & sic verus David magnum Goliam stravit. Quid enim contra istum Virginis Filium virtutis haberet ille malignus, qui mulierem primam in serpente deceperat, quam pomo vetito monstrato videndi & gustandi libidine infecerat? [Gen. 3. 6.] *Vidit* enim, ait Scriptura, *mulier lignum, quòd esset pulchrum visu, aspectuque delectabile, & ad vescendum suave.* Sic delectabiliter videns, audiens, gustans, olfaciens & tangens fructum ligni vetiti ex toto corrupta & conturbata seu contristata est, pariterque virum corrumpi, conturbari & contristari fecit, ut ille pariter cum illa sententiam mortis exciperet, quæ ad posteros eorum in libidine serpentinæ suasionis conceptos, & in dolore genitos propagata nihil suum in isto *Core* habuit: quia etsi spiritum & animam & corpus naturæ humanæ assumpserit, vitiosa tamen libido quinque sensuum longè ab illo fuit. Quid ergo proficeret in illo spiritus malignus tentando sine suo instrumento, sine libidine scilicet quinque sensuum, per quam veluti per serpentem lubricum deceperat primam mulierem primumque virum? Nempe in ista tentatione spiritus rationalis quasi Vir, sensualitas animæ quinquepartita quasi mulier viro subdita in carne mundissima velut in terra paradisiaca fuit. Sed serpens defuit, quia libido carnalis in carne illius non fuit. Ut ergo serpentem nostrum interficeret per crucem in carne sua, vetus homo noster simul cum illo crucifixus est, & ille velut serpens æneus ab omni veneno libidinis alienus in ligno suspensus omnibus pia fide illum aspicientibus, & in ipso sperantibus, dat medicinæ salutaris effectum.

Hunc aspexi ego rationalis spiritus credendo in eum, & liberatus sum per eum partim in re, partim in spe, ita ut condelecter legi Dei liberatus à delectatione peccati, & aversus ab omni mortifera voluntate peccandi, dolens de peccato præterito, & libenter cavens de futuro. Erit autem perfecta mihi libertas à peccato, consummato in me regno justitiæ, quod oro dicens: [Matt. 6. 10.] *Adveniat regnum tuum.* Et quia te animam quasi mulierem meam, & carnem quasi terram in spinis & tribulis doleo esse sub maledicto per serpentem illato, adjungo ex doctrina *Core* in cottidiana, & assidua oratione: [Ibid.] *Fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra.* Hoc autem dico vehementer quasi cervus ad fontes aquarum sitibundus, desiderans, ut quomodo ego spiritus liberatus à peccato servusque factus Deo condelector legi Dei secundùm rationis virtutem interiorem: sic etiam tu sensualitas, & tu caro mea libereris à peccato, & serviens Deo sentias voluntatem Divinam fieri in te, sicut ego spiritus eam sentio fieri in me adimpleto petitionis effectu, quem sicut cervus desiderans ad fontes aquarum tibi Deo forti vivo, quem in hoc Psalmo sitio, dico assiduè: Fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra. *Quare ergo tristis es anima mea, & quare conturbas me*, dum quasi desperans te posse ascendere post me ad condelectationem legis Dei, vis me trahere ad infima post te, ut quomodo tu delectaris in rebus visibilibus, ita ego spiritus delecter in earum imaginibus meo sensui occultè se ingerentibus multò importuniùs, quàm visibilia ipsa se ingerant quinque sensibus tuis? *Quare* per tales imagines, maximè in oratione *conturbas me?* Aut *quare tristis es* quasi desperans te posse ascendere post me? *Spera in Deo.*

Quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultûs mei & Deus meus. Jam *confitebor* eum Salvatorem meum, quia spe salvus factus sum ego spiritus, jam ex parte in re salvatus. Adhuc restat illi denuo confiteri etiam pro tua salvatione o anima mea, pro qua non dico, quia jam confiteor, sed *adhuc confitebor*: quia futurum est bonum, de quo loquor, videlicet salus animæ meæ cum carne sibi adhærente. Quæ salus, dum completa fuerit, plena laude *confitebor illi*, quòd ipse est *salutare vultûs mei* dando salutem plenam, quæ non erit eo absente, ac per speculum & in ænigmate apparente in tabernaculo isto admirabili, sed eo præsente & facie ad faciem, vultu ad vultum se conspicuum nobis exhibente: nobis dico, id est, mihi spiritui, & animæ & carni. Cùm hoc fuerit, tunc *confitebor illi: salutare vultûs mei, & Deus meus*, quia tunc vultus ejus vultui meo quasi mundo speculo insignitus erit mihi salutaris dando vultui meo salutem plenam in domo Dei æterna: quod in tabernaculo peregrinantis Ecclesiæ non complebitur in te, fit tamen in spiritu. *Ideo spera in Deo* anima mea, spera & sperando semina modò in tabernaculo, quod metas & comedas in domo præsentialiter facie ad faciem apparente, vultu ad vultum arridente Salvatore meo & tuo depulsa tristitia, in qua nunc turbaris & tristis es anima mea. Tunc implebitur quod ipse dicit: [Luc. 6. 21.] *Beati, qui nunc fletis, quia ridebitis.* Itaque tristari quidem te dissuadeo, sed flere concedo, dum dicitur mihi, & tibi cottidie, ubi est Deus tuus? Tristitia namque tua me tabefecit, sed fletus tuus aliquotiens

quotiens me refecit, quia *fuerunt mihi lachrymæ* A *meæ* vel tuæ *panes die ac nocte, dum dicitur mihi cottidie: ubi est Deus tuus?* Plora ergo, sed absque mordaci & sæculi hujus tristitia mortem operante, atque desperationem salutis generante. Plora, sed in spe gaudendi, quando apparebit *Core*, qui est *salutare vultûs mei, & Deus meus.* Ex eo enim, quòd vultum meum, videlicet formam servi accepit, salutem vultui meo tribuit, & ipse est *salutare*, vel salvator *vultûs mei*: Ex eo autem, quòd ipse idem creator meus inspiravit in faciem meam vultum meum, spiraculum vitæ, creans me in primo parente, confiteor quòd est Deus meus.

VERS. VII.

Deus meus, quia creavit me: *Salutare* B meum, quia redimendo salvavit me. Spera in Deo salutari meo anima mea, ut & ego Spiritus exultem in Deo salutari meo, & tu anima magnifices Dominum sperando & credendo in ipsum. Spera, inquam, in Deo, non in me, nulla enim vel tibi vel mihi salus in me, aut ex me: sed potiùs *ad me ipsum anima mea conturbata est*, ad me ipsum refero, mihimetipsi attribuo, quòd *anima mea* turbata est, quoniam inde factus sum mihimetipsi gravis ego spiritus rationalis, & causa turbationis animæ, & carni meæ, quòd elatus in superbia, dum tibi Deo meo, salutari vultûs mei, Superiori meo nolui humiliter & obedienter subesse, inferiori meo videlicet sensualitati & carni non potui utiliter præesse. Justè namque in inferiora mea C perdidi concessum mihi dominium, qui te superiorem meum non recognovi Dominum meum. Justè ancillam sensualitatem & carnem meam inveni mihi spiritui rebellem, qui Domino meo rebellis extiti superbiendo & alta sapiendo nec humilibus consentiendo.

Propterea memor ero tui de terra Jordanis & Hermonym, à monte modico. *Jordanis*, ubi tu Domine *salutare vultûs mei*, & Deus meus Baptisma consecrâsti, interpretatur *descensio*: & Hermoniim nomen montis est, qui est juxta Jordanem, interpretatur D *Anathema.* Propterea ego spiritus per superbiam turbatus, & jure Dominii mei in sensualitatem & carnem propter elationis culpam justè privatus *memor ero tui de terra Jordanis*, ubi per tuam humilitatem baptizatus à servo tuo mihi per superbiam tumenti medicinam providisti, ubi tu descendens in aquas me quoque descendere & humiliari docuisti: ubi hominem, qui similitudinem Divinæ altitudinis perversè ambierat, & similitudinem Divinæ bonitatis, ad quam creatus fuit, neglexerat, revocasti ad suæ conditionis ordinem, locum, & modum. Ordo quippe rectus est, ut homo de infimo elemento sumptus, de terra scilicet plasmatus, & elemento aquæ se recognoscat inferiorem, nec Deo Altissimo se affectet in altitudine consimilem fore, cùm non solùm Angelorum corpora A spiritalia vel ignea, in quibus apparent, ut Angelus in rubo, sed etiam volucrum & piscium corpora de aquis creata in sui conditione locum teneant homine superiorem, qui de terra sumptus est, & terra est, atque in terram ibit. Homo erga locum suum non tenuerat, qui diabolo suadente Altissimo similis esse affectaverat.

Quo contra sapiens dicit, *Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris.* Eccl. 10. 4. Nam spiritus malignus totiens ascendit super nos volens equitare nos, quotiens per superbiam tentat nos: qui cùm in alta semper tendat, suos etiam equos per stimulos superbiæ quasi calcaribus urget, ut se in altum elevent. B Sed homo, qui locum suum non deserit, qui se terram vel pulverem cognoscens non dico sub ignem vel aërem, sed etiam sub aquam deprimit spiritu superbiæ illum suis calcaribus urgente, citò ab equite maligno & superbo deseritur, & ab illo sessore in humilitate gradiens in humo, velut homo regetur qui dicit: *super quem requiescit Spiritus meus, nisi super humilem, & quietum, & trementem verba mea?* Isa. 66. 2.

Igitur non equum saltibus elationis assuetum, sed humilem humiliter gradientem equitavit asellum *Core* noster tendens ad locum Calvariæ, ubi evidentissimam dedit formam suæ humilitatis, mansuetudinis & patientiæ. Ibi revera fluxit Jordanis aqua Baptismalis, cùm decurrente unda pretiosi sanguinis & omnes, ad C quos pervenit aqua ista, salvi facti sunt, quia humiles facti sunt, suumque Ordinem, locum, & modum tenere didicerunt. Unde quasi terra Jordanis irrigua fructus magnos fecerunt, quorum primi fuerunt, quos Ecclesia primitiva Patres & Magistros habuit, à quibus & ipsa *terra Jordanis* irrigua & fructifera esse didicit, sicut scriptum est: *Ecclesia crescebat, & confortabatur ambulans in timore Dei, & consolatione sancti Spiritûs replebatur.* Act. 9. 31. *Ambulans*, inquit, *in timore Dei*, non volans, aut saltans in tumore Diaboli, *consolatione Sancti Spiritûs replebatur*, ne terra inanis & vacua, sed *terra Jordanis*, fructifera esset.

D *Propterea memor ero tui de terra Jordanis*, qui *humilia respicis, & alta à longè cognoscis.* Ps. 112. 6. *Alta* dico per elevationem, non *alta* per virtutem, Sicut enim campis & vallibus, aut alveis Jordanis vicinus est ad litteram mons *Hermon*, sic verè humilitati vicina est virtutum constantia, quam significans mons *Hermon* dicitur *Anathema*: quia virtus humilitatis anathematizat peccata cavente ratione discretionis, ne, dum nimiùm servatur humilitas, regendi frangatur auctoritas. Ipsa ergo regendi vel increpandi auctoritas humilitati conjuncta est quasi mons Hermonym, quia vitia detestatur & anathematizat. Est & *mons medicus*, vel sicut in Hebræo legitur: *Mons minimus*, quoniam renati per Baptismum, & rigati per Spiritum sanctum pœnitentia quidem parvuli sunt & humiles ac minimi suo judicio apud se, sed virtutibus alti

apud

apud Deum. Esto igitur tu *terra Jordanis*, descende, ut eleveris. Esto *Hermon* anathematizando te ipsum & displicendo tibi, ut placeas Deo. Beatus Gregorius in Job * super hunc locum dicit: *Hermon anathema, id est alienatio interpretatur. De terra ergo Jordanis & Hermoniim Dei reminiscitur, qui in eo, quòd semetipsum dejecit, atque à se alienus existit, ad conditoris sui memoriam revocatur. Hinc est enim, quod voce veritatis dicitur:* Si quis vult post me venire, abneget semetipsum. *Semetipsum enim abnegat qui calcato typo superbiæ ante Dei oculos esse se alienum demonstrat.* Sic David parvus apud se, magnus apud Deum dixit: *Ludam & vilior fiam, & ero humilis in oculis meis.* Qui cùm esset apud se humilis, erat quasi mons immobilis in constantia regi- B minis. Item Joannes Baptista humilis quidem quasi terra Jordanis non se dignum judicavit solvere corrigiam calceamentorum Christi, sed magnus coram Domino dignus habitus est baptizare Dominum in Jordane. Ipse itaque non solùm de terra Jordanis fuit per humilitatem, sed etiam mons *Hermon* per auctoritatem, qua peccatores anathematizavit dicens: *Genimina viperarum, quis vobis ostendit fugere à ventura ira?*

* S. Greg. M. Lib. XXXIII. Moral. c. 6.

Luc. 9. 23.

2. Reg. 6. 22.

Luc. 3. 7.

Hic mihi occurrit quorundam fatua humilitas, & aliorum stulta procacitas. Nam sunt, qui sic humiliantur, ut boni æmulatores non sint, neque audeant manifestè aliquid loqui ad emendationem vitiorum. Et sunt alii tam protervi, & ad reprehendendum prompti, ut eis onerosum sit non habere, quod reprehendant. Priores *de terra Jordanis* aliquid habent; sed de monte modico *Hermoniim* nihil habent. Secundi de *monte* aliquid videntur habere, sed procul sunt *à Jordane*. Medio tutissimè incedunt, qui dilectione hominum & odio vitiorum pariter ardentes neque super homines extolluntur, neque vitiis aliquando ita subduntur, ut aliena vitia tacendo faciant sua, quod est crudelitas maxima. Si enim frater tuus vulnus haberet in corpore, quod vellet occultare, cùm timeret secari, nonne crudeliter abs te fileretur & misericorditer indicaretur? Quantò ergo potiùs eum debes manifestare arguendo primò inter te & ipsum solum, deinde coram testibus, postremò coram Ecclesia, ne perniciosiùs putrescat in corde? Talis Deo D placet humilitas, quam comitatur charitas *non agens perperam*, id est, perversè contra propriam conscientiam, bonum malum vel malum bonum dicendo, aut loquenda tacendo, seu tacenda loquendo, quæ usque adeo *non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati*, ut impugnando iniquitatem, defendendoque veritatem concitet sibi plerumque adversa: quæ non *irritatur, sed omnia suffert, omnia sustinet*, & inter hæc *nunquam* sic *excidit*, ut vel ab impugnatione iniquitatis, vel defensione veritatis propter adversa cesset, inter quæ *patiens est & benigna*. Patiens, ut nolit vinci à malo: Benigna, ut vincat in bono malum.

1. Cor. 13. 4.

Est ergo virtus humilitatis quasi *terra Jor-* A *danis* irrigua, quia Deus humilibus dat gratiam, & custodiens parvulos Dominus dicit: *Sinite parvulos venire ad me: talium est enim regnum cœlorum.* Item: *Nisi efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum.* Item: *Beati pauperes Spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Item: *Omnis, qui se humiliat, extaltabitur.* Ipse respexit humilitatem ancillæ suæ, quasi *terram Jordanis* frugiferam, spinas & tribulos non habentem. Ipse exaltavit humiles quasi terræ illi vicinos montes, inter quos & ipse illius terræ fructus & lilium convallium crevit in montem excelsum, ita ut impleat mundum universum. Cùm enim primò esset *lapis* parvulus *de monte sine manibus abscissus*, & haberetur sicut mons *Hermon* mons anathemizatus factus pro nobis maledictum, ut nos de maledicto legis liberaret, nunc elevatus est super omnes colles in verticem montium, & fluent ad eum omnes gentes in aquis *Jordanis* per navem Sanctæ crucis. Præclara est valdè virtus humilitatis, per quam venitur usque ad verticem montis. Pulchrè huic sociatur ardor charitatis quasi mons *Hermon* modicus, qui quasi mons immobilis manet, & nunquam excidit: quasi *Hermon* pravitates anathematizat, quasi modicus non inflatur.

Marc. 10. 14.

Matth. 18. 3.

Id. 5. 3.

Idem 23. 12.

Daniel. 2. 34.

Propterea memor ero tui Domine Jesu, qui es verus *Core*, cujus filiis atticulatur Psalmus iste, *memor ero*, inquam, *tui de terra Jordanis*, in qua nobis exemplum dedisti summæ humilitatis, *& de monte modico Hermoniim*, ubi C pro nobis maledictum factus quasi anathematizatus inter latrones pependisti cum iniquis reputatus, quo facto maximam tui erga nos charitatem commendasti, quia *majorem charitatem nemo habet, quàm ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Propterea*, quia in nocte, qua tradebaris, discipulorum pedes abluens, & quasi aquis Jordanicis rigans commendasti eis humilitatem dicens: *Exemplum dedi vobis, ut & vos ita faciatis; memor ero tui de terra Jordanis*: Et quia in eadem nocte per totam cœnam præcipuè charitatem docens ipsius quoque in te ipso exemplum dedisti ponens animam tuam pro amicis tuis, non quia jam erant amici, sed ut de inimicis fierent amici. *Propterea memor ero tui de monte modico Hermoniim*, de monte D Moria, ubi quondam Isaac Patri obedivit, ut immolaretur, ubi & David in area Areuna sacrificium obtulit, & Salomon templum ædificavit, ubi tandem Calvariæ locum passio & maledictio, seu anathemizatio, ac derisio sacravit, quia tu noster Pater *Core* passus, maledictus, anathematizatus, atque derisus pro nobis filiis tuis commendasti charitatem tuam nobis, qua majorem nemo habet. *Propterea memor ero tui de terra Jordanis* humilitatem servando, *& de monte modico Hermoniim* charitatem sectando: quia in oculis tuis despecta est humilitas, quam non commendat socia charitas, & nulla est charitas, quam destituit humilitas. *Propterea memor ero tui* non de sola humilitate, ne, dum nimium servatur humilitas, regendi frangatur auctoritas, nec de tali humi-

Joan. 15. 13.

Joan. 13. 15.

humilitate, qua sic diligantur homines, ut eo- A rum pariter diligantur errores, sed de humilitate per amorem charitatis maritata, & de amore Dei & proximi per humilitatem quasi uxorato, quia de tali tam spirituali duarum præcipuarum virtutum conjugio multarum aliarum virtutum propagatio veniet, in qua multi filii *Core* ne derideantur ut calvi, erunt per humilitatem quasi mitra candida de humili materia contexta infulati, & per charitatem quasi aurea lamina gloriosè coronati: quia ineffabile nomen Dei tali
1.Joan.4.16. coronæ inscriptum (*Deus enim charitas est*) glorificat subter humilitate mitratum, & desuper charitate coronatum. Humilitas quippe, ut dixi, de humili materia contexitur, dum & corpus per abstinentiam, ne lasciviat, & anima per pœnitentiam præteritorum, seu timorem futurorum peccatorum, ne superbiat, cautè humiliatur, tanquam si de stamine, ac subtegmine pannus byssinus ornamento Sacerdotali aptus contexatur, de quo non solùm tiara, sed & reliqua Levitica vestimenta fiant. Quæ sicut benè contexta, & diligenter candidata Levitam, Sacerdotem, vel Pontificem condecorant in habitu corporis: sic & multò ampliùs mens humiliata, & caro candidata pariterque humiliata honestant habitum interioris hominis, cùm in conspectu Dei apparebit humilis in mente quasi mitratus in capite, humilis quoque in toto suo esse tanquam indutus atque opertus alba & talari tunica.

Porro aurea lamina de pretiosa fit materia, cùm & de auro, quod est inter metalla pretiosius, fabricatur, & eidem pretiosum Dei nomen in- C scribitur. Sic & charitas de pretiosa re in corde nascitur & augetur, eique inscribitur nomen Dei, dum propterea libenter Deum diligimus, quia ipse prior dilexit nos, & quia ipse Deus charitas est. Hujus fulgor in mente similitudinem habet coronæ, cujus circulus est absque fine: quia Deus diligendus est ex toto corde & ex tota anima & ex tota virtute sine fine per omnia sæcula, sicut ipse nos prior dilexit absque initio ante omnia tempora sæcularia in filio suo, in quo nos prædestinavit, sicut Apostolus ait,
Eph 1. 4. *ante mundi constitutionem, ut essemus Sancti & immaculati. Sancti* videlicet per charitatem, *immaculati* per mentis & corporis humilitatem: *Sancti* per Spiritum *Sanctum*, qui amor est, *immaculati* per exempla Christi Filii propter nos humiliati D usque ad mortem, mortem autem crucis. Cui si commoriendo carnem nostram cum vitiis & concupiscentiis mortificamus, dum non in angaria, ut Simon Cyrenensis, sed in voluntaria humilitate crucem hujusmodi portamus, verè Sacerdotes Dei erimus justitia induti secundùm
Psal. 131. 9. quod dicitur: *Sacerdotes tui induantur justitia.* Justum quippe est, ut quomodo noster *Core* in loco Calvariæ crucifixus humilis inventus est, qui cùm esset Deus, habitu inventus est ut homo humilians se ipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis: ita nos filii Core humiles & obedientes maneamus usque ad mortem, mortem autem crucis, annitendo comprehendere cum omnibus Sanctis, quæ sit ipsius crucis latitudo, longitudo, sublimitas, & profundum.

Latitudo crucis reliquis dimensionibus ejus anteponitur, quia charitatis latum mandatum nobis ante omnia indicitur, cùm per Apostolum dicitur: *Ante omnia autem mutuam in vobismetipsis charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum.* Audis, quia charitas non solùm in capite operit calvitium filiorum *Core*, ut aurea corona, sed etiam totius corporis operit maculas de multitudine peccatorum inflictas tanquam vestis aurata, qua & Regina illa ornatur, quæ ad dexteram sui Sponsi stans conspicitur *in vestitu deaurato circumamicta varietate*, juxta quod scriptum est: quoniam universa delicta operit charitas, & quia charitas operit multitudinem peccatorum. Bona vestis charitas, qua non solùm confusionis operiuntur maculæ, sed in qua Regii decoris insi- B per ornatus agnoscitur. Sic ornari decet genus electum, Regale Sacerdotium, gentem sanctam, populum acquisitionis, omnes videlicet filios *Core*, id est, imitatores Passionis Dominicæ, quibus Psalmi hujus intellectus assignatur, qui ejusdem *Core* irrisoribus est impenetrabilis quasi abyssus, cujus non invenitur fundus: quia intellectus Psalmi hujus est valde profundus, ut abyssus. Attamen 1.Pet.4.8. Psal. 44. 10.

Abyssus abyssum invocat, quia VERS. VIII. profundum intellectum profundum crucis aperit, eumque profunda humilitas filiorum *Core* capit. Sicut enim pupilla nigra profundè videt, alba non: sic humile cor profundè intelligit, quia Spiritus Sanctus electos fugiens & humile cor inhabitans omnia scrutatur etiam profunda Dei. Sic *abyssus abyssum* invocat, quia profunda humilitas in se Spiritum Sanctum invitat scrutantem profunda Dei & administrantem filiis *Core* profundum intellectum.

Aliter: *Abyssus abyssum invocat*, dum filiorum *Core* intellectus per hoc adjuvatur & illuminatur, quòd testamentum vetus per novum exponitur. Nam duæ abyssus, duo Testamenta propter intellectûs profunditatem possunt intelligi, & *abyssus abyssum invocat*, dum lex Evangelio concordat. Lex Evangelium vocat, quando prædicit, quod impletur in Evangelio, ut est illud: *Prophetam suscitabit Dominus Deus* Deu. 18. 15. & 16.
de fratribus tuis, ut petisti in Horeb, quod in Evangelio impletum invenimus, ut Protomartyr Stephanus contestatur. Item: Evangelium vo- Joan. 19. 36.
cat legem, quoniam legis testimoniis utitur, ut est illud: *Os non comminuetis ex eo.* Item: *In ore* Matt. 18. 16.
duorum, vel trium testium stat omne verbum. Item 1. Tim. 5. 18.
lex dicit: *Non alligabis os bovi trituranti*, quod Apostolus docet dictum de prædicatoribus Evangelii. Hæc autem mutua testamentorum invocatio fit

In voce cataractarum tuarum

Deus, qui sedes super Cherubin & abyssos intueris, in cujus manu sunt *voces cataractarum tuarum*, id est Prophetarum, qui benè dicuntur cataractæ, id est, foramina secreta, qualia dicuntur esse in nubibus, per quæ descendit pluvia, vel etiam in cœlo, per quæ creditur emanasse quondam diluvialis aqua. Unde legitur: *Dirupti sunt fontes abyssi & cataracta cœli apertæ sunt.* Benè itaque Prophetæ, vel Apostoli dicuntur *cataractæ*, de quibus flu- Gen. 7. 11.

enta

enta Dei manant. Nam *in vocibus* hujusmodi A *cataractarum tuarum* Domine continentur judicia tua, quæ sunt abyssus multa. Duas verò abyssos principales duo judicia intelligimus, unum præsens, alterum futurum. Præsens, Gen. 3. 17. &c. quo dicitur homini: *Maledicta terra in opere tuo, cùm operatus fueris terram, non dabit fructus suos, sed spinas & tribulos germinabit tibi. In sudore vultûs tui vesceris pane tuo, donec revertaris in terram, de qua sumptus es.* Futurum, Matt. 25. 41. quo dicetur impiis: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis ejus. Abyssus* ergo *abyssum invocat in voce cataractarum*, id est, Prophetarum, vel Apostolorum docentium, quòd homo nisi præsentis judicii pœnis emendetur, in futuro judicio pœnis æternis tradetur. Hoc ergo pensans, Deus fortis & immortalis, B quem laudant Angeli, adorant dominationes, tremunt potestates, contremisco totus, & *ad me ipsum* Psal. 118. 120. *anima mea conturbata est. A judiciis enim tuis timui* sciens quòd multi à pœnis præsentibus transeunt ad pœnas æternas, dum *abyssus* præsentis & nunc imminentis judicii quando negligitur, *vocat* alteram *abyssum*, judicium videlicet extremum, quo inemendabiles mittantur in profundum inferni. Vel *abyssus abyssum invocat*, quando per judicium aquæ in diluvio factum prænuntiatur judicium, quo Deus judicaturus est vivos & mortuos, & sæculum per ignem. Hoc & arcus in nubibus cœli positus testatur, qui colore cæruleo judicium aquæ significat præteritum: Colore verò coccineo judicium ignis futurum.

Aliter: *Abyssus abyssum invocat in voce catara-* C *ctarum tuarum* Deus fortis, cùm de scripturis hominem docet homo. Docet namque homo divinitus doctus alium sæpe hominem in voce Prophetarum & Apostolorum, qua in re *abyssus abyssum invocat*, quando secundùm profundam fidem profundumque audiendi vel discendi desiderium datur sensus profundus in cor, & sermo profundus in os Doctoris. Unde Apo- 2. Cor. 6. 11. stolus ait Corinthiis: *Os nostrum patet ad vos o Corinthii, cor nostrum dilatatum est.* Quò contra ubi verbum Dei non recipitur nec amatur, abyssus ista in ore docentis ita siccatur, ut etiam bono Doctori propter malos auditores dicatur: Ezech. 3. 26. *Linguam tuam adhærere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir objurgans, quia domus exasperans est.* Ubi hoc evenit, ibi non *abyssus* D *abyssum*, sed ariditas ariditatem invocat, quia vel nullus, vel siccus erit sermo in ore Doctoris ob meritum indevoti auditoris.

Aliter: *Abyssus abyssum invocat*, quia vel profunda devotio Doctoris profundam devotionem in animo auditoris, vel è converso profunda devotio auditoris profundam devotionem vocat, id est, merito suo exigit in animo Doctoris.

Jerem. 17. 9. Aliter. Cùm Scriptura dicat: *Pravum est cor hominis & inscrutabile, quis cognoscet illud*, rectè cor hominis *abyssus* dicitur. Unde Apo- 1. Cor. 4. 3. stolus: *Mihi pro minimo est, ut à vobis judicer.* Et ut profundiorem abyssum ostenderet, adjecit: *Sed neque me ipsum judico.* De hac abysso ille *memor* Dei Rom. 11. 33. de terra Jordanis admirans ait: *O altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei: quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus.*

A Aliter: *Abyssus abyssum invocat*, id est, homo hominem, dum aliquid fidei, & veritatis illi prædicat, quod non facit in sua voce: Sed ô Deus *in voce cataractarum tuarum*, id est in *voce* sibi à te per occultas spiritûs tui vias immissa.

Aliter: *Abyssus abyssum invocat.* Natura siquidem nostra, & maximè rationalis animæ substantia, quæ sibimetipsi penitus incomprehensibilis secundùm physicam rationem, & quasi quidam *abyssus* est, Divinitatis in se substantiam & cognitionem *invocat*, quæ item, imò verò major *abyssus* est, siquidem Divinitatis essentia omni creaturæ incomprehensibilis est, quamvis creaturæ rationali capabilis est. Unde Pater Augustinus in orationibus suis ad Deum clamat dicens: *Noverim me, noverim te.*

B Aliter: Cùm quis quasi cervus desiderans ad fontes aquarum desiderat ad Deum fontem vivum, si multò afficitur desiderio, multo viventium aquarum satiabitur abysso, quoniam omni habenti desiderium bonum & magnum dabitur bonum desideratum, ab eo autem, qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo.

Aliter: *Propterea memor ero tui de terra Jordanis & Hermonym à monte modico* servando, ut supra dictum est humilitatem & charitatem, quoniam *abyssus abyssum invocat*, id est, multa dilectio multorum peccatorum indulgentiam impetrat juxta illud: *Dimissa sunt ei peccata multa,* Luc. 7. 47. *quoniam dilexit multùm.*

Aliter: Ideo ad me ipsum anima mea con- C turbata est, quoniam *abyssus abyssum invocat*, id est: multa peccata, multas pœnas requirunt per *judicia tua*, quæ sunt *abyssus multa*, quibus di- Psal. 35. 7. ctantibus & in præsenti vita punimur, & nisi emendati fuerimus, post mortem in anima, post resurrectionem in corpore simul, & anima torquebimur. Et de futuris quidem pœnis quid judicia tua in suæ profunditatis abysso super me refervent ignoro, quas *vocibus cataractarum tuarum* comminantibus timeo, sed de præsentibus pœnis tam multas jam peccatis meis exigentibus expertus sum, ut veraciter dicere possim:

Omnia excelsa tua, & fluctus tui super me transierunt. Ego enim sicut D Jonas inobediens per inobedientiam sorbente ceto voratus in profundum maris & *abyssi* deveni, & ibi tanquam in fundo maris, tanquam in regione longinqua in me ipsum pœnitendo reversus dixi: *Fluctus tui super me transierunt.* Et ego dixi: Expulsus sum ab oculis tuis. Putas videbo templum Sanctum tuum? Putas transibo in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei? Quanti mercenarii in domo Patris mei abundant panibus, ego autem hîc in ventre ceti cibus ejus factus absque cibo fame pereo. Dixi talia intra me ipsum non indulgentiam desperando, sed pœnas futuras meditando, quas timere cogebar de præsentium grandi experimento. Nam *omnia excelsa tua*, sive, ut in Hebræo habetur *omnes gurgites tui & fluctus tui semper me transierunt. Excelsa tua*, id est, mirabiles elationes maris in magnis tentationibus vel tribulationibus *transierunt*

runt super me, & fluctus tui in pœnis vel tentationibus minoribus venerunt super me. Sed in hoc mihi consolatio est & in medio tribulationum, quòd jam *transierunt* ex parte, unde mihi spes est, quòd ex toto transibunt.

Alia translatio habet: *Suspensiones tuæ, & fluctus tui super me transierunt. Suspensiones* ad futuram spectant abyssum, quam Deus minatur. Qui enim minatur, non premit nos magnitudinis suæ mole, nec multa fortitudine contendit nobiscum, sed volens nos emendari quasi manu extenta suspendit percussiones abyssi futuræ. Fluctus autem, quos in præsenti sentimus, est antecedens abyssus, in qua, si non purgabimur, altera dehinc abyssus, quæ nunc suspensa est, veniet super nos. Verùm si nos modò purgabimur, veniet quidem futuræ tribulationis abyssus, non tamen super nos, sed super tribulantes nos. Unde, ut affirmat Apostolus,
2. Thess. 1. 5. nunc *sustinemus tribulationes in exemplum justi judicii Dei.* Si enim, ut ait Petrus, nunc
1. Pet. 4. 17. *tempus est, ut judicium à domo Dei incipiat, &*
Ibid. 18. *hoc incipit à nobis juxta illud: A Sanctuario meo incipite, quis finis eorum, qui non credunt Evangelio? Et si justus* præsenti flagello justificatus *vix salvabitur, impius, & peccator ubi parebunt?*
Hebr. 12. 6. Si nunc Deus *flagellat omnem filium, quem recipit*, quomodo in futuro flagris tartareis cruciabitur, qui modò non recipitur? Tunc enim in judicio extremo revelabitur ira Dei de cœlo super omnem impietatem eorum, qui veritatem Dei in justitia detinent. Nunc autem suis filiis, qui disciplinam paternam disciplinatè recipiunt, inter ipsa flagella dulcescere & elucescere facit misericordiam suam, de qua subjungitur:

VERS. IX. *In die mandavit Dominus misericordiam suam.*

Super hunc locum Gregorius in Job dicit: *In die mandavit Dominus misericordiam suam, &*
** S. Greg. M. Lib. XXXIII. Moral. c. 26.* *in nocte declaravit. * Unusquisque superni doni gratiam in tranquillitate quietis percipit: sed quantum percepit, in adversitate perturbationis ostenditur.*
** Idem Præf. in Lib. 1. Moral. cap. 2.* ** Misericordia ergo Domini in die mandatur, quia in tranquillo tempore cognoscendo percipitur. In nocte verò declaratur, quia donum, quod in tranquillitate sumitur, tribulationibus manifestatur.*

Aliter: In nostra translatione sic legitur: *In die mandavit Dominus misericordiam suam, & nocte canticum ejus.* Hoc est: *In die*, manifesta scilicet scripturarum cognitione, arridente quoque pacis & prosperitatis luce *mandavit Dominus misericordiam suam*, in gratiarum actione cantari, & *in nocte*, id est, in tribulatione *mandavit canticum* frequentari ejusdem
Rom. 5. 3. misericordiæ. Unde Apostolus: *Gloriamur*, (inquit) *in tribulationibus, scientes, quod tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio verò spem, spes autem non confundit.* Et
Psal. 100. 1. Psalmographus alias *misericordiam* (inquit) *& judicium cantabo tibi Domine.*

A Aliter: *In die* prosperitatis *mandavit Dominus misericordiam suam* sperari, quòd videlicèt suos misericorditer & castiget in tribulatione, & opportunè liberet de tribulatione secundùm quod ipse est adjutor in opportunitatibus, in tribulatione: sed *in nocte declaravit*, id est, in ipsa tribulatione manifestavit, quàm fuerit verax in sua promissione. Ergo ut formica in æstate colligit, quod in hyeme prosit: & nos in die prosperitatis discere debemus, quàm Dei misericordiam in nocte adversitatis sperare debeamus, ut ea veniente canticum ejus frequentare sciamus. Didicerat Job in prosperitate quid cantari oporteret in adversitate. Unde quasi doctus Cantor non murmuravit *in nocte*, sed benè cantavit dicens: *Si bona suscepimus de manu Domini, mala* *Job. 2. 10.*
autem quare non sustineamus? Dominus dedit,
B *Dominus abstulit. Sicut Domino placuit, ita factum est: Sit nomen Domini benedictum.* Similiter nautæ providendum est in tranquillitate, quomodo navis gubernetur in tempestate, quam quia semper ventorum instabilitas & temporum volubilitas minatur, nihil restat, nisi orare sine intermissione. Unde in Hebræo legitur: *Per diem mandavit Dominus misericordiam suam, & in nocte canticum ejus. Mecum oratio Deo vita mea. Dicam Deo: petra mea: quare oblitus es mei?* Nostra verò translatio sic habet:

Apud me oratio Deo vitæ meæ

Dicam Deo: Susceptor meus es. VERS. X.

Quid ergo agam ego filius *Core* timens vel sustinens tribulationis noctem? quid offeram Deo
C meo? certè orationis incensum non extra me in thuribulo metallino, sed intus apud me positum, & charitatis igne conflagratum, quo *apud me oratio mea Deo vitæ meæ* talis offeretur in tribulatione, ut non murmurem contra Deum, sed dicam Deo: *Susceptor meus es.*

Quare oblitus es mei? quare contristatus incedo, dum affligit me inimicus?

O Deus vitæ meæ, qui mihi dedisti vitam creando me, atque inspirando mihi spiraculum vitæ, tu etiam *susceptor meus es*, quia naturam meam suscepisti, quando tu Verbum caro factum es, & habitasti in nobis. Tu quoque suscepisti me in Baptismo consepultum tibi.
D *Consepulti enim sumus Christo*, ut ait Apostolus, *Rom. 6. 4.*
per Baptismum in mortem, ut quomodo surrexit Christus per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Ergo suscepisti me in Baptismo, ut dixi, consepultum tibi, ut quomodo tu surrexisti à mortuis per gloriam Patris, ita & ego in novitate vitæ ambulem. Et cùm ita susceperis me, *quare oblitus es mei?* Quare pateris me fluctibus maris opprimi? Quare non dicis ceto, qui me in ventre suo habet, ut evomat me in aridam sicut cetus evomuit Jonam? *Et quare contristatus incedo*, qui ad te gaudium verum sicut cervus ad fontes aquarum venire desidero, sed multùm conturbor in eundo, *dum affligit me inimicus?* Affligit me tentationibus, tribulationibus, & scandalis. *Quis* enim *in-* *2. Cor. 11. 29.*
firmatur,

firmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uror? Maximè autem affligor crebrescentibus hinc inde scandalis.

VERS. XI. *Dum confringuntur ossa mea*, id est, cùm fortes in Ecclesia cedunt, & retrorsum abeunt, vel cùm virtutes majores deficiunt abundante iniquitate ac refrigescente charitate, deficiente constantia, & patientia illorum etiam, qui videbantur columnæ esse. Quod videntes *Exprobraverunt mihi inimici mei, qui tribulant me*, dum ab eis dicitur mihi cottidie *ubi est DEUS tuus?* Quasi dicatur: DEUS tuus vel nullus est, vel liberare suos non curat, aut non potest. Et quia propter hoc anima mea turbata est, quid ei nunc aliud consulam, nisi quod & supra consului dicens:

VERS. XII. *Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me?* Supra dixi: *Spera in DEO*: iterum dico: *Spera in DEO*. Repetita itaque confirmatione contra turbationes frequentes dico tibi anima mea, sicut jam dixi: *Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi salutare vultus mei, & Deus meus.*

Gloria Patri DEO, cujus faciem desidero dicens: *Quando veniam & apparebo ante faciem DEI. Gloria Filio*, qui est facies DEI in sua Divinitate, & est *salutare vultûs mei* in sua humanitate, habere dignatus conformitatem vultûs mei. *Gloria Spiritui Sancto*, qui cùm sit aqua viva, replet *fontes aquarum*, quas *cervus desiderat*, & terram *Jordanis* irrigat, Jordanemque in Baptismo fœcundat, ut filios *Core* gratia mater de illo pariat. Gloria uni ac Trino DEO, qui est DEUS *fortis, vivus*, quique hominem, quem toti sibi inhabitandum elegit, fecit esse DEUM fortem, vivum, qui etiam filios *Core* in ipso *Core* Domino JESU Christo DEO forti, vivo Deificat, confortat & vivificat. Glorietur ipse in nobis filiis *Core* Deificatis, confortatis & vivificatis. Gloriemur nos in illo nos Deificante, confortante ac vivificante. Simus nos tales, tam Divini, tam fortes, & ita viventes in illo, ut ipse DEUS fortis, vivus habeat gloriam de nobis filiis *Core*. Sit ejus Divinitas, fortitudo, & vivacitas in nobis ita conspicua, ut in nobis sit gratia sufficiens, & illa plena permanens in sæcula sæculorum Amen.

PSALMUS XLII.

Judica me Deus &c.

Titulus:

VERS. I. *In Finem Psalmus David.* *

Patet. Loquitur hic fidelis quilibet positus inter zizania & frumentum, habens cum malis communiter nasci & mori, adversa, prospera & hujusmodi. Petit in prima parte hic secundùm causam, & in futuro secundùm locum separari. In secunda confidit se ad beatitudinem intraturum. Unde inter molestias hujus sæculi confortat animam ibi: *Et introibo*, in quo patet intentio. Ergo contra pressuras hujus sæculi ne trahatur ab illis, clamat:

Judica me Deus, & discerne causam meam de gente non sancta &c. Superiùs locuti sunt Martyres illi, qui patiebantur ab extraneis tribulationes, referendo suum desiderium. Hic verò orant generaliter omnes fideles, tam Martyres quàm Confessores, qui commixti sunt in area cum paleis, id est, qui patiuntur probra & tribulationes ab illis, qui intra Ecclesiam sunt, falsis Christianis, & cupiunt dissolvi, & esse cum Christo, ut in futuro à massa infidelium, cum quibus hic in area Ecclesiæ commixti sunt, discernantur sicut grana à paleis, & hic citò eripiantur ab illis. Igitur ego David, ego Ecclesia, vel ego pœnitens confidens veraciter ab Apostolo dictum: *Quòd si nosmetipsos judicaremus, non utique judicaremur*, quia me ipsum judicavi pœnitendo & peccata lugendo, cùm fuerint mihi lachrymæ meæ panes die, ac nocte, jam de misericordia in Divino judicio mihi exhibenda præsumens, te DEUM, quem prius Judicem timui, nunc judicaturum expecto. Rectè ut arbitror. *Nam si cor nostrum non reprehenderit nos*, ait Joannes Apostolus & Evangelista, *fiduciam habemus in die judicii*. Non ego assimilare me audeo illi, qui dixit: *Neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea*: quia ille hoc dixit, cui veritas attestatur non fuisse similem in terra. Ille homo simplex, & rectus ac timens DEUM, & inter flagella servans patientiam poterat in DEO, id est, in veritate gloriari de innocentia totius vitæ suæ. Non sic impii, non sic, non sic ego impius, & peccator in omni vita mea dicere, vel gloriari possum in DEO, id est, in veritate. Attamen quia credo remissionem peccatorum de terra Jordanis & Hermojim à monte modico mihi provenisse, dum

1. Cor. 11, 31.

1. Joan. 3. 20.

Job. 27, 6.

* *Vulgata tantum*: Psalmus David.

dum fuissent mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, jam de gratia tua DEUS meus confidens judicium, quod priùs timui, nunc opto fieri, & dico: *Judica me DEUS*, à malis hominibus & Angelis me separando, quod Judicium nunc incipi, & in ultimo examine peto consummari, ut videlicet illis euntibus in supplicium æternum ego eam in vitam æternam. Nunc autem interim dum in area simul cum paleis grana sunt, & in torculari simul cum acinis vinum, simul cum amurca est oleum, pariterque in agro imbrem solemque habent communem triticum & lolium: *discerne tu DEUS causam meam.*

Est judicium damnationis, & est judicium separationis. Judicium damnationis est, cùm dicitur: *Quia princeps mundi hujus jam judicatus est.* Item: *Nolite judicare, & non judicabimini.* Cujus dicti expositio additur, cùm subjungitur: *Nolite condemnare, & non condemnabimini.* Hoc judicium non est optabile, sed multùm formidabile non solùm peccatoribus, sed etiam his, qui se justos vel justificatos æstimant: Nam *virtutes cælorum movebuntur* appropinquante illo judicio ac præ illius magnitudine toto mundo contremiscente. Ne igitur ego David judicium damnationis videar optare, quod magis timeo, judicium separationis me velle significo, cùm *de gente non sancta* distingui rogo dicens: *Judica me DEUS, & discerne causam meam de gente non sancta. Judica me*, id est: separa me *de gente non sancta*, in quantum fieri congruit localiter simul, & causaliter. Sed quia separatio localis interdum non est utilis, omnimodis oro, ut fiat semperque maneat separatio causalis, ut etsi actio mihi sit communis cum *gente non sancta*, non tamen sit causa communis. Comedunt, bibunt & dormiunt communiter boni & mali, sed alia istis, alia illis est causa comedendi, bibendi, & dormiendi, vel aliud quid agendi. Nam boni manducant, ut evangelizent, seu alio modo utiliter Deo ministrent: Mali è converso evangelizant, vel aliud opus utile, vel quod pejus est, inutile agunt, ut manducent. Sapiens comedit, ut vivat: insipiens vivit, ut comedat.

Jean. 16. 11.

Luc. 6. 37.

Ibid.

Luc. 21. 26.

Igitur sapientes & insipientes etiamsi habent vitam in actu vel habitu consimilem, non tamen causa est illis eadem: quia sapiens ita disponit vitam temporalem, ut per eam obtineat æternam, totumque usum temporalium rerum vel benè bonis, vel etiam malis benè utendo sic ordinare intendit, ut ex usu præsentium firma sit illi expectatio futurorum bonorum. Quocontra insipiens vel malis malè, vel etiam bonis malè utendo, dum suæ aut voluptati aut curiositati aut avaritiæ satisfacere intendit, malam semper habet causam, etiamsi actio ejus aliqua videatur habere bonam speciem, bonorum vitæ consimilem, quibus habet intentionem dissimilem.

Rogo ergo sic separari *de gente non sancta*, ut si alia quædam sint mihi cum non sanctis communia, nunquam tamen sit mihi cùm eis communis causa. Et ideo DEUS meus nunc interim, dum loco non discernis me à malis, dum bona temporalia communiter donas, dum virtutes Aquoque animi, ut est mansuetudo, misericordia, prudentia & virtutum exercitia, ut sunt orationes, jejunia & cætera talia, quæ omnia præter charitatem solam bonis & malis inveniuntur communia: Dum ergo talia das communiter DEUS meus, *discerne causam meam de gente non sancta.* Duobus modis rogo discerni causam meam, ut videlicet nec mihi sit intentio malorum intentioni consimilis, nec tibi DEO meo dona tua bonis & malis distribuenti, prout vis, intentio sit ad me talis, qualis ad gentem non sanctam. Malis enim, licèt pertinacibus & obstinatis in malitia, tamen hac intentione, vel hac pro causa bona quædam tribuis, ut sint inexcusabiles, cùm te in judicio tuo illos arguente non potest quisquam eorum dicere: talentum non accepi, unde aliquid boni potuerim lucrari. Bonis autem hac intentione, vel hac pro causa bona minora prærogas, ut pro eis benè habitis majora, & potiora tam in præsenti quàm in futuro tribuas, dicens cuiquam talium: *Euge serve bone, & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam.* Causa hæc discreta est ab illa causa, pro qua malis tribuuntur bona, quod in effectu apparet, dum illi perceptis bonis benè utendo merentur potiora semper accipere, de virtute in virtutem eundo, de die in diem, quæ retro sunt obliviscendo, atque in anteriora se semper extendendo: & isti quasi mali coloni vineam donorum Dei non benè colendo merentur apud DEUM, ut malos malè perdat, & vineam suam locet aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis.

Matt. 25. 23.

Tu autem DEUS meus inter causas & causas discernis, qui cùm nihil sine causa opereris, finales causas rerum & actionum temporalium supra tempus æternaliter intueris. Item primordiales rerum causas tibi notas apud te habes discretas, quæ humanas mentes latent, nisi quantum per manifestos motus cognosci valent. Verbi gratia: Tu Pharaonem regem in hoc ipsum excitasti, ut ostenderes in eo fortitudinem tuam. Item tu sustines in multa patientia vasa iræ apta in interitum, ut ostendas divitias gratiæ tuæ in vasa misericordiæ. Sive autem, sicut in his exemplis patet, per malos ostendas fortitudinem tuam, sive misericordiam tuam quasi causam primordialem seu finalem, non illis hoc proficit ad salutem. Propterea rogo discerni *causam meam de gente non sancta*, ut videlicet mihi prosit primordialis causa, propter quam creasti me, ut essem, propter quam redemisti me, ut bonus essem: & finalis, ad quam creasti me, quamque titulus Psalmi hujus innuit, qui sic se habet: *In finem Psalmus David. Judica* ergo *me DEUS, & discerne causam meam* finalem *de gente non sancta.*

Quod non dico, ut quasi alter Balaam desiderem sola novissima mea fieri bonorum similia. Nam ille de futuro loquens *moriatur*, ait, *anima mea morte justorum, & fiant novissima mea horum similia.* Ego autem de præsenti dico: *Judica*, id est, separa me DEUS, *& discerne causam meam de gente non sancta. Judica & discerne* ad præsens causam meam finalem, Num. 23. 10.

vel

vel etiam primordialem *de gente non sancta*, ostendens videlicet per dona præsentia & evidentia quàm dissimilis à malorum causis est *causa mea* & primordialis, propter quam fecisti me, & finalis, ad quam fecisti me. Gens autem non sancta in sui numerositate multos habet apertè iniquos, & multos fictos bonos ac dolosos. Ideo dico:

Ab homine iniquo, & doloso erue me. Sicut pastor bonus, & fortis verbi gratia David manufortis eruit ovem de ore ursi, aut leonis: ita DEUS meus, JESU Christe, Pastor bone, *ab homine iniquo, & doloso erue me*, ne quando dicant: Devoravimus eum, ne videlicet sibi me incorporent: sed potiùs ego illos mactando & manducando incorporem genti sanctæ, secundùm quod dictum est Petro:
Act.10.13. *Macta, macta & manduca.* Non semel os meum loquens vel orans aperui, cùm gentem non sanctam comedere affectavi dicens: Genti peccatrici, populo pleno peccatis miserere Domine DEUS. Item fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra, ut quomodo cœlestes, quorum conversatio in cœlis est, ita etiam terrestres, quorum cor in terra est, ministrent tibi frangendo suam & faciendo tuam voluntatem, qui omnes homines vis salvos fieri. Sic loquendo, vel orando ego *iniquos*, & *dolosos* manducare, mihique David pœnitenti incorporare volui.

Sed illi quasi leo vel ursus aperto rictu sæviunt contra me, ut vel devorent sibique me incorporent, vel si hoc non valent, saltem dentibus, & unguibus detrahendo me lacerent, suique oris immundo sputo sic me deforment, ut nullatenus appareat *causa mea* similis *causa* bonorum.
Jerem.11.20. *Tu autem Domine, qui judicas justè, & probas renes, & corda, tibi revelavi causam meam*, quæ licèt fuerit ante pœnitentiam meam causæ malorum similis, jam pœnitens de peccatis rogo, ut fiat dissimilis, & ut *eruar ab homine iniquo, & doloso*: primùm ne sim ego ipse *iniquus*, vel *dolosus* in me ipso ex nequitia propria; deinde ne *iniquus*, aut *dolosus* efficiar ex aliena nequitia. Benè dico tibi DEUS meus: *Erue me*, quia fortitudinem, qua iniquitati aut dolis resistere valeam, non mihi arrogo, sed in veritate fidei ac spei meæ confiteor:

VERS. II. *Quia tu es Deus fortitudo mea.* Tu qui *es DEUS meus*, *es* etiam *fortitudo mea*, sine quo nihil boni possum, & in quo juvante, atque consortante fortiter agere possum sicut aliquando fortiter egi cum Helia zelo zelando pro domo Israel contra Simoniacos, & alios *iniquos, ac dolosos*, qui altaria tua suffoderunt, Prophetas tuos occiderunt, meamque animam sæpe quæsierunt, ut me vel interficerent, seu truncarent, vel sibi conformarent. Quod cùm ita sit, *Quare me repulisti*, qui ad tempus *fortitudo mea* fuisti? Ut quid dereliquisti me persequente me Jezabele impia, id est, hujus mundi superbia, vitiorum Regina. Vel quia Jezabel *sterquilinium*, seu *fluxus sanguinis* interpretatur, dum carnalis immunditia me persequitur, *quare me repulisti* tu DEUS fortitudo mea, ut infirmitatis meæ mihi conscius non audeam illi cominus resistere, ne vincar ut David, Salomon & Sambson, sed consilium teneam Apostoli dicentis: *Fugite fornicationem?* 1.Cor.6.18.
Sic fugit Helias Jezabelem, sic fugit Joseph dominam suam, sic de gente non sancta fugerunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt, & in ore ipsorum non est inventum mendacium, & si fuit, non tamen est inventum mendacium, quod abolente pœnitentia est emendatum. Fugiens igitur & ego talia vel innocentiam servando vel pœnitentiam de hujusmodi cum dignis pœnitentiæ fructibus faciendo vellem DEUS meus, quòd tu esses tanta *fortitudo mea*, ut non sentirem in membris meis legem repugnantem legi mentis meæ. Sed tu *repulisti me*, quia video aliam legem in membris meis captivantem me in lege peccati, licèt mente condelecter legi DEI secundùm interiorem hominem. Et *Quare sic repulisti me?* Ut perdas, an ut exerceas? Non puto, ut perdas, quia si tu perderes me, non incederem ad anteriora, sed caderem retrorsum, & à bono cœpto desistens fierem Apostata. Nunc autem etsi

Tristis, tamen *incedo* anteriora petens, & posteriora obliviscens. *Incedo*, quia retrorsum non abeo ab eo, quod traditum est mihi, sancto mandato: *tristis* tamen, quia pericula multa sustineo & plura vel pejora timeo, *dum affligit me inimicus* innumeris tentationibus & tribulationibus, inter quas meritò contristor, quia finalis *causa* eorum, quæ circa me fiunt, omnino me latet, nec à me investigari potest, quia *posuit tenebras latibulum* Ps.17.12.
suum, ne videri valeat per humanum sensum. Ut ergo aspiret dies lætitiæ vel inclinentur umbræ tristitiæ, tu DEUS, qui lucem inhabitas inaccessibilem,

Emitte lucem tuam, & veritatem tuam. VERS. III. *Emitte lucem* justitiæ, quæ depellat peccatum, quod est nebula densa, & causa tristitiæ, sicut è converso justitia est causa lætitia. Unde dicitur: *Lætamini in Domino,* Ps.31.11.
& exultate justi. Item: *Exultate justi in Do-* Ps.32.1.
mino: rectos decet collaudatio. Item: *Justi epu-* Ps.67.4.
lentur, & exultent in conspectu DEI, & delectentur in lætitia. Quo contra peccatum esse *causam tristitiæ*, quam inquiro dicens: *Quare tristis incedo*, vel *quare tristis es anima*, testatur Isaias dicens: *Omnem flatum ego feci,* Isa.54.7.
propter peccatum modicum quid contristavi illum. Et Apostolus propter unius hominis peccatum totam Ecclesiam Corinthiorum provocavit ad luctum dicens: *Et vos inflati estis, & non magis* 1.Cor.5.2.
luctum habuistis, ut tolleretur de medio vestrum, qui hoc opus fecit?

Porro tristitia vel sua vel aliena peccata lugentium convertitur in gaudium, si tu DEUS *emittis lucem tuam & veritatem tuam* in tenebrosum cor triste eorum. Lux est namque ipsa peccati manifestatio, & redargutio. Nam *omne*

Eph. 5. 13. ***omne quod arguitur, à lumine manifestatur***, dum is, qui peccata sua veraciter accusando venit ad lucem, vult, ut manifestentur & arguantur opera ejus. Sicut enim is, qui malè agit odit lucem & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus: ita is, qui malè jam agere cessavit rectèque deinceps agere disponit, libenter venit ad lucem, ut in præsentu arguantur opera ejus. Quis autem cœcatus per se ipsum venire valeat ad lucem, nisi tu lux vera, quæ illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum, quæque in tenebris luces, primò venias ad ipsum illuminandum? quis eorum, cui tu sol justitiæ occubuisti propter iracundiam longam vel aliud opus tenebrarum, potest lucem videre, nisi te sole justitiæ illi oriente atque lucem radiorum justitiæ mittente in cor ejus. Ideo dico tibi: ***Emitte lucem tuam & veritatem tuam.*** Te namque ***lucem tuam*** emittente, & cor triste illuminante omnis noxia tristitia penitus auferetur. Et quia sicut humilitas tristitiæ pœnitentialis exaltat, eò quòd omnis, qui se humiliat exaltabitur, sic veritas confessionis liberat: ego David pœnitens, quem & tristitia intus afficit, & inimicus exteriùs affligit, ego qui ***tristis incedo, dum affligit me inimicus***, contra geminum malum, geminum quæro solatium dicens tibi DEO meo: ***Emitte lucem tuam, & veritatem tuam***: lucem quæ me tristem lætificet, veritatem quæ ab inimico affligente liberet. Quòd enim lux tua mœstitiam depellens lætitiam tribuat, hoc pro testimonio est, quod alibi dicitur: Ps. 96. 11. ***Lux orta est justis, & rectis corde lætitia.***

Igitur Domine DEUS ***emitte lucem tuam*** in cor meum velut in carcerem tenebrosum, ut peccatum meum primò ipse videam, & per lucem rationis & judicii redarguam & molestum habeam. ***Emitte*** etiam ***veritatem tuam***, ut veritatem confitendo & ori meo non parcendo fidelibus auribus peccatum meum patefaciam. Sic enim Petro in Herodis carcere vincto emisisti lucem tuam. Act. 12. 7. Angelus namque tuus astitit, & ***lumen refulsit in habitaculo***. Emisisti, inquam, lucem tuam, quæ tristem lætificaret, humilemque erigeret dicente sibi Angelo: ***surge velociter.*** Nam continuò ceciderunt catenæ de manibus ejus. Emisisti quoque veritatem tuam per ipsum Angelum, dum inclusum per iniquitatem eduxisti per judicii tui veritatem, ita ut porta ferrea veritatis tuæ judicio obstare nequierit. Justum enim erat, ut affligentis eum inimici Herodis claustra non tenerent, quem lux veritatis irradians præconem sibi ac testem delegerat. Ita miles tuus erectus & eductus est per lucem tuam & veritatem tuam, ***ipsaque*** lux tua & veritas tua eum ***deduxerunt & adduxerunt in montem sanctum tuum***, ut veniens videlicet in domum congregationis sanctorum non parum suo eos adventu lætificaret. Sic Domine, ut ne diu tristis incedam, dum affligit me inimicus, ***emitte lucem tuam*** in cordis mei carcerem tenebrosum, & hoc per Angelum magni consilii Jesum, ut primò fœditatem meam ac tenebras ipse videam & ex lumine tuo arguam, sicque cadentibus duabus catenis de manibus meis, una scilicet delectatione, altera consuetudine peccandi, sopitis quoque veluti quatuor militaribus custodiis, quæ sunt ignorantia & infirmitas, peccatum & miseria, lux tua Deus & veritas, compunctio videlicet & confessio deducant me de isto Herodis carcere, de angusto, ac tenebroso specu malæ conscientiæ, & adducant me per boni operis perseverantiam ***ad montem sanctum tuum*** Sion, ad Sanctorum tuorum in cœlesti regno consortium.

Item lux ipsa de se ipsa testimonium perhibens, ***Abraham***, inquit, ***Pater vester exultavit, ut videret diem meum, vidit, & gavisus est.*** Joan. 8. 56. Sine luce igitur, quæ reddit innocentiam lapsis, mœstis lætitiam, non est verum gaudium. Item cùm scriptum sit: ***Si filius vos liberaverit, veri liberi eritis***, cùmque Ibid. 36. ipse filius sit veritas, quæ de se dicit: ***Ego sum via*** Joan. 14. 6. ***& veritas & vita***, & alibi: ***cognoscetis***, inquit, ***veri-*** Joan. 8. 32. ***tatem, & veritas liberabit vos***, absque veritate li- B berante non ero liber, dum affligit me inimicus. Ideo contra tristitiam peto lucem justificantem pariter & lætificantem, & contra inimicum affligentem peto veritatem liberantem dicens tibi DEO Patri ego David: ***Emitte lucem tuam, & veritatem tuam***, id est: mitte quem missurus es Filium tuum, qui est lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum, & est æterna veritas. ***Emitte lucem tuam, & veritatem tuam.*** Veniat in mundum Filius tuus in carne apparens, qui est lux & veritas.

Aliter: Lux vera Christus justitiæ sol cognovit occasum suum, atque ideo interdum subtrahit mundo lumen suum, & fit nox, in qua pertransibunt omnes bestiæ sylvæ, catuli leonum rugien- C tes, ut rapiant & quærant à Deo escam sibi. Hoc ego David, ego pœnitens, cùm video fieri, per totam hujusmodi noctem laboro, & ***tristis incedo, dum affligit me inimicus*** princeps tenebrarum diabolus, vel aliquis de satellitibus ejus. Dum ergo sic ***tristis incedo*** affligente me per totam noctem inimico, diem Christi, quem Abraham à longe vidit & gavisus est, ego quoque ut gaudio implear, videre desidero manifestata claritate solis, de quo scriptum est: ***Ortus est sol, & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur***, Ps. 103. 22. videlicet bestiæ sylvæ: sed ***homo exibit ad opus suum, & ad operationem suam usque ad vesperam.*** Igitur quamdiu nox est, ego tristis incedens affligente me inimico assiduè clamo: ***Emitte lucem tuam, & veritatem tuam***, per quam spero ad præsens causam meam discerni de gente D non sancta, ut tristitia mea convertatur in gaudium, & tandem prorsus eruar ab homine iniquo, & doloso inimico meo me affligente, ut sim liber ab ea libertate, qua sola veritas, quæ Christus est, liberare potest. Qui nunc causam suorum discernit, & in fine mittens messores angelos eruet ab impio & doloso, de quo certus sum, quia jam pignus habeo per multa dona jam prærogata lucis & veritatis.

Ipsa me deduxerunt & adduxerunt in montem sanctum tuum, & in tabernacula tua. Duo petivi, quoniam ***duo hæc audivi***, Ps. 61. 12. scilicet ***quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia.*** Hæc duo, misericordia videlicet & veritas obviaverunt sibi, justitia, & pax osculatæ sunt, quoniam ***universa via Domini misericordia & veritas.*** Ps. 24. 10.

tas. Hæc duo peto, cùm dico: *Emitte lucem tuam, & veritatem tuam.* Lucem, misericordiam & pacem voco Dominum meum Jesum Christum filium olei, de quo scriptum est: Isa.5.1. *Vinea facta est dilecto in cornu filio olei.* Item: Cant.1.2. *Oleum effusum nomen tuum.* Valet quippe oleum ad lucem, ad medicinam, sive misericordiam, & ramus olivæ diluvio cessante in ore columbæ significabat istum Filium olei de Spiritu Sancto concipiendum, qui est Pater futuri sæculi, princeps pacis. Ergo istum filium olei, cujus nomen est oleum effusum, sub nomine lucis & pacis ac medicinæ intelligo, cùm dico: *Emitte lucem tuam.* Similiter quia ipse veritas, justitia & potestas Dei est, per quem judicat & operatur Deus Pater, cùm dico tibi Deus Pater: *Emitte veritatem tuam*, eundem filium tuum peto, vel mihi David sub lege posito nasciturum, vel mihi David sub gratia viventi oriturum secundùm quod scriptum Mal.4.2. est: *Orietur vobis timentibus nomen meum sol justitiæ, & sanitas in pennis ejus.* Semel ortus est, quando ascendendo super occasum surrexit calcata & victa morte. Et quidem resurgens à mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur, quòd enim vivit, vivit Deo, qui ascendens in altum jam deinceps non descendet ad mortis occasum, sed tamen adhuc multotiens mihi occidit super iracundiam vel aliam iniquitatem meam. Hoc ubi accidisse persentiens tristis incedo affligente me inimico, necessarius est clamor, ut dicam: *Emitte lucem tuam, & veritatem tuam.* Veniat in adjutorium mihi Filius tuus lux vera, sol justitiæ oriens ex alto, illuminare his, qui in tenebris, & in umbra mortis sedent ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. *Emitte lucem tuam, & veritatem tuam.* Ipse lux vera me illuminet nocte peccati ac tristitiæ depulsa. Ipse veritas me liberet, ne ulteriùs affligat me inimicus, qui dum affligit me, cogit me assiduè clamare tibi DEUS meus: *Emitte lucem tuam, & veritatem tuam,* id est, Filium tuum, qui est lux, & veritas.

Aliter: Per duo hæc Dei dona lucis & veritatis, justitiæ ac pacis, potestatis & misericordiæ significata nominibus Christum Dei filium & Spiritum Sanctum intelligere possumus. Etenim sicut dicit Isaias: Isa.9.6. *Filius datus est nobis* quasi unum donum Patris, Rom.5.5. *& Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris,* ait Apostolus, *per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*: Hæc duo Dei dona ego David sub lege optavi dicens: *Emitte lucem tuam, & veritatem tuam.* Nondum enim erat veritas de terra orta. Nondum miserat Deus misericordiam suam & veritatem suam, ut eriperet animam meam de medio catulorum leonum. Joan.7.39. *Nondum erat Spiritus datus, quia Jesus nondum fuerat glorificatus*, imò nec natus in mundum, qui tamen in mundo erat, & mundus per ipsum factus est. Ideo dixi Deo Patri: *Emitte lucem tuam*, id est: Mitte Spiritum tuum & creabuntur, pariterque illuminabuntur præordinati ad vitam. Ut autem possit ad nos venire Spiritus tuus in igneis linguis illuminans pariter & incendens, *emitte veritatem tuam*, id est, Filium tuum, qui est veritas.

Aliter: Ego David pœnitens jam sub gratia duo hæc dona mihi & Ecclesiæ peto dicens: *Emitte lucem tuam, & veritatem tuam. Emitte* Spiritum

A tuum illuminatorem, pariterque inflammatorem fidelium. Et quia Filius tuus, licèt jam natus in carne passus & glorificatus non dubitetur (Hujus enim rei testimonia credibilia facta sunt nimis) quia tamen ipse veritas est, cui nulla conventio ad Belial, nulla prorsus communio cum mendacio, totiens à nobis absentatur, quotiens mendaces invenimur, maximè in bonis promissionibus, quas in Baptismo vel post Baptismum fecimus, & nobis positis in mendacio spiritus veritatis adesse non potest, nisi veritas eidem viam præparet, quæ in vera confessione peccatorum, de qua in sequentibus dicitur: *Confitebor tibi in cithara Deus meus*, principatum tenet, si confitens peccata præterita & de ipsis veraciter dolet, & de futuris veraciter intendit cavere: quia, inquam, veritas à nobis men-
B dacibus fugit, revoco ego David pœnitens illam crebrò dicendo: *Emitte* Deus *veritatem tuam.* Fac ut simus veraces in votis & promissionibus bonis, atque ita gaudemus Filium tuum *veritatem tuam* semper habitare in nobis.

Ipsa me deduxerunt, & adduxerunt in montem sanctum tuum, quod Hebraica veritas indicat intelligendum de futuro, in qua sic legitur: *Mitte lucem tuam, & veritatem tuam, ipsa ducent me, & introducent ad montem sanctum tuum, & ad tabernaculum tuum.* Nostra verò translatio de præterito habet sic: *Emitte lucem tuam, & veritatem tuam, ipsa me deduxerunt, & adduxerunt in montem sanctum tuum. Emitte lucem tuam*, ut quæ agenda sunt, clarè videamus illuminante nos Spiritu tuo. *Emitte veritatem tuam*, quæ de terra orta est quasi granum
C frumenti, & panis effecta nos ita confortet, ne falaciá peccatorum decipiamur, aut supplantemur. *Emitte lucem tuam*, id est, Spiritum tuum, *& veritatem* tuam, id est Filium tuum, quorum circa me operationem & futuram spero, & jam transactam ex parte persensi: ideo quod restat fiducialiter expeto. Nam ipsa duo data tua *me deduxerunt, & adduxerunt in montem sanctum tuum, & in tabernacula tua.* Hoc jam tui gratia factum est. Sequitur:

Et introibo ad altare Dei, ad Deum; qui lætificat juventutem meam. VERS. IV. Hoc spero, & peto adhuc mihi proventurum. De præteritis bonis gratias ago, pro futuris preces offero. Gratias tibi ago & Filio tuo & Spiritui Sancto pro
D datis tuis optimis & perfectis, quoniam ipsa *me deduxerunt* à malo, *& adduxerunt* ad bonum dando mihi, ut declinarem à malo, & facerem bonum. *Deduxerunt me* ab infidelitate, à profundo erroris *in montem sanctum tuum, & in tabernacula tua.* Christus, vel ejus corpus est iste mons, qui secundùm Isaiam est *in verticem montium elevatus, &* Isa.2.2. *fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi, & dicent: Venite ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob, & docebit vos vias suas, & ambulabimus in semitis ejus.* Ipse docebit nos vias communium præceptorum: sed nos ad perfectionem consiliorum ejus tendentes ambulabimus in semitis ejus non contenti servare quod dictum est antiquis: Non occides, non mœchaberis &c. hujusmodi, sed addemus, ut non irascamur, non videamus

mulierem ad concupiscendum eam, non juremus omnino, & cætera perfectionis instituta Evangelica satagemus observare, vel si eam transgressi fuerimus ut Petrus jurans & mentiens, flebimus amarè sicut ille. Ad hoc namque à valle mandatorum legalium deducti sumus in montem Evangelicum, ut audiamus cum discipulis ibidem sermonem illum egregium, qui ab octo beatitudinibus incipiens deducit & adducit auditores benivolos & attentos à veteribus ad nova sic loquente veritate: *Audistis, quia dictum est antiquis: non occides. Ego autem dico vobis: quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit judicio.* Item: *Audistis, quia dictum est antiquis: non mœchaberis. Ego autem dico vobis: quia qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo. Quòd si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & projice abs te: expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dextera manus tua scandalizat te, abscide eam, & projice abs te: expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum eat in gehennam. Dictum est autem: Quicunque dimiserit uxorem suam, det ei libellum repudii. Ego autem dico vobis: quia omnis, qui dimiserit uxorem suam excepta fornicationis causa, facit eam mœchari: & qui dimissam duxerit, adulterat. Iterum audistis, quia dictum est antiquis: Non perjurabis: reddes autem Domino juramenta tua. Ego autem dico vobis, non jurare omnino, neque per cœlum, quia thronus DEI est, neque per terram, quia scabellum est pedum ejus, neque per Jerosolymam, quia civitas est magni regis: neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere aut nigrum. Sit autem sermo vester, est, est: non, non: quod autem his abundantius est, à malo est. Audistis quia dictum est: oculum pro oculo, & dentem pro dente. Ego autem dico vobis, non resistere malo; sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, prabe illi & alteram: Et ei, qui vult tecum judicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. Et quicunque te angariaverit mille passus, vade cum illo & alia duo. Qui petit à te, da ei: & volenti mutuari à te, ne avertaris. Audistis quia dictum est: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos: & orate pro persequentibus, & calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri, qui in cœlis est.* Matth. 5.

Post hæc iterum deducit, & adducit. Deducit à jejunio tristi, & oneroso hypocritarum suas facies exterminantium ad jejunium lætum, cùm oleo lætitiæ docet caput ungendum. Facilè in illo sermone animadverti potest deductio & adductio usque in montem sanctum, qui secundùm Danielem de lapide parvo crescit, ut regna terrarum confringat, & impleat universam faciem terræ. In hoc monte positi manemus in tabernaculis, DEI videlicet vel in corporibus ad Deo militandum benè aptatis, vel etiam in cœnobiis regulariter ordinatis, ubi nihil videbis, nisi choros castrorum Deo militantium. In

A hoc monte, in his tabernaculis ego David vel *desiderabilis* per innocentiam ut Maria Mater Virgo & Joannes Apostolus virgo, vel *manufortis* per pœnitentiam ut Petrus & Paulus, quorum per pœnitentiam nimis confortatus est principatus: Ego, inquam, David vel desiderabilis vel manufortis constitutus in monte sancto, licèt in tabernaculis propter anceps pugnandi periculum nonnunquam tristis incedam, dum affligit me impugnans inimicus, tamen peracta pugna in finem, hoc est, in victoriam, quia victoria finalis causa est pugnæ, scio, quòd consummata ipsa victoria tandem plicato, ac deposito per mortem tabernaculo meo *Introibo ad altare Dei*, hoc est, *ad Deum, qui lætificat juventutem meam.*

Tabernaculum Ecclesiæ præsentis habet *al-*
B *tare*, quod est commune bonis & malis, in ipso tamen tabernaculo non extra sacrificantibus & communicantibus. Nam qui extra sacrificant, nec ipsi fidelibus nec ipsis fideles in sacrificando communicant, etiamsi ipsi excommunicati officia interdicta præsumendo *ad altare Dei* visibile accedant. Est aliud *altare* sublime invisibile, solisque bonis accessibile, ad quod sicut solus pontifex & semel non sine sacrificio intrat in sancta sanctorum, solus justus intrat semel secundùm corpus, & animam in holocaustum assumptus, ut ibi totus juvenescat, neque ulteriùs vetustate hominis exterioris interiorem affligente tristis incedat, sed totus ex toto adhæreat ad Deum, *qui lætificat juventutem* suam. *Ad* hoc *altare* tandem *introibo* ego pœnitens ad Deum, qui lætificat juventutem meam.

C Non dico *lætificabit*, sed *lætificat juventutem meam*, quia jam lætitia mea incipit, quæ de die in diem tantò magis augescit, quantò magis veterem hominem exuo & novum induo, *qui lætificat juventutem meum*, dum renovatur ut aquilæ *juventus mea*. Istam *juventutem* sicut officio, ita & habitu suo monstravit ille juvenis, de quo dicitur in Evangelio secundùm Marcum: *Viderunt juvenem in dextris coopertum stola candida, & obstupuerunt.* Marc. 16. 5. Rectè nuntius, ac testis Resurrectionis angelus apparuit in habitu juvenis, quoniam in resurrectione universali Salvatorem expectamus, qui sicut nunc reformat animas nostras justificando & innovando illas: ita tunc reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ, ut non simus in vetustate peccati aut supplicii, sed in ju-
D ventute ac novitate gaudii sempiterni. Quod cùm fuerit impletum, non jam *tristis incedam*, quia tunc non *affliget inimicus*: imò gaudens gaudebo, &

confitebor tibi in cithara Deus meus,

quia gratias agam pro carne mea crucifixa & benè castigata.

Etiam nunc utcunque *confiteor tibi Deus meus in cithara* crucifigendo carnem cum vitiis & concupiscentiis, quæ inhæserunt ex consortio veteris hominis, in quo omnes peccavimus. Verùm tunc in plena & beata juventute *confitebor* jucundiùs & perfectiùs *in cithara*, quando nulla inerunt vetustatis contagia, cùm nostræ humilitatis corpus, quod *nunc seminatur in infirmitate, surget in virtute*, quod 1. Cor. 15. 43. & 44. *seminatur in ignobilitate, surget in gloria*, quod *seminatur animale, surget spiritale.* O anima mea, quam adhuc aggravat corpus corruptibile, in quo dum cupis citharizare, aliquotiens distemperatæ

vel

vel ruptæ impediunt chordæ, quæ manente corruptibilis mortalitatis varietate non possunt intendi perpetua stabilitate, noli ultra modum *tristis* esse, *quoniam adhuc confitebor* DEO *in cithara* per immortalitatis beatitudinem consolidata, atque octo beatitudinibus velut octo chordis irremissibilibus ornata. Non enim sola tunc anima his octo beatitudinibus perfruetur, sed ipsa etiam caro plenè beatificabitur. Igitur cùm hoc indubitanter expectes futurum,

VERS. V. *Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me?*

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi vultus mei, & Deus meus. Hoc in superiori Psalmo expositum, non est iterata expositione repetendum.

Solet hic Psalmus cantari à sacerdote ad Missam ingrediente, cui cùm sensus ejus jam expositus aptè congruat, sicut omni bono Christiano, est tamen aliquid speciale tunc sacerdoti cogitandum quando ad altare accessurus præmittit hunc Psalmum, verbi gratia quasi dicat:

Ego pro *gente non sancta* intercessurus, ut fiat sancta, rogo primùm separari, hoc est, actibus & moribus discerni & sequestrari *de gente non sancta*, ne si ego non sanctus pro non sanctis intercedere præsumpsero, ingrata, & minimè accepta sit mea intercessio. Nam si non placebo, non placabo, & potiùs iram, quàm misericordiam provocabo dicente mihi Domino:

Ps.49.16. *Quare tu enarras justitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Tu vero odisti disciplinam, & projecisti sermones meos retrorsum. Si videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas. Os tuum abundavit malitia, & lingua tua concinnabat dolos.* Non ergo tuum sacrificium tot malitiis, & nequitiis fermentatum, sed sacrificium laudis honorificabit me in azymis sinceritatis & veritatis. Ut ergo ego Sacerdos missam cantaturus in azymis veritatis, & sinceritatis offeram sacrificium laudis, *Judica me DEUS, & discerne causam meam* vetus fermentum penitus expurgando. *Judica,* A *& discerne me, atque causam meam de gente non sancta.* In gente non sancta sacerdotes non discernuntur à populo, sed *erit sicut populus, sic sacerdos.* Isa.24.2. Hujusmodi sacerdotes quando sacrificant causa lucri terreni, hoc agunt quærentes quæ sua sunt, non quæ JEsu Christi. Ab istorum causâ *discerne DEUS causam meam*, ut videlicet ego in sacrificando id potissimùm quæram, quod optabile in Psalmo præsenti continetur, scilicet, ut tu sis fortitudo mea, tu emittas lucem tuam, & veritatem tuam, ipsa me deductum & adductum in montem sanctum tuum & in tabernacula tua tandem introducant *ad* supercœleste *altare DEI, ad DEUM, qui lætificat juventutem meam*, qua completa confitear illi in cithara octo chordarum canendo jugiter: *Salutare vultûs mei, & DEUS meus.* Ante istud visi-

B bile altare nondum canere valeo: *salutare vultûs mei*, quia necdum facie ad faciem video quod offero, cui offero, sed in nocte Pascha comedo non nudas carnes agni, sed sacro velamine tectas, attamen lucis & veritatis gratiam sine mensura plenè habentes, & se manducantibus mensuratè conferentes. Hujus lucis & veritatis virtutem ego cupiens exire de carne agni, qui dixit: *Ego sensi virtutem de me exisse*, dico tibi: Agne Luc.8.46. DEI, qui tollis peccata mundi, *emitte lucem tuam, & veritatem tuam.* Emitte lucis & veritatis thesaurum, quem specie panis & vini tectum intus habes. Emitte in omnia membra tua, quæ in te capite sunt, charismata dividendo singulis prout scis & vis.

C *Gloria Patri* cui dicitur: *Emitte lucem tuam* Spiritum Sanctum, *& veritatem tuam*, id est, Filium tuum, sicut superiùs est expositum. *Gloria Filio* Veritati. *Gloria Spiritui Sancto*, qui est lumen, quod in lumine tuo videbimus cùm lumen tuum, Filium scilicet, in vultu nostro glorificatum cernemus. Tunc etiam quisque nostrum dicere poterit: *Salutare vultûs mei, & DEUS meus.*

Ipsi gloria in sæcula Amen.

PSALMUS XLIII.

DEUS auribus nostris audivimus, Patres nostri annuntiaverunt nobis &c. &c.

Psalmi hujus versiculo Apostolus utitur sic:

Rom 8.35. & 36. *Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius, sicut scriptum est: quia propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oves occisionis.* Igitur voces istæ: *Deus auribus nostris audivimus, patres nostri annuntiaverunt nobis, opus quod operatus es in diebus eorum, & in diebus antiquis*, voces sunt perfectorum Martyrum valde admirantium, cur non citò gentes disperdidit, sicut olim gentes, inquiunt, *disperdidisti & plantasti eos: Afflixisti populos, & expulisti eos.* Hoc nempe morientes desiderabant pii Martyres, uti eadem manus

D Domini citò disperderet gentes, id est, impios gentiliter viventes, & plantaret fideles, ita ut ubique terrarum pacificè fides Christiana floreret. At nunc *vendidisti populum tuum*, ajunt, *sine pretio, & non fuit multitudo in commutationibus eorum*, quod est dicere: Et tuos occidi permisisti, & ex illis nullum acquisisti. Sanè si quos acquisisti, non tamen digna commutatione est factum, quia *non fuit multitudo in commutationibus eorum.* Ubi mille interficiebantur, vix unus vel duo convertebantur. Sed nunquid sic frustra ingemuerunt? Nunquid vanè desideraverunt? Non utique. Nam exurgente Domino, qui videbatur dormire, gentiles cum idolis suis disperditi sunt, & multitudines credentium ex plantatione Martyrum mundum impleverunt. Benè ergo hic Psalmus hunc habet titulum:

VERS. I. *In finem filiis Core ad intellectum.* Et est sensus: Hæc verba proponuntur filiis *Core* tendentibus *in finem*, id est, imitatoribus crucifixi tendentibus in consummatum bonum. Proponuntur, inquam, *ad intellectum*, ad hoc, ut intelligant, quid significet, quòd DEUS cum patribus antiquis tam benignè egit; istos autem è contrario permittat tribulari, & esse in omnibus miseriis. Ante tempus gratiæ pluribus & abundanter quasi rudibus temporalia bona concessit, sicut quòd filii Israel mare sicco vestigio transierunt, quòd manna & coturnicibus in deserto pasti sunt, quòd pauci, & plurimos sæpè vicerunt: Paucis autem & raro temporalia subtraxit, & affligi permisit. Nunc verò tempore gratiæ è contrario paucis confert prospera, ne desperent. Pluribus infert adversa, per hoc filios *Core*, id est, Martyres Christi ad hunc provocans *intellectum*, ut sola æterna desiderent. Sciendum, quòd per illa, quæ populo rudi fiebant, ut crederent, hæc spiritalia præfigurabantur.

Ait igitur in hoc Psalmo de Martyribus, & primò distinguit beneficia DEI ostendens, quæ incipientibus data sunt in mundo, & quæ perfectis in cœlo. Secundò, quæ Martyres in mundo patiantur, ibi: *Nunc autem repulisti.* Tertiò, qualiter precantur auxilium ibi: *Exurge.* Admirans ergo Propheta in persona Martyrum se quasi in his temporibus derelinqui, præterita recolit, & ait:

VERS. II. *DEUS auribus nostris audivimus.* DEUS, qui verè DEUS es, cujus DEItatem quia confitemur idola respuendo, adversa in mundo patimur, cujus Divinas leges, quia iniquis regum edictis anteponimus, Reges regumque amicos patimur inimicos, cujus traditiones, ac mandata, quia traditionibus Pharisæorum, scribarum ac Saducæorum præferimus, nos eisdem similibusque illorum contemptui sumus, & quasi tu non velis, aut non valeas nos defendere, aut liberare, *propter te mortificamur tota die.* Sed nos de omnipotentia, qua tuos liberare vales, cùm vis, minimè dubitamus, quam non indoctas fabulas secuti credidimus, aut ipsi per nos confinximus, imò certis auctoribus omnipotentiam tuam contestantibus fidem firmiter adhibuimus. Est autem *fides ex auditu*, & nos auditui eorum credidimus, quorum unus dicit: *Domine quis credidit auditui nostro?* Auditu auris illi audierunt te intus loquentem sibi, & nos illos audivimus, non per internuntios ambiguos, sed *auribus nostris*, non tantùm exterioribus, verùm etiam interioribus, quia quod foris audivimus, discretione rationis intus pensavimus, & scimus cui credidimus, ita ut quisque nostrum dicere possit: *Scio cui credidi, & certus sum.* Non enim falsi Prophetæ, sed *patres nostri annuntiaverunt nobis.* *Patres* ætate reverendi, non juvenes ex levitate sua contemnendi: *Patres*, inquam, *nostri*, non alieni *annuntiaverunt nobis* tanquam filiis charissimis. Unde certum est, eos nonnisi certa dixisse, cùm *Patres* non soleant filios suos decipere, lapidem pro pane, serpentem pro

Rom. 10.17.
Isa. 53.1.
2. Tim 1.12.

apisce, scorpionem pro ovo, atque ut evidentius dicamus, mendacium noxium pro veritate utili eis porrigendo. Isti ergo *Patres* dignè audiendi à filiis narraverunt nobis filiis non fabulosa Poetarum figmenta de Diis falsis conficta, sed *opus, quod operatus es in diebus eorum, in diebus antiquis.* *Opus* egregium, *opus* Divinum, Diis falsis impossibile, *opus* tibi soli DEO vero possibile, *opus*, quod non homo vel Angelus absque te facere posset, sed quod tu ipse tua virtute *operatus es in diebus eorum & in diebus antiquis.* Nam *dies eorum dies antiqui fuerunt*, qui novos dies antecesserunt, sicut lex gratiam, sicut præco regem, sicut in creatione mundi vespera manè, secundùm quod dicitur: *Factumque est* Gen. 1.5.
B *vespere & manè dies unus.* Priùs vespera commemoratur, deinde manè subjunguntur, quia non aspirat dies, nisi priùs inclinentur umbræ: non essent dies novi, nisi transissent jam *dies antiqui.*

Et *opus* quidem dierum novorum nos ipsi oculis nostris perspeximus, & manus nostræ contrectaverunt, *quod operatus es* in nobis, à templo sancto tuo, quod est in Jerusalem, incipiens, atque inde operando procedens usque ad extremum terræ. Sed *opus, quod operatus es in diebus antiquis*, nos ipsi non vidimus, *auribus* tamen *nostris audivimus* patribus veridicis annuntiantibus, *opus, quod operatus es in diebus eorum, & in diebus antiquis*, quoniam cùm essent ipsi antiqui antiquæ legis alumni, *Dies* quoque ipsorum rectè dicuntur *antiqui.* Omne autem quod antiquatur, & senescit, prope
C interitum est: & ideo *dies antiqui* præterierunt, ac novi successerunt. Unde non mirum, si operibus antiquis opera nova succedunt, opera stabilia interitum vel antiquationem nescientia, quæ tu Deus operatus es in nobis multò salubriùs, quàm operatus fueris in diebus patrum nostrorum, *& in diebus antiquis.*

Aliter: *Patres nostri* Moyses, Josue ac cæteri *annuntiaverunt* nobis opus, quod operatus es in diebus eorum, in quibus mare divisisti, manna dedisti, ac gentibus robustis ejectis ipsos patres nostros in terram promissam posuisti. Narraverunt etiam nobis *opus, quod operatus es in diebus antiquis*, quando cœlum & terram fecisti, firmamentum in medio aquarum posuisti, maria congregasti, aridam germinare fecisti, solem &
D lunam ac stellas in firmamento posuisti, volatilia & natatilia de aquis creasti, gressibilia, & reptibilia de terra produxisti, hominem ad imaginem tuam fecisti. *Dies* isti, quibus hæc omnia fecisti, diebus patrum nostrorum antiquiores fuerunt, & tamen *opus* dierum illorum quantumlibet antiquorum *narraverunt patres nostri.* Primus Moyses indicando nobis, quid etiam ante creationem hominis feceris, deinde reliqui Patres, verbi gratia David dicens: *Verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris ejus omnis virtus eorum, congregans sicut in* Ps. 32.6.
utrem aquas maris. Et post pauca: *Ipse dixit, & facta sunt: ipse mandavit, & creata sunt.* Ibid. 9. Et Isaias in persona Domini, *Quis*, inquit, *formavit hæc omnia? nonne manus mea?* Sic multa nobis veraciter *annuntiaverunt patres* homines, etiam de illorum dierum antiquorum opere, in quibus non erant homines. Quantò magis de illis operibus eis est credendum, quæ *operatus es in diebus eorum*, sub

sub oculis eorum, quorum pauca enumeramus, illa potissimùm, quæ à nobis *filiis Core intellectum* requirunt: quia in oculis nostris mirabilia sunt, pro eo, quòd tu modò non egrederis in virtutibus nostris, & dedisti nos tanquam oves escarum, & in gentibus dispersisti nos, qui olim in diebus patrum nostrorum gentes disperdidisti, patres nostros adjuvando & mirabili & visibili triumpho. Nam

VERS. III.

Manus tua gentes disperdidit.

Manus tua, potestas tua, virtus tua, fortitudo tua *disperdidit*, id est, diversis modis perdidit interficiendo, vel ejiciendo de terra promissionis gentes, id est, Chananæos, Hevæos, Amorrhæos, Hethæos, Pherezæos, Jebusæos, Gergesæos, & in earum loco *plantasti eos*, patres videlicet nostros. ***Plantasti eos***, ut quasi paradisus voluptatis, quem plantaveras à principio, crescerent in numero & merito, quoadusque lignum vitæ, quod est Christus Jesus, in medio sui haberent natum de Virgine, factum sub lege. Hanc legem postquàm patres nostri acceperunt, si quandoque illam neglexerunt, traditi sunt in manus gentium, & dominatæ sunt eorum. Sed cùm occideres eos, iterum quærebant te, & revertebantur, & diluculo venerunt ad te confitendo peccata sua, & pœnitendo, & rememorati sunt, quia tu Deus adjutor eorum es, qui *afflixisti populos, & expulisti eos* de terra promissionis, quibusdam tamen reservatis ad flagellandum & exercendum famulos tuos patres nostros, ne desuescerent ab usu præliandi, atque insolescerent nimia securitate, sicut nunc spiritaliter agis plantando virtutes interiùs, explantatis & exterminatis vitiis, relictis tamen aliquantis vitiorum reliquiis ad humilitatis custodiam, & exercitium virtutum de tali exercitio augmenta capientium. Verè ***manus tua*** & illud nunc spiritaliter facit, & illud tunc historialiter fecit, utrobique mirabiliter operando, videlicet virtutes plantando nunc in Sancta Ecclesia, & patres plantando tunc in sancta terra.

VERS. IV.

Nec enim in gladio suo possederunt terram, & brachium eorum non salvavit eos.

Imò cùm te offenso ascenderent ad pugnam prohibente Moyse, gladius eorum nihil profuit. Sed ubi multitudine illorum, qui terræ detraxerant abolita, & ira Domini placata sanctam terram ingredi cœperunt, sine gladiis circuitu dierum septem corruerunt muri Jericho, & hoc miraculo divulgato cæterisque tuis miraculis pariter auditis ***conturbati sunt Principes Edom, robustos Moab obtinuit tremor, obriguerunt omnes habitatores Chanaan,*** & sicut Moyses in cantico suo præcinuerat, ***irruit super eos formido, & pavor in magnitudine brachii tui, donec transiret populus tuus*** patres (Exod. 15. 16.) nostri scilicet, quos *introduxisti*, *& plantasti in monte hereditatis tuæ, firmissimo habitaculo tuo, quod operatus es Domine, sanctuarium tuum, quod firmaverunt manus tuæ.* Verè itaque dictum est, quòd ***non in gladio suo possederunt terram***, quam nec propria virtute acquisierunt, nec fortitudine sua tenuerunt: quia ***brachium eorum non salvavit eos. Brachium*** quippe illorum carneum non erat robustius brachiis gentium. *Sed dextera tua* excelsa, *& brachium tuum* Divinum, potentia tua illis ***dextera***, id est, clemens, gentibus autem sinistra & infesta salvavit eos, & ***brachium tuum***, id est fortitudo tua. Cùm enim gentes multò majores numero, & fortiores essent eis, quos illis ejectis introduxisti, manifestum est, non humana, sed divina fortitudine peractas victorias, quando unus fugabat mille, & duo fugabant decem millia, vel quando ipsi hostes lapidibus grandinis interfecti sunt sub Duce Josue, vel mutuis conciderent vulneribus. Gedeone cum trecentis multa millia fugante, ac postea Rege Josaphat per orationes triumphante. In talibus bellis cum patribus nostris operata est manus, vel ***dextera tua, & brachium tuum***, *& illuminatio vultus tui*, id est Filius tuus, qui est manus tua, per quam cuncta creasti, ***dextera***, per quam creata in melius restauras, ***brachium***, per quod hostes expugnas, ut alibi dicitur, & ***in virtute brachii tui dispersisti inimicos tuos.*** (Psal. 88. 11.) Ipse quoque vultus tuus est, quem, qui videt, te videt, sicut ipse ait: ***Qui videt me, videt & Patrem.*** (Joan. 14. 9.) ***Illuminatio autem vultûs tui***, Spiritus Sanctus est, quoniam ***in lumine tuo***, id (Psal. 35. 10.) est in luminoso vultu tuo, ***videbimus lumen***, id est, Spiritum Sanctum, cujus erga tuos miseratio & consolatio in operatione aliqua mirifica quid est nisi tui vultûs illuminatio, per quam tu ac Filius tuus agnosceris esse misericors, & potens, qui cum patribus nostris mirabilia magna fecisti, non quia ipsi hoc meruerint, sed *quoniam complacuisti in eis*, id est, ipsa tua & ***tui vultûs illuminatio***, tibi complacuit ***in eis***, tu tibi ***complacuisti*** id est, simul placuisti, quia trinæ omnipotentiæ tuæ pariter in eis opus, & benivolentiam ostendisti, per quod etiam aliis gentibus tuam potentiam, sapientiam & clementiam circa patres nostros exhibitam videntibus, ***complacuisti in eis***, vel sicut in Hebræo legitur: *Placuisti eis*, id est, ipsis ***patribus***. Nam inde apparet illuminationem vultûs tui eis ostensam in tuis beneficiis, quòd ***placuisti eis***, ac deinde reliquis gentibus beneficia tua videntibus erga ipsos patres nostros ***complacuisti*** in eis, ita ut dicerent: Magnificavit Dominus facere cum illis. Et verè Dominus est in populo suo. Item: ***Beata gens, cujus est Dominus Deus ejus, populus quem elegit in hereditatem sibi.*** (Psal. 32. 12.) Item: ***Fugiamus Israëlem, Dominus enim pugnat pro eis contra nos.*** (Exod. 14. 25.)

Tu es ipse Rex meus, & Deus meus. VERS. V.

Tu ipse, qui illos regendo in temporalibus extollebas usque in æternum, ***es Rex meus***: quia

ego filius *Core*, juxta hujus Psalmi titulum spero A me regendum *in finem ad intellectum* tuo regimine. *Tu es* Deus patrum meorum, *es Deus meus.* Non enim erit in me Deus recens, sed tu Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, *Deus meus es.* Tu, inquam, Deus Jacob,

qui mandas salutes Jacob: quia omnia, quæ *mandas* observanda *Jacob*, salutaria sunt. Ipse namque fratre suo Esau abjecto propter gulam & nequitiam *salutes*, id est, salutares bene-
Gen. 27. 27. dictiones accepit patre ad illum dicente: *Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni &c.* Hæc tu ita fieri *mandasti*, qui ipsum *Jacob* dilexisti, Esau autem odio habuisti, nimirum in typum junioris populi, cui nunc *mandas* assiduè *salutes* dicente Apostolo tuo Paulo his, quos de gentibus conversos al- B
2. Thess. 1. 2. loquitur dicens: *Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro & Domino Jesu Christo.* Item in Evangelio per te ipsum tu *Core* noster *mandas salutes Jacob*, id est, juniori populo dicens Apostolis tuis: *Eun-*
Marc. 16. 15. *tes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ, qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.* Sic te dicente de quolibet *Jacob*: *qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit*:
Joan. 10. 9. Item: *Per me, si quis introierit, salvabitur, salutes mandas Jacob* in Evangelio æternas, qui ante tempus istud acceptabile, ante diem salutis æternæ *salutes* mandabas temporales, non præsens dando, sed per creaturam ut in columna ignis vel nubis loquendo & per Angelos, Patriarchas & Prophetas mandando salutaria mandata.

Hæc transgredientes filii *Jacob* salute ac C prosperitate amissa traditi sunt multotiens in manus gentium, & dominatæ sunt eorum. At ubi convertebantur ad ipsum, continuò misit eis salvatores & propugnatores, quales erant Jephte, Gedeon, Samson & cæteri tales, per quos operatus es salutes in medio terræ, quoadusque veniret salus ex Judæis, non solis Judæis, imò & gentibus, populo videlicet juniori, cui *mandas salutes* duas, unam, qua centuplum accipiet in præsenti vita ob omnia dimissa propter te & propter Evangelium: alteram, qua post hanc vitam vitam æternam habebit. Sed carnalis Esau, terrenus & pilosus unam solummodo in vita præsenti quærendo salutem perdet utramque salutem, præsentem scilicet, & futuram. Quem enim fructum habet in suis venationibus aucupando sola temporalia, & fugitiva bona, in quibus erubescet, cùm se benedictione sa- D lutis æternæ privatum intelliget? Nos verò filii *Core* liberati à peccato, servi autem facti Deo, habemus fructum nostrum in sanctificatione, finem verò vitam æternam. Sanctificatio ergo vitæ nostræ, qua in præsenti fruimur *salus* una est: vita æterna *salus* altera & major est. Quas utique *salutes* ambas tu *mandas Jacob*, qui diligis *Jacob* simplicem in tabernaculis Ecclesiarum, seu Regularium Cœnobiorum cum Rebecca, quod interpretatur *patientia* commorantem. Esau verò in sylva mundi hujus venationibus occupatum odio habes.

Attamen *salus* una plerumque dabitur illi dicenti
Gen. 27. 38. ad patrem: *Num unam tantum habes benedictionem?* Unam Esau petit benedictionem contentus in pinguedine terræ & in rore cœli desuper terrenarum frugum accipere ubertatem. Sed Jacob gemina benedictione beatificatus intelligitur à *filiis Core*, qui nimirum intelligunt in odore agri pleni, quem benedixit Dominus, eam benedictionis plenitudinem, quæ continet duas *salutes mandatas Jacob*. Cùm enim frumento & vino stabilitus prædicatur, stabilitas æternorum fructuum in illo commendatur. Item cùm dicitur ei: *Det* *Ibid. 28.*
tibi Deus de rore cœli & de pinguedine terræ, abundantiam temporalis ei felicitas prærogatur, per cujus usum veniatur ad æternam in semine illius repositam, de quo jam tunc erat illi vestimentorum fragrantia, geminæ salutis prænuntia, corporis scilicet & animæ, non illi soli, sed etiam nobis *filiis Core*, qui secundùm nomen *Jacob* luctamur contra vitia, non in nostra virtute, sed in tua Deus *Jacob*. Nam in nobismetipsis quidem infirmi, ac debiles, fortes autem

In te inimicos nostros ventilabimus cornu, & in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis. VERS. VI.

Sedecias *3. Reg. 22. 11.*
filius Chanaan fecit sibi duo cornua ferrea, in quibus prædicabat Syriam totam ventilandam, nobis autem *filiis Core*, id est, imitatoribus Christi propter nos in Calvaria humiliati, nobis, inquam, sufficit unum cornu, quo in calvitio nostro muniti cantare solemus: *Benedictus Dominus* *Luc. 1. 68.*
Deus Israël, quia visitavit, & fecit redemptionem plebis suæ, & erexit cornu salutis nobis in domo *Ibid. 69.*
David pueri sui. *Cornu* istud Christus est *in te* Pater & *in nobis* robustum: *in te*, quia in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum: *In nobis*, quia *Verbum* *Joan. 1. 14.*
caro factum est, & habitavit in nobis. *In te* igitur *Cornu* habentes, unde sumus fortes, *inimicos nostros ventilabimus* eodem *cornu*, *& in nomine tuo*, id est, in Filio tuo, per quem tu nominatus & inclytus haberis, *in nomine tuo*, inquam, *spernemus insurgentes in nobis.*

Vel *in nomine tuo* Christe, quo dicimur Christiani, *spernemus insurgentes in nobis.* Qui insurgunt in nos, non solùm extra nos ut Pagani & reliqui hostes extranei, sed etiam *in nobis*, ut falsi fratres, qui cùm sint in nobis, non sunt ex nobis. Vel stimuli vitiorum, qui sunt *in nobis*, ut libido in carne, ira in animo, vincere non poterunt nos *filios Core* tam excelso tam robusto *Cornu* in Calvaria nostra munitos. Ideo *spernemus insurgentes in nobis*: quia non prævalebunt nobis *filiis Core* hostes Ecclesiæ, derisores calvitii nostri, quo pariter omnes intus gloriamur, dum pilis vitiorum caremus in capite, id est, in ipsa mente, quotquot sumus *filii Core*. Quidam verò nostrûm forinsecus etiam decalvati tonsura & rasura Clericali vel Monachica, dum repræsentant in capite similitudinem Helisæi, gaudent se cum illo derideri, neque tamen suos derisores, ut ille, maledicunt: quia nunc austeritatem legis transisse ac suavitatem gratiæ venisse scientes irridentibus & maledicentibus è contrario benedicunt, atque ad te verum *Core* conversi assiduè dicunt: *In nomine tuo spernemus insurgentes* in nobis. Etsi ad præsens eos omnino spernere non possumus, dum fragiles sumus, & casum inter hostes timemus, attamen in futuro *spernemus*, cùm tempus, de quo illi nunc sunt *insurgentes in nobis*, omnino transisse agnoverimus.

1. Cor. 15. 53. verimus. *Oportet enim corruptibile hoc*, in quo hostes patimur *insurgentes, induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Cùm autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo, qui scriptus est. Absorpta est mors in victoria*, & tunc *spernemus* nunc *insurgentes in nobis* dicendo: *Ubi est mors victoria tua? Ubi est mors aculeus tuus? Stimulus autem mortis peccatum est, virtus verò peccati lex. Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum.* Mihi autem absit de victoria gloriari nisi in cruce Domini mei Jesu Christi.

Ibid. v. 55.

VERS. VII. *Non enim in arcu meo sperabo*, sicut nec patres mei speraverunt in suo, *& gladius meus non salvabit me.* Arcus minor, gladius major virtus accipitur. Vel per arcum, qui longinqua, dum non videtur, ferit, significatur oratio, qua pugnamus in occulto jacula precum mittendo ad amicos & inimicos non solùm propè sed etiam longè positos vel situ loci vel disjunctione animi. Per gladium verò, qui præsentes cominus percutit, sermo veritatis arguens mundum de peccato &

Hebr. 4. 12. de justitia & de judicio accipitur. *Vivus est enim sermo Dei & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritûs.* In illo igitur, & non in *gladio*, vel *arcu meo sperabo*, quia neque orationis meæ arcus chordam habet intensam ad mittendas efficaciter precum sagittas absque tuo adjutorio, neque sermo meus, sed sermo tuus Domine ancipiti gladio comparatur, de cujus ore procedit romphæa utraque parte acuta potens ad damnandum pariter & salvandum. Unde rectè dico ego filius *Core*, quòd *gladius meus non salvabit me.* Quia non est mihi salus, nisi de te vero Salvatore.

VERS. VIII. *Salvasti enim nos de affligentibus nos, & odientes nos confudisti.* *Salvasti*, hoc est, sine dubio salvabis nos. Præteritum namque pro futuro ponitur, cùm nimia certitudo futuri exprimitur. *Salvasti*, inquam, *nos*, id est: Salvabis, cùm dices nobis *filiis*

Matth. 25. 34. *Core: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est. Et odientes nos*

Ibid. 41. *confudisti*, id est confundes dicens eis: *Ite maledicti in ignem æternum.* Vel per hoc scimus, quòd salvabit nos gladius tuus in futuro judicio, quia jam in hoc sæculo *de affligentibus nos* immundis spiritibus, qui tentationibus & afflictionibus fatigant, *salvasti nos*, ne valeant nostrarum mentium consensum trahere post se, quantumcunque affligant impugnando, quos evertere nequeunt expugnando. *Et odientes nos confudisti* pudore confusionis perfundendo facies eorum, cùm non possent perficere de nobis, quod volebant.

In Hebræo legitur: *Tu es ipse Rex meus Deus: præcipe pro salutaribus Jacob. In te hostes nostros ventilabimus. In nomine tuo conculcabimus adversarios nostros. Non enim in arcu meo confidam, neque gladius meus salvabit me: quia salvasti nos de hostibus nostris, & eos, qui oderant nos, confudisti.* Hujus Hebraicæ litteræ veritas à præmissa expositione in hoc solo discrepat, quòd, cùm ibi dictum sit: *Qui mandas salutes Jacob*, hîc dicitur: *Præcipe pro salutaribus Jacob*, & est sensus: Cum tu sis Rex meus, qui Deus es, neque mihi, neque aliis commilitonibus meis expedit sine tuo Regali præcepto in acie procedere ad pugnam: quia sine tuo nutu & jussu pugnantibus, aut vexillum prælationis ambitiosè rapientibus non provenit victoria. Igitur ne vel nulla vel cassa sit pugna, *præcipe* Domine *pro salutaribus Jacob*, manda evangelizare, ac sicut Ecclesiæ quoque lectores cottidie expetunt à te: *Jube benedicere*, mitte, ac præcipiendo ejice operarios in messem tuam præcipiens illis, ne in viam gentium abeant, id est, ne gentiliter viventibus in vitiis consentiant, sed *pro salutaribus Jacob* sollicitè satagant ex gentibus juniorem populum supplantatorem vitiorum colligere, atque in æternæ salutis viam dirigere. Sic te præcipiente nos milites tui, nos operarii tui, nos piscatores tui, qui sine jussu tuo frustra pugnavimus, & per totam noctem laboravimus nihil proficientes aut capientes, tandem in verbo tuo laxabimus rete, atque in te confortati *hostes nostros ventilabimus, & in nomine tuo* conculcabimus adversarios nostros. Et quia non in nostra, sed in tua Divina virtute triumphabimus, ideo non in nobis, vel in nostra virtute, sed

In Deo laudabimur tota die, & VERS. IX. *in nomine tuo confitebimur in sæculum.* Quia enim non in arcu meo, & gladio, sed in virtute brachii tui dispersisti inimicos meos, quia salvasti nos de affligentibus apertè impugnantes expugnando, & odientes nos latenti odio tu confudisti, dum non sicut illi volebant nobis fecisti, rectè non in nostra virtute, sed *in Deo laudabimur tota die.* Futuri temporis verbo dico: *laudabimur*, ne ante tempus laudemur, quia scriptum est: *Ne laudaveris hominem in vita sua.* Eccli. 11. 30. Laudanda est virtus in bello strenua, sed consummatâ victoriâ, Laudanda navigantis felicitas, sed cùm perductus est ad portum. Ergo nondum in præsenti laudamur, sed in futuro *laudabimur tota die*, quæ vesperam non habebit, cui nox ultra non succedet. Ævi enim perpetuitas vel æternitas, in qua *laudabimur*, non erit interpolata noctibus, sed *tota dies* erit, quæ sicut dictum est, vespera carebit.

Et in nomine tuo confitebimur in sæculum. Nos quidem laudabimur, sed nos totam laudationis causam *confitebimur* tibi ascribendam *in sæculum*, sive ut in Hebræo habetur *in æternum*: quia in nomine tuo, quo *Salvator* nominaris, peracta erit consummatio nostræ salvationis non ad horam exultantibus nobis in brevi gaudio salutis temporalis, sed *in sæculum* sive *in æternum*, id est, sine fine, semper.

Hîc in Hebræo *Sela* interponitur, quod Latinè interpretatur *Semper*, pro quo in Græco

Dia-

Diapsalma, quod nos distinctionem Psalmi dicere possumus, habemus. Abhinc enim pars Psalmi secunda incipit, quam doctè psallens David satis evidenter à prima distinguit. Enumeratis enim bonis, quæ Deus fecit patribus & quæ facturus est nobis, ostendit, quæ inter illorum præteritum & nostrum futurum beati Martyres patiantur, ut ***filios Core*** mittat ***ad intellectum*** hunc scitu dignum, quòd Deus, à quo gratis homo est creatus & gratis liberatus, ab ipso creato & liberato suo gratis est colendus. Licèt autem colatur ac diligatur cultu & amore gratuito, non tamen sine præmio diligitur Deus, etsi absque præmii sit intuitu diligendus. Vacua namque, vel infructuosa veracitas esse non potest, nec tamen mercenaria est. Quippe non quærit quæ sua sint, spontè allicit, & spontaneum facit. Verus amor se ipso contentus est, habet præmium, sed quod amatur. Nam quicquid propter aliud amare videaris, id planè amas, quo amoris finis pertendit, non per quod tendit. Paulus non evangelizat, ut comedat; sed comedit, ut evangelizet, eò quòd amet non cibum, sed Evangelium. Verus amor præmium non requirit, sed meretur. Præmium sanè necdum amanti proponitur, amanti debetur, perseveranti redditur. Denique in rebus inferioribus suadendis invitos promissis, vel præmiis invitamus, & non spontaneos. Quis enim munerandum putet hominem, ut faciat, quod & spontè cupit? Nemo verbi causâ conducit aut esurientem, ut comedat, aut sitientem ut bibat, aut certè matrem, ut parvulum lactet filium uteri sui. An verò quis putet prece vel pretio quempiam commonendum suam ipsius vel sepire vineam, vel arborem circumfodere, vel structuram propriæ domûs erigere? Quantò magis Deum amans anima aliud præter sui amoris præmium non requirit? Aut si aliud requirit, illud pro certo nondum diligit.

Quidam legentes centuplum reddenda Christi cultoribus propter ipsum relicta, putant non eum gratis colendum, qui tantum dabit præmium, verbi gratia, ut qui pro una domo nunc relicta centum pro Christo dimisit, centum accipiat: & qui unam pro Deo reliquit uxorem, in resurrectione centum recipiat, quarum libidini satisfaciat Hujusmodi sanè ***intellectum filii Core*** non recipiunt, qui scientes in vita æterna solius justitiæ, quam nunc esuriunt, se deliciis fovendos & saturandos, non indigent præmiis conduci ad hanc appetendam & quærendam, sicut nullus esuriens, ut comedat, nullus sitiens, ut bibat, conducitur. Ergo ***filii Core*** Deum videre sitientes gratis eum colunt, & colendum suadent his, qui eos audiunt. Gratis dico, ne pro temporalibus aut pro temporalium similibus colatur. Qui enim Divini cultûs mercedem in temporalibus ponit, cum Judæis reprobatur: qui autem in æterna vita quærit pro temporalibus bona æternalia, sed ipsis temporalibus consimilia, ut verbi gratia thalamos delicatos, nulla molestia perturbandos, lucidas & quietas mansiones visui corporeo delectabiles & istis visibilibus mansionibus consimiles, omnino similis est homini somnianti, de qualibus dicitur: ***Dormierunt somnum suum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis.*** *Psal. 75. 6.* Nihil enim tale, quale illi somniant, invenietur in regno cœlorum, ubi omnia & in omnibus Deus erit. In omnibus enim & omnibus in regno illo gaudentibus non erit alia gaudendi causa, nisi Deus. Quisquis ergo cogitat illic se deliciaturum in epulis aut vestibus ornatis aliisque delectamentis infra Deum positis, nondum perductus est ***ad intellectum filiis Core*** in hoc Psalmo commendatum, & per hoc insinuatum, quòd sancti affliguntur in hoc sæculo, ut eorum gaudium sit in solo Deo.

Erant quidam hæretici Cerinthiarii ab auctore Cerintho sic nominati, qui post resurrectionem docebant mille annos in voluptatibus agendos; unde apud Græcos Chiliasti, apud Latinos Milliasti vocati sunt. Isti, quia pro afflictionibus temporalibus mille annorum delicias vel sibi speraverunt, vel aliis promiserunt, ab Ecclesia damnati sunt. Verumtamen fæx eorum non est exinanita, quam bibunt omnes peccatores terræ, qui mallent, si optio daretur, pro temporalibus & brevibus deliciis abnegatis in hoc mundo, longas aut interminabiles recipere in futuro sæculo, quàm cunctis omnino immunditiis & deliciis nunc & in æternum carendo gaudere de solo invisibili, & sumo bono. Nam quòd summum bonum sit invisibile, non solùm Divina, sed mundana quoque affirmat Philosophia. Ad hujus boni delectamentum provocatur cui dicitur: ***Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui.*** *Psal. 30. 4.* Perfecti ergo viri vox est: ***Renuit consolari anima mea,*** *Psal. 76. 4.* omnibus videlicet oblectamentis, quæ infra Deum sunt vel cogitari possunt, quorum si aliquotiens memor ero, tædium super eis habebo. Ubi est ergo Sancte vir delectatio tua? In præsenti quidem vita memoria Dei delectat, quod experimento didici, quia ***memor fui Dei, & delectatus sum:*** sed in futuro sæculo delectabit ipsa invisibilis Dei visio. Nam ***beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.*** *Matth. 5. 8.*

Notandum sanè, quòd licèt sola invisibilis Dei memoria nunc Sanctos, qui renuunt aliàs consolari, delectet, tamen etiam visibilia vel intelligibilia, quibus visis vel cogitatis excitatur & augetur hæc ipsa memoria, in tantum fiunt eis delectabilia, in quantum sentiunt se per hæc exercitari aut conservari ad habendam jugiter Dei memoriam. Propterea Sancti diligunt se mutuò, quia dulcis est eis ad invicem Dei recordatio. Hinc placet eis lectio, vel psalmodia, seu cætera Divina officia, & spiritalia exercitia, quia in eis crebrescit & magis ac magis dulcescit præsens Dei memoria, futuræ ipsius visionis præparatoria. ***Memoria mea in generatione sæculorum,*** *Eccli. 24. 28.* ait Sapientia. Quod quàm sit verum, probat experientia Sanctorum: quia quamdiu stare præsens cernitur sæculum, in quo generatio advenit & generatio præterit, non deerit electis consolatio de memoria, quibus nondum de præsentia plena refectio indulgetur. Unde scriptum est: ***Memoriam abundantiæ suavitatis tuæ eructabunt,*** *Ps. 144. 7.* haud dubium, quin hi, quos paulò superiùs dixerat: ***Generatio, & generatio laudabit opera tua.*** Memoria ergo in generatione sæculorum, præsentia in regno cœlorum. Ex ista jam glorificatur assumpta electio: de illa interim peregrinans generatio consolatur.

Sed interest, quænam generatio ex Dei capiat recordatione solamen. Non enim generatio

ratio prava & exasperans, sed quæ veraciter dicere potest: *renuit consolari anima mea*, huic planè credimus, si secuta adjecerit: *Memor fui DEI, & delectatus sum*. Justum quippe est, ut quos præsentia non delectant, præsto eis sit memoria futurorum: & qui de rerum fluentium qualibet affluentia despiciunt consolari, recorda- *Psal. 23. 6.* tio illos delectet æternitatis. Et *hæc est generatio quærentium Dominum, quærentium*, non quæ sua sunt, sed *faciem Dei Jacob*. Dei ergo quærentibus & suspirantibus præsentiam præsto interim & dulcis memoria est, non tamen qua satientur, sed qua magis esuriant, unde satientur. Hoc *Eccli. 24. 29.* ipsum de se cibus ipse testatur ita ajens: *Qui edit me, adhuc esuriet*. Et qui eo cibatus est: *Psal. 16. 15.* *Satiabor*, inquit, *dùm manifestabitur gloria tua*. Beati tamen jam nunc, qui esuriunt, & sitiunt justitiam, quoniam quandoque ipsi, & non alii saturabuntur. Væ tibi generatio prava, atque perversa! Væ tibi popule stulte & insipiens, qui & memoriam fastidis, & præsentiam expavescis. Meritò quidem. Nec modo enim vis liberari *1. Timoth. 6. 9.* de laqueo venantium, siquidem *qui volunt divites fieri in hoc sæculo, incidunt in laqueum Diaboli*, nec tunc à verbo aspero poteris. O Verbum asperum, o sermo durus: Ite maledicti in ignem æternum! Durior planè, atque asperior illo, qui cottidie nobis de memoria Passionis in Ecclesia *Joan. 6 55.* replicatur: *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, habet vitam æternam*, hoc est, qui recolit mortem meam, & exemplo meo mortificat membra sua super terram, habet vitam æternam, hoc est: si patimini, & conregnabitis. Et tamen plerique ab hac voce resilientes, & abeuntes hodieque retrorsum respondent non verbo, sed fa- *Ibid. v. 61.* cto: *Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* Itaque generatio quæ non direxit cor suum, & non est creditus cum Deo Spiritus ejus, sed magis sperans in incerto divitiarum, verbum modo crucis audire gravatur, ac memoriam Passionis sibi judicat onerosam. Verùm qualiter verbi illi- *Matth. 25. 41.* us pondus in præsentia sustinebit: *Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus est diabolo & angelis ejus?* Super quem profectò cecidit lapis iste, conteret eum.

Psal. 111. 2. At verò *generatio rectorum benedicetur*, qui utique cum Apostolo absentes, sive præsentes contendunt placere Deo. Denique audient: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum &c.* Tunc illa, quæ non direxit cor suum, serò quidem experietur, quam in illius comparatione doloris jugum Christi suave & onus leve fuerit, cui tanquam gravi & aspero duram cervicem superbè subduxit. Non potestis, ô miseri, Deo servire & mammonæ: simul gloriari in cruce Domini nostri Jesu Christi, & sperare in pecuniæ thesauris: post aurum abire, & probare, quam suavis est Dominus. Proinde quem suavem in memoria non sentitis, asperum procul dubio in præsentia sentietis. Cæterùm fidelis anima & suspirat præsentiam inhianter, & in memoria requiescit suaviter, & donec idonea sit revelata facie speculari gloriam Dei in crucis ignominia gloriatur. Sic profectò sic Sponsa & columba Christi pausat sibi interim, & dormit inter medios cleros sortita

A jam in præsentiarum de memoria abundantiæ suavitatis tuæ, Domine Jesu, pennas deargentatas, innocentiæ videlicet, & pudicitiæ candorem, & sperans insuper adimpleri lætitia cum vultu tuo, ubi etiam fiant posteriora dorsi ejus in pallore auri, quando in splendoribus Sanctorum introducta cum gaudio, sapientiæ fuerit pleniùs illustrata fulgoribus. Meritò proinde jam nunc gloriatur, *Cant. 2. 6.* & dicit: *Læva ejus sub capite meo, & dextera ejus amplexabitur me*: In læva ejus reputans recordationem illius charitatis, qua nulla major est, quod animam suam posuit pro amicis suis: In dextera verò beatam visionem, quam promisit amicis suis, & gaudium de præsentia Majestatis. Meritò illa Deo & Deifica visio, illa Divinæ præsentiæ inæstimabilis delectatio in dextera deputatur, de B qua & delectabiliter canitur: *Delectationes in dextera tua usque in finem*. *Psal. 15. 15.* Meritò in læva admirabilis illa memorata & semper memoranda dilectio collocatur, quò, donec transeat iniquitas, super eam Sponsa recumbat & requiescat. Meritò ergo læva Sponsi sub capite Sponsæ, super quam videlicet caput suum reclinata sustentet, hoc est, mentis suæ intentionem, ne incurvetur & inclinetur in carnalia & sæcularia desideria, quia *corpus, quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem*. *Sap. 9. 15.* Quid aliud faciat considerata tanta & tam indebita miseratio, tam gratuita & sic probata dilectio, tam inopinata dignatio, tam invicta mansuetudo, tam stupenda dulcedo, quid, inquam, hæc omnia faciunt diligenter considerata, nisi ut considerantis animum ab omni penitus pravo liberatum amore ad sui amabilem contem- C plationem rapiant mirabiliter, afficiant vehementer, faciantque præ sui dulcedine contemni, quicquid nisi in contemptu & oblivione horum peti vel haberi non potest? Nimirum proinde in odore unguentorum horum Sponsa currit alacriter, amat ardenter, & parum sibi amare sic amata videtur, etiam cum se totam in amore perstrinxerit. Proinde nihil immorari sinit pectori suo, per quod impediatur illius, quem amat recordatio. Unde & dicit dilectus meus: *Inter ubera mea commorabitur*, *Cant. 1. 13.* quia videlicet illius nunc memoria pectus amantis occupat, quem in futuro facie ad faciem videre desiderat. Dulce illi est in præsenti, quicquid auget in ejus pectore dilecti memoriam & amorem. Dulce quoque illi erit in futuro videre novum cœlum & novam terram, in quibus cùm D habitet justitia, conspicua quoque tunc erit justitiæ vena seu fons, qui est ipse Deus.

Hunc in terra maledicta spinas ac tribulos germinante, quia Sponsa non potest clarè videre *sicut lilium inter spinas* posita multas patitur mole- *Cant. 2. 2.* stas punctiones, de quibus ei proveniunt multæ salubres compunctiones. Nam quotiens à spinis pungitur, totiens apud se compungitur, quia parum sibi videtur pati passione Christi redempta, etiamsi millies pro illo moriatur, qui cùm esset immortalis, mori dignatus est pro ovibus suis, quorum balatus auditur in hoc Psalmo dicentium: Dedisti nos *tanquam oves escarum*. Ut autem clarè appareat, quod etiam inter adversa, & cruciatus amarissimos delectat Sanctos memoria Dei, præmissis, quæ dura patiuntur, subnectunt post aliqua,

Hæc omnia venerunt super nos, nec obliti sumus te, nimirum quia DEI memoria dulcis est inter adversa propter ipsum illata. Quæ omnia venerunt super vos, ô Martyres Dei, quæ vos non potuerunt separare à charitate, vel memoria Dei. Dicitis enim: *Hæc omnia venerunt super nos, nec obliti sumus te, & iniquè non egimus in testamento tuo, & non recessit retro cor nostrum.* Vultis audire, ô benevoli auditores, quanta sustinemus pro DEO nostro? Auscultate, quod eidem loquimur, pro quo patimur. Dicimus enim illi:

VERS. X. *Nunc autem repulisti, & confudisti nos.* Tu Domine Deus noster, qui cum patribus nostris mirabilia magna fecisti, sicut *auribus nostris audivimus, & patres nostri annuntiaverunt nobis*, quique nobis filiis eorum, filiis *Core* multa bona reservas in futurum, in quibus advenientibus in Deo laudabimur tota die, & in nomine tuo confitebimur in sæculum, quantum ad præteritum & futurum, tuis demonstras magnum solatium. *Nunc autem*, in præsenti tempore subtrahendo antiquitus auxilia consueta & differendo futura solatia *repulisti nos, & confudisti*, non quidem in conscientia, quia Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ, quòd mala patimur non pro malitia nostra, sed pro bonitate, attamen in facie iniquorum *nos confudisti*, quibus hic habemur opprobrio, dum dicitur de nobis: *Ubi est DEUS eorum?* Nonenim putant nos te Deum fortem vivum propitium habere, vel nusquam te putant esse, dum *non egredieris Deus in virtutibus*, vel sicut in Hebræo legitur: *In exercitibus nostris*, sicut olim solebas, quando te in exercitibus nostris egrediente unus è nostris persequebatur mille alienos, & duo fugabant decem millia. Tunc nostri Patres erant inimicis potentiores. At nunc

VERS. XI. *Avertisti nos retrorsum post inimicos nostros*, ut illi victores, nos victi deputemur: illi dignitatibus fulti anteriores, nos facultatibus & dignitatibus privati posteriores: illi in caput, nos in caudam reputemur.

In Hebræo legitur: *Vertisti terga nostra hosti*, id est, qui priùs fugavimus hostem, nunc fugamur ab hoste. *Et qui oderunt nos* propter te, *diripiebant sibi* vel facultates nostras vel etiam corpora in servitium suum, vel quod adhuc nequius est, *animas nostras diripiebant* ad iniquitatis castra trahendo refrigescente charitate multorum de numero nostro, illi qui exierunt à nobis, quia non erant ex nobis. Illi *qui oderunt nos, diripiebant nos* & nostra, sua quidem perversitate, sed non sua potestate, Nam tu, qui omnia tenes in manu tua, secundùm quod alibi dicitur:

Psal. 94. 4. *in manu tua Domine omnes fines terræ.*

VERS. XII. *Dedisti nos* in manus gentium *tanquam oves escarum*, quibus in cæde non parcitur sicut ovibus ad fœtum servatis. Vel *sicut oves escarum*, quæ transeunt in corpora comedentium. Quasi enim à gentibus manducati sunt multi ex nobis, qui sic passi sunt, ut in corpus gentium verterentur, quos tanquam membra sua devorata plangit Ecclesia.

Aliter diversa genera Martyrum nos *Filii Core* commemoramus, quorum alii ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres, ipsorum in hoc Psalmo vox est, & illorum voce nos *Filii Core* psallentes dicimus: *Nunc autem repulisti nos, & confudisti nos, & non egredieris Deus in virtutibus nostris, avertisti nos retrorsum post inimicos nostros, & qui oderunt nos, diripiebant sibi.* Pro his autem qui lapidati sunt, secti sunt, in occisione gladii mortui sunt, rectè lamentamur dicentes: *Dedisti nos tanquam oves escarum.* Vel sicut in Hebræo legitur: *Tanquam gregem ad potandum*: quia non parcebatur cædibus talium, vel quia in occisione gladii mortui sunt, vel quia sicut oves esca fuerunt leonibus, ursis, & aliis bestiis vivi expositi ad devorandum. Pro his verò, qui tormentis victi ad gentilitatis ritum transierunt, non contenti sumus dicere nos *tanquam oves escarum*, sed addimus: *Et in gentibus dispersisti nos*, quia multi nostrorum traditi sunt gentibus in servitutem, de quibus aliqui sic dispersi sunt ab Ecclesiæ unitate, ut viverent aliquamdiu, seu etiam ex toto perseverarent in vanitatibus gentium variis erroribus delusarum.

Vendidisti populum tuum sine pretio, quem quasi gratis manibus impiorum tradidisti. Videmus enim, quos dedisti, magnos merito, & multos numero; quos autem pro eis accepisti, aliquotiens inveniuntur pauci numero: *quia multi vocati, pauci verò electi*: & quando multi sunt numero, parvi sunt merito. Dum enim Sancti vel ad probationem vel ad correctionem dantur alienigenis, vel nullus inde acquiritur, vel pauci, qui eisdem Sanctis in sanctitate sint comparandi. Unde rectè conquerimur, quòd *non fuit multitudo in commutationibus eorum*, id est, in compensatione tantæ rei. VERSUS XIII.

Matth. 20. 16.

In Hebræo legitur: *nec grandis fuit commutatio eorum.* Alia translatio habet: *Non fuit multitudo in jubilationibus eorum.* Non enim persequentibus idolatris congregabatur multitudo fidelium ad jubilandum Deo more solito in ecclesiis, sed latebant in montibus & speluncis & in cavernis terræ atque in cryptis aliisque secretis locis conveniebant ad plangendum potiùs, quàm ad jubilandum, quia tunc *vox in Rama audita est, ploratus & ululatus multus*, quando aliquos Martyrum sepelierunt viri timorati, & fecerunt planctum super eos. Multi verò magis illos planxerunt, quos nec sepelire ausi fuerunt prohibentibus Paganis, ut corpora Sanctorum devorarentur à bestiis & volucribus in terra, vel à piscibus in mari, aliisque tetris ac profundis gurgitibus, quibus corpora Sanctorum perdenda committebantur. Quotiens ergo sic venerunt gentes in hæreditatem Dei, ut pollerent *templum Dei Sanctum, quod estis vos*, ait Apostolus, vel ut servorum Dei, quos polluere non poterant, morticinia ponerent *escas volatilibus cæli* ac bestiis Matth. 2. 18. 1. Corinth. 3. 17.

ac bestiis terræ, totiens erat in Ecclesia planctus magnus, & ululatus multus, nulla verò, aut parva jubilatio. Benè itaque dicitur: *Vendidisti populum tuum sine pretio, & non fuit multitudo in jubilationibus eorum.*

Fuit tamen inter eos aliqua jubilatio quibusdam illorum gaudentibus, quoniam digni habiti sunt pro nomine tuo contumeliam pati,
Rom. 5. 3, 4, & 5. quorum vox est: *Gloriamur in tribulatione scientes, quòd tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio verò spem, spes autem non confundit, quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Isti nimirum spe gaudentes, in tribulatione patientes, cùm inter adversa Deum laudaverunt, utcunque jubilaverunt, & quasi ventum roris flantem sentiendo in medio fornacis B trium puerorum canebant hymnum jubilantes Deo salutari suo. Sed *non fuit multitudo in jubilationibus eorum*, quia perfectio ista paucorum est, ut jubilent & lætentur, cùm maledixerint eos homines & persecuti fuerint. Ergo etsi fuit perfectio in jubilationibus Sanctorum, non tamen *fuit multitudo in jubilationibus eorum*, quia paucissimi contumeliam passi euntes à conspectu Concilii gaudebant, multi verò euntes ibant, & flebant mittentes semina sua, venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos. Et tunc non paucorum, sed multorum erit jubilatio, quia tristitia eorum vertetur in gaudium, qui nunc pro veritate sustinent opprobrium. Unde sequitur:

VERSUS XIV. *Posuisti nos opprobrium vicinis* C *nostris, subsannationem & derisum his, qui in circuitu nostro sunt.* Gravis est afflictio, & derisio à *vicinis*, quia non citò transit, quod ipsum conquerimur nos *Filii Core* cum Helisæo calvo irrisionibus expositi, atque utinam expositi ad horam longævis hostibus, & non positi in longum tempus irridendi à vicinis persecutoribus. Tu autem Domine, cujus judiciis obmurmurare non audemus, *posuisti*, & velut immobiliter fixisti nos in signum, cui contradicitur, & quod irridetur à vicinis. Sunt
Matth. 10. 36. namque *inimici hominis domestici ejus* tantò intolerabiliores, quantò viciniores interdum loco, quia in una domo duo in tres & tres in duos dividuntur, interdum qualitate vivendi, quia Monachi contra Monachos, Clerici contra Clericos, Christiani con- D tra Christianos, Religiosi contra Religiosos, ficti contra veros, inquieti contra quietos, imperfecti contra perfectos tantò rixantur cum majori periculo, quantò pugna hæc agitur de vicino. In hujusmodi contentione, qui opprobria, subsannationes & derisiones inferunt, in parte diaboli sunt; qui autem ferunt, in parte Dei sunt, cujus causâ hæc ferunt. Cui & dicunt: *Posuisti nos opprobrium vicinis nostris subsannationem, & derisum his, qui in circuitu nostro* sunt. Subsannatio naso, derisus ore fit, & est derisus confusa vox lætitiæ insultatione immoderata hilaritatem denuntians: contemptus verò est abjecta vilitas.

VERS. XV. *Posuisti nos in gentibus in similitudinem* *Core*, crucifixi Christi & Martyrum. Male- A dicentes enim nobis *similitudinem* dant de eo, quod detestantur dicendo. Sic moriaris sicut Christus tuus, & sicut Laurentius aut alius quilibet. *Posuisti nos* etiam *commotionem capitis in populis.* Sicut enim in Passione tua transeuntes & insultantes movebant capita sua: sic & in passione Martyrum.

Tota die verecundia mea contra me est. VERSUS XVI. Solet *Verecundia* citò deficere. Gravem ergo verecundiam ego *Filius Core* sustinui, quæ tota die perdurans contra me est, contraria videlicet conscientiæ meæ, vel quia rem verecundam non feci, vel quia dignos pœnitentiæ fructus me fecisse credo.

Aliter: *Verecundia mea contra me est*, id est, contra me, faciei meæ semper opposita, dum cogor assiduè attendere, quantas, quàm ignominiosas & dedecorosas molestias piis infert malorum impietas, quas dum considero, *confusio faciei meæ cooperuit me.* Quodam enim pallio confusionis vultum suum operit verecundus, dum sanguinea nube facies ejus rutilat inflammata, id agente natura in homine verecundo, ut sanguineus humor sub vitrea cute faciei collectus faciat hominem rubescere, unde & dicitur *erubescere*: quia internus rubor sanguinis apparet exteriùs, etiam quando nihil mali habet conscientia interiùs. Unde ad Sponsam Sponsus dicit: *Sicut fragmen* Cant. 4. 3. *mali Punici, ita genæ tuæ absque eo, quod intrinsecus latet.* Non est magnæ laudis, quando culpa, quæ intrinsecus latet, genas facit rubescere ad similitudinem Punici mali, sed quando absque *eo, quod intrinsecus latet*, id est, quando nihil turpe intrinsecus latet, & tamen inter opprobria facies in genis rubet ad similitudinem fragminis mali Punici, hoc est revera laudabile, Sponsoque in Sponsa sua decus amabile indicans eam illi dissimilem, cui dicitur: *Frons meretricis facta est tibi,* Ierem. 3. 3. *nescis erubescere.*

Notandum verò confusionis esse duo genera. Nam ut Sapiens ait: *Est confusio adducens pecca-* Eccli. 4. 25. *tum, & est confusio adducens gloriam.* Peccatum adducit confusio, quando erubescimus non erubescenda, verbi gratia humilem in fratrum necessitatibus administrationem, sicut est pedum lavatio, vel quando verecundamur confiteri & emendare coram hominibus peccatum, cujus in conspectu Dei non erubescimus ferre turpem reatum. Confusio autem tunc adducit gloriam, cum de peccato in conspectu Dei sic erubescimus, ut de qualibet peccati purgatione minimè confundamur, sicut Maria, quæ convivantes non erubuit, quando ut lavaretur à Domino, pedes ejus lachrymis lavit: ut tergeretur, tersit: ut ungeretur, unxit, atque in domo exprobrantis & indignantis Pharisæi subsannationes, & murmurationes ejus non sine rubore confusionis pertulit. Sed ista confusio magnam illi gloriam adduxit; dimissa enim sunt ei peccata multa, confusionis & verecundiæ plena, quia dilexit adeo multum, ut non erubesceret humile ministerium lavationis & unctionis pedum in conspectu convivantium, ad quod ille, cui minus donatum fuerat, ac proinde minùs amaverat humiliare se non cogitabat, imo istam in corde suo sic ministrantē dominumq; tale mini-

sterium suscipientem sinistrè judicavit. Sed humile istud ministerium provexit illam ad altum, & gloriosum, quoniam postea legitur caput ejus unxisse unguento nardi pystico pretioso. Quid hoc altius ministerio? Baptista ex utero sanctificatus contremuit, & non audet tangere sanctum Dei verticem, nisi ipso Domino præcipiente. Sed hæc mulier injussa non ex temeritate, sed ex charitate ac bona conscientia per indulgentiam purificata præsumens, caput Angelis, reverendum perunxit. Quid gloriosius hoc ministerio? Nempe à pedibus ad caput Christi ascendisse magna est gloria, sive quis per fidem veræ humanitatis ejus proficiat ad cognitionem Divinitatis ejus, sive per misericordiam eleemosynas ministrando minimis ipsius in terra positis appropinquet altitudini supercœlestis Divinitatis. Inter hujusmodi sancta ministeria si audiuntur detractiones falsò justorum, Pharisæis consimilium, vel murmurationes discipulorum de perditione unguenti conquerentium, non potest non confundi vultus audientis & videntis contra se talia verba vel sputa jaculari. Sed ista confusio adducit gloriam, & excitat innocentium vel de peccatis pœnitentium cor ad orandum.

Ut autem exaudiatur attentiùs fusa oratio, interponitur precibus opprobrium, & subsannationum nonnunquam commemoratio *filiis Core* Deo dicentibus: *Posuisti nos opprobrium vicinis nostris, subsannationem & derisum his, qui in circuitu nostro sunt.* Possent esse vicini derisores nostri, sed ita pauci, ut licèt *è vicino* urgerent subsannando, tamen dum hoc fieret ex latere uno, esset alibi locus divertendi, & subsannationes eorum declinandi. Iterum possent esse *in circuitu nostro,* sed ita longinqui, ut in medio eorum esset locus respirandi. Sed cùm pariter sunt & vicini & undique circumpositi, non est locus quoquam divertendi, nisi sursum ad te Deum Altissimum, qui cùm nobis intellectum *filiis Core* congruum in corde habere, atque ore depromere dedisti, tunc *nos posuisti opprobrium vicinis nostris.* Nam si inter eos tacuissemus, Philosophi haberemur. Nunc autem quia te donante credimus, propter quod & loquimur, *posuisti nos opproprium vicinis nostris, subsannationem & derisum his, qui in circuitu nostro sunt. Posuisti nos in similitudinem gentibus, commotionem capitis in populis,* ùt est suprà expositum. Quamdiu enim vel intellectum sanum non habui, vel habens eum non enuntiavi ego *filius Core,* tamdiu fui gratus & acceptus *vicinis* meis *in circuitu* positis. At cùm loquebar illis, impugnabant me gratis exprobrando, vituperando. Ideo *tota die verecundia mea contra me est, & confusio faciei meæ cooperuit;* non dico *vultum* solum, quod esset utcunque tolerabile, sed *me* totum cooperuit: quia totus inhorrui.

VERSUS XVII. *A voce exprobrantis* crimina seu vera & emendata, seu per mendacium conficta. Inhorrui etiam à voce *obloquentis,* id est, veritati contradicentis. *A voce* dico, quia vocis horrisonæ contra me tanta interdum fuit exultatio, ut mihi viderer audire clamantes: *Tolle, tolle, crucifige, crucifige.* Joan. 19. 15. Nonnunquam vero tantis vocem cachinnis intermiscuerunt, quando colaphos post tergum non videnti, vel palmas etiam in faciem exprobrationibus cædendo multiplicaverunt, ut mihi viderentur clamare: *Quis est, qui te percussit?* Matth. 26. 68. Sic enim colaphis à tergo cædebar, ut & contumelia inferretur, & auctor contumeliæ inlatæ interdum nesciretur.

Aliter: *Confusio faciei meæ cooperuit me à voce exprobrantis,* id est, in faciem maledicentis, *& obloquentis,* id est, eloquium meum dolosè in absentia mordentis. Tolerabile fuit, quando amici obloquebantur indignantes mihi, eò quòd ego velut alter Job tonso capite *filius Core* sedens in sterquilinio auderem loqui de summa Dei Majestate, vel de altis Principibus Ecclesiæ homo nullius excellentiæ. Sed cùm insignis aliquis vituperator, vel disputator, Eliu arroganti consimilis, totus inimicus, insurrexit contra me, quia talis volebat solummodo audiri, & non audire, vel si audivit, noluit acquiescere veritati auditæ seu intellectæ, tunc ultra modum, supra quàm dici possit, *confusio* faciei meæ cooperuit me, non solùm *à voce exprobrantis & obloquentis,* sed etiam *à facie inimici & persequentis,* à *facie* torva, stridore dentium, tremore labiorum, pallore seu rubore genarum, jactibus oculorum notabili & formidabili, etiamsi esset hæc facies amici per iram conturbati. Verùm cùm esset hujusmodi *facies inimici & persequentis, inimici* per odium inveteratum, *persequentis* per assiduum *Racha* vel alium latentis odii manifestum actum, quis enarrare valeat, quanta imminente mihi *hac facie* faciei meæ fuit confusio usque adeo gravata super me, ut operiret me: non tamen sicut illi operiuntur confusione, de quibus dicitur: *Operiantur sicut diploide confusione sua.* Psal. 108, 29. Nam illos operit confusio duplex, per diploidem vestem duplicem significata, dum & intus confunduntur accusante conscientia, & foris perdita fama. Etenim licèt ad tempus glorientur de bona fama, quibus inest mala conscientia, in proximo tamen est, ut de talium quolibet dicatur: *Ecce jam fœtet, quatriduanus enim est.* Joan. 11. 39. Quod idem est, ac si dicatur: Ecce meritò fœtet per infamiam, qui longa peccandi consuetudine mortuam, imò & putridam habet conscientiam. Ego autem *filius Core* per infamiam, & bonam famam regia via gradiens, nec de bona fama extollor, nec de mala deprimor. Et rectè per infamiam nolo deprimi. Nihil enim mihi conscius sum de ullo crimine, quod non aut vitaverim DEO me protegente, aut eo medicante sic judicaverim, ut inde sperem non me denuo judicandum, quoniam præveniens faciem ejus in Confessione. Jam judicavi me ipsum. Credo enim illi, qui dixit: *Si nosmetipsos judicaremus, non utique judicaremur.* 1. Corinth. 11, 31. Non autem

autem extolli acquiesco per bonam famam: A quia licèt sim judicatus, non tamen in hoc justificatus sum proprio judicio, quia neque me ipsum judico. Pro minimo est ergo mihi, si ab inimicis judicor aut ab humana die: atque ideo non operior sicut diploide confusione duplici, intus per malam conscientiam, foris per malam famam, sed sola *confusio faciei meæ cooperuit me*, non ab accusante conscientia, sed *à voce exprobrantis* & *obloquentis*, à facie *inimici & persequentis*.

VERSUS XIIX.

Hæc omnia venerunt super nos, nec obliti sumus te.

Omnia molesta & contraria superius enumerata *venerunt super nos*. Nullis ea criminibus vel magicis artibus, ùt imponebatur nobis, B ea meruimus vel attraximus. Ultro *venerunt* per se solo diabolo concitante; sicut bestia rugiens aut torrens intolerabilis. *Venerunt autem super nos*, ut opprimerent, ac memoriam tuæ bonitatis Deus de cordibus nostris excuterent. Sed nos filii *Core* intelligentes non propter hujus mundi prospera, consequenda, vel adversa vitanda esse te colendum, gratis te coluimus inter prospera, *nec obliti sumus te* inter adversa. Inde namque patet, quòd te coluimus gratis prosperitate rerum fluentium affluente, quia non dimisimus, *nec obliti sumus te* illa recedente & adversitate imminente. Si vir simplex & rectus Job te coluisset propterea, quia bona suscepit de manu tua, mala non sustinuisset patienter, neque te coluisset ac laudâsset inter adversa. Simili- C ter & nos *filii Core* gratis amore spontaneo inter prospera coluimus te, ideo nec inter adversa *obliti sumus te*, quia intelligimus colendum te non pro terrenis, sed pro te.

Inde autem constat, quòd nec inter adversa obliti sumus te, quia *iniquè non egimus in testamento tuo*, id est, in lege tua, cujus præcepta servavimus, & promissa speravimus, quæ aliis quoque servanda & speranda prædicavimus inimicis obloquentibus & contradicentibus, nosque ob id ipsum persequentibus. Vel *iniquè non egimus in testamento tuo*, id est, in illo pacto, quod tecum in Baptismo pepigimus, ubi filii novi testamenti effecti sumus.

VERSUS XIX.

Et non recessit retro cor nostrum, & declinâsti semitas nostras à via tua.

D *Cor nostrum*, id est, ratio & interioris hominis intentio *non recessit*, etsi homo exterior claudicavit: *non recessit*, dico, sic, ut iret retro ad apostasiam, & quo ingressi sumus viam justitiæ in Baptismo vel in arctioris vitæ proposito. *Non*, inquam, *recessit cor nostrum*, ex quo manu ad aratrum missa posteriora obliti ad anteriora nos extendere cœpimus. Intelleximus enim nos *filii Core*, quòd si non est aptus regno Dei, qui retro aspicit, ex quo viam rectitudinis cœpit ingredi: multò minùs, qui non solùm retro aspicit voluntate prava, sed etiam retro recedit gressibus actionis perversæ, aptus est regno Dei. Ideo *non recessit retro cor nostrum* vel ad A crimina vel ad idola semel perfectè abnegata, etiamsi aliquando recessit cor nostrum secundùm quod scriptum est: *Ibant animalia & revertebantur*, dum à contemplationis alto ad ima redierunt actionis ministeria, ùt Petrus accepto Apostolatu rediit ad piscationem, cottidieque Sancti redeunt ab alta speculatione Patriæ cœlestis ad curam sui vel alieni corporis. Non est hoc retro recedere, sed in anteriora sic tendere, ut trahas infirmos comites post te. Ordinatus est iste incessus, quando mentes rationales trahente Deo ad alta gradientes non relinquunt membra infirma sibi adhærentia. Proinde *non recessit retro cor nostrum*, & cùm redivimus à contemplatione ad actum postponendo interdum Rachel pulcherrimæ amplexus jucundos & admit- B tendo Liæ fœcundos.

Ezech. 1. 14

Et inter hæc agendum tu *declinâsti semitas nostras à via tua*, id est, de lege tua nostras actiones pendere fecisti quasi rivos de fonte, quasi palmites de vite. Vel *via tua*, per quam venis ad homines, & homines veniunt ad te, Christus est, qui dicit: *Nemo venit ad Patrem, nisi per me. De hac via tua declinâsti semitas nostras*, quando exemplo illius docuisti nos ire per arctas & angustas vias. Licèt enim sit una via arcta & angusta ducens ad vitam, tamen quoniam in ea alius sic, alius autem sic incedit, varias habet semitas arctas & angustas, in quibus revera nos posuisti.

Joan. 14. 6.

C

Quoniam humiliâsti nos in loco afflictionis.

VERSUS XX.

Locus afflictionis corpus est infirmum, quô gravati affligimur, vel mundus in maligno positus, in quo, dum per malos affligimur, ad bonitatem quasi virga disciplinæ informamur. *Et cooperuit nos* insurgens undique *umbra mortis*, id est, illi, qui per ignorantiam morientes nos ad suæ mortis tenebras trahunt. Vel præsens mortalitas est *umbra* duræ *mortis*, quæ est damnatio cum diabolo.

Super hunc locum beatus Gregorius in Job dicit: *Humiliâsti nos in loco afflictionis, & operuit nos umbra mortis.* * *Locus afflictionis est vita præsens. Qui ergo ad æternam patriam tendunt, nunc semetipsos temporaliter in afflictionis loco despiciunt, ut tunc in loco gaudii veraciter sublimentur.* D *Electorum namque animas modò dies afflictionis possident, quia dies lætitiæ post sequuntur; scriptum quippe est: Timenti Deum bene erit in extremis. Et rursum de Ecclesia dicitur: Ridebit in novissimo die. Nunc enim tempus afflictionis est bonis, ut sequatur eos exultatio, quandoque sine tempore.* Sequitur: *Et operuit nos umbra mortis.* Quid hoc loco per umbram mortis, nisi mors carnis accipitur? * *Quia sicut vera mors est, qua anima separatur à Deo, ita & umbra mortis, qua caro separatur ab anima. De hac itaque nunc voce Martyrum Propheta dicit: Humiliâsti nos in loco afflictionis, & operuit nos umbra mortis. Quos enim constat non spiritu, sed sola carne mori, nequaquam se vera morte, sed umbra mortis dicit operiri.*

* S. Greg. M. Lib. 16 Moral. c. 28

* Idem ibid. Lib. 3. cap. 16.

* Ibid.lib. 33. cap. 3. Idem: * *Quid per umbram, quæ tamen cum adjectione mortis ponitur, nisi mors carnis exprimitur; vel quilibet reprobi, qui antiqui hostis tenebras studio pravæ operationis imitantur? Unde voce Martyrum per Prophetam dicitur: Humiliasti nos in loco afflictionis, & operuit nos umbra mortis. Quos enim constat non spiritu, sed sola carne emori, umbra mortis electos DEI opprimit, cùm mors carnis, quæ imago mortis æternæ est ab hac eos vita disjungit, quia sicut illa à DEO animam, ita hac ab anima separat corpus. Vel certè umbra mortis eos opprimit,* Apoc. 6. 8. *quia de antiquo hoste scriptum est: Nomen illis mors. Umbra ergo mortis sunt omnes reprobi, qui illius nequitiam elationis imitantur, ejúsque imaginem quasi umbram exprimunt, dum ejus in se malitiæ similitudinem trahunt, qui electos Dei operiunt, dum contra illos in atrocitate persecutionis temporaliter convalescunt.*

VERS. XXI. *Si obliti sumus nomen Dei nostri, & si expandimus manus nostras ad Deum alienum, nonne Deus requiret ista?*

Supra diximus nos *Filii Core* intellectum nostrum significando, quo intelligimus Deo serviendum gratis, nec à cultu ejus recedendum cessantibus prosperis & imminentibus adversis: Diximus, inquam: *Hæc omnia venerunt super nos, nec obliti sumus te, & iniquè non egimus in testamento tuo.* Iterum eundem intellectum replicamus dicendo: *Si obliti sumus nomen Dei nostri, & si expandimus manus nostras ad Deum alienum.*

VERSUS XXII. *Nonne Deus requiret ista.* Si vel prosperis affluentibus per insolentiam, vel imminentibus adversis per impatientiam *obliti sumus nomen Dei nostri*, in quo salutem speramus, scientes non esse aliud nomen sub cœlo datum hominibus, in quo sit ulla salus præter *nomen DEI nostri*: Si hoc *nomen obliti sumus, & si expandimus manus nostras ad DEUM alienum*, id est, si opera nostra, quæ significantur per *manus*, ad honorem alieni Dei fecimus: Verbi gratia Jovis, Mercurii, vel alterius falsi Dei, *nonne Deus requiret ista?*

Aliter: Dum nos *filii Core* in memoria nostri *Core* in loco Calvariæ Crucifixi, oramus interdum vel Missam canendo, ut ipse docuit, in sui commemorationem, vel absque Missa intentè orando crucem, qua in fronte signati sumus, gestu corporis totius repræsentamus, assiduè *manus expandimus*. Hoc ergo si fecimus ad Deum alienum, sicut multi Hæreticorum, *Nonne DEUS requiret ista?* Hæretici enim sibi Deum finxerunt, non qualis est, sed qualem ipsi voluerunt. Alii dicentes Filium Patre minorem, alii asserentes Christum Deum nostrum ante Mariam non extitisse, alii phantasticum corpus eum dicentes habuisse, alii aliter de Deo vero non vera loquendo multa mendaciorum idola conflaverunt, quæ pro DEO vero coluerunt, quamdiu talibus mendaciis irretiti *manus suas* orando *expanderunt*. Similiter qui evangelizant vel Missas cantant, ut comedant, seu alios terrenos quæstus inde habeant, & ipsi *manus suas expandunt ad Deum alienum*, quia pro Deo vel potius pro idolo illis reputatur, quod plus Deo ab illis vel habendum desideratur, vel habitum diligitur: qui etiam orando, vel Missas canendo non Deum verum colunt, sed illud lucrum caducum, quod in servitio divinitus instituto humanitus concupiscunt, commutantes gloriam Dei non jam in similitudinem vituli comedentis fœnum, quod esset peccatum Judaicum, sed in similitudines tot idolorum, quot in servitio Dei habent appetitus emolumentorum terrenorum similes gentibus ad simulacra muta, prout ducuntur, euntibus. Conceptio namque terreni lucri, verbi gratia vestis pretiosæ, cibi delicati, auri & argenti, cùm in principali appetitu est hominis orantis vel Missam canentis, quasi quoddam simulacrum rebus forinsecis assimilatum statutum est in cordis oraculo, si tamen, ut dixi, principalis & finalis est orantis intentio ad illud lucrum foris obtinendum, cujus in corde habet simulacrum, scilicet ipsum intellectum de tali re conceptum.

Longè, longè sit iste intellectus à nobis filiis *Core*, quibus etsi obrepunt, hujusmodi simulacra in cogitationis forinseco vestibulo, absit, ut ea collocemus in intentionis intimo Sanctuario; quin potiùs ea debemus confringere malleo pœnitentiæ, præcipuè Beelzebub Deum muscarum, cui militant muscæ immundarum, vagarum & superbarum cogitationum, quæ inter orandum fortissimè abiguntur per hunc *intellectum Filiorum Core*, quo intelligunt non esse Deum colendum, nisi propter se. Hic namque *intellectus* hoc in eis operatur, ut quicquid eis orantibus in memoriam venit præter ipsum Deum & ea, quæ juvant ad colendum eum, continuò velut musca vel apes abigatur, & solus Deus in memoria teneatur, dum hoc versatur in corde, quod profertur ore. *Corde* namque *creditur ad justitiam, ore autem confessio*, vel oratio *fit ad salutem*. Rom. 10. 10. Quæ autem est justitia vel salus nostra, nisi Deus noster? Proin cùm orantes hoc intendimus, ut in hac vita justè vivamus, & in æterna vita salutem plenam obtineamus, rectus est noster *intellectus*, qualem nobis *filiis Core* insinuat hic Psalmus. Hujus ergo intellectus nobis conscii dicimus in bona fiducia: *si*, ex quo filiorum *Core intellectum* semel accepimus, *manus nostras expandimus ad Deum alienum, nonne Deus requiret ista?* Ipse quippe contra talia simulacra se indicans habere magnum zelum dicit: *Non habebis Deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in coelo desuper, & quæ in terra deorsum, nec eorum, quæ sunt in aquis sub terra: non adorabis ea, neque coles. Ego sum Dominus Deus tuus fortis zelotes, visitans iniquitatem patrum in filiis in tertiam & quartam generationem eorum, qui oderunt me, & faciens misericordiam in millia his, qui diligunt me, & custodiunt præcepta mea.* Deut. 5. 7. & seq. Qui ergo Deum fortem zelotem contra simulacra loquendo se nominavit, *nonne* cum zelo magno *ista requiret*, si ex-

si expandimus manus nostras ad DEUM alienum more gentium simulacra muta colentium, vel more falsorum Christianorum & Hæreticorum seu Judæorum, de quorum simulacris jam dictum est? *Nonne*, inquam, *requiret* ista, quantumlibet fiant in occulto?

Ipse enim novit abscondita cordis.

Ipse non habet opus, ut ei quis testimonium perhibeat de homine, quia *ipse novit*, quid sit in homine. *Ipse novit*, quis religionis & bonæ intentionis affectus maneat interiùs, quando labia moventur, manus expanduntur, genua flectuntur, vel totum corpus prosternitur exteriùs. *Novit quoque abscondita cordis* perfectè dignoscens, propter quam causam quisque *filiorum Core* agonizet in passione, approbans vel improbans qualitatem pœnæ secundùm qualitatem causæ, quia non pœna, sed causa facit Martyrem, neque purgatorium vel emendatorium est supplicium, quando inter pœnas placet peccatum. Solummodò per veram innocentiam per fructuosam pœnitentiam inter tormenta servatam, venitur ad coronam Martyrii propter justitiam illati. Propter justitiam dico vel innocentiæ vel pœnitentiæ, quæ utraque apparent in nostro *Core*, qui & in sua
1.Petr.2.22. persona tenuit justitiam innocentiæ, quia *peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus*, & pro nobis dolens, ac peccata nostra portans jejunavit quadraginta diebus & quadraginta noctibus, ac postea propter nos multis pœnitentialibus afflictionibus usque ad crucis mortem se
Isa. 53. 5. humiliavit. Nam *Dominus posuit in eo iniquitates omnium nostrorum, & disciplina pacis nostræ super eum.* Propterea persecuti sunt eum Judæi, quia & innocentiam servavit, & pœnitentiam verbo & exemplo docuit. Qua doctrina dice-
Luc. 23. 2. bant eum commovere populum: *Hunc*, ajunt, *invenimus subvertentem gentem nostram.* Item:
Ibid. 5. *Commovet populum docens per universam Judæam incipiens à Galilæa usque huc.* Qui ergo servare intendit innocentiam & pœnitentiam, quam Christus verbo & exemplo monstravit, atque ob hoc adversa patitur, hic similitudini Passionis Christi complantatur, atque ideo similitudini
2.Tim. 2. 11. quoque Resurrectionis complantabitur: Quia *si compatimur*, ait Apostolus, *& conregnabimus: si commorimur, & convivemus.*

Aliud est pati, aliud Christo compati. Non omnis, qui adversa patitur, Christo compatitur, neque omnis, qui moritur, Christo commoritur. Multi adversa patiuntur, sed beati soli, qui persecutionem patiuntur propter justitiam. Omnes quidem dormiemus, & moriemur: sed beati mortui, qui in Domino moriuntur: nam solos eos, qui dormierunt per Jesum, adducet Deus cum eo. Patiuntur innocentes, ùt Christus innocens. Patiuntur pœnitentes, ut latro confessus & pœnitens. Patiuntur & impœnitentes, ùt latro blasphemus. Cùm ergo tanta sit diversitas adversa sustinentium, & secundùm solas causas pensetur passionis utilitas vel inutilitas, nos *filii Core* optimam partem de omnibus causis nobis elegimus,

quoniam propter te mortificamur tota Die Deus noster.

Tu, qui nosti abscondita cordis, tu scis, quia amamus te. Nam etsi non verbis interrogas unumquemque nostrûm sicut Petrum dicens: *amas me*, tamen rebus interro- Joan. 21. 17.
gas nos, an diligamus te, dicitque nostrûm quisque tibi: *Amo te.* Unde sicut Petrus in argumentum tui amoris audivit se ab alio cingendum & ducendum, quò nollet, significante te hoc sibi sermone, qua morte clarificaturus esset te: Ita & nos in argumentum certi amoris habemus causam, pro qua patimur, quoniam *propter te mortificamur tota die*: *propter te* in mundo notificandum & clarificandum vel spontanea carnis mortificatione vel alio nos cingente ac ducente, quò nolumus. *Propter te mortificamur tota die*, id est, longa & diuturna passione. Quando etiam per obedientiæ mandatum cingimur, ab alio ducimur, quò nolumus, quia voluntatem nostram frangendo abscondita cordis holocausta mactamus, rectè in cruce tua gloriamur, *quoniam propter te mortificamur tota die* obedientiæ, ut non tenebræ nos comprehendant inobedientiæ.

Magnus, & rarus est è numero nostro, qui ad hoc inveniatur idoneus, ut dicatur ei tertiò:
si diligis me, pasce agnos, vel *oves meas.* Attamen Joan. 21. 15.
etsi non omnes ovium pastores, universi procul dubio filii *Core* sumus oves pascuæ tuæ, atque ab inimicis tuis *æstimati sumus sicut oves occisionis.* Unde jam de cæde nostra maduerunt campi, respersa sunt ovilia sanguine nostro, dum pariter interficimur nos oves cum pastoribus nullo resistente vel auxilium ferente. Ne igitur inter pericula ista pereamus, ne navim nostram te dormiente absorbeat fluctus Aquilone flante contra nos concitatus,

Exurge quare obdormis Domine? Exurge, & ne repellas in finem. VERSUS XXIII.

Exurge ad confortandum stantes, ne cadant. *Exurge* ad erigendum eos, qui ceciderunt. Vel *exurge* ut imperes ventis, magnis videlicet, Spiritibus. Item *exurge*, ut imperes mari, hoc est, amaris hominum cordibus. Te dormiente magna tempestas inhorruit tentantibus immundis & malignis spiritibus, quorum afflatus est nobis contrarius ventus. Mare quoque tali vento agitatum contra nos intumuit, quia totus mundus in maligno positus mirabiles elationes ac despumationes ad opprimendum nos jactat, nunc in faciem nostram, nunc super caput, quando non solùm à coæqualibus, verum etiam à magnis mundi Principibus infestamur.

Inter hujus mundi pericula *quare obdormis Domine?* In temetipso non dormitabis, neque dormies, qui custodis Israël, sed nobis *dormis*, quando in tribulatione non succurris; *dormis*, quando ad te clamantes non citò audis. Quomodo enim qui dormit, vocatus non citò respondet, neque animadvertit, quod ei dicitur, nisi primò evigilet: sic tu aliquando peccatis exigentibus in teipso

te ipſo vigilans *dormis* nobis, quia non demonſtras te videre tribulationes, vel audire preces noſtras. Equidem juſtè: nam digna factis recipimus, & in omnibus, quæ patimur, juſtum judicium tuum recognoſcimus. Attamen quia interdum latet, qua de cauſa flagellemur, indica nobis, cur nos ita judices? Si, ut virtus in infirmitate perficiatur, hoc indica, quatenus libenter gloriemur in infirmitatibus noſtris, & ſufficiat nobis gratia tua. Si, ut purges peccata, & hoc manifeſta, ne à tuo judicio diſcordet noſtra ſententia, ſed citò concordans nos juſtificet ac lætificet. Si ad exercendum patientiam, citò eam in nobis conſumma, ut ſicut Beato Job feciſti, reddas nobis omnia, quæ machinante Sathana ſunt ablata. Si pro gloria tua manifeſtanda, quod neque nos, neque parentes noſtri meruimus, immiſiſti per Angelos malos pondus afflictionis, & hoc nobis indica, ut ſicut novimus absque dubio te nobis obdormiviſſe, ita quoque indubitanter cognoſcamus cauſam talis obdormitionis tuæ,
Pſal. 77. 65. qua non ſolum tanquam *dormiens crapulatus à vino* ſoporatus es nobis alto ſomno, ſed etiam cum te precibus excitare molimur, & parumper evigilare incipis dando nobis modicum quid ſalubris compunctionis, id ipſum citò ſubtrahendo faciem tuam avertis more potentis, amplius dormire volentis, precesque ſe pulſantium & excitantium ſuæ faciei averſione repellentis. O Deus noſter quare ſic obdormis, &

VERSUS XXIV.

Quare ſic faciem tuam avertis?

Nonne olim patribus noſtris afflictis ultro excitatus es tanquam potens crapulatus à vino, & percuſſiſti inimicos eorum in poſteriora, opprobrium ſempiternum dans illis? *Quare* ergo nunc ita obdormis, & ſic *faciem tuam avertis* à nobis, atque ad parietem peccatorum noſtrorum convertis quaſi penitus excitari nolis? Averte faciem tuam quæſumus â peccatis noſtris, & ne avertas eam à nobis. Hoc aſſiduè clamamus; & tamen tu *avertis faciem tuam* à nobis, & non â peccatis noſtris. Quare hoc facis, Domine, qui nihil facis injuſte? *Quare obdormis*, cùm *obliviſceris inopiæ noſtræ, & tribulationis noſtræ?* Inopiam grandem ſuſtinemus, qui opes mundanas aut inviti amiſimus, aut volentes propter te dimiſimus, vel acquirere noluimus & nolumus, atque in tanta inopia te, qui ſuſcitas à terra inopem, & de ſtercore erigis pauperem, non ſentimus nobis clementem, ſed *obliviſceris inopiæ noſtræ*, qui ope tua & humana deſtituimur, *& tribulationis* noſtræ, qua nos affligunt hoſtes noſtri, & tui. Ergo tandem exurge perficiendo virtutem, propter quam in infirmitate perficiendam colaphizas. *Exurge* dimittendo peccatum, propter quod expurgandum flagellas. *Exurge* conſummando patientiam in tribulatione, ſecundùm quod Apoſtolus ait:
Rom. 5. 3. *Tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio vero ſpem, ſpes autem non confundit.* *Exurge* manifeſtando gloriam tuam, ſi infirmitas noſtra non eſt ad mortem, ſed pro gloria tua manifeſtanda, ùt infirmitas Lazari fuit. Quomodocunque ſe habeat cauſa, pro qua nobis obdormiens, & faciem tuam avertens *obliviſceris inopiæ noſtræ & tribulationis noſtræ*, nunc tandem *exurge, & ne repellas in finem*, ſed da nobis patientiam, de qua dicitur: *Patientia pauperum non peribit in finem*, ut etſi tribulandi ſumus juſto judicio tuo usque ad mortem tibi complantati, qui dixiſti: *Triſtis eſt anima mea usque ad mortem:* non tamen tribulemur vel triſtemur poſt mortem. Math. 26. 38.

Aliter: Nobis *Filiis Core* jam peracta eſt reſurrectio, quia credimus & ſentimus te Chriſte mortuum propter delicta noſtra mortificanda, & reſurrexiſſe propter juſtificationem noſtram ſuſcitandam, ac proinde nobis mortuus es, nobis etiam reſurrexiſti. Sed illis, qui nos tribulant, nondum reſurrexiſti, quia mortuum quidem ac ſepultum non contradicunt, ſed te hominem reſurrexiſſe, ac ſuper omnia unà cum Patre Deo regnare minimè acquieſcunt, dum nos famulos tuos â te non magìs audiri ſentiunt, quàm ſi dormias aut mortuus jaceas; *Exurge* igitur, id eſt, oſtende te Paſtorem bonum, licèt pro tuis ovibus occiſum victâ morte ſurrexiſſe, ac ſuper nos oves tuas jugiter vigilare. Demonſtra inimicis, quoniam quos illi mactare intendunt ſicut oves occiſionis, ut nullus de nobis proveniat fructus, tu paſtor bone, qui pro grege tuo mori dignatus es, ita procuras, ut licèt facultatibus detonſæ aſcenderimus de lavacro Baptiſmi ſeu lachrymarum, tamen non eſt in nobis ſterilis, imò ſumus oves paſcuæ tuæ omnes gemellis fœtibus, dum & in hac vita centuplam cum perſecutionibus accipimus utilitatem rerum prætereuntium, & in futuro vitam æternam expectamus. Hoc manifeſtando inimicis *exurge*, ne te putent omnino ſic dormire, ut non cures de nobis ovibus tuis. Hoc perſentiant in gemellis fœtibus noſtris, quod non ſumus, ùt illi putant, *oves occiſionis* tantum & non reſurrectionis, dum ſub te paſtore à mortuis reſuſcitato & ultra non morituro habemus & nunc fructum noſtrum in Sanctificatione, finem verò vitam æternam. Hoc apud illos ideo non creditur.

VERSUS XXV.

Quoniam nunc avertente te faciem tuam *humiliata eſt in pulvere anima noſtra, conglutinatus eſt in terra venter noſter.*

Anima noſtra, cùm ſit Spiritus rationalis, & ſolis deberet intendere cœleſtibus illuminante illam veritatis agnitione atque inflammante virtutis amore, in lumine vultûs, tui ſol juſtitiæ nunc ſubtracta tui viſione, averſa facie tua, *humiliata eſt in pulvere*, id eſt, in terrenis cogitationibus, quæ *pulveri* comparantur: & *venter noſter conglutinatus eſt in terra*, quia ſenſualitas, ob mollitiem ventri comparata, penitus adhæſit *in terra*.

Aliter: *Anima noſtra*, id eſt, vita noſtra, per animam ſignificata ùt ibi: *qui amat animam* Joan. 12. 25. *ſuam, perdet eam, anima*, inquam, *noſtra humiliata eſt in pulvere*, quia vita noſtra invete-

inveteravit inter omnes inimicos suos impios, qui sunt tanquam pulvis, quem projicit ventus à facie terræ. *Conglutinatus est*, vel adhæsit *in terra venter noster*. Sicut venter corporis cibos excipit, qui per os intrant: sic memoria quasi *venter* animæ visa, audita, gustata, adorata, tractata servat apud se. Sed cùm cœlestium penitus oblita, sola versat, apud se terrena, tunc adhæret *in terra venter noster*, *conglutinatus* quasi tenacissimo glutine in hujus mundi pice, quam qui tetigerit, inquinabitur, quantò magis, qui eidem conglutinatus diu in ea tenetur?

Aliter: *Humiliata est in pulvere anima nostra*, id est, illi, qui spiritales & membrorum carnalium rectores & vivificatores esse deberent, humiliati sunt *in pulvere*, in eorum videlicet societate, qui sunt pulvis, dum iidem dicti rectores non
Luc.9.5. excutiunt *pulverem pedum* secundùm præceptum Evangelicum illis in testimonium, qui non recipiunt eos, & verbum Dei per eos evangelizatum, sed in medio populi polluti sic habitant, ut non solum pedes pulvere fœdatos, sed etiam labia per taciturnitatem polluta inveniantur habere, dum nolunt arguere, quæ arguenda intelligunt. *Venter* autem *noster adhæsit in terra*, quia hi, qui omnino in societate nostra erant carnales, intelligentiæ spiritualis minimè capaces adhæserunt sive conglutinati sunt *in terra* non solo pulvere terrenitatis respersi ut spiritales per *animam* significati, sed ex toto affectu & consensu inhærentes pravorum terrenitati aut eos imitando aut eis assentando.

Aliter: Anima nostra recordatione peccatorum *humiliata est in pulvere*, aut visibiliter in signum pœnitentiæ super caput sparso, aut invisibiliter menti, quæ caput est animæ, imposito per illius recordationem sententiæ, qua dictum est primo
Gen.3.19. peccatori homini: *Pulvis es, & in pulverem reverteris.* Hanc sententiam nobis hæreditariam quotiens mente retinemus, quasi pulverem super caput habemus, & ideo verè dicimus: *Humiliata est in pulvere anima nostra*, de illius elationis vulnere medicata per pulverem, qua se incautè sursum extulerat ad Dei similitudinem dicente Dia-
Gen.3.5. bolo: *Eritis sicut Dii scientes bonum, & malum.* Ut ergo humilitas animæ interior per corporis exteriorem gestum decenter exprimatur, *adhæsit in terra venter noster*, quo humiliationis gestu non est major. Qui enim caput inclinat, vel genua flectit in terram, habet, quo plus humiliet corpus suum. Cùm autem venter ejus adhæret terræ, non se potest ultra humiliare, salubriterque jacet, vel sedet in sterquilinio, si humilitas corpore ostensa regnat intus in animo. Sic jacenti non dormit Dominus, nec ab eo avertit faciem suam. Unde non dicit nunc, ùt supra: *Exurge, quare obdormis Domine, quare avertis faciem tuam*, sed absque mentione dormitionis & aversionis pœnitentes *filii Core* humiles, & humiliati per jam commemoratas afflictiones dicunt in orationibus suis:

VERS. XXVI. *Exurge Domine, adjuva nos, & redime nos propter nomen tuum.*

Exurge, id est, resurrectionis tuæ gratiam & gloriam in nobis ostende, ut non solùm dicamur & simus *filii Core* per imitationem passionis tuæ, sed simus quoque ac dicamur Filii Resurrectionis tuæ, complantati videlicet similitudini tuæ Resurrectionis comedendo favum mellis, ùt fuimus complantati similitudini Passionis comedendo partem piscis assi. Tunc bibendo amaritudinis acetum seu vinum cum felle mixtum potum nostrum cum fletu temperavimus, & cinerem tanquam panem manducavimus, quia saturati opprobriis amaris parum vel nihil inter hæc omnia dulcedinis habuimus, quando repleti & inebriati sumus amaritudinibus. Nunc autem quasi transacto Parasceve, imminente jam nobis Paschali solemnitate, orto jam sole, audiat Maria plorans ad monumentum: *Noli flere.* Imò audiat Ecclesia de gentibus colle- *Joan.20.15.*
cta, qualiter consolata est Maria, qualiter gavisi sunt discipuli viso Domino, ut & ipsa consolatione accepta cum discipulis gaudeat bibens vinum lætificans cor hominis nunc in Regno; regnante videlicet in se Christo, & tota tristitia ejus vertatur in gaudium, & gaudium ejus nemo tollat ab ea. Cujus filiis adhuc in vita præsenti peregrinantibus, cùm reliquiæ piscis assi, quem ipsa plenariè in tempore persecutionis cum Christo comedit, apponuntur, non diffidant de auxilio Divino, sed confidenter dicant: *Exurge Domine, adjuva nos*, quod etiam fecisti surgendo, & imperando ventis, & mari, ita ut facta sit nobis tranquillitas magna pace data Ecclesiis, & his, qui terræ adhæserant, elevatis, juxta illud: *Elevare elevare Jerusalem, excutere de pulvere,* *Isa.52.2.*
solve vincula colli tui. Dicant ergo hujus Jerusalem filii, pacis visione lætificati: *Exurge Domine, adjuva nos* in bonis alacriter quærendis ac firmiter tenendis, *& redime nos* à malis, ut per adjutorium tuum beatissimè fruamur bonis, & per virtutem Redemptionis tuæ liberi simus à malis. *Adjuva & redime nos*, dicimus, *propter nomen tuum*. Non enim in justificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis, per quas tu nominatus & inclytus haberis.

Hunc sensum veritas Hebraica insinuat, in qua sic legitur: *Quoniam incurvata est in pulvere anima nostra, adhæsit in terra venter noster: surge auxiliare nobis; & redime nos propter misericordiam tuam.* Sive igitur *misericordiam tuam*, sive *nomen* tuum Domine obtendamus, cùm te adjutorem & liberatorem invocamus, palàm est, quòd non in meritis nostris, sed *in misericordia tua* sive *in nomine tuo*, Salvator & Miserator, speramus, cui aliquotiens ore, multotiens corde dicimus: *Exurge Domine, adjuva nos, & redime nos propter nomen tuum*, sive *propter misericordiam tuam.*

Gloria Patri Deo, de quo *auribus nostris audivimus*, de quo *patres nostri annuntiaverunt nobis*, ùt in principio Psalmi commemoratum est. *Gloria Filio* Deo Adjutori & Redemptori nostro, cui dicimus in fine Psalmi: *Exurge Domine, adjuva nos, & re-*

& redime nos propter nomen tuum, sive propter *misericordiam tuam. Gloria Spiritui Sancto*, qui est illa misericordia, quæ in fine Psalmi secundùm Hebraicam veritatem est commemorata, quæque per *nomen* Dei in aliis translationibus est notata. *Gloria* summæ Trinitati, quæ tota notatur, ubi de Patribus dicitur, quòd *brachium eorum non salvavit eos, sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultûs tui, quoniam complacuisti in eis.* Cui enim dicitur: *Dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultûs tui*, Deus Pater *est*: ipsa verò *dextera, brachium & vultus ejus* Filius ejus est: *illuminatio* autem *vultûs ejus* intelligitur Spiritus Sanctus, de quo ipse dicit: *Ille me glorificabit.* Joan. 16. 14. Gloria ista sit nunc & semper, & in sæcula sæculorum. *Sicut erat in principio*, ut in principio prædestinata erat salus nostra, & Redemptio: sic exhibeatur nunc in affectu manifesti adjutorii, per quod evidenter appareat. Dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultûs tui: *Dextera tua* nos à sinistris hædis evidentissimè discernens *atque* amplexans, ùt in Canticis canticorum dicit Sponsa: *Et dextera tua amplexabitur me*: *Brachium tuum* dispergens inimicos superbos mente cordis sui, deponens potentes de sede & exaltans humiles, esurientes implens bonis, & divites dimittens inanes. Cant. 2. 6. *Illuminatio vultûs tui*, qua insigniti valeamus dicere: *Signatum est super nos lumen vultûs tui Domine, dedisti lætitiam in corde meo.* Ps. 4. 7. Amen.

Finis Partis Quartæ.

TRACTA-

TRACTATUS IN PSALMOS

PARS V.

PSALMUS XLIV.

E*Ructavit cor meum verbum bonum.* A

Hic Psalmus de Sanctis nuptiis, de Sponso & Sponsa, de Rege & plebe, de Salvatore & salvandis. Hoc Canticum *Epithalamium*, id est, laus thalami notatur: quia Sponso cœlesti & Sponsæ Ecclesiæ à vocatis ad nuptias offertur. De hoc Cantico Salomon materiam scribendi Cantica Canticorum sumpsisse traditur. Tres nuptiæ Domini leguntur. Imprimis nuptias cum hominibus fecit, quando de cœlo veniens humanam naturam Deitati copulavit. B In his nuptiis Virginis uterus thalamus fuit, de quo tanquam Sponsus processit. Secundò nuptias cum Angelis celebravit, quando novus homo ad cælos veniens Angelicam multitudinem sibi sociavit. Tertiò nuptias cum Angelis & hominibus celebrabit, quando Ecclesiam de Babylonia mundi in cœlestem Jerusalem eductam suæ gloriæ copulabit, & seipsum ei, ùt est, Patri æqualis manifestabit. De primis nuptiis scriptum est: *Quidam Rex fecit nuptias filio suo.* (Matt. 22, 2.) De secundis dicitur: *Vos* C *similes hominibus expectantibus Dominum suum, quando revertatur à nuptiis.* (Luc. 12. 36.) De tertiis dicitur vel scribitur: *Quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias.* (Matt. 25, 10.) De his iterum dicitur: *Beati, qui ad cœnam nuptiarum agni vocati sunt.* (Apoc. 19. 9.) In his nuptiis Angelorum lyræ dulcè jubilant, tympana Prophetarum Sancta exultatione conclamant, in his Apostolorum organa dulcissima societate resultant, in his Martyrum citharæ non chordis, sed virtutibus consonant, in his Virginum cymbala concrepant, in his Sanctorum populus fistulis spiritualibus, D omnium electorum chorus dulcionis vocibus gratissima modulatione auditum permulcet. In his talis musica geritur, per quam cuncta humana lætitia vincatur. Ergo dum quidam fontes aquarum ùt cervus sitibundus peteret, & admirabile tabernaculum pertransiens quaquaversum Deum quæreret, audiens sonoritatem hujus concentus foras cucurrit, aliis in strepitu & tumultu positis nuntiavit. Et dum quidam tepidiùs agerent, illucque tantùm orando venire optarent, Martyres moram non ferentes elevato vexillo in locum certaminis catervatim perruperunt, ac potita victoria amicti stolis albis, id est, veste nuptiali palmis & coronis redimiti has nuptias violenter intraverunt, ac triumphale carmen à feste celebrantibus promeruerunt. Unde titulus Psalmi est:

In finem pro his, qui commutabuntur, filiis Core ad intellectum Canticum pro dilecto. VERS. 1.

Id est, hoc *Canticum* nuptiale proponitur *Fi-* B *liis Core*, id est, imitatoribus Christi, *ad intellectum*, hoc est, ut intelligent arcana, quæ sunt in eo de ineffabili genitura Filii Dei, de speciositate humanitatis, de admirabili copulatione Ipsius & Ecclesiæ, de decore Ecclesiæ, quod *Canticum* est habitum *pro his, qui commutabuntur* de infidelitate ad fidem, de impietate ad justitiam, de quibus in priori Psalmo dicitur: *Non fuit multitudo in commutationibus eorum*: Vel qui de mortalitate, de tristitia hujus mundi in gaudium sempiternum commutabuntur *in finem*, C id est, inperfectam commutationem, in Angelorum æqualitatem de omnibus miseriis ad perfectam gloriam; & *pro dilecto* Patris unico & Ecclesiæ dilecto Sponso. Ideo vocatur iste Psalmus *Canticum*, quia tractat de conjunctione Sponsi & Sponsæ, ubi tantùm summa jucunditas est; sicut & in sæcularibus nuptiis nulla tristitia, sed tantùm lætitia est.

Materia Psalmi est Sponsus & Sponsa & vocati ad nuptias, Christus & Ecclesia & omnes electi vocati ad æternas epulas. Intentio est nos monere, ut vestem nuptialem nobis provideamus, D quatenus his nuptiis interesse queamus. Verba videntur sumpta de David, quando Salomonem in Regnum constituit, cui Regi opera sua de ædificando templo dixit, cui à dextris Regina Saba Beroia nomine stetit, quæ de finibus terræ audire Sapientiam Salomonis venit.

Psalmus habet duas partes. Unam: *Eructavit cor meum*, quæ continet laudes Sponsi quatuor modis: à forma, à potestate, à causa judicii, à persona Sponsæ. Alteram: *Audi filia*, quæ continet laudes Sponsæ quatuor modis: à specie, à potentia, à membris, à prole.

Hic Psalmus est in ordine Quadragesimus A quartus, quod sunt sexies septem & duo. Per senarium Activi propter laborem sex operum Evangelii: Per septenarium contemplativi propter requiem septiformis Spiritûs designantur: per binarium verò gemina dilectio, quæ est vestis nuptialis, notatur. Innuit igitur hic numerus, quòd Activi dilectione proximi, & Contemplativi dilectione Dei vestiti admittuntur nuptiis Agni. Vox est Patris:

VERS. II. *Eructavit cor meum verbum bonum.* Satietas stomachi procreat eructationem corporis: plenitudo verò sapientiæ generat eructationem cordis. Deum de corde eructare est de plenitudine Divinitatis Filium sibi æqualem generare: Per hoc Sponsi nobilitas prædicatur, cum à summo Deo genitus memo- B ratur. Verbum componitur à *Ver* & *bombo*, dum illud significat, quod loquimur. Dum verò significat Dei Filium, componitur à *Vere* & *bono*, & dicitur *Verbum*, quasi *verè bonum*. Illud *Verbum bonum* cor Patris eructavit, dum ipsum summum, & verum bonum Filium de Joh. 1. 1. se genuit. De hoc *Verbo* scribitur: *In principio erat Verbum*, hoc est, Filius in Patre.

Quæritur, qua similitudine Filius Dei *Verbum* dicatur. Tribus modis fit verbum, ore, corde, mente. Verbum oris est sonus litteralis, ùt Homo: verbum cordis est similitudo soni *Homo*: Verbum mentis est intellecta substantia *Homo*: Omne quod facere volumus, priùs verbo mentis dicimus, dum facienda cogitatione disponimus. Et quamcunque rem co- C gitamus, ejus similitudinem in mente imaginamur. Cùm ergo veritas se talem, qualis est, dixit, tunc *Verbum* sibi simile genuit. Et ideo Filius & *Verbum* & imago & similitudo Dei dicitur.

Item quæritur, cùm Pater, *Verbum*, Spiritus Sanctus sit una individua essentia, quomodo solum *Verbum* sit incarnatum? In una anima est intellectus, consilium, voluntas. Intellectus quasi Pater gignit consilium quasi prolem, ex utroque procedit Voluntas. Consilium autem est verbum, quia cùm consilium cogitamus, mente illud dicimus: cùm aliis illud notificamus, tunc ore dicimus. Itaque Verbum consilii in intellectu manens invisibile, ut aliis appareat visibile, corpus vocis induit, & ad aures, cùm dicitur audibile, ad oculos, cùm scribitur visibile procedit. Sicut ergo nec intellectus, nec voluntas, D sed solùm consilium vel verbum corpore vocis indutum procedit: sic nec Pater, nec Spiritus Sanctus, sed solus Filius, quod est *Verbum* Dei, indutus hominibus apparuit, & à Patre non recessit. Joh. 1. 14. Inde scriptum est: *Verbum caro factum est*, id est, hominem induit. Et quia Pater in hoc *Verbo* Ibid. 3. cuncta fecit, sicut scribitur: *Omnia per ipsum facta sunt, per Patrem* subditur: *Dico ego opera mea Regi.* Filius propriè *Rex* dicitur, quia Pater per eum omnia regit, quæ creavit. Unde Psal. 2. 6. ipse dicit: *Ego autem constitutus sum Rex ab eo.* Huic *Regi* Pater *opera* sua dixit, dum in Sapientia Filii omnia facienda ab æterno disposuit. Unde Joh. 1. 3. scribitur: *Quod factum est in ipso, vita erat*: quia sicut ædificium prius est in artificis ingenio: sic omnis creatura, antequam creatur, erat disposita in Filio. Cuncta etenim quæ fecit Deus, non extra se, sed intra se videt. Nos verò quæ facimus ad exemplum extra visorum facimus, dum omnia per ipsum facta narrantur. Vel Deus Pater dicit: *Eructavit cor meum Verbum bonum*, id est, nobilem, Filium genui; & Ecclesia subjungit: *Dico ego opera mea Regi*, hoc est, *Opera* fidei notifico per dilectionem Filio tuo meo *Regi*. Superiora sunt de æternitate *Verbi*, & archetypo mundo: sequitur Pater de senili mundo.

Lingua mea calamus Scribæ velociter scribentis. Similitudo trahitur à Scriptore, qui scribendo facit visibile, quod occultum latebat in corde. Sic Pater per Filium invisibili creatione protulit, quicquid invisibili sapientia faciendum disposuit. Per *Linguam*, quæ latens consilium profert, jussio Patris intelligitur, qua dixit, & facta sunt, mandavit, & creata sunt. Per *Calamum*, per quem scribitur, quod mente concipitur, Filius accipitur, per quem est visibiliter prolatum, quod in mente Dei per conceptionem fuerat formatum. Per *Scribam*, qui scribenda dictat, Spiritus Sanctus denotatur, per quem omnibus creandis genera, species, formæ, ornatus dantur.

Hic in genituram mundi Trinitas notatur. Dicitur ergo: *Lingua mea calamus Scriba*, hoc est, sicut *Scriba* per *calamum* profert, quæ dictat: ita ego per *Verbum* meum cuncta, quæ concepi, protuli, & per Spiritum formis & figuris ornavi. *Velociter scribentis.* Hoc est, citò cogitata proferentis. Nullus tam citò scribit, quin mora in scribendo sit. Per velocitatem ipsa velocitas exprimitur, qua cuncta sine mora creantur. Nam in momento sunt omnia creata, quæ in *Verbo* Dei erant vita. Hic velocitas Sponsi prædicatur. Jam machinâ mundi creata, & quasi domo convivii præparata procedit Sponsus.

Speciosus forma præ filiis hominum. Vox est VERS. III. Spiritus Sancti de Christo. Et quare non dixit: *Speciosus formâ præ Angelis*? Quia de humanitate Christi hoc dicit, quæ *formam* habuit: Angeli enim formam non habent: Quòd autem de Christo dicitur: *Qui cùm in forma Dei esset*, æqualitas Patris notatur: Philipp. 2. 6. quia in Deo nulla forma cognoscitur. *Speciosus* dicitur, qui habet pulchram conjunctionem membrorum; formosus, qui habet pulchrum colorem. Formum * quippe est ferrum, quod in igne candens rubet: inde denominantur *formosus* venusto vultu rubens. * Ita Codex.

Sed quæritur, cùm Propheta dicat: *Vidimus* Isa. 53. 2. *eum non habentem speciem neque decorem*, quomodo hìc dicatur *Speciosus forma præ Filiis hominum.* Illud Propheta sub persona Judæorum dixit, qui eum in Passione despectum habebant: istud autem de naturali ejus forma dicitur, quia talis naturaliter fuit, qualis in monte apparuit. Sed quia infirmus humanus visus claritatem vultus ejus ferre non potuit, talem se præbuit, qualis ab hominibus videri potuit. Nec hoc mirum de illo, qui peccatum non fecit, cùm etiam de Moyse legatur, quòd à colloquio Angeli facies ejus resplenduit, & populus in faciem ejus intendere non potuit. Unde & velum ante se suspendit. Sed quæritur, cùm Dominus justis splendorem Solis in resurrectione repromittat, cur ipse post Resur-

surrectionem ùt sol non fulserit. Splendidior utique, quàm sol in corpore fuit; Sed ut dictum est, humana infirmitas hanc gloriam videre non potuit, & ideo solitam formam suis exhibuit. A

Sponsus ingrediens osculatus est Sponsam, quod jam diu desideravit dicens: *Osculetur me osculo oris sui.* (Cant. 1. 1.) Quæ dulcedinem osculi sentiens clamat exultans: *Diffusa est gratia in labiis tuis.* Plenitudo *gratiæ* est à Spiritu Sancto labiis Christi infusa, sed à labiis ejus humano generi effusa, quando remissionem prædicavit & pacem. De hac *gratia* scribitur: *Unguentum effusum nomen tuum.* (Ibid. v. 3.) Unde in Hebræo legitur: *Effusa est gratia in labiis ejus.* Venit enim ad nos cum verbo *gratiæ* & osculo pacis. *Propterea*, hoc est, propter illam gratiam, qua promittis regnum cœlorum, quod non transit, sed permanet, *Benedixit te*, speciosum *Deus* Pater *in æternum.* Per te enim credentibus in se benedicet, quando dices in judicio: *Venite benedicti Patris mei, possidete præparatum regnum*: (Matth. 25. 34.) & hæc benedictio manebit *in æternum.* Quæ sequuntur, possunt esse verba Patris ad Filium; sed propriè sunt Spiritûs Sancti in persona vocati populi ad nuptias laudantis Sponsũ.

VERS. IV. *Accingere gladium tuum* * *super femur tuum potentissime.* (* Vulgata: Gladio tuo.) Metaphora à bellatore trahitur, qui dimicaturus *gladiô* accingitur. *Gladius* est Christi anima, qua Diabolum trucidavit. *Gladius* est etiam sermo prædicationis, quo mundum rebellem expugnavit. De hoc in Canticis scribitur: *Uniuscujusque ensis super femur suum.* (Cant. 3. 8.) Per *femur* assumpta humanitas notatur, quæ de femore Abrahæ generatur. Unde historia hic tangitur, (Gen. 24.) quando Abraham servum suum sub femore jurare jussit, quod erat super circumcisum membrum, quod Abraham sanctum computavit, quia à Deo circumcisionem accepit, & quia Christum de hoc membro processurum cognovit. Et nota, quod servus pro nuptiis Isaac & Rebeccæ juravit, quod Christi & Ecclesiæ copulam prætulit. O nomen *Potentissime* omnium, qui jam speciosus tanquam Sponsus de thalamo processisti, Sponsæ osculum præbuisti, quando humanam naturam in Deitatem assumpsisti, *Accingere gladiô* prædicationis, & notifica mundo mysterium tuæ Incarnationis, & aggredere ense tyrannum, qui invasit regnum tuum, & hoc fac *potentissimè*; id est, valde potenter.

VERS. V. *Specie tuâ & pulchritudine tuâ intende prosperè, procede & regna.* Hoc est tractum à David, qui pulcher & decora facie fuit, qui populum cum Saul in procinctu belli afflictum *intendit, prosperè* adversus Goliam *processit* quô prostratô *regnavit.* Sic Christus præ Filiis hominum speciosus populum afflictum misericorditer *intendit*, id est, aspexit, adversùs Diabolum *prosperè* processit, quô devictô in Ecclesia *regnavit. Species* ad humanitatem, *pulchritudo* pertinet ad Divinitatem. Unde dicitur in Canticis: *Species ejus ùt Cedri, electus ut Libani,* * *guttur ejus suavissimum, & totus desiderabilis.* (Cant. 5. 15. Vulgata: Species ejus ùt Libani, electus ùt cedri, etc.) Porrò sic continuatur. Qui accinctus gladiô es speciosus & pulcher, id est, qui incarnatus es in humanitate absque peccati macula, pulcher in Divinitate Patris gloria: hac *specie* & hac *pulchritudine intende*, hoc est, humanum genus aspice, ad pugnam contra sævum hostem *prosperè procede*, & eo superato in nobis *regna.*

Propter veritatem, quam doces, *& mansuetudinem*, qua adversa patienter sustines, *& justitiam*, qua bona operaris & nos justificas: *Et deducet te mirabiliter dextera tua*, hoc est, potentia tua extendet te in amplitudinem regni per miracula, *& deducet te* in latitudinem cœli. Per ista laudatur fortitudo Sponsi & pulchritudo. Nunc prædicatio ejus vel militum efficacia magnificatur.

Sagittæ tuæ acutæ, hoc est, sententiæ tuæ sunt efficaces corda penetrantes: per has deduceris in latitudinem mundi. (VERS. VI.) B Superiùs dixit *gladium*, nunc dicit *Sagittas.* Gladio cominus pugnatur, *sagitta* longius mittuntur. Gladius erat ipsius prædicatio, qua caput malorum Diabolum transfixit: *Sagittæ* erant Apostoli, quos longè in orbem misit, & corda infidelium cuspide compunctionis sauciavit. Unde sequitur: *Populi sub te cadent.* Hoc est, omnes populi subdentur tibi, & adorabunt te, Ubi *cadent*? *In corde.* * (* Vulgata: In corda.) De superbia ad humilitatem, de infidelitate ad fidem, de impietate ad justitiam. *In corde* dico *Inimicorum Regis*, hoc est, de inimicis Regis, qui est Christus, *commutabuntur*, & erunt amici ipsius. De his scribitur in Titulo: *Pro his, qui commutabuntur.* De his *sagittis* dicitur in Canticis: *Omnis armatura fortium.* (Cant. 4. 4.) C Hinc prædicatur firmitas regni Regis.

Sedes tua Deus in sæculum. (VERS. VII.) *Sedes* est judicium, thronus, qui & solium, est Regum. Propterea sedes ei adscribitur, quia ipse est Judex vivorum, & mortuorum. De qua *Sede* scribitur: *Dabit ei Dominus Deus sedem David patris sui, & regnabit in domo Jacob*, (Luc. 1. 32.) id est, in populo Christiano, *in æternum.* Nota, hominem descripsit pugnaturum, Deum vocat regnaturum. *Sedes, tua Deus in sæculum sæculi*, hoc est regnum tuum erit & in hoc sæculo & in futuro. De æquitate Regis sequitur: *Virga directionis, virga regni tui.* Virgam dicit regale sceptrum, & designat regulam justitiæ, hoc est, rectitudinis regulâ gubernabis regnum tuum, & non D patieris in eo quemquam iniquum. Unde sequitur:

Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem. (VERS. VIII.) Idcirco justos tibi in regno associabis, iniquos à regno longè fugabis. Sequitur regalis & Sacerdotalis junctio Sponsi. Et ùt justis regnum, iniquis des supplicium, *propterea unxit te Deus*, Christe, *Deus tuus* Pater *oleo lætitiæ*, Id est, Spiritu Sancto *præ consortibus tuis*, hoc est: præ omnibus unctis Regibus, Sacerdotibus & Prophetis. Hi enim in lege ungebantur oleo, sed visibili: Christus autem præ illis unctus, quia oleo invisibili, oleo Spirituali, *oleo lætitiæ.* Unde & Christus, id est, *Unctus* dicitur, quia Rex & Sacerdos à Spiritu Sancto ungitur, in cujus regnum omnes fideles

fideles oleo Chrismatis unguntur. Oleum quippe visibile in signo est; Oleum invisibile in Sacramento. Per hoc sunt fideles ejus *participes*, quia à Christo Christiani dicti, & *consortes ejus*, id est, coheredes regni ejus. Præ omnibus ergo est unctus, quia præ omnibus nomen Heredis & Filii Dei specialiter hereditavit. Sequitur laus vestis nuptialis.

VERS. IX. *Myrrha, & gutta, & casia à vestimentis tuis.* *Myrrhâ* corpora mortuorum condiuntur. *Gutta* est herba, quæ dicitur Ammoniaca, quæ reprimit tumores carnis. *Casia* est virgula aromatica, quæ & fistula dicitur, & crescit in aquosis locis. De his scribitur in Canticis: *Cypri cum nardo, crocus & fistula & cinamomum.* Vestis Sponsi fuit corpus Dominicum, in quo erat Verbum Dei velatum. De hac veste fragrabat *Myrrha*, id est, mortalitas pro nobis suscepta. *Gutta*, id est, humilitas reprimens tumores superbiæ. *Casia* suave redolens, hoc est, fides per Baptismum nos odori vitæ restituens. De his unguentis scribitur in Canticis Canticorum: *Odor vestimentorum tuorum super omnia aromata. Post te in odorem unguentorum tuorum currimus.* Unde & congruè Ecclesia est vestis Christi, de qua redolet *Myrrha*, hoc est, Virgines carnem mortificantes. Fragrat *gutta*, hoc est, viduæ per humilitatem tumores superbiæ reprimentes. Stillat *casia*, hoc est, conjugati Baptisma eleemosynis conservantes. Ideo autem pluraliter dicit: *Vestimentis tuis*: quia sunt multæ Ecclesiæ, quæ Christum circumdant sancta devotione. Hæc & una vestis tunica inconsutilis, quia est una Ecclesia Catholica. Hanc vestem lavit Christus in Baptismate, ut esset sine macula. Hanc extendit in cruce, ut esset sine ruga. Hæ unguentariæ species sunt.

Cant. 4. 13.

Ibid. v. 11.

A domibus eburneis. *Ebur* est os elephantis, quod animal est castissimum & naturæ frigidissimæ. Unde & à dracone, qui calidæ naturæ est, vehementer appetitur, sed ab eo opprimitur. *Domus eburnea* est corpus Dominicum de casta Virgine genitum, de quo dicitur in Canticis: *Venter ejus eburneus.* Hunc draco Diabolus importunè appetiit; sed in cruce moriens eum oppressit. De hac domo redolent suavia aromata. Per domos eburneas vult amplas & magnas ac regales domos accipi à similitudine elephanti, super quem solent turres construi. Domus ergo eburneæ sunt castæ animæ, quæ, ut ebur limâ & ferrâ, multis adversitatibus sunt politæ.

Cant. 5. 14.

*VERS. X. *Ex quibus delectaverunt te * filiæ Regum in honore tuo.* *Reges* Apostoli extiterunt, qui populum Dei justitiis rexerunt. Horum *Regum Filiæ* sunt fideles animæ. Hæ *delectaverunt te in honore tuo*, id est, delectamina virtutum præbuerunt ad honorem tuum. Vel etiam ita ad litteram: *Filiæ Regum* sæpè palatium causâ Christi reliquerunt, & ad honorem Christi pauperibus servierunt. Laudato Rege introducitur Regina cum canticis, sternuntur flores, adhibentur suavissimi odores, ipsa laudatur pretiosis virtutibus ornata, ad dexteram Regis collocatur, sicque et à convivis cantatur:

Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato: circumdata varietate. Hæc *Regina* est Catholica Ecclesia, quæ regit sua vitia vel peccata. De hac scribitur in Canticis, quòd sit *pulcherrima mulierum*: *Viderunt eam filiæ Jerusalem, & beatissimam prædicaverunt Reginæ, & concubinæ laudaverunt eam.* Et quia non jacet in vitiis, sed stat in virtutibus; ideo non à sinistris, sed *à dextris* ejus stare dicitur. *In vestitu deaurato*, hoc est, in veste charitatis; fulgore sapientiæ decorata, *circumamicta* * *varietate*, hoc est, *circumdata* in laudibus Dei omnium linguarum diversitate. Ornatur enim auro Apostolorum, argento Prophetarum, gemmis Virginum, cocco Martyrum, purpura pœnitentium. Ista est *varietas* unitatis, quæ ex omnibus gentibus pia conversatione oculis Domini placitura contexitur. Hæc in judicio à dextris stabit, & cum Sponso suo gaudium Domini & supernam Jerusalem intrabit. Nunc Pater Sponsi alloquitur Sponsam, Socer admonens nurum suam:

Cant. 6. 8.

Vulgata: circumdata.

Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviscere populum tuum, & domum patris tui. *Et concupiscet Rex decorem tuum*, quod est dicere: Bona puella subdita esto Filio meo Sponso tuo, & dilige eum, & non cures patriæ tuæ *populum*, & faciam te regni mei heredem; sed & Filio meo placebis, quem constitui hæredem, & altera non indiget. Nota singula. Deus Pater Ecclesiam vocat *filiam*: quia in Baptismo per gratiam Sancti Spiritus eam genuit. *Audi*, id est, Filio meo obedi, *Et vide*, hoc est, intellige quid velit, *Et inclina aurem tuam* ad præcepta ejus audienda: *Et obliviscere populum tuum*; scilicet paganum, infidelem, impium, idolatram; *Et domum Patris tui*, id est, Babyloniam mundi; civitatem Diaboli. Pater Gentilitatis fuit Diabolus, qui eam in civitate Babyloniæ, id est, in domo confusionis immundæ idolatriæ genuit, filiquis porcorum, id est, figmentis Poëtarum nutrivit, sed Filius Regis Jerusalem eam in conjugium tulit. *Patrem* ergo Diabolum, & *domum* idolatriæ, & *populum* vitiorum deserendo *oblivisc ere*. *Et concupiscet Rex decorem tuum*, quem habueris in virtutibus, cùm dicet tibi: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te*, *quoniam ipse* tuus Sponsus, *est Dominus*, & *Deus* creator *tuus*, qui te ex ancilla liberam, ex captiva Sponsam, ex abjecta fecit Dominam: non ille, quem dicebas patrem, qui te fecerat fœdam, tenebrosam, horridam; sed iste, qui tibi nuptialem contulit pulchritudinem. *Et adorabunt eum* Omnes populi, qui in te congregati fuerint, quia in illo est honor tuus, beatitudo tua, gloria sempiterna.

VERS. XI. & XII.

Cant. 4. 7.

Et Filiæ Tyri in muneribus; subauditur, *adorabunt eum.* Hic notantur, qui munera Sponso & Sponsæ offerunt, scilicet *Filiæ Tyri*. *Tyrus* est civitas Gentilium, & dicitur *Angustia*, & significatur Gentilitas in angustia & miseria constituta. Hujus *Filiæ* sunt fideles animæ: Ex quibus illa mulier Chananæa fuit, quæ Dominum pro Filia obsessa rogavit.

VERS. XIII.

Matth. 15. 22.

Alia

Alia translatio habet : *Et fortissimi in muneribus*, & significat fortes in tribulatione. Ergo illi fortes & illæ *Filia* adorabunt Sponsum *in muneribus*, quando fideles eleemosynas pro Christi nomine dant pauperibus, vel quando se ipsos hostiam vivam, sanctam, Deo placentem offerunt in tribulationibus. Ad has nuptias illi tres Magi *munera* obtulerunt, & illi, qui omnia vendentes pretia ad pedes Apostolorum posuerunt. Acceptum Deo sacrificium Martyres obtulerunt, dum se ipsos in odorem suavitatis præbuerunt. *Vultum tuum deprecabuntur divites plebis*, hoc est, non solùm pauperes tibi subjecti erunt, sed etiam divites, ipsi Principes, ipsi Reges, Ipsi Imperatores optant consequi speciositatem tuam, recipere Religionem tuam. Nunc convertit se ad convivas & laudat ornatum Sponsæ interiorem:

VERS. XIV. XV.& XVI. *Omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus.* Hic Ecclesia *Filia* Christi nominatur, quia per Evangelium eam genuit; ipsa sponsa, quia de ea carnem sumpsit, ipsa soror, quia cohæres regni erit. *Omnis gloria*, id est, omnis decor *ejus*. Et cujus *Ejus*? *Filiæ Regis* Christi est *intus* in anima, in ornatu virtutum. Unde

Cant.7.1. dicitur in Canticis canticorum: *Quàm pulchra est in deliciis filia Principis! in fimbriis aureis.* *Fimbriæ* sunt fines vestimentorum, & significant perseverantiam virtutum. *Circumamicta varietatibus*, id est, circumdata variis charismatibus, diversis gratiarum muneribus. Exteriùs resplendet Regina veste deaurata, id est, Religione Christiana, circumdata linguarum varietate: interiùs omnis gloria ejus rutilat *in fimbriis* aureis perseverantiam habens in omnibus operibus dilectionis, *circumamicta varietatibus* virtutum. Unde dici-

Ibid.4.15. tur in Canticis: *Pulchra es amica mea, pulchra es, & decora, oculi tui columbarum absque eo, quod intrinsecus latet.* Hoc significavit, vestis Aaron, quæ auro, purpura, bysso, cocco, hyacinthoque contexta est, de qua in Can-

Cant.4.11. ticis scribitur: *Odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris*, sequitur laus de pedissequis Regi-

Cant.1.4. næ. Ipsa ducetur in aulam regiam dicens: *Introduxit me Rex in cubiculum suum.*

Adducentur Regi virgines post eam, hoc est, post Reginam Ecclesiam *adducentur* per Doctores *virgines* integritatem Virginis Mariæ incorruptæ, vel integritatem fidei Ecclesiæ imitantes in animo Christo Regi. *Proximæ ejus*, id est, viduæ & castæ *afferentur tibi*, ô Fili per prædicatores: *Afferentur* omnes ad ultimum per Sanctos Angelos *in lætitia* animæ, *& exultatione*, corporis. *Adducentur* cum cantu *in templum Regis*, id est, in cœlestem Jerusalem, in plenum gaudium. Hæ sunt prudentes Virgines, quæ vigiles cum lampadibus Sponsum & Sponsam excipiunt, cum eo ad nuptias intrabunt, & impiis clausa janua ipsæ intus in æternum exultabunt. De his dicitur in titulo: *Pro his, qui commutabuntur.* Jam sponsæ filii nascuntur, & in horum laudem nunc canitur:

Pro patribus tuis nati sunt tibi filii. VERS. XVII. Patres Ecclesiæ sub lege erant Prophetæ, *pro quibus nati sunt* Apostoli, qui constituti sunt *Principes super omnem terram.* *Patres* Ecclesiæ erant Apostoli, *pro quibus* Ecclesiæ *nati sunt filii* fideles, quos sibi constituit *Principes super omnem terram*, scilicet Episcopos, Pastores, Doctores, Rectores in loco Apostolorum. Vel *Patres* ejus erant idolorum cultores, pro quibus *nati sunt* ei *Filii* Christi veneratores. Et si tu oblivisceris populum tuum, & domum Patris tui, isti

Memores erunt nominis tui, o Ecclesia, VERS. *in omni generatione & generatione*, hoc est, in omnibus populis docent Catholicam Ecclesiam. Vel ista verba sunt Ecclesiæ gratias agentis pro dulci Soceri admonitione, & pro talis Sponsi conjunctione. Memor ero *nominis tui*, o Domine Socer, hoc est, Filii tui, qui est nomen tuum, intima dilectione *in omni generatione & generatione*, hoc est, per omnes successiones hominum usque in sæculum. *Propterea* quod ego tui nominis memor ero dilectione & prædicatione, omnes *populi confitebuntur tibi in æternum & in sæculum sæculi*, hoc est, laudabunt te usque in finem mundi; deinde sine fine, cùm omnis adversitas conquiescet, & pax ac justitia regnabunt in sæcula.

Hic Psalmus ideo in Nativitate Domini cantatur, quia ejus utraque generatio in hoc Psalmo commemoratur. Ideo hunc sibi Apostoli vendicant, quia ipsi Principes super omnem terram constituti populum ad has nuptias invitabant.

PSAL-

PSALMUS XLV.

DEus noster refugium, & virtus &c.

Antecedens Psalmus nuptias Regis & Reginæ celebri plausui personuit: hic verò invitatis ad nuptias plaudit, & qui sint invitati, vel per quos vocati sint, canit. Hìc est Quadragesimus quintus, quod quinquies novem vel novies quinque sunt. Per Quinarium quinque prudentes Virgines exprimuntur, quod omnes electi intelliguntur, qui cum lampadibus bonorum operum Sponso & Sponsæ ad judicium occurrent, & cum eis ad æternas nuptias intrabunt. Rex Novenarium novem Ordines Angelorum expressi sunt, qui jugiter laudes in his nuptiis concinunt. Titulus est:

VERS. I. *In finem filiis Core pro arcanis, Psalmus David.* *

* Vulgata omittit: *David.*

David dicitur *Manufortis*, & significat illos fideles, qui de primitiva Ecclesia remanserant in Judæa in maxima angustia Apostolis transeuntibus ad gentes. Ab his canitur hic hymnus, *Filiis Core*, id est, imitatoribus Passionis Christi, ut sint perseverantes in patientia *In finem*, quatenus in fine percipiant gaudium sine fine: compositus *pro arcanis*, id est, pro occultis, quod Dominus gloriæ in carne latuit, & ùt latro ab impiis occubuit: & pro his occultis, quòd Judæi secundùm carnem Christi cognati à convivio sunt repulsi, Ethnici idolatræ intromissi; & pro his occultis, quòd justi multis tribulationibus sunt pressi, Pauci enim intelligunt, ad quid justi tribulentur. Sed crux hujus arcani clavis fuit, quæ nobis in Passione Christi hoc secretum reseravit. Unde & velum scissum est, quod occulta velavit.

Materia Psalmi est Gentium ad Christi nuptias vocatio, Judæorum repulsio. Intentio est, ne in tribulatione deficiamus, sed ad Dominum confugiamus, quem nobiscum in afflictione sciamus. Verba sumpta sunt de filiis Israël, quos tribulationes nimis invenerunt, dum eos Ægyptii graviter oppresserunt. Sed non timuerunt, dum montes, id est, Ægyptiorum Principes in cor maris rubri translati sunt, & aquæ sonuerunt, dum super fugientes ruerunt. Impetus autem fluminis de petra educti liberatos lætificavit, & Dominus tabernaculum à Moyse factum sanctificavit. Gentes Chananæorum ab eis conturbatæ sunt, Regna Og & Seon Regum inclinata sunt. Dominus virtutum cum eis fuit, qui eis terram gentium tradidit. Significat autem populum primitivæ Ecclesiæ, quem tribulationes à Judæis nimis invenerunt, dum montes Apostoli in cor maris gentium transierunt, quos fluminis impetus Spiritus Sancti lætificavit, dum

A tabernaculum suum Ecclesiam de gentibus flumine Baptismatis sanctificavit.

Psalmus in tres partes per duo Diapsalmata distinguitur. In prima pro Christo tribulatorum consolatio; In secunda civitatis & Dei lætificatio; In tertia bellorum ablatio describitur. Vox est in tribulatione pro justitia:

Deus noster refugium, & laborantium *virtus: Adjutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis.* VERS. II.

Plenus est mundus ærumnis atque pressuris. In his sunt Judæis & Paganis adjutoria Regum, virtutes potentium, refugia civitatum. Fideles autem, qui de civitate in civitatem ab impiis pel- B luntur, in nullo loco tuti esse sinuntur, clamant: *Deus noster refugium & virtus.* Cùm nos homines exteriùs adversitatibus tribulant, dæmones tentationibus pulsant, *Deus noster*, scilicet Christus, quem colimus, *refugium* nobis est. Cùm corporis tormenta per patientiam, animæ tentamenta superamus per continentiam, Christus fide & dilectione *Deus noster* factus *virtus* nostra est. Nulla major est *tribulatio*, quàm dilectorum conscientia. *Tribulationem* & dolorem homo invenit, dum mala, quæ conscientia accusat, pœnitentia punit. *Tribulationes* autem *nimis* ipsum invenerunt, dum tormenta inopinata sævæ conscientiæ ingruunt. In his erat Deus C *Refugium* evadendi, *Virtus* resistendi, *Adjutor* devincendi.

Propterea autem (quòd) Deus sit refugium, virtus, adjutor, *non timebimus, dum turbabitur terra*, id est, dum caro nostra tribulabitur: *& transferentur montes in cor maris*, hoc est, dum fortissimi Sanctorum *in mare* angustiarum truduntur. *Terra* quoque Juda vomere legis culta, *mare* verò gentilitatis infidelitate amara. Hæc *terra* est turbata, dum sapientia Dei venit incarnata. Audiens namque *Herodes* novum Regem natum, *turbatus est, & omnis Jerosolyma cum illo.* Hæc etiam turbata, dum vidit D Christum miracula facientem & populum eum sequentem, valde turbata est, dum eum post mortem revixisse, & multa signa in ejus nomine per Apostolos fieri vidit, & omnes ejus sequaces perdere voluit. Tunc *montes* Apostoli ab eis expulsi *in cor maris*, id est, in gentilitatem sunt translati. Et tunc fideles à turbatione illius terræ non timuerunt, qui *Deum refugium* suum posuerunt. Apostoli per Simile dicti sunt *montes*, quia sicut montes lumen orientis solis excipiunt, & vallibus transfundunt; sic Apostoli æterni *montes* splendorem solis justitiæ excipientes vallibus gentium transmiserunt. *Cor maris* sunt Principes & Philosophi gentilitatis, à quibus Pagani ita constituta vivendi acceperunt, sicut membra cor- VERS. III. Matth. 2. 3.

poris

poris vigorem vitæ à corde sumunt. *Montes* A *in cor maris* sunt translati: quando Apostoli ab ipsis Principibus & ab ipsis Philosophis gentium sunt venerati. Mox

VERS. IV. *Sonuerunt, & turbatæ sunt aquæ eorum.* Similitudo inde trahitur. Quando à terræ motu magnus mons marinus visceribus injicitur, grandis sonus de fragore repercussi fluctûs redditur, & populus in circuitu habitans terrore concutitur. Sic cum Apostoli magni montes in cor maris gentium missi sunt, procellosæ *aquæ* insonuerunt & *turbatæ sunt.* Cùm enim novum Deum gentibus prædicarent, per signum crucis multa signa facerent, dæmones *sonuerunt*: quia cum diro ululatu diu inhabitata simulacra reliquerunt, B & *aquas*, id est, populos perturbantes in persecutionem Christianorum concitaverunt. Tunc *aquæ* conturbatæ sunt, quando populi à dæmonibus instigati everforibus simulacrorum obstiterunt, & ipsos occidere voluerunt. Tunc conturbati sunt montes, id est, Principes, & dederunt leges contra Christianos. Ubi turbati sunt? *In fortitudine ejus*, scilicet Dei, qui erat virtus & adjutor Apostolorum, per quem Reges & Principes vicerunt, & rebellem mundum sub jugum Christi traxerunt.

Diapsalma. Dæmones per consilia impiorum sonuerunt: *aquæ*, id est, populi in desideriis fluxui, pro novitate miraculorum, pro destructione templorum, pro insoliti ritûs prohibitione sacrificiorum turbati sunt: montes, id C est, tumidi Principes persecutionibus fremuerunt; sed

VERS. V. *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei*, hoc est, redundantia Spiritûs S. lætificat Ecclesiam Dei. De hoc flumine scribitur: *Qui in me credit, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ.* Joh. 7. 38. Hoc *flumen* cum magno *impetu* de fonte vitæ, Patre & Filio venit, quando credentes scientia omnium linguarum replevit. *Civitas* dicitur, quasi *civium unitas.* Ecclesia dicitur *civitas Dei*: quia omnes fideles in ea in unam fidem conveniunt, & in unanimitate dilectionis vivunt. Hanc *fluminis impetus lætificat*, dum eam abundans gratia, & consolatio D Sancti Spiritûs de lætitia æternæ vitæ exhilarat, & *flumen* Baptismatis fœcundat. Unde sequitur: *Sanctificavit tabernaculum suum Altissimus.* *Tabernaculum* Dei est Ecclesia, quamdiu in itinere hujus vitæ laborat, in quo tabernaculo Martyres contra persecutores, quique fideles contra vitia & dæmones militant. Hoc *tabernaculum Altissimus sanctificavit*, dum Ecclesiam Baptismate mundavit, quam Sanguine Filii sui dedicavit. *Tabernaculum* quoque Dei est corpus Dominicum, in quo habitavit Dei Verbum. *Tabernaculum* etiam Dei fuit Virginis uterus, in quo mansit Dei Filius. Nota, *Tabernaculum* sanctificat, *civitatem lætificat*: quia Ecclesia hic in pulvere carnalium, quasi tabernaculum à fordibus diluit, in superna autem patria in Jerusalem *civitatem Dei* collectam perenni lætitia perfundit. Unde subditur:

Deus in medio ejus. Similitudo hæc VERS. VI. trahitur à centro, id est, à puncto circuli, qui circulum regit, & eum æqualiter componit. Sicut illud, quod *in medio* est, paria spatia habet ad omnes fines: ita *Deus* medius civitatis suæ dicitur, quia omnibus æqualiter consulit, & in superna patria omnium commune gaudium erit. Ideo illa civitas à sonitu ventorum, à turbatione aquarum de illo centro *non commovebitur*, quia supra firmam petram Christum fundatur. *Adjuvabit eam Deus vultu suo*, id est inspectione sancta. Vel *manè diluculo*, id est, illuminatione sua. Vel sicut in Hebræo legitur: *In ortu matutino*, quando *manè* Resurrectionis claresceret separatam à paleis & ab omnibus tribulationibus liberatam æterna beatitudine & immortalitate donabit. Et quia illa civitas nullo adversitatis impulsu potuit destrui,

Conturbatæ sunt gentes in pœnitentia, *& inclinata sunt regna* sub Sanctorum VERS. VII. vestigia. Jam enim gentes de pristino errore conturbatæ fidem Christi receperunt, *& regna* terrarum Christianæ Religioni *inclinata* Regi Regum Christo serviunt. Hoc inde contigit, quia Dominus *vocem suam dedit*, id est, prædicationem quasi mirabile donum, quasi præmiale beneficium dedit. Et tunc *mota est terra*, id est, gentilitas ad compunctionem *est mota*, & facta est terra arabilis, semini verbi Dei habilis, fide & dilectione fructificabilis dicens:

Dominus virtutum nobiscum VERS. VIII. *susceptor noster Deus Jacob.* Hoc est, Deus Angelorum est *nobiscum*, Deus populi *Jacob*, qui & Israël, *susceptor noster* Gentilium est. De novem ordinibus sunt *virtutes*; sed hic omnes Angelorum Chori intelliguntur, per *Jacob* autem Israëliticus populus accipitur. Gratias ergo agit Ecclesia, quòd Deus Angelorum cum ea habitavit, Deus Israël Judæos relinquens se suscepit. *Diapsalma.*

Venite & videte opera Domini. VERS. IX. Filii Core, id est, imitatores Christi videntur hic loqui: *Venite* omnes gentes ad fidem, *& videte* intelligendo *opera* Dei, *quæ prodigia posuit super terram*, quòd Virgo peperit, occisus Christus tertia die resurrexit, Spiritus Sanctus scientiam omnium linguarum hominibus contulit. *Prodigium* dicitur, quod aliquod mirum portendit.

Auferens bella usque ad finem VERS. X. *terræ.* *Bella* erant impietas & infidelitas, quæ fidem Christi impugnabant, veritati contradicebant. Hæc bella usque *ad finem terræ* Dominus abstulit, quia Deo gratias ubique cessaverunt contradictiones hæreticorum, sedatæ sunt impugnationes Paganorum, floret ubique Religio Christianorum. Ad litteram etiam Dominus *bella ad fines terræ* abstulit, quando in Nativitate Christi regnante Augusto pax in toto mundo fuit, quæ æternam pacem portendit.

Quòd autem bella cessabunt, hoc inde est, quòd Dominus *Arcum conteret, & confringet arma, & scuta comburet igni.*
2. Reg. 8. Hoc tractum est de historia, ubi David devicta Syria equos subnervavit, currus & arma concremavit. *Arcus* sunt insidiæ infidelium, quæ à veritate contritæ sunt, quando insana vota ad nihilum redacta sunt. *Arma* sunt publicæ oppugnationes iniquorum, quæ confractæ sunt patientia justorum. *Scuta* sunt præsumptuosæ defensiones perfidorum, quæ *igni* combustæ sunt, quia Spiritu Sancto devictæ & manifesta ratione consumptæ sunt. His toxicatis armis confractis armabit milites suos Rex cœlestis præclaris armis veritatis, continentiæ, spei, salutis, fidei, charitatis. Sequitur vox Dei homines monentis ad intelligentiam sui.

VERS. XI. *Vacate & videte, quoniam ego sum Deus.* Quandoquidem bella persecutionum sunt ablata, arma hæresum confracta, *vacate* à tumultibus vitiorum, à contradictionibus litigiorum, *& videte* oculis mentis, id est, intelligite, *quoniam ego sum Deus*, qui talia prodigia feci, bella abstuli, arma confregi, non illi, quos decepti Deos putabatis, quos colentes nullam pacem habere poteratis. Ego *exaltabor in gentibus*, hoc est, adorabor DEUS ab omnibus gentibus: *Et exaltabor in terra*, hoc est, adorabor, in Judæa scilicet & in mari & in terra. Hoc erit, *quando plenitudo gentium intraverit, tunc omnis Israël salvus erit*: quando per Heliam & Enoch fidem Christi receperint, tunc gratulanter dicent: Rom. 11. 25.

Dominus virtutum nobiscum. VERS. XII.
Emmanuel dicitur *nobiscum Deus*, quia *Dominus* Angelorum habitavit in carne *nobiscum*, sicut scriptum est: *In terris visus est, & cum hominibus conversatus est. Susceptor noster Deus Jacob.* Hoc est, Christus, qui est Deus populi noti supplantatoris & vitiorum victoris, est *noster Susceptor*, quia nostram conversionem & pœnitentiam suscepit, & in militiam suam priùs sibi rebelles recepit, & ad convivium suum invitavit. Hic versus superiùs est positus, & pertinet ad gratulationem gentium conversarum: hic est ordo repetitus: & pertinet ad exultationem Judæorum conversorum. Hunc Psalmum ideo Ecclesia in Epiphania Domini canit, quia tunc flumen Jordanis civitatem Dei Ecclesiam lætificavit. Baruch. 3. 38.

PSALMUS XLVI.

Omnes gentes plaudite manibus &c.

Titulus Psalmi hujus est:

VERS. I. *In finem pro filiis Core Psalmus David.* *

* Vulgata omittit David.

Hoc est, ista laus Dei canitur ab Ecclesia pro credentibus in Crucifixum, ut sint *filii in finem*, id est, perfecti *filii*. *Core* dicitur *Calvus*, & verba sunt tracta de historia, quando Helisæo ascendente pueri clamaverunt: *Ascende calve, ascende calve*, & duo ursi de saltu venientes quadraginta ex eis dilaceraverunt. Helisæus Christum, pueri designant Judæos, qui Christo in crucem in Calvaria ascendente puerili sensu insultaverunt, & forsitan hæc eadem verba irridendo: *Ascende calve* clamaverunt, qui eum in crucem levaverunt. Leguntur tamen dixisse: *Si Filius Dei es, descende de cruce.* Solebant enim crucifigendos decalvare, quod forsitan & Domino fecerant. Duo ursi de saltu quadraginta pueros devoraverunt, quia post quadraginta annos duo Reges Titus & Vespasianus de Gentilitate Judaicum populum pueriliter sapientem occiderunt. Sed & dæmones sævi ursi eos devoraverunt. Horum participes sunt omnes, qui crucem Christi irrident: Qui verò Passionem Christi venerantur, hi *filii Core*, id est, *filii Calvi* nominantur. 4. Reg. 2. 23. Matt. 27. 40.

Materia Psalmi est prædicatio Apostolorum, gentes ad laudandum Deum exhortantium. Intentio etiam nos hortari ad intelligentiam Psalmorum, ut possimus pervenire ad promissa eorum.

Verba sumpta videntur de Josue, qui filios Israël Deo plaudere monuit, qui eis populos subjecit, & gentes sub pedibus eorum stravit, hereditatem Jacob promissam eis elegit. Et significat Christum, qui Apostolis populos subjecit & gentes pedibus eorum, Ecclesiam in hereditatem elegit.

Hic Psalmus est quadragesimus sextus, quot annis templum Jerosolymis ædificatum est, quia Ecclesia de gentibus per hunc numerum Domino templum ædificat. Quadraginta namque pertinent ad pœnitentiam gentium; sex verò ad Evangelicam perfectionem. Quadragies quoque senis vel sexies quadragenis diebus templum corporis Dominici in utero Virginis ædificatur, cui Ecclesia incorporatur.

Hic Psalmus in duas partes per *Diapsalma* secatur: in una gentium ad laudem Dei adhortatio, in altera Christi Ascensio prædicatur. Quando montes in mare emissi sunt, aquæ maris conturbatæ sunt: quia quando Apostoli in gentes venerunt, eas ad perturbationem pœnitentiæ pertraxerunt; sed aquæ limpidatæ post vestigia eorum fluxerunt. Ipsi namque illi servi fuerunt, qui invitatos ad nuptias vocare missi sunt, quando Rex nuptias filio suo fecit, scilicet Deus Pater Christo humanam naturam conjunxit. Gentibus ergo ad convivium introductis dicunt Apostoli:

Omnes gentes plaudite manibus. VERS. II.
Similitudo trahitur ab his, qui inter epulas manibus plaudunt & læti canunt. *Omnes gentes* totius orbis, quæ per fidem ad nuptias Regales intrastis

intrastis *plaudite manibus*, hoc est, gaudete in bonis operibus. *Jubilate Deo in voce exultationis*, hoc est, *voce*, *corde*, *opere* laudate eum, qui vos invitavit ad suum convivium.

VERS. III. *Quoniam Dominus*, qui hic apparuit humilis, est *Excelsus* vel summus super omnes Choros Angelorum, & qui ab impiis fuit perterritus & irrisibilis, modò est *terribilis* & judicio timendus omnibus malis. *Rex magnus super omnem terram* non solùm super Judæam, cui scriptum erat in titulo *Rex Judæorum*; sed est super omnes populos terræ, quia ei data est omnis potestas in cœlo & in terra. Vel *Rex magnus super omnem terram*, id est, super omnem Ecclesiam, per omnem terram diffusam. Verè Rex magnus, quia

VERS. IV. *Subjecit populos nobis* piscatoribus & contemptibilibus. *Et gentes subdidit pedibus nostris**. Hoc dicitur secundùm magisterium, non secundùm dominationem. *Pedes* etiam significant sanctas prædicationes, quibus subjectæ sunt omnes gentes. Sed & ad litteram totus orbis properat Romam adorare vestigia Petri piscatoris, non visitare sepulchrum Neronis Imperatoris. Et meritò sunt *gentes* legibus Christi subditæ, quia per gratiam sunt ad epulas Dei vocatæ. Unde subditur:

* Vulgata *Et gentes sub pedibus nostris.*

VERS. V. *Elegit nobis hereditatem suam*, subauditur *dare*. Pater dedit ei Gentes in hereditatem: hanc *elegit nobis* sociandam *speciem Jacob quam dilexit*. Hic histo-
Gen. 25. 23. ria tangitur, ubi Rebeccæ dictum est: *Duo populi*
Rom. 9. 13. *in utero tuo sunt, & major serviet minori.* De his dicitur: *Jacob dilexi, Esau odio habui.* Hæc *species*, id est, hæc figura fuit signum hujus rei, quod Dominus per gratiam gentes *elegit*, Judæos per justitiam reprobavit. Ideo major non numero, sed propter superbiam legis & Prophetarum servit minori Christiano populo propter humilitatem.
Gen. 25. Tangitur & alia historia: *Jacob* cum esca primogenita Esau emit, & à patre benedici promeruit. Esau pro esca primatum vendidit, & mater eum à benedictione patris repulit. Hæc *species*, id est, figura, signum extitit, quod Christianus populus, qui carnalia pro spiri-
Matth. 25. 34. tualibus deserit, benedictionem per illud: *Venite benedicti Patris mei*, hereditate possidebit. Judaicus autem populus, qui carnalia appetit, spiritualia contemnit, à benedictione separatus cum maledictis in supplicium ibit. Notatur hic tertia historia. *Jacob* duas uxores duxit, Liam lippis oculis, & Rachel pulchram claris oculis, quam dilexit. Lia est Synagoga lippis oculis Scripturam tantùm carnaliter videns, Rachel verò Ecclesia pulchra in virtutibus, claris oculis in spiritualibus. Hanc *speciem Jacob* Dominus diligit, quia spirituales epulas vitæ eligit.

Diapsalma. Non solùm inde plaudite, A quòd, ad nuptias Regis convenistis, sed etiam inde laudate quia

Ascendit Deus in jubilo. *Jubilum* VERS. VI.
est immensa cordis exultatio, quæ nec litteris, nec syllabis, nec verbis potest comprehendi, sed vix quadam mira voce ostendi, quale in *Alleluja* solet proferri. Idcircò Deus *in jubilatione* ascendisse memoratur: quia Apostoli stupentes tale miraculum ineffabili cordis lætitia replebantur videntes hunc cœlos corporaliter penetrare, quem nuper viderant in cruce cum latronibus pendere, in sepulchro occisum latere. *Et Dominus in voce tubæ.* Hoc tractum est de historia, ubi in monte Synai *vo-* Exod. 19. 16.
ces tubæ auditæ sunt, & postquàm Dominus legem dedit in clangore tubarum, & clamore jubilan-
B tis populi ad cœlos ascendit. Sed istud præfiguravit, quòd Christus in jubilo Apostolorum, & in clara voce Angelorum cœlos *ascendit*, qui quasi altisona tuba personabant: *Tollite portas Prin-* Psal. 23. 7.
cipes vestras, & elevamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ. Hoc in cœlestibus intonabant, Apostolis autem in terra mirantibus buccinabant: Viri Galilæi, hic Jesus, quem videtis in cœlum euntem, sic videbitis ad judicium redeuntem. Judæi Christum in crucem ascendentem irriserunt, in cœlum ascendentem non viderunt: adhuc videbunt, in quem transfixerunt. Et cùm in Passione homo apparuerit, in Ascensione Deus claruerit,

Psallite Deo nostro, psallite Patri VERS.
C coæquali. *Psallite Regi nostro*, Christo, VII.
psallite, pro nobis facto homini. *Psallite*, hoc est, bonis operibus eum celebrate. Per quatuor *psallite* quatuor partes mundi insinuat, de quibus Ecclesia gentium ad nuptias confluxerat. *Psallite* qui venistis ab Oriente, *psallite*, qui venistis ab Occidente, *psallite*, qui venistis à Meridie, *psallite*, qui venistis ab Aquilone, quia debetis recumbere cum Abraham, Isaac & Jacob, & filii regni ejicientur foras, qui audientes symphoniam & chorum propter prodigum filium in convivium receptum noluerunt introire. Et jure debetis psallere.

Quoniam Rex omnis terræ Deus. VERS.
Hoc est, Christus *Deus* noster, ipse est factus *Rex* VIII.
D *omnis terræ*, & ideo *psallite sapienter*, id est, intelligenter, ut quod ore psallitis, corde intelligatis. *Psallere* etiam *sapienter* est cum discretione bona operari, suo tempore orare, suo tempore legere, suo tempore jejunare, suo tempore pauperibus ministrare. Prius *quater psallite* dixit, & pueros, adolescentes, juvenes, senes de quatuor mundi partibus credentes innotuit: semel *Psallite* subjunxit, & unanimitatem Ecclesiæ intelligi voluit. Hactenus notus in Judæa tantùm DEUS, jam amodo

Regnabit DEUS super gentes VERS. IX.
& in præsenti super Ecclesiam de gentibus conversam, & in futuro super cœlestem Jerusalem, quæ ex omnibus nationibus

 aduna-

adunatur. Unde sequitur: *Deus sedet super Sedem Sanctam suam*, id est, super Ecclesiam, quam sibi sanguine suo sanctam fecit. Vel super agmina Angelica, super Thronos & Virtutes. Nota, Rex in excelso solio in dextera Dei Patris residet, præsentiam suam convivis exhibet, quatenus Regem in decore suo videant, qui cum veste nuptiali intraverant. Et qui veniunt illuc?

VERS. X. *Principes populorum*, hoc est, Apostoli *congregati sunt cum Deo Abraham*, id est, cum Christo de semine Abrahæ genito, ut mundum judicent, electos ad convivium Regale introducant, & reprobis januam claudant, imò in caminum ignis paleas à granis mittant. Vel *Principes populorum*, qui prius conturbati sunt, & Apostolos & alios Christianos persecuti sunt, nunc per Apostolos in fide ad Regales nuptias *congregati sunt*, cum non recenti, sed cum antiquo dierum *Deo Abraham* fidem Abrahæ imitando filii Abrahæ facti, & ideo ad convivium cum Abraham recumbere introducti. Et cur hoc? *Quoniam Dii fortes terræ vehementer elevati sunt*, hoc est, Apostoli, carnalium Dii, *fortes* in bona vita, multùm exaltati sunt per miracula & sapientiam & facundiam. Justi enim ad comparationem malorum dicti sunt *Dii*. Unde & Moyses *Deus Pharaonis* scribitur. Vel Judæi olim Exod. 7. 1. populi Dei, Gentium *Dii fortes* in terrenis nimium *elevati sunt* in superbiam contra Deum, & ideo convivio ejus non admittentur, sed in tenebras exteriores mittentur.

Hic Psalmus ideo in Epiphania Domini canitur, quia per hunc Gentes ad nuptias Christi & Ecclesiæ introducuntur, & Magi de Gentibus venerunt ad Sponsum cum muneribus. Hunc Ascensio Domini sibi assumit: quia *in jubilo* cœlos Christus *ascendit*. Hunc vendicat sibi festum Apostolorum, quia ipsi Judices cum Deo *congregati sunt Principes populorum*.

PSALMUS XLVII.

Magnus Dominus, & laudabilis nimis &c.

Qualiter gentes ad nuptias introductæ ad laudem Dei ab Apostolis adhortentur, præcedens Psalmus commemorat, hic verò laudem earum repræsentat. Hic Psalmus est quadragesimus sextus. In quadraginta denarius quater multiplicatur. Quaternarius exprimit omnes justos sub perfectione quatuor Evangeliorum degentes: denarius verò omnes justos sub decalogo legis servientes. Septenarius dividitur in tria & quatuor. Ter autem quatuor vel quater tria duodecim. Duodenarius verò significat duodecim Apostolos septiformi Spiritu plenos. Et quia hic agitur de Ecclesia utriusque populi, quæ, à summo opifice, ut civitas ædificatur, & per Apostolos vivi lapides & de Judæis & de gentibus ad hoc ædificium comportantur, meritò tali numero hic Psalmus decoratur.

Titulus est:

VERS. I. *Psalmus cantici filiorum Core secunda Sabbati.*

Psalmus cantici est una dictio, & sic vocatur cantus, quem prius Organa resonant, deinde voces Chori conclamant. Psalmus operationem, *canticum* significat lætitiam. *Filii Core* sunt Christiani imitatores crucifixi. *Secunda Sabbati* est secunda dies hebdomadæ. Prima Sabbati, hoc est Dominica die fecit Deus lucem, *secunda* firmamentum, id est, cœlum. Significat autem, quòd prima die Christus lux vera resurrexit, & *secunda* die Ecclesiam quasi firmum cœlum instituit, quam contra Hæreses firmavit, & in ea secreta sua celavit. *Secunda* autem *Sabbati* est omne tempus à Resurrectione Domini usque in finem mundi. In qua die civitas Dei quasi cœlum in mediis aquis Baptismatis & Sancti Spiritûs fluentis firmatur. Prima etiam Sabbati Synagoga accipitur, quæ Sabbatum carnaliter servabat. *Secunda Sabbati* Ecclesia intelligitur, quæ ad spirituale Sabbatum, id est, ad æternam requiem, quod *Sabbatum* sonat, transferetur. Iste ergo hymnus est *Psalmus cantici*, id est, laus spiritualis lætitiæ *Filiorum Core*, id est, filiorum Passionis & crucis Christi, quæ lætitia contigit *Secunda Sabbati*, hoc est, isto tempore, quo Ecclesia fundatur, & in fine mundi consummatur.

Materia Psalmi est laus Ecclesiæ de gentibus ad nuptias Regis Christi introductæ. Intentio est nos filios Sponsi ad laudem ejus hortari, ut in civitate Domini mereamur fundari. Verba videntur sumpta de historia, ubi Regina Saba & alii cum ea Jerosolymam venerunt, & viso templo dixerunt: *Magnus Dominus, & laudabilis nimis: sicut audivimus, sic vidimus in civitate Dei. Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui.* Significat autem Ecclesiam & fideles, qui ad cœlestem Jerusalem pervenientes dicent: *Sicut audivimus, sic vidimus in civitate Dei nostri.* Nec te moveat, quòd hæc Regina non tempore Davidis, sed tempore Salomonis fuisse scribitur. Sed memento,

mento, quòd libri hujus Auctor Spiritus Sanctus est, cui omnia præterita & futura sunt præsentia, qui aliquando de præteritis, aliquando de futuris verba sumit, quibus mysticum opus Christi & Ecclesiæ contexuit.

Psalmus hic habet duas Sectiones. Una est: *Magnus Dominus*, in qua Ecclesiæ laus repræsentatur. Altera est: *Suscepimus DEUS*, in qua diversi gradus Ecclesiæ DEUM laudantium notantur. Gentes ad nuptias Regis ingressæ ab Apostolis monentur ut plaudant & DEO jubilent, quem plausum sic jubilando inchoant. Est autem vox Sacerdotum:

VERS. II. *Magnus Dominus & laudabilis nimis.* *Magnus*, id est, potens, quia omnia potenter fecit. *Laudabilis*, quia pulchra & mira fecit. *Nimis*, vel valde, hoc est, ultra quàm possit laudari ab hominibus. Etubi? *In civitate*, id est, in Catholica Ecclesia, quæ *civitas* est *Dei nostri*, scilicet JESU Christi, qui est *DEUS noster* Christianorum, non Judæorum, nec Paganorum. *In hac civitate est Laudabilis*, non in Babylonia, civitate Diaboli, ubi est valde execrabilis. Et ubi plus *Laudabilis*? *In monte sancto ejus*, hoc est, in Christo JESU Filio ejus. Christus dicitur *Mons*, quia est inexpugnabilis, & ipse continet ædificium hujus civitatis, quam Ezechiel vi-

Ezech 48. 35. Dan. 2. 34. dit in monte ædificari, cujus nomen erat *DEUS ibidem*. Scribitur in Daniele, quòd lapis sine manibus de monte abscissus crevit, & totam terram implevit. Hoc erat Christus de populo Judæorum sine viri semine natus, qui per prædicationem Apostolorum crevit, & per fidem totam terram implevit. Super hunc *Montem* hæc *civitas* construitur, de qua subditur:

VERS. III. *Fundatur exultatione universæ terræ montis Sion, latere Aquilonis, civitas Regis magni.* Ecclesia ideo vocatur *Civitas*, quia in ea convenit fidelium civium unanimitas. Cujus *Rex magnus* Christus vocatur, quia per eum & cœlestia & terrestria reguntur. *Sion* est arx in Jerusalem, & dicitur *Specula vitæ*, & significat primitivam Ecclesiam, quæ cepit in *Monte Sion*, quia ibi Dominus cœnavit, corpus suum tradidit, ibi Spiritus Sanctus scientiam linguarum contulit. Hæc ideo *Mons* dicitur, quia alta est in virtutibus contra hæreses munita & fortis. *Aquilo* est ventus frigidus, & significat diabolum, qui

Isa. 14. 13. dixit: *Ponam sedem meam ad Aquilonem*, id est, in infidelitate. Hujus *Latus* est Gentilitas: quia ei per infidelitatem cohæsit, per impietatem eum constipavit. *Latera* enim principum dicuntur eis cohærentes & constipantes. Igitur per *Montem Sion* primitiva Ecclesia de Judæis, per *Latus Aquilonis* Ecclesia de Gentibus intelligitur, ex quibus *civitas magni Regis* una Catholica Ecclesia constituitur, in cujus ædificio ille pretiosus angularis lapis ponitur, qui ab hominibus murum iniquitatis ædificantibus reprobatus, ab opifice DEO in junctutam anguli eligitur, in quo uterque paries ex diverso latere veniens ex circumcisione, alter ex præputio connectitur, in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum Sanctum, in quo ipse Rex & Sacerdos manebit in æternum.

Hic versus hoc modo construitur: *Civitas magni Regis*, id est, Ecclesia Christi *fundatur* per Apostolos in *latere Aquilonis*, id est, in Gentilitate, diabolo per idolatriam cohærenti, cum *exultatione universæ terræ*, hoc est, cum magna lætitia omnis populi in terra, quæ est *Montis Sion*, id est, ad exemplum primitivæ Ecclesiæ de Sion.

Alia Translatio habet: *Fundatur exultatione mons Sion, latera Aquilonis civitas Regis magni.* Quod sic legitur: Ecclesia, quæ est *civitas Regis magni* Christi, quæ est *Mons Sion* existens de Judæis, & quæ *Latera Aquilonis*, constans de Gentibus, hæc *Fundatur* cum *exultatione universæ terræ*, hoc est, congregabitur in unam fidem cum summa jucunditate de omnibus populis.

Deus in domibus ejus cognoscetur. VERS. IV. Unde & magnus videtur. *Domus* hujus civitatis sunt singulæ Ecclesiæ, sicut Romana Ecclesia, Jerosolymitana Ecclesia, Alexandrina Ecclesia, & cæteræ in hunc modum. Domus etiam hujus civitatis sunt singuli fideles, in quibus DEUS per fidem cognoscitur, & laudabilis magnificatur. *Cùm suscipiet eam* in tutelam, ut custodiat eam. Vel *cùm suscipiet eam* ad curandum, ut Medicus suscipit ægrotum. Venit enim Medicus curare ægrotos, & ægroti ceciderunt Medicum.

Alia Translatio habet: *DEUS in gradibus ejus cognoscetur*, & futura resurrectio intelligitur, quando secundùm gradus meritorum in diversas mansiones constituentur gaudiorum, cùm sicut stella ab stella differt in claritate, ita unusquisque differt in gloriæ diversitate. In his gradibus *DEUS cognoscetur*, *cùm suscipiet eam* de hoc mundo in cœlum, quando nemo docebit proximum dicens: cognosce Dominum, quia omnes à minimo usque ad maximum eum cognoscent, quia oculo ad oculum eum sicuti est, videbunt. Hanc civitatem principes mundi, cives Babyloniæ evertere volebant, sed non valebant: quia supra firmam petram fundata erat, & defensorem DEUM habebat. Unde sequitur:

Quoniam ecce, hoc est, in præsenti VERS. V. VI. & VII. *Reges congregati sunt* ad destruendam eam: sed videntes eam firmam ut puta firmamentum cœli *Secunda Sabbati* à Deo firmatam, *Convenerunt in unum*, subauditur, ipsius consortium, & facti sunt cives ejus, qui erant impugnatores ut Constantinus & alii sequaces ejus. *Ipsi Reges videntes* sic esse, scilicet tam firmam, tam munitam, *admirati sunt*, id

id est, stupuerunt. ***Conturbati sunt*** timentes pœnas sibi de hoc, quòd eam persecuti sunt. ***Commoti sunt*** transeuntes de errore ad fidem. ***Tremor*** futuri Judicii ***apprehendit eos*** quasi DEUM fugientes. ***Ibi***, hoc est, in judicio erunt ***dolores ut parturientis.*** Quod ipsi considerantes, dolorem *parturientis* in pœnitentia imitati sunt, quando bonam voluntatem conceperunt, optimum opus pepererunt, & veterem hominem deponentes novi geniti sunt. Ideo vox Ecclesiæ in laude Dei sequitur.

VERS. VIII. ***In spiritu vehementi***, id est, impetu Spiritûs Sancti ***conteres naves Tharsis***, hoc est, negotia, in quibus solebant explorare mundi gaudia, per quæ negotia acquirebant divitias, unde lætarentur. *Tharsis* enim interpretatur *Exploratio gaudii.*

Quæritur à doctis, quæ civitas dicta sit *Tharsis*? Et quibusdam visum est, esse Ciliciam, quæ à Tharso metropoli *Tharsis* dicatur. Alii affirmant esse Kartaginem, quæ olim dicta est *Tharsis* inclyta navibus à Didone adductis, & egregia negotiationibus. Hæc civitas absque dubio est hic *Tharsis* appellata: quia & ab interpretibus de Esaia & Ezechiele Kartago est *Tharsis* translata. Significat autem *Superbiam gentium*, quæ sperat in incerto divitiarum, & circumfertur vento concupiscentiarum. Sed Dominus *Naves Tharsis in spiritu conteret*, quando per gratiam Spiritûs Sancti potentes caducas divitias & mundi gaudia despicere sed æterna appetere tribuit.

In Hebræo legitur: *In vento uredinis confringes naves Tharsis*, id est, in timore forti divites humiliabis. *Tharsis* quoque interpretatur *mare*, & significat sæculum. *Naves Tharsis* sunt civitates mundi, quæ populum ut *naves* vehunt in salo sæculi. Harum gubernatores sunt principes. Quæ naves *spiritu vehementi* conteruntur, dum urbes cum suis principibus per Spiritum Sanctum Christo subjiciuntur, vel furore justi judicii ab hostibus subvertuntur.

Possunt & hæc ad Christi Nativitatem referri. *DEUS in domibus ejus cognoscetur, cùm suscipiet eam:* Hoc est, DEUS in Christo cognitus à fidelibus, cùm carnem suscepit ab hominibus. Et unde cognitus? *Quoniam ecce Reges*, scilicet Magi *congregati sunt*, & *convenerunt in unum* consensum cum muneribus adorare eum. Vel principes Judæorum per Herodem *congregati sunt*, ut inquireret ab eis, ubi Christus nasceretur. Qui *convenerunt in unum* dicentes, eum in Bethlehem nasciturum. *Congregati sunt*, ut dicerent, quod legerunt: *in unum convenerunt*, quando unam sententiam protulerunt. *Ipsi videntes*, hoc est, Scribæ in Prophetis *sic* scriptum intelligentes, *admirati sunt* sic impletum esse. *Conturbati sunt* cum Herode, *commoti sunt* de Magorum adventu. *Tremor apprehendit eos* de cœlesti signo. *Ibi dolores ut parturientis*, quia Herodes successorem regni Auspicatus dolorem cordis concepit, iniquitatem peperit, quando dolorem parturientibus auxit, dum partus recentes occidit. De quo subditur: *In spiritu vehementi conteres navis Tharsis*, quia in furore magno Herodes naves Tharso-Ciliciæ confregit, per quas Magos in suam provinciam occulte transpositos credidit. Magi autem ad suos reversi dicunt:

Sicut audivimus dictum per Balaam: VERS. IX.
Orietur stella ex Jacob, ita ***vidimus in civitate Domini*** Bethlehem. Num. 24. 17.
Gentes ad nuptias invitatæ, & Ecclesiam civitatem DEI ingressæ dicunt: *Sicut audivimus* in promissionibus, *sic vidimus* in exhibitionibus. *Sicut audivimus* in Prophetia, *sic vidimus* in Evangelio. *Sicut audivimus* antea prophetatũ, tali modo & eo ordine *videmus* totum esse completum *in civitate Domini* ***virtutum***, id est, Angelorum. Vel ut alia editio habet: *Exercituum*, id est, supernorum & inferiorum civium, scilicet ***in civitate Dei nostri***, id est, JEsu Christi, qui est *DEUS noster.* Totum quippe & ita factum est in constitutione Ecclesiæ, ut Prophetæ prædixerunt. De qua subditur: ***Deus fundavit eam in æternum*** mansuram. Babylonia interibit: civitas Dei in æternum stabit. Et qualiter sit fundata, exponitur:

Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui. VERS. X.
Templum Dei Synagoga intelligitur, cujus *medium* Jerusalem accipitur, in qua templum fuit, in quo Deus à Judæis colebatur. *Misericordia* Dei erat Christus, qui ad liberandam Synagogam est missus. Hanc *misericordiam* gentes *in medio templi* susceperunt, dum Christum in Synagoga natum, in Jerusalem hostiam vivam immolatum, per fidem recipere meruerunt. *Templum* etiam Dei Virgo Maria fuit, *in* cujus *medio* misericordia Dei Christus in carne latuit, quem Ecclesia suscepit, dum eum de Virgine natum credidit. *Templum* quoque Dei est Ecclesia, cujus *medium* est Apostolicus ordo & alii perfecti, ambitus ejus imperfecti. *Misericordia* autem Dei Spiritus Sanctus intelligitur, qui non ex debito, sed ex gratia datur. Hæc *misericordia* in medium *templi* descendit, dum Spiritus Sanctus in igneis linguis super Apostolos & alios credentes venit. *In medio templi* hanc *misericordiam* gentes susceperunt, dum Spiritum Sanctum per Apostolos accipere meruerunt. *Medium* etiam hujus *templi* sacerdotes sunt, per quorum ministerium hodie fideles Spiritum Sanctum accipiunt, vel pœnitentes *misericordiam* reconciliationis suscipiunt. Unde & in persona Sacerdotum hic Psalmus canitur. Et nihilominus *templum* Dei quilibet fidelis, sicut scribitur:
Templum DEI sanctum est, quod estis vos. Hujus *templi medium* cor intelligitur, in quo misericordia Spiritûs Sancti suscipitur. Et quòd pro hujus misericordiæ susceptione ubique Deus laudetur, subditur: 1. Cor. 3. 17.

Secun-

VERS. XI. **Secundùm nomen tuum Deus, sic & laus tua in fines terræ.** Id est, tam amplè laudabilis, quàm amplè colitur *nomen tuum*, quod est DEUS. Per *omnes fines terræ* colitur illud nomen *DEUS*, quamvis ab ignaris creaturæ imponatur ut à Paganis. Sed quia Ecclesia per omnes *fines terræ* diffunditur, *nomen* DEI ubique terrarum laudatur, à quibus laus DEI sit acceptabilis, sequitur: **Justitia est plena dextera tua**, id est, misericordia tua est referta justis. Nam tu constitues justos in omni terra, à quibus lauderis. Et quia per misericordiam justos ex massa perditorum segregasti,

VERS. XII. **Lætetur mons Sion**, id est, primitiva Ecclesia, **& exultent filiæ Judæ**, id est, Ecclesiæ gentium, Filiæ primitivæ Ecclesiæ de Judæa, quæ eos genuit in fide: **propter judicia tua Domine**, quòd propter justitiam vasa iræ præparasti in contumeliam, & propter gratiam vasa misericordiæ præparasti ad gloriam.

Aliter: Quidam pravè viventes, sunt etiam perversè sic loquentes: si omnes, qui talia agunt, peribunt; ergo pauci salvi erunt. His respondet Spiritus Sanctus: *Justitia plena est dextera tua*. Hoc est, numerus electorum tantus erit, quòd *dextera* DEI in judicio *plena* erit de justis, qui regnum vitæ hereditabunt, & omnes impii peribunt. Tunc *lætetur mons Sion*, id est, contemplativi, in virtutibus alti, gloriam Domini speculantes, *& exultent filiæ Judæ*, id est, animæ in activa vita nomen DEI confitentes, *propter judicia tua Domine*, qui ventilabro judicii tui sic zizania à tritico segregabis, ut nec unum granum tritici cadat in acervum paleæ comburendum, nec una arista paleæ transeat ad massam in horreo recondendam. Et cùm hoc sit futurum, vos *filiæ Judæ*, id est, Ecclesiæ gentium

VERS. XIII. **Circumdate Sion**, id est, imitamini Ecclesiam de Sion, **& complectimini eam**, hoc est, diligite eam: **Narrate in turribus ejus**, hoc est, prædicate aliis in Apostolis, qui sunt *turres Sion*. Non discrepet prædicatio vestra à prædicatione Apostolorum, qui *turres* civitatis Ecclesiæ fuerunt, qui eam ab hæresibus munierunt.

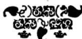
Ponite corda vestra in virtute ejus, id, est in charitate *ejus*. Ex corde imitamini eam in omni bona vita. **Et distribuite domus ejus**, hoc est, urbes per provincias dividite inter vos ad prædicandum, sicut Apostoli regiones sibi distribuerunt, dum Petrus Italiam, Paulus Græciam, Johannes Asiam, Matthæus Æthiopiam, & alii alias provincias sortiti sunt. VERS. XIV.

Alia Translatio habet: *Separate palatia ejus*, hoc est, discernite orthodoxos prædicatores à pseudo-prædicatoribus, cognoscite, qui sint turres Sion civitatem DEI defendentes, & qui sint machinæ eam destruentes. **Ut enarretis in progenie altera**, hoc est, ut aliam progeniem adhuc futuram aliis narretis, & posteri vestri aliis *enarrent*, quod vos eis narrastis.

Alia Translatio habet: *Distribuite gradus ejus*, hoc est, distincta officia in Ecclesia, civitate DEI, gratis ordinate. In Clero disponite Ostiarios, Lectores, Cantatores, Acolythos, Subdiaconos, Diaconos, Presbyteros, Episcopos: in populo Præfectos, Comites, Duces, Patritios, Reges, Imperatores, ut per hos gradus consummetur opus civitatis DEI. *Ut enarretis in progenie altera*. Una progenies est Hebræorum, altera Christianorum. In hac altera progenie narrant hi gradus magnalia Dei dicentes:

Quoniam hic JESUS Christus, qui **est Deus** & homo, est **Deus noster**, & eum colimus. Hic Rex Dominus hujus civitatis *est DEUS*, & Dominus *noster* **in æternum & in sæculum sæculi**, id est, & in hoc sæculo & in futuro. Non novus, sed *DEUS* creator **ipse reget nos in sæcula**, hoc est, idem *ipse DEUS* Rex *noster erit in æternum*. Per hoc, quòd isti gradus in altera progenie ista narrant, alii & alii in hanc civitatem ad nuptias segregatim properant. VERS. XV.

Hic Psalmus ideo in Nativitate Domini psallitur, quia Christus tunc de templo Virginali à Mundo excipitur. Ideo hunc Ecclesia in Pentecoste canit, quia tunc Spiritus vehemens totam domum replevit.

PSAL-

PSALMUS XLVIII.

AUdite hæc omnes Gentes ; auribus percipite &c.

In superiori Psalmo gradus in Ecclesia distribui sunt jussi, ut enarrent in altera progenie magnalia DEI. Qui in hoc Psalmo futuro populo DEI prædicant & mundi amatoribus damnationem, ipsius verò contemptoribus vitæ remunerationem prænuntiant. Hic Psalmus in quadragesimo octavo loco calculatur, qui per senarium & octonarium multiplicatur, significans, quòd hi, qui in sex ætatibus sæculi mittunt justitiæ semina, in octo beatitudinibus æterna metent gaudia. Titulus est:

VERS. I. *In finem filiis Core Psalmus David*.*

* In Vulgata *David* omittitur.

David, quod sonat *manufortis*, designat hìc Clerum in varios gradus dispositum contra vitia fortem. Ad hoc canitur hic hymnus *filiis Core*, id est, omnibus Christianis, ut sint *in finem*, id est, perfecti. *Finis* enim significat hic perfectionem. Materia Psalmi sunt mundanis inhiantes, & ad nuptias Christi venire recusantes. Intentio est nos deterrere ab appetitu terrenorum, & accendere animum nostrum ad desiderium æternorum. Verba sumpta videntur de Balaam Sacerdote Gentilium, qui aurem in parabolam inclinavit, quando multa parabolicè populo ventura prænuntiavit. Quem iniquitas calcanei sui circumdedit, dum pro iniquo consilio gladio occubuit, ubi insipiens populus Israel & stultus populus Madian perierunt, divitias suas alienis reliquerunt, & ipse Balaam comparatus est jumentis insipientibus, quando ei Asinus est locutus increpans stulti Prophetæ insipientiam, & cætera hujus Psalmi eis conveniunt, qui ibi perierunt. Significat autem stultum Ordinem sacerdotum, qui avaritia excœcati sunt, & populum pravo exemplo decipiunt.

Num. 23. & 24.

Psalmus quadriformis est. Prima pars est: *Audite hæc omnes Gentes*, in qua Regis & Sponsi allocutio. Secunda : *Simul insipiens & stultus peribunt*, in qua pravorum perditio. Tertia : *Sicut oves in inferno*, in qua malorum damnatio & bonorum ereptio. Quarta: *Ne timueritis*, in qua justorum consolatio & iniquorum notatur desolatio. In Psalmo *Eructavit* Rex fecit nuptias Filio suo; in Psalmo *Deus noster refugium* misit servos suos invitatos vocare ; in Psalmo *Omnes Gentes* invitati convenerunt ; in Psalmo *Magnus Dominus* laudes Sponso cecinerunt ; in hoc Psalmo alloquitur Rex convivas pro his, qui ob terrenas divitias ad nuptias venire neglexerunt, & , quæ eis ventura sunt, prædicit.

VERS. II. *Audite hæc omnes Gentes*, quæ dicturus sum, *auribus percipite omnes qui habitatis orbem.* *Audire* est, quæ dicuntur, auscultare : *Auribus percipere* est diligenter intendere. Per *omnes Gentes* Pagani, per *Habitatores orbis* intelliguntur Christiani. *Orbis* Ecclesia vocatur, quia in rotundo mundo posita in circulum æternæ coronæ vocatur.

A *Quique terrigenæ, & filii hominum*, id est, carnales & spirituales. *Terrigena* est, qui de terra genitus est ut Adam. *Terrigenæ* dicuntur omnes Adæ imitatores, mundi amatores. *Filius hominis* est Christus de Virgine natus. *Filii hominum* sunt omnes justi imitatores Christi. *In unum dives & pauper*, hoc est, servi vel liberi, vel humiles & superbi. Nota totum genus humanum in sex genera hìc distributum : In *gentes*, quod sunt infideles, in *habitatores orbis*, quod sunt fideles, in *terrigenas*, quod sunt carnales, *in filios hominum*, quod sunt spirituales, in *divites*, & *pauperes*, quod sunt liberi & servi. Vos omnes auribus cordis verba mea obedienter audite, operibus, quæ B auditis implete, quatenus ventura mala evadatis, & bona futura percipiatis. Imprimis scitote, quòd hic *simul in unum dives & pauper*, id est, Christus dives in Divinitate, pauper in humanitate. VERS. III.

Os meum loquetur sapientiam, & meditatio cordis mei prudentiam. VERS. IV. Per *Cor* fides, per *os* confessio notatur. *Corde enim creditur ad justitiam, ore autem fit confessio ad salutem.* *Sapientia* ad mysteria Divina declaranda, *prudentia* verò pertinet ad mores probabiles instruendos. Occulta mysteria, quæ *corde* concipio, *ore* vos docebo.

Rom. 10. 10.

Inclinabo in parabolam aurem VERS. V. C *meam : aperiam in psalterio propositionem meam.* *Parabola* est comparativa similitudo, & Evangelica doctrina intelligitur, quæ ex maxima parte parabolicè contexitur. *Psalterium*, quod decem chordas habet, vetus lex propter decem præcepta accipitur. *Propositio* est ænigma, quod proponitur ad solvendum. *Aurem meam in parabolam inclinabo*, hoc est, intellectum meum in Evangelicis parabolis manifestabo: *Aperiam in Psalterio propositionem meam*, id est, proposita legis ænigmata apertè solvam. Et quæ sit illa propositio, subsequitur:

Cur timebo in die mala? VERS. VI. Hoc est: Quæ est causa, ut ego homo, vel cæteri homines timeant in die judicii, quæ est mala malis, quæ est dies mi- D seriæ & calamitatis? Hæc est causa : *Iniquitas calcanei mei circumdedit* me.* *Calcaneus* est talus, per quem stamus, & intelligitur animæ status. *Iniquitas calcanei* hominem circumdat, cùm eum de statu bonæ vitæ peccatum dejiciens obligat. Vel talus est affectio: quia sicut talo incedimus corporaliter, ita affectione spiritualiter. Talus etiam, qui est ultima pars hominis, significat perseverantiam usque in finem in malis. Inde timendum est mihi & omni homini, si *iniquitas calcanei mei circumdabit me*, id est, perseverantia in peccatis in fine comprehenderit me. Unde mulieri dictum est de serpente: *Tu conteres caput illius*, id est, primam suggestionem peccati subprimes, *& ipse insidiabitur calcaneo* tuo, id est, fini tuo. Isti poterunt timere,

* *circumdabit*

Gen. 3. 15.

Qui

VERS. VII. *Qui confidunt in virtute sua, & in multitudine divitiarum suarum gloriantur.* Qui de fortitudine sua vel de amicis vel divitiis præsumunt, hi in die mala timebunt, quia in die ultionis divitiæ non proderunt, nec amici amicum nec servi Dominum ibi de pœnis liberabunt. Nam

VERS. VIII. *Frater non redimet, * redimet homo?* Christus est frater humani generis, qui credentes fecit fratres & coheredes, qui resurgens à mortuis dixit: *Ite nuntiate fratribus meis.* Hic *frater non redimet* tales, & *redimet* eos aliquis *homo* peccator? Nequaquam. Christus frater

* Vulgata: redimit

Matt. 28. 10.

* VERS. IX. *non dabit Deo placationem suam. * Et pretium redemptionis animæ suæ* non dabit pro tali homine. Christi *placatio* est sua ad Patrem Oratio, qua interpellat pro nobis. *Pretium redemptionis animæ* est Christi sacrificium, scilicet corpus suum pro mundi salute passum, quod jugiter Patri pro redemptis ostentat. Ergo iniquis timendum est in die mala, quia nec divitiæ nec aliquis *homo redimet* eos, nec ipse Christus frater hominum passus pro eis redimet eos, nec orabit pro eis. Ideo alia translatio habet: *Sic fratrem rediment non redimet virum, non dabit Deo placationem pro eo, & pretium redemptionis animæ eorum.*

Aliter: *Frater non redemit*, id est, Christus non redemit hic malos: *redimet homo* Adam eos? Vel *frater* Moyses *non redemit* Hebræos: Christus *homo* factus *redimet* homines. *Non dabit placationem suam* nec *pretium redemptionis animæ*, nec Adam pro posteris suis, nec Moyses pro Hebræis. Aliter: iniquus *non redimet* se in die mala, quia hic non fecit. *Non dabit* Deo tunc *placationem suam*, id est, pœnitentiam, per quam placatur Deus. Nec *pretium redemptionis animæ suæ*, id est, eleemosynam, per quam anima in morte redimitur. Et quia nec pœnitentiam de malis suis hic egit, nec eleemosynis peccata sua redemit, ideo *laborabit in æternum*, id est, in æterno labore erit. Quid autem hic?

VERS. X. *Vivet adhuc*, id est, aliquantulum floret, &c, sicut stultis videtur, feliciter *vivet in finem* suum: sed hic finis erit sibi ad perpetuam damnationem. Vel qui hic nocte ac die pro congregandis divitiis laborat, in quibus spem suam ponat, nec ad modicum in Deo requiescere curat, hic *in æternum* in pœnis *laborabit*, & nunquam requiescet. Si quis diceret: quid nocet sibi, cùm erit mortuus? *Et vivet adhuc in finem*, id est: nolit, velit, vivet in æterno cruciatu *in finem*, id est, sine fine, ubi quæret mortem, & fugiet mors ab eo. In deliciis autem positus

VERS. XI. *Non videbit interitum, cùm viderit sapientes morientes.* Qui enim hic sapienter vixerunt, moriendo non intereunt, quod ipse putabat; sed à miseriis liberati gaudium Domini sui intrabunt. Cùm enim impius viderit hominem in Deo sapientem ab hoc sæculo migrare, dicit: Quid huic jejunia, quid castitas, quid eleemosynæ profuerunt, nonne mortuus est? Faciam ergo mihi benè dum vivo. Sic *non videt* ipse *interitum*, id est, non intelligit imminere sibi mortem. Putat enim illos solummodo felices, qui hic divitiis florent; illos verò infelices, qui his carent, & cui se videt parem, non putat se fore dissimilem post mortem. *Simul insipiens & stultus peribunt.* *Insipiens* est, qui non intelligit futuras pœnas; *stultus* qui intelligit & non cavet. Vel *insipiens* est, qui Dei notitiam habere contemnit; *stultus* est, qui in divitiis, & non in Domino sperat. Hi *simul*, id est, æqualiter, peribunt.

Quæritur quomodo pereant, qui esse non amittunt. Omnis anima aut in amicitia hominum, aut in rebus mundi, quæ diligit, aut in bona conscientia quasi in loco requiescit. Sed mali non in conscientia, quæ sæva est, sed in mundi gaudiis requiescunt. Cùm hæc in morte ablata fuerint, nec in exterioribus, nec in interioribus requiem inveniunt, idcirco in æterna tristitia erunt, qui de bonis corporis & animæ pereunt.

Quæritur, cur *perditi* dicantur? Perditum dicitur, quod habitum amittitur. Deus hominem in paradiso habuit, quos tunc perdidit, cùm diabolo furante amisit. Quos in mundo quæsivit & invenit. De inventis multos perdidit, quia eos inter habita non habet. Illud autem, quod perditum non requiritur, illius obliviscitur. Postquam impii in infernum decident, Deus eos ampliùs non requiret, & ideo perditi & oblivioni traditi dicuntur, quos jam in prædio non habet. *Insipientes & stulti peribunt, & relinquent alienis divitias suas*: quia quamvis filiis & nepotibus relinquant, ut in eleemosynas pro eis expendant, tamen non proderit eis plus, quàm si dimitterent alienis, qui nullas eleemosynas facerent.

Quæritur, cùm homines divitias filiis suis relinquant, quomodo dicatur, quòd *alienis relinquant*. Vivi à mortuis sunt alieni. Vel filii malè viventes à mortuis parentibus alienati sunt, quia eis subvenire non poterunt. Dives ille in Evangelio quinque fratribus divitias suas reliquerat; sed alieni ab illo erant, quia ardentem in flamma refrigerare non poterant. Luc. 16. 19. & seqq.

Aliter: Judæi insipientes fuerunt, qui Prophetis de Christo non crediderunt. Stulti dicendi sunt, qui Christum venientem recipere noluerunt. Hi simul peribunt, quia & illi, qui Prophetas, & isti, qui Dominum Prophetarum occiderunt, in judicio damnandi sunt. Alienis divitias suas reliquerunt, quia Scripturæ legis & Prophetarum ad gentes transierunt. Sequitur:

Et sepulchra eorum domus illorum in æternum. Tabernacula eorum in progenie & progenie. Hoc est, in magnis domibus

domibus construendis laboraverunt, in quibus non habitabunt, sed *sepulchra* erunt eis *domus* perpetuæ, non palatia. Domus verò elaboratæ erunt eis *Tabernacula*, de quibus transmigrabunt ad *sepulchra*. Vel divites ædificant sibi sepulchra quasi *domos æternas* magnis sumptibus, ut memoriam habeant post mortem ab hominibus. Palatia verò, in quibus temporaliter manent, sunt eis quasi *tabernacula*, quæ relinquent filiis & nepotibus tanquam *in progenie & progenie*, ut jam mortuis vocentur nomina in terris suis, id est, ut laudentur à vivis. *Vocaverunt nomina sua in terris suis*, id est, nominatos & famosos se fecerunt. Num in tota terra? Non, sed tantùm *in terris suis* sibi vicinis. Vel divites mortui à viventibus ut Alexander invocari voluerunt. Pagani namque super sepulchra mortuorum epulantur, & in nomine eorum, qui mortui sunt, bibunt, inania cantant, nomina eorum invocant; sed hæc omnia in inferno positis nihil prosunt, sed facientibus nimiùm obsunt.

VERS. XIII. *Et homo*, qui mortuus est, *cùm in honore esset* *vivens*, honoribus, & divitiis esset affluens, *non intellexit* Deum, qui ei bona mundi concessit. Vel *non intellexit* bona & mala futura, ut per rationem vitam suam à bestiali vita corrigeret. Ideo *comparatus est jumentis insipientibus* terrena solummodo appetendo, *& similis factus est illis* irrationabiliter vivendo. Ferox enim urso, raptor lupo, petulans asino, litigiosus cani, immundus sui, dolosus vulpi comparatur. Vel homo Adam, cùm in honore paradisi esset, dignitatem suam, scilicet se ad imaginem Dei formatum, *non intellexit. Comparatus est jumentis insipientibus* mortalitate & corruptibilitate, & *similis factus est illis* in vitæ miseriis & carnis passionibus. Et quia divitiæ excœcant stultos, & prosperitas perdet illos. Sequitur:

VERS. XIV. *Hæc via illorum scandalum ipsis*, quia si aliquando ad fidem conversi fuerint, hypocritæ fiunt: quando illis laudatur æterna vita, contemptus divitiarum, in corde suo torquentur. Ergo *via* divitiarum est illis *scandalum*, quia in ea corruunt & ad interitum pergunt. Remanent illis in ore benedictio, & in corde maledictio. Unde subditur: *Postea in ore suo complacebunt.* Cùm enim desideria sua impleverint vel assequantur, quæ volunt, tunc Deum benedicunt.
Isa. 29. 13. De his scribitur: *Populus hic labiis me honorat, cor autem illorum longe est à me.* Vel postquam ipsi tales sunt, tales & alios esse persuadent, quibus in suasione sua complacebunt.

Alia translatio habet: *Et post eos juxta os illorum current*, hoc est, alii imitabuntur esse juxta persuasionem illorum.

Aliter. *Hæc via illorum*, id est, vita jumentorum, quam sibi elegerunt, est eis *scandalum*, id est, causa futuræ damnationis, quia eos de judicio ducet ad supplicium. Unde apertè subditur:

Sicut oves in inferno positi sunt. VERS. XV.
Similitudo trahitur ab ovibus detonsis vel pinguibus. Sicut enim oves à lana detonduntur: ita ipsi ab omnibus divitiis suis exuuntur: & sicut pingues oves comeduntur, sic ipsi ab incendio consumuntur. *Mors depascet eos*, hoc est, non ita consumet eos pœna, ut finiantur, sicut oves comestæ finiuntur; sed ita *mors depascet eos*, ut bos non radicitus herbam vellit, sed summitatem abscindit, substantiam eorum non imminuat, sed semper discruciando torqueat.

Alia translatio habet: *Mors est pastor eorum*, & diabolus intelligitur. Sicut enim Christus vita est pastor justorum: ita diabolus mors pastor erit impiorum.

Verumtamen Deus redimet animam meam de manu inferi, hoc est, de VERS. XVI.
potestate Tartari, *cùm acceperit me*, id est, cùm meam naturam in suam Deitatem sumpserit, & me ei consimilem fecerit. Sequitur vox Christi monentis:

Ne timeas, * *cùm dives factus fuerit homo, & cùm multiplicata fuerit gloria domus ejus.* VERS. XVII. * Vulgata: Timueris.
Dives dicitur à *Divo*, id est, qui post mortem ut Deus habetur, qui quasi Deus nihil creditur indigere. *Homo* hìc pro peccatore ponitur, qui se formidabilem aliis facit, dum jura æquitatis contemnit. Divitiæ hic intelliguntur in pecuniis, *gloria domûs* in honoribus & dignitatibus. Hos tales timent pauperes. Vel etiam multi, cùm nequam homines viderint *gloria* & divitiis florere, se autem egere, *timent* res humanas à Deo negligi, & omnia fortuito casu fieri. His dicitur: *Ne timueris* hominem, quia *dives* est, & quia est *gloriosus*, nec propter divitias, nec propter multiplicem familiæ potestatem.

Quoniam cùm interierit, non sumet omnia, id est, nihil omnium divitiarum VERS. XIIX
suarum *sumet* secum: *Neque descendet cum eo gloria ejus* ad inferos. Nota duo *Quasi*, unum injustis, aliud justis ascribitur. Cùm quis de somno evigilaverit, dicit: Vidi me *quasi* manducare, *quasi* bibere. Ita impiis post mortem est, *quasi* in somnis viderint se divitias habuisse, *quasi* in gloria & honore fuisse. Tunc autem in vera miseria se sentient esse, & ista omnia *quasi* somnia evanuisse. Justi autem sunt hìc *quasi* tristes, ibi autem veraciter semper gaudentes. Hic *quasi* nihil habentes, ibi omnia possidentes. Impius moriens *non sumet* secum *omnia*, quæ hìc habuit, præter sola peccata, in quibus in illa patria cruciabitur, qui in ista super pauperes pretiosis vestibus gloriabatur, nec *gloria ejus cum eo descendet* in abyssum profundissimam, quò solus descendet inglorius, inops, fœdus, nudus.

Quia anima ejus in vita ipsius benedicetur, id est, in hac tantùm vita, quæ est VERS. XIX.
ipsius, scilicet sibi concessa, exaltatur, à suis complicibus laudatur, à garrulis in suis desideriis benedicitur.

dicitur. *Confitebitur tibi, cùm benè feceris ei*, id est, laudabit te, cùm temporalia dederis ei. Et non solùm his bonis carebit, sed & pœnas habebit. Nam,

VERS. XX. *Introibit usque in progenies patrum suorum*, id est, descendet usque ad illum locum, quò descenderunt imitatores priorum impiorum, qui eos in peccatis generaverunt. Progenies malorum cœpit à Cain, quæ cottidie in tenebrosam abyssum descendit, usque dum in ultimis tota simul in tenebras exteriores mittetur. Unde sequitur: *Usque in æternum non videbit lumen.* Quia impii hic lumen veritatis refugiunt, ideo in perpetuis tenebris erunt, ubi ratione exuti sine cognitione Dei semper erunt. Et meritò. Quia

Homo cùm in honore esset, non intellexit Deum, *comparatus est* in vita *jumentis insipientibus*, & in morte *similis factus est illis*. VERS. XXI. Et quia ut pecus vixit, & nec moriens Deum æternum lumen cognovit, ideo sine fine in tenebris & pœnis erit. Hæc sunt, quæ Rex omnes gentes audire voluit, hoc est ænigma, quod in lege, & in Evangelio proposuit. Hac solutione omnes homines ad nuptias Ecclesiæ præparare monuit.

PSALMUS XLIX.

Deus deorum Dominus locutus est &c. &c.

De expulsis à nuptiis.

Superior Psalmus egit de his, qui ad nuptias venire nolebant; hic verò tractat de his, qui non cum veste nuptiali intraverant, quos Rex ejici præceperat. Ibi dicitur, quòd in die mala timeant, qui in divitiis confidunt, quæ dies hic scribitur, quando Deus manifestè veniet, & ignis in conspectu ejus exardescet. Summa Psalmi circa hunc cardinem versatur, quòd primus Christi adventus hic quasi sponsi nuptias instituentis prænuntiatur: deinde secundus Christi adventus, & bonorum malorumque separatio describitur, & quasi Regis ingressus ad discumbentes, ac non vestitos veste nuptiali ejici præcipientis exprimitur: postremò Christi prædicatio inter homines quasi Regis allocutio ad convivas, quid agendum quidve devitandum sit, notatur. Titulus est:

VERS. I. *Psalmus Asaph.*

Asaph erat magister cantorum, optimus musicus à David Psalmis canendis adhibitus. Dicitur autem *Asaph congregatio*, & significat Synagogam fidelis populi Patriarcharum & Prophetarum adventum Christi prænuntiantis. Hic Psalmus, id est, iste hymnus adscribitur Asaph, hoc est, Synagogæ fidelium, quæ utrumque Christi adventum prænuntiavit, & utriusque populi separationem ac veteris Sacrificii abjectionem novique instructionem præcantavit.

Hic Psalmus in quadragesimo nono loco calculum ponit, quem numerum Septenarius septies repetitus componit, & significat, quòd hi, qui veste septiformis Spiritûs vestiuntur, æterni festi nuptias recipiuntur. Materia Psalmi est bonorum malorumque separatio, & fidelium Deifica institutio. Intentio est, ut nos bonis actibus ornemus, quatenus in die mala gaudium Domini imitemur.

Verba sumpta videntur de historia, ubi Dominus in monte Sinai locutus est, & terram, id est, Synagogam vocavit, quando ignis in conspectu ejus exarsit, & valida tempestas fulgurum & tonitruorum extitit, ubi legem dedit, & populum suum à gentibus discrevit. Et sicut hic dicit: *Audi populus meus, & loquar*: ita ibi dixit: *Audi Israël Deus tuus unus est*. Significat autem diem Judicii, quando Dominus manifestè omnibus loquetur, ubi ignis impios exuret, tempestas involvet, quando justos à malis ut paleas segregabit à granis. Exod. 19. 16.

Tres Sectiones habet. Prima est: *Deus Deorum*, in qua uterque Christi adventus & bonorum malorumque diremptio describitur. Secunda est: *Audi populus meus*, in qua veteris sacrificii abjectio & novi institutio exprimitur. Tertia est: *Peccatori autem dixit Deus*, in qua malorum reprobatio innuitur. In priori Psalmo gradus in Ecclesia distribuit quasi *Filii Core* futura populo cecinerunt. In hoc Psalmo Prophetæ in Synagoga quasi *Asaph* præcinuit.

Deus Deorum Dominus locutus est.

Deus Græcè dicitur Θεὸς, id est, *videns*, scilicet omnia præterita, præsentia, futura simul inspiciens. *Deus* etiam dicitur *Timor*, eò quòd omnibus sit timendus. *Dii* dicuntur homines à Deo electi & participes Divinitatis effecti. Unde scribitur: *Illos dixit Deos, ad quos sermo Dei factus*. Joan. 10. 35. Angeli non dicuntur *Dii*: quia non Angelus, sed homo assumptus est in Deum, ut esset Deus. *Nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit*. Hebr. 2. 16. Unde Angeli, qui voluerunt *Dii* appellari & ab hominibus adorari, à summo Deo sunt damnati. *Deus* igitur *Deorum* sua participatione deificatorum, qui est *Dominus* in rebus, *locutus est* in propria persona, qui olim *locutus est* per Angelos, per Patriarchas, per Prophetas. *Dominus* ideo ponitur, ne servus audeat reprehendere, si Domino placeat, quod ad tempus instituit, mutare.

Ut sicut sacrificium animalium suo sacrificio permutavit, & qui sacerdotibus legis nuptias concessit, Sacerdotibus Ecclesiæ carnale conjugium vetuit. Christus, qui est cum Patre *Deus*, omnium rerum *Dominus locutus est*, quando *Deus* & homo in terris visus est, & cum hominibus conversatus est. Quid *locutus est?* Illud, quod sequitur: *Audi populus meus*, &c. Et post suam locutionem *Vocavit terram à solis ortu usque ad occasum*, id est, per Apostolos *vocavit* ad fidem universam *terram*, omnes inhabitantes terram ab oriente in occidentem ad nuptias suas per missos servos invitavit. Et quo ordine, ostendit.

VERS. II. *Ex Sion species decoris ejus.* Hoc est, de Jerusalem, in qua est arx vel mons *Sion*. *Species decoris* erat splendor Evangelicæ prædicationis, quæ ex *Sion*, id est, ab Jerusalem cœpit, & ad ultimum terræ pervenit. Unde scriptum

Isa. 2. 3. est: *De Sion exibit lex, & verbum Domini de Jerusalem:* quia in *Sion* per Spiritum Sanctum data est lex charitatis, & Verbum Domini, id est, Evangelium primitus post acceptum Spiritum Sanctum prædicatum est in Jerusalem populis. *Species* quoque *decoris* est instutio Dominici corporis, quæ in *Sion* in cœnaculo magno strato facta est, qui fuit speciosus forma præ filiis. Vel *Species decoris* erant innocentia & virtutes, quæ de *Sion*, id est, de primitiva Ecclesia præcesserunt, cùm totam terram vocaverunt. Et quomodo loquitur?

VERS. III. *Deus manifestè veniet*, id est, *Deus*, qui est occultus in sua natura, homo fiet, & omnibus conspicabilis veniet, & in propria persona loquetur, non alius Deus, quàm *Deus noster*, id est, Creator *noster*, vel qui est *noster Deus* singulari modo. *Et non silebit*, id est, non tacebit se esse Deum Deorum & *nostrum Deum*. Et cùm venerit, *Ignis in conspectu ejus exardescet*, hoc est, Charitas in illis ardebit, qui eum aspicient, id est, intelligent Deum esse. *Et in circuitu ejus tempestas valida.* Hoc est, illis, qui conspicient tantùm *circuitum ejus*, id est, humanitatem ejus, erit excæcatio & inconstantia, quæ impellet eos in diversa vitia.

VERS. IV. *Advocabit cœlum desursum*, hoc est, Apostolos, qui sunt *cœlum*, ut ipse sit *desursum*, id est, super eos, & per eos vocabit *Terram*. Vide similitudinem. Cœlum pluit super *terram*. Sic doctrina de Apostolis super Ecclesiam. Quare vocavit? *Discernere populum suum*, id est, ad discernendam *terram* suam à non sua. Nunc prosilit persona Asaph ad eos cœlos hortandos.

VERS. V. *Congregate illi sanctos ejus*, hoc est, apportate illi eos, qui sunt futuri sancti per eum. *Qui ordinant testamentum ejus super sacrificia*, id est, majus sacrificium reputant, quod ipse instituit, quàm *sacrificia* legis. Vel *qui ordinant*, id est, fundant novum testamentum super vetus, in quo scripta sunt *sacrificia*.

Et annuntiabunt cœli, id est, ii- VERS. VI. dem Apostoli *justitiam ejus*, videlicet justificationem ab eo esse. *Quoniam Deus judex est.* Hoc est, illud etiam annuntiabunt, *quoniam* ille idem est *Judex*, & remunerabit, quos hîc justificat, & qui nolunt ab eo justificari, damnabit.

Istud etiam de secundo Christi adventu intelligitur. *Ex Sion species decoris ejus*, hoc est, de Sion nascetur, & humilis apparebit & in illo suo adventu non exercens potestatem in malos. Sed tandem *DEUS manifestè veniet*. *Manifestus* dicitur, quasi à *manè Dies festus*, eò quòd tota die vacatur sacrificiis. Dies Judicii erit dies festus bonis; sed dies infestus malis. Qua die non veniet occultus, ut priùs in humilitate; sed *manifestè* ostendet se Deum esse. *Deus noster* Christianorum *veniet*, *& non silebit* à vindicta, qui hîc siluit in pœna. *Ignis in conspectu ejus exardescet*, id est, in præsentia ejus ardebit ignis, in quo impii sceleribus graves remanebunt, qui ignis ut dicitur, usque eò attinget, quò diluvium ascendit. *Et in circuitu ejus tempestas valida*, hoc est, Angeli erunt in servitio ejus, qui separabunt malos de medio justorum, sicut *tempestas* separat paleas à granis. Hæc *tempestas* non fit ventis nec procellis, sed Divina potentia consurgit Spiritus vehemens Angelici Officii, qui aream Domini ventilet, malos à bonis separet. Quæ judicatio *tempestas* dicitur, quia improvisa veniet. Quæ erit *valida*, id est, potens, quia omne hominum genus momentanea celeritate pro suis meritis discernet. In Judicio quatuor ordines erunt, duo à dextris, & duo à sinistris. Unus ordo perfectorum cum Christo judicantium, ut Apostoli, Martyres, Monachi, Virgines. Alter imperfectorum per judicium regnum percipientium, ut conjugati, pœnitentes. Tertius ordo impiorum sine judicio pereuntium, ut sunt Pagani vel Judæi. Quartus malorum per judicium pereuntium, ut sunt mali Christiani, vel ante Christi adventum Judæi. De his ordinibus hîc subditur: *Advocabit cœlum desursum*, *& terram discernere populum suum*, hoc est, *desursum* veniens *advocabit* per Angelos suos *cœlum & terram* ad discernendum cœlum à terra, & terram à terra non sua. *Cœlum* sunt perfecti, qui judicabunt: *terra* sunt fructuosi, qui ad vitam per hæc verba judicabuntur: *Venite benedicti Patris mei*, Matth. 25. *percipite regnum vobis ab initio preparatum. E-* 34. & 35. *surivi enim, & dedistis mihi manducare &c.*

Terra

Terra spinosa sunt infructuosi, in bonis operibus steriles, qui per judicium his verbis damnabuntur: *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis ejus. Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare &c.* Pessimi sine judicio ab inferno degluttiuntur. (Matt. 25. 41. & seqq.)

Vel *Advocabit cœlum desursum & terram deorsum*, id est, omnes Angelos secum de cœlis ad judicium adducet: & omnes homines de terra sibi obviam venire faciet, & tunc populum suum discernet à populo non suo, quando justos ut agnos à dextris, impios ut hœdos à sinistris constituet. Hoc totum fit per Angelos, quibus nunc dicitur: *Congregate illi sanctos ejus, qui ordinant testamentum ejus super sacrificia.* Hoc est, vos Angeli colligite sanctos de medio malorum repræsentantes illi, qui intelligunt promissiones ejus super opera sua, & reputant majorem remunerationem in futuro, quàm sua opera in hac vita. Tunc Angeli colligent eos, qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis. *Et annuntiabunt cœli justitiam ejus, quoniam Deus Judex est*, hoc est, justi non voce, sed sua glorificatione ostendent eum justum Judicem esse, quando ibunt in vitam æternam, impii autem in supplicium æternum. Licèt enim tempestas sit valida, nullum tamen granum tollit à parte tritici ad paleam: quia non quilibet rusticus cum tridente, sed Deus Trinitas justo judicio ventilabit, quæ zizania in ignem inextinguibilem, triticum autem in horreum congregabit. Ejectis de nuptiis, qui sine veste nuptiali intraverant, Rex alloquitur invitatos, qui intus remanserant:

VERS. VII. *Audi populus meus, & loquar.* Hoc est, popule *meus* meo nomine vocatus, non populus Pharaonis, *audi* obediendo, & *loquar* profutura tibi præcipiendo. *Israël*, id est, *videns Deum*, doctus à lege & Prophetis, esto fide & dilectione *Israël* electus & benedictus. *Et testificabor tibi*, id est, testimoniis comprobabo, quòd ego, quem vides hominem, *sum Deus*, & non alius quàm *Deus tuus.* *Sum* Divinitati congruit, quod utraque lex innuit. Vetus, quæ dicit: *Ego sum, qui sum*: nova, quæ conjungit, *Antequam Abraham fieret, ego sum.* *Sum* habet tres litteras & unam syllabam: & præfert Trinitatem in Unitate, quod etiam ipsæ litteræ innuunt: quia *Sator* Pater, *Veritas* Filius, *Munus* Spiritus Sanctus invenitur. Sibimet ipsi *Sum*, nobis autem *Est* nominatur. Sequitur: (Exod. 3. 14. Joan. 8. 58.)

VERS. VIII. *Non in sacrificiis tuis arguam te*, hoc est, ulteriùs *non arguam te* in omnibus *sacrificiis tuis*. Sacrificia legis prohibet, ut suum sacrificium instituat, sicut pater familias invitatos pecudes, & aves offerre ad convivium prohibet, ut à se præparata consumant. De *Sacrificiis* legis *non arguam.* *Holocausta tua in conspectu meo sunt semper*, hoc est, si tu totum consumpleris in servitio meo, hoc placuit, & semper placebit mihi. Propter interpretationem tantùm posuit *Holocausta*, non propter sacrificium: quia *Holocaustum* dicitur totum incensum. Quæ respuat, sequitur:

VERS. IX. *Non accipiam de domo tua vitulos*, id est, si habueris, non offeras: *Neque de gregibus tuis hircos* offeras. Per hæc duo sacrificia designat cætera omnia veteris legis excludenda, quæ propter signum erant instituta; tamen pro decima sunt offerenda. Idcirco promisit etiam templum destrui, quod erat locus sacrificii, quia voluit omnia spiritualiter offerri. Causam reddit, quare non accipiat:

VERS. X. *Quoniam meæ sunt omnes feræ silvarum, jumenta in montibus & boves.* Sicut sunt *Jumenta* domestica, ita sunt silvestria: & sicut sunt boves domestici, ita sunt & boves silvestres. Hæc omnia sunt Dei, quia ipse condidit omnia.

VERS. XI. *Cognovi omnia volatilia cœli: & pulchritudo agri mecum est*, id est, aves meæ sunt, & fruges apud me sunt, hoc est, in mea potestate. Alia est cognitio Dei, alia hominis. Antequam essent, cognovit Deus omnia, ut hodie sunt: quia si non cognovisset minimè creasset. Omnia enim in ipso vita erant, & omne quod unquam & est & erit, semper secum sunt, ita ut si omnia in nihilum redigerentur, cuncta in eo integra invenirentur. Nota quod de avibus & de frugibus offerebant. Ista sacrificia non vult Deus ampliùs pro peccatis accipere, sed sacrificium justitiæ.

Potest & hoc alio modo intelligi. *Feræ silvarum* significant gentes, quæ in nemoribus sæculi feroci superstitione versabantur. *Jumenta in montibus* sunt simplices in Catholica Ecclesia constituti, qui in cacumine fidei habitare noscuntur. *Boves* indicant Apostolos & Prophetas, qui in agro Domini assiduo labore versati sunt. *Volatilia cœli* sunt supernæ virtutes, ut sunt Angelicæ potestates, quæ motu celeri sancta voluntate spiritualiter transferuntur. *Species agri* est decus Ecclesiæ. Hæc omnia Dei sunt, & hæc omnia sigillatim cognoscit, quia omnia in mensura & in numero & pondere disposuit. Unde sequitur:

VERS. XII. *Si esuriero non dicam tibi: meus est enim orbis terræ & plenitudo ejus.* Dominus non esurit nec sitit, sed more nostro hoc dicit: Pro peccatis tuis nihil terrenum expeto, quia mea est terra, & omnia, quæ in ea sunt, mea sunt. Et ne quis putaret Deum his delectari, dicitur:

VERS. XIII. *Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?* Quis insanus

sanus hoc credat? Non gustabo. Per ista dicta à legali sacrificio fideles prohibentur, & ut talia in acceptum sacrificium pauperibus erogentur, Quid à populo suo nolit, jam dixit; quid ab Israël velit, subjungit:

VERS. XIV.

Immola Deo sacrificium laudis, id est, offer mihi Deo tuo devotionem cordis, confessionem oris, instantiam boni operis, quo sacrificio laudatur Deus. *Et redde Altissimo vota tua*, hoc est, reputa te hoc habere à Deo potentissimo. *Reddere* enim illud dicimus, quod ab eodem accepimus.

VERS. XV.

Et invoca me in die tribulationis, id est, si hoc feceris, tunc securè me invocare poteris *in die* tuæ mortis, & *eruam te* à tribulatione, quam tunc videbis, *& honorificabis me.* Ita te liberabo, ut ulteriùs faciam te semper laudare me. In discessu cujusque ab hac vita statim occurrunt maligni spiritus accusantes animam, & tunc quoddam judicium fit animæ, sicut animæ Moysi legitur ab immundis spiritibus obviatum. Qui tunc liberabitur, in æterna requie collocabitur. Qui benè vixit, tunc eruitur à tribulatione, quam videt imminere: qui malè, mancipatur pœnis, donec solvat novissimum quadrantem, hoc est, luat minimum peccatum. Sed quia multi laudant Deum ore, non opere, subditur:

VERS. XVI.

Peccatori autem dixit Deus. Asaph verba Dei repræsentat. *Quare tu enarras justitiam meam?* id est, cur *enarras* aliis scripturas, ubi continentur justitiæ meæ, quibus justifico & promoveo & remunero? Quare *& assumis testamentum meum per os tuum?* id est, scripturam meam, ubi testor meas voluntates? Aliud est aliis enarrare, aliud propter se assumere, sicut Horas psallere, Orationem facere, quod non facit nisi pro se. Os debet rem justam, quòd justitias Domini enarret, quia *non est speciosa laus in ore peccatoris.* Hoc specialiter de Hæreticis accipitur & de his, qui benè dicunt, & malè vivunt dicentes: non perdet nos Deus, per quorum os tanta bona voluit dici populo suo. De his subditur:

Eccli. 15. 9.

VERS. XVII.

Tu verò odisti disciplinam. Disciplina est correptio. Deus quos amat, arguit & castigat: *Flagellat* enim *omnem filium, quem recipit.* Dum benè docentem & malè viventem Deus flagellat, & *disciplinam* Dei odit & pro illata misericordi pœna murmurat. Inde sequitur: *Et projecisti sermonem meum retrorsum*, id est, ore narras, operibus spernis præcepta mea. Qualiter?

Hebr. 12. 6.

VERS. XVIII.

Si videbas furem, currebas cum eo, id est, consentiebas dando consilium vel hortando vel pariter operando. *Et cum adulteris portionem tuam ponebas* in illud consentiendo. Similiter de omnibus peccatis intelligitur. Et non solùm in factis, sed etiam in dictis me sprevisti.

VERS. XIX.

Os tuum abundavit malitia. Apertè dixisti omnem malitiam fratri tuo rectè viventi vocando eum simulatorem, hypocritam, deceptorem. *Et lingua tua concinnabat dolos. Concinnare* est artificiosè componere. Compositè per artem miscebas dolos bonis verbis.

In Hebræo habetur: *Os tuum dimisisti ad malitiam, & lingua tua amplexata est dolositatem*, hoc est, corde fuisti malignus & verbis dolosus.

VERS. XX. & XXI.

Sedens adversùs fratrem tuum loquebaris. Sedere morantis est. *Fratrem* vult omnem hominem intelligi. Nam omnes de Adam & Eva nati sumus, & ideo fratres sumus. *Sedens loquebaris*, hoc est, studiosè & perseveranter malitiam & dolos proximo tuo ingessisti. *Et adversùs filium matris tuæ ponebas scandalum*, hoc est, contra filium Ecclesiæ, quæ falsò putatur mater tua, ponebas offensionem malè loquendo tu dolosè: *Hæc & his similia fecisti & tacui* à vindicta. Et quia non statim punivi.

Existimasti iniquè, quòd ero tui similis. Si Deo placeret iniquitas, esset homini similis, cui placet quod facit. Injustè putasti, quòd essem tibi similis in hoc, quòd mihi iniquitas placeret sicut tibi, cùm eam non punivi. Erit quandoque, quòd apparebo tibi similis, cùm *arguam te*, id est, cùm convincam te malè vixisse, *& statuam contra faciem tuam*, qui modò ponis te post dorsum tuum.

In Hebræo sic legitur: *Existimasti futurum me similem tui: arguam te, & ponam te ante oculos tuos.* Nunc peccatores peccata sua post tergum projiciunt, & per pœnitentiam aspicere nolunt: in judicio fœditatem suam ante oculos videbunt. Unde in perpetuum confusi dolebunt.

VERS. XXII.

Intelligite hæc, qui obliviscimini Deum, hoc est, qui estis obliti Deum judicaturum, animadvertite, quòd arguam vos de peccatis, & statuam vos contra faciem vestram, id est, per vos ipsos convincam vos. Ideo nunc corrigite vos: *Ne quando rapiat, & non sit, qui eripiat.* Hoc est, ne tandem faciat vos rapi suo judicio à diabolo, & tunc nullus eripiet vos, qui nunc potestis eripi ab eo. Et quid vis nos facere? Dicam:

VERS. XXIII.

Sacrificium laudis honorificabit me, hoc est volo, ut facias mihi *sacrificium laudis*, non pecudis: crede corde, lauda ore, manibus benè operare. *Et illic iter, quod ostendam illi salutare Dei*, hoc est, in illo *sacrificio*

ficio est iter, quo itinere ducam illum usque ad A viam dilectionis laudando Deum ambulat, ad visionem Filii Dei, hoc est, per hoc sacrificium perveniet ad cognitionem mei.

In Hebræo legitur: *Qui immolat confessionem glorificat me, & qui ordinat viam, ostendam ei salutare Dei.* Hoc est, qui ordinatè per videndam faciem Dei perveniet, ubi Filium Dei in æqualitate Patris conspiciet sicut scribitur: *Qui diligit me, diligam eum, & manifestabo ei me ipsum.* Hæc sunt, quæ Deus Deorum Dominus populo suo Israël locutus est. Ioh. 14. 21.

PSALMUS L.

MIserere mei Deus secundùm &c.

Hic Psalmus quartus de Pœnitentialibus scri- B bitur: quia per quatuor virtutes, prudentiam, fortitudinem, justitiam, temperantiam homo perfectus efficitur. Septem autem Pœnitentiales Psalmi ideo ponuntur, quia per septem dona Spiritûs Sancti peccata remittuntur. Primus Spiritui timoris, secundus Spiritui pietatis, tertius Spiritui scientiæ, hic quartus Spiritui fortitudinis adscribitur, quæ una de quatuor principalibus virtutibus ponitur. In hoc Psalmo præcipuè humilitas & oratio notantur, per quas maximè peccata relaxantur.

In quinquagesimo loco ponitur, quotus numerus dierum ad Pentecosten scribitur: & significat lætitiam, quam pœnitens assequitur per veniam. Hoc expressum est per annum quinquagesimum, qui dictus est Jubilæus, id est: jubilatione plenus, in quo recepit populus amissam hæreditatem, & venditus rediit ad perditam libertatem. Sic per C pœnitentiam amissa hereditas Paradisi recipitur, & ad pristinam libertatem reditur. Homo enim concupiscentia victus sub peccato vænumdatur, cùm omnis, qui facit peccatum, servus peccati efficiatur. In Quinquagesimo numero Denarius quinquies multiplicatur: quia post quinque sæculi ætates Christus salus hominum & vitæ denarius generatur, per quem Spiritus Sanctus, qui est remissio peccatorum, datur. Titulus hujus Psalmi est:

VERS. I. II. *In finem, Psalmus David, cùm venit ad eum Nathan Propheta, quando intravit ad Bethsabee.*

2. Reg. 11. Nota est historia: Urias unus de ducibus David pulchram uxorem habuit, quam Rex se balne- D antem conspiciens concupivit, adduci præcepit, cum ea concubuit. Interim vir ejus in obsidione cujusdam civitatis cum exercitu consedit, sed Davidis consilio occisus interiit. Hoc facto misit Dominus Nathan Prophetam ad David, qui ei paradigma de ove & hospite proposuit, per quod ei culpam perpetratam objecit. David verò commissum scelus agnoscens, & comminationem Domini terribilem expavescens, pœnitentiam ex corde egit, & hunc Psalmum pro satisfactione composuit, & pristinam gratiam à Domino promeruit.

Hic ergo *Psalmus* adscribitur *David* Regi & Prophetæ, qui erat respiciens *in finem*, id est: in Christum, per quem vidit sibi remittendum peccatum: *dum venit ad eum Nathan Propheta, quando intravit ad Bethsabee*, hoc est: quando eum Nathan Propheta increpavit pro adulterio commisso Bethsabee & homicidio Uriæ.

Nathan, qui Davi de pœnitentia monuit, dicitur: *dedit*: & significat ordinem Doctorum, qui populo fidelium consilium de pœnitentia dat. Qui paradigma de ovibus proposuit, quia bonus Pastor animam pro ovibus posuit. Porrò ad litteram homo, qui multas oves habuit, David fuit, qui multas uxores habuit. Pauper, qui unam habuit, Urias fuit, qui unam tantùm uxorem habuit. Hospes, cui pauperis ovis occiditur, est illicitus amor, qui de copulatione uxoris reficitur. Et nota, quòd luxuria apud David hospes fuit, apud Salomonem verò regnum tenuit.

Lapsus Sanctorum ideo scribuntur, ut potentia medici in salutem desperati ægroti commendetur, & lapsi exemplo illorum ad spem veniæ animentur. Sed stulti formam peccandi de Sanctis sumunt, formam pœnitendi refugiunt.

Cùm Davidi sicut aliis hominibus peccatum sit à Deo imputatum, & etiam districtè in eo sit vindicatum: quæritur, cur in figura ponatur. Sed sciendum est, quòd Deus de toto humano genere Israëliticum populum in figuram elegerit, qui populus Christiani populi umbra fuit. Nam quidquid vel inscius fecit, futurum aliquando prænotuit. Specialiter tamen Spiritus Sanctus, quod de illis vel de cunctis retro populis per Prophetas scribi voluit, figura futuri fuit. Unde scribitur: *omnia in figura contingebant illis.* David itaque Christi figuram, Bethsabee Ecclesiæ, Urias diaboli imaginem gessit. Et sicut illa, dum in fonte Cedron lavaretur exuta vestibus suis, Davidi placuit, & ad regios meruit venire complexus; maritus quoque ejus principali jussione est trucidatus: ita & Ecclesia, id est: congregatio fidelium per lavationem sacri Baptismatis mundata à sordibus peccatorum, Christo Domino noscitur esse sociata, & diabolus Apostolis impugnantibus est annihilatus. Hoc & ipsa nomina innuunt. David namque *desiderabilis*, Bethsabee *puteus testamenti*: Urias dicitur *Gloria Dei mei*, & designat diabolum, qui sibi gloriam Dei sui usurpavit, dicens: *similis ero Altissimo.* Dicitur etiam: *Lux mea Deus*, significans illum, qui *transfigurat se in Angelum lucis.* 1. Cor. 10. 11. Isa. 14. 14. 2. Cor. 11. 14.

Sicut Bethsabee non est passa concubitum prioris mariti, postquam copulata est David: ita Ecclesia non est conjuncta Diabolo, postquam venit ad Christum desiderabilem qui fuit expectatio gentium. Hæc *puteus testamenti* fuit, quia abyssus veteris legis in ea latuit. Urias consilio David occubuit: & diabolus Christi consilio gentilitatem amisit. Nec mireris, per adulterum figurari Christum, per adulteram denotari Ecclesiam, & per castum designari diabolum: quia nihil confert turpitudi-

pitudini, si literis designetur aureis: nihil derogat honestati, si literis denotetur atramentariis.

Materia hujus Psalmi est oratio pœnitentis David. Intentio est, nos exemplo David informare ad pœnitentiam & orationem. Magna utilitas in hac oratione fidelibus confertur, ut justus de justitia sua non confidat, cùm justissimum David cecidisse videat: & peccator non desperet, dum tantum peccatorem veniam consecutum audiat.

Verba sumpta sunt de pœnitentia ipsius David, & cuique fideli congruunt, qui post lapsum ad Dominum cum satisfactione & oratione recurrunt. *Quoniam si voluisses*, de historia trahitur, ubi Deus sacrificium Cain respuit, quia justitiam non obtulit. Vel de historia accipitur, ubi Dominus sacrificium Saul despexit, quia obedientiam conferre neglexit. Designat autem, quòd Deus hujus oblationem spernit, qui charitatem & humilitatem offerre contemnit. *Benignè fac*, de futura tunc historia trahitur, ubi Jerusalem à Babiloniis destruitur, sed iterum à Zerobabel & JEsu Sacerdote construitur, & acceptum sacrificium Deo offertur: vel de historia, ubi Jerusalem à Romanis est destructa, sed ab Adriano Imperatore denuo reædificata, in qua Christiani nunc acceptabilia Deo offerunt sacrificia. Significat autem, quòd Syon, id est: Ecclesia hîc à paganis & hæreticis destruatur, sed per JEsum summum sacerdotem & Regem Christum in cœlestem Jerusalem vivis ex lapidibus reædificatur.

Gen. 4.

In quinque membra hic Psalmus dividitur, quia pro reatu quinque sensuum pœnitentia agitur. Primum est: *Miserere mei Deus*, in quo pœnitentis satisfactio. Secundum est: *Asperges me hyssopo*, in quo misericordiæ confidentia. Tertium: *Averte faciem tuam*, in quo Trinitatis veneratio. Quartum: *Docebo iniquos*, in quo pœnitentis futura prædicatio. Quintum: *Benignè fac*, in quo pœnitentiæ acceptio notatur.

In priori Psalmo terribile judicium describitur, & blanda Regis admonitio subjicitur. Unde peccator cùm dixit JEsus: *Quare tu enarras justitias meas?* perterritus ad judicem cum sacrificio pœnitentiæ currit dicens:

VERS. III. *Miserere mei Deus secundùm magnam misericordiam tuam. Misericordia* Dei tanta est, ut de cœlo Mundi Creatorem deposuerit, terreno corpore induerit, Patri æqualem æternitate nobis coæquaverit mortalitate: formam servi Domino Mundi imposuerit, ut ipse panis vivus esuriret, fons vitæ sitiret, virtus infirmaretur, omnipotens vita moreretur. *Magna misericordia* fuit propter nos creari Creatorem, servire Dominatorem, vendi Redemptorem, humiliari Exaltatorem, occidi vivificatorem. *Secundùm* modum hujus *magnæ misericordiæ miserere mei*. Christus est fons misericordiæ, in quo lotus est David, Petrus, Zachæus, Paulus, Maria, latro & alii innumerabiles, de quo sequitur:

Et secundùm multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Major est *multitudo* Dei *miserationum*, quàm multitudo omnium peccatorum. Quia multiplex est tua misericordia, & magna mea miseria, ad modum tuæ multæ miserationis *dele* magnitudi-

A nem meæ iniquitatis. Similitudo trahitur à cera, cui impressa est deformis imago, qua deleta reformatur cera ad exprimendam pulcram imaginem. Ille namque solus in vitæ libro scribitur, cujus omnis iniquitas deletur.

Ampliùs lava me ab iniquitate mea. VERS. IV.
Priùs lavasti me de fonte Baptismatis: jam *ampliùs lava me* de fonte lachrymarum. *Et à peccato meo munda me. Lavasti me* in Baptismo ab originali, *munda me* nunc *à peccato* actuali.

Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, ideo tu ignosce: quia ego lachrymis punio, ideo tu misericorditer parce. *Et peccatum* VERS. V.
B *meum contra me est semper*: hoc est, quasi imago horribilis stat contra me, quam *semper* apertis & clausis oculis aspicio, & orando & plorando annihilare cupio. Superiùs dicitur: *arguam te & statuam* peccata *contra faciem tuam*. Hoc pœnitens præoccupat, & ponit peccatum suum contra se, *semper* illud aspiciens & illud deflens. Est autem vera pœnitentia, & commissa deflere & deflenda non committere. Ideo te oro, quia

Tibi soli peccavi, & malum coram te feci, qui solus es sine peccato, & qui solus es bonus. Nota: ipsum misericordiæ parentem, scilicet Christum alloquitur: omnes homines vinculis peccatorum constricti tenentur: tu solus es verax VERS. VI.
C & justus. *Ut justificeris in sermonibus tuis*, cùm dicas: *quis ex vobis arguet me de peccato?* Et Propheta de te: *peccatum non fecit*. Et: *Princeps Mundi venit ad te, & nihil de suo invenit. Et vincas* justitia omnes homines, *cùm judicaris* ab injustis dicentibus: *reus est mortis*. Et: *si hic non esset malefactor, non tibi tradidissemus eum*. Joh. 8. 46. 1. Petr. 2. 22. Joh. 14. 30. Matt. 26. 6. Joh. 18. 30.

Aliter: *Tibi soli*, qui es rex regum, *peccavi, & malum coram te feci*, qui omnia inspicis, qui de mea stirpe te nasciturum promisisti. Sed nunc omnis populus dicit: de David non nascetur Christus, qui talia peccatum commisit: & ideo fit irritum promissum tuum in opinione hominum. Ideo dimitte peccatum meum, *ut justificeris in sermonibus tuis* implendo promissum tuum, ne fallax, sed verax appa-
D reas: *& vincas*, *cùm judicaris* à mundanis, non deberete reddere ea propter multa peccata mea: & manifesta, non ex meritis meis, sed sola justitia tua sermones de promissione mihi facta fore complendos. Tu solus justus es in te, alii per te.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, id est: in originali peccato, quia omnes in Adam peccaverunt. *Et in peccatis concepit me mater mea.* Non erat David de adulterio natus, sed de Jesse justo viro & conjuge ipsius, nec est peccatum commixtio conjugii. Sed quia mortalis de parentibus propagatur, meritò in peccatis concipi memoratur. Mors enim est pœna peccati, quæ à parentibus quasi hereditas possidetur, sed per concupiscentiam carnis ministratur. Christus autem, qui sine concupiscentia est conceptus, sine peccato est generatus: mortalis autem non natura sed voluntate fuit, ideo vincens omnia. VERS. VII.

Ecce

VERS. VIII. *Ecce enim veritatem dilexisti*, id est: confessionem. *Ecce* apparet, quia tu prior *dilexisti veritatem* in me facere, id est: cognitionem peccati: & pœnitentiam, quia tu priùs me voluisti. *Incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi:* id est, revelasti mihi mysteria Filii tui, quæ multis quidem revelasti, sed mihi certa monstrasti, primò ut agnoscerem te habere Filium: deinde ut ipsum noscerem ex semine meo venturum, ita ut passionem ejus & resurrectionem quasi visam prænuntiarem. Ideo

VERS. IX. *Asperges me hyssopo & mundabor.* Id est: mundabis me per sanguinem Filii Dei. Historia tangitur. (Levit. 14.) Fasciculo hyssopi aspergebatur sanguis super leprosum, & mundus fiebat. Sanguis iste significavit sanguinem Filii Dei, quo leprosi corpore & anima sunt mundati. Hyssopus herba parva est reprimens tumorem pulmonis. Significat humilitatem Christi, qui se obtulit Deo. Hyssopus dicitur radice petram penetrare, quæ petra est Christus.

Lavabis me, & super nivem dealbabor. Id est: purificabis me per lavationem Baptismi, & ero albus *super nivem.* Anima habet candorem suum, sicut corpus suum. Et inter omnes visibiles creaturas nihil albius est nive, super quam in corpore est candor animæ. Et postquàm hoc feceris:

VERS. X. *Auditui meo dabis gaudium & lætitiam.* Superiùs dixisti: *Audi popule meus, & loquar.* Ecce audio obedienter, quid præcipias, nec contradico: & huic *auditui meo dabis gaudium & lætitiam. Gaudium* pertinet ad peccati absolutionem: *lætitia* ad perennis vitæ perceptionem. *Auditui gaudium & lætitiam dabit*, quando dicet: (Matth. 25. 34.) *venite benedicti Patris mei, percipite regnum &c.* Audita hac voce *exultabunt ossa humiliata*, scilicet animi firmamenta in pœnitentia debilitata. Per *ossa* etiam intelligitur ratio & liberum arbitrium, in peccatis inclinata. Hæc *exultabunt*, cùm restitues vim rationis & facultatem liberi arbitrii. Dum enim homo peccatis delectatur, ratio excæcatur, liberum arbitrium debilitatur. Ut *auditui meo* des *gaudium & lætitiam*,

VERS. XI. *Averte faciem tuam à peccatis meis.* Deum peccata nostra aspicere vel recordari est velle punire: *faciem à peccatis avertere* vel oblivisci est nolle punire. Cæterùm Deus semper aspicit omnium hominum actus vel cogitationes, nec unquam obliviscitur, cui omnia præterita & futura sunt præsentia. *Et omnes iniquitates meas dele.* Originales & actuales *dele*, hoc est: dimitte, quia crimen nostrum admissum in quibusdam quasi tabulis scribitur, dum Divina notitia continetur. Et non tantùm peccata dimitte, sed etiam

VERS. XII. *Cor mundum crea in me Deus.* Qui hoc potes facere, purga animam ab ignoran- A tiæ caligine, ut te possim purè intueri & intelligere. *Creare* positum est hic pro *restaurare. Crea cor mundum*, hoc est: da mundum intellectum. *Cor* ideo pro intelligentia ponitur, quia in hoc fons cogitationum esse dicitur. *De corde*, inquit Dominus, *exeunt cogitationes.* (Matth. 15. 19.) Unde & cor conoides est, quæ ignis habet imaginem, ut meritò tali positione sit plasmatum, unde nobis potest venire consilium. Traditur etiam à Physicis cor inprimis in homine formari.

Et Spiritum rectum innova in visceribus meis. Iteratò da sapientiam, id est: intellectui meo Filium tuum, ut benè possim operari, quia ipse est linea omnis rectæ operationis. Non Spiritus, sed homo innovatur, dum à vetusta- B te peccati aeformetur.

VERS. XIII. *Ne projicias me à facie tua. A facie Dei projicitur*, qui curari contemnitur. Ita *innova*, ut ampliùs *non projicias* à conformitate ejus, quæ est *facies tua*, per quam cognosceris, & non permittas ulteriùs excedere lineam tuam. *Et Spiritum Sanctum ne auferas à me*, scilicet Spiritum Prophetiæ vel dilectionis.

VERS. XIV. *Redde mihi lætitiam salutaris tui.* Hoc est: me fac habere *lætitiam* de salvatione Filii tui. Gratiam Spiritûs Sancti se amisisse cognoscit, quia Spiritus Sanctus peccantes fugit, & non habitat in corpore subdito peccatis: *Et Spiritu* C *principali confirma me*, ne iterum peccem, nec animi mutabilitate à te discedam. Hic Trinitas expresiè ponitur: In *Spiritu Principali* Pater, in *Spiritu recto* Filius, in *Spiritu Sancto* ipse Spiritus Sanctus accipitur. Non tamen ideo *Spiritus principalis* dicitur, quòd ipse sit prior tempore vel major, sed quia ab eo & Filius & Spiritus Sanctus, non ipse ab illis dicitur. Si hoc feceris, mihique illa, quæ petii, dederis,

VERS. XV. *Docebo iniquos vias tuas.* Hoc est: alios peccatores verbo & exemplo misericordiam & justitiam tuam instruam: *& per me impii ad te convertentur* ab errore.

VERS. XVI. *Libera me de sanguinibus Deus,* D *Deus salutis meæ. Sanguis* singulari numero pars corporis vel ipse homo vel progenies accipitur. Pars ut ibi: *Sanguis de latere Domini exivit.* Homo ut ibi: *caro & sanguis non revelavit tibi.* (Matth. 16. 17.) Progenies ut: *alto sanguine*, hoc est: nobili stirpe *natus est. Sanguines* verò plurali numero peccata vel mortes intelliguntur. *Deus salutis* est Christus, per quem *salus* datur credentibus. O *Deus* omnium, qui es *Deus salutis mea, libera me* de mortibus. Ideo ponit *sanguines* pro mortibus, quia per effusionem sanguinis fit mors. Multas mortes habuit: unam, qua se ipsum peccando occidit: alteram, qua Bethsabee in anima: tertiam, qua Uriam dolo interfecit.

Et exultabit lingua mea justitiam tuam. Hoc est: Si hoc feceris, tunc exultanter proferet aliis *lingua mea justitiam tuam*, qua peccata

 remittis,

remittis, & in bonis operibus promoves. Superius dicitur: *quare tu enarras justitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?* Nunc à culpa absolutus *justitiam* Dei exultans narrat. Unde subditur:

VERS. XVII. *Domine labia mea aperies.* Quæ reatus occluserat, idonea & munda facies ad proferendum justitiam tuam. *Et tunc os meum annuntiabit laudem tuam*, id est: præconia justitiæ tuæ. Peccantes non audent loqui, ne redarguantur, & peccata eis improperentur. His *labia* ad loquendum *aperiuntur*, dum à peccatis resipiscentes justificantur: & tunc Spiritu Dei animati gloriam humanam despiciunt, laudes & improperia hominum æquè contemnunt, peccantes B liberè, ut Paulus, redarguunt. Horum ora laudem Dei annuntiant, cùm peccata sua coram hominibus pronuntiant, ut de sua salvatione exemplum conversionis sumant. Laudem Dei sacrificio, non sacrificium animalium offero:

VERS. XVIII. *Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem.* Sed intelligo te *Sacrificium* de peccatoribus nolle, quia dixisti superiùs: *Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos. Utique holocaustis non delectaberis*, scilicet de animalibus oblatis. Sed quia talia in figura offerebantur, quæ nunc pro peccatis recipere recusas: scio, quale sacrificium accipias.

VERS. XIX. *Sacrificium Deo Spiritus contribulatus.* Id est: pro peccatis contristatus erit delectabile *sacrificium*. *Cor contritum*, id est: pœnitentia afflictum, *& humiliatum*, hoc est: pia confessione devotum, *Deus non despicies*, sicut sacrificia legis. Tale *sacrificium* prævideo tibi fieri à Sion. Et ideo

VERS. XX. *Benignè fac Domine in bona voluntate tua Sion, ut ædificentur muri tui Jerusalem.* Per *Sion* denotatur cognitio Dei, per *Hierusalem* charitas. Una est civitas Jerusalem composita ex Angelis & hominibus, cujus pars destructa erat per Adam, pro qua orat: *Benignè fac*, id est: largiter fac dando fidem & omnem bonam vitam his, qui sunt futuri *Sion*: Et hoc *in bona voluntate tua*, id est: ex gratia tua. *Ut ædificentur muri Jerusalem* per electos homines, qui destructi sunt in apostatis Angelis. Vel *benignè fac Sion*, id est, primitivæ Ecclesiæ de Judæis; *& ædificentur muri Hierusalem*, id est: per eam constitue Ecclesiam de gentibus. Vel *ædificentur muri Hierusalem* de Judæis & gentibus fide & dilectione, quibus *benignè fac* dando perseverantiam & remunerationem. *Sion*, quod dicitur *speculatio*, est præsens Ecclesia: *Jerusalem*, quod sonat *visio pacis*, est Ecclesia regnans in cœlis, quæ construitur vivis de lapidibus. *Benignè* ergo *fac Sion*, id est: præsenti Ecclesiæ dando peccantibus veniam & confessionem, *ut* per eos *ædificentur muri Hierusalem*, id est: per tales lapides numerus electorum in Hierusalem cœlesti redintegretur. *Muri Hierusalem* sunt Angeli & homines.

Tunc acceptabis sacrificium justitiæ. VERS. XXI. Hoc est: *tunc* maximè erit tibi acceptabile *sacrificium* Spiritûs contribulati & cordis contriti. Tunc accipies *oblationes & holocausta*: Scilicet fideles se totos tibi offerentes, & res suas pauperibus distribuentes. Vel *sacrificium justitiæ* est corpus Dominicum pro nobis, ut agnus, immolatum: *oblationes* sunt Confessores vel quique fideles se Christo per fidem & operationem offerentes: *holocausta* sunt Martyres per ignem passionis vel quolibet cruciatu corporis absumpti.

Tunc imponent super altare tuum vitulos, scilicet Ecclesiæ Sacerdotes. *Altare* Dei est Christus: *vituli* sunt Christiani in fide novelli, in Baptismate renovati, & sicut vituli ungulam findentes, ita inter bonum & malum discernentes: & sunt ruminantes, id est: percepta verba Dei in memoriam revocantes: & sunt cornibus armati, id est: fortibus Sanctorum exemplis roborati. Hi vituli *super altare* ponuntur, cùm per Sacerdotes Ecclesiæ Deo per Christum offeruntur, C ac sic *muri Hierusalem* per hoc reficiuntur.

Aliter: Modò in præsenti acceptas *sacrificium* pro iniquitate Spiritum contribulatum: in futuro *sacrificium justitiæ* laudis solius, ubi in domo tua habitantes in sæcula sæculorum laudabunt te. Hoc est enim *sacrificium justitiæ*. Tunc justi erunt *oblatio & holocaustum*, quando eos totos Divinus ignis absumet, & animæ sapientia, corpora immortalitate induentur, & mors in victoria absorbebitur. *Vituli* erunt omnes electi à vinculis legis & miseriæ soluti, & nova ætate juvenes, positi *super altare* Christum, in quo sine fine requiescent.

Hic Psalmus ideò à pœnitentibus frequentatur, ut per virtutem hujus, sicut David, in muros cœlestis Hierusalem ædificentur. Et nota, quòd pœnitens primitus sua commissa deplorat, deinde D aliis misericordiam Dei prædicat, postremò pro errantibus exorat. Ideo autem in Quadragesima ad Laudes canitur, quia per pœnitentiam ad æternam laudem pervenitur. Et ideò privatis diebus ad laudes cantatur, quia qui tenebras peccatorum evadunt, ad lucem veram & æternam lætitiam perveniunt. Idcirco ad Horas sæpè iteratur, ut quisque Fidelis vivus lapis, ut David, cœlesti ædificio imponatur.

Finis Partis Quintæ.

INCIPIT

INCIPIT PRÆFATIO GERHOHI

IN SEXTAM PARTEM TRACTATUS IN PSALMOS.

N Psalmis Primis Quinquaginta, ut longè supra ostensum est, Fidei *Mysteria decantantur. In secundo quinquagenario* Spes. *In tertio* Charitas *declaratur. Primo igitur quinquagenario velut monte umbroso & condenso per auxilium Dei transcenso, & expeditis quæstionum perplexitatibus, quæ de* fidei *Mysterio solent fieri, dum illa, ut insignis ac Divinus Poeta dicit:*

Prima petit campum dubia sub sorte duelli,

Pugnatura scilicet contra hæreses, aliasque objectiones, ad planiora, & campestria loca descendimus. In quibus, non ut supra, per anfractus quæstionum vel digressionum, sed omnino per directum Deo ducente cupimus incedere. Noli ergo Lector hic exspectare aliquos excursus contra novitates & abusiones temporis hujus, vel contra cavillatores hujus nostri operis, quibus utcunque obviatum est in Primo Quinquagenario, sed animo benigno ita fave currenti stylo, ut auribus obduratis contra Sirenarum cantus, dissimulatis videlicet stultorum objectionibus, quibus jam satis responsum videtur. Ad litus properemus invocato primùm Spiritu Sancto, qui nobis flatu secundo adesse dignetur, ne nobis ad portum festinantibus aliquo Spiritu erroris iter nostrum præpediatur vel tardetur.

Primi quinquaginta Psalmi hominem in fide catechizant: ultimi eundem in charitate jam pacatum post bella recreant, & in laudem sui adiutoris excitant. Media verò Psalmorum, idest, L. Psalmi, quos nunc sumus Deo juvante canituri, ad illum maximè hominis statum medium respiciunt, de quo Apostolus sub persona infirmorum & adhuc ambiguo certamine pugnantium: condelector *ait,* legi Dei secundùm interiorem hominem. Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ &c. *Renati namque & per fidem Christi præteritorum remissione accepta peccatorum, licèt hyssopo aspersi ac mundati ac super nivem dealbati egrediamur de Baptismo, nondum tamen securi sumus, quippe qui cum hoste atrocissimo pugnam certamenque ingredimur. Planè in tali duello spe pariter & metu opus est, ut videlicet qui pugnat, speret vincere, ac metuat vinci, præsertim in tali discrimine, ubi victori patebit aula cœlestis, & victo carcer infernalis. Igitur congruè in hoc Psalmorum medio ad spem, quæ post fidem necessaria est, nos vocari competenter advertimus, atque idcirco repetitiones, quas periochas dicimus, non à primo, ut hactenus, sed secundo Christi adventu habent exordia, cujus tunc maximè ira metuenda & misericordia speranda est, quando & victis dicetur:* Ite maledicti in ignem æternum. *Et victoribus:* Venite Benedicti Patris mei percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. *Tunc præcipui victores erunt cum Deo Judices; qui autem nunc turpiter victi non credunt, jam judicati sunt, & ideo non resurgunt impii in Judicio tunc judicandi, quia, ut dictum est, jam judicati sunt.*

ad Rom. 7. 22. & 23. — *Matth. 25. 41.* — *Matth. 25. 34.*

Respice sursum victores in cœlo jam coronatos, intuere quoque in carcere tartareo victos in bello ac sepultos nunc in supplicio, & tu inter hos medius adhuc stans in prælio spe pariter ac metu armare, à dextris & à sinistris arma cape ac tene, sicut in Psalmis istis mediis tumelius instrueris. Namque ut evidenter agnoscas, quia, ut ait Apostolus, Tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio verò spem, *tribulationes David præcipuæ in Psalmis istis præmittuntur, quæ septem persecutionibus ipsius comprehenduntur.*

ad Rom. 5. 3. & 4.

Hic jam persecutiones quas pertulit David numerandæ sunt. Prima est, ubi mittente Saul lanceam, ut eum configeret cum pariete, declinavit & fugit. Secunda ubi postquam Philistæos percussit plaga magna, itidem psallentem nisus est Saul configere, & eo declinante lancea

1. Reg. 18. 11. — *1. Reg. 19. 10.*

casso

1 Reg.22. *caſſo vulnere perlata eſt in parietem. Tertia, ubi cùm fugiſſet David & veniſſet ad Achis regem Geth, interfecit Saul*
1.Reg.23.19. *propter illum Sacerdotes Domini. Quarta, ubi nuntiaverunt Ziphai dicentes*: Ecce David latitat apud nos, &
& ſeqq. ſurrexit Saul, & perſecutus eſt David in deſertum Maon. *Cùmque deſperaret David ſe poſſe evadere, nuntius*
1.Reg.24. *venit ad Saul dicens*: Feſtina & veni, quoniam infuderunt ſe Philiſtæi ſuper terram. *Quinta in deſerto Engad-*
di, ubi cùm ingreſſus in ſpeluncam Saul, ut purgaret ventrem, ſurrexit David, & pracidit oram chlamydis ei
ſilenter. Sexta ubi iterum nuntiaverunt Ziphai dicentes: Ecce David abſconditus eſt in valle Achile, & ſurrexit
1.Reg. 26.8. *Saul, & deſcendit in deſertum Ziph, ubi cùm dormiente illo dixiſſet Abiſai*: Concluſit Deus hodie inimicum tuum
in manus tuas. Nunc ergo perfodiam eum lancea in terra ſemel, & ſecundò opus non erit, dixit David:
ibidem 11. Ne interficias eum. *Et deinceps:* Propitius mihi ſit Dominus, ne extendam manum meam in Chriſtum Do-
mini. Nunc igitur tolle haſtam, quæ eſt ad caput ejus, & ſcyphum aquæ, & abeamus, *& reliqua. Septi-*
1.Reg.27. 1. *ma, quæ ultima, ubi ait David in corde ſuo*: Aliquando incidam in una die in manus Saul: Nonne melius eſt,
& 2. ut fugiam, & ſalver in terra Philiſtinorum, & deſperet Saul, ceſſetque me quærere in cunctis finibus Iſraël?
Fugiam ergo manus ejus. Et ſurrexit David, & abiit ipſe & ſexcenti viri cum eo ad Achis Filium Maoch
regem Geth.

Septem iſtis perſecutionibus David univerſe ſignificantur perſecutiones, quas excitavit diabolus contra Chriſtum
& Eccleſiam ejus. Septenario quippe numero plerumque Univerſitas deſignatur. Unde & in Apocalypſi draco ille
Apoc. 17. 7. *magnus rufus ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus & Sathanas*, ſeptem *habere* capita *ſcribitur, quibus univerſi*
reges, qui contra Chriſtum & Eccleſiam ejus ſanctam perſecutiones excitavere, ſignificantur. Cæterùm & in pro-
pria perſona ſua quas pertulit Chriſtus perſecutiones ſeptem fuerunt.

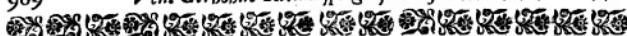
Prima fuit, ubi ſecundùm Matthæum mox nati ejus animam funeſtus Herodes quæſivit & propter eum infan-
tes occidit. Secunda fuit, ubi ſecundùm Lucam cùm veniſſet, ubi erat nutritus, cùm jam citharizaret, id eſt,
prædicaret ad mitigandum furorem Saul, ſcilicet, ut conquieſceret, qui contra eum jam furere cœperat, poſſeſſor
Luc. 4. 29. *vel agitator Judæorum malignus Spiritus*: Surrexerunt, *inquit*, & ejecerunt illum extra civitatem, & duxerunt
& 30. illum usque ad ſupercilium montis, ſupra quem civitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eum. Ipſe
autem tranſiens per medium eorum ibat. *Tertia fuit, ubi ſecundùm Joannem fugit à facie Judæorum irridenti-*
Joan. 6. 54. *um. Fugit, inquam, dicendo*: Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non ha-
bebitis vitam in vobis. *Nam revera hæc dicendo fugit & abſcondit ſe ab illis ſecundùm titulum Pſalmi triceſimi*
tertii, qui ſic inſcribitur: Pſalmus David, cùm commutavit vultum ſuum coram Abimelech, & dimiſit eum,
& abiit. *Quarta fuit perſecutio, quando miſerunt Principes & Phariſæi miniſtros, ut apprehenderent eum, qui*
Joan.7.46. *reverſi, cùm diceretur eis: Quare non adduxiſtis eum? Reſponderunt*: Nunquam ſic locutus eſt homo, ſicut
homo hic loquitur. *At illi in intentione perſiſtentes adduxerunt mulierem in adulterio deprehenſam tentantes ut eum*
Joan. 8.59. *poſſent accuſare. Quinta perſecutio fuit, ubi cùm dixiſſet*: Amen, amen dico vobis, antequam fieret Abraham,
ego ſum: Tulerunt lapides, ut jacerent in eum. *Sexta, ubi cùm dixiſſet*: Ego & Pater unum ſumus, *ſuſtule-*
runt lapides Judæi, ut lapidarent eum. Septima, quæ & ultima, ubi collegerunt adversùs eum Concilium, nec de-
ſtiterunt, donec crucifigerent eum.

Notandum ſanè, quia tam in perſecutionibus David, quàm in perſecutionibus Chriſti ſemper tribulationem co-
mes gloria ſequebatur, quod utriusque geſtis facilè animadvertitur. Verbi gratia ubi primùm miſit lanceam Saul
1.Reg.18.25. *putans, quòd configere poſſet David cum pariete, continuò ſubſequitur*: Vidit itaque Saul, quòd prudens eſſet
& 16. nimis, & cœpit cavere eum: Omnis autem Iſraël, & Juda diligebat David. *Similiter, qui diligenter quæret*
in cæteris perſecutionibus ejus, comitem gloriam ſemper inveniet. Item in Chriſti perſecutionibus invenitur ſemper fi-
nis glorioſus, ut verbi gratia in ultima ipſius perſecutione, qua ſe humiliavit usque ad mortem, mortem autem cru-
cis, propter hoc ipſum Deus illum exaltavit, & donavit ei nomen, quod eſt ſuper omne nomen. Quod idcirco ani-
madvertere hoc in loco utile videtur, ut cuilibet in ſua lucta contra carnem & ſanguinem vel diabolum ſperare liceat
poſt tribulationem ſuam ſubſecuturam gloriam.

Sciendum præterea, quia ſecundùm prædictarum perſecutionum numerum David iſte ſeptem Pſalmos cecinit,
videlicet: Triceſimum tertium, Quinquageſimum primum, Quinquageſimum ſecundum, Quinquageſimum tertium,
Quinquageſimum quintum, vel ſextum, Quinquageſimum octavum. Quod ex titulis ipſorum animadverti promp-
ptum eſt. Nam titulus primi hic eſt: Pſalmus David, cùm commutavit vultum ſuum coram Abimelech, & di-
miſit eum, & abiit. *Titulus ſecundi*: Pſalmus David, cùm ivit Doëg Idumæus, & annuntiavit Saul, & di-
xit: Venit David in domum Abimelech. *Titulus Pſalmi tertii*: In finem pro Amalec intelligentia David.
Hic ad ultimam ejus fugam reſpicit, quando confugerat ad Achis filium Maog regem Geth, & venerunt Amalecitæ
abſente David, & percuſſerunt Siceleg, & ſuccenderunt eam igni. Titulus quarti: In finem in carminibus Intellectus
David, cùm veniſſent Ziphæi, & dixiſſent ad Saul: nonne David abſconditus eſt apud nos? *Titulus Quinti*:
In finem pro populo, qui à ſanctis longè factus eſt David in tituli inſcriptione cùm tenuerunt eum Allophyli in
Geth. *Titulus ſexti*: In finem, ne diſperdas David in tituli inſcriptione cùm fugeret à facie Saul in ſpeluncam.
Titulus ſeptimi: In finem ne diſperdas David in tituli inſcriptione, quando miſit Saul cuſtodiendam domum ejus,
ut interficeret eum, & abiit.

Hic ad ſecundam perſecutionem reſpicit, qua cùm declinaſſet à facie Saul, lancea caſſo vulnere perlata in pariete, mi-
ſit Saul ſatellites ſuos nocte in domum, ut cuſtodirent eum, & interficeretur manè. Quod cùm annuntiaſſent David, Mi-
chol uxor ſua depoſuit eum per feneſtram, & abiit, & aufugit atque ſalvatus eſt. Myſterium tituli Pſalmi primi quo-
modo David, id eſt, Chriſtus vultum ſuum immutaverit ſupra perſtrinximus. In titulo Pſalmi ſecundi, qui nunc tractan-
dus occurrit, Doëg *motus, Doëg, inquam, Idumæus, id eſt*, motus terrenus *Antichriſtum ſignificat. Nam quòd ille an-*
nuntiavit Sauli veniſſe David in domum Abimelech, & propter hoc interfecit ſacerdotes Domini, illud præſignavit, quia
Antichriſtus Eccleſiam uſque in mortem perſequendo dilaniabit. Contra hunc Pſalmus iſte invenitur & dicit:

PSAL-

PSALMUS LI.

QUid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate ac deinceps. *Propterea Deus destruet te in finem* &c. Illo destructo videbunt justi, & dicent singuli: *Ego autem sicut oliva fructifera in domo Dei speravi in misericordia Dei in æternum & in sæculum sæculi. Confitebor tibi in sæculum, quia fecisti, & expectabo nomen tuum quoniam bonum est in conspectu sanctorum tuorum.* Hæc loquitur David in persona justi contra Doëg Idumæum, qui mysterium egerat Antichristi. Sic enim habet in titulo:

VERS. I. & II. 1. Reg. 22. 9. *In finem, Intellectus David. Cùm venit Doëg Idumæus, & nuntiavit Sauli: Venit David in domum Abimelech.** Et est sensus: Intellectus Prophetæ est in hoc Psalmo loqui de Adventu Antichristi, qui multorum corda commovens, persequetur & occidet fideles Christi. Sed ideo ad historiam nos mittere voluit, ut quod historicè scriptum est, ostenderetur spiritaliter debere intelligi. Primò itaque videamus historiam, quæ talis est: Legitur in primo Libro Regum, quòd cùm fugisset David à facie Saul, venit in Nobe ad Abimelech Sacerdotem, à quo cùm quæsisset gladium, & panes, dedit ei panes propositionis & gladium Goliath, & recessit David ad regem Achis. In die illa Doëg Idumæus potentissimus pastorum Saul erat ibi intus in tabernaculo. Cùm autem Saul quadam die quereretur, quòd nullus sibi renuntiaret, ubi esset David, dixit Doëg: Vidi filium Isai in Nobe apud Achimelech, qui pro eo consuluit Dominum, & dedit ei cibaria, & gladium Goliath. Misit ergo rex, & accersivit Achimelech, & omnes sacerdotes, qui erant in Nobe, & cùm præcepisset emissariis, ut occiderent eos, noluerunt illi extendere manus in sacerdotes Domini. Et ait Rex ad Doëg: Irrue in sacerdotes Domini, & irruit Doëg, & trucidavit in die illa septuaginta quinque viros vestitos Ephod, viros quoque qui erant in Nobe, & mulieres, & parvulos, bovem & asinum occidit. Solus Abiathar filius Achimelech fugit ad David.

Attende, quòd cùm historia habeat *Achimelech*, Titulus Psalmi habet *Abimelech.* Sed sicut Hieronymus ait, quoniam Beth & Caph litteræ modico apice distinguuntur, ideo error faciliùs obrepsit. Vel fortassis, sicut in alio Psalmo habet Titulus, non coram *Achis*, sed mutato nomine coram *Abimelech*, ut non historiam, sed mysterium attendamus, ita & hìc. Ergo *Doëg* interpretatur *motus*, Idumæus *terrenus*, ab eodem, quo nomine appellatus est Esau, eò quòd edulio lentis primogenita vendidit. Saul *petitio* est nomen mortis, eò quòd homines peccantes mortem verbis & manibus appetunt sicut A populus regem à Deo extorsit, & datus est Saul. Abimelech *Patris mei regnum*, David *Manu fortis*. Hic ad permanendum electus regnum æternæ salutis significat. Quem antequam regnet, Saul persequitur, qui non est ad permanendum electus, quia mors, quæ novissima destruetur, nos Christo conregnaturos maximè persequitur. Nisi enim mortales essemus, non esset quid nobis faceret inimicus, qui nil angelis immortalibus nocet.

Item David cùm accepit sacratum gladium, & panes propositionis edit, quos non licebat edere nisi sacerdotibus, Christum non tantùm Regem sed & Sacerdotem significavit. Ergo David Christum, & corpus ejus significat: Doëg verò Idumæus totum corpus malorum cum suo capite Antichristo, quia mali etiam sicut & boni hìc pere- B grinantur, *movendi* migraturi sunt quidem, sed quales sunt permansuri, id est, *terreni* & corruptibiles & homines in æternum. Iste Doëg nuntiavit Sauli hoc: *Venit David in domum Abimelech*, quia tunc Christus proditus est morti, cùm venit ad Judæos, quos Pater sibi regnum instituit. Vel specialiter Doëg Antichristus, qui per miracula ante judicium veniens totum orbem movebit, & petens auxilium à Diabolo nuntiabit venisse Christum ad Ecclesiam, quæ est domus Patris. Vixit David post mortem sacerdotum, quorum sanguinem effudit Doëg, in quo resurrectio præfigurata est, sicut cùm immolato ariete Isaac liberatus est. C Hìc autem commixti sunt regni cœlestis & terreni cives. De his duobus generibus hominum cantat Propheta in hoc Psalmo.

Et primò invehitur in Doëg. Secundò celerem ejus finem ostendit ibi: *Propterea Deus destruet te in finem.* Tertiò, quòd justi videntes ejus dejectionem ridebunt ibi: *Videbunt justi, & super eum ridebunt.* Quartò est laus contrariæ partis ibi: *Ego autem sicut oliva fructifera.* Intendit per hoc corroborare fideles, maximè qui futuri sunt temporibus Antichristi, quæ adeò periculosa sunt futura, ut in errorem inducantur etiam, si fieri potest, electi.

Opponitur autem iste Psalmus primo: quia D sicut in eo priùs de beato Viro & post de impiis: sic in isto priùs de impiis, postea de bonis. Ergo Propheta demonstrativo genere utitur, honestate finis laudans bonos, & fine inhonestatis Doëg primò vituperans ita:

Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate. VERS. III. O Doëg O Antichriste, cui congruit nomen *Doëg Idumæus*, quod interpretatur *Motus terrenus*, quia tu moveris non sursum, ut flamma ignis tendens in cœlum, sed deorsum ut terra cadens in ima, quia tu amans terrena ipso terreni amoris pondere urgeris ad infernum! *Quid gloriaris*, cùm sic moveris *in malitia*, quæ quasi plumbum te trahit in infernum? Quænam

* Vulgata: *Achimelech.*

A gloria fuit præambulo tuo Pharaoni, quòd quasi plumbum in aquis vehementibus cum suo ex-
Exod. 15, 1. ercitu suffocatus est? nonne rectiùs gloriando Moyses famulus Dei cecinit: *Cantemus Domino: gloriosè enim magnificatus est.* Ita & nunc inaniter *gloriaris* tu cum tuo exercitu, qui motu terreno mergeris in infernum: & rectè gloriantur viri Orthodoxi canentes Domino, qui gloriosè honorificatur, dum tu equus diaboli cum ascensore tuo diabolo in infernum demergeris. Ille tuus ascensor, quando projectus de cœlo, & cadens quasi fulgur in sua licèt brevi coruscatione utcunque gloriari potuit, quia in caligoso isto aëre adhuc manere permissus, atrium sibi hujus mundi quasi fortis armatus per rapinam vendicavit. Nunc verò tu equus illius unà cum ipso tuo sessore de atrio hujusmodi casurus in infernum per malitiæ
B tuæ quasi plumbeum pondus illuc trahendus, *quid gloriaris in* ipsa tua *malitia*, quæ potiùs plorandi quam gloriandi est materia? In bonitate, quæ paucorum est, & in tempore malo difficilè servatur, non est inanis gloria, dum quis inde gloriatur in Domino, cui soli gloria debetur de omni bono, cujusque solius auxilio, cùm dies mali sunt, boni bonitatem servabunt. *In malitia* verò, quam quivis facilè operatur, cujusque perniciosus affectus ultro erumpit in suos effectus, ita est absurda gloriatio, ac si quis phreneticus gloriaretur se potentem in ea fortitudine, qua posset interficere se ipsum vel fratrem suum uterinum. *Quid* ergo tu *gloriaris in malitia, qui potens es* non bona potentia, sed mala? Potentia enim tua roboratur sola *iniquitate* vel tua vel etiam
C aliorum, cui robur datum est contra juge sacrificium propter peccata populi.

Ergo *potens es* mala potentia proveniente tibi de sola iniquitate, ut exhibeas membra tua servire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem. *Potens es* non contra iniquitatem, sed *in iniqui-*
Psal. 7. 15. *tate* non solùm concipienda, sed etiam parienda, sicut alibi de te scriptum est: *Concepit dolorem, & peperit iniquitatem.* Nam quia tu concepisti ex patre diabolo malitiæ intrinsecum dolorem, ideo *gloriaris in malitia*: & quia in actu forinse-
Jac. 1. 15. co peperisti iniquitatem, ideo gloriaris tanquam *potens iniquitatem*. Stulta prorsus gloriatio in tali prole, quia, sicut ait Jacobus Apostolus, *Con-*
D *cupiscentia cùm concepit, parit peccatum, peccatum verò cùm consummatum fuerit, generat mortem.* Vade nunc & gloriare in malitia, seu con-
1. Joan. 3. 4. cupiscentia generante peccatum sive iniquitatem, quia ut ait Joannes Apostolus: *Omne peccatum est iniquitas.* Gloriare itaque, si potes, in peccato, quod consummatum generat mortem,
Psal. 33. 22. non eam, quæ pretiosa est in conspectu Domini,
Dan. 12. 2. sed eam, de qua dicitur: *Mors peccatorum pessima*, quam sine dubio subsequetur confusio sempiterna, & opprobrium sine fine. *Multi enim de his, qui dormiunt in terra pulvere, evigilabunt, alii in vitam æternam, & alii in opprobrium, ut videant semper.* Quid videbunt semper? Opprobriosam certè ignominiam suam sine fine mansuram post gloriam sive gloriationem brevissimam, qua gloriati sunt in malitia. Nam cessante tunc inani & vana gloria permanebit illis confusio sempiterna. Sicut enim confunditur adulter & corruptor alienæ uxoris à viro legitimo deprehensus, & comprehensus, quando ab eodem viro catenatus trahitur in judicium publicum, dein trahendus in carcerem tenebrosum, unde se nunquam speret exiturum, sed horribiles pœnas inibi semper passurum: sic omnis corruptor naturæ humanæ, Verbo Dei sponsatæ, quando creata est ad imaginem & similitudinem Dei, vel etiam quando restaurata est à Filio Dei, ab ipso eodem filio Dei comprehensus in judicio sempiterno tradetur opprobrio, ita ut à sanctis mundum judicantibus ei dicatur: *Ecce homo, qui* Psal. 51. 9.
non posuit Deum adjutorem suum, sed speravit in multitudine divitiarum suarum. *Quid* tu *gloriaris*, qui gloriando in malitia sempiterna confusionem tibi thesaurizas in die iræ, & revelationis justi judicii Dei, qui manifestabit consilia cordis tui pessimi machinantis cogitationes pessimas, & per linguam fabricantis eas? Nam

Tota die injustitiam cogitavit lin- VERS. IV.
gua tua. *Tota die*, id est, sine intermissione, *lingua tua cogitavit injustitiam.* Non dico: *mens cogitavit*, & postea intercedente aliqua mora lingua loquebatur injustitiam, sed dico, quòd *lingua tua cogitavit injustitiam* ad eorum similitudinem, de quibus scriptum est: *Cor stultorum in ore eorum*, Ps. 51. 4.
quia mens, & lingua in una eademque præcipiti levitate sibi cooperantur, ut cogitationes injustæ verbis nihilominus injustis ebulliantur juxta illud: *Os fatuorum ebullit stultitiam.* Nam Prov. 15. 2
tales etsi non possunt facere, saltem dicunt injustitiam. Quòd si nec dicere possunt aliquando, interdum præpediente aliqua causa, saltem cogitant. In talibus nimirum cogitationibus, locutionibus & operationibus iniquis tu *gloriaris, qui potens es* in hujusmodi.

Sed vide, quàm nihil tibi proficiat & sanctis nihil officiat malitia tua, quibus potiùs in bonum cooperatur. Nam tu quidem *fecisti dolum* intentus ad nocendum, sed *sicut novacula acuta* crines radit & cutem innovat: sic malignè, in cujus manu dirigitur dolus, persequendo electos bona exteriora, ipsa quoque membra corporis auferre aliquando permitteris, ut festina morte abstulisti sacerdotes abradendo eos de præsenti vita tanquam crines novacula, Sic in sola corpora piorum sævire permitteris, animas autem non potes occidere, secundùm quod veritas dicit: *Nolite timere eos, qui occi-* Matt. 10, 28.
dunt corpus, animam autem non possunt occidere.

Aliter: *Sicut novacula acuta fecisti dolum*, id est, ita expeditè, sicut *novacula acuta*, quæ facilè radit. Unde in Job: *Qui bibit quasi* Job. 15, 16.
aquam iniquitatem. Potus quippe aquæ à sitiente facilè ac fortiter bibitur: sic & iniquitas ab iniquo facilè atque audacter perpetratur. Vel

sicut

sicut novacula acuta, dum promittit innovationem, incidit: sic tu dolose ac malitiose per exteriorum jucunditatem promittendo felicitatem pertrahis ad æternam infelicitatem, cùm tu infelix nullas pœnas emendatorias persensisti, quando impunè peccans illam prosperitatem habuisti, Prov. 1. 32. de qua legitur: *Prosperitas stultorum perdet illos*, non tibi suffecit malum facere, nisi insuper adderes & malum diligere.

VERS. V.

Neque verò illud visum est tibi malum sufficiens, ut malum faceres, & diligeres, nisi *malitiam super benignitatem* diligendo sic extolleres, ut malitia sursum elevata, benignitas premeretur in imo demersa, quod erat quasi levare aquam super oleum, terram super cœlum, casso certè conamine: quia oleum effusum B nomen Christi superexcellit semper acetoso nomini Antichristi, Joan. 3. 31. & *qui de terra est, de terra loquitur, qui autem de cœlo venit, super omnes est.*

Aliter: *Dilexisti malitiam super benignitatem.* Duobus videlicet contrariis tibi propositis, malo & bono, ut ad quodcunque velles, manum mitteres, & in alterutro eligendo libertatem arbitrii tui adhiberes, etiamsi benignitas pariter cum malitia mentem tuam tetigit, tu tamen *dilexisti malitiam super benignitatem*, reprobans in corde tuo bonam suggestionem, desursum à Patre luminum in te descendentem, qui pluit stillas rorantis gratiæ super bonos, & malos, atque amplectens ulnis approbationis meretricem Babylonem, videlicet mundanam concupiscentiam, libidinosam pariter & furiosam, sicut reges Babylonici leguntur fuisse libidinosi pariter & furiosi vel rabidi. Unde in Daniele ipsum regnum Babylonicum per leænam significatum est, quam describunt Physici magis libidinosam, quàm sit ipse leo magisque rabidam, permaximè, si catulos nutriat. Mundi ergo hujus cupiditatem libidinosam pariter & furiosam *super benignitatem*, castam pariter & mansuetam *dilexisti*.

Nec tantùm *dilexisti* malitiam facere ad tuimet condemnationem, sed & *loqui iniquitatem magìs, quàm loqui æquitatem.* Hoc fecisti prorsus intentus ad aliorum seductionem 1. Cor. 15. 33. & corruptionem, sicut scriptum est: *Corrumpunt* D *mores bonos confabulationes pessima.*

VERS. VI.

Neque verò solùm *dilexisti* verba iniquitatis, sed quod pejus est, etiam *omnia verba præcipitationis.* Noluisti enim malitiam tuam vel per compositæ locutionis decorem celare, sed nudè atque irreverenter cor tuum eructavit verba mala, tuos adjutores unà tecum præcipitantia deorsum. Sic illa Jezabel quondam præcipitata est deorsum, quæ *verba præcipitationis* locuta est *lingua dolosa* contra Naboth Jezraëliten, quem præmissis verbis dolosis per falsos testes exposuit lapidandum. 3. Reg. 21. 10. *Prædicate*, inquit Jezabel, *jejunium, & sedere facite Naboth inter primates populi, & submittite duos viros filios Belial contra eum, & falsum testimonium dicant: Benedixit Deum &* A *regem, & educite eum, & lapidate, sicque moriatur.* O Hypocrisin Deo odibilem juxta ipsam litteræ superficiem: *Prædicate*, inquit, *jejunium.* Quamobcausam? Ob magnum piaculum, ob immane sacrilegium, quia Naboth maledixit Deum, quia Naboth blasphemavit Deum, insuper & regem, cùm sic dicat lex: *Principi populi tui non maledices, & qui blasphemaverit Deum, morte moriatur.* Exod. 22. 28. Levit. 24. 16. Idcirco *prædicate jejunium* & dicite: Omnes jejunemus, omnes humiliemur, quia tantum diebus nostris nefas audivimus, ne fortè cum blasphemo pariter à terra deglutiamur.

Planè hoc illi simile est, quod princeps sacerdotum, cùm dixisset: *adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis, si tu es Christus filius Dei*, illo respondente: *Tu dixisti*, *scidit vestimenta sua* magnus & fortis æmulator, & dixit: *Blasphemavit, quid adhuc egemus testibus? Ecce nunc audistis blasphemiam, quid vobis videtur? At illi dixerunt: Reus est mortis*: Matth. 26. 63. & seqq. Illi, inquam, simile est hoc. Quare autem sedere fecerunt Naboth inter primates populi, & tunc demum submiserunt testes contra eum? Nimirum quia Naboth de primatibus populi erat: & ut totus videretur speciosus ordo judicii primùm in suo ordine sedit, ut postquam testes locuti fuissent, tunc demum honore privatus postremò vita privaretur. Hoc etiam modo pulchrè palliata incessit nequitia hypocrisis. Quid multa? Duxerunt eum extra civitatem, & lapidibus interfecerunt: imò duxerunt extra civitatem, & crucifixerunt. Sed ad hæc Dominus: *Occidisti inquit, insuper & possedisti.* 3. Reg. 21. 19. & 23. Et post hæc addidit: C *in loco hoc, in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque tuum sanguinem.* Ac deinceps: *Canes comedent Jezabel in agro Jezrahel* &c. Juxta historiam hæc ita facta sunt. Jehu introëunte respexit Jezabel per fenestram oculis suis stibio depictis, atque ornato capite, & ait: *Nunquid pax potest esse Zambri, qui interfecit Dominum suum?* Videlicet, ut quantum hora permittebat, interfectorem castigaret, & de proximo territum exemplo à nece sua compesceret, sic locuta est, atque ut placere interim posset, oculis atque capite ornata est. At ille dixit eunuchis: *Præcipitate eam deorsum. Et præcipitaverunt eam.* 4. Reg. 9. 33. Postmodum cùm requireretur indulta sepultura, quia filia regis erat, non invenerunt nisi calvariam & pedes & summas manus, reliqua namque canes comederant. Hæc nimirum vindicta sanguinis Naboth, vindictæ sanguinis Christi portentum fuit.

Hoc præcipitium Jezabel illud præcipitium præsignavit, quod Jeremias prævidens lamentando dicit sub specie Babylonicæ, quæ præsens erat, captivitatis: *Præcipitavit Dominus nec pepercit, omnia speciosa Jacob destruxit in furore suo, munitiones virginis Juda dejecit in terram, polluit regnum & principes ejus.* Thren. 2. 2. Item: *Præcipitavit Dominus Israël, præcipitavit omnia mœnia ejus, replevit in filia Juda humiliatum & humiliatam.* Thren. 2. 5. Præcipitium illud toto orbe auditum est. Ecce synagoga illa, quæ Christum occidit, ubi est? Nempe quicquid superesse videtur, tale vel tantùm est, quale vel quantum quod de corpore Jezabel superat canibus. Mortuum est omne tam regnum quàm sacerdotium ejus, canes, id est maligni

spiritus

spiritus devorant, quicquid religionis sabbathizando aut sacrificando Deo se se conferre arbitrantur. Quid verò profecisse arbitrandum est regnaturo vero David, quem persequitur Doëg Idumæus, id est, Antichristus, quid præcipitavit Dominus omnia speciosa Jacob, quid præcipitavit Israël, sive quid præcipitatà est impia Jezabel, si non præcipitaberis tu maligne, tu homo peccati, tu fili perditionis, qui fugato de regno suo vero David sacerdotibusque illi faventibus occisis usque ad unum, id est, usque ad paucitatem nimiam, sic dominaberis, ut proposuisti, sedens in templo Dei, ostendens te tanquam sis Deus, imò etiam extolleris super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur? Quid, inquam, prodest sacerdotibus multis occisis adhuc superstitem esse David Regem, & Abiathar sacerdotem, si tu Doëg permitteris ita dominari cum Saule rege furioso, ut & tu Antichristus, & peccati regnum furiosum stetis in excelsis vestris, quæ contra David regem verum statuistis? O quàm multi etiam boni occisi sunt in excelsis istis! Unde in planctu magno David ad Saulem
2. Reg. 1.25. dicitur: *Jonathas in excelsis tuis occisus est.* Jonathas quippe vir bonus & fidelis extiterat, cujus utique sagitta nunquam abiit retrorsum, quia fœdus cum David initum, cujus in contractu signo sagittarum legitur Jonathas fuisse usus, nunquam fecit irritum. Sed tamen quia unà cum Doëg Idumæo adhæsit regi furioso regem David persequenti, cecidit super montes Gelboë in excelsis impii patris, furiosi regis, videlicet propter superbiam patris occisus ab inimicis morte quidem pœnali propter impios, quibus adhærebat, sed & purgatoria propter fidelitatem, quam erga David consecraverat.

Non tali morte cecidit ille Doëg Idumæus, quem Hebræi arbitrantur fuisse armigerum Saul,
1. Reg. 31.5. qui videns corruisse ipsum Saulem super gladium suum, corruit etiam ipse super gladium suum præcipitante ambos condigna ultione in infernum, quo præcipitata est Jezabel interfectrix Naboth, persecutrix Heliæ, fautrix Prophetarum Baal, interfectrix Prophetarum Domini. Illuc etiam præcipitata est impia synagoga interfectrix Domini nostri JEsu Christi & persecutrix Apostolorum
Matt. 23. 34. & 35. Domini. *Ecce*, inquit, *mitto ad vos Prophetas, & scribas, & sapientes, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in synagogis vestris, &* D *persequemini de civitate in civitatem, ut veniat super vos omnis sanguis justus, qui effusus est super terram à sanguine Abel justi usque ad sanguinem Zachariæ.* Omnis, inquit, sanguis justus, ut fuit sanguis Abel, sanguisque Naboth, quorum uterque significat Christum, sicut occisores eorum significant Antichristum.

Cùm ergò in infernum sint præcipitati effusores omnis sanguinis justi, mirum est valde, quòd tu malignissime, qui novissimus & præcipuus omnium impiorum pios persequentium revelaberis, te stare posse arbitraris. Aliter erit. Nam quia tu *dilexisti verba præcipitationis*, quibus dictas præcipitationem sanctis, Naboth similibus, hæreditatem patrum suorum contra te defendentibus, ne videlicet de vinea Domini Sabaoth facias tibi

A hortum olerum succisis inde virtutum & virtuosorum vitibus ac palmitibus, plantatisque, ut tu desideras, vitiorum & vitiosorum oleribus, continget tibi sine dubio, sicut contigit impiæ Jezabeli, quæ deorsum præcipitata est. Cui nimirum tu nequissime assimilaris in eo, quòd sacerdotes lucorum delitiosè pascis de mensa tua, sanctis verò, & religiosis Christi sacerdotibus tu existis omnino contrarius & adversarius, Heliæ similes tu persequeris, illi dissimiles, incontinentes scilicet atque avaros Prophetas vel sacerdotes tu amas ut Jezabel, sacerdotes verò David Regi faventes tu occidis, & ipsum David, Christum scilicet, in suis membris tu persequeris ut Doëg Idumæus & Saul rex furiosus. *Propterea Deus* VERS. VII.
B *destruet te* sicut destruxit Jezabelem, sicut destruxit Doëg & Saulem, sicut destruxit impiam synagogam Jezabeli assimilatam, sicut destruxit cœtum Scribarum & Pharisæorum, Doëg Idumæo vel Sauli assimilatum: *destruet te*, sicut illos destruxit, id est, præcipitabit te sicut Jezabelem præcipitavit. In monte Gelboë id est in superbia devorationis cades ut Saul sive Doëg ceciderunt. Gelboë quippe *devoratio*, sive *decursus* interpretatur, quo nomine voracitas & instabilitas illorum significatur, de quibus verus David conqueritur
dicens: *Qui devorant plebem meam sicut escam panis.* Psal. 13. 4.
Item: *Ad nihilum devenient tanquam aqua decurrens.* Psal. 57. 8.
In talium superbia velut in monte Gelboë destructum est regnum Saulis, & potestas armigeri ejus Doëg Idumæi. Tu autem nequior C illis es in tantum, ut cùm quis eorum peccator aut servus peccati valeat rectè appellari, tu solus inter
omnes peccatores *homo peccati* nomineris, quod 2. Thess. 2. 3.
nomen soli tibi congruit, qui omnino contrarius es illi homini, qui solus inter omnes homines non solùm justus verùm etiam *Justitia* justè nominatur.
Unde ait Apostolus: *Qui factus est nobis à Deo sa-* 1. Cor. 1. 30.
pientia, justitia & sanctificatio & redemptio.

Propterea Deus destruet te in finem. Destruet te tunc, non utcunque, sed *in finem*, id est, perfecta & consummativa destructione. Quando regnum Pharaonis destruxit ipse Deus, aliud regnum regno suo nihilominus contrarium in tribu Ephraim adversùs tribum Juda surrexit, & illo destructo regnum Babylonicum surrexit. Item illo destructo regnum Persicum sive Macedoni- D cum surrexit, quo etiam destructo regnum Græcorum surrexit. Post quod regnum stat Romanum sine dubio etiam destruendum, quoniam à Nerone ad tempora Constantini graviter impugnabat regnum Christi, neque tamen destructum est omnino, sive *in finem*: quia semper uno tyranno vel tyrannico imperio destructo remansit quasi radix tyrannidis in posteris, nec erat *finis* crudelitatis etiam crudelibus regibus vel regnis destructis. Ut ergo tandem sit *finis* totius tyrannidis, *propterea destruet te in finem*, ita ut tu homo peccati, qui hactenus in tuis membris, in tuis præambulis invicem sibi succedentibus, regnasti vel potius tyrannizasti, ulteriùs nullum successorem tuæve impietatis hæredem habeas, neque tu ipse unquam resipiscas, aut in regnum tuum redeas.

Quando

Quando auferendus erat Nabuchodonosor de regno suo, dictum est de illo per quendam vigilem de cœlo: *Succidite arborem, & præcidite ramos ejus: verumtamen germen radicum ejus relinquite in terra.* (Dan 4.11. & 12.) Quo dicto significabatur, quoniam de regno licèt projectus ad tempus, tamen erat quandoque reversurus, & germen suæ posteritatis in regno eodem derelicturus, ac proin non erat tunc *in finem* destruendus, cui filius erat successurus. Ultimus quoque regum Babyloniorum Balthasar interfectus à Dario Medio licèt non habuerit successorem suæ consanguinitatis, attamen successores multos habuit suæ impietatis, quorum omnium generatio mala & adultera, generatio prava & perversa in te homine peccati sic est finienda, ut ulteriùs neque in genere consanguinitatis neque in genere perversitatis maneat ullum germen tuæ radicis. *Propterea DEUS destruet te in finem*, ut omnis tua generatio in te succisa jam habeat *finem*. *DEUS* inquam *destruet te* per se ipsum, non per alium regem tibi successurum, sicut Balthasar destructus est per Darium sibi successurum. *Destruet te* non aliquis tyrannus, sed ipse *DEUS* in æternum regnaturus. *Destruet* te non alium tibi similem tibi substituendo, sed se ipsum regem verum David clarificando, quem tu Doeg persequeris in suis membris. Ipse te interficiet Spiritu labiorum suorum, spiritu oris sui, & *destruet* illustratione adventùs sui. *Destruet*, dico, *in finem*, ut crudelitas tua tandem habeat *finem*.

Vel *in finem*, termino seu fine mundi hujus imminente: licèt modò parcat, quamdiu per te suos electos probat. His per te castigatis ipse te virgam suam projiciet in ignem æternum, ne tua impietas ullum de cætero faciat surculum suis palmitibus noxium.

Quia enim tu velut alter Achab vineam suam depravare, atque in ea succisis vitibus olera tua plantare præsumpsisti: *propterea* ipse non solùm *destruet*, sed etiam Evellet te cum tuis oleribus. *Evellet te* prorsus, ut nunquam germines ulteriùs. Hic est enim, cui verè dictum (Jerem. 1. 10.) est à Deo Patre suo: *Ecce constitui te super gentes & super regna, ut evellas & destruas & disperdas & dissipes, ædifices & plantes.* Ideo ex quo data est illi potestas regalis in cœlo & in terra, quam in Divinitate sua æternaliter habuit, sed in humanitate sua temporaliter accepit, multa zizania tritico suo nociva evulsit, multa ædificia suis civibus contraria destruxit. Sed aliquod germen radicum pessimarum dereliquit in terra, & de castello, quod contra suos cives erat, (Matth. 21. 2.) quibus & dixit: *Ite in castellum, quod contra vos est*, aliqua sustinuit ædificia. Nunc autem in (Matt. 13. 20.) tempore messis dicet messoribus: *Colligite* omnia *zizania* penitus evulsa, *& alligate ea in fasciculos ad comburendum*: quia non est eis ulteriùs parcendum, sicut aliquando eis peperci cùm dice- (Matt. 13. 29. & 30.) rem: *Sinite utraque crescere, ne fortè colligentes* (Joan. 4. 35.) *zizania simul eradicetis & triticum. Levate*, inquit, *oculos, & videte regiones, quia albæ sunt jam ad messem.* Quia ergo messis jam citò imminet, in qua Dominus messis tritico suo jam adulto non timet: *Propterea destruet te in finem, & evellet te* de medio tritici sui, & post

Emigrabit te de tabernaculo tuo, ut sicut tu Doëg fecisti emigrare David regem cum suis commilitonibus de regno suo: ita tu ejectus de regno in exilium sempiternum, non habeas ibi *tabernaculum tuum.*

Quidam Codices habent absolutè *de tabernaculo*, quidam *de tabernaculo suo*, quidam *de tabernaculo tuo*. Istud postremum probat Hebraica veritas, in qua legitur *de tabernaculo tuo.* Singula videamus.

Emigrabit te de tabernaculo, ut tibi sustinenti exilium nullum sit omnino tabernaculum, sicut fugitivus David à facie tua vel Saulis unà tecum persequentis illum, cùm lateret in silvis ac montibus, non habuit *tabernaculum.*

Aliter: *Emigrabit*, id est: *Emigrare te faciet de tabernaculo tuo*, in quo tibimetipsi, non sibi militasti, tua videlicet, non sua lucra quærendo, cùm esses armiger Saulis, id est, mortis & persecutor David regis.

Aliter: *Emigrabit te de tabernaculo suo*, id est: faciet, ut excommunicatus, *& de tabernaculo suo*, quod est Ecclesia projectus, ulteriùs illic insidiando non prodas David, neque occidas Domini Sacerdotes in servitio Saulis, in ministerio mortis. Etiamsi aliquando in hoc ipso tabernaculo dicis, quæ sunt JESU Christi, mercedem hìc terrenam recipis, quam & quæris juxta nomen tuum, quo diceris *Idumæus*, id est, *terrenus.* Pro terrenis quippe servis in hoc tabernaculo insidians pariter David regnaturo. Talis servus non manebit in domo in æternum, quia in insidiis suis capietur, & gladio proprio confodietur. Ideo *emigrabit te de tabernaculo suo.*

Et radicem tuam de terra viventium. *Radix* nostra charitas est, per quam radicati & fundati sumus in *terra viventium.* Inde radix tua *Doëg* eradicabitur, quia non est in altum fixa: sed quomodo semina supra petram jacta, etsi aliquam radicem faciunt, tamen quia non habent humorem, orto sole arescunt: ita etiam tu *Doëg*, etsi cum gaudio interdum suscipias verbum, faciasque germen aliquantulum, tamen de illis es & inter illos principatum geris, *qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.* (Luc. 8, 13.) Unde *radix tua* exstirpabitur *de terra viventium.* Et tu ipse tanquam pulvis, quem projicit ventus à facie terræ, moveberis juxta proprietatem tui nominis, quo *Doëg* id est *Motus* nominaris.

Aliter: Sicut *radix* electorum est charitas, quæ nunquam arescet, quia *charitas nunquam excidit*: (1. Cor. 13. 8.) ita *radix tua* est cupiditas mundana, quæ mundo arescente ipsa quoque arescet: quia *mundus transit & concupiscentia ejus.* (1. Joan. 2. 17.) Hæc *radix tua* etsi quandoque ad tempus germinat *in terra viventium* peccantibus electis, ut peccavit Rex David, citò per pœnitentiam eradicabitur.

Aliter: Mysterium iniquitatis, quod per A ministros tuos operaris in omni seductione secundùm operationem Sathanæ in signis mendacibus, est *radix tua*, per quam germinas in *terra viventium*, in Ecclesia scilicet subvertens corda simplicium tanta versutia, ut in errorem inducantur si fieri potest, etiam electi. Sed hæc *radix tua* eradicabitur *de terra viventium*, de cordibus videlicet Sanctorum tua signa ita spernentium, sicut Moyses & Aaron spreverunt signa magorum Ægyptiorum. Licet enim illi fecerint suis incantationibus quædam signa signis Moysi & Aaron similia, tamen compulsi sunt fateri, in signis Moysi operari digitum DEI, qui non operabatur cum ipsis vel in ipsis aut eorum signis.

Exod. 8. 18. & 19.

Habeant ergo licet Ministri Sathanæ projecti *de tabernaculo* & privati officio Ecclesiastico sacramentalia signa quasi *radicem suam*, per quam germinant & lucrantur temporalia commoda, interdicta exercentes officia, contradicente Sancta Romana Ecclesia, *nos, qui vivimus, benedicimus Domino*, qui nos talem fecit esse *terram viventium*, in qua hæc *radix* Antichristi non invenietur, & si quando illic videbitur latitare, citò eradicabitur, cùm tecta per hypocrisin malitia DEO revelante manifestabitur. *Revelabunt cœli iniquitatem tuam*, ita ut videant & cognoscant justi, quòd injustus noluit intelligere, ut benè ageret, qui oculos habet, & non videt. Attamen quantascunque nebulas errorum diffundat iste *Doëg* filius noctis, & tenebrarum,

Psal. 113. 18.

Job. 20. 27.

VERS. VIII.

Videbunt justi & timebunt, & super eum ridebunt.

Nunc in carne mortali *videbunt & timebunt*: posthac in carne immortali *videbunt & super eum ridebunt*. Super hunc locum Beatus Gregorius dicit in Job: * *Justus cùm iniquos omnes extrema ultione percuti conspicit, ipse de gloria digna retributionis hilarescit: nec damnatis jam tunc ex humanitate compatitur, quia Divina justitiæ per speciem inhærens inconcussò districtionis intima vigore solidatur. Erectas namque in claritate supernæ rectitudinis electorum mentes nulla misericordia afficit, quia has à miseriis altitudo beatitudinis alienas reddit. Benè ergo dicitur: Videbunt justi & timebunt, & super eum ridebunt. Iniquos enim nunc justi vident & metuunt: tunc visuri sunt & ridebunt. Quia enim modò ad eorum imitationem labi possunt, hîc habent formidinem: quia verò damnatis tunc prodesse nequeunt, illic non habent compassionem. Æterno itaque supplicio non esse miserendum, in ipsa, qua beati sunt, justitia judicantes legùnt, quia, quod suspicari fas non est, qualitatem sibi perceptæ felicitatis imminunt, si in regno positi volunt, quod implere nequaquam possunt.* Sed quisquis ad vitæ se præcepta dirigit, priusquam æterna præmia percipiat, hîc jam initia securitatis in perpetuum securitatis deguftat, ut antiquum hostem non timeat, ut interveniente mortis articulo violentos ejus impetus nullatenus perhorrescat. *Justis namque initium retributionis est ipsa plerumque in obitu securitas mentis.* Quid

* S Greg. M. Lib. VI. Moral. cap. XXX.

enim mali sit in fine venturum, *vident* hic *justi & timent* sibi, ne & ipsi cadant. Ambulant namque hîc in nocte intendentes, ut ait Petrus, *Prophetico sermoni tanquam lucernæ lucenti in loco caliginoso, donec dies illucescat, & lucifer oriatur in cordibus nostris*, id est, donec lux vera Christus exhibeat se videndum sicut est, ostendens etiam suum adversarium Antichristum videndum, sicut & ille est, si tamen dicendus est esse, qui amisit verum atque beatum *esse*. Videbitur plane uterque in ultimo judicio, Christus & Antichristus. Nam & ille sedebit manifestè judicaturus, & iste videntibus cunctis præcipitabitur. Tunc *justi* omnino securi *videbunt* illum præcipitari, *& super eum ridebunt*, *& dicent*: Qui nunc flendo eunt B mittentes semina sua, tunc *ridebunt*. Qui nunc lugent, ipsi tunc facti sicut consolati de omnibus infestationibus Antichristi *super eum ridebunt & dicent*:

2. Pet. 1. 19.

VERS. IX.

Ecce homo, qui non posuit Deum adjutorem suum.

Ecce homo, non DEUS, qui se nimis extollendo supra omne, quod dicitur Deus, in templo Dei sedebat, tanquam si esset Deus. *Ecce homo peccati*, filius perditionis, *qui non posuit Deum adjutorem suum* putans omnia, quæ voluit, se posse per vires proprias & auxilium Diaboli, cujus intentus erat voluntati. Unde *non Deum posuit adjutorem suum*, contra cujus voluntatem laborabat.

C

Sed speravit in multitudine divitiarum suarum.

Habuerunt quidam sanctorum divitias, non tamen speraverunt in eis, imò rectè illis utendo, facileque tribuendo spem sibi bonam thesaurizaverunt in Deo. Non ergo culpandus est, qui divitias habet & non amat eas in tenacitate servando, sed seminat eas in benedictionibus largè dispensando. Econtra non est laudandus qui non habet divitias, dum in eo ardet cupiditas habendi eas. Non enim damnantur divitiæ sed cupiditas avaritiæ: nec laudatur paupertas, quæ est in penuria, si desit illa paupertas, quæ est in humili ac pia patientia, de qua dicitur: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.*

Matth. 5. 3.

D Talis paupertas longè fuit ab isto *Doëg* Idumæo, qui non solùm habuit divitias, *sed* etiam coaceravit sibi *in multitudine divitiarum*, insuper & *speravit* in ipsa *multitudine divitiarum suarum*. *Suarum* dico: quia sibi, non pauperibus eas collegit, sibi suisque voluptatibus eas insumendas custodivit. Quo contra suos discipulos instruit veritas, ut omnes terrenas divitias cognoscant sibi alienas: *si in alieno*, inquit, *fideles non fuistis, quod vestrum est, quis dabit vobis?* Dispensatio ergo divitibus credita est rerum alienarum, in qua dispensatione si fideles erunt, suas & nunquam sibi auferendas æternas divitias pro alienis temporalibus accipient. Hoc iste *Doëg* noluit intelligere, ut de divitiis affluentibus benè ageret, verasque divitias de fallacibus, & suas de alienis acquireret, sed spretis æternis, & veris divitiis

Luc. 16. 12.

divitiis in vanis divitiis evanuit, & *speravit in multitudine divitiarum suarum* sicut ille dives,
Luc. 12. 18. & 19. qui dicebat: *Destruam horrea mea, & majora faciam, & illuc congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, & bona mea, & dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare.* Non erant hæc dicta in veritate rebus adimplenda, sed in vanitate non habente solidum esse. Dixit enim illi DEUS: *Stulte hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ autem parasti, cujus erunt?*

Multi sic evanuerunt, & in vanum divitias congregaverunt, quarum post mortem nullum fructum habuerunt. Sed iste *Doëg*, iste Antichristus *prævaluit in vanitate sua*, id est, præ cæteris multùm vanus fuit. Nihil enim vanius eo, qui plus diligit nummum, quàm DEUM. In hac vanitate multi malo suo valuerunt, id est, validi & fortes fuerunt. Nam de hujusmodi validis & fortibus etiam illi fuerunt, de quibus pauper in hoc mundo Christus
Ps. 58. 4. & Ps. 53. 5. Luc. 11. 21. conqueritur dicens: *Irruerunt in me fortes, & fortes quæsierunt animam meam.* Omnium fortium istorum Princeps quasi *fortis armatus* custodivit atrium suum, atque in hoc diu valuit, quoadusque fortior illo superveniens vicit illum. Sed iste *Doëg*, ut putabat, omnibus istis *prævaluit*, id est, plus valuit, quia ipsi fortissimo triumphatori mortis, quem nullus unquam superare potuit vel poterit, se opponere ausus fuit, quod quia non veritate fultus sed vanitate deceptus fecit, rectè nunc irridetur, cùm ei dicitur: *Ecce homo, qui non posuit DEUM adjutorem suum, sed speravit in multitudine divitiarum suarum, & prævaluit in vanitate sua*, deceptus videlicet atque decipiens multos vanitati ejus potiùs quàm veritati DEI credulos.

VERS. X. *Ego autem sicut oliva fructifera in Domo Dei speravi in misericordia Dei in æternum & in sæculum sæculi.* Maximè hìc apparet Psalmi hujus oratoria declamatio pertinere ad demonstrativum genus causæ, in quo pars honesta laudatur, & inhonesta vituperatur. Nam hucusque vituperatio *Doëg* exaggerata est: nunc pars contraria laudatur, cùm dicit justus, & bonus. *Ego autem sicut oliva fructifera in domo DEI speravi in misericordia DEI in æternum.* Ille *Doëg speravit in multitudine divitiarum suarum: Ego autem sicut oliva fructifera*, Ego populus DEI existens oliva, unde *fracti* sunt *rami* superbi & per su-
Rom. 11. 17. Isa. 5. 1. perbiam arefacti, quorum in locum insertus est *oleaster:* Ego illa oliva, de cujus germine Christus natus *filius Olei* dicitur: Ego fertilis oliva, quæ virens hyeme simul & æstate fructum facio tam in adversitate quàm in prosperitate: Ego non arbor evellenda sicut illa, cui superiùs dictum est: *Propterea Deus destruet te in finem, evellet te, & emigrabit te de terra*, sed *sicut oliva fructifera* manens *in domo DEI*, non solùm in tabernaculo ejus ipsi militando in tempore belli, sed etiam *in domo Dei* ipsum laudando in tempore pacis, non in divitiis, ut *Doëg speravi*, sed *in misericordia DEI*, non temporali, sed mansura *in æternum*, de qua dicitur Ps. 135. 1.
& aliàs: *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia ejus.*

Est alia ejus misericordia brevis & levis, in qua tu *Doëg* superbivisti. Unde in Hebræo legitur: *Quid gloriaris in malitia potens misericordia Dei*, pro quo in nostra translatione legitur: *Potens in iniquitate*: quia videlicet misericordia hæc intelligitur de Mammona iniquitatis, in qua potens fuit *Doëg*. Ille *Doëg* in tali misericordia superbivit & gloriatus est. Ego autem etsi aliquando hujusmodi misericordia benè utendo sive ad meam sive ad aliorum consolationem gratias agebam: non tamen in tali misericordia spem ponebam, sed misericordias Domini in æternum cantando *speravi in misericordia Dei* duratura *in æternum, &*
B *in sæculum sæculi.*

Cùm dico: *In æternum, & in sæculum sæculi*, ejusdem sensûs repetitio ac proinde confirmatio est. Nam cùm dico: *Speravi in misericordia Dei in æternum*, ut confirmem, quòd sum fundatus in dilectione regni cœlorum, quod manet *in sæculum sæculi*, repeto idem & dico: *& in sæculum sæculi.* Quòd autem sum *oliva*, quòd sum *fructifera*, quòd sum *in domo Dei* sperans *in misericordia Dei*, non mihi attribuo, sed gratiæ tuæ Deus, & ideo

Confitebor tibi in sæculum, quia tu fecisti. Quid *fecisti*? Totum videlicet quod sum, quod boni unquam potui vel possum. Tu me discernendo à massa perditionis, à corpore, vel membris Antichristi associasti membris Ec-
C clesiæ, ramis *olivæ fructiferæ.* Tu me fecisti consortem nominis boni, nominis Christiani. Unde *& ego expectabo nomen tuum* super me invocatum, quandoque in me clarificandum, ut tu Deus omnia, & in omnibus clareas, & ejecto *Doëg* tu solus monarchiam teneas, & nominis tui gustum jucundissimum tuis exhibeas, *quoniam* suave est, quoniam *bonum est*, non *in conspectu Doëg* aliorumque inimicorum, sed *in conspectu Sanctorum tuorum*, qui soli gustant, quàm suavis est Dominus, quàm suave est nomen ejus, & quàm magna multitudo dulcedinis ejus.

Aliter: *Confitebor tibi in sæculum, quia fecisti* multa jam præterita beneficia contra fraudes *Doëg*
D ad exaltationem regni Davidici. Adhuc etiam vel ante judicium vel in ipso judicio extremo facturus es multa nomen David glorificantia. *Expectabo* igitur, & non ero præproperus, *expectabo nomen tuum*, quo tu Salvator nominaris, ut mihi te per patientiam expectanti salutem largiaris secundùm *nomen tuum*, quod *est bonum in conspectu Sanctorum tuorum.*

Gloria Patri Deo, in cujus misericordia speravi. *Gloria Filio* Deo, qui destruet illustratione adventûs sui *Doëg Idumæum.* *Gloria Spiritui Sancto*, qui est illa misericordia, in qua sperandum est in æternum. Gloria uni trium æternitati, quæ per hoc exprimitur, quod dicitur: *In æternum, & in sæculum sæculi.* Amen.

PSALMUS LII.

D*Ixit insipiens in corde suo non est Deus.*

Titulus hujus Psalmi hic est:

VERS. I. *In finem pro Amalech intellectus David.*

1. Reg. 30. Nota autem historia est, quòd David fugiens Saulem venit ad Achis regem Geth, & sub eo militavit uxoribus ac filiis collocatis in parva civitate Siceleg, veneruntque Amalecitæ, & incenderunt civitatem, abstuleruntque uxores, & filios David. Quo audito David persecutus est latrunculos illos, & liberavit captivos.

Amalec interpretatur *lingens terram*, & significat populum terrena diligentem: *Siceleg conversio*, & significat Ecclesiam. In uxoribus sanctas animas, per filios bona opera, per *David* intelligimus Christum.

Potest credi *David* eundem intellectum habuisse in hoc Psalmo, quem habuit, cùm priùs ipsum composuit. Sed ideo repetit, quia quod historicè ab Amalecitis sibi contigit, spiritaliter in Christo & in Ecclesia futurum intellexit. Nam ipse *Amalec* est insipiens Judæus vel Hæreticus, quicunque blasphemando Christum dixit in corde suo: *Non est DEUS.* Contra hunc sapientis cujusque animam confortat spes audito quod dicitur: *Cùm converterit Dominus captivitatem plebis suæ, exultabit Jacob, & lætabitur Israel*, sicut in jam dicto *David* facto præfiguratum est.

Potest tamen Psalmus iste à tertio decimo non inconvenienter distingui, ut licèt verba illius, & istius eadem sint, materia tamen diversa intelligatur, quod ex amborum titulis inter se diversis insinuatur. Nam prior habet hunc titulum. *In finem Psalmus David.* Sed hic dicitur: *In finem pro Amalec intellectus David.* Augustinus ponit *pro Melech* *, quod interpretatur *dolens* vel *parturiens*, & significat Christum caput cum membris, maximè autem quemlibet charitatis æmulatorem Paulo Apostolo consimilem, qui dolet refrigescente charitate in tempore novissimo, & parturit filiolos, donec formetur Christus in eis. Ergo pro parturiente corpore Christi de tempore malorum Propheta quoque parturiens cantat contra stultum Antichristi populum hunc Psalmum, supra decantatum contra stultum Judaicum populum. Unde in Hebræo uterque Psalmus ita incipit: *Dixit stultus in corde suo: Non est DEUS.*

* *Ita Cod. Sed editio referunt* pro Malech, *quam lectionem etiam Vulgata retinet.*

Pulchrum genus dicendi est eisdem verbis alium sensum exprimere, duosque insipientes vel stultos populos in hoc parificare. Nam & ille populus insipiens, qui Christum in carne fragili cernens propter ipsam carnis fragilitatem dixit in corde suo: *Non est DEUS*, rectè superiùs est redargutus tanquam cœcus & fatuus, quia miraculis, quæ vidit, non est eruditus,

A aut intelligeret esse DEUM, qui verba DEI loquebatur, & opera DEI operabatur. Et nunc iterum rectè arguitur populus Antichristi, qui videns abundante iniquitate & refrigescente charitate Christianam Religionem deficere, dicit *in corde suo: Non est DEUS* Christus, cujus ita labascit cultus, ut vix inveniatur verus Christi cultor, verus Christianæ disciplinæ servator. Sicut enim populus Judaicus per hoc cœcabatur in primo adventu Christi, quòd scandalum crucis & ignominiam mortis in Christo viderunt, ac proinde ipsum DEUM esse negaverunt: sic in fine temporum, dum prosperantibus iniquis & oppressis bonis non sentitur Ju-

B dex vivorum & mortuorum, Christus putabitur non esse DEUS à populo stulto & insipiente, qui dicit in corde suo: *Non est DEUS.*

In prima parte Psalmi est increpatio populi insipientis: In secunda comminatio judicii tùm dicitur: *Nonne scient omnes, qui operantur iniquitatem.* In tertia salus Ecclesiæ parturientis, quæ ad spem confortatur ubi dicitur: *Quis dabit ex Sion salutare Israel.*

Notandum sanè, quòd sicut in præcedenti quinquagenario tota Psalmorum versabatur intentio circa ædificandam fidem: sic in isto principalis est intentio ad confortandam spem, ne videlicet invalescente carnis vel impiæ multitudinis impetu contra se desperet Christianus,

C cujus adjutor est judex vivorum & mortuorum Christus. Ideo etiam semper in singulis periochis à Judicio incipit, unde spes cum metu procedit, ut metum quasi molarem inferiorem & spem quasi molarem superiorem simul coaptet in corde uno sive in populo uno, in populo scilicet Christiano. Quia verò populus insipiens neque metum neque spem recipit, Christum regnare non credit. Cujus insipientiæ improperatur cùm dicitur:

Dixit insipiens in corde suo: quia ore non audet. Quid dixit? *Non est Deus.* Hoc priùs dixit insipiens populus Judaicus: hoc postea dixit *insipiens* nihilominus ille populus, qui falsò dicitur Christianus, quia respuit legem Christi, & amat leges Antichristi. Propterea

D pares inveniuntur in scelere populus *insipiens*, qui Christum negavit, & iterum populus *insipiens*, qui Christum recipit. Uterque namque *dixit in corde suo: Non est Deus*, ille videlicet, quem Maria peperit. Hoc dicunt, sed non est recipiendum testimonium eorum: tum quia falsum est, tum etiam quia vita ipsorum testium vituperabilis est. Nam VERS. II.

Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in iniquitatibus adeò, quòd *non est* inter illos, *qui faciat bonum.*

De falsitate autem testimonii per id constat, quòd is, quem Deum negant, quasi *Deus* imò verè manens

VERS. III. manens *Deus de cœlo prospexit super* A *filios hominum, ut videat, si est intelligens.* Quis enim præter solum Deum potest videre corda omnium hominum, vel intellectus eorum? Si Christus non esset Deus, falsò
Joan. 16. 30. diceret ei Petrus: *Domine tu omnia scis.* Item Joannes Evangelista cùm dixisset, quia non credebat semetipsum quibusdam, licèt credentibus in
Joan. 2, 24. & 25. eum propter signa, quæ viderant, adjecit, *eò quòd ipse nosset omnes, & non erat ei opus, ut ei quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat quid esset in homine.* Hinc est, quod respondit ad
Matth. 9. 4. cogitationes frequenter, verbi gratia: *Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris?* Et post Resurrectionem suam discipulis apparens: *Quare*, in-
Luc. 24. 38. quit, *ascendunt cogitationes in corda vestra?* Existi- B mabant enim se spiritum videre, non corpus. Et hanc eorum tacitam existimationem sciens Jesus increpavit eos, & emendavit præbens illis palpandam carnem & ossa, qualia spiritus non habet. Hoc etiam suis discipulis, in quibus ipse loquitur, concedit. Unde in spiritu ejus loquens Petrus Apostolus ad
Act. 8. 23. Simonem dixit: *In felle amaritudinis & obligatione iniquitatis video te esse.* Paulus quoque Apostolus de Prophetis in nomine Christi loquentibus & occulta cordis manifestantibus affirmat, quòd verè Deus in illis sit, qui & per eos loquitur. Hinc etiam de
2. Cor. 13. 3. se dicit: *An experimentum ejus quæritis, qui in me loquitur Christus?* Nonne itaque verè Deus est, qui non solùm *de cœlo*, id est, de habitaculo suæ carnis, verùm & *de cœlo* quolibet inferiore, videlicet San- C cto suo, cujus conversatio in cœlis est, prospexit sæpe atque cottidie prospicit *super filios hominum*, ut videat, *si est intelligens, aut requirens Deum?*

Vel *prospexit*, id est, misertus est, *super filios hominum, ut videat*, id est, videri faciat, *si est intelligens* corde, *aut requirens* opere ipsum *Deum*, de quo *dixit insipiens in corde suo: Non est DEUS.* Et tanquam invenerit, quod quæsivit, sententiam depromit dicens:

VERS. IV. *Omnes declinaveurnt, simul inutiles facti sunt.* Primò *declinaverunt* à via veritatis, & *simul* cum ipsa declinatione, vel *simul*, id est, pariter *inutiles facti sunt.* Generaliter verò *non est, qui faciat bonum,* quod quia *pro Melech*, id est, pro *parturiente* loquor ego quoque D velut parturiens, & cum dolore verba concepta ejiciens repeto, & dico: *Non est usque ad unum.* Dixi: *Non est, qui faciat bonum*, iterum dico: *Non est*, quod usque adeo verum est, ut nec unus inveniatur in populo insipiente, *qui faciat bonum.* Propterea dico: *Non est usque ad unum.* Si enim vel unum bonum vellem intelligi, dicerem: *Præter unum.* Modò quidem non est inter eos, qui intelligat aut requirat Deum. Sed velint
Psal. 9. 17. nolint, *cognoscetur Dominus judicia faciens.* Tacui diu & silui, nunc autem quasi parturiens loquor cum increpatione atque comminatione ad eos, qui me audiunt, de illis, qui me non audiunt. Dico ergo:

Nonne cognoscent? Nonne scient, nonne intelligent *omnes qui operantur iniquitatem* saltem in judicio manifesto Christum Deum pro plebe sua ipsos arguentem? *Qui devorant*, inquit, *plebem meam sicut escam panis.* Plebs mea parturit & dolet, ac proinde consolatione ac refectione indiget. Sed ipsi divites, qui eam consolari ac reficere deberent, non pascunt *plebem meam*, sed *devorant* eam vel deprædando ac depauperando eam, vel certè, quod nequius est, incorporando eam sibi, quantum in ipsis est, ut *cibum panis*, qui licèt cottidie comedatur, non tamen in fastidium vertitur ita facilè ut alia quævis esca, verbi gratia caro vel piscis vel ova seu cætera talia, quæ si quis absque pane assiduè comederet, citò in fastidium verterentur. *Devorant* ergo *plebem meam* sicut *escam panis*: quia talis devoratio multùm sapit illis cottidie. Sicut enim etsi aliquibus diebus abstinetur à carnibus, nulla tamen die solet abstineri à pane: ita isti *omnes, qui operantur iniquitatem*, etsi aliquando alias iniquitates intermittunt, à vexatione tamen plebis nunquam cessare volunt. Et hoc ideo fit, quia VERS. V.

Deum non invocaverunt. Etiam si quando precibus clamaverunt ad Deum, *non* tamen *invocaverunt* ipsum *DEUM*: quia hoc in oratione sua quisque invocat, quod maximè adipisci affectat. Isti ergo, quia de terra sunt, & terrena maximè desiderant, etiam in illis officiis, in quibus videntur Deo ministrare, *non* ipsum *DEUM*, sed aliud *invocant*, quod potiùs, quàm ipsum desiderant. Ergo nullatenus habent vel habere volunt spem cœlestium bonorum sicut boni filii. VERS. VI.

Sed neque timorem habent sicut boni servi. Nam bonus est ille servus, qui per timorem Domini habens initium sapientiæ timet timenda, quoad usque nutriatur ad filialem nobilitatem, in qua speret speranda. Isti verò *qui devorant* plebem dolentem & parturientem, iste populus *insipiens*, qui *dicit in corde suo non est Deus*, isti Principes insipientis populi insipientes & ipsi nec initium sapientiæ recipere volunt, ut videlicet futuras & æternas pœnas timendo à momentanea vitiorum jucunditate se abstineant. Habent tamen alium timorem, qui non est initium sapientiæ, sed indicium stultitiæ. Nam *illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.* Super hunc locum Beatus Gregorius dicit in Job: * *Sunt plerique qui veritatem jam liberè defendere appetunt, sed tamen in ipso suo appetitu trepidi indignationem potestatis humanæ pertimescunt. Cumque in terra hominem contra veritatem pavent, ejusdem veritatis iram cœlitus sustinent. Sunt item nonnulli, qui peccatorum suorum conscii, ea, quæ possident, indigentibus jam largiri desiderant; sed tamen ne datis rebus egeant, ipsi formidant. Cumque subsidia carnis reservando* * *Lib. VII. Moral. cap. XXVI.*

servando trepidi praparant, ab alimentis misericordia animam necant: & cùm pati in terra inopiam metuunt, aternam sibi abundantiam superna refectionis abscidunt. De quibus rectè per Psalmistam dicitur: Illic trepidaverunt timore, ubi non fuit timor: quia profectò, qui conculcanda in infimis metuunt, à summis metuenda patiuntur: & cùm transire volunt, quod calcare poterant, judicium de supernis excipiunt, quod tolerare nequaquam possunt. Unde rectè dicitur; *Qui timent pruinam, irruet super eos nix.* Job. 6. 16. Timent videlicet non timenda, sicut & Judæi, qui timentes perdere locum & gentem Christum occiderunt.

Aliter: *Trepidaverunt timore, ubi non erat timor*; quia revera in corde ipsorum *non erat timor*, quo timerent ipsi Pontifices perdere locum & gentem: sed tamen, ut plebem simplicem, quam devorabant, in necem Christi accenderent, *illic trepidaverunt* simulando timorem, *ubi non erat timor.* Dicebant enim: *Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent nostrum & locum & gentem.* Sic loquendo plebem simplicem deceperunt, sibique illam quasi devorando incorporaverunt, ut omnibus in nece Christi, minoribus atque majoribus fieret unus consensus. Propemodum talibus assimilantur, qui recepto Antichristo vel quolibet ejus præcipuo ministro trahunt populum in ejus obsequium simulando & intentando illis timorem vanum, trepidando scilicet, *ubi non est timor* exemplo Pharisæorum Christum occidentium. Sed si non esset hic populus insipiens, & si Principes populi istius saperent & intelligerent ac novissima providerent, possent magis terreri à malo, quàm animari ad malum exemplo Judæorum, quoniam justo judicio Dei timor, quem timebant, evenit illis, & quod verebantur, accidit, non quia Christum dimiserunt, sed quia eum non admiserunt. Nam si eum dimisissent, locum suum non amisissent. Quia verò eum non dimiserunt, ideo locum & gentem perdiderunt, sicut quidam eorum simulatè, quidam verè timuerunt.

Neque hoc ad vindictam sanguinis Christi suffecit, quòd à loco suo projecti sunt: pejus illis accidit, *quoniam Deus* ipse, quem crucifixerunt, ipse, inquam, *Deus dissipavit ossa eorum* per Duces Romanos Titum & Vespasianum, quando traditi sunt in manus gladii, secundùm corpora gladiis trucidantibus exposita, & partes vulpium sunt effecti secundùm animas vulpibus, id est, malignis spiritibus datas. Ita nimirum & istis Antichristi ministris eveniet, quod aut vero aut simulato timore trepidantes timent.

Quoniam Deus dissipavit ossa eorum, qui hominibus placent. Deus, inquam, ille, de quo in corde suo dicunt: *Non est Deus*, ipse Deum se comprobabit esse ultione manifesta sui repudii & susceptionis Antichristi: quoniam sicut illos *dissipavit*, qui noluerunt ipsum regnare super se dicentes: *Nolumus hunc regnare super nos*, Luc. 19. 14. magisque Cæsarem elegerunt: ita etiam dissipabit, imò, ut enuntiatio rei futuræ certior fiat, per verbum præteriti temporis dico: *Dissipavit ossa eorum, qui hominibus placent.* Unde namque putas esse, quòd Christum, Christique ministros oderunt, neque illos in aliqua dignitate vel spirituali vel sæculari acquiescunt exaltari; Antichristum verò, sive ministros ejus Christo contrarios gaudent in Ecclesia vel in regno principari, nisi quia magis volunt placere hominibus quàm Deo? Sicut enim Judæi voluerunt placere Cæsari dicendo: *Non habemus Regem nisi Casarem*: Joan. 19. 15. sic & isti volunt placere Antichristo vel cuilibet ejus ministro dicendo verbi gratia in exaltatione Pontificis, aut Principis maligni: Non habemus alium, nisi istum.

Etiam in hoc *hominibus placent*, quia sibimetipsis placent insipientes & maligni, cùm sint homines & ipsi, hoc est carnales æquè ut ipsorum Principes. Quocontra Sancti & justi sibimetipsis displicent, neque hominibus aliis placent, quorum unus & præcipuus Paulus Apostolus dicit: *Si hominibus placerem, Christi servus non essem.* Gal. 1. 10. Si, inquit, *hominibus*, id est, carnalibus placerem, Christi servus non essem. Nam de spiritalibus ipse aliàs dicit: *Sicut & ego omnibus placeo*, 1. Cor. 10. 33. non tamen addit: *hominibus*, quia non curavit placere carnalibus. Huic simile est, quod Dominus dicit: *Quem dicunt homines esse Filium hominis?* Matt. 16. 13. Posteà verò discipulos suos ab hominum generalitate distinguens annectit: *Vos autem quem me esse dicitis?* Item Paulus Apostolus, cùm de præmio Sanctorum dixisset, quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit: *Nobis autem*, 1. Cor. 2. 10. inquit, *revelavit Deus per Spiritum suum*, se videlicet, suique consimiles ab hominum generalitate discernens. Ipsi namq; ultra homines acceperunt, ut Angeli dicantur, qui Angelicam vitam, in quantum possunt, imitantur castè vivendo ut Angeli seu castè annuntiando verbum Dei ut Angeli. Talibus placere non est hominibus placere sed Angelis. *Qui* autem *placent*, & placere affectant *hominibus*, id est, carnalibus, vel sibimetipsis vel aliis, *confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos.*

Parum est, ut dicam in futuro confundendos, imò jam *confusi sunt*, ampliùs confundendi posthac. Etenim confusionis magnam portionem hic acceperunt, *quoniam Deus sprevit eos*, id est: fecit sperni eos etiam in hac vita, plùs confundendos & spernendos in futura. Justa nimirum vicissitudo hæc est, ut quoniam spernunt Sanctos mali, & ipsi spernantur ab illis. Ita Christum *sprevit Herodes cum exercitu suo*, & Luc. 23. 11. ipse illum sprevit, quia neque loqui, nec aliqua signa coram eo facere voluit. Sic Joram Regem Israël sprevit Helisæus dicens: *Quid mihi, & tibi est? Vade ad Prophetas patris ac matris tua.* 4. Reg. 3. 13. & 14. Item: *Vivit Dominus, in cujus conspectu sto, quòd si non vultum Josaphat Regis Juda erubescerem, ne attendissem quidem te nec respexissem.* Igitur *qui hominibus placent*, & Angelis ac Deo displicent, *confusi sunt, quoniam Deus sprevit*, & sperni fecit ac facit *eos.*

Quis dabit ex Sion salutare Israël? VERS. VII.

O tu parturiens Ecclesia noli deficere inter tot

tot scandala, sed ora, & supplica Deo Christo, quem tu esse Deum credis. Atque ut vehementior sit oratio, sub interrogatione capta judicis attentionem capessendo tibi spem, certamque salutis expectationem. Sic Apostolus cùm gravissimè urgeretur molestiis tentationibus ait: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus?* (Rom. 7. 24.) Clamor istiusmodi admirationis & interrogationis est oratio fortis Jacob cum Deo luctantis. Quod verò posteà subnectit dicens: *Gratia Dei per Jesum Christum*, læta est gratulatio Israël Deum videntis, & fructum orationis percipientis. Ita & tu parturiens atque in parturitione vires pariendi non habens assiduè clama dicens: *Quis dabit ex Sion salutare Israël?* Quod penè idem est, ac si cum Apostolo dicas: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Oratio quippe fortis est pro convertendis reliquiis Israël, pro quibus orat in multis locis Scripturarum Spiritus Sanctus in Sanctis gemitibus inenarrabilibus. Unde Isaias: *Convertere Domine propter servos tuos, tribus hæreditatis tuæ.* (Isa. 63. 17.) Item Sponsa in Canticis Canticorum Sponso suo ab Israël averso dicit: *Revertere dilecte mi, revertere, similis esto capreæ, hinnuloque cervorum super montes Bethel.* (Cant. 2. 17.) Velocem petit reversionem Sponsi, quem in revertendo assimilari optat agilitati capreæ hinnulique cervorum. Et Jeremias ait: *Converte nos Domine ad te, & convertemur. Innova dies nostros sicut à principio. Sed rejiciens repulisti nos, iratus es contra nos vehementer.* (Thren. 5. 21. & 22.) Quia ergo tu Domine iratus es contra Israël, *Quis dabit salutare Israël?* Quis reducet Salvatorem ad Israël? Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo illuc, ubi inveniam *salutare Israël?* Quis me liberabit de corpore mortis hujus, in quo non possum videre Deum facie ad faciem sicut eum vidit Israël, & salva facta est anima ejus? Magna est velut mare contritio tua ô parturiens anima vel Ecclesia, quis medebitur tui? *Quis dabit tibi salutare Israël? Salutare* dico *ex Sion*, quia non est aliud nomen sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat salvos fieri præter illud *salutare*, quod conceptum de Spiritu Sancto & Maria Virgine natum est in *Sion*. Unde & *Dominus diligit portas Sion, quia homo natus est in ea, ipse fundavit eam Altissimus.* (Ps. 86. 1. & 5.) Ipse natus in *Sion* posteà recessit de illa terrena *Sion*, imò & de illa terrena portione *Sion*, id est Ecclesiæ, quæ *Sion* censetur solo nomine. *Quis ergo dabit*, vel reducet eum semel aversum, imò quis nos convertet ad illum semel aversos? Ipse namque dicit: *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos.* (Zach. 1. 3.) Quis autem nos aversos & perversos convertet? Nemo certè nisi ipse, nemo nisi gratia ipsius. Ipse ligatus est, ut solveret mundi ruentis compedes*: ipse captivus erat in prætorio Pilati, ut solvat captivitatem plebis suæ.

* Cod. complices

Ideo tu parturiens atque dolens portio Ecclesiæ, portio Spiritalium, quæ doluisti populum Christi à populo Antichristi captivatum quasi populo lingente, Amalech captivante uxores David ac filios militumque illius item uxores ac filios: tu, inquam, parturiens & dolens hactenus propter adversos casus, quibus populus Israël à populo Amalech, exercitus Christi ab exercitu Antichristi est afflictus, gaude nunc, & lætare, quia ecce Rex tuus, Rex David venit tibi citò in auxilium, & liberabit populum suum captivum, sicut in historia factum est liberante David captivitatem factam in Siceleg ab Amalech.

Tunc igitur, *cùm converterit Dominus captivitatem plebis suæ*, quæ non per ultroneam voluntatem, sed per violentam *captivitatem* comitatur Amalech, *exultabit Jacob, & lætabitur Israël*, id est, ille minor populus, cui major servit, ille simplex, & lenis frater, qui fratre piloso in venationibus occupato accepit benedictionem: Ille, inquam, *Jacob* simul & *Israël* nominatus, quia de actionis lucta usque ad contemplationis profecit suavitatem, *tunc exultabit* corpore alacri in servitio Dei, *& lætabitur* mente devota in contemplatione Sancta.

In Hebræo legitur: *Cùm reduxerit Deus captivitatem populi sui, exultabit Jacob, & lætabitur Israël.* Rectè hic locus illud respicit, quod secundùm quosdam codices habet titulus *pro Amalech*: quia tunc facta est lætitia magna fautoribus David, quando captivum populum cum prædâ magna de Amalech reduxit interemptis Amalechitis & duabus uxoribus cæterisque suis omnibus cum sospitate receptis. Nullum quippe de illis occiderant Amalechitæ, sed abduxerant eos tantùm in captivitatem. Quo facto significatur, quòd nullus electorum peribit, sed omnes liberabuntur, etiamsi ad horam corpore, non corde malos in invio comitantur. Quibus omnibus in finem liberatis erit exultatio, & lætitia magna, ita ut gaudium plenum sit illis, qui salvati fuerint de Israël. Exultationem, & lætitiam istam Jacob sive Israël hoc valde magnificat in liberatione hujus captivitatis, quòd Ægyptium puerum Amalechitæ in itinere deserunt, quem David cibo reficit, ducem sui itineris facit, Amalechitas persequitur, epulantes reperit, & funditus extinguit. In hoc enim facto mirandum spectatur supernæ gratiæ donum erga peccatores convertendos. *Quid * enim est, quòd Ægyptius Amalechitæ puer in itinere lassatur, nisi quòd amator præsentis sæculi peccati sui nigredine opertus sæpe ab eodem sæculo infirmus, despectusque relinquitur, ut cum eo nequaquam currere valeat, sed fractus adversitate torpescat? Sed hunc David invenit, quia Redemptor noster veraciter manu fortis non nunquam, quos despectos à mundi gloria reperit, in suo amore convertit: cibo pascit, quia verbi scientia reficit: ducem itineris eligit, quia suum etiam prædicatorem facit: & qui Amalechitas sequi non valuit, dux efficitur David, quia is, quem indignum mundus deseruit, non solùm conversus in sua mente Deum recipit, sed prædicando* hunc

* S. Gregorius M. Lib. V. Moral. cap. XLI.

hunc etiam usque ad aliena corda perducit. Quo A *pœnitentiam agente.* Imò & ipse Pater cœlestis *videlicet duce David Amalechitam convivantem invenit, & extinguit, quia ipsis prædicantibus Christus mundi lætitiam destruit, quos mundus habere comites despexit.*

Cùm ergo ita converterit Dominus captivitatem plebis suæ, ut per infirma hujus mundi confundat fortia, & per ignobilia & contemptibilia mundi operetur sua mirabilia in plebe sua convertenda & à captivitate Amalechitarum, diabolo vel Antichristo militantium, liberanda: non est mirum,

Luc. 15. 10. quòd *exultabit Jacob & lætabitur Israël*, quia *gaudium erit etiam Angelis Dei super uno peccatore*

epulari & gaudere suadet, præcipueque ipse gaudet, quando filius, qui perierat invenitur: qui mortuus fuerat, vivus conspicitur.

Gloria Patri hanc exultationem & lætitiam in Jacob & Israël dilatanti. *Gloria Filio* ejus, Deo vero & vivo, de quo dixit insipiens in corde suo, quòd non esset Deus: qui etiam est illud *Salutare*, de quo dicitur in Psalmo: *Quis dabit ex Sion salutare Israël? Gloria Spiritui Sancto*, qui est illa exultatio, & lætitia, quo *exultabit Jacob & lætabitur Israël.*

PSALMUS LIII.

Deus in nomine tuo salvum me fac &c. &c.

Psalmi hujus titulus est:

VERS. I. *In finem In carminibus Intellectus David.*

VERS. II. *Cùm venissent Ziphæi ad Saul, & dixissent: Nonne David absconditus est apud nos?*

Legitur in primo libro Regum, quòd cùm David fugeret à facie Saul, venit in desertum

1. Reg. 23. 19. 20. & seq. Ziph & venerunt Ziphæi ad Saul dicentes: *Ecce David latitat apud nos: Descende: nostrum est, ut tradamus eum in manus Regis.* Quod cùm audisset Saul, persecutus est in desertum Maon. *Porrò David desperabat se posse evadere à facie Saul. Itaque Saul & viri ejus in modum coronæ cingebant David & viros ejus, ut caperent eos. Et nuntius venit ad Saul dicens: Festina & veni, quoniam infuderunt se Philistiim super terram. Reversus est ergo Saul desistens persequi David, & perexit in occursum Philistinorum. Propter hoc vocaverunt locum illum petram dividentem. Ascendit ergo David*

Ib. 24. 1. *inde: & habitavit in locis tutissimis Engaddi.* Ita non profuit Ziphæis sua proditio, & David non nocuit.

Ziphæi, qui David prodiderunt Sauli, significant Judæos, qui verum David Christum morti tradiderunt. Ziphæi namque *Florentes* interpretantur, quo nomine Judæi aptè notantur, qui temporalibus bonis florere certabant, & secundùm carnem de germine stirpis nobilissimæ descendentes etiam per hoc *florentes erant*, quia

Cant. 2. 1. cognati Christi, qui *Flos campi & lilium convallium* est, fuerunt.

Item per Ziphæos, id est, *florentes*, rectè significatur totum corpus malorum, quorum gloria carnalis tanquam flos fœni ad tempus virescit & citò arescit. Inter hos latet David, id est,

Coloss. 3. 3. *mortui* mundo, quorum *vita abscondita est cum Christo in Deo.* Hos produnt *Ziphæi* furioso Regi Sauli, cùm ad mortem sive animæ sive corporis eos trahere mo-

B liuntur. Talibus namque pacem zelando æmulantur infirmi & penè moventur pedes eorum usque ad scandalum. Sed ingrediendo per fidem in Sanctuarium Dei hoc intelligunt in novissimis eorum *In finem*, secundùm quod Psalmus iste titulatus est: *In finem.* Hoc, inquam, intelligunt, quòd *tanquam fœnum velociter arescent, & quemadmodum olera herbarum citò decident. Omnis caro fœnum, & omnis gloria* Psal. 36. 2.

ejus tanquam flos fœni. Exaruit fœnum & decidit 1. Pet. 1.

flos: verbum autem Domini manet in æternum. Exo- Isaiæ 40. 6. rietur enim sol justitiæ apparens in claro fulgore suo extremo judicio, & tunc Ziphæis arefactis, & regno Saulis ac mortis omnino destructo, David, qui modò inter Ziphæos latitat, cum gloria suscipietur.

Cujus rei absconditus intellectus non patet omnibus. Attamen iste est *intellectus David*, & est,

C *in carminibus*, vel hymnis: quia hoc intelligens *David*, quòd nunc à facie Saulis *absconditus*, posthac Saule mortuo, id est, morte mortua sit in gloria ipse regnaturus, in hymnis & confessionibus benedicit Dominum. Cùmque tria legat in libro Domini, *la-* Ezech. 2.

mentationes scilicet & carmen & væ, intellectus ejus post lamentationes pœnitentiæ, quibus evaditur æternum *væ*, permaximè occupatur *in carminibus*, id est, in Psalmis & Hymnis & Canticis spiritalibus assiduisque laudibus & gratiarum actionibus etiam inter adversa juxta illud: *Benedicam Domino in omni* Psal. 33. 1.

tempore, semper laus ejus in ore meo.

Est quoque notandum, quòd licèt in modum coronæ David & viri ejus à viris Saul cincti fuissent, cum suis tamen evasit ipse David, & ascendens inde habitavit in locis tutissimis. Hoc igitur exemplo quisquis

D videt aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ, non desperet se posse evadere de manu Saul, id est, mortis sive diaboli sive Antichristi, de insidiis & fraudulentiis ac violentiis Ziphæorum, id est, *florentium*, subauditur: vitiorum, sed oret frequenter dicens: *Deus in nomine tuo salvum me fac.* Sic à nominis Domini assidua vel continua invocatione minimè cesset, donec liberatus de corpore mortis hujus habitet in locis tutissimis Engaddi, quod interpretatur: *Fons hœdi*, quo nomine significatur vel gratia remissionis peccatorum, quæ data in fonte Baptismatis facit agnos ex hœdis, vel fons lacrymarum, quo post Baptismum coinquinatis, & inter hœdos, qui ad sinistram statuendi sunt,

sunt, computatis redditur denuo gratia remissionis peccatorum, ut redeant ad greges agnorum. Talibus de tali fonte ascendentibus convenit illud, quod ad Sponsam dicit Sponsus: [Cant. 4.] *Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascendunt de lavacro omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est inter eas.* David ergo, & viri ejus habitant in locis tutissimis Engaddi, dum aut servant post Baptismum veram innocentiam, vel si eam perdiderint, amarè flendo ut Petrus, [Matth. 26. Psal. 50. Luc. 7.] *miserere mei Deus* canendo ut David, lacrymis pedes Domini rigando ut Maria, student illam recuperare per veram pœnitentiam. Quisquis non est aut verè innocens aut verè pœnitens, non habitat in locis tutissimis Engaddi. Ad hæc loca tutissima studiosè tendentibus quasi celevsma sonorum & jucundum frequentanda est invocatio nominis Dei.

Dicat ergo unusquisque talium: *Deus in nomine tuo salvum me fac.* Prima hujus Psalmi parte David pauper latens inter Ziphæos, inter divites florentes orat nunc judicari & discerni ab eis per dissimilitudinem vitæ, ac posteà plenè liberari ultimo examine. Secunda, quid sibi, & Ziphæi eveniat ostendit ibi: *Ecce enim Deus adjuvat me.* Tertia in hymnis vel carminibus Deum laudat ibi: *Voluntariè sacrificabo tibi.* Incipit ergo ab oratione dicens:

[VERS. III.] **Deus** Pater, ***in nomine tuo,*** id est, in Filio tuo, per quem tu nominatus & inclytus haberis in mundo, sicut ipse ait: [Joan. 17.] *Ego te clarificavi super terram,* in eo scilicet quia *manifestavi nomen tuum hominibus: Deus* Pater, cujus nomen solummodo in Judæa notum, nunc toti mundo innotuit per Filium tuum, tu ***in nomine tuo salvum me fac.*** Oleum effusum nomen tuum priùs in angustia Judææ clausum, jam sufficit ad sanandum vulneratum illum, qui descendebat ab [Luca 7.] Jerusalem in Jericho. Ego David, ego pœnitens, ego pauper inter divites florentes absconditus, neque divitiis neque virtutibus famosus aut floridus: Ego vulneratus à latronibus, qui plagis impositis abierunt me semivivo relicto, ad te, Deus meus, clamo & dico: *Deus,* qui ex eo, quòd Deus es, omnia scis, omnia potes, tu *in nomine tuo salvum me fac.* Quamdiu fuit nomen tuum quasi oleum inclusum, quamdiu Verbum tuum necdum incarnatum, languidus iste mundus ignorabat, licèt in quinque porticibus nonnulla portio languoris ejus proderetur, non erat, qui languido triginta & octo in infirmitate habenti diceret: [Marci 2.] *Surge tolle grabatum tuum, & ambula.* Nunc autem: *Quia viderunt oculi* mei David per Prophetiam, vel mei pauperis per evidentiam rebus completam [Luca 2.] *salutare tuum, quod parasti* ante faciem omnium populorum, quia *nomen tuum,* id est, Filius tuus hominum Salvator toti mundo innotuit, in eodem Filio tuo, *in* eodem *nomine tuo,* in eodem salutari tuo *salvum me fac,* eo modo, quo totum hominem sanum facis in Sabbatho, etiam illum, qui triginta & octo annos habet in infirmitate, dum neque præsens vita, cujus robur usque ad annos triginta proficit, neque futura vita, cujus tota spes in octava resurrectionis & octo beatudinibus existit, sana vel fortis invenitur.

Talis ego sum, qui & secundùm præsentis vitæ statum langueo & marceo inter Ziphæos fortes & *florentes* atque virtutibus bonisque moribus carens languidam spem futuræ beatitudinis habeo. Sicut enim pauperes Spiritu, mites, lugentes, esurientes justitiam, misericordes, mundicordes, pacifici, persecutionem pro justitia patientes rectè habent robustam spem sibi promissarum octo beatitudinum: [Matth. 5.] sic è contrario languida spes est ipsarum beatitudinum, ubi languida est custodia prædictarum virtutum, & nulla prorsus ibi spes beatitudinum est vel esse potest, ubi regnant vitia virtutibus istis contraria. Est enim spes fiducia futuræ beatitudinis concepta de veritate promissoris, qui hanc promittit bonis meritis. Ergo non spes est sed præsumptio confidere in Domino sine virtutum exercitio. Est autem spes tunc sana & robusta, quando mens viget ex virtutum scientia, quibus beatitudo est promissa. Quia verò languidus ego in carne simul & mente triginta octo annos habeo in infirmitate, neque in præsenti vita cum Ziphæis florens, neque de bona conscientia futuram gloriam sperans, in qua *justus ut palma florebit,* clamo ego languidus & [Psal. 91. 15.] dico: *Deus in nomine tuo salvum me fac,* ut salvatus est languidus, cui dictum est: *Tolle grabatum tuum, & ambula.*

Aliter: *In nomine tuo,* id est, in Filio tuo *salvum me fac,* ut videlicet sim in ipso membrum ejus validum & sanum. Vel *salvum me fac in nomine tuo,* ut tuum nomen, tua gloria per meam salutem clarificetur inter Ziphæos tuæ gloriæ ignaros & suæ gloriæ avidos. *Salvum me fac in nomine tuo,* hoc est, in Filio tuo. ***Et in virtute tua,*** id est, in Spiritu Sancto qui est virtus Altissimi, libera vel ***judica me.*** Libera me dando mihi non *spiritum servitutis iterum in timore,* sed Spiritum Sanctum in libertate. [2. Cor. 3.] *Ubi enim Spiritus Domini, ibi libertas.* Item: *Quòd si Spiritu ducimini, non estis sub lege. Qui enim Spiritu Dei aguntur, hi filii* [Rom. 8.] *Dei sunt,* ac proinde liberi, quos jam non dicis tu servos tuos, sed amicos, utpote indutos virtute ex alto. *In* hac *virtute tua libera me,* ut per spiritum tuum liberatus à peccato, servus autem factus tibi Deo, nunc habeam fructum in sanctificatione, finem verò vitam æternam, tam liber nunc à peccato, quàm liber fui priùs à justitia. Cùm enim servus essem peccati, liber fui justitiæ: nunc verò liberatus à peccato tibi soli servire opto, cui servire est regnare, cujus esse famulum superexcellit omnem gloriam, seu florem Ziphæorum in hoc mundo florentium.

Quidam codices habent *judica me,* quidam *libera me.* Sed Hebraica veritas habet: *In fortitudine tua ulciscere me.* Idem est in sensu. Nam quem Deus judicat, id est, discernit, à Ziphæis hunc liberat: quemque liberat, hunc *ulciscitur,* ea videlicet ultione, qua ipse Deus ultionum Dominus liberè agit reddendo retributionem superbis vel dæmonibus eos condemnando, vel hominibus eos emendando, vel si omnino sunt inemendabiles, etiam ipsos

condemnando. Reddit quoque ultionem sive retributionem vitiis annihilando ea, sicut ipsa, in quantum prævalent, annihilant omnia bona.

Aliter: ***Deus***, Fili Dei, qui Salvator nominaris, quique salutare Israël in præcedenti Psalmo invocaris, tu ***in nomine tuo salvum me fac, & in virtute tua judica me***, quia si in tuo nomine, quod prædicatum est mundo, salvatus fuero, non timebo judicari in virtute futuri judicii. Ut me salvares, venisti parvulus & infirmus portando scilicet infirmitates nostras. Verè namque languores nostros tulisti, & iniquitates nostras portasti factus infirmis infirmus. Ut autem judices me omnesque homines venturus es ***in virtute tua*** cum potestate magna & majestate. Præoccupans ergo faciem tuam in confessione confiteor me non posse videre inreverberato aspectu B te solem justitiæ tunc fulgentem ***in virtute tua***, nisi modò, cùm tempus miserendi est, me salves ***in nomine tuo***. Ideo dico: ***Deus in nomine tuo salvum me fac***, antequam discutias me, ac posteà, cùm sanatus fuero, cùm sanos oculos habuero, tunc ***judica me in virtute tua.*** Sic enim judicandi erunt homines ***in virtute tua***, sicut pulli aquilarum judicantur ***in virtute*** solis hujus lucentis ***in virtute*** sua. Ferunt Physici, quod aquila sic pullos suos examinet, ut, qui ex eis inreverberata oculorum acie solem ***in virtute*** sua lucentem aspexerit, hunc velut proprium suum recognoscens fovet ac nutrit: qui autem à radiis ejus claritatem lucis ferre non valens oculos avertit, hunc projicit quasi adulterinum. Et tu Salvator habes faciem quasi aquilæ volantis, filiosque seu C pullos suos dijudicantis in ultimo examine, atque tunc lucebis tu splendor Paternæ gloriæ ***in virtute tua.*** Præcedunt verò hanc faciem tuam tres aliæ facies operantes salutem in medio terræ. Facies hominis, bovis & leonis, in quibus tribus faciebus cognoscitur hoc ***nomen*** tuum, quod est Jesus, dum tu factus homo nos visitasti, bos immolatus propter delicta nostra, leo resurrexisti propter justificationem nostram. Sic ergo visitati & ablutis peccatis justificati faciem tuam aquilinam videbunt securi. In qua facie tu apparebis tunc non Salvator sed Judex. Unde cùm velut aquila in altum ascendisti videntibus Apostolis, electis pullis tuis, ***ecce duo viri astiterunt juxta illos in vestibus albis, qui & dixerunt: Sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum.*** *Act. 1. 10. & 11.* Quia ergo D venturus es ut ***aquila provocans ad volandum pullos suos & super eos volitans***, *Deut. 32. 11.* quibus & dices: ***Venite Benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est.*** *Matt. 25.* Et item adulterinis pullis: ***Ite maledicti in ignem æternum***, quæ vox Domini in virtute, vox Domini in magnificentia tantæ fortitudinis tunc erit, ut nullus contra eam stare possit, quia ***ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.***

Priusquam sic me ***judices in virtute tua, salva me in nomine tuo***, quo diceris homo, bos, leo, visitando me hominem tu homo in ægritudinis lecto, expiando tu bos victimalis ab iniquitatis lepra, justificando virtutibus collatis tu leo, Rex justitiæ, Domine virtutum, Rex gloriæ. Posteà, A quando placet Majestati tuæ, ***in virtute tua judica me*** sicut aquila pullum suum, ***judica me in virtute tua*** Sol justitiæ, quia spero me posse videre faciem tuam ***in virtute***, si nunc virtus de te procedat ad me sanandum, sicut legeris dixisse, quando mulier tacta fimbria tua sanata est: ***Tetigit me aliquis, ego enim novi virtutem de me exisse***, *Matth. 9.* tu dixisti. Cui etiam Sanctus Evangelista perhibet testimonium, quia ***virtus*** de te ***exibat, & sanabat omnes.*** *Luca 6.* Hoc est ô Salvator, quod peto, ut virtus nunc de te ad sanandum exeat, & postquam sanaverit me omnesque languidos tua ope indigos, tunc demum virtus pridem salvatrix, fiat salvatorum dijudicatrix, etiam localiter & corporaliter separando in extremo judicio pridem spiritaliter* separatos oc- ** f. specialiter* B culto. Nam & hoc ipsum occultum judicium, quod nunc agitur, peto dicens: ***In virtute tua judica me.***

Ziphæi, ***florentes*** scilicet in hoc mundo, habent aliquando speciem pietatis, virtutem verò ejus abnegando in solis vacuæ speciei floribus gloriantur, dum pro sanctitatis licèt falso, nomine honorantur. Hi sunt, qui se discernunt ab hominibus dilatando philacteria & magnificando fimbrias. Ego autem peto discerni ab his florentibus vel etiam in flore divitiarum gloriantibus ***in sola virtute tua***: ideo dico: ***In virtute tua judica***, hoc est, discerne ***me*** à sic florentibus, ut sicut illi gloriantur in ostentatione virtutum, quas non habent, seu divitiarum, quas habent; sic ego libenter glorier in infirmitatibus meis, C ut inhabitet in me virtus tua, de qua mihi sit non vana sive inanis gloria per jactantiam, sed gloria constans per bonam conscientiam ut illis, quibus dicitur: ***Gloriamini omnes recti corde***: *Psal. 31.* qui & dicunt: ***Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ.*** *2. Cor. 1.* Unde autem rectè gloriantur orthodoxi, id est rectè gloriosi, nisi de virtute tua inhabitante in se? Quocontra Ziphæi gloriantur de virtute sua vel sicut ille Pharisæus, qui orans in templo sprevit publicanum computando flores, ut putabat virtutum, *Luca 18.* vel sicut ille dives, qui epulabatur cottidie splendidè vestitus purpura & bysso, florido indumento: *Idem 16.* sed quia tua virtute carentes, & de sua virtute gloriantes humilias, uterque illorum reprobatus est non habens virtutem tuam.

D Occurrit hoc loco tripartita divisio florentium. Florent namque aliqui ostentationibus virtutum ut ille Pharisæus: & florent aliqui affluentibus divitiis, ut ille dives purpuratus & splendidè convivans. Inter hos medii sunt, qui ut palma florebunt non hìc, sed in domo Domini. Medios proin istos dixerim, quia latitant inter eos destituti floribus in hoc mundo, quibus & dicit Apostolus: ***Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo.*** *Coloss. 3. 3.* Mortui, inquit, estis, unde & in planctu, sive in cantu suo familiare habent ita dicere: ***Media vita in morte sumus, quem quærimus adjutorem, nisi te Domine &c.*** Alii suæ sanctitatis nimietate florent facti notabiles & honorabiles in conspectu hominum. Alii verò suæ dissolutionis nimietate, dum epulantur cottidie splendidè,

ſplendidè, florent & ſplendent in hujus mundi gloria. Nos milites David cavendo utramque nimietatem vita media vivimus, & ſumus inter iſtos & illos florentes quaſi mortui, quia *vita noſtra*, ut ait Apoſtolus, *abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Cùm autem Chriſtus apparuerit vita noſtra tunc & nos apparebimus cum ipſo in gloria.* Quem ergo rectè *quærimus adjutorem, niſi te Domine, qui peccatis noſtris juſtè iraſceris Sancte DEUS, Sancte fortis, Sancte & miſericors Salvator amaræ morti ne tradas nos.* Amara mors eſſet, ſi nos miſerabiliores omnibus hominibus in hoc efficeremur, ut ſicut hic præſenti gloriâ, ita & tunc manſura gloria privaremur. Unde Apoſtolus: *Si in hac vita tantùm ſperantes ſumus, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus.* Erimus enim velut arbores autumnales eradicatæ bis mortuæ, ſi neque in frondibus per gloriam præſentem floremus, neque in radice, ubi vita noſtra cum Chriſto abſcondita eſſe debet, virtutum virore vigemus. Vivat nunc radix noſtra, ne proveniat nobis amara mors, cujus amaritudinem nulla ſaltem præſentis jucunditatis temperet lætitia. Mors iſta nimis amara eſt, quæ à miſeria præſenti ad æternam durus tranſitus eſt. Sancte Deus, Sancte fortis, Sancte & miſericors Salvator, huic amaræ morti ne tradas nos. Fac potiùs, ut in charitate radicati, & in humilitate fundati vivamus intus coram te, licèt ſine frondium forinſeco flore.

Loco citato. — *1. Cor. 15.*

Non tamen recuſamus omnem florem, ſed florem ſplendidum, qualem in fœno videmus, & florem album vel roſeum, qualem in ſpina cernimus. Nam & divitem ſplendidè veſtitum & epulantem cottidie ſplendidè rectè fœno florido comparamus, & Phariſæum gloriantem ſpinæ, flores invidos, amaros autem fructus habenti aſſimilamus. Neque enim de ſpinis hujuſmodi colligunt ficus, de rubo tali vindemiant uvas. Eſt aliud genus florentium, flores obſcuros & fructus bonos facientium ſicut vitis & ſpica & palma. Hujusmodi flores, quia fructus parturiunt, nec tamen ſplendidi ſunt, peto Domine, ut in me facias germinare ſufficienter. Nolo flores nimiùm ſplendidos & infructuoſos.

Nempe ille Phariſæus multis, ut putabat, virtutum floribus venuſtatis aſcendit in templum, ut oraret, ſed non habuit humilitatem, quæ tua virtus eſt, quam valde commendas ubi dicis: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde.* Ille quoque dives non intelligens marceſcere ſe in itineribus ſuis, divitiis affluentibus tanquam floribus ornatum ſe gloriatur. Sed non habuit erga pauperem Lazarum charitatem, quæ tua virtus eſt, quam præcipuè commendas ubi dicis: *Hæc mando vobis, ut diligatis invicem.* Item: *In hoc cognoſcent omnes, quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad invicem.* Item: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem.* Item: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem.* Atque ut hanc ipſam dilectionem intelligas ipſius Chriſti propriam virtutem, addidit: *Sicut dilexi vos.* Nam qui aliter ſe invicem diligunt, quàm illius documenta & exempla monſtrant, illorum dilectio vitium eſt non virtus.

Matth. 11. — *Joan. 15.* — *Joan. 13. 35.* — *Joan. 15. 12.* — *Joan. 13. 34.*

Ergo Domine virtutum Rex gloriæ *in virtute tua judica me* diſcernendo à Ziphæis. Non quæro flores abſque fructu, ſed virtutes in fructu. Non quæro flores nimiùm fulgidos & infructuoſos, quales habet ſpina & zizanium; ſed quæro flores fulgore ac nitore carentes & fructus parturientes. Vis noſſe flores, qui fructus bonos parturiunt? Audi Magiſtrum virtutum flores fulgidos Ziphæorum reprobantem, & flores obſcuros vinearum laudantem: *Cùm*, inquit, *facis eleemoſynam, noli tuba canere* ſicut hypocritæ. Item: *Cùm jejunatis nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes, exterminant enim facies ſuas, ut appareant hominibus jejunantes. Omnia enim opera ſua faciunt, ut videantur ab hominibus.* Ecce flores nimiùm fulgidi & inſœcundi, quos in te ô David, ô pœnitens, ô Chriſtiane Chriſtus non requirit. Idcirco tibi dicit: *Tu autem cùm facis eleemoſynam neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua.* Cùm jejunaveris *unge caput tuum oleo, ne videaris hominibus jejunans. Cùm oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora Patrem tuum.* In eleemoſyna tali uſus divitiarum: in jejunio tali contemptus divitiarum: in oratione tali deſiderium æternarum divitiarum quaſi flores boni commendantur. Appetitus verò & amor temporalium divitiarum flores vani & tranſitorii ſunt, uſus & contemptus earum fructus, & virtus manens computatur.

Matth. 6. 2. & 16. — *Ibid. 3. & 17.* — *Ibid. 6.*

Hujus virtutis conſcius ſibi Paulus Apoſtolus dicit: *Scio abundare, & penuriam pati, ſcio ſatiari, ſcio eſurire.* Atque ut hæc ſcire ac poſſe non de humana ſed de Divina virtute illi ſcias fuiſſe, ait: *Omnia poſſum in eo, qui me confortat.* Ubi virtus hæc abundat, non obeſt homini, ſi flores divitiarum perdat, quia virtus ipſa Divina in ſemetipſa conſtat, ſicut de Beato Job legimus, cujus patuit virtus non ſolùm cùm divitiarum flores habendo magnus & coram Deo laudandus extitit, ſed etiam cùm eiſdem floribus decidentibus major in eo virtus enituit, qua non ſolùm abundare, ſed etiam penuriam & miſeriam pati ſcivit & potuit in eo, cujus illum virtus ad utrumque confortavit atque à cæteris divitibus florentibus ita ſeparavit, ut non eſſet ei ſimilis in terra, cujus virtus virtuti ejus eſſet comparanda. Unde ſignanter quaſi à virtute *vir* nominatur, & vir, non qualiscunque, ſed *vir ſimplex & rectus ac timens Deum & recedens à malo*, ac retinens innocentiam etiam inter adverſa, quando nec proſperis alludentibus, nec adverſis irritantibus imminuta ſed magis ac magis aucta eſt virtus ipſius. Verè non erat ei ſimilis in terra inter homines, videlicet radicatos & florentes in terra, quorum peſſimi fuerunt Judæi, qui amantes caduca, & terrena atque in his florentes Chriſtum verum Job deriſerunt, ſicut ipſe ait: *Nunc autem derident me juniores tempore, quorum virtus manuum erat mihi pro nihilo.* Igitur ne virtus quoque manuum mearum ſit pro nihilo, tu Domine Deus virtutum converte me, atque *in virtute tua judica me*, ut virtus tua manens in me ab his diſcernat me, quorum virtus manuum eſt pro nihilo, etiamſi flos eorum videatur pro magno. Flos eorum decidet, flos verò meus in terra marcidus, in atriis domûs Domini virens permaneat. Dixi: *Deus in nomine*

Philip. 4. — *Job 1. 1.* — *Job 30.*

tuo salvum me fac, & in virtute tua judica me. Repeto iterum nomen potentiæ, ac dico:

VERS. IV. *Deus exaudi orationem meam,* qua peto à te non flores Ziphæorum, sed virtutem tuam. Et non solùm tacitam cordis exaudi orationem, sed etiam *verba oris mei auribus percipe.* *Percipe* auribus, scilicet clementiæ ac potentiæ, ut videlicet clementer ac potenter salves me. Tu percipe verba mea: quia etsi Ziphæi audiunt ea, non tamen intelligunt, qui non nisi temporalia norunt. Hoc autem ideo rogo:

VERS. V. *Quoniam alieni insurrexerunt in me.* *Alieni* scilicet non genere sed affectione. Ziph erat vicus Syriæ pertinens ad tribum Juda, unde ortus est Rex *David.* Ergo non *alieni* civitate vel tribu, sed *florentes, & fortes,* qui me *David* prodiderunt *Sauli*, vel me verum *David* Christum prodiderunt morti, vel me *David* pœnitentem Christianum prodiderunt peccato, ipsi *quæsierunt animam meam,* non corpus interimere. Novo modo volunt prodere Sanctos Ziphæi, cùm eos ad hoc provocant, ut in pacis suæ zelo & temporalium spe illos corrumpant. Et hoc facientes *non proposuerunt Deum ante conspectum suum,* putantes Deum nescire, vel non curare, quod agunt. Diapsalma hìc interponitur.

VERS. VI. *Ecce enim Deus adjuvat me,* non extra in flore, sed intus, ubi gloria nostra est testimonium conscientiæ, quod ipsi tamen nesciunt, inter quos lateo, qui, ut dictum est, non proponunt Deum ante conspectum suum, quem si ante oculos ponerent, utique viderent, quòd *Deus adjuvat me*, ut ea, quæ ipsi Ziphæi moliuntur contra me, sustineam patienter & fortiter. Nam etsi corporis virtus deficit, tamen *Deus susceptor est animæ meæ.* Ipsi multa mala vertunt super me, sed tu

VERS. VII. *Averte* à me *mala* super ipsos, ut sicut ipsi vitam meam bonam quærunt extinguere: sic mala eorum vita extinguatur, & flore suo spoliati non superbiant ultra. Et quia ipsi gloriantur in florum suorum cassa vanitate, tu *in veritate tua disperde illos,* quia melius est illis castigari veris pœnis, quàm deliciari in falsis & fallacibus bonis. *Disperde illos in virtute tua*, quos tolerasti in infirmitate tua.

Aliter: *Averte mala inimicis meis,* ut nihil mali sustineant manentes in vanitate, sed venientes ad veritatem in ipsa veritate dispergantur à pristina intentione. *Disperde illos in veritate tua*, quos tolerasti in vanitate sua. *Disperde*, id est: diversis modis perde *illos.* Nam sunt inter eos quidam convertibiles ut Saulus, qui tactus flagello Divino statim dixit: *Domine quid me vis facere?* Cùmque diceretur illi, quid esset ei faciendum, festinanter obedivit, & qui Act. 9.
erat Doctor legis, factus est discipulus, non cujusquam magni Apostoli, sed Ananiæ discipuli Apostolorum. Tales tam facilè convertibiles ita perde, ut perdisti Saulum, faciens inde Paulum. Sunt item, qui adhuc faciliùs convertuntur, quia sine flagello Divino aliqua revelatione commoniti libenter acquiescunt veritati, ut Cornelius Centurio, qui commonitus oraculo Angelico à ritu gentilitatis confestim recessit & venit ad cultum Christianæ religionis. Hos ita perde, ut perdidisti in illo hominem paganum faciens inde hominem Christianum. Sunt etiam, qui nulla penitus vel castigatione vel admonitione acquiescunt veritati ut Judas traditor. Hos, ne diutiùs & ultra, quàm expedit, vexent Ecclesiam, sic perde, ut Judam perdidisti. Propterea dico: *Disperde illos*, quia dispariter & dissimiliter sunt perdendi, non inquantum sunt homines proximi mei, sed in quantum sunt hostes proditores inimici mei Ziphæi. *Disperde* igitur *illos* diversis modis. Quos illos? Inimicos scilicet, ut desinat esse inimici, & fiant amici mei *in veritate*, quem oderunt pro veritate. *Disperde illos* non à veritate, sed *in veritate*, ut desinant esse veritatis adversarii, & sint in veritate veritatis tuæ amici. Quòd si nullatenus acquiescere volunt veritati, ut sint ejus amici, qui sunt inimici, sic *disperde illos in veritate tua*, ut licèt sint inimici, sic sint, quasi non sint, ut videlicet nocere non possint. Huic simile est, quod alibi dicitur: *Pereant peccatores à facie Dei.* Item: *Deficiant peccatores à terra & iniqui, ita, ut non sint*, subauditur: peccatores & iniqui. Sint homines, & non sint iniqui, sicut in parabolis dicitur: *Verte impios, & non erunt.*

Act. 10. Psal. 67. Psal. 103. Prov. 12.

Ego autem in nomine tuo salvatus, & in virtute tua liberatus vel judicatus, à Ziphæis discretus tam pro mea salute, quàm pro inimicorum conversione *Voluntariè sacrificabo tibi* VERS. VIII. non in sanguinibus hircorum aut vitulorum, sed *in carminibus* hymnorum, Psalmorum Canticorumque spiritualium, in quibus *confitebor nomini tuo, quoniam bonum est.* *Confitebor nomini tuo*, id est: Laudabo nomen tuum *voluntariè*, id est: dilectione gratuita & ultronea: non qropter flores Ziphæorum consequendos, sed propter ipsius *nominis tui* bonitatem, *quoniam bonum est* ipsum *nomen tuum.* Qui enim propter aliud laudat *nomen tuum*, non gratìs hoc facit, sed ex necessitate atque appetitu alicujus rei, quam si haberet, non laudaret. Ego autem juxta Psalmi hujus titulum *in carminibus* vel hymnis laudabo *nomen tuum*, de quo in principio Psalmi dixi: *Deus in nomine tuo salvum me fac*: & laudabo non propter meam necessitatem solummodo, sed multò magis propter sui bonitatem, *quoniam bonum est* ipsum *nomen tuum*, quod ex hoc intellexi, & gustavi,

Quoniam ex omni tribulatione VERS. IX. *eripuisti me,* quæ tribulatio ad hoc data est, ut invocarem te, ac tu me liberares,

& ego

& ego liberatus *in carminibus* honorificarem te.
Ps. 49. 15. Alibi namque dicis: *Invoca me in die tribulationis: eruam te, & honorificabis me.* Sic ego David, ego quivis pauper inter Ziphæos desolatus, & ad modum coronæ ab inimicis undique cinctus, in tribulatione mea invocavi te dicens: *Deus in nomine tuo salvum me fac* &c. Tu verò invocatus à me in *tribulatione* mea, *ex omni tribulatione* eripuisti me, ut ex ipsa ereptione mea intelligerem, *bonum esse nomen tuum*, quod fortasse minùs intelligerem, si tribulatus non fuissem, neque *in tribulatione* te invocassem. Nunc autem rerum edoctus experimento benè intelligo *nomen tuum, quoniam bonum est*, & benè mihi sapit ejus dulcedo, quoniam propter illud & per illud *ex omni tribulatione eripuisti me* statuendo in locis tutissimis Engaddi, de quibus in Titulo suprà dictum est.

Ideo *super inimicos meos despexit oculus meus.* Inimici mei Ziphæi pridem super me fuerunt, quando me Sauli prodiderunt. Sed quia de medio eorum liberatus in locis tutissimis Engaddi maneo, nunc tanquam de alto *super inimicos despexit oculus meus*, despectui habens omnes flores Ziphæorum in carnis virore
1. Pet. 1. 24. gloriantium nimis vanè, quoniam *omnis caro fœ-*
Matth. 6. 30. *num, & omnis gloria ejus tanquam flos fœni. Si autem fœnum, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur*, florem suum, quò nunc vestitur, plusquam Salomon in omnia gloria sua, tam citò perdet, ut nonnisi hodie, hoc est, in præsenti, & momentaneo tempore sit: quis non facilè perpendat esse despiciendum, quod quantumlibet sit formosum, non potest esse diuturnum? Ideo *super inimicos meos despexit oculus meus:* quia nisi conversi fuerint, & ex inimicis amici fiant, fœnum carnis eorum breviter hodie florebit, & cras, id est, in sempiterno futuro, in clibano infernali ardebit.

Potest hic Psalmus totus in persona Christi convenienter legi, ut dicat ipse in die tribulationis suæ imminente sibi Passione inter *Ziphæos*, id est, Judæos in carnis gloria floridos: *DEUS* Pater *salvum me fac in nomine tuo* glorificando missum: quia ego veni in nomine tuo, & non susceperunt me *Ziphai*. Alius posthac veniet in nomine suo, illum suscipient, qui me nunc *Sauli*, id est, morti tradent. Tu ergo Pater, in cujus nomine veni ego, *salvum me fac in* eodem *nomine tuo* à morte suscitando, non sicut quemlibet mortuum, sed sicut unicum filium tuum tecum regnaturum & super solium David sessurum, velint, nolint inimici mei *Ziphai*. Ipsi me cæteris mortuis connumerant & commiscent in infirmitate mea humana, sed tu me *judica*, id est, discerne ab illis *in virtute tua*, ostendens scilicet per meam Resurrectionem & Ascensionem, quòd ego sum Filius tuus, virtus tua, sapientia tua æquè omnipotens, ut tu Pater omnipotens. *Deus exaudi orationem meam.* Tu, qui Pater meus es, in cujus nomine veni ego Filius, tu idem quoque Deus meus es, quia homo sum Virginis Filius, & ego, qui tanquam Deus orationes fidelium exaudio, tanquam homo pro ipsis oravi & interpello. Ideo dico: *Deus exaudi*
A *orationem meam*, quam in monte Oliveti pro meis fudi prolixiùs orando, & sanguineum sudorem fundendo.

Auribus percipe verba oris mei pro his, quos dedisti mihi de mundo, *quoniam* Judæi sive Ziphæi secundùm carnem proximi, sed affectione *alieni* facti *insurrexerunt adversum me*, ut me perderent, *& ipsi fortes* falsa fortitudine, ut phrenetici adversantes mihi medico *quæsierunt animam meam* vel in suæ perversitatis consensum trahere vel tollere à me. Attamen solus ego potestatem habens pro meo velle ponendi animam meam, & iterum sumendi eam, per hanc ipsam potestatem satis ostendi me Deum esse potenter moriendo, & potenter à morte resurgendo. Sed illi *non proposuerunt Deum ante conspectum suum.* non proposuerunt ante con-
B spectum suum flagellatum & occisum me hominem, sic habere Divinitatem, ut credendus essem Deus: noluerunt intelligere super egenum & pauperem. Hoc namque libenter intellexerunt, quòd essem egenus & pauper: supra vel ultra hoc noluerunt intelligere aliquid de mea Divinitate, sed puniendum censuerunt me quasi testem falsum, Dei blasphemum, eò quòd dixerim, Filium Dei vel Deum esse me.

Quòd si hoc dicendo falsus testis fuissem, aut blasphemus in Deum, non haberem utique adjutorem Deum, sicut nullus unquam blasphemus legitur à Deo adjutus: Verbi gratia Pharao se DEO parificavit & opposuit volens contra ipsum tenere ipsius populum. Sed illo merso cum suo populo & evadente populo Dei, rectè in laudibus Dei cane-
C batur: *Quis similis tui in fortibus Domine, quis simi-* Exod. 15.
lis tui? Magnificus in sanctitate, terribilis atque laudabilis, & faciens mirabilia. Quæ? Ista videlicet: Extendisti manum tuam contra Pharaonem blasphemum & satellites ejus, & devoravit eos terra.
Item Nabuchodonosor blasphemus falsò arrogan- Dan. 4.
do sibi celsitudinem Divinam projectus est ex hominibus, & fœnum quasi bos comedit, donec cognosceret Altissimum dominantem in regno hominum. Longum est enarrare Dei blasphematores ab ipso Deo confutatos & humiliatos.

Et ego itaque si Deum vel Dei Filium dicendo me, falsus aut blasphemus fuissem, similiter à Deo derelictus ipsum Deum non habuissem vel haberem in omnibus, quæ volui & volo, adjutorem, sicut habui semper & nunc habeo. *Ecce enim Deus*
D *adjuvat me, & Dominus susceptor est animæ meæ*, cujus in manus commendavi Spiritum sive animam meam in cruce. Ecce nunc adjuvat me reddendo animam sibi commendatam, ut à morte suscitatus & ad dexteram ipsius exaltatus regnem sicut ipse Deus Pater meus. Unde nunc etiam, cùm infirmata est virtus mea in manibus inimicorum meorum, quasi rex inter ipsos dijudico alios addicens morti æternæ, alios reservans indulgentiæ. Dico enim: *Averte mala inimicis meis, & in veritate tua disperde illos*, ut & malos malè perdas obstinatos in malitia damnando, & eos, qui nesciunt, quid faciant, ad pœnitentiam conservando. Nam pro his in cruce orans æquè, ut pro aliis, quos dedisti mihi, *voluntariè sacrificabo tibi* spontaneum Passionis & Mortis holocaustum. Pro talibus quoque in Sacerdotibus meis *voluntariè sacrificabo tibi*, ut nemo ex hominibus pereat, nisi mali malè perdendi, quos

Luc. 17. & in oratione mea excepi dicens: *Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi de mundo.* His ergo salvatis in eis ipsis *confitebor nomini tuo* faciens eos laudatores nominis tui, *quoniam bonum est*, non inter omnia bona, sed super omnia bona ipsum nomen tuum, vel *quoniam bonum est* confiteri nomini tuo bono. Quod exinde patet, *quoniam* in me ac per me meos *eripuisti*, id est, absque dubio eripies *ex omnibus tribulationibus*: *& ideo super inimicos meos* Ziphæos *despexit oculus meus.*

Gloria Patri DEO, cui dicitur: *DEUS in nomine tuo salvum me fac. Gloria Filio*, qui venit in nomine Patris. *Gloria Spiritui Sancto* illi DEI virtuti, de qua dicitur DEO: *Et in virtute tua libera, vel judica me.* Amen.

PSALMUS LIV.

Exaudi DEUS orationem meam, & ne despexeris deprecationem meam &c.

Psalmus iste oratio est capitis nostri agentis de præsenti Judæorum repulsa & de damnatione illorum æterna & de assumptione gentium & de securitate fidelium in æternum. Inscribitur autem sic:

VERS. I. *In finem, in carminibus intellectus ipsi David.*

Et est sensus: *Intellectus* hujus Psalmi est attribuendus vero David, id est, Christo perseveranti *in finem* vel consummationem obedientiæ suæ. Et hoc *in carminibus*, id est, in jucunditate. Maxime autem informat ad spem, quod ex parte boni certatoris dicitur: *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo & requiescam* &c. usque ad finem ubi dicitur: *Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos: ego autem sperabo in te Domine.* Ideo autem dicitur in Titulo: *In carminibus*, quia spe gaudentes delectat in carminibus laudare Deum. Dicitur etiam *Intellectus David*, quia magnus David, id est, integer Christus, caput & corpus hic loquitur, cujus membra monentur intelligere, in quo vel quanto sint malo. Quod cùm intellexerint, rectè in hymnis vel carminibus laudant Deum non solùm consolantem lætis & prosperis, verùm etiam castigantem & disciplinantem duris & adversis.

Quia verò spes velut mola superior inutilis est absque timore, quæ est mola inferior, homo justus & timoratus, verbi gratia Petrus adhuc pusillanimis, in tempestate fluctuans, hic inducitur plangens mala hujus sæculi, qui cùm aliis prodesse non possit, deliberat se à tot scandalis, ne sibi noceant, separare. In cujus rei figura David, cùm eum Saul persequeretur & cives sui, pro molestiis eorum sæpe fugit in solitudinem in montibus & speluncis, & in cavernis terræ latitando, unde & dicit: *Ecce elongavi fugiens & mansi in solitudine.* Hoc nemo facit, ut solitudinem villis & civitatibus præferat nisi qui intelligit hanc regionem umbræ mortis, in qua sumus, non esse locum gaudii sed mœroris.

Per totum verò Psalmum integra proprietas formæ servilis in Christo describitur, in quo nobis datur exemplum patientiæ simul & humilitatis, quoniam & ipse humiliter sentiendo & patientiam tenendo, cùm lapidare vellent eum Judæi, fugit in solitudinem, & ibi morabatur cum discipulis suis. Ibi expectabat eum, B qui salvum se fecit à pusillanimitate spiritûs & tempestate. Namque cùm ibi esset, ut ait Joannes, in civitate, quæ dicitur Ephrem juxta desertum, erat quidam languens, Lazarus à Bethania, quæ sita est in Judæa, & metropoli summæ Judæorum Jerusalem vicina est. Cùmque ipse vocaretur à sororibus Lazari, velut immemor tempestatis Judaicæ, qua paulò ante quasi lapidandus fugit, & paulò post crucifigendum se non ignoravit, reversus est in Judæam, venitque Bethaniam, ubi Lazarum suscitando & palam prædicando, atque Jerosolymam veniens in asina, & pullo ita constanter incessit, & benè omnia fecit, ac si nihil unquam pusillanimitatis habuerit. Quasi diceret: Quando vos Judæi voluistis me lapidare, quia tali morte mori nolui, & C quia nondum venerat hora mea, ego tanquam pusillanimis & infirmus elongavi fugiens & mansi in solitudine. Ibi orans & discipulos informans expectabam eum, qui salvum me faceret à pusillanimitate spiritûs & tempestate: quod jam factum est, quia ecce manifestè ingrediente me in sanctam civitatem Hebræorum pueri me regem David glorificant, & ego quasi rex potens, imò rege quovis in infinitum fortior facio, quod infinitus non posset contra vos exercitus fecisse, per hoc ostendens me salvatum à pusillanimitate spiritûs humani, quòd in fortitudine spiritûs divini zelo domûs Dei me comedente mensas vestras evertens & æs effundens vendentes & ementes ejeci de templo. Joh. 10. & 11.

Sed nunc redeamus ad Psalmum, qui ab oratione incipit, quod cum aliis Psalmis de Passione D agentibus habet commune, quia hi omnes ab oratione inchoant. Secunda parte adversariis dignas pœnas imprecatur dicens: *Præcipita Domine, divide linguas eorum.* Tertiò, quid sibi, & quid adversariis faciat, alternatim procedendo affirmat ubi dicit: *Ego autem ad Deum clamavi, & Dominus salvabit me.* Laborans ergo totus Christus inter fluctus sæculi orat dicens:

Exaudi Deus orationem meam, qua bona mihi meisque necessaria & utilia posco, VERS. II.

& deprecationem meam, qua noxia removeri peto, *ne despexeris*, id est, ne despectam seu vilem habeas orationem, ut deprecationem eorum despicis, etiam cùm eos exaudis, qui ad te clamant pro solis temporalibus vel bonis consequen-

quendis vel malis amovendis ad hoc tantum, A ut in hac die, quæ ad pacem sibi arridet, nulla illis appareant molesta, quæ tamen licèt nunc abscondita sint ab oculis suis, omnia conserventur imposterum. Et ideo despiciuntur orationes & deprecationes eorum, quibus non petitur summum bonum, nec fugitur summæ miseriæ incommodum. Ego autem verus David, quia mihi & meis contra summa mala, pro summis bonis oro & deprecor, hoc dignè peto à te Pater, *ne despexeris deprecationem meam*. Et si despicienda videtur propter meos adhuc indignos, pro quibus, ut digni fiant, oro: Interim dum illi sunt indigni, non eos intende, vel aspice, sed intende in meChristum filium tuum, qui dignus & dignè sum exaudiendus pro mea reverentia.

VERS. III. *Intende in me* vel *mihi*, *& exaudi me* Adjutor in opportunitatibus, in tribulatione, quoniam tribulatio proxima est usque adeo, quòd *contristatus sum in exercitatione mea*, dum *tristis est anima mea usque ad mortem*. Ipsam tribulationem meam voco *exercitationem meam*, quoniam & ego candelabrum aureum inter tribulationum crebros ignes & malleos perficior & consummor, & mei electi velut calami ejusdem candelabri sic perficiendi sunt *exercitationibus* tribulationum sicut & ego. Vel *contristatus sum in exercitatione mea*, dum terra, quam exerceo, non dat fructus suos, sed spinas & tribulos germinat mihi sicut in vinea mea, de qua expectavi, ut faceret uvas, & illa fecit labruscas. Expectavi, ut faceret justitiam, & ecce clamor dicentium: Crucifige, crucifige eum. Item: Reus est mortis. Inde *conturbatus sum*.

Matt. 26. 38.

VERS. IV. *A voce inimici* contra me clamantis, & sola voce seu lingua me crucifigentis, Judaici videlicet populi, *& à tribulatione peccatoris* gentilis manu sua me flagellantis & crucifigentis. *Quoniam declinaverunt in me iniquitates, & in ira molesti erant mihi.* Non suffecit illis occidere me, nisi & cum iniquis reputarent me. Nam propterea in medio duorum latronum suspenderunt D me in cruce quasi malefactorem, quasi ambobus illis iniquis nequiorem. Non tamen fuit iniquitas in manibus meis, neque reddidi retribuentibus mihi mala, sed pro illis oravi dicens: *Pater ignosce illis, nesciunt enim, quid faciunt*. Hæc oratio mea pro illis duntaxat fusa est, qui per ignorantiam peccaverunt in me, non pro illis malis Colonis, qui me cognoscentes hæredem projecerunt extra vineam, qui non fuerunt digni, ut ullatenus consequerentur veniam, *quoniam declinaverunt in me iniquitates*, non per ignorantiam: sed mentita est iniquitas sibi cùm dicerent, quòd ego in Beelzebub ejicerem dæmonia, quòdque dæmonium haberem. Ita studiosò & industriosò mendacio *declinaverunt in me iniquitates, & in ira molesti erant mihi*. Sola quippe ira malitiosa illis fuit causa, pro qua in iracundia terræ loquentes molestarent me. Quibus molestantibus

Luc. 23. 34.

VERS. V. & VI. *Cor meum conturbatum est in me, & formido mortis cecidit super me:* quia cùm tristis esset anima mea usque ad mortem, cœpi pavere & tædere: quia, *Timor, & tremor venit super me* instante hora Passionis, quam naturaliter exhorruit humana infirmitas, licèt spiritu promto manente. Infirmæ humanitatis vox erat: *Pater si fieri potest, transfer calicem hunc à me.* Spiritus prompti vox erat: *Pater, fiat voluntas tua*. Et potui quidem, si voluissem non pavere vel tædere, sed factus infirmis infirmus hoc volui, ut *timor & tremor venirent super me*, quatenus mei pusilli inde sperarent, etiamsi inter hujusmodi * pericula trepidarent, in quiB bus ego prior tremorem corporis ac timorem cordis habui, non infirma necessitate utilli, sed firma potestate, qua sic fieri volui. Nam quantum & quamdiu ego volui, *timor, & tremor venit super me*. *Et contexerunt me tenebræ*, dum pendente me in cruce ab hora sexta, usque ad horam nonam sole obscurato tenebræ factæ sunt per universam terram. Etiam in hoc *tenebræ contexerunt me* verum Samsonem, quòd oculi mei contenebrati sunt per mortem non solummodo visum, sed omnes quinque sensus meos in corpore simul extinguentem.

Matt. 14. 36.

* *hujus mundi*

Luc. 23. 44. & 45.

VERS. VII. *Et dixi: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam?* In paradiso scilicet, quo & animam latronis ad requiescendum perduxi.

VERS. VIII. *Ecce elongavi fugiens, & mansi in solitudine.* Anima mea sola sine corpore in paradiso cum solis animabus beatis, ac per me de inferno tractis requiescente ac sabbatizante. *Diapsalma.*

VERS. IX. Sic *Expectabam eum*, qui de morte suscitans corpus meum & multa corpora sanctorum *salvum me fecit à pusillanimitate spiritus, & tempestate*, data mihi omni potestate in cœlo, & in terra. Unde judicium justum expostulo adversùs inimicos meos dicens:

VERS. X. *Præcipita Domine* in alto positos, & *divide linguas eorum* in malo unitas. *Quoniam vidi iniquitatem, & contradictionem in civitate.* Antea miseram Prophetas aliosque nuntios meos. Novissimè dicente Patre meo: *verebuntur Filium meum*: veni ego ipse, atque præsens *vidi iniquitatem, & contradictionem in civitate* non ad horam, sed

Matt. 21. 37.

VERS. XI. & XII. *Die ac nocte*, id est, omni tempore *circumdabit eam super muros ejus iniquitas, & labor in medio ejus, & injustitia*, quoniam occidit Prophetas, & lapidat eos, qui ad se missi sunt. *Iniquitas & labor in medio ejus*, quoniam, ut iniquè agerent, mendacia fabricando laboraverunt, quia qui

qui mentitur, laborat. Ubi autem & in circuitu, & in medio civitatis abundat iniquitas, quis ibi locus est justitiæ, quando & Principes quasi *murus* in circuitu populum defendentes, & populus in *medio* eorum simul omnes machinantur *injustitiam*? Præcipuè autem student avaritiæ tam Principes, quàm populus civitatis hujus, quia *non defecit de plateis ejus usura, & dolus.* Quid dico *de plateis*, cùm etiam in templo Sancto exercuerint machinamenta *usuræ* facientes domum Dei domum negotiationis? Sed ego ejiciens inde vendentes & ementes templum quidem purificavi à sordibus avaritiæ convertens ex eis nonnullos templi nomine dignos, utpotè ab æterno ad sanctitatem prædestinatos. Attamen *de plateis ejus*, extra omnem sanctitatem luto fæcis deputatis, *non defecit usura & dolus*, id est, intentio vel studium sibimet lucrandi & proximos decipiendi. Ad hanc plateam simul *usura* & *dolo* repletam etiam tu pertinuisti, qui cùm discipulus & Apostolus vocatus fueris, mihi propter *avaritiam* & *dolum* tuum factus es intolerabilis.

VERS. XIII. *Quoniam si inimicus maledixisset mihi sustinuissem utique, & si is*, qui manifestè *oderat me, super me magna locutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo*, sicut abscondi me ab Herode Alienigena fugiens in Ægyptum, & latens ibi usque ad obitum Herodis. Postea quoque cùm diceretur mihi, quòd Herodes filius prioris Herodis vellet me occidere, qui & Joannem Baptistam occidit, non ei me præsentavi, quoniam ab illo tunc occidi nolui, cùm esset ipse Tetrarcha Galileæ, nihilque potestatis haberet in Jerusalem, in qua eram ab ipsius judicibus & Pontificibus occidendus: quia nec ipse Pilatus habuisset illic potestatem adversùm me ullam, nisi fuisset illi datum desuper. Propterea cœtus Pharisaicus, qui me tradidit ei, majus peccatum habet.

VERS. XIV. & XV. *Tu verò* Judas, mercator pessime, *homo unanimis*, homo pacis meæ, *Dux meus*, Apostolus meus; Princeps & *Dux* à me Rege David constitutus, *qui simul mecum dulces capiebas cibos* etiam in ultima cœna mea, quando ego desiderio desideravi manducare Pascha legis consummativum & gratiæ inchoativum. *Tu*, inquam, talis & taliter habitus apud me graviùs peccasti contra me, cùm nihil mihi profuerit apud te, quòd *in domo Dei ambulavimus cum consensu.* Quid ergo dicam talibus tam nequiter agentibus in tanta obstinatione, ut neque beneficiis valeant molliri ullatenus?

VERS. XVI. *Veniat mors super illos, & descendant in infernum viventes*, ut fiant similes in pœna his, quibus inveniuntur
Num. 16, 31. & seqq. similes in culpa. Legitur, quia Dathan & Abiron erectos contra Moysen terra vivos absorbuit cum tabernaculis & omni substantia eorum. Core verò & ducentos quadraginta seorsum ab Aaron offerentes incensum ignis egressus à Domino interfecit. Deinde quatuordecim millia, & septingentos de populo vastavit incendium, qui studio contentionis resipiscere noluerunt, licèt visâ pœnâ prævaricatorum, & ideo justo judicio venit ignis consumptionis super ignem dissensionis. Taliter illi primi schismatici perierunt, ut duces scienter peccantes vivi absorberentur à terra, & postea super eorum sequaces, licèt forsitan ignoranter, tamen pertinaciter peccantes veniret incendium nullo modo extinguendum, nisi per ignem sanctum. Gras- Num. 16. 47. & 48.
sante namque tunc incendio Sacerdos magnus, & legitimus Aaron sumpto thuribulo cum igne sancto stetit inter viros & mortuos, posuitque terminum currenti vastationi. Sic eveniat omnibus eorum sequacibus, *Veniat mors super illos, & descendant in infernum viventes*, his duntaxat exceptis, pro quibus ego Christus verè Sacerdos magnus thuribulum carnis igne dilectionis plenum offero in cruce. Non enim pro mundo rogo, qui positus est in maligno, sed pro his, quos dedisti mihi de mundo Pater, quem mundus iste non novit. Pro transgressoribus rogo, ut non pereant; pro contemptoribus autem pertinacibus non rogo.

Quoniam nequitiæ in habitaculis eorum, dum nequiter, & turpiter vivunt privati in suis *habitaculis*, & *in medio eorum* similiter sunt nequitiæ, dum pariter omnes in commune student publicæ injustitiæ. Vel *in medio eorum*, id est, in corde sedes est nequitiarum, quæ inde procedentes replent omnia ipsorum habitacula.

Ego autem ad Deum clamavi, VERS. XVII.
& Dominus salvabit me. Audistis Benivoli Auditores, quòd justè sim imprecatus inimicis? audite nunc etiam, quid orans in cruce obtinuerim vobis amicis. Nam illi quidem non clamant ad Deum, sed contra Deum. *Ego autem ad Deum clamavi, & Dominus salvabit me.* Dixi enim: *Deus meus, Deus meus* Matt. 27. 46.
ut quid dereliquisti me? Sic ego *clamavi* semel in cruce, & Dominus salvavit me resuscitans me à morte.

At verò sanguinis mei vox clamans de terra non compescetur à clamore suo pro toto corpore meo, donec omnia membra inveniantur salvata in animabus pariter & corporibus. Hoc enim requirit clamor meus trimodus, Passionis videlicèt, Resurrectionis, & Ascensionis meæ, quæ tria Sacramenta *vespere, manè & meridie* sunt
consumata. Nam *vespere* in cruce pependi mortuus VER. XVIII.
consummata Passione mea, sed *manè* surrexi, *& meridie* videntibus discipulis ascendi. Hoc ita factum non tacebo, sed misso de cœlis Paraclito in Apostolos, per ipsos omnium linguarum scientia imbutos *narrabo & annuntiabo*, ita ut in omnem terram exeat sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. *Narrabo, & annuntiabo. Narrabo* præterita, & *annuntiabo* futura sive mansura ipsa tria Sacramenta. Licèt enim præterita sint actu, futura tamen semperque mansura sunt virtute ac fructu.

Nec

Nec mirum. Si enim per unius hominis inobe- A dientiam licèt actu præteritam, sed reatu manentem peccatores constituti sunt multi, multo magis per meæ Passionis, Resurrectionis & Ascensionis, obedientiam licèt actu præteritam, sed virtute ac fructu manentem justi constituentur multi Sacramentis istis imbuti, mihique complantati per similitudinem mortis crucifixa carne sua cum vitiis & concupiscentiis, per similitudinem resurrectionis dum in novitate vitæ ambulant, per similitudinem Ascensionis, dum eorum conversatio in cælis est. Ideo ***narrabo***, quæ circa me ***vespere*** ac ***manè, & meridie*** actu sunt præterita, Passionis videlicet, Resurrectionis & Ascensionis meæ Sacramenta, ***& annuntiabo***, qualiter eadem sua virtute ac fructu sunt manentia. *Et exaudiet vocem meam* Deus meus, Pater meus, ad quem clamo. Est quippe hic fructus orationis exauditæ, quòd B

VERS. XIX. *Redimet in pace animam meam,* id est: ita ***redimet***, ut sit ***in pace*** sempiterna, dum & hìc inter illos, qui oderunt pacem, ero pacificus, & posthac in visione pacis, quæ est Jerusalem superna, requiescam plenè liberatus *ab his, qui appropinquant mihi*, dum labiis me honorant, cor autem eorum longè est à me. *Quoniam inter multos erant mecum.* ***Erant mecum***, sed ***inter multos*** vocatos, non inter paucos electos; inter multas paleas, non inter pauca grana. Vel ***in multis erant mecum***, quia solliciti erant erga plurima bona, bonis malisque communia. Porrò in uno, quod erat necessarium, non erant mecum. Vel ***in multis*** observationibus Ecclesiasticis ***erant mecum***, videlicet in Baptismo, in C fidei confessione, in Evangelii lectione, in solemnitatum celebratione cæterisque talibus: at non in charitate, sine qua multa bona pereunt sive linguæ sive scientia sive Prophetia vel cætera talia, quæ si carent charitate sola, inveniuntur prorsus inutilia. Priùs dixi, quod ***exaudiet Deus vocem meam***, in eo, quia redimet in pace animam meam. Iterum dico:

VERS. XX. *Exaudiet Deus, & humiliabit illos, qui est ante sæcula.*

Gemina hæc exauditio geminum facit fructum, dum & mihi meisque pacem, & inimicis operatur humiliationem. Hoc est quod dico: ***Exaudiet Deus*** orationem meam super inimicos, ***& humiliabit illos, qui est ante sæcula.*** Ipsi exaltati sunt per Cæsaris vel alterius Principis mortalis familia- D ritatem, verbi gratia, cùm dicunt: ***Non habemus Regem nisi Cæsarem.*** Sic elati gloriantur in homine mortali qui cinis, & pulvis est. Sed ***humiliabit illos, qui est ante sæcula.*** Non dico: Qui fuit ante sæcula, quia in Dei essentia nihil est præteritum, quod esse desierit, nihil futurum, quod necdum sit, sed ***est*** omnino simpliciter ***ante*** omnia ***sæcula*** & per omnia sæcula. Quos mortalis Princeps exaltat, illo mortuo nonnunquam successor ejus humiliat, & econverso ab illo humiliatos exaltat. Iste verò Princeps, ***qui est ante sæcula***, non habens antecessorem vel successorem, ita ***hunc humiliat***, qui superbus est, ***& hunc exaltat***, qui humilis est,

Joan.19.15.

Psal.74,8.

ut nemo, præter ipsum possit alternare factum suum.

Videtur hìc mutatio personæ, quoniam quæ deinceps dicuntur, aptiùs Prophetæ vel alteri electo, quam Christi personæ attribuuntur, ùt verbi gratia loquitur vel David vel Petrus Apostolus aut alius orator præcipuus, cui attribui potest etiam totus hic Psalmus hoc modo:

Exaudi Deus orationem meam pro impetrandis bonis temporalibus pariter & æternis. ***Et ne despexeris deprecationem meam*** pro avertendis malis temporalibus pariter & æternis. Nam despicienda esset oratio seu deprecatio, quæ pro solis temporalibus fieret. Ne autem propter peccata mea despexeris deprecationem meam, noli attendere, quòd ego contra te fecerim, sed ***intende in me*** vel ***intende mihi***, quem fecisti, ut operi manuum tuarum porrigas dexteram. Mali operis, quod ego feci, tu obliviscere, ac de libro memoriæ tuæ dele, sed ***intende mihi*** vel ***in me***, quem tu ad imaginem & similitudinem tuam fecisti. Specie tua & pulchritudine tua intende in me tanquam in speculum, neque desinas polire, donec videas in me relucentem tuæ imaginis ac similitudinis pulchram faciem. Tua facie ***intende*** in faciem meam avertendo tamen faciem tuam à peccatis meis, & ne avertas faciem tuam à me, sed intende in me, ***& exaudi me***, ut exauditus possim gaudere in te, qui quotiens orans non exaudior, in memetipso contristor, & hoc est quod dico: ***Contristatus sum in exercitatione mea. Corporalis exercitatio ad modicum utilis est***, ait Apostolus, ideo non mirum, si quis contristatur, dum de magna corporali exercitatione fructus modicus proveniet. 1.Tim.4.8.

Sic Esau contristatus est post magnam venationis corporalem exercitationem vix obtinens inde modicam benedictionem. Cùm enim ejulatu magno fleret, non tamen nisi in pinguedine terræ & in rore cœli desuper erat benedictio ejus, in terrena videlicèt solummodò felicitate. Jacob autem frater ejus pietatis exercitatione, qua matri obedivit, copiosam benedictionem tam in cœlestibus quàm in terrestribus obtinuit patre ad illum dicente: ***Ecce, odor filii mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus &c.*** Hoc sciens ego David serviens Deo ***in finem in carminibus***, prout habet hujus Psalmi titulus, corporali exercitatione ad modicum utili postposita Matri Ecclesiæ obedivi, cùm Jacob inhabitans in tabernaculo, sive Monasticis sive Ecclesiasticis disciplinis ordinato. Ubi cùm instarem non tam corporali quàm spiritali exercitio, non venationibus deditus ùt Esau, sed hymnis & carminibus intentus ùt Jacob, qui Deo hymnizans dixit: ***Verè Dominus est in loco isto***, ipsa mea exercitatio totiens mihi peperit lætitiam, quotiens orationem vel deprecationem meam sensi exauditam. Etiam nunc parturio in carminibus orationum lætitiam non parvam, sed in finem benè consummativam dicens: ***Exaudi Deus orationem meam, & ne despexeris deprecationem meam, intende mihi, & exaudi me.*** Sed quia virtus non est pariendi gaudium, quod parturio (neque enim non exauditus gaudere potero ***in finem***, dum nescio, quæ sit fortitudo mea, aut quis finis meus, ut patienter agam) valde ***contristatus sum in exercitatione mea.***

Gen.27.27.

Gen.28.16.

Duobus

Duobus præcipuè modis in exercitatione carminum vel hymnorum contristatus sum. Nam contingit plerumque peccatis exigentibus, ut remissa vel intermissa mentis exercitatione nequaquam, 1.Petr.4.7. sicut Apostolus monet, vigilem in oratione: *Estote*, inquit, *prudentes, & vigilate in orationibus*. Ego autem vel mente vel carne interdum sic dormio, ut non psallam sapienter, etiamsi psallam vocaliter. Psal.118.28. Inde multotiens *contristatus sum in exercitatione mea* dicens: *Dormitavit anima mea præ tædio*. Item: Psal.119.5. *Heu me, quia incolatus meus prolongatus est!* Iterum quando utcunque vigilo & sapienter psallo, prout mihi aspirat gratia Divina, quia etiam tunc aliquando non sentio exauditionem, dum timeo repulsam esse à Divinæ Clementiæ auribus orationem meam, quam non patet esse auditam vel exauditam, *contristatus sum in exercitatione mea*. Inde est illa vox plangentium, & in sua contristatione dicentium: *Sustinuimus pacem, & non venit, Domine; quæsivimus bona, & ecce turbatio*.

Nimirum sic ego David pœnitens verbi gratia, ego Petrus Apostolus *contristatus sum in exercitatione mea*, qui postquam flevi amarè in exercitatione mea, necdum sentire potui exauditam esse vocem fletus mei. Ideo *conturbatus sum à voce inimici*, Diaboli, qua per os ancillæ tentatus cecideram, *& à tribulatione peccatoris*, videns ventum validum Judaicæ tempestatis, qua me peccator Sathanas tribulavit, qui nos expetivit, ut cribraret sicut triticum. Talis utique tribulatio magna est electis exercitatio, in qua perfectus gaudet, quem nulla conscientia malæ causæ remordet, quia sustinens tristia propter justitiam de ipsis tristibus magnam concipit lætitiam, & velut alter Samson de forti angustia quasi de ore Leonis mel dulcissimæ consolationis accipit juxta illud Jacobi Jac.1.& 3. Apostoli: *Omne gaudium existimate, fratres, cùm in tentationes varias incideritis, scientes quia tribulatio patientiam operatur*: Item Paulus ait: ad Rom.5.3.4. & 5. *Sed & gloriamur in tribulationibus scientes, quòd tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio verò spem, spes autem non confundit*. Ita minirum spe gaudentes in tribulatione patientes exultant justi & perfecti. Ego autem cum David pœnitente pœnitens, cùm Petro adhuc tristi tristis incedens *contristatus sum in exercitatione mea* inter tribulantes & execrantes me, vel quia sentio me non plenè diligere ipsos inimicos, vel quia timeo potiùs deficere quàm proficere me inter ipsos tribulantes, dum ego, qui conturbari nec volo nec debeo, tamen contra deliberationem meam *conturbatus sum à voce inimici & à tribulatione peccatoris*. Hæc est exercitatio, in qua brevis & levis ira tanquam festuca oculum turbat. Sed oro, ne extinguatur odii trabe, ne videlicet ira in odium crescat, & trabem faciat de 1.Joan.3.15. festuca, fiamque homicida, sicut scriptum est: *Qui odit fratrem suum, homicida est*.

Nec mirum, si ego tentor ira contra inimicos meos, *quoniam* ipsi *declinaverunt in me iniquitates, & in ira molesti erant mihi*, ùt supra expositum est: quoniam sicut contra Christum, ita contra me ipsius qualecunque membrum scienter mentita est iniquitas sibi struens mihi falsas calumnias, & non habentes aliam causam præter iram suam, *in hac ira molesti erant mihi*, non intendentes me in aliquo emendare, sed solummodò molestare.

Ideo dum luctor mecum studens illis reddere bona pro malis, & illi econtra mihi reddunt odium pro dilectione, *cor meum conturbatum est in me, & formido mortis cecidit super me*. Nam quia turbatur interdum præ ira oculus meus, *formido mortis*, id est, odii, quod est mors animæ, cujus vita dilectio, *cecidit super me*, id est, valde timui, ne ira mea inveterata fieret odium. Et quia vicinum sensi periculum, *timor* mentis, *& tremor* corporis *venerunt super me, & contexerunt me tenebræ*. *Contexerunt* quasi forinsecus: quia scintilla dilectionis ardebat & lucebat interiùs, qua oravi pro persequentibus: attamen quia *qui odit fra-* 1 Joan.2.11. *trem suum, in tenebris est, & tenebræ obcæcaverunt oculos ejus*, ipsæ *tenebræ, contexerunt me*, quia nimia inimicorum odia pene usque ad reodiendum provocaverunt me, atque charitatis ignem, quem non poterant omnino extinguere, quia *charitas nunquam* 1.Cor.13.8. *excidit*, saltem quasi cinere ac pulvere suæ malitiæ *contexerunt*, ne luceret coram hominibus, dum non sinebat aliquam benignitatem exhibere malignantibus, utpote nimium dedignantibus recipere aliquot manifestum beneficium contra maleficium suum.

Unde quia nec amicos ædificare, nec inimicos lucrari potui, secretum solitudinis optavi, & dixi: *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam?* Volens namque piè vivere in Christo, persecutionem passus sum aliquando manifestam, aliquando secretam, de qua dicit Apostolus: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scan-* 2.Cor.11.29 *dalizatur, & ego non uror?* Dolens igitur, quòd non potui malos corrigere ac timens eorum convictu perturbari & pejorari, vitæ communis præsentis nimio tædio & solitudinis vel mortis affectus desiderio, ut effugerem scandala, optavi mihi pennas non corvi, qui semel emissus de arca non est reversus ad eam vel cadaveribus illectus, vel aquis interceptus. Petivi ergo pennas non corvi, sed columbæ, quæ dum foris non invenit, ubi requiescat pes ejus, fugit intus, & rursum, prout causa exigit, foris missa pacis insignia reportat inclusis. Sic fidelis anima Spiritu Sancto arrhata, ut in ipso Spiritu, qui est columba, sit, etiam ipsa columba desideriorum cœlestium pennis fugit in solitudinem, sed pacis, & charitatis officio non deserit bonorum societatem, propter quos etiam patitur malorum vicinitatem.

Quare autem petit *pennas*, cùm talis animæ charitas habeat geminas alas? Habet quidem, sed fortè ligatas, non fisco cupiditatis, sed cura & officio fraternæ sollicitudinis, quas utique dat, qui solvit eas. Verùm si adeo ligatas habet officio, fratrum saluti pernecessario, ut propter illud implendum avolare non possit & illos deserere, crescit meritum ex tali desiderio, & tunc dicat, qui ejusmodi est: *Cupio dissolvi, & esse cum Christo, multò enim* ad Philipp.1.23. *melius; manere autem in carne necessarium propter vos*. Ita ego David, ego pœnitens quæsivi *pennas*,

pennas, atque interdum gratia Dei donante il- A lis acceptis, *Ecce elongavi fugiens, & mansi in solitudine.*

Super hunc locum Beatus Gregorius dicit in
S. Greg. M. Lib IV. Moral. cap. 30. Job: * *Fugiens elongat, qui à turba desideriorum temporalium in alta Dei contemplatione se sublevat. Manet verò in solitudine, qui perseverat in remota mentis intentione. Mens namque appetens illicita quasi quendam populum patitur, quæ insolenti cogitationum tumultu vastatur. At contra Sancti Viri, quia nihil mundi hujus appetunt, nullis procul dubio in corde tumultibus premuntur, sed, appetendo solam æternam patriam mentis tranquillitate perfruuntur.* Magna quippe ac tranquilla mentis est solitudo, ubi sola ipsa est cum solo Deo tanquam Sponsa cum Sponso in lectulo B cordis florido, sicut ipsa dicit in Canticis Can-
Cant. 1. 15. ticorum: *Lectulus noster floridus est.* Plus abundant hujusmodi flores *in solitudine*, quàm in multitudine. Omnes enim, qui illicita appetunt, vel in hoc mundo videri aliquid volunt, densis cogitationum tumultibus in corde comprimuntur, cúmque desideriorum turbas inter se excitant, prostrata mens pede miseræ frequentationis calcatur, atque in lusum redigitur. Quomodo in tali mente crescant virtutum flores, de quibus fiat lectulus floridus nuptialibus deliciis aptus? Ut ergo flores haberem, super quos cum Deo & in Deo requiescerem, separatus etsi non corpore, tamen corde à tumultuosa multitudine fugiens *mansi in solitudine*, ubi requiescens in lectulo florido *expectabam eum, qui salvum me fecit.*

Quia vero manens in solitudine fruebar aliquantula requie intentus paci sempiternæ, rectè hic Diapsalma interponitur, pro quo in Hebræo *Semper* invenitur, qui sempiterna pax in solitudine mentis prægustatur. Sequitur:

Expectabam eum, qui salvum me fecit à pusillanimitate Spiritûs & tempestate. Videns namque priùs ventum validum timui quasi pusillanimis, quasi pusillæ vel modicæ fidei. Sed me claman-
Matt. 14. 30. te: *Domine salvum me fac*, in ipso periculo cùm cœpissem mergi, *salvum me fecit à pusillanimitate Spiritûs & tempestate* Deus ipse, ad quem clamavi. Hoc est, quod in principio Psalmi petivi, orationem videlicet meam exaudiri, quam quia pro mea salute sentio exauditam, salvatus scilicet à pusilla- D nimitate Spiritûs & tempestate, nunc etiam pro inimicis oro dicens, : *Præcipita, Domine, divide linguas eorum.* Duo sunt, per quæ maximè contra bonos invalescunt mali: & in hoc mundo sublimati honoribus ac potestatibus dominantur, & mutuo multorum assensu in mendacio contra veritatem roborantur. Sic olim contra Deum filiis Adam inter se consentaneis cœpit illa turris ædificari, de cujus altitudine illi sunt quasi præcipitati, qui simul divisione & confusione Linguarum prohibiti ab ejus peragenda ædificatione. Sic etiam nunc *præcipita, Domine*, omnes operarios iniquitatis, *& divide linguas eorum. Præcipita* in præsenti ad pœnitentiam, ne in futuro judicio præcipites eos ad pœnam æternam: & *divide linguas eorum* nunc inter se, ne in futuro dividantur sicut hædi ab agnorum societate. Dividantur nunc inter se per gladium Spiritus, quod est verbum Dei, ne tunc dividantur per eundem gladium à regno Dei.

Super hunc locum Beatus Gregorius dicit in *S. Greg. M. Lib. XXXIV. Moral. cap. 4.*
Job: * *Sicut perniciosum est, si unitas desit bonis; ita perniciosius est, si non desit malis. Reproborum quippe unitas bonorum viam tantò durius impedit, quantò se ei per collectionem durior opponit. Hanc unitatem reproborum perniciosam sibi Paulus conspexerat, cùm in medio Sadducæorum, Pharisæorumque deprehensus dicebat:* De spe resurrectio- *Act. 23. 6.*
ne mortuorum ego judicor. *Qua nimirum voce percussa protinus contra se vicissim audientium turba dissilit. Cúmque in duas partes tumultuantium multitudo divideretur, Paulo via ereptionis aperitur: quia quem turba persequentium unita constrinxerat, divisa laxabat. Eripiuntur enim justi, cùm dividuntur injusti, & electorum vota ad perfectum veniunt, dum reproborum agmina per discordiam confunduntur. Quod bene etiam maris rubri scissione signatur. Dum enim in duas partes unda dividitur, ab electo populo ad terram promissionis tenditur: quia dum malorum unitas scinditur, bonæ mentes ad hoc, quod appetunt, perducuntur. Si malorum unitas noxia non fuisset, nequaquam Divina providentia superbientium linguas in tanta diversitate dissipâsset.*

Hanc ergo unitatem reproborum dissipari desiderans Propheta de sanctæ Ecclesiæ hostibus dicit: *Præcipita Domine, divide linguas eorum.* C Intus jam sunt præcipitati, quoniam dejecisti eos interius, dum allevarentur exteriùs. Quocontra illis opto nunc præcipitari exterius, ut eleventur interius. Ita quondam præcipitatus est Rex Nabuchodonosor ab alto elationis exteriùs, donec humiliaretur cor ipsius. Ita quoque præcipitatus est Rex Manasses de solio Regni propter peccata sua ductus in Babylonem positusque in carcerem, quoadusque humiliaretur, & verâ pœnitentiâ purgaretur. Præcipitata est etiam superba & impia Jezabel dicente Jehu ad
Eunuchos: *Præcipitate eam deorsum.* Quod re- *4 Reg. 9. 33.*
vera illi utile fuit: non quia pœnitendo salvata sit, sed quia sic præcipitata iram Dei, quam eatenus irritaverat, sibique thesaurizaverat, ulterius vel sibi thesaurizare non poterat. Quia igitur omnino est utile sic elatos præcipitari ab alto, ut vel pœniteant, vel saltem peccare ulteriùs non valeant, *præcipita Domine* illos modò in carne viventes, ne in superbia defunctos, posthac resurgentes, facias in ima præcipitari. Præcipita nunc eos cum festinatione humiliando, quæ festinantia notatur in verbo temporis præsentis, quo dicitur: *Præcipita.* Nam verum quidem est, quod
veritas dicit: *omnis, qui se exaltat humiliabitur,* *Luc. 14. 11.*
id est: qui se exaltat in præsenti, humiliabitur in futuro. Sed quia tunc sera & pœnalis humiliatio erit infructuosa, ego David vel malorum conversionem vel saltem bonorum liberationem desiderans accelerari, dico: *Præcipita Domine* festinanter illos dejiciendo, ut vel illis ad conversionem vel bonis ad liberationem proficiat eorum festinata dejectio.

Præcipita elatos, *& divide* unitos in malo. A
Divide, inquam, non manus vel opera eorum: quia *omnia cooperantur in bonum his, qui secundùm propositum vocati sunt Sancti*, quique per talia sunt consummandi. Sed quia unitas linguarum in fabricando mendacium vel defendendo peccatum perampliùs nocet, quando ad subversionem audientium videtur constare verbum iniquum & dolosum, quasi verum sit & justum: *divide*, quæso, *linguas eorum*, ne turris malitiæ, quam ædificare intendunt, ultra surgat in altum, neve corrumpant mores bonos confabulationes eorum pessimæ. *Divide linguas eorum*, ut se mutuò impugnent, seséque destruant, quod in hæreticis persæpe contigit. Sic Arius & Sabellius, alter nimis dividendo, alter nimis uniendo Patrem & Filium se mutuò destruunt. Arius dicit: Non B idem est Pater, quod Filius, contra illud: *Ego & Pater unum sumus.* At contra Sabellius dicit: Pater est idem, qui Filius. Quod si verum esset, non posset verè dicere Filius de se ac Patre: *Sumus*. Inter hos media triumphat veritas dicens: *Ego & Pater unum sumus*, dicendo *unum*, destruit Arium, dicendo: *Sumus*, destruit Sabellium. Sic Nestorius, & Eutyches, alter nimis dividendo, alter nimis uniendo Verbum & hominem in Christo contra se divisi fuerunt.

ad Rom. 8.28.

Joan. 10.30.

Adhuc tamen licèt jam destructis Hæreticis multi falsiloqui & maliloqui sive magniloqui sibi mutuò consentiunt, multosque auditores auribus prurientes habent sibi consentaneos in malo contra bonos. O Domine, *divide linguas eorum.* Linguæ ipsorum, sicut Jacobus Apostolus asserit, C *inflammata à gehenna* simul junctæ magnum faciunt ignem gehennalem, quibus ab invicem dijunctis, & dissipatis deficit iste malus ignis, ùt materialibus quoque lignis ab igne subtractis deficit ipse ignis. Ideo ergo, ut ignis avaritiæ, qui nunquam dicit: sufficit, ignis luxuriæ, superbiæ, invidiæ aliorumque vitiorum, qui corda maligna exurit, omnino deficiat, *linguas* à Gehenna inflammatas *divide*, aliasque linguas igneas, quales Apostoli acceperunt, in unum congrega, ut sit sub multis hujusmodi linguis cor unum & anima una in Deo, id est, in veritate, in charitate, quæ Deus est.

Jacob. 3.6.

Causa non modica est, quare optem elatis præcipitationem linguarumque divisionem: *Quoniam vidi iniquitatem* superbiæ, *& contradictionem* proterviæ contra humilitatem & obedientiam *in civitate* illa Babylonia, quæ turrim contra Deum ædificare intendit. *Vidi* hæc mala non ad horam, D sed *die ac nocte*, id est, assiduè vel continuè. Nec mirum, si videtur iniquitas *in civitate*, ubi opera iniqua non fiunt solummodo in occulto, sed etiam *super muros*, nec in una quavis parte murorum, sed *in circuitu*, quoniam *circumdabit eam super muros ejus iniquitas & labor in medio ejus & injustitia*, ùt supra expositum est. *Et non defecit de plateis ejus usura* seu pecuniæ, qua quisque commodans vult amplius recipere, seu vindictæ; qua læsus quisque vult amplius lædere non contentus talione. Super *muros*, id est, Principes apparet manifesta iniquitas, & rapacitas: *in plateis* verò, id est, in popularibus *non defecit usura & dolus* usque adeo regnante seu grassante dolo, ut amicus quoque decipiatur ab amico, quod est malum nimis intolerabile.

Quoniam inimicus apertus *maledixisset mihi*, apertas contumelias irrogando, *sustinuissem utique*, quia minorem dolorem mala ingerunt, quæ ab extraneis inferuntur: plus verò in nobis ea tormenta sæviunt, quæ ab illis patimur, de quorum mentibus præsumebamus, quia cum damno corporis damna nos cruciant amissæ charitatis. Hinc est, quòd de Juda traditore suo Dominus dicit: *Si inimicus meus maledixisset mihi*, supportarem utique; ac si apertè dicat: Transgressionem ejus tantò gravius pertuli, quantò hanc ab eo, qui meus esse videbatur, sensi. Et ego David, ego quicunque fidelis ùt David, similitudini Passionis Christi complantatus dico: *Quod si inimicus meus aliquis* apertus, ùt ille, de quo superiùs dixi: *Conturbatus sum à voce inimici & à tribulatione peccatoris, maledixisset mihi* apertis injuriis, *sustinuissem utique*, quia malum non inopinatum debet patientius accipi: *& si is, qui oderat* aperte, *super me magna locutus fuisset*, id est, superbè mihi insultasset, *abscondissem me forsitan ab eo* dans locum verbis insanis, ut non in contentionem erumperem, quæ magna est patientia. Vel *abscondissem*, id est: putarem me ab eo, qui foris est, posse abscondi inter eos, qui intus sunt, ubi quoque, quoniam turbor, patet, quoniam non sine causa petivi solitudinem cupiens omnino evadere intestinam quoque falsorum fratrum infestationem.

S. Greg. M. Lib. II. in Ezech. Thom. 6.

Esto patienter sufferam, ut etiam à falsis fratribus pericula sustineam, qui nullo certo experimento noverunt vitam meam, & putant fortasse me iniquum secundùm falsa testimonia inimicorum meorum. *Tu verò unanimis*, qui mihi sæpe in bonis consiliis à me inventis unanimiter consensisti, *Dux meus*, qui aliquando prior me facienda prævidisti, mihique tuo consilio ducatum præbuisti, *& notus meus*, qui mihi diu cohabitâsti simul in una Ecclesia, ubi neque mihi tua, neque tibi mea vita erat ignota, sive illa, de qua pœnitentia vel à me, vel à te agebatur, sive illa, quæ deinceps agenda proponebatur: *Tu, qui simul mecum dulces capiebas cibos* vel corporales, qui soli dulciter sapiunt malis, vel spiritales, in quibus gustatur, quoniam suavis est Dominus. In quo admiranda ostenditur malitia, quæ neque corporali neque spiritali convivio potuit molliri, ut mitesceret, cùm soleant inter convivia hilariter exhibita leniri etiam dura corda, præcipuè dum ultroneis beneficiis carbones ignis congeruntur super caput odientis. Hoc inter me ac te frequenter actum constat mihi, qui tui sæpe in convivio Dominicæ mensæ habui memoriam quasi bonam & benedictam buccellam tibi porrigens: quando *in domo Dei ambulavimus cum consensu*, à qua domo tu te ipsum eliminas mihi struendo insidias: *Tu*, inquam, talis *homo unanimis dux meus, & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulavimus cum consensu*, subauditur, non potes ulterius portari. Nam deficit hoc loco animi commoti elocutio, dum quanta sit pœna dignus hic talis, nullo potest exprimi eloquio, quæ figura * Eclipsis dicitur apud Grammaticos, plusque interdum significat verbum necessarium subtrahendo, quàm significaret eo posito. Ergo velut quodam silentio habito, quo significata est animi commotio, tandem profertur sententia condigna non in solum illum hominem

* Ellipsis.

hominem falso unanimem, verè discordem, falso ducem, verè supplantatorem, sed in omnes quoque illi consimiles, illiusque imitatores, contra quos dicitur: *veniat mors super illos, & descendant in infernum viventes: quoniam nequitia in habitaculis eorum, in medio eorum*, ùt supra est expositum.

Super hunc locum Beatus Gregorius dicit in Job: * *Ad majoris culpæ cumulum hostes suos Sancta Ecclesia perhibet & scire, quod sequi debeant, & sequi nolle, quod sciunt. De his ergo per Psalmistam dicitur*: Descendant in infernum viventes. *Vivi sunt, qui sentiunt, quæ erga illos fiunt; mortui enim nesciunt omnino, nec sentiunt. Mortui itaque, qui non sentiunt, pro nescientibus, viventes verò, qui sentiunt, pro scientibus poni solent. Viventes verò in infernum descendere est scientes sententesque peccare.* Dum enim vivi, quæ circa illos aguntur sciunt & sentiunt, mortui autem sentire nil possunt, mortui in infernum descenderent, si mala nesciendo perpetrarent. Cùm verò sciunt mala, & tamen faciunt, ad iniquitatis infernum viventes miseri sentientesque descendunt. Ut ergo agnoscant, in quanto malo sint, *veniat mors super illos, & descendant in infernum viventes*, id est, pœna mortifera veniat super illos, quæ illos ad pœnitentiam flectat, vel si prorsus inflexibiles inveniuntur, frangat, ne in augmentum peccati & pœnæ vita illis longa & sospes maneat. Et *descendant in infernum viventes*, id est, adhuc in carne viventes, quàm diu locus est emendationis, *descendant in infernum*, id est, in infernale tormentum, quo vel ipsi corrigantur, vel si corrigi non possunt, eorum exemplo cæteri maligni terreantur. Sic legimus accidisse Antiocho Machabæorum persecutori, & Herodi puerorum occisori, quibus infernale tormentum in tortura viscerum, etsi non profuit ad sui emendationem, profuit tamen ad fidelium consolationem & infidelium terrorem.

* Lib. XVIII. Moral. cap. XII.

Quare autem sub nomine mortis & inferni tam gravia tormenta illis imprecari voluerim, ne quis miretur, cùm nemo pius in talium talibus tormentis delectetur, en reddo causam, quæ adeò fortem requirit vindictam seu emendatoriam, seu damnatoriam. Neque enim virulenta eorum viscera lenem sentiunt medicinam, *quoniam nequitia in habitaculis eorum & in medio eorum*, velut medullis infertæ, non nisi fortissima sectione vel ustione curari vel extrahi poterunt de habitaculis eorum de medio eorum. Si essent *nequitiæ in habitaculis eorum* tantùm, & non etiam *in medio*, id est, in corde sive medulla *eorum*, poterant curari aliquo leni medicamento. Nunc verò *quoniam nequitia in habitaculis eorum* dominantes etiam corda possident, fortissimè tangendi sunt: ita ut *veniat mors super illos, & descendant in infernum viventes.*

Ego autem levi & brevi tactus ægritudine *ad Deum clamavi, & Dominus salvavit me.* Ego velut alter Job in facultate & in carne tentatori expositus, & ab eo percussus *ad Dominum clamavi*, non contra Dominum murmuravi, *& Dominus salvavit me.*

Hoc ipsum inter cætera mirabilia ejus ad laudem & gloriam ipsius in gratiarum actione, ad aliorum ædificationem *vespere & mane & meridie*, id est, omni tempore *narrabo, & annuntiabo. Narrabo & annuntiabo* quoque istud grande beneficium Dei non hominibus tantùm loquendo in doctrina & exhortatione, sed etiam Deo in gratiarum actione de præteritis, adjuncta sæpius oratione de futuris, quod frequenter agam in carminibus & hymnis juxta Psalmi hujus titulum ad hoc aptè compositis, & hoc ipsum efflagitantibus, ut *Dominus*, qui salvavit me, non cesset adhuc salvare, salvationemque semel cœptam perficere *in finem*; titulo Psalmi prænotatum. Sic me in carminibus & hymnis *in finem* orante ipse *Dominus exaudiet vocem meam*. Frequenter accidet, ut me narrantem & annuntiantem non audiant homines aures audiendi non habentes, quia soli, qui aures audiendi habent, audiunt, quid Spiritus dicat Ecclesiis. Attamen quicquid homines agant, ipse *Dominus exaudiet vocem meam* frequenter oris & jugiter cordis clamore intensam.

In hoc autem sciam, quòd exaudierit vocem meam non tantùm pronæ; sed etiam pro inimicis meis, quoniam & *me salvabit, & illos humiliabit.* Me salvabit in eo, quod *redimet in pace animam meam ab his, qui appropinquant mihi*, ùt supra est expositum. Me videlicèt Ecclesiam, vel Ecclesiasticam personam carminibus & Hymnis intentam *redimet in pace ab his, qui appropinquant mihi*, *quoniam in multis erunt mecum*, ùt supra est expositum. Nec dico simpliciter: *Me redimet*, sed: *redimet animam meam in pace* collocando eam, ùt eam non possint occidere, qui corpus occidunt interdum actu, interdum solo malignitatis affectu, quo qui odit fratrem suum, homicida est. In tantùm verò me occidunt, in quantum vitales benè agendi palmites à me abscindunt, quibus abscindendis ideo valde *appropinquant*, quoniam *in multis*, vel *inter multos* erant mecum. Sicut enim zizania multa sui multitudine triticum præfocant, & quasi mortificant, cùm in uno agro unam pluviam simul bibant, simul crescant, simul maturescant, licèt non ad unum horreum simul perveniant: ita isti veritatis hostes, quoniam *in multis erant mecum*, sui multitudine occupantes in agro Dominico uberrima loca, & non solùm pluvia litteralis & naturalis scientiæ, sed etiam facultatibus Ecclesiasticis sunt impinguati, incrassati, dilatati, me Sanctam Ecclesiam, vel Sanctam Ecclesiasticam personam sic præfocaverunt, ut vix in me remanserit animæ vitalis aliquantula scintilla sub ara Dei custodita. Ibi quoniam *redimet in pace animam meam* redemptor mundi per sacrificium sui corporis & sanguinis, audietur absque dubio vox ejusdem pretiosi sanguinis melius clamantis quàm sanguis Abel. Nam ille vindictam quæsivit, iste veniam exigit etiam ipsis inimicis, ita tamen, si veraci pœnitentia humilientur, & non cum fratricida Cain desperent clementiam. Alioquin si nolunt humiliare animas suas in vera pœnitentia, velint nolint humiliabuntur ultione debita, quoniam vocem sanguinis, quem vel actu vel affectu effuderunt, *exaudiet Dominus, & humiliabit illos, qui est ante secula.* Vel sicut in Hebræo legitur: *Qui est Judex ab initio.* Qui non dico fuit, quasi de ipsius esse aliquid præteritum sit, *sed est ante secula.* Sic alias dicit: *Ante Abraham ego sum*: Item: *Ego sum, qui sum*, Et: *sic dices Filiis Israel, ait: Qui est, misit me ad vos.* Qui ergo non fuit sicut dies hesterna, quæ præteriit, sed Eccli.42.21. Joan.8.58. Exod.3.14.

sed est hodie, dum dicitur hodie, id est, æternaliter & semper, quique *Judex est ab initio*, ipse *humiliabit illos*, qui se nimis extollunt præsumentes nescio de quo Principe vel Rege transito-
Joan. 19. 15. rio: Verbi gratia cum dicunt: *Non habemus Regem nisi Cæsarem.* Vel sicut Heliæ dictum est
4. Reg. 1. 9. à primo & secundo Quinquagenario: *Rex præcepit, ut descendas. Rex*, inquiunt, *præcepit* non attendentes, quòd idem Rex ægrotans de lecto ægritudinis non erat surrecturus, ùt prædixit Helias. Vana est ergo præsumptio gloriantium in tali Domino vel Rege suo contra illum Regem & Judicem, *qui est ante sæcula*, quique loquens in Helia vel qualibet spiritali persona solum illum Quinquagenarium salvat cum suis quinquaginta, qui se humiliat ad pœnitentiam. Non enim dixit, quemadmodum ille primus, sedenti in vertice montis dixit Heliæ: *Homo Dei, Rex præcepit, ut descendas*; aut quemadmodum ille alius: *Hæc dicit Rex, festina, descende.*
4. Reg. 1. 11. Dicere namque homini Dei: *Rex præcepit; ut descendas*, aut: *festina, descende*, hoc est hominem perfectum & in culmine justitiæ sublimatum, cujus conversatio in cælis est, velle humiliare sub dominium sæcularis Potentiæ omnimodis infirmæ ac penitus ægrotæ. Hoc intendit Quinquagenarius prior & secundus, Diabolus videlicet & Anti-Christus cum satellitibus, quos habent, dæmonibus & malignis hominibus, quos omnes pariter involvet ignis gehennæ, illo Rege cum suis in judicio extremo apparente, *qui est ante sæcula.*

Potest etiam per Quinquagenarium primum satis (commodè) intelligi Nero, primus Ecclesiæ Dei universalem persecutionem indicens, cultor Dei Accaron Beelzebub, quod interpretatur *vir muscarum*, quo nomine Princeps dæmoniorum notatur in Evangelio. Hujus, ùt diximus, cultor spurcissimus & crudelissimus Nero primus in Imperio Romano Sanctos Dei Heliæ similes necavit, & aut ab ipsis Christum negari, aut ipsos corporaliter necari publicis & Imperialibus edictis constituit. Hujus in impietate complices viri sanguinum repræsentant primi Quinquagenarii cuneum, ex eorum numero collectum, quo-
Ps. 13. 3. rum *veloces pedes ad effundendum sanguinem.* Quia verò de Anti-Christo scriptum est, quòd *dolus dirigetur in manu ejus*, ipse alter quinquagenarius cum omnibus dolosis non tam corporum, quàm animarum interfectoribus intelligi potest. Ad tertium verò quinquagenarium pertinent, qui per pietatis & pœnitentiæ veritatem & sinceritatem se à viris sanguinum & dolosis curant secernere, studentque Sanctos Dei Heliæ similes honorare, quibus etiam Sanctis judicantibus, & pro hujusmodi orantibus parcetur in judicio Divino, quando judicabitur sæculum per ignem.

Qui nimirum judicialis ignis duos illos Quinquagenarios cum suis complicibus involvet, quibus *non est commutatio* à malitia contra Christum verum Heliam, & Sanctos ejus concepta. In cujus rei typum dixit Helias primo, & secundo
4. Reg. 1. 10. & 12. Quinquagenario: *Si homo Dei sum, descendat ignis de cælo, & devoret te & quinquaginta tuos.* Simile est huic illud in Apocalypsi de duobus testibus in conspectu Domini stantibus dictum: *Si quis* *Apoc. 11. 5.* *voluerit eos nocere, ignis exiet de ore ipsorum, & devorabit inimicos eorum.* Ignis est ignitum eloquium servorum Dei, quod illis prædicantibus & orantibus devorabit inimicos eorum, vel ut desinant esse inimici & fiant amici, vel certè ut ipsi Diabolo, præcipuo dæmonum Quinquagenario seu Anti-Christo, præcipuo malorum hominum Quinquagenario, socientur in pœna penitus incommutabili. Si autem Nero, vir sanguinum præcipuus, intelligitur primus Quinquagenarius, justo judicio viri sanguinum, sequaces illius, cum ipso alligabuntur in uno fasciculo ad comburendum: quia pertinax est malitia & sævitia ipsorum, sicut est obstinata dolositas Anti-Christi, alterius quinquagenarii & suorum complicum falsorum Christianorum. *Non enim est illis commutatio* malitiæ per veram pœnitentiam in hoc sæculo, ideo nec erit commutatio infernalis pœnæ in futuro sæculo. Et hoc inde est, quia *non timuerunt Deum* sicut ille tertius quinquagenarius, qui curvans genua sua coram Helia precando locutus est: *Ho-* *4. Reg. 1. 13.* *mo Dei noli despicere animam meam, & animam servorum tuorum, qui mecum sunt &c.* Pepercit ergo huic Helias utpote humiliato, & accepta persecutione ipsius commutato. Reliquis duobus non pepercit, & meritò. *Non enim erat illis commutatio, & non timuerunt Deum.* Similiter verus Helias, quod interpretatur *Deus Dominus*, cui proprium est misereri semper & parcere, solis parcet humilibus & pœnitentibus hominibus; in sua verò nequitia pertinacibus non parcet, & hoc justo judicio. *Non enim est illis commutatio.* Quod exinde provenit, quia placent sibimetipsis in peccato suo, & *non timuerunt Deum*, non habent saltem servilem timorem, qui est initium Sapientiæ, propter quod statim in præsenti essent velociter præcipitandi ab alto elationis in foveam sempiternæ perditionis, ùt superius oratum est, ubi diximus in carminibus: *Præcipita Domine, divide linguas eorum.* Sed iste Judex, qui est ante sæcula,

Extendit manum suam in retribuendo, id est, quasi patiens redditor longanimiter expectat, ut diu expectatos, & à malitia sua non mutatos graviùs feriat. *Extendit manum suam* in altum elevando securim judicii diuque librando, ut validiùs percutiat. *Extendit manum suam* fortissimè tendens arcum suum, qui quantò longiùs tenditur, tantò acriùs feriet eos, præcipuè VERS. XXI.
qui *contaminaverunt testamentum Dei*: Non enim satis fuit illis non timere judicium illius, qui est ante sæcula, vel qui judex est ab initio, sed insuper *contaminaverunt testamentum ejus*, quod est in promissionibus factis Abraham & semini ejus, vel in præceptis & pollicitationibus Evangelicis. Hoc *testamentum*, quantum in ipsis erat, *contaminaverunt* contradicendo, vel contrariis actibus polluendo, suasque traditiones pluris habendo quàm Divinas. Unde talibus dicit ipsa Veritas: *Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, qui irri-* *Matt. 15. 6.* *tum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.* Ideo

Divisi sunt ab ira vultus ejus. VERS. XXII.

Divisi

Divisi sunt Judæi per orbem terræ dispersi & à terra & regno illis dato seclusi. A *Divisi sunt* etiam hæretici ac schismatici suis doctrinis falsis atque sectis perversis invicem sibimetipsis contrarii, atque ob hoc à Sancta Ecclesia separati *divisi sunt* etiam falsi Christiani bono illius unitatis & jucunditate

Psal.132.1. illius unanimitatis privati, de quo canitur: *Ecce quàm bonum & quàm jucundum habitare fratres in unum.Sic divisi sunt* isti nunc in præsenti, ampliùs in futuro dividendi à societate bonorum, qui divisi non sunt, quoniam sapiunt in idipsum studio unanimi semper intendentes in Dei vultum, ut sperant, propitium & inimicis iratum, juxta illud: *O-*

Psal.33.17. *culi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum: Vultus autem Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum.* Quòd ergo *divisi sunt*, ut jam diximus, *ab ira vultûs ejus* evenit, cujus testa- B mentum contaminaverunt, cujusque vultum semper & ubique præsentem reveriti non sunt, ut ille,

Psal.138.7. qui dicit: *Quò ibo à Spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam?* Faciem istam, seu vultum nunc minimè

Joan.19.37. timent, sed posthac *videbunt, in quem transfixerunt*, videbunt iratum, quem nunc spernunt placidum, neque ullatenus abscondi poterunt *ab ira vultûs ejus*, cùm venerit dies iræ, dies calamitatis & miseriæ, dies magna & amara valde, dies turbinis, & tempestatis, à granis paleas omnino separantis, quia tunc maximè dividet eos, cùm in ultima ventilatione manifestè apparens aliis dicet in serenita-

Matth.25.34. te vultus propitii: *Venite benedicti Patris mei, percipite Regnum &c.* Sed aliis in ira vultûs commoti dicet: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & angelis ejus.*

Interim sanè consulendum est illis, ne omnino securi maneant, quasi de longè venientis iram non timeant. Veniet, veniet, & non tardabit, & cùm tardare putatur, *appropinquabit cor illius.*

Isa.63.4. *Dies* enim *ultionis in corde meo*, ait Dominus in alio Propheta, & ideo cùm dies ille appropinquat, *cor*

Deut.32.35. *ejus appropinquat. Juxta est dies perditionis, & adesse festinant tempora*, & cum temporibus adesse festinantibus, festinanter *appropinquabit cor illius*, qui est ante sæcula judicaturus omnia sæcula.

Aliter: Hostes ejus, qui est ante sæcula, *divisi sunt ab ira vultûs ejus*, sed dum illi per divisionem elongantur à Deo, illis impugnantibus Ecclesiam Dei clarescet veritas: *& appropinquabit cor illius*, dum secreta priùs voluntas ejus fiet manifesta. Vel *appropinquabit cor illius*, amici videlicet, qui quasi cor secretorum ejus conscii sunt. Dum enim perversi ultimo examine divisi fuerint ab ira vultûs ejus Judicis, quem non amant: *cor illius*, id est, amici appropinquantes ei cum ipso judicabunt nationes, & dominabuntur populis, eos durissimè judicantes, quibus durus videtur sermo veritatis, quique suavissima Sanctitatis documenta, in hymnis & carminibus exposita, detestantur, & fugiunt quasi toxicata jacula.

Nam revera per amicos Dei planissimis expositionibus *molliti sunt sermones ejus super oleum*, plus videlicet, quàm oleum penetrantes interiora carnis & venarum usque ad ossa vel medullas, medicinali virtute sanando exteriùs & interiùs humanum corpus & animum. *Et ipsi sunt jacula*, vel quia duris duri videntur sermones Dei, cùm sint suaves, vel certè, quia, licèt *molliti*, non amittunt virtutem sui acuminis, de quo alibi dici- Psal.44.6.

tur: *Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent.* Item: *Sagitta potentis acuta.* Psal.119.4. Unde his ipsis Dei sermonibus quantumlibet suavibus & mollitis armantur Dei milites. Proinde si tibi parvulo, qui adhuc lacte nutriendus es, videtur durus esse sermo, quem aut non intelligis propter sui obscuritatem vel tui sensûs tarditatem, aut horrescis lasciviæ tuæ adversantem in via, dum non audes concordare cum eo propter sui rigoris austeritatem & tuæ infantiæ fragilitatem, ne irascaris uberibus, quæ meliora sunt vino, neque repellas Verbum Dei, sed *Jacta in Dominum curam tuam, & ipse te enutriet.* VERS. XXIII.

Jacta curam tuam in Dominum, non in alium. *Jacta* cogitatum tuum *in Dominum* trinum & unum, qui cùm sit omnipotens, omnisapiens, omnibonus, potenter, sapienter & libenter subveniet tibi fluctuanti. *Jacta* navim tuæ mentis *in Dominum* tanquam in tutissimum salutis portum. Nam si fortè jactaveris in alium, senties illum tibi saxum naufragosum. *Jacta in Dominum curam tuam*, quam ipse libenter excipiet, & *te* in ipsa cura tua curabit, *& enutriet*, quoniam talis cura ei placet, cura verò sæculi consumit.

Unde Salomon: *Sicut vermis ligno & tinea vestimento; ita viri tristitia nocet cordi.* Prov.25.20. Quia ergo tua cura in hoc sollicita est, quomodo placeas Deo, non huic mundo, *jacta* eam in Deum, qui tibi mollire poterit super oleum, quo condiri solet cibus fortium, sermonem suum adhuc tibi durum, sed mox tibi in lac vertendum, si modò *in Dominum* jactabis curam tuam. Noli dicere, quod illi dixerunt, qui audito verbo C Christi de comedenda carne ac bibendo sanguine ipsius abierunt retrorsum dicentes: *Durus est hic sermo, quis poterit eum audire?* Joan.6.61. Imitare tu Petrum pro se, suisque condiscipulis dicentem: *Domine verba vitæ æternæ habes, & nos à te quò ibimus?* sic dixit; sic se in Dominum jactavit, cùm verba veritatis necdum intellexit. Unde per verba lactantis gratiæ nutritus est eo usque, ut ipsum delectaret cibus Dominicæ carnis ac potus vivifici sanguinis ejus, in quibus est perfectorum solidus panis & calix inebrians, quàm præclarus, Hujusmodi convivio Petrus non sacramentotenus tantùm communicavit, sed in illud corpus transeundo, quod comedit, membrum ejusdem corporis effectus, & jam vir perfectus lacte non eguit. Similiter *& te* Dominus *enutriet*, si exemplo Petri adhærebis illi.

D Aliter: *Divisi sunt*, id est, absque dubio dividentur *ab ira vultûs ejus* inimici Dei, qui *contaminaverunt testamentum ejus.* Et hoc fiet, quando *appropinquabit cor illius*, id est, quando appropinquabit ei Sanctorum cœtus, qui secundùm cor ejus cum ipso erit judicaturus. Attamen in hoc sæculo non erit plena divisio vel segregatio inter justum & injustum, inter veracem & mendacem, quoniam ipse mendax, qui testamentum Dei contaminat, artificio tanto componit verba sua, ut *molliti* sint *sermones ejus super oleum* per argumentosæ adulationis fucum: Sed tamen ab eis cavendum est, quia venenum latet sub oleo in sermonibus hujusmodi, *& ipsi sunt jacula.* Quibus omnino spretis, o tu, qui veritatem libenter accipis, & acceptam diligenter erogas in sermonibus tuis veridicis, nullo adulationis oleo conditis, *Jacta in dominum curam tuam*: ne confidas in tua

tua virtute contra inimicos dolosos & impios te A cutorem Sanctorum se fuisse pœnituit in diebus
stare posse, sed quicquid virium, quicquid scientiæ in te fuerit, Christo ascribe, quodque defuerit, ab ipso pete instanter, *& ipse te enutriet* pane vitæ & intellectus, ita ut hostes veritatis non possint resistere Sapientiæ, & Spiritui, qui loquitur in te, sed avertantur retrorsum omnes, qui oderunt te, sentientes Dominum pugnare pro te. Unde & di-
Exod. 14, 25. cere compellentur: *Fugiamus Israëlem; Dominus enim pugnat pro eo*, qui *non dabit in æternum fluctuationem justo.* Etsi hic fluctuare interdum sinat justum secundùm verba fluctuationis jam superiùs exposita, ubi dicitur ex persona justi: *Timor & tremor venit super me, & contexerunt me tenebræ*: tamen hanc *fluctuationem justo non dabit in æternum*, quoniam de fluctibus undosi maris in ligno crucis perducet eum ad littus æternæ stabilitatis, ubi non timebit incidere in puteum abyssi super solidam promissionis terram stabilitus.

VERS. XXIV. *Tu verò Deus deduces eos in puteum interitus*, qui contaminaverunt testamentum tuum, puteum aquarum viventium, corrumpendo veritatis doctrinam per verba falsa, opera prava. Ideo *Deus deduces eos in puteum interitus*, qui aliàs dicitur puteus abyssi, quia fundo caret sicut abyssus, & erit in eo sempiterna fluctuatio, quam studens cavere justus orat ad te, Domi-
Psal. 68, 16. ne clamans: *Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, neque urgeat super me puteus os suum. In* hunc *puteum Deus deduces eos*, qui nunc testamentum tuum, puteum aquarum viventium, veneno falsitatis contaminant, neque ab hoc malitiæ suæ studio desistunt. Non enim C est illis commutatio, & non timuerunt Deum.

Etiam in hac vita *deduces eos in puteum interitus* tradendo eos in reprobum sensum, & in desideria cordis sui pravi, & in multa pravitate nimis profundi ad similitudinem abyssi. Hic pravitatis abyssus abyssum damnationis invocat, ut qui profundè peccaverunt in mundo, profundè luant in inferno.

Hoc autem non diu differetur. Etenim *Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos. Viri sanguinum*, qui corpora Sanctorum occidunt, ùt Nero, *& dolosi*, qui animas interimunt corrumpendo mores bonos confabulationibus pessimis ùt Anti-Christus, *non dimidiabunt* dies suos, id est, non proficiunt in pejus D quantum volunt, & quamdiu putant. Vel dimidiarent dies suos in vita sua, si quos in malum disponunt, dividerent pœnitendo.

* Lib. V. Mor. c. XXXIX. Super hunc locum Beatus Gregorius * dicit: *dies dimidiare est tempus vitæ malæ in voluptatibus ductum ad pœnitentiæ lamenta dividere, atque ad bonum usum partiendo reparare. Sed iniqui dies nequaquam dimidiant, quia perversam mentem nec in extremo tempore immutant. Quo contra benè Paulus ad-*
Eph. 5, 16. *monet dicens*: Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. *Tempus quippe redimimus, quando anteactam vitam, quam lasciviendo perdidimus, flendo reparamus.* Sic Saulus adhuc spirans minarum & cædis in discipulos Domini, cùm esset vir sanguinum, *dimidiavit dies suos* divinitus correptus, cùm perse-cutorem Sanctorum se fuisse pœnituit in diebus præteritis, talemque se deinceps exhibuit, qui persecutionem pro Christo maluisset cum Sanctis ferre quàm Sanctis inferre. Nimirum devoravit hunc inimicum suum ignis exiens de ore Stephani pro suis lapidatoribus orantis, quorũ Saulus erat præcipuus, quia testes Beatum Proto-Martyrem lapidantes, ut essent exserti, posuerunt vestimenta sua *secus* Act. 7. 57.
pedes adolescentis, qui vocabatur Saulus. Verumtamen quia dies suos dimidiavit, nec minora tormenta pro Christo sustinuit, quàm ipse Christianis intulerat, non est præcipitatus in puteum interitús, imò & ante mortem raptus est usque ad tertium cœlum, tandemque morte victoriosa coronatus, quod concupierat, obtinuit. Vis scire, quid concupierit? *Cupio*, ad Philip. 1. 23.
inquit, *dissolvi, & esse cum Christo.*

B Unde autem huic viro sanguinum talis dimidiatio dierum suorum? Inde scilicet, quia licèt fuerit vir sanguinum, tamen non fuit dolosus, qualiter fuit Judas mercator pessimus, qui per osculum adimplevit homicidium, & per pacem didicit facere bellum, sciens utique sanguinem justum esse, quem tradidit, sicut ipse postmodum sera & infructuosa pœnitentia ductus confitebatur dicens: *Peccavi* Matth. 27. 4.
tradens sanguinem justum. Raró, vel potiùs nunquam sic dolosi veraciter convertuntur. *Non enim est illis commutatio*, peccantibus industrioso & doloso nimiumque obstinato malæ voluntatis arbitrio, non per ignorantiam sicut Saulus, sed per malitiam pertinacem sicut Diabolus. Acquiescendum est ergo Divino judicio, ut hujusmodi *viri sanguinum & dolosi* deducantur in puteum interitus, de quo puteo nullus ultra patebit illis exitus.

Et quidem in hac die sua, quæ ad pacem sibi, vel in his diebus suis, hoc est recognoscendum, quod sui dies dicuntur malis ad pacem affectati, quia non Divina constitutio, sed propria hominis maligni perversitas facit hos dies malos, & hanc malitiam diei, de qua dicitur: *Sufficit diei malitia sua.* Pereat hic Matth. 6. 34.
dies, in qua nati sumus, dies illa vertatur in tenebras, & alius dies sanctificatus illucescet nobis. Jam superiùs dixi, quia *timor & tremor venit super me, & contexerunt me tenebræ*, quia, Deo gratias, dies mei proprii cœperunt mihi tenebrescere, ac displicere. Quos etiam dimidiare curavi & curo, quia doleo de præteritis peccatis meis, & libenter caveo mihi à futuris à Deo Patre misericordiarum quærens misericordiam & indulgentiam, quam dolosi non sperant: quin potius desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiæ cæterisque facinoribus.

Ego autem sperabo in te, Domine.

Illi per desperationem *deducentur in puteum interitus. Ego autem sperabo in te, Domine*, ut de puteo aquarum viventium & in vitam æternam salientium potatus & ego deducar in vitam æternam per aquam salientem in vitam æternam. Sicut enim ad fontem suum revertuntur omnia flumina: sic ista salutaris aqua saliens de vita æterna non cessat saliendo currere, donec eò redeat, unde venit. Ideo saliens de vita æterna in vitam æternam non revertetur illuc vacua. *Verbum meum*, ait Do- Isa. 55. 11.
minus, *quod egredietur de ore meo, non revertetur ad me vacuum, sed faciet quæcunque volui, & pro-*

& prosperabitur in his, ad quæ misi illud. Ergo aqua saliens de vita æterna in vitam æternam, & verbum de ore Domini egrediens & eo rediens trahit secum sibi adhærentes animas fideles. Libet hic in gratiarum actione recordari cujusdam visionis aquam de vita æterna salientem repræsentantis. Frater quidam simplicis & innocentis vitæ diu castigatus in sancta conversatione, visus est videre sibi cœlum apertum. Et ecce globus igneus miræ magnitudinis auro candenti & liquescenti similis apparuit in cœlo, & in circuitu ejus multitudo Sanctorum claritate admirabili fulgentium. Et subitò quasi unum de paradisi fluminibus ex ipso globo in terram cœpit fluere tantæ puritatis, ut auro liquido videretur consimilis. Hoc est, ùt arbitror, quod præ manibus habemus, quia juxta Sanctuarium S. Michaëlis, ubi scribere, atque in Psalmis meditando sedere solemus, descendere visus est idem fluvius. Et quia fluminis impetus lætificat civitatem Dei, fateor miserante Deo me aliquotiens lætificatum per hujus fluminis impetum compellentem me ad scribendum. Unde jam post magnum diuturnæ intercapedinis spatium, quo in Urbe Roma commoratus, & in eundo ac redeundo multum fatigatus & aliis Ecclesiasticis atque claustralibus occupationibus præpeditus diu à scribendo vacavi, nunc Apostolica fretus benedictione reversus, iterum resumo calamum Divinam rogans clementiam, ut voluntaria oris mei beneplacita faciat sibi, eademque sic me concedat scribere, quatenus in eis aqua illa solummodò sapiat, quæ de vita æterna in vitam æternam saliens lectores benivolos eò, quò currit, unâ secum pertrahat, ne aliquis illorum cadat in puteum interitus, qui paratus est Diabolo & Angelis ejus atque Anti-Christo & sequacibus ejus.

Gloria Patri Deo, ad quem dirigitur hujus Psalmi oratio, & deprecatio, cùm dicitur: Exaudi Deus orationem meam &c. *Gloria Filio*, qui ad Patrem pro nobis orans contristatus est in Passione dicens: *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Matth. 26. 38. *Gloria Spiritui Sancto*, qui est illa columba, cujus pennas optat fidelis Psalmista dicens: *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ?* Gloria Uni ac Trino Deo, qui *non dabit in æternum fluctuationem justo* sed subvenit illi potenter, sapienter, & clementer. Ipsi laus & honor & victoria per infinita sæculorum sæcula, Amen.

PSALMUS LV.

Miserere mei Deus, quoniam conculcavit me homo &c.

Psalmi hujus Titulus est:

VERS. I. *In finem pro populo, qui à Sanctis longe factus est in tituli inscriptione ipsi David, cùm tenuerunt eum Allophyli in Geth.*

Tituli hujus prima pars est de Evangelio sumpta, altera de veteri testamento ab hoc loco *cùm tenuerunt* &c. Legitur enim in Evangelio, quod Pilatus crucifixo Domino titulum suprà posuit, cui populus Judæorum, qui noluit habere Regem Christum, contradixit, & ideo *à Sanctis longè factus est*; *Tituli* autem *inscriptio* non deleta, quia Prophetatum erat in alio Psalmo: *Ne corrumpas tituli inscriptionem.*

Legimus autem in primo libro Regum, David, cùm quæreretur à Saule, venisse ad Achis Regem Geth, quæ erat civitas Allophylorum, sed eum ibi retentum esse, non legimus. Ergo David melius intelligitur Christus integer, quem *Allophyli*, id est, alienigenæ, *qui à Sanctis longè facti sunt, tenuerunt in Geth*, quod dicitur *Torcular.* Nam & olim ipsum Christum Judæi, & nunc Corpus ejus cæteri mali, qui adhuc contradicunt titulo, tenent in torculari, id est, in pressura, quæ infructuosa non est, cùm ibi manat uva, quæ ante torcular integra sterilis est. Non autem incongruè dicitur Christus teneri in membris, in quibus ipse clamat: *Saule, Saule, quid me persequeris?* Act. 9. 4. sed & corpus in capite suo dicit: *Conresuscitavit nos, & consedere in cælestibus fecit.* Ephes. 2. 6. Nos ibi jam sedemus per spem, ille verò hic est nobiscum per charitatem: & hæc compago facit tanquam unius hominis duo in carne una, Sponsum & Sponsam.

Ergo *pro populo* salvando, vel *pro populo*, id est, contra populum, *qui est longè à Sanctis*, Ecclesia, dum Allophylis premitur, orat, & primò tangit tribulationes, in quibus per spem dicit se securam esse. Secundò latiùs eas enumerat ibi: *Tota die impugnans*: & interposita conversione inimicorum in hac quoque parte se per spem non timere concludit. Tertiò de malis sæculi liberam dicit se laudem in futura beatitudine canituram ibi: *In me sunt Deus vota tua.* Exemplo verò patientiæ suæ simpliciores monet ad constantiam. Sunt autem tentationes utiles valde, quibus dum homo interrogatur, infirmitatem suam cogitur cognoscere, & de se deinceps non præsumens, dum tenetur in Geth, id est, in torculari inter spem positus atque metum sui capitis exemplo admonetur clamare dicens:

VERS. II. *Miserere mei Deus.*

Iste namque clamor principaliter illius est, qui in tituli inscriptione *Rex Judæorum*, id est, confitentium nominatus est, ac deinde, unusquisque illi confitentium calcatus in torculari pressurarum, exemplo sui capitis clamare habet id ipsum. Dicat ergo primò Christus: *Miserere mei Deus* Pater, qui ex eo, quòd homo sum propter homines factus, *Deus meus es.* Et quia non tantùm homo, sed miser homo factus sum in Geth, id est, in torculari passionis, tu *miserere mei Deus* & Pater meus, *quoniam conculcavit me homo* servus meus, imò & amicus meus putatus discipulus meus Judas, falsò Apostolus & verè Diabolus. Qui & ipse cùm sit *inimicus homo*, Matth. 13. 28. qui superseminavit zizanium in medio tritici, quod ego seminavi, dum inter seminandum *conculcavit* triticum meum, *conculcavit & me* in membris meis. Propterea *Deus miserere mei*, & meorum, quoniam *conculcavit me* ac meos inimicus

cus *homo* non solùm in agro meo mala semina mittendo, sed etiam in torculari passionis me ac meos premendo. *Conculcavit* me quasi uvam positam in torculari per se invisibiliter, per homines visibiliter. Unde sicut uvæ calcatæ vinum exprimitur: sic mihi tribulato exprimitur pia oratio. Spina calcata pedem calcantis pungit, quia malus homo tribulatus in quantum libet & facultas est, pro malis mala retribuit. Non sic ego botrus Cypri, non sic discipuli mei, & ipsi botri adhærentes mihi veræ viti; non pungimus calcantem sicut spina, sed vinum sub pede calcantis emittimus, quia cùm maledicimur, non remaledicimus: cùm blasphemamur, obsecramus, & pro ipsis, qui nos calcant, oramus.

Orat etiam quisque meorum pro se ipso mei exemplo dicens: *Miserere mei Deus, quoniam conculcavit me homo.* Talis oratio nonne vinum est optimum, quo interdum & ipse, qui calcat uvam, sic inebriatur, ut in uvam convertatur, & talia pro veritate, qualia intulit, patiatur, sicut Saulus per orationem Stephani factus Paulus. Igitur in hujusmodi torculari sonet semper oratio Christi per os Christiani: *Miserere mei Deus, quoniam conculcavit me homo.* Miserere mei Christi, ut liberatum de torculari exaltes in solio Regni sempiterni, sicut Patrem meum David conculcatum diu à Saule tandem super solium Regni sedere fecisti: *Miserere mei* Christiani, ut & me liberatum do toculari, in quo *conculcavit me homo,* facias illic esse, ubi est
an.12.26. caput meum Christus, qui dixit: *Volo, ut ubi sum ego, illic sit & minister meus.*

Vultis audire, benivoli auditores, qualiter *conculcavit me homo?* Dico vobis, in eo scilicet, quòd *tota die impugnans tribulavit me.* Non ei suffecit ad horam tribulare vel impugnare me, sed *tota die*, id est, omni tempore. Semper enim omnes, qui piè volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patiuntur in hoc mundo, qui est magnum torcular, in quo alii calcantur, alii calcant. Soli tamen, qui propter justitiam calcantur, pro uvis reputantur. Et licèt ego singulariter dixerim: *quoniam conculcavit me homo*, ut sciatis esse multos calcantes me, populumque hunc numerosum esse, *qui à Sanctis longè factus* est, effectus videlicet Sanctis *longè*, id est, valde contrarius & dissimilis, pluraliter dico:

ERS.III. *Conculcaverunt me inimici mei tota die,* non quia meruerim erga eos malum, sed quia ob hoc erant *inimici*, quòd ego nolui cum ipsis elongari à Sanctis. Et benè dico pluraliter: *conculcaverunt*: quoniam *multi bellantes adversum me* steterunt, & tota die me conculcare non timuerunt. Ego autem

ERS.IV. *Ab Altitudine diei timebo.* Altus enim sol in cancro altos & longos dies facit; quorum altitudo & longitudo in fervore persecutionis timenda est, quia nisi breviati fuerint dies mali, non fiet salva omnis caro, quæ cùm sit fragile figmentum, ferre non potest hanc longitudinem seu altitudinem dierum sine magno periculo.

Ego verò in te sperabo, Deus meus, quòd tu abbrevies longitudinem pessimi hujus *diei*, cujus *ab altitudine timebo*, donec humiliatum illum videbo. Humiliabitur enim quandoque altitudo diei hujus, ut se amplius aut nolit aut non possit elevare: nolit in his, qui à malitia diei hujus convertuntur, quibusque sufficit malitia præterita, imò videtur nimia, & ob hoc eam sequetur pœnitentia & melioris diei lux perpetua; non possit verò in illis, quos cùm permaneant mali, superna tamen Divini regiminis ordinatio non finit, quantum vel quamdiu volunt, exaltari. Hoc *ego sperabo* certator medius inter metum positus & spem, spe tamen prævalente ac metum pellente in hoc acerrimo certamine, quo Spiritus promptus est, caro autem infirma; & tamen hæc sibi invicem adversantur pugnâ fortissimâ, in qua diei mali altitudo seu longitudo est periculosa. *Ego verò*, qui non in virtute humana, sed Divina confido, *in te*, Deum adjutorem *sperabo*, & ideo neque carni neque homini malo cedam in hoc bello, in quo victoriam de Divina virtute spero.

Aliter: *Altitudo*, id est, hujus mundi superbia tumida non potest esse diuturna, sed vix est unius diei spatio commensuranda, quia brevis est & momentanea sicut fœni pulchritudo, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur. Nunquid ego *timebo ab altitudine diei?* Nunquid unius diei persecutio plus timenda est æterno gehennæ incendio? *Die*, non diu est hæc altitudo; & ideo spernenda. Timeant hujusmodi supplicia brevissima, qui non credunt æterna bonis & malis præmia reposita, quibusque de adjutorio Divino fides est ambigua: *Ego verò in te sperabo,* quem & in præsenti prælio adjutorem, & finito bello adepta victoria remuneratorem credo.

Aliter: *Ab altitudine diei*, id est, à potestate, quæ desuper datur impugnantibus me, *timebo*, quia supernæ ordinationi, à qua est omnis potestas, resistere non debeo. Ideo ego Christus ante Præsidem Romani Imperii cum magua disciplina stans in judicio, hanc altitudinem, qua ille super me dominabatur, non homini, sed tibi Deus attribui dicens: *Non haberes potestatem adversùm me ullam, nisi tibi esses datum desuper.* Joan.19.11. Similiter ego humilis Christianus ideo subjicior omni humanæ creaturæ propter Deum, quoniam altitudo potestatis humanæ pendet ex Divina ordinatione. Et quidem *ab altitudine diei timebo* timore ordinato, ut, in quibus debeo, illi subjaceam, & hanc multi nimis timent, quia in quibus non debent, subjacent. *Ego verò in te sperabo* sciens, quòd hac altitudine diei tu altior es, & eam reprimere poteris, cùm volueris.

Aliter: Dies Christus est, cujus horæ duodecim Apostoli sicut ipse ait: *Nonne duodecim sunt horæ diei.* Joan.11.9. Hujus diei altitudinem attingere non potuit populus longè à Sanctis factus in tituli inscriptione. Displicuit enim illi inscriptio tituli continens altitudinem hujus diei. Nam qui scribitur *Jesus Nazarenus Rex Judæorum*, Deus altissimus rectè intelligitur per id, quod propriè Jesus, id est, Salvator, nominatur hac de causa, quam Angelus exponens: *Ipse*, inquit, *Salvum faciet populum suum à peccatis eorum.* Matth.1.21. Et nomen quidem istud æquivocatum est ad multos, qui non propriè, sed nuncupativè *Salvatores* nominati sunt. Iste autem solus, qui salvum fecit populum suum à peccatis eorum, rectè ac propriè habet hanc tituli inscriptionem: *Jesus Nazarenus Rex Judæorum.* Est enim propriè, non adoptivè Deus auctor salutis hujus populi

populi, qui non recedit à Sanctis, vel etiamsi longè est à Sanctis, iterum appropinquare studuerit Sanctis. Nam qui nolunt appropinquare Sanctis, ut fiant sub Jesu Salvatore salvi, sub Nazareno Sancto Sancti, sub Rege Judæorum confitentium confessores beati, ipsi altitudinem hujus diei non videbunt, quia tenebræ, quæ morienti ipso in cruce factæ sunt, obcæcaverunt oculos eorum, ut non valeant intelligere illius Divinam Celsitudinem, cujus humanam cernunt in cruce passionem & mortem. Unde nec timent eum, nec sperant in eum nunc in præsenti, sed

Joan. 19. 37. posthac *videbunt, in quem transfixerunt.* Videbunt illius tunc altitudinem, cujus nunc irrident humilitatem, & tunc timebunt ablata illis tunc omni spe salutis.

Etiam ego, quem populus iste à Sanctis longè factus modò conculcat quasi uvam in torculari, *ab altitudine diei timebo*: quia *horrendum est incidere in manus Dei*, & hujus diei altissimi suo splendore omnia penetrantis, & suo calore omnia tangentis; *nec enim est, qui se abscondat à calore ejus*, quoniam *ignis ante ipsum præcedet & inflammabit in circuitu inimicos ejus*, in quibus non erit ulla spes misericordiæ ipsius. *Ego verò in te sperabo* Jesu Nazarene Rex Judæorum: quia sum de numero confitentium, & hac spe transeunte in rem carebo ex hunc omni timore, non sicut stupidus, qui nihil sentit per nimiam ægritudinem, (quia magnitudo stuporis excludit sensum doloris & timoris, quo statu melius habet æger dolens in ægritudine) sed sicut omnino impassibilis & incorruptibilis post resurrectionem & judicium carebo dolore pariter ac timore: quod non in mea virtute, sed *in te sperabo*, cujus inscriptionem tituli verissimam & incorruptibilem recognosco corde credens adjustitiam & ore confitens ad salutem, quòd JESUS Nazarenus Rex Judæorum *salvum faciet populum suum*, non illum quem novissima dies invenit longè à Sanctis, sed illum, qui appropinquat Sanctis, quibus lux perpetua lucebit altissimæ hujus diei, Christi videlicet, cujus non solùm Divinitas ultra omnem creaturam est alta, sed humanitas quoque: in ipsius Divinitatis celsitudinem exaltata. Hujus fidei sanam doctrinam non solùm apud me in secreto latenter observo, sed etiam quia Regem Judæorum colo, Confessione manifesti Sermonis annuntio. Et si vituperatur hic sermo à populo illo, qui à Sanctis longè factus est, ab his videlicet, qui tota die verba mea execrabantur ideo, quod adversùm me omnes cogitationes eorum in malum: Ego econtra Sanctorum consono adjutus testimonio, non longè à Sanctis recedo in sermone meo, imò id ipsum, quod Sancti prædicaverunt, prædico. Unde

ad Hebr. 10. 31.
Psal. 18. 7.
Psal. 96. 3.
Matth. 1. 21.

VERS. V. *In Deo laudabo sermonem.* Si loquerer excogitatum per me mendacium, loquerer ex propriis, ut veritas de patre mendacii testatur dicens: *Cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est & Pater ejus.* Hoc ipsum convenit hæresiarchis, qui ab alio Doctore non acceperunt mendacia, quæ docuerunt, sed ipsi de corde mendaci mendacia sua pepererunt. Ego autem, quia non alia doceo, nisi quæ à veritate in veritate per Doctores Orthodoxos accepta teneo, rectè *in Deo*, id est, in veritate *laudabo sermonem*, veritate subnixum, veritatis undique testimoniis communitum. Quod si hunc ipsum quantumlibet verum sermonem, quasi non acceperim, vanè gloriando arrogo mihi, non *in Deo*, id est, in veritate, sed in mendacio glorior, quia nihil boni habeo, quod non acceperim. Accepi autem, Deo gratias, verum sermonem à Domino, id est, à veritate, atque ideo rectè *in Domino*, in veritate scilicet, *laudabo sermonem* Domini, quoniam à Domino datus est, & *meum*, quia mihi datus est. *In Deo itaque laudabo sermones meos* tanquam rivos de ipso Deo veritatis fonte manantes per multa canalia mundissima, Sanctorum videlicet corda & ora usque ad me, qui etiam sum qualecunque veritatis vas, in quantum sermones ipsius veritatis excipio, & canale, in quantum eos ad alios loquendo seu scribendo transfundo. *In Deo* itaque, id est, in veritate *laudabo sermones* veros, in hoc *meos*, quod recognosco mihi datos.

Joan. 8. 44.

Vel in hoc *laudabo*, id est, laudabiles faciam *sermones meos*, quòd opere impleo, quæ verbis doceo juxta illud: *Cæpit Jesus facere, & docere.* Act. 1. 1. *Qui enim qui fecerit & docuerit, magnus vocabitur in regno cælorum.* Ego faciens, quæ doceo, *sermones meos laudabo*, id est, laudabiles facio. Matth. 5. 19.

Et quia dantur sermones boni aliquando ad malum non benè utenti, Ego, quod melius est, *in Deo speravi*, ut videlicet sint mihi Deo favente sermones mei ad utilitatem, secundùm quod unicuique fidelium datur manifestatio Spiritus ad utilitatem. Licet ergo ab altitudine diei timeam, sciens, quòd, qui judicat me, Dominus est, unde nec me ipsum judico, tamen quia nullius doli vel mendacii in sermonibus meis mihi conscius sum, *non timebo, quid faciat mihi caro*, id est, carnalis populus, longè à Sanctis factus, qui etsi calcat me quasi uvam in torculari, vel quasi fructus olivæ, non deperit vel doctrinæ vinum vel orationis oleum sic mihi expressum; cogunt enim calcatores isti aliquoties me loqui, & orare plus, quàm facerem, si pacem haberem.

Calcant nihilominus illi non tam pedibus quàm linguis, quia

Tota die verba mea, execrabantur, VERS. VI. non quia veritati sint contraria, sed quia illis inveniuntur adversantia. Unde & illi sunt *adversùm me*, præcipuè in hoc delectati, si aliquid agere vel dicere possint, quod sit *adversùm me*. Quando autem nec agere, nec dicere possunt contra me, *omnes cogitationes eorum in malum* sunt, ut mala, quæ facere mihi non prævalent, saltem nequiter cogitent. Mira nequitia, ubi sic *omnes cogitationes in malum* tendunt, ut ne saltem una cogitatio fiat in bonum: Inter quæ omnia licèt manibus homicidalibus non tangant personam meam, tamen detractionis dente sic lacerant, & in quantum valent, apud suos auditores vitam meam tam crudeliter annihilant, ut parùm vel nihil differant ab homicidis, imò revera sint homicidæ odientes me, quoniam *qui odit fratrem suum, homicida est.* Hoc 1. Joan. 3. 15. aperti faciunt, quia tam longè facti sunt à Sanctis, ut sine verecundia manifestè insaniant. Quidam verò ex eodem populo, qui à Sanctis longè factus est, cum dolo societatem nostram ingressi.

VERS. VII. *Inhabitabunt & abscondent: ipsi calcaneum meum observabunt.* Alia translatio habet: *Incolent & abscondent.* Incolæ dicuntur, qui habitant in patria non sua. Ex quo colligitur, quòd isti ficti amici sic ad tempus commanent nobis, ut tamen non sint ex nobis: Unde & à nobis tandem exibunt. Sed tamen aliquamdiu *inhabitabunt & abscondent* in corde suo dolum conceptũ, quoadusque tempus inveniant loquendi, vel agendi, quod malitiosè cogitant. Sic Judas, cùm esset Diabolus, cum Apostolis, mansit à Christo electus, qui eum noverat & sociaverat Apostolis, non ad fructum vel opus bonum sicut cæteros Apostolos, quibus dixit: *Ego elegi vos, & posui vos, ut eatis, & fructum afferatis & fructus vester maneat*, sed ad exemplum pernecessarium, ut tu, qui nescis, quos caveas admittere societati vel comanentiæ tuæ, patienter ipsius exemplo sufferas ita dolosos fratres, donec aut intus convertantur, aut foras cum Juda exeant suo exitu nulli nocituri, qui in populo sancto permanet, & populum, qui à Sanctis longè factus est, imitari cavet. *Joan. 15. 16.*

Interim tamen, dum intus sunt hujusmodi pseudo-fratres, *ipsi calcaneum meum observabunt*, ut si non in principio vel medio, saltem in fine cuiuscunq; actionis meæ tale quid inveniant, quod reprehendant vel male actum vel malè dictum. Propter quod non solùm facta observant, sed verborum aucupes & syllabarum penè dinumeratores, etiam Sermones vel scripta mea trutinant, non ad aliud, nisi ut reprehendant, & nomen meum faciant aliis odiosum & onerosum, ita ut me pauci diligant, vix aliqui sustineant, *sicut sustinuerunt animam meam*, id est, vitam meam falsi fratres isti, quibus gravis eram etiam ad videndum. Cùm dico, quòd *animam meam sustinuerunt*, satis indico, quòd eam non dilexerunt, sed quasi grave pondus vix portaverunt. Ad hoc igitur calcaneum meum observabunt, ut me aliis facerent odiosum & onerosum, sicut & ipsi *sustinuerunt animam meam* sibi onerosam, quamdiu graviter sustinuerunt, non dilexerunt. Vel ita *calcaneum meum observabunt* latenter insidiando, *sicut sustinuerunt animam meam* tanquam grave pondus, amorem tamen erga me simulando falsi fratres & veri latrones.

Hìc distinguenda est littera tanquam finita querela contra populum, qui à Sanctis longè est. Nam quæ sequuntur pro eodem populo, sensum potiùs orationis quàm conquestionis exprimunt. Quia enim in populo non sancto multi per ignorantiam peccant, ut Saulus, rectè in populo Sancto multi pro talibus orant, & exaudiuntur ùt Stephanus, quorum vox est:

VERS. VIII. *Pro nihilo salvos facies illos*, O Jesu Nazarene Rex Judæorum, cui soli propriè convenit hæc inscriptio tituli secundùm nomen tuum, quo Jesus, id est, Salvator diceris. Tu *salvos facies illos*, qui in populo, in ejusdem tituli inscriptione à Sanctis longè facto, peccant per ignorantiam, secundùm quod tu in cruce sub eodem titulo postulásti dicens: *Pater ignosce illis, nesciunt enim quid faciunt.* Similiter & Proto-Martyr Stephanus oravit dicens: *Domine Jesu, ne statuas illis hoc peccatum quia nesciunt, quod faciunt.* Hujusmodi ergo peccatores tu Domine Jesu *salvos facies*; quod ego David ab eisdem conculcatus prophetans oro, & orans propheto dicens: *Pro nihilo salvos facies illos.* Operaris enim opus tui nominis, qui Salvator nominaris in tituli inscriptione, salvando multos ignoranter peccantes in populo, qui à Sanctis longe est, & hanc salutem *pro nihilo*, id est, absque præcedenti merito in eis operaris, quos aliquamdiu te in te ipso vel in tuis membris conculcantes pateris. Vel *pro nihilo*, id est: facilè tibi est eos salvare, quia nihilo omnino laborans in tali opere. Laborásti quidem sustinens eos, ut ipse in Propheta fateris dicens: *Laboravi sustinens*, attamen in salvando illos non laboras, quia solo verbo vel tacito voluntatis nutu operaris opus virtutis & salutis. *Luc. 23. 34. Act. 7. 59. Isa. 1. 14.*

Aliter: *Pro nihilo salvos facies illos*, non quærens ab eis mercedem tibi necessariam, sed hoc tantùm, ut benè sit eis Unde in lege dicit Moyses: *Et nunc Israël, quid Dominus Deus tuus petit à te, nisi ut timeas eum, & benè sit tibi omni tempore?*

Alia translatio habet: *Sicut sustinuit anima mea, pro nihilo salva illos.* Quod est dicere; Sicut illos foris latrones intus insidiatores anima mea patienter sustinuit; sic & tu patienter sustine, *ac salva illos*, & hoc *pro nihilo*, id est, gratis vel facilè.

Hebraica veritas habet: *Tota die sermonibus me affligebant, contra omnes cogitationes eorum in malum. Congregabantur absconditè, plantas meas observabant expectantes animam meam: Quia nullus salvus est in eis. In furore populos detrahet Deus.* Hoc est dicere: quia *tota die sermonibus me affligebant*: quia *omnes cogitationes eorum in malum*: quia *nullus salvus est in eis*, dum omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, justo judicio *in furore populos*, à Sanctis longè factos *detrahet Deus* aut in humilitatis vallem, ut salventur, aut in perditionis profundum, quò crucientur. *Voluntariè enim peccantibus jam non relinquitur pro peccatis hostia, sed ignis æmulatio, quæ consumptura est adversarios*, ait Apostolus. Adversarios vocat non per ignorantiam seu fragilitatem peccantes, sed in ipsius peccati amore vel defensione pertinaciter veritati se arguenti resistentes, & acquiescere nolentes. Quod nimirum teste Samuele, ac Beato Gregorio exponente scelus est idolatriæ. Aliud est non acquiescere, quod interdum fit per ignorantiam seu fragilitatem: aliud nolle acquiescere, quod non fit, nisi per obstinati cordis malignitatem. Ideo *pro nihilo salvos facies illos*, quia pro nullo sacrificio convertes eos, utpote inconvertibiles. Nec enim est illis commutatio sicut in præcedenti Psalmo dictum est. *Pro nihilo* ergo *salvos facies illos*, quos cognoscis taliter obstinatos. Vel *salvos facies illos* temporali salute corporaliter, & hoc *pro nihilo*, quia nulla condigna gratiarum actione aut servitute respondent beneficio tuo tam magno, ut interdum bysso & purpura ornati & splendidè convivati ac saturati spernant egenos & pauperes Lazaro consimiles. Ideo cùm satis fuerint expectati, & noluerunt humiliari sub potenti manu tua, *Ad Hebr. 10. 26. & 27.*

Con-

Confringes eos tandem, sicut ille dives confractus est, qui sepultus est in infernum, postquam receperat bona in vita sua.

Aliter. Cum dico: *Ipsi calcaneum meum observabunt*, non loquor incognita vel inexperta, sed *sicut sustinuit anima mea* periculis talium falsorum fratrum sæpe gravata, quos videlicet vel conversos gratis *pro nihilo salvos facies*, vel obstinatos *in ira confringes*, quoniam *in ira populos* longè à Sanctis factos *confringes*.

Aliter: *Sicut sustinuerunt animam meam*, gratìs videlicet ac pro nihilo me odientes, & vitam meam onerosam graviter ferentes: ita & tu gratis ac *pro nihilo salvos facies illos*, ut ubi abundavit peccatum, superabundet gratia tua. Et tamen quantumlibet sit magna gratia tua, non ideo cares justa ira, *in* qua *ira populos confringes*, per aliqua scilicet flagella domando, sicut alibi dicitur: [*Psal.31.9.*] *In camo & freno maxillas eorum confringe*: Sicut enim dextera tua non semel confregit inimicum, & confregit in die iræ suæ Reges: ita etiam adhuc *populos in ira confringes*, alios medicinaliter, alios pœnaliter.

Pro eo, quod nos habemus *confringes*, alia translatio habet *deduces*, quod idem est: quia quos tu Deus *confringes* à superbia sua, hos jam humiles factos *deduces* ad te. Hoc duobus modis facis *in ira* tua, vel iram tuam per flagella inferendo, ut saltem vexatio intellectum det auditui, vel iram ipsam solummodò præostendendo, ut prævisa caveatur, & sic peccator iram timens corrigatur. *Tunc convertentur inimici mei retrorsum. Tunc* videlicet, quando *populos in ira confringes*, ipsi confracti, & ex inimicis amici facti sequentur, qui præire vel contraire solebant, quando calcaneum meum observabant.

VERS. IX. Quod ut fieret, O *Deus, Vitam meam annuntiavi tibi*. Tribus modis intelligitur *vita* hominis, vel naturæ, qua spirat homo, vel gratiæ, qua vivit Deo is, cui vivere Christus est & mori lucrum, vel vitii, qua vivit peccato is, qui mortuus est Deo. Et ego verus David *vitam meam annuntiavi tibi*, & illam quæ est naturæ, & illam, quæ est gratiæ. Dixi enim, O Deus Pater, quòd à me ipso non veni, sed tu me misisti, hoc est: Cùm essem invisibilis, visibilem fecisti. Item dixi: [*Joan.5.26.*] *Sicut habet Pater vitam in semetipso; sic dedit & filio vitam habere in semetipso.* Sic *vitam* naturæ simulque gratiæ Deus Pater *annuntiavi tibi*, hoc est, ad honorem tui. *Vitam* peccati ego in me ipso non habui, tamen pro peccatoribus oravi, & etiam lachrymatus sum: Verbi gratia in morte Lazari, in qua mortem peccatorum pessimam, id est, animæ significatam cognovi & deflevi. Item videns civitatem peccatricem flevi super illam, vel certe in monte oliveti, ubi orans de corpore meo sanguineum sudorem recurrentem in terram emisi, lachrymas, quas in minoribus causis non continui, uberiores tunc profudi, ubi non pro uno mortuo suscitando, sed pro toto corpore totius Ecclesiæ sanctificando supplicavi. De his lachrymis in monte oliveti fusis etsi tacent Evangelistæ, non tacet Apostolus loquens ad Hebræos de hoc Sacerdote magno, [*ad Hebr.5.7.*] *qui*, inquit, *in diebus carnis suæ preces supplicationesque ad eum, qui posset illum salvum facere à morte, cum clamore valido & lachrymis offerens exauditus est pro sua reverentia.* De his lachrymis nunc dicit hic verus Jacob, qui flevit & rogavit luctans fortissimè in sua humanitate cum sua Divina justitia, ut extorqueret benedictionem, potiùs nobis quàm sibi necessariam, Quid ergo de his lachrymis in hoc Psalmo dicitur?

Posuisti, inquit, *lachrymas meas in conspectu tuo*, Deus Pater, ut in me vero Jacob, in me flente ac rogante, fletuque ipso ac precibus luctante, in me verò Semine Abrahæ benedictionem dares ita plenè, *sicut & in promissione tua* continetur, ubi dicis Abrahæ: [*Gen.22.18.*] *in semine tuo benedicentur omnes tribus terræ.* Itaque cùm sic benedictionis gratiam super omnes tribus terræ fuderis, & ex omni tribu aliquos elegeris, *tunc convertentur inimici mei retrorsum*, ùt supra est expositum.

Aliter: Ego David peccator, & pœnitens *vitam meam, O Deus, annuntiavi tibi* gratias tibi agendo pro vita naturali, quòd videlicet anima mea naturaliter vivit & corpus vivificandi habet potestatem sibi à te summa vita donatam. Per amplius autem, & perfectius *annuntiavi tibi*, hoc est; ad honorem tui *vitam meam* spiritalem, qua mihi vivere Christus est & mori lucrum. Non enim possem vivere in hac spiritali vita, nisi mihi mundus crucifixus esset ac mortuus, & ego mundo, nisi per tituli tui inscriptionem signatus essem, nisi à populo, qui à Sanctis longè factus est, ego longè factus in populo Sancto tibi conculcatus, id est, unà tecum in uno torculari calcatus essem. Præterea *vitam quoque meam* veterem, qua peccatis inveteravi inter omnes inimicos meos, confitendo *annuntiavi tibi* omnia scienti, & tamen hoc volenti, ut tibi annuntiet malam vitam suam, qui à te desiderat habere bonam. Sicut Paulus Apostolus, qui inquit, [*1.Tim.1.13.*] *fui blasphemus & persecutor, sed misericordiam consecutus sum.* Brevi hac enunciatione vitam veterem, & novam tibi Deus annuntiavit, non solùm ut se tali Confessione amplius purificaret, sed ut aliquos quoque sui exemplo ad idem provocaret. Hujus igitur exemplo ego pœnitens *vitam meam* veterem simul & novam *annuntiavi tibi*, Deus, in altero habens irriguum inferiùs plorans coram te, Domine, in Confessione peccatorum, in altero habens irriguum superius plorans pro æternorum bonorum longa dilatione. Sic mihi flenti [*Psal.41.4.*] *factæ sunt lachrymæ meæ panes die, ac nocte*, die, quantum ad irriguum superius, nocte, quantum ad irriguum inferius. Et quia (ùt supra conquestus sum) *conculcavit me homo* quasi uvam in torculari, talis conculcatio interdum quasi vinum lacrymas mihi expressit, & cum pane doloris pro vino bibendas exhibuit. Unde [*Psal.101.10.*] *& potum meum cum fletu temperavi* assiduè, non cessante populo, qui à Sanctis longè factus est, à mei conculcatione.

Tu ergo, qui omnia vides, *posuisti lachrymas meas in conspectu tuo*, quia non despexisti, sed benignè respexisti, non solùm quia flevi, sed ut flerem & flere possem, simulque ipsum flere dulce haberem. Si ego Petrus in tituli inscriptione à populo non sancto conculcatus, & usque ad abnegationem trinam sub pedibus calcantium prostratus flere non potui, donec tu JESU Nazarene

Rex Judæorum sic me respexisti, ut lachrymas dares, quas pro satisfactione peccatorum meorum susciperes. Has utique *lachrymas posuisti in conspectu tuo*, quoniam erant de respectu tuo. Similiter ego qualiscunque pœnitens pro peccatis meis compunctus aliquotiens habui *lachrymas* purificatorias nonnisi de respectu tuo, quas & tu *posuisti in conspectu tuo.* Non enim despicis lachrymas, quas tu donas, quæ quoniam de te fonte vitæ manant, vitam sine dubio apportant. *Sicut & in promissione tua* continetur, qua non dico flenti, sed quod minus est, gementi peccatori salus & vita promittitur. Dicis enim: *quacunque hora peccator conversus ingemuerit, salvus erit.* Et quia remissio peccatorum à quolibet rectè pœnitente corde creditur ad justitiam, ore autem confessio peccatorum fit ad salutem, sine dubio per veram confessionem salus obtinetur, *sicut & in promissione tua* scriptum est: Verbi gratia ubi dicis: *Qui*
…v.28.13. *abscondit scelera sua, non dirigetur; qui autem confessus fuerit & dereliquerit ea, misericordiam*
…ub.10. *consequetur.* Item in Evangelio dicis: *Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo.* Qui enim cùm sit peccator, se peccatorem confitetur, veritatem sine dubio confitetur. In quantum ergo veritatem confitetur, te qui veritas es, confitetur, atque ideo si odit peccata quæ confitetur & diligit te Veritatem, qua illustrante agnoscit quæ confitetur, hanc beatissimæ confessionis tuæ vicissitudinem promeretur, ut & tu illum confitearis coram Patre tuo & Sanctis Angelis, maximè si non erubescit confiteri & emendare coram hominibus mala, quæ fecit coram hominibus. Nam secreta peccata licèt mortalia, secreta quoque satisfactione purgari posse non negamus, dummodò condignus pœnitentiæ fructus consequatur, in quantum fragilitas humana per-
…m.6.19. mittit. *Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ*, ait Apostolus. Vis audire illud humanum, quod nec propter ullam carnis infirmi-
…m. tatem ulli pœnitenti est relaxandum? *Sicut*, inquit, *exhibuistis membra vestra servire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem.* Nonne hoc satis est humanum, & humanæ condescensionis atque compassionis plenum, & tu, qui, cum Zachæo ad perfectam justificationem consequendam reddere debuisti quadruplum, quod fraudasti peccando in proximum vel in ipsum Deum, solummodò exigaris reddere simplum, non minori videlicet studio exhibens membra tua servire justitiæ in sanctificationem, quàm priùs eadem exhibuisti servire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem?

Porrò si remanere volueris per tuam desidiam infra hoc humanum necessariæ satisfactionis pensum, statera justitiæ ac misericordiæ trutinatum, *in* nulla Dei *promissione*, potes tibi salutem sperare. Unde si desunt tibi vires tantum laborandi in servitio Dei, quantum laborâsti in servitio Diaboli, confuge ad lachrymas, quibus debitas tibi pœnarum flammas extinguere valeas. Et tu JESU Nazerene Rex Judæorum, id est, confitentium tibi, humiliter confitenti, & dulce habenti nunc flere, dabis in futuro sæculo ri-

A dere, *sicut in promissione tua* scriptum est, ubi dicis: *Beati qui nunc fletis, quia ridebitis.* Luc. 6. 21.

Tunc convertentur inimici mei VERS. X.
retrorsum, *sicut & in promissione tua* scriptum est, ubi dicitur: *Cùm placuerint Domino viæ hominis, etiam inimicos ejus convertet ad pacem.* Etiam Prov. 16. 7.
tali modo *convertentur inimici mei retrorsum*, tunc videlicet, quando constiterit te posuisse *lachrymas meas in conspectu tuo*, ut tam dæmones quàm perversi homines conculcantes me dicant cum Ægyptiis: *Fugiamus Israhelem, Dominus enim pugnat pro eis contra nos.* Tantæ namque virtutis Exod. 14. 25.
est unda lachrymarum salubrium, ut quasi rubrum mare valeat eos præfocare vel involvere, qui nos cum invisibili Pharaone seu visibiliter seu invisibiliter persequuntur, si modò ipsæ lachrymæ B in conspectu tuo Deus ponuntur, nec despiciuntur. *Tunc* ergo cùm dederis beatas hujusmodi lachrymas, *convertentur inimici mei retrorsum, sicut & in promissione tua* fuit præfiguratum. Nam beneficiorum antiquorum præcessio novorum & futurorum præparatio & promissio cognoscitur, dum hæc omnia in figura contingebant antiquis, quæ scripta sunt ad correctionem nostram, in quos fines scelerum devenerunt. Sicut ergo tunc in præfiguratione ac promissione futurorum bonorum conversi sunt inimici populi Dei retrorsum, quando per aquas rubri maris præpediti sunt persequi eundem populum: ita ex quo tu Deus *posuisti lachrymas meas in conspectu tuo*, per earundem lachrymarum salubres aquas, Passionis Dominicæ memoria & fide rubricatas, C *convertuntur inimici mei retrorsum. Convertuntur* dico, vel conversione salutifera, ut nolint me persequi, vel certè judiciaria, ut judicio divino conclusi non valeant, etsi velint, nocere me orantem & exorantem assiduè tam pro illorum, quàm pro mea conversione, verbi gratia dum frequenter dico: *Converte nos Deus salutaris noster, & averte iram tuam à nobis.* Item: *Do-* Psal. 84. 5.
mine Deus virtutum converte nos, & ostende faciem tuam, & salvi erimus. Item cum Jeremia Psal. 79. 8.
dico: *Converte nos Domine ad te, & convertemur, innova dies nostros sicut à principio.* Thren. 5. 21.

Hujusmodi precibus: *In quacunque die*, D pueritia, sive in media ætate, sive in sive in fine vitæ *invocavero te* nihil aliud quærens nisi te, nisi tibi soli placere. Nam si aliud quærerem, non te, sed illud invocarem. Quotiens ergo *te invocavero ecce cognovi, quoniam Deus meus es.* Non dico tantùm: *quoniam Deus*, sed addo: *Quoniam meus es.* Nam etsi omnium Deus generaliter, *meus* tamen es propriè ac specialiter, cui subvenis, quem colo, quem amo, quemque solum invoco, *in quacunque die* vota vel preces offero, in quibus ita evidenter exaudiri me à te vel per fidem vel per experientiam cognosco, ut possim in gratiarum actione dicere: *Ecce cognovi, quoniam Deus meus es*, quod utique pro magnis divitiis computans aliàs dico: *Pars mea Dominus.* Et Thren. 3. 24.
tu Domine hoc dictum veraciter approbans dicis:

Ego

Ezech. 44. 28. ***Ego Dominus ero hereditas eorum***, quorum, nisi illorum, qui non longè à Sanctis manendo & ipsi hæreditas Domini sunt? ***Filiis***, inquit, ***Levi non dabis hæreditatem; ego Dominus ero hæreditas eorum.*** Isti sunt, qui non longè à Sanctis excubant, imò inter vestibulum & altare commorantes & plorantes juxta & inter Sancta, & Sancta Sanctorum tales fundunt lachrymas, de quibus rectè dicat tibi Deus quilibet illorum: ***Posuisti lachrymas meas in conspectu tuo.*** Beatum dixerunt aliqui populum illum longè à Sanctis factum, cui hæc sunt pro divitiis, quæ Deus creavit, verbi gratia: Promptuaria plena eructantia ex hoc in illud; Oves fœtosæ; boves crassi, cæteraque talia. Sed ego David, ego Psalmista dico, quòd beatus est iste populus non longè ac Sanctis factus, imò per obedientiæ vincula intra & juxta Sancta Sanctorum sic religatus, ut ei non vacet à Sanctis longè recedere ac
Psal. 105. 35. misceri populo non Sancto sicut illi, qui ***commixti sunt inter gentes & didicerunt opera eorum.*** Nemo ergo militans Deo intra Sancta Sanctorum, implicet se negotiis sæcularibus, ut ei placeat, cui se probavit, cui se probabiliter intra Sancta Sanctorum dedicavit ministraturum, accepturus pro ministerio suo grande præmium, scilicet ipsum Deum, ita ut verè dicere possit: ***Ecce cognovi, quoniam Deus meus es.*** Vera est ergo illa sententia, qua dicitur:
Psal. 143. 15. ***Beatus populus, cujus Dominus Deus ejus***, quoniam promptuaria quantumlibet plena, quandoque deficient, & oves quantumlibet fœtosæ, bovesque crassi quandoque interibunt: Sed Dominus Deus populi sui hæreditas factus nunquam deficiet, qui ***in quacunque die*** invocabitur, pium & exaudibilem se suis ostendet.

VERS. XI. *In hoc Deo laudabo verbum; in hoc Domino laudabo sermonem*, ùt supra est expositum.

Vel; ***In Deo*** Patre ***laudabo Verbum***, id est, Filium. Nam quicquid de Deo Patre secundùm substantiam dicitur, verbi gratia: Omnipotens, æternus, immensus &c. in hunc modum etiam de Verbo seu Filio ejus prædicatur, ita ut ipse una cum Patre, cui consubstantialis est, unus omnipotens, unus æternus, unus immensus non dubitetur esse Deus verus & unà cum Patre totius creaturæ gubernator & Dominus. ***In*** hoc ***Domino***, in hoc Verbo, quod caro factum visibile simul & audibile fieri voluit, *laudabo sermonem*; id est, conversationem;
Act. 1. 1. & 2. qua ***cœpit facere & docere usque in diem, qua præcipiens per Spiritum Sanctum, quos elegit, assumptus est***, qui etiam Spiritus in linguis apparens, & eundem sermonem priùs obscurum clarificans non dubitatur esse Deus omnipotens æquè ut Pater & Verbum
1. Joan. 5. 7. ejus, quia ***hi tres unum sunt.***

Aliter: ***In Deo*** Patre ***laudabo verbum***, quod in principio erat apud ipsum, sibi soli notum: & ***in Domino***, id est, in Spiritu Sancto, ***laudabo sermonem***, videlicet ejusdem Verbi manifestationem per assumptam carnem de Spiritu Sancto conceptam & natam, septemque digitis ejus pulchrè formatam, ac septem columnis, quæ septem dona ipsius Sancti Spiritus intelliguntur, ita subnixam, ut rectè ***in Domino***, id est, in Spiritu Sancto ***laudetur*** hujus
ad Coloss. 2. 9. domûs fabricatio, ***in quo habitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter***, & hic ***Sermo*** Incarnationis

A ab æterno Verbo non discrepans, imò idem Verbum carnem factum quasi panem solidum in lac versum parvulis administrans. Etenim sicut verbum vel consilium cordis humani ante sermonem oris est occultum, quod sermone ipso fit manifestum: sic æternum Dei Patris Verbum vel consilium penes ipsum fuit secretum, donec, sicut Apostolus ait, ***manifestatum est in carne, prædicatum est mundo, assumptum*** 1. Tim. 3. 16.
est in gloria. Ex tunc verò Spiritu Sancto in linguis igneis per Apostolos aliosque Doctores agente verbum prius obscurum claruit in sermone manifesto, quod ipse futurum prænuntiavit, qui de se Verbo ac Spiritu Sancto loquens dixit: ***Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.*** Joan. 16. 14.
Rectè itaque ***in Deo laudabo verbum***, quoniam Deus Pater Verbum bonum & laudabile de corde suo
B eructavit: ***& in Domino laudabo sermonem***, quoniam idem Verbum Sacramento incarnationis in sermonem versum Spiritus ille clarificavit, qui ejusdem Sacratissimæ incarnationis operator & manifestator extitit.

Sive autem ***verbum*** in Deo, sive ***Sermonem in Domino*** laudari audias, non aliud, nisi unum eundemque Dei Filium intelligas, qui & in sinu Patris erat Verbum antè sæcula, & in utero Matris homo factus in fine sæculorum, cùm esset verbum cordis, factus est sermo oris, cùm Deus esset invisibilis, factus est homo visibilis, non desinens esse quod erat, sed incipiens esse, quod non erat, homo scilicet, conferens & homini esse, quod non erat; Deus scilicet. Nulla est hic intelligenda vel commixtio, vel divisio: quia sicut ***Sermonem*** Sapientiæ non potes dividere à ***Verbo*** Sapientiæ: sic hominem à Deo assumptum non potes
C dividere ab assumente vero intellectu; quo intelligas hominem nondum esse Dei Filium, neque Verbum Dei potes verè intelligere non hominem, ex quo nasci caro factum dignatum est ex homine. Rursum hæc duo: significatum videlicet Dei & hominis non ita commixta sunt in quoddam tertium, quod nec Deus, nec homo sit intelligendum, sicut ex farina & aqua fit quoddam tertium, quod nec aqua nec farina est nominandum. Deus ergo, ut canimus, homo factus est ***non commixtionem passus, neque divisionem***; quoniam duæ naturæ, Divinitatis scilicet & humanitatis ita convenerunt in unam personam, ut salva utriusque naturali, & substantiali differentia Deus-Homo & Homo-Deus propriè dicatur tanquam si verbum enuntiatum dicas esse ***Sermonem***, & Sermonem ***verbi*** enuntiatorium dicas esse ***Verbum.*** Unde & in Prophetis pro eodem accipitur, ut & verbum ***Sermo*** &
D Sermo ***Verbum*** esse intelligatur, verbi gratia cùm dicitur: Factum est ***Verbum Domini***, sive factus est ***Sermo Domini*** ad illum vel illum Prophetam. Et si eos, ad quos ***Verbum*** Domini factum vel ***Sermo*** Dei factus est, ex comunicatione ***Verbi*** sive ***Sermonis*** Domini, dixit Deos, ita loquens ad eos ipse Deus: ***ego dixi,*** Psal. 81. 6.
Dii estis, & filii Excelsi omnes: quantò magis homo; qui ***Verbum*** Dei sive ***sermo*** Dei factus est, verè nominatur Deus, non adoptivus ùt illi, ad quos ***Sermo*** Dei factus est; sed naturalis utpote, qui ex Deo natus est, & ***Verbum*** Dei sive ***Sermo*** Dei factus est.

Multi Hæreticorum detraxerunt huic Deo, huic ***Verbo***, huic ***Sermoni***, ut Arius asserens Filium Patre minorem, & Nestorius à Deo dividens Hominem tanquam ***à Verbo Sermonem.*** Et adhuc populus longè à Sanctis factus, totus irreligiosus, in suis disputationibus detrahit homini assumpto

sumpto in Deum, negans illum propriè nominari Deum, sed quasi Dei habitaculum, impropriè Dei nomine honoratum dicit illum, sicut alius quilibet Sanctorum, in quo Deus habitat, nomini *Dei* utcunque communicat, verbi gratia cùm dicitur: *Ego dixi, Dii estis.* Et ad Moysen Deus dicit: *Ecce, constitui te Deum Pharaonis.* (Exod. 7. 1.) Inter hujusmodi homines Deos adoptivos hominem Deum computant, qui est super omnia Deus benedictus, Deus non à Deo adoptatus, sed Deo in Deum natus Sic *populus longe à Sanctis factus* imminuit laudes Dei incarnati, & Divina *tituli inscriptione* per nomen, quod est JESUS, honorati. Ego autem cùm populo sancto in Deo *laudabo Verbum, in Domino laudabo sermonem.* *Laudabo* Dei Humanitatem & hominis Divinitatem. *Laudabo* Deum hominem Dei & hominum mediatorem. Vis B contra *populum longè à Sanctis factum* Sanctum illum audire, quem constat intra Sancta Sanctorum Divinitus instructum, Sanctum dico Augustinum, Malleum Hæreticorum, longè factorum à Sanctis? Audi, quid dicat, quomodo *Verbum* in Deo, & *Sermonem in Domino laudans* Mediatoris Dei & hominum Divinam humanitatem & humanam Divinitatem commendat: *Si*; inquit, *Filius Dei descendendo se non exinanisset, Mediator Dei & hominum non esset. Sed Filius Dei Mediator factus est, quia Majestatem suam usque ad humana deposuit, & humanitatem usque ad Divina provexit, ut Mediator esset inter Deum & hominem, homo per Deum ultra homines. In quo demonstratur homini, quàm longè à Deo recesserat, cùm per Deum in-* C *carnatum revocatur, & per Deum-Hominem exemplum obedientiæ homini contumaci præbetur, & Deo suscipiente formam servi, qui nihil ante meruerat, fons gratiæ panditur, & carnis redemptio in Christo promissa monstratur, & per eandem naturam, qua vicerat Diabolus, vincitur.* Item idem: *Inde Mediator Dei & hominum Jesus Christus, quia Deus cum Patre, & homo cum hominibus: Ecce Mediator, & non Mediator homo præter Deitatem; non Mediator Deus præter humanitatem. Divinitas sine humanitate non est mediatrix, nec humanitas sine Divinitate, sed inter Divinitatem solam & humanitatem solam mediatrix est humana Divinitas, & Divina humanitas Christi.* Item alius Sanctus, non longe à Sanctis factus, imò inter Sanctos præcipuus Leo Papa in Sermone de Passione Domini dicit: *Unigenitus Patris Summi tale iniit cum humana humilitate consortium, ut suscepta nostra carnis* D *animæque substantia unus atque idem Dei Filius permaneret nostra augendo, non propria: quia infirmitas erat provehenda, non virtus, ut cùm suo creatori creatura esset unita, nihil assumpto Divinum, nihil assumenti deesset humanum.* Hæc & similia contra populum longè à Sanctis factum Sanctis viris loquentibus ego David, ego pœnitens & psallens cum David, licèt non Sanctus, tamen non longe à Sanctis factus, quia licèt non sanctitate, tamen fide illis consociatus, *in Deo laudabo Verbum* incarnatum, *laudabo*; Divinam humanitatem & humanam Divinitatem, *laudabo* Divinitatem *humanatam* sine sui mutabilitate; *laudabo* humanitatem Divinatam seu Deificatam, non naturæ versibilitate, sed qualitatum commutatione, quæ significata est in tituli inscriptione, dum homo cum iniquis reputatus JESUS Nazarenus Rex Judæorum est nominatus. *In Domino itaque laudabo Sermonem* tituli hujus fortiter inscripti, ut nullatenus valeat corrumpi à populo, qui à Sanctis longè factus est non credendo, quod Sancti credunt, qui nomen Jesu, quod est super omne nomen, in suis cordibus non ita corrumpi sinent, ut ullatenus dubitent in nomine Jesu omne genu flectendum & ab omni lingua confitendum, quòd homo in unam Trinitatis personam Divina conceptione, in totam totius Trinitatis gloriam Divina post mortem glorificatione assumptus in gloria Dei Patris est adorandus. Hæc mutatio dexteræ Excelsi, ut in excelso throno Paternæ Majestatis homo sedeat justè judicans omnia cum Patre, qui apud iniquos Judices judicatus est injustè. Hic est JESUS Nazarenus Rex Judæorum, id est, confitentium Jesum Christum, & venerantium, quod homini crucifixo æque ut Patri Deo impassibile congruit hujus tituli significatum. Nam & Pater & *Verbum* & Spiritus Sanctus, tota videlicet Sancta Trinitas, est unus Salvator, (Lu.) Sanctus, regens omnia, & tota hujus Regni potentia in tituli inscriptione significata homini assumpto data est (Mat. e) occulte in sui conceptione, sed manifestè in Resurrectionis & Ascensionis glorificatione, quia tunc intravit in gloriam suam secundùm suam humanitatem, de qua nunquam exierat secundùm suam Divinitatem. Ex tunc homo assumptus in cœlum, id est, in Paternæ gloriæ secretum, licèt minor Deo Patre sit in natura humana, quæ nec minuitur miseria, nec augetur gloria in sui conditione: tamen eidem Patri omnino æqualis est in ejusdem naturæ humanæ glorificatione. Alioquin tituli super caput Jesu inscriptio corrumperetur, si homini assumpto & crucifixo aliquid Divinæ gloriæ detraheretur, sicut ei detrahit *populus longe à Sanctis factus*, contra quem Sanctus Leo Papa sic intonat in sermone ad populum de Natali Domini: *Recedant procul atque in tenebras suas recidant Hæreticorum monstra opinionum & insanarum sacrilegia falsitatum. Nos exultans in laudem Dei cœlestium multitudo & instructi ab Angelis docuere pastores, ut cognitis naturæ utriusque documentis & Verbum in Christo homine, & Christum hominem adoremus in Verbo. Nam si sicut Apostolus ait, qui adhæret Deo, unus Spiritus est: quanto magis Verbum caro factum unus est Christus, ubi nihil est alterius naturæ, quod non sit utriusque: quia etsi unum manet ab æternitate, aliud cœpit à tempore, quæ tamen in unitate convenerunt, nec separationem possunt habere, nec finem, dum exaltans & exaltatus glorificans & glorificatus ita sibimet inhærent, ut sive in omnipotentia, sive in contumelia nec divina in Christo careant humanis, nec humana divinis.* (Cant)

Audiat hæc populus non sanctus, longè à Sanctis factus, & desinat homini assumpto in Deum Dei alienare vel immensitatem vel æternitatem, quia utraque habet per sibi datam immensam & æternam Divinitatem; quia *in Deo* Divinitas, æternitas & immensitas unum est & idem, ac proin homo Deus factus quomodo habet Divinitatem, sic habet immensitatem & æternitatem, quod animalis homo non percipit, qui à Sanctis longe factus, à Dei essentia sic distinguit ejus æternitatem, sicut ab hominis essentia ejus ætatem. Similiter imaginando immensitatem fingit eam in Deo tale, qualem eam fingunt Manichæi, distentam videlicet per longum, latum, altum & profundum, quantitativum, immensum, quod est apud illos grande simulacrum per B. Augustinum in libro Confessionum rationabiliter improbatum. Quo etiam docente didicimus, quæ sit latitudo charitatis non minor homini assumpto data, quàm Verbo

bo innata, quia non ad mensuram accepit Spiritum, qui est ipsa charitas Patris & Filii. Patris dico diligentis ab æterno, quos prædestinavit ab æterno in Filio æterno, & hæc dilectionis æternitas illa est longitudo, quæ innata est Verbo & data est homini assumpto, qua denique si careret, falso in tituli inscriptione Jesus nominatus esset, quod qui non credunt, titulum, quantum in se, corrumpunt. Similiter sublimitas potentiæ, profundumque sapientiæ Divinæ agnoscitur in Tituli inscriptione ex Regis nomine, cui datum est omnia potenter & sapienter gubernandi virtute immensa.

Unde & ego *laudabo Verbum* Dei, pelli humanitatis totum inscriptum: *Laudabo* & hominem tali inscriptione honorificatum, & propriè Salvatorem Deum nominatum non solùm à Pilato in Tituli inscriptione, sed etiam ab Angelo in ipsius
Luc. 1. 31. Dominicæ Incarnationis annuntiatione: *Ecce*, inquit, *concipies*, *& paries Filium*, *& vocabis no-*
Matth. 1. 20. & 21. *men ejus Jesum.* Et ad Joseph: *Noli*, inquit, *timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu Sancto est: pariet autem filium, & vocabis nomen ejus Jesum: Ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum.* Homo ergo, qui salvum facit populum suum à peccatis eorum, quod solius Dei opus est, ipse utique verus Deus est.

In hoc *Deo, speravi* à peccatis meis liberari & salvari, dum insisto laudibus ejus non longè à Sanctis factus, imò inter Sancta per bonam actionem, & Sancta Sanctorum per sanctam contemplationem positus. Et ideo *non timebo, quid faciat mihi homo*, ille videlicet *homo*, de quo in principio Psalmi dixi, *quoniam conculcavit me homo.* Quid enim potest mihi facere talis *homo* nisi in exterioribus, quibus tanquam acinis exutus ego in torculari hoc, in quo calcor, ero purior, &
Cant. 7. 9. assimilabor illi, de quo Scriptum est: *Pulchriores oculi ejus vino*, vel potiùs ero illud vinum dignum dilecto ad potandum, & dentibus illius ruminandum, quod laudatur in Canticis Canticorum; ideo *non timebo, quid faciat mihi homo.* Hoc superiùs dicendo conclusi partem primam, nunc repetendo concludo partem secundam. Ibi contra multos bellantes dixi: *In Deo speravi, non timebo, quid faciat mihi caro* habens Deum pro tutissimo refugio, in quo speravi & sperabo: hic pro eisdem bellantibus convertendis orando, & pro eorundem conversione gratias agendo item dico: *In Deo speravi, non timebo, quid faciat mihi homo.* Pro cujus acceleranda conversione tantò attentiùs oro, quantò vehementiùs impugnantem sustineo. Quo etiam converso, vel humiliato gratiarum actionis vota libenter persolvo tantò devotiùs, quantò ipse *homo* conculcans me, seu bellans contra me fuit periculosior inimicus, & nunc est fructuosior amicus, qui fortè de Saulo factus est Paulus. Pro hujusmodi vel convertendis, ut prosint, vel avertendis, ne obsint, vota gratiarum actionis & laudationis multotiens promisi, & nunc devotè vota hæc persolvo: quia homo conculcans me, seu bellans contra me, licet potuerit auferre quædam exteriora, tamen ad interiora cellaria raptrices manus eis non pervenerunt, ad cellam vinariam scilicet, in qua potens est depositum meum servare Deus, in quem spero. Cui etiam de hac ipsa cella intrinseca persolvere studeo vota mea, propter quod dico:

In me sunt DEUS vota tua, quæ reddam laudationes tibi. VERSUS XII. *In me*, id est, in anima mea, in conscientia pura reposita *sunt vota*, quæ tibi offeram, sacrificium videlicet fidei & spei, quæ charitas in ara cordis accendit ad laudē hominis tui. In futuro autem cessante fide ac spe sola charitas, quæ manet ac nunquam excidet, *laudationes* tibi, & vota persolvet. Vel vota *laudationis tuæ*, id est, tibi facta, vel *tua*, id est, à te inspirata, *reddam tibi*: Quid enim boni habeo, vel quid laudabiliter vovere tibi potui ac potero, nisi quod à te mihi est? *Reddam* ergo *tibi* de tuis datis hostiam jubilationis, & *vota laudationis*, quoniam quod vivo, tuum est, qui & vitam primò dedisti, & perditam reddidisti auctor & reparator vitæ meæ, quoniam dedisti mihi animam, quæ corporis vita est, & gratiam tuam, quæ animæ vita est. Sed anima mea perdendo gratiam tuam per peccatum vita sua caruit & mortem incidit. Hanc animæ mortem tu Jesu Nazarene moriendo destruxisti in inscriptione tituli, super caput tuum in cruce positi, & vitam corporis resurgendo reparâsti. Et ideo, quoniam sic tua morte eripuisti animam meam de morte, in me sunt Deus *vota* tua, *vota laudationis, quæ reddam tibi.* Quia enim *à mortuo pe-* Eccli. 17. 26
rit confessio, & in inferno nullus confitebitur tibi, nec ego te laudarem, si in morte vel in inferno remansissem. Nunc autem *in me* per gratiam tuam vivente *sunt vota* laudis, *quæ reddam tibi*.

Quoniam eripuisti animam meam de morte, & pedes meos de lapsu; quæ, VERSUS XIII. tamen ereptio in hoc sæculo cœpta non consummabitur, nisi in regno tuo, Rex Judæorum, cujus regnum permanet in æternum. Ad quod Regnum non vocabis *populum longè à Sanctis factum*, sed populum, tuum tua Passione in tituli inscriptione sanctificatum, sicut orâsti dicens: *& pro eis ego sanctifi-* Joan. 17. 19
co me ipsum, ut sint & ipsi Sancti in veritate. Dabis ergo Sanctis tuis locum nominatum in regno Patris tui & tuo, ubi nec anima peccando moritur, nec oculi sua mala deflebunt, nec *pedes*, id est, affectiones labentur, quia non erit ibi lubricum tentationis aut ullum periculum mortis, quò tu me nunc in spe perduxisti, & adhuc perduces in re, *ut placeam coram Deo* Patre tuo, cùm tradideris ei regnum. *Placeam*, dico, soli *Deo*, non populo, qui à Sanctis longè est: quia si talibus hominibus placerem, Christi servus non essem, & *qui* talibus Psal. 52. 6.
hominibus placent, confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos. Ego autem *placebo Domino in regione vivorum*, Psal. 114. 9.
in lumine viventium. in hoc *lumine* est, qui gratis Deum colit & amat, quod lumen nemo scit, nisi solus Deus, & is, qui hoc à Deo accipit. Pro minimo itaque mihi est, si populo à Sanctis longè facto displiceam, qui populus est in tenebris occultis, & interioribus nunc, posthac mittendus in tenebras exteriores, i.e. manifestas, dummodo *placeam coram Deo in lumine viventium.*

Gloria Patri Deo, in quo laudabo Verbum, *Gloria Filio* ipsi *Verbo*. *Gloria Spiritui Sancto* Domino, in quo *sermonem laudabo.*

PSALMUS LVI.

Miserere mei DEUS, miserere mei &c.

TITULUS:

RS. I. *IN finem, ne disperdas, vel ne corrumpas David in Tituli inscriptione, cum fugeret à facie Saul in speluncam.*

.22.1,& 4.4. Legitur in libro Regum, quòd David, cùm quæreretur à Saule, fugit ad loca tutissima Engaddi, ubi absconditus latuit in spelunca. Significat autem Christum, qui & tectus carne, & positus in sepulchro latuit, ne à Judæis videretur Deus. Nullus autem titulus est inscriptus David, quem vellet Saul corrumpere. Sed Christo, qui est post David Titulus inscriptus est à Pilato, quem populus Judæorum corrumpere voluit, quibus per Spiritum Propheta loquitur dicens: o Pilate, vel tu quicunque, *ne corrumpas* aliquid *in inscriptione tituli*, facta ipsi *David*, id est, Christo, *cum fugeret à facie Saulis*, id est, à cognitione Diaboli & Judæorum, *in speluncam* carnis sive sepulchri. Corrumperet autem, si quis ex eo, quod incarnatus est & passus, Regem negaret. Quam Prophetiam Pilatus implendam
.19.22. significans ait: *Quod scripsi, scripsi.*

Hic igitur Psalmus de Passione & Resurrectione Christi quintus breviter agens hoc intendit, ne quis titulo Christi, qui nostræ consummationis finis est, contradicat. Loquitur autem in hoc Psalmo totus Christus, & primò quasi latens in spelunca orat pro sua liberatione, inimicorum opprobria breviter tangens. Secundò exponit, qualiter sit liberatus, quæ, & à qualibus sit passus, de Resurrectione competenter interserens ibi: *Misit Deus misericordiam suam & veritatem suam.* Tertiò post resurrectionem suam se laudaturum Deum promittit ibi: *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum.*

Sed antequam ingrediamur continuam Psalmi expositionem, certator ille mihi alloquendus videtur, quem inter spem & metum docent agonizari Psalmi isti cuinquageni, ùt jam supra diximus. O tu ergo quicunque fugis a facie Saul, à facie videlicet Diaboli vel mortis, *ne corrumpas* hunc titulum: JEsus Nazarenus Rex Judæorum, imò *ne corrumpas* te ipsum destruendo in te quod dicitur, Rex Judæorum. Quid est enim Rex Judæorum, nisi Rex Confessorum? Confitere igitur peccata tua, ut sis Regis hujus regnum, & die secundùm ejus exemplum sperans in Jesum Nazarenum, id est, Salvatorem, Sanctum Regem tuum: *Miserere mei Deus, miserere mei, quoniam in te confidit anima mea, & in umbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas.* Quod est dicere

A juxta Apostolum: Tamdiu pugnabo contra legem, quæ est in membris meis, donec veniat, quæ me liberet de corpore mortis hujus, gratia Dei, quæ cum venerit, dicam: *Misit Deus misericordiam suam & veritatem suam, & eripuit animam meam de medio catulorum leonum*, subauditur: quomodo eripuit caput meum, Regem meum de medio filiorum hominum, *quorum dentes arma fuerunt & sagittæ.* His ad prædictum certatorem succinctè præmissis ad exordium Psalmi redeamus.

Miserere mei DEUS. Ego JESUS VERS. II.
Nazarenus incorruptibilis tituli inscriptione triumphali *Rex Judæorum* declaratus, persequente me ac meos impio Saule, id est, mortis præposito (**B**) diabolo miseria duplici sum gravatus, & tam in spelunca minuti corpusculi, quam angusti sepulchri coarctatus, atque in membris meis consimiles angustias à primo justo, & à sanguine Abel justi usque ad ultimum electum toleravi, & tolero. Unde pro me ac pro ipsis oro dicens: *Miserere mei Deus* Pater dando victoriam in tentatione, constantiam in Passione mihi & meis: ac denuo *miserere mei* Deus Pater dando gloriam Resurrectionis mihi & meis. Mihi, ut resurgam in corpore atque cum virtute magna egrediar de angusta spelunca sepulchri in amplam gloriam regni mei cœlestis, quia sic oportuit me pati, & ita intrare in gloriam meam. Porrò meis da glo- (**G**) riam Resurrectionis primò in anima per peccatum mortua, dein in carne post mortem resuscitanda. Pro qua gemina Resurrectione bis dico: *Miserere mei, miserere mei*, id est, miserere mei & meorum, vel meorum duplici morte Saule, id est diabolo persequente oppressorum.

Misericordiam quæro non sine justitiæ merito: *quoniam in te confidit anima mea*, quæ licèt sit tristis usque ad mortem voluntaria tristitiâ propter membra mea, necessario tristitiæ subjacentia: tamen *confidit in te*, quòd non derelinquas eam in inferno, nec des corpus ejus videre corruptionem citò accelerans Resurrectionem. Et interim dum regnat iniquitas & oppressa est æqui- (**D**) tas præsidente iniquo judice Pilato, & me justo judice inique judicato, vel etiam quolibet iniquo dominante ac sub ejus dominatione justo aliquo periclitante, *in umbra alarum tuarum sperabo*, & meos item sperare faciam, *donec transeat iniquitas* & perversitas ista, succedatque talis æquitas, qua justè justi dominentur emissi de spelunca suæ angustiæ: injusti verò per justa judicia justorum coarctentur intra metas justitiæ tanquam bestiæ feroces, fortissimis legum repagulis, intra malitiæ suæ caveas reclusæ. Sunt enim catuli leonum suppares dæmonum, rugientes, ut rapiant, maximè, cùm est hora & potestas tenebrarum, neque apparet sol justitiæ, quo tandem

orto

ecto congregabuntur & in cubilibus suis collocabuntur, vel potius in angustiis cordium suorum carceribus & caveis arctabuntur, ne liberum sit eis exire per manifestum nequitiæ opus, neque occulta radix nequitiæ in fructus malos erumpere valeat, sed intus inclusa marcescat. Quod modo quidem particulariter agitur, in quantum falsitati veritas, iniquitati æquitas dominatur: sed omnino omnis iniquitas in ultimo examine transibit, & ad nihilum deveniet tanquam aqua decurrens, & velociter transiens. *Donec* ergo sic *transeat iniquitas*, ego David, ego Christus, vel ego Christianus *in umbra alarum tuarum sperabo*, quoniam tuæ pietatis munimine, sicut avis nidum vel pullos protegis Ecclesiam, & in ea parvulos tuos in æstu persecutionis vel tentationis umbraculo tuæ protectionis indigentes. *Donec transeat iniquitas*, quæ, dum nunc in aliis moritur, in aliis nascitur, ex toto non *transit*, donec omnis justus de spelunca suæ angustiæ liberatus, & omnis injustus pertinaciæ suæ vinculis alligatus & in carcere pœnali fuerit coarctatus. Hoc ut velociter fiat, ego non tantum corde *sperabo*, sed etiam aliis actibus, cottidianisque gemitibus.

VERSUS III. *Clamabo ad Deum Altissimum* per essentiæ suæ sublimitatem vel gloriæ celsitudinem, sed tamen proximum suis per misericordiæ suæ pietatem, quod ego in me ipso expertus sum in ejus bonitate, *qui benefecit mihi*. Vultis audire benivoli Auditores, in quo beneficio benefecerit mihi?

VERS. IV. *Misit de cœlo, & liberavit me*, de spelunca totius angustiæ in gloriosa carnis Resurrectione partim impleta, in me videlicet primogenito mortuorum, & his, qui mecum surrexerunt de speluncis monumentorum suorum, partim adhuc implenda in Resurrectione omnium hominum ad judicium, Sanctorum verò ad conregnandum, qui in spelunca temporalis angustiæ complantati mihi sunt ad commoriendum. Quæ meorum totalis & universalis ab omni angustia liberatio ita certissimè futura est, ut eam quasi præteritam veraciter enuntiem dicendo: *Liberavit me*. Nam revera jam *liberavit* me Christum, & nihilominus adhuc liberabit corpus meum totum.

Insuper *dedit in opprobrium conculcantes me*, Judæos videlicet primos conculcatores mei & meorum, qui pro sua malitia dispersi sunt inter gentes, quibus adorantibus me, quem crucifixerunt, *opprobrium* grande illis imminet, quos intus mala conscientia & foris insultatio dura & ignominiosa torquet. Nam sicut ipsi mihi crucifixo & mortuo insultaverunt, quando titulum triumphalem à Pilato inscriptum corrumpere voluerunt: ita nunc ubique terrarum dispersis insultatur, dum crucis meæ triumphale vexillum illis videntibus & invidentibus exaltatur. atque inscriprio tituli mei, quo Deus verus & Rex magnus ego significor, incorruptibilis comprobabatur. Ego enim sum Pontifex magnus, cujus in fronte aura lamina præfulget, cui ineffabile nomen Dei cognoscitur inscriptum in eo, quòd sum Jesus Nazarenus Rex Judæorum, salvans nimi-

A tum ac Regens populum meum, populum Judæorum, id est, verè confitentium verum esse hunc titulum, clementiæ simul ac potentiæ meæ significativum. Clementiæ in eo, quod sum Jesus, id est, Salvator omnium hominum & maximè fidelium: potentiæ in eo, quòd sum *Rex Judæorum* potenter tenens regnum meum dominando in medio inimicorum meorum, de cujus manu nemo rapere potest, sicut nec de manu Patris mei Omnipotentis Dei.

Congrua similitudo Titulus positus in cruce super caput Jesu se ipsum sacrificantis, *corona aurea expressa signo sanctitatis*, cui erat impressum nomen Deitatis, in capite Aaron sacrificantis. Eccli. 45. 14.
Deficit verò in hoc similitudo, quòd lamina, vel corona aurea capiti Aaron detrahi potuit, verbi gratia, quando peccavit apud aquam contra-
B dictionis non sanctificando ibi Deum. Sed menti hominis in Deum assumpti, quæ mens ultra omnes Spiritus creatos pura erat & subtilis, ita est imposita Divinitatis plus quàm aurea corona seu lamina, ut mens ipsa, licèt humana, fulgeat tamen in omnimoda gloria Divinitatis & Divinæ claritatis, quam quicunque ab illa mente subtilizando, atque assumentem naturam ab assumpta nimis distinguendo nititur dividere, ipse quantum in se est, inscriptionem tituli ac nominis Divini corrumpit, quam non manus Pilati, sed digitus Dei sic fortiter inscripsit, ut nemo hanc inscriptionem corrumpere possit. Quia si homini, crucifixo verè, ac non figurativè seu nuncupativè, sed omninò substantivè congruit nomen Jesu, id est, Salvatoris à peccato salvantis populum suum, quod est opus Divinum: similiter verè, ac
C substantivè congruit ei nomen Dei, nomen ineffabile, nomen æternæ Sapientiæ profundè inscriptum rationabili intellectui mentis humanæ. Nam aurea lamina in Sacerdotis fronte intellectûs rationalis est in humana Christi mente, qui videlicet intellectus rationalis quia capax factus est incomprehensibilis Divinitatis, ùt omnia sciat quæ Divinitas scit, quæque potest, possit, quasi profundè insculpta est inscriptio nominis Divini in intellectum animi humani, Deo cum carne sua non solùm personaliter uniti, sed etiam naturaliter conserti, quia videlicet sicut aurum purum naturaliter capax est illius inscriptionis, quæ arte sculptoria fit, nec illam requirit vel tenet quæ arte pictoria per colores deforis adhærentes fieri consuevit: sic mens rationalis in Christo similis auro purissimo intrinsecus, non forinsecus accepit inscriptionem Divini-
D tatis digito Dei factam in ipsa conceptione Spiritu Sancto, amore videlicet Divino, non amore humano hanc operante. Si enim digito Dei tabulis lapideis lex Divina ita fortiter inscripta fuit, ut nonnisi illis confractis hæc inscriptio deleri potuerit: quanto magis æterna Dei sapientia per ineffabile nomen Jesu fronti nostris Pontificis & Regis inscripta talem tituli triumphalis repræsentat inscriptionem, quæ inter se, atque illam naturæ humanæ laminam, cui est inscripta, nullam vel actualem vel saltem intellectualem admittat separationem, sicut actualiter interdum separamus à cera inscriptionem deplanando, vel intellectualiter separamus nigredinem à corvo. Non ita potest à Christi humanitate separari ejus Divinitas,

quia & humanitas ejus Divinata, & Divinitas A humanata est, factumque est unum electrum de duabus & in duabus naturis existens, unius tamen fulgoris aurei: quia humanitas assumpta conglorificata, & conclarificata est assumenti se clarissimæ Divinitati.

Hanc sanè claritatem carni suæ Verbum po-
Joan. 17. 5. stulavit dicens: *Clarifica me Pater apud temetipsum claritate, quam habui priusquam mundus fieret*, Sed quia de quæstione hac in primo quinquagenario satis, ùt arbitror, est actum, sufficit nunc venerari omni veneratione Divina dignum hominem, Dei & Virginis Filium Jesum Nazarenum Regẽ Judæorum, tam verè Deum, quàm verè Dei Filium, tam verè quoque hominem, quàm verè hominis filium: tam verè Deum, quàm verè Salvatorem nominandum: tam verè quoque Regem Angelorum, quàm verè Regem Judæorum, id est, confitentium, quoniam B & Angeli de numero sunt nomen Deitatis ejus confitentium, & ipsi etiam, cùm parvulus esset quasi Deo & Domino suo pro ipsius velle servientium.

Clamabo ergo *ad* hunc Jesum *Deum altissimum*, semper in Divinitate sua cum Patre suo *Altissimo* æqualiter *Altissimum*, sed in humana substantia, quæ ad tempus erat in *spelunca* Virginalis uteri vel etiam sepulchri coarctata, nunc ad
Psal. 18.7. summum sic exaltatum; quomodo *à summo cælo*, id est, à Patre fuit *egressio ejus*. O quanta mihi est fiducia & spes clamanti *ad* hunc *Deum Altissimum* de *spelunca* imminentis angustiæ, qui de spelunca, in qua propter me fuit, nunc liberatus ad dexteram Dei sedet super omnia exaltatus:
Joan. 12. 32. *Ego*, inquit, *si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum*. *Clamabo* ad ipsum *Deum Altissi-* C *mum*, ut secundùm promissionem suam fidelem trahat me ad se ipsum de spelunca imminentium
Joan. 16. 7. tentationum ac tribulationum. Item: *Nisi*, inquit, *abiero, paraclitus non veniet ad vos; cùm autem assumptus fuero, mittam eum ad vos.* Hæc locutus est ad discipulos suos adhuc in spelunca mortalis carnis positos, ipse jam iturus ad Patrem de spelunca videlicet humanæ angustiæ in Divinæ celsitudinis amplitudinem, atque sicut promisit, paraclitum illis misit, primitivam scilicet Ecclesiam, imò in Apostolis totam consolando universalem Ecclesiam, propter quod mihi cuilibet membro Ecclesiæ congruit in gratiarum actione psallere, ac dicere:

Misit Deus misericordiam suam & veritatem suam. Diapsalma hîc aptè inter- D ponitur, quia oratio transit in gratiarum actionem, cùm dico ego Ecclesia vel Ecclesiastica persona: *Misit Deus misericordiam suam, & veritatem suam*, i. e. ùt promisit, sic misit Spiritum veritatis qui est ipsius & Patris misericordia, qui etiam cùm sit Spiritus veritatis docens omnem veritatem, semper secum habet, ô Christe, te summam veritatem, de summo Patre venientem. Hinc est, quod supra dixi: *Misit de cælo & liberavit me* non determinans, quid miserit. Nunc autem dico manifestè, quia *misit DEUS misericordiam suam & veritatem suam. Misit Deus* Pater *veritatem suam*, id est, filium. *Misit Deus* Pater & Filius *misericordiam suam*, id est, Spiritum S. & per Filii Passionem ac Spiritus Sancti operationem.

A *Eripuit*, & absque dubio eripiet *animam meam de medio catulorum leonum.* VERS. V.

Misit de cælo, i. e. de occulta essentia Verbum, & de secreta cognitione Angelorum *Veritatem suam* incarnandam atque misericordiam suam clara pietatis operatione manifestandam. Non enim vel Filius à Deo Patre vel Spiritus S. ab utroque missus venit de cœlo ad terram locali motione, sed cùm esset uterque invisibilis, ubique manens, in hoc dicitur venisse, quod se dignatus est manifestare, alter in humana forma, quam assumpsit, alter in columbæ specie super Christum, vel in igne super Apostolos exhibendo se visibilem. Quod quia Deus Pater ita fieri disposuit, rectè in gratiarum actione illi dicitur: *Misit Deus misericordiam suam & ve-* Psal 84. 12.
ritatem suam. Spiritum videlicet Sanctum, cujus operatione *veritas de terra orta est*: quia Filius Dei ex Virgine genitus est.

Hæc veritas ad confirmandas promissiones Patrum opus bonũ operata est in me hominem assumptũ sibiq; unitum in eo, quòd *eripuit animam meam de medio catulorum leonum* id est, de medio populi à Principibus seducti, & erat utique B mihi homini opportuna ereptio: quia *dormivi con-* VERS. VI.
turbatus, id est, mortem subivi præcedente illa contur- Isa. 6. 1.
batione, de qua dixi: *Nunc anima mea conturbata est*. Item Psal. 41. 7.
Tristis est anima mea usque ad mortem. Sic ego non neces- Matt. 26. 38.
sitate, sed voluntate mea *dormivi conturbatus*, & somnum cœpi, majori scilicet facilitate suscitandus & surrecturus à morte, quàm tu quivis homo dormitione somni vel te ipsum excutias vel amicum tuum suscitare valeas. In tali conturbatione ac dormitione circumdederunt me catuli leonum unà cum leonibus, id est, populares cum Principibus in una ferocitate sibi consonantibus. Sed *misericordia & veritas* Divinitatis meæ *animam meam* humanam *eripuit de medio catulorum leonum*: quia neque in morte detenta est per malos homines leoninà ferocitate in me frementes, neque in inferno derelicta est inter dæmones majores & minores, leonibus & leonum catulis bestiali ferocitate consimiles.

Legitur quidem David in speluncam intrâsse, non tamen ibi dormivisse. *Unde* clarum est, hoc de Christo magis ac- C cipiendum, qui benè ac propriè ait: *dormivi conturbatus*, id est, in ipsa conturbatione quietem cordis non amisi. Non enim vapulante secumq; rixante conscientia mortem subivi tanquam unus de malefactoribus, sed corde quieto ac tacito, mens benè conscia conservabat patientiam in morte voluntaria, qua sponte animam meam posui, cùm volui & iterum sumpsi eam, cùm volui. Et quia leones catulosque leonum nominavi, ne fortè quis arbitretur me de bestiis, non de hominibus loqui, dico apertiùs:

Filii hominum, id est, Judæi, Filii rationabilium patrum, laqueum paraverunt pedibus meis, & incurvaverunt animam meam, non quòd me suis manibus crucifigerent, cùm dicerent: *Nobis non licet interficere quemquam*; Joan. 18. 31.
sed tamen *dentes eorum*, quibus frenduerunt super me, *arma & sagittæ* fuerunt: *arma* in consiliis, & *sagittæ* in verbis. Vel *dentes*, id est, corrosiones, quibus me meosque detrahendo mordebant, fierunt *arma & sagittæ*. *Arma*, in quantum se defendebant: *sagittæ* in quantum me lauciabant. Nam per arma intelligitur clypeus & galea D & lorica & omnis armatura fortium, quibus muniuntur contra ictus adversariorum. *Sagittæ* verò cæteraque tela non defendunt pugnantem, sed lædunt hostem. Proin quia isti & se tuendo & me lædendo frenduerunt super me dentibus suis, bene dico: *Dentes eorum arma & sagittæ*, quibus à longè ac fortè absentem feriebant, & lingua eorum gladius acutus, quo me cominus feriendo citam necem sunt operati dicendo: *Reus est mortis*. Item: *Crucifige, crucifi-* Matt. 26. 66.
ge eum. Item: *Nos habemus legem, & secundùm legem nostram* Joan. 19. 6.
debet mori; *quia filium Dei se fecit.* Joan. 19. 7.

Talia dicendo non destiterunt quoadusque à facie Saulis, id est, mortis ego verus David humiliatus sum usque in speluncam sepulchri, quod etiam fecerunt muniri, & custodiri, ne unquam de spelunca surgerem & regnarem, quod erat iniquitas magna, de qua suprà dixi me in umbra alarum tuarum sperare, *donec transeat iniquitas*; quæ licet ex parte sit credenda transiisse me de spelunca ista surgente atque in regno meo dominante victo Saule, id est, mortua

tua morte, cujus ego mors ero: tamen ex parte manet iniquitas eadem prolongata. Sicut enim fuit longa concertatio inter domum David, & domum Saul, etiam Saule mortuo: sic filii Saulis, filii mortis prolongârunt hanc iniquitatem sibi, ut velint justis injustè dominari. Propterea filiis pestilentibus in cathedra pestilentiæ sedentibus, & multas cathedras in Ecclesia tenentibus, justi ab eisdem oppressi errant in montibus & speluncis & in cavernis terræ, verbi gratia, vel in sylvis & solitudinibus latitando, vel pauperrima cœnobia speluncis consimilia inhabitando, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus in maligno positus, ut ei præsiderent Sancti in Regimine sæculari vel spiritali, sed potius dignus erat, est & hic mundus Rectoribus Herodi & Pilato atque Cayphæ similibus. Quandoque tamen ex toto iniquitas hæc transitura non dubitatur, ut videlicet retrusis in speluncas debitæ ultionis omnibus iniquis regnum & omnis honor in manu sit Christi veri David & amicorum ejus. Atque ideo certus ego David sine dubio transituram iniquitatem istam, donec transeat, *clamabo ad Deum altissimum.* Quid clamabo? Hoc scilicet:

VERS. VI. *Exaltare super cœlos Deus, & super omnem terram gloria tua.* *Exaltare* surgens de spelunca. *Exaltare* super *solium* tuum *excelsum & elevatum*, & plena erit omnis terra gloria tua, *& super omnem terram gloria tua.* Solium tuum excelsum est Angelorum electa portio, quæ reliquis in profundum cadentibus manet in excelsis. Porro solium tuum elevatum genus est humanum de profundis ad te clamans, & cùm priùs in imo jaceret, nunc in alta sublevatum. *Isa. 6. 1.*

Aliter: *Solium* tuum *excelsum* est in his hominibus, qui non graviter ceciderunt ùt Joannes dilectus tuus, clarus munditia & innocentia: *solium elevatum* in hominibus, qui graviter lapsi per condignam pœnitentiam sunt elevati, ùt Petrus Apostolus post negationem trinam in Cathedra senior laudabiliter in Ecclesia plebis exaltatus est.

Aliter: *Solium excelsum* Spiritus & animæ justorum sunt, in quibus cùm sit Angelica puritas & subtilitas, in illis tanquam in cœlestibus thronis tu sedes, O æterna veritas & sapientia. Cùm verò etiam per eorum corpora operaris mirabilia magna, etiam in illis resides tanquam in *solio elevato* & suæ animæ consanctificato. Duo hæc solia nomine *cœlorum* significo, cùm ad te Deus clamans dico; *Exaltare super cœlos Deus, & super omnem terram gloria tua.* Cur lates in spelunca Rex meus, & Deus meus? Nam quia tu absconditus es, inde est, quod dicitur mihi cottidie ubi est Deus tuus? Gavisi sunt discipuli viso te Domino, postquam in corpore tuo surrexisti de sepulchro, in quo, dum latuisti tristes erant Apostoli de nece sui Domini. Sic usque in finem sæculi quandocunque tu Sapientia per insipientes, tu Justitia per injustos, tu Veritas per mendaces oppressa jaces velut in spelunca, tui discipuli contristantur, & quasi te sepulto lamentantur. Ut ergo tandem finita hujusmodi lamentatione ploratus & ululatus multi propter oppressionem tui, Rex Judæorum, exultet jam Angelica turba cœlorum, exultent Divina mysteria, tu *exaltare super cœlos*, i. e *super solium excelsum & elevatum*, videlicet super Angelos & homines electos, ut dum laudabili & miro Ordine Angelorum ministeria hominumque dispensas, tibi tam in terris quàm in cœlis regnanti omne genu flectatur cœlestium, terrestrium & infernorum & omnis lingua confiteatur, quia tu Domine Jesu Christe de spelunca egressus & super cœlos exaltatus in gloria es Dei Patris non minori potentia perficiens opus inscriptionis tituli, quo Salvator esse comprobaris, quàm Pater tuus perfecit opus creationis, qui omnium rerum creator esse non dubitatur.

Aliter: *Exaltare super cœlos*, id est, super homines vel innocentes vel pœnitentes, ad cœleste regnum prædestinatos, & propter confessionem laudis tuæ vel peccatorum suorum tibi Christe Regi Judæorum articulatos in tituli inscriptione, quem in se ipsis non corrumpunt, dum purè confitendo se veros Judæos, quorum dignè tu Rex dicaris, ostendunt, & & illis multiplicatis ac de speluncis angustiarum suarum exaltatis, in omni terra & *super omnem terram gloria tua* manifestetur, dum tui hostes coguntur intrare latibula speluncarum tanquam bestiæ non audentes in lucem exire: tui vero amici exeant ad opus suum & ad operationem suam usque ad vesperam, id est, usque ad finem vitæ suæ, vel hujus temporis, in quo tu sol verus usque ad consummationem sæculi cum tuis amicis te mansurum promisisti.

A Aliter: *Exaltare super cœlos*, i. e. super animas & corpora Sanctorũ, solio excelso & elevato, ùt supra dictũ est, assimilata, ut & in animab. per te Solẽ justitiæ illustratis coram te luceat pax & lux bonæ voluntatis, & in corporibus per te inhabitantem salvatis luceat lux bonæ operationis coram hominibus, ut videntes opera eorum bona glorificent te Deum, qui in hujusmodi *cœlis* es. Glorificent, inquam, Te ac Patrem tuum unà cum Spiritu S. ita magnificè, ut *super omnem terram gloria tua* clarescat, & velut Splendor meridianus & æstivus adeo calescat, ut neminem lateat, nec sit, qui se abscondat à calore ejus. Sicut enim Sole isto visibili exaltato in Zodiaco suo super omnem terram nobis habitabilem sentitur splendor & calor ejus in diebus æstivalibus: ita nimirum te Sole justitiæ post occa-
B sum tuum, quo in spelunca latuisti, nunc super cœlos exaltato *super omnem terram* nobis habitabilem sentietur *gloria tua* in Ecclesia toto terrarum orbe dilatata. Hæc est enim Zodiacus tuus, quem tu sol Justitiæ perambulas, & in quo diem victoriosum tuis, & hostibus damnosum tu Jesu Nazarene tantò magis prolongas, quantò differentius præ illo Jesu sive Josue hoc nomen hæreditas, cujus præcepto sol stans ad Gabaon diem prolongavit, nec finiri ante permisit, quàm ultio fieret de hostibus, fœderatos ipsius Josue infestantibus. *Jos. 10. 13.*

In qua victoria hoc notandum, quod quinque Reges hostilis exercitûs præ timore Israëlis, duce Josue sive Jesu præliantis, ingressi sunt speluncam, sic latitando volentes prolongare vitam suam. Sed illis ibi deprehensis & comprehensis grandi
C saxo speluncæ os obclusum est usque ad finem belli, qui finis erat victoria, quæ in titulo Psalmi hujus est notata. Nam pro eo, quod nos habemus, *In Finem, ne corrumpas David &c.* in Hebræo legitur: *Pro victoria, ut non disperdas David.* Peracto itaque prælio usque in finem seu victoriam Dux Israël ille Jesus nuncupativè sic nominatus de spelunca eductis ad judicium Regibus adversariis fecit à Principibus Israël calcari eorum colla, & exin suspendi eos in patibulis ad gloriam sui victoriosi nominis, quod ille umbraticè habuit, quoniam etiam tunc in umbra alarum tuarum spes reposita fuit. Tu autem Jesu Nazarene Rex Judæorum solus dignus hac tituli inscriptione, qua non in umbra, sed in veritate Jesus, hoc est, Salvator, prædicaris, cujusque omnibus præliis non alius erit vel erat unquam finis nisi victoria,
D nunc *exaltare*, nunc de spelunca egressus magnificare per longitudinem diei tuæ victoriosæ, sicut ille Jesus Filius Nave, imò tantò amplius illo, quantò differentius præ illo hæreditâsti hoc nomen, quod est Jesus. Ille præcepit soli, & ad ejus imperium sol stetit in medio cœli spatio unius diei ad auxilium præliantis populi Dei, usque ad consummatam victoriam. Tu præcipe ac manda Deus virtuti tuæ confirmare in nobis opus, quod operatus es in diebus antiquis, quando manus tua gentes disperdidit. Tunc Michael Archangelus Princeps virtutũ cœlestium cum illo Jesu fuit, sicut ei armatus in campo Hiericho apparuit. Nunc idem sit nobiscum, non ut tunc armatus videbatur, quando tempus belli erat, sed ut in Apocalypsi conspicitur, *habens thuribulum aureum in manu sua, cui data sunt incensa multa, per qua* *Apoc. 8. 3.*

pax hominibus bonæ voluntatis est impetrata & impetranda. Quid est enim thuribulum aureum, nisi corpus tuum Jesu Nazarene de S. Virgine assumptum & igne Sancti Spiritus conflatum & fabricatum? Hoc itaque thuribulum Sacerdotum manibus oblatum comministrante illis Michaële nunc pacem & victoriam in Israël operetur, cogatque Principes hostium fugere in speluncam, qui te verum David volunt in spelunca detineri, ne Rex appareas in throno regni tui.

Fugerunt illi tunc in speluncam Maceda, quod interpretatur *Exustio* vel *Orientalis*. Exurgat nunc Deus, qui ùt homo latuit in spelunca sepulchri, & illo exurgente dissipentur inimici ejus, & fugiant, qui oderunt eum á facie ejus. Fugiant in speluncam Maceda, ut in timore Jesu coarctati sint in spelunca exustionis exurente illos igne, quem tu Jesu misisti in terram volens, ut vehementer accendatur, & sic eadem spelunca exustionis fiat illis etiam spelunca Orientalis, dum excocti à peccatis fruantur luce Orientis: vel certè si nolunt converti, non emittantur de spelunca illos arctante sub disciplina justitiæ, donec mittantur in ignem æternum illic exurendi cum diabolo, qui se fingit Orientalem falsò jactando se similem Altissimo, cùm tamen in spelunca suæ damnationis arctatus & rudentibus inferni ligatus jam nec par sit infimo, redemptus quia vivit homo. Similiter omnia principalia vitia, quæ militant adversum nos in nobis á facie Jesu præliantis in nobis pro nobis cogantur fugere in speluncam Maceda, quod ut prædictum est, interpretatur *exustio* vel *Orientalis*, ut videlicet in ergastulo pœnitentiæ per ignem Sancti Spiritus exurantur usque ad illam puritatem naturæ rationalis, quæ dicitur & est Orientalis, illi videlicet consimilis, qui cum sit Oriens ex alto, eos facit Orientales, in quibus reformat sui similitudinem secundùm primæ creationis dispositionem, qua di-
Gen. 1. 26. xit Deus: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Hoc totum bonum optatur, cum dicitur tibi, o Jesu: *Exaltare super cœlos Deus, & super omnem terram gloria tua.* Hoc enim tibi David Regi dicitur tanquam in spelunca latenti, neque per evidentiam tui regiminis apparenti, atque malis Principibus, impio Sauli similibus, iniquè dominantibus, & bonos in anxietatum speluncis coangustantibus, cùm potiùs id conveniat, ut te David regnante transeat hæc iniquitas, & te Jesu principante ac præliante inimici tui fugiant in speluncas Maceda, unde non sinantur exire, antequam trahantur ad judicium calcandi sub pedibus justorum justè illis dominantium & justè illos judicantium, vel judicio præsenti ad tuam gloriam dilatandam & clarificandam *super omnem terram*, vel judicio futuro item ad tuam gloriam, qua pleni sunt cœli & terra, manifestandam.

Cave tu, quicunque nunc in spelunca latitas, vel Christum latitare gemis, grassante impia tyrañide Saulis, ne disperdas hanc tituli inscriptionem, qua Jesus Nazarenus Rex Judæorum prædicatur. Si enim desperas eum de hujusmodi spelunca egredi & super solium suum exaltari posse, neque confiteris eum Regem Judæorum Omnipotentem esse, tunc etiam, cum non ostendit se regnare, disperdis David, quantum in te est, & corrumpis inscri-

A ptionem tituli nunquam corrumpendi, quem neque Pilatus corrumpere voluit, sed corrumpere volentibus respondit: *Quod scripsi, scripsi. Noli,* Joan. 19. 21. & 22.
inquiunt, *scribere Rex Judæorum, sed quia ipse dixit: Rex sum Judæorum.* Nimirum sic volebant scribi: *Jesus Nazarenus, qui dixit: Rex sum Judæorum,* quasi non Rex ipse fuerit, sed Regem se falsò dixerit. Sic interrumpere atque corrumpere hunc titulum triumphalem voluerunt, nec potuerunt. At eorum sequaces falsi Christiani aut verbis, aut opere dicen- Prov. 1. 17
tes: *Nolumus hunc regnare super nos,* in semetipsis Luc. 19. 14.
corrumpunt hanc tituli inscriptionem veris Judæis incorruptibilem, quoniam super illos regnat, & illos de spelunca secum exaltat. *Si enim consepulti sumus cum illo, simul etiam resurgemus cum illo. Si compatimur, & conregnabimus. Neque verò id
B nos terreat, quòd munitur spelunca sepulchri Dominici per lapidem signatum cum custodib. quia & lapis licèt magnus valde Angelicis manibus facile revolvetur, & custodes iniqui terrebuntur, & erunt stupidi velut mortui. Non sic impii, non sic: jacebunt in spelunca Maceda sub tam fragili custodia, quia præcipiente Jesu saxa grandia speluncæ illi sunt admota, quæ non possunt removeri, nisi item jubente ipso eosdem inclusos judicaturo vel nunc judicio medicinali, quod amamus & optamus, vel post judicio pœnali, quod cum timore laudamus atque in utroque judicio illius gloriam desideramus, & prædicamus, cui psallimus: *Exaltare super cœlos Deus. & super omnem terram gloria tua.* Remaneant in terra & in terrena spelunca hostes tui: tu verò esto *super cœlos* Judex vivorum & mor-
C tuorum. *Exaltare,* ut in Majestate regnans cognoscaris, non quòd tu, cùm semper in divinitate tua fueris & nunc post Ascensionem tuam in humanitate quoque tua sis Altissimus, te ipso altior efficiaris, sed ut in gloria, quam habes in cœlo, manifesteris in omni terra, ita ut *super omnem terram* nota & conspicua sit *gloria tua.*

Aliter: O Deus Pater! in me Jesu Filio tuo *exaltare* per meam Resurrectionem & Ascensionem. *Clarifica Filium* Joan. 17. 1. & 2.
tuum, ut & Filius tuus clarificet te, sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne quod dedisti ei, des eis vitam æternam, non in Judæa tantum, sed in omni tribu per omnem terrã ut *super omnẽ terram gloria tua* manifestetur, quæ paucis nota, & multis ignota est me latente in spelunca sepulchri, vel parvitatis humanæ sub custodia inimicorum, qui

VERSUS VIII

Luc. 22. 25.

VERSUS VII.

Laqueum paraverunt pedibus meis.

VERS. IX

Pedes mei fuerunt increpationes & promissiones. His enim quasi duobus pedibus incedebam,
D cum malos increpabam, verbi gratia dicendo: *Væ* Matth. 23. 27.
vobis Scribæ & Pharisæi, qui estis similes sepulchris dealbatis &c. in hunc modum, & bonis præmia promittebam, verbi gratia: *Beati pauperes Spiritu, quia* Luc. 6, 20.
vestrum est regnum Dei. His ergo pedibus *laqueum paraverunt,* quando ex verbis meis dolos composuerunt, sicut cum adduxerunt ad me adulteram, Joan. 8. 3. & seqq.
hac me ligaturi complexione, ut vel contrarium legis teneret, si dicerẽ dimittendam, quam lex præcepit, lapidare: vel deriderent mendacem & inconstantem, qui mansuetudinem prædicans eam occidi permitterem. Tam doloso laqueo ad id me trahere moliebantur, ut aut legem destruerem, quam veneram adimplere, aut famam clementiæ perderem, quam venerã docere. Talibus laqueis non destiterunt me persequi, donec *Incurvaverunt* ad Rom. 6. 9.

animam

animam meam inferendo mortem, qua tamen ipsi non tulerunt à me animam meam, sed ego posui eam, & iterum sumpsi eam, pro illorum opinione incurvatam, qui posuerunt me arbitratu suo in inferno inferiori, sed pro mea potestate inter mortuos liberam, & non solum suo statu erectam, sed etiam alias animas revera incurvatas erecturam. Ipsi quidem *laqueum paraverunt*, sed
Prov. 1. 27. frustra. Nam *si frustra jacitur rete ante oculos pennatorum*, quantò magis frustra mihi omnia videnti & scienti ac Divinitatis pennas habenti struebantur insidiæ, quæ me non poterant latere? Nam

Ante faciem meam foderunt foveam, id est, me præsente clamaverunt mortis sententiam, quæ tamen mihi non nocuit, sed ipsi potius *inciderunt in eam*, qui propter hoc traditi sunt in manus gladii Romanorũ, quæ fuit illis mors corporum, & partes vulpiũ erunt cum dæmonib. computati, & foveis infernalib. una cum illis deputati, quæ illis est mors animarũ. Sic ipsi in confossa conscientia cæci *foderunt foveam* passionis & mortis, ad quã sustinendam non invitus ego, sed sponte veni: quia

VERSUS VIII. *Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum* fuit semper ad opus talis obedientiæ,
Luc. 22. 15. de quo dicebam: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare* pro intimi affectus expressione verba geminando, & iterando, cum quo & hîc dico: *Paratum cor meum Deus*, & iterum, *paratum cor meum Deus*, & in cœna ultima desiderio desideravi hoc Pascha. Vel ideo bis dico: *Paratum cor meum*, quia in ipsa Passione ad duo sum paratus & devotus, verbis scilicet laudare, atque operibus id ipsum consonare. Unde & subjungo: *Cantabo, & Psalmum dicam*, id est verbis & operibus gratias agam. Et quia novi Psalmum, qui in fracto Psalterio non resonat, nolo diu esse fractum Psalterium & citharam carnis meæ conquassatam in sepulchro, sicut inimici desiderant, qui hoc carnis meæ Psalterium Divinis laudibus sonorum, & hanc citharam patientiæ chordis inter adversa canoram fregerunt, quoniam ad cantus meos ipsi saltare noluerunt, imò saltare alios doluerunt.

VERS. IX. *Exurge itaq; Psalterium & cithara*, id est, caro mea Divina operans & humana patiens, quæ quasi *Psalterium* desuper sonans hoc desursũ habuisti, quòd Divina opera fecisti, & quasi *cithara* de inferiori sonans hoc de humana mortalitate habuisti, quòd Passionem ac mortem sustinuisti. Et nunc ecce jaces in spelunca sepulchri nihil sonans, quod non diu fieri convenit: quia post tempus tacendi tempus loquendi sequitur, quod ecce jam jam imminet vespera Sabbathi lucescente in prima Sabbathi. *Exurge* itaque *gloria mea*, id est, caro, per quam ego Divinitas glorificata sum, & adhuc amplius glorificabor. *Exurge psalterium & cithara*, id est, caro per immortalitatis gloriam sic redintegrata, ut ulterius frangi non valeas, & hoc verum esse ostendas, quod nostri citharistæ atque psalmi-
ad Rom. 6. 9. stæ canere jucundum habent. *Christus resurgens à mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.*

Exurgam diluculo ego ad tempus mortua

A caro. Nam ante diluculum tertiæ diei, quod à medietate noctis propinquat, non expedit Resurrectionem sic accelerari, ut falsificentur Scripturæ veritatis, quæ hanc tertiæ diei adscribunt, ut illud in Propheta: *Post duos dies vivificabit nos, & in die tertia suscitabit nos*. Osa. 6. 3. Et in lege dictum est: *Sanctificamini Filii Israel, & estote parati usque in diem tertium*. Exod. 19. 14. 15. Sufferendum est ergo, ut in sepulchro jaceam usque in diem tertium, sed mediâ nocte appropinquante die tertia diluculum erit. Si enim vespera Sabbathi lucescit in prima Sabbathi, multò magis quasi diluculum reputabitur noctis medium in quo ego verus Samson, quod interpretatur *sol eorum* vel *solis fortitudo*, Gazæ portas auferam, id est, portas mortis destruam, & in montis verticem ascendam.
B Et ex tunc ego caro crucifixa & mortua post mortem destructam rediviva ero *psalterium jucundum cum cithara*, cujus audietur sonus in omni terra: quoniam

Confitebor tibi in populis, Domine, & psallam tibi in gentibus,* VERSUS X. id est: ero causa efficiens tuæ laudis & confessionis in omnibus populis. Equidem in omnem terram exibit sonus eorum, qui me carnem vivam & vivificatricem comedent, & per me vivent, atque ob hoc te laudabunt, quoniam misericordia tua usque ad cœlos, & veritas tua usque ad nubes magnificata est, secundum quod superiùs optavi ego David, & adhuc opto dicens: *Exaltare super coelos Deus, & super omnem terram gloria tua.*

Aliter: Agonizante in Passione Domino Jesu, & orante, ut Pater illum clarificaret, vox Patris audita est
C dicens: *Et clarificavi, & iterum clarificabo*. Joan. 12. 28. Similiter hic in Psalmo agonizante Christo, suisque amicis dolentibus & gementibus, quòd in spelunca sepultus à facie Saulis, id est, mortis humiliatus & oppressus non dat vocem suam vocem virtutis, quâ cæteros mortuos vocare ac suscitare solitus fuit, verbi gratia dicens cuidam mortuo: *Adolescens tibi dico: Surge*. Luc. 7. 14. Et alteri: *Lazare veni foras*, Joan. 11. 43. non se potuit ultra paterna pietas cohibere, sed clamat ipse Pater in spelunca vocans inde psalterium & citharam, i. e. naturam humanã Verbo suo unitam & ex ipso atq; in ipso valde sonoram. Dic ergo: *Exurge gloria mea, exurge psalterium, & cithara*. Psal. 107. 3. Si enim *gloria Patris Filius sapiens*, multò magis tu *gloria mea*, Fili mi, qui es mea Sapientia, mea Musica, meum *psalterium & cithara*. Nam sicut Sapientia vel Musica primò in arte viget, dein in Psalterio, seu alio instrumento sapienter
D composito & sensibiliter videtur & auditur: sic tu in principio eras Verbum totius artis plenum, nulli penitus intelligibile, nisi mihi, qui te genui de corde meo, & illi Spiritui sive amori, quo ego te dilexi diligentem in eodem Spiritu, qui est amor noster æternus, & ideo intelligit ipse tertius, quicquid nos duo intelligimus. Intellectus iste fuit in occulto necdum creato mundo per te Verbum meum, quo etiam eructato in creatione mundi tu Verbum meum, tu ars vel musica mea fuisti adhuc multis multum secreta. Sed ubi tu idem genitus es in carne, cùm priùs fuisses invisibilis, factus es visibilis & audibilis per chordas assumptæ carnis, factus es *Psalterium & cithara*, qui priùs eras invisibilis musica in arte mihi soli cognita: Sed ecce quasi ruptis chordis carnis tuæ in spelunca jaces, & quasi præpedito ple-

* Vulgata: *Psalmum dicam tibi in gentibus.*

VERS. XI.

ctro linguæ taces, qui benè ac dulciter sonuisti quasi *psalterium* promittendo cælestia, & quasi *cithara* pacificando & infirmando terrestria. Ne itaque diu sic taceas, & jaceas, *Exurge* de spelunca tu *psalterium & cithara*, ut ad sonum vocis tuæ surgant mortui, quoniam venit hora, & nunc est, quando mortui per omnem terram audient vocem tuam citharizantibus & psallentibus in te Apostolis tuis, & qui audierint, vivent in animalibus, scilicèt priùs mortuis per inobedientiam; sed resuscitandis per vocis tuæ audientiam & obedientiam. Quod non est mirum comparatione plus mirabiliũ, quoniam posthac veniet hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocẽ tuam, & procedent in vitam æternam, alii in opprobriũ, ut videant semper. Cum ergo per tuam vocem sint omnes homines de speluncis monumentorum suorũ evocandi, homines, dico, trium temporum; ante legem, sub lege, sub gratia defunctorum, sufficit usq; in diem tertiũ te in spelunca monumenti esse clausum. Proin adventante jam die tertia *Exurge psalterium cum cithara.*

Matth. 12. 40. Ad hæc Patris monita ego Filius in spelunca positus respondeo: *Exurgam diluculo.* Prædixi quidem, quòd post triduum templum corporis mei solutum excitaturus essem, & sicut fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus, ita dixi me Filium hominis in corde terræ futurum tribus diebus & tribus noctibus. Verùm quia dies mali sunt breviandi, salva tamen veritate, oportet utcunque adimpleri hoc triduum, sed ita breviari, ut ultima pars Parasceve, ac prima pars primi Sabbathi pro integris diebus accipiantur, & ab hora nona, qua in cruce Spiritum emisi, usq; ad diluculum diei tertiæ intelligatur totum triduum completum esse per figuram, quæ apud Gramaticos dicitur Synecdoche*, in qua pars pro toto accipitur. Abbreviato igitur hoc triduo, & tamen adimpleto *exurgam diluculo*, ut ex hac adbreviatione dierum tristium sit spes famulis meis, etiam reliquos dies malos breviandos, de quibus dixi. *Nisi breviarentur dies isti, non fieret salva omnis caro, sed propter electos breviabuntur*, & tn. Scripturæ implebuntur de Antichristi triennio, sicut de meæ sepulturæ triduo, Regnabit enim per tempus & tempora & dimidium temporis, i. e. per tres años & dimidium: quia sic in Heliæ temporibus est præfiguratum, quando non pluit annos tres & menses sex. Longi certè visi sunt isti dies mali malis, quos tetigit hæc plaga nimiæ siccitatis: attamen Heliæ, ipsumq; pascenti viduæ Sareptanæ fuerant breviati per incrementum farinæ simul & olei, ut eis non viderentur longi. Similiter in diebus Antichristi, quando pariter omnis justus, Heliæ in zelo justitiæ assimilatus, persecutionem patietur, & inde clauso cœlo subtracta doctrinæ salutaris pluvia voluntaria tabescet omnis terra, justis non deficiet farina, unde panis ad salutem corporis & animæ necessarius conficiatur, & oleum, quo exhilarentur facies eorum, ne dies mali videantur illis nimiũ longi. Nam sicut nunc *exurgam diluculo* triduo sepulturæ meæ vix adimpleto & multum adbreviato; sic tunc surgã ad judicium breviando tempus malorum, qui cùm dixerint, pax, & securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus in illo diluculo, appropinquante videlicet magno die Resurrectionis universalis, quẽ diem præcedet quasi diluculum clara illustratio adventus mei, qua destruetur potestas tenebrarũ confortata per Antichrist, quem ego interficiam Spiritu oris mei, & destruã hac ipsa illustratione Adventùs mei, ut sciat se non semper dominaturum, neq; me ac meos in speluncis oppressurũ clarescente *diluculo* justitiæ per me solem justitiæ tunc surgentem ad judicandum vivos & mortuos, justos & injustos, quomodo sol iste visibilis in ascensu suo dijudicat sanos & lippos oculos. Nam certè tunc illi torquebuntur videndo & invidendo, quibus est impietatis lippitudo, quando lex justitiæ clarescere incipiet in illo *diluculo* tenebras injustitiæ fugaturo per prædicationem tuorum testium, qui quasi duo candelabra lucentia præcedent meum Adventum. Ps.8.4.

* Cd. Synodoche.

Matth. 24. 22.

Aliter: *Exurgam diluculo* in quolibet corde mihi comortuo, per timorem, de fide sana vedientẽ, mihi consepulto per quietẽ, de spe robusta venientẽ, mihique conresuscitato per charitatẽ quasi tertiam diem, duos dies fidei videlicet, ac spei subsequentẽ. In hujus tertiæ diei *diluculo* ego *exurgam* non moriturus amplius, quia dum charitas nunquam excidit, etiam lux ejus in æternum manet reliquis diebus prætereuntibus cum fide ac spe, quæ non erit adveniente re, quæ credebatur ac spetabatur. Nam *sive linguæ cessabunt, sive scientia destruetur, sive Prophetia evacuabuntur: Nunc autem manent fides, spes, charitas tria hæc* veluti lux trium dierum. Sed sola dies charitatis non excidet, quia Sol ejus Christus non occidet, qui post diem fidei, qua pependit in cruce ostendens veterem hominem virtute fidei mortificandum, postquam diem spei, qua requievit in sepulchro demonstrans in spe novitatis gaudentibus esse pausandũ; in die charitatis resurrexit, ipsamque charitatem, quæ Spiritus ejus est, suis discipulis insufflavit dicens: *Accipite Spiritum Sanctum.* Quo accepto gratulantes dicunt: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Ergo sicut nunc *exurgo* ego Christus in diei tertiæ *diluculo* sic semper *exurgam* in charitatis *diluculo* tenebras odiorum pellente.

1. Cor. 13. 8

Marc. 4. 11.

Matth. 17. 9.

Joan. 20. 22

Rom. 5. 5.

VERS. I.

Unde tu, qui vis, ut tibi non dormiam, sed quasi excitatus precibus tuis in adjutorium tuum *exurgam*, scito, quia si odis fratrem tuum, in tenebris es, & necesse habes ire ac reconciliari fratri tuo, & tunc veniens in Charitatis claro *diluculo*, & offerens munus tuum ad altare meum, senties me tibi excitatum, quia tuis precibus invocatus *exurgam diluculo*. Ut ergo sit clarum charitatis diluculum, & tenebræ in eo non sint ullæ, cùm stabitis ad orandum, dimittite, si quid habetis adversus aliquem, ut & Pater vester cœlestis dimittat vobis peccata vestra. O quotiens per totam noctem laborantes nihil cœpimus, quia rete Orationis, vel prædicationis ante lucem dilectionis expandimus, & experimento probavimus, quòd vanum est nobis ante lucem surgere, sine qua nihil boni ad salutem nobis capere possumus! O oriens splendor lucis æternæ & Sol justitiæ veni, & illumina sedentes in tenebris & umbra mortis. Da nobis primò diluculum, dein splendorem meridianum; da incipere, da perficere mandatum tuum novum, ut diligamus invicem, & sic in magno gaudio nos amici Sponsi audiemus te Sponsum loquentem Patri tuo: *Exurgam diluculo* ego *psalterium & cithara*, & audientur dulcia cantica dramatis, de me ac per me resonantia in populis.

*Vulgata: Ne disperdas David in tituli inscriptionem. Ps. 56. 1.

Nam *confitebor tibi in populis, Domine. Psalmum dicam tibi in gentibus*, id est, faciam in populis & gentibus resonare confessiones peccatorum, seu laudationum & Psalmos bonorum operum. In quibus confitentibus ego tibi *confitebor*, & in psallentibus ego *Psalmum dicam tibi*, quia sine me nihil possunt facere, sed ego in eis operor, & tu in me manens ipse facis opera, & propterea tibi per me de hujusmodi operibus debetur omnis gloria, ut videlicet videntes opera talia in se vel aliis hominibus glorificent te Patrem, qui in cœlis es. Nam & ego ad gloriam tui refero, quod facio. Unde & dico: *Confitebor tibi*, id est, ad laudem tui *in populis, Domine*, quos facio tibi confiteri, *& Psalmum dicam tibi*, ad honorem tui, *In gentibus*, in populis Judæorum, & *in gentibus* omnium nationum faciam hoc opus bonum psalmodiæ ac laudis, cujus hæc præcipuæ est materia; Quoniam

VERS. II.

VERS. XI. ***Quoniam magnificata est usque ad cœlos misericordia tua & usque ad nubes veritas tua.*** Unde nos gentes ac populi confitendo & psallendo gratias agimus tibi Deo Patri, *quoniam magnificata est usque ad cœlos misericordia tua & veritas usque ad nubes. Misericordia tua,* id est Spiritus Sanctus, cùm sit immensus, & in se magnificari non valeat, tamen in operatione sua magnificatus est *usque ad cœlos* fabricandos, quoniam *videbo cœlos & opera digitorum tuorum,* id est, Apostolos per Spiritum S. in omni sanctitatis claritate consumatos & exaltatos ac *cœlis,* id est, Angelis assimilatos: attamen priùs *magnificata est veritas tua,* id est, Filius tuus in opere suo per carnem visibilem *usq. ad nubes* faciendas, id est: eosdem Apostolos condendos. Christo enim in carne docente per multas parabolas & miracula, paucis intelligibilia, nec ipsis Apostolis intelligentibus, quid significaretur in talibus, ipsi tales auditores formati sunt in *nubes,* nubilosa videlicet cognitione in se continentes mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis id contegentes, ut verbi gratia, cùm diceretur eis: *Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis.* Item: *Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis à mortuis resurgat.* Sic o Deus Pater *magnificata est veritas tua usq. ad nubes* condendas, de quibus nubibus postea per misericordiam tuam facti sunt cœli.

Ps. 8. 4. *Marc. 4. 11.* *Matth. 17. 9.*

Unde nos populi & gentes, nos minores per hujusmodi nubes compluti, & per eosdem cœlos illuminati, compluti per historialem seu paraboli-
A cam rerum Divinarum notitiam, illuminati per earundem rerum mysticam, seu moralem scientiam: Nos, inquam, populi per tales nubes in unam fidem coadunati, nos gentes per tales cœlos Deum cognoscentes te factorem nostrum, jure confitebimur tibi, & Psalmum dicimus nomini tuo, id est Filio tuo, qui ponit ascensum suum in hujusmodi nubibus per præcepta & minas tonantibus, per miracula coruscantibus, per dulces orationes & promissiones pluviis terram irrigantibus. Non solùm verò Apostoli sunt hujusmodi nubes, & cœli, sed eorum quoque sequaces complurimi nubium & cœlorum nomine digni post Apostolos ex eorum imitatione venerandi.

Cùm ergo tot habeas cœlos Deus, quot electos ad gloriam cœlestem prædestinatos, ***exaltare B super*** eosdem ***cœlos Deus, & super omnem terram gloria tua.*** Multi ex hujusmodi cœlis tanquam in inferiori hæmisphærio latent, quia vel nondum nati vel in speluncis latentes tibi soli noti sunt. *Exaltare* itaque super illos exaltando illos, ut omnibus cœlis exaltatis, vel potiùs te Deus exaltato in eis pleni sint cœli & terra gloria tua, *& super omnem terram gloria tua,* dum nullus hujusmodi cœlorum latet in spelunca, vel hemisphærio subterraneo, sed exaltati gloriabuntur te in illis ac super illos exaltato. VERS. XII.

Gloria Patri, qui Filio dicit: *Exurge gloria mea. Gloria Filio,* qui est Patris *Gloria & Veritas usque ad nubes magnificata. Gloria Spiritui Sancto,* qui est *misericordia magnificata* usque *ad cœlos.* Amen.

PSALMUS LVII.

SI verè utique justitiam loquimini, recta judicate filii hominum &c.

Psalmi hujus Titulus patet, qui sic se habet:

VERS. I. ***In finem, ne disperdas vel ne corrumpas David in tituli inscriptione.*** *

Quod est dicere: Psalmus iste respiciens *in finem,* id est, in Christum, admonet te, quicunque sis, *ne disperdas David in tituli inscriptione,* id est: ne sicuti Judæi dicentes Pilato: *Noli scribere: Rex sum Judæorum,* tu quoque auferas Christo regnum ejus, quantum in te est, scilicet te ipsum ei subtrahendo, quod regnum in tituli inscriptione fuit notatum.

* Vulgata: *Ne disperdas David in tituli inscriptionem.* *Ps. 56. 1.*

Ait autem Propheta in hoc Psalmo de justitia primò Judæis non rectè judicantibus exprobrando, in eo nos admonens, ne similia faciamus. Secundò, quæ illis sit retributio, narrat ibi: *Deus conteret dentes eorum.* Tertiò dicit impiorum ultione corrigi pios, & justos ibi: *Lætabitur justus, cùm viderit vindictam.* Sed quia in istis quinquaginta Psalmis instruitur certator ille, qui inter spem & metum positus non solùm contra carnem, sed etiam quasi alter Jacob luctatur cum Deo, tu quicunque talis est, mihi primò admonendus es, *ne disperdas* in te titulum Regis Judæorum, id est, confitentium vel non confitendo, quòd sis peccator, vel non rectè judicando, unde sis peccator. Nam si rectè offeras, & non rectè dividas peccata quidem confitendo, sed non tuæ culpæ ascribendo, peccasti. Quid ergo expedit fieri o Filii hominum? Dico vobis:

VERS. II. ***Si verè utique justitiam loquimini, C (ait) recta judicate filii hominum.*** Non dicatis: Justi sumus.

Etenim in corde iniquitates operamini, in terra injustitias manus vestra concinnant. Nisi dicatis: peccatores sumus, & justificari non possumus nisi per hominem Jesum Christum, disperdidistis hunc titulum, nec attinet ad vos quod dicitur: *Rex Judæorum.* Item si dicatis: peccatores quidem sumus, sed fata hoc fecerunt, stellæ hoc fecerunt, nequaquam *justitiam loquimini,* nequaquam *recta judicatis filii hominum.* VERS. III.

Ejusmodi peccatores ***abalienati sunt à vulva, erraverunt ab utero, locuti sunt D falsa,*** videlicet dum Deum accusant seque defendunt. Idcirco *Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum.* Proinde *si verè justitiam loquimini* vos, qui peccata confitemini, absit à vobis hæc translatio sive remotio criminis, qua peccata vestra imputetis non vobismetipsis in culpam vestram, sed aliis. Et quia translationis & remotionis in crimine facta est mentio, quæ partes Rhetoricæ defensionis multùm valent in humano judicio, dum reus peccati alicujus artificiosè loquendo culpam seu causam peccati à se transfert aut removet in alium, ne fortè similiter putentur valere in Divino judicio, videtur hìc latiùs exponendum quomodo in quolibet genere causarum sit rectè loquendum, non solùm in humano, sed etiam in divino judicio. VERS. IV.

Sunt enim tam apud spiritales, quàm apud sæculares tria causarum genera suis temporibus & finibus distincta, scilicet demonstrativum, deliberativum, judiciale. Demonstrativum de præsenti agens, atq; ad finem honestatis tendens cavendo inhonestatẽ, quo genere jam supra ostendimus quosdam Psalmos conscriptos. Deliberativum de futuro agens, atq; in finem utilitatis tendens cavendo & dissuadendo inutile in ipsa deliberatione, quo item genere utuntur Psalmistæ interdum, verbi gratia
Ps. 12.2. dicendo: *Quamdiu ponam consilia in anima mea?*
Ps. 29,10. Item: *Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem?* &c. Porro judiciale de præterito agens atque ad finem justitiæ tendens cavendo & dissuadendo iniquum, præsenti Psalmo versamus, ubi ad justitiam loquendam, & rectè judicandum cautè admonemur, cùm nobis dicitur: *Si verè utique justitiam loquimini, rectè judicate filii hominum.*

Quibus causarum generibus, cùm sæculares Rhetorici ante humanos Judices utantur, nostri quoque oratores non tam Rhethoricè quam Catholicè loqui studentes in Ecclesiastico seu Divino judicio præsidente Deo vel etiam homine in vice Dei, tribus jam dictis causarum generibus congruè utuntur, & ad certos fines Judicis & Auditorum benevolentiam & attentionem flectere nituntur. Neque enim parumper agunt de alicujus, imò quàm plurium certarum personarum laude vel vituperatione, quæ partes demonstrativi generis sunt, verbi gratia quando laudatur Deus, vel vituperatur diabolus. Item non parùm aut raro resonant suasionem vel dissuasionem, quæ partes deliberativi generis sunt, videlicet suadendo bonum & utile, dissuadendo malum & inutile. Item persæpe accusationem tractant atque defensionem, quæ partes judicialis generis sunt, accusando videlicet injustum, defendendo justum, ut exempli gratia in Apostolo, cùm accusatur injustitia unius hominis, per quam peccatores constituti sunt multi, & defenditur justitia unius hominis, per quam justi constituuntur multi.

Eas quoque, quas dicunt, constitutiones Conjecturalem, Legitimam & Juridicialem nullus unquam sæcularium sic justè, sic sapienter egit aut agere potuit, quomodo in sanctis, de quibus loquimur, scripturis agitur. Nam Conjecturalis est, cùm de facto controversia est hoc modo: Commendavit aliquis proximo suo asinum, bovem, ovem, & omne jumentum ad custodiam, & fortè mortuum est aut debilitatum vel captum ab hosti-
Exod. 22.11 bus, sed nullus hoc vidit. Quid ergo fiet? *Jusjurandum*, inquit, *erit in medio, quòd non extenderit manum ad rem proximi sui, suscepitque Dominus juramentum, & ille reddere non cogetur.* Et multa similia. Legitima verò est, cum à scripto, aut è scriptis aliquid controversiæ nascitur, & de intellectu ac voluntate seu intentione scriptoris dubitatur hoc modo: Putabant Judæi sese fideliter adimplere Divinam scripturam sanctæ legis offerendo incensum & manducando carnes sacrificii; sed
Jer 7.21.22. & 23. quid? *Holocaustomata vestra addite victimis vestris, & comedite carnes, ait Dominus, quia non sum locutus cum Patribus vestris, & non præcepi eis in die qua eduxi eos de terra Ægypti de verbo holocaustomatum, & victimarum, sed hoc verbum præcepi eis di-*
D *cens: Audite vocem meam, & ero vobis Deus, & vos eritis mihi populus* &c. Verùm multò maximè Apostolus ad Hebræos scribens in hac constitutione consistit, voluntatem scriptoris imò DEI cum scripto sive littera, cui soli Judæus innititur, conferens aut litteræ præferens, satisque intelligibiliter atque probabiliter voluntatem prædicti scriptoris exponens. Juridicialis est, cùm factum convenit, id est, factum esse non negatur, sed jure, an injuria factum sit, quæritur.

Hujus autem duæ partes sunt, quarum una absoluta, altera assumptiva nominatur. Absoluta in judiciis Domini omnino damnatur. Dicitur enim absoluta, cùm id ipsum, quod factum est, rectè factum esse dicitur, ita ut nihil aliud foris assumatur. Porro à Domino nihil quod rectè factum sit, quasi non rectè fa-
B ctum quæritur. Damnabilis ergo est apud ipsum hæc pars, veniamque non meretur, & ea est hujusmodi: *Quæ est*, inquit Samuel, *hæc vox gregum, quæ resonat in auribus meis & armentorum, quam ego audio?* ac deinceps: *Quare ergo non audisti vocem Domini, sed versus ad prædam es, & fecisti malum in oculis Domini?* Et ait Saul: *Imò audivi vocem Domini, & ambulavimus in via, per quam misit me Dominus, & adduxi Agag regem Amalech, & Amalech interfeci* &c. 1.Reg.15.14. Altera pars assumptiva apud Deum in judiciis ejus partim suscipitur, partim damnatur. Sunt enim partes ejus quatuor: Concessio, remotio criminis, translatio criminis, comparatio. Concessio criminis apud illum non solùm suscipitur, verùm penè omnes apud illum sumus rei,
C & hæc omnis pacis nostræ via est, & maximè justus est, qui maximè concedit, & maximè sibi postulat ignosci juxta illud: *Justus in principio accusator est sui.* Prov.18.17. Sunt autem hujus, id est, concessionis partes duæ: altera deprecatio, altera purgatio. Deprecatio est, cùm se & consultò fecisse & peccasse reus confitetur, & tamen postulat sibi miserendum, ut exempli gratia David: *Tibi soli*, inquiens, *peccavi, & malum coram te feci.* Purgatio est, cùm consultò negat se reus fecisse per malam intentionem, sed per aliam occasionem, id est, aut per imprudentiam, aut per fortunam, quam nos rectiùs eventum dicimus, aut per necessitatem. Per imprudentiam hoc modo: Venit DEUS Abimelech per somnium nocte, & ait illi: *En morieris propter mulierem, quam tulisti, habet* Gen.20.3.& 4.
enim virum. Abimelech verò non tetigit eam, & ait: *Domine num gentem ignorantem, & justam interficies?* &c. Per casum verò sive eventum, quod illi per fortunam dicunt, hoc modo: *Iratusque Moyses contra filios, qui remanserant* Lev.10.16.
ait: Cur non comedistis hostiam pro peccato in loco 17. & 19.
sancto, quæ sancta sanctorum est? Respondit Aaron: *Oblata est hodie victima pro peccato, & holocaustum coram Domino. Mihi autem accidit, quod vides. Quomodo potui comedere eam, aut placere Domino in ceremoniis mente lugubri?* Per necessitatem hoc modo: Cur Jephte scidisti vestimenta tua? *Heu filia mi*, inquit, *decepisti me, & decepta es. Aperui enim os meum ad Dominum, & aliud facere non potero*: Nam per neces- Judic.11.35.
sitatem

Judic.11.31. ſitatem voti, quia os ſuum aperuit dicens: *Quicunque primus fuerit egreſſus de foribus domûs meæ, mihique occurrerit, revertenti cum pace à filiis Ammon, eum holocauſtum offeram Domino.* Per neceſſitatem, inquam, voti purgatur & excuſatur, qui filiam offerendo occidit, & in catalogo ſanctorum,
Hebr.11.33. qui *per fidem vicerunt regna*, meretur computari. Item David ſanctificatum panem dante Abimelech Sacerdote ſuſcepit & comedit: & quia propter neceſſitatem hoc fecit, purgatur & excuſatur, cùm
Matth.12, 3. & 4. Dominus dicit: *Non legiſtis, quid fecerit David, quando eſuriit, & qui cum eo erant, quomodo intravit in domum Dei, & panes propoſitionis comedit, quos non licebat ei comedere, neque his qui cum eo erant niſi ſolis ſacerdotibus?* Et ſubinde: *Si autem ſciretis, quid eſt: miſericordiam volo, & non ſacrificium, nunquam condemnaſſetis innocentes.* Itaque conceſſio parteſque conceſſionis, deprecatio & purgatio ſuſcipiuntur in judiciis Dei.

Comparatio quoque criminis hoc modo: Tu
Gal.5,2. Paule, qui dixiſti: *ſi circumcidamini, Chriſtus vobis nihil prodeſt,* cur Timotheum circumcidiſti, itemq; aſſumptis viris purificatus cum illis intraſti in templum annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio? Propter vitandum, inquit, periculum majoris criminis, videlicet, quia audierant de me quòd diſceſſionem docerem à Moyſe, quod falſum erat: quia cum Moyſe ſum in Spiritu & veritate. Sed hoc quia demonſtrari non poterat ratione, demonſtravi non ſine aliqua criminis ſimilitudine.

Translatio vel remotio criminis, quæ duæ ſunt ex quatuor partibus aſſumptivæ, quæ pars erat altera juridicialis conſtitutionis, ſapientibus ubique vitanda eſt in judicio Dei, quia videlicet ex ipſis eſt origo vel incrementum peccati. Dixit enim Deus
Gen.3.11. ad Adam: *Quis indicavit tibi quòd nudus eſſes, niſi quòd ex ligno, de quo præceperam tibi, ne comederes, comediſti.* Et ille: *Mulier*, inquit, *quam dediſti ſociam mihi, dedit mihi de ligno, & comedi.* Hæc ille dicens crimen à ſe transferre voluit. Translatio namque criminis eſt, cùm feciſſe nos non negamus, ſed aliorum peccatis coactos feciſſe dicimus. Item *dixit Dominus* ad mulierem: *Quare hoc feciſti? Quæ reſpondit: Serpens decepit me, & comedi.* Hæc dicens nimirum non crimen à ſe âmovere, ſed culpam ipſam, id eſt, criminis cauſam voluit. Remotio namque criminis dicitur, cùm à nobis non crimen, ſed cauſam ipſam amovemus, & vel in hominem transferimus, vel in rem quampiam conferimus. Sed qualem in perſonam mulier criminis culpam tranſtulit, ſi tamen perſona meretur dici? In ſerpentem ſive ſpiritalem, id eſt, diabolum, ſive terreſtrem, id eſt, colubrum. Qualem in rem? In ſerpentis deceptionem. Verùm hæc translatio non purgat, ſed contaminat; non abſolvit, ſed involvit. Qualis enim fuit decipientis
Gen.3.4 & 5. pollicitatio ſerpentis? *Nequaquam*, inquit, *morte moriemini. Scit enim Deus, quòd in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut Dii.* Dicat mulier ſerpentem non modò ſuaſiſſe, ſed & talem quoque rationem oſtendiſſe, cur deberet comedere. Nonne crimen auget tali criminis remotione? Rectè igitur dixerimus translationem ſive remotionem criminis nequaquam de ſancta ſcriptura quæri vel inter nos & Deum debere con-

A ſtitui, ſed & comparationem vix, conceſſionem autem ſemper, & maximè deprecationem, quæ una & melior eſt ex partibus duabus conceſſionis. Nam cùm duæ ſint partes conceſſionis, ut jam dictum eſt, altera deprecatio, altera purgatio, rariſſimè vel nunquam in Pſalmis Evangelico ſenſu intellectis invenitur purgatio vel excuſatio peccati, quia nec imprudentia excuſare poteſt quemquam poſt legis & Evangelii manifeſtatam doctrinam, neque caſus vel eventus peccantem excuſat, qui in regno Chriſti, quod in titulo Pſalmi notatur, non caſualiter fluitante ſed ordinabiliter ſtante peccat ac peccando regni hujus ordinatiſſimi ordinem perturbat, quantum in ſe eſt, corrumpendo inſcriptionem tuli de regno Chriſti.

Similiter nullum peccantem excuſat neceſſi-
B tas, poſtquam data eſt à neceſſitatibus liberans miſericordia & veritas, de quibus Pſalmo præmiſſo dicitur: *Miſit Deus miſericordiam ſuam & veritatem* Pſ.56.4.&5.
ſuam, & eripuit animam meam de medio catulorum leonum. Quod cùm ita ſit, ſive neceſſitate ſive caſu vel imprudentia eveniat peccatum, potiùs ipſa neceſſitas aut caſus aut imprudentia coram Deo plangi quàm excuſari debet, & quod plangendum eſt, ad excuſandas excuſationes in peccatis minimè valet. Valet tamen, etſi non ad excuſationem vel expurgationem, ſaltem ad aliquam culpæ minorationem ſeu pœnæ diminutionem. Non enim lex Divina vel humana æqualiter punit homicidium ſponte commiſſum & caſu factum. Verbi gratia in lege mandatur, ut homicidium omnimodis caveatur, ubi dicitur: *Non occides.* Et tamen ſi homici-
C dium evenerit per caſum, in civitate refugii ſalva- Num.35.28.
tur homicida non ſine pœna, licèt modica, quia uſque ad mortem ſummi Pontificis ibidem jubetur exulare ipſe homicida. Qui autem per odium vel induſtriam fecerit homicidium, etiam ab altari præcipitur avelli & occidi. Paulus quoque Apoſtolus per imprudentiam non quidem expurgatum vel excuſatum ſed miſericordiam ſe dicit conſecutum, quia ignorans fecit, quod lex fieri prohibuit, quam ipſe necdum intellexit, quando perſecutus eſt Ec- 1.Tim.1.13.
cleſiam Dei habens æmulationem Dei, ſed non ſecundùm ſcientiam. Similiter & neceſſitas culpam culpæque pœnam debitam diminuit, non tamen penitus excuſat, ſicut in præmonſtratis exemplis apparet. Cùm enim Dominus excuſaſſet Regem David panes propoſitionis contra licitum come-
D dentem, & ejus exemplo diſcipulos neceſſitate famis coactos in Sabbatho ſpicas vellicantes contra legis prohibitionem, conſequenter in fine adjunxit ad Phariſæos loquens: *Si autem ſciretis, quid eſt:* Matt.12.7.
miſericordiam volo, & non ſacrificium, nunquam condemnaſſetis innocentes. Hæc dicens evidenter innuit aliquantulam culpæ miſeriam præceſſiſſe, cui miſericordia indulgentiæ fuerit neceſſaria. Et hæc utique miſericordia præcedente quantulacunque culpa non excuſatione quaſi ex debito requirenda, ſed deprecatione humiliter eſt petenda.

Sola ergo DEO juſto Judice nos accuſante neceſſaria eſt in conceſſione deprecatio, qua concedentes, & confitentes nos omnino culpabiles, & neque per imprudentiam neque per eventum ſeu per neceſſitatem excuſabiles Judicem flectamus, & movere ſatagamus ad miſerendum ſic dicente unoquoque noſtrum: *Miſerere mei* Pſ.50.1.

Deus secundùm magnam misericordiam tuam. Item:
Ps.55.2. *Miserere mei Deus, quoniam conculcavit me homo.* Item: *Miserere mei quoniam in te confidit anima mea.* Et omnes penè Psalmi hoc resonant, ut Judicem paratum ad ulciscendum, provocent ad misericordiam deprecando & devotando ipsius ultionem rogandoque miserationem. Quæ tamen Dei miseratio solis verè confitentibus & Regis Judæorum titulum non corrumpentibus impetrabitur. Nam cæteris ultio illa parata est, quæ in Psalmo verbis istis exprimitur: *Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum, molas leonum confringet Dominus*, maximè si exemplo Saulis peccatum suum sic excusant, ut juste se fecisse contendant in his, quæ incantatores illi accusant, qui vitia odientes & homines diligentes ibi sapienter & efficaciter incantant, ubi auditores dociles, benivolos & attentos inveniunt, qui non sicut aspis obthurant aures suas. Quo contra
Prov.28.9. dicitur: *Qui obthurat aures suas ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis.*

Igitur si boni causidici vultis esse in oratorio sive auditorio judicis justissimi, & *si verè utique justitiam loquimini vos Judæi*, qui estis *Filii hominum*, id est, Patriarcharum & Prophetarum, *rectè judicate*, neque in conspectu Judicis iniquitates vestras arguentis vos excusate vel per imprudentiam vel per necessitatem. Nam per imprudentiam non potestis excusari, cùm sitis mali coloni, qui hæredem cognoscentes ob hoc interfecistis, ut haberetis ejus possideretis. Item per necessitatem non potestis excusari quasi necessitate cogente illum occideritis, per quem, si viveret, locum & gentem perdere timebatis. Quotiens enim talis coarctat necessitas, ut è duobus malis alterum necessariò sit admittendum, levius utique, non gravius est eligendum, quod vos non fecistis, qui pro loco servando crimen criminibus omnibus antecellens admisistis, frustra tamen: quia postquam Dominum loci occidistis, etiam locum & gentem perdidistis. Saltem ergo adhuc resipiscite, neque per criminis translationem vel remotionem sic excusate, ut di-
Joan.18.13. catis, quod ante Pilatum dixistis clamando: *Nobis*
Joan.19.7. *non licet interficere quemquam.* Item: *Nos legem habemus, & secundùm legem nostram debet mori, quia filium Dei se fecit.* Talia dicendo *justitiam* quidem *loquimini* sicut putatis vel alios putare facitis: attamen quia crimen homicidii crudeliter intenditis, frustra illud in Pilatum vel in Dei legem trans-
Gal.6.7. fertis vel removetis à vobis: quia *Deus non irridetur* vel decipitur vestris fraudulentiis, qui novit & decipientem, & eum, qui decipitur, videlicet illum cœtum Pharisæorum & Scribarum, qui decipit populum, & ipsum populum deceptum.

Neque enim, sicut affirmatis, in Dei legem peccavit, qui cùm Dei filius esset, filium Dei se nominavit, sicut vos peccatis filios Abrahæ vos nominando & opera Abrahæ non faciendo. Si non facit opera Patris sui Dei omnipotentis, nolite credere illi dicenti, quòd Deus vel Dei Filius ipse sit. Si autem omnia, quæcunque Pater facit, hæc & Filius similiter facit, credite, si non verbis, at saltem operibus manifestè contestantibus, quòd homo ille Deus est, qui non solùm verba Dei loquitur, sed
Joan.3.34. etiam opera Dei operatur. *Qui est ex Deo, verba Dei loquitur*, talia scilicet, qualia nemo verè loqui po-
Joan.8.58. test, nisi Deus, verbi gratia: *Ante Abraham ego sum.*

Item: *Ego Principium, qui & loquor vobis.* Item: Joan.8.25.
Omnia quæ habet Pater mea sunt. In his & cæteris Joan.16.15.
hujusmodi verbis Dei, Deo videlicet soli congruis, testem veritatem habetis, cui soli credere possetis. Verùm quia in lege vestra scriptum est, quòd *in* Matt.18.16.
ore vel trium testium stet omne verbum, testimonio verborum concordat testimonium operum, dum sua potestate, utpote Deus, mortuos facit vivere, surdos audire, mutos loqui, & alia facit mirabilia nullis hominibus, aut Angelis imitabilia. Etenim cùm per Angelos, vel homines fiunt mirabilia opera, non ipsi hæc operantur virtute sua, sibique innata, sed virtute superna vel gratis concessa vel per preces impetrata. Iste autem sic imperavit ventis & mari, sic fecit mortuos vivere, surdos audire & mutos loqui propria virtute, ut nulla indigueri aliena ope, quam invocare opus haberet sua prece. Nam etsi ante suscitationem Lazari orasse legatur, non suæ hoc fuit causa necessitatis sed nostræ instructionis. Unde ibidem contestatur se apertè semper audiri, sed propter populum circumstantem ante opus illud mirabile orasse, ut scias populo, non ipsi fuisse necessarium, quòd Patrem orando aliis præbuit exemplum. Neque enim vel in humanitate sua indigebat aliena ope, cui semel & simul datum est omnia nosse ac posse in assumpta humanitate; quæ novit ac potest in assumente Divinitate, ita ut utriusque naturæ una sit sapientia, una potentia. Proinde *si verè justitiam loquimini* dicendo: Filii Abrahæ sumus, *rectè* quoque de illo *judicate*, cujus Abraham diem exultando concupivit ut videret, & vidit & gavisus est. Hunc autem peccata vestra redarguentem vos quæritis interficere: hoc Abraham non fecit. Quæritis, inquam, interficere hominem, qui vera locutus est vobis, & suam Divinitatem & nostram iniquitatem contestando, vel potiùs multas iniquitates & injustitias vestras una sua justitia improbando.

Etenim in corde iniquitates operamini in terra, injustitias manus vestra concinnant, dum peccata, quæ corde cogitando intenditis, manibus operando perficitis. Et hoc totum facitis *in terra*, videlicet in iracundia terræ loquentes dolos, & dicentes: *Si dimit-* Joan.11.48.
timus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent nostrum & locum & gentem. Sic *in terra* peccatis, dum timorem prætenditis quasi terram, & gentem vestram sitis amissuri, si parcitis homini se Deum Christum Regem Judæorum verbis, & operibus ostendenti.

Aliter: *Iniquitates operamini in terra*, quia *terra data est in manus impii*, dum caro Christi per Job.9.24.
vos data est in manus Pilati, cujus tamen Divinitatem impassibilem vos tangere non potuistis, quia illa fide caruistis, qua eum tetigit mulier fidelis, de qua ipse dicit: *Tetigit me aliquis: ego enim* Luc.8.46.
novi de me virtutem exisse.

Aliter: *Iniquitates operamini in terra* non solùm vos Judæi, sed etiam vos Ecclesiarum Prælati, qui terrenam in decimis & oblationibus facultatē vobis commissam in opus justitiæ ac pietatis vertitis in opus injustitiæ, & impietatis. Nam & vos Judæi de substantia templi emendo à traditore Christū ad mortē vel à militibus mendacium ad negandum Resurrectionem, *iniquitates* operati estis *in terra*, nequiter abutendo commissa vobis terrena substantia: & vos mali Prælati de opibus Ecclesiæ vobis commissis in

in opus pietatis opera impietatis agitis, & crudeliter in pauperes debacchando & in cubilibus atque impudicitiis luxuriando. An nescitis miseri, quòd terra Sanctorum est, quam possidetis, & Sanctis data est vel ad usum Deo in sanctimonia militantium, vel ad necessitatem egenorum? sed vos inde luxuriamini & tyrannizatis, vel certè luxuriantibus & tyrannizantibus plus inde ministratis in auxilium suæ impietatis quàm bonis & Sanctis in consolationem suæ paupertatis. Dicitis fortasse vos tempus redimere, quoniam dies mali sunt, & ideo perversi aliquando muneribus placandi sunt, ut Jacob sibi offensum placavit muneribus Esau fratrem suum. Sed ille sibi & duabus uxoribus earumque filiis nec non ancillis earumque filiis placabat illum, quem timebat iratum, ne fortè veniens percuteret matrem cum filiis. Vos autem longè aliter agitis. *Etenim in corde iniquitates operamini in terrâ* toto studio cordis iniqui per mala exempla interficiendo uxores vestras Rachelem & Lyam cum earum filiis, contemplativam scilicet vitam & activam cum earum fructibus necando, nequiores Esau fratre terreno & piloso, qui talibus pepercit, postquam munera sibi præparata cognovit, quæ vix fratre compellente suscepit. Si ergo bonis aliquando per munera & obsequia pacem comparatis à malis exemplo Jacob diligendo bonos contemplativos & activos tanquam Rachelis & Lyæ filios, & sustinendo malos utriusq; vitæ inimicos, utcunque potestis excusari, quòd in terra Sanctorum nullas iniquitates operemini *in corde*, scilicet approbando, quod nostis iniquum, licèt patienter sufferatis tale quid usque ad tempus opportunum. Verùm si vos ita *in corde iniquitates operamini in terra*, ut corde approbando, quæ sunt iniqua, de terrenæ facultatis opulentia eadem perficiatis in opere manibus concinnando, id est, coaptando injustitias corde conceptas, ut pariter ex cogitationibus & operibus iniquis tanquam de multis restibus nectantur funes peccatorum, jure flagello de hujusmodi funibus facto estis & hìc de templo ejiciendi & in futuro talibus funibus ligandi & in ignem mittendi primò vos Judæi, deinde vos Judæorum sectatores perversi propter terram Sanctorum, in qua injustitias concinnabatis, dum pariter affectu & effectu peccastis. Nam & affectus peccandi aliquotiens absque opere in peccatum reputatur

Matth. 5. 28. veritate dicente: *Qui videt mulierem ad concupiscendam eam, jam mæchatus est eam in corde suo.* Item Jo-

1. Joan. 3. 15. annes: *Qui odit fratrem suum, homicida est.* Quantò magis execranda est iniquitas aperta non solùm in corde affectata, sed etiam *in terra* Sanctorum per-

Isa. 26. 10. petrata? De tali peccatore in Isaia dicitur: *In terra Sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam Dei.* Tolletur enim impius, ne videat gloriam Dei, qui peccavit in terra Sanctorum, ut jam dictum est. Vel sic iniquitates operatus est in terra, ut in terra pecuniam Domini sui absconderet, nec eam, prout debuit erogaret.

Sap. 1. 1. Ergo ne talia mala incidatis, *diligite justitiam, qui judicatis terram.* Justitia est, quod tibi non vis fieri, alii ne feceris. Hanc veritas scripsit in corde, & ibi cùm eam homines non legerent, eadem veritas eandem iteravit in tabulis, ut forinsecus admota redirent prævaricatores ad cor. Hanc omnes facilè loquuntur, ut si quis interrogatus quid sit melius, aurum an fides, locutus justitiam auro fidem

A præponit, quod fortè tamen commodatum teste remoto negare cogitat, & dum veritatem cupiditas excludit, potiùs aurum eligit. Itaque non est *verè* locutus justitiam. Aliud enim dicit ore, aliud in corde eligit. Similiter Judæi dicentes: *Scimus quia verax es,* Matt. 22. 16.
fictè locuti sunt justitiam, quod patet experimento judicii, quo dixerunt: *Crucifige, crucifige.* Christus tamen non minùs est Rex, sicut ait titulus crucis. Ego eos moneo corde simul & opere justitiam loqui & sectari, sed illi neutrum faciunt iniqui existentes corde simul & opere, atque ideo dum verbis loquuntur justitiam, non rectè judicando factis negant eam primitus Judæi ac deinde omnes falsi Christiani animales de vulva matris Ecclesiæ se ipsos segregantes. Nec mirum, quoniam

Alienati sunt peccatores à vulva, erraverunt ab
B *utero: locuti sunt falsa.* Sicut enim Esau adhuc in vulva manens reprobatus est Deo dicente: *Jacob dilexi, Esau autem odio habui*: sic & isti adhuc homi- Malach. 1. 2. & 3.
nibus occulti, Deo manifesti secreto ipsius judicio alieni reputantur à vulva, id est, ab origine sua, quoniam filii sunt non illius benedictionis, qua dictum est primis parentibus: *Crescite, & multiplicamini, &* Gen. 1. 28
replete terram, sed illius maledictionis, qua post peccatum dictum est Evæ: *Multiplicabo ærumnas &* Gen. 3. 16.
conceptus tuos, id est, mater eris non solùm filiorum benedictorũ, sed multiplicatis conceptibus tuis super numerum eorum paries maledictos filios & filias, quibus tanquam spinis ac tribulis de terra, id est, de carne tua germinantibus gravabitur legitimorum & electorum filiorum benedictus fructus de hac ipsa terra nasciturus. Sic *alienati à vulva* per
C ocultum judicium Dei *erraverunt ab utero*, nati videlicet ab utero in hunc mundum, in quo manifestata jam eorum iniquitate noluerunt in via veritatis ambulare illum reprobantes, qui dicit: *Ego sum* Joan. 14. 6.
via & veritas & vita.

Etiam in illius agnitione quidam eorum, Judæi scilicet & hæretici *erraverunt ab utero* non credentes illum verum Deum Dei Patris Filium, pro eo, quòd fœmineo matris *utero* sciverunt illum natum, unde & dicunt: *De bono opere non lapidamus te, sed* Joan. 10. 33.
de blasphemia, & quia tu homo cùm sis, facis te ipsum Deum. Sic *erraverunt ab utero* etiam hæretici negantes Hominem-Deum, quem fœmina Maria peperit, non attendentes, quòd eadem fœmina Virgo permanens in utero impolluto concepit non de viro, sed de Spiritu S. qui cùm sit amor Divinus non huma-
D nus, rectè quod natum est ex ea Sanctum, vocabitur Filius Dei. Nec mirum. Si enim filius Abrahæ dicitur totum, quod Sara per illius amorem concepit, quomodo non dicatur verè Filius Dei Patris totum, quod Virgo per illius amorem, Sanctum videlicet Spiritum concepit? Nam Spiritu S. mirabiliter operante Verbum Dei Virgineæ carni sic est consertum, ut ipse Virgineus partus tam propriè DEI Patris quàm Virginis Matris Filius rectè credatur & dicatur, non per Adoptionem, sed per Nativitatem: quia tam in humana quàm in Divina natura nascendo accepit, ut sit Filius Altissimi, quoniam virtus Altissimi obumbravit Matri concipienti, ut absque libidinis carnali æstu Deum Hominem factum conciperet, & Mater Filii Dei fieret.

Frustra igitur *erraverunt ab utero*, quibus propter Virginalis uteri hospitium visum est hunc hominem Deum Dei Filium non esse. Qui enim cor-

porî suo Virginis præparavit uterum, ipse in eo- A dem corpore suo se verum probat Deum, dum non solùm Divinitas ejus, sed & caro ejus verè est cibus. Alioquin ad salutem animarum caro ejus non prodesset quicquam, si non ut ipsa Divinitas haberet vivificandi efficaciam, neque hoc faceret in toto totius Ecclesiæ corpore, quod facit Spiritus cujusque hominis in suo corpore, videlicet vivificationem, si non, ut ipsa Divinitas, habet vitam in se manentem. *Sicut enim Pater habet vitam in semetipso, sic dedit & Filio vitam habere in semetipso.* Et sicut Filius vitam habet in semetipso, sic dedit & carni suæ vitam habere in semetipsa. In semetipsa dico, non à semetipsa, quia nec ipse Filius habet vitam à semetipso, quia habet in semetipso, nec ideo minùs habet vitam, quòd à semetipso non habet eam. Sic & caro ejus non ideo minùs habet vi- B tam, quòd à semetipsa non habet eam, quoniam sic habet vitam in semetipsa, ut non solùm ipsa vivat æternaliter & immortaliter, sed etiam se dignè participantibus conferat in se vivere, immortaliter & æternaliter. Hinc est, quòd in Fide Catholica vitam æternam credere nos confitemur, qui ejus corpori communicamus & sanguini, quia tanta est virtus illius vivifici Sacramenti, ut caro Deificata vivificet ac Deificet se dignè participantes homines, quomodo Verbum se participantes vivificat ac Deificat Angelicas virtutes. Ut enim panem Angelorum manducaret homo, Creator Angelorū factus est homo, *& Verbum caro factum est & habitavit in nobis. Et vidimus gloriam ejus,* ait Joannes, *gloriam quasi Unigeniti à Patre plenum gratia, & veritate.* Vidimus, inquiunt, gloriam ejus gloriam quasi C Unigeniti: quia licèt naturaliter substantia in Christo humana discreta sit à Divina, tamen una indiscreta est utriusque naturæ gloria, una, inquam, quasi Unigeniti à Patre, cum quo illi est unitas indifferentis gloriæ non solùm in sua semper gloriosa Divinitate, sed etiam in sua Divinitus glorificata humanitate.

Jean. 5. 26.

Joan. 1. 14.

Cœci ergo fuerunt, qui *erraverunt ab utero*, Nestorius videlicet, illique consimiles hæretici arbitrantes de Virginali utero non Deum sed hominem tantummodo genitum, non attendentes, hominem Divinitùs conceptum & genitum esse Deum. Non autem suffecit eis errare in invio & non in via, quin insuper ut alios in errorem mitterent, *locuti sunt falsa*. Necesse est enim, ut falsa loquantur, qui *alienati à vulva* Matris Ecclesiæ, simulque ab utero ejus errantes non sustinent, ut veritas Chri- D stus formetur in illis, & fiant perfecti. Fierent autem perfecti, si Matris Ecclesiæ uterum non scinderent, sique in sinu ejus lactis nutrimento crescerent usque ad solidi panis perceptionem. Sed in hoc minimè acquiescunt: quia neque blanditias maternas neque admonitiones paternas audire volunt: Unde omninò inexcusabiles sunt. Non enim quia non possunt, sed quia nolunt, ad lucem veritatis non veniunt. Propterea dico:

VERS. V. *Furor illis secundùm similitudinem serpentis: sicut aspidis surdæ, & obdurantis * aures suas.*

* Ita constanter Codex.

VERS. VI. *Quæ non exaudiet vocem incantantium, & veneficii incantantis sapienter.*

Sicut enim serpens, id est, diabolus voluntate propria, non necessitate aliena furit, ex quo in serpente hominem decepit: sic homines imitatores ejus propria voluntate, non fatali necessitate insaniunt, & ab insania sua revocari nolunt. Item sicut aspis non est naturaliter surda, ut audire non possit, sed ne audiat vocem incantantis, artificiosè & studiosè agit obdurando aures suas: ita genimina viperarum filii perditionis cùm veritatem obedienter audire possent, si vellent (quia liberum arbitrium sicut cæteri homines habent) studiosè laborant, ne verbum Dei obedienter audiant. Quomodo? Videlicet sicut aspis cauda & terra suas aures obdurat, ne vocem incantantis audiat, quantumlibet sapienter pro artificio suo incantet: sic isti faciunt, quia de malitiæ suæ cavernis ad lucem exire, ac venenum suum amittere nolunt.

Mt. 7. 56.

VERS. VII.

Sciendum, quòd non undecunque datur similitudo, res ipsa laudatur. Non enim laudavit Dominus iniquum judicem, qui viduam audire nolebat, nec laudavit pigrum, qui tres panes dedit petenti tædio victus, & tamen in similitudinem traxit. Ita & hic similitudo data est de Marsis, qui aspidem incantant, de caverna ad lucem volentes educere eam: Illa verò exire nolens allidit unam aurem terræ & de cauda obdurat alteram, atque ita voces illas evitans non exit in lucem ad incantantem. Huic ergo similes dicuntur, qui vel de præterita vita gloriantur, vel in præsentibus delectantur. Si enim quæ retro sunt non obliviscantur, scilicet præterita, obdurant aurem cauda. Si verò respiciunt ea, quæ videntur, scilicet præsentia, terræ allidunt aurem, & sic non solùm non faciunt, sed nec audiunt verba prædicantium, per quæ deducantur de tenebris in lucem.

Cant. 4. 1.

Alia littera est: *Quæ non exaudiet vocem incantantium & medicamenti medicati à sapiente.* Sensus non mutatur: sed cujusmodi sit ista vox incantantium, ostendit. Etenim medicamentum confectum præcepta legis & Prophetarum erant, sed medicamentum quod nemo ferre poterat, nec eo curari. Nunc autem medicatum est adventu Domini, qui legem & Prophetas implevit. Hoc medicamento medicatus Stephanus incantabat, contra quem Judæi aures clauserunt, & incantatorem suum lapidaverunt. Tales quoque nunc patimur, & tamen veritas in Ecclesia prædicatur, & demonstrata est civitas super montem posita, lucerna super candelabrum. Ubi enim latet Ecclesia Christi, & veritas Christi.

Matth. 5. 16. & 17.

In Hebræo habetur: *Furor eorum sicut similitudo serpentis: sicut reguli surdi obdurantis aures suas: Ut non audiat vocem murmurantium nec incantatoris incantationes callidas.* Sensus idem est, excepto, quod magis propriè ad litteram in arte incantatoris nominatur calliditas, quàm sapientia, cùm sit ars mala, sed tamen benè ad bonum in similitudinem acomodata. Et verum quidem est, quòd hujusmodi homines aspidi vel regulo consimiles non recipiunt callidas vel sapientes incantationes, ut in illis apparet, qui Protomartyre Stephano sapienter eos incantante,

Joan. 19.

tante, cùm non possent resistere sapientiæ & Spi-
Act. 7. 56. ritui qui loquebatur, *continuerunt aures suas*, ne audirent incantationes callidas.

Attamen inter tales inveniuntur quidam Sau-
VERS. VII. lo consimiles, quorum ***Deus conteret dentes in ore ipsorum.*** Etiamsi quasi leones avidè sitiunt sanguinem ut ille, qui adhuc spirans minarum & cædis in discipulos Domini pergebat Damascum, quod interpretatur *bibens sanguinem*: tamen ***molas*** hujusmodi ***leonum confringet Dominus***, & facit Paulos de Saulis, agnos de lupis, humiles de superbis. Hoc in translatione nostra prophetatur, sed in Hebræo postulatur, ubi si legitur: *Deus excute dentes eorum ex ore ipsorum, molas leonum confringe Domine.* Utinam Deus noster excutias nobis & nostris omnibus tam amicis quàm B inimicis dentes detractionis, & confractis molis voracitatis facias nos habere dentes, quales in Canticis Canticorum laudas dicens ad Sponsam tuam:
Cant. 4. 2. *Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est inter eas.* Laudatur his verbis in Sponsa, excepto altioris intelligentiæ Sacramento edendi & loquendi modestia valde amica pusillo gregi, sive tonsis gregibus, id est, Apostolicæ perfectionis amatoribus & sectatoribus in eo, quòd unaminiter vivendo, & humiliter sentiendo gregis nomine digni sunt, atque velleribus rerum suarum depositis assimilantur ovibus tonsis de lavacro ascendentibus & gemellos fœtus habentibus: quia videlicet Baptismo sive lachrymis purificati, & geminæ charitatis fructu fœcundati, sordibus carent, & sterilitatem C cavent.

Heu quàm multi sunt, qui tales dentes habere nolunt, & quod pejus est, prout valent, confringunt etiam dentes hujusmodi, ut fecerunt lapidatores Beati Stephani! Sed ex numero talium segregatis, & salubriter contritis aliquibus per ignorantiam peccantibus, ut Saulus, *Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum*, quia verba mordacitatis in dolo prolata & dentibus assimilata, cassabit veritas non utcunque, sed *in ore ipsorum*, id est, propriis ipsorum verbis capiens eos. Verbi gratia: Volebant Judæi tanquam aspides mordere Christum incantatorem summè bonum verbis insidiosis dicendo:
Matth. 22. 16. & 17. *Magister scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces. Licèt censum dare Cæsari, an non?* Ecce dentes D non quidem per apertam nequitiam velut aprini ex ore prominentes, attamen *in ore ipsorum* latenter sese invicem acuentes ad morsum inter osculum simulatum. Quid ad hæc veritas? Utique dentes eorum contrivit in ore ipsorum, dum coëgit eos contra se proferre sententiam. Quærenti enim cujus imago & superscriptio esset in denario, responderunt: Cæsaris. Et sic contritis calumniæ dentibus intulit: *Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo.* Ita nimirùm *in ore ipsorum Deus conteret dentes eorum*, subdolas videlicet deceptiones & læsiones, quas moliuntur ut aspides veneno abundantes, non habendo tamen vires huic veneno pares. At verò cùm virulentiæ magnæ vires magnæ suppetunt, jam non ut aspides ac serpentes emittunt sibilum, sed ut leones amplificant rugitum, verbi gratia di-
Joan. 19. 12. centes: *Reus est mortis.* Item: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris: Omnis enim qui se Regem facit*

A *contradicit Cæsari.* Talia dicendo, & sic Cæsari favendo coram Sub judice ipsius Pilato, cum rabie leonina dentes putidos exercebant. Sed *molas leonum confregit Dominus*, dum resurrexit à mortuis, quem clamaverunt esse reum mortis. Sicut tunc, ita & nunc frangit, & semper usque in finem seu victoriam, titulo prænotatam *conteret dentes* aspidum & *molas leonum confringet.* Atque ipso eos confringente vel contemnente

Ad nihilum devenient tanquam VERS. VIII.
aqua decurrens, dum aut salubriter contriti & confracti habebunt cor contritum ut Saulus Divino terrore confractus, quo etiam terrore ad nihilum redactus est persecutor Saulus, & cœpit vivere Paulus. Aut certè pœnaliter contriti & confracti *ad nihilum devenient*, non ut nusquam sint, sed ut nusquam obsint, vel obesse possint in Regno Regis Judæorum, cujus in se non recipiunt titulum; vel si recipiunt, non ejus retinent inscriptionem, sicut nec aqua retinet aliquam inscriptionem propter sui mollitiem. Ideo *ad nihilum devenient tanquam aqua decurrens.* Cui rectè assimilantur sonantes ad saxa superbiæ, atque in modum torrentis de alto monte præcipitanter currentis, & quæque mobilia in se trahentis: ipsi quoque præcipites ab alto elationis in profundum perditionis currunt, & quos possunt, unà secum trahunt. Sed contemnendi, & aliquotiens declinandi sunt, usque dum transeant, quia non diu durant, imò quasi torrentes de aquis nivalibus & hyemalibus intumescentes citò æstate propinquante deficient & *ad nihilum devenient.* Velociter enim hiems transiet, & recedet, floresque apparebunt, & vineæ florentes odorem dabunt. O quàm mali esse insinuantur, qui tot malis comparantur, dum serpenti & aspidi ac leoninæ ferocitati, simulque torrenti ad nihilum devenienti assimilantur. Et ô quàm boni econtra notantur, qui per tales & tot serpentes, aspides, leones & torrentes purificantur.

Propter quos etiam purificandos, & exercendos aliquamdiu sustinet eos Dominus, qui eos non citò fecit, sed exspectans eorum conversionem, & aliorum per ipsos agens purificationem cum aliquanta mora ***intendit arcum suum***, videlicet comminando & terrendo eos, ***donec infirmentur***, ut infirmatus est ille phreneticus in sua phrenesi fortissimus, qui tandem sanitate accedente dixit: *Domine quid me vis facere?* Act. 9. 6.
Ecce quasi amissis, imò verè amissis propriis viribus clamat ægrotus ad Medicum cupiens erudiri, quid sibi faciendum, quidve sit vitandum. Libenter igitur gloriabatur in infirmitatibus suis, cui virtus in infirmitate perficiebatur, quem si Dominus in lapidatione Stephani & cædibus aliorum discipulorum sævientem percussisset, non de Saulo Paulum fecisset. Quem ut faceret, non citò percussit, sed cum mora *tetendit arcum suum*, donec infirmaretur, & in ipsa infirmitate virtus perficeretur. Id ipsum facit in aliis eidem Paulo similibus, per ignorantiam peccantibus, nec tamen peccata sua per ignorantiam excusantibus, imò cum eodem Paulo vehementer se accusantibus & Dei gratiam, qua justificantur, laudantibus. Qui verò cùm sint fortes in malo, nolunt salubriter infirmari, tandem coram isto Rege Judæorum, cujus negant titulum,

Sicut

VERS. IX.

Sicut cera, quæ fluit, auferentur, ipso judicante sæculum per ignem. Justo namq; judicio ***supercecidit ignis, & non viderunt solem,*** id est, absque dubio, quod quasi præteritum annuntio, erit futurum, ut cadat super eos ignis pœnalis, & non videant solem, quibus in præsenti vita *supercecidit ignis* concupiscentiæ, superbiæ, iræ, invidiæ aliorumque vitiorum, & inter hæc cœcati spontanea cœcitate ac nolentes intelligere ut benè agerent, magisque diligentes tenebras quàm lucem *non viderunt solem,* illum videlicet *Solem justitiæ,* de quo dicturi sunt in pœnis: *Erravimus de via veritatis, & Sol justitiæ non luxit nobis.* Super hunc locum B. Gregorius dicit in Job*: *Ignis super impios cadit, sed sol igne cadente non cernitur, quia quos illos gehennæ flamma devorat, à visione veri luminis cæcat, ut & foris eos dolor combustionis cruciet, & intus pœna cæcitatis obscuret, quatenus qui auctori suo corpore & corde deliquerunt, simul corpore & corde puniantur, & utrobique pœnas sentiant, qui dum hic viverent, pravis suis delectationibus ex utroque serviebant.*

Sap. 5. 6.

*S. Greg. M. Lib. IX. Moral. cap. LXV.

Fortasse putatis vos aspides, & leones, quòd, antequam superveniat ignis ille ultimi examinis, interim securi & velut in pace maneatis. Conceditur quidem vobis, ut dicatis: pax, & securitas; cùm tamen verè vobis non sit pax & securitas, quoniam

VERS. X.

priusquam intelligerent spinæ vestræ rhamnum vos, qui noluistis regnare super vos ficum seu vitem seu olivam sed rhamnum, sentietis ignem de rhamno egredientem vosque devorantem. Vos enim estis ligna silvestria, quæ secundùm parabolam in libro Judicum dictam, & à nobis jam supra expositam super vos elegistis *rhamnum* Regem, id est, Antichristum; ut imperet vobis repudiato regno Patris & Filii & Spiritûs Sancti, quod per fructus ficûs & vitis & olivæ parabolicè significatur. Vultis quidem sub umbra illius *rhamni* requiescere; dum non intelligunt spinæ vestræ, id est, concupiscentiarum aculei, quantæ sunt in rhamno spinæ pœnarum nunc absconditæ, dum rhamnus adhuc herba est in suæ viriditatis mollitie. Sed posthac erumpent istæ spinæ asperrimæ in extrema ultione, quando ultima vexatio dabit intellectum auditui vestro. ut intelligant spinæ vestræ, id est, intelligere vos faciant per suum fructum nimis amarum, qualem Regem vobis elegeritis in rhamno, id est, in Antichristo, repudiato regno vel potiùs repudiati à regno Dei, in quo dulcedine fructuum ficûs, & vitis, & olivæ utuntur Dii & homines, id est, contemplativi & activi, de quibus fructibus non est modò dicendum per singula, quia superiùs parabola hæc in Psalmo XXXII. sufficienter est exposita, quæ sic se habet: Ierunt ligna, ut ungerent super se Regem, dixeruntque olivæ: Impera nobis. Quæ respondit eis: Nunquid possum deserere pinguedinem meam, qua Dii utuntur & homines, & venire, ut inter ligna commovear*? Dixerunt ligna ad arborem ficum: Veni, & super nos accipe regnum. Quæ respondit eis: Nunquid possum deserere dulcedinem meam, fructusque suavissimos, & ire, ut inter cætera ligna commovear*? Locuta sunt quoque ligna ad vitem: Veni & impera nobis. Quæ respondit: Nunquid possum deserere vinum meum, quod lætificat Deum & homines, & inter ligna cætera commoveri*? Dixeruntque omnia ligna ad *rhamnum*: Veni, & impera super nos. Quæ respondit eis: Si verè Regem me vobis constitutis, venite & sub umbra mea requiescite. Si autem non vultis, egrediatur ignis de rhamno & devoret cedros Libani. Hæc parabola, ut dictum est, in præmemorato Psalmo invenitur exposita.

Jud. 9. 8. & deinceps

Addendum tamen videtur in hoc loco de rhamni consideratione, quòd, cùm primò appareat quasi herba mollis, postmodùm cernitur arbuscula plena spinis acutissimis. Et ideo illi videntur sub umbra ejus requiescere, qui in hac vita eligunt molliter vivere servientes volupeati propriæ sub alicujus Prælati umbra & nomine, cujus fructus nulli sunt nisi spinæ post herbas molles voluptatum in fine tandem intelligendæ, atque per amaras tormentorum punctiones intellectum daturæ. Sed vos, qui sub talibus libenter quiescitis, utique spinas illius vestras facitis, dum peccatis illius consentitis vel amando vel non, ut debetis, improbando illa, ut requiescatis in umbra ejus, pariterque cum illo spinas germinetis, quas etsi modò non sentitis, in fine tandem sentietis & amarè pungentes, & ignem pœnalem vobis augentes.

Sed & modò cùm dicitis: Pax & securitas, quia neque sub ficu legalis, neque sub oliva Prophetalis, neque sub vite protecti estis Evangelicæ doctrinæ, ***sicut viventes, sicut* in ira absorbet*** vos ille Judex justus, qui de rhamno, quem vobis protectorem elegistis, ignem exire faciet, quo vos involvet & *absorbet*. Conversatio enim vestra neque per legem ordinata Deum Patrem honorat, neque per Prophetas informata Spiritum Sanctum in eis loquentem glorificat, neque per Evangelium instituta Filium Dei honorificat. Pater enim ficum legis plantavit, de qua fructum per vos Judæos faciendum exspectans non invenit, vel etiam vos ipsi ab eo in agro legis plantati estis ficus illa sterilis habens folia tantùm non fructum, ac proinde sic maledicti per Filium, ut arescatis à radicibus, nec jam de vobis ullus exspectetur fructus talis, qualis fuit in vestræ gentis radicibus, id est, primis & præcipuis Patribus, quos plantavit Pater Deus, ut aliàs dicitur: *Ejecisti gentes & plantasti eos.* Porro Spiritus S. Prophetas oleo lætitiæ perungens illuminavit, quos occidendo & persequendo semper Spiritui S. restitistis, ut Proto-Martyr Stephanus vobis improperat. Ipse Dei Filius, vera vitis, ore proprio annuntians vobis Evangelium, talem apud vos fructum invenit, ut ipso reprobato Cæsarem eligeretis dicendo: *Non habemus Regem nisi Cæsarem.* Sub Cæsaris protectione veluti sub rhamni umbra voluistis requiescere ac lascivire. Sed ignis iræ Dei de tali rhamno egressus ita vos absorbuit, ut & civitatem vestram succenderet, & vos ipsos interficeret juxta illud: *Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima, devorabitque terram cum germine suo, & montium fundamenta comburet.* Cæsarem elegistis, per Cæsarem vastati & dispersi estis, etiam *priusquam intelligerent spinæ vestræ rhamnum,* id est, priusquam vexatio ultima intellectum daret auditui vestro.

*Vulg. sic in ira

Psal. 79. 9.

Joan. 19. 15.

Deut. 32. 22.

Simi-

* Vulgata: Promovear.

Similiter vos falsi Christiani adversantes Christo & faventes Antichristo, jam mysterium iniquitatis operanti, priusquam intelligant, id est, intelligere vos faciant *spinæ vestræ*, id est, pœnæ vobis thesaurizatæ, ipsum Antichristum non vitem esse, sed rhamnum, priùs inquam, *sicut viventes sic in ira absorbet* vos ignis iræ cœlestis de rhamno egressus. Bene dico vos non viventes, sed *sicut viventes*: quia non verè vivitis, videmini tamen vivere arbitratu vestro, cùm sitis vivendo mortui. Si enim *vidua*
1.Tim. 5.6. *in deliciis vivens mortua est*, utique & vos in deliciis viventes mortui estis. Item benè dico de Judice justo, quòd non in ira, sed *sicut in ira absorbet* vos, quoniam ille absque ira tranquillus judicat, sed ira videtur ejus justa ultio, quæ tamen non est ira dicenda vel pro Divinæ tranquillitatis imperturbabili suavitate vel pro majoris iræ consideratione, quæ apparebit in die iræ, & revelationis justi judicii Dei, quando etiam intelligent spinæ vestræ rhamnum, id est, quando pœnæ vestræ intelligere vos facient Antichristum.

In Hebræo sic legitur: *Antequam crescant spinæ vestræ in rhamnum, quasi viventes, quasi in ira tempestatis rapiet eos*, quod est dicere: Antequam culpæ vestræ suæ malitiæ incremento repræsentent in vobis caput vestrum Antichristum, quasi viventes, quasi in ira tempestatis rapiet vos. Sic ad vos ipsos loqui deberem si patulas aures apud vos invenirem. Sed quia furor est vobis secundùm similitudinem serpentis, & sicut aspidis surdæ & obdurantis aures suas, in medio sermone fit mutatio personarum. Nam cùm ad vos dico: *Priusquam intelligerent spinæ vestræ rhamnum*, repentè à vobis tanquam surdis audire nec volentibus, nec valentibus aversus ad cordatos auditores loquor de vobis ita dicens: *Sicut viventes, sicut in ira absorbet eos.* Ac si dicam: Nolite vos, qui aures audiendi habetis, imitari aspides istas, quibus diuturna prosperitas non erit, quia Divina ultio *sicut viventes, sicut in ira absorbet eos*, & ante ultimum judicium, priùs videlicet quàm intelligant spinæ ipsorum rhamnum, & ita manifesta erit, etiam in hac vita super eos Divina correptio, ut inde proveniat aliquorum correctio. Nam

VERS. XI. *Lætabitur justus, cùm viderit vindictam: manus suas lavabit in sanguine peccatoris.*

Super hunc locum Beatus Gregorius dicit in
*Lib. XVIII. Moral. cap. 24. Job: * *Plerique dum alienum peccatum conspiciunt, revocantur ad cor, ut recogitent suum. Unde alius ad tormenta ducitur, à tormento alius inde liberatur. Conspicit namque in aliena pœna quod timeat, & dum delinquentem sic percussum respicit, dissoluta sua opera justitiæ vigore constringit. Sicque fit, ut quia iniquus vivens multos ad culpam traxerat delectatione peccati, quosdam moriens à culpa revocet terrore tormenti, manusque suas lavabit justus in sanguine peccatoris. In peccatorum morientium sanguine justi lavantur manus, quia dum eorum pœna conspicitur, conspicientis vita mundatur.*

Aliter: Rhamnus est herba priùs mollis, quæ post vertitur in spinas. Significat autem peccata, quæ in hac vita delectant, postea pungunt. Dum verò delectant, si quis futuram non cogitat punctionem, non intelligit rhamnum. Id enim est intelligere rhamnum, attendere, quòd hæc delectationis mollities post in tormenta durescat. Spinæ verò rhamnum intelligent, cùm experimento pœnarum impii docebuntur, quòd nunc eos præsens fallit mollities. Interim verò, id est, *priusquam intelligant spinæ vestræ rhamnum*, vel sicut alia translatio habet: *Priusquam producat spinas vestras rhamnus*, quod idem est, id est, priusquam voluptatum tormenta procedant, hic quoque pœna non carent. Nam ignis vitiorum, qui supercecidit, absorbet eos, id est, eorum vitam malam occultat, ut rhamnum non videant, id est, ut futuras spinas non credant, eos, dico, non viventes, sed *sicut viventes*, qui scilicet verè non vivunt, sed vivere sibi videntur. *Absorbet eos* quoque non *in ira*, sed *sicut in ira*, quia scilicet non est ira comparatione futuræ iræ, vel quia tranquillus judicat. *Lætabitur justus.* Pars Tertia, in qua correctio justorum de ultione iniquorum: Quia *ignis absorbet eos.* Hoc autem non sine fructu justi, Nam justus (quod utique ex eo est, quòd credit) etsi sit in eo aliquid lavandum, *lætabitur* ut justus de bono suo, etiamsi ad tempus molestiis pressus tristatur: sine dubio *lætabitur, cùm viderit*, id est, intellexerit *vindictam* hanc utique præsentem. Nam *lavabit manus suas in sanguine peccatoris*, id est, attendet impium pereuntem, & opera sua à peccatis purgabit, sicut Salomon ait: *Stulto pereunte sapiens astutior fit.* Prov. 19. 25.

Et dicet homo: si utique est fructus justo, utique est Deus judicans eos in terra. VERS. XII.

Considerata videlicet impiorum vindicta *dicet homo*, cui est rationalis intellectus, nec assimilatur equo & mulo, quibus non est intellectus, talis *homo dicet* apud se tractando sapienter, quòd non casu fiunt in impiis ista judicia, sed *utique est Deus judicans eos in terra* ista, ubi florere videntur. Quod à contrario probatur in eo, quòd etiam justo, qui videns vindictam *manus suas lavit in sanguine peccatorum*, Judex in terra ista, ubi premitur, utique non deest, imò ipse Deus Judex *fructus* ipsius justi est, nunc illum justificando, ut qui justus est, justificetur adhuc, & qui sanctus est, sanctificetur adhuc, & in futuro se ipsum servando ei in præmium ac totius justificationem immarcescibilem fructum.

In Hebræo legitur: *Et dicet homo: Verè est fructus justo, verè est Deus judicans in terra.* Quod est dicere: Verè non fortuito casu tempora vel temporalia fluunt super terram, sed est Deus judicans & ulciscens mala & remunerans bona, unde hic fructus justo est, ut justificetur ampliùs, dum omnem palmitem, qui in vera vite fert fructum, purgat agricola, ut fructum plùs afferat, & rhamno ad tempus parcens tandem securi sua eam decidet & in ignem æternum projiciet.

Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto in regno suo, regno rhamni contrito. Sit regnum Trinitatis gloriosum, & justis fructuosum, & regnum Antichristi sicut est, appareat ignominiosum & impiis damnosum.

Amen.

PSALMUS LVIII.

Eripe me de inimicis meis.

Titulus Psalmi hujus est:

In finem

VERS. I. *NE disperdas, vel ne corrumpas David in tituli inscriptione, quando misit Saul, & custodivit ejus domum, ut interficeret eum.*

1. Reg. 19. 11. Legitur in primo libro Regum, quòd Saul misit satellites suos in domum David, ut custodirent & interficerent eum manè. Quod uxor ejus Michol sensit, & nocte deposuit per fenestram, & sic evasit. Mysticè *David* Christus, *domus David* sepulchrum Christi, *Saul* regnum Judæorum, qui miserunt ad custodiendum sepulchrum. Sed non convenit, ut ad interficiendum Christum ejus custodiretur sepulchrum. Unde magis ad corpus ejus, quod est Ecclesia, referendum est, quod dicitur: *ut interficerent eum.* Christum autem interficere erat per mendacium custodum nomen & fidem Resurrectionis ejus extinguere, quod tamen non effecerunt Judæi. Vivit enim Rex super Judæos & gentes, quod & Pilatus significans dixit: *Quod scripsi scripsi*, & Propheta prædixit: *Ne corrumpas &c.* Quod nunc Prophetæ quoque monet intentio. Frustra verò tentat aliquis disperdere, quod auctoritas Divina totiens prohibet.

Loquitur hic integer Christus, & primò pro sua liberatione ac salute gentium orat. Secundò visitatio & conversio gentium affirmatur, & oratur ibi: *Convertentur ad vesperam.* Tertiò salus Judæorum affirmatur, & de utroque pariete collectis grates aguntur ibi: *Convertentur ad vesperam.* Igitur tanquam ab inimicis obsessus ad Deum homo clamat dicens: *Eripe me.* Ut ergo primò alloquar te certatorem, quæ & supra commonuimus, diligenter cave tibi in periculis hujus certaminis, quo contra vitia luctaris. Itaque quotienscunque immiserit diabolus & obsederit tot satellitibus, quot vitiis, corporis vel carnis tuæ domum ut interficiat te, qui immisit Judæos, ut interficerent Christum, ne desperando corrumpas titulum sæpe dictum, sed dic secundùm ipsius exemplum: *Eripe me de inimicis meis Deus meus, & ab insurgentibus in me libera me. Eripe me de operantibus iniquitatem, & de viris sanguinum salva me, quia ecce ceperunt animam meam, & irruerunt in me fortes &c.* Qui enim caput ipsum resuscitando eripuit ab illis, qui irruerunt in eum, fortibus, imò phreneticis, qui insaniendo sibi videbantur fortes, cùm essent infirmi, & percutiebant Medicum, ipse & te eripiet à fortitudine vitiorum impugnantium sive malignorum Spirituum & hominum, ita ut dicas juxta hunc Psalmum: *Ego autem cantabo fortitudinem tuam, & exaltabo manè misericordiam tuam: quia factus es susceptor meus &c.* Nunc verba Psalmi latiùs exponenda incipiamus ab exordio tam ipsi Christo, quàm ejus membris coaptando sensum ejus, prout ille donare dignabitur, in cujus manu sumus nos & sermones nostri.

Eripe me Christum in carne mortali, vel VERS. II. & III.
etiam in corpore meo, quod est Ecclesia, coangustatum, & à satellitibus mortis obsessum. Qui videlicet satellites quadriformiter inter se discrepantes unanimiter tamen infestant me: alii voluntatem nocendi habentes neque tamen hoc apertè ostendentes, de quibus dico: *eripe me de inimicis meis*, alii cordis malitiam contra me conceptam gestu aut verbis promentes, de quibus dico: *Et ab insurgentibus in me libera me*; alii obdurata mente, opere quoque scelus intentatum complere studentes, de quibus dico: *Eripe me de operantibus iniquitatem.* Quartum genus est homicidarum bestiali crudelitate sanguinem sitientium, & cùm sint lupi, ovibus non parcentium, contra quos oro dicens: *Et de viris sanguinum salva me.* Primi pertinent ad illud agmen Antichristi, quod dicitur *Gog*, id est, tectum, secundi verò, & tertii & quarti ad *Magog*, id est, *detectum.* Primi nequam, secundi nequiores, tertii nequissimi, quarti plusquam nequissimi. Primi prodesse nolunt & obesse volunt, quod tamen impietatis venenum tenent apud se occultum. Secundi obesse volentes, quod volunt, ostendunt, neque tamen ad operis mali perveniunt effectum, prout intus habent nocendi affectum. Tertii licèt apertè noceant, sanguinem tamen innocentium ipsi nocentes non desiderant, quem quarti sitientes bestiali crudelitate sæviunt. A quibus primò ego Christus rogo salvari in me ipso, deinde in toto corpore meo, quod est Ecclesia.

Quia ecce ceperunt animam meam, VERS. IV.
irruerunt in me fortes.

Ecce in evidenti *animam meam*, id est, vitam temporalem persequendo *ceperunt* & usque ad mortem deduxerunt. Unde aliàs conqueror dicens: *Deduxerunt in lacum mortis vitam meam, &* Thren. 3. 53.
posuerunt lapidem super me, volentes scilicet resurrectionem corporis mei præpedire. Captabant in animam meam, atque ut caperent eam in sermone, cùm sæpè insidiati fuissent ac frustrati, ad ultimum *irruerunt in me fortes*, non jam dolo, sed violentia nitentes me capere captumque tenere. *Fortes* enim sibi visi sunt, qui non posuerunt Deum adjutorem suum, sed sperantes in multitudine divitiarum suarum prævaluerunt in vanitate sua. Vel quia de justitia tanquam sua præsumunt, qui mihi insultant convivanti cum publicanis, & peccatoribus, quibus ego respondi: *Non est opus va-* Matt. 9. 12.
lentibus medicus, sed malè habentibus. Isti magis inveniuntur nocivi, quia cùm Pharisaica superstitione videantur *fortes* & justi, omnem penè turbam falsæ justitiæ simulata fortitudine trahunt post vestigia gregum suorum, quos pascunt juxta taberna-

tabernacula pastorum. Pascunt, inquam, non ut boni pastores, qui lana & lacte ovium contenti sinunt eas vivere, sed cùm sint viri sanguinum, detonsas oves mactant & perdunt, mactant corpora sibi non consentientium, perdunt animas malitiæ suæ faventium. Unde quia non potuerunt animam meam sibi facere consentaneam, ut perderent eam, ad mactandum corpus meum *irruerunt in me* isti *fortes* in conspectu Præsidis clamantes: *Reus est mortis*:
Joan. 19. 12. Item: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris.*

Sic isti phrenetici, falsò *fortes* & verè infirmi, nescientes nec scire volentes me venisse Medicum ad sanandum ægritudines ipsorum, fuderunt sanguinem meum, de quo tamen sanguine perfeci ego Medicus medicamentum etiam ad salutem plurium de numero ipsorum, qui eundem sanguinem non credentes & malè *fortes* fuderunt, ac postea credentes, ægritudinemque suam confitentes biberunt, inde plurimùm dolentes, & pœnitentes, quòd me occiderunt hominem innocentem, & nullam causam mortis habentem, sed rectè incedentem, & per vias justitiæ currentem, sicut tu scis, qui hujus rei testis & conscius in excelsis es, quòd
VERS. V. *neque iniquitas mea, neque peccatum meum Domine* fuit in causa, ut sic irruerent, sicut *irruerunt in me fortes isti. Neque iniquitas* malivolentiæ, *neque peccatum* in operis pravitate inveniebatur in me, quoniam *sine iniquitate cucurri & direxi. Cucurri* ego & *direxi* alios. *Cucurri* per vias rectas, & *direxi* alios ad eas & per eas, quos inveneram distortos, errantes in invio & non in via.

Alia translatio habet: *Cucurri, & dirigebar*, quod est dicere: *cucurri* laborans in humanitate mea, cujus erat currere, ac moveri tempore mortalitatis, *& dirigebar* à Divinitate mea, cujus est & erat semper stare in arce summæ celsitudinis, quò & direxit cursum unitæ sibi mortalis carnis, ut me sic exaltato traham ad me ipsum totum corpus meum cum omni compage membrorum meorum. Igitur

VERS. VI. *Exurge in occursum meum, & vide* O Deus Pater, qui videris dormire, nec videre miserias & contumelias, mihi ac meis imminentes. *Exurge in occursum meum*, ut sicut à summo cœlo egressio mea, sic ad summum ejus occursus meus perficiatur, & perfectus cognoscatur. Quod opto dicens: *Exurge in occursum meum, & vide*, id est, *occursum meum* per gloriam Resurrectionis & Ascensionis perfice, atque hoc ipsum *vide* faciendo videre cæcos, qui necdum vident, quique mihi occursum coæqualitatis negant usque ad summum. Vel *vide*, i. e. videre te ostende, quod putaris non videre, videlicet quot, & quanti fortes irruerunt in me satellites mortis dæmones & homines. Et quidem pro dæmonibus ego non oro, quia nusquam Angelos apprehendi, sed quia semen Abrahæ apprehendi credentis in me semine suo benedicendas fore omnes gentes. *Tu Domine Deus Virtutum Deus Israel*, quem laudant virtutes cœlestes, & quem colit Israel, populus videlicet sectator fidei Abrahæ, qui diem meum vidit, quique

A Pater multarum gentium dici meruit me interpellante,

Intende ad visitandas omnes gentes, ut benedictis in me semine Abrahæ omnibus tribubus terræ omnes gentes, quascunque fecisti, veniant, & adorent me coram te. Nam ipsæ gentes cùm sint ægritudine peccatorum nimis invalidæ, non valent aliquomodo venire ad te, nisi primò sanentur te visitante. Visitasti unam gentem Judæorum per meam in carne præsentiam, & paucissimis electis inde collectis repudiasti eam. Scis autem, quòd ego Verbum tuum, sive sermo tuus omnipotens à regalibus sedibus veni, ut vacuæ illæ sedes in cœlo repositæ accipiant sessores homines, quoniam inde ceciderunt dæmones. Cùm ergo per homines
B in cœlo sint replendæ regales illæ sedes, quæ vel cadentibus inde Angelis vacuatæ, vel hominibus illuc ascensuris præparatæ sunt, & femur Jacob sic emarcuit, ut filios gignere non possit, tu *Intende ad visitandas omnes gentes* pridem steriles, visita eas per Apostolos & Apostolorum sectatores viros Catholicos, nec non etiam per Angelos medicinæ ac salutis operarios, uti quondam visitasti Saram filiam Raguelis per Angelum Raphaëlem & Tobiam virum justum & pium; Ita miro ordine Angelorum ministeria hominumque dispensando gentilitatem curare dignare, ut fugato penitus omni dæmonio saluti humanæ contrario, & viris Ecclesiastica dignitate indignis à dignitatibus, quas indignè tenent, semotis legitima in toto mundo fiant conjugia tam inter eas personas, quarum ministerio fit hominum generatio, quàm inter eas, per quas eorum fit regeneratio. Illi relaxent carnalem con-
C cupiscentiam solummodo ad generationem prolis amanter suscipiendæ, disciplinabiliter nutriendæ: Isti per continentiam penitus restringant carnis concupiscentiam, neque ullatenus occupentur ministerio generandi in carne, sed regenerandi in Spiritu: quia excepto necessitatis articulo, quo imminente laicis viris & etiam fœminis, nec non paganis baptizare permittitur, indecenter ab una eademque persona generandi, & regenerandi officium administratur, & ideo carnale conjugium laicis & etiam clericis extra sacros Ordines, & votum continentiæ positis conceditur, quod Altaris ministris, & cæteris votum continentiæ habentibus omnino interdicitur, ne generationis & regenerationis ministeria longè inter se distincta confundantur in una persona, & fiat populus sicut sacerdos. Inde est, quòd primi regeneratricis gratiæ ministri
D omnibus relictis, quæ pertinuerunt ad officium generandi, solis dediti fuerunt spiritalibus exercitiis in officio regenerandi.

Caveant ergo illi, qui filios generant, fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, caveant isti, qui carnaliter genitos regeneratrici gratiæ spirituali ministerio coaptant, ne in honore positi non intelligant, atque ita comparentur jumentis insipientibus & similes fiant illis. Generent illi filios & filias in benedictione seminis Abrahæ, vel etiam in illa prima benedictione, qua dictum est Protoplastis: *Crescite & multiplicamini & replete terram*, Gen. 1. 28. semota penitus maledictione, qua dictum est Evæ: *Multiplicabo ærumnas & conceptus tuos.* Gen. 3. 16. Regenerent isti

per Baptismum tam multos filios & filias in Christo, ut regalium sedium adhuc in regno Dei vacuarum citò fiat adimpletio multiplicatis regibus & regnis pro multitudine sedium regalium in cœlo.

Etiam in Sancta Ecclesia peregrinante adhuc in terris tot sedes regales inveniuntur, quot Ecclesiasticæ dignitates in ea distinguuntur. Ut ergo etiam illæ sedes regales possideantur à personis regalibus, regimini videlicet justo justè competentibus, & valde citò impleatur electorum numerus ad regales sedes prædestinatus ex omnibus gentibus, tu Deus *intende ad visitandas omnes gentes,* & respice in faciem Ecclesiæ de gentibus collectæ, ac multiplica in ea regenerationis fœcunditatem, ut sint multi filii magis desertæ, quàm ejus, quæ habet virum, & impleantur nuptiæ discumbentium, congregatoque in horreum tritico universo, propter quod nunc parcis lolio, jam ultra non parcas, & *non miserearis omnibus, qui operantur iniquitatem.* Sic merito & numero augmentare digneris grana electa, ut non opus ha-
Matth. 13. 30. beas dicere Servis tuis: *Sinite utraque crescere.* Sed
servato tritico *non miserearis omnibus* zizaniis, *non miserearis omnibus, qui operantur iniquitatem.* Universaliter dico: *Intende ad visitandas omnes gentes,* & item universaliter subjungo: *non miserearis o-*
Act. 10. 35. *mnibus, qui operantur iniquitatem*: quia *in omni gen-*
te, qui timet Deum, & operatur justitiam acceptus est
Matth. 3. 10. *illi,* & in omnibus gentibus *omnis arbor, quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur.*
Ut ergo acceleretur utriusque universitatis consummatio, quantum ad electos & prædestinatos, omnes gentes rogo visitari, & quantum ad reprobos *omnibus operantibus iniquitatem* rogo misericordiam denegari, quod duobus modis potest intelligi, sive quia Deus nulla peccata relinquit impunita, quoniam & ipsa pœnitentia dicitur quasi *Punitentia,* qua Deus punit electorum peccata cooperante humana industria, & aut homo pœnitendo satisfacit, aut Deus ulciscendo: sive quòd est quædam iniquitas, quam qui facit, non potest fieri, ut misereatur ei Deus, quia non remittetur neque in hoc sæculo, neque in futuro, blasphemia scilicet in Spiritum Sanctum, quæ tunc evidens est, cùm quis peccatum suum, quod odit Deus, pertinaciter diligit & defendit.

Aliter: *Non miserearis omnibus, qui operantur iniquitatem,* illa scilicet miseratione, quæ non libe-
Isa. 26. 10. rat ab iniquitate, sicut in Isaia dicitur: *Misereamur*
impio, & non discet facere justitiam. Est ergo nociva miseratio, quæ sic obcœcat, vel obdurat impium in sua injustitia, ut non discat facere justitiam. De hac
Ose 6. 5. in Osee dicitur impiis: *misericordia vestra quasi nu-*
bes matutina & quasi ros manè pertransiens. Temporalis namque prosperitas, quæ impiis & stultis videtur misericordia Divina, quasi nubes aut nebula tenebrosa justitiæ solem talibus abscondit, & ipsa quasi ros citò pertransiens ad æternas pœnas mittit. Tali ergo miseratione Deus virtutum, Deus Israël *non miserearis omnibus, qui operantur iniquitatem.* Etsi miserearis aliquibus, ut qui in sordibus sunt, sordescant adhuc, & qui nocent, noceant adhuc: attamen *non* ita *miserearis omnibus, qui operantur ini-*
A *quitatem:* sed ex multitudine ipsorum distingue tuos electos non brevi misericordia fallendos, sed secundùm magnam misericordiam tuam & secundùm multitudinem miserationum tuarum castigandos & salvandos. Ergo miserere omnium, quos tuos fide & opere futuros esse prænoscis, non secundùm parvam temporalis & fallentis prosperitatis misericordiam, quæ impios mittit ad æternam miseriam, nunc illis parcendo, sed secundùm magnam misericordiam tuam & secundùm multitudinem miserationum tuarum delendo iniquitates eorum fortissima & cautissima deplanatione, qua & nullum peccatum indeletum relinquas, & tamen tabulas cordium gentilium non frangas, ut fregisti lapideas tabulas duræ cervicis populo missas, in signum videlicet Judaicæ duritiæ pœnaliter confrin-
B gendo. Non sic eveniat gentibus, pro quibus oro non confringendis, sed convertendis. Diapsalma.

Et quia frustrari non potest oratio mea,

Convertentur ad vesperam, & fa- VERS. VII.
mem patientur ut canes.

Nunc aversi à luce veritatis quasi lippi aut cœci *convertentur* ad eam videndam, etsi non manè ut videant, quomodo in principio erat Verbum, vita & lux hominum, etsi non meridie ut videant me solem justitiæ in summa mea celsitudine vel claritate, quæ visio reposita est paucis electissimis cum sponsa me requirentibus, ubi pascam, ubi cubem in meridie: attamen *ad vesperam convertentur,* quia imminente jam fine mundi ex intuitu judicii tremendi ad pœnitentiam commovebuntur, vel etiam suæ vitæ instante jam termino emendabuntur, *&*
C *famem patientur ut canes.* Non enim contenti erunt sua singuli salute, sed famem convertendi alios patientur *ut canes,* latrando videlicet contra fures & hostes & custodiendo res familiares.

Vigilabunt ergo, *& circuibunt civitatem* contra Hæreticorum impugnationes muniendo Ecclesiam per doctrinam veritatis, vel si non prædicando idonei sunt latrare, orando mutientes & murmurantes *circuibunt civitatem,* verbi gratia precibus assiduis aures Dei pulsando, primò pro omni gradu Ecclesiæ, deinde pro Pastore suo, pro grege, pro fratribus, & sororibus, pro benefactoribus, pro iter agentibus, pro adversantibus & calumniantibus, pro afflictis & captivis ac cæteris Ec-
D clesiæ membris, quæ dum sedula devotione perambulant, quasi canes ulcerosum corpus Lazari curant, non dente mordacis detractionis ulcera sauciando, sed per verbum consolationis, eruditionis, admonitionis atque orationis quasi linctionibus blandis fovendo & sanando.

Etiam in hoc assimilabuntur canibus famem patientibus, quòd præ nimietate famis colligunt micas cadentes de mensa Dominorum suorum. Nam in magna domo sua Dominus Dominorum Dominos quosdam constituit super famliam suam, ut dent illis in tempore tritici mensuram, qui-
bus & dixit: *Vos estis, qui permansistis mecum in ten-* *Luc.* 22. 29.
tationibus meis, & ego dispono vobis sicut disposuit mihi Pater meus regnum, ut edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo, & sedeatis super thronos duodecim judicantes duodecim tribus Israel. Qui ergo ejusmodi sunt, isti

non

non sub mensa micas colligunt, sed pleno fruuntur convivio inter amicos Dei, quibus dicitur: *Cant. 5. 1.* *Comedite amici & bibite & inebriamini charissimi.* Verùm nos & nostri similes, quasi canes famem patientes micas de mensa talium Dominorum cadentes colligere dulce habemus, qui dicta, vel scripta nostra dictis & scriptis ipsorum non æquamus, nec magnis Auditoribus aut Lectoribus laboramus, sed pusilli pusillis, famem patientes patientibus apponimus micas, Dominis magnis minimè necessarias. Non enim saturati sumus, ut ille, *Luc. 18. 11.* qui suas epulas ructando dixit: *Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominum, raptores, injusti, adulteri &c.* sed esurimus & sitimus, aliisque simili fame ac siti laborantibus laboramus in hoc opere, qualium unus, ut apparet famelicus ad me B scribentem hanc direxit epistolam suæ famis indicativam:

Domino & Patri suo G. Quorum unum est subjectionis, alterum verò dilectionis, Frater F. semetipsum non per partes, neque per divisum, sed per omnia in omnibus integrè totum.

Nuper devenit in manus meas liber, quem ad convivas, Dominum scilicet Venerabilem Archiepiscopum E. * *Eberhardum.* *& Dominum G.* * *Gotschalcum Ep. Frising.* *sacerdotem luculento sermone digessistis, quem tanto amore amplexatus sum, ut Crœsi opes me invenisse crederem, Legi itaque tantò avidiùs, quantò mihi auctor amabilior. Denique cùm devenissem in illum locum, ubi Ulyxis astutia confertur cum Christi stultitia, fateor, erumpebant lachrymæ, & dum me non possem continere, paginam fœdè infeci. Erant enim mihi eloquia vestra* C *desiderabiliora super aurum & lapidem pretiosum multum, & dulciora super mel & favum. Nec immeritò. Eloquia vestra eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum terra, purgatum septuplum. Faciliè inceditis, & purè. Facilitas ipsa mixta est prudentia. Beatæ aures, quæ vos audiunt, & beati pueri, qui vobis assistunt. O si mihi liceret vestro frui colloquio, mallem sub mensa vestra manibus repere, & cadentes de ore vestro micas lambere. Hactenus de his. Jam in fine cedula, si meum non displicet consilium, placeret utique, ut ipsam explanationem Domino Walthero Episcopo Colosensi dirigeretis. Hic enim frequenter vestri memoriam erga me familiariter habuit.*

Hanc epistolam propterea hìc interposuimus, ut evidenter clareat fames canum, seu desiderium pauperum, cui satisfacere intendimus, quantùm adjuvare dignatur Pater misericordiarum, qui non D solùm producit panem cordis humani confortativum de terra, & vinum lætificans cor hominis, oleumque faciem ejus exhilarans, verùm etiam pascit volatilia, quæ non seminant neque metunt, neque congregant in horrea. Nempe homines in sudore vultûs sui panem quærentes, & pondus diei & æstûs in vinea portantes hi sunt, qui multo labore jejuniorum, vigiliarum, lectionum & meditationum, aliarumque hujusmodi exercitationum perveniunt ad medullam scripturarum, & non opus est illis, ut quis eis quasi catellis micas projiciat, quibus de rore cœli & de pinguedine terræ sua industria cooperante Dominus dedit abundantiam frumenti, vini & olei. Sed inveniuntur quidam famelici fodere non valentes, men- A dicare erubescentes, id est, nec per se valentes investigare, nec ab aliis præsumentes interrogare quæ ignorant, vixque intelligentes quæ planè ac plenè in expositione digeruntur, & tamen fame cognoscendi sensum Psalmorum, quos cottidiè ruminant, adeo laborant, ut quamdiu saturi non fuerint, murmurare non desinant. Rectè de talibus in hoc Psalmo dicitur in sequentibus: *Ipsi dispergentur ad manducandum, etsi non fuerint saturati, & murmurabunt.* Hujusmodi ergo murmuratoribus, qui præ nimietate famis etiam amara pro dulcibus acceptant, quique hoc ipsum, quod, stilo agresti licèt, scribimus, affectuosè postulant, nos devotè ministrare decrevimus illius adjutorio confisi, cujus in manu sumus & nos & sermones B nostri, quique dabit verbum evangelizantibus virtutem multam sive de Judaismo conversis *ad vesperam*, id est, post occasum veri solis, qui cognovit occasum suum, & postea resurgens ascendit super occasum trahendo ad se reliquias Israël & plenitudinem gentium, sive de ipsa gentilitate conversis *ad vesperam*, sicut supra est expositum. De utroque populo Judæorum scilicet, & gentium quidam conversi *famem patientur ut canes, & circuibunt civitatem*, quæ alibi dicitur *circumstantia*, id est, mundum, qui circumstat undique Judæam, ubi hæc dicebantur, & ubi Dominus operatus est salutem in medio terræ, ubi & Spiritus Sanctus venit super discipulos in igneis linguis, quibus

Ecce loquentur in ore suo, & gladius in labiis eorum. VERS. VIII.

C *Ecce loquentur* non soli primi discipuli Christi, sed etiam Discipulorum discipuli successuri aliis decedentibus usque in finem sæculi. *Ecce*, in manifesto utrique, scilicet sive Judæi sive gentiles conversi *loquentur in ore suo* dicentes: *Quis audivit?* serò videlicèt conversi ad vesperam famem patientur ut canes, & tædio affecti de non credentibus adversùs pigritiam eorum stomachantur dicentes: *Quis audivit?* id est, quis credidit auditui nostro? Sic *loquentur in ore suo* requirentes fidelem audientiam, & ubi hanc non invenerint, ibi *gladius in labiis eorum* in promptu habentium ulcisci omnem inobedientiam. *Vivus* *Hebr. 4. 12.* *est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad divisionem animæ, ac Spiritûs, compagum quoque, &* D *medullarum, & discretor cogitationum, & intentionum cordis.* Iste gladius vendita tunica est emendus, gladius limatus, gladius bis acutus, gladius spiritûs, quod est Verbum Dei, utriusque testamenti acumine feriens hostes, & mactans reptilia, de quibus dictum est Petro: *Macta, macta, & manduca.* *Act. 11. 7.*

Aliter: *Ecce loquentur in ore suo*: Non in corde & corde, ori alieno, id est, cordi suo minimè consono: *loquentur in ore suo*, sermone videlicet suæ professioni congruo. Nam cùm vel bonus mala, vel malus bona dicit, uterque ore alieno loquitur. Sed cùm Sanctæ intentionis, piæque professionis homo bona dicit, *ore suo* loquitur, sicut *ecce loquentur in ore suo* boni bona dicendo, & malos ad bonum provocando. Sed quia non

omnes obediunt Evangelio, *gladius in labiis eorum* ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis. Et meritò, *quoniam quis audivit?* Quis inter multos auditores aures audiendi habuit? Ferè nulli, & verè pauci, atque ob hoc illi, qui non audierunt, gladio spiritûs feriendi sunt.

Aliter: *Ecce loquentur in ore suo* gratiosa verbum plenum gratiæ, itemque verbum plenum veritatis, ut quia idem verbum plenum gratia & veritate cognoscitur, quisquis gratiam salvantem non recipit, veritate ultrice feriatur quasi gladio bis acuto ineffugibilis Judicis, qui postquam occiderit, potest & animam & corpus perdere in gehennam. Hac pœna digni erunt, qui verbum Dei obedienter audire noluerunt, sed repulerunt illud indignos se judicantes æternæ vitæ, ac proinde spernentes optima verba, optimè dicta: B *Quoniam quis audivit* talia? Nunquam sic locutus est homo, sicut hic homo, qui est Deus & homo, quique suis discipulis hoc dedit, ut omnibus linguis loqui potuerint. *Quis audivit* unquam sic loquentes homines linguis, quas nunquam didicerunt?

Aliter: *Ecce loquentur in ore suo, & gladius in labiis eorum*, id est: habebunt verba non solùm suavia & blanda, sed etiam gravia & acuta, *quoniam quis audivit*, aut audire poterit ea præ nimia duritia, quæ sunt quasi gladius acuta? *Durus est*, inquiunt, *hic sermo, quis poterit eum audire?* Sic loquentur quidam abeuntes retrorsum propter duritiam, sicut ajunt, sermonum, quos portari vel etiam audiri posse negant.

Joan. 6. 61.

VERS. IX. *Et tu Domine deridebis eos*, id est, C ostendes dignos derisione sic loquentes, quoniam plures credent, quàm ipsi credant, plures audient, quàm ipsi æstiment. In hoc *deridebis* incredulos vel faciendo eos credulos, vel annihilando eos. Nam *ad nihilum deduces omnes gentes* vel convertendo nunc, ut non sint *gentes* gentiliter viventes, vel in extremo judicio eos damnando, ut sint quasi non sint. Quoniam etsi habeant esse, cùm in pœnis ex toto non deficient, attamen quia beatum esse non habebunt, quasi *nihil* erunt, quamvis modò quasi fortes irruant in me Medicum nolentes recipere medicamentum sibi necessarium. Tota hæc eorum fortitudo ad nihilum redigetur, quando ligatis D manibus, & pedibus mittentur in tenebras exteriores, ubi erit fletus & stridor dentium, dominante nunc igne nunc frigore in membris eorum, cùm sicut in Job scriptum est: *ab aquis nivium transeunt ad calorem nimium*, transeunt videlicet non suo arbitrio habendo potestatem pœnas commutandi, sed non habendo ullam fortitudinem tunc resistendi pœnis, qui noluerunt priùs resistere peccatis. In eo enim fortitudinem suam custodire noluerunt, quòd à te, qui vera fortitudo es, peccando recesserunt. Ego autem Christus

Job. 24. 19.

VERS. X. *Fortitudinem meam ad te* Pater custodiam, qui missus à te non recedo à te, sed cùm exaltatus fuero à terra de medio satellitum Saulis, id est, mortis ad excelsum thronum gloriæ tuæ, omnia traham ad me ipsum, & me mediante ad te Deum meum & Patrem meum, *Quia tu es Deus susceptor meus*, quantum ad humanitatem, secundùm quam es *Deus meus*. *Tu es* enim *Deus meus* in quantum me fecisti, & Pater meus in quantum me genuisti, & ego factura tua, simulque proles tua sum non in Divinitate factus, ut ore blasphemo Arius latravit, neque in humanitate adoptatus, ut Bonosus Hæresiarcha mentiens docuit, & adhuc perversi quidam dogmatizant, qui mihi homini satellitibus mortis obsesso naturalem Dei filiationem, quantum in se est, negant, & me filium hominis quasi unum ex Prophetis honorificandum putant. Illis ergo in sua cæcitate relictis ad vos me converto benivoli auditores, qui creditis Deum meum eundem & Patrem meum dicentes cum Petro: *Tu es Christus Filius Dei vivi.* Matt. 16. 16.
Et ego dico vobis quòd vera est vestra confessio, qua me dicitis Filium Dei. Nam misericordia ejus prævenit me semel in propria persona singulari præventione conferens mihi homini, hominis Filio, Filium Dei esse non adoptivum, sed proprium, & eadem misericordia in membris meis præveniet me semper. *Quis enim prior dedit illi, & retribuetur ei?* Certè nec ipsa natura humana in me Dei Filium assumpta gloriam, quam habet, promeruit, priusquam assumeretur, sed misericordia Dei præventa gratiam, qua major esse non potest, accepit, & eadem

ad Rom. 11. 35.

Misericordia ejus præveniet me VERS. XI. & XII.
in membris meis nascituris ex Adam, & renascituris per me secundum Adam, nullo aliquid boni promerente ante gratiam acceptam, sicut Pelagius Hæreticus asseruit, quia cuncta bona merita veniunt ex præveniente misericordia, quæ quanta sit in me, *Deus ostendit mihi super inimicos meos*, id est, ex comparatione inimicorum meorum, quos ex eadem massa fecerat vasa iræ in contumeliam. Hæc enim vasa iræ sustinuit in multa patientia, ut ostenderet divitias suas in vasa misericordiæ, quæ præparavit in gloriam.

Aliter: *Et tu Domine deridebis eos*, Judæos scilicet incredulos, *& ad nihilum deduces omnes gentes* carentes charitate, sine qua nihil sunt reliqua bona, ut ait Apostolus: *Si habuero Prophetiam, & noverim mysteria omnia, charitatem autem non habuero, nihil sum.* Quàm verè igitur nihil sint gentes charitatem non habentes, tunc ostendes, quando etiam fatuas Virgines oleum charitatis in vasis suis non habentes ab introitu nuptiarum repelles, & amicum veste nuptiali charitatis carentem foràs expelles, cui & dices: *Amice quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem?*

1. Cor. 13. 2.

Matt. 22. 12.

Cur ergo Domine Rex omnipotens modò ſuſtines tales in Eccleſia tua? Quia *fortitudinem meam*, qua jam eos poſſem perdere, ſervando intus *cuſtodiam*, non exerens eam quaſi romphæam in vagina repoſitam, *ad te Deus* Pater, id eſt, ad beneplacitum tuum, de cujus diſpoſitione cùm accepero tempus ego juſtitias judicabo, & evaginabo gladium meum, ut interficiam omnes peccatores terræ. Sed nunc ante tempus judicii *Deus oſtendit mihi ſuper inimicos meos*, ut non occidam, vel occidi ſinam eos, imò pro eis orem dicens ad ipſum Deum Patrem meum: *Ne occidas eos*, id eſt, ne penitus interimas gentem Judæorum, propterea ſcilicet, *ne quando populi* ad fidem convertendi vel converſi *obliviſcantur mei*, id eſt, in oblivionem tradant me Chriſtum à Judæis natum & paſſum, ac priuſquam naſcerer, aut paterer, in libris eorum prophetatum & prænuntiatum.

Quos libros teſtimoniis mei naſcituri, morituri & reſurrecturi, atque in cœlos aſcenſuri, tandemque in fine mundi mundum judicaturi plenos, ut non in uno Judaicæ terræ angulo contineant, ſed in orbe terrarum circumferant, *Diſperge illos in virtute tua*, ut in omnes gentes ducantur captivi, non in virtute Romanorum eos captivantium, ſed *in virtute tua* diſponente omnia, & hoc inter omnia, ut ſicut Cain fratricida vagus & profugus ac maledictus ſuper terram ſignum accepit, ut non occideretur: ſic & iſti cum ſigno circumciſionis reſerventur, nec penitus occidantur. Sunt enim quaſi Capſarii, ad hoc neceſſarii, ut codices fidei Chriſtianæ teſtimonium perhibentes ubique circumportent, ne quando dicant gentes à Chriſtianis teſtimonia conficta, quæ in libris adverſariorum priùs inveniuntur conſcripta, quàm revelata fuiſſet fides Chriſtiana. Fortiſſimo namque veritatis fundamento innititur prædicatio de me Chriſto ex Virgine nato, & poſt mortem ac Reſurrectionem ſuper omnes cœlos exaltato, cùm etiam pars adverſaria velit, nolit in ſuis libris adhibebit mirabilium iſtorum certiſſima teſtimonia.

Propter hoc O Pater non ſolùm *diſperge illos in virtute tua* inter gentes nationum præſcitas ad fidem, ſed etiam *depone eos*, ut non habeant aliquam dignitatem vel ſacerdotalem vel rega-
Oſee. 3. 4. lem, ſed ſicut in Oſee ſcriptum eſt: *ſedeant ſine rege, ſine Sacerdote, ſine altari, ſine theraphim*, ſedeant non in ſolio regni, vel in cathedra Pontificali,
Iſa 47. 1. ſed ſicut in Iſaia legitur: *Sedeat in terra illa filia Chaldæorum*, id eſt, imitatrix nequitiæ Chaldæorum, gens Judaica, ne fortè ſi habeat alicubi templum vel ſacrificium vel regnum vel ſacerdotium ſecundùm legem glorioſè ordinatum, præpediatur quadriga currentis Evangelii annuntiantis novum templum in triduo reædificatum, novum ſacrificium tali templo congruum, novum regnum, cujus non erit finis, novumque ſacerdotium non ſecundùm Ordinem Aaron, ſed ſecundùm ordinem Melchiſedech. Inſuper & in areſcentibus ramis præciſis cognoſcetur miſericordia exhibita ramis inſertis, non ut contra præciſos inſerti glorientur, ſed ex eorum conſideratione ampliùs humilientur. *Si enim Deus naturalibus ramis non pe-* Ad Rom. 11.
percit, ne fortè nec illis parcat. 21. Cujus rei conſideratio ſuperbiam reprimit, humilitatem generat, ne quis altum ſapiat, ſed timeat, ac timore humiliatus gratiam acceptam non amittat, ſed majori gratia dignus exiſtat, quoniam ſicut Deus ſuperbis Judæis reſiſtit, ſic humilibus gentibus dat gratiam. Cùm ergo de vita eorum tot bona ſint profutura, *ne occidas eos* obſecro, ſed occide

Delictum oris eorum, quo me in car- VERS.
ne occiderunt, & *ſermonem labiorum ipſo-* XIII.
rum ſimiliter occide, id eſt: inexpletum oſtende falſificando, quòd me nominaverunt ſeductorem, inſanum, & habentem dæmonium, dixerunt in Beelzebub ejicere dæmonia. Hujuſmodi *ſermonem labiorum ipſorum* quaſi occidens ac delens aufer de labiis ipſorum, ut diſcant non blaſphemare, ſed ſaltem in reliquiis ſuis, cùm plenitudo gentium intraverit, convertentendis me benedicant, & benedictum filium Dei recognoſcant, quem cœcati non cognoverunt, ex quo dixi eis: *Ecce relinque-* Matt. 23.
tur vobis domus veſtra deſerta. Dico enim vobis: 38. & 39.
non me videbitis amodo, donec dicatis: Benedictus, qui venit in nomine Domini. Cùm ergo ſic dixerint, cùm benedictum in nomine Domini me veniſſe confeſſi fuerint, ex tunc *ſermonem labiorum ipſorum* blaſphemantium quaſi omnino abolitum non recordabor ampliùs.

Fiat igitur, quod oro, & ſermone blaſphemo ſuccedentibus laudibus obliterato, ipſi *comprehendantur in ſuperbia ſua*, id eſt: intelligant ſe per odibilem ſuperbiam potiùs, quàm per invincibilem ignorantiam peccaſſe, atque ideo juſto judicio in imminentes calamitates deveniſſe. Et ſic humiliati *De execratione, & mendacio annuntiabuntur.*

In conſummatione: in ira conſum- VERS.
mationis, & non erunt: Vel ſicut alia XIV.
tranſlatio habet: *De maledicto & mendacio annuntiabunt conſummationes in ira conſummationis, & non erunt.* Idem ſenſus eſt. *Maledictum* namque idem eſt, quod *execratio*, in qua Judæi ſunt inter gentes facti ob nequitiam ſuam execrabiles, vel qua execrabantur Chriſtum Chriſtum, & pervertendo ſcripturas maledictum putabant ſecundùm legem, qui pendebat in ligno, cui maledicto mendacium addiderunt pecuniam dando cuſtodibus ut mentirentur. Eſt autem ordo verborum: *Comprehendantur in ſuperbia ſua*, & hoc utile eſt eis. Illis enim ſic humiliatis *de maledicto & mendacio, annuntiabuntur in conſummatione* prædicantibus Apoſtolis, quòd ubi abundavit delictum execrationis & mendacii, ſuperabundet gratia de malis liberans & in bonis conſummans.

Item

Item sequaces eorum plurimi, licèt sub nomine Christiano viventes, in hoc tamen execrabiles & mendaces, quòd malè vivunt, & benè se victuros promiserunt, quando Baptismum suscipientes Diabolo & operibus ejus abrenuntiaverunt, ***de execratione & mendacio annuntiabuntur in consummatione***, si & ipsi ***comprehendantur in superbia sua***, & delictum oris eorum deleatur, ita ut relicta execrabili & turpi conversatione sobriè, justè ac piè vivant, sanctæque conversationis propositum vel in Baptismo vel postea promissum veraciter persolvant. Tunc sicut dictum est ***de execratione & mendacio*** liberati ***annuntiabuntur in consummatione***, sicut Paulus in superbia sua comprehensus, postea salubriter est infirmatus ac sua infirmitate medicatus & in bono consummatus. Ita enim contra tumorem superbiæ Dominus apponit malagma infirmitatis, ut Apostolo datus est Angelus Sathanæ colaphizans, ne magnitudo revelationum extolleret eum.

Duas attendo in Paulo superbias mira Dei arte medicatas, unam, qua in malefactis ante conversionem superbivit adhuc spirans ac flatum superbiæ intus continere non valens. Altera quæ de magnitudine revelationum saluti ejus insidiabatur. Et priorem quidem pius Medicus curavit per semetipsum de cœlo alloquens, Rhinocerotem superbum, ut ad præsepe suum alligaret illum non solùm sub se, sed etiam sub Ananiam Discipulum salubriter humiliatum. Secundam verò per Angelum Sathanæ colaphizantem curavit, ne accideret, ut intelligas eam superbiam periculosiorem, quæ de benè factis, vel benè dictis, aut etiam de virtutibus & revelationibus infestat hominem. Et quia bifariam distinguitur ars Medicorum, videlicet in morbis depellendis ubi acciderint, aut præcavendis ne accidant, utroque modo invenimus medicatum Apostolum in prima superbia sua comprehensum, atque à secunda, quæ nequior erat, custoditum. Necessaria est omnibus hæc bipartita medicina contra geminam superbiam valde nocivam. Nam prior impedit bonæ vitæ inchoationem, dum non sinit superbum flecti sub alterius hominis magisterium, sicut legimus Paulum sub Anania humiliatum: posterior præpedit inchoati boni consummationem, quæ nunquam provenit nisi per sinceram humilitatem, qua homo pius, quantò magnus est, humiliat se in omnibus. At hæc humilitas omnium bonorùm consummatrix & conservatrix rarissimè habetur, nisi ***in ira consummationis*** animus humanus ad superbiendum pronus capistretur ac disciplinetur.

Notandum, quòd omnis vindicta Dei dicitur *ira*. Sed est, quando damnat in malo, ut cùm dicet: ***Ite maledicti in ignem æternum***: & est, quando consummat in bono, ut cùm flagellat omnem filium, quem recipit. Prior ira consumptionis, secunda ***consummationis*** dicitur: quia per illam deficient peccatores à terra, ut non sint: per istam proficient humiles, ut benè ac verè sint. Vel in uno eodemque homine aliud operatur ira consumptionis, aliud ira consummationis, dum per quædam flagella Dei à peccatis purgatur, ut consumptis ultione peccatis homo purus inveniatur, per quædam verò in virtutibus consummatur, ut in Deo jam Deus rectè nominetur juxta illud: ***Ego dixi Dii estis, & filii excelsi***, ubi cùm subjungitur: ***Vos autem sicut homines moriemini, & sicut unus de principibus cadetis***, manifestè indicatur, quòd etiam talibus Diis & filiis excelsi per superbiam mors & casus intentatur, nisi disciplinam ferant ***in ira consummationis*** usque ad finem omnis consummatonis, de quo dicitur: ***Omnis consummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis***. Qui ergo profecit usque ad perfectionem latissimæ charitatis, quæ non excidet, hic jam flagello minùs indiget, quia charitate, quæ non inflatur, ab omni superbia custoditur. Unde Apostolum Paulum tandem in charitate consummatum, credimus ab Angelo Sathanæ illum collaphizante omnino liberatum, & inter Angelos bonos deputatum, atque illorum jugi custodiæ commissum, ita ut cum Hælisæo dicere posset: ***plures nobiscum sunt quàm contra nos***. Hoc idem in cæteris ex Judæorum populo conversis agnoscere in promptu est, qui ***de execratione & mendacio annuntiati sunt in consummatione in ira consummationis***. Et ideo ***non erunt***: subaudis, quod fuerant priùs, juxta quod scriptum est: ***Verte impios, & non erunt***.

Math. 25. 41. — Psal. 81. 7. — Psal. 118. 96. — 4. Reg. 6. 16. — Prov. 12. 7.

Et scient, quia Deus dominabitur Jacob & finium terræ. Antea cùm justitiæ Dei non subjecti sed suam statuentes extollerentur contra gentiles, quos arbitrabantur immundos quasi canes, putaverunt non esse Deo curam nisi de solis Judæis per justitiam legis, ut arbitrabantur justificatis. Nunc ***in ira consummationis*** emendati, & per gratiam illuminati ***scient***, quòd sicut omnes peccaverunt, Judæi & gentiles, ita omnes egent gloria & gratia Dei: quia sicut ***dominatur Jacob*** salvando ex progenie Jacob quos vult: sic etiam ***dominatur finium terræ*** salvando quos vult, non solùm in omni Judæa & Samaria, sed etiam usque ad ultimum terræ audiens & exaudiens voces à finibus terræ ad se clamantium sive Judæorum sive gentilium, de quibus omnibus una perficitur Ecclesia, illa videlicet regina, quæ venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis. Unde jam dictum est: evidenter ***scient*** Judæi ad Deum conversi, ***quia Deus dominabitur Jacob, & finium terræ***. Vel ***Deus Jacob*** ipse ***dominabitur finium terræ***, omnium habens curam, quos in omni gente præscivit, & prædestinavit ad vitam beatam.

Nam quicunque talium non convertuntur manè vel meridie ut Apostoli ante occasum solis justitiæ ad ipsum conversi, vel etiam gentiles illi, qui dixerunt Philippo: ***Volumus JEsum videre***, atque illa Chananæa de fide magna collaudata, seu ille centurio, cujus fidem Dominus admiratus dixit, non se invenisse tantam fidem in Israël, illi saltem *convertentur ad vesperam*, id est, serò, post mortem Domini, qua ipse sol verus occubuit, qui etiam super occasum ascendit: vel serò, vel in fine sæculi, quando ingressa jam plenitudine gentium convertentur etiam reliquiæ Judæorum.

Joan. 12. 21. — Matt. 8. 10. — VERS. XV.

Aliter:

Aliter: *Convertentur ad vesperam*, id est, qui manè, id est, in adolescentia cum perversis perversi erant, ipsi post multiplicatas infirmitates suas magis ad DEUM converti accelerant inclinatâ jam die, hoc est, obscuratâ in eis luce justitiæ. Tales enim Christo dicunt: *Luc. 24. 29.* *Mane nobiscum, Domine, quoniam advesperascit*, ac si dicant: Mane nobiscum tu auctor & largitor gratuitæ justitiæ tuæ, quæ nunquam tenebrescit, quoniam omnes justitiæ nostræ â te pro nihilo cognoscuntur habendæ, si â te judicentur absque indulgentiæ miseratione.

Qui taliter convertentur ad vesperam, ipsi *famem patientur*, siveùt in Hebræo legitur: *Latrabunt ut canes*, reputando videlicet se immundos *ùt canes*, vel etiam de cætero fidelitatem servando, *ùt canes*, qui solent esse Dominis fideles, vel *ùt canes* in convivio Dominorum nec micas negligentes. Tamen dico: *Patientur*, quod sanitatis est signum, sicut è contra ægritudinis est indicium fastidire cibum. Nemo enim insanabilior est eo, qui sibi sanus videtur, & cibum fastidit, quo salus acquiritur & servatur. Sed isti, qui convertuntur *ad vesperam*, quia suam conversionem reputant nimis tardam & quasi vespertinam vel serotinam, etiamsi pueri convertantur post expertam nequitiam, pro recuperatione amissæ innocentiæ *famem patientur ùt canes* jam beati ex eo, quod esuriunt & sitiunt justitiam non solùm in se, sed etiam in aliis perficiendam. Ideo

VERSUS XVI.

Ipsi dispergentur ad manducandum. Ipsi ad hoc ipsum idonei *dispergentur ad manducandum*, id est, ad alios lucrandos, & in corpus suum trajiciendos. *Si verò non fuerint saturati* fide populorum, dolebunt *& murmurabunt* homines increpando DEUM obsecrando vel suis culpis imputando, quòd sermo ipsorum non capit in auditoribus, quodque non sentiunt optatos effectus in doctrina obeditionis, in precibus exauditionis. Tales murmurationes in Jeremiæ lamentationibus requirit Spiritus Propheticus. *Thren. 3. 39.* *Quid*, inquit, *murmuravit homo vir pro peccato suo?* Virum, sive hominem, id est, virtuosum & rationalem rectè hunc murmuratorem nominat, qui non contra Deum ad peccatum suo murmure augmentandum, sed pro peccato suo abolendo murmurare dulce habet in precibus & confessionibus ad Deum, non contra Deum, *1. Cor. 10. 10* sicut illi, de quibus dicit Apostolus: *neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, & à serpentibus perierunt.* *Exod. 16. 8.* Et Moyses: *non*, inquit, *contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum.* Murmuraverat enim populus indisciplinatus contra Moysen & Aaron propter defectum aquæ in deserto, quam cùm nulla humana industria illi potuerint habere, non contra se fuit murmur illud, sed contra Dominum. Sanè ubi Prælatorum industria emendare potest & debet, hujusmodi penuriam vel incuriam, de qua murmurare habent subjecti, revera contra ipsos Prælatos est murmur subjectorum, si pro posse suo non satisfaciunt necessitatibus eorum. *Act. 6. 1. & seqq.* Unde in Actibus Apostolorum, cùm factum esset murmur Græcorum adversus Hebræos, eo quod non bene procurarentur in ministerio cottidiano viduæ eorum, convocantes Apostoli multitudinem reddiderunt pro semetipsis primò rationem, quòd non esset officium eorum derelicto ministerio verbi ministrare mensis, ac dein consilio multitudinis ordinaverunt septem Diaconos in hoc opus electos, quorum præcipuus Protomartyr Stephanus legitur plenus fide & Spiritu Sancto, & unus ex illis postea reprobatus est. Quibus gestis manifestè datur intelligi, quòd sicut inordinatè murmurationes, quæ contra Deum fiunt, reprimendæ vel etiam contemnendæ sunt auctoritate magisteriali seu legali, sicut patet in dictis Moysi redarguentis impios murmuratores: ita etiam disciplinatæ murmurationes consopiri debent à Magistris partim rationem congruam reddentibus, partim subjuncta sibi ministeria consultè disponentibus, ùt claret in Actibus Apostolorum sic facientium, sic murmur compescentium. Et ne parum fortasse moveatis exemplis hominum sub potestate Dei constitutorum & habentium sub se homines, ipse omnium Dominus, qui super omnes est, ad idem te informat, qui & populo indisciplinatè murmutanti contra se ac suos famulos plagas ignitorum serpentium & aliarum mortium terribiliter immisit, & Paulo Apostolo in precibus murmuranti propter stimulum carnis, angelum Sathanæ, auferendum à se, piè satisfecit partim reddendo rationem, cur eum tertiò rogantem non exaudierit, partim quoque augmentando virtutis gratiam, quam in infirmitate hujusmodi asseruit illi perficiendam. Unus iste fuit ex illis bonis murmuratoribus, de qualibus hic in Psalmo dicitur, *Ipsi dispergentur ad manducandum, si verò non fuerint saturati, & murmurabunt.* An non vox murmurantis est, quod verbis Isaiæ, item boni murmuratoris, ipse Apostolus dicit: *Domine quis credit auditui nostro, & brachium Domini cui revelatum est?* *ad Rom. 10. 16* Ita murmurant boni famelici esurientes & sitientes justitiam, esurientes & sitientes, ùt decet, adimpleri omnem justitiam Judæo primùm & Græco, circumcisioni simul & præputio ad hoc propositam, ut ex duobus parietibus per unum angularem lapidem junctis una perficiatur Ecclesia, una domus nunquam ruitura; quæ quamdiu non est completa, murmurat sanctorum fides famelica, tunc ad plenum satianda, quando cuncta rectè credita invenerit completa: murmurat quisque fidelium, quamdiu, quod credit, non videt completum.

VERSUS XVII.

Ego autem cantabo. Ego tota sancta Ecclesia tandem completis omnibus ædificiis meis consummata: Vel ego quodcunque membrum consummatæ jam Ecclesiæ, *cantabo fortitudinem tuam, & exaltabo manè misericordiam tuam*, DEUS meus. Quare? *Qui factus es susceptor meus.* Tu idem, qui Deus meus es, quia creâsti me, cùm non essem, *susceptor* quoque *meus es*, quia naturâ meâ in te susceptâ salvasti me, cùm in perditione fuissem. Ideo non meam jactabo fortitudinem, quæ nulla est, sed *cantabo fortitudinem*

tuam, quæ invincibilis est, & *exaltabo misericordiam tuam*, quæ ineffabilis est. Fortitudo Saulis, & satellitum ejus, de quibus jam suprà dixi, quod *irruerunt in me fortes*, magna quidem fuit contra me David, sed *fortitudo* eripientis in immensum fortior extitit, ita ut superari non potuerit. Propterea DEUS meus ereptor meus ab inimicis insurgentibus, liberator de operantibus iniquitatem, & de viris sanguinum Salvator, tua fortitudine mirabiliter ereptus, liberatus & salvatus *cantabo* ipsam *fortitudinem tuam*. Et quia gratuita misericordia fortitudini tuæ circa me semper fuit socia & comes individua, ut & inimicos fortiter premeres, & me misericorditer foveres tu fortiter & suaviter disponens omnia, ego non solùm *cantabo fortitudinem* contrarias virtutes prementem, sed etiam *exaltabo misericordiam* suaviter disponentem cuncta mihi prospera, cuncta salubria, juxta quod quidam
ad Rom. 8. 28. ex nostris ait: *Scimus, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui secundùm propositum vocati sunt Sancti.*

Non dico præsentialiter: *Canto fortitudinem, exalto misericordiam*, quoniam adhuc tempus flendi est & non ridendi, quamdiu hi, qui convertuntur ad vesperam, famem patiuntur ùt canes, ac proinde murmurare potiùs quàm cantare illis convenit, non tamen contra Dominum, sed ad Dominum, præcipuè *ad vesperam*, quo-
Psal. 29. 6. niam *ad vesperam demorabitur fletus*, in qua verus David sepultus, atque à satellitibus mortis obsessus fuit plangentibus amicis & exultantibus inimicis, verùm subsequente *manè*, *ad matutinum lætitia* fuit amicis, & è converso tristitia inimicis, præcipuè his, qui custodiebant sepulchrum, vel qui coëmerunt mendacium, quo vulgato quasi discipuli furati essent, Christum corpore tunc occisum volebant quoque in Spiritu interficere, ut videlicet nemo crederet eum vivere, atque ita nemo salvaretur in fide ipsius. Hoc nimirum Præpositus mortis Diabolus intendebat, *quando* (ùt in titulo Psalmi hujus notatur:) *misit, & custodivit domum ejus, ut interficeret eum*, ne quis crederet in eum quasi abolito illo triumphali titulo, quo JESUS Nazarenus Rex Judæorum clarificatur: quia hæc inscriptio non corrumpetur, quæ licèt imminente Vespera, in qua demoratur fletus, minimè fit quibusdam conspicua, tamen clarescente *manè* diluculo Resurrectionis Christi, vel etiam corporis ejus totius in fine, ad quem tendit Psalmus iste, omnibus tam inimicis quàm amicis manifestabitur veritas incorruptibilis hujus inscriptionis ad gloriam JESU Nazareni Regis Judæorum. Tunc ego Judæus, nunc verè confitens & meam miseriam & ipsius misericordiam, tunc, inquam, *cantabo fortitudinem* ejus *& exaltabo misericordiam* prout modo votum voveo dicens: *Ego autem cantabo fortitudinem tuam, & exaltabo manè misericordiam tuam.*

Vel *manè*, finitâ nocte cujusque tribulationis aut tentationis, non me jactabo quasi liberatum propria virtute aut pietate, sed *exalta-*
A *bo* & quasi de imo in altum laudibus attollere non cessabo *misericordiam tuam*, *quia* & tu me in altum sublevando suscepisti, & *factus es susceptor meus*. Tu factor factus es. Quid factus es? Utique *susceptor meus* ad bonum per Incarnationis tuæ mysterium, & *refugium meum* à malo *in die tribulationis* per Sacramentum Passionis tuæ. *In die*, inquam, *tribulationis*, quando *refugium*, ac solatium solet esse gravissimum, tu *factus es* mihi *refugium*, & quasi asylum tutissimum, in quo non solùm securus ab insurgentibus manerem, sed & inde viriliter pugnarem in luce sagittarum tuarum & in splendore fulgurantis hastæ tuæ orando vel etiam disputando, seu alio quolibet modo
B luctando contra inimicos, in quibus debellandis tu *factus es adjutor meus*. Unde inter hujusmodi prælia crebro dixi: *Dominus mihi adjutor*, Psal. 117. 6.
non timebo quid faciat mihi homo. Item: *Domi-* Psal. 117. 7.
nus mihi adjutor, & ego despiciam inimicos meos.

Unde non solùm *cantabo* laudibus in æternum, sed etiam nunc, dum tempus est operandi, *psallam tibi* operibus bonis, & merito, *quia* VERSUS XVIII.
tu es Deus susceptor meus, Deus meus misericordia mea. Iteratò jam dico tibi: *Susceptor meus*, quia & suscepisti me de regione longinqua revertentem, & ad ultimum suscipies post omnes labores in requiem tuam. Cunctis diebus, quibus nunc milito, in tabernacula tua
C susceptus te susceptorem glorificare propositum habeo legitimè in tabernaculis tuis militando. Finita verò hac militia susceptus in aula tua misericordias in æternum cantabo, te mihi misericordem fuisse memor ero in sempiternum. Parum dixi appellans te misericordem: plus dico & veriùs, quod verùm est, enuntio, quia tu es *misericordia mea*. Tu es ipsa inexhausta misericordia, cujus participes sunt omnes misericordes: in te autem non participatio, sed plenitudo est misericordiæ, vel potiùs tu es ipsa plenitudo misericordiæ, vel ipsa plenè summa misericordia, qua plena est terra, sancta videlicet Ecclesia, quæ tibi clamat assiduè, *Deus meus misericordia mea*. Multa dicuntur, & multa dici possunt de bonitate tua, sed hoc uno com-
D prehenduntur omnia, cùm tu nominaris non tam misericors, quàm ipsa misericordia. Quicquid enim sumus sive natura ùt homines, sive instituto ùt fideles, totum est ex dono tuo Deus. Unde laudator tuus in gratiarum actione rectiùs te appellat *misericordiam* suam, quam misericordem sibi, quoniam & impius confitebitur tibi, cùm benefeceris ei, quod sibi sis misericors. Prior autem considerans miserationes tuas super omnia opera tua, de omnibus te laudat, quòd sis misericordia sua, quia sibi reputat fieri ad solatium, quòd tu æterna misericordia misereris omnium, & inde trahit materiam laudis, quòd ad sui consolationem, & ipso quoque orante, inimicis etiam sibi non miserentibus tu æterna misericordia misereris.

Super

Super hunc locum Beatus Gregorius dicit
* In Evang. in Hom, XVIII. * *Perpendens Propheta, in quibus laboribus humana vita sit constituta, Deum appellavit adjutorem, & quia à tribulatione præsenti in requie æterna nos suscipit, appellat etiam susceptorem. Sed considerans, quod mala nostra aspicit & portat, nostras culpas tolerat, & tamen nos per pœnitentiam ad præmia reservat, noluit Deum misericordem dicere, sed hanc ipsam misericordiam vocavit dicens: Deus meus misericordia mea. Revocemus igitur ante oculos nostros mala, quæ fecimus, pensemus quanta Dei benignitate toleramur. Consideremus, quæ sunt pietatis*
A *ejus viscera, ut non solum culpas indulgeat, sed & cœleste regnum pœnitentibus etiam post culpas promittat, atque ex omnibus medullis cordis dicamus singuli, dicamus omnes: Deus meus misericordia mea.*

Gloria Patri Forti & Misericordi, cujus *cantabo fortitudinem & misericordiam. Gloria Filio,* qui est Fortitudo Patris, quam *cantabo. Gloria Spiritui Sancto,* qui est *misericordia* Patris & Filii, quam mihi cantandam proposui dicens in Psalmo isto:

Ego autem cantabo fortitudinem tuam,
& exaltabo manè misericordiam tuam.

PSALMUS LIX.

Deus repulisti nos, & destruxisti nos &c. &c.

Titulus Psalmi hujus est:

In Finem:

VERS. I. *PRo his, qui commutabuntur in tituli inscriptione ipsi David in doctrinam*
VERS. II. * *cùm succendit Mesopotamiam Syriæ, & Syriam Sobal, & convertit Joab, & percussit Edom in valle salinarum, duodecim millia.*

1. Paralip. 19. 1. Legitur in Paralipomenon, quòd mortuo Naas Rege Ammonitarum misit David nuntios ad consolandum Hanon Filium ejus. Cui cùm suggessissent Principes sui, quòd magìs causa explorandi, quàm honorandi nuntios misisset David, decalvavit Hanon pueros David, & rasit, & præcidit tunicas à natibus usque ad pedes, & dimisit eos. Deinde ipse Hanon, & populus ejus videntes, quòd injuriam fecissent David missis mille talentis conduxerunt sibi currus & equites de Mesopotamia & Syria & aliis locis. Quo audito David misit Joab cum exercitu contra eos ad prælium, & fugavit eos.

2. Reg. 8. 1. & 10. Legitur quoque in secundo libro Regum quòd mortuo Saule, cùm David prosperè regnaret, percusit cum multis aliis Adarezer Regem Soba, quod est pars Syriæ, factaque est Syria serviens David sub tributo. Capta autem Syria & cæsis de Edom duodecim millibus, cùm reverteretur, posuit in Idumæa custodes, & facta est universa Idumæa serviens David. Qualiter autem converterit Joab non legimus, nisi, quòd cùm mortuo Saulo Rex constitutus cepisset ar-
B cem Sion, dixit: *Qui in primis percusserit Jebusæum, erit Princeps. Et ascendit primus Joab, & factus est Princeps.* 1. Paral. 11. 6 Vel quòd, cùm venissent de Judà ad David, timuit eos David. *Spiritus autem induit Abisai fratrem Joab & dixit: Tui sumus, ô David, pax tibi:* Ibid. 12. 18. Attendendum est etiam, quòd in supradicta strage Syriorum nihil eum legimus succendisse. Unde sicut in aliis locis ita hic quoque pro significatione ab historia recedit dicens: *succendit*, & Psalmus iste mittit *in finem* Christum agens pro his, id est, ad honorem horum, *qui commutabuntur* de veteri vita in novam, *in tituli inscriptione* facta *ipsi David*, id est, suscepta fide regni Christi, de quo Pilatus titulum superposuit cruci, Vel est ordo: *commu-*
C *tabuntur* non sibi, sed *ipsi David*, ut ei vivant eundo *in doctrinam*, qua dixit: *Regnum meum non est de hoc mundo.* Joan. 18. 36.

Facta est autem hæc immutatio, cùm succendit *Mesopotamiam Syria* & cætera. *Mesopotamia* interpretatur *Elevata vocatio*; *Syria sublimis*; *Sobal vana vetustas*; *Joab inimicus Edom terrenus.* His omnibus significantur elati ab altitudine vanitatis, quos Christus igne charitatis, quem in terram venit mittere, succendit, ut noventur: & sic convertit Inimicum, vel in fugam Diabolum, vel ad fidem Christianum. *Percussit Edom*, id est, *terrenum* occidit, ut viveret factus cœlestis.
D *Percussit autem de Edom duodecim millia,* qui est perfectus numerus, cui deputatur numerus Apostolorum, qui de quatuor mundi partibus vocavit homines ad Trinitatis fidem. Unde per hunc numerum significatur totus mundus percussus. *In valle salinarum. Vallis* humilitas. *Salinæ* sapientiæ sapor. Ergo percussi sunt in valle salinarum, qui non vanè passi sunt ùt multi pro terrenis hæretici, sed pro Domino sapienter humiliati.

De his ita commutatis agit Propheta, & primò refert percussiones factas pro vitandis pœnis æternis. Secundò liberationem precatur, & confirmat ad tolerandas persecutio-

 nes

nes intercessione confortans ibi: *Ut liberentur dilecti tui.* Hac igitur strage igne charitatis, & gladio Verbi Dei peracta ipsi commutati in melius dicent: *Deus repulisti nos.* Finita prima periocha secundi quinquagenarii, qui ad spem, sicut supra diximus, ædificat, Psalmo isto reditur ad spei summum, cùm dicitur: *Deus repulisti nos, iratus es, & misertus es nobis.* Hoc enim dicimus secundum prospicientes adventum Christi, quo sumus in immortalitatem atque impassibilitatem commutandi juxta hunc modum tituli: *In finem pro his, qui commutabuntur in tituli inscriptione ipsi David, pro his*, inquit, qui sunt commutandi in finem, id est, in immortalitatem atque in impassibilitatem propter susceptam inscriptionem tituli sæpe dicti, quæ inscriptio facta fuit *ipsi David.*

Sequitur adhuc: *In doctrinam, cùm succendit Mesopotamiam Syriæ, & Syriam Sobal, & convertit Joab, & percussit Edom in valle salinarum duodecim millia.* Propter hoc ait: *commutabuntur*, quia susceperunt doctrinam ejus, quia benè vivendo & bene loquendo effecti sunt imitatores ejus. Et hoc non à se, sed â Deo, qui *succendit* eos Sancti Spiritus igne faciendo eos *Mesopotamiam Syriæ*, id est, vocando & elevando in sublime. Mesopotamia quippe *elevata vocatio*, Syria *sublimitas* interpretatur. Hoc fecit eis, cùm priùs fuerint *Syria Sobal*, id est, Sublimitas vanæ vetustatis. *Et convertit*, inquit, *Joab.* Joab interpretatur *inimicus*, quod videlicet nos omnes fuimus: Sed conversi sumus in amicos, quia per Christum reconciliati sumus. *Et percussit*, ait, *Edom in valle salinarum duodecim millia.* Edom quoque, id est, terreni & sanguinolenti nos fuimus: sed *percussit* nos *in valle salinarum* mortificando nos vitiis per ancipitem verbi sui gladium in humilitate & condimento virtutum, sumusque quasi numero *duodecim millia*, qui numerus per partes septenarii, id est, tria & quatuor impletur. Ter enim quatuor, vel quater tria sunt duodecim. Dona quippe septiformis Spiritus habentes per quatuor mundi partes fidem Sanctæ Trinitatis confitemur & prædicamus. Et primò quidem adventu credentes succendit igne pœnitentiali: secundò autem cùm venerit, succendet incredulos igne pœnali: Pro meliori parte in hoc Psalmo dicimus: *Dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant à facie arcûs, ut liberentur dilecti tui &c.*

His de sensu totius Psalmi succinctè prælibatis eundem favente Deo pleniùs perspecturi ab exordio incipiamus.

VERS. III. *DEUS repulisti nos.* *Justus es, Domine, & rectum judicium tuum*, & omnes vitæ
Psal.118.137. tuæ misericordia, & veritas. Nam justo judicio tuo *repulisti* nos ab illa interna requie paradisi, quam in primo parente habuimus, & in ipso perdidimus exigente peccato ipsius. *Et destruxisti nos* inferendo mortis sententiam,
Gen.3.19. qua dixisti: *Terra es, & in terram ibis.* Item: *In sudore vultûs tui vesceris pane tuo.* *Cùm operatus fueris terram, non dabit fructus suos, sed spinas, & tribulos germinabit tibi.* Quibus in verbis *iratus es, & misertus es nobis*, *iratus es* propter peccatum; sed *misertus es* propter temetipsum. *Iratus es* propter nostram impietatem, sed *misertus es* propter tuam bonitatem. Sicut irascitur simul & miseretur Medicus ægroto secando, & sanando vulnera ejus, & sicut irascitur & miseretur Pater Filio verberando & disciplinando ipsum: sic tu Deus *iratus, & misertus es nobis.* Etenim si post peccatum non fuissemus prohibiti à ligno vitæ fructuque illius gustato, viveremus in æternum sicut Angeli, esset nobis æquè ùt angelis peccantibus æternitas misera & miseria æterna. Nunc autem quia justè irascendo & piè miserendo *repulisti nos* à ligno vitæ, ne inde sumendo viveremus in æternum post admissum peccatum, sicut vivit prævaricator angelus, qui licet habet plagam gladii, tamen vivit, quia mori non potest: Gratias tibi agimus DEUS pro eo, quòd *repulisti nos* à ligno vitæ, atque ad curandam in nobis mortem animarum *destruxisti nos* per mortalitatem & mortem corporum, in quo judicio tuo *iratus*, pariterque *misertus es nobis*, dum per sententiam mortis

Commovisti terram, & conturbasti eam. VERS. IV.
Commovisti repellens à requie paradisi: *Conturbâsti* maledicens ipsam terram in opere peccatoris. Et quoniam propterea mortem corporis intulisti homini, ut ex ipsa morte faceres medicamentum, *sana contritiones ejus*, cura languores terræ, naturæ videlicet humanæ, provocatus ad miserendum per hoc ipsum: *quia mota est*, mobilis & instabilis effecta, quæ ad immobilem stabilitatem æternitatis creata est, in eo, quòd ad imaginem & similitudinem DEI facta est. Ipsa verò à Dei similitudine in regione dissimilitudinis exulando sic
mota est, ut non possit stare *homo natus de muliere brevi vivens tempore, repletus multis miseriis, qui quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodem statu permanet*, Job.14.1, & 2.
In omnibus hujusmodi miseriis

Ostendisti populo tuo dura, potâsti nos vino compunctionis. Et per hæc ipsa *dura* VERS. V.

Dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant à facie arcus VERS. VI.
intenti ad feriendum per extremum judicium eos, qui non emendantur per ostensa dura præsentium miseriarum, quique *vino compunctionis* minimè compunguntur, etiam quando miseriis punguntur.

Aliter: *Deus repulisti nos*, qui eramus *Syria Sobal*, id est, *sublimitas vanæ vetustatis* per ambitionem seu gloriam inanem, qui eramus *Edom*, id est, *terrenus* per concupiscentiam carnis, qui eramus *Joab*, id est, inimicus per concupiscentiam oculorum, quoniam *omne, quod in mundo est*, 1. Joh. 2. 16.

est, ait Joannes, *est concupiscentia carnis, & con-* A *cupiscentia oculorum, & ambitio sæculi* est: nos, inquam, tales justo judicio à te repulisti, atque repulsâ dignos ostendisti, & ne tales permanendo semper essemus repulsi, *destruxisti nos*, ut qui eramus *Syria Sobal*, id est, sublimes, vani & vetusti, ab hac sublimitate, vanitate ac vetustate, destructi simus humiles, in veritate stantes, in novitate vitæ ambulantes: Qui eramus *Edom*, id est, *terrenus*, efficiamur spiritales: Qui eramus *Joab*, id est, *inimicus*, efficiamur amici DEI, quibus tu Deus, qui *destruxisti nos*, Joan. 15. 15. dicas: *Jam non dicam vos servos, sed amicos meos.*

Priùs autem quàm sic destrueremur, *iratus es nobis* elatis propter peccata. Sed postquam *destruxisti nos, misertus es nobis* humiliatis. Vel *iratus es nobis* B in primo Adam: *misertus es* in secundo. Vel *iratus es* inferendo justam vindictam: misertus es faciens hanc ipsam vindictam non esse peremptoriam, sed emendatoriam. *Iratus es* infundendo vulneribus nostris vinum: misertus es addendo pietatis oleum. *Iratus* es culpis, quas nos fecimus: *misertus es* nobis quos tu fecisti. *Iratus es* Operi nostro: *misertus es* operi tuo. Ex hac ira simul & misericordia tu comotus *commovisti terram* commotione salubri ad pœnitentiam, *& conturbâsti* eam conturbatione tam valida, ut sit contrita & confracta sub malleo tribulationis undique imminentis. Et quia cor contritum & humiliatum non despicis, tu, qui terram carnis humanæ conteris, ut Spiritus salvus fiat, jam *sana contritiones ejus* auferendo mortalitatis & mortis miserias multi- C modas. Non pro mundo rogamus, qui in maligno positus est, nec est illi commutatio, sed pro his, quos tuos fide & opere præscivisti, & de mundo elegisti, pro his scilicet, *qui commutabuntur* nunc tituli inscriptione confitendo JESUM Nazarenum Regem Judæorum, & commutabuntur *in doctrinam* servando videlicet sanam doctrinam, quæ docet nunc vitam in melius commutandam per bonitatem, & in fine item in melius commutandam per impassibilitatem. Pro his, qui taliter commutabuntur, & commutandi præsciuntur, ut, quod futurum est, fiat celerius, nos oramus, & *contritiones* terræ, id est, carnis eorum sanari optamus dicendo: *Sana contritiones ejus, quia mota est.* Aliter enim indigna est sanari, nisi *commota*, nec meretur sanari per impassibilita- D tem ad æternam beatitudinem, nisi priùs *commota* sit per pœnitentiam ad pietatem. *Sana in finem* titulo prænotatum, ut sit ei sanitas consumata *in finem*, id est, in Christum. Finis enim legis Christus ad justitiam his qui commutabuntur nunc in doctrinam, & omnis consummationis finis idem Christus est his, qui commutabuntur in gloriam, 1. Cor. 15. 51. Nam *omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur* tunc in gloriam, qui nunc non omnes immutamur *in doctrinam* servando videlicet sanam doctrinam, quam servare non potest caro infirma commota & conturbata, nisi per gratiam fuerit sanata. Propterea rogo: *sana contritiones ejus, quia commota est.*

Et non mirum, quod commota est, quia tu *ostendisti populo tuo dura.* Populo tuo festinanti ad dulcia & suavia tu *ostendisti dura.* Filiis Zebedæi petentibus, ut unus ad dexteram & alter ad sinistram sederet in regno tuo, tu dixisti: *Nescitis* Matth. 20. 22. *quid petatis.* Et addidisti: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* Hæc dicens *ostendisti populo tuo dura* priùs ferenda quàm suavia percipiendo, priùs militandum quàm regnandum, priùs bibendum calicem Passionis repletum de torrente in via quàm sedendum super mensam in regno; propterea dicis: *Vos estis, qui perman-* Luc. 22. 28. *sistis mecum in tentationibus meis*, id est, qui dura sustinuistis, & *vino compunctionis* potati calicem meum bibistis, & usque ad mortem bibetis. Et propterea *ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, ut edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo.* Sic ante suavia *ostendisti populo tuo dura* sufferenda. Unde est & illud: *Fili accedens ad servitutem Dei sta in justitia,* Eccli. 2. 1. *& prepara animam tuam ad tentationem.* Pro his, qui commutabuntur, hæc dicta sunt. Nam qui non commutabuntur, *dura* fugiunt, quæ vident, sed postea cadent in duriora, quæ non vident. Etiam illa *dura* invisibilia *ostendisti populo tuo* vitanda per dura visibilia, quæ nonnisi duris *dura* videntur, etiam ad audiendum, nedum ad sufferendum. Unde & dicunt: *Durus est hic sermo.* Joan. 6. 61. Illis autem, qui commutabuntur & convertuntur per ista dura, citò mollescit hæc ipsa duritia; propter quod dicunt: *Potâsti nos vino compunctionis*, id est, fecisti nos tales, ut si aliquando ingruerent propter justitiam gravia & dura tormenta, pungentia corpus & compungentia, cor potiùs delectarent quàm contristarent, vel ita potarent, id est, inebriarent, ut parvi penderemus ea.

Aliter: *Potâsti nos vino compunctionis*, non vino, in quo est luxuria, non vino, quod cor subvertit, sed quod lætificat cor hominis, quo etiam purgatur patiens ùt vulnus vino, dum Sa- Luc. 10. 33. maritanus vulnerato & semivivo curam adhibet infundens oleum & vinum. Vino isto vulneratus curatur, curatus potatur, & dum ante commutationem, qua mutatur ad justitiam, tribulatur, & postea propter justitiam nihilominus tribulatur. Prius vinum quasi myrrhatum seu felle mixtum breviter est gustandum, posterius quasi vinum optimum dignum dilecto ad potandum, labiisque & dentibus illius diu est ruminandum, quoniam tribulationi ad justitiam præparanti velociter est acquiescendum, & in tribulatione justitiam probante longanimiter est persistendum. Sic etiam Saulus de cœlo vocatus & in terram prostratus quasi vino myrrhato seu felle mixto potatus citò, est immutatus, ut diceret: *Domine, quid me vis facere?* Act. 9. 6. Sed postea propter justitiam tribulatus quasi optimo vino potatus hoc ipsum vinum diu ruminavit, quia persecutiones diuturnas longanimiter sustinuit, in quibus & gloriabatur dicens: *Gloriamur in tribulationibus scientes, quòd tribulatio patientiam operatur, patientia probationem,* ad Rom. 5. 3. 4. & 5.

probatio verò spem, spes autem non confundit. ad Rom. 8. 35. & 36. Item: *Quis nos separabit à charitate DEI? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, periculum, an gladius? sicut scriptum est: quia propter te mortificamur totâ die, æstimati sumus sicut oves occisionis.* An non vinum bonum ruminat, qui suas tribulationes gaudendo, & in eisdem gloriando enumerat, suorumque discipulorum similiter enarrans tribu- 2. ad Thess. 1. 4. & 5. lationes, *quas sustinetis*, inquit, *in exemplum justi judicii DEI?* Vino cum felle mixto volebant Judæi potare CHRISTUM, dum quasi malefactorem judicabant ipsum interficiendum; sed cùm ipse gustâsset, noluit bibere, quia omnino alienus fuit à felle malitiæ. Porrò latro ille dexter hujusmodi vino cum felle mixto potatus, ac per hoc mutatus rectè intelligitur: quia passus non propter justitiam, sed propter malitiam citò commutatus est ad justitiam confitendo malitiam. Unde quasi potatus *vino compunctionis*, in corpore punctus, in corde compunctus ex latrone factus est Confessor, & ex injusto tantus justitiæ amator & æmulator, ut & socium blasphemantem constanter increparet, & fide, quæ justificat impium, repletus ad CHRISTUM clamans diceret: *Domine memento mei, dum veneris in regnum tuum.*

Sic per vinum dilectis & electis tuis propinatum *dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant à facie arcûs*, hoc scientes, quod judicium DEI à Sanctuario cœptum quandoque feriet quasi *arcus* diu intensus in ipsos, qui nunc Sanctos tribulant, nisi & ipsi à facie arcus fugiendo tales fiant, ut qualia Sanctis irrogant, talia cum Sanctis & pro Sanctis pati non refugiant, sicut Saulus lapidator Stephani, & ipse postea lapidatus est, & ter virgis cæsus multisque periculis fluminum, periculis latronum, cæterisque periculis vexatus expiavit culpam persequendo Sanctos contractam. *Dedisti* ergo *significationem te metuentibus*, dum non parcis te diligentibus, quia dum flagellas omnem filium, quem recipis, eum, quem repellis, impunitum non dimittis: dum, quos amas, arguis & castigas, inimicos tuos acriùs castigandos insinuas. *Fugiant* igitur *à facie arcûs* extenti: *fugiant* ab ira futuri judicii manifestata in eo judicio, quo nunc Sanctos judicat DEUS, quodque à Sanctis incipit, quos in suo judicio judicaturos disponit.

Arcus iste in nubibus cœli est conspicuus tanquam cæruleo & igneo fulgore coruscans, quia & per aquas Baptismi & lacrymarum purificati & igne charitatis inflammati fulgent electi, mundum quandoque judicaturi, si- Sap. 3. 8. cut legitur: *Judicabunt nationes, & dominabuntur populis, & regnabit Dominus illorum in perpetuum.* Benè itaque arcus judicium præsignans in nubibus demonstratur, quoniam potestas judiciaria Sanctis reservatur, qui per nu- Isa. 60. 8. bes notantur. Unde Isaias: *Qui sunt hi, qui ùt nubes volant?* In hujusmodi nubibus rectè A CHRISTUS creditur Judex manifestandus juxta illud: *Ecce in nubibus cœli Dominus veniet cum potestate magna.* Luc. 21. 27. Nubes istæ nunc emittunt pluvias orationum, tunc emittent fulmina judiciorum. In nubibus istis conspicitur arcus fulgidus, quia in ipsis & per ipsos judicabitur mundus. Unde Isaias: *Et ecce festinus velociter veniet, ungulæ equorum ejus ut silex, & omnes arcus ejus extenti.* Isa. 5. 26. & 28. Equi sunt iidem, qui nubes, in quibus conspicietur Dominus, ùt scriptum est: *Ecce apparebit Dominus super nubem candidam, & cum eo Sanctorum millia,* Apoc. 14. 14. qui quoniam cum Domino judicaturi sunt, rectè dicitur: *Omnes arcus ejus extenti.* Arcus judicii Divini extensus est, nondum ferit, futurum est, ut feriat, eò fortiùs, quo trahitur morosiùs. Nam si- B cut in arcu, quantò plus retro extenditur nervus, tantò in anteriora sagitta fertur impetuosiùs: ita judicium, quantò tardiùs, tantò gravius futurum est. Hujus rei datur significatio vel in eo, quod arcus ponitur in nubibus cœli, dum judicantur nunc Sancti, postmodùm judicaturi: vel in vexillo crucis, in qua Judex vivorum & mortuorum tradebat judicanti se injustè postmodum judicaturus justè. Quod signum, qui conspiciunt, *fugiant à facie arcûs* imitando CHRISTI Passionem: quia si socii Passionum sumus, simul, & Resurrectionis erimus. *Si compatimur, & conregnabimus.* ad Rom. 8. 17.

Aliud est pati, aliud est CHRISTO compati, quia non omnes, qui patiuntur, Christo compatiuntur, non omnes, qui moriuntur CHRISTO, commoriuntur. Similiter aliud est regna- C re, aliud CHRISTO conregnare. Passus est latro blasphemus, non tamen CHRISTO est compassus: mortuus est, non tamen CHRISTO commortuus. Regnabat Nero, sed non conregnabat CHRISTO. Porro pœnitens, & confitens latro in eo est CHRISTO compassus & commortuus, quòd pœnitendo & confitendo inter pœnas est justificatus. Multò verò meliùs fuisset, si ante pœnas justificatus propter justitiam tractus fuisset ad pœnam, sicut Petrus, qui propter justitiam cinctus ab alio & ductus ad crucem suâ morte non culpas expiavit, sed DEUM glorificavit, ùt prædixerat ei CHRISTUS antè significans, qua morte clarificaturus esset DEUM. Nimirùm, dum Petro significatur, qua morte clarificaturus D esset Deum, tu Christe in uno Petro *dedisti metuentibus te significationem, ùt fugiant â facie arcûs*, eo modo, quo fugit Petrus. Nam quia cùm esset junior, se accinxerat & ambulaverat, ubi volebat; justa vicissitudo justitiæ requirebat, ut ab alio cingeretur & duceretur, quò nollet, pro Gloria Dei clarificanda.

Propemodum simile est huic, dum quis recognoscens delicta juventutis, in quibus ambulabat, ubi volebat, spontaneo voto jugum Domini leve super se tollit, atque regularis vitæ vinculo per obedientiam cingitur, & ducitur, quò non vult. Nam revera multum est pretiosa illa obedientia, in qua frangitur voluntas propria Magistro sapiente sapienter præcipiente, quod expedit ad gloriam Dei, & discipulo humiliter obediente pro gloria

gloria DEI: Cujus est gloria propter ipsum obedire super Cathedram Moysi sedentibus, non tantùm bonis & modestis, sed etiam discolis, dummodo non talia præcipiant, quibus cathedram justam subvertant pluris habendo suas traditiones pravas quàm Dei Sanctas. Itaque sub talibus irretractabiliter cingi ac duci ad aliquem laborem, quo DEUS glorificetur, fuga est à facie arcûs usque adeo, ut sic cinctus in humano judicio non solùm non timeat feriri se arcu judicii, sed & ipse non vana spe in CHRISTI promissione confidat, si perseveraverit usque in finem, quòd sit judicaturus cum Domino, & habiturus in judicio arcum suis adversariis timendum. Nec mirum, cùm & in hac vita ita sint arcuati electi, ut in luce sagittarum Dei etiam nunc hostes invisibiles atque B visibiles terreant, & interdum vel Orationum vel judiciorum sagittis acutis prosternant. Unde in laude Regis sui dicunt ipsi milites assiduè. *Sagitta tua acuta, populi sub te cadent, in corde inimicorum Regis.* In corde utique, non in corpore cadent, qui humiliantur, & cùm priùs essent inimici Regis, fiunt amici, aut certè si nolunt fieri amici, ac perseverant esse inimici, non effugient à facie arcûs in die judicii, tunc in corpore simul & in corde feriendi, atque in carcerem gehennæ ignis detrudendi. Verùm, quia misericordia & veritas præcedent faciem tuam Judex tremende, in Scripturis veritatis propter misericordiam tuam *dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant à facie arcus.*

C Diapsalma hic interponitur, quo à dictis dicenda secernuntur: quia David, qui psallens jam visus est assumpsisse personam judicantis & arcû extento minantis, repentina commutatione assumit personam Oratoris & Intercessoris dicens Deo:

VERSUS VII. *Ut liberentur dilecti tui: Salvum fac dextera tua, & exaudi me.*

Ordo Verborum est: *exaudi me, & salvum fac dextera tua, ut liberentur dilecti tui.* Quia futurum est judicium, quo per ineffugibilem tunc arcum sunt feriendi, qui nunc *fugere* volunt à D *facie arcûs*, dum *fugiendi* tempus est: Ego David pro his oro, qui commutabuntur in tituli inscriptione, ut mutato in eis nomine *Joab*, quod interpretatur *inimicus*, fiant amici & *dilecti*, & sic *liberentur dilecti tui*, pro quibus orans dico: *Salvum fac dextera tua, & exaudi me.* Non dico: *exaudi illos*, quia vel non orant, vel non sufficienter orant, nec exaudiri digni sunt, quamdiu in tituli inscriptione mutati non sunt: sed dico: *Exaudi me* pro his orantem, quos in dilecto filio tuo futuros dilectos tuos prædestinâsti. *Exaudi me* pro his, ut quod jam sunt in oculis tuis, cui futura sunt præsentia, sint etiam in oculis hominum, *dilecti* videlicèt manifestè ab odiosis distincti sicut Jacob, de quo dicit: *Jacob dilexi, Esau autem odio habui.* (Malach. 1. 2. & 3.) *Exaudi me, ut liberentur dilecti* A *tui* ab odiosis, quomodo Jacob tibi dilectus liberatus est ab Esau fratre suo tibi, odioso illum persequente, vel sicut liberatus est *dilectus* idem, à Laban avunculo suo illum persequente, atque pro idolis apud illum inveniendis omnia sua scrutante nec inveniente quod quærebat; sic *liberentur dilecti tui*, ut Princeps mundi hujus per Laban significatus nihil suum apud eos inveniat. Vel sicut liberatus est idem dilectus ab intestina Discordia filiorum, quando venit ad Joseph Filium suum dominantem in tota terra Ægypti: sic *liberentur dilecti tui* ab intestina clade subditorum discordantium seu cogitationum invicem accusantium, aut etiam defendentium in die, qua judicabit Dominus occulta cordium. Sicut enim Joseph fratres accusabat apud patrem (Gen. 37. 4.) B crimine pessimo, ac proinde patri quidem dilectus fuit, sed fratres oderant eum, nec poterant ei quicquam pacificè loqui: sic usque hodie *dilecti tui* ob hoc sunt fratribus criminosis valde odiosi, quia crimina eorum accusant ac detestantur. Et ideo necessarium est, *ut liberentur dilecti tui* à se odientibus, sicut liberatus est Joseph à suis fratribus, vel potiùs, ùt liberatus est verus Joseph ille tuus dilectus, cui dicis: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* (Matth. 3. 17) Et ipse namque accusando fratres suos Judæos, maximè Scribas & Pharisæos, odio est habitus ab eis, ac venundatus non ad servitutem, sed ad mortem, de qua morte liberatus nunc dominatur in tota terra Ægypti, imo in cœlo & in terra, sicut ipse post Resurrectionem suam dixit: *Data est mihi omnis potestas in coelo & in terra.* (Matth. 28. 18)

C Liberatio igitur ab omnibus malis, quæ præcessit in capite, subsequatur in membris, *ut liberentur dilecti tui*, quorum quamdiu vel unus liberatus non est, ego cum infirmis infirmus nec liberatum nec salvatum reputo me. Propter quod singulorum infirmitates per compassionis viscera in memetipso sentiens, & cum Apostolo dicens: *Quis infirmatur, & ego non infirmor?* (2. Cor. 11. 29.) pro singulis & omnibus oro dicens assiduè: *Salvum fac dextera tua & exaudi me: Salvum fac* me tanta Salvatione, qua *liberentur* omnes *dilecti* & electi *tui*. *Salvum* me *fac* non sinistra, in qua divitiæ sunt & gloria, sed *dextera tua*, in qua est, longitudo dierum, ad quam constituentur oves & agni à facie arcus liberandi. De D sinistræ tuæ gloria & divitiis non rogo ditari, aut salvari sciens, quòd, *qui volunt* in talibus *divites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli*, (1. Tim. 6. 9.) à quo laqueo liberandi sunt electi, & *dilecti tui*. Largire itaque mihi de sinistra, si vis, parum; si vis, multum; si vis, nihil omnino, prout expedire nosti vel mihi vel eis, quibus de talibus ministrare debeo. Sed liberalissimè aperi manum tuam dexteram, & imple omne animal benedictione, qua benedicti electi, & dilecti tui statuantur ad dexteram tuam in judicio, & audiant: *Venite benedicti Patris mei, & percipite regnum &c.* (Matth. 25. 34.)

Aliter: *Salvum fac dextera tua*, vel sicut in Hebræo legitur: *Salva dextera tua, & leva me*, ut læva tua sit sub capite meo, & dextera tua me amplexetur, ne ab æterna salute vel ego vel aliquis dilectorum tuorum elonge-

elongetur; stringente nos in unum dextera tua, singulos & omnes amplectente per dilectionem, qua simus *dilecti tui* tua liberatione digni. Sic orantem non tantum audi secreto affectu, sed etiam *exaudi* extrinseco effectu.

Et ne quis miretur, cur potiùs in *dextera*, quàm in sinistra spem salutis meæ constituam, sciat me *in valle Salinarum* accepisse hunc saporem, quò magis æterna, quàm temporalia sapiam. Res mira! Quæ sursum sunt, sapere non possunt nisi qui in valle sunt:
Psal. 137. 6. quia DEUS *humilia respicit* quasi de vicino, & *alta à longe cognoscit*. Unde cum Apostolus dixisset, quæ *sursum sunt, sapite*, ostendens auditores ad superna vocatos esse in valle,
ad Coloss. 3. 2. & valle salinarum, subjunxit: *Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo.* Vallis est & vallis utique salinarum CHRISTI morientis imitari humilitatem, qui humiliavit se ipsum factus obediens usque ad mortem. Qui humiliatur ab alio invitus & subjacet aliis, indevotus, est quidem in valle, sed non in *valle salinarum*, quia non sapit illi talis humiliatio, ùt illi sapit, qui dicere potest ex corde:

Psal. 118. 71. *Bonum mihi, Domine, quòd humiliâsti me, ut discam justificationes tuas.* Vide, quia humilitas justificat nos. Humilitas dixi, non humiliatio. Quanti humiliantur, qui humiles non sunt, quique in valle salinarum proinde non esse probantur, quia non benè vel quasi bonum sapit eis, quòd humiliantur. Nam alii cum rancore humiliantur, alii patienter, alii & libenter. Primi rei sunt, sequentes innoxii, ultimi justi. Primi tanquam in valle Gehennæ perdunt animas suas: secundi tanquam in valle lachrymarum in patientia sua possident animas suas: tertii verò *in valle salinarum* sapiendo quæ sursum sunt, exaltant animas suas. Bona exaltatio animarum, quæ fit in valle salinarum, in qua qui se humiliat, exaltabitur. Bona patientia, quæ conservat animas in valle lacrymarum. Nam & ipsa patientia portio est justitiæ ac sapientiæ, sed consummatio est apud humilem. Humilis verò est, qui dicere potest: *Bonum mihi, quia humiliâsti me.* Non potest dicere, qui invitus portat, minùs qui murmurat. Neutri horum promittimus gratiam, quòd humiliatur, etsi sanè hi duo longè à se differant, & alter quidem in patientia sua possidendo animam suam tanquam in valle lacrymarum proficiat: alter in suo murmure deficiat penitusque nisi pœnituerit, in valle gehennæ pereat. Sed enim etsi unus iram, neuter tamen gratiam promeretur, quoniam non humiliatis, sed humilibus dat Deus gratiam.

Est autem, qui de valle lacrymarum seu etiam de valle gehennæ transit in vallem salinarum, dum sui humiliationem vertit in humilitatem, & de humiliato humilis factus de his gloriatur, in valle salinarum, in quibus priùs anxiabatur vel patienter in valle lacrymarum vel impatienter in valle tenebrarum: Et ipse est, qui dicit DEO: *Bonum mihi, quòd humiliâsti me.* Nemini prorsus, quod patienter fert, bonum est, sed molestum. Scimus autem, quia *hilarem datorem diligit Deus.* 2. Cor. 9. 7. Unde cùm jejunamus, ac jejunando humiliamus animas nostras jubemur caput nostrum ungere, & faciem lavare, ut nostrum scilicet opus bonum spiritali quodam lætitiæ sapore tanquam in valle salinarum condiatur, & holocaustum nostrum non solùm pingue fiat ex oleo lætitiæ, sed & mundum lotâ mentis facie. Etenim sola gratiam, quam præfert, meretur læta & absoluta humilitas. Quæ enim coacta fuerit vel extorta, qualis utique est in viro patiente illo, qui possidet animam suam, hæc inquam, humilitas, etsi vitam obtinet propter patientiam, propter tristitiam tamen gratiam non habebit. Non enim congruit ei, qui ejusmodi est illud Scripturæ: *Glorietur humilis in exaltatione sua,* Jac. 1. 9. quoniam non sponte humiliatur, neque libenter portat crucem suam, sed in angaria, nec sequitur CHRISTUM voluntariè humiliatum, qui oblatus est, quia ipse voluit, & cùm in forma Dei esset, formam servi accipiens humiliavit se ipsum propriâ voluntate ac voluntariâ obedientiâ usque ad mortem, usque ad hanc tituli triumphalis inscriptionem, qua in valle salinarum percussit duodecim millia conformando sibi Apostolos, virosque Apostolicos.

Vis audire unum de duodecim millibus in valle salinarum percussis virum perfectum, perfectè humiliatum, qui à CHRISTO de cœlo vocatus & in terra prostratus duodecim millibus in culmine Apostolico mirabiliter est associatus, Paulum dico Apostolum. Verè Paulum, id est, humilem, in sua humiliatione rectè gloriantem & verè dignum gloria? *Libenter,* inquit, 2. Cor. 12. 9. *gloriabor in infirmitatibus meis, ut in me habitet virtus Christi.* Non dicit patienter se ferre infirmitates suas, sed gloriari & *libenter* gloriari in illis, probans etiam sibi bonum esse, quòd humiliatur, nec sufficere omnino, ut possideat animam suam tanquam in valle lacrymarum patienter humiliatus, nisi & in valle salinarum non alta sapiendo, sed humilibus consentiendo tanquam sale sapientiæ conditus gratiam accipiat, cujus virtus in infirmitate perficitur, dum voluntariè infirmitas ipsa portatur. Generalem verò hinc audi regulam: *Omnis, qui se humiliat,* ait, Luc. 14. 11. *exaltabitur.* Significat profectò, non omnem exaltandam esse humilitatem, sed eam tantum, quæ de voluntate venit, non ex tristitia, nec ex necessitate. Nec enim per contrarium: *Omnis qui ex altatur, humiliandus erit,* sed tantùm, *qui se exaltat, humiliabitur,* nimirum ob voluntariam vanitatem. Ita ergo non qui humiliatur, sed qui sponte se humiliat, exaltabitur utique ob meritum voluntatis. Esto enim, quòd humilitatis materia per alium ministratur, verbi gratiâ probra, damna, supplicia, non tamen idcirco rectè ab alio quàm à semetipso humiliatus ille dicitur, qui illa omnia tacita & læta conscientia mavult portare, quàm à cœpto justitiæ tramite ob talia vitanda declinare. Nam parùm est, cùm per se ipsum humiliat nos Deus, si tunc libenter

libenter accipimus, nisi quando & per alium hoc facit, sapiamus id ipsum in valle salinarum, in qua non una salina, sed multæ inveniuntur salinæ, dum is, qui provehendus est, multimoda tribulatione humiliatur modò per infestationes diabolicas ut B. Job, modò per adversitates hominum sicut S. David, modò per tentationes Divinas, ut pater Abraham, modò per propriæ carnis infirmitatem sicut Lazarus vel stimulum sicut Paulus. Multæ tribulationes justorum sunt præter illas, quas memoravimus, quibus omnibus tanquam salinis multis in valle salinarum, superna sapientia ordinante dispositis, necesse est humiliari modò exaltandos in futuro.

Tu ergo, cùm in tentationes varias incideris, cùm tribulationibus te humiliari videris, habeto id signum in bonum omnino argumentum gratiæ
Prov. 16. 18. propinquantis. Nam sicut *ante ruinam exaltatur cor*: ita ante exaltationem humiliatur. Sanè utrumque legis, Deum scilicet superbis resistere, & humilibus gratiam dare. Nonne denique servum suum Job, cùm post insignem triumphum tantam & tam probatam ipsius patientiam larga remunerandam benedictione censeret, priùs in multis & districtis percunctationibus humiliare curavit, & sic parare viam benedictioni? At parum est, ut jam dixi, cùm per seipsum humiliat nos Deus, si tunc libenter accipimus, nisi quando & per alium hoc facit, sapiamus similiter. Quamobrem accipe hujus rei mirabile documentum in Sancto David. Aliquando maledictum est illi & à servo. At ille nec cumulatam injuriam sensit, quia præsensit gratiam.
2. Reg. 16. 10. *Quid mihi & vobis*, ait, *Filii Sarviæ*? O verè hominem secundùm cor Dei, qui se ulciscenti potius quàm exprobranti succensendum putavit. Unde &
Psal. 7. 5. secura conscientia loquebatur: *Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis.* Vetuit ergo prohiberi maledicum convitiantem, quæstum æstimans maledicta. Et addidit: *Dominus misit illum ad maledicendum David.* Prorsùs secundùm cor Dei, qui de corde Dei ferebat sententiam. Sæviebat lingua maledica, & ille intendebat, quòd in occulto ageret Deus. Vox maledicentis in auribus, & animus inclinabat se ad benedictionem. Nunquid in ore blasphemi Deus? Absit, sed eo usus est ad humiliandum David. Nec latuit Prophetam, quippe cui incerta & occulta sapientiæ suæ manifestaverat Deus, quemque in valle salinarum collocaverat. Et ideo dicit: *Bonum mihi, quòd humiliasti me, ut discam justificationes tuas.* In valle quippe salinarum sapientiæ sale salitus, & in occulta sapientiæ introductus etiam hoc didicit, quid inter hujusmodi salinas maximè sit petendum, hoc scilicet: *Ut liberentur dilecti tui* Deus adjuvante ac salvante simulque liberante illos *dextera tua.*

Propterea & ego Ecclesia vel Ecclesiastica persona in spiritu & mente David psallens oro, *ut liberentur dilecti tui* Deus *dextera tua* salvante, *tua dextera* in eis & per eos operante virtutes & opera bona, de quibus dicetur eis, qui à dextris tuis in ju-
Matt. 25. 35. & 36. dicio tuo erunt: *Esurivi, & dedistis mihi manducare. Sitivi, & dedistis mihi bibere. Hospes eram, & collegistis me. Nudus, & cooperuistis me. Infirmus, & in carcere, & visitastis me.* Quibus in dictis & senaria virtus minimorum famem, sitim, peregrinationem, nuditatem, infirmitatem & carcerem pro Christo & *in Christo tolerantium*, & senaria operatio Christo in talibus ministrantium tam lucidè commendatur in his, qui à dextris ejus erunt, ut in valle salinarum humiliatis nihil sapiat suaviùs, quàm ut salvante illos *dextera tua* Deus polleant hujusmodi virtutibus & operibus, quibus ab hœdis in sinistra locandis omnino secernantur, atque inter oves pascuæ tuæ ad dexteram tuam te judicante inveniantur. Quod nimirum valde optantes, qui sapienter psallunt in valle salinarum, pro se atque aliis Deo dilectis dicunt: *Ut liberentur dilecti tui, salvum fac dextera tua, & exaudi me.*

Aliter: In benedictionibus, quibus benedixit Moyses filiis Israël, dictum est inter cætera: *Ap-* *Deut. 33. 2. & 3.*
paruit Dominus de monte Pharan, & cum eo Sanctorum millia. In dextera ejus ignea lex. Dilexit populos. Horum nunc meminisse videri posset superfluum, nisi quòd non alia sunt *Sanctorum millia* cum Domino apparentium, de quibus loquitur Moyses, quàm illa *duodecim millia interfectorum in valle salinarum*, de quibus agitur in Psalmo: & *dextera* ejus, in qua est ignea lex, ipsa est, qua salvari petit Psalmista dicens: *Ut liberentur dilecti tui, salvum fac dextera tua, & exaudi me.* Neque alii dilecti Dei rectè intelliguntur in Psalmo, nisi de quibus Moyses cùm præmisisset: *In dextera ejus ignea lex*, consequenter adjecit: *Dilexit populos*, ut patenter intelligas igneam legem in dextera Dei ardentissimam charitatem in fortissimis & optimis operibus ejus, qua *dilexit populos, populos*, inquam pluraliter, non populum singulariter, quia non unum populum Judaicum, sed omnes populos ad beatitudinem præordinatos. Denique in similitudinem illius temporis, quo apparuit Moysi in flam̃a ignis de medio rubi, & liberavit populum unum, populum sibi peculiarem de manu Pharaonis & Ægyptiorum in manu potenti & brachio excelso, etiam nunc in ignea lege dexteræ suæ, videlicet cum ardentissima charitate omnipotentiæ suæ apparuit nobis, ut liberaret nos de manu spiritalis Pharaonis & exercituum ejus, qui sunt maligni spiritus cum omni multitudine vitiorum & vitiosorum, in manu forti, qua ipsum diabolum vicit, atrium ejusdem fortis fortior ipse debellavit, & cepit auferens illi arma & spolia multa: non unum videlicet populum, sed multos populos, non quia ipsi populi eum dilexerunt, sed quia ipse prior dilexit eos. *Nam quos præ-* *Rom. 8. 29.*
scivit, & prædestinavit conformes fieri imaginis filii sui dilecti, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus inter dilectos, & super omnes dilectos dilectissimus.

Multi *dilecti* per hunc unum dilectum jam liberati sunt in Spiritu, & in corpore adhuc liberandi ultima resurrectione, multi neq; in Spiritu neque in carne sunt liberati, sed adhuc in utroque liberandi, vel etiam necdum nati aut noti coram hominibus, & tamen illi noti, qui *dilexit populos* ab æterno, quos præscivit suos ab æterno. Pro quibus omnibus plenè liberandis, & ad populum suum in regno cœlorum congregandis postulat Spiritus S. gemitibus inenarrabilibus in quovis dilecto psallente ac dicente: *Ut liberentur dilecti tui, salvum fac dextera tua, & exaudi me. Salvum fac me dextera tua*, in qua est ignea lex, ardentissima videlicet charitas, qua dilexisti populos. Ut ergo liberentur omnes populi à te dilecti,

& sit plenus conventus omnium tribuum ascendentium ad confitendum nomini tuo, ex omni populo & natione, quæ sub cœlo est collectis in unum, quos dilexisti ante constitutionem mundi, operetur nunc dextera tua salutem in medio terræ per ignem charitatis ita magnificè, ut non sit, qui se abscondat à calore ejus. Hoc est, quod oramus cottidie dicentes:

Flammescat igne charitas,
Accendat ardor proximos.

Et ne quis miretur qua fiducia res tanta petatur, dico, quia Deus ita prædordinavit & prælocutus est multifariam multisque modis olim per Prophetas. Novissimè autem diebus istis locutus est nobis in Filio suo, per quem fecit & sæcula. Sicut locutus est ad patres nostros Abraham & semini ejus in sæcula, & sicut locutus est per os Sanctorum, qui à sæculo sunt Prophetarum ejus de salute dilectorum suorum: sic & multò efficaciùs

VERS. VIII. *locutus est in Sancto suo*, id est in Filio suo tantò differentiùs, quantò differentius præ illis nomen hæreditavit. Qui post inscriptionem tituli nunquam corrumpendi, tituli triumphalis, resurgens ex mortuis victor mortis, auctor salutis cùm

Marc. 16, 15. 16. apparuisset discipulis, inter cætera dixit: *Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra.* Et adjecit: *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ: qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit: qui verò non crediderit condemnabitur.* Quia ergo *Deus ita locutus est in Sancto suo*, ego Catholica & Apostolica Ecclesia duodenario numero Apostolorum quasi duodecim millibus in valle Salinarum communita, faciam, sicut mihi *Deus locutus est in Sancto suo*, qui nimirum Sanctus æquè ut Pater ejus Deus & ipse Deus est, ita, ut sicut Deus Pater, Deus Filius non duo Dii, sed unus est Deus: Similiter Sanctus Pater, Sanctus Filius non duo Sancti sunt, sed unus Sanctus. Atque ideo, quia *in hoc Sancto suo locutus est*, qui nihilo minùs quàm ipse loquens Pater, Deus est (quia Verbum Dei Deus est, & hoc Verbum *caro* factum est) irritum fieri non potest hujusmodi eloquium, quod enuntiatur per mundum universum Deo in Sancto suo loquente ac dicente: *Euntes in mundum universum &c.* Ite in mundum universum, quia meus est mundus universus, data mihi omni potestate in cœlo, & in terra. Et ne quis dubitet, quòd meus est mundus universus jure duplici, utpote per me conditus, cùm non esset, & per me redemptus, cùm perditus esset, pro bo à partibus, quòd data mihi omni potestate in cœlo & in terra meus est mundus totus. Nam

VERS. IX. *Meus est Galaad, & meus est Manasses, & Ephraim susceptio capitis mei. Juda Rex meus.*

VERS. X. *Moab olla spei meæ. In Idumæam extendam calceamentum meum, mihi alienigenæ subditi sunt.* Quod est dicere: Mei sunt omnes populi tam ex gentibus, quàm ex Judæis ad hoc prædordinati, ut quidam ex eis sint *Galaad*, quidam verò *Manasses*, aut *Ephraim* sive *Judas &c.* Unde quasi victor ejecto foràs mundi Principe, sicut exultant victores capta præda, quando dividunt spolia, sic *lætabor &* *partibor Sichimam, & convallem tabernaculorum dimetiar*, quosdam liberando, quosdam reprobando.

Aliter: Ego Ecclesia loquente Deo in Sancto lætificata, & de salute omnis creaturæ certificata *lætabor* in ejus eloquio, & secundùm quod ab illo erudior, *partibor Sichimam, & convallem tabernaculorum dimetiar. Sichima* est locus, ubi *Jacob* rediens à Laban fecit tabernacula, propter oves & armenta vocavit *Sochot*, id est, tabernacula, ubi infodit idola, quæ habebat de Syria, quia non omnium fides est. Secundùm interpretationem verò *Sichima* interpretatur *humeri*, qui dividuntur ut alios peccata gravent, alii jugum Christi ferant. *Et convallem tabernaculorum dimetiar.* Convalles tabernaculorum propter oves Jacob Judæos significant, qui etiam dividuntur, quia alii crediderunt, alii non, id est, de Judæis habeo non paucos humiliter militantes. Gen. 33. 4.

Meus est Galaad. Galaad mons est, ubi Laban comprehendit Jacob fugientem cum omnibus, quæ acquisierat in Mesopotamia, ubi post jurgia inierunt fœdus simul, & congregantes lapides fecerunt tumulum, & comederunt super eum, quem vocavit Laban tumulum testis, & Jacob acervum testimonii, & dixit Laban ad Jabob: *Tumulus iste testis erit inter me, & te hodie: Si aut ego transiero illum pergens ad te, aut tu præterieris malum cogitans adversùm me. Idcirco appellatum est nomen ejus Galaad, id est tumulus testis, vel acervus testimonii*, per quem intelliguntur Martyres. Hic acervus in magna tribulatione factus est, cùm hoc opprobrium objectabatur Ecclesiæ, quòd ipsa erat Christi. *Et meus est Manasses.* Manasses fuit primogenitus Joseph, quo nomine eum vocavit dicens: *Oblivisci me fecit Deus laborum meorum, & domûs Patris mei.* Unde interpretatur *oblitus*, & significat illam sterilem, ad quam cùm clamaret Isaias: *Lætare sterilis, quæ non paris &c.* adjecit: *Confusionis adolescentiæ tuæ, & opprobrii viduitatis tuæ non recordaberis.* Vel ideo dicuntur Manasses, quoniam ea, quæ retrò sunt, id est, priorem vitam obliviscentur. Et *meus est Ephraim, qui est fortitudo capitis mei.* Ephraim alter filius fuit Joseph, quo nomine vocavit eum dicens: *Crescere me fecit Deus in terra paupertatis meæ.* Unde interpretatur *fructificatio* sive ubertas. Significat autem granum, quod Passione cadens in terram Resurrectione multiplicatur, & copiosum fructum contulit Ecclesiæ. Hæc fructificatio, dicit Ecclesia, est *fortitudo capitis mei*, id est Christi, de quo Apostolus: *Quod infirmum est Dei, fortius est hominibus.* Gen. 31. 48. & 52. Gen. 41. 51. Isa. 54. 1. & 4. Gen. 41. 52. 1. Cor. 1. 25.

Juda est Rex meus. Judas filius Jacob significat Christum, in cujus figura Jacob Judæ benedicens ait: *Juda te laudabunt fratres tui &c.* Iste Rex ait: *Nolite timere eos, qui corpus occidunt. Moab olla spei meæ. Moab* gens quædam est dicta à Moab, quam genuit filia Loth abutens ebrio patre. Sic & malè utentes lege generant mala opera, per quæ tribulationum *olla* in Ecclesia bullit. De hac Jeremias ait: *Ollam succensam video, & facies ejus à facie aquilonis.* Diabolus enim est aquilo, qui dixit: *Ponam sedem meam ad aquilonem*, de quo Dominus in eodem Jeremia: *Ab aquilone pandetur omne malum.* Sic ergo *Moab* est olla, quoniam à male utentibus lege tribu- Gen. 49. 8. Matt. 10. 28. Jer. 1. 13. Jer. 1. 14.

tribulationes adversùs Ecclesiam oriuntur. Sed est Rom. 5. 3. & 4. hæc *olla spei meæ*, quia *tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio verò spem.* Ex hoc, quòd *Juda* est *Rex meus*, contra iniquitatis ollam majoris charitatis flamma succenditur. Vel *Moab* est *olla*, id est, gentes, quæ sunt refectio *spei meæ*, dum in eis per tribulationum vel tentationum crebras victorias decoquitur cruditas vitæ carnalis, & efficitur spiritalis.

In Idumæam extendam calceamentum meum, etsi mundus bulliat scandalis, tamen *in Idumæam*, id est, usque ad homines terrenæ vitæ *extendam calceamentum meum*, id est, Evangelium, quo gradientium in mundo vita munitur. Prædicabitur etiam Humanitas, in qua Divinitas latuit, prædicabitur Passio, quæ per calceamentum, quod de mortuo animali fit, significatur, & sic *alieni* genere, id est, allophyli *mihi subditi sunt*. Multi enim adorant Christum, qui non sunt regnaturi cum illo, scilicet falsi Christiani. Vel quia fuerunt *alieni*, modò verò Rom. 9. 25. *subditi sunt*. Unde *vocabo non plebem meam, plebem meam.*

Aliter: Ego Christus, cujus inscriptione tituli tristis erat anima usque ad mortem, de morte resuscitatus *lætabor* inter discipulos gavisos viso me Domino, *& partibor Sichimam, & convallem tabernaculorum dimetiar*, distinguens à non credentibus Marci 16. 16. credentes ita dicendo: *Qui crediderit & baptizatus fuerit salvus erit; qui verò non crediderit condemnabitur.* Et quia non credentes persequentur credentes, præcipuè veritatis idoneos testes pro ipsius veritatis testimonio mori paratos, *meus est Galaad*, id est, acervus testimonii, candidatus videlicèt exercitus Martyrum, *& meus est Manasses & Ephraim*, qui *Ephraim fortitudo capitis mei est*, quoniam sicut Ephraim, cùm esset junior, benedicente Patre Jacob ante Manassen positus, & quasi primogenitus reputatus est: ita gentilis populus Judaico populo est prælatus judicante Divinitate Patris & mea, quæ mihi Christo est caput. Unde Apostolus meus ait: 1. Cor. 11. 3. *Caput mulieris vir, caput viri Christus, caput Christi Deus.* Et ego Christus in humanitatis quidem passibili affectu flevi super civitatem & gentem meam, eò quòd esset abjicienda, sed *fortitudo capitis* mei, censura videlicet fortissimæ Divinitatis meæ prævaluit in reprobatione Judæorum & electione gentium. Priùs tamen de ipsis Judæis Ecclesia primitiva est collecta, quæ audivit me vocantem, & di-Psal. 44. 11. centem sibi: *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviscere populum tuum, & domum patris tui*, ac proindè rectè censetur nomine *Manassa*, quod interpretatur *Oblivio*, quoniam Apostoli repellente Judæa verbum Dei obliviscentes populum suum & domum patris sui Abrahæ ad gentes migraverunt, suscitare alios filios Abrahæ de lapidibus, meliores illis carnalibus. Nam de lapideis ac duris gentibus lapidum cultoribus *Ephraim fortitudo capitis mei* suscitatus est. Ephraim istum, qui interpretatur *Fructificatio*, volebat Præco Joannes in Judæa suscitasse prædicans Baptismum pœnitentiæ ac docens dignos fructus pœnitentiæ. Sed quia fructus dignos Matthæi 3. 10. ibi non invenit prout dignum & justum fuit: *Jam*, inquit, *securis ad radicem arboris posita est. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*, Sic excisus est ramus olivæ, atque insertus est oleaster, ut dignos fructus faciens Ephraim nomine dignus existat. Sic ablatum est regnum Judæis infructuosis, & datum est genti facienti fructus ejus. Propter hujusmodi fructus *Ephraim fortitudo capitis mei*, vel sicut jam dictum est, *fortitudo mei capitis*, id est: *mei*, qui sum caput hujuscemodi *Ephraim*, totius videlicet Ecclesiæ in bonis operibus fructuosæ.

Juda Rex meus, quia de Ordine Confessorum Rectores ordinabo corporis mei, quod est Ecclesia. Et illis Ecclesiam rectè regentibus *Moab olla spei meæ*. quia excoquentur boni per malos. Vel ipse *Moab*, qui est *olla* excoquens electos meos, ipse est in hoc *spei meæ*, quod spero, meosque sperare simul & orare facio pro tali *Moab*, ut convertatur, & igne tribulationis, quo alios coxit, ipse nihilominùs coquatur, & mundus cibus efficiatur. Vel *Moab olla* priùs ardens igne terrenæ cupiditatis ardeat magis igne charitatis, quæ omnia credit, omnia sperat, & sic *olla spei meæ* bono igne bulliat, quæ priùs malo igne bulliebat. Non mihi sufficit ex Judæa tales colligere, qui cùm sint Martyres, digni sunt nomine *Galaad*, cùm sint obliviscentes quæ retrò sunt in anteriora extenti, nomine Manassæ, cùmque sint pœnitentes ac dignos pœnitentiæ fructus facientes, nomine censentur Ephraim, vel etiam sunt *ollæ* cibis mihi sapidis plena, sed *in Idumæam extendam calceamentum meum.* * *Quid per Idumæam, nisi gentilitas, & quid per calceamentum, nisi assumpta mortalitas designatur? In Idumæam ergo Dominus calceamentum suum se extendere asserit, quia dum per carnem gentibus innotuit, quasi calceata ad nos Divinitas venit.* Quis namque nesciat, quòd calceamenta ex mortuis animalibus fiunt? Incarnatus ergo Dominus quasi calceatus apparuit, qui in Divinitate sua morticina nostræ corruptionis assumpsit. Prævenientis gratiæ indicium est, quòd ipse Deus nostræ mortalitatis pelle calceatus *in Idumæam* se dicit extensurum *calceamentum* suum: quia nimirum prædicatores suos prævenit ipse ac præparat filios pacis in Idumæa, quæ terrena, sive sanguinea interpretatur, quo nomine (ut dictum est) gentilitas intelligitur, ut speciosi pedes Evangelizantium pacem in Idumæam gratia Divina præparante illic filios pacis inveniant, super quos requiescat pax sua: Sin autem ad ipsos revertatur, quia *nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt, qui ædificant eam.* Psal. 126. 2. *Vanum est vobis* ô pedes Evangelizantium pacem *ante lucem surgere*: Vanum est vos pacem in Idumæam evangelizare, nisi luce, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, vos præveniente, ac filios pacis præparante. Quod & vestrum quisque sapienter animadvertit, qui pacem in Idumæa nuntiaturus hujusmodi orationem præmittit.

* S. Gregorius M. in Evang. Lib. 1. Hom. VII.

Quis deducet me usque in Idumæam? Nonne tu Deus, qui repulisti nos? VERS. XI.

Quis deducet me in civitatem munitam? *Quis deducet me* in castellum, quod contra nos est? *Quis deducet me* in atrium fortis armati sua in pace possidentis in

Idumæa necdum penitus expugnata, vel exspoliata? Ubi enim pax adhuc mala est, quam non venisti mittere Jesu Nazarene Rex Judæorum, qui tituli hujus inscriptione jamjam imminente præcepisti vendi tunicam & emi gladium, paci valde contrarium, ubi, inquam, pax adhuc talis est, ***quis deducet me*** illuc ***in civitatem munitam***, sive ut alii Codices habent: ***In civitatem circumstantiæ? Civitatem circumstantiæ*** dicit gentes mediæ Judeæ circumfusas, quæ dicitur rota ibi: ***Vox tonitrui tui in rota***, quæ est orbis terrarum. [Psal. 76. 19.] Vel civitatem munitam vocat futuram Jerusalem. ***Quis deducet me usque in Idumæam***, ut scilicet regnem etiam in terrenis, qui de me non sunt, & de me proficere volunt? Desiderat quisque Spiritualium sibi terrenos conjungi, ut numero completo prædestinatorum simul ad æternitatem veniant. ***Nonne tu Deus? Quis deducet?***

VERS. XII. *Nonne tu Deus, qui repulisti nos?* id est: sinis tribulari? Ecce idem, quod dixi in principio Psalmi! Sequitur: *Et non egrediéris Deus in virtutibus nostris?* id est: non apparebis contra eos, qui dicunt nobis: Ubi est Deus tuus, ut olim Moysi, Josue, & cæteris tuam potentiam ostendisti, in quorum exercitibus evidenter existi, ut in columna nubis per diem, & ignis per noctem, & in agro Jericho per Angelum armatum? Non ita nunc exire soles ***in virtutibus***, vel sicut in Hebræo legitur: ***In exercitibus nostris.*** Intus operaberis, & sic meliùs ***deduces in Idumæam***, quia sic videtur mirabiliùs fieri & pugnari non pro temporali vita, sed pro futura. Ergo quia duces,

VERS. XIII. *Da nobis auxilium de tribulatione*, id est, inde subveni, unde putaris deserere. Et *vana salus hominis.* Non quæro, ut des temporalem salutem, quia temporalis salus hominis est vana vetustas.

VERS. XIV. *In Deo* solo intus, non in gladio extra *faciemus virtutem*, vincendo diabolum, *& ipse*, qui est exercitus & victoria nostra,

A etsi nullius momenti sumus, *tribulantes nos deducet ad nihilum*, ut (subaudis) pro nihilo eos habeamus. Vel ***ad nihilum deducet*** delendo eos de libro vitæ, ubi sibi videntur scripti, & pro magno haberi, cùm Dei & proximi charitatem non habendo nihil sint. Unde Apostolus: ***Et si habuero prophetiam, & noverim mysteria omnia, charitatem autem non habuero, nihil sum.*** [1. Cor. 13. 2.] Cùm ergo charitate carendo nihil sint, non est aliud eos ad nihilum deduci, nisi ipsos ad sui cognitionem adduci, ut se agnoscendo & ipsi ***fugiant à facie arcûs.*** Super hunc versiculum Beatus Gregorius dicit: * ***Quid hoc loco per arcum, nisi dies extremi judicii signatur? In arcu enim, quantò longè trahitur chorda, tantò districtior erit sagitta.*** [* Lib. XIX. Moral. cap. XXX.] B ***Sic nimirùm sic extremi judicii dies, quantò longè differtur ut veniat, tantò dum venerit, de illo districtior sententia procedet. Idcirco autem nunc diversis cladibus percutimur, ut his correcti paratiores tunc inveniri valeamus. Unde illic præmissum est: Ostendisti populo tuo dura, flagella scilicet sæculi, quæ secuturum graviùs diem judicii præcurrunt. Potasti nos vino compunctionis, ut terrena gaudia in lacbrymas verterentur. Dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant à facie arcûs, ac si diceret: Hoc tempus misericordiæ est, illud tempus erit judicii. Per ista ergo hujus temporis flagella significas, quomodo tunc percussurus es, quando non parcens judicas, qui sic districtè*** C ***modò percutis, quando parcis.***

Gloria Patri suos dilectos liberanti, ***& dextera*** sua salvanti secundùm quod in Psalmo ei dicitur: ***Ut liberentur dilecti tui, salvum fac dextera tua, & exaudi me. Gloria Filio***, qui est ejus ***dextera***, qua salvat electos & dilectos suos. ***Gloria Spiritui Sancto***, qui est ipsa dilectio, qua Pater diligit electos suos in Filio, quos & elegit & dilexit in ipso ante constitutionem mundi. Gloria hæc de omnibus Sanctis ejus erat Uni ac Trino Deo ***in principio***, quando æterna sapientia ludens in orbe terrarum sibi delicias præparabat & prædestinabat cum filiis hominum. ***Sicut*** ergo ***erat in principio*** illi gloria: ita sit in effectu, *& nunc & semper & in sæcula sæculorum Amen.*

PSALMUS LX.

EXaudi DEUS deprecationem meam, intende orationi meæ &c. &c.

Manifestè hæc oratio spem suggerit jam supradicto pugnatori, cujus anxiatur cor, dum videt aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ & captivum se ducentem in lege peccati: ***Deduxisti me***, inquit, ***quia factus es spes mea, turris fortitudinis à facie inimici***, videlicèt, quòd vitia vitare & virtutes possim consequi. Quid si nunc anxiatur cor meum? Quid mirer in fervore tentationis, quæ ad tempus accidit? Quandoque ***inhabitabo in tabernaculo tuo in sæcula, protegar in velamento alarum tuarum.*** Et reliqua. Inscribitur autem Psalmus iste sic:

In finem in Hymnis Psalmus David. VERS. I.

Benè

Benè *In finem*: expectat enim in hac pugna gratiæ Dei liberationem finalem, & hoc *in Hymnis*, dum videlicet quòd pugnat, quòd vincere contendit, non suis viribus, sed Dei laudibus adscribit.

Aliter: *In finem in Hymnis David*, id est, in laudibus exhibitis ipsi David est Psalmus iste mittens *in finem*, id est, Christum, per quem ad Deum Patrem suspirat Ecclesia pressa undique, & laborans in terra, quæ primò ad ipsum Deum orat, & per eundem indicat se perseveraturam ad eum. Deinde jam exaudita datam sibi futuram hæreditatem confirmat, & laudes promittit, ad quas intentione totius Psalmi auditores invitat à finibus terræ clamans, & dicens:

VERS. II. *Exaudi Deus deprecationem meam* liberans à malis, *intende orationi meæ* perficiens me in bonis. Nam deprecatio mea est, ut caream peccatis & peccatorum pœnis: oratio verò, ut sobriè, justè ac piè vivens habeam nunc fructum in sanctificatione; finem verò vitam æternam. Vel quia in libro Domini tria sunt scripta, scilicet *lamentatio & carmen & væ*: (Ezech. 2. 9.) Deprecatio mea est, ut per lamenta pœnitentiæ fructuosè omnino liberer ab æterno væ damnationis perpetuæ, ac fruar sempiterna jucunditate carminis *in Hymnis*, titulo Psalmi hujus prænotati.

Exaudi deprecationem meam sic, ut appareat extra hominibus, quòd tu me audis intus in cubiculo deprecantem liberari à malo. *Intende orationi meæ*, secreta tua intentione recondens in me thesaurum absconditum, cui simile est regnum cœlorum. *Exaudi deprecationem meam*, ut extra sint ornatæ lampades lumine claro, nec extinguantur aliquando. *Intende orationi*, ut abundet oleum in vasis celatum usque ad Sponsi adventum. *Exaudi me* totam Ecclesiam, ut sim civitas supra montem posita, nec possim abscondi lucente luce operum meorum coram hominibus. *Intende orationi meæ*, ut ex his bonis operibus glorificetur auctor bonorum omnium Deus Pater, qui in cœlis est, quem cœli cœlorum celant in se, nec produnt proditione jactantiæ.

Aliter: *Exaudi deprecationem meam*, ut foris quærendo Sponsum meum, Filium tuum non incipiam vagari post * greges sodalium suorum. *Intende orationi meæ*, ut illo invento teneam illum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ Synagogæ, & in cubiculum genitricis meæ. *Exaudi deprecationem meam* ne vacem otio extra vineam. *Intende orationi meæ*, ut in vinea laborans denarium accipere dignus existam. Exaudiendam spero hanc deprecationis & orationis intentionem, tum quia numerosa est ex multarum faciebus personarum à finibus terræ clamantium: tum quia est non ad aliud consequendum, nisi te Deum: quoniam

* Cod. per greges

VERS. III. *A finibus terræ* veniens ego Ecclesia, ego Regina sapientiam veri Salomonis audire, *ad te* Deus Pater *clamavi à finibus terræ*. Vel ad litteram, quia ex omnibus mundi partibus, ex omnibus terræ *finibus* auditur clamor meus *in Hymnis* & canticis spiritualibus. Vel *à finibus terræ*, dum finis ponitur vitiis cupiditatibusque terrenis *ad te* Deus *clamavi*. Quando? *Dum anxiaretur cor meum* data mihi significatione in præcedenti Psalmo, ut fugiam à facie arcûs. Et videns, quia neque ab Oriente, neque ab Occidente, neque à desertis montibus patet fugiendi locus, anxiatus est in me spiritus meus, & in hac anxietate clamans à finibus terræ *ad te* Deus, exauditus sum. Anxiatur enim cor sensatum in tentationibus, per quas tamen fit noster profectus, cùm in tentationibus provocati certamus, in certamine vincimus, de victoria coronabimur, & *in petra*, quæ Christus est, *exaltabimur*. Exaltationis autem futuræ, quia nunc est initium, dico ego Ecclesia vel quælibet Ecclesiastica persona, quòd cùm anxiaretur cor meum nolens cedere vitiis impugnantibus, & eisdem reluctaret assiduis precibus, tu Deus Pater *in petra exaltasti me*, de qua dictum est Petro: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* (Matt. 16. 18.) *In* hac *petra exaltasti me*, ut non in lubrico nutarem, sed in solido firmiter starem. Et quia eadem petra via est, ad se ac te patriam, *deduxisti me* per eam. Unde spero me venturum per ipsam ad ipsam, per ipsam viam ad ipsam patriam. *Ego*, inquit, *sum via & veritas & vita.* (Joan. 14. 6.) Via in peregrinatione, veritas & vita in æterna mansione. In qua via, dum tu Pater venis ad me,

VERS. IV. *Factus es spes mea*, quòd eadem via deducar ad te, quia in ea deduxisti me usque ad hanc securitatem, qua tu Deus fortis mihi es *turris fortitudinis*, ad quam fugiam *à facie inimici*, hominis maligni, vel ipsius diaboli, qui circuit quærens quem devoret. *Turris fortissima nomen Domini*, ait Salomon, *ad ipsam currit justus*, (Prov. 18. 10.) invocando videlicet nomen Domini, dum anxiatur cor ejus. In turre hac non solùm tela inimici vitamus, sed in illum de ipsa securi mittimus tela precum vel operum, quibus conteratur. Cùm adhuc in sola Judæa notum esset nomen tuum Deus, mihi Ecclesiæ de gentibus non fuit accessus ad hanc turrim fortissimi nominis tui. Sed postquam sicut oleum effusum longè latèque usque in fines terræ dilatatum est nomen tuum per Incarnati Verbi tui mysterium, jam *à finibus terræ ad te clamatur*, nomenque tuum fideliter invocatur, quotiens oratio Dominica vel alterius precis nomen tuum continentis enuntiatio recitatur, vel sola tacita cogitatione ruminatur. Hæc *turris* fortissima defendit non solùm ab incursu *inimici*, ne ad

nos accedat, sed etiam *à facie inimici*, ne nos A in hac absconditos videat. *Psal. 30. 21.* Nam tu Deus *abscondes eos in abscondito faciei tuæ à conturbatione hominum, proteges eos in abscondito tabernaculi tui à facie inimici*, ut etsi videantur ab eo ad tentandum, non tamen videantur ad lædendum.

Aliter: Turris ædificata in plano, quia creditur expugnabilis ab inimico, ea spe aliquotiens obsidetur, quia vel infra suffossione, vel supra transcensione destruendus putatur murus ejus, ut dictum est, in plano positus, & ideo facies inimici obsidentis intendit in eam vel tela sursum jaciendo, vel machinas infra construendo, aut etiam subterranea fossione contra eam laborando. Hinc, ut * Isaias ait: *Murus Babylonis altissimus suffossione suffodietur*, utpote in plano situs in terra *Sennar*, in campo *Dura*, cujus prima turris confusione linguarum destructa est. Turris ergo talis, in plano videlicet sita & situata est aliquotiens tuta ab incursu inimici, non tamen tuta est *à facie inimici* contra eam intendentis, eò quòd sit impugnabilis & fortassis expugnabilis à negotio perambulante in tenebris, à sagitta volante per diem, vel ab alio timore nocturno seu diurno. Qui verò habitat in adjutorio Altissimi, qui eidem Altissimo dicere potest, cùm *anxiaretur cor meum, in petra exaltasti me, deduxisti me, quia factus es spes mea, turris fortitudinis*, hic adjungere potest: *A facie inimici*, quoniam turris hæc in alto supra petram stans omnino secura est, non solùm ab incursu inimici, sed etiam *à facie inimici* usque adeò, ut etiam fugiat inimicus à facie turris hujus, tale quid dicens: *Exod. 14. 25.* *Fugiamus Israëlem, Dominus enim* C *pugnat pro eis contra nos.* Neque enim suffossione lædi potest fundamentum ejus in petra excisum, nec transcendi potest ædificium adjutorio Altissimi altissimè sublevatum, & nimis exaltatum, ita ut sit turris tam immensæ altitudinis, quàm immensæ fortitudinis, quippe cujus fortitudo, & altitudo est ipse Deus. Meritò ergo diligam te Domine fortitudo mea, firmamentum meum, refugium meum, *turris* mea, *turris fortitudinis* undique tuta non solùm ab assultu, sed etiam *à facie inimici*. Quando in hac turre altissima quisque fidelis habitat, hic sibi dictum credat: *Psal. 90. 5. & 6.* *Non timebis à timore nocturno, à sagitta volante per diem, à negotio perambulante in tenebris ab incursu & dæmonio meridiano.* Hic etiam in laudem sui protectoris decantare potest: *Cùm anxiaretur cor meum, in petra* D *exaltasti me. Deduxisti me, quia factus es spes mea, turris fortitudinis à facie inimici*, quoniam facies inimici formidat faciem hujus turris Libani, quæ respicit contra Damascum, suoque respectu fugat inimicum juxta illud: *Psal. 67. 2.* *Exurgat Deus, & dissipentur inimici ejus, & fugiant, qui oderunt eum à facie ejus.*

* Immo Jerem. 51. 58.

Dan. 3. 1.

In Hebræo legitur: *Fuisti spes mea, turris munitissima à facie inimici.* Verè turris est *munitissima*, quæ ædificata est cum propugnaculis per mysterium Dominicæ Incarnationis, ædificante sibi domum sive turrim sapientia æterna, in qua multa sunt propugnacula, & mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium ipsi sapientiæ militantium, & in tabernaculo ejus inhabitantium, quorum castris & ego sociari cupiens

Inhabitabo in tabernaculo tuo VERS. V.

Deus, vel, sicut alia translatio habet: *Inquilinus ero in tabernaculo tuo in sæcula.* Non est ergo unus homo, qui clamat à finibus, quia unus non potest esse *inquilinus in sæcula*, sed una est Ecclesia, quæ aliis decedentibus, aliisque succedentibus usque in finem sæculi cunctis diebus, quibus nunc militant, in tabernaculo habitat, & à finibus terræ ad Deum clamat dicens: *Inhabitabo in tabernaculo tuo in sæcula.* Non eradicabor per adversa. Non enim natos meos colligerem, nisi usque in finem sæculi habitarem in tabernaculo tuo. In quo tamen viribus meis non militabo, sed ***protegar*** B ab æstu sæculi, à fervore tentationum, & tribulationum ***in velamento alarum tuarum.*** Divina defensio alis avium pullos teneros aut ova sua foventium rectè comparatur, quia non onerant & omnem læsionem avertunt. Hac similitudine in Evangelio Christus utitur dicens: *Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt: quoties volui congregare filios tuos sub alas, & noluisti.* *Matth. 23. 37.* Noluit illa terrena Jerusalem sub alis Divinæ protectionis defendi aut foveri, atque ideo exposita est miseriis omnibus, & tam dæmonum quam Romanorum lacerata est unguibus & comminuta dentibus, sicut ei per Moysen Dominus fuerat comminatus dicens: *Dentes bestiarum immittam in eos cum furore trahentium super terram atque serpentium. Foris vastabit eos gladius, & intus pavor.* *Deut. 32. 24. & 25.* At ego Ecclesia de gentibus *in velamento alarum tuarum protegar*, non solùm ut nihil damni patiar, sed & multum lucri accedat mihi ex occasione tentationum & tribulationum sub alas tuas fugere atque ibi latitare precibusque assiduis more pullorum clamare compellentium. Ibi *sicut pullus hirundinis sic clamabo, meditabor ut columba* gemituosa. *Isa. 38. 14.*

Diapsalma hic interponitur, pro quo in Hebræo legitur *Semper*, quia qui semel gustaverit, quàm sit bonum & suave protegi sub velamento alarum Dei, *semper* desiderat hujusmodi velamentum inter æstus tribulationum. Sub quo velamento preces, & laudes assiduare, vel continuare dulce habet non falsò edoctus experimento, quòd sic ad Deum protectorem suum clamanti patulæ sunt aures Divinæ. Quod in multis experta ego Ecclesia vel ego Ecclesiastica persona te Deum protectorem & exauditorem meum glorificabo.

Quoniam exaudisti orationem VERS. VI.

meam. Quod in effectu patet, quia ***dedisti hæreditatem***, non quibuscunque, sed ***timentibus nomen tuum***, pro quibus oravi, & oro. *Dedisti*, dico, præterito tempore, vel quia cœpta est in quibusdam donatio hujus hæreditatis, vel quia certissimè futura & perficienda est hoc ordine, ut primùm virtutibus, & bonis moribus illustrentur timentes *te*, ac deinde à claritate meri-

meritorum veniant ad claritatem præmiorum A
tanquam à tuo Spiritu, quoniam tu

VERS. VII. *Dies super dies Regis adjicies, annos ejus usque in diem generationis & generationis.*

Dies Regis Christi, Solis justitiæ, rectè illi
dicuntur, qui de splendore ipsius formabuntur.
Nam & in præsenti mortalitatis tempore *dies*
Regis formantur, quibus luce veritatis homi-
Psal.118.16. nes informantur, & in futuro sæculo *dies forma-*
Joan.8.12. *buntur, & nemo in eis* informabitur. *Ego*, in-
Joan.9.5. quit, *sum lux mundi.* Item: *Quamdiu in mun-*
do sum, lux sum mundi. Et his, qui se luce
Matt.28.20. illuminantur: *Ecce*, ait, *Ego vobiscum sum*
omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.
Sic formantur *dies Regis* ac Solis justitiæ, in B
quibus ambulandum est ad dies & annos æternæ
Joan.12.35. vitæ. Unde & dicit: *Ambulate dum lucem ha-*
betis, ut non tenebræ vos comprehendant. Si
ergo in luce ambulamus dierum Regis, quos
ipse Rex & Sol justitiæ nube mortalitatis obte-
ctus doctrina & exemplis claros fecit, *adjiciet*
nobis *dies* clariores, quos idem Sol & Rex ju-
stitiæ amota mortalitatis nube format in summa
Isa.30.26 Divinitatis claritate serenissima, in qua *lux*
lunæ sicut lux solis fulget, quia humanitas assum-
pta in Dei Filio claret ea claritate, quam ipse
Sol justitiæ habuit in sua Divinitate, priusquam
mundus fieret. In hac die virtutis suæ simul-
que in splendoribus Sanctorum, die hac illustra-
torum, clarum erit, quod dicimus, quia vi- C
delicet dies diebus adjicientur à Deo Patre,
cui psallens ego Ecclesia dico: *Dies super dies Re-*
gis adjicies.

Nesciunt filii noctis & tenebrarum dies
istos, quia omnis, qui malè agit, odit lucem,
quæ lux venit in mundum, sed dilexerunt ho-
mines magis tenebras, quàm lucem. Ideo non
eis dies beatitudinis adjicientur, sed propter
tenebras interiores vitiorum projicientur in te-
nebras exteriores tormentorum. Porrò tu Deus
Pater luminum, *dies super dies Regis adjicies*,
quia nunc in splendore justitiæ ad doctrinam
Christi ambulantibus, atque si peccatum eis ac-
ciderit, libenter ad lucem venientibus, ut ar-
guantur opera eorum, post istos dies laboriosos
dabis dies festivos, ut qui laboraverunt in die-
bus Regis militantis, ipsi quoque sabbatizent in D
diebus Regis ab omni opere vacantis. Qui
enim ingressus fuerit in requiem Domini,
vacabit ab operibus suis, sicut & à suis Deus.
Apoc.14.13. *Amodo enim jam dicit Spiritus: ut requiescant à la-*
boribus suis. Opera enim illorum sequuntur illos.
Itaque relinquitur Sabbatismus populo Dei re-
probatis reprobis, quibus juravit Dominus in
ira sua dicendo: Si introibunt in requiem meam.
Festinemus ingredi in illam requiem dierum so-
lennium, qui & *anni* dicuntur propter suæ diu-
turnitatis æternitatem, & *dies* unus propter
ejusdem æternitatis invariabilem identitatem.
Psal.101.28. Unde alibi dicitur: *Tu autem idem ipse es, &*
Psal.83.11. *anni tui non deficient.* Item: *Melior est dies*
una in atriis tuis super millia.

Hæc dies *permanet in æternum in* VERS. VIII.
conspectu Dei. Vel ipse Rex & Sol justitiæ,
qui dies peregrinationis format gyrando per
meridiem innocentium & in suo amore ferven-
tium flectiturque ad aquilonem diebus æstivis
pro peccatoribus per pœnitentiam colligendis
& illuminandis post ortum suæ nativitatis &
occasum suæ mortis denuo ascendendendo su-
per occasum illuc, ubi erat priùs, jam *perma-*
net in æternum in conspectu Dei, quia *resurgens* Rom. 6. 9. & 10.
ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non
dominabitur: quòd enim vivit, vivit Deo. Unde
homo unitus Deo *permanet* impassibilis & inva-
riabilis *in conspectu Dei* gloria & honore coro-
natus in diebus regalibus, intra quorum clari-
tatem cottidie recipiendo se sequentes, *dies* die-
bus (ut dictum est) *adjiciet*, neque ab hoc
opere suo cessabit, sed sicut *Pater* suus *usque* Joan. 5. 17.
modò operatur, & ego operor, ait, quia hæc
operatio protenditur usque *in diem generationis*
& generationis, id est, ultimæ regenerationis,
cùm sederit idem Rex in sede Majestatis suæ
beatificans illos, in quibus dies & claritas appa-
rebit *generationis & generationis*, id est, regene-
rationis. Generatio prava & perversa una unius
tantùm generationis die contenta est, quæ nata
est in hunc mundum, & hunc agit festivum sicut
Herodes & ante illum Pharao epulando in die
natali suo: de altera verò generatione, qua in vi-
tam renati æternam sicut modò geniti infantes
lac concupiscunt beatæ soboles generationis quæ-
rentium Deum, quærentium faciem Dei Jacob,
nulla est illis cura. Unde non erit illorum re-
surrectio dicenda regeneratio, quorum neque
animæ hìc ad fidem regenerantur, neque cor-
pora tunc regnabunt ad impassibilitatem. Solis
ergo tunc electis erit *dies generationis & genera-*
tionis, vel quia tam in corpore, quàm in anima
erunt regenerati & immutati & Christo soli
æterno configurati, vel quia non solùm genera-
tione carnali cœperunt esse, sed etiam genera-
tione spiritali acceperunt feliciter esse, ut de ter-
renis fierent cœlestes, juxta quod in die scruti-
niorum Sancta Ecclesia pro catechumenis orare
solet dicens: *Omnipotens sempiterne Deus Eccle-*
siam spiritali fœcunditate multiplica, ut qui sunt
generatione terreni, fiant regeneratione cœlestes.
Omnibus ergo sic regeneratis in unum congre-
gatis, quando Dominus veniet & omnes Sancti
ejus cum eo, fulgebunt justi sicut sol, *& erit in*
die illa lux magna, quæ dies permanebit *in æter-*
num in conspectu Dei per misericordiam & veri-
tatem ipsius Dei.

Atque utinam plures vel omnes homines
hanc misericordiam & veritatem sic requirant,
ut in diem sempiternæ claritatis proficiant! Sed
quis credit auditui nostro de misericordiæ atque
veritatis Dei testimonio? Deus de cœlo prospe-
xit super filios hominum, ut videat, si est intel-
ligens, aut requirens ejus *misericordiam & veri-*
tatem, sed quis requiret eam? *Misericordiam, & veritatem ejus quis requiret?*

Mise-

Misericordia est, qua non meritis nostris sed bonitate sua peccata dimittit & vitam promittit: Veritas, qua non fallitur, sed reddit, quod promisit. Item misericordia est, qua peccantibus in nos dimittimus: Veritas qua nosmetipsos à peccatis custodimus, in quantum possumus.

Alia translatio habet: *Misericordiam & veritatem ejus quis requiret ei?* Non frustra additum est *Ei.* Quidam enim *misericordiam & veritatem* Dei quærunt in scripturis, & cùm didicerint, sibi vivunt, non illi.

Aliter: *Permanet in æternum in conspectu Dei*, Rex videlicet, cujus dies adjicientur. Sic & illi permanebunt, quibus adjiciet dies, & hæc erit illis beatitudo plena, & sufficientissima ulteriùs nulla indigens adjectione dierum per aliquod *misericordiæ*, seu *veritatis* donum. *Quis* B enim *requiret misericordiam* illic, ubi nullus miser? Et quis *veritatem*, ubi omnes videbunt
Joan. 6. 45. Deum *& erunt omnes docibiles Dei?* In *illa*, in-
Joan. 16. 23. quit, *die non rogabitis quicquam.*

Aliter: *Dies super dies Regis adjicies*, cùm quis exemplo Regis Ezechiæ lamentatur, eò quòd in dimidio dierum timet rapi, & duci ad portas inferi. Sicut enim tunc Regi lachrymanti super dies suos adjecti sunt quindecim anni Deo projiciente post tergum suum omnia peccata ejus, ita & nunc sincerè de peccato suo dolentibus adjicientur dies annorum quindecim, quibus cantando canticum graduum quisque talium perveniat illuc, ubi permanebit in æternum in conspectu Dei. Tali misericordiæ ac C veritatis Dei præconia prædicare dulce mihi esset, si quis ea requireret: sed *misericordiam, & veritatem ejus quis requiret?* Plures etiam, quod pejus est, ultrò sibi oblatam repellunt
2. Tim. 4. 3. & 4. misericordiam & veritatem. Nam *sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.* Nunquid ergo surdis & indevotis auditoribus misericordiam, & veritatem prædicans incassum laborabo? Potiùs obediam Scri-
Eccli. 32. 6. turæ dicenti: *Ne effundas sermonem ubi non est*
Amos. 5. 13. *auditus.* Item: *In tempore illo prudens tacebit.* Sed nunquid hominibus hujusmodi pessimis tacens & in salicibus istis Babylonicis organa suspendens etiam tibi Deus meus tacebo? Minimè. Nam etsi tacebo à docendo, non tacebo à psallendo, & orando, sed

Sic Psalmum dicam nomini VERS. IX.
tuo in sæculum sæculi, ut reddam vota mea de die in diem. *Sic Psalmum dicam* benè operans *nomini tuo*, id est, ad honorem nominis tui, *in sæculum sæculi*, id est, semper: *ut reddam vota mea*, quæ in Baptismo seu arctiori proposito feci. *Reddam*, dico, *de die in diem. De die*, quem Sol justitiæ nube mortalitatis tectus illustravit, reddens *vota mea* tendam *in diem* sempiternæ claritatis. Vel *de die in diem*, id est, de virtute in virtutem scandendo à claritate in claritatem posteriora oblivíscens in anteriora extendar.

Aliter: *Sic Psalmum dicam nomini tuo in sæculum* subsecutivum *sæculi* hujus, *ut reddam vota mea*, ne sine redditione votorum meorum sit inanis psalmodia. Ut ergo placeat psalmodia mea, vovebo quæcunq; sancta, quæcunque pudica, quæcunque vera, quæcunque amabilia, quæcunque Deo accepta, & *reddam vota mea de die* simplicis intentionis *in diem* lucidæ consummationis. Vel *de die in diem* benè agendo, diesque diebus continuando in operibus lucis, nequaquam in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi, sed residuum annorum meorum quærens, & dies diebus adjectos obtinens ego velut alter Ezechias Psalmos meos cantabo cunctis diebus vitæ meæ in domo Domini, reddens *vota mea de die in diem. De die* temporalitatis *in diem* æternitatis.

Gloria Patri me in petra exaltanti. *Gloria Filio* ipsi Petræ. *Gloria Spiritui Sancto* illi misericordiæ, de qua in Psalmo dicitur: *Misericordiam & veritatem ejus quis requiret?*

Aliter: *Gloria Patri* misericordiarum, cujus est misericordia & veritas, in quibus intelligitur *Spiritus Sanctus & Filius.* Nam Filius est veritas ubique prædicanda, & *Spiritus Sanctus* est misericordia in æternum cantanda.

PSALMUS LXI.

Nonne DEO subjecta erit anima mea.

Titulus est:

VERS. I. *In finem pro Idithun Psalmus David.*

Idithun interpretatur *transiliens eos.* Hic est fidelis, qui reprobos & terrenis deditos transilit, qui tendens *In finem* psallit ipsi *David*, id est, Christo. Et primò dicens illi se subditum esse, qui altior est eo, exprobrat persecutoribus suis. Secundò iterum D dicens se Deo subditum esse, monet cæteros sperare in ipso ibi: *Verumtamen Deo subjecta esto anima mea.* Tertiò monet errantes in Deo, non in caducis confidere ibi: *Verumtamen vani filii hominum.*

Congruit apertissimè hic *Psalmus* certatori legitimo, qui inter spem & metum agonizat in isto Quinquagenario, ut supra dictum est. Hîc enim sancta spe semetipsum corroborans: *Nonne*, inquit, *Deo subjecta erit anima mea?* O tu lex peccati, lex mortis legi mentis meæ, legi vitæ repugnans quid me devocare contendis à spe vel exspectatione auxilii Dei? Nempe in vanum: *Ab ipso enim salutare meum,*

meum. Ac deinceps: *In Deo salutare meum, & gloria mea, Deus auxilii mei, & spes mea in Deo est. Sperate in eo omnis congregatio* populi &c. Sic psallendo *in finem pro Idithun* fit etiam *ipse Idithun*, i.e. *transiliens*. Transilit enim eos, quibus loquitur dicendo: *Quousque irruitis.*

His de sensu totius Psalmi succinctè dictis ad tractandum hunc ex ordine veniamus, & ex persona Transilientis ita juvante Deo psallamus, ut etiam quisque psallentium sit Idithun vana omnia transiliendo. Sed quantò salierit altiùs, tantò magis Deo inveniatur subditus, & in ejus amore subjectus omni humanæ creaturæ propter ipsum. Stans verò in tam excelsa humilitatis arce, si quando per dæmonum vel hominum vel etiam propriarum cogitationum suggestiones provocatur ad superbiendum, spiritu & mente psallens dicat:

VERS. II. *Nonne Deo subjecta erit anima mea?* Quid est, quod mihi suggeritis transilienti vana omnia? Suggeritis mihi, ut ex hujusmodi saltib. contra illum superbiam, à quo mihi virtus est & nomen transiliendi. Sed nunquid ita memini, supra quod sum, ut oblitus sim, sub quo sum? *Nonne Deo*, qui est super omnia *subjecta erit anima mea*, quantacunque transiliam? Nonne imitabor illum centurionem, qui vanitatem gentilitatis & Judaismi transiliens venit ad veritatem comitem sibi habens individuam sanctæ humilitatis virtutem? *Nam &*
Matth. 8. 9. *ego*, inquit, *homo sum sub potestate constitutus habens sub me milites*. Ordo bonus! Primùm cognovit, quod erat. Secundò sub quo erat; ac deinde super quos erat. Exemplum dedit mihi, ut & ego ita faciam caute saliendo, primò ad cognitionem mei, de qua per saltus congruos veniam ad
Job. 14. 1. cognitionem DEI. *Nam ego homo sum natus de muliere brevi vivens tempore*, homo sum de humo factus, & in humum reversurus juxta veritatem di-
Gen. 3. 19. centem: *Terra es, & in terram ibis*. In veritate di-
Luc. 5. 8. cere possem: *Exi à me Domine, quia homo peccator sum*, nisi quod jam didici, non sic mihi dicendum potestate illa, sub qua constitutus sum, contradicente ac dicente: Imò si te peccatorē consideras, oportet, ut à te Dominum non repellas. Dico tamen in veritate, quia *homo peccator sum*, sed non adjungo: *Exi à me Domine*, quia etiam in hoc *Deo subjecta erit anima mea*, ut acquiescens potestati, sub qua constitutus sum, juxta doctrinam sanam non à Domino, sed ad ipsum fugiam, Sanctisque ipsius constitutionibus in Ecclesia Sancta humiliter subjaceam admissa mala deflendo, & flenda ulterius cavendo, quod si ex viribus meis minimè valeam, Deo tamen, cui *subjecta erit anima mea*, juvante ac donante potero. *Ab ipso enim salutare meum*. *Ab ipso* Deo Patre Filius est, qui est per assumptam carnem meam *salutare meum*. Est quidem *salutare meum* Filius Deus ab ipso Deo altissimo & immenso.

VERS. III. *Nam & ipse Deus* est æquè altissimus, æquè immensus ùt Pater ejus Deus. Vel ideo Filium nomino *salutare meum*, quoniam sufficit ad dandam salutem sicut Pater ejus DEUS. *Nam & ipse Deus meus* æque ùt Pater. *Deus* omnium per naturam? *Meus* quadam proprietate per gratiam, quæ nimirum gratia in eo patenter agnoscitur, quòd ipse, qui est *Deus meus* per potentiam creationis, est etiam *salutaris meus* per gratiam reparationis, *& susceptor meus*, cùm ad ipsum transiliens vanitates mundi quasi post tergum relinquo. Undè cùm tantus mihi sit Salvator & *susceptor*, quô non est aliquis fortior, ego ad illum transiliens ab eo susceptus *non movebor ampliùs*. Manus enim peccatoris, quæ movit me in vetere Adam, non poterit movere me susceptum nunc à secundo Adam: & pes ille superbiæ, qui venit mihi, cùm adhuc Deo subjecta non erat anima mea, non ultra mihi veniet, quia semper *Deo subjecta erit anima mea*. Itaque jam antea vel pede superbiæ vel manu peccatoris motus *non movebor ampliùs*, utpote in Salvatoris mei humilitate fundatus, & ab ipso in æternum protegendus.

Quod cùm ita sit, frustra *irruitis in hominem* vos dæmones vel maligni homines, vel etiam vos mundanæ cogitationes. VERS. IV. Certè neque venti per Spiritus malignos, neque flumina persecutionum per impios homines, neque pluvia per cogitationes malas aut sordidas poterit movere domum meam: fundata est enim supra petram, de qua in præcedenti psalmo dixi: *Cum anxiaretur cor meum, in petra exaltâsti me. Deduxisti me, quia factus es spes mea, turris fortitudinis à facie inimici.* Psal. 60. 3 & 4. *Quousque* igitur vos inimici salutis meæ turbatis & infestatis me? *Quousque in hominem*, scilicet exteriorem? Quia enim interior homo à vobis lædi non potest, velut insani & furentes *irruitis in hominem* exteriorem non habentes potestatem lædendi animam, quàm non potestis occidere trahendo in consensum nequitiæ vestræ, sed corpora *interficitis universi vos* aut voluntate per odium, quoniam *qui odit fratrem* 1. Joh. 3. 15. *suum, homicida est*, aut actu per manifestum homicidium, *ut veniat super vos omnis sanguis justus,* Matth. 23. 35. *qui effusus est à sanguine Abel justi usque ad sanguinem Zachariæ*, id est, à sanguine Martyrum in campo mundi hujus interfectorum, quorum primus fuit Abel, usque ad sanguinem Sacerdotum inter templum & altare docentium, inter quos præcipuus fuit Zacharias, quorum cùm vos neutrum personaliter interfeceritis, tamen vos ad corpus Cain fratricidæ vel Judæorum, Prophetas & Prophetarum Dominum occidentium, pertinere per hoc ostenditis, quòd *interficitis universi vos* pro vestro posse universos, qui conformitatem vestram transiliendo vel in campo mundanis ostendunt exempla pietatis rectè offerendo rectèque dividendo, vel inter templum & altare docentes, aut inter vestibulū, & altare plorantes, Religiosis Eremiticæ vel Cœnobitalis vitæ observantiis dediti sunt, facientes & docentes recta quæ possunt. Universos istos odientes *interficitis universi vos*, ut veniat super vos omnis sanguis justus.

Vel certè *interficitis universi vos* metipsos odiendo illos universos, quibus pro velle vestro dejiciendis irruitis *tanquam parieti inclinato*, arbitratu vestro etiam per se casuro nemine impellente, vel sicut *maceriæ depulsæ*. *Maceria* cùm sit lapidum congeries absq; ligatura cœmenti, contra impellentem vel destruentem stare non potest: Quantò magis, cùm depulsa, & à statu rectitudinis curvata fuerit, stare non poterit, etiamsi

nemo ei machinas impingit? Quia ergo talem tam facilè destructibilem reputatis hominem, cui destruendo *irruitis*, nescitis, quòd frustra laboratis. Attamen deficientibus machinis vestris immobilem cognoscetis hominem verè dicentem: *Non movebor ampliùs.* *Qui* enim *confidunt in Domino sicut mons Sion, non commovebitur in æternum.* Etiam si illisum fuerit flumen domui hominis hujus, non poterit eam movere: fundata est enim supra firmam petram. Unde vos potiùs comparandi estis *parieti inclinato & maceriæ depulsæ*, quibus ecce jam loquor *tanquam parieti inclinato & maceriæ depulsæ* dicens: *Usque quo irruitis in hominem* rectum *vos*, qui estis paries dealbatus, & à statu rectitudinis inclinatus? *Usque quo irruitis in hominem* glutine seu cœmento charitatis fundamento suo fortissimo fortissimè cohærentem *Vos*, qui estis maceria depulsa non in unum conglutinata & ruinæ proxima? *Usque quò* tales tam destructibiles *irruitis in hominem* constantem & minimè destructibilem, cujus etsi corpus occideritis, animam tamen occidere non potestis?

al.124.1.

Hunc sensum videtur innuere veritas Hebraica, qua sic legitur: *Usquequò insidiamini contra virum, interficitis omnes sicut murus inclinus,* * *& maceria corruens?* Talis quippe murus vel maceria corruens quando ruit, illos tantum obruit, quos vicinos & sibi postpositos invenit, ut illi viri impii, qui ruinæ suæ jam proximi apud se non rectè dixerunt: *Opprimamus virum justum injustè, quoniam contrarius est operibus nostris.* Hoc apud se non rectè cogitantes intra semetipsos in cogitationibus rei facti dixerunt: sed dictum perficere non potuerunt, quoniam illi quidem ruerunt gladiis Romanorum traditi, & partes vulpium, id est, malignorum Spirituum facti. Sed homo, quem volebant esse oppressum, cujusque, ne resurgeret, signaverunt sepulchrum, non est morte, quam intulerant ei, oppressus, imò propter hoc ipsum, quia humiliavit se ipsum dicens: *Nonne Deo subjecta erit anima mea*, sive ut Evangelicis verbis eundem sensum pandamus, quia dixit Patri subjectus: *Pater, non mea voluntas, sed tua fiat.* Item: *non quod ego volo, sed quod tu vis.* Item: *Non veni facere voluntatem meam, sed ejus, qui misit me, Patris:* Propter hoc, inquam, quia ita Deo subjecta fuit anima ejus per omnia obediens Patris & suæ ac Sancti Spiritûs Divinitati, ecce, *Deus illum exaltavit & donavit ei nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus in gloria est Dei Patris.* Sic exaltatus homo assumptus in gloriam Dei Verbi assumentis, quæ est *gloria Dei Patris*, hoc suis membris contulit, hoc suis reliquit sectatoribus, animas suas Deo subjicientibus, ut etsi paries dealbatus & inclinatus, vel maceria depulsa contra eos ruat, non tamen obruat quemquam illorum, quoniam tota civitate Jericho ruente stabit hospitalis domus Raab defendentibus eam nuntiis Jesu, quos recepit, quorum verbis credens domui suæ benè providit. Stabit, inquam, Sancta Ecclesia de gentibus electa & collecta, quia recepta est in ea fides Catholica & Apostolica per nuntios Jesu CHRISTI prædicata. Stabit etiam quælibet fidelis anima DEO subjecta & Apostolica fide suffulta. Quod cùm ita sit, *quousque irruitis in hominem*, cujus anima DEO subjecta est, nec obrui potest, quia DEUS protector & susceptor ejus est? Nihil contra illum proficitis, imò deficitis, & *interficitis universi vosmetipsos*, & *tanquam parieti inclinato & maceriæ depulsæ* assimilati vos etiam nemine in vos irruente ruetis, neque ullatenus hominem Deo protectori suo subditum poteritis obruere, quantumlibet studeatis in eum irruere.

Ita Cod.

Sap.2,12.

Luc.22.42.

rc.14,36.

n. 6, 38.

Philip.2.9, 10, & 11.

6, 25.

Alia littera sic habet: *Quousque super hominem opponitis interficere omnes.* Cum ait: *omnes interficere hominem*, patet, quòd non de uno homine dicit; unus enim non est tanti spatii, ut ab omnibus impiis possit interfici. Unus ergo homo, una Ecclesia, caput & membra ab Abel usque ad ultimum justum. Super hunc impii tanquam onera passiones *apponunt*, ut à principio scilicet usque in finem impleat quisque in corpore suo, quod deest Passionum CHRISTI. Quod temporis spatium iste significans ait: *Quousque apponitis* iniquitatem super iniquitatem? Et dein tanquam insultans apponit: *Interficite* * *omnes* illum hominem, & tanquam parieti inclinato & maceriæ depulsæ eidem incumbite, & sic videamus, si de terra poteritis delere nomen ejus, qui dixit: Deus *susceptor meus, non movebor amplius.* Hoc ipsum persentiunt inimici, quod amplius non moveri fixum & in Deo firmatum propositum habeo, & ex hoc procul & de ultimis finibus pretium ejusdem propositi expecto, mortemque pretiosam in conspectu Domini exopto. Vel quia pretio magno me redemptum considero, pretiosum Deo servitium & sacrificium persolvere desidero, ut etsi vilis in conspectu impiorum vita & mors mea videatur, attamen in conspectu Domini mors mea sit pretiosa præcedente illam vita nihilominus pretiosa, non solùm in conspectu Domini, corda & renes probantis, verùm etiam in conspectu hominum videntium nec invidentium, videntium bona opera mea, & glorificantium DEUM, nec invidentium saluti & pretio meo, quod videlicet pretium cogitaverunt inimici repellere, ut amitterem Christum, qui est pretium meum, sic in tuto repositum, ut nolenti mihi auferri non possit.

* Cod. interficere.

VERS. V.

Verumtamen pretium meum cogitaverunt repellere inimici. Sæpè me vituperiis & detractionibus dehonestare studuerunt, ut repellerent *pretium meum*, quod facere non potuerunt. *Verumtamen cogitaverunt* & sola cogitatione rei facti sunt. Vel ita: Me ipsum Deo subditum firmiter stare persenserunt, quodque amplius movendus non essem, probaverunt, atque ideo cùm essent rationabiles, ab impugnatione mea cessare debuerunt. *Verumtamen* non ita sapuerunt, sed *pretium meum cogitaverunt repellere* ad aliquam suæ utilitatis quasi condescensionem provocantes me, unde vita mea bonis fieret

ret etsi non odiosa, saltem minus pretiosa. Ita *cogitaverunt* vilificare meam, si non possent conscientiam, saltem famam, ut etsi non redirem retrorsum deturpando conscientiam, saltem tardius anteriora petendo & quasi pigris aut etiam retrogradis viatoribus condescendendo amitterem famam. Sed ego thesaurum pretiosum tam famæ quàm conscientiæ in hoc servavi, quod illis tardantibus, aut etiam retrorsum abeuntibus *cucurri in siti*. *Cucurri* oblitus ea, quæ retro sunt, in anteriora extentus: *in siti*, quia cæteros tam inimicos, quàm amicos in cursu meo socios habere vel etiam præcursores videre *siti* & esurie justitiæ quæsivi, & hoc ipsum precibus assiduis expetivi cupiens eos mihi in Christo concorporare conversione facili, sicut potus faciliùs sumitur à sitiente, quàm cibus ab esuriente: plùs enim laboratur manducando, quàm bibendo. Propterea sicut Christus in cruce dixit: *Sitio*, volens bibere gentes facile convertibiles, incorporando sibi eas: ita & ego *cucurri in siti*, quia sine difficultate voluissem perversos converti.

Sed econtrà illi *Ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant.* Cùm non poterant per aspera subvertere, tentabant per blanda *ore suo* benedicendo & *corde suo* maledicendo velut alter Balaam, cujus cùm in ore sonuerit benedictio, in corde fuit maledictio, Deo vertente affectum maledicendi in effectum benedicendi, Sic in corde & corde locuti sunt, sic distinxerunt in labiis suis, ut aliud prætenderent, & aliud intenderent. Nam bona loquendo facies humanas prætenderunt, intrinsecus autem lupi rapaces fuerunt.

Diapsalma hic interponitur, pro quo in Hebræo legitur: *Semper*, eò quòd sempiterna retributio debetur utrisque, id est, malis corde suo maledicentibus, & bonis easdem maledictiones pro veritate patienter sustinentibus, & Deo suas animas humiliter subdentibus. Unde ait Petrus
1. Petr. 4. 19. Apostolus: *Qui patiuntur secundùm voluntatem Dei, fideli Creatori commendant animas suas in benefactis.* Igitur ego *Idithun*, qui supra subjeci animam meam Deo in tanto, id ipsum facio dicens:

VERS. VI. & VII. *Veruntamen DEO subjecta esto anima mea* portans jugum ejus non solùm patienter, sed etiam libenter: patienter, *quoniam ab ipso patientia mea*, in qua possideo te anima mea, ne pereas inter tot scandala: libenter, *quia ipse est DEUS meus*, qui creavit me de nihilo, *& Salvator meus*, qui me justificat, ut sobriè, justè ac piè vivam, *Adjutor meus*, qui me in ipsa justitia confirmat, ne inter scandala deficiam: Ideo *non emigrabo*, id est, non ero transfuga.

Aliter: *Ipse Deus* vocans ea, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt, *Deus meus* est, qui & vocavit me. Et quia quos vocavit, illos & justificavit, me quoque justificando *Salvator meus* est. Item: quia quos justificavit, illos & magnificavit, me quoque magnificando *adjutor meus* est. Nam cùm duo sint Sancti Spiritûs data, unum in remissionem peccatorum, alterum in distributione charismatum & virtutum: per alterum salvatus, per alterum confortatus & adjutus *non emigrabo* amplius à via rectitudinis: vel per hæc duo data munitus in via, ne deficiam in via, illuc perveniam, ubi felici statione potiùs *non emigrabo* inde sicut emigravit Protoplastus de Paradiso & Lucifer de cœlo.

Quoniam *in Deo Salutare meum, & gloria mea.* Non imitabor Diabolum vel Adam suæ gloriæ nimis avidos, & ita gloriari volentes, tanquam salus eorum fuerit ipsis ex propria virtute: sed *in Deo salutare meum* est, per quod salvabor à peccatis, *& gloria mea*, per quam glorificabor in virtutibus & virtutum præmiis æternis. Et ad hoc non propriis viribus confido me promovendum, sed Divino auxilio, quoniam *Deus auxilii mei* est in certamine ac studio sancto, *& spes mea in Deo est*, quoadusque spe consummatâ res veniat. Nunc enim manent fides, spes, charitas tria hæc, major autem his est charitas. Fides est certitudo invisibilium ex auditu verbi DEI concepta, supra opinionem, infra scientiam constituta. Qua quis fide imbutus, & in ea sic fundatus, ut non possit non timere invisibilia mala, quæ in Scripturis prædicuntur, hoc timore se refrenat ab his vitiis, quibus illa mala rependenda non dubitat. Et continuò fidei Spes accedit, quæ cùm sit fiducia bona ex Dei bonitate ac meritis humanis proveniens, usq; adeo in comparatione Divinæ bonitatis humana merita vel exigua vel nulla sunt, ut ego licèt per gratiam Dei conscius mihi meritorum bonorum in anima Deo subjecta thesaurizatorum, tamen in solo Deo glorians dicam: *Spes mea in Deo est.* Præmisso namque, quod *Deus auxilii mei* est auctor propter gratiam suam, fidei meæ cooperantem, & merita, de quibus nascitur spes, fabricantem: tamen quia nulla sunt illa merita, si districtè fuerint judicata remota pietate DEI, rectè *in* solo *Deo spes mea est*, quoniam spero ab ipso cœptam, per ipsum quoque consummandam salutem meam propter ipsius bonitatem, qua vult salvos fieri omnes homines, & propter ipsius potentiam, qua omnia, quæcunque voluit, fecit. Meo igitur exemplo.

Sperate in eo omnis congregatio populi. VERS. IX. Sitis populus, non turba. Populus unitate collectus, non turba turbata per discordiam. Sitis non solùm populus per unanimitatem popularem seu civilem, sed sitis etiam *congregatio populi* habendo cor unum & animam unam in Deo, & sic *sperate in eo.* Ut autem perficiatur in vobis & perfecta conservetur talis unitas cordium in Deo, quæ spem salutis firmat in eo: *Effundite coram illo corda vestra* confitendo primitus ex toto corde peccata vestra, & postea virtutibus acceptis iterum *effundite coram illo corda vestra* illi attribuendo, quicquid boni facitis, & vobismetipsis imputando, quod malum est, in vobis vel in defectu virtutum vel in reliquiis vitiorum. Sicut enim populo Israël terram promissionis ingresso, expugnatis Chananæis tamen remanserant quædam reliquiæ ad eruditionem & exercitium exercitus Israëlitici, ne desuesceret præliari: sic & in vobis quantumlibet justificatis in hac vita remanebunt quædam reliquiæ vitiorum

ad exercitium vestræ industriæ. Neque inter hujusmodi vobis in DEO sperantibus timendum, quoniam si effunditis coram illo corda vestra orando, plorando, confitendo, laudando, non peribit quod effunditis, & vos tuti eritis, quoniam *Deus adjutor noster* est, non ad horam, sed *in æternum.*

Diapsalma vel *semper* hic apertè interponitur: quia qui *adjutor* est *in æternum*, sempiternum adjutorium nunquam subtrahit, sed *semper* suis assistit.

VERS. X. *Verumtamen vani filii hominum,* quamquam *Deus adjutor* sit *in æternum.* *Æternitas & vanitas* omnino sunt opposita: & ideo æternitate DEI adjutoris demonstrata, ipsius adjutoriô vanitas esset relinquenda. *Verumtamen vani filii hominum* non de vanitate ad æternitatem, sed *de vanitate in idipsum*, id est, de vanitate in vanitatem tendunt. Et hoc faciunt per mendacia, & deceptiones sibi hæreditarias: quia ipsi *Filium hominum* mendacium & dolosorum nihilominus *mendaces* & dolosi sunt & astuti, ut *decipiant in stateris* vel ad litteram per diversa pondera, in lege DEI prohibita, ementium simplicitatem fallendo, vel in expositione Scripturarum veritati mendacium interserendo. Et hoc faciunt eò efficaciùs, quantò dolosiùs *in statera* justitiæ simulant se omnia dicta & judicia sua trutinare, *ut decipiant ipsi*, qui etsi in erroribus, & dolis multiformes & varii sint, *ipsi* tamen *de vanitate in idipsum* sic se concordes exhibent, ut *de vanitate decipiant ipsi*, qui in statera justitiæ justi & recti creduntur. Ego autem quia, ut jam dixi *cucurri in siti* sitiendo justitiam & justam per omnia stateram, quod in siti mea loquor, vos benivoli auditores animadvertite, atque mecum, quod sitio, sitite, quod clamo, clamate. Quid clamabo?

VERS. XI. *Nolite*, inquam, *sperare in iniquitate*, id est, in divitiis, quæ ob hoc censentur nomine iniquitatis, & dicuntur Mammona iniquitatis: quia omnis dives aut est iniquus aut hæres iniqui. *Præcipe*, ait Apostolus, *divitibus* 1 Tim.6.17.
sæculi non superbè sapere, nec sperare in incerto divitiarum. Et ego Idithun sentiens idipsum dico divitibus: *Nolite sperare in iniquitate.* Nolite servi esse iniqui Mammonæ. Dico & pauperibus: His modicis rebus, quas Deo donante habetis, contenti estote, *& rapinas nolite concupiscere.* Ferenda potiùs est inopia, quam velut ex necessitate rapina committenda seu etiam concupiscenda, quod minus est. Crimen rapinæ indigentia
Is. 33.1. non excusat. *Væ, qui prædaris*, ait Propheta, *nonne & ipse prædaberis?* id est, dum prædo effectus aliena rapis, vel quod minus est, illicitè concupiscis, prædanti diabolo præda efficeris, dum rapis, raperis, dum tenes, teneris. Attende, qui rapis, Inimicum, qui circuit quærens quem devoret. Præda, quam rapere vis, in muscipula est, capis & caperis, vel etiam dum non capis & capere conaris, quasi lupus rapax falce adunca sauciaris, & nihil adeptus nisi vulnus morte morieris, nisi medicamento pœnitentiæ saneris, & pauper Spiritu efficiaris usque adeo, ut etiam si divitiæ affluant, quas etiam defluere necesse est, cor tuum non trahant, sed sursum cor habeas, & illuc thesaurizando mittas divitias tuas, ubi non fures effodiunt, nec tinea demolitur eas, custodiente illas DEO.

Divitiæ si affluant, nolite cor apponere tali affluentiæ, quæ mobilitatis lege, qua affluit, nimis citò defluit, quoniam *sicut flos fœni*, ait Apo- Jac. 1. 10, & 11.
stolus Jacobus, *ita & dives marcescit in itineribus suis. Exaruit foenum, & cecidit flos; verbum autem Domini manet in æternum.* Vos igitur, quibus jam suprà dixi: *effundite coram illo corda vestra*, etiam isto modo *effundite coram Deo corda vestra*, ut apud ipsum reponendo thesaurum divitiarum vestrarum sive corporalium sive spiritualium, pariter quoque ibi reponatis cor vestrum, quoniam *ubi* Luc. 12. 34.
est thesaurus vester, ibi est & cor vestrum. Non benè vel cautè cor suum effudit, qui divitias suas enumerans dixit: *Deus gratias tibi ago, quia non* Luc. 18. 11.
sum sicut cæteri hominum, raptores, injusti, adulteri, velut etiam hic publicanus. Gratiarum actio quasi canale fuit, quæ * divitias hujus Pharisæi * Sic differtè Cod.
poterat in cœlum portâsse unà cum ipsius corde, si non fuisset rimosum rima superbiæ, qua despectis cæteris ita gloriabatur, ut plùs gauderet de aliorum defectu quàm de suo profectu. Quæ nimirum superbiendi lepra ita est alba, ut videatur mundissima, nisi fuerit judicio Sacerdotis diligenter examinata, & per id deprehensa, quod dissimilis est carni reliquæ. Unde in lege dicitur: *Homo, in cujus carne, & cute ortus fuerit diversus* Levitici 3. 2. & deinceps.
color, aut quasi lucens quippiam, id est, plaga lepræ, adducetur ad Aaron Sacerdotem, vel ad unumquemlibet filiorum ejus. Qui cum viderit lepram in cute & pilos in album mutatos colorem, ipsamq; speciem lepræ humiliorem cute & carne reliqua, plaga lepræ est, & ad arbitrium ejus separabitur. Sin autem lucens candor fuerit in cute, nec humilior carne reliqua, & pili coloris pristini, recludet eum septem diebus. Et considerabit die septimo: & si quidem lepra ultra non creverit, nec transierit in cute priores terminos, rursum recludet eum septem diebus aliis. Et die septimo contemplabitur, Si obscurior fuerit lepra, & non creverit in cute, mundabit eum. Nonne quasi *lucens quippiam* se ostendit in cute hominis, cùm per exercitia Sanctitatis apparet vita ejus notabilis? In qua notabilitate ne forte sit lepra superbiæ, adducendus est homo hujusmodi ad Aaron Sacerdotem, id est, ad Christum vel ad quemlibet filiorum ejus, i. e. imitatorum Sacerdotio fungentium: quia Christus, qui est veritas, aut per se in Scripturis consulendus est, aut per Sacerdotes legitimos, utrumnam sibi placeat, quod oculis humanis placet. Qui videns, id est, nos vidêre faciens, utrum species lepræ sit humilior cute & carne reliqua nec ne, atque utrum pili sint coloris pristini an non, vel immundum judicabit, quem species lepræ lucentis & à carne reliqua differentis atque pilorum albedo addicet, vel mundum, si lucens candor non erit carne reliqua humilior, & pili coloris pristini:

stini: per quæ nimirum signa poterit homo à lepra excusari superbiæ Pharisaicæ, si, cùm lucens quippiam in eo apparet per speciem Religionis, non gaudet vel sibi applaudit, eò quòd sit vita ejus notabilis & dissimilis hominibus cæteris. Unde non se ostendit humiliorem carne reliqua humilitate Pharisaica, semper affectante cæteris dissimilia & ad laudem demonstrabilia, sed se coæquat hominibus cæteris, utique suis conservis, inter quos ipse ignorat, quis cui sit præferendus illo judicio veri & summi Sacerdotis, in quo erunt primi novissimi, & novissimi primi. Adducetur ergo ad hunc Sacerdotem, quisquis ejus judicium cogitans ad illud se præparat, ut illic ab omni specie lepræ mundus inveniatur. Sed pili coloris pristini ad idem cooperantur, si verba & cogitationes post declaratam speciem Sanctitatis B manent in statu pristinæ humilitatis, ut videlicet post acceptam gratiam non superbiat, qui ante non superbierat. Alioquin quid prodest rebus aut virtutibus divitem fieri, cùm anima misera superbior inde fit, unde humilior, atque ad serviendum conservis promptior fieri debuit?

Sive ergo corporales, sive spiritales *divitiæ affluant, nolite cor apponere,* ut inde superbiatis, & cæteris, hominibus gloriosiores appareatis, cùm exinde humiliores atque, ut dictum est, ad serviendum promptiores esse debeatis, maximè si Divinum judicium formidatis, in quo semel loquetur Deus & secundò id ipsum non repetet, nec retractabit verbum de ore suo tunc emissum, quod licèt nobis futurum, suis tamen oculis est quasi præteritum & omnino fixum.

Unde prænuntians idem judicium, quo reddetur unicuique secundùm opera sua, non dico:

VERS XII. & XIII. *semel loquetur,* sed *semel locutus est Deus* locutione irretractabili, in qua locutione *Duo hæc audivi: Quia potestas Dei est,* qua dicetur impiis: *Ite maledicti in ignem æternum.* (Matth. 25. 41.) *Et tibi Domine Misericordia,* qua dices bonis: *Venite benedicti Patris mei &c.* (Matth. 25. 34.) De utroque tu Judex juste laudandus es, *quia tu reddes unicuique juxta opera sua.*

Aliter: Duo superiùs dixi, videlicet non sperandum esse in iniquitate, sperandum verò esse in Deo. De utroque causam reddens dico: non sperandum in iniquitate: *quia potestas Dei* insuperabilis ad damnationem iniquorum & iniquitatis. In DEO verò sperandum, quia *Tibi Domine misericordia.* Et verè *potestas, & misericordia* tibi est, *Quia tu reddes unicuique juxta opera sua.* Nullus miretur, quòd ego Idithun quasi transiliendo cæteros Auditores, quibus hactenus loquebar de testimoniis Dei, nunc in fine Psalmi psallens *in finem* conversus ad ipsum, qui est finis omnium dico: Quia *tibi Domine misericordia, quia tu reddes unicuique juxta opera sua,* bonis quidem ex *misericordia* præmium, malis verò ex *Potestate* supplicium. De corde meo non confinxi, quæ dico: sed quod *audivi,* hoc testor. Audivi autem non ex incerto rumore, sed ex Divina locutione. Nam *semel locutus est Deus* unum de corde suo gignendo Verbum, ad quod ego Idithun cætera transiliendo raptus in uno eloquio *duo hæc audivi*: *quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia.*

Contrarium videtur, quod ait: *Semel locutus Deus est, cùm multifariam multisque modis,* (ad Hebr. 1. 1.) multis etiam & multotiens sit *Deus locutus.* Item cùm *semel locutus* sit, contrarium videtur *duo* esse audita. Ad quod dici potest, quod Idithun transiliens super omnia, etiam super Angelos eò pervenit, ubi unus Pater unum Verbum genuit, quod gignendo omnia disposuit, quæ post suis digessit ordinibus, vel ita apud se *semel,* inter homines verò multis est modis *locutus.* Vel quod ait *semel,* non ad numerum, sed ad sententiæ firmitatem referendum est, quia gignendo Verbum *locutus est semel,* id est, omnia disposuit immutabiliter, & æternaliter. Idithun verò ad illam raptus disponentem, inter multa, quæ audivit, quæ non opus est hic dici, *duo hæc* de *Potestate* & *Misericordia* C *audivit,* quæ pertinent ad hunc locum. Vel cùm *semel* omnia disposuerit, & post diviserit suis Ordinibus, *duo hæc* tantùm dicitur audisse, quia duobus his propè cætera continentur. Nam propter hæc duo Patriarchæ, Prophetæ, Lex, Christus, Apostoli, Annuntiatio & omnis Ecclesiasticæ Religionis celebratio. *Potestas* ergo timeatur, quia Dei est: nulla enim, nisi ab ipso, & omnis æqua, etsi te lateat æquitas. *Misericordia* verò ametur: non pro *Misericordia* contemnatur *Potestas,* nec pro *Potestate* de *Misericordia* desperetur.

Gloria Patri Deo, cui subjecta erit anima mea, & à quo salutare meum est, *Gloria Filio,* ipsi videlicet salutari meo, *Gloria Spiritui Sancto,* qui est *Misericordia Potestati* socia individua, qua red- D detur unicuique juxta opera sua. Gloria Trino & uni Deo adjutori meo, à quo non emigrabo conservante me ipsius adjutorio, Amen.

PSALMUS LXII.

Deus, Deus meus &c.

Titulus est:

VERS. I. *Psalmus David, cùm esset in deserto Idumææ.*

Ibi abscondit se David, cùm fugeret à facie Saul, significans Ecclesiam, quæ in hujus sæculi, (1. Reg. 22. 5.) ariditate laborat, & sitit, ubi cùm clamare non desinit, docens est in medio pravæ nationis benè conversari. Loquitur in hoc Psalmo CHRISTUS in persona capitis & membrorum. Nostra enim vox est ipsius, sicuti & ipsius est nostra.

Primò desiderium suum exponit dicens: *DEUS, DEUS meus, ad te de luce vigilo.*

Secun-

Secundò securitatem hic & in futuro pereuntibus inimicis & bonis regnantibus & exultantibus cum Rege suo ibi: *Rex verò lætabitur in Deo.* Sciens autem, quoniam qui justitiam sitiunt hic, in futuro saturabuntur, dum hujus vitæ necessitatibus æstuat, clamat: *Deus meus.*

In Psalmo isto caput ipsum introducitur orans, ut ostendat, quid plurimum prodesse possit illi, qui adhuc in lucta & periculo est pugnando cum vitiis: *Deus, Deus meus ad te de luce vigilo.* Multùm quippe corporales quoque vigiliæ contra vitia prosunt, & meditatio Sancta, de qua dicit postmodum: *Si memor fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te, quia fuisti adjutor meus, & in velamento alarum tuarum exultabo &c.* Hoc ipsum caput loquitur, sicut innuit ipse titulus: *Psalmus David, cùm esset in deserto Idumeæ*, cujus videlicet tituli sensus hic est. Hæc verba sunt attribuenda vero David Christo secundùm eum statum, quo ipse conversatus est in Judaico populo, qui erat *desertum*, præcepta Dei propter suas traditiones deserendo, & *Idumæa*, id est, *terrena* vel *sanguinolenta* terram amando, sanguinem sitiendo.

Intendit autem in hoc Psalmo Dominus noster ostendere se pervigilem, id est, sollicitum & diligentem fuisse in voluntatibus DEI adimplendis, etiam cùm inter inimicos conversaretur, qui eum semper devocare nitebantur. Et hoc totum facit ad instructionem fidelium, ne & ipsi sint in torpore noctis & ad infidelitatis & pravæ operationis, sed illum imitantes in tribulationibus non dormitent, sed in omnibus benè operantes tandem in eo laudabiles existant, sic dicens:

VERS. II. **Deus, Deus meus ad te de luce vigilo.** *Deus* omnium generaliter secundùm creationem: *Deus meus* vero secundùm præcipuam dilectionem. *Ad te*, id est, ad tuam voluntatem per omnia exequendam *vigilo*, & intendo corde vigilantissimo ego Christus Filius tuus *in deserto Idumaæ* fatigatus tam in memetipso, quàm in membris meis terrenitatis periculo gravatis. Et quidem jam ego de *deserto Idumaæ*, de Judaico & terreno populo à gratia Dei *deserto* liberatus sum *de luce vigilans*, id est, manè diluculo excitatus à somno mortis: attamen quamdiu vel unus ex minimis meis in tali deserto fatigatur, ego me arbitror fatigari, quoniam in hujusmodi minimis meis esurio, sitio, sum hospes & nudus, infirmus & in carcere, *in deserto Idumææ* inter terrenos & sanguinolentos à Dei gratia desertos. Nam per immunditiam terreni, per homicidalem nequitiam sanguinolenti persequuntur mundos immundi, pios impii. Sed ad hoc proficit ipsa persecutio, ut sim vigilantior, & attentior *ad te Deus meus* invocandum *de luce*, id est, manè, ad litteram, quando imminente resurrectionis horâ enixius est orandum, quia tunc legimus Patriarcham Jacob exauditum, ut benedictionem acciperet. Similiter & Apostoli nocturna piscatione frustra fatigati manè jam facto stante Jesu in littore ad ejus jussum rete mitten-

A tes in dexteram navigii, pisces magnos & multos ceperunt centum quinquaginta tres, qui cùm tanti essent, non est scissum rete. (Joan. 21. 11.) Hujusmodi edoctus exemplis, quia manè exaudies vocem de luce vigilantis, & ego *de luce vigilo* vel ad litteram, ut dictum est, vel etiam *de luce* intentionis bonæ, oculo meo existente simplice, ita ut totum corpus orationis & vigiliarum fiat lucidum non habens aliquam partem tenebrarum per oculum nequam. Sic *de luce vigilo*, quia non vigilarem, nisi oriente mihi sole justitiæ per illius radios excitarer à somno desidiæ, qui facile obrepit *in deserto Idumææ*, sicut nobis Apostolis accidit, quando Idumæis, id est, Judæis terrenis Christum verum David persequentibus, unâ horâ vigilare non potuimus. Erant

B enim oculi nostri gravati, cùm esset hora & potestas tenebrarum circa solis occasum. Sed valdè manè unâ Sabbathi ortò jam sole, qui ascenderat super occasum ad orientem, de luce ipsius vigilare cœpimus, & alios ad vigilandum provocavimus dicente aliquo nostrûm: *Vigilate, state in fide, viriliter agite, omnia vestra cum charitate fiant.* (1. Cor. 16. 13. & 14.) *Igitur non dormiamus sicut cæteri, sed vigilemus, & sobrii simus.* Item: *Sobrii estote, & vigilate, quia adversarius vester Diabolus circuit quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide.* (1. Pet. 5. 8. & 9.) Quando in ipsa hora & potestate tenebrarum dictum est nobis: *Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem*, (Matt. 26. 41.) spiritus quidem promptus fuit, caro autem infirma, ad vigilandum pigra. Sed nunc manè facto, & orto jam sole *Deus,*

C *Deus meus ad te de luce vigilo.*

Sentit denique sæpè dictus certator inter spem pugnans & metum, quod hæc transmutatio & vicissitudinis obombratio nunc dormitandi nunc vigilandi assiduè alternat ipsum, quamdiu in *deserto* est *Idumæa* certamen sustinens à carne propria vel aliena. Quod & ego ipse in me persentiens tædio carnis afficior, & tædet animam meam vitæ meæ. Propter quod **sitivit anima mea** non ditari auro vel argento seu alio terreno lucro, sed **in te**, ubi est verum esse, ubi est vera refectio & omnium bonorum plenitudo, quæ non invenitur *in deserto Idumææ*, in quo refectionem suam non inveniens *anima mea sitivit* in te fontem vitæ. Nec tantùm

D anima, se & **caro mea quam multipliciter** sitibunda propter multiplices defectus, quos patitur in deserto Idumææ.

In Hebræo legitur: *Deus fortitudo mea tu es, de luce consurgam ad te. Sitivit te anima mea, desideravit te caro mea.* Quia ergo tu es fortitudo mea, te desiderat caro mea multiplici varietati & infirmitati subjecta, dum mutat ætates, dum facillimè lassatur adeò, quod & ipsa diuturna refectio defectio est, & levamen cujuslibet lassitudinis lassitudo, ùt si diu stamus, fatigamur, & ideo sedemus, & iterum diu sedentes lassamur. Sic & in aliis, dum suæ lassitudinis recreationem caro quærit, semper lassitudinem invenit, & ideo quàm multipliciter sitit. Quantò magis anima deficit in se,

tantò

tantò magìs anhelat *in te*, id est: in illam incommutabilitatem veram, quæ est in te, nec reperitur *in deserto Idumaa*.

Item quanto multiplicius caro fragilis atteritur, tantò ardentiori desiderio sitit tibi videlicet inhærere, qui es fons vitæ, nec inveniris
VERSUS III. *in terra deserta, invia, & inaquosa,*
in deserto videlicet *Idumaa*, cujus *terra deserta*
Matth. 23. 38. est, ex quo dictum est Idumæis, id est, Judæis: *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.* Et est *invia*,
Joan. 14. 6. videlicet Christum non habens, qui dicit: *Ego sum via & veritas & vita*, qua veritate ac vita carens est *inaquosa*, non habens præcones veritatis ac vitæ, quia mandatum est nubibus, ne pluant super eam imbrem. Similiter in omni Synagoga Sathanæ *terra deserta, invia & inaquosa* conspicitur, nec in ea sitis animæ reficitur, nisi de hac *terra deserta, invia & inaquosa* interno desiderio segregata *ad te Deus meus de luce* vigilet teque sitiat, ita ut vigilando, & sitiendo sancta fiat in desiderio casto & sancto.

Sic in Sancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam, & gloriam tuam. *Sic apparui tibi*, id est, visus primò sum â te, *ut* postea *viderem te*. Nemo enim videt te, nisi primò visus â te. Vidisti ergo apparentem tibi *in Sancto*, id est, in Sanctitate, vel in sancto desiderio, in Sancta siti, *ut* & ego *viderem virtutem tuam.* Sicut enim sol sua luce nos facit videre virtutem & gloriam claritatis suæ: sic tu Sol justitiæ luce tua me prævenisti, *ut* per te illuminatus *viderem virtutem tuam & gloriam tuam*, in homine scilicet assumpto Divinitatem; quæ invictæ virtutis est in prælio, & immensæ gloriæ in triumpho. Non enim homo potens in prælio vel Dominus virtutum seu Rex gloriæ veraciter prædicari posset, nisi & Deus esset, qui licèt infirmitates nostras portaverit, *virtutem* tamen *& gloriam suam* non amisit, imo in gloriam & virtutem Divinitatis humanitatem suam Resurrectionis & Ascensionis gratia sublimavit, ita ut quicquid virtutis & gloriæ habet Divinitas per naturam, habeat humanitas in ipso per gratiam. Inde est, quòd caro ejus *in deserto Idumaa, in terra deserta & invia quàm multipliciter* afflicta, *multipliciter* est glorificata & Deificata usque adeo, ut & ipsa se participantes Deificare valeat homines, sicut ipsa
Joan. 6, 56. Divinitas Deificat Angelos beatos. *Caro enim mea* inquit, *verè est cibus.* Quomodo ergo panis Angelorum, Dei Verbum, cibus est Angelorum: sic idem Verbum caro factum panis est omnium beatorum tam Angelorum quàm hominum. Caro igitur illa verè est cibus, quæ confert satietatem perfectam *in terra deserta & invia & inaquosa* esurientibus & sitientibus atque psallendo dicentibus: *Deus Deus meus, ad te de luce vigilo. Sitivit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea*, dum & anima tuæ animæ conformari, & caro mea tuæ carni configurari affectat *in terra deserta, invia, & inaquosa,*

A qualis est caro mea necdum spiritali exercitio sătis exculta, necdum Sanctorum vestigiis insignita, necdum rore vel pluviâ cœlesti compluta. *In* tali *terra* tam *inaquosa* vigilando *ad te* ac sitiendo *in te sic in sancto* desiderio *apparui tibi, ut viderem virtutem tuam & gloriam*, id est, cognitus sum, ut cognoscerem, visus sum, *ut viderem virtutem tuam & gloriam tuam*, ne *virtutem* boni meriti vel *gloriam* beati præmii cuiquam assignem, nisi tibi, sine quo nihil virtuosum facere, nihil gloriosum recipere idonei sumus, absque cujus misericordia nihil est quantumlibet sancta vita nostra.

Quoniam melior est misericordia tua super vitas. VERS. IV. * *Ad abluendam namque* S. Greg. M. lib VIII. Moral. c. XXXI
B *culpam, seu justitiam decenter exequendam, virtus humana actionis infirma vel nulla est, nisi hanc misericordia parcentis foveat, & non justitia rectè judicantis premat. Unde bene dicitur: Melior est misericordia tua super vitas; quia quamlibet videatur innocens, apud districtum tamen Judicem nostra nos vita non liberat, si ei reatûs sui debitum misericordia benignitas non relaxat.*

Aliter: *Sic in Sancto apparui tibi* sitiens & vigilans, ut ex hoc idoneus fierem videre virtutem tuam & gloriam tuam: quia nisi primùm sitiat quis in isto malo, quòd *in terra deserta & invia & inaquosa* est, non est dignus *videre virtutem & gloriam*, quæ in Deo est, & quæ Deus est.

Aliter: *In terra deserta, invia & ina-*
C *quosa*, id est, in cohabitatione alorum, in conventu malignantium, in medio nationis pravæ ac perversæ, *sic in sancto apparui tibi*, ut sanctitatis luce illuminatus viderem & alios videre facerem *virtutem tuam, & gloriam tuam.* Vel *apparui tibi* Deus Pater *in Sancto*, id est, in Filio tuo, qui antonomasticè dicitur Sanctus, & est Sanctus Sanctorum membrum factus, in ipso *apparui tibi* sic purè, ut puro intuitu, quantum per speculum & ænigma fieri potuit, *viderem virtutem tuam*, qua me de *terra deserta, invia & inaquosa* liberâsti, & vel spiritualiter vel etiam localiter segregâsti, *& gloriam tuam*, qua me in terra sancta virtutibus glorificâsti & illustrâsti non exigente hoc merito vitæ propriæ vel parentum meorum, sed ita præordinante voluntario proposito mise-
D ricordiæ tuæ, *quoniam melior est misericordia tua super vitas* quantumlibet laudabiles. Vel *melior est misericordia tua super vitas* id est: plus est efficax ad salvandum tua *misericordia*, quàm sit efficax ad perdendum vita humana, illos utique, quos *in Sancto tuo*, in Filio tuo, præordinatos ita vides, ut & ipsi *videant virtutem tuam & gloriam tuam*.

Aliter, *Melior est misericordia tua super vitas*, id est, illa vita, quæ *in Sancto* data est per misericordiam, non propter merita præcedentia, melior est *super vitas* omnes humanas, quæ multæ sunt, ut vita philosophantis & militantis, aut alio quolibet modo humana statuta sectantis. Vel: *Melior est vita tua* in præmio *super omnes vitas* quantumlibet bonas, quæ computantur in merito, Vel:

Melior

Melior est misericordia tua, id est, *vita* misericordium, quibus tua debetur misericordia, juxta illud: Matth. 5. 7. *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur, super vitas* immisericordium, qualis fuit vita divitis epulantis cottidie splendidè. Melius est, quòd das correptis in misericordia, quam quod sibi exquirunt perversi ad explenda libidinum suarum desideria. Melius fuit Lazaro ulceroso quàm diviti luxurioso.

Propter hoc *labia mea laudabunt te*, id est, laudabilem te aliis prædicabo labiis vel per innocentiam puris, vel calculo candente per pœnitentiam purificatis. Nam quia *in terra deserta, invia & inaquosa, in deserto* videlicet *Idumaæ*, in in medio populi polluta labia habentis habitando nimis tacui, exclamare mihi congruit: *Væ mi-* Isa. 6. 5. *hi, quia tacui, quia Vir pollutus labiis ego sum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito.* Hoc Propheta Isaias non dixit, priusquam Dominum exercituum super solium excelsum & elevatum vidit. Nec ego, priusquam *viderem virtutem tuam & gloriam tuam* & *misericordiam super vitas meliorem*, solitus eram *labia mea* tuæ laudi mancipare: Nunc autem *labia mea laudabunt te*. Nondum laudant præsentialiter, quia polluta sunt & adhuc purificanda sunt.

VERS. V. Ut purificentur *sic, benedicam te in vita mea* bonis moribus ornata, *& in nomine tuo* glorificando *levabo manus meas* operando videlicet, quod bonum est intuitu supernæ mercedis, prout exigit congruentia laudis, quæ depromenda est labiis: Et tunc *labia mea laudabunt te*. Nondum laudant, nec laudare idonea C sunt, sed tunc *laudabunt*. *Sic* in hac intentione te laudandi, & non laudes meas affectandi *benedicam te in vita mea, & in nomine tuo levabo manus meas*, ùt expositum est.

Vel *sic benedicam te in vita mea*, sicut te laudant labia mea, scilicet non meæ virtuti, sed tuæ misericordiæ adscribendo quicquid est laudabile in vita mea: *& in nomine tuo levabo manus meas* vel opera bona facien', ùt dictum est, ad gloriam nominis tui, vel tensis manibus in modum crucis orans exemplo Moysi orantis in monte contra Amalecitas & exemplo Christi, qui expansis in cruce manibus cum clamore valido est exauditus pro sua reverentia.

VERS. VI. Sic elevatis manibus hoc oro, ut *sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea*. *Adeps* est aruina intestinis adhærens: *pinguedo* verò est illa crassitudo, quæ cibis abundantibus nutrita cernitur per totum corpus diffusa. Pro hac similitudine hoc oro, ut *sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea*, quæ tam intus quàm extra fuit arida & macra *in terra deserta & invia & inaquosa*. Intus fuit macra coram oculis Divinis non habens copiam bonæ intentionis. Foris fuit macra etiam coram oculis humanis non habens copiam bonæ operationis. Nunc autem rogo, *ut sicut adipe repleatur* copia bonæ voluntatis & nitidæ intentionis *anima mea*, simul etiam ut proximi ad hoc ipsum provocentur: *sicut pinguedine repleatur* copia bonæ operationis per totum corpus apparentis & sua crassitudine ostendentis, quòd ego filius prodigus in regione longinqua, *in terra deserta & invia & inaquosa* nimia fame tabefactus nunc de vitulo saginato saginatus exulto in symphonia, & choro. Nam in testimonium cordis, præ intrinseca pinguedine gaudentis & exultantis, etiam *labiis exultationis laudabit os meum* exterius gestu exultativo depromens gaudium, quod habet interius; verbi gratia canendo: *Gloria in excelsis DEO, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*, quæ nimirum bona voluntas adeps interior est, & dilatatur ab intestinis occultis usque ad manifesta labia exultationis. Rauca enim vel nulla est labiorum exultatio corde adhuc arido, & fame tabido, vel quod pejus est, siliquis, porcorum B cibis adhuc farto & necdum per confessionis remedia exianito. *Non est speciosa vel* pretiosa Eccli. 15. 9 *laus in ore peccatoris* talis, nisi ad patrem veniens ab eo prius recipiatur, & mutatoriis albis induatur, atque ad convivium saginati vituli, ad communionem videlicet corporis & sanguinis Dominici admittatur, & inde accipiat *adipem & pinguedinem*, quæ in victimis Deo sacrificatur, quando pinguis immolatur hostia, vel holocaustum pingue totum incenditur per vitam activam, quæ victrix libidinum victimæ comparatur, seu per vitam contemplativam, quæ tota in Dei amore flagrans holocausto assimilatur.

Aliter: *Adeps* est in his charismatibus, quæ propter nostram salutem accipimus, & sine quibus omnino salvari non possumus, ùt est amor Dei & proximi, fides, spes, castitas, humilitas & sapientia vel scientia, & cætera talia, quibus anima intrinsecus copiosè impinguata salvari potest in vita privata. Sed alia sunt, quæ propter alios accipimus, ùt verbi gratia sermo sapientiæ, sermo scientiæ, gratia sanitatum, genera linguarum, interpretatio sermonum, operatio virtutum, & cætera talia, quæ Apostolus vocat manifestationem Spiritûs. *Unicuique*, inquit, 1. Cor. 12. 7. *datur manifestatio Spiritûs ad utilitatem*, subaudis: *proximorum*, ut intelligas, aliud esse intrinsecam Sancti Spiritus virtutem, aliud ejusdem Spiritûs manifestationem. De virtute intrinseca dictum est Beatæ Mariæ: *Virtus Altissimi obumbrabit ti-* Luc. 1. 35. *bi*. De manifestatione forinseca dicit Sponsa Sponso in Canticis amatoriis: *oleum effusum no-* Cant. 1. 2. D *men tuum, ideo adolescentulæ dilexerunt te.* Oleum quippe infusum per dona intrinseca in vasis custodienda non allicit amorem adolescentularum, sed *oleum effusum* in lampadibus: quia lucet exteriùs in medio juvencularum tympanistriarum per sermonem sapientiæ vel scientiæ vel alterius manifestationem gratiæ ad utilitatem aliorum effusæ adolescentulas in fide adhuc parvulas ad amorem Sponsi trahit, quatenus illi appropinquent accepturæ ab eo primitùs oleum infusum secretò in vasis custodiendum, deinde oleum effusum præferendum in lampadibus. In oleo infuso intellige *adipem* vitalibus inhærentem, nec foris apparentem. In oleo effuso intellige pinguedinem foris apparentem, seque videntes ad convivium sapientiæ invitantem. Pro utroque ora, & dic: *Sicut adipe*

&

& pinguedine repleatur anima mea, ita ut repleta vasa conscientiarum de oleo infuso sufficienter abundent, & repletæ lampades operum de oleo effuso redundent. ***Sicut adipe repleatur anima mea***, ut sobriè, justè ac piè vivam servando & magis ac magis de die in diem thesaurizando mihi testimonium bonæ

1. Cor. 4. 4. conscientiæ, ut verè dicere possim : ***Nihil mihi conscius sum***. Sed quia ministrum Dei oportet habere testimonium bonum & ab his qui foris sunt, usque adeò ***repleatur anima pinguedine***, ut sim unus ex il-

1. Cor. 4. 1. *2. Cor. 6. 3. & 4.* lis, qui verè ac non fictè dicunt; ***Sic nos existimet homo ut ministros Christi***. Item : ***in omnibus exhibeamus nos sicut Dei ministros, ut non vituperetur*** ministerium nostrum. Non enim sufficit Christi ministris habere conscientiam bonam famâ neglectâ. Sed nec fama exterius captata laudabilem facit neglectâ conscientiâ. Utraque mihi Dei ministro scio necessaria, ut ex ***adipe*** conscientiæ bonæ salus mea confirmetur, & ex ***pinguedine*** bonæ famæ salus proximorum permaximè mihi commissorum informetur. Nam & qui conscientiæ thesaurum absconditum in agro cordis non habet, miser est; & ***qui famam suam negligit, crudelis est***, quæ sicut non est captanda ob inanem gloriam, sic negligenda non est, ut non vituperetur ministerium nostrum per aliquod scandalum ex negligentia nostra oblatum. Super hunc locum Beatus Papa

** S. Greg. M. Lib. VIII. Moral. cap. X.* Gregorius dicit: * ***Adeps pinguedinis animam replet, cùm hanc contra præsentium desideriorum æstum supernæ spei infusione fovet***. Igitur adeps intrinsecæ pinguedinis exprimit affectum cordis boni bona spe repleti, quomodo è diverso affectus mali cordis ex-

Psal. 72. 7. primitur nomine ***adipis***, ubi dicitur: ***Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum, transierunt in affectum cor-***

Psal. 16. 10. ***dis***. Et alibi: ***Adipem***, inquit, ***suum concluserunt***, quia videlicet affectum cordis mali noluerunt prodere per confessionem, sed studuerunt concludere per defensionem, dum ***os eorum locutum est superbiam*** per jactantiam prodeuntem ex tali adipe.

Procul sit à me hujusmodi ***adipis pinguedo***, qua ***incrassatus, impinguatus, dilatatus*** arguitur ille po-

Deut. 32. 15. pulus insipiens, & stultus, qui ***dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo salutari suo***. Sic arguitur & in Job ille impius, qui adversùs Deum currit

Job. 15. 26. ***pingui cervice***, cujusque de lateribus arvina dependet. Aod quoque ambidexter Eglon Regem crassum nimis gladio ancipite occidit. Et Samuel Agag pinguissimum in frusta concidit. Quibus in dictis, & gestis monemur cavere ***adipem*** sive ***pinguedinem***, de qua prodit iniquitas; eam verò appetere, de qua sapienter psallens David ait : ***Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea***; ut ***adipe*** in bono affectu pii cordis, & ***pinguedine*** in bono effectu Sancti operis abundante ***labiis exultationis laudet os meum*** largitorem talis adipis talisque pinguedinis, quam, dum peto dicens: ***Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea***; simul & votum facio subnectendo : ***Et labiis exultationis laudet os meum.***

Aliter : Ego verus David Christus ***in terra deserta & invia & inaquosa, in terra*** videlicet Judaica sitiens hominum salutem, ***Deus, Deus meus ad te de luce vigilans*** oro pro toto corpore meo, quod est Ecclesia, ne & ipsa quasi ***terra deserta, invia & inaquosa*** fiat sicca & arida nullo germini vel bono fructui apta, sed potiùs pinguis & opulenta existat, cui superiùs irriguum sit pro ***adipe***, inferiùs verò pro ***pinguedine***. Intelligunt, quid dicam, qui de Axa Filia Caleb antiquam nôrunt historiam, quæ cùm à patre suo terram accepisset aridam, viro suo monente postulavit & irriguam. ***Et dedit ei Pater suus irri-*** *Judic. 1. 15.*

guum superius & inferius. Et ego igitur Christus, qui quasi terram aridam primò à Patre accepi Synagogam, peto & irriguam, sanctam videlicet tam ex paucitate Judæorum, quàm multitudine gentium constantem Ecclesiam, cujus arvum superius irriguum sit per vitam superna contemplantium, & inferius quoque sit irriguum per vitam benè in terrenis operantium. Vel sit irriguum superius per lachrymas de amore cœlestium venientes, & irriguum inferius per lachrymas ex recordatione peccatorũ & timore pœnarum venientes. Et quia in corpore meo magno, quod est Ecclesia, quidam sunt mihi pro carne ***quàm multipliciter*** fragili tam multipliciter fovendi, quidam verò pro anima vegetante ac regente hujusmodi carnem, propter ipsius carnis firmandam salutem rogo pro anima, ut ***sicut adipe, & pinguedine repleatur*** ex animæ pinguedine ipsa quoque caro pinguescat juxta illud: ***vos qui spiritales*** *ad Gal. 6. 1.*

estis, instruite hujusmodi in Spiritu lenitatis. Quod idem est ac si dicatur: Vos qui quasi anima & spiritu idonei estis regere carnales & fragiles, ex ***adipe*** benigni affectûs instruite hujusmodi in Spiritu lenitatis procul semoto Spiritu furoris, qui non instruit, sed destruit. Spiritus iste furoris regnare habet in animabus macris & præ invidia vel odio tabescentibus & senescentibus, ut ille senior filius magis cupiens hœdum quàm vitulum saginatum, potiùs eligens cum amicis epulari quàm cum patre ac invento fratre, malens in invidia sua tabescere quàm in charitate fraterna pinguescere. Ut ergo macies invidiæ procul sit à membris meis, ego Christus, vel ego Ecclesia rogo, ut ***sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea***, per quam regenda sunt carnalia membra mea, quibus impinguatis holocaustum pingue fiat plenumque convivium, fratre videlicet, qui perierat, invento per plenitudinem gentium & pœnitentium introductam, fratreque seniore placato & pacato in reliquiis Judæorum conversis vel etiam in reliquis mandata patris tenentibus, & in vinea benè laborantibus, attamen inde murmurantibus, & oculo nequam lippientibus, quod bonus est Dominus prodigos filios recipiendo, & de novissimis primos faciendo. Omnibus ergo istis in unum pacatis macies invidiæ procul absit, & ***sicut adipe, & pinguedine*** charitatis Dei & proximi ***repleatur anima mea***, ut ex ***adipe*** dilectionis Dei diligat ipsum Deum ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota ortitudine sua, & ex ***pinguedine*** dilectionis fraternæ diligat quisque proximum suum sicut se ipsum. Qua pinguedine consummata exultabit cor meum in Domino interius, ***& labiis exultationis laudabit os meum*** exterius. Populus, qui te labiis honorat, sed cor ejus longè est à te, non habet ***labia exultationis***, quæ puræ conscientiæ comes est. At ego ***David*** sive in persona Christi sive in persona Ecclesiæ vel cujusque fidelis ***labia exultationis*** in laudibus tuis ***Deus Deus meus***, ad quem ***de luce vigilo***, aperire desidero & sitio eâ siti, quâ ***sitit in te anima mea***. Præcedit enim sitis habitura finem, succedet laudationis exultatio non habitura finem, quò deficiat, sed omnis consummationis finem Christum, in quo nunc proficiat & in æternum non deficiat. Proin rectè supra dixi præterito tempore : ***Sitivit in te anima mea***; quia sitis hæc ***in terra deserta, invia & inaquosa*** nunc manens erit

quandoque præterita, & futuri temporis verbo lau- Psal. 83. 5. dationis vota offero dicens: & *labiis exultationis laudabit os meum*, quia *beati, qui habitant in domo tua, in sæculum sæculi laudabunt te*.

Alia littera sic habet: *Et labia exultationis laudabunt nomen tuum.* Futurum, de quo loquimur holocaustum laudationis *in labiis exultationis*, tunc erit consummatum, & velut revera juge sacrificium non auferendum in æternum, quando sic in Sancto apparebo tibi, ut plenè illuminatus videam virtutem tuam & gloriam tuam non per speculum & in ænigmate, sicut *in deserto Idumea*, sed facie ad faciem, simul etiam cognoscendo non ex parte ùt nunc, sed sicut & cognitus sum, *quoniam melior est misericordia tua super vitas*. Tunc inquam, cessante siti cessabit oratio pernecessaria Joan. 16. 23. nunc in hoc deserto, invio & inaquoso. *In illa die* (ait Veritas) *non rogabitis quicquam.* Desinet ergo tunc oratio, sed permanebit laudatio, in qua misericordias tuas Domine in æternum cantabo.

Nunc autem benè res agitur, si *labiis exultationis*, adhuc multimoda tristitia quasi oppilatis, corde VERS. VII. saltem vigili *meditabor in te*, quod & promitto dicens: *Meditabor in te*, credendo in te, sitiendo in te. *Meditabor*, inquam, non contra te ùt rebellis, sed *in te* utpote obediens & humilis. *Meditabor in te*, quando? *in matutinis* vel ad litteram de luce vigilans ad te, vel *in matutinis*, id est, lucidis operationibus, quæ rectè intelliguntur per mane, quo quisque operarius incipere solet opus, maximè is, qui primô manè fuerit conductus. Moraliter quoque *in matutino* operatur, qui Christo tanquam luce monstrante bona operatur: sed econtra in nocte, qui mala. Nam Joan. 3. 20. *omnis qui malè agit, odit lucem.* Abjiciens ergo opera tenebrarum *in matutinis*, id est, in lucidis operibus *meditabor in te*, *si* tamen præveniente gratia tua priùs *memor fui tui super stratum meum.* Nam si oculus intentionis *memor tui super stratum*, in requie scilicet vel otio fuerit simplex non desiderando quicquam præter te, consequenter totum corpus operationis erit lucidum seu matutinum. Et ideo veraciter affirmo, quòd *si memor fui tui super stratum*, etiam *in matutinis meditabor in te*, gratias videlicet agendo, tibique opus lucidum ascribendo,

VERS. VIII. *Quia fuisti adjutor meus*, ut quod in stratu meo te seminante cogitavi ante lucem operum, procederet in effectum lucidum & matutinum te operante non solum velle sed & perficere, velle in strato, perficere in matutino: velle in intentione, perficere in actione, quod omnino mihi esset impossibile *in deserto Idumaa*, nisi *quia fuisti adjutor meus* tu, qui potens es non solùm ad adjuvandum in bonis, sed etiam ad protegendum à malis.

Unde & confidens in tua defensione *in velamento alarum tuarum exultabo.* Pullus sum, & si me non protegis tegmine alarum tuarum persequente Saule me David, persequente morte me Christum, persequente peccato vel Diabolo me Christianum, quasi milvus rapiet Saul, mors Diabolus, contra cujus rapaces ungues *in velamento alarum tuarum* securus *exultabo*. Nondum plenè præsentialiter exulto, quamdiu inter pericula *Idumea* laboro, sed in futuro *exultabo* plenariè, nunc tamen aliquantisper initiata exultatione mea per

A hanc certitudinem, qua certus sum eos, qui corpus occidunt, animam non posse occidere, cujus tu *Deus meus*, ad quem *de luce vigilo*, vita es.

Etenim sicut corpus adhærens animæ habet inde vivere, sic *Adhæsit anima mea post te*, VERS. IX. ut habeat ex te vivere. *Adhæsit*, dico, propter glutten charitatis, *post te*, dico, propter ordinem sanctæ humilitatis, ut intelligatur charitas ordinata creaturæ ad creatorem, dum sanè inferior natura superiori & adhæret per charitatem, & subesse vel post-esse insinuatur per humilitatem. *Adhæsit anima mea post te*, ita ut præ se diligat te, atque imitando sequatur te. Non præsumet anima mea te præcedere dando tibi consilium sicut Petrus, qui dissuasit tibi contumelias passionis dicens: *Vide, ne fiat tibi istud.* Matth. 16. Propter quod increpatus à te didicit postea sequi 22.
B te, juxta quod dixisti ei: *Vade post me Sathanas.* Et alibi: *sequere me:* Item: *tu me sequere.* His documen- Joan. 21. 19. tis informatus ego Christianus jam te Christum no- & 22. lo præire suggerendo tibi aliquod consilium novum tuo antiquo consilio contrarium, sed explorato beneplacito tuo, quod expressum est in Scripturis veritatis, adhærere tibi bonum est mihi, *post te* ire tuæque voluntati acquiescere per charitatem & humilitatem dignum & justum est, quia per has duas virtutes *me suscepit dextera tua.* *Me*, id est, naturam meam *suscepit dextera tua*, id est, Filius tuus in unitatem personæ. Vel *me*, id est, personam meam *suscepit dextera tua* Filius tuus in unitatem corporis sui, quod est Ecclesia. Jure itaque *anima mea*, id est, vita mea sic *adhæret post te*, ut diligat & sequatur te semper frangendo propriam voluntatem per tui charitatem, semper sequendo tuam
C voluntatem per humilitatem.

Aliter: *Adhæsit anima mea post te.* Anima mea, quam ponendi & iterum sumendi potestatem habeo ego verus David, quanquam *in deserto Idumea* tristis esset usque ad mortem, velletque pro humanæ carnis fragilitate vitare calicem Passionis dicendo: *Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste*: tamen, Matth. 26. 39 adhæsit post te subdendo: *Verumtamen non sicut ego, sed sicut tu vis.* Hoc planè fuit *animam meam adhærere post te*, voluntatem suam frangere, tuæque voluntati obedienter acquiescere. Quo facto exemplum dedi sectatoribus meis, ut & ipsi faciant similiter, simili videlicet obedientia, non tamen simili vel æquali potentia: quia nullus eorum potestatem habet ponendi animam suam, & iterum sumendi eam, sicut ego, cujus *anima adhæsit* sic *post te*
D Deus Pater in me Verbo tuo, ut possit omnia, quæcunque voluerit, in tua potentia, quæ illi non particulariter, sed totaliter est insita. Verumtamen licèt exaltata in summam tuæ ac meæ Divinitatis potentiam, suæ conditionis non amittit essentiam. Si enim aquæ modica gutta multo vino infusa non amittit sui humoris essentiam vino conformata, multò magis ex quo adhæsit anima mea post te Deus immenso quasi pelago Divinitatis tuæ absorpta, non ut non sit, sed ut optimè sit se assumenti Divinitati conformata, maximè absorpta morte corporis ejus in Resurrectionis gloria, suam retinet essentiam, secundùm quam *post te* sistitur in ordine conditionis, licèt in throno Majestatis tuæ tibi consedeat & conregnet in omnipotentia collatæ sibi glorificationis, in qua *me suscepit dextera tua*, collocatâ & exaltatâ jam

jam *in dextera tua* humanitatis meæ totâ naturâ car- A ne simul cum anima. Talis tam potens est anima mea dominando etiam in medio inimicorum suorum.

VERS. X. & XI. *Ipsi verò in vanum quæsierunt animam meam.* Ipsi, nominetenus Judæi, sed revera Idumæi *quæsierunt animam meam*, nescientes, quòd nemo eam tollere posset à me invito: sed ego voluntariè posui eam, & iterum sumpsi eam. *Quæsierunt* tamen tollere animam meam, sed *in vanum*, quia conatus eorum non habuit effectum, qualem voluerunt, sed qualem noluerunt. Nam cùm voluisset custodito sepulchro in inferioribus terræ, atque sub terra me detineri, non ita evenit, quia nec anima mea in inferno detineri potuit, quæ solutis doloribus inferni cum spoliis multis inde rediit, neque corpus meum in sepulchro teneri potuit, quod cum potentia magna terræ motu facto surrexit, & de infe- B rioribus terræ super omnes cœlos usque ad altissimum thronum Paternæ celsitudinis ascendit. *Ipsi verò in vanum quæsierunt animam meam, introibunt in inferiora terræ* tam secundùm animas in infernum trahendas, quàm secundùm corpora in terram itura, & lege communis conditionis, qua dictum est homini: *Terra es, & in terram ibis*, (Gen. 3, 19.) & privilegio singularis damnationis, qua *tradentur in manus gladii* Romanorum, & *partes vulpium erunt.* Nam & qui gladio supererunt, *partes vulpium erunt* in prædam cedendo Romanis Principibus, dolosis, ùt fuit Herodes Tetrarcha, de quo Dominus dicit: *Ite, dicite vulpi illi.* (Luc. 13, 32.) Et qui gladio, fame ac peste morientur in sua perfidia, *partes erunt vulpium*, id est, malignorum spirituum, qui rapient eorum animas *in inferiora terræ*, id est, in infernum trahendas, ibique in æternum puniendas, atque ut duplici contritione conterantur, suis corporibus universali resurrectione induendas, & cum Diabolo & Angelis ejus in die judicii perdendas.

Aliter, Populus Dei peculiaris, quem constituit Dominus super excelsam terram, ùt comederet fructus agrorum, ut sugeret mel de petra, oleumq; de saxo durissimo, quia dereliquit Deum factorem suum & recessit à Deo salutari suo eligendo sibi Barrabam seditiosum, justo judicio seditionibus dissipabitur, & de excelsa terra fune captivitatis trahente *introibit in inferiora terræ*, ut per omnem terram, quæ aperuit os suum & suscepit sanguinem Christi de manu ejus, ita sit maledictus juxta imprecationem legis, ne habeat terram excelsam, quæ tales evomere solet, sed *introeat in inferiora terræ* vix obtinendo inter gentes quasdam viculorum seu platearum contemptibiles extremitates, & sit semper *subtus*, & non *super*, utpote non habendo Regem nisi Cæsarem, non habendo suæ gentis Principem, sed alieno, & quod ampliùs eos torquet, Christiano imperio subjaceant ipsi, qui, sicut *in vanum quæsierunt animam* Regis invictissimi, qui venit in nomine Patris sui Dei omnipotentis; ita *in vanum* expectant alium in nomine suo venturum, &, sicut somniant, suam sibi excelsam terram restituturum. Non ita erit. Nam cùm venerit, oportet illum breve tempus manere, quem Dominus Jesus interficiet Spiritu oris sui, & destruet illustratione adventus sui, & ipse pariter cum reliquis impiis *introibit in inferiora terræ* mittendus in stagnum ignis ardentis pice ac sulphure. Affectabit quidem sibi Dominum super excelsam terram, ita ut in templo Dei sedeat ostendens se tanquam sit Deus, immo non contentus hac rapina, qui se arbitratur æqualem Deo, extolletur super omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur, factus adeo præsumptuosus & arrogans, ut nullum timeat. Sed velit nolit, ab excelsa terra tales evomente seclusus *introibit in inferiora terræ*, *tradeturque in manus gladii*, ut habens plagam *gladii*, plagam anathematis velit nolit *introeat in inferiora terræ* vel regno simul & vita privatus in his, qui pereunt, ùt Apostata Julianus & Constantius Arianus, vel certè ad pœnitentiam humiliatus in his, qui convertuntur & maleaffectato dominatu privati in inferiora terræ cogentur introire, ut discant non superbire, discant à Regibus gentium rectores Ecclesiarum longè distare debere, atque uni Regi Regum subjacere, cujus regno & imperio quicunque audent recalcitrare, velint nolint *introibunt in inferiora terræ*. Etiam Romanæ urbis quosdam Pseudo-Pontifices ita vidimus *in inferiora terræ* diebus nostris *introeuntes*, ut videlicet traditi Sathanæ *in manu gladii* citò desinerent principari, quorum novissimus & præcipuus erat Petrus Leonis Innocentio Papæ secundo superpositus & in templo Dei ostentatus, tanquam si esset Deus, tanquã si esset Sacerdos legitimus, quoniam & Sacerdotes Dii vocantur, & omnes, ad quos factus est sermo Dei. Verùm Pseudo-Christi & Pseudo-Prophetæ falso gloriantur in Sacerdotio vel in Prophetiæ Deitatis nomine, cùm sint ipsi vulpeculæ, ac *partes vulpium*, quæ rectiùs in inferioribus terræ foveas habent quàm culmen regiminis Ecclesiastici fraudulenter seu violenter occupent.

Rex verò lætabitur in Deo, & laudabuntur omnes, qui jurant in eo. VERS. XII.

Rex ille, cujus Regnum licèt non sit de hoc mundo, est tamen in hoc mundo, sicut & in cælo, Rex C Christus, Rex Judæorum, qui habet in vestimento & in femore suo scriptum: *Rex Regum, & Dominus dominantium*, (1. Tim. 6, 15.) qui regnabit in domo Jacob in æternum, & Regni ejus non erit finis: Rex, inquam, diademate spineo coronatus, & usque ad mortem tristis *in deserto Idumææ* factus, nunc à morte resuscitatus *lætabitur in Deo*: quòd enim vivit, vivit Deo, & est ipse Deus in Deo, sicut ait: *Ego in Patre, & Pater in me est.* (Joan. 14, 10. & 11.) Quòd, cùm ante passionem suam verè dixerit homo, qui ab initio suæ conceptionis Deus in Deo Patre mansit, non tamẽ plena super hoc lætandi ratio causa fuit, quamdiu Deus in hominem potiùs exinanitus, quàm homo in Deum glorificatus apparuit. At nunc mortali ad tempus homine in immortalem Deum clarificato ea claritate, quam habuit ipse Dei filius, priusquàm mundus fieret, rectè homo in Divinitatis gloriam provectus *lætabitur in Deo*, acceptâ jam po- D testate regnandi ubiq; sicut ait: *Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra.* (Math. 28, 18.) Potestatem hanc in Divinitate sua semper habuit, sed in humanitate sua Rex iste accepit à Deo, & ideò rectè, *lætabitur in Deo.*

Et *laudabuntur omnes, qui jurant in eo.* Non dico laudandos, *qui jurant per eum*, vel aliud quodcunque juramentum, quod ipso Rege testante à malo est, & non tam laudabile quàm tolerabile est, etiam quando verum est, quando non malum, sed à malo est: Vituperale verò, quando falsum, & non solum à malo, sed & malum est: Non, inquam, sic jurantes laudo, seu laudandos prædico: quia juramentum, etsi utcunque permittitur, non tamen laudatur à Rege ipso, sed *omnes, qui jurant in eo*, jure laudandos prædico, quia non est aliud *jurare in eo*, quàm intretractabiliter perseverare in bono promisso illi facto sive in Baptismo sive in

arctiori sanctitatis proposito. Qui enim fideliter persolvunt, quod ei piè voverunt, velut juramento quodam fœderati amici ejus agnoscuntur, & ideo *laudabuntur*: Sicut è contrario, qui eum dictis & factis, aut etiam solis factis negant, minimè sunt laudabiles neque audiendi sunt in curia Regis hujus vel malorum laudatores vel bonorum vituperatores.

Quia obstructum est os loquentium iniqua, non solum Judæorum Regem hunc negantium, sed etiam quorumlibet perversorum dicentium vel bonum malum vel malum bonum, ponentium tenebras lucem, & lucem tenebras, dicentium dulce amarum, & amarum dulce, condemnantium justos, & justificantium impios. Talium *os obstructum est* modò ex parte, ut quasi de humo eloquium eorum mussitet, & quasi Pythonis vox eorum sit contemptibilis, nec auditores benivolos inveniat in medio Ecclesiæ, quamquam in angulis occultè susurret. Verùm peracto extremo judicio, in quo *laudabuntur* ab ipso Rege *omnes, qui jurant in eo*, dicente ipso: *Venite benedicti Patris mei* &c. Sic *obstructum* erit *os loquentium iniqua*, ut ultra in æternum sit eis impositum silentium profundum. Nam
1.Reg.2.9. ex tunc *impii in tenebris conticescent*, & ore maledico penitus obcluso in tormentis suis contabescent. In ipso quidem judicio habebunt aliqua dicere, ver-
Sap.5.2.& seqq. bi gratia, quando *mirabuntur in subitatione insperatæ salutis dicentes intra se, pœnitentiam habentes, & præ angustia spiritus gementes: Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperii. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter*
Matth.25.44. *Sanctos sors illorum est.* Item: *Quando te vidimus esurientem, & sitientem, & non ministravimus tibi?* Item servus malus, & piger abscondens pecuniam Domini sui ad excusandas excusationes in peccatis aliqua loquetur in judicio, quando *laudabuntur omnes*, qui benè sunt negotiati, & de pecunia sibi credita laudabiliter lucrati.

Sed peracto, ùt dictum est, judicio penitus *obstructum* erit *os loquentium iniqua*, & impii in tenebris conticescent. Tunc enim Rex iste Imperator universalis imperabit ventis & mari, vel sicut in Marco legitur, ventis comminando increpabit mare dicens: *Tace, obmutesce*; fietque abhinc tranquilli- Marc.4.39.
tas magna nullo unquam sonitu maris & fluctuum perturbanda. Contingit & Rege isto miserante, ut sic obstruatur *os loquentium iniqua*, sicut obstructum est os blasphemi Sauli, & apertum est os Pauli: *Qui prius*, inquit, *fui blasphemus, & persecutor, nunc autem misericordiam consecutus sum.* Prædicante quoque Petro Apostolo sic obstructum est os loquentium iniqua Judæorum videlicet Sanguine Christi cruentatorum, ut ex eis una die tria millia, & alia die quinque millia converterentur, & Regem Christum, quem ore iniquo negaverant, palàm confiterentur, ut omnia sua pedibus Apostolorum apponerent, & non sibi, sed Regi suo Christo viverent habentes cor unum, & animam unam in Deo. Unde meritò inter illos *laudabuntur, qui jurant in eo, quia* laudabiliter *obstructum est os loquentium iniqua*, dum cœperunt, nec ultra cessaverunt loqui Deo placita & proximis utilia.

Gloria Patri Deo, ad quem de luce vigilatur, *Gloria Filio*, qui in se ac suis membris vigilat, suisque vigiliis misericordias super vitas meliorem suis membris impetrat, *Gloria Spiritui Sancto*, qui est hæc ipsa misericordia in judicio exaltanda super omnes vitas, quibus Deus distinxit creaturas, aliis dando, ut vivant & non sentiant, aliis ut vivant & sentiant, aliis ut vivant, sentiant & discernant. Quibus differentiis inter se discernuntur arbores, pecudes & homines, qui soli omnes vitas in se colligunt: quia cum arboribus vivunt, cum pecudibus vivunt & sentiunt, cum Angelis vivunt & discernunt. Sit igitur gloriosa Dei misericordia super vitas istas benigna, ut salvetur in omnibus ad vitam æternam prædestinatis natura humana vitas omnes complexa. Sit gloria immensa Deo Trino æternaliter viventi, & vitas hominum sua gratia temporaliter disponenti, Amen.

PSALMUS LXIII.

EXaudi Deus orationem meam, cùm deprecor &c.

Titulus:

In finem Psalmus David; patet.

VERS.I. Psalmus iste breviter de Passione & Resurrectione Christi commemorat. Primò Christus orat enumerans quasi jam facta mala, quæ pertulit. Secundò irridet sævitiam Judæorum commemorans, quòd nuntiata Resurrectione magis turbati sunt, ibi: *Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum.* Intentione docet nos in Deo sperare, cùm patimur. Non solùm autem ex solo capite, sed etiam ex corpore loquitur Christus & ait: *Exaudi Deus orationem meam, cùm deprecor, à timore inimici eripe animam meam.* Cujus exemplo & ille certator commonetur orare, qui inter spem pugnans & metum nescit, utrum tela tentationum veluti *sagittæ parvulorum* sint ab eo per loricam justitiæ repellendæ usque *in finem* titulo prænotatum nec ne. Si enim ipse, qui præscius erat futuri, orare voluit, quantò magis illi, qui incerti sunt, sedulò dare debent operam orationi, ut eripiantur *à timore inimici* visibilis seu invisibilis, ne cedant in persecutione inimici, ne cadant vel desperent in tentatione Diaboli. Idcirco tali hanc orationem conclusit fine: *Lætabitur justus in Domino & sperabit in eo, & laudabuntur omnes recti corde.* Sed ante hunc lætum finem Psalmi hujus percurramus textum gemitosum.

Exaudi Deus orationem meam, cùm VERS. II.
deprecor. Quid inter orationem & deprecationem intersit, patet, quamvis alterum pro altero soleat poni. Orans igitur pro bonis obtinendis, & deprecans pro malis amovendis voce propria & voce Martyrum ego Christus peto exaudiri *orationem meam, cùm deprecor*, sive ùt alia translatio habet: *cùm tribulor*. Dico ergo: *Exaudi Deus* Pater *orationem meam* dans bona, *cùm tribulor* inter mala, sive *cùm deprecor* petens auferri mala ipsa. Tu superabundanter quàm peto, *exaudi* largiendo bona malis, quibus tribulor, contraria. Et quia inter mala tribulantia nihil nocentiùs, quàm timor mundanus Divino timori contrarius, tu Deus exauditor justæ orationis *à timore inimici eripe animam meam.*

In Hebræo legitur: *A timore inimici serva vitam meam*, Scio enim, quod sicut qui amat ani-

mam

mam seu vitam suam plùs quàm te, non est te di- A gnus: ita & qui timet aliquid plùs quàm te, non est te dignus. Ab hujusmodi ergo ***timore animam***, seu ***vitam meam*** serva, ne incidat in ejus laqueum, vel si fortè inciderit, ***eripe illam***, ne teneatur. ***Eripe*** non tam ab ***inimico*** quàm à ***timore inimici***, non ut non habeam inimicum, sed ut non timeam inimicum; non ut non occidar, sed ut te timens non timeam eos, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. Non rogo, ut caream inimico, sed ne absorbear ab inimico. Qui enim timens inimicum sciens te offendit propter ipsius timorem, vivens & vigilans absorptus est: quod si nescienti acciderit, mortuus vel dormiens absorptus est. Alii vivi, alii mortui absorpti sunt in tempestate persecutionis. Nam qui scientes veritatem fidei Catholicæ, tamen timore vel dolore tormentorum victi negaverunt, vivi absorpti sunt. B Qui autem nescientes veritatem negaverunt, mortui absorpti sunt. Qui plus Deum, quàm hominem timuerunt, potiùs cavendo iram ejus, qui potest animam & corpus mittere in gehennam ignis, quàm iram hominis, in solum corpus occidendi potestatem habentis, absorberi non potuerunt, vel si ad horam sunt absorpti ùt Petrus negans vel Jonas inobediens, citò eos bestia viventes coacta est revomere, quos obstante remedio pœnitentiæ sibi non potuit incorporare. Nam quia & Jonas in ventre ceti oravit, & Petrus in periculo negationis flevit amarè, utrûq; bestia crudelis revomuit, alterum visibiliter pro exemplo manifestæ pœnitentiæ, alterum invisibiliter pro exemplo secretæ pœnitentiæ. Etenim quia Jonas à nautis increpatus culpam suam recognovit, eorum præostendit formam, qui manifesta sorte sententiæ judicialis deprehensi agunt pœnitentiam, redeuntq; ad intermissam C obedientiam libenter ferendo indictam sibi pœnitentiam, quomodo ille suomet judicio traditus periculo maris, ac destitutus auxilio navis in interitum carnis egit pœnitentiam, tandemque liberatus à timore vano, quo Niniven subvertendam & Judæam deserendam nimis timens exorbitaverat, rediit
Jon.3.4. ad pœnitentiam portans legationem duram. ***Adhuc*** inquit, ***quadraginta dies, & Ninive subvertetur.*** Non sic locutus fuisset, nisi timorem vanum timor sanus expulisset. Nempe sanus timor fuit, quô plus timuit offensam Dei incidere tacendo quàm hominum loquendo.

Porrò Apostolus Petrus non homine increpante, sed Christo ipsum respiciente compunctus eorum pertulit formam, qui secreta compunctione divinitùs attacti agunt pœnitentiam flendo amarè, quod victi humano timore vel suæ vitæ allecti nimio D amore diverterunt à rectitudine, ad quam redire omnino est impossibile, nisi ***à timore inimici*** animus pœnitens evacuetur, & timore Domini repleatur. Si enim de Vnigenito Filio Dei forma servi humiliato
Is.11,3. scriptum est, quòd ***replevit eum Spiritus timoris Domini***, quomodo nos miseri de servitio peccati Sanguine illius redempti, & adhuc ab ipso judicandi aliquomodo securi erimus vel esse poterimus, ita ut non repleamur Spiritu timoris Domini? Sed revera hunc Spiritum timoris accipere, illoque repleri non possumus, nisi ***à timore inimici*** liberemur, quomodo liberatus est Petrus ita perfectè, ut jam non timeret mundi Dominam Romam, qui Sacerdotis expaverat ancillam. Repletus etenim timore Domini mori non timuit pro veritatis confessione, quam ad tempus negando intermisit, & quia inimicum cœtum Pharisaicum nimis timuit, & quia se nimis amavit, Ita nimirum quisquis occupatur inordinato & nimio ***timore inimici***, simul occupatur & inordinato ac nimio amore sui. E diverso autem, quisquis caret inordinato inimici timore, caret simul & inordinato sui amore. Timendus ergo est iste timor, quo plus inimicus quàm Deus timetur, quia simul plus mundus quàm Deus amatur, & sic omnis, qui voluerit esse amicus sæculi, inimicus Dei constituitur. Sic è converso mundus odit, quos Christus diligit, suique timoris & amoris infusione à mundo secernit. ***Si de*** Joan. 15. 19.
mundo, inquit, ***fuissetis, mundus, quod suum erat, diligeret. Nunc verò, quia de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.*** Vide nunc & pensa, quantorum malorum fomes est inordinatus timor, qui tè mundi faciens amicum Dei constituit inimicum, sicut è converso timor ordinatus B Dei facit amicum. Proinde ut ordinato repletus timore careas inordinato, nec timens non timenda sis timidus, sed timens timenda timoratus ùt ille Simeon Luc.2.25.
justus & timoratus, ex totis præcordiis ad Deum clama dicens: ***A timore inimici eripe animam meam. Con-*** Psal.118.
fige timore tuo carnes meas, ut sub timore tuo servus, 120.
& ***à timore inimici*** liber plenus ordinato timore consequenter adimplear ordinato quoq; amore, quoniã sicut acus aut seta filum, sic timor ordinatus ordinatã introducit charitatẽ, de qua Sponsa in amoris Cantico
dicit: ***Introduxit me Rex in cellam vinariam, ordinavit*** Cant.2,4
in me charitatem. Sola est charitas ordinata, quæ inordinatum foras mittere timorem sit idonea. Et ideo cùm dico tibi Deus meus: ***A timore inimici eripe animam meam***, postulo à te charitatem ordinatam, quæ foras mittat timorem. Charitas enim cùm sit fervida, non ædificat, nisi fuerit ordinata. Importabilis siquidem C zelus est charitatis absque virtute discretionis à virtutibus vitia distinguentis, & ipsas virtutes in ordine suo disponentis. Ubi ergo vehemens est charitatis æmulatio, ibi maximè discretio necessaria, quæ est ordinatio charitatis. Semper quidem zelus minus absque scientia efficax, minusque utilis invenitur, plerumque autem & perniciosius valde sentitur. Quo igitur ferventior ac vehementior spiritus, profusiorq; charitas, eò vigilantiori opus scientiã est, quæ zelum supprimat, Spiritum temperet, ordinet charitatem. Proinde ***à timore inimici*** orans ego Christus liberari ***animam meam***, peto mihi & membris meis dari charitatem ordinatam vitia expugnantem, & virtutes pro causarum qualitatibus aptè ordinantem, quas minimè ordinaret, nisi ordinata primitus ipsa foret foras pulso ***timore inimici***, qui tunc acriùs infestat, quando non unus malignus, vel pauci mali, D seu etiam plures ab invicem dissidentes, sed multi malignantes, & in hoc unanimes impugnant, sicut astiterunt Reges terræ & Principes convenerunt in unum adversùs te Dominum, & adversùs me Christum tuum. Sed quid profecerunt suæ malignitatis conatu? Nihil omnino. Quod viribus meis humanis ego Christus, vel ego Christianus non tribuo, sed muneri Divino, quoniam tu Deus

Protexisti me hominem *à conventu* VERS.
malignantium, id est, consilia mala machinantiũ, III.
& à multitudine operantium iniquitatem. ***Protexisti me à conventu***, qui non erat in paucitate, sed in multitudine, non solummodò in corde ***malignantium***, sed etiam in actu ***operantium iniquitatem***. Quæ major iniquitas, quàm ex invidia persequi & occidere hominem nihil mali, & multa bona facientem?

entem? Multi Martyres talia passi sunt. Sed in ipso A capite Martyrũ melius elucet, quod isti experti sunt, quos Domino parum fuit hortari verbo, nisi firmaret exemplo tam passionis, quàm orationis. Passus est ipse *à conventu malignantium, & à multitudine operantium iniquitatem* se affligi, docens in hoc te similiter pati, oravit, atq; orans obtinuit se adeo protegi. Ora & tu à similibus, & similiter protegi, atque cùm te protectum senseris, age gratias Deo dicens: *Protexisti me à conventu malignantium, à multitudine operantium iniquitatem.* Et ne fortè quis putet absq; causa dictos operantes iniquitatem, qui me Christum suis manibus non crucifixerunt, ostendo, qualiter operati sunt iniquitatem non manu, sed lingua:

VERS, IV.

Quia exacuerunt linguas suas ut gladium, quando apertè clamaverunt: *Nos legem habemus, & secundùm legem nostram debet mori,* B (Joan. 19, 7.) *quia filium Dei se fecit.* Item: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris.* Item: *Reus est mortis.* Item: *Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum.* (Ibid. v. 12.) Talia dicentes *exacuerunt linguas suas ut gladium* perficiendo videlicet homicidium lingua venenosa, quod milites perfecerunt manu cruenta. Illi hora tertia crucifixerunt linguis, quem sexta hora crucifixerunt milites ligno & clavis. Vnde in Evangelica narratione aliàs hora tertia, & aliàs sexta hora legitur crucifixus, ut tam lingua quàm ligno crucifigentium notetur unum & idem sacrilegium in occisione summi Pontificis omni macula carentis, & pro ipsis etiam inimicis orantis. At illi pro bonis mala reddendo *intenderunt arcum*, non contenti videlicet gladio linguæ apertè, nisi & arcu dolositatis insidiosè ferirent, *intenderunt* suis consiliis *arcum* C *rem amaram* quantalibet verborum dulcedine fucatam. *Res amara* dulcedine verborum celabatur, cum dicerent: *Magister scimus, quia verax es* &c. (Matth. 22, 16.) Paraverunt enim sagittas suas in pharetra, ut quicquid diceret, sagittaretur, & quasi reus eneretur vel adversus Cæsarem, si tributa dari prohiberet, vel adversus populum, si concederet. Mulierem quoque in adulterio deprehensam sic obtulerunt, ut quicquid de illa judicaret, judicaretur ab illis iniquum vel adversùs legis justitiam, vel adversùs eam, quam ipse docebat, misericordiam. Sed si frustra jacitur rete ante oculos pennatorum, quantò magìs ante oculos Herodii Ducis eorum? Nam quod illi omnia videnti struunt insidias, tale est, ac si laqueos innectant radiis alti & meridiani solis, ut eum de cælo in terrã trahant, vel quasi flatu suo ignẽ solis ardentis & ardore suo terrã calefacientis extinguere moliantur. Nesciunt miseri se incassum niti. Et ideo sicut D suis consiliis *intenderunt arcũ rem amaram*, ita etiam

VERS. VI.

Subitò sagittabunt eum, & non timebunt. *Subito* velut ex improviso, cùm ille omnia videat, *sagittabunt* scelus machinantium perducendo ad effectum, *& non timebunt.* *Sagittabunt* hominem, *& non timebunt* Deum, *sagittabunt* hominem tradentem judicanti se injustè, *& non timebunt* eundem Deum judicaturum justos & injustos justè in magna majestate, sicut ipse protestatus est ante Judicem Pilatum judicantem se injustè. (Matth. 26. 64.) *Verumtamen,* ait, *amodò videbitis filium hominis venientem cum potestate magna, & majestate.* Talia dicentem *sagittabunt eum, & non timebunt*, quoniam ex hoc ipso veritatis testimonio quasi testem falsum vel blasphemum condemnantes *firmaverunt sibi sermonem nequam.* Repetitio confirmatio fuit, qua dicentes, crucifige, crucifige *firmaverunt sibi sermonem nequam. Firmaverunt* non veritatis assertione, sed malignitatis obstinatione. Vel *firmaverunt sibi sermonem nequam* dicendo: *Sanguis ejus super nos & super filios nostros.* (Matth. 27. 25.) Hunc *sermonem nequam*, sive malignum *firmaverunt sibi*, id est, ad damnum suum sibi suisque posteris nociturum tanta sententiæ firmitate, ut cùm illo sanguine veniat super eos omnis sanguis justus, qui effusus est à sanguine Abel justi usq; ad sanguinem Zachariæ filii Barachiæ. Dixi, quod *intenderunt arcum rem amaram.* Nunc dico, qualiter intenderunt, hoc modo scilicet: *Narraverunt, ut absconderent laqueos.* Collegerunt enim concilium & dicebant: *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? &c.* (Joan. 11. 47.) In illo Concilio malignantiũ laquei fuerunt absconditi per illud, quod dicebant: *Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent nostrum & locum & gentem.* Quia ergo pro fidelitate Cæsaris pro defensione loci excellentis & electæ gentis illum interficiendum simulato timore finxerunt, in hoc *laqueos absconderunt*, ut vix aliquis intelligeret, quòd ex invidia illum interficerent. Ideo *dixerunt: Quis videbit eos,* laqueos scilicet sic absconditos? Non tradatur, inquiunt, per nos, sed per discipulum. Non occidatur à nobis, sed à Judice ac militibus ejus, omnia hæc ita per alios faciamus, ut nihil fecisse videamur. Ita *laqueos* abscondamus dicendo: *Nobis non licet interficere quemquam,* (Joan. 18, 31.) ut cùm fuerit captus & ligatus laqueis nostris, nemo agnoscat, quòd ad nos culpa mortis ejus pertineat, vel quòd nos laqueos posuerimus, quibus detentus fuerit. Nam *quis videbit eos?* Quis poterit cavere, si sic faciemus? Sic

VERS. VII.

Scrutati sunt iniquitates, id est, quomodo justum perderent, ne mundus post eum abiret, cùm quasi per æquitatem rationabilis judicii cum iniquis reputatus, & inter latrones quasi malefactor suspensus ita periret; ut etiam nomen perderet *Quando,* inquiunt, *morietur, & peribit nomen ejus?* (Psal. 40, 6.) Non erant contenti eum interficere, nisi & nomen quoque ipsius possent abolere. Ideo excogitata est mors ignominiosa, ut morte turpissima condemnatus, & inter iniquos reputatus nullum deinceps bonæ memoriæ nomen haberet, nec aliquis crederet venisse illum benedictum in nomine Domini (quod illi acclamaverant pueri) cùm videretur pendens in ligno, quia lex dicit maledictum, qui pendet in ligno. Sic simulabant se famulari præcepto legis maledicendo & seductorem nominando eum, qui pependit in ligno, tanquam simulata æquitas non sit iniquitas, cùm simulata æquitas sit duplex iniquitas, quia dum simulatio æquitatis jungitur iniquitati, non iniquitas annihilatur, sed duplicatur, cùm & ipsa simulatio magna sit iniquitas, maxime, quando per eam defenditur & roboratur altera iniquitas.

Omnia ista machinamenta callidè scrutando nihil profecerunt, sed potius *defecerunt scrutantes scrutinio*, id est, excogitantes acerba consilia, quæ non potuerunt stabilire. Hujusmodi enim quantò acutiùs cogitant, tantò à veritate & æquitate deficiunt mersi in tenebris, ubi non vident Deum, & putant se non videri à Deo: Videntur tamen à Deo, qui ab eis reputatur homo, & non Deus, cum sit ipse Homo-Deus ex Divino suo consilio ad suæ humanitatis passionem spontaneus. Unde:

VERS. VIII.

Accedet homo ad cor altum, id est, humana in ipso voluntas jungetur & subdetur Divinæ voluntati, sicut dicit: *Pater non sicut ego volo, sed sicut tu vis.* (Matth. 26. 39.) Ergo *accedet homo ad cor altum*, quia humana voluntas jungitur ad Divinum consilium, ut velle humanum atque Divinum fiat omnino unum in una eademq; persona Dei & hominis Jesu Christi absorpta humanæ voluntatis mutabilitate in Divinæ voluntatis æternam stabilitatem, in qua semper fuit *cor* Dei *altum*, priusquam accederet cor hominis humillimi ad ipsum, quo accessu (voluntariæ obedientiæ ac subjectionis meruit

exaltari

a Philipp. 2.9. [a]exaltari tota natura hominis juxta illud: *Propter quod & Deus illum exaltavit, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen.* Igitur *accedet homo ad cor altum*, quo dicto notatur obedientiæ meritum.

Et exaltabitur Deus, quo dicto notatur summæ celsitudinis præmium. Si enim justo judicio Dei omnis, qui se humiliat, exaltabitur, non mirum, quòd is, qui cùm in forma Dei esset, se præ cæteris in forma servi humiliavit, præ cæteris est in eadem forma servi exaltatus, & confessione omnis linguæ glorificandus & exaltandus, atque in summa gloria Dei Patris venerandus etiam in illa natura, quæ *ad cor altum* accedendo fuit humiliata. Videretur fortasse rectiùs dici: *Exaltabitur homo* in prophetia, quàm *Exaltabitur Deus*, qui cùm sit naturaliter Altissimus Altissimi Filius, non potest *exaltari* altius. Mortalis autem homo in Deum immortalem nunc exaltatus rectè per Prophetam poterat prædicari exaltandus. Verum quia futuri erant Hæretici, qui Divinitatem sic assignarent Verbo assumenti hominem, ut eadem spoliarent assumptum hominem, sicut Nestorius & Bonosus, quorum alter nulla ratione, alter adoptione sola duntaxat hominem DEUM prædicari concessit, præveniens eosdem & similes eorum Spiritus veritatis, non tam Verbo semper altissimo, quàm homini post obedientiam exaltato nomen Dei, quod est super omne nomen, attribuit dicens: *Accedet homo, & exaltabitur Deus.* Etenim hæc est hominis vera & ineffabilis exaltatio, ut honorificetur Summi Dei summo nomine, quod est super omne nomen. Cæteri homines electi, qui nominantur Dii sive Filii Dei per adoptionis gratiam, pro magno Divini muneris beneficio habeant se hoc nomen accepisse ad mensuram distribuente Spiritu Sancto singulis prout vult. Cui autem non ad mensuram datus est idem Spiritus, quique de Spiritu Sancto est conceptus, unde & summi Patris, cujus idem Spiritus amor est, rectè Filius dicitur per generationem, non per adoptionem, quantò differentiùs præ cæteris nomen Filii Dei hæreditavit, tantò excellentius nomen Dei habuit homo, ex quo in Virgine conceptus fuit. Sed quoniam accedendo *ad cor altum* sic humiliavit se ipsum, ut nomen Dei videretur in eo exinanitum, quando, qui Deus erat, habitu inventus est ùt homo infirmus, non ùt Deus fortissimus: rectè sicut in accessu ejus *ad cor altum* veneramur in cruce hominem humiliatum, & Deum exinanitum: sic in Throno Gloriæ Paternæ Deum exaltatum, & hominem prædicamus absorptum, non quòd homo jam homo non sit, sed quòd manente hominis natura sit in summa Divinitatis gloria. Unde sicut in Passione sua Deus impassibilis exinanitus fuit & quasi disparuit: sic in glorificatione sua homo jam Divina impassibilitate impassibilis, Divina immortalitate immortalis, quasi exinanita humanitate rectè nominatur Deus exaltatus. Unde Hilarius libro Nono* de Trinitate: *Cùm*, inquit, *aliud sit ante hominem Deus, aliud sit homo & Deus, aliud sit post hominem & Deum totus homo, totus Deus; non confundas temporibus & generibus dispensationis Sacramentum, cùm pro qualitate generum ac naturarum alium in Sacramento hominis necesse sit sermonem fuisse non nato, alium adhuc morituro, alium jam æterno.* Et post aliqua*: *Id enim homini acquirebatur, ut Deus esset. Sed manere in Dei unitate assumptus homo nullo modo poterat, nisi per unitatem Dei in unitatem Dei naturalis evaderet, ut per hoc, quia in natura erat Deus Verbum, Verbum quoque caro factum rursum in natura Dei inesset, atque ita homo Jesus Christus manet in gloria Dei Patris, si in gloria Verbi caro esset unita, rediretque tunc in natura Paterna etiam secundùm hominem unitatem Verbum caro factum, cùm gloriam Verbi caro assumpta tenuisset. Reddenda igitur apud se ipsum Patri erat unitas sua, ut nativitas naturæ suæ in se rursum glorificanda resideret, quia dispensationis novitas offensionem unitatis intulerat, & unitas ut perfecta antea fuerat, nulla esse nunc poterat, nisi glorificata apud se fuisset carnis assumptio.* Idem in eodem:* *Gloria enim omnis non Verbo, sed carni acquirebatur, id est, non nativitati Dei, sed nati hominis dispensationi.* Item post aliqua:* *At verò, cùm glorificato filio hominis, glorificans Deum Deus glorificat in se se, invenio naturam glorificati in gloriam naturæ naturā glorificantis assumi. Non enim se Deus glorificat, sed glorificat eum in homine Deum glorificans in se se.*

*Num. 6. — *Num. 38. — *Num. 10. — *Num. 41.

Ambrosius in Lucam: *Omnia dedit Pater filio. Si omnia dedit, æternitatem, quam habet, Majestatemque transfudit.*

Augustinus: *Homo transivit in Deum non naturæ versibilitate, sed Dei dignatione. Transitus iste de hoc mundo ad Patrem, de servili forma in Dei Patris gloriam, de temporalitate ad æternitatem Pascha nominatur, quo transivit homo, & exaltatus est Deus impleta prophetia, quæ dicit: Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus: Quia qui Deo in passionibus exinanito inventus est habitu mortalis homo, ipse in Resurrectionis & Ascensionis gloria homine glorificato inventus est immortalis Deus.*

Aliter: *Accedet homo, &* cor altum*, subaudis: *accedet*, quia & humanitus obediens, & Divinitùs altissimo consilio disponens omnia, quæ passurus erat, accessit ad passionem, & ideo, qui ante mortem Deus erat, sed latebat, postea exaltatus est, gloria & honore coronatus, & nomine Dei, quod super omne nomen est, à Patre donatus, ac publica testificatione manifestatus. *Ita Cod.

Aliter: Illi, qui *scrutati sunt iniquitates* defecerunt *scrutantes scrutinio.* Sed requirentes Dominum non deficient; quoniam *accedet homo* sensatus *ad cor altum*, id est, ad alti cordis intellectum, ut scilicet de Divinis inquirat, & inter inquisitiones hujusmodi quantò magìs homo illuminatur, tantò magìs ei Deus exaltatur. Non enim deficit quis in cogitando Divina, sed proficit & crescit. Deus verò, qui non crescit in se, in inquirente se corde grandescit, & sic exaltatur, ut Majestas ejus magis ac magis incomprehensibilis inveniatur. Irridendi ergo sunt ejus inimici, qui & in scrutationibus suis *defecerunt*, & ipsum, quem occidere volebant, nec in veste sua læserunt, quoniam *sagittæ parvulorum factæ plagæ eorum*, Plagas quidem carni ejus adhuc mortali nequiter intulerunt; sed hæ *plagæ* nihil nocuerunt. Quomodo *sagittæ parvulorum* de cannis factæ non vulnerant quos feriunt, sed levi tegmine repulsæ cadunt: ita nimirum *plagæ* vel *sagittæ* Judæorum pellem quidem tetigerunt assumptæ mortalitatis, hominem verò unitum Deo lædere non potuerunt, sed illum sagittando sibimetipsis plagas insanabiles conquisierunt. Unde in Hebræo legitur: *Sagittabit ergo eos Deus jaculo repentino, inferentur plagæ eorum, & corruent in semetipsos linguis suis.* Igitur *sagittæ*, quæ contra Dominum sunt nefficaces

ces retortæ in Adversarios ab eo ita sunt efficaces, ut inferantur ab eis *plagæ* profundæ quibus corruent vulnerati, & interfecti, propriisque linguis condemnati. Denique solùm *sagittæ* ipsorum contra se validæ, contra Dominum invalidæ fuerunt, sed

VERS. IX. *Et infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum*, quibus dixerunt custodibus sepulchri:

Matt. 28. 13. *Dicite, quòd vobis dormientibus discipuli furati sunt eum.* Reverà infirmum risuque dignum testimonium, quod struitur à stipulatione testium dormientium. Cùm enim legitima causatione testes non recipiantur, nisi de visis & auditis, isti si dormierunt, nihil viderunt. Si nihil viderunt, quomodo testes esse potuerunt? Itane fatui estis, o Judæi, ut putetis homines rationales posse infatuari hujuscemodi testimonio? nempe vos ipsi nimium dormitâstis, cùm de testibus dormientibus testimonium fabricâstis, quò mendacium roborare cogitâstis. Unde quia mentita est iniquitas sibi, rectè *infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum* non solùm in hoc testimonio, sed & in omnibus, quæ locuti sunt contra veritatem.

Superiùs dictum est, quia *firmaverunt sibi sermonem nequam*: nunc dicitur, quia *infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum*. Firmitas ergo & infirmitas loquelæ ipsorum cessit eis in contrarium. Nam dicendo: *Sanguis ejus super nos, & super filios nostros*, firmaverunt sibi sermonem malignum; quia firmitas est in verbis ipsorum semetipsos damnantium: & ubi præcludere voluerunt ora discipulorum, ne dicerent plebi: Surrexit à mortuis, *infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum* prædicantibus Apostolis & dicentibus plebi, quòd surrexit à mortuis Christus ultra non moriturus, sed in æternum victurus, & sua membra sibi conresuscitaturus. Similiter in Concilio suo, cùm dicerent Pharisæi & Scribæ: *Videtis, quia nihil proficimus? Ecce mundus totus post eum abiit.* Item: *Expedit vobis, ut unus moriatur homo pro populo*, firmitas & infirmitas invenitur in verbis eorum sibimetipsis in malum. Non dicendo: *nihil proficimus*, verum firmumque sermonem protulerunt, quia nec ipsi nec alii veritatis adversarii tendunt ad profectum, sed quasi palea ignem premens ad sui defectum. Verè nihil profecerunt, quemadmodum dixerunt: *nihil proficimus*, & sermo eorum in hoc erat & erit firmus. At in hoc *infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum*, quòd sibi expedire judicaverunt mori unum hominem pro populo, quia per hoc non expediti, sed compediti, & fune captivitatis ligati sunt, atque in carcerem inferni detrusi. Ecce, sic maledicetur homo, qui loquitur contra Deum, ut & firmitas & infirmitas verborum ejus vertatur illi in contrarium, dicaturque illi: *de ore tuo judico te serve nequam.* Sic perierunt mali coloni dicentes: *Hic est hæres; venite, occidamus eum, & habebimus hæreditatem ejus.* Hic est, inquiunt, hæres. Nihil verius aut firmius dici potest de homine, quem constituit Deus hæredem universorum. Sed quod addunt: *Habebimus hæreditatem ejus*, ita falsum est, ut plane constet in hoc verbo infirmatas esse linguas eorum. Hoc opus eorum, qui detrahunt Christo vel Christiano apud Dominum, & loquuntur mala adversus animam ejus, ut partim firmitas partim infirmitas in hujuscemodi locutione vertatur illis in malum juxta illud: *Et oratio ejus fiat in peccatum.*

Joan. 12. 19. — Joan. 18. 14. — Luc. 19. 22. — Matth. 21. 38. — Psal. 108. 7.

Quia ergo sic *infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum, qui firmaverunt sibi sermonem* malignum, ut sive vera & firma, sive falsa & infirma proponerent, contrarietatem & verecundiam sibi ex eis invenirent, cùm hæc eadem cooperarentur bonis in bonum, justâ consideratione permoti *conturbati sunt omnes, qui videbant eos* ore proprio condemnatos. Erant quidam de numero ipsorum, qui Apostolis prædicantibus viderunt se ipsos reatu sanguinis justi obligatos, conturbatique sunt ad pœnitentiam dicentes ad Petrũ & reliquos Apostolos: *Quid faciemus viri fratres?* Petrus autem ad illos: *Pœnitentiam*, inquit, *agite, & baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum.* Qui hoc verbum receperunt, salubriter conturbati fuerunt. Porrò damnosè *conturbati* perierunt, qui sicut Christo reprobato Cæsarem suum Regem clamaverunt, sic Apostolis repulsis in manus Romanorum corporaliter & in manus Dæmonum spiritaliter traditi nimis horrenda vastatione perierunt. Quod videntes & prudenter animadvertentes *conturbati sunt*;

Act. 2. 37. & 38.

VERS. X. *Et timuit omnis homo.* Nam qui non timuit, *homo* non fuit, sed velut equus & mulus, quibus non est intellectus. Quis enim rationabili sensu perpendens, quod Deus naturalibus ramis non pepercit, securus à timore Dei poterit esse, quantumvis liber à timore inimici, à quo se petiit eripi dicens: *A timore inimici eripe animam meam?* Homo itaque timet non hominem inimicum, sed Deum quantumvis propitium. Sic timuerunt Apostoli non hominem inimicum, sed Deum sibi propitium, quando cæsis denuntiabatur, ne loquerentur in nomine *Jesu*, & illi tamen licèt flagellati, licèt prohibiti *annuntiaverunt opera Dei* liberi quidem à timore inimici, solliciti verò sub timore Domini. Sic post illos *timuit omnis homo* dignus martyrio temporibus tyrannorum persequentium, dignusque confessione temporibus hæreticorum fallentium. Sic usque in finem sæculi *timebit omnis homo* humanâ utens ratione, cavens potiùs offendere Deum quàm hominem, & malens homine offensô mori in tormentis, quàm offensô Deô vivere in deliciis exemplo Apostolorum, Martyrum & Confessorum, qui spretô timore hominis inimici *annuntiaverunt opera Dei*, videlicet Resurrectionem & Ascensionem cæteraque talia.

Et facta ejus intellexerunt, quia prædicando & annuntiando magis ac magis illuminati *facta ejus intellexerunt*, cur scilicet natus ex Virgine, passus in cruce fuerit, volens, ut mors, quæ intravit in mundum per fœminam, fugaretur per fœminam, & qui in ligno vicerat, in ligno quoque vinceretur. Similiter in cæteris mirabilibus *facta ejus intellexerunt*, non humana, sed Divina providentia fuisse ordinata, ùt verbi gratia, quòd insultantibus inimicis tacuit, nec de cruce, ùt suadebant, descendit, quia quod plus erat facere, disposuit, post mortem scilicet resurgere de sepulchro cunctis mortuis & morituris aditu patefacto ad resurgendum sive ad vitam sive ad judicium. Ut hæc & cætera facta ejus discipuli intelligerent, *aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas* in die Resurrectionis insufflando eis & dicens: *accipite Spiritum Sanctum.* Peramplius autem & perfectius acceperunt munus intelligentiæ, quando Spiritus Sanctus in igneis linguis venit super eos, & intellectu adimplevit corda eorum;

Luc. 24. 45.

Ex

Ex tunc majori constantia & instantia opera Christi *annuntiaverunt* & capaciore sensu rationis & fidei *facta ejus intellexerunt.* Similiter usque in fine sæculi sincerè annuntiantibus opera Dei omnibus pusillis & majoribus augetur sanus intellectus, ut intelligant Dei, non hominis esse quæcunque bona & laudabilia facta, nec hominis per quem, vel in quo hæc fiunt, virtutem in his prædicendam, sed solius Dei, à quo bona cuncta procedunt, & ad cujus laudem laudabilia omnia facta justè referuntur, sive quæ ab illo solo, sive quæ per creaturas aguntur. Unde

VERS. XI. *Lætabitur justus in Domino, & sperabit in eo,* non in se ipso, quando *laudabuntur omnes recti corde* pro hac ipsa rectitudine, qua & *justus lætabitur* sperans *in Domino*, non in semetipso, & *omnes* B *recti corde*, quando *laudabuntur*, non sua, sed Dei laude pascuntur. Alioquin cor non rectum sed tortum atque à rectitudine alienum haberent, si de operibus Dei Deo debitam gloriam sibi captarent, vel quod pejus est, raptarent, aut ultro sibi oblatam non repellerent. Hinc Petrus, & Joannes præcipui eorum, qui *annuntiaverunt opera Dei, & facta ejus intellexerunt,* cùm sanato per eos claudo repleti essent quidam stupore & extasi in eo, quod contigerat illi, & factum Dei tacite assignarent humanæ pietati seu virtuti: *Quid*, inquiunt, *nos intuemini, quasi nostra* Act. 3. 12. &
virtute, aut pietate fecerimus hunc ambulare? De- seqq.
us Patrum nostrorum glorificavit Filium suum, & fides, qua per eum est, dedit integram sanitatem in conspectu omnium nostrum. Isti ergo *recti corde* tantò magis *laudabuntur in Domino*, quantò constantior eis fuit cordis rectitudo, qua viriliter à se repulerunt laudem soli Deo debitam, laudantes, aliosque laudare docentes in Dei facto solam pietatem & virtutem Divinam. Cujus in laudibus & nos in fine Psalmi, seu cujusque operis boni dicamus:

Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto. Patri, cujus est cor altum: Filio, qui homo factus accessit ad cor altum: Spiritui Sancto, qui est lætitia, qua lætabitur justus in Domino.

PRÆFATIO

Ad

PSALMUM
SEXAGESIMUM QUARTUM.

Salmo Sexagesimo Quarto de duabus civitatibus inter se contrariis, Jerusalem videlicet ac Babylonia, eorumque civibus item inter se contrariis agitur. De quorum permixtione, ac distinctione, in tempore Papæ Eugenii largo Tractatu agentes hunc ipsum Psalmum pro materia tunc habuimus, cumque ipsi Beatæ memoriæ Pontifici legendum præsentavimus, hac intentione scilicet, ut curia Romana, quæ contestante Petro est Ecclesia in Babylone collecta, *per nomen* Babylonis *tropicè notata* 1. Petr. 5. 13.
urbe Roma, ut, inquam, curia illa semetipsam diligenter attenderet, seseque, ac pariter Ecclesiam totam, quam regere debet, à confusione Babylonica distinctam exhibere satageret sine macula & ruga. Et quidem prædictus Papa Eugenius gratum habuit, quod ejus Paternitati audacia filiali suggessimus. Verumtamen, sicut ante nos dictum est:

Romam vexat adhuc amor immoderatus habendi,
Quem non extinguet, nisi Judicis ira tremendi.

Erat quidem nobis propositum in præsenti volumine adbreviare nunc Tractatum Romano Pontifici tunc destinatum ac præsentatũ & ejus approbatione roboratum. Sed quia sententiæ nostræ de glorificatione in Dei Filio humanæ substantiæ, à quibusdã contradicitur, quam ea intentione, atque consilio Eugenio Papæ in hoc Tractatu proposuimus, ut ejus in hac vel tenenda vel non tenenda judicium teneremus, quamquam Ro-

manos Pontifices antiquos in eadem sententia nobis consentaneos haberemus, coacti sumus totum nunc offerre Lectori pensandum, quod tunc obtulimus Romano Pontifici dijudicandum, ut quia ille gratum, & ratum habuit, quod in hoc Tractatu à nobis affirmatur, omne os obstruatur contraria docentium, & roboretur fides hominum hominem in Deo glorificantium, immò à Patre summo summè glorificatum venerantium & adoratione, quâ solus Deus est adorandus, adorantium sicut docet Ephesinum Concilium, cujus dicta, quoniam aliàs posuimus, hic repetenda non putamus. Item quæ de Pontificum promotionibus, aliisque institutis ad decorem domûs Dei pertinentibus jam dicto Pontifici Romano in Tractatu Psalmi hujus insinuavimus, quoniam sunt ab ipso approbata, ne quis ea putet contemnenda, vel convellenda, non piguit nos hic inserere, quia hostes Jerusalem, cives Babylonis non piget his contraria docere vel agere.

PSALMUS LXIV.

TE decet hymnus Deus in Sion, & tibi reddetur votum in Jerusalem &c.

Psalmo isto tertia jam recapitulatione reditur ad summum spei, id est, ad finem sæculi, quando sumus in patriam cœlestem resumptis corporibus profecturi. Inscribitur autem sic:

VERS. I. *In finem Psalmus David, Canticum Jeremiæ & Aggæi de verbo peregrinationis, quando incipiebant proficisci.*

Et est sensus, Hic *Psalmus* est, id est, convenit *David* Prophetæ consideranti *in finem*, id est, in ultimam ætatem. *Psalmus*, dico, ens *canticum*, id est, jucunditas & lætitia *Jeremiæ & Aggæi*, & omnium fidelium. *Jeremias* interpretatur *excelsus Domini*. *Aggæus solennis* vel *sublimis*. Hi utrique prædixerant futuram *peregrinationem* Judaici populi, & reversionem in patriam, in qua etiam reversione Aggæus interfuit. Utrique verò intellexerunt *peregrinationem* fidelium, quæ fit in hac vita, & reditum, qui tandem erit, per illam designari. Per hos autem duos designantur omnes fideles, quoniam illi sicut sub illius peregrinationis figura hoc exilium spiritale magis plangebant, sic & in illius reversionis lætitia de spiritali potius liberatione gaudebant. Et Jeremias quidem plus cæteris lamentatus & afflictus non dubitatur plus cæteris quoque lætificatus & verè juxta nomen suum in regno cœlorum insigniter *excelsus* pro eo, quòd super gentes, & super regna constitutus, ut evelleret, destrueret, disperderet, & dissiparet, & ædificaret quoque ac plantaret, multa in hoc officio contraria passus, & valde humiliatus, ac passioni Christi expressè complantatus est. Sed tamen per ipsum Jeremiam licèt præcipuum significantur minùs perfecti & mediocres. Per Aggæum, qui in reditu affuit, perfecti, qui non solùm se peregrinari agnoscunt, sed juxta Apostolum conversatio eorum jam in cœlis est, ubi secundum nomen *Aggæi* solemnizant, & gaudia cœlestis patriæ in terra peregrinationis jam prægustant.

Sic & in Evangelio dicente Domino ad Petrum: *Tu me sequere*: De Joanne verò: *Sic eum volo manere*, per Apostolorum Principem significatur vita mediocrium in actione bona benè laborantium, & per Joannem vita perfectorum tanquam super pectus Jesu in contemplationis requie pausantium, dulcedinemque vitæ perennis in hac peregrinatione prægustantium, cùm utrumque istorum, Petrum videlicet & Joannem, constet in utraque vita fuisse consummatum. Et quidem valde honorandus est Beatus Joannes, qui supra pectus Domini in cœna recubuit: Sed tamen præ Cæteris Apostolis Apostolorum Principi tanquam principaliter cum Jeremia super gentes & super regna constituto data est auctoritas confirmandi fratres, & destruendi portas inferi, ut eleventur portæ æternales, portæ Sion, quas diligit Dominus super omnia tabernacula Jacob, quarum ad introitum cum Jeremia, & Aggæo anhelantes, ejusdem Sion peregrini cives dicunt assiduè oris, & cordis clamore: *Te decet hymnus Deus in Sion, & tibi reddetur votum in Jerusalem.* Subauditur *Celesti*. Et ne quis eorum illic desit, orant in metu & spe: *Exaudi nos Deus salutaris noster, spes omnium finium terræ, & in mari longè &c.* Joh. 21. 22.

Nota est historia, quod Jeremias captivitatem Judæorum in Babylonia & prædixit & vidit, prophetavit etiam eos post septuaginta annos redituros. In illa verò captivitate fuerunt in Babylonia Prophetæ, inter quos erant Ezechiel & Aggæus. Completis autem septuaginta annis permittente Cyro Rege Persarum regressi sunt Jerosolymam, & Aggæus cum illis, & restitutum est templum. Quoniam autem hæc in figura contingebant illis, intelligendum est, duas esse civitates spiritualiter, unam malorum, quæ cœpit à Cain, alteram, quæ cœpit ab Abel. Illius cupiditas, hujus charitas cives facit: ambæ permixtæ sunt corpore, non desiderio: quia quamdiu in corpore sumus, hæc ut illa peregrinatur à Domino. Hujus autem peregrinationis causa fuit verbum, quod primis Paren-

Gen.3,5. parentibus factum est: *Eritis sicut Dii*, quod non A incongruè dicitur *Verbum peregrinationis*, quia causa est universalis peregrinationis, in qua captivi detinemur. Incipit tamen ad patriam exire, qui incipit amare, ut tandem penitus constitutus in dexteram separetur. Nec vacat, quòd post septuaginta annos de peregrinatione redeunt: hic enim numerus tempus vitæ designat præsentis, quo maximè ante adventū tenebatur populus in confusione, unde regredi cœpit per Christum, qui natus est in septuagesima septima generatione. Hoc ergo Canticum de reversione consolatio est in exilio, ne quis desperet, certum audiens reditum, & per quem, & quæ divitiæ sint reversis.

Primò autem Propheta affirmat reditum, & precatur. Secundò laudes Dei & virtutes describit ibi: *Spes omnium finium terræ, & in mari longè.* B De hac ergo reversione voce revertentium Propheta cantat, & ait:

Te decet hymnus Deus in Sion.

VERS.II. O Deus juste, cujus justo judicio sumus in peregrinatione sub Rege Babylonico, sed tandem reversuros nos confidimus ad Patriam cœlestem, videlicet Jerosolymam, ad quam proficisci nunc incipimus, qui manentes in Ecclesia perfidem ambulamus, *te decet Hymnus. Te*, non Deos gentium dæmonia, *decet hymnus*, id est, laus cum Cantico. Ubi? *In Sion*, id est, in Ecclesia, quæ secundùm statum sive motum peregrinationis, in qua per fidem nunc ambulat, *Sion*, id est, *speculatio* dicitur, secundùm statum verò æternitatis, ad quam tendit, *Jerusalem*, id est, *visio pacis* nominatur, quia tunc videbit faciè ad faciem, quod nunc per speculum videndo *Sion* dicitur, id est, *Speculatio*. In hac *Sion Te* Deum verum *decet hymnus* ab illius civitatis civibus. Nam etsi aliquis illorum fuerit etiam in fornace Babylonica secundùm corporalis angustiæ detentionem & hominum despectionem, tamen quia Spiritu Spirituali & cœlestia speculatur, benè trium puerorum cantat hymnum, qui neque ad adorandam statuam auream, id est, ad sectandam avaritiam declinatur, neque igne Babylonico, quæ turpissima est immunditiæ libido, perniciosè uritur.

Econtra si civis aliquis Babylonicus amori sæcularis vel gloriæ vel concupiscentiæ vel utrius- D que deditus, maximè avaritiæ, servus, quæ est idolorum servitus, fuerit in Sion, id est, in præsenti & peregrinante nunc Ecclesia, vel dignitatibus Ecclesiasticis honoratus, vel specie Sanctitatis tanquam civis Jerusalem palliatus, non *Te*

Psal.64.2. Deum verum *decet hymnus* in talis confusionis vel una persona vel plurium Synagoga: quia *non est speciosa*, vel pretiosa *laus in ore peccatoris*, maximè in obsequio Divino, quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi, quærentis, quod est adorare auream statuam. Propterea namque in quatuor temporum jejuniis, quibus hymnorū Cantores ad Sacros Ordines promoventur, trium puerorum post aureæ statuæ contemptum, post incendium fornacis devictum subnectitur hymnus, ut instruantur ordinandi, quòd etsi cives dicantur & habeantur Jerusalem, nō tamen decet eos hymnum Deo vero cantare vel altari sacro ministrare, nisi contempto prius aureo simulacro exitialis avaritiæ, victoque vel extincto in se libidinis igne piceo ac sulphureo, quem Rex Babylonis nutrit; Rex Jerosolymitanus detestatur & odit, quique non pueros Domini Spiritu Sancto, vento roris protectos incendit, sed ministros Regis Chaldæos incendit, qui eum nutriunt, non extinguunt.

Porrò tres pueri, omnes videlicet purè colentes Trinum in Unitate Deum, non hunc ignem in se nutriunt, sed jejuniis, vigiliis, orationibus cæterisque spiritualibus exercitiis restinguunt, & cùm restinctu fuerit, vel ut non sit, quod sensibus contingit aliquotiens, vel certè ut non obsit, quamquam legi membrorum naturaliter insit, quod juvenibus evenit, qui etsi sentiunt in se carnis concupiscentias, non tamen eunt post eas, neque arma iniquitatis faciunt membra sua legi Dei mente serviendo, legique membrorum carnalium in Spiritu Sancto tanquam vento roris flante resistendo: Tunc demum certificante illos Apostolo, quod nihil damnationis est eis, qui non secundùm carnem ambulant, quodque illis, qui in carne ambulantes non secundùm carnem militant, corona debetur tanquam legitimè certantibus, accedant vocante illos Domino ad Sacros Ordines accipiendos, & hymnos Deo canendos: Quia *te decet hymnus Deus in* tali *Sion* tales cives etiam in medio Babylonis, in medio nationis pravæ habente.

C Sed per amplius & perfectius *tibi reddetur votum in Jerusalem* illa, quæ sursum est libera penitus ab omni confusione Babylonica, quæ est mater nostra. Non omnium est illa trium puerorum perfectio, ut hymnum cantare possint in terra aliena, unde & dicunt: *Quomodo cantabimus canti-* Psal.136.4. *cum Domini in terra aliena?* sed *in Jerusalem tibi reddetur votum* pariter ab omnibus Jerosolymitanis civibus, quando caro humana, quæ nunc terra est aliena, corruptibilis scilicet, sua corruptione aggravans animam, quantumlibet spiritalibus ac cœlestibus intentam, fuerit in electis omnino incorruptibilis, & impassibilis. Nunc verò etsi vento roris flante spiritales afflati & refrigerati cantant hymnum Domini in terra aliena, tamen & illi crebro suspendunt organa in salicibus in medio Babylonis, & qui sunt fragiles adhuc in lucta carnis, inferiores omnino conticescunt ab hymnorum cantico exultativo, ac super flumina Babylonis residentes dulcè habent flere, suisque pascuntur lachrymis manducando simul panem doloris. Mente igitur Jerusalem supernam proficiscentes, illiusque memoriam in principio lætitiæ suæ ponentes vota laudis & gratiarum actionis vovent, quæ tandem in Jerusalem persolvent & reddent.

Sed quoniam antequam perveniatur in illam Jerusalem, dum proficisci nunc incipimus, & in convertendo captivitatem Sion quasi laxata captivitate restincto per Martyrum sanguinem Babylonico igne alteram Babyloniam, id est,

est, Romam videmus, & gaudemus in civitatem Sion commutatam, *Te decet hymnus Deus in Sion*, id est, in Ecclesia Catholica, Petri Apostoli fide firmata, & per Apostolos, virosque Apostolicos erudita quasi per Jeremiam, & Aggæum. Petrus quippe Apostolus, qui respiciente se Domino flevit amarè, tanquam in lamentationibus Jeremiæ peregrinos cives Jerusalem docet seminare in lachrymis, quod post metatur in exultatione. Cui sociatur Paulus Apostolus velut alter Aggæus, quod interpretatur *solemnis* vel *sublimis*, quoniam raptus usque ad tertium cœlum solemniter & sublimiter est magnitudine revelationum glorificatus, & tanquam vas electionis verè dignè est glorificandus. Vel quia Jeremias multimoda passione attritus, & tandem Martyrio coronatus est, per illum significari potest Martyrum candidatus exercitus. Per Aggæum verò in convertendo captivitatem Sion factum sicut consolatum notare possumus cœtum Confessorum in pace quiescentium, & auxilia Regum ad ædificandas Ecclesias habentium. Sicut enim Cyro laxante captivitatem per Aggæum cæterosque illius temporis Prophetas reædificata est Jerusalem: Sic Imperatore Constantino dante pacem Sanctæ Dei Ecclesiæ quasi destructo jam regno Babylonico portæ Sion sunt reædificatæ, atque tam Imperialibus quàm Pontificalibus edictis tanquã seris & vectibus firmatæ. Spurcissimus Nero, qui velut alter Nabuchodonosor primus in secunda Babylonia erexerat idolatriam, quasi auream statuam cum suis posteris, Martyrum Christi tortoribus incendia fornacis augentibus, jam judicatus erat, ita ut quidam ex talibus humiliati ad pœnitentiam fœnum quasi bos comederent, & Altissimum in regno hominum dominantem recognoscerent: Quidam verò cum Balthasar nimiùm securè luxuriantes & tyrannizantes omnino amisso regno cum vita perirent, sicut gesta Martyrum contestantur, quosdam ex tortoribus & Senatoribus in urbe Roma tanquam in Babylonia sub jugum Christianæ legis humiliatos, quosdam verò tam visibiliter quàm invisibiliter in manus dæmonum traditos, & regno simul ac vita privatos. His igitur partim condemnatis, partim conversis nomen quoque commutatum est illius Babylonis, ut rectius urbs illa dicatur jam *Sion* quàm Babylon, & ideo pridem suspensa illic organa jam coaptantur ad cantica.

Quando enim fides Christiana in procinctu adhuc posita, &, ùt ait quidam,

agresti turbida cultu,
Nuda humeros, intonsa comas, exerta lacertos
Pugnans, nec telis meminit nec tegmine cingi;
Pectore sed fidens valido, membrisque retectis
Provocat insani frangenda pericula belli.

Non erat otium Sedis Apostolicæ Pontificibus ita perornare cultum fidei, sicut nunc est, perornatus, & in Altaris ministerio tanquam in capite gloria & honore coronatus, jam concrepantibus Organis & Cantoribus ad canendum expeditis, maximè in Cœnobiis per Pontificum Romanorum decreta & privilegia communitis. His ergo nunc citharas percutientibus in domo Domini *Te decet hymnus Deus in Sion*, id est, in Ecclesia Romana, quæ nomine Babylonis per Apostolicam fidem commutato in nomen Sion, fundamenta nunc habet in montibus Sanctis. Te decent Sancta Sacerdotalis officii ministeria Spiritalibus Canticis & hymnis in illa *Sion* perornata: Cùm verbi gratia quidam Romanorum Pontificum statuit Psalmos ante sacrificium canendos antiphonatim, quidam *Gloria in excelsis*, quidam *Sanctus, Sanctus, Sanctus*, quidam *Agnus Dei*, sacro adjunxit officio. Et quædam precum solemnia inseruerunt ejusdem Ecclesiæ Romanæ Pontifices cum canticis & hymnis festivis, maximè in solemnitatibus præcipuis, quarum in Vigiliis præcedit quasi lamentator Jeremias jejunando, vigilando, plorando coram Domino, qui fecit nos. Et in diebus festivis consequenter adest *Aggæus* ille solemnis, qui reversioni de Babylonia in Jerusalem præsentialiter interfuit, sicut excellens quælibet solemnitas, verbi gratia Paschalis in Canticis & hymnis quasi præsentialiter nobis post derelictam Babylonem supernæ pacis & lætitiæ ingerit visionem. Nam in tanto festo lamentationibus quadragesimalibus & vigiliis ac jejuniis prævento, incipientibus proficisci sursum, quibus conresurgentibus Christo sapiunt ea, quæ sursum sunt, exultat jam Angelica turba cœlorum, exultant Divina mysteria, in quibus decenter ordinatis, & Babylonis civibus inde sequestratis *Te decet hymnus Deus in Sion*, & hic hymnus præparatio est voti perfectè reddendi quandoque in Jerusalem. Sed nunquid O Deus *Te decet hymnus in Sion* interdictus à Principibus ejusdem *Sion*, qui suis decretalibus edictis interdicunt officia & beneficia Ecclesiastica Clericis cum Nicolao fornicatore manifestè incestuosis, & cum Juda mercatore pessimo vel Simone Mago turpiter negotiantibus, & in domo Dei latrocinantibus, quia materialibus quoque armis tutati atrociores inveniuntur Juda, qui redarguente propria conscientia dixit: *Peccavi tradens sanguinem justum*, & Simone Mago, qui ab Apostolo Petro increpatus dixit eidem Petro ac cæteris Apostolis: *Precamini vos pro me Dominum, ut nihil veniat super me horum, quæ dixistis.* At isti malitiosi neque propria conscientia redarguente humiliantur, neque ab aliquo veritatis æmulatore se argui patienter sufferunt, quin potius tales persequuntur & odiunt, suisque militibus trucidandos vel occidendos exponunt? Quid igitur intendunt isti vel Princeps mundi hujus Babylonicus quid per eos intendit, nisi civitatem Sion destruere, atque Babyloniam reædificare? Quando enim Romanum Imperium quasi caminus igne Babylonico ardebat contra cultores Trinitatis crucians eos diversis tormentis, qui spreverunt auream statuam, id est, idolatriam, præcipueque avaritiam, tunc non immeritò à Petro Apostolo Urbs Roma tropicè dicta est *Babylonia: Salutat*, inquit, vos *Ecclesia in Babylone collecta.* Sed refrigerato vel extincto igne persecutionis in Imperio Romano, jam ad fidem Christi curvato, ipsa urbs urbium Roma rectè *Sion* dicitur, ùt jam dictum est, neque Babylonicæ tyrannidi vel confusioni de cætero locus est permittendus in ea, cùm sit aula pudicitiæ, sedes justitiæ, asylum Religionis Canonicæ ac Monasticæ, rationabilibus privilegiis velut quibusdam propugnaculis defensando undique claustra ordinata regulariter, ut liberum sit in eis Cantoribus de canticis Sion hymnos frequentare, secundùm quod *Te decet hymnus Deus in Sion.* Subsistere hic libet aliquantulum, & intermisso paulisper expositionis cursu ad eos intendere confutandos, qui muros Jerusalem destruere, muros-

que

Matth.27.4.

Act.8.24.

que Babylonis, quantum in ipsis est, conantur ædificare.

Nonne qui ea, quæ Deus conjunxit, separant, vel quæ ipse disjunxit ac distinxit, in unum confundunt, muros Babylonis, id est, confusionis in altum attolluntur? Imperium quoque Romanum nituntur facere Babylonicum, & quod pejus est, Regnum Christianum volunt esse paganum, vel certè de duobus repugnantibus insimul confusis restaurant Regnum Babylonis, & resuscitant Regem ejus, de quo Dominus in Propheta Jeremia quæritur dicens: *Grex dispersus Israël, leones comederunt eum. Primus comedit eum Rex Assur; iste novissimus exossavit eum, Nabuchodonosor Rex Babylonis.* Verè leones bestialis ferocitatis Principes comederunt gregem Domini, & primus Rex Assur, quia primus Princeps Assyriorum Judæorum scilicet se ipsos dirigentium, comedit eum, vel quando Pilatus eorum Tetracha occidit Christum disperso grege discipulorum ejus, vel quando ipsis Judæis concitantibus misit Rex Herodes manus, ut affligeret quosdam de Ecclesia. Deinde reliqui leones à Nerone usque ad Diocletianum per decem universales persecutiones ita comederunt ac disperserunt gregem Domini, ut illa bestia decem cornibus terribilis Danieli præostensa jam singulis cornibus in singulis persecutionibus debacchata & sanguine Sanctorum satiata sit, ultra quàm dici possit. Et quia ultima persecutione Diocletiano & Maximiano tyrannizantibus decem annis vexata est Ecclesia, sive in decem universalibus persecutionibus, sive in decem annis ultimæ persecutionis intelligas decem cornua crudelis bestiæ, Romani videlicet Imperii, gratanter accipe humiliationem ex tunc illius bestiæ, ita ut fœnum C quasi bos comedens & præsepe Domini sui agnoscens rore cœli tincta sit, baptizato videlicet Constantino Imperatore, non, ùt Hæretici contendunt, ab Hæretico Eusebio Ariano, sed ùt Catholici sentiunt, à Catholico urbis Romæ Pontifice Silvestro. Memini enim, cùm in urbe Roma fuissem, fuisse mihi objectum à quodam Causidico Ecclesiæ Dei adversario, non esse rata privilegia Imperatoris Constantini Ecclesiasticæ liberati faventia, eò quòd ipse vel baptizatus vel rebaptizatus fuisset in Hæresi Ariana, ùt insinuare videtur historia tripartita. Quo contra tunc ex parte disputavimus, & adhuc disputare ac probare parati sumus, quod sicut in antiqua Babylonia rata fuerunt edicta Deum Danielis commendantia, licet à pagano Imperatore promulgata, sive cùm D Nabuchodonosor filium Dei sibi in fornace manifestatum glorificavit, sive cùm exposito sibi per Danielem somnio ipsum Danielem in sublime super omnes Principes Babylonis extulit, atque Deum ipsius & trium puerorum laudibus magnificavit, quem & postea de regno ejectus & denuo restitutus in regno hominum dominari confessus est: Multò magis in secunda Babylonia privilegia vel edicta Imperialia Imperatorum Deum glorificantium, & servos ejus in sublime super omnes Regni terreni Principes extollentium rata sunt habenda, in quantum Propheticis, Evangelicis, Apostolicisque documentis inveniuntur consona, etiamsi vita Imperatorum non sit omnimodis approbanda. Si enim Cyrus Rex Persarum testimonio Divino laudatur, & Christus Domini à Propheta nominatur, non quia sanæ fidei extiterit, vel justè vixerit, qui paganus fuit: sed quia Imperiali edicto captivitatem populi Dei primus laxavit permittens cives *Sion* reverti ad canendos hymnos *in Sion*; quomodo non est laudandus Imperator Constantinus, qui primus Imperator Romanorum publicis edictis libertatem tutatus est Ecclesiæ, ut vacaret servis Dei liberè Deo servire in Psalmis & hymnis & canticis *Sion*? Quod cùm usque ad ipsius tempora fieret in Urbe Roma, in altera videlicet Babylonia, per cryptas & alias latebras tanquam in silentio suspensis Organis in medio Babylonis, ex tunc ædificatis ope ipsius muris Jerusalem, in templis magnificis Deo vero sacrificatur con- B jubilantibus electis Cantoribus exercitatis in canticis Sion. Quis sapiens & intelligens hæc non hoc opus Divinæ pietatis veneretur, cujuscunque sit fidei vel conversationis æstimatus homo, per quem Deus talia est operatus.

Jerem. 50, 17.

Legimus Regum paganorum Cyri, Darii, Artaxerxis optima scripta, & edicta pro ædificandis muris Jerusalem promulgata, nec pro eorum perfidiâ illa censemus repudianda, sed pro Divina pietate, qua inspirante processerunt, omnino amanda & veneranda, in eo præcipuè, quòd ex Reipublicæ sumptibus quædam remittendò, quædam largiendo adjutorium præbuerunt famulis Dei reædificantibus domum Dei, & muros Jerusalem post laxatam populi Dei captivitatem. Legimus, & veneramur epistolas bonas Regis Assueri prioribus epistolis malis ex consilio Aman Agagitæ hostis Judæorum datis contrarias, & laudamus eas. Quomodo ergo non laudemus edicta Constantini aliorumque Imperatorum paci Ecclesiasticæ faventium, qualitercunque se habuerit fides & conversatio eorum? Certè in historia Ecclesiastica laudatur Eusebio narrante fides & pietas Constantini Principis, à qua si postea, ùt in tripartita Historia legitur, deviando baptizatus vel rebaptizatus est ab Eusebio Ariano, culpa ejus ad ipsum spectat, neque tamen bona scripta ejus evacuat, sicut & culpa Regis David, licèt illi multùm nocuerit, scripta tamen ejus evacuare non potuit. Sic scripta Salomonis bona & Sancta tenemus, quamquam novissima senectus ejus per luxuriam & idolatriam graviter fœdata non ignoremus. Prophetia quoque Balaam arioli mercedem iniquitatis amantis, quia sacris litteris consona invenitur, in summa recipimus auctoritate, non pensando, quis dixerit, sed quid. Fuerit ergo Imperator Constantinus in suis extremis cujuscunque sectæ sectator, derelicta, ùt ferunt, fide Catholica, pro qua labora verat in Synodo Nicæna, quod ego minimè credo, cùm ejus etiam filios Constantinum & Constantem paternæ fidei successores duo testes, duæ olivæ, ac duo candelabra Joannes & Paulus in opprobrium Juliani Apostatæ commendent & Catholicos atque in fide Catholica & conversatione bona stabiles de regno terreno ad regnum cœleste translatos prædicent. Fuerit, inquam, Pater eorum Constantinus circa finem peste Ariana, contra quam antea laudabiliter dimicaverat, maculatus, ùt asserit Cassianus,

sianus, cujus non solùm in laude nimia tripartitæ historiæ; sed & in cæteris opusculis notatur & repudiatur sensus hæreticus, quamquam de vita Patrum scripta ejus teneamus, ea duntaxat, quæ approbavit vir illustris Hieronymus. Nam cætera sunt apocryphata, &, ùt Prosper Doctor eruditissimus notat, pro sensu Hæretico repudiata, quædam tamen ab ipso Prospero inveniuntur emendata. Quomodolibet ergo Tripartita historia de Baptismo Constantini sit recipienda vel respuenda, nihil hoc attinet ad infirmanda ejus edicta pro Catholica fide in defensionem Sanctæ Dei Ecclesiæ promulgata, & per Apostolicos Doctores roborata inter cæterà Imperialia scripta. Unde in gestis Ecclesiasticis legitur inter cætera: *Denique Reges & Præsides ac Magistratus non solùm adjacentia tribuere, sed etiam ipsi propria largiti sunt per universa regna terrarum, unde alerentur egentes, qui in mundo nihil possidebant, Ecclesiæque fabricarentur, atque restaurarentur Deoque, & Ecclesiæ ejus ritè famulantium, servorumque illius supplementa absque necessitate tribuerunt: E quibus vir religiosissimus Constantinus primus fidem veritatis patenter adeptus licentiam dedit per universum mundum in suo degentes imperio non solùm fieri Christianos, sed etiam fabricandas Ecclesias, & prædia tribuenda constituit. Denique idem præfatus Princeps donaria immensa, & fabricam templi primæ sedis Beati Petri Principis Apostolorum instituit, adeo ut sedem Imperialem, cui quique Romani Principes præsidebant, relinqueret, & Beato Petro, suisque Successoribus profuturam concederet.*

Audiat adversarius, quia Imperator Constantinus in gestis Ecclesiasticis vir Religiosissimus nominatur, & ejus institutio non quia ejus fuit, sed quia justa, & rationabilis extitit, laudatur. Neque enim tam laudabili constitutioni hoc adversatur, quod Jurisperiti dicunt, rempublicam non posse usucapi, cùm hoc dicto sanè intellecto astruatur id, quod juris publici est in privatum jus non posse redigi. Denique respublica Ecclesiæ donata manet adhuc publica, in publicum scilicet Summi Regis obsequium, non in jus privatum vendicata. Cujus transpositionis multa inveniuntur laudabilia exempla, non solùm in Sancta Ecclesia, sed & in gente non Sancta & Pagana. Legamus gesta Regum Paganorum in libris Machabæorum, & invenimus Jerusalem peccatis exigentibus aliquotiens mirabiliter humiliatam, & à gentibus conculcatam, quam Deo propitiato Reges gentium valde honoraverunt, & reipublicæ sumptibus ditaverunt. Nam cum Sancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc in ea optimè custodirentur, fiebat, ut ipsi Reges gentium in summa veneratione haberent locum Sanctum, quem postea legibus Dei contemptis profanatum ac dehonestatum per bella triumphalia Machabæorum denuo legimus reparatum & coronis aureis ornatum, Regibusque gentium valde humiliatis eorum largitione magnificè honestatum. Cui rei simile est, quòd post prælia Martyrum victoriosa inclinata sunt regna, & per Constantinum Pium Principem in obsequium Christi mœnia & prædia imperialia translata sunt, libertas etiam ædificandi & ditandi Ecclesias publicis edictis est firmata. Post Constantinum quoque ipsius in Imperio & pietate successores Catholici Reges, & Imperatores eandem libertatem Sanctæ Dei Ecclesiæ firmaverunt, videlicet junior Constantinus & Constans, Valentinianus, Arcadius & Honorius, Karolus, & Ludewvicus, quorum statuta Imperialia super Ecclesiasticam libertatem præ manibus habentur, quibus Ecclesiasticæ immunitatis & libertatis privilegia tam ab ipsis quàm à suis antecessoribus promulgata censentur omnino rationabilia & inviolabilia. Vnde Arcadius & Honorius dicunt inter cætera: *Quæcunque à Parentibus nostris diversis sunt statuta temporibus, manere inviolata atque incorrupta circa Sacro Sanctas Ecclesias præcipimus. Nihil igitur à privilegiis immutetur: Omnibus, qui Ecclesiis deserviunt, tuitio deferatur, quia temporibus nostris addi potius reverentiæ cupimus, quàm ex his, quæ olim præstita sunt, immutari.* Valentinianus quoque decrevit dicens: *Universos, quos constiterit custodes Ecclesiarum esse ac Sanctorum locorum religiosis obsequiis deservire, nullius adtentationis molestiam sustinere decernimus.* Multa his consimilia ex legibus vel edictis Imperatorum seu Regum possemus colligere. Sed habemus firmiora muninenta in decretis Pontificum Romanorum, libertatem & immunitatem prædiorum Ecclesiasticorum, & omnium, quæ possident Ecclesiæ, munientium sui Apostolatus incontradicibili auctoritate, quibus rerum Ecclesiasticarum fraudatores, vastatores, alienatores anathematis jaculo feriuntur & sacrilegi pronuntiantur.

Si verò de gestis Ecclesiasticis inde tibi suboritur ambiguitas, quòd Ecclesiastica Historia in aliquibus videtur dissonare, à Tripartita Historia circa ea, quæ de Imperatore Constantino scripta sunt utrobique prætermissa diversitate Codicum de Baptismo Constantini variè agentium, recurre ad immobile fundamentum Evangelicorum, Apostolicorum, Propheticorum testimoniorum, quibus apertè invenis approbatum, Regibus & Principibus cæterisque divitibus mundi hujus esse licitum ac salubre Sanctam Dei Ecclesiam largâ munificentiâ honorare, Christoque in ea regnanti aurum de thesauris suis offerendo cunabula ejus, quæ sunt famulantium sibi habitacula cœnobitalia, ornare, quemadmodum Sancti Martyres offerendo Myrrhâ & Sancti Confessores thus eadem cunabula pro sui Ordinis congruentia ornant, dum in eis reliquiæ Martyrum collocatæ virtutibus & miraculis coruscant, suisque meritis inibi militantes adjuvant, & doctrinæ Confessorum Sanctos mores informant, orationibusque suffragantur bovi & asino hujusmodi præsepe Domini sui recognoscentibus. Et quia non solo cibo Angelorum, sed & fœno animalium decet esse refertum hoc præsepe Domini, comportent hoc fœnum divites mundi hujus faciendo sibi amicos de Mammona iniquitatis, ut, cùm defecerint, recipiantur ab eis in æterna tabernacula: pro quibus consequendis ipsi Reges offerant ædificia regalia, ut impleatur quod scriptum est: *In cubilibus,* *Isa. 35. 7.*
in quibus priùs dracones habitabant, orietur viror calami & junci. Quod ad litteram quoque impletum perpendimus, qui non solùm templa idolorum, sed etiam palatia Imperatorum & Regum in Ecclesias & habitacula Deo militantium conversa videmus.

Pro exemplo sit nobis in Urbe Roma domus rotunda Sanctæ Mariæ, quæ dæmonibus fabricata, nunc est in honorem Beatissimæ Virginis Mariæ omniumque Sanctorum dedicata. Similiter & palatium Lateranense priùs Imperiale, nunc factum Sacerdotale manifestè repræsentat hujus Prophetiæ veritatem, qua dicitur: *In cubilibus, in quibus priùs*

Priùs dracones habitabant, orietur viror calami & junci. Nihilominus & in cœnobiis auxilio divitum fabricatis quasi cubilia draconũ calami & junci replent cùm lingua docentiũ quasi calamus scribæ velociter scribentis verbũ Dei firmat, & fides audientium ad modũ virentis junci non in superbiæ rupe, sed in humilitatis valle radicati, verbũ sibi dictum conservat, ne pereat, quomodo & cophini de juncis contexti fragmenta quinque panum servant, ne pereant. Et Maria humilium Regina & humilitatis exemplar præcipuum conservabat omnia verba suæ fidei credita conferens in corde suo, donec ea committeret calamis Apostolorum & Evangelistarum de talibus dignè loquentium & scribentium, quod non decebat sexum fœmineum. Propemodum simile est huic in cœnobiis regularibus, quod infirmis ac fœmineis personis orantibus, & fortibus atque virilibus viriliter ac fortiter verbum Dei scripto vel dicto contestantibus invicem sibi cooperantur calami & junci, fortes & infirmi, eloquentes & taciturni: Quod spectatorem, & dilectorem Dei mirabilium præcipuè delectat, cùm fit in cubilibus, in quibus priùs dracones habitabant, sicut in palatiis Regum vel antiquis templis dæmonum, prout supra exemplificatum est in rotunda domo Sanctæ Mariæ & in palatio Lateranensi.

Torqueantur super hoc spectaculo invidorum lippi oculi. Ego verò delectabor in Domino talia operante atque serenis oculis aspicio Dominum jacentem in quolibet tali præsepio in medio duúm animalium bovis & asini tanquam in medio calami & junci. Nam bos animal mundum & sacrificiis aptum, ruminans atque triturans apertè significat chorum litteratorum verbi ministerio deditorum, quorum linguæ assimilantur calamis velociter scribentium. Et asinus animal simplex atque oneriferum non incongruè significat gregem simplicium, verbi gratia Fratrum Conversorum vel Sororum devotarum seu aliarum fidelium personarum, quæ omnino paratum cor habent ad onus obedientiæ pro suo posse ferendum, & in charitate, quæ omnia
Gen. 49, 14. suffert, omnia sustinet, & ipsi tanquam Issachar *asinus fortis* humerum supponunt ad omnia sufferendum & sustinendum. Quis non ista considerans videat Jesum venisse in partes Cæsareæ Philippi? cùm enim Cæsar esset Imperator & Philippus Tetrarcha, non incongruè his nominibus prænotatur potestas Christi eousque in mundum processura, ut Imperator cæterorumque Principum, majorum scilicet ac minorum sibi colla inclinaret, quomodo anti-
Jos. 10, 24. quus ille Jesus, qui & Josue dictus est, regum colla suis Pincipibus calcanda substravit sole diem prolongante usque ad consummationem talis victoriæ. Putasne sine mysterio, non alibi, sed in loco tali
Matth. 16. 18, & 19. dictum est Petro: *Quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam, & tibi dabo claves Regni cælorum, & quodcunq; ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunq; solveris super terrã, erit solutum & in cælis?* poterat hoc alio in loco Dominus dixisse Petro; sed voluit ostendere, Cæsares ac Tetrarchas cæterosque Principes mundi hujus per Principatum dignitatis Apostolicæ aut frangendos aut flectendos. Et beati, qui flexibiles inveniuntur ùt Princeps Constantinus, & post ipsum Arcadius & Honorius, Valentinianus, Gratianus, Karolus & Pius Ludevvicus, cæterique horum similes à malo ad bonum inclinabiles. Miseri verò, qui flecti nolentes frangi meruerunt ùt Nero, Decius & cæteri tales in paganismo tyrannizantes, & quidam postea in Christianismo illis nequiores ùt Constantius Arianus & Apostata Julianus cæterique Reges Hæreticorum vesaniæ contra Ecclesiam Dei faventes, aut moderno tempore spiritualia dona, quæ minimè habebant, vendentes, ac potiùs vendere simulantes in constitutionibus Episcoporum, Abbatum, Præpositorum, Capellanorum, non ad Dei, sed ad sui beneplacitum captando in omnibus quæstum Simoniacum. Volebant enim Reges mali & Simoniaci cæterique Principes illis consentanei absque omni electione Canonica Episcopatus cæterasque dignitates Ecclesiasticas pro velle suo dare, vel tales fieri electiones, in quibus ipsi potestativè dominarentur, eò quòd secundùm Canones consensus honoratorum requirendus & admittendus est in electionibus Episcoporum. De isto consensu honoratorum cujusq; civitatis admittendo & requirendo in electione Pontificis copiosè memini tractatũ in Epistola Beatæ memoriæ Chuonradi Salzburgensis Archi-Episcopi ad Archi-Episcopum Magdeburgensem Norbertum, virum litteratum & religiosum. Voluerat enim ille inter honoratos cujusque civitatis etiam potestativos Principes vel Reges, reipublicæ administratores, esse comprehensos, quod Sacrorum Canonum censura omnino contradicit. Unde in septima Synodo universali habita à quinque Patriarchis cum trecentis quinquaginta Patribus sub Adriano Papa primo Capitulum tertium sic se habet: *Omnis electio Episcopi vel Presbyteri aut Diaconi à Principibus facta irrita maneat secundùm Regulam, quæ dicit: Si quis Episcopus sæcularibus Potestatibus usus Ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur & segregetur omnesque qui illi communicant.* Item Concilio Antiocheno; *Si quis Presbyter vel Diaconus per sæcularem dignitatem Ecclesiam Domini obtinuerit, dejiciatur, & Ordinator ejus à communione modis omnibus abscindantur, & sub anathemate sint, sicut Simon Magus à Petro.* Ex Synodo Symmachi Papæ cum ducentis octodecim Episcopis: *Non placuit laicos ad statuendum in Ecclesia aliquid aliquam habere potestatem, quibus subsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi.* Octava Synodus Capitul. Undec. *Promotiones & consecrationes Episcoporum concordatis prioribus Conciliis Clericorum electione ac decreto & Episcoporum Collegio fieri hæc Sancta & Universalis Synodus diffinivit, & statuit, atque jure promulgavit, neminem Laicorum Principum vel potentium semet inserere electioni vel promotioni Patriarchæ vel Metropolitani aut cujuslibet Episcopi, ne videlicet inordinata & incongrua hinc fiat contentio vel confusio, præsertim cùm nullam in talibus potestatem quemquam potestativorum vel cæterorum laicorum habere conveniat, sed silere, & attendere sibi usquequo regulariter à Collegio Ecclesiæ suscipiat finem electio futuri Pontificis. Si verò quis laicorum ad concertandum & cooperandum invitatur ab Ecclesia, licet hujusmodi cum reverentia, si fortè voluerit obtemperare asciscentibus. Taliter enim dignum sibi regulariter ad suam Ecclesiæ promovet salutem. Quisquis autem sæcularium Principum vel Potentum vel alterius dignitatis laicus adversus communem ac consonantem atque Canonicam electionem Ecclesiastici ordinis agere tentaverit, anathema sit, donec obediat, & consentiat, quod Ecclesia de electione & ordinatione proprii Præsulis se velle monstraverit.* Canones Parisiaci: *Si per ordinationem regiam honoris istius culmen pervadere aliquis nimia temeritate præsumpserit, à comprovincialibus loci ipsius Episcopis recipi penitus nullatenus mereatur, quem indebite ordinatum agnoscunt. Si quis eum de comprovincialibus recipere contra interdicta præsumpserit, sit à fratribus omnibus segregatus, & ab ipsorum omnium charitate semotus.*

Hu-

Hujusmodi regulis de Pontificum promotione pro- A mulgatis excluditur violentia Regum seu Principum cæterorumq; laicorum potestativorum ab electionibus & promotionibus Episcoporum, quamquam rectè requiratur assensus cujusque civitatis honoratorum. Huc accedit novum Papæ Innocentii decretum, quo præcipitur electio à Canonicis fieri secundùm consilium religiosorum. Quibus omnibus diligenter pensatis quatuor inveniuntur distinctiones in electione Canonica. Nam spirituales, & religiosi viri habent *consulere*, Canonici *eligere*, populus *petere*, honorati *assentire*. Qui tamen in Consilio religiosorum Patrum & electione Clericorum ac petitione populi concurrente in unum noluerint electioni præbere assensum, non propter hoc erit irrita, sed aliàs est Canonica, quia neq; Regibus neq; honoratis eam cassandi est ulla potestas, sed, ùt Sym- B machus Papa dicit: *subsequendi necessitas*. Jure denique, sicut fabricans mundum in principio fecit Deus cœlum & terram, sic in fabricanda nova creatura priùs formantur cœlestia & spiritualia, dehinc terrestria & corporalia, ut videlicet spiritualiter electo, & constituto Episcopo, dein accedat Laicorum assensio & illa regalium donatio, de qua constitutum jam Episcopum Rex vel Imperator investire habet, quando in electione & promotione prorsus non est contradictio: Nam si electionis patet dissonantia, jure in talibus expectatur judicum spiritalium sententia, ut electo jam confirmato fiat regaliũ donatio: quamquam eadem jam Ecclesiis olim donata, in possessione sint Ecclesiastica sencenda, sed obsequio decenti apud Regem deservienda, non ad nutú ejus Ecclesiis quasi ex novo conferenda vel au- C ferenda, Reges enim ac Principes in tali malitia pertinaces, ut vellent ad nutũ suum dispensari Ecclesiastica vel ipsa regalia, ex parte fracti sunt, humiliatis cæteris ad obedientiam Sanctæ Apostolicæ Sedis, ita ut jam lætari possemus in his, quæ dicta sunt & acta, in domum Domini euntibus his, qui veniunt de Babylone in Jerusalem, si non videremus à quibusdam reædificari Babylonem, id est, illam confusionem, qua Rex Babylonis Diabolus in diebus istis novissimis exossat gregem Domini, sicut Jeremias

Jerem. 50.17. deplorat dicens: *Grex dispersus Israël. Leones comederunt eum. Primus devoravit eum Rex Assur, iste novissimus exossavit eum Nabuchodonosor Rex Babylonis.* Quid est enim gregem Domini exossari, nisi eum ita fascinari, ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi, ossibus carnem portantibus assimilati, sed peccatis exigentibus eorum D numero sociati, qui cives potiùs Babylonis quàm Jerusalem censentur, verbi gratia in Cero hi, qui, cùm sint valenter litterati, dicuntur tamen & sunt acephali, & ut ait Isidorus Hippocentauris assimilati, qui nec equi nec homines, mixtum genus & confusum in se repræsentantes, neque Clericali neque laicali disciplina utentes ex eo, quòd vocantur Clerici vel Canonici, cùm sint Synagoga Sathanæ, volunt pro suo libitu Ecclesiasticos honores partim sibi usurpare, partim sui similibus etiam nequioribus conferre. Horum quidam præcipuas in Ecclesia dignitates & sedes occupant, atque cives Jerusalem, tantò graviùs gravant, quantò licentiùs in ipsa Jerusalem Regi Babylonis militant, sæcularia spiritalibus miscendo, & omnia ita confundendo, ut si videas hujusmodi hominem, neque in habitu neque in conversatione valeas perpendere illius professionem. Similiter & inter laicos vix invenias in ordine militari aliquem suis contentum stipendiis, ad sæcularem videlicet militiam pertinentibus, ita ut non habeat decimas militiæ spiritali potiùs quàm sæculari Divina ordinatione destinatas. Et hi ergo veluti ex diverso genere confusi cives Babyloniæ sunt, separantes, quæ Deus conjunxit, & jungentes quæ separavit. Hujus autem confusionis præcipui sunt machinatores Episcopi talem Clerum foventes, & laicis talia beneficia præstantes, & Principes eadem sua potentia manutenentes, atque in hoc non Deo, sed Reg Babylonis militantes. Diligit enim tales confusiones Rex Babylonis, ut spiritalia & sæcularia insimul confusa repræsentent quoddam chaos antiquum, quando adhuc terra erat inanis & vacua, & tenebræ erant super abyssum. Sed ne semper talis esset confusio rerum, Spiritus Dei ferebatur super aquas, ut ex tanta rerum confusione produceret formas discretas & ab invicem sua proprietate distinctas. Multò nunc benigniùs fertur super aquas Baptismi, ut ex his ad lucem producat, quicquid illud pulchritudinis & jucunditatis fuit. Unde sibimet ipsi applaudebat, antequam quicquã faceret æterna Dei Sapientia ludens in orbe terrarum, pro deliciis habens esse cum Filiis hominum. Hæc eadem novissimè diebus istis loquens in carne propria hominibus, & manens cum hominibus, ipsos, cum quibus manebat, homines inter se discrevit, aliter loquens discipulis suis in monte, aliter turbis in loco campestri, ostendens videlicet, quòd sui discipulatús electi sectatores à turbis hominum secernendi, sibique in monte celsioris conversationis jungendi essent. Hujus *Divina* institutionis memor Beatus Petrus in ordinatione Clementis dicit: *Te quidem oportet irreprehensibiliter vivere, & summo studio niti, ut omnes vita hujus occupationes abjicias, ne fidejussor existas, ne advocatus litium fias, ne vel in ulla aliqua occupatione prorsus inveniaris mundialis negotii occasione perplexus. Neque enim judicem vel cognitorem sæcularium negotiorum hodie te ordinare vult Christus, ne præfocatus præsentibus hominum curis non possis verbo Dei vacare, & secundùm veritatis regulam secernere bonos à malis* Item: *Sicut impietatis est crimen neglectis verbi studiis Sacerdotes sollicitudines suscipere sæculares: ita unicuique laicorum peccatum est, nisi invicem sibi & in his, quæ ad communis vitæ usum pertinent, operam fideliter dederint.* Et Paulus Doctor gentium: *Nemo*, inquit, 2.Tim. 2.4.
militans Deo implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat, cui se probavit. Item: *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus* ad Hebr. 5. 1.
pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum. In his, inquit, *quæ sunt ad Deum*, non in his, quæ sunt ad sæculum.

Quæ nimirum Doctrinæ Apostolicæ salubria monita non ita sunt accipienda, ut illis Apostoli dictis inveniantur con- D traria, quibus asserit, se suique consimiles habere potestatem 1.Cor.6.3.
etiam Angelos judicandi, quantò magis sæcularia? Item: *Spi-* 1.Cor.2.15.
ritalis, inquit, *judicat omnia, & ipse à nemine judicatur.* Judicet ergo spiritalis omnia, præsertim suæ sollicitudini commissa, etiam sæcularia, sic tamen, ut se sæcularibus negotiis non implicet. Aliud est enim de sæcularibus justè judicare, aliud eisdem se implicare. Nam de sæcularibus judiciis & judicibus habet potestatem judicandi Episcopus reprobare malum & eligere bonum, sciens juxta legem discernere inter lepram & non lepram, inter Sanctum & non Sanctum. Sed alia sunt judicia & negotia, quæ spiritualis homo sedens in cathedra Moysi per semetipsum posset administrare, alia quæ debet sensatis laicis committere, præcipuè, quæ spectant ad vindictam malefactorum, contra quos minister armatus & judex cinctus non sine causa gladium portat, quem nemo debet sua præsumptione accipere, ne gladium accipiens gladio pereat, sed Ecclesiastica potestate ordinante sæcularem atque interdum frenante, interdum stimulante, sic per Sanctos judicentur nationes, ut ipsis justè dominantibus munda sit manus & lingua Sacerdotis à negotio sanguinis.

Neque

Neque enim sanguis per Judicem cinctum, licèt ab Episcopo constitutum, fusus imputandus est Episcopo, si tamen eidem Judici non sinit esse potestatem liberam seu violentam contra justitiam. Sic enim legimus à Pontificibus Romanis quosdam Regum seu Principum pro inutilitate vel nequitia sua excomunicatos & destitutos, aliosq; pro illis constitutos, ut hi, quos provexerunt, non solùm ex instituto sed etiam ex præcepto eorum gladio vindice persequerentur hostes Ecclesiæ vel regni. Sanè in talibus bellis movendis pro defensione patriæ seu Ecclesiæ, Sacerdotali quoq; tuba cum Principis edicto consonante sic se lingua Sacerdotalis debet cohibere, ne se videatur mortibus etiam hostium comiscere, sicut de B. Gregorio legimus, qui cùm Romanos milites in defensione urbis contra Longobardos pecunia Ecclesiastica velut Saccellarius juvaret, atq; doctrina Sacerdotali tanquam justitiæ signifer animaret, à mortibus tamen ipsorũ Longobardorũ studuit sibi cavere, ipsis quoq; hostib/ parcendo, nec bella inferendo, vel inferri præcir .endo, nisi quantum exegit necessitas injuriæ propulsandæ vel urbis ac patriæ defensandæ. Hinc est, quòd hostibus versùs urbem properantibus monet à tergo instandum, vel ex adverso resistendum, quibus in pace quiescentibus, & Ecclesiam non lædentibus minimè docet bella inferenda, quamquam nota fuerit hostilis eorum nequitia. Inde est, quòd penès Imperatorem Mauritium sibi prorsus infensum dudum accusatus, quòd Malchum Episcopum sui patrimonii provisorem pro reddendis pensionibus tamdiu in custodiis afflixisset, quousque spiritum exhalaret, Sabiniano suo Constantinopolitano Diacono scribens ait: *Unum est, quod breviter suggeras serenissimis Dominis nostris: quia si ego servus eorum in mortem vel Longobardorum me miscere voluissem, hodie Longobardorum gens nec Regem nec Duces nec Comites haberet, atque in summa confusione divisa esset. Sed quia Deum timeo, in morte cujuslibet hominis me miscere formido. Malchus autem idem Episcopus neque in custodia fuit neque in aliqua afflictione, sed die, qua causam dixit & addictus est, nesciente me à Bonifacio Notario in domum ductus est, ibique prandidit, & honoratus est ab eo, & nocte subitò mortuus est inventus.* Quàm verò crudele visum fuerit huic sacratissimo Doctori, ut Episcopo jubente aliquis castigaretur, ut ex ipsa castigatione mortis causa inferretur, inde colligitur, quòd Johanni Episcopo Calliopolitano * inter alia scribens ait: *Matriculam, quam Frater & Coepiscopus noster Andreas Tarentinus Episcopus fecit fustibus castigari, quamvis exin post octo menses hanc obiisse non credamus, tamen, quia eam contra propositi sui Ordinem hujusmodi fecit affligi, duobus hunc mensibus à Missarum solemnitate suspende, ut vel hæc eum verecundia, qualem se de cætero exhibere possit, instituat.*

* Od. Calliopotano

Audiant hæc Episcopi, qui ultro & contra justitiam plerumq; bella movent, gvverras excitant, & plerumq; innocentes etiam personas truncari & mortetenùs malè tractari præcipiunt, officiumque militis & Sacerdotis in una persona confundunt, Comitis & Pontificis dignitatem simul administrant, hostibus non tyrannizantibus, verùm ea, quæ pacis & gratiæ sunt humiliter quærentibus gladios intentant, & eos occidi vel truncari præcipiunt. Quos utinam viros capi præciperent, & à mortibus eorum sibi caverent. Qui si capi se non permittentes à militibus Episcoporum occiderentur, qualicunq; pallio excusationis verecunda patrum tegerentur, ne homicidæ viderentur. Nunc autem quia Episcopi quidam sic tyrannizant, ut etiam innocentes personas & spiritales militum suorum gladiis interdum exponant, esurimus, & sitimus hanc justitiam, ut judicia & negotia spiritualia per spiritales, & sæcularia per sæculares ita peragantur, ne termini à Patribus constituti negligantur.

Misereor super filias Babylonis miseras, illas falsò sanctimoniales dictas, quæ, si aut per votum continentiæ spiritualiter nuptæ, vel ante votum sæculariter conjugatæ fuissent, poterant esse filiæ Jerusalem, vel inter sexaginta Reginas, vel inter octoginta concubinas contemplantes Regem Salomonem in diademate suo, quo coronavit eum Mater sua in die desponsationis suæ. Nunc autem Sanctimoniam professæ, mundo autem nimis amicæ, filiæ Babylonis & confusionis rectè dicuntur, & à filiabus Jerusalem non tanquam fatuæ Virgines in ultimo Sponsi adventu secernendæ sunt, sed & nunc in interitum carnis tradendæ Sathanæ, ut spiritus earum salvus fiat, sicut nuper in Concilio Remensi Papa Eugenius de talibus mandavit, ut Christiana etiam sepultura careant, nisi vitam suam in congregationibus secundùm Regulam B. Benedicti vel S. Augustini emendent, & relictis propriis communiter vivant. In quo statuto exequendo Episcopi quidam non benè vigilant. Sed & ipsæ filiæ Babylonis remurmurant inter se dicentes: Quid est rationis, quòd nobis fœminis in claustro quolibet stabilitis & nutritis, neque tamen regulæ alicujus voto adhuc obligatis, quia votum regulæ solemus differre usque ad lassitudinem senectutis, nunc imponitur invitis observantia regularis? Quibus cùm respondero, quia estis in Monasterio, & utimini stipendio regulariter viventibus constituto, respondent: Nonne similiter & Canonici Episcopalium Ecclesiarum vivunt de stipendio regulariter viventibus constituto, & ipsi nullam penitus observant Regulam, neque saltem illam dissolutam, quam sibi à Ludevvico Rege dicunt propositam vel impositam, quæ cùm eos jubeat in claustro simul habitare, nec permittat illis extra dormitoria sua dormire absque inevitabili causa, non ita fit, sed unusquisque discurrit & dormit ubi vult? Quare itaque nobis fœminis illud prohibeatur, quod in viris Deo sacratis toleratur, cùm ne saltem in sua illa jam dicta regula illis hoc permittatur? Sic murmurant filiæ Babylonis miseræ contra ejusdem Babylonis filios, utinam tam parvulos, ut possent teneri ad allidi ad petram. Nam petræ inhærentes Petri successores multa sollicitudine tales constringere laboraverunt, verbi gratia præcipiendo, ut tam Episcopi quàm Clerici neque in superfluitate seu inhonestate vel varietate colorum aut fissura vestium, neque in tonsura intuentium, quorum forma & exemplum esse debent, offendant aspectum, sed potiùs ita in suis actibus errata condemnent, & amorem innocentiæ conversatione demonstrent, sicut dignitas exigit Ordinis Clericalis.

Magnificè dictum: *Sicut dignitas exigit Ordinis Clericalis*, ne intelligatur exiliter, pensanda est Ordinis Clericalis dignitas non secundùm vulgaris opinionis æstimationem frivolam, sed secun-

dum legem Divinam. Locutus est enim Dominus
Num. 8. 6. & seqq. ad Moysen dicens: *Tolle Levitas de medio filiorum Israël, & purificabis eos juxta hunc ritum: Aspergantur aqua lustrationis, & radant omnes pilos carnis suæ. Cùmque laverint vestimenta sua, & mundati fuerint, tollent bovem de armentis &c. Radant*, inquit, *omnes pilos carnis suæ.* Pili carnis sunt vitæ veteris cogitationes, ut ait Beatus Gregorius, quas sic à mento incidimus, ut de amissione earum nullo dolore fatigemur. Pili carnis sunt quælibet superflua humanæ corruptionis. *Levita* namque *assumptus* vocatur. Oportet ergo Levitas omnes pilos carnis suæ radere, quia is, qui in obsequiis Divinis assumitur, debet ante Dei oculos à cunctis carnis cogitationibus mundus apparere. Non illicitas cogitationes mens proferat, & pulchram animæ speciem quasi pilis fuscantibus deformem B reddat. Sed quantumlibet (ut diximus) quempiam virtus sanctæ conversationis evexerit, adhuc tamen ei de vetustate nascitur vitæ, quod toleratur. Unde & ipsi Levitarum pili radi præcepti sunt non evellendi. Rasis etenim pilis in carne radices remanent & crescunt iterum, ut recidantur: quia magno quidem studio superfluæ cogitationes amputandæ sunt, sed tamen amputari funditus nequaquam possunt. Semper enim caro superflua generat, quæ semper spiritus ferro sollicitudinis recidat. Sed hæc in nobis tunc subtiliùs conspicimus, cùm speculationis alta penetramus. Verùm hanc munditiæ vel pulchritudinis perfectionem consequi non poterit, nisi qui cunctas priùs ab animo suo facultates sæculi Divini amoris novacula raserit.

Proin Dominus noster, qui legem non C solvere, sed adimplere venit, ut ista quoque Levitarum lex à suis assumptis possit impleri, dicit adolescenti diviti:
Matt. 19. 21. *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo, & veni, sequere me.* Ac deinceps: *Et omnis, qui reliquerit domum, vel fratres &c.* Hanc planè Levitarum esse rasuram Moyses quoque in Deuteronomio probat, cùm dicit in benedictione
Deut. 33. 9. & 10. Levi: *Qui dixit patri suo, & matri suæ nescio vos, & fratribus suis, ignoro illos, & nescierunt filios suos, hi custodierunt eloquium tuum & pactum tuum, servaverunt judicia tua o Jacob, & legem tuam o Israël.* Sic, inquam, spiritaliter debere radi filios Levi probat hìc ipse Moyses, cùm & illuc protinus subjun-
Deut. 33. 10. git: *Ponent thymiama in furore tuo, & holocaustum super altare tuum.* Et hìc cùm dixisset: *Aspergantur aqua lustrationis, & radant omnes pilos carnis suæ*, D
Num. 8. 8. & seqq. continuò subdidit: *Cùmque laverint vestimenta sua, & mundati fuerint, tollent bovem de armentis, & libamentum ejus similam oleo conspersam. Bovem autem alterum de armento accipies pro peccato, & applicabis Levitas coram tabernaculo fœderis convocata omni multitudine filiorum Israël. Cùmque Levitæ fuerint coram Domino, ponent filii Israël manus suas super eos, & offeret Aaron Levitas munus in conspectu Domini à filiis Israël, ut serviant in ministerio ejus. Levitæ quoque ponent manus suas super boum capita &c.* Quid namque est aspersos Levitas & rasos lotisque vestimentis mundatos, bovem alterum in holocaustum, alterum pro peccato manibus suis super capita positis coram Domino tangere, positis antea vel in simul manibus filiorum Israël super se? A Quid, inquam, hoc est, nisi specialis propositi viros à propriis vitiis mundatos, à cunctis facultatibus curisque sæculi rasos ad hoc solum vacare, ad quod assumpti sunt, videlicet, ut ponant thymiama in furore Domini, & holocaustum super altare ejus, id est, interveniant pro peccatis populorum? Filii namque Israël manus suas super Levitas, qui ab ipsis decimas accipiunt, & Levitæ manus suas ponunt super capita boum, *è quibus unum*, inquit, *facies pro peccato, & alterum in holocaustum*, quando spiritalis ordinis viri sæcularium peccata suscipiunt, quorum ex eleemosynis vivunt, & ea coram Domino sacrificiis orationum oblatis deprimere & usque ad remissionem vel indulgentiam eorum superare contendunt. Quod quia magna est instantia faciendum, in fine capituli trina repetitione commemoratur factum: *Feceruntque Moyses & Aaron & omnis multitudo filiorum Israël super Levitas, quæ præceperat Dominus Moysi.* Et deinde: *Purificatique sunt, & laverunt vestimenta sua &c.* Ac deinde tertiò: *Sicut præceperat Dominus Moysi de Levitis, ita factum est.* Et quidem de Levitis ita factum est, ut Dominus præceperat, purificatis & rasis primò litteraliter ministris veterum & carnalium sacrificiorum, deinde sub novo legislatore benedictionem dante spiritaliter purificatis & rasis filiis Aaron, Sacerdotis veri, Christi videlicet, Apostolis novi sacrificii primis & præcipuis ministris.

Verùm sicut in captivitate Babylonica Presbyteris iniquis iniquè judicantibus egressa est iniquitas à senioribus, qui videbantur regere populum, neglecto præcepto per Moysen dato de purificatione Levitarum: sic & modò quasi tyrannizante Rege Babylonico & populo Dei captivo egreditur iniquitas à senioribus, qui videntur regere populum, neglecta purificatione ac rasura Levitarum, quæ instituta est per Christum paucissimis Levitarum exceptis, qui exemplo trium puerorum & Danielis Prophetæ se castrantes propter regnum cœlorum digni & idonei existunt hymnum Deo canere, visiones regni cœlestis videre ac senes impudicos judicare. Judicium verò talium Presbyterorum cum filiabus Israël turpibus turpiter agentium, & filiabus quoque Juda Susannæ consimilibus, insidiantium, ex eo tempore cœpit acriùs agitari, ex quo talibus interdicta sunt officia Divina & beneficia Ecclesiastica tanquam Daniele præsidente in quolibet casto & justo Apostolicæ sedis Antistite. Sed quia necdum tota captivitas Babylonica soluta, vel reversio in Jerusalem peracta est, adhuc super flumina Babylonis flendo sedemus, & hujusce confusionis remedia majora expectantes cum Jeremia, & Aggæo canimus: *Te decet hymnus Deus in Sion, & tibi reddetur votum in Jerusalem.*

Quænam remedia majora expectamus, & expetimus? Illa videlicet, ut sicut in reversione populi Dei de captivitate Cantores & Sacerdotes ac Nathinæi descripti sunt cautissimè per tribus & familias suas, ac de Sacerdotio ejecti sunt, qui suam de scripturis Genealogiam indicare non potuerunt: ita & nunc fiat exaudita oratione Jeremiæ dicentis: *Converte nos Domine ad te, & convertemur. Innova dies nostros sicut à principio.* Thren. 5. 21.
Denique si ad principium nascentis Ecclesiæ respiciamus, dies claros & serenos in Ordinibus Ecclesiasticis invenimus,

ita

ita ut alii vice Apostolorum Pontifices, vice septuaginta discipulorum Sacerdotes, alii cum Stephano Diaconos rite sequerentur suæ Professionis Duces ac Principes, tanquam suæ genealogiæ seriem cautissimè observantes. A qua serie, si quis deviavit ut Judas traditor & mercator pessimus, Nicolaus fornicator, Simon perversus negotiator, continuò dejectus de Ordine Sacerdotali ac Levitico projiciebatur & Ordo Leviticus in sua puritate servabatur sub aliqua certa regula vel simul in unum cohabitandi lege Cœnobitali, vel populo foris ministrandi lege Synodali Christi discipulorum, qui primitus in unum cohabitando formam Cœnobitalis vitæ præostenderunt uno corde, unaque anima Deum colendo & postea dispersi per regiones Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ & Bithiniæ sanctè conversabantur in medio nationis pravæ ac perversæ, verbum vitæ continentes, & sicut luminaria in hoc mundo lucentes. Qua nimirum conversatione dispersorum fratrum Sanctorum vita informatur Dei ministrorū verbum vitæ continentium, & in medio nationis pravæ ad hoc ordinatione Divina dispersorum, ut luceant inter eos tanquam luminaria in hoc mundo. Lege in Actibus Apostolorum Luca scribente primitivam regulam cœnobitalis vitæ. *Multitudinis*, inquit, *credentium erat cor unum, & anima una in Deo &c.* [Act. 4. 32.] Lege Apostolorum principis epistolas fratribus in dispersione positis missas quasi primas decretales regulas in omni concilio Sanctorum Decreta fabricantium, præ oculis habendas, ut hujusmodi fratres ad omnem sanctimoniam sint informati tanquam verbis Petri Apostoli dicentis: *Obsecro vos tanquam advenas & peregrinos abstinere vos à carnalibus desideriis, quæ militant adversùs animam, conversationem vestram inter gentes habere bonam &c.* [1. Pet. 2. 11.] Item: *Seniores obsecro consenior & testis Christi passionum, qui & ejus, quæ in futuro revelanda est, gloriæ communicator, pascite, qui in vobis est, gregem Dei providentes non coacti, sed spontaneè secundùm Deum, neque turpis lucri gratia, sed voluntariè, neque ut dominantes in Clero, sed forma facti gregi, & ex animo: & cùm apparuerit Princeps Pastorum, percipietis immarcescibilem gratiæ coronam.* [1. Pet. 5. 1. & seqq.] Item: *Vos autem curam omnem subinferentes ministrate in fide vestram virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem. Hæc enim si vobiscum assint & superent, non vacuos nec sine fructu vos constituent in Domini nostri Jesu Christi cognitione. Cui enim non presto sunt hæc, cæcus est & manu tentans, oblivionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum. Quapropter fratres magìs satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis. Hæc enim facientes non peccabitis aliquando. Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini nostri & Salvatoris Jesu Christi.* [2. Pet. 1. 5.] Item: *Unusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. Si quis loquitur quasi sermones Dei. Si quis ministrat tanquam ex virtute, quam administrat Deus, ut in omnibus honorificetur Deus per Jesum Christum Dominum nostrum.* [1. Pet. 4. 10. & 11.]

Quanquam dicta, & hortamenta hæc Apostolica universæ conveniant Ecclesiæ, tamen quia fratribus in dispersione positis tanquam advenis & peregrinis inter gentes conversantibus missa sunt, specialiter eos instruunt, qui piè inter impios vivendi & eos instruendi habent propositum & officium, à quo qui exorbitant secuti viam Baalam ex Bosor, qui mercedem iniquitatis amavit, correptionem verò habuit suæ vesaniæ subjugale mutum, hi, ut B. Petrus ait, sunt *fontes sine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reservatur. Superbia enim vanitatis loquentes pellicent in desideriis carnis luxuriæ eos, qui paululùm effugiunt, qui in errore conversati libertatem illis promittentes, cùm ipsi servi sint corruptionis, à quo enim quis superatus est, hujus & servus est &c.* [2. Petr. 2. 17. & seqq.] Nimirum per hæc Apostolica dogmata non solùm qui sequendi, sed etiam qui cavendi sint, monemur, ne insipientium errore traducti excidamus à propria firmitate, sive in congregatione sive in dispersione simus, quoniam ad utrumque modum conversandi firmas regulas habemus, primò & principaliter in actibus & dictis Apostolorum, deinde in exemplis & regulis Patrum ipsos imitantium. Denique omnes, qui vitæ Cœnobitalis Regulas rectè ordinaverunt, illud, quod in Actibus Apostolorum de multitudine credentium cor & animam unam in Deo habentium nihilque suum dicentium, scribitur, quasi cardinem doctrinæ suæ habuerunt, verbi gratia Basilius, Augustinus, Benedictus, quorum in Regulis rectè ordinatur vita congregationis. Verùm Pontifices Romani, cæterique Patres Orthodoxi, qui Decretalibus aut Synodalibus institutis Clericos in dispersione positos informaverunt, Apostolicas epistolas quasi primitivas & principales regulas & leges civitatis Jerusalem in principio lætitiæ suæ proposuerunt, nec aliquid ab eis dissonum docuerunt. Etenim quòd Clericorum congregationes ab initio nascentis Ecclesiæ commnem vitam secundùm actus Apostolorum servaverint, Urbanus Papa & Martyr decimus sextus à B. Petro in suis Decretis manifestat. Quod etiam Beatæ memoriæ Papa Innocentius II. in quadam epistola sua commemorat, cujus est hoc rescriptum:

Innocentius Episcopus servus servorum Dei.

Venerabili Fratri C. Salzburgensi Archiepiscopo salutem & Apostolicam Benedictionem.* [* Conrado.]

DE dignitate & excellentia vitæ Canonicorum multa nos docet Divina Scriptura, & multa possemus dicere, quòd vita Canonicorum vita est Apostolica, quoniam Apostoli contemptis omnibus hac vita cum Domino vixerunt, & post Ascensionem cum multitudine credentium, cujus erat anima una & cor unum, hac vita viventes eam posteris suo exemplo tenendam reliquerunt. Quod Martyr, & Pontifex Urbanus ad informationem fidelium in suis decretis memorare curavit dicens: Scimus vos non ignorare, quia vita communis hactenus inter bonos Christianos viguit, & adhuc gratia Dei viget, & maximè inter eos, qui in sorte Domini electi sunt, id est, Clericos sicut in Actibus Apostolorum legitur: Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una. Hanc Beati Augustini Regulis ordina-

tam Sanctus Jeronymus suis epistolis informavit. Horum itaque & aliorum muniti auctoritatibus non minoris meriti æstimamus vitam Canonicam aspirante ac prosequente Domini Spiritu observare, quam Religionem Monasticam ejusdem spiritus perseverantia custodire. Unde Antecessorum nostrorum de cæteris statutum esse meminimus, ut professionis Canonicæ quispiam, postquam Dei vice super caput sibi hominem imposuerit, alicujus levitatis instinctu vel districtioris Religionis obtentu de claustro audeat sine Prælati & congregationis permissione discedere. Quorum vestigiis inhærentes, quod quidam fratres in claustro Berthersgadmensi de mutatione Ordinis sui vana præsumptione attentare voluerunt, Apostolica auctoritate ne fiat interdicimus, præcipientes, ut quod Deo voverunt, reddere, & Regulam Beati Augustini, quam professi sunt, Domino juvante fideliter observare studeant. In cujus observantia, si eos fortasse remissos & minus ferventes repereris, moneas fraternitatem tuam, ut secundùm datam tibi à Deo sapientiam, professionem & Ordinem suum servare, & mandatis Regulæ obedire, sicut tua interest, districtè commoneas. Dat. Laterani Kal. Aprilis.

Cùm ergo Scriptis Apostolicis moniti & Divina institutione informati agnoscamus bipartitam conversationem Clericorum, vel in congregatione communiter, vel in dispersione disciplinatè conversantium, & Regulas vel Cœnobiales vel Synodales, quas appellamus Canones observantium: quis nisi Rex Babylonis, & confusionis adinvenit genus tertium Clericorum nimis confusum, nimis Babylonicum laicali pariter & Clericali conversatione commixtum in quoddam neutrum, neque in congregatione vacantium canendis hymnis ita decenter, sicut *te decet hymnus Dei in Sion*, neque in dispersione ordinabiliter militantium contra carnalia desideria, quæ militant adversus animam? Hi ante nos à SS. Patribus inveniuntur hypocentauris assimilati, qui nec equi nec homines mixtumque, ut ait Poëta, genus plebsque biformis, quia nullius agnoscuntur certæ sectatores Religionis. Horum quosdam solutos atque oberrantes, ut Isidorus ait, sola turpis vita complectitur & vaga, quia nullius cautæ institutionis religamine jugo Domini sunt astricti, quasi liberi & velamen habentes malitiæ libertatem non sicut servi Dei, sed sicut servi Mammonæ pro suo quæstu seu luxu variantes loca, vel quod pejus est, occupantes loca plura contra interdicta Synodalia, quibus mandatur, ne vagus Clericus ante Canonicam stabilitionem litteris commendatiis ac propria professione roboratam, serviat altari seu vivat de altari, prohibeturque unus in duabus vel pluribus Ecclesiis intitulari, ut verbi gratia in Sede Cathedrali sit Canonicus & in rure plebanus, vel inter plebanum & Episcopum talis medius, qualis in Concilio Remensi sermone Apostolico per te Papa Eugeni nuper est præscriptus pariter & proscriptus, eò quòd quidam suis conductitiis nomen Plebani fraudulenter concedunt, & ipsi sub Episcopis, & super hujusmodi Plebanos ita se medios constituunt, ut gregem devorent, non curent, vastent, non pascant. Hos impugnari vel expugnari ob hoc nimis est laboriosum, quòd cùm sua quærant, & non quæ Jesu Christi, tenent arcem in Jerusalem. Et sicut in libris Machabæorum legitur, facti sunt in diabolum malum in Israël, suntque magna plaga castitatis & duces reliquis alienigenis in vexationem sanctæ civitatis usque adeo, ut per talium gravamina deserta sit Jerusalem à suis civibus & inhabitetur à gentibus juxta illud: *Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum: posuerunt Jerusalem in pomorum custodiam. Posuerunt morticina servorum tuorum escas volatilibus cæli, carnes Sanctorum tuorum bestiis terræ &c.* Psal. 78. 1. & 2. Sed innotescet quandoque in nationibus ultio sanguinis servorum Dei, & introibit in conspectu Dei gemitus compeditorum. Sicut enim Simone Sacerdote Magno exaltato hi, qui erant in arce primò conclusi, dein sunt ejecti: sic annuente Deo eveniet istis. Ita enim legitur: *Qui autem erant in arce Jerusalem, prohibebantur egredi & ingredi in regionem & emere ac vendere: & esurierunt valde, & multi ex eis fame perierunt. Et clamaverunt ad Simonem, ut dextras acciperent, & dedit illis. Et ejecit eos inde, & mundavit arcem à contaminationibus. Et intraverunt in eam tertia & vicesima die secundi mensis, anno centesimo septuagesimo primo cum laude & ramis palmarum, & cinyris & cymbalis & nablis & hymnis & canticis, quia contritus est inimicus magnus ex Israël. Et constituit, ut omnibus annis agerentur dies hi cum lætitia. Et munivit montem templi, qui erat secus arcem, & habitavit ibi ipse, & qui cum eo erant.* 1. Machab. 13. 49. & deinceps.

Nonne huic facto simile est illud, quòd irregulares Canonici, licèt in arce positi, per decreta Pontificum Romanorum prohibentur Ecclesias emere ac vendere in regione. Propter quod esuriunt valde, non sicut illi beati, qui esuriunt & sitiunt justitiam, sed sicut hi, qui ardent per avaritiam. Veniet, veniet tempus acceptabile, quo ejiciantur de arce primò particulariter, emundata videlicet qualibet Cathedrali Ecclesia, dein universaliter in ventilatione ultima, nec proderunt eis propugnacula vel jacula, quibusjam diu tutati sunt in arce. Habent enim in Regula sua non secundùm Apostolos ordinata quædam capitula rationabilia velut fortissima propugnacula, quibus defenditur conversatio eorum, tanquam sit Canonica. Et revera si viverent secundùm illa, quæ de Sanctorum Patrum Tractatibus excerpta illic sunt aggregata, vita eorum dici posset & esset Canonica: sed admixtum illic modicum fermentum totam massam corrumpit. Illud videlicet, quod non de scriptis Patrum sed aliundè adscitum destruit illic positas Sanctiones Sanctorum. Quasi enim Regis legitimi legitimis edictis primò positis, aliis, immò & contrariis edictis legationem mittunt post illum dicentes: Nolumus hunc regnare super nos. Nam cùm priora edicta eis interdicant proprietatem & habitacula priva-

privata, posteriora illa penitus apocrypha concedunt hujusmodi non' ea discretione, qua Beatus Papa Gregorius Clericis extra Sacros Ordines manentibus, & legitima conjugia sortitis, extra congregationes dari permittit stipendia competentia Psalmodiæ invigilantibus, & viventibus sub Christiana regula prohibente illicita: sed ea confusione, qua scripsit Rex Antiochus omni regno suo, ut esset omnis populus unus. Unde apud illos inter Sanctum & prophanum nulla distantia est, inter Sacerdotes & laicos modica discretio, nisi fortè in eo discernantur, quòd Clerici plus laicis deviant, exceptis paucissimis inter eos ita sensatis, ut intelligant & doleant se non esse observatores vel illius confusæ Regulæ nisi in vilissima ejus portione, cùm ea illic negligant, quæ Sancti Sancta docent, & ea solùm teneant, quæ in permissione proprietatum & privatorum habitaculorum nescio quis indulget. Nonne itaque Regula ista vel colanda est, ut sit pura & Sanctis consona, vel si colari non potest, omnino auferenda? Provenit enim ex illa talis confusio, qualis olim de jam commemorato Regis Antiochi evenit edicto, quo scripsit omni regno suo, ut esset omnis populus unus. Nam s. sola sua, ut eis illic permissum est, retinerent, quæ relinquere nullus cogitur, nisi qui voto vel proposito vitæ arctioris teneretur, esset hoc utcunque tolerabile, dummodo res Ecclesiæ, ut in Sacris Canonibus præcipitur, haberent non in proprietate sed in communitate neque ad instar filiorum Heli de Sylo carnes C in communi caldario coquendas, & intra Sancta edendas dividerent, crudas in habitacula sua mulierculis frequentata deportandas.

Sanè à talibus congregationibus proprietates omnimodis amputare, ac privatas eis mansiones penitus non permittere, hoc utique esset securim ad radicem arboris malæ ponere, non etiam ramos solùm præcidere. In qua nimirum præcisione ramorum hi frustra laborant, qui permissis eis proprietatibus ac privatis mansionibus à vestibus superfluitates & sæcularis pompæ nævum atque à moribus vitia conantur resecare. Quamdiu enim radix proprietatis & mansionum privatarum usus radicitus non evellitur, quantumlibet operæ ad præcidendos ramos inutiles vineæ Domini quisque studiosus cultor D impenderit, de vitiosa radice alii æquè inutiles pullulabunt. Nam si in claustris canonicè, absque proprietate, ordinatis vix vitia vel etiam crimina benè vigilante studio Magistrorum resecari poterunt: quantò minùs ubi fraterni testimonii absentia & privati domicilii secretum, insuper & ætatis lubricum, otium quoque cum abundantia, cocorumque diligentia & familiæ obsequela concurrerint, illicita, & quæ turpe sit dicere, queunt resecari.

Sed objicitur nobis à talibus, nec inter nos vitiosos nec inter illos virtuosos omnino deesse. Atque utinam sicut apud nos unus forsitan vitiosus studio Sanctorum multitudine pre- A mitur, quatenus aut mutetur intus, aut foràs egrediatur: ita apud eos quispiam studiosus vitiosorum multitudine non opprimeretur, ac foràs egredi non cogeretur, imò & persecutionis rabie non pelleretur! Quis enim ex eis vitia aliorum sciens, & æmulatione fraterna impetens, declinans & arguens cum talibus ne dicam pacem habere, sed vivere securè potuit? Ingressus es, inquiunt, ut advena, nunquid ut judices? Vimque facient ei vehementissimè, ita ut non aliud restet cuilibet animam salvare cupienti, nisi de medio talium fugere, nec in omni circumjacenti regione subsistere, sed in monte altioris professionis salvum se facere. Unam tamen considero viam hanc litterarum civitatem expugnandi, quam cuilibet vero Caleb, B cuilibet secundùm cor Dei ordinato castrorum Dominicorum Duci video accessibilem, qua paulatim tales Cariatarbæi expugnari & exterminari possint, ita ut non redigatur terra in solitudinem, si videlicet è throno cuncta innovare cupientis Dei, & ab his, quorum est in terris vicem Christi gerere ac de regno ejus omnia scandala colligere, tale edictum procedat, aut etiam si quilibet Episcoporum Divinitùs inspiratus hoc firmiter in corde suo ponat, ut unoquolibet eorum, qui ejusmodi sunt, decedente, non alterum ei similem in locum ejus substituat, sed præbendas & beneficia Ecclesiastica in manu sua retinens pauperibus interim distribui in eleemosynam faciat, donec tanta fiat præbendarum liberatio, unde vel sex vel decem aut quot Canonicos regulariter viventes in vicina aliqua capella foveat, quos illis malis vinitoribus viritim decedentibus subintroducere in hæreditatem Domini tanquam hæredes legitimos possit. Quòd in una jam Ecclesia Sancti Mauritii in Burgundia sita factum nobis pro exemplo satis sit, in quam introductis Canonicis aliquanti adhuc de prioribus Clericis superstites videntur stipendia sua foris accipientes. Non autem hi Burgundiones præ cæteris omnibus sæculariter degentibus Clericis peccatores fuerunt, sed in illis Divina censura exemplum statuit, imitari cupientibus possibilitatem monstravit, qualiter in toto de similibus faciendum sit, ac sine difficultate fieri possit.

Quàm multa moveor dicere contra hujusmodi exordinationes, & Babylonicas confusiones, quibus tandem ablatis *te decet hymnus Dei in Sion*, quem nunc blasphemat meretrix Babylon de sanguine Sanctorum, sicut in Apocalypsi legitur, ebria, quia gratiam Domini transferens in luxuriam deliciatur in conviviis de substantia Sanctorum copiosè ferculatis & poculatis, mixtis in medio convivantium fœminis impudicis? Vix continent manus ab eo sacrilegio, quo Rex Babylonis Balthasar bibendo & potando concubinas suas de sacris vasis iram Dei promeruit, quæ illi per articulos manûs in pariete scribentis innotuit Sancto Daniele interpretante. Atque utinam contra istos convivatores tale aliquid scribi valeat, quo ira Dei eis innotescat, qui fortasse inde plus irascitur,

quòd hujusmodi manducant & bibunt indignè Sacramentum Carnis & Sanguinis sui, quasi exemplo Regis Balthasar vinum de sacris vasis biberent, & à Sacramento Altaris abstinerent, ne in populo Dei scandalum facerent! Quando enim laici omnino illitterati vident hujusmodi Clericos Altari audenter ministrare quibus interdum sic ministrantibus aut hymnos de Canticis Sion canora voce jubilantibus assistunt eorum fœminæ tanquam filiæ Babylonis miseræ iniquitate, à Clericis & Senioribus, qui videntur regere populum, cernere habemus miserabile spectaculum, scilicet in medio tui Jerusalem populum penè totum Babylonicum. Quomodo ergo ***te decet hymnus Deus in Sion***, cujus populus populus Gomorrhæ seu Babyloniæ absque Doctoribus & ductoribus justitiæ? Nam hi, qui videbantur regere populum, penè omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est, qui faciat bonum, non est usque ad unum.

Etiam illi, quibus quasi Cherubin flammeus datus est gladius ad custodiendam viam ligni vitæ, cùm deberent manifestè criminosis interdicere ac prohibere accessum ad mensam Domini usque ad condignam satisfactionem, passim confusè omnibus accedentibus, licèt manifestè criminosis, porrigunt fructum ligni vitæ, quem talibus deberent negare. Ideo inter nos multi infirmi, & imbecilli, & dormiunt multi. Et quia Babylonica ista confusio nullos magìs respicit quàm desides negligentes-
Ps. 106. 40. que Rectores, ideo justo judicio Dei ***effusa est contentio super Principes*** tam sæculares quàm spirituales, ***& errare fecit eos in invio, & non in via***, dum & spirituales implicari se gaudent sæcularibus negotiis, & sæculares intermiscere se audent spiritalibus causis. Quæ nimirum confusio corpus totius Ecclesiæ facit languere, ac membra ejus contra se invicem diffidere, tanquam si dicant oculi pedibus, ac manibus: opera vestra non indigemus, & manus vel pedes oculis: non estis nobis necessarii. Spirituales enim, qui quasi oculi dirigere deberent manus ad operandum vel pugnandum, pedes ad ambulandum, sic tenentur captivi sub Regibus cum
Ps. 136. 3. Principibus Babylonicis, ut eis dicatur: ***Hymnum cantate nobis de Canticis Sion. Hymnum***, inquiunt, ***cantate nobis***, non contra nos voluntates malas nostras cohibendo, sed ***nobis*** beneplacita loquendo: ***hymnum*** tamen ***de Canticis Sion***, quia nolumus videri Principes Babyloniæ sed Sion. Volumus audire cœlestem doctrinam, sed ad perficiendam, non impediendam voluntatem nostram. Tale fuit, quòd Rex Herodes mittens & congregans omnes Principes Sacerdotum & Scribas populi sciscitabatur ab eis, ubi Christus nasceretur, tanquam diceret: ***Hymnum cantate nobis de Canticis Sion.*** Atque utinam tales illi fuissent, ut sic ei malignè suscitanti respondissent: ***Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?*** Quomodo prodemus cœlestia mysteria tibi alienigenæ volenti Regem verum occidere? Filius quoque ipsius alter Herodes, paternæ impietatis hæres, & ipse volebat audisse hymnum de canticis Sion per os Johannis Baptistæ quem metuebat, & libenter audiebat, quoadusque illi molesta canere incipiebat dicens: ***Non licet tibi habere uxorem fratris tui.*** *Marc. 6. 18.* Cantabat quidem ille hymnum de canticis Sion, sed non ut Herodes vel Herodias voluit, sibi optatum vel acceptum. Similiter ab ipso Rege ac Summo Sacerdote Sion voluerat audisse hymnum de canticis Sion ex multo tempore cupiens videre Jesum, & gaudens, quòd ei Pilatus misisset illum. Sed ipse indignum judicans margaritas mittere ante porcos coram eo tacuit, nec signum aliquod fecit, magìsque sperni quàm honorari voluit ab illo & exercitu ejus. Tunc enim fuit illi tempus tacendi, sed postquàm resurrexit à mortuis, ubicunque tempus loquendi fuit, loquens ipse in discipulis veritatem non tacuit ante Reges & Præsides dando suis os & sapientiam, cui non poterant resistere omnes adversarii eorum. Istis legitimè canentibus, & quasi tubis sacris circa Jericho clangentibus corruerunt muri civitatis anathematizatæ principante Josue vero introductore in terram lacte & melle manantem. Cujus publico Edicto maledictus enuntiatur, qui reædificaverit Hiericho.

Et ecce tamen quidam reædificare audent maledictam civitatem nuntios Josue, imò Apostolos Jesu Christi persequentem, cùm sola domus Raab, Sancta videlicet Ecclesia de perditione hujus civitatis excepta sit, quæ videlicet ruentibus mundanis ædificiis ipsa in ædificatione morum simul & murorum crescit in templum Sanctum in Domino, in quo, ut Apostolus ait, ***omnis ædificatio constructa crescit***, non *Ephes. 2. 21.* descrescit. Spectaculo hujus rei cùm in toto mundo, tum certè clariùs in urbe Roma fidelium pascuntur oculi, cùm palatia Imperialia cæteraque mira ædificia illic diruta, ruinam repræsentent Hiericho, & Ecclesiastica ædificia de die in diem crescentia & auratis imaginibus fulgentia morum simul & murorum cottidiano incremento & ornamento evidenter ostendant quasi domum Raab salvatam, Sanctam videlicet Ecclesiam fide ac nomine Petri firmatam. Sic in diebus nostris Ecclesia Lateranensis & Ecclesia Sanctæ Crucis & Ecclesia Sanctæ Mariæ novæ crescentes profecerunt in Religione simul & in forinseca murorum ampliatione. Domus quoque Beati Pauli Apostoli per Gregorium Septimum reparata claret nunc in Religione Monastica, qua & Monasterium Sanctorum quatuor Coronatorum & Sancti Anastasii florere videmus cum cæteris Ecclesiis ac Monasteriis in Urbe Roma religiosè ordinatis. Unde non immerito dolemus, quòd adhuc in domo Beati Petri Principis Apostolorum desolationis abominationem stare videmus positis etiam propugnaculis & aliis bellorum instrumentis in altitudine Sanctuarii supra corpus Beati Petri. Quod licèt

non

non audeamus judicare malum esse, tamen A sine dubio judicamus esse à malo, eorum videlicet, qui suæ rebellionis malitia cogunt fieri talia.

Cogor hic reminisci cujusdam sententiæ Beati Augustini, qui in libro quæstionum Veteris & Novi Testamenti dicit inter cætera: *Quare ergo sententia data est, ut qui accipit gladium, gladio pereat, nisi quia nulli licet excepto vindice gladio quemquam occidere: Apostolo autem Petro usque ad hoc permissum est, quòd terrorem faceret, non quòd occideret. Hoc enim audiens, ne iterum percuteret, didicit.* Idem ad Publiolam: *Qui repelluntur aliquo terrore, ne malè faciant, etiam ipsis aliquid fortasse præstatur.* Hæc dicente S. Augustino de sensu Evangelico & exemplo Apostolico credimus licita comprobari, quæ B in vicinia Saracenorum, sicut audivimus, fieri solent armis comportatis in altas turres Ecclesiarum vel Monasteriorum, quorum ostentatione per spiritales quoque viros terrentur Barbari, ne invadant loca sancta, quæ audenter invaderent, si ea nullis defensionum instrumentis præmunita cognoscerent. Quod non puto ideo reprehendendum temerè, quia id fieri constat nimia extorquente necessitate, ut interdum Clerici quoque vel Monachi super muros illic appareant loricati vel scutati, non intentione aliquem lædendi sed hostes terrendi & quomodolibet repellendi ab incursu locorum Sanctorum. Quibus interdum jacula, vel saxa desuper jacientibus, ut hostem repellant longiùs, fit quidem res inordinata, sed ob majus periculum C devitandum & terrorem Barbaris incutiendum jure toleranda semota penitus intentione aliquem occidendi, quod à spiritualis propositi viris non licet fieri, qui malle debent occidi quàm occidere, quantacunque armorum vel armatorum ostentatione hostes arceant à suimet læsione. Si autem ab ordinata potestate hujusmodi armatura providetur, nihil inordinatè in hoc agitur, quoniam & Paulus Apostolus cùm suas insidias prænovisset, per tribunum potestatis Romanæ sibi tutelam providit armorum, in quæ si hostes illius mortem, & sanguinem sitientes incidissent, non ipse reus homicidii fuisset, sed illis debita ultio provenisset, sanguisque ipsorum super capita eorum esset, dum non aliis, sed sibimetipsis reatus imputaretur D suæ interfectionis. Tutela verò armorum, quæ tunc à potestate legitima data fuit uni Ecclesiasticæ personæ, recognoscitur nunc data universali Ecclesiæ, ut videlicet hac à regno sibi collato contra hostes habeat armatos ministros, quibus Ecclesiam defendentibus vel Episcopum pro sui tutela comitantibus, & ad ea, quæ recta sunt, juvantibus, etiamsi contingant ab eis homicidia, non est Episcopus homicida magis quàm Paulus Apostolus fuisset, si in ipsius deductione aliquis hostium suorum cecidisset.

Porro si ad mala negotia Episcopus abutitur suis ministris, ipse utique homicida efficitur, si quis ab eis in tali ministerio interficitur, quomodo Reges, Duces & Comites homicidæ fiunt, si absque judicio & justitia homines occidunt vel occidi faciunt. Eadem videlicet consideratione inter Christianos muniuntur quædam turres Ecclesiasticæ armis & propugnaculis, per quæ si hostes Ecclesiæ læduntur, sanguis eorum super eos erit, dum propria solummodò iniquitas & nocendi aviditas ad talia eos impellit. Alia sanè ratio est, cùm potestas ordinata suæ Ordinationis inscia vel oblita Ecclesiam persequitur, alia quando à paganis exteriùs vel ab inimicis domesticis interiùs gravatur. Potestas enim legitima vel ad ordinationis suæ obedientiam verbo doctrinæ dirigenda est, vel si dirigi non potest, verbo excommunicationis frangenda, salva scilicet unitate Ecclesiæ, dum regnum Deo inobediens scinditur, quemadmodum in Saule contigit, cui David fidelis in regno successit. Porro exterorum forinseca gravamina quia verbo doctrinæ submoveri non possunt, quoniam de his, qui foris sunt, judicandi potestatem non habet Ecclesia, viribus humanis per arma simulque Divinis per orationes arcenda sunt jure tam Civili quàm Imperiali. Quæ duo jura, quando sibi concordant in Ecclesiæ defensione principibus rectè ordinatis & civibus bene pacatis, facilè resistit Ecclesia impugnationibus forinsecis paganorum vel excommunicatorum. Denique altero jure violato Ecclesia est in grandi periculo, nisi aut Imperiale jus eam defendens tumultuantes reprimat, vel civium unaminitas Principes tyrannizantes cohibeat, sicut sæpe contigisse narrant Ecclesiasticæ historiæ. Verùm tunc imminent Ecclesiæ majora pericula, quando eam vexant intestina bella simul Principibus & civibus convenientibus in unum adversùs Dominum & adversùs Christum ejus. In tali periculo necesse est mare percuti quasi virga Moysi, virga scilicet pastorali, ut dividatur in divisiones verbo doctrinæ percussum & discissum. Sic Paulus Apostolus unanimitate se persequentium prægravatus, verbo doctrinæ fecit Pharisæos & Saducæos ab invicem dissidere, *Act. 23. 7.* ut quasi mari diviso transiret absque periculo, Pharisæis scilicet pro eo agentibus contra Saducæos, ut in Actibus Apostolorum legitur. Similiter accidisse meminimus non semel in urbe Roma dissidente inter se populo Romano ex parte fidelium infideles reprimente, Sacerdotali simul auxilio cooperante. Verùm si rebelles istos Ecclesia velut castrorum acies ordinata magìs ordinatè persequeretur, non per eos Jericho seu Babylonia reædificaretur, ut Romæ apparet in æde Capitolina olim diruta & nunc reædificata contra domum Dei contra domum Raab, sed clarescceret in certamine sapientia simul & fortitudo Ecclesiæ, sapientia videlicet in Clericis rectè docentibus, & fortitudo in militibus eorum doctrinæ obedientibus, atque ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum suas vires impendentibus, & omnem altitudinem adversùs scientiam Dei erigentem se destruentibus, ea videlicet cautione servata in castris Domini, ut Clericus vel etiam Episcopus non rectè docens deponeretur, & Episcopatum ejus acciperet alius, atque miles vel etiam Princeps rectæ doctrinæ inobediens & acquiescere nolens ut Saul anathematis jaculo percuteretur, alius-

aliusque subrogaretur ut David.

Denique in omni militum vel civium gvverra & discordia vel pars altera justa, & altera injusta, vel utraque invenitur injusta, cujus rei veritatem patefacere deberet Sacerdotalis doctrina, sine cujus censura nulla bella sunt movenda. Sic ergo manifestata justitia pars justa Sacerdotalibus tubis animanda, & etiam communione Dominici Corporis ante bellum & ad bellum roboranda est, quia panis iste cor hominis confirmat, quando pro defensione justitiæ vel Ecclesiæ aliquis ad pugnam se præparat, cui pars iniqua resistens & pacto justæ pacis acquiescere nolens anathematizanda, & etiam negata sibi sepultura Christiana humilianda est. Nunc autem civitate contra civitatem, regno adversùs regnum, Principe adversùs Principem non justa bella moventibus ambabus partibus absque cunctatione seu causarum ventilatione datur Corpus Domini tanquam divisus sit Christus, & possit esse in tam divisis & contrariis partibus, qui certè vel alteri vel ambabus est negandus, nec alicui apertè contra justitiam pugnanti aliquatenus dandus, ne fortè per injuriam Sacerdotum sic traditus in manus evidenter peccatorum justa ira moveatur contra Sacerdotes denuò ipsum cum Juda tradentes. In talis tam magnæ justitiæ magna siti & esurie micas licèt modicas lambere fames ipsa compellit. Unde refero factum justum & honestum, quod in terra Ungarica & Barbarica, vix nominetenus Christianorum Principum dominio subdita laudabiliter accidit. Nam cùm Rex illius terræ anno plus quàm præterito se ad bellum præpararet contra Regem Græcorum, ante procinctum cum Episcopis illius terræ habuit consilium. Qui tanquam viri litterati cautissimè discutientes causam pugnæ atque invenientes pactum pacis ex parte Ungarorum primò violatum recordati sunt Prophetiæ di-
Ezech.17.15. centis: *Qui dissolvit pactum, nunquid effugiet?* Qua Prophetia instructi prophetaverunt, Regem, si pugnaret contra jus pacti & fœdus pacis, minimè triumphaturum & auxilio Dei cariturum. Quo audito Rex licèt immitis ac barbarus, tamen procinctum relaxavit, & sua ex parte ruptum fœdus reparavit. Quantò magis ergo in Ecclesia Sanctorum refrenaretur animositas Principum vel Capitaneorum contra se in Romano Imperio tumultuantium, & Ecclesias multas desolantium, si Episcoporum scientium reprobare malum & eligere bonum sententia concordaret in unum?

Enimverò ut non sit vel esse possit schisma inter eos, unus omnibus est præpositus, cui
Luc.22.32. dictum est: *Confirma fratres tuos.* Quo nimirum confirmante quamlibet Episcoporum sententiam justitiæ regni Dei consentaneam, licèt Regibus mundi hujus contrariam, non esset in Ecclesia Rex, qui auderet, vel si auderet, posset refellere illam. Porro si is, qui cæteros confirmandi habet potestatem, & auctoritatem, præcentor fieret in qualibet sententia Episcopis per epistolas directa, quis eam refellere posset, cùm sit velut alter Hieremias constitutus non solùm super Ecclesias sed etiam super regna, ut evellat & destruat & disperdat, & dissipet, ædificet & plantet? Sic Reges profanos & Symoniacos invenimus evulsos auctoritate Apostolica cooperante gratia Dei, quæ per mundi hujus infirma sæpe confudit fortia, eligens ignobilia & contemptibilia, ut magna vel instruat vel destruat. Puto, quòd Paulus Apostolus id ipsum intendebat scribens
discipulis: ***Si quis non obedit verbo nostro per*** *2.Thess.3.*
epistolam, hunc notate, & non ut inimicum *14.& 15.*
existimetis illum, sed corripite, confirmate ut fratrem. Si quis, inquit, ***non obedit***, non Episcopum, non Principem, seu divitem excipiens, quin esset corripiendus etiam à minimis fratribus atque instruendus, primò in spiritu lenitatis ad obedientiam prætermissam vel intermissam humiliter recipiendam, quam si recipere nollet, in promptu habere testatus est ulcisci omnem inobedientiam. ***Omnem***, inquit, etiam Episcoporum & Principum, ***cùm impleta***, inquit, ***primùm fuerit vestra obedientia***, subaudis, in admonitione fraterna. Primò enim sunt admonendi, qui manifestè peccant, etiam Reges, quantò magis Episcopi, ut exemplo Regis David malè acta corrigant, non exemplo Herodis monitores jugulent? Quasi enim decollator est præconis, qui acquiescere nolens monitis obstruit viam vocis in deserto clamantis. Atque utinam soli hoc facerent Reges Herodi consimiles, non etiam Pontifices Caiphæ imitatores! Oportet autem Scripturas impleri, quibus hoc prænuntiatum & præfiguratum est, quòd non solùm bestia sed & Pseudo-Propheta veritati adversatur. Hinc est, quòd omnis Pharao suos habet magos. Omnis Nabuchodonosor suos habet ariolos. Omnis Herodes habet sibi consentaneos Scribas, à quibus sciscitatur quomodo vel ubi Christum persequatur, vel quomodo ejus præcones decollandi opportunitatem inveniat, ut eis vocem præripiat, etiamsi eos corporaliter non occidat, quod est quædam quasi decollatio & testium Christi occisio.

Bestiæ humani sanguinis avidæ quatuor conspiciuntur in Daniele, pugnantes inter se, quibus quatuor significata sunt regna sanguinaria: Babylonicum, Persicum sive Medicum, Macedonum sive Græcorum atque Romanum. Quibus bestiis omnino ablatis conspicitur in nube Filius hominis, cui datum est regnum & honor, quia Christo datus est Principatus & honor regni, permaximè in humana facie, in qua datum est ei & judicium facere, quia filius hominis est. Unde regni ejus ministros delectat mansuetudo humana potiùs quàm crudelitas ferina secundùm exhortationes non Pseudo-Prophetarum, sed Sanctorum Prophetarum, quibus datum est in regno Christi Sacerdotium Sanctum usque adeo à sanguinis effusione immaculatum & alienum, ut Sacris Canonibus exterminetur à Sacerdotali ministerio, qui aliquando militans quan-

quantumlibet justè occidit hominem, vel in judicio sanguinis pulsando vel ministrando cooperatus est judici quantumlibet justè occidenti. Unde Felici Episcopo Nuceriano Innocentius Papa scribens ait: *Designata sunt genera, de quibus ad Clericatum pervenire non possunt. Si quis fidelis militaverit: si quis fidelis causas egerit, hoc est, postulaverit: si quis administraverit.* Promotos quoque in Sacerdotio Sacri Canones instruunt in hujusmodi ad cautelam. Legitur enim in decretali epistola Nicolai Papæ ad Karolum Regem: *Reprehensibile esse valde constat, quòd subintulisti dicendo, majorem partem hominum Episcoporum die noctuque cùm aliis fidelibus tuis contra piratas maritimos detineri, ob idque Episcopi impediantur venire, cùm militum CHRISTI sit DEO servire, militum verò saculi saculo, sicut scriptum est;* Nemo militans DEO implicat se negotiis sæcularibus. *Quòd si seculi milites militia student, quid ad Episcopos & milites CHRISTI, nisi ut vacent orationibus?*

Ex Concilio Hilderensi caput primum: *De Clericis, qui in obsidionis necessitate positi fuerint, id statutum est, ut qui altario ministrant, & CHRISTI corpus & sanguinem tradunt, vel vasa sacro officio deputata contractant, ab omni humano sanguine & bestili abstineant. Quòd si occiderint, officio & communione priventur, quibus post biennem pœnitentiam receptis promotio denegetur.*

Ex Concilio Toletano Cap. XLIV. *Clerici, qui in quacunque seditione arma volentes sumpserint, aut sumpserant, reperti amisso Ordinis sui gradu in monasterium pœnitentia contradantur.*

Ex Concilio Toletano cap. septimo: *His, à quibus Domini Sacramenta tractanda sunt, judicium sanguinis agitare non licet. Et ideo magnopere talium excessibus prohibendum est, ne indiscretè præsumptionis motibus agitati, aut quod morte plectendum est, sententia propria judicare præsumant, aut truncationes quaslibet membrorum in quibuslibet personis aut per se inferant, aut inferendas præcipiant. Quod si quisquam horum immemor præceptorum aut in Ecclesia sua famulis, aut in quibuslibet personis tale aliquid fecerit, & concessi Ordinis honore privatus, & loco sub perpetuo damnationis teneatur religatus ergastulo. Cui tamen communio exeunti ex hac vita non neganda est propter Domini misericordiam, qui non vult peccatoris mortem, sed ut convertatur, & vivat.*

Ex Concilio Toletano capite trigesimo: *Sæpe Principes contra quoslibet Majestatis obnoxios Sacerdotibus negotia sua committunt. Et quia Sacerdotes à Christo ad ministerium salutis electi sunt, ibi consentiant Regibus fieri judices ubi jurejurando supplicii indulgentia promittitur, non ubi discriminis sententia præparatur. Si quis ergo Sacerdotum contra hoc commune consultum discussor in alienis periculis extiterit, sit reus effusi sanguinis apud Christum, & apud Ecclesiam perdat proprium gradum.*

Præceptis hujusmodi salutaribus moniti & Apostolica institutione informati optamus Episcopos & reliquos Altaris Ministros à judicio & negotio sanguinis esse alienos, nisi quantum officium docendi & præcipiendi requirit, quo instruendi & constringendi sunt sæculares judices à spiritualibus omnia judicantibus, ut rectè judicent suamque potestatem exerceant ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. Quod autem per labia Sacerdotis, quæ custodiunt scientiam, & per os, de quo requiritur lex Domini irreprehensibilis, exeat judicium sanguinis, reprehensibile nimis est.

Proin ipsæ quoque potestates, & dignitates Imperiales Ecclesiis datæ, verbi gratia Ducatus, Comitatus & his similia, per Laicas personas eisdem Ecclesiis fidelitate obligatas ita oportet administrari, ut neque in judicio neque in negotio sanguinis quantumlibet justè fundendi polluantur labia & manus, quibus conficiendum est CHRISTI corpus. Ad hoc enim sicut in regno Antichristi cooperantur sibi in malum bestia & Pseudo-Propheta, ut mysterium iniquitatis pallietur specie quadam justæ ordinationis, dum non alium bestia Pilatus ad mortem damnat, nisi quem Caiphas justè interficiendum prophetat: sic in Regno Christi cooperantur sibi in bonum Regalis potestas & Sacerdotalis dignitas, ita ut omnis David suum habeat Nathan, quem audiat, & omnis Ezechias per sibi contemporaneum regatur Isaiam, & omnis Josias per suum deploretur Jeremiam, & omnis Zorobabel subminister sit JESU Sacerdotis Magni, habita nimirum distinctione congrua potestatis utriusque, sicut docent Regulæ Patrum, dignitates ambas rectè distinguentium. De quibus cùm plura possemus ponere, sufficiat ad præsens unum decretum Nicolai Papæ dicentis inter cætera: *Fuerunt hæc ante Adventum Christi, ut quidam typicè Reges simul & Sacerdotes consisterent, quod sanctum Melchisedech fuisse sacra prodit historia, quod etiam in suis Diabolus imitatus est, utpote qui semper, quæ divino cultui conveniunt, sibimet tyrannico spiritu vendicare contendit, ut pagani Imperatores iidem & maximi Pontifices dicerentur. Sed cùm ad verum ventum est eundem Regem atque Pontificem, ultra sibi nec Imperator jura Pontificatus arripuit, nec Pontifex nomen Imperatorium usurpavit, quoniam idem mediator DEI & hominum homo CHSISTUS JESUS sic actibus propriis & dignitatibus distinctis officia potestatis utrinsque discrevit, propria volens medicinali humilitate sursum efferri, non humana superbia rursum in inferno demergi, ut & Christiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro cursu temporalium tan-*

tantummodo rerum Imperialibus legibus uterentur, quatenus Spiritalis actio carnalibus distaret incursibus, & ideo militans DEO minimè se negotiis sæcularibus implicaret, ac vicissim non ille rebus Divinis præsidere videretur. Idem: *Denique his, quibus tantùm humanis rebus, & non divinis præsidere permissum est, quomodo de his, per quos Divina ministrantur, judicare præsumant, penitus ignoramus.*

Hæc dicente Papa Nicolao, nos eidem consona dicendo affirmamus, eum, qui præsidere debet rebus terrenis in administratione tantummodò negotiorum sæcularium, non se debere implicare negotiis spiritalibus, & è converso Judicem spiritalem vacare oportere Divinis, & tamen sine sui Spiritûs implicamento etiam per doctrinam regere ipsos quoque Reges & Imperatores, quantò magis minores potestates. At illi persæpe dominari volunt & doceri nolunt, imò testes veritatis occidunt. Etiam quidam nominetenus & facietenus Pastores, intrinsecus autem lupi rapaces, & contra doctrinam præcipui Pastoris Petri Apostoli dominantes in Clero testes veritatis occidunt, & imitando Herodem se arguentes primò incarcerant intra claustra silentii, ne ab ipsis publicè arguantur, dein quantum in ipsis est, omnino decollantes interficiunt cavendo sibi quidem, ùt æstimant, â reatu homicidii, sed non effugientes crimen testicidii. Aliud est enim hominem occidere atque aliud testem. Nam hominem occidit, qui ei vitam tollit: testem verò interficit, qui ei testificandi & loquendi facultatem præcidit, ea videlicet intentione, ut quasi licenter illicita committendi habeat libertatem nemine arguente vel contradicente. Verumtamen sicut metuebat Herodes Johannem sciens eum virum justum & sanctum, & audito eo multa faciebat & eum custodiebat & libenter audiebat: sic & isti libenter se audire simulant eosdem, quos metuunt, incarcerant & occidunt, quia eorum voces in deserto clamantium penitus audiri nolunt, nec in solitudinibus & montibus & speluncis vel cavernis terræ, quanto minus in domibus Regum luxuriosè conviventium, & in ipsis conviviis de morte Johannis tractantium: quem dolent adhuc vivere in spiritu & virtute Heliæ, atque ideo moliuntur eum in viris justis & sanctis extinguere. Sed nunquid ideo verbum de ore Domini semel egressum revertetur ad ipsum vacuum? Non. Sed faciet, quæcunque voluit, & prosperabitur in his, ad quæ misit illud. Sicut enim in creatione mundi ipse dixit & facta sunt, ipse mandavit & creata sunt: Sic usque ad consummationem sæculi manens cum electis ipse dicit & fiunt, ipse mandat spiritumque suum emittet & creabuntur. Quod quia pau-
Luc. 18. 8. ci credunt, ideo dicitur: *Cum venerit Filius hominis, putas, inveniet fidem super terram?* Vident enim penè omnes ollam succensam flante aquilone, sed soli & pauci fideles vident simul cum Jeremia virgam vigilantem, qua demonstratur, quòd Dominus vigilat super verbo suo, ut faciat illud qui ad perficiendum omne, quod intendit, per se procedit & regnat, nec est, qui ejus giganteo cursui obsistere valeat.

Duas hic perpendo intentiones inter se pugnantes. Nam & olla succensa diaboli vel Antichristi significat malitiosam intentionem, qua intendit omnia confundere, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi hujus ollæ fumo cæcati; quo contra Dominus intendit, ut fiat salva omnis caro diebus ma-
B lis breviatis, qui *nisi breviarentur*, sicut ipse
ait, *non fieret salra omnis caro, sed propter e-* Matt. 24. 22
lectos, inquit, *breviabuntur.* Ergo non solùm electi, robusti & perfecti, sed etiam fragiles, infirmi, nomine carnis designati salvabuntur,
ut & de perfectis dicat ipse: *Hoc nunc os ex* Gen. 2. 23.
ossibus meis, & de imperfectis hominibus, tamen bonæ voluntatis, adjiciendo subinferat: *Et caro de carne mea.* Sic *Te decet hymnus DEUS in Sion*, ut fiat, quod in eodem canitur hymno, ubi dicitur: *Ad te omnis caro veniet.* Non enim deficient in Ecclesia Sancta Jeremiæ & Aggæo similes, licet infirmi ac pauperes, per quos confundantur hujus mundi fortia, illud prohibentia, quantum
C in eis est, ne ad te omnis caro veniat, neve omnis caro salva fiat, secundùm quod Jeremias & Aggæus in hoc hymno prophetant, quibus in Antistite sedis Apostolicæ JESUS Magnus Sacerdos orando, exhortando, epistolas mittendo, synodalia decreta condendo favere dignoscitur, dum quivis Catholicus & Religiosus, licèt pauper & modicus contra iniquos quantumlibet magnos animatur autoritate Petri, cui prævalere non possunt istæ portæ inferi. Similiter in quolibet Catholico Principe â Deo misso & Apostolicæ Sedis auctoritate firmato ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum conspicuus ille Zorobabel Dux populi â peregrinatiooe revertentis juxta Verbum Domini, sicut scriptum
D est: *Et factum est Verbum Domini secundò ad* Agg. 2. 21. & seqq.
Aggeum vicesima & quarta mensis dicens: Loquere ad Zorobabel Ducem Juda dicens: *Ego movebo coelum pariter & terram, & subvertam solium regnorum & cunctam fortitudinem regni gentium, & subvertam quadrigam, & ascensorem ejus, & descendent equi, & ascensores eorum. Vir in gladio fratris sui. In die illa, dicit Dominus exercituum, assumam te Zorobabel fili Salathiel serve meus, dicit Dominus, & ponam te quasi signaculum, quia te elegi, dicit Dominus exercituum.*

Notan-

Notandum, quòd subvertendum prophetat solium regnorum, priusquam substituat Ducem sibi dilectum, & electum. Eodem modo, si quis Rex aut Princeps imperio Sacerdotali quasi per Samuelem commonitus ferire impios, vastare Amalecitas, percutere Agag Regem populo Israel inimicum, talibus contra mandatum Sacerdotale pepercerit, aut, quod pejus est, inimicos DEI fovere atque amicos DEI persequi ausus fuerit, jure hic talis potestate, qua malè utitur, privatur, ita ut regnum ab eo scindatur, maximè, si & ipse scindere audet pallium Sacerdotale vel Propheticale imminuendo jus & decus Ecclesiæ, quod est in ornatu Sacerdotalis excellentiæ, quæ clarè splendescit in illa reversione de captivitate Babylonica in Jerusalem secundùm hunc hymnum, qui *Te decet DEUS in Sion*. Jam quippe solio regnorum subverso in Judaico populo, primò Regibus Israël cultoribus vitulorum aureorum propter scissuram suâ à domo David, vel potiùs ob idolatriam deletis, & a Regno DEI exterminatis, dein Regibus quoque Juda in transmigratione Babylonis terminatis, & quibusdam eorum laudabiliter in regno cœlorum coronatis, quorum David, Ezechias & Josias erant præcipui, ex tunc, ùt jam dictum est, regnorum solio subverso & regio nomine penitus ablato Zorobabel quamquam genitus de tribu Regia, non tamen in Regem, sed in Ducem promotus habuit sibi succedentes non Reges, sed Duces usque ad illud tempus, quo post ablatum sceptrum de Juda oportuit etiam Ducem de famosioribus ejus auferri subintrante Rege alienigena Herode, qui ex patre Idumæo & matre Arabica natus fuit, ac proinde illo regnante vel potiùs tyrannizante illum nasci Regem decuit, de quo Patriarcha Jacob

Gen.49.10. longè ante prædixerat: *Non auferetur sceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat, cui repositum est, & ipse erit expectatio gentium.* Diminuto igitur aliquantulum jam tunc sæculari dignitate Regum Judaicorum in Duces, quando incipiebant proficisci de peregrinatione sua cives Jerusalem, Sacerdotium prius quidem religiosum sub Regibus, tamen aliquatenus depressum, sicut indicat liber Regum, verbi gratia ubi legitur Helias Regis & Reginæ persecutionem passus in Israel, & in Juda Zacharias inter templum & altare jussu Regis lapidatus, jam super Duces eorumque Principatum legitur magis ac magis exaltatum & glorificatum, coronisque Regalibus honorificatum juxta illud in Propheta:

Zach 6.11. *Sumes*, ait Dominus, *argentum & aurum, & pones in capite JESU Filii Josedech Sacerdotis magni.* Super hoc Vir illustris Hieronymus ait: *Imponuntur autem coronæ Jesu Filio Josedech Sacerdoti magno, quia per singulas virtutes nostras Dominus coronatur, immo nobis per virtutem pœnitentiæ coronatis Salvator in singulis coronam accipit.* Cùm ergo Rex & Sacerdos idem sit Jesus Christus Dominus noster gloria & honore coronatus, tamen Sacerdotalis dignitas tunc magis in eo coronatur, cùm quis de Babylonica malitia per pœnitentiam revertitur in Jerusalem, in qua tunc defecisse constat regale quodammodo fastigium, quando Rex Babylonis in Ecclesia vel in qualibet priùs fideli anima sibi usurpat Principatum. Jugo itaque illius per pœnitentiam, quæ ad sacerdotale officium pertinet, à facie olei computrefacto rectè JESU Sacerdoti magno imponuntur coronæ. Cujus rei typus in JESU Sacerdote magno agnoscitur præcessisse, simulque illud præfiguratum esse, quod Regnis idolatris, schismaticis atque indisciplinatis usque ad sui fastus defectum curvatis ampliùs glorificanda & coronanda erat Sacerdotalis dignitas, ita ut stratoris quoque officium Pontifici Romano, Regibus & Imperatoribus exhibendum sit, renovatis videlicet miraculis antiquis, quibus agnoscimus Joseph in curru Pharaonis exaltatum, Danielem Regis purpura ornatum, Mardochæum regali equo subvectum. Hæc nimirum spectacula nunc Regibus partim ablatis, partim diminuto eorum regno humiliatis, & exaltato Sacerdotio delectant spectatorem benivolum, torquent invidum, qui ut amplius crucietur, & pius oculus magis jucundetur, forsitan sicut ante primum CHRISTI adventum Regibus ablatis Duces principati sunt usque ad ipsum: sic ante secundum ejus adventum per lapidem sine manibus abscissum de monte aurea statua regnorum tota contrita in quantum regno Divino invenitur contraria, succedet in sæculari dignitate minoris nominis potestas diminutis regnis magnis in tetrarchias aut minores etiam particulas, ne premere valeant Ecclesias & Ecclesiasticas personas patrocinio magni Sacerdotis, Præsidiis Apostolicæ Sedis coronati & super omnia regna exaltati, defensas & privilegiis Apostolici Principatûs communitas.

Quis jam, cujus oculus nequam non est, aut lippus ad invidendum potiùs quàm ad videndum patulus non ista cernat partim completa, ut jure omnis benivolus exspectator & spectator de implendis minimè ambigat, cùm tanta videat impleta, secundùm quod in Scripturis veritatis inveniuntur expressa? Quis non, cum veneratione aspiciat Petrum Apostolum Sacerdotem magnum, imò in ipso Sacerdotem summum JESUM CHRISTUM tot coronis aureis coronatum, super quot regna constituit illum? *Ecce*, inquit, *Constitui te super gentes & super regna, ut evellas & destruas & disperdas & dissipes, ædifices & plantes.* (Jerem.1.10.) Clarus ergo Sanctorum Senatus Apostolorum Princeps est orbis terrarum rectorque, Ecclesiarum mores & vitam moderando, quæ per doctrinam Apostolicam fideles sunt ubique. Antiochus & Remus concedunt tibi, Petre, regni solium. Cùm talia per Ecclesias canoris vocibus declamantur, & hymnos de Canticis Sion in laudibus

dibus Regalibus ad Apostolorum, præcipuè autem Principis Apostolorum gloriam sacra canunt solemnia: *Te decet hymnus Deus in Sion,* si dictis facta compensantur, & magnalia Divina, quæ in verbis resonant, rebus clarentia etiam oculis demonstrantur, ut possimus item
Psal. 47. 9. canere hymnum dicendo: *Sicut audivimus, ita & vidimus in civitate DEI nostri in monte Sancto ejus.* Ad hoc enim DEI mirabilia, quæ in hymnis & Psalmis cæterisque Canticis spiritualibus enuntiamus, condigno rerum effectu etiam oculis demonstrabilia fieri optamus, ne quando dicant gentes: *Ubi est DEUS eorum?*
Psal. 41. 4. *Fuerunt* verò *mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi cottidie, ubi est DEUS tuus?* Nesciunt miseri, qui hoc dicunt, Beatos esse, quibus hæc dicunt, quoniam istis invidentibus & non videntibus videbitur ab illis Deus Deorum in Sion. Et ideo *Te decet hymnus DEUS in Sion*, cujus in plateis ponendi sunt infirmi, ut veniente in sui Principatûs gloria Petro Apostolo saltem umbra illius obumbret quemquam illorum, & liberentur ab infirmitatibus suis, ne quando dicant gentes: *ubi est DEUS eorum?* cùm viderint sanatas infirmitates eorum. Respice O Princeps Apostolorum hujus civitatis plateas lectulis & grabatis infirmorum plenas. Respice vel potius illum respectum nobis obtine, quo te respexit Dominus, ùt fleres amarè sauciatus & languens adhuc magna infirmitate, à qua ita sanatus es & roboratus, ut jam non timeres mundi Dominam Romam, qui adhuc in infirmitate tua Sacerdotis expaveras ancillam. Trahe nunc post te successores tuos Apostolicæ Sedis Præsules, imò & nos oves tibi creditas, ut omnes curramus in odore unguentorum tuorum sub te in CHRISTO Rectore omnium regnorum & moderatore omnium Ecclesiarum.

Sed dicet aliquis: Quomodo per Principem Apostolorum regi vel Ecclesiæ gubernari possunt, quæ Sedis Apostolicæ Præsuli minimè obediunt? Ad hoc pro captu meo sine majorum præjudicio ego minimus respondeo: Cautela Ecclesiastici Regiminis in ea discretione insigniter enitescit, qua Rector Ecclesiæ butyrum & mel comedit, ut sciat reprobare malum & eligere bonum. Per butyrum, quod est corrupti lactis congesta pinguedo, intelligi potest morum corruptela, qua incrassatus, impinguatus, dilatatus quis derelinquit DEUM factorem suum & recedit à DEO salutari suo. Per mel, verò, quod de cerea favi spissitudine separatum dulce simul est & purum, puritas intelligitur morum dulcium. Licèt enim benè sibi conveniant mel & lac sub lingua Sponsæ, aut in terra fluente lac & mel, vel etiam in die, in qua stillabunt montes dulcedinem & colles fluent lac & mel dilectione proximi, per lac, DEI verò per mel in-

A tellecta: tamen per Butyrum, quod est corrupti lactis excrementum, non incongruè intelligitur, ùt dictum est, corruptio morum, sicut per mel dulce ac purum puritas morum. Quod cùm ita sit, Rector Ecclesiæ & in illo habitans Emmanuel butyrum & mel comedit, quando mala & bona in Ecclesia sibi commissa diligenter investigans exquirit, ut sciat reprobare malum & eligere bonum.

De occultis malis ad præsens non loquimur, quæ nullius Prælati est judicare, nisi aut legitimus accusator inveniatur, aut prava opinio pertinaci animositate defendatur. Porro de manifestis malis, & nullo accusante vel
B testificante, aut, quod pejus est, populo stulto & insipiente approbante illa judicis eadem reprobantis etiam invitis auditoribus est ingerenda sententia sive per sermonem sive per epistolas cum tanta comminatione, ut sciant & scire cogantur non solùm qui talia faciunt, sed & qui facientibus consentiunt, aut eis post interdictum cibo vel salutatione temerè communicant, pari damnatione teneri. Angelis verò talium Ecclesiarum talis butyri fermento corruptarum litteris Apostolicis denuntiandum est, quòd nisi tam certa & aperta mala corrigant, vel si corrigere non possunt, excludant, vel si ea pro strage vitanda excludere non valent, æquitate improbent & cum discreta reclamatione quasi plaustrum onustum fœno stridendo portent, ipsi se ipsos
C excludendos vel deponendos agnoscant movente cantelabrum eorum CHRISTO, qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum. Septem candelabra aurea septem Ecclesiæ sunt, in quibus per numerum septenarium intelligitur universitas omnium Ecclesiarum, quæ sic per litteras Apostolicas assiduè visitandæ sunt, ut alicubi quasi per vocem tonitrui arguatur doctrina & secta Nicolaitarum in incestu Clericorum, alicubi doctrina Balaam conductitii Prophetæ in secta conductitiorum, alicubi nequitia Jezabelis tyrannizantis & Prophetas DEI occidentis in tyrannis Heliæ similes justos persequentibus, alicubi specialis desidia ipsorum Angelorum vel charitatem pri-
D mam relinquentium, vel nomen vivum in officiis, mortuum in operibus malis habentium, vel tepidorum de ore DEI, nisi pœniteant evomendorum.

Item si respicimus epistolas Pauli Apostoli, videmus exemplo illius per epistolas Apostolicas arguendas Ecclesias, ut cum hujusmodi cibum non sumant, qui fratres nominantur & sunt fornicatores avari, ut se subtrahant ab omni fratre ambulante inordinate, ut si quis non obedit Verbo Apostolico per epistolam misso, hunc notent, & ùt fratrem corripiant, atque si correptus emendari noluerit, ùt hostem caveant. Nam propter cautelam inter tales habendam, *videte*, inquit, *quomodo cautè ambuletis* ad Eph. 5. 15.16.
non

non quasi insipientes, sed ut sapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. Et ne in diebus malis ita quis putet redimendum sibi tempus, ut malis aliquomodo
1. Cor. 5, 13. consentiat, dicit idem: *Auferte malum ex vobismetipsis.* Ostendens etiam propter unum fornicatorem quasi per modicum fermentum
1. Cor. 5, 7. totam massam corruptam: *Expurgate*, inquit, *vetus fermentum, ut sitis nova conspersio.* Non exspectavit super hoc manifesto malo accusationem vel testificationem cujusquam nisi mani-
1. Cor. 5, 1. festæ infamiæ clamorem, de quo ait: *Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes.* Neque verò illi soli, sed toti Ecclesiæ illum toleranti Virgam minatur, nisi is, qui hoc malum operatus est, de medio eorum tollatur & Sathanæ tradatur in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini. Longum est in Epistolis Apostolicis ostendere per singula, quomodo Rector Ecclesiæ Apostolorum exemplo debeat butyrum & mel comedere, ut sciat reprobare malum & eligere bonum. Sufficiat in hujus rei exemplum sedis Apostolicæ Præsulibus imitandum Beatus Papa Gregorius, qui tanto studio butyrum & mel comedit, ut coarctante illum sollicitudine omnium Ecclesiarum scriberet ultroneas epistolas pro causis multis non nisi per famam sibi delatis, in quibus quanto studio reprobaverit malum, & elegerit bonum, testantur ejus Epistolæ Pontificibus, Regibus, cæterisque personis Ecclesiasticis ultro ingestæ nullo eas interdum petente, sed publica fama exigente, vel etiam quolibet veraci relatore ad aures ejus rem perferente. Unde solenne ipsi erat in exordiis Epistolarum quarundam sic dicere: *Perlatum est ad nos*, vel *pervenit ad nos.* Unde Romano defensori scribit dicens: *Perlatum est ad nos* reverendissimum *Fratrem nostrum Basilium Episcopum velut unum de laicis in causis occupari, & prætoriis inutiliter deservire. Quæ res, quoniam & ipsum vilem reddit, & reverentiam Sacerdotalem annihilat, statim ut experientia tua hoc præceptum susceperit, eum ita ad revertendum districta executione compellat, quatenus ei illic te insistente quinque diebus sub qualibet excusatione immorari non liceat, ne si quolibet modo eum ibidem amplius moram habere permiseris, cum ipso apud nos incipias esse culpabilis.*

Item Anthemio Subdiacono: *Pervenit ad nos, Primenium Amalphitanæ civitatis Episcopum in Ecclesia sua residere non esse contentum, sed foris per diversa loca vagari. Quod videntes alii nec ipsi in castro se retinent, sed ejus exemplum sequentes foris magis eligunt habitare. Et quia hæc agentes ipsi potius ad suam hostes deprædationem invitant: idcirco hac tibi auctoritate præcipimus, ut suprascripto Episcopo intimare non desinas, quatenus hoc de cætero facere non* A *præsumat, sed in Ecclesia sua sacerdotali more resideat. Quem si fortè non emendari post tuam interminationem cognoveris, in monasterio eum deputare, & nobis curabis modis omnibus indicare, ut quod facere debeas, nostra iterum præceptione cognoscas.*

Item Secundo servo DEI inter cætera sic: *Fratrem nostrum Marianum Episcopum verbis, quibus vales, excita, quia eum obdormisse suspicor. Nam venerunt quidam ad me, in quibus quidam senes mendicantes, qui à me discussi sunt, à quibus quid acceperint, & per singula retulerunt, quanta eis & in itinere data sint. Quod dum de prædicto Fratre sollicitè requirerem, quid eis dedisset, responderunt: se eum rogasse,* B *sed ab eo nil accepisse, ita ut neque panem in via acciperent, quod dare omnibus illi Ecclesiæ semper familiare fuit. Dixerunt enim: Respondit nobis dicens: Non habeo quod vobis dare possim. Et miror, si is, qui vestes habet, argentum habet, cellaria habet, quod pauperibus dare non habeat. Dic ergo illi, ut cum loco mutet mentem. Non sibi solam lectionem & orationem credat sufficere, non ut remotus studeat sedere, & non de manu fructificare, sed largam manum habeat, necessitatem patientibus concurrat, alienam inopiam suam credat: quia si sic non habet, vacuum Episcopi nomen tenet.*

In hunc modum plures inveniuntur ejus C Epistolæ, quibus ultro & nullo petente missis reprobantur mala & eliguntur bona. Videtis igitur ô Benivoli Spectatores, quomodo iste Sanctus pro lege DEI sui certavit, quomodo butyrum & mel comedens investigatis undique malis & bonis scivit & studuit reprobare malum & eligere bonum non exspectatis accusationibus vel testificationibus in rebus manifestis, & quomodolibet sibi notificatis. Certè si nunc in diebus istis novissimis & temporibus periculosis iste Sanctus viveret, multa increpare haberet, quæ ita fiunt in aperto, ut nullo accusationis vel testificationis egeant ordine judiciario. Si ergo super his reprobandis Apostolicæ mitterentur Epistolæ, simulque scri- D beretur Viris Religiosis, ut si quis non obedit verbo per Epistolam misso, hunc notent juxta doctrinam Pauli Apostoli multa favente gratia Dei emendabuntur, quæ nunc liberè, cùm sint mala & turpia, fiunt non solùm in occulto, sed etiam in aperto, & habentur etiam pro bonis, cùm sint mala, quia non est, qui reprobet illa. Possemus digito monstrare ac manifesto nomine significare mala quædam reprobanda, evellenda, destruenda, disperdenda, & ex opposito bona quædam eligenda, plantanda & ædificanda, sed Apostolicæ vigilantiæ, quam sollicitudo angit omnium Ecclesiarum, & ad quam spectant omnium regimina Regnorum, relin-

 quimus

quimus in his omnibus butyrum & mel comedendum, ut sciat reprobare malum, & eligere bonum. Sciat videlicet in Sacerdotio reprobare Levitas minimè juxta legem Dei purificatos & rasos eligendo bonos & benè purificatos, & hæreditate, quæ DEUS est, contentos. Sciat nihilominus in regno reprobare dominatores iniquos & eligere bonos ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum divinitus missos. Sciat, inquam, reprobare quosdam salvâ Ecclesiasticâ pace penitus excludendo, quosdam propter apertas iniquitates â ministerio altaris vel communione Dominici corporis & sanguinis prohibendo, & tamen intra Ecclesiæ societatem pacis intuitu sufferendo in hujus peregrinationis via, qua de captivitate Babylonica tendimus in Sion sive Jerusalem, cujus præcipui Senatores cum Rege suo in ultima ventilatione reprobatis omnibus malis eligent bona omnia. Quanto ergo nunc diligentiùs per Ecclesiarum gubernatores reprobantur mala indecentia & eliguntur bona bonos decentia, tantò congruentiùs *Te decet hymnus DEUS in Sion*, & tantò *decentius tibi reddetur votum in Jerusalem.* Quod quia magis orando, quam differendo ut fiat, acceleratur, post assertionis longam digressionem redeamus ad intermissam Psalmi expositionem & orationem. Non enim aliud hac expositione magis intendimus, quàm ut Patrum sensus congerendo in hoc opusculo rusticano, velut in cophino, vase, ùt dicitur, stercorario nosmetipsos & ea, quæ scribimus, lecturos excitemus, in quantum DEO favente possumus, in eundem laudandi & orandi affectum, quem continent verba Psalmorum, & super ipsos Paternarum expositionum. Qua propter sive David sive Idithun sive Asaph sive aliorum in Psalmis loquentium personas frequenter assumimus, ut eorum affectus vehementiùs exprimamus. Et in hoc igitur Psalmo assumpta persona Jeremiæ sive Aggæi sive amborum cum orantibus oremus, cum laudantibus laudemus, & vota in Jerusalem reddenda voveamus in via peregrinationis hujus. Tu autem, Domine, cui reddenda sunt laudis vota in patria,

VERS. III. *Exaudi orationem meam* nunc in via: quam si exaudieris, imo, quia exaudies, *ad te omnis caro veniet.* Si enim dies mali non abbreviarentur, ut tu dicis, non fieret salva omnis caro, sed propter electos, ùt tu promittis, & ego Jeremias vel Aggæus ex promisso tuo certificatus rogo, abbreviabuntur dies mali, quibus breviatis *ad te omnis caro veniet*, id est, ex omni gene-

A

re hominum, pauperes, divites, docti, indocti, pueri, senes, Judæi & gentes, viri & fœminæ, quæ sæpe significantur nomine *carnis* ùt illic: *Dedit eis potestatem Filios DEI fieri* Joh. 1. 12. & 13.
bis, qui credunt in nomine ejus: Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Item: *Hoc os ex ossibus meis, & caro de carne mea.* Gen. 2. 23.
Ut ergo impleatur, quod scriptum est: *Erunt duo in carne una*, Sponsus & Sponsa, Ibid. v. 25.
caput & membra, indubitanter *ad te omnis caro veniet*, non solùm illa, de qua certum est, quòd breviatis diebus malis fiet salva, videlicet ad salutem prædestinata, quantumlibet sit fragilis & infirma, sed & illa, quæ non erit salva, tunc *ad te* Judicem *veniet*, quando ut

B

scriptum est: *Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur, & videbit omnis caro salutare DEI.* Luc. 3. 5. & 6.
Quod ergo dico ego Aggæus: *Ad te omnis caro veniet*, partim prophetia, partim oratio est. Nam prophetia est, quantum ad illud, quòd *omnis caro* ventura est *ad te* Judicem; sed oratio est, quantum ad illud, quòd breviatis diebus captivitatis non in errorem ducentur electi, & his recta via de captivitate in Sion redeuntibus eorum ducatu tanquam per Jeremiam & Aggæum salva erit *omnis caro*, id est, etiam fragiles, electis tamen & fortibus per obedientiam & charitatem cohærentes pariterque cum illis incipientes proficisci.

C

In Hebræo legitur: *Omnis caro ad te veniat.* Rectè itaque hanc orationem in conspectu DEI recitaturus ego Jeremias vel Aggæus efficaciter exaudiri desiderans aliam Orationem præmitto dicens: *Exaudi orationem meam.* Qua oratione subsequentis orationis præparatoria sic præmissa, tanquam si diem festum præcedat vigilia cum lamentante Jeremia, consequenter quasi cum Aggæo festivo festiva depromitur oratio, qua *in finem* psallens ego Psalmista oro, ut *omnis caro ad te veniat.* Quia enim tu vis omnes homines salvos fieri & ad agnitionem veritatis venire, voluntati tuæ concor-

D

dans rectè oro, ut *omnis caro*, id est, omnis homo *ad te veniat*, & benedicantur in semine Abrahæ omnes tribus terræ, non quòd salventur aut benedicantur omnes homines, quod non habent, quæ Abrahæ dictæ sunt, promissiones, sed omnes tribus, id est: aliqui de omnibus tribubus terræ, ita ut non sit personarum acceptio, quoniam *in omni gente omnis, qui ti-* Act. 10. 35.
met Deum, & operatur justitiam, acceptus est illi; Sic nos oramus, qui proficisci nunc incipientes in finem tendimus, ubi videatur DEUS Deorum in Sion, ubi *te decet hymnus Deus in Sion*, sed non exaudimur quàm citò vellemus. Quare? Quia

Verba

VERS. IV. *Verba iniquorum prævaluerunt super nos.* *Iniqui* primi fuerunt serpens, Adam & Eva, inter quos conflata sunt *verba* peregrinationis nostræ causa effectiva dicente per serpentem Diabolo angelo iniquo iniquis humani generis parentibus: Comedite, eritis sicut Dii scientes bonum & malum. Quibus verbis nimirùm creduli parentes nostri facti sunt cupidi, elati & curiosi. Nam per appetitum comedendi cibum vetitum concupiscentia carnis, per appetitum similitudinis DEI elatio mentis, per appetitum sciendi bonum & malum subintravit curiositatis initium. Et quidem *Verba* hæc *iniquorum*, Verbum scilicet peregrinationis, præcesserat ex ore DEI egrediens Verbum benedictionis, quo dictum
Gen. 1, 28. est parentibus nostris: *Crescite, & multiplicamini, & replete terram.* Quo verbo fœcundati habebant virtutem pariendi solos filios benedictos in patria benedicta mansuros. Verùm posteà subsecuta sunt propter peccatum *Verba* peregrinationis dicente DEO ad Evam:
Gen. 3. 16. *Multiplicabo ærumnas & conceptus tuos,* ac si diceret: super numerum benedictorum filiorum conceptus tuos multiplicabo, ut parias multò plures filios maledictionis quàm benedictionis, ita ut ipsi filii benedicti sint inter maledictos peregrini, & quasi captivi usque ad illam utrorumque disjunctionem, qua maledictis in terra maledicta dominantibus, & benedictos filios iniquè gravantibus
Matt. 25. 41. dicetur: *Ite maledicti in ignem æternum.* Benedictis quoque filiis in terra maledicta peregrinantibus, & inter *verba iniquorum* sibi prævalentia laborantibus tunc dicetur:
Matt. 25. 34. *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quòd vobis paratum est ab origine mundi.*

Quorum numero fide ac spe sociati eo quod inter *Verba iniquorum* nobis prævalentia gemendo potius cum Jeremia lamentamur, quàm in illis consensu pravo delectemur, hoc ipsum conquerimur, quòd *verba iniquorum prævaluerunt super nos,* ita ut nos filii benedicti licet primitias Spiritûs Sancti habentes, & ad patriam supernam redire cupientes, tamen intra nosmetipsos gemamus videntes legem iniquam in membris nostris repugnantem justæ, sanctæ ac bonæ legi mentis. Qua videlicèt lege iniqua nos captivante in lege peccati & mortis rectè conquerimur, quòd verba *iniquorum prævaluerunt super nos. Verba iniquorum* plurimorum super numerum nostrum valde multiplicatorum *prævaluerunt* super nos paucos. Divitum, potentum, superborum, perversorum *verba prævaluerunt super nos* pauperes infirmos, humiles ad te, DEUS, conversos, & de medio Babylonis in Jerusalem redire paratos.

Cùm ergo sint facies nostræ ad te conversæ quasi euntium in Jerusalem relicta quasi post dorsum Babylone, tu exurgens misereberis nostri civium Sion, *& impietatibus nostris* in Babylone commissis *tu propitiaberis.* Revertentibus quippe nobis de captivitate ad Patriam JESUS Magnus Sacerdos â dextris tuis interpellat pro nobis, & ipse hostia perfecta factus est propitiatio pro peccatis nostris. Fiet ergo per Verbum tuum Incarnatum, ut *Verba iniquorum*, quæ in Babylone *prævaluerunt super nos*, dum incipimus inde proficisci, non possint ultra prævalere, dum non præ oculis in faciem sonant, sed quasi post dorsum nostrum susurrant, & quasi de humo eloquium subobscurum mussitant. Si ergo beatificamus eos, qui Babyloniorum *Verba* postponendo incipiunt proficisci ad cantum propheticæ tubæ sonantis per os Jeremiæ vel Aggæi, multo magis

Beatus, quem elegisti & assumpsisti, quique assumptus *inhabitabit in atriis tuis.* VERS. V. & VI. *Beatus* præ omnibus consortibus suis homo, *quem* tu Verbum DEI sic *assumpsisti*, tibique in una persona mirabiliter univisti, ut *Verba iniquorum* nunquam potuerint prævalere illi, quoniam ille Beatus Vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit. *Beatus* planè homo electus ex millibus, quem tu Pater DEUS elegisti & DEUM fecisti, non utique DEUM adoptivum, sed DEUM verum naturalem Filium tuum, non per hominis in DEUM absumptionem, sed per hominis in DEUM assumptionem. Neque enim solummodò illum *elegisti* de massa perditionis in sui conceptione, vel priùs in tua prædestinatione, sed etiam *assumpsisti* cum gloria in consessum dexteræ tuæ, sicut ipse dicit: *Tenuisti* *Psal. 72: 24.*
manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria assumpsisti me. Beatus homo, *quem* sic *elegisti & assumpsisti* in Sacerdotem Magnum populo tuo peregrinanti valde necessarium, sicut JESUS Magnus Sacerdos ille figuralis olim fuit necessarius, qui in typum hujus veri Sacerdotis & Regis legitur coronis aureis coronatus, ùt supra in brevi perstrinximus.

Beatus etiam post ipsum, & in ipso, & per ipsum, *quem* de mundo *elegisti*, & in aliquod ministerium salutis tam suæ quàm & aliorum *assumpsisti.* Quod opus egregium, quia ipse tecum operatur, sine quo tu Pater nihil operaris, cùm sit ipse manus tua tecum & in te operans omnia, quæ tu operaris (quæcunque enim tu facis, hæc & ille similiter facit)
rectè

recte ac verè tuis & suis electis ipse dicit:
Joan. 15. 16. *Non vos me elegistis, sed ego vos elegi, & posui vos, ut eatis, & fructum afferatis, & fru-*
Joan. 15. 19. *ctus vester maneat.* Item: *Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat, diligeret; quia verò de mundo non estis, propterea odit vos mundus.* Unde est & illud, quod in Actibus Apostolorum Spi-
Act. 13. 2. ritu Sancto dicente legimus: *Segregate mihi Paulum, & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos.* *Beatus, quem* sic *elegisti* de mundo, ut ob hoc ipsum sustineret odium mundi; quia tu eum *elegisti, & assumpsisti* non ad opus malum, vel ad horam *in atriis tuis* mansurum, sed ad opus bonum, & permansurum in æternum, quoniam *inhabitabit in atriis tuis.* Servus non manet in domo in æternum, filius manet in æternum. Propterea servus malus ad tempus assumptus propter aliquod opus necessarium retro aspiciens & retro abiens non habitabit *in atriis tuis*, neque illum *assumpsisti*, sed filius *inhabitabit in atriis tuis* tanquam hæres legitimus. Et nos, qui de Babylonia in Sion proficiscimur, hæredes quidem Dei, cohæredes autem CHRISTI efficimur, & ita per ipsum, qui caput nostrum est, replebimur.

Beatus quidem est ille, qui *electus & assumptus* à te *inhabitabit in atriis tuis.* Verumtamen *in* ipsis *atriis* non est plenitudo beatitudinis. Etenim licèt stantes pedes nostri *in atriis tuis*, Jerusalem, beati sint, tamen plenè beati sunt soli, qui habitant in domo tua, Domine, ubi in sæcula sæculorum laudabunt te. Hi dum incipimus proficisci lætantes in his, quæ dicta sunt nobis, in domum Domini ibimus, & multas viaticas refectiones euntibus nobis, provides JESUS Magnus Sacerdos. Sed cùm pervenerimus, tunc omnino, *replebimur in bonis domus tuæ*, DEUS. Bona domùs tuæ sunt ineffabilia, sive domus ipsa intelligatur humana natura in DEUM assumpta, sive Angelorum portio electa, sive etiam tota sancta universalis Ecclesia, quæ domus est etiam *templum*, non qualelecunque, sed *mirabile*, non in structuris artificiosis, & manufactis, ornatis auro, vel argento, seu lapide pretioso, sed *in æquitate.*

Non mireris, quia dixi templum illud *mirabile in æquitate*, quod omni caret iniquitate, ac summa claret *æquitate.* Si enim templum non manufactum, Dominicum videlicet corpus respicias, nulla est in eo iniquitas, imò ad abolendas iniquitates omnium nostrûm sufficit, & superabundat illius æquitas. Quid enim justius vel æquius, quàm ut ad perditam libertatem redeat servus, pro cujus iniquitate servilibus pœnis voluntariè subjacuit Filius? Quid justius vel æquius, quàm ut prædo iniquus amittat jus, & dominium, quod habuerat in hominem peccatorem, qui manus violentas misit in hominem peccato prorsus carentem, & *in* summa *æquitate* DEO Patri suo gratias agentem? Nempe in hoc maxima erat hominis iniquitas, quòd à DEO benè creatus ipsi Creatori suo penitus ingratus non solùm gratias non agebat, sed nec unde ageret, habebat, vitio suo nudatus & plagis impositis semivivus relictus. Gratias namque agere condignas de aliquo beneficio est ipsi benefactori suo de toto, quod accepit, esse devotum, ita ut nihil minus rependere studeat in servitio, quàm accepit in beneficio. Nam si minus rependat, in libra æquitatis apud Deum non est acceptabile munus oblatum cum tali fraude vel iniquitate. Constat autem, quòd primi parentes benè creati & paradisiacis bonis ditati nullas DEO gratias egerunt, sed ingrati benefactori suo ejus hosti gratis venundati succubuerunt. Sic distorti à Regula æquitatis genuerunt filios iniquitatis, filios maledictionis, filios iræ, quorum nullus fuit idoneus ad agendum gratias DEO præpediente omnes paternæ ingratitudinis originali peccato. Unde inter omnia Patriarcharum vel Prophetarum præconia, cùm sonet sæpè vox laudis, vox confessionis, vox exultationis & salutis in tabernaculis justorum, nusquam sonat vox gratiarum actionis, nisi in templo *mirabilis æquitatis.*

Ante CHRISTUM namque nullus Sanctorum legitur DEO gratias egisse, quia noverunt se ad hoc non sufficere. Ipse autem primus unus pro suis omnibus DEO Patri gratias egit, sicut in Evangelio legitur primò ubi de paucis panibus multam turbam hominum satiavit, deinde ubi Lazarum suscitavit, novissimè ubi accipiens panem gratias egit, benedixit, & fregit: & dedit discipulis suis dicens: Hoc est corpus meum &c. Sed & tota ejus in mundo conversatio quid fuit, nisi condigna gratiarum actio? An non etiam nunc summæ Trinitati gratias agit à Summo visitata & usque ad summum provecta in ipso DEI Filio natura humana? Discipulis quoque per ipsum, & in ipso gratias agendi DEO Patri potestatem dedit ibidem sic dicens: *Hoc facite in meam commemorationem*, id est, meo exemplo meoque adjutorio, quòd feci, facite me in vobis & per vos operante. Ecce Sacerdos magnus carens omnino iniquitate, ipse hostia sufficiens pro abolenda omnium iniquitate, ipse *templum mirabile in æquitate*, in quo solo rependitur DEO æqua gratiarum actio absque iniquitatis fraude, quia totum, quod à DEO fuit homini assumpto donatum, divinis obsequiis integrè fuit impensum in holocaustum suavissimi odoris & in sacrificium plenissimæ gratiarum actionis, quod ante ipsum nullus potuit facere. *Quid retribuam Domino*
Luc. 22. 19.
Psal. 115. 12.

Domino pro omnibus quæ retribuit mihi, ait unus A electorum præcipuus: Et cum in se nihil dignè donis DEI retribuendum invenisset, *calicem*, inquit, *Salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo*, id est, illum expectabo, & fideliter invocabo, qui calicem passionis innocens bibiturus perfecta gratiarum actione satisfaciet Patri per suæ carnis & sanguinis hostiam salutarem, quod etiam in ipso, & per ipsum nunc donatum est Ecclesiæ, cui sacrificanti hanc ipsam hostiam in hoc ipso templo gratias agere solemne est, ita ùt dignum est, æquum & salutare, in summa æquitate, in statera æquitatis & justitiæ, in qua *utinam appendantur peccata mea & calamitas, quam patior*, Job. 6. 2. ait Sanctus Job desiderio desiderans hoc *templum mirabile in æquitate*, atque in eo state- B ram justitiæ, in qua per duas lances brachiorum crucis, seu justitiæ & misericordiæ pondus humanæ calamitatis *quasi arena maris gravior* apparet omnibus omnium hominum in hoc templo sacrificantium peccatis. Etenim calamitas probrosæ mortis in persona DEI incarnati absque iniquitate propria propter iniquitates nostras passi longè in infinitum præponderat in lance misericordiæ peccatis nostris positis in lance justitiæ, ita ut lanx misericordiæ tantæ calamitatis pondere quasi arena maris gravior apparens, & usque ad infernum despoliandum subsidens in judicio superexaltet lancem justitiæ tam vehementi exaltatione, ut excussis inde peccatis credentium in profundum ma- C ris mirabile fiat spectaculum Divinæ pietatis & æquitatis, merso Pharaone per judicium æquitatis, eò quòd aviditate nocendi ausus est persequi â se recedentes, & ad illum protectorem confugientes, qui & in columna nubis pius, & in columna ignis justus, nullius fuit reus iniquitatis: qui etiam *templum* est *mirabile in æquitate*, ita ut ipsum tutissimum sit refugium ab omni iniquitate. *Sanctum est* ergo *templum tuum, mirabile in æquitate*, cui & Sanctitas abundat in se ipso, ita ut rectè dicatur *Sanctum Sanctorum*? & æquitas ad Patrem sive totius Trinitatis Divinitatem, cui perfectè gratias agendo servavit mirabi- D lem æquitatem, ita ut neque hosti iniquo iniquam inferret violentiam, sed æquitate illum superaret, cùm inconcessa pervadenti concessa judicialiter auferret.

Est etiam in hoc hujus templi non manufacti æquitas mirabilis & nulli rationi penetrabilis, quòd quanto tempore hic cœlestis Regni legitimus hæres parvulus fuit nihil differens â servo in similitudine carnis peccati, sic semetipsum exinaniendo minimis suis servulis coæquavit, ut pedes eorum lavaret, & cum iniquis reputatus non die iniquitate hac indignaretur, sed Patri totius æquitatis auctori gratias ageret, ejusque justitiam collaudaret, simul excusans per igno- A rantiam quosdam iniquorum dicens: *Pater juste mundus te non cognovit*. Joan. 17. 25. Item: *Pater ignosce illis, non enim sciunt, quid faciunt*. Luc. 23. 34. Quis non miretur, simulque veneretur in abundantia tantæ iniquitatis collaudationem paternæ justitiæ judicantis omnia in summa æquitate? Quis denique hominum judicante se homine tam iniquè judicatus, tam iniquè cum iniquis reputatus laudaret æquitatem Judicis talia disponentis, vel cùm non prohiberet, fieri sinentis? Prorsus nemo, sed hic DEUS-Homo sic se humiliat sub judicio Divino, tanquam si nihil differat â servo nec rapinam arbitratus est esse se æqualem DEO, quamdiu in forma servi humiliatus & servis coæquatus atque cum iniquis reputatus disci- B plinam servis iniquis debitam pro ipsis humiliter sustinuit, propter quod & DEUS illum exaltavit, & donans illi nomen, quod est super omne nomen, sibimetipsi eum in summa gloria coæquavit, ut omnis lingua confiteatur, quia Dominus JESUS in gloria est DEI Patris tam secundùm eam naturam, quam credimus in eo exaltatam & summo nomine donatam, quàm secundùm illam, quæ ab æterno erat altissima. Humana quippe natura in Deum Dei Filium assumpta, etsi tempore assumptæ mortalitatis paulo minus ab Angelis minorata longè sub DEO in DEO fuerit: tamen ex quo in sedem Paternæ Majestatis exaltata illius gloriæ, sicut ait Leo Pa- C pa, sociata est in throno, cujus naturæ copulabatur in Filio, jam non sub DEO minorem gloriam, sed in DEO, & cum DEO prorsus habet eandem gloriam data sibi omni potestate in cœlo & in terra, quam ipse DEUS DEI Filius in Divinitate sua una cum Patre suo DEO æternaliter habuit, sed in humanitate sua ex tempore accepit, minor quidem Patre permanendo secundùm humanitatis naturam, sed non minor secundùm Divinam suæ humanitati potentiam & gloriam donatam.

Nonne in hac humanitatis ad summa provectione sicut mirabilis, ita est & rationabilis D æquitas? Quia enim sponte sua humiliatus, & cum iniquis reputatus eisque in pœna pro DEI patris gloria coæquatus est, justo æquitatis judicio naturæ humanæ sic humiliatæ datum est eo usque ascendere, ubi erat priùs ipse DEI Filius cum Patre Altissimo Altissimus, adimpleta Ironia sive Prophetia, qua olim dictum est: *Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est*. Gen. 3. 22. Quod enim contra veterem Adam gravissima fuit Ironia, de novo Adam suavissima erat Prophetia. De quo in veritate habet Deus Pater dicere: *Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est*, id est, nobis in gloria coæquatus est sciens bonum & malum æquè ùt unus nostrûm, potens ad faciendum judicium æquè ùt unus nostrûm.

Unde sicut ad veterem Adam adducta sunt
Gen. 2. 19. animantia cuncta, *ut videret, quid voca-*
ret ea, omne enim quod vocavit Adam
anima viventis, ipsum est nomen ejus:
sic ad istum judicaturum adducenda sunt o-
mnia, ut videat, quid vocet ea secun-
dùm scientiam boni & mali, qua ipse
optimè scit reprobare malum & eligere
bonum, servata in omnibus æquitate, quia
ipse *templum* est *mirabile in æquitate* non dis-
crepans in donata sibi claritate ab inhabitan-
Psal. 117. 22. & 23. te se altissima Divinitate. Sic lapis, *quem*
reprobaverunt ædificantes, hic factus est in ca-
put anguli. A Domino factum est istud, &
est mirabile in oculis nostris. Mirabile videlicet
in illa potissimùm *æquitate*, qua lapidis vel
templi hujus naturalis essentia minor Divini-
tate in se permanens indestructibilis ultra se
provecta est usque ad æqualitatem gloriæ Di-
Coloss. 2. 9. & 10. vinæ se inhabitantis juxta illud Apostoli: *In*
quo habitat omnis plenitudo Divinitatis corpora-
liter. Et estis, inquit, *in illo repleti*, se-
cundùm quod hic psallentes dicimus: *Reple-*
bimur in bonis domus tuæ, sanctum est tem-
plum tuum, mirabile in æquitate. Revera
mirabilis erat æquitas, qua dictum est homi-
Psal. 109. 1. ni Filio DEI à DEO Patre. *Sede à dextris*
meis, quod idem est, ac si dixisset: in mei
æqualitate conregna mecum. Quod secun-
dùm humanam naturam illi dictum, quia se-
cundùm illam datum est ei regnum & honor
non particulariter, sed universaliter, sicut ipse
Matt. 28. 18. de se contestans: *Data est*, inquit, *mihi omnis*
potestas in cœlo & in terra. Sic in similitu-
dinem lapidis aquæ durantur, sic ima summis
coæquantur. Etenim sicut aqua non pereunte sub-
stantia vel substantiæ quantitate, sed sola qualitate,
quæ fluxa fuerat, in soliditatem transeunte in
similitudinem lapidis duratur, & res priùs
liquida rei naturaliter duræ in duritia coæ-
quatur: sic assumptus in DEUM fragilis ho-
mo non pereunte substantia primò ascendit
Psal. 67. 34. illocaliter super cœlos cœlorum *ad Orientem*,
id est, ultra choros omnium cœlestium virtu-
tum usque ad Verbum sibi personaliter uni-
tum. Ubi notandum, quia non dicitur *ad*
ortum, vel oriturum, sed *ad orientem.* Illa
enim ineffabilis genitura non secundùm præ-
teritum & futurum consideratur, sed sem-
piterno præsenti Filius à Patre generatur.
Verumtamen hoc localiter quoque accipien-
dum est, quia ascendit super firmamen-
tum cœli, & hoc versùs orientalem plagam.
Nam quod dictum est usque *ad orientem*,
id est, usque ad Verbum sibi personaliter u-
nitum, non utique secundùm locum, sed se-
A cundùm humanæ naturæ immutationem dictum
est, qua immutatione & nos juxta Apostolum
pro modo nostro immutabimur.

Nec verò sic immutata est, ut in illam
Orientis substantiam versibilitate naturæ sub-
stantia carnis transiret, sed æquitate judicii
Divini homini usque ad mortem crucis pro
glorificatione Patris humiliato accessit Paternæ
gloriæ magnificentia, non decessit humanæ
conditionis essentia, absorpta est passibilitas,
accessit impassibilitas, transivit infirmitas in
virtutem, mortalitas in æternitatem, ut homo
B priùs minor Angelis esset in gloria DEO Patri
coæqualis. Et hoc est mirabile in oculis no-
stris. Admirantibus ergo simulque veneranti-
bus nobis hoc *templum mirabile in æquitate*,
cui & nomen est *admirabilis, Consiliarius*, Isa. 9. 6.
DEUS, fortis, Pater futuri sæculi, Princeps
pacis, aliquantula subsucet ratio hujus æquita-
tis, quam fraudare non debeo conservis. Cùm
enim per CHRISTI Divinitatem sine labore
cuncta creata per ipsius humanitatem cum mul-
to labore sint restaurata, & utique constet
opus restaurationis melius opere creationis:
æquitas judicii Divini poscebat, ut humanitas
C in CHRISTO, licèt naturaliter minor Divinitate,
tamen coæquaretur eidem in gloria & in cla-
ritate omnimoda propter excellentiora opera
per ipsius laborem & humiliationem consum-
mata. Unde cùm dixisset: *Ego te clarifi-* Joan. 17. 4.
cavi super terram, opus consummavi, quod dedi-
sti mihi, ut facerem, quasi ex judicio æquitatis
donativum reposcens adjunxit: *Et nunc clari-*
fica me tu Pater apud temetipsum claritate,
quam habui, priusquam mundus esset, apud
te. Quibus verbis Hilario interpretante cla-
ritas Verbi æterni postulatur carni, ut qui mi-
nor fuit & est Patre secundùm humanitatis con-
ditionem, jam non sit minor secundùm ejus-
D dem humanitatis glorificationem. Unde in
libro de Trinitate ait jam dictus Hilarius:
Glorificaturus Filium Pater major est, glorifica-
*tus autem Filius minor non est.** Proin quod
Athanasius ait: *Minor Patre secundùm huma-*
nitatem, referendum est ad naturam non ad
gloriam. Vel certè ad illud tempus, quo mi-
nor fuit etiam Angelis, non ad illud, quo
gloria & honore coronatus & super opera
manuum Patris constitutus jam nulli est in
gloria posthabendus, ut in prima hujus operis
parte firmissimis Patrum testimoniis copiosè
monstratum est.

Adhuc

* *Vide de hoc Hilarii loco integram Gerhohi Epistolam Tom. I, Thesaur. Anecdot. Noviss. Parte II.*

Adhuc est alia mirabilis æquitas, quam in templo isto spectantium oculis ipsa ejusdem templi repræsentat claritas & charitas. Quia enim in redemptione humani generis templum datum est pro templo, non manufactum pro manufacto, impollutum & Sanctum pro polluto & profanato, non esset aliud pro alio datum, nisi quod emebatur, esset æquè gratum quomodo pretium pro illo datum. Est igitur etiam sic *templum* illud *Sanctum mirabile in æquitate* servata venundati & redempti æqua charitate. Super hujus admirabilis æquitatis admiratione altisona voce canunt ipsius redempti templi vivi lapides, quasi cum Aggæo festivo festivè dicentes: O inæstimabilis dilectio charitatis, ut servum redimeres, filium tradidisti! Contenti nunc simus in hac peregrinationis via de templo isto mirabili mirando potiùs quàm exponendo hæc pauca dixisse, cujus aditus Philosophiæ mundanæ seratus, fidei verò Catholicæ nunc ex parte reseratus in futuro plenè pandendus, non est quæstionibus indisciplinatis irrumpendus, sed orationibus humiliter & reverenter pulsandus.

Hoc igitur *templum Sanctum mirabile in æquitate*, ut remissis iniquitatibus mereamur ingredi à Rege Babylonico liberati, tu CHRISTE, qui es templum, simulque ipsius templi ostiarius & ostium,

Exaudi nos Deus Salutaris noster spes omnium finium terræ, & in mari longè. *Exaudi nos* pulsantes, & ut omnis caro ad te veniat, fideliter orantes. *Exaudi* hunc hymnum, qui *te decet DEUS in Sion*, non in illa parvula & angusta *Sion*, quæ modicam Judææ particulam occupavit, sed in illa magna civitate, quæ fundatur exultatione universæ terræ, secundùm quod tu Rex ejus regnas ubique *spes omnium finium terræ*, non tantùm Judææ, sicut vult carnalis Judæus, vel tantùm Africæ, sicut voluit Donatus, vel cujusquam privatæ sectæ, ut hi volunt, qui dicunt:
Luc. 17. 23. *Ecce hic, aut ecce illic, sed omnium finium terræ*, ut omnis caro non solummodò continentium, sed etiam conjugatorum possit venire ad te, licèt sint in *finibus terræ*, vel etiam *in mari longè*. Sicut enim Regina Æthiopiæ de finibus terræ venit audire Sapientiam Salomonis: ita universalis ex Judæis & gentibus electa & collecta Ecclesia veniet ad te verum Salomonem à *finibus terræ*, imponens videlicet finem vitiis cupiditatibusque terrenis.

Vel etiam ad litteram quoque *Spes es omnium finium terræ*, in omnem terram sono Apostolorum exeunte, & in fines orbis terræ verbis eorum pervenientibus, ita ut non sint loquelæ neque sermones, quorum non audiantur voces eorum, etiam in extremis *finium terræ, & in mari longè*. Sive ad litteram: In Insulis marinis longè positis à cohabitatione aliorum hominum. Sive quia mare hujus sæculi amarum est curis & turbidum tentationibus ac procellosum spiritibus malignis quasi ventis contrariis agitatum, in quo pisces devorantur à piscibus, rectè dicuntur esse *in mari longè* à civitate *Sion* & Jerusalem, visione pacis, mundi hujus amatores inter se tumultuantes. Quibus tamen si dignè pœniteant, & mediante te Jesu Sacerdote magno gratiam quærant invenire in Sion, spes est misericordiæ consequendæ in te per id, quod tu es

Præparans montes in virtute tua. VERS. VII. Prædicatores etenim Jeremiæ, vel Aggæo similes, in se parvos & humiles, tu facis altos & immobiles *in virtute tua*, non sua. Hoc & ipsi confitentur dicentes: *Fiduciam talem habemus per CHRISTUM ad DEUM, non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex DEO est. Qui & idoneos nos fecit ministros novi Testamenti non littera, sed Spiritu: littera enim occidit, Spiritus autem vivificat. Quod si ministratio mortis fuit in gloria, ita ut non possent intendere Filii Israel in faciem Moysi præ gloria vultûs ejus, quæ evacuatur, quomodo non magis ministratio spiritûs erit in gloria? Si ministratio damnationis gloria est, multò magis abundat ministerium justitiæ in gloria.* Similiter & nos dicere possumus in hymno præsenti: Quòd si ministratio reversionis in terrestrem Jerusalem fuit in gloria, ita ut ejus administrator præcipuus JESUS Sacerdos magnus fuerit coronis aureis jubente Domino coronatus, & ablatis ab eo sordidis vestimentis legatur pretiosis mutatoriis ornatus: quomodo non ministratio reversionis in cœlestem Jerusalem, quæ sursum est, libera, mater nostra erit in gloria? Immo si ministratio illius reversionis meruit coronis & mutatoriis honestari, multò magis gloria & honore coronandi sunt, qui in Sacerdotio novo stant coram Domino sacrificantes hostiam vivam, & increpant adversantem sibi Sathanam. Quomodo enim tunc Sathan stabat contra JESUM, ut adversaretur ei; sic & modo in his, qui resistunt veritati, Sathan stare cognoscitur, qui & increpante illum Verbo Domini abit & cadit retrorsum, quomodo illi abierunt & ceciderunt retrorsum, quibus verus JESUS jam se ipsum sacrificaturus in cruce jamjamque sacrificatus in cœna sua dixit: *Quem quæritis? At illi dixerunt: JESUM* Joan. 18. 4. *Nazarenum.* Quibus cùm respondisset: *Ego* & 5. *sum*, Verbi hujus fulmine repercussi abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram. Qui ergo fulgorem solis æterni adhuc sub nube

2 Cor 3. 4. & seqq.

mortalitatis ferre non potuerunt, sed eo repercussi ceciderunt in terram, quomodo nunc ferent ejus faciem, sicut sol lucet in virtute sua, clarè splendentem? Cùm se talem demonstravit in monte coram paucis discipulis transfiguratus, nec ipsi eum ferre potuissent, nisi eâdem virtute, quâ territi erant, fuissent etiam confortati. Et Joannes in Apocalypsi cùm vidisset eandem JESU faciem, Apoc. 1. 17, & 18. sicut sol lucet in virtute sua, cecidit *ad pedes ejus tanquam mortuus. Et posuit*, inquit, *dexteram suam super me dicens: Noli timere, ego sum primus & novissimus, & fui mortuus, & ecce sum vivens in secula, & habeo, claves mortis & inferni.* Sic Domine JESU *praeparas montes in virtute tua*, dicens cuique illorum: *Noli timere*, in quo dicto est largitio virtuosæ constantiæ. Dicendo autem *Ego sum primus & novissimus, & fui mortuus, & ecce sum vivens in secula seculorum, & habeo claves mortis & inferni*, ostendis te accinctum potentia, qua prævales ad omnia, quæcunque volueris facienda, utpote vivens in sæcula ea vita, qua vivificare potens es omnia membra tua, & habens claves mortis & inferni, quibus concludere potenter vales mortem & infernum, Diabolum scilicet mortis inventorem populumque tenebrosum, in quo velut in inferno diabolus & mors habet locum nimis amplum & profundum, sed minimè quietum, quia tu

VERS. VIII. *Conturbas profundum maris*, id est, populum nimis amarum tu *conturbas* non in superficie quasi vento leni, sed in *profundo* & quasi ab imo fundo undas ejus concutiendo.

Alia littera sic habet: *Circumcinctus potentatu tuo.* Quod ad similitudinem Regis undique suis militibus stipati dictum potest intelligi, quia tu Rex gloriæ Dominus exercituum te circumstantium per eosdem exercitus pugnando potens es in prælio non solùm campestri, quo commovisti terram & conturbâsti eam, sed etiam navali quoque *conturbas profundum maris*. Quasi enim campestre certamen tunc fuit in campo Duram provinciæ Babylonis erecta velut aurea statua, quando caput Imperii Romani quasi altera Babylonia, Roma defensabat idolatriam dura edicta proponendo, & fornacem persecutionis incendendo. Sed jam fabricatis Ecclesiis atque cœnobiis tanquam navibus ultra mare ad terram promissionis tendentibus surgunt venti contrarii, non desunt naves piraticæ latronibus plenæ, conventicula videlicet perversa, quibus contra invicem decertantibus mare turbatur, & sonitus fluctuum ejus augmentatur quoadusque tu ventis imperes & mari precibus Ecclesiæ suscitatus, qui nunc peccatis exigentibus dormiendo in navi *conturbas profundum maris*, & *sonum fluctuum ejus* ad hoc esse permittis, ut à discipulis attentiùs orantibus citò

A Exciteris, & te increpante ventos & mare fiat tranquillitas magna.

Aliter: *Conturbas profundum maris* commovendo profunda hominum corda, vel ut sequantur, vel ut persequantur electos tuos, & *sonum fluctuum ejus* excitas & sedas, prout vis, arescentibus hominibus præ confusione sonitus maris & fluctuum, discipulis autem tuis, cùm viderint hæc fieri, ad te respicientibus ac levantibus capita, quoniam appropinquat redemptio illis à te promissa. Levabunt capita, id est, exhilarabunt corda scientes post brevem tempestatem secuturam quietis æternæ tranquillitatem.

Altera translatio habet: *Sonum ejus quis* B *sufferet?* id est, quis sustinebit illam commotionem? Verè nullus virtute humana, sed plures virtute tua, qui *praeparas montes in virtute tua*, montes altos, quos transcendere non valent mirabiles elationes maris, montes immobiles, de quibus dicas mari: *Hucusque venies, & hic confringes tumentes fluctus tuos.* Job. 38. 11. Dum enim cernent idolatræ gentes, vel etiam falsi Christiani creaturæ potius quàm Creatori, Mammonæ potiùs quàm tibi DEO vero servientes, immobilitatem simul atque celsitudinem turrium sanctæ civitatis fundatæ in montibus Sanctis, ad quam revertentes de Babylone cives beati nunc incipiunt proficisci quandoque feliciter perventuri, ex tali consideratione *turbabuntur* ipsæ *gentes* aliquantæ per timorem servi- C lem, sicut Rege civitatis hujus nato & Regibus Orientalibus manifestato Rex Herodes turbatus est & omnis Jerosolyma cum illo: Aliquantæ per timorem filialem, quomodo Apostoli conturbati sunt & contriti existimantes post Resurrectionem Regis hujus non corpus resuscitatum, sed solum se Spiritum videre. Neque enim parva est conturbationis causa, cùm sola Regis hujus existimatur spiritualis adesse præsentia suis discipulis, non etiam corporalis. Quorum conturbationi aptè subvenitur, cùm se non solùm videndum, sed etiam palpandum præbet JESUS Sacerdos magnus in Sacerdotibus Catholicis visibiliter & corporaliter gloria & honore coronatis, cæterisque dilectis & D Electis, quibus per veram pœnitentiam vestimenta sordida sunt ablata & mutatoria munda sunt collata. Similiter cernitur idem conspicuus in bonis Ducibus Zorobabeli consimilibus. Et hæc non modica est benè turbatis consolatio, & male turbatis augmentatio conturbationis. Nam diversis modis *turbabuntur gentes*,

Et timebunt primò serviliter, deinde, VERS. IX. qui ex eis credent, filialiter & castè *timebunt* nomen tuum, *qui habitant terminos* terræ, id est, non solùm vicini, sed etiam in extremis finibus terræ positi, quando in omnem terram exibit sonus Apostolorum, & in fines orbis terræ verba eorum: vel etiam quando per successores

cessores eorum prædicabitur Evangelium in toto mundo usque ad ultimum terræ. *Turbabuntur*, inquam, *à signis tuis* primò per miracula, dein per virtutum præclara insignia facta, quæ considerabunt in electis tuis, quibus *exitus matutini, & vesperæ delectabis*, id est, quos ita perfectos esse facies, ut *exitus matutini & vespera* sint eis *delectabiles*. Cùm enim per manè prosperitas, per vesperam notetur adversitas, ita erunt imperturbabiles, ut alternante se rerum vicissitudine sint eis *delectabiles exitus* prosperitatis in vespertinas adversitates, quando in altero peregrinationis hujus consolationem, in altero sui profectus invenient exercitationem. Itaque dum crebrò fiunt *exitus matutini* in vesperam, & è converso vesperæ in matutinum, neutra res illis displicebit, sed in omnibus gratias agent, præcipuè quando sentient ex tua DEUS ordinatione sibi vesperam Sabbathi non tenebrescere in noctem obscuram, sed lucescere in primam Sabbathi, procul exclusa nocte illa, de qua Beatus Job rogat, *Job. 3. 6, 7, & 9.* *ne computetur in diebus anni, nec numeretur in mensibus, sed sit solitaria nec laude digna. Noctem*, inquit, *illam tenebrosus turbo possideat, expectet lucem & non videat, nec ortum surgentis auroræ.* Itaque de nocte illa *exitus* non erit *in matutinum*, quæ non est visura ortum surgentis auroræ.

Talis nox fuit Judæ traditori, de quo legitur, quia cùm accepisset buccellam de manu CHRISTI, introivit in illum Sathanas, & exivit continuò. Erat autem nox. De hac nocte nimiùm tenebrosa nullus fuit ei *exitus* in lucem matutinam, quia non egit fructuosam pœnitentiam, licet pœnitentia ductus retulerit argenteos *Matth. 27. 4.* malè acceptos dicens: *Peccavi tradens sanguinem justum.* Sera nimis fuit hæc pœnitentia, nec laude digna, quia non tam fuit de admisso peccato quàm de infatuato ejus consilio. Quomodo enim præambulus ipsius Achitophel se ipsum laqueo suspendit gravi conscientia tortus, eò quòd infatuato ipsius consilio prænovit regnaturum David, cujus regno & gloriæ invidit: Sic & Judas mercator pessimus CHRISTI regno & gloriæ invidus, atque odiens fidelium discipulorum pium sensum, per quem suum consilium patuit esse fatuum, dum nullus eorum sentiret secum, quamvis exemplo Chusai Arachitæ Petrus Apostolus CHRISTUM verum David non corde, sed ore negaverit, quomodo ille Chusai David coram Absalone denegavit. Nempe sicut illa Chusai denegatio ex prudenti consilio David præcesserat, qui per illum prophetaverat infatuandum esse consilium Achitophel: Sic Petri negatio ipsius CHRISTI admissa est prudenti consilio, non solùm ad demonstrandum Principi Apostolorum se ipsum, qui nimis improvidè jactaverat se nunquam negaturum, sed etiam, ut per ipsum Petrum infatuaretur Judæ consilium, dum propter negationem putatus, non esse amicus veri David, mortis immaturæ periculum evasit, qui tamen postmodùm gloriosâ morte ipsum clarificavit fatuumque Judæ CHRISTUM regnare nolentis consilium non solùm vivendo, sed etiam moriendo annihilavit.

Hic notandum, quòd peccatum Judæ profundâ malitiâ excogitatum, totum nocturnum ac tenebrosum, non invenit exitum in lucis matutinæ serenum: Petri autem culpa tanquam caligo vespertina luce simul ac tenebris permixta, dum CHRISTUM lingua negavit, quem corde amavit, fragilitate potiùs quàm malignitate peccando *exitum* procul dubio invenit à *Vespera in matutinum*, quando post galli cantum luce jam propinquante flevit amarè. Similiter *matutinum* Petri semetipsum cingentis ac nimis de se præsumentis non ita fuit lucidum sicut matutinum Luciferi, qui nimis manè oriebatur, quia in luce sua, non in Domino vel pro Domino, sed contra Dominum gloriabatur. Denique talis gloriatio & præsumptio de odio fuit Creatoris; Petri autem præsumptio de radice processit amoris, non quidem adhuc plenè consummati usque ad claritatem diei, sed quasi *matutini* adhuc tenebris permixti. *Exitus* autem fuit hujus *matutini* amabilis Petro, & *delectabilis* consummatio istius amoris usque ad tantam diurnæ lucis meridianam claritatem, cujus ipse sibi conscius Magistro sciscitanti sub trina interrogatione, an se amaret, confidenter ei respondit: *Domine tu scis, quia amo te.* Puto anima, quæ sic amat, ipso amore suo ad amatum *Joan. 21. 15, 16. & 17.* clamat: *Indica mihi, ubi pascas, ubi cubes in meridiè.* *Cant. 1. 6.* Propter quod & Petro sic amanti dicitur: *Pasce agnos meos.* Iterum: *Pasce agnos meos.* Tertiò: *Pasce oves meas.* In quibus pascendis *exitus matutini, & vesperæ delectabilis* fuit Petro nunc in meridie cubanti & pausanti, nunc imminente vespera contra lupos vigilanti & laboranti. Qui nimirum vespertinus labor seu etiam meridianus fervor etsi aliquotiens gravabat, tamen *exitus* ejus delectabat. Hinc alius Pastor ovium crebrâ vicissitudine *matutini & vesperæ* probatus & exercitatus, hujusmodi varietatum delectatus exitu dicit: *Cupio dissolvi & esse cum CHRISTO.* *ad Philipp. 1. 23.* Reverà laudabilis est ista delectatio. Quem de talibus non delectat exire, facile capitur lucris terrenis, utpote quem non delectat promissio vel expectatio lucis cælestis, qua si animus, quantùm debet, delectatur, nec per matutinum prosperitatis extollitur, nec per vesperam adversitatis frangitur, nec inter hujusmodi varietates ipse variatur ibi habens cor fixum, ubi verum est gaudium, juxta quod oramus, ut inter mundanas varietates ibi nostra fixa sint corda, ubi vera sunt gaudia. Ubi enim est thesaurus hominis, ibi delectatur & cor ejus. Est autem delecta-

 tio vi-

tio vilis & instabilis in transitoriis bonis & A temporalibus deliciis, pretiosa verò & minimè fastidiosa semperque mansura in spiritalibus deliciis & æternis bonis, ut est justitia, sapientia, charitas, benignitas cæteraque hujusmodi charismata beates animas delectantia nunc ex parte, sed ibi plenariè, ubi delectationes in dextera tua, DEUS, in finem fine carentem permanebunt, quia non de puteo illo haurientur, cujus aquam libenter bibentes iterum sitient, ibi maximè, ubi dives ille sitivit, qui guttam aquæ petens obtinere non potuit, quia delectatio ejus in sinistra transierat, nec ad illum pertinuit delectatio, quæ est in dextera tua. Tota hæc delectatio exinde provenit, quia tu Domine, quem decet hymnus in Sion, homo natus in ea B

VERS. X. *Visitâsti terram, & inebriâsti eam.* Visitâsti *terram* benedictam, de qua di-
Psal. 84. 2. citur alibi: *Benedixisti Domine terram tuam.* *Terram* hanc benedictam â *terra* maledicta, spinas & tribulos germinante, segregatam *visitâsti* proprio adventu tuo factus caro in utero Virgineo, flos benedictus de *terra* benedicta germinans fructus benedicti ventris.
Luc. 1. 28. Quod recognoscens Angelus: *Benedicta*, inquit, *tu in mulieribus.* Et item Sancta Eli-
Luc. 1. 42. sabeth: *Benedicta*, inquit, *tu in mulieribus & benedictus fructus ventris tui.* Visitaveras quondam steriles fœminas, verbi gratia Saram, Rebeccam, Rachelem & eam, quæ genuit C Samsonem vel Samuelem sive Salomonem, ac novissimè illam, quæ genuit Johannem Baptistam, quo inter natos mulierum non surrexit major. Septem istæ matres cùm fuissent pridem steriles, te visitante viros magnos genuerunt, videlicet Isaac, Jacob, Joseph & reliquos jam nominatos viros inclytos. Et ecce plusquam Salomon vel Samson vel ullus illorum est hic Filius Virginis, in quo visitavit & fecit redemptionem plebis suæ Benedictus Dominus DEUS Israel. Nam prædictarum matrum sterilium fœcundatio, licèt ex munere Divinæ Visitationis provenerit, nulli tamen illarum congruit quod hic dicitur: *Visitâsti terram & inebriâsti eam.* Sola virgineæ D carnis terra singularis visitationis prærogativa est insignis, quæ non virilis operationis aratro exculta, sed per Angelum Gabrielem visitata & Spiritu Sancto confota, ac virtute Altissimi obumbrata concepit Filium DEI. Singulari igitur visitatione, Tu Domine, quem decet hymnus in Sion, *visitâsti* hanc *terram* civitatis *Sion*, *& inebriâsti eam*, rore videlicet sive imbre Sancti Spiritûs, quemadmodum præoptaverat egregius ille Sponsæ hujus paranymphus, qui longè ante prædixerat: *Rorate*
Isa. 45. 8. *cœli desuper, & nubes pluant justum, aperiatur terra, & germinet Salvatorem, & justitia oriatur simul.*

Magnificè igitur Domine *visitâsti terram*, & mirificè *inebriâsti eam*, de torrente voluptatis tuæ potando illam, quæ de terra maledicta, spinas & tribulos germinante, ad hoc fuit segregata, ut germinaret Salvatorem. Postquam hæc terra dedit fructum suum, fructum benedictum juxta illud Evangelicæ Salutationis oraculum: *Benedicta tu* Luc. 1. 42.
in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui, eodem fructu per passionem triturato, & per mortem denuo in terram seminato, atque in terra mortuo, multus inde fructus provenit juxta illud: *Nisi granum frumenti cadens in* Joan. 12. 24.
terram mortuum fuerit, ipsum solum manet. & 25.
Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Quo fructu multo *multiplicasti locupletare eam*, quoniam honor filii magna ex parte adscribitur matri, dum ipsa tanquam Regina dominabitur in regno filii. Quod hoc ordine impletum est, quo & prædictum. Tu enim Domine, qui moriens in terram cecidisti, resurgens â mortuis multum fructum attulisti, quoniam ascendens in altum captivam duxisti captivitatem, dedisti dona hominibus, per quæ dona iterum *visitâsti terram, & inebriâsti eam*, ita ut musto putarentur esse pleni discipuli tui, quos tuo Spiritu sic inebriâsti, & â semetipsis alienâsti, ut terrena eorum substantia cœlitus inebriata fieret omnino cœlestis. Postquam ergo sic *visitâsti terram, & inebriâsti eam*, priùs terrestres effecti cœlestes ac cœli enarraverunt gloriam DEI, quos etiam quasi nubes imbriferas misisti super omnem *terram*, quàm eorum doctrinis *visitâsti & inebriâsti* Ecclesiam Sanctam per orbem terrarum dilatatam, quæ præclaro calice passionis tuæ inebriata obliviscitur ea, quæ retro sunt, extendendo se in anteriora, in quibus multiplicâsti locupletare eam, quia multiformis gratiæ donis ditâsti eam, quæ hoc ordine pervenerunt ad eam.

Primò *flumen DEI repletum est aquis*, id est, prior populus ripis mandatorum legalium limitatus, cujus propter exiguam benedictionis venam penè desiccatus fuit alveus, quia tantùm in pinguedine terræ in rore cœli desuper erat benedictio ejus, eò quòd cum Esau detentus & occupatus venatione carnium penè solis carnalium terrenorum bonorum lactabantur promissionibus & expectationibus usque adeo, ut ipsi quoque Apostoli de populo illo electi circa primordia sua sentirent carnaliter de regno DEI, populus, inquam, ille in paucis exinde vocatis *flumen DEI* nominatur & est. Nam cæteris velut aquis lacunosis Isaias improperat dicens: *Qui de aquis Juda* Isa. 48. 1.
existis, id est, qui tantummodò secundùm carnis fluxum, & non secundum fidei fructum semen

men Juda estis. Etenim secundùm conversatio- A nis vestræ ignobilitatem semen Chanaan, & non Juda estis, quia pater vester Amorrhæus & mater vestra Cethæa. Istis ergo velut aquis cænosis jure arescentibus & deficientibus *flumen DEI repletum est aquis* in veris Israëlitis, qualium fuit unus ille, de quo ipse fons *fluminis*
Joan. 1. 47. hujus ait: *Ecce verè Israelita, in quo dolus non est.* Tales fuerunt omnes Apostoli exceptò Juda, qui exierat de aquis Juda penitus alienus à fidei ejus nobilitate. Hujusmodi ergo aquis reprobatis tanquam putidis & amaris *flumen DEI* purum & dulce *repletum est aquis*, quando se-
Act. 1. 2, & 4. dentibus Apostolis in uno cænaculo *factus est repentè de cœlo sonus advenientis spiritûs vehementis, & replevit totam domum, ubi erant sedentes, & repleti sunt omnes Spiritu Sancto.*

Quibus ita potatis, ne cibi deesset copia, *parâsti cibum illorum*, ut aquâ sapientiæ salutaris potati, cujus veritatis adimplendæ habuerunt intellectum, ejus quoque adimpletæ viderent evidentem effectum quasi panem solidum.

Neque verò id casu accidit, *quoniam ita est præparatio ejus* cibi, quo cibantur electi, ut primò intelligant, quid petere, quid desiderare debeant purificante ac reficiente illos aquâ sapientiæ, deinde rerum intellectarum petant & accipiant manifestos effectus quasi panem vitæ & intellectûs, ita ut pro aqua & potu salutari sit eis intellectus bonus, pro ci- C bo verò ejusdem sit effectus manifestus. Huic præparationi quidam increduli contradicunt &
Psal. 77. 20. dicunt: *Quoniam percussit petram, & fluxerunt aquæ, & torrentes inundaverunt: Nunquid & panem poterit dare, aut parare mensam populo suo?* Quod est dicere: Quoniam percusso latere Christi aquæ sapientiæ de ipso latere templi effluxerunt, & intellectu adimpleverunt corda credentium, ut sciant, quid sit petendum vel agendum, nunquid adjiciet huic dono intelligentiæ donum efficientiæ? Num quia velociter currit sermo Dei per ora docentium vel calamos scribarum velociter scribentium, simili velocitate sequetur obedientia, quò præcucurrit intelligentia? Reverà sic ille prædixit futurum, qui
Psal. 17. 45. aliàs dicit: *Populus, quem non cognovi, ser-* D *vivit mihi, in auditu auris obedivit mihi.* Mira velocitas obedientiæ, quæ comes est audientiæ: non post auditum auris consequitur obedientia injuncti operis, sed *in auditu*, inquit, *auris obedivit mihi.* Porrò de his, qui tardi & claudi viatores pedem intelligentiæ sanum habent & fortem, pedemque obedientiæ debilem portant & suspensum, conse-
Psal. 17. 46. quenter adjungitur: *Filii alieni mentiti sunt mihi, filii alieni inveterati sunt, & claudicaverunt à semitis suis.* Illorum procul dubio illa est murmuratio, quâ dicunt: *Quoniam percussit petram, & fluxerunt aquæ, & torrentes inundaverunt: Nunquid & panem poterit dare, & parare mensam populo suo?* quod est dicere: Num quia facile Magistris est imperare, similiter facile discipulis esse poterit eorum præcepta servare? Audiunt isti Verbum, sed obedire differunt, audiunt signum, quo ad Ecclesiam vocantur, sed venire differunt: Audiunt intrinsecum Sancti Spiritûs consilium, quo ille suggerit aliquid faciendum, sed acquiescere differunt. *Ideo audivit Dominus, & distulit*, audivit eorum petitionem, sed distulit exauditionem: audivit eorum gemitus in tribulationibus, sed distulit eos liberare de ipsis: Audivit super eos inimicorum insultationem, sed distulit ultionem ac defensionem.

Non est alienum à sensu Evangelico doctrinam pro potu & opus pro cibo accipi.
B Nam de doctrina sanè intelligitur, quod dicitur: *Si quis sitit, veniat, & bibat, & de ventre* Joan. 7. 37. 38.
ejus fluent aquæ viventes. Item: *Qui biberit a-* Joan. 4. 13, & 14.
quam, quam ego dedero ei, non sitiet iterum, sed aqua, quam ego ei do, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Hujusmodi aquis venæ viventis *repletum est flumen Dei*, quando Spiritus Sanctus, in linguis veniens Apostolos docuit, & intellectu adimplevit corda eorum, quibus citò & ultrò intellectæ veritati acquiescentibus, & quasi musto plenis citò & ultrò *parâsti cibum illorum*, videlicet opus perfectum & bonæ intelligentiæ bonum effectum, de quo
dicas: *Meus cibus est, ut faciam voluntatem* Joan. 4. 34.
Patris mei. Erat quippe in discipulis obedientia sine mora, in qua panem dare ac men-
C sam parare populo suo DEO fuit in promptu, sicut econtra idem loquens in Apostolo suo in promptu habet ulcisci omnem inobedientiam. Ideo Petro jam potato per intellectum & esurienti effectum de cœlo dictum
est: *Macta, macta, & manduca.* Parata in con- Act. 10. 13.
spectu ejus mensa multis cibariis plena, in qua erant animalia terrestria & volatilia cœli, quia de gentibus convertendi erant activi & contemplativi in Ecclesia DEI futuri, & in corpus Petri transituri per obedientiam sine mora exhibendam, qualem primò in domo Cornelii Centurionis ex gentibus invenit Petrus, & qualem in Regula sua commendat Venerabilis Pater San-
ctus Benedictus, *Primus*, inquit, *humilitatis gra-* Regul. S. P. Bened. Cap. V.
dus est obedientia sine mora. Hæc convenit his, qui
D *nihil sibi Christo charius aliquid existimant, seu propter metum gehennæ, vel gloriam vitæ æternæ mox ut aliquid imperatum fuerit à majore, ac si Divinitus imperetur, moram pati nesciunt in faciendo. De quibus Dominus dicit:* In auditu auris obedivit mihi. *Et iterum dicit Doctoribus:* Qui vos audit, me audit. *Ergo hi tales relinquentes statim quæ sua sunt, & voluntatem propriam deserentes mox exoccupatis manibus, & quod agebant imperfectum relinquentes, vicino obedientiæ pede jubentis vocem factis sequuntur. Et veluti uno momento prædicta Magistri jussio & perfecta discipuli opera in velocitate timoris Dei ambæ res communiter citius explicantur,*

quibus

quibus ad vitam æternam gradiendi amor incumbit. Ideo angustam viam arripiunt. Unde Dominus dicit : Angusta via est, quæ ducit ad vitam, *ut non suo arbitrio viventes, vel desideriis suis & voluptatibus obedientes, sed ambulantes alieno judicio & imperio in cœnobiis degentes Abbatem sibi præesse desiderant. Sine dubio hi tales illam Domini imitantur sententiam, qua dicit :* Non veni facere voluntatem meam sed ejus, qui misit me, Patris. *Sed hæc ipsa obedientia tunc acceptabilis erit DEO & dulcis hominibus, si quod jubetur, non tepidè, non tardè, non trepidè, aut cum murmurio, vel responso nolentis efficiatur, quia obedientia, quæ majoribus præbetur, DEO exhibetur. Ipse enim dixit :* Qui vos audit, me audit. *Et cum bono animo à discipulis præberi oportet, quia hilarem datorem diligit DEUS. Nam cum malo animo si obedit discipulus, & non solùm in ore, sed etiam in corde si murmuraverit, etiamsi impleat jussionem, tamen acceptum jam non erit DEO, qui cor ejus respicit murmurantis. Et pro tali facto nullam consequitur gratiam, imo pœnam murmurantium incurrit, si non cum satisfactione emendaverit.*

Porrò in Regula beati Augustini, ubi di-
Regul. S P. Augustini Capit. XIX. citur : *Præposito tanquam Patri obediatur*, licèt verbis paucissimis, eadem commendatur obedientia, non servili pigritia vel indevotione tanquam ex tristitia vel necessitate, sed ex filialis charitatis hilaritate persolvenda. *Præposito*, inquit, *tanquam Patri obediatur*, ut videlicet is, qui obedit, potiùs amore filiali, quàm timore servili ad obediendum pertrahatur, & is, cui obeditur, licèt utrumque sit necessarium, tamen plùs optet amari quàm timeri. Amari ùt pater, non timeri ùt Dominus. Non enim potestate dominante, sed charitate serviente se felicem reputabit, qui licèt honore coram hominibus nominetur & sit Prælatus, timore tamen coram DEO etiam subjectorum pedibus erit substratus. In hujusmodi Prælatis Apostolicæ vitæ sectatoribus post ipsos *flumen Dei repletum est aquis*, ùt supra est expositum de Apostolis. Et tu DEUS *parâsti cibum illorum* sicut & Apostolorum dando eis primò sanum intellectum quasi potum, dein realem effectum quasi cibum solidum.

Vel etiam *flumen DEI repletum est aquis*, dum creditum est Verbum veritatis in Scripturis : & tu DEUS *parâsti cibum credentium* dando illis corporis & sanguinis refectionem vivificam cunctis incredulis denegatam, *quoniam ita est præparatio ejus* cibi, ut primò creditur, deinde accipiatur. Solis quippe
Matth. 26. 26. credentibus dici congruit : *Accipite & manducate : hoc est corpus meum.*

VERS XI. *Rivos ejus inebria.* Quando

A multitudinis credentium erat cor unum & anima una in DEO, neque adhuc facta est eorum inter gentes dispersio, sed erant omnes discipuli pariter in eodem loco ac pene omnes in eodem Sanctæ conversationis proposito, nulla fuit adhuc fluminis DEI per multos rivos divisio, sed insimul fuit omnis aquarum ejus plenitudo. *Flumen* quippe DEI dicitur, cujus fons & origo ipse DEUS invenitur, qui hujusmodi conversationis, qualem Apostoli tenuerunt, solus est auctor & institutor, cui & dicitur : *Domine apud te est fons vitæ, & in* *Psal 35. 10.*
lumine tuo videbimus lumen. Fons apud Deum fontem CHRISTUS apud Patrem; non tamen duo fontes, sed unus fons, quomodo non duo Dii, sed unus DEUS. Inde proce-
B dens amborum Spiritus quasi vena utrique consubstantialis Apostolorum pectora invisibiliter penetravit, & sic in eis *flumen DEI repletum est aquis* adhuc in angusto Judææ loco adunatis, quando, ùt dictum est, erant omnes discipuli pariter in eodem loco sub indifferenti unius communis vitæ Sanctæ proposito. Deinde facta discipulorum dispersione tanquam *fluminis* unius in multos *rivos* deductione alios discipulorum delectabat esse omnino solitarios, quorum disciplina peperit Monachos, alios docendæ Ecclesiæ ac regendæ occupatio retinuit, quorum institutio viguit in Clero ad communem vitam religiosè ordinato. De gentibus quoque ad fidem conversæ multitudinis tanquam unius
C *fluminis* in multos *rivos* distinctio est facta, aliis ad continentiæ propositum restrictis tanquam in angustia riparum suæ derivationis aquam in omnimoda puritate conservantium, aliis ad conjugium legitimum relaxatis, vel ut aquis in plano decurrentibus, ac proin lutum quidem trahentibus, verumtamen se ad sui fontis originem tenentibus, & ideo computandæ sunt in *rivis* ejus, quemadmodum quondam Jordane ad transitum JESU diviso pars, quæ se tenuit ad fontem, *rivi* nomen retinuit, quæ autem discissæ à fontali origine in mare mortuum defluxerunt, alveo earum penitus desiccato rivi nomen perdiderunt, & ipsæ tanquam non essent, perierunt ac defece-
D runt, suoque defectu viam populo DEI patefecerunt. Nam sicut in libro JESU Nave le- *Jos. 3. 16.*
gitur, ipso cum Arca fœderis per medium Jordanis alveum transeunte, aquæ superiores ad instar montis exaltatæ procul videbantur, inferiores autem defluentes & deficientes omnino disparuerunt, quorum in locum sic vacuefactum postea superiores aquæ descenderunt. Sic pereant, sic ad nihilum deveniant tanquam aqua decurrens omnes impiorum sectæ, quæ propter nomen Christianitatis & Baptismi Sacramentum videntur esse aquæ Jordanis, cùm tamen defectæ sint à vena fontis hujus nominis. Pereant ac deficiant suoque defectu populo DEI viam patefaciant, veris

quoque

quoque aquis Jordanicis de fonte suo pendentibus alveum suum suo defectu & discessu vacuum relinquant.

Inter cæteras autem sectas perituras, ut jam (Deo gratias) multæ perierunt, etiam illa Secta pereat Clericorum & ad nihilum deveniat, quæ Sanctis Patribus describentibus nomen habet *Acephalorum*, quod interpretatur *sine capite*, ut ex hoc intelligantur etiam vita, quæ sine capite membris non est, omnino carere, quorum conversatio vaga & dissoluta nusquam invenietur in omnibus regulis ab Evangelicæ vel Apostolicæ doctrinæ fonte seu flumine derivatis, cùm neque secundùm canones vivant, neque cœnobitalis vitæ fervent regulas à fonte seu *flumine* Dei, *quod repletum* est aquis, derivatas. Ut autem fluminis hujus impetus lætificet civitatem DEI usque in finem sæculi, tu fons *fluminis* hujus purissimi *rivos ejus inebria*, ut nec ex defectu personarum, nec ex defectu virtutum sit ulla inopia in omni conversatione secundùm regulas Evangelicas & Apostolicas ordinata, etiam in conjugatorum vita secundùm legem Divinæ justitiæ disposita. *Rivos ejus inebria*, ut primitus vita continentium se à vino, in quo est luxuria, id est, ab omni hujus mundi vanitate illecebrosa, vino meliore, inebrietur implente illam Spiritu Sancto juxta illud
Ephes. 5. 19. Apostoli: *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed implemini Spiritu Sancto loquentes vobismetipsis in Psalmis & hymnis & canticis Spiritualibus canentes & psallentes Deo in cordibus vestris.* Quia ergo Te decet hymnus Deus in Sion psallentes & hymnizantes tibi devotas personas ita inebria, ut nihil eis desit in ulla gratia expectantibus revelationem Domini nostri JESU Christi Sacerdotis Magni, reducentis de captivitate populum suum, reædificantis Templum Sanctum suum, Chaldaico igne avaritiæ ac luxuriæ conflagratum.

Quia verò continentium vita non in omnibus eandem profitentibus esse potest uniformis, *multiplica genimina ejus*, ut qui potest capere, capiat Sanctitatem Virginalem cum Beata Virgine Maria & ejus Procuratore Johanne Evangelista. Qui hanc non potest capere, capiat continentiam vidualem cum sene Simeone justo & timorato & Anna Prophetissa. Qui verò hanc non potest capere, post publica peccata perpetrata capiat continentiam pœnitentialem cum Matthæo Evangelista & Maria Magdalena. *Multiplica* etiam in hoc *genimina* ejusdem vitæ, ut sint multa Cœnobia Regularia, unius quidem puritatis & Sanctitatis, verumtamen pro distributione multiformis gratiæ Dei sit eis consuetudo multifariam multisque modis distincta secundùm quod legitur Joseph vestitus una quidem talari tunica sibi à patre suo parata, quæ tamen unius coloris non fuit, sed polymita, variis scilicet coloribus distincta. Sic assistat Regi præ filiis hominum forma specioso formosa & speciosa Regina, uno quidem vestitu deaurato perornata, sed tamen in fimbriis aureis circumamicta varietate pro diversarum Ecclesiarum seu etiam personarum diversa qualitate vel consuetudine, ut qui potest capere, capiat, & teneat rigorem paucis & solis fortibus imitabilem: qui hoc non potest capere, capiat condescensionis discretionem pueris etiam seu fœminis tolerabilem, qualis erat in Ecclesia primitiva sub ea discretione ordinata, ut non solùm fortibus viris, verùm etiam fragilibus fœminis esset religio ipsa portabilis. Erat in ea Stephanus plenus gratia & fortitudine, sed is ministrabat fragilitati fœmineæ. Vacabant illic majores orationi & ministerio verbi, satagebant minores circa frequens ministerium vitæ præsenti necessarium. Erat omnibus pariter majoribus & minoribus cor unum & anima una in Deo, nec quisquam eorum aliquid suum vel habebat vel dicebat, sed tamen distribuebatur non omnibus æqualiter, quia non æqualiter omnes valebant, sed potiùs unicuique sicut cuique opus erat, videlicet alii plus, alii minùs, prout cuique fuit necessarium, quia neque fragiles angariabantur à fortibus ad arctiora, suisque viribus majora, neque fortes ab infirmis trahebantur ad laxiora solis debilibus congruentia. Sic *flumen Dei repletum* fuit *aquis*, ut etiam in temporalibus adjumentis non esset quisquam egens inter illos.

Eadem nunc plenitudo rivis ejus optatur cùm dicitur: *Rivos ejus inebria, multiplica genimina ejus*, ut nihil desit in ulla gratia vitæ arctioris & castè sectantibus disciplinam à Sanctis Apostolis ordinatam, & à summo puritatis fonte derivatam. Sed quia non omnes capiunt hoc verbum, ut egredientes de Sodoma statim festinent conscendere ad montis altiora, sit concessum fragilibus remanere in Segor parvula & modica, quia modicam habent virtutem, neque idonei sunt ascendere in montem Domini, aut stare in loco Sancto ejus, quo innocens manibus & mundo corde ascendit sociatus in secto gradu octo beatitudinum beatis illis, qui mundo corde Deum videbunt. Sint isti minoribus & inferioribus beatitudinum gradibus contenti, videlicet: *Beati pauperes spiritu, beati mites, beati lugentes, beati esurientes & sitientes justitiam, beati misericordes*, quia per opera misericordiæ mundanda & purificanda est vita conjugatorum, ut qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur, & qui habent uxores tanquam non habentes sint. *Volo*, ait Apostolus, *juniores nubere, filios procreare.* Item: *Unusquisque habeat uxorem suam, & unaquæque habeat virum suum propter fornicationem*, scilicet vitandam, & propter sobolem procreandam. 1. Tim. 5. 14. 1. Cor. 7. 2.

Talibus documentis velut quibusdam *stillicidiis* irrigata *lætabitur germinans* terra, flumini Dei repleto aquis ita contigua, ut etsi non possit inebriari inter rivos ejus, tamen *in stillicidiis* ejus lætetur germinans, dum ex benè ordinata vita conjugatorum provenit germen beatorum, benèque disciplinatorum filiorum seu filiarum & fructus bonorum operum. Descendant hæc stillicidia super terram, & germinare

Isa. 45. 8. eam faciant. *Rorate vos cœli desuper, & nubes pluant justum: aperiatur terra, & germinet Salvatorem.* Aperiatur sanæ doctrinæ acquiescendo, & germinet Salvatorem Christum Dei virtutem & Dei sapientiam in suis fructibus ostendendo. Descendat hæc ipsa Dei virtus & Dei sapientia sicut pluvia in vellus, & sicut *stillicidia* B stillantia super terram, ut & ex pluvia hujusmodi vellus Virginalis propositi repleatur, & *in stillicidiis* ejus *lætetur germinans* terra conjugatorum ex hoc utique laudabilis, quòd etsi non penitus abstinet à vino, in quo est luxuria, quomodo Virginitas à tali vino est omnino aliena, tamen frumentum electum & vinum germinans Virgines in fructu ejus invenitur, dum proles benedicta ex legitimo conjugio nascitur, qualis fuit homo missus à Deo natus de legitimo conjugio Beatus Johannes, vinum & siceram non bibens, & omne immundum non manducans. In cujus nativitate, quia multi gaudebant, *lætabatur* & ipsa *germinans* terra frumentum hoc electum tantæ lætitiæ fore causam. Vultis audire, quæ vox exultationis & C

Luc. 1. 68. lætitiæ in terra illa sonuerit? *Benedictus Dominus Deus Israël, quia visitavit, & fecit redemptionem plebis suæ,* ait Pater pueri, & ad ipsum puerum faciens apostropham: *Tu,* inquit, *puer Propheta Altissimi vocaberis, præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus.* Memor sanè fuit promissionis Angelicæ, qua dictum

Luc. 1. 17. fuit: *Ipse præibit autem illum in spiritu & virtute Heliæ parare Deo plebem perfectam.* Gratulabatur & mater, atque vicini ejus congratulabantur ei, ut verus comprobaretur sermo Angeli dicentis: *Et multi in nativitate ejus gaudebunt.* Jucundum spectaculum videre in una domo fluvium Dei repletum aquis, dum filius adhuc ex utero matris repletus est Spiritu Sancto, & *rivos ejus inebriatos,* dum

-Parens nati meritis uterque
Abdita pandit.

Et terram *in stillicidiis ejus* lætantem, dum vicini parentum lætantium congratulabantur eis.

Et primo quidem adventu in mundum Filii Dei sibi ædificantis domum Præcursoris unius in angusto Judææ loco suffecerit præconium. Sed nunc ante secundum adventum, cujus illustratione Antichristus, præcipuus Princeps Babyloniæ destruendus, & templum ab illo destructum reconstruendum est, non unus puto sufficiet præco, sed ut ore duorum testium stet omne verbum, duo testes, duæ olivæ, duo candelabra, duæ lucernæ ardentes & lucentes exiguntur ad fugandas tenebras per Antichristum seminatas & in toto mundo sparsas.

De his duobus testibus & secundi adventûs præconibus magni & Sancti Patres varia dicunt. Nam plures, quorum Beatus Gregorius est præcipuus, Heliam & Enoch asserunt corporaliter venturos, & cum Antichristo pugnaturos, atque ab illo corporaliter interficiendos. Alii, quorum vir illustris Hieronymus est præcipuus, Moysen & Heliam duos jam designatos testes interpretantur, qui cum Domino in monte apparuerunt, quos & Malachias nominatim exprimit dicens: *Mementote* *Malach. 4. 4. 5. & 6.*
legis Moysi servi mei, quæ mandavi ei in Horeb ad omnem Israël præcepta, & judicia. Ecce ego mittam vobis Heliam Prophetam, antequam veniat dies Domini magnus & horribilis, & convertet cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum, ne fortè veniam & percutiam terram anathemate. Locum hunc pertractans Beatus Hieronymus ait inter cætera: *Post Moysen, cujus mandata spiritaliter decuimus esse servanda, Heliam dicit esse mittendum, in Moyse legem, & in Helia Prophetiam significans dicente Abraham ad quendam divitem purpuratum:* Habent Moysen & Prophetas, audiant illos. *Et Dominus atque Salvator transfiguratus in monte loquentes secum habet Moysen & Heliam in candidis vestibus, qui & dicebant ei, quæ passurus esset in Jerusalem. Lex enim & omnis Prophetarum Chorus Christi prædicat Passionem. Igitur antequam veniat dies Domini & percutiat Dominus terram anathemate sive omnino vel subito, ut Septuaginta transtulerunt (hoc enim significat ἄρδην) mittet Dominus in Helia, qui interpretatur DEUS Dominus, & est de oppido Thesbi, quod conversionem & pœnitentiam sonat, omnem Prophetarum chorum, qui convertat cor patrum ad filios Abraham, videlicet Isaac & Jacob, & omnium Prophetarum, ut credant posteri eorum in Dominum Salvatorem, in quem & illi crediderunt. Abraham enim vidit diem Domini, & lætatus est. Sive cor patris ad filium, id est, cor Dei ad omnem, qui spiritum adoptionis accepit, & cor filio-* D *rum ad patres eorum, ut & Judæi & Christiani, qui nunc inter se discrepant, pari in Christo Religione consentiant. Unde dicitur ad Apostolos, qui seminarium in toto orbe Evangelii prodiderunt:* Pro patribus tuis nati sunt tibi filii. *Si enim Helias non cor patrum ad filios ante converterit, & cor filiorum ad patres eorum cùm venerit dies Domini magnus & horribilis, magnus sanctis, & horribilis peccatoribus, percutiet verus & justus Judex non cœlos, nec eos, qui versantur in cœlo, sed terram anathemate, qui faciunt opera terrena. Judæi, & Judaizantes hæretici suum Heliam putant esse venturum, & restituturum omnia. Unde & Christo in Evangelio proponitur quæstio: Quid quod Pharisæi dicunt, quòd Helias*

Helias venturus est? Quibus ille respondit: Helias quidem veniet, sed si creditis, jam venit, *in Helia Johannem intelligens.*

Hæc dicente Sancto Hieronymo non est incredibile sensu Judaico reprobato Moysen & Heliam legem esse ac Prophetiam, quibus jam dilgenter expositis, & in omni auditorio totius Ecclesiæ propositis quicunque non obedierint, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent ei, neque si Helias corporaliter ut Judæi & Judaizantes hæretici putant, venerit, credent ei, neque si Enoch & Helias, qui ut Beatus Gregorius ait, mortem distulerunt non evaserunt, visibiliter appareant, ut cum Antichristo pugnantes & ejus tyrannidem tolerantes mortis debitum solvant, ut plures expectant, credent eis, qui Moysen & Prophetas non audiunt, qui Catholicos Doctores in spiritu & virtute Moysi & Heliæ loquentes contemnunt, qui de oppido Thesbi, quod interpretatur conversio vel pœnitentia, surgentes, & suo exemplo alios ad conversionem & pœnitentiam provocantes despiciunt & sequi nolunt. Hi denique non super flumina Babylonis residentes flendo in captivitate suspirant, sed eisdem fluminibus immersi velut pisces de reædificando nido Sanctæ civitatis & templi non curant. Attamen, qui super flumina Babylonis more avicularum sedent nidum suum requirent canendo assiduè: *Te decet hymnus Dei in Sion, & tibi reddetur votum in Jerusalem: Exaudi orationem meam.*

Illis ergo incipientibus proficisci ne desint præcones aut præcursores Moysi & Heliæ vel Aggæo & Jeremiæ vel secundùm aliorum sensum Enoch & Heliæ consimiles, in spiritu videlicet & virtute istorum loquentes & agentes; flumen Dei repletur aquis in rivis omnino spiritalibus, & ut illi multiplicati abundent *in stillicidiis* ejusdem fluminis, rigata *lætabitur germinans* terra secundùm illius benedictionis gratiam, qua dictum est
Gen. 1. 11. in principio: *Germinet terra herbam virentem & afferentem semen lignumque pomiferum secundùm genus suum.* Nulla in hac enuntiatione mentio est vel spinarum vel tribulorum, quibus terra maledicta est post pec-
Gen. 3. 17. & 18. catum Deo dicente: *Cùm operatus fueris terram, non dabit fructus suos, sed spinas & tribulos germinabit tibi.* Talibus in germinibus non lætabitur germinans terra peccato primi parentis Adæ polluta propter verbum peregrinationis à diabolo per serpentem susurratum. Nam ex quo dictum est mulieri: *Multiplicabo ærumnas & conceptus tuos*, ita sunt multiplicata genimina viperarum, filii nequam, filii iræ, filii gehennæ, ut in eorum multitudine peregrina esset paucitas electorum. In quibus germinandis terra muliebris conditionis erat penè sterilis multiplicatis ærumnis & conceptibus malorum filiorum, quos tanquam spi-
A nas & tribulos ultro germinavit maledicta illa terra fœminea penè sterilis bonorum & fertilis malorum germinum usque ad illum *benignitatis annum*, de quo in Cantico præsenti dicitur:

Benedico coronæ anni benignitatis tuæ, & campi tui replebuntur ubertate. VERS. XII.

Annus benignitatis est, quo apparuit *beni-* Tit. 3. 4. & 5.
gnitas & humanitas Salvatoris nostri Dei non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos, sed secundùm suam misericordiam salvos nos faciens per lavactum regenerationis & renovationis, qui
B perditi eramus per fœditatem generationis & culpas antiquæ prævaricationis. Unde & vir Sanctus in benedictione dulcedinis præventus, quâ benedixerat Deus ante peccatum primis parentibus dicens: *Crescite; & multiplicamini,*
& replete terram, conqueritur dicens: *Ecce enim* Psal. 50. 7.
in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Sed quia incerta & occulta sapientiæ Dei Deo manifestante cognoscens non ignoravit se de benedictione potiùs quàm de maledictione ad mulierem facta in mundum venisse, ad abolendas maculas carnalis conceptionis & generationis prophetat sibimetipsi lavacrum regenerationis dicens:
Asperges me Domine hyssopo & mundabor, lava Psal. 50. 9.
bis me & super nivem dealbabor. Igitur iste
C licèt natus ante *annum benignitatis* pertinere se tamen demonstrat ad hunc annum fertilem, cujus tota *corona* per circulum suæ revolutionis est benedicta & copiosæ ubertatis fructibus referta, secundùm quod scriptum
est: *Apprehendet messium tritura vindemiam,* Lev. 26. 5.
& calcator uvæ mittentem semen. Quod est dicere: Tanta erit messium copia in horrea Domini congreganda, ut multitudine segetum considerata sit rogandus Dominus mittere vel ejicere operarios multos in messem multam. Quibus metentibus ac triturantibus præ nimia copia frugum prolongabitur opus metentium ac triturantium usque in vindemiam, in qua calcator uvæ plurimæ diu occupatus apprehendet mittentem semen ad alterius messis præparationem, qua tandem fi-
D nito & in se reducto *anno benignitatis* colligentur omnia zizania usque ad illam messem toleranda. Ecce sic *benedicetur anni* hujus *corona*, ut per totum ejus circulum redundet copia nunc metentium seu triturantium, nunc vindemiantium vel uvas calcantium denuoque seminantium sine interceptione tam jucundæ agriculturæ.

Tempus primæ messis illud intelligitur
quo Dominus messis ait primis messoribus: *Le-* Joan. 4. 35.
vate oculos vestros & videte regiones, quia
alba sunt jam ad messem. Item: *Messis quidem* Matth. 9. 37.
multa, operarii autem pauci. Rogate ergo Dominum & 38.

messis, ut mittat operarios in messem suam. Tunc enim convertendæ non solùm multitudinis credentium ex Judæis, quibus cor unum & anima una erat futura, sed etiam multitudinis gentium vivas aquas petentium tempus instabat, quando ex occasione Samaritanæ unius conversæ ac civium de illa civitate ad se venientium Dominus messis ista loquebatur, quia tunc in hujusmodi primitiis totam gentium segetem quasi maturam ad messem contemplabatur, ad eandem contemplationem vocans discipulos, quibus dixit: *Nonne vos dicitis: adhuc quatuor menses sunt, & messis venit?* Quo dicto quasi re-
Joan. 4. 38. probato *levate*, inquit, *oculos vestros, & videte regiones, quia albæ sunt jam ad messem. Ego misi vos metere, quod vos non laborastis: alii laboraverunt, & vos in labores eorum introistis.* Multi enim Reges, & Prophetæ voluerunt videre, quæ datum est videre Apostolis, & non viderunt: sed aratrum longanimis expectationis tenendo messorem quidem comprehenderunt: quia usque in ipsius adventum fidei ac spei suæ oculos intenderunt, quibus & diem ejus videntes exultaverunt à longe illum salutando, &
Amos. 9. 13. completa est per eos Prophetia dicens: *Comprehendet arator messorem.* Verumtamen ipsi non
Job. 9. 25. introierunt in messem, quia dies eorum *velociores* erant *cursore*, ut Sanctus Job conqueritur. Ipse quoque ultimus arator Johannes Baptista, qui manibus etiam corporalibus comprehendit messorem baptizando, ipse miles Regem, servus Dominum, tamen ostendit sibi esse denegatum cum Sanctis Apostolis aliisque idoneis messoribus post Christum ambulare, atque calceamenta ejus portare in agro frugibus pleno, cujus odorem Patriarcha Jacob à longe præsenserat. Sed nec ipse, nec aliquis mortem Christi præcedentium granum illud vidit multiplicatum, quod necdum in terram cadens erat mortuum, quodque primi Apostolorum oculi beati viderunt multum fructum attulisse multiplicato & dilatato credentium numero usque ad ultimum terræ, ut in semine Abrahæ benedicerentur omnes tribus terræ. Quod licèt ipsi Abrahæ fuerit promissum, tamen oculis ejus non fuit præsentialiter exhibitum, quia nondum venerat *annus benignitatis*, cujus tota *corona*, totus circulus abundantia fructuum plenus est. Sic ergo messores Apostoli alienos labores introgressi multitudines gentium congregaverunt in horrea Dominica. Et adhuc illis in tali messe manipulos colligentibus comprehendit eos vindemia, & calcator uvæ primus Nero botros electos Petrum & Paulum, dein cæteros ad passionum torcularia paratos & maturos calcavit.

Sic post illum frequentata persecutione calcator uvæ non defuit, quoadusque mittentem semen comprehendit, quia videlicet post Martyrum dira certamina in Sanctis Confessoribus atque Doctoribus toto terrarum orbe multiplicatis per manifestas utriusque Testamenti expo-
Luc. 8. 5. sitiones *exiit, qui seminat seminare semen suum.* Et bonum quidem semen seminavit in agro suo, sed cùm dormirent homines ejusdem agri custodes, inimicus homo superseminavit zizania in medio tritici & abiit. Ubi ergo utraque simul crescunt, simul quoque jubente Domino toleranda sunt. At ubi zizania nimis prævalentia triticum suffocant, & sola ipsa occupare nituntur agrum Domini, non est causa, cur eis parcatur, sicut illic, ubi utrisque simul crescentibus cavendum est, ne dum eradicantur zizania, eradicetur simul & triticum illis intermixtum. Sic plurimæ Sectæ, pravæque doctrinæ ob hoc sunt eradicatæ, ac judicio Synodali damnatæ, quia simul cum illis triticum non potuit crescere. Secta verò Clericorum sub nulla Regula vel Synodali vel Cœnobitali viventium falce Apostolica multotiens invenitur putata, ex quo tempus putationis advenit; quia enormitas vestium & cæterarum exordinationum decretis Apostolicis à talibus resecatur. Sed nisi penitùs eradicetur, & regula illa minimè authentica, in qua gloriantur, omnino condemnetur, bonum semen regularum Sanctarum & paternarum traditionum suffocatur. Quæ denique necessitas est in præcipuis & matricibus Ecclesiis profiteri Clerum se servaturum regulam in curia Regis conflatam? Quæ dum sanis Patrum doctrinis est intermixta, & modico Regalis concessionis fermento corrupta, quasi vinum felle mixtum, quod dum gustasset Dominus, noluit bibere, sine dubio est repudianda suoque nomine privanda, ne videlicet nominetur Canonica Regula, quæ Sacris Canonibus invenitur contraria, & est in Decretis Urbani Papæ & Martyris omnino prædamnata. Cùm enim iste insignis Martyr auctoritate Apostolica suis Decretis rebus Ecclesiæ legem describat, secundùm quam eas dispensandas esse constat, videlicet Clericis communi vita viventibus & cæteris pauperibus, nullius momenti est regalis & laicalis potestas ad statuendum contraria: quia ut Symmachus Papa suis Decretis affirmat, *laicis quamvis religiosis nulla unquam legitur attributa facultas in disponendis Ecclesiasticis.*

Fuerit ergo, sicut fertur, Pius agnomento & re ille Imperator Ludevvicus, qui res cujusque matricis Ecclesiæ communi vita viventibus & pauperibus destinatas distribui concessit divitibus & de suo abundantibus, pluris est mihi auctoritas Apostolica in Decretis Urbani Papæ ac Martyris de rebus Ecclesiarum satis evidenter expressa & sub interpositione damnationis ita firmata, ut nulli, ne dicam Laicorum, sed nec Episcoporum sit liberum statutis ejus aliquid contrarium statuere. Ipse denique de præsignatis rebus Ecclesiæ aliter, quàm ipse describit, agentibus judicium Ananiæ ac Saphiræ intentat cum tanto damnationis pondere, ut quod illi pro defraudatione rerum talium passi sunt in corpore, sequaces eorum patiantur in anima, cujus mors morte corporis magìs est patienda. Præmissa enim confirmatione communis vitæ in Clero per Matrices Ecclesias à tempore Apostolorum usque ad sua tempora conservatæ, quam & futuris semper temporibus affirmat in eis conservandam, de rebus

rebus Ecclesiæ dat sententiam in omni Ecclesia conservandam, & in nulla Regum curia mutandam. *Ipsa*, inquit, *res singularum Parochiarum in ditione Episcoporum, qui locum tenent Apostolorum, erant, & sunt usque adhuc, & futuris semper debent esse temporibus. E quibus Episcopi & fideles dispensatores eorum omnibus communem vitam degere volentibus ministrare cuncta necessaria debent prout melius potuerint, ut nemo in eis egens inveniatur. Ipsæ enim res fidelium oblationes appellantur, quia Domino offeruntur. Non ergo debent in alios usus, quàm Ecclesiasticos, & prædictorum Christianorum fratrum vel indigentium converti, quia vota sunt fidelium, & pretia peccatorum, atque ad prædictum opus explendum Domino tradita. Si quis autem, quod absit, secus egerit, videat, ne damnationem Ananiæ & Saphiræ percipiat, & reus sacrilegii efficiatur.* Hæc dicente Sancto Urbano lex posita est Ecclesiastico stipendio ex Apostolicorum Actuum principali exemplo, secundùm quam legem, qui voluerint, & potuerint militare, accipere debent stipendium suæ militiæ.

Quia verò non omnes capiunt hoc verbum, ut communis vitæ simulque continentiæ propositum nemini per violentas & iniquas angarias imponendum spontè arripiant, qui computantur in Clero, hujusmodi quoque fragilibus Apostolica discretio condescendit, cùm Beatus Papa Gregorius Augustino Anglorum Episcopo scribens, postquàm regulam vitæ communis à Sanctis Apostolis Christo auctore constitutam Clero in congregatione viventi assignavit, & prædicto Episcopo unà cum sibi commanentibus Clericis observandam commendavit, etiam de inferioris Ordinis Clericis idem Beatus adjunxit: *Si qui verò sunt Clerici extra Sacros Ordines constituti, qui se continere non possunt, sortiri uxores debent, & stipendia sua exteriùs accipere. Et quia de eisdem Patribus, de quibus præfati sumus, novimus scriptum, quòd dividebatur singulis, prout cuique opus erat, de eorum quoque stipendio cogitandum, atque providendum est, & sub Ecclesiastica regula sunt tenendi, ut bonis moribus vivant, & canendis Psalmis invigilent, & ab omnibus illicitis cor & linguam & corpus Deo auctore conservent.* Notandum quia non sub Canonica vel Apostolica, sed sub Ecclesiastica Regula Clericos conjugatos tenendos affirmat Sanctus Gregorius, quam succinctè comprehendens: *Bonis*, inquit, *moribus vivant, & canendis Psalmis invigilent, & ab omnibus illicitis cor & linguam & corpus Deo Auctore conservent.* Hujusmodi Clericis Christiana regula informatis, & extra congregationes foris accipientibus congrua stipendia non confunditur congregatio in unum collecta ea confusione, quam invenimus in Regula Regis Ludevvici. Quæ cùm sanctissima communis vitæ contineat multa instituta, tamen in hoc invenitur confusa, quòd eisdem Clericis, quibus illic ordinantur Cœnobia vel claustra, permittuntur quoque habitacula privata & propria. Quod quid est aliud, quàm oppositio in adjecto, ut alterum destruatur ex altero, sicut cùm dicitur: *Animal mortuum*, per id, quod *animali* adjicitur *mortuum*, consequitur tali adjectu animal destructum? Nam si est mortuum, non est animal, quia rei vivæ nomen est *animal*. Similiter cùm disposito jam claustro claustrique portis & custodiis ejusdem claustri habitatoribus domus privata & propria relinquitur, & quadam quasi pia condescensione pii Regis indulgetur, tota claustralis dispositio confunditur & corrumpitur tanquam si multo vino parum veneni addatur, ut illud væ damnationis æternæ suaviùs bibatur, quod Scriptura indicat dicens: *Væ peccatori terram ingredienti duabus viis.* (Eccli. 2. 14.) An non duabus viis incedunt, qui secundùm concessionem talis regulæ congregationis instituta simul cum privatæ domûs indulgentia suscipiunt?

Est quoque illud reprehensibile in præfata Regula, quòd in primo ejus capitulo Evangelica summæ perfectionis hortamenta, ut est: *Vade & vende, quæ habes, & da pauperibus: & veni, sequere me,* (Matt. 19. 21.) cæteraque his similia solis Monachis assignantur, & per quædam inferiora baptizatis in Christo cunctis communiter servanda simul indistinctè informantur Clerici æquè ut cæteri Christiani. Decet sanè potiùs in aula Regia quàm in Sede Apostolica fabricata esse talia documenta, quoniam sicut scripsit Rex Antiochus omni regno suo, ut esset omnis populus unus: ita Rex Ludevvicus exceptis tantummodo Monachis Clerum socians populo scripsit, vel cuiquam ex Capellanis suis Clerico scribenti consensit & ipse omni regno suo, ut esset populus unus, fieretque sicut populus sic Sacerdos. Meliora ergo sunt legis quàm Regis mandata, quoniam in lege tribus Levi legitur à reliquis tribubus omnino segregata, ac terrena hæreditate privata, & benedictionem dans novæ legis lator verbi sui ministros, & dispensatores mysteriorum Dei voluit & docuit non solùm à populo communis Christianismi, sed etiam à cætu spiritalis & Monastici propositi segregandos, ita scilicet, ut non omnes Monachi fiant Clerici, sed ex his tantummodo electi & segregati quadam prærogativa sanctiùs inter Sanctos conversandi. Ideo Paulus Apostolus segregatus in Evangelium Dei gloriatur in Domino se unà cum Barnaba, sicut in Actibus Apostolorum legitur, in opus evangelizandi segregatum non solùm à sæculariter viventium & conjugio utentium laxo proposito, sed etiam à communi vita viventium stricto & quasi Monastico instituto. *Ministrantibus enim discipulis & jejunantibus dixit Spiritus Sanctus: Segregate mihi Paulum & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos.* (Act. 13. 2.) Proin omnis doctrina conjungens quod Deus separavit, aut separans quod ipse conjunxit, ut præfata Regis institutio separans à Monachis Clericos in sanctitatis proposito, quos Deus eisdem adjunxit, & quantum ad Sacerdotale pertinet officium, superextulit, conjungens Clericos populo, quos ab eo distinguit sermo Divinus, ut pastores bipedes erecto vultu supinos à grege qua-

quadrupede in humum prono, ut nubes in alto volantes à terra deorsum jacente, ac de altis nubibus imbrem sitiente, omnis, inquam, talis doctrina similis est non flumini, cujus impetus lætificat civitatem Dei, sed aquæ turbidæ, quam, sicut legitur in Apocalypsi, [Apoc. 12. 15.] misit draco de ore suo tanquam flumen post mulierem, quæ peperit masculum gentes omnes recturum, ut eam faceret trahi à flumine. Sed aperuit terra os suum, & absorbuit flumen adjuvando mulierem. Sic non solùm in absorbenda hæretica doctrina os apertum est veram fidem astruentium Doctorum, sed etiam in absorbenda præfata regula turbidæ aquæ assimilata os terræ non semel apertum est. Sed adhuc flumen ejus non penitus est absorptum vel manifesta damnatione cauteriatum, nec repudiatum, prout oportet repudiari sacrificium, etsi rectè oblatum, non tamen rectè divisum, sed nimis confusum, dum in sanctitatis observantia Clerici à Monachis distinguuntur & populo ab eis regendo nimis confusè junguntur.

Multò rectiùs obtulit rectiusque divisit Urbanus Papa Secundus, de Ordine Canonico scribens Regularibus Clericis in hunc modum: *Oportet nos, qui licèt indigni Petri residemus in loco, prava corrigere, recta firmare, & in omni loco ad interni arbitrium Judicis sic disponenda disponere, ut de vultu ejus judicium nostrum prodeat & oculi nostri videant æquitatem. Omnipotenti ergo Domino, cujus melior est misericordia super vitas, gratias agimus, quòd vos estis, qui Sanctorum Patrum vitam probabilem renovatis, & Apostolica instituta disciplinæ in primodiis Ecclesiæ Sanctæ exorta, sed crescente Ecclesia jam penè deleta instinctu Sancti Spiritûs suscitatis. Duæ enim ab Ecclesiæ Sanctæ primordiis vitæ ejus sunt filiis institutæ, una, qua infirmorum debilitas retinetur, altera, qua fortior virtus beata perficitur, una remanens in Segor parvula, altera ad montis altiora conscendens, una lacrymis & eleemosynis cottidiana peccata redimens, altera cottidiana instantia merita æterna conquirens. Alteram tenentes inferiorem terrenis bonis utuntur, alteram sequentes superiorem bona terrena despiciunt ac relinquunt. Hæc autem, quæ à terrenis divertitur, in duas penè unius ejusdemque propositi dividitur portiones, Canonicorum scilicet, atque Monachorum. Harum secunda per Divinam misericordiam frequentata satis jam sæculo universo elucet. Prima verò decalescente fervore fidelium jam penè omnino defluxit. Hanc Martyr & Pontifex Urbanus instituit, hanc Augustinus suis Regulis ordinavit, hanc Hieronymus suis epistolis informavit, hanc Gregorius Augustino Anglorum Archiepiscopo instituendam præcepit. Itaque non minoris æstimandum est meriti, hanc vitam Ecclesiæ primitivam aspirante ac prosequente Domini Spiritu suscitare, quàm florentem Monachorum Religionem ejusdem Spiritûs perseverantia custodire.*

Cùm in his dictis Romani Pontificis Ecclesia tota suis Ordinibus distincta cautissimè describatur, nusquam in ea comprehenditur vita Clericorum secundùm regulam Regis Ludevvici conversantium, vel potiùs eandem regulam in potioribus institutis prævaricantium. Sic absorpti sunt juncti petræ Judices iniqui deformantes Ordinem Cleri antiquitus benè informatum, & supra petram firmiter fundatum. Bibamus ergo de spiritali consequente nos petra in Petri Apostoli ejusque successorum purissima doctrina, & caveamus bibere de flumine turbido, quod misit draco de ore suo in omni seductione pestiferæ doctrinæ, qualis invenitur non solùm in erroribus hæreticorum fidei sinceritatem commaculantium, sed etiam in doctrinis hominum sæcularium Christianæ conversationis puritatem prava confusione perturbantium, & quæ DEUS conjunxit, separantium, vel quæ separavit, conjungentium. Cùm enim scriptum sit: *Moyses, & Aaron in Sacerdotibus ejus*, [Psal. 98. 6.] non incongruè transfigurato Domino in monte per Moysen accipitur Ordo Clericorum, & per Heliam primum Solitarium Sacer Ordo Monachorum, quos duos in unius montis celsitudine sibi Christus utriusque Ordinis auctor conjunxit, quos & in semetipso evidenter expressit, cùm jejunans in deserto quasi Monachus fuit in silentio, & postmodùm quasi Pontifex erat cottidie docens in templo.

De his duobus Ordinibus insignis Doctor Ambrosius loquens in Epistola Vercellensibus missa dicit inter cætera: *Duo hæc in attentiore Christianorum devotione præstantiora esse quis ambigat, Clericorum officia & Monachorum instituta? Ista ad comitatem, & moralitatem & disciplinam, illa ad abstinentiam assuefacta atque patientiam. Hæc velut in theatro, illa in secreto. Spectatur ista, illa absconditur. Ideo bonus athleta ait:* Spectaculum facti sumus huic mundo & Angelis & hominibus. *Dignus sanè, qui spectaretur ab Angelis, cùm luctaretur, ut ad bravium perveniret, cùm certaret, ut in terris vitam Angelorum institueret, in cœlo nequitiam Angelorum refelleret. Colluctabatur enim nequitiis spiritualibus. Meritò mundus eum spectabat, ut mundus eum imitaretur. Hæc verò vita in stadio, illa in spelunca. Hæc adversùm confusionem sæculi, illa adversùs carnis appetentiam. Hæc subjiciens voluptates corporis, illa refugiens: hæc gratior, illa tutior. Hæc se ipsam regens, illa semetipsam coërcens, utraque tamen se abnegans ut fiat Christi, quia perfectis dictum est:* Qui vult venire post me &c. Vides quomodo Beatus Ambrosius ad perfectionis apicem sua doctrina informat tam Clericorum quàm Monachorum Ordinem, quod non facit illa Regalis regula in domibus Regum fabri-

fabricata & Apostolicis doctrinis contraria, ut A
ostendunt præmissa Urbani Papæ Sanctique Ambrosii testimonia.

Beatæ quoque memoriæ Papa Paschalis
contra præfatam Regulam benè os suum aperuit
in Tractatu quem Canonicis S. Mariæ in Portu
firmavit. Cujus est hoc primum Capitulum:
*Clericorum Ordinem in Ecclesia tribus Levitica
locum tenere & Apostolica dignitatis jura servare
& officia gerere, nemo sanum sapiens dubitat.
Unde certum est, eos Levitarum & Apostolorum
Regulas & vitas imitari debere, quorum noscuntur
locum tenere, dignitatem habere, &
officia gerere. Qua enim lex Levitas, & qua
à Domino Regula datur Apostolis, hac eadem Catholicis
pariter Clericis usque in finem mundi vi- B
ces eorum supplentibus indicta nequaquam ambigitur.
Equidem quod Levitis interdicitur adhuc in
umbra gradientibus, quomodo nobis conceditur jam
in veritate persistentibus, cùm multa legamus illis
fuisse concessa, qua nobis procul dubio sunt prohibita?
Aaron itaque, & filiis ejus, cæterisque*
Num. 18. 20. *Levitis à Domino dicitur*: In terra filiorum
Israël nihil possideatis, nec habebitis partem inter
eos. Ego enim pars & hæreditas vestra in
medio filiorum Israël. *Et paulo post subsequitur*:
Filiis Levi dedi omnes decimas Israëlis in
possessionem pro ministerio, quo serviunt mihi
in tabernaculo fœderis. *Et de eisdem post pauca*:
Nihil aliud possidebunt decimarum oblatione
contenti, quas in usus eorum & necessaria
separavi. *Et hac quidem in Veteri: In Novo* C
autem Testamento quid cuique sui discipulatûs per-
Matt. 19. 21. *fectioni adhærere volenti dixerit, audiamus*: Si vis
perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes,
& da pauperibus, & veni & sequere me. *Et
alibi*: Qui non renuntiat omnibus, quæ possidet,
non potest esse meus discipulus. *Et in alio
loco cùm Apostolos ad prædicandum mitteret, pro-*
Matt. 10. 9. *hibuit eis dicens*: Nolite possidere aurum, vel
argentum. *Quod se Petrus implesse evidenter*
Act. 3. 6. *ostendit dicens*: Aurum & argentum non est
mihi. *Hoc etiam cæteros Apostolos fecisse testatur
idem Petrus, cùm pro se & aliis condi-*
Matt. 19. 27. *scipulis suis interrogat Dominum dicens*: Domine
ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.
Quid ergo erit nobis? *Cui, & in quo omnibus
idem facientibus respondens Dominus dicit*: Amen D
dico vobis: quòd vos, qui reliquistis omnia, &
secuti estis me, in regeneratione, cùm sederit
Filius hominis in Sede Majestatis suæ, sedebitis
& vos super sedes duodecim, judicantes duodecim
tribus Israël. Et omnis, qui reliquerit domum
vel fratres aut sorores aut patrem aut matrem
aut uxorem aut filios aut agros propter nomen
meum, centuplum accipiet, & vitam
æternam possidebit. *Hæc Levitis & hæc Apostolis
mandata sunt. Utrisque una regula & eadem
lex præcipitur. Utrisque possessio tollitur,
terrena facultas interdicitur. Qui ergo alii regula
& lege ista tenentur nisi Clerici, qui Levitarum
Domini & discipulorum Christi locum tenent,
ministerium implent, vices servant, Ordines
habent? Ad hoc etiam mandatum tenendum
& perpetuò implendum Ecclesiis suis pretia peccatorum,
vota & oblationes fidelium, primitias ac
decimas rerum Deus dari instituit, quatenus hi,
qui Divino cultui mancipati propriis facultatibus
exspoliantur, sibi statuta perpetuò stipendia haberent,
unde vivant, Ecclesiæ serviant, & pauperum
necessitatibus subministrent, atque studiosiùs
quæque sui Ordinis ministeria impleant, nullinsque
rei vel necessitatis occasione ab his unquam se separent,
aut sæcularibus negotiis intendant. Ex his
igitur patenter ostenditur, Christo militantibus
Clericis fore illicitum & terrenas facultates tenere,
& res Ecclesiæ sumere: in sæculo patrimonium
habere, & Ecclesiarum portionem suscipere. Cui
sententiæ confirmandæ aptatur illud Apostoli*: Ne- 2. Tim. 2. 4.
mo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus,
ut ei placeat, cui se probavit. *Et illud
Salomonis*: Væ peccatori ingredienti duabus viis. Eccli. 2. 14.
*Quapropter qui Christi discipulatum sequi voluerit,
sæcularibus negotiis renuntiare debebit, & qui semel
sacer effectus de sacro vivere cœperit, jam ad
vivendum sacris uti præcipitur. Sed ne soli hoc
super vita & regula Catholicorum Clericorum videamur
sentire, accedant & alii testes in idem consentientes
viri Religiosissimi, & scientia plenissimi,
Hieronymus videlicet Augustinus & Prosper, &
quid super hoc dixerint, vel intellexerint audiamus.
Hieronymus ad Nepotianum de vita & moribus
Clericorum inter cætera scribit dicens*: Clericus,
qui Christi servit Ecclesiæ, interpretetur
primò vocabulum suum, & nominis definitione
prælata nitatur esse, quod dicitur: Si enim
Cleros Græcè, Latinè *Sors* appellatur, propterea
vocantur *Clerici*, quòd de *Sorte* sunt Domini,
vel quia Dominus ipse *Sors*, id est, pars eorum
est. Et quia vel ipse Clericus pars Domini est;
vel Dominum partem habet, talem se exhibere
debet, ut ipse possideat Dominum & ipse possideatur
à Domino. Qui possidet Dominum &
cum Propheta dicit: *Pars mea Dominus*, nihil
extra Dominum habere potest. Quod si
quippiam aliud habuerit præter Dominum, pars
ejus non erit Dominus: verbi gratia, si aurum,
si argentum, si possessiones, si variam supellectilem,
cum istis partibus Dominus pars ejus
fieri non dignatur. Si autem ego pars Domini
sum, & funiculus hæreditatis ejus, nec accipio
partem inter cæteras tribus, sed quasi Levita &
Sacerdos vivo de decimis, & altari serviens altaris
oblatione sustentor habens victum & vestitum,
his contentus ero, & nudam crucem
nudus sequar. *Et post pauca in eadem Epistola
scribit eidem dicens*: Procuratores atque dispensatores
domorum alienarum atque villarum quomodo
possunt esse Clerici, qui proprias jubentur
contemnere facultates? *Hucusque Hieronymus.
Augustinus autem in nono decimo capitulo
de verbis Domini sic scribit dicens*: Venerunt & Luc. 3. 12.
Publicani ad Johannem, ut baptizarentur ab & 13.
eo, & dixerunt ad eum: Magister quid faciemus?
At ille dixit eis: Nihil amplius exigatis,
quàm quod constitutum est vobis. Et post pauca:
Interrogarunt eum & milites: Quid faciemus
& nos? Ait illis Johannes: Neminem concutiatis
aut calumniam faciatis, sed contenti
estote

estote stipendiis vestris. Hic jam cognoscere A se debet omnis homo, qui militat. Non enim tantùm de his militantibus scriptura loquitur, qui armata militia detinentur, sed quisquis militiæ suæ cingulo utitur, dignitatis suæ miles adscribitur. Atque ideo hæc sententia potest dici verbi gratia militibus & protectoribus cunctisque Rectoribus, & quicunque stipendia sibi publicè data consequitur, si amplius quærit, tanquam calumniator, & concussor Johannis sententia condemnatur. *Et paulò post addidit dicens: Nam & Clericus Catholicus hac sententia retinetur. Si enim non contentus stipendiis fuerit, quæ de altario Domino jubente consequitur, sed exercet mercimonia, intercessiones vendit, viduarum munera libenter amplectitur, hic ma-* B *gìs negotiator videtur quam Clericus &c. Qui, ut facta ejus loquerentur magìs, quàm lingua, in domo ipsa Episcopali statuit Monasterium Clericorum, ubi nemini licebat habere aliquid proprium, sicut ipse testatur dicens:* Volui habere in domo ista Episcopali Monasterium Clericorum. Ecce quomodo vivimus! Nulli licet in societate nostra aliquid proprium habere. Sed fortè aliqui habent? Nulli licet. Si quid faciunt, faciunt, quod non licet. *Hæc Augustinus. Sed nunc quid inde Beatus senserit Prosper, audiamus.* Proinde quem possidendi (inquit) delectat ambitio, DEUM, qui possidet omnia, quæ creavit, expedita mente possideat, & in eo habebit quæcunque sanctè habere desiderat. Sed quoniam C nemo possidet DEUM, nisi qui possidetur ab eo, sit ipse primùm DEI possessio, & efficietur ei DEUS possessor & portio. *Et paulò post subjungit dicens:* Quid ultra quærit, cui omnia suus conditor fit, aut quid ei sufficit, cui ipse non sufficit? *Et post pauca in eodem Capitulo:* Quis (inquit) cui DEUs dignatur esse possessio, aliquid aliud quærit? Aut quis non præ amore illius omnia, quæ putantur magna, contemnit? Ergo qui DEUM vult possidere, renuntiet mundo, ut sit illi Deus beata possessio. Nec renuntiat mundo is, quem terrenæ possessionis delectat ambitio, quia quamdiu sua non relinquit, mundo, cujus bona retinet secum, servit, & utique non potest mundo servire simul & Deo. Ac sic propterea voluit Deus cultores suos omnibus renuntiare, propter quæ D diligitur mundus, ut exclusa cupiditate mundi Divina in eis charitas possit augeri vel perfici. Et ideo decimas atque primitias frugum, primogenita & sacrificia pro peccato vel vota, quæ Deus jussit offerri, Sacerdotibus ac ministris distribui debere constituit, ut devotissimo populo ministrante ipsi Creatori ac pastori suo liberiùs ministrarent. *Hucusque Prosper. Nunc jam igitur ista de propriis facultatibus renuntiandis sufficiant. Quod autem Fratres charissimi propriis etiam voluntatibus renuntiare debeatis, evidenter Dominus in Evangelio osten-*
Matth. 16. 24. *dit dicens:* Si quis vult post me venire, abneget semetipsum & sequatur me. Et qui voluerit animam suam salvam facere, perdet eam. Et qui perdiderit eam propter me, inveniet eam. *Et in alio loco:* Non veni facere voluntatem meam, sed Joan. 6. 38.
voluntatem ejus, qui misit me. *Et alibi sacra perdocemur Scriptura:* Fili avertere à voluptatibus Eccli. 18. 30.
tuis. Nam sicut alibi dicitur: Voluptas habet pœnam, necessitas parit coronam. Et in alio loco præcipitur: Post concupiscentias tuas non eas. *Quas, qui sequuntur, quid de eis per Prophetam* Psal. 52. 2.
dicitur, audiant. Corrupti & abominabiles facti sunt in voluptatibus suis. Unde idem Propheta voce Prælatorum suscepta scribit dicens: *Subjecit* Psal. 46. 4.
populos nobis & gentes sub pedibus nostris. His ergo exemplis fratres commoniti aliis pro Deo subesse non recusemus, sed prorsus nostris voluntatibus abrenuntiatis Christi voluntatem alieno, sed spiritali ac discreto arbitrio exequamur. Quòd autem in unaquaq; congregatione Canonica unus eligendus sit, qui cæteris præesse debeat, & usus Ecclesiasticus Divinitùs inspiratus exigit, & in Veteri Testamento evidenter ostenditur, cùm Moysen, & post Moysen Josue omnibus filiis Israël, & Aaron cæteris Levitis, Petrum quoque cæteris Discipulis Dominus præposuerit.

Capitulum quintum: *Qualis esse debeat, qui præfertur, trina Domini interrogatio, & trina Petri manifestè monstrat responsio. Cùm enim pascendarum ovium cura illi committitur, ter Dominus interrogat Petrum, si diligat, & ter Petrus respondet, quia amat, & ter Dominus jubet, ut pascat. Trinam igitur Domini interrogationem trina Petri de dilectione responsio, & trinam ejus responsionem, trina pascendi gregis injunctio sequitur. Sed nunc quomodo trina dilectio in eligendis haberi debeat, videamus. Trinam itaque dilectionem ille habet, qui Deum & quæ Dei sunt, mente credit & amat, voce confitetur & prædicat, opere imitatur & servat. Trina autem tunc fit interrogatio, cùm sicut debemus, exquirimus, prævidemus, & discutimus, utrum eligendus hanc trinam dilectionem habeat. Quòd si cordis fidem & dilectionem competens sermo & actus foris ostendat, trinæ interrogationi jam satis fecit trina responsio. Cui etiam bene ter pascendi gregis cura injungitur, quia quisquis oves pascendas suscipit, cordis vigilantia prospicere, vocis officio monere ac defendere & actuum exemplis semper eas ad Christum debet pertrahere. Illi ergo pascendi gregis cura injungitur, qui in mente plenam habet fidem, & dilectionem interiùs, & in voce perfectè monendi, liberè arguendi, prudenter exhortandi scientiam & possibilitatem exteriùs, & qui opere quæcunque loquitur, servat & sequitur. Nec quisquam pro qualibet culpa, si jam satisfecerit in hoc officio, recusandus est, cùm & Petro post trinæ negationis lacrymabilem satisfactionem, quia in eum trina dilectio patuit, gregis à Domino injuncta sit pastio. Hæc igitur trinæ dilectionis forma fratres charissimi in primo pastore, non ab alio, quàm à Christo præsignata in eligendis est prævidenda non solùm à prioribus, sed & omnibus personis in Ecclesia præferendis.*

Huic

Huic scripto in Sede Apostolica firmato A & approbato subscripserunt primò Paschalis Papa, deinde Cardinales Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quorum nomina sunt adnotata: Crescentius Sabinensis Episcopus, Petrus Portuensis Episcopus, Cono Prænestinus Episcopus, Vitalis Albanus Episcopus, Bonifacius Cardinalis Sancti Marci, Deusdedit Cardinalis Sancti Laurentii, Desiderius Cardinalis Sanctæ Praxedis, Guido Cardinalis Sanctæ Balbinæ, Petrus Cardinalis Sanctorum Cosmæ, & Damiani, Petrus Cardinalis Sancti Adriani, Rossemannus Diaconus Sancti Georgii, Comes Diaconus Cardinalis Sanctæ Mariæ in Aquiro, Gregorius Cardinalis Diaconus Sancti Angeli, qui postmodùm effectus est Papa dictus Innocentius, Johannes Cardinalis Diaco- B nus Sanctæ Luciæ. Quæ cùm ita se habeant, si doctrina hæc Apostolica uni tantùm congregationi destinata universaliter esset enunciata, poterat inde absorberi aqua multa & turbida ex ore draconis emissa, cujus non modica lacuna est in illa regula sæpe notata; & adhuc Deo volente amplius notanda & cauterianda.

Est enim Regula ista, nisi fallor quædam de flumine illo magno Euphrate collecta vel egressa exundatio, in qua puræ ac turbidæ aquæ Babylonica quædam est confusio. Quid enim puriùs quàm quòd in collectario sententiarum paternarum regulæ huic antepositarum vita communis apertissimè declaratur, in qua solis illis, quos necessitas aut volun- C tas pauperes fecit, stipendium competens, prout cuique opus est, ordinatur, in qua etiam talis dispensator eorundem stipendiorum commendatur, qui, ut Prosper ait, vel omnia sua pauperibus distribuit, vel Ecclesiæ rebus adjunxit, quid, inquam, puriùs hoc documento saluberrimo Apostolicæ doctrinæ per omnia consono? Quid verò turbidiùs eo Sadducæorum fermento, quo plenum est ejusdem regulæ illud capitulum, quo præcipitur, ut in una eademque congregatione his, qui multa sua possidendo divitiis affluunt, & his, qui nihil vel parùm habendo pauperes sunt, æqualia dentur stipendia? Si, ut jam dictus Prosper ait, habenti dare nihil est aliud, quàm perdere, quoniam quod habet Ecclesia, cum nihil habentibus commune debet habere, D magna utique perditio, & filio perditionis, licèt necdum revelato, placita institutio agnoscitur, cùm res pauperibus debita datur divitibus? & Apostolicæ doctrinæ forma non tenetur, cùm divitibus & pauperibus æqua portio dari præcipitur, quæ distributionis coæqualitas nec inter ipsos veros Christi pauperes in congregatione viventes admittenda est, quia non æqualiter omnibus victus & vestitus donandus est, cùm non omnes æqualiter valeant, & ideo pensata singulorum indigentia, prout cuique opus est, in hujusmodi habenda est cautissima differentia. Quæ cùm ita se habeant, super hujus doctrinam regulæ ira DEI de cœlo rectè creditur quandoque revelanda, & illa phiala iracundiæ DEI plena pleniùs effundenda, de qua legitur in Apocalypsi: *Et sextus Angelus effudit phialam suam in flumen illud magnum Euphraten, & siccavit aquam ejus, ut pararetur via Regibus ab ortu solis. Et vidi de ore draconis, & de ore bestiæ, & de ore Pseudo-Prophetæ Spiritus tres immundos in modum ranarum procedere.* Apoc. 16. 12. & 13. Septem Angelorum septem phialas iracundiæ Dei plenas post cantum septem Angelorum septem tubas habentium legimus effusas, & tubis quidem sonantibus plagas magnas, phialis verò effusis plagas majores invenimus, & novissimas, de quibus dici convenit: *Ignis accensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima.* Deut. 32. 22. Ubi ergo sextus Angelus tuba cecinit, soluti sunt quatuor Angeli, qui alligati erant in flumine magno Euphrate, & plaga fuit corripiens populum DEI per quatuor principalia regna mundi, sub quibus afflicti sunt Israël sive Juda per Judicium DEI. Non fuit illa plaga de novissimis, in quibus consummatur iracundia DEI, quia non animas, sed corpora tradebat talibus Angelis, id est, regnis terrenis. At verò hîc phiala effunditur iracundiæ DEI in illud flumen, non ut solvantur tales Angeli, sed ut siccaretur aqua ejus, & pararetur via Regibus ab ortu solis. Ergo in aquam fluminis Euphratis funditur phiala ira DEI, & idcirco aquam talem oportet intelligi, cui rationabiliter dicatur deberi iracundia DEI. Aliàs autem cùm & mare & flumina & fontes aquarum in sanguinem anteriores phialæ damnaverunt, quid est, quòd flumen Euphrates propriam meretur phialam, nisi quia inter cætera mala, quæ fiunt sub sole, malum quoddam aquæ fluminis hujus significatur? Est enim malum, cujus damnatio in anterioribus phialis per quinque Angelos effusis non invenitur, sed Angelo sexto reservatur, quod hic & priùs per aquas fluminis illius, & deinde per tres immundos spiritus in modum ranarum prorepentes significari rectè intelligitur.

Nimirum malum hoc trifidum est, & ejus partes sunt præstigia Magorum, & commenta Philosophorum & figmenta Poëtarum. Eorumque profunda malitia, & turbida loquacitas congruè per aquas Euphrates significatur, quia videlicet Euphrates Babyloniæ flumen est, & postea fluens in multa capita dividitur, quæ ipso quoque nomine suo in scripturis significare solet universam generationem impiorum contrariam generationi Rectorum, civitatem diaboli contrariam civitati DEI. Babylon quippe interpretatur *Confusio.* Igitur postquam super flumina & fontes aquarum phialæ effusæ sunt, effunditur & ista in Euphraten, quia cùm damnationem sibi acquisierint tyranni vel Reges impii cum nationibus sibi subditis, qui nomine

maris, fluminum & aquarum notati sunt, A illis quoque ira debetur, qui illos dementaverunt, erroremque illis auxerunt vaniloquis, imò & scripturis suis malitiosis, mendacibus, fabulosis & omnino falsis, vel quod pejus est, veritate simul & falsitate permixtis, quomodo prænotata regula flumini Euphrate Paradisiaco simul & Babylonico magna ex parte assimilata. Sicut enim fluvius Euphrates de fonte Paradisi venam trahens originis, & pluribus adulteratus aquis extraneis fluit per medium Babylonis, illis videlicet aquis connumeratus, de quibus captivi cives Jeru- *Psal. 136. 1.* salem dicunt: ***Super flumina Babylonis illic sedimus, & flevimus***: ita multotiens Hæreticorum doctrina de fonte veritatis aliqua trahens testimonia eisdem callidè permiscet B falsa, ut non tam civibus Jerusalem captivis, quàm civibus Babylonis ad bibendum sapiat hujusmodi aqua. Similiter de qua loquimur, aulica regula, de aula Regis egressa, multa in suo contextu habet sana Patrum documenta ex dictis Orthodoxorum Patrum decerpta, vitam communem secundùm Apostolorum doctrinas aptè informantia: sed illis præmissis adulterina quædam sunt admixta, quibus priorum puritas est infecta & turbata per nescio quos aulicos dictatores veris falsa, bonis mala permiscentes, & prioribus contraria docentes, ut veris civibus Jerusalem non sit magìs aqua illa potabilis, eò quòd arguitur admixtæ vanitatis, quàm Philosophorum vel Poëtarum vel etiam Hæreticorum scripta, C quæ multa continent vera falsis permixta. Si enim justo judicio DEI effunditur phiala, iracundiâ DEI plena non solùm in terra, quo nomine homines terreni, & super mare, quo nomine amari, & super flumina, quo nomine voluptuosi vel furiosi, & super sedem bestiæ, quo nomine mendaces notantur, sed etiam in solem, quo nomine homines clari & pro specie pietatis ostentata cœlo digni videntur notari, si, inquam, etiam in tales tam claros, tam altos effunditur phiala iræ Dei, secun- *Ps. 106. 40.* dùm quod alibi legitur: ***Effusa est contentio super Principes, & errare fecit eos in invio, & non in via***, atque ideo etiam super talium impietatem rectè revelatur ira Dei de cœlo: non mirum debet videri, quòd flumini D Euphrati non parcitur, quod quamvis de Paradiso egressum, de platea Babylonis lutum collegit non modicum, in his potissimum doctrinis, quæ conscriptæ sunt ad placitum Babylonis civium seu principum. Et ideo super tales doctrinas meritò ira Dei de cœlo est revelanda, ut judicentur vel hæreticæ vel apocryphæ seu pestiferæ ac morbiferæ, ne putentur scriptis authenticis & sanis connumerandæ. Scriptura enim sana, præcipuè quæ nomen habet *Regula*, nihil in se debet habere fœdum vel tortuosum, ne se sequentes non tam in viam rectam dirigat, quàm in invium pravum deducat, ut prænotata Regula non rectè regens aliquem, atque ideo nomine Regulæ indigna. Contra quam nunc tantopere disputare illud cogit, quòd etiam quidam Canonici vitam communem secundùm Regulam Beati Augustini professi ea interpositione sermonum Beati Augustini allecti eandem sic acceptant, ut in Conventibus suis eam recitari faciant quasi authenticam & nullius erroris permixtione infectam, non attendentes eam doctrinæ Apostolicæ in multis contrariam.

Proinde si placet Apostolicæ discretioni, ut aulica illa scriptura in Ecclesiis Matricibus teneatur pro Clericorum canonica Regula, primò ipsius prava in directa fiant, ut aulica edicta edictis Apostolicis de Clericorum vita efficiantur consona, decisis inde pravis, & reliquis auctoritate Apostolica canonizatis. Quæ namque ratio est, ut majores & plures Clericorum congregationes regulam profiteantur aulicam nulla Sedis Apostolicæ auctoritate canonizatam, cùm plura inveniantur Patrum Orthodoxorum scripta directissima, quæ pro sui rectitudine haberi possunt pro regula tam ad informandam vitam Clericorum in congregatione sub Prælatis viventium, quàm & eorum, qui foris positi secundùm canones rectè vivendi tenent propositum sub regimine Antistitum? Quod his duobus Clericorum generibus amplius est, à malo est, & affirmante Isidoro nec inter Clericos Religiosos, nec inter Laicos Catholicos censendum est. Et ut ad flumen Babylonis Euphraten respiciamus, hujusmodi Clerici exceptis paucissimis non sicut aves nidi sui, quod est Jerusalem, in principio lætitiæ suæ memores flendo super flumina Babylonis resident, sed eisdem aquis pisces immersi taliter in eis ludunt, ut nunquam cogitent revolare ad illum Jerosolymitanæ cohabitationis nidum, in quo primis Ecclesiæ filiis tanquam bonis pullis erat cor unum & anima una in DEO, nec quisquam eorum aliquid suum esse dicebat. Paucis igitur, ut dictum est exceptis, quibus animus est reversionis in Jerusalem, plures eorum contemptis aquis Siloë, quæ fluunt cum silentio, plus diligunt flumina Babylonis & aquas turbidas, DEO volente per phialam sexti Angeli omnino desiccandas. Cùm enim septima & ultima phiala iracundiâ DEI plena ultimi effusura sit iram Judicii in aërem, id est, in aëreas potestates, dæmones scilicet omnesque ipsorum complices, non ab re creditur hæc sexta sexti Angeli phiala desiccans aquas fluminis Euphrates ultimum judicium præventura, & viam Domino Dominorum Regique Regum venturo cum Regibus & Senatoribus ad Judicium præparatura, secundùm quod dictum est, ***ut pararetur via Regibus ab ortu Solis***. Quibus utique ad Judicium tantò erit via planior etiam nunc in præsenti vita, quantò viderint aquas Babylonicas magis desiccatas, quas nimirum præter paucas lacunas videmus maxima ex parte jam annihilatas.

Etenim

Etenim antequam super aquas hujusmodi revelaretur de cœlo ira Dei per Evangelium Christi, non poterant eas transire Reges sancti, scilicet hi, qui principes sive auctores fuerunt scripturarum veritatis, quales dicuntur rectè venisse ab ortu solis, quia non venerunt aut locuti sunt à semetipsis, sed ut loquerentur, quid loquerentur, acceperunt ab illuminatione Divinitatis. Non poterant aquas illas transire Reges isti, non poterant cum una lingua Hebraica occurrere Græcis facundis, disertisque Latinis Grammaticis, Rhetoribus, Dialecticis, tot Poëtis Tragicis, Comicis, Satyricis. Necdum enim flumen DEI repletum erat aquis, necdum rivos ejus inebriavit Spiritus veritatis, & adhuc plenissimè redundabant, suosque alveos implebant flumina Babylonis, quorum est famosissimum illud flumen magnum Euphrates de paradiso egressum, & aliis multis aquis adauctum, quia veritatis quibusdam sententiis intermixta plura mendacia fabulosa ita sonuerunt, ut à vocibus aquarum multarum Babylonicarum in hujus mundi mare descendentium fierent mirabiles elationes maris, cùm necdum appareret mirabilis in altis Dominus, nec testimonia ejus credibilia essent mundo tot mendaciis dementato & fascinato, tot aquis Babylonici fluminis inebriato. At ubi venit Spiritus veritatis, ut argueret mundum de peccato & de justitia & de judicio, nimirum arguendo, id quoque effecit, ut siccarentur tantæ aquæ tam magni fluminis. Stultam enim fecit hujus mundi sapientiam. Procedente namque sapientia DEI & rationem reddente de eo, quod videbatur stultum DEI,
1. Cor. 1, 23. quemadmodum Apostolus dicit: *Nos autem prædicamus Jesum Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus stultitiam*, ex comparatione ejus stultum esse apparuit & aridum, quod eatenus grande videbatur, & profundum. Quàm vilis, quamque execrabilis & abjecta fuerit, vel apparuerit illa talis sapientia sæculi in oculis eorum, quos veritas illuminavit, pulchrè in sua persona insinuat Johannes, cùm dicit: *Et vidi de ore draconis, & de ore bestiæ, & de ore Pseudo-Prophetæ spiritus tres immundos in modum ranarum procedere. Spiritus immundos* ait, id est, sectas quasi sapientiæ ac scientiæ magicæ, Poëticæ, Philosophicæ, quas contrarius Sancto Spiritui immundus hujus mundi spiritus adspiravit. Spiritus namque immundos Magi præcipuè patronos, quo nescio infelici quodam pacto asciverunt sibi: Poëtæ verò sub nominibus honestis eosdem rogitant spiritus immundos aspirare sibi, sacrilega præsumptione Deos appellantes, cùm dæmones sint. Porro qui Philosophis spiritus aspiravit, is quoque sine dubio immundus extitit. An non de illis Apostolus dicit, quia *di-*
Rom. 1. 21. & 22. *centes se esse sapientes stulti facti sunt, & evanuerunt in cogitationibus suis?* Et vide quantam usque ad immunditiam evanuerunt, qui servientes creaturæ potiùs quàm Creatori propterea in passiones ignominiæ suæ, in desideria cordis sui, in immunditiam traditi sunt. Rectè ergo dicuntur spiritus immundi.

Porro *Draconis* nomine diabolus, *Bestiæ* verò appellatione bestiale regnum diaboli hoc loco designari rectè intelligitur. Nam apud Danielem per quatuor bestias quator mundi Dan. 7. 17. regna principalia significantur, scilicet Babylonicum, Persicum sive Medicum, Macedonicum atque Romanum. De ore ergo draconis spiritus primus processit, quia Magicam artem humana curiositas de consabulatione dæmonum addidicit. De ore bestiæ sequens spiritus exivit, quia bestiali regno mundi hujus adulando humanæ mentis ignobilitas Reges terrenos homines figmentis Poëticis in Deos & in cœlum stellarumque orbes translatos fabulosis næniis decantavit. Pseudo-Propheta Philosophica quoque professio extitit, quæ fanaticorum spurcitias Deorum, verbi gratia adulteria Jovis zelumque Junonis sororis & conjugis, & meretricia Veneris & cætera talia retulit ad elementa mundi, cupiens ea, quæ jam erubescere poterant homines de Diis suis, quasi interpretationibus subornare allegoricis. Verè Pseudo-Propheta talis quisque interpres extitit, quia de corde suo prophetavit, & vanè pudorem humanum consolatus est adulteria Deorum fictis & inutilibus adornando mysteriis, & in eo remanendo nihilominus, ut serviret creaturæ potiùs quàm Creatori, qui est benedictus in sæcula Amen.

Vidi, inquit, *de ore draconis, & de ore bestiæ, & de ore Pseudo-Prophetæ exire spiritus tres immundos.* Et addit adhuc: *In modum ranarum.* Nimirum ranæ & immundæ sunt & turpes & exiguæ & quasi loquaces. In luto namque commorantes importunæ, & quasi cum garrulitate coaxando quietem auferunt. Congrua ergo assimilatio, dum ranis adæquantur vel similes perhibentur hi, qui sibi magni & eloquentes videntur, verbi gratia Poëtæ, qui sibi magna sonare videntur. Sed omnis eorum materia fabulosa lutum est & magnitudo eorum inflatio est. Quapropter quoniam scientia illorum, cùm nulla sit, inflatur adversùs scientiam Dei, pulchrè satis eorum spiritui congruit illud de fabella Æsopi, ubi rana sufflando tentans se extendere ad magnitudinem bovis, dum conatur & pellem frustra distendit, tandem ultra vires sufflando crepuit. Denique ubi nunc illi sunt grandiloqui, qui se extulerunt adversùs veram magnitudinem scientiæ Dei? *Periit* Psal. 9. 8. *memoria eorum cum sonitu, & Dominus in æternum permanet.* Quis enim loquacitati illorum hominum credit? Imò quis eorum Theologias turpes legens vel audiens non irridet? Porro Magi, quorum Principes in Ægypto Jamnes & Mambres per incantationes suas coram Pharaone adversùs Moysen & Aaron ranas

eduxerunt, & ultra non valuerunt, modum rectè dicuntur habere ranarum, ut eis similes sint, quas contra Deum fecerunt, ultra quas eorum præstigia non valuerunt. Apostolo au-
2. Tim. 3. 8. & 9. tem contestante ***quemadmodum Jamnes & Mambres restiterunt Moysi: ita & nunc homines reprobi, mente corrupti resistunt veritati. Sed ultra,*** inquit, ***non proficient, insipientia enim eorum manifestata est sicut & illorum fuit.*** Ultra, inquam, non proficient, quàm & illi profecerunt, qui exhibitis ranis ultra non potuerunt facere signa signis Moysi consimilia. Sic & hujus temporis quidam Caussidici & Legistæ vel Sophistæ seu Dialectici vel potiùs Hæretici sophisticè loquentes ideoque odibiles contra legem Divinam quasi contra Moysen & contra Sacerdotium legitimum & verè Leviticum quasi adversùm Aaron dimicantes, & regno Pharaonis contra regnum Dei faventes, cùm in sua garrulitate ranis loquacibus, & in luto coaxantibus æquabuntur, ultra non proficient. Insipientia enim illorum manifestata & per Sacram Scripturam confutata evidens erit, quòd non de Spiritu Sancto inspirata, sed per spiritus malignos & immundos conspirata sit loquacitas hujusmodi hominum veritati resistentium, & ipsam veritatem Dei in injustitia detinentium. Quasi enim captivam detinent veritatem sanæ doctrinæ circumventam suo mendacio per spiritus malignos ita conflato, ut magna in eo inveniatur veri similitudo & bonitatis imago. Unde confutari non possunt hujusmodi mendacia sine magno conflictantium prælio, quale habuerunt Martyres contra tyrannos idolatras ac templorum Pontifices, quale nihilominus habuerunt Sancti Confessores contra Hæreticos & Reges in malo illis faventes, ac novissimè diebus istis Viri Religiosi contra Simoniacos, conductitios, incestuosos, gyrovagos, vagos, dissolutos, oberrantes, aut, quod pejus est, irregulariter congregatos Clericos prælium grande in tempore Septimi Gregorii Papæ habuerunt, & adhuc habent septem spiritibus nequam in apertè malis, & septem aliis nequioribus in fictè bonis contra verè bonos dimicantibus, & importuna loquacitate illos infestantibus.

Apoc. 16, 13. & 14. Unde cùm dixisset Johannes vidisse ***de ore draconis & de ore bestiæ & de ore Pseudoprophetæ spiritus immundos*** exisse, addidit, ***in modum ranarum***, & adjecit: ***Sunt enim spiritus dæmoniorum facientes signa, & procedunt ad Reges totius terræ congregare illos in prælium ad diem magnum omnipotentis Dei.*** Verè, inquam, illos spiritus immundos dixerim. Sunt enim spiritus dæmoniorum. Nam revera cùm veritati contraria sint dogmata eorum, nulli dubium, quin omnes magnitudines, imò inflationes ejusmodi sint aspirationes dæmoniorum. ***Et procedunt***, inquit, ***ad Reges totius terræ congregare illos in prælium.*** Primi hoc, ut Sacra narrat Scriptura, jam dicti malefici illi Jamnes & Mambres fecerunt. Processit enim, qui in illis erat spiritus seductionis, ad Regem Ægypti, & fiducia signorum, quæ faciebant quasi similia signis virtutis Dei, auxerunt stultitiam ejus, ut contra Deum pugnantem pro Israël auderet præliari. Tali vel simili modo cæteri malefici Poetæ, Philosophi congregaverunt Reges totius terræ, non quidem in unum locum, sed in unum eundemque pessimæ voluntatis statum, ut præliarentur contra Dominum, ut præventi magna æstimatione illorum Reges terræ dedignarentur aut negligerent magna æstimare miracula, quæ servi Domini facerent, vel mirari sapientiam, quam prædicarent, quoniam & illi econtra mira facere & magnificè, ut Sapientes, loqui consuevissent. Omnium illorum, qui sic veritatem Dei, ut Apostolus conqueritur in injustitia detinent, similitudo præcessit in regno scisso quondam à domo David, ubi Rex Jeroboam vitulos aureos excogitato consilio fabricavit, quibus & festivitates festivitatibus Dei similes constituit, ut hujusmodi quasi Divina reverentia vitulis aureis exhibita detineret populum in tali cultu fascinatum, ne in Jerusalem requireret Deum verum, vel reverteretur ad domûs David regnum legitimum. Deceptor iste sic peccans in Spiritum Sanctum contra propriam conscientiam, proprioque judicio condemnatus nulla venia dignus est habitus, verùm deceptus ab eo populus magna ex parte ad pœnitentiam per Sanctos Prophetas est revocatus, quorum ille fuit præcipuus, quo prophetante atque clamante contra prædictum Jeroboam super altare stantem & sacrificantem scissum est altare per medium, & effussus est cinis ejus.

Propemodum simile est huic, quòd Hæresiarchæ vel Schismatici proprio nunc judicio condemnati peccantes non per ignorantiam, sed per malitiam in Spiritum Sanctum non habent ullum pœnitentiæ remedium, sed ab eis decepti aliquotiens emendantur, maximè cùm Sacrificia hujusmodi Hæreticorum vel Schismaticorum quasi cineri assimilata exsufflantur, ac Deo molesta esse manifestantur. Cujus veritatis testes, quàm cautè se ab interdictis abstinere debeant, ne videlicet cum hujusmodi post interdictum vel cibum sumant, illius Prophetæ docemur exem- 3. Reg. 13. 24.
plo, qui ab alio Propheta deceptus & comedens interdicta leoni occidendus legitur traditus. Cavendi ergo sunt veris Prophetis falsi Prophetæ, ne per illorum seductionem decepti communicent interdictis, & incidant in os leonis, qui circuit quærens quem devoret, cùm tamen devorandi potestatem non habeat veros & bonos Prophetas, etiam quando eos mordendi vel occidendi occulto quidem, sed non injusto judicio Dei permittitur illi potestas. Etenim Propheta prænotatus, quia deceptionem Prophetæ mendacis non repulit, leoni datus est occidendus, non tamen devorandus, & ut creditur hac ipsa morte fuit expiatus. Unde leo, qui eum Deo irascente occiderat, jam Deo placato cadaver occisi & asinum quoque illius non tangens custodiebat.

Nonnunquam in Sede Apostolica sive alia Moysi cathedra exaltato per violentiam laicam quolibet

quolibet Simoniaco subintruso vel superposito alicui Catholico regulariter electo vel provecto hujusmodi emerserunt controversiæ, in quibus plurimùm dementati sunt Ægyptii potentes & tyranni per id, quòd in sua Secta Clericos habebant valenter litteratos & in identitate Sacramentorum tanquam in similitudine signorum gloriantes contra Ecclesiam, cùm ipsi essent extra Ecclesiam, non attendentes, vel attendere volentes, quòd etsi extra Ecclesiam sit locus veri Sacramenti, non tamen nisi in Sancta Catholica Ecclesia est locus veri Sacrificii, ut B. Augustinus asserit. Tempore Petri Leonis Schismatici fautoribus ejus unà cum ipso excommunicatis valde gloriantibus in identitate Sacramentorum tam apud ipsos quàm apud excommunicatorem ipsorum Beatæ memoriæ Papam Innocentium, cùm essem tunc temporis in Curia Romana, coactus sum plures de Scripturis veritatis auctoritates colligere, quibus evidenter enituit, Sacramenta quidem ritu Ecclesiastico celebrata tam foris quàm intus esse inviolabilia, sed in Sacramentis extra celebratis non magis operari Spiritum Christi quàm in signis Magorum Ægyptiorum digitus Dei operabatur, qui tandem ipsis confitentibus in signis Moysi & Aaron claruit. Sic & in illa mea concertatione astipulante mihi tunc Venerabili Viro Beatæ memoriæ Gvvalterio Archiepiscopo Ravennate palmam obtinuit inter sententias multas id quod dicit Papa Pelagius: *Schisma*, inquit, *ipsum, quod Græcum nomen est, scissuram sonat, sed in unitate scissura esse non potest. Non ergo unitati communicant. Partes ipsi sibi fecerunt, & ab eo, quod unum est, ut Apostoli Judæ verbis jam loquar, semetipsos segregantes spiritum non habent. Quibus omnibus illud efficitur, ut quia in unitate unum non sunt, ut quia in parte esse voluerunt, ut quia spiritum non habent, Corporis Christi Sacrificium habere non possint.* Multa in hunc modum congessimus tunc in unum veridica Patrum testimonia, quibus comprobatum, & Cimerico tunc temporis Cancellario satagente approbatum est, extra Ecclesiam celebrata Missarum officia, etsi habeant Sacramentalia signa signis Catholicorum similia, esse tamen irrita & vacua, utpote neque Spiritum Sanctum neque Corpus Christi habentia.

Præliati sunt tamen, & adhuc præliari non desinunt contra istam veritatem veritatis inimici, quorum plures cùm sint uxorati vel concubinarii vel conductitii, sacrificant licèt interdicti. Et quia magnarum congregationum cathedrales Clerici sunt hujusmodi conductitiorum conductores & protectores, non est leve prælium, quod movent. Præliati ergo sunt & præliari non desinunt persequendo omnes, qui in Christo piè vivere volunt, sed malo suo, quia taliter congregati in prælium congregabuntur in judicium. Unde cùm dixisset hic congregare illos in prælium, addidit dicens: *Ad diem magnum Omnipotentis.* Nam dies magnus omnipotentis dies erit judicii sine dubio magnus sicut
Sophon. 1.14. Propheta dicit: *Juxta est dies Domini magnus, juxta est velox nimis. Vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis &c. Juxta est*, ait ille, & verum est. Nam etsi aliqua mora videtur, ex quo ille prophetavit, usque ad diem magnum omnipotentis, at certè prope est unicuique mors præsentis vitæ finis, & nescit quando venturus sit. Ait ergo confestim: *Ecce venio sicut fur.* Apoc. 16. 15. Malus servus dicit in corde suo: Moram facit Dominus venire. Dominus autem dicit: Ecce adsum, citò venio, additque: *sicut fur*, videlicet negligentibus & dormientibus formidandus. Furis namque similitudinem ipse sibi adhibere dignatus est, dum præmisso servis suis præcepit, ut vigilent, *quia nescitis*, inquiens, *qua hora Filius hominis venturus est*, ait: *Illud* Luc. 12. 39. *autem scitote, quoniam si sciret pater familias, qua hora fur veniret, vigilaret utique, & non fineret perfodi domum suam.* Eadem intentione vel causa, qua illic dicit: *Sint lumbi vestri præ-* Luc. 12. 35. & 37. *cincti: Beati servi, quos cùm venerit Dominus, invenerit vigilantes:* continuò & hæc subjungit: *Beatus, qui vigilat, & custodit vestimenta sua,* Apoc. 16. 15. *ne nudus ambulet, & videant turpitudinem ejus.* Hoc propter magnum diem suum Omnipotens intulit, quia præmissum erat congregari Reges terræ in prælium ad diem magnum Omnipotentis.

Sequitur: *Et congregavit illos in prælium in* Apoc. 16. 16. *loco, qui vocatur Hebraicè Hermagedon.* Quos illos congregavit? Utique Reges, quia de Regibus congregatio ista scribi cœpta est. Sunt autem hic diversi, imò oppositi & contrarii Reges. Nam de bonis Regibus præmissum fuerat: *Ut pararetur via Regibus ab ortu Solis.* De malis verò subjunctum: *Et procedunt ad Reges totius terræ congregare illos in prælium.* Quos ergo Regum istorum congregavit in loco, qui vocatur Hebraicè Hermagedon, vel quis congregavit illos in tali loco? Non enim singularem aliquam personam præmiserat, neque apertè distinguit, quos, malos an bonos congregavit. Ergo dicere licèt, quia bonorum & malorum congregatio hic illa præsignata est, de qua non ignoramus quia cùm sederit Filius hominis in Sede Majestatis suæ, tunc congregabuntur ante eum non solùm Reges, sed etiam omnes gentes, illic in prælium mirabile congregabuntur, quia illic videlicet prælii malorum & bonorum mirabilis & horrendus finis statutus est. Ille status rectè designatur hoc nomine, quod hic ponitur *Hermagedon.* Interpretatur enim *consurrectio in priora* sive *mons globosus.* Congregationem verò illam rectè significat, ubi & Sancti Reges, qui venerunt ab ortu Solis, in priora consurgent, & ad judicandum sedebunt, & mali Reges tanquam mons globosus tollentur cum diabolo suo Principe, quia tunc revera dicetur monti huic: tollere & mittere non jam in mare, sed in profundum gehennæ. Nunc priusquàm veniat illa dies magna, in qua Sancti Reges universi universaliter consurgent in priora, iidem Reges quique suo tempore in anteriora extenti & obliviscentes, quæ retrò sunt, in anteriora consurgunt.

Cujus rei spectaculum jucundum, cùm etè per Dei gratiam pateat, maximè in successoribus Beati Petri oculos bonos delectat, & oculos

 malos

malos cruciat. Pontifices Romani, cùm privilegia A Ecclesiis supra petram fundatis vel fundandis donant, Petri Apostolorum Principis auctoritate illa præcipuè instituta roborant, quæ fundamento Ecclesiæ primitivæ concordantia judicant. Unde si aulica illa instituta in sæpe notata regula institutis Apostolicis posteriora proferantur in medium cum prioribus, & melioribus illis trutinanda in Sede Apostolica, non dubium priora illa illic approbanda & posteriora ista prioribus contraria omnino esse rebrobanda. Nam etiamsi posteriora ista de anterioribus habeant quædam sibi immixta in prænotata Regula, necessitate tamen cogente sic est aliqua damnationis ustione cauterianda, & velut aqua fluminis Babylonici desiccanda, ut in matricibus Ecclesiis B hujus aquæ inundatione occupatis præparetur via Regibus ab ortu solis: aut si hoc semel & simul non potest fieri, attamen tam tortuosa regula demonstretur esse aqua Babylonica flumini Euphrate assimilata cum Paradisiacis aquis lacuna Babylonis intermixta, & ideo cavenda, ne in ea propter bonas Patrum sententias in unum congestas etiam illud recipiatur, quod eisdem penitus adversatur. Ut enim de cæteris taceamus, est illic sermo Beati Augustini dicentis: *Nulli licet in societate nostra habere aliquid proprium. Si qui habent, faciunt quod non licet.* Deinde quasi licitum quadam Regis, ut dicunt, pietate ibidem conceditur, ut res propria & domus privata contra doctrinam Beati Augustini præmissam C possideatur. Quod concessum Sancta Sedes Apostolica non recipit, sicut in præmissis Urbani Papæ & Martyris, item Urbani Secundi, & Papæ Paschalis dictis evidenter claret. Item Nicolaus & Alexander Pontifices Romani quasi ex uno ore præcipiendo statuerunt, ut Sacrorum Ordinum Clerici Statutis Patrum de continentia obedientes juxta Ecclesias, quibus ordinati sunt, sicut oportet Religiosos, simul maneant, manducent & dormiant, neque privata illis concedunt habitacula solis conjugatis Clericis à Beato Papa Gregorio indulta, & castè in congregatione viventibus omnino interdicta, utpote in quibus est occasio multa pravitatum & turpitudinum, quod non ad plenum perpendisse, vel in sua Regula præcavisse D pium Regem Ludevvicum non est mirum, quia non Regi, vel Imperatori, sed Petro piscatori data est auctoritas confirmandi
Matt. 16.18. & 19. fratres Domino dicente: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Et portæ inferi non prævalebunt adversùs eam: & tibi dabo claves regni cælorum.*

Inter portas inferi, quas Patribus exponentibus accepimus esse pravas doctrinas vel tyrannicas violentias, non absurdè possumus computare sæpe dictæ Aulicæ regulæ pravam doctrinam tantò periculosiorem, quantò ibi secretiùs latent pestifera venena multo salubrium doctrinarum circumlita melle, dum Sanctorum Patrum sanis institutis apposita & intermixta est illa concessio Regalis, qua conjungitur domus ad domum & ager agro copulatur. Si enim docente Propheta *væ* his, qui conjungunt Isa. 5. 8.
domum vel *agrum* sæcularem *domui* vel *agro* sæculari cupiditate avaritiæ, quantò magis, qui contra interdicta legis Divinæ domui vel agro proprietatis suæ, unde sibi sufficienter abundant, jungere audent domum vel agrum, unde pauperes nihil habentes & Deo expeditè servientes debent vivere? Dubitari poterat, aliquando hanc regulam inter portas inferi deputandam, quando sub ea in multis Ecclesiis erat honesta conversatio & Religionis Canonicæ saltem umbra qualiscunque propter habitas & usitatas vitæ claustralis quasdam formulas, quæ quasi vectes erant ejusdem portæ, quamdiu tenebantur in consuetudine. At nunc eisdem vectibus abjectis & valvis omnino patulis, nullo repagulo tardante neglectis claustralibus habitaculis luxuriosè nimisque irreligiosè vivitur in domibus privatis, & gratia DEI transfertur in luxuriam, & de Sacræ militiæ stipendio militatur diabolo. Nam etiam illi, qui communi dormitorio & Refectorio aliquotiens utuntur, & interdum quando & quantùm eos libet, in cubilibus suis propriis morantur, in alternatione tali patentes inveniunt sibi portas infernales, quibus utinam sublatis eleventur portæ cœlestes & æternales, disciplinæ videlicet Regulares & verè cœnobitales absque omni fictione ac fermenti totius intermixtione. Cùm enim tria fermenta cavenda sacrum doceat Evangelium, videlicet Pharisæorum, Sadducæorum & Herodis in benè dispositis claustris, neque Pharisæorum placent philacteria immoderatum rigorem præferentia, neque Sadducæorum laxa dissolutio, in qua nulla est ad resurrectionem digna præparatio, neque dominatio Herodiana, in qua regnat superbia cum sævitia. Etenim Theologo Johanne asserente *omne quod* 1. Joan. 2.16.
in hoc mundo est, aut concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia est vitæ, in qua est concupiscentia in hoc sæculo dominandi. Ex tribus istis concupiscentiis illa, quæ est oculorum, subest in philacteriis ac fimbriis magnificis cæterisque ostentationibus Pharisæorum: illa verò, quæ est carnis, principatur in conviviis cæterisque luxuriosis dissolutionibus Sadducæorum spem resurrectionis minimè habentium, & ideo præsentis vitæ deliciis abutentium. Porro illa, quæ est in hoc sæculo dominandi, tyrannizat in hominibus ambitiosis, vel dominantibus in hoc mundo, vel, quod pejus est, etiam dominantibus in Clero.

Quo contra boni & religiosi homines contra Sadducæorum fermentum sobriè, contra Pharisæorum justè, contra Herodis piè vivunt in hoc sæculo expectantes beatam spem & adventum gloriæ magni DEI & Salvatoris JESU Christi. Cujus ex quo apparuit benignitas & humanitas, *benedictio* parata est *corona anni benigni-*

nignitatis, & campi ejus replentur ubertate bono semine in filiis regni multiplicato eò copiosiùs, quo semen filiorum gehennæ ab homine inimico superseminatum, & usque ad vicinam messis ultimæ imminentiam toleratum, quamdiu erat adhuc teneritudo utriusque germinis, nunc ubi hoc salvo tritico fieri potest, ab Angelis messoribus à tritico separatur cautiùs & diligentiùs. Primæ, ut præmissum est messis in hoc *anno benignitatis* messores erant Apostoli à Domino in labores aliorum introducti. Ultimæ hujus messis, de qua nuncagitur, Messores erunt Angeli, ut se habet assertio Evangelica Domino docente, quòd est Ager mundus, bonum semen filii regni, zizania filii gehennæ, messores Angeli, per quos primò zizania sunt colligenda in fasciculos ad comburendum, & dein triticum congregandum in horreum Domini. Quæ omnia ultima quidem ventilatione in magna virtute per Angelos creduntur, ita ut prædicta sunt, effectu manifesto complenda.

Malach. 2.7. Verumtamen quia *labia Sacerdotis custodiunt sententiam, & legem requirunt ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est*, non absurdè creditur & speratur per Sacerdotum quædam Angelica ministeria etiam nunc ante finem sæculi talia fieri ex parte, cùm scriptis luculentis pravi mores tanquam zizania fasciculis alligata igne infernali demonstrantur punienda, & boni mores tanquam grana triticeæ messis ostenduntur cœlesti præmio remunerari debere, quod in libris Moralibus Beati Papæ Gregorii clarè invenitur, qui sciens reprobare malum & eligere bonum, vitiis & virtutibus morum cautè ab invicem discernendis benè invigilavit loquendo & scribendo, quia Angelus Domini exercituum erat contra phalanges vitiorum cautè ordinans exercitus morum & virtutum. Similiter & reliqui Pastores & Doctores Catholici probantur esse Angeli Messores, vel sicut jam diximus, vitia & virtutes tanquam zizania & triticum separantes, vel filios gehennæ à filiis regni sic distinguentes, ut eorum vel sermones audiens, vel scripta legens evidenter agnoscere valeat, utrum sit in ordine aliquo Catholicorum sive Clericorum sive Monachorum Deo ita militantium, ut meritò habitare debeant in æternis tabernaculis; sive laicorum, qui talibus taliter militantibus ita obediunt, & de mammona iniquitatis benefaciunt, ut cùm defecerint, ab ipsis, quos obediendo & benè agendo sibi amicos fecerunt, recipiantur in æterna tabernacula, dum *qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet, & qui recipit justum in nomine justi, mercedem justi accipiet.* *Matth. 10.41.*

Sed in recipiendo Prophetam cavendus est Pseudo-Propheta, in recipiendo justum cavenda est falsa justitia, & ideo necessaria est

A messorum diligentia separans à granis zizania, ne pro bonis recipiantur mala, pro veris falsa. Quia enim de duobus nunc Ordinibus loquimur, Clericorum videlicet & Monachorum, quos amicos facere de mammona iniquitatis expedit hujusmodi divitibus recipiendo in Clerico Prophetam & in Monacho justum, ne in nomine Prophetæ falsò vel in nomine justi falsò quis decipiatur, Clericorum & Monachorum quidam sic inveniuntur cauteriati, & nomine Prophetarum sive justorum sic privati, ut nemo nisi fatuus eos recipiat in nomine Prophetæ vel justi. Beatus Benedictus in Regula sua quatuor genera Monachorum designat, quorum duo sub nomine justorum approbat, Cœnobitarum videlicet sub Regula & Abbate militantium & Anachoretarum & Heremitarum solitudine gaudentium & jugitate orationis fruentium. *B. Bened. Reg. cap. 1.*
B Duo verò genera Monachorum deterrima omnino reprobat, Sarabaitarum scilicet sine regula & Abbate inordinabiliter viventium, & gyrovagorum per varia loca discurrentium. Quis ergo istos à tanto messore abjectos putet sub nomine justorum censendos vel recipiendos? Perditur eleemosyna talibus data, ex quo eorum conversatio cognoscitur nomine justitiæ privata. Similiter in Clero designata sunt genera in nomine Prophetarum suscipienda, videlicet communiter viventium secundùm laudabile discipulorum Christi exemplum, quibus erat cor unum & anima una in Deo, nec quisquam eorum aliquid suum esse dicebat, vel secundùm Canones in Ecclesia se po-
C pulumque regentium, neque terminos à Patribus constitutos transgredientium vel transgredi sinentium & more speculatorum superventuros hostium incursus prævaventium, quorum cuique dicitur: *Clama: ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum, & domui Jacob peccata eorum.* *Isa. 58. 1.* Item: *Super montem excelsum ascende tu, qui evangelizas Sion. Exalta in fortitudine vocem tuam, qui evangelizas Jerusalem: exalta, noli timere.* *Isa. 40. 9.* Isti sunt custodes super muros Jerusalem constituti, ut die ac nocte non taceant. Isti sunt septem Angeli cum septem tubis aut septem phialis in Apocalypsi demonstrati. Isti sunt septem stellæ septem Ecclesiarum, & septem candelabra aurea cum septem lucernis ardentibus & lucentibus in conspectu Domini. Sed linum
D fumigans in Sacerdotio falso multas habet manerias Pseudo-Clericorum, videlicet acephalorum, Simoniacorum, conductitiorum, Nicolaitarum & irregularium conventiculorum, quos, ubi manifesta est insipientia eorum, suscipere in nomine Prophetarum desipere est, maximè nominatim proscriptos ut manifestè incestuosos & conductitios, à Sede Apostolica non semel interdictos. Porro conductores eorum, quia & ipsi domum Dei domum negotiationis faciunt, nec ipsi in nomine Prophetarum sunt recipiendi, sed arguendi, & monendi, atque si redarguti non resipuerint, neque se alienaverint ab hoc negotiationis fermento, ipsi conductores cum suis conductitiis pari sorte censendi & quasi transgressores canonum publici publicè arguendi & cavendi.

Velim

Velim hìc esse commonitos quosdam Episcopos & Abbates, qui sub nomine Plebanorum palliant fœditatem conductitiorum suorum. Conductitius enim est procurator plebis vel minister altaris, qui canonica portione minus accipiendo subjectione indebita munus ab obsequio suo conductori persolvit, quam speciem Simoniæ Beatus Papa Gregorius damnat apertè simul cum ea, quæ fit per munus à manu, vel per munus à lingua. Quòd si Abbas Episcopo concedente curam agit alicujus Ecclesiæ, potest illic unum de suis fratribus ponere, cui tanquam Cœnobitali Religione astricto nulla in decimis & oblationibus assignetur portio canonica, sed illa circa eum servetur dispensatio Apostolica, qua distribuebatur unicuique, sicut cuique opus erat. Qui verò sine lege claustrali sub lege sunt canonum, sive ab Episcopo sive ab Abbate vel Præposito in Ecclesiis plebalibus ponantur, secundùm canones ibidem stipendiandi sunt, quia dignus est operarius cibo & mercede sua, quam si ordinatori suo ad hoc remittit, ut ipse qualitercunque oves non tam pascat quàm furetur & mactet & perdat, quia de turpi lucro suo magìs quàm de ovibus curat, non est mirum, si oves illum non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non noverunt vocem alienorum. Neque verò hujus perfectionis in se aliquo modo suspicandæ materiam præbent, qua sine sumptu Evangelium prædicans Apostolus multis est mirandus & paucis imitandus, maximè jam ordinatis Ecclesiis & Ecclesiasticæ militiæ stipendiis, quibus Apostolus absque sumptu prædicans intendebat ordinandis. Proin inordinata conductio potiùs quàm ordinata institutio nominanda est hujusmodi Clericorum subjectio indebita quæstui alieno laborantium, & de hoc ipso aliquotiens murmurantium, quòd stipe suo labori debita fraudantur, de qua ipsis videntibus & invidentibus alii parum vel nihil laborantes convivantur & ditantur.

Et quidem nimis detestanda est jam notata Simoniæ species in inferioribus personis, utpote sua propria damnatione contentis. Verùm in Episcopis Clericorum ordinatoribus grande imminet periculum Sanctæ Dei Ecclesiæ judicante Papa Nicolao, ut quicunque se ordinari permiserit ab eo, quem Simoniacum esse non dubitat, unà cum ordinatore suo non disparem damnationis sententiam subeat, & uterque depositus pœnitentiam agat, & privatus à propria dignitate persistat. Et quidem non æstimo de hac re sententiam præcipitandam, sed Apostolicam Sedem consulendam, utrùm præscripta conductionis pactio vel actio Simoniacæ pestis vocabulo sit notanda, vel mitiùs nominanda, cùm tamen scripta Beati Gregorii Papæ diligenter inspecta satis ostendant, quo nomine tales negotiationes censeri debeant. Verùm ne videamur præjudicia facere Judicibus Ecclesiæ, non indecens est, à Successore Petri super talibus consilium quærere primò sine personarum proditione, ut parcatur eorum famæ, sed consulatur cautelæ, si fortè audientes talia in Sede Apostolica improbari & cauterio Simoniacæ pravitatis notari, studeant ab his ante proditionem suæ personæ cito emendari hoc scientes, quòd Hæretica nota Simoniæ forsitan carebunt, si perperam gesta malunt pœnitendo imposterum cavere quàm defendendo suosque monitores persequendo augere. Sicut enim Beatus Petrus non rectè incedens ad veritatem Evangelii simulatione sua quosdam cogens Judaizare, cùm argueretur super hoc à minimo Apostolorum, quia benignè recepit admonitionem & emendationem, dignus laude judicatur, neque ob talem excessum reprobatur ejus Auctoritas: ita nimirum si Episcoporum quis excedit in his, quæ Simoniacè fieri non attendit, & redargutus arguentem diligit, seseque, in quibus debet, corrigit, puto hunc non inimico homini zizania superseminanti comparandum vel cum illo damnandum, sed inter agricolas computandum, neque cum malis malè perdendum, si Filium Dei non persequitur in membris suis, & acquiescit sanis monitis, diligitque grana vera & sustinet zizania: quo contra mali agricolæ diligunt ac fovent zizania, & graviter sustinent grana.

Sanè hìc non omittendum puto eam consuetudinem satis esse tolerabilem, qua quidam religiosi Abbates & Præpositi Ecclesiarum Plebalium ad sua Cœnobia pertinentium curas agunt per semetipsos, neque assumunt sibi ad hoc ministerium coadjutores alios, nisi aut fratres suos regulariter institutos, aut Clericos litteratos secundùm Canonum saltem disciplinam sibi per obedientiam alligatos, ut non sit eis liberum vel ab eis recedere, vel sub eis dissolutè contra Synodales regulas vivere. Qui nimirum taliter astricti non dicendi sunt conductitii, sed adjutores altario servientes & de altario viventes, jugumque etsi non Cœnobitalis, tamen Synodalis obedientiæ sub magistro probabili probabiliter ferentes. Hi nimirum si habentes de suo ministerio victum & vestitum his contenti erunt, non quærentes, quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi, dum non ad aliud, nisi ad ejus obsequium rebus Ecclesiæ utuntur, inter bonos agricolas computari poterunt, etsi non in ordine Apostolorum sua omnia relinquentium, tamen in ordine imperfectorum perfectis adhærentium, ipsis utcunque obedientium, & eos adjuvantium, ad agrum Domini excolendum. Vera siquidem grana ex distinctione fructuum suorum cognoscuntur, dum aliud tricesimum, aliud sexagesimum, aliud affert fructum centesimum. Quod multi Doctorum in Dominica messe laborantium sic exponunt, ut in conjugum conversatione recta, & in viduarum seu continentium non virginum castimonia, & virginum perfecta sanctimonia hos fructus intelligendos insinuent, eò quòd nemo penitus extra hæc tria genera sobriè, justè, ac piè viventium salvari poterit. Nutriuntur sanè horum trium genera electa grana inter ipsa zizania suo tempore sufferenda & suo tempore auferenda. Quod qualiter fieri oporteat, Evangelica nos doctrina patenter informat. Etenim ipse Pater familias seminis boni seminator, qui dicit: *Ne fortè colligentes zizania eradicetis*

Matth. 13. 29. & 30. *dicetis cum eis simul & triticum : Sinite utraque crescere usque ad messem* ; ipse est Rex Regni cœlorum , id est , præsentis Ecclesiæ vel congregationis Sanctorum , in qua bono semini zizania , id est , filiis Regni nequam , quos Diabolus superseminavit , usque ad messem , id est , usque ad consummationem sæculi permixti sunt. Illos tolerari jubet , cùm dicit : *Sinite utraque crescere usque ad messem*, cùm sæpissimè citiùs efflorescant , & sublimius crescant , ita ut summos honores in Ecclesiasticis gradibus apprehendant , eò quòd nihil noceat bonis permixtio malorum , quos pro tempore inviti sustinent , quia corrigere non possunt. Igitur quod præcepturus erat , rectè & ùt Præceptorem decebat , prior ipse fecit admittens Judam in illo Sanctorum numero , B quibus potestatem dabat ejiciendi spiritus immundos , & curandi omnem languorem omnemque infirmitatem, ut scias dona Dei pervenire ad illos , qui cum fide accipiunt , etiamsi talis sit is , per quem accipiunt , qualis fuit & Judas. Sciendum tamen, quia postquam, ùt Lucas scribit, intravit in eum Sathanas , & abiit , & locutus est cum Principibus Sacerdotum & Magistratibus , quemadmodum eum traderet illis , & gavisi sunt , & pacti sunt pecuniam illi dare , & spopondit , jam nec in ejiciendis spiritibus immundis , nec in languoribus aut infirmitatibus curandis illa potestate Apostolica usus est, quippe qui sequenti die inter cœnandum per buccellam intinctam proditor designatus continuò exivit , & antequam eum , quem tradiderat , in crucem C suspenderent Judæi, laqueo se suspendit. Nec verò tam segnis patientiæ veros Christi Apostolos fuisse arbitremur , ut postquam ille designatus est, si non exisset, communicare illi potuissent , ùt priùs.

Hæc idcirco , dicimus , ut zizania , quæ inimicus homo superseminavit , non absque discrètione rerum vel temporum toleranda esse , vel communionem illorum nihil obesse putemus. Cùm adhuc esset Judas occultus fur , idque solus sciret Deus Christus , nihil Apostolis oberat , quod eis communione vel potestate Apostolica commiscebatur. At ubi deterrima ejus iniquitas D actu prodiit , ut cum inimicis Domini & Magistri sui pactum iniret proditionis & homicidii, ubi hoc hominibus notûm fecit homo Christus , nunquid rationi placet sine culpa potuisse fieri ; ut deinceps illi Diabolo aliqua communione homines fideles commiscerentur ? Sic nimirum , quamdiu quilibet filii nequam , quantalibet Regno Christi scandala faciant , ita agunt ; ut tamen sub specie boni ac nomine Christiano tegantur solusque , quales sint , noverit Deus ; tolerandi sunt. At ubi manifesto convictos actu notaverit eo nomine , quô digni sunt , Christus , qui in Ecclesia loquitur , jam nec ratio , nec veritatis regula patitur , ut cum ejusmodi vel cibum sumamus. Sic toleratus est filius ancillæ in domo Abrahæ unà cum filio liberæ , donec prodita est ejus malignitas evidenti persecutione ; qua perspecta dictum est Abrahæ à matre liberæ: *Ejice ancillam & filium ejus , non enim hæres erit filius ancillæ cum filio meo Isaac.* Gen. 21. 10. Et quomodo tunc is , qui secundùm carnem persequebatur eum , qui secundùm Spiritum , ita & nunc. Apostolica enim communis vitæ regula per Evangelistam Lucam descripta jam , DEO gratias , post longam sterilitatem peperit electam & nobilem prolem , Clerum videlicet Regularem hæredem universorum,quæ habet Ecclesia in spirtalis militiæ stipendium Deo & Sanctis ejus oblata. Hunc videntes mali coloni dicunt apud se non rectè cogitantes : *Hic est hæres , venite , occidamus eum , & habebimus hæreditatem ejus.* Matth. 21. 38. Item : *Ecce somniator*, qui accusat fratres apud Patrem crimine pessimo , *venite, occidamus eum , & videamus , quid prosint illi somnia sua* , Gen. 37. 19. & 20. quibus nostros manipulos manipulo suo posthabendos prædicat , cùm Divina officia ob crimina pessima Simoniæ vel apertæ mœchiæ , ùt asserit, nobis interdicta vilipendit, suumque ac sibi similium , sicut dicit, rationabile obsequium in Divinis officiis plus justo magnipendit. *Venite,* inquiunt , *occidamus eum , & videamus, quid prosint illi somnia sua.* Quasi verò pro somniis inanibus & vanis habenda sint Sedis Apostolicæ interdicta vel mandata , quæ utique in tantum firma sunt & rata , ut illis cœlum claudentibus non descendat ros aut pluvia , nisi juxta oris eorum verba , quibus in Beato Petro data est potestas judiciaria.

Plura istorum interdicta quasi cœli clausuras possemus demonstrare, sed unum hìc sufficiat commemorare.

*Gregorius * Episcopus Servus Servorum Dei dilecto in Christo Fratri O. Constantiensi Episcopo salutem & Apostolicam Benedictionem.*

* ex nomine Septimus,

Instantia nuntiorum tuorum festinanter redire volentium non permisit Fraternitati tuæ , quæ in Romana Synodo constituta sunt , seriatim intimare. Hæc tamen necessariò tibi scribenda fore arbitrati sumus , juxta auctoritatem Sanctorum Patrum in eadem Synodo sententiam dedisse ; ut hi , qui per Simoniacam hæresim , hoc est, interventu pretii ad aliquem Sacrorum Ordinum gradum vel officium promoti sunt , nullum in Sancta Ecclesia ulterius ministrandi locum habeant. Illi quoque , qui Ecclesias datione pecuniæ obtinent , omnino eas perdant , nec deinceps vendere vel emere alicui liceat. Sed nec illi, qui in crimine fornicationis jacent, missas celebrare , aut secundùm inferiores Ordines ministrare altari debeant. Statuimus etiam, ut si ipsi contemptores fuerint nostrarum, immò Sanctorum Patrum constitutionum , populus nullo modo eorum officia recipiat, ut qui pro amore Dei & officii dignitate non corriguntur, verecundia sæculi,

& objurgatione populi resipiscant. Studeat igitur fraternitas tua sic se in his nobis cooperatricem exhibere, sic crimina ista de Ecclesiis tuis radicitus evellere, quatenus boni pastoris meritum apud Deum valeas obtinere, & Romana Ecclesia de te sicut de bono fratre & studioso cooperatore debeat gaudere.

Interdicta hæc illisque similia servantibus magna imminet infestatio ab eorum transgressoribus, maximè alta loca & officia in Ecclesia tenentibus. Cùm ergo tali persecutione claruerit, quæ pars moveat & quæ sustineat injustam violentiam, dignum est, ut quasi filius ancillæ atque verè schismaticus projiciatur, qui non jam cum Juda fure adhuc occulto insidias machinatur, sed cùm eodem jam detecto per manifesta furoris ac tyrannidis molimina contra bonos debacchatur, & odio maligno non solùm quos scit, sed etiam quos putat bonos, persequitur, neque cùm ipse sit lolium, secum in eodem agro sinit crescere semen bonum, quod si una secum in eodem agro æquanimiter ferret, ferendus & ipse esset: Verbi gratia si quolibet Clerico irregularis congregationis mortuo vel veste deposito, paterentur hoc residui, ut in locum decedentis alter succederet, qui relictis propriis in claustro viveret, quoadusque filiis Annæ multiplicatis, filii Phenennæ omnino deficerent, dum sterilis pareret plurimos, & quæ multos habebat filios, infirmaretur, possent portari talia portantes, & stipendia sua exteriùs accipientes, atque etiamsi Sacris Ordinibus carerent, legitima conjugia sortientes, & sub Christiana regula vivendo, ùt Beatus Gregorius dicit, cor & linguam & corpus auctore Deo ab illicitis custodientes. Neque verò inter sic viventes aliqui censentur esse zizania, nisi qui non diligunt meliorum & communiter viventium sanctius propositum, quod qui in se non habentes in aliis diligunt aliorum bona diligendo sua faciunt. Qui autem bonos, vel quos bonos putant, non ferunt, nec ipsi utique ferendi sunt.

Qualiter autem zizania cognoscenda, sufferenda vel auferenda sint, Beatus Augustinus unus ex electis messoribus in Libro Quæstionum Evangelicarum claré describit dicens: *Benè intelliguntur Hæretici zizania in medio tritici, quia non societate unius Ecclesiæ vel unius fidei, sed societate solius nominis Christiani permiscentur bonis, ut illi, qui in eadem fide mali sunt, palea potius quàm zizania deputentur. Inter Hæreticos & malos Catholicos hoc interest, quòd Hæretici falsa credunt. Illi autem vera credentes non ita vivunt, ùt credunt. Solet autem quæri etiam, Schismatici quid ab Hæreticis distent, & hoc inveniri, quod Schismaticos non fides diversa facit, sed communionis disrupta societas. Qui falsa de Deo credit, vel de aliqua parte doctrinæ, quæ ad fidei pertinet ædificationem, ita ut non quærentis cunctatione temperatus sit, sed inconcussè credentis nec omnino scientis opinione atque errore discordans, Hæreticus est, & foris est animo, quamvis corporaliter intus videatur. Multos enim tales portat Ecclesia, quia non ita defendunt falsitatem suæ sententiæ, ut intentam multitudinem faciant. Quod si fecerint, tunc pelluntur.*

Item: *Quicunque invident bonis, ita ut quærant occasiones excludendi eos aut degradandi eos, vel crimina sua defendere parati sunt, si objecta vel prodita fuerint, ut etiam conventiculorum segregationes vel Ecclesiæ perturbationes cogitent excitare, jam schismatici sunt & ab unitate corde discissi, etiamsi non inventis occasionibus, aut occultatis factis suis Sacramento Ecclesiæ corporali conversatione socientur. Quapropter illi soli Catholici mali rectè deputantur, qui quamvis prædicant vera, quæ ad fidei doctrinam pertinent, et si quid fortè nesciunt, sed quærendum existimant, salva pietate discutiunt, sine aliquo præjudicio veritatis & bonos, aut quos bonos putant, amant atque honorant, quantum possunt, tamen flagitiosè, facinorosèque vivunt, contra quàm vivendum esse credunt, tales etiamsi prodantur aut accusentur pro disciplina Ecclesiæ, salutisque suæ causa correpti vel à communione suspensi, nullo modo à communione Catholica sibi recedendum esse putant, quocunque permissi fuerint satisfactionis locum quærentes, & aliquando per pœnitentiam mutantur in frumentum, aliquando sub nomine pœnitentium ita vivunt, ut solent aut multo minus, quidam etiam amplius, nullo modo tamen à Catholica unitate discedunt. Quibus si mors obrepserit, palea deputantur usque in finem; hoc etiam ipsi credunt. Nam si aliter credunt, & inconcussè tenent, jam inter Hæreticos numerandi sunt. Boni Catholici sunt, qui & fidem integram sequuntur & bonos mores. Quod autem ad fidei doctrinam pertinet, ita quærunt, si quid quærendum habent, ut absit concertatio periculosa vel quærentibus vel ei cum quo quærunt, vel eis, qui dissidentes audiunt. Ita autem docent, si quid docendum habent, ut usitata, ut confirmata securissimè & fidentissimè & lenissimè ut possunt insinuent, inusitata verò, etiamsi veritatis manifestatione liquidissima perceperunt, quærendi potius quàm præcipiendi aut affirmandi modo propter audientis infirmitatem. Si enim tantum pondus habet aliquod verum, ut vires discentis excedat, suspendendum est, ut extendat crescentem, non imponendum, ut opprimat parvulum. Unde est illud:* Filius hominis, cùm venerit, putas inveniet fidem in terra? *Aliquando etiam occultandum est, sed cum spe hortatoria, ut non faciat desperatio frigidiores, sed desiderium capaciores. Inde est illud:* Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò. *Quòd verò ad mores pertinet, hoc benè & breviter dicitur: Aut confligendum est cum amore temporalium bonorum, ut non vincat, aut edomitus, subditusque esse debet, ut cùm surgere cœperit, facilè repellatur, aut ita extinctus, ut se omnino nulla ex parte commoveat. Ex quo fit, ut ipsam mortem propter veritatem alii fortiter obeant, alii æquanimiter, alii libenter. Quæ tria genera fructus sunt fertilis terræ triceni & sexageni & centeni. In horum aliquo genere inveniendus est tempore mortis suæ, si quis de hac vita rectè cogitat emigrare.*

Hæc dicente Sancto Augustino facilè agnoscitur terra bona, melior, optima fructu tricesimo, sexagesimo, centesimo distincta. Quod si quis numerosius hominum genera salvanda voluerit, distinguere præmissa tripartita distinctione, vel illa nihilominus tripartita, qua duo in lecto, duo

in

invenimus egregia & specialia opuscula. Nam ad instruendam vitam conjugum librum de bono conjugali, ad instruendam castimoniam viduarum librum de bono viduitatis, ad consummandam perfectionem Virginum librum de virginitate scripsit lucidissimè, atque ad informandos milites & Principes librum scripsit ad Comitem. Porrò ad informationes Monachorum librum scripsit de opere Monachorum. De vita verò Clericorum scripsit Regulam sermone succinctam, sensu copiosam, Doctrinæ ac vitæ Apostolorum per omnia consonam. Dum ergo Doctoris hujus considero libros de Ordinibus Ecclesiæ distinctis distinctè compositos, quasi quosdam ejus perpendo manipulos cum exultatione messoris ante Dominum messis portandos. Item Beati Papæ Gregorii scripta lucidissima quædam sunt Regulæ præclarè de omnibus Ordinibus totius Ecclesiæ, dum in libro pastoralis curæ Clerum, & in Dialogo suo vita Patris Benedicti descripta instruit Ordinem Monasticum, & in Homeliis & Epistolis atque scriptis Moralibus cunctum docet populum Christianum, secundùm quod ei fuit injuncta sollicitudo omnium Ecclesiarum. Prædictorum ergo, & aliorum Patrum Orthodoxorum doctrinæ quædam sunt rectissimæ regulæ ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Unde ab his exorbitantes necessarium est curari pœnitendi medicina, in qua tamen cavendæ sunt falsæ pœnitentiæ, quæ à nostri temporis Messoribus Romanis Pontificibus Gregorio VII. & Innocentio Papa II. ita sunt ab agro Dominico exterminatæ, atque fasciculis comburendis alligatæ, ut eorum scripta & interdicta pensantes liquidò cognoscere valeant, non magis valere falsam pœnitentiam contra peccatum actuale, quàm falsum Baptismum contra peccatum originale.

Quod cùm ita sit, rectè monemur & dolore afficimur videntes in Ecclesia Dei quosdam excommunicatos vel interdictos per falsam pœnitentiam, vel, quod pejus est, per nullam admitti ad Dominici Corporis communionem laicam, vel, quod pejus est, Leviticam, quasi flammeus gladius ad
Gen. 3. vers. ult. *custodiendam viam ligni vitæ* positus omnino ita sit
in diebus nostris extinctus, ut ad illud pateat accessus ligno scientiæ boni & mali abutentibus, ac pudenda sua tegentibus, vel, quod pejus est, peccata sua etiam manifesta defendentibus. Multos hac tempestate videmus cum Herode vel Herodiade illicita præsumentes, & paucos cum Johanne talia redarguentes. Et ut à bonis exempla sumamus, multi Reges & Principes exemplô David Regis peccant, sed pauci exemplô ejus emendant. Multi Pontifices & Sacerdotes exemplo Petri cadunt, sed pauci exemplô ejus resurgunt. Multi animales, Spiritum non habentes & omnino inordinatè viventes, nulla regula vel cœnobitalis vel saltem Christianæ Religionis utentes manifestè semetipsos à corpore Christi segregant, ita ut nec speciem in se alicujus boni membri ostendant, & tamen eidem corpori Sacramentotenus nemine prohibente communicant, aut, quod pejus est, idem corpus immolant atque dispensant. Unde non immeritò etiam à quibusdam illiteratis jam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur, & pauci sunt,
qui dicere valeant vel dicant cum Apostolo: *Sic* 1. Cor. 4. 1.
nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Item: *In omnibus exhi-* 2. Cor. 6. 4.
beamus nosmetipsos sicut Dei Ministros, ut non vituperetur ministerium nostrum. Solummodò gladiis & fustibus, minis & terroribus exigunt plures talium, ut non vituperetur ministerium eorum, cùm sit vituperabile in oculis Dei & hominum. Itaque deficiente nunc humano consilio & auxilio,
Domine refugium tu factus es nobis à generatione in Psal. 89. 1.
generationem, quia in te solo nobis est fiducia, quod mittas & ejicias operarios in messem tuam, mittas voluntarios, ejicias etiam invitos, quos tu nôsti esse idoneos operarios, quales optamus esse omnes omnium Ecclesiarum Prælatos, & maximè Apostolicæ Sedis Antistites, Cardinales atque Legatos, ut videlicet per ipsos corrigatur, si alicubi à cæteris erratur.

Mitte Domine Jesu Angelos tuos in messem tuam, qui colligant de Regno tuo omnia scandala, & de campis tuis omnia zizania, inter quæ non minimum est illa sæpè notata Regula, cujus mali frutices in campis tuis uberiora occupant loca, ita ut sicut Amos Propheta deplorat, desiccatus sit vertex Carmeli & lugeant speciosa pastorum. Ait enim:
Dominus de Sion rugiet, & de Jerusalem dabit vocem Amos. 1. 2.
suam; & luxerunt speciosa pastorum, & exsiccatus est vertex Carmeli. Non solùm ergo Te decet hymnus Deus in Sion, sed etiam rugitus de Sion, quia sicut hymnus est vox exultationis in tabernaculis justorum Sanctæ civitatis Sion sive Jerusalem civium: sic rugitus est vox terroris tanquam de ore leonis in terribilibus judiciis super speciosis pastorum de vertice Carmeli. Olim super speciosa pastorum & super verticem Carmeli Deus Majestatis intonuit, quando Judæorum Sacerdotibus in pretioso & specioso tem-
plo gloriantibus & dicentibus: *Templum Domini,* Jerem. 7. 4.
templum Domini, templum Domini est; econtra vox Domini confringentis cedros, id est, humiliantis falsò gloriosos redarguit eos in verbis mendacibus, eo quod ipsis in templo Dei latrocinantibus jam non esset illud templum nominandum, sed spelunca latronum, atque ideo justo judicio Divino superveniente Rege Babylonis omnia templi speciosa essent vastanda, & vertex Carmeli, superbia videlicet Judæorum in *scientia circumcisionis*, quod sonat *Carmelus*, vanè gloriantium, foret humiliandus & subtracta sibi pluvia desiccandus. Quod & factum est primò per primam Babyloniam, secundò per secundam Babyloniam Romam in captivatis Judæis atque vastatis omnibus eorum speciosis, ita ut etiam nubibus non pluentibus imbrem gratiæ super Carmelum, cujus nomen, quia *scientia circumcisionis* interpretatur, omnem Judaicæ Religionis demonstrat cultum, rectè ipse Carmelus comparetur montibus Gelboë pro eo, quòd nec ros nec pluvia cælestis gratiæ veniat super Judaicas observantias quantumlibet speciosas & ex scientia legis & circumcisionis gloriosas. Rectè itaque luxerunt speciosa pastorum, in quibus Deo non fuit beneplacitum, & rectè siccatus est vertex Carmeli subtracto sibi rore & imbre cælesti. Quod autem de falsis Judæis carne tantùm & non fide vel imitatione filiis olim dictum est contra gloriam eorum vanè gloriantium in speciosis pastorum &

verticeCarmeli, hoc idem procul dubio dicit nunc Spiritus Ecclesiis, in quibus cùm sit cultus parietum speciosus & multo auro fulgidus, mentium situs neglectus invenitur & sordidus.

Vertex etiam Carmeli desiccatus probabitur, quando cujuslibet Ecclesiæ Angelo in vertice Pontificalis apicis exaltato verè dici potest: [Apoc. 2. 4.] *Charitatem primam reliquisti.* Vel: [Apoc. 3. 16.] *Quia tepidus es, incipiam te evomere.* Vel: [Apoc. 3. 1.] *Nomen habes, quod vivas, sed mortuus es.* Vel: [Apoc. 3. 17.] *Nescis, quia tu es miser & miserabilis & cæcus & nudus.* Quidnam ista contra Ecclesiarum Angelos dicta significant, nisi verticem Carmeli desiccatum? Sed cùm dicitur unicuique talium: [Apoc. 3. 19.] *Pœnitentiam age*, spes veniæ datur simul & gratiæ, cujus rore ac pluvia vertex Carmeli denuo rigatus irriguo superiori & inferiori madeat ac germinet, fructusque dignos pœnitentiæ faciens pro urtica libidinis myrthum castitatis, & pro saliunca desidiæ abietem ferat vitæ contemplativæ simul & activæ, quæ ambæ notantur in abiete, quæ in terra stans in altum crescendo erigitur, ut ejus radicatio inferius & celsitudo superius doceat nos terrena despiciendo in usu tenere, cœlestia suspiciendo in desiderio sancto ardere. Ablatis igitur hujusmodi urticis & saliuncis, quales gignit humus inculta, & nullo vel cœnobitalis vel saltem Christianæ regulæ aratro versata secundùm Patrum sana documenta, tu qui maledicis ficulneæ foliis tantùm sine fructu venustæ, malignæ videlicet Synagogæ habitu pomposæ, à virtutibus vacuæ, *Benedices coronæ anni benignitatis tuæ* fertilitatem donando post multam sterilitatem. Et sic effusa benedictione tua *campi tui* eatenus inculti, nunc benè culti *replebuntur ubertate* omnino sufficiente ad implenda horrea Dominica ultimæ illius messis copia, in qua tollenda sunt omnia zizania. *Campi tui*, homines scilicet æquitate justitiæ plani *replebuntur ubertate* bonorum operum. Et cùm lugeant speciosa pastorum, de quibus jam supra dictum est, econtra.

VERS. XIII. *Pinguescent speciosa deserti*, quia repudiatis Judæis eorumque similibus pietatis quidem speciem habentibus, ac proinde *speciosis*, virtutem verò ejus abnegantibus, ac proin contemptibilibus pauperes evangelizantur, non solùm ex Judæis, verùm etiam ex gentibus mundo contemptibiles, Deo autem, qui corda videt, speciosi. Hi tales deserti & derelicti à sæculo *pinguescent* intus coram Deo, cui & dicit quisque talium: [Psal. 62. 6.] *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea.* Quo contra illi, quibus dicitur: [Matth. 23. 38.] *Ecce, relinquetur vobis domus vestra deserta*, etsi foris opulentia temporalium bonorum sunt incrassati, impinguati, dilatati, pinguedine carent vituli saginati, quem, dum interdicti, & à Spiritu Sancto deserti Sacramentotenus immolant & manducant, rei fiunt corporis & sanguinis ejus, non participes pinguedinis ipsius. De hac ipsa pinguedine *pinguescent speciosa deserti*, dum pauperes hoc sæculum deserentes, & ab ipso deserti dignè sacrificant vel manducant corpus Domini, per quod fiunt participes Spiritus Sancti, qui est pinguedo vituli saginati. Animales autem se ipsos segregantes, Spiritum non habentes, etsi assiduè sacrificent vel communicent, jejuni sunt ab hac pinguedine, quà, ùt dictum est, *Pinguescent speciosa deserti.*

Et exultatione colles accingentur. Colles in hoc deserto specioso vel in his campis ubertate repletis illi possunt intelligi, qui quoniam se humiliant, exaltabuntur, & in hac ipsa exaltatione tunc exultabunt in gloria coram simul discumbentibus, cùm dicetur cuique illorum: *Amice ascende superius.* [Luc. 14. 10.] Vertex Carmeli desiccatus (ut supra ex parte ostendimus) multum dissimilis est istis collibus præ multitudine dulcedinis ipsos inebriantis, gaudentibus & exultantibus. Isti namque non solùm secundùm quod Spiritus eorum adhærens Deo unum efficitur cum eo, intus exultatione replentur, sed etiam secundùm quod corpus humilitatis ipsorum configurabitur corpori claritatis ejus, & forinsecus *exultatione accingentur.*

Et quia de numero talium fiunt quidam magistri gregum rationabilium, sicut ob gratiæ prærogativam *colles*, ita propter commissos greges dicuntur *Arietes*, qui prænotata *exultatione* cum [VERS. XIV.] cæteris quidem collibus *accingentur*, sed præ cæteris induentur, ita ut quisque illorum cum Propheta dicere valeat: [Isa. 61. 10.] *Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo: quia induit me vestimentis salutis, & indumento justitiæ circumdabit me quasi Sponsum decoratum coronâ, & quasi Sponsam ornatam monilibus suis.* In Sponsi nomine paternum, & in Sponsæ maternum pensa pietatis affectum, cui meritò geminum debetur ornamentum tam Sponso quàm Sponsæ decentissimum.

Et valles abundabunt frumento. Montes quidem exultabunt ùt arietes, & colles sicut agni ovorum, dum *exultatione colles accingentur*, & *arietes* eâdem *exultatione* tanquam nuptiali veste *induentur.* Sed *valles* hujusmodi collibus inferiores, videlicet Sancti & humiles corde nulla præditi Ecclesiastica dignitate *abundabunt frumento* virtutum spiritalium, quales Apostolus enumerat dicens: [ad Gal. 5. 22. & 23.] *Fructus autem Spiritus est charitas, gaudium, pax patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, fides, mansuetudo, continentia, castitas.* Hujusmodi fructibus abundantes non tacebunt à laude gratiarum actione, qua *clamabunt* non contra Dominum sicut blasphemi arrogantes & murmurantes, aut etiam sua merita jactantes aliaque tacenda loquentes, quod non est abundare frumento, sed spinas & tribulos germinare. *Clamabunt* ergo tam colles quàm valles, tam Prælati quàm subjecti assiduè orando & Deum laudando seu gratias illi agendo. Contra Verbum peregrinationis, quod eis fuit causa diuturnæ captivitatis *clamabunt* prædicando verbum salutis, quod eis erit causa

efficiens

efficiens reversionis. Illo verbo venundati super flumina Babylonis non canendo, sed flendo sederunt, quia hymnum de Canticis Sion in terra aliena cantare non potuerunr. Isto verbo redempti & in Jerusalem cœlesti nunc Spiritu positi, posthac etiam carne transponendi resumunt organa pridem suspensa, hymnumque de Canticis Sion tanto solemnius frequentant, quantò elongantes à Babylone supernæ Jerusalem portas expeditiùs intrant.
Psal. 94. 4. Cùm enim scriptum sit: ***Introite portas ejus in confessione, atria ejus in hymnis,*** isti à Babylone reversi stant in atriis Jerusalem. *Etenim hymnum dicent*, quem non dicerent, si extra hæc atria essent. ***Hymnum dicent,*** non qualem decuit in camino ignis dici à paucis tali Martyrio aptis in medio Babylonis, verbi gratia in persecutione spurcissimi & nequissimi Neronis, sed hymnum, de quo in principio Cantici hujus præcipui de Canticis Sion dictum est: ***Te decet hymnus Deus in Sion.*** Quis est iste hymnus, nisi post omnium Regum Babylonicorum, quorum Anti-Christus erit ultimus, destructionem & civitatis Jerusalem reædificationem cantus exultativus, qualis in ultimis septem Psalmis invenitur expressus, ubi universalis Ecclesia vel quælibet Ecclesiastica Persona de gladio maligno liberata, vel in spe vel, quod melius est, in re sic exultat in Rege suo Christo, ut non solùm tres pueri seu viri fortissimi, sed & filiæ Sion exultent in Rege suo Regi Babylonis valde opposito. De
Dan. 5. 19. Rege Babylonis dicit Daniel: ***Quos volebat, interficiebat, quos volebat, percutiebat, quos volebat, exaltabat, quos volebat, humiliabat.*** Quos, inquit, volebat, non quos debebat. Propterea igitur Filiæ Sion exultant in Rege suo, qui dicit: ***Non veni facere voluntatem meam, sed ejus, qui misit me Patris:*** *Joh. 6. 38.* quia ille neminem quantumlibet carnaliter propinquum exaltat, nisi prout causa æquitatis postulat, qui etiam fratres suos Judæos existente culpa reprobat: & neminem percutit vel humiliat, quem fides & humilitas commendat. Unde nec Gentiles à gloria Sanctis præparata repellit, quos aliàs dignos esse constiterit. Ac proinde ipse est Rex justitiæ dignus gloria & honore, dignus hymno civium Sion, prout ***Te decet hymnus Deus in Sion. Etenim hymnum dicent*** juvenes, & virgines, senes cum junioribus, pusilli cum magnis unanimiter dicentes:

Gloria Patri, cujus templum est mirabile in æquitate: ***Gloria Filio*** ipsi templo: ***Gloria Spiritui Sancto,*** qui est illa pinguedo, qua pinguescent speciosa deserti. ***Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto,*** Uni ac Trino Deo tam in templo admirabili æquitate, quam in campis ubertate repletis. In templo illum glorificent Sacerdotes & Levitæ mirabili observantia, dum inter Deum & populum mediatores non declinent ad iniqua judicia, vel Deum fraudantes minus annuntiando, quàm debent, ejus justitiam, vel populum fraudantes minus, quàm decet, increpando ejus peccata. Item in campis repletis ubertate glorificet illum totus populus Christianus afferens illi gloriam & honorem in fructibus justitiæ vel dignæ pœnitentiæ, Amen.

Finis Partis Sextæ.

GERHOHI EPISTOLA AD EBERHARDUM ARCHI-EPISCOPUM SALZBURG.

Sereniſſimo Domino ſuo & Patri E. Venerabilis Eccleſiæ Juvavenſis Archiepiſcopo frater G. de Reicherſperg devotus orationes cum fidei obedientia.

PArtem expoſitionis Pſalmorum, quam necdum vidiſtis, nunc offero perſpiciendam Veſtris columbinis & aquilinis oculis. Columbinis propter ſimplicitatem pietatis: aquilinis propter acumen ſubtilitatis. Porrò de oculis corvorum ſiniſtrè judicantium de ſcriptis meis ego parum curo, dum modò placeant oculis dilecti & dilectæ. Dilecti, cujus oculi ſicut columbæ, quæ lacte ſunt lotæ, & reſident juxta fluenta pleniſſima. Dilectæ, cujus oculi columbarum absque eo, quod intrinſecus latet. Proinde Vos Pater in Domino chariſſime dignemini perlegere opuſculum filioli & ſervuli veſtri, & ſi quid in eo vos offendit, mihi ſignificate ſine dubio favente Dei clementia vel emendandum vel rationabili defenſione muniendum.

PRÆFA-